BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
12
8 II
12
M
12
23
1
6

PAVLI ZACCHIÆ

PROTOMED. ROMANI,

QVÆSTIONVM MEDICO-LEGALIVM

TOMVS POSTERIOR,

QVO CONTINENTVR

LIBER NONVS ET DECIMVS,

NECNON

DECISIONES

SACRÆ ROTÆ ROMANÆ

AD PRÆDICTAS MATERIAS SPECTANTES,

à D. LANFRANCO ZACCHIA collectæ,

LVGDVNI,

Sumptibus IOAN. ANT. HVGVETAN, & MARCI-ANT. RAVAVD.

M. DC. LXI.

CVM PRIVILEGIIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX
LIBRORVM, TITVLORVM, & Quæſtionum Medico-legalium Tomi ſecundi.

LIBRI NONI
TITVLVS I.
De Fœtus humani animatione.

QVÆSTIONES.

I. Vo ſemen? Quid Anima? p.1
II. Semina quorumcunque viuentium, homine excepto, propriam animam ex traduce à progenitoribus recipere. p.5
III. Animam Rationalem ex traduce non eſſe. p.8
IV. Animam Rationalem de nouo creari, & infundi. p.14
V. Fœtum humanum nullo vnquam tempore alia anima dotari niſi Rationali, eámque in ipſo primo conceptionis momento à Deo creatam & infuſam recipere. p.17

TITVLVS II.
De Fœtu exſecto, ſeu de Partu Cæſareo.

QVÆSTIO VNICA.

I. Appendix ad Titulum ſecundum Libri primi Quæſtionum Medico-legalium, poſt Quæſtionem quintam. p.27

TITVLVS III.
De impedimentis coëundi, & generandi.

QVÆSTIONES.

I. De impedimentis copulæ carnalis in viro: & primò de impedimento ob ætatem minorem, aut maiorem. p.37
II. De impedimento coïtus ob frigiditatem & maleficium. p.41
III. De impedimento copulæ ob membri magnitudinem, & alia vitia præter naturam. p.48
IV. De impotentia copulæ ex morbis aut præſentibus, aut prægreſſis. p.51
V. De impedimento coitus ex parte mulieris. p.56
VI. De impedimento generandi ex parte viri. p.61
VII. De impedimentis generandi ex parte mulieris. p.65

TITVLVS. IV.
De Reſignatione Beneficiorum.

QVÆSTIO VNICA.

De variis cauſis reſignandi Beneficia Eccleſiaſtica, de quibus Medici conſulendi ſunt. p.69

TITVLVLVS V.

De termino ſumendæ experientiæ eorum, qui de Peſte ſuſpecti ſunt.

QVÆSTIO VNICA.

DE Peſte, & Contagio. Ad ornatum Tituli 3. Libri 3. Quæſtionum Medico-legalium, pag.73

TITVLVS VI.

Ars conficiendi ſericum an tempore Peſtis ſit excludenda à Ciuitate tanquam ars immunda.

QVÆSTIO VNICA.

APpendix ad Titulum tertium Libri tertij Quæſtionum Medico-legalium. p.77

TITVLVS VII.

De Tabacco.

QVÆSTIO VNICA.

DE Ieiunio, & Quadrageſima: ad ornatum Tituli 1. Libri 5. Quæſtioonum Medico-legalium, pag.80

TITVLVS VIII.

De Chaccolata, & Aqua Vitæ.

QVÆSTIO VNICA.

DE Ieiunio, & Quadrageſima, ad Tit. 1. Lib. 5. Quæſt. Medico-legalium. p.85

TITVLVS IX.

De morbis impedientibus Euchariſtiæ ſumptionem.

QVÆSTIO VNICA.

VAriæ morborum ſpecies conſiderantur, ex quibus non debet Parochus Sacroſanctam Euchariſtiam eis laborantibus miniſtrare. p.88

TITVLVS X.

De Diſſolutione Matrimonij, Diuortio, Tori ſeparatione, & ſolutione Sponſalium.

QVÆSTIONES.

I. QVid ſit Matrimonij diſſolutio, quid Diuortium, quid Tori ſeparatio, quid diſſolutio Sponſalium. p.92

II. De diſſolutione Matrimonij ob impedimentum conſummationis non amouibile. p.95

III. De Diuortio. p.99

IV. De Tori ſeparatione. p.102

V. De Diſſolutione Sponſalium. pag.104

TITVLVS XI.

De Semine fœmineo.

QVÆSTIO VNICA.

APpendix ad Titulum tertium Libri ſeptimi Quæſtionum Medico-legalium. p.109

TITVLVS XII.

De Primogenitis.

QVÆSTIONES.

I. QVis dicatur Primogenitus. pag.113

II. Priorem conceptum vltimò naſci, quæ ratio perſuadere poſſit. pag 114

III. Ex Naturæ ordine priorem conceptum, priorem naſci. pagina 115

IV. An ex accidenti euenire poſſit, vt poſterior conceptus prior naſcatur. p.117

V. In dubio quis ex Gemellis prior natus præſumendus. p.118

VI. Quis ex Gemellis ab vtero matris exſectis præſumendus prior natus. p.120

LIBER

LIBER DECIMVS

CONTINET RESPONSA SEV CONSILIA Octoginta quinque, ad materias Medico-legales pertinentia;

Necnon Deciſionum Sacræ Rotæ Romanæ, ad eaſdem materias ſpectantium Centuriam.

CONSILIORVM Argumenta.

Cons. I. DE Epilepſiæ & Hidtocephali miraculoſa ſanatione, ad inuocationem B. Laurentij Iuſtiniani. p.123

II. Religioſa Octogenatia membrorum omnium ſtupore conflictata, ex miraculo ſanatur. p.127

III. Alia Religioſa brachiorum atthtitide cum tophis, ad inuocationem eiuſdem B. Laurentij Iuſtiniani ſanatur. p.129

IV. Quidã febre & Tetano laborãs, in extremo vitæ periculo exiſtens B. Laurentio Iuſtiniano ſe commendat, & illicò ſanatur. p.131

V. Alius eiuſdem B. Laurentij Iuſtiniani interceſſione, ſciatica liberatur & ſanatur. p.133

VI. Monialis dolore ſciatico cum ſtupore & motus impotentia ſiniſtri crucis vexata, inuocato B. Laurentio Iuſtiniano ſanatur. p.135

VII. Quidam œdematoſo tumore crurum cum vlcere, miraculosè ſanatur. p.137

VIII. Nobilis mulier canceroſo tumore vlcerato laborans, implorat B. Laurentio Iuſtiniano mirabiliter ſanatur. p.139

IX. Alia, in extrema pariendi difficultate, & iamiam moriens, B. Gregorio X. Pontifici Max. commendata, feliciter enixa. p.141

X. Io eadem cauſa obiectionibus Sacræ Congregationis Rituum reſpondetur. p.145

XI. Vt valetudinarius quidã eſu piſcium & ouorũ abſtineat, ſempérque carnibus veſci debeat. p.147

XII. Coniux propinati veneni accuſatus defenditur. p.148

XIII. De eadem materia. p.150

XIV. De eadem re; & vtrum Antimonium ſit venenum. p.154

XV. An quiſpiam ex propinato veneno, vel ingenito occubuiſſet, quæritur & reſoluitur. p.156

XVI. In eadem cauſa Authot à Fiſcali Magiſtratu requiſitus pro veritate reſpondet. p.159

XVII. An Epilepſia laborans ſtatim poſt paroxyſmum poſſit validè ſe obligare. p.161

XVIII. An amiſſa memoria, de neceſſitate amittatur rationis vſus, & ex eo capite poſſit irritari teſtamentum. p.163

XIX. De ſignis ſuffocationis à cauſa extrinſeca, vel intrinſeca. p.165

XX. De ſalubritate aëris, & ex quibus dignoſcatur an ædificium vicini illi noceat. p.167

XXI. De ſimulato dolore capitis pro obtinendo Coadiutore in beneficio, & ex quibus coniecturis ſimulatio detegi poſſit. p.169

XXII. De fœmina monſtrũ brutinam formam referens bis enixa; vbi reſoluitur ſuſpectam eſſe beſtialitatis, indiciumque ſufficiens ad torturam. p.171

XXIII. Quod febriculis per interualla detentus cum articulorum doloribus generare poſſit; nec ex eo debeat eius vxor violatæ pudicitiæ, aut ſuppoſiti partus adulterini accuſari. p.175

XXIV. De Obſtetricibus, & an illis liceat puerperis, ſeu prægnantibus aliquid per os exhibere, inconſulto Medico, in caſo extremæ neceſſitatis. p.178

XXV. Quod ex ſoporoſo affectu poſt crapulam ſubſecuto, deindéque accidente etiam infatuatione, non liceat veneni propinationem arguere. p.180

XXVI. De ſignis Prægnantiæ; & ex quibus iudicari poſſit mulierem ex illa, aut potiùs ex febre maligna ſuperueniente deceſſiſſe, ad lucrum ſocietatis. p.185

XXVII. De ſignis Peſtis; & ex quibus dignoſcatur hominem ex illa periiſſe, nécne; ad exceptionem, vel lucrum ſocietatis. p.189

Index Conſiliorum.

XXVIII. Excluditur ſuſpicio morbi Gallici ex variis indiciia orta; ratione cuius ſpōſalia de futuro diſſoluere parentes ſponſæ volebant. p.191

XXIX. Affectu ſoporoſo, ſeu lethargo, vel pſeudolethargo detentua an penſiones transferre poſſit. p.196

XXX. Puerulus quindecim menſium poſt menſtruam febrem grauiſſima ſyncope oppreſſus, B. Fælici commendatus illicò reuiuiſcit, ac perfectè ſanatur. p.198

XXXI. Apoplexia laborans morti proximus, cùm ſui iotis non ſit, penſiones transferre non poteſt. p.199

XXXII. Puer quinquennis ex variolis ſtrangulatus ac ſemimortuua, B. Fęlici commendatus, illicò vocem magnam emittens reuiuiſcit & ſanatur. p.105

XXXIII. Pecuniæ in ſocietatem datæ ſub periculo vitæ mulieris prægnantis, illa decedente, quando amittantur, vel non. p.202

XXXIV. Quidam ſtupri accuſatua à puella, ampla loca habente, & perpetuo fluxu albo humecta, oſtendit ſe membrum obtruncatum & exile habere, & hac ratione ſe liberauit. p.203

XXXV. An auriculæ mutilatio cū cicatrice inducat irregularitatē. p.205

XXXVI. An coniux coniugi longa fœdáque ſcabie detento matrimoniale debitum iure denegare poſſit, ob periculum infectiunis. p.207

XXXVII. Ex quibus cognoſcatur an partus ſit abortiuus, necne, ad effectū vt mater illi poſt aliquot diea decedenti ſuccedere poſſit. p.109

XXXVIII. An fiſtula in pectore à Chordæ tormēto reū eximere debeat. p.212

XXXIX. De Mola; & an abſque virili ſemine generari poſſit; ad effectum vt mulier hæres inſtituta ſub conditione, *ſi honeſtè vixerit*, non obſtante molæ ejectione poſt mortem viri, poſſit conſequi hæreditatem. p.214

XL. An Medicus imperitus, ex cuius culpa & imperitia æger periit, ſubjaceat legum animaduerſioni. p.218

XLI. De relatione & diſcordia Obſtetricum referentium ſuper ſtupro prætenſo, & ex quibua peritia, vel imperitia illarum dignoſcatur, ad rei veritatem detegendā. p.220

XLII. An ex ſemine prope vterum ejecto, abſque penia intromiſſione, mulier concipere poſſit. p.222

XLIII. Religioſua quidam ex apoplectico paroxyſmo conualeſcens, an à diuinorum officiorum recitatione ſit eximendus, ob debilitatem inde contractam, & metum Recidiuæ. p.226

XLIV. Excluditur præſumptio & ſuſpicio veneni propinati, vel ſtrangulationis per vim externam cuiuſdam incarcerati, qui cùm fabas ſemicoctas comediſſet, & præ frigore intenſo foculum ex carbonibus excitaſſet, mortuus ibi repertus eſt p.218

LXV. Puella duplici vulnuſculo forcipibua in oculo accepto ad Corneam penetrante, vnde albugineua humor in totum effluxerat, ad inuocationem B. Felicis Cantalicij, perfectiorem, quàm antea haberet, viſum recuperat. p.230

XLVI. Mulier prægnans, ex laboribus perpeſſis in proprio marito curando, in febrem acutam incidit, vnde abortiuit atque mortua eſt; quæritur an ſit locus exceptioni, vel lucro pecuniarum ſocietatis ſuper periculo illiua vitæ initæ. p.232

XLVII. An percuſſio grauior ſuper Renea mulieris prægnantis poſſit eſſe cauſa abortua, hæmorragiæ, & mortis inde ſequutæ. p.234

XLVIII. Decernitur an Ieiunij leges obſeruare poſſit & debeat is, qui aliàs ob infirmam valetudinem diſpenſatus, ex mutatione aëris, & labore itineris ita profecit, vt poſt tres annos reuerſus optima ſanitate fruatur, an verò ex vſu ciborum Quadrageſimalium Recidiuæ periculum incurrat. p.237

XLIX. Quod dentur morbi, & alia ſanitatis incommoda, veneficiis Diabolicis excitata, qualia conſiderantur hic. p.241

L. Puella ruſtica muta ac ſurda à natiuitate, à proprio parente compreſſa, an à pœna ſit excuſanda ob naturalem intellectus imbecillitatem. p.245

LI. Ex duobus eadem ruina oppreſſis quia cenſeatur prior periiſſe? ad ornatum *leg qui duos, §.cùm in bello ff. de reb. dub.* p.250

LII. Qualia imperfectio intellectua probari debeat ad excludendā monialē à profeſſione ſolemni. p.253

LIII. De puerpera, quæ cùm à die partus aliqualem ſenſiſſet infirmitatem, tandem 90. à partu die, febre acutiſſima correpta obiit, quęritur an pecuniæ ſuper eius vitæ periculo in ſocietatem datæ amiſſæ ſint, vel ſit exceptioni locus. p.255

LIV. De alia idem quæritur, quæ abortum paſſa, nec benè repurgata iterum concepit, vnde poſt continuas moleſtias, octauo menſe febre correpta iterum abortiuit, & ex eo morbo obiit. p.257

LV. Idem de alia, cuius puerperia tertia à partu die ſuppreſſa ſunt, deinde febre acuta correpta, tandē ſeptima apoplectica interiit. p.259

LVI. Similiter de alia, quæ ſexto graui

grauidationis menſe Hydrope correpta inſtantē iosto tempore partus, cum ipſius Hydropis ſymptomatibus obiit. p.261

LVII. De alia, quæ poſt multos labores circa meritum ægrotantem perpeſſos, præ nimio mœrore in febrem ardentem incidit ſexto menſe, & abortiuit, & ex ea febre obiit. p.263

LVIII. An ſexagenarius infirmæ valetudinis, ſit iure ſmerito ſolutus ab obſeruaoria jeiuniorum, ſecluſa omni indulgentia Medicorum, ita vt cibis Quadrageſimalibus veſci non poſſit abſque certo vitæ periculo. p.265

LIX. De Epileptico ſanato ad ſacros Ordines promouendo, & an prægreſſa Epilepſia illi impedimento ſit propter irregularitatem. p.267

LX. De probatione filiationis, & qualis ex ſimilitudine præſumptio colligatur ad hunc effectum. p.269

LXI. Quæ hominis effigiem immurare poſſiot? vbi de quodam milite per longum tempus abſente, cui reuerſo parentum hæreditatem repoſcenti conſanguinei reſtituere recuſabant. p.271

LXII. An percuſſor homicidij pœna teneatur, vbi ex Chirurgi imperitia & negligentia percuſſus periit: & de vulneribus capitis. p.276

LXIII. Examinantur infirmitates quædam, an præbeant legitimam cauſam impetrandi Coadiutorem in beneficio. p.279

LXIV. De Moniali quæ à clauſura dimitti petebat propter morbos quibus ſe perpetuò conflictari cauſabatur: & quæ infirmitates ad hunc effectum probari debeant. p.282

LXV. An carunculæ inducant ſterilitatem ſiue impotentiam inſanabilem, quæ ideo impediat generationem prolis ex Matrimonio, ad hoc vt ſubſtitutio filij naturalis ſortiatur ex nonc ſuum effectum. p.285

LXVI. De ſuperfœtatione, ſiue de muliere cuius vir in rixa occubuerat, ipſa verò cum octauo pòſt menſe fœtum edidiſſet imperfectum, alio menſe pòſt, alium etiam perfectum & bene formatum peperit, quem ideò conſanguinei mariti defuncti, ab alio viro ſuperfœtatum dicebant, ad excludendum illum ab hæreditate paterna: ſed iura ipſius, & pudicitia matris hoc reſponſo defenduntur. p.287

LXVII. De Partu naturali & legitimo, & an fœtus ex ventre matris lethali ægritudine defunctæ viuus extrahi potuerit, ad effectum ſucceſſionis. p.290

LXVIII. De diſſolutione Matrimonij propter impotentiam coëundi & generandi, ex ætate ſexagenaria, & fiſtula in perinæo præſumptam, non expectato triennio. p.295

LXIX. Ex quibus dignoſci poſſit, mulierem recenter peperiſſe, aut potiùs menſtruorum diu retentorum profluuium paſſam fuiſſe; ad defenſionem cuiuſdam falsò accuſatæ quod fœtum perdidiſſet. p.298

LXX. De debito coniugali, & quod moderatè redditum non noceat viro quantumuis articulorum morbo detento. p.301

LXXI. An, & quomodo Medicus cogi poſſit ad medendum? & quid in tempore peſtilenti. p.305

LXXII. Membrana matricis collum occludens, paruis foraminibus peruia, non impedit conceptionem; & quamuis liberum mariti congreſſum non admittat, ſi tamen amouibilis ſit arte Medica, vt contigit in facto, non propterea diſſoluitur matrimonium: & de aliis ad materiam pertinentibus. p.313

LXXIII. Mortuo marito, mulier quædã, nulla interjecta mora, alium virum, cum quo poſtea ſecundas contraxit nuptias, admiſit, quæ poſt 273. dies filium enixa eſt, & quæritur cuiuſnam filius cenſendus ſit. p.316

LXXIV. Mors vrgentiori cauſæ tribuēda eſt; vnde in concurſu vulneris accepti, & morbi peſtilentis, reſoluitur peſtem fuiſſe veram mortis cauſam, non vulnus. p.320

LXXV. Concubina cuiuſdam Septuagenarij ſimúlque valetudinarij, concubinatus tempore amaſium aliũ iuuenem deperibat, cum quo habuit conſuetudinem, quæ cùm intra biennium duos filios peperiſſet, & mortuo illo ſeptuagenario inſtaret pro alimentis dictorum filiorum tanquam ex illo procreatorum, eluditur eius petitio ex inhabilitate illius ſeptuagenarij. p.323

LXXVI. An Gemellorum imparis ſexus fœmina, ad generandum inhabilis ex eo cenſeri debeat. p.327

LXXVII. Putredo cadaueris excludit præſumptionem propinati veneni: & ex quibus dignoſci poſſit, quempiam ex veneno ingenito, vel externo periiſſe. p.330

LXXVIII. Pactum commorandi perpetuò in loco in quo quis matrimonium contraxit, an valeat? Quid ſi neceſſitas recedendi vrgeat ob infirmitatem? Et quid demum, ſi nouum domicilium vxori noxium ſit. p.333

LXXIX. Reuocatio euiuſdam iuuenis ſubmerſi ad vitam examinatot an miraculo tribuenda ſit. p.336

LXXX. An morbus Gallieus eum bubonibus eopiosè fluentibus, potuerit eſſe remedium oaturale ſufficiens ad Epilepſiam eorandam. p.338

LXXXI. An perieulum cæcitatis ſit iuſta cauſa renuneiandi Epiſeopatui, vbi ex aëris malitia immineret. p.341

LXXXII. Quod membri virilis detruncati breuitas, & ſegnities quædam ad eoëundum, non impediant matrimonium nec generatiooem, modo eoitus inceptus rectè perfiei poſſit. p.344

LXXXIII. Diluuntur cauſæ quædā ex quibus cont ndebat Medicus aliquis frigiditatem & ſterilitatem mulieris probare, cum qua vir' matrimonium contrahere cupiebat ſecluſo hoe impedimento. p 347

LXXXIV. Impetrato Coadjutore à quodam Arehidiaeono ob varias infirmitates quibus detinebatur, Capitulum gratiam impugnauit ſubreptioois, vode examinantur raotines vtriuſque Partis, & reſpondetur bie pro validitate Gratiæ. p.352

LXXXV. Cùm vir & vxor ruri exiſtentes fungorum veneno extincti eſſent, nemine præſente, famolis præſidia per villas vicinas requirentibus, Dubiratum fuit quis eorum ſuperuixiſſet, ad effectum ſucceſſionis euiuſdam in eapitulis matrimonialibus eootentæ ad fauorem ſuperſtitis. p.356

INDEX

INDEX
DECISIONVM
S. ROTÆ ROMANÆ,

Iuxta ordinem Alphabeticum Cauſarum digeſtus.

A

1. ANconitana Incendij, 30. [Coram] Maij, 1588. *Comitulo.* p. 347
2. Auximana Alimentorum, 1. Iun. 1620. *Pirouano.* 416

B

3. BOnonienſis Bonorum de Muletis, 17. Iun. 1602. *Pamphilio.* 390
4. Bonon. de Garganub. 27. Iun. 1607. *Marcomōtio.* 400
5. Bononienſ. Profeſſionis, 9. Decembris 1611. *Vbaldo.* 409
6. Bononienſ. Fideicommiſſi de Ramundinis, 13. Februarij 1636. *Dunozetto.* 483
7. Bononienſ. Pecuniaria, 10. Ian. 1650. *Otthobono.* 535
8. Bononienſ. Hæreditaria, 14. Martij 1651. *Bichio.* 541
9. Bononienſ. Fideicommiſſi de Buccaferris, 24. Maij 1655. *Zarato.* 546

C

10. CAlaguritana Diuortij, 13. Iunij 1584. *Bubalo.* 372
11. Cremonenſ. Penſionum, 21. Februar. 1614. *Pirouano.* 416
12. Camerinenſ. Matrimonij, 9. Februar. 1624. *Buratto.* 447
13. Colonien. Canonicatus S. Vrſulæ, 27. Ianuar. 1627. *Vbaldo.* 460
14. Cordubenſ. Dimidiæ Portionis, 11. Februar. 1618. *Durano.* 461
15. Calaguritana Beneficij della caſa della Reina, 4. Iul. 1646. *Veroſpio.* 523

E

16. EVgubina Beneficij, 1. Martij 1619. *Buratto.* 415
17. Elnen. Canonicatus, 6. Iunij 1631. *Ghiſilerio.* 470

F

18. FAuentina Matrimonij, 1. Februarij 1585. *Seraphino.* 373
19. Florentina Oratorij, 18. Martij 1630. *Queipo.* 467
20. Florentina Canonicatus, 3. Iunij 1630. *Veroſpio.* 468
21. Farfen. Bonorum, 23. Ianuar. 1647. *Corrado.* 514

G

22. GIennenſ. Theſaurariæ, 21. Iunij 1621. *Buratto.* 432
23. Giennenſ. Theſaurariæ, 22. Martij 1624. *Buratto.* 449
24. Giennenſ. Theſaurariæ, 24. Nouemb. 1654. *Veroſpio.* 474
25. Gerundenſis Altiùs non tollendi, 24. Nouemb. 1636. *Coccino.* 487
26. Gerundenſis Canonicatus & Sacriſtiæ, 18. Maij 1637. *Veroſpio.* 493
27. Gerundenſis Coadiutoriæ, 26. Iunij 1637. *Mamanno.* 499

H

28. HIpporegien. Prętenſi Matrimonij, 1. Decemb. 1589. *Comitulo.* 376

Index Deciſionum

L

29. LEodienſis Fructuom, 31. Maij 1604. *Litta.* 396
30. Locana Molendini, 18. Decemb. 1617. *Coccino.* 423
31. Leodienſ. Caſtri de Mombech. 15. Decembr. 1634. *Pirouano.* 480

M

32. MEdiolanenſ. Bonorum de Vicecomitibus, 31. Maij 1591. *Comitulo.* 379
33. Mediolanenſ. Hæreditatis, 18. Maij 1598. *Seraphino.* 380
34. Melitenſis Teſtamenti, 17. Februarij 1612. *Manzanedo.* 410
35. Meleuitana Antianitatis, 1. Iulij 1643. *Veroſpio.* 509
36. Meleuitana Antianitatis, 14. Decemb. 1643. *Veroſpio.* 512

N.

37. NEapolitana Separationis Tori, 26. Maij 1623. *Buratto.* 439
38. Neapol. Separationis Tori, 18. Iun. 1624. *Buratto.* 450

P

39. PAmpilonen. Abbatiæ de Azagra, 20. Iunij 1603. *Ludouiſio.* 395
40. Pampilon. Matrimonij, 11. Decembris 1615. *Coccino.* 419
41. Perufina Hęreditatis, 12 Iunij 1617. *Buratto.* 410
42. Pampilonen. Matrimonij, 13. Maij 1622. *Coccino.* 432
43. Pampilon. Matrimonij, 16. Ianuar. 1623. *Coccino.* 438
44. Piſantenſis Iocalium, 22. Iunij 1648. *Arguelles.* 527
45. Peruſina Penſionis, 28. Maij 1649. *Peutingerio.* 533
46. Peruſina Penſionis, 9. Decemb. 1650. *Peutingerio.* 540

R

47. ROmana prætenſæ Societatis, 27. Iunij 1569. *Oradino* p. 363
48. Romana Cauſæ obitus, 6. Iun. 1580 *Aldobrandino.* 368
49. Romana Hæreditatis de Picchis, 15. Iun. 1580. *Vicecomite.* 370
50. Roman. Donationis Annuli, 10. Maij 1589. *Mantica* 375
51. Roman. Hæreditatis, 13. Nouem. 1592. *Peña.* 378
52. Rom. ſucceſſionis de Sabellis, ſeu Reſtitutionis dotis, 17. Maij 1596. *Peña.* 385
53. Rom. Societatis, 10. Decemb. 1597. *Lancellotto.* 388
54. Rom. Redhibitionis Librorum, 2. Iunij 1599. *Mellino.* 389
55. Rom. Inualiditatis Matrimonij, 28. Februar. 1603. *Penia.* 393
56. Roman. Inualiditatis Matrimonij, 14. Ianoarij 1605 *Penia.* 398
57. Rom. Inualid. Matrimonij, 28. Aprilis 1606. *Penia.* 399
58. Rom. Bonorom, 26. Iunij 1609 *Coccino.* 403
59. Rom. Stupri, ſeu Dotationis, 19. Martij 1610. *Sacrato.* 404
60. Rom. Societatis, 16. Nouemb. 1612. *Caualerio.* 412
61. Rom, Societatis Officij, 8. Martij 1613. *Caualerio* 413
62. Rom. Cenſus ſcutorum 18000. 11. Martij 1613. *Coccino.* 414
63. Rom. Donationis de Gualteruceiis, 13. Nooemb. 1615. *Caualerio.* 418
64. Rom. Societatis officij, 11. Ianuar. 1619. *Sacrato.* 424
65. Rom. Bonorum, 17. Maij 1621. *Buratto.* 419
66. Rom. Altiùs non tollendi, 30. Maij 1622. *Buratto.* 434
67. Rom. Donationis de Goalteruceiis, 12. Decemb. 1621. *Caualerio.* 438
68. Rom. Hæreditatis de Arigoniis, 13. Nouemb. 1624. *Manzanedo.* 452
69. Rom. Donationis de Ineaſatis, 26. Iunij 1626. *Merlino.* 457
70. Rom. Succeſſionis, 19. Ianuar. 1629 *Durano.* 463
71. Rom. Quarti Dotalis, 26. Nou. 1633. *Dunozetto.* 472
72. Rom. Quarti Dotalis, 20. Nou. 1634. *Dunozetto.* 473
73. Rom. Dotis, ſeo Filiationis, 11. Decemb. 1634. *Merlino.* 478
74. Rom. Quarti Dotalis, 15. Ionij 1635. *Dunozetto.* 482
75. Rom. ſeu Tudertina

iutoræ

Educationis, 14. Aptil.1636. *Pirouano.* 485
76. Rom. Officij Mandatariatus, 1. Iunij 1637. *Panzirolo.* 500
77. Rom. Filiationis, 1. Iul.1639. *Carillo.* 503
78. Rom. Fideicommiſſi, 23.Iun.1642. *Bichio.* 506
79. Rom. Nullitatis Matrimonij, 19. Ianuat.1646. *Arguelles.* 517
80. Rom. Nullitatis Matrimonij, 19. Iunij 1651. *Otthobono.* 544
81. Rom. Primogenituræ, 7. Maij 1657. *Dunozetto.* 548
82. Rom. prætenſæ Filiatioois, 22. Iunij 1657. *Veroſpio.* 550

S

83. SEnogallien. Fructuum, 29. Maij 1595. *Seraphino.* 383
84. Senenſis Matrimonij, 17. Maij 1596. *Mantica.* 384
85. Salamantina Coadiutoriæ, 20. Iunij 1594. *Penia.* ibid.
86. Salamantina Dimidiæ Portionis, 23. Ianuar.1609. *Marcomontio* 401
87. Senogallien. Bonorum, 30. Maij 1644. *Cerro.* 512
88. Senogall. Bonorum, 15. Maij 1645. *Cerro.* 518

T

89. TAutinenſis Diſſolutionis, Matrimonij, 16. Martij 1596. *Platto.* 381
90. Taurinenſ. Matrimonij, 2. Decemb.1611. *Penia.* 405
91. Tiburtina hæreditatis 22. Iunij 1637. *Carillo.* 495
Sup.75. Tudertina, ſeu Rom. Educationis, 14. Aprilis 1636. *Pirouano.* 485
92. Toletana Nollitatis matrimonij, 18. Febr. 1639. *Coccino.* 502
93. Tridētina Matrimonij, 27. Iun.1646. *Celſo.* 522
94. Trident. Matrimonij, 15. Martij 1650. *Albergato.* 538

V

95. VLixbonen. Profeſſionis, 22. Iunij 1579. *Cantuccio.* 363
96. Vlixbonenſ. Profeſſionis, 16. Nouemb.1580. *Cantuccio.* 370
97. Venuſina Legati, 28. Iunij 1623. *Coccino.* 439
98. Venetiarum Matrimonij, 29. Nouemb.1604. *Penia.* 454
99. Valeotina Coadiutoriæ, 12. Ian.1637. *Coccino.* 450
100. Virdunen. Fructuum, 5. Iulij 1604. *Penia.* 397

SVMMA

SVMMA PRIVILEGII.

CAVTVM eſt Priuilegio Ludouici XIV. Franciæ & Nauarræ Regis, ne quis in Regno ipſius, intra ſeptem proximos annos à die finitæ impreſſionis numerandos, excudat, vendat, aut excudendum vel vendendum curet Librum, qui inſcribitur, *Pauli Zacchiæ Quæſtionum Medico-legalium Opus*, in hacce editione præter varias Additiones ab Auctore locupletatum, integro Tomo ſecundo auctum, præter IOANNEM ANTONIVM HVGVETAN, & MARCVM ANTONIVM RAVAVD, aut quibus conceſſerint. Ne quis item ex Regis ſubditis, Librum eundem extra Regni fines excudendum curet, aut excuſum vendat ſine conſenſu dictorum HVGVETAN & RAVAVD, ſub pœna confiſcationis librorum, & aliis contra delinquentes expreſſis in diplomate dato Pariſiis die decimaoctaua menſis Octobris anno milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo.

MASCLARY.

Extraict du Priuilege de Monſeigneur le Vicelegat d'Auignon.

PAR Grace & Priuilege de Monſeigneur Illuſtriſſime & Reuerendiſſime Vicelegat d'Auignon, il eſt permis à IEAN-ANTOINE HVGVETAN, & MARC-ANTOINE RAVAVD, Marchands Libraires de la Ville de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer, vendre & debiter toutes les Oeuures intitulées *Quæſtiones Medico legales Pauli Zacchiæ, &c.* diuiſées en deux Tomes, dont le premier eſt enrichy de pluſieurs remarques & Additions faites par l'Autheur, outre celles qui ont eſté cy-deuant miſes en lumiere, meſme ez Impreſſions d'Auignon; & le ſecond Tome eſt nouuellement donné au Public, où ſont auſſi contenuës pluſieurs Deciſions de la Rote de Rome: auec deffenſes & inhibitions à tous Libraires, Imprimeurs, & autres de quelle qualité & condition qu'ils ſoient, d'imprimer, ou faire imprimer, vendre ny debiter directement ou indirectement ledit ſecond Tome, ny le premier additionné comme deſſus, en tout, ou en partie; conjointement ou ſeparément, ſous quel pretexte que ce ſoit, dans les Terres & Deſtroit d'Auignon & Comtat Venaiſſin, autres que de l'impreſſion deſdits HVGVETAN & RAVAVD, ou de leur conſentement; à peine de confiſcation des Exemplaires contrefaits ou extraits, & de trois cents eſcus d'amende encourable *ipſo facto, &c.* & ce durant le terme & eſpace de dix ans, à compter du iour de l'impreſſion acheuée, nonobſtant toutes choſes au contraire, comme il eſt plus amplement declaré en l'Original des Lettres données à Auignon le 24. Nouembre 1660.

Acheué d'imprimer le 14. *Decembre* 1660.

PAVLI

PAVLI ZACCHIÆ QVÆSTIONVM MEDICO-LEGALIVM LIBRI NONI

TITVLVS PRIMVS,

DE FOETVS HVMANI ANIMATIONE.

SVMMARIVM.

1 *Anima Rationalis ex communi poſt quadraginta dies infunditur.*
2 *Fœtum tunc animam recipere vero conſentaneum videtur, cũ perfectè organizatus eſt.*
3 *Fœtum humanum non illicò Rationabilem Animam recipere communis opinio eſt, licèt de tempore non omnes concordent.*
4 *Hominem priùs viuere vita Plantæ, deinde vita Animalis, poſtremò Hominis.*
5 *Animam Rationalem in primo conceptionis momento præſentem eſſe.*
6 *Semen quid*
7 *Principium mole eſt paucum, facultate verò maximum.*
8 *Ex ſemine non fit Animal, ſed perficitur.*
9 *Anima quid eſt ex Ariſtotele.*
10 *Corpus priùs viuit, quàm ſit organicum.*
11 *In ſemine non potuit dari aliud agens intrinſecum, quam Anima.*
12 *Anima quid cum Fernelio.*
13 *Anima in ſemine omnia ex ſe molitur abſque vlla dependentia ab alio agente.*
14 *Quod generatur ab aliquo, & id ipſum quod generat, ſunt idem ſpecie, vel genere.*
15 *Anima Rationalis quid.*
16 *Animæ inter ſe plurimum differunt.*
17 *Anima quæcunque diuinitatis quoquo modo particeps.*

Quid Semen, quid Anima.

QVÆSTIO I.

DE Animatione fœtus humani verba facere, cùm mihi ſeſe aliàs obtuliſſet occaſio, coactus ſum communiſ-
mæ opinioni adherere, quæ vult, Ani- 1.
mam Rationalem poſt quadraginta dies fœ-
tum informare; quæ opinio in eo ma-
ximè fundatur, quòd vero conſentaneum 2.
videtur, tunc fœtum propriam Animam
recipere, cum perfectè organizatus eſt,
vt teſtatur Galenus *libro decimoquinto de vſu
Part. capite quinto*, at non ante quadra-
geſimum fœtus perfectè organizatus eſt,
vt omnes conſentiunt, ergò in quadrage-
ſimo Animam recipere debet: & tamen,
Hippocrates *primo libro de ſeptim. part. nu-
mero 9. & libro de Nat. Puer. numero de-
cimo*, differentiam docens inter fœtus maſ-
culeos, & fœmineos, illos triginta, hos
duobus ſuprà quadraginta diebus dearti-
culati dixit, hoc eſt, vt exiſtimauerim,
perfectè organizati. Multò autem breuio-
rem terminum ad huiuſmodi perfectionem
aſſignauit idem Hippocrates *lib. de Carn nu-
mero vigeſimo* inquiens, *Poſtquam genitura
in vteros peruenit in ſeptem diebus habet
quæcumque corpus habere debet.* Atque hoc
pacto ſi corpus ſeptem diebus abſolutum
eſt, in ſeptimo animari fœtum conſenta-
neum eſt. Sed inter Recentiores, Thomas
Fien. *in libro de format. fœt.* longioribus
demonſtrare conatus eſt, fœtum huma-
num triduo perfici, ac tertia die ad ſum-
mum, & vt feriùs Rationalem Animam 3.
recipere; & in ſumma omnes in hoc con-
ueniunt, Animam Rationalem non illicò
à conceptione fœtum habere, ſed poſt ali-
quod tempus, de euius termino tamen diſ-
cordes inter ſe ſunt, licet plurimi in quadra-

Digitized by Google

genario conueniant, vt ex ſuperioribus patet. Sed aduertendum, antè quàm vlteriùs progrediamur, Hippocratem cum de fætus formatione verba facit, de fætus animatione nihil penitùs muſſitaſſe, ſed tantùm de corporis complemento, & dearticulatione, nempè quia Animam in Materia, & ex Materia eſſe volebat, vt ipſe ſe ipſum declarat de Hominis conceptione verba faciens *lib. 1. de Diæta num. 24.* dicens, *ſi autem quis non credat Animam Animæ immiſceri, demens eſt*, itavt ex Hippocratis ſententia in ipſa conceptione Animam adeſſe exiſtimandum, cùm Anima vtriuſque maris, & fæminæ per ſemen ipſum immiſceatur compari. Vndè opinio ſirmans, Animam Rationalem poſt aliquod tempus fætui aduenire, ad Hippocratem referri non poteſt; ſed Ariſtoteli potiùs tribuenda, qui *lib. 2. de Generat. Animal. cap. 1.* dicebat, Hominem viuere primò vita
4. Plantæ, deinceps vita Animalis, poſtremò Hominis, *& cap. 3. lib. eod. Nihilo minùs*, ait, *ſemina, & conceptus viuunt, quam ſtirpes, & aliquandiù prolifica ſunt, ergò Animam in iis haberi vegetalem, palam eſt, ſed quamobrem eam primùm haberi neceſſe ſit, ex iis, quæ de Anima alibi diſſeruimus manifeſtum eſt; ſenſualem etiam, qua Animal eſt, tempore procedente recipi, & Rationalem, qua Homo certum eſt; non enim ſimul & Animal fit, & Homo, nec Animal, & Equus, eademque in cæteris Animalibus ratio eſt, & quæ ſequuntur.* Sed hæc Animarum Metamorphoſis ab Ariſtotele introducta, imaginaria res eſt, & veritati contraria. quia vnumquodque generans ſuo ſemine communicat genito propriam animam (Hominem excipio) conſequens ergò eſt, Animal ſenſitiuum communicare genito Animam ſenſitiuam, per quam generat ſibi ſimile, at communicans tantùm animam vegetatiuam non ſolùm non generat ſibi ſimile, ſed genere diuerſum. Inſuper ſi genitum à generante ſenſitiuo, ante recipit animam tantùm vegetatiuam, docendum à quonam agente recipere poſteà debeat animam ſenſitiuam, at quodcumque agens ad hoc mihi aſſignes, extrinſecum eſſe oportet, quod eſt impoſſibile; & dato quod poſſibile eſſet, iam genitum non recipiet à genitore animam ſenſitiuam, per quam futurum ſit ſimile genitori, ſed ab illo agente extrinſeco. verum hæc vberiùs infrà. & tamen ex huiuſmodi Ariſtotelis ſuppoſito factũ eſt, vt particularis ratio habita apud omnes ſit ipſius fætus, cum inanimatus eſt, vel potiùs antequam Rationalem Animam recipiat, & cum animatus eſt, illa iam recepta: præter Medicos enim, qui in Medicina facienda eius differentiæ maximam rationem habent (quod ipſis neceſſarium eſt aduertere, non reſpectu Animæ Rationalis præſentis, vel abſentis, ſed reſpectu temporis à conceptione diſtantis) ipſæ Leges tam Canonicæ, quàm Ciuiles pro eiuſdem differentiæ ratione multa ſanciuerunt, vt aliàs ex ipſarum auctoritate adnotaui, *lib. 1. titulo 2. quæſt. 9.*

Cæterùm non eſt operæpretium hic Auctores recenſere, qui de tempore Animationis humani fætus verba facientes, inter ſe non conueniunt, dummodò ſciamus in principali puncto omnes, ac ſingulos conuenire, vno excepto Daniele Sennerto; ſi quis tamen eos Auctores percurrere deſiderat, ego Medicum ad Medicos remittam, & præcipuè ad prædictum Sennertum *in lib. Hypomnem. n. 4.* Iureconſultum autem, ad Alphonſum à Carranza, *lib. de Part. nat. & leg. cap. 1. §. 2.* & ad nouiſſim. P. Dianam *Reſolut. Moral. par. 7. tract. 5. Reſol. 6.*

Ego verò hanc communiſſimam opinionem cum ſuprà citato Sennerto ad trutinam reuocans, & apertiſſimè conſpiciens, non poſſe vllo modo ſaluari & magna, & innumera abſurda, quæ de neceſſitate ad eam conſequi animaduerti, nouæ, ac veritati multò magis conſonæ adhærere coactus ſum, nempe, Animam Rationalem à Deo Optimo Maximo tum primum 5.
creatam, & infuſam in ipſo primo conceptionis momento præſentem eſſe, quæ opinio cùm contra communiſſimam opinionem de directo ſit, antequàm eam proponam, ac pluribus argumentis, atque illis quidem efficaciſſimis confirmem, atque ſtabiliam, nonnulla præfari neceſſarium duco, quæ recto tramite ad viam veritatis nos manoducentia, falſitatis tenebris vndequaque excuſſis, eiuſdem veritatis lumen nobis patefaciant.

De ſemine, & de Anima in hoc diſcurſu ſermo futurus eſt, de vtriuſque igitur natura aliqua breuiter præmittenda; videamus ergò primò, quid ſit ſemen, & relictis pleriſque definitionibus ab aliis allatis, dicam, quòd ſemen eſt 6.
corpuſculum à viuente deciſum aptum fieri perfectum viuens ſimile illi, vnde eſt deciſum: ac maximè ad rem dico, eſſe *corpuſculum*, nam reſpectu Genitoris mole eſt paucum, habet enim rationem Principij, cuius natura eſt, vt mole ſit paucum, facultate autem, ac potentia 7.
maximum. Ariſtot. 1. *Cæli, tex. 53. & ibi* Auerr. Additũ eſt, *deciſum à viuente*, cùm enim vitam accipere debeat vel per communicationẽ Animæ, vt in cæteris viuentibus, vel per diſpoſitionem ad Animam recipiendam, vt in Homine, oportet illud ab ipſo viuente decidi ac ſeparari. Adiecta deinde ſunt ea verba, *aptum fieri perfectũ viuens*, quia ex ſemine non fit Animal, cũ ſemen Anima dotetur (ſi de ſemine cæterorum Animalium loquamur) vel ſit in proxima potentia, vt ea dotetur, vt ſemen humanum eſt, & Animal fiat per ſubitam Animæ infuſionẽ, ergò ex ſemine non fit Animal, ſed ſemen cum animatum ſit, perficitur ab Anima, & in perfectum Animal deducitur. Æmil. Pariſan. *lib. 1. Nobil. exerc. de ſubtil. Auer. exercit. 1. cap. 40.* Denique additur, *ſimile illi, vnde eſt deciſum*, quia Anima à Progenitoribus ſemini communicata in cæteris Animalibus non modò eſſe, ac vitã communicat, ſed etiam proprietates omnes, ac ſingulas ſuæ ſpeciei conuenientes, itavt non ſolùm corpus vegetabile ſit vegetabile, aut corpus ſenſitiuum ſit ſenſitiuum, ſed etiam ſit hoc vegetabile, & hoc ſenſitiuum, nempe vt ſemen Lactucæ, Papaueris, Quercus, Pyri per Animam inſitam à Progenitoribus in Lactucam, Papauer, Quercum, & Pyrum euadat, & ſemẽ Equi, Bouis, Canis, abeat in Equum, Bouem, Canem. Quonam autem modo ſemen humanum, cum quo Anima Hominis nequaquam traducitur, vt Anima cæterorum Animalium, aptum fiat, vt in Hominem euadat, & in Animal ſuo Ge-

nitori

nitori ſimile, dilucidè quantùm mihi licebit,
9. ſuo loco perficiam.

Anima prætereà quid ſit, Ariſtot. 2. docere
voluit his verbis. *Anima eſt actus primus corpo-*
ris organici potentia vitam habentis, quam defi-
nitionem non eſſe vndequaque bonam oſten-
dunt pluribus, Æmil. Pariſan. *loc. cit.* & Daniel
Sennert. *Hypomn.* 4. *capite* 7. & rationem ad-
10. ducunt, quia Anima non eſt Actus corporis
organici, cum corpus priùs viuat, & habeat
Animam, quàm ſit organicum, ipſa namque
Anima in ſemine exiſtens organa ſibi con-
ſtruit: nam aliàs oporteret organa ab alia
Anima, vel ab alio Agente fabricari, ſed
huiuſmodi Agens debet eſſe intrinſecum;
Nam ab aliquo extrinſecus Agente effici quæque,
aut viſcera, aut alia membra, remotum à ra-
tione eſt, vt ad verbum ipſe Ariſtoteles, *libro*
ſecundo, de Generat. Animal. capite primo, &
Auerr. *in comment.* quia opera vitæ non poſ-
ſunt eſſe à principio extrinſeco, D. Thom.
parte prima, quæſtione 118. *articulo ſeptimo, ad*
11. *ſecundum.* Verùm in ſemine non poteſt dari
aliud Agens intrinſecum, quàm Anima, ergò
organa fabricantur ab Anima, & ſic Anima
priùs informat corpora, quàm conſtruantur
organa: vndè quoque ſequitur, corpus, cu-
ius Actus eſt Anima, non habere vitam po-
tentia, imò repugnat corpus habere vitam
potentia, & eſſe organicum; nam eo ipſo, quòd
corpus eſt organicum, non ſolùm habet vi-
tam actu, ſed Anima eſt in eo in actu ſecun-
do, cùm iam per organa operetur. Sed di-
ces quomodò fieri poteſt, vt Anima orga-
nis orbata, ipſa organa ſibi conſtruat? Re-
ſpondeo, quod nunquam deeſt Animæ or-
ganum, per quod operetur, quia ſimul cum
ſemine in Homine, & in Brutis etiam ſimul
cum Anima effunditur ſpiritus, per quem
ipſa Anima omnia vt per inſtrumentum ope-
ratur, ac per illud organa conſtruit, & omnia
neceſſaria in fœtu conſtruendo, ac for-
mando.

Sed quicquid ſit de Animæ hac definitione
ab Ariſtotele tradita, Ego ad rem meam, aliam
ab ipſo Ariſtotele non diſcrepantem afferam,
quam tradidit, *libro ſecundo, de Anim. text.* 24.
& cui conuenit allata à Fernel. *libro quinto,*
Phyſiol. capite primo, ac dicam, Animam eſſe
12. principium vitæ, & operationum omnium
corporis viuentis: nam quicquid viuit habet
Animam, & quicquid habet Animam viuit,
nihilque non habens Animam viuit, & nihil
denique non viuens habet Animam; & licet
inueniatur habens Animam non ſemper eſſe
in actu operum vitæ, D. Thom. *parte prima,*
quæſt 77. *articulo primo, in c.* Tamen quando-
cumque operationes apparent, Animæ præ-
ſentiam arguunt, & quia vita præcedit ſem-
per omnes operationes, idcircò anteà dictum
eſt, Animam eſſe principium vitæ: non enim
Anima, niſi antè communicet vitam, vllam
operationem edere poteſt, ſed, communicata
vita, illicò operari incipit in pluribus, vel in
aliquibus, vt in aliquorum viuentium ſemi-
nibus reſidet tantùm, atque illa fœcunda
reddit; ſed quandocumque ſemina apto loco
recipiantur, otioſa nunquam eſt: vndè Ani-
ma quorumcunque ſeminum, vbi ab externa
aliqua cauſa, vt calore Solis, Ignis, incuban-
tis Auis, Vteri, ad operandum excitetur, poſt
iam communicatam vitam, organa fabri-
cat, & reddit illa in corpora animata: quod 13.
quidem abſque vlla dependentia ab alio quo-
uis agente, primariò dico, ex ſe molitur, &
omnia, quæ ad perfectum viuentis corpus
conſtituendum neceſſaria ſunt, conſtruit. Nu-
tritio, Augmentatio, Partium efformatio
in omnibus viuentibus ab ea immediatè de-
pendent, ab ea item in ſenſitiuis ſenſus, &
motus, ab ea quoque Intellectio in Homine
originem, & cauſam habet; quin non ſolùm
quæ viuentibus, vt vegetabilibus, ſenſibi-
libus, & Rationalibus conueniunt, ab ipſa
immediatam originem habent, ſed inſuper
proprietates omnes, ac ſingulæ, quæ vt tali
vegetabili, vt tali ſenſibili, vt Rationali con-
ueniunt, quas occultas nominamus, imò non
ſolùm eædem proprietates genericæ, nempè
quæ generi; & ſpecificæ, quæ ſpeciei conue-
niunt, ſed indiuiduales etiam, quæ huic, aut
illi indiuiduo inſunt, non aliunde ſuam depen-
dentiam habent. Ab Anima, quam per ſemen
à progenitoribus traducit, habet Roſæ planta
vt ſpinis fulciatur, & armetur, vt florem pul-
cherrimum, hoc, aut illo colore inſignem pro-
ducat, qui gratiſſimum ſpiret odorem. Ab ea
item ſic traducta Portulaca, & Gramen, vt per
terram repat, ab ea Cucurbita, & voluulus,
vt in altum attollantur. Ab ea vitis tortuoſa
gignitur, & ſuſtentaculo indiga, alias in ter-
ram ruitura, vuis gignendis apta, vnde vinum
expromatur, quod in Hominum potum facceſ-
ſat. Ab ea Abies recta in altum aſſurgens pro-
ducitur, fructu nullo inſignis, ſed ligneæ fa-
bricæ aptus, odore ſibi proprio inſignis. Ab
ea habet Auis, vt ouum producat Animam à
Progenitoribus illi communicatam includens,
ac cortice conſeruans, aptum quocumque
calore Solis, Ignis, incubantis Auis, & hu-
iuſmodi fotum in auem ſuæ ſpeciei euadere,
pennis conueſtiri, volare aptum, & forma,
quam poſſidet, & non alia conformatum. Ab
ea Coruus crocitare nouit, pennis nigris ve-
ſtitur, & cætera ſortitur Coruinæ naturæ con-
uenientia. Pauo item habet ab ea ipſa Ani-
ma, vt cauda tam affabrefacta decorer, vt
ſtridore ſit præ cæteris auibus notabilis, &
cætera præſeferat, quæ Pauonis naturam
conſtituant. Ab ea Equus hinnit, magnani-
mitatem præſefert, curſu plurimum valet,
ac bello aptus eſt, Bos mugit, cornibus dota-
tur, ruminat, laboris tolerantiſſimus: Leo
rugit, ſuperbia iubæ inſignis graditur, aliis
animantibus dominatur: Homo tandem ere-
ctus incedit, ſermone, ac loquela dotatur,
& Intellectione aliis quibuſcumque viuenti-
bus in ſubcæleſti hoc globo præeſt, & ma-
nibus ſibi cuncta ſubiicit, ac alia quæcum-
que animalia ſibi obedire facit. Anima ergò
omnium Animalium, Homine excepto;
quia à Progenitoribus per ſemen traduci-
tur, & eſt, vt ita dicam, pars ipſius
Animæ Genitoris, non niſi ſimilem prolem
Progenitoribus efformare poteſt, & quia
Roſæ planta florem odoratiſſimum producit,

ſemen à Roſæ Planta deciſum traducens ſe cum animam ipſius Plantæ, eundem florem eadem imagino, eodemque odore inſignem, de ſe noua Planta elicita producere à Natura aptum eſt, & ſic de cæteris. Internoſcamus ergò, obſecro, iam Animæ ipſius naturam, neque adimamus illi vim, & energiam, quam habet; eam aliquibus mendicatis Agentibus tribuendo, quod dum aliqui ſeſe cacarmilicant, vt aſſequatur, non aliter certè facere mihi videntur, quàm faciat homo lumine captus, longè à ſe id manibus quæritans, quod propè ſe habet. Quærimus extra corpua viuentis Agens operationum, quæ in eo conſpiciuntur, quod in eodem corpore continetur, & eidem corpori intrinſecum eſt. Eludendæ ergò omninò eorum opiniones ſunt, qui corpora viuentia à Cœlo, à ſtellis, ab Anima Mundi, à Calore, à Sole, ab Vtero, à Progenitorum formatrice, aut ab huiuſmodi aliqua cauſa efformari, ac diſponi ſibi perſuadent, cùm omnes prædictæ cauſæ, ac ſi quæ præter Animam de nouo excogitari poſſint, extrinſecæ ſint, neque aptæ ad operationes vitæ in alieno corpore edendas; cùm enim neceſſe ſit vt quod generatur ab aliquo,
14. & id ipſum quod generat, ſint idem ſpecie, vel genere, Auerr. *libro ſecundo, de Generat. Animal. capite primo*, & cùm conſtet ob id operationes corporis viuentis ſimiles apparere generanti, conſtat ex conſequenti, eas cauſas longè diſtare à Natura corporis generati, & ſic nequaquam poſſe eſſe principium vitarum operationum in ipſo apparentium. Rectè igitur dictum eſt, Animam eſſe principium vitæ, & operationum corporis viuentis. Porrò licet hæc definitio tanquam vniuerſalis etiam Animæ Rationali conueniat, ſi tamen peculiariùs eam definire quis ambigeret, vno commutato verbo dicere poſſet, Animam Rationalem eſſe principium vitæ, &
15. operationem corporis humani, ſumendo tamen corporis nomen pro toto compoſito, nimirum pro ipſo Homine, quia Intellectio, quæ eſt omnium operationum in Homine nobiliſſima, nullatenùs à corpore dependentiam habet. Sed eadem definitio, quæ cuicumque Animæ adaptari poteſt, vnico commutato verbo, vt in definitione Animæ Rationalis factum eſt, poteſt particularibus Animalium ſpeciebus aptari.

16. Tametſi denique Animæ inter ſe plurimùm differant, & maximè ab alia quacunque differat Rationalis, quia immaterialis, ac per ſe ſubſiſtens cùm ſit, cæteræ omnes materiales ſunt, nec per ſe ſubſiſtentes, ſed à materia inſeparabiles, & hæ ipſæ Animæ cæterorum Animalium differant inter ſe provt magis, aut minùs ad ſpiritualem naturam accedunt, aut ab ea recedunt, & provt magis, aut minùs in materia ſunt immerſæ, eique affixæ, & inhærentes, tamen Anima quæcumque etiam ignobiliſſima,
17. plurimumque materialis, diuinitatis propè cuiuſdam particeps à ſummo Creatore facta videtur, ob quam tanta, & tam multa etiam in viliſſima materia viuentium corporum machinari valeat, quorum nè minimum quid humanus Intellectus ſumma ſua induſtria imitari poteſt; Ipſa inſenſibilium vegetabilium Anima quot, & quanta in humillimis plantis efficere conſpicitur? Plantas, virgulta, arbores ſuis quaſque foliis, ſuo flore, ſuo fructu, ſuo ſemine, ſuo odore, ſuis qualitatibus, ſuis figuris ad amuſſim, & nihil omninò aberrans ad ſimilitudinem ipſam Progenitorum, & non aliàs imbuit, atque exornat; quarumquidem rerum vnaquæque per ſe poteſt ſummam admirationem obſeruantibus excitare, quæ tamen admiratio, etiam ſi tanta ſit, tamen generatrici virtuti comparata nullius momenti videri poſſet: nam nonnè virtutum penè diuinam Animam etiam horum vegetabilium habere dicemus, quæ poſſit ea ipſis Plantis ſemina producere alias animas continentia, quarum virtute tot numero nouæ plantæ eandem omnes, ac ſingulæ virtutem habentes ex tam puſilla, ac modica materia, procreare valeant, vt creſcant, & multiplicentur iuxta ſummi Opificis benedictionem, vndè earum ſpecies conſeruentur? Quid inſuper de Animalibus, quid tandem de Homine creaturarum omnium inferiorum nobiliſſima dicemus: Quam maximam rem primò, quam poſteriùs admirari oporteat, ſi etiam minima in minimis, ac abiectiſſimis creaturis nunquam deſituram admirationem excitare in nobis valent? Mira autem hæc omnia, ac ſingula ab Anima, quam ex ſummi Creatoris iuſſu prima viuentia receperunt, non ab alio Agente promanare iam certus vnuſquiſque eſſe poterit, qui Naturæ opera, non ea aliena opinione, ac non ſubſiſtentibus ſuppoſitionibus, ſed ex vero, reali, ac ſenſato diſcurſu examinare volet.

SVMMARIVM.

18 *Anima eſt indiuiſibilis.*
19 *Forma materialis eſt inſeparabilis à materia.*
20 *Semen quando fiat animatum.*
21 *Semen ad quem finem à Natura procreatum, Et n. 29.*
22 *Anima Genitoris in cæteris viuentibus communicatur ſemini, vt vis fermentatrix communicatur Maſſæ Panis à fermento.*
23 *Anima Genitoris in cæteris viuentibus communicatur ſemini, vt communicatur flamma à candela accenſa candela extincta.*
24 *Anima flammæ rectè æquiparata.*
25 *Materia non generat formam, ſed eſt propter formam.*
26 *Agens extrinſecum non poteſt generare corpus ſimile genitori ipſius ſeminis.*
27 *Operationes iam perfectæ, & adultæ Plantæ, ſunt à propria Anima Plantæ.*
28 *Dator principij tranſmutationis eſt dator finis ipſius formæ. Et num....*
30 *Ineſt in ſemine omnium quod facit, vt fæcunda ſint ſemina, ex Ariſtotele.*
31 *Nihil conferre poteſt alteri id, quod non habet.*
32 *Materia non poteſt eſſe denudata à forma.*
33 *Quod ſufficit ad difficiliorem effectum, ſufficit ad faciliorem eiuſdem ſpeciei.*

34 Ex

34 *Ex Natura præſcripto ſpecierum conſeruatio fit per indiuidua mediante ſemine.*
35 *Animæ præſentia cognoſcitur ex proprijs operationibus, & num. 114.*

Semina quorumcunque viuentium, Homine excepto, propriam Animam ex traduce à Progenitoribus recipere.

QVÆSTIO II.

SAtis patère poterat id, quod probandum
in præſenti particula proponitur ex ſu-
pradictis, niſi præſtare iudicaſſem hoc ipſum
vlterioribus, efficacioribuſque rationibus
commonſtrare; nam non ſic facile perſuaſu
18. nonnullis eſt, quomodo Anima, quæ indiui-
ſibilis eſt, vt omnes formæ ſunt, Ariſtot. 3. *de
Anima tex.* 24. & *ibi* Auerr. *in comm.* & 3. *Phy-
ſic. tex.* 68. & 6. *eorumd. tex.* 45. & Auerr. *in
comm.* communicari ſemini poſſit ab ipſis Pro-
genitoribus, qui tamen vbi cognoſcant, Ani-
mam cæterorum viuentium, Homine excepto,
eſſe formam materialem, ac ita materiæ in-
hærentem, vt ab ea ſit inſeparabilis, vt mate-
19. riales omnes formæ ſunt, Ariſtot. *lib.* 3. *de Ani-
ma tex.* 4. & *ibi* Auerr. *in comm.* & *lib.* 4. *Phyſic.
tex.* 18. vbi idem Auerr. non difficulter admit-
tent, eam, quamquam per ſe ſit indiuiſibilis,
ad diuiſionem materiæ diuiſibilem euadere, &
ab vno ſubiecto in aliud ſe communicare, idem
Ariſtot. *lib.* 8. *Phyſic. tex.* 38. & *ibi* Auerr. *in com-
ment.* quod duplici exemplo quanam ratione
fiat declarari poteſt, ſi autem illud addamus,
Animam non idcircò, quòd ſeſe per genitorem
ſemini communicet, diuidi, ſed communicare
ſe materiæ ſeminis ab ipſo generante deciſæ,
ac diuiſæ, quemadmodum non idcircò, quòd
eadem anima communicet ſe oculo, auri, pa-
lato, aliiſque partibus corporis, in tot partes
diuiditur, quot ſe communicat; ſed vt per
eam oculus videt, auris audit, palatum gu-
ſtat, ſic per eãdem ſemen prolificum euadit. Et
quamquam obiici poteſt, quòd prænominatæ
partes, nempè Oculus, Auris, Palatum, non
ſint à corpore diuiſæ, & idcircò Anima, quæ
totum corpus informat, bene communicare ſe
illis poſſit, non ſic autem ſemini, quod eſt cor-
pus à toto diſiunctum, Tamen dicendum, quòd
20. ſemen non recipit Animam poſtquam eſt à
toto diuiſum, ſed in ipſo actu diuiſionis à toto,
quia dum eſt toto vnitum cum cæteris parti-
bus ſuo modo viuit, & particeps eſt ipſius
Animæ, per quam prolificum euadit, & a toto
diuiſum, & conuenienti vaſe receptum, animal
21. ex ſe conſtituit, ad eumque finem à Natura
ordinatum id eſt, vt generans ſemen anima-
tum generaret, per quod poſſet aliud indiui-
duum ſimile generanti producere ad ſpecierum
propagationem. Sed duobus promiſſis exem-
plis res illuſtrari poteſt, ſi dicamus, Animã Ge-
nitoris, nimirum Indiuidui ſemen generantis,
communicari ſemini non aliter, quam vis fer-
mentatrix à fermento communicetur maſſæ
22. panis; non ſolùm enim virtus illa communi-
cat ſe maſſæ illam fermentando, ſed tribuendo
inſuper eandem virtutem fermentatricem, qua
poſſit aliã Maſſam fermentare, & hæc aliam in
infinitum, abſque eo tamẽ, quod vis illa in pri-
mo fermento exiſtens quicquam de ſua virtute
vllo modo diminuat. Eodẽ quoque pacto Cã-
dela accenſa communicat flammam ſuam can-
delæ extinctæ, neque tamen eius lumen quic-
quam diminuitur; vnde Ennius apud Cic.

Vt qui lumen de ſuo lumine accendit, facit,
Vt nihilominùs ipſi luceat, quàm cui accenderit. 23.

Sed non modò flammam, & lumen cõmunicat
candela accenſa extinctæ abſque proprij lumi-
nis diminutione, ſed etiam virtutem ſe cõmu-
nicandi aliis candelis, & ſe multiplicandi in
infinitum, ac præterea ipſam omnẽ virtutem,
quam à Natura ſortitur, omnia in ſuã ſubſtan-
tiam, ac pabulum conuertendi, vt ignis natura
requirit; & in ſumma, candela accenſa ſua flam-
ma ſe alteri communicando, veluti progignit
alias ſimiles candelas accenſas non minori vir-
tute præditas, ſed eadem omninò, quam ipſa
habet, inſtructas. Eodem igitur pacto dicen-
dum, Animam quorumlibet viuentium, ſi
Humanam excipiamus, tanquam flammam
communicare ſe ſeminibus ab ipſis viuentibus
deciſis, ac vnà communicare illis eãdem pror-
sùs virtutem, quam ipſa in corpore viuente
poſſidet, abſque eo quod ipſa quicquam dimi-
nuatur, aut deterioris conditionis euadat, aut de
inſita ſibi à Natura virtute aliquid amittat. Et
appoſitè quidẽ Anima cæterorum viuentium 24.
flammæ aſſimilatur, quemadmodũ enim flãma
eſt quid ſummæ actiuitatis, materiæ tamen ita
inhærens, vt ab illa ſit inſeparabilis, nec ad
longius temporis ſpatium vitam protrahat,
quàm ipſa materia duret, & ipſa pereunte
prorsùs extinguitur, ſic etiam prædicta Anima
eſt ſubſtãtia tenuiſſima ipſius corporis animati,
ac ſummæ actiuitatis, ſed materiæ ita affixa, vt
ab ea inſeparabilis omninò exiſtat, nec ad diu-
turnius temporis ſpatium viuat, quàm materiæ
ipſi adhærere poſſit, nã ab ea ſeparata illicò in
Auras euaneſcit, & in nihilũ abit, interitque; &
quemadmodũ flamma materiæ apprehenſa, ſe-
ipſam, vt dixi, multiplicat, ſi nouam materiam
obuiam habeat, cui ſe communicare, & adhæ-
rere poſſit, ſic & Anima cæterorum viuentiũ ſe
ipſam multiplicat communicando ſe in iiſdem
viuentium corporibus ſemini, quod intrà ſe
generant, materia nempè ad id Natura pro-
ducta, & elaborata, vt inde noua indiuidua
emergant ad ſpecierum perpetuitatem.

Iam verò quanam potiori ratione probari
id ipſum firmiter poſſit, enitendum; patet igi-
tur nonniſi ex ſemine formari poſſe corpus
viuens ſimile Genitori, à quo ſemen eſt de-
ciſum. Corporis ergò formatio vel fit ab
ipſo ſemine prout eſt materia abſque Anima,
vel ab Agente aliquo extrinſeco, vel ab alio
Agente præter Animam ipſi ſemini intrinſe-
co. Ab ipſo ſemine fieri non poteſt, quia ma-
teria non generat formam, ſed eſt propter for- 25.
mã, nõ forma propter materiã. Ariſt. *lib.* 2. *Phyſ.
tex.* 26. & *lib. eod. tex.* 91. & in vtroque loco
Auerr. *in comm.* præterquam quod materia nul-
lam habet potentiam actiuam, D. Thomas
part. 3. *ſumm. quæſtione* 32. *articulo* 4. & nihil
generat ſeipſum, vt notum eſt. Nec forma-
tio fieri poteſt ab Agente extrinſeco, vt iam 26.
probatum eſt, & Agẽs extrinſecum non poteſt

generare corpus ſimile Genitori ipſius ſemi-
nis, cùm nihil habeat commune cum huiuſ-
modi Genitore, nec ſimile genitori exiſtat,
vt ſimile generare poſſit. Reliquum ergò eſt, vt
corporis formatio fiat ab Agente aliquo ipſi
ſemini intrinſeco, ſed hoc non poteſt aliud eſſe,
quàm Anima, ergò in ſemine ineſt Anima, à
qua pendet corporis viuentis formatio. Quòd
autem hoc Agens intrinſecum non poſſit aliud
eſſe, quàm Anima, adeò videtur patere, vt pro-
batione non egeat. ac profectò ſi quis velit,
aliud in ſemine Agens repetiri, quàm Animam,
debet notificare, quodnam illud Agens ſit, at
hoc non crediderim ab vllo Philoſopho quan-
tumuis acuti, ac perſpicacis, aut etiam conten-
tioſi ingenij aſſignari poſſe.

Prætereà vbi ſemen cæterorum Animalium
non eſſet Anima dotatum, neque Animam
propriam à Genitoribus traduceret, neceſſe
eſſet, illam de foris aduenire, & à ſemine eſſe
ſeiunctam, & per ſe ſubſiſtere: ſed ſi hoc eſſet,
Animæ Brutorum, cæterorumque omnium
Animalium non minùs quàm Anima Ratio-
nalis eſſent immortales, cum hæc verè à ſemi-
ne ſit ſeiuncta, & per ſe ſubſiſtat, & de foris
adueniat, & ſit immortalis; ſed hoc eſt falſiſſi-
mum, ergò neceſſe eſt, ſemen cæterorum vi-
uentium ſecum Animam à Genitoribus tradu-
cere, vt inde corpus viuens efformetur. Vlte-
riùs ſi ſemen cæterorum Animalium non ha-
beret Animam, operationes apparentes illicò
atque in actum producitur, eſſent alterius
Agentis, non propriæ Animæ, ſed hoc eſt im-
poſſibile, quia cùm operationes in perfecta
27. Planta, ſeu alio quouis viuente conſpicuæ ſint
à propria Anima, à propria quoque Anima
debent procedere operationes quandocumque
Planta, vel aliud quodlibet viuens iiſdem ope-
28. rationibus ſe prodit, *cùm dator principij tranſ-
mutationis ſit dator finis ipſius formæ*, verba ſunt
Auerrois, *lib 2. de Gener. Animal. cap.* 2. Ergò ſi
operationes perfecti viuentis ſunt à propria
Anima, operationes apparentes primùm in ſe-
mine erunt ab Anima in ipſo ſemine exiſtente,
& hoc pacto ſemen erit animatum.

29. Addendum his, quòd ſemen in viuentibus
à Natura eſt deſtinatum ad ſpecierum propa-
gationem, ſed id fruſtrà à Natura factum vi-
deretur, niſi aliquid ineſſet in ſemine, per
quod aptum fieret ad ſpecierum conſeruatio-
nem, nempe ad producendum viuens eiuſ-
dem ſpeciei, cuius eſt generans, à quo ſemen
30. eſt deciſum. *Ergo ineſt in ſemine omnium,
quod facit, vt fœcunda ſint ſemina*: ita docen-
te Ariſtotele *citato libro ſecundo de Generat.
Animal. capite tertio*, neceſſe autem eſt, vt
hoc ſit ſemini intrinſecum; nam ſi secùs eſſet,
illa aptitudo conſeruandarum ſpecierum non
eſſet ex parte ſeminis, ſed ex parte Agentis
extrinſeci, quamobrem Ariſtoteles, *ineſt*,
inquit, *in ſemine*, hoc eſt cum ipſo ſemine
prodit id, quod illud fœcundum facit, quod
idem eſt, ac ſi dixiſſet, ſemen habet in ſe
principium tale, quod illud facit fœcundum,
nempe habet in ſe principium, per quod ſit
aptum producere corpus viuens ſimile genito-
ri, à quo ſemen prodiit. Hoc ergò, quod ineſt in
ſemine viuentium, & per quod fœcundum
eſt, oportet, vt Agens ſit nobiliſſimum, cùm
ad ipſum pertineat, & ſuæ actioni demande-
tur ex ipſius rudi ſeminis materia, formare,
& conſtituere corpus viuentis ad exquiſitam
normam, & inimitabilem ſimilitudinem Ge-
nitoris; at in ipſo ſemine aliud agens ad hoc
ipſum aptum ineſſe, quàm Animam, ſibi per-
ſuadere, deliratæ eſt.

Inſuper ſi ſemen non haberet Animam,
ſequeretur ex inanimato produci anima-
tum, quia corpus viuens eſt animatum, &
animatum, & ex ſemine formatur, ſed hoc eſt
impoſſibile, quia nihil conferre poteſt alte- 31.
ri, quod in ſe non habet, quomodò ergò ſe-
men non habens Animam communicabit
Animam corpori viuenti ex ipſo producen-
do? vndè ergò habebit Animam corpus,
quod vitam acquirit, & Animæ operatio-
nes molitur, vbi in ſemine non inſit Anima à
Genitore ipſi communicata?

Adde his, quòd Materia non poteſt eſſe 32.
denudata formâ, Auerr. *libro ſecundo, Phyſ.
comment.* 12. ſed ſemen eſt materia, ergò nun-
quam denudata erit formâ; Cùm verò for-
ma ſit natura, Ariſtoteles *citat. lib.* 2. *Phyſ.
text.* 12. & *ibi* Auerr. *in comment.* & ſemen
à Natura habeat, vt ſit prolificum, ſequitur
quòd ſit prolificum per formam; ſed non poſ-
ſet eſſe prolificum, niſi viueret, neque viue-
re, niſi haberet Animam, ergò ſemen ha-
bet Animam, quæ eſt forma ipſius ſemi-
nis, qua recedente non ampliùs eſt proli-
ficum, quia corrumpitur, corruptio autem
ſequitur ad formæ receſſum, forma verò eſt
Anima.

Prætereà quod ſufficit ad difficiliorem ef- 33.
fectum producendum, multò magis ſufficere
poteſt ad effectum faciliorem eiuſdem ra-
tionis; ſed Anima quæ eſt in perfecto viuen-
te ſufficit ad omnes operationes corporis
ipſius viuentis etiam difficiliores, & nobi-
liores, ergò multò magis ſufficiet ad rudio-
res operationes imperfecti viuentis; vnde
Anima, quæ regit corpus iam perfectiſſimi
viuentis ex ſe, & nulla ope alterius Agentis
adiuta, multò faciliùs moderabitur corpus
ſeminis, ex quo viuens produci debet, & ſic,
cum operationes corporis perfecti viuentis
ſint eiuſdem rationis cum operationibus vi-
uentis imperfecti, de neceſſitate tam hæ,
quàm illæ, ab vno, eodemque Agente pro-
ficiſcantur; vnde cum illæ dependeant ab
Anima, hæ quoque dependere dicendæ ſunt
ab Anima, & conſequenter in ſemine inerit
Anima.

Cæterùm, vt iam iterum ſuperiùs dice- 34.
bam, ex Naturæ præſcripto ſpecierum con-
ſeruatio fit per Indiuidua, mediante ſemi-
ne; vel ergo Indiuidua ad hanc ſpecierum
conſeruationem concurrunt ſemine Anima
denudato, & ſic præſtabunt tantummodò
nudam materiam pro conſeruandis ſpecie-
bus, nec poterit eo modo dici per ipſa eas con-
ſeruari, ſed per Agens quodcunque confe-
rens ſemini Animam. Vel Indiuidua com-
municant aliquid ſemini, per quod aptum
ſit ad conſeruandas ſpecies, nempe ad pro-
ducendum ex ſe corpus viuens ſimile Gene-
ranti,

ranti, à quo eſt deciſum, & habemus intentum, namque hoc illud eſt, à quo non ſolùm corpus formatur, ſed per quod operationes omnes corporis viuentis fiunt, quod nihil aliud eſt, quàm Anima, ergò in ſemine ineſt Anima.

Denique argumentum, quod ab operationibus apparentibus deducitur, indiſſolubile eſt; nos enim Animæ præſentiam non aliunde comprehendimus, quàm ex propriis ipſius Animæ operationibus, vt notum eſt, Ioann. Fernel *lib. 5. Phyſiol. cap.* 1. ſed hæ operationes apparent in ipſa prima ſeminum conceptione (quomodocumque fiat) vel in ipſo primo momento, quo deducuntur ad actum, ergò in ipſo primo momento in ipſis ſeminibus præſens Anima eſt: quàm abſurdum autem futurum eſſet dicere, operationes apparentes in prima corporis viuentis productione ex ſemine, non eſſe ab Anima propria, videant qui huiuſmodi figmenta nobis imponere poſſe ſe credunt. Neque dicas ex motu magis, ac certiùs deprehendi Animæ præſentiam, quàm ex aliis operationibus: Quia hoc gratis dicitur, dùm aliæ operationes motum præcedentes alteri agenti tribui non poſſunt, quàm Animæ.

35. Hæc ſi veritatem habent, facile tanquam inane quid eluditur differentia Animationis maris, & fæmellæ, quam Doctores omnes vnanimiter ponunt; tam mas enim, quàm fæmella in ipſo primo momento conceptionis ſeminum progenitorum Animam de foris à Deo infuſam recipit; licet deinceps ſeriùs moueatur fæmella, quàm mas; ex quo motu tam Philoſophi, quàm Medici arguere conſueuerunt Animæ præſentiam; quam tamen multò rationabilius ex vitæ operationibus, & ex formatione ipſius fœtus, quæ illicò à conceptione initiatur, arguere debebant, neque enim abſque Animæ præſentia aut formari, aut viuere, aut vllo modo operari fœtus poteſt, quia nihil horum ab alia cauſa dependere poteſt, quàm ab intrinſeca, neque in fœtu vlla alia intrinſeca cauſa imaginari poteſt, quàm ipſa Anima. Cur ergò, inquies, tanta differentia interuenit inter Marem, & fæmellam, quoad primum motum in vtero materno excitatum? quia, inquam, materia, & ſpiritus, ex quibus alterutet coagmentatur, non ſunt eiuſdem conditionis, & vigoris; materia namque ex qua producitur mas, minùs excrementis abundat, maiori ſpirituum copia turget, & calorem viuidiorem obtinet; contrà, materia, ex qua producitur fæmella, magis excrementitia humiditate referta, ſpirituum minùs ferax, & calorem ab ipſa humiditate refractum habet; vnde conſequens omninò eſt citiùs ſuas operationes exercere Animam, vbi materiam aſſecuta ſit, ex qua mas, quàm ex qua fæmella procreari debet. Quod vt magis magiſque confirmetur, obſeruandum, quòd cùm non omnium Marium, neque omnium fæmellarum idem ſit temperamentum eademque virtus, non omnes ideò Mares vno eodemque tempore, ſed alij citiùs, alij ſeriùs primos motus in vtero excitant, ſic etiam & fæmellæ, vnde obſeruare licet, Mares nonnullos ob eorum imbecillitatem ſeriùs moueri, quàm fæmellas, & alia ex parte, citiùs fæmellas nonnullas ob earum robur moueri, quàm Mares. Nam quid cauſæ eſſe poteſt, quò minùs omnes vno eodemque tempore animam recipiant, ſi ea ab extrà aduenit; & ab ipſo Deo infunditur? Dices; fœtum non debere recipere Animam Rationalem, niſi perfectè organizatus ſit; hæc autem organizatio non eodem tempore in ſingulis perficitur ob temperamentorum, & vitium varietatem, vnde & Anima diuerſo tempore in diuerſis conceptibus ſe prodit. Sed hoc mihi videtur Deum Naturæ ſubiicere, qui expectare debeat antequam Animam infundat, fœtus organizationem ab ipſa Natura machinatam, vnde ne in tam impiam opinionem labamur, dicendum, fœtus omnes in primo conceptionis momento tam Mares, quàm fæmellas Animam ab ipſo ſummo Opifice tum primum & creatam, & infuſam recipere, neque vllam in animatione differentiam Maris, & fæmellæ ſeruari. Ac profectò illud maximè ponderandum in hoc negotio videtur, quod annuimus, nempè quod ponere neceſſitatem infundendæ Animæ Rationalis non niſi quando fœtus eſt perfectè organizatus, eſt liberam Dei agendi potentiam ipſi Naturæ ſubiicere; quod abſit vt affirmemus: ipſe primus rerum Opifex & creare; & eodem momento infundere in humana ſemina ſimul congredientia, ac conceptum conſtituentia Rationalem Animam quandocumque libet, conſueuit, non coactus ad id præſtandum à corporis organizatione per ipſam Naturam conſtituto tempore facta.

Verum enimuerò videor mihi actum agere, dum multi doctiſſimi Viri, ac Philoſophi inſignes, & maximè ex Recentioribus; Æmil. Pariſan. *Nobil. exercitat. de ſubtil. libro quinto, exercitatione prima, capite tertio*, & Daniel. Sennert. *in libro Hypomnem. numero 4. capite ſexto*, eam veritatem, quòd nempe ſemen ſit animatum, propalarunt; ac firmiſſimis quidem rationibus roborarunt, argumentis in contrarium adductis pleniſſimè ſatisfacientes, ita vt mihi omnem prouinciam ademptam vellm aliquid vlteriùs addendi, aut reſpondendi, dum Lectorem meum humaniſſimum ad eos, nè tædio illi ſim, remitto, dum iis ipſis, quæ prædicti Auctores optimè, ac diligentiſſimè præſtitère, ſermonem protrahere inaniter videar, dummodò tamen ab vtroque me omninò in eo diſſentire Lectorem admoneam, quòd ſemen humanum ſit non ſecùs ac cætera quæcumque ſemina animatum; Ego verò nullo modo Animatum eſſe exiſtimo, ſed maximè falſam, & hæreticam Sennerti ſententiam pronuntio, qui humanum ſemen Anima Rationali dotari contendit, eamque ex traduce eſſe; licet autem tolerabilior ſit Pariſani opinio exiſtimantis, idem ſemen humanum Anima ſenſitiua tantùm dotatum eſſe, quam ex traduce à Progenitoribus deriuari, credit, tamen neque hanc opi-

nionem eſſe veram firmiſſimis rationibus commonſtrabo.

SVMMARIVM.

36 *Anima Rationalis non eſt ex traduce, & contrarium affirmare hereticum eſt.*
37 *Si Anima Rationalis eſſet ex traduce, non poſſet eſſe immortalis. Et numero 67.*
38 *Hominis creatio in Sacra Geneſi quantùm differat à creatione cæterorum viuentium.*
39 *Rationalis Anima eſt immortalis. Et numero 72.*
40 *Animæ Rationalis immortalitati quæ repugnent.*
41 *Non poteſt à re corruptibili res incorruptibilis generari.*
42 *Anima Rationalis non poteſt per materiam ſe vllo modo propagare.*
43 *Animam Animæ miſceri, Hippocrati.*
44 *Anima Rationalis eſt ens per ſe ſubſiſtens. Et num. 65.*
45 *Vnum ens habere duas formas totales ſubſtantiales eſt impoſſibile.*
46 *Anima Rationalis eſt ens perfectum, & completum.*
47 *Perfecto nihil addi poteſt.*
48 *Ex duobus entibus per ſe non poteſt vnum ens per ſe fieri.*
49 *Generari ex materia non idem eſt ac traduci ex materia.*
50 *Quod aliqua ratione generatur eſt corruptibile.*
51 *Semen licet ſit animatum ſecundùm Sennertum, cur non potuit dici Homo.*
52 *In ſemine apparent operationes Animæ.*
53 *Viuificatio ſeminis eſt operatio Animæ prout Anima eſt, non prout eſt hæc Anima.*
54 *Semen, ſi eſſet dotatum Anima Rationali, eſſet Homo.*
55 *Forma ſubſtantialis non ſuſcipit magis, & minus.*
56 *Anima Rationalis ſi ſit ex traduce, eſt forma partialis, & incompleta.*
57 *Si Anima Rationalis eſſet ex traduce, irrito exiſtente ſemine, illa Anima corrumperetur.*
58 *Dato vno abſurdo, neceſſe eſt inde plura conſequi.*
59 *Semen non poteſt eſſe fœcundum, niſi viuat, neque viuere, niſi habeat Animam.*
60 *Proprium ſemper ineſt, & nunquam ſeparatur ab eo, cuius eſt proprium.*
61 *Quod ſecundùm ſe conuenit alicui, eſt ab ipſo inſeparabile.*
62 *Ex vnico concubitu aliquando fit multiplex conceptus.*
63 *Anima immortalis non patitur diuidi ad materiæ diuiſionem, vt mortalis.*
64 *Separata forma à materia ſequitur compoſiti corruptio.*
66 *Anima ex ſemine traducta, non eſt ab eo ſeparabilis, neque abſque ſemine exiſtit.*
68 *Homo ſecundùm Animam tantùm ad Dei imaginem factus eſt.*
69 *Animæ cæterorum viuentium cum ſemine à Genitoribus traducuntur, & ſunt formæ partiales.*
70 *Conceptus non fit ex vnico ſemine Viri, ſed ex eo ſemini muliebri iuncto.*
71 *Anima eſt tota in toto, & tota in qualibet parte.*
73 *Si Anima Rationalis eſſet ex traduce, ſequeretur, Chriſtum Dominum non fuiſſe verum Hominem.*
74 *Chriſtus Dominus fuit verus, ac perfectiſſimus Homo.*
75 *Chriſtus Dominus fuit omnium hominum perfectiſſimus.*

Animam Rationalem ex traduce non eſſe.

QVÆSTIO III.

CVM pateat ex Theologica veritate, Ani- 36.
mam Rationalem, non vt cæteras viuen-
tium Animas, ex traduce eſſe, & hæreticum ſit
contrarium aſſerere, D. Thom. 1. *par. ſumm.*
quæſt. 118. *art.* 2. *in c.* videtur ſuperfluum Phy-
ſicis rationibus id ipſum demonſtrare; quia
tamen res agitur cum Philoſopho, qui Theo-
logicæ veritati non facilè acquieſcet, neceſſa-
rium omninò eſt, illum phyſico diſcurſu con-
uincere, & ſuiſmet principiis, & conceſſis
propoſitionibus meræ falſitatis redarguere.
Sed, vt clarè pateat, in quibuſnam eius opi-
nionem impugnemus, binas eius propoſitio-
nes in medium afferamus, ex quarum con-
trarietate appareat, illum mirum in modum
in alterutra cæcutiiſſe, altera pro vera accep-
tata. Prima propoſitio eſt, *Animam Ra-*
tionalem ex traduce per ſemen à Progenitoribus
haberi. Secunda autem primæ de directo con-
traria, *Rationalem Animam eſſe incorruptibi-*
lem, & immortalem. Quas propoſitiones vbi
ille ſui, qua pollebat, ingenij acutie, vt de-
cuit, examinaſſet, luce clariùs perſpexiſſet,
vnam aliam deſtruere: nam dato quòd Ani- 37.
ma Rationalis ex traduce habeatur, non po-
teſt eſſe immortalis; & dato quod immorta-
lis ſit, non poteſt ex traduce haberi. Sed quis
interim eſt, qui Sennerti affectatam cæcitatem
malitiæ inſimulare non debeat, vbi nouerit,
illum, qui nolle ſe Theologicis rationibus
contendere profitetur, ex ſacræ tamen Scrip-
turæ verbis ſuo modo intellectis falſas ſuas
aſſertiones roborare ſtuduiſſe, ac data opera
recuſaſſe differentiam animaduertere, quam
inter creationem Hominis, & cæterorum Ani-
malium ipſa ſacra Hiſtoria apertiſſimè, nec vlla
ex parte dubia enarratione in medium affert,
quam tamen ſumma animaduerſione proſe-
cuti ſunt non Theologi ſolùm, ſed etiam
Medici, vt Franc. Valleſ. *in ſua ſacra Philoſ.*
capite 4. Hanc ſi ille ſano iudicio examinaſ-
ſet, nunquam in tam impiam, & erroneam
ſententiam præcipitem ſe dediſſet; nempe
quòd Anima Rationalis non ſecùs ac cæteræ
corruptibiles, & mortales ex traduce habea-
tur. In ſacra igitur Hiſtoria, Hominis creatio 38.

nnu

non ſolùm quoad Animã,ſed etiam quoad ipsũ
corpus multùm diuerſificatur à creatione cæte-
rorum Animalium,quia cætera ex ipſis elemẽ-
tis Dei iuſſu creata ſunt corpore ſimul & Ani-
ma cõpaginata;Homo verò antè(loquendo re-
ſpectu noſtri)corpore ab ipſomet Deo formatus
eſt,ac dehinc Animam recepit ab eodem Deo.
Inſtituit ergo Deus ipsã Naturã, illiq; faculta-
tem dedit ex ipſa Elementorũ materia omnia,
ac ſingula Animalia per ſuas ſpecies generãdi,
ibi.*Germinet Terra herbam virentem,Producant
aqua reptile Anima viuentis,Producat Terra Ani-
ma viuentẽ in genere ſuo*,vndè non reſtricta fuit
Naturæ poteſtas ad generanda tantùm corpora
viuentiũ Anima deſtituta,ſed extenſa eſt ad ge-
neranda corpora ſimul cũ Anima,quia ſi fuiſſet
ad generationẽ tantùm corporum,fruſtratoria
futura erat benedictio poſtmodũ ſecuta ipſius
Creatoris, *Creſcite, & multiplicamini.* At verò
Hominis creationẽ & quoad corpus, & quoad
Animã ſibi reſeruauit, ibi, *Faciamus Hominem
ad imaginem , & ſimilitudinem noſtram.* Vndè
immediatè formauit illum de limo terræ,& in-
ſpirans in faciem eius ſpiraculum vitæ, factus
eſt in Animam viuentem. Quis ergò tam con-
clamatæ cæcitatis homo eſt, qui ex hac ſacræ
Hiſtoriæ enarratione apertiſſimè nõ videat,cæ-
tera viuentia ſimul cũ corpore Animã recepiſſe
cũ ipſa materia productã,Hominẽ autẽ Animã
ab extra ab omni materia ſeiunctam, & incor-
poream ſortitum fuiſſe ab ipſo Deo infuſam,
non quidem ex ipſius Dei ſubſtantia,D.Thom.
*par.*1.*quæſt.*90. *art.*1. *in c.* ſed tunc primùm ab
ipſo creatam;Et hæc quidem ſola per ſe ſacræ
Hiſtoriæ enarratio (ſi quam fidem ſacræ Hi-
ſtoriæ Sennertus habet)illum veritatis admo-
nere debuit , cùm nobiliſſima creatura ad Dei
ipſius imaginem facta, & quæ ſecundùm Ani-
mam, & ſecundum corpus , poſt Reſurrectio-
nem immortalis erat futura,non vt cætera vi-
uentia & ſecundùm Animam , & ſecundùm
corpus corruptioni adiudicata , debuerit pro-
duci , ſed alia,ac ſpeciali ratione , quàm gene-
rentur aliæ Animæ,ac cæteræ creaturæ ex ipſa
materia progenitæ.

Sed his iã omiſſis, videndum modò ex Phy-
ſico diſcurſu,quantoperè à veritate deuiet Sen-
nertus,facto primo hoc fundamento ex alter-
utra propoſitione ipſi acceptiſſima,quod nem-
39. pe Rationalis Anima ſit immortalis : ex hoc
enim vnico fundamento omnia corruere ne-
ceſſe eſt , quæ ille pro traductione Animæ Ra-
tionalis ex ſemine in medium affert. Immor-
40. talitati enim vndequaque repugnat, Animam
per ſemen propagari ; repugnat immortali-
tati , Animam ad materiæ diuiſionem diuidi,
vel quomodocumque per materiam commu-
nicari ; repugnat immortalitati ; Animam
Animæ miſceri , aut quacumque alia ratione
voiri. Repugnat immortalitati Animam ali-
quomodo perfici , eo quod ſit forma incom-
pleta , & partialis. Repugnat immortalitati,
Animam aliter , quam per creationem fieri,
quia fieret per generationem ex ſemine, ſed
non poteſt , vt fatetur ipſemet Sennert. *Hip-
pomn.*4.*cap.*10. è re corruptibili incorruptibilis
41. generari;neque poſſibile eſt,virtutem actiuam,
quæ eſt in materia extendere ſuam actionem
ad producendum immaterialem effectum ,
D.Thom.*par.*1 *cit.q.*118.*art.*2. *in c.*Et in ſum-
ma ab omni veritate alieniſſimum eſt,Animam
Rationalem ita materiæ aſſociari , eidemque
materiæ ita hærere,vt ex ipſa,& cum ipſa ſuam
originẽ adipiſcatur.Quæcumque ergò de pro-
pagatione Animarum cæterorum viuentium
Sennertus affert , à conditione Animæ Ratio-
nalis tam longè abſunt , vt nulla ex parte illi
applicari poſſint : vnde quemadmodum ipſa
Phyſica ratiocinatio apertè commonſtrat,
Animas cæterorum viuentium tanquam ma-
teriæ affixas, eidemque perpetuò,& indiſſolu-
biliter inhærentes , per eandem materiam, cui
affixæ ſunt,ſe propagare, ac multiplicare,& de
vno ſubiecto alteri ſe communicare,vt flamma
candelæ accenſæ communicatur candelæ ex-
tinctæ,eodem quoque pacto eadem Ratiocina-
lis Phyſica , imò & , quod maximum eſt , ipſa
Theologica veritas , dilucidè docet , Animam 42.
Rationalem materiæ nullo modo addictã, imò
in totum ab ea ſeiunctam,ac per ſe ſubſiſtentẽ,
non poſſe per eandem materiam ſe propagare,
ac multiplicare,aut aliqua ratione alteri ſe cõ-
miſcere,& communicari, hoc enim tanquã er-
roneum,ac falſiſſimum non admittendũ;quin-
imò tanquam Catholicæ fidei minus conſonũ,
imò ab ea in totum alienum anathematizandũ
ſentio Quomodò enim eadem ratio eſſe poteſt
entis materialis,& immaterialis,ſi omninò per
propriam ſubſiſtentiam , & non ſubſiſtentiam
vtrumque diſtingui neceſſe eſt ?

Neque eſt,quòd quiſquis ſic contra veritatẽ
Catholicam,Hippocr.*l.*1.*de Diæt.n.*14.auctori- 43.
tatem obiiciat , qui pro demente exiſtimat eũ,
qui Animam Animæ non miſceri dixerit. Nam
Hippocrates lumine fidei orbatus Animam in
ſanguine reponit,quod idem eſt,ac ſi illã mate-
rialem,corruptibilẽ,ac mortalem eſſe affirmes,
neque per ſe ſubſiſtentẽ:ſed contrà,Anima Ra- 44.
tionalis eſt ens per ſe ſubſiſtens,nõ poteſt ergò
alteri miſceri,cũ impoſſibile ſit ex duobus en- 45.
tibus per ſe, vnum ens per ſe fieri;nam vnum,
idemq; ens haberet duas formas ſubſtantiales,
quod eſt impoſſibile,D.Thom.*p.*1.*q.*76.*a.*3.*in c.*
At verò in Hippocratis ſententia,quã Sennert.
amplectitur,Anima eſt in ſemine,& per ſemen
à Genitoribus traducitur,& quia duplex ſemen
ſecundùm ipſum,& ſecundùm veritatẽ etiã ad
generationẽ concurrit maſculeũ & fœmineũ,
vtrumq; autẽ eſt animatum, de neceſſitate ſe-
quitur,Animã Animę miſceri,quod & admittit
Sennert.rationibus, de quibus apud ipsũ,quas
omninò inanes eſſe ſuo loco demonſtrandum.

Sed ad hanc ipſam opinionem ſequitur,quòd
Anima Rationalis ſit forma imperfecta, & in-
completa, & idcircò neceſſe ſit, vt perficiatur,
illam cum alia miſceri,nempe illam,quæ eſt in
ſemine viri miſceri cum ea, quæ eſt in ſemine
Mulieris,vt ex vtrinſq; vnione fiat forma per-
fecta,& completa conſtituens Hominem in ſuo
eſſe.Sed ſi Sennerto Anima Rationalis immor- 46.
talis eſt,ens eſt per ſe ſubſiſtens,& ens comple-
tum,ac perfectum,nam ſi per additionẽ perfici
poteſt,non poteſt eſſe immortalis, & ſi eſt ens 47.
perfectũ, non eget, vt alteri vniatur,nam per-
fecto nihil addi poteſt,deficeret enim,quod eſt
impoſſibile. Auerr. *lib.* 1. *Cœli. comment.*4. ne-
que

Digitized by Google

48. que vtens per ſeſubſiſtens poteſt alteri miſceri,
aut vniri, quia præterquam quod, vt dictum
eſt, ex duobus entibus per ſe non poteſt vnum
ens per ſe fieri, nullum dari poreſt medium,
per quod hæc entia vniri poſſint, ſed quanto-
perè derrahit nobilitati Animæ humanæ, hic
Senoertus, dum vult, eam ex eo quòd partia-
lis, & incompleta forma ſit, vniri alteri, vt
perficiatur? certè hoc pacto idem erit Hominis
fatum, & Brutorum, Animam miſcibilem, &
alterabilem, vt Bruta, ſortiti; & ſic comparat
nos iumentis inſipientibus, & nos illis ſimi-
les facit, corruptioni etiam ſecundùm Ani-
mam addictos.

Neque vllo modo ſubterfugere poteſt Sen-
nertus, vbi dicat, Animam Rationalem non id-
circò dici poſſe corruptibilem, quia ex tradu-
ce habeatur, cùm diuerſum quid ſit, Animam
49. ex ſemine traduci, & illã ex materia generari,
quia generari ex materia, eſt, Animã ex materia
fieri, & produci de non eſſe ad eſſe, cùm gene-
ratio ſit de non eſſe. Ariſt. *lib.* 1 *Phyſ. tex.* 21. ſed
traduci, & propagari ex materia, eſt, Animam
Generantis communicari per ſemen, & per
ipſum propagari, ita vt ex eo fieri poſſit nouũ
Animal ſimile Generanti. Sed hoc ſubterfugiũ
50. nihil illi ſuffragatur, quia etiãſi non idem abſo-
lutè ſit, Animã generari, & illam traduci ex ſe-
mine, tamẽ traduci ex ſemine eſt aliquo modo
generari, quod autẽ aliquo modo generatur eſt
corruptibile, Ariſt. *lib.* 1. *Cæli tex.* 31. *& ibi* Auerr.
in comm. vnde Ariſt. non ſimpliciter dixit, *quod
generatur eſt corruptibile*, ſed addidit, *quod ali-
qua ratione generatur eſt corruptibile*, vnde ſi
Anima Rationalis ex traduce habetur, aliquo
modo generatur, & ſi cum altera eſt miſcibi-
lis, alterabilis, & corruptibilis eſt. Sed contra
hanc ipſam Sennerti concluſionem obiiciebãt
aliqui, quòd ſi Anima ex traduce in ſemine ad-
eſſet, cùm ſit forma ipſius Hominis, ſemẽ eſſet
Homo. Sed huic argumento (quod ego tanti
non fecerim, quanti aliquos feciſſe noui) re-
ſpondet Sennertus, non poſſe ſemen Humanũ,
etiamſi habeat Animam, dici Hominem ob di-
uerſitatem conſtitutionis ſui corporis, quia
Anima non exercet ſuas operationes in ſemi-
ne, prout exercet in corpore perfecto ipſius
Hominis, cum ſemen non ſit adhuc organiza-
51. tum, & Anima nõ poſſit organis deſtituta ſuas
operationes exercere, & idcircò ſemen, licet ſit
animatum, Homo dici non poteſt: nam in plã-
tis etiam, cæteriſque viuentibus idem verifica-
tur, quia neque ſemen Papaueris, neque Lactu-
cæ, Papauer, aut Lactuca eſt, neque ſemen equi,
nec Canis, equus, aut Canis eſt, cum corpus ſe-
minis earum Plantarum, eorumque Animaliũ,
non ſit ita ſuis organis inſtructum, vt Animæ
earum Plantarum, eorumque Animalium ope-
rationes ſuas exercere valeant. Huic tamen re-
ſponſioni obſtare poſſet, quòd ad alicuius vi-
uẽtis eſſentiam ſatis eſſe videtur, ſi aliquæ ope-
rationes Animæ in eo appareãt, neque eſſe ne-
ceſſarium omnes ſimul apparere, nam in recẽti
52. fœtu non omnes operationes apparent, vt in
animali perfecto. Modò certum eſt, in ſemine
apparere operationes Animæ, dum Anima illi
communicat vitam, & fœcunditatem; itaque ſi
Anima aliquam ex ſuis operationibus in ſemi-
ne exercet, vt patet, & Anima eſt forma dans
eſſe rei, tantundem eſt dicere, ſemen Papaueris
aut Lactucæ, & ſemen equi, aut Canis habet
Animam, ac ſi dicas ſemen Papaueris, & La-
ctucæ eſt Papauer, & Lactuca, & ſemen equi,
& Canis, eſt Equus, & Canis, non in potentia
quidem tantum, vt aliquis interpretari fortè
voluerit, ſed in actu, nam in actu eſt dum ope-
rationes exercet ad ſe pertinentes.

Verum enim verò pro Sennerto ad illud ar- 53.
gumentum reſponderi poteſt, quòd viuificatio
ſeminis non eſt operatio peculiaris alicuius
Animæ, ſed vniuerſalis conueniens omnibus
Animabus, ita vt denominatio corporis vi-
uentis non debeat à viuificatione deſumi, ſed
ab operationibus huic Animæ propriis, nempè
quæ ab ea emanare debent prout eſt talis Ani-
ma per traducem à Genitore, putà Papauere,
Lactuca, Equo, Cane, ſemini communicata;
quamuis ergò ſemen Papaueris, & Lactucæ,
& ſemen Equi, & Canis habeant Animam,
non poſſunt dici Papauer, Lactuca, Equus,
Canis actu, quia Anima adhuc non exercet in
ſemine operationes, quales Natura Papaue-
ris, Lactucæ, Equi, Canis requirit, ſed eas
tantùm quæ illi competunt, vt formæ vniuer-
ſali, qualis eſt viuificatio, & fœcundatio,
vnde nullæ ex aliis operationibus in ſemini-
bus apparent, quæ in iam productis animali-
bus, quarum ſingulæ diuerſificantur in vno-
quoque ſecundùm proprietates ſuæ ſpeciei cõ-
uenientes, & in ſumma non adaptari poſſent
ſemini animalium, quæ ipſis animalibus adap-
tantur, habent enim ſemina naturam particu-
larem ſemini, vt ſemini conuenientem, hoc eſt
vitam, & fœcunditatem, & nihil vltrà.

Sed quamquam hæc tueri poſſunt Sennerti
opinionem in eo, quod reſpicit animas mate-
riales, & corruptibiles, nequaquam eam tueri
poſſunt in eo, quod reſpicit Animam Rationa-
lem, quia cùm hæc de foris adueniat, & ſit
immortalis, non poteſt traduci cum ſemine à
Parẽtibus, quod ſi ſecùs eſſet, & ſemen haberet
Animam Rationalem, ſemper eſſet verũ dicere,
ſemen Hominis eſt Homo: non enim idem
poteſt eſſe de Anima Equi, & Anima Hominis,
in ſemine Equi, & ſemine Hominis exiſtente,
quia in ſemine equi poteſt eſſe Anima, quæ vt
vniuerſalis forma Animalium perfectorum
communicet ſemini vitam, & fœcunditatem
abſque eo, quòd poſſit dici, illud ſemen eſſe
Equum, quia non magis conuenit ſeminĩ
equino vita, & fœcunditas, quàm conueniat
ſemini Canino, Bouino, Suillo, & reliquis, cum
ea operatio ſit communis omnibus viuentium
Animabus, vt dictũ eſt. At verò Anima exiſtens
in ſemine Hominis, ex ipſius Sẽnerti aſſertione
eſt Anima Rationalis, quæ diuerſificat illud ab
omnibus aliis ſeminibus, & cùm ſit forma ho- 54.
minis, ſemen illâ dotatum, erit Homo, ſed ſe-
men equi etiam dotatum Anima equi, non eſt
equus, quia illa Anima informat ſemen vt
materiam quandam ab equo deciſam, ne-
que poteſt dici forma equi quemadmodum
Anima Rationalis eſt forma Hominis, ſed quo-
modo ſaluabit Sẽnertus, ſemen traducere ſecũ
Animã à Genitore, cùm cogatur (nec pudeat il-
lum aſſerere) Animam reſidentem in ſemine
viri

Viri eſſe formam partialem, & incompletam,
perfici autem, & totalem formam fieri per
vnionem cum Anima exiſtente in ſemine Mu-
lieris: certè inferiorem facit Hominis conditio-
nem, quàm Plantarum, aut quorumcunque ve-
getabilium, quæ ſemina generant animata, &
perfecta in ſuo genere, & non indiga, vt ab alia
Anima perficiantur. Neque valeret dicere, quòd
non ideò Anima Rationalis in ſemine alter-
vtrius ex Genitoribus exiſtens dicatur imper-
fecta, quia verè imperfecta ſit, ſed quia vnien-
do ſe Animæ exiſtenti in ſemine alterutrius
magis perficiatur: Nam hoc modo forma ſub-
ſtantialis ſuſciperet magis, & minùs; contra
55. Ariſtot. *lib.*8. *Metaphyſ. tex.* 10. & D. Thom.
*par.*1.*quæſt.*76.*art.*4.*ad* 4. prætetquam ſequere-
tur, Deum creare Animam nobiliſſimam dimi-
nutam, & imperfectam; nam quandocunque
hæc Anima ex traduce habeatur, neceſſariò ſe-
56. quitur (quod & admittit Sennertus) ipſam eſſe
dimidiatam, & partialem formam, cùm ea non
ex ſemine Viri tantùm ex vna, ſed ex ſemine
quoq; Mulieris ex altera traducatur: Sed profe-
ctò, licet Sennertus ex induſtria diſſimulet, &
Animæ Rationalis immortalitatem negare
non audeat, tamen ſub ea opinione traductio-
nis Animæ per ſemen, latet Anguis, ita vt qui
eius dicta intùs, & in cute perſcrutari, & ad tru-
tinam reuocare voluerit, non obſcurè videbit,
illum, etiamſi verbis contrarium profiteatur,
de Rationalis Animæ immortalitate intrinſecè
nullomodo benè ſentire. Et quanam ratione
de immortalitate Animæ benè ſentire poteſt,
qui eam cum ſeminis materia ita vnitam, &
57. hærentem facit, vt velit nolit, firmare coga-
tur, ipſam cum ſemine perire, & in auras eua-
neſcere quandocunque ipſum ſemen à Gene-
rante deciſum irritum euadit, neque, vt à Natu-
ra conſtitutum eſt, concipitur? nam ſi interro-
ges Sennertum dicens, ſi Anima cum ſemine
à Genitore traducitur, quid fiat Animæ illi in
ſemine Viri, aut Mulieris exiſtenti, cum per
ſomnij ludibria, aut alio quocunque modo co-
rum alteruter ſemen excernit? neſcit Senner-
tus ſe ab hac interrogatione extricare: vndè, li-
cet profiteatur nolle ſe Theologica auctorita-
te, cum de his diſputat, contendere, ſed Phyſico
tantùm diſcurſu ſuas aſſertiones roborare, con-
fugit tamen ad Benedictionem diuinam di-
58. cens, *Benedictionem illam diuinam, & dona illa
gratiæ, quæ ſemini, & Animæ vtriuſque Parentis
in conceptione coniuncta liberrima voluntate, &
ordinatione Deus conceſſit, nullo modo ſemini al-
terutrius Parentis ſeorſim exiſtenti, nec eo modo,
qui ad generationem neceſſarius eſt effuſo, tribuen-
da eſſe.* Sed dato vno abſurdo, neceſſe eſt, plura
inde conſequi. Si ex benedictione diuina tam
homini, quàm cæteris viuentibus impertita fa-
ctum eſt, ſecundùm ipſum, vt ſemen humanum
adinſtar ſeminum quorumlibet cæterorum vi-
uentium, Animam à Progenitoribus ſecum
trahat, vt Anima Progenitorum hoc modo
propagata, & multiplicata ſpeciem humanam
per productionem nouorum hominum ſer-
uandam curet, hæc benedictio reſpiciet primò
fœcunditatem ſeminis, quàm ipſius conceptio-
nem, vel Hominis productionem per ſemen
faciendam, nam concipi non poterat ſemen,
niſi fuiſſet fœcundum, at neque poteſt eſſe fœ- 59.
cundum, niſi viuat, neque viuere, niſi habeat
Animam; ergò ſemen antequam concipiatur
viuit quia eſt fœcundum, & ſi viuit habet Ani-
mam. Adde: fœcũditas ſeminis vel eſt proprie-
tas à Natura, vel non; ſi eſt à Natura, ſemper
erit fœcundum, & ſemper viuet, & habebit
Animam, quia proprium ſemper ineſt, & nun-
quam ſeparatur ab eo, cuius eſt proprium, D. 60.
Thom. t. 1. *quæſt.*72. *art.*8. nam id, quod ſecun-
dùm ſe conuenit alicui, eſt inſeparabile ab ipſo, 61.
idem D. Thom. *ibid. quæſt.*75. *art.*6. *in c.* ſi autem
non ſit à Natura, quandò ſemen habebit Ani-
mam erit per accidens, & poterit eam habere,
& non habere; quod præter omnem rationem
eſt, quia de Natura ſeminis eſt, & ita ab ipſa
eſt deſtinatum, vt fœcũditate poſſit ex ſe aliud
generare ſimile generanti ad ſpecierum con-
ſeruationem: ſemen ergò ſemper habebit Ani-
mam, & quandocunque irritum euadit per pol-
lutionem, aut per inanem conceptionem, aut
quomodolibet, de Anima eius ſeminis tenebi-
tur Sennertus rationem reddere, qui nullo mo-
do ſe benedictione illa diuina tueri poteſt, ne-
que vlla ratione ſubterfugere, quin coactus
fateatur, Animam in eo ſemine reſidentem,
quod irritum fit, in auras euaneſcere, & cor-
rumpi, quod tantò maiorem veritatem habe-
bit, quantò verius credit ille, Animam in alter-
vtro ſemine exiſtentem eſſe partialem, ac dimi-
nutam formam, & Animam potiùs monſtrifi-
cam, quàm veram Animam Rationalem, vnde
in multò peiora abſurda ſe præcipitem dare
cogitur.

Præterea ſi benedictio illa diuina in tantùm
efficax eſſe debuit, in quantum ſemina eo mo-
do, qui ad generationem requiritur, ſimul con-
iunguntur, conditionalem eam eſſe oportuit,
non abſolutam, contrà quàm in textu ſacræ
paginæ appareat, in quo cunctis viuentibus
atque Homini ſpecialiter, eam æqualiter fuiſ-
ſe impertitam enarratur. Quòd ſi ſit conditio-
nalis, reſtringitur ad effectum conceptionis ab
ipſis ſeminibus ſimul concurrentibus ſecutu-
rum; atque hoc modo vel ſemina tunc recipe-
re Animam per benedictionem diuinam fir-
mandum, cum concipiuntur, & in ipſo actu
conceptionis, vel eam recipere in actu deciſio-
nis à Progenitorum corporibus; verum autem
dicas, repugnat, quòd Anima ex traduce ha-
beatur; nam quomodocunque eam ſemina re-
cipiant, vi benedictionis diuinæ erit, non vi
Animæ Progenitorum; quia ſemina per ſe ſunt
indifferentia ad conceptionem, & ad ſimpli-
cem effuſionem ex corpore ſeminantis, & tam
fœcundum ſemen eſt, quod ſimpliciter eiici-
tur, quàm quod eiicitur vt concipiatur: cùm
ergo ſemina Animam ex Sennerto non reci-
piant, niſi concipiantur, quia tunc benedictio-
ne illa diuina ad illam recipiendam apta red-
duntur, non poterit Anima Rationalis ex tra-
duce cum ſemine ex ſua natura haberi.

Denique per benedictionem illam diuinam
vel ſemina ſunt animata ante conceptionem,
vel animantur in ipſa conceptione: ſi ante con-
ceptionem, ergo ad illud redire cogimur, quod
ſeminis effuſione fruſtratoria exiſtente, ſit
etiam fruſtratoria diuina benedictio, cùm ſe-
men

men illud ad generationem, accretionem, & multiplicationem creaturarum fruſtrà ſit effectum. Quod ſi dicamus, ſemina in ipſa conceptione recipere Animam vi Benedictionis diuinæ, non habebitur Anima ex traduce, ſed potiùs ab extra adueniet per diuinam illam benedictionem, & habemus intentum, hoc enim illud eſt, quod volumus, Animam ſcilicet Rationalem ex traduce non haberi: ſed ab extra aduenire, & à Deo Optimo Maximo momento creatam infundi.

62. Vlteriùs cùm pateat quandoque ex vnico concubitu fieri multiplicem conceptum, quando nimirum ſemen in plures partes finditur, quod experientia quotidiana conſtat, & docet etiam cum Hippocr. *in lib. de Nat. Puer. n. 44. & lib. 1. de Diæt. num. 25. & alibi*, vniuerſa Medicorum Schola, edocendum eſt in Sennerti ſententia, quomodo ex eo ſemine, quod vnica Anima ſecundùm ipſum dotabatur, duo indiuidua produci poſſint, quorum vtrumque ſuam Animam habeat. Scio, Sennertum reſponſurum, quòd Anima illa reſidens in ſemine ad diuiſionem ipſius ſeminis ſit in duas diuiſa, quod ille non putat abſurdum, nam credit idem euenire poſſe de Anima Rationali, non obſtante quòd ſit immaterialis, & immortalis, quod euenit de Animabus cæterorum viuentium materialibus, & mortalibus; ſed eo
63. ipſo quod Anima eſt immaterialis neque per ſe, neque per accidens patitur ad ipſius materiæ diuiſionem diuidi, D. Thom. *p. 1. queſt. 76. art. 8. in c.* quia à materia eſt ſeparabilis, & compoſito corrupto, per ſe ſubſiſtit abſque materia, & ad materiæ diuiſionem illam abire à ſubiecto oportet, vnde ſuccedit compoſiti cor-
64. ruptio, ſeparata forma à materia, Auerr. *lib. 4. Phyſ. comm. 17. & lib. 4. Cæli. comm. 23.* Hinc ergò deducendum, quòd, ſtante Animæ immortalite, oporteat in ea ſeminis diuiſione, illam à ſemine auolare, & ſemen corrumpi, non ſecùs ac Animalis cadauer Anima denudatum. nunquam igitur poſſibile eſſet in Sennerti ſententia ex ſemine Genitorum in plures partes diuiſo plures naſci poſſe fœtus humanos, quod contra experientiam eſt.

Verùm ad ſuas aſſertiones roborandas Sennertus pluribus vtitur argumentis, quorum nonnullis, imò eorum pluribus, nè omnibus dicam ex prædictis ſatisfieri poteſt: nam quocunque ſe vertat, dum confundit Animas materiales, & immateriales, corruptibiles, & incorruptibiles; pugnantia, & erronea, & nullo modo vtriſque indifferenter adaptabilia affert. Pro nunc autem vnico argumento, quod ille plurimi facit ſatisfaciendum, firmans, non præiudicare Animæ Rationali, quòd ex traduce habeatur, argumentatur ergo hoc modo: *Anima Rationalis non eſt eſſentia per ſe completa, vt Angelus, ſed eſt pars altera Hominis, qua corpus informat; vnde ſicut ſocietas illa corporis nihil eius nobilitati, & immortalitati derogat, ita nec eius propagatio cum ſemine præiudicare illi*
65. *poteſt*, ſed primò negatur, Animam Rationalem eſſe eſſentiam incompletam, cùm ſit ens per ſe ſubſiſtens, D. Thom *par. 1. quæſt. 75. art. 2. in c.* & in tantum dicitur pars Hominis, in quantum eſt forma corporis humani, quod componitur ex materia, & forma: vnde corpori aſſociata conſtituit Hominem: at verò a corpora ſeparata, eſt totum quid per ſe, à corpore, & materia independens. Quòd ſi ex traduce cum ſemine haberetur, nunquam eſſet ens per ſe ſubſiſtens, nec à materia ſeparabile, quod incorruptibilitati, & immortalitati Animæ Rationalis eſt contrarium. Neque eſt par ratio Animæ cum ſemine traductæ, & ipſi ſemini inhærentis, & Animæ corpus humanum in-
formantis; quia Anima cum ſemine traducta, 66.
non eſt ab ipſo ſeparabilis, & abſque ſemine ſaltem ante Hominis interitum nullo modo exiſtit, ſed Anima corpus humanum informans, eſt forma ipſius corporis ab ipſo corpore ſeparabilis, & in ipſa conceptione Hominis, quia de foris aduenit, & eſt à corpore independens (licet eodem momento cum ipſo corpore creetur; & infundatur abſque eo quod ſola exiſtat ante conceptionem) & poſt Hominis interitum, quia poſt mortem Hominis viuit, & immortalis eſt, vt non diffitetur etiam ipſe Sennertus. Qui tamen videns oppoſitio-
nis vim in eo argumento, quod ſi Anima eſſet 67.
ex traduce, & cum ſemine propagaretur, de neceſſitate eſſet mortalis, neque valens hunc nodum ſoluere, confugit ad Dei voluntatem tanquam ad Aſylum, quod indignum huiuſmodi Philoſopho eſt, qui profitetur ſe Phyſicis tantùm rationibus, non Theologicis contendere, inquit ergò: *Modus generationis nihil facit ad eſſentiæ corruptibilitatem, vel incorruptibilitatem, ſed ea ſimpliciter à voluntate Creatoris Dei dependet, qui omnia, cùm non exiſterent, ex nihilo fecit, ac ne in nihilum relabantur, ſuâ potentiâ, quandiu, & quomodò placet, conſeruat, ſine quâ voluntate diuina, & peculiari erga Homines gratia ſi fuiſſent formæ humanæ, non minùs peritura erant, quàm Brutorum.* Sed vide quorſum euadat huius Doctoris peruicacia, dum enim ſententiam ſuam de traductione Animæ Rationalis per ſemen tueri ſatagit, voluntatem diuinam ſuæ hæreſi accommodare nititur, dicitque Deum, etiamſi Anima Rationalis immortalis futura eſſet, voluiſſe, vt per ſemen propagaretur: At contra dicimus nos, Deum, quia Anima Rationalis à ſe creata erat immortalis, noluiſſe, vt per ſemen ad inſtar Animarum mortalium propagaretur, etenim hæ vt generabiles, & corruptibiles Naturæ munere commiſſæ ſunt, vt ex eius virtute cum ſemine, & per ſemen traducerentur, & propagarentur; illam vt ingenerabilem, & incorruptibilem ſuæ potentiæ creandam reſeruauit; quod ſatis ſuperque patet ex prima vtrarumque Animarum procreatione, vt aliàs dictum eſt: cæteras enim ex materia produci ſimul cum corporibus voluit, Rationalem verò ipſe immediate creauit inſpirans in Hominis faciem ſpiraculum vitæ, vnde factus eſt in Animam viuentem. Quemadmodum ergo nullam cõmunionem cum materia habuiſſe Animam Adæ in principio à Deo creatam conſtat, ſic neque eæ, quæ poſt abſolutam Mundi creationem ſunt creatæ, & quæ in dies creantur, aut in poſterum creandæ ſunt, vllam cum materia communionem habere debent, neque ex ſemine, aut cum ſemine traduci. An non igitur magis ex digni-

tate,

tate, & magis rationabile eſt, nobiliſſimam creaturam ad imaginem, & ſimilitudinem Dei reſpectu Animæ tantùm factam, noſtro, quam Sennerti modo ſuam ſpeciẽ propagare, ac conſeruare debere per ipſius Animæ immortalis infuſionem ab ipſo Deo immediatè creandæ, nõ autem per traducẽ ex materia, vt Brutis ſuas ſpecies conſeruandas iuſſit? quomodo enim
68. Anima, ſecundùm quam tantùm ad Dei imaginem factus eſt Homo, D. Th. *p. 1. q. 3. a. 1. ad 2.* ad Dei imaginẽ factã fuiſſe dici poteſt, ſi ex materia, & cũ materia; & ab ipſa materia coinquinata à Parentibus traducitur? Reddat igitur cauſam Sennertus, cur maluerit Deus ſpeciem humanam ſuo, quàm noſtro modo conſeruari, nam quòd ſic voluerit, & non aliàs gratis affirmatur, nos autem propter commemoratam cauſam ex dignitate, & nobilitate Animæ Rationalis deſumpiam, aliam etiam annectendam habemus, quæ ſequens eſt.

69. Dictum fuit ſuperiùs, Animas cæterorũ Animalium etiam perfectorum, inquam, in ſemine Genitorũ reſidere, & cum ipſo ſemine traduci, eſſe tamen formas partiales, & incompletas in alterutro ſemine, cùm ad generationẽ & maris, & fœminæ ſemen requiratur, quod de formis materialibus dictum nõn eſt abſurdũ, ſed veritati omninò conſonum: quoniam autem non ſemper ex coniunctione maris, & fœminæ ſequitur conceptio, vnde ſemina irrita fiunt, & Animæ in ſeminibus reſidẽtes in nihilũ abeũt, id quidem nulli curæ, vt ſic dicam, Deo Opt. Maximo fuit, cui tamen alia ex parte ſummæ curæ fuit, ne Anima humana ab ipſomet Opifice ad ſui imaginem creata, quandocunque ſemen humanum irritum foret, corrumperetur, & in nihilum abiret, cùm illam immortalitate donaſſet; quod quidem de neceſſitate ſecuturũ erat, vbi Anima humana in ſemine vt brutina reſideret, & cum ſemine à Progenitoribus traduceretur. Oportuit ergò, imò voluit, Animam humanã ſeorſim creare, & infundere momẽto in ipſa ſemina iam in vtero muliebri concepta.

Verum enim verò tametſi quæ allata ſunt ſatis ſuperque conuincere ipſum Sennertum poſſint, non deſunt alia quamplura, quibus ille cedere omninò cogitur. Opponebant autem
70. nonnulli DD. quòd, cùm cõceptus non ex vnico ſemine maris fiat, ſed ex eo ſemini muliebri vnito, vt aliàs dictũ eſt, Sennerto quoque conſentiente, quandocunque conceptus ſuccedat, ex duplici Anima illum compaginari neceſſe erit, vnumquodque enim ſemen tam virile, quàm muliebre traducit Animam peculiarem à proprio Genitore: Hanc difficultatem diluiſſe
71. ſe putat Sennertus dicendo, *quòd ſicut Anima non ſolùm eſt tota in toto ſed tota in qualibet parte puta in Cerebro, in Corde, in Oculo, in Aure, nec tamen inde ſequitur ex multis Animabus vnam componi, ſed ſemper hoc manet verum, vnam tantum eſſe Animam, quæ informat totum, & omnes, ac ſingulas partes: ſic licet dicatur, ſemen tam maris quàm fœminæ animatũ eſſe, nõ ſequitur, ergò Anima ex duabus animabus cõponitur.* Sed hęc reſponſio videtur omninò Philoſopho indigna, quia nõn eſt idem dicere, quemadmodum Anima eſt tota in qualibet parte corporis, puta in Cerebro, in Corde, in Oculo, in Aure, nec tamen componitur ex pluribus Animabus, ita licet Anima ſit tota in duobus ſeminibus maris, & fœminæ, quando ex iis fit conceptus, non componitur ex duabus Animabus; non eſt idẽ, inquam, quia Cerebrum, Cor, Oculus, Auris ſunt partes vnius, eiuſdemque corporis, vnius eiuſdemque ſubiecti, vnius eiuſdẽque Animalis, nec ſeparatæ ab ipſo Animali exiſtunt, ſed ſemen maris, & ſemen fœminæ ſunt duo corpora, & duo ſubiecta abinuicem diſiuncta, habẽtia vnumquodque ſuam propriam Animam, cum deciduntur a corpore generantium, vt ipſe aſſerit, vnde vt fiat vnus Homo neceſſe eſt corpus compaginari ex his duobus ſeminibus habentibus duas Animas. At Anima informans corpus Hominis recipitur in vnico ſubiecto, ac toto, & partibus eiuſdem ſe communicat, Anima verò quæ ſeorſim exiſtit in alterutro ſemine, recipitur in alio ſubiecto, & vnaquæque per ſe cõſtituit vnũ ens per ſe, ita vt duo ſemina humana (ſuppoſita ea falſitate, quòd per ea Anima Rationalis traducatur ex Genitoribus) habeant duas Animas realiter abinuicem diſtinctas, vnũquodque ſuam; itaque tantundem eſt dicere, conceptus humanus fit ex duobus ſeminibus traducẽtibus Animam Rationalem vnoquoque ex ſe à propriis genitoribus, ac ſi dicatur, conceptus humanus fit ex duabus Animabus ſeminibus inhærentibus, vel ex duobus hominibus ſimul iunctis; nam Anima Rationalis ex ipſius aſſertione eſt immortalis, 72.
& eſt ens per ſe ſubſiſtens, ita vt aut quod in Viri, aut quod in mulieris ſemine reſideat, vtrobique conſtituat vnum ens per ſe ſubſiſtens: vel ergò quando fit conceptus vnam Animam alterutrius perire neceſſe eſt, quia ex duabus fit vna tantùm, vel fieri vnum ens per ſe ex duobus entibus per ſe, & fieri hominem ex duabus Animabus dotatum hoc modo duabus formis ſubſtantialibus, ac totalibus, quod eſt impoſſibile, vt iam ſuperiùs probatum eſt. Nec quicquam de difficultate demit Sennertus dicendo, quòd Anima exiſtens in alterutro ſemine ſit forma tantùm partialis, & incompleta, imò maiorem in modum ſe implicat, & in multò grauiores errores; & falſas, ac deliras propoſitiones labitur, facit enim Animam Rationalem, quæ immortalis, & immaterialis eſt, vt toties eſt dictum, materialem, & corruptibilem, vt quæ additione alterius perfici ſit apta; quod quàm erroneum, ac impium ſit aſſerere, ſanæ mentis homines facilè diiudicabunt.

Cæterùm tametſi nolim cum Sennerto Theologica veritate contendere, non deſiſtam tamen vnica Theologica inſtantia eius deteſtandam, ac hæreticam opinionem de traductione Animæ Rationalis conuincere. Dico 73.
ergò, ſi verum eſt, Animam Rationalem ex traduce haberi, ſequitur de neceſſitate, Chriſtum Dominum non fuiſſe verũ, ac perfectum Hominem, contra id, quod a Catholica doctrina docemur, quia cùm in Chriſti Domini conceptione defuerit virile ſemen, nec non etiam muliebre, ſi plurimis Theologis fidem habemus negantibus cum Ariſtotele, mulierem conferre ſemen neceſſarium ad generationem (quorum tamen opinionem vniuerſus

Medicorum conſenſus, ſenſu ipſo ducet, non
eſſe Naturæ conformem oſtendit) non po-
tuit eius Anima ex traduce haberi. Ergò ſi cæ-
teri Homines Animam ex traduce recipiunt
per ſemen Genitorum, Chriſtus Dominus non
74 fuiſſet verus Homo. Sed contrà Chriſtus Do-
minus fuit verus, ac perfectiſſimus Homo, ni-
hil à cæteris hominibus differens inquantum
Homo, verumque, ac terrenum corpus, ve-
ramque humanam carnem, ac veram Animam
Rationalem aſſumpſit, vt Theologi docent,
D. Thom. *part. 3. ſumm. quæſt. 5. art. 1. & ſeqq.* ne-
que debuit Animam per ſemen ex traduce re-
cipere, quia neque alij homines Animam ex
Parentum ſemine recipiunt, ſed debuit eius
Anima, cum Homo factus eſt, creari in ipſo
momento conceptionis, & infundi, vt creari,
& infundi conſtat omnes alias Rationales
Animas, contra id, quod peſſimè ſibi *Senner-
tus* perſuadet. Nec quicquam faceret pro tu-
tela illius ſententiæ, ſi diceremus, Animam
Chriſti Domini traductam fuiſſe ex puriſſimo
ſemine illibatæ Virginis Mariæ, nam nec ſic
quidem fuiſſet verus, ac perfectus, ſed dimi-
diatus Homo, ac mancus, quia cùm in eius
ſententia Anima exiſtens in ſemine Alteru-
trius ex parentibus ſit forma partialis, in-
completa, & imperfecta, & ideircò inſuffi-
ciens ad conſtituendum Hominem, niſi con-
iungatur, & vniatur ſemini alterius, & ea
vnione euadat forma totalis, & completa, de-
ficiente Anima, quam ſecum traducere debuit
ſemen viri ad conceptionem Chriſti Domini
non concurrens, Chriſtus inde natus, imper-
fectus, & dimidiatus Homo fuiſſet, imò Ho-
minum omnium Homo imperfectiſſimus,
quia defeciſſet ab illa perfectione, quam cæ-
teri homines habent à ſemine virili, quæ ma-
ior eſt abſque dubio eſt, quam habent à ſemi-
ne muliebri, imò non habuiſſet veram Ho-
minis Animam, ſed falſam, ac monſtrificam,
qualem vult *Sennertus* eſſe Animam illam par-
tialem alterutrius ſeminis. Sed hæc falſiſſima,
75 & impia ſunt, cùm Chriſtus Dominus non
ſolùm fuerit verus, ac perfectus Homo; ſed
Homo Hominum omnium perfectiſſimus.
Neque meliora afferret quiſquam pro Sen-
nerto, dicendo, quòd potuerit Spiritus ſan-
ctus ſupplere defectum ſeminis virilis, in-
fundendo Animam, quam ex virili ſemine
recipere debebat; quia neque ſic fuiſſet verus
Homo; nam, aut hæc Anima fuiſſet de pro-
pria ſubſtantia, & ſic non erat eiuſdem ratio-
nis cum Anima humana, aut eam de nouo
creaſſet, & inſinuaſſet puriſſimo ſemini, aut
ſanguini Mariæ Virginis, & tunc præterquàm
quod non fuiſſet eiuſdem rationis cum Anima
humana, quia non fuiſſet à Genitore per ſe-
men traducta, vt Animæ humanæ omnes ex
eius ſententia ſunt, vel creaſſet Animã perfectã,
& habentem rationem perfectiſſimæ formæ ex
ſe, aut creaſſet illam dimidiatã, & incõpletam,
qualem vult Sennertus ex traduce per ſemen
viriie haberi, & neutrum dici poteſt, cùm
quomodocunque velit, mille maiora abſurda
conſequi neceſſe fuerit, & in ſumma nunquam
eius Anima fuiſſet eiuſdem rationis cùm aliis
Animabus humanis; ſed iam his deliramentis
omiſſis; ad alia.

S V M M A R I V M.

76 *Creatio eſt opus excedens omni ex parte Na-
turæ potentiam.*
77 *Anima Rationalis de nouo creatur.*
78 *Naturæ commiſſa à Deo, quæ generabilia, &
corruptibilia ſunt.*
79 *Anima Rationalis ex nihilo fit, & à Deo im-
mediatè creatur, & num. 48.*
80 *Hæreticum eſt, Deum nihil de nouo creare.*
81 *Animæ Rationales non ſunt omnes ſimul
creatæ.*
82 *Deus quodvis in genere ſuo fecit perfectum.*
83 *Homo generans non communicat ſoboli Ani-
mam, ſed quicquid à forma materiali pro-
uenire poteſt.*
84 *Homo communicat ſuo ſemine materiam pro-
ximè diſpoſitam ad recipiẽdam Animam.*
85 *Viuentia non omnia vno modo ex benedi-
ctione diuina creſcunt, & multipli-
cantur, ſed qualibet ſuo modo proprio, &
ſpecifico.*
86 *Quod eſt immortale non eſt generabile.*
87 *Quod fit, & non generatur, per ſolam crea-
tionem fieri neceſſe eſt.*
88 *Res ſimplex, & per ſe ſubſiſtens non poteſt
fieri, niſi per creationem.*
89 *Creatio ſoli Deo tribui poteſt.*
90 *Effectus excedens potentiam Cauſæ ſecundæ,
referendus eſt ad primam, & n. 123.*
91 *Cauſa prima eſt magis ſufficiens, quam ſe-
cunda.*
92 *Creatio excedit Naturæ potentiam.*
93 *Natura ex nihilo non poteſt facere aliquid.*
94 *Quod non eſt non generatur; non enim eſt
vnde generetur.*
95 *Creatio fit ex nihilo.*
96 *Naturæ potentia eſt finita.*
97 *Creatio requirit potentiam Agentis infinitam.*

Animam Rationalem de nouo creari, & infundi.

QVÆSTIO IV.

ABysſus Abyſſum inuocat. Daniel Senner-
tus peruerſam, ac hæreticam opinionem
ſuam tueri dũ inſudat, in multò peiores labi-
tur errores. Exiſtimabã profectò, quod, reiecta
falſa illa opinione de traductione Animæ Ra-
tionalis per ſemen, demonſtrando quantoperè
eius immortalitati aduerſetur, nullus fuiſſet
relictus dubitationi locus, quin coacti fatere-
mur, Rationalem Animã de nouo à Deo creari,
& infundi; nam reiecta illius traductione per
ſemen, nulla alia ratio, nulla alia via reli-
qua eſſe videbatur, qua Anima poſſit hu-
mano corpori vniri, vt inde conſtituatur
Homo; ille tamen ab erronea, ac praua
ſua opinione, ne latum quidem vnguem re-
cedens, altera non minùs erronea, & hære-
tica concluſione priorem tueri conatur aſ-
ſerens, *Deum, poſtquam in principio cuncta
creaſſet, requieuiſſe ab omni opere, quod patrarat,
& à creatione ita ceſſaſſe, vt nihil de nouo am-
plius creauerit, niſi ex miraculo.* Hoc autẽ certum
eſt, cùm ipſa creatio Animarũ ſit opus excedẽs 76
omni ex parte Naturæ potentiã, nec Animarum
ſolùm

Digitized by Google

ſolùm, ſed quarumcunquè rerum, quæ ex nihilo fiunt, ille autem ſuam aſſertionem ita intelligit, quòd poſt vniuerſalem rerum creationem Deus nihil extra ordinem Naturæ datum de nouo creet: quem ordinem ſeruati etiã vult in Hominis, ſeu potiùs in Animæ Rationalis productione, vt ſeruatur indeſinenter in productione quarumcunque Animarum reliquorum viuentiom: ex qua aſſertiooe iofert, non oportere Animam Rationalem de nouo creari, cùm eius propagatio, & multiplicatio habeatur ex traductioue ipſius per ſemeo Progenitorum ſecundùm ordinem Naturæ à Deo aſſignatum in propagatione & multiplicatione cæterorum viuentium. Sed hæc opinio non minùs, quàm ſuperior falſa hæreticam prauitatem redolet, cùm ex Theologica veritate habeamus, Animas Rationales de
77. nouo iu dies creari, D. Thom. *part.* 1. *ſumm. quæſt.* 118. *art.* 2. *& ſeqq.* quaſi Deus optimus maximus omni cura Rationalis Animæ ad ſui imaginem factæ ſeſe exſpoliauerit, & Naturæ non ſecùs ac aliarum Animarum omnium negotium, illius cõmiſerit. Sed non potuit, ac debuit Natura, quæ cauſa ſecundaria eſt, & primæ cauſæ ſubiecta, io productione Animæ Rationalis, quæ Immorta-
78. lis, & incorruptibilis eſt, quicquam operari, cùm eius curæ, & potentiæ ea tantùm commiſſa ſint, quæ generabilia, & corruptibilia exiſtunt, ſed Anima humana corruptibilis oon eſt, vt non diffitetur Sennertus, ergò neque generabilis. At ſi productio Animæ humanæ, Naturæ dicatur commiſſa & corruptibilis, & generabilis erit, quod abſit, vt io mentem veoiat,
79. quia cùm ex nulla materia fieri poſſit, remaoet, vt ex nihilo fiat, & non generetur, ſed ab ipſo tantùm Deo immediatè creetur. D. Th. *p.* 1. *q.* 90. *art.* 2. itavt omninò falſum, & hæreticom ſit
80. aſſerere, Deom nihil de nouo creare, imò à perenni creatiooe Animarum Rationalium nuoquam ceſſauit, neque vnquam ceſſaturus eſt, niſi quandocumque ei libuerit, vnde eorum quoqoe opinio tanquam erronea damoanda eſt, qoi licet non admitterent traductionem Animæ Rationalis per ſemen, voluerunt ta-
81. men omnes Animas Rationales vno eodemque tempore ſimul creatas eſſe, vt docet idem D. Thom. *ibid. quæſt.* 118. *artic.* 2. Crediderim autem, hanc opioionem negantem nouam Animarum Rationalium creationem nou traxiſſe ſuam originem à priore illa de traductione per ſemen, ſed potiùs è contra priorem illam habuiſſe originem à poſteriori; cùm enim ille firmiſſimis quidem rationibus probaſſet Animam Rationalem in ipſo primo conceptionis momento præſentem eſſe, addoci minimè potuit, vt ſibi perſuaderet, aliter Animam Rationalem, quàm irrationalem produci, & cum hæc ex traduce habeatur, vt planiſſimè probatum in ſuperioribus eſt, illam quoque ex traduce, non verò per creationem fieri, ac præſentem eſſe in primo conceptionis momento voluit.

Porrò ad excludendam nouam Animarum Rationalium creationem non omiſit aliqua argumenta in medium afferre, ac dicebat primò, quòd vbi à Deo creata de foris adueniret, non eſſet Homo, qui generaret Hominem, & corrueret illud Philoſophis perſuaſiſſimum, omne generaos generare ſibi ſimile: *Cùm enim*, inquit, *Deus quodvis in genere ſuo* 82.
fecerit perfectiſſimum, ac maximè Hominem, certè hic perfectus dici non poſſet, niſi haberet poteſtatem generandi ſibi ſimilem: at Homo Hominem generat, & quidem totus totum, quod aſſeuerari non poſſet, vbi ſua ſoboli Animam non communicaret. Hæc ille. Non modò autem perfectus homo dici non poſſet, vbi noo generaret ſibi ſimileon, ſed & omnium animalium imperfectiſſimum, quia, vt dicebat Cæſalpin. *lib.* 1. *quæſt. Perip.* 1. *Quod ſibi ſimile gignere nequit imperfectius eſſe, quàm illud, quod poteſt, exiſtimandum eſt.*

Huic argumento facilem reſponſionem habemus dicendo, non eandem eſſe rationem generãtis, quando formam habet materialem, & corruptibilem, & generantis quando formam habet immaterialem, & incorruptibilem: nam generans habens formam materialem, cõmunicat generato per ſemen Animam propriam, quæ ad materiæ diuiſionem eſt diuiſibilis, & alteri per ſemen cõmunicabilis, & ſic ſecundùm ordinem Naturæ datum generat ſibi ſimile & quoad materiam, & quoad formam.
At verò generans habens formam immateria- 83.
lem, quæ eſt iodiuiſibilis, non poteſt illam communicare ſuæ ſoboli per ſemen, quia nequaquam ſemioi eſt affixa, & nihil commuoe habet cum materia, ſed tamen communicat ſoboli quicquid à forma materiali prouenire poteſt, & cum materia hærere; vnde communicat ipſam materiam cum proxima diſpoſitione ad recipiendam formam, quæ cùm ſit immaterialis non poteſt vllo modo à generante per ſemeo commonicari, nam oporteret talem Animam aliquo modò in ipſo generante ineſſe, qood nequaquam poſſibile eſt:
& tamen licet Homo non communicet ſuæ 84.
ſoboli Animam, communicat materiã proximè diſpoſitam ad recipiendam Animam Rationalem, D. Th. *p.* 1. *cit. q.* 118. *art.* 2. *ad* 4. atque hac ratione cætera viuentia ſecondùm Naturæ ordinem generant ſibi ſimile communicãdo quidem ſoboli materiam, & formam, Homo verò generat ſibi ſimile communicando ſoboli materiam diſpoſitam ad recipiendam formã; quanam autem ratiooe, & à quo diſponatur ſemen humanum ad recipiendam Animam Rationalẽ, deinceps monſtrabo. Falſum ergo eſt, quòd ſit oeceſſarium ad hoc, vt Homo dicatur generare ſibi ſimile, quòd totus generet totũ, nempè quòd conſtans ex Anima, & corpore, generet ex Anima & corpore conſtantem hominẽ, cùm diuerſa ſit omninò ratio, qua dicatur Homo generare ſibi ſimile, ab aliis animantibus, nam io Homine ſufficit, vt generando præſtet materiam, vt dictum eſt, diſpoſitã ad recipiendam Animam Rationalem, quæ eſt propria illius forma, in cæteris verò viuentibus neceſſe eſt, vt generans, materiam & formam communicet, aliter non generaret ſibi ſimile: & in ſumma cùm Homo generet corpus humanum figura humana dotatum, tantoperè ab aliorum Animalium figura in tot tantiſque rebus dif-

ferens, etiamſi Animam de ſe ſoboli non com-
municet, ſatis ſupéſque eſt ad hoc, vt poſſit
dici generari ſecundùm Naturæ ordinem, vt
cætera quæcunque Animalia, ſibi ſimile.
Addit prætereà Sennertus, quòd ſi Anima
de nouo creatur, Homo, vt dictum eſt, non
præſtabit Animã cum ſeminali materia, & ſic
fruſtratoria erit benedictio illa diuina in prin-
cipio eius creationis emanata illis verbis, *Cre-
ſcite, & multiplicamini*, quia ex ſe non poſſet,
abſque eo quod cõmunicet Animam, creſcere,
& multiplicari; vnde benedictio illa tantopere
cæteris viuẽtibus proficua, Homini nullo mo-
do extitiſſet proficua, cùm tantùm partem ma-
gis abiectam ipſius Hominis generare poſſet.
85. Reſpondeo tamen, Deum optimum maximum
impertitum fuiſſe benedictionem illam cunctis
viuentibus, vt quælibet ſuo modo creſcerent,
& multiplicarẽtur. Plantis nimirum per ſemi-
na, per ſurculos, per ſtolones, per folia; ouiparis
per oua; perfectis Animalibus per genitale ſe-
mẽ, & ſic de cæteris; quæ voluit habere, tradu-
cere, & conſeruare Animas in materia, vnde vi-
uerent, & propagarentur. Hominem autem vo-
luit quidem creſcere, & multiplicari per geni-
tale ſemen quoad corpus habẽs diſpoſitionem
proximam ad recipiendam Animam Rationa-
lem, quoad hanc enim ſibi omnem curam re-
ſeruari oportuit, quia cùm futura eſſet immor-
talis, non poterat in via Naturæ ab vllo agente
produci; ſed erat ab ipſo ſummo Opifice creã-
da, & inſemina infundenda. Non ergò irrita
eſt benedictio illa diuina quoad Hominem, ſed
multò magis efficax quoad illum, quàm quoad
cætera quæcunque viuentia, cùm ipſemet ſum-
mus Opifex immediatè ſua potentia concurrat
ad ſpeciei humanæ conſeruationem indeſinen-
ter creando nouas animas in noua corpora in-
fundendas, vnde per noua indiuidua Humana
ſpecies propagetur, ac perpetuò conſeruetur.
86. Denique Animam Rationalem nonniſi per
creationem produci debere ſatis patet, quia
quod eſt immortale non eſt generabile, nam
quod eſt generabile, vt dictum eſt, corruptibile
ſimul eſt, Anima autem Rationalis eſt immor-
talis, vel ipſo Sennerto Aſſertore, ergò non eſt
87. generabilis, & id, quod fit, & non generatur,
per ſolam creationem fieri neceſſe eſt; ſed Ani-
ma fit, & non generatur, ergo Animam fieri
per ſolam creationem eſt poſſibile; ac præte-
88. reà, res ſimplex, & per ſe ſubſiſtens non poteſt
fieri niſi per creationem, D. Thom. *part.* 1.
quæſt. 118. *art.* 1. *in corp.* ſed Anima Rationalis
res ſimplex eſt, ac per ſe ſubſiſtens, ergò non
89. poteſt niſi per creationem fieri; at creatio ſoli
Deo tribui poteſt, ipſique ſoli conuenit, D. Th.
vbi ſuprà quæſt. 45. *art.* 5. *& alibi*, ergò Anima
Rationalis ab ipſo tantùm Deo immediatè
fit, & creatur; præſuppoſito autem creatio-
nis effectu, probatur illum Soli Deo tri-
90. buendum: nam effectus excedens potentiam
cauſæ ſecundæ, referendus eſt ad primam, quia
exceſſus palam oſtendit ipſius cauſæ in-
ſufficientiam, ergò effectus referendus eſt
ad cauſam ſufficientem, ſed cauſa prima eſt
91. magis ſufficiens, quàm ſecunda, ergò ef-
fectus excedens potentiam ſecundæ, refe-
92. rendus eſt ad primam; ſed creatio eſt effe-
ctus excedens potentiam cauſæ ſecundæ, nem-
pè ipſius Naturæ, quia Natura ex nihilo non 93.
poteſt facere aliquid; Natura namque gene- 94.
rat, *& quod non eſt, non generatur, non enim eſt,*
vnde generetur, vt adſtruit noſter Hippocra- 95.
tes *lib.* 1. *de Diet. numero* 5. ſed creatio fit ex
nihilo, ergò creatio excedit Naturæ poten-
tiam, vnde ſequitur, creationis effectum re-
ferendum ad cauſam primam, nempè ad
Deum; præterquam quod Naturæ potentia 96.
eſt finita, ſed creatio requirit Agentis poten- 97.
tiam infinitam, D. Thom. *part.* 1. *quæſtion.* 32.
art. 1. *ad* 2. *& quæſt.* 45. *art.* 5. *ad* 3. ergò crea-
tio non poteſt referri ad naturam, ſed ad
Deum tantùm, cuius potentia eſt infinita. Ex
quibus concludentiſſimè probatum remanet,
Animam Rationalem, cùm ex ſemine tra-
duci, aut per ſemen propagari, aut vllo alio 98.
modo generari non patiatur, cum immorta-
lis ſit, & ingenerabilis, à ſolo Deo creari, &
infundi. Sed videnda quæ contra traductionem
Animæ Rationalis ex ſemine, atque de crea-
tione eiuſdem Animæ Rationalis attulit Iac.
Ant. Marta *in Apolog. de Immortal. Animæ*
cap. 4.

SVMMARIVM.

99 *Fœtus humanus per nullum vnquam tempus ab alia Anima regitur, quàm à Rationali.*
100 *In primo principio exortus cuiuſlibet viuentis Animam propriam præſentem eſſe, neceſſe eſt.*
101 *Quanam ſit differentia inter generationem cæterorum viuentium & Hominis.*
102 *Homo per eandem formam eſt Ens actu, eſt Corpus, eſt Viuens, eſt Animal, eſt Homo.*
103 *Animal neque ſimul, neque ſucceſſiuè poteſt dotari pluribus Animabus, & n.* 110.
104 *Nihil eſt ſimpliciter vnum, niſi per formam vnam.*
105 *Entia naturalia non poſſunt tranſire de vno eſſe ad aliud, niſi mutata forma ſubſtantiali.*
106 *Corruptio eſt ſeparatio formæ à materia.*
107 *A priuatione ad habitum nõ datur regreſſus.*
108 *Viuens vegetatiuum, ſicuti nec ſenſitiuum, non eſt capax Reſurrectionis.*
109 *Anima ſenſitiua non producitur per creationem.*
111 *Anima ſenſitiua non eſt ens per ſe ſubſiſtens, & eſt inſeparabilis à materia.*
112 *Nulla vnio eſſe poteſt rei corruptibilis cum incorruptibili.*
113 *Deus operatur propter finem ex ſua libera voluntate, Natura verò ex neceſſitate.*
114 *Leges differre voluerunt Fœtum inanimatum, ab Animato, vnde conſequens eſt, exiſtimaſſe eas, fœtum non à principio conceptionis animari.*
115 *Leges in pluribus ſequuntur placita ſapientum in iis, quæ ad alias ſcientias pertinent.*
116 *Legiſlatores in imponendis pœnis, vbi diuerſitate opinionum contendatur, ſequuntur mitiorem ſententiam.*
117 *Maiorem vim infert procurans abortum maturioris fœtus, quàm tenerioris.*
118 *Minor iniuria infertur à procurante abor-*

tum

*tum teneriori*s *cõceptus, quàm prouectioris.*

119 *Certa cognitio pregnantiæ ante quadraginta dies vix, ac ne vix quidem haberi poteſt.*

120 *Omnia quæ Natura, vel Arte fiunt, ab eo, quod actu eſt fiunt.*

121 *Quo aliquid actu eſt, eo agit.*

122 *Corpora viuentium pro nobilitate, & ignobilitate Animarum inter ſe differunt.*

123 *Perfectioris forma debet eſſe perfectius ſuſceptibile.*

124 *Corpus humanum excedit nobilitate, & perfectione quorumcunque Animalium etiam perfectiorum corpora.*

125 *Omniũ Animarũ nobiliſſima eſt Rationalis.*

126 *Nihil agere poteſt vltra ſuas vires.*

127 *Anima Rationalis cùm ſit proprius corporis actus, & forma, neceſſariò ſimul cum corpore producta eſt.*

128 *Anima Rationalis ſtatim ac corpus eſt diſpoſitum infunditur ex D. Thoma, & quomodo hoc intelligendum.*

129 *Corpus humanum ab Anima Rationali formari, & organizari.*

130 *Facultates ſũt Animæ facultates, & nõ operãtur per ſe, ſed Anima operatur per ipſas.*

131 *Facultates non ſunt ab Anima ſeparabiles.*

132 *Facultates non migrant de ſubiecto in ſubiectum, & num. 136.*

133 *Anima ne per momentum quidem otiatur.*

134 *Anima inſpirata à Deo in faciem Adæ fuit Rationalis, nõ vegetatiua, & ſẽſitiua ſolum.*

135 *Conceptio intemeratæ ac beatiſſimæ Virginis fuit merè naturalis, nec in ea quicquam ſupernaturaliter interceſſiſſe conſtat.*

137 *Non eſt Homo Embrio, niſi habeat formam Hominis.*

138 *Cætera viuentia cum ſemine corpus, & Animam ſoboli communicant, Homo verò cum ſemine ſolum corpus.*

139 *Anima Rationalis nihil ad Genitores pertinet, cùm de foris adueniat.*

140 *Homo non ſolùm quoad Animam ſed quoad corpus, & quoad minimas corporis partes excellit cætera quæque animantia.*

141 *Corpus humanum aſſimilatur corpori cæleſti.*

142 *Ineſt in ſemine omnium viuentium ſpiritus viuificus proportione reſpondens elemento ſtellarum.*

143 *Spiritus in ſemine humano reſidens nobilitate excellit Animas quorumcunque Animalium.*

144 *Spiritus reſidens in ſemine humano non eſt Anima, ſed Animæ inſtrumentum.*

145 *Spiritus in ſemine reſidens in actu effuſionis à toto, & à quibuſque corporis partibus ſecedit.*

146 *Semen ipſum ſpiritus excretio eſt.*

147 *Per ſpiritum ſemen humanum diſponitur ad receptionem Animæ Rationalis.*

148 *Homo ſubminiſtrando ſuæ ſoboli in generatione ſemen Spiritu dotatũ, etiamſi Animam non ſubminiſtret, multò magis ſoboli confert, quàm quoduis aliud Animal, & n. 155.*

149 *Agentia etiam nobilia cedunt in cauſalitate nobiliori Agenti ſuperuenienti.*

150 *Cauſa ſuperueniens priori perfectior eſt.*

151 *Spiritus innatus ex Galeno eſt primum Animæ inſtrumentum.*

152 *Chriſtus Dominus aſſumpta humana Natura, & vnita ſuæ Diuinitati Anima Rationali, hæc in Diuinitatis inſtrumentum ceſſit.*

153 *Anima Chriſti Domini omnium Animarum Rationalium nobiliſſima ac perfectiſſima.*

134 *Viuentium omnium ſublunarium generatio Naturæ à Deo commiſſa, etiam Hominis quoad corpus.*

Fœtum humanum nulla Anima vllo in tempore dotari, niſi Rationali, eamque in ipſo primo conceptionis momento à Deo creatam & infuſam recipere.

QVÆSTIO Vlt.

HVc tendit præſentis diſcurſus vniuerſa ſeries, nempè, vt firmiter, ac concludentiſſimè demonſtremus, Fœtum humanum nullo 99.
vnquam in tempore ab alia Animã regi, quàm à Rationali, eamque in principio cõmixtionis ſeminum Progenitorum, & conceptionis eorum à Deo creatam, & infuſam recipere: cuius propoſitionis veritate probata, plura, ac maxima abſurda euitantur, quæ ex contraria ſententia de neceſſitate emergunt, volente, Animã Rationalem nonniſi poſt aliquos, & multos dies infundi, interimque fœtum Anima dotari priùs vegetatiua, ac deinceps ſenſitiua.

Ad noſtram itaque ſententiam comprobandam ea omnia facere poſſunt, quæ pro Animatione ſeminis cæterorum viuentiũ adducta sũt; quippè cùm tam in productione cæterorũ viuentium ex ſemine genitorũ, quàm in productione Hominis ex eorumdem Genitorum ſemine, neceſſe ſit illicò atque ſemina ipſa calorẽ cõcipiunt vel Terra, vel à Sole, vel ab incubatio
Aue, vel ab Igne, vel ab vtero, & operationes 100.
vitæ præſeferũt, propriã eorum Animam præſentem eſſe: dico propriã, hoc eſt, per quã futura ſunt id quod ſunt, nẽpè talia, & eius ſpeciei entia, qualia & cuius ſpeciei sũt Genitores, à quibus ſemen deriuatur, quia ab ipſa ſola initiũ, & perfectio conformationis viuẽtium, omniumque operationum vitæ in ipſis apparentium immediatè depẽdere debet; nihilque inter alia
viuentia, & Hominem productio differt, niſi 101.
quòd ſemen cæterorũ viuentium Animã cum ſemine à Progenitoribus traducit, ſemen autem humanum Animam propriã tum primùm à Deo creatã, ac de foris infuſam recipit, tamque hæc, quàm illa ſtatim in ſemine operari incipit, & corpus, atque organa efformare ſuo corpori deſtinata, quibus Anima tandem perfecti viuentis operationes exerceat non ſolùm illi veluti indiuiduo cuidam pertinentes, ſed etiam pro ſpeciei conſeruatione.

Verùm peculiariter nũc circa Hominẽ probandum à nobis eſt, etiam propriam ipſius Animam Rationalem dico in ipſo primo conceptionis momẽto in Cymate, vel Embrione præſentẽ eſſe, omneſq; ac ſingulas operationes vitæ ab ipſa, non ab Anima alia aut vegetatiua,
aut ſenſitiua originẽ habere, *cùm vna, & eadem* 102.
forma ſit per eſſentiã, per quam Homo eſt ens actu, & per quam eſt corpus, & per quam eſt viuum, & per quam eſt Animal, & per quam eſt Homo.

verba ſunt D.Thom. *part.1.q.76. artic.6. ad 5.*
103. Ac profectò idem Animal pluribus Anima-
bus aut ſimul vno eodemque tempore, aut
ſucceſſiuè dotati, poſſibile nullo modo eſt,
idem D. Thom. *ibid. art.3. incorp.* non ſimul,
quia vt addit idem D. Thom. *Animal non eſſet*
104. *ſimpliciter vnum, cuius eſſent Animæ plures: ni-
nil enim eſt ſimpliciter vnum, niſi per formam
vnam, per quam habet res eſſe, ab eodem enim
habet res, quòd ſit ens, & quòd ſit vna.* Et licet
in humano fœtu conſpiciantur operationes
Animæ vegetatiuæ,& ſenſitiuæ, non apparen-
tibus vllis operationibus Animæ Rationalis,
vt Rationalis eſt, non emanant tamen ab vlla
Anima ſeorſim exiſtente, quæ tantummodo
vegetatiua ſit, aut ſenſitiua, ſed ab ipſa Ani-
ma intellectiua, quæ ſimul & vegetatiuam,
& ſenſitiuam facultatem habet, eius enim
facultas eſt vegetare, & ſenſum tribuere
ab ipſamet Anima Rationali fluens, quem-
admodum vegetatiua eſt facultas etiam Ani-
mæ ſenſitiuæ, non alterius Animæ à ſenſiti-
ua ſeiunctæ, quia neque in cæteris perfectis
animalibus, aut quibuſcumque aliis vege-
tare, & ſenſum tribuere à duplici Anima
originem ducit, ſed vegetatiua eſt facultas
ſenſitiuæ.

Neque item poſſibile eſt, aliquod viuens
habere duas Animas ſucceſſiuè, nempè, vnam
antè, eáque abeunte, vel corrupta, aliam tem-
pore ſequenti, manente eodem viuente, quia
105. entia naturalia non poſſunt tranſire de vno
eſſe ad aliud, niſi mutata forma ſubſtantiali,
qua mutata viuens non eſt ampliùs idem,
quod erat antè, quia compoſitum corrumpi-
tur, cùm enim indiuidua conſtituantur in eſſe
per propriam formam, mutata forma, mutatur
eorum eſſe, & tranſeunt de vno eſſe ad aliud,
maximè quia de neceſſitate, vt dictum eſt,
illud primum viuens corrumperetur, ſeparata
forma à materia, nam nihil aliud eſt corruptio,
106. niſi ſeparatio formæ à materia, D. Thom. *p.1.
quæſt.76. ſup.cit.art.4. in corp.* Auerr. *lib.4. Phyſ.
comm.17. & lib.4.Cæli,comm.23.* Quandocum-
que ergò dicatur, Hominem habere plures
Animas ſucceſſiuè, coacti firmabimus, illum
tranſire de vno eſſe ad aliud, & ſi cum habet
Animam vegetatiuam, eſt ens vegetatiuum,
puta Arbor, accedente Anima ſenſitiua, fie-
ret ens ſenſitiuum, vtputa Equus, ac deni-
que accidente Rationali, tranſiret de Equo
in Hominem, mirabili, ac incredibili Meta-
morphoſi: quæ omnia, niſi abſurda ſint, ni-
hil vlterius abſurdum exiſtimandum.

Secundò, ponentes plures Animas ſucceſ-
ſiuè fœtum humanum informantes, ad plura
alia inconuenientia ſe obſtringunt, quæ affert
D. Thom. *part.1. quæſt.118. art.2. ad 2.* apud
ipſum videnda: ſed quod ad euitanda præ-
dicta inconuenientia idem Sanctus Doctor in
medium producit, me in non modicam ad-
mirationem adduxit: dicebat enim, quòd
tam in Homine, quàm in aliis animalibus,
quando perfectior forma aduenit, fiat cor-
ruptio prioris, ita vt accedente Anima ſen-
ſitiua poſt vegetatiuam, corrumpatur Ani-
ma vegetatiua, & accedente Rationali in
Homine corrumpatur ſenſitiua. Sed hæc
opinio (quod cum debita reuerentia piiſſimi
illius Doctoris dictum volo) patitur ſum-
mas difficultates, & in brutis quidem cor-
rupta vegetatiua docendum, vnde adueniat
Anima ſenſitiua; nam de foris aduenire
non poteſt, ſi ſic enim eſſet, hæc Anima
eſſet ſeparata à materia, ac per ſe, non ſe-
ſecùs ac Rationalis ſubſiſteret, neque abintrò
aduenire poſſet, cum iam intra reſideret, ac
demonſtrandū, an reſideret vt forma animalis,
vel aliter. Sed maximè in Homine vrget dif-
ficultas, quæ ſequitur, licet partim etiam pro
Brutis faciat. Si embrio habet in initio ſui or-
tus Animam vegetatiuam tantùm, cùm hæc ſit
eius forma, per eam conſtituetur in eſſe, dum-
que accedente Anima ſenſitiua, illa corrumpi-
tur, totum compoſitum corrumpi neceſſe eſt,
& Embrionem non eſſe ampliùs Embrionem,
ſed Embrionis cadauer: nam forma, hoc eſt
Anima corrupta, non remanebit niſi nuda
ſeminis materia, immò ne hæc quidem,
quia & ipſa erit corrupta, corrupto compo-
ſito, & ſic omni habilitate erit deſtituta ad
recipiendam nouam Animam, & euaden-
dum in Animal ſenſitiuum; & in ſumma re-
linquetur corpus illud Embrionis non ſecùs
ac remaneant cadauera quæque anima deſti-
tuta: Anima igitur ſenſitiua ſucceſſiuè in-
troducenda non poterit ampliùs introduci
in iam conceptum ſemen, quia iam deſiit
eſſe ſemen, & non ſolùm non habebit pro-
ximas diſpoſitiones requiſitas de neceſſitate
Naturæ ad recipiendam nouam Animam, ſed
omninò contrarias. In quam igitur materiam
introducenda erit Anima ſenſitiua? neque
enim dicere conuenit, eam reuiuiſcere, quia à 107.
priuatione ad habitum non datur regreſſus;
neque dicemus eundem Embrionem reſurgere
nouâ Anima dotatum, quia prætetquam quod
hoc non naturaliter, ſed ex miraculo procede-
ret, cùm reſurrectio nonniſi ex miraculo fiat,
viuens vegetatiuum, aut ſenſitiuum non eſt 108.
capax reſurrectionis, ſtante quòd eius Anima
ad deſtructionem compoſiti illicò corrumpa-
tur, & euaneſcat. vnde nunquam poterit
eſſe idem Animal, quod erat prius, quale
oportet vt ſit Animal per reſurrectionem ad
vitam reuocatum.

Præterea ſi corrupta Anima vegetatiua, in
eadem materia ſuccedere debeat Anima ſenſi-
tiua, iam non erit idem Embrio hic, qui per
ſenſitiuam Animam de nouo aduenientem cō-
ſtituitur in eſſe cum eo, qui habebat Animam
vegetatiuam, cùm vnus dotetur diuerſa for-
ma ab alio; vnde ſequitur, quòd hic Embrio re-
cipiens Animam ſenſitiuam non ſit germen, &
partus, ſeu ſoboles Genitoris, à quo ſemen eſt
deciſum, ſed potiùs alterius Agentis, à quo ſen-
ſitiua Anima introducitur, non erunt ergò Ge-
nitores, qui ſpecies per ſemen conſeruant, ſed
aliud Agēs quodcūque aſſignare libuerit, à quo
non per ſemē, cū iam fuerit corruptū, corrupta
Anima vegetatiua, illud in viuēs vegetatiuum
conſtituēte, ſed per aliud quodcūque medium
ſpecies Animalium conſeruabuntur, & ſic Ani-
malium generationes multò diuerſo modo fiēt,
quàm vniuerſi Sapientes exiſtiment. Nec mi-
nor ea difficultas eſt, quam ſuprà annuebamus

nempè

nempe aſſignari modum; quo Embrio coc-
cupta Anima vegetatiua, recipiat ſenſitiuam:
nam certum eſt, eam cum ſemine non adeſſe,
quia ſi adeſſet, non eſſet neceſſarium, eam
aliunde aduenire, præterquam quòd idem ſe-
men duas habuiſſet Animas diſtinctas. Vndè
ergò adueniet Anima ſenſitiua? Num à Deo
per creationem, vt Anima Rationalis? Apa-
geſis: *Nam Anima ſenſitiua cauſatur à Gene-*
109. *rante tanquam principali Agente per ſemen tan-*
quam inſtrumentum, & non producitur per crea-
tionem. D.Thom. *p.1.quaſt* 1n8.*art.2.in c.* num
à Matre, ab Vtero, à Calido innam, à Cœlo, à
Snle, à Stellis, à Calore ambientis? nequa-
quam: hæc enim omnia agentia extrinſeca
ſunt, vt aliàs dictum eſt, & non habent, ne-
que habere poſſunt huiuſmodi virtutem ge-
nerandi; & introducendi in corpus alienum,
nimirum in Genitntis ſemen nnuam formam,
veteri expulſa, nempe Anima ſenſitiua, vege-
tatiua abeunte, neque vllam habent commu-
nionem talia Agentiá cum ipſo ſemine, nec
quam ſint aliquo modo ipſi ſemini intrinſeca:
impoſſibile igitur eſt docere vnde Embrio ac-
quirat Animam ſenſitiuam corcupta vegeta-
tiua; Cnm verò pateat nullum ens poſſe habere
110. duas Animas, cnacti dicemus in Embrinne ad-
eſſe à principio Animam ſenſitiuam, licet nulla
ſe operatione prodat, & vegetatiuam qua npe-
ratur, eſſe facultatem ipſius Animæ ſenſiti-
111. uæ, non Animam à ſenſitiua disiunctam, ne-
que ſenſitiuam idcircò eſſe ens per ſe ſubſi-
ſtens, aut à materia ſeparabilem, ſed ab ipſa
materia non ſecus ac vegetatiua dependen-
tem, & cum ipſa interitutam.

Atque bæc hactenus locum habent etiam
in ſenſitiuis Animalibus: At cùm homo debeat
recipere Rationalem inſuper Animam, & ſtan-
te ea npinione, quod Anima ſenſitiua, corrupta
antè vegetatiua, ad eius aduentum corrumpa-
tur, eadē inconuenientia, & mainta euenient,
quæ in Brutis aduenire de neceſſitate oporte-
re diximus. Et quia negari nullo modo po-
teſt, fœtum illicò atque conceptus eſt viuere,
& nutriri, & augeri, & poſtmodum ſenſum re-
cipere, nulla ratio vult, illum ab alia Anima,
quàm à Rationali hæc omnia habere, conſe-
quens ergò eſt, illum à primo ſuæ conceptio-
nis momento Anima Rationali dotari, quæ
licet nullas operationes ad Ratiocinatricem
pertinentes, edat, ſuis tamen facultatibus, vege-
tatiua nempe, & ſenſitiua, ea quæ oportet fie-
ri in fœtu operatur, opportuno deinceps tem-
pore ea etiam operatura, quæ facultatem In-
tellectiuam reſpiciunt.

Cæterum ſi quis eſt, qui hanc opinionem
de pluralitate Animarum in fœtu palliare vo-
lens dicat, Animam vegetatiuam primò ad ad-
uentum Animæ ſenſitiuæ, & ſenſitiuam ad ad-
uentum Animæ Rationalis non ſimpliciter
corrumpi, ſed cedere Animæ nobiliori, eique
pro inſtrumentis inſeruire, manifeſtè videbit
ſe ne ſic quidem eam opinionem tueri poſſe;
quia tam vegetatiua, quàm ſenſitiua Anima
pro forma ſubſtantiali ſunt ipſius fœtus ante
aduentum Animæ Rationalis; itaque adue-
niente Anima Rationali, neceſſe eſt illum de
vno eſſe tranſire ad aliud, & ex Animali ſenſi-
tiuo euadere in Rationale, quod fieri non po-
teſt, niſi corrupto compoſito, nempe Animali
ipſi ſenſitiuo, vnde ergò emerget Rationale?
quamnam viam, quamnam rationem eius
metamorphoſis inueniemus? Noua certè mate-
ria, hoc eſt nouo ſemine indigemus, vt inde
homo compaginari poſſit, cùm illud, ex quo
ſenſitiuum Animal procreatum eſt, corruptum
ſit, Anima recedente, aut quomodocumque
ceſſante ab informatione prædicti ſeminis. Sed
demus, non corrumpi ſemen animatum Ani-
ma vegetatiua, ſed incorruptum permanere,
quid deinde? vndè obſecro Animam ſenſiti-
uam recipiet? An ea de foris adueniet? minimè
gentiū. Quid igitur? quodnam Agēs ad id aptū
natum inuenietur, ſenſitiuam Animam vnde-
cumque ereptam in ſemen illud intrudere, il-
ludque ex vegetali ſenſitiuum Animal efficere?
ſed vnde hoc Agens habere poteſt hāc Animā?
num eam es ſe efformabit? ſed ex qua materia
effnrmabit? num ex nihilo creabit? oportebit
igitur, illud habere infinitam potentiam, cum
ex nihilo poſſit facere aliquid: ſed certum eſt
non poſſe haberi animam ſenſitiuam niſi ex
traduce; ſi ergò poſt vegetatiuam Animal de-
beat recipere Animam ſenſitiuam, oportebit
illam per nouum ſemen à parentibus traduci;
quod affirmare, delirare eſt.

At verò ſi iterum quis ad tuendam præci-
tatam opinionem dicat, Animam ſuperuenien-
tem vniri Animæ iam in Embrione reſidenti;
non minùs hoc impoſſibile erit, cum nullam
poſſint habere vnionem tales Animæ, vna
exiſtente alterius rationis ab altera, & maximè
nefas eſſet firmare, Animam Rationalem vniri
cum Anima vegetatiua, aut ſenſitiua, cum hæ
ſint materiales, & corruptibiles, hæc verò im-
materialis, & incorruptibilis, nulla autem vnio
eſſe poſſit entis incorruptibilis cum corrupti-
bili, itaut ex vtroque, nempe ex Anima Ratio-
nali, & ſenſitiua fiat vna Anima, & vnum ens;
vna forma ſubſtantialis aliquod corpus in-
formans.

Et ſi de nouo Inſtabit quis replicando, quod 112.
Animæ prædictæ exiſtentes in Embrione ceſ-
ſerint in facultates Animæ Rationalis? Neque
hoc dicam poſſe habere veritatem, cùm pateat,
facultates non migrare de ſubiecto in ſubie-
ctum, vt alias dictum eſt, vnde facultas vegeta-
tiua, quæ erat in Anima ſenſitiua Embrionis,
non poteſt tranſire in Animam Rationalem,
quia facultas eſt Animæ, & huius Animæ fa-
cultas.

His omnibus addendum eſt, quòd Deus, & 113.
Natura ſemper operantur propter finem, Deus
quidem ex ſua libera voluntate, Natura autem
ex neceſſitate; at retardatio infuſionis Animæ
Rationalis nullum poteſt habere finem, ſi
quem enim poſſet habere, vel eſſet corporis
diſpoſitio, constructio, & perfectio, ad hoc vt
perfectioris formæ eſſet perfectius ſuſcepti-
bile, vel eſſet ad hoc, vt ſuis operationibus fun-
gi rectè poſſet; at neutrum finem haberi poſſe
patet: non primum, quia oporteret multò ſe-
riùs Animam Rationalem infundi, cùm corpus
in termino quadraginta dierum non ſit aſſecu-
tum ſuam integritatem, & perfectionem, quin-
imò nihil ampliùs habet intrà prædictum ter-

minum, & per multos dies, nè menſes dicam, ſubſequentes, niſi indem quandam, & vix Lynceis oculis perceptibilem partium delineationem, neque omnium, & ſingularum. Sed & fruſtratorius quoque eſſet alter finis rectè operandi per organa iam conſtructa, quia vix tunc temporis ita conſtructa ſunt, vt ſenſitiuæ Animæ operationibus ſufficere poſſint, nam, quod ſpectat ad operationes proprias Animæ Rationalis, neque poſt quadraginta dies, nec poſtquam infans iam, nono exacto menſe, lucem prodit, earum vllam exercere Anima apta eſt, in caſſum igitur infunderetur quouis tempore permanente in vtero materno fœtu, imò & multò poſt; quamobrem procraſtinatio infuſionis Animæ Rationalis vel inanis eſt, & ad nullum finem deſtinata, vel extra tempus, & non ſecundùm exigentiam facta, neutrum autem veritati conſonum eſt. Sed detur potuiſſe in hac procraſtinatione infuſionis Animæ Rationalis, haberi aliquem finem, & tunc dorendam cur hæc infuſio Animæ non fiat in omnibus eodem tempore: nam prætermiſſo quòd hæc infuſio ſeriùs, aut maturiùs fiat pro fœtuum ipſorum maiori, aut minori fortitudine, illud certum eſt, & à nullo controuerſum, eam citiùs in mare, quàm in fæmella fieri; vndè cùm non vno eodemque tẽpore fœtus animentur, incaſſum aſſignatur terminus communis in omnibus quadraginta dierum. Deducendum ergò ex his, quòd, cùm ſemen conceptum illicò viuat, nutriatur, & augeatur, id ab alia Anima, quàm à Rationali habere non poſſit, quæ & vegetare, & nutrire, & vitam communicare, & ſenſum non minùs quàm cæteræ quæcumque viuentium Animæ, imò multò meliùs poteſt, cum omnibus neceſſariis ad hæc facultatibus ſit inſtructa, vnde concludendum, eam in primo momento conceptionis ipſius ſeminis a Deo ipſo creatam, & infuſam præſentem eſſe, ac per ſe, non per aliam Animam, ſed per ſuas facultates conceptum nutrire, & augere, illique vitam, & ſenſum communicare.

Prætereà vel Anima Rationalis poteſt tanquam dotata prædictis facultatibus vegetatiua, inquam, & ſenſitiua, vitam, & ſenſum conceptui communicare, vel non; ſi dicamus poſſe, nihil obſtat, quò minùs idem poſſit ante quadraginta dies, quod poteſt poſt, non enim à corpore eas facultates adipiſcitur, ſed eas ex ſua natura poſſidet. Si dicamus non poſſe, ſequitur corpus, etiam Anima Rationali præſente, ab alia Anima vitam, augmentum, nutritionem, ſenſum recipere, quia non eſt veriſimile vitam, augmentum, nutritionem, ſenſum ante quadraginta dies ab alia Anima, & poſt quadraginta à Rationali conceptui tribui.

Sed antequàm vlteriùs progrediamur ſatisfaciendum cuidam magni quidem ponderis oppoſitioni contra hanc noſtram ſententiam de præſentia Animæ Rationalis in primo conceptionis momento, & deſumitur à Legum
114. tam Canonicarum, quàm Ciuilium auctoritate, quarum vtræque diſtinguunt fœtum animatum ab inanimato, illumque non niſi poſt quadraginta dies animari ſtatuunt, atque hac de cauſa pœnam maiorem, aut minorem delinquentibus, & abortum prouocantibus imponunt; in quarum confirmationem emanauit denique conſtitutio Sixti Quinti, in qua abortum animati fœtus procurantem iiſdem pœnis ſubiici determinatur, quibus veri homicidæ ſubiiciuntur.

His additur, *Sacri textus Exodi capite* 21. *verſ.* 22. auctoritas, vbi ſecundùm Septuaginta Interpretum verſionem, claré habetur diſtinctio fœtus non animati, & Animati, cuius verba hæc ſunt. *Qui percuſſerit Mulierem prægnantem, & illa abortum fecerit, ſi fœtus erat formatus dabit Animam pro Anima, ſi nondum erat formatus mulctabitur pecunia.* Ita habet textus ille ſecundùm prædictam verſionem, referente poſt alios, P. Anton. Diana. *Reſol. Moral. par.* 7. *tract.* 5. *Reſol* 6. & Carranza, *de Part. nat. ac leg. cap.* 1. § a *num.* 14 Sed hæc Septuaginta Interpretum verſio, non verſio eſt, ſed commentatio gratis, & ex proprio marte facta, cùm longè aliter Vulgata habeat, quæ ità ſonat. *Si rixati fuerint Viri, & percuſſerit quis Mulierem prægnantem, & abortiuum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit, ſubiacebit damno quantùm Maritus Mulieris expetierit, & Arbitri iudicauerint, ſin autem mors eius fuerit ſubſecuta reddet Animam pro Anima.* Quæ verba, cùm nimis clara ſint, non debent peruerti, & trahi ad alium ſenſum, ex quo eliciatur affectata illa diſtinctio Animati, & nõ Animati fœtus; hic enim non niſi de morte ipſius Prægnantis ex abortu ſecuta, vel non ſecuta, mentio fit, non de fœtu, & iure quidem Vulgata traductio ſequenda, cùm verbum verbo reddere conſueſcat. Sed idem occurrit adnotare in *l. ſi quis aliquid*, §. *Qui abortionis*, *ff. de Pœnis.* Vbi nulla mentio huiuſmodi habetur, nec de fœtu quicquam eam locutam apparet: nam quòd nonnulli Interpretes per verbum illud, *homo*, fœtum intellexerint, apertè patet eos hallucinatos eſſe, non animaduertentes, quod ſi ſic eſſet Lex de pœna porrigentis poculum amatorium ex quo homo periiſſet, ſilentio prætermiſſet illud, quod magis patere erat neceſſarium, vnde ea verba, *ſi mulier, aut homo*, ſic referenda ad ſuperiora. *Si mulier, cui poculum abortionis porrectum eſt, aut homo, cui datum eſt poculum amatorium perierit*, &c. Neutra igitur Lex de fœtu loquitur, neque ab alterutra quicquam elicere poſſumus, quod ad inanimatum, vel animatum fœtum applicari poſſit. Reſtat igitur, vt Canonum, & Legum auctoritati quid ſit dicendum patefaciamus. Ac pri- 115.
mò quidem præmittendum tam Canones, quàm Leges non ex propria ſcientifica cognitione locutas eſſe, ſed ſecutas potiùs placita Sapientum, Philoſophorum nempè, & Medicorum, vt aliàs conſueuerunt facere in iis, quæ ad alios Profeſſores pertinent. Ergò cum de ea re ad prædictos Sapientes determinare ſpectaret, & illi eam differentiam Animati, & non animati fœtus in medium protuliſſent, eorum determinationẽ Canones, & Leges in hoc ſequi volentes, pœnas delinquentibus modò maiores, modò minores impoſuerunt pro ea, quam illi differentiam faciebant inter fœtum non animatum Anima Rationali, & Animatum.

Verùm quia nos ponentes infuſionem Ani-

mæ

mæ Rationalis in primo momento Concep-
tionis, deſeruiſſe videri poſſumus, tam Cano-
num, quam Legum determinationem, tene-
mur iam oſtendere, eas determinationes ma-
ximè ſecundum Iuſtitiam emanaſſe, eaſque
ſartas tectas remanere debere firma etiam no-
ſtra opinione remanente. Dico ergò quòd iure
optimo maior pœna indicenda ſit procuranti
abortum poſt quadraginta dies, & fœtus pro-
116. uectioris, quàm procuranti ante dictum termi-
num, & fœtus tenerioris, quia maior iniuria
infertur à priori, quàm à poſteriori delinquen-
te; non ſecùs ac maiorem iniuriam inferret
ſuccidens arborem adultam, quàm ſuccidens
tenellam, vt cum Thoma Fieno proſequitur
Dan. Sennert. *loc. cit.*

117. Dicò ſecundò, quòd tam Canones, quàm
Leges ciuiles in imponendis pœnis ſemper ſe-
quuntur mitiorem ſententiam, cùm ergò in
dubium verteretur an ſemper & quocunque
tempore procurans abortum eadem pœna eſ-
ſet plectendus, & aliqui mitiùs ſentientes, ſen-
tirent, minori pœna plectendum fœtu tene-
riori exiſtente, & ante quadrageſimum, contra
aliis ſentientibus, priori ſententiæ adhæſeruot,
& eam differentiam fieri prouectioris, & te-
nerioris fœtus voluerunt.

Dico Tertiò, ſumma cum ratione fieri, vt
maiori pœna ſubiiciatur procurans abortum
poſt quadraginta dies, quàm procurans abor-
tum antè, quia multò maiorem vim infert ille
118. tam fœtui, quàm Matri, quàm inferat hic; quia
tenerioris fœtus abortus ob ligamentorum
debilitatem facilè, & cum minimo Matris in-
commodo ſuccedit, at prouectioris abortus
non niſi cum Matris euidenti periculo fit, vndè,
ex Hip. *in lib. de Nat Puer.* & Ariſtot. *lib. 7. de
Hiſtor. Anim. cap. 3.* & ex quotidiana experien-
tia ſcimus, faciliores, frequentiores, & tutiores
eſſe abortus in primo quadragenario, in ſe-
quentibus autem difficiles, minùs frequentes,
ac multò minùs tutos.

Dico quartò, maxima cum ratione ſancitum
tam à Canonibus, quàm ab Imperialibus Le-
gibus, quòd maiori pœna ſubiaceat procurans
119. abortum prouectioris fœtus, & poſt quadra-
geſimum, quàm procurans antè, ob certitudi-
nem prægnantiæ emanantem ex motu fœtus
poſt quadrageſimum, & incertitudinem vi-
gentem ante quadrageſimum, in quo termino
deeſt ſignum illud motus omnium certiſſi-
mum prægnantiæ, (quæ tam certi ſigni defi-
cientia poſſet fortè delinquentem ex parte ex-
cuſare.

Cæterùm non ab re interpretari poſſet ali-
quis Legiſlatorum dictum circa hanc differen-
tiam animati, & non animati fœtus, vt ea dif-
ferentia intelligatur habere locum reſpectu
noſtri, qui non aliundè certificari poſſumus,
quòd fœtus anima dotetur, niſi ex apparenti
motu, nam aliàs illum habere animam ex nulla
alia re nobis innoteſcere poteſt. Igitur reſpectu
noſtri & noſtræ cognitionis fœtus poſt qua-
draginta dies erit animatus, quia per motum ſe
manifeſtat, antè verò non animatus, quia nul-
lo motu ſe prodente, videtur anima non dotari.

Verùm ſummoperè ſemper miratus ſum,
quonam pacto tot, ac tanti Philoſophi, ac Me-
dici ex motu infantis in vtero deduci volue-
rint, illum tunc Animam Rationalem recipere;
nam motus nequaquam pertinet ad Animam
Rationalem, vt Rationalis eſt, & tantundem
eſt elicere ex motu præſentiam Animæ Ra-
tionalis, quàm deducere ex vita, ex nutritione,
augmentatione, ſenſatione, aut alia quacunque
operatione in fœtu obſeruata, vndè cùm fœtus
in vtero illicò viuat, nutriatur, augmentetur,
ſentiat, illicò Animam Rationalem illum ha-
bere neceſſe eſſet, non minùs quam neceſſe eſ-
ſe dicant illi, Animam Rationalem illum re-
cipere cum mouetur. Sed quam dependentiam
habet motus ab Anima Rationali vt Ratio-
nalis eſt? Oportuit ergò firmare tunc fœtum
Animam Rationalem recipere, cum aliquam
operationem Rationali Animæ pertinentem
edit, non quando moueri incipit.

Sed dicet fortè aliquis, non idcircò voluiſſe
communem ſententiam, fœtum recipere Ani-
mam Rationalem, quia mouetur, quaſi ad mo-
tum ſequatur de neceſſitate eius receptio, vel
potiùs quaſi illa motum exciret illicò atque à
fœtu recepta eſt, ſed quia per motum manife-
ſtum fit, fœtum eſſe perfectum, ac benè forma-
tum. Reſpondetur enim quòd cùm hæc perfe-
ctio, & abſolutio ipſius fœtus in Quadrageſi-
mo non ſit ſufficiens ad vllas operationes
Animæ Rationalis edendas, fruſtrà ad hunc fi-
nem deſideratur, nempè vt ob eam perfectio-
nem Rationalis Anima tunc infundatur.

Denique cum his dubitari poterat, cur ſi Ani-
ma Rationalis in prima ſeminum conceptione
præſens eſt, abortu ſecuto antè quadrageſi-
mum non iubeant Canones baptizari; ſi enim
illi Anima tales abortus dotari exiſtimaſſent,
non deſtitiſſent præcipere, vt baptizarentur.
Reſpondeo, quòd in his abortibus impoſſibile
eſt ob eorum debilitatem, non illicò à corpore
Animam ſeparari, vndè neque vllum vitæ ſi-
gnum præbere obſeruantur, & idcircò baptiſ-
matis nullam illi habent mentionem, ſatiſque
fuit, ſi quandocunque aliquod vitæ ſignum ex
motu præbent, etiam ſi ante quadrageſimum
id fieret, baptiſmatis lauacro emundentur.

Sed redeamus iam vndè digreſſi ſumus, ac
dicamus, Animam ſolùm ex propriis operatio-
nibus cognoſci præſentem eſſe, vt patet. Fernel.
lib. 5. Phyſiol. cap. 1. quod etiam iam alias pro-
batum eſt, in ſimulque demonſtratum nullum
viuens poſſe aut ſimul, aut ſucceſſiuè duas, aut
plures Animas habere; neceſſe igitur eſt ope-
rationes in Embrione apparentes, eſſe vnius
eiuſdemque Animæ præſentis, omnia namque, 120.
quæ Natura, vel Arte fiunt ab eo, quod actu
eſt fiunt, Ariſtot. *lib. 2. de Gener. Animal. cap. 1.*
cùm nihil agere poſſit, niſi ſecundum quod eſt 121.
actu, & quo aliquid eſt actu, eo agit. D. Thom.
p. 1. ſumm quæſt. 76 art. 1. in c. operationes ergò
vitæ quæ apparent in Embrione fiunt ab Ani-
ma, quæ actu eſt, at hæc non poteſt eſſe niſi
vna; & in Homine nulla alia Anima datur,
quàm Rationalis, ergò omnes, & ſingulæ præ-
dictæ operationes fiunt ab Anima Rationali;
ſed hæ operationes apparent illicò atque ſemi-
na Parentum concepta ſunt, ergò illicò atque
ſemina concepta ſunt præſentem eſſe Ratio-
nalem Animam neceſſe eſt.

Vlterius

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

122. Vlteriùs corpora viuentium pro nobilitate,
& ignobilitate Animarum inter ſe differunt,
Ariſtot. *citat. lib. 2. de Gener. Anim. cap. 3.* & *ibi*
Auerr. *in comment.* quia perfectioris formæ
123. debet eſſe perfectius ſuſceptibile, D. Thom.
p. 1. quæſt. 76. art. 5. ad 4. conſequens ergò eſt,
corpus nobilius à nobiliori Anima conſtrui;
124. cùm verò corpus humanum excedat nobilitate,
& perfectione quorumcunque Animalium
etiam perfectiorum corpora, conſtrui debet,
atque efformari à nobiliori Anima, ſed om-
125. nium Animarum nobiliſſima abſque dubio
eſt Rationalis, ergò corpus humanum non ab
ignobiliori Anima, quæ ſolùm vegetatiua, aut
ſenſitiua ſit, ſed à Rationali efformabitur; vndè
cùm hæc formatio incipiat illicò atque ſemina
concepta ſunt, ergò illicò præſens eſt Anima
Rationalis. Ecquis-nam hoc negare iam poterit,
cùm à primo conceptionis momento corpuſculum
Embrionis ita efformetur, ac diſponatur,
vt formari, & diſponi corpori humano
conuenit? nam relictis mille, ne infinitas dicam,
peculiaribus conditionibus, quibus humanum
corpus à cæterorum viuentium corporibus
diſcrepat, à primo formationis exordio diſponitur,
vt ſit figura erecta, facie diuinitatem repræſentatura,
manibus, vt aliis Animalibus dominetur,
inſignitum, capite præ cæteris figura
orbiculari, forma nimirum inter omnes capaciſſima,
duobus totum ſe ſuſtentans pedibus,
& alia ad hunc modum. Quid igitur Anima
vegetatiua vel ſenſitiua tantoperè præ Rationali
abiecta poterit nobiliſſimum corpus
pro nobiliſſimæ Animæ domicilio conſtruere?
quomodo tam nobilis effectus, quàm nobilis
eſt conſtructio corporis humani, quo nihil in
hoc ſublunari mundo admirabilius, ignobiliori
potiùs quàm nobiliori cauſſæ referendus? Neque,
vt hæc effugiamus, hoc ſubterfugium quærendum,
nimirum, quòd efformatio illa rudis,
ac prima corporis humani fiat primò ab
Anima vegetatiua, deinceps ab illa ruditate
à ſenſitiua vindicetur, ac deinque à Rationali
perficiatur; quia præterquam quod iam probatum
eſt, non poſſe plures Animas etiam ſucceſſiuè
dari eiuſdem ſubiecti, ſequeretur vnius,
eiuſdemque effectus dari plura Agentia primaria;
quorum vnum eſſet primò ponens in
eſſe effectum, aliud quod à priori ruditate illum
expoliaret, & meliorem redderet, tertium,
quod perfectionem omnem tribueret, ſed hoc
eſt contra ordinem Naturæ, vt patet, & alias
probatum eſt, *cùm Dator principij transmutationis,
ſit dator finis ipſius formæ.* Auerr. *lib. 2. de Gener.
Animal. cap.* 2. Ergò ab vna eademque Anima
incipit corporis efformatio, & ab eadem
abſoluitur, vt dictum eſt.

Porrò canonizatum iam apud Philoſophos
126. illud eſt, Nihil agere poſſe vltra ſuas vires, vnde
effectus excedens virtutem alicuius cauſæ,
referendus eſt ad aliam cauſſam efficaciorem,
vt aliàs hic probatum eſt, cùm per illum defectum
virtutis maniſeſtiſſimè appareat, eam cauſſam
inſufficientem eſſe ad talem effectum
producendum. Modò, formatio corporis humani
inter omnia corpora viuentium nobiliſſimi
ſummoperè excedit virtutem Animæ ſenſitiuæ,
& multò magis vegetatiuæ, quia neque ſenſitiua,
neque vegetatiua poſſunt formare cerebrum
Hominis, exempli cauſſa, tali figura, vt
in illo fieri poſſit Intellectio, quid enim pertinet
Intellectio ad ſenſitiuam, aut vegetatiuam
Animam? ergò formatio corporis humani ad
neutram harum cauſarum referri poteſt, ſed ad
magis ſufficientem opificem, qui non poteſt
alius eſſe niſi Anima Rationalis, cui tale corpus
pro domicilio inſeruire debet; vndè ſequitur,
Animam Rationalem à principio efformationis
ipſius Embrionis præſentem eſſe, quia cauſæ
cui debetur effectus in ſua maiori perfectione,
debetur etiam effectus in ſuo principio, ac
rudimento, vt iam probatum eſt.

Licet autem hæc Animæ Rationalis præſentia
in primo momento conceptionis ipſius
Embrionis videatur minùs accepta circumque
penè Doctorum Scholæ, non defuerunt
tamen, qui eam agnouerint, & quaſi aliud
agentes eam admiſerint. Alex. Aphrodiſ. *lib. 2.
quæſt. natur. cap.* 55. Themiſt. *lib. 1. de Anim. c.* 12.
qui faſſi ſunt Animam ſibi organa conſtruere,
ergò ſecundùm ipſos Anima præſens eſt in
primo momento conceptionis, quia in illo
primo momento conceptionis organa conſtrui
incipiunt. Sed ſit mihi inſtar omnium,
D. Thom. *par. 1. quæſt. 40. art. 4. in c.* aſſeuerans,
quòd, cùm Anima humana ſit proprius cor- 127.
poris actus, & forma, neceſſariò ſimul cũ corpore
producta ſit; at corpus illicò producitur;
cum ſemina Genitorum ſimul iuncta in vtero
concipiuntur, ergò etiam Anima Rationalis
tunc infunditur, infuſa autem illicò operatur,
& ſic Anima Rationalis in primo momento
conceptionis ipſius Embrionis præſens eſt.
Neque dicendum, quòd ex mente eiuſdem
D. Thom. *p. 1. quæſt.* 100. *art. 1. ad 2.* Anima Ra-
tionalis ſtatim ac corpus eſt diſpoſitum infun- 128.
datur, & non antè, corpus verò non poteſt eſſe
diſpoſitum in primo conceptionis momento;
nam dico, hanc corporis diſpoſitionem vel eſſe
talem vt ſufficiat ad recipiendam Animam,
& per hanc corpus eſſe diſpoſitum illicò atque
ſemina Genitorum in vnum corpus
coëunt, & concipiuntur, vel eſſe talem, quòd
habeat quicquid Embrionem habere oporteat,
itaut omnibus membris, atque neceſſariis organis
ſit inſtructus, & dico hanc de mente eiuſdem
D. Thomæ non eſſe neceſſariam ad recipiendam,
Animam, nam ſi eſſet neceſſaria,
oporteret, Animæ receptionem retardari ad
plures menſes, licet enim ex communi opinione
hæc diſpoſitio adſit poſt quadraginta dies,
tamen maximè rudis eſt, & nullo modo perfecta,
at Animam Rationalem retardari priuſquam
infundatur per quadraginta dies, vt expectetur
corporis diſpoſitio, inane eſſet, niſi ea
diſpoſitio eſſet omnibus numeris abſoluta, &
perfectiſſima; vndè dictum Sancti Thomæ non
eſt intelligendum de hac vltima diſpoſitione,
& multò minùs de illa rudi, ac initiata, ſed
tantùm de priori, nam aliàs ſemper eſſet verum
dicere, corpus antè produci, quàm Animam
contrà id, quod Theologi docent. D. Thom.
p. 1. quæſt. 91. art. 4. ad 3.

Concludendum igitur, quòd, cùm corpus
ab Anima formetur, & in nullo Animali, & in 129.
Homine quoque non poſſit dari alia Anima,
quàm

quàm vna, & hæc in Homine ſit Rationalis,
non poſſit corpus humanum ab alia Anima
formari, & organizari, quàm à Rationali. Quàm
futilis autem oppoſitio quorundam volen-
tium, corpus formari non ab Anima, ſed à fa-
cultate formatrice, quaſi facultates non ſint
130. Animæ facultates, contra Ariſt. *lib. 2. de Gener.*
Animal. cap. 3. At facultates non operantur
per ſe, ſed Anima operatur per ipſas, & in ipſa
131. formatrix facultas Animæ facultas eſt, neque
facultates ſunt ab Anima ſeparabiles, neque
per ſe ſubſiſtunt, ſed vbi vigere conſpiciuntur,
quod ex operationibus manifeſtum fit, ibi
132. præſentem eſſe Animam oportet, non aliud
quoduis agens, quia neque migrant hæ facul-
tates de ſubiecto in ſubiectum. Apparentes
ergò operationes formatricis facultatis in
Embrione Animæ ſunt, quæ in Homine eſſe
non poteſt niſi Rationalis, vnde deducitur ex
neceſſitate, Rationalem Animam, illicò atque
ſemina concepta in vtero ſunt, præſentem eſſe,
& operari; cùm nè per momentum quidem ſit
133. otioſa. Sed ex ſacra etiam Hiſtoria licet no-
bis deducere, quod illicò à compaginatione
prima corporis Embrionis per concepta ſemi-
na ſuccedente, Anima Rationalis introduca-
tur; in eius namque enarratione habemus,
Deum formaſſe Hominem de limo Terræ, &
inſpiraſſe in faciem eius ſpiraculum vitæ, quod
vno eodemque momento, non ſucceſſiuè fa-
ctum dicendum. Anima ergò hæc per inſpira-
tionem in faciem Hominis communicata, non
134. fuit Anima vegetatiua, nec ſenſitiua tantùm,
ſed Rationalis, ac illa quidem perfectiſſima, &
iiſdem facultatibus, vegetatiua nimirum, &
ſenſitiua inſtructa; nam aliàs Adam non fuiſſet
in ſua prima plaſmatione perfectus Homo,
vndè incaſſum adijceret ſacra Scriptura, Deum
vidiſſe cuncta, quæ fecerat, eſſe valde bona,
nam quomodo dici potuiſſet, omnia quæ fe-
cerat, fuiſſe valdè bona, ſi nobiliſſima creatura
à perfectione, quam obtinere debebat, defeciſ-
ſet? Igitur quemadmodum primus homo eo-
dem momento ſuæ creationis recepit Ani-
mam Rationalem, non primò vegetatiuam,
ſecundo loco ſenſitiuam, & vltimo Rationa-
lem, eodem quoque pacto quilibet homo in
primo ſuæ generationis exordio recipere de-
bet Animam Rationalem, per quam futurus
eſt homo.

His omnibus addi debet ratio, quæ ex Inte-
meratæ Virginis conceptione deſumi poteſt:
certum namque eſt, eam conceptionem omni-
135. nò naturalem fuiſſe, cùm fuerit concepta ſe-
cundùm carnis concupiſcentiam ex commix-
tione maris, & fœminæ, D. Thom. *p. 3. ſumm.*
quæſt. 27. art. 2. ad 4. Nec in ea quicquam ſuper-
naturaliter interceſſerit: cùm ergò Catholica
Eccleſia, quæ errare non poteſt, feſtum eiuſmo-
di Cõceptionis ſolemnizet, inconueniens pro-
fectò omninò videtur, vt dicamus, illam cele-
brare feſtum Embrionis Anima Rationali,
imò nè ſenſitiua quidem dotati, & qui Homi-
nis nihil haberet, ſed eſſet veluti quodlibet
aliud abiectiſſimum Animal, omni humanitate
denudatum, imò non ſecus ac Bruta corrupti-
bilis & mortalis. Hæc ne admittamus dicen-
dum eſt, Sanctiſſimam, ac puriſſimam Virgi-
nem in primo momento conceptionis Rationalem Animam recepiſſe, & eum, vt dictum eſt, nihil in ea conceptione interuenerit, quod ex Naturæ præſcripto, vt in aliis hominibus non fuerit, dicendum omninò ex naturæ præſcripto in omnibus Animam Rationalem in ipſo primo conceptionis momento præſentem eſſe.

Neque contra hoc quicquam faceret, quòd quemadmodum Anima inſpirata in faciem Adæ fuit inſpirata in corpus perfectum, ita in quemlibet hominem debeat introduci, cùm corpus eſt perfectum. Nam præterquàm quod longè diſtat perfectio Embrionis quadragenarij à perfectione, quam obtinebat illicò atque formatum fuit corpus Adæ, nec poteſt vllo modo Embrio dici perfectus in quadrageſimo, niſi in quantum corpus reſpectu temporis anteacti eſt magis diſpoſitum, & motu dotatur, quod antea nequaquam fiebat, magna quoque differentia eſſe debuit inter opus ab ipſo Deo immediatè emanans, & opus naturæ commiſſum in Hominis generatione, vndè deducendum non eſt ex hoc, quòd Deus infuderit Animam in opus ſuum perfectum, debere etiam ſecundùm Naturam Animam infundi in corpus iam perfectum. Sed quantumcunque perfectum velis eſſe Embrionem in Quadrageſimo, firmare idcircò poteris tam perfectum eſſe, quàm perfectum erat corpus Adæ, cum Deus in illud Animam inſpirauit? Nequaquam; nam corpus Adæ erat tunc abſolutiſſimum, & perfectiſſimum, corpus autem Embrionis in Quadrageſimo neque abſolutum, neque perfectum eſt, niſi reſpectu anteacti temporis, & reſpectu motus, qui in Quadrageſimo ſe prodit, ſed fortè nunquam aliquo motu deſtituitur, ſed tantùm in Quadrageſimo à nobis eſt perceptibilis, quemadmodum neque reſpiratio in fœtu quoad noſtrum ſenſum adeſſe apparet, cùm tamen adſit tranſpiratio, quæ parua, & leuis, ac imperceptibilis reſpiratio eſt.

Recipit igitur Animam Rationalem homo in ſuo primo conceptionis momento, ita vt minùs veritati congruens appareat opinio communis volens, Hominem primò dotari vegetatiua, deinceps ſenſitiua, ac poſtremò Rationali; ex quibus ab Æmilij Pariſani quoque opinione longè abire cogor, volentis, ſemen humanum, vt cætera reliquorum viuentium, eſſe animatum Anima ſenſitiua, & conſequenter Embrionem habere eam Animam, vt materialem ex traduce à Parẽtibus, eamq; non ſecùs ac quaſcunque alias Animas, Rationali excepta, eſſe corruptibilem, & mortalem. Quam etiam opinionem tuetur, Fort. Licet. *l. 2. de ort. Anim. hum. per totum*, ac præcipuè, *cap. 6. & ſeq.* Sed contra hanc Pariſani & Liceti ſententiam militant ea omnia, quæ contra communem opinionem attulimus, nam nihil de nouo affert Pariſanus, aut Licetus, niſi quod eximit humanum fœtum à conditione vegetantium, ac ſimul cum Animalibus perfectioribus vegetatiuam Animam ſenſitiuæ copulatam habere determinat, non aliter quàm prædicta Animalia ex traduce, eam à Progenitoribus habentia: ſed quanam ratione poſſit Pariſanus

tot

tot difficultatibus, ac tantis, quas contrà communem opinionem attulimus, quæ non minùs contra ſuam faciunt, ſatisfacere, ego quidem hactenus non video. Putauerim tamen, Pariſanum ex eo deceptum, quòd, licet in quàmplurimis à communi opinione recedat, tamen ab ea, quæ vult, Animam Rationalem poſt quadraginta dies infundi, quæcumque illum ratio mouerit, non recesserit; cúmque alia ex parte mille concludentiſſimis rationibus, probaſſet, ſemen aliorum viuentium eſſe Animatum, humanum quoque ſemen eodem modo animatum eſſe voluit; ſed quia contra veritatem apertiſſimè erat aſſerere, & hæreticum illſimul putabat, vt verè eſt, ſemen humanum traducere ſecum à Parentibus Animam Rationalem, vt ſuam traducunt cætera Animalia, in hoc differre voluit Hominem à cæteris animalibus, quod poſt Animam ſenſitiuam ex ſemine à Genitoribus, vt aliis viuentibus euenit, traductam, Animam Rationalem poſt congruum tempus de foris recipiat.

Sed contra hoc, ſummam patit difficultatem id, quod ſequitur. Si Homo Animam ſenſitiuam tantùm ex traduce à Genitoribus habet, ea non poteſt communicari, niſi ab Anima Genitorum: ſed Anima Genitorum eſt immortalis, non poteſt ergò cõmunicare genito quicquam, quod ſit mortale, & ſit de eſſentia ipſius Animæ immortalis. At vegetatiuum, & ſenſitiuum ſunt facultates Animæ Rationalis, & ab ea ſunt inſeparabiles, ergò non poteſt Anima Rationalis communicare ſemini Animam vegetatiuam, aut ſenſitiuam, præterquam quod
136. facultates, vt dictum eſt, non migrant de ſubiecto in ſubiectum, neque exiſtunt abſque Anima, cuius ſunt facultates, vt ipſe quoque Pariſanus fatetur. Anima ergò ſenſitiua, quam Anima Rationalis Genitorum communicat ſemini, vndè Embrio formandus eſt, vel erit pars ipſius Animæ Rationalis, vel aliud quid: Non pars, quia Anima non habet partes, neque eſt diuiſibilis, & ſi poſſibile eſſet eam habere partes, eſſent eiuſdem rationis cum toto, & eſſent immortales. Quid ergò aliud erit? dicemus fortè Animam Rationalem communicaſſe ſemini prædictas tantùm facultates vegetatiuam, & ſenſitiuam? at iam dictum eſt, facultates non migrare de ſubiecto in ſubiectum; ſed cui rei communicatæ ſunt hæ facultates? certè alteri Animæ, ſi Animæ debent eſſe; ergò Embrio aliunde habebit Animam, quàm à Genitoribus: quidnam ergò eſt illa Anima ſenſitiua, quam ex traduce à Parentibus habere credit Pariſanus; ſi neque tota Anima, neque pars Animæ, neque facultas Animæ eſt? ſed eſto ſit Anima ſenſitiua ex traduce à Parentibus ſemini communicata, iam hæc Anima erit forma ipſius Embrionis, per quam eſt id quod eſt; Quid ergò fiet huic formæ accedente de foris Anima Rationali, quæ perfectiſſima forma eſt? num cum D. Thoma eam corrumpi aſſeuerabit? ergò iiſdem difficultatibus ſeſe implicabit, quibus obnoxiam eſſe eiuſdem D. Thomæ ſententiam iam ſuperiùs demonſtrauimus.

Verum enim verò mirandum eſt, quonam pacto Pariſanus, & cum eo quicunque aut ſuæ, aut priori opinioni de multiplicitate Animarum in Homine adhærent, ſequens abſque hūc facilè eorum opinioni obuium, non animaduerterint. Si homo antè quadraginta dies non recipit Animam Rationalem, non ante prædictum terminum erit homo: nam quomodo eſ- 13
ſet homo non habens formam hominis? erit igitur Planta, vel vermis, vel inſectum, vel aliud Animal, vel beſtia quædam ad nullum genus, vel ad nullam ſpeciem certam viuentium reducibilis, & conſtituet nouam ſpeciem Animalis ex ſe.

Sed quam maiorem rationem affert Pariſanus, ob quam exiſtimandum ſit, fœtum humanum ſenſitiuam Animam ex Genitoris ſemine traducere, ſi nulla ſenſitiuæ Animæ operatio in principio ſuæ conceptionis apparet? & ſi reſpondeat, non idcircò, quod operationes Animæ ſenſitiuæ non appareant, fœtum Animam ſenſitiuam non habere, quia id ſit ob organorum defectum, ego idem de Anima Rationali affirmabo, licet operationes Animæ Rationalis nullæ appareant, imò tutiùs de Rationali id affirmarem, quia certum eſt ex communiſſimo conſenſu eam poſt quadraginta dies infundi, cùm tamen eius operationes nè per annos quidem apertè ſe prodant. Sed ſi ex non apparentia operationum arguendum ſit, Animam non eſſe præſentem, certè neque in Brutis Animam ſenſitiuam præſentem eſſe in prima eorum conformatione confitendum, & ſic communi opinioni aſſentiemur volenti, Bruta poſt vegetatiuam viuere Anima ſenſitiua. Sed erit docendum, vt alias inſtabam, vndè, & à quo Anima ſenſitiua introducatur in fœtus brutinos; ſi illi in prima conceptione vegetatiuam tantùm habebant.

Sed in ſumma non minores difficultates patitur Pariſani ſententia, imò fortè maiores, quàm habeat Danielis Sennerti opinio de traductione Animæ Rationalis per ſemen, niſi quod hæc omninò hæretica eſt, illa verò ſimpliciter falſa, & quam pro veriſimili, quantùm exiſtimo, nullo modo tueri poſſit.

Cæterùm dum nos Animæ Rationalis traductionem per ſemen Parentum oppugnamus, inſurgunt contrà Aduerſarij dicentes, Hominem non communicando ſoboli ſuam propriam Animam in peiori conditione conſtitutum videri, quàm quodlibet aliud viuens, etiam ex ipſis vegetabilibus omni ſenſu deſtitutis;
quippe cùm cætera omnia ſoboli propriæ & 138.
corpus, & Animam tribuunt, Homo autem purum putum tantummodò ſemen, hoc eſt materiam omni Anima denudatam, ex qua ſobolis corpus formandum ſit: Anima enim, qua omnis res eſt id, quod eſt, non ab ſuis Genitoribus homini communicatur, vt contrà traductionem Animæ Rationalis per ſemen iam pugnatum eſt, ſed de foris aduenit, & à Deo ipſo creata ſeminibus Genitorum infunditur,
vndè Anima Rationalis ad Genitores nihil 139.
omninò pertinet, niſi in quantùm subminiſtrant materiam ita diſpoſitam, vt Rationalis Anima eam informare poſſit. Hinc ergò ſequitur, nobiliora agentia cætera quæque viuentia eſſe, quàm Hominem, dum illa meliorem, ac potiorem compoſiti partem vnà cum corpore

In

Digitized by Google

in ſemine ſubminiſtrare, nempè ipſam Ani-
mam, Homo autem partem viliorem, ac ma-
gis abiectam, corpus ſcilicet, & quæ ad cor-
pus pertinent impertitur. Huic difficultati,
quam non minimi momenti contrà ſentientes
fortè exiſtimabunt, ego vndequaque ſatisfa-
cturum me confido: ſermonem tamen meum
tantiſper retexere neceſſe habeo.

140. Dico igitur, Hominem non modò quoad
Animam, ſed & quoad corpus, & quoad
omnes, & ſingulas corporis partes intantùm
excellere cætera viuentia ſublunaris huius
mundi, vt hæc ab illius excellentia, ac nobi-
litate quàm longiſſimè diſtent; & de Anima
quidem non eſt dubium, cùm hæc immateria-
lis, & immortalis ſit in Homine, in cæteris
verò materialis, & mortalis. De corpore au-
tem patet ad ſenſum, ac bene illud nobis præ-
monſtratum eſt in prima vtrorumque crea-
tione, cùm cætera Animam cum corpore ſor-
tita ſint ex elementis hoc, aut illo, Homo au-
tem à Deo immediatè formatus ſit ex limo
Terræ (conſtat autem limus ex aqua, & terra)
& inſpirato in faciem eius vitæ ſpiraculo, Ani-
mam recepit immediatè ab ipſo Deo, & factus
eſt in Animam viuentem. Hinc ergò ſumma
illa Hominis perfectio & quoad Animam, &
quoad corpus, *Quod æqualiter complexionatum*
141. (vt verbis vtar D. Thom. *p.* 1. *quæſt.* 7. *art.* 5. *ad* 2.)
*habet quamdam dignitatem per hoc, quod eſt re-
motum à contrariis, in quo aſſimilatur quodam-
modò corpori cæleſti.* Quod verificatur non ſo-
lùm ſi accipias totum corpus humanum for-
matum, & organizatum ab Anima Rationali,
ſed etiam ſi accipias ſingulas vel minimas eius
partes ſeorſim. Sume mihi, obſecro, cutem,
carnem, oſſa, ſed quid hæc in medium affe-
ram? Sume mihi pilos, vngues, & in his ipſis,
quæ potiùs ſuperfluitates corporis ſunt, quàm
partes, eam excellentiæ differentiam inter ho-
minem, & cætera Animalia tam reſpectu ſub-
ſtantiæ, quàm reſpectu formationis, quàm
etiam reſpectu vſus facilè obſeruabis. Quantò
maiorem ergo differentiam adnotare licebit
inter Hominem, & cætera Animalia quoad
alias nonnullas partes corporales quidem, &
materiales, ſed magis à materiæ terreſtreitate
diſtantes, & ad ſpiritualem naturam acceden-
142. tes? Ineſt abſque dubio ex omnium Philoſo-
phorum placitis in quorumcúque Animalium
ſemine ſpiritus viuificus proportione reſpon-
dens elemẽto ſtellarum qui à Progenitoribus
vnà cum ipſo ſemine deriuatur. Ariſtot. *lib.* 2.
de Generat. Animal cap. 3. Fernel. *lib.* 2. *de Abd.
rer. cauſ. cap.* 7. & alibi ſæpè. quem ego pro pu-
riſſima portione ſpirituum acceperim, cùm
fortè omnes ſpiritus vnius generis ſint.
Hoc eodem ſpiritu ſemen humanum ditari,
eumque cum ſemine à Genitoribus traduci
non controuertitur, ſed non minùs quàm qui
in ſemine cæterorum Animalium reſidet, ma-
terialis, & corruptibilis eſt; ſed cùm firmatum
ſit, Hominem, vt omnibus perſuaſum eſt, etiam
quoad corpus, & quoad minimas quoque cor-
poris particulas cætera Animalia tantoperè
excellere, certè quoad nobiliorem corporis
partem, quæ nihil aliud eſt, quàm prænomina-
tus ſpiritus, tantùm nobilitate excellet, vt ni-
hil ſuprà; atque hinc rectè deducitur, hunc
ipſum ſpiritum in Homine non modò nobili- 143.
tate, atque excellentia ſuperare quemcunque
ſpiritum in Animalis cuiuſque corpore exi-
ſtentem, ſed ipſam ipſorum quorumcunque
Animalium Animam: in illis enim hic idem
ſpiritus, pro Anima eſt, licet hic in genere
ſpiritus ſit pars tenuiſſima, & maximè ſpiri-
tuali naturæ accedens, nec deſint alij ſpiritus
naturæ minùs ſpiritualis, ſeu magis terreſtres,
quibus eorum Anima pro inſtrumento ad ſuas
operationes obeundas indeſinenter vtitur. In 144.
Homine autem hic ſpiritus nequaquam pro
Anima eſt, ſed pro Animæ inſtrumento, & ſi
fieri poſſet, vt liceret ei abſque Animæ Ratio-
nalis virtute operari, multò plura poſſet in ſe-
mine humano operari, quàm poſſit operari
quæuis Anima perfectiorum Animalium in
proprio eorum Animalium ſemine; quinimò,
circũſcripta Hominis identitate, poſſet pro ipſa
Anima inſeruire ad inſtar Animarum cætero-
rum Animalium, nam & eſſet tale Animal, vt
Bruta omnia, corruptibile, & mortale quoad
vtramque partem nempè tam corpus, quàm
Animam, neque eſſet abſque dubio huiuſmodi
Animal Homo, ſed Animal tantùm ſenſiti-
uum, inter ſenſitiua tamen omnium perfectiſ-
ſimum. Spiritus igitur, de quo agimus, in Ho- 145.
mine in actu effuſionis ipſius ſeminis vnà cũ
ſemine à toto corpore, & à quibuſque corpo-
ris partibus ſecedit, & eſt tenuiſſima pars eiuſ-
dem ſeminis, quod à toto ſecedere Hippocra-
tes voluit, cuius opinionem acerrimè tueri co-
natus eſt acutiſſimus Philoſophus, ac celeber-
rimus Medicus Æmil. Pariſ. *lib.* 2. *nobil. exercit.
Microcoſm. ſubt. exerc.* 2. *per totam.* Eſt enim &
hic ſpiritus materialis, & cum ſemine, vt
dictum eſt, deciditur à toto ipſi ſemini com-
mixtus, Galen. *comm.* 5. *Aphor.* 63. nam ſemen
ipſum ſpiritus excretio eſt. Ariſtot. *Probl. ſect.* 4. 146.
probl. 31. & cum eo Galen. *in lib.* 6. *de morb. vulg.
comm.* 3. *text.* 12. Per hunc porrò ſpiritum ſe-
men humanum ita diſponitur, vt dignum Ani- 147.
mæ Rationalis domicilium ex eodem ſemine
ſibi parare poſſit, quæ cum primùm creata, eo-
démque momento infuſa ſuperueniente, ſpi-
ritus ille pro inſtrumento illi inſeruit, eoque
corpus informans, per illum omnes operatio-
nes ſuas poſtmodum exercet, quæ ad Hominis
conformationem, & vitam, ac nutritionem, &
augmentum in primo ortu, ac per totum de-
inceps ſubſequens tempus ad mortem vſque
neceſſariæ ſunt. Ex his ergò deduci facilè poſſe 148.
quiuis videt, quòd etiamſi Homo ſuæ ſoboli
non conferat Animam, vt alia Animantia ſuæ
ſoboli communicant, tamen ſubminiſtrando
cum ſemine prædictum ſpiritum omni Anima
mortali nobiliorem, multò magis conferat ſuæ
ſoboli, quam quoduis aliud Animal etiam ex
perfectioribus, licet illa Animam propriam
ſuæ ſoboli cum ſemine communicent, hic vero
nequaquam.

Neque oppoſitio, quæ huic opinioni fieri
poſſit, me deterrere quicquam valet, dicendo,
quòd non ſit generare ſibi ſimile, vbi Genitor
corpus ſimul cum Anima non conferat geni-
to, cum neque ſola Anima, neque ſolùm cor-
pus ſit Animal, ſed totum quid compoſitum

LIBRI NONI
TITVLVS SECVNDVS,
DE FOETV EXECTO,
Seu
DE PARTV CÆSAREO.

QVÆSTIO Vnica

Ad Titulum ſecundum Libri primi, poſt quæſtionem quintam.

SVMMARIVM.

1 *Fœtus exectus, & Partus Cæſareus quis dicatur.*
2 *Partus Cæſareus quis ſecundum Rodericum à Caſtro.*
3 *Partus Cæſareus quis ſecundùm Varandeum.*
4 *Non poteſt dici peperiſſe mulier, cui mortua filius ab vtero eſt extractus.*
5 *Partus dicitur à pariendo, & actionem parturientis importat.*
6 *Fœtum ab vtero Matris exectum non oriri, aut naſci.*
7 *Fœtus adhuc in vtero exiſtens dicitur Partus.*
8 *Septimeſtris pro vitali, & legitimo habetur.*
9 *Septimeſtres ob debilitatem vt plurimum moriuntur.*
10 *Septimeſtres execti à numero aliorum ſeptimeſtrium excludendi.*
11 *Abortiuus dici debet fœtus, qui non poteſt dici naſci.*
12 *Naſci ſeptimo menſe eſt proprietas aliquorum fœtuum ſecundùm nonnullos Doctores.*
13 *Septimeſtres quot diebus naſcantur, ex Hippocrate.*
14 *Septimeſtres non exciduntur ab vtero matris, niſi matre mortua.*
15 *Reſpirationem à vita, & vitam à reſpiratione ſeparari non poſſe.*
16 *Tranſpiratio quis motus ſit.*
17 *Expertis magis credendum, quicquid in contrarium ab aliis dicatur.*
18 *Fœtus ſeptimeſtris exſectus non eſt pro vitali habendus, vt alij ſeptimeſtres.*
19 *Naſci naturaliter ſit ex propria virtute matris, & fœtus.*
20 *Mater noxia, & vltimo ſupplicio damnata ſecari poteſt viua, vt fœtus viuus extrahatur.*
21 *Octimeſtris ex ſua natura non eſt vitalis, idque magis ſi à ventre matris fuerit exectus.*
22 *Octimeſtris exectus pro abortiuo, & non vitali habendus.*
23 *Nonimeſtres, & Decimeſtres execti, ſecundum aliquos, non ſunt ſucceſſionis capaces. Contrarium ibid.*
24 *Septimeſtres pro legitimis, & vitalibus habentur, & ad hæreditatem admittuntur.*
25 *Nonimeſtris, aut Decimeſtris exectus non aliter habendus, quàm quivis fœtus naturaliter natus.*
26 *Sectio Matris præmortuæ ad extrahendum fœtum viuum eſt peruetuſta.*
27 *Sectio Matris viuæ ad extrahendum fœtum aut viuum, aut mortuum, an poſſibilis.*
28 *Sectio Cæſarea ſalua matre fieri poteſt, & idcircò licita.*
29 *Quot conditiones requirantur ad celebrandam ſectionem Cæſaream Matre viuente, vt licita dici poſſit.*
30 *Sectio viuæ matris licita ad extrahendum fœtum, quando adeſt probabilitas fœlicis ſucceſſus.*
31 *Mater quãdo obligetur ad ſubeundã ſectionẽ.*
32 *Mater quando non adſtringatur ad ſubeundam ſectionem.*
33 *Sectio Matris viuentis ad extrahendum fœtum, quando ſit illicita.*
34 *In dubio fœlicis euentus an ſectio Matris viuentis ſit licita.*
35 *Sectio Matris viuentis ſi ſit cum certo, aut etiam dubio periculo alterutrius, cuius vita ſit præferenda, matris ſcilicet, an fœtus.*
36 *Vita Matris ſemper præferenda.*
37 *Pro ſaluanda matre an directò, vel indirectò quicquam fieri poſſit, ex quo fœtus ſit certò moriturus.*
38 *Nunquam licet pro matris ſalute directè prouocare abortum.*

CIRCA Partum exſectum erant quædam, quæ prætermiſſa ſũt, multa conſideratione digna, de quibus nunc ſermonem inſtituam, quod tantò libentiùs faciam, quantò hæc materia ex mea ſententia valdè neceſſaria, non eſt ipſis Iureconſultis ab eorum Auctoribus multùm in promptu, & tamen, relictis pleriſque aliis illud videbatur ab ipſis ſeriò diſcutiendum, ac determinandum; vtrum ſeptimeſtris exſectus, ſit tanquam alij ſeptimeſtres pro vitali habendus, & ad hæreditatem admittendus? nam plurima difficultatem inextricabilem faciunt, vt procedendo in diſcurſu patefiet.

1. Voco igitur hîc fœtũ exſectum,qui ex præ-
gnante Muliere viua, vel mortua per ven-
tris ſectionem viuus, vel mortuus eximitur.
Medici Partum Cæſareum vocant, & fœtus
ſic extractus Cæſones; vnde non plenè ſatis-
facere poteſt definitio Partus Cæſarei à Rode-
ric. à Caſtr. *lib.4 .de morb. Mul.cap.3.* tradita,
2. dum vult Partum Cæſareum eſſe extractionem
fœtus ex vtero matris, quæ fœtum aliter ex-
cludere non poteſt:nam ſimplex extractio fœ-
tus ab vtero per manum Chirurgicam, cum
aliter Mulier parere, & fœtum excludere non
poteſt, non dicitur partus Cæſareus, ſed ille
tantùm,qui extrahitur cæſo matris vtero.Mul-
tò melius partum Cæſareum definiuit Varand.
3. *lib.2. de Affect. Mulier. cap.7.* dicens, Cæſa-
reum Partum eſſe infantis in vtero exiſtentis
extractionem per ſectum Abdomẽ & vterum.
Verum enim verò Pater Theophil.Raynaud.
in tr. quem inſcripſit, *de ortu Infantium contra
Nat.* Medicos omnes taxare nititur, quòd
huiuſmodi hominum ortum, ſeu emiſſionem,
aut quomodocumque appelles, vocauerint
Partum Cæſareum, cùm ex auctoritatibus ini-
bi per eum cumulatis;ac maximè *ex l. Annicu-*
4. *lus.ff.de verb ſignific* pateat, non poſſe dici eam
peperiſſe, cui mortuæ filius ab vtero extractus
eſt, *& ex l.ſi ego, §. Partus Ancilla, ff. de Publi-
cian. in rem act.* in qua, pueris Matri mortuæ
exſectis abrogari & partũ,& natiuitatem dicit.
Ego tamen exiſtimauerim immerito ab
hoc Doctiſſimo Viro Medicos accuſari, quia
quæ ipſe obiicit, bene verificari poſſunt do
ſimplici nomine Partus, aut de partu in ab-
ſtracto accepto,prout eſt indifferens ad hunc,
5. aut illum particularem partum, cum certũ ſit,
partum dici à pariendo, & importare matris
actionem in ipſo partu: aut ſi pro ipſo fœtu
Partus nomen accipias,Partum eum fœtũ dici,
quem mater ab vtero excludit: at neque hoc
modo fœtus exſectus partus dici poteſt, quia
nihil in eius exſectione mater operata eſt, ne-
que vim habuit vllius cauſæ agentis,quemad-
modum habet dum naturaliter fœtum ab vte-
ro excludit, vnde Partus dici non poteſt. At
verò ſi huic nomini *Partus* Epithetum addas
Cæſarei, iam illa vox *Partus* aliam ſignifica-
tionem induit,& cùm Medici de ſectione ven-
tris materni ob extractionem fœtus verba fa-
cientes dicunt, ſe agere de Partu Cæſareo, ex-
cludunt omnem & matris,& fœtus actionem,
quia fœtus huiuſmodi exitus, aut productio
in lucem fit cæſo matris vtero,& dicendo Par-
tum Cæſareum,dicimus partum præter,& con-
tra Naturam, ac per violentiam factum, non
quamlibet, ſed cæſo matris vtero, non aliter,
quàm intelligi velit ipſe Pater Theophil.ſuam
inſcriptionem,de ortu infantium contra Natu-
ram:nam certum eſt,& id ipſum etiam ipſe fa-
tetur, fœtum ab vtero matris exſectum non
oriri,aut naſci,vt per *l.ſi ergo,ſuperiùs cit.*& ta-
men ipſe inſcribit librum, *de ortu infantium*,
ſed cum addidit Epithetum illud *contra Natu-
ram*, bene potuit eo modo librum inſcribere,
quia verè ex ventre matris exſecti non naſcũ-
tur,neque oriuntur naturaliter,quod fieret per
enixum ab ipſis factũ in matris vtero, vt inde
per conſuetam viam in lucem prodirent. Sed
contra Naturam,& per violẽtiam,dum manus
Chirurgica illis aliam viam à naturali parat,
dum naturalem inuenire, aut ſibi per eam fa-
cere non potuerunt; ac profectò tantumdem
taxari poſſet inſcriptio ipſius Patris Theophili 6.
de ortu infantium contra Naturam, quantum
taxandam ille exiſtimat inſcriptionem Fran-
ciſci Rouſſeti, & aliorum *de Partu Cæſareo*,
quicquid enim ille opponit cõtra vocem, *Par-
tus*, opponi iure merito poteſt contra vocem,
Ortus, nam ſi fœtus exſectus non poteſt dici
Partus,multò minùs poterit dici Ortus:& ſi ſe-
ctio ventris muliebris, & fœtus inde extractio
non poteſt dici Partus, multò minùs poterit
dici Ortus,imò,vt ingenuè sẽſum meum dete-
gam,magis impropria videtur inſcriptio ipſius
P.Theophili,quàm Rouſſeti,& aliorũ Medico-
rũ, quia inſcriptio Medicorum additione illius
Epitheti *Cæſarei*, ſpecificat ſuã intentionem,&
ad indiuidualem conditionem deſcẽdit,cùm de
Partu Cæſareo verba faciũt, quod Epithetum
nulli alteri partui competit,niſi illi,de quo tra-
ctare promittunt;cùm tamen tot ſint partuum
præternaturalium differentiæ:at verò P.Theo-
phili inſcriptio, de ortu infantium contra Na-
turã non expliceat id,de quo verba facere intẽ-
dit,cùm non deſcendat ad vltimam differẽtiam
ipſius ortus contra Naturã,quia non ſolùm or-
tus infantiũ factus per ventris materni ſectio-
nẽ,eſt ortus contra Naturã,ſeu præter naturã,
ſed quicunque ortus infantium, qui fiat alia
ratione,quàm cõſueta,& naturali. An nõ putat
P.Theophilus eſſe ortum contra naturam fœ-
tum in pedes,in nates, in ventrem, in latus, in
manus,in alterutrum pedem,aut in alterutrum
brachium oriri?quòd ſi ſic eſt, ad meliùs ſe ex-
plicandum P.Theophilus,cùm ſimplex illa in-
ſcriptio non eſſet ſufficiens, coactus eſt verba
illa addere,*per ſectionem Cæſaream*, cùm tamen
neque ſic euitare poſſit, quin non benè inſcri-
pſerit, *de ortu Infantium*, quia extractio fœtus
per ſectionem Cæſaream,nõ dicitur Ortus,ſed
fœtus exſectus ex matris vtero,dicitur Partus,
nam Partus nomen ipſi fœtui conuenit. Aut
ergò licitum ſit Medicis, cum de extractione
fœtus per ventris materni ſectionem verba fa-
ciunt, vti ea inſcriptione, *de Partu Cæſareo*,
quẽadmodum licuit ipſi P.Theophilo inſcribe-
re librum ſuum, *de Ortu Infantium contra Na-
turã*, aut ſi alteruter eã inſcriptionẽ immutare
debeat,certè is immutabit,qui minus aptã fe-
cit,quod ex præfatis iuſtus Iudex determinabit.
Nõ deſiſtã tamẽ in tutelã dicti P. Theophili
auctoritatẽ adducere Medici Vinc.Alſar. Cru-
cij *in lib. de Quæſ.per Epiſt. Cent.2.conſult. ad
Gubernator.Rauenn.* adſtruẽtis Titulũ *de Partu
Cæſareo* ſuo libro à Franc. Rouſſet. præfixum,
eſſentiæ rei parùm correſpõdere;ſed præter ra-
tionem id,& ex proprio marte profert,nihil in
ſui tutelam afferẽs. Sed quomodocunque hæc
ſeſe habeant,Partus nomen,vt in principio an-
nuimus,diuerſimodè accipitur:& licet plerum-
que pro ipſa actione pariendi accipiatur, per
ea,quæ adduxi *lib.1. harum quæſt. tit.2. quæſt.3.
num 5.& ſeq.*tamen accipitur etiam cõmuniter
pro ipſo fœtu,vt ex mille auctoritatibus inibi
adductis clarè patet. Imò Hipp.ipſe, vel quiſ-
quis ſit eorũ libellorũ auctor, eos inſcripſit *de*

Partu

Partu Septimeſtri, *& Octimeſtri*, hoe eſt de
fœtu ſeptimeſtri, & octimeſtri, ita enim ordi-
rum librū *de ſeptim. Septimeſtres naſcuntur*, *&c.*
ſed non deſunt aliæ anctoritates:ad rē maximè
faciont Lucretij carmina *lib.4. de Rer. nat.*

Et multa ſteriles Hymenais ante fuerunt
Pluribus. & nacta poſt ſunt tamē vnde puellos
Suſcipere, & partu poſſent diteſcere dulci.

Et illud Virgilij *lib.7. Æneid.*

Qam idem Veneri partus ſuus, & Paris alter.

Facit & illud Iuuenal. *Sat.2. verſ.138. & ſeq.*

Intereà tormentum ingens nubentibus hæres,
Quòd nequeunt parere, & partu retinere
maritos.

7. Sed quid plura?ipſe fœtus in vtero adhuc exi-
ſtens dicitur partus, *l.1.§.ex hoc reſcripto. ff. de*
ventr inſpicien. ibi, *Partus enim antequam edatur*
Mulieris portio eſt, vel viſcerum, & l. Diuus Ve-
rus, ff. de extraord. crim. dicitur,eam,quæ datā
opera partum abegerit à Præſide in temporale
exilium dandam:nam abigere partum,eſt, me-
dicameoto abortiuo, vel aliter per vim fœtum
ab vtero expellere, *& in l. in lege falcidia la 2.*
ff. ad l. falcidiam, Partus nondum editus homo
non rectè fuiſſe dicitur: ac denique *in l. Qui*
in vtero, ff. de ſtatu Hom. Qui in vtero eſt per-
inde ac ſi in humaois eſſet cuſtoditur, quoties
de commodo ipſius Partus quæritur. Cum ergò
Medici inſcribunt opus ſuum, *de Partu Cæ-*
ſareo, tantundem eſt ac ſi dicant de fœtu ex-
tracto à cæſo matris vtero, vel de actione par-
tus per exciſionem vteri materni.

Sed iam ad ea,quæ magis ad rem Iurecon-
ſultorum facere poſſunt properandom. Igitur
notiſſimū eſt ex Legum auctoritate Hippocra-
8. tis noſtri doctrina munita, ſeptimeſtrem fœ-
tum pro vitali, & legitimo habendum, ac præ-
tereà Nonimeſtres, & Decimeſtres (quod vul-
go etiam eſt notiſſimum) vitales, & legitimos
eſſe. Dubitādum modò non iniuria offertur, an
etiam fœtus ſeptimeſtris ab vtero matris, vel
viuæ vel mortuæ exſectus, vt alij ſeptimeſtres
pro vitali ſit habendus; idemque dubium
emanare poteſt de quibuſcunque fœtibus ab
vtero matris exſectis etiamſi Nonimeſtres, vel
Decimeſtres exiſtant.

Et quoad fœtum ſeptimeſtrem multa ob-
ſtant, quò minùs vt alij ſeptimeſtres pro vi-
tali ſit habendus; & primò obſtat oaturalis,
& ineuitabilis quorumcunque ſeptimeſtrium
9. debilitas, ob cuius cauſam, vt plurimum vi-
tales non ſunt, vt ex Hippocratis ipſius om-
niumque Medicorum auctoritate euidenter
demonſtraui *har. quæſt. lib.1. tit.2. quæſt.3.*
per totam, & alibi, quæ euitari ab Ipſis non
poteſt, quàntumuis vitium fortitudine pol-
leant; quia non obſtante quòd ob eandem
virtutis fortitudinem citiùs naſcantur, quàm
deberent, vt Hippocrati, aliiſque eorum fau-
toribus placet; tamen non potuerunt acqui-
rere eam corporis perfectionem, illudqoe
membrorum robur, quod ad vitam protra-
hendam neceſſarium erat, quia tametſi per-
fecti iudicentur, non acquiſierunt tamen
requiſitam firmitudinem, neque totalem
corporis abſolutionem ſunt conſecuti, ſed
tantummodò perfectionis initium attigerunt,
vt idem Hipp. *de ſeptim. Part. n.1.* dicebat, quaſi
dicat, eos rudimentum perfectionis qooddam
habere: vnde mirum non eſt, ſi plurimi eorum
pereant, teſte eod. Hipp. *ibid* & ex multis pauci
ſeruētur, vt ille addit Ergò accedente huic fa-
tali neceſſitati debilitatis, violentia ſectionis, ac
extractione intempeſtiua ab vtero materno,
impoſſibile eſt, vt tales ſeptimeſtres viuant,
cum noo naturaliter, & ſeptimo meoſe ex cau-
ſa naturali oriantur, vt alij, ſed per vim, & ex
cauſa omninò præternaturali: qoare omninò 10.
videntur à cenſu aliorum ſeptimeſtrium exclu-
dendi, quia cum viuere noo poſſint, tanquam
mortui, & non nati habendi.

Secundò obſtat his ſeptimeſtribus exectis
ab vtero materno quò minùs aliorum ſepti-
meſtrium priuilegio gaudeaot, quòd videantur 11.
abortiui: quia abortiuus dici debet fœtus, qui
neque perfectus eſt, neque poteſt dici naſci; at
tales abſque dubio neque perfecti ſunt, neque
naſci dici poſſunt, ergò iure merito abortiui
vocitādi; cùm nihil aliud importet hoc nomen
Abortus, quàm *non ortus*, vel *non natus*; ſi igitur
neque ortus, aut natus dici poteſt huiuſmodi
fœtus exſectus, abortius eſt, neque poteſt cum
aliis ſeptimeſtribus, qui naturaliter oriuntur
cōnumerari; quòd ſi ex his, quibus nati, & par-
tus nomeo conueoit, paoci ſeruantur, certè fœ-
tus exſectus ſeptimo menſe, cui neque nati,
neque partus oomen aptari poteſt, omninò
pro non nato, ſed pro mortuo iudicandus.

Neque cōtra hæc quicquam faceret id, quod
opponi poteſt de exſectis nono, aut decimo
menſe, quibus item non conuenit nati, aut par-
tus nomen; maximè ſtrictè accepto, vtroque
nomine, cùm naſci dici non poſſint, vt iam in
priucipio diximus, quia imperfectio corporis,
quæ omnibus ſeptimeſtribus eſt communis,
multò maiorem, imò omnimodam vitæ repo-
gnantiam ſeptimeſtribus exſectis conciliat,
quod obſtaculum non habent ij, qui nono, aut
decimo menſe à cæſo matris vtero extrahun-
tur, hi enim omnimodam corpulētiam adepti,
& ad totalem perfectionem deducti, poſſunt
propriis viribus violentiæ ſectionis reſiſtere,
imò fortè minùs labefactari poterunt per ſe-
ctionem vteri extracti, quàm ſi multo nixu, ac
conatu propriis viribus, per vteri anguſtias co-
gantur ſibi viam parare, niſi à matre aliqoid
labis contrahant, quod illos ad internecionem
perducat, nam abſque eo quod quicquam vi-
rium amittant, dum exire ex ſe cooantur, per
manum Chirurgicam lentè, ac blandè à ma-
tris vtero extrahuntur.

Obſtat tertiò, quòd cùm naſci ſeptimo mēſe 12.
ex communiori ſententia ſit aliquorum indi-
uiduorum proprium, non autem omnium, illud
certiſſimum, & nulla controuerſia dubitabile
eſſe debet, quòd ſeptimi menſis præeminentia
iis tantummodò fauorabilis exiſtat, qui ex oa-
tura ſua ſeptimo menſe naſcuntur; quanam
enim ratione fauorabilis exiſtet ſeptimus mē-
ſis iis, qui contra Naturæ inteotionem, & ex
cauſa præternaturali noo naſcuntur, ſed per
vim ab vtero materno extrahuntur? At cer-
tum eſt, quòd ob[l]. ro nobis caſu alicuios fœtus
ſeptimeſtris ab vtero matris extrahēdi, nō poſ-
ſumus, nec debemus affirmare fœtū hūc, quia
ſeptimū menſē attingit, debere eſſe vitalē, imò

contra affirmare debemus, non poſſe eſſe vitalem, quia quemadmodum quando ſeptimeſtris ſponte, & ex Naturæ inſtinctu in lucem prodit, tempeſtiuè naſcitur, & vitalis eſt, ita vbi ſeptimo menſe fœtus per cæſom matris vterum in lucem veniat, intempeſtiuè extractus dici debet, & idcircò viuere non poſſe. Quartò obſtat, quòd ſi minima pars dimidij anni, nempè aliquantula diei pars poteſt ſeptimeſtri adeò præiudicare, vt pro ſeptimeſtri non ſit habendus, nam ex
13. Hippoc. auctoritate *in princ. libri de ſeptim. Part. ſeptimeſtres naſcuntur centum octoginta duobus diebus cum dimidio, & inſuper accedente diei particula*, non video quanam ratione euitari poſſit, quin fœtus ſeptimo menſe exſectus pro abortiuo, & non vitali non ſit habendus; nam multò minoris momenti abſque dubio cenſenda eſt hæc conditio, quòd fœtus ſeptimeſtris deficiat ab illa aliquantula diei parte, quàm ſi deficiat per totum ſpatium duorum menſium, & vltrà, inſupérque per vim ab vtero extrahatur; cùm fieri nullo modo poſſit, vt magis adimat de viribus ipſius fœtus minimus ille defectus circa temporis ſpatium, quàm adimat longioris multò temporis defectus addita violentia adhibita in illius extractione per cæſum matris vterum: in qua operatione quantùm poſſit fœtus ipſe debilitari, ac quot, quantiſque ſymptomatibus conflictari, non eſt qui diſſimulare poſſit ſe neſcire: illud autem maximè poteſt mirum in modum illum defatigare, & exagitare, quod ad reſpirationem pertinet, contendente enim fœtu in lucem prodire, plurimum in illo agone laborat, atque angitur; non potente illo liberè reſpirare imò ne vllo quidem modo, quia ſeptimeſtris non eximitur vnquam ab vtero matris viuæ, ſed tantùm ipſa matre iam præmortua, nam neque perſuaſerim vnquam Medici, aut Chirurgi, matrem ſeptimo menſe grauidam ſectioni ventris ſe exponere nullo præcedente inſtantis partus ſigno, cùm neque ſciant, an talis fœtus huiuſmodi ſit, qui ſeptimo menſe naſci debeat, quod quidem maximè hic ponderandum venit.

14. Quintò denique obſtat, quòd cum ſeptimeſtris fœtus, vt mox dicebam, nonniſi à præmortuæ matris vtero extrahi poſſit, & neceſſe ſit ipſum fœtum matre mortua reſpiratione omni priuari, cum fœtus ex ſe ipſo non reſpiret, ſed tantùm ex reſpiratione matris per vmbilicales arterias reſpiratione fruatur, eáque ratione viuat, ſeu potiùs tranſpiret, ſuccedit enim tranſpiratio ad reſpirationem, atque eius loco fit, ſed ipſa tranſpiratio Cordis actio eſt per arterias, vt in confeſſo eſt, Galen. *lib.4. de loc. aff. cap.3. in fin.* fitque ad caloris cordis conſeruationem vice reſpirationis, quando calor ille eſt exiguus vel ex ſui natura, vt in fœtu, vel ex accidenti, vt in Apoplecticis, & ſuffocatis, & in mulieribus ex vtero ſtrangulatis, ſine hac autem reſpiratione, vel loco eius, tranſpiratione animal
15. nullum viuere momento poteſt, *In confeſſo enim eſt*, inquit Galen. *lib.6. de loc. aff. cap.5. non longè à principio, reſpirationem à vita, & vitam à reſpiratione ſeparari non poſſe, adeò vt viuens omninò ſpiret, & ſpirans omninò viuat*, intelligens hanc ſpirandi neceſſitatem tranſpirando interdum ſuppleri, quod fit aliquando inſenſibiliter, ita vt ſenſum omnem effugiat; vt ſatisfaciendo argumentis in contrarium adductis dicit Claudin. *Reſponſ. Medic. num.14.* ſatis ergò illud nobis ſit, quòd nullum Animal momento viuere poteſt abſque reſpiratione, aut ſaltem tranſpiratione. Modò, fœtus tranſpirat, & reſpirat, ſi reſpirare illum velimus, arteriarum, Cordiſque officio, vt natiuus calor conſeruetur, & hoc modo viuit, viuit tamen vita matris, ac tamdiù in vita perdurare poteſt, quamdiù à matre illi communicantur ſpiritus, qui reſpirationi, & tranſpirationi inſeruiunt; ceſſante autem hoc influxu à matre, neceſſe eſt & reſpirationem, & tranſpirationem ceſſare, & fœtum perire; vnde ſi ſeptimeſtris fœtus nunquam niſi mortua matre cæſo vtero eximitur, certè neceſſe eſt illum, per totum ſpatium intercedens inter ventris ſectionem, & extractionem ipſius fœtus ab vtero, nec reſpirare, nec tranſpirare potuiſſe, ſine qua actione ne per momentum quidē viuere potuit. Atqui etiamſi contendat quiſpiam nō neceſſario, nec ſemper ſimul cum matre fœtum in vtero exiſtentem emori, ſed poſſe ad aliquod tempus poſt matris mortem, & ſine influxu nouorum ſpirituum vitam protrahere, ex eo quia non tam repentina fiat ſpirituum iam in fœtum tranſmiſſorum exinanitio, vt percurrit Pater Theophil. Raynaud. *loco cit. num.8. in fin.* quod ante illum aſſerebat Daniel Sennertus *Pract. lib.4. Part.2 ſect.6.c.8.* & cui partim ego quoque aſſentior, tamen hoc poſſet fortè habere locum in fœtu robuſto, ac valido, & debitam perfectionem conſecuto; quando maximè à matris morbo non eſſet ad extremum debilitatis perductus. Sed quòd fœtus ſeptimeſtris immaturus, & imperfectus, & viribus deſtitutus, intempeſtiuè in lucem per vim protractus, mortua matre, poſſit per aliquod vel minimum tempus in vita perdurare, mihi non videtur rationabiliter admitti poſſe: nam ſi in ipſis fœtibus Nonimeſtribus, & Decimeſtribus maturis, & abſolutis, viribuſque integris, omnis mora, vbi mater præmortua ſit, periculoſa ita eſt, vt non poſſint ad modicum tempus poſt mortem matris viuere, vt fatetur ex Poſſeuino ipſe quoque Pater Theophil. *ibid. cap.2. n.11.* quid fiet Septimeſtri adhuc immaturo, & inabſoluto, atque imbecillimo? nam licet admittamus (quamquam admittendum non tam facilè eſt) quòd præmortua matre fœtus intrà vterum poſſit per horam viuere, vt gratis Poſſeuin. *de officio Curat.* apud eundem Theophil. Raynaud. *ibid.* de Medicorum valdè peritorum ſententia firmat, id intelligendum ſemper de infantibus Nonimeſtribus, aut Decimeſtribus iam perfectis, & abſolutis, non de fœtibus recentioribus, tametſi infantē intra vterum præmortuæ matris per horam poſſe viuere, ſit contra experientiam, & rationem prolatum: & ea de re licet hiſtoriarum veritati de viuis fœtibus ab vteris præmortuarum Parientium extractis plena manu ſubſcribam, quia erant huiuſmodi fœtus Nonimeſtres, aut

Decimeſtres,

Decimeſtres, iamque omnem maturitatem, & perfectionem adepti, tameo nulla experientia, oullaque Hiſtoriæ veritate hactenus perſuadete mihi licuit, quod fœtus Septimeſtris ea ſua natuta debilis, & imperfectus tantùm vigoris habere poſſit, vt mortna Matre, & à cœſo eius vtero extractus ttaoſpirate ampliùs ex ſe poſſit, & per aliquod momentum viuere. Vndè quantum ego hnc vſque ſcite potui, nullus caſns obſeruatus eſt, in quo Septimeſtris fœtus viuns, & mulrò minùs vitalis per ſectionẽ cæſaream fuerit extractus, ſed omnes quotquot vitales eo modo extracti fuerunt, Nonimeſtres, aut maiotes erãt, vt pater ex ſingulis Hiſtoriis à Franc. Rouſſeto, & ab aliis enarratis: Quamobrem quæ contrà noſtros Medicos Rodericum ſcilicer à Caſtro, & Varandæum obiicit Pater Theophilus, ptoeedunt, aut proeedere poſſunt in fætibus perfectis, & ad exitum maturis, cùm omninò contra Hiſtotiarum, & quotidianæ expericotiæ veritatem pugnare illi Medici videantur, qui negant; tales fœtus poſſe viuos ex præmottuatum Parentum vteris per ſectionem cæſarcam extrahi. Verum enimuerò immeritò videtnr à Patre Theopbilo accuſari Rodericus à Caſtro; nuſquam enim Rodericus ſuppooit, Cor, & Pulioones in fœtu cieri, vt illi imponit Pater Theophilus, imò abſolutè negat fœtum in vtero teſpirare communi doctiorum Medicotum opinioni adhærens, ac manifeſtiſſimè ſe explicat dicens; *Quia vita, & motu Puerpera ceſſante. ceſſat etiam infantis vita, & motus Cordis, qui in infante pendet ex diſtentione, & contractione Arteriarum vmbilicalium* (quem mo-
16. tum hoc modo factum ſcire debet P. Theopbil. Tranſpirationem vocari) *qui motus vbi ceſſet in Matre, è veſtigio ceſſat in infante, quia non ante vmbilici ſciſſionem ſpiritum per os trahit, nec in vtero per os reſpirare poteſt.* Ergò Rodericns dicendo, quòd ceſſat vita Infantis, & motns cordis; non vult, Cor, & Pulmones in fœtu cieri ob reſpirationem, ſed tantummodò ceſſare in Infante motum cordis factum, ea diſtentione, & contiactione duarum Arteriarum Vmbilicalium, qui motus, Tranſpiratio eſt, non Reſpiratio: neque vſquam faretur Rodericus, quòd Infans neceſſariò moriatur interclufa per Matris obitum reſpiratione, quomodo enim hoc aſſeueraret dum Infanti in vtero exiſtenti reſpirationem negat? Maiorem habet occaſionem Pater Theophilus accuſandi Varandæum, cùm contra ipſam expetientiam pugnare contendat, nullo modo ſibi perſuadentem, *poſſe vterum tantam in ſuo fundo ſolutionem pati, ſaluis Parturientis rebus, quantam oportet fieri per medios Epigaſtrij muſculos, & Peritonæum cum hæmorragia inſigni ad educendum indè fœtum.* Sed Varandæus certè elarè commooſtrat ſe expetientia in hoc deſtitutum, nec vnquam tales caſus vidiſſe, vel obſeruaſſe: quod etiam de Ambroſio Paræo Chirorgo alioquin doctiſſimo ſentiendum, cùm *lib. 23. ſuæ Chirurgia, c. 31. in ſin* hæc habeat. *Cæterùm non poſſum ſatis mirari eos, qui ſibi viſas mulières affirment, quibus non ſemel nouacula Abdomen cum ſubiecto vtero reſciſſum ſit ad fœtum nunquam alioquin proditurum extrahendum; id enim, ſalua Matre, fieri poſſe mihi perſuadere nunquam potui.*
Et quæ ſequuotur. Sed quicquid in contrarium 17.
dicatur, aut dici à quouis poſſit, expertis magis eſt credendum, *argum. c. littera, de frig. & maleſ. & l. 1. ff. de ventre inſp.* cùm Viri Doctiſſimi talem operationem & admiſeriot, & exercuerint fœliciſſimo cum ſucceſſu, non modò extrahendo fœtum viuum cœſo ventre ex vtero præmortuæ Matris, ſed etiam extrahendo eadem ſectione fœtum viuum, aut mortuum ea vtero Matris viuæ, ſalua Matte. Ac præter ea, quæ adduxit Franc. Rouſſet. *in libell. de Part. Cæſar.* admittunt, & laudant hanc operationem, vbi opus ſit, Andr. Laurent. in Hiſtor. Anatom. *lib. 8. quæſt. 32.* Mantitius Cordæus, *in lib. 1.* Hippocr. *de morb. mul. comm. 1 propè medium,* Ioann. Baptiſta Corteſius *Miſcellan. Decad. 10. quæſt. 10.* Mercurius *lib. 2. della Commare, cap. 28.* Daniel Sennert. *lib. 4. Pract. Part. 2. ſectione 6. cap. 8.* Marcell. Donat. *lib. 7. Hiſtor. med. mirab. cap. 10.* & alij plures apud Patrem Theophil. Raynaud. *de ort. Inf. contr. Nat. c. 3. num 6.* quorum placita vide apud Ioan. Schenchium, *lib. 4. Obſer. tit. de fœtibus,* vbi etiam plures Hiſtorias percnttere licet rei veritatem atteſtantes.

Et ea his concludenter elici debet; quòd 18.
fœtus ſeptimo menſe ab vtero Matris extractus ventre cœſo pro vitali non ſit habendus, vt alij Septimeſtres ſponte & ex Naturæ inſtinctu naſcentes: licet enim Hippocrates, & ex eius auctoritate Leges Septimeſtrem fœtum pro ratione natum, & vitalem eſſe determinauerint, tamen hæc determinatio noo poteſt applicari fœtui, qui ſeptimo menſe à cœſo Matris vtero extrahitut; cum neque naſci dici poſſit, neque pro ratione natus, nec conſequenter vitalis exiſtat: nam ſi quid Septimeſtre ſpatium conſiderabile eſt, vt autumant, in ortu infantium, id quidem verificatur cum ex Naturæ vi motos ille fit, non cùm per violentiam, & contra Naturæ legem fœtus à cœſo Matris vtero extrahitur, nibil enim commune habet id, quod naturaliter fit cum eo, quod fit per accidens; & numerorum energiam, ac vim Hippocrati magni æſtimatam in motibus naturalibus cum habere voluit, oon in præternaturalibus, & violentis.

Quamobrem nequaqnam aſſentiri poſſum, Patri Theophilo, *loco citato, cap. 12. num. 6.* volenti nihil differre Septimeſtrem naturaliter natum à Septimeſtri ex cœſo Matris vtero extracto, & vtrumque eſſe æquè vitalem, quoniam ſi ſic eſt, nihil differet actio naturalis ab actione præternaturali, ac tantundem eſſet dicere, quòd tam euacuatio, exempli gratia, naturalis, quàm ſymptomatica, & præter oaturam, æquè proficua, ac tuta eſſet, & ſic de cæteris omnibus: non conſiderauit doctiſſimus hic
Vir, quòd naſci ſecundù Naturæ otdinem ſit ex 19.
propria virtute, & eiuſdem Naturæ robore, & cum commodo, & vtilitate tam Matris, quàm fœtus: at extrahi per ſectionem ab vtero, neque à Natura fit, nec cum eius commodo, ſed ipſi Naturæ vis infertur, & ſuccedit cum maxima anxietate & Matris, & fœtus, etiamſi fiat nono, aot decimo menſe; quantò maior ergò vis Naturæ infertur ſi fiat ſeptimo? Non poteſt

igitur ex hoc quòd Septimeſtres, qui ſecundùm Naturæ ordinem naſcuntur, ſunt vitales, inferri etiam Septimeſtres ab Vtero Matris cæſo extractos æquè vitales exiſtere; quia illi à Natura reguntur, & in ſeptimo in lucem tranſmiſſi viuere poſſunt, hi autem cum non deberent in ſeptimo naſci, per vim ab vtero extrahuntur, nec quicquam illis prodeſſe poteſt, quòd Septimeſtres ſint. Illud tamē non negauerim, quod maximè ad rem propoſiti caſus Patris Raynaud. facere videtur, nempè fœtum Septimeſtrem hoc modo extractum poſſe per aliquod tempus non longum viuere in tantum, vt Baptiſmo mundari poſſit, & idcircò in eo caſu concedi poſſet, Matrem noxiam, & vltimo ſupplicio damnatam viuam ſecandam,
20. licet nimis rigoroſum hoc eſſet, & mitius, ac magis ſecundùm Ius putandum, differendam eſſe Matris mortem vſque ad partum. Non differret à prædicta dubitatione, etiam illa, quæ fieri poſſet de Septimeſtri per vim quamcunque ab vtero eiecto, vt exempli cauſſa per poculum abortionis, per caſum, aut percuſſionem, aut quocunque alio modo violenter in lucem prodeunte, nam quia his omnibus illud obſtat, quòd non ex Naturæ virtute, & electione, vt qui verè Septimeſtres ſunt, ſed per externam violentiam naſcuntur, nihil illis prodeſſe poteſt numerus ſeptenarius, qui in motibus naturalibus non in ſymptomaticis habet locum.

21. Quod dictum autem de Septimeſtribus eſt, eodem modo, & multò magis fortè procedet in Octimeſtribus, cùm ex communi ſententia hi ex ſua natura vitales non ſint, vt primò Hippocr. *in princ. libell. de Octim. Part. n.* 1. aſſeuerat, reddens inſimul rationem, cur impoſſibile ſit, vt viuant, quē ſecuti ſunt penè omnes, qui de Octimeſtri partu verba fecerunt, vno excepto Federic. Bonauentur. *in libro ad hanc rem dicato.* in quo longioribus fortè, quàm neceſſe fuerit, Octimeſtrem partum contrà omnium aliorum Doctorum hominum opinionem tuetur; quibus tamen non obſtantibus (relicta pro nunc indeciſa ea quæſtione, quæ de eius aptitudine ad viuendum habetur, ac ſit per nos Octimeſtris, vt Septimeſtris vitalis) dicendum, quòd quamquam
22. Octimeſtris poteſt eſſe magis, quàm Septimeſtris vitalis ob maiorem præcipuè corporis, & membrorum omnium perfectionem ex longiori mora in materno vtero facta, tamen ſi ab vtero materno per ventris ſectionem extrahitur, vitalis eſſe nullo modo poteſt, & habendus eſt pro mortuo, & abortiuo, vt de Septimeſtri exſecto firmatum eſt.

Ad Nouimeſtres iam, & Decimeſtres, ac perfectos, & abſolutiſſimos fœtus progrediendum, qui cum ſuo tempore naſci contendunt, & vias naturales obuias, & patentes non habent, vel à Matre iam vita functa ad exitum non coadiuuantur, per ſectionem cæſaream extrahuntur, circà quos licet dubitauerint nonnulli, quos adducit Alphonſ. à Carranza, *de Part. natur. & legit. cap.* 6. *ſect.* 5. *n.* 12. & iam ſæpè adductus P. Theophil. *lib. cit.*
23. *c.* 14. *num.* 2. quòd non poſſint dici naturaliter naſci, & idcircò nec naturales, nec legitimi ſint exiſtimandi, nec ſucceſſionis capaces; tamen contrariam ſententiam veriorem eſſe iidem probant, & ex communiſſima ſententia concludunt, partum ex cæſo Matris vtero exemptum æquipatari in omnibus infanti vere nato, & à Natura in lucem emiſſo, vt patet per *tex. in l. Quod dicitur, ff. de lib. & poſth.* & per alias quoq; leges, quas prętereo. Verū enimuerò, non indifferenter hæc in omnibus exſectis procedere dicit idem Carranza; ſed ad hoc vt talis exſectus vitalis iudicari poſſit, vult eum debere in vita perdurare ſaltem vigintiquatuor horis. Quæro tamen ab ipſo Carranza, aut ab aliis Doctoribus, quicumque illi ſint, quorum opinionem ipſe ſequitur, an fœtus Nonimeſtris, aut Decimeſtris naturaliter ſe habens, & ex Naturæ inſtituto in lucem tempeſtiuè egreſſus, ſi per horam poſtquam natus eſt, moriatur, pro vitali habendus ſit, & ad hæreditatē, & ad alia admitti, ad quæ cæteri, qui viui permanent admitti ſolent? nam credo affirmaturas, iuxta diſpoſitionem *l. vxoris abortu, C. de poſthum. hær. inſt.* talem fœtum iuſto tēpore natum, etiamſi per horam tantùm vixerit, pro vitali habendum, & ad hæreditatem admittēdum; ergò ſi exectus æquiparatur in omnibus ei, qui naſcitur, dummodò naturaliter viuere poſſit, non maior ratio eſt cur qui naſcitur naturaliter, & per horam tantùm (imò etiam per momentum, vt nonnullis placet) vixerit, ad hæreditatem ſit admittendus, qui verò ex cæſo matris vtero viuus eximitur, niſi vixerit per vigintiquatuor horas, non debeat pro vitali haberi, nec ad hæreditatem admitti, cùm nullā habeat repugnantiam ad vitam, nam iuſto tempore in vtero manſiſſe ſupponitur, & perfectus, & vndequaque abſolutus exiſtit, in nihilo deteriorem ſuam conditionem faciens. Præterea Septimeſtres vt plurimum non viuunt, vt iam millies dictum, ac probatum experientia, ratione, & auctoritate eſt, nullo tergiuerſante;
& tamen omnes Septimeſtres pro vitalibus 24.
habentur, & ad hæreditatem admittuntur, cæteriſque omnibus gaudent, nè minima quidem re minùs, vt Nonimeſtres, & Decimeſtres; cur ergo extractio fœtus ex cæſo Matris vtero obſtare debet Nonimeſtri, & Decimeſtri fœtui, ita vt ad hæreditatem non ſit admittendus ex eo quod nō vixerit per vigintiquatuor horas, ſed tantùm per duodecim, aut decem, aut etiam illicò deceſſerit, cùm aliàs & ratione temporis, & ratione abſolutionis, & perfectionis corporis, & ratione quarumcunq; aliarum conditionum vitalis ex ſua natura ſit: rationabilius ergò ex mea ſententia fuerit dicere, exſectum
fœtum Nonimeſtrem, aut Decimeſtrem, non 25.
aliter, nec alio cenſu habendum, quàm quemcumque alium fœtum naturaliter, & ſponte naſcentem, & ſi hic non excluditur ab hæreditate, ſi naſcatur viuus, licet non multò poſt, aut etiam illicò moriatur, ita ille non excludendus ab hæreditate, ſi viuus ex cæſo Matris vtero extrahatur, etiamſi non multò poſt, aut etiam illicò decedat. Hæc autem ego per modum ratiocinij affero, neque enim mihi tantum tribuo, vt putem ad me pertinere de his quicquam determinare: ſed Carranza qui, vt Iureconſultus

conſultus hæc determinat, debebat ſuæ determinationis rationem aliquam adducere, aut ſaltem ab Auctoribus, quos ille pro ea allegat, adductam referre, aut ſaltem eam auctoritatibus magis ſufficienter munire. Sed illi ſatis fuit inniti, cum Hiſpanus eſſet, Hiſpanorum conſuetudini, qui teſte Guttier. *lib. 2. Pract. Quaſt. quaſt.* 101. *n.* 5. *&* 6. ex quo Patet Theophil. *lib. ſæpè cit. de ort. Inf. contr. Nat. cap.* 14. *num* 5. tunc cæſonem potiri prærogatiuis fœtus naturaliter nati permittunt, & haberi tanquam filium quoad hæreditatem, & intra liberorum, cùm totus extrahitur viuus, & horis vigintiquatuor eſt ſuperſtes, ac Baptiſmo mundatus. Vt diſponitur per *l.* 13. *Tauri* ab ipſo Carranza *toties relat. c.* 6 *ſect.* 1 *n* 14.

Sed vt etiam de Vndecimeſtribus, ac maioribus fœtibus aliquid dicamus occaſionem præbent Hippocr. *in libro de Octimeſtr. par. in princ.* verba, qui cùm Decimeſtres naſci ſeptem dierum quadragenariis tradidiſſet, eoſque maximè perfectos eſſe, qui in primis quadraginta diebus naſcuntur, addebat. *Vbi verò plures acceſſerint, pereunt*; ita vt ex hac Hippocratis aſſertione appareat, Vndecimeſtres, qui vltra ſeptem quadragenarios in vtero commorantur, vitales non eſſe. Sed non hanc fuiſſe Hippocratis mentem contra nonnullorum opinionem oſtendit Proſp. Martian. *in eius loci comm. verſ.* 8. Itaque dicendum nihil præiudicare poſſe fœtui ex ipſo Matris vtero extracto, ſi etiam poſt ſeptem quadragenarios dierum, & vltra, extractus eſſet, dummodò viuus extractus ſit.

26. Cæterùm fœtus ab vtero Matris iam præmortuæ viuos extrahi, non ſolùm quotidiana experientia comprobatur, ſed etiam vetuſtiſſimis exemplis eſt confirmatum, & maximè in promptu ſunt Legum, ac Iureconſultorum, Medicorumque & Hiſtoricorum plures auctoritates, quibus addenda etiam illa Virgilij *lib.* 10 *Æneid.*

Indè Lycam ferit exſectum iam Matre perempta.

Vndè operatio hæc nec vtilis, nec vana vnquam exiſtimata eſt, ſed per eam plerique fœtus ſaluati ſunt, aliàs ſimul cum Matribus morituri, & quòd multò maioris momenti eſt, non tantùm à temporali, ſed etiam ab æterna morte per eam ſectionem ſunt liberati, neque audiendi vllo modo ſunt, qui in contrarium obloquuntur, putantes hanc operationem inanem eſſe, ob id, quòd non ſit poſſibile fœtum poſt mortuam Matrem momento viuere, ex eo, quod reſpirare non poſſit: quorum tamen opinionem falſitatis inſimulat frequens experientia, vt iam dictum eſt, & conuincunt auctoritates plurium Medicorum, & præter eos, qui iam citati ſunt, addendi Mercat. *lib* 4. *de ſteril. & Pragn. affect. capite tertio*, Euchar. Rodion. *de Part. hum. capite* 9. Lud. Bonacciol. *in Eunead. mul. capite* 8. Balduin. Rouſſetius *de hum. vit. primord. cap.* 24. Illud tantùm addi debet, hoc bene ſuccedere ſi à Matris exceſſu illicò venter aperiatur, vt fœtus liberè reſpirare poſſit, nam aliàs ſententia eorum prævalet, qui negant poſſe mortua Matre viuum fœtum extrahi.

Dubium tantummodò erat de ſectione Matris viuæ, ad extrahendum fœtum viuum ex vtero ſalua Matre, an nimirum poſſibilis ſit, & an licita? Et non eſſe poſſibilem patet ex eo, quod de ea tanquam de re impoſſibili nullus Medicorum antè præteritum ſæculum verba fecerit, cùm tamen de rebus fortè magis arduis ſermonem habuerint, & neceſſaria præcepta tradiderint, & particulariter de extractione calculi ex veſica, quod multò magis periculoſum, atque operoſum, ſi nonnullis doctiſſimis viris fidem habemus, exiſtimandum, vt alias operationes quaſdam non minùs diſcrimine plenas, ſed tamen in vſum protractas prætercam, de quibus omnibus videndum quicquid affert iam ſæpè citatus Rouſſetus, qui ſolidis rationibus, auctoritatibus, & experientiis probat; quaſdam alias operationes in Arte Medica cum multò maiori periculo exerceri, & tamen fœliciter ſuccedere. Sed quid plura? An non etiam Antiquis Medicis notum fuit, vterum poſſe exſcindi, ac totum auelli, viuente, ac ſalua muliere? id qui non credit, adeat Paulum *ſua Med. lib.* 3. *cap.* 72. Ætium *ſerm* 16. *cap.* 76. Auic. *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 10. Nicol. Flor. *apud Mercurial. lib.* 4. *de morb. mul.* Sed ipſe Ambroſ. Par. *loc cit.* aliàs ſectionem cæſaream tanquam impoſſibilem inficiatus, vterum totum vnà cum vno ex teſticulis Mulieri cuidam exciſione ademit, ipſa ſuperuiuente. Vndè ſi hæ operationes in vſum trahi poſſe docuerunt Antiqui, docuiſſent etiam hanc operationem partus cæſarei, quæ minùs operoſa videtur, ſi in actum demandari potuiſſet, vndè non mirum, ſi nonnulli Recentiores Viri quidem Doctiſſimi, & in Chirurgicis operationibus experriſſimi, quos ſuperius retuli, aperta fronte faſſi ſint, hanc operationem eſſe impoſſibilem, vt idem Paræus *ſua Chirurg. lib.* 23. Varand. *de morb. mul. loco cit.* ſed & Alex. Maſſaria, *lib.* 4. *Pract. Med. cap.* 12. ab hac operatione abhorret, cum ex propria experientia affirmet, eas, quas ille ſecare vidit numero tres, omnes periiſſe. In cuius dictis adnotandum, extrà rem omninò illum aſſeueraſſe, Hippocratem primò conſuluiſſe, partu difficili exiſtente, in ſumma rerum deſperatione Mulieres eſſe ſecandas, vt habetur, *libro primo, de morb. Mul. numero* 96. nunquam enim tale quid Hippocrates dixit, eius verba ſunt; *Quicunque verò fœtus mortui, aut crus, aut manum foras protendunt, eos optimum quidem fuerit, ſi id fieri poſſit intrò retrudere, & ambas has partes in caput vertere; ſi verò hoc fieri non poterit, verum intumeſcit, ſecare hoc modo*: & proſequitur docens, quomodo fœtus ſit ſecandus. Nunquam ergò dixit Hippocrates, Mulierem eſſe ſecandam, & ſi tale quid dicere voluiſſet, vt erat homo in Artis operibus exercitatiſſimus, & docendi alios eiuſdem Artis abſtruſiora facinora cupidiſſimus, non minori diligentia de huiuſmodi operatione, quàm de ſectione fœtus egiſſet, de qua tantùm intendit *loco citat.* verba facere, vt fecerat, *lib. de ſuperfœt. num.* 40. & libello ad hanc rem dicato *de exectione fœt.* idemque non reſtiterunt alij Medici tā Recentiores, quam vetuſtiores docere. Sed ad rem noſtram 27.

non

Digitized by Google

non obſtare cenſendum ipſius Maſſariæ triplicatam experientiam; nam ſectio fœminorum potuit fieri ab imperito aliquo Chirurgo, vel malè ſucceſſit operatio, quòd Matres eſſent maximè debiles, vel ob aliquem notabilem errorem, vel in ſumma quòd reſpectu multarum conditionum vitioſa extitit, vt etiamſi nihil eorum obſtitiſſet, non idcircò eludendæ tot experientiæ non à Franc. Rouſſeto tantùm, ſed ab aliis Medicis in medium allatæ, etiam ab iis, qui alias huiuſmodi caſus impoſſibiles exiſtimabant, nempè, vt Matri viuæ exiſtenti vterus ſecaretur, vt indè fœtus extraheretur, vt de ſe ingenuè fatetur Mercurius, *in lib. della Commar. 2. cap* 28. Quin etiam Maurit. Cordæus, *comm. 1. ad 1. Hipp. lib. de morb. mul. verſ. med* Non modò hanc operationem admittit, & proprias nonnullas experientias, & alienas proponit, ſed ſummoperè etiam laudat, vt ex qua Medicam Artem in Hominum vtilitatem magis in dies ditari affirmet.

18. Cum igitur ex iam dictis pateat, ſectionem Cæſaream, etiam viua Matre remanente, eſſe factibilem, eamque tot experientiis fuiſſe confirmatam, ſequitur inde eſſe etiam licitam: & quamquam plures ex Canoniſtis, & ex aliis quoque Profeſſoribus, quos cumulauit Pater Theophil. *cit. lib. de ort Infant contr. Nat. cap. 3, num. 2.* apertiſſimè negauerint, eam vllo modo licere, cùm ſecundùm ipſos non poſſit euitari Matris homicidium; tamen eam ſententiam tuebantur illi Doctores his nouis experientiis deſtituti, & falſa ſuppoſitione perſuaſi, quod fieri non poſſet abſque Matris nece, quæ ipſo facto falſitatis conuincitur; quibus etiam experientiis deſtituti nonnulli Medici, quos ſuprà citaui, & quos cum aliis cumulat idem Pater Theophil. *vbi ſuprà*, non dubitarunt falſitatis redarguere eos, qui contrarium firmarent, eoſque, qui tales caſus oculata fide obſeruarunt, maximè narrando id fieri poſſe non ſolùm ſalua Matre, ſed ea denuò ad nouam conceptionem apta remanente, mentiri voluerunt, cùm tamen ipſi ipſi magis redarguendi ſint, qui facti realitatem controuertere audeant, antequam de eius veritate plenam notitiam conſecuti fuerint; nam & alij in ea opinione fuerunt, vt Mercurius, de quo ſuprà dixi, qui tamen poſtmodum ipſa facti ſerie inſpecta, veritati acquieuerunt, eamque propriis experientiis confirmarunt.

Quoniam autem hæc experientia maximi momenti eſt, & eam in vſum protrahendo agitur de vita Hominis, quæ eo modo in dubio ponitur, præterquam quod nos eſt adhuc multùm incerata, & ſummè difficilis eſt, vt executioni demandetur, videntur multa in conſiderationem adhibenda, antequàm ad eam determinationem deſcendamus, eamque operationem vndequaque licitam eſſe pronuntiemus. Ea verò, quæ conſiderari oportet, partim ad Medicum ſpectant, partim ad Canoniſtas. Vtraque tam exactè, ac diligenter ponderata ſunt à iam ſæpe nominato Patre Raynaod, vt omnem prouinciam noui aliqnid proferendi mihi ademerit. Vt aliquid tamen tanquam
19. Medicus proferam, dicam, permulta eſſe, quæ huiuſmodi operationem tutam eſſe promittunt, ſi vires mulieris permiſerint, ad quas tota Medici ſecantis, vel ſectionem ſuadentis conſideratio dirigi debet. Vires ergò mulieris tunc ſubſiſtere, & ad ſectionem ſufficere poſſe credendum, cùm ea integræ ætatis eſt; voco hic ætatem integram, quæ neque anno vigeſimo minor, nec quinto ſuprà trigeſimum maior eſt; licet non extra Naturæ conſuetudinem eſſet, etiam in ea, quæ quadragesimum non excederet, robuſtas vires aſſeruari: nam in eo annorum numero degentes ſunt in roboris cuiuſcunque generis vigore, & facilè externas, ac violentas iniurias ſuſtinere aptæ, quia maximè ſanguine, & calore affluunt, eóque ſanguine quam in prægreſſis ætatibus firmiore. Has præterea decet animo intrepidas eſſe, nec mortis timore exagitatas, neque item à partus laboribus, & anxietate ita labefactatas, vt ex ea tantùm occaſione inſigniter langueant. Præcipuè autem obſeruare oportet, nè ab Obſtetricibus, aut ab imperitis Chirurgis dilaceratæ, aut ita exagitatæ ſint, vt præ debilitate omnem animum deſponderint, quod etiam admonere non deſtitit præter Medicos alios ipſe Rouſſetus, *in exhortatione ad Chirurgos poſt ſuum tractatum de Part. Cæſar.* Et licet fieri non poſſit, quin inter inanes pariendi conatus in his caſibus mulieres plurimam virium iacturam non faciant, mirumque in modum angantur, tamen eas, quæ fortiori, ac magis virili animo ſunt, ac laborum, & dolorum tolerantiores, non æquè periclitari certum eſt, vt eæ, quæ timidiores, & animi muliebrioris exiſtunt, & facilè ex laboribus, & doloribus ſuccumbunt. Conuenit ergò ſecandas Mulieres conſtantes, & viuidas eſſe, & tam difficili prouinciæ ad mortem propriam, & fœtus euitandam ſponte, ac viriliter ſe credere. Præſtabile quoque eſt, eas extra prægnantiam, & in ipſa prægnantia ſanas maximè vixiſſe, nec vnquam, aut ſaltem de proximo, acuto, ac lethali morbo fuiſſe conflictatas. Valetudinarias autem, & veteris morbis obnoxias, aut rebellibus obſtructionibus, aut viſcerum tumoribus detentas huic ſectioni ſubiicere idem eſt, quod eas data opera occidere. Quinetiam optabile eſt ſecandam Mulierem non ſolùm ſanam in ipſa prægnantia vixiſſe, ſed nè à nonnullis quidem ipſi prægnantiæ familiaribus fuiſſe exagitatam, vt indefinenti, ac contumaci inappetentia, vomito perenni, pertinaciſſima tuſſi, ædematoſis corporis inflationibus, pedumque tumoribus, & aliis id genus; nam horum vnumquodque vires inſigniter labefactare, & fœtum, ipſamque Matrem concutiendo valdè lædere, aut corpus mirum in modum refrigerare, natiuumque calorem ſuffocare, vndè vires fatiſcant, aptum eſt. Sed præter hæc, conſiderandum, antequam ad opus deueniamus, an ab Obſtetricibus, Tonſoribus, aliiſue Chirurgis, ſi qui vocati fuerint, debita diligentia adhibita ſit, vt naturali, aut ſaltem faciliori, & à periculo magis diſtante ratione fœtus naſci, aut extrahi potuerit, ſi quid enim quod tentari potuiſſet prætermiſſum eſt, omninò à Chirurgo, cui ſectio deſtinatur, tentandum multa cura eſt, maximè verò obſeruet ex quonam impedimenti genere fœtus naſci, aut extrahi prohibeatur; nam

non

non inſuetum eſt, quòd rudiores Obſtetrices,
atque imperiti Tonſores, aut indoctiores Chi-
rurgi aliquod impedimentum non amouibile
cauſſentur, quod doctior, ac magis expertus
Chirurgus deinceps aut facile, aut aliqua cum
induſtria amouere poterit, & ſic Mulierem à
ſectionis tormento, ac periculo, magna ſui cum
laude vindicabit. Ac certe in nulla operatione
Chirurgica magis operantis omnimodam ſo-
lertiam, ac induſtriam requiri quàm in hac
manifeſtum eſt. Nam cùm tot inſignes partes
ſecandæ ſint, & ſumma diligentia in ſecando,
& poſtmodum in applicando opportuna re-
media opus ſit, non quilibet mediocriter in
Chirurgia inſtructus in hoc opere ſufficiens
exiſtimandus, ſed qui cum ſcientia multam
experientiam coniunctam habeat, & qui alios
doctos, & expertos Chirurgos in ea operatio-
ne ſe exercentes non negligenter iterum, at-
que iterum obſeruauerit.

His ergò ſimul concurrentibus, ſectio Ma-
tris viuæ ad extrahendum fœtum viuum, aut
etiam mortuum erit omninò licita, ſi proba-
biliter ſperari poſſit ex præmiſſis aut vtriuſ-
que, iam Matris, inquam, quàm fœtus, ſi viuus
ſit, fœlix euentus, aut ſi mortuus ſit ipſius Ma-
30. tris; ergò vbi hæc probabilitas elucet, licitam
eſſe ſectionem plurimis rationibus non tam
ex Theologis, quàm ex Canoniſtis deſumptis
oſtendit Pater Theophilus, *loco cit. cap. 5. per to-
tum*, ita vt nequaquam veritatem habeat opi-
nio Cattanzæ, *lib. de par. nat & legit. cap. 6. in fin.*
qui cum Franciſco Marco, *deciſ. 9, 0. p* 1. omni
experientia in hoc deſtitutus, neutiquam per-
mittendam ſtatuit ventris inciſionem viua
Matre. Nos verò firmiſſima experientia, &
Theologorum auctoritate fiſi, illam executio-
ni demandari licitè poſſe firmamus maximè
præſenti dicta probabilitate. Vndè verò ea
probabilitas ſecundi euentus haberi poſſit?
oſtendit idem P. Theophilus, ibid. *num.* 20. quin
etiam *cap. 6. ſeq.* eo in caſu quando nimirum
probabilitas adſit ſaluandæ per ſectionem
31. Cæſaream vitæ Matris, & fœtus, non ſolùm
vult eſſe licitam, ſed iniungit etiam obligatio-
nem ipſi Matri ad ſubeundam ſectionem ob
bonum ipſius fœtus, vt ſcilicet viuus extractus
baptizari poſſit, & dehinc etiam viuere, vt di-
cit *num.* 8. imò non ſolùm obligat eam ad ſe-
ctionem ſuſtinendam, ſed vult eam teneri ad
curandam, & vrgendam, *num.* 19. quam obliga-
tionem extendit etiam ad peritum Artificem,
32. *num.* 21. Quando tamen ageretur de ſolo Ma-
tris bono, vt in caſu, in quo fœtus iam eſſet
mortuus, vel de eius vita puſilla, aut nulla ſpes
ſecando Matrem relinqueretur, ab omni obli-
gatione Mater ſoluta videtur, vt ille addit, de
qua obligatione Canoniſtæ videant. Certum
tamen eſt, Matrem poſſe excuſari ob remedij
atrocitatem, qua circumſcripta, neſcio, an apud
Canoniſtas tam abſolutè pronuntiatum ſit,
poſſe hominem tuta conſcientia quodlibet re-
medium reiicere, etiam ſi abſque illius reme-
dij adminiſtratione de vita periclitaretur, ſtan-
te maximè remedij facilitate, & abſentia om-
nis atrocitatis, & intolerabilis diſplicentiæ, aut
pretij exorbitantis, & nimis proprijs diuitiis
impatis. Sed quicquid ſit de hoc, præter ea, quæ
de obligatione Matris ad ſubeundam ſectio-
nem diximus in caſu, in quo probabilis ſpes
adſit fœlicis euentus tam Matris, quam fœtus
(nam vbi nulla adſit ſpes ſalutis ipſius Matris, 33.
non eſſe licitam ſectionem, probat deindè Pa-
ter Theophilus, *cap. 7.*) occurrit ambigere, an 34.
vbi hæc ſpes ſuperfuturæ Matris ſit dubia,
ſectio licita ſit? & licitam omninò eſſe probat
idem Pater Theophil. *cap. 8.* præcipuè, *num* 9.
& cap. ſeq. omnia diſtinctè ac perdoctè reuo-
luens, illud quoque dubium proponit, an ſi
Matris, aut fœtus ſalus per ſectionem ſit mo- 35.
raliter certa, ſed cum certo, aut etiam du-
bio exitio alterius coniuncta, vita alter-
utrius, & cuiuſnam ſit præferenda? Huic
dubitationi pleniſſimè pro eo, quod ad Ca-
noniſtam ſpectare videbatur, ipſe ſatisfa-
cit, diſtinguens inter id, quod faciendum
ſit ex Iuſtitia, & illud quod faciendum ſit ex
charitate, hoc pacto dubium maturè, & ratio-
nabiliter ſoluit.

Nos, quia hæc determinare prædictomodo
ad nos non pertinet, ſed ad ipſos Canoniſtas,
rem diſcutiamus prout ex Medica Arte deter-
minanda eſſe exiſtimamus, ac dicamus, quòd
(circumſcripta tam Matris, quàm Medicorum,
ac Chirurgorum, cæterarumq; omnium perſo-
narum, ad quas pertinet cura ſaluandæ vitæ
ipſius fœtus nè morte ſimul temporanea, &
æterna obeat, ſi Baptiſmo defraudetur) non eſt
dubiũ quòd cum vna, ex duabus perſonis mi-
norem, altera maiorem ſpem ſalutis promittit,
ſemper ſit eius vita præferenda, quæ magis
certa, ac tutiora ſalutis ſigna præſefert; nam
ſi Mater, exempli gratia, iam ità à partus la-
boribus, & doloribus excarnificata videatur,
ita vt in extremis ſit poſita, & animo iam de-
ficiat tenui, ac frigido ſudore perfuſa, cada-
uerosa facie, & frigidum reſpirans, aliaque
ſigna appareant, quæ in iis, qui de proximo
morituri ſunt, apparere ſolent, aliaque ex
parte fœtus validus appareat, ac recalcitrando,
& validè ſe mouendo, maximo vigore ſe mu-
nitum oſtendat, nullum dubium eſſe debet,
quòd fœtus ipſius ſalus, Matris ſaluti, de qua
iam acta res eſt, præferenda ſit: contrà verò
ſi Mater adhuc valida ſit, pulſu forti, & ve-
hementi, animo imperterrito, & benè ſe ha-
beat ad oblata, fœtus autem nullum motum
edat, matris venter frigidus perſentiatur, nec
infans ſe ſuſtentare comperiatur, ſed pondus
in ventris imo excitet, tunc certè Matri maiori
cura proſpiciendum.

Sed maius dubium eſt, quando tam Mater,
quàm fœtus pariter viribus pollent, ita vt al-
teruter ſeruari poſſit, ſed cum alterius exitio,
cuiuſnam vitæ magis proſpiciendum ſit; & 36.
videtur ſemper Matris vita præſerenda: quod
in tantum verum eſt, vt, niſi obſtet præiudi-
cium fœtus, qui ſaudari Baptiſmo facilè poſ-
ſit, poſſimus auxiliis, & remediis Medicis
etiam cum exitio ipſius fœtus non directè, ſed
indirectè vitæ Matris proſpicere.

Determinandum autem Canoniſtis relin- 37.
quam, ad quos id pertinere videtur, an liceat
Matri aſſumere, & Medicis, aut aliis quibuſ-
cunque præſcribere medicamenta, aliaque au-
xilia ad ſaluandam vitam ipſius Matris, quæ

directè

directè fœtum petimere certò poſſunt, vt vult Pater Theophilus, *cap.9. num.*11. *& ſeqq.*nam quoad Medicum dixerim, nunquam licere, vt probat Franc. Ranchio. *in Hipp. inſtur.5. in ea quæſt.verſ. Tertia opinio:* quia neque tutum eſt, cùm in manu Medici hoc non ſit, nempe vt dato medicamento ad interimendum, & corrumpendum fœtum, Matris vita in tuto ponatur, imò cum talia Medicamenta, ac præſidia valida ſint, & Mater ipſa rationabiliter viribus deſtituta, poterunt exhibita non minorem Matri, quàm fœtui noxam inferre, & ideitcò licebit ſanguinem mittere, & alia præſidia adminiſtrare directa ad Matris ſalutem, non ad fœtus internecionem; quòd ſi ex iis præſidiis fœtus periclitetur, id præter Medentis intentionem eueniet; moueor ex eo quod aliàs communiter tenetur, nunquam
38. licere ob Matris ſalutem procurandam directè abortum cauſſare, vt longioribus probaui, *lib.6.har.Quæſt.Tit.*1.*Quæſt.*7 *num.*26.

Neque dicat quis, non eſſe parem rationem ſecandi Mulierem, & abortum medicamentis procurandi, quia ſi abortum directè procurare non licet ob violentiam, quæ naturæ infertur medicamentis abortiuis, ob quam tutò adminiſtrari non poſſunt, etiam reſpectu ipſius Matris, cui non minùs quàm fœtui poſſunt eſſe exitialia, præterquam quòd ipſe abortus, & maximè per vim procuratus Matri exitialis eſſe ſolet, multò minùs licet ob ſeruandam Matrem ſectionem adhibere, ex qua fœtus certò ſuccumbat, quia multò maiorem violentiam inferimus & Matri, & fœtui, ſectione, quàm medicamento abortiuo, licet ex parte fœtus ſectio tutior dici poſſit, quàm medicamenti abortiui exhibitio, cùm ſectio ſi fiat, vt decet, à peritiſſimo & exercitatiſſimo Chirurgo, vix quicquam damni ipſi fœtui inferre poſſit, cùm contrà in ſectione Matris noxa ſit certiſſima, & ineuitabilis, & idcircò certior, ac tutior ſemper eſſet ſectio Matris etiam cum proprio exitio ad ſaluandum fœtum, quàm fœtus corruptio, aut deperditio ad ſaluandam Matrem. Sed ad quæ Mater ex Iuſtitia in hoc caſu teneatur, & ad quæ ex charitate, docet pleniſſimè ſæpe citatus Pater Theophilus, *eodem cap 9. à num.* 10. *ad ſeqq.*apud quem & hæc, & quamplura alia circa hanc materiam videri poſſunt ab ipſo ſumma diligentia, ac perdoctè diſcuſſa, vt iam ſuperiùs annuebam.

Illud deniquè admonere non deſiſtam, quòd quandocunque offeratur grauida Mulier ſeptimo menſe ſecanda (ſi modò liceat viuam Matrem ſeptimo menſe grauidationis ſecare, quod ego nequaquam admiſerim) præſumptio maioris ſpei fœlicis ſucceſſus ſemper erit ex parte Matris, quia ſeptimeſtris fœtus natura ſua debilis eſt, & ſi ſectioni Matris exponatur, de eius vita omninò deſperandum ex ſuprà dictis.

LIBRI

LIBRI NONI
TITVLVS TERTIVS,
DE IMPEDIMENTIS COEVNDI, & generandi.

Ad Titulum primum Libri Tertij.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum coitus inter ſponſos, ſi ſit patens, Iudex, non expectata vlla temporis dilatione, pronuntiare debet pro nullitate Matrimony.*

2 *Impedimentum amouibile non dirimit matrimonium contractum.*

3 *Impedimentum copula quando teneantur Coniuges remouere, quando non.*

4 *Homines ſtimulantur ad coitum antequam generare poſſint.*

5 *Matrimonium contractum antequam Coniuges generare poſſint, an ſit validum.*

6 *Apparente in prima Pubertate impotentia coëundi, expectanda eſt plena Pubertas, antequam Matrimonium diſſoluatur,*

7 *Tarditas Pubeſcentia facit ſuſpicionem frigiditatis.*

8 *Generandi impedimentum ſexageſimoquinto, aut ſeptuageſimo in viro ſecundum plurimum aduenit; coëundi autem ſeptuageſimo, vel paulò ſerius.*

9 *Iudex non habet arbitrium iudicandi, an is, qui ſeptuageſimum annum agat, ſenex ſit, nec ne.*

10 *Veneris vſus in nimis tenera ætate ſenium accelerat.*

11 *Coitus cum Virgine multùm debilitat.*

De impedimentis copulæ carnalis in viro: & primò de impedimento ob ætatem minorem, aut maiorem.

QVÆSTIO I.

1. MAu ts ieiunè fortè, quàm ad rem Iureconſultorum faceret, hæc materia à me aliàs diſcuſſa eſt; vt illis igitur maiorem io modum, ac pleniùs, ſi fieri poteſt, ſatisfaciam, eam denuò mihi diſcutiendam propoſui; non tamen eadem ab ouo repetere, in animo eſt, ſed tantummodò nonnulla vel penitùs omiſſa, vel non ſatis dilucidè, vt videtur, explanata lo Incudem reuocare; quòd ſi quid iam dictum de neceſſitate repetere cogar, id quambreuiſſimè, & bona humaniſſimi Lectoris venia, factum volo.

Tota igitur rei difficultas io aliquibus particularibus punctis conſiſtere videtur, & primo ſeſe offert illa hæſitatio, oimirùm quodoam coitus impedimentum ita patens ſit, vt nullum de eius exiſtentia dubium excitari poſſit, & quodnam è contrà ita dubium, vt de veritate oon facilè quicquam determioari valeat, in primo enim caſu Iureconſulti, liberum iudicandi arbitrium eſſe volunt, in eoque illicò per Iudicem proferri poſſe, matrimooium contractum eſſe dirimendum, non expectata vlla temporis dilatione, Rota *in Taurinen. Diſſolutionis Matrimonij* 1590. *coram Platto, numero ſecundo, & in Pampilonen. Matrimon.* 1615. *coram Coccino, numero ſecundo*: & præter auctoritates aliàs à me adductas, ità proouniiat Sperell. *deciſione* 141. *numero tertio*, apud quem etiam præter quamplures alias auctoritates habetur deciſio Rotæ *Pampilonen. Matrimony* 10. *Decembr.* 1612. *coram Coccino*, quam & ego adduxeram. In ſecuodo autem caſu maiori cautione procedendum volunt, vt ex eadem Rota io *prædicta Taurinen. numero vigeſimoquarto*, & procedente ſermooe palam fiet, quia ad diremptionem Matrimonij requiritur vt impotentia ſit naturalis, perpetua, & inſanabilis. Rota *in dicta Taurinen. numero ſeptimo*, aliàs enim vbi ſit temporalis, vel dubia, matrimoniom oon diſſoloitur, ſed expectatur triennium ad experiendum de qualitate impotentiæ Rota *in vna Romana Quarti dotalis* 1635. *coram Dunozetto, n.* 4. *& in Pampilonen prædicta, num.* 2. *&* 4.

Secundum punctum eſt, quandonam impedimentum adductum remoueri poſſit, quando verò noo; ſi eoim tolli poſſit, matrimonium contractum ſuas vires ſortitur per ipſam impedimenti remotionem, vt patet ex iis, quæ in hoc pondo DD. afferont, quorum plores citatos habes apud eundem Sperell. *ibid. n.* 39. & nonnullos quoque ipſe adduxi, *lib.* 3. *har. Quaſt. Tit.* 1. *q.* 4. *n.* 11. quod confirmatur etiam per Rotam *in cit. Pampilonen. Matrim. n.* 18. vbi Addenies, *n* 30. Et notat ex noſtris Roder. à Caſtr. *lib.* 3. *de morb. mul. c.* 2 *in Schol.* quin etiã caſum habemus apud Gulielm. Fabric. *lib.* 1. *Obſ. cent.* 3. *obſer.* 60. *exemplo* 2. qui maximè ad rem facit, vndè illum hic ad verbum tranſcribere non grauabor. *Iuuencula*, inquit, *Marito tradita velata erat, & tamen conceperat. Maritus quòd non haberet liberum aditum ad coëundum, ex eo quod illa doleret, & non poſſet admittere virum, de diuortio iudicium intentabat, illa Chirurgis conuoca-* 2.

tis, membrana diſſecta conualuit, & poſt ſex menſes puerum peperit ſanum, ac robuſtum, ita vt Maritus de diuortio ampliùs loqui deſierit. Contrà ergò euenit vbi impedimentum tolli non poſſit, licet in prænarrato caſu maxima, ac ſumma momenti difficultas emergere potuerit, an nimirum Maritus iuſtam cauſſam haberet inſtandi pro diſſolutione Matrimonij, & quid fuiſſet determinandum, vbi Mulieris impedimentum non fuiſſet amouibile: quas difficultates ad petitionem clariſſimi Iureconſulti particulari reſponſo diſcuſſi.

Tertium punctum eſt, quando impedimentum tolli quidem poteſt, ſed nonniſi cum magna difficultate: & tunc vel hæc difficultas extenditur ad vitæ periculum vſque, vel tantùm ad longam, & fortè doloroſam, ac
3. maximè implicatam curationem, quippe cùm ſi difficultas includit vitæ periculum, tantundem eſt ac ſi incurabile adeſſet impedimentum, neque teneretur fortè Coniunx habens huiuſmodi impedimentum id genus curationi ſe ſubiicere, Rota, *in Pampilonen. Matrimon.* 1622. *coram Coccino, numero decimoſeptimo.* Contrà verò ſi curatio futura eſſet tantùm longa, aut etiam aliqualiter doloroſa; tunc enim videndum eſſet quid Canoniſtæ determinarent, de quorum Conſilio, & opinione ſuo loco dicemus.

Quartum punctum eſt, circa impotentiam generandi, de cuius rei impedimentis nonnulla etiam dubia excitari poſſunt ad Iureconſultorum negotium maximoperè facientia, & de his impedimentis ſimiliter, vt de impedimentis copulæ carnalis dubitari præcipuè poteſt, an amouibilia ſint, aut non, cùm nonnulla procedere debeant, vbi amouibilia exiſtant, quæ minimè locum habere debent, vbi nequaquam amoueri poſſint. Præſtat ergò vt quantùm fieri poteſt dilucidè, & ordine quodam procedamus, ea impedimenta ſingulatim recenſendo, quod dum præſtabimus, de eorum amouibilitate, vel amouendi impoſſibilitate mentionem habebimus, inſimulque quando cum difficultate, ac quali difficultate, quando verò cum facilitate amoueri poſſint: Quoniam autem, vt notum eſt, huiuſmodi impedimenta poſſunt eſſe interdum ex parte viri, interdum ex parte mulieris, aliàs etiam ex parte vtriuſque; antè de impedimentis virum reſpicientibus agemus; & quia hæc ipſa vel reſpiciunt impotentiam coëundi, vel tantùm impotentiam generandi, primo loco de prioribus verba faciemus, ac deinceps de poſterioribus.

Primùm ergò impedimentum reſpiciens coïtum in viro deſumitur ab ætate, quæ vel nimis præcox eſt; vel nimis præcipitata: quoad ætatem teneriorem notum eſt, Mares, ac
4. etiam fœminas ad Venerem ſtimulari antequam generare poſſint, quanquam enim antè pubertatem neutri ſemen generent, per quod apti ſint ad generationem, tamen quia cum proximi pubertati ſunt, genitales partes maiorem in modum calorem concipiunt, & rudimentum quoddam ſeminis, vel, vt dilucidiùs loquar, ſemen quoddam crudum, & imperfectum intrà ſe generant, & ab eius præſentia in Venerem accenduntur, vndè in maribus Penis erectio frequentior, & ſi tum concumbant, crudum illud ſemen, vel ſeroſam quamdam materiam vicem ſeminis gerentem emittunt: in fœminis autem genitalia tumeſcunt, & quaſi fermentantur, quod genitalis erectioni in maribus reſpondet, tenduntur enim etiam in ipſis particulæ in pudendis ipſum vterum conſtituentes: vterque igitur tunc temporis ad coitum eſt habilis, licet neuter generare poſſit, cùm ad generationem verum, ac perfectum, concoctumque vtriuſque ſemen requiratur, & ea de cauſſa, nimirum ob generandi ineptitudinem, matrimonium ab iis contractum ſecundùm aliquorum DD. opinionem non eſt validum, vt refert Sanchez *de Matrimonio, libro ſeptimo, diſputatione* 105. *quæſtione ſecunda, numero decimoquarto*, licet ipſe contrariam opinionem ſequatur, quæ magis rationi conſona videtur, quia licet Impuberes verum ſemen non habeant, nec ob id generare apti ſint, habent tamen proximam diſpoſitionem ad generandum verum ſemen, & filios procreandos. Voco Impuberes pro nunc eos, qui proximi Pubertati ſunt, & duodecimo anno maiores, antè quem terminum omnimodam inhabilitatem habent coëundi, & multo magis generandi, quæ non niſi per ætatem maiorem curabilis eſt, vt norunt omnes, non obſtantibus quibuſcunque exemplis particularium, referentibus non ſolùm per modicum tempus, vt per annum antè terminum præcedentem Pubertatem, nonnullos & coiuiſſe, & generaſſe, ſed etiam per annos, cùm à fide dignis Auctoribus habeamus, Pueros nonnullos decimo, vel nono, atque etiam octauo ætatis anno copulam carnalem exercuiſſe, & filios procreaſſe, quorum plures caſus referunt tam Canoniſtæ, quàm Iuris Ciuilis Profeſſores; præcipuè autem, poſt Hoſtienſem, Brunell. *de ſponſ. & Matrimon. concluſione quarta, numero quarto, per totum*, Tiraquell. *de Leg. Connub. libro ſexto, numero* 37. & ex Medicis plura recollegit Schench. *Obſ. Medic. libro quarto, Titulo de Conceptione*, quem ad hanc ipſam rem cum aliis adduxi *libro primo harum Quæſt. Titulo primo, Quæſtione quarta, numero vigeſimooctauo.* Verum enimuerò communiter, & in cæteris omnibus coëundi & generandi impedimentum antè duodecimum annum ſemper adeſſe, & nullo modo niſi per maiorem ætatem amouibile determinandum eſt, quod Medicis eſt perſuaſiſſimum, & conueniunt Iureconſulti. Surdus *Conſil.* 364. *numero* 33. Barboſ. *in c. Puberes, numero quarto, de deſponſat. Impub.* Rota *coram Comitulo deciſione* 89. *numero duodecimo.* Vnde non minor ætas quam duodecim annorum in fœmina, & quatuordecim in Mare requiritur, vt contractum matrimonium ſit validum, Rota *in Taurinen. Matrimonij* 1611. *coram Penia, numero tertio, & ſeq.* At verò impedimentum generandi in Mare antè decimumquartum annum auferri non poſſe certum

Digitized by Google

tum eſt, quia non antè prædictum terminum ſemen generat, vt eum Hipp. *libell. de Genitur. in princ.* ſentiunt omnes DD. In fœmina porrò vtrumque impedimentum reperiri vſque ad duodecimum completum, certum eſt licet non diffitendum etiam per annum, & per biennium nonnullas virum admittere, ſed generandi impotentiam certum eſt vſq; ad duodecimum durare, quia tunc fœmina menſtrua experitur vt *ibidem* docet Hippocrates, at generare fœminam antè menſtruam purgationẽ eſt omninò impoſſibile. Rectè igitur dictum ab aliquibus DD. videtur, Matrimonium antè prædictos terminos contractum non ſuſtineri vt Matrimonium, ſed vti ſponſalia, *c. final. de Deſp. Impub.* Boër *deciſ.* 22 *num.* 37. niſi in caſu, quo malitia ſuppleret ætatem, & contrahentes antè prædictum terminum eſſent habiles ad coëundum, & generandum, tunc enim Matrimonium contractũ eſſet validum, *c. de illis, il. 2. de Deſponſ. imp.* Couarruuias *de ſponſ. par.* 2 *c.* 5. Sanchez *de Matrimonio, lib.* 7. *diſp.* 104. *num.* 1. *& ſeqq.* Et Epiſcopus poſſet diſpenſare, quòd etiam ſi eſſent ſponſi Impuberes Matrimonio copularentur, cùm eius arbitrio fuerit remiſſa determinatio, an in Impuberibus adſit coëundi potentia, vt notat Barboſ. *de Poteſt. Epiſcop. allegat.* 33. *numero decimoſeptimo*, quam determinationem poſſet cum Medicorum conſilio facere, habendo rationem habitus corporis, temperamenti, educationis, ſoli, ac cœli natiui, aliorumque de quibus latè Sanchez, *vbi ſuprà, num.* 29.

Cæterùm quemadmodum impedimentum coëundi ob minorem ætatem proueniens in aliquibus, licet de raro, durat minùs quàm in aliis, cum aliqui, vt dictum eſt, multò citiùs coiuerint, & generauerint; eodem etiam pacto, ac frequentiùs in aliis diutiùs durat, cum plerique ſint, qui per annum, aut biennium, & vltrà poſt prædictos terminos adhuc ad coitum, & multò magis ad generationem ſunt inhabiles, nec niſi poſt decimumoctauum annum, ſi de Maribus ſermo ſit, habiles ad hæc fiunt, nempe eo ætatis tempore, quod plena pubertas vocatur, nam fœminæ decimoquarto plenam pubertatem attingere dicuntur; vndè
6. iure optimo quandocumque in his, qui Matrimonium in prima Pubertate contraxerunt, appareret impotentia coëundi, deciſum eſt ex plurimorum DD. ſententia, expectandam eſſe plenam Pubertatem, neque allegari poſſe tunc impotentiam ad dirimendum Matrimonium, vt pleniſſimè probat Sanchez *de Matrimonio, citato libro ſeptimo, diſputatione* 105. *numero quarto, & alibi.* Illud tamen adnotandum, quòd ij, qui tam ſerò pubeſcunt, ſuſpicionem excitant frigiditatis naturalis, quod innuere etiam non deſtitit idem Sanchez *ibidem, quæſtione tertia, numero decimooctauo*, & prudenter quidem, nam inter demonſtratiua ſigna temperamenti frigidi apud Medicos reponitur tarda pubeſcentia:
7. itaque non leuem præberet coniecturam hæc pubeſcentiæ tarditas naturalis frigiditatis maximè in viro, vndè ſi vir contraheret Matrimonium decimooctauo anno, ac reperiretur impotens ad coëundum, aliis præterim adminiculis concurrentibus, inter quæ tarditas pubeſcentiæ eſſet maximum, de naturali frigiditate ſententia ferri poſſet, eiuſque reſpectu matrimonium dirimi, nulla expectata temporis dilatione Rota *deciſione* 695. *numero ſecundo, parte prima Recen. & deciſ.* 54. *numero ſecundo, parte ſeptima Recentior. & deciſione* 75. *numero primo, poſt primum volum. Conſilior. Farinacy, & in Pampilonen. Matrimony* 10. *Decembr.* 1612. *coram Coccino.* Quia iam apparerent manifeſtiſſima ſigna naturalis frigiditatis, quibus præſentibus, impedimentum coëundi non poſſet referri ad maleficium, cum cauſſa ſit magis remota; ſed ad ipſam naturalem frigiditatem, quæ cauſſa magis proxima eſt, & ſenſu ipſo non longa mora perceptibilis; & quia vitia naturalia non ſunt vllo modo amouibilia, vnde fit, vt tale impedimentum ſit ſine remedio, idcircò incaſſum expectaretur tempus diuturnius ad ſententiam ferendam; quia ſi quod in aliis hominibus ſuccedit decimoſecundo anno (nempè in Venerem accendi) quod fit cum proximi Pubertati ſunt, in his ne decimoquinto quidem ſuccedit, omninò ſignum manifeſtum eſt naturalis frigiditatis; quod multò magis vrgeret, ſi nullæ pubertatis notæ, aut ſaltem pubertatis rudimenta poſt prædictum terminum apparerent. Ergò ſuppoſito, quòd in his, qui tam ſerò pubeſcerent, id fieret vigeſimo ætatis anno, deberent tamen in decimooctauo conſpici rudimenta quædam Pubertatis, quæ in aliis duodecimo apparent, vt ſunt ſtimulus ad Venerem, genitalis erectio, pili in pube, & in aliis corporis partibus, quibus non apparentibus iam præſente decimooctauo anno, res iam conclamata eſt, & de frigiditate naturali ſententia ferri poteſt, relicta omni Maleficij, ſi qua adeſſe poſſet, ſuſpicione.

Sed iam de impedimento coëundi ob maiorem ætatem verba facienda, de qua etiam, *libro primo, Titulo primo, quæſtione ſecunda, numero decimotertio, & ſequentibus*, aliqua dixi. Certum autem eſt impedimentum huiuſmodi citiùs, aut ſeriùs aduenire naturaliter pro ipſorum hominum temperamento, nam prout magis, aut minùs calidi ſunt, citiùs, aut ſeriùs & ad coëundum, & ad generandum apti, aut inepti fiunt. Relictis tamen caſibus quibuſdam, rarioribuſque euentibus eorum, qui communem terminum coëundi, & generandi exceſſerunt, de quibus, *loco citato, numero vigeſimoſexto*, mentionem feci, certè impedimentum generandi ſexageſimoquinto, & ad ſummum 8.
ſeptuageſimo; coëundi ſeptuageſimo, aut ad ſummum ſeptuageſimoquinto aduenire determinandum, ac benè quidem argui ex huiuſmodi ætate in viro inhabilitatem ad coëundum dixit Rota, *in Romana Inualiditatis Matrimon.* 1606. *coram Penia, numero tertio*, ac ſummo iure factum videtur, vt impedimentum generandi maturiùs aduenire firmetur, quàm impedimentum coëundi, quid poſt prædictum terminum ſexaginta quinque, aut ſeptuaginta annorum, licet ſemen viri generent, quod illos ad coitum irritare vtcunq; poſſit, ta-

men fluidum, aqueum, crudum, & omninò inconcoctum eſt, calore iam diminuto, ita vt ad generationem nullo modo ſufficiat. Ceſſat ergò ex hoc potentia generandi, licet duret potentia coëundi, quæ tamen & multò debilior eſt, quàm in anteacta ætate, & in dies magis, magiſque diminuitur, quouſque tandem omninò emoriatur, neque vllo ampliùs auxilio reparari poſſit; hinc eſt, quòd quemadmodum Iudex (licet eius arbitrio relinquatur determinare, an quis ſenex dicendus ſit, necne) non habet hoc arbitrium quotieſcunque agatur de ſeptuagenario. Menoch. *de Arbitrar. caſ. 59. à numero primo, & numero 4 verſ. ſecunda concluſio, & de præſumpt. libro ſexto, præſumpt. 46. numero 25.* Farinac. *Pract. crimin. quæſtione 76. numero 83.* ita vbi ageretur, an quis impotens ad coitum eſſet, aut ad generationem, omnis hæſitatio ceſſaret poſt annum Septuageſimum, aut Septuageſimum quintum, quod tamen ſecundum plurimùm, & in pluribus haberet veritatem, vnde fortè teneretur Septuagenarius, aut maior ætate probare, ſe eſſe potentem, cùm mulier præſumptio contrarij, vt dixi alias, *libro tertio, Titulo primo, Quæſtione ſecunda, numero 15.*

9. Verum enimuerò terminus hic omnium longiſſimus eſt, & ad illum vſque poteſt Vir præſumi potens ad coëundum, qui tamen multis ex cauſis abbreuiari poteſt; nam cùm ſenes ſexageſimo maiores pluribus morbis ſint obnoxij, imò cùm etiam in anteactis ætatibus magnis, acutiſque morbis interdum moleſtati natiuum calorem inſigniter in ipſis labefactari, ac diminui contingat, inde fit, vt ea impotentia ab ætate maiori naturaliter proueniens multò maturiùs adueniat, quamobrem quandocunque de impotentia huiuſmodi iudicium ferendum ſit, omninò videndum, an aliqua cauſſa id genus in ſuperioribus ætatibus, & maximè in proxima irrepſerit, quæ calorem naturalem diminuendo, potuerit citiùs, quàm par eſſet per ætatem impotentiam coëundi accelerare; ſed de his latiùs infrà; pro nunc illud tantùm addam, huiuſmodi coëundi, & generandi impotentiam à maiori ætate prouenientem maximè in iis accelerari, qui in teneriori ætate, & antè debitum tempus immodica Venere vti conſueuerunt, nulla in ea re moderatione ſeruata, imò, vt notat Fortun. Fidel. *libro tertio, de Relat. Med. capite ſecundo*, ſunt ex puellis, quæ nimis citò nuptui traditæ conceperunt, quæ poſt primum partum impoſterum ſteriles euadunt, rationibus, de quibus ille; verùm in Maribus &

10. ſenium, & ſenij incommoda accelerare Veneris vſum nimis citò vſurpatum palam omninò eſt, inter quæ incommoda illud maximè ſe prodere Veritati conſonum eſt, quod ad eundem veneris vſum pertinet, ex quo, vt dixi, citiſſimè in coitu deficiunt, & multò citiùs generare deſiſtunt, quod inde euenire certum eſt, quia natiuus calor in ſuo primo vigoris augmento maximè debilitatur, & ipſæ partes ſemini procreando deſtinatæ ex hoc plurimùm debilitantur, ita vt affectante ſenio ſemini fœcundo conficiendo non ſufficiant, imò ne ad coitum quidem, quæ tantò magis veritati reſpondent, ſi puer puellæ tenerioris ætatis coniungatur, quia præterquam quod coitus cum Virgine valdè debilitat, 11. Sauonar. *in Pract. Magn. tractat. ſexto, capite vigeſimo, rubr. 32 verſ. pro quinto*, Vict. Trincauel. *libro 11. de rat. cur. Partic. hum. corp. aff. capite vigeſimonono*, quantò virgo tenerior eſt, tanto magis debilitat, cum tantò maior labor impendatur in coëundo, quantò magis tenella virgo eſt, & maior fiat ſpirituum diſſipatio in Mare ob nimiam vteri attractionem præ delectatione inaſſueta in coitu percepta; cùm ergò maximè tunc debilitentur genitales partes in Mare, fit vt in poſterum naturale robur diminuatur, vnde affectante ſenectute facilè coëundi ſuccedit in pluribus impotentia.

SVMMARIVM.

1 *Frigidi qui dicantur.*
2 *Impotentes dicuntur qui coire non poſſunt, non qui non poſſunt generare.*
3 *Frigidus vni, eſt frigidus alteri.*
4 *Ad Matrimonij validitatem non requiritur potentia generandi, ſed tantùm potentia coëundi.*
5 *Quæ conditiones requirantur in coitu, nè Vir frigidus dicatur.*
6 *Matrimonium quando illicò dirimatur.*
7 *Terminus triennij conſtitutus pro Matrimonij diſſolutione an prolongandus, vel abbreuiandus.*
8 *Frigiditas naturalis-ne ſit, an accidentalis, ex quibus cognoſci poſſit.*
9 *Frigiditas accidentalis quomodo cognoſcatur, curabilis ſit, nec ne.*
10 *Secunda ſpecies frigidorum.*
11 *Tertia ſpecies.*
12 *Quarta ſpecies.*
13 *In ſenibus omnes frigiditatis ſpecies obſeruantur.*
14 *Ad validitatem Matrimonij non ſufficit copula carnalis, ſed requiritur ſeminis emiſſio.*
15 *Eunuchus non generat ſemen, & generans ſemen non eſt Eunuchus.*
16 *Matrimonium non dicitur conſummatum, niſi vir ſemen intra vas effundat.*
17 *Verum ſemen non effundentes an contrahere poſſint Matrimonium, & an contractum teneat.*
18 *Quibus Penis reſolutus eſt inter frigidos connumerandi.*
19 *Qui fæces, vel vrinam, vel flatum coëuntes reddunt, quo cenſu habendi.*
20 *Qui in coitu non poſſunt emittere ſemen, ſed emittunt in ſomnis, vel aliter, in quo cenſu habendi.*
21 *Semifrigidi qui, & quid de illis ſentiendum.*
22 *Maleficium triplex.*
23 *Maleficium cognoſcitur per abſentiam ſignorum, quæ frigiditatem atteſtantur.*
24 *Coniectura maleficij ob abſentiam ſignorum frigiditatis non eſt certa.*

25 Con

25 *Coniectura maleficij deſumpta ex fruſtratione remediorum naturalium non eſt tuta.*
26 *Natura non adiuuante remedia ſunt inutilia.*
27 *Coniectura Maleficij quænam alijs certior.*
28 *Alia certior coniectura Maleficij.*
29 *Dæmon in maleficijs concurrit, vt frequentiorem peccandi occaſionem homines habeant.*
30 *Maleficium duplex, Naturale, & Dæmoniacum.*

De impedimento coitus ob frigiditatem & maleficium.

QVÆSTIO II.

1. FRigidi in ſua propria acceptione dicuntur, qui ob partium genitalium ignauiam ab imbecillitate natiui caloris prodeuntem ad coitum in ætate habili ſunt impotentes: natiuus enim calor nuſquam magis quàm in ſemine lædi ſolet, vt dicebat Holler. *libro ſexto, Aphor. 63. in Schol.* Ita accipitur hoc *frigidi* nomen apud vtriuſque Iuris peritos, vt patet maximè *ex Titulis de frigidis, & malefic. lib. 4. Decretal* & alibi paſſim: vndè mirari ſatis non poſſum inter noſtros Medicos, Rodericum à Caſtro, qui *libro tertio, de morb. Mulier. capite ſecundo, in Schol.* in ipſo principio dixerit; Qui generare nequeunt, Impotentes dicuntur: cùm id extrà omnem veritatem ſit; qui enim generare nequeunt dicuntur ſteriles, qui autem nequeunt coire,
2. in communi modo loquendi, dicuntur Impotentes, & ſiquidem vitium à natura ſit, Frigidi. Multò magis autem miratus ſum, vt notaui aliàs, *libro tertio harum Quæſt. Titulo primo, quæſtione quinta, numero vigeſimooctauo*, quòd ille Iureconſultos, ſeu potiùs Legiſlatores accuſare videatur ex eo quod determinauerint, Maleficiatos poſt diſſolutionem primi Matrimonij poſſe contrahere cum alia, frigidos verò nequaquam: ea au-
3. tem ratione motas fuiſſe Leges dicit, quia frigidus vni, eſt frigidus alteri; hanc enim ille rationem impugnat, dicens, quòd cùm frigidus cum vna poſſit non eſſe frigidus cum alia (malè accipiens *frigidi* nomen pro impotente ad generandum) ſed fieri potens ad generandum, ſi mulieri coniungatur contrariæ temperaturæ, non benè determinant ipſæ Leges, quòd non poſſit frigidus, diſſoluto matrimonio, de nouo contrahere cum alia. Sed non aduertit (& miror hominem doctum in re tam clara cæcutiſſe) non idem eſſe, frigidum hominem eſſe, & ſterilem; quod benè norunt Leges: vnde quando iubent, matrimonia ſeparari ob impotentiam, non intelligunt de Impotentia generandi, ſed de Impotentia coëundi, qua qui ob naturalem frigiditatem laborant, frigidi dicuntur, non verò qui generare non poſſunt, qui nunquam, nec etiam impropriè frigidi vocantur, ſed ſteriles: vnde apparet, Rodericum accepiſſe *frigidi* nomen pro homine temperaturæ frigidæ, malè intelligens *frigidi* acceptionem apud Iureconſultos, apud quos
4. ad Matrimonij validitatem non requiritur potentia generandi, ſed coëundi, per coitum enim Vir. & vxor fiunt vna caro; abſque eo quòd ſequi debeat generatio, quæ omninò non eſt neceſſaria ad validitatem Matrimonij, vt ex communi vſu, & opinione poſt alios probat Sanchez *de Matrimonio, libro ſeptimo, diſputatione 92. numero vigeſimoſexto.* At vbi coitus impotentia adſit, matrimonium vt inualidum dirimitur. Ergò non benè accepit Rodericus *frigidi* nomen, cum voluit, frigidum propriè dici hominem temperaturæ frigidæ, & impotentem ad generationem: cuius erroris etiam notandus venit Nicol. Nancel. *in Analog. Microcoſm. ad Macroc. libro ſeptimo, Problem. ſexto*, dum frigidos, impotentes ad generandum eſſe vult, & tales à Canoniſtis appellari frigidos, cùm apud Canones, & Canoniſtas, imò, inquam, apud alios Medicos quoque, *frigidi* nomen illi ſimpliciter applicetur, qui ob ignauiam genitalium, vt dixi, coire non poſſunt. Bernardus Gordon. *in Lil. partic. ſeptima, capite primo*, Valeſc. Tarent. *libro ſexto Philonij, capite ſecundo*, Cardan. *libro primo, de venen. capite ſeptimo*, Daniel Sennertus, *Pract. libro tertio, parte nona, ſectione ſecunda, capite ſecundo*; Quod in tantum verum eſt, vt etiamſi vir ob excedentem calorem fieret ad coitum quoquomodo impotens, non ſecùs ac alij frigidi daret cauſſam diſſoluendi matrimonium, vt ex Diuo Thoma, Sanchez *de Matrimonio, loco citato, numero decimotertio*: Quòd autem frigiditas huiuſmodi proueniens à nimis excedente calore dari poſſit, licet non ſit omnibus perſuaſum Medicis, tamen non videtur præter omnem rationem aſſeuerari poſſe; cùm pleriſque alij morbi frigidi ab excedenti calore originem habere poſſint, vt Paralyſis, Lienteria, Hydrops, & alij, vt elicitur ex Hipp. *libro primo, morb. pop. ſectione ſecunda, numero 35.* & ex Gal. *libro tertio, de ſympt. cauſſis capite ſecundo.* Vnde non video, cur Daniel Sennertus, *libro tertio, Pract. part. nona, ſectione ſecunda, capite primo*, negauerit, calidam intemperiem, ſi excedat, poſſe refrigerare teſtes, & ſemen extinguere. Illud certum eſt in iis, qui à morbis calidiſſimis, vt ſunt ardentes febres, vexantur, ob extinctionem caloris natiui partium genitalium, extingui coitus deſiderium, & ſeminis procreationem vt Practici teſtantur, Ioan. Stucher. *lib. 1 de ſteril.* & alij: an non ſimiliter videmus ex vſu vini meracioris, quod calidiſſimum eſt, excitari frigidos morbos? Gal. *in lib. de cauſſ. morb cap. 3.*

Cæterum quia ad coitum naturalem tria requiruntur, ad quem nempe ſequi poſſit generatio, vt vnanimiter omnes Medici docent, euenit, vt vbi ab vna, vel pluribus earum conditionum vir deficiat, frigidus dicatur. Sunt verò tres illæ conditiones ad coitum requiſitæ,
membri genitalis erectio vſque ad operis con- 5.
ſummationem, nempe ad ſeminis emiſſionem perdurans, ipſius membri intromiſſio debita in vas fœmineum, & ſeminis eiaculatio in ipſum vterum. Nonnulli igitur ab vna, aut altera, aut ab omnibus ſimul ex iis conditionibus deficiunt, vnde plures frigidorum claſſes conſtitui debent; nam aliqui ne membri quidem

erectionem habent, ac nullo modo poſſunt
mulieribus cõmiſceri,& hi in duplici ſunt dif-
ferentia, nam vel ſemen etiam flaccido exi-
ſtente membro propè veteri externum oſtiom
emittunt, vel nullo modo ſeminant, & hi vlt.
loco commemorati ſunt, de quibus Aretæus
diuturn. affect. cap.5. mentionem habet dicens:
Quibus non ineſt vitalis genitura rugoſi ſunt,
debiles, acuta vocis, glabri, imberbes, effœmi-
nati, atque hi neque vllo deſiderio, aut ſti-
mulo venereorum per tempus vllum irri-
tantur, ſed omni huiuſmodi ſenſu orbati,
genitales partes veluti emortuas habent, ita
vt ſi eorum virga in aquam frigidam immit-
tatur, nullo modo contrahatur, vt notant
Auicenn. *Fen.* 20. *tract.*1. Alſaharauius *ſua*
*pract. tract.*22 *cap.*6. Gordonius *in lil. partic.* 7.
*cap.*1. Valeſc. *lib.*6. *Philon. cap.*20. Pedemont.
*Pract. ſumm.*3. *practic.*4. *ſect.* 1. *cap.* 17. Sauon.
reſol. Pract. Magn. tract 6.*cap.*20.*rubr.*27. eiuſ-
que rei cauſam reddit Ioan. Beoed. Sioibald.
*lib.*3. *ſua abſolutiſſ. Geneanthrop. tract.* 1.*cap.* 10.
Hi ergò inter omnes ſummo iure frigidorum
nomen merentur; nam non aliam vllam ob
cauſam, quàm ob exuperantem totius, & in-
ter omnes corporis partes, genitalium frigi-
ditatem ad hæc, quæ diximus omninò inſuf-
ficientes ſunt, quod quotieſcunque à Natura
proueniat, vel ab ætate maiori,& præcipitata,
vt à Decrepitate, abſque vllo remedio eſt;
vnde per eam impotentiam quandocunque de
6. ea per certa ſigna manifeſtiſſimè conſtet, illi-
cò matrimonium diſſoluitur, Rota *in Rom.*
inualiditatis Matrimonij 1603. *corã Penia n.*12.
neque neceſſaria eſt cohabitatio triennalis,
eadem Rota *in Fauent. matrim.*1585. *coram Se-*
*raphino num.*1. Et aliàs ex Canoniſtarum De-
cretis firmatum eſt, apud quos Iureconſulti
obſeruare poſſunt multos huiuſmodi caſus in
terminis deciſos, & nos ipſi Medici ſimiles
caſus ſimiliter deciſos habemus apud Felicem
Plater. *lib.*1.*Obſ.tit.de Action Vener.def.* in qui-
bus Iudices attentis ipſius Felicis atteſtationi-
bus, illicò Matrimonium dirimendum eſſe de-
clararunt. Illud tamen hic adnotandum, quòd
licet hæc impotentia in vtroque caſu, nempè
vbi à Natura ſit, aut ab ætate ſenili ſit incu-
rabilis, tamen ſemper maior ſpes concipi
poſſet eius remotionis ſi ab ætate eſſet, quàm
ſi eſſet à Natura, quia vitia naturalia emen-
dari non poſſunt, at in ſene decrepito poſſet
vtcumque per remedia efficaciora ſperari, vt
ſaltem ſufficeret ſemel, aut iterum cum vxore
congredi,maximè ſi cum virgine res non eſſet
agenda.

Verùm quando impotentia prædicta ab ac-
cidenti eueniat, tunc non ſemper eſt incurabi-
lis, ſed habet ſecum coniunctam maximam
interdum curationis difficultatem, & in hoc
7. caſu non ſeparatur matrimonium, ſed expe-
ctatur triennium,quem tamen terminum pro-
rogandum exiſtimat inter Medicos Roderic. à
Caſtr. *loco nuper cit.* nulla huius prorogatio-
nis cauſa allata, cùm contrà Canoniſtæ ali-
qui, vt Hoſtienſ. *lib.*4. *ſumm. rubr.de frigid. &*
*malefic. num.*10. illud magnoperè reſtringant;
& mihi quidem Triennij terminus longior
potiùs, quàm breuior eſſe videtur, nam im-
pedimentum, quod annuo ſpatio, aut ad ſum-
mum per ſpatium biennij vacando, & operam
dando vt matrimonium pro viribus coniu-
gum conſummetur, remoueri non poteſt,nun-
quam ex mea ſententia remoueri poterit, dato
tamen quod hoc ſpatium in vtroque coniuge
à plena pubertate, nempè in viro à decimo-
octauo, in muliere à decimoquarto anno in-
cipiat numerari: nam intemperies illa frigi-
da, ob quam vir redditur impotens ad coëun-
dum, ſi non ceſſet poſt plenam Pubertatem,
iam habitualis ſit, & naturalis cenſenda, vnde
licet in rei veritate præſente plena pubertate,
nec ceſſante ea impotentia, illicò, aut non
multò poſt, vt per menſtruum, aut bimeſtre
ſpatium, aut trimeſtre ad ſummum, deberet
iudicari naturalis, tamen ex abundanti, & vt
tutò procedatur, poteſt ad annum prolongari;
nam & biennium iuſto diuturnius exiſtima-
uerim.

Sed circumſcripta hac annui ſpatij, vel 8.
biennij expectatione, vnde haberi poteſt hu-
iuſmodi impedimenta à Natura eſſe, vel ab
accidenti? non difficile id quidem cognitu eſt,
nam conſtitutio corporis nullum præferens
frigiditatis ſignum, & vt vno verbo omnia
complectar, omnimoda abſentia quorumcun-
que ſignorum, quæ frigiditatem atteſtantur,
de quibus aliàs abundè egimus, facillime nos
perducit in cognitionem impotentiæ acciden-
talis, quæ tandem ab omni dubio libera erit,
ſi conſtet de potentia anteacto tempore præ-
greſſa, & ad certitudinem eiuſdem cognitio-
nis collimabunt, ſi de aliquo præterito mor-
bo ad corpus refrigerandum habili certa indi-
cia habeantur, tunc enim facilè determinare
licebit, impotentiam eſſe accidentalem, quæ 9.
an curabilis ſit, nec ne,docere poteſt ipſa præ-
greſſi morbi natura, patientis ætas, & corpo-
ris conſtitutio: nam ætas adhuc vegeta, con-
ſtitutio corporis laudabilis, & morbi quali-
tas; qui ex eorum numero non fuerit, qui ge-
nitalium vigorem, & venereorum potentiam
ex ſui natura abſcindunt vel in totum, vel
magna ex parte, curabile impedimentum de-
notant, contraria verò incurabile. Qui autem
illi morbi ſint, qui Homines in poſterum
reddunt ad Venerem omninò impotentes? di-
cetur cùm de impedimento copulæ ex morbis
verba faciemus.

Interim de aliis frigiditatis ſpeciebus verba
faciamus; diximus ergò hanc primam frigi- 10.
dorum ſpeciem eſſe inter omnes maximè no-
tabilem, ad quam ſequitur illa, in qua nulla
erectio fit,aut modica, & quæ ad opus nõ ſuf-
ficiat, & cum qua ſemen & quidem paucũ ex ſe
effluit cum nulla, aut modica voluptate, &
qui talia patiuntur habent quoddam copulæ
carnalis deſiderium, non magnum, & quando
ſemen emittunt(quod tamen fluidum,& aquo-
ſum eſt, & frigidum perſentitur, aut non om-
ninò calidum, neque vllo odore inſigne)mem-
brum inter emittendum non modò non ſer-
uatur durum, vt ſemen eiaculetur, ſed magis
flaceſcit, & emoritur. De huius ſpeciei fri-
gidis Conſtantin. *in libell. de coitu apud Bauc-*
*rium de Baucrys conſil.*51. Matthæus de Grad.
*conſil.*3.Marcell.Donat. *lib.*4. *Hiſtor. Med mi-*
rab.

rab. cap. 18. Procedunt hæc ex genitalium, & vaſorum debilitate, & magna totius, & partium frigiditate, non tamen ita intenſa, vt in prima ſpecie, nec tamen remediabilis vllo modo eſt, ſi à Natura ſit, & ſi ab accidenti eodem modo curabilis, aut incurabilis, vt ſuperior exiſtit.

11. Proximè ab his ſequuntur qui & quodam appetitu ad coitum mouentur, & virgam erigunt, ſed cum coire tentant in ipſo oſtio, & veſtibulum ante ipſum, primóque in limine ſemen effundunt abſque vlla penis intromiſſione: hoc autem vitium non vna ex cauſa fit, nec ſemper eodem modo euenit; quoad cau-cauſas enim contrarias aliquando habet, cùm ex nimio calore, & excedenti ſtimulo ad ſemen maturiùs excernendum cogantur, vel ex nimia laxitate, & debilitate partium cum frigida, & humida earum intemperie, illud ad debitum tempus retinere non poſſint. In primo caſu membrum rigidum, ac ſatis ſupérque erectum apparet, & in erectione etiam emiſſo ſemine perdurat, vt in cæteris hominibus accidit: ſemen calidum in exitu perſentitur, & licet quantitate non excedat, eſt tamen qualitate laudabili, & odore graui. In ſecundo caſu penis in ipſa ſeminis emiſſione flaceſcit, frigidum, aut nullo ſenſu calidum perſentitur, quantitate eſt multum, ſed tenue, ac fluidum, odore nullo: differunt hi ab illis, qui in ſecunda ſpecie reponuntur, ob maiorem membri, & magis durabilem erectionem, & ob maiorem ſeminis copiam, & fortè non tam malæ qualitatis. Modò, primus caſus remediabilis eſt quocunque modo, & in quacunque ætate eueniat, ac verè tales iniuria inter frigidos connumerantur, cùm potiùs à calore patiantur, quàm à frigiditate. Vnde Rota *in aliàs cit. Taurinenſ. Diſſolutionis, Matrimon. num.* 8. Tales non eſſe frigidos ſtatuit. Poſterior, ſi a Natura ſit, remedio caret, ſi ab accidenti poteſt aliquando remedium habere, aliàs verò non, vt in ſimilibus ſuprà annuimus, & dilùcidiùs oſtendemus, cum de impedimento copulæ ex morbis verba fient.

12. Prænominatis ſuccedunt, qui virgæ erectionem ſufficientem habent, & penetrare poſſunt quidem clauſtra muliebria coitum exercentes, ſed quantumuis ſe exagitent, ſemen emittere non poſſunt. De his Arnaldus de Villan. *lib.* 2. *Breuiary cap.* 34. & ante illum Conſtant. *tit. libell de coitu*, ex quo Bauer. de Bauer. *conſil.* 54. cum aliis vetuſtioribus Medicis, ex quibus non prætereundi Raſis, & Auic. à Marcell. Donat. relati *lib* 4. *hiſtor. Med. mirab. cap.* 18. & nonnullas obſeruationes refert Schench. *lib.* 4. *obſeru tit de coitu*, extatque inſuper hiſtoria apud Zaccutú Luſitanum *lib* 2. *Pract. admir. obſ.* 114. ac de iiſdem inter Canoniſtas Hoſtienſ. *in cit. tit. de frigid. & maleſ. num.* 13. Abb. *lib.* 4. *Decretal. tit. eod. cap.* 2. *num.* 12. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. diſput.* 92. *num.* 7. Miratus autem ſum ex Medicis Fœlicem Platet. *lib.* 1. *Obſeru. tit in act. Vener. defect obſ.* dicentem, naturaliter accidere minimè poſſe, vt viris membrum virile attollatur, ſine præcedenti Veneris ſtimulo, qui cùm à ſemine in vaſis genitalibus pruriente, eaque ad erectionem proritante excitetur, non poſſe eos, ſi congrediantur, ſemen non emittere; nam hæc Plateri viri alioquin doctiſſimi opinio falſitatis conuincitur experientiis; & auctoritatibus iam adductis, quibus rationem etiam adiicere placet, & eſt, quia erectio non fit ab ipſo ſpermate, ſed à flatu ſpirituoſo; an non videmus tenerrimos puellos membrum arrigere, qui tamen ſemen non generant? Et Eunuchos quis neſcit & arrigere, & coitum validè exercere, & tamen ſemen neque habere neque effundere? Profectò non aliam ob cauſam impudiciſſimæ Romanæ Eunuchis ſeſe ineundas tradebant, niſi quod ex illis non erat periculum, vt conciperent, quia ſemine carent, quod Iuuen. *ſat.* 6. illis exprobrat his carminibus.

Sunt quas Eunuchi imbelles, & mollia ſemper
Oſcula delectent, & deſperatio barba,
Et quod abortiuo non eſt opus.

Vnde etiam illud Martial. *lib.... Epigr. n... in Gelliam.*

Cur tantùm Eunuchos habeat tua Gellia quæris?
Pannice, &c.

Et illud de Almone *lib.* 10. *carm.* 91.

Omnes Eunuchos habet Almo, nec arrigit ipſe.
Et queritur, pariat quod ſua Polla nihil.

Itaque poſſibile omninò eſt, virum arrigere, & coitum exercere, & tamen ſemen non effundere, neque vllo modo habere; vnde malè ex mea ſententia iudicium tulerunt, ſuadente eodem Platero, Iudices illi, qui in caſu ab eo narrato cuiuſdam viri ſemen non emittentis dixerunt, contractum ab eo matrimonium tenere.

Omnes porrò frigiditatis ſupranominatæ 13.
ſpecies in ſenibus obſeruantur, non omnes quidem in omnibus, ſed in aliquibus aliquæ; ſunt enim ex ſenibus qui neque arrigere, nec ſemen emittere poſſunt, ſunt & qui arrigunt, ſed in erectione non perdurant, ſemen cum modica voluptate flaccido pene effundentes; ſunt & qui ſufficiẽtem ſtimulum ad Venerem exercendam habent, erectoque membro illam incaſſum exercent, inaniter ſeſe, vt ſemen emittant, exagitantes, non potentes vlla ratione opus perficere: hæc ita iam in ſenibus, quàm in aliis ſua natura frigidis eueniunt, quia licet à corde interdum, & in nonnullis demandetur ſpiritus ad membri erectionem, tamen materia ſeminalis deficit ob alicuius præcipuæ partis, aut ob totius frigiditatem, atque illam quidem excedenté; & hoc ipſum vitium vltimo loco commemoratum, ſi à Natura ſit in prima iuuentute, calore in vigorem properante, fortaſsè aliquod remedium, licet non ſine difficultate admittet, ſed poſt corporis totale augmentum ſi perſeueret, extrà omnem ſpem ſanationis erit. Quòd ſi ab accidenti proueniat tunc aut curabile, aut incurabile exiſtit pro ipſius accidẽtis qualitate, & grauitate, prout in ſimilibus caſibus dictum, ac dicendum ſuo tempore reſtat. Aduerte autem, quòd licet hoc vitium, nempè coitum exercere abſque ſeminis emiſſione

proprium ſit Eunuchorum, quibus ambo
teſtes exciſi ſunt, ob eorundem teſtium defi-
cientiam, ob quam natiuus calor inſigniter
debilitatus, ſemen generare non poteſt, tamen
non idem eſt cum hoc, de quo ſermonem ha-
bemus; nam in hoc caſu præſupponimus vi-
rum teſtibus non ſolùm dotari, ſed nullo eo-
rum defectu laborare, qui in conſpectum ſe
prodat; itaque licet Eunuchis ob abſentiam
teſtium, impedimentum nempè patens, ma-
trimonium contrahere non permittatur, ta-
men his, de quibus loquimur, cum impedi-
mentum patens non ſit, non denegatur; at in
rei veritate non aliter, quam Eunuchi, ſi
14. contrahant, inualidè contrahunt; quia ad Ma-
trimonij validitatem non ſufficit copula car-
nalis, ſed requiritur veri ſeminis emiſſio; alias
enim Eunuchi quoque arrigentes, & Venerem
exercentes validè contraherent, quod nullo
modo verum eſt. Et ridiculum eſt quod ali-
qui apud Sanchez *de Matrim. lib. 7. cit. diſp. 92.
num.* 18. dicebant, Eunuchum nimirum verum
ſemen emittentem non eſſe iure Naturæ in-
15. habilem ad matrimonium: nam eo ipſo quod
homo eſt Eunuchus non poteſt generare ve-
rum ſemen: nam ſi ſemen verum generat,
Eunuchus eſſe non poteſt: vnde falſa eſt, &
inanis eorum Auctorum hypotheſis, vt
ipſe Sanchez addebat. In tantum autem ne-
ceſſaria eſt emiſſio ſeminis ex parte viri in-
16. tra vas ad Matrimonij validitatem, vt nun-
quam dici poſſit matrimonium conſumma-
tum, etiamſi vir penetrauerit clauſtra mulie-
bria, niſi ſemen intra vas effundat, Sanchez
de Matrim. lib. 2. diſp. 21 *num.* 5. *& lib. 7. diſp.* 92.
verſ. ſexto, quia: poſt quamplures DD. per
ipſum relatos; nam neceſſarium eſt ad Ma-
trimonij valorem, vt vir, & vxor efficiantur
vna caro, quod non fit per ſimplicem copu-
lam carnalem, ſed per copulam aptam ad ge-
nerationem, quæ non poteſt fieri abſque eo,
quod vir verum ſemen intra vas muliebre ef-
fundat, vt proſequitur idem Sanchez *ibid.*
Rectè igitur Cornel. Gallus *in Eleg. de Vener.
coniug.*

Hac geminas tanto conſtringit fœdere mentes,
Vnius vt faciat corporis eſſe duos.

Cùm igitur huiuſmodi viri coëuntes, & non
ſeminantes non poſſint dici Matrimonium
conſummare, videntur abſque dubio habere
impedimentum ſufficiens, cuius cauſa Ma-
trimonium dirimi debeat, procedendúmque
videtur cum his, vt cum aliis frigidis, diſtin-
guendo frigiditatem hanc, in eam, quæ à Na-
tura eſt, & in eam quæ ab accidenti. Ad
quid autem teneatur is, qui ſciens ſe non
emittere ſemen, deflorauerit Virginem Penis
intromiſſione in vterum, & laceratione vaſo-
rum, ob illatum damnum, cùm iam pro Vir-
gine dari nuptum non poſſit, Iureconſulti, ac
præcipuè Canoniſtæ determinabunt, nam de
hoc nihil pertinet ad me pronuntiare.

Denique in hoc numero quidam etiam re-
cenſendi, qui & arrigunt, & coitum exer-
cent, & ſemen quidem emittunt, non ta-
men verum, ſed crudam quandam materiam,
paucam, & aquoſam, ac nullius odoris, &
ad generationem omninò ineptam. In his
non reperitur tanta frigiditatis intemperies, vt
in prænominatis, ob eandem tamen ipſam
frigiditatem ſemen concoquere, & ad perfe-
ctionem reducere non poſſunt, idque vel fit
ob frigiditatem, vel debilitaté caloris partium
principum, vel ob paupertatem eiuſdem ca-
loris partium ſpermaticarum, & quandocun-
que huiuſmodi intemperies quarumcunque
partium ſit, à Natura eſt, difficillimè, aut po-
tiùs nullo modo recipit curationem, & ſi quam
curationem tandem tamen admitteret, hoc
fieret in ætatibus calidioribus, nam in pro-
uectioribus nulla ſanationis ſpes adeſſe po-
teſt, emendaretur autem ſemper faciliùs hoc
vitium in iis, in quibus remanet adhuc aliqua
ſpes ſanationis, ſi ea intemperies eſſet ſola
vnius partis, quàm ſi plurium; & fortè faci-
liùs Hepatis, quàm Cordis, & faciliùs Cor-
dis, quàm Cerebri, & faciliùs Teſtium, quàm
cæterarum partium; hæc tamen, quia non adeò
patent ad ſenſum, à Canoniſtis non magni-
fiunt, cùm tamen de his dubitari iure poſſit, 17.
an validè matrimonium contrahant, & an
contractum teneat; ac ſi ſecundùm Cano-
niſtas ferri debeat ſententia, non apparente
alio impedimento, nec vllo corporis, ac præ-
cipuè genitalium notabili vitio, ex quo ma-
nifeſtè elici poſſit tales viros non poſſe gene-
rare verum ſemen, & contrahere matrimo-
nium poterunt, & contractum tenebit; licet
enim ſupponatur eos non generare verum ſe-
men, hoc in propatulo non eſt, & in dubio
vnuſquiſque præſumitur potens ad generan-
dum (vnde etiam verum ſemen generare) niſi
probetur contrarium, Menoch *de Præſumpt.
libro* 6. *præſumpt.* 90. *num.* 1. Vbi tamen dare-
tur Eunuchus, qui & arrigeret, & Venerem
exerceret, & ſemen emitteret, hoc illi nun-
quam ſuffragaretur ad contrahendum validè
matrimonium, quia patet illum ob carentiam
teſtium non poſſe generare verum ſemen.

Ambigendi porrò occaſionem præbent duo
alia hominum genera, vtrum inter frigidos
connumerandi ſint; primum ſcilicet eorum,
quibus Coles reſolutus eſt: ſecundum eorum,
qui Venerem quidem exercent erecto Pene,
ſed inter coëundum fæces, vel vrinam, vel
crepitum, & ventoſitatem emittere coguntur,
poſt quarum rerum emiſſionem Penis flacceſ-
cit, & ad coitum vlteriùs ſufficere non poteſt,
quod in aliquibus fit; nam in nonnullis aliis
ſemen vno eodémque tempore ſimul cum fæ-
cibus, aut vrina, aut crepitu excernitur, in
aliis autem venter inflatur, quales caſus an-
nuit Hippocrat. *lib.* 6. *Epidem. partic.* 10. *&* 20.
de quibus etiam Conſtantin. *in libell. de coit.*
Gordon. *in lil. partic.* 7. *cap.* 2. Valeſ. *libro* 6.
Philon. cap. 1. & alij. Sed & de prioribus alij
Medici locuti ſunt, inter quos etiam recenſen-
dus Amat. Luſit. *Cur. Medic. cent.* 6. *cur.* 95. &
alij apud Schench. *lib.* 4. *tit. de coitu*, ad quam
rem adduci poteſt etiam Martialis *carm. lib.* 9.
Epigram. 72. *in Polycarm.*

Cæterùm quoad eos, quibus Penis reſolutus 18.
eſt, certum eſt, quòd ad copulam nullo modo
ſufficiunt, quia membrum ob neruorum re-
ſolutionem tendi, & arrigi non poteſt, ſed
veluti emortuus languet, cúmque is affectus
ex

ex ſui natura frigidus ſit, & impotentiam prædictam inducat, iure merito faciet eos in numero frigidorum adſcribi; ſed de hoc vitio nonnulla addam cum de impotentia coëundi ex morbis verba faciam.

19. Eos porrò, qui inter coëundam vrinam, fæces, aut flatum emittentes à coitu deſiſtere coguntur abſque ſeminis effuſione, non alia de cauſa ita affici cenſendum eſt, niſi ob caloris debilitatem ipſarum partium genitalium, vicinis etiam, ac contiguis partibus nempè veſicæ vrinariæ, atque inteſtino Recto communicatam, vnde etiam ipſarum partium relaxatio, & plurimarum ventoſitatum accumulatio, vt ſentit Franc. Valleſ. *in comm prad. text.* 10. 6. *Epid.* vnde non mirum ſi id genus affectus, ac maximè excretio fæcum in ipſo coitu, ſenibus ſint familiares, ex imbecillitate caloris, & frigida pituita muſculos reſoluente, vt proſequitur Alex. Bened. *de cur. morb lib.* 24. *cap.* 27. qui tamen rationem reddere debebat, cur in coitu id eueniat, quod fit, ob excalefactionem partis in coitu factam, à qua natura ſtimulata, non ſemen, quo minimè affluit, ſed fæces & pituitam, quibus abundat, eiicit. Sed in rei veritate hæc ob id accidunt ſenibus, quia Penis erectio in illis non fit ob ſeminis turgentiam, neque à ſpiritu procedenti à Corde, vt alias in iunioribus euenit, ſed fit vel à ventoſitate, vel ab vrinæ multitudine, vel à virtute ſtimulante ad excretionem alicuius ſuperfluitatis, neque illa eſt vera erectio à Natura ad coitum deſtinata, & idcircò ſenes, qui per noctem membri erectionem patiuntur, non debent ei credere tanquam ſi per eam Natura ſtimulet eos ad coitum, quia ea fit ab vrina in vaſis accumulata, vel à flatu, cuius rei ſignum eſt manifeſtiſſimum, quòd vrina emiſſa, vel crepitu edito, membrum illicò flacceſcit: cùm ergò non oporteat etiam validioribus ætatibus, niſi turgente ſemine, coire, vt monet Ariſtot. *ſect.* 4. *Problem.* 9. quanto magis cauere debent ſenes, ne ab erectione membri ob vrinæ, vel ventoſitatis copiam facta ad coitum impellantur? Huiuſmodi igitur vitia, vt iam dictum eſt, ex frigiditate procedunt, neque permittunt ſemen concoqui ita vt homines coitum exercere vt decet, permittant; vnde Ariſtot. *lib.* 1. *de Generat. Animal. cap.* 20. dicebat, *Quibus deprauata eſt generatio alnus interdum ſoluitur, propterea quod excrementum eò ſecedit, quod coqui, atque effici ſemen non poſſit.* Si ergò hæc vitia ſenibus accidant, curationem quidem non admittent, augeſcente in dies frigida intemperie: infirmioribus autem ætatibus abſque remedio omni ex parte nõ erunt, cùm Aëtium *ſerm.* 11. *cap. vlt.* & apud Amat. Luſit. *cent.* 6. *ſup. cit. cur.* 95. & apud Ioan. Schench. ex vtroque, & aliis, talia vitia curata fuiſſe notum ſit, veluti eſt membri reſolutio, de qua ſuperiùs: vnde vbi conſtaret in viro non maiori quinquagintaquinque annis, impotentiam coëundi cauſam habere à membri reſolutione, non eſſet ob eam cauſam matrimonium diſſoluendum, ſed expectandum eſſet aliquod conueniens tempus impendendum in curatione, & amotione cauſæ, quod tamen ex mea ſententia non deberet extendi vltrà annum, ſi enim inter hunc terminum nihil vir proficiat, acta res eſt: quòd ſi quicquam proficeret, licet non perfectè curatus eſſet, poſſet ad diuturnius ſpatium cura prorogari.

Denique non abſque culpa frigiditatis fit, 20.
vt aliqui in Venere exercenda ſemen emittere non poſſint, quod tamen vel in ſomnis, vel manſturpatione, hoc eſt frictione manus emittunt; qualem caſum narrat Aëtius *loco proximè alleg.* & de quo etiam Auic. *Fen* 20. *tract.* 1. *cap.* 15. cui non abſimiles affert Marcell. Donat. *Hiſtor. Med. mirab. lib.* 4. *cap.* 18. qui non aliam eius vitij cauſam agnoſcit, niſi ſemen plus iuſto frigidum; itaque & calidis medicamentis cum iis agendum eſt, cùm non ſint extra omnem ſpem curationis, niſi naturalis frigiditas, ætas maior, & alia id genus curæ impedimento ſint, licet quomodocunque verum ſemen effluat, ſemper de ſanatione benè ſperari poſſit, cum id clarè demonſtret, calorem adhuc vigere, ſtante quod ſufficiat ad generandum verum ſemen. Interim tamen determinandum à Canoniſtis eſſet, vtrum hoc vitium, ſi nullo ingenio curari poſſit, expectato etiam triennio, ſufficiens eſſet ad diſſolutionem Matrimonij, quia ſi non dicitur matrimonium vir conſummare, niſi ſemen intra muliebre vas effundat, certum eſt, quod in hoc caſu non poteſt dici Matrimonium conſummari per ſeminis emiſſionem, cum intra conueniens vas non recipiatur; nulliter ergò hi viri contrahent, & matrimonio erunt interdicendi, & tamen videretur quòd hi, cùm verum ſemen generent, & Venerem exerceant, vaſa ſufficienter penetrantes, & poſſint debito matrimoniali ſatisfacere, non ſint ad matrimonium inhabiles.

Sed non deſiſtam his adiicere adhuc admirabile quoddam Venerem exercendi genus; quod tamen fidem apud pleroſque fortè non inueniet; verùm præter exempla afferenda ab aliis relata, ego quoque ex propria experientia aliquid afferam, neque, ita me Deus adiuuet, in vlla re mentiar. Refert Ioan. Schenckius *lib.* 4. *Obſeruat. tit. de Coitu, obſeru. vlt.* ex Cœlio Rhodig. *lib.* 11. *Lect. Antiq. cap.* 15. quod refertur etiam inter Iureconſultos à Tiraq. *de Leg. conn. l.* 15. *num.* 15. fuiſſe hominem quemdam, qui flagris, ac plagis in coitum accendebatur, ita vt vſque ad ſanguinis effuſionem pateretur ſe cædi, quinimò iraſceretur cædenti, niſi fortiùs, atque acriùs cæderet; hoc modo enim hic ſanguinem accendebat, & ſemen calidius reddendo, cum maiori voluptate, vt credere par eſt, coibat; ſed hoc parùm ad rem noſtram facit: magis ad rem quod ſequitur à Marcello Donato *lib.* 4. *hiſt. Med. mirab. cap.* 18. enarratum ex Ioanne Mirandula, nempè quòd vir quidam attigere membrum non poterat, niſi vapolaret, hic ſi vxorem duxiſſet (fortè non extra omne dubium eſſet, an ſtante hoc vitio licitè ducere poſſet) facilè remedium habebat; nam quandocunque cum vxore ſe commiſcere vellet, poterat ſe illi verberandum tradere: ridiculum certè exemplum. Sed quis riſum tenere poterit, ſi ſequentem hiſtoriolam perlegerit? Noui ipſe, & de præſenti etiam noſco (nam ſæpiuſculè quàm pro voto eſſet mihi obuiam fit)

potentem, aliàs, hoc non probato, non eſſet expectandum triennium, neque procraſtinanda ſententia de matrimonio diſſoluendo; quia triennium expectatur in maleficio, Rota *in Rom. inualiditatis Matrimon.* 1603. *coram Penia num.* 13. non autem in frigiditate, vt *ibid.* Rota *in ſuperiori*; & ratio eſt, quia maleficium non cadit in hominem ſua natura impotentem, vt iam dictum eſt.

25. Nec verò maiorem firmitudinem habet altera coniectura deſumpta ex fruſtratione medicamentorum, quæ ad debellādam frigiditatem adhibita fuerint; nam fieri poteſt, imò ſæpè, ac ſæpiùs euenit, vt frigiditas, vel quòd naturalis affectio ſit, vel quòd iam ſit habituata, tam contumacem ſe præbeat, ac tam conclamatæ pertinaciæ, vt nullis remediis euinci poſſit, quod ſimilibus morbis aliis commune eſſe Medici frequenter experimur. Itaque neque certum, neque tutum eſt ex hoc, quod remedia non contulerint, declarare quemquam eſſe impotentem ex maleficio. Neque valet contra hæc propoſitio aliquorum volentium, maleficiatorum curam eſſe impoſſibilem, cùm à ſolo Deo expectari poſſit ad eam rem remedium, & idcircò eorum ſic affectorum curā ipſi Deo eſſe dimittendam, vt aliqui Medici perſuadere ſatagunt, Arnald. de Villan. *in libell. de ſteril. tract.* 2. *cap.* 3. frigidorum autem curam non eſſe ſine remedio, cùm ea affectio ſit à cauſa naturali, quæ per contraria eſt amouibilis: quia non minùs requirit diuinam potentiam pro ſua remotione frigiditas naturalis, aut habituata, quàm maleficium, cùm non ſit poſſibile in via naturæ inſitum temperamentum ex vna, & partium malam compoſitionem, vel implantatum calorem in extremo debilitatis (ſi ad conſeruationem ſpeciei reſpicias) ex altera, ad contrariam temperiem, & compoſitionem, ac robur reducere, vt partes ad ſua munia obeunda quæque ſufficerent, ad quod Medicinæ Ars, aut humanum ingenium neque habet, neque habere poteſt aptum præſidium; quoniam vt dicebat Bertruc. *in ſua collect. Med. ſect.* 3. *tract.* 8. *cap.* 1. *Deficiente domina Natura, deficere oportet Medicum eius miniſtrum*, quæ ſententia Hippocratis oraculo innititur dicen-

26. tis, *Natura repugnante omnia irrita*, vbi enim Natura non concurrit, remedia inutilia ſunt, vt idem Hippocrates pluries, ac maximè *lib. de Arte*, & cum ipſo abundè demonſtrat Cæſalpin. *lib.* 1. *quæſt. Medic. num.* 3.

Verum enim verò cùm prædictæ cōiecturæ, vt viſū eſt, ſint vndequaq; fallaces, ſi quæ certè minùs fallax haberi poteſt, ea illa erit, quæ deſumi poteſt ex celeritate aduētus ipſius impotentiæ coëūdi; nam quæ à natura eſt, palā ſe prodit perpetua impotentia, ex qua à Pubertatis primordio homo impotens fuit, imò & ante pubertatem nullam, aut modicam, & non durabilem genitalis erectionem expertus eſt; quæ autem ab adſcititia frigiditate, & per accidens fit, ſenſim, & in tempore, non autem momento apparet, niſi fuerit ex aliquo morbo vehementi, & apto ad inducendam talem impotentiam, qualis eſſet Apoplexia, Paralyſis, & id genus alij, tunc autem cauſa eſſet manifeſta, & inaniter de maleficio ſuſpicaremur. At verò impotentia, quæ ex maleficio prouenit, illicò, & ex improuiſo ſe prodit, & homine quidem ſano, ac cætera robuſto exiſtente, &, qui aliàs, ac fortè heſterna die, aut nudius tertius, coïtu vſus fuerit, cras autem, aut perendiè omni vigore, ac ſtimulo coëundi ſe orbatum videt de repente; atque hac maximè coniectura ductus exiſtimaui aliàs, quemdam iuuenem robuſtum, qui repentina genitalium ignauia, nullo præcedente morbo ad id apto, correptus fuit, Dæmonis opera fuiſſe maleficiatum, vt retuli *lib.* 10. *quæſt. Medicoleg. conſ.* 49. Procedit enim actio maleficij non aliter, quàm procedat actio veneni adminiſtrati: huius enim maniſeſtiſſimum ſignum ex auctoritate Gal. *lib.* 6. *de loc. aff. cap.* 5. & Medicorum omnium, illud eſt, vt ſæpe aliàs dixi, quod deſumitur ex ſtatu Ægrotantis morbum immediatè præcedente; nam vbi quis ſanus, & viribus pollens, nullo magno errore in victus ratione perpetrato, 27.
præcipiti, ac pernecabili morbo ex improuiſo à cibo prehendatur, ſignum eſt euidentiſſimum illum venenum hauſiſſe; eodem quoque pacto de Maleficio determinari poſſe affirmauerim, quippe ſi, vt dixi, homo ſanus, ætate iuuenis, ac viribus integris, & per anteactum tempus potens ad Venerem (nam nunquam præſumi debet maleficium, ſi homo nunquam fuit potens ad coëundum) nulla efficaci, ac euidenti, & ſufficienti cauſa prægreſſa, improuiſa ac repentina genitalium ignauia prehendatur, omninò coniectari, ac certò oportet, illum fuiſſe maleficio impetitum. Huic etiam coniecturæ alia poteſt addi non minimæ efficaciæ, licet non ſit vniuerſalis, & deſumitur ex eo, quod impotentia co- 28.
pulæ eſt reſpectu vnius perſonæ tantùm, non omnium: quemadmodum ergò quando impotentia eſt vniuerſalis, hoc eſt quoad omnes mulieres, quia vir cum nulla poteſt coire, præſumēda eſt potiùs frigiditas, quàm maleficium (licet non negauerim poſſe hominem reddi per maleficium impotentem quoad omnes, & tunc magis multò militaret prior obiectura) ſic ſi cum omnibus vir coire poteſt, præterquam cum vna, aut ſi cum vna tantùm poteſt coire, & non cum vlla alia, non frigiditas, ſed maleficium eſt præſumendum: Abb. *ſuper* 4. *Decret. tit. de frig. & malef. cap.* 1. *n.* 7. Et ratio eſt duplex, vna quidem ex parte Naturæ, altera ex parte Dæmonis: ex parte Naturæ, quia nulla cauſa naturalis aſſignari poteſt, ob quam vir, qui cum omnibus coire poteſt, non poſſit cum hac tantùm, quia à Natura homo non magis diſponitur ad vnam, quàm ad aliam, niſi antipathiam, vel deformitatē accuſare velimus, quæ tamen erūt cauſæ per ſe notæ, & idcircò fœmina vni apta præſumitur aliis apta, & vir potens ad vnam præſumitur potens ad omnes; Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. diſput.* 104. *quæſt.* 5. *num* 25. quemadmodum è contra frigidus vni debet præſumi frigidus alteri, vt ex Canoniſtarum Decretis tradit ex Medicis Roderic. à Caſtr. *de morb. mul. lib.* 3. *cap.* 2. *in ſchol.* quia frigiditas eſt impedimētum naturale non reſtrictum ad certam perſonam,

perſonam, vt bene percutit Abbas *loc. citat. num. eod.* & iidem ſtimuli carnis, quibus commouetur homo cum vna; naturaliter excitant illum cum omnibus: quod procedit etiamſi cum vna tantum ſit potens; nam eo ipſo quod homo potens eſt cum aliqua, omne naturale impedimentum ex parte ſui excluditur, quo impotens reddatur cum aliis, & idcircò prudenter Rota *in Toletana nullitatis Matrimonij 1639. coram Coccino num.* 15. determinauit impotentiam mariti coeundi cum propria vxore, qui tamen erat potens coire cum aliis, fuiſſe accidentalem, non naturalem.

29. Altera cauſa ex parte Dæmonis eſt, quia cùm Dæmon in maleficiis concurrat, vt maiorem, & frequentiorem peccandi occaſionem Homines habeant, vt a Theologis docemur, & adnotauit ex Medicis Codronch. *lib.* 3. *de morb. venef. cap.* 5. certum eſt, multò maiorem occaſionem peccandi hominibus præbere, ſi non omnino impotentes eos reddat: nam cum impotentiam procurat cum vxore, & non cum aliis Mulieribus, occaſionem offert relinquendi vxorem, & non reddendi illi coniugale debitum, & cum aliis adulterare, & cum impotentiam excitat cum omnibus præterquàm cum Amaſia, aut Meretrice, in cauſa eſt, vt homo in fornicatione perſiſtat, & nunquam ab ea remoueatur. Iure ergò optimo cenſendum eſt, impotentiam cum vna, & non cum aliis, aut impotentiam cum omnibus præterquàm cum vna, à maleficio eſſe, non autem à naturali cauſa, quæ quandocunque adſit cum omnibus indifferenter ſuos effectus prodit, non autem magis cum vna, quàm cum alia.

30. Quoniam autem patet, maleficium eſſe in duplici differentia, nempè vnum ex opera Dæmonis procuratum, Dæmoniacum dicendum, alterum per oblationem alicuius medicamenti venenoſi, & apti ad eam affectionem cōuocandam, & ad reddendum hominem in re venerea impotentem, quod vel Maleficium ſimpliciter nominatur, vel magis propriè Veneficium: ſciendum eſt, noxam procuratam per ſimplicem exhibitionem alicuius veneni ad frigiditatem inducendam, neque vllo modo poſſe eſſe perpetuam, neque ſuum effectum ſortiri poſſe, niſi multoties fuerit reiterata; dato tamen, quòd res ageretur cum iuuene, aut viro ætatis conſiſtentis, & viribus dotato; nam ſi cum ſene iam effœto ageretur, & poſſet noxa perpetuari, & abſque multa veneni reiteratione ſuum effectum ſortiri: quia quemadmodum Iuuenis, aut vir ætatis conſiſtentis ob caloris natiui robur non tam facilè, ac promptè per ea medicamenta alterari, & infrigidari poteſt, ita ſenex ob eiuſdem caloris imbecillitatem facillimè alteratur, & infrigidatur; & quemadmodum in Iuuene ea infrigidatio aut non durat, aut facilè per contrariorum medicamentorum admotionem ſuperari poteſt, immò ab ipſa Natura, ſi valida adhuc ſit, euincitur; ita in ſene, & multò magis in Decrepito & durat, & ſuperabilis neque per tempus, neque per medicamenta eſſe poteſt. Atque hinc eliciendum, quòd quandocunque medicamenta pro frigiditate ſuperanda adminiſtrata poſt longum maximè tempus non contuliſſent, vt puta poſt anni dimidium, vel ad ſummum poſt annū, imò neque ex parte frigiditatem ſuperaſſent (vt exempli gratia, ſi partes, quæ tactu frigidæ apparebant, imbecilles, languidæ, ac quaſi emortuæ, poſt remediorū vſum calidiorū, viuaciores, robuſtiores, calidiores, & coloratiores non appareant) tunc de cura omninò deſperandū eſt, timendúmque ne frigiditas iam habituata ſit, & natiuus calor genitales partes omni ex parte deſtituerit.

Et quia dictum eſt, cibos aliquos frequenter in vſum protractos, ac ſimiliter quoſdā potus ingeſtos, inſupérque nonnulla medicamenta de foris genitalibus applicita, frigiditatem inducere poſſe, vbi tales caſus offendamus, videndum quid in his eſſet determinandum: nam aliter definiri rem oportet, vbi venena prædicta, aut cibi, aut medicamenta eſſent in vſum protracta in homine declinantis ætatis, aliter vero in iuuene ætatis florentis; quin etiam aliter ſi ſolis cibis refrigerantibus vſus homo ſit, quàm ſi venenis frigidis fuiſſet potionatus, aut ſi medicamentis de foris applicitis frigiditatem genitalium procuraſſet; imò aliter ſi applicaſſet medicamenta huiuſmodi, puta Cicutam, Lactucam, Nimphæam, & id genus alia teſtibus ante pubertatem, quàm ſi applicuiſſet eadem iiſdem partibus poſt pubertatem: nam ante, potuiſſent faciliùs omnem virilitatem, & ſeminis productionem extinguere, quod non tam de facili poſt pubertatem, & in procedenti robuſtiori ætate præſtare potuiſſent: ſic etiam, ſi in ætate declinante applicita eſſent, faciliùs ſuum effectum producere potuiſſent, quàm ante prædictam ætatem, & ſic de ſingulis; ſed hæc ex abundanti.

SVMMARIVM.

1 *Membrum nimis craſſum an ſit iuſta cauſa dirimendi Matrimonium.*
2 *Et quid de membro carnoſo vltrà conſuetum.*
3 *Penis breuitas ſemper incommoda, quia diminuit coitum.*
4 *An Matrimonium dicatur conſummatum viro ſeminante, ſed non potente ob virgæ breuitatem ſponſam deuirginare.*
5 *Naturalis breuitas Virgæ eſt irremediabilis.*
6 *Membro contracto exiſtente quid de eo determinandum.*
7 *Membri tortuoſitas copulam impedire poteſt, & eſt duplex.*
8 *Penis obliquitas quid operari poſſit circa inualiditatem Matrimonij.*
9 *Penis nodus quam cauſam dare poſſit diſſolutioni Matrimonij.*

De impedimento Copulæ ob membri magnitudinem, & alia vitia præter naturam.

QVÆSTIO III.

MEmbri magnitudo in hoc caſu conſideratur iuxtà vtramque dimenſionem, nēpè longitu

Digitized by Google

longitudinem, vel breuitatem, & craſſitiem, vel ſubtilitatem, quibus addi poteſt numerus, cum aliqui viſi ſint, qui duplici Pene fuerint dotati, vt conſtat apud Hoſtienſ. *lib. 4. ſumm. Tit. de frig. & malefic. num. 13.* & talem virum Bononiæ viſum fuiſſe in publicis diſſectionibus ex Iacob. VVecher. *obſ.* refert Schench. *lib. 4. Obſ. Tit. de Pene.* Quin etiam Ioannes Benedictus Sinibaldus vir, vt omnes nouere, inter doctos doctiſſimus *lib. 3. ſua Geneanthropia tract. 1. cap. 3.* Aſellum gemino genitali vidiſſe ſe affirmat, ſed & monſtrum duplici Pene, atque vtroque tenſionem patiente Romæ à ſe conſpectum teſtatur, & de aliis monſtris duplici Pene dotatis mentionem feci aliàs *lib. 7. harum Quæſt. Tit. 2. quæſt. 8. num. 34.* vbi ſuppoſitionem quandam à Gaſp. Baluino *lib. 1 de Herm.* in medium allatam, quòd nimirum Natura non faciat duo membra eiuſdem ſexus, vt facit duo ſexus differentis, verã non eſſe pluribus exẽplis demonſtraui. Non dubiũ autem eſt, tale impedimentũ non recipere curationem, nã, ſi quæ fieri poſſet per alterius mẽbri detruncationem, periculi plena eſt, neque vllo modo tẽtanda, quantũuis ſuperfluens virga eſſet minoris magnitudinis; nam adnotatum aliquando eſt ex Penis abſciſſione ſubitaneam mortem ſuperueniſſe, qualem caſum narrat Guillelm. Fabrit. *ſuarum obſer. cent. 3. obſ. 84.* Qui etiam teſtatur, Penis abſciſſionem propter excedentem ſanguinis effuſionem maximè periculoſam eſſe: & tamen ſcimus teſtimonio multorum DD. quos adducit Ioan. Schench. *lib. 4. ſuar. Obſ. Tit. de Pene & prap.* apud Turcas, multis, quos pro Mulierum cubiculariis deſtinare volunt, Teſtes vnà cum veretro abſcindi, prius eis ſopotiferis medicamentis in profundum ſomnum coniectis, horumque plures euadere teſtatur Cardan. *in lib. Hipp. de Aer. Aq. & loc. tex. 19 ſect. 62.* Quomodocumque tandem ſeſe res habeat, opus periculi plenum eſt; itaque de hoc impedimento iam vlteriùs non loquar, maximè cùm tam de rarò conſpiciatur. Frequentiùs conſpicitur vnicum membrum duo magnitudine æquans, omneſque complens dimenſiones, quali, fuit forte dotatus Clodius, Pompeiam Cæſaris vxorem in templo Bonæ Deæ conſtuprans, de quo Iouenal. *Sat. 6. verſ. 336. & ſeqq.*

—Sed omnes
Nouerunt Mauri, atq; Indi, quæ Pſaltria Penẽ
Maiorem, quàm ſunt duo Cæſaris Anticatones
Illuc teſticuli ſibi conſcius, vnde fugit Mus,
Intulerit.

Et quales recenſet Ioan. Bened. Sinibald. *loc. cit. cap. 15.* quos Cenobelos appellari tradit.

Quoad Penis longitudinem, nullus eſt Medicorum, qui affirmet, eam impedire copulam, cùm alia ex parte concordent plerique, quòd impediat generationẽ, de qua re loco ſuo: non ſunt tamen prætereunda ſilentio incommoda, quæ mulier pati poteſt, & ſanitatis quæ ex ea cauſſa poteſt incurrere, de quibus mentionem habui *lib. 7 har. Quæſt. Tit. 3. n. 10.* ad quem locum Lectorem reuiſito, nihil enim in promptu habeo quod iis, quæ tunc attuli, addendum ſit, ſi modò obſeruationem tantùm quorundam Medicorum adiiciam, ex quibus habemus, Mulieres ob Membri virilis incongruam longitudinem in vrinæ incontinentiam, aut perpetuam Diarrhæam, aut vteri prolapſum, aut profluuium incidiſſe, vt videre eſt apud Ioannem Hucher *lib. 1 de ſterilit. cap. de magnit. Penis*, & apud alios.

Maius dubium eſt de magnitudine Penis 2.
quoad eius craſſitiem, ſi enim magna, & excedens ſit, ita vt communem craſſitiem cæterorum mẽbrorum exuperet, non eſt tãquam nullius momenti prætereundum impedimentum illud, quod ab eo in copula carnali prouenit; nam eam vndequaque impedire poteſt, maximè ſi cum muliere res agatur anguſtiera loca habente, qualem offenderunt duo viri apud Fœlicem Plater. *libro primo, Obſer. Titulo in act. Vener. def. numero quarto*, hi enim membro nimis craſſo dotati nullo ingenio potuerunt vnquam cum propriis, ac iam deſponſatis vxoribus copulari, vnde matrimonium dirimere coacti ſunt, & tamen vtriſque nouis vxoribus matrimonio iunctis, neutra earum reclamauit, nec de nimia Penis craſſitudine verbum vllum mouit, aut conqueſta eſt. Sed ſupponamus nos, ſponſum habere membrum ſatis craſſum, non tamen craſſitiei monſtruoſæ, nec quale habebat ille apud Guillelmum Fabritium *cent. ſecunda obſer. 36.* (licet ea craſſities ex morbo eſſet, non naturalis) cuius membrum magnitudine æquabat caput Infantis recenter nati: aliaque ex parte ſupponamus ſponſam habere pudenda rationabiliter conſtituta, tunc dicendum (quod & alias determinaui) non eſſe hoc impedimentum tale, vt ſuperari non poſſit ob ipſius pudendi muliebris naturam, quod nullo penè negotio & dilatari, & conſtringi vt lubet, & ex ſe ipſo, & medicamentis poſſit. Vnde benè inter Canoniſtas Hoſtien. ſæpè *cit. libro quarto, Titulo de frig. & malef. num. 15.* audiſſe ſe, dicit, à muliere experta; quòd non eſt euentu poſſibile, vt Mulier ob magnitudinem membri virum non admittat, nec illum tolerare poſſit; ac profectò ita eſt, remanente ſuppoſitione ſuperiùs facta in ſuo robore. Aduertendum tamen ad id, quod addit idem Hoſtien. *n. 16. ſeq.* mouens hoc dubium, quid ſi vir habeat membrum nimis carnoſum? differt enim hoc à craſſitie naturali, & in caſu ab Hoſtien. obſeruato carnoſitas illa proueniebat à morbo, nempè ab Elephanthiaſi, & idcircò fortè præſtabat impedimentum copulæ carnali, & occaſionem dare poterat dirimendi matrimonium, niſi remediabilis fuiſſet, quod non videtur, quia dependebat à morbo incurabili, talis enim eſt Elephanthiaſis, morbus quippè adeò magnus, vt ex hoc nomen ſumpſiſſe dicant nonnulli, quia quemadmodum Elephas eſt inter omnia animalia maximum, ita etiam hic morbus inter omnes morbos eſt maximus, vt ex Æmilio Macro *libro primo, capite decimoquinto*, dixi aliàs, cuius carmina tunc ad hoc recitaui nempè *libro ſecundo, Quæſtion. Titulo tertio, quæſtione 6. num. 17.*

Circa breuitatem, & exilitatem Penis prætetea, quæ attuli *lib. 3. tit. 1. quæſt. 6.* eſt aliquid, quod de nouo adnotandum videtur; &, vt apparet, duplex hoc vitium eſt, nempè vnum

quoad breuitatem, alterum quoad exilitatem,
quorum vitiorum vnumquodque per ſe eſt
conſideratione dignum, inſuperque ſimul iuo-
cta, hoc eſt, dum ſimul & breue, & exile, ac
ſubóle membrum eſt, tantò magis vitium eſt
conſiderabile; breuitas tamen aut ſemper, aut
frequentiùs incommoda eſt, Fallopp. *lib.*
3. *de Decor. capite octauo*, & certum eſt, eam di-
minuere coitum, & maximè gignitiuum, vt in-
quit Bertruc. *in collect. Med. ſect. 3. tract.* 8. *c.* 1.
imò in totum impedit, vt in caſu obſeruato à
Fel Plater. *lib.* 1. *Obſer. Tit. in Act. Vener. defect.*
nam homo erat, qui Penem adeò breuem ha-
bebat, vt præter glandem cum præputio, nihil
prætereà à corpore promineret: nec diſſimilis
fuit ab hoc infans, de quo Tobias Gneulin.
apud Schench. *lib.* 4. *Obſer. Tit de Pene, & præ-
putio*, qui dotabatur quidem Scroto, & Teſti-
bus, ſed Pene omninò carebat, in cuios loco fo-
ramen erat, per quod vrinam reddebat. Vtrum-
que vitium, vt Medici ſentiunt, præ frigida in-
temperie oritur, quam multò maiorem eſſe
conſtat, ſi vtrumque vitium ſimul ſe prodit;
nam craſſities breuitati coniuncta, niſi breuitas
enormis ſit, minùs fortè culpanda eſt, quia, vt
ex Auic. dicit Falloppius *loc. cit.* niſi pudendum
virile à pudendo muliebri conſtringatur, &
amplexetur, mulier nulla voluptate perfundi-
tur, nec ſemen emittit, & conceptio ſequi non
poteſt; ideò licet alia ex parte ſecundùm alios
exilitas, vel ſubtilitas longitudini conuenienti
aſſociata minùs culpabilis videatur, certè fœ-
minis ob partium frictionem, quæ meliùs ſuc-
cedit cum craſſo membro, quàm cum exili,
licet longo, acceptior craſſities eſt, quàm
longitudo; ac præter frictionem meliùs vulua
amplexatur Penem, vnde maior inſurgit de-
lectatio, & maior in ſemine eiaculando vo-
luptas; quibus de cauſſis Mulier fortè non ita
reclamaret, vbi Maritus haberet virgam bre-
uem, ſed craſſam, quemadmodum vbi ha-
beret longam, & ſubtilem, nam conſtat ex-
perientia Mulieres non facilè acquieſcere
membri ſubtilitati, licet apud Plater. *loco ſup.
cit.* mulier quædam vetula, & pauper acquieſ-
cere ſe in iudicio diceret Marito, qui ditiſſi-
mus erat, habenti mentulam minimi digiti
magnitudine, nè eam ob cauſſam matrimo-
nio diſſoluto, ad domeſticam pauperiem re-
diret. Attamen reclamante muliere aliqua
in hoc caſu, ſemper magis auditem recla-
mantem ob exilitatem, quàm ob virgæ bre-
uitatem, niſi breuitas eſſet excedens, & enor-
mis: vt erat in eo viro, de quo Hoſtien. *cit.
libro quarto, Tit. eodem numero decimoquarto*,
qui habebat virgam ad modum verrucæ, ſed
tamen non poterat extendi in longum. Ergo
vbi breuitas non eſſet tam enormis, multò
meliùs poterit debito coniugali ſatisfacere,
& carnis ſtimulos in muliere reprimere vir
habens virgam breuem, ſed craſſam, quàm
habens longam, & admodum ſubtilem, quia
hæc non poteſt mulierem delectare, vt con-
uenienseſt. Illud tamen negari non poteſt,
aptiorem eſſe longam mentulam, licet ad-
modum exilis eſſet, ad penetranda loca mu-
liebria, & deuirginandam ſponſam, quàm
Mentulam breuiorem, licet craſſam, nam
quantumvis craſſa eſſet, poſſet ob ſui breui-
tatem impedimento eſſe, ne ſponſus poſſet
ſponſam deuirginare, quia non poſſet ad in-
teriora peruenire, & Hymenis membra-
nam diſrumpere, maximè ſi offenderet ſpon-
ſam habentem vaginam nimis longam, vt
euenire facilè poteſt, ita vt Hymen (ſeu quic-
quid ſit, quod fœminarum virginitatem tue-
ri dicitur) altiùs poſitus ſit. In quo caſu non
contemnenda occurreret difficultas; An ſci- 4.
licet dici deberet hic, qui ob prædictum vi-
tium diſrumpere clauſtra virginalia non po-
teſt, licet ſemen eiaculetur, matrimonium
conſummaſſe; & non videretur hæſitandum
de parte affirmante cùm ſemen in vterum
effuderit, nam hoc modo dicitur Matrimo-
nium conſummatum, licet vir clauſtra vir-
ginalia non perfregerit per ea, quæ affert
Sanchez *de Matrimonio libro ſecundo diſpu-
tatione* 21. *num.* 2. quod tantò magis procedit,
quantò huiuſmodi copula non eſt extrà ſpem
generationis, cum conſtet, mulieres etiam
velatas, in quibus multò maius viget impedi-
mentum, aliquando concipere, vt aliàs ad-
notaui, & iterum adnotabo, cum de Atretis,
& Imperforatis mulieribus de nouo verba fa-
ciam; præterquam quod in his, quæ Imper-
foratæ nequaquam ſunt, ſed ob breuitatem
membri virilis ſui ſponſi deuirginari non po-
tuerunt, ſi concipiant, facilè in ipſo partu
diſrumpuntur membranæ vterum interſe-
pientes, & ſic non aliter, quàm cæteræ fœ-
minæ concipere, & parere poſſunt. Verum
enimuerò dato caſu, quod ſponſa ob breui-
tatem membri virilis non deuirginata con-
cipiat, poteſtne reclamare tanquam ſi non
concepiſſet? certum autem eſt, naturalem
virgæ breuitatem ſine remedio omninò eſſe: 5.
Gordon. *in Lilio, partic.* 7. *capite decimoquarto*,
Sauonarol. *in Pract. magn. tract.* 6. *cap.* 21.
rubr. 16. Bauer. de Bauer. *conſ.* 51. Iacob. Hol-
ler. *lib.* 5. *Aphor.* 63. qui, cæteris Doctoribus
non diſſentientibus, vana, & irrita omninò
eſſe firmant, quæcumque à Medicis ad emen-
dandum hoc vitium proponuntur. Prætereà
vbi poſſit virgæ breuitas irritare matrimo-
nium etiam conſummatum (maximè cùm ſup-
ponendum ſit ob eius vitij ignorantiam reſpe-
ctu ſponſæ nulliter fuiſſe contractum) multò
magis poterit irritare vbi breuitati adiunga-
tur exilitas, ſeu ſubtilitas; cenſendum enim
eſt, huiuſmodi membrum nullius valoris, &
vtilitatis eſſe poſſe, cùm tantoperè Natura in
eius formatione defecerit, & tamen vbi ſemen
in primo congreſſu eieciſſet in vas muliebre,
res dubio non vacaret, & eſſet Canoniſtis re-
mittenda, vt ſecundum Ius decideretur.

Sed antequam hinc diſcedamus, non præ- 6.
termittendum aliquid de virga contracta affer-
re; ſunt enim quidam, qui ob Veneris longam
deſuetudinem, genitale adeò contractum ha-
bent, vt vix extra ventrem prominere videa-
tur, & Nauarra *lib.* 4. *conſil.* 3. *numer.* 21. ex Sul-
picio narrat, Diuo Martino adeò ob inſignem
caſtimoniam membrum fuiſſe contractum,
vt ſuæ mortis tempore, videretur membrum
Infantis. Sed non ſolùm ob caſtimoniam, & Ve-
neris deſuetudinem id nonnullis euenire ſolet,
ſed

ſed etiam ob aliquem morbum, vt eſſet ob conuulſionem, & neutra contractio Penis de facili remedium admitteret, hæc tamen ſunt de rarò contingentibus, & miror Nauatram *loc. cit.* adduxiſſe hanc contingentiam in caſu, de quo *ibi*, licet plurima in *eo conſilio* adducere videatur, & affirmare, quæ Medici nulla ea parte admittent, cùm abſurdiſſima exiſtimentur. Illud in hoc caſu determinandum cenſeo, quod in ſimilibus aliis, in quibus & impedimentum copulæ patens eſt, & nullum remedium admittit; ſed de his ſatis; nam nimio profectò rubore perfundi me ſentio in his pertractandis, & tamen remanent adhuc plurima ſimilis farinæ diſcutienda, in quibus perlegendis, admonente Hostienſe loco citato, turbari Lector non debet, nam Canoniſtæ hæc ipſa non ſine tamen rubore agitare vel coacti ſolent, ad Animarum ſalutem cuncta dirigentes, qua ex cauſſa nullo pacto ſilentio ſunt inuoluenda.

7. Sequitur conſiderandum de Penis tortuoſitate, quæ notabile impedimentum poteſt præbere in copula exercenda, ita vt ſi magna ſit, copulam omninò impedire poſſit, & multò magis generationem. Ea duplex eſt; quædam fit ob frænum glandi adhærens, quod nimis tenſum eſt & glandem ipſam deorſum attrahit, ita vt membrum curuum reddat, & ob id ad copulam magna ex parte ineptum, quia non poteſt, vt deberet, glandis acie ſibi iter parare, ſed cogitur incaſſum dorſo in vterum arietare, & ſemen non ad vteri internum fundum, ſed ad ipſius latera emittere. Vocantur autem qui hoc vitio laborant à Theophil. Protoſpathar. Græco Auctore, *lib. 5. de corp. hum. fabr. cap. 22.* Hypoſpadiæi, quos generare non poſſe dicit, niſi reſciſſo vinculo, quo Penis glans deorſum trahitur, ſed habet hoc vitium ſuam in curando neque lenem difficultatem, non caret tamen remediis, de quibus videndi Auctores, qui docent, hanc tortuoſitatem vel à Natura poſſe eſſe, vel à morbo aliquo, vt à conuulſione neruorum ad Penem ipſum tendentium; & ſiquidem à Natura ſit, difficulter curatur, non tamen eſt extra omnem ſpem ſanationis, cùm aliàs curatam fuiſſe per inſtrumentum quoddam tradat Hoiler. *comm. 5. Aphor. 63.* vt apud ipſum videri poteſt; neque ea, quæ à morbo fit, erit omninò incurabilis; niſi cauſſa morbum excitans adhuc perſiſtat; & amouibilis non ſit.

8. Huc pertinet etiam ipſius Penis obliquitas, hoc eſt quando ad latera contorquetur, & inflectitur Paralyſi, aut conuulſione alterius ex muſculis, qui ex Pectinis oſſe prodeunt, vt docet Huches. *libro primo de ſteril. cap. de curuis. & obliquis. Penis*, apud quem etiam curationem habes, quæ quidem non aliter, quàm tortuoſitas, aut curuitas facilis, aut difficilis eſt.

9. Denique Pudendi diſtortio fit etiam ex quodam tuberculo ad modum fabæ, vel glandulæ, qui Pene flaccido, & dimiſſo exiſtente ob ſui paruitatem vix percipitur, ſed vbi Penis diſtenditur contorquetur in latus illud, in quo tuberculus reperitur, vnde fit, vt & copulæ, & generationi impedimentum afferat, cum non poſſit liberè in vterum intrudi ob contorſionem, præterquam quod dolorem etiam in coëundo cauſſat non contemnendum. Vocant hunc morbum Penis nodum, & de eo Iul. Cæſ. Arantius *lib. de Tumor. præternat. c. 50.* ex quo Schench. *lib. 4 Obſer. Tit. de Pene.* & Daniel. Sennert. *ſua Pract. lib. 3 part. 9. ſect. 1. cap. 8.* Profitetur autem Arantius, ſe primum de hoc morbo verba feciſſe, cùm nemo inter Medicos, aut Chirurgos ante ipſum de eo vllam mentionem habuerint; ſed Euſtach. Rudius *lib. 2. Pract cap. 47.* de eo meminit iiſdem ad amuſſim verbis, quibus Arantius vtitur; neque dubium eſt omnia Rudium ab Arantio deſumpſiſſe, cum tamen de Arantio ne verbum quidem, quod non laudauerim.

SVMMARIVM.

1 *Morbi inſigniter caput debilitantes, ac refrigerantes faciunt maximam coniecturam impotentia.*

2 *Conſtito de Paralyſi Genitalium in ſene, illicò dirimi poteſt Matrimonium*

3 *Vulnera Capitis inſignia, eiuſque vehementes percuſſiones faciunt coitus impotentiam.*

4 *Venarum nonnullarum in capite ſectio coitus impotentiam facere poteſt.*

5 *Sanguinis excedentes euacuationes coitus impotentiam aliquando excitant.*

6 *Ceruicis, ſpinæ, ac Lumborum attritus Venereorum impotentiam faciunt.*

7 *Exceſſiua, ac diuturna euacuationes quæcumque coitus impotentiam faciunt.*

8 *Vulnera partium nobiliorum coitum abſcindunt.*

8 *Morbi quidam magni quando faciant hominem impotentem, & n. 10. 11.*

12 *Hernia quomodo diminuant coitus potentiam.*

13 *Pinguedo exuberans, extinguit coitum, & eſt ſine remedio.*

14 *Veneno potionati, ſi euadant, aliquando refrigerantur ita, vt fiant impotentes.*

De impotentia Copulæ ex morbis aut præſentibus, aut prægreſſis.

QVÆSTIO IV.

NOn loquor hic de impotentia temporanea, ſed de perpetua, vel ſaltem quæ longo tempore, vt annorum ſpatio perdurat, & quæ aut impoſſibilitatem, aut ſummam difficultatem ſanationis minatur, ea enim, quæ ob præſentiam aliquorum morborum cauſſatur, & poſt eorum receſſum non multùm durat, in dubium non venit, an Matrimonium dirimere, vel diuortio dare cauſſam poſſit, cùm in nullo cenſu habeatur, tanquam ſi nunquam adfuiſſet. Iam verò de morbis facientibus impotentiam coëundi, & generandi, nonnulla attuli *lib. 3. Tit. 1. Quæſt. 4.* peculiarius nunc quædam pertractanda, quæ copulæ carnali impedimento ſunt ob id maximè, quòd Penis erectionem prohibeant; ob hoc enim præcipuè vitium matrimonium dirimi permittitur, cùm perpetuum eſt, & remedio caret, vel ſaltem

tem eſt magna cum difficultate remediabile: Horum autem morborum, quos recenſebimus, vnuſquiſque per ſe non ſolùm quando præſens eſt, ſed quando etiam præceſſit, poteſt facere maximam; &, ſi præſens eſt, indubitatam præſumptionem, ac plenam probationem impotentiæ, ita vt allegante Muliere impotentiam viri, atque afferente cauſſam ex morbo aliquo præſenti, aut prægreſſo, qui ex horum, quos recenſebimus, numero habeatur, poſſet facilè Iudex in eius fauorē pronuntiare.

1. Primò ergò à capite incipientes ſciendum, quòd cùm materia ſeminalis magna ex parte à Cerebro proueniat, omnes, ac ſinguli morbi, qui inſigniter ipſum Cerebrum debilitant, & in frigidam intemperiem illud labi faciunt, maximam præſumptionem præbent Impotentiæ coëundi, cùm omninò eius vigorem proſternant, & materiam optimis ſpiritibus expolient ad ſemen procreandum, & ad ſtimulos Veneris neceſſariis. Sunt autem morbi huiuſmodi plerumque, nè ſemper dicam natura frigidi; tales ſunt inter omnes Apòpleaia, & Paralyſes inſignes, nempe quæ aut totum corpus à capite infrà, aut maxima ex parte, vt vniuerſam dextram, aut ſiniſtram partem, aut partes omnes infernas à Renibus infrà occupant: nam in his omnibus neceſſe eſt etiam neruos ad genitales partes pertinentes Paralyſi affici, ac reſolui, nec in poſterum poſſe ſuo officio fungi deferendo ſenſum, & motum ad partes. Sed præ his omnibus Paralyſis ſpeciebus illa in hoc negotio conſiderabilior eſt, quæ ipſas genitales partes obſedit, vt ipſum maximè virile membrum, quæ affectio cùm à morbo ſit, non eadem eſt cum ea, de qua ſuperiùs locutus ſum, cum de frigidis primæ ſpeciei verba feci, illa enim eſt ignauia genitalium ob naturalem frigiditatem, hæc autem eſt eorundem ignauia ob ipſius Penis, & partium vicinarum Paralyſim, & mollificationem: illa ſupponit hominem à Natura impotentem ad coitum, hæc ſupponit hominem ex ſua Natura potentem à morbo impotentem factum, cuius rei euidentiſſimum ſignum eſt, quòd ſi membrum in aquam calidam immittatur, aut etiam manibus laſciuientis Mulieris confricetur, tamen non erigitur, & vt Iuuen. *Sat.* 6. de ſenibus ſermonem habens.

—Iacet exiguus cum Ramice neruus,
Et quamuis tota palpetur nocte iacebit.

Vlterius maius etiam ſignum eius rei elicitur ex eo, quod ſi immittatur in aquam frigidam non contrahitur, quia omni ſenſu orbatum eſt, vt euenire etiam exiſtente membro naturaliter ignauo, & impotente, ibi dixi ex nonnullorum DD. auctoritate. Sed tamen eſt aliqua differentia inter vnam, & aliam impotentiam, nam quæ à Natura eſt, nullum ſecum Veneris ſtimulum affert, quia in hac ſemen non producitur ob intenſam frigiditatem, at in Impotentia, quæ à Colis reſolutione aduenit, remanet aliquis ſtimulus ad coitum ob ſeminis productionem, quę ſaltem non in totum abſcinditur, & ſi membrum manibus contrectetur, etiam ſi non erigatur, ſemen aliquatenùs emittitur.

Potiò Paralyſes omnes quamcunque partem obſideant, curatu ſunt difficillimæ, etiam in ætatibus calidioribus; ſed in declinantibus ſunt omninò inſanabiles, & tantò magis extra omnem ſpem ſanationis exiſtunt, quanto prouectiores ſunt; ſed Genitalium Paralyſis præ cæteris magis incurabilis in iis ipſis ætatibus cenſenda, cùm per ipſam iam ætatem partes frigidiores in dies euadant, ac præcipuè nerui, quos Paralyſis occupat, qui cùm ſua Natura frigidi ſint ab ipſa ætate frigidiores fiunt, & omni natiuo calore emunguntur, vnde ob id ad recipiendam ſanitatem, quod per introductionem temperiei contrariæ fieri deber, omnino fiunt inepti.

Itaque conſtito de Genitalium Paralyſi in homine iam ſene, & multo magis in Decrepito, 2.
tempus nullum expectandum videtur ad ſententiam ferendam, quia ſanatio non eſt in huiuſmodi morbir, & in huiuſmodi ſubiectis naturaliter poſſibilis: quæ ſanationis impoſſibilitas, & deſperatio multo magis habet locum, quando prædictæ Paralyſes ſuccedunt ad Apoplexiam, ſemper enim fit, aut ſaltem ſecundùm plurimum, vt ab Apoplexia ſequatur alicuius, vel aliquarum partium Paralyſis, vel, vt meliùs dicam, monſtrificum quid iudicatur, quando Apoplexiam nulla nullius partis Paralyſis excipit. Quia tamen aliquando fit, vt Apoplexia non terminetur ad neruos pertinentes ad partes exteriores, ſed ad neruos partium internarum, & maximè capitis, vnde Homines in perpetuam ſurditatem, cæcitatem, fatuitatem, quin & memoriæ omnimodam extinctionem incidunt; in his omnibus caſibus ſemper præſumendum eſt ob ſummam Cerebri refrigerationem, & huiuſmodi Paralyſes, & coëundi impotentiam, ſi qua adeſt, ſucceſſiſſe, & omnino ſine remedio eſſe.

Excipiendæ tamen fortè eſſent Apoplexiæ illæ, quæ ab externa cauſſa fiunt, vt à fumo carbonum, à vapore vini, aut Cereuiſiæ, ab Ebrietate, à ſuffocatione in aquis, & aliis id genus cauſſis; nam ad has neque tam intenſam refrigerationem ſequi neceſſe eſt, neque eas membrorum reſolutiones, ſeu Paralyſes concitari; & ratio eſt, quia huiuſmodi Apoplexiæ à cauſſa externa excitatæ, facilè diſcuſſa externa cauſſa, à qua excitantur, in totum ceſſant; at quæ à cauſſa interna fiunt, non ceſſant, niſi ipſa cauſſa à parte nobiliore, nempè à Cerebri ventriculis ad ignobiliores tranſmittatur, & quia ea materialis, ac craſſior eſt, non vaporoſa, vt in prædictis, nullo modo diſcuti poteſt, aut reſolui, ſed in aliquam partem tranſmiſſa Paralyſim excitat non facilè ſuperabilem. Itaque Apoplexiæ huiuſmodi, quæ ab externa cauſſa procedunt, non facient eam refrigerationis, & ignauiæ præſumptionem, quam facere diximus eas, quæ ab interna originem habent.

Huc pertinent etiam vulnera inſignia capitis, eiuſque vehementes percuſſiones, nam hæc quoque faciunt coïtus impotentiam, 3.
vt teſtatur experientia, & habemus caſum apud Valleſc. de Tarant. *libro ſexto Philomy capite tertio*, & apud Marcell. Donat.

libra

libro quarto , *Hiſtor. med. mirab. capite decimooctauo* , ex Raſi , Auicenu. & N col. licet enim huiuſmodi Capitis vulneta,& vehementes percuſſiones tandem ſanentur , relinquitur tamen poſt illorum ſanationes ſumma eius partis debilitas , ac reſrigcratio , vndè quia caput eſt pars princeps , & vniuerſum corpus tegit , totom etiam corpus debile , & natiuo calore depauperatum relinquit , cuius rei ſignum noo dubiuio dabit ipſa coëundi imporeutia,quæ quandocumque à prædictis vulneribus,aut vehementibus percuſſionibus , & conenſſionibus iam à multo tempore,vel quandolibet prægreſſis,& iam coratis relinquitur,de ſe omnem ſanationis ſpem in via Naturæ adimit , etiam ſi id eueniſſee in corpore iuuenili , ac robuſto , non enim fieri vllo modo poteſt , vt procedeote ætato labefactatus natiuus genitalium calor reuiuiſcat.

4. Non minimam quoqoe occaſiooem impotentiæ coitus dare poteſt aliquarum venarum, & arteriarum ſectio in capite facta , nam plerique Medicorum Hippocratis,*in lib. de Genit. verſ.3.& lib.de Aer. Aq.& locis verſ. 51. & libro de loc. in Homine verſic. octauo* , auctoritatem ſecuti , voluerunt , venas , & arterias poſt Aures ſitas , & Iuueniles dictas , ſi ſecentur , cicatrice obducta , hominas infœcundos facere:& addiderunt alij,etiam Virgæ erectionē & coitum impedire.Et quoad primam partem de infœcundirare multi aſſentiuutur, Auicenna , *libro tertio* , *Fen. vigeſimo cap 3.* Langius *libro primo Epiſtola* 10. Holler. *lib.5. Aphor. 63. in Schol. & ex Iureconſultis* Tiraq. *de Leg. Connub.libro decimoquinto,num.33* & alij plerique ;licet , vt ex Proſperi Alpini , & Petri Caſtelli expericotiis aliàs dixi , hæc opinio non reſpondeat veritati ; quineriam iam *ſuperiùs* citatus Valleſc. de Tarant.*loco cit. cap.*20. ex propria experientia ſuppoſitionem hanc irritam facit : cùm tamen alia ex parte Nicol. Nancell *in Analog. Microc. ad Macroc. lib.*10. *in Problem. de ſemin. Problem. primo*, experientiam adducat Hippocratis ſententiæ mirè fauentem : nam homo quidam pauper , & egenus, maximè tamen fœcundus , copioſæ prolis , quam frequenter ab vxore habebat , pertæſus , venaa prædictas poſt Aures ſibi abſcindendas curauit , & ioſœcundus in poſterum factus eſt : ſed quid alienas experientias mendicamus, cùm ipſe Hippocrates *citato libro de Aer. Aq.& loc. num. eodem* , tam euidentes Scytharum experiennas adducat , vbi non ſolùm eos per eam ſectionem infœcundos fieri, ſed eriam ad coitum imporentes firmat,ipſoſque id virium ad Deos referre aſſerit , non ad refrigerationem totius per eam ſectionem procuratam , noo ſecùs ac de præſenti eueniat , cùm molti ex vitio naturali imporentes, ad maleficium , & ad cauſſam ſopernaturalem illud referant ; & tamen hac Hippocratis viri veritatis amaoriſſimi auctoritare non obſtante, ſunt ex Medicis qui non admittunt , hane ſectionem eò hominem conicere poſſe,vt etiam virgæ erectionem impediat , & hominem prorsùs impotentem faciat. Hippocrati tamen vndequaque adhæret Sauonar. *in ſua Pract. magn. tract. 6. capite vigeſimo, rubr.* 27. neque huius Doctoris auctoriras videtur paruifacienda , cum apud Doctos ſit ſatis in pretio. Verùm quomodocumque ſeſe res habeat, dato caſu , quòd aliquis ſuſpectus ſit de Impotentia coitus , & de virgæ inepritudine ad erectionem , nun paruam eius rei coniecturam , ac præſumptionem faceret , ſi conſtaret huic homini venas poſt Aures ſectas fuiſſe, & multò etiam magis ſi ſectæ fuiſſent Arteriæ : quæ coniectura , & præſumptio augeretur vbi de ſterilitate , & generandi inhabilitate ageretur ; quæ coniectura , & præſumptio vtrobique tantò magis vrgeret , quantò copioſior euacuatio ſanguinis facta fuiſſet , licet ncurram impotentiam ab ea ſanguinis effuſione procedere , ſed à cicatrice eò loci relicta intercipiente tranſitum ſpiritibus & ſemini credant qui Hippocrati adhærent : & videnda à curioſo lectore , quæ ad hanc rem affert Franc. Perl. Caluien. vir diuturniori vita dignus, *in ſuo politiſſimo comm. in libr. Hippocr. de loco in Hom. lib.1.tex.22.*

Sed eandem præſumptionem faceret quæcooque larga , & vltra modum facta ſanguinis euacuatio , cùm ootabilem corporis refrigerationem ioducat ; at verò inter omoes maximè notabilis io hoc negotio ea eſſet , quæ fit ex venis , quæ ad interiorem tibiarum partem iuxtà malleolos feruntur , vt ex eiuſdem Hippocr. *in libr. de loc. in Hom.* auctoritate aliàs dixi , etenim per has venas ſummoperè Renes , & genitales partes refrigerantur , vnde facile eſt , earum partium ignauiam , & impotentiam ad coitum ſequi non facilè emendabilem , niſi fortè io ætate florenti , & corpore robuſto , temporis diuturnitate emendationem admitteret. Verùm prudenter admonet etiam citatus Franciſc. Perl. *libro primo ſui comm. in Hipp. libr. de loc. in hom. tex.* 22. (quod iam nos etiam monuimus) non tantùm hanc , venarum apetitione facta , copioſam ſanguinis miſſionem corpus inſigniter refrigerare , ſed quamcunque ſanguinis excedentem , & immodicam profuſionem id ipſum præſtare ; nec ſolùm , addam ego , ſectis venis quibuſcunque id euenit, ſed quomodocunque ſanguis aut per ſectas venas, aut per vulnera , aut per hæmorragias vndecunque adueniat , corpus inſigniter refrigeratur , eodemque Impotentiæ vitio , & præcipuè infœcunditatis homines afficiuntur : vnde ſemper vrgebit præſumptio frigiditatis in eo, qui eiuſmodi ſanguinis effuſiones paſſus ex quacunque cauſſa fuerit , quæ aut emendabilem , aut inemendabilem ſe oſtendet , pro ſubiecti conditione , & aliis conditionibus concurrentibus , vt iam non ſemel annuimus. 5.

Verùm enimuerò non minùs quàm ſanguinis , ſed multò magis corpus natiuo calore omni ex parte orbare poteſt , inuoluntaria veri ſeminis euacuatio , quæ vera Gonorrhæa appellatur , ita vt quandocunque conſtaret , hominem huiuſmodi morbo affici, præſumptio inſurgere facilè debet frigiditatis , & impotentiæ ad coitum ; eſt enim huiuſmodi affectio indeſinens materiæ ſeminalis

profluuium, ex quo non minùs, quàm ex coïtu, ſi per multos dies continuaretur, hominem in extremam debilitatem, & caloris natiui extinctionem labi neceſſe eſt, non quidem de repente, & ſubitò, vt in frequentato vltrà modum coitu eueniret, ſed ſenſim ob id, quòd materia illa ſeminalis ſenſim fluit, quod tantò magis vrgeret, quantò hæc euacuatio cum aliqua delectatione ſuccederet; quę tamen non haberent locum in falſa Gonorrhæa, quæ quid ſit, aliàs dictum eſt.

Cæterùm præter vehementes percuſſiones, concuſſiones, & vulnera capitis inſignia, nonnullarum etiam partium læſiones id ipſum
6. præſtare ſolent, vt homines ad Venerem impotentes reddant; præcipuè autem Ceruicis, ſpinæ Medullaris, ac Lumborum attritus, ac vehementes compreſſiones, ob inſignium partium, & maximè genitalium offenſam, earundem partium ignauiam conciliantem; Alexand. Bened. *Practica, libro* 24. *capite* 12 eo facit pro Iureconſultis Surd. *deciſione* 83 *numero* 10. vbi vir, de quo ibi, determinatur impotens ad generandum ob id maximè quòd in ſpina fuiſſet vulneratus multo antè tempore, & ex propria ipſius confeſſione habetur, quòd poſt illud vulnus factus fuerit inhabilis, ita vt ne propriá quidem vxorem cognoſcere poſſet, *ibid. n.* 13. In quibus caſibus animaduertendum, quòd vitia, quæ ob attritionem neruorum, aliarumque partium officio, & ſenſu notabilium eueniunt, omni remedio carent, ita vt ſi quiſpiam ſuſpectus impotentiæ coëundi, tales percuſſiones, & neruorum attritiones paſſus fuiſſe probaretur, non eſſet vlteriùs dubio locus, quòd huius impotentia nullam curationem à quauis temporis diuturnitate eſſet acceptura; talium enim partium ſubſtantia quouis modo deperdita, aut labefactata ampliùs in naturalem ſtatum reſtitui non poteſt, quemadmodum poteſt, quando eſt ſimpliciter diſtemperata; nam per contrariam ad naturalem ſtatum temperiem eſt reducibilis.

Sed cùm ſuperiùs dictum ſit, copioſas, ac exceſſiuas ſanguinis euacuationes corpus refrigerare, & hominem plerumque ad generandum, atque ad coëundum etiam quan-
7. doque impotentem reddere, addendum nunc, quòd non modò prædictæ ſanguinis euacuationes, ſed etiam aliorum humorum ſi enormes ſint, ac diù durent, eundem effectum poſſint producere, vt aliàs ſuo loco dicetur: nunc autem humorum euacuationes per ſetones, & fonticulos, ſeu cauteria emanantes non carere omni culpa aſſerendum; nam patet experientia, viros quoſdam, qui plures fonticulos, aut ſetones in brachiis, aut in cruribus, & maximè in Ceruice perpetua humorum colluuie manantes geſtant, ad Venerem non modò fieri ſegniores, ſed omni ex parte impotentes, Imò Lud. Mercat. *de ſteril. & pregn. aff. lib.* 3. *cap* 3. ex cauterio tantùm in occipitio, aut brachio diù geſtato ſterilitatem excitari firmat, quid ergò ſi plura ſimul geſtentur? refrigerant certè hæc omnia ſenſibiliter corpus, & abſcindunt Veneris ſtimulos, præcipuè ſi vias à Capite, vel Cerebro ad genitales partes aliquo modo impediant; facerent tamen hæc vt patet, præſumptionem aliquam adſcititiæ frigiditatis, & tantò maiorem quantò vir eſſet prouectioris ætatis. 8.

Ad cauſſas etiam externas impotentiæ reducenda omnia aliarum nobiliorum partium notatu digna, cùm ad omnia de neceſſitate ſequatur impenſa partium refrigeratio, ſi modò, his vulneratis, homo infortunio quodam ſuperſit, nam plerumque ſolet ſuccumbere: Sed inter partes nobiliores recenſendi in hoc caſu etiam Renes, quorum vulnera, ſi magna fuerint, genitales partes ſubiectas mirum in modum labefactant, ac refrigerant. Sed & vulnera inſignia, quæ ipſas genitales partes læſerunt, eius vitij culpam euidentem habent, inter quæ adnumerandum vulnus in Inguine, & in Perinæo. Valleſc. *lib.* 6. *Philon. cap.* 2. qui cum aliis Doctoribus etiam venarum hæmorroidalium inciſionem, & apoſtematum ipſarum, & in radice Virgæ, ac Perinæo ſummoperè vicinas partes refrigerando, impotentiam ad coitum inducere poſſe docet; imò experientia conſtare & erectionem ipſam, & coitum in totum abſcindere. Iam verò læſiones huiuſmodi à vulneribus id genus relictas abſque remedio eſſe quotidiano experimento nouimus, nam ſanatæ illicò repullulant, ita ut huiuſmodi prægreſſis vulneribus ſi euenisse coitus impotentiam iudicauerint Periti, incaſſum à temporis quauis diuturnitate eius remotionem expectare liceret. Fortè non idem eſſet dicendum de ſetonibus, & cauteriis in collo, vel in aliis etiam partibus: nam, illis ablatis, facilè poſt conueniens tempus natura reſurget, quæ amota refrigerationis cauſſa ab illis procedente, magis vegeta reddetur; niſi ſetones geſtati fuiſſent in Scroto, vt in Peſte geſtandos ſuadent aliqui DD. & in Elephanthiaſi, & maximè ſi geſtati fuiſſent ad longum tempus; tales enim ſetones ob contiguitatem partium genitalium, intenſam, & non facilè ſuperabilem earundem partium frigiditatem acceſſere poſſunt; quæ licet de raro eueniant, non tamen omninò incaſſum de illis verba fiunt, cùm obſeruauerim, Canoniſtas de multò rarioribus caſibus aliquando ſeriò verba feciſſe circà hāc materiā.

Sed præter Apoplexias, & Paralyſas, om- 9.
nes morbi frigidi Cerebrum obſidentes (dico morbos magnos, non quoſcunque) vt Lethargus eſt, Caros, Catalepſis, & id genus alij, vim habent inſigniter refrigerandi totum corpus, & genitales præcipuè partes, vnde emanata facilè poteſt earundem partium ignauia, & impotentia ad coitum; quia tamen huiuſmodi morbi aut citò hominem de medio tollunt, aut non ad longum tempus protrahuntur, non facient fortè impotentiam perpetuam, ſed tantùm ad tempus, niſi in homine iam ſene, & declinantis ætatis, in his enim ſi aliæ adſint coniecturæ frigiditatis, non poſtremum hæc locum habebit, tales enim morbi in his ætatibus nempè declinantibus prægreſſi facient impotentiæ præſumptionem non vndequaque dubiam. Id ipſum præterea operabuntur morbi, qui cor, ſtomachum, hepar ſua frigida intemperie infeſtabunt; nam ſi cor frigidius ſit, quàm oporteat, non eſt ſufficiens ad excitandum ſpiritum erigentem demandandum ad genitale

genitale membrum: eodem quoque pacto Hepat ſiue a Natura, ſine ab accidenti in exceſſum frigiditatis lapſum, non poteſt generare materiam conuenientem, ex qua generetur ſperma, cuius ſtimulis homo in Venerem accendatur. Sic etiam vbi ſtomachus frigiditate nimia torpeat, multæ ob impeditam coctionem generantur cruditates, ſanguinem infrigidantes, & calorem naturalem obruentes, ipſumque ſemen extinguentes. Sed hæc altiori ſpeculatione egent, neque magnam præſumptionem impotentiæ facient, niſi euidentibus, ſenſibilibuſque ſignis innoteſeant, & aliis non leuibus coniecturis, ac præſumptionibus aſſocientur.

10. Magis in promptu erit coniectura, quæ deſumi poterit à quibuſdam morbis, cum præſentes ſunt, vt eſſet Hydrops Pulmonis, Cachexia, Aqua intercus cuiuſcumque generis, & huius farinæ alij, quibus præſentibus, & aliis adminiculis collimantibus, dubitari omninò debet de impotentia copulæ ob frigiditatem ab his morbis introductam; de qua impotentia tale iudicium ferre poſſumus, quòd nullo modo, aut difficillimè in robuſtiori ætate ſit curabilis, in declinanti autem res acta ſit, cum extra omnem ſpem ſanationis exiſtat.

Iam verò ſuperiùs annuimus, quòd omnes, & quæcumque euacuationes exceſſiuæ ſuperfluentes, ac diuturnæ, aut ſanguinis, aut humorum, corpus inſigniter debilitando, ac refrigerando, poſſunt dare maximam occaſionem Impotentiæ Venereorum, & præter eas, quæ ab Arte fiunt, ex quibus interdum Hypetcatatſis, & ſuperpurgatio ſuccedit, illæ maximè euacuationes in hoc culpandæ, quæ à morbis, & ab internis cauſſis originem habent, & præcipuè
11. quæ diuturnæ exiſtunt, vt omnes fluxus ventris ſpecies ſunt, Diarrhæticus nempè, Diſſentericus, Lientericus, Hepaticus, Cerebralis, & id genus alij, ad hos enim non modò ſimplex caloris natiui patriom principum refrigeratio, ſed omnimoda eneruatio, & annihilatio ſuccedit, vnde conclamatæ Cachexiæ, Aquæ intercutes, tumores ædematoſi, ac pleraque alia mala pullulare ſolent, ac tandem mors. Præcedentibus ergo huiuſmodi fluxibus, & exiſtente homine de impotentia ſuſpecto, facile erit indè elicere non dubiam præſumptionem eiuſdem impotentiæ. Nec minoris momenti erunt Tumores quicunque ædematoſi iam nominati, aut leproſi quamcunque partem corporis occupauerint, & maximè nobiliores, ſi magni ſint, & curationem reſpuere exiſtimentur, nam & hi natlui caloris ſummam imbecillitatem portendunt, qui ad ſuum priſtinum vigorem nullo Artis ingenio remeare poſſint: vnde quamuis Rota *in Senen. Matrimony 1596. coram Plato n.4.* dixerit, Aperturam (hoc eſt Herniam non impedire coitum)
12. tamen Herniæ omnes magnæ, ſed præcipuè aquoſæ, Hydroceles Græcis dictæ, non ſolùm quia caloris natiui pauperiem atteſtantur in toto, ſed etiam quia maximè genitalibus ſunt infeſti, coitum, & erectionem impedire poſſunt, præterquam quod ipſe Tumor vbi inſignis eſt, non permittit, hominem copula carnali vtinam etiamſi membri erectio fiat, membrorum coniunctionem prohibet: quam etiam, & fortè multò magis impedit exube- 13.
rans ventris inferioris pinguedo, quæ (id quod magis notabile eſt) abſque vllo remedio eſt, cùm pateat apud Artis peritos, non modò difficillimum, ſed penè impoſſibile ſaltem abſque vitæ periculo eſſe, pinguia corpora medicamentis extenuare, non obſtante quòd Practici plura ad hanc operationem proponant, quæ aut incaſſum in vſum protrahuntur, aut non ſine vitæ diſcrimine, vt ipſa experientia nos admonere poteſt. Non iniuria autem inter morbos copulam carnalem impedientes adnumerauimus exuperantem Abdominis pinguedinem; nam profectò & ad multa alia, & ad coitum impedimento eſt: non enim corpora abſque exuperante frigiditate in tantam molem attolli cenſendum eſt, & idcircò ea ſegniora eſſe ad coitum, quàm minùs pinguia, experientia quotidiana palam fit.

Denique eos, qui potionati fuerunt, & non 14.
ſine magna, ac multa difficultate euaſerint, impensè refrigerari neceſſe eſt, quod non verificatur ſolùm quando venena fuerint frigida, ſed etiamſi fuerint naturæ calidæ, imò calidiſſimæ: nam frigida calorem naturalem ſuffocant, & extinguunt, & calida eundem calorem diſſipant, & euaneſcere faciunt: vnde tam qui frigidis, quàm qui calidis venenis potionati fuerint, & ab iis ſeſe non ſine magno negotio vindicauerint, ac tempore longo, habebunt ſecum præſumptionem impotentiæ ex frigiditate à venenis introducta originem habentis. Illud tamen detrectari non poſſet, maiorem impotentiæ præſumptionem facere, vbi homo potionatus fuerit veneno frigido, quam ſi potionatus eſſet calido; eſt enim magis aptum venenum frigidum ex natura ſua ad extinguendum naturalem calorem. Atque ea ratione fit vt Luſitani nonnulli, qui opij vſui aſſuefacere ſe voluerunt, non ſolùm ſteriles, ſed etiam impotentes facti ſint, ita teſtante Garzia ab Horto, *lib. 1. Hiſtor. Arom. cap. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Copulæ impedimentum in Muliere vnicum conſideratum.*

2 *Mulieres non ſecùs ac Viri poſſunt eſſe ſua natura frigidæ.*

3 *Clauſura in Mulieribus non ſolùm fit ab Hymene, ſed ab alia membrana interdum præternaturali.*

4 *Clauſura vteri non eſt ſemper vnius generis.*

5 *Coalitus labiorum vteri impedit coitum, & eſt quid diuerſum ab occluſione à membrana facta.*

6 *Occluſio vteri quandoque à carne præter naturam inibi enata ſit.*

7 *Anguſtia orificij ipſius vuluæ quando ſit iuſta cauſſa diſſolutionis Matrimonij.*

8 *Pudendi muliebris amplitudo an poſſit præbere cauſſam diſſoluendi matrimonium.*

9 *Mentula muliebris quando debeat præbere cauſſam dirimendi matrimonium.*

10 *Vteri exitus quando ſit cauſſa diſſoluendi matrimonium.*

Digitized by Google

11 *Vteri apoſtemata quæ, & quando cauſſam præbeant dirimendi matrimonium.*

12 *Vteri vlcera quæ, & quando diſſoluendi matrimonium cauſſa eſſe poſſint.*

13 *Vteri fluxus duplex, & quinam, ac quando poſſit matrimony diſſolutioni cauſſam præbere.*

14 *Fluxus menſtruus, & fluor muliebris quo modo differant.*

15 *Nimia mulieris pinguedo, an, & quando poſſit dare cauſſam diſſoluendi Matrimonium.*

De impedimento coitus ex parte Mulieris.

QVÆSTIO V.

1. VNicum coitus impedimentum in Muliere agnouerunt Canoniſtæ (nam prætereo impedimentum ab ætate teneriori proueniens; de quo nihil noui dicendum offertur) quibus aſſentitur ex Medicis Hieron. Mercurial. *lib.* 4. *de morb. mul. cap.* 10. de quo tamen miratus ſum, quanam ratione adſtruerit, in Mulieribus non dari morbum in defectu deſiderij coitus; quod quidem vndequaque falſum videtur, cùm ipſa experientia edoceat, vt dixi aliàs,
2. *lib.* 3 *har. Quæſt. Tit.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 31. Mulieres non ſecùs, ac viros, poſſe eſſe à Natura frigidas, non tantùm quia nullo Veneris ſtimulo teneantur, ſed neque vllum ſemen intra ſe generent, cuius ſtimulis ad coitum agantur, quemadmodum de viris euenire palam eſt: & quam mihi cauſſam aſſignabit ſuæ aſſertionis Mercurialis, cur non poſſit in hoc Natura deficere in muliere, vt in viro? & cũ Mercuriali etiam eſſe in eodem errore videntur omnes Canoniſtæ, quorum communis opinio eſt, frigiditatem reddentem coniugem ad coïtum impotentem ſoli viro accidere; niſi eorum dictum ita interpretemur, vt non detur frigiditas impediens mulierem ad patiendum, vt datur in viro impediens illum ad agendum. Et tamen non extrà poſſibilitatẽ eſt, ità frigidas naſci fœminas, vt virum nequaquam admittere poſſint, coarctante ipſa frigiditate muliebria loca. Vnde fortè non benè redarguitur à Sanchez *de Matrimonio lib.* 7. *diſput.* 92. *ſub n.* 1. Anton. *cap. fin. num.* 6. *verſ. hæc doctrina de frig. & Malef.* & ibi, Præpoſ. *num.* 5. *verſ quæro generaliter*, dum refutat eorum opinionem nolentium poſſe in fœmina reperiri frigiditatem, matrimonium dirimentem.

Sed ab Auctoribus nonnullis non ſolùm contrariam cõmuni Canoniſtarum opinionem tenetur, ſed etiam plura ſigna traduntur huius frigiditatis in Muliere; inter quos ea multa diligentia percurrit Vlmus Patauin. *in vtero mul. cap.* 5. vbi nonnulla habet ab aliis non animaduerſa, & oſcitanter prætermiſſa; præcipuè autem, vt hoc obiter dicam, particulam quandam obſeruauit in Mulieris ſuperiori labello, nempè lanuginem quandam, quam ille Gynecomyſtacem, hoc eſt Myſtacem muliebrem, appellat, quam ad dignoſcendam vteri temperiem maximam prærogatiuam habere inculcat, ſed hoc ex abundanti. Prætereà Fœlix Platerus, *lib.* 1. *Obſer. rubric. Ven. extinct. in aliquibus Mulier. tit. in natur. Vener. def.* duas Hiſtorias nobilium fœminarum recenſet, quæ nullo ſenſu in coïtu afficiebantur, nec vnquam ſciuere, quid eſſet ſemen emittere, vnde ambæ ſteriles fuerunt. Verum & de hoc ipſo ſymptomate, nempè de Veneris appetitu extincto in Mulieribus, de eiuſq; cauſſis, & cura verba facit præ aliis, Dan. Sennert. *lib.* 4. *Pract. tractat.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 1. inter quas cauſſas adnumerat deficientiam ſeminis, quæ ſatis per ſe demonſtrat, tales fœminas eſſe ex natura non minùs, ac nonnulli viri ſint, frigidas, nec ideò ad Venerem vllo modo ſtimulari, nec vllo eius deſiderio teneri, & in ſumma eadem ratio perſuadet, ipſa eadem vitia, quæ ſeminis generationem, & Veneris ſtimulum impediunt in viris, habere locum in fœminis; vnde manifeſtè elicitur, verã non eſſe Mercurialis ſententiã, quòd in fœminis non poſſit dari defectus deſiderij coitus; illud tantùm verum eſt aliqua ex parte, non dari in illis impotentiam admittendi coitum, & ſe cum viris commiſcendi (quod nullo modo eadem res eſt) præterquam ex vteri clauſura, quomodocumque fiat vel ex frigiditate coarctante vias, vel ex alia cauſſa membranæ interſepientis; quam ſolam, vt dixi, agnouerunt Canoniſtæ in Muliere pro cauſſa impedimenti copulæ carnalis; & quæ etiam à ſumma frigidirate coarctante loca muliebria euenire poſſet, quod tamen impedimentum, cum ſit difficilis, imò impoſſibilis cognitionis, vt Anton. & Præpoſ. apud Sanchez, *vbi ſuprà*, dicebant, & ſit euentu maximè ratum, in conſideratione non habuerunt Canoniſtæ, qui tamen determinare debuiſſent, an probata vera frigiditate Mulieris, vt in caſibus propoſitis, licet virum admittat, tamen vir cauſam iuſtã habeat, dirimendi matrimonium, credoque eos in partem negatiuam abituros, ſtante quod licet per eam frigiditatem impediatur filiorum procreatio, non impediuntur alia bona ex matrimonio prouenientia: quare non videretur ſequi ex hoc, quod mulieris ſemen ſit ad generationẽ neceſſarium, vbi ſemen non generaret illa ſit incapax matrimonij, vt dicebat ſequi Sanchez, *cit. lib.* 7. *de Matrimon. diſput.* 92. *num.* 9. & tamen ſi matrimonium irritatur, ſi vir ſemen non generet, quid cauſæ eſſe poteſt, quin etiam mulier ſemen non generans irritet matrimonium? ac profectò coniuges fieri vnam carnem non accipient Medici pro eo, quod eſt ſimpliciter coniungi, ſed vtriuſque ſemen per coïtum commiſceri.

Sed circa eam Canoniſtarum opinionem volentium ſolam clauſuram in Muliere eſſe cauſſam impedimenti copulæ carnalis, nonnulla mihi animaduertenda ſunt, quæ aliàs, dum hanc ipſam materiam exagitarem, prætermiſſa fortuitò fuerunt.

Dico ergò primò, quòd inſpectio Mulieris 3.
ad explorandum, an vir ſit impotens ad coëundum; cum ea poteſt ita eſſe certa, vt nullum in ea re dubium interueniat: contra id, quod exiſtimauit Rota *in Rom. Inualiditatis Matrimon.* 1605. *coram Penia*. Nam data anguſtia non naturali ipſius vteri, illicò patebit, virum eſſe impotentem ad cõgrediendum cum tali Muliere.

Dico

Dico ſecundò, quòd coïtus impedimentum conſideratum à Canoniſtis in muliere ob
3. vteri clauſuram, non ſemper eſt ob duritiem, & craſſitiem eius partis, quæ Hymen dicitur, & quæ Eugium à nonnullis nominatur; nam & hæc ipſa pars, licet naturaliter in Virginibus reperiatur, vt contra omnium Anatomicorum præcedentium, ac præcipuè modernorum ſententiam oſtendit Ioan. VVeſling. *in ſuo ſyntagm. Anatom. cap.* 7. cui aſſentiri etiam videtur Neotericus Melchior Lebit. *in libell. de not. Virgin.* tamen aliquando calloſa duritie rigida arietantis Penis impetum illæſa ſuſtinet, vt idem VVeſlingius addit, & tunc fit vnum clauſuræ genus ex durine prædictæ membranæ: ſed aliud genus clauſuræ fit interdum, ſed rarius, ab alia quadam membrana præternaturali, vt etiam Medici omnes fatentur, quæ in paucis quidem reperitur, quia, vt dixi, res præternaturalis eſt: vndè aliqui Medicorum hanc pro ipſo, ac vero Hymene accipientes, seriò contendentes firmarunt, Hymenem in paucis virginibus reperiri, & eſſe quid potiùs morboſum, quàm naturale.

Dico Tertiò, quòd coitus in Muliere aliis
4. quoque ex cauſſis impediri poteſt, quàm ab Hymene, vt deinceps oſtendam; pro nunc verò de vteri occluſione ſermonem inſtituens, ſciendum, eam non eſſe vnius generis, neque ſemper eiuſdem impedimenti, aut periculi; nam fieri poteſt, vt annuimus, à membrana, à carne, & à coalitu labiorum, ſiuè parietum ipſius vteri, vt diligenter proſequitur Moſchio *de morb. mul. cap* 15. *in Harmonia Gynecior. part. poſter* Membrana igitur (loquor autem ſemper hic de membrana præternaturali, non de Hymene) aut erit tenuis, aut craſſa, & carnoſa, aut erit perforata, aut non, aut erit poſita interiùs verſus internum vteri oſculum, aut in medio colli vterini, aut propè os externum: nam hæ omnes differentiæ multùm faciunt ad determinandum, quænam occluſio curabilis ſit, quæ verò incurabilis; item quæ facilè, quæ difficulter, & non ſine aliquo vitæ diſcrimine poſſit curari; ac de his omnibus differentiis videndi vltra recentiores, Celſ. *ſua Med. lib* 7. *cap.* 28. Aetius *Tetrab.* 4. *ſerm.* 4. *c.* 96. Paulus *lib.* 6. *ſua Med. c.* 73. Albucas, *lib.* 2. *cap.* 72. Sed inter recentiores vide quæ affert Franc. Ranchin. *de Morb. Virgin. ſect.* 3. *cap.* 1. Igitur quo craſſior hæc membrana eſt, quò altiùs poſita, quò magis clauſa, & nullo foramine prædita, eò magis incurabilis, imò nullo modo curabilis. Quò tenuior ergò eſt, quò inferiùs poſita, quò magis peruia, eò faciliùs & minori cum periculo curabilis; quæ verò medio modo ſe habet, mediocriter etiam periculo, & curationis difficultati eſt obnoxia. Quoad coitus autem impedimentum, quæ altius poſita eſt, licet faciliùs irruentem Penem excipiat, interdum ob nimiam remotionem ab ore externo, non tam facilè illi cedit, cùm ad eam peruenire, ſi breuior ſit, vix poſſit, atque verſus exteriora diſtenditur, & faciliùs impetum arietantis mẽbri excipit; ſed in priori caſu non impeditur aliquando ſponſus matrimonium conſummare, quia membrum intromittendo in vas, & ſemen eiaculando, licet membrana non diſrumpatur, conſummatur matrimoniũ, vt alias dixi, ita vt ſponſa, etiam non diſrupta ea membrana, concipere poſſit, ſi aliquo, vel plurimis foraminibus ſit peruia; vnde Hippocrates: *Quibus*, inquit, *vteri oſculum occluſum eſt, aut non concipiunt, aut, ſi concipiant, in partu pereunt*: quod tamen non habere ſemper veritatem ipſa experientia edocuit, cùm aliquæ Mulieres hoc impedimentum habentes, & concipientes, in ipſo partus conatu membranam diſruperint, & fœliciter parientes ſeſe ab eo impedimento extricauerint, vt patet in exemplis recenſitis à Schench. *lib.* 4. *Obſ. Tit. de part. genit. mul rubr. de Atret.* & à Ioann. Riol. *lib.* 2. *Anthropograph. cap.* 31. Sed & aliàs Chirurgica manu diſrupta ea membrana in ipſa partus difficultate mulieres ab Orci faucibus liberatæ ſunt, vt eſt geminus caſus apud Zacutum Luſitan. *lib.* 2. *Pract. admir. obſ.* 134. aliumque ſimilem caſum retuli in principio huius tractationis ex Guilhelm. Fabric. *lib.* 1. *Obſ cent* 3. *obſer.* 6. *exempl.* 2. Sed cùm de his alias locutus ſim, ſuperfluum eſt eadem repetere: Itaque conſiderandum præter allata, & aliàs, & de præſenti, an alia impedimenta coitus dari poſſint ex parte mulieris, ac dicendum, plura impedimenta id genus dari poſſe.

Et primò de coalitu labiorũ, vel parietũ vteri aliquid dicendum, de quo etiã ipſe Ariſt. *lib.* 10. *de Hiſt. Anim Tex.* 35. meminit. Hoc vitium diuerſũ quid proculdubio eſt à membrana vterũ occludẽte, vnde Canoniſtæ, qui de membranæ occluſione verba fecerunt, de hoc vteri coalitu nè verbum quidem, quantùm ego obſeruare potui. Hic autem vteri coalitus, vel coaleſcentia, vel ſymphiſis à Natura in aliquibus eſt, vt mox ex Ariſtotele notaui de *Hiſt. Animal.* cui auctoritati aliam ex *lib de Gener. Animal. cap.* 4. addo, & de eo etiam mentionem habent eius curationem docentes Moſchio *de morb. mul. cap* 15 quod eſt *de Atretis, ſiue de mulier. clauſ. in Harmonia Gynec. part poſter.* Auic. *lib* 3 *Can Fen.* 21 *tract* 4 *cap.* 1. Ioann. Hucher. *lib.* 2. *de ſteril. rubric de Anguſtia, & obturat. coll. vter.* Sed & à morbo fieri poſſe talem coalitum plura exempla commonſtrant, non obſtante quòd Scalig *in pradic.* Ariſt. *text.* 35. *de Hiſtor. Anim. lib.* 10 id fieri poſſe neget, ſed magis expertis Medicis eſt credendum. Porrò hic coalitus aliquando medicabilis eſt, aliquando verò nequaquam, tradente eodem Ariſtot. *loc. cit. de Gener. Anim.* imò in nonnullis ſponte ſanatur, in aliis mortem acceſſit, cum aut per vim diſrumperetur, inducta inflammatione, aut diſrumpi non poſſet. Iam verò & à morbo fieri hanc coaleſcentiam dictum, & patet per Hiſtorias recollectas à Schench. *lib.* 4. *Obſer. Tit. de part. Genit. mul. rubr. de Atretis*, & ſignanter per illam, quam ex Benniuenio refert mulieris Gallico morbo laborantis, & vuluam eroſam habentis, quæ ob ſiniſtram curationem in prænominatum coalitum lapſa eſt; vbi & alteram Hiſtoriam habes alterius mulieris, quæ cùm poſt partum medicamentis valdè adſtringentibus eſſet vſa, ita coaleſcere vteri parietes in cauſſa fuit, vt ampliùs virum nullo modo admittere potuerit. Quinetiam Bernard. Gordin. *in Lil. partic.* 3. *cap.* 14. narrabat, mulie- 5.

rem

rem quandam in vulua vulneratam, ac vulnere cicatrizato, vteri coalitu ſecuto, non potuiſſe Venere vti, & eam rem curationem non admittere.

Licet autem Canoniſtæ ex eo quod non fuerint in re Medica valdè verſati, de his impedimentis non habuerint mentionem, credendũ tamen eſt, illos hæc omnia impedimenta ſub illo vno comprehendiſſe, quod ab Hymenis membrana aliquando fieri narrarunt; nobis tamen vnumquodque eorum ab eo diuerſificari ſcimus, multumque periculo, inſanabilitate, & curationis difficultate & exitu differre.

6. Cæterùm impedimentum, quod à carne occludente vteri meatum euenit, non minoris conſiderationis eſſe, quàm quod prouenit à quacumque membrana, certum eſt, niſi quòd circa curationis periculum voluerint pleríque, carnem faciliùs amoueri, quàm membranam, cùm tamen Moſchio *cit. lib. de morb. mul. cap.* 10. contrarium omninò aſſerat; illi timent nimium membranæ ſenſum, hic hæmorragiam, & carnis renaſcentiam; ſed hoc determinandum cenſeo iuxta qualitatem, ſubſtantiam, poſitum, & alias conditiones membranæ, aut carnis; nam quis non videt, tenuem membranam, neruis denudatam, & commodo loco poſitam faciliùs, ac tutiùs remoueri poſſe, quàm carnem duram, ac venis refertam, & altiùs ſitam? Sed ſi ſimpliciter interrogetur, vtrum ſimplex caro, aut ſimplex membrana ſit faciliùs, ac tutiùs amouibilis, ego quidem Moſchij ſententiæ adhærerem, maxime quia magis præter naturam videtur excreſcens caro in vteri collo, quàm membrana.

7. Prædicta prætereà impedimenta in ipſo vteri collo vt plurimum fiunt, quod ſequitur reſpicit foramen ipſius vuluæ, & eſt ipſius anguſtia, quæ aliquando tanta eſt, vt impediat Penis etiam mediocris intromiſſionem, cuius anguſtiæ exemplum habemus apud Nicol. *Serm. 7. tract. 3. cap. 31. Cognoui*, inquit, *Puellam quindecim annorum aſpectu pulchram, cuius foramen vulua erat in quantitate vnius parui denary.* Et Reald. Columb. *ſua Anatom. lib.* 15 teſtatur Mulierculam quandam Hermaphroditam ita anguſtum habuiſſe vuluæ orificium, vt minimi digiti apicem vix admitteret. Scaliger quoque relatus à Schench. *vbi ſuprà in comm. lib.* 10. *de Hiſtor. Animal text.* 35. refert, notam ſibi fuiſſe Mulierem quandam ex inceſto natam concubitu, quæ aditu carebat ad coitum accommodato, nam perpuſillo, perque anguſto foramine ad vrinæ vix vſum peruium habebat inguen. Hæc igitur tam excedens anguſtia orificij ipſius vuluæ quandocunque in aliqua ſponſa ſe prodeat, multò fortè magis, quàm ſuprà relata impedimenta poſſet dare cauſſam diſſolutioni Matrimonij, non expectata vllo temporis ſpatio: nam licet à Medicis nonnulla ad dilatandas tam anguſtas vuluæ vias proponantur, inter quos vide, ſi libet, Franc. Ranchin. *de morb Virg. ſect.* 3. *c.* 2. tamen vt Ioan. Hucher, *de ſterilit. lib.* 2. *in propria rubr. de Anguſt. ceruic. pudendi.* dicebat, opera, & oleo in eo opere Medicus abutitur, cùm talis anguſtia præternaturalis incurabilis ferè ſit. Tota autem ſpes curationis ſita eſt in applicatione remediorum emollientium, ac relaxantium, poſt quorum diuturnum vſum, leni, ac blando coitu tentandum opus, ſin minùs ſuccedat ex voto, intrudenda iubent Doctores peſſaria ab initio quidem minora, ſenſimque eorum molem eſſe augendam, quouſque orificium dilatetur, & virile membrum admittat, ſed hæc in teneriori ætate vix aliquid opis afferrent, nam in annoſiori incaſſum omnia tentarentur: ſed neque in ætate teneriori multum temporis in cura inſumendum eſſet, nam niſi ipſa cura benè procederet quodam determinato tempore, vt per bimeſtre, aut trimeſtre ſpatium, fruſtrà diuturnior terminus expectaretur, quin ex mea ſententia matrimonium diſſolui ſaltem ad ſummum poſt anni dimidium poſſet, occaleſcentibus in dies ipſis partibus, & ad dilatationem ineptioribus factis.

Contrarius huic affectus eſt vuluæ amplitudo, qui non videretur poſſe vllum impedimentum præbere copulæ carnali, cùm tamen non ſit ab omni culpa immunis, maximè ſi vir exili membro dotaretur, tunc enim omnis copulæ carnalis delectatio ceſſaret, quin, inquam ego, in cauſſa eſſe poteſt, nè vir ob auerſionem, & ob cuiuſcunque delectationis abſentiam, membrum arrigere poſſet, quibus addo, quòd poſſet etiam impedire ne ſponſam deuirginare poſſet diſrumpendo ſignaculum Virginitatis quodcumque tandem illud ſit. Hoc tamen vitium emendari non magno negotio poteſt, cùm quotidiana experientia doceat, muliebre pudendum magnoperè in partu, ac frequenter dilatatum, ex ſe ipſo, vel ex Artis præſidiis non ſolùm ad priſtinam, & naturalem anguſtiam, ſed ad maiorem reduci; quin Mulieres nonnullæ, huius adſtrictionis recuperandæ à partu nimis ſtudioſæ, cum maximè adſtringentibus medicamentis intemperanter vſæ fuiſſent, in tantam vuluæ anguſtiam lapſæ ſunt, vt non potuerint in futurum virum admittere, vt ex caſu patet ſuperiùs ex Beniuenio relato, & alio relato à Schenchio ex Mercurial. *lib.* 4 *de morb. mul. c.* 4. vndè cum ad hoc impedimentum, qualecumque ſit, præſto ſint, & ad manus remedia, non fruſtrà adhiberi ſolita, nullus dubitationi locus relinquitur. Quãobrem miratus ſum quod Fortun. Fidel. *lib.* 2. *de Relat. Medic. cap.* 2. voluerit, hoc vitium, ſi à natura ſit, eſſe incurabile; Hipp. *in lib. de ſteril.* auctoritatem producens, vbi Hippocrates fatetur quidem non concipere mulierem, ſi vteri magis quam conueniat, hiarint, ſed non dicit eſſe ſine remedio.

8.

Verum enimuerò præter ſuperiora copulæ impedimenta, quæ quidem coincidunt cum clauſura, & arctatione vteri; alia nonnulla non minimi momenti obſeruari poſſunt: & primò ſcimus in muliebri vtero particulam quandam 9.
reperiri, quę Clytoris, Tentigo, Nympha, Mentula, aut virga muliebris, & Cauda (vnde fœminæ caudatæ) nominatur, proportione reſpondens membro virili, nam & ſuos muſculos, & neruulos habet, & alias interdum particulas, etiam ipſam glandem præputio obtectam, qualem ipſa Mentula virilis habet: hæc ergò pars in nonnullis Mulieribus ita excreſcit, vt coitum vndequaque impediat, non

potente

pntente vulua ob eius obſtaculum Penem admittere, quod non mndò euenir cùm ex ſe, ad Venerem muliere irritata, excreſcit, ſed etiam abſque illa intumeſcentia, licet multò magis cum erecta indutatur, vt nnnnullis euenire ipſa experientia docuit, & teſtantur etiam Practici Ioann. Hucher. *lib. 2. de ſterilit. in propria rubrica de Clitorid.* Daniel Sennert. *lib. 4. Pract. par. 1. cap. 2.* Quod iu tantum veritatem babet, vt quædam fœminæ ea patticula dotatæ alias fœminas calcare, & cum illis coïtu delectari conſueuerint, vnde hoc vitium à Moſchion. *de morb. mul. cap 18. in Harmon. Gynec par poſter.* vocatum eſt, *Symptoma turpitudinis*. Tametſi verò impedimentum boc non omnino ſit incurabile, nnn caret tamen multa difficultate, & periculo, quod vt plurimum verificatur, nam interdum nulln modo eſt curabile, vt patet exemplis, & habemus apud Fœlic. Plater. *lib. 1. obſer.* telatam etiam à Schench. *loc. cit.* Hiſtoriam cuiuſdam Mattonæ huiuſmodi Clitoris exigui excreſcentia moleſtatæ, quam cum Platerus curandam ſuſcepiſſer, ab incepto deſiſtendum illi fuit ob imminens magnorum ſymptomatum periculum. Itaquè quandocunque ſimilis nobis caſus offeratur, videant Canoniſtæ quid ſit determinandum, nam ex re ipſa patet, matrimnnium cum tali impedimento validum eſſe unn poſſe, præſertim ſi amouibile non ſit. Quanam autem ratione amoueri poſſit docet ex vetuſtioribus Aëtius *libro 4. ſerm. 4. capite* 103. & nonnulli etiam Recentiorum.

10\. Sed & vteri exitum, qui non adeò infrequenter miſeliss Mulieres exercet, coïtum omninò impedire palam eſt, niſi ad locum ſuum teducatur: nam aliquando ita deſcendit extrà vuluam, vt ad dimidium coxarum, & aliquando ad genua vſque peruenìat; licet autem hoc tariùs eueniat, vt tantoperè ſotas emineat, tamen quomodocunque foras ſe prodat (nam aliquando velut ouum in ipſius vuluæ orificio tantùm prominet) ſemper coïtum impedire non eſt dubium, quouſque in eo ſitu manet. Et profectò conſiderabile maximè eſt hoc impedimentum præcipuè in Mulieribus ætate prouectioribus, in quibus morbus hic non ſolùm difficillimè curam admittit, ſed ſi quando curetur, facili negotio teuertitur, in Iuuenculis autem ſi citò adiutrices manus adhibeantur, curationem faciliùs admittit, ſi verò curatio negligentia prætereatur, difficilint multò euadit.

Sed in ſenioribus quoque Recentiorum Medicorum induſtria curationem fœlici cum ſucceſſu mollta eſt, niſi quid maius obſtet, dico vbi ſimpliciter vterus fotas proſiliat abſque eo quod rumore, Apoſtemate, inflammatione, viceribus, aut alio quocunque morbo eius reſtitutionem impediente moleſterut. Ea autem cura fit, vtern ad locum ſuum ea diligentia impùlſo, quam deſiderat Ambroſ. Paræus *ſua Chirurg lib. 23. cap. 41.* peſſaria quædam cætea, vel ex ſubere intrò in vterum immittuntur, ita vt vteri, hoc eſt corporis ipſius vteri cauitate excipiantur; quæ peſſaria innoxiè, & abſque vllo vel coïtus, vel conceptionis impedimentò geſtantur, nunquam tamen temouenda. De hac curatione præ cæreris videndus Franc. Rouſſet *de Part. Cæſar. ſect. 6. cap 3. & ſeqq.* Sed etiam abſque huiuſmodi Peſſariorum vſu, vbi Mulier poſſit pro libitu ad ſuum locum vterum reponere, non prohibetur vitum admittere, & concipere, Fœlix Plater. *ſua Pract. lib. 1. Tract. 3. c. 2.* Itaque coëundi impedimentum viget tantùm cum temere in ſuum locum vterus non poteſt, ita vt aliquando corrumpatur, & niſi abſcindatur, totum corpus corrumpit, & hominem perimit: abſciudi autem poſſe abſque vitæ diſpendio docet idem Rouſſet. *loc. cit.* qui etiam experientias nonnullas adducit, quod mirum videri non debet, ſi iu Brutis vterus penitus abſciuditur abſque vllo vitæ diſcrimine, vt ipſe Rouſſet. teſtatur *ibid ſect. 5. cap. 1.* Sed num ſufficiens erit hoc vitium ad Matrimonij non conſummati diſſolutionem? hoc non haberet dubium quandocumque vel ex ſe, vel ex Artis induſtria poſſet vllo modo vterus in ſuum locum reponi, & tunc eſſet expectandum conueniens tempus, in quo Mulier ea præſidia experiretur, quæ à morbo requiruntur, quibus ſi fruſtrà vſa iam eſſet, & de ſanatione nulla ſpes remaneret, non eſſet dubio locus, quòd Matrimonium non conſummatum eſſet dirimendum.

Verùm adhuc pleriſque aliis morbis vterus moleſtatur, qui copulæ carnali impedimentum præbent, vt ſunt Apoſtemata omnia ipſius Matricis, quæ maximè collum ipſius occupant; & licet non omnia ſint eiuſdem naturæ, quia neque omnia ab eodem humore dependentiam habent, neque omnia vnius conditionis ſunt, omnia tamen coïtum impedire poſſunt, & omnia ſecum babent maximam curationis difficultatem; ea tamen incurabilia omninò ſunt, quæ dura, ſcirroſa, & canceroſa exiſtunt; babent enim hæc talem repugnantiam curationis, vt ea non curare meliùs ſit, nam ſi curentur, citiùs mulieres interimunt, iuxtà Hippocr. *lib. 5. Aphor.* ſententiam, cum de cancris occultis verba facit. Cùm igitur hæc talis naturæ Apoſtemata ceruicem etiam vteri obſident, mulieres vitum admittere nequaquam poſſunt, & cum ſint extra omnem ſpem ſanationis, viderentur ſecundùm Canoniſtarum decreta præbere ea iuſtam cauſſam diſſoluendi Matrimonium, vbi illud conſummare non permiſerint. 11.

Eadem conſideratio de vteri vlceribus haberi poteſt, quæ quidem omnia prauæ naturæ ſunt, & difficillimæ, nè impoſſibilis, dicam, curationis, ob ipſam vteri naturam; ſed ſi quando cacocthiam, hoc eſt malignitatem induerint, quam plerumque induunt, & canceroſa euadunt, certum eſt non niſi ex miraculo curari poſſe, habentque eandem curationis repugnantiam, imò fortè multò maiorem, quam habent ipſa Carcinomata, aut Apoſtemata canceroſa; vnde eadem quoque ratione de his determinandum, quandocunque ipſam vteri ceruicem, vel collum obſederint; non poſſunt enim mulieres præ dolore vitum admittere, & ſi poſſent, quis hominum eſt, qui cum huiuſmodi muliere coire in animum inducat ſuum? nam non modò omni coitus delectamento hominem priuari oporteret, ſed etiam miroris

in modum inquinari, ac non aſpernendo morbo infici. Multò maiorem ergo cauſſam ad Matrimonium dirimendum, vel ad diuortium faciendum darent huiuſmodi vlcera, quam dare diximus Apoſtemata Canceroſa, ſi modo in principio Matrimonij, imò, inquam antè conſummatum Matrimonium mulier his vlceribus detinebatur.

13. Duplicem prætereà fluxum Mulieres patiuntur, quorum licet neuter poſſit eſſe impedimento ipſis Mulieribus, ne viros admittant, arcent tamen à coïtu viros ipſos ex eo, quòd nullam ex coïtu delectationem percipere poſſint, quin potiùs ab erectione, & ſtimulo ad Venerem prohiberi ob fœtidam illam colluuiem facilè poſſunt: nam ob hæc, aut ſimilia vitia, ſunt qui adeò abhorrent cum huiuſmodi Mulieribus ſe commiſcere, vt nullo modo membrum attigere poſſint. Eſt igitur alter ex his fluxus ſanguineus, vel materiæ ſanguinolentæ ab vtero perennis, ac nunquam deſinens, qualem patiebatur Hemorroïſſa, de qua Matthæus *in ſuo Euang. cap.* 9. & Marc. *cap.* 5. Lucas *cap.* 7. Alter verò eſt fluxus albus, & ipſe quoque perennis, & indeſinens, qualem patiebatur Boëthi vxor, de qua Galen. *in lib. de Præcognitione ad Poſthum. cap.* 8. Vterque autem fluxus adeò interdum ſuperfluit, vt Mulieres præcinctæ perpetuò incedere cogantur, ac ne ſic quidem ob illius colluuiei copiam ſibi cauere poſſint, ne ſe coinquinent, aut nè velut è perenni fonte illud vel ſanguinis, vel materiæ ſanguineæ, vel ſeroſæ, vel pituitoſæ profluuium emanet, quin & lineos pannos indeſinenter commutare coguntur. Tam verò abominabile vitium hoc eſt, vt ſic affectæ Mulieres non ſecùs ac Leproſi à cœtu cæterorum hominum arcerentur, vt notat ex Albucaſi Gulielm. Ader. *in lib. de Ægrot. & morb. Euang. part.* 1. *enarrat.* 12. Itaque cùm huiuſmodi fluxus ſemper ſit curatu difficilis, cùm verò altas radices emiſit, & in Mulieribus ſenioribus ſit omninò incurabilis, certè vbi vir reclamaret, & matrimonij adhuc non conſummati irritationem alterutram ob cauſſam, aut diuortium, aut tori ſeparationem peteret, iuſtam ſuæ petitionis cauſſam haberet, vndè eo caſu Canoniſtæ, ad quos pertinet, eam rem ſecundùm Ius determinabunt.

14. Duo tamen hic pro iiſdem Canoniſtis animaduertenda veniunt, primum quòd omninò inter ſe differunt fluxus Menſtruorum immodicus, & fluor muliebris; ita vt quæ in illo procedunt, in hoc non habeant locum: fluxus enim menſtruus, eſt fluxus ſemper procedens, vel ſaltem vt plurimum à ſupernis partibus, non ab vtero, materiæ ſanguineæ, imò ſanguinis ipſius, qui vel ob admixtionem bilis, & acutiem illi à bile communicatam, vel ob ſeroſitatem, ex qua ſanguis tenuior, & fluxibilior redditus ſit, foras copioſiùs effluit. Fluor autem muliebris eſt euacuatio materiæ crudæ, & aliquando virulentæ à vaſis ſpermaticis, & ab ipſo vtero foras progrediens. Differunt prætereà commemorati fluxus, nam Menſtruorum fluxus non ita extra ſpem eſt, quia ex ſe procedente ætate ceſſat, nec perpetuo moleſtat, ſed irritatur, & creſcit appropinquante tempore ipſius fluxus menſtrui, qui ſingulis menſibus apparet. At fluor muliebris inueteratus nullo modo curabilis eſt, niſi virtute diuina, vt factum eſt in Hæmorroiſſa Euangelica, & rectè quidem dicebat Næuius apud Scholzium *conſil.* 345. fluxus hic confirmatus vix in poſterum ſupprimi poterit, & licet poſſit, tamen Hepate refrigerato præſens Tabis, Cachexiæ, aut Hydropis adeſt periculum, vt de neceſſitate ſecutum fuiſſet in ipſa Hæmorroiſſa, niſi ope diuina ſanata fuiſſet; vnde licet in ipſo Euangelio addatur, illam multum perpeſſam fuiſſe à compluribus Medicis, & omnia ſua erogaſſe, nec quicquam profeciſſe, tamen ob impoſſibilitatem curationis per opem humanam, Medici excuſatione digni erant, vt percurrit idem Gulielm. Ader. *loc. cit.* Medicus enim non tenetur, nec debet eorum, qui à morbo victi ſunt, curam aggredi, monente præceptore omnium maximo Hippocrate.

Secundò, animaduertendum eſt, vtrumque fluxum poſſe eſſe virulentia concomitatum, ſed cùm abſque virulentia ſunt, minori periculo exponitur concumbens cum muliere fluore albo detenta, quàm cum detenta fluore menſtruo: nam, vt dixi, fluor albus eſt fluxus materiarum crudarum, quæ cum qualitate ſint frigidæ, habent minorem nocendi actiuitatem; contra autem fluxus menſtruus pendet vt plurimum à materia calida, & ſic faciliùs poteſt inficere concumbentem, quod quotidiana experientia veritatem habere commonſtrat, cùm paſſim videamus viros cum menſtruatis ſe commiſcentes facilè infici, & vix, ac ne vix quidem Gonorrhæam enitare. At contra eſt ſi in vtroque fluxu adſit virulentia; nam in fluxu menſtruo ſanguis poteſt virulentiam aliquantiſper infringere, cùm ex ſui natura benignioris conditionis exiſtat. At in fluore muliebri materia fluens, licet ex ſua natura frigida, eſt toto genere præter naturam, vnde ipſi Naturæ multò magis infeſta redditur, vbi calorem conceperit, & acris, & ſalſuginoſa euaſerit, ita vt faciliùs concumbentem inficere ſit apta. Itaque magis iuſtam querelam porrigeret vir, qui vxorem ſortitus eſſet albo fluore virulento infectam, quàm qui vxorem haberet Menſtruali fluxu etiam virulento laborantem, prætetquam quod hic fluxus aliquando reſiſtat inter vnũ, & alium menſem, ille verò nunquam.

Omnibus tamen iam enarratis impedimentis addi debet illud, quod ex nimia ventris luxuriantis pinguedine prouenit; nam hanc ipſam cauſſam poſſe omninò impedire coniunctionem viri cum muliere certum eſt, cùm muliebre pudendum adeò ob exuberantem Abdominis molem ſe retrahat, & occultatur, vt vir nullo modo poſſit ad illud ſuo membro peruenire, in quo caſo, cùm nullum remedium in promptu ſit ad extenuandam Mulierem (nam vt plurimum huiuſmodi remedia fruſtra in vſum protrahuntur, vel non ſine euidenti vitæ periculo ſuum effectum ſortiuntur, vt alias dixi) certè erit, vt crederem, locus ad matrimonium non conſummatum inualidandum: non enim exiſtimo Mulierem teneri ad ſe Medicæ curæ ſubiiciendam, ſtante incertitudine, & periculo euentus; licet verò 15.

alias

Digitized by Google

aliàs animaduerterim, hoc impedimentum amoueri poſſe, vel reſarciri mutatione modi coëundi, celebrando nimirum coitum poſtica Venere, quod non induceret peccatum, quia fieret ex legitima cauſſa, & tunc non eſſet diſſoluendum matrimonium; tamen primò non in omnibus, ſed in aliquibus tantum id habet locum: ſecundo decidendum à Canoniſtiaeſſet, vtrum vir cogi deberet ad celebrandum coïtum, & matrimonium conſummandum prædicto modo, quia vbi cogi non poſſet, iam matrimonium ex iuſta cauſſa eſſet diſſolnendum: ac tertiò denique, timendum eſſet vitæ ipſius mulieris, & Prolis naſcituræ ex eo, quod, veluti aliàs adnotaui, Concepti eo coëundi modo naturalem ſitum in naſcendo non ſeruant, imò tam fœtus, quàm Mater aliis non contemnendis incommodis ea de cauſſa ſubiiciuntur.

SVMMARIVM.

1 *Penis breuitas quando impediat generationem.*
2 *Penis nimia longitudo an, & quando generationem impediat.*
3 *Penis tortuoſitas quando impediat generationem.*
4 *Glans imperforata an, & quando generationi obſtet.*
5 *Glande imperforata ſi quis ſit, & foramen ſit in radice virgæ, an poſſit matrimonium contrahere.*
6 *Glandis occluſio à morbo quæ incommoda habeat.*
7 *Teſtium ſitus mutatus an celtum, aut generationem impediat.*
8 *Teſtes nimis parui an, & quando frigiditatem naturalem atteſtari poſſint.*
9 *Teſtium magnitudo excedens an, & quando generationi impedimento eſſe poſſit.*
10 *Teſtium carentia generationem omninò impedit.*
11 *Herniæ quæ generationem impediant.*
12 *Varices an impediant generationem.*
13 *Sectio Venarum poſt Aures an faciat infœcunditatem.*
14 *Caruncula in meatu vrinario quednam impedimentum afferant in coitu, & in generatione.*
15 *Nimia pinguedo an, & quando impediat coitum, & generationem.*

De impedimento generandi ex parte viri.

QVÆSTIO VI.

Omnia impedimenta, quæ remorantur copulam carnalem ex parte viri, remorantur etiam omni procul dubio generationem, cùm impoſſibile ſit, fœminam poſſe ex viro concipere abſque eo quod cum viro per membra generationis ſecundùm Naturæ inſtitutum copuletur, ac fabulæ, ſomnia, ac mera mendacia ſunt quæcunque iactantur de conceptione facta ex ſemine virili in balneo relicto, vel ex eius effuſione extrà, licet propè vaſa muliebria, aliæque nugæ his non abſimiles, quas aliàs vt in via Naturæ euentu impoſſibiles ſatis ſuperque eluſimus, ac confutauimus, & quarum nulla ratio habenda, etiam ſi verè vidiſſe ſe caſentur, vt ex Iureconſultis teſtatur Giouagnon. *libro 1. conſil. ſexto numero....* qui prudenter ex Medicorum decretis illud addit, non poſſe nimirum mulierem concipere, nec vir generare, niſi per Penis intromiſſionem, & ſeminis eiaculationem in vterum. Reſtat, vt de aliquibus impedimentis loquamur, quæ generationi obſunt ex parte viri, illamque etiam coïtu naturaliter ſecuto irritam reddunt, quorum cùm alia ſint apparentia, & tamen dubium in ea ſe excitare poſſint, & alia non ſint apparentia, quæ multò magis dubitandi anſam præbere ſoleant, quia requirunt altiorem indaginem, alia denique tantoperè perſpicua ſint, vt nulli dubio locum relinquant, relictis his, quæ ad ſecundam claſſem ſpectant, de prioribus, & poſterioribus breuiter verba faciam.

Inter impedimenta autem apparentia primum ſibi vendicant locum ea, quæ dixi procedere ab impedimento coïtus, quibus ſuccedunt impedimenta, quæ ex breuitate nimia, aut nimia longitudine Penis prouenire dicuntur. Quoad breuitatem ergo concordant omnes Medici, eam ob id impedire generationem, quia non poteſt ſemen ad interna vteri peruenire, ſicque non poteſt ab vtero excipi, ſed ex pudendo, ſpiritibus euaneſcentibus, citiſſimè elabitur, Mercat. *lib. 3. de ſterilit. & pragn. aff. cap. 2.* Nec reliquerunt admonere alij non infimæ, imò maximè auctoritatis Medici vetuſtiores, Auic. *lib. tertio, Can. Fen. 20 tract. 1. cap. 15.* Sauonar. *in Pract. Magn. tract. 6. cap. 20 rubr. 16.* Hucher. *lib. 1. de ſterilit. rubr. de Colis paruitate*, idemque ex Iuriſperitia firmat Giouagnon. *loc. cit.* ac certum quidem eſt non eſſe huiuſmodi impedimentum tam leue, quin poſſit facere aliquam præſumptionem impotentiæ generandi ex parte viri, præcipuè ſi cum aliis præſumptionibus iungeretur, vt ſi conſtaret, virum eſſe naturæ frigidioris aut ob naturale temperamentum, aut ob ætatem grandiorem, aut ob morbum aliquem præſentem; aut prægreſſum magnum dumtaxat, & longum. Hæc enim cùm abſque dubio indicent calorem natiuum diminutum, iuncta virgæ breuitate, vrgentiorem præſumptionem facerent impotentiæ generandi, & immedicabilis ſterilitatis. Vbi tamen virtus adeſſet valida, calor vegetus, ætas florens, & cætera conſpirarent, poſſet præſumi etiam expulſiua valida, ita vt non obſtante virgæ breuitate, poſſit cum vehementia ſemen eiaculari, & illud ad vſque internum vteri oſculum impingere, maximè ſi cum vxore eiuſdem ætatis, ac roboris res ageretur, nam tunc etiam ex parte fœminæ præſupponi debet vteri attractiua valida, nam ipſe vterus ſeminis virilis auidior ad pudendum vſque obuiam ei prouoluitur, & ſic in eo caſu non obſtante virgæ breuitate ſubſequi poſſet generatio, vt aliquando factum eſſe exempla docent ab Auctoribus adducta, nec mihi deeſt propria

propria experientia eum virum Illuſtriſſimum me conſulentem, an cum membri breuitate, quam ipſius membri obtruncatione ob Gallicam item ipſi membro infeſtam acquiſierat, poſſet ducta vxore prolem ſuſcipere, hortatus ſum, vt duceret, quia ſponſa erat ætatis florentis, viribus integerrimis, optimæque temperaturæ, ac pulchritudinis inſignis, qua ducta plures liberos vtriuſque ſexus ſanos, ac robuſtos ſuſcepit.

2. Verum neque illud generandi impedimentum paruifaciendum, quod ex nimia membri virilis longitudine prouenire poteſt: nam communiter Medici omnes ſecuti opinionem Ariſtot. *libro primo de Generat. Animal. capite ſexto*, vel potiùs ex propria ſententia rationi innixa firmant, viros valdè longa virga inſignes, inſœcundos eſſe; ea potiſſimum de cauſſa, quoniam ob excedentem ductus longitudinem ſemen in media via refrigeratur, ſpiritibuſque orbatur, ita Auicen. *lib.* 3. *Fen.* 20. *tract.* 2. *capite quadrageſimoquarto*, Sauonarol. *Pract. Magn. cap* 20. *rubr.* 12. Pedemont. *in ſupplem Pract. ſumm.* 3 *par.* 4. *diſtinct.* 1. *c.* 18. Mercat. *lib.* 3. *de ſterilit. & pragn. aff. cap.* 2. quam tamen opinionem nullam habere veritatem credunt alij, Fortun. Fidel *lib.* 3. *de Relat. Med. capite ſecundo rubr.* 1. Ioann. Huchet. *de ſterilit. rubr. de Magnit. Penis.* In hoc tamen caſu conſiderãdum eſt generandi impedimentum reſpectu mulieris ob hanc ipſam cauſſam, & reſpectu viri: nam generatio impediri poteſt a longitudine membri virilis reſpectu mulieris ex eo, quod in vterum hoc eſt in eius internum oſculum impingens dolorem excitando, ſeminis profuſionem, & delectationem remoraretur, imò in totum adimeret, præter nonnulla alia non contemnenda ſymptomata, quæ excitare poſſet; cum autem in hoc caſu facile remedium præſto ſit, & in viri voluntate poſitum, ſi cautè, & ſuauiter agat, non poterit membri longitudo quantum eſt ex hoc culpari; ſed ſi reſpiciamus ſimplicem per ſe membri longitudinem poterit abſque dubio interdum eſſe impedimento generationi, nimium quando cum ea obſeruatur naturalis debilitas, & flacciditas ipſius membri, ita vt non magnoperè obdureſcat in erectione, nec in ea ad conueniens tempus perſeueret, & tunc, & eo caſo iudicandum, membrum huiuſmodi eſſe infœcundum: quòd ſi cum longitudine coniungatur maximus eiuſdem membri vigor, quod facilis, ac perdurans, atque intenta erectio commonſtrabit, inane videtur aſſerere, ob eius longitudinem ſemine frigefacto non eſſe aptum ad generationem; Itaque præſumptio impotentiæ generandi in primo caſu habebit locum, eſt enim tale impedimentum certum, & apparens, & abſque vllo remedio.

3. De Penis tortuoſitate iam verba feci commonſtrans, quandonam impediat coitum, quia ſimul impedit generationem, atque oſtendi quandonam recipiat curationem; nam tunc remoto impedimento coëundi, remouetur ſimul impedimentum generandi, quamobrem nihil eſt, quod iam dictis addere debeã: quemadmodum nec aliquid adijciendum, recurrit præter ea, quæ tunc attuli circa Penis obliquitatem, & diſtorſionem, eadem enim locum habent in his, quæ habentur in tortuoſitate: quomodo verò hi affectus differant itidem dictum fuit.

Sequitur, vt de Penis imperforatione loquamur; naſcuntur enim aliqui (licet etiam à morbo hoc vitium aliquãdo ſit) glande imperforata, cum qua homo viuere abſque dubio ad plures dies non poteſt, vt patet in iis, qui ſic naſcuntur, neque à Natura alio foramine ad vrinam expellendam prouiſi ſunt: ſed in nonnullis prouida Natura vrinæ ac ſemini aliam viam parauit, nempe in ipſo membro ſub glande, non tamen ſemper eodem loco: nam in aliquibus huiuſmodi foramen ſe prodit immediatè ſub glande, in aliis inferiùs hoc eſt in medio Pene à parte inferna, in aliis autem ad ipſius Penis radicem, ita vt Teſtibus in ſuperiorem partem retractis videantur à longè, & Maris ſimul genitale, & fœminæ ſortiri, vt notauit Ariſtot. *lib* 4. *de Gen. Animal. cap.* 4. vocatur autem hoc vitium Phymoſis, vt ex Celſo, *lib.* 7 *ſuæ Med. cap.* 25. dicunt aliqui, licet non id vitium ſit apud illum Phymoſis, ſed occluſio Glandis à præputio ita vt aperiri non poſſit. Conueniunt autem Doctores, quòd quandocunque foramen virgæ in ſuo naturali loco non apparet, impediatur omninò generatio: & rationem afferũt euidentẽ, quæ ea eſt, quia non poteſt ſemen rectà ad vteri internum oſculum peruenire, ſed ad latera, vel ad poſteriorem parietem effunditur, quin addam ego, ipſa Penis Glans ad id impedimento eſt; etiamſi ergo vterus inſigni attractione donetur, & virile ſemen attrahendi auidiſſimus, tamen ob illud ipſum impedimentum non antè illud attrahere poteſt, quàm ſpiritus euaneſcant, & ſemen refrigeretur; vnde ſemen omninò, & vndequaque inſœcundum euadit. Sed non ſemper hæc eo modo eueniunt, quia vbi foramen, per quod ſemen emittitur, non multùm diſtet ab ipſa glande, non magno negotio ſuccedit generatio, & ego prætéritis hiſce diebus Dionyſium quendam Aurificem tractaui (qui ex totali ſuppreſſione vrinæ à Renum calculo deceſſit) habitus eucrati, ac ſanguinei temperamenti, cui glans imperforata cum eſſet, foramen, per quod ſemen, & vrinam reddebat ſub Glandis corona ſortitus erat, plures tamen filios ex vxore generauit, quorum nonnulli adhuc ſuperſunt mihi ſatis noti. Verum enimuerò quantò orificium hoc diſtat à glande, tantò maius impedimentum generationi affert, quòd ſi in radice ſit, non remanet dubio locus, quòd generatio in totum impediatur, nam impoſſibile eſt ſemen intrà vterum recipi poſſe, 4.

5. in quo caſu dubium inſurgeret, an talis vir poſſet matrimonium conſummare, quia cum non poſſit intra vterum ſeminare, ſed ſemen neceſſariò extra vteri labia excidat, deficit hæc matrimonij cõſummatio à præcipua conditione, cum non ſatis ſit ad conſummandum matrimonium vas fœmineum penetrare, ſed requiratur de neceſſitate, vt virile ſemen vas ſponſæ ſubintret, vt dicit Sanchez *de Matrimonio, libro ſecundo, diſputatione vigeſimaprima, num.* 5. Decidendum ergo, an

matrimo

matrimonium cum huiuſmodi vitio contractum ſit nullum, & irritari illicò debeat, cùm conſtet, vitium hoc ſine remedio eſſe: nam etiam ſi plures Auctores eius curationem tradant; tamen curationem non admittit, & etiam ſi admitteret, certum eſt eam præſentaneo periculo non vacare, & irritam omninò eſſe. Diſtingui tamen nonnulli Doctores in hoc caſu maluerunt; in eo enim vitio, in quo foraminis veſtigium in ipſa glande apparet, & foramen apertum non eſt tam infernè poſitum, curam vtcunque tentandam perſuadent: at verò in his, in quibus nullum naturalis foraminis apparet veſtigium, & præternaturale foramen eſt in infima parte Penis propè Teſtes, fruſtrà omninò curam tentari firmant, & ſi tentaretur, non ſine funeſto exitu tentaretur. Satiùs autem eſt in quocunque huiuſmodi vitio ab omni cura abſtinere, cùm ex voto ſuccedere non poſſit.

Sed caſus eſt apud Fœlicem Platerum *lib 3. Obſ. Tit. In mictione*, vbi narratur, quòd quidam Capitaneus præter foramen in glandis media regione anteriore ſede ſecundùm naturam formatum, aliud quoque ſubtus circa Glandis radicem, & præputij exortum ab ortu habuit, per quod micturus vrina deorſum ferebatur, itant, niſi caueret, ſe commacularet: additque; atque vti mihi fatebatur, ſemen quoque emittebatur. Rarior hic caſus eſt, ſed in eo hominem potentiam generationis amittere teſtatur eiuſdem caſus exitus; nam cum prædictus vir Platerum conſuleret, an hoc impedimentũ obſtaret procreationi filiorum, eo quod vxorem ducere deſtinaret, & ab ipſo Platero reſponſum accepiſſet, obſtare, vxore tamen hoc non obſtante ducta, filios nunquam ſuſcepit, imò ab vxore ſe ſeparauit, cùm neque in coëundo debito ſatisfaceret.

Non habet tantam ſanationis repugnantiam glandis occluſio, ſeu imperforatio, de qua ſuprà ex Celſo *lib. 7 cap. 25.* fit enim cum glans præputio detegi non poteſt, quod malum ſcortatoribus familiare eſſe, & difficulter ſanari teſtatur Guillelm. Fabrit. *ſuar. obſ. cent. 5. lib. 2. obſer. 17.* & vocatur propriè Phymoſis; fitque interdum ex vlcere in ipſo foramine iam perpeſſo, quod in cauſſa fuerit, vt ipſius Glandis parietes coaluerint, vnde meatus omninò occluſus remanſerit.

Hoc vitium, ſi eò proceſſit, vt vlteriùs curationem non admittat, lethale omninò eſt; quia non ſolùm ſemen, ſed neque vrina poſſet extrà corpus expelli, & paucorum dierum ſpatio ſanguinis vniuerſam maſſam inficeret, & hominem ad interitum traheret, & in hoc caſu clara res eſſet, quia huiuſmodi vir neque contrahere poſſet matrimonium, neque contractum teneret, licet breui ex ſe diſſolui neceſſarium eſſet.

7 Circà Teſtes dubitationem facit eorum ſitus mutatus, nam in aliquibus conſpiciuntur in inguinibus ſitos, cúmque hoc ex caloris imbecillitate omninò procedat, ex conſequenti videretur dicendum, non eſſe ipſos ad prolificum ſemen generandum aptos, neque etiam in coitu ſufficientem vigorem genitali tribuere, vt ad inſtar cæterorum hominum ad coitum vir ſufficiat, vnde videndum eſſet per Canoniſtas, an tales validè matrimonium contrahant, nam ſi ad matrimonium requiritur copula apta ad generandum, Sanchez *de Matrimonio loc. cit.* ſi huiuſmodi Teſtium non naturalis ſitus poteſt ſeminis confectionem, & generationem, vt dictum eſt, impedire, certè hi non poterunt matrimonium validè contrahere. Dicendum tamen ex mea ſententia eſſet, quòd ſi conſtare poſſit huiuſmodi viros ſemen generare, non obſtante ea mutatione ſitus teſticulorum, eſſe aptos ad generationem, & conſequenter non ob ineptitudinem generandi, eſſe à matrimonio repellendos, ſi modò generandi impedimentum eſt cauſſa ſufficiens ad impediendum nè contrahant; & prædicta tantò magis veritatem habebunt, quantò ipſi Teſtes magnitudine, aliiſque conditionibus eſſent inſignes; nam contrà eorum exiguitas, mollities, flacciditas, & aliæ id genus conditiones, dubium mirum in modum augebunt, imò certitudinem præbebunt impotentiæ generandi, atque etiam ſi aliæ conditiones concurrant, facient præſumptionem frigiditatis, & impotentiæ coëundi.

Quæ non modò procedere debent in mutatione ſitus eorum, ſed etiam ſi Scroto excipiantur, & naturalem ſitum ſeruent, magnitudine tamen, duritie, ac vigore ſint nullius conſiderationis, tales enim habendi tanquam ſi non adeſſent; cùm ad nihilum apti videantur, & fruſtrà procreati, quia proprio fine, qui eſt ſeminis prolifici generatio, & conſeruatio fruſtrantur, & licet non deſtiterint Medici etiam huius paruitatis teſticulorum curam edocere, oſtendentes qua via, quibuſque mediis magnificari poſſint, Sauonarol. *in Pract. magn. tract. 6. rubr. 4 c. 20.* Pedemont. *in continuat. Pract.* Meſ. *ſumm 3. part. 4 ſect. 1. cap* 2. Io. Huchet. *lib. 1. de ſteril. rubr. de Teſt. vit. magnit.* tamen certum eſt, curam vniuerſaliter eſſe difficillimam, ac plerumque fruſtratoriam; & ſi protrahatur poſt finem augmentationis corporis, nimirum poſt pubertatem, impoſſibilem, Sauonarol. *vbi ſuprà*, Pedemont. *ibid.* 8.

Cæterùm Teſtium craſſitiem, ſeu magnitudinem, ſi à natura ſit, nullum generandi impedimentum afferre patet, quin potiùs generatrici facultati opitulantur. Ioann. Huchet. *vbi ſuprà*, teſtimonio ſit id, quod Ariſt. *lib. 6. de Hiſtor. Anim. c 9.* dicebat, quòd Auium Salaciorum Teſtes conſpectiores ſunt, vt Gallinaceorum, & Perdicum, & quòd illi, qui tribus Teſticulis dotantur, Triorchi ob id appellati, libidinis ſunt indomitæ, Montuus *lib. 4. Anaſceues morb. c. 37.* Io Bened. Sinibald *Geneanthrop. lib. 3 tract. 2. cap. 6.* apud quem plura ad hoc videnda ſcitu digna, & ſi libet vide etiam Ioann. Schenck *lib. 4. Obſer. Tit. de Teſticulis.* At ſi craſſities, & magnitudo Teſtium à morbo ſit, poterit eſſe impotentiæ generandi cauſſa ſufficiens, non eſſet tamen in magna conſideratione habenda, cùm non omninò adimat, ſed tantùm remoretur fœcunditatem, & remedio non careat, niſi quid maius obſtet. 9.

Teſtiũ denique carentia nullam dubitationẽ affert circa generãdi impotentiã, nã res in propatulo adeò eſt, vt nihil ſuprà, vnde mirum in modum commotus ſum, quòd ex Canoniſtis 10.

Nauarra *lib. 4. conſil. Tit. de frigid. & malef. conſil. 3.* pronunciauerit, quendam virum, qui non modò teſtibus carebat, ſed membrum habebat non maius, quàm dimidium digiti auricularis, potuiſſe legitimè contrahere matrimonium, & quod peius eſt, filios generare contrà Medicorum atteſtationem: paſſus enim eſt bonus ille Canoniſta ſe decipi à muliere, quam vir ille in vxorem duxerat, cùm omninò credendum eſſet, mulierem illam filios ex alio viro per fornicationem vel adulterium ſuſcepiſſe (ſi adulterium hoc dici poterat, cum matrimonium contractum cum tali viro eſſet nullum) imponebat enim perfida mulier marito harum rerum omninò inexperto, & ignaro, & credenti filios etiam à viro teſtibus carente generari poſſe, quod ridiculum certè eſt, nam maritus, cum Teſtibus careret, ſemen generare non poterat, neque abſque ſemine filios. Cùm ergo tam euidenter ex ter paterent, multò plus deferre Medicorum ſententiæ debuit Nauarra, quàm propriæ, & vafræ illius mulieris impoſitioni; quod cùm facere recuſauerit, meritò ipſis Medicis ridiculus fiet.

11. Herniæ & ipſæ aliquale impedimentum generandi præbere poſſunt, cuiuſcunque tandem ſpeciei exiſtant; quarum tamen magis ſuſpecta in hoc negotio illa eſt, quæ à ſeroſitate, ſeu aquoſo humore proficiſcitur, Hydroceles dicta, maximè ſi magna, ac diuturna extiterit; hæc enim præ aliis genitalia refrigerat, & ſeminis ſpiritus extinguit, quod tamen ex ſe pauci ſpiritus eſſe ſolet, cùm talis morbus totius corporis frigiditatẽ denotet; cæteræ verò Herniæ non ob hoc refrigerandi virium fœcunditatem aliquando remorantur, ſed quia interdũ in tantam excreſcunt molem, vt virile membrũ omninò deliteſcat, Guillelm. Fabric. *lib. 2. Obſ. cent. 4. obſ. 64.* & tunc etiam coitum impediunt, vnde & generationem: quando verò Herniæ quæcunq; etiam aquoſæ, ad tantam magnitudinem peruenerint, neque citò euacuationem admiſerint, extrà omnẽ ſpem ſanationis in futurum euadunt, in quo caſu, ſi daretur de impotentia coëundi, fruſtrà expectaretur triennium.

12. Dubitatum porrò eſt de varicibus, vtrum impediant fœcunditatem, necne, cùm Ariſt. *lib. 4. Probl. n. 20.* quærat, cur gignendi facultas adimatur iis, qui varicibus detinentur? Petrus Aponen. *Conciliator* dictus *in comm. huius Probl.* malè accipiens *Iſchia* vocem pro *Iſchiade*, vel ſciatica, reprobat eorum ſententiam, qui eandem vocem pro *Varice* acceperunt, & addit rationem ab experientia deſumptam, quòd nõ debeat illa vox, *Iſchias*, accipi pro *Varice*, quia ipſe permultos nouit varicibus detentos, qui tamen fuerunt fœcundiſſimi. Conciliatorem tamen toto cœlo errare docent Iulius Guaſtauin. *in comm. eiuſd. Probl.* & Ludou. Septal. *ibid.* Et non iniuria admiratur Guaſtauin. ipſius Cõciliatoris rationẽ; cui volẽti vocem illam accipi pro Iſchiade obiici poſſit idẽ, quod ille iis obiicit, qui eam vocem pro *Varice* accipiunt, cùm pateat experientia plures Iſchiadicos & coire, & fœcundos eſſe. Non ergo de Iſchiade intellexit Ariſtoteles, ſed de varicibus, eiuſque problematis rationem cum ipſo Ariſtotele reddũt prænominati Guaſtauinius, & Septalius. Sed dubium eſt, an Ariſtoteles voluerit, problema verificari de varicibus quemcunque locum occupantibus, aut de iis, quæ tantùm crura infeſtant; & prædicti quidem commentatores de crurum tantùm varicibus ipſum locutum eſſe volunt: nam varices huiuſmodi (quæ venæ ſunt craſſo, ac melancholico ſanguine repletæ, ac ab eo dilatatæ) fiunt vt plurimum in coxis, & cruribus, licet & in inguinibus, & Teſtibus aliquãdo appareant, & ſi verum eſt, quod Io. Bened. Sinibald. *lib. 2. Geneanthrop. c. 12.* firmat, nempè quòd varicoſi in Teſtibus ſint ſalaces, quod partim contrariatur problemati Ariſtotelico, non niſi de varicibus coxarum, & Tibiarum problema poteſt intelligi; quod tamen neque ſemper veritatem habere, neque realiter poſſe hominem reddere omninò infœcundum crediderim, ſed remorari tantùm potius credã huiuſmodi varices fœcunditatem. Imò cùm varices non tantùm ex melancholico, aut pituitoſo ſanguine, ſed etiam ex laudabili & craſſiori fiant, Auic. *lib. 3. Fen. 22. tract. 1. c. 15.* putandum eſt, problema non in omnibus indifferenter verificari, ſed in iis tantùm, quæ fiunt à ſanguine melancholico, vel phlegmatico, melancholico, inquam, ex admixtione melancholię naturalis, nam ſi fiant varices à ſanguine melancholico per ſuperaſſationem, conciliando genitalibus maiorem calorem, potiùs eos adiuuabunt, quam remorentur fœcunditatem.

Impotentiam præterea generandi ex ſectione venarum, & Arteriarum poſt Aures iã hic recenſendam, certum eſt, ſi Hippocrati credimus prouenire, & de ea iã in ſuperioribus mentionẽ habui, vbi non omninò Hippocratis ſententiã reſpondere experientiæ ex doctorũ hominum atteſtatione demonſtraui. Illud hic addi poteſt, talem ſectionem poſſe in homine alias de impotentia generandi, ſeu ſterilitate ſuſpecto, facere aliquam eius impotentiæ prę́ſumptionem, & fortè vbi aliæ coniecturæ adeſſent, concurreret etiam hæc ſectio ad faciendam præſumptionem impotentiæ coëundi: ſed circa hoc punctum ſufficiant ea, quæ non modò in ſuperioribus attuli, ſed etiam *lib. 3. q. 1. num. 16.* 13.

Non leuem porrò dubitationem circa carunculas meatum vrinarium obſidentes, aliquando excitatam ſcimus, an nimirum generandi impotentiam faciant; certum enim eſt, eas ſeminis eiaculationem, imò & vrinæ retardare, obſtaculum facientibus ipſis carũculis, quod ſi veritatem habet, vt abſque dubio habet, cõſequens eſt, ſemẽ virile refrigerari, genitiuis ſpiritibus momento euaneſcentibus, vnde certam ſterilitatem emanare neceſſe eſt, cuius rei infallibile ſignum eſt, quòd vrina ipſa, quæ multò tenuior materia eſt, quàm ſemen, non liberè redditur in iis, qui huiuſmodi caruncolis moleſtantur, ſed difficulter excernitur, & non eiaculatur, ſed guttatim magna ex parte effluit, ac diſtillat, aut in vnam, vel in alteram partem diuaricatur, vel in duas partes finditur, Amat. Luſit. *curat. med. cent. 4. Curat. 19.* & aliquando cum tanto conatu redditur, vt etiam egerendi cupiditatem inter meiendum excitet, cùm muſculo, qui ſphincter dicitur, in illo conatu concurrente ad vrinam exprimendam; quæ ſymptomata multò magis ſe prodere poſſunt 14.

in

in emiſſione ſeminis, cuius materia, vt dixi, multò craſſior eſt, quàm vrina, quæ ſua tenuitate, & acrimonia faciliùs ſibi parare viam poteſt. Itaque hoc impedimentum ſemper facere deberet præſumptionem ſterilitatis, cùm ſit patens, & reale, & quod magis vrget, non facilè amouibile, vt vnanimiter omnes Practici docent, Ambroſ. Paræus *ſua Chirurg. lib.* 18. *cap.* 22. Gabr. Pallopp. *Tom.* 3. *ſuorum oper. lib. de Tumor. Præternat. tractat.* 1. *cap* 33 Alphonſus Ferrus *libell. de Carunc. cap.* 6. Petr. Foreſt. *lib.* 25. *Obſ.* 10. Veritas tamen eſt, quòd huiuſmodi caruncula, licet difficulter curentur, & licet inſuper earum curatio periculoſa iudicetur. Guilelm. Fabr. *Obſ. libro ſecundo cent* 4. *Obſ.* 54. & interim vrinam, & ſpermatis eiaculationem remorentur; tamen, niſi omninò, aut magna ex parte meatum vrinarium obſtruant, & iam calloſæ, ac duræ euaſerint, ita vt omnem curam reſpuant, ſanari poſſunt iuxta tradita à prædictis Auctoribus, qui diligenter earum curationem ſunt proſecuti, cum præſeruatione à recidiua poſt earum ſanationem; quibus addendus Petrus Pigræus *ſua Chirurgia libro* 8. *cap.* 9 ita vt non ſint iudicandæ abſque remedio, vt dixit etiam Rota *in vna Bononien. fideicommiſſi de Buccaferrea, vigeſimo-quarto May* 1655. *coram R.P.D. Zarate.* Imò tametſi id genus carunculæ non ſanentur, dummodò ad prædictum exceſſum non peruenerint, non omninò impediunt generationem: nam præter experientias eorum, qui ab illis curati filios procrearunt, & de quibus etiam ex Petro Foreſto mentionem habet Rota *in proximè allegata deciſione*, noui ego ipſe virum his carunculis per triginta annos, & vltra moleſtatum, & abſque vlla cura morbum prætereuntem, qui fœcundiſſimus fuit, licet indeſinenter in vrina emittenda non parum angeretur, genuit tamen ſemper fœmellas; vnde generaliter firmandum, carunculas neque coitum vnquam, neque generationem ſemper impedire.

15. Denique inter impedimenta generandi tam in viris, quàm in Mulieribus recenſetur nimia Corporis pinguedo; nam Auicenna, *libro quarto, Fen. ſeptima tractat. quarto capite quinto*, inter incommoda prouenientia à nimia pinguedine connumerat ſterilitatem, quæ quidem fit in ipſis ob ſeminis exuperantem humiditatem, & ſpirituum paupertatem, vt ille docet, ſed inſuper non generant, quia coitu vti non poſſunt, cùm prohibeantur ob nimiam Abdominis exuberantiam à carnali coniunctione, &, vt aliàs dixi, occultatur in viris genitale membrum, & in mulieribus vuluæ orificium externum, neque poſſunt viri peruenire ad requiſitam intromiſſionem in ipſum vterum, quod multò magis difficile redditur, vbi vterque tam vir, inquam, quàm mulier tumentem pinguedine ventrem habeant. Sed paucula hæc de hoc impedimento ſufficiant; nam & aliàs de eodem verba feci.

S V M M A R I V M.

1 *Pueri, & Puellæ etiamſi ſint apti ad coitum, non ſunt apti ad generationem.*

2 *Ad Matrimonij validitatem vtrum requiratur potentia generandi.*

3 *Decrepitus potens ad coeundum, eſt potens ad generandum.*

4 *Mulier, quantumuis, vt aliqui opinantur, proprio ſemine non concurreret ad generationem, deberet tamen concurrere ſanguine menſtruo.*

5 *Impotentia generandi in mulieribus fit cum per ætatem menſtrua fluere deſinunt.*

6 *Impotentia generandi aliquando in mulieribus euenit ob corporis inſignem refrigerationem.*

7 *Mulieres in coitu deficientes ſterilitati obnoxiæ.*

8 *Morbi nonnulli mulieres infœcundas facientes.*

9 *Pinguedo excedens mulieres ſteriles efficit.*

De impedimentis generandi ex parte mulieris.

Q V Æ S T I O VII.

MVltò numeroſiores cauſſæ ſunt impedientes generationem ex parte Mulieris, quàm impedientes eandem ex parte viri, ita vt ſi de ſingulis ſermo eſſet inſtituendus, maximum volumen hoc ſolùm argumentum ſibi vindicaret: nam ſunt propemodum infinitæ, vt aliàs dixi. At neque ad rem noſtram faceret de ſingulis peculiariter conſiderare, vnde de iis tantùm loquar, quæ apparentes ſunt, quæque aut ſumma cum difficultate, aut nullo modo remoueri poſſunt; hæ namque ad rem Iureconſultorum tantùm pertinere videntur, cùm occaſio dubitandi apud ipſos incidit, an mulier poſſit generare, necne, quod dubium non minimis ex cauſſis excitari poteſt. Prætermiſſis ergo impedimentis generandi, quæ proueniunt ex impedimentis copulæ carnalis, de quibus iam locutus ſum, *Quæſtione prima, & ſequentibus*, & quæ omnia abſque dubio multò magis vrgent, videamus primò de impedimentis generandi ob ætatem, quæ vel minor, vel maior eſt; quàm ad generationem requiratur, & de vtraque affluenter egi, *libro tertio Titulo primo, quæſtione ſecunda*, ad quam Lectorem remitto. Hic tantummodò addam, maximoperè facere ad multorum dubiorum reſolutionem diſtinctionem impotentiæ coëundi, ab impotentia generandi, vtramque enim confundere non ſolùm Canoniſtas obſeruaui, ſed quod intolerabilius eſt, etiam Medicos nonnullos errore inexpiabili: & ego quidem cum Canoniſtarum decreta reuoluo, illos in ea re diſtinctiùs procedere optauerim, nam videntur mihi ſupponere, quòd quandocunque mulier apta eſt ad coëundum, apta inſimul ſit ad generandum, quod non eſt verum, quia vt in viris euenit, aliqui, vt Eunuchi, apti ſunt ad coëundum, non tamen apti ſunt ad generandū ob ſeminis aut abſentiam, aut imperfectionē; eodē quoque pacto in Puellis fieri ſolet, vt antè pubertatem, vel in tempore, quod eſt pubertati proximum, ſint quidem aptæ ad coitum, non

autem ad generationem, quia adhuc intra ſe non generant ſemen, cuius rei ſignum eſt, quod adhuc non menſtruantur, nam menſtrua, & ſemen vno eodemque tempore apparent, vt aliàs dixi, quanquam contrarium adſtruerim *lib.4. Tit.2. q.4. n.9.* firmans antè ſemen quàm menſtrua generari, ſed, vt ibi addidi, id non modò per modicum tempus antè fieri dicendum, ſed etiam tunc temporis non generari ſaltem vt plurimum verum, ac perfectum ſemen; licet autem in Pueris, ac Puellis poſſit dici valere matrimonium, quia tametſi de præſenti non ſint apti ad generandum, habent tamen proximam diſpoſitionem & aptitudinem, tamen conducibilius iudicauerim determinare, an ad
2. Matrimonij validitatem præter coëundi potentiam requiratur etiam potentia generandi, nam ſi requiratur, vt percenſet Sanchez *de Matrimonio lib. 2. diſput.* 21. *num.5.* certè non videretur, tam liberè decidendum, quod Puer, aut Puella potens ad coëundum poſſit contrahere Matrimonium, quaſi ſola coëundi potentia ſufficiat, cùm tamen non poſſit Puer, aut Puella non apti ad generandum, matrimonium conſummare, ſi ad Matrimonij conſummationem requiritur copula apta ad generandum, Sanchez *vbi proximè.* Si ergo Puer, aut Puella potens ad coëundum, & non ad generandum, non poteſt conſummare Matrimonium, fruſtrà ad illud conſummandum coniunguntur; idcircò enim requiritur in conſummatione Matrimonij potentia ad generandum, quia per generationem, quæ ex miſcella vtriuſque ſeminis in vnum ſuccedit, vir, & vxor efficiuntur vna caro, iuxta illud Geneſ. *cap.2. verſic.24. Et erunt duo in carne vna:* nam quid illud eſt, virum, & vxorem effici vnam carnem? num ſimplex vtriuſque coniunctio per membra generationis? nequaquam, nam fruſtratoria eſt hæc coniunctio, niſi ex ea ſequi poſſit generatio, aut ſemina vtrinque deciſa non commiſceantur ad concipiendum fœtum; ſi enim aliter res ſe haberet, iam Eunuchi, & quicunque concumbere poſſunt, etiam ſi ſemen non emittant, poſſent licitè contrahere matrimonium, quia per ſimplicem copulam carnalem conſequerentur Matrimonij finem, vna caro effecti; ſed hoc à veritate eſt alienum, vbi ergo ex coïtu nulla eſt ſpes generationis ex eo, quòd ſemina coniugum ſimul non concurrant, neque vniantur, cùm adhuc intra corpus non ſint producta, non poſſunt vir, & vxor effici vna caro, & ſic non poſſunt Matrimonium conſummare. Ex quibus deducamus, Matrimonium inter coniuges, qui per teneriorem ætatem intra ſe adhuc ſemen non generant, non poſſe dici conſummatum, quouſque ſemen generent; niſi huic difficultati obſtaret, quòd impotentia hæc ſeminandi non naturalis, neque extra ſpem eſt, ſed temporanea, & facilè procedente ætate ſuperabilis. Interim non valeret contra prædicta obiectio, quæ fieri poſſet de Matrimonio inter Decrepitos, quia quandocunque Decrepitus contrahit matrimonium non præſumitur potens ad generandum, nam
3. quotieſcunque Decrepitus eſt potens ad coëundum, poteſt præſumi potens ad generandum, cùm ex Ariſtotelis auctoritate, & ex quotidiana experientia habeamus, virum in quacunque ætate generare poſſe, dum poſſit coire, & ſemen emittere; quæ tamen limitatione indiget. Nec quemquam deterreat id, quod dixi, nimirum tam in Mare, quàm in fœmina requiri ſeminis intra ſe generationem, ſi ex eorum copula ſequi debeat generatio, ſi fortè quis ex propria hæreſi, vel ex Ariſtotelis, & ſequacium auctoritate perſuaſus, vt Nauarra *lib.4. conſ. Tit. de frig. & malef. conſ.3.* & plures Canoniſtarum, velit, ſemen fœmineum non concurrere ad generationem (nam ſunt qui eam opinionem mordicùs tuentur, præſertim ij, qui parùm in Medicina, ac præſertim in re Anatomica verſati ſunt, nè ſenſibus quidem acquieſcentes) quoniam dato etiam, quòd vllam veritatem eorum opinio haberet; nempe quòd ſemen fœmineum non requiratur ad generationem, tamen vbi non eſſet neceſſe, Puellam in copula carnali concurrere proprio ſemine ad generationem (vt ex neceſſitate Naturæ eſt neceſſarium) neceſſarium eſſet, vt concurreret ſangui- 4.
ne menſtruo; at verò antè menſtruorum productionem Puellæ ad coitum quidam aptæ ſunt, non ad generationem, cum ad coitum duodecimo anno, & fortè vndecimo ſint aptiſſimæ, ad concipiendum autem non niſi à decimoquinto ad quadrageſimum, Aet. & Soran. *ſerm.16. cap.7. Amat. Luſit. cent.6. cur.*48. Quia non antè hoc tempus vt plurimum menſtruantur, vt ſæpè aliàs dixi; vndè cùm ſponſi per copulam carnalem effici debeant vna caro, vt matrimonium dicatur conſummatum, idque fiat concurſu ſeminis ex parte vtriuſque, aut ſi mauis, ex concurſu ſeminis virilis, & ſanguinis menſtrui ſecundùm horum opinionem, iam patet, non poſſe Puellam antequam menſtrua ſit experta, neque item Puer antequam ſemen ferat, matrimonium conſummare, etiamſi coitu coniungantur, & ſic, niſi quid, vt dixi operetur proxima diſpoſitio ad generandum ex vtraque parte, non dicetur matrimonium vnquam conſummatum, niſi Puer ſeminet; & Puella aut ſeminet ſimul, aut menſtrua experiatur. Hæc ego Canoniſtis diſcutienda propono, nec quicquam, niſi quod ex arte mihi certò innoteſcit, determinare ambigo, ſed ipſa omnia ex Canonum decretis reſoluenda relinquo.

Quoad ætatem maiorem reſpectu potentiæ 5.
generandi, omiſſis miraculoſis quibuſdam enarrationibus, quibus nonnulli mirum in modum capiuntur, & inuiolabilem fidem habent, firmis remanentibus iis omnibus, quæ aliàs in medium adduxi, quoad mulieres illud tantùm repetere hic non deſiſtam, eam impotentiam non ſolùm præſumptiuè, ſed omni proculdubio, & abſque vlla hæſitantia illis aduenire poſt menſtruorum ceſſationem per ætatem maiorem factam, quæ plurimum quinto ſuprà quadrageſimum, vel ad ſummum quinquageſimo anno euenit, ita vt, ceſſantibus per ætatem maiorem menſtruis, mulier naturaliter concipere non poſſit, ſed tantùm ex miraculo, vt de Sarra, & Eliſabetha factum in Sacris enarratur. Quòd ſi aliquæ etiam in quinquageſimo, & vltrà conceperint, oportuit illas etiam tunc temporis menſtrua pati,

ſi ſe

ſi ſecundùm Naturæ ordinem id factum eſt; nam in aliquibus menſtrua vltrà quinquageſimum protogati conſtat, & annoſiores matronas menſtruari, & concipere, ego quoque obſeruaui; iam verò nobilem matronam tractaui, quæ vix duodecimo anno ætatis ſuæ adueniante affluenter menſtruari cœpit, & ſecundo ſuprà quinquageſimo adhuc menſtruabatur, licet Marito iuncta non conciperet; ſed hæc per anteactos annos, quinto poſt quadrageſimum; ſi rectè teneo, adeò vehementi menſtruorum fluxu moleſtata fuit, vt interdum ſpatio vigintiquatuor horarum pluſquam libras decem ſanguinis ſpumoſi eiecerit, ex qua euacuatione factum eſt, vt Animi defectione, & pulſus abſciſſione prehenderetur, ac tota frigida relinqueretur, nec niſi poſt plures dies ad priſtinum vigorem rediret: ſed cum poſt hæc non adeò affluenter purgaretur, ſenſim menſtrua ſecundo poſt quinquageſimum anno diſparuere.

6. Iam verò eædem cauſſæ facientes impedimentum generationis in viris ob corporis inſignem refrigerationem, vt immodicæ omnes euacuationes Arte, vel ſponte procuratæ, vel etiam ex accidenti, vt quæ ex vulneribus magnis euenire ſolent, faciunt etiam impedimentum generandi in mulieribus; niſi illud obſtet, quòd mulieres ſunt ſanguinis feraciſſimæ, licet frigidiuſculus ſit, qui ad vterum per ſingulos menſes demandatur, vnde poteſt illum aliqua ex parte excalfacere, & ſic impedimentum aliàs prouenìens ab immoderata aliqua euacuatione, aliquo pacto minuere, & hanc fortè ob cauſſam nulla ab aliquibus mentio facta eſt de ſectione venarum poſt Aures in fœminis, vel fortè quia in iis multò minùs, quàm in viris hæc experientia reſpondet, nam & in ipſis viris irritam vt plurimum fieri in ſuperioribus iam contrariis experientiis confirmaui. Sed neque varices in fœminis, vt in viris vllum impedimentum conceptioni afferunt, cùm etiam de rarò in ipſis obſeruentur, vt Practici teſtantur, neque item caruncula in pudendo muliebri vllam ſuſpicionem afferre poſſunt impedimenti in concipiendo, nam in collo tantùm ipſius vteri fiunt, quo in loco aliqualem tantùm dolorem in coëundo præbere poſſunt, impedire autem conceptionem nequaquam: licet Ioubertus apud Schench. *libro quarto Obſer. titulo de vtero*, obſeruauerit cauſſam ſterilitatis in quadam muliere tuberculum fuiſſe Piſi magnitudine vteri collum interiùs obſidens, ſed hic morbus alteriùs naturæ certè erat à carunculis, de quibus ſermo eſt.

7. Sed hac occaſione de dolore in coëundo moleſtante arrepta, prætereundum ſicco pede non eſt id, quod nonnullis fœminis inter coëundum accidit, nempè quòd abſque vlla cauſſa manifeſta impensè dolent, quin etiam animo deficiunt, & in ſyncopem labuntur, de quibus Priſcian. *in Harmonia Gynec. capite decimonono, numero ſecundo*. qualem caſum habemus apud Hippocratem *libro quinto, Epidem. text vigeſimoquinto*, ſimilemque apud Marcellum Donat. *libro quarto, de Hiſtoria Med. mirab. capite decimoſeptimo*. Inſuperque alium ſimilem ego ipſe offendi, quem cum prædictis retuli aliàs *libro ſeptimo Titulo tertio, Quæſtione quinta, numero ſeptimo*, has non concipere, & mulier illa Lariſſæa Dyſaridis ancilla; & Angela, quam ego noui, atteſtari poſſunt; de illa enim Hippocrates refert, *Neque concepit vnquam*: hanc ſcimus nos ſterilem perpetuò fuiſſe, idemque contigiſſet duabus illis fœminis, de quibus Franciſcus Valleſc. *in commen. prædict. text. Hippocratis*, ſi Venere vſæ fuiſſent: habebat enim vtraque eandem ſterilitatis cauſſam, quam habuit Dyſaridis ancilla, nempè lapidem in vtero coagmentatum, vt eius lapidia eiectione ab vtero notum fecerunt: in reliquis autem cenſendum eſt, tam magnum, ac inſigne ſymptoma magnam ſubeſſe cauſſam præſupponere præternaturalem in ipſis genitalibus mulierum facilè conceptionem omni ex parte impedientem.

8. Sunt porrò ex morbis mulierum aliqui ex iam commemoratis coïtum impedientibus, qui non ad eam magnitudinem deuenìunt, vt coitum hactenùs impediant, cùm tamen omninò impediant conceptionem, ac ſteriles mulieres efficiant: huiuſmodi ſunt Tumores aliqui incipientes, atque ipſum vteri corpus obſidentes; vlcera non adhuc in malignam naturam degenerantia, nec magnitudine excedentia, fluores materierum albarum, qui ab ipſa vteri facultate imbecilla reddita procedunt, ipſius vteri Paralyſis, & id genus alij, qui omnes etiam ſi non certum impedimentum conceptioni præbere poſſint, ſemper tamen maximam facerent præſumptionem ſterilitatis: cui etiam parem faceret vteri deſcenſus; etiam ſi facilè ad locum ſuum remearet, ſed eadem poſtea facilitate, ac minima quaque ex cauſſa relaberetur, tunc enim ob nimiam exuperantem vteri ipſius humiditatem, & lubricitatem, eiuſque ligamentorum relaxationem, & imbecillitatem, neque conceptio ſperari poſſet, neque ſi vllo modo ſequeretur, portari ad multum tempus fœtus poſſet, quin excideret iuxta id, quod ſcriptum reliquit Hippocrates *libro quinto, Aphoriſmo quadrageſimoquinto*, vbi mulieres quæ ſecundo, aut tertio menſe ſine occaſione manifeſta abortiunt, vteri acetabula plena mucoris habere docet, quæ non poſſunt præ pondere fœtum continere, ſed diſrumpuntur. Quod multò faciliùs accideret in caſu propoſito, vbi non vteri acetabula tantùm, ſed ipſum vteri corpus mucore, & humiditate nimia refertum reperitur. Illud tamen verum eſt, non eſſe tale impedimentum ſine remedio, nam validis remediis ad ipſum vterum exſiccandum, ac roborandum anteà adhibitis, ſuo loco deinceps retinetur peſſariis quibuſdam, de quibus iam mentionem habui.

9. Non minorem, ſed fortè certiorem ſterilitatis, & impotentiæ concipiendi cauſſam haberent mulieres, ſi nimia pinguedine exuberarent; nam apertis verbis *citato lib. quinto*

Aphor. Hippocrates, *Aphoriſmo quadrageſimoſexto* docuit, Mulieres præter naturam craſſas non concipere; reddens eius rei rationem. Et *lib. de Nat. muliebr. numero decimonono*, *Si craſſefacta*, inquit, *fuerit mulier præter naturam non concipit ventre.* Et hoc non tantùm ob id, quod difficulter ob ventris extuberantiam virum admittere poteſt, ſed etiam quia dato quòd virum admittat, ſuperfluens humiditas, & venarum anguſtia, & vaſorum omnium à pinguedine compreſſio, non permittant illam vtero concipere, & ideircò vniuerſaliter loquendo, Mulieres pingues conceptioni minùs habiles, quàm cæteræ, vt vnanimiter cum Hippocrate Medici omnes docent. Igitur vbi caſus detur, in quo ambigatur, an mulier potuerit concipere, necne, craſſities præter naturam ſemper faciet maximam præſumptionem pro parte negatiua.

LIBRI

LIBRI NONI TITVLVS QVARTVS,

DE RESIGNATIONE BENEFICIORVM.

QVÆSTIO Vnic.

SVMMARIVM.

1 *Cauſſæ, ob quas Ordinarij poſſunt admittere reſignationem beneficij, de quibus Medicus poteſt conſiderare.*
2 *Senex quis dici debeat ad effectum, vt reſignatio poſſit admitti.*
3 *Decrepitas quando incipiat.*
4 *Non omnes eodem numero annorum poſſunt dici Decrepiti.*
5 *Iudex in nullo caſu poteſt ad libitum arbitrari.*
6 *Pro Decrepito ad effectum reſignandi beneficium, quis declarari poſſit.*
7 *Poſt ſeptuageſimum annum non intrat Iudicis arbitrium, an quis Decrepitus dicendus ſit.*
8 *Valetudinarij qui dicantur.*
9 *Valetudinarius ad effectum reſignandi beneficium quis dicatur.*
10 *Tam infirmitas, quàm valetudo ad effectum reſignandi debet eſſe perpetua*
11 *Infirmus & corpore impeditus differunt.*
12 *Lepra, & Pſora pro vna eademque infirmitate ſumi poſſunt.*
13 *Lepra mundiſſima in Sacro textu Leuitici quænam fuerit.*
14 *Peculiare Lepræ veræ ſignum eſt, vt caput etiam, & faciem defedet.*
15 *Paralytici, qui vnicam partem paralyticatam habent, an habeant iuſtam cauſſam renuntiandi.*
16 *Apoplecticus quando habeat iuſtam cauſſam reſignandi.*
17 *Epilepticus quando poſſit reſignare, item & vertiginoſus.*
18 *Morbo Gallico detenti quando reſignare poſſunt.*
19 *Manuum tremor, & Chiragra, non ſunt idem morbus.*
20 *Non modò cæcitas perfecta, ſed alij etiam leuiores oculorum morbi ſunt iuſta cauſſa reſignandi.*
21 *Claudi qui ſint irregulares, qui non.*
22 *Gibboſi omnes an ſint irregulares.*
23 *Hernioſus repellebatur antiquitus ab adminiſtratione in templo, & quid de præſenti.*

CVM olim in reſignationibus beneficiorum coram Ordinariis extra Romanam Curiam factis, aliquando fraudes interuenirent (fiebant enim pro cuiuſque arbitrio, nulliſque, vel certè leuibus de cauſſis, & temerè admittebantur) Pius Quintus Sanctiſſimæ memoriæ peculiari conſtitutione incipiente, *Quanta Eccleſia Dei*, &c. ſanciuit, nè Ordinarij reſignationes huiuſmodi admitterent abſque aliqua ex inibi enumeratis cauſſis, inter quas nonnullæ recenſentur, de quarum valore Medicus iudicium ſuum interponere 1. poteſt, nimirum ſenium, valetudinem, corporis impedimentum, aut vitium. De his ergo aliquid in medium afferre non pigebit, cùm nonnulla occurrere poſſint, quæ in ea re dubium excitare valeat, ex Medica officina diſcutiendum.

Flamin. Pariſ. *de Reſignatione Beneficiorum, lib. 5. Quæſt. 6.* has cauſſas proſecutus quidem eſt, quæ tamen à nobis peculiarem animaduerſionem expoſcunt.

Primò ergo de ſenectute loquamur, circa quam ponderandum, Pontificem non inducere prò legitima cauſſa admittendi reſignationem ſimplicem ſenectutem, ſed ſenectutem decrepitam, vt per ea verba, *Qui aut ſenio confecti:* ſatis ſuam mentem patefacit, vnde videbatur incaſſum dubitari, quis ad hunc effectum reſignandi dici debeat ſenex, quia, licet aliàs Iudicis arbitrio relinquatur, quis dicatur ſenex, 2. & præcipuè ad hunc effectum; vt per Pariſium *loc. cit. num. 7.* & iure, quia ætates non numero annorum, ſed viribus menſurantur, vt millies dictum eſt: Galen. *lib. 6. de San. tuend. cap. 2.* tamen vbi de Decrepitate agatur, quæ ſexage- 3. ſimoquinto, aut ſeptuageſimo anno ſuum initium habet, non debet intrare Iudicis arbitrium, cùm neque poſt ſexageſimum relinquatur Iudicis arbitrio decidendum, quis dicatur ſenex; Abb. *in c. Quoniam frequenter, numero 38.* Quia poſt prædictum terminum communiter Ætas pro deplorata habetur: Cardan. *lib. 1. contrad. Medic. tract. 5. contr. 10.* Tamen hoc non obſtante certum eſt, non poſſe omnes vno, eodemque annorum numero, dici Decrepitos, 4. cùm neque omnes eodem annorum numero, poſſint dici ſenes, nam & Senes, & Decrepiti ex virium conſtantia, aut imbecillitate dicuntur, quæ non in quibuſlibet perſonis pariter vigent, aut deficiunt, & idcircò id ipſum Iudicis arbitrium requirit, niſi vir adeò ſit effœtis viribus, vt abſque alia ponderatione ſe talem eſſe prodat, vt illi adaptari poſſit hæc conditio, quòd ſit ſenio confectus, vt Pontificis conſtitutio requirit, ad hoc vt ex iuſta cauſſa reſignare quis poſſit.

Quòd ſi aliquando Iudicis arbitrium requi- 5. ratur, certum eſt, quòd Iudex neque in hoc,

neque in alio quocunque caſu indifferenter, &
ad libitum arbitrari debet, cùm ſemper ne-
ceſſe ſit, eius arbitrium aliunde regulari, ſiue
plenum ſit (nam & hoc à dolo alienum eſſe
oportet) ſiue regulatum, in quo Iudex Animi
ſui ſenſum iure, ratione, & æquitate debet
per ſententiam patefacere; Menoch. *de Arbi-
trar. Iud. lib.1. quæſtione 6. per totam.* Inſpicere
ergo debet Iudex in hoc caſu vna ex parte
reſignantis robur, alia verò ex parte mune-
rum qualitatem, ad quæ Reſignans obliga-
6. tur, & tunc ſuum arbitrium interponere. Ita-
que pro Decrepito ad hunc effectum declarari
poteſt vir in ſexageſimoquinto anno, ſi quo-
tidie celebrare debeat, ſi adeſſe aſſiduè in cho-
ro, & ſic de ſingulis; Contra ſi ſemel in menſe,
aut etiam ſingulis hebdomadis celebrare tan-
tum, abſque alio onere, teneretur eiuſdem
ætatis homo, nequaquam pro Decrepito ac-
ceptabitur, neque idcircò eius reſignatio erit
admittenda, etiam ſi fortè velimus, locum
habere opinionem Menoch. *vbi ſuprà libro 2.
caſ.59. num.2.* volentis, non intrare Iudicis
7. arbitrium ad decidendum, an quis Decrepitus
dicendus ſit poſt ſeptuageſimum annum, quia
difficile eſt in ea ætate ſeruari ſufficienter vi-
res ad ſatisfaciendum obligationibus quibuſ-
cunque etiam leuioribus.

Quoad ſecundam cauſam, ob quam Ordina-
rius poteſt admittere beneficij reſignationem,
quæ eſt valetudo, videndum quiſnam hîc pro
valetudinario ſit intelligendus. Pariſ. *loco cit.
num.9.* cum Innocentio, Ioan. Andr. & Abb.
videtur confundere valetudinarium cum infir-
mo, cùm in rei veritate valetudinarius ab in-
firmo differat, vnde nequaquam acceptanda
eſt valetudinarij definitio ab ipſis tradita, quam
ego aliàs reprobaui *lib.2. tit.2. quæſt.15. n.13.*
vbi etiam quis verè ſit valetudinarius demon-
ſtraui, reſpuens ſimul opinionem Mercurial.
lib.4. de Art.Gymn.cap.8. volentis valetudina-
rios eſſe ipſos infirmos cum à morbo ſe recol-
ligunt, ita vt valetudinarios cum conualeſcen-
tibus confundat; Dicebam ergo, valetudina-
8. rios dici qui propter corporis imbecillitatem
facilè, & frequẽter, ac minima ex cauſa ægro-
tant, quæ imbecillitas vel à Natura eſſe poteſt,
vel ab accidenti, & eſt vel totius, vel alicuius
partis maximè principis, vt exempli gratia, ſi
quis habeat caput debile, vnde ex minima mo-
ra ſub Sole, ex ventorum flatibus, ex leui in-
edia, ex interrupto ſomno conſueto, & id ge-
nus aliis leuioribus ex cauſis capitis dolore nõ
aſpernabili moleſtetur, talis, inquã, Valetudi-
9. narij nomen meretur. Itaque in hoc caſu vale-
tudinarius ille iudicabitur, qui ex ipſa ſatisfa-
ctione ſui muneris facilè, ac frequenter ægro-
tare poteſt, vt ſi propter eandem capitis debi-
litatem ex aſſidua præſentia in Choro, ex quo-
tidiana Miſſæ celebratione, ex ipſa diuinorum
recitatione, aut alia ſimili ex cauſa dolore ca-
pitis prehendatur, qui illum obligationi ſuæ
integrè ſatisfacere non permittat. Iure ergo
huiuſmodi viri renunciationem tanquam va-
letudinarij Ordinarius admittere poterit.
10. Sed notandum, quòd quomodocunque ac-
cipiatur nomen Valetudinarij, nimirum vel
pro ipſo infirmo, vel pro conualeſcente, vel pro
eo, qui facile ægrotare paratus eſt, ſemper de-
bet infirmitas, & conualeſcentia, & valetudo
eſſe perpetua, & abſque ſpe ſanationis, vel
meliorationis ipſius ſtatus valetudinarij; nam
vbi ſpes adſit ſanationis, vel meliorationis
huiuſmodi, vnde breui poſſit valetudinarius
redire ad ſua munia obeunda, irrita euaderet
renunciatio, & ab Ordinario nequaquam ad-
mittenda, niſi iuſtus adeſſet timor, quod ex
ipſa exercitatione munerum beneficij, morbus,
aut valetudo repullularet, vt, exempli gratia,
ſi beneficiatus chronicis febriculis, ac natura-
lium viſcerum obſtructionibus laboraſſet, &
ex aſſidua præſentia in Choro timeretur rein-
cidentia in morbum, & malam valetudinem,
ex qua in Cachexiam, vel in Hydropem labi
poſſet; tunc enim etiamſi præſentes febriculæ,
& obſtructiones ſanabiles eſſent, ex periculo
tamen reincidentiæ, & maioris morbi, habe-
ret iuſtam cauſam renunciandi, & Ordinarius
abſque vlla hæſitantia poſſet renunciationem
admittere.

Ad valetudinem ſequitur corporis impedi-
mentum, aut vitium: Pariſius *loco cit. à n.16.
ad plures ſeqq.* dum decidere vult, quiſnam di-
catur corpore impeditus, aut vitiatus, non ſa-
tis ſe explicat, & cum per exempla quædam
rem declarare ſatagit, non videtur metam at-
tingere; quoad corporis enim impedimentum
ſatis patet, omnem morbum habere ſecum
aliquod corporis impedimentum, imò pleri-
que morbi ſunt, qui multò maius impedimen-
tum corpori præbent, quàm nonnulli ibi
pro exemplo ab ipſo adducti, vnde non vide-
tur diſtinguere inter hominem corpore impe-
ditum, & morboſum, ac ſatis fuiſſet illi hoc
modo determinare, corpore impeditum intel-
ligi Hominem morbo ita detentum, vt impe-
diatur ſui beneficij obligationibus ſatisfacere.
Dicendum ergo videtur, Pontificem in conſti- 11.
tutione ſua diſtinguere inter infirmum, & cor-
pore impeditum in hoc, quòd infirmus ſit,
qui ob aliquem morbum eſt impeditus: cor-
pore autem impeditus eſt, qui ob alicuius, vel
aliquorum membrorum malam conſtitutio-
nem non poteſt ſatisfacere obligationi ſibi à
beneficio iniunctæ, vt, exempli gratia, in-
ſigniter claudicans, alterutrum, aut vtrum-
que brachium contortum habens, manu mu-
tilatus, & id genus alij membrorum defectus,
quorum exempla affert ipſe Pariſius, cum de
corpore vitiatis verba facit, diſtinguens eos ab
iis, qui corpore ſunt impediti, inter quos enu-
merans Leproſos, Pſora obſeſſos, Apoplecti-
cos, Epilepticos, Lunaticos, alioſque, non vi-
detur ex ratione id facere, cùm tales infirmi
potiùs dici debeant; non corpore impediti;
vnde ex mea ſententia ſicuti diſtinguendum
eſt inter infirmos, quos Pariſius corpore im-
peditos eſſe dicit, & eos, qui verè ſunt corpo-
re impediti, ſic corpore impediti, & corpore
vitiati inter ſe non diſtinguendi. Sunt ergo
cauſæ legitimæ renunciandi beneficium, de
quibus Medicus quoque conſiderare poteſt,
iam prænominatæ, quas cùm Pariſius diluci-
dare vellet, vſus eſt quibuſdam exemplis, quæ,
vt mihi videtur, minùs ad rem faciunt, de iis
tamen aliquid adiicere operæpretium duco,
cùm

cùm ooo leuem aliquando dubitationem exci-
tare poſſint.

Et primò quoad Lepram, & Pſoram, qua-
12. rum eaempla ille in medium profert inter eos,
quos dici putat corpore impeditos, adno-
tandum, vtramque infirmitatem pro vna,
eadémque ſumi poſſe, cùm parùm diffe-
rant, & licet Pſora ſit aliquantò leuior, quàm
Lepra, tamen quia facilè in Lepram abit, non
minùs quàm ipſa Lepra iuſta cauſa euadit re-
nuntiandi beneficium. Non eſt tamen æqua-
liter iuſta cauſa quædam Lepræ ſpecies, quam
ſacer textus Leuitici *c.13.* Lepram mundiſſimã
13. appellat, & de qua Valleſ. *in lib. de ſacr. Philoſ.
cap.*8. quia licet hæc Lepræ nomen ſortiatur,
tamen & benignitate humorum, & curatio-
nis facilitate cæteras ſpecies longè exuperat.
Sed non abſque multa admiratione ſacrum
teatum percurrere mihi licuit, qui narrans,
quomodò hæc Lepra hominem, inficiat dice-
bat: *Sin autem effloruerit diſcurrens Lepra in
cute, & operuerit omnem carnem à capite vſque
ad pedes, quicquid ſub aſpectum oculorum cadit,
conſiderabit eam Sacerdos, & teneri Lepra mun-
diſſima iudicabit; & idcircò Homo mundus erit.*
Quomodò enim, inquam, in tanta humorum
colluuie dicemus, Hominem mundum eſſe,
præſertim Leprã etiam caput, & faciem obſi-
14. deute? Certum namque eſt, hoc eſſe veræ Le-
præ peculiare ſignum, nempè ſi non ſolùm
occupet totum corpus, ſed etiam caput, &
faciem defœdet, & idcircò ex Medicis ſunt,
qui nolunt poſſe dici veram Lepram illam,
quæ faciem, & caput non cooperiat. Bernard.
Gordon. *in lib. Med partic.1. cap.31. verſ. Iſta
materia* Vnde Valleſij opinio, quòd ideò hu-
iuſmodi Lepta dicatur mundiſſima in ſacro
Teatu, quia copioſa materiæ expurgatione
oſtendit, internas partes eſſe ab infectione li-
beras, non videtur veriſimilis, quia in qua-
cunque Leprã, & maximè in vera, fit copioſa
illa materiæ expurgatio ab intra ad extra, ſed
quandocunque materiæ eaetetio fit ex robore
ipſius Naturæ, fit pro loca conſueta, & magia
ipſi Naturæ familiaria, at in affectibus hiſce
Natura ſolet quidem per totam cutem ſe exo-
nerare intacta tamen facie, quæ tamen de-
mum inficitur, cùm non ſolùm à copia, ſed
à materiæ malignitate obruitur; præterquam
quod materia producens Lepram cum ſit me-
lancholica, & exuſta, nunquam ſurſum à Na-
tura demandatur, niſi à violentia prauitatis
ſurſum in faciem, & caput irrepat. Dicendum
fortè videtur, ſacrum Textum ſumpſiſſe Le-
præ nomen latiſſimè, ac Lepram mundiſſi-
mam vocaſſe infectionem quãdam cutaneam,
carnea non defœdantem, vnde neque pilorum
mutationem, neque ipſam Lepram humilio-
rem cute, & carne reliqua reperiri vult, idcir-
cò vtitur eo loquendi modo, *ſi autem efflorue-
rit*; quaſi extimam tantùm cuticulam obſi-
dens, & quæ facilè cedere eſt apta, vnde ne-
que aſperitatem in ea adeſſe memorat, ſed
diſcurrendo relinquere ſubiectam carnem na-
turali colore dotatam, ac fortè de quadam
cutanea infectione intelligit, variolis, aut mor-
billis ſimillima, licèt contendat aliquis neque
Variolas, neque morbillos tunc fuiſſe notos;
ego verò dico fortè his ſimillimam infectio-
nem ſacrum Textum intelligere, quia verè in
his infectionibus efflorеſcere videtur cutis, &
repente totum corpus, & quicquid ſub aſ-
pectum oculorum cadit inficere.

Quoad Paralyticos adnotandum, eos in 15.
vnica parte interdum affici, cuius vſus ad mi-
niſtrandum non eſt neceſſarius, vt, exempli
gratia, ſicut qui caput tantùm tremulum ha-
bent, de quibus non videretur ſic liberè pro-
nuntiandum, quòd ex ea cauſa Ordinarius
poſſet eorum reſignationem admittere, quia
reliqui corporis vſum, quo indigent ad mini-
ſtrandum, liberum habeat. Veritas tamen eſt,
quòd licet aliqui paralyſim tantùm capitis pa-
tiantur, habent tamen proximam cauſam
communicandi ægritudinem cæteris membris,
ſatiſque eſt caput, quod cætera omnia mem-
bra regit, tam inſigniter malè affici, vnde iu-
dicandum habere huiuſmodi Paralyticos
iuſtam cauſam reſignandi.

De Apoplecticis diſcutiendum eſſet, an ſuf- 16.
ficiat ad iuſtificandam cauſam reſignatioois,
quod Homo ſemel, aut iterum Apoplecticum
ſymptoma paſſus ſit; nam ſunt qui Apople-
xia ſemel prehenſi, ab ea ſeſe recolligunt, &
in poſterum ſani viuunt, vnde non videretur
ob vnicum Apoplexiæ inſultum reſignatio-
nem ob Ordinario eſſe admittendam. Vi-
detur ergo dicendum, quòd ſi ceſſante Pa-
roxyſmo Apoplectico nulla corporis pars in-
ſigniter læſa remaneat, nec vllum membrum
ſenſu, aut motu orbatum, aut Paralyſi af-
fectum, nec relicta videatur vlla diſpoſitio
reincidendi, Apoplexiæ inſultus iam prægreſ-
ſus non ſit iuſta cauſa reſignandi. At verò vbi
aut inſignis corporis imbecillitas, & mala va-
letudo, & alicuius, vel aliquorum membrorum
paralyſis ab Apoplexia remanſit, homo habet
iuſtam cauſam reſignandi non modò reſpectu
ſtatus præſentis, ſed reſpectu timoris recur-
ſus eiuſdem paroxyſmi; quando ergò Iuriscon-
ſulti dicunt Apopleaiam impedire quò minùs
aliquis ad ſacros Ordines promoueri poſſit,
Rota *in Florentina Canonicatus Iunij* 1630. *co-
ram Vereſpio, num.*9. intelligendum de Apo-
plexia relinquente poſt ſe ſui inſultus reli-
quias.

Idem dubium eacitari poſſet de Epilepti- 17.
cis, cùm veriſimile non ſit, Pontificem vo-
luiſſe, eſſe admittendam beneficij renunciatio-
nem eius, qui ſemel, aut iterum Epilepſiam
paſſus eſt, ſed eius tantùm qui frequenter, ac
leui ex cauſa ab illa moleſtatur, ita vt pericu-
lum ſit, ne inter ſatisfaciendum muneri, ad
quod obligatur, eius inſultu corripiatur, vt
maximè timendum eſt in iis Epilepticis, qui
Lunatici appellantur ex eo, quod ad Nouilu-
nia, vel Plenilunia ſymptomate Epileptico
corripiuntur, vel etiam frequentiùs, & terri-
biliùs ac minima quoque ea cauſa. Sed qui
rariſſimè hoc ſymptoma patiuntur, niſi ha-
beant naturalem propenſionem ad illud in-
currendum, non videntur habere iuſtam cau-
ſam reſignandi; vnde neque ab Ordinario
admittenda. Neque enim ſemper verum eſt
id, quod Rota dicebat *in Bononien. Profeſſio-
nis 9. Decemb.* 161 *num.*19. nimirum impoſ-
ſibile eſſe, morbo caduco obnoxium frequen-
tiſſimè non cadere, cùm, vt dictum eſt alias,
aliqui

aliqui ſemel, aut bis in toto vitæ curriculo ex eo morbo ceciderint, Rotam autem locutam eſſe exiſtimandum de morbo caduco graui, & confirmato. Habere autem Homines naturalem propenſionem ad hunc morbum elicitur ex conſideratione aſpectus, & oculorum, & ex obſeruatione facta in erroribus per eos commiſſis in victus ratione; habent enim aſpectum melancholicum, oculos obtenebratos, colorem fuſcum, & ſi à Sole, vel à ventis, vel à ciborum, & potuum prauitate, & copia non abſtineant, facillimè vertigine, aut ipſo ſymptomate Epileptico infeſtantur.

Sed & vertiginoſi, nempè qui frequenter, & minima ex cauſa non leuem vertiginem patiuntur, habent tanquam ipſi Epileptici iuſtam cauſam reſignandi beneficia, quia habent proximam diſpoſitionem ad Epilepſiam, & facillimè euenit, vt huiuſmodi vertigines in Epilepſiam terminentur; vt practici omnes teſtantur. Gal. *lib.3. Aphor.*17. Auic.3.1.*doct.3. cap.*1. Mercat. *de intern. morb.cur.lib.*1. *cap.*9. Sennert. *lib.*1. *Pract. part.*2. *cap.*4. Mercurial. *Pract. lib.*1. *cap.*11.

18. De iis porrò, qui morbo Gallico laborant, non adeò ieiune pronuntiandum, ſed facta diſtinctione inter morbum leuem, grauem, & grauiſſimum, & inter morbum, qui manifeſtum ſe per ſigna euidentia externa facit, & illum, qui nullo ſimili ſigno ſe prodit; nam certum eſt in leui morbo, neque vllo ſigno externo conſpicuo non poſſe admitti beneficij reſignationem; in graui autem, & grauiſſimo, & in eo, qui per ſigna externa manifeſtatur, eſſe admittendam. Signa autem euidentiora ſunt dolores capitis, aut Artuum de nocte magis affligentes, vlcera maligna maximè in ore, & palato, raucedo perpetua, tumores, & gummata membrorum, depilatio maximè barbæ, & ſuperciliorum, & id genus alia. Non eſt tamen morbus Gallicus etiam grauis ob contagium iuſta cauſa reſignandi, vt vult Pariſius, quia non tam facilè communicatur hic morbus vt ille credit, ſed tantum per coitum, & longam, arctamque conuerſationem, & maximè inter Homines ſexu differentes.

19. Denique Pariſius affert octauum exemplum eius, qui habet manus tremulas, & Chiragram confundens manuum paralyſim cum Chiragra, qui affectus toto cælo inter ſe differunt, ac de Paralyſi iam ſupra dictum eſt. De Chiragra non eſt quod aliquid addamus, niſi tunc illam eſſe legitimam cauſam reſignandi, cùm ex eius violentia manus ad motum fiunt impotentes; nam aliàs ſi quis dolores Chiragricos aliquando pateretur, iiſque remittentibus liberum haberet manuum vſum, non haberet iuſtam reſignandi cauſam, quia impedimentum non eſſet perpetuum, vt requiritur. Illud tamen inficiari non debemus, Chiragram nunquam ſolam ægrum afficere, ſed ſemper cæterorum articulorum doloribus aſſociari, vnde conſequens eſt, Chiragricum habere ſemper iuſtam renuntiandi cauſam.

Proſequitur deinceps Pariſius quartam cauſam, ex qua Ordinarius poteſt admittere beneficiorum reſignationem, quæ cauſa comprehendit eos, qui corpore ſunt vitiati, nempè qui externorũ membrorũ priuãtur aliquo, aut pluribus, vel ea habent inutilia, aut aliqua inſigni labe defœdata, afferens nonnulla exẽpla, vt de Cæcis, de Claudis, de Gibboſis, & aliis huiuſmodi: & de Cœcis non eſt, quòd quicquam 20.
adnotemus, niſi quòd non modo conſummata, ac omnimoda cæcitate detenti habent iuſtam cauſam renuntiandi beneficia, ſed etiam qui inſigniter viſionem læſam habent, & pannis, nubeculis, adſtrictione, vel dilatatione pupillæ, & aliis huiuſmodi morbis impeditam. Non ſic autem pronuntiandum de Claudis: nam vbi 21.
modicè, & non indecorè quis claudicet, non habebit iuſtam cauſam reſignandi, quemadmodum irregularis non dicitur eſſe claudus, qui ad ambulãdum non indiget baculo. Summa Syluestr. *verb. Corpore vitiatus*, *n.*5. Summ. Ang. *verb.eod.n* 30. Nau. *in Manual.ſacerd.c.*27. *n.*199. quod quidẽ ita accipiendum ſi ad ſolam claudicationem reſpiciamus, nam alias poteſt claudus non indigere baculo, & tamen turpiter claudicare, vnde reſpectu eius turpitudinis erit irregularis; quia tales ex eorum numero ſunt, de quibus Hippoc. *lib. de Artic. ſect.*4.*n.*76. dicebat, eos claudicationis figuram turpem neceſſariò incurrere. Idem de Gibbo- 22.
ſis videtur determinandum, nam modica gibboſitas, nec magnam turpitudinem afferens, non eſſet pro cauſa iuſta reſignationis admittenda, quemadmodum non prohibet Hominem à promotione ad Sacra, & ad eorum adminiſtrationem, Summ. Sylueſtr. *vbi ſup. verb. & n. eiſd.* Qui verò cupit notum habere, quænam gibboſitas maiorem, aut minorem deformitatem, aut maius, vel minus incommodum ſecum habeat, videat quæ attulimus *libro* 8. *quæſt. tit.*1. *quæſt.*15. *num.*5. *& ſeqq.*

Sed præter eos, qui corpore vitiati ſunt, quos nominat Pariſius, de aliis generalem mentionem habens, eſſent nonnulli, qui dubium aliquod excitare poſſent, de quibus tamen nihil addam, ſi modò de Hernioſis aliquid adducere liceat: nã in Lege veteri *Leuit.* 23.
*cap.*21. inter morbos, ob quos Homines repellebãtur ab adminiſtratione in Templo, recenſetur etiam Hernia, quã tamen præbere iuſtam cauſam reſignandi, non tam liberè admittendum, cùm conſtet Hernioſos aptis ſubligaculis ſibi cauentes in nulla operatione impedimentum habere, præterquam quod, cùm hoc vitium facilè contegatur, nulla indecentia, aut turpitudo ex ea emanare poteſt: vnde non videtur nobis veteris Legis rigore opus eſſe.

LIBRI

LIBRI NONI TITVLVS QVINTVS,

DE TERMINO SVMENDÆ EXPERIENTIÆ eorum qui de Peſte ſuſpecti ſunt.

Ad Titulum Tertium Libri Tertij.

QVÆSTIO Vnic.

De Peſte, & Contagio.

SVMMARIVM.

1 *Peſtis ſuſpecti per quadraginta dies detinentur ſegregati.*
2 *Terminus acutorum morborum eſt quadrageſimus dies.*
3 *Morbus acutus habet ſuum motum celerem.*
4 *Peſtis venenum ſecundum aliquos poteſt latitare in humanis corporibus per duos menſes.*
5 *Peſtis venenum non ſemper eſt vnius naturæ.*
6 *Quadragenarius terminus ad ſumendam experientiam eorum, qui de Peſte ſunt ſuſpecti, diuturnior eſt, quàm conueniat.*
7 *Terminus quadragenarius reſpectu veſtium, & aliarum rerum de Peſte ſuſpectarum, aut non eſt ſufficiens, aut eſt nimis excedens.*
8 *Quadragenarius terminus reſpectu corporis infecti vel non eſt neceſſarius, vel eſt nimis diuturnus.*
9 *Terminus quindecim dierum ad ſumendam prædictam experientiam eſt etiam nimis diuturnus.*
10 *Terminus ſumendi experientiam de Peſte ſuſpecti non poteſt rationabiliter definiri.*
11 *Quomodo, & quanto tempore ſumenda huiuſmodi experientia.*
12 *Cautela in aliquibus perſonis adhibenda.*
13 *Calida venena motum habent celerem, & impetuoſum, frigida verò tardum, ac lentum.*
14 *Peſtis venena quoad primas qualitates omnia ſunt vnius eiuſdemque rationis, nempe calidiſſima, & maximæ actiuitatis.*
15 *Non omnes de Peſte ſuſpecti eodem dierum numero ſequeſtrandi; ſed alij citius, alij ſerius liberandi.*

IAM in conſuetudinem abiit (poſtquam nimis ſuccreſcens contagij metus hominũ mentes irremediabiliter oppreſſit) vt qui de Peſte ſuſpecti ſunt longè arceantur, veluti qui è loco peſte infecto adueniunt, vel qui cum peſte infectis, vel de ea ſoſpectis verſati ſunt, aut aliquomodo tetigerunt, vel eorum expirationem exceperunt, vel eorum rebus vſi aliquo modo ſunt, hi enim omnes, ac ſinguli per quoddam tempus ab hominum ſanorum conſortio ſegregantur, vt de ipſis experientia ſumatur, an vllum Peſtis ſeminium ſecum habeant, ex quo ſani in periculo ſint, nè inficiantur. Terminus hic, licet communiter reſtrictus videantur ad quadraginta dies, vnde Quadragena dicta, vt ex Iureconſultis teſtatur Follerius *in libell pro cuſtod. Peſtis, n.* 171. Præuidell. *de Peſte par.* 7. *art.* 21. & ex Medicis Cæſalpin. *lib.* 3. *ſuæ Pract. cap.* 52. Maſſa *de febre Peſtil. tractat.* 2. *cap.* 1. Septal. *de Peſt. lib.* 4. *cap.* 6. Aliqui tamen hoc termino non contenti quinque alios dies illi addendos volunt, ſed & alij illum ad quinquaginta extendunt, non alia ratione illum terminum protrahentes, niſi vt maiori cautela (quam ipſi nunquam ſufficientem credunt) in hoc negotio procedatur. Sed cùm communiter Quadragenarius terminus acceptior ſit, vt iam dictum eſt, videndum eſſet, quamnam rationem habeat hæc temporis determinatio? ex Iureconſultis Foller. *vbi ſuprà, numero eodem*, ex Practicantium, nempe Medicorum diſcurſu dicebat, quòd vltimus terminus Morborum acutorum, & ipſius febris Peſtilentis, eſt dies quadrageſimus, vnde infertur, quòd vbi in dicto termino non appareat aliquod ſignum denotans infectionem Peſtiferam, nullum adſit in eo corpore morbi huiuſmodi principium. Hanc opinionem Follerius à Medicis vt dictum eſt deſumpſit, quæ quidem deductio non videtur alicuius momenti, ac valde miror, quonam pacto Viri doctiſſimi ex ſuppoſitione illa, quòd terminus acutorum morborum ſit quadrageſimus dies, deduci firmauerint, eodem modo quadrageſimum diem eſſe terminum ſumendæ experientiæ, an aliquis ſit peſte infectus necne, volentes idem procedere in humorum motu à morbo facto, quod in veneno peſtilenti alicui corpori hærenti, quod tantundem eſt, ac ſi dicas, equus currit ſingulis diebus quadraginta milliaria, ſi currere incipiat, ergo etiam equus in ſtabulo reſidens currit totidem milliaria; aliud enim eſt morbum acutum dependentem ab humore in motu exiſtente terminari quadrageſimo die, aliud venenum latens in corpore & nullo motus concitatum debere de ſe ſignificationem præbere, ac in lucem progredi termino quadraginta dierum: nam morbus acutus non ſolùm habet motum, ſed habet motum celerem, & cùm in humoribus ſedem habeat, ab ipſa natura contra ipſum morbum pugnante, hu-

(right margin numbers: 1 at "Quadra-"; 2 at "Medi-"; 3 at "non ſo-")

motibus motus ille conciliatur, qui vt plurimum non pertranſit terminum quadraginta dierum; at venenum adhærens in corpore hominis, quouſque nullam de ſe ſignificationem præbet, nullo modo mouetur, & nullum habere poteſt regulare principium ſui motus, cùm neque à Natura regatur, neque idcircò Natura illud determinato tempore adoriatur, vt illud à corpore expellat, tunc enim in motu ponitur, & morbus iam præſens eſt, qui Peſtis dicitur. Poteſt igitur hoc venenũ moueri à Natura aliquando ſeriùs, aliquando citiùs prout aliqua irrepſerit cauſſa dans illi motum, ex quo ad interiora penetret, & peſtem detegat; ſed interim ſi potuit per quadraginta dies in corpore reſidere, poterit etiam reſidere per octoginta, imò & per longius tempus, vnde non poteſt ex ſuppoſitione termini quadragenarij in morbis acutis vlla ratio aſſignari diuturnitatis huiuſmodi termini quadragenarij. Sed cur non poterit alia ex parte intrà hunc terminum venenum illud reſolui, & in auras euaneſcere? & quid obſtat, quò minus id vel ſponte, vel ex aliqua hominum induſtria breui nonnullorum dierum ſpatio ſuccedere non poſſit?

Follerius loco ſuperiùs citato ex auctori-
4 tate Marſilij Ficini dicebat, quod Peſtis venenum in corporibus humanis poteſt latitare per duos menſes, ita ut ſecundũ hanc opinionẽ aſſignatus terminus quadrageſimi diei eſſet protrahendus ad ſexageſimum: reſtringit tamen hoc dictum ea cautela, vbi non fieret debita corporis ſuſpecti expiatio, nam facta hac diligenti, & exacta expurgatione per medicamẽta, & antidota requiſita per quatuordecim dies dati voluit ſecuritatem. Sed hæc gratis, & ex proprio marte à Marſilio Ficino prolata nulli ſaltem apparenti rationi innituntur, vnde neutra concluſio vllam firmitudinem habet, & ſi res, vt decet, expendatur, nulla certitudo de huiuſmodi termino haberi poteſt: Nã primò experientiæ Ficini dictum contrariatur; quia compertum eſt, multos poſt ſumptam de ipſis experientiam per quadraginta dies, imò etiam per multò plures, tandem peſtis ſeminium in ſe continere prodidiſſe; & licet contra id opponi poſſit, quòd tales de nouo peſtis venenum cõceperint, & non attulerint illud aliundè, hoc gratis dicitur, neque vlla vnquam ratione firmari poteſt, cur non vltrà quadraginta dies potuerit illud venenum latitare, certum autem eſt contagij ſeminia non ſolùm per quadraginta dies, ſed per totidem, ac plures menſes aliquando ſeruata ſuiſſe in veſtimentis, in culcitris, aliiſque id genus rebus, vt videre eſt in Hiſtoriis relatis à Schenckio *lib. 6. obſ. Tit. de Peſte*, licet fortè tales Hiſtoriæ à nonnullis in medium allatæ ſint ad excitandam admirationem, nam multi, dum opiniones proprias tueri volunt, affectata quædam miracula nobis imponere ſatagunt; ſed de earum veritate aliàs.

5. Secundò Peſtis venenum non ſemper eſt, vnius, eiuſdemque naturæ, & conditionis; nam aliquando magis, aliàs minùs actiuum eſt; aliquando recipi poteſt in materia tenui, & vaporoſa, interdum in materia humorali denſiori & tenaciori; ſi primo modo eueniat, tantiſper hærere poteſt in corpore, & niſi illicò penetret, & per cutis poros intrò attrahatur, modico tẽpore diſſoluitur, & in auras euaneſcit. Si ſecundo modo fiat, diutiùs hærere poterit, nec tam facilè attrahitur per cutis poros. Corpora item variant mille modis, præcipuè verò calidiora venenum citò concipient, illudque citò ſuos effectus producet, nec diu retinebunt, frigidiora contra ſeriùs venenum concipient, & diutius retinebunt, effectus autem illius ſeriùs apparebunt. Eodem quoque pacto, quæ magis poroſa ſunt, facilè venenum intro admittent, minùs poroſa difficilius; atque his omnibus maiorem occaſionem præbebit Aëris conſtitutio; in calidiori enim tempeſtate venenum citiùs concipitur, & citiùs diſcutitur, in frigidiori difficiliùs admittitur, & difficilius diſcutitur; ita vt ſi has differentias adnotemus, coacti affirmabimus, nequaquam poſſibile eſſe, vt vnus, idemque dierum terminus pro ſumenda de ſuſpectis experiẽtia ſufficere poſſit. Quid ergo? an variandus hic terminus pro varietate ſubiectorum, pro natura, & conditione veneni peſtilentis, pro conſtitutionis temporum varietate, pro temperamentorum diuerſitate? certè hoc non modò operoſum eſt, ſed impoſſibile vt executioni demandetur; vnde neceſſarium eſſet inquirere, an quoquo modo aliquis terminus, qui tutus ſit, aſſignari vniuerſaliter poſſit. Ego certè, vt ingenuè meam ſententiam proferam, inanem, ac ſuperfluum, & omninò inſufficientem quemcunque terminum exiſtimauerim ad ſumendam huiuſmodi experientiam aſſignatum, ac vni corporum diligenti, & exquiſitæ expiationi fidendum cenſeo. Tamen nè ſuperbè nimis in re tanta à communi hominum perſuaſione recedere omni ex parte videar, Ludou. Septalij *in lib. 4. de Peſte c. 7.* Medici in hac re expertiſſimi ſententiam in medium afferam, hic enim præ omnibus materiã hanc diligentius exagitauit, & omnia, ac ſingula, quę circa Peſtem ſunt obſeruanda diligentiſſimè proſecutus eſt. Acerrimè igitur diuturnitatem 6.
termini quadragenarij impugnat, quem etiam diuturniorem eſſe, quàm expediat, ſi indifferenter in quocunque caſu talis eſſe debeat, dicit Nicol. Maſſ. *de febr. peſtil. tract. 1. c. 2.* ac profectò Septalij rationes maximè vrgent, quibus concludentiſſimè probat, impoſſibile eſſe, Peſtis venenum, cùm ſit ſummæ actiuitatis, tam diu in viuente corpore latitare, abſque eo quod nullam afferat noxam; & ad difficultates, quæ moueri poſſunt contrà huiuſmodi concluſionem pleniſſimè ſatisfacit.

Sed his, quæ à Septalio adducta ſunt, nonnulla addi poſſe videntur, quæ magis magiſque eius ſententiam roborare valeant, ac primò dixerim, quòd terminus hic quadragenarius vel ſeruatur reſpectu infectionis, quam ex veſtibus & aliis operimentis homines concipiunt, vel reſpectu corporis ipſius ſuſpecti; ſi fiat reſpectu infectionis in veſtibus conceptæ, aut hic terminus non eſt ſufficiens, aut Arte, & diligentia ita abbreuiari poteſt, vt non pertranſeat ſpatiũ trium dierum, aut paulò plurium ad ſummum. Non eſt ſufficiens, quia veſtes, aliæque res ex 7.
Lana, Lino, Cannabe, Goſſipio, Pilis, & ſimilibus materiebus confectæ, non modò ad quadraginta

draginta

draginta dies, ſed ad annos retinere poſſunt contagium, vt firmat Alex. Bened. *in lib. vnic. de Peſtil. febr. c.* 5. Culcitra, vt ferunt, poſt ſeptem annos infecta in vſum denuò conuocata, licet diligenter diſcuſſa, Venetiis denuò peſtem excitauit, quod noo credo, ſed ab Aëris potiùs vitio excitatam fuiſſe, & in culcitram culpam omnem reiectam, vt perpetuò fieri ſolet, nulla enim de nouo Peſtis pullulare conſpicitor, quam non credant, ac ſibi ſeriò perſuadeant homines ex aliquo aduena, vel ex aliqua re infecta adſportatam credant, de Aëre verò nè verbum quidem. Peſtem Romæ præteritis annis vagantem ex vitta ſericea annulos aureos excipiente, excitatam volunt. Panormi, ſi rectè memini ex filo vniones colligante origioem habuiſſe. Vide quas inanes minutias adducant quidam, vt peſtem ex cootagio ſemper pullulare probent. Sed qooad tempus, per qood ſeruari poſſit contagium, iam & illud iactant, chordas, quibus infectorum cadauera ſepulchris inferebantur, ſupra triginta annos (miror quod ſuprà centum non dixerit) deliteſcentes, tandem Peſtis contagium intulerunt, narranto Vict. Trincauel. *lib.* 3. *conſ.* 17. ex quo reperit Schench. *lib.* 6. *obſ. tit. de contag.* Sed quid plura? Telam Araneam Peſtis ſeminium poſt ſex menſes retinuiſſe, & in manum cuiuſdam domum mundantis delapſa illum peſte affeciſſe, vnde etiam Peſtis vniuerſalis exorta, teſte Pet. Foreſt. *lib.* 6. *var. obſ. n.* 22. apud eundē Schench. *ibid.* & in ſumma, ſeminia Peſtis ad duos, ac tres annos in rebus infectis perdurare, & in ſua malitia ſeruati docet Fracaſt. *lib.* 1. *de contag. c.* 4. Hæc tamen mihi oimis affectata miracula vidētur ad deterrendos homines, vel ad ſtuporem excitandum promulgata; non tam rebellis naturæ exiſtimo ſeminia illa, vel corpuſcula rebus hærentia, & contagium retinentia, quin tractu temporis noo longo, euaneſcere non debeant. Aër ipſe omne vitium contractū emendare facilè poteſt. Nō negauerim tamē ad longius tēpus retineri talia ſeminia poſſe, ſi res infectæ conculcatæ aſſeruentur, abſq; eo quod ab Aëre vllo modo alterari poſſint, licet & hoc difficultate non careret, ſi poſt longum tempus id fieret: Aër enim omnia permeat, & vix credibile eſt huiuſmodi res tam lōgo tempore conculcatas ſeruari ſtante maximè contagij ſuſpicione. Itaque non erit ſufficiens terminus quadragenarius ad reddenda veſtimenta, & alia id genus immunia à contagio iam contracto, quia, vt in Hiſtoriis iam relaris patet, poteſt aſſeruari ad multos annos. Alia autem ex parte reſpicientes contagium in huiuſmodi rebus adhærens, terminus quadragenarius eſt nimis excedens, quia ſi emendari, & diſcuti vllo modo poteſt, id diligenti cura adhibita, licebit executioni demandare breui paucorum dierū ſpatio.

8. At ſi Peſtis contagium infecerit Hominis ipſius corpus, tunc vel intrò penetrauerit, & internis partibus ſeſe inſinoauerit, vel tantùm cuti, pilis, capillis, partibuſque externis adhæſerit, nulla vlteriùs neceſſitas erit quadragenarij termini ad ſumendam boiuſmodi experientiam, vtrum Homo iofectus ſit, necne, quia ſi internas partes occupauerit, non eſt poſſibile, tam exitiale, ac tantæ actiuitatis veneuum, quale eſt Peſtiferum, abſque eo quod nullam de ſe præbeat ſignificationem, intra corpos viuens vel per minimam horæ partem latere; cùm enim copuſcula illa quæcunq; ſint contagij ſeminium habentia, ſint multò magis quàm aliud quoduis exitialiſſimum venenum exitialia, & ſuprà omnem imagioationem Naturæ inimica, & caliditate ſumma inſignia, fieri noo poteſt, quio de repente ſua actiuitate in Naturam inſurgant, vel quin ipſa Natura inſurgat contra illa, ſumma vi tentando illa extra corpus protrudere, aut alio quocunque modo ab eorum pernicie ſeſe tueri, & vindicare, ac tunc emerget ioter ea ſeminia, & ipſam Naturam pugna, quæ nihil eſt, quam ipſe morbus, ipſa Peſtis, in qua cauſſæ morbificæ & caloris naturalis motus fit, quo alter alterius vires vincat, atque proſternat.

Sin autem Peſtis contagium exterius adhæſerit, non minùs extergi, ac emundari è corpore infecto poterit, quam poſſit ex veſtimentis, aliiſque ſimilibus rebus, vt ſoprà dixi, imò multò faciliùs quia corpora ipſa lotione diligenti cum lixiuio, & ſapone facta, pilorum, & capillorum deraſione, aliiſque cautionibus ab omni inquioamento breui trium dierum ſpatio perfectiſſimè expiari poteſt, vt admonet eſſe ſemper faciendum ipſe Septal. *loc. cit.* Itaque quadragenarius terminos prò ſumenda tali experientia in hoc caſu ſuperfluus omninò erit, vel nimis ſaltem excedens; ita vt neque iis libenter aſſentiar, qui prædictum terminū, ad quindecim, aut viginti dierum ſpatium reſtringunt; nam & hunc nimis diuturoum eſſe exiſtimo, non enim debet fieri per plura, quod poteſt fieri pèr pauciora, & dummodò prædictæ cautiones adhibeantur, & maxima cura vel in minimis rebus inuigiletur, ad omnem timorem etiam præter rationem nos occupaorem abigendum, trium, aut ad ſummum ſeptem dierū ſpatio (his quatuor diebus timiditati hominum inſuper conceſſis) oos ab omni Paſtis ſuſpicione vndequaque tutos réddere poſſe iudico; quod quantò cum minori miſerorum aduenarum incommodo, ac diſpendio futurum eſſet, abſque eo quod publica ſalus in aliquo periculo conſtitueretur, nemo eſt, qui non nouerit. Quàm durum enim, & contrà omnem pietatē eſt, homines ad nos maximè ſocietatis, & commercij cauſſa accedentes, per tot dies tanto rigore in carcere detinere, dum ſalua publica ſalute, poſſit ea durities tantoperè emolliri; nam Reipublicæ quidem ſommoperè intereſſe exiſtimandum, vt Homines in tam atroci tempeſtatis conſtitutione, in tanta aoimorum conſternatione, in tanta perſonarum anxietudine, in tanto rerum terrore, ſi fieri poſſit, alleuentur cùm hæc ipſa omnia tam longo quadraginta dierum termino eos exerceotia facilè illos diſponant ad concipiendam peſtem, aliàs ab eius pernicie euaſuros. 9.

Cæterùm quòd terminus ſuſcipiendæ huiuſmodi experientiæ poſſit hoc, aut illo dierum ſpatio, præfiniri, ego quidem non video, cùm nolla detur ratio à parte rei, cur longior, aut breuior eſſe debeat; ſiquidem contagij venenū vel quòd in aliqua materia hominum vſui deſtinata, vel quod in ipſis hominum corpori- 10.

bus hæreat, nullum regulare, aut determinatum principium ſui motus habere poteſt, nam ex ſe quidem talem motum non habet, vnde quandocunque motum habet, ab extrinſeco, & per accidens habet, vt à calore attrahente illud, vel illi quomodocunque motum concilians: at eorum, quæ per accidens mouentur, neque coniecturaliter, neque ſcientificè cognitionem habere poſſumus, quando moueri incipiant; prætetquam quod certi eſſe non poſſumus, an vere ea, quæ ſuſpecta ſunt, contagio ſint infecta, necne; quanam ergo ratione diuinare poſſumus contagij ſeminia poſt quadraginta dies non amplius adeſſe, ſi nec ante quadraginta nouimus de certo adeſſe?

Igitur cùm hæc quadragenarij ſpatij determinatio nulli innitatur vel apparēti ſaltē rationi, neq; inſuper alia determinatio alterius certi ſpatij fieri ex ratione poſſit, videtur iure optimo concludendū, nulli termino in hoc negotio eſſe fidendum, ſed vbi ſumenda experientia ſit,
11. an aliquis contagium ſe cum habeat, necne,
12. ſufficiet curare, vt indumentis omnibus, ac ſingulis mutatis, ac corpore lixiuio, & ſapone iterata, ac replicata lotione abſterſo, etiam ſecundùm caput, & inguina, aliaſque partes pilis, aut capillis conueſtitas, imò etiam, ſi ſic expediat, pilis ipſis, ac capillis omnibus vndequaque abraſis, in bona, imò optima habitatione quoad fieri liceat detentus, ac conuenienti diæta imperata poſt tertium diem, aut ſi timiditas noſtra maiorem diligentiam expoſcat, poſt quinque, aut ſeptem ad ſummum dies, ad hominum cæterorum ſocietatem admittatur.

Sed hic cuidam dubitationi ſatisfaciendum à nonnullis excitatæ aſſeuerantibus, quod quemadmodum ex venenis aliqua ſunt, quæ tardè admodum nempe ad menſes, & annos de ſe ſignificationem præbent, ita etiam Peſtis venenum abſque eo quod vllo modo pateſiat, poſſit ad menſes, & annos latere; & ſic non inane eſſe ſumere experientiam de ſuſpectis per quadraginta dies, hoc enim ſpatium tam longum videtur, vt ſi quæ labes in ſuſpecto lateat, debeat intra prædictum terminum aliqua
13. ratione detegi. Sed reſpondetur primò, quod non eſt par ratio in quocunque veneno, nam venenorum aliqua calida ſunt, aliqua verò frigida, & ſicuti calida celeriter, & cum impetu ſe mouent, ita frigida ſerò, ac lentè mouentur. At Peſtis omne venenum quoad primas qualitates, eſt vnius, einſdemque rationis, omnia 14.
enim calidiſſima ſunt, ac celerrimi motus, & ſummæ actiuitatis, ita vt morbus inde excitatus, vix pertranſeat ſextam diem, nam ante quartam, vt plurimum, aliquando etiam citiùs, imò & ipſa eadem die, qua prehendit, occidit, non aliam ob cauſſam niſi ob violentiam, & malitiam extremam ipſius veneni peſtilentis, ob quam impoſſibile eſt, vt immotum maneat, & nullam de ſe ſignificationem præbeat illicò atque in corpus penetrauerit.

Illud vnum tamen prætereundum non eſt, 15.
nempè maiorem multò cautelam eſſe adhibendam in admittendis aduenis illis, qui non ſolùm è loco ſuſpecto adueniunt, ſed conſtat, eos ob annonæ caritatem prauis alimentis, ac parce, & duriter per aliquod tempus vſos eſſe; fieri enim facilè poteſt, vt huiuſmodi perſonæ peſſimis, ac malignis humoribus ſcateāt, qui tamen nondum putredinalem calorem conceperint, & ſic nullam de ſe ſignificationem præbeant; huiuſmodi enim perſonæ etiāſi contagij ſeminium in ſe non habeant, habent, tamen proximam diſpoſitionem ad concipiendas febres malignas, & peſtilentes, vnde occaſione mutationis Aëris (etiamſi ex Aëre illaudabili in laudabilem ſe conferant, quæ mutatio ſolet ſemper motum in corporibus excitare) morbus detegitur non ſine malignitatis charactere, & Peſtis ſuſpicione, vt Medicis omnibus notum eſt. Has ergo perſonas (quales ſunt extrema paupertatis miſeria laborantes) operæpretium eſt, per plures dies decenti victus ratione regere, ac adhibitis ſuprà recenſitis cautelis de corporis expiatione per lotiones, & veſtimentorum mutationes non ante ſpatium quindecim dierum permittendas cenſeo, vt aliorum hominum conſortio frui poſſint; nam & Marſil. Ficin. *in Epidem. Antidot. cap. vlt.* aſſeuerabat, Homines de Peſte ſuſpectos etiam ſpatio quatuordecim dierum purificari. Mihi verò libet cum diſtinctione procedere, & eos, quos conſtat prauis alimentis enutritos, longiori tempore in cuſtodia retineri, cæteros non longiori ad ſummum, quàm ſeptem dierum, adhibitis tamen commemoratis cautionibus. Nam etiam ſi contagij venenum ſecum deferant, nihil obſtat, quo minùs prædictis diligentijs à corpore expelli poſſit, niſi adſit apparatus morboſus in corpore, vt de iis, qui cibis prauis ſunt enutriti, faciendum dixi.

LIBRI

LIBRI NONI
TITVLVS SEXTVS,
ARS CONFICIENDI SERICVM, AN TEMPORE Peſtis ſit excludenda à Ciuitate tanquam Ars immunda.

QVÆSTIO Vnic.
Ad Titulum Tertium Libri Tertij.

SVMMARIVM.

1 *Artes immundæ tempore peſtilenti prohiberi poſſunt. Amplia etiam extra tempus peſtilentia, num. 3.*

4 *Ab exhalationibus fœtidis alicunde eleuatis Aërem facilè infici poſſe.*

4 *Peſtis aliquando ex corruptorum cadauerum humanorum fœtore, aliquando etiam brutinorum excitatur.*

5 *Peſtis ſecundum aliquos expellitur proiectione cadauerum per vias occiſorum animalium. Contrarium, num. 6.*

7 *In peſte omnis cura adhibenda in Aëris exſiccatione.*

8 *Ars conficiendi ſericum non eſt inter immundas adnumeranda.*

9 *Tempore peſtilenti ignes in viis accenſi aërem emendant.*

INſTABAT Procurator quidam,
qui propè ſuam domum quoſ-
dam Artifices habebat, qui ſeri-
cum conficiebant, vt ſtante
quod Peſtis per vrbem vigeret,
huiuſmodi Artifices extra vrbem relegarentur,
cùm in eorum arte exercenda plurima exequi
neceſſe habeant, quæ Aërem mirum in modum
inficere poſſunt; nam & in ipſa ſerici extra-
ctione malus vndique vapor, atque odor ele-
uatur, hominum cerebro ſummè inimicus; ac
mox præmortuis, ac putrefactis animalculis
intrà ſuos globulos concluſis, maiorem multò
in modum & ipſi Artifices, & vicini omnes à
fœtore, & odoris grauitate inſigniter lædun-
tur, ita vt obſeruatum ſit nonnullos ex ipſis
non tantùm ægrotaſſe, ſed etiam maligna fe-
1. bre excitata ſuccubuiſſe. Cùm ergo Artes im-
mundæ tempore peſtilenti prohiberi poſſint,
ac debeant, nè aliis nocumento ſint, Ripa *lib. de
Peſt. part. 1. par. 3 num.* 86. & ex Medicis Paræus
ſua Chirurg. lib 21. *cap.* 9. Sepral. *de Peſt. lib.* 4.
2. Non aliam ob cauſſam, niſi vt ſaluti publicæ,
cui maximè terris vaporibus, & exhalationi-
bus aërem inficientibus, ac putridum redden-
tibus, nocuæ ſint, debet etiam Ars hæc confi-
ciendi ſericum tanquam eodem vitio, atque
incommodo laborans (licet contendamus inter
immundas Artes eam non adnumerari) extra
habitata loca expelli, nè vicinis noxam afferre
poſſit. Quod non ſolùm præſtare licet tempore 3.
peſtilenti, ſed etiam quocunque alio tempore,
quia vnuſquiſque prohibetur etiam in propria
habitatione Artem exercere, per quam malus
odor vicinos offendat, vt ex Cæpoll. *de ſeruit.
Vrban. Præd. cap.* 48. *num.* 6. dixi alias *lib.* 5. *Tit.* 4.
quæſt. vlt. num. vlt. Sed quod multò magis vrget
illud eſt, quòd Ars conficiendi ſericum non ſo-
lùm noxia, ac moleſta eſt, vt diximus, ſed con-
ſtat ex ipſis Bombycibus non ſemel excitatam
fuiſſe Peſtem, vt ex Gratiolo refert Collin. Piot.
de Peſte, par. 1. *cap.* 17.

Adduntur his, quod tantò æquiùs videtur
hanc Artem cum aliis artibus immundis à Ci-
uitate eſſe eiiciendam, quantò in ipſo ſeri-
co conficiendo, ſeu in extrahendo eo ab ipſis
folliculis, vtitur aqua feruenti, ex qua de ne-
ceſſitate vberior, & indeſinens exhalationum
copia maximè graueolentium eleuatur, cuius
fœtore & ipſa domus Artificum, & vicinæ etiã
domus inficiuntur, & perſonæ ipſæ in eo artifi-
cio occupatæ per nares ad ſe eas ipſas exhala-
tiones attrahunt, vnde & animales, & vitales
ſpiritus magnoperè infici, ac turbari neceſſe
eſt, atque inde & capitis dolores, & reſpirandi
difficultates, & alia ſymptomata, alioſque mor-
bos pullulare contingit vt experientia ipſa
notum eſt.

Præter hæc omnia autem maximoperè attẽ-
dendum ad Bombycum putrefactionem, ſerico
à ſuis folliculis extracto, nam ex ea tam propè
infici, ac corrumpi Aërem vero conſentaneum
eſt, vt Peſtem excitari ex hoc poſſit, vt alias fa-
ctum eſſe ſuperiùs cõmemorauimus: non enim
ex ſola humanorum cadauerũ per vias putreſ- 4.
centium occaſione Peſtis interdũ excitata dici-
tur, ſed etiam ex cadaueribus aliorum Anima-
lium etiam minimorũ, & non excedentiũ Bõ-
bycũ magnitudinem, vt factũ aliquando narrãt
ex multitudine locuſtarũ, quæ vel ab hominibus
enecatæ, vel ex ſe ipſis mortem obeuntes, Peſtes
ſæuiſſimas cõcitarunt, earum cadaueribus cor-
ruptis, atque inde putridis, malignis que, ac ve-
nenoſis vaporibus eleuatis Aërem inficientibus.
Ac fortaſsè non ab re firmare liceret, præſentẽ
Peſtem aliquam etiam notabilem cauſſam ab
hac ipſa locuſtarũ multitudine habuiſſe, cũ per
quatuor Annos præcedentes tantoperè vicinos
agros obſederint, ita vt neceſſe fuerit ſingulis
annis eas aliquo artificio, & induſtria mactare.

Nec contrà hoc quicquam faceret id, quod 5.
nonnulli Medicorum perſuadent faciendum in
Peſte, nempe quòd per vias, ac plateas brutorũ

cadauera proiiciantur, vt Peſtis venenum hali-
tibus ex huiuſmodi cadaueribus eleuatis exu-
peretur, quod etiam aliis ingeniis procurando,
vt Aër tetris, ac malis odoribus imbuatur con-
ſequi poſſe ſe putant, & idcircò dato, quòd ex
eorum animalculorũ cadaueribus aliquis ma-
lus fœtor excitetur, non ſolùm ex hac opinione
non erit nocuus, ſed maximè proficuus, cũ pro
remedio inſeruiat contra peſtiferum, & vene-
noſum Aërem Peſtẽ excitantem Alex. Bened.
6. *de Peſte c,6.* Non valet, inquam, hoc, quia primò
hæc opinio à doctioribus reiicitur tanquã vn-
dequaq; falſa, imò & pernicioſa, Paræus *lib. 21.
ſuæ Chirurg. c.* 8. Diomed. Amic. de Peſt. *c.* 36 Lid-
del. Scot. *de Febrib. lib. 3. c. 5.* Dan. Senn *lib.* 4.
de febrib. c. 7. Pet. Salius *de febr. peſtil. c.* 20 Palm.
de febr. peſtil. c. 8. Matth. Vnzer. *in Amid. Peſtil.
lib. 1. par. 2. diſtinct.* 3. Nicol. Maſſa *de febr. peſtil.
tractat. 3. cap.* 1. Septal. *de Peſte lib.* 4. *c.* 4 Laur.
Ioab. *de Peſte c,*18. & alij plures. Ac deinde dato,
quòd præſente Aëris putrefactione, ex qua
Peſtis excitetur huiuſmodi putrefactorum ca-
dauerum exhalationes, & aliæ id genus poſ-
ſint eam putrefactionem per quandam con-
trarietatem emendare, certum tamen eſt,
huiuſmodi tetros, & abominabiles odores
cordi, & cerebro eſſe inimiciſſimos, vnde
non maior vtilitas ſperari poterit ab emen-
datione aëris per eos facienda (quæ tamen,
ſi vllo modo ſuccedere poſſet, ſeriùs ſuc-
cederet) quàm noxa ſpiritibus animalibus,
& vitalibus ſimul per ipſos ſine vlla mora in-
ferenda; ac profectò veritas eſt, ſemper hu-
iuſmodi malos odores aërem ipſum iam à ve-
neno peſtilenti inquinatum magis magiſque
contaminare, ac corrumpere, vt experimen-
to innotuit Lutetiæ, de quo Palmar. *loc. cit.*
Itaque tutiùs exiſtimandum, hanc cauſſam
amouere expulſione huiuſmodi Artificum ex-
trà ciuitatem, antequam Aër eorum culpa in-
ficiatur.

7. Præterea notiſſimum apud Medicos eſt,
quòd tempore Peſtilentiæ omnis medendi co-
natus impendi debet in exſiccatione, eo enim
pacto imminens ex Aëre infecto peſtilentia
inhibetur, & in meliorem naturam ipſe Aër
abit: humiditas enim calore aſſociata putre-
dinem accerſit, vt palam eſt; at ex confe-
ctione ſerici Aër calido, & humido vapore
imbuitur eleuato ex ipſis vaſis, in quibus
aqua feruenti ſericum extrahitur, vnde ra-
tionabiliter timenda Aëris ipſius ex ipſis va-
poribus ad caliditatem, & humiditatem al-
teratio, & proxima diſpoſitio ad putredi-
nem, quod quanto ſtudio, ac quanta dili-
gentia ſit euitandum, norunt etiam qui vix
de limine Medicinam ſalutarunt. Atque hoc
tantò magis videtur pertimeſcendum, quan-
tò Anni tempeſtas, in qua ſericum extrahi
conſueuit, eſt ex ſua natura calida ſimul & hu-
mida, extrahitur enim verno tempore vſque
ad principium ſequentis æſtatis, quando ma-
ximè Peſtis ſuas vires incipit expromere,
& miſeros homines adoriri, nam non eſt
verum, Peſtem inualeſcere Hyeme, vt vole-
bat Corneus *conſil.* 347. imò ſi quæ Autum-
no prehendit, Hyemis temperie coërcetur,
vt experientia patet, & Medici optimè no-
runt, ac veritas eſt, Peſtem Vere, & Autum-
no inualeſcere, vt contrà Cornei opinionem
dicit ex Iureconſultis Carrar. *de Med. partic.
tertia numero* 57. ex omnium Medicorum opi-
nione, ſic enim, & non alio modo ſeſe res
habet, Septalius *libro ſecundo de peſt. ca-
pite vltimo*; Qui & illud experientia com-
pertum eſſe addit, nimirum, quòd Peſtis
Vere incipiens durabilior eſt, quam quæ in-
cipit Autumno ob temperiem tempeſtatum
ad eam conſequentium, quarum vna fouere
Peſtem poteſt, nempe Æſtas ſuo calore eam,
quæ Vere prehendit, altera inhibet nempè
Hyems ſua frigiditate eam, quæ prehendit
Autumno. Ergo hæc ſola conditio, hoc eſt,
alteratio Aëris ad calidum, & humidum,
quæ ex huius Artis miniſterio prouenire po-
teſt, ſufficiens eſſe deberet ad hoc, vt hu-
iuſmodi Artifices ab aliorum hominum ſo-
cietate ſaltem per illud tempus, quo in ex-
trahendo ſerico ſe exercent, arceantur, tunc
enim maximè imminet concipiendæ peſtis pe-
riculum.

Verum enimuerò multa ſupponuntur ab
Aduerſario, quæ vel omninò, vel magna
ex parte falſa ſunt; ac primò non eſt verum
in ſerici extractione tantum fœtorem exci-
tari, vt ex eo non modò ipſi Artifices, ſed
etiam vicini inſigniter lędantur, atque ab omni
veritate alienum eſt, ex ea cauſſa nonnullos
artifices non modò ægrotaſſe, ſed etiam vi-
tam cum morte commutaſſe, cùm contra-
ria experientia contrarium omninò atteſte-
tur, nam ex quamplurimis, qui in eo nego-
tio exercentur, nulli vnquam ex ea cauſſa aut
ægrotare, aut mori comperiuntur; & ſi qui
caſu ægrotent, aut moriantur, ex alia proca-
thartica, ac euidenti cauſſa, non ex eius mi-
niſterij culpa ægrotant, ac pereunt. Quòd ſi
hoc eſſet cauſſa, ex qua huiuſmodi Artifices
ægrotarent, ac perirent, quis non videt,
quòd multò frequens eſſet eorum ægrotan-
tium, ac pereuntium prouentus, maximè
verno tempore, dum ſericum extrahere con-
ſueuerunt? imò tantum abeſt à vero, vt odor
ea occaſione excitatus tantoperè grauis, ac
pernicioſus ſit, vt in hoc à pleriſque artibus
immundis mirum in modum ſuperetur, quæ
tamen neque morbos, neque mortes ſuo
odore excitare ſolent, quonam ergo pacto
odor ab extracto ſerico emanans, poterit
cùm tam grauis non ſit, imò longè tolerabi-
lior magis lædere, quàm qui ex quibuſdam
artibus immundis longè intolerabilior ex-
citatur? Non niſi iniuria igitur Ars confi- 8.
ciendi ſericum inter immundas Artes adnu-
merari dicitur, vnde non ſequitur, quòd
quemadmodum Artes immundæ debeant ex-
pelli ex ciuitate maximè tempore peſtilenti,
ita Ars conficiendi ſericum debeat ex ciuita-
te expelli, quia hæc nequaquam Ars immun-
da eſt.

Quod autem additur de exhalationibus in
ſerico conficiendo cum aqua feruenti suble-
uatis, nimirum quòd Aërem inficiant, vnde
per nares ab ipſis Artificibus, & à vicinis at-
tractæ mirum in modum ſint nocuæ, non
minùs ac ſuperiora; ab omni veritate alienum
eſt;

eſt; quia exhalationes illæ, & vapores ab aqua
feruenti eleuati per tubum extrà domum tranſ-
mittuntur, atque ea ratione omne incom-
modum euitatur, quod ab illis timeri poſſet,
licet nullum poſſet timeri, quia neque va-
pores illi multi ſunt, neque ſubſtantiâ craſſi,
ita vt ob vtramque cauſſam facilè ab Aë-
re externo, & à quocumque ventulo diſſi-
pentur.

Maximam porrò anxietatem, moltum-
que negotium Aduerſario præbet corpuſcu-
lorum ipſorum Bombycum poſt ſerici ex-
tractionem putrefactio, ac magnum in ea re
fundamentum facit, cùm tamen ſi quis fœ-
tor, aut praua quæpiam exhalatio ab ipſis
emanare poſſet, & illicò ſupprimatur, &
omni ex parte ab induſtria eorum Artificum
amoueatur, qui, vt qualecunque malum
inde excitari poſſet, euitent, ſingulis diebus
eorum Bombycum cadauerula antequam cor-
rumpantur, & immunditiem omnem expur-
gant, & in flumen coniiciunt, vnde nullus
omninò ex ipſis fœtor, aut malus odor ex-
halat, ſed domos proprias mundas, & ab omni
inquinamento, & ſordibus liberas conſeruant,
quod minimè præſtare licet quibuſdam Arti-
bus immundis, ex quibus abominabilis fœtor,
ac prauus odor in illis excitatus tantam im-
preſſionem etiam amota cauſſa relinquit, vt niſi
ſumma diligentia emundentur, ſed prauum il-
lum odorem ad longum tempus retineant, imò
etiam emundatæ, vt de carnificina, de fidicina,
nempè chordas pro muſicis inſtrumentis ex
animalium inteſtinis fabricante, & multò ma-
gis de Arte, quæ ſeuaceas candelas conficit,
cuilibet patere poteſt; ac profectò huius vlti-
mo loco nominatæ pernecabilem, ac peſſimum
odorem ego ipſe propria experientia ſcio,
multis viciniis capitis dolorem, vomitum, alia-
que ſymptomata excitare, ita vt ob id cogan-
tur habitationem mutare.

Quòd verò ex ſerici confectione Aër humi-
do, calidoque vapore imbuatur, quod maximè
tempore ſuſpicionis peſtilentiæ eſt euitandum,
etiam ſi gratis concedatur, tamen nullum inde
ſequitur inconueniens, nam, vt dictum eſt, nul-
lam malam impreſſionem in Aëre illi vapores
relinquere poſſunt, cũ per ſe ipſi ſint reſolubi-
les de facili, & ab Aëre ipſo, & à quacunq; leui
Aura faciliimè agitati euaneſcant, ac diſſipen-
tur. Sed etiã ſi aliquid mali ex ſe præſtare poſ-
ſent, tamen ignes magni, qui in ſuis domibus
ab Artificibus ad hoc accenduntur, non ſolùm
eoſdem vapores conſumunt, ſed ipſum Aërem
magnoperè exſiccant, ita vt non modò Ars
hæc nocua non ſit, ſed etiam poſſit vtilis eſſe;
ſcimus enim tempore peſtilenti non alio in-
genio Aërem rectificari, quàm accenſis per lo- 9.
ca, & vrbes ignibus; eoque ingenio Hippocra-
tem Peſtem ex Æthiopia in Græciam ſe con-
ferentem repuliſſe narrat, Galen. *lib. de Theriac. ad Piſon. cap.* 16. Quod etiam Acronem Agri-
gentinum præſtare refert Aëtius *ſerm. 5. c. 94.*

Denique ex tolerantia huius Artis in magnis,
ac nobilioribus Ciuitatibus, etiam in locis ea-
rum Ciuitatum magis conſpicuis, & à nobilio-
ribus Perſonis habitatis, ac frequentatis elici
poteſt, nullum ex huius Artis miniſterio in-
commodum, nullumque damnum emanare.
Vnde falſum omninò arguitur id, quod ex
Gratiol. Pint. *de Peſt p. 1. cap.* 17. iactatur, nempè
Peſtem aliquando ex Bombycibus fuiſſe exci-
tatam; nam quis eſt, qui in propria domo talia
animalcula enutrire in poſterum pateretur, ſi
hoc veritatem vnquam habuiſſet? & tamen in
magnis etiam domibus, ac Palatiis talia ani-
malcula Vere detineri, ac enutriri quotannis
conſpicimus ſine vlla vel imaginaria noxa, ma-
ximè diligẽti cura adhibita opportuna immun-
ditierum ac frequenti expurgatione; vnde cùm
alias quaſdam Artes propè ſuos lares habere
non facilè Principes Viri, ac Magnates patian-
tur, hanc vnam in propriis domibus tolerant,
vt hic Romæ vnuſquiſque adnotare poteſt: in
vanum ergo contrà illam reclamat aduerſarius,
non ſolùm non reclamantibus Principibus, ſed
eam admittentibus, & exerceri permittentibus.
Quòd ſi ob ea, quæ opponuntur hæc Ars exu-
lare à ciuitate debet, multò magis exulare de-
berent aliæ permultæ ex quarum exercitatio-
ne maiora multò damna timeri poſſunt: At ve-
rò hæc innoxia cùm ſit, in Ciuitate degere, non
obſtantibus iis, quæ inaniter obiecta ſunt, per-
mittenda.

LIBRI NONI TITVLVS SEPTIMVS,

DE TABACCO.

Ad Titulum Primum Libri Quinti,

Q V Æ S T I O Vnic.

De Ieiunio & Quadrageſima.

S V M M A R I V M.

1 *Tabaccus, vel Tabacco quid ſit.*
2 *Tabacci vſus quis.*
3 *Ieiunium duplex ſecundùm Canoniſtas.*
4 *Ieiunium quid apud Medicos.*
5 *Eccleſia non approbat ieiunium factum vltrà terminum diei naturalis, hoc eſt horarum viginti quatuor.*
6 *Tabacci vſus quando, & quale ieiunium frangat.*
7 *Ieiunium Euchariſticum an frangatur vſu Tabacci.*
8 *Secundùm omnem decentiam eſt, Chriſti Domini Corpus ſacratiſſimum in ſtomachum recipiendum nulla alia quauis vel minima re occupatum.*
9 *Aqua potus cur prohibitus in ieiunio Euchariſtico.*
10 *Vinum etiam ſi maximè nutriat, non frangit ieiunium.*
11 *Ieiunium adquem finem ab Eccleſia inſtitutum.*
12 *Tabaccus quomodocunque aſſumatur, nunquam habet rationem cibi.*
13 *Quod habet rationem cibi debet habere facultatem nutriendi.*
14 *Quod à Natura non vincitur, cibus non eſt.*
15 *Quicquid per os aſſumitur, aut cibus, vel potus eſt, aut medicamentum, aut venenum.*
16 *Tabaccus non eſt cibus, neque cibus medicamentoſus.*
17 *Quod aſſumptum corpori nullum præbet alimentum, medicamentum eſt.*
18 *Potus debet eſſe humidus, & cur.*
19 *Tabaccus quomodocunque aſſumatur, non frangit ieiunium Eccleſiaſticum, neque pœnale, ſed bene Euchariſticum.*
20 *Tabaccus cur frangat ieiunium Euchariſticum.*
21 *Tabaccus ex aliquorum opinione frangit qualecunque ieiunium, quia corpus nutrit. Contrarium, n. 23.*
22 *Tabaccus ex eorundem opinione verè eſt nutrimentum, & medicina. Confutatur, n. 24.*
23 *Medicamenta ob morbos aſſumuntur, non tanquam nutritura cibaria.*
26 *Alimentum vincitur, & ſuperatur ab eo, quod nutritur.*
27 *Qui Tabaccum aſſumentes quoque pacto nutriuntur, non ob Tabacci facultatem nutritiuam nutriuntur.*
28 *Quicquid nutrit ex genere dulcium eſt.*
29 *Iis quæ omninò dulcedine carent, pro medicamentis vtimur, non pro cibis.*
30 *Fumus nunquam poteſt habere rationem potus, & multò minùs rationem cibi.*
31 *Fumoſa omnia amara.*
32 *Amara nil prorſus nutriunt.*
33 *Tabacci vſus quibus ex cauſſis in ieiunio Euchariſtico ſit prohibendus.*
34 *In ieiunio Eccleſiaſtico, aut pœnali, Tabacci vſus non frangit ieiunium.*

CVM recentiorum Canoniſtarum ſcripta circa materiam de Ieiunio euoluerem, duas offendi dubitationes, ob materiæ, circa quam verſantur, nouitatem, à vetuſtioribus intactas, & à me eadem ob cauſſam prætermiſſas; quarum prima eſt circa Tabacci vſum; ſecunda circa vſum Chaccolatæ, nimirum, an ex vtriuſque vel alterutrius vſu frangatur ieiunium; ita enim iam irrepſit eorum vſus, ac tam frequens eorum abuſus eſt, vt aſſumentes neque temporis, neque ſtatus, neque ſanitatis, nec alterius cuiuſcunque rei delectum habeant, imò nè conſcientiæ quidem, quam grauent-ne, an non ex eorum aſſumptione, nullo modo curant inueſtigare. Harum ergo dubitationum reſolutionem ad Medicum non minùs, quàm ad Canoniſtas pertinere viſum eſt; ac me, qui in hiſce laboribus meis profeſſus ſum eas omnes quæſtiones proponere, ac diſcutere, quæ ad Ciuilem, aut Canonicam facultatem ſpectare videbantur, non niſi negligentiæ notã incurrere poſſe, ſi eas omni ex parte indiſcuſſas relinquerem. Itaque de vtraque dubitatione verba facere iam determino, ac primo loco de Tabacco, cuius frequentior vſus non apud inferioris fortunæ homines ſolum eſſe ſolet, ſed etiam apud quoſcunque ſermonem inſtituam. Secundo loco de Chaccolata; quæ melioris fortunæ hominibus familiaris eſt. Ad maiorem autem rei claritatem breuiter dicam quid ſit Tabaccus, vel Tabacco, ac cuius naturæ, relictis iis quæ ad rei herbariæ ſtudioſos magis pertinent, niſi ſi quæ incidenter commemorare oportebit.

Tabaccus ergo herba quædam eſt cuius feraciſſima Inſula eius nominis eſt, & idcircò Tabaccus 1.

baccus vocatur, nam ab indigenis *Picielt* vocitatur, vt teſtis eſt Nicol. Monard. *in lib. de ſimpl, med. ex Occident. India delat. cap. proprio de Tabacco.* Tabacci deſcriptionem eiuſque ſpecierum Lector à Monarde, aliiſque infrà citandis petere poterit. Communiter autem apud recentiores Botanicos *Petum* dicitur, ſed & apud alios *Nicotiana*: Nobis vulgari ſermone *herba Santa Croce*. Plura verò alia nomina ſortitur, vt videre eſt apud Ægid. Euerard. *lib de Herba Panacaca ſeu Tabacco propè principium*, & apud Io. Neandr. *in ſua Tabaccolog in prin.* & Guilielm. de Meta *in Epiſt. ad prædictum Neandr.* apud quos etiam, vt apud Monardem quoque eius deſcriptionem, natalis locum, modum ſerendi, & conſeruandi, differentias, temperamentum, vſum, ac denique infinitas propemodum virtutes ediſcere Lector poterit, quas nullam aliarum herbarum habere ſatis conſtat. Ego relictis iis, quæ ad præſens negotium minùs facere videntur, paucula de eius natura proponam, vt deinceps expeditius propoſitas dubitationes ſoluere liceat.

Tabaccus igitur tẽperamenti eſt calidi, & ſicci in ſecũdo gradu, teſtib. *ſup. cit.* Monarde, & Æg. Euerard. *loc. cit.* Vnde ad omnes morbos frigidos à capite ad pedes vſque enumerandos maximè vtilem eſſe docent idem Monardes, & alij ſup. citati Auctores. Præterquam quod acris eſt, vnde ſternutamenta prouitat, & ſaporis amari. Ex quibus patet error Leonard. Leſſij *lib. 4. de Iuſt. & Iur. cap. 3. n. 19.* quem aliàs notaui, qui voluit, Tabaccum eſſe frigidum, & Narcoticum; deceptus ex aliquorum opinione, qui voluerunt eſſe de genere Hyoſcyami, vt Carol. Cluſ. *in Annot. ad præd. caput de Tabacco ipſius Monard.* & Dodonæus, apud Æg. Euerard. *loc. cit.* & apud Neandr. *ibid.* Quam tamen opinionem falſam eſſe, & ipſius Tabacci natura, & prædicti Euerard. & Neander atteſtantur.

Illud, quod maximè ad rẽ noſtrã facit adnotandum. Tabaccum alimentalem herbam non eſſe, ſed tantùm medicamentoſam, ac quocunque modo aſſumatur pro medicamento ſumi.

2. Tabacci vſus eſt vel in puluere, vel in fumo. In puluere dupliciter; nam vel naribus inditur ad excitanda ſternutamenta, & caput expurgandum, vel maſticatur ad alliciendam, & expurgandam ſimul ab eadem parte pituitam; vtcunque autem in vſum trahatur (quatenus ad rem noſtram facit, nam alios, ac plurimos habet in Medicina vſus) non niſi præparatum accipitur; præparationis autem modi varij à ſupracitatis Auctoribus, & præcipuè à Neandro petendi. Cùm verò eius fumo vtuntur, Tabacci folia exiccata, ac præparata, atque igne accenſa per tubulum, in cuius capite ad hunc effectum vaſculum eſt, in quo Tabacci folia reponuntur, igne poſtmodum accendenda ad fumum excitandum, qui per os attrahitur, & in capitis cauitates delatus, inde pituitam elicit, quæ exſpuitur ab his qui ad expurgandum caput illum aſſumunt, nam aliàs in ſtomachum ibi permittitur (quando Tabaccus maſticatur) ad ſuſtentandam famem. Horum Tubulorum formam, & vſum, imò & alios modos eundem Tabacci fumum per os excipiendi deſcribit idẽ Neand. *lib. eod. inf.* Nos ad ea, quæ ad rem noſtram faciunt properantes, hæc iam omittenda duximus, & ad excitatas dubitationes diſſoluẽdas quamprimum deueniendum: ante tamen, quia circa Ieiunij materiam verſamur, videndũ quid ſub hoc nomine Ieiunij intelligamus.

Canoniſtæ duplex ieiuniũ cõſtituũt, naturale 3.
vnũ, Eccleſiaſticum ac pœnale alterũ: illud dicemus ſecũdum eorũ intentionem, eſſe ſtomachi inanitionem ſecutã ad prægreſſam alimẽtorum diſtributionem, vel carentiam alimentalis materiæ; Hoc ieiunium Euchariſticũ ideò vocant, quia huiuſmodi ieiunium ſemper, ac inuiolabiliter præcedere debet Sacratiſſimæ Euchariſtiæ aſſumptionẽ. Eccleſiaſticum autem, vel pœnale ieiuniũ dicemus eſſe, diurnam cuiuſcunq; alimenti abſtinẽtiam ab Eccleſia, vel Confeſſario impoſitã. Idcircò enim & Eccleſiaſticum, & pœnale vocatur, nã ab Eccleſia ad carnis ſtimulos prohibendos, vt ſpiritus promptior ad cœleſtia cõtemplanda efficiatur, à Cõfeſſario autem in ſatisfactionem peccatorum imponitur. Medici hac voce Ieiunij intelligunt 4.
ſtomachi vacuitatem, & inanitionem ob carẽtiã alimẽtalis materiæ. Hac ratione dicebat noſter Hipp. *lib. 1. Aphor. 13.* Senes facillimè ieiunium ferre; hoc eſt, eos etiam ſi eam ſtomachi inanitatem habeant, neq; ad alia alimenta aſſumenda ſtimulari, neque vllam aſſumendi neceſſitatem experiri. Ergo ex his tunc dicemus, hominẽ ieiunum, cùm aſſumpta alimenta concocta, & diſtributa ita ſunt, vt noui alimẽti neceſſitas vrgeat. Sed diuerſa ratio eſt ieiunij Euchariſtici à ieiunio Eccleſiaſtico, vel pœnali; nã in ieiunio Euchariſtico ſtomachus debet eſſe vacuus ita, vt poſt mediam noctem nihil omninò ingeratur, & hoc quia aſſumpta in cœna, quæ ſumi ſolet per quatuor horas, vt plurimũ, ante mediam noctem, facilè è ſtomacho deſcẽderũt, vnde vacuus omninò relinquitur, ad hoc vt decenter Chriſti venerabiliſſimum ac ſacratiſſimũ Corpus excipere poſſit mane ſequenti. In ieiunio porrò Eccleſiaſtico imponitur vnica comeſtio in ſpatio vnius integri diei, hoc eſt horarum vigintiquatuor cum abſtinẽtia à carnibus, & aliis cibis à carne dependentibus, nẽpe ouis, & lacticiniis: nam Eccleſia habens præ 5.
oculis communẽ hominum tolerantiã diuturnius ieiunium non laudat, nè diuturniori abſtinentia corpus in ſanitatis diſcrimen labatur, quod illa omninò euitare ſtudet, contenta tãtummodò, vt tali abſtinẽtia corpus maceretur, qualis ſufficiat ad eius ſtimulos refrænãdos, vt ſpiritus præualeat: nam licet *cibo, & potu ſemel impleti diem integrũ, ac noctem ſine moleſtia perduremus*, ex dictis Gal. *lib. 7. de vſu Partium corp. hum c. 25.* Non ſine moleſtia tamen, & ſanitatis diſpendio prædictum ſpatium integri diei ſine nouo cibo tranſigere poſſumus.

Cæterum quando dubitatur, an vſus Tabacci 6.
frangat ieiunium, ſi de ieiunio Eccleſiaſtico, vel pœnali verba fiant, abſolutè dicendũ non frãgere, & rationes, quæ pro negatiua ſentẽtia adducuntur de ieiunio naturali, & Euchariſtico, multò faciliùs habebunt locũ in aliis ieiuniis, vnde vlteriùs de ea re verba facere ſuperfluũ videtur. Non tã facilè autẽ ſolutionẽ recipit hoc dubiũ, ſi de ieiunio Euchariſtico ſermo ſit, nam vt notiſſimum eſt, Euchariſtia ob ſummã eius

Sacra

Sacramenti reuerentiam, debet ſumi ſtoma-
cho ieiuno, vt poſt vetuſtiores, & recentiores
omnes Diana *Reſponſ.mor.par.6.tract.8.reſp.*8.
8. Et ſumma quidem cum ratione, quia ſecun-
dùm omnem decentiam eſt, ſacratiſſimum
Chriſti corpus in ſtomachum vacuum,& nul-
la ne minima quidem re occupatum introdu-
cendum eſſe:itaque cum aſſumpta alimenta in
cæna poſt quatuor, vel quinque horas conco-
cta,& diſtributa communiter ſint, quod tẽpus
cum media nocte coincidit,rectè hoc naturale
ieiunium à media nocte initium ſumere deter-
minatum eſt, & hoc pacto nihil poſt prædictũ
tempus aſſumi debet,quod ſtomachum aliquo
modo occupare poſſit; nam ſi quid ante illud
tẽpus vſque ad ſanctiſſimæ Euchariſtiæ aſſum-
ptionem,aſſumptum fuerit,concoctum,ac om-
ni ex parte diſtributum eſſe cenſendum, & ſic
ſtomachum ab omni re liberum in aſſumptio-
ne reperiri.Sed cùm pateat ieiunium non ſolui
9. à quacunque re in ſtomachum recepta;ſed tan-
tùm à rebus alimentalibus, cur etiam Aquæ
potus prohibetur,cùm ex communi hominum
aſſenſu conſtet,Aquam non nutrire? quin etiã
cùm in ieiunio Eccleſiaſtico, & pœnali cõſtet,
10. non ſolùm aquam,quæ nullo modo nutrit,ſed
& vinum, quòd maximè nutrit,ieiunium non
frangere,Sanch.*lib.5.conſ.moral.c.1.dub.*23.*n.*2.
Leſſius *de Iuſt.& Iur.lib.*4.*c.*2.*dub.*2.*n.*10. cur
frangere dicitur ieiunium Euchariſticum ipſã
etiam aquam?Reſpondeo, quòd hoc ieiunium
cùm rigorosè ſeruandum ob ſummam tanti
Sacramenti reuerentiam ſit, ſitis autem in eo
facilè tolerari poſſit ob eius ieiunij breuitatem,
noluit Eccleſia in eo vel minimæ rei per os
aſſumendæ eſſe indulgendum ſub quacunque
ratione vel cibi,vel potus,vel medicamenti,&
ſub quacunque quantitate aſſumatur;in ieiunio
verò pœnali, vel Eccleſiaſtico, conceſſum eſt
aſſumere quæcunque habent rationem potus
(non cibi potabilis)ad extinguendam ſitim ob
diuturnitatem eius ieiunij, ob quam ſitis &c.
maximè moleſta, & noxia eſſe poſſet, quod
euitare ipſa Eccleſia ſemper ſtuduit: imò non
ſolùm ad euitandam prædictam noxam licet
potum in ieiuniis aſſumere,ſed etiam ob ſani-
tatem, & multò magis ex cauſſa morbi licet
aſſumere neceſſaria medicamenta in huiuſmo-
di ieiuniis, Leſſ.*de Iuſt. & Iur. lib.*4. *c.*2.*dub.*2.
*n.*11.Sanch.*lib.5 conſ moral.c.*1.*dub.*22 *n.*7. At
verò in ieiunio Euchariſtico, neque ſitis mo-
leſtia,neque aliæ cauſſæ locum habent,ſed de-
cet omninò ſtomachum ab omni re eſſe va-
cuum,cùm in illo ſufficiat abſtinentia à rebus
nutritiuis per commemoratum tempus,vt car-
ne ſuccumbente ſpiritus ad cæleſtia promptiùs
11. eleuetur, ad quem maximè finem ab Eccleſia
fuit inſtitutum.

Sed ad præcipuæ quæſtionis deciſionem
12. iam accedam, ac ante omnia ſupponendum,
Tabaccum quomodocunque aſſumatur, nun-
quam habere rationem cibi, aut potus, vel
rei alimentalis, cùm omni nutritiua facul-
tate deſtituatur, quod facilè probatur, quia
13. quod habet rationem cibi debet habere facul-
tatem nutriendi,cibus enim vocatur quicquid
alit.Gal.*lib.*3 *de Alim.fac.cap.*40.Quod autem
alere debet,nempè cibus,à natura debet vinci,
& membris aſſimilari, Auic. *in cant. text.* 1.
*tract.*1.*n.*76.At Tabaccus neque à Natura vin-
citur,neque membris aſſimilatur, neque vires
auget, ergo rationem cibi non habet: quod 14.
enim à Natura non vincitur, cibus non eſt,
Galen *lib.3.de Nat facult.cap.*7. Non vincitur
verò à Natura, quia partem nullam alibilem
habet,ſed tantùm medicamentoſam;quod pa-
tet vlteriùs à ſufficienti partium enumeratio- 15.
ne, quia quicquid per os aſſumitur, aut cibus
eſt, & potus, aut medicamentum, aut vene-
num,& cibus vel eſt ſimpliciter cibus, vel eſt
cibus medicamentoſus,ſic & medicamentum.
Tabaccus ergo neque cibus, neque medica- 16.
mentoſus cibus eſt,quia nec omninò ſuperatur
à natura,nec in parte,neque venenum eſt,quia
naturam non deſtruit, ergo eſt medicamen-
tum, medicamentum enim vocamus quod aſ- 17.
ſumptum nullum corpori præbet alimentum,
Galen.*lib.*2.*de Alim.fac.cap.*16.Sed neque po-
tus rationem habet Tabaccus,quia potus de- 18.
bet eſſe humidus, Natura enim potum inſti-
tuit ad diſtributionem ciborum ſolidorum pri-
mò, & ad ſitim leuandam, ad corporiſque re-
frigerium,vt notiſſimum eſt,Mercat.*de ſan. &
eius conſer.claſſ.*2 *art.*2.*quæſt.*164. *num.*88.& ex
Canoniſtis, Leſſ. *de Iuſt.& Iur lib.*4.*cap.*2.*du-
bit.*2. *num.*10. Sed Tabaccus quomodocunque
aſſumatur, humidi rationem non habet,neque
facultatibus huiuſmodi leuandi ſitim, aut di-
ſtribuendi ſolidos cibos,aut reparandi id,quod
ſubſtantiæ humidæ effluxit,eſt inſtructus,ergo
nullam habet rationem potus, & hinc con- 19.
cludendum,Tabaccum neque vt cibum,neque
vt potum, quomodocunque aſſumatur fran-
gere ieiunium Eccleſiaſticum,aut pœnale, ſed 20.
benè frangere ieiunium Euchariſticum non in
quantum nutrit, aut cibi, vel potus rationem
habet, ſed in quantum ſua ſubſtantia quan-
tumuis minima poſſet occupare ſtomachum,
aut eius fumo, vel aliàs poſſet cauſſare agita-
tionem in humoribus,& alios effectus produ-
cere minimè conuenientes,vbi tantum Sacra-
mentum accipere paramur, quemadmodum
etiam decet ob debitam reuerentiam, vt dixi-
mus,ab omni aliena ſubſtantia liberum ſtoma-
chum ſeruare. Licet ergo non videam,quanam
ratione Tabaccus, vel quod in fumo per os
recipiatur, vel quod in puluere naribus adhi-
beatur, aut ore maſticetur, poſſit ad ſtoma-
chum peruenire, dum allecta pituita expuitur,
tamen neque hac quidem ex cauſſa,dato quòd
id ſuccederet, dixerim frangere ieiunium Eu-
chariſticum,ſed potiùs militare ſemper firma-
uerim cauſſam reuerentiæ diuiniſſimi illius
Corporis in ſtomachum recipiendi, & ſic ne-
que ob id, quod vllo modo nutrire valeat,
nec quod illius ſubſtantiæ aliqua particula ad
ſtomachum peruenire poſſit prohibendum
credo eius vſum, ſed tantùm ob indecentiam,
vt dictum eſt.

Cæterùm P.Lezana *tom* 3. *Quæſt.Regular.
verb.Euchariſtia quoad Regulares,n.*18.apud Dia-
na *reſol. mor. par.*8. *tractat.*7. *reſolutione tertia*,
Contrariam opinionem tueri conatus, oppo- 21.
nens ſe prædicto Patri Dianæ, in abſurdam
ſententiam lapſus eſt, volens Tabaccum fran-
gere ieiunium,rationem ſubdens, *Quia*,inquit,

Tabaccus

22. *Tabaccus verè eſt nutrimentum, vt conſtat ex mul-
tis experientiis plurium, quia ex ipſo ſolo ſuſtentati
ſunt verè etiam eſt medicina, hoc enim prætextu
ſumitur.* Fauet huic Lezanæ opinioni id, quod
paſſim ſcriptores de Tabacco tradunt, & pri-
mò Nicol. Monard. *loc. cit. Vſus eſt etiam*, inquit,
Tabacci apud Indos famis ſitiſque ſedandæ gratia:
quaſdam enim pillulas ex eo conficere Indos
docet, quibus cum longum iter aggrediuntur
vti ſolent, vnam in ore retinentes, aſſidueque
pituitam à capite allectam ſorbentes, eaque ra-
tione iter triduanum, aut quatriduanum etiam
conficiunt abſque vlla famis, aut ſitis mole-
ſtia. Idem cum ipſo Manardo affirmat Eue-
rard. *de Panac. ſeu Tabacco fol.* 18. qui etiam
paulò ante hæc addit. *Atque inauditum eſt, ac
mirandum Floridæ incolas ſtatis anni temporibus
ſolo iſtius herbæ fumo paſci, quem per cornua huic
vſui comparata in os recipiunt, cuius rei teſtes lo-
cupletiſſimi erunt vel ipſi Nautæ, compluresque
alij è Florida nuper reuerſi, ac in dies etiam nunc
reuertentes, qui appenſis ad collum quibuſdam seu
cornibus, alis infundibulis ex Palmæ foliis, iunco,
canniſue, in quorum extremis congeſta, ac ligata
apparent huiuſmodi folia præ ſiccitate iam emar-
cida, mirificè ſibi placent. Hi prunas infundibuli
anguſtiori parti applicant aperto ore excitatum
fumum haurientes, quoad eius fieri poteſt, quo fa-
mem ſuam ſitimque ſedari, vires reſtaurari, ſpiri-
tus exhilareſcere, Cerebrum iucunda quadam
ebrietate deliniri, eiuſque ſuperfluos humores ab-
ſumi, in ſumma, phlegmaticorum humorum copiam
incredibilem in os prolici iureiurando aſſeuerant.*
Hæc ille. Subſcribit etiam Manardo Io. Neand.
in ſua Tabaccolog. in prin. §. vires. vbi pluribus
fortaſſe, quàm opus fuiſſet, probare nititur,
Tabacci fumum nutrire, & vires reſtaurare, &
cætera præſtare, quæ ſuperiùs ex Euerardo
ſunt allata, quæ ſi veritatem habent, Tabaccus
nullo modo debet ſumi in ieiunio Euchariſti-
co, quia verè illud violaret, cum poſſit non
ſolùm ſtomachum occupare, ſed qualicunque
modo ſumatur, corpus etiam nutrire.

Verior tamen Dianæ opinio cenſenda, quam
ille cum multis Canoniſtis, quorum auctori-
tates ibi adducit, iure tuetur, qui omnes in
hoc conueniunt, neque ſi per fumum, vel
23. puluerem, vel folium Tabaccus aſſumatur, ie-
iunium frangi; & rectè, quia neque habet vn-
quam, neque habere vnquam poteſt rationem
cibi, vel rei alimentalis, ſed tantùm medica-
menti, vt ex ſupradictis patet. Imò inanis etiam
eſt, quam aliqui Canoniſtarum cautionem ad-
dunt, vel limitationem, hoc eſt, non frangere
Tabaccum ieiunium, niſi aliqua folij particula
per os ad ſtomachum traiiciatur; nam etiamſi
ita contingeret, tamen nutrire ea particula
nulla ratione poſſet, tum ob ſui exiguam mo-
lem, quæ nullius conſiderationis eſſet, tum
ob eius naturam, quòd alimentalis non ſit, &
maximè exſiccatiua, & omni humiditate orba-
tus, vt aſſumi conſueuit; vnde non ex eo, quod
quicquã nutrire ea particula poſſet, ſed ex eo,
quod violaret ſtomachi vacuitatẽ, qui ab omni
re aliena vacuus ob prædictam decentiæ cauſ-
ſam eſſe debet; tunc ea Tabacei particula impe-
diret Euchariſtiæ aſſumptionem, quemadmo-
dum impedire dicunt Canoniſtæ Aquæ com-
munis ſtillam, quæ neque cibi, neque rei alimẽ-
talis rationem habet, neque adeò occuparet
ſtomachi vacuitatem, vt Aquæ ſtilla. Magis ad
rem dici putauerim, ſi idcircò Tabaccus poſ-
ſet frangere ieiunium, vel folij maſticatione,
vel fumi receptione, id fieri, quia poteſt attra-
here à capite pituitam, & ad ſtomachum eam
tranſmittere, & in nutrimentum conuerti, vt
aliàs in eius vſu euenire dicturi ſumus.

Sed in duplici errore ſeſe inuoluit P. Leza- 24.
na, primò exiſtimando Tabaccum eſſe verè
rem alimentalem, & quod peius eſt, eſſe verè
medicamentum, quæ duo ſimul ſtare non poſ-
ſunt: nam cibus, & quicquid nutrit, in quantum
nutrit, rationem medicamenti non habet, nec
quod verè medicamentum eſt vnquam nutri-
re poteſt: nam medicamenta ob morbos aſſu-
muntur non tanquam nutritura cibaria. Galen. 25.
comm. 1. in Hipp. de vict. rat. in Acut. tex 18 *& me-
dicamentum contrarium eſt alimento; nam alimen-* 26.
*tum vincitur & ſuperatur ab eo, quod nutritur,
medicamentum autem contra, ipſum enim vincit,
atque ſuperat corpus, cuius fuerit medicamentum:*
idem Gal. *lib. 5. de ſimpl. med. fac. cap. 1.* & alibi
ſæpè. Si ergo Tabaccus eſt verè nutrimentum,
non erit verè medicamentum, & ſi eſt merè
medicamentum, non erit verè nutrimentum.
Neque dicat ipſe P. Lezana, quod Tabaccus
ſit cibus medicamentoſus, quia iam ſatis ſu-
perque probatum eſt, illum non eſſe vllo mo-
do alimentalem.

Sed errat ſecundò idem P. Lezana putando,
quòd ex enarratis experientiis conſtet Tabac-
cum nutrire, quod ab omni veritate alienum
eſt; nam nutrimentum, quo reficiuntur ij qui 27.
Tabacco ad tollendam famem aut ſitim vtun-
tur, non procedit ab ipſo Tabacco, ſed à pi-
tuita, quam Tabaccus cum maſticatur, prole-
ctat in ſtomachum, vel cum etiam eius fumus
per os excipitur: neque nouum eſt huiuſmodi
effectum à pituita emanare, nempe per eam
corpus enutriri abſque ope alterius externi
alimenti, quia multiplici experientia firmatum
eſt, quoſdam homines integris annis abſque
cibo, & potu vixiſſe, ſola pituita in eorum cor-
poribus abundante enutriri; multaque anima-
lia in Hyeme non alio nutrimento vitam ſu-
ſtentare quam ipſa pituita; ſed de his plura
diximus aliàs. Deceptus igitur omninò eſt
P. Lezana, dum credidit, Tabaccum eſſe nutri-
mentum ex eo, quòd nonnulli eius vſu famem,
& ſitim tolerent, nam hoc non ex virtute Ta-
bacci fit, qui nullo modo alimentalis eſt, ſed
ex pituita per ipſum attracta in ſtomachum,
quam vlteriori concoctione in corporis nutri-
mentum faceſſere, notum apud Medicos eſt;
Galen. *in lib. Hipp. de vict. rat. in Acut. text.* 30.
Quòd maximè euenit vrgente neceſſitate, cum
Naturæ indigentiæ externo alimento ſubueni-
re non poſſumus. Id tantùm concedi poſſet P.
Lezanæ, quòd ſi quis Tabacco vteretur ad eum
finem, nẽpe nutriendi corpus prolectando eius
maſticatione pituitam à capite in ſtomachum,
ieiuniũ frangeret: quod Canoniſtarũ erit deci-
dere. Sed præter ea, quę iã adducta ſunt ad pro-
bandũ, Tabaccũ non eſſe quid aptũ ad nutriẽ-
dũ, id ipsũ manifeſtũ facit eius ſubſtantię qua-
litas, quæ omni nutribili humiditate emuncta

eſt,

28. eſt,& quæ ex ſui natura eſt amara;at quicquid
nutrit alicuius humiditatis particeps ſit oportet; vnde quicquid nutrit, ex genere dulcium eſt: Galen. *lib. 4. de ſimpl. med. fac. cap.* 10. atque omne nutrimeotum vel duloe, vel vnctuoſum, vel ex his compoſitum, idem Gal. *lib de oculis cap. 1. partic.* 5. ac tam dulcia, quam vnctuoſa humiditate prædita ſunt, vt patet: Ergo quæ dulcedine carent humida nō ſunt, & idcircò iis pro medicamentis vtimur, non pro cibis: Ga-
29. len. *loc. cit. de Ocul. & de ſimpl. med. fac.* vbi proximè *cap. 9.* Tabaccus ergo nullo modo nutrit, cùm dulcedine noo ſolùm careat, ſed amarus ſit, amara autem non nutriant, Galen. *cit. lib. de ſimpl. med fac. cap.* 15. Vnde mirari ſatis non poſſom, quonam pacto aſſeuerarint aliqui, Tabacci etiam fumum nutrire; nam præterquam
30. quod Tabacci fumus non poteſt habere rationem cibi, aut potus, certum eſt fumoſa omnia
31. amara eſſe, Card. *lib. 1. de ſan. tuen cap.* 36. Amara
32. verò, vt dictum eſt, nihil prorſus nutriunt, Gal. *vbi mox.* Card *ibidem lib. 1 cap. 5. & lib. eod. c* 40. Ergo Tabacci fumus, neque vt fumus, neque vt amarus nutrire poteſt. Adde quod ipſa fumida ſubſtantia non modo non poteſt ſpiritus nutrire (nam quòd partes ſolidas nutrire poſſit nemo affirmabit) ſed illos diſſipat, ac deſtruit, & offuſcat, & in ſumma cum ſit ſpirituum ſubſtantiæ puræ, ac lucidæ omninò contraria, impoſſibile eſt, vt eos reficere, ac nutrire poſſit, cùm nutritio fiat per ſimilia. Inane ergo eſt, & ab omni veritate alienum, quòd Tabaccus vllo modo nutriat. Vt ergo molta in pauca redigam,
dicendum ex mea ſententia eſt, Tabacci vſum 33.
in ieiunio Euchariſtico prohibendum, non quòd vllo modo nè per ſomnium quidem nutrire poſſit aut folio, aut puluere, aut fumo, etiamſi aliqua illius particula in ſtomachum laberetur, ſed primò ob Sacramenti reuerentiam, quia multam agitationem in humoribus cauſſare poteſt, & caput ipſum commouere, ſenſuſque turbare, & obtundere; maximè ſi eius fumus aſſumatur, poteſt & ventrem ſoluere, aut, quòd peius eſt, vomitum concitare. Secundò, quia facilè euenit, vt ex eius vſu pituita à capite protritata, & allecta ad ſtomachum deſcendat, ibique aut in nutrimentum vertatur, aut ad minùs illius vacuitatem impediat, quam neceſſariam eſſe dicendum, vbi tanto cibo cœleſti, ac ſacratiſſimo refici præſtolatur. In ieiunio autem Eccleſiaſtico, aut pœnali, vbi timor ille deſcenſus pituitæ à capite ad ſtomachum ceſſet (nam poteſt facillimè ea pituita inediæ incommodum, quod experiri ex ieiunio tenemur, abolere, & ſatietatem inducere) poſſe innoxiè nos Tabacco vti, cùm tamen ſatiùs eſſe firmandum ab eo abſtinere.

LIBRI

LIBRI NONI
TITVLVS OCTAVVS,
DE CHACCOLATA, ET AQVA VITÆ.

Ad Titulum Primum Libri Quinti.

QVÆSTIO Vnic.
De Ieiunio, & Quadrag.

SVMMARIVM.

1 *Chaccolata quid ſit.*
2 *Chaccolata ad quem finem vtamur.*
3 *Materia præcipuæ, ex quibus Chaccolata componitur, ſunt maximi nutrimenti.*
4 *Aſſumere vnciam vnam, vel duas Chaccolata in regionibus, in quibus eſt frequens in vſu pro potu, ſecundum aliquos Canoniſtas non frangit ieiunium.*
5 *Chaccolata etiam ad pondus vnciæ vnius, vel dimidiæ etiam, notabiliter reſpectu ieiunij nutrire poteſt.*
6 *Chaccolata vbi aſſumeretur ratione potus in nulla quantitate ſumpta frangeret ieiunium.*
7 *Quod ſolida ſubſtantia eſt, ſi aqua liqueſiat; non habet idcircò rationem potus.*
8 *Chaccolata nullam habet facultatem potus.*
9 *Quod ad reſtitutionem eius, quod ex ſubſtantia ſicciori effluxit, aſſumitur, cibus eſt, non potus.*
10 *Potus finis ſedandi ſitim ſecundarius eſt, non primarius.*
11 *In ieiunio Eccleſiaſtico, vel pœnali licet aſſumere medicinam conſeruatiuam. Et n.23.*
12 *In ieiuniis prædictis licet aſſumere quicquid habet rationem medicinæ, non vero alimenti.*
13 *In ieiuniis, in quibus ſitis eſt moleſta, licet aſſumere parum panis, nè potus noceat.*
14 *In ieiunio quando liceat medicinam conſeruatiuam aſſumere.*
15 *Chaccolata roborat corpus in quantum nutrit.*
16 *Quando præcipua vis rei per os aſſumptæ eſt corpus nutrire, licet ſimul corpus alteret, cibus eſt, non medicamentum.*
17 *Chaccolata nec vt medicamentum aſſumitur, nec ad euitandam potus noxam, ſed tantùm ad voluptatem.*
18 *Chaccolata operationes ſunt de directo contraria fini in ieiuniis habendo.*
19 *Aquæ vitæ aſſumptio impedit Euchariſtiæ aſſumptionem.*
20 *Ieiunium Eccleſiaſticum, aut pœnale ad quem finem inſtitutum.*
21 *Aqua vitæ ſtimulos carnis augere poteſt.*
22 *Aqua vitæ etiam ſi non nutriat membra ſolida, nutrit tamen, & auget ſpiritus.*
23 *Ob ieiunij reuerentiam præſtat ab Aqua vitæ aſſumptione abſtinere.*
24 *Medicamentorum confortantium vſus, non tam facilè concedendus in ieiuniis, ſed tantùm ex cauſſa morbi.*

CHACCOLATA Inda, hoc eſt, 1.
confectio Inda, quædam
compoſitio eſt ex variis in-
gredientibus conflata, cuius
deſcriptionem tradidi aliàs
lib. 2. de Morb. Hippochondr.
cap. 15, aliam quoque attulit deſcriptionem
nonnihil à noſtra differentem Antonius Col-
mener de Ledeſma *in proprio libell. de Chaccol.*
cap. 3. ex hac compoſitione iam apud Indos
potus concinnabantur, & proceſſu temporis
apud omnes ferè populos, & nunc apud nos
concinnantur, eam compoſitionem aqua cali-
da diſſoluendo, addito ſaccharo, eamque po-
tionem calidam bibunt ad multa vtilem, præ-
cipuè tamen ad ſtomachum roborandum, ad 2.
languentes vires reficiendas, ad ſpiritus exhi-
larandos, ad aliaſque vtilitates producendas,
quas pro nunc enumerare ſuperfluum duco. 3.
Materiæ præcipuæ, ex quibus hæc confectio
componitur multi nutrimenti ſunt, quod is ſo-
lùm negabit, qui panem nutrire negare aude-
bit. Recipit enim, ſecundùm noſtram deſcrip-
tionem in magna quantitate quoddam ſemen,
ſeu fructum, quem Cacaos, vel Cacacium no-
minant, nec modicam quantitatem farinæ pa-
ratæ ex Maiz, hoc eſt Tritico Indico, & ſac-
charum, præter alia quædam aromatica, vt in
eius deſcriptione patet. Vnde horum ſimpli-
cium quantitas tantopetè exuperat quantita-
tem aliorum ingredientium, vt ex iis ſolis to-
tam confectionis maſſam componi dici de-
beat; nam alia, quæ aromatica, vt dixi, ſunt, &
ad ſtomachi roborationem, & flatuum diſſipa-
tionem adduntur, vix notabilem præ illis
quantitatem conſtituunt.

Eſt autem iam hic potus, ſeu potiùs cibus
ſub ratione potus tam frequenti in vſu apud
omnes ferè gentes, vt annuimus quemadmo-
dum teſtatur idem Anton. Colmener. *loc. cit.* vt
ex eius vſus frequentia determinare non dubi-
tauerint Moderni Canoniſtæ, quòd aſſumere 4.
vnciam vnam, aut alteram prædictæ potionis
in regionibus, in quibus eſt in vſu pro fre-
quenti potu, non frangat ieiunium, ita ex plu-
rium opinione Diana, *Reſ. mor. par. 8. tract. 7.*

reſp.54.Ego,quicqnid dicendum ſir,an hoc re-
ſpectu eius vſus licitum ſir , necne (hoc enim
Canoniſtis decidendum relinquo)illud aſſeue-
5. ranter affirmabo, quòd aſſumprio vnius , aut
alterius vnciæ , aut etiam vnciæ dimidiæ cius
potionis corpus inſigniter nutriat, vires adau-
geat,ſpiritus exhilaret,& alios effectus produ-
cat , quos producere eius potionis fautores af-
firmant,quibus & ego aſſentior. Sed ſi prohi-
bemur in ieiuniis præter vnam comeſtionem
ſingulis diebus aſſumere quicquid corpus nu-
trit , neque licitum erit aſſnmere vncias duas,
neque vnam , neque dimidiam Choccolatæ
abſque violatione ieiunij. At verò nonnulli
doctiſſimi Theologi apud Diana *vbi proximè*,
ideo in eam ſententiam lapſi ſunt , quòd hu-
iuſmodi quantiras Choccolatæ in regionibus,
in quibus eſt freqoenti in vſu non frangat ie-
iunium, quia habet rationem potus , & in iis
6. regionibus effecta ſit potns vſualis. Ergo , in-
quam,aſſumitur ratione potus, & cùm potus,
ex commnni,etiam vini,quod ſumnopetè nu-
trit,nnn frangat ieiunium in qnacunque quã-
titate aſſumatur,idem erit dicendum de Choc-
colata ; ſed hoc nullo modo veritatem babet,
quia potus aſſamitnr,nec aliàs in diebus ieiu-
nij aſſumi debet , niſi ad extinguendam ſitim,
ſed Chaccolata nequaquam aſſumitur ad ex-
tinguendam ſitim , ſed ad recreandas vires , &
robur corpori conciliandum , ad ſtomachum
roborandum,ad animum exhilarandum : ergo
nunquam poterit habere rationem potus , ſed
cibi , licet cibum velimus eſſe medicamento-
ſum,ergo quacunque etiam minima quantita-
te ſumatnr,frangere debet ieiunium.

Sed quid imponere mihi ſatagunt qnidam,
qnòd Chaccolata ſumatnr ratione potus?nun-
7. quid babens ſolidam ſubſtantiam , ſi aqua li-
quefiat , habet rationem potns ? nequaquam.
8. Sed in tantùm dici poterit habere rationem
potus in quantum non maſticando , ſed ſor-
bendo aſſumitnr,vt ouum iure diſtemperatum,
carnium contuſum, & id gen*n*s alia, quæ licet
aſſumantur per modum potos , habent tamen
rationem cibi : Sanch.*lib*.4.*conſ.mor.cap*.1.*du-
bit*.23.*num*.1.quæ omnia,vt ille addit,frangunt
ieiunium. Deinde quomodo dicemus , Chac-
colatam eſſe potum,ſi nullam facultatem po-
tus habet, cibi:vero facultatibus omnibus in-
ſignitnr ? nam neutrum finem,ad quem porus
eſt à Natnra deſtinatus,Chaccolata habet,cùm
neque ad diſtributionem ſolidorum ciborum,
neque ad leuandam ſitim inſeruiat;neqne vlte-
rius ad alium aliquem finem vt ad reſtitutio-
nem humidioris ſubſtantiæ;aſſumitur ergo ad
reſtitutionem eius , quod ſubſtantiæ ſiccioris
9. efflnxit,hoc autem cibns eſt,non poms,Galen.
lib.1.*de ſanit.tuen.cap*.2.Ergo non eſt vera ſup-
poſitio enrum Canoniſtarum,quòd Chaccola-
ta effecta ſit potus vſualis aliquorum populo-
rum:nam ij ipſi populi , apud qnos inualnit
huiuſmodi vſus , non aſſumunt Chaccolatam
vt potum , quia nunquam illam aſſumunt ad
ſitim extinguendam , ſed ad alios fines , quos
iam commemorauimus ; nec frequens vſus
quantumuis diuturnns vnquam id efficere po-
tuit, vt quod habet rationem cibi, euadat po-
tus,ac mihi quidem videtnr boc eſſe homines
decipere, nempe determinare, rem habentem
rationem cibi maximè nutritiui , per longum
vſum effectum eſſe potnm , eamque quæ ſto-
machum occupando impediat alinrum cibo-
rum diſtributionem , quaſi naturam per vſum
mutauerit , ad eam ciborum diſtributionem
conducere poſſit , quæ principalis finis potus 10.
eſt;cùm alter finis leuandæ ſitis ſit finis ſecun-
darius,neq; primò à natura intentus,quia po-
tum Natura inſtituit ad illum priorem finẽ,&
ad id reparandum, quod ex ſubſtantia humi-
diori effluxit , & cum hoc ad leuandam ſitim,
quæ ex digeſtione ſolidorum ciborum emer-
gere ſolet, qnatenus ea impedimento eſſe poſ-
ſet prædictæ diſtribntioni.Ergo velle Chacco-
latam tanquam potum canonizare , cùm verè
cibus ſit, & cibi facultates omnes habeat , eſt
palliare abuſum eius aſſumptionis,vt id, quod
ex ſua natura illicitum in ieiuniis eſt , licitum
faciamus , & eorum voluptatem ſecundemus,
qui huinſmodi potioni dediri ſunt , eiuſque
tanta auiditate detinentur.

Non deſunt tamen contrà prædicta difficul-
tates aliquæ ab aduerſariis opponendæ ; nam
videtur licitum ex Canoniſtarum decretis
nonnulla in ieiuniis extrà comeſtionem lici-
tam aſſumere,quæ videtentur maiori cum ra-
tione ieiunium violare , quàm Chaccolata;
nam,vt illi aiunt, licet in ieiuniis non tantùm
aſſumere medicinam vere curatiuam , hoc eſt,
inquam , ad depellendum aliquem morbum,
ſed etiam conſeruatiuam, hoc eſt, inquam, ad
Naturæ vigorem,& corporis robur conſeruan- 11.
dum;qnod exemplificant de aliquibus electua-
riis,& confectionibus ex ſaccharo paratis, vel
bellariis,vt vuis paſſis,& ſimilibus,Sanch.*lib*.5. 12.
conſ.mor. cap.1.*dub*.22.*num*.2. & hoc quia hu-
iuſmodi res non ſumnntur, vt alimenta, ſed vt
madicamenta, Leſſ. *de Iuſt.& Iur.lib* 4.*cap*.2.
num.11.non ſumuntur,inqnam, eo fine, vt in
corporis nutrimentum vertantur , ſed vt ali-
qoam corporis intemperiem corrigant,& vir-
tutem roborent,ita vt maxima es parte potiùs
naturam vincant,quàm vincantur.

Præterea alia quoque ſunt , quæ in ieiunils
aſſumere præter vnicam refectionem licet,quæ
cibi omninò ſunt,& cibi maximè nutritiui , vt
ipſiſſimus panis eſt;nam datn quòd in ieinniis
ſitis moleſtia vrgeat, licet aſſumere , nè potus
nnceat , ipſius panis buccellam , vel aliquem
fructum,ita Sanch.cum aliis *ibi* per eum addu- 13.
ctis, *loc.cit. num*.5. at nihil eſt,quod magis nu-
triat ipſo pane,velnt etiam valde nutriunt ali-
qui fructns, vt Amygdalæ,Oliuæ, & id genus
alij. Ergo dato etiam , quòd Choccolata nu-
triat,aſſumitnr tanquam medicina conſeruati-
ua , & rectè annumerari poteſt cum comme-
moratis electuariis , & confectionibus in ieiu-
nio conceſſis,nec magis cnlpari poterat Chac-
colata abſqne dubio,quam ipſe panis,maximè
in tam modica qnantitate ſumpta , nempe
vnius vnciæ.His miteſcere poſſe videbatur ſen-
tentiæ noſtræ rigor , niſi non deeſſet apta ad
ſingula reſponſio;& primò ad id,quod dicitur,
licere abſque eo quod frangatur ieiunium aſ-
ſumere medicinam aliquam conſeruatiuam ad
corporis robur etiam ſeruandum , & ad alios
quoſdam effectus;dico benè procedere,quando
qund

quòd aſſumitur rationem præcipuè medica-
menti habet, & eo fine aſſumatur, vel talem
præcipuus finis aſſumendi ſit conſeruare cor-
poris robur, eiuſque ſanitatem non in quan-
tùm nutrit, ſed in quantum Naturam aliquo
modo alterat, & ad meliorem ſtatum reducit,
vt exempli gratia eſſent Antidota magna, &
confectiones cordiales, vt Alchermes & Hya-
cinthina, & aliæ eius farinæ; at ſi medicamen-
tum eius naturæ ſit, vt ad corpus reficiendum
deſtinetur, & diſtributum à Naturali calore in
nutrimentum abeat, nullo modo licet aſſume-
re, quia nec medicamentum eſt, ſed potiùs ci-
bus, licet corpus aliquo modo alteret. Modò,
Chaccolata in tantùm roborat corpus, & ſani-
15. tati prodeſt in quantum diſtribuitur, & in ip-
ſius corporis nutrimentum vertitur, vnde vi-
res adauget; non licet ergo eam aſſumere tan-
quam vnum ex prædictis electuariis, & confe-
ctionibus, quia horum præcipua operatio eſt
corpus alterare, & ad meliorem ſtatum redu-
cere, Chaccolatæ autem præcipuus finis eſt
corpus enutrire, & vires adaugere, licet con-
ſecutiuè refrigerat, aut calefaciat prout libet,
vt quidam alij cibi faciunt, veluti exempli gra-
tia Pruna, quæ nutriunt, & refrigerant, Hepati-
16. que opitulantur, & ficus, qui nutriunt, & cale-
faciunt. Quando igitur præcipua alicuius rei
ſumptæ operatio eſt corpus nutrire, licet dein-
ceps alteret, cibi nomen meretur, non medica-
menti: & ſic cum Chaccolatę præcipua opera-
tio ſit corporis nutritio, rationem cibi habet,
Electuaria verò, quorum præcipua operatio
eſt corpus alterare, rationem medicamenti
habent.

Et ad id quod additur, nempe quòd ſi li-
cet aſſumere buccellam panis extra comeſtio-
nem in ieiuniis, ne potus noceat, tantò magis
licebit aſſumere vnciam vnam Choccolatæ:
17. Dico, quòd hoc non benè ſequitur, quia Chac-
colata non aſſumitur ad euitandam aliquam
noxam, neque vt medicamentum, ſed tantùm
ob voluptatem, & ad corporis robur excitan-
dum, quorum vtrumque ſatiùs eſt in ieiuniis
euitare. Ac tandem non deſiſtam pro huius
diſcurſus ſigillo illud pronuntiare, quòd cùm
18. Chaccolatæ operationes omnes ſint de directo
contrariæ fini in ieiuniis intento, qui eſt cor-
pus macerare, carnis ſtimulos compeſcere, ca-
loris efferueſcentis impetus obtundere: illa ve-
rò corporis vigorem adaugeat, carnis ſtimulos
acuat, & caloris impetus, & ſanguinem exci-
tet, magis ex re eorum, qui ieiunij Leges inte-
gras ſeruandas cenſent, eſſe putauerim, ab eius
vſu in totum abſtinere.

Sed præſtat, hac occaſione ſumpta, ali-
quid etiam de Aqua vitæ proferre, cuius
vſus eſt vbique frequentiſſimus. Dubitari
igitur non ab re poteſt, an eius aſſumptio ie-
iunium frangat, necne? & prætermiſſo de ie-
iunio Euchariſtico loqui, de quo nullum inter- 19.
uenire poteſt dubium, quod tali aſſumptione
maxime frangatur; quoad Eccleſiaſticum, ac
pœnale videretur etiam idem dicendum, quip-
pe cùm vtrumque ad id præcipuè inſtitutum 20.
ſit, vt notum cuilibet eſt, vt caro ſuccumbat, ad
hoc vt ſpiritus alacrior factus ad cæleſtia ele-
uetur, ſed Aqua vitæ & ſtimulos carnis augere 21.
poteſt, & corpus alacrius reddere, vnde omni-
nò erit fini in ieiunio vtroq; ieiunāti ſibi pro-
ponendo contrarium, & ſic iure determinan-
dum videtur, per iſtius aſſumptionem vtrum-
que ieiunium frangi. Quod verò Aqua vitæ
ſtimulos carnis augere poſſit, patet, quia cor-
pus, & ſanguinem promptiſſimè calefacit, ip-
ſumque ſanguinem acutiorem reddit, vnde
ſpiritus ex ea producti, & ſemini genitali com-
mixti, hominem moleſtiſſimè ad Venerem, &
ſeminis eiaculationem proritant. Adde his
quòd etiamſi concedamus obiicientibus, aquā
vitæ non habere rationem rei nutritiuæ, ta-
men inficiari nullo modo poſſumus, eam effe-
ctus iam commemoratos producere, qui ſuffi-
cientes videntur ad prohibendum eius vſum 22.
in ieiuniis, cùm tametſi non nutriat membra
ſolida, nutriat tamen, & augeat ipſos ſpiritus,
non ſecus ac vinum, imò multò promptiùs
quàm vinum: quamobrem licet vinum in ieiu-
niis extrà comeſtionem concedatur ex eo,
quod ſumatur ratione potus; Aqua vitæ, cùm
non poſſit concedi, vt potus, prohiberi in ieiu-
niis debet ob maiorem ſanguinis, & ſpirituum
excalfactionem, vt iam dictum eſt.

Sed his non obſtantibus dicendum videtur,
Aquam vitæ ſumi, & habere rationem medi-
camenti, ac medicamenti quidem confortan-
tis, & Naturam ſubleuantis, non autem cibi,
neque potus; medicamenta verò huiuſmodi 23.
licitè aſſumi poſſe in ieiuniis iam ſuprà ex Ca-
noniſtarum auctoritate firmauimus. Quæ au-
tem contra eius vſum obiiciuntur, dicendum, 24.
habere locum in immoderato eius vſu, vel
quando ad alium finem aſſumitur, quàm me-
dicamenti vſus patiatur.

Ego tamen, vbi conſilium dare ieiunanti 25.
alicui requiſitus eſſem, illum ab Aqua vitæ ab-
ſtinere ob ieiunij reuerentiam hortarer. Sed
Canoniſtæ, ad quos magis pertinet, videant
quid in veritate ſit determinandum, ſuppoſi-
to, quòd Aqua vitæ habeat rationem tantum
medicamenti confortantis, quorum medica-
mentorum vſum non tam facilè concedēdum 26.
in ieiuniis arbitror, vbi non ex cauſſa mor-
bi, aut valetudinis, ſed tantùm ob delectatio-
nem, vel ſimplicem finem roborandi ſtaturam,
& ſtomacho vigorem addendi aſſumerentur.

LIBRI NONI
TITVLVS NONVS,
DE MORBIS IMPEDIENTIBVS Euchariſtiæ Aſſumptionem.

QVÆSTIO Vnic.

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtia non niſi ieiuno ſtomacho ſumenda, licet in quibuſdam infirmis ieiunium non requiratur.*
2 *Qui morbi probibere debeant Euchariſtiæ aſſumptionem.*
3 *Mentis alienatio quæ & quando impediat aſſumptionem Euchariſtiæ.*
4 *In mentis alienatione aliquando adſunt dilucida interualla, aliquando non.*
5 *Mente alienatis quando poſſit exhiberi Euchariſtia, ex S. Thoma, remiſſinè.*
6 *Suffocatio, vel ſtrangulatio impedit Euchariſtiæ aſſumptionem.*
7 *Tuſſis quænam impediat Euchariſtiæ aſſumptionem.*
8 *Sanguinis ſputum quando Euchariſtiæ aſſumptionem impediat.*
9 *Empyema quid, & quando impedimentum afferat ſumendi Euchariſtiam.*
10 *Deglutitio quomodo lædatur.*
11 *In ablata deglutitione nullo modo tentanda Sacramenti exhibitio, & quid in deglutitione deprauata.*
12 *Nauſea an, & quando impediat Sacramenti aſſumptionem.*
13 *Vomitus prohibet Sacramenti aſſumptionem.*
14 *Singultus an impedire debeat Euchariſtiæ aſſumptionem.*
15 *Morbi cum quibus aſſociatur vomitus prohibent Sacramenti exhibitionem.*
16 *Vomitus moleſtiſſimus in volulo, ſeu Ileo.*
17 *In volulo omninò abſtinendum ab exhibitione Sacramenti.*
18 *Iliaca paſſio quid.*
19 *Cholera quis morbus ſit.*
20 *An in omni Cholera prohibenda Euchariſtiæ exhibitio.*
21 *Lienteria quid, quid item Cæliaca paſſio.*
22 *In Lienteria quodnam periculum immineat, ſi Sacramentum adminiſtretur.*

Occaſio ſcribendi.

CVM Iuuenis qnidam exitiali voloulo detineretur, ita vt ſtercora ipſa per os eiiceret, propinqui à Parocho expoſcebant, vt viaticum illi ſubminiſtraret, quod audiens Franciſcus Santucius vir ingenio, & doctrina inſignis, qui eius curæ præerat, expreſsè prohibuit, ne ſine eius aſſenſu viaticum Ægro exhiberetur ob ineuitabile vomitus periculum. Parochus obſeruans Ægrum tantiſper à vomitu ceſſaſſe, Medici monita paruifaciens, viaticum Ægro exhibet; ille indeſinenter enormi vomitu tota ſequenti nocte exagitatus Animam cum vomitu fudit.

Non extra rem igitur Canoniſtarum futurum exiſtimo, ſi præoartati facti occaſione arrepta, de iis morbis hic verba faciam, qui ex Medicorum ſententia probibere debeant, nè infirmis etiam de proximo morituris Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum miniſtretur. Et licet etiam de ieiunio mentionem ſimul habere conueniret, (quia huiuſmodi Sacramentum non 1.
niſi ieiuno ſtomacho aſſumendum, Diuus Thomas *ſecunda ſecundæ, quæſtione* 147. *articulo ſexto, ad ſecundum*, & omnes Summiſtæ) tamen quia infirmi maximè in periculo mortis poſiti hoc ieiuoio non obſtriogun-tur, id. D. Thom. *part. tertia, articulo octauo, in c.* Nauarr. *libro quinto, conſil. de Pœnit. & Remiſſ. & conſil. decimoſexto, numero ſeptimo & decimo*, de eo non eſt neceſſe quicquam addere; ad alia igitur tranſeundum.

Morbi igitur impedientes Euchariſtiæ aſ- 2.
ſumptionem, vel ad vſum rationis ſpectant, vel ad reſpirationem, vel ad deglutitionem, vel ad ſtomachum. Ad vſum rationis ſpectant quælibet mentis alienationes, cum quibus Apoplexiam, & Epilepſiam comprehendi volo. Ad Reſpirationem pertinet Suffocatio, ſeu ſtrangulatio, Tuſſis, Aſthma, ſanguinis, & puris ſputum, & ſi quæ alia ſunt eiuſdem claſſis. Ad deglutitionem pertinet eiuſdem deglutitionis ablata actio, vel deprauata, & alij id genus affectus. Ad ſtomachum, & partes contiguas pertinet Nauſea, ſingultus, vomitus, paſſio Iliaca, vel Ileos, Cholera, Lienteria, & affectio Cæliaca, de quibus omnibus ſingillatim verba facienda, vt tanti Sacramenti Miniſtri debitam cautionem in illud adminiſtrando adhibeant.

Primò, ergo notiſſimum eſt, qnid ſit men- 3.
tis alienatio, eamque impedire Euchariſtiæ aſſumptionem, Summ. Aog. *verb. Euchariſt.* 3. *n.*14. & notauit Rota *in Rom. ſucceſſ.* 19. *Ianuarij* 1629. coram Durao. *n.* 17. *& in Peruſina Penſionis* 9. *Decemb.* 1650. *coram Pentingerio, n.* 8. &

quia

quia huiuſmodi deliria vel perpetua ſunt, vel
habent diſſucida interualla; conclnſio procedit
in delirio perpetuo, nam aliàs io ipſo dilucido
interuallo Sacramentum exhiberi poteſt, eadē
Summ. Ang. *ibid. n eod.* & idcircò notandum eſt,
aliquas dementias habere dilucida interualla
4. manifeſta, acvera, qoia Ratio ad ſuum oaturale
officium exercendum de integro redit, aliàs
aotem habere leuiora & obſcuriora, remitten-
te tantùm, ſed non ceſſante in totum morbo.
In morbis qui habent dilucida interualla vera,
ac manifeſta, iam dictum eſt non impediri Eu-
chariſtiæ exhibitionem: dubium tantùm in-
tercedere poteſt de iis morbis, qoi ea interual-
la obſcuriora obtinent, in quibus tamen con-
ſiderari poſſunt gradus quidam maioris, aot
minoris remiſſionis ipſius dementiæ, qui-
bus in caſibus obſeruandum eſſet; quan-
tùm ego exiſtimo, id quod D. Thom. *tertia*
5. *parte Summ. quæſtione* 80. *articul.* 9. *in corp.* ad-
monebat, vbi determinat quando etiam ipſis
dementibus poſſit Euchariſtia exhiberi. Ego
tum palam feci in quibuſnam dementiis;
& cuius conditionis dilucida interualla ex-
pectari poſſint *libro ſecundo quæſtion. Medi-
coleg. titul.* 1. *quæſtion.* 21. *à numero* 14. *ad
plures ſequentes.* In Apoplexia, & Epile-
pſia obſeruandus ſtatus paroxyſmi: nam
certum eſt, in ipſius inſultu etiamſi Ægri
videantur ab eo ſe recolligere, niſi in to-
tum ád ſe redeant, nullo modo tentandum
Sacramentum exhibere: quod maximè de-
bet habere locum in Apoplexia, in qua
periculom imminet, ne inſtrumeota degluti-
tioni deſtinata ſint reſoluta, vt euenire poſ-
ſet, vnde deglutiri particula nollo modo poſ-
ſit. Non idem imminet periculom io Epi-
lepſia, quia ceſſante eius paroxyſmo, nulla
pars ſolet reſoluta remanere, vt in Apo-
plexia.

6. Morbi porrò, qui ſpectant ad ſpirituales
partes, & reſpirationem, ſunt primò ſuffo-
catio, ſeu ſtrangulatio, in qua nec reſpira-
re, nec quicquam deglutire ſine ſuffocatio-
nis periculo Æger poteſt, id euenire ſolet
val in catharro ſuffocante, vel in anginoſis
affectibus, in inflammatione, & ardore fau-
cium, vt in febribus ardentibus, vel in con-
uulſione, aut paralyſi partium oris, & cir-
cumuicinarum, vel in ſtrangulatiooe ab vte-
ro, in quo caſu tam malè miſeræ fœminæ
afficiuntur, vt miras conoulſiones earum
partiom patiantor. Vidi ego in ita affectis di-
ducto ore nullam omninò lloguam appa-
rere, ac ſi illam vel deglutiſſent, vel nuo-
quam haboiſſent. In his omnibus degloti-
tio non impeditor ex vitio Stomachi, ſeu
Oeſophagi, ſed ob occluſionem faucium; aut
læſam actionem muſculorum os diducentium,
quorum ope etiam cæteræ functiones cele-
brantur, quæ anteqoam Oeſophagus ſibi
oblata attrahat, neceſſariæ ſuot.

Iam vidimus oobiliſſimum poerum quin-
quēnem ex conuulſione linguæ, & adiacentiū
particularum, ne aqoæ quidē guttam per ſpa-
tium quatuordecim dierum deglutire po-
tuiſſe. Nutriebatur autem frequentibus ene-
matis ex carnium contuſo, & vitellis ouo-
rum, quorum ope abſque alio cibo, & potu
per omnes eos dies durauit; poſt quos ſen-
ſim comedere cœpit, & ſanitatem integrè
recuperauit, ſola vtriuſque manus conuul-
ſiooe ad menſem durante. Sed profectò in
his omnibus affectibus, nempè anginoſis,
& ſuffocantibus, magna cautela adhibenda,
cùm facilè eueniat, vt vel ex oblata aquæ
gutta moleſtiſſimæ tuſſis, & exitialis ſuffo-
catio exciteror, vnde etiam periculum immi-
net reiectandi ſacratiſſimæ Euchariſtiæ par-
ticulam. In ſtrangulatis ab vtero admonen-
dum, mulieres tanqoam mortuas quidem ia-
cere, at nec loqui, oec quicquam deglutire
poſſe, licet audiant, & percipiant quicquid
ab adſtantibos dicitur, & aliquando mani-
bus, ac nutibus od interrogata reſpondeant;
nullo tamen modo tutum eſt illis Sacramen-
tum miniſtrare, facilè enim à minima qoaque
re oblata ſtraogulantur.

Inter hos ipſos affectus recenſenda tuſſis 7.
eſt, non quælibet, ſed frequentiſſima, &
moleſtiſſima, qualis ab Hippocrate Thi-
riodes, hoc eſt maligna, & ferina appel-
latur: eſt enim interdum adeò anxia, ac vio-
lenta, vt Hominem mirum in modum exagi-
tans, nec liberè reſpirare, nec quicquam de-
glutire permittat, imò ſi qoid deglutire Homo
teotauerit, illud violenter ab ore per tuſſim
repellatur. Itaque cum multa cautione etiam
in hoc caſu procedendum; maximè ſi Æger
nullo modo poſſe videatur tuſſis violentiam
reprimere, ac ſeipſum continere; nam vbi id
io ſua poteſtate eſſet, tutò poſſet Sacramen-
tum exhiberi; quod vbi io ventriculum deſcen-
derit, non ampliùs quantumuis moleſtiſſima
tuſſis ſit, facilè poteſt reiectari, quia tuſſis eſt
motus deprauatus partium ſpiritualium, nec
quicquam ad Stomachum pertinet, non
obſtante quod ex eius violentia interdum
vomitos excitetur: quod noo qualibet mini-
ma ex cauſa facilè ſuccedit, nec Stomacho
parùm cibo, vel potu, vel humoribus oc-
cupato, ſed quando altera ex his rebos opple-
tus reperitur, & tunc etiam valde rarò.

Io ſanguinis ſputo, cum frequens, ac ma- 8.
ximè violentum eſt, eadem cautela, immò
maior ſeruanda; nam maior indecentia ſe-
queretur ex reiectatiooe ſacratæ particulæ
cum ſanguine, quàm ſine alterius rei admix-
tione. Obſeruandum ergo ne in ipſo im-
petu reiectationis ſanguinis, & per aliquod
ſpatium poſt ipſam, maximè tuſſi perſeue-
rante, Sacramentum exhibeatur, ſed tum
demum, cùm ſufficientem quietem Æger ha-
buerit, & ſanguinem reiectare omni ex parte
deſierit. Quòd ſi tam copiosè, affatimque
ſanguis reiectetur, vt timor adſit, ne ſimul
cum ſanguine vita fuodatur, tunc omninò
videtor abſtinendum. Verùm cùm noo mo-
dò ex pectore, & pulmonibos, ſed ex ſto-
macho quoqoe per vomitum ſanguis reii-
ciatur, ſciendom maiori multò cum cautela
in hoc caſu, quàm in aliis procedendum,
quia faciliùs ſuccedit, vomitum dare occa-
ſionem, vt aſſumpta per os reiiciantur, quàm
tuſſim, aut aliud quid ad ſpirituales partes
pertinens.

9. Empyema porrò, quæ collectio puris eſt in pectore, quod cum tuſſi expurgatur, non videtur habere leue impedimentum recipiendi Euchariſtiam, cùm ſimul multam indecentiam, & periculum minari poſſit; cum ſuccedere difficile non ſit, vt Æger ſimul cum pure per tuſſim Sacram Particulam oblatam reiiciat. Quia tamen hæc paſſio pectoris eſt, nec in ea tuſſis conſueuerit eſſe tam moleſta, ac frequens, vt nullam aliquando quietem Ægro concedat, dummodo opportuno tempore, & cum debita cautela Sacramentum exhibeatur, & indecentia omnis, & periculum ceſſare facilè poteſt.

10. Offeruntur dehinc vitia reſpicientia deglutitionem, ac primò ſciẽdum, hanc functionem non vnica ratione lædi, nam aliquando omninò aboletur, ita vt nec cibum vllum, nec potum, nec aliam rem quampiam, quantumuis minimam deglutire Æger poſſit, quod interdum ſuccedit vitio Oeſophagi, & villorum eius, ac partium illi inſeruientium, vt muſculorum, & neruorum ad illum pertinentium, cum conuulſionem, aut paralyſim patiuntur, vt iam ſuperiùs dictum eſt. Alias autem deglutitio fit magna cum difficultate, & multa cum anxietate ſuccedit, nec videtur in ea affectione Natura integrè aſſequi quod præſtare ſatagit; nam Ægro videtur oblatum cibum, vel potum non liberè, nec perfectè ad ventriculi fundum deſcendiſſe, etiamſi vterque gulam tranſgreſſus videatur. Succedit deinceps aliquando, vt ſolida aut difficillimè, & nullo etiam modo deglutiri poſſint, liquida verò facilè; vel è contrà ſolida nullo negotio degluttiantur, liquida verò nequaquam.

11. In ablata ergo deglutitione quomodocunque, & ex quibuſcunque cauſis eueniat, nè tentandum quidem vllo modo eſt Sacramentum exhibere, remaneret enim in ipſo ore cum maximo ſcandalo, & ſumma indecentia tanti Sacramenti; quando autem ita læditur deglutitionis actio, vt ſolida quidem deglutiantur, liquida verò non, videtur omninò prohibendum, nè Sacramentum offeratur: & ratio eſt, quia licet Particula conſecrata res ſolida ſit, non liquida, tamen ob ſpecierum exiguitatem eandem difficultatem deglutiendi patit, quam pariunt ipſa liquida, in quorum deglutitione concurrunt exteriores muſculi Oeſophagi, vt quantum neceſſe eſt, poſſit ipſe Oeſophagus porulenta oblata amplexari, & in ventriculum demittere. Sed pro curioſis videnda quæ de hac paſſione ſcribit Dan. Senn. *lib.* 3. *Pract. par.* 1. *ſect.* 1. *cap.* 3. & antè illum Gullielm. Frabric. *Obſ. Chirurg. cent.* 5. *obſ.* 34. Contrà autem vbi liquida facilè deglutiantur, ſolida verò difficulter, maiori cum ſecuritate Sacramentum offerri poteſt, quia Particula non habet notabilem ſoliditatem, ac facilè poteſt cum potu deglutiri.

12. Inter ſtomachi paſſiones primò occurrit Nauſea; hæc eſt inanis vomendi ſtimulus, de qua etiam non ab re dubitatur, an prohibere debeat Euchariſtiæ adminiſtrationem; licet enim Nauſea cum vomitu non coniungatur, nec quicquam in ea per os reiiciatur, vt aliquando euenire ſolet, tamen ſimilis adeſt motus, & promptitudo ad vomendum, nec ſine multa indecentia videretur, infirmum inter aſſumendam Euchariſtiam, nauſeabundum fieri, licet vomitus nullus ſequeretur; ſed tantùm conturbatio ſuccederet magna, & frequens, quæ cùm peſſima ſit, portendit ſtomachi inflammationem vel præſentem, vel futuram, Galen. *comm.* 3. *in primum Proretbic. tex.* 25. Et in hoc caſu certum eſt non minus abſtinendum ab Euchariſtiæ exhibitione, quàm in ipſo vomitu; Sed vbi tam vltro non procedat Nauſea, videtur firmandum, non eſſe tale impedimentum, vt omninò prohibeat Euchariſtiæ aſſumptionẽ, maximè non vrgente vomitu, cuius maximè cauſa prohiberi palam eſt, & notant Canoniſtæ, Nauarr. *conſ. lib.* 2. *de Pœnit. & Remiſſ. conſ.* 16. *num.* 13. Signanter autem aduertendum quando non ſolùm per vomitum 13.
vel multa reiiciuntur, vel pauca, ſed prauæ qualitatis; verum etiam quando poſt vomitum relinquitur aut Nauſea, aut ſingultus, quia vomitus ille ſymptomaticus eſt, ac peſſimus iudicatur, Hippocr. *lib.... Aphor....* Vbi à vomitu ſingultum malum eſſe dicebat; ſignum enim eſt, Naturam nullo modo per vomitum ſubleuari, ſed ex materiæ malitia mirum in modum exagitari in ſtomacho adhuc hærentis, & vnde aut Nauſeam, aut ſingultum excitare adhuc perſiſtit. Singultus tamen per ſe non eſſet 14.
fortè notabile impedimentum ſumendi Euchariſtiam, quia per eum motum (qui non tantum habet ſecum dedecoris, quantum Nauſea) nihil per os reiicitur, nec vomendi vllus ſtimulus moleſtat, præterquam quod conſueſcat ad aliquod rationabile tempus conquieſcere,

Sed præter commemoratos affectus nonnulli inſuper morbi ſunt, quibus aſſociatur vomitus, inter quam eſt dolor Nephriticus à cal- 15.
culo præſertim productus, dolor Colicus, & dolor Iliacus. Omnium autem exitialiſſimus, & moleſtiſſimus eſt dolor Iliacus, veluulus, Chordapſus, Ileos, & ob ſui ſæuitiem, *Miſerere Mei*, à Barbaris appellatus. In aliis verò commemoratis doloribus, licet vomitus frequens
adſit, non tamen adeò moleſtus, ac violentus, 16.
ac pernecabilis eſt, præterquam quod faciliùs Medicis auxiliis, illis, quàm huic ſuccurrimus, & idcircò, ſi cautè agatur, non deerit in illis tempus exhibendi Sacramentum, nam doloribus quieſcentibus etiam vomitus ſedatur. quieſcunt autem dolores per vices; cùm tamen non adeò lethales ſint, niſi maior vrgeat neceſſitas, cautiùs agetur, ſi ab adminiſtratione Sacramenti abſtineamus, nam non niſi ex deuotione miniſtrari debet, quia nunquam eorum ad extremum deuenire ſolet, niſi Colicus in Iliacum degeneret, At verò in dolore Iliaco indeſinens, ac enormis vomitus vrget, maximè Ægro ad interitum vergente; neque enim cibi tantùm, potus, & humores reiiciuntur, ſed ipſa etiam ſtercora cum maxima turpitudine, & Ægrotum anxietate, & ineuitabili mortis periculo, vnde ſi in aliquo caſu abſtinendum ab
Euchariſtiæ exhibitione, in hoc certè ſumma 17.
temeritas eſt, illam exhibere, quamobrem inexpiabilis illa Parochi temeritas, qui non obſtante peritiſſimi Medici interminatione, Iu-

uenē

ueni illi doloribus Iliacis agitato cum enormi vomitu, Sacramentum obtulit, ſeuera animaduerſione digna cenſenda eſt; ſumma enim, ac indicibili indecentia, ac ſcandalo factum eſt, vt iuuenis ille, vrgente indeſinenter vomitum Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento aſſumpto, animam cum vomitu efflauerit; vnde idcircò Parochos omnes in poſterum admonendos exiſtimo, nè vnquam in tali paſſione Euchariſtiam infirmis exhibeant, etiamſi vomitus aliquándiu ceſſaſſe videatur, niſi conſtaret id ex morbi alleuiatione, & remiſſione ſucceſſiuè, neque tamen tunc exhibendam cenſerem, non vrgente neceſſitate exhibendi, cum tutius ſit expectare, vt homo à ſordibus tam enormis vomitus omni ex parte liber euadat. Vt autem Parochi cognoſcant quando Ægri huiuſmodi morbo laborent (licet id à Medico curante exquirere poſſint) ſciendum
18. illis eſt, Iliacam paſſionem, in qua dolor Iliacus dictus generatur, eſſe inteſtinorum tenuium inuerſionem, vel conuolutionem, ob quam fæces per aluum reddi impeditæ, ad ſtomachum repunt, & per os reiiciuntur.

Alia inſuper paſſio adnotanda offertur, quæ notabili impedimento eſt ſumendi Euchariſtiam, & eſt morbus quidam *Cholera* appellatus, in qua paſſione Bilis per os, & per alium indeſinenter reiicitur, qui & ipſe acutiſſimus, ac pernecabilis morbus eſt, ægrumque breui de medio tollit. Sciendum tamen alium
19. dari morbum eodem Choleræ nomine inſignitum, in quo tantùm flatus, vel flatuoſus ſpiritus eodem modo per os, & aluum emittitur; & quemadmodum prior ille morbus, in quo humor euacuatur, Cholera humida dicitur, ſic hic poſterior, in quo non niſi flatus
20. emittuntur Cholera ſicca nominatur, & dubitari poteſt, an vtraque ſpecies pari impedimento ſubiaceat aſſumendi Euchariſtiam. Sed de humida hæſitare inane eſt, quia omninò in ea abſtinendum: de ſecunda verò determinandum videtur, non debere ſimile impedimentum afferre, dummodo morbus valde moleſtus non ſit, ita vt nullam Ægro quietem concedere videatur, ſed illum in continua moleſtia, & anxietate detineat, quemadmodum euenit cum morbus valdè acutus eſt; tunc enim tanto impetu aliquando flatus illi per os erumpunt, vt quicquid in os ingeritur, ſumma violentia ad extra repellant; in hoc igitur caſu ob imminens periculum reiectandi Sacramentum, abſtinendum ab eius exhibitione eſſet.

Remanet denique aliquid conſiderandum in aliis duobus affectibus ad ipſum quoque ſtomachum pertinétibus, quorum primus vocatur Lienteria, ſecundus Paſſio Cæliaca, qui 21.
duo affectus differunt ſecundùm magis, & minus, & ambo ſequuntur ad ventriculi imbecillitatem, & natiui ipſius caloris exiguitatem. Lienteria autem eſt omnimoda ciborum, & potuum inconcoctio, ob quam quicquid in ſtomachum demittitur, illicò nullo modo alteratum, aut concoctum per aluum remittitur. Cæliaca verò paſſio eſt eiuſdem ventriculi imbecillitas, ob quam cibos per os ad illum tranſmiſſos ſemiconcoctos per aluum emittit, cùm ob caloris inopiam eos perfectè concoquere non poſſit. In Lienteria ergo periculum 22.
certum eſt, nè aſſumpta Sacramenti Particula nihil alterata ſtatim cũ fæcibus reiiciatur maximo cum horrore, ſummaque, & inimaginabili indecentia; vnde ſeriò in hoc caſu cautela multa adhibenda, ac tantò magis hortor id à Parochis obſeruandum, quanto minus hactenus à quoquam id animaduerſum fuiſſe conſtat. In Cæliaca paſſione non habebit locum prædicta dubitatio ob moram, quam cibi faciunt in ventriculo, quæ ſufficiens iudicari poteſt ad hoc, vt Particula ſacrata per conueniens ſpatium in ſtomacho commoretur.

LIBRI NONI
TITVLVS DECIMVS,
DE DISSOLVTIONE MATRIMONII, Diuortio, Tori ſeparatione, & ſolutione ſponſalium.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ nonnullæ ad Matrimonij negotium ſpectantes, ad Medicum pertinent.*
2 *Matrimonij diſſolutio quid ſit.*
3 *Diuortium quid.*
4 *Tori ſeparatio quid, quid diſſolutio ſponſalium.*
5 *Cauſæ diſſoluentes Matrimonium, de quibus Medicus conſiderat, reſpiciunt omnes impotentiam conſummandi matrimonium.*
6 *Matrimonium ſecundùm Canoniſtas conſummatur per quamcunque, & quocunque modo factam ſeminis virilis receptionem intra vterum.*
7 *Examinatur hæc opinio, & quòd falſa ſit, demonſtratur.*
8 *Matrimonium tunc dici debet conſummatum, cum inter Coniuges ſecuta eſt copula apta ad generationem.*
9 *Copula apta ad generationem quas conditiones habere debeat.*
10 *Verum ſemen quid.*
11 *Semen, etiamſi verum ſemen ſit, non ſemper eſt aptum ad generationem.*
12 *Mulier habet verum ſemen generationi aptum.*

Quid ſit Mattimonij diſſolutio, quid Diuortium, quid Toti ſeparatio, quid diſſolutio ſpouſalium.

QVÆSTIO I.

IN conttahendis Mattimoniis multæ cauſæ intetueniunt, ex quibus aut ea diſſolui contingit, aut diuortium iotet Coniuges fieri, vel tnrum ſeparati, iotet quas
1. cauſas oon poſtremæ cnnſiderationis nonnullæ ſunt, quæ ad Medicam ſpeculatinoem pertinent, & idcircò à Medicn diſcntieodæ, & examinandæ, vt in termiois diuttij dixit Rnta *deciſione* 711. *numero* 2. & *deciſione* 815. *numero* 12. *coram Buratto*; Eatum autem cauſatum præcipua eſt impotentia coëundi, quam peculiatiter cognoſcendam à peritis Medicis dicebat eadem Rnta *in Toletana nullitatis Matrimonij* 1639. *coram Coccino numero* 4. & *in Fauentina Matrimonij coram Seraphino* 1585. *numero* 5. Vnde bene factum puto, ſi, non nbſtante qund aliàs incidenter de illis egetim, nunc ex profeſſn verba faciam, & vt certiotes fiant Lectnres, de quibuſoam rebus ſermo inſtituatut, ſingula deſinire præſtiterit.

Dico ergo Matrimonij diſſolutionem eſſe 2.
inualidi Mattimonij irritatinnem à competenti Iudice factam; & dico quòd ſit irritatio Matrimonij inualidi, quia Mattimnnium validum irritari nulln modn poteſt, etiamſi impedimentum, ſeu motbus impediens conttacto iam matrimnnio ſupetuenitet, aut ante contractum matrimonium adeſſet. Rnta *in Venetiarum Matrimonij* 1604. *coram Penia numero* 13. Addn aſſe irritationem, quia Matrimnnium declaratut irritum, ac nullum, ac ſi nunquam contractum fuiſſet. Deoique dicitur, haoc irritationem eſſe à cnmpetenti Iudice factam, quia ono quilibet Iudex, ſed Eccleſiaſticus tantùm poteſt io cauſis matrimooialibus ſententiam ferre. Farin. *conſ.* 190. *numero* 21.

Diuortium porrò eſt inhibitio vſus Matri- 3.
monij tam quoad torum, quàm qunad cobabitatinnem à competenti Iudice emanata: dicitur verò inhibitio vſus matrimonij, non enim vt dictum eſt, annullari pnteſt, cnm fuerit validè enntractnm, nec eius vinculum ſnlui, ſed inhibetut, & interdicitut Cnniugibus ipſius vſus, ita vt nec debitum iouicem reddere, nec ſimul cnhabitare, nec mutuis, ac coniugalibus officiis ſeſe fouere in poſterum teneantur, idcircò enim *in l. Diuortium, ff. de Diuortiis, & Repudiis*, dicebatur, nnn eſſe verum diuortium, niſi quod animo perpetuam conſtituendi diuiſionem ſit, neque dicitut Dinortium, ſi alter Coniugum ab altero diuertat animn tedeundi. Sed hoc dicitur, temporale, quod attenta dicta lege, non eſt verum diuortium, nam ceſſante cauſa, ob quam diuortium factum fuit, coninges redire tenentur ad cohabitationem, & torum commuoem. Sanchez *lib.* 10. *de Matrim. diſp.* 18. *num.* 18. & 48. qund ſit ſecundùm ius Cannoicum: nam ſecundùm ius ciuile, Diuortium, vt dictum eſt, ſemper eſt perpetuum.

Toti

4. Tori autem ſeparatio eſt iudicialis ſuſpenſio vſus Matrimonij quoad Torum, & dicitur quòd ſit ſuſpenſio vſus Matrimonij, quia neque perpetua ſit diuiſio coniugum, neque dirimitur matrimonium quoad hunc vſum, ſed ſuſpenditur tantùm, & ceſſante cauſſa ſeparationis Toti coniuges redeunt, aut redire poſſunt ad libitum; imò fortè redire tenentur ad matrimonij vſum, & ad communem Torum, vt inuicem debitum reddant, & aliis matrimonij fructibus vnanimiter fruantur; non ſic autem in diuortio, quia ex Iure Ciuili in perpetuum coniuges ſeparantur, neque ampliùs ad quicquam tenentur, ad quod teneri ſolent, cum coniuncti ſunt. Denique diſſolutio ſponſalium, eſt annullatio ſponſionum de futuro matrimonio emanatarum; per hanc enim diſſolutionem ſoluitur vterque ſponſus à vinculo ſponſionis, & iuramenti, futuri coniugij fauore præſtiti.

5. Cæterùm Matrimonium diſſoluitur nonnullis ex cauſſis, quarum ſingulæ reſpiciunt impedimentum eius conſummationis, ad quam ſufficit, vt vnica vice vir mulieri iungatur per membra generationis, & ſemen in vtero recipiatur, quod cùm factum eſt, matrimonium dicitur conſummatum, neque ampliùs diſſolui poteſt, etiam ſi in poſterum impedimentum ſuperueniret continuandi debiti matrimonialis redditionem; tunc enim, & eo caſu poteſt fieri diuortium, at matrimonij vinculum ſolui non poteſt.

Sed de impedimentis prohibentibus matrimonij conſummationem, & debiti redditionem copioſiſſimè iam verba feci, *lib. 3. Tit. 2. parte 1. & par. 2. in ſupplem. ad eund. Tit. de Impotentia coeundi, & generandi*, ad quem tit. præcipuè pro plena notitia earum cauſſarum Lectorem remitto, nè eadem repetendo ſine neceſſitate tædium illi afferam.

Cum igitur dictum ſit, diſſolutionem Matrimonij fieri ob impedimentum illud conſummandi, neceſſe eſt determinare, quandonam dicatur, matrimonium eſſe conſummatum: in qua re ego tantiſper tanquam Medicus ſenſatæ veritati innixus, à Canoniſtarum determinatione recedere cogor; putant enim illi
6. per receptionem ſeminis virilis intra vterum, quomodocunque, aut quacunque arte, ſuccedat matrimonium eſſe conſummatum etiam abſque penetratione vaſis, ſeu intromiſſione membri virilis intra vteri vaginam. Ita Sanch. *lib. 2. de Matrim. diſp. 21. n. 2.* & plerique Canoniſtæ *ibi* per eum adducti. Mouentur omnes ex eo quod cùm ad matrimonium requiratur copula apta ad generationem, idem Sanchez, *ibidem, num. 5.* Iam vbi vir etiam abſque membri intromiſſione in vterum ita ſeminet, vt ſemen ab vtero attrahi poſſit, & cum effectu attrahatur, erit hæc copula apta ad generationem; inde ergo tunc dicetur matrimonium conſummatum. Sed Canoniſtæ ex falſa ſuppoſitione falſam concluſionem eliciunt; perſuadent enim
7. ſibi, quòd eiaculatio ſeminis virilis propè vterum, nempè prope externum vteri oſtium, ſit ſufficiens ad generationem, abſque alia membrorum approximatione, ob id, quod vterus poſſit etiam ſic ſemen attrahere.

Sed hæc Canoniſtarum, aliorumque quorundam Doctorum, etiam Philoſophorum opinionē tam inani fundamento innititur, vt tanquam futilis, ac ab omni veritate aliena in totum corruat, eſt enim certè perſuaſio hæc puerilis, ſeu anilis, & idcirco flocci facienda, ac omni ex parte reſpuenda. Natura non inaniter, ſed ex ſumma neceſſitate affabrefecit genitalia membra in perfectis animalibus, ita vt maſculeum in fœmineum inſeri debeat, ſed nè electum ſemen ab externo aëre vel tantillum tangeretur, & poſſet facillimè à fœmina attrahi, vnde qui putant generationem poſſe ſuccedere abſque ea genitalium inſertione, Naturam imprudentiæ, & inanitatis incuſant. Adeant Canoniſtæ Medicos in operationibus naturalibus expertiſſimos; hi enim ipſos à veritate pueriliter aberrantes ſenſu ipſo, non effictis quibuſdam hiſtoriolis, ac nugis, ad eius ſemitam manuducent; non enim Canoniſtæ ab aliis Canoniſtis, aut aliis Profeſſoribus ediſcere debent, quid in rei veritate euenire inter generantes naturaliter poſſit, quid non; nam Canoniſtæ ob vitæ innocentiam, & integritatem, & à rebus venereis alienationem, imponi ſibi quædam permittunt, quæ cùm in via Naturæ impoſſibilia euenru ſint, eorum credulitatem ludibrio eſſe faciunt apud eos, qui in hiſce rebus magis ſuot & experientia, & ſcientia eminentes.

Vnde ad rem noſtram aſſumpta Canoniſtarum determinatione quoad matrimonij conſummationem, nempe quòd tunc dici debeat matrimonium conſummatum, cum inter coniuges ſecuta eſt copula apta ad generationem, 8, abſque vlla hæſitantia firmandum eſt, Matrimonium conſummari vbi per membra generationis coniuges commixti fuerint prout natura expoſcit, nempe per inſertionem membri virilis in vterum muliebrem, & veri ſeminis intra vterum eiaculationem; hæc namque tantùm copula apta eſt ad generationem: vnde ſi 9. debita coniunctio, & inſertio membrorum non ſequatur, ſi verum ſemen vir non eiecerit, aut eiecerit propè externum oſculum, vel non debitè penetrauerit, nunquam hæc copula erit apta ad generationem, nec per eam dici poterit Matrimonium fuiſſe conſummatum: quod enim ſupponitur, poſſe ſemen ab vtero recipi abſque intromiſſione Penis, gratis ſupponitur; cùm in via Naturæ ſit impoſſibile, nam neque ex parte vteri, neque ex parte ſeminis virilis poſſibile eſt, conceptionem eo modo ſequi; non ex parte vteri, deficiente naturali delectatione, ob quam ſit attractio, ex deficientia intromiſſionis membri virilis, & impediente etiam ſeminis attractionem vteri conniuentia, & diſtantia oſculi interni ab oſculo externo, cùm ſemen à viro eiaculatur.

Sed neque ex parte ſeminis poteſt ſic vllo modo ſuccedere generatio, quia illicò atque ſemen ab Aëre externo tangitur, citiùs multò quàm ictu oculi omnis ſpiritus euaneſcit, & ſemen omninò infœcundum, ac emortuum remanet, nullique generationi aptum. Sed cùm de his affluentius aliàs diſputauerim, vlteriori confutatione indigere prædictam Canoniſtarum perſuaſionem non exiſtimo.

Addi

Additum porrò eſt , qoòd hæc eopu-
la ſequi debeat cùm effuſione veri ſe-
minis intra vterum , quantumois enim
vir mulierem eognouerit , & ad vteri vſ-
que intima penerrauerit , non conſum-
mat Matrimonium , niſi intra vterum ſe-
men effundat : & dico intrà vrerum ,
oon enim , vt ineulcaui ſatis eſt effun-
dere ſemen propè vterum. Ae tandem di-
ctum eſt , debere effundi verum ſemen ,
neceſſe igitut eſt , vt notum faciamus ,
quid ſit verum ſemen : & vt breuibus hine
10. me expediam , dico , vetum ſemen eſſe
materiam ſanguineam à vaſis ſuperioribus
ad Teſtes delatam , ibique concoctam , ae
dealbaram , vt generarionis mareria fiat ;
quanquam enim non ſolùm Teſtes eam ma-
reriam contineant, ſed & vaſa etiam Teſti-
bus adhærentes , vt demonſtrat Galenus
libro primo de ſem. eapite decimoſexto , &
alibi , tamen perfectum , ae verum ſemen
io Teſtibus tantùm confieitur , itaque vbi
deſint Teſtes , verum ſemen , quod genera-
tioni ſit aptum , reperiri non poreſt , vnde
etiam ſi in aliquibus caſtratis , exciſis Teſti-
bus , relinquatur aliqua portio ſuſpenſorij
quæ materiam aliquam ſemini ſimilem eon-
tiner , quæ ab ipſis caſtratis , ſi Venere vtao-
tur , in coïto eiicitur , tamen nunquam
dixeris , verum ſemen illod eſſe ; quamob-
rem etiam ſi huiuſmodi Caſtrati coëant ,
& illam materiam in vrerum effundant , noo
ramen poſſuot dici conſummaſſe matrimo-
nium , quia ad illud admitti noo poſſunr
ex eo , quod verum ſemen oon generent ob
defectum Teſtieulorum , vt Medicis eſt per-
ſuaſiſſimum , & notat ex Canoniſtis Saoc-
chez *de Matrimonio* , *libro ſeptimo diſputa-
tione nonageſimaſecunda* , *numero* 18. non ob-
ſtantibus iis , qoæ Bartholomæus Cabro-
lius , & Adrianus Spigellius , apud Senner-
rum , *libro tertio* , *Practic. parte nona* , *ſe-
ctione ſecunda* , *eapite primo* , *quaſtione ſe-
cunda* , opponunr , negando Teſtibus vim
ſpermatizantem , illámque aliis partibus tri-
buendo.

Sèd non ſemper etiam in ſanis homi-
nibus , & Teſtibus dotatis , ſemen produ-
citur vnius , eiuſdemque perfectionis , &
ad generationem aptum , licet verum ſe-
men ſit , vt in iis euenit , qui generare
adhuc per ætatem non poſſunt , qui ta-
11. men ſemen habent , Galenus *in finit. Med.
non longè à fine*, Idem euenit in Ægrotan-
tibus , debilibus , & Decrepitis , qui om-
oes , licet verum ſemen habeant , quia in
ipſis adeſt materia illa ſanguinea per vaſa
ſpermarica ad Teſtes delara , & in ipſis
coneocta , non ramen perfectè , & deal-
bata , non tamen generare poſſunt , atque
hinc ſequitur , non requiri ad hoc , vt
verum ſemen dicatur , & ſir aptum gene-
rationi , quemadmodum neque ſanguis , vt
ſanguis dicatur , neceſſe eſt , vr ſit aprum
nutririoni , vt ſaoguis crudus eſt , ſed ſa-
tis eſt vt Hepar chilum ad ipſum de-
mandatum ſua ſanguifiea facultate alte-
ret , & in rubrum ſecundùm ſuam ſubſtan-
tiam mutet ; vnde Debiles , infirmi , &
Decrepiti ſi eoïtu vtantur , & ſemen qua-
leconque ſed à Teſtibus alteratum in vte-
rum proiiciant , tamen Matrimooium eoo-
ſummaſſe dieendi. Videant ergo qui vo-
lunt ad Matrimonij validitatem requiri
ſemen aptum ad generationem , quomo-
do ſaluare ſe poſſunt , dum negare co-
guntur Matrimonium Iofirmorum , Debi-
lium , ac Decrepitorum , qui nòn ha-
beot ſemeo generationi aptum , non eſſe
validum , niſi dicant ſufficere , vt ex natu-
ra ſua tales ſemen generare potueriot gene-
rationi aptum.

Cæterùm ex tradita veri ſeminis defi- 12.
nitione eliciendum eſt , fœmioas verum
ſemen habere : nam in eis quoque ex
vaſis ſpermaticis defertur materia ſangui-
nea ad Teſtes , vbi concocta , ae deal-
bata in ſemen perfectum abit geoeratio-
ni aptiſſimom , ad eamque à Natura , vt
ſemen Marium deſtinatum. Prætereo , quòd
ea ipſa materia ab ipſa fœmina in coï-
tu , vel quomodocunque eom eadem de-
lectatione , quam Mares ſeminantes effun-
ditur , & quòd excedens eius excrerio
ipſas mirum io modum , vt Mares , de-
biles efficiat ; quicquid ergo deblaterent
contrariæ ſententiæ aſſertores , relinqueo-
tes ſenſum propter imagioarias quaſdam
ratiuneulas , veritas rei ita ſe habet. Sed
videoda quæ pro tuenda veritate vnani-
miter afferunt Medici omnes , & quæ nos
affluenter attulimus , *libro ſeptimo Quæ-
ſtione prima Tit. 3. in digreſſione de ſemine fœ-
mineo* , & alibi.

SVMMARIVM.

1 *Cauſſa impedientes Matrimenij conſumma-
tionem quanam ſine remedio ſint.*

2 *Impotentia eoeundi quotuplex.*

3 *Impedimenta conſummandi Matrimoninm,
quas conditiones habere debeant , vt ma-
trimonium illicò irritetur.*

4 *Impedimenta naturalia ſunt maxima ex
parte abſque remedio.*

5 *Naturalis frigiditas nullum remedium ad-
mittit.*

6 *Frigiditas ob atatem grauiorem non habet
remedium.*

7 *Frigiditas aceidentalis vnde fiat , & quan-
do ſit abſque remedio.*

8 *Excedens membri craſſities quando ſine re-
medio ſit.*

9 *Virga breuitas , & exilitas quando reme-
dium non habeant.*

10 *Penis obliquitas , torthoſitas , ne-
dus , contractio , quando remedio ca-
reant.*

11 *Penis Paralyſis nullo remedio tolli po-
teſt.*

12 *Impotentia qua ex offenſa quarundam
partium ſucceſſit non eſt remedia-
bilis.*

13 *Impotentia ex propinato veneno procedens,
quando eareat remedio.*

14 *Teſtium*

14 *Teſtium carentia, ſitus mutatus, paruitas, & vnitas quam faciant impotentiam ſine remedio.*
15 *Frigiditatem non cadere in mulierem quomodo intelligendum.*
16 *Vteri clauſura quanam remediis non cedat.*
17 *Vteri anguſtiam quando euinci remediis ſit impoſſibile.*
18 *Mentula muliebris quando conſummationem Matrimonij impedire poſſit.*
19 *Vteri exitus quando conſummationem Matrimonij impediat, & remediis non poſſit reſtitui.*
20 *Impedimentum conſummandi ex parte vtriuſque.*
21 *Vteri apoſtemata quæ ſint irremediabilia.*
22 *Maleficium non cadit in eum, qui ſua natura frigidus eſt.*

De diſſolutione Matrimonij ob impedimentum conſummationis non amouibile.

Qvæstio II.

CVm conſtet ex ſuperioribus, quid ſit Ma-
trimonij conſummatio, vel matrimo-
nium conſummatum, patet inſimul, quando
determinari debeat, matrimonium non fuiſſe
conſummatum; tunc enim præſente aliquo
impedimento perpetuo, & irremediabili,
matrimonium diſſoluitur, ac nullum decla-
1. ratur. Cauſſæ ergo impedientes Matrimonij
conſummationem (de iis tantùm loquor, de
quibus ad Medicum conſiderare ſpectat) ad
impotentiam coëundi, vel ſeminandi, vel
vtriuſque ſimul reducuntur, cùm impoten-
tia coëundi per ſe, etiam ſi vir ſeminare poſ-
ſit, & impotentia ſeminandi per ſe, etiamſi
vir poſſit coïre, & vtriuſque rei ſimul impo-
tentia ſit ipſiſſima cauſſa diſſoluendi matri-
monium.

2. Impotentia autem coëundi reſpicit vel na-
turale impedimentum, vel accidentale, vel
ſupernaturale. Naturale impedimentum vel
reſpicit totum, vel partes, ac præcipuè
membra generationis. Impedimentum reſpi-
ciens totum, eſt naturalis frigiditas à ſimili
temperamento reſultans; reſpiciens partes,
eſt vitium aliquod alicuius partis principis,
vt Cordis, Cerebri, Hepatis, & membro-
rum genitalium. Eodem quoque pacto im-
pedimentum accidentale & totum reſpicere
poteſt, & partes: quia tamen de his omni-
bus, ac ſingulis impedimentis iam plura
dixi, *Libro tertio, Titulo primo, parte prima & Titulo primo parte ſecunda*, illud tantùm
in præſentiarum præſtandum remanet, vt
pateſaciamus, quænam impedimenta eius
conditionis ſint, vt per ea nulla mora in-
terpoſita, Matrimonium ſit diſſoluendum,
3. quæ cùm tres conditiones habere debeant,
nempè vt perpetua ſint, euidentia, & abſque
remedio, iam edocendum quænam ſint hæc
impedimenta.

Primò ergo ſtatuendum, impedimenta,
quæ à Natura ſunt, eſſe maxima ex parte 4.
ſine remedio. Dixi autem maxima ex par-
te, excludere volens quædam impedimen-
ta leuiora, vt eſt in viris membri tortuo-
ſitas ab aliquo tenuiori ligamento facta,
veluti in Hypoſpadiæis, in quibus Canis,
ſeu frænum glandi ſubſtratum eam deorſum
trahens tortuoſam reddit, quod tamen non
magno negotio amouetur; ſic etiam lenis
præputij adhæſio, & id genus alia: in mu-
lieribus verò vteri occluſio à tenui mem-
brana naturali, vel præternaturali facta,
oſculi ipſius exilitas non magna, & alia hu-
iuſmodi.

Sed inter naturalia impedimenta in viris
(nam poſtmodùm de iis impedimentis in
mulieribus agemus) naturalis frigiditas nul- 5.
lum remedium admittit, ex communiſſima
Medicorum opinione, Merc. *libro tertio de ſterilitat. & pregnant. aff. capite quinto*, quia
dependentiam habet ex Principum par-
tium & genitalium debili calore à primo
ortu, & plaſmatione; nec magis ſubueniri 6.
poteſt remediis frigiditati ab ætate præcipi-
tata dependenti, nempe à Decrepitate, quia
remedia leuiora, aut etiam mediocris vir-
tutis nihil opis afferre poſſunt: fortiora verò
caloris naturalis, ſi quæ adſit, fauillulam
extinguunt. De hac ergo frigiditate iam pa-
tet per ætatem quando præſens ſit, nec de-
ſunt ſigna eius manifeſtiſſima in ſenili cor-
pore obſeruanda. De priori autem aliàs lo-
cutus ſum, ac præmonſtraui, ex quibuſnam
ſignis euidentibus deprehendi poſſit; quæ
cùm excludant in vtroque caſu maleficium,
ſuperfluum eſt vllum temporis ſpatium trien-
nij, imò multò breuioris temporis ad ſumen-
dam aliquam eius rei experientiam, cumque
inſimul ſine remedio ſint, matrimonij diſſo-
lutionem illicò faciunt.

Accidentalis frigiditas non ſemper abſ- 7.
que remedio eſt. Hæc ex aliquo acutiſſimo
vel diuturniſſimo morbo, non tamen ſalu-
tari prouenire poteſt, aut à ſummè exce-
denti hæmorragia quomodocunque facta, &
à quacunque nimis excedenti humorum eua-
cuatione, à potione venenorum quorumcun-
que; nam & frigida, & calida, illa ſuffo-
cando & extinguendo, hæc diſſipando &
abſumendo ſpiritus, & naturalem calorem,
frigiditatem accerſere apta ſunt: in his er-
go ſingulis caſibus, ſi vires prorsùs ſuccu-
buerint, nec tempore vllo modo reſurgere
videantur, ſi ætas grauis, & multò magis
ſi præcipitata ſit, ſi remediis adhibitis iam
per conueniens tempus nihil profectum ſit,
acta omninò res eſt. Secùs autem ſi vires
reſici procedente tempore videantur, ſi ætas
adhuc grauis non ſit, ſi malum de recenti
præceſſit, ſi adhuc remedia ſaltem validio-
ra in vſum protracta non fuerint, poteſt
aliquid boni expectari. Atque hæc pro-
fectò ita accipienda, vt locum habeant in
quacunque frigiditatis ſpecie, ſed præ om-
nibus in prima. In illa verò ſpecie, in
qua vir ſemen effundit, ante quàm ad
opus deuenire poſſit, ſi à frigiditate, & na-
turali partium laxitate proueniat, de illa vt
de

de reliquis pronuntiandum, procedit enim ex nimia debilitate facultatis retentricis, in quo caſu ſemen erit quantitate modicum, ſubſtantia fluidum, odore nullo, ac delectationem minimam cauſſans. Si verò ab excedenti calore proueniat (licet hæc abuſiuè frigiditas nominetur) non erit ſine remedio, quod patebit ſi ſemen calidius præſentiatur, ſi quantitate erit multum, ſi ſubſtantiæ craſſioris, & grauis odoris, multamque delectationem producens. Quòd ſi huiuſmodi ſymptomata ab importunis effrænati Amoris ſtimulis fiat, tempore ipſo ceſſabit, Amoris æſtu deferueſcente.

8. Præterea excedens membri craſſities, ſi ſit talis non ſimpliciter, ſed reſpectu ipſius ſponſæ, remedium habere poteſt, ſed ſi ſit præternaturalis, extenuatio per medicamenta nullo modo ſuccedere poteſt, quia inania ſunt, & ſuum opus fruſtrantur; verùm vbi ex parte mulieris habeant locum remedia relaxantia, & dilatantia meatus vterinos, videndum eſſet à Medicis, an ſufficientia futura ſint, ita vt ſponſa ſine vllo periculo virum admittere poſſit, quod non tam facilè ſuccedit, vbi craſſities ſit exorbitans: vnde aliàs ob eam impoſſibilitatem amotionis eius craſſitiei conſtat Matrimonium fuiſſe diſſolutum, vt retuli *Tit. de Impedim. coeun. & gener. quæſt.* 3. *num.* 1. in duobus caſibus; licet poſtmodum iidem viri cum duabus aliis mulieribus matrimonium contrahentes, nullam repulſam eam ob cauſſam habuerint, nec nouæ ſponſæ reclamauerint, aut de ea re conqueſtæ fuerint. Sed in hac potentia reſpectiua quomodò ſit procedendum docet Sanchez *de Matrimon. lib. 7. diſputatione* 93. *num.* 5.

9. Breuitatem virgæ irremediabilem eſſe dixi iam *loc. cit. num.* 5. vbi dubium mouebam de eo, qui ob eam breuitatem non poteſt ſponſam deuirginare, ſed tamen ſeminando ſponſa ex eo congreſſu concipit, an Matrimonium validè contraxerit, & rem Canoniſtis determinandam reliqui: certum eſt hanc copulam fuiſſe, & eſſe generationi aptam, & ex Matrimonio Coniuges conſequi finem præcipuum, qui eſt procreandi liberos, neque aliis matrimonij bonis defraudari, licet quoad concupiſcentiæ remedium non ſit adeò efficax, vt in aliis quoad mulierem. Sed & Penis exilitas, cùm poſſit impedimento eſſe ad coëundum, videndum, an remediabilis ſit, necne, & ſiquidem excedens fuerit, & ad totius frigiditatem conſequi videatur, remedium omninò non admittit; quòd ſi omnis ſuſpicio frigiditatis abſit, neque admodum excedens ſit, non abſque omni remedio eſt; & Medici quidem multa proponunt ad hoc, vt ſcilicet membrum corpulentius reddatur, nec videatur opus incaſſum aſſumere. Et ſi Auctores hæc proponentes notos habere velit Lector, Arabes præcipuè adeat, & inter Neotericos Ioan. Hucher. *de ſteril. lib.* 1. *cap. de Colis paruitate*, & Ioan. Marinell. *de morb. Mulier lib. 2. cap.* 6. Itaque non ſemper erit hæc exilitas ex iis impedimentis, quorum cauſſa Matrimonium illicò diſſolui oporteat, non obſtante quod Lud. Mercat. *lib. 3. de ſteril. & prægnan. affection. capite quinto*, voluerit hanc membri exilitatem non poſſe remediis cedere.

Sed inter impedimenta, quorum cauſſa illicò Matrimonium diſſolui poteſt, eſt Penis obliquitas, tortuoſitas, nodus, contractio, de quibus ſuo loco egi; hæc enim vitia omnia apparentia, ac perpetua ſunt, & vt plurimum ſine remedio, vnde non iniuria iudicaui iam virum quendam, qui à Pueritia membri contractionem ex ambuſtione bullienti lixiuio facta contraxerat, inhabilem eſſe ad contrahendum Matrimonium, tum ob eam contractionem, ob quam non modo membrum breuius euaſerat, ſed tortuoſum remanſerat, nec diſtendi poterat, licet durum gliſcente appetitu Venereo euaderet, tum etiam ob anguſtiam foraminis ipſius, ob quam ſemen ad exitum properans, remorari tantiſper cogebatur, vnde non eiaculabatur, ſed vt ille, referebat, guttatim effluebat. Sed non ſolùm euenit aliquando, vt foramen in glande vel naturaliter, vel ex accidenti, vt in viro prædicto, ſit nimis anguſtum, ſed etiam, vt nullo modo pateat, de qua occluſione locutus quoque iam ſum; quæ interdum leuis eſt, & à tenui membrana facta, & per inciſionem tollitur, ſed ſi à craſſiore membrana, vel à carne facta ſit, remediabilis omninò non eſt: cum hac autem occluſione Homines viuere non poſſunt, niſi Natura aliud foramen, & exitum vrinæ præparet, quod ſuccedit plerumque aperitque huiuſmodi foramen Natura vel in medio, aut imo membro, vel in Perinæo, vel etiam in inguinibus; tunc autem videndum, an Matrimonium ex hoc conſummari impediatur, ac dicendum, quòd ſi foramen non longè à Glande diſtet, vel ſub ipſa glande ſit, matrimonij conſummationem non impediri, quia etiam hoc modo poteſt vterus ſemen virile attrahere, & tantiſper deſcendendo verſus pudendum illud deglutire, & hoc experientia eo modo ſe habere patet; & præter experientias alienas propriam in medium afferre libet, Dionyſij cuiuſdam Aurificis ad inſigne trium Liliorum, qui ſub glande foramen habebat, per quod vrinam emittebat, & ſemen eiaculabat; hic enim vxore ducta plures ex ea filios ſuſcepit. Quantò tamen hoc foramen inferiùs patet, tantò magis impedire certum eſt rectam ſeminis eiaculationem in vterum, & conſequenter generationem, quia ſemen ad parietis colli vterini effunditur, & omnem vim generatiuam ibi diffluens amittit; atque hic ex illis caſibus eſſet maximè dubius apud Canoniſtas, nimirum, an Matrimonium in hoc caſu dicendum eſſet conſummatum, quod illi vniuerſim admittunt, ſibi perſuadentes, quocunque modo ſemen virile intra vterum effundatur (accipiunt autem pro vtero etiam ipſius collum) ſequi poſſe generationem: quod ego, licet in hoc caſu non impoſſibile videatur, generaliter tamen non admiſerim.

Præ omnibus porrò commemoratis impedimentis conſiderabilis eſt genitalium Paralyſis; nam hæc etiam ſi vir adhuc in ætate multùm non proceſſerit, remedium omne reſpuere conſueuit, vnde in omni ætate & præſertim in grauioribus res conclamata eſt, quia ipſa ætate procedente vitium augeſcit, & in- 11.

crementum

crementum ſumit, deſueſcente interim Natura ſuo influxu ad eas partes ſpirims tranſmittere, & omni natiui caloris fomite extincto.

12. Sed & impotentia, quæ ex Ceruicis, Spinalis medullæ, ſeu lumbotum vulnere, aut attritu excitata eſt, nullo remedio ſuperari poreſt; vnde probata læſione prædictarum partium, ad quam ſecuta ſit impotentia, res in proparulo eſt, nec temporis diuturnitati quicquam fidere licer ſub ſpe ſuturæ remotionis cauſſæ impedientis, ex tali enim partium offenſa ſiue attritu, ſeu vulnete facta viæ, per quas ſpiritus, & materia ſeminalis ad genitales partes deferumur compreſſæ, & obſtructæ in torum ſunt, ita vt per eas neque ſpiritus, neque ſeminalis materia ampliùs tranſitum habere poſſit; cuius euentus caſum in terminis habemus apud Surdum *deciſ.* 83. cuius aliàs mentionem habui.

13. Impotentes porrò ea oblato veneno euadentes non poſſunt facilè ad ſanitatem redire; & ſi ætatem grandem agunt, ac declinantem, omnis ſpes curationis abiicienda eſt, quia ipſum venenum non manifeſtis tantùm qualitatibus, ſed occultis, & à tota ſubſtantia dependentibus ipſum ſemen, & calotem naturalem extinguere aptum eſt. Vbi igitur conſtet, aliquem potionatum fuiſſe, & inde factum eſſe impotentem, non eſt ſperandum honc remediis, & temporis diuturnitate quicquam proſectumm, niſi eſſet in ætate robuſtiori, & viribus integris.

14. De Teſtium carentia non eſt, qoòd quicquam addam, nam certa res eſt, eam dirimere matrimonium iam contractum, Sanchez *de Matrimonio libro ſeptimo, diſputatione nonageſimaſecunda, numero decimoſeptimo,* Neque attendenda in hoc quæ nonnulli Medici commenti ſunt, vt Cabrolius, & Spigelius, volentes qnoſdam natos abſque Teſtibus, aut illis exciſis potuiſſe contrahera matrimonium, & generara, vt ſuperiùs dixi. Difficultas tantùm eſſe poteſt de Teſtium ſitu mutato, de eorumque paruitate, & vnitate; ac dicendum videtur, vnius Teſtis virum nullum habete notabile impedimentum conſummandi matrimonium, paruitatem verò Teſtium, ſi vir ad coitum non excitetur, frigiditatem naturalem atteſtari, ac ſine remedio eſſe. Situm quoque mutatum non ſine culpa eſſe, & facere maximam coniecturam naturalis impotentiæ, quæ & ipſa remedio caret. Et hæc impedimenta ſunt ex parte viri, quæ matrimonium conſummari non permittunt, & ex quorom cauſſa illicò diſſolui poteſt.

Quod reliquum eſt, retuli iam impedimenta, quæ ex parte mulieris præbent cauſſam diſſoluendi illicò matrimonium, ob id, quod illud conſummari non ſinunt, de quibus breuiter nunc paucula addam ad hoc, vt pateſiat quænam eorum abſque remedio ſint, Et
15. quoad frigiditatem, Doctores eam in muliere non admittunt; & ego quidem non diſſentio, ſi ita res accipiatur, quòd in tantùm in muliere non detur, in quantùm non impedit eam ad pariendum. Sed veram frigiditatem in mulierem cadere; non ſecùs ac in virum iam probaui, nempe frigidam totius intemperiem, ob quam mulier intrà ſe ſemen non generet, & ob id neque vllis Veneris ſtimulis irritetur, nec conſequenter generationi vllo modo ſit apta, vt in viris frigidis euenire ſolet. Quandocunque igitur requireretur in muliere poteotia ad generandum, ſi aliquis opponeret de hac frigiditate, & ſe offerret ad eam probandam, eſſet omninò audiendus. Quibus antem ex ſignis hæc frigiditas in muliere poſſit innoteſcere, iam docui, *Tit. de Imped. coëun. & gen. q.* 5. *n.* 2. inter quæ magnæ conſiderationis ſunt eadem, quæ frigiditatem in viris atteſtantur, vt pilorum in locis conſuetis omnimoda carentia, genitalium flacciditas, coitus, & Venereorum ſtimulus nullus, & alia id genus, cum quibus alia adſunt ipſius mulieris propria, quæ ibi indicaui.

Ibidem quoque de vteri clauſura verba 16
feci, ac monſtraui non ſemper eſſe vnius eiuſdemque rationis, ſed variari pro cauſſæ occludentis conditione, cuius reſpectu faciliùs, aut difficiliùs remedia admiſſibilia ſunt, quæ in vno caſu ſunt omninò inania; in altero verò poſſunt aliquid boni operari. Impedimentum igitur factum à membrana dura, & nullo foramine pertuia præter vrinarium, quod occluſum remanere muliere viuente non poſſet, (dico à membrana præter naturam non ab Hymene, Hymen enim naturalis res eſt, & idcircò in omnibus obſeruatur, vt ex Recentiorum perſpicaciſſima diligentia innotuit, nec vllum affert coëundi impedimentum: illa verò reperitur in paucis, & magno eſt impedimento) remediis cedere non poteſt, nec vlla humana arte niſi cum vitæ periculo eſt amouibile, quia vnicum remedium ex Chirurgia petitum doloris acerbitatem, inflammationem, ſanguinis immodicam effuſionem, ac mortem acceſſere facilè poteſt. Eidemque difficultati, imò impoſſibilitati amotionis ſubiacet impedimentum proueniens à carne eadem loca muliebria obſtruente. Pari exponitur periculo amotio impedimenti prouenientis ex coalitu labiorum vteri, niſi admodum leuis ſit, & facilè ſeparabilis, quod Medicis, & Chirurgis diiudicandum,

De Anguſtia quoque præternaturali ipſius 17
vuluæ iam verba feci *loco citato, numero ſeptimo*, ac dixi, eam ſine vllo remedio eſſe; licet enim ea ſit huius partis natura, vt facilè dilatari, & conſtringi poſſit, id tamen locum habet in naturali eius conſtitutione, at in præternaturali ceſſat etiam naturalis habitudo ſe dilatandi, & conſtringendi, cùm opus fuerit. Nec tentanda vllo modo ab Arte eſt eius dilatatio, quam tantùm Chirurgica operatione aſſequi liceret, ob imminens periculum inflammationis, & immoderatæ ſanguinis effuſionis, & acerbitatis doloris, ac etiam mortis. Quòd ſi dilatationem medicamentis tentare libeat, non eſſet quidem prohi-

by Google

bendum, nec eſſet ad hoc negandus conueniens terminus ad operandum, qui tamen non diuturnior bimeſtri ex mea ſententia eſſet concedendus, quo tranſacto iam pateret dilatationem eam vuluę anguſtiam non admittere, vnde cauſſa iuſtiſſima pateret diſſoluendi matrimonium nulla mora vlteriùs conceſſa.

18. Non omninò porrò in propatulo eſt, an quædam particula, Mentule muliebris dicta, & in aliquibus corpulentior quam par ſit, reperta, ac coïtum impediens, ſit iuſta cauſſa ditimendi matrimonium. In qua re notandum, quòd ea particula aut ita craſſa eſt, vt perpetuum impedimentum coëundi afferat, aut tantùm cum ex coitu in maiorem molem attollitur. Nam in primo caſu res clara eſt, quia huiuſmodi impedimentum & perpetuum eſſet, & patens, & ſine remedio, quia iiſdem periculis ſubiicitur eius per Chirurgiam emotio, quibus diximus alias ſimiles operationes ſuperiùs enarratas ſubiacere. In ſecundo autem caſu, non habere locum diſſolutio, quia poſſet vir ſi vna vice non poſſet, alia ſponſam deuirginere, & matrimonium conſummere.

19. De vteri exitu dubitari occurrit an pari paſſu cum prænominatis impedimentis incedat, ita vt illicò matrimonium ditimere debeat; ac dicendum eſt, quòd ſi aliquo modo vterus remeare intro poſſit, in tantùm, vt mulier virum admittere valeat, non debeat dare cauſſam diſſolutioni Matrimonij, etiamſi poſtmodum extra denuò, ac promptè prolaberetur, nam licet generationem impedire poſſet, hoc non præiudicaret ex communi Doctorum opinione validitati Matrimonij, præterquam quod non careret remedio, nam Recentiores Medici nonnulla peſſaria fabricerunt, quæ in vterum immiſſa, illum in ſuo loco retinent, neque tamen coïtum, aut generationem vllo modo impediunt. Ad eundem finem circuli quidam effinguntur idem omni ex parte operantes; de quibus videnda quæ Franciſc. Rouſſetus, *in libell. de part. Cæſar.* & Gaſpar. Bahuin. *in Append.* & alij apud Schench. *libro quarto*, *Obſeruat. titulo de vteri procidentia* attulerunt. Porrò ſi vterus ita procidet, vt intrò repelli ampliùs non poſſit, dubio non eſt locus quòd promptiſſimam cauſſam dabit irritationi Matrimonij.

20. Verum enimuerò ipſius vteri Apoſtemata canceroſa quamcunque partem occupantia, ſed præſertim collum, & exteriora labia, non permittant virum poſſe Matrimonium conſummare: non enim ob doloris ferociam mulier illum poſſet admittere, & ſine omni remedio ſunt, in tantùm, vt remediis irritentur, & mortem accelerent, vt ex Hippocratis auctoritate aliàs dixi. Neque ſine omni impoſſibilitate admittendi virum, & matrimonium conſummandi eſſent eadem Apoſtemate externas partes occupantia, & nihil hoc demeret de impoſſibilitate ſanationis: itáque decidendum in his caſibus aſſet, an illicò matrimonium eſſet ditimendum, nem fortè ſi in principio talia Apoſtemata eſſent, non tam liberè de illis eſſet pronuntiandum.

Cæterùm ex parte quoque vtriuſque coniugis dari poteſt impedimentum dirimens matrimonium ob id, quòd eius conſummationem prohibeat; idque eſſe poteſt nimia vtriuſque obæſitas; cùm enim vterque tumenti admodum abdomine fuerint, non poſſunt per genitalia membra vllo modo coniungi, retrahuntur enim in vtroque genitalia ad intrà, vnde matrimonium non poterit conſummari, & quia hoc ſine remedio eſt, vt alias adnotaui, inter ea impedimenta reponendum videtur, quæ illicò matrimonium ditimunt. 21.

Sed vtrum, ſi poſſent hi poſtica Venere coniungi, teneantur ad hoc exequendum, vel ſi alter coniugum huic coniunctioni nollet aſſentiri, poſſit ad hoc cogi, Canoniſtarum eſt decidere.

Denique de impedimento ex maleficio nihil addere ſubuenit iis, quæ de ea re aliàs retuli. Illud autem non cadere in mulierem iam notant omnes, ſed neque in virum, qui ſit à Natura ſua frigidus, & impotens; qua veritate ſtante, ſi ſupponetur aliquem eſſe maleficiatum, non antè de hoc quicquem firmandum, quàm probetur, illum per anteactum tempus fuiſſe ad coïtum potentem, quod ſatis oſtendent præſentia ſigna virilitatem atteſtantia, & potentiam ad coïtum, quæ ſigna vbi non adeſſent, nec probaretur talem hominem vnquam fuiſſe ad coïtum potentem, videretur, iuſtam cauſſam vrgere dirimendi matrimonium, nulla mora interpoſita, cum in eo caſu frigiditas potiùs præſumenda ſit, quam maleficium. 22.

S V M M A R I V M.

1 *Omnia impedimenta matrimonium conſummari non permittentia, ſi conſummato ſuperueniant poſſunt dare Diuortio cauſſam.*

2 *Matrimonium non conſummatum, & ex cauſſa morbi contagioſi diſſolutum, non redintegratur etiam morbo recedente. Contra in diuortio.*

3 *An morbi contagioſi relinquentes ſeminia contagij recedentes, dent cauſſam Diuortio.*

4 *Periculum infectionis magis timendum à ſeniori in iuniorem coniugem, quàm è contrà.*

5 *Maius periculum imminet à morbo graui recedente, quàm à mitiori præſente.*

6 *Morbus diuturnior maiorem timorem poteſt dare ſano coniugi infectionis, quàm recentior.*

7 *In quibuſnam morbis relinquatur diſpoſitio inficiendi ſanum coniugem.*

8 *Morbi hæreditarij maiorem ſuſpicionem infectionis inducunt.*

9 *Non omnes contagioſi morbi dant Diuortio cauſſam.*

10 *Morbus*

10 *Morbus Gallicus leuis an debeat dare cauſſam diuortio.*

11 *Gallicus morbus non dependet à manifeſtis qualitatibus, ſed ab occultis.*

12 *Morbus Gallicus quandonam grauis dicendus.*

13 *In morbo Gallico dantur quidam gradus maioris, & minoris malignitatis.*

14 *Ob ſterilitatem ſecundum aliquos Doctores poteſt diſſolui Matrimonium, & quid ſit ſterile, quid ſterilitas.*

15 *Matrimonium non ordinatur ſolùm, & ſimpliciter ad copulam, ſed ad generationem.*

16 *Impedimenta quadam idcircò irritant Matrimonium, quia obſtant eius conſummationi.*

17 *Vinculum matrimoniale eſt indiſſolubile.*

18 *Sterilitas non impedit vſum Matrimonij.*

19 *Semen poteſt eſſe verum ſemen, etiamſi non ſit fœcundum.*

28 *Ad Matrimonij validitatem non requiritur potentia generandi.*

21 *Matrimonium præter filiorum procreationem, quæ eſt præcipuus eius finis, habet alios fines laudabiles.*

22 *Sterilitas datur tam ex culpa mulieris, quam ex culpa viri.*

23 *Cauſſa impedientes coitum ſuperuenientes matrimonio conſummato, habent ſecum coniunctam ſterilitatem.*

24 *Mulier, quæ per ætatem aut teneriorem, aut vetuſtiorem non purgatur, concipere non poteſt.*

De Diuortio.

QVÆSTIO III.

POſt validè contractum Matrimonium, & conſummatum, alia nonnulla aliquando interueniunt, ex quorum cauſſa ſegregari coniuges contingit per competentem Iudicem, nempe Eccleſiaſticum, ita vt in poſterum neque Torum, neque cohabitationem, aut perpetuo, aut ad tempus communem habere debeant. Diuortium id vocant, vt patet ex definitione data *quæſt* 1 *num.* 3. De hoc cùm habere ſermonem inſtituam, iis relictis, quæ ad alios Profeſſores conſiderare ſpectat, ea tantùm diſcutiam, quæ mearum partium eſſe cognouero, vt ſemper in hiſce Quæſtionibus meis pertractandis religioſiſſimè obſeruaui.

1. Circa diuortium igitur ea generalis concluſio efformanda videtur, omnia nempe impedimenta, quæ Matrimonium conſummati non permittunt, ſi conſummato Matrimonio ſuperueniant, poſſe dare Diuortio cauſſam: cuius concluſionis firmitate inconcuſſa permanente, vix quicquam reſtaret mihi de cauſſis Diuortij dicendum, cùm iam de iis ipſis egerim prout ſunt cauſſæ diſſolutionis Matrimonij, niſi progredi vlteriùs impellerent me nonnulla circa contagioſos morbos, & ſterilitatem conſideranda; eſt enim quid peculiarius de vtraque re circa diuortium diſcutiendum.

Et quoad morbos contagioſos certum eſt, quòd ſi ex eorum cauſſa diſſoluatur Matrimo- 2.
nium contractum quidem, ſed non conſummatum, illis recedentibus Matrimonium non redintegretur: Contra verò in Diuortio, quod ſi eorum cauſſa factum ſit, morbis illis recedentibus Coniuges tenentur ex Iure Pontificio redire ad Matrimonij vſum: & hoc, quia quandocunque impedimentum non eſt perpetuum, neque diuortium eſſe perpetuum debet. Ergo vrgente morbo contagioſo, iure fit diuortium, & recedente diuortium ſoluitur coniugibus ad Matrimonium de integro redeuntibus.

Sed quia nonnulli morbi contagioſi eius 3.
naturæ ſunt, vt etiamſi recedere videantur, relinquunt tamen vt plurimum talem diſpoſitionem in ægrotante, vt per eam non magno negotio ſanum inficere poſſint; maximè ſi in coniuge ſano aliqua naturalis diſpoſitio reperiatur ad eos morbos contrahendos, vt Phthiſis, Hectica febris, morbus Gallicus, determinandum procul dubio eſſet, an ſanus coniunx teneatur redire ad matrimonialem cõſuetudinem cum ſuſpecto, etiamſi amplius ægrotare non videatur: cúmque ex Medica obſeruatione firmare liceat, periculum infectionis adhuc inſtare ab ægrotante ſanato in ſanum ob relictam diſpoſitionem, Canoniſtarum erit decidere, quid ſit determinandum, ea tantùm obſeruatione facta, quòd non adeò certum, ac euidens inſtat periculum in hoc caſu, vt quando infirmus coniunx actu ægrotat. Imò & morbi qualitatem, & naturam conſiderare oportet, quia neque in omni caſu, neque in omni morbo eadem periculi grauitas inſtat.

Primò, enim magis præſentaneum peri- 4.
culum infectionis eſt à vetuſtiori coniuge in iuniorem, quam à iuniori in ſeniorem; quia quantoperè paratus eſt iunior ob viuidum calorem, & pororum apertionem ad contrahendum contagium à ſeniore per ſemen infectum, tantoperè ſenior ob mitiorem calorem, & pororum occluſionem poteſt infectioni à iuniore obſiſtere in contagio contrahendo.

Secundò maius, ac magis præſentaneum 5.
periculum abſque dubio timeri debet à morbo grauiori, etiam ſi ſanatus ſit, relicta tamen diſpoſitione inficiendi ſanum, quàm à mitiori etiam præſente; vnde quantò grauior præceſſerit morbus, tantò iuſtiorem cauſſam habebit ſanus coniunx recuſandi reconciliationem cum infirmo.

Tertiò, quantò prægreſſus morbus diutur- 6.
nior extiterit, & quantò difficiliùs remediis ceſſerit, tantò minùs tutò ſanus coniunx redire poterit ad Torum, & cohabitationem. Sed & reſpectu ſani coniugis conſiderabile eſt, an habeat naturalem aliquam inclinationem ad contrahendum morbum, de quo timetur, tunc enim non adeò promptè tenebitur cum infirmo reconciliari.

Sed in quibuſnam morbis timeri poteſt illa diſpoſitio inficiendi ſanos, etiamſi receſſiſſe videantur? dicẽdum eam maximè timeri poſſe in Tabe, ſeu Phthiſi, in Ethica, quæ iam in ſe- 7.
cundo gradu fuerit, in morbo Gallico graui,

& contumaci, in Lepra, & in iis ipſis mor-
bis idem timor non ſine cauſſa vrget, quan-
do videntur à Natura ipſa, hoc eſt, à diſpo-
ſitione oatotali dependere, etiamſi non ma-
gnoperè graues ſint. Hoc pacto Tabes, ſeo
Phthiſis in ſubiecto habente corpus tenue,
& exuccum, collum oblongum, ſpatulas
alatas, pectus anguſtum; etiamſi grauis ad-
huc noo ſit, & melioramentum cæpiſſe vi-
deatur, naturalem tamen illam diſpoſitio-
nem oſtendit, ex qua infirmus aptus eſt in-
ficere coniugem ſanum. Eodeio quoque pa-
cto coniunx hepatis calidiſſimi ac retorridi,
cutaneis infectionibus obnoxius, vniuerſali
cutis prurito iodeſinenter vexatus, atra bile
refertus, carnibus fuſci coloris, etiamſi noo
videatur de præſenti ampliùs prægreſſa Le-
pra detineri, poteſt ſanum cooiugem in-
ficere.

De Hectico quoque eadem conſideratio
habenda: nam ſi coniunx in ætate adoleſ-
centiæ fuerit habitus teoois, carnis ſiccio-
ris, ac ruccidioris, à cibo facilè incaleſ-
cens, & alia ſigna id genus præſeferens, ſa-
nus coniunx ſi & ipſe florentis ætatis fuerit,
eiuſdemque habitus, non erit à periculo tu-
tus ſi cum eo concumbat.

8. Quæ omnia tantù magis vrgebunt, quan-
tò maior ſuſpicio irreperet, oè tales morbi
hæreditarij eſſeot, & à Parentibus, vel ab Auis
communicari.

9. Cæterùm notiſſimum eſt, non omnes
morbos contagioſos præbere poſſe Diuor-
tio cauſſam, ſed eos tantùm, qui vel vitæ
inſidiantur, vel ſanitati grauiter obeſſe quo-
modocunque poſſent, & idcircò non om-
nas cutis iofectiones præter Lepram, etiam
ipſi Lepræ finitimas, neque Ophtalmias
etiam contumaces, neque leuiorem luem Ve-
neream, & ſi qui alij id genos ſuot, poſſe da-
re Dioortiu cauſſam.

10. De Morbo Gallico tantùm dubitari poſ-
ſet, an non obſtante qoòd mitis, ac leuis
ſit, tamen ſano coniugi ioſtam cauſſam præ-
beat inſtandi pro Diuortio? Et ratio dubi-
11. tandi eſt, quia morbus Gallicus non eſt mor-
bus dependens à manifeſtis qualitatibus,
ſed ab occultis, quæ à tota ſubſtantia originan-
tur; vnde etiamſi mitiſſimus ſit, ſemper tameo
habet ſecum occultam illam qualitatem, ac
prauam illam malitiam ioficiendi totam ſan-
guinis maſſam, oon aliter quàm venena exter-
na facere conſueuerunt, quæ vel in minima
quantitate ſuam deleteriam vim exerunt, &
venenati corpus io ſuam ſubſtaotiam immu-
tant, animalque ad interitum perducuot;
ac ſimili modo de Gallico veneno eoenit:
Et idcircò, etiam ſi quis leuiſſima lue deti-
neatur, poteſt per contagium communican-
do prauam illam, ac deleteriam qualitatem
non ſolùm leniter ſanum hominem inficere,
ſed totam ſanguiois maſſam conſpurcare, ac
grauem morbum, ſæuiſque ſymptomatibus
aſſuciatum accerſere; vnde videmus ex quo-
tidiana experientia, virum aliquaodo, aut
mulierem ſimplici Gonorræa, aut leuiori-
bus pudendorum vlcuſculis detentos, eos,
qui ſecum commiſcentur, tam malè acci-
pere, vt capitis, & artuum dolores mole-
ſtiſſimos, depilationem, gummata, vlce-
ra maligna, & id genus alia ſymptomata
inde contrahant; quin tantoperè vltro pro-
ceſſiſſe, vt io eis dentes excidant, aures ob-
ſurdeſcant, viſus obtenebretur, & auditus
etiam hebetetur, ſeoſuſque omnes in ſum-
ma diminuantur, ac deprauentur. Quod
maximè contingit, morbo ſuam ſedem in
cerebro figente. Itaque etiam ex leuiori lue
Gallica timeri poteſt maximum periculum,
& ſic ſanus coniunx, etiam ſi alter leui mor-
bo detineatur, ſemper babebit iuſtiſſimam
cauſſam faciendi diuortium.

Vt hoic difficultati ſatisfiat, qualiſnam
lues Gallica leuis dici debeat, ac qualis
grauis, ſeu grauiſſima, determinandum;
quæ determinatio dependet abſque dubio 12.
à grauitate, & leuitate ſymptomatum, qoæ
vbi grauia ſint, faciunt morbum graoem,
& grauiſſimum, ſi ſint grauiſſioa, qualia
ſuperiùs commemorauimus: leuem autem,
ſi ſint leuiora. Sed aduertendum in hoc non
conſiderari ſtatum morbi præſeotem, ſed
etiam prægreſſum, ita vt etiamſi de præſeo-
ti leuis morbus ſit, ex eo quod grauia ſymp-
tomata aut remiſerint, out etiam ex toto
ceſſauerint, quomodocunque id ſucceſſerit,
etiam ex vſu remediorum, quæ à morbo
requirebantur, non dicetur talis morbus le-
uis, nam tota ſanguinis maſſà infecta à præ-
greſſo morbo, retinet ſemper malitiam pri-
mæ radicis, vndè repullulare facile poteſt,
& coniugem ſanum inficere, etiam ſi non
repullulet, & in hoc caſu tantùm habet lo-
cum quod dicebatur, nempè couiogem ſa-
num poſſe ex leui morbo coniugis ægrotao-
tis cootrahere morbum grauiſſimum, vt in
caſibus propoſitis euenire experimur: aliàs
veritatem non habet illud dictum, quia li-
cet, vt obiiciebatur, Gallica infectio de- 13.
pendeat à morbo totius ſubſtantiæ, dantur
tamen gradus quidam maioris, aut mino-
ris malignitatis, pro quorum magnitudi-
ne, aut paruitate, morbus à principio ma-
ioribus, aut minoribus ſymptomatibus aſ-
ſociatur. Ex quibus iam patere poteſt, quao-
donam ſanus coniunx etiam propter le-
uem morbum Gallicum poſſit inſtare pro
Diuortio.

Cæterùm quia opinati ſunt nonnulli gra- 14.
ues quidem Canoniſtæ, cum quibus ex Me-
dicis conuenire videtur Fortun. Fidel. *de
Relat. Med. libro ſecundo, capite ſecundo, in
principio*, ſterilitatem dare cauſſam diſſolo-
tioni matrimonij (quod fortè multò faci-
liùs procederet in Diuortio) nonnulla de
ſterilitate ea occaſione afferam, quæ etiam-
ſi ad hoc ipſum negotium de Diuortio ni-
hil facere videantur, ad alia ioſeruire poſ-
ſunt.

Primò ergo videndom, qoid ſit ſterile,
qoid item ſterilitas? Sterile ergo dicimus
Animal quod compari iuoctum in ætate ha-
bili non poteſt generare ſibi ſimile; licet
largo modo ſterilem dicamus hominem,
qui rarò, vt ſi ſemel tantùm, in vita generat,
vel fœtus ex propria culpa ad perfectiooem
dedu

deducere nunquam poteſt. Atque hinc etiam
patet quid ſit ſterilitas, vitium enim eſt, ex quo
Animal comparari iunctum in ætate habili
generare ſibi ſimile non poteſt, vel fœtus vn-
quam ad perfectionem deducere.

Ex hoc moti Doctores illi, quorum aucto-
ritates adducit Sanchez *de Matrimon. lib. 7.
diſput. 92. num. 25.* putarunt hoc vitium eſſe ſuf-
ficientem cauſſam dirimendi matrimonium,
quod Plato quoque *lib. 5. de Leg. in fin.* admiſit,
ſed DD. noſtri inter plures rationes, quas pro
ſua opinione fulcienda adducebant, potiſſima
illa erat, quòd Matrimonium primò, & prin-
15. cipaliter ordinatur ad filiorum procreatio-
nem, non ergo ſimpliciter ad copulam; imò
ipſa copula ordinatur ad eundem finem, ne-
que alium fortè laudabilem finem habet; aut
ſaltem non eiuſdem bonitatis. Si ergo impo-
tentia ad copulam irritat matrimonium,
quantò magis illud irritabit impotentia ad
generationem?

Alia inſuper argumenta affert Sanchez *ibi-
dem* pro hac opinione, quibus ille pleniſſimè
ſatisfacit, eam opinionem reprobando, quæ
16. quidem vel ex hoc vno falſa videtur, quia
naturalia impedimenta, quæ irritare debent
matrimonium, in tantùm hoc præſtare poſ-
ſunt, in quantùm impediunt eiuſdem Matri-
monij conſummationem; at ſterilitas non
impedit Matrimonij conſummationem, cùm
neque coniunctionem carnalem ipſorum con-
iugum, nec ſeminis eiaculationem, & re-
ceptionem in loca debita remoretur; ergo
non eſt ſufficiens impedimentum dirimendi
matrimonium, per cuius conſummationem
cùm contrahatur inter coniuges vinculum
matrimoniale, certum eſt, illud in poſte-
17. rum eſſe indiſſolubile: *cap. interueniente, &
cap. licitè, trigeſimaſecunda cauſa quæſtione 7.*
Sanchez *de Matrimonio libro decimo diſpu-
tatione 2. num 2. inf.*

Igitur cùm pateat, ſterilitatem non poſſe
dare cauſſam dirimendi matrimonium, re-
manet determinandum, an ſaltem ſit iuſta
cauſſa faciendi Diuortium? Sed & hoc du-
bium videtur negatiuè reſoluendum; quia
primò eadem ratio quæ militat quoad diſ-
ſolutionem Matrimonij, militat etiam quo-
18. ad Diuortium, ſtante quòd ſterilitas nullo
impedimento eſt vſui Matrimonij, neque
prohibet vllo modo debiti redditionem,
neque aliud quicquam, quod mutuum con-
iugum amorem reſpiriat, imò neque ex hoc
quod ſemina eorum ſterilia ſint, aut vtriuſ-
que, aut alterutrius, idcircò poſſet argui in-
ter ipſos non eſſe matrimonium, cùm non
effundant verum ſemen, quia verum non
19. poſſit eſſe ſemen, quod non eſt prolificum;
nam iam probaui, ſemen poſſe eſſe verum ſe-
men, etiam ſi non ſit prolificum.
20. Secundò, quia ad veri Matrimonij eſſen-
tiam ſufficit potentia coëundi, & ſeminan-
di intra debita vaſa, per quas actiones con-
trahitur inter coniuges vinculum Matrimo-
nij, vnde efficiuntur vna caro, quibuſque
ſiuè celebratis, nihil vlteriùs requiritur in
matrimonio, quod illud inualidare poſſit,
aut eius vinculum ſoluere.

Tertiò, quia licet procreatio filiorum ſit 21.
præcipuus Matrimonij finis, tamen etiam
hoc fine ceſſante, habentur in eo alij fines
laudabiles, quorum reſpectu Eccleſia San-
cta permittit, etiam ſenio confectos, & ab
ætate ſteriles factos; ac quoſcunque alios
notoriè ſteriles matrimonium contrahere, vt
prædictis Matrimonij bonis mediante eius
Sacramento fruantur.

Verum enimuerò dato, quòd prædicto-
rum Doctorum opinio, quòd ſterilitas di-
rimere poſſit Matrimonium, eſſet quoquo
modo vera, & habere deberet vnquam lo-
cum, etiam quoad Diuortium; ponderan-
dum exinde eſſet, ſterilitatem non eſſe ſem- 22.
per culpandam ex parte mulieris, vt com-
muniter videtur fieri, & teſtatur Ludouic.
Mercat. *de ſterilitat. & pregnant. affect. li-
bro tertio, cap. 1. in principio,* & cæteri omnes;
ſed culpandam etiam eſſe ex parte viri; li-
cet enim plures multò ſterilitatis cauſſæ
dentur ex parte mulieris, quàm ex parte
viri; tamen etiam ex parte viri dantur plu-
res, quæ & grauitate, & impoſſibilitate
remotionis cauſſas in muliere vigentes ad-
æquant, vt Practici omnes teſtantur, inter
quos ſi libet, vide Ludou. Mercatum *libro
tertio, de ſterilitat. & pregnant. affect. capite
primo*, Ioann. Hucher. *de ſterilitat. libro pri-
mo*, Daniel. Sennert. *libro tertio Pract. par-
te nona ſectione ſecunda*, apud quos etiam ſi-
gna reperies, ex quibus viri ſteriles depre-
henduntur: præcipuè verò apud Mercatum,
loc cit. cap. 2. & 5. per totum.

Sed ex vtriuſque culpâ poteſt euenire ſte-
rilitas, etiamſi ambo ſua natura fœcundi
ſint; ob diſconuenientiam tamen poſſunt
eſſe ſteriles: & patet, quia cum aliis con-
iuncti, generant; quod Lucret. *libro quarto,
de rer. Nat.* inter alios teſtatus eſt, vt dixi
*libro tertio Titulo primo quæſtione ſexta, nume-
ro decimo.* Et hoc maximè ſuccedit cum ma-
trimonium contrahitur inter coniuges val-
de ætate diſpares; eaque ex cauſſa benè di-
ctum eſt à Rota *in Venuſina Legati, vigeſima-
tertia Iuny 1625. coram Coccino, numero 61.*
matrimonium non bene contrahi inter æta-
tes valdè diſpares: imò hoc non honeſtè fieri
addit *num 64.*

Cæterum dubium non eſt, quòd illæ om-
nes cauſſæ, quæ coïtum in viro remoran- 23.
tur, ſuperuenientes Matrimonio iam con-
ſummato, ſint inſimul potiſſimæ cauſſæ ſte-
rilitatis; ſed præter commemoratas, aliæ
dantur cauſſæ in viro, quæ licet coitum, &
debitam ſeminis emiſſionem non impediant,
tamen ſteriles eius concubitus faciunt, de
quibus præter ea, quæ affert Hippocrat.
libro quinto Aphor. 63. & Galenus, aliique,
Commentatores *ibidem*, pleniſſimè agunt Pra-
ctici omnes, cum de ſterilitate verba fa-
ciunt. Sed non ſolùm naturalia quædam
vitia, cum quibus etiam ætas connumeran-
da, ſterilem virum efficiunt, ſed etiam
aliqui morbi ſuperuenientes, ac præſer-
tim frigidi, diuturni, ac principes par-
tes occupantes, quin & vlcera quædam
affluenter, & indeſinenter emanantia, &

ipſæ fontanellæ in nucha, aut in brachiiadiu geſtatæ. quemadmodum etiam laquei, infœcundos homines reddunt, vt ex Mercat. *loc cit. cap 5.in f.* aliàs dicebam. Et in ſumma pleraque alia pullulare ex parte viri poſſunt ſterilitatem inducentia, de quibus vlteriùs verba non faciam, tum quia nimis longa res eſſet, tum etiam quia non videtur neceſſarium de illis accuratiùs agere. Nec pauciora, imò multò plura de fœminarum ſterilitate in medium afferri poſſent, ſi ita res exigeret, ſed ad præſens negotium plura addere ſuperfluum videtur.

24. Illud vnum pro corollario repetam, fœminam, quæ per ætatem aut teneriorem, aut vetuſtiorem, non menſtruatur, impoſſibile eſſe, vt fœcunda ſit. Vnde in Sacris non niſi ex miraculo obſeruamus factum, vt Sarra, & Eliſabeth in ætate decrepita, & menſtruis iam diu deſtitutæ, conceperint, de quibus aliàs verba feci *lib. 4. titulo 1. quæſt. 8. rubric. ſteril. ex mirac. concip.*

Sed non modò ſi per ætatem menſtrua non fluant, mulieres ſteriles ſunt, verum etiamſi ob aliquam morbificam cauſſam non fluant in ætate habili, eorum curſum intercidentem: illud autem contingere naturaliter poteſt, vt mulier abſque vlla morbifica cauſſa menſtruis deſtituatur, & tamen concipiat, quod vel ob excedentem totius calorem, vel ob multos labores, & exercitia violenta euenire poteſt, vt in ruſticis mulieribus, & vitam laborioſam degentibus obſeruare licet; quod quonam pacto contingat, docet præter vetuſtiores, Dan. Sennert. *lib 4. ſuæ Pract. par. 2. ſectione 2. capite primo quæſt. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Diuortium, & Tori ſeparatio, à pari procedunt, idem tamen non ſunt.*

2 *Grauiores cauſſæ requiruntur in Diuortio, quàm in Tori ſeparatione.*

3 *Eadem cauſſa cum graues ſunt dant locum Diuortio, quæ cùm minùs graues ſunt poſſunt Tori ſeparationem cauſſare.*

4 *Furor eſt iuſtiſſima cauſſa Diuortij, ad quod tamen non ſufficit ſimplex Dementia.*

5 *Morbus aptus ad inficiendam domum coniugum, eſt iuſta cauſſa Diuortij: non ſic autem vbi morbus ſimplici contagio ſanum inficere poteſt.*

6 *Sanus coniux non ſolùm ex admiſſa inſpiratione coniugis infirmi contagium contrahere poteſt, ſed etiam ex infectione domus ipſius infirmi.*

7 *Quinam morbi adeò prauis exhalationibus ſcateant, vt etiam domos inficiant.*

8 *Lepra, & Phthiſis, quando ita graues ſint, vt poſſint dare Diuortio cauſſam: quando verò non.*

9 *Morbus Gallicus quando ſit iuſta cauſſa Diuortij, quando verò ſolius ſeparationis Tori.*

10 *Magis infici poteſt ſanus coniux ex cohabitatione cum infirmo, quàm ex coitus vſu.*

Contrarium ibid.

11 *Peſtis poſſet dare Diuortio cauſſam, non autem febris maligna, licet ſufficeret ad ſeparationem Tori.*

De Tori ſeparatione.

QVÆSTIO IV.

TAmetſi Diuortium, & Tori ſeparatio à 1.
pari procedant, vt dicebat Rota *in Biſuntina ſeparationis Tori*, 1599. coram Seraphino, *num 2.* quæ eſt *deciſio* 1315. *inter eius impreſſas*; tamen idem omninò non ſunt, vt patet ex vtriuſque definitione data ſuperiùs *quæſt. 1. num. 3. & 4.* in Diuortio enim non ſolùm interuenit Tori ſeparatio, ſed etiam ſeparatio 2.
ipſius habitationis, & idcircò grauiores cauſſæ requiruntur in Diuortio, quàm in Tori ſeparatione.

Cæterùm de cauſſis huius ſeparationis illud tantùm peculiariter determinandum, quòd eædem cauſſæ, quæ cum graues ſunt, dant 3.
cauſſam Diuortio, cùm minùs graues ſunt dant cauſſam ſeparationi Tori. Quamobrem 4.
in morbis ratio .em lædentibus grauiſſima cauſſa eſt furor; minùs verò grauis, ſimplex dementia: & ſic furor erit iuſtiſſima cauſſa Diuortij, ad quod non ſufficiet ſimplex dementia, quæ tamen fortè ſufficiet ad ſeparandum Torum; quia ex furioſo coniuge poterit ſanus ſi ſimul cohabitare cogatur, reportare interdum notabile damnum, imò etiam vitæ periculum incurrere; non ſic autem in ſimplici dementia: vnde etiam ſi hæc dare poſſet cauſſam vt Torus ſepararetur, non ſufficeret ad dandam cauſſam Diuortio, cùm poſſint coniuges, etiamſi alter demens ſit, abſque vllo periculo ſimul in eadem domo commorari.

Eodem quoque pacto ratiocinari licet circa morbos contagioſos: nam vbi ſanus coniunx non ſolùm ex carnali copula cum infirmo, ſed etiam ex commoratione in eadem domo periculo infectionis exponitur, morbos euader
cauſſa iuſtiſſima faciendi Diuortium, vt exem- 5.
pli gratia, in maligna, & confirmata Lepra, in Phthiſi ferina, & cacoëthica, & id genus aliis euenire poteſt, in quibus non modò ex praua exſpiratione infecti Coniugis, ſanus currit periculum infectionis, ſed etiam ex inquinatione ipſius habitationis, quippe cùm putridæ 6.
exhalationes indeſinenter ab ægrotantis corpore emanantes, ipſis parietibus domus hære- 7.
re ſoleant; vt de Lepra teſtantur non ſolùm Medici omnes, ſed ſacer Leuitici textus *cap. 13.* pleniſſimè comprobat: vnde eam ob cauſſam ipſi parietes ab ea infectione emundari præcipiebatur, nè inde poſtmodum ſani homines inficerentur.

Eodem etiam pacto de Phthiſicis euenit, qui teſte ipſo Galen. *lib. 1. de diff. febr. cap. 1.* & Hieron. Fracaſt. *lib. 2. de contag. & morb. contagioſ. cap.* 8. & aliis, ipſas domos, in quibus commorantur, putrido halitu, & abominabili euaporatione ita coinquinant, vt ſanis neque ſimul habitare, neque eorum habitationes frequentare tutum ſit, & tanta eſt eius contagij vis, vt aliquando viſa ſit hæreditaria, ac tanta malignitate inſignis, vt interdum vſque ad

quintam generationem ſeſe propagauerit, perſonas omnes eodem morbo, iiſdemque ſymptomatibus aſſociato, eadem ætate, qood multò admirabilius eſt, abſumens; vt Fracaſtorius narrat *loco proxime allegato.*

Ad tantam grauitatem Phthiſis aliquando deuenit, cum confirmata eſt, & in Phthoëo hoc eſt corruptionem partis, nempè ipſius pulmonis abiit, qoia polmo à præterlabente pure iam corroſus eſt, vt dicebat Aretæus *lib.* 1 *Diuturn. Paſſion. c.* 8.

8. Tam Lepra igitor, quàm Phthiſis, prædictis conditionibos aſſociatæ, cauſſæ grauiſſimæ cùm ſint, ad Diuortium faciendum erunt ſufficientiſſimæ: Lepra verò, ac Phthiſis non adeò graues, nec eadem prauitate inſignes, Tori ſolummodò ſeparationi cauſſam præſtabunt.

9. Eadem conſideratio fieri poteſt circa morbum Gallicom, qui vbi ad eam magnitudinem peruenerit, vt totum corpus putridis vlceribus, ac maximè guttur, fauces, & palatum exedentibus ob moltam eius malitiam ſcateat, vbi æger febri lenta, ac nocturna detineatur, artuumque doloribus indeſinenter affligatur, aliiſque ſæuiſſimis ſymptomatibus, de quibus *in ſuperiori quæſtione*, moleſtetur, iuſtiſſimam omninò cauſſam præbebit Diuortio.

Quamobrem non eſt io totum verum Rotæ dictum *in Venuſina legati Iunij* 1623. *coram Coccino num.* 72. quòd Morbus Gallicus ſit minus grauis, quàm Lepra, cum morbus Gallicus habens conditiones ſuprаſcriptas, grauior ſit, & toleratu difficilior: vnde aliqui Medici voluerunt huiuſmodi morbum Gallicum eſſe veram Lepram Antiquorum, licet in veritate diuerſus morbus exiſtat. Quòd ſi ad eam grauitatem, ac ſæuitiem non peruenerit, tunc ioter minùs graues cauſſas, ob quas Torus ſolummodò ſeparandus ſit, erit connumerandus. In priori enim caſu tam ex vſo coitus, quàm ex cohabitatione imminet periculom infectionis ſano coniugi ab infecto, ita vt non ſatis ſit eos qooad Torum ſeparari, niſi etiam quoad habitationem ſepareotur.

Atque hinc apparet non eſſe vndequaque verum id, quod Natta *conſ.* 24. *num.* 3. dicebat, nimirum quòd in cohabitatione cum coniuge

10. Lepra infecto, immineat ſano periculum infectionis, quod non imminet ex redditione debiti matrimonialis: Nam cootra, ſi ex cohabitatione ſanus coniunx incurrit periculum infectionis, multò enidentius periculom incurret ex redditione debiti; in qua ſola exſpiratio illa putrida coniugis infecti excepta à ſano, illicò, ac momento illum poteſt inquinare, ac moltò certiùs, quàm vapores, & exhalationes domus infectæ, quas licet aliquo modo euitare, non commorando in eodem domicilio, præterquam quod ipſum ſemen infectum coniugis infirmi, abſque dubio ſanum inficere eſt aptum, quibus adde laborem, & ioſudationem, arctamque coniunctionem in coïtu impenſam.

11. Denique etiam circa peſtem liceret aliquid conſiderare, nam grauiſſima quidem, & ſufficientiſſima cauſſa eſſet ad faciendom Diuortium; cui tamen comparata ſimplex febris maligna, minùs grauis cauſſa iudicari poſſet, & eius reſpectu ſola Tori ſeparatio fieri. Quia tamen tam Peſtis, quàm maligna febris, morbi ſunt acutiſſimi, & idcirco breues, neque ob id aut Diuortio, aut Tori ſeparationi locus eſſe videtur. De his plura non addam, neque de aliis cauſſis, ſi quæ ſiot, quæ ad Tori ſeparationem quicquam facere videantur.

QVÆSTIO V.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſint ſponſalia.*
2 *Sponſalia iuramento firmata non niſi ex iuſtâ cauſſa diſſolui poſſunt.*
3 *Iuramentum intelligitur locum habiturum, rebus in eodem ſtatu permanentibus.*
4 *Cauſſæ, ob quas ſponſalia etiam iurata diſſolui poſſunt, quænam ſint.*
5 *Oculorum amborum, vel alterius tantùm amiſſione, ſponſalia diſſolui poſſunt.*
6 *Quid per oculorum amiſſionem in tex. cap.* Quemadmod. de iureiur. *intelligendum.*
7 *Viſionis amiſſione in altero tantùm oculo an ſponſalia iurata diſſolui poſſint.*
8 *Morbi viſionem tantùm diminuentes an diſſoluant ſponſalia.*
9 *Naſo deperdito, ſed poſtmodum ex Chirurgia recuperato, an ſponſalia in ſuo robore manere debeant.*
10 *Paralyſis an ſemper debeat eſſe iuſta cauſa diſſoluendi ſponſalia.*
11 *Paralyſis in ætate ſenili quotidie incurabilior fit, & idcircò inter morbos increſcentes connumeratur.*
12 *Ex ſuperuenientia cuiuſlibet morbi contagioſi diſſolui ſponſalia, quomodò intelligendum.*
13 *Ob morbum Gallicum an ſemper diſſolui debeant ſponſalia.*
14 *Gallicus morbus leuis non videtur ſufficiens cauſſa diſſoluendi ſponſalia iurata.*
15 *Oris fœditas eſt iuſta cauſa diſſolutionis ſponſalium.*
16 *Quandò hoc non habeat veritatem.*
17 *Quandonam veritatem habeat.*
18 *Epilepſia an ſemper cenſenda iuſta cauſſa diſſoluendi ſponſalia iurata.*
19 *Chloroſis, ſeu febris alba, quid?*
20 *Febris alba pulchrioribus Virginibus magis familiaris, quam aliis.*
21 *An febre alba ſponſæ ſuperueniente, diſſolui poſſint ſponſalia iurata.*
22 *Febris alba Virginum remedium eſt coniugium.*
23 *Iuramentum locum habere rebus in eodem ſtatu manentibus, quomodo intelligendum.*
24 *Deformitas ſuperueniens, an ſit iuſta cauſſa diſſoluendi ſponſalia iurata.*
25 *Pulchritudo virilis à muliebri multùm differt.*
26 *Pulchritudo virilis, qua vera pulchritudo eſt, quid ſit.*
27 *Pulchritudo muliebris quid.*
28 *Pulchritudo ſponſæ amiſſa poſt iurata ſponſalia, iuſtam cauſſam præbet ſponſo ea diſſoluendi.*
29 *Pulchritudo totius ex quibus amittatur.*

30 *Febris alba mirum in modum virginum pulchritudinem deturpat.*
31 *Facies eſt ſedes pulchritudinis.*
32 *Cicatrices faciei maximè pulchritudini obſunt.*
33 *Cicatricum deformitas vnde deſumenda.*
34 *Cicatricum qua turpiſſima.*
35 *Veſtigia in facie à morbillis relicta quantoperè pulchritudini obſint.*

De diſſolutione Sponſalium.

NEſcio quo fato euenerit,vt antea de Matrimonij diſſolutione verba fecerim, quam de diſſolutione Sponſalium;cùm tamen Sponſalia matrimonium præcedant. Sed quomodocunque id factum ſit, in hac quæſtione ea proponam, quæ circa Sponſalia Medicus conſiderare,ac de illis referre debet.Sponſalia
1. ergo ſunt iuxta text.*l.1.ff.de Sponſalibus*, mentio, & repromiſſio futurarum nuptiarum; vel dicam, eſſe mutuam ſponſionem inter virum, & mulierem,de ſe matrimonio iungendis. Hæ verò repromiſſiones,& mutuæ ſponſiones vel ſimpliciter fieri poſſunt, vel iuramento firmari.De ſimplici promiſſione nihil mihi occurrit dicendum, quippe cum etiam abſque vlla cauſſa vtriuſque ſponſi conſenſu,vel ſola quoque alterius voluntate Sponſalia ſic contracta diſſolui poſſint:Summ. Angelica *verb.Sponſa-*
2. *lia,num.*21. At vbi iuramento firmata ſint,non niſi aliqua iuſta ex cauſſa diſſolui poſſunt,quæ iam contractis Sponſalibus ſuperueniat; huiuſmodi autem cauſſæ ſuperuenientia licitum facit alteri, vel vtrique ſponſo, recedere à ſponſione facta etiam iuramento ſtabilita. Et ratio eſt, quia Iuramentum tacitam continet
3. conditionem, & intelligitur ſuum effectum habiturum rebus in eodem ſtatu permanentibus,Sanchez *de Matrimonio vbi infrà*, Molina *de contract. tract. 2. diſput.*272. *num.*5. Cauſſæ ergo omnea ac ſingulæ, ex quibus diſſolui poſſunt Sponſalia etiam iuramento firmata, reſpiciunt notabilem rerum mutationem, circa ipſos ſponſos euenientem, ita vt ſtatus eorum immutetur.

Inter eas autem cauſſas nonnullæ ſunt, quarum conſideratio ad Medicos maximè ſpectat, & de quibus iam ſermonem inſtituam. Enumerantur aliquæ ex his cauſſis in *ſupracit. c. Quemadmodum, de Iureiur.& in c.litteras, de coniug. lepr.* & alibi, & à Summiſtis, *in verb. Sponſalia*,Sum.Silueſtr. *n.*20. *verſ.Sextò, quando alter.*Summ. Aog.*num* 28. Sanchez *de Matrimon.lib.*1. *diſput.*57. *per totam*, eaſque etiam recenſuit Rota *in Venuſina legati Iunij* 1623.*co-*
4. *ram Coccino num* 69. *& ſeqq.* & reducuntur ad ſequentes, nempe ad fœditatem notabilem ſuperuenientem, ad oculorum, vel naſi amiſſionem, ad Lepram, ad morbos contagioſos, ad morbum Gallicum,ad oris fœtorem,& ad deformitatem, quæ quidem cauſſæ pro exemplo ſunt: nam & aliæ permultæ dari poſſunt,quæ non minùs ac prædictæ iure diſſolui Sponſalia permittant.Ego verò prænominatarum ſingulas *in hac Quæſtione* ponderabo, non niſi in iis,quæ ad Medicum ponderare pertinet.

Offertur ergo primò fœditas notabilis, pro qua quid ſit intelligendum, non ita palam eſt. Fortè de vitiis quibuſdam verba fieri dici poteſt, quæ malum odorem, & abhuminabilem excitant, vt fœtor alarum,aut pedum, aut inguinum;vel dicamus pro hac inſigni fœditate DD. accepiſſe cutaneas quaſdam infectiones, quæ faciem præcipuè defœdant, aut caput, vt Tinea,gutta roſacea,Alopecia,quæ idem fortè eſt ac Tinea,& id genus aliæ,nec non maculæ, vibices, vitiligines, Alphi, Leuce, & aliæ,quæ licet colorem tantùm carnium immutent, inſigniter tamen corpus deturpant, maximè autem faciem:vel tandem dicamus,Doctores pro hac notabili fœditate accepiſſe quamcunque ſuperuenientem inſignem deformitatem, ita vt vel vtrumque pro eadem re acceperint,vel ſaltem pro re non admodum differenti. Quomodocunque ſit, cùm generaliter loquantur, non poteſt eorum dictum cuidam particulari vitio applicari.

Circa oculorum amiſſionem, nihil adden- 5.
dum videretur; nam vel quod vterque,vel alterutet amittatur, res clara eſt,quòd Sponſalia diſſolui poſſint, Sanchez *vbi ſuprà num.*3. niſi illud decernendum eſſe velimus,quid per ocu-
lorum amiſſionem tex.in *c. quemadmod. de Iu-* 6.
*reiur.*accipi voluerit,vtrum nimirum ipſorum oculorum, vt membra ſunt, excuſſionem, & extra naturalem locum extractionem,aut functionis eorum, nempe viſionis deperditionem, ac profectò ad vtrumque ſenſum trahi poſſe verba Textus non ambigendum: licet enim multò maiorem turpitudinem inducat oculorum excoſſio, & expulſio extra eorum receptaculum,quàm ſimplex viſionis deperditio,tamen & hæc ex ſe cum inſigni incommodo habet ſuam turpitudinem adiunctam,ac notabilem rerum mutationem.Non par eſſet fortè amiſſio ſola viſionis alterius oculi, cum amiſſione vnius per excuſſionem; in hac enim ſemper vrgeret vltra viſionis amiſſionem ſumma turpitudo,quæ maxima ex parte ceſſat in ſimplici amiſſione viſus alterius oculi, vnde
determinandum eſſet, an hæc ſufficeret ad diſ- 7.
ſolutionem Sponſalium,quæ iuramento eſſent firmata.

Sed tamen negari non poteſt,etiam per ſolam amiſſionem viſionis alterius oculi,factam eſſe notabilem ſtatus mutationem ob ſenſus eius nobilitatem, & neceſſitatem. Itaque quocunque modo viſus deperdatur, aut in vtroque, aut in altero oculo, & ex quocunque morbo, ſemper vrgebit iuſtitia cauſſæ diſſoluentis Sponſalia etiam iurata.

Sunt autem quamplurimi morbi viſionem abſcindentes, aut deprauantes, aut ſaltem diminuentes, de quorum ſingulis verba facere ſuperfluum videtur; ſatis ſit determinare,omnes; ſi viſum in totum auferant, dare iuſtam cauſſam diſſolutionis Sponſalium: ſed neque
liberè pronunciare liceret, quòd morbi ipſum 8.
viſus ſenſum deprauantes, aut diminuentes tantùm, ad hanc diſſolutionem non ſint ſufficientes. Et quoad viſus diminutionem videretur dicendum, quod etiam ſi per eam non fiat notabilis ſtatus mutatio, tamen ſi viſus ex morbo aliquo diminuatur, qui non ſolùm ſanari non poſſit, ſed ex ſua natura ad peiorem

ſtatum

ſtatum tendat, vt omnes oculorum morbi faciunt, non poterit ea diminutio ab earum cauſſarum cenſu eximi, ex quibus Sponſalia iure diſſolui permittuntur. Quoad viſus verò deprauationem, peculiariter decernendum eſſet, quid operaretur: ſi enim aliqua ſtraboſitatis ſpecie alter ex ſponſis prehendatur, certum eſt & viſionem deprauari ſimul, ac diminui, & faciei formoſitatem in fœmina præcipuè deteriorari; quamobrem Canoniſtæ conſiderabunt, quid in hoc caſu eſſet ſtabiliendum.

9. Cæterum in naſi deperditione nullum poſſe interuenire dubium videtur, niſi illud in conſiderationem veniat, quod aliàs diſcutiendum propoſui, nempe, an recuperato naſo (vt fieri poſſe ex peritiſſimorum Chirurgorum auctoritate, & opere ipſo de facto patet, & notaui *lib.8. Tit. 1. quæſt.8. num.5.*) Sponſalia, ſi diſſoluta ſint, redintegrari debeant, aut, ſi diſſoluta non ſint, in ſuo robore debeant permanere; & placet repetere id, quod tunc viſum eſt decidendum. Dicebam ergo, quòd ſi naſus ex morbo aliquo deperditus fuerit, vt ex morbo Gallico, cùm talis morbus non niſi peſſimus, & maligniſſimus potuerit eſſe, nihil naſus recuperatus conducere debeat ad Sponſalia redintegranda, ſi diſſoluta ſint; & ſi diſſoluta non ſint, nihil minuere debeat iuſtitiam cauſſæ, ob quam diſſolui permittuntur. Quòd ſi ex aliqua cauſſa externa, puta ex caſu, aut ex vulnere, aut alio quodam modo naſus deperditus ſit, licet ibi dixerim, Sponſalia iam diſſoluta eſſe redintegranda, nunc in contrariam ſententiam irem dicendo, quòd non diſſoluta diſſolui debeant, & diſſoluta non ſint redintegranda manente notabili ſtatus mutatione, etiam recuperato naſo. Votum Canoniſtarum hic deſiderandum, ſecundùm cuius determinationem res decidenda.

10. De Lepra nihil ſubuenit addendum.

De Paralyſi dubitari poteſt, an ſemper poſſit dare iuſtam cauſſam diſſoluendi Sponſalia iurata. Ratio dubitandi eſt, quia Paralyſis non eſt ſemper ſine remedio, quanquam ſit curatu difficilis. Licet enim hæc difficultas ſanationis in aliquo ſubiecto tam vltro procedat, vt ad curationis impoſſibilitatem terminetur, in alio tamen ſubiecto, ob virtutis fortitudinem ita minui poteſt, vt curationi non difficulter cedat. Cùm igitur Sponſalia vt plurimum ab hominibus vigentis ætatis contrahantur (pauci enim tam bardi ſunt, vt in ætate ſenili matrimonio ſe iungere deſtinent,) hæc quæſtio determinanda videretur ſecundùm ſubiecti qualitatem. Et ſi Paralyſis ſit in ſponſo ætatis adhuc iuuenilis, aut ſaltem integræ, & conſiſtentis, fortiſque virtutis, dicendum eam ſanabilem eſſe, & idcircò non habere ſanum ſponſum iuſtam cauſſam diſſoluendi Sponſalia, in quibus contrahendis iuramento ſe obſtrinxit: Ita quidem mihi Medico ſecundùm Iuſtitiam decernendum videretur, Canoniſtarum tamen eſt declarare, vtrum hæc opinio vera ſit, necne. Si verò ſponſus Paralyſi detentus in ætate declinanti degat, nec viribus conſtet, quò maiorem agit ætatem eò minor ſanationis ſpes concipi poteſt; nam non ſolùm Paralyſis in
huiuſmodi ætate ſanari non poteſt, ſed in dies 11.
incurabilior euadit deficiente aſſiduè natiuo calore, eaque de cauſſa ab Hipp. *lib 5. de morb. vulg. ſect.5. tex.25.* & ex eius auctoritate à Galeno, & Valleſio *in comm.* inter eos morbos recenſetur, qui Increſcentes dicuntur, quod notauit etiam Rota *in Melenitana Antianitatis 1643. coram Veroſpio num.8.*

Præterea Sanchez *vbi ſup. num. 2.* volebat 12.
Sponſalia pariter diſſolui ex superuenientia cuiuſlibet morbi contagioſi, quod ita intelligendum, vt morbus contagioſus adiunctam habeat grauitatem, & incurabilitatem; non omnis ergò contagioſus morbus erit ad hoc ſufficiens; vnde nequaquam ob ſcabiem etiam grauem, & contumacem, neque ob lippitudinem, niſi perpetua eſſet, neque ob Variolas, aut morbillos, neque ob alium ſimilem contagioſum morbum, à iuramento eximere ſe poterit ſanus ſponſus in contrahendis ſponſalibus præſtito.

De morbo Gallico tantùm hæſitari poteſt, 13.
num qualiſcunque Gallicus morbus ſufficiens cauſſa eſſe debeat diſſolutionis Sponſalium, cùm pateat aliquando leuem eſſe, & de facili curabilem: Et tamen quia vrget ſuſpicio contagij, non tam liberè in negatiuam ſententiam eundum; quia etiam abſente morbi grauitate, & incurabilitate, ipſa contagij ſuſpicio videtur ſufficiens ad diſſolutionem ſponſalium: Vnde non ab re Sanchez *vbi ſupr.* in omni morbo contagioſo voluit eſſe locum prædictæ diſſolutioni. Et ratio euidens eſt, quia etiam ex leui morbo contracta infectio timore maioris mali non caret, cùm eueniat interdum, vt quis leuiter morbo Gallico affectus alios grauiter inficiat; imò, vt aliàs non ſine Practicantium auctoritate dixi, fit aliquando, vt quis cum infecta perſona rem habens, nequaquam inficiatur, & tamen alios inficiat. Manente ergo ſemper, quantumcunque leuis Gallicus morbus ſit, timore infectionis, & contractionis maioris mali, dicendum videretur, adeſſe iuſtam cauſſam diſſoluendi Sponſalia etiam iurata. Et de rigore quidem, non poteſt hic timor dici inanis. Si tamen in his æquitas vlla ſeruanda eſt, videretur ea res mitiùs decernenda; nam nimis durum exiſtimandum ob leuem aliquam Gonorrææam, quæ nec diu durauerit, nec veſtigium vllum de ſe reliquerit, aut ob minima pudendorum vlcuſcula, quæ citiſſimè ſanata fuerint, aut etiam ob benignum bubonem ad ſuppurationem citò deductum, & diligenter expurgatum, poſſe ſponſum promiſſione iurata futuri coniugij defraudari, & ſanum ſponſum tam leui ex cauſſa à iuramento ſolui; maximè cùm in ſimilibus caſibus pateat, quòd ſi vllam infectionem alter ſponſus in ſanguine, & humoribus contraxerit, facilè aut per ipſam Gonorrææam, aut etiam per pudendi vlcuſcula, aut tandem per bubonis apertionem, ea potuerit expurgari: vnde experimur, eos, qui facilè ab ipſo coitu cum perſona infecta in aliquem ex prædictis morbis labuntur, non grauati vlterius à morbi malitia, & ſæuitie, nec promptè in illum reincidere: contrario modo eueniente, vbi per nullam conuenientem viam in principio infectionis Natura ſe exonerare

exonerare non nouit, aut non potuit, Itaque
14. ſecundùm æquitatem fieri exiſtimarim, ſi leuem morbum Gallicum, qualem mox deſcripſi, non eſſe ſufficientem cauſſam dicamus diſſolutionis Sponſalium, ſi iutameoti vinculo vallata ſint.

15. Circa otis fœditatem, de qua Canoniſtæ determioant, dare iuſtam cauſſam diſſoluendi Sponſalia etiam iurata, Notandum, boc vitium non voius generis eſſe, & à multiplici cauſſa otiginari poſſe, ſecuodùm quatum cauſſarum grauitatem, & amotionis difficultatem, ipſum etiam vitium grauius, & itremediabilius eſſe poteſt, & ſic ſufficiens, aut ioſufficieos eſſe ad diſſoluenda Sponſalia.

16. Poteſt igitur otis fœtor originem habere à gingiuatum putrilagine, à corruptis, & cotroſis dentibus, à ciborum reliquiis inter ipſorum dentium ſpatia hærentibus, nec conuenientti diligentia exemptis, & à oimia ciborum copia, ob quam iidem cibi in ſtomacho cortumpantur. Omnia igitur prædicta vitia, & gtauitate carent; & remedium admittunt remotione cauſſatum, quæ oris halitum inficiuot, ſic reputgando, & abſtergendo gingiuas, eaſque incarnando, omnis malus odor oris ceſſat, vt ceſſat etiam extractione dentis puttidi, ae corrupti; ooo ceſſaret autem ſi plures dentes ſimul cortupti eſſent, & vbi opus eſſet ad oris fœtorem tollendum plures dentes extrahere, fottè non ceſſaret ſufficientia cauſſæ diſſolutionis Sponſalium, ob ipſorum dentium priuationem, aucta oamque inſigniter videri poteſt turpitudo ſponſi, ſi edentulus euaſetit.

Pariter quoque facillimè fœtidus balitus emendatur, qui ex teliquiis eiborum inter dentes hærentibus, carnium præſertim excitatur, mundando ipſos dentes à prædictis reliquiis quotidiana diligentia; eodemque pacto moderatione adhibita in aſſumendis cibis, noo ſecuta eorum cotruptione in ſtomacbo ob nimiam eorum copiam, nulla oris fœditas in poſterum moleſta eſt.

Fœtor ergo oris à prædictis cauſſis ortus non eſt exiſtimandus ſufficiens cauſſa diſſolutionis Sponſalium, quæ iutameoto firmata fuerint.

17. Contrà dicendum, vbi ille oris fœtor ex vitio ſtomachi fiat, non ob copiam ingeſtorum ciborum, ſed ob prauam ipſius affectionem, ob quam cibos quoſcunque & laudabilis qualitatis, & quantitatis moderatæ corrumpit; hæc enim cauſſa contumax eſt, nec facilè ſuperabilis: quemadmodum neque ſi ex culpa otificij inferiotis ventriculi nimium hiantis is fœtor ad os ex ipſis ſtercoribus per ioteſtina eleuatetur, neque ſi ex vlcete palati, & circuntacentium pattium, neque ſi ex maligno Narium vlcete, vel Ozęna, aut Polypo, neque ſi ex vlcetatis Pulmonibus, neque etiam ſi ex praua aliqua naturalium viſcerum, vt hepatis, aut lienis affectiooe is fœtor generetur, tolli remediis poteſt, prætetquam quod vitij interni grauitatem præſefert; vnde in his omnibus patens eſt iuſtitia cauſſæ Sponſalia diſſoluentis.

18. De Epilepſia quoque dubitati poteſt an ſemper ſufficiens ſit ad Sponſalia iurata diſſolueoda; nam conſtat quaſdam Epilepſias raritate paroxyſmorum adeò inſignes fuiſſe, vt ſemel tantùm hominem in toto vitæ curriculo adoriantur; vt de Iulio Cæſare nartant; alias autem adeò leues eſſe, vt nun magis hominem moleſtent, quam ſimplex capitis vertigo, & eum hoc de raro quoque prehendunt; videretur ergo præter ius, & æquitatem, debere ſanum ſponſum à iuramento contrahendi matrimonij ob hæc leuiſſima ſolutum iri; Canoniſtæ ergo determineut quid in his caſibus ſit diceudum.

Sed vltra prædictos non deſunt alij quamplurimi morbi, ex quorum cauſſa non minùs quàm ex cauſſa prædictorum iurata Sponſalia ſolui poſſeot; ſed nimis longum eſſet de ſingulis verba facere, & tædio non vacaret; itaque ſatis ſit ex Canonum, & Canoniſtarum decretis prænominatos pro exemplis recenſuiſſe.

Illud voum diſcutiendum propooam, quod ad vitgines ſponſas tantùm pertinet: eſt autem quidam morbus earum proprius, qui hoc peculiare habet præter ſymptomata, quibus aſſociatur, vt formam ipſarum vitginum mitum in modum cortumpat, ita vt ex pulchertimis eas maximè defotmes faciat, & quod notabile eſt, hoc vitium pulchtioribus magis infeſtum, quàm aliis virginibus eſſe ſolet, vt notat Lud. Mercat. *de virg. & vid. affect. lib.* 2. *cap.* 6. vbi eius rei cauſſam inueſtigate nititur & ob id de eo nunc verba faciam, nam de defotmitate aliis ex cauſſis ſuperuenieote vltimo loco diſſerere inſtitui.

Eſt ergo vitium illud, de quo ſermonem 19.
nunc babeo à Græcis Cblorofis dictum, à Latinis verò febris alba, noo quòd ſemper habeat coniunctam febrem, ſed quod fœdum, & albicantem colorem ex eo contrahaot. Dicitur item à Latinis morbus virgineus, & aliquibus febris amatoria; alij autem vocaruot illud Icterum album. De quibus omnibus viden. Mercat. *loco proximè alleg.* Franciſc. Ranchin. *de morb. virg. ſectione tertia, cap.* 2. Daniel. Sennert. *libro quarto, Pract. part.* 2. *ſectione* 3. *capite* 1.

Sed vnde eſt, quòd hic morbus Pulcbrio- 20.
ribus virginibus magis familiaris ſit, vt dictum eſt? An quia pulchtiores virgines laudabilioribus humotibus refertæ, eos, cauſſa corrumpente ſeſe inſinuante, in peiorem conditionem, quàm io aliis, immutent; cum corruptio optimi peſſima ſit? noo diſcordare ab hac cauſſa videtur Mercatus. Sed ooo videtur dubium ſoluere, vbi dicamus febrem albam eſſe magis familiarem vitginibus pulehrioribus, quod non eſt verum; ſed verum eſt, pulchrioribus eſſe magis infeſtam, quia pulcbritudinem illatum adimit.

Verum enimuerò etiam ſi hic morbus 21.
præter deformitatem, afferat ſecom plura ſymptomata, quæ grauem illum reddant, atque facilis curatu ſit, tamen dubio non caret, ao per illum Sponſalia iurata ſolui poſſiot; quia licet negari noo poſſit ſponſæ ſtatum immutatum eſſe ab eo, qui erat cum Sponſalia fueruot cootracta; tamen quia hic morbus

aſt

eſt quaſi coonaturalis ipſis virginibus, non
viderur ſtatos earum natoralis immutatus,
22. maximè cùm vnicum remedium eius morbi
ſint ipſæ nuptiæ, vt in ſimilibus teſtatur Hip-
pocrat. *in libell. de morb. virg. inf.* Vnde non vi-
detur ſponſus habere iuſtam cauſſam diſſo-
loendi Sponſalia iutamento per ipſom firma-
23. ta. Alia tamen ex patte contrarium videtur
aſſerendum, quia cùm iuramentum intelliga-
tur habere locum rebus in eodem ſtatu per-
manentibus, certom eſt de ſtatu præcipuè ſa-
nitatis, & naturali hoc intelligendum. At ſu-
peruenïens ſponſæ febre alba, ſtatus eius ex
ſano fit morboſus, & ex naturali præter natu-
ram, quæ mutatio iute ſponſum à iuramenti
obligatione videtur ſoluere. Neque verum eſt,
hunc morbum eſſe virginibus connaturalem,
quia eſt tantùm earum proprius, vt alij mor-
bi proprij ſunt Prægnantium, alij Puerpeta-
rum, alij Puerorum, alij Senum, alij aliarum
ætatum. Remanere ergo debet in ſponſi vo-
lunrate, an iuramentum ſeruare velit, necne.
Verum vbi morbus videretur de facili amo-
uibilis, neque altas emiſiſſet radices, ſecundùm
æquitatem exiſtimari poſſet, quod Sponſalia
in ſuo robore relinquantur, cùm euenire ſo-
leat, vt huiuſmodi virgines vix marito iunctæ
à prædicto morbo conualeſcant, & à gra-
uioribus etiam, vt addit Hippocrates, *vbi
ſuprà.*

Porrò cum dictum ſit, hunc morbum ma-
24. ximè pulchritudini officere, diſcutiendum ve-
nit dubium a Canoniſtis propoſitum, nempe
an deformitas inſignis ſuperueniens iuratis
Sponſalibus, illa diſſoluat. Et Sanchez *loc. cit.
num.* 4. relata opinione eorum, qui negatiuæ
adhærent, ipſe cum aliis Canoniſtis per eum
relatis affirmatiuam tuetur, rationibus, de qoi-
bus *ibi*. A nobis igitur iam determinandum, ex
quibuſnam Pulchritudo inſigniter deteriorari
poſſit: & quia Pulchritudo in vtroque ſponſo
conſiderati debet, ſciendum multùm differre
25. pulchritudinem virilem à pulchritudine mu-
liebri, nam virilis (quam veram pulchritudi-
26. nem eſſe volunt Medici, & Philoſophi) eſt
membrorum proportio, & optima diſpoſi-
tio ad fortitudinem, & actionum bonitatem
27. faciens. Muliebris autem eſt membrorum
proportio ad concinnitatem, & venuſtatem
corporis, eiúſque delitias emanans, aſpectu
oculos aſpicientium delectans. Illa viris ad
proprij corporis vtilitatem data, hæc à Natura
mulieri conceſſa, non dicam ad virorum per-
niciem, ſed ad alliciendos eos ad earum amo-
rem, & deſiderium; idcircò, & coloris iucundi-
tate, & membrorum mollitie, & partium ve-
nuſtate, & vocis ſuauitate, & actionum leno-
cinio, ac blanditie illam viro gratiorem red-
didit. Quamobrem iure merito pulchritudo
28. poſt Sponſalia iurata deperdita, virum à iura-
menti vinculo ſoluere debet, ita vt Sponſalia
diſſoluantur.

Videamus ergo iam quibus ex cauſſis pul-
chritudo vel amittatur, vel inſigniter dete-
rioretur.

29. Vniuerſaliter igitur loquendo, pulchritudo
totius quaſi totaliter deperditur ob morbos
acutiſſimos interdum, quaſi maligniſſima fe-
bris eſt, & ipſa Peſtis, & ob quoſdam etiam
particulares morbos Chronicos, vt morbus
Gallicus eſt, Elephanthiaſis, Scorbutus, &
his ſimiles: huiuſmodi enim morbi, tam acu-
tiſſimi, inquam, quàm prænominati Chro-
nici, naturale temperamentum, & natiuam
formam in alienum temperamentum, contra-
riamque formam abire faciunt, de quibus ta-
mén plura non addam.

Peculiarem eſſe virginum febrem albam, 30.
iam dixi, quæ formam mirum in modum
deturpat, ea tamen ceſſante, forma ad pri-
ſtinum nitorem, vt plurimum redire con-
ſueuit.

Sed omiſſo iam de his vlteriùs loqui, cùm 31.
facies ſit ſedes pulchritudinis, quæ in ipſa vi-
detur, maximè in mulieribus, ſui oſtentatio-
nem facere; videamus quibus præcipuè ex
cauſſis, eam ita deformari contingat, vt iu-
ſtam cauſſam diſſolutioni Sponſalium, etiam
ſi iuramento firmata ſint, præbere poſſit. Licet
autem facies ob id, quod pars tam conſpicua
eſt, etiam à minima re deturpari aliquo modo
poſſit, tamen certum eſt ad diſſolutionem
Sponſalium non eſſe quamcunque mutatio-
nem in peius ſufficientem, ſed debere eſſe
inſignem.

Itaque cùm pulchritudo conſiſtat in apta
diſpoſitione partium, quæcunque hanc diſ-
poſitionis aptitudinem immutant inſigniter,
faciem quoque inſigniter deformem faciunt;
ipſarum igitur partium aucta magnitudo, for-
mam mirum in modum lædit. Huc pertinet
omne tumorum, & excreſcentiarum genus,
non ſolùm ipſam faciem obſidentium; ſed
etiam circumuicinas partes, vt collum, & gu-
lam. Defectus quoque vel minimus particula-
rum ipſius faciei, non minùs quàm aucta ma-
gnitudo eodem modo culpandus, imò fortè
magis; nam ſi naſi, aut labiorum etiam pu-
ſilla pars deficiat, pulchritudini inſigniter ob-
eſt, quod non euenit fortaſsè de puſillo tu-
more, aut paruula excreſcentia. Particularum
etiam eiuſdem faciei mutatus, aut deprauа-
tus ſitus, deformem illam inſigniter reddit,
vt earundem particularum tortuoſitas, peruer-
ſio, contractio, aut relaxatio.

Sed & cicatrices (de quibus inter deficien- 32.
ris loqui licebat) non poſtremò in ea re incu-
ſandæ, de illiſque longioribus agerem, niſi
aliàs de earum qualitate, & grauitate plura
attuliſſem, *libro quinto Titulo ſecundo, quæ-
ſtione quarta, à numero decimooctauo ad plures
ſequentes: & libro octauo, Titulo primo, quæ-
ſtione decimaſexta, per totam*, vbi cum Fortunat.
Fidel. *libro ſecundo de Relat. Medic. capite* 5.
manifeſtum feci, quænam faciei cicatrices
maiorem deformitatem inducant. Vniuerſa-
liter autem modò loquendo, dicendum, 33.
quòd cicatricum deformitas dependet à par-
tis nobilitate, à magnitudine, à profundi-
tate, ab inæqualitate, & à coloris mutatio-
ne. His addi poteſt ſcabrities, quæ cum
inæqualitate iungi poteſt, glabrities vbi pars
eſſet anteà pilis referta. Cæteris paribus, 34.
turpiſſima cenſenda cicatrix in naſo, quòd
non

noo ſolùm ſit præ cæteris partibus conſpicua, ſed etiam quia ea pars in homine eſt pulchritudinis modulatrix. Ab hac, vt ego ſentio, ſuccedit cicatrix in oculis, quæ nempe oculum medium ioterſecat; licet Fortunatus poſt naſi cicatricem, ſecundo loco ponat cicatricem in malis, tertio cicatricem in buccis, quarto in Labiis, quinto in oculis, cui ego ſecuodum tribuo. Sed vitio non carent cicatrices in fronte, in mento, in gula, in collo, ſi notabiles fuerint, & contegi noo poſſint; maximè autem deturpant colli cicatricss ab exciſis, vel quomodocuoque extitpatis ſtrumis relictæ.

Sed io cicatricum faciem deturpaotium 35.
oumero reponenda ſunt veſtigia ex variolis contracta, ex quorum cauſſa taotoperè deformari aliquorum facies obſetoamus, vt ex pulcherrimis turpiſſimæ euadant; quod tunc maximè fit, cum totam faciem occupant, & profunda, & praui coloris exiſtunt, oon modò enim ipſius faciei nitorem, & venoſtatem adimunt, ſed etiam genarom mollitiem, & leuitatem; cutem duram, ac calloſam relinquendo. Sed iam de hac materia hæc in medium attuliſſe ſufficiat.

LIBRI

LIBRI NONI
TITVLVS VNDECIMVS,
DE SEMINE FOEMINEO.

APPENDIX
Ad Titulum Tertium Libri Septimi.
QVÆSTIO I.
SVMMARIVM.

1 *Fœmina neque habet, neque debuit habere ſemen, ſecundùm Ariſtotelem.*
Contrarium, num ſeq.
3 *Fœmina non differt à Mare ſua ſpeciei in iis, quæ ad corporis nutritionem pertinent.*
4 *Excrementum vltimi alimenti aggregatur etiam in fœmina.*
Contrar. num 5.
Vide num 7.
6 *Si quid in fœmina ſuperfluit vltimo alimento, neque ſemen eſt, neque ſeminis nomen meretur.*
Vide num. 8.
9 *Semen fœmineum vt maſculeum efficientiam habet.*
10 *Seminis fœminei efficientia vnde habeatur.*
11 *Fœmina à Natura habet, vt generet, & generet ſibi ſimile.*
12 *Omne generans generat ſibi ſimile.*
13 *Animal quando dicatur generare ſibi ſimile.*
14 *Quod generatur non poteſt à Materia habere, vt per eam ſit id quod eſt, ſed tantùm à forma.*
15 *Fœmina abſque proprio ſemine generat. Falſum.*
16 *Si ex hoc, quod fœmina generat in ætate teneriori deduci poteſt illam concipere ſine ſemine, idem inferri poteris de Mare in teneriori ætate generante.*
17 *Quod vt plurimum fit, ſecundùm naturam eſt; quod de rarò, per accidens.*
18 *Conceptio oſtendit concipientem habere ſemen.*
19 *Tam menſtrua, quam ſemen, eodem tempore in fœmina ſe produnt.*

TAMETSI quamplutes rationes aliàs adduxerim ad demonſtrandum, fœminas ſemen habere, & illud quidem fœcundum, nec paſſiuè tantùm, ſed etiam actiuè ad generationem concurrere, quarum tationum oonnullæ, vt optimis, ac doctiſſimis viris etiam contrariam opinionem per anteactum tempus fouentibus viſum eſt,
Demonſtrationum vim proculdubio habent: tameo ad maiorem veritatis tutelam, álias ioſuper adducere ſuperfluum non exiſtimauerim, quod tantò libentius faciam, quantò afferendæ rationes poſſuot maiorem in modum Peripareticorum, ac ſequaciun pertuicaciam conuincere, qui nihil, quod alicuius ponderis ſit, io medium adducentes, vnicæ Ariſtotelis auctoritati inoixi, eiuſque aſſertiones inſtar folij Sybillini habentes, etiam eootrà ſeoſum, & veritatem ipſam procaciter pugoare ſunt parati.

Vt ergo ad immediara me conſeram, dico, 1.
Ariſtotelem, vt pluries dictum eſt, non ſolùm
negaſſe, fœminas habere ſemen, ſed nonnol-
lis productis rationibus perſuadere conatus
eſt, non debuiſſe à Natura habere. Nos contra
probauimus, iterúmque cooeludentiſſimè pro- 2.
bare intendimus, fœminas non modò habere
ſemen, ſed de neceſſitate Naturæ debuiſſe ha-
bere. Sequentes ergo rationes de nouo produ-
cimus Lectori veritatis amaotiſſimo ſeriò exa-
minandas.

Notum eſt, nec controuertere id Aduer- 3.
ſarij poſſunt, ſœminam à Mare ſuæ ſpeciei
in nihilo differre quo ad ea, quæ ad corporis
nutrimentum, & ſuſtentationem requiruotur,
nam & ſanguine, & humoribus, & excremen-
tis tam vtilibos, quàm ioutilibus dotatur, vt
Mas, licet meoſtruis præ illo affluat, ad genera-
tionis materiam deſtinatis. Modò, in Mare re-
maner vtile quoddam excrementum, quod ad
ſpeciei conſeruationem à natura eſt procrea-
tum, quodque ipſa Natura ad vaſa ad illud aſ-
ſeruandum fabrefacta demandare ſolet, vt in-
de Mas cum fœmina congrediens, generare
poſſit, & hoc ſemen eſt. Hoc igitur excrementũ 4.
vltimi alimenti aggregatur etiam in fœmina,
ac prouida Natura eadem vaſa, & ioſtrumenta
ad illud ad requiſitas partes deferendum, aſſer-
uandum, & eiaculãdum io fœmina qooq; mo-
lita eſt; & ex iiſdem fontibus eius materiã de-
ſumit, ex quibus deſumit in Mare, nempe ex
vena caua, & arteria magna. Hæc oculari teſti-
monio vnuſquiſqoe ad libitom eo modo ſe
habere, obſeruare poteſt. Ergo ſi in fœmina
ſuperfluit ea materia vltimi alimenti, ex qua
fit ſemen in Mare, ſi eam Natura etiam io fœ-
mina ab iiſdem vaſis, vt in Mare deſumit, ſi
per eaſdem vias, vt in Mare eaodem materiam
ad Teſtes defert, ſi in Teſtibus eadem materia
vt in Mare aſſeruatur, inibique concoqui-
tur, ac perficitur, ſi tandem per eiaculantia
vaſa eadem materia in coitu, vt in Mare,

e m voluptate emittitur, ſenſibus, & veritati omninò contradicit, qui vult, fœminam ſemen non habere.

Non acquieſcunt his Peripatetici, ſed dupliciter contrà prædicta inſurgunt; ac primò dicunt, quòd licet in fœmina aliquid ſuperfluere poſſet poſt totius nutritionem, id non aliud eſſe poterit, quàm ſanguis, ex quo menſtrua ſuo tempore à Natura vel expurgantur,
5. vel in fœtus nutritionem abſumuntur; vnde nihil vltimo in fœmina ſuperfluit, quod in ſemen abire debeat. Natura enim intenta ad productionem materiæ, ex qua fœmina ſuos fœtus nutrire debeat in vtero, reliquam omnem ſanguineam materiam in nutrienda ipſa fœmina abſumit: quod in Mare non eo modo fit, quia cum Natura egeret eius ſemine ad procreationem, & formationem fœtus, quicquid vltimo alimento ſuperfluit ad hoc deſtinans, illud ad conuenientia loca tranſmittit, vt magis elaboratum ſuo tempore in coitu excernatur, & ex eo fœtus generetur.

6. Secundo, etiamſi in fœmina quicquam ſuperfluat vltimo alimento, quod ad ſpermatica vaſa, & fœmineos Teſtes demandetur, nequaquam verè ſemen, ſed tantùm æquiuocè dici poteſt, quia neque ſeminis officio fungitur, neque ſeminis conditiones habet. Non fungi officio ſeminis patet, quia ſeminis fœminei munus eſt inſeruire maſculeo ſemini pro materia, & nutrimento; at fruſtrà in hoc inſeruiret, ſtante quod Natura ad hunc finem menſtrua deſtinauerit; & hoc illud eſt, in quo maximè ac benè ſe fundat Ariſtoteles dicens, ſi ſemen eſſet, menſtrua non eſſent, nunc ideò menſtrua ſunt, quia ſemen non eſt: ſed neque hoc, quod vltimo alimento in fœmina ſuperfluere ſupponitur, conditiones ſeminis habet; nam verum ſemen ſubſtantiâ eſt craſſum, odore graue, ſpiritu multo turgens, colore album, ſenſum exquiſitè mouens: at hoc, quod vos Medici ſemen fœmineum dicitis, ſubſtantia eſt liquida, ac fluida odore nullo, colore, maſculeo ac vero ſemini multùm cedens, omni ſpiritu denudatum, ac ſenſum vix proritans; vnde non mirum, ſi fœminæ etiam ſi concipiant, quid tamen ſit ſemen eiicere, omninò ignorant; vnde aut ſemen non emittunt, aut nullam voluptatem etiamſi emittant in eius eiaculatione perſentiunt.

Sed cognita falſitate ſuppoſitionum quæ in prædictis argumentis fiunt, veritas facilè in lucem emicabit; in primo argumento ſupponitur nihil in fœmina ſuperfluere vltimo alimento, nos digito ipſo commonſtrauimus ſuperfluere, & materiam ipſam ſuperfluentem, & loca vnde deſumitur, & per quæ ad deſtinatas partes defertur, ac in quibus aſſeruetur, & per quę foras emittatur oculis ipſis ſubiecimus.

In ſecundo argumento dicitur, ſemen fœmineum, ſeminis officio non fungi, quia non poteſt eſſe pro materia ſeminis maſculei, ſtante quod à Natura ad hoc ſit deſtinatū menſtruum. Nos dicimus ſemen fœmineum, non ſecùs ac ſemen maſculeum, ad generationem concurrere, nec ſolùm materiale, ſed effectiuum principium conceptus eſſe: quod dilucidiùs oſtendetur inferiùs.

Additur ſemen fœmineum non producere 7.
effectus veri ſeminis: quod, quam veritatem habeat, à poſteriori probatur: pruritum enim, & auiditatem concumbendi, ac ſeminandi in fœminis excitat, vt in maribus, voluptatem ſummam eius excretione fœminæ percipiunt, vt Mares; debilitatem, ac virium defectum nimia eius euacúatio inducit in fœminis, vt in Maribus: quid inde ergo inferri poteſt, niſi fœminam verum ſemen ferre, vt Marem? Corruunt ergò, ac omninò euaneſcunt ſuppoſitiones omnes ex aduerſu factæ, nullo modo reconualituræ.

Sed ex abundanti demus, quòd ſemen 8.
fœmineum deficiat aliquo modo à conditionibus ſeminis maſculei, tamen verum, ac perfectum ſemen eſt, iiſque conditionibus dotatum, quibus dotari neceſſe eſt ſemen fœmineum; nam quemadmodum ſanguis fœmineus, vt aliàs dicebam, non idcircò, quòd minùs calidus, minùs ſpirituoſus, ac minùs robuſtus ſit ſanguine maſculeo, ſanguis non eſt; eodem quoque pacto non idcircò, quòd ſemen fœmineum ſemine maſculeo minùs calidum, minùs ſpirituoſum, ac minùs robuſtum ſit, ſemen non eſt, nam eas tantùm conditiones ſortitur, quæ vt ſemini fœmineo ſibi conueniunt, quod quia à minùs calida, minùs ſpirituoſa, ac minùs robuſta materia deſumitur, minùs calidum, minùs ſpirituoſum, ac minùs robuſtum naturaliter eſſe oportet.

Non ob id tamen ſemen fœmineum ſua ef- 9.
ficientia priuatur, ſed non ſecùs ac maſculeum ſuas in agendo partes exequitur, qua quidem facultate ſi deficeret, iure optimo negari poſſet, quòd eſſet verum ſemen, vt Peripatetici pertinaciter contendunt. At ſemen fœmineum habere efficientiam negabunt, qui procaciter audent negare ſenſum. Nam quot, & quanta, Deus bone! in fœtibus ſe produnt, quæ à Matre ipſa tantùm prodiiſſe, non à patre ipſe ſenſus manifeſtum facit? videant Peripatetici quæ circa hoc afferunt Medici, ac præcipuè Galen. *in libris de ſemine*, & ab ipſo diſcant veritatem agnoſcere, niſi ex ſe habilitatem habeant Naturæ librum, hoc eſt humani corporis fabricam euoluere, ac ſpeculari. Aſſimilare ſibi na- 10.
tos in effigie tam externa, quàm interna, in temperamento, in moribus, in valetudine, in morbis, an non aliquando à ſeminis materni efficientia eſt, quemadmodum aliàs ab efficientia ſeminis paterni? Communicare fœtui ſuæ ſpeciei characterem, vt fit in Animalibus ſpecie, aut etiam genere differentibus, an ſemini paterno tribuendum, vt materno ſemini omnem efficientiam præter rationem adimamus? Semen ergo fœmineum, materia nempè illa, quam nos Medici *fœmineum ſemen* appellamus, & quam Peripatetici crudam quandam materiam eſſe, ad nihil vtilem, gratis aſſerere audent, cùm effectus omnes vero ſemini conuenientes producat, atque ipſam etiam vim effectricem ſortiatur, verum ſemen eſt. Fœmina ergo & habet ſemen, & ad prædictos effectus debuit à Natura habere.

Sed

Sed inter omnes prædictos effectus, maio-
rem præ aliis neceſſitatem Naturæ impone-
11. bat, vt fœmina haberet ſemen, ille, quia
eam ad generandum conſiderat, nec abſ-
que ſemine generare poſſet: quia generans
non intelligitur id, quod confert tantùm
materiam, ex qua nutriatur, & augeſcat id
quod generatur: ſi ſic enim ſe res haberet,
non plus tribueret Mater ſuo conceptui dum
in vtero eſt, quàm tribuant ipſæ Nutrices
lactentibus puerulis, nec verificaretur vllo
modo illud, quòd omne generans generet
12. ſibi ſimile, quia generans dicitur generare
ſibi ſimile, quando tribuit generato id, per
13. quod producitur de non eſſe ad eſſe, & per
quod eſt id, quod eſt, at ſi fœmina tribuit
fœtui materiam tantùm, vnde nutriatur, &
augeſcat, nihil ad generationem confert, ne-
que enim per nutritionem, & augmenta-
tionem quod generatur ponitur de non eſſe
14. ad eſſe, neque per eas fit id, quod eſt, quia
hoc nequaquam à materia, ſed à forma tan-
tùm haberi poteſt. Ad hunc igitur maximè
effectum, nempe vt fœmina generaret, &
generaret ſibi ſimila, neceſſe fuit illam ha-
bere ſemen, illudque efficientiâ non minùs
quàm maſculeum dotatom. Ergo fœmina &
habet ſemen, & de neceſſitate Naturæ debuit
habere ſemen.

Sed maximam, præter hæc, vim Peripa-
tetici faciunt in eo ſuppoſito ad probandum,
quòd fœmina generet abſque proprio ſemi-
ne, nempe quòd fœmina abſque ea volup-
tate concipiat, quæ in emiſſione ſeminis per-
cipitur, nam ſi ſemen emitteret, volupta-
tem illam perſentiret; ergo, cùm eam non
perſentiat, non emittit ſemen, & conceptio
ſuccedit, abſque ipſius ſemine. Neque ſo-
lùm veritatem habet, fœminas concipere
15. abſque proprio ſemine ex hoc, quòd volup-
tatem nullam in coïtu percipiant; ſed maxi-
mè ex eo, quòd nonnullæ concipiunt ante-
quam ſemen intrà ſe generent, vt exemplo
nonnullarum Puellarum palam fit, quæ ante
pubertatem, & antequam ſemen intra ſe per
ætatem procreare potuerint, conceperunt,
quarum plures Hiſtoriæ habentur recollectæ
per Schenchium *libro quarto ſuarum Obſeruat.
Titulo de Ætat. concip. & gener.* vbi auctori-
tates etiam Canoniſtarum, nempe Abbatis,
& Hoſtienſis videre licet, quorum vterque
narrat, Puellam nouennem, filium peperiſſe,
in qua ætate certum eſt, illam non potuiſſe
proprium ſemen ad generationem conferre,
cùm per tot annos abeſſet à pubertate; quæ
prima ætas eſt ſemini ferendo apta. Et nè
hoc quid rarum, ac monſtroſum, & contra
Naturæ Leges factum exiſtimemus, natu-
rale etiam teſtimonium vnum, aut alterum
ad hoc habere poſſumus: nam Populi quidam
Macrobiis iuncti ſunt, quorum fœminæ ſep-
timo ætatis anno concipiunt, ac filios pa-
riunt. Alij quoque in India reperiuntur,
Mandri dicti, quorum etiam fœminæ ſepti-
mo ætatis anno partus edunt, cùm tamen ſe-
nectam ad quadrageſimum vſque annum pro-
ducant. Ferunt quoque in Calingis Indiæ gen-
te (inquit Plin. *lib. 7. Nat. Hiſt. cap. 2.*) fœmi-
nas quinquennes concipere, & octauum vitæ
annum non excedere. Ergo cùm in his omni-
bus exemplis appareat, fœminas ante quam
ſemen per ætatem ferre poſſent, generaſſe, di-
cendum ſemen fœmineum non requiri ad ge-
nerationem; & idcircò fœminam neque habe-
re, neque debuiſſe habere ſemen.

Sed vide obſecro, humaniſſime Lector, quæ
ſubterfugia quærant hi Philoſophi, nè à pro-
pria, ac ſemel malè ſtabilita, & inanibus funda-
mentis opinione recedere cogantur, & contra-
riæ ſententiæ tanquam veriori cedere. Mulieres
omnes cum voluptate ſemen in coitu, aut
etiam extra coïtum emittunt: & vt probent,
mulierem ſemen non habere, vnam, aut alte-
ram pro exemplo in medium adducunt abſque
voluptate, quæ in ſeminis emiſſione percipitur,
concipientes. Mulieres item omnes in vniuer-
ſo hoc terreſtri globo, duodecimo ætatis anno
ſemen ferunt, & tunc concipiunt; & vt pro-
bent, ſemen fœmineum non requiri ad genera-
tionem, Indicas quaſdam mulieres, nè Soli qui-
dem viſas, qui omnia videt, nobis obiiciunt
quinquennes, aut ſeptennes concipientes, ſup-
ponendo quòd illæ in iam tenella ætate ſemen
habere non poſſint. Similiter ad idem proban-
dum Puellas quaſdam rariùs quam ipſum
Phœnicem viſas nobis obtrudunt, quæ no-
uennes conceperunt, ſupponendo neque has
ob tenellam ætatem potuiſſe habere ſemen.

Sed ſiccine modus philoſophandi eſſe debet
ad eruendam naturalium rerum veritatem? er-
ergo & abſque maſculeo ſemine, ſi valida ea
argumentatio eſt, poteſt fieri generatio, quia
non deſunt exempla Puerorum, qui nouennes,
aut decennes generarunt, vt patet ex Hiſtoriis
recollectis per Schench. *loc. cit.* quod multò ad-
mirabilius eſt, quia Mares ſeriùs multò ſemen
habent, quàm fœminæ. Ergò cùm in his pueris 16.
non potuerit per teneriorem ætatem adeſſe
ſemen, inferri ſimili modo poteſt, generationē
abſque maſculeo ſemine poſſe ſuccedere. Sed
quid eſt, ſi hoc non eſt, ex particulari deducere
vniuerſalem? ſiccine ratiocinari nos Præcepto-
res omnium ſapientiſſimi edocere ſatagunt? At 17.
aliàs ab illis habemus, id ſecundùm naturam
eſſe, quod vt plurimum fit; quod autem fit de
rarò, fieri per accidens. Vt plurimum fit, vt fœ-
minæ cum voluptate in emiſſione ſeminis
concipiant, rariſſimè autem, vt ſine voluptate
id illis accidat; ergò mulieres ſemine cum vo-
luptate emiſſo concipere, ſecundùm naturam
eſt; per accidens autem, quòd ſine voluptate id
ſuccedat; & ob aliquam rem monſtruoſam,
aut ex detrimento, & vitio Naturæ, vt in ſimi-
libus euenire teſtatur ipſe Ariſtot. *libro quinto
de Hiſtor. Animal. capite decimoquarto*, qui
ergo ea quæ naturaliter fiunt regulari vult
per ea, quæ fiunt per accidens, præpoſtero om-
ninò diſcurſu vtitur, vero, ac docto Philoſo-
pho penitus indigno.

Falſis igitur ſuppoſitionibus remotis, nempe
quod fœminæ in ætate teneriori concipientes,
in qua cæteræ fœminæ ſemen adhuc non fe-
runt, abſque ſemine concipiant, ea conclu-
ſio ſarta tecta remanere debet, conceptio- 18.
nem ipſam oſtendere eas ſemen habuiſſe,
licet monſtruoſum quid, ac euentu rarum

abſque dubio fuerit, eas tam citò ſemen intrà
ſe procreaſſe; nam certum eſt, eas non po-
tuiſſe concipere, niſi fœtum nutrire poſſent,
at fœtus nutritur menſtruo, ergo non ante
potuerunt concipere, quàm menſtrua habe-
rent; ergò ſi habebant menſtrua, habebant
19. vna ſemen, cùm tam menſtrua, quàm ſemen
eodem tempore in fœminis appareant; teſte
Ariſtotele *loco ſuprà citato*, quia ad vnum, eun-
demque finem vtrumque eſt deſtinatum, nem-
pe ad fœtus conceptionem, & nutritionem
quouſque in vtero permanſerit.

De fœminis autem illis, quæ in India dicuntur quinquennes, aut ſeptennes concipere, dicendum, id illis ex natura particulari earum regionum ſuccedere, vt ea ætate ſemen ferant, & concipiant, vt cæteræ omnes fœminæ in maturiori ætate faciunt. Idque conuenienter eo modo euenire, ſtante earum vitæ breuitate, cùm naturaliter fieri debeat, vt quæ à Natura breuem vitam habent, in operationibus eiuſdem Naturæ cæteras fœminas anteuertant.

Hæc, & pleraque alia pro tuenda veritate dici poſſunt, ſed Soli lucem addere conamur, dum ex ſe veritas Sole clariùs eluceſcit.

LIBRI

LIBRI NONI
TITVLVS DVODECIMVS
DE PRIMOGENITIS.

SVMMARIVM.

1 *Primogeniti nomen non magis referri poteſt ad eum, qui primò naſcitur, quàm ad eum, qui primò concipitur.*

2 *Genitus dicitur fœtus cum primùm in vtero conceptus eſt.*

3 *Generare dicuntur mulieres cùm concipiunt, non cùm pariunt.*

4 *Primogenitus apud Iureconſultos accipitur pro eo tantùm, qui primò natus eſt: & num. 8.*

5 *Non ſatis eſt, Gemellum brachium, aut crus foras emittere, niſi prior totus naſcatur, ad hoc vt Primogenitus dicatur.*

6 *Ex Gemellis prior conceptus ſecundùm aliquos poſterior naſcitur.*

7 *Prior natus iura Primogenituræ conſequitur, non prior conceptus.*

9 *Tantundem eſt dicere,* Primogenitus, *quàm* primò natus.

10 *Inſtituentis Primogenituram mens eſt, vt primò natus ſit Primogenitus, non primò conceptus: Et num. 12.*

11 *Conceptionis dies, & hora neſcitur; ipsáſque mulieres quoque latet.*

13 *Conceptus, homo eſt, & rationali animâ donatus.*

14 *Poſterior natus Primogenitus ſecundùm aliquos dici debet.*
Falſum, num. ſeq.

Quis dicatur Primogenitus.

QVÆSTIO I.

FATEOR, non veniſſe vnquam mibi in mentem de hac materia verba facere, non enim ad Medicam ſpeculationem quicquam pertinere arbitratus ſum, cùm nullum Medicum, quantùm memoriâ recolo, de ea re verbum vllum innuiſſe comperim, imò neque ab vllo Medicorum eá quæſtionem propoſitam, aut exagitatam, aut reſolutam viderim; nimirum, quiſnam ex Gemellis primò, aut ſecundò ſit conceptus, & quiſnam prior, aut poſterior ex illis ſecundum Naturæ ordinem naſci debeat; hinc enim reſolutio eius dubij dependet, quiſnam eorum Primogenitus debeat exiſtimari. Sed cùm Iureconſultorum placita euoluerem, conſideraui nonnulla ab illis determinata, Medica ſpeculatione egere,

vnde ad hæc examinanda circà eam materiam me accinxi.

Antequam igitur vlteriùs progrediamur,
vt ſciamus de quanam re verba fiant, determinandum,
quid in mente concipiamus, cùm
Primogenitum dicimus, nam hæc vox, *Pri-* 1.
mogenitus, non magis referri poteſt ad eum,
qui primò naſcitur, quàm ad eum, qui primò
concipitur, imò multò melius aptari videtur
ei, qui primò conceptus eſt, quàm ei, 2.
qui primò natus; nam genitus dicitur fœtus 3.
cùm in vtero conceptus eſt; & generare dicuntur
mulieres cum concipiunt, non cùm pariunt.
Verum Iureconſulti declarantes, quis ſit
Primogenitus, dixerunt, illum accipi pro eo, 4.
qui primò natus perfectè, ac totus eſt, & hoc
quia non ſatis eſt ad hoc vt quis dicatur Primogenitus,
vt prior brachium, vel crus, foras 5.
emiſerit, niſi totus naſcatur: Tiraq *de Iur Primog. quæſt.* 1. *num.* 8 Molina *de Primogen. Hiſpan. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 4. & adducitur ad hoc iacet textus Geneſis, *cap.* 38. de Gemellis, quos Thamar Iudæ nurus edidit, quorum is qui Zara vocatus eſt, prior protulit manum, ſed poſterior natus eſt, vnde non ipſe, ſed Phares prior natus Primogenituram eſt conſecutus.

Nullum ergò in hac re dubium à Iureconſultis excitatum video, neque offendi eorum quemquam, qui opinionem aliquorum in medium attulerit, qui voluerunt, priorem natum poſteriorem fuiſſe conceptum.

Vulgò quidem eam controuerſiam aliquan- 6.
do agitatam audiui, non à vulgaribus tantùm hominibus, ſed etiam à doctioribus, qui tamen contendebant, eum priorem naſci, qui poſterior conceptus eſſet, ſed nullis ſolidis rationibus, neque vllius momenti auctoritatibus propriam opinionem tueri norunt; ac mibi quidem viſum eſt, hos in re certa dubium ponere.

Tamen Iureconſultos Doctiſſimos de Primogenitura ſcribentes cùm euoluerem, notaui illos ſupponere, fieri poſſe, vt ex Gemellis prior conceptus poſterior naſcatur;
nam determinantes, quiſnam ex illis Primogenitus
ſit, dicebant, quòd etiamſi 7.
vnus conceptus ſit antè alium, non primò
conceptus, ſed primò natus iura Primogenituræ conſequatur: Ità Ioann. le Cirier *de Primogenit. libro primo quæſtione prima numero ſexto*, Tiraquellus *de Iure Primogenit. quæſtione prima numero nono*, Molina

lib. 3. de Primogen. Hiſp. cap. 1. num. 5. Vnde etiamſi, vt addit Tiraq. *ibidem*, quemadmodum difficillimum eſt, facile eſſet ex certa quadam coniectura deprehendere eum, qui poſterior exiuit ex vtero, priorem fuiſſe conceptum, is tamen iura Primogenituræ non obtinebit, ſed alter qui prior natus eſt.

Itaque hinc factum eſt, vt de Primogenitura inter Gemellos vlteriùs non fuerit hæſitatum, ſed communi Doctorum calculo deter- 8. minatum, Primogenitum eſſe, qui prior natus eſt: *c. Ioſeph. inf. de verb. ſignif.* D. Thomas eadem Textus verba ex D. Hieronymo referens, licet neutrum nominet. 3. *par. ſumm. quæſt.* 20. *art.* 3. *ad* 4. Bald. *in l. cum in antiquioribus, ſub n.* 11. *verſ. Et primò præmitto, C. de iure deliber.* 9. Aneh. *conſ.* 82. *n.* 8. tantundem enim eſt dicere, *Primogenitus*, quàm *primò natus*, id eſt qui primò vidit lucem: Mangil. *de Imputat. quæſt.* 86. *ſub num.* 19.

Atque id mihi ex ratione, & pro rei natura ſancitum videtur, quia neque præſumi poteſt, neque veriſimile eſt, mentem inſtituentium 10. Primogenituram fuiſſe, vt eorum diſpoſitio haberet dependentiam ab euentu dubio, vt eſt præuentio vnius Gemelli ad alterum in conceptione, ſed potiùs voluiſſe dependere ab euentu certo, qualis eſt præuentio in naſcendo; quia ſi conceptûs tempus, neque hora, ne- 11. que dies certa eſt, cum lateat etiam ipſas mulieres, etiamſi vnicum conceperint, vt elicitur ex Hipp. *in lib. de Nat. Puer. num.* 38. Ariſt. *lib.* 7. *de Hiſtor. Anim. cap.* 4 & ex Iurecõſultis, Maſcard. *de Probat. concl.* 1146. *num.* 31. *vol.* 3. quantò minus ſciri poterit, quiſnam ex duobus Gemellis ex vno coitu conceptis, prior conceptus ſit? Cum ergo de Prioritate conceptionis in dubio res remaneat; contrà verò de priori- 12. tate natiuitatis euidens certitudo appareat; dicendum omninò, inſtituentis Primogenituram mentem fuiſſe, vt is, qui primò naſcitur, pro Primogenito habeatur.

Quibus tamen non obſtantibus non videtur ex Iuſtitiæ rigore factum, vt nulla ratio habeatur alterius ex Gemellis, qui prior con- 13. ceptus eſt; quippe cum & is homo ſit, nam & Animam rationalem in ipſo conceptionis momento receperit, vt ſemper eodem modo fit, quemadmodum ſufficienter probaui *in princ. huius ſecundi vol. Tit.* 1. *quæſt. vlt. per totam*, vel ſaltem in nulla re cedat ei, qui poſterior conceptus eſt, ſed prior eſt natus, & de ſuo com- 14. modo, honore, & vtilitate agatur, videretur (ſi vera eſt opinio eorum, qui volunt priorem natum, poſteriorem fuiſſe conceptum,) contrarium potiùs eſſe determinandum, nempe poſteriorem natum tanquam priorem conceptum debere haberi pro Primogenito, cùm prioritate temporis in ſui conceptione acquiſierit ſibi quicquid illi tanquam Primogenito debetur, & ſic nequaquam attendendum tempus natiuitatis, ſed tantùm conceptionis.

Verum enimuerò nullam veritatem habere prædictam opinionem, quòd nempè prior conceptus poſterior naſcatur, ſatis conſtabit ex ſequentibus. Quòd autem Iurecõſulti, hoc poſſe euenire dicant, & tamen ſemper iura Primogenituræ priori nato deberi affirment, videndum, an in rei veritate id fieri poſſit, & quibus rationibus poſſit ſuaderi.

SVMMARIVM.

1 *Quanam ratione eueniat ſecundum aliquos, vt qui ex Gemellis poſterior fuit in conceptione, prior ſit in natiuitate.*

2 *Fœtus quandò, & quomodò naſcatur.*

3 *Fœtus quò fortior eſt, eò magis in elatiori vteri materni parte ſe ſuſtinet.*

4 *Fœmina ſiniſtram vteri partem, Mares autem dextram occupant.*

5 *Poſterior conceptus (qui poſterior etiam naſcitur) aliquo ſigno debilitatis ſe prodit.*

6 *Poſterior conceptus minori corporis mole vt plurimum dotatur.*

Priorem conceptum vltimò naſci, quæ ratio perſuadere poſſit.

QVÆSTIO II.

FRiuolam ſanè, ac nihili faciendam ratiunculam ad hoc probandum vulgò adductam audiui, exemplo deſumpto à ſacco; quemadmodum enim, inquiunt, ſi ſaccum diuerſis rebus repleamus, cum deinde exhauritur, id primùm prodit, quod vltimò fuit ingeſtum, ſic in ortu Gemellorum fit, vt qui primò 1. vterum repleuit, vltimò ab eo exitum habeat. Sed ridicula omninò eſt hæc perſuaſio, quaſi fœtus ſimul concepti ſibi inuicem ſuperſint, ac ſubſtent, & qui conceptus poſterior eſt ita vteri oſtium obſerat, vt exitum priori concepti prohibeat, niſi ipſe prior in lucem prodeat. Sed conceptus plures in vtero lateraliter diſponuntur, nec ſine ſummo incommodo vnus ſuperſtaret alteri.

Porrò cùm tempus naſcendi inſtat, quod eſt 2. quando copioſiori alimento, & liberiori aëre indigent, propriis viribus exitum quærunt, calcitrando, & membranas, in quibus includuntur, diſrumpendo, vt cum Hipp. *in lib. de Nat. Puer. num.* 39. *& alibi*, docent omnes Medici, ita vt, qui fortior eſt, prior exitum ſibi paret, abſque eo quod compar vllo impedimento illi eſſe poſſit; vnde euenit, vt imbecillior non ſolùm aliquantò poſt, ſed etiam per horas, & integros interdum dies exitum retardet. Ergo niſi melior ratio adducatur perſuadens, poſteriorem conceptum priorem naſci, inanis omninò euadit ea perſuaſio, & tanquam nulli fundamento innixa corruit.

Videamus itaque, an alia quædam ratio ſuppeditari nobis poſſit ad eam opinionem ſtabiliendam? Firmandum primò videtur, quòd 3. fœtus quò fortiores ſunt; eò magis in vteri elatiori parte verſus ſtomachum ſe ſuſtinent, inibique plerumque commorantur; quò imbecilliores autem ſunt, eò magis ad inferas partes veſicam vrinariam verſus, aut ad inteſtinum rectum prolabuntur. Itaque, accedente partu, conſequens eſt, eum qui exitui proximior eſt, priorem ab vtero foras prodire, at prior conceptus robuſtior eſt, quàm conceptus poſterior; neceſſariò ergo poſterior conceptus,

ceptos, vt debilior, & parenti viæ proximjor,
prior in lucem prodibit.

Qood autem fœtus, qoò fortior eſt, eò ma-
gis in ſuperiori parte ſe contineat, & quò de-
bilior eò magis ad inferiorem prolabatur, con-
trouerti oon debet, quippe cùm quotidiana
nos experientia moneat, fœminas, quæ abſque
dubio Maribus debiliores ſunt, & idcireò ſini-
ſtra parte geſtantur, Mares aotem dextra, deor-
4. ſum tendere, vnde idcircò Matribus veſicam
vrinariam, aut rectum inteſtinum premendo
vrinæ ſtillicidium, aot incontinentiam, aut te-
aeſmum caoſſare ſolent: Mares autem ſtoma-
chum, & alias ſuperiores partes grauantes,
einſdem ſtomachi dolorem, nauſeam, vomi-
tum, ſpirandi difficultatem, & id genus ſymp-
tomata excitare conſueuarunt. Sed vbi fœtus
ægrotet, etiam ſi ſolus in vtero commoretur,
ex nullo potiori ſigno ſe ægrotare manife-
ſtum facit, quàm ex prolapſu proprij corpoſ-
culi ad partes infimas; ac tandem vbi fœtus
mortuus ſit, ad vteri oſtia prolabitur, & ſi al-
ter Gemellos ſuperuiuat, prior aditum vteri
occupat, prior ab vtero prodituros, niſi ob-
ſtetrix illum intrò repellat, vt viuus prior
oriatur.

De veritate porrò eius concloſionis, quòd
prior conceptus robuſtior ſit, quàm conceptos
poſterior, quid ſentiendum infrà clariſſimè
edocebo; pro nunc autem dicam, facto ipſo
hoc conſtare, cùm videamus, poſteriorem con-
5. ceptum (qui ſecundùm veritatem poſterior
quoque naſcitur) vel corporis debilitate, vel
eiuſdem gracilitate, vel aliqua ſingulus partis
labe, aut vitio manifeſtiſſimè commonſtrare,
ſe poſteriorem fuiſſe conceptum: quin obſer-
oamus vlteriùs, quòd etiamſi ambo Gemelli
conuenienti robore dotentur, tamen is, qui po-
ſterior conceptus eſt, & tanquam imbecillior
ſiniſtram vteri partem occopat, mancus eſt,
& ſiniſtra pro dextra grandior factus vti co-
gitur.

Præterea vltra virium imbecillitatem,
qoam habet poſterior conceptus præ illo, qui
prior conceptus eſt, alia occorrunt ad facili-
tandom eius exitum ab vtero, & præoenien-
dum illum, qui prior in conceptione fuit; nam
6. & corporis molem minorem obtinet, & ob
debilitatem, vt dictum eſt, proprio pondere ad
inferiorem partem fertur, atque hinc vias lu-
bricas ab aquarum, quę ante partum ſuccedit,
eruptionem inuentas, facillimè ab vtero pro-
ficiſcitur. Quæ omnia tam verè facilitare
poſſe videntur ortum eius, qui poſterior con-
ceptus eſt; vt mirum eſſe non debeat, ſi priorem
conceptum naſcendo præueniat: Qois enim
negabit duobus corporibus ſimul in concloſo
loco degentibus, ac per anguſtum aditum ad
exitum properantibus, nec niſi vnius capacem,
quod mole minus eſt, & magis oſtio propin-
quum, faciliùs, ac citiùs exire poſſe, quàm quod
magis corpulentum eſt, & ab oſtij aditu ma-
gis diſtat? Sed hæc, vt ingenuè fatear, le-
uiora ſunt, & facilè diluuntur, vt in ſe-
quentibus.

SVMMARIVM.

1 *Ex Gemellis qui prior conceptus eſt prior naſcitur.*
2 *Gemelli ex vno, eodemque coitu gignuntur.*
3 *Tam in Mare, quàm in fœmina fortior, ac debilior genitura ineſt.*
4 *Genitura priùs emiſſa fortior, quàm qua poſteriùs eiaculatur.*
5 *Qui ex Gemellis prior concipitur ex priore Genitura eiaculatione concipitur.*
6 *Prior conceptus aliis fortior exiſtit.*
7 *Fœtus ob fortitudinem virtutis ortum accelerant.*
8 *Septimeſtris cur, & quomodo naſcatur.*
9 *Mas ex robuſtiori ſemine, quàm fœmina generatur.*
10 *Fœtus quò fortior eò celeriùs augetur.*
11 *Prior conceptus ex Gemellis, à maiori calore regitur.*
12 *Mas in vtero citiùs abſoluitur, quàm fœmina.*
13 *Ex celeriori motu ipſius fœtus maior calor arguitur.*
14 *Defectus alimenti imponit fœtui neceſſitatem naſcendi.*
15 *Fœtus quomodo ex defectu alimenti in vtero, naſcatur.*
16 *Fœmina partus tardior, quàm Maris.*
17 *Neceſſitas reſpirationis maiorem neceſſitatem naſcendi fœtui imponit.*
18 *Puer dum in vtero eſt, duplici eget alimento.*
19 *Fœtus in vtero per arteriam vmbilicalem ad Matris reſpirationem tranſpirat, nam reſpirare non poteſt.*
20 *Prior conceptus maiorem, & vberiorem materni ſanguinis portionem attrahit.*
21 *Primogeniti cæteris robuſtiores, & formoſiores ſecundum Iureconſultos.*
22 *Idem eſt Primogenitus, qui prior eſt conceptus.*

Ex Naturæ ordine priorem conceptum priorem naſci.

QVÆSTIO III.

SI id, quod ſecundùm Naturæ diſpoſitio-
nem, & ordinem fit, obſeruare liber, aper-
tiſſimè patebit, ſemper ſecundùm eam diſpoſi-
tionem, & ordinem fieri, vt ex Gemellis is, qui 1.
primò conceptus eſt, primò etiam naſcatur,
quod euidentiſſimis rationibus me probatu-
rum confido. Ante omnia tamen ſcire operæ-
pretium eſt, quanam ratione Gemelli conci-
piantur.

Sciendum ergo, Gemellos ex vno, eodem- 2.
que coitu gigni, vt cum Hippocr. *in lib. de Nat. Puer. num.* 44. *& ſeq.* omnes Medici docent; &
habemus ad hoc etiam Sacræ Paginæ teſti-
monium *Geneſ. cap.* 38. *verſ.* 18. vbi cum narra-
tum eſſet, Iudam cum Nuru ſua concubuiſſe,
dicitur, *Ad vnum igitur coitum mulier concepit.*
& verſ. 27. *Inſtante iam partu apparuerunt gemini
in vtero.* Hippocrates autem aſſignata ratione,

 qua

qua ſemen in duas partes diuiſum concipiſtur, procedens ad docendum, quomodo Gemelli aliquando vnius, eiuſdemque ſexus ſint,
3. interdum verò differentis, addebat, *In muliere, & in viro, & in omni Animali, & in ſingulis & debilior, & fortior genitura ineſt, & non ſemel, ac ſimul genitura procedit, ſed & bis, & ter ebullit, & eiaculatur, & non eſt poſſibile, omnem eſſe fortem, tum quæ prius exiuit, tum quæ poſterius; in vtrum autem ſinum craſſiorem, ac fortiorem genituram ingredi contigerit illic maſculus gignitur: & quæ ſequuntur.* Ex his Hippocratis verbis
4. tria colligere debemus; Vnum quòd Genitura, quæ primò emittitur, fortior, ac corpulentior eſt; nam plurimo ſpiritu præ illa, quæ
5. poſt emittitur turget. Secundum, quòd qui ex Gemellis primò concipitur, ex genitura primò emiſſa concipitur. Tertium, quòd qui primò
6. concipitur, iis, qui poſtmodum concipiuntur, fortior eſt, ex robuſtiori enim genituræ parte conceptus eſt.
7. Præterea potiſſimam cauſſam, ob quam fœtus in vtero exiſtentes ortum accelerant, ipſa eorum fortitudo eſt, in tantùm vt interdum ſit illis exitialis, ab ea enim ſtimulati aliquandò antè tempus ortum accelerant, & vt plurimùm intereunt; quod de Septimeſtribus vſu venit, de quibus *in libell. de Septim. Part. num. prime,* Hippocrates docens cur Septimeſtris antè tempus aliis deſtinatum naſcatur,
8. dicebat. *Matureſcente fœtu, & robore multùm augeſcente in perfectione magis, quàm aliis temporibus. pellicul. in quibus ab initio nutritus fuit, quemadmodum ſpicarum membranæ, laxantur, ad id coacte anteà quam fructus perfectè matureſcat: & fortiſſimi, ac pleniſſimi ſunt violantes, ac diſrumpentes pelliculas, ortum fieri cogunt.* Atque eadem ex cauſſa Auicenn. 21. 3. *tract.* 2. *cap.* 1. verba faciens de Septimeſtri partu dicebat, *& eſt, tunc fortis creationis, & complexionis.* Non modò igitur fortitudo fœtus in cauſſa eſt, vt partum ſuo tempore acceleret, ſed etiam vt immaturus, & ante debitum tempus naſcatur, vnde non mirum ſi vt plurimùm intereat. Cùm itaque qui primò ex Gemellis conceptus eſt, fortior exiſtat, cùm ex robuſtiori ſemine genitus ſit, (quemadmo-
9. dum Mas, quia fœmina fortior eſt, ex robuſtiori ſemine oritur; Hippocr. *in lib. de Genit. verſ.* 7. neceſſe eſt, vt ex ſui natura prior conceptus prior etiam in lucem veniat.

Ad quod dilucidiùs demonſtrandum aliæ rationes addi poſſunt, nam facto eo fundamento, quòd prior conceptus ex robuſtiori ſemine conceptus fuerit, & ideò poſteriori concepto fortior ſit, in omnibus, ac ſingulis, quæ ad celeriorem partum faciunt priorem illum præualere neceſſe eſt, vt in maiori celeritate augeſcendi, & maiori celeritate abſolutionis, & in maiori celeritate motus, & in celeriori alimenti defectu, & in celeritate neceſſitatis liberioris reſpirationis, & ſi quæ alia imaginari liceat, quæ fœtum accelerare ortum faciant, imò cogant.

10. Et quoad celeriorem augmentationem in vtero, patet, fœtum quò fortior eſt, eò celeriùs augeri: vnde Mares multò celeriùs, quàm fœminæ augeſcunt; & ad eam perfectionem celerius deueniunt, quæ maior ad eſſe, & ad bene eſſe requiritur. Adepta igitur ea perfectione, quã habere poſſunt in vtero, neceſſe eſt, vt fœtus ſibi exitum quærant, & in lucem prodeant; ergo quanto celeriùs eam perfectionem acquiſierit fœtus, tantò celeriùs naſcetur. Ex Gemellis igitur is ad eam perfectionem celeriùs deueniet, qui fortior eſt, ſed prior conceptus fortior eſt, ergo prior conceptus prior naſcetur, quàm qui conceptus poſterior eſt.

Eadem ratio eſt de fœtus formatione, nam 11.
augeſcendo in dies meliùs formatur, & inde membra maius robur acquirunt: qui ergo ex Gemellis prior conceptus eſt à maiori calore abſque dubio regitur, vnde celeriùs formari hunc neceſſe eſt; quia ex ſemine craſſiori, vberiori, & ſpiritu magis turgente conceptus eſt. Cùm igitur celeriùs de neceſſitate efformari debeat in vtero, de neceſſitate etiam celeriùs naſcetur. Ac profectò non tam celeriter efformari poſteriorem conceptum, vt priorem, ſatis oſtendit, quòd ſemper in aliquibus à corporis requiſita perfectione deficit, egebat enim longiori temporis ſpatio ad eam perfectionem
acquirendam, quemadmodum fœmina lon- 12.
giori tempore indiget, vt abſoluatur in vtero, quàm Mas: Hippocr. *in lib. cit. de Nat. Puer. numero* 14. & 1. *de Diæt.* Ariſtot *lib.* 4 *de Gener. Animal. cap.* 6. Galen. *lib* 2. *de ſem. cap.* 5. Qui ergò ex Gemellis prior natus eſt, prior etiam eſt abſolutus, & primò fuit conceptus.

Ex celeriori quoque motu eius, qui prior conceptus eſt deducere licet, illum debere quoque priorem naſci; ex motu enim arguitur
maior calor, quò celerior motus eſt, & maior 13.
etiam fortitudo, vnde cùm prior conceptus, ſit neceſſariò calidior, & robuſtior, prior etiam mouebitur: quod verum eſſe, vt alia ex prædictis manifeſtum facit ſexus differentia, cùm Mares primos motus trigeſima die excitare ſoleant, fœminæ ſecundo ſuprà quadrageſimum. Qui primò igitur motus excitat, prior naſcetur: ſed qui prior conceptus eſt, prior mouetur, ergo prior conceptus prior naſcetur.

Multò magis autem vrgere videntur duæ 14.
ſequentes rationes deſumptæ à celeritate defectus alimenti, & à neceſſitate reſpirationis: nam defectus alimenti imponit Puero neceſſitatem naſcendi, vnde vrgente huiuſmodi alimenti inopia, Puer calcitrando, ac validè ſe mouendo, membranis diſruptis foras prodit: eam enim eſſe præcipuam cauſſam, ob quam fœtus ex materno vtero exire contendat, docet Hippocr. *in ſæpè cit. libro de Natiuit. Puer.*
num. 39 *& ſeq.* dicens, *Alimentum, & augmen-* 15.
tum, quod à Matre deſcendit non ampliùs ſufficiens eſt Puero, vbi decem menſes præterierint, & fœtus auctus fuerit; trahit enim quod dulciſſimum eſt in ſanguine, ſimulque etiam lacte modico fruitur; cùm autem hæc ipſi rariora, ac pauciora ſint, & Puer plenus, & maturus exiſtat, copioſius alimentum deſiderans, calcitrat, ac pelliculas rumpens initium partus Matri inducit. quæ verba à Galeno *comm.* 5. *Aphor.* 37. ad hanc ipſam partus cauſſam edocendam referuntur, eademque cauſſa aſſignata eſt ab Auic. 21. 3. *tract.* 1, *cap.* 2. *non longè à fine, & in ipſo cap.*

calce,

calce. Modò, qoò fœtus robuſtior eſt, eò ma-
iorem alimenti copiam expoſcit, & ſic eam,
quam illi attrahere datur, citiùs abſumit, vnde
defectum alimenti citiùs experitur: atque
hinc eſt, quòd celeriùs naſci cogitur, quam
imbecillior, vt euenire ſoler quando fœtus
Mas eſt, nam celeriùs fœmina oritur, & ple-
16. rumque partus fœminæ tardior eſt: Ariſtot.
*lib.7. de Hiſtor. Anim. cap.*4. Vnde prudenter
Iureconſulti naſceotibus ſimul Mare, & fœ-
mina, Marem præſumi primò natum volunt;
Glo. *in l. Idem erit, verb. Quaſtio, ff de ſtat. hom.*
& l. ſi fuerint, in ſ. ff. de reb. dub. Ergò cùm prior
conceptus tanquam robuſtior, prior alimenti
defectum patiatur, neceſſariò prior exire co-
getur, & ſic ſemper prior conceptus prior
etiam naſcetur.
17. Parem, imò maiorem naſcendi oeceſſitatem
18. imponit Puero neceſſitas liberæ reſpirationis;
duplici enim nutrimento eget Puer in vtero
materno exiſtens, vno, quo partes ſolidæ nu-
triantur, altero quo nutriantur ſpiritus, &
19. ipſum cor refrigeretur. Illud per venas vmbi-
licales, hoc per vmbilicales arterias attra-
hit, per quas ad Matris reſpirationem tranſ-
pirat, reſpirare enim per os non poteſt.
Et licet Hippocr. *in ſæpè cit. libell. de Nat.*
Puer. num. 9. ſcriptum reliquerit, Puerum in
vtero grandiorem factum etiam ſupernis par-
tibus ſpirationem facere tum ore, tum nari-
bus, eiuſque rei veritatem tueri conatus ſit
Proſp. Martian. *in comm. verſ.* 122. tamen Andr.
Laur. *lib.*8 *Anatom quaſt.* 16. ſatis concludenter
probat, fœtum in vtero materno reſpirare nec
poſſe, nec debere.
Verum quomodocunque ſe ſe res habeat,
fœtus in vtero exiſtens, cum iam ioatorus eſt,
liberaliori reſpiratione indiget, & quò cali-
dior, & fortior eſt, tantò celeriùs oeceſſita-
tem hanc expetitur. Prior ergo conceptus
cùm calidior, ac robuſtior ſit, quàm conceptus
poſterior, celeriùs ab ea neceſſitate cogetur ad
vitales auras exire, & ſic prior conceptus ſem-
per prior naſcetur.
His omnibus adiiciendum, quòd quantùm
20. ſibi proſpicit prior conceptus tanquam cali-
dior, & robuſtior attrahendo meliorem, &
vberiorem ſanguinis materni partem, tantun-
dem detrahit ei, qui poſterior conceptus eſt,
cui deteriorem, ac minùs puram, & minorem
partem relinquit; ita vt ex hoc eueniat, vt ſe-
cundùm plurimum poſterior conceptus ali-
qua parte debilis, aut læſus, aut ſecundùm to-
tum imbecillis, ac tenuior in lucem exeat, vt
alias dixi.
21. Atque hoc pacto verum exiſtimandum Iu-
reconſultorum dictum, determinantium, Pri-
mogenitos cæteris robuſtiores, & formoſiores
eſſe. Tiraq. *cit. ope de Primogen quaſt.* 17. *opin.* 7.
& 8. *num.* 1. *&* 3. & hoc non aliunde, niſi quia
Primogeniti tanquam primò coocepti, ex ro-
buſtiori, & vberiori ſemine ſunt generati, &
hoc modo prior cooceptus ſemper eſt Primo-
22. genitus, qoia prior oaſcitur, neque vnquam fie-
ri poteſt, vt poſterior conceptus ex minùs for-
ti genitura productus præueniat priorem con-
ceptum in naſcendo, vt pleniſſimè proba-
tum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Natura ordinem accidentales cauſſæ aliquan-*
do interrumpunt.
2 *Fœtus in Matris vtero non minùs, quàm*
extra vterum, morbis eſt obnoxius.
3 *Non videtur poſſibile, quòd ægrotante vno*
ex Gemellis, & maximè robuſtiori, alter
incolumis ſeruetur.
4 *Poſterior conceptus non ſupponitur ſimplici-*
ter imbecillis, ſed reſpectu prioris.
5 *Poſterior conceptus etiam ægrotante priore*
poteſt ſeruari incolumis.
6 *Mulieri geminos in vtero habenti, ſi altera*
mamma gracilis fiat, abortit fœtum illi
parti correſpondentem.
7 *Non neceſſariò vnius Gemelli ægritudo alteri*
communicatur.
8 *Operibus Naturæ adhærere nos oportet, cùm*
ſemper aut ſecundùm plurimum eodem
modo procedant.

An ex accidenti euenire poſſit, vt poſterior conceptus prior naſcatur.

QVÆSTIO IV.

ORdinem illum, quem Natura in rebus 1.
ſuis ſeruat, accidentalem aliquam cauſſam
interturbare interdum poſſe, experientia ipſa
quotidiana commonſtrat. Animalia Natura
efformat ſuis partibus ita concinnatis, vt ad
eſſe, & ad benè eſſe quicquid neceſſarium eſt
pleniſſimè ſortiantur; & tamen ex accidenti
fit, vt aliquid interdum deficiat, aut ſuperfluat;
quod tam vltrò procedit, vt inde monſtra ge-
nerari non eſt qui neſciat. Itaque non mirum
eſſe debet, ſi etiam io Gemellorum ortu ordo
ille Naturæ, ex quo prior conceptus prior naſ-
ci debeat, ex accidenti peruertatur; id quomo-
do contingere poſſit, oon difficile eſt determi-
nare; ſcientes, quòd fœtus io Matris vtero non 2.
minus, quàm extra vterum morbificis cauſſis
exponitur, ac de facto morbis pluribus eſt ob-
noxius. Vode non difficilè euenire videtur, vt
prior conceptus in ſua prima plaſmatione ali-
qua ex cauſſa præternaturali imbecillior ſe
ipſo euadat, aut etiam aliqua ægritudine exer-
ceatur, ex cuius cauſſa non vt deberet melio-
rem, ac copioſiorem ſanguinis materni portio-
nem ad ſe allicere poſſit, interimque poſterior
conceptus multò quàm antè vberiori nutri-
mento munitus, maius robur, ac maiorem ala-
critatem ſuprà priorem conceptum acquirat,
vnde fiat, vt tanquam ſi prior conceptus eſſet,
In iis omnibus prævaleat, ac ſuprà priorem
conceptum excellat, in quibus prior concep-
tus ex ſui natura prævalere, ac excellere de-
buerat, quod tantò faciliùs euenire poſſet,
quantò poſterior conceptus robuſtior in ſuo
primordio extitiſſet.
Non tamen facilè aliquibus perſuaderi po-
teſt hæc ratio, cùm enim Gemelli vno, eodem-
que loco commorentur, & in eius loci angu-
ſtiis vnus alteri ita vicinus ſit, vt quaſi vnum
corpus

3. corpus conſtituant, non exiſtimandum tam facilè fieri poſſe, vt vno ægrotante alter incolumis ſeruetur; imò ægrotante eo, qui prior conceptus eſt;& idcircò robuſtior, multò faciliùs ægrotare illum neceſſe eſt, qui poſterior eſt conceptus; & ſic non poteſt dari caſus, vt ægrotante eo, qui prior conceptus eſt, poſterior conceptus non ægrotet; vnde non ſine ratione Iac. Holler. *in comm. lib. 5. Aphor.* 38. hoc pro impoſſibili exiſtimat.

Verum enimuerò non eſt difficile huic obiectioni ſatisfacere dicendo, hoc & ratione prabari poſſe,& experientia ipſa,& auctoritate Hippocratis coofirmari.

Ratione, quia cùm vnuſquiſque Gemellorum proprio calore regatur, non eſt neceſſarium; quòd ægrutante vno alter etiam ægrotet, non obſtante quòd vnum altero imbecil-
4. liorem ſupponamus: quia cum ſupponimus poſteriorem conceptum eſſe imbecilliorem, non ſimpliciter talem eſſe ſupponimos, ſed reſpectu tantùm prioris conceptua: non ergo ſequitur, qoòd ex eo quia minùs robuſtior eſt poſterior conceptus, debeat, ægrotante priore, ſimul ægrotate; vt fortè ſequeretur, vbi poſterior conceptus eſſet pofitiuè debilis ob natiui caloris imbecillitatem; quamqoam nè ſic quidem neceſſarium eſſet, ex vna eademque cauſ-
5. ſa ambos ſimul ægrotate; cùm vnuſquiſque eorum propria virtute poſſit ab imminente ex alterutrius ægritudine, & periculo ſe tueri.

Sed experientia ſimul, & aoctoritate Hippocratis *lib. 5. Aphor.* 38. id ipſum probatur; ille
6. enim ibi teſtatur, quòd mulieri vtero gerenti, & geminos habenti, ſi altera mamma gracilis fiat, alterum abortit: & ſiquidem gracilia mamma destra fiat, Marem; ſi verò ſiniſtra, fœminam; quo caſu patet, quòd tametſi Mas, qui fortior abſque dubio eſt, ægrotet, & abortiatur, tamen fæmella etiamſi imbecillior, incolumis ſeruatur. Et quod magis vrget illud eſt, hoc noo ſolùm ſequi vbi ex cauſſa externa alter ægrotaret, vt ſi mulier alteram ventris partem in durum aliquod obſtaculum impegiſſet, vel in eadem parte percuſſa fuiſſet, aut alia quapiam ex cauſſa procathartica laboraſſet, quæ alterum tantùm Gemellorum læſiſſet, ſed etiam vbi ægrotaſſet ex cauſſa interna, quæ vtrique conceptui videtur eſſe de neceſſitate communis. Imò quotidiè obſeruamus, Gemellorum alterum benè habitum eſſe, & naturæ fortis, alterum verò habitus deterioris, & naturæ imbecillis.

7. Ex quo patet non de neceſſitate vnius ex Gemellis ægritudinem alteri communicari; imò, quod magis ad rem noſtram facit, oouimus Gemellos, quorum Primogenitus gracilis, & imbecillis natus eſt, ita vt vitam ſemper valetudinariam degerit, ſecundogenitus autem pinguis, ac fortis, vnde vitam ſemper incolumem traduxerit. Mares ipſos ex Gemellis primò in lucem prodeuntes debiles, & malè affectos conſpicere aliquando licet, fœminas autem poſteriores ortas virium robore inſignes.

Sed cum hæc rariſſima euentu ſint, & difficillimæ obſeruationis, poterant abſque negligentiæ nota ſilentio inuolui; omninò tamen intacta ea relinquere nolui, vt ſi poſſibile vnquam eſſet talem caſum ſuccedere, & obſeruari, quid tunc determinandum eſſet oofceretur.

Quod reliquum eſt, Naturæ operibus adhærere nos oportet; quæ ſemper eodem modo procedunt, etiam ſi accidentalis aliqua cauſſa aliquando irrepat, quæ ordinem illum interturbet, hæc enim in nullo cenſu habenda, vt & Philoſophis, & ab ipſis quoque Iurecooſultis admoneri nos vnuſquiſque nouit. 8.

SVMMARIVM.

1 *Eo ipſo quod alter ex Gemellis prior naſcitur, Primogenituram acquirit.*

2 *Prior qui naſcitur, prior etiam concipitur.*

3 *In dubio fortior, & formoſior prior natus præſumitur ex Iureconſultis.*

4 *Benè procedit ex maiori fortitudine arguere quis ex Gemellis ſit prior natus.*

5 *Ex maiori formoſitate arguere quis ex Gemellis ſit prior natus, inane eſt.*

6 *Formoſitas nihil communicare poteſt fœtui, quod ortum acceleret.*

7 *Pulchritudo eſt propria mulierum.*

8 *Pulchritudo muliebris non poteſt cum fortitudine coniungi.*

9 *Vera Pulchritudo multùm differt à pulchritudine muliebri.*

10 *Vera Pulchritudo quid ſit.*

11 *Vera Pulchritudo actionibus indicatur.*

12 *Pulchritudo muliebris non eſt vera Pulchritudo.*

13 *Vera Pulchritudo cum fortitudine iungitur.*

14 *Ex vera pulchritudine præſumi poteſt, alterum ex Gemellis priorem natum, ex falſa autem contrarium.*

15 *Optima corporis formatio cum ipſa fortitudine pari paſſu incedit.*

16 *Fortis homo dici non poteſt, niſi membra ad vtilitatem actionum ſint efformata.*

17 *Præſumptio prioris nati à corporis maiori fortitudine, & meliori membrorum diſpoſitione eſt deſumenda.*

In dubio quis ex Gemellis prior natus præſumendus.

QVÆSTIO V.

NOn videtur, quòd, conſtito de præuentiooe alterius ex Gemellis in naſcendo, dubium aliquod interuenire poſſit, quod nos detineat à decernendo, quis eorum ſit Pri- 1.
mogenitus: nam eo ipſo, quod alter primò natus eſt (etiam ſi de præuentiooe in conceptione dubitari poſſit, quod noo admittendum ex ſuperioribus) Primogenituram acquirit. Quod ego quidem iure ob id maximè factum exiſtimauerim, qoia ſecuodum Naturæ ordinem, vt iam demonſtratum eſt, ille qui primò naſcitur, primò conceptus eſt.

Sed vbi de præuentione in naſcendo certi 2.
non ſimus, determinandum reſtat, ex quibus præſumi poſſit vnum alterum in ortu præueniſſe: qood dubium breuibus Iureconſulti, vt

Bald.

Bald. *in prœmio ff. §. nos itaque*, ex quo Felin.
in c. capiulum, de reſcriptis, num. 46 Tiraq. *cit.*
lib. de Primog. quæſt. 17. *opin.* 7. & 8. *num.* 1. 3. di-
3. luunt, concludendo, vt fortior, & formoſior
primò natus videatur, vnde & Primogenitus
exiſtat.

Ac profectò benè procedit ex maiori forti-
4. tudine, & robore arguere. alterum ex Gemel-
lis primò fuiſſe natum, & ad hoc probandum
optimè faciunt quæconque ſuperiùs allata
ſunt *quæſt. 3. à n. 6. ad plures ſeqq.* ita vt hæc tan-
tùm coniectura ſufficientiſſima per ſe videa-
tur ad omne dubium diluendum: & ratio eſt,
quam *loco citato* aſſignaui ex multiplici cauſſa
deſumpta, vt ibi videre eſt.

5. Sed quod par coniectura deſumi debeat ex
maiori conceptus formoſitate, mihi quidem
falſum, & inane videtur, cùm formoſitas, de
6. qua loquitur Tiraquellus, nihil communicare
poſſit fœtui, ob quod ita ortum acceleret, vt
alterum Gemellum ob id in naſcendo præue-
niat. Nam pulchritudo, de qua ille loquitur
7. *ibidem num.* 4. eſt ſecundùm ipſum, proprium
quid mulierum, quemadmodum fortitudo, ad-
dam ego, eſt proprium quid virorum. Vnde
hæc pulchritudo imbecilliori ſubiecto conue-
nit, non fortiori: non poterit ergò huiuſmodi
8. pulchritudo cum fortitudine coniungi: Quam-
obrem ſi in dubio præſumendus eſt prior na-
tus qui fortior eſt, non poterit præſumi prior
natus qui pulchrior eſt, cùm imbecillior ſit,
nam & facilè fieri poteſt, vt prior natus ſit for-
tior, & poſterior natus ſit pulchrior, nam prior
natus erit membris carnoſis, & robuſtis, poſte-
rior natus membris delicatioribus, & potiùs
imbecillibus: quemadmodum ergo ob maio-
rem fortitudinem alter Gemellorum præſu-
mendus eſt prior natus, ita ob maiorem pul-
chritudinem alter præſumendus erit poſterior
natus.

9. Verùm adnotandum, multùm differre ve-
ram pulchritudinem ab ea, quam eſſe pro-
10. priam mulierum voluit Tiraquellus: veram
enim pulchritudinem tam ex Medicorum,
quàm Philoſophorum decretis eam eſſe con-
ſtat, quæ in apta membrorum conſtitutione
ſita eſt. Gal. *lib. 4. de Decret. Hipp. & Platon c.* 3.
11. quam non albedine, vel mollitie, ſed actioni-
bus iudicare oportet: vnde brachia, & crura
muſculoſa, neruoſi artus, & alia conſimilia ad
Animalis optimas actiones edendas in viro,
pulchritudine vera ſunt prædita & conſpicua:
crura verò, aut brachia lenitate, mollitie, ro-
tunditate, & albedine inſignia, faciei venoſtas,
& conſimilia, quæ in muliere pulchra viden-
12 tur, à vera pulchritudine deficiunt, & idcircò
hæc nec natiua, nec vera, ſed fucata pulchritu-
do eſt; vt idem Gal. *ibid.* addit: nam hæc viſum
quidem aſpicientium delectat, ad actionum
autem bonitatem non conducit: contrà autem
pulchritudo vera ad bonitatem actionum con-
ducit, aſpicientium autem oculis minùs gra-
ta eſt.

13. Quemadmodum igitur vera hæc pulchri-
tudo cum fortitudine corporis coniungitur,
ita vt idem ſit corpus pulchrum, & forte, ita
pſeudo illa mulierum pulchritudo mollitiem,
& imbecillitatem corporis arguit: & quemad-
modum ex vera illa pulchritudine arguere li- 14.
cet, alterum ex Gemellis fortiorem eſſe, & id-
circò primò natum, ſic ex pulchritudine illa
non vera, imbecillitatem arguere licet, & ob
id alterum ex Gemellis ſecundo loco natum
eſſe.

Atque id quidem ſumma cum ratione pro- 15.
nunciatum videtur, quia optima corporis con-
ſtitutio cum ipſa fortitudinis virtute, & na-
tiuo robore pari paſſu procedit, nam quotieſ-
cunque nobis corpus robuſtum præſentetur,
idem pariter pulchritudine vera inſigniri
oportet, cùm membris ita constructis, & ef-
formatis ſit oporteat, vt omnia ad fortitudi-
nem, & bonitatem actionum directa verſan-
tur: neque enim abſque hoc, quod ad actio- 16.
num bonitatem membra ſint fabricata, fortis,
ac pulcher homo dici poteſt. At in muliere
membra quidem ad fortitudinem fabricata
non ſunt, pulchram tamen eam dicimus aſpe-
ctûs venuſtate, eorundem membrorum molli-
tie, & lenitate, ac coloris gratitudine delectari,
etiam ſi huiuſmodi pulchritudo ad vtilitatem,
& bonitatem actionum ipſius mulieris nihil
conducat, vtinam ad virorum exitium non vi-
geret.

Cùm igitur conſtet ex his, duplicem dari
pulchritudinem, veram nempè, ac falſam, aut
ſi malumus ſic dicere, vnam Virorum pro-
priam, alteram Mulierum; & illam à corporis
fortitudine dependere, hanc à corporis imbe-
cillitate, & mollitie, interueniente dubio, quiſ-
nam ex Gemellis ſit primò natus, iure optimo 17.
deſumetur præſumptio prioris nati à corporis
fortitudine maiori, & aptiori membrorum di-
ſpotione, quæ ipſa virilis pulchritudo eſt; non
à maiori formoſitate, & pulchritudine mulie-
bri, quæ magis delicatioribus, & imbecilliori-
bus conuenit.

Ex quibus patet hallucinatos fuiſſe Iure-
conſultos volentes ex hac muliebri pulchri-
tudine obſeruata in Gemello, parem coniectu-
ram deſumi debere, quòd prior natus ſit, cum
ea quæ deſumitur ex maiori fortitudine; cùm
nullo modo ſimul cum fortitudine hæc pul-
chritudo ſtare poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Gemelli exſecti à Matris vtero, an pro natis habendi.*
2 *Naſci contingit ex fœtus, & Matris virtute.*
3 *Non poteſt dici peperiſſe mulier, cui fœtus ab vtero extractus eſt.*
4 *Natus dicitur ille, quem Mater peperit.*
5 *Inter ea, quæ non exiſtunt, non poteſt fieri æquiparatio.*
6 *Fœtus exſecti à Matris vtero, non minus quàm qui naturaliter naſcuntur, pro natis habendi.*
7 *Poteſt aliqua præſumptio haberi de exſectis Gemellis, quis prior naſci debuiſſet.*
8 *Ex maiori fortitudine alterius ex Gemellis præſumi poteſt, illum primò naſci debuiſſe.*
9 *Prior in conceptione ſemper eſt prior in natiuitate.*
10 *Non eſt idem caſus de Gemellis exſectis, & Gemellis*

Gemellis natis de quibus dubitatur, quis eorum prior natus ſit.

11 *In caſu dubio ambo Gemelli nati dicuntur, in Gemellis exſectis, nullus natus dicitur.*

12 *In decernendo de Primogenito, natiuitas attendenda.*

Quis ex Gemellis ab vtero Matris exſectis præſumendus prior natus.

QVÆSTIO VI. & vlt.

1. DE his Gemellis dubitari primo contingit,
an pro natis ſint habendi, necne; cùm
certum ſit, eos non naſci: naſci enim contingit
2. ex ipſa fœtus, & Matris virtute, Matris quidem
expellentis id, quod ſibi oneri eſt, tanquam
quid inutile, fœtus verò quærentis exitum ab
vtero, vt liberiori vita fruatur: at hi neque
Matris, neque propria virtute vrgente, ſed per
vim, & aliena manu à materno vtero exciſi in
lucem prodeunt: Idcirco *in l. Annieulus, la pri-*
3. *ma, in f. ff. de verb. & rer. ſignif.* expreſsè habe-
tur, non peperiſſe eam, cui fœtus ab vtero ex-
tractus eſt: vnde neque fœtus tunc pro nato
habendus eſt; quia natus ille tantùm dici po-
teſt, quem Mater peperit.

4. Non exiſtentibus igitur his Gemellis eius
conditionis, vt pro natis haberi debeant, neu-
ter Primogenitus erit iudicandus, quia ſi vnum
Primogenitum declaremus, alteri iniuria fiet,
cùm in peiori conditione hic non ſit, quàm
qui Primogenitus fuerit iudicatus: vnde de-
clarando vnum ex ipſis Primogenitum, illum
tanquam natum recipimus, altero reiecto tan-
quam non nato, cùm tamen magis, & minùs
hic locum non habeant, neque enim magis,
aut minùs conuenire poteſt vni *Nati* nomen,
5. quàm alteri, ſed æqualiter ambo aut pro natis,
aut pro nō natis accepiādi: neq; enim inter ea,
quæ ſuo modo non exiſtunt, vlla æquiparatio
fieri poteſt: vnde cùm vterque à ventre exci-
ſus ſit, non natus, non poſſunt circa natiuita-
tem inter ſe comparari, ita vt vnus magis
quàm alter poſſit vſurpare ſibi *Nati* nomen.

Sed hæc difficultas facilè diluitur per ea,
quæ copioſiſſimè adducit Alphonſ. à Carranza
6. *de Part. nat. & leg. cap. 6. ſect. 1. num. 12.* conclu-
dentiſſime probans fœtus ex Matris vtero ex-
ſectos non minùs, quam qui naturaliter naſ-
cuntur, pro natis habendos.

Ergo ad principale dubium diſcutiendum
à Tiraq *in ſæpè cit quæſt. 18. num. 4.* propoſitum
accedere licet. Hic igitur ad rem nonnullas
DD. opiniones pro eius reſolutione referens,
quamcunque coniecturam, aut præſumptio-
nem pro alterutro ex Gemellis huiuſmodi fa-
cientem omiſit, cùm de ea re oè verbum qui-
dem faciat.

At mihi quidem non vndequaque inane
videtur in hoc caſu quoque coniecturis, &
præſumptionibus vti, ex quibus habeamus non
qui prior natus ſit, cùm hic nulla præſumptio
locum habeat; ſed qui primò naſci debuiſſet, ſi 7.
naturaliter nati fuiſſent: nam eædem conjectu-
ræ ex quibus dictum eſt præſumi poſſe vnum
in naſcendo alterum præueniſſe, quandò du-
bium in hoc interuenit, inſeruire nō ab re poſ-
ſunt in hoc caſu ad determinandum, quiſnam
ex illis prior naſci debuiſſet, quæ deſumi poſ-
ſunt, vt *ſuperiori quæſtione* dictum eſt, ex maiori 8.
viuacitate, fortitudine, & meliori corporis ſtru-
ctura vnius in comparatione ad alium, ex hac
enim vna coniectura certo certius elicere quiſ-
quis poſſet (vt concludentiſſimè quantum ego
autumo probatum eſt) vnum altero debuiſſe
priorem naſci, & ſic Primogenitum dici, & iu-
ra Primogenituræ conſequi.

Ac profectò in hac hæſitatione magni fa-
ciendum exiſtimauerim indicium præuentio-
nis vnius ad alterum in conceptione, atque in-
de deueniri poſſe ad determinandum quiſnam 9.
primò naſci debuiſſet, cùm idem, qui prior eſt
in conceptione, prior ſit in natiuitate.

Cùm ergo ex coniectura maioris viuacita-
tis, & fortitudinis in aliis caſibus multùm ope-
retur in ea re, quandò præuentio in naſcendo
eſt dubia, non video quanam potiori ex cauſſa
reiici in hoc caſu debeat tanquam nullius mo-
menti, cùm maximè, ex accidenti factum ſit, vt
ambo Gemelli ita in lucem prodierint, vt di-
ſtingui non potuerit prior natus à poſteriori,
quod non videretur debere illi præiudicare,
qui ob maiorem fortitudinem ex naturæ præ-
ſcripto prior naſci debuerat, ſi naturaliter nati
fuiſſent. Quamobrem non videretur in hoc
caſu magis, quàm in aliis, vbi dubia eſt præ-
uentio natiuitatis reiicienda prædicta conie-
ctura deſumpta à maiori nati fortitudine.

Verum enimuerò dici poterat, non eſſe eun- 10.
dem caſum hunc cum illo, in quo dubitatur
de præuentione in naſcendo; hic enim ſuppo-
nitur vtrumque Gemellum eodem momento
ab vtero Matris fuiſſe exſectum; vel ſi non eo-
dem momento, ſaltem ad nihil faceret, quòd
per aliquod temporis ſpatium poſterior ab
vtero eſſet extractus: quia hoc non ex Na-
turæ ordine factum eſſet, ſed ex Chirurgi
fortè voluntate extrahentis primò vnum,
quàm alterum: vnde illo caſu dubio ambo Ge- 11.
melli nati ſunt, in hoc neuter natus eſt, & ſic
non erit vterque idem caſus: & ad irritandum
quod dictum eſt de coniectura ex maiori for-
titudine reſponderet fortè Tiraq. *loc. cit. q. 1.* 12.
n. 9. in determinando de Primogenito, inſpi-
ciendam eſſe ſemper Natiuitatem, quæ non
habet locum in hoc caſu, vnde neutrum præ-
ueniſſe alterum firmari poteſt: Sed ſi etiam ex-
ſecti à Matris vtero tanquam nati habendi, ea-
dem in his procedere deberent, quæ in verè
natis locum habent, & idem dubium, quod in-
teruenit in dubio præuentionis in naſcendo in
verè natis, diſcuti poſſet eodem modo in Ge-
mellis exſectis.

Digitized by Google

PAVLI ZACCHIÆ
QVÆSTIONVM MEDICO-LEGALIVM,
LIBER DECIMVS:
HABENS
CONSILIA & RESPONSA
Ad prædictas Materias
MEDICO-LEGALES
pertinentia.

LIBER DECIMVS,

Habens Reſponſa, & Conſilia ad materias Medico-Legales pertinentia.

CONSILIVM PRIMVM.

ARGVMENTVM.

Agebatur coram Illuſtriſſimis & Reuerendiſſimis DD. Rotæ Auditoribus de canonizatione Beati Laurentij Iuſtiniani, ad cuius ſanctitatem magis magiſque probandam multa proponebantur opera miraculoſa, eius meritis, & inuocatione ſucceſſa: circa quorum tamen nonnulla dubitare contigit, an verè miraculoſa dici deberent, necne? Et nos ad inſtantias Religioſorum, qui huiuſmodi canonizationem promouebant, ſuper nonnullis pro veritate ſcripſimus. Inter hæc autem offerebatur primò puer quinquennis nomine Laurentius Maphæus, qui ſæuiſſima epilepſia, & Hydrocephalo per plures menſes moleſtatus. Beato Laurentio Iuſtiniano per Parentes ſuppliciter commendatus, illicò à voto emiſſo, meliùs habuit, & breuiſſimo Tridui ſpatio integram ſanitatem eſt conſecutus.

SVMMARIVM.

1 *Epilepſia eſt morbus Pueris familiaris.*
2 *Epilepſia quid ſit.*
3 *Hydrocephalus quid.*
4 *Hydrocephali duo præcipua genera.*
5 *Morbi à flatu excitati citò diſſoluuntur.*
6 *Epilepſia à flatibus ſecundùm Hippocratem.*
7 *Hydrocephali aquoſi quatuor ſpecies.*
8 *Hydrocephali interni non curantur, quod de tertia ſpecie verificatur.*
9 *Motus ab interioribus ad exteriora bonus, contrà vero, malus. Declara vt num. 11.*
10 *Sanationes, quæ ob aliquam criſim præcedentem referri poſſunt ad opus Naturæ, non Iudicandæ miraculoſæ quantùm eſt ex hoc.*
12 *Epilepſia quam grau. morbus.*
13 *Symptomata nullam requirunt per ſe curationem.*
14 *Pueri ob nimiam frigiditatem, & humiditatem Cerebri Epilepſia tentantur.*
15 *Morbi ſanari non poſſunt, niſi eorum cauſſæ tollantur.*
16 *Epilepſia in Pueris ſanatur ob Ætatis mutationem.*

Dvplici morbo laborabat puer hic, de quo agitur, Epilepſia nempè, & Hydrocephalo, licet vterque ad vnam tantùm originariam cauſſam referri poſſit, aut potuerit facili negotio alter alterius eſſe cauſſa, cùm facillimè ab Hydrocephalo potuerit habere dependentiam Epilepſia, vel vice verſa Hydrocephalus ab Epilepſia, vel à materia ipſam excitante: quomodocunque tandem tamen ſeſe res habuerit, caſus erat humana arte, aut naturæ ope omninò irreparabilis, quod vt probetur, & conſequenter conſtet, puerum hunc ex mero miraculo fuiſſe ſanatum, vtriuſque morbi natura non tam in abſtracto, & in vniuerſali, quàm in concreto, & in hoc particulari ſubiecto venit examinanda.

Antè tamen exiſtentiam vtriuſque morbi remanere oportet clariſſimè probatam, quod ex Teſtium depoſitionibus ad hoc examinatorum pleniſſimè habetur: nam de Epilepſia nullum intercedere poteſt dubium; ſatis enim apertè illam delineant prædicti Teſtes, quibus facilis cognitu, vt quibuſuis aliis perſonis eſſe ſolet, exiſtebat, cùm ſit morbus puerulis familiariſſimus, teſte Hippocr. *in lib. de morb.* 1.
ſacr. cæteriſque Medicinæ Doctoribus; nam idcircò puerilis vocatur, & cùm habeat ſigna patentiſſima nempe caſum ſubitaneum, raptum extrà mentem, membrorum contorſionas, ſpumam ab ore prodeuntem, & alia, quæ vel ipſis mulierculis ſunt notiſſima, quæ omnia ex vniuerſali conuulſione eueniunt, cùm Epilepſia nihil aliud ſit, quam vniuerſalis cor- 2.
poris conuulſio, vt docent Medici omnes. Galen. *lib. 3. de loc aff. cap 7.* Auic. *p. 3. tract. 5. cap.* 8. Mercurial. *lib. 1. de morb. Puer. cap. 3. & lib. 1. Pract. c. 17.*

De Hydrocephalo quoque ex eorundem teſtium

teſtium depoſitionibus patet; nam Decimus
Octauus *ſuper* 61.*in ſumm num.*1. per hæc ver-
ba deponit. *ſe gli gonſiò la teſta come vn pallone*,
& Trigeſimus primus ſuper eodem *in ſumm.*
3. *num eod Eſſendogli gonfia la Teſta*,&c. At verò
Hydrocephalus nihil aliud eſt, quàm Tumor
totius capitis, qualem patiebatur hic puer.
Mercurial.*lib.*1.*de morb.puer.cap* 4. Marc.Au-
relius Seuerin. [vir non vulgaris aut ſellula-
riæ, ſed reconditæ prorsùs doctrinæ, vt ſuis lit-
terariis laboribus Reipublicæ Medicæ mani-
feſtum facit] in recundito ſuo opere, *de re-
cond abſceſſ.nat. lib.*4.*cap.*9.§.1. qui morbus
etiam, vt ſuperior, eſt ipſis infantibus, ac pue-
rulis familiaris, Mercurial.*ibid* M.Aurel.Seuer.
loco eodem in tantùm vt aliquando ipſis capita
ad monſtroſam vſque magnitudinem augeſ-
cant, quemadmodum videre eſt apud Hiero-
nymum Montuum *in Pragmat. de infan. febr.
inf.* & apud eundem Seuerinum eundem Mon-
tuum adducentem ibidem.

4. At verò cùm Hydrocephali duo præcipua
genera aſſignentur iuxtà materiæ, ex qua ge-
nerantur, diuerſitatem, periculo maximè diffe-
rentia, exiſtente vno omninò lethali, altero ve-
rò periculo penè vacante, quorum ille Aquo-
ſus dicitur, quòd ab aquoſo humore originem
ducat, hic autem ventoſus, quòd ex ventoſitate
gignatur, determinare neceſſe eſt, cuiuſnam ge-
neris hic, de quo agimus, exſtiterit. Ac certum
quidem eſt, illum non fuiſſe ventoſum, quia
5. morbi à flatu excitati citò, ac facilè diſſoluun-
tur, Auerroës *lib.*3.*Collig.p.*41. Quod maximè
locum habet in pueris, qui aut morbis ex ven-
toſitate nullo modo tentantur, aut certè facilli-
me, ac citiſſimè ab ipſis hi morbi ſuperantur,
cùm non ſolùm flatus in ipſis generati tenues
admodum ſint; & proptereà facilè diſſipabiles,
vt firmat etiam Mercurial.*loc ſup.cit.* ſed etiam
ob vegetum calorem non ſunt perdurabiles.
Quibus addendum, quòd hæc ſpecies Hydro-
cephali ventoſi rariſſimè obſeruatur, ob ratio-
nes, de quibus idem Mercurial.*ibid.* imò, vt do-
cet Dan.Senn.*de infant.curat part.*2 *cap.*6. nun-
quam datur huiuſmodi tumor ſimpliciter ven-
toſus, cùm ſolus flatus per ſe ſine aquæ admix-
tione non videatur poſſe ſimilem tumorem
excitare; ac etiamſi daretur huiuſmodi tumor
ventoſus ſine aqua, celeri cum facilitate cura-
retur, vt practicantes omnes vnanimiter ad-
notarunt.

Vnde non valet obiectio, quæ fieri poſſet ex
Hippocratis auctoritate *in lib.de flatib.* proban-
do, quòd hic Hydrocephalus eſſet à flatibus ex
eo quòd ſimul cum Epilepſia erat productus,
cùm ex ea Hippocratis auctoritate pateat, Epi-
6. lepſiam à flatibus generari, vnde colligi po-
teſt, vtrumque morbum ab vna, eademq; cauſ-
ſa, ac materia originem duxiſſe, & ſic nulla ad-
miratio detinere nos debet, ſi tã citò hic morbus
fuerit ſanatus. Sed hæc obiectio nihil officit,
quia ſi verum fuiſſet, hunc Hydrocephalum
fuiſſe ventoſum, cõſequens etiam fuiſſet, quòd
ceſſante Epilepſiæ inſulto, ceſſaret etiam Hy-
drocephalus, ſed cùm etiam ceſſante Epilepſiæ
inſultu, permaneret Hydrocephalus, ſignum
erat manifeſtiſſimum, quòd materia Hydroce-
phali non eſſet ita reſolubilis, vt materia Epi-
lepſiæ; licet à ratione abſonum non eſſet, quòd
ab eodem ipſo aquoſo humore producente
Hydrocephalum, eleuarentur flatus Epilep-
ſiam excitantes, & ſic ſaluari poſſet Hippocra-
tis auctoritas ſuperiùs adducta.

Cùm ergò conſtet iam, Hydrocephalum, quo
affligebatur puer hic, fuiſſe aquoſum, adhuc
reſtat videndum, cuius ſpeciei fuerit, cùm hu-
ius ipſius aquoſi Hydrocephali quatuor aſ- 7.
ſignentur ſpecies, iuxtà locorum differen-
tiam, in quibus aqua morbum faciens, col-
ligi ſolet; moltùm enim & ad periculi ma-
gnitudinem, & ad ſanationis difficultatem fa-
cit loci conditio, in quo morbum faciens aqua
reperitur. Prima igitur ſpecies eſt ea, in qua
materia colligitur inter capitis cutem, & Peri-
cranium, membranam nempe cranium conue-
ſtientem. Secunda, in qua colligitur inter Peri-
cranium, & Cranium. Tertia, in qua colligitur
inter Cranium, & Meninges, membranas ſcili-
cet Cerebrum cooperientes, Duræ, ac Piæ ma-
tris nomine inſignitas. Quarta, in qua colligi-
tur inter Meninges, & Cerebrum. Poſtrema
verò hęc ſpecies, quia citiſſimè iugulat, ſæuiſſi-
ma ſymptomata excitando, nullam curationẽ
admittit, neque idcircò vlla traditur ab Aucto-
ribus eam curandi regula. Hoc Hydrocephalo
non laboraſſe Puerum hunc ſatis liquet, ex
temporis diuturnitate, qua morbo afflictus eſt,
neque enim per octo menſes, ſed ne per toti-
dem quidem dies abſque dubio vitam protra-
here potuiſſet; verùm fuiſſe hunc Hydroce-
phalum tertiæ ſpeciei, eius ſcilicet, in qua hu-
mor aquoſus inter Cranium, & Meninges cõ-
tinetur ex ſequentibus probatur. Et primò quia
in morbi principio nulla ſigna eius morbi ap-
paruerunt, niſi Epilepſia, quæ ab ea materia
excitabatur, caput tamen nequaquam tumefa-
ctum eſt, niſi adaucta mirum in modum mate-
ria, quod non niſi poſt octo menſes contigit,
atque in hoc Hydrocephalo ita euenire docent
Auctores, quòd à principio nulla, aut ſatis mo-
dica capitis tumefactio appareat; ſed proce-
dente tempore, & adaucto intrà Cranium hu-
more, & ad externas partes regurgitante, tunc
ab extra tumor apparere incipit, vt in caſu no-
ſtro factum eſt, quemadmodum teſtantur ver-
ba illa Decimioctaui Teſtis *in ſumm.num.*1.*ibi.
Queſto male gli continuò circa otto meſi, & poi
ſe gli gonſiò la Teſta come vn pallone*, vbi per il-
las particulas, *Et poi*, denotare voluit ſucceſſi-
uum aduentum huius morbi ad extrà, qui an-
teà ſolummodò in internis partibus vigebat.

Demonſtratur ſecundò, quòd hic Hydroce-
phalus fuerit internus, & tertiæ ſpeciei ex Me-
dicorum prognoſtico, qui, vt deponunt Teſtes,
vnanimiter iudicarunt, morbum hunc eſſe om-
ninò incurabilem, ſed ad interitum termina-
turum; quod prognoſticum non niſi de hac 8.
tertia ſpecie verificatur, quæ interna eſt; nam
aliæ duæ, quæ externæ ſunt, curantur aliquan-
dò etiam cum facilitate, hæc verò abſolutè ab
omnibus pro incurabili pronuntiatur. Galen. *in
Introd cap.*18. Paul. *ſua Med.lib.*6.*cap.*3. Auic.1.
3.*tract.*3.*cap.*10. Leonell. *de morb.puer. cap.*14.
Paræus *lib.*1.*ſua Chirurg.c.*1. Omnibon.Ferrar.
*de arte meden. infant. lib.*3.*cap.*12. Huchet. *de
Diet.puer.cap.proprio.* Mercurial.*lib.*1.*de morb.
puer.*

*puer.cap.*4. Mercorius *in lib.cui titulus*, la Commare, *lib.* 3.*cap* 54. Foteſt. *lib* 3. *obſeruat.*5. *in ſchol.& lib.*8. *obſeru.* 29. *in ſchol. & aly omnes.* Inter quorum d ꝯta ponderanda præcipuè ad hanc remveniunt Pauli verba, qui de eius morbi eueotu ſic pronunciat. H.s igitur, inquit, (nempe qui habent aquam intrà Cranium) ceu deſperatæ ſalutis, non eſt manus admouenda. & Auicenna, In cura huiuſmodi non eſt ingenium. & Paræus, Ea tumore intùs ſub Cranio contento neminem conualuiſſe vidi. Tandemque Omnibonus, Indicatio iſtius curationis ſuperat humani ingenij vires, & poreſtatem hominis.

His tameo non obſtantibus adhuc inſurgere poterat difficultas, nempè quòd etiam ſi tam periculuſus ſit hic Hydrocephalus, tamen in hoc caſu ope naturæ ſit ſanatus, cùm ipſa facti ſeries hoc manifeſtiſſimè patefaciat. Dicitur enim, quòd poſt nonnullos menſes Tumor ad extrà apparuit, ergo ſuppoſito quòd Hydrocephalus hic internus fuerit, eo quòd materia intrà Cranium contineretur, iam apparentia Tumoris ab extrà Naturæ virtutem oſtendit demandantis materiam morbificam ab interioribus ad exteriora, & volentis eaonerare interiores partes tanquam nobiliores, vt poſſet morbum ſuperare; nam patet experientia, & ab Hippocr. *libro ſexto*
9. *Aphor.* 23. comprobatur, motum humorum ab interioribus ad exteriora ſemper bonum eſſe, contrà verò malum, fit enim, vt dixi, ab ipſa natura prædominante materiam morbificam, vnde cum pateat hoc fuiſſe opus naturæ, excluditur omninò miraculum, quia manifeſtum eſt, hunc Puerum ſanitatem recuperaſſe per Criſim, motum nempè naturæ propellentis materiam morbificam ab interioribus ad exteriora, ad locum quippe magis tutum, & minùs ipſi Naturæ incommodum, viodicando ſe à periculo, quod illi ex ea materia intùs permanente inſtabat. Aliàs autem dictum eſt *lib* 4. *har. Quæſt.tit.* 5.*q.*8.*n.*13.
10. quòd ſanationes, quæ referri poſſunt ad opus Naturæ, vt maximè ſunt eæ, quæ cum Criſi fiunt, & præcipuè alicuius inſignis euacuationis, non ſunt exiſtimandæ de facili miraculoſæ, quamobrem neque hæc, quæ per criſim contigit miraculoſa cenſenda eſt.

11. Ad hanc difficultatem reſpondendum, quod iam experientia, quam Hippocratis auctoritas verificator, vbi expulſio fiat à validitate Naturæ expellentis noxia, vel quando motus ille ab interioribus ad exteriora à Natura verè eſt, non à vi, & malitia morbi Naturam ſtimulantis & cogentis ad motum, vt quando fit à materiæ morbificæ multitudine, quæ ob ſui copiam tota in interioribus contineri non poteſt, & ob id ad exteriora redundat; nam tunc neque experientia reſpondet, neque Hippocratis dictum veritatem habet. Nec deſunt ſigna, ex quibus certo aſſequamur; quandonam motus à Natura ſit, quando autem à morbo, ſeu à multitudine materiæ morbificæ: quando enim motus à Natura eſt, ſubſequitur morbi, & ſymptomatum ab eo emanantium alleuatio, ea qua ipſa natura veluti reſurgens, aut illicò, aut nun multò poſt priſtinum vigorem recuperat: quando verò motus ex vi morbi, aut ex materiæ multitudine oritur, & morbus inoaleſcit, & ſymptomata adaugentur. Cùm ergò in caſu noſtro ex motu materiæ ad exteriora morbus non modò non ſit alleuatus, ſed imò ſymptomata ab eo emanantia adhuc perſeuerauerint, certè motus hic non fuit ex validitate Naturæ materiam morbificam prædominantis, ſed ex materiæ eiuſdẽ copia, & malitia, & ſic non fuit motus criticus, aut non fuit criſis bona, & ad ſalutem, ſed mala, & ad perniciem ex vi morbi, qui indies inualeſcebat, & maiores vires acquirebat. Quòd verò ita ſeſe res habuerit conſtat ex dictis Teſtium manifeſtiſſimè: nam decimus octauus ſuper 61. *& poi*, inquit, *ſe gli gonfiò la Teſta grandemente, che parena vn pallone, cadendo dello ſeſſo male*, cui dicto conſonat depoſitio Teſtis 31. *ſuper eodem.* Et in hoc caſu habet locum Auicennæ dictum eo modo, quo à Mercuriali accipitur *lib.*1.*de morb puer.cap* 4. nempe, quòd vbi materia ſit ab internis ad externa propulſa, res deſperata ſit, & ea de cauſſa nullam conſulit aggrediendam curationem; tametſi in rei veritate Auicenna contrarium omninò aſſerere videatur, quòd ſcilicet ſi ab externis communicetur ad interna res ſit deſperata, & hoc magis conſonum rationi eſt. Sed quomodocunque tandem Auicennæ dictum accipiatur, habet locum in caſu noſtro etiam in hoc poſteriori ſenſu, quia etiam poſtquam materia ad externa fuerat propulſa ad interna remeabat, quod demonſtratur ex eo, quia acceſſiones Epilepticas de nouo excitabat, quod certiſſimum ſignum erat aut materiam, vt dixi, refluere ab externis ad interna, aut intra craniũ adhuc contineri, ſed ob ſui multitudinem totam recipi non poſſe, & idcircò ad exteriora refluere, vt in vtroque caſu militare debent abſque vlla hæſitantia Auctorum omnium dicta de ineuitabili periculo & omnimoda ſanationis repugnantia in via Naturæ huiuſmodi Hydrocephali.

Secundum morbum, quo detinebatur hic 12.
puer, Epilepſiam fuiſſe iam ex ſuperioribus paret, qui morbus adeo grauis, & pernecabilis eſt, vt idcircò ab Hippocrate *lib.* 6. *de morb. vulg ſect* 6.*tex.*7. per Antonomaſiam vocatus fuerit Morbus magnus, quemadmodum declarat Gal. *ibi in comm* neque aliam ob cauſſam, niſi ob eius magnitudinem, dictus eſt communiter *morbus ſacer*, teſte Cæl. Aureliano *libro* 1. *Chron. capite* 4. & à Cornel. Celſ *libro tertio ſua Med. cap* 23. dictus eſt Morbus maior, & ob maximam nocendi vim vocatus eſt etiam morbus ſontieos, vt dixi alias *libro* 2. *quæſt. Medico Leg Tit.* 3.*q* 4.*num* 33. ex Plinio *lib* 36 *hiſtor Nat.cap.* 19. exiſtente igitur morbo hoc tam graui, adhuc grauior in hoc Puero, & multò nocentior, imò grauiſſimus, & nocentiſſimus factus fuerat, atque id quidem ob capitis magnam, & inſuperabilem intemperantiam, ob materiæ peccantis copiam, ob partis patiẽtia debilitatem, quibus accedebat acceſſionum moleſtia, vehementia, & frequentia, quæ omnia morbum aliàs contumaciſſimum, rebellem, ac pernecabilem reddebant omninò & Naturæ, & Artis ope incurabilem.

Nec quicqoam de hac difficultate demit, ſi
contendamus, fuiſſe Epilepſiam banc motbum
ex ſe, & ab interno Hydrocephalo indepen-
tem, aut cootra maluerimos fuiſſe dependen-
tem ab eodem Hydtocephalo, vicunque enim
ſeſe rem habuiſſe velimus, motbus etat curatu
impoſſibilis, cum ſi Epilepſia ab Hydrocepha-
lo dependebat, certum ſit, oon potuiſſe curari,
niſi anteà cutaretur Hydrocephalus; ac Hy-
dtocephalus ex iam adductis erat omnino in-
curabilis; ergò & ipſa Epilepſia, cùm eſſet ſym-
ptoma ipſius Hydrocephali, erat incurabilis:
ſymptomata enim curari, ac tolli non poſſunt,
13. niſi curato morbo, ex quo dependeot, & idcir-
cò ſymptomata nullam per ſe tequitunt cura-
tionem, vt demonſtiat Gal. *lib.* 12. *Method. med.*
cap. 1. & alibi, & cum eo omnes Medici, vbi de
ſympromatibus agont. At verò ſi Epilepſia
etat motbus ex ſe, & independens ab Hydro-
cephalo, iam neque ſic erat curabilis; primò ob
ſui naturalem contumaciam, quam peculiari-
ter in caſu noſtro atteſtabantur magni, ac fre-
quẽtes inſultus, ac paroxyſmi, cùm prehende-
rent ſingulis binis hebdomadis, aut etiam fre-
quentiùs, nempè in coniunctionibus, & oppo-
ſitionibus luminarium, eorumque quadraturis
(quod morbum iam in habitu factum oſten-
dit) vt deponunt Teſtes, & ſingulariter 18. *ſu-*
per 61 per hæc verba: *Comincio à cadere di mal-*
caduco, & queſto faceua ogni quattordici giorni, &
qualche volta ogni ſette giorni, & Trigeſimos
primus ſuper eodem, *Detto male era ſolito veni-*
re ogni quattordici giorni, & qualche volta ogni
ſette giorni. Huiuſmodi ergo morbum & citò,
& facillimè interficere maximè pueros teſtan-
tur grauiſſimi Auctores. Paulus Æg. *lib.* 3. *ſua*
Med. cap. 13 Raſis *lib.* 1. *Continens tract.* 13. *c.* 1.
Auic. 1. 3 *tract.* 5. *cap* 8.

Secundò, hæc Epilepſia erat incurabilis ob
inſignem diſcraſiam, ſeu intempetantiam ce-
rebri frigidam, & humidam à natiuitate con-
tractam, cum tam multa materiæ copia: cùm
14. enim ob huiuſmodi intemperiem pueri maxi-
mè Epilepſia tententur. Gal *in lib.* 6. *Epidem.*
comm. 6 *tract.* 5. Auic. *vbi ſupra*, iam non ſolum
hæc non remiſerat, ſed maiorem in modum
vigebat, inſuperque ab adſcititia intemperie,
& accidentali fouebator, alias etenim nequa-
quam conſueuerunt pueri tam copioſo humo-
re aqueo ex ſui natura abundare, cùm multo
calore ſint præditi, qui facilè excrementitios,
& præcipuè tenuiores humores abſumere ſo-
let. Si ergò quandò Epilepſia ab hac naturali
intemperie dependet, ac ſola eſt, nullo modo
euincitur, ſed tantummodò aliquandò fortè
fortuna mutatione ætatis, quæ temperiem
mutat, ſuperatur, certè accidentali intemperie
naturali adiuncta, erat omni ex parte in via
Naturæ incurabilis.

Tertiò, hæc Epilepſia erat ex ſui natura in-
curabilis, quia erat confirmata, cum iam per
octo menſes, & vltra Ægrotantem moleſtaſſet,
& haberet inſultus, ac paroxyſmos fortes, fre-
quentes, & terribiles, neque vllis remediis mi-
nima ſaltem ex parte ceſſiſſet. Pars etiam pa-
tiens debilis erat, atque omni calore deſtituta,
& è contra multa excrementitia materia gra-
uata, & obſeſſa; quòd ſi morbus hic eſt præ cæ-
teris curato difficilis in ipſo morbi prlocipio,
& huiuſmodi aggraoantibns conditionibus
minimè aſſociatus, certè, cum iam eſt confir-
matus, & tot conditiones concurrrunt, illum
multò magis inſupetabilem reddentes, Natu-
ra iam omnimodè proſtrata, ex omnium Au-
ctorum conſenſu concludendum, quòd neque
ex Naturæ, neque ex Artis ope, & induſtria
potuerit vllo modo ſanari.

Ex quibus videtur ſatis abundanter proba-
tum, hos morbos, & de per ſe ſingulos, &
multò magis ſimul ionctos in hoc Puero ha-
buiſſe omoimodam ſanatioois repugnantiam
tam ax parte Naturæ, quàm ex parte ipſius Ar-
tis, quamobtem venit iam ad maiorem mira-
culi euidentiam probandam, ipſe modus ſana-
tionis examinandus, cùm hic fuerit omninò
præter, ac ſuprà Naturæ ipſius ordinem. In via
enim Naturæ, aut etiam ſi Artis præſidiis cu-
rari morbus debeat, quæ ſemper ipſam Natu-
ram æmulatur, curari non poteſt, niſi antea
eios cauſæ tollantur, quod perſuaſiſſimum Me- 15.
dicis eſt, oec ratione, nec auctoritate eget, vt
probetur, nam patet totam morbi curationem
in cauſſæ ipſum motbum efficientis abolitione
conſiſtere, Gal. *lib.* 2. *Aphor.* 22. & è contrà
cauſſa manente manet & affectus, vt eſt notiſ-
ſimum. Cauſſæ ergo morborum, quibus Puer
hic detinebatur, erant, non naturalis ſolùm, ſed
& accidentalis etiam iotemperies frigida, &
humida ipſius capitis, & Cerebri cum materiæ
frigidæ & humidæ copia tumotem Hydroce-
phalicum excitante, relinquo Capitis debilita-
tem, & alias nonoullas ad morbi procreatio-
nem coocurteotes. Non poterat ergò ſanatio
ſuccedere vigentibus, ac permanentibus adhuc
prædictis ſingulis cauſſis in via Naturæ. At
permanentia cauſſarum eſt manifeſta, quia
quoad intemperiem naturalem noo eſt du-
bium, cùm Puer hic eſſet quinquennis, ætatis
nimirum, in qua maxime ea intemperies viget;
ſunt enim huiuſmodi ætates humidiſſimæ, &
tantò humidiores quaotò teneriores, & caput
habent valdè frigidum, & humidum, quæ om-
nia paſſim ratione, & auctoritate habentur, &
maximè, cùm, vt dixi, non niſi ob eam tempe-
riem facilè Epilepſia tentantur. Quoad intem-
periem accidentalem patet, eam adhue viguiſ-
ſe ex perſeuerantia tam ioſignis tumotis de-
pendentis à materia frigida, & humida, qui non
ſolùm non minuebatur, ſed iodies augeſcebat,
vt ex frequentia acceſſionum Epilepticarum
probatur; ex quibus etiam apparet materiæ
morbificæ vtrumque morbum excitantis per-
manentia. Intemperies portò naturalis tolli
non poterat, niſi ætatis mutatiooe (licet neque
hoc to noſtro Puero per ætatis mutationem
tam de facili ſucceſſiſſet, cùm ea eſſet nimis ex-
cedens) hoc enim tempore Epilepſia ſolet in 16.
Pueris ſaoari ob ipſius ætatis conuerſionem &
mutationem temperiei oaturalis, vt cum Hip-
pocrate DD. omnes fatentur, præcipuè Paulus,
Aëtius, Raſis, Auic. & alij locis ſuperiùs citatis.
Vt igitur hæc cauſſa tolleretur, expectandum
erat temporis beneficium, non enim tolli po-
terat, niſi aliquorum annorum circuitu, ſaltem
biennij, non autem ſpatio paucorum dierum:
de Naturæ ergo neceſſitate perſeuerante
cauſſa

cauſſa in ſuo vigore, effectus ſequi debebat ipſi cauſſæ proportionatus, qui non alius expectari poterat, quàm deſtructio, & axtinctio naturalis caloris, & Indiuidui interitus.

Cæteræ deinceps cauſſæ quatenùs fuiſſent aut Artis induſtria, aut Naturæ ope amouibiles, aliquam de ſe omninò ſignificationem dare debebant, Natura enim non poterat, cùm iam proſtrata, ac viribus eſſet deſtituta, eas breui trium dierum ſpatio ſuperare, & caſu quo ſuperare potuiſſet, hoc non poterat ſuccedere, niſi per inſignem, ac patentem aliquam euacuationem, quia materiæ reſolutio fieri abſque dubio non poterat niſi à calore valido, ac vegeto, qui omninò aberat; & dato etiam quod potuiſſet materiam morbum facientem inſenſibiliter reſoluere, quomodò fieri potuit hoc tam modico tempore laborante exiſtente tam languido, ac debili, & ab ipſius materiæ copia penitùs obruto? Addo quòd ad huiuſmodi reſolutionem ſubſecuta de neceſſitate eſſet Tumoris detumefactio, & ſymptomatum alleuatio, quorum nihil ſucceſſiſſe patet, ſed contrà nonniſi ab emiſſo voto illicò Tumorem detumefactum, & ſymptomata remiſſa fuiſſe.

Verum neque Artis miniſterio ſuccedere potuit cauſſarum eos morbos excitantiú amotio, quia præterquam quod medicamenta omnia adhibita ſuo fine fruſtrabantur, apparet clariſſimè iis attribui non poſſe ſanationem, cum executioni demandata fuerint iam multò ante tempore; quòd ſi quicquam profuiſſent, morbus poſt eorum vſum non eſſet adauctus, ſed remiſiſſet; at contra poſt eorum vſum tumor vlteriùs proceſſit, & morbi accidentia perſeuerarunt. Cùm ergò cauſſæ morbificæ adhuc vigerent, non potuit morbus ex Naturæ, aut Artis ope ſuperari, vndè reliquum eſt, ſanationem hanc fuiſſe merè miraculoſam, quod & reſpectu modi, vt dixi, patet, cùm nihil in ipſa ſanatione ſucceſſerit, quod aut Naturæ vigori, aut Artis præſidiis attribui poſſet.

CONSILIVM II.

ARGVMENTVM.

Religioſa octuagenaria, nomine ſoror Antonia, membrorum omnium ſtupore cum motus impotentia decem annorum ſpatio per repetitas vices conflictata, Beato Laurentio Iuſtiniano ſe commendat, & eiuſdem Beati menſura corporis ſibi applicata, illicò integram conſequitur ſanitatem.

SVMMARIVM.

1 *Senes ex confirmatis, ac diuturnis morbis conualeſcere, contrà Naturæ ordinem eſt.*
2 *Morbi curari poſſunt vel coctione, vel reſolutione, vel diſcuſſione.*
3 *Senium, & Decrepitas, quæ ætas dicatur.*
4 *Vitia à Iuuentute in ſenectutem prouenientia non ſanantur, & multò minus quæ à ſenectute in Decrepitatem perueniunt.*
5 *Morbi à calidis humoribus procreati breues; à frigidis vero longi.*
6 *Senes frigidis morbis corripiuntur.*
7 *Decrepitis ſtupor membrorum familiaris.*
8 *Natura partis affecta reddit morbum magis incurabilem, ſi cum morbo conueniat, & debilis ſit.*
9 *Senes conflictātur morbis neruoſarum partium.*
10 *Increſcentes morbi qui in ſenibus.*

1\. CONtrà Naturæ ordinem vndequaque eſt, ſenes, & maximè Decrepitos ex diuturnis, & iam per plures annos confirmatis morbis, & præcipuè ſi eorum ætati ſint connaturales, reconualeſcere, cùm alia ex parte indies experiamur, ex Naturæ præſcripto fieri, vt potiùs ſemper in deterius labantur, eoſque ad mortem vſque comites habeant, eorum calore iam debili exiſtente, & indies etiam magis magiſque declinante, & eſt circa hoc omnibus Medicis acceptiſſima, & comprobata Hippocratis ſententia *libro 2. Aphor.* 39. dicentis, *Senes Iuuenibus ægrotant minùs, at qui ipſis morbi diuturni contingunt, eos ferè ad mortem comitari ſolent.* Vbi loci non abſolutè dixit, eos ad mortem comitari ſolent, ſed addidit particulam illam, *ferè*, quia quandocunque morbi a cauſſa calida dependeant, quales eſſe poſſunt in antecedenti ætate procreati, hi quidem poſſunt in ſenectute ſanari, quia contraria ipſius ætatis ſuperuenientis temperie ſanantur; ſed qui à frigidis, humidis, ac craſſis humoribus fiunt, & in ſenectute prehendunt, finiti per aliam ætatem non poſſunt, & ſic concomitantur homines vſque ad mortem, quare ſunt ex ſua natura omninò incurabiles, vt ex Galen. *comm. 5. in 6. de morb. vulgar. tex.* 6 proſequitur Mercurial. *in cit. Aphor.* 39 *lib.* 2 quam ſententiam confirmant Thadd. Florent. Hollerius, & Heurnius *in comment. eiuſdem Aphor.* Et ratio eſt apud omnes eadem ex natura rei de- 2.
ſumpta, quia cùm curari poſſint morbi vel coctione, vel reſolutione, vel diſcuſſione, calor, qui in ſenibus quotidie imminuitur, inſufficiens eſt ad eos vllo ex prædictis modis euincendos, quare remanent omninò incurabiles Philotheus *cit. lib. 2. Aphor. eodem* Hollerius, & Heurnius *ibid.* Facto hoc fundamento, iam inde de neceſſitate ſequitur, Monialem hanc, de qua agitur, cùm eſſet octuagenaria, vel paulò minor, morbo diuturniſſimo, ac ex ſui natura frigido & contumaci, ac neruorum genus occupante detenta, & qui iam inde à principio ſui inſultus nullis ceſſerat remediis, non fuiſſe ope Naturæ ſanatum, nec potuiſſe ex eius virtute ſanari, ſed ſanatum fuiſſe ope,

& virtute diuina; quod vt concludentiſſimè probetur, examinandæ veniunt conditiones omnes concurrentes in hoc miraculoſo opere, quæ licet plures exiſtant, præcipuæ tamen ſunt Qualitas, & Natura ipſius morbi, ætas ægrotantis, eiuſdem morbi diuturnitas, & pertinacia, & repugnantia ſanationis: Quoad ætatem namque apertiſſimè patet, Monialem hanc cùm primum à morbo affligi cæpit, iam præcipitatæ, ac decrepitæ penè ſenectutis fuiſſe, erat enim tunc paulò infrà ſeptuageſimum annum, quæ ætas propriè ſenium, aut
3. Decrepitas dicitur tam à Iuriſconſultis, quàm à Medicis, quorum omnium auctoritates congeſſi *libro* 1 *Quæſt. Medico-Legalium Tit.* 1. *quæſt. vlt. num.* 14. *& ſeqq.* vbi etiam maturiùs, hoc eſt in 65. anno homines dici Decrepitos ex communi Medicorum ſententia, demonſtraui; quod maximè ad hunc effectum procedit, quia in pluribus calor hoc tempore eſt in vltimo ſuo decremento. At cùm hæc Religioſa à morbo curata eſt, agebat iam octuageſimum annum, de qua ætate nullus eſt qui dubitet, quòd multò magis verificetur, calorem eſſe in vltima declinatione, & ea de cauſſa hoc vlteriori probatione non eget. Cauſſa igitur, ex qua reſultat repugnantia ſanationis diuturnorum morborum in ſenibus, multò magis mi-
4. litat in decrepitis; nam ſi vitia ipſa, quæ à Iuuentute in ſenectutem proueniunt, nunquam ex toto ſanari poſſunt. Corn. Cel. *ſua Med. libro* 2. *capite* 7. certum eſt, quòd vitia, quæ à ſenectute proueniunt in Decrepitatem in via Naturæ non erunt vllo modo amouibilia, vnde incurata ea remanere ex neceſſitate Naturæ contingit.

De Diuturnitate porrò huius morbi non poteſt dubitari, neque alia probatione ad hoc egemus, niſi Teſtium depoſitione, ex qua apparet, illum per decem annos perduraſſe, nam ægra, vt dictũ eſt, erat quaſi ſeptuagenaria cùm morbo affligi cæpit, octuagenaria verò, aut paulò minor, cùm à morbo fuit liberata; quæ omnia habentur ex ipſius quoque ſororis Antoniæ depoſitione *ſuper* 61. *in ſumm. numero* 2. *ibi. Io, per lo ſpatio di diece anni, & più hò patito*, &c. Et Teſtis ſexageſimus ſuper eodem ibidem. *Et detta infermità le durò più anni, & circa à diece anni*; quin etiam alij Teſtes concordant de morbi diuturnitate, ita vt nullum circa eius rei veritatem reliquum eſſe poſſit dubium.

Præterea qualitas morbi, nempè quod eſſet ex ſua natura frigidus (hæc enim multùm operatur ad demonſtrandam ſanationis repugnantiam) probatur ex ipſius morbi natura, de qua infrà: probatur inſuper ex eius dura-
5. tione, quia ſicuti morbi à calidis humoribus progeniti, non ſunt diuturni, ſic ij, qui à frigidis dependent humoribus maximè diuturni ſunt, & nonniſi ab humoribus eius qualitatis fieri poſſunt, Gal. *in comm. lib* 2. *Aphor* 39. *iam cit.* quod & pluribus confirmat Taddeus *ibi-*
6. *dem.* Probatur etiam ex ætate Patientis, quia ſenes morbis frigidis corripiuntur, vt patet experientia, & docet Gal. ad Hippocr. mentem *in libell. cui tit. breuis denot. &c.* Et licet Auerr. *lib.* 3. *Colleg. cap.* 31. contendat ſtuporem poſſe eſſe à cauſſa calida, hoc, præterquam quod poſſet habere locum in Iuuenibus tantùm, & ætate conſiſtentibus, & hoc etiam de raro, vel ipſo Auerroë teſtante, in omnibus tamen ſecundùm plurimum, & in ſenibus ſemper falſiſſimum eſt: nam ipſe Gal *lib.* 2. *de loc aff cap.* 2. non ſolùm apertiſſimè faſſus eſt, ſtuporem eſſe morbum frigidum, ſed addidit quoque, eſſe inſignem partium refrigerationem, cui conſentiunt Auic. 2. 3. *cap.* 13 Gordon. *lib* 1. *Lily c.* 17. Valleſc. de Tar. *lib.* 1. *Philonij cap.* 6. Mercurial. *lib.* 1. *Pract. cap.* 23. & alij omnes.

Sed quicquid ſit de Auctorum opinione circà illud dubium, An ſtupor eſſe poſſit à cauſſa calida, certum eſt in noſtro caſu, eum fuiſſe à cauſſa frigida, cùm eſſet ſtupor quidam vniuerſalis, vel potiùs ſemiparalyſis quædam cum impotentia ad motum, vt ex ipſius ſororis Antoniæ depoſitione ſatis liquet, deponit enim per hæc verba. *Io per lo ſpatio di diece anni, & più, hò patito vno aſſideramento per tutta la vita*, qua voce, *aſſideramento* (quæ dormitationem, ſiderationem, ſeu ſtuporem importat) declarat formam, & naturam morbi, quo detinebatur; in eo namque vel ex ſpirituum inopia, vel ex impedimento tranſitus eorum per neruos, occupantur affectæ partes dormitatione quadam, ac ſtupore, qualis fit cum diu ſuper aliquod membrum innitimur, vel vnum alteri ſuperponimus. Et licet ipſa ſoror Antonia deponat, quòd curata à Medico fuerit tanquam ſciatica affecta (tametſi etiam ſciaticæ non minùs quàm hic idem morbus in hac Religioſa fuiſſet incurabilis (certè non ſciatica, ſed ſtupore, vt diximus, laborabat; nam ſciatica partem determinatam ſemper detinet, ſtupor verò aliquandò totum corpus detinere poteſt, vt in caſu noſtro. In ſciatica porrò maior eſt dolor, quàm ſideratio partis, in ſtupore contrà, ſideratio enim membri eſt magis conſpicua, magiſque affligit, quàm dolor, vt in caſu noſtro.

Præterea ſciatica neque ſenſum, neque motum primò, ac per ſe, & principaliter lædit, ſtupor contrà aut alterutrum, aut vtrumque vt in hac Religioſa; aliàs enim, cum minor eſt, ſenſum tantùm diminuit, aut obtundit, cum verò maior eſt effectus, & ſenſum lædit, & motum. Ac denique ſciatica non eſt adeò familiaris ſenibus, ſtupor verò maximè fami- 7.
liaris, ita vt Auerroës *lib.* 3. *Collig. cap.* 31. dixerit, decrepitos ſemper ſtupore laborare, nec ſine ratione euidenti, nam quemadmodum ſenes omnes reliquos omnes, ac ſingulos ſenſus debiles, atque obtuſos ſortiuntur, ſic etiam ſenſum tactus habent obtuſum, ac debilem, hoc autem fit in ſtupore, aut ſaltem ſtupor affectus eſt ſenſus tactus debilitati proximus, ſed & Gal *lib* 2. *de Temperam c* 2. ſtuporem inter morbos ſenibus maximè familiares connumerauit. Quibus addendum, quòd ſciatica eſt morbus articulorum, ſtupor autem eſt partium neruoſarum, quod nemo inficiatur, & patet ex functionibus, quas oblædit, nempè ſenſum, & motum, quorum vtrumque ad neruorum pertinet genus, quod in hoc caſu non oſcitanter prætereundum; quippe cùm natura 8.
partis affectæ morbũ reddat magis incurabilẽ,

quandò

quandò ſcilicet conuenit temperatura cum intemperie facienie morbum ; & quandò debilis eſt, quorum etiam vtrumque militabat in noſtro caſu, quia cùm morbus eſſet frigidus obſidebat partes omnium frigidiſſimas, hoc eſt neruos, qui etiam ſunt in ſenibus in extremo debilitatis, vnde ea de cauſſa huiuſmodi partes ſunt in iiſdem ſenibus morbis inſigniter ob-
9. noxiæ, quamobrem Apoplexiam, Paralyſim, Tremorem, Conuulſionem, & Stuporem ſæpiſſimè incurrunt, teſte Galeno vbi ſuprà, qui omnes ſunt morbi ad neruos pertinentes, & qui ob eandem partium debilitatem in ipſis non ſolum ſanabiles non ſunt, ſed procedente ætate ſemper deteriores, & inſanabiliores fiũt, atque idcircò increſcentes dicuntur, ex eo, quòd vires acquirunt eundo, increſcente indies eorum cauſſa, vt proſequitur Io. Heurnius *lib.* 2. *Aphor. in commen. iam cit.* & notauit Rota *in Melenitana Antianitatis, Dec.* 1643. *coram Veroſpio n.*8. vnde prudenter Oribaſius *cit. lib.*2. *Aphor.* 45. dicebat, huiuſmodi morbos in ſenibus vocari Conuiuas, qui cum ipſis commoriuntur.

10. Denique pertinacia morbi, & repugnantia ſanationis probatur ex eo, quòd remedia in morbi principio adhibita; atque iſta quidẽ validiora, & quandò morbus adhuc debilis erat, atque Ægra adhuc viribus conſtabat, nullo modo contulerant, vt ex teſtium depoſitione liquet, nam quinquageſimus octauus ſuper 61. *in ſumm. n.* 2. per hæc verba deponit, & eſt ipſamet infirma. *Ne primi principij jo fui medicata, &c. dalle quali medicine non riceuei beneficio alcuno.* Sed hoc multò magis confirmat ipſa facti ſeries, cùm morbus tranſactis iam decem annis non ſolùm nihil diminutus eſſet, ſed adhuc in ſuo vigore perſiſteret, quo longo annorum ſpatio nulla deinceps medicamenta ſunt adhibita, vt ipſamet ſoror Antonia fatetur ibi. *Stando che non mi ſon ſeruita di medicine, ſenon nelli primi principij.* Cùm igitur Ægrotante iam in extrema decrepitate exiſtente, morbo iam in habitu permanente, viribus iam languidis, & effœtis abſque vllo Artis præſidio hæc ſanatio tam promptè, ac celeriter contigerit ad ſolam beati Laurentij inuocationem, & menſuræ eius corporis ſimplicem applicationem, certè eam non niſi ex diuina virtute meritis ſerui Dei ſucceſſam omninò concludendum. Quod ego miraculum tanti fecerim, vt non in poſtremo miraculorum gradu reponendum exiſtimem. Excedit enim naturæ potentiam, quantum ad id, in quo miraculum factum: nam aliàs potuiſſet quidem Deus in ſubiecto magis vegeto, & calore naturali adhuc non deſtituto per ipſummet calorem ſua potentia operantem, aut acutum morbum illicò fugare & tunc quidem miraculum eſſet in infimo gradu reponendum, ſed in ſubiecto, in quo calor iam penè euanuerat, oportuit Deum abſque caloris ope ægram ad ſenſuum vigorem reſtituere, quod penè eſt, mortuum ad vitam reuocare, itaque iuxta doctrinam D. Thom. 1. *ſumm. queſt.* 105. *art.* 8. hoc erit potiùs in ſecundo ordine miraculorum reponendum.

CONSILIVM III.

ARGVMENTVM.

Monialis quædam, ſoror Lucia nuncupata, brachiorum Arthritide opprimebatur, quæ illi eorum, manuumque operam omninò impediebat, iamque per duos annos in eo morbo perſeuerauerat incurata, tophoſq; in articulis contraxerat. Mox B. Laurentij Iuſtiniani deuotione allecta, ad ipſius altare accedens, ac ſe illi pro ſalute recuperanda humiliter commendans, inde recedens dicto citius motum, ac priſtinum membrorum vigorem recuperat, ac ſana deinceps viuit.

SVMMARIVM.

1 *Arthritis confirmata, & quæ Tophos contraxerit, eſt in via Naturæ omninò incurabilis.*
2 *Tophi in Arthritide generati demonſtrant morbum incurabilem, & n.* 4.
3 *Senilis, aut decrepita ætas ex Articulorum morbis nunquam conualeſcit.*
5 *Articuli vbi Tophis occupantur non poſſunt ad priſtinum ſtatum humana arte redire, ſed diuina ope tantum.*
6 *Sanationes miraculoſæ debent fieri in inſtanti, & eſſe perfectæ.*

TAm conſpicua eſt ſanationis repugnantia vna ex parte in hac Religioſa reſpectu Naturæ, & Artis, ac tã patens alia ex parte ipſa ſanatio, tamq; extrà omnem ſpem ſubſecuta, vt de miraculo dubitandi nullus remanere poſſit locus. Et quoad ſanationis impoſſibilitatẽ reſpectu Naturæ, & Artis in caſu, qui nobis offertur, nulla præſumptio adeſſe poteſt, quòd ipſa natura ex ſe, aut Artis præſidiis adiuta, quicquam in hac ſanatione ſit machinata; cùm hæc enim Monialis laboraret Arthritide iam confirmata, & quæ Tophos contraxerat, notum eſt, eam laboraſſe morbo penitùs incurabili. Obſidebat verò hæc Arthritis, vt ex depoſitio- 1.
ne teſtium liquet, vtrumque cubitum, vbi Tophos, vel callos, vel nodos, vt dicunt, ex vetuſtate contraxerat, *in ſumm. num* 2. cum his autem iungebantur perpetui dolores, & eorundem brachiorum extenuatio, vt in ſimilibus doloribus euenire, cum Auic. 22. 3. *tract.* 2. *c.* 5. teſtantur Auctores quicunque de eo morbo verba facientes.

Ex quibus apertiſſimè conſtat, morbum hunc fuiſſe confirmatum, cùm iam per duos annos ægram detinuiſſet, vt ipſamet Teſtis 16. ſuper 61. deponit *in ſumm. n.* 2. *& confirmat.* 17. ſuper eodem ibidem, & partes affectæ præ longitudine morbi eſſent extenuatæ, & Tophos, ſeu callos contraxiſſent, vt euidentiſſime probatur

batur per teſtes omnes ad hoc examinatos:
nam ipſa ſoror Lucia ad 61. ibidem ita depo-
nit. *Et Haueua le gomme conderezze nelli gomi-
ti, cioè due gomme per gomito*, & 17. ſuper eo-
dem: *Haueua tutta due le braccia inarcate per le
doglie con due gomme per gomito.* Et 25. ſuper
eodem: *Haueua le braccia piene di gomme, ſi co-
me jo ſteſſo le ho vedute.* Vocant autem om-
nes hi teſtes callos illos, ſeu Tophos, vel
nodos Articulorum, *le gomme*, quia appa-
rent in Articulis nodoſis ex podagra factis
tumores quidam, veluti gummata, quæ cum ap-
parent, demonſtrant iam morbum eſſe omni-
2. nò confirmatum, & inſanabilem, & de quo il-
lud Ouidij iactatur ſæpiſſimè.

Soluere nodoſam neſcit Medicina Podagram.
Morbo præterea ex ſua natura contumaci, &
prorsùs inſanabili accedebat ætas ſenilis, imò
decrepita: agebat enim tunc hæc Monialis, vt
ex proceſſu conſtat *in ſumm. n. 2.* annum quin-
3. tum ſuprà ſexageſimum, quæ Ætas eius con-
ditionis eſt, vt à morbis hiſce afflicta, nun-
quam ad ſanitatem redeat. Facit Hippocrat.
cuius verba infra referam, & Galen. *lib. 3.
de ſan. tuen. cap. 8. & comm. 2. Aphor.* 40. à qua
opinione nullus omninò Doctorum eſt, qui
diſſentiat; Et ratio in promptu eſt, à quotidia-
na experientia confirmata, quia cùm hic mor-
bus in ſenibus dependentiam habeat à mate-
ria frigida, & cruda, ſitque profundata in parte
ex natura ſua frigida, & omni calore deſtituta,
nempè in Articulis, iam manifeſtum eſt, quòd
deficiente etiam calore in toto, & in dies de-
biliore euadente, vt in ſenio fit, in quo calor
ſenſibiliter, & euidenter declinat, nulla omni-
no ſperari poteſt ex Naturæ ope morbi ſolu-
tio, ſed timendum potius in dies eius incre-
mentum, & maior expectanda acceſſionum
frequentia, augeſcente indies tam materiali,
quàm agente cauſſa, ac vtràque morbum ma-
nifeſtiſſimè fouente.

Quæ quemadmodum veritatem habent in
ſimplici Arthritide ſenes exercente, ſic multò
patentiorem, & magis irreſtagabilem habent
4. veritatem, vbi Tophi, ſeu calli in Articulis
fuerint generati, vt in caſu noſtro; tunc enim
hos morbos omninò eſſe inſanabiles notum
vel rudioribus Barbitonſoribus eſt, & ab Hipp.
lib. 2. Prædict. num. 15. quaſi per definitiuam
quandam ſententiam pronuntiatum, eſſe hu-
mana arte incurabiles, per hæc verba. *Qui-
cunque aut ſenes ſunt, aut circà Articulos cal-
los Tophaceos concretos habent; aut ærumnosè
viuunt, ac ſiccam aluum habent, hi omnes ſani
fieri non poſſunt humana arte, quantùm ego noui:*
In quibus verbis notandum Hippocratem di-
uiſiuè loqui de ſenibus, & Tophos habentibus,
iſtaque tantò magis ſententia erit vera in his
qui & ſenes ſunt, atque inſimul Tophos in Ar-
ticulis habent, & huic ſententiæ adſtipulantur
DD. omnes, quorum omnium inſtar ſit vnus
Gal. *lib* 10. *de comp. med. ſec. loc. cap.* 2. qui hæc
quæ ſequuntur de ea re pronunciauit. *Et poſt-
quam fuerint producti (Tophi) ne ſperaueris ad pri-
ſtinam conſtitutionem exactè redire articulum poſ-
ſe.* Accedant etiam Celſi verba *lib. 2. ſuæ Med.
cap. 7. Articuli verò*, inquit, *qui ſic dolent, vt ſuper
eos ex callo quædam tubercula innata ſint, nunquã
liberantur; quæque eorum vitia vel in ſenectute
cæperunt, vel ab adoleſcentia in ſenectutem perue-
nerunt, vt aliquandò leniri poſſunt, ſic nunquam ex
toto finiuntur*, quæ conditiones ab his Medicæ
Artis Proceribus enarratæ cùm maximè adeſ-
ſent in hac Moniali, certè nullatenùs hæſitan-
dum eſt, ſed omninò confitendum, eum mor-
bum fuiſſe in illa omninò tam à Natura, quàm
ab Arte incurabilem.

Nec quicquam facit, quod Auctores omnes
tam Græci, Latini, quàm etiam Arabes, tam
recentiores, inquam, quàm vetuſtiores plura
præſcribant ad Tophos in Articulis diſſoluen-
dos, & præcipuè Gal. 10. *de ſimpl. Med fac.* Ale-
xand. Trall. *lib.* 11. *cap.* 1. Paul. *lib.* 3 *cap.* 78. Aët.
ſerm. 12. *cap.* 43. Cel. *lib.* 5. *cap.* 18. Auic. 22. 3. *tr.* 2.
cap. 10. Mercurial. *lib.* 4. *Pract. cap.* 1. Mercator
lib. 4. *de Intern. morb. cur. cap.* 18. & alij, & quod
multi profiteantur, ſe huiuſmodi Tophos ſana-
re poſſe, vt cum effectu nonnulli ſanati ſunt:
& habes peculiariter exemplum vnum, aut al-
terum apud Schenck. *lib.* 5. *Obſ. Tit. de Arthri-
tid.* quia præterquam quod notiſſimum eſt vt
plurimum in nodoſa Arthritide curanda, nè
ſemper dicam, Medicos ſuo fine fruſtrari, ſanè
ſi qui curatus vnquam eſt, nonniſi multis
adhibitis medicamentis, & diuturniſſima pa-
tientia id obtinuit, vt dolores tolerabiliores
eſſent, & motus Articulorum eſſent aliquantò
faciliores; at quòd abſque medicamentis, quòd
tam ſubitò, quòd tam fæliciter in ſubiecto de-
crepito Articuli iam Tophis impediti in ſuum
priſtinum ſtatum, & vigorem redire vnquam
potuerint, nemo vnquam factibile naturaliter
concedet, & negatum id aperta fronte eſt ab
ipſo Galen. *loco ſupra cit. de comp Med. ſ. l.* Imò,
hi ipſi, qui vtcunque curati ſunt, ætate adhuc
erant vegeta, & vires in illis conueniens robur
obtinebant, & multis medicamentis, atque
opera Chirurgica, aliiſque Artis præſidiis alle-
uiati ſunt quidem, non tamen ex toto ſanati,
ſed Decrepitum in inſtanti ad ſanitatem redi-
re, Tophis diſſolutis, & Articulis ad ſuam agi-
litatem de repente reuocatis, à ſæculo non eſt 5.
auditum, & omninò miraculoſum eſt.

Cùm igitur ſatis conſtet de Impotentia tam
Naturæ, quàm Artis ad hunc morbum in hoc
ſubiecto curandum, reſtat vt eius ſanatio ad
Dei potentiam referatur, per quam B. Lauren-
tij Iuſtiniani meritis, ad eiuſque inuocationem,
Natura repugnante, ſoror Lucia integram ſa-
nitatem recuperauit. De modo autem ſanatio-
nis non eſt, quod aliquid dicamus; eſt enim per
ſemetipſum adeò patens, & euidens, cùm ſana-
tio ſucceſſerit ſubito, & in inſtanti, & fuerit
perfectiſſima, vt nulla vlteriori probatione in-
digeat. Requiri autem ad miraculi euidentiam, 6.
vt ſanationes ſubitò contingant, & ſint perfe-
ctæ dixi aliàs *lib. 4. Quaſt. Medico-Leg. Tit.* 1.
q. 8. *n.* 7. quod maximè habet locum, vbi aliàs
humores non ſint ſua natura de facili reſolu-
biles, aut cauſſa morbum faciens non ſit vllo
modo, aut ſaltem nonniſi longo tempore amo-
uibilis, vt erant Tophi in caſu noſtro, qui dato
quòd aliquo modo reſolui, aut diſcuti potuiſ-
ſent, hoc erat impoſſibile, quòd fieret in inſtan-
ti, vt eſt notiſſimum.

CON

CONSILIVM IV.

ARGVMENTVM.

Dominicus Maphæus patria Veronenſis febre laborabat, & Tetano, fueratque iis morbis ex improuiſo correptus; perſeuerauerat autem in ea afflictione per viginti dies, atque in extremo iam vitæ periculo verſabatur, cum ſe B. Laurentio Iuſtiniano commendans, illicò à febre, & à doloribus omninò liber euaſit.

SVMMARIVM.

1 *Non omnia miracula tranſcendunt ſimpliciter Naturæ potentiam.*
2 *Triplex miraculorum gradus.*
3 *Miracula omnia habent aliquid, quod admirationem excitat.*
4 *Miracula quomodò aliquandò etiam ex Naturæ virtute contingere videantur.*
5 *Sanatio miraculoſa in inſtanti fit; & abſque vlla Naturæ operatione,*
6 *Miraculoſæ ſanationes circa morbos difficiles contingunt.*
7 *Miraculum eſt Opus arduum.*
8 *Tetanus conuulſionis ſpecies.*
9 *Tetanus morbus eſt grauis, & exitialis.*
10 *Tetanus à cauſſis frigidis generatur.*
11 *Tetanus tertia, aut quinta, aut ſeptima, aut decimaquarta occidit.*
12 *Conuulſio inſanabilis, atque mortifera eſt, cuius exolutio cita non eſt.*
13 *Conuulſio quibus modis naturaliter ſanetur.*
14 *Febris conuulſioni remedio eſt.*
15 *Febris quas conditiones habere debeat, vt conuulſionem ſedet.*
16 *Conuulſio in febre contingens pernicioſa.*

1. NOn omnia miracula tranſcendere Naturæ potentiam ſimpliciter, notiſſimum eſt, cùm aliqua excedant tantùm ſecundùm quid, veluti illa ſunt, quæ excedunt non quantùm ad id, quod fit, ſed quantum ad id, in quo fit, & quod excedit quoad modum, & ordi-
2. nem faciendi iuxta doctrinam D. Thomæ 1. *par ſumm. quæſt.* 105. *art. vlt.* & ea de cauſſa triplex aſſignatur miraculorum gradus ab eodem D. Thoma ibid. Euenit ergò interdum, quòd ea miracula, quæ Naturæ vires tranſcendunt tantùm quoad operandi modum, & in infimo miraculorum gradu à D. Thoma reponuntur, præ aliis dubitationem excitent, nec tam manifeſtè pro miraculoſis operibus ſe prodant ex eo quod non videantur aliquandò à con-
3. ſueto Naturæ ipſius operandi modo recedere, cùm tamen miracula oporteat ſemper peculiare aliquid habere, quod admirationem ex hoc exciet, quod recedat ab eo modo operandi ipſius Naturæ, & ſupponat excluſionem cauſſarum naturalium omnium, ac ſingularum, includatque ſupernaturalium operationem, ex qua admiratio excitatur, & cuius reſpectu miracula vocantur, vt latiùs dixi *lib.* 4. *Quæſt. Medico-Leg. Tit.* 1. *quæſt.* 1.

In nullo vero miraculorum genere maior inſurgere conſueuit difficultas, quàm in eis, quæ circà morborum ſanationes contingunt, 4.
circà quas aliquandò ex ſola ipſius Naturæ virtute miracula videntur contingere, vt protritum apud Medicos eſt, licet hæc nunquam verè miracula exiſtant, neque cauſſam ſupernaturalem opificem habeant, ſed ſimpliciter, ac merè ab ipſa Naturæ potentia dependentiam habeant; & tamen hi ipſi effectus maiorem interdum nobis admirationem excitant, quàm alia nonnulla, quæ vere miraculoſa ſunt circà morborum ſanationes contingentia, cuius rei non alia aſſignari poteſt cauſſa, quòd illa vt de raro, & præter omnem expectationem contingentia ad Naturæ opus referri poſſe nequaquam videantur, hæc autem contrà ad Naturæ operationem facilè referantur, & tamen aliquid ſemper peculiare habent, quod efficientiam cauſſæ ſupernaturalis his non obſtantibus commonſtrat. Præcipuè verò modus ſanationis à Naturæ lege omninò remotus, illam manifeſtè miraculoſam declarat, vt
cum maxime ſanatio in inſtanti ſuccedit. Rota 5.
in Relat. Canoniz. S. Andreæ Corſini *mirac.* 2. & fit abſque vlla ſenſibili Naturæ operatione; licet aliquandò non repugnet, ſanationem ex miraculo contingere, & tamen interuenire ſenſibilem Naturæ operationem obedientis ad Dei nutum, vt in illuminatione cæcitatis Tobiæ, de qua *cap.* 11. dicitur, *& cæpit albugo ex oculis eius quaſi membrana Oui egredi.* Sed hæc ipſa miracula non deficiunt à nonnullis aliis conditionibus requiſitis in opere, quod miraculoſum verè ſit. Aliarum porrò ſupernaturalium curationum exemplum eſſe poteſt febris valida, ac magna illico expulſa, nulla Criſi, nec in tempore, quo naturaliter ſuccedere poterat, ſuccedente. Sanationes ergò omnes miraculoſæ (vt ex iis, quæ in ſacris Litteris enarrantur, euidenter apparet) has conditiones ſortiuntur, vt ſubitò, in inſtanti, illicò ad Dei, & Chriſti Domini, eiuſque ſeruorum nutum factæ ſint, & nulli ſucceſſerint Naturæ motus, quæ eam cooperantem commonſtrarent, Natura enim ſemper ſui motus aliquam ſignificationem præbet, neque operatur in inſtanti. Rota *in relat. B. Magdalenæ de Pazzis Mirac.* 3. *poſt mortem.* §. 4.

His non abſimilis eſt caſus nobis oblatus, qui à miraculoſa operis conditione nulla ex parte deficere videtur: Maphæus enim hic laborabat morbo magno, difficili, & exitiali, vt videbimus: miraculoſæ autem curationes circà
huiuſmodi tantùm morbos, non verò circà 6.
alios contingunt, qui nimirum vel moleſtiſſimi ſint, quod intolerabiles dolores, ac cruciatus

tus excitent;qui noxij,quod membrorum mo-
tum, & actionem maximè neceſſariorum im-
pediant, vel qui tandem exitiales ſint, quòd
homines manifeſto, ac certiſſimo vitæ pericu-
lo exponant, ſed tamen omnes ſumma cum
difficultate curabiles, aut omninò ex ope Na-
turæ, vel Artis incurabiles exiſtant, vt percur-
rebam alias *cit. lib.4. Quæſt. Medico-Leg. q.* 8.
num.4.& ſeq. quia cum miraculum ſit opus ar-
7. duum, D.Thom. *vbi ſuprà art.7.ad* 2.non po-
teſt conſiſtere circa leuiores effectus, ſed circa
grauiores, & cum his ſemper adeſſe debet ſa-
nationis repugnantia aut ſimpliciter, aut ſal-
tem ſecundum quid tam ex parte Naturæ,
quàm etiam Artis. Sed cum hoc, quod mor-
bus hic, quo hic Æger detinebatur, habebat
ſupradictas omnes, ac ſingulas conditiones,
eius curatio contigit in inſtanti, vt ipſemet
Maphæus deponit *ſupra* 61. *in ſumm. num.* 2.
ſucceſſitque nullo ſecuto Naturæ motu, quod
ex facto ipſo euidenter colligitur.
8. Et quoad morbum, Maphæus laborabat ea
ſpaſmi, vel conuulſionis ſpecie, quam Teta-
num vocant Græci, Latini vero generico no-
9. mine diſtentionem, Celſus autem Rigorem,
qui morbus & grauis, & difficilis, ac moleſtiſ-
ſimus, & exitialis eſt, non ſolùm quia cum eui-
denti vitæ periculo inuadit, & interdum Ter-
tia, aut Quarta hominem iugulat. Hippocrat.
*de Iudic num.*8 *& lib.3.de Morb.num.*13. Celſ.
lib. 4. *cap.*3. eſt enim morbus non modò acu-
tus, vt Gal. *in lib.de Introd.cap.*13. ſed peracutus
vt idem Gal *in lib finit Medic.* affirmat. verùm
etiam quia cum terribilibus ſymptomatibus
aſſociatur ſcilicet doloribus vehementibus,
rigore, hoc eſt membrorum rigiditate, eorum-
demque immobilitate, vigiliis, & id genus aliis,
quæ ab ipſomet Ægrotante ſunt enarrata, &
conſimilia ſunt iis, quæ ab Hippocrate, & Cel-
ſo *locis ſupra citatis*, cæteriſque Auctoribus
afferuntur *in ſuis practicis cap. de ſpaſmo, vel*
Conuulſione. Dicebat ergo Hippocrates, Maxil-
las in hoc morbo rigere, quare non poſſunt
languentes loqui, quod etiam in noſtro Ægro-
tante factum eſt, qui neque loqui ob id pote-
rat, vt habetur *in ſumm num* 2. *ibid. Gridai forte,*
done prima non poteua parlare. Addit Hippocra-
tes, quòd infirmi ſe mouere non poſſunt, &
hoc etiam in noſtro caſu manifeſtum fuit ibi,
Done prima non poteua mouermi in modo alcu-
no,&c.cominciai à muouer le braccia, & le mani.
de qua etiam immobilitate deponit Trigeſi-
mus primus Teſtis *ſupra* 61 *in ſumm.num.*2, *ibi.*
Gli *venne vn male grande, che le fece reſtare co-*
me retirato, che non ſi poteua muouere. Dolere in-
ſuper eos valde Hippocrates addebat, vt ex fa-
cto quoque in noſtro Ægrotante eueniſſe pa-
tet. Ex quibus clariſſimè elicitur, Maphæum
hunc Tetano laboraſſe, quod etiam inſinuatur
10. ab ipſa cauſſa Procatharctica, quam ipſe Ma-
phæus enarrat, mora nempe in cœmeterio, lo-
co, vt fit, frigido, & humido, ſimiles enim mor-
bi à ſimilibus cauſſis, hoc eſt frigidis procrean-
tur. Gal. *in lib. de Tremor. Palpit. Conuulſ. & Ri-*
gor cap. 6. ex qua ſtante iam aliqua corporis
diſpoſitione, contractis muſculorum capiti-
bus, & neruis, ac prohibita per loci frigidi-
tatem cutis perſpiratione facillimè hic mor-
bus eſt excitatus à Capitis fortè deſtillatione
fotus, & adauctus.

Cùm ergò morbus hic tam moleſtus, ac
exitialis proportionatis remediis non ceſſerit,
certè ipſius pertinacia, & materiæ morbum
excitantis inobedientia arguebatur, itaque mi-
rum videri non debet, Medicos in hoc caſu de
Ægri ſalute omninò deſperaſſe, cum notam
haberent Hippocratis ſententiam *loc.cit. lib.*3. 11.
de Morb. Quòd hic Morbus Tertia, aut Quin-
ta, aut ſeptima, aut decima quarta occidat. Ne-
que fidendum erat in hoc Ægrotante iis, quæ
addebat ibi Hippocrates, hoc eſt, quod ſi
Æger prædictos terminos effugerit, ſanus eua-
dat, vnde videri poterat Æger hic iam pericu-
lum euaſiſſe, cùm præſcriptos terminos ſupe-
raſſet, quia idem Hippocrates docens, quòd ſi
Æger aſſignatos terminos effugiat, ſaluus ſit,
non aliud innuere voluit, niſi, ſi terminos illos
ſuperauerit in meliùs procedendo; non enim
de neceſſitate in aſſignatis terminis pereunt
ſic affecti, ſed etiam extrà illos, & illis quoque
ſuperatis, cùm in peius, etiam illis tranſactis,
labuntur, vt noſtro ægrotanti euenire debuit,
quia non ſolùm tranſacta decimaquarta, ſed
iam vigeſima ineunte in deterius tendebat; vn-
de iure, Medici futuram de proximo mortem
expectabant, vt elicitur ex dictis Teſtium *in*
*ſumm.num.*2 *ibi Volendo lui conqueſte parole in-*
ferire, per quanto mi diſſe mi a ſocera, che credeua,
ch'io foſſi morto Neque præter rationem time-
bant Medici, ſi enim (vt Duretus *in Coac. Præ-* 12.
*not.tract.*2. *Coac. de morb. mul. partic.*21. dice-
bat) Conuulſio inſanabilis atque mortifera
eſt, cuius exolutio cita non eſt, quantò magis
inſanabilis, & mortifera iudicanda erat con-
uulſio cum tam malignis ſymptomatibus ad
vigeſimam protracta? Et multò magis ratio-
nabilem hunc Medicorum timorem faciebat
exitialiſſimum ſymptoma in hoc morbo ap-
parens, nempe longa obmuteſcentia, de qua
Hippocr. *in Coac. Prænot ſect.*2. *n.*265. dicebat,
In conuulſione obmuteſcere malum.

Verum enimuerò ſi modum iam ſolutionis
huius morbi conſiderabimus, manifeſtiſſimè
videbimus, illum fuiſſe ſupernaturalem, ac duo
potiſſimum concurrunt id atteſtantia, nempè
ſanatio inſtantanea, & modus ipſe non conſue-
tus ſanationis, ac præter Naturæ ordinem, to-
toque cælo ab eo differens, qui ſucceſſit. In-
ſtantanea enim ſanatio ex facto clariſſimè
elucet, ceſſante in inſtanti morbo, & omnibus
morbum conſequentibus, nempè Obmuteſcē-
tia, doloribus, immobilitate, rigiditate, inap-
petentia, vigiliis, & febre, & ceteris quibuſcun-
que ſymptomatibus Ægrotum tam pernicio-
sè moleſtantibus, vt ex facti narratione in pro-
ceſſu apparet; quorum aliqua licet non ha-
beant dependentiam à principali morbo, hoc
eſt à Tetano, ſiue conuulſione, ita vt etiam
conuulſione recedente remanere potuiſſent,
inſimul tamen receſſerunt, vt miraculi euiden-
tia ex effectus perfectione totali maiorem in
modum eluceſceret.

Sed & facili negotio probatur, ſanationis
modum non naturali via proceſſiſſe, ſed ſuper-
naturali; quippè cùm Hippocr. *in Coac Prænot.*
loco citato, num. 270. *& ſeqq.* tripliciter ſanari
huiuſmodi

13. huiuſmodi conuulſionnes firmanerit, reſolutio-
ne ſcilicet per acutam febrem facta, vrinæ
craſſioris, & acetuatim erumpentis fluxu, &
Alui motu. Addit & quartum, nempe ſudores
paulatim oborientes, quorum nihil in noſtro
caſu ſucceſſit, neque vlli prædictorum modo-
rum ſucceſſa ſanatio attribui potuit. De poſte-
rioribus enim non eſt dubium, cùm in proceſ-
ſu nulla ſimilis mentio habeatur ex Teſtium
depoſitionibus, quæ tamen, cùm eſſent notatu
maximè digna, non ſiluiſſent, ſi aut omnia, aut
eorum aliquod appatuiſſet præcipuè interro-
gati, vt fieri ſolet.

De febre tantummodò prima fronte non
contemnendum inſurgere videtur dubium,
cùm in caſu noſtro non ſolum adfuerit febris;
ſed conuulſio cum febre prehenderit, & per
totum morbi progreſſum perſeuerauerit: pa-
lam verò eſt non ſolùm ex ſuperiori Hippo-
cratis ſententia, ſed ex mille aliis eiuſdem aſ-
ſertionibus, & ex ipſa experientia, febrem
14. Conuulſioni remedio eſſe, & per eam reſolui
materiam omnem conuulſionem excitantem;
vndè cùm hic morbus habuerit remedium
conſuetum, naturale, ac proprium ex ipſa fe-
bre, non videtur eius ſanatio modo aliquo mi-
raculoſo contigiſſe.

Cui dubitationi ex ipſiuſmet Hippocratis
dictis, & auctoritate pleniſſimè ſatisfit; cum
15. enim de ea re verba facit, *Conuulſionem*, inquit,
ſanat exorta febris acuta, quæ priùs non fuit; at in
caſu noſtro febris ab initio cum ipſa conuul-
ſione prehendit, vt ex facto patet, imò idem
Hipp. *lib. cit. Coac. Pran.* docens, non omnem
febrem remedio eſſe Conuulſioni, declarat
deinceps qualis eſſe debeat, vt proficua ſit di-
cens, *Febris Conuulſioni finem affert, quæ aut eo-
dem die, aut poſtridiè, aut perendiè inciderit, ſed
ſi eam, quæ inijt horam exceſſerit, neque ceſſarit,
praua eſt*. At in Ægrotante hoc noſtro febris
ſemper perſeuerauit ex quo prehendit, vnde
tantùm abeſt, vt febris huic conuulſioni finem
attulerit, vt potiùs praua, & exitialis extiterit
iuxta illam Hippocrat. ſententiam *in ſæpe cit.* 16.
*lib. Coac. Prænot. ſectione 2. num. 29. Conuulſio in
febre contingens perniciosa eſt*, & aliam ibidem,
*ſectione eadem numero 30. Cum febre acuta Con-
uulſiones pernicioſæ*, & aliam ad rem noſtram
magis facientem. *Conuulſio febri ſuperueniens
omnino funeſta, perraro autem Puerulis, qui ve-
rò ſeptem annis prouectiores ſunt, conuulſione
non tentantur in febre, ſin autem, deſperati*. Ergo
cum febris hæc eſſet praua, & Conuulſio-
nem adiunctam haberet, morti certiſſimæ ho-
minem adiudicare debuit, niſi ſupernaturale
auxilium præſto fuiſſet, naturali quocun-
que omninò deficiente. Eius ergò ſanatio
miraculoſa fuit, & meritis Beati Laurentij
Iuſtiniani ſucceſſit, ad cuius inuocationem
in inſtanti, abſque vllo motu naturali, &
morbus, & omnia conſequentia morbum
euanuerunt.

CONSILIVM V.

ARGVMENTVM.

Blaſius Carpentarius annum agens octauum ſupra quinquageſimum ex Sciæ dolore tam malè habuit, vt per ſe ambulare in poſterum non potuerit, ſed coactus ſit fulcris greſſus ſuſtinere; ac iam nonnullis menſibus tranſactis recuperandæ ſalutis, vel Artis, vel Naturæ præſidiis ſpem omnem abiecerat; cum ad Altare B. Laurentij Iuſtiniani claudicans, & fulcris adiutus ſe contulit, inibique genuflexus ſeſe illi humillimè commendauit, & momento temporis ſanus factus eſt, ad idem Altare fulcris relictis, nullóque auxilio propriis pedibus domum ſe confert, & in poſterum ſanus viuit.

SVMMARIVM.

1 *Inſtantaneæ ſanationes naturaliter non fiunt in morbis longis, ſed tantùm in Acutis.*

2 *Criſis eſt ſubitus motus in morbis, & mutatio ad ſalutem, vel ad mortem.*

3 *Sanationes inſtantaneæ, vt miraculoſæ iudicentur, quas conditiones requirant.*

4 *Infirmi pereunt in inſtanti ſine criſi, ſed non ſaluantur in inſtanti abſque criſi.*

5 *Criſis ſi interueniat in morbi ſanatione, etiamſi in inſtanti ſuccedat, ſanatio à Natura cenſenda.*

6 *Criſis eſt Naturæ motus.*

7 *Sciatica inter Articulares omnes dolores moleſtior, & contumacior.*

8 *Ex Sciatica Ægrotantes ſæpiſſimè claudi fiunt.*

9 *Vitium ab Ætate proueniens durante ea Ætate tolli non poteſt.*

10 *Sciatica Vere exacerbatur, aut de nouo prehendit.*

11 *Criſes fiunt vbi calor eſt vegetus.*

12 *Criſis eſt Naturæ certamen cum morbo.*

Licet in via quoque Naturæ quædam morborum ſanationes tam breui tempore ſuccedant, vt in inſtanti factæ videantur (licet naturaliter in inſtanti non fiant, vt voluit Rota *in relat. Canonizat.* S. Hiacinthi, & S. Andreæ Corſini *mirac. 1. & 2.* eum ibi allegatis) & ob id miraculoſæ exiſtimentur, certum tamen eſt
non differenter in quibuſcunque morbis, tam
longis, inquam, quàm Acutis, ſed in Acutis 1.
potiſſimum ſecundùm naturæ ordinem tales ſubitaneas, ac celerrimas ſanationes contingere, ac tunc quidem non ſine manifeſta aliqua Criſi motum, & virtutem ipſius Naturæ

cómonſtante:cùm enim in acutis morbis prędominentur ſemper, aut ſaltē ſecundùm plurimum calidi, & tenues etiam quâduque humores, & ſubitaneæ ſanationes non poſſint fieri niſi mediante aliqua Criſi, vt videmus, quæ eſt ſubitus motus, & mutatio in morbo ad ſanitatem, ſi bona ſit, ſin mala, ad mortem, Gal. *comm. 2. Aphor.* 13. certum eſt huic tam repentinæ mutationi non eſſe de ſe aptam ma-
2. teriam frigidam, ac craſſam, ex qua murbi longi dependent, vt tenuis, & calida eſt, ex qua dependent Acuti quemadmodum inſinuatur ab eodem Galeno *lib. 2. de Criſib. c.* 11.

Verumenimverò licet ſubitaneæ mutationes in morbis longis vt plurimum non contingant, ſufficit tamen ad excludendum miraculum etiam quod de raro, imò rariſſimè ſuccederent, vt ſuceedere aliquando poſſe, cum per Criſes iudicantur, oſtendit Galen *lib. 2. de Dieb. decret. cap* 5. quamobrem difficillimum
3. ob id eſſet naturales ſanationes ſubitò euenientes à miraculoſis diſtinguere niſi duæ de neceſſitate Naturæ in naturalibus conditiones concurrerent, quarum beneficio hæ ab illis internoſcantur. Prima autem conditio eſt, quòd in ſanationibus inſtantaneis, quæ Naturæ ope contingunt, ſemper præcedat Criſis: nam
4. infirmi poſſunt quidem derepente, & inſtanti deficere abſque Criſi, ſed nullo modo ſanari in inſtanti abſque Criſi. Verba ſunt ipſius Galeni *libro* 3. *de Criſibus cap.* 9. Vbi ergo in
5. ſanatione Criſis interueniat, ea etiam in inſtanti ſuccedens naturalis cenſenda, quantum eſt ex hoc, quia nihil aliud Criſis eſt, quàm ipſius naturæ motus, vt Galenus vbi
6. proxime docet.

Altera conditio eſt (& habet multò magis locum in morbis Chronieis, ſeu longis) vt Criſis facta in via Naturæ ſemper ſit cum aliqua manifeſta, & inſigni excretione, vt demonſtratum eſt à Galeno *libro* 2. *de Diebus decret. cap.* 5. quam conditionem maximè requirit in ſanatione miraculoſa, nempè vt ſuccedat abſque vlla inſigni euacuatione: dixi alias *libro* 4. *citat. Quæſtion. Medico-Legal. titul.* 1. *quæſtione* 8. *numero* 13. nam ſemper è contra iudicanda ex naturæ virtute ſucceſſa, ſi per inſignem aliquam euacuationem contingat, niſi euidenter aliunde conſtet etiam hoc pacto eueniente ex ſupernaturali virtute procedere.

His poſitis ſupponitur iam in caſu noſtro ſubitanea quædam ſanatio cuiuſdam morbi Chronici, ſeu longi, & difficillimi, abſque vlla apparente Criſi ſucceſſa, nullaque ſuccedente inſigni euacuatione, quare determinari iure poſſet, eam ex ſupernaturali virtute eueniſſe; quod vt magis magiſque palam fiat, videtur de neceſſitate examinanda morbi, qui ſanatus eſt, natura, & ſtatus, ac modus deinceps, quo ſanatus eſt.

Et quoad primum certum eſt, quòd Carpentarius hic patiebatur dolorem Iſchiadicum, aut Coxendicum dictum, qui à Barbaris vocatur ſciatica, & quem Chronicum eſſe ac longum pluries teſtatus eſt Hippocr. & præcipue *lib. de intern. aff. propè finem particul.* 58. vbi morbum eſſe grauem, ac diuturnum firmauit, *& lib. 2. Prædict. part.* 45. vbi in ſenioribus vix per annum ſolere ſanari docuit, & idipſum cæteri Medici vnanimiter fatentur: vnde tam Aretæus *lib. 2. de cur. tard. paſſ. cap.* 12. quàm Cæl. Aurel. *Chron. lib. 5. c.* 2. eum inter diuturnas affectiones adnumerant, quod multò euidentiùs ipſa experientia com- 7.
monſtrat: nam inter omnes Articulares morbos, qui & longi omnes ex ſua natura, & curatu ſunt difficillimi, vt Medicis eſt notiſſimum, & adnotauit etiam Rota *in Relat. Canoniz. B Andr. Corſ. mirac.* 2. doloris acerbitate, afflictionis diuturnitate, ſanationis difficultate, & recidiuæ promptitudine moleſtiſſimus eſt ſciaticus dolor, ita atteſtantibus Medicis omnibus. Celſ. *ſua Med. lib. 4. cap.* 22. Auic. 12. 3 *tract. 2. cap.* 5. Fernel. *lib. 6. Patholog. cap.* 18. non vna verò ex cauſa dependet tanta eius morbi contumacia, tanta dolorum moleſtia, ac tam longa Ægritudinis afflictio, vt proſequitur Auic. *vbi proximè*. Nam primò Articuli patientis magnitudo in cauſſa eſt, vt materia promptiùs, & quantite copioſior ad illum deſcendat. Secundò magnorum ligamentorum, aliorumque vaſorum multitudo dolorem facit acerbiorem, ex dolore autem maiore maior ſequitur attractio, & ex maiore attractione maior dolor, & ſic quaſi perpetuo circulo vna cauſa per aliam fouetur, vnde fit, vt in huiuſmodi doloribus aſſerente Auic. *loco cit.* fiat effuſio materiæ deſuper ex toto corpore ad ipſam patientem particulam. Tertiò dolentis Articuli profunditas impedit penetrationem omnem medicamentorum tam eorum, quæ ad leuandum dolorem, aut ad materiæ reſolutionem, vel concoctionem exteriùs adhibentur, quam eorum, quæ ad purganda quomodocunque eam ipſam materiam interiùs aſſumuntur. His aliiſque nonnullis ex cauſis ſimul concurrentibus, non mirum eſt, ſi morbus hic non ſolùm ex ſua natura ſit curatu difficilis, ſed etiam multories inſanabilis, quod Medici ſatis norunt, & non deſiit adnotare Rota *in Relatione Canon. B. Caietani mi-* 8.
rac. 2. poſt mortem; quia ſæpiſſimè ex eo ægrotantes claudi, ita atteſtante Hippocr. *lib. 1. de morb. num.* 3. *& in lib. de intern. affect. num.* 54. *&* 58. & *lib. 6. Aphor. vlt.* quod noſtro huic ægrotanti euenit. Multò minùs mirandum eſt cum tot difficultatibus ex ipſa natura prouenientibus adiungitur patientis ætas ſenilis; tunc enim deſperata omnino res eſt, quia cùm huiuſmodi dolores ſenibus ſint familiares, & ſenectutis maximè vitiu contingant, vt idem Hippocr. *libro* 3. *Aphor. vlt.* & Galen. *lib. 5. de ſanit. tuend. cap.* 8. docent, iam patet, quòd vitium ab ætate proueniens durante ea 9.
ætate tolli non poteſt, quia cauſa illud fouens non ſolùm non eſt amouibilis, ſed indies vires acquirit, vnde prudenter Galen. *Comm. 1. Aphor.* 40. dicebat, Arthritidem, & Nephritidem ex eorum morborum numero eſſe, qui ſenes comitantur vſque ad mortem: quod multu magis habet locum in hac Arthritidis ſpecie, nempè in ſciatica; habet enim hæc inter alias hoc peculiare, vt facillimè

reuerta

reuertatur. Auic. *vbi aliàs c.5 Sciatica*, inquit, *& Podagra cum curantur & eradicantur earum materia quæ ſunt ex eis, rediens qualibet ex cauſſa*; hoe eſt, etiam ſi ex toto curentur, ita vt ab radice humores eas producentes euellantur, leui tamen negotio, ac facillimè reuerſionem faciunt. Non modò ergò morbus hic difficilis curatu eſt reſpectu acceſſionum particularium, ſed etiam reſpectu recidiuæ, & præcipuè in ſenibus, quos ad mortem vſque concomitatur mox ex Galeno dictum eſt.

Erat ergò morbus, quo Carpentarius hic
detinebatur diuturnus, moleſtus, & contumax
non ſolùm reſpectu ſui ipſius, ſed reſpectu
etiam ſiu progreſſus, & reſpectu ætatis ipſius
patientis, quæ ſenilis erat; agebat enim Blaſius
tunc annum octauum ſupra quinquageſimũ, vt
deponit ſecundus Teſtis ſuper 44. *in ſumm. n.* 1.
His addebatur temporis conditio, in quo ſanatus
eſt, cùm adhuc vigeret Hyems, aut ſaltem
inſtaret Ver, nam circà Quadrageſimam
10. ſanatus eſt, vt deponit idem Teſtis ibidem. In
his verò temporibus huiuſmodi morbi tantum
abeſt, vt ſanari ſoleant, quin potiùs, aut
de nouo tunc preheodunt, aut iam facti exacerbantur,
vt peculiariter de Vere teſtatur Hippocr. *lib. 3. Aphor.* & ibi Gal. *in comm. & lib. 6. Aphor. 55.* Celſ. *lib. 4. cap. vlt.* & Auic. *vbi aliàs*, & facit Rota *in Relat. Canoniz. B. Felicis à Cantalicio, tit de Mirac.* Si quæ ergò inſtantanea ſanatio in tam difficili morbo ſucceſſerit, vt ſucceſſiſſe probatur ex teſtium depoſitionibus *in ſumm. n.* 1. nequaquam perſuaderi poſſumus, Naturam quicquam in ea ſanatione operatam fuiſſe; primò quia nulla in hac ſanatione Criſis ſucceſſit, vt de neceſſitate debere ſuccedere in ſubitis ſanationibus probauimus. Secundò, quia nulla facta eſt inſignis excretio, nulluſq; apparuit motus, qui Naturam operátem commonſtrare potuerit. Nam quòd nulla ſucceſſerit Criſis probatur primò ex Natura morbi, qui cum diuturnus, ac chronicus ſit, non ſolet per Criſim iudicari; vt iam ſuperiùs annuimus: licet enim non deſit aliquis morbus diuturnus, qui aliquandò per Criſim iudicatur, certè Arthritis ex his non eſt, & maximè Iſchias, ſeu
ſciatica, tum propter materiæ conditionem,
quæ morbum excitat, tum propter particulæ
patientis naturam, quæ calore deſtituitur; At 11.
Criſes fiunt vbi vegetus eſt calor. Galen. *de* 12.
Criſib. lib 2. cap. 11. tum propter alias cauſas,
Probatur ſecundò, quia cùm Criſis ſit naturæ certamen cum morbo, in eo fiunt motus vehementes, & conſpicui, qui latere non poſſunt, vnde tales motus plura ſigna neceſſariò præcedunt, vt proſequitor id. Galenus *ibid. lib.* 1. Cùm igitur nihil conſtet de hoc in caſu noſtro, ſed potiùs de contrario, quia is motus vehemens, ſi præceſſiſſet, & hæc pugna cum morbo à natura facta plurimùm ægrum exagitaſſet, & coëgiſſet etiam decumbere, dicendum eſt, nullam in hac ſanatione interueniſſe Criſim. Quòd autem nulla ſucceſſerit inſignis euacuatio manifeſtum eſt, cùm Blaſius à concepto voto in ipſa Eccleſia illicò ſanus euaſerit, nec veriſimile ſit, ibi ſimilem aliquam excretionem ſucceſſiſſe, de qua examinati Teſtes omnino tacuerint. Et vt magis innoteſcat, Blaſium abſque vlla Naturæ ope, & ſuprà omnes Naturæ creatæ vires ſanum fuiſſe factum, non ſolùm ſanatur in inſtanti ex morbo, qui aliàs à Natura nonniſi longiſſimo temporis interuallo vix ſanari, & ne vix quidem poteſt, & liber ab eo omni ex parte euadit, nullo relicto morbi veſtigio, ſed in poſterum etiam ſanus per multos annos viuit, vt Teſtes deponunt; contrà quàm Natura ipſius morbi ferat, & maximè in ſenibus. In quibus vel leuiſſima ex cauſſa, ac de ſe reuerſionem facere conſueuit, vt ſuperiùs iam firmatum eſt.

CONSILIVM VI.

ARGVMENTVM.

Affligebatur ſoror Cæcilia Moroſina anno ætatis ſuæ quinquageſimo tertio febri cum catarro, à qua in acerbiſſimum dolorem Coxendicum, ſeu ſciaticum (vterque enim ſimilis eſt) lapſa eſt, cum ſtupore, & motus impotentia ſiniſtri cruris, quæ tamen inuocatione B. Laurentij Iuſtiniani, & eius ſanctiſſimi corporis menſuræ applicatione illicò à dolore libera remanet, ac deinceps breui integrè etiam à febre ſanatur.

SVMMARIVM.

1 *Deus ſeruos ſuos in peculiari aliquo miraculorum genere magis, quàm in alio interdum illuſtrat.*

2 *Sciatica inter articulares morbos eſt omnium moleſtiſſimus.*

3 *Morbum fieri per decubitum quando dicatur.*

4 *Abſceſſus per decubitum fiunt in parte omnium maximè debili.*

5 *In ætate ſenili dolores coxendici fiunt maximè diuturni.*

6 *Ad celeres ſanationes quæ conditiones requirantur ex parte naturæ.*

7 *Sanatio inſtantanea in morbis diuturnis Naturæ repugnat.*

8 *Satis eſt ad Miraculi euidentiam, vt ſanatio vrgentioris morbi ſit inſtantanea, licet remaneant alia morbi accidentia.*

IN omni effectuum genere, qui ſupra naturæ 1.
creatæ vires fieri poſſunt D.O.M. mirabilem
ſe præſtat in Sanctis ſuis, ſed aliquandò eos in peculiari aliquo miraculorum genere illuſtrat, atque vni quidem Prophetiæ donum, alteri poteſtatem eiiciendi Dæmonia, huic occultas hominum cogitationes cognoſcendi, illi verò gratiam viſionum beatificarum, alteri item ſa-

nandi languores, neque virtutes omnes omnibus ſemper, ſed peculiares peculiari ſeruo ſuo aliquandò impertiuit. Itaque fit, vt vnius ſerui Dei inuocationem ad febres pellendas, illius ad puerperas leuandas, ad Epilepticos ſanandos, ad alioſque particulares generis morbos edomandos valere comperiamus. Beatiſſimi ſerui Dei Laurentij Iuſtiniani inuocationem ad dolores, & morbos Articulorum, & neruoſarum partium deſperatos efficacem eſſe, iam non vno, aut altero, ſed multiplici miraculo Deus Opt. Max. comprobauit. Sic factum apparet in moniali, cui ſororis Luciæ nomen erat, nodoſa Arthritide laborante, in Blaſio Carpentario ex moleſtiſſima ſciatica claudicante, in Dominico Maphæo ſæuiſſimo Tetano detento, in ſorore Antonia vniuerſali ſtupore oppreſſa, & in aliis, ac peculiariter nunc in caſu, qui offertur huius Reuerendæ Monialis acerbiſſimo Coxendicis dolore conflictatæ; qui omnes cùm neque ab Arte, neque a Natura quicquam adiumenti ſuis ærumnis expectare poſſent, huius ſerui Dei inuocatione ſanati ſunt; cùm verò de pleriſque iam nonnulla dicta ſint in prioribus poſitionibus, reſtat nunc, vt de hoc caſu aliquid dicamus, vt non ſecùs ac alios miraculosè & ipſum contigiſſe non ex Artis, aut Naturæ ope firmis rationibus comprobemus.

2. Iam verò aliàs dictum, ac concludenter probatum eſt, ſciaticæ morbum inter Articulares affectus eſſe omnium moleſtiſſimum, ſolutu contumaciſſimum, ac præ omnibus facilè recidiuam facientem. Celſ. *lib. 4. ſuæ Med. cap.* 22. Auic. 21. 3. *tract.* 2. *cap.* 5. *& aly*. Præter naturalem autem ſanationis difficultatem, quam hic morbus ſortitur, equidem ſciatica, qua Reuerenda hæc Monialis opprimebatur, habebat quaſdam aggrauantes conditiones, ex quarum coniunctione multò grauior, moleſtior, & contumacior, quàm ex ſua natura ſit, facile euadebat; quarum prima erat, quod euenerat ab alio prægreſſo morbo per materiæ decubitum. Secunda quòd materia erat copiâ multa, & qualitate frigida. Tertia, quòd anni tempus morbum mirum in modum fouebat. Quarta, quòd ætas patientis huic morbo & generando, & fouendo erat maximè idonea.

3. Et vt à prima conditione incipiamus, & quid ea ad rem noſtram importet oſtendamus, ſciendum, Medicos tunc firmare, morbum fieri per decubitum, cum morbifica materia ab vna parte in aliam tranſmittitur. Galen. *libro* 1. *de Art. cur. ad Glauc. cap.* 7. *Nominant autem*, inquit, *huiuſmodi diſpoſitiones (hoc eſt, Decubitus, ſeu Apoſtemata) cum qui prius vnum membrum infeſtant humores, eo relicto ad alterum tranſeunt.* Id verò tunc euenit cum pars expellens, ac ſe exonerans eſt fortis, recipiens autem omnium, quæ in corpore ſunt, maximè debilis: nam omnes corporis partes, cum in ſuo robore ſunt, expellunt à ſe ſuperflua, ac noxia, quouſque extrà corpus protrudantur, vel ad vnam partem peruentum fuerit, quæ præ debilitate impotens fit à ſe ea depellere, quod milſies explicatum ab eodem Galeno eſt; & ſignanter in *Method. Med. lib. in lib. de ſymptom. cauſ. & de cur. rat. per ſang. miſſion. & alibi.* Cùm ergò materia in parte debili firmata fuerit, inibi cauſſat morbum, ac tunc dicitur is morbus factus per decubitum, parte, quæ antea laborauerat à morbo exonerata, vt in hoc caſu, in quo cum hæc Religioſa caput multa pituita oppletum haberet, quæ excalefacta febrem quoque excitauerat, Natura volens ſe ab ea ſuperflua, ac noxia materia exonerare, eam ad propinquiores partes repulit, & hæ quidem ad viciniores, quouſque ad magnum articulum oſſis Sciæ peruentum eſt, qui cum eſſet, quacunque ex cauſſa maximè debilis, non potuit, vt aliæ partes effecerant, eam à ſe repellere, & ſic dolor ibi generatus eſt acerbus, qualis ex ſciatica cauſſari ſolet; quæ omnia non ſolùm ex rationabili diſcurſu, ſed ex ipſa Patientis depoſitione habentur *in ſummar. num.* 1. ibi: *Mi venne inſieme vn catarro, che mi comincio della Teſta, & mi çalò dalla banda ſiniſtra, pigliandomi tutto il fianco & la gamba; & mi parue, ch' allora mi calaſſe vn acqua fredda, che mi tolſe intieramente la forza di poter mouere tutta quella banda.*

Cum ergo Abſceſſus per decubitum fiant in parte omnium, quæ ſunt in corpore, maximè debili; vt ſuperiùs firmauimus, certe hinc manifeſtiſſima fit inſufficientia, & omnimoda impotẽtia eiuſ. partis ad talem morbum aliquo modo ſuperandum; cùm morbus ſuperari non poſſit, niſi a validiori partium virtute, ac robore, vt notiſſimum eſt, quòd ſi huic adſcititiæ, ac accidẽtariæ debilitati cõiungatur naturalis ipſius partis debilitas, eo quod minimo calore donetur, vt eſt Articulus, & inſimul ineptitudo ad remedia excipienda, vt præcipuè inter omnes Articulos eſt Articulus oſſis Sciæ, certè morbum, qui ſic fiat, habere omnimodam ſuæ ſanationis repugnantiam in via Naturæ firmandum eſt, cùm tam Arti, quam ipſi Naturæ omnis præciſa via ſit tales morbos ſuperandi.

Sed adauget maiorem multo in modum prædictam repugnantiam, materiæ morbum excitantis multitudo, & qualitas; quantò enim maior materiæ copia partem affectam obſidet, & quantò frigidior ea eſt; tantò magis repugnabat, morbum à calore debili poſſe naturaliter ſanari. Quòd verò in caſu noſtro materia eſſet multa, & frigida, patet, nam multa erat, quia non ſolùm cauſſabat dolorem, ſed impediebat ſenſum, & motum; multa erat, quia tempus anni eam copioſiorem reddebat, cùm eſſet autumnale, in quo plurima excrementa aggregantur, præterquam quod ætas ipſa eam copioſiorem reddebat; multa erat, quia non modò occupabat articulum, ſed vicinas etiam partes omnes; erat inſuper frigida, quod ad ſenſum patebat, vnde eadem ſoror Cæcilia id fatetur ibi: *Et mi pare, ch' allora mi calaſſe vn acqua fredda*, &c. Præterea idem Anni tempus aggrauabat morbum, & maiorem in modum ſanationem impediebat, cùm morbus hic ex ſua natura frigidus in parte frigida cum multa frigidæ materiæ copia ab Anni tempore frigido nonniſi ſummoperè foueri, & adaugeri debuiſſet. Quibus omnibus addebatur ætas Patientis iã grauis, cùm annũ ageret

tertium

5. tertium ſuprà quinquageſimũ, qua ætate dolores coxendicos, & ſciaticos maximè eſſe diuturnos & vix per annum ſanari dicebat Hippocr. *lib. 2. prædict. n.* 45. quod multò magis ex eius ſententia habet locum, vbi torpores, & refrigetationes tum Lumborum, tum Crurum fiunt; vt in caſu noſtro, in quo non modo os Sciæ, ſed etiam lumbos, & totum crus ſiniſtrũ dolor, ac torpor, & impotentia ad motum prehendebat, vt ipſamet ſoror Cæcilia deponit ibi: *Et mi calò dalla banda ſiniſtra, pigliandomi tutto il fianco. & la gamba.* Atque hæc quidem omnia ſimul concurrentia (licet vnumquodlibet per ſe idem operari poſſet) faciebant omnimodam ſanationis repugnantiam in via Naturæ. Quod ſi concedere velimus, his non obſtantibus, Naturam vtcumque aliquid machinari potuiſſe circà huius morbi ſanationem, certè eædem conditiones, quæ tantoperè morbum grauiorem reddebant, & contumaciorem,

6. non permittebant vllo modo, vt Natura ſubitaneam huius morbi diſcuſſionem moliri poſſet, ſiquidem ad huiuſmodi non inſtantaneas dicam, vt hæc fuit, ſed ad celeres morborum ſanationes requiritur ex parte Naturæ calor fortis, pars affecta vegeta, ac valida, materia morbum faciens non multa, neque craſſa, qualitas calida, tempus morbo contrarium, ætas iuuenilis, aut ſaltem conſiſtens, hæc enim omnia ſimul concurrentia, aut ſaltem eorum plura celeres motus in morbis faciunt, vnde celeres ſequuntur ſanationes; at contrariis conditionibus militantibus non ſolùm fieri non poſſunt celeres huiuſmodi motus, & conſequenter neque celeres ſanationes, ſed impeditur omninò quicunque motus Naturæ, aut ſi fortè aliquis fiat, is quidem non niſi temporis diuturnitate ſuccedit, vt docet Galen. multis in locis, ac præcipuè *in lib. de Criſib. & comm. 3. in Hippocr. Progmoſt. part. 24.* Et idcircò cùm

7. repugnet omninò Naturæ morborum diuturnorum inſtantanea ſanatio, & in hoc caſu ad inuocationem B. Laurentij immediatè poſt applicationem menſuræ eius corporis ea fuerit ſecuta, non ex Naturæ ope, ſed ex ſupernaturali virtute eam ſucceſſiſſe aſſeuerandum, quod non deſtitit etiam ponderare Medicus, qui Reuerendæ huius Monialis curam gerebat; cum iudicaret enim hoc fuiſſe vndecunqua miraculoſum, non aliam ſuæ aſſertionis cauſſam attulit, quòd non poterat is morbus in via Naturæ tam breui temporis ſpatio ſuperari, vt deponit *ſuper 61. in ſumm. num. 9. ibid. Poiche ſecondo il mio giudicio quel male non douena guarire, ne ſi douena leuare ſi preſto.*

Nihil denique obſtare videtur, ſi poſt principalis morbi curationem, remanſerint aliqua conſequentia morbum, nec ægra tam ſubitò ab iis leuata ſit; ſatis enim eſt, ſi morbi malitia, & acerbitas ad ſerui Dei inuocatio- 8.
nem, & immediatè poſt applicationem menſuræ ejus beatiſſimi corporis, atque in inſtanti remiſerit. vt in ſimilibus dixit Rota in *Relatione Canon Sancti Caroli par. 2. mirac. 13.* vt in aliis Relationibus alias. Quòd verò acerbiſſimus, ac moleſtiſſimus ille dolor illicò ab applicatione prædictæ menſuræ corporis Beati Laurentij ceſſauerit, probatur ex dictis Teſtium. Octauus *ſuper 61. Et ſubito mi acquetai, & mi addormentai fino alle noue hore*, &c. Vigeſimus nonus ſuper eodem. *La trouai improuiſamente in buon ſtato*, & Nonus ſuper eodem ex dicto ipſius Patientis. *Et mi è paſſata ſubito la doglia.* Et Decimus ſuper eodem ex dicto quoque ipſius patientis, *dicendomi ſubito meſſa quella miſura. mi ſono addormentata*; & concordant alij omnes nemine excepto.

CONSILIVM VII.

ARGVMENTVM.

Detinebatur Ioannes Picatus Crurum OEdematoſo tumore perpetuo cum vlcere, & iam per quatuordecim annos eo morbo conflictatus fuerat, cùm, ope B. Laurentij Iuſtiniani implorata, breui integram conſequitur ſanitatem.

SVMMARIVM.

1 *Tumor OEdematoſus qui vocetur.*
2 *Hydrops fieri non poteſt niſi vitiato Hepate.*
3 *Intemperies omnes præſertim inſignes, virtutem deiiciunt.*
4 *Natura repugnante omnia irrita.*
5 *Ars Naturæ miniſtra, & Medicus ipſius Artis, ſeu ipſius Naturæ miniſter.*
6 *Morbi longi non poſſunt naturaliter niſi paulatim, & longo temporis interuallo ſuperari.*

1. TVmor, quem in cruribus patiebatur hic Ioannes Picatus, de cuius miraculoſa ſanatione modò agitur, erat OEdematoſus: vocant autem Medici Tumorem OEdematoſum illum, qui à materia frigida, & humida, pituitoſa ſempe generari ſolet. Eius vero naturæ fuiſſe ſatis ſuperque demonſtrat & qualitas, & quantitas materiæ tumorem producentis, præter aliam, quæ ab eo per vlcuſculum aliquando expurgabatur: erat enim aquoſa, & quantitate multa, vt deponit Teſtis vigeſimus nonus ſuper decimo *in ſumm. n. 2.* ibi: *Poiche eſſendo ſolito vſcirgli grand aqua da quella gamba*, &c. horum enim vtrumque proprium eſt materiæ frigidæ, præterquam quod & morbi diuturnitas, & grauitas, & impotentia ad motum id ipſum apertiſſimè ſignificabant, cùm diuturni morbi fiant ab humoribus frigidis, Galen. *libro 4. Aphor.* 44. & materia frigida ob ſui craſſitiem grauitatem in parte faciat.

Licet autem huiuſmodi Tumor ex ſe ipſo moleſtus admodum eſſet, ita vt vitæ tædium ægrotanti inferret, non ita tamen grauis morbus

bus ex ſua natura erat, quin multò grauioris, & difficilioris morbi germen eſſet: non enim eius morbi cauſſa ab ipſo crurum vitio dependebat, ſed multò nobilioris partis vitium ſubeſſe in corpore oſtendebat, nempe Hepatis; quippe cùm OEdematoſi tumores maximè ſi ingentes ſint, ex imbecillitate, & defectu ſanguificatricis facultatis ipſius Hepatis generentur: cùm enim viſcus hoc præ caloris debilitate non poſſit totam Chyloſam materiam ad ipſum tranſmiſſam in perfectum ſanguinem conuertere, remanet eius portio aliqua ſemicocta, quæ ad debiliores partes tanquam nutritioni non apta tranſmiſſa tumores huius generis OEdematoſos excitat, vt in caſu noſtro factum eſt; in quo cum inferiores partes tumeficerent, & maximè inſigniter ſiniſtræ, apparet hanc affectionem fuiſſe quandam Hydropis ſpeciem, eius nempe, quæ Anaſarca nominatur, in qua vt plurimum totum corpus, interdum tamen ſolummodò inferiores partes tumefiunt. Eius rei vnum, aut alterum euidentiſſimum ſignum ex Teſtium dictis elici poteſt; tumefactio ſcilicet crurum perpetua, & maximè ægro ſtante, aut ambulante; & tarditas, ac impotentia ad progreſſionem, quorum vtrumque ab Auctoribus ponitur pro ſigno huius affectionis; & de priori quidem Aretæus *lib.1. de cauſſ. diuturn. paſſ. cap.6.* his verbis *ſtantibus pedes, ſibiaque intumeſcunt*, de poſteriori vero Cæl. Aurel. *lib.3. Chron. cap 7. Debilitate tardus*, inquit, *ac piger corporis motus cum inflatione inani*. Ac vtrumque hoc ſymptoma in noſtro ægrotante adfuiſſe manifeſtum eſt, & de poſteriori Teſtes omnes *in ſumm. num. 2.* vnanimiter deponunt. Ipſe Ioannes Teſtis 27. *ſupr.10. Et adeſſo camino liberamente, doue prima poteua a pena mouermi. & caminare per due, ò tre Credi, che biſognaua, che mi ſedeſſi*, & 33. ſuper eodem, *e ſtentaua aſſaiſſimo à caminare*, & 34. ſuper eodem. *Et quando gli conueniua venire giu in bottega, veniua giu con le crocce.* De priori verò 29. *ſuper decimo ibi. Ogniuolta che gli ſi leuaua in piedi ſe gli gonfiaua la gamba.*

Conſtituta ergò iam vera huius morbi Idea, facile erit nunc determinare, an eius morbi ſanatio ſucceſſa immediatè poſt inuocationem B. Laurentij, miraculoſa fuerit, necne. Ac videtur dicendum, firmiterque aſſeuerandum, eam miraculoſam fuiſſe, tum quia ſanatio eius morbi ſuperabat Naturæ creatæ vires, tum etiam quia modus ſanationis fuit vndequaque ſupernaturalis, & extrà Naturæ ordinem. Quadruplici autem ex capite ſanatio huius morbi ſuperabat Naturæ vires; & primò reſpectu remotionis cauſſæ morbificæ, & correctionis partis mandantis. Secundò, reſpectu partis recipientis. Tertiò, reſpectu diuturnitatis, & confirmationis ipſius morbi. Quartò, reſpectu debilitatis ipſius particularis Naturæ ægrotantis, quæ neque ope Medica adiuta per tam longum temporis ſpatium tantiſper reſurgere valuit.

2. Et quoad primum caput norunt Medici, nullos Hydropes fieri poſſe, niſi viriato Hepate, Gal. *lib.6 de loc. aff. cap.7.* & DD. omnes vbi de Hydrope verba faciunt; imò non ſolùm Hydrops, ſed neque ſimplex OEdematoſus Tumor, ſi confirmatus ſit, abſque Hepatis vitio procreator. Gal. *lib.3. de ſympt. cauſſ. cap.2.* Cùm ergò hic adeſſet inſignis Tumor OEdematoſus, certè eius cauſſa à frigida Hepatis intemperie, & ab imminuto calore originem trahebat; tales enim Hydropes, atque huiuſcemodi Tumores ab huiuſmodi intemperie fieri docent Gal. *loc. cit. de loc. aff.* & cum eo DD. omnes. Ergò ad hunc morbum ſanandum, & ad remotionem cauſſæ morbificæ neceſſe erat, hanc Hepatis intemperiem ad contrarium reducere, quod duplici ex capite erat impoſſibile; Primò quia vires ipſius particulæ patientis erant inualidæ, & calor ipſius maximè debilis; id enim habent proprium omnes intemperies 3.
cum inſignes ſunt, qualis hæc erat, vt virtutem ſummoperè debilitent. Galen. *cit. lib.3. de ſympt. cauſſ. cap.1.* At ſi in principio contractæ huius intemperiei Natura non potuit eam ſuperare, quid ſperandum ab eius ope erat poſt tot annos elapſos? Secundò, quia intemperies hæc iam erat confirmata, & in habitu, ac connaturalis euaſerat; cùm enim Natura non poteſt in principio partium intemperies emendare, ſed indies augeſcunt, paulatim illis aſſueſcit, & ſic illas ſibi connaturales facit, eaſque in poſterùm mutare non minùs impoſſibile eſt, quàm Naturam ipſam, aut quomodocunque à Natura irrepens vitium.

Quoad ſecundum caput non eſt, quòd longioribus immoremur; erant enim partes recipientes humores illos crudos, & excrementitios, Hepatis vitio generatos, omnium corporis partium infimæ, decliuiores, & natura frigidiores: quod enim eſſent infimæ, commonſtrat ipſas promptiſſimè recipere ab vniuerſis partibus ſuperioribus. Ex eo quòd eſſent decliues, eueniebat, vt difficillimè, imò nullo modo iam receptos humores ad alias partes remittere poſſent. Ex eo quòd eſſent frigidæ, euidenter ſuccedebat, ipſas receptos humores neque concoquere, neque reſoluere, neque vllo modo exuperare poſſe. Et licet aliqua dictorum humorum copia per vlcuſculum expurgaretur, ſemper tamen remanebat fomentum ab interno viſcere, ex quo perenniter nouæ materiæ generabantur ad ipſas partes affectas tranſmittendæ. Hepar enim tanquam perennis fons ex aſſumptis ob contractam frigiditatem, ſeu potiùs ob caloris pauperiem, nouos humores excrementitios procreabat, neque fieri poterat, vt deſineret per aliquod tempus procreare, niſi ad priſtinum ſtatum reduceretur, quod erat omninò in via Naturæ impoſſibile. Quamdiù ergo indiuiduum viueret, & Hepar ſuo munere fungeretur, tamdiù neceſſarium erat illud nouos humores affectis partibus ſubminiſtrare, niſi à ſanguificatione deſiſteret, quod non niſi indiuiduo deficiente euenire poterat.

Quoad tertium caput, manifeſtiſſimum quoque eſt, ſanationem Naturæ vires ſuperaſſe; quia morbus erat iam in habitu, & per tot annos confirmatus, ad quem exuperandum iam nec fortior calor, nec ætas floridior, nec vires validiores, neque aliud quicquam opem ferre poterat, multò ergò magis deſperata res erat, vbi calor erat iam debilis, vbi ætas iam declinans,

declinans,vbi vires iam languidæ ; in qoo caſu ſanguis indies frigidior euadebat , & calor imbecilior reddebatur.

Quoad quartum denique caput ex ipſa facti ſerie elucet Naturæ ſimul, & Artis Medicinæ inualiditas ad eius morbi ſanationem ; cùm tot annis neque ipſa Natura , neque ipſa Ars tot adhibitis medicamentis per tres inſigniores Medicos , quorum fama, & ſcripta ad nos peruenerunt,nihil profecerit:cenſendum verò eſt , hos clariſſimos Medicos omnem lapidem mouiſſe,vt Ægrum à tam moleſto morbo vindicarent,ſed incaſſum omnia, aderat enim nimia, & inuincibilis Naturæ repugnantia, qua
præſente omnia irrita redduntur Hippocrat. *in*
4. *Leg. num.* 2. quia Ars eſt Naturæ Miniſtra , &
5. Medicus ipſe Artis miniſter , vel Naturæ. Id
Hipp.*lib.*1.*de morb. Popul. ſection*.2. & notauit
etiam ex Legum-peritis Onciac. *lib.* 2. *Colloq.*
*mixt.num.*3.qua de cauſſa Medicus ſemper Naturam imitator, & licet interdum quoque imò ſemper coadiuuet,non poteſt tamen quicquam proficere , ſi adſit ſubiecti inhabilitas ad recipiendam ſanitatem.

Quòd tandem modus ſanationis huius diuturniſſimi morbi fuerit vndequaque ſuprà
Naturam , patet , quia cùm morbi longi & ob
caloris , & Naturæ debilitatem , & ob humo- 6.
rum copiam, & qualitatem(ſunt enim multi,
& frigidi,vt aliàs ex Gal.dixi)non poſſint niſi
per inſignes euacuationes,ac paulatim,& longiſſimo temporis interuallo naturaliter ſanari, hic abſque vlla excretione,& in inſtanti ab inuocatione B. Laurentij remiſit , & breuiſſimo vnius hebdomadis ſpatio integrè ſanatus eſt, nulla Artis ope interueniente , vt ex proceſſu patet. Quamobrem cùm in hoc caſu calor naturalis ad priſtinum vigorem, cùm eſſet iam quaſi extinctus,remeauerit,videtur mortui reſurrectioni penè opus hoc æquiparandum.

CONSILIVM VIII.

ARGVMENTVM.

Nobilis mulier Veneta, Marina Gritti nomine ,ſeptuagenaria affligebatur iam per plures menſes Cancroſo quodam pectoris tumore vlcerato , cúmque iam in extremo vitæ degeret , ope Beati Laurentij Iuſtiniani implorata , in inſtanti ab omni morbo liberatur , nullo omninò tumoris , aut vlceris veſtigio in parte remanente.

SVMMARIVM.

1 *In miraculoſis ſanationibus duo de neceſſitate concurrere debent, vt miraculoſa verè ſint.*

2 *Cancroſi tumoris ſigna.*

3 *Cancer eius Natura morbus eſt , vt nunquam conſaneſcat.*

4 *Natura morbos ſuperat concoquendo.*

5 *Impoſſibile naturaliter eſt ex ſoluta vnitate non remanere veſtigium in carne.*

6 *Miracula aut ſunt præter Naturam , aut contrà Naturam , aut ſuprà Naturam.*

TOt conditiones in propoſito caſo concurrunt, manifeſtiſſimè declarantes ſanationem hanc ſuprà Naturæ vires vndequaque
fuiſſe , vt ſuperuacaneum videri facilè poſſit,
hoc pluribus rationibus corroborare ;, tamen
breuiter hic nonnulla deducam , vt miraculi
1. euidentia maiorem in modum eluceſcat. Duo
igitur mihi maximè videntur in hoc caſu ad miraculi efficientiam conſiderari poſſe , quæ præcipuè in omni ſanatione , quæ miraculoſa iudicanda ſit,ex neceſſitate concurrere debent, de quibus etiam in ſuperioribus actum eſt. Ac primum eſt repugnantia omnimoda ſanationis ex parte ipſius tam Naturæ , quàm Artis. Secundum modus ipſius ſanationis omni ex parte ſupernaturalis. Repugnantia namque ſanationis quoad Naturam , vel Artem non ſolùm manifeſtiſſima eſt ex parte morbi,ſed etiam ex Parte Patientis,& proptereà ea parte multarũ conditionum morbum ipſum concomitãtium.

Et primò repugnantia ex parte morbi apparet, examinando naturam, & eſſentiã ipſius
morbi : erat enim Tumor Cancroſus cum vl- 2.
cere in pectore , vt ex ſignis ab omnibus teſtibus vnanimiter allatis ſatis patet:nam Tumor hic erat magnus adinſtar oui gallinacei,colore liuens, ac nigricans,viſu horridus,cum dolore perenni , ac pernecabili , tactu maximè durus; quæ omnia ſigna conueniunt cum iis , quæ ab Auctoribus pro ſignis diagnoſticis cancri apoſtemoſi afferuntur. Galen.*lib.*2. *de Art. cur. ad Glaucon.cap.*3.Celſ.*lib.*5.*ſua med.cap* 38. Paul. *ſua Med.lib.*4.*cap.*26. Aët. *Tetrabil ſermon.* 16. *cap.*43.Raſis 27.*Contin.tract.*3.*cap.*1.Auic. 3.4. *tract.*2.*cap.*15.Ioann.de Vigo *lib.*2. *ſua Chirurg. tract.*4.*cap.*3.Paræus *ſuor.oper.lib.*6.*cap.*26.Tagaut.*Inſt.Chirurg.lib* 1.*cap.*15.Foreſt.*lib.*4.*Obſeruat.*5. & alij. Licet ergo teſtes deponant de Gangræna,eo quod eorum nullus Medicorum nominum proprietatem eſſere potuerit , verè tamen ex ſignis ab ipſiſmet allatis, & deſcriptione eius tumoris ab ipſis diligenter facta, nullus erit ex Medicis , qui in hoc hæſitauerit, vnde decernendum abſque vllo dubio eſt, tumorem illum fuiſſe apoſtema canceroſum;neque enim allata ſigna Gangrænæ conuenire poſſunt, neque remedia à Medicis præſcripta, ex arte præſcripta viderentur ; aliam namque omninò curam requirebat Gangræna ab ea admodùm diuerſam,qua Medici vſi ſunt;præterquam quod Gangræna non poterat ad plures menſes abſque vicinarum partium ſphacelo,& corruptione, corrupta prius ipſa patiente particula , perdurare. Cum Gangræna principium

pium ſit,& via in corruptionem, Gal *vbi ſupr. cap.5.*& cæteri omnes. Cùm ergò pateat, morbum hunc fuiſſe cancrum apoſtemoſum, iam
3. patet Inſimul ſanationis ipſius impoſſibilitas, & repugnantia in via Naturæ: cancer enim huiuſmodi naturæ morbus eſt, vt nunquam conſaneſcat. Et quanquam Gal. *comm.4. Aphor.24.* dicit, cancrum in ſumma parte conſiſtentem aut cum difficultate ſanabilem, aut omninò inſanabilem eſſe; tamen abſolutè cancros iam accreſcentes, qualis hic erat in inſignem tumorem ſublatus, inſanabiles abſque vlla hæſitantia eſſe, notiſſimum eſt. Facit ipſe Galen. *lib.2.de Art.cur.ad Glauc.cap.*10. & multò clariùs Pauli auctoritas, *vbi ſuprà*, cuius verba hæc ſunt. *Hoc malum*, inquit, *planè propter ſucci craſſitiem non conſaneſcit, vtpote, quod nec repelli, nec diſcuti queat, nec totius corporis purgationi cedat, vel quod etiam mitiora negligat remedia, vehementioribus autem irritetur, & excandeſcat.* Sed ſpeciatim Aëtius *loc. cit. cap. ſeq.* de cancro in pectore verba faciens, *Cancros*, inquit, *in pectore obortos omninò deploratos eſſe ſcito.* Neque idem Galenus id inficiatur, cum *loc.cit.de Art. curat.* ſolos incipientes cancros ſanaſſe ſe aliquandò fateatur, iam auctos autem nunquam.

Non diſpar ſanationis repugnantia conſiderari poteſt ex parte ſubiecti Ægrotantis; erat enim hæc infirma ſeptuagenaria, viribus deſtituta, ac omninò à prægreſſo morbo deiectis, cùm iam per multos dies febribus, doloribus, vigiliis, inappetentia, & mille aliis ſymptomatibus fuiſſet conflictata, vt deponunt teſtes, & præcipuè 26. *ſuprà 45. in ſumm num.* 1. iam verò ad extremum quoque ventum erat, quia nihil per plures iam dies aſſumpſerat; quinimò & loquela, & voce erat deſtituta, vt concordant iidem teſtes 26 *ſuper eodem, & 32. ſuper eodem in ſumm. ibid.* Non modò ergò repugnabat, Ægram ſic conſtitutam morbum tam pertinacem, & rebellem, imò de ſua natura inſuperabilem ſuperare, cùm neque integris viribus alias ſuperari potuiſſet, verùm etiam repugnabat, eam ſuperare poſſe quemcunque vel mediocrem, & multò mitiorem morbum; quippe
4. cùm Natura morbos ſuperet concoquendo, concoctio verò fiat per calorem, aut ſimpliciter fortem, aut ſaltem reſpectu morbi concoquendi. At in noſtra Ægrotante calor non ſolùm non erat fortis, ſed in extremo debilitatis, & reſpectu ſui ipſius, & multò magis reſpectu morbi, nempè cancroſi illius apoſtematis, quod cùm originem habeat à materia craſſa, & melancholica, vt Galenus, Celſus, Paulus, Aëtius, Raſis, Auicenna, &c. cæteri omnes vno ore fatentur, hanc coctionem non admittit, vt iidem DD. proſequuntur, & vt ipſa tumoris eſſentia commonſtrabat; erat enim maximè durus, at duri huiuſmodi tumores ab Hippocrate, teſte Gal *comm.5. Aphor.67.* praui, & crudi ea de cauſſa vocantur, nempè quia rebelles ſunt coctioni.

Sed & præter commemorata multæ inſuper aliæ conditiones reddebant hunc morbum incurabilem, ac deploratum, & maniſeſtiſſimè repugnantiam ſanationis ex parte Naturæ oſtendebant, vt quòd hic tam malignus tumor ad febrem eſſet ſubſecutus, faciente Natura abſceſſum, & demandante peccantem materiam ad externas corporis partes non ob ſui robur, & virtutem, ſed ob malignorum humorum ſtimulum; quæ Naturæ indicationes quàm exitiales ſint, & qualem, ac quantam ſecum afferant calamitatem, & quàm peſſimè ſemper terminari ſoleant, præter quotidianam experientiam ex Hippocratis, & Galeni aliorumque DD. decretis oſtendit Proſper Alpin. *de Præſag.vit. & mort. lib.7. cap. vlt.* His adde partis humorem excipientis naturam, hoc eſt pectus, in quo Cor vitæ, & caloris fons ſituatur: huiuſmodi verò abſceſſus quantò cordi ſunt propinquiores, tantò ob eorum malignitatem ſunt peiores. Alpin. *vbi proxime*, iam autem ex Aëtij dicto patet, eos tumores in pectore deploratos eſſe. Neque tandem deſunt aliæ conditiones ita morbum aggrauantes, vt illum vndequaque in via Naturæ incurabilem redderent, quas breuitatis cauſſa conſiderare pro nunc ſuperſedebo.

Probata igitur repugnantia ſanationis huius morbi ex parte naturæ, reliquum eſt, vt ſanatio ſucceſſa miraculoſa fuerit, quomodocunque eadem ſucceſſerit; ſed vltrà prædictam repugnantiam etiam modus ſanationis toto genere ſuprà Naturā idem apertiſſimè cōmonſtrat. Succeſſit enim ſanatio primò abſque vllis mediis naturalibus; ſucceſſit ſecundò in momento, in inſtanti, ac tertiò denique ſanatio ſucceſſit perfectiſſima non relinquendo veſtigium prægreſſi morbi, vt relinquere naturaliter debuiſſet. Et quoad primum patet, quia Medicus ſciens huiuſmodi tumores non eſſe remediis irritandos, & inanem eſſe, vt patet ex Pauli auctoritate, in iis medendis omnem operam medentis, vſus eſt cura, quam Palliatiuam vocant, præſcribens oleum anodinum, ſeu mitigatorium ad dolorem tantummodò mulcendum; nam aliàs quid prodeſſe poterat oleum liliorum alborum ad concoquendum, aut diſſoluendum Tumorem renitentem, durum, ac cancroſum? Itaque cùm hoc non ſit remedium morbo ſanando proportionatum, & reliqua non ſint adminiſtrata, ſequitur, quòd ſanatio ſucceſſerit abſque mediis ab Arte adminiſtratis, & quòd neque alia remedia naturalia huic curæ interuenerint patet ex iis, quæ iam dicta ſunt.

Quoad ſecundum, verificatur ex dicto teſtium, ſanationem fuiſſe inſtantaneam, ſecundus *ſupra 45. in ſumm num* 1. *Subito la Gangrena ſuanì, non vedendo più ſegno, ne effetto alcuno.* Et 26. ſuper eodem, ad interrogata. *Io medeſima vn hora prima l'haueua medicata & viſto il male, c'haueua, & poi in vn ſubito guarita ſenza che reſtaſſe male alcuno.* Concordant etiam circa hanc momentaneam ſanationem Teſtis 22. *ſuper eodem, & 21. ſup. eodem in ſumm. numero eodem.*

Quoad tertium opus hoc apparuit perfectiſſimum à ſuperna Dei manu meritis B. Laurentij patratum: non modò enim receſſit morbus, & omnia ſymptomata morbum conſequentia in ipſo ſanationis inſtanti, ſed nè veſtigia quidem tumoris, aut vlceris, quæ ſemper remanere ſolent, vlteriùs apparuerunt,

quod

5. quod admirationem, & miraculum magis adauget: naturaliter enim hoc quuque erat impoſſibile, non remanere ſcilicet in loco affecto ſigna vlla tumoris, aut ſaltem vlceris prægreſſi ex coorracto callo in externæ cutis vnione apparens, vt Gal. ipſe *lib.* 14. *Method. Med. cap.* 10. proſequitur, quia nunquam quod generatur ad vniendam continui ſolutionem eſt verè ipſum, quod ante erat; at etiam ſi quamminima ſit continui ſolutio, ſemper vbi vniatur veſtigium prægreſſæ ſolutionis retinet: quamuis enim quod de nouo generatum eſt cuti ſimillimum ſit, cutis tamen non eſt, vt addebat ibidem Galenus, quandò & denſior ea particula de nouo pullulans viſu, tactuque inueniatur; imò cicatrices ab huiuſmodi prauis tumoribus relictæ, terro quoque colore ſe produnt, cùm ſequantur humoris peccantis conditionem, qui niger, ac teter in his tumoribus eſt.

Inſurgere tamen poterat aliqua difficultas, quam, licet minimi momenti ſit, diſſoluere operæ pretiom eſt: patet enim ex dictis teſtium, tumorem illum fuiſſe vlceratum, & per vlcuſculum perperuò pus emanaſſe; quæ euacuatio videtur huic morbo proportionatiſſima, neque enim tutiùs, aut meliùs tumores, quàm per puris expurgationem terminari poſſunt, ſi inſenſibilem euacuationem excipiamus, potuit ergò tumor hic, vt aliis euenit, per illam Puris emiſſionem ex Naturæ ope terminari. Cui difficultati ex facto ipſo ſatisfit; Primò, quia Puris illa euacuatio erat modica, & nullius momenti, vt teſtes deponont, vnde erat inſufficiens ad tomorem illum ſanandum; Secondò, quia illa materia non erat verum pus, ſed ichor quidam, qualis ex malignis vlceribus fluere ſolet, atqoe eam ob cauſſam mirum oon eſt, ſi neque dolores ceſſabant, oeque tumor ab eius euacuatione minoebatur, nihilque in ſumma Ægra leuabatur. Tertiò, quia cùm tumor per horam ante ſanationem, ſuam adhuc retineret magnitudinem, & duritiem, ſi ad Puris euacuationem ſubſidere, ac tandem diſparere debuiſſet, neceſſarium erat tunc temporis maiorem multò, & copioſiorem Puris quantitatem expurgaſſe, quod tamen factum non eſt, Itaque reliquum eſt, vt nihil omnino contuleſit ea Puris emanatio ad Tumoris illius curationem, cùm verè nulla animaduerſiooe digna eſſet.

Et ex his manifeſtum ſit, ſanatiooem haoc 6. fuiſſe vndequaque miraculoſam, imò cùm miracula aliquandò ſint præter Naturam, aliàs verò contrà Naturam, interdum autem ſupra Naturam, firmandum certè eſt, miraculum hoc ſimul & præter Naturam, & contrà Naturam, & ſupra Naturam fuiſſe: cum enim effectus ſucceſſerit in inſtanti extra ordinem à Natura datum, quæ operatur in tempore, apparet fuiſſe præter naturam; cum autem tumor alias ex humoris condítione illom excitantis indiſſolubilis & qui diſcuti non ſit aptus, vt Paulus dicebat, momento diſparuerit, humore in auras attenuato, & euaneſcente, apparet eſſe contrà naturam, ac cum tandem ſanitas introducta eſt in ſubiectum non diſpoſituo, nec aptum ſanitatem recipere, nullis præuiis diſpoſitionibus, apparet fuiſſe ſupra Naturam. Quamobrem licet miraculum hoc in primo miraculorum gradu reponi debeat, in quo reponuntur ea, quæ per naturales cauſſas nullo modo fieri poſſunt; ſed à Deo tantùm immediatè fiunt, vt eſt mortuorum reſurrectio, tamen in hoc primo miraculorum gradu, hoc non infimum locum tenere exiſtimauerim, & ipſi mortuorum reſurrectioni æquiparandum.

CONSILIVM IX.

ARGVMENTVM.

Nobilis mulier Aretina, Alexandra nomine, ſumma, ac extrema pariendi difficultate conflictabatur, Puer enim brachium extra vterum porrexerat, cúmque eo modo exitum ab vtero inuenire non poſſet, Animam exhalauerat; vnde Mater in maiorem pariendi difficultatem deuoluta, iam præ dolore Animam agebat, ventre mirum in modum intumeſcente. Eius Frater Cathedralis Eccleſiæ Canonicus eam Beato Gregorio Decimo Sanctæ memoriæ Pontifici maximo humiliter commendat, atque dicto citius, non reducto Pueri brachio intrò, fæliciter parit, nullis omninò relictis prægreſſæ difficultatis Partus veſtigiis.

SVMMARIVM.

1 *In probandis ſanationibus miraculoſis excludenda eſt ab effectu Natura, & Ars.*

2 *Non dicitur miraculum opus, quod Naturæ vires non excedat.*

3 *Naturæ vires ſuperare aliquem effectum ſecundum quid, quot modis contingere ſoleat.*

4 *Calore, & Spiritu vtitur Natura tanquam inſtrumentis ad ſuas actiones exercendas.*

5 *Ad Partus actionem requiritur tam Matris, quàm fœtus vegetus calor.*

6 *Sanationes multa miraculoſa exiſtimantur, & iure de illis dubitatur.*

7 *Quæ conditiones conſiderandæ in ſanationibus, quæ miraculoſa ſunt iudicanda.*

8 *Subita ſanatio crudo exiſtente morbo, naturaliter ſuccedere non poteſt.*

9 *Indicationes euenientes crudo exiſtente morbo bonæ naturaliter nullo modo eſſe poſſunt.*

10 *Figura partus alia naturales, & faciles, alia naturales, & difficiles.*

11 *Morbi Augmentum quandò dicatur.*

12 *Morbus in Augmento dicitur crudus.*

13 *Ars eſt Naturæ miniſtra.*

14 *Criſis eſt Naturæ opus, commonſtratque ipſius Naturæ virtutem ſupra morbum.*

15 *In Sacra Hiſtoria nullus morbus apparet curatus per aliquam criſim.*

16 *Natura operatur per alterationem, & idcircò in tempore.*

17 *Sanatio miraculoſa debet eſſe vndequaque perfecta.*

18 *Sternutatio ſuperueniens in partu difficili cur bona.*

19 *Partus difficiles in quos morbos mulieres compellant.*

1\. IN probatione Miraculorum, quæ reſpiciunt morborum ſanationes, illud maximè locum habere videtur, Excluſio nempe tam Naturæ, quàm Artis, & vtriuſque ineptitudo, & impotentia ad eius operis productionem: nam quod pertinet ad Naturam, notiſſimum eſt, non dici
2\. Miraculoſum opus, quod ſuprà Naturæ facultatem, & ordinem aliquo modo, hoc eſt, aut ſimpliciter, aut ſaltem ſecundùm quid non exiſtat, D. Thom. *p. 1. quæſt. 115. art. 7. in princ.* Martin. Delr. *Diſquiſit. Magic. quæſt. 7. lib. 2.* ea enim de re hæc conditio, quod effectus ſit ſupra Naturæ vires, deſideratur ab omnibus DD. in effectu, qui miraculoſus ſit iudicandus. Maluei. *de Canoniz. ſanct. dub. 3 n. 40* Chaſſan. *in Cathal. Glor mund par. 3. conſid. 49.* Maſcard. *de Probat concluſ. 262. num. 34.* Delrius *loc. citat.* Barboſ. *de Offic. & Poteſt. Epiſc. Allegat. 97. n. 8.* Biderman. *in Agoniſt cap. 14* & ex Medicis inſinuatur hoc ipſum à Valleſio *in lib. de ſacr. Philoſoph. cap. 35.* Sed cum, vt annuimus ſuperius, non neceſſarium ſit ad Miraculi eſſentiam, vt ſit opus ſupra Naturæ vires ſimpliciter, ſed ſatis ſit, vt ſecundùm quid eiuſdem
3\. Naturæ vires exſuperet, notandum hoc non vnica ratione fieri poſſe: quia ſunt nonnulla miracula, quæ quidem per cauſſas naturales nullo modo fieri poſſunt, ſed alia ſunt nonnulla, quæ per eaſdem cauſſas poſſunt fieri, in actu tamen per eas nequaquam fiunt, vt Mannæ deſcenſus in deſerto; aliàs enim Manna naturaliter deſcendit, aut pluuia ad preces Sanctorum accerſita, quæ ſimiliter naturaliter producitur. Alia vero miraculoſa opera fiunt, quæ verè à cauſſis naturalibus procedunt, ſed quæ minimè erant diſpoſitæ ad talem effectum producendum, quale eſſet mundatio Lepræ in Nahaman Syro; ſiquidem ea ſanatio per cauſſam naturalem facta eſt, per aquam nempe Iordanis, ſed quæ minimè habebat eam aptitudinem mundandi corpora à Lepra. Ac denique alia miracula ſunt, quæ fiunt per cauſſas naturales, habentes etiam aliquam diſpoſitionem ad agendum, non tamen proximam, neque ſufficienti efficacia dotatam, imò valdè remotam, ac inſufficientem, quale eſſet fel Piſcis ad Tobiæ cæcitatem ſanandam, quia id medicamenti erat quidem aptum, & habens hanc diſpoſitionem à Natura ad abigendam cæcitatem prouenientem ex craſſis humoribus, ob maximam abſterſionem & diſcuſſionem, quam à Natura ſortitur, non tamen ea diſpoſitio erat proxima, & talis, vt tam modico tempore, imò in inſtanti ſanare poſſet cæcitatem, cùm non modo non haberet parem efficaciam ad hoc ſufficientem, ſed neque aliquo modo ſimilem, vt vnica vice applicatum poſſet hunc effectum producere, vt optimè percurrit Valleſius *in ſacr. Philoſoph. cap. 42.* & notaui ego aliàs *lib. 4. Quæſt. Medico-Leg. Tit. 5. quæſt. 8 n. 50.*

His ſic ſe habentibus, vt innoteſcat, an caſus propoſitus Miraculi nomen mereatur, necne, videndum, quonam pacto diſpoſitæ eſſent cauſſæ naturales, ex quibus effectus erat expectandus in caſu noſtro, quæ cauſſæ erant calor, & ſpiritus: his enim mediantibus tanquam in-
ſtrumentis vtitur Natura ad ſuas actiones 4.
exercendas. Ariſtot. *lib. 2. de Part. Anim. cap. 7.* Gal. *comm. 5. Aphor. 53.* Non videtur autem abſolutè dicendum, quòd effectus, de quo agitur, ſucceſſerit abſque vllo harum cauſſarum concurſu, quia in miraculis, quæ omninò abſque huiuſmodi naturalium cauſſarum concurſu eueniunt, apparet euidenter ſupernaturalis cauſſæ operatio, vt clare videtur, (quod pro exemplo ſit), in ſocru Petri, quæ morbo crudo exiſtente ad ſolum Chriſti Domini nutum confeſtim ſurgens miniſtrabat illis. At hæc ſanatio non ſupergreditur ſimpliciter Naturæ creatæ vires, ſed ſecundùm quid, vt videbimus: dicendum ergò, effectum hunc à naturalibus quidem cauſſis dependentiam habuiſſe, ſed
quæ minimè erant diſpoſitæ ad agendũ. Quòd 5.
verò hoc ita ſe haberet facillimè probatur, quia cùm ad Partus actionem requiratur calor vegetus, & fortis, non modò ipſius Matris, ſed etiam ipſius Pueri, Hippocr. *lib. 2. de morb. mul.* & alias alibi Aëtius *ſerm. 16. cap. 22.* & alij omnes; inſuperque requiratur ipſius Pueri aut naturalis ſitus, aut talis, vt ſaltem quomodocunque exire poſſit in lucem, patet in noſtro caſu vtriuſque calorem omninò fuiſſe improportionatum ad Partus actionem, nullamque habuiſſe diſpoſitionem ad operandum, imò contra ab omni huiuſmodi diſpoſitione fuiſſe remotiſſimum; quia ex parte Pueri omninò erat extinctus, cùm ille iamdiu eſſet mortuus, vt vnanimiter deponunt Teſtes omnes *ſuper* 27. Ex parte verò Matris erat in extremo debilitatis, cùm iam animam ageret, vt iidem Teſtes ſuper eodem deponunt. Situs denique ipſius fœtus erat talis, vt omninò exitum illi impediret, etiamſi & Mater & Puer ipſe validiſſimas ſortiti eſſent vires, nam erat vndequaque impoſſibile, Puerum in eo ſitu permanentem exire ab vtero poſſe. Cùm ergò calor, qui in hac actione præcipua cauſſa agens eſt, adeò improportionatus eſſet reſpectu tam validæ actionis, qualis eſt actio pariendi, & pariendi mortuum, (nam tunc præcipuè maior requiritur ex parte Matris) & alia ex parte adeſſet renitentia, & repugnantia ſubiecti, in quod agebat, tanta vt nullo modo eſſet aptum ad pariendum; concludendum eſt omninò, effectum ſecutum nequaquam à calore vt cauſſa naturali emanaſſe.

Quoniam autem effectus quidam admirandi,

randi, in quibus naturalium cauſſarum concurſum interſuiſſe ambigitur, eò difficiliùs pro miraculoſis iudicamur, quò naturales ipſæ cauſſæ magis aptè videbantur ad effectum illum producendum, ne in his iudicandis, & peculiariter in hoc opere, de quo agitur, decipiamur; neceſſarium videtur per aliquot ſigna opus à ſupernaturali cauſſa emanans, & quod miraculoſum verè eſt, ab eo, quod à naturali emanat, interſtinguere; hoc enim pacto facillimè in veritatis cognitionem deueniemus.

Inter hæc autem miracula ea præcipuè ſunt, vt dixi, quæ circa infirmorũ ſanationes contingunt, nam hæc & frequentiùs conſpiciuntur, & iure de illis dubitatur, quia hominum vulgus in Ægrotis, qui in aliquo manifeſto vitæ periculo conſtituuntur, & mox ab eo periculo euadunt ſemper miracula commentatur, cùm tamen pateat, vera miracula de rarò fieri; at in his ſanationibus ea miracula exiſtimantur, quæ vulgo admirationem excitant, quandò præter ſpem aliqui ex Naturæ vi mirabiliter ſanantur. Auicenn. 4.4 *tract.* 2. *cap.* 210. Vt ergò naturales huiuſmodi mirabiles ſanationes à verè miraculoſis ſecernantur, videntur in miraculoſis nonnullæ conditiones adnotandæ, quæ in naturalibus nequaquam adnotantur. Quarum aliquæ ex parte morbi ſe tenent, aliæ verò ex modo ſanationis conſiderandas ſe offerunt.

7. Nam primò ex parte morbi videtur neceſſarium, quòd morbus, ex quo quis per miraculum conualeſcit, ſit ſua natura difficilis, quia miraculum non poteſt in leuioribus conſiſtere, cùm ſit opus arduum, D. Thom. *p.* 1. *loco cit.*

Secundò, morbus debet eſſe grauis, nempè aut cum manifeſtiſſimo vitæ periculo, aut cum ineptitudine ad reductionem ſtatus naturalis, in vtroque enim caſu faciliùs datur occaſio præſumendi, Naturam eſſe à morbo ſuperatam, neque vllam amplius virtutem ſortiri ad ſanitatem introducendam; cùm contrà in morbo neque graui, neque adeò periculo proximo, præſumatur Natura eſſe ſuperior, & facile poſſe illum ſuperare. At ſecuta ſanitate in morbo graui, & periculoſiſſimo, ſanitas non poteſt ipſi Naturæ accepta referri, quantùm eſt ex hoc, vt omninò alias ad ipſam referenda eſt, cùm Natura ſit morborum medicatrix, & cauſſa ſanationis adeò manifeſta & euidens, vt fruſtrà minùs euidentem quæramus. Rota in nouiſſimis *deciſione* 706. *par.* 5. & notum eſt in Philoſophia.

Tertiò, videtur neceſſarium, quòd morbus ſit adhuc crudus, & in augmento, quandò accidentia adhuc augentur, & morbus vires acquirit eundo, aut ſaltem neceſſe eſt, vt ſit in principio ſtatus, quia cùm eſt verè in ſtatu, & appropinquat declinatio, aliquandò fit repentina, ac momentanea mutatio, etiam præter ſpem, & cum ſumma admiratione adſtantium ad ſalutem, quæ à Natura quidem eſt, quæ morbifica cauſſa in eo agone ſuperata, ac validior reddita, corporis actiones ſuo libitu exercet, concoctoſque humores quocunque libet expellit, vndè bonæ, ac ſalutares criſes emergunt, in quibus ſubitò, & de
8. repente integra ſanitas reſtituitur. Gal. *comm.* 2. *Aphor.* 13. & alibi aliàs, & hæc morbo crudo exiſtente naturaliter ſuccedere non poſſunt; quod idem Galen. firmat, *comm.* 1. *in* 1. *Prorhet.* Hippocrat. *partic.* 13. cum Iudicationes eue- 9.
nientes in morbis crudis à Natura eſſe non poſſint, nec bonæ idcircò ſiot; & ſic ſanatio ſubitanea facta eo tempore potiùs ex vi ſupernaturalis, quàm naturalis cauſſæ ſucceſſa exiſtimatur.

His præmiſſis, apparet iam in caſu noſtro prædictas omnes, ac ſingulas conditiones adfuiſſe, vndè infertur quòd miraculoſus fuerit, & non naturalis, quia primò morbus abſque dubio erat difficilis, quod patet ex ipſa huius ſymptomatis appellatione, dicitur enim Partus difficilis; imò cùm partuum difficilium vnus ſit difficilior altero, hic erat omnium difficillimus, vt ex dicendis patebit. Patet etiam ex facti narratione; quia cùm figuræ, quæ in Partu conſpiciuntur, aliæ ſint natura- 10.
les, ex quibus partus facilis exiſtit, nempè quandò fœtus in caput fertur, Hippocr. *de Natiuit. Puer. inf. & lib.* 1. *de morb. mul. n.* 50. Paul *lib.* 13 *cap.* 06. Aëtius *lib.* 16. *cap.* 22. & alij omnes Doctores; aliæ verò ſint, quæ non naturales exiſtunt, quarum aliquæ partum mediocriter difficilem faciunt, vt quandò Puer exit in Pedes, Paul. & Aët. *loc. cit.* aliæ tandem, quæ faciũt partum difficillimum: ſed conſtat in caſu noſtro eam fuiſſe omnium, vt dixi, difficillimam, quia infans brachium foras porrexerat, qua figura nunquam poſſibile naturaliter eſt, vt partus ſuccedat, quia capite in ſcapulas conduplicato exire cogitur, hoc autem nec tentatum ſuccedit, nec ſine ſumma Matris pernicie tentari poſſet. Paræus ſuæ Chirurgiæ *lib.* 23. *cap.* 16. Mercurius *lib. della Commare* 2. *cap.* 3. Relinquo mille alias conditiones, quæ morbum hunc in extremo difficultatis conſtituebant, vt Matris erat debilitas, fœtus ipſius interitus, & corruptio, diuturnitas partus, & aliæ multæ breuitatis cauſſa omittendæ. Ex quibus etiam infertur, adfuiſſe ſecundam conditionem commonſtrantem effectum miraculoſum, cum hic morbus non ſolùm grauis eſſet, ſed grauiſſimus, & maximè lethalis, Hippocr. *vbi proximè*: neque hoc abſque manifeſta ratione; quia non vna ſolummodò, atque illa quidem maximi ponderis cauſſa ad Parturientis interitum conſpiraret, ſed multæ, ac validæ, quarum vnaquæque per ſe poterat occidere, vt dolores vehementiſſimi, & indeſinentes, ſyncopes, extrema debilitas, fœtus corruptio, & aliæ permultæ.

Conſtat denique, morbum hunc eo ipſo tempore, quo ſolutus eſt, perſtitiſſe in ſuo vigore, quia accidentia in horas augebantur, & fortiora euadebant, vt ex facto patet; hoc autem tempus dicitur morbi Augmentum Gal. 11.
lib. 1. *de Criſib. cap.* 2. *& alibi ſæpe.* At cùm morbus eſt in Augmento, tunc dicitur crudus (li- 12.
cet hic nulla concoctio expectari poſſet, ſed tantùm reductio Pueri ad figuram naturalem, quod nequaquam ſucceſſit) idem Galen. *ibid. cap.* 5. Quod autem Accidentia creſcerent, patet ex dictis Teſtium, cùm dolores fierent in horas atrociores, venter maiorem in modum tumefieret, & fœtus magis magiſque corrumperetur, quare Parturiens iam morti erat proxima

xima, vnde ſeptimus Teſtis *ſuper* 22.dicit, *Che*
ſtaua agonizando in ſtrauangantiſſime maniero,
& 15. ſuper eodem, *Staua detta ſignora per li*
detti dolori in cattiniſſimi termini, *eſſendole piu'*
dell' ordinario gonſio il corpo, *& era ridotta all' vl-*
timo della vita: & ibidem ſuper eodem reſtatur,
ch' era meſſa per ſpedita, da' Medici, hauendo fat-
to il corpo gonſio; *& il parto ſi era cominciato à*
corrompere.

Sed & in modo ſanationis, ſi conſiderare
velimus conditiones omnes, ac ſigulas ita
concomitatas, hoc opus inueniemus, vt de mi-
saculo vlteriùs ambigere peruicacis omninò
ingenij videri poſſit.

Et prima conditio eſt, quod non præceſſe-
rint media naturalia, quibus accepta referri
poſſit ſanatio, quemadmodum quòd non præ-
ceſſerint auxilia ab Arte petita; tantundem eſt
opus aliquod ſuccedere in hiſce effectibus ex
53. natura, ac ſuccedere ex Arte, quia Ars eſt Na-
turæ miniſtra, Gal. *comm*. 4. *Aphor*. 2.

54. Secunda conditio eſt, quòd morbus ſanatus
fuerit abſque vlla Criſi, nam Criſis eſt Naturæ
opus, & indicat ipſius Naturæ virtutem ſuprà
morbum, & eſt mutatio à Natura facta in bo-
num. Idem Galen. *lib*. 5. *de Criſib. cap*. 1. in qua
mutatione maximè, cùm vndequaque tuta eſt,
ſolet Natura ſemper aliquam inſignem eua-
cuationem moliri. Cùm ergò morbi per ſimi-
les euacuationes finiuntur, ſatis apertè appa-
ret, Naturam in ea ſanatione fuiſſe operatri-
cem, vndè tales ſanationes pro miraculoſis
non facilè acceptandæ, niſi aliundè conſter, &
15. hac de cauſſa noto in Sacra Hiſtoria, nullum
morbum per huiuſmodi euacuationem fuiſſe
curatum, (niſi fortaſſe obiicias Tobiæ cæcita-
tem in Veteri, & cæcitatem Pauli in Nouo
Teſtamento,) at hoc non ob aliud factum eſt,
niſi vt pateret, eas ſanationes vndequaque mi-
raculoſas fuiſſe, neque vllum in ea re poſſet af-
ferre dubium aliqua præſumpta dependentia
ab ipſa Natura.

Tertia, conditio eſt, vt ſanatio fiat ſubitò, &
in inſtanti, ac præter ſpem; Malneſius *de Ca-*
16. *noniz. ſanct. dub*. 3 *num* 25. & hoc quia Natura
operatur per alterationem, & idcircò operatur
in tempore, quia alteratin in inſtanti fieri non
poteſt, cùm motus in inſtanti non fiat. Ari-
ſtot. *libro* 6. *Phyſic. text*. 74. & ibi Auerroës *in*
Parap.

17. Quarta, conditio eſt, quòd ſanatio ſit vn-
dequaque perfecta; Marc. Anton. Genuenſis *in*
prax. Archiepiſc. Neap. cap. 59 Martin. Delr.
lib. 3. *Diſquiſit. Magic. quæſtione* 7. Ricc. *in prax.*
Epiſc. reſolut. 487. *num*. 7. & ex Medicis Fortu-
nius Licet. *in lib. de his, qui diu ſine alim. viuunt*,
lib. 2. *cap*. 173. *in fin*. & iurè, quia cùm miracu-
lum à perfectiſſima cauſſa emanet, opus perfe-
ctiſſimum ſit oportet.

Has omnes ergò conditiones adfuiſſe in
hoc caſu manifeſtiſſimè patet; Nam quoad
primam, iam per teſtium depoſitionem appa-
ret adminiſtrata remedia, & præcipuè manua-
lem machinationem, quæ hic maximè locum
habebat, cùm per eam tantùm poſſet seduci
partus ad naturalem figuram, nihil omninò
contuliſſe, vt vnanimiter teſtes deponunt, vndè
neque vllis aliis remediis ſupererat locus, quod
apertiſſimè fatetur teſtis 17. *ſuper* 27. qui Me-
dicus eſt dicens. *E però ne feci il Pronoſtico, che*
quanto all' Arte della Medicina non ci foſſe rime-
dio, & probatur euidenter ex facto, quia licet
non deeſſent generoſiora remedia, vt balnea,
repetitæ concuſſiones, & tandem exectio, ta-
men qui priora hic non habebant locum, &
poſterios ægra præ debilitate non admittebat,
prudenter quidem prætermittebantur, admo-
nentibus DD. hæc non debere nos machinari,
vbi præ debilitate ſeruari non poſſit patiens,
ſed eam vt deſperatam omninò relinquen-
dam, Aet. *loc. cit*. Auicen. *ibid*. cæterique omnes
cum de ſectione verba faciunt.

Quoad ſecundam conditionem nihil eſt in
noſtro caſu conſideratione dignum, quia ſa-
natio conſiſtebat in expulſione fœtus, in quo
caſu non conſideratur concoctio, ſed benè ſitus
conueniens ipſius Pueri; vndè ſi naturaliter
naſci debuiſſet, dico ex Naturæ ipſius benefi-
cio, neceſſe erat, vt antè ad naturalem ſitum
seduceretur, & tamen conſtat de contrario ex
Medici depoſitione teſtis *ſc*. 17. *vbi Ritornando*
jo la ſera del med giorno inteſi, che la creatura era
morta, e ſtaua ancora nella med. poſitura. Addo
his, quòd nullum apparuerit ſignum reſurgen-
tis Naturæ, aut aliquo modo inualeſcentis, vt 58.
fieri in his caſibus ſolet, in quibus ſternutatio
ſignum ſalutis eſt, Hippocr. *lib*. 5. *Aphor*. 7. at
hoc non modò ob concitationem, ſed etiam
quia Naturæ validioris ſpecimen præbet, bo-
num eſſe ſolet; ſed in hoc caſu neque ſuperue-
nit ſternutatio, nec ſi ſuperueniſſet, quicquam
contuliſſet, cùm fœtus eo modo poſitus nullo
modo expelli naturaliter poſſet.

Quod pertinet ad tertiam conditionem
nullum videtur poſſe intercedere dubium,
quia non modò partus, ſiue expulſio mortui
fœtus ſubitò, & in inſtanti ſucceſſit, cùm eſſet
ex parte Naturæ impoſſibilis, ſed etiam præ-
ter ſpem, non imperitorum, inquam, ſed etiam
peritorum, vt ex ipſorum depoſitionibus pa-
tet. Nam *ibid*. ſuper 27. *Et jo confeſſo in verità,*
che in venti quattro anni, che fò queſta profeſſione
non mi ſon mai trouato ad accidente ſimile: *&* 57.
ſuper eodem, del che jo facendo il ſegno della ſanta
croce, &c.

Quoad quartam denique, (quæ per ſe ſola
profectò in hoc caſu poſſet hoc opus pro mi-
raculoſo canonizare) manifeſtum eſt, ſanatio-
nem hanc fuiſſe perfectiſſimam, quia cum ſi- 59.
miles partus in via naturæ ſoleant compellere
mulieres in hernias, in venarum rupturas, in
Arteriarum dilatationes, in vteri inflammatio-
nes, aut in irreparabilem eiuſdem exitum, &
in alios etiam peiores morbos Auicen. 21. 3.
tract. 2. *cap*. 51. imò vlteriùs conſueſcant, cum
iam corpus intumuit, vt euenerat huic Puer-
peræ, vomitum accerſere, & cum stemore mor-
tiferam neruorum diſtentionem, Celſ. *lib*. 7.
cap. 24. in hoc caſu non modò nullum eorum
malorum ſucceſſit, ſed mulier fœliciter, ac ce-
leriter à concepto voto per D. Cononicum
eius Fratrem B. Gregorio, peperit, & vndique
ſana permanſit, vt ex dictis teſtium elicitur. At-
que etiam ſi in tam difficili, ac tam moleſto
partu debuiſſent ex neceſſitate remanere ſal-
tem veſtigia aliqua prægreſſi morbi, vt ipſius
vteri

vteri hiatus & laceratio,& huiuſmodi,nihilominus ad maiorem miraculi euidentiam tam ſana Puerpera remanſit,ac ſi naturaliter, fœliciter, & abſque vlla vi peperiſſet.

CONSILIVM X.

ARGVMENTVM.

In eadem cauſſa reſpondetùr magis præcisè ad aliquas obiectiones ab Illuſtriſſimis Dominis Sacræ Congregationis Rituum propoſitas.

SVMMARIVM.

1 *Ex Natura vi miracula aliquandò videntur contingere,& quomodò.*

2 *Fœtus in partu, ſi brachium forâs porrigit, naſci non poteſt,niſi brachium intrò reduxerit.& n.4.*

3 *In partus actione cauſſa primariò agentes ſunt vires Matris,& fœtus.*

5 *Sanari non dicitur morbus, qui alterum morbum facit.*

1\. Licet plura iam deducta ſint ad probandam miraculi euidentiam in caſu, de quo agitur, vt tamen quiuis eacitatus ſcrupulus omni ex parte remoueatur, nonnulla videntur prædictis addenda; nam adhuc dubitatum eſt, an hoc factum Naturæ vires ſuperauerit; etiamſi enim difficillimum fuerit, & ſuprà quàm dici poſſit, Dominam Alexandram eo modo peperiſſe, ac immediatè benè ſe habuiſſe, tamen difficultas hæc quantacunque ſit non excludit Naturæ potentiam; nam aliquandò etiam ex eius virtute videntur miracula contingere, & talia, vt ab eius potentia emanare minimè credantur. Probari autem videtur ea eiuſdemmet Phyſici præſentis teſtis ad hoc examinati dictis, caſum fuiſſe quidem & arduum, & difficillimum, non tamen in via Naturæ impoſſibilem. Ita enim deponit ſuper decimoſeptimo, *Poi che nel centinajo di quelle, che ſi riducono à tal termine, à gram fatica vna ne ſcampa.* Satis ſuperque ergò oſtendit Naturæ potentiam, ſi non modò inter centum, ſed inter mille, imò inter decem mille vna fœmina eo mòdo conſtituta ſanitati ex eius virtute reſtituatur; quemadmodum etiamſi hominem ſine externo cibo viuere rariſſimum ſit, nec de facili repetibilem, cùm vix vnus, aut alter in innumerabili hominum multitudine ſine cibo viuere potuerit, non idcircò ſuprà Naturæ vires eſt, ſi id vnus, aut alter facere potuerit. Auget facti poſſibilitatem quotidiana experientia, cùm in horas videamus, Pueros in nates, in ventrem, in latera, diuaricatis cruribus, aut brachiis extenſis, altero pede tantùm exerto, non tantùm naſci, ſed naſci etiam viuos, & incolumes, matre quoque incolumi permanente.

Pro huius dubij ſolutione ſupplicamus, caſum hunc non ſimpliciter, & ſolùm vt partum difficilem conſiderari, ſed vt talem partum difficilem, hoc eſt, cum omnibus, ac ſingulis concurrentibus circumſtantiis; nam ſi hoc modo conſidereretur, facilè erit determinare, neque Naturam, neque Artem quicquam in eo caſu cooperatam; imò non modò nihil alterutram fuiſſe operatam, ſed neque quicquam operari potuiſſe, & ſia Medici dictum non reſtringitur ad hunc difficilem partum, ſed ad ſtatum Ægrotantis, quatenùs erat iam exſpiratura animam, vndè dicit *di quelle, che ſi riducono à tal termine*; quæ verba non ad partus difficultatem, ſed vt dixi, ad ſtatum Parturientis referuntur. Sed quoad Artem probatur ex facti narratione. Cùm neque medicamenta, neque vlla alia remedia medica quicquam contulerint, vnanimiter omnes teſtes deponunt, præterquam quòd non dabatur hic locus aliis remediis, quàm manuali machinationi, qua iam fruſtrà Medici vſi fuerant. Neque dicendum eſt, quòd etiamſi præſidia Medica adhibita ſtatim non contulerint, potuerint tamen temporis lapſu contuliſſe, cùm operentur per alterationem, & in tempore, aut ſaltem potuerint diſponere Naturam ad agendum, quia, vt dixi, hic nulla Arti remanebat intentio, niſi operari, vt fœtus exertum brachium intrò reduceret, quia eo modo naſci non poterat, neque à Matre expelli, neque ad hoc quicquam conferre poterant medicamenta ad fœtum expellendum, quamdiu in eo ſitu permanebat fœtus. Hippocrat. *libro primo de morb. mul.* & cæteri omnes Doctores, qui in ſimilibus caſibus nequaquam exhibent ea, quæ fœtum expellunt, ſed brachium antè reduci intrò conſulunt, & ſi hoc non ſuccedat, amputari brachium volunt, fœtu mortuo exiſtente, & hoc non ob aliud, niſi ob impoſſibilitatem expellendi, aut per vim quomodocunque extrahendi fœtum, qui brachium forâs porrexerit; quia cùm Puer habeat ſuperiores partes, ac caput præcipuè, craſſiores, ſi brachio exerto ab vtero naſci debeat, neceſſe eſt, vt caput ad alterum humerum conduplicetur, nec poſſibile eſt abſque multa laceratione vterum ſic exeuntem Puerum excipere poſſe. Cæterùm reductio brachij, & Infantis ad ſitum naturalem non medicamentis procurari poteſt, ſed opera manuali, concuſſionibus, agitationibus, & huiuſmodi machinamentis, quæ omnia incaſſum iam fuiſſe tentata ex depoſitione teſtium manifeſtiſſimum fit. 2.

Impoſſibilitatem portò operandi ipſius Naturæ deducimus ex cauſſarum naturalium

inſufficientia, ex ineptitudine,& repugnantia materiæ, & ex operis ipſius ſucceſſu. Inſuffi- 3. cientia cauſſarum ſatis ſuperque demonſtratur, quia, vt aliàs diximus, in hac actione, quæ dicitur Partus, cauſſa primariò agens calor ipſe eſt, & ſpiritus, vires nempè tam matris, quàm fœtus. Hippocr. *lib. 2. de morb. mul. & alij omnes.* Vires igitur tantò magis conſtare debent, quantò difficilior partus eſt, ex eod. Hippocr. *ibid.* & ex Auic. 21. 3. *Tract. 5. cap.* 14. At quis calor, qui ſpiritus, quæ vires conſiderari poſſunt in Matre agonizante, in Puero iã mortuo? in illa enim iam omnia deficiebant, in hoc autem iam prorsùs defecerant. Sperare igitur ab his cauſſis eo modo diſpoſitis partum facilem, ac tutum, qualis ſucceſſit, profectò magis quid eſt, quàm ſperare, mortuum propria virtute reſurgere.

Non minor repugnantia erat ex parte materiæ, quam eſſet ex parte agentis; materia verò in hoc caſu Puer erat in vtero mortuus cum brachio exerto extrà vterum, in quo ſitu etiam 4. ſi viuus fuiſſet, & Matris vires fuiſſent validiſſimæ, ac robuſtiſſimæ, erat impoſſibile in via Naturæ, vt naſceretur, quia, vt dictum eſt, ob impoſſibilitatem expellendi; aut extrahendi fœtum ab vtero eo modo poſitum, ſuadent Auctores, vt primò brachium intrò, ſi fieri poteſt, retrudatur; ſin minùs, abſcindendum iubent, fœtu exiſtente mortuo; nimirum quia trahere etiam per ſummam vim infantem eo modo ſitum ab vtero, ſuccedere non poteſt, niſi totus vterus dilaceretur, ex qua dilaceratione quàm certa, & euidentiſſima pericula immineant oſtendit Auicenn. *vbi ſupra.*

Sed præter Auctoritatem, etiam Ratione, & experiẽtia id ipſum probatur. Ratione, quia cùm in fœtu, qui alterum brachium extrà vterum porrigat, neceſſe eſſet, vt admonet Mercurius *in lib. 2. della Comm. cap.* 3. Caput ad pectus, vel ad ſcapulas contorqueri, & conduplicari, fiebat, vt ſecundùm craſſiores corpuſculi partes ſimul iunctas Puer exire cogeretur; habent enim pueli ſuperiora inferioribus craſſiora, & præſertim caput, teſte Hippocr. *in lib. de Nat. Puer.* Inde fit, vt non poſſit vllo modo ea ratione ſitus fœtus ab vtero egredi, neque etiam per vim eo modo extrahi, quia non poteſt vterus tantoperè hiare, vt has partes ſimul exeuntes excipiat.

Denique ipſa experientia demonſtrat facti impoſſibilitatem, cùm de facto nullus neque viuus, neque mortuus naſcatur eo modo, ſaltem ſine certa Matris pernicie. Auctores enim Gyneciorum, vel de his, quæ ad mulieres ſpectant, cùm difficiles partus plurimos recenſeant in nates, in latera, in ventrem, diductis brachiis, aut cruribus, ſeu etiam ambobus brachiis, aut cruribus natos fuiſſe, nunquam ſimilem huic caſum naturaliter ſucceſſiſſe narrant, ſaltem, vt dixi, ſine certo Matris periculo. Cùm igitur ſatis demonſtrata ſit tam Artis, quàm Naturæ inualiditas operandi in huiuſmodi caſu, remanet, vt ex ſupernaturalis cauſſæ virtute ſucceſſerit; quod quidem non modo ita ſucceſſiſſe cenſendum, ſed facta comparatione cum aliis conſimilibus caſibus, dicendum, hunc noſtrum multò magis exuperaſſe Naturæ creatæ vires, quàm permultos alios ab hac Sacra Rota Roman. pro miraculoſis canonizatos, vt patebit clariſſimè, ſi hic cum eo æquiparetur, de quo in Relat. Proc. S. Didaci in ea parte, vbi de mirac. agitur, & cum altero, de quo in Relat. Canonizat. S. Raimundi *part. 2. artic.* 11. *mirac.* 3. & cum alio, de quo in Relat. Canonizat. Sancti Caroli *part.* 3. *mirac.* 14. Quòd ſi huic ſimillimum, & in terminis à Rota iam pro miraculo approbatum deſideramus, ſupplicamus conſiderari ſecundum omnes ſuas partes hiſtoriam ex B. Franciſc. Borgiæ relatione deſumptam *par.* 3. *artic.* 2. *mir.* 1. & clariſſimè videbimus, nihil omninò quoad virium Naturæ exuperantiam noſtrum hunc caſum ab illo deficere.

Videbatur tamen Illuſtriſſimis DD. meis, non eſſe ſufficienter probatum, quod D. Alexandra pepererit infantem in ea adhuc figura, ac ſitu permanentem, in quo teſtes depoſuerant illum permanere in principio partus, vnde ceſſaret abſque dubio impoſſibilitas, quam diximus, naſcendi eo modo, reducto enim brachio potuit puer ad ſitum naturalem ſuo ipſius pondere, vel manuali Obſtetricis opera conuerti, & ſic ex Naturæ vi ab vtero exire: ſed euidenter deducitur ex ipſorum Teſtium depoſitionibus, Puerum non fuiſſe vnquam ad naturalem ſitum conuerſum, nec brachium reduxiſſe, ſed in eo ſitu permanentem natum fuiſſe: cùm enim omnes concordent de exitu brachij, nequaquam de reductione quicquam memorant, quod non reticuiſſent, quia ex Brachij reductione omnis ſalus patientis dependebat. Ergo ſi Puerulus brachium reduxiſſet, Medicus, Obſtetrices, & Aſſiſtentes de ſalute mulieris non modò non deſperaſſent, ſed optimam ſpem concepiſſent; at contrà omnes illam pro deſperata reliquerant, & Medicus præcipuè ibi, *e ne feci il pronoſtico, che quanto all' Arte delle Med. non vi foſſe remedio.* Deinde idem Medicus, cùm rediſſet veſperi ad inuiſendum Ægram; deponit de continuatione eiuſdem poſitus ibi, *Ritornando jo di nouo la ſera del med. giorno inteſi, che la creatura era morta, e ſtaua ancora nella med. poſitura.* A Medici autẽ viſitatione ad horã partus non multum temporis interceſſit, cum D. Alex. *hora* 1. noctis eiuſdem diei pepererit, & viſitatio hæc Medici eſſet veſpertina, imò, vt ipſemet dicit, de ſero; itaque ſatis probata remanet continuatio fœtus in eo ſitu vſque ad partum, & in partu, vt à principio apparuit.

Sed ex conſequentibus manifeſtiſſimè excluditur Natura ab operatione, nam dato etiam, vt aliàs dixi, quòd per vim mulier hæc eo modo poſitum infantem eieciſſet, aut ipſe idem infans per vim ab vtero fuiſſet extractus, nunquam tamen omninò aut hoc, aut illud ſuccedere potuit naturaliter abſque notabili vteri laceratione, eo quòd impoſſibile eſſet, quòd exeũte fœtu, capite ad pectus, vel ad ſcapulas cõduplicato, vterus totus nõ diſcinderetur, & exinde immodica ſanguinis quantitas, diſruptis, ac laceratis cuiuſlibet generis vaſis, non emanaret, vnde ſumma debilitas conſequi

debuit,

Digitized by Google

debuit, ſyncopis, extremorum refrigeratio, & alia mille horribilia incommoda, & ſymptòmata, imò & ipſa mors; præterquam quod etiam impoſſibile erat, vt hoc ſuccederet abſque intolerabili dolore, ad quem ſequi vlteriùs febrem, inflammationem, & alia permulta id genus, erat omni ex parte neceſſarium. At D. Alexand. abſque vllo prædictorum incommodorum peperit, nec quicquam eorum ad eius partum conſecutum eſt, quod conſequi de Natura rei oportebat: nam certè etiam ſi peperiſſet, & tamen aliis morbis conflictata remanſiſſet, non poterat dici ſanata, neque enim ſanari dicitur morbus, qui alterum morbum facit,
5. Gal. 6. *Aphor* 26. Quod denique opponitur de voto Canonici, de quo ipſe ſolus deponit, & idcircò videtur eſſe teſtis ſingularis, licet ad alios diluere pertineat, tamen ſi licet mihi quicquam in hoc proferre, non videtur vllo modo obſtare: nam prætet ea, quæ à doctiſſimo Iuriſconſulto deducta ſunt, multum ad eius validitatem facere videtur, quòd in ſimilibus quotidie Teſtes ſingulares admittuntur, aliàs rueret potior miraculorum pars, & præſertim, quæ de Sanctorum apparitionibus, & his ſimilia celebrantur: ſed hæc iis, ad quos ſpectant diſcutienda, relinquimus; Mihi ſatis ſit concludenter probaſſe hoc factum vires Naturæ adeò exuperaſſe, vt non ſine ſumma ratione in ſecundo miraculorum gradu reponendum eſſe cenſeam, diſtinctis miraculis per gradus, vt diſtinguenda dixi *lib. 4. Quæſt. Medico Leg. quæſt. 2. n. 12.* vbi in ſecundo ordine ea collocanda exiſtimaui, quæ Deus operatur nullis mediantibus naturalibus cauſſis, licet aliàs idem effectus per eas ſuccedere poſſet.

CONSILIVM XI.

ARGVMENTVM.

Sortitus à natiuitate eſt Illuſtriſſimus ac Reuerendiſſimus D. Alexander Buccabella Rotæ Romanæ Auditor Meritiſſimus naturam imbecilliorem, ex qua cauſſa valetudinariam vitam, ac frequentibus, multiſque morbis conflictatam perpetuò degit, ita vt cogatur, in ratione victus multa cautela vti, nam vel minima ex cauſſa aut potus, aut cibi minus laudabilis, illicò in ſtomachi dolores, in ventris torſiones, in corporis, ac virium reſolutionem, in aliaque labitur ſymptomata non aſpernanda, quæ illi vitam acerbam faciunt. Et tamen, vt eſt Chriſtianæ pietatis ſtudioſiſſimus; non libenter inducitur, vt carnibus, ſimilibuſque cibis veſci patiatur in diebus, in quibus ab Eccleſia Catholica iis veſci nobis non permittitur, vellet enim quantùm eſt ex ſe in prædictis diebus Sanctis eiuſdem Eccleſiæ præceptis vndequaque obedire. Quærit igitur, an vſus Piſcium, & Ouorum, & abſtinentia ab eſu carnium poſſit adeò notabiliter eius ſaluti incommodare, vt eo cogatur perpetuò vti.

SVMMARIVM.

1 *Ciborum, quibus in diebus ieiuniorum vtimur, vitia.*
2 *Oua ſe conuertunt in prauos humores, ſi ſtomachum prauis humoribus refertum offendant.*
3 *Corpora debilia etiam à minimis erroribus in victu læduntur.*
4 *Corpus ieiuniis affligere non licet in ſanitatis notabile detrimentum.*

AD cuius rei deciſionem conſideranda primò eſt Natura ipſius Illuſtriſſimi viri & affectus, quibus moleſtatur; Secundò, partium præcipuarum, quæ ciborum concoctioni inſeruiunt conſtitutionem; Tertiò, naturam ciborum, quibus vti cogimur, vbi carnibus veſci non licet.

Et quoad primam partem palam eſt, Virum Illuſtriſſimum Natura eſſe debiliori ob caloris naturalis imbecillitatem & præternaturalis fortitudinem. ob quam facilè reſolutis ſpiritibus melioribus, calor naturalis indies imbecillior fit; atque hinc ſuccedit, vt facili negotio à quacunque vel leuiori cauſſa detrimentum patiatur, vnde valetudinariam vitam, vt præfertur, perpetuo tranſigit, & multis affectibus præternaturalibus conflictatam, præcipuè vero Hypochondriacis affectibus moleſtatur, ex quibus mille ſymptomata maximi facienda pati ſolet.

Quoad ſecundam partem facilè patere poteſt ex dictis, quod vir Illuſtriſſimus viſcera omnia naturalia ſortiatur maximè debilia, vt quæ vix mediocribus ciborum, alimentorúque atque humorum quoruncumque coctionibus ſufficiant, ita vt facilè & ventriculi cruditatibus, & Hepatis, & Meſeraicarum venarum, & multo magis Lienis contumacibus obſtructionibus, imò & tumoribus ſit obnoxius, vt ex ipſo tactu, & ex copioſiſſimis, ac perennibus flatibus cuiuis licet deprehendere; quamobrem vltra prædictas ſymptomatum myriades, quæ Hypochondriacam affectionem concomitantur, facillimè illum indeſinenter exagitant, atque in perpetuo agone detinere conſueuerunt.

Quoad tertiam partem notiſſimum eſt, 1
cibos omnes, quibus in ieiuniis, aliiſque diebus, quibus à carnibus ex Eccleſiæ Sanctæ præcepto abſtinemus. vtimur, ſi oua excipiamus, partim eſſe frigidos, & humidos, ac de facili corruptibiles, partim nimis calidos, partim inflatiuos, partim generatiuos humorum excre-

mentitiorum,& maximè qui craſſi ſunt,& melancholici,partim etiam diutæ concoctionis,ac partim facilè putreſcentes, omneſq; deniq; ac ſingulos eſſe multum excrementitios,& flatulentos. Oua autem ſeorſim conſiderata, non dubium eſt optimum præbere alimentum, &
2. nihil vitij in ſe habere,vbi ſtomachum ſanum offendant, neque prauis humoribus refertum, alias ſi ſtomachum offendant male diſpoſitū, & prauis humoribus oppletum,aut ſi cum ipſo aliquam naturalem contrarietatem habeant, tantum abeſt,vt bonum præbeant alimentum, vt potius in ipſos prauos, & illaudabiles humores ſe conuertant, quid autem ſi inſimul contrarietatem Naturæ habeant?nam certum eſt,& teſtatur id ipſum Gal.*lib.1.de loc. aff.c 2.* quoſdam oua male concoquere, ac in peſſimum nutrimentum conuertere.

His ſic ſtantibus omni procul dubio dicendum eſt, Illuſtriſſimum Virum tali natura dotatum, ac prædictis affectibus conflictatum, non poſſe alijs alimentis, quam laudabilibus carnibus vitam ſuſtinere, & idcirco ex comeſtione quorumcunque aliorum ciborum etiam per diem vnicam poſſe reportare inſigne, ac notabile damnum, quia corpora debilia etiam à minimis erroribus in victu læduntur. Galen.
3. *lib 5 de ſanit.tuen.c* 4 ſatiſque eſſet ad notabile damnum reportandum vnica tantum prætermiſſio carnium, & comeſtio piſcium,aut aliorum ſimilium ciborum: nam, vt experientia ipſa quotidiana Virum Illuſtriſſimum docuit, illico ſtomacho affligeretur, corpus flatibus repleretur, vires inſigniter deficerent,vnde facili negotio Natura ſuccumbere poſſet,indeq; morbo aliquo notatu digno pullulante, in ſalutis certum diſcrimen laberetur;quod ne fiat, cogendus eſt,vt tam diebus Veneris,& Sabbati,quam quibuſcunque aliis ſolis carnibus laudabilibus veſcatur, vt vitam ſalubriorem degat, & melioribus operibus vacare poſſit;nam prohibemur omnino *per c. Non mediocriter, de conſecr.diſt.5.in 3 par.decret.* ieiuniis corpus affligere, quando in notabile ſanitatis præiudicium hoc redundat, cum corporis morbus à melioribus operibus, quam ieiunium eſſe videatur, prohibere nos ſoleat. 4.

Admodum Illuſtri atque Excellentiſſimo Viro,
D. Renato Monreav *Medico Pariſienſi, ac Viro Clariſſimo.*

PAVLVS ZACCHIAS F.

Nonnullas conſultationes meas Medico-Legales ad Venenorum materiam pertinentes tuo nomine muniri volui: Tu enim non ob Artis Medicæ tantum præſtantiam, ſed cum ob Animi virtutes, tum ob nominis tui claritatem facilè pro Antidoto tuto mihi eris ad obtundendam eorum venenorum malitiam, quæ à maledicentibus contra hæc ingenioli mei monumenta euomuntur. Obſecro ergo, vt mea hæc ſerio tueri non deſiſtas, ita enim mihi promittit humanitas tua, cuius locupletiſſimum Teſtem, atque inſtar omnium habeo Naudæum noſtrum Virum Clar. & vtriuſque noſtrûm amantiſſimum, cui multum tum ob alia plura, tum ob id ipſum plurimum debere me ingenue fateor. Vale & me ama.

CONSILIVM XII.

ARGVMENTVM.

Elizabetha vxor Ioannis Baptiſtæ Gatti puerpera facta,cùm ante partum male ſe haberet, & vomitu, & dyſenteria moleſtaretur, à partu iiſdem accidentibus maiorem in modum eſt conflictata, nam vomebat aſſiduè materias valde prauas,ac diuerſi coloris, ſapore ingratiſſimas, ex quibus ſummam corporis debilitatem & extenuationem patiebatur. Accuſatus eſt eius maritus,quod illi propinaſſet venenum,vnde dubitabatur,an hæc accidentia id atteſtarentur ita,vt aliis nonnullis coniecturis adiuncta, quas Fiſcus, & adhærentes producebant, vllam certitudinem facere poſſent propinati veneni, & pro dubij ſolutione aliqua ſupponenda priùs duxi,ex quibus rei veritas innoteſcat.

SVMMARIVM.

1 *Puerperæ,niſi in partu ritè expurgentur,multis malis conflictantur.*
2 *Signa communia propinati veneni.*
3 *Quæ accidentia frequentius ad veneni aſſumptionem conſequantur.*
4 *Omnia venena ſiue mediatè, ſiue immediatè cor lædunt.*
5 *Accidentia morbi debent eſſe proportionata ipſi parti affectæ.*
6 *Ex corporis impuritate poteſt in corpore generari venenum afferens omnia ſymptomata veneni aſſumpti.*
7 *Accidentia veneni ingeniti ita ſimilia ſunt accidentibus veneni propinati, vt diſtingui inuicem non poſſint.*
8 *In corporis impuritate accidentia prouenientia ſunt ad ipſam referenda, non ad venenum aſſumptum.*
9 *Vbi cauſſam habemus certam, & euidentem, fruſtrà incertam, & minus euidentem quærimus.*

SVpponendum ergò primò, Grauidas, & 1.
Puerperas tanta corporis impuritate ſcatere, niſi in puerperio per conſuetas vias debitè, & in ſufficienti quantitate repurgentur, & ab ea corporis impuritate liberentur, vt facilè in quemuis morbum labi poſſint, & quouis prauo, & admirando ſymptomate moleſtari; ſed præcipuè diarrhæa, & dyſenteria, vomitu,

vomitu,febre, modò acuta,modò longa, cibo-
rum faſtidio, ſtomachi, ventris, capitis, acto-
tius corporis doloribus, aliiſque id genus af-
fectibus,quos proſequitur Hippocrat.*lib.* 1. *de*
morb. mul. & alibi, & Auctores omnes Gyne-
ciorum,ſiue *de morb mul. cap de diminut. Puerp.*
poſt part.& videndi præcipuè Mercat. *lib.* 4 *de*
morb.mul.cap. 10.& Rodericus à Caſtr.*de morb.*
*mul lib.4.cap.*11.*p.*1.

2. Supponendum ſecundò plurima eſſe ſigna
aſſumpti veneni,& licet alia aliis ſint familia-
ria, habent tamen omnia venena plerumque
hæc communia, nempe nauſeam perpetuam,
vomitum moleſtum,cordis tremorem,ſeu pal-
pitationem, lipothimiam, ſiue Animi defe-
ctum,& aliquandò etiam ſyncopem,ventricu-
li, vel cordis morſum, ventris fluxum, vn-
guium liuiditatem,corporis pallorem,& inter-
dum icteritiam, ſingultum, eiuſdem corporis
tumorem,labiorum nigriciem,& inflationem,
ſitim moleſtam, & inexhauſtam, faciei liuo-
rem,vertiginem,& alia permulta,quæ diligen-
tiſſimè recenſent Auctores de Venenis, inter
quos præcipuè videndi Ardoin,*lib.* 1. *& maxi-*
mè c 4 & Guainer.*cap.*7.Card *lib.*2.&alij quos
regiſtratos habes *lib* 2.*qu. Medic. Leg.tit.*5 *q.*7.

Supponendum tertiò, quod licet om-
nia prædicta accidentia poſſint promiſcuè in
3. omni aſſumpto veneno apparere, de neceſſi-
tate tamen non omnia apparent; inter omnia
vero, his non obſtantibus, magis videntur ea
accidentia, & frequentiùs, & neceſſario con-
ſequi, quæ ad cor, & vitalem pertinent fa-
cultatem: & ratio eſt, quia omnia venena ſi-
ue mediatè, ſiue immediatè, cor ipſum maxi-
4. mè lædunt,Conciliat. *diff.*178 *& lib.de Venen.*
*cap.*1.Guainer.*de Ven. reſponſ ad dub.*4. Cardin.
Ponzett. *lib.*1.*de Venen. cap.*4 Fernel. *lib.*2. *de*
*Abd.rer cauſ c.*15. Matthiol. *in præfat.ad lib.*6.
Dioſcor.*de mat.med.*Langius *lib.*1.*Epiſt.*65. &
alij adducti *cit lib.*2. *Quæſt.Medico-Leg. tit.*2.
quæſt. 2. *num* 26 imò plerique volunt, omne
venenum indifferenter immediatè cor petere,
ob rationes, de quibus ipſi Nicol, Florentin.
*ſumm.*4 *ſerm.*4 *cap.*1. Ardoin. *de Venen. lib.* 1.
*cap.*1 *& alij.*

5. Supponendum quarto,in quouis morbo ac-
cidentia debere eſſe proportionata & corre-
ſpondentia parti affectæ, quia hæc ſequuntur
ad læſionem facultatum ipſius partis affectæ,
quod latè demonſtratur à Galen. *in lib.de ſym-*
ptom cauſſ. & differ. & in lib.de loc. aff & alibi
millies, & hoc eſt Medicis omnibus acceptiſſi-
mum, ſed quid inquam Medicis? imò etiam
Idiotis quibuſcunque, nam ſtomachum affe-
ctum nemo argumentabitur ex Tuſſi per ſe,
neque affectas ſpirituales partes argumenta-
bitur ex vomitu,ſed potius contrà ſtomachum
ex vomitu,dolore ipſius,nauſea,& huiuſmodi,
& partes ſpirituales ex Tuſſi,difficultate reſpi-
randi, & ſimilibus affectas iudicabit, & ſic de
cæteris.

6. Supponendum quintò, ex corporis impu-
ritate facilè euenire poſſe, vt humores in tan-
tùm corrumpantur, vt ex ipſis ſic corruptis
generetur in corpore viuente venenum aliquod
efficiens omnia ſymptomata veneni aſſumpti,
& externi.Galen. *comm.*2. *in* 1. *Prorhet.tex.*17.
Cæl.Aurelian.*Acutor.lib.*3.*cap.*9.*exemplo Hy-*
drophobia. Auerr *lib.*3. *Collig cap.*29. & latiſſi-
me Petr. Salius ex recentioribus *de affect. par-*
tic. cap. 19. & inter Iureconſultos Boſſius *in*
pract crimin tit.de delict.n 5.Caball.*de omn. ge-*
ner homicid.cap....*n.*261.

Supponendum ſextò, in tantùm eſſe ſimilia 7.
accidentia, quæ à veneno ingenito eueniunt
iis,quæ ex propinato pullulant, vt impoſſibile
ſit, certò affirmare ea accidentia vnius potiùs,
quàm alterius ſigna eſſe, cùm diſtingui vere
nullo modo poſſint. Accepta hæc concluſio
eſt tam Iuriſconſultis, quàm Medicis, inter
quos vide cit. Boſſium, & Caball. *vbi ſuprà*,
Guazzin.*ad def.Reor. def.*4.*cap.*5. *libro* 1. & ex
Medicis,Cæſalpin.*lib.*3.*pract.cap.*2.*& lib.eodem*
*cap.*47.Codronch *in Method.Teſtif. cap.*17. &
alios quos adduxi *in Quæſt. Med. loc. cit. q.*6.
per totam.

His poſitis dicendum primò, nullam præ- 8.
ſumptionem deſumi poſſe ex vomitu, & dy-
ſenteria, qua Elizabetha vxor Io. Bapt. Gatti
affligitur, propinati veneni, Primò, quia vbi
corporis dominatur impuritas, ſi quæ mala
ſymptomata appareant, ad corporis impurita-
tem referenda veniunt, non ad venenum pro-
pinatum, quia eadem corporis impuritas eſt
cauſſa magis frequens, & euidens,ac certa eo-
rum ſymptomatum, & vbi cauſſam habemus 9.
euidentem, & manifeſtam, fruſtrà minùs eui-
dentem, ac magis dubiam quærimus. Rota *in*
*nouiſſimis decis.*70.*cap.*1. & patet hoc per vlti-
mum ſuppoſitum,at in hac muliere fuiſſe hanc
corporis impuritatem, patet, quia erat puer-
pera, nec benè à puerperio repurgabatur, ac
mulieres in eo ſtatu omnes abſque dubio
ſumma corporis impuritate ſcatent, vt pro-
batur euidenter per primum ſuppoſitum; Er-
gò, ſi Elizabetha ſymptomatibus, de quibus
conquerebatur, fuit apprehenſa, non eſt mi-
rum,quia omnia,& multò plura,ac peiora po-
terant à prædicta corporis impuritate proce-
dere, vt in aliis quotidiè animaduertimus;non
ergò ſunt referenda ad aſſumptum venenum.

Secundò, quia accidentia, quibus ea mulier
conflictata eſt, non ſunt parti affectæ corre-
ſpondentia, & proportionata, vt deberent eſſe
per quartum ſuppoſitum;quoniam in venenis,
vt manifeſtum eſt ex tertio ſuppoſito, ſemper
læditur cor,at vomitus, & dyſenteria non per-
tinent ad facultatem vitalem, ſiue ad cor, ſed
ad facultatem naturalem, & pertinent ad par-
tes naturales: non apparentibus ergò vllis ſi-
gnis demonſtrantibus cor eſſe affectum, di-
cendum eſt omninò, ſingula, ac omnia ſym-
ptomata in hac muliere à prauis humoribus
dependentiam habuiſſe,non autem à propina-
to veneno.

Tertiò,quia etiam apparentibus quibuſcun-
que ſignis veneni malitiam atteſtantibus,nun-
quam certò affirmari poteſt ea ex propinato,
aut externo veneno, potiùs quàm ex ingenito,
& interno prouenisse, cùm in corpore ex ſe,
per quintum ſuppoſitum,poſſit à prauitate hu-
morum generari venenum, habens acciden-
tia omnia veneni propinati, & alia ex par-
te tam interni, quàm externi veneni acciden-
tia ita ſimilia ſint, vt diſtingui non poſſint,

vt ptobatum eſt pet vltimum ſoppoſitum.

Secundò, dicendum in propoſiro caſu contrariam omnioò præſumptionem militare, nempe ea accidentia à veneno ooo potuiſſe eſſe, ſed ab humorum praoitate, primò, quia quemadmoduio ea accidentia ſunt impropottionata veneno aſſumpto, quia ad cor oullo modo pertinent, ita ſunt maximè proportionara impuritati corporis, & morboſo apparatui ex puerperij retentione prouenienti; cùm in puerperis ea accidentia ex tali apparatu prouenientia ſint familiariſſima, vt manifeſtum eſt per ptimum ſuppoſitum. Secundò, quia cùm impoſſibile ſit in veneno aſſumpto cot aliquo modo noo affici, neceſſe erat ex cordis affectu peiora mala conſequi, & perſeuetaotibus cæteris veneni aſſompti ſymptomatibus, non ſolùm perſeuetare, ſed magnum iocrementum capete debebant ſymptomata ad cor ipſum pertinentia, quæ cùm abſint, apertiſſimè demonſtrant, cot nequaquam eſſe affectum, & conſequenret ea ſymptomata ex veneno aſſumpto non prouemiſſe.

CONSILIVM XIII.

Eidem D. Monreau.

ARGVMENTVM.

Prætendebat Fiſcus, Ioannem Baptiſtam Gattum, vt in ſupetioti argumento dicebatur, propinaſſe Elizabethæ propriæ vxori puluerem quendam venenoſum, vt eam è medio tolleter, & notam habere dicebat ſe illius pulueris compoſitionem; dubitabatur ergò an puluis ille verè eſſet venenum, & aptum occidere mulierem, & Medico docto quidem pro Fiſco ſcribente, & affirmatiuè reſpondente, nos contrarium tuebamur.

SVMMARIVM.

1 *Venenum dicitur non ſolùm noxium, ſed etiam ſalubre medicamentum.*

2 *Antimonium venenoſitate caret.*

3 *Sabina non eſt venenum.*

4 *Non ſunt neceſſariò venenoſa quæ fœtum aut expellunt, aut etiam occidunt.*

5 *Oleandri folia non ſunt venenoſa.*

6 *Stercus columbarum non eſt venenum.*

7 *Borax eſt ſpecies Nitri, & non eſt venenum.*

8 *Venenum dicitur id, quod ſemper tale eſt.*

9 *Totum eſt aggregatio partium.*

10 *Nihil dat quod non habet.*

11 *Medicamenta ſterilitatem inducentia licet aliquandò propinare.*

12 *Temporanea venena nullo manifeſto ſigno ſe produnt.*

13 *Temporanea venena ex Tabefacientium genere omnia ſunt.*

14 *Nulla ſigna certa antecedentia dantur propinati veneni ad Medicos pertinentia.*

15 *Plura dantur ſigna antecedentia, quæ ſymptomata ab ingenito veneno prodire demonſtrant.*

16 *Nulla ſigna dantur certa diſtinguentia inter venenum ingenitum, & venenum propinatum.*

17 *Ad venena adminiſtrata, maximè ſi reiterentur, abſque dubio mors ſuccedit.*

18 *Depilatio eſt ſignum familiariſſimum aſſumpti veneni in iis, qui ab ipſo veneno euadunt.*

19 *Venena, niſi occidant, relinquunt ſemper inſignem aliquam noxam, & morbos diuturnos.*

NIſi facti euidentia, ſupet qua totum ſuæ intentionis fundameotuin facit Fiſcus, illique adhætentes, tam apertè, ac tam perſpicuè demonſtraret, puluerem illum, quem exhibuiſſe prætendit Fiſcus Ioannem Baptiſtam Gattum propriæ vxori, ad eum finem & effectum, vt eam de medio tolleret, noo fuiſſe venenoſum, ego quidem informatiooi, ſeu potiùs volumini Phyſici ex aduetſo ſcribentis dato, longioribus ſatisfacerem, ac ſingulis quibuſque occurrerem, plutibuſque commonſtrarem, puluetem illum, dato quod à Gatto fuerit cum effectu ptopriæ vxori exhibitus, venenoſum oon fuiſſe, ſtrictè accepto veneni nomi- 1.
ne, quo tameo noo modò ooxium, ſed etiam ſalubre medicamentum denoratur, vt per *l. Qui venenũ, ff. de verb. ſignif* & pet Noſtros, vt per Guainerium *lib. de ven. cap. 1. in princ.* Valetio *lib. 3. loc. comm. c.* 18. & per alios, ſed quia eſperientia ex facto emanans tantùm per ſe operatur, vt noo obſtantibus quiboſcunque in tam prolixo diſcutſu deductis, quamliber anſam conttadicendi Fiſco, & adhærentibus adimat, breuioribus erit agendum.

Conſtat autem de expetientia prædicta ex iis ipſis, quæ Fiſcus, & adhætentes ptobata, & confeſſa exiſtimant, nempe quòd puluis ille non ſemel, aut iterum propinatus, ſed plutiea repetitus, non in vna perſona, ſed in plutibus; non in homine ſolùm, ſed io aliis quoque animalibus, non in ſanis tantùm, ſed in debilibus, & valetudinariis, imò & io infirmis, non modò in ſatutis, ac cibo repletis, ſed io ieiunis, ac famelicis, ounquam aliud operati potuerit, quàm vomitum excitare, & ventrem ſoluere, quæ accidentia etiam à leuioribus, & ſaluberrimis medicamentis cum anxietudioe, & dolore, & animi defectu interdum qootidie excitari obſeruamus. Atque id tantummodò ſatis

ſuper

ſuperque eſſe deberet ad probandum, pulue-rem, de quo agitur, noo fuiſſe venenoſum; nam qua iam vlteriori experientia vti licet ad id probandum, ſi toties in vſum connocatus in tot perſonis tot conditionibus inter ſe diffe-rentibus, nunquam veneni effectus producere potuit?

Veruntamen, cùm in informatione pro Fiſco data, multa opponantur, contrà prædi-ctum puluerem, & maximoperè iofiſtat D. ex aduerſo ſcribēs in probanda venenoſitate ſim-plicium medicamentorum, ex quibus pulue-rem illum conſtare Fiſcus præſumit, idcircò ſatiùs erit eius ordine ſeruato probato con-cludentiſſimè omnia, ac ſingula medicamenta puluerem, de quo ambigitur, componentia, quacunque venenoſitate, ac quacunque dele-teria facultate carere, & deinceps talem pul-uerem ex ipſis compoſitum non modò non poſſe eſſe venenum, ſed nullo modo poſſe in-terimere, ſi rectè, & cum debita cautione ad-miniſtretur.

Primò ergò præſumit Fiſcus in compoſitio-ne huius pulueris recipi antimonium, quod & ſtibium, & ſtimmi aliàs dicitur, & de hoc plura deducta ſunt in informatione aliàs ad hunc effectum data, quam ſi reaſſumere Illuſtriſſi-mus Dominus non grauetur, ſatis erit pro nunc legendum proponere Baptiſtam Co-dronchium non ſpernendæ auctoritatis Medi-cum *de libell. de Antim.* in quo acerrimè pro
2. veritate tuetur, Antimonium omni venenoſi-tate carere, neque occulta, neque manifeſta qualitate noxium eſſe; quod moltò meliùs pro-bat quotidiana experientia, cùm ſæpiſſimè Antimonium etiam non præparatum ſine vllo vitæ diſcrimine exhibeatur, vt Matthiol. *in Dioſcor. lib. 5. de Mat. Med. cap. 59.* & idem Co-droneh. *vbi ſup.* & alij docent. Quòd ſi in non-nullis Medicorum celeberrimis collegiis, & Vniuerſitatibus Antimonij exhibitio interdi-cta ſit iis, qui quocunque modo Medicinam exercent, dummodò Doctoratus lauream non ſint conſecuti, id non aliundè factum eſt, niſi quia hoc medicamentum temerè exhibitum, & abſque cautione debita, fortiter ſuprà, & infrà expurgat, ita vt ob id illud aſſumentes, de vita periclitari poſſint, non quòd verè vene-num ſit, vt probatum eſt.

Sequitur porrò in ordine medicamentorum præſumptum puluerem componentium, herba quædam Sabina dicta; hanc multis nominibus Auctores vocitant; nam alij appellant Nerion, alij Arathy, nonnulli Barytoo, vt Apuleius, alij Braihcon, vt Æmilius Macer, quam nullus vn-
3. quam Medicorum, qui de ea verba fecerunt, eſſe venenoſam determinarunt. Videndus Dio-ſcor. *lib. 1. de mat. Med. c.* 88. Gal. *lib. 6. de ſimpl. Med. fac. litt. B.* Paulus Æginet. *lib. 7. litt. ead.* & alij; quinimò cum præcitati, tum alij Aucto-res Sabina ad multa vtuntur in potu, vt ad menſtrua cienda, Trotul. *de morb. mul. c. 2.* Paul. *vbi ſuprà* Montuus *lib. 1. Anaſceues morb. tom. 3. cap. 41.* Fumanell. *de med. compoſit. cap. 55.* Piſo *lib. 3. de cur. morb. cap. 56.* Mercurial. *lib. 2. de morb. mul. c. 3.* Balduin. Ronſſeus *de hum. vit. prim. cap. 18.* & ne ſingulos recenſeam, dicam omnes Sabina tutiſſimè ad prædictos effectus vti, imò frequenter eius exhibitionem laudat Macer, ad mortuum fœtum expellendum, quin & ad Ictetitiam, Sabinam cum vino, & melle propinant, Plin. *lib. 24. nat. hiſt. c. 11.* Apu-leius *de virt. herb. c.* 86. Ruell. *de nat. ſtirp. lib. 1. c. 59.* Barus *lib. 15. c. 9.* & eius quoque ſuccum ad facilitandum partum laudat Fauentio. *in ſua Empir. cap. 45.*

Neque ex eo, quòd abortum faciat, & fœ- 4.
tum viuum aliquandò interimat, & mortuum validiſſimè expellat, vrinam, & ſanguinem eli-ciat, deducere poſſumus, eam eſſe venenoſam; nam mille alia medicamenta ſunt, quæ eoſdem effectus, & valentiores præſtare ſolent; & ta-men non modò ab omni venenoſitatis ſuſpi-cione ſunt libera, ſed innocentiſſima ſunt, quo-rum ſilua extat apud Rei herbariæ Scriptores, apud quos Pulegium, Centaoream, Artemi-ſiam, Dictamnum, & alia his innocentiora, fœ-tum expellere valenter comperies; nec tantùm expellere, ſed etiam viuum interimere, vt ama-ra omnia, etiam ipſas innocentiſſimas Amyg-dalas, & in ſumma omnia menſtrua prouocan-tia, ipſumque in cibis familiariſſimum Petro-ſelinum abortum facere docent: neque enim hi effectus expellendi, vel etiam interimendi fœtum, vrinam, vel etiam ſanguinem per vri-næ vias ciendi, veneni propriè operatio eſt, ſed omnia à tenuitate medicamentorum origi-nem habent, vt omnibus in confeſſo eſt, & videndus præ cunctis Galenus *in libro de med. fac.*

Folia præterea Oleandri, qui eſt tertius in 5.
ordine quæ tam venenoſa facit Dominus ex aduerſo ſcribens, venenoſa non eſſe claſſici ipſi Auctores manifeſtum faciunt. Dicitur verò Oleander aliàs Rhododendron, & Rhodo-daphnes, & Roſago, & Nerion; de quo tam Dioſcorid. *lib 4 cap. 77.* quàm Plinius *lib. 16. ca-pite* 20. & alij Antiquiorum, & ex Recentiori-bus, Ruell. *de Nat. ſtirp. lib. 1. cap.* 125. hæc do-cent. Oleander iumentis, Capris, & Ouibus venenum eſt; Idem Homini contrà ſerpentium venena remedium; Miror, inquit, Plinius, folia eius Quadrupedum venenum eſſe, Homini ve-rò contrà ſerpentes præſidium, Ruta addita, & vino pota. Quòd ſi Galenus Rhododaphnen tota eſſentia venenum eſſe dixit, aliud quid per Rhododaphnen intellexiſſe dicendum eſt, quia experientia valere illum ad ſerpentium venenum, docet Matthiol. *in com. ad libr. 4. Dioſcor. cap. 77.* qui hanc contrarietatem inter hos celeberrimos Medicos ſoluere idcircò ni-titur, volens Oleandrum remedio quidem eſſe his, qui à ſerpentum veneno ſunt infecti, vt experientia fortè confirmauit, ſed his, qui non ſunt commorſi, venenum eſſe; hoc tamen gratis à Matthiolo dictum eſſe ex ipſomet patet.

Cæterum ſtercus Columbinum ob id, quod 6.
cutim exulceret, & calidiſſimum ſit, veneno-ſum putat Dominus ex aduerſo ſcribens, at idem dicat neceſſe eſt de Pipere, de Allio, de Cæpis, de Sinapi, & ſimilibus; cum omnia hæc, & alia his mitiora, & calidiſſima ſint, & cutim exulcerent, ſed neque ob id, quod ſtercus ſit, neque ex hoc quod ſit calidiſſimum, venenum idcircò eſt, nam alia ſtercora Columbino in

calore non cedentia per os ſumma cum ſecuritate aſſumuntur, vbi morbus id remedij expoſcat. Caprinum ſtercus datur in potu Ictericis. Dioſcorid. *lib.2. cap.72.* Serapio *de ſimplic. cap.443.* ſtercus Aprugnum datur ab iiſdem ad ſanguinis reiectiones: datur item in potu Gallinaceum, Caninum, Lupinum ad colicos dolores, & alias infirmitates apud eoſdem. Stercus quoque Accipitris datur in potu, quemadmodum & Falconis ad partum accelerandum; Piſo *de cur. morb. libro 3. cap.55.* datur & Equinum ad eundem effectum, vt tradit Fumanell. *de comp. med. cap.55.*

Sed quas turbas, Deus bone, de Borace mouet idem Dominus pro Fiſco ſcribens? qui tamen hallucinatur cum vult Boracem eſſe Antiquorum Chryſocollam, & detegitur eius hallucinatio à Fallopio *in libro de Metall. & Foſſil. cap.31. in fin.* cuius auctoritati multò magis, quam prædicti Domini ſcribentis pro Fiſco deferendum videtur: nam Fallopius concedit quidem Boracem ab effectu vocari Chryſocollam, quia vt Chryſocolla Aurum conglutinat, negat tamen, & probat etiam,
7. non eſſe Boracem, vnam, eandemque rem cum Chryſocolla, nam Borax eſt ſpecies Nitri, & dicitur Borax, quaſi Baurach, quod nomen apud Arabes Nitrum ſignificat, Cæſalpin. *libr.1. de Metall. cap.20.* at Nitrum quotidie per os propinatur abſque vllo periculo, & extant pillulæ quædam celeberrimæ Alexandri Tralliani ex Nitro ad morbos tam calidos, quam frigidos iuncturarum laudatiſſimæ. Sed quomodocunque ſit, Borace vti nos Medicos quotidiana docet experientia tutiſſimè, imò vel in caniculis ipſis parturire non potentibus ipſa Borax aliquandò, & abſque periculo datur, vt mihimet ipſi experientia conſtat. Sed & hoc medicamento audacter vtuntur claſſici Medici Recentiores. Fallop. *de Metall. & Foſſ. vbi ſuprà*, Fauentin. *in Empir. cap.47.* Montuus *in Anaſcone. morb. tomo 3. libr.1. cap.4.* Mercurial. *lib.2. de morb. mul. cap 3.* Roderic. à Caſtr. *libr.4. de morb. mul. cap.6.* & alij permulti, quos congerere ſuperuacaneum puto. Si qui autem Medici dixerunt, Boracem eſſe venenum, hoc non eſt, ſed de Chryſocolla, aut dicendum, illos voluiſſe eſſe venenum, largo modo ſumpto veneni nomine pro medicamento valido, & quod incautè ſumptum maximè nocere poſſit, & quia medicamentum eſt, quo Abortus procurari poteſt, ad quod eſt valde potens, & idcircò connumeratum eſt inter venena, quæ prohibentur vendere Aromatarij abſque Medicorum licentia, vt Antimonium. At non idcircò Borax venenum eſt, ſicuti neque alia multa prænominata medicamenta, quia eorum aliquando multa vtilitas eſt, venenum autem dicitur, quod ſemper tale eſt, id eſt,
8. ſemper noxium eſt, Baccius *in prolegom. Venen. cap. ſeu artic.6.*

Conſideratis verò iam ſingulis ſimplicibus, ex quibus puluis ille, de quo ambigitur, componebatur; iam conſiderandum venit totum ipſius pulueris compoſitum; ac certum quidem eſt, quod cum totum ſit aggregatio partium, Ariſtotel. *libr.1. Phyſ. text.17.* & alibi; partes autem hoc totum componentes 9.
ab occultæ venenatæ qualitatis ſuſpicione ſint immunes, vt probauimus, totum quoque compoſitum ea ſuſpicione vacabit, nihil enim dat id, quod non habet. *Facit l. Nemo plus* 10.
Iuris, Digeſtis, de reg. Iur. ex noſtris Plato *in libr. de Nat. hum.* cùm ergo partes nullam habeant venenoſitatem, non poterunt illam communicare toti, quod ex ipſis componitur: ſequitur ergò non obſtantibus quibuſcunque tam prolixè deductis, puluerem præſumptum nullo modo fuiſſe venenoſum.

Ac profectò, ſi pro veritate, & omni affectu ſemoto, ſententia ferenda ſit, non modò ex dictis pronunciabimus, puluerem hunc non fuiſſe venenoſum; ſed prætereà videbimus, à Medico, qui illum compoſuit, ritè, ex arte, & debita cum ratione fuiſſe compoſitum, vt eo tanquam ſalubri medicamento ad nonnullas ægritudines vteretur: Medici enim intentio ea fuit, vt medicamentum componeret valdè exiccans, ex quo duos ſibi effectus promittere poſſet, vnum iuuandi conceptionem in his fœminis, quæ vteros humidiores habent, & ob eam cauſam non concipiunt, vnde vt concipiant valida exiccatione egent; cùm pateat non paucas ob excedentem Vteri humiditatem ſteriles eſſe, iuxta Hippocrat. ſententiam *lib.5. Aphor.45. & 62.* alterum effectum conceptionem impediendi in iis, in quibus expediebat, *vt infra*. Cùm ergò in cuiuſuis medicaminis compoſitione id ſibi proponere debeat Medicus, vt aliquod præcipuum medicamentum, ex quo primario effectum, quem intendit, ſperare poſſit, pro baſi compoſitionis conſtituat, dehinc alia, quæ ad eandem intentionem colliment, vel virtutem medicamenti adaugeant, vel vitium, ſi quod habeat, corrigant, vt Doctores omnes, qui de Medicamentorum compoſitione agunt, luculenter docent, patet intentionem huius Medici non fuiſſe perſonas venenandi, quia nullum elegit medicamentum, quod à proprietate, & cum certitudine id operari poſſit, vt iam probatum eſt. Neque eius intentionem fuiſſe aſſerendum eſt, vt homines interimeret, vel irremediabilem vomitum procurando, vel ſuperpurgationem exitialem excitando, vel vrinam acriter ciendo, vel etiam ſanguinem; quia ſi horum aliquid ſibi propoſuiſſet, non miſcuiſſet inuicem medicamenta, quæ poſſent ſibi in iis operationibus impedimento eſſe; nam in hoc puluere quædam medicamenta ſunt diuretica, & menſtrua prouocantia; quædam autem ventrem ſoluentia; quædam vomitum irritantia, quæ operationes in tantum ſunt ſibi contrariæ, vt vna aliam omnino impediat, quia Naturam diſtrahunt ad contraria, & hoc rectè à Medico, quicunque ille fuerit, factum eſt, quia ex hoc medicamento nullam huiuſmodi operationem requirebat, ſed ſolummodò exiccationem, & idcircò cæteras operationes contrariis inter ſe medicamentis obtundere, ac impedire ſtuduit.

Vlteriùs ſi in componendo huiuſmodi puluere Medicus intentionem habuiſſet vtendi eo pro veneno mortifero, celaſſet quantùm potuiſſet

potuiſſet odoris moleſtiam, & ſaporis diſplicentiam, quæ ex tali medicamento reſultare poterat, vt fraudem celaret, neque addidiſſet alia peioris ſaporis, & odoris, vt ad Antimonium, Sabinam, & Oleandrum, & ſtercus columbinum, nam non defuiſſent multa, quæ & ſaporem minùs ingratum, & odorem minùs moleſtum huic medicamento conciliaſſent. Præcipua ergo Medici, quæ hunc puluerem compoſuerat, intentio ea fuit, vt iam dictum eſt, vt haberet medicamentum validum exiſtens, vtrique propoſito ſcopo ſatisfaciens, nempe & ad exiccandos vteros in iis, quæ præhumidos habebant, & idcitcò non concipiebant, & ad impediendam conceptionem, ſterilitatémque inducendam in his, quæ in partu euidenti, ac certiſſimo periculo exponebantur, vt in caſu noſtro, in quo Elizabetha potionata præſumpta ex partu mirum in modum affligebatur, & in vitæ diſcrimen veniabat;
11. nam licere hæc Medico extra conceptionem præbere docet abundè Mercurial. *libr.* 1. *de morb. mul. cap.* 11. & alij Antiquiorum, & Recentiorum.

Hanc ergo duplicem intentionem Medico ſibi proponente, medicamenta omnia alegit maximè exiccantia quoad paſſiuas qualitates, quoad actiuas verò partim frigida, vt Antimonium, partim calida, vt cætera, ad hoc vt minor eſſet caliditas, quàm ſiccitas, quippè cùm Antimonij frigiditas caliditatem cæterorum contemperaret, vnde ex hac compoſitione medicamentum emergebat valde exiccans, quod effectum ſibi propoſitum Medico promittebat; nam medicamenta valde exiccantia, intemperiei humidæ vterorum facilè per contrariam qualitatem ſubuenire poſſunt, & quandocunque opportunum ſit etiam ſterilitatem inducere, quia, vt Hippocrat. *lib.* 5. *Aphor.* 62. & Galen. *in comm.* firmabant, vbi vterus valde exiccatus aſt, ſemen in eo ex defectu alimenti corrumpitur, diſſipatúrque, veluti in ſabuloſo loco proiectum ſemen nullum fæliciter naſcitur, ſed ociſſime contabeſcit: præterquam quod huiuſmodi valda ſicca medicamenta venerem cohibent, & ſemen extinguunt, eodem Galen. teſte *lib.* 8. *de ſimpl. med fac. litt.* O.

Cum ergo pateat ex his, quòd Medicus quicunque ille fuerit, qui præſumptum puluerem compoſuit, non habuerit intentionem vtendi eo pro veneno malo, & in damnum humani generis, ſed tantùm in eius commodum, & vtilitatem, manifeſtum inde fit, dato etiam, quod Ioan. Baptiſt. Gattus illum Elizabethæ ſuæ vxori propinauerit, prout Fiſcus, eiuſque adhærentes contendunt, non potuiſſe illum habere intentionem venenandi propriam vxorem, ſed tantummodò illam à præſenti ærumna ſubleuandi, & à mortis diſcrimine liberandi, nam aliàs non vſus eſſet hoc medicamento verè non venenoſo, ſed aliis, ac validis, ac verè venenoſis, maximè cùm pluries expertus aſſet, vt Fiſcus præſumit. prima, ſecunda, ac tertia vica ſperatum effectum non ſucceſſiſſe ex huius adminiſtratione, & ideò, niſi lapide obruſint fuiſſet, medicamentum mutaſſet, & valentius exhibuiſſet.

Nec valet ad hoc id, quod Dominus ex aduerſo ſcribens obiiciebat, nempe quòd Ioan. Bapt. deſiderabat vxorem lento veneno perimere; nam hoc gratis dictum eſt, & miror, docto viro, quicunque ille fuerit, hæc in mentem veniſſe, & è calamo excidiſſe, cùm pateat 12.
venena temporanea non modò non excitata tam ſæua ſymptomata, vt Fiſcus ab hoc medicamento excitata præſumit, ſed nullo manifeſto ſigno ſeſe prodere, niſi lentam, ac non remiſſibilem febriculam inducendo, ſenſimque humidum primigenium depopulando, & natiuum calorem deſtruendo: nam tem- 13.
poranea omnia, ac ſingula venena, nempe quæ longo tempore poſt eorum exhibitionem interimunt, ex tabefacientium genera eſſe docet Cardan. *libr.* 1. *de Venen. cap.* 22. & alibi; & ipſe Dominus ex aduerſo ſcribens.

Præterquam quod Ratio id ipſum ſuadet; primò, quia cum tam ſæuis ſymptomatibus, vt à Fiſco, & adhærentibus in caſu noſtro aſſeritur, nequaquam poteſt hominis vita ad longum tempus protrahi. Secundò, quia qui temporanea, & lenta venena propinant, in primis ſtudent, vt veneni vis nullo modo detegatur, cum ad fraudem contegendam, tum ve veneni vis non detegatur; alias ſuo fine fruſtrarentur, cùm potionati, ſi id cognoſcerent, facilè remediis, & antidotis veneno occurrerent maxime in principio; at vbi tam terribilia ſymptomata conſpicua fiunt, vis veneni ſe manifeſtiſſimè prodit; & miror Dominum ex aduerſo ſcribentem ſibimetipſi tam aperta fronte contradicere, volentem Ioan. Baptiſt. Gattum habuiſſe intentionem venenandi vxorem lento veneno, vt ſine ſignis venenationis occumberet, prout omnia lenta venena operari dicit, cum alia ex parte tam multa accidentia ex præſumpto propinato veneno adfuiſſe inculcet.

Denique, vt ad ea reſpondeamus, quæ de ſignis venenorum pro Fiſco adducuntur, diſtinguamus ea illa eadem diſtinctione, qua vſus eſt præfatus Dominus ex aduerſo ſcribẽs, hoc aſt in antecedentia, concomitantia, & conſequentia; omnibúſque ritè perpenſis, clarè patet, ea omnia, & ſingula, & præſertim quæ euidentiorem probationem facere poſſent, prorsùs abeſſe, & breuiter ad ea omnia, quæ pro fiſco proponuntur, reſpondemos.

Quoad antecedentia, nempè odium Ioan. Baptiſt. verſus vxorem, & conſuetudinem delinquendi, dicimus hanc conſiderationem ad Medicum non pertinere, & benè his ij, ad quos pertinet, ſatisfacient. Illud certum eſt, quòd quemadmodum nulla ſigna antecedẽtia 14.
dantur propinati veneni ante eius aſſumptionem, niſi quædam, quæ præſumptiones propriùs, & coniecturæ ab extra vocanda ſunt, ad Iuriſconſultos pertinentia; ſic è contra plura 15.
dantur, quæ ex veneno aſſumpto præſumpta ab ingenito prouenire demonſtrare poſſunt, vt erat in caſu præſenti, ſtatus valetudinarius ipſius Elizabethæ, & morboſus corporis apparatus, & alia aliàs deducta, quæ operantur, vt potiùs ingeniti, quàm aſſumpti veneni præſumptio vigeat. Galen. *lib* 6 *de loc. aff. cap.* 5. Cardan. *lib.* 2. *de Venen cap.* 2.

Quoad ſigna verò concomitantia, licet plu-
ta deducantur in informatione pto Fiſeo da-
ta, certum tamen eſt, neque omnia, neque ſi
plura, & maioris momenti adfuiſſent, com-
monſtrare certò potuiſſe, venenum fuiſſe pro-
pinatum, non autem ingenitum, cùm non
16. dentur alia ſigna certò diſtinguentia intar ve-
nenum ingenitum, & propinatum, vt con-
cordant tam Iuriſconſulti, quàm Medici. Boſ-
ſius *in pract. crimin. tit. de del. num.* 35. Caball. *de
omni gen. homic. n.*621. Gnazx. *in tract. ad def.
Reor. def.*4.*c.*5.*n.*5.*lib.*1. & inter Medicos Cæ-
ſalpin. *lib.*3. *pract. cap.*7. Codronch. *in method.
teſtif. cap.*6. & alij, vnde quantumuis ſeſe de-
fatiget, atque exagitet Dominus exaduerſo
ſeribens ad ptobanda hæc accidentia, ſiue
hæc ſigna, quæ in Elizabetha conſpicua
fuiſſe dicuntur, ab sdminiſtrato veneno origi-
nem habuiſſe, nunquam certò deducere poterit
hanc concluſionem, vnde vt prolixitatē odio-
ſiſſimam euitemus, hac ſola reſponſione ſatis-
factum volumus quibuſcunque ex aduerſo
adductis circa ſigna concomitantia veneni.

Tandem circa ſigna conſequentia ſupplica-
mus, magnam haberi conſiderationem, hæc
enim maximi momenti ſunt, & ſicuti vbi præ-
ſentia ſunt, infallibilem faciunt aſſumpti ve-
neni præſumptionem, ſic vbi abſint, omnem
adminiſtrati veneni ſuſpicionem adimunt. Ac
17. primò inter hæc ſigna aſt ipſa mors, hæc enim
vt plurimum ſuccedit ad venena adminiſtrata,
& præcipuè ſi fuerint reiterata; vt in caſu
noſtro, nam tunc ſuum effectum abſque du-
bio ſortiuntur, vt Cardan. *lib.*5. *de venen.* te-
ſtatur. At Elizabetha ex præſumpto poculo
non obiit, etiam ſi præſumatur pluries eidem
perſonæ, aliiſque non ſemel exhibitum, etiam
caniculis, ac felibus, quorum omnium ani-
malium nullum peremptum aſt, argo ab hac
iterata experientia docemur, hunc puluerem
venenum non fuiſſe.

Sed etiamſi mors ad propinatum venenum
non ſuccedat, non deſunt pleraque ſigna, quæ
ab ipſo veneno adminiſtrato ſemper relin-
quuntur, quæ de neceſſitate adeſſe oportuit
in caſu noſtro, in quo idem venenum præſu-
mitur vni, eidémque perſonæ toties fuiſſe
propinatum, ac primò Nicol. Flor. *ſumm.*4.
*ſerm.*4.*cap.*8. & Cardin. Ponzett. *libr.*2. *de ve-
nen. cap.*8. & alij permulti affirmant, Depila- 18.
tionem eſſe ſignum familiariſſimum iis, qui à
veneno adminiſtrato euadunt, & maximè vbi
venenum erodentem habuerit facultatem, vt
in hoc veneno ptopinato ſupponitur extitiſſe,
vel ipſo D. ex aduerſo ſcribente id firmante,
at hoc ſignum in Elizabetha omninò abeſt, &
in nullo alio ex iis apparuit, quibus idem ve-
nenum plurias ptopinatum præſumitur, quod
Aduerſarij negare non audent.

Præterea Cæſalpin. *lib.*3. *pract. cap.*7. & alij 19.
voluerunt: quòd venena, quæ ſuum effectum
omninò non ſortiuntur, quia non occidunt,
ſemper inſignem aliquam noxam, & diutur-
nos morbos infetant, & hoc quia quatenùs
talia, calori noſtro naturali inimiciſſima; non
ſolùm cum in corpore exiſtunt, illum deſtruūt,
ſed cum exſuperantur, relinquunt intempe-
riem aliquam cum impreſſione occultæ quali-
tatis nocentem; at in caſu noſtro tantum ab-
eſt, vt ij, qui hunc puluerem aſſumpſiſſe cre-
duntur, morbo aliquo afficiantur, aut aliquam
inſignem adhuc corporis noxam perſentiant,
vt è contra omnes, ac ſinguli pancraticè va-
leāt, quinetiam Martha, quæ per tres continua-
tos dies puluerem aſſumpſiſſe dicitur, deincepa
vtato concepit, quod valetudinariis, & infir-
mis mulieribus non facilè euenire notum eſt.
Facit Hippocrat. auctoritas *lib.*5. *Aphor.*62. &
pluries alibi, & pro Iuriſconſultis facit Rota
in Rom. ſociet. off. Ven. 11. *Ianuarij* 1619. *coram
Cardin. Sacrato.* Et ex his concludendum, pul-
uerem, de quo agitur, vel nullo modo fuiſſe
exhibitum iis, quibus exhibitus præſumitur,
vel nequaquam fuiſſe venenoſum.

CONSILIVM XIV.

Eidem Domino Renato Monreau.

ARGVMENTVM.

Inter alia medicamenta, ex quibus præſumebatur conſtare puluis, quem ad ve-
nenandam propriam vxorem Elizabetham exhibuiſſe volebat Fiſcus Ioan-
nem Baptiſtam Gattum, erat Antimonium, de quo peculiariter dubitabatur:
An eſſet venenum, nécne? volente eodem Fiſco, & eius adhærentibus, ve-
nenum omninò eſſe, repugnantibus nobis pro parte Ioann. Baptiſtæ ex ſe-
quentibus.

SVMMARIVM.

1 *Antimonium nullam habet venenoſitatem.*
2 *Antimonium reſpectu manifeſtarum qualita-
tum venenum non eſt.*
3 *Antimonium non eſt venenum ab occulta qua-
litate, vel à tota ſubſtantia.*
4 *Venena à tota ſubſtantia noxia non poſſunt
vllo modo ad benignam naturam reduci.*
5 *Antimonium vomitum validè proritat.*
6 *Antimonium non eſſe venenum ab effectu
probatur.*

QVia immeritò dubitatur de hoc, cùm 1.
nullus Auctor fide dignus hoc in dubium
reuocauerit, ac nunquam vel in enarrandis
ipſius Antimonij facultatibus, vel in enume-
randis venenis, de eius venenoſitate quic-
quam

quam muſſitauerint, quod nullo modo præteriiſſent, ſi haberet vel minimam veneni ſuſpicionem, vel veneni accidentia aſſumptum produceret. Immò qui diligentiſſimè omnia, & quæcunque venena etiam minima, & nulla conſideratione digna congeſſerunt, vt ſulphur eſt, Adamas, Lauri baccæ, Nux rancida, Magnes, Scammonea, Agaricus, & alia etiam his inferiora, nihil de Antimonio meminerunt, quòd omni venenoſitatis ſuſpicione ſit prorſùs exſpoliatum, & ſi libet, videri poſſunt Galenus *de med. ſimpl. & de comp. Medic.* Dioſcorid. *libro* 6. Plin. *libr.* 32. *cap.* 6. Paul. *ſua Med. lib.* 5. *cap.* 3. Aët. *libr.* 3. Auic. 4. *tractat.* 1. *ſumm.* 1. Raſ. *libr.* 8. *ad* Manſor. Conciliat. *de venen.* Guain. *de venen. cap.* 8. Ardoin. qui affluentiſſimè de omnibus egit *libr.* 2. *de venen.* & ex Recentioribus Cæſalpin. *libr.* 3. *ſua pract. cap.* 50. Paræus *libr.* 20. *cap.* 31. & alij permultò, ſed & qui de natura Antimonij ex profeſſo loquuntur, nullam in eo venenoſitatem animaduerterunt, vt dixi, ſed ſolùm refrigerationem, exſiccationem cum adſtrictione. Vide Dioſcorid. *libro quinto cap.* 54. Plin. *vbi ſuprà*, Aët. *libro ſecundo*, *cap.* 72. Paul. *lib.* 7. *litt.* 5. Cæſalpin. *de Metall. libro tertio*, *cap.* 9. & ad vtramque concluſionis partem euidentiſſimè probandam, vide Codronch. *in libell. de Antim.*

Deinde ſi Antimonium venenum eſt, vel lædit manifeſtis qualitatibus, vel occultis, & à tota ſubſtantia (vt prudenter deducit idem Codronch. *ibidem*,) vel amba-
2. bus ſimul. Non manifeſtis qualitatibus,
cùm hæ in Antimonio non ſint inſignes, neque in exceſſu, nam frigidum eſt, & ſiccum in gradu ſecundo cum adſtrictione, vt patet ex Auctoribus iam ſuprà citatis; adde quòd ſi his operaretur, apparerent in nocendo earum effectus, tales eſſent vehemens adſtrictio faucium, & gutturis, ſtrangulatio, vrinæ ſuppreſſio, ventris ſtipticitas, ſtomachi grauitas, & refrigeratio, inteſtinorum dolores, vocis & reſpirationis oblæſio, & alia ad hunc modum, at hæc ab Antimonio non prouenire ſatis perſpectum eſt, ergo ratione primarum & manifeſtarum qualitatum, Antimonium non eſt venenum.

3. Sed neque occulta qualitate, & à tota
ſubſtantia Antimonium eſt venenum, quia medicamenta, aut venena huiuſmodi non poſſunt reduci per quamuis præparationem,
4. aut repurgationem ad benignam naturam,
neque omittere poſſunt id, quod ab intrinſeca forma ſortita ſunt, ita vt quomodocunque exhibeantur, & in quacunque quantitate ſemper mortifera ſint. At verò Antimonium dari etiam ſine præparatione vlla, & ſine repurgatione, abſque vllo vitæ periculo, & cum præparatione etiam in notabili quantitate ad corpora expurganda, & ad difficiles, & rebelles ægritudines edomandas, non eſt, qui neſciat. Matthiol. *in libr.* 5. Dioſcorid. *de mat. med. cap.* 59. Codronch. *vbi ſuprà*, & omnes, qui de Antimonio ex profeſſo verba faciunt.

Sed neque ſimul manifeſta, & occulta qualitate Antimonium eſt venenum; quia eædem rationes ſimul vrgent, ac multò euidentiùs probant, nullo modo illud eſſe venenum.

Verum eá abundanti conceſſo etiam cuicunque, Antimonium venenum eſſe, tamen illud certum eſt, & negari non poteſt, non eſſe ex iis venenis, quibus ad enecandos homines vti quis poſſit: ratio eſt in promptu, quia cùm vnica ſpes ſit in his, qui potionati ſunt, & venenum hauſerunt, vt ipſum quàm celerrimè è corpore vomitu ex-
pellant: Antimonium vomitum promptiſſi- 5.
mè, ac validè excitare quiuis nouit, & notant omnes Doctores, de eo verba facientes; itaque etiam ſi venenum eſſet ob hoc ipſum quòd ad ſui expulſionem illicò hominem cogat, non poſſet hominem interimere, neque enim in ſtomacho tantò tempore moram trahit, vt eius virus ſanguini per venas, & arterias communicari poſſit, &
ad cor ipſum peruenire. 6.

Ac denique ab effectu probatur, Antimonium non eſſe venenum, quia quicunque Antimonium ſumpſerunt, & ea eius vi occubuerunt, nunquam mortui ſunt cum accidentibus veneni, ſed ex ſimplici tantummodò ſuperpurgatione, vt experientia docet, at ſi ob hoc, nempè quod ſuperpurgationes lethales excitare poſſit Antimonium, venenum eſt, certè & ſcammonium, & Agaricus, & cætera etiam benigniora, & innocentiſſima medicamenta venena erunt, cùm omnia poſſint præter modum vſurpata lethales ſuperpurgationes inducere, nam & ipſum Antimonium tunc ſolummodò tales excitat ſuperpurgationes, cum in excedenti quantitate aſſumitur, aliàs nequaquam. Non ſufficit ergo hoc ad determinandum, Antimonium eſſe venenum, ſed neceſſe eſt, ſi venenum ſit dicendum, vt ab eius propinatione appareant accidentia illa, quæ ad venenum vel à tota ſubſtantia, vel manifeſtis qualitatibus noxium, ſuccedere ſolent.

CONSILIVM XV.

Eidem Domino Renato Monreau.

ARGVMENTVM.

Cum N. N. Tonſor ſanus degeret, eum amico affluentiùs pranſus eſt. A comeſtione nonnullis elapſis diebus, ſenſim in Icteritiam, ſeu Regium morbum incidit, ac procedente tempore, totum illi corpus virore defœdatum eſt. Hinc, nulla cura adhibita, in fatuitatem, & dementiam lapſus eſt; ac tandem vitam cum morte commutauit. Cadauere adaperto, Inteſtina tumefacta apparuerunt, & coloris citrini, Pericardium omni humiditate deſtitutum, ſanguis in Cordis ventriculis congelatus; & ipſius Cordis ſubſtantia praui coloris, caput tumefactum, labia admodum groſſa, Pulmones coloris citrini, & ſecundùm alas nigricantes, ac Mediaſtino, & Pleuræ adhærentes; Lien mollis, ac diffluens, & alia nonnulla ſigna atteſtantia veneni propinationem P. in quem reatus ſuſpicio cadebat, à fiſco in carcerem detruſus eſt, & quæſitum pro veritate ab ipſo fiſco eſt, An N. N. ex propinato veneno, vel ex ingenito, & intrinſeco aliquo morbo occubuiſſet, & reſpondi.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptio propinati veneni ex antecedenti ſtatu Ægrotantis eſt magni momenti.*

2 *Concomitantia ſigna quomodo propinatum venenum atteſtantur.*

3 *In veneno propinato accidentia ſuperuenientia nullum ordinem ſeruant.*

4 *In veneno propinato non ſolet adeſſe febris, vt in ingenito.*

5 *Venenum aut eſt corrodens; aut putrefaciens, aut inflammans, aut congelans, adde, & tabefaciens.*

6 *Venena externa vel ſunt præſentanea, vel temporanea.*

7 *Temporaneum venenum lentum eſt, & ex genere Tabefacientium.*

8 *Data cauſa diſpoſita ad agendum in patiens diſpoſitum ad patiendum, neceſſariò ſequitur effectus.*

9 *Signa aſſumpti veneni in ipſa aſſumptione apparentia, ſunt magni momenti exiſtimanda.*

10 *Accidentia ex propinato veneno prouenientia, cum impetu apparent, contra ex veneno ingenito.*

11 *Fatuitas ex morbo Regio mala*

NOn immeritò dubitari videtur, an N.N.
ex propinato veneno obierit, nécne, cùm
pro affirmatiua opinione tot adſint cōiecturæ,
ac præſumptiones non numero ſolùm, ſed
etiam pondere vrgentiſſimæ: nulla enim ſigna
deſiderari videntur aut ex antecedentibus, aut
ex concomitantibus, aut ex ſubſequentibus,
quæ propinati veneni ſuſpicionem facere, ac
1. mirum in modum augere poſſint. Ac primò
vrgentiſſima videtur ea præſumptio, quæ ex
antecedentibus deſumitur, ac maximè ex ſtatu
eius, qui venenum hauſiſſe dicitur; ſi enim
ſtatus hic ſecundùm Naturam fuerit, & vires
conſtent, & errata in victus ratione ſaltem
inſignia non præceſſerint, irrepēre ſubitaneo,
præcipiti, ac pernecabili morbo, facit ferè
plenam probationem propinati veneni, cùm
hac ſola coniectura fiſus Galen. *lib.6. de loc. aff cap.5.* & cum eo DD. omnes de eius rei
certitudine non hæſitanter pronunciauerint,
quæ coniectura cùm in caſu noſtro vigeat,
cùm N. N. immediatè ante præſumptam veneni
acceptionem optima ſanitate frueretur,
& viribus conſtaret, dicendum, eam non modò
maximoperè vrgere, ſed concludentiſſimam
de tali veneni propinatione probationem
facere.

Nec minùs vrgere firmandum eſt, eam præ- 2.
ſumptionem, quam ex concomitantibus ſignis
elicere poſſumus, ſi enim ſeriem ſymptomatum,
quæ in hoc ægrotante apparuerunt,
eorúmque naturam, & affligendi modum conſiderabimus,
nonniſi à propinato veneno potuiſſe
emergere fatebimur; quippe cùm primò
fuerint perniciosiſſima, terribilia, & exitialia,
naturámque illicò proſtrauerint, ac ſtupefecerint,
quod non veriſimile ſit accidere
potuiſſe ex Ictetitia ab interna cauſa procedente,
in qua præter corporis immutatum
colorem, non ſolent adeſſe huiuſmodi praua
accidentia, imò neque alia vlla conſideratione
digna, non quidem alia ex cauſa, niſi quia
humor morbum faciens ab internis ad externa
prorumpit, vnde conſequens eſt nobiliores
partes à peccante humore liberari, & nullam
ex eius vi noxam percipere.

Secundò ſi modum aduentus horum ſymptomatum
ſpectemus, ea non ſenſim; & ordine
quodam, vt in morbis ab interno veneno
prouenientibus euenire ſolet, apparuerunt: 3.
ſed potiùs cum impetu, & confertim, nullóque
ordine ſeruato, quod in adminiſtrato potiſſimum
veneno fieri ſolet, vt docent Card.
lib.2. de Venen. c.2. & Bacc. *in Prolog. de Venen. cap.17. art.1.* Ac ſi denique ſeriem horum ſymptomatum
conſideremus, id ipſum clarè apparebit,
quia in veneno ingenito hæc ſymptomata
nunquam ſunt ſine febre, contra in ve- 4.
neno adminiſtrato, vt in caſu noſtro, in quo febris
adeſſe non ſolet, quod ita fieri longioribus

bus probaui *lib. 2. Quaſt. Medico-Legal. tit. 2. quaſt. 8. num. 5. & ſeqq.*

His addenda ſigna ex cadauere poſt Ægri mortem deſumpta, quæ & ipſa magni ſunt momenti, neque videntur apparere potuiſſe in cadauere morbo naturali extincto, vt Inteſtina tumefacta, & coloris citrini, cordis ſubſtantia praui coloris, & alia in hiſtoria morbi enarrata, quæ ſicuti propinato veneno ſunt familiariſſima, & proportionatiſſima ſymptomata, ita naturali ægritudini, & maximè Icteritiæ præcipuè nulla febre concomitante videntur omninò diſconuenientia, & improportionata. Ex quibus omnibus videbatur certitudinem nos habere poſſe, quòd N. N. ex propinato veneno, non autem ex ingenito, aut interno aliquo morbo perierit.

Verumenimverò ſi res penitiùs conſideretur, & effectus omnes in hoc caſu apparentes ſuis cauſis referantur, contrarium apparebit verius, & omnis ſuſpicio propinati veneni euaneſcet, quod ex ſequentibus fundamentis facile palam fiet. Dicendum ergo primò, quòd licet particularium venenorum difficillima ſit cognitio, cum alieni propinantur, vt omnes norunt, tamen ea noſcere ſecundùm ſuas ſpecies non modo non eſt difficile, ſed facillimum, poſito, inquam, quod de propinato veneno certitudo habeatur. Demus ergo N. N. cum effectu aſſumpſiſſe venenum à P. ſibi clam
5. propinatum, ac per fraudem, tunc dico, quòd huiuſmodi venenum, aut fuit corrodens, aut putrefaciens, aut inflammans, aut congelans, adde aut tabefaciens (licet hoc cum putrefaciēte conueniat, exſiccatio enim quædam ſpecies putrefactionis eſt) ad has namque ſpecies omnia venena reduci poſſunt, at hic nullum huiuſmodi veneni ſignum apparet, ergo. Et quòd non fuerit corrodens patet, nihil enim apparuit aut ante, aut poſt, aut in ipſa aſsūptione, quod pro ſigno talis veneni deſumi poſſit; Quòd non fuerit putrefaciens, patet, quia ab huiuſmodi veneno maximè patitur primo ſtomachus, & iecur, cùm tamen in cadauere hæc duo viſcera nihil omninò læſa apparuerint; Quòd non fuerit inflammans patet, quia non modo calor nullus adfuit in ipſo potionato, ſed etiam à febre fuit immunis; Quòd non fuerit ex genere congelantium manifeſtum eſt, non apparente vllo huiuſmodi veneni ſigno; Quod denique non fuerit tabefaciens, ex ipſo ſucceſſu palam eſt. Ergo reſtat, quòd N. N. ex morbo potiùs quodam interno, quicunque ille fuerit, quàm ex propinato veneno obierit.

6. Secundò notandum, quòd venena adminiſtrata aut ſunt præſentanea, aut temporanea; illa ſubitò, & maxima cum vehemētia, aut paucorum dierum ſpatio, hæc lentè, ac ſenſim, & longo poſt tempore operantur. Modò quòd N. N. non aſſumpſerit venenum præſentaneum patet, quia à præſumpta veneni aſſumptione per plures dies, nempè per vnum ſupra viginti nullum euidens ſymptoma, niſi mutationem coloris ipſius cutis paſſus eſt: deinceps ſymptomata ſenſim apparuerūt; cum primò Ictericus factus ſit; poſt multos verò dies in peius lapſus fuerit, non fuit ergo venenum hoc præſentaneum. Sed neque dici poteſt fuiſſe temporaneum; primò, quia mors nimis properè videretur ſecuta, temporaneum autem 7.
venenum ſuum opus ad longum tempus retardat, & lentum eſt in operando. Secundò quia temporanea venena omnia ex Tabefacientium numero ſunt, Cardan. *lib. 1. de Venen. cap. 22.* & alibi, at N. N. nullam emaciationem; nedum Tabem paſſus eſt, nec quid ſimile; remanet ergo, vt non ex propinato veneno, ſed ex ingenito, vel potiùs ex aliquo alio interno morbo fuerit ſublatus.

Notandum tertiò, quòd data cauſa diſpoſi- 8.
ta ad agendum, nullóque impedimento ex parte patientis exiſtente, ſed potiùs diſpoſitionibus ad patiendum ex eius parte requiſitis vrgentibus, neceſſariò ſequitur naturalis effectus; vt Philoſophis eſt compertiſſimum. At ſi ſupponatur in hoc caſu fuiſſe propinatum venenum, cùm hoc ſit cauſa maximè efficax ad agendum, & nullum ſupponatur ex parte patientis impedimentum ad reſiſtendum, ſaltem per tantum temporis ſpatium, neceſſario ad illius aſſumptionem debuit ſequi illius veneni effectus, nempe aut Naturæ ſuccumbentia, aut illius pugna cum veneno, cùm tamen neutrum fuerit ſecutum, eo quod N. N. ab aſſumptione præſumpti veneni, per plures dies incolumis permanſerit; dicendum itaque, illud nequaquam ex veneno, ſed ab interna aliqua cauſa ægrotaſſe, & ex eius denique vi periiſſe.

Notándum quartò, aliqua eſſe ſigna in po- 9.
tionatis, quæ in ipſa veneni adminiſtratione obſeruantur, & eſſe multi momenti, quæ tamen omnia in caſu noſtro deſiderantur: notant enim DD. omnes, venena omnia eſſe mali odoris, & ſaporis horribilis, & in aſſumptione ſemper nauſeam, vomitum, gulæ ardorem, ſtomachi morſum, & mille alia ſymptomata excitare, quorum nullum hic apparuit, cùm nulla mentio habeatur, quòd N. N. à prandio, vel à cœna præſumpta, de talibus vnquam ſit conqueſtus.

Notandum quintò, quòd, vt ſupra annui- 10.
mus, accidentia ſi ex veneno adminiſtrato ſuperueniant, ſolent cum impetu quodam, ac vehementia apparere, non tolerante Natura vim improuiſam ipſius veneni, & procurante ſummo conatu illud à ſe repellere, ac ſuperare: cōtra verò ſi ab ingenito veneno, & interno morbo eueniant, nam vt plurimum ſenſim paulatimque & ordine quodam ſeruato ſuccedunt, iuxta illud Hipp. *lib. 2. Aphor. 30.* Circa principia omnia debiliora, quia Natura interno veneno ob moram in corpore contractam veluti aſſueſcit: hoc autem maximè oſtendit, venenum fuiſſe ingenitum, vel morbi cauſam fuiſſe internam, quod in hoc caſu adeò vrgere videtur, vt veritatem omni ex parte detegat; Nam N. N. præſumptus potionatus ſenſim, paulatimque flaueſcere cœpit, nullo alio notabili apparente ſymptomate; dehinc verò procedente morbo, ac nulla cura adhibita, alia ſymptomata ſeſe manifeſtarunt, quæ poſtmodum exacerbata, tandem morti hominem addixerunt, cùm tamen ſi Icteritia ab externo veneno originem traxiſſet, contra euenire debuiſſet,

buiſſet, vt primò nempe alia ſymptomata notatu digna, vt vomitus indeſinens, moleſtia intolerabilis, dolores pernecabiles, lipothymia, ſyncopes, & alia id genus; dehinc Ictericia, & alia maiora, & peiora apparuiſſent; & ratio eſt, quia ad effuſionem bilis à cauſa interna non grauator; ſeù potiùs alleuatur Natura, cum ab humore noxio ſeſe exoneret, idcircò poteſt ex ſymptomaſo aliquando nec præcedentibus aliis ſymptomatibus ſeſe prodere: at in veneno propinato nequaquam, quia primò, & antequam Hepar lædatur, neceſſe eſt lædi ſtomachum, atque etiam Cor, vnde præcedere debent primò accidentia ad inſignem ſtomachi, & Cordis læſionem neceſſariò conſequentia, quod confirmat ipſa experientia, ſemper enim obſeruamus in venenis adminiſtratis Ictcritiã nonnullos poſt dies, & poſt alia ſymptomata apparere. Cùm igitur ex prædictis pateat, N.N. à propinato veneno non fuiſſe extinctum, ſed potiùs à morbo quodam naturali, vt maiorem in modum veritas innoteſcat, demonſtrandum iam, ex quo verè morbo obierit. Ac profectò ſi obſeruare velimus Ictcritiæ cuiuſdam deſcriptionem ab Hippoc. factam *lib. 3. de Morb. n. 12 & lib. de intern. affect. n. 38*, apertiſſimè videbimus N.N. non ex alio morbo obiiſſe, neque ex veneno aſſumpto fuiſſe ſublatum.

Habent ergo Hippocr. verba in *prædicto lib. 3. de morb.* hoc modo. *Huiuſcemodi morbus Regius acutus eſt, & citò necat. Color totius mali-corium maximè refert ex viridi palleſcens, & quales Lacerti virides, ſimileque ferè corpus eſt. In vrina quod ſubſidet velut Ernumfulum eſt, & febris, & horror leuis detinet, quandoque etiam veſtes ferre non ſuſtinet, ſed ab iis mordicatur, & pungitur. Ieiuno mane viſcera plerumque lacerantur, & ſi quis eum exeitet, aut alloquitur, non patitur. Hic ferè intra dies quatuordecim moritur, quos ſi effugerit, conualeſcit.* Eadem ferè habet alio in loco iam cit. *de Intern. affect.* vbi & aliam ſpeciem huius lethalis morbi, ſed longioris deſcribit, quorum morborum ſigna, ſi cum morbo, quo extinctus eſt N. N. æquiparentur, nihil omninò eorum deſiderabitur, quæ ad eius morbi naturam conſtituendam neceſſaria exiſtimantur: nam & color corporis, & proritus, & anxietudo, vt viſcerum lancinationes, & melancholia, & delirium in vtroque caſu ſunt conſpicua. De febre ſolùm dubitari poterat, quam in ſuo morbo adeſſe vult Hippocrates, cùm tamen in caſu noſtro non adfuerit. Ad quam inſtantiam reſponderet, quòd primò non fuit, vt oportuiſſet, in ægro hoc obſeruatum, an aliqua febre detineretur, nécne; ſecundò, quòd potuit quidem adeſſe, ſed leuis, vt Hippocrates dicit, ac talis, vt facilè medentem falleret, aut ab eodem medente in cenſu non haberetur propter ſui leuitatem, præcipuè cùm ad ægrotum acceſſerit viribus iam deiectis, & non potente virtute illam detegere, vnde apparere potuit æger non febrire; & tertiò, dato etiam quòd verè non febriret, hoc non tolleret, quin idem eſſet morbus, ſtantibus præſertim tot aliis ſignis euidentioribus, & ſi in omnibus tali morbo detentis febris eſt leuis, poteſt in aliquo particulari eſſe onlla, vel nulla apparere.

Mirum ergo non fuit in homine ſano, & alias robuſto, ac victui ſalubri aſſueto de repentè ex aliqua externa, ac procathartica cauſa, vt ex labore, ex nimia potatione, ex curſu, ex lucta, aut ex alia ſimili cauſa (nam aliàs hoc obſeruatum eſt, & indies obſeruatur) bilem agitatam in ambitum corporis effundi, & nulla cura adhibita, illáque nobilioribus partibus communicata, alia ſymptomata, quæ in informatione enarrantur excitari, præcipuè autem fatuitatem, ac dementiam, quæ familiaris eſt Ictericis, vbi in malum tendunt, dicente Hippocrate *lib. 1. Prorhet. n. 4. & in Coac. Prænot. n. 198. Mala eſt ex morbo Regio fatuitas.* xx. Licet autem hoc difficultatem facere poſſit, quomodò nimirum calidiſſimus, & ſicciſſimus humor fatuitatem excitet, quæ potiùs à frigido, & humido videtur naſci? tamen ad hoc reſpondet Duretus *in comm. prædicti lib. 3. Coac.* in hunc locum dicens, quòd cerebrum humeſcit, adde & refrigeratur ex eo, quòd ab humore calido & ſicco deſtituatur, ab omnibus enim partibus bilis ad exteriora effunditur.

Ex quibus facile eſt videre, quanam ratione in N. N. tot ſymptomata apparuerint, ex effuſione enim Bilis ad totum corpus partes omnes externæ viridorem illum, ac pallorem, aut alium quemcunque fœdum colorem contraxere, iuxtà naturam, & colorem humoris eas inficientis: neque enim Bilis vnius eiuſdémque coloris perpetuò eſt, vt norunt Medici, ſed modò palleſcit, modò nigreſcit cum aduritur, modò viret, & ſic vario colore partes inficit. Ex effuſione verò Bilis ad exteriora cerebrum humeſcere, ac refrigerari diximus, vnde debile in omnibus ſuis operationibus redditur; præcipuè verò debilitata eius retentiua, Pituita ad infernas partes per neruos, venas, & arterias lapſa, varios tumores in variis partibus excitauit, vt aliàs in his, qui iam morti proximi ſunt, euenire ſolet, cum iam proſtrata Natura pituita in cerebro exiſtens ad interiora ruit, & varia excitat ſymptomata. Cætera quoque, quæ de anxietudine, & punctutis in vniuerſo corpore habentur, & alia recenſita, ab ipſa Bilis effuſione facta fuiſſe notiſſimum eſt. Et ex his concludendum pro veritate videtur, N. N. ex prædicto morbo, nempe ex prima illa Ictcritiæ ſpecie ab Hippocrate deſcripta deceſſiſſe, non autem ex propinato aliqoo veneno, cùm accidentia ſubſecuta, & morbi ſeries naturali, & internæ cauſæ, non violentæ, & externæ reſpondeant.

CONSI

CONSILIVM XVI.

Eidem Domino Renato Monreau.

ARGVMENTVM.

In eadem cauſa, de qua ſupra, iterum per fiſcum interrogatus, vt pro veritate magis præciſè reſponderem, an N. N. ex propinato veneno obiiſſet, reſpondi, quòd licet ex tam variis, tam incertis, támque ſibi contrariis teſtium depoſitionibus in nono ſummario datis, nihil certi circa veneni exhibitionem in perſona N. N. elici poſſit, cùm non ſint inter ſe conſtantes; tamen ego, ſuppoſito, quòd per eas plenè probata remaneat veneni exhibitio, adhuc tamen in ea ſententia ſum, illum non ex aſſumpto præteoſo veoeno, ſed ex interno, ac naturali morbo, aliàs ex Hippocratis auctoritate deſcripto, vitam obiiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Medicamenta omnia, & venena etiam ipſa adminiſtrata interdum ſuo fine fruſtrantur.*

2 *Vena, quæ ab excedenti qualitate occidunt, niſi illicò in actum producantur, nullius effectus euadunt.*

3 *Vix ex decem vnus perire ſolet, niſi venenum repetatur.*

4 *Venena temporanea facilè nullius effectus euadunt.*

5 *Icteritia aliquando eſt effectus aſſumpti veneni.*

6 *Venenum quodcunque vel mediatè, vel immediatè cor lædit.*

7 *Sitis carentia eſt maximum argumentum ad excludendam veneni aſſumptionem: declara vt ibi.*

8 *Cadauera eorum, qui externo veneno intereunt, difficillime putreſcunt.*

9 *Singulare ſignum aſſumpti veneni eſt læſio in ventriculo, & lenta febricula.*

NEque nouum quid, aut rarum, aut mirum id videri debet, cùm quotidiana experientia compertum ſit, non tam in venenis, quàm etiam in aliis quibuſcunque medicamentis purgantibus, præcipuè, quòd aliquando
1. vel à Natura exuperantur, & nullum effectum producunt, vel ſimpliciter deiiciuntur, nulla illata ipſi Naturæ vi. Peculiariter autem Gal. *in lib. de ſimpl. med. fac. cap.* 18. de venenis verba faciens, quæ ab excedenti qualitate occi-
2. dunt, dicebat, quod niſi illico in actum producantur, nullius effectus redduntur. Ac prætereà Cardan. *lib.* 2. *Contrad. Medic. tract.* 5. *con-*
3. *trad* 10. *verſ. & ſcias.* ſerio affirmat, vix vnum interire ex decem, qui venenum hauriunt, niſi venenum reiteretur, quod dictum etiam frequenti experientia roborauit, vt ipſe ibidem luculenter teſtatur.
4. Sed hoc ipſum, nempe venenum ſuo effectu fruſtrari euenit peculiariter in venenis temporaneis, hoc eſt ad tempus datis, quale forte præſumitur fuiſſe hoc, quod N. N. extinctus dicitur, ex implicita quadam P. confeſſione, & dubiis nonnullorum teſtium depoſitionibus. Et ratio eſt maximè in promptu, quia cum huiuſmodi venenorum vis, ad hoc vt lentè operetur, contrariis medicamentis ſit refracta, facilè inde euenit, vt occurrentia calori naturali, qui ſaltem debilis non ſit, euincantur, vel reſtringantur, aut in corpore nulla noxa relicta, deturbantur. Hinc tam raras experientias, quæ veræ ſint, habemus ſimilium venenorum, quæ ad tempus exhibentur, vt percurrit idem Card. *loco citat.* Potuit ergo eodem modo etiam in caſu noſtro eueniſſe, quia veneni aſſumpti nulla certa, & peculiaria ſigna fuerunt adnotata: quemadmodum enim in ſuperiori conſultatione dixi, neque in præſumpta veneni aſſumptione N. N. quicquam perſenſit, neque per plures dies poſt aſſumptionem de aliquo notabili accidenti conqueſtus eſt, vt de ſtomachi morſu, de Cordis tremore, de Lipothymia, vomitu, ſudoribus frigidis, nauſea, ructibus nidoroſis, ac corruptis, & id genus aliis quæ omnia, aut eorum ſaltem plura de neceſſitate conſequi debebant ad veneni aſſumptionem, maximè ſuppoſito, quòd in actum fuiſſet iam deductum ex aduentu Icteritiæ tanquam effectu propinati veneni. Quemadmodum namque vnus ex Medicis deponit, Icteritia aliquando eſt effectus aſſumpti vene- 5.
ni, ſed nunquam ſola apparet, verùm aſſociata aliis ſymptomatibus, immò poſt alia ſymptomata, nam tunc cùm omnem ſanguinis maſſam infecerit, ac corruperit neceſſe eſt, talia ſymptomata apparere, qualia apparent, cum homo iam in mortem certo tramite tendit.

Sed manifeſtiùs etiam vltra adducta in priori conſultatione ex infra adducendis patere poteſt, venenum N. N. non aſſumpſiſſe, aut aſſumptum exuperaſſe, & ſic non ex aſſumpto veneno, ſed ex interno quodam morbo obiiſſe: ſunt enim plura accidentia, quæ de neceſſitate omne aſſumptum venenum conſequuntur: Ac primò, & principaliter exploratiſſimum Medicis eſt, omne venenum cor 6.
lædere, aut primò, & immediatè, aut ſaltem ſecundariò, & mediatè, ita vt nullum omninò venenum aſſumi poſſit, quod aut ſubitò, aut conueniente mora interpoſita ſymptomata

ad læſionem cordis conſequentia non acceſ-
ſat. Conciliat. *diſſ.* 178. *& in lib. de Venen.c.*1.
Nicol.Flor. *ſumm.*4. *ſerm* 4. *cap.*1. Gnainer. *de
Venen. cap.*1. *reſp. ad dub.*4. Ardoin. *de Venen.
libr.*1. *cap.*7. Ponzett. *libr.*1. *de venen.cap.*9.
Fernelius *libr.*2. *de Abdit. cap.*15. & alij om-
nes. Verum in caſu noſtro modò patet, Cor
nullo modo fuiſſe læſum, ſed ex Medicorum
depoſitione habetur, N. N. poſt dubiam, &
ſuſpectam comeſtionem benè ſe habuiſſe, vt
per verba illa Medici. M. *ſolo il polſo ſtaua
bene, pareua che foſſe d'huomo ſano, & non
monſtraua mal neſſuno*; quod quidem impoſſi-
bile fuiſſet, ſi morbus ex aſſumpto veneno
dependentiam habuiſſet ex prædictis.

Secundò, Cardan. *loco ſupra cit. Contrad.
Medic.* maximum fundamentum facit ad ex-
7. cludendum veneni aſſumptionem, ſi qui ve-
nenum bibiſſe præſumitur, ſitim non habeat.
Sitis, inquit, *carentia maximum argumentum
eſt ægrum venenum non ſumpſiſſe*; ex quo habe-
tur mortem ex interna potius cauſa eueniſſe;
quod quidem verificatur potiùs in calidis ve-
nenis, nam frigida, vt Mandragora, ſuccus
lactucæ, Inſquiamum, & alia ſitim fortè non
faciunt; ſed venena hæc non dantur, neque
dari poſſunt, in modica quantitate, quia,
cum exuperante frigiditate interimant, inſig-
nem quantitatem requirunt. At venenum,
quod aſſumpſiſſe præſumitur N. N. fuiſſe in
pauca admodum quantitate, dicitur, nempe
quantam caperet moneta illa, quam Iulium, ſeu
Paulum vocamus; itaque non potuit eſſe fri-
gidum; cùm ergo eſſet calidum, debebat de
neceſſitate ſitim magnam, & inextinguibi-
lem excitare, vt calida venena omnia faciunt,
licet Cardan. *loco cit.* etiam frigida ſitim facere
voluerit. At cùm N.N. hoc ſymptomate nullo
modo fuerit moleſtatus; dicendum eſt, aut
illum non aſſumpſiſſe venenum, aut ex illius
vi non periiſſe, quòd illud exoperauerit.

Tertiò, & hoc quidem videtur maximè no-
8. randum; experientia compertum eſt, cadauera
eorum, qui veneno externo ſublati ſunt, diffi-
cillimè putreſcere. Cardan. *de ſubtilitat. lib.*12.
ita vt ob eam cauſam verminationem non pa-
tiantur. Senec. *Nat. Quæſt. cap.*31. & ratio eſt
introducta ſiccitas ab ipſo veneno, vnde ea de
cauſa Alexandri Magni cadauer incorruptum
ad multos dies permanſit, quod veneno ob-
iiſſet: contra verò cadauera veneno interno
ſublata facillimè corrumpuntur, vt patet in
iis quæ ex peſte ſublata ſunt, Paræus *libr.*21.
*cap.*10. At cadauer N. N. citiſſimè putrefieri
cepit, quia vt plures teſtes deponunt, in ho-
ras & momenta tumefiebat, ſignum manife-
ſtiſſimum corruptionis ex interna ebollitione.

Quartò potiſſimum, ac ſingulare ſignum
affertur à Cardano *loco aliàs citat.* in veneno
lento, & ad tempus dato, quale præſumitur
id, quo N. N. periiſſe dicitur; dicebat enim. 9.
*Sed ſingulare ſignum eſt læſio in ventriculo cum
voluntate euomendi*, quibus addit etiam len-
tam febriculam, ſed neutrum horum animad-
uerſum eſt in ipſo N. N. cum in cadaueris in-
ſpectione ventriculus nihil, quod ſuſpicionem
huiuſmodi foueret, habuerit; & illud à fe-
bre ſemper fuiſſe immunem ipſi Medici te-
ſtati ſunt.

Et quia vrgebat præſumptio quædam aſ-
ſumpti veneni, maximi momenti, quæ deſumi
videbatur ex Galeno, & de qua etiam Cardan.
loco ſæpè cit. nempè morbus ex improuiſo ad-
ueniens in ſano homine ſanorum modo viue-
re aſſueto, ac bonæ valetudinis, viribuſque
conſtantibus, certè eam omnino euanuiſſe ex
teſtium depoſitionibus patet. Quia N. N. non
viuebat regulariter, nam ſæpè, ac ſæpiùs cum
amicis comeſſationibus vacabat, exercitio quo-
que nimio, ac violento vtebatur, & intem-
peſtiuo Pilæ ludo; cibis etiam veſcebatur pra-
uis, vt plurimis fructibus, ac poſt ipſum Icte-
ritiæ aduentum ſæpè Tincis, quæ ſuccum ge-
nerare ſolent craſſum, viſcidum, melancho-
licum, & viſcera maximè obſtruentem, præ-
cipuè in iam valetudinario, imò ægrotante
homine, ſeſe repleuit; itaque tantùm abeſt, vt
hæc præſumptio quicquam afficiat, vt potiùs
contraria vrgeat.

Licet denique multa ſymptomata, & plera-
que ſigna in cadauere conſpecta poſſent præ-
ſumi ab aſſumpto veneno originem habuiſſe,
quia tamen hæc ſunt æquiuoca, & ad ſuas
naturales cauſas facillimo negotio reducun-
tur, quibus etiam magis, quàm aſſumpto
veneno ſunt proportionata, idcircò ea nihil
efficere firmandum eſt, ac concludendum, vel
N. N. nullum venenum aſſumpſiſſe, vel ſi aſ-
ſumpſerit, exuperaſſe, neque ex aſſumpto ve-
neno, ſed ex intimo morbo obiiſſe.

Per Illuſtri atque Excellentiſſimo D.D. PETRO
CASTELLO, *Medico Romano, & in
Meſſanenſi Academia Primario Me-
dicinæ Lectori, ac V. Cl.*

PAVLVS ZACCHIAS MED. F.

Nolo mihi impedimento ſit tanta locorum
diſtantia, quanta inter nos eſt, ne Te aliquan-
do alloqui liceat. Scio Te me alloquentem at-
tento, ac lubenti animo auditurum. Audi igi-
tur nonnulla quæ variis occaſionibus mihi
oblatis ſcripſi ad Medico-Legales materias
pertinentia, ex tuo penu quædam depromptа
hic habebis. Nam & Tu ſimiles mihi occaſio-
nes obtuliſti: Interim vale, atque operam
impende, vt benignus ille Animi affectus, quo
me ſemper proſecutus es, abſentia non dimi-
nuatur, ſed magis magiſque in dies augeſcat.

CONSI

CONSILIVM XVII.

ARGVMENTVM.

Abbas Gattus patiebatur Epilepſiam, & illam quidem notabilem, ac grauem; & cùm die quodam vix à paroxyſmo ſeſe recolligeret, per inſtrumentum quoddam ſeſe ad quædam exequenda obligauit. Poſt temporis tractum huiuſmodi obligationis illum pœnituit, atque in ſe reuerſus, recordatus eſt, ſe in illius inſtrumenti celebratione non fuiſſe ſanæ omninò mentis, ex quo capite obligationem ſuam irritam facere tentauit; & viſum eſt, illum, non abſque ſummo iure id expetere.

SVMMARIVM.

1 *Epilepſia quid ſit.*
2 *In mentis oblæſionibus ægri à quorumdam ciuilium actuum celebratione prohibentur.*
3 *Graues, vel leues Epilepſiæ quæ dicantur.*
4 *Magna Epilepſia quæ.*
5 *Epilepticus in acceſſione non eſt ſui Iuris.*
6 *In leuioribus Epilepſiis ægri neque antè, neque poſt acceſſionem ſunt à mente alienati, contra verò in grauioribus.*
7 *Epileptici graui morbo tentati poſt acceſſionem, per aliquot dies non ſunt ſanæ mentis.*
8 *Epileptici graui morbo tentati etiam antè acceſſionem, per aliquod tempus extra mentem ſunt.*

NAm morbus, quo laborabat, abſque dubio erat Epilepſia, quæ etiam nunc laborat; quæ & morbus comitialis, & morbus ſacer dicitur, vulgò verò morbus caducus: quod facilè colligitur ex ſymptomatibus, quibus affligi ſolet, & ex modo acceſſionis ipſius morbi: In quibuſdam enim temporum mutationibus de repentè paroxyſmo apprehenſus ex improuiſo cadit, extra mentem rapitur, membris diſtorquetur, ſpumam ex ore emittit, Penis illi aliquando arrigitur, ſeméoque genitale inuoluntariè effuodit, quæ omnia, atque alia multa, quæ recenſere opus non eſt, ſigna ſunt demonſtratiua, & pathognomonica veræ Epilepſiæ ab omnibus Medicis recenſita, Hippoc. *in lib. de morb. ſacr. & lib. de flatibus*, Gal. *lib. 3. de loc. aff. cap. 7.* Alexand. Trallian. *lib. 1. cap. 15.* Paulus *libr. 3. cap. 13.* Aëtius *ſerm. 6. cap. 23.* Raſis *lib. 7. ad Manſor. cap. 11.* Auic. *p. 3. tr. 5. cap. 8.* Serap. *pract. tract. 1. cap. 23.* Merc. *lib. 1. de morb. int. cur. cap. 16.* Daniel Sennert. *Pract. libr. 1. part 2. ſect. 4. cap. 9.* & patet etiam ex
1. ipſius morbi definitione; nam à Gal. *loco cit.* definitur, quòd ſit vniuerſalis conuulſio non perpetua, ſed ſtatis temporibus prehendens, cum mentis, ac ſenſuum oblæſione. Talis autem ad amuſſim eſt morbus, quo prædictus Abbas Gattus detinetur, vt ex ipſorum accidentium narratione manifeſtum ſit.

Cæterùm, quia notum eſt, vt colligitur ex prædicta definitione, in hoc morbo mentem, & ſenſus omnes, tam internos, inquam, quàm externos oblædi, & cũ pateat apud Iuriſconſultos in mentis oblæſionibus Ægrotos
non rectè ad celebrationem quorundã actuum 2
ciuilium admitti, & peculiariter non poſſe obligari, dubitari poteſt, an hoc locum habeat in Epilepſia, & dato quòd locum habeat, dubitari iterum poteſt, an locum habeat ſemper, & quandocunque, an verò durante tantùm acceſſione, aut per aliquod etiam tempus antè, aut poſt ipſam acceſſionem. Cuius dubitationis deciſio facilis eſt, cùm dependeat ab ipſa Mentis læſione, aut integritate; certum enim eſt, quòd præſente ea mentis læſione ſemper locum habet inhabilitas celebrandi quoſcunque actus ciuiles, & multò magis ſeſe obligandi. Sciendum ergo eſt, Epilepſiam, vt cæteri omnes morbi ſunt, non eſſe ſemper eiuſdem grauitatis, aut leuitatis: dantur enim aliquæ Epilepſiæ tam leues, vt vix perſentiantur; fiunt namque à flatu tenuiore, nec valde maligno, nec multo, & has ſolo victu attenuante ſanari dicebat Gal. *in lib. de Atten. vict. rat. cap. 1.* illáſque ſternutationi æquiparant aliqui, quin & ipſam ſternutationem paruam Epilepſiam eſſe dixerunt Medici, Marc. *loc cit.* Sennert. *ibid.* & ipſum Veneris actum eſſe ſimiliter paruam Epilepſiam, dicebat Democritus, ex quo alij. Contra verò Epilepſiæ tam graues aliquando ſunt, vt terrorem etiam aſſuetis talia conſpicere inentiant; ac denique inter has, Epilepſiæ quædam ſunt medio modo ſe habentes. Gra-
ues autem, vel leues dicuntur ex ipſorum 3
ſymptomatum grauitate, & leuitate, & Acceſſionum frequentia, ex earundem durantione, & ex ſucceſſiuo ſtatu ægrotantium; quantò enim accidentia grauiora ſunt, quantò acceſſiones frequentiores, & longiores, quantò peius ægri poſt paroxyſmum ſe habent, tantò grauiores Epilepſiæ dicuntur: contra verò quantò ſymptomata leuiora, quantò minùs frequentes & minùs diuturnæ acceſſiones; quantò meliùs ægri poſt acceſſiones ſeipſos habere experiuntur, tantò leniores Epilepſiæ exiſtimantur. Magnæ namque
dicuntur, in quibus ſpuma multa ab ore pro- 4
dit, & ægri cum clamore, & eiulatu ex improuiſo cadunt, & membra peſſimè diſtorquẽtur, in quibus vrina, ſtercus, aut genitale ſemen eiicitur, (hæc enim propter valorum conuulſionem eueniunt) Gal. *de vſu part. libr. 14. cap. 11. & lib. 6. de loc. aff. cap. 6* Aretæus *libr. 1.* *Auic. cap. 5.* Raſis *libr. 9. ad Manſor. cap. 11.*

Auicenna *p.3.tr.5.c.9.* ſed in omnibus tandem tamen adeſſe ſemper mentis oblæſionem, & memoriæ amiſſionem vnanimiter omnes fatentur. Hippocr. *cit.lib.de morb.ſacr.* Galen. *vbi ſuprà, & lib.de nat.hum.* Trallian. Paul. & Aët. *locis iam adductis.* Cæl. Aurel. *Chron. lib.1.c.4.* Gariopont. *libr.1.cap.7.* Auicenna *ibid.* Raſis *vbi ſuprà, cap.11.* nam & idcircò Cælius Aurelian. *vbi proximè*, & Gariopont. *ibid.* dicebant, Epilepſiam vocabulum ſumpſiſſe, quòd ſenſum, atque mentem pariter apprehendat, idémque habet Theod. Priſcian. *lib.2. ad Timoth. c.2.* Mercurial. *Pract. lib.1. cap.26.* vnde firmari ea concluſio abſque dubio poteſt, Epi-
5. lepticum in acceſſione non eſſe ſui Iuris, neque aliam de eo rationem habendam, quam ſi abſens, aut mortuus eſſet, per ea, quæ adduxi *libr.2. Quæſt. Medico-Leg. tit.1. quæſt.14. à num.14. ad ſeqq.*

Tota tamen difficultas circa id verſatur, verùm nimirum per aliquod rationabile tempus antè, aut poſt acceſſionem Epilepticus ſui iuris cenſeatur, & mente integra conſtet, ita vt actus ab eo celebrati validi ſint exiſtimandi, & iuxta ea, quæ iam ſuppoſita ſunt dicendum, in
6. leuioribus Epilepſiis neque antè, neque poſt acceſſionem ægrum ita à mente alienari, vt ob eam mentis alienationem actus ab ipſo tunc temporis celebrati inualidi eſſe debeant; contrà verò in grauioribus, & multò magis in
7. grauiſſimis Epilepticum & antè, & poſt acceſſionem quoad mentis ſanitatem ita ſe habere per aliquod rationabile tempus, vt actus ab ipſo eo tempore celebrati ab homine ſanæ mentis facti non ſint dicendi; & quod pertinet ad tempus ſuccedens acceſſioni, ſaltem per vnum, aut alterum, immò in grauiſſimo morbo per tres dies, non videtur vllus eſſe dubitationi locus; quia & ratione, & experimentis, & auctoritate idipſum firmatur.

Ratione quidẽ, quia turbatis ſurſque déque violenter agitatis mirum in modum ſpiritibus intellectioni deſeruientibus, impoſſibile eſt illicò turbulentiam illam ſedari, ſed conſequens eſt pro maiori, aut minori agitatione, maius, aut minus temporis ſpatium requiri, vt vſus rationis ad ſuum priſtinum vigorem redeat, quod ſpatium aliàs ad tres dies reſtringendum putaui ſaltem in morbo grauiſſimo, *cit quæſt.14.n.9.* de Apoplecticis verba faciens, quibus aſſimilari dixi in omnibus Epilepticos. At in magnis, & grauiſſimis Epilepſiis magna, & multa fit ſpirituum, & humorum agitatio, ergo conſequens eſt, agitationem hanc, ex qua mentis inconſtantia prouenit, ad aliquod rationabile tempus perdurare, nec antè tres dies ſedari, & hoc ea de cauſa, quia non ante hoc trium dierum ſpatium omnes humores quietem habent, nam melancholiæ motus, quæ maximè hic prædominatur, diuturnior eſt, & ferè ad totidem dies perdurat, antequam quietem habeat, ob ipſius humoris naturam.

Experimento probatur, quoniam indies videmus tam Apoplecticos, quàm Epilepticos, qui grauiter à paroxyſmo exercentur, ab acceſſione aut per totum vitæ ſpatium aliquando, aut aliàs ſaltem per aliquot dies remanere ſtupidos, & extra ſe raptos, neque eo toto tempore ſufficere poſſe ad ea, ad quæ homo ſanæ mentis ſufficere poteſt.

Auctoritate demum id ipſum probatur, nempè Epilepticos à fortiori paroxyſmo non illicò ad ſanam mentem redire. Ita Cælius Aurelian. *Chron. lib.1. cap.4. Poſt acceſſionem*, inquit, *aliquibus mentis alienatio, & nulla notorum cognitio*; & Auic. *loco ſuprà cit. cap.9.* innuens in omnibus poſt acceſſionem remanere mentem læſam, dicebat, *Signum leuioris Epilepſiæ eſt, vt habenti ipſam citò redeat ratio*, ergo in grauioribus tardè ratio redibit, & in grauiſſimis tardiſſimè, & difficulter.

Sed non ſuccedit ſolùm ad Epilepſiam Ra- 8.
tionis offenſa, verùm etiam acceſſionem antecedit, cùm inſtat, quod ſimiliter & experimento, & ratione, & auctoritate comprobatur. Experimento, de quo omnes practicantes cum de paroxyſmi inſtantia verba faciunt, narrant enim eo tempore ægrotos obliuioſos euadere, præter rationem iraſci, mentẽ illis ſuſpendi, & ſenſuum accedere obtuſionẽ, ac paulò antè geſtorum obliuionem. Ita Cæl. Aurel. *vbi ſuprà*, & Theod. Priſcian. *ad Timoth. lib.2. cap.2.* & concordant cæteri Auctores omnes, cùm docent, quanam ratione cognoſci debeat inſtans Epilepſiæ inſultus. Sed & rationi conſentaneum eſt ita euenire; nam ad tam validum motum ſpirituum, & humorum, præcedunt ſemper aliqua ſigna ipſum motum præmonſtrantia, & ſic videmus, quòd quibus per circuitus acceſſiones fiunt; iis nox præcedens magna ex parte moleſtior, atque eodem modo quibus Criſis inſtat, in antecedẽti nocte malè habent, ex celebratis Hippocratis dogmatibus *lib.2. Aphor.13. & lib.6. de morb. popul. ſect.2. verſ.59.* quod non aliam ob cauſam euenire dicendum, niſi ex præuia agitatione humorum, & ſic in quibuſcunque morbis, habentibus peculiares acceſſiones, & inſultus, ſemper ſolẽt præcedere acceſſiones ſigna quædam veluti præludia, quod maximè euenit in magnis, ac grauioribus Epilepſiis, in quibus cùm humor melancholicus dominetur, qui tardiſſimi motus eſt, conſequens videtur per diuturnius temporis ſpatium ea ſigna præſentiri, quæ demonſtrant partium, & facultatum læſionem, quæ in hoc morbo lædi ſolent, quæ ſunt cerebrum, & omnes animales facultates; itaque antequam acceſſio præhendat, neceſſe eſt, eas partes & facultates oblæſionem perſentire, & ſic mentem, & rationem ante paroxyſmum detrimentum pati. Quòd autem Epilepſia excitetur maximè ab humore melãcholico, patet, ex omnium Medicorum conſenſu, & ex commutatione vnius morbi in alium; nam ex Hippocratis aliorumque Medicorũ auctoritate, & ab ipſa experientia babemus, quòd Epileptici fiunt Melancholici, & Melancholici Epileptici, hoc eſt, Epilepticos facilè tentari delirio melancholico, & delirio melancholico tentatos fieri Epilepticos, Hippocr. *lib.6. de morb. Popul. ſect.8. verſ.72.* Galen. *lib.3. de loc.aff.cap.7.* Auic. *p.3. tractatu 5. cap.18.* prout enim melancholia, hoc eſt humor melancholicus, aut corpus, aut ventriculos Cerebri occupat, ſic aut

Melan

Melancholici ſi corpus, aut Epileptici ſi ventriculos cerebri occupauerit, viciſſitudine quadam fiunt Ægrotantes; Auctoritate denique probatur, Epilepticos etiam antè acceſſionem per aliquod temporis ſpatium mente non conſtare per ea, quæ iam adduximus.

Itaque ex his concludentiſſimè deducitur, quòd cùm Abbas Gattus laboret Epilepſia graui, ac magna, non potuerit per aliquod rationabile tempus antè, aut poſt acceſſionem, actus quoſdam ciuiles celebrare, cùm non fuerit ſui Iuris; vnde ſi obligatio per ipſum facta probetur eo tempore, certè inualida, & nullius roboris eſſe debet.

CONSILIVM XVIII.

Eidem D. Petro Caſtello.

ARGVMENTVM.

Condiderat illuſtriſſima Mulier ſuum teſtamentum, in quo propinquos quoſdam ſuos hæredes inſtituerat, & elapſo biennio, eo annullato, aliud teſtamentum confecerat, in quo nonnullos alios, prioribus exhæredatis, etiam propinquos ſuos hæredes eſſe voluerat, & cum hoc deceſſerat. Prætendebant primò inſtituti, ſe eſſe veros hæredes, ex eo, quòd vltimum teſtamentum eſſet nullum, ſtante quòd Teſtatrix non haberet in eius confectione integrum rationis vſum, quod maximè hinc probant, quia nullam, aut valdè modicam habebat rerum memoriam, quod neque ab Aduerſariis controuertebatur. Quæſitum igitur eſt, vtrum amiſſa memoria, de neceſſitate ſimul amitteretur rationis vſus.

SVMMARIVM.

1 *Lapſa Memoria, læditur etiam Ratio, diſtingue vt ibi.*
2 *Memoria quot modis lædatur.*
3 *Ex particulari non poteſt formari vniuerſalis.*
4 *Memoria lædi poteſt, non læſa ratione.*
5 *Imaginatio læditur illæſa permanente Ratione.*
6 *Memoria, & ratio habent diſtinctas ſedes.*
7 *Ratio & memoria requirunt inſtrumenta diuerſimodè temperata.*
8 *Ratio de neceſſitate non læditur, etiam ſi memoria in totum ſit deperdita.*
9 *Recordari, & Reminiſci non eſt ſimpliciter idem.*
10 *Reminiſci, & Recordari quid ſint.*
11 *Abſque memoria poſſumus intelligere.*
12 *Definire eſt proprium opus intellectus.*
13 *Si frigida intemperies in amiſſa memoria intendatur, ſimul cum memoria ratio amittitur.*
14 *Actus abſurdi ab iis facti, qui Memoriam amiſerunt, non fiunt ex Rationis læſione.*

Nitebatur pars aduerſa eam concluſionem tanquam veram etiam ſimpliciter prolatam probare, nempe quòd læſa memoria,
1. lædatur, & amittatur Ratio; cùm tamen dubia admodum ſit, & maxima ex parte falſa, niſi rectè accipiatur, & diſtinctione vtamur; varius enim omninò eſt læſionis modus, quo lædi
2. poteſt Memoria Medicis compertiſſimus: læditur enim quandò ſolùm imminuitur, & hæc quoque læſio habet plures gradus pro maiori, aut minori imminutione, quam patitur: læditur etiam Memoria quandò deprauatur, ac denique læditur cum deperditur, vel in parte, quandò nonnullarum tantùm rerum memoria perit, vel in totum, vt quandò omnium, & ſingularum. Itaque quemadmodum propoſita concluſio poteſt habere aliquandò locum in hoc vltimo læſionis genere, ſic in aliis tam falſa eſt, quàm quod falſiſſimum. Vnde ſi ex hoc quod in hoc vltimo læſionis genere ſimul cum Memoria lædatur Ratio, velimus deducere, in omni læſione ſimul cum Memoria lædi Rationem, turpiter in Logica errabimus, quia 3.
ex particulari firmabimus propoſitionem vniuerſalem, ac tantundem erit, ex hoc, quod aliquis febricus deliret, omnem febrientem delirare, quod eſt falſiſſimum. Probatur autem facillimè id, quod aſſumpſimus, nempè non in omni Memoriæ læſione lædi ſimul Rationem, ſed poſſe Memoriam lædi, abſque eo quod lædatur Ratio, quia Memoria, & Ratio ſunt 4.
facultates inter ſe realiter diſtinctæ, non aliter, quàm Imaginatio, & Ratio, habentes etiam ſedes diſtinctas; quemadmodum ergò contingit 5.
interdum lædi Imaginationem non læſa Ratione, & vice verſa, vel ipſo Galeno aſſerente *lib. 4. de loc. aff. cap. 2.* ita etiam de Memoria, & Ratione interdum euenire non dubitandũ; quod confirmatur deducto exemplo ab aliis facultatibus in aliis partibus reſidẽtibus; læditur enim quãdoque vnius, eiuſdemque partis facultas, illæſa manente alia eiuſdem partis facultate, vt in ventriculo, in quo læditur interdum Coctio; Expultrix verò, & Retentrix ſaluæ remanent, & ſic de cæteris, vt ad rem noſtram exemplificat Maſſaria *lib. 1. ſuæ pract. cap. 21.*

Hoc autem in tantùm veritatem habet, vt non modò procedat, ſi ponamus has facultates, hoc eſt Memoriam, & Rationem habere diſtinctas ſedes, ſed etiam ſi non diſtinctas habere contendamus: ſi enim velimus, eas non

habere diſtinctas ſedes, iam patet eodem mo-
do, quo Imaginatio, & Ratio ſeiunctim læduntur, etiamſi vnam eandemque ſedem ſortiantur, Memoriam & Rationem etiam non ha-
6. bendo diſtinctas ſedes ſeiunctim lædi poſſe: ſin autem velimus eas habere ſedes diſtinctas, vt voluerunt plures Medicorum, Aëtius *lib.6. Tetrabil. cap.2.* Auic. *p.1. doctr 1. cap.5. & p.4. tr 1. cap.2.* Auerr. *lib 4. Collig. cap 40.* & omnis Arabum ſchula. Alex. Bened. *lib. 4. de Part hum. corp cap.11.* Marcell. Donat. *de Med. hiſt. mirab. lib.2. cap.2.* ex mente Gal. *de cur. hum. corp. aff. &. lib.2. cap.4.* Matinell. *de morb. nouil. part. Anim.* etiam ex mente Gal. *lib. 1. cap. 4.* & alij, tunc tantò magis conſentaneum vero erit, quòd vna lædi poſſit, illæſa manente alia, cùm in dies videamus vnam cetebri partem lædi abſque eo quod læſio vllo modo alteri parti communicetur, quod Medicis eſt acceptiſſimum.

7. Addendum his, quod cum hæ facultates requirant non ſolùm diuerſa inſtrumenta, ſed etiam diuerſimodè temperata, quia Memoria requirit inſtrumentum moderatè ſiccum, Ratio autem moderatè calidum, vt Plato in Theæteto, & Ariſtot. *in lib. de Mem. & Remin.* & cum eo Auerr. *ibi cap. vltim.* & omnes alij Philoſophi ſentiunt, facilè inde deducitur, lædi poſſe vnam, non ſolùm illæſa manente altera, ſed potiùs maiorem vigorem adepta, quia intemperies quæ vni nocebit, alteri potius adiumento erit; atque hinc fit, vt idem Plato, & Ariſtot. aliique ſtatuunt; quod non iidem valent memoria, & ingenio: cùm hæc ergò ita ſe habeant, cui dubium eſſe debet, quod vna facultas lædi poſſit abſque alterius læſione?

Sed hæc, vt obiicere quiſquis ſit poſſet, habent fortè locum in Memoria imminuta, aut ad ſummum ex parte ablata; pro qua etiam opinione faceret, quòd ſi diceremus, ſemper
8. lædi Rationem, vbi læſa ſit Memoria, non erit poſſibile euitare maximum abſurdum; cum enim pateat, primum, in quod Ætas irruit in homine, eſſe Memoriam. Ariſtot. *loco cit. cap. 2.* Plinius *lib.7 hiſt. nat. cap. 24.* & Seneca *in præfat. Declam.* Conſequens erit, omnes homines in primo primi ſenij principio pati etiam diminutionem Rationis, quia tunc temporis incipit diminui Memoria, at hoc nullus homo, qui integram Rationem habeat, affirmare audebit, cùm contrà, vt experientia docet, tunc maximè homines Ratione, & Prudentia vigeant, quemadmodum non apud Philoſophos ſolum, ſed apud omnes homines in confeſſo eſt.

Sed difficultas maior eſt, An in Memoria omninò deperdita, ſemper de neceſſitate deperdatur Ratio, aut ſaltem inſigniter lædatur; ita enim voluiſſe Galenum, Aëtium, Gentilem, Fernelium, & alios dicunt Auctores: alij diſtinguentes, quòd cum præcitati Doctores voluerunt Rationem lædi, læſa Memoria, intelligendi ſint da Memoria omninò deperdita, non verò de imminuta. Sed neque in deperdita prorsùs memoria ſemper, ac de neceſſitate lædi Rationem & Auctoritatibus & Rationibus firmiſſimis quidem, & exemplia ab experientia peritis firmandum eſt: ita apertiſſimè ſentiunt ex Recentioribus, Capiuacc. *lib. 1. Pract. cap.14.* Maſſaria ex mente Galeni *lib.1. Pract. cap.21.* Rudius *de med. hum. corp. aff. lib. 1. cap.6.* & præ cæteris Marcell. Donat. *lib. 2. de Med. hiſt. mirab. cap. 2.* qui Rationibus, & Auctoritatibus in contrarium adductis optimè ſatisfacit.

Probatur autem primò, quia ſi ſemper læſa Memoria, vel melius, ſi ſemper deperdita Memoria, de neceſſitate deperderetur Ratio, ſequeretur non poſſe nos ſine ope Memoriæ intelligere, vnde memorari, & intelligere erunt vnum quid; aut ſaltem non dabitur Intellectio abſque Memoria, quod eſt falſum; licet enim in actu memorandi concurrat aliquando Intellectio, vnde conſurgit memoria Intellectiua
ſic dicta ad differentiam ſenſitiuæ, tamen re- 9.
cordari, ſeu etiam reminiſci non eſt ſimplici-
ter intelligere, ſed eſt quoddam intelligere, 10.
nempe hoc cognoſcere præterita, vt præterita aliis conditionibus aliquandò adiuncta per aliqua media, illud verò cognoſcere præterita, vt præterita abſque vllo medio, vt poſt Ariſtotelem, alioſque Philoſophos optimè explicat Hieronym. Fracaſt. *lib. 1. de Intellectione.*

Probatur ſecundò, quia ſi Homo non poteſt abſque Memoria intelligere, ſequitur, quòd priùs eſſe debeat memorari, quàm intelligere, hoc autem eſt falſum, quia in facultatibus datur in agendo aliquis ordo, vt omnes Philoſophi ſentiunt, Auerr. *in lib. de Mem. & Remin. Et primum*, vt ille inquit. *ſentiens facultas ſentit, dehinc Imaginatio recipit Phantaſmata, poſt diſtinguit diſtinguens, poſtremo recipit conſeruans.* Ergò ſi prius tempore eſt intelligere,
quàm memorari, ſequitur inde, nos abſque me- 11.
moria intelligere: quantumcunque igitur amittatur Memoria, Intellectus tamen benè ratiocinari poteſt.

Probatur tertiò, quia definire eſt proprium 12.
opus Intellectus, ſed nos definimus etiam ea, quorum nominum non recordamur, vt ſi expetam à Famulo calamum ſcriptorium, & eius nominis nullam memoriam habeam, definiam calamum ſcriptorium per inſtrumentum, quo litteras exaramus, vndè manifeſtum eſt, me abſque ope memoriæ definire, nempe ſola Intellectus opera ratiocinari, & ſic in cæteris.

Sed experientia quoque confirmatur, homines abſque Memoria ratiocinari poſſe, conſtat enim per nonnullas hiſtorias relatas à Plinio, à Valerio Maximo, ab ipſo Galeno, à Cælio Aureliano, & ab aliis; quas recollectas habes per Io. Schench. *lib. 1. Obſeruat. tit. de Memoria*, nonnullos memoriam penitùs amiſiſſe, ita vt etiam ſui ipſorum obliti ſint, qui tamen vel temporis beneficio, vel medicamentis adiuti omnium cognitionem recuperarunt; quod non niſi mediante Imaginatione, & diſcurſu fieri potuit; quomodò enim ope Memoriæ id ſuccedere potuiſſet, ſi nulla in illis rerum memoria extabat? concludendum ergò ex his, non ſolùm non eſſe neceſſarium lædi Rationem, vbi imminuta, aut partim deperdita ſit memoria, ſed neque vbi in totum fuerit obliterata.

Et licet negari non poſſit, quod in plerisque euenerit, vt amiſſa Memoria amiſſus etiam fuerit omnis Rationis vſus, ita vt om-

ninò

ninò ſtolidi euaſerint, id tamen non ea eo factum eſſe dicendum, quia neceſſariò ad Memotiæ amiſſionem ſecura fuerit Rationir amiſſio, ſed quia frigiditas illa intenſa, ex qua Memoria abolita eſt, communicata fuerit Cerebro quoque vniuerſo, & potuerit etiam ſpiritus illos extinguere, quibus ad ratiocinandum egebat Intellectus, quod manifeſtiſſimè apparet ea Galeni verbis *lib.3. de loc.aff.cap.5.*
13. ibi, *ſi frigida intemperies intendatur, ſimul cum Memoria Ratio amittitur.*

Qood ſi quis obiiciat, eaperientia conſtare eos, in quibus Memoria periit, actus aliquos abſurdos, & homine ſanæ mentis non dignos ſæpè ſæpiùs facere, ex quo manifeſtum fit, Rationem in illis ſemper eſſe læſam, reſpondendum, quòd conſiderata actuum huiuſmodi qualitate palam fit, eorum abſurditatem ea ipſa Memoriæ deperditione tantùm depende-
14. re, nullo vero modo à læſione Rationis; quia in illis ipſis actibus peragendis oſteoduot ſe Mente, & Ratiooe conſtare, quod mille exemplis pateſieri poteſt, ſed vnum, aut alterum pro nunc ſufficiat. Socrati, exempli gratia, iam à multis annis periit Callias ſui amantiſſimus; oon recordatur autem ob memoriæ deperditionem Socrates, Calliaoi periiſſe, & alteri amico obuiam factus illum interrogat de ſalute Calliæ, certè hic actus abſurdus, ac ſtolidus eſt, hominis non ſanæ mentis, ſi recordaretur Calliam periiſſe, nunc de eius ſalute interrogare, ſed cùm Socrates non recordetur omnino, Calliam periſſe: prudenter, & humaniter facit, & ſanam ſe habere mentem oſteodit, cum interrogat de ſalute amici ſibi deuinctiſſimi. Eodem pacto Socrati cum hoc mane pranſus fuerit, eacidit omninò è memoria ſe pranſum fuiſſe, itaque ſecundò, ac tertiò prandere ioſtabit; Inſanit qoidem Socrates in hoc ob amiſſam memoriam, ſana tamen Ratione vtitur, cum praodere capetit poſito, quòd non pranſur fuerit, quia benè Ratione aſſequitur, prandendum eſſe homini, qui ſaous viuere velit, & ſic in reliquis.

Cum ergo pateat ex his, Memoriam & imminui, & io parte, ac in totum quoque deperdi integra manente Ratione, facilè inde deduci poteſt; quod etiam ſi gratis condonemus Aduerſariis, Dominam Teſtatricem tempore, quo ſecundum condidit teſtamentum habuiſſe memoriam læſam, aut diminutam, aut etiam omninò deperditam, & etiamſi aliquandò ob eiuſdem memoriæ læſionem aliquos actus abſurdos, & homini ſanæ mentis non conuenientes feciſſe dicamus, non potuerit tamen inde deſumi argumentum ita læſam habuiſſe Rationem, vt teſtari legitimè non potuerit. Quare, &c.

CONSILIVM XIX.

Eidem D. Petro Caſtello.

ARGVMENTVM.

In terra Monticelli in Sabina repertum eſt cadauer cuiuſdam Antonij Statij; à duobus Barbi-tonſoribus recognitum, qui depoſuerunt, illud eſſe cadauer hominis per vim vel manibus, vel laqueo, vel ſimili quapiam re ſtrangulati; & quia præceſſerant inimicitiæ quædam cauſſæ inter prædictum Antonium, & nonnullos homines Palumbariæ, Fiſcus prætendebat, Antonium ab iis hominibus fuiſſe ſtrangulatum, fundans ſe præter alia indicia ſuper Barbi-tonſorum relatione: circà quam præcipuè dubitatum eſt, an reiicienda eſſet, necne, ob ſigna, de quibus in ea prædicti Barbi-tonſores deponebant, & viſum eſt ex ſequentibus, prædictas Barbi-tonſorum depoſitiones nihil afficere, neque eſſe recipiendas.

SVMMARIVM.

1 *Suffocatio non fit ſolùm à cauſſa extrinſeca, ſed etiam ab intrinſeca.*
2 *Mors vnde in ſuffocatione.*
3 *In ſuffocatione tam ab extrinſeca, quàm ab intrinſeca cauſſa, eadem penè ſigna apparent.*
4 *Qui ab intrinſeca cauſſa ſuffocantur non aliter pereunt, quàm ſi fune ſtrangularentur.*
5 *Signa quadam in ſuffocatis adnotata, etiam in his, qui peſte vel maligno morbo pereunt aliquandò aduotantur.*
6 *In pronunciatione de genere mortis in ſuffocatis non eſt ſignis communibus facilè credendum.*
7 *Tria ſigna magis certa mortis ex ſuffocatione per vim externam procurata.*

NOtiſſimum eſt, & oolla controuerſione apud Medicos ambiguum, quòd mors 1.
per ſuffocationem noo modò a cauſſa eatrinſeca, & violenta aliquandò procedit, vt quandò laqueo, fune, aut aliaquapiam ſimili re collum conſtringitur, & reſpirationis via occluditur, aut cum ſimpliciter reſpiratio abolerur, ve ab aqua, fumo carbonum, venenatis exhalationibus, & id genus aliis, ſed etiam à cauſſa aliqua intrinſeca, & naturali; idque tam in vno quàm in alio caſu breui quodam temporis lapſu contiogit, vt quotidiè n Apoplecticis, Epilepticis, Squinanticis, Hiſtericis, & huiuſmodi

modi licet animsduertere, quos momento, ac
ex improuiſo mortem obire cernimus, & ſi in
re tam clara anctoritates quærimus, præter
Auctotes omnes in practicis cùm de bis mor-
bis agunr, videnda allata à Marcell. Donat.
lib. 11.*hiſtor. Med mirabil cap.*6 & alibi à Ran-
chin. *in lib de mor. ſubit. cap.*8 *& ſeqq.* & recol-
lecta per Io. Schench. *lib.* 1 *Obſer. Tit. de Apo-
plexia, & lib* 2. *Tit. de ſuffocatione.*

Cùm ergò tam ab intrinſeca, quàm ab ea-
triuſeca cauſſa idem mortis ſuffocantis genus
contingere ſoleat, certum quoque eſt, ac Medi-
2. cis acceptiſſimum, in vtroque caſu mortem
non aliundè euenire, niſi ex reſpirationis pro-
hibitione, ſpirituumque intereeptione; atque
in omnibus his, in quibus aut per vim exter-
nam, aut internam ſpiritus intereluditur, mor-
tem idcircò ſuccedere (vt præcipuè obſeruare
licet in Apopleaia, quæ inter omnes ſimiles
morbos ſuffocantes, eſt frequentiſſima) quia
iugulares venæ inſtatæ; se repletæ, reſpiratio-
nẽ prohibeant, vt probat ea Raſis anctoritate
ſupra cit. Marcell. Donat. *loco eodem*, & conſtat
etiam ex aliorum Medicorum conſenſu. Cùm
ergò in vtroque caſu eodem modo via ſpiriti-
bus, & reſpirationi ipterciudatur, conſequens
3. eſt in vtroque caſu eadem omninò ſt qui ſigna,
ac ſymptomata, nempè liuores, & nigredines
in facie, in collo, in pectore, & in vniuerſo
etiam quodque corpore, ſanguinis ex nari-
bus effuſiones, linguæ craſſitiem; ac nigredi-
nem, & prominentiam eatrà oris ſepta; imò
verò non hæc tantùm in vtroque caſu ſucce-
dunt, ſed his multò magis conſpicua, & conſi-
milia ſigna, vt ſpuma in ore, quæ vt ea Hipp.
colligitur *lib.* 3 *Aphor.* 43. commune ſignum
eſt omnibus, qui ſuffocantur, maaimè cùm pe-
rituti ſunt. Præter ſpumam autem in ore, pul-
mones etiam ſpumoſo ſanguine oppleti con-
ſpiciuntur, oculorum etiam eapreſſio, & pro-
minentia contingit, capitis tumeſactio, & ni-
grities, ſanguinis non per nares ſolùm ſed per
os, & per aures aliquandò, ac per alias etiam
partes profuſio, & alia permulta; quæ omnia
tam in ſuffocatione data opera per vim pro-
curata manibus, laqueo, ſune, & ſimilibus,
quàm ex cauſſa intrinſeca procedente appa-
rent, non aliunde, niſi ex eo, quòd ſpiritus, &
reſpirationis via intereepta, ſanguis ad ſupe-
riora recurrat, & venas capitis, & vicinarum
partium, ac circumſtantium opplet, & aliquan-
dò etiam violenter aperit, ac diſrumpit, vndè
nigrities, & liuor, & tumefactio, & ſanguinis
eruptiones, & cætera in vtroque caſu eodem
modo procedunt, vt DD. teſtantur, & videndi
præ cæteris Paræus *in lib. de Renunciat.* Fortun.
Fidel. *lib.* 2. *Relat Medic. cap.* 3. *in fin. & lib* 4.
cap. 5. & notaui etiam aliàs nonnulla *libro* 5.
Queſtion Medico Leg queſt 10. *num.* 9. *& ſeqq.*
vnde eſt, quòd Medici in enarratione huiuſ-
modi hiſtoriarum, eorum nempè, qui ea aliqua
intrinſeca cauſſa ſuffocantur, id imprimis at-
4. teſtantur, tales non aliter perire, quàm ſi la-
queo, aut fune ſtrangularentur. Marcell. Do-
nat. *lib.* 3. *tit...cap.* 7.

Quibus ſic ſe habentibus contrà veritatem
omni ex parte eſt, quod ſigna à Fiſco adnotata
in cadauere Antonij Statij recognito per duos
Barbitonſores quicquam non certi dicam, ſed
neque probabilis præſeferant quòd dictus An-
tonius potiùs violenta morte, manibus, vel la-
queo procurata ſuffocatus interierit, quàm
interno aliquo, & repentino morbo, vt Apo-
plexia, Epilepſis, Squinantia, & huiuſmodi. Pri-
mò, quis ſigna ab ignaris illis Barbitonſoribus
adnotata ſunt æquiuoca, & communia pluri-
bus mortis generibus ab interna cauſſa eue-
nientibus. Imò quæ adnotata ſunt in Antonij
prædicti cadauere, non ſolùm non ſunt propria
ſigna mortis ab externa vi per ſuffocationem
procuratæ, ſed neque propria ſigna ſunt mor-
tis euenientis per ſuffocationem ab intrinſeca
cauſſa.

Nam quoad primam partem patet, quòd 5.
ea ſigna ſunt vtrique caſui communia per ea,
quæ iam deducta ſunt, ergò non ſunt propria.
Quoad ſecundam autem clariſſimum eſt, quòd
tam liuores, & nigredines in corpore, & linguæ
craſſities, & nigrities, & ſanguinis ea naribus,
aliiſque partibus effuſio quotidiè apparent
non tam in his, qui ea veneno aliquo ſublati
ſunt, quàm in illis, qui quotidie vel peſtilenti,
vel aliàs maligna, aut quomodocunque voce-
mus eattiali ſebre pereunt, & fauet Hipp. *lib* 1.
Acut. tex. 38. *& lib.* 4 *Epidem. tex.* 80. & videnda
quæ ea eiuſdem Hippocratis mente affert
Valleſ. *in lib* 5. *Epidem tex.* 87. & nobis etiam
licet, ſi libet, animaduertere in his, qui ſimili
aliquo morbo, vel febre pereunt, oportere
plerumque nares bombace, vel alia quapiam
re occludere, ea eo quòd per eas cruorem, ac
tabidos humores ex naribus, & ore proſun-
dunt, Sic & alia prædicta ſigna adnotare, quan-
docunque libitum fuerit, poſſumus etiam tam
in aliis mortis generibus, quàm in iis, quæ per
ſuffocationem ſuccedere ſolent.

Secundò, quia cùm prædictis ſignis fidere 6.
non liceat in pronunciando de genere mortis,
quo huiuſmodi perſonæ perierunt, ea eo, quòd
communia ſint, recurrendum omninò eſt ad
ſigna magis ſpecialia, ea quibus magis tutò
pronunciare poſſimus de veritate, vt inculi-
cant eſſe ſaciendum Paræus *præd. libro de Re-
nunciat.* & Forton. Fidel. *vbi ſupra*, quibus ſignis
in hoc cadauere deficientibus, audacis omni-
nò, ignariſſimi, ac omni pietate carentis eſt, ex
communioribus tantùm indicium facere vio-
lentæ mortis; quod multò magis in caſu no-
ſtro procedit, quia ſigna, quæ certiùs violen-
tam mortem manibus, vel laqueo procuratam 7.
atteſtantur ſenſui ipſi conſpicua eſſe poſſunt,
& tria potiſſimum à Paræo, & Fortunato locis
citatis adducuntur, nempè rugoſitas cutis
ipſius colli, Capitis Aſperæ Arteriæ dilacera-
tio, vel ſpondilium colli diſlocatio, & ſpumoſi
ſanguinis in Thorace collectio, hæc enim ma-
ximè diſtinguunt mortem per ſtrangulatio-
nem ex vi eaterna, laqueo, vel alia re procura-
tam à morte facta ea ſuffocatione à cauſſa in-
trinſeca, vt iidem DD. proſequuntur, quan-
quam, vt veritatem fateamur, vltimum illud
ſignum collectionis ſanguinis ſpumoſi in
Thorace, & pulmonibus, crediderim magis ex
communibus eſſe, quàm ex partialioribus: ſed
quomodocunque ſeſe res habeat, cùm nullum
eorum ſignorum, quæ magis propria ſunt, ne
per

Digitized by Google

per ſomnium quidem in caſu noſtro adnotatum ſit, dicendum eſt, prædictum Antonium Statium omninò ex naturali morte, & per ſuffocationem ab intrinſeca cauſſa excitatam, & non aliàs periiſſe; Barbitonſores autem illos falsò ex æquiuocis, fallaciſſimis, & communiſſimis ſignis contrarium pronuntiaſſe. Ad quod magis adminiculandum non minimum momenti habet, quod alij etiam ſimiles caſus eodem tempore, & in eodem loco, vbi Antonius prædictus mortuus eſt, euenerint; imò cum iidem caſus extrà prædictum locum Monticelli, vt hic in Vrbe non ſolùm hoc præſenti anno, ſed etiam præteritis conſpecti ſint eiuſdem generis mortis, facilè hinc inferri poteſt, cauſſam aliquam naturalem communem ab Aëre extrinſeco irrepſiſſe, ex qua non ſolùm prædictus Antonius, & alij quidam iuuenes eodem tempore, & eodem loco, & alij alibi ſimiliter ex eodem morbi, & mortis genere, & cum iiſdem prorſus ſymptomatibus occubuerint.

CONSILIVM XX.

Eidem D. Petro Caſtello.

ARGVMENTVM.

Conſtruxerant Reuerendi Monachi Ciſtercienſes Mediolani propè Eccleſiam Sancti Ambroſij murum quendam, veteri, qui minùs ad rem faciebat, demolito. Contendebant autem eiuſdem Eccleſiæ Canonici, nouum murum eſſe demoliendum, & apud Iudices, vt demoliretur, inſtabant, ac inter ea, quæ opponebant, illud præcipuum erat, nouum hunc murum Solis illuſtrationem, & ventorum perflatum Eccleſiæ impedire, vnde eiuſdem Eccleſiæ Aër multò minùs, quàm antè muri conſtructionem eſſet, ſalubris redderetur; quæ licet minùs afficerent, tamen non reliquerunt Monachi Canonicorum obiectionibus reſpondere, vt in ſequentibus habetur.

SVMMARIVM.

1 *Aëris bonitas ob Orientis Solis illuſtratione maximè dependet.*

2 *Aër cum in quiete eſt non minùs quàm aqua, quæ motu priuatur, putreſcit.*

3 *Morbi ex Aëris vitio excitati ſunt omnium pernicioſiſſimi.*

4 *Venti Orientales cæteris minùs ſalubres, Auſtrinis exceptis.*

5 *Quanto minor eſt diſtantia inter vnum Ædificium, & aliud, tantò maius incommodum ab vno in aliud emanat, tam quoad Solis illuſtrationem quàm quoad ventorum perflatum.*

6 *Aër colatus quis dicatur.*

DVo ſunt, ex quibus maximè DD. Canonici S Ambroſij Maioris Mediolanenſis propriæ Eccleſiæ ſalubritatem per nouum parietem à Reuerendis Monachis Ciſtercienſibus eiuſdem Eccleſiæ conſtructum deteriorari, ac cum effectu diminui contendunt. Primum eſt impedimentum ab hoc nouo pariete prouenniens, ne Eccleſia ex Orientis Solis radiis illuſtretur, vnde Aërem inibi offuſcatum, craſſum, atque impurum relinqui neceſſe ſit; neque abſque multa ratione videntur Canonici de ea re
1. timere, cùm omnis ipſius Aëris bonitas ab ipſius Solis illuſtratione in ipſo ortu dependeat: oriens enim Sol non modò ipſum aërem magis purum, ac magis tenuem reddit, ſed ipſas etiam aquas Aëre multò impuriores, & craſſiores. Hippocr. *in lib. de Aer. aq. & loc. partic.* 8. Conſequens ergò eſt quòd ſi nouus paries hanc Solis illuſtrationem impediat, omnis ipſius Aëris bonitas euaneſcat. Alterum, de quo timent Canonici, eſt, quòd idem murus eandem Eccleſiam à ventis minùs perflabilem reddat, vnde conſequenter eundem Aërem quaſi emortuum in continua quiete permanere contingat, ex quo dubium eſſe non poteſt, quin minùs in Eccleſia commorantes minori Aëris ſalubritate in poſterum ſint gauiſuri, quia Aër cum in quiete eſt non minùs putreſcit, quàm Aqua, quæ omni motu careat. Gal.
apud Oribaſ. *lib.* 9. *Collect.* & ad ipſum Aërem 2
à potredine conſeruandum nihil magis conducit, quàm ventorum perflatio, Auicenn. 1. *p. doctr.* 2. *cap.* 8: Quamobrem iure cauetur *in l. fin. C. de ſeruit. & Aqu.* nè ædificia altiùs tollantur, ſi venti excludantur in damnum publicæ vtilitatis. Rota *in Rom. altius non tollendi May* 1622. *coram Buratto, num.* 3. Itaque ſi Aër præfatæ Eccleſiæ ex noui muri conſtructione ea perflatione priuetur, certè facillimè putreſcet, putreſcens autem promptiſſimè iis, qui in ea commorabuntur, noxam ſuam communicabit, morboſque non minimæ conſiderationis, ſed graues & pernicioſos excitabit, cum
morbi ex Aëris vitio progeniti ſint omnium 3.
pernicioſiſſimi, vt quotidie experientia docet, & ipſa Peſtis præ omnibus commonſtrat, & facit Hippocr. *in lib. de Humoribus partic.* 7. & alibi. Quamobrem videntur maxima cum ratione Canonici de Aëris inſalubritate & ſibi, & aliis in Eccleſia commorantibus timere, cùm duplex adſit timoris cauſſa, magni quidem, & non temerè aſpernandi momenti.

Verum enimverò licet ſuperfluum ſit tam exquiſitam Aëris ſalubritatem in Eccleſia affectare, cum Eccleſia pro domicilio eſſe non debeat, neque in ea diuturna mora fieri ſoleat, & alia ex parte prædicta S. Ambroſij Maioris

Eccleſia

Eccleſia tam ampla ſit, vt nulla neceſſitas cogat in eam intrantes potius in parte magis ſuſpecta, quam in alia quauis moram trahere: tamen, vt inanis hic Canonicorum timor inſalubritatis, prouenientis ex noui parietis conſtructione, omnino diluatur, demonſtrandum concludenter eſt, neque ex vno, neque ex alio capite Aërem prædictæ Eccleſiæ reddi vlla ratione ex ea parietis noui conſtructione inſalubriorem.

Nam quoad primum caput, patet nouum murum, de quo lis eſt, non poſſe vllo modo impedire Eccleſiæ illuſtrationem ab oriente Sole, quia ſi totum cæli tractum in quatuor partes per puncta cardinalia diuidamus, apparebit per totum Oriétem ab Æquinoctio verno ad ſolſtitium hyemale, Solem apertum habere aditum ad Eccleſiam illuſtrandam; nouus enim murus protenditur ab vltima Orientis parte, nempe ab ea, in qua Sol oritur in ſolſtitio hyemali ad Meridiem, & tamen etiam ſi ad totum orientalem tractum coextenderetur, neque ſic impedire poſſet, quin Eccleſia ab Orientis Solis radiis vel illico ab ortu, vel dimidia, aut ad ſummum integra hora tranſacta illuſtraretur, quia & multum ab Eccleſia diſtat, & humilior multo eſt muro Eccleſiæ, in quo etiam plures feneſtræ ſunt, per quas Oriens Sol illico, & nulla interpoſita mora eam illuſtrat.

Quoad ſecundum, patet etiam, nouum murum non poſſe impedire vllius venti acceſſum, neque reddere aërem Eccleſiæ minus perflabilem, quia cum in quarta Orientali ſalubriores venti ſint ſpirantes ab ea parte, vbi Sol in Æquinoctio Verno, & ſolſtitio Æſtiuo vagatur, certè hi minime omnium à noui parietis conſtructione impediuntur, cum ab ea parte maxime poſt demolitionem muri vetuſtioris ob conſtructionem muri, de quo lis eſt, nullum adſit impedimentum, & nouum murum ad eam partem ſe non coextendere pateat, vt ſupra dixi; dato autem, non conceſſo tamen, quod nouus murus aliquo modo ventorum acceſſum impediret, maximè impediret Eurum, qui cum à parte Orientali verſus Meridiem contra Corum Zephiri collateralem moueatur, cæteris inſalubrior eſt, imò in vni-
4. uerſum venti Orientales minus ſalubres cæteris exiſtimantur, Auſtrinis exceptis, ſeu Meridionalibus. Vnde non video quanam ratione, Rota *vbi ſupr. num.* 13. voluerit, orientales ventos eſſe tanquam occidentales valde ſalubres, cum potius inſalubres ex omnium Medicorum conſenſu ſint, & ipſa Rota teſtatur *in Gerunden altius non tollendi, Nou.* 1636. coram Coccino, *num.* 2. Et de Septentrionalibus quidem non eſt dubium, quod ſint orientalibus ſalubriores, vt ex Hippocr. *in lib. de Aer. Aq. & Loc.* & cæteri omnes Medici, ac Philoſophi fatentur. De Occidentalibus autem inter quamplures Medicos teſtis eſt Aëtius *lib.* 3. *cap.* 163. qui Orientales facile morbos parere dixit, cum vehementiſſimi ſint, contra autem Occidentales ſalubriores, vnde Zephirus, qui eſt Occidentalium omnium Coriphæus, dicitur à Plinio *lib.* 16. *cap.* 25. genitalis mundi ſpiritus; itaque rectè à Lucretio *lib.* 1. *de rer. nat.* dictum eſt.

Et reſerata viget genitalibus aura Fauoni.

Ergo nouus murus aut nullum obſtaculum affert ventorum perflatui, quominus aërem Eccleſiæ perflare poſſint, aut ſi aliquo modo impedit, quod non concedimus, potius maiori ſalubritati confert, quam ſecus, impediendo ventorum inſalubrium acceſſum, ex quo Aër maximè inficitur. Cum his autem omnibus conſideranda ſeſe offert diſtantia intercedens inter nouum parietem, & parietem Eccleſiæ, quæ cum ſit palmorum ſexaginta, non videtur poſſe deſiderari maior inter duo ædificia publica; quod ſi tanta diſtantia quicquam impedimenti præbere poteſt aut Solis illuſtrationi, aut ventorum perflatibus, aut vtriſque ſimul, ita vt Eccleſiæ nocumento ſit, multo magis me hercle obeſſe poterit minor inter ædificia quæcunque quarumcunque ciuitatum; nam hic Romæ cum tam multa ædificia, & illa quidem ampliſſima videamus, vix dimidium tantæ diſtantiæ illa inter ſe habere conſpicimus, & tamen vnum alteri impedimento neque eſt, neque eſſe poteſt, nec lis vnquam vlla ob id orta videtur, niſi maior anguſtia, & quaſi imminentia vnius ædificij alteri, aut aliud quid fuerit in cauſſa, tunc enim, nimirum quando diſtantia inter vnum, & aliud eſt modica, iure timeri poteſt de aliquo incommodo, quod tanto maius eſſe ſolet, tam circa Solis illuſtrationem, quam circa ventorum perflatum, quanto minor inter ipſa diſtantia eſt, vt latius probaui alias *lib.* 5. *Quæſt. Medico-Leg. quæſt.* 6. *num.* 7.

Ex quibus clariſſimè patet, ambientem Aërem inter dictam Eccleſiam, & nouum murum, non poſſe dici, vt aduerſarij volunt, *colatum*, quemadmodum vulgo loquuntur, quia Aër Colatus tunc vere dicitur, cum veluti in 6.
puteo quodam inter magnorum ædificiorum anguſtias, aut ſublimiorum murorum vndique includitur, ità vt neque à Sole illuſtretur, neque à ventis perfletur, vnde & craſſus, & obſcurus remanet, in perpetuáque quiete, atque inde grauis euadit, & inſaluberrimus, adeo vt etiamſi non longa mora in ipſo trahatur, & per modicum tempus reſpiretur, illico ſuam malitiam prodat, vt percurrit Galen. apud Oribaſ. *lib.* 9. *Collect. cap.* 1. Habemus præterea ex ſupradictis, Aërem intercedentem inter nouum parietem, & Eccleſiam, à ventis ſalubribus perflari, & à Sole illuſtrari, ergo colatus dici non poteſt; præterquam quod nouus murus rectè ad murum Eccleſiæ coëxtenditur, neque ſua flexibilitate, aut tortuoſitate in cauſſa eſſe poteſt, vt hoc ſpatium, quod eſt inter ipſum, & Eccleſiam, male à Sole Oriente illuſtretur, qui quaſi obliquè incidens, minus poſſit exhalationes prauas depurare, vnde Aër ex hoc magis craſſus, & perſpiratu difficilior reddatur, neque alia incommoda affert, quæ flexunſas vias, ac diſtortas afferre commemorat Oribaſ. *lib.* 9. *cit. cap.* 2.

Addo his, quod cum Reuerendi Monachi veterem murum demoliti ſint, qui nouo erat multò elatior, certè hic nouus non ſolùm Eccleſiæ magis quàm vetus non nocet, ſed imò multò minùs, ſi quid noceret alteruter, noceret: nam etiamſi vetuſtior per decem, & octo

palmas

palmos magis ab Eccleſia diſtet, quàm nouus, tamen propter maiorem, quam habet altitudinem magis obeſſe poteſt Eccleſiæ, quàm nouus; itaque non modò DD. Canonici ægrè ferre non debent noui muri conſtructionem, ſi vetuſtior ſit demolitos, ſed potiùs libenter admittere tanquam Eccleſiæ magis proficuam; nam vltra hæc vetus murus habebat poſitum ex Orientali parte, & ſic poterat magis Orientis Solis illuſtrationem impedire.

CONSILIVM XXI.

Eidem D. Petro Caſtello.

ARGVMENTVM.

Theſaurarius Eccleſiæ Giennenſis expoſuerat Sanctiſſimo in quadam ſupplicatione ei porrecta, ſe nonnullos graues morbos pati, ac ſignanter capitis dolorem quendam acerbiſſimum, ac talem, vt eum impediret à quouis officio exercendo ſuæ dignitati conueniente; vt cogi ſe dicebat ad expoſtulandum Coadiutorem, cum nulla illi ſpes remaneret ſanitatis recuperandæ. Hanc Theſaurarij petitionem impugnauit Promotor Fiſcalis, & gratiam obtentam, eo quod eſſet ſurreptitia, nullam eſſe volebat. Fundabat autem ſe præcipuè in hoc, quod Theſaurarius non probauerat per vlla certa ſigna, ſe pati expoſitum dolorem; contra Theſaurario, volente, dolorem per hæc ſigna dignoſci non poſſe, & idcirco ſuæ aſſertioni, & Medicorum fidei eſſe ſtandum. Quæſitum ergo eſt, an prædictus dolor potuerit ex ſignis externis comprehendi, ita vt Theſaurarius debuerit probare ſe pati hunc dolorem per Teſtes idoneos; An potius ſtandum fuerit ipſius ſoli aſſertioni, vt ipſe prætendebat.

SVMMARIVM.

1 *Non ſufficit leuis morbus ad obtinendum coadiutorem.*
2 *Leuis morbus non eſt dignus nomine morbi.*
3 *Coadiutor quibus perſonis dari debeat.*
4 *Magni capitis dolores magnis, ac grauioribus morbis adnumerantur.*
5 *Magnorum morborum maxime conſpicua ſigna apparent.*
6 *Magni morbi ſupponunt magnas cauſſas.*
7 *Magnus morbus magnum receſſum a naturali ſtatu ſignificat.*
8 *Magna cauſſa magnos morbos faciunt.*
9 *Vbi ex nullis ſignis apparet adeſſe cauſſa doloris dolorem abeſſe cenſendum eſt.*
10 *Ad partes principes affectas plura, & conſpicua ſigna conſequuntur.*
11 *Medica experientia ſufficientiſſima eſt aliquibus coniectaris ad veri doloris cognitionem aſſequendam.*
12 *Simulati doloris optima coniectura.*
13 *Ad obtinendum Coadiutorem non ſufficit vnum impedimentum, ſi plura adeſſe in ſupplicatione ſit expoſitum.*

1. IN hoc dubio diſcutiendo, primum hoc fundamentum ob oculos habendum cenſeo, ab ipſis Iuriſcóſultis deſumptum, quod non ſufficiat leuis morbus ad hoc, vt alicui Coadiutor dari debeat, etiamſi perpetuus eſſet, Rota *in cit. Giennen. Theſauraria, num.* 18. quia leuis morbus non impedit hominem, quin poſſit actiones ſuas exercere, vt per *l. Quaſitum ff. de re Iud.* & per Galenum ex noſtris, *in lib. de Conſtit. Art. cap.* 19. *in Iſagog.* imò leuis morbus non eſt
2. dignus nomine morbi. Argomento *l. prim. §. ſed ſciend. ff de Ædil. Ed.* & in terminis noſtris loquitur ex noſtris Galen. *vbi ſuprà*, quo loco paruum capitis dolorem dicebat non eſſe ægritudinem, requiritur ergo in hoc caſo, vt morbus ſit vltra mediocritatem, imò talis, vt corpus aggrauet abſque ſpe futuræ proſperitatis, eadem Rota *ibid. num.* 25. Ricc. *Collect. deciſ p.* 3. *Collectan.* 484. nam coadiutor datur 3.
his, qui vel ſenectute, vel valetudine corporis perpetua ita grauantur, & impediuntur, vt non poſſint officium ſuum exercere, ita ad verbum habetur *in c. vnico de Cler. Ægrot. in* 6. In præſenti igitur caſu ad hoc vt Theſaurarius obtinere poſſet coadiutorem, dolor capitis debuit eſſe magnus, acerbus, intolerabilis, ac denique talis, qui impediret adminiſtrationem officij, talem cum exacerbationes patiebatur, dummodo eſſent frequentes; & tunc poterat cum veritate dicere, ſe pati magnum morbum, quia huiuſmodi capitis dolores grauibus, & magnis morbis adnumerat Galen. 4.
lib. 2. *de ſan. tuen. cap.* 12. Rota *in hac ipſa cauſſa Giennen. Theſauraria* 1634. *coram Veroſpio, n.* 3. Stante igitur hoc fundamento, quod hic dolor capitis, quo affligi ſe expoſuit Sanctiſſ. Theſaurarius Giennenſis debuerit eſſe magnus, ego hanc concluſionem firmo, quod potuerit, & debuerit ex quamplurimis ſignis non Medico ſolum, ſed cuicunque innoteſcere, ita vt potuerit, ac debuerit per idoneos Teſtes illum concludenter probare.

Primò, quia magnorum morborum magna, 5.
& maximè conſpicua ſigna apparent, cum ſymptomata magna ex morbi magnitudine pullulent. Galen. *lib.* 2. *de ſymptom. cauſ. cap.* 2. & alibi, Rota *vbi ſuprà, num.* 6. & 7. quod etiam declararunt exemplo acutorum morborum, qui

cùm & ipſi magni morbi ſint, magnam etiam
notitiam ob multa, & euidentia ſigna quæ
ſecum afferunt, de ſe præbent; Vnde eſt,
quod etiam in ipſo principio, quando nimi-
rum morbi minus ſunt cognoſcibiles, facilè
cognoſcuntur non modo à Medicis, ſed ab
ipſis quoque idiotis hominibus, vt apertiſſi-
mè habemus ex eod. Galen. *lib. 1. de Dieb. De-
cret. cap 6.*

6. Secundò, quia magni morbi ſupponunt
magnas cauſſas, effectus enim ſuæ cauſæ
7. æquiualens ſit oportet, quamobrem ma-
gnus morbus magnum receſſum à naturali
ſtatu demonſtrat, Galen. *libro primo de ſymp-
tom. cauſ. cap. 1.* At magnæ cauſſæ latere ob
earum magnitudinem non poſſunt, hic ergo
vel aderat intemperies cauſſans dolorem, quod
non credo, & cum eſſet magna, vel ipſi ſen-
ſui tactus poterat eſſe conſpicua, vt quia ca-
put præter modum calidum, aut frigidum
perſentiretur, aut aderat multa materiæ co-
pia, & impoſſibile erat, ne ſimul maximam
de ſe ſignificationem præberet per aliquas ex-
cretiones, per nares, aut per os, aut per ocu-
los, aut per vrinam factas, aut aliter, & per
mille alia ſigna manifeſtiſſima. Cognito ergo
in capite eſſe magnam cauſſam, quæ dolo-
rem faceret, concludenter à quouis firmari
poterat, Theſaurarium pati magnum capi-
8. tis dolorem, quia magnæ cauſſæ magnos mor-
bos faciunt. Valleſ. *comm. 3. tit. 3. Epidem.
text. 1. & comm. 2. in 6. eiuſdem text. 28.* &
poſita cauſſa, & diſpoſitionibus requiſitis,
tam ex parte agentis, quàm patientis; poni-
tur effectus, vt notum Philoſophis eſt, &
notat ex Iuriſconſultis Tiraquell. *in tract. ceſ-
9 ſan. cauſ. limit. 10. num. 1.* & contra, vbi ex
nullis ſignis apparet adeſſe cauſſam doloris,
dolorem abeſſe credendum eſt.

Tertiò, quia pars, quæ morbum patieba-
tur, erat pars princeps trahens in conſenſum
totum corpus, cùm omnes partes corporis
cæteræ etiam principes ad capitis vſum te-
10. ſtantur, vt demonſtrant Medici; Fernel. *li-
bro primo Phyſiol. capite ſexto*, ad partes au-
tem principes malè affectas notiſſimum eſt
ſigna plura, & conſpicua, ac multa, & eui-
dentia ſymptomata apparere, quæ ſi non ap-
parent, morbus non debet dici magnus, ne-
qua impedit omninò humanas actiones.

Quartò, his non obſtantibus licet conce-
damus non poſſe haberi vlla ſigna nec eui-
dentia, nec ſcientifica præſentis doloris ca-
pitis; tamen quis eſt, qui negare audeat, nos
habere poſſe ſigna ſaltem coniecturalia? At
ſi hæc ipſa fuerint magna, & multa, & ſi-
mul, eodemque tempore appareant, pro-
cul omni dubio ſignis certis, & euidentibus
erunt comparanda, nam Medica experien- 11.
tia ſufficientiſſima eſt per aliquas coniectu-
ras ad veri cognitionem aſſequendam, præ-
cipuè ſi magnus ſit, ſi fortis (qualis ſuppo-
nitur in caſu noſtro) verba ſunt Gal. *in lib. de
his ſimul. deprehend.*

Quintò, magni morbi, ac maximè ma-
gni dolores requirunt valida, ac generoſiſſi-
ma medicamenta, & ſic in hoc dolore capi-
tis, quo Theſaurarius affligebatur, cùm eſſet
tam ſæuus, tam pertinax, tam diuturnus, vt
expoſuit, deberet conſtare de vſu horum me-
dicamentorum, vt vſtiones ſunt, ſectiones,
veſicantia, ſinapiſmi, decocta exiccantia, &
ſudorifica, Balnea, ſtillicidia, & mille alia
efficaciora præſidia; de quorum tamen vſu
nihil conſtat: nam Galenus *in libell. iam cit.
De his qui morb. ſimul.* dicebat, Ægros cùm 12.
ſimilibus doloribus cum effectu vexantur, &
non ſimulant, quoduis perpeti promptos
eſſe; quòd ſi renuant, aut auxilia non quæ-
rant, neque admittant, ſignum eſt illos vel
nullum pati dolorem, vel non magnum.

Dimittam nonnulla alia, quorum conſide-
ratio ad Medicum pertinere non videtur, vt
quòd non conſtet de continuatione morbi,
quia ex Teſtibus nullus eſt qui deponat illum
vidiſſe pluſquam bis, aut ter capitis dolore
conflictatum, cùm tamen, vt ex fundamento
facto apparet, debuerit eſſe vel continuus, vel
multùm frequentior: imò Medicus qui illum
curauit vix vno anno eius curam geſſiſſe de-
ponit, cùm tamen iam abhinc octo annis eo
morbo laborare ſe dicat. Quòd etiamſi con-
ſtaret de dolore capitis, non conſtat tamen
de aliis infirmitatibus, quibus affligi ſe nar-
rauerat Theſaurarius in ſupplicatione San-
ctiſſ. porrecta. At verò ad effectum obti- 13.
nendi Coadiutorem non ſufficit probare
vnum impedimentum, ſi plura ſint expoſita.
Garzias *de Beneſic. par. 6. cap. 2. num. 155.*
Rota *in Melenitana Theſauraria.* ... 1643. *co-
ram Vereſpio.*

Deniquè nulla adeſt probatio per Teſtes,
quæ quicquam probet circa doloris eſſentiam,
& magnitudinem; imò etiamſi adeſſet, nihil
probaret; vel ipſo Theſaurario teſte: nam
vel ij Teſtes ſolùm ex auditu, & relatione
ipſius deponunt, & ſic nihil probant; vel
deponunt ex certa ſcientia habita ex cer-
tis ſignis, & coniecturis, & ſic poterat
euidenter cognoſci eius dolor, & per ido-
neos teſtes probari, quod non eſt præſti-
tum.

CONSI

CONSILIVM XXI.

Eidem D. Petro Caſtello.

ARGVMENTVM.

Meſſanæ vxor Aurificis cùm anno elapſo Monſtrum Aſininam formam repræſentans eſſet enixa, anno ſequenti aliud canina ſpecie peperit. Dubitari poterat de infami concubitu cum Brutis huiuſmodi, & mulier ob id rea efficiebatur nefandi inceſtus, cùm tamen alia ex parte plures Doctorum potiùs huiuſmodi monſtra ex Imaginationis vi, aut ex mala vteri, vel potiùs ſeminum diſpoſitione nata exiſtimarent. Hiſtoriam huiuſmodi miſit ad me Petrus Caſtellus, cum imagine depicta vltimi fœtus, & cum Epiſtola ſequenti, ex qua habetur luculentior facti enarratio. Vt ergò ad grauiſſimum hoc dubium reſpondeam, antè omnia eiuſdem Viri Clariſſimi litteras ad me apponam, deinde ad dubium dicam quid ſentiam.

SVMMARIVM.

1 *Ex humano ſemine cum Brutino cõmixto nulla ſuccedere poteſt generatio Contrariũ n, ſeq.*

2 *Nihil impedire poteſt, quominùs ex commixtione humani ſeminis cum Brutino, aliqua ſuccedat generatio, quæcunque illa ſit.*

3 *Monſtro naſcente commixta membra humana ac belluina habente, euidens indicium eſt contra Reum.*

4 *Facultates omnes, ac ſingulæ in animali ſunt ad certam operationem, & non ad aliam deſtinata.*

5 *Imaginatio cùm ſit facultas Animalis, non poteſt Formatricis, quæ eſt naturalis, operibus inſiſtere.*

6 *Imaginatio in prægnante dirigit potentiam formatricem ad aliqua ſuo modo efformanda, vt communis fert opinio.*

7 *Cognitio duplex, vna potentiæ cognoſcitiua, altera naturalis. Falſum ibi.*

8 *Operantur omnia quæ potentiã cognoſcitiuam non habent, ex mera Naturæ neceſſitate.*

9 *Facultates omnes indigẽt propriis inſtrumẽtis.*

10 *Imaginationis effectus circa fœtus formationem videntur potiùs imaginarij quã reales.*

11 *Formatrix facultas ex quo incipit formare nunquam quieſcit.*

12 *Nihil in principio conceptionis formatur, quod ex ſemine non fit.*

13 *Non videtur ab omni ſuſpicione libera mulier quæ fœtus edat Brutinã formam vel in toto, vel in parte referentes, & idcircò ad vlteriora procedendum, vt veritas habeatur.*

Perilluſtri ac Excellentiſſimo D.D. PAVLO ZACCHIÆ, *Viro Clariſſimo, & amico Cariſſimo.*

Petrus Caſtellus Romanus, S.D.

QVæ mihi Monſtra monſtraſti, monſtruoſe Zacchia, te Monſtrum demonſtras, Monſtrorum naturam, differentias, atque cauſſas exactiſſime monſtraſti; Animalia nempe, eo quod præter Naturæ morem formata ſint, monſtratu digna, ſed ſimul cum his te eius libri Auctorem inter illuſtres viros librorum exaratores monſtrum patefeciſti, ab omnibus noſci, & monſtrari ob excellentiam dignum, ſeu monſtrabilem, vt cum Plinio Nepote loquar. Porrò quis quæſo eſt inter Medicos, Philoſophos, Legumve peritos in Europa tota, qui Zacchiam non noſcat, & noſcens non monſtret? vtpotè qui præternaturalia monſtrando, præter naturam, ſeu potiùs ſuprà Naturam ſcripſerit, ſeque de ipſo monſtra tractando triumphauerit; Legem cum Medicina, cum Philoſophia imperium, breuitatem cum claritate, claritatem cùm grauitate, & cum familiaritate atque iucunditate maieſtatem coniunxiſti, vnde mirabilem Te reddidiſti, mi Zacchia: Sed quorsùm, dices tantùm monſtricas? attendas ſi me amas, paucis Te volo. Laudes tuæ, honor à Te ob præfatum opus acquiſitum, Me quaſi Tui inuidum, reddiderunt amantem (alias quanti Te faciam Tumetipſe optime noſti; inter cætera enim Roma Meſſanam versùs diſcedens in mei locum Te apud Eminentiſſimum, ac Reuerendiſſimum D. meum Clementiſſimum Cardinalem Biſciam conatus ſubſtituere, & aſſequutus intentum fuerim, teſtatus neminem Te aptiorem inuenturum) quapropter etiã de Monſtris agendi non leuis me inceſſit cupido; ac data facillimè mihi fuit occaſio, verùm omnis prærepta facultas, cùm exactiſſimè de hac materia ſcribendo, non me modo, ſed alios quoſcunq; præoccupaueris. Quare aliud mihi reſtat nihil, niſi vt tuo volumini, quæ de Monſtris à Te Romæ viſis veluti oculatus teſtis confirmans, ſubſcribam; omnia enim ſimul ſæpe (quæ noſtra erat iuncta amicitia) vidimus, & conſiderauimus, & ne exordium tractationem excedat, proponam nuper à me cuiuſdam Monſtri obſeruatam hiſtoriam ad tuum augendum volumen.

Anno præterito 1635. in feſto S. Stephani 26. Decemb. hic Meſſanæ nobili in vrbe, Aurificis vxor Monſtrũ canina ſpecie peperit, quæ ſuperiori anno alterum Aſininam repræſentans formã pepererat: imò aliam nobiliorem fœminã tertio ab hinc anno Cyclopem audiui ab ipſis Meſſanẽſib. edidiſſe; quo cõſtat nõ ſine ratione ab Antiquis in Trinacria Cyclopas fuiſſe poſitos. Neq; hi ſolũ ibi gigni ſolent, verum etiã multi fœtus caudati, vt Britanniæ etiam inſula, ſed equidẽ Ligures etiã vidi eũ cauda natos, quam infantibus præcidũt. Ad noſtrũ tamẽ Monſtrũ. Ipſius Pater mihi viſus eſt triginta circiter annos, corpore, facieq; optimè diſpoſitis: Mater autẽ erat boni aſpectus, & formæ, ſed validę, & intenſæ Imaginationis, & maximè curioſa. Hęc è feneſtra Aſinũ in via coëuntem obſeruans, vt ipſa retulit, & intentè intuẽs, Aſelli formã po-

ſtà peperit.Proximè autē cum venerē cū Marito exercerer, & canis eā obſeruaret,reſpiciēs canē veluti mirabundū Marito indicauit,ſe obſeruari a Cane,cui reſpōdit ille,quid adTe,canis eſt;mox vtero geſtans nouē mēſibus pluries latrantē in ſuis viſceribus fœtum audiuit,quo ſe canē vtero geſtare viro ſuo aliquoties indicauit, tandemq; monſtruosū Canē, vt deſcribā tibi, peperit, nec ſecundas niſi decē poſt dies valdè duras,& coriaceas reddidit,ac benè ſe habuit, & habet.Delatū ad me tertio ab ortu die cadauer occipite abrupto fuit.Dicebat Pater in exitu ab vtero ipſam matrem caput traxiſſe, & ideò abruptum fuiſſe. Sed equidem ſuſpicor data opera compreſſum , eo quòd monſtrum. Forma eius erat canina , & os factum valdè latum , & planum apparebat , ſed ſine cauda. Pellis , ſeu potiùs cutis,ſine pilis omninò, rubicunda , & tenuiſſima humanam hac parte ſolùm referens, caput autem, ſi formam, oculorumque poſitionem conſideremus , potiùs Aui ,quàm Cani aſſimilabitur , licet Aures ſint caninæ, & dextra oblongior ſiniſtra, ſurſum erecta. Pro naribus membrana quædam lata, & pendens apparebat , quæ exiccata eleuata remanſit ; os paruum , & rotundum, denteſque duos inciſorios inferiores habebat;pedes verò anteriores caninos referebant,ſed ſine vnguibus , poſteriores autem mirè monſtroſos ; quatuor enim fiſtulis oblongis,æqualibus,& vacuis, ſed oſſeis conſtabant, quorum aliqua in ſummo rotundum quoddam obturamentum ſortita erant. Abdomen erat inflatum , & liuidum ; ſtatim euiſceraui , & cùm omnia interanea putrida,fœtidiſſimaque eſſent , ea attente conſiderare oon potui. Renem ſolummodò ſiniſtrum valdè magnom eſſe obſeruaui , nec dextrum vidi : haud curiosè ob putredinem , & nauſeabundum fœtorem inueſtigans ; ita pariter neque ſexum cognoſcere valui, ſed fœminini potiùs videbatur.Lōgitudo Cadaueris à clauicula ad òs Coccygis palmaris erat,& à capite ad extremum pedem ſeſqui palmaris erat menſuræ. Indè adhibita diligentia corpus ſiccaui ,quod in meo Muſæo integrum , & monſtrabile ſeruo. Hoc autem eſſe Monſtrum , omninoque præter naturam , nullo enim pacto humanam imitatur formam ; ex paterno maternoque humano genitum ſemine, nemo vnquam inficias ibit. At Matris validam imaginationem præiſſe conſtanter ipſa affirmat , nec parùm ad Monſtrorum generationem Imaginationem conducere , Iacobi experimentum circà pecudum colorem docet. Vellem aliquid Tecum philoſophari, ſed vereor,ne ſus Mineruam , tacebo potiùs. Pinxi quo melius potui Monſtrum ad eam magnitudinem , ſymmetriam , & formam , quomodò conſeruatur in meo Muſæo, gratum tibi futurum ſperans,Vale.

NOn tam admiratione dignam hiſtoriam litteris tuis mihi enarraſti , Vir præſtantiſſime , ac mei amantiſſime , quàm mille dubiorum ambagibus implicitam , inter quæ tamen illud potiſſimom maximum faceſſit negotium , vtrum ſuſpicio aliqua irrepere poſſit,ne mulier hæc cum Brutis ſeſe commiſcuerit,quod quia ad meatum Quæſtiunum Medico-Legalium complementum multùm facere videtur,diſcutere non deſiſtam;Antè tamen ad priorem tuæ Epiſtolæ partem reſponſum dabo. Scito itaque laudes , quibus tam profusè ex abundanti Animi affectu,& ea tua benigna in me propenſione , meipſum dignatus es cumulare, mihi eo quidem nomine fuiſſe gratiſſimas , quòd à laudatiſſimo Viro proficiſcantur , vellem tamen meritis meis magis adæquatas,ac proportionatas eſſe,quàm ſint;quomodocunque tameo ſeſe res habeat,illud oon diffiteor , me tibi tum hac , tum multò maioribus ex cauſſis tantùm debere , vt ne in minima quidem parte me ſoluendo eſſe non inuitus confitear ; at ſi quæ mihi vnquam ſeſe offerat occaſio, vt eius rei vel publicam, vel priuatam aliquam atteſtationem præbere poſſim, libentiſſimè quidem eam arripiam,interimque Tu mei Te creditorem adſcribe,dum ad propoſitam quæſtionem pertractandam me accingo.

Plurimum controuerſum eſt, vt noſti, An ex ſemine humano cum brutino commixto vlla poſſit ſuccedere generatio ; plures quidem, ne 1. omnes dicam , diffitentur eo maximè nomine , quòd vnum de neceſſitate ob eorum diſconuenientiam alterum corrumpet , cùm humanum ſemen calorem contineat cœleſtem, brutinum verò longè ab ea perfectione diſſitum. Adde formarum ipſarum diſſidentiam tam quoad pleraque alia , quàm quoad corruptibilitatem , & incorruptibilitatem ; cùm humana de foris adueniat , & immortalis ſit , & incorruptibilis , Brutina de potentia materiæ educatur , ſitque mortalis , & corruptibilis ; cùm igitur in ſemine vtriuſque generantis ſit virtus formatrix dependens ab anima vtriuſque parentis, oon poteſt vna cum alia ita vniri , vt concorditer tanquam vnum agens operentur;deberētur enim Animæ,& formæ miſceri , ſi virtutes Animæ commiſcerentur, ſunt enim virtutes Animæ certæ virtutes.

Relinquo quæ à poſteriori deducuntur , & quæ prima fronte mirum in modum huiuſmodi generationem videntur reddere impoſſibilem,vt eſt differentia geſtationis vteri,differentia adoleſcendi extrà vterum , differentia alimentorum , & alia id genus , quæ tamen omnia vnica reſponſione refelli poſſunt, dicendo, quòd facerent ſingula difficultatem, quandocunque id , quod ex parentibus ſpecie diuerſis generatur , retineret de neceſſitate vtriuſque parentis naturam , & non induceret propriam ; at omninò euaneſcunt ex eo , quia natum ex ſimili coniunctione tertiam quandam naturam , ac ſibi propriam, & peculiarem adipiſcitur , requirentem tantam moram in vtero,quanta ſibi eſſet neceſſaria,augeſcendo ea ratione quæ ſibi conueniret; & ea alimenta expoſcendo , quæ ſuæ naturæ eſſent magis proportionata , abſque eo quod à parentibus vllum eorum de neceſſitate obtineret,vt obſeruamus in iis monſtris euenire, quæ actu conſpicimus ex parentibus non tantùm ſpecie , ſed genere differentibus generari; nam quandocunque ſuccedere debeat generatio , neceſſariò ſit perfectiſſima vtriuſque ſeminis commixtio , vnde licet quod naſcitur , habeat ab vtriuſque parentis ſemine dependentiam , non eſt tamen ſpecie alterum

rum ex parentibus,ac retinens omoinò vel alterurrius, vel vtriuſque ſimul naturam, ſed eſt tertium quid babens proptiam, & indiuidualem naturam, quoad ea,quæ tam ad corporis formam,& ad proptiam conſtitutionem,& vitam pertinent, quàm ad ipſam intrinſecam fotmam non magis ab vno ſemine, quàm ab alio eductam, ſed ab vtroque ſimul commixto.

Sed data impoſſibilitate naſcendi ex ſemine humano,& brutino ſimul concurrenribus ob id, quod primò dicebatur de fotmarum diſſidenria,certe & hæc mulier,de qua agimus, & aliæ,ſi quæ huiuſmodi monſtra generarunt, videntur tanquam inſontes ab omni ſuſpicione liberæ,quæ irrepete potuiſſet de infami earum cum Brutis concubitu,maximè cùm aliæ afferantur huiuſmodi generationis Monſtrorum cauſſæ magis vniuerſim acceptæ, vt eſt ſeminum vitium, & intemperies, & totius quoque ſanguinis maſſæ non leue vitium, & fortis generantium imaginatio; non enim dubium eſt, quòd ſemina malè diſpoſita, & ſanguis fœdus, vt nutrimentum his ſeminibus faceſſens,poſſint maximè deſciſcens ab humana forma monſtrum generare; ſic & Imaginatio repræſentando Phantaſmata huius, vel illius animalis,poteſt in cauſſa eſſe, vt repræſentato phantaſmati ſimilia monſtra generentur.

2. Ego tamen aliàs in ea ſententia fui, & nunc multò magis in eadem perſiſto, quòd nihil impedire poſſit, quin minùs ex commixtione Humani ſeminis cum Brutino aliqua ſuccedere poſſit generatio, cuius rei autem, vel cuius animalia generatio ſuccedere poſſit, non ſic temerè determinandum cenſui. Ex quo deduci facilè poteſt, hanc
3. Fœminam, & quamcunque aliam, quæ ſimilia monſtra generaret, non eſſe ab omni ſuſpicione liberas, & idcircò nefandi criminis reas ſuſpectas fieri.

Licet enim ob quamplurimas conditiones, quæ concurrere debent, tam ex parte vtriuſque parentis, & vtriuſque ſeminis, quàm ex parte coniunctionis carnalis, & ſeminum eiaculationis, difficillimum omninò ſemper iudicauerim ex huiuſmodi commixtione ſuccedere poſſe aliquam generationem, non tamen ob hanc difficultatem ab affirmatiua ſententia me retraho, quia in ſemine humano conſidero materiam, vel conſidero illud vt materiam, & conſidero formam, vel vt animatum ſemen; forma quidem de foris aduenit, ita vt materia ſeminis abſque ea forma ſaltem in ipſa commixtione ſeminum conſiſtat; quatenùs ergò ab ea forma eſt ſeparatum, omninò exiſtimo poſſe cum brutino ſemine miſceri, & inde aliquam ſuccedere poſſe generationem animalis, quodcunque illud ſit, quale fortè ab hac muliere iam ſecundò viſum eſt generatum.

Non enim obſtat quod dicitur de caloris differentia, & maiori, vel minori perfectione; quia hoc non impedit, quominùs ſemina Humana, & Brutina ſimul commixta poſſint aliquod animal generare, cùm tantùm differant ſecundùm magis,& minùs.

Ad probandum autem, quod diximus de ſuſpicione commixtionis carnalis cum brutis; maximè faciet excluſio quarumcunque aliarum cauſſarum; quæ ad hanc generationem concurrere aliquandò creduntur, ac præcipuè ſeminum, & ſanguinis alimentalis vitium, & ipſa Imaginatio. Quò enim ad ſeminum,& ſãguinis vitium,non poteſt in noſtro caſu conſiderari,cùm vterque parentum boni habitus,& temperaturæ exiſtant, vt narras, vitam ſanam degant, victu vtantur laudabili, & ætatem adhuc agant iuuenilem,præterquam quod nunquam ad tantum vtriuſque parentis,aut alterutrius ſemen, vel Matris ſanguinem deuenire credendum, vt tale monſtrum generare valeant; nam potiùs credendum, nullam omninò ex tali ſemine generationem ſecuturam; & ſi vlla ſequatur, quòd nullum vitium habeat, ſed ſanguini vitium inhæreat, ſecotam generationem ad perfectionem non iturum: tametſi enim Molas dicamus ex ſeminum vitio fieri (quas tamen ego ex ſolo fœmineo ſemine procreari cenſeo) tamen ſemina vitioſa poſſe perfectum animal generare (ſi à generatione hominis deſciſcere debeant) hoc ego nunquam admitterem.

Quoad Imaginationem autem, quam Tu ipſe in hoc caſu, ac omnes penè docti, pro cauſſa ſimilium monſtrorum admittis, mihi videtur omninò ab ea generatione excludenda,tum ob rationes alias à me adductas, tum ob iteratam monſtri generationem ab hac muliere factam; non enim veriſimile eſt, effectum tam rarum,ac admirandum,& qui vix ſemel in mille annis conſpici ſolet, tam breui temporis ſpatio in vno indiuiduo potuiſſe conſpici, niſi cauſſam magis ex ſua natura aptam ad agendum,quàm Imaginatio ſit, aſſignemus eius effectus. Sed libet denuò breuibus eas rationes,aut earum aliquas, quæ Imaginationem tanquam cauſſam generationis Monſtrorum excludunt,examinare.

Primò ergò, facultates omnes, ac ſingulæ 4
in Animali, & in Homine maximè ſunt ad certam operationem, & non ad aliam deſtinatæ, Fernel. *lib. 5. Phyſiol, cap. 3.* Concoctrix ad concoquendum, non ad expellendum, aut aſſimilandum, aut ad nutriendum: Retentrix ad retinendum, non ad expellẽdum: Motrix ad mouendum,non ad ratiocinandum: Ratiocinatrix ad ratiocinandũ, non ad concoquendum, aut ad ſentiendum: Viſiua ad videndum, non ad audiendum: Auditiua ad audiendum, non ad tangendum, & ſic de ſingulis, ita vt neque vlla alterius operationem moliatur, neque moliri vllo modo poſſit, niſi ſint ex famulantibus coadiuuando eius operationem, cui famulantur; quod in omnibus quidem maximè locum habet,ſed in iis præcipuè, quæ ſunt inter ſe diſparatæ, vt Fernel. *vbi ſuprà*,nec vllam conuenientiam habent, inter ſe, vt facultates naturales & Vitales, Vitales & Animales, Animales & Naturales, quæ nullam habent inter ſe conuenientiam, vt Naturales inter ſe, Vitales inter ſe, & Animales inter ſe. Quemadmodum ergò Naturales facultates non poſſunt obire munera Vitalium, neque Vitales munera Animalium, ſic neque Animales obire poterunt munera Naturalium, nec con-

5. currere vllo modo in earum operationibus,
vnde cùm Imaginatio facultas Animalis ſit,
non poterit concurrere in operationibus for-
matricis, quæ eſt facultas Naturalis, cum qua
nullam habet conuenientiam.

6. Contrà quæ non valet dicere, quòd Imagi-
natio nonnulla cauſſat in fœtu, & concurrit
in operationibus formatricis dirigendo ipſam
potentiam formatricem per ſpecies exempla-
ses, vt dicit Thom. Fien. *de Virib. Imag. quæſt.* 14.
concl. 45. *& quæſt.* 15. *concl.* 46. quia Imagina-
tio nullum habet imperium ſuper formatri-
cem, ita vt imperando ipſi formatrici faciat
eam hoc, & non alio modo formare. Sed
etiamſi vel imperando, ſeu dirigendo hoc
Imaginationem facere dicamus, neceſſe erit,
vt formatrix ſentiat imperium, & cognoſcat
directionem ſuperioris facultatis, vt operari
poſſit ſecundùm ſpecies illas exemplares,
per quas Imaginatrix eam dirigit ad operan-
dum, & ſic oportebit formatricem habere
aliam potentiam, ac virtutem cognitricem,
iuxtà cuius cognitionem operetur, vel ſaltem
cognoſceret per ſeipſam. Cui difficultati non
ſatisfacit diſtinctio prædicti Thomæ Fieni *ibi-
dem*, circà hanc cognitionem, quod nimirum
duplex ſit cognitio, vna quæ vera eſt cogni-
tio pertinens ad potentias cognoſcitiuas, alia
quæ eſt cognitio naturalis, vt cognoſcunt cor-
poris animati partes, & ipſæ plantæ, quæ per
hanc cognitionem attrahunt ad ſe, quod ſi-
bi conuenit, & expellunt etiam, inquam,
quod diſconuenit. Sufficere ergò dicit, quòd
cognoſcantur ſpecies repræſentatæ ab Imagi-
natione per hanc naturalem cognitionem,
ab ipſa formatrice, vt iuxtà earum ſimilitu-
dinem operetur. Nam reſpondeo, quòd præ-
terquam quod gratis adducitur hæc cognitio
7. naturalis, cùm omnia, quæ naturaliter ope-
rantur non operentur per vllam cognitionem,
ſed ex neceſſitate Naturæ: admiſſa tamen
hac naturali cognitione, hoc valeret in his,
quæ ſibi conuenientia ſunt ex ſui natura, non
autem in his, quæ non modò ſuæ naturæ
non conueniunt, ſed maximè diſconueniunt,
quia deſtruunt operationes Naturæ. Ergò
peruerteretur omninò ipſa Natura, ſi cognoſ-
cendo quaconque cognitione formatrix fa-
cultas ſpecies alienas ab Imaginatione ſibi
præſentatas ſui operis deſtructiuas, tamen illas
in ſua operatione admitteret, cùm contrà re-
pudiare, ac reiicere debeat, quia à Natura da-
tum eſt, vt omnes partes, ac virtutes naturales
expellant à ſe ea, quæ ſibi aliena ſunt, ac con-
traria.

Secundò, ſpecies à Phantaſia Formatrici re-
preſentatæ vel interueniunt in ipſa membro-
8. rum, & animalis formatione vt materia, vel
vt inſtrumentum ad ipſa membra, & ipſum
Animal efformandum, non vt materia, quia
in præſentatione phantaſmatum, repræſen-
tantur nudæ rerum imagines, at in Monſtris
non ſolùm imprimuntur rerum imagines, ſed
ipſæ membrorum ſubſtantiæ immutantur, vt
patet. Deindè non poſſunt hæ ſpecies inſer-
uire pro materia, cùm ſint mere ſpirituales;
Quonam pacto ergò ſpecies illæ in materiam
fœtus abeunt? quomodò colorem induunt?
quomodò coextenduntur ad corporis dimen-
ſionem? quomodò aliis corporeis qualitati-
bus veſtiuntur? non poterunt ergò huiuſmo-
di ſpecies concurrere in formatione membro-
rum, & Animalis, vt materia, ſed neque vt
Inſtrumentum, quia inſtrumentum non com-
municat ſuam formam inſtrumentato. Dein- 9.
de facultates ſingulæ indigent propriis in-
ſtrumentis ad ſuas actiones obeundas. Ga-
len. *libro* 1. *de Cauſ. Pulſ. cap.* 4. & alibi: Fer-
nel. *lib.* 5. *Phyſiol. cap.* 14. & alibi. Itaque hæc
phantaſmata, vel hæ species interuenient vt
Inſtrumentum vel formatricis, vel imaginatri-
cis. Non formatricis, quia non ſunt proprium
formatricis inſtrumentum. Neque Imagina-
tricis, quia tunc verum eſſet dicere, quòd ima-
ginatio formaret, quod eſt omninò falſum,
quia proprium inſtrumentum ad formandum
non habet, alieno vti non poteſt, ergò nullo
modo poteſt formare.

Tertiò, ſi imaginatio aliquid cooperatur in
formatione, vel operatur ſola, & per ſe, vel
coniunctim cum formatrice; non ſola, nam
tunc formaret, quod eſſe nullo modo poteſt,
neque controuertitur à quoquam; neque
coniunctim, quia ſic daretur omnium con-
fuſio, ſi maior foret virtus facultatis ope-
rantis per accidens, quàm facultatis operantis
ex vi naturæ; & poſſet facultas, quæ per ac-
cidens operatur formare pedem brutinum,
vbi facultas, quæ ex vi naturæ operatur, in-
tenderet formare pedem humanum; at hoc
non eſt dicendum, quia Natura euitat confu-
ſionem, neque permittit vnam facultatem obi-
re munus alterius. Itaque imaginatios potiùs, 10.
quàm reales puto effectus, quos nos tam faci-
lè imaginationi tribuimus, & habere potiùs
alias ſuas naturales cauſſas, ac magis proprias,
ex quibus producantur.

Quartò, formatrix facultas ex quo incipit 11.
formare ſemper in operatione eſt, & nunquam
quieſcit, Galen. *in lib de fœt. format. cap.* 5. quo-
modò ergo Intellectui noſtro adæquari poteſt,
quod imaginatio, potentia nimirum, quæ de
ſua natura formare neque poteſt, neque no-
uit, & quæ vel in inſtanti, vel ſaltem non longo
tempore ſuum phantaſma repræſentando po-
teſt formatricem dirigere, vt tamen tale phan-
taſma formet fœtum, potentior, ac fortior ſit
ipſa formatrice, quæ de ſua natura format, &
ſemper in operatione eſt? cur non libentiùs ad-
mittemus intellectiuam ipſam potentiam, imò
inquam ipſam voluntatem potiùs hominis ma-
gis dirigere poſſe formatricem, quàm imagina-
tionem? nam hæ quidem actiuæ ſunt, imagina-
tio verò paſſiua potentia eſt, ac recipit tantùm,
retinetque phantaſmata à ſenſibilibus elicita.

Denique cùm, vt contraria fert opinio, pleró-
que imaginatio imprimat ſuum phantaſma in
fœtu in hora conceptionis, certum eſt non
poſſe illud Phantaſma niſi in ſemine recipi, 12.
nihil enim in principio conceptionis forma-
tur, quod ex ſemine non ſit; oportet ergò tan-
tummodò partes ſpermaticas ab eo Phantaſ-
mate per imaginationem alterari, cùm è contrà
ſanguineas potius alterari videamus, vt pluri-
mum enim carnes, & muſculoſas partes im-
mutari videmus, & alienam formam inducere.

Ex quibus, exeluſis à caoſis horum mooſtrorum, imaginatione, & ſeminum vitiis, reſtar vt ſolùm de ſemioum diuerſæ ſpeciei commixtione ſuſpicemor, vnde hæc mulier, quæ
13. Monſtrum à Te deſcriprom peperit de nefando coneubitu apud me ſuſpecta eſt, & ad eliciendam eius rei veritatem per hæc indicia ad vlteriora eſſet procedendum. Niſi in eius defeoſionem dicamus primò, ad Regionis naturam eſſe referendam huiuſmodi mõſtrorum geoeratiooem, nam Siciliam Ioſulam feracem eſſe talium monſtrorum, Tu ipſe fateris. Aut dicamus ſecundò, hunc partum fuiſſe ex Molarum genete, & quæ de latratu referebat mulier, imaginaria potiùs, & ex Timore ſibi viſus fœtus ille latrare. Ad euius rei confirmationem faceret ea opinio, quæ eonoineit, Molas ex ſolo fœmioeo ſemioe generari cum ſanguinis eonfluxu ad vterum; potuit ergo fieri, vt mulier conſpiciens Aſinum coëuntem, & eanem, in actu coitus ſemen proprium emiſerit, ac coneeperit, atque inde rales monſtroſos partus edideiit, licet bæc multa difficultate minimè eareant. Vale, & me ama.

CONSILIVM XXIII.

ARGVMENTVM.

Aurellus Lingius per biennium diuerſimndè à febriculis, aliiſque morbis cum Articulorum doloribus conflictatus, modò tantiſper à morbo ſeſe recolligens, modò in illum relabens, tandem cùm meliuſculè per bimeſtre ſpatium ſeſe haberet, in acutam febrem incidens vitam obierat. Eius vxor Artemiſia nomine ſe ex illo grauidam eſſe dicebat, ac ſex menſibus à morte Mariti tranſactis, puerum peperit ſatis robuſtum. Mariti propinqui filium tanquam ſpurium ab hæreditate arcere conabantur, & Artemiſiam adulterij damnare ex eo quod Aurelius iam ab ineunte vltima infirmitate impotens eſſet non tam ad generandum, quàm etiam ad coëundum; immò per Medicos Teſtes probabant, Aurelium iam à multo tempore coactum à coïtu abſtinere, cùm neque arrigeret, quod iiſdem Medicis idem Aurelius fuerat confeſſus, poſtquam ab infirmitate per plures menſes fuiſſet exagitatus. Artemiſia alia ex parte non inficiabatur, Aurelium per longum tempus à Venere abſtinuiſſe, ſed illum per nonnullos menſes ante obitum ad illam rediiſſe, ſeſéque carnaliter iterum cognouiſſe. Quæſitum eſt pro veritate, an Aurelius cum prædicta infirmitate coïre potuerit, & generare, atque in affirmatiuam ſententiam veni ex iis, quæ mox ſubiungam.

SVMMARIVM.

1 *In anno Ætatis ſexageſimo virtus eſt vegeta in viris, & generare poſſunt.*

2 *Qui articularibus morbis, & maximè Arthritide conflictantur, ad Venerem valde ſunt proclines.*

3 *Ad conceptionem non requiritur frequentatio coitus, vnico enim congreſſu concipitur.*

4 *Vbi ſenſus viget, inanis eſt diſcurſus.*

5 *Arthritici plurimi Venerem ſtrenuè exercent, & fœcundiſſimi ſunt.*

PRimò enim Aorelius erat ex ſua natura ſalaciſſimus, & hoc plura ſigna arteſtabantur, inter qoæ eonſpicuum erar præmaturum caluitium; nam & in iuueotute optimos, ac ſtrenuus exſtiterat Veneris miles, vnde & vxores duas habuerat, præter concubinas, ex quibus omnibus filios ſuſceperat, qood non controuertebatur. Ex quo patet non modò excludi in Aurelio naturalem impotentiam coëundi; & generandi, ſed probari ſummam genitalium virtutem, & vigorem inſignem; qui licet ex frequentia errorum parratorum potuerit remitti, & ex ſuperuenientibus morbis penè deperdi, tamen ex eorundem errorum amotione potuit in priſtinum ſtatum redire, & à morbis, niſi ſummè frigidi fuiſſent, & ealorem naturalem protſùs extinguentes, non facilè potuir ſuperari. Itaque cum Aurelius per plures menſes à coïtu abſtinuerit, neque huiuſmodi frigidis morbis, ſed potiùs calidis fuerit conflictarus, non mirum eſt, ſi calor naturalis denuò inſurgens, illum ad conſuetam ſeminis exeretionem impulerit, ſtante præcipuè quòd ex eorundem morborum calíditate ſemen ipſum actius euadere potuerit, & eo pacto hominem magis magiſque ad ſui expolſionem prouocare.

Secundò, Aurelij impotentia, vt patet ex dictis, erat accidentalis, & ex morbo contracta, erat ergo amouibilis, maximè cùm ipſe eſſer ætatis adhue non præcipitatæ, non enim ſuperabat ſexageſimum, quæ quidem ætas adhue vegeta eſt in pluribus, & ad pug- 1.
nas veoereas adhoc apta, & conſequenter apta ad generationem; nam & in ſexageſimo quinto etiam plurimos geoerare rradit Ariſtotel. *lib. 5. de Hiſt. Anim. cap.* 14. quod etiam experientia quotidiana confirmatur, ita vt vlteriori probatione non indigeat; licet ex aduerſo multùm in ætate ſe fundauerint Scribentes, ex eo, quod grauis eſſet, & longo morbo, ac difficili aſſociata; nobis ramen ſatis eſt, ſi ſimpliciter loqueodo, Ætas oon erar adeò

grauis, vt coitus impotentiam inducere poſſet: nam de altera parre oppoſitionia, nempè quòd Ætas eſſet grauis ex eo, qnod aſſociata eſſet cum morbo graui, & longo, deinceps videndum. Interim patet Aurelium neque ea naturali vllo impedimento, nequa per ætatem poruiſſe eſſe inhabilem ad coëundum; nam quod poſtmodum atiam genarationi habilis eſſer, non poreſt vlla intercedere difficultas, cùm viri eouſque generent, quouſque coire poſſunt, quod longioribua proſequitur Laurent. Ioubert. *lib. 2. error. Popul. cap 9.*

Taitiò (& hoc non pertinet ad nos, ſed dicitur ex abundanti) Attamiſia viuenta adhuc Marito ſuſpicabatur, ſe vtero gerarete, immò & maritum ipſum de ea ſuſpicione pluries certiorem fecerat, quod etiam ſi ipſa ſola deponat, veriſimila tamen eſt, maritum eius rei non fuiſſe ignarum: nam multa ſigna grauiditatis in Attamiſia apparebant, ac præcipuà inappetentia non mediocris, vomitus, laſſitudo, debilitas, & menſtruorum retentio, in ò etiam fructuum immatnrorum ſumma auiditas, vnde per familiares Teſtes, nempè duas famulas probatur, Maritum multoties, cùm illam tam frequenter vomere conſpiceret, illi obieciſſa, ſe dubitate, quòd aſſet grauida, qnanquam ſemper adderat, ſed ego non credo; quod quidem ob longitudinem prægreſſæ infirmitatis, & adbuc perſeuerantis addebat, putans, ſe ex ea cauſa inhabilem eſſe ad generandum, aliàs autem non videtur, quòd ſic loqui debuiſſet, nempè, ſed ego non credo, immò potiùs aſſeueranter affirmaſſet, ſed boc eſſe non poteſt; vel non diaiſſet, ſa dubitare de grauitata, non enim dubitamus de his, quæ eſſa non poſſunt, ſed de his, quæ eſſe quidem poſſunt; quomodò enim Aurelius dubitaſſet de grauiditate vxoria, ſi certus fuiſſet, illam à ſe non fuiſſe carnaliter cognitam iam per biennium? At ſi bue fuiſſet, vxorem, vt erat vir maximè honoris Zelotypus, & illam odio illicò habuiſſet, & fortè occidere tentaſſet; at contra non modò illam vſque in finem vnicè dilexit, ſad ſi teſtamentum cundidiſſet, inſigne legatum erat illi relicturus, vt pluriaa eidém Artemiſiæ, & cæteris familiaribus expreſſiſſimis verbis ſignificauerat.

Quariò Artemiſia cum Marito ſemper in eodem lecto cubabat, ſic marito volente, erátque fœmina procera, formæ ſummoperè laudabilis, ac multa ſermonnm, & actionum venuſtate, ex quibus ab Auralio mirum in modum adamabatur; vnde non ſolùm facilè fuit per tantum temporis ſpatium, nempè duorum annorum, ſemel atqne iterum Veneris ſtimulos illum ſenſiſſe, ſed impoſſibile ferè eſt non inſigniter ſenſiſſe; nam & ipſemet Aurelius cum familiaribus Medicis faſſus non ſemel eſt, ſa Artemiſiam plurimùm adamare, & appetere cum ea coniungi, ſe tamen eſſe tunc impotentem; at perſeuerante Amoris ſtimulo, & præſentia mulietis amatæ, & perpetua cubandi oecaſione in eodem lecto, blanditiiſque ipſius Artemiſiæ, quæ Amoris artibus vltra pulchritudinem erat maximè idonea, omninò impoſſibile iudicandum, quòd illum ad coitum non eacitanerit, etiamſi multò peius ex morbo habuiſſet, quàm de præſenti haberet. Hæc enim omnia, Amor, pulchritudo, venuſtas, morum ſuauitas, blanditiæ, occaſio, & id genus alia, non Aurelium tantùm, ſed lapideum, vel præmortuum bominem ad Venerem exeitaſſent.

Quiotò, & hoc quidem ſatis ad rem facit, qui articularibus morbis, & Artbritide præcipuè cooflictantur, maaimoperè ad Venerem prioritari ſolent, non quidem ſimpliciter ex morbi natura, ſed plerumque ex caliditate defluxionum ad infernas partes per lumbos, & Renes, necnon etiam ob neruoſarum partium intentionem. Quibus adde, quòd longus decubitus ſuper ſpinalem medullam, & vanam, & arteriam magnam per eam excurrentes, & ipſos Renes mirum in modum calefaciat. Auicenna 20. 3. *tractat. 1. cap. 22.* Holler. *in Pract. cap. 63.* ex quo Ioan. Bened. Sinibald. *in ſua Geneanthrop. opere quidem conſummatiſſimo, libro ſecundo, tractatu 2. cap. decim.* & diai aliàs ea Leuino Lemn. *de occ nat. mir. libro ſecundo, cap 45.* & inter Iuriſconſultos ex Farinac. *de falſit. & ſimul.* 8.

Quæ cùm Ita ſint, quis inficiari iure poteſt, Aurelinm aliquando fuiſſa impulſum ad coëundum? & ſi coite potuit, non eſt dubitandum, quòd potuerit generara. Quod tantò magis veriſimile eſt, quantò 9. ad generationem non requiritur frequentatio coitus; ſed ſatis eſt, vt vnica vice mulier cognoſcatur; ex vnico enim coitu non ſolùm fit generatio, ſed interdum etiam multiplex generatio, cùm videamus ex vnico coitn geminos, & trigeminos naſci, Hippocrat. *in libr. de Nat. Puer. numero 14. & libr. 1. de Dias. num. 25.* Itaque non ſolùm videror boc de facili potuiſſe ſuccedere in caſu noſtro, ſed mirandum eſſet, & miraculo adſcribendum, ſi non ſucceſſiſſet.

Hie adiciendum, quòd Autelius per aliquot menſes ante obitum non modò melius ſe habebat, ſed omni ex parte liber à doloribus ſaltem atrocioribus remanſerat, & quod magis facit ad rem noſtram, ampliùs non febriebat, ita vt videretur tantiſper impingnatus, & ſeipſo babitior, & coloratior, vt deponunt ipſi Medici examinati, & hoc multò magis comprobat morbi ſucceſſus, nam ex eo quod impetus humorum iam non fiebat ad articulos, partes vtpotè ignobiliores, ad nobiliores, & vitæ maximè neceſſarias factus eſt, vnde ipſum è madio ſuſtulit; patet enim, atteſtantibus omnibus Practicis, quòd quandocunqne bumorum fluxus ad articulos inhibetur, euénit, vt facto impetu ad partem aliquam nobiliorem, ægrum malè accipiat, & vt plurimum occidat, quæ potiſſima cauſa eſt, cur dolores articularas à Medicis magna cum cautela tractantur, nequa ſolùm in illis abſtineant à medicamentis repellentibus, quæ nimirum valeant matariam retrò repellere, & prohi-

bere,

bere, ne ad articulos labatur, ſed etiam à ſiccantibus, & roborantibus; nam roboratis articulis, fluentem materiam non ampliùs recipiunt, & illa ad nobiliores partes ruit, & mala, quæ diximus, accerſit; quod licet in Aurelio non habuerit locum, quia Medici illum curantes multùm in ea re cauti fuerunt, vnde nihil penitùs eorum conſilio ad leuandos dolores, vel ad fluxionem minuendam, & inhibendam, articulis applicuerunt, tamen per alios Teſtes conſtat, ipſum Aurelium vſum fuiſſe conſilio, neſcio cuius Chimici oleo ſalis ad inungendos ipſos articulos, ex quo quidem meliùs ex doloribus ſe habuit, & in poſterum fluxionem minùs frequentem fuit expertus, quæ cauſa tandem accelerandæ mortis illi fuit, ex ſuprà dictis.

Nec valent quæ contra opponuntur, & primò, quòd Arthritici morbi, quibus Aurelius exercebatur, eſſent maxima ex parte frigidi; & ad omne peius à multa ſeroſa, & aquea humiditate dependerent, quæ apta nata eſt non ſolùm vim generatiuam ſeminis extinguere, ſed etiam eiuſdem ſeminis ſtimulos ad eius excretionem omni ex parte compeſcere, vt clarè patuit in ipſo Aurelio, qui, vt iam in confeſſo eſt, & ex proprio dicto, & ex Medicorum teſtimonio probatur, iam per annos nullo modo poterat arrigere, aut ad Venerem aliquo modo incendi, quæ quidem cum ſatis euidentia ſint, fruſtrà contrarium rueri ratio-
4. nibus contendimus, vbi enim ſenſus viget, inanis eſt omnis diſcurſus, cùm debeamus potius diſcurſum ad ea, quæ ſenſus docet accommodare, non ſenſum ad ea, quæ diſcurſus dictare poteſt, etiamſi maximè rationabilis eſſet. Non valent, inquam, hæc, nam licet negari ſimpliciter poſſit, quòd Arthritis Aurelij à materia, & humoribus frigidis dependentiam haberet, nam ſimpliciter à materia calida dependebat, vt in aliis euenit etiam abſque miſcella aliorum humorum, quia humor calidiſſimus cùm poſſit eſſe tenuiſſimus, & facilè ad articulorum cauitates abſque ductu ſeroſitatis, aut aquei humoris penetrare, tamen conceſſo etiam quod ab humoribus frigidis dependeret, vel ſaltem multam aqueam, ac frigidam materiam adiunctam haberet, patet morbum per aliquot menſes antè Aurelij obitum omninò remiſiſſe, & ſic concoctis, aut quomodocunque reſolutis frigidis humoribus, remanente calore naturali ab iis contrariis libero, potuit ad priſtina munia facili negotio redire, & vt ſolet, cum vegetus eſt, Aurelium ad ſeminis excretionem irritare, vt realiter ſucceſſit.

Sed ex abundanti Arthritis, qua detinebatur Aurelius, erat ſummè calida, & ab humoribus calidiſſimis ſimul, & tenuiſſimis dependentiam habebat, quippè cùm doloribus conflictaretur acutiſſimis, & articuli citò rubeſcerent, & calore adeò intenſo inficerentur, vt ad fuſcedinem declinarent; quin etiam breui trium dierum ſpatio humores reſoluebantur, & articulos, quos primò obſederant, omninò liberos relinquebant, ad alios proximiores ſe conferentes, & eos per totidem dies ad ſummum moleſtantes, tandem facili negotio euaneſcebant, quod nequaquam eueniſſet, vbi aut naturâ frigidi fuiſſent, aut ſaltem multùm pituitoſam, vel quoquomodo frigidam materiam habuiſſent commixtam, vt aliis euenire indies obſeruamus.

Sed ad hæc ipſa opponebant Aduerſarij, quòd iidem dolores articulares, etiamſi à calidiſſimis humoribus originem trahant, nullámque materiæ frigidæ admixtionem habeat, tamen ratione vehementiæ, & acutiei, quam ſortiuntur, multa ſymptomata accerſunt, vt vigilias, & debilitates, quæ coctiones impediunt, & calorem natiuum, & conſequenter ſemen, & eius generatiuam virtutem labefactant, atque extinguunt; quamobrem etiamſi ob caloris vehementiam, ex qua ſanguis, & ſemen maiorem acutiem acquirunt, Arthritici ad Venerem ſtimulentur, & aliquando illam ſtrenuè exerceant (ſummo tamen cum eorum detrimento) infœcundi tamen omninò ſunt ex prædictis.

Verumenimverò neque ſemper, neque in
omnibus hæc vera ſunt, cùm ipſa experien- 5.
tia conſtet, Arthriticos plurimos Venerem exercere, & ſemen fœcundiſſimum ferre, ac quoad Veneris ſtimulos non eſt dubium, vt ſuperiùs iam dictum eſt, & quoad fœcunditatem etiam plures adduci poſſunt experientiæ, & plura Doctorum Virorum teſtimonia, ex quibus pro concluſione dici poteſt, Aurelium potuiſſe non concumbere ſolùm, ſed etiam generare, nullámque ex morbo, quo detinebatur infœcunditatis præſumptionem deſumi poſſe, & ſic iniuſtè omninò dubitari de Artemiſiæ pudicitia, aut de partus ſuppoſitione.

CONSI

Google

CONSILIVM XXIV.

ARGVMENTVM.

Victuria Alfana cum ſeptimeſtrem fœtum gereret ex ſella quadam elatiori ſurgens, in terram ex improuiſo cecidit, & fœtum abiecit, & in repentinum ſanguinis fluxum, ac tam inſignem incidit, vt inde frequenter animo linqueretur, & frigidis ſudoribus reſpergeretur, ac videretur iam animam penè exhalare. Vocata obſtetrix præter ligaturas, & alia nonnulla leuiora, propinat Puerperæ puluerem Chermes cum ouo crudo, & cucurbitulas mammis adhibet, quibus remediis fluentem ſanguinem de repentè cohibet. Sed puerpera inde in acutam febrem labitur, & cùm neque iterata ſanguinis miſſione, neque aliis vllis remediis puerperia ad conſuetum curſum reuocari poſſent, duodecima à partu die, vitam obit. Accuſata obſtetrix, in carcerem conjecta, ac quæſitum eſt, an condigna pœna eſſet mulctanda, cùm menſtruorum cohibitio ab ipſa per vim procurata, febris & mortis cauſa crederetur. Ac viſum eſt mitiùs cum ea agendum; non obſtantibus iis, quæ pro Fiſco adducebantur, & Primò.

SVMMARIVM.

1 *In medendo ſuam capacitatem prætergredi, culpa non vacat.*
2 *Obſtetrices non poſſunt quicquam parturientibus, aut grauidis per os præbere.*
3 *Chirurgi, obſtetrices, & alij in caſibus difficilioribus Phyſicum conuocare tenentur, aliàs puniendi.*
4 *Syncopis quàm formidabile ſymptoma.*
5 *Mors nihil aliud eſt quam ſyncope confirmata.*
6 *Medenti ſatis eſt omnia cum ratione facere.*

1\. QVod omninò culpa non vacat in medendo ſuam capacitatem prætergredi, vt latè probatum aliàs eſt *in Quæſt. Medico-Legal. libr. 6. quæſt. 1. num. 24. vbi quæſtion. 2. num. 19. & ſeq.* dictum quoque eſt, ſemper malitioſam eſſe prætergreſſionem eorum, quæ à ſuperiori Artifice præcipiuntur à minori factam, & *quæſtion. 9. num. 11. & ſeq.* determinatum eſt, Obſtetrices omninò eſſe
2 mulctandas, cum quicquam per os exhibere audent: quod ampliandum; procedere etiam non ſecuto inde aliquo effectu in præiudicium aſſumentis, vnde tantò magis procedere debet non ſolum ſecuto aliquo malo effectu præiudicium aſſumentis, ſed etiam ipſa morte omnium malorum peſſima, vt in caſu noſtro, in quo manifeſtè patet ex aſſumptione medicamenti illius multa adſtrictione conſpicui, ſanguinis fluxum de repentè, ac eum violentia fuiſſe cohibitum, atque inde febrem acutam accenſam, vbe poſtmodum præpropera mors ſecuta. Venit ergo Obſtetricis huiuſce temeritas rigorosè punienda, cùm ex eius temeritate ægra certò certius perierit.

Secundò, tantò magis mulctanda videtur hæc obſtetrix, quantò promptiori cum audacia medicum conuocare neglexit, cum hoc non modò in Obſtetricibus habet locum, ſed etiam in ipſis Chirurgis, (niſi ſimul & Phy- 3
ſici ſint) qui multò magis artem medendi callent, quàm ipſæ obſtetrices; ad hoc enim iuramento obſtringuntur, & eorum licentia in medendo hac cautione limitatur, vt in caſibus difficilioribus, in quibus, Phyſici opera requiritur, illum conuocare teneantur. Quantò magis ergo ad hoc obligari Obſtetrices dicemus, quæ nulla medendi capacitate, ſed temeraria promptitudine dotantur, & nulla ratione, ſed per accidens omnia exequuntur?

At hoc quidè multò magis habet locum in caſu noſtro, non enim hic erat ſimplex partus; ſed per violentiam procuratus, nempè à cauſa externa, à caſu ſcilicet: & requirebat idcircò Phyſici, & artificis maioris curam, nam erat morbus complicatus, cùm eſſet abortus, violento ſanguinis fluxu coniunctus, & alia ex parte ex caſu adeſſet partium contuſio, vnde etiamſi pernecesſarium exiſtimaretur ſanguinem impetuosè fluentem compeſcere, non minùs tamen neceſſarium erat morbis qui aderant, & qui inde conſequi poterant, & partium contuſioni proſpicere; prohibendi enim erant Tumores, & inflammationes, & corruptiones partium contuſarum, & alia id genus: quamobrem non tanti facienda erat ſanguinis illa euacuatio etiam copioſiſſima, quia poterat pro remedio, & prohibitione morborum eſſe, qui timeri in eo affectu poterant, vnde non debebat tam de repentè, ac tanta cum violentia ſupprimi, etiamſi inde mulier animi deliquium incurreret, ſubueniri namque poterat aliis ingeniis, aut ſi ſanguis cohibendus erat, placidè & ſenſim erat cohibendus, vt Medicus feciſſet; ſed hæc prætergrediebantur Obſtetricis capacitatem; vnde innata muliercularum audacia manum ad medendum admouit, ſpreto omni Medicorum conſilio, & ægram è medio maxima cum ſua culpa ſuſtulit.

Et tantò adhuc magis hæc obſtetrix in culpa videtur, quantò ſatagentibus domeſticis puerperæ Medicos conuocare, ipſa eorum aduentum

aduentum non expectauerit, ſed puerperæ penè inuitæ (licet ab aliis mulierculis, & ancillis ad aſſumendum quod porrigebatur adhortaretur) puluerem illum ex Chermes propinauerit eum ouo crudo, & cucurbitulas, quod multò grauius eſt, mammis applicuerit, nam ipſa puerpera, nolebat quicquam abſque Medici, cui multam fidem habebat, præſentia, & conſenſu, aſſumere; ſed adhortante Obſtetrice, & certam inde ſalutem promittente, tandem aſſumpſit, & licet ab aſſumptione vires tantiſper recuperauerit, & ipſa eadem faſſa ſit, puluerem illum ſibi ſanitatem reſtituiſſe, tamen non multò poſt cognouit & ipſa, & aſſidentes ex puluere illo, & applicitis cucurbitulis febrem validam, & acutam fuiſſe concitatam, nonniſi poſt vnam, aut alteram horam, purgationibus omninò, ac dicto citiùs ampliùs non fluentibus, ex quo puerpera tota horreſcens, ingenti deinceps æſtu totum corpus affligi ſenſit, tanquam ſi in ignis fornacem, vt illa inculcabat, fuiſſet proiecta; nimirum quia ipſe idem ſanguis retentus per violentiam calorem præternaturalem concepit, & febrem acutam accendit, vnde tandem mors; nam & inflammationem in contuſa parte interiùs concitauit, cui ſummo remedio erat ſanguinis illa etiam violenta excretio, vt dictum eſt, & vt à poſteriori patet, quia repreſſa illicò inflammationem excitauit.

Sed dato etiam, vt ex aduerſo dicitur, quòd liceat Obſtetricibus aliqua familiaria medicamenta parturientibus, & cæteris mulieribus per os exhibere, & conceſſo in hoc nullam interueniſſe culpam, applicatio tamen cucurbitularum nimis audacter facta dici debet; & nullo modo licebat eas adhibere, quia non poterat Obſtetrix ea comprehendere, quæ in hoc caſu aut admittere, aut prohibere cucurbitularum applicationem poterant, cùm hoc eſſet remedium magnum, & extremum, & violentum, quo nullo modo, niſi ſumma vrgẽte neceſſitate, & magna cũ cautela prudẽtiſſimus, & perſpicaciſſimus Medicus vſus eſſet, timentur enim ſemper ex ſubita, ac violenta ſanguinis cohibitione, quæ ad amuſſim in hac puerpera ſucceſſerunt, hoc eſt febris acuta, inflammatio interna, & mors, imò etiam mors ſubita, ac repentina; ergò ad cohibendam cæterarum mulierculàrum pernicioſiſſimam humano generi audaciam, ex qua indies mille mala, ac grauiſſima pericula illi impendent, vt illis hæc pro exemplo ſit, videtur magno cum rigore punienda.

His tamen non obſtantibus viſum eſt magis ſecundùm iuſtitiam fore, ſi cum hac muliere mitiùs agatur. Primò, quia res erat in ancipiti, & indigebat ſubitaneo, ac repentino auxilio, aliàs ſi mora vlla interceſſiſſet, & Medicum aduocatum expectaſſet, cùm iam puerpera animo liquesceret, & frigidis, ac tenuibus ſudoribus, vt morituris de proximo euenire ſolet, reſpergeretur, certè animam exhalaſſet, quia fortis ſyncopis ſuperueniebat, quæ adeò formidabile ſymptoma eſt, vt
4. hominem illicò de medio tollat, quia ſyncopis fortis præcedit quamcunque mortem, & nulla mors accidit niſi ſuperueniẽte ſyncope, vnde mors nihil aliud eſt, niſi ſyncopis confirmata, cum ſit diſſolutio nexus naturæ, vt 5.
Aretæus dicebat *Acutor. lib. 2. cap. 3.* Quis ergo tam à ratione alienus exiſtat, vt non permittat in ſimili caſu mulieri iam multæ experientiæ in arte obſtetricia aliquid machinari? nam etiam ſi cum his remediis certo certius perire debuiſſet, tamen mors per ea retardari poterat, quod ſatius multo erat, quàm de repentè mori tum ob corporis, tum ob Animæ ſalutem, quod enim de repentè tunc mortua eſſet Puerpera, ſatis oſtendebant ſigna ipſam mortem de proximo futuram atteſtantia, nimirum animi defectus, virium reſolutio, corporis refrigeratio, ſudatiunculæ tenues, & frigidæ circa caput, & pallida mortis imago, quæ in diſſolutione ipſa animæ à corpore apparent.

Sed tantò magis hæc licuiſſe dicendum huic Obſtetrici, quantò remedia, quibus vſa eſt, ſunt remedia maximè experta, vſualia, ac tuta, nam quoad ipſum Chermes propinatum patet quotidie ipſas Obſtetrices paſſim eo vti, immò etiam abſque Obſtetricis conſilio ipſas prægnantes mulieres ex ſe illud aſſumere ad inhibendas menſtruas purgationes, quando ex his abortus timetur, & ad ipſum fœtum roborandum, ac retinendum, cum ad hæc valde efficax cenſeatur, neque habeat ſecum qualitatem aliquam, ex qua ſiniſtrum quid pertimeri poſſit, niſi adſtrictionem, quæ in ſimilibus caſibus eſt neceſſaria. Neque Ouum crudum habet vllum in ſe vitium, innoxium enim omnino eſt, & datur in hoc caſu ad augendam adſtrictionem, & incraſſandum ſanguinem fluentem; ſed ab eo abſque dubio nihil eſt, quod timeri poſſit vllum damnum potuiſſe mulieri emanare.

Remanent tantum cucurbitulæ mammis applicitæ, quæ cum violentia quadam ſanguinem ab vtero retrahunt, & videtur quidem hoc remedium capacitatem ipſarum obſtetricum ſuperare; quia tamen eſt remedium in huiuſmodi caſibus approbatum, & ab Hippocr. ipſo canonizatum *Aphor. 50. ſect. 5.* dummodò tempore debito, & morbo illud requirente, in vſum trahatur, temerarium dici non poteſt, ſed rationabiliter ab Obſtetrice fuiſſe applicitum, cum enim morbus eſſet extremus, requirebat remedium magnum, & extremum, iuxta eiuſdem Hippocratis præceptum *lib. 1. Aphor. 5.* & pereunti mulieri ſuccurrere debebat non tantum Obſtetrix experta, ſed quæuis etiam ignariſſima perſona, ſi quicquam in eius ſalutem machinari poterat. Prætetquam quod hoc non erat remedium requirens vllam corporis & humorum præparationem, aut purgationem, aut aliud quid, quod illud præire debuiſſet.

Et ad ea, quæ in contrarium allata ſunt, negatur primò, quod Obſtetrix ſuã capacitatem prætergreſſa fuerit, quia hoc ipſum remedium inter ea eſt, quibus obſtetricibus vti vbi opus fuerit permittit Mercurius *in libr. della Commare lib. 2. cap. 32.* Quod vero non poſſit quicquam per os exhibere falſum quoque eſt, nam

nam nonnolla hoc ipſo remedio multo efficaciora, ac validiora idem Mercurius *ibid.* concedit Obſtetricibos exhibere poſſe ſuis mulieribus, in caſu maximæ neceſſitatis, vt hic erat, nã & in hoc ipſo morbo ipſe idem Mercurius hæc Obſtetricibus permittit. Quod vero Medicum non exſpectauerit, non eſt ipſius Obſtetricis culpa, ſed morbi, qui non dabat inducias, nam interim poterat Puerpera perire, tot, ac tantis ſymptomatibus conflictata. Reliquis vero quæ opponuntur ex prædictis ſatisfactum omni ex parte eſt. Quamobrem non modo neque accuſanda, neque punienda eſt noſtra hæc Obſtetrix, ſed multum laudanda, quæ ſciat in repentinis, ac dubiis caſibus rationabilia remedia adhibere; nam etiam ſi mors poſt huiuſmodi remediorum vſum ſit ſecuta, non ex eorum violentia, ſed ex malo corporis ſtatu ſecutam eſſe dicẽdum eſt. Satis enim eſt medenti, ſi omnia cum ratione faciat, dũmodo enim cum ratione operetur, de aliis curare non debet iuxta id, quod docet. Hippocr. *lib. Aphor.*

CONSILIVM XXV.

ARGVMENTVM.

Nicolaus Copernis à cœna cum ſorore propria celebrata, cùm affluenter comediſſet, & bibiſſet, in profundum ſomnum, & ſtertorem lapſus eſt, à quo nec ab adſtantibus, nec à quoquam, vllo ingenio excitari potuit, quouſque poſt horam à cœna vigeſimam quartam à ſomno excitatus quidem eſt, ſed nec ad rem loquebatur, nec quemquam familiarium cognoſcebat, admodum impotens tum videbatur, non tamen vllo membro remanſerat impeditus: ad mentem tamen nunquam rediit, ſed vix anno tranſacto Apoplecticus perierat. Irrepſerat apud Fiſcum ſuſpicio venenationis, quæ maximè cadebat in præmortui Nicolai ſororem Luciam nomine, quæ marito iam à nonnullis annis orbata cum fratre conuiuebat. Prætendebatur ergo à Fiſco, illam venenum ſoporiferum in medicato vino fratri porrexiſſe, vt tutius de nocte cum Amaſio commorari poſſet. De eius autem impudicitia Fiſcus erat perſuaſus, vnde ex hoc contendebat, Nicolaum ex medicamenti venenati violentia primò in ſomnum, ac dehinc in fatuitatem lapſum, ac denique vitam obiiſſe. Pro veritate ergo interrogatus in eam ſententiam veni, Nicolaum ex Ebrietate in ſoporiferum affectum, & inde in Apoplexiam cecidiſſe, & ab hac recollectum in fatuitatem, ac tandem in Apoplexiam relapſum è medio ſublatum, neque veriſimile eſſe, ex vi ſoporiferi, aut venenati medicamenti petiiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Bona valetudo, abſque vllis erratis in victu facit præſumptionem veneni adminiſtrati in eo, qui potionatus præſumitur.*
2 *Soporifera medicamenta, cum valida ſunt, hominem infatuant, aut in Apoplexiam præcipitant. Declara vt num. 14.*
3 *Vapores quidam Apoplexiam concitant.*
4 *Crapula poſt tres dies diſſolui ad ſummum ſolet.*
5 *Ebrioſi incurrunt morbos frigidos.*
6 *Vinum per ſe calefacit.*
7 *Apoplexia terminatur ſemper in Paralyſim, & num. 15. Falſum num. 16.*
8 *Somni innaturales ſemper ſunt coniuncti cum febre, aut ſaltem vt plurimum.*
9 *Ebrioſi ſunt qui frequenter inebriantur.*
10 *Vinum diuerſos effectus producit in Temulentis.*
11 *Venena omnia ſunt ſapore, & odore horribili, & abominabili.*
12 *Habitus Athletarum periculoſus tunc eſt, cum ad ſummum bonitatis peruenerit.*
13 *Ex immodico vini potu Apoplexia interdum excitatur, aut alius ſimilis neruorum affectus.*
17 *Apoplexia aliquando terminatur in fatuitatem abſque paralyſi exteriorum membrorum.*

PRo contraria tamen ſententia molta faciebant indicia ab ipſo Fiſco in medium adducta, quæ ad nos examinare non ſpectat, Vnum tantummodo maximi momenti adducebatur, eratque quod alias idem Nicolaus ab ipſamet ſorore ſoporifero medicamento potionatus fuerat, vt ipſemet narrauerat, licet medicamentum ſuum effectum non eſſet ſortitum, quia Nicolaus perſenſerat in vino ſibi inter cœnandum oblato neſcio quem ſaporem minimè gratum, ex quo in ſuſpicionem veniens minus quam conſueuerat in ea cœna bibit, cum tamen effingeret ſe valde eſſe ad ſomnum procliuem. Vigilans itaque impedimento fuerat Luciæ, ne Amaſium ea nocte in domum admitteret. Dolore vero capitis graui ea nocte moleſtatus eſt, ac tota ſequenti die. Quæ omnia licet non eſſent vndequaque, ac integre probata, erant tamen magna ex parte ipſi Fiſco competta: cum duo teſtes deponerent de exhibitione ſomniferi, licet diſcordes eſſent de tempore, alij vero duo deponebãt de Luciæ requiſitione ad inueniendum

dum nonnulla ſimplicia medicamenta, & præcipuè radicem Mandragoræ, quorum alter dicebat, Luciam ea voluiſſe vti ad capillorum ornatum, alter verò (qui tamen multas exceptiones patiebatur) aſſertiuè deponebat, Luciam ea voluiſſe vti cum vino, vt Nicolaum ſopotaret.

Quæ quidem multum vrgebant, ac prætereà videbatur, morbum, & fatuitatem Nicolai non poſſe in alium errorem reiici, ſed tantùm in veneni aſſumptionem, cùm conſtaret, Nicolaum & optima valetudine frui neque erratum vllum in victu admittere, & tamen illico à cœna in accidentia prænarrata
2. fuiſſe lapſum, quæ præſumptio quemadmodum excludit venenum ingenitum, ita multum facit ad probandum hominem fuiſſe veneno adminiſtrato ſublatum, vt aliàs ex Galeno non ſemel dictum eſt; & ratio eſt, quia culpa ſuperuenientis morbi, ac præcipuè morbi magni, non poteſt reiici in corporis impuritatem, vbi conſtat, ægrum bona valetudine frui, neque in errorem commiſſum in ratione victus, vbi patet illum nullum in ea admittere errorem. nam non poteſt dici morbum ſupetueniſſe ex crapula, quia conſtabat Nicolaum in ea cœna cibis mali ſucci nõ fuiſſe vſum, ſed optimis, nec vltra ſobrietatem comediſſe: nam comederat Acetarium ex cicotea, fetculum ex Vitulina carne cum agreſta, & parum eiuſdem vitulinæ carnis aſſæ, & neſcio quam carnem, vt dicunt, in paſticcio frigidam, caſeum, & fructus quoſdam botarios, & ante omnia Melopepones, qui quidem cibi omnes, ac ſinguli nec mali ſucci ſunt,& alias erant ipſi Nicolao familiariſſimi, vnde non erant apti morbum illum ſoporiferum, ac tantopetè nocentem, vt hominem dementaret, ac tandem occideret, excitare. Quamobrem reliquum eſt, vt ille ex propinato veneno morbum contraxerit, quod fuit ſomniferum potens, ac validum, quod vaporibus craſſis, & frigidis ab eo elenatis potuerit hominem ad extremam perniciem inducere, nempe in fatuitatem, ac
2. debinc in Apoplexiam, & tandem in mortem, quod maximè familiare eſt medicamentis quibuſdam ſopotiferis, vt Solano Moniaco, Mandragoræ, aliiſque, de quibus affluenter præ omnibus Ardoin. *lib.* 3. *de venen cap.* 16. *& ſeq.* præſertim cùm in copia, & frequenter aſſumuntur, ve notum eſt vel ipſi imperitiſſimo vulgo, extingunnt enim, vel congelant animales ſpiritus, & ſanguinem, vt pluries de Mandtagora ſignanter (qua conſtat Luciam fuiſſe cum aliis vſam in potionando Nicolao eius fratre) teſtatus eſt Galen. *lib.* 5. *de ſimpl. med fac. cap.* 14. vbi & de aliis ſomniferis idem profert; *& lib.* 8. *de comp. med ſec. loc. cap.* 3. vbi talia medicamenta ad immedicabilem, ac deploratam frigiditatem hominem inducere docet, ex qoa poſtmodum perpetua fatuitas.

3. Sed quid mirum hoc, cùm notum prætereà ſit ipſos vapores quarumdam rerum vel data opera, vel ex negligentia intet reſpitandum admiſſos in cerebrum, & ſpirituales partes, Apoplexiam concitare? ſic videmus fumum Carbonum, calcis euaporationem, Thermarum quarundam exhalationem, immò etiam vini, & Cereuiſiæ fumoſitates Apoplecticos homines fecere. quantò magis ergo vapores craſſi & venenoſi à forti medicamento ſomnifero deleterio, & Naturæ inimico, poterunt idem efficere, & calorem, & ſpiritus extinguere? & quod hoc veritatem certiorem habeat, indicio ſit, quòd à ſimilibus medicamentis potionati faciem pallidiorem habent, ac liuidam, & caput maximè graue, contrà quàm eueniat in Ebriis ex vino, quippe qui quando in ſopotem incidunt, facie potiùs rubent, ob ipſius vini ſpiritus ipſum caput calefacientes; vnde tantò magis firmandum, Nicolaum potiùs ex propinato ſomnifero deleterio, quàm ex ebrietate ægrotaſſe, & tandem obiiſſe, quantò euidentiùs apparuit in ipſomet ſopore faciem illum babuiſſe ſubpallidam ad liuorem tendentem, ita vt poſtquam à ſopore expergefactus eſt, eundem faciei colorem, ac liuorem retinuerit, noo ad aliquos tantùm dies, ſed ad mortem vſque, quod quidem non accidiſſet ex nocumento vini, cùm poſt tres dies ad ſummum 4.
omnis crapula ſoluatur, euaneſcente ipſa vini virtute, vt Galen. *in comm. lib.* 5. *Aphor.* 5. & Holler. & alij teſtantur.

Et ex abundanti, etiamſi conſideremus, Nicolaum ex nimio vini potu in ſopotem illum incidiſſe, tamen oon veriſimile eſt ab eius vi, fatuitatem potuiſſe incurrere poſt ebrietatem, quia hoc rationi, & experientiæ eſt omninò contrarium. Rationi, quia non eſt poſſibile à vini calore induci affectum frigidiſſimum, qualis eſt fatuitas; licèt 5.
enim ebrioſi ex vini vitio incurrant ſæpiſſimè, immò ſemper ob frequentatam ebrietatem, frigidos morbos vt Apoplexiam, Epilepſiam, Memoriæ iacturam, Tremorem, Paralyſim, Podagram, immò etiam Hydropem, atque ipſiſſimam fatuitatem, vt Doctores admonent, Gal. *in lib. de cauſ. morb. c.* 3. Auic. *p.* 3. *tract.* 2. *cap.* 8. vnde eius rei cauſſam quærit Ariſtot. *ſection.* 3. *problem.* 5. tameo hoc non habet locum io his, qui non frequenter, ſed de raro admodum inebriantur, ex vnica enim & non frequentata potatione, potiùs calidi morbi producuntur, vt febres, deliria, Pulmonis Eryſipilata, & id genus alij. Hippocr. *de morb. lib.* 1. *ſect.* 3. *num.* 13. notiſſimum- 6.
que eſt, vinum per ſeipſum calefacere, & ebrium hominem ſeipſo calidiorem euadere, quis eſt qui neſciat? Per accidens verò fit, vt vini copioſa potatio iterata, & frequentata ad ebrietatem vſque, frigidos procreet affectus, reſoluendo excedenti ſuo calore ſpiritus meliores, animales præſertim, vnde maximè morbos acceſſit neruis contrarios. Itaque ex vnica ebrietate frigidum morbum tam inſignem procreari poſſe, contra rationem, & rectum diſcurſum omninò eſt. Sed & huic rationi ſuffragatur experientia, cùm in dies videamus eos, qui caſu, ac de rato inebriantur, calidiores euadere, febre prehẽdi, coloratiores, & lætiores fieri, aut iracundiores, ſudore multo perfundi, & id genus alia iocuttere, non verò euadere frigidiores, neque ex hoc frigidis morbis tentari. Cùm ergo Nicolaus noo eſſet aliàs ebrietati deditus, & vnica illa vice, qua

qua inebriatus dicitur (gratis etiam conceſſo, quòd verè fuerit inebriatus) in fatuitatem lapſus ſit, & tamen nullum ſignum caloris in ipſo apparuerit; non erit verum, illum ab ebrietate, ſeu potiùs à ſola vini virtute in fatuitatem fuiſſe præcipitatum, ſed fatendum eſt, illum à medicamento narcotico, ac frigido, & venenoſo, & potenti ſoporifero in eum morbum incidiſſe, cùm effectus ſecuti magis proportionati ſint narcotico huic veneno, quàm vino; nam dato etiam, quòd vinum aliquid in hoc præſtiterit, tamen ab effectu dicendum eſt, vim medicamenti exuperaſſe vini potentiam, vnde ſecuta fuit fatuitas, non autem ebrietas, ob introductam inſignem ipſius cerebri refrigerationem ab illo narcotico, non potente vini etiam vſque ad ebrietatem ebibiti virtute vim medicamenti, non exuperare inquam, ſed ne temperare quidem, aut infringere, quod maiorem in modum commonſtrat, quàm violentum, ac validuo illud ſomniferum fuerit. Nec mirum, quia Lucia aliàs experta benigniora medicamenta ſomnum inducentia, & optato fine fruſtrata, debuit rationabiliter, cum nimio amoris deſiderio gliſceret, ad potentiſſima confugere, ex quibus plus quàm deſiderabat, obtinuit, quamquam fortè præſumendum eſt, illam medicamentum huiuſmodi narcoticum tam violentum, non tantùm ad ſomnum inducendum, quàm ad hominem dementandum propinaſſe, vt perpetuò abſque fratris reſpectu ſuæ libidini ſatisfacere poſſet, ad hunc enim finem omnia illa dirigebat, vt ſatis ſupérque Fiſco eſt compertum.

Ac denique ſomnum illum innaturalem, quo prehenſus Nicolaus eſt, non fuiſſe ex vini virtute, palam eſt, quia exceſſit limites huiuſmodi ſomni, crapula enim ex vino, licèt ſuperiùs ad tres dies eam perdurare ſit dictum, tamen non niſi octo, aut decem horis perſeuerat; aut ad ſummum duodecim, quia ſuperatur ab ipſo calore natiuo concoquente. Neque
7. fuit Apoplexia, quia Apoplexia terminatur ſemper in Paralyſim; at morbus hic non eſt terminatus in Paralyſim, ergo non fuit Apoplexia. Quòd autem Apoplexia in Paralyſim terminetur præter teſtimonium quotidianæ experientiæ, atteſtantur Medici omnes nullo excepto. Gal *lib 2 de loc. aff. cap. 2.* Paul. *lib. 3. cap.* 18. Aët. *lib 6. cap.* 27. Auicenna *parte 3. tract. 5. cap.* 12. *& alij*, teſtat ergo, vt fuerit ſomnus innaturalis ex vi medicamenti, ob cuius violentiam Nicolaus lapſus in fatuitatem fuerit: nam cæteri ſomni innaturales ſunt ſemper cum febre conjuncti, vt Lethargus,
8. Catos, Catalepſis, & ſimiles, vt apud Practicos cuilibet conſtare poteſt, & durant etiam ad plures dies.

Verumenimverò his non obſtantibus, exiſtimaui Nicolaum ex Ebrietate in Apoplexiam lapſum, & ex Apoplexia in fatuitatem, primò, quia non controuertitur in ea cœna Nicolaum multùm comediſſe, ac pluſquàm multùm bibiſſe, ac peculiariter exhauſiſſe vas vnum, quod flaſcum nominant, vini Montis Politiani rubri, ac penè aliud Moſcatelli præter cyathos nonnullos Domeſtici Albani, & cùm ex potatione lætior factus eſſet, ſororem pluries ad bibendum prouocaſſe, ea tamen ſemper nimiam potationem redarguente, ac admonente, ne tantoperè biberet, vt quatuor Teſtes examinati vnanimiter deponunt, quod quidem valdè contrarium eſt ipſius Fiſci perſuaſioni, cùm ſi in animo habuiſſet Lucia, vt frater per potum illum profundo ſomno prehenderetur, & tota nocte obdormiſceret, neque vllo modo expergiſceretur, debebat potiùs illum hortari, & incitare ad bibendum, quàm eum à bibendo diſſuadere.

Secundò, quia Nicolaus lædebatur aliquando à nimio vini potu, & ex eo non ſemel in ebrietatem erat lapſus, vt probatur per idoneos teſtes; nam licèt non eſſet verè ebrioſus (quia ebrioſus dicitur, non qui ebrius eſt, ſed 9.
propriè qui frequenter inebriatur, vt aliàs dictum eſt) tamen vbi inter comedendum, aliquando cum amicis prouocaretur ad bibendum, ſuperari ſe non facilè patiebatur, itaque bibebat ad ebrietatem vſque, conſtátque in proceſſu ter, vel quater ad minùs ſpatio duorum annorum illum ebrium extitiſſe, quod ne ipſe quidem Fiſcus controuertere poteſt. Neque valet contra hoc, quòd, conceſſo etiam, quòd aliàs ebrius fuerit, tamen hac vltima vice non fuerit, ſed omninò potionatus, ſtante quod diuerſi omninò effectus aliàs in illo ſint conſpecti pullulaſſe ab ebrietate, quàm nunc. Tunc enim dicitur illum inordinato gaudio, ac præter modum fuiſſe perfuſum, faciémque rubicundiorem habuiſſe, multúmque, & abſque vlla continentia etiam præſente propria ſorore dicenda, tacenda locutum, dolore capitis prætereà die ſequenti tentatum, plurimùm vomuiſſe, & alia his ſimilia, nunc autem ſopore tantùm prehenſus ab eo ne recollegit quidem ſe, niſi tranſactis viginti quatuor horis, multò pallore vultus illi perfuſus fuit, motus poſtridie impotentiam habuiſſe, ac demum fatuum permanſiſſe. Non eſt ergo veriſimile ex ebrietate ſimplici tam diuerſos nunc effectus ab iis, qui aliàs apparuerunt, illum incurriſſe, maximè cùm adhuc eſſet iuuenis, non enim pertranſibat annum octauum ſuprà trigeſimum. Non valent, inquam, hæc, nam reſpondetur, vinum diuerſos effectus producere in temu- 10.
lentis, pro diuerſitate conſtitutionis corporis, qui quidem aliquando non ſolùm in diuerſis naturis ſunt ſibi contrarij, ſed etiam in iiſdem, quod longioribus docet Ariſt. *problem. ſect. 1. num. 30.* & Andr. Baccius *lib. 9. de Vinorum hiſt. cap.* 18. Itaque vbi vinum offendat corpus bile repletum, hominem efficit iracundum, clamoſum, atque audacem; ſi ſanguine refertum offendat, miſericordem, benignum, lætum, atque amori promptum; ſi melancholia, taciturnum, mæſtum, lachrimabundum; ſi pituita, ſomnolentum, deſidem, pigrum, otioſum, & hoc quidem maximè pro maiori, aut minori eorundem humorum abundantia in capite, & cerebro, cùm vinum eos humores inſigniter agitet; vnde cùm notum ſit, Nicolaum iam à multis diebus ante prænominatam cœnam paſſum fuiſſe quandam capitis grauedinem, ſeu dolorem quemdam grauatiuum (nam & ipſemet inter cœnandum per jocum dixerat,

Digitized by Google

xetat, velle ſe in ea cœna copioſa potatione capitis dolori mederi) qui dolor à multa pituita, ac frigido humore originem ducebat, non mirum eſt, ſi multo vino inebriatus humor ille commotus cerebri ventriculos obſtruere omninò potuerit, & hominem in Apoplexiam impellere; hæc enim cauſa fuit, cur effectus violentæ ebrietatis diuerſi omninò fuerint ab effectibus; quos aliæ ebrietates in Nicolao conſcitauerant.

Tertiò, quia vbi vinum, quo inebriatus eſt Nicolaus, fuiſſet medicatum, ac venenatum, tantùm abfuiſſet, vt tam auidè illud ingurgitaſſet, vt potiùs contrà eo omninò abſtinuiſſet, vt aliàs, licet falsò, præſumitur feciſſe ob ſaporem à medicamento in ipſo vino introductum; neque enim fieri poteſt, vt venenoſa medicamenta, quantumuis aliis ſimplicibus aſſocientur, vt eorum odor, & ſapor occultetur, celari poſſint, quia præterquam quod omnia ſunt odore, & ſapore horribili, vt ex plurium
11. Doctorum teſtimonio dixi aliàs *lib. 2. Quaeſt. Medico-Leg. tit. 2. quaeſt. 7. num.* 8. ipſamet Natura inter aſſumendum eorum abominationem abſque ſapore, & odore perſentit, & aſſumere renuit, ac diſplicentia, & nauſea, & vomitu illa, ſi aſſumpta ſint, conante à ſe expellere; ita vt nec veriſimile, nec poſſibile ſit, Nicolaum tot cyathos vini ingurgitaſſe ſumma cum delectatione abſque eo quod ne minimo quidem ſigno illius diſplicentiam demonſtrauerit. Sed forte dici ab Aduerſariis poſſet, non fuiſſe vniuerſum vinum medicamento alteratum, ſed tantùm eius partem: Verum hoc etiam conceſſo, tamen cùm vnius vaſis, ſeu œnophori vinum totum fuerit medicamento ſomnifero alteratum, nunquam Nicolaus tam auidè, & cum tanta delectatione totum illud vinũ hauſiſſet abſque eo, quod ne minimum quidem ſignum extranei alicuius ſaporis, aut odoris præſentibus daret. Quibus addendum, quòd Lucia de vtroque etiam vaſe biberit ab ipſo Nicolao inuitata, nam de vino albo Muſcatello dicto deponunt duo Teſtes, de vino verò rubro Montis Politiani deponit vnus quidem tantùm Teſtis, ſed ambo concordes ſunt in hoc, quòd Lucia à Nicolao inuitata ad bibendum de vino rubro illo, bibere recuſauerit, cùm diceret ſe adhuc non ſitire; Teſtis tamen ille, qui deponit de prouocatione Nicolai, & de recuſatione Luciæ, dicit dehinc: quòd abſente alio Teſte, Lucia iterum à Nicolao prouocata de vino rubro cyathum biberit. Neque valet dicere, quòd Lucia illud multa aqua temperauerit, & ſic medimenti efficaciam effugerit, quia cum medicamentum ſupponatur fuiſſe potẽtiſſimum, etiamſi Luciam non ſoporaſſet, vt Nicolaum, tamen aliquem effectum in illa produxiſſet, aut ſaltem aliquo modo ſomnolentam reddidiſſet; Sed quis dicet, illam, quæ fœmina erat, & ob id valde timida, non inquam guſtandi, ſed vel odorandi vinum illud venenatum, voluiſſe tamen ex eo integrum cyathum haurire? ſaltem timere debuit, ne & ipſa ſomno capta, Amaſium poſtmodum in domum introducere non poſſet, aut etiamſi introduxiſſet, non poſſet cum illo ſe delectare, ad quem tamen effectum ad ſe illum introduxiſſe præſumitur. Ac denique patet, quòd, etiamſi ſomniferum cum eo vino fuiſſet Nicolao propinatum, fuerit tamen omninò eius potentia à vini virtute refracta, & ſic non potuerit ſuos effectus prodere, præſertim cùm vinum illud fuerit quantitate multum, & qualitate potens, vnde cum ſomnifera omnia frigida ſint, facilè à vini caliditate edomantur.

Et ad ea, quæ in contrarium opponuntur facilis eſt reſponſio, nam Teſtes deponentes de alia exhibitione ſomniferi per ſororem Nicolao facta, deponunt tantùm de Auditu ab ipſo Nicolao, qui inter comeſſandum cum illis (ac fortè tunc etiam pluſculum biberat) iactabat ſe aliàs à ſorore fuiſſe vino medicato potionatum, quamquam hoc aſſertiuè non affirmaret, ſed dicebat tantùm, quòd, cùm ſuſpicaretur ſororem in quadam cœna velle ſibi porrigere vinum ſoporiferum ad eum fallendum, ipſe ſibi optimè cauit, quod, vt erat homo vaniſſimi ingenij, & ignorantis quid hoc importaret, dicebat ad oſtentandam propriam prudentiam. Sed hæc ſuſpicio in tam craſſæ Mineruæ homine potuit eſſe vana, & quod de ſapore in vino percepto iactabat, potuit eſſe quid imaginatium, cùm nihil tale in vino verè adeſſet, vel eſſe aliquid à vaſis vitio proueniens; nam & eodem tempore ipſe Nicolaus cõquerebatur, quòd vinum domi haberet non protsùs boni odoris, & ſaporis, ex eo, quòd vas, in quo aſſeruabatur, ſitum contraxerat, nec à famulis fuerat, vt debebat, curatum de illo mutando, vt deponunt duo Teſtes pro parte Luciæ examinati: Quòd verò poſt illam noctem Nicolaus capite malè haberet, non debet, nec poteſt de neceſſitate, ad ebibitum vinum medicatum referri, quia conſtat illum ob extraneum ſaporem, quem in vino percipiebat, ab eo abſtinuiſſe. Ergo aliqua alia ex cauſa capite doluit, & fortè ex nimia vigilia, quia cùm plurimum satageret inuigilare, ne Lucia ea nocte Amatorem in domum admitteret, nullatenùs dormiuit, vnde facilè fieri potuit, vt inde in eum dolorem laberetur.

Quæ verò ſubdunt aduerſarij, quòd Nicolaus bene ſe haberet, & immediatè poſt illam cœnam in morbum lapſus ſit, nihil omninò facit in hoc caſu, quia nec nouum, nec infrequens eſt, homines robuſtiſſimos, & Athleticè ſe habentes de repentè, & ex improuiſo fieri Apoplecticos; idcircò enim ſuſpectus eſt apud Hippocrat. *lib. 1. Aphor.* 3. habitus Athletarum cum ad ſummum bonitatis attingit, 12.
eadémque de cauſa Celſus *lib. 2. ſuæ Med. cap.* 2. illud affirmauit, *Si plenior aliquis, & ſpecioſior, & coloratior factus eſt, ſuſpecta bona ſua habere debet*, vnde nihil releuat, quòd Nicolaus optimè ſe haberet, & tamen de repentè in Apoplexiam ſit lapſus; ſuſpicio enim adminiſtrati veneni tunc militat, quando homo ſe optimè habet, & ab aſſumpto aliquo cibo de repentè labitur in peſſima accidentia veneno familiaria; ſed accidentia, quæ ſuperuenerunt Nicolao, non fuerunt accidentia veneno familiaria, ſed fuerũt accidẽtia prouenientia ex capitis multa repletione, & prægreſſæ crapulæ proportionata; præterquam quod verum

vetum non eſt, quòd Nicolaus bena valeret,
quia, vt conſtat, & ſuperiùs etiam dictum eſt,
iam à multis diebus habebat caput valde gra-
uatum, & multa pituita oppletum, vnde facilè
fuit, Pituitam à nimia vini copia commotam
cerebri ventriculos obſtruere, & Apoplexiam
concitare, licet & abſque hac diſpoſitione, &
13. ſolùm ex immodico vini potu Apoplexia ali-
quando, & repentina mors excitetur, Gal. *l.* 3.
de Temp. & ex Hippocrat. *ſent. lib.* 5. *Aphor.* 5.
Bacc. *lib.* 3. *de vin. hiſt. cap.* 17. Ab Apoplexia
autem, niſi occidat, ſolet plerumque fatuitas
vel perpetua, vt in Nicolao, vel ad tempus, vt
in aliis ſuccedere: quamobrem cum morbus, &
eius accidentia proportionata ſint errori ꝗ in
victus ratione patrato, & cauſis antecedenti-
bus, non eſt reiicienda culpa euenientis morbi
in ſomniferum, præſertim cum de erratis in
victu omnino concludenter conſtet, de ſom-
nifero vero nihil certi habeatur.

Vnde neque ad rem faciunt, quæ ex Medi-
cis adducuntur circa virtutem quorundã ſom-
niferorum, quæ tamen etiam vſurpata, vt præ-
tenditur, non potuiſſent vnica vice tantam
14. cõcitare fatuitatem, & Apoplexiam; nam Me-
dici loquuntur de frequenti vſu talium ſom-
niferorum, alias enim videmus ipſum Opium,
quod eſt omnium ſomniferorum potentiſſi-
mum, affluenter vſurpatum à Mauritanis præ-
ſertim, vt teſtatur Garaſas ab Hort. *lib.* 1. *hiſt.
Arom. cap.* 4. neque interimere, neque fatuos
homines reddere, ſed eos tantum dormitabun-
dos efficere; quin etiam Solanum Maniacum
teſte Dioſcorid. de re Med. *lib.* 4. *cap.* 69. ad dua-
rum dracmatum pondus hauſtum (de eius ra-
dice loquitur) ad tres tantum dies mentis alie-
nationem affert, quemadmodum & alia multa,
nec facile inuentu eſt tale venenum, quod de
facto hominem dementare poſſit. Itaque Apo-
plexiæ potiùs ex ebrietate excitatæ, quàm
ſomniferi cuiuſdam virtuti, Nicolai fatuitas
eſt attribuenda.

Quod additur de ſignis atteſtantibus, potiùs
ſomniferi aſſumptionem, quàm ebrietatem in
Nicolao, inane omnino eſt, quia, quæ dicuntur,
haberent quidem locum, vbi Nicolaus ex
Ebrietate in ſoporem lapſus eſſet, tunc enim
forte & faciei rubor, & alia apparuiſſent ebrie-
tatem atteſtantia, ſed Nicolaus ex ebrietate
incidit in Apoplexiam, ex qua opprimi ani-
males ſpiritus, & calorem capitis ipſius & ce-
rebri ſuffocari quis non nouit? non mirum
ergo, ſi facie appareret ſubpallida, ad liuo-
rem declinante, ob ſpirituum, & caloris ex-
tinctionem, & quod etiam, poſtquam ad ſeſe
rediiſſet, eundem pallorem retinuerit, impoſſi-
bile quippe erat poſt fortem Apoplexiam non
remanere grauiſſima quædam accidentia,
ipſius prægreſſi morbi fortitudinem atteſtan-
tia, vt ſemper in quacunque Apoplexia fieri
conſueuit, à qua relinqui ſemper membrorum 15.
torporem, & Paralyſim etiam dictum eſt, &
notum, & in confeſſo eſt apud omnes.

Neque aliter reſpondendum ſequenti ob-
iectioni, in qua dicitur, non eſſe veriſimile ab
Ebrietate potuiſſe relinqui fatuitatem, cum vi-
num mirum in modum calefaciat, non refri-
geret, fatuitas autem à multa frigiditate origi-
nem trahat; quia hoc gratis conceſſo verifica-
retur, quando immediatè ab Ebrietate ſecuta
eſſet fatuitas, ſed non quando ab Ebrietate
prius concitata eſt Apoplexia, ac deinde ab
Apoplexia fatuitas, quia Apoplexia ſuffocan-
do, vt dictum eſt, & extinguendo calorem,
ac ſpiritus, relinquit intenſam frigiditatem in
cerebro, ex qua prouenit deinceps fatuitas.

Ad id quod opponitur, quod ſopor ille,
quo prehenſus eſt Nicolaus, non fuerit, nec
eſſe potuerit ex vino, conceditur, nam vere
fuit ex Apoplexia, neque valet dicere, quod hic
morbus non potuit eſſe Apoplexia, quia ter-
minatus eſſet in Paralyſim, vt ſolet ſemper ter-
minari, quia præterquam quod hoc non eſt
perpetuæ veritatis, euenit etiam interdum,
vt Apoplexia terminetur ad neruos interiores 16.
ipſius capitis, vel quod materia faciens Apo-
plexiam ad cerebri corpus tranſmittatur, vnde 17.
poſtmodum frigiditas intenſa emanat, ex qua
aut memoriæ deperditio, aut fatuitas gene-
ratur, vt in caſu noſtro, cui ſimiles hiſtoriaa
apud ſcriptores adnotare licet, & ſignanter
quæ narrantur de Meſſala Coruino, de Fran-
ciſco Barbaro, de Georgio Trapeauntio, de
Litoſtene, & de aliis, de quibus vide Schenck.
lib. 1. *Obſeruat. rar. tit. de Apoplexia.* Itaque
etiamſi velimus impoſſibile eſſe, Apoplexiam
terminari ſine vlla partium Paralyſi, tamen
dicendum, in hac Apoplexia factam eſſe læ-
ſionem, & quidem inſiguem ipſius cerebri, ex
qua fatuitas eſt generata. Ex quibus conclu-
dendum pro veritate videtur, Nicolai fatui-
tatem à prægreſſa Apoplexia originem du-
xiſſe, non ab aliquo ſomnifero, vel veneno-
ſo medicamento violento, & ex hac poſtmo-
dum in Apoplexiam relapſum obiiſſe. Quam-
obrem videtur Lucia in hac re eſſe extra
omnem culpam, nec poteſt tormentis ſub-
iici ad vlteriorem veritatem ex illa eruendam,
quia indicia vrgentia nullo modo ſuſpicionem
faciunt, quod Nicolaus potionatus fuerit, ſed
concludenter oſtendunt, illum ex Ebrietate in
Apoplexiam cecidiſſe.

CONSI

CONSILIVM XXVI.

ARGVMENTVM.

Inita ſocietate ſcutorum trecentorum inter D. Conſtantium Conſtantinum, & D. Vincentium Bardum ſuper periculo vitæ D. Annæ prædicti Conſtantij Filiæ, quæ non multis antea menſibus fuerat deſponſata, & ſuſpicari cœpit prædicta Anna, ſe vtero gerere, cum iam per duos menſes parcè admodum purgaretur, & appetentiam haberet deiectam, & è contra extranea quædam appeteret, aliaque ſigna notaret, quæ illam in vtero habere commonſtrare poterant. Inter hæc, Febre maligna corripitur, ex cuius malitia interiit, de eius grauiditate nihil aliud certi relinquens. Prætendebat Vincentius eſſe factum locum lucro, contra volente Conſtantino pecunias in ſocietatem datas non eſſe amiſſas, cum illa ex grauiditate obiiſſet, ex quo factus eſſet locus exceptioni. Quæſierunt à me ipſi principales (qui ob arctæ amicitiæ vinculum, quo detinebantur, recuſabant lites inter ſe habere) quid pro veritate ſentiendum eſſet, promittebat enim eorum vterque meæ omnino aſſertioni ſtare.

SVMMARIVM.

1 *Grauiditatis potiora ſigna.*
2 *Maſculi fœtus ſigna.*
3 *Pragnantia certo cognoſci non poteſt.*
4 *Signa demonſtrantia mulierem ſuſpectam grauiditatis, vtero non gerere.*
5 *Signa pragnantia etiam ex ſimplici menſtruorum defectu apparere ſolent.*
6 *Aliqua fœmina etiamſi vtero gerant primis menſibus purgantur.*
7 *Pluris faciendum eius dictum, qui magis rationabilia profert.*
8 *In curandis grauidis non licet eas negligere, vt fœtus ſaluetur.*
9 *Motus in vtero eſt magnum conceptionis ſignum.*
10 *Motus Embrionis quomodo differat à motu ab alia cauſa excitato.*
11 *Pragnantia infallibiliter cognoſci non poteſt in omnibus.*
12 *Grauida aliquando pro non grauidis, & non grauida pro grauidis exiſtimantur.*
13 *Non ſufficit vt pragnantia ſit cauſa mediata mortis ad hoc, vt pecunia in ſocietatem data non amittantur.*
14 *Non ſufficit, vt pragnantia impediat, ne remedia adhiberi poſſint ad hoc vt pecunia in ſocietatem data ſuper periculo vita ipſius pragnantis, non amittantur.*

COnſiderabam ergo primò caſum pro parte Conſtantij, pro quo apparebat cuiuſdam Medici fides aſſerentis Annam verè vtero geſtaſſe, & à ſe vt talem fuiſſe tractatam. Neque videbatur ab re Medicus etiam fidem
1. feciſſe, quia multa apparebant ſigna, & potiora grauiditatis in ipſa Anna, vt erat Menſtruorum defectus iam per duos menſes, qui in iuuencula aliàs rectè purgari ſolita, faciebat nõ ſolum ſuſpicionem, ſed quaſi certitudinem grauidationis: Iuuenes enim ſanguine abundant, & idcircò facilè ab illo repurgantur per menſtrua cum vtero non gerunt, nec alia ex cauſa, niſi ex grauiditate plerumque ea purgatio in iis retinetur. Adnotauerat inſuper Medicus non modò inappetentiam, quæ D. Annæ ſuperuenerat, oſcitationes frequentes, & membrorum laſſitudinem, & alia magis probabilia grauiditatis ſigna, ſed etiam mutatum faciei colorem, & papillarum nigritiem, ipſarumque ſitum ſurſum vergentium, & vrinam ex qua maximè ſe cognoſcere dicebat mulieres grauidas, & alia quædam leuiſſima, indigna protsùs quòd à perito Medico in vllo cenſu habeantur, cùm nugæ potiùs ſint ad muliercula fallendas inuentæ. Sed multum ſe fundabat Medicus præter vrinam in motu percepto in ipſo ventre maximè de mane muliere ieiuna exiſtente; licet neque ipſa Anna ſciret talem motum adnotare, ſed diceret ſemper interrogata, quòd videbatur quidem ſibi neſcio quid ſentire, ſed ignoraret explicare quidnam verè eſſet; & tamen Medicus aſſeuerabat ſe talem motum in vtero mulieris non ſemel obſeruaſſe. Quinetiam vlterius ad maiorem fidem ſibi adſciſcendam, inculcabat eundem motum multò vehementiorem à ſe obſeruatum in ipſa mulieris infirmitate, & præcipuè in ipſarum febrium acceſſionibus, quem motum fuiſſe verè Embrionis non dubitabat, vnde non ſolùm profitebatur in præallegata fide, Annam vte- 2.
ro geſtaſſe, ſed geſtaſſe maſculum huic motui validiori, & papillis denigratis, ac ſurſum vergentibus, & motui magis à dextris, quàm à ſiniſtris conſpicuo confiſus; ex quibus nullum in ea re dubium intercedere poſſe firmauit, vt in eadem fide profitebatur. Quæ omnia cum viderentur ab optimis Medicis comprobari abſque dubio multùm afficiebant.

Accedebat, quòd Anna ab omnibus vlcinis mulieribus pro grauida habebatur, aderãtque Teſtes ad hoc examinati, qui deponebant, illam pro grauida ab omnibus fuiſſe habitam; quinimmò mulieres nonnullæ quæ audie-

rant. Obſtetricem ab Anna acceríiram de
prægnantia valde ´dubitaſſe, neque vo-
luiſſe pru eetto affitmate illam in vtero
habete, illam ipſam obſtetricem itriſe-
rant tanquam ignaram, parumque expet-
tam, ac multis propriis exemplis ſimiles gra-
uidationes ſe eſſe paſſas, nimirum eum ali-
quali menſtruorum apparentia in primis men-
ſibus, tandémque fœlieiter peperiſſe fitma-
bant, ita vt Anna harum perſuaſionibus ani-
mata iam non multo ante febtis inſultum ſe
eerto grauidam eſſe dieeret, & vt grauidam ſe
ttactabat, manens ſempet in multa quiete,
imò frequentet decumbens in lecto, nonniſi
lentè, ae eautè ſe mouendo; imò & cum eurtu
veheretut nonniſi tardè gradiebatut, ex qun
tantò cetriores de eius grauiditate, & vieini,
& noti omnes facti fuerunt. Vnde cùm ti-
more quodam peteulſa ex alio cutru eoneita-
tis equis ſibi obuiam facto, domum reuetſa à
febre eſſer correpta, ab omnibus, & ſingu-
lis non aliunde id illi eueniſſe firmatum eſt,
niſi ex eo quod vtero gereret; quamobrem
timebant illi omnes, ne ab eo timote maxi-
mè ſuperueniente febre, quod ſtatim à prin-
eipio fuetat aeuta, omninò abortiret. Ex
quibus videbatur dieendum, Annam vteto
geſtaiſe, & cùm ob prægnantiæ eulpam perie-
rit, locum eſſe factum exceptioni, neque poſſe
Vincentium peeunias ſuper eius vitæ perieulo
in ſoeietatem aeeeptas luctati.

Pro parte tamen Vineentij opponebatur.
3. Primò, non conſtare de Annæ grauiditate,
quia eircumſcripta difficultate, immò inquam
inopoſſibilitate certitudinis cognitioois præ-
gnantiæ maximè in primis menſibus, de qua
infra, producebatur fides Obſtetrieis aſſeren-
tis, ſe nunquam pro veritate affirmare pu-
tuiſſe, Annam in vtero habere, non obſtan-
te Medici aſſertione, & mulierculatum atte-
ſtatione de grauiditate, & reddebat ſui dicti
rationem, dicens, ſigna grauiditatis, quæ ap-
patebant in D. Anna fuiſſe nimis leuia, nec
connumerari intet poriota; Contra verò ad-
fuiſſe multa, quæ oſtendebant illam nequa-
4. quam eſſe grauidam, vt erat præcipuè ipſius
vteri conſtitutio, nam neque os ipſius inter-
num vllo mudo clauſum, aut inuetſum appa-
rebat, neque ad tactum vlla ipſius cotporis
vteri teoitentia, aut tumefactio ſe prodebat;
neque aliud quid ab expertiſſimis Obſtetrici-
bus in prægnantia vera adnotatum: nam ea
ſigna, ſupet quæ ſuum dictum fundabant Me-
dicus, & vicinæ mulieres, eſſe omninò leuiſ-
ſima conſitebatur, ac facilè ad ſimplicem
menſtruotum defectum conſequi poſſe.

Seeundò cõſtabat, neque à Conſtãtio in du-
bium vertebatur, D. Aonam, antequam nu-
ptui tradeteiur, ſemper paſſam eſſe aliqua-
lem menſtruorum defectum, ex quo etiam
hiſtericis affectibus moleſtabatur, vnde idcir-
cò à Medieis Patri iniũgebatur, vt eam quam-
primum vito iungeret, cùm ſperarent illam
ex conceptione conualituram. Interim tamen
eadem ipſa ſymptomata antè nuptias paſſa eſt,
quæ de præſenti experiebatur; & licet his ad-
derentur motus in vtero, papillatum mutatio
quoad colotem, earumque tetractio ad ſu-
periota, & alia id genus, tamen dicebatur,
hæc nequaquam tunc fuiſſe obſeruata, licet
verè, & cum effectu adeſſent, quia nulla ſuſ-
picio conceptionis aderat, ob quam obſeruari
neceſſe eſſet. Inappetentiam autem, & re-
rum extranearum appetitum fuiſſe quoque à
prima menſtruorum apparitione D. Annæ fa-
miliares, ipſemet Conſtantius non inficiaba-
tur; nam & hæc ipſa à Menſtruorum defectu 5.
prodire quotidie experimur, & maximè ipſis
Virginibus ſub Menſtruorum apparitionem,
cùm non rectè, & ſecuodùm Naturam repur-
gantur. Inde quoque & malus eorporis co-
lor, & oculorum offuſcatio, & eapitis leuiuſ-
euli dolores, & vertigines, & vomitus, &
alia permulta, quæ in Virginibus, & in om-
nibus fœminis, quæ menſtruorum defectum
patiuntur, indies obſeruamus: omnes enim
ſimiles effectus ſanguis præter naturam rete-
tus produeere eſt aptus, quos in verè grauidis
producere ſolet, etiam ipſam lactis collectio-
nem in mammillis, vt ab omnibus Medicis
docetur, & aliàs affluentet demonſtratum
eſt, *lib.* 1. *Quaſt. Medico-Legal. tit.* 3. *num.* 1.
per totum, & alibi; & licet hæc in D. Anna
ceſſaſſe viderentur a purgatione eelebrata pee
aliquot menſes antequam marito iungeretur,
tamen facilè fuit, vt vrgente iterum men-
ſtruorum defectu, de nouo pullularent, cùm
ab eo menſtruotum defectu corpus prauis hu-
moribus repleretur, ex quibus ea ſymptomata
excitabantur.

Tertiò, conſtans erat apud vtramque par-
tem, D. Annam non omnimodam menſtruo-
rum earentiam habuiſſe, ſed per vices non-
nihil ſaoguinis expurgaſſe, vt aliàs antequam
viro copularetur, illi euenire conſueuerat. At
verò eoſentaneum erat, ſi realiter erat gra-
uida, cùm parcè admodum extra prægnan-
tiam purgaretur, menſtrua in prægnantia om-
ninò ceſſare, quia etiam ſi in aliquibus mu- 6.
lieribus primis conceptionis menſibus men-
ſtrua aliquatenùs apparere ſoleant, id fit in
illis, quæ & benè purgantur, & ſanguine
multo ſunt refertæ: at in his quæ parcè pur-
gantur, neque multo ſanguine abundant, vt
in D. Anna eueniebat, non veriſimile eſt, vte-
rum è ſemine concepto potuiſſe aliquam ſan-
guinis partem expurgare, cùm eo indigeret
pro ipſius conceptus nutritione; Sed hoe gra-
tis, tanquam non multùm afficiens Vincen-
tius Conſtantio condonabat. Magis vrgebat,
quòd D. Anna non aliter tunc purgaretur,
quàm alias, cùm adhue virgo eſſet, purgari
ſolebat; nempe per vices quaſdam inordina-
tas, atque admodum parcè, vt eadem D. Anna
iis mulieribus confitebatur, quæ in principio
præſumptæ grauiditatis, illam in vtero habere
volebant, non obſtante quod purgationes
menſtruas haberet.

Quibus omnibus optimè perpenſis in eam
ſententiam veni, D. Annam vtero non geſtaſſe,
nec verè vnquam prægnantem fuiſſe: & caſu
quo verè fuiſſet prægnans, non eſſe tamen
per eius mortem factum locum exceptioni,
ſed lucro peeuniarum, quæ ſuper eius vitæ
periculo Vineentius à Conſtantio acceperat.
Nam ſuper Medici fide deponentis de certi-
tudine

Digitized by Google

tudine grauiditatis D. Annæ nullum omnino
fundamentum fieri poteſt, cùm conſtet, illum
leuiſſimis quibuſdam ſignis motum, ac confi-
ſum aſſeruiſſe, D. Annam pro certo vtero ge-
rere, potiora, & tutiora non aduertentem;
Contra autem plurimum tribuendum exper-
tiſſimæ Obſtetricis depoſitioni, cùm multò
magis conſona rationi ſint, quæ illa deponit
negando D. Annam fuiſſe grauidam, quàm
quæ deponit Medicus aſſerendo fuiſſe graui-
7. dam, nam pluris faciendum eius dictum, qui
magis rationabilia loquitur.

Nec quicquam me mouet, quòd in pari-
tate iudiciorum ſit magis tribuendum Medico,
quàm Obſtetrici. Quia, præterquam quod
hoc fortè in his, quæ ad Obſtetricem magis
ſpectant, non habet locum; ex facto patet,
Medicum fuiſſe craſſæ Mineruæ hominem, ta-
lémque ſe oſtendiſſe ſuamet fide, ac depoſi-
tione; contra verò, Obſtetricem fuiſſe exper-
tiſſimam, & deponere de iis, quæ ad pro-
priam peritiam magis pertinent, reddendo
ſuæ aſſertionis rationem; quinimò, Medi-
cum inſigniter erraſſe dixerim in ipſa D. Annæ
curatione, nam neque ſanguinem illi detra-
xit, cuius habebat ſummam, & extremam
neceſſitatem, neque alia potiora remedia vlla
adhibuit, quæ tamen facere debebat etiamſi
D. Annam grauidam exiſtimaret, non enim
8. licet negligere prægnantem, vt fœtus ſalue-
tur, ac ſatis ſupérque eſt, ſi nihil ad abor-
tum excitandum directè adhibeamus, vt alias
probaui *lib.6. Quæſt. Medico-Legal. tit.1. q.7.
num.16.* Ex qua Medici ignorantia, ac ſupino
errore colligendum eſt, illum in Arte mini-
mum valuiſſe, & ſic nullam ei fidem eſſe ad-
hibendam, ſed magis Obſtetrici deferendum
de iis, quæ ad propriam peritiam pertinent,
deponenti.

9. Quod porrò de Motu percepto ab Anna
in ventre (qui habetur pro valido, ac certo
conceptionis ſigno) ab eodem Medic. aſſer-
tur, nihil me mouere potuit, cum conſtans
opinio apud omnes doctos Medicos ſit, ta-
lem motum ab aliis cauſis, quàm à fœto ex-
citari poſſe, vt luculenter probatum eſt *lib.1.
Quæſt. Medico Legal. tit.1. quæſt.1. num.36.
& ſeqq.* & licet concedere paratus ſim, quòd
hic motus ſit ex certioribus ſignis conceptio-
nis, tamen debet, ſi quicquam ei fidendum
eſt, cum aliis potioribus ſignis aſſociari, alias
nihili faciendum; At in hoc caſu tantùm ab-
erat, vt alia potiora ſigna obſeruarentur, vt
potius alia adnotarentur contrarium atteſtan-
tia, vt iam ex ſuperioribus patet. Præter-
quam quod motus obſeruatus in D. Anna non
erat talis, quòd quicquam ei fidendum eſſet;
ſed quia is Medicus erat ex his, qui ad pauca
reſpiciunt, non mirum eſt, ſi facile pronun-
tiauerit; nam non tam facile pronuntiaſſet, ſi
obſeruaſſet differentiam motus à fœtu exci-
tati, & eius, qui excitatur ab aliis cauſis:
10. motus enim Embrionis eſt aliqualiter ordina-
tus, blandus, ac lenis in principio, mox etiam
validior, non dolorem, non fluctuationem,
non ſonum pariens, at motus, quem perci-
piebat in ventre D. Anna erat inordinatus,
modo in vna, modo in alia parte, neque erat
omnino doloris expers, vt ipſamet fatebatur:
quinimo ex eo, quod plurimis obſtructioni-
bus afficeretur, cum eodem motu fluctuatio-
nes quaſdam percipiebat; ſed maximè ſugil-
landa venit huius Medici audacia, & igno-
rantia, quia D. Anna ante exactum tertium
grauidationis menſem febre maligna obiit, at
motus infantis in vtero non tam cito percipi
vt plurimum ſolet, ſed in tertio, aut quarto
menſe, vt docet Hippocrat. *in libr. de Nat.
Puer. num.2. & lib.1. de morb. mul. num.97.* &
alibi, & cum eo cæteri omnes ergo motus hic
non potuit à Medico tam facile percipi, vt ex
eo pro certo deprehenderet, D. Annam eſſe
grauidam.

Nihil prætereà facit, quod D. Anna ab om-
nibus haberetur pro grauida: nam ſi in hoc
decipiebatur ipſamet mulier, & ipſe Medi-
cus, ex quorum dicto cæteri in eam opinio-
nem venerant, multò facilius poterant decipi
alij; Quemadmodum nihil releuat, quòd præ-
dicta D. Anna ſe vt grauidam tractaret, puta-
bat enim ſe verè grauidam eſſe, licet non eſſet,
& idcircò tanquam grauida omnia faciebat,
quæ ad prægnantiæ cuſtodiam requirebantur;
neque erat abs re illam pro certo habere, ſe
vtero gerere, cum eius perſuaſionis multos
auctores haberet, maximè mulieres domeſti-
cas, & vicinas in vtero gerendo expertas, &
ipſum potiſſimum Medicum, qui vt erat, ve-
luti dictum eſt, homo ad pauca reſpiciens,
non modò non ambiguè, ſed aſſeueranter
omninò, & omni cum certitudine iactabat,
D. Annam vtero gerere; & hoc tribuebat me-
dicamentis ab ipſo eidem D. Annæ exhibitis
antè quàm nuptui traderetur, cùm tamen iam
promiſſa eſſet marito Alexandri Marij nomi-
ne; ſed quia exiſtimabatur, vt verè erat, va-
letudinaria, & Alexandri propinqui, dubita-
bant, an apta futura eſſet coniugio, & proli
ferendæ, curarunt, vt antequam Marito iun-
geretur per Medicum prædictum curaretur; à
quo tamen ſimpliciter purgata eſt, & per ali-
quot dies Rhabarbarum ei exhibitum. Medi-
cus ergo, qui erat Miles quidam glorioſus, &
jactabundus, plurimùm ſe ob hoc facinus ex-
tollebat, quòd nimirum ob diligentem curam
D. Annæ adhibitam, illicò atque Marito co-
pulata fuerat, vtero conceperat.

Verumenimverò conceſſo etiam, quod
D. Anna vere grauida eſſet, adhuc nihil pro-
baret Medici aſſertio, cùm loquatur aſſertiuè,
& de certa ſcientia de iis, quæ nonniſi proba-
biliter, neque per infallibilia ſigna, ſed tan-
tum per coniecturalia aſſequi poterat, vt Au-
daces, & ignari facere conſueuerunt. Quod
enim nihil certi obſeruari poſſit, nec firmari
de grauiditate, latiſſimè probaui *loco ſupra cit.
lib.1. Quæſt. Medico-Legal. tit.3. quæſtion.1.*
eam concluſionem adſtruens, prægnantiam 11.
nunquam, hoc eſt, in nullo tempore graui-
ditatis cognoſci infallibiliter poſſe. Et licet
Daniel Sennertus *lib.4. ſua practica p.2. ſect.5.
cap.1.* hanc noſtram concluſionem non acce-
ptet, excuſatione dignus videtur, nam fortè
quid mihi voluerim, Vir ille Doctiſſimus, ac
multa laude dignus, non eſt aſſecutus, vel for-
te ego ipſe, quid ſibi vellet mea concluſio,

esplanare ſignotaui: non enim hoc volui, vt in omnibus generatim impoſſibile ſit infallibiliter prægnantiam cognoſci, ſed tantum in nonnullis, nam indies videmus, quod etiam *loco cit.* dixi, neque ipſe Sennertus diffitebatur, in nonnullis fœminis aliquando Medicos etiam doctiſſimos, ac longæuos, & expertiſſimas Obſtetrices, ipſaſque fœcundiſſimas mu-
12. lieres adeò deceptos fuiſſe, vt grauidas nō eſſe grauidas, & non grauidas grauidas eſſe, iudicauerint, nec vllo ingenio, nec ſigno quantumuis minus incerto, nec vlla experientia certiorari de veritate potuiſſe. Mille præſto ſunt exempla exploratiſſima. Hoc tamen vnum ſufficiat. Excellentiſſima mulier iam multiplici prole fœcunda, annis præteritis credebat, ſeu ſuſpicabatur potius, ſe in vtero habere, nā & non multo ante vtero geſſerat, & maſculum pepererat. Aduocati quinque primores Vrbis Medici, totidémque Obſtetrices; quin ex Sicilia obſtetricem, cui multum illa tribuebat, huc aduocandam curauit, quæ cum ipſis Medicis, aliiſque Obſtetricibus eam in vtero habere firmarunt; in qua ſententia etiam vſque ad decimum menſem perſeuerauerunt, quo tranſacto, illa aquas tantum multas ab vtero emiſit, & omnium opiniones, ac ſuam ipſius fefellit. Cõtra vero, Nobiliſſima altera mulier a tribus doctiſſimis Medicis tractata, cum dubitaret ſe vtero gerere (licet iam à quinque annis concipere deſtitiſſet) io dolorem coxendicum incidit acerbiſſimum. Aduocatæ ſeniores duæ Obſtetrices, quæ retulerunt nullam poſſe haberi ſuſpicionem grauiditatis. Medici omnibus diligenti examine perpenſis, in eandem opinionem venerunt, quod nullo modo eſſet grauida, maximè cum ſingulis mēſibus purgationes, licet multo conſueto parciores irent. Itaque & iteratas purgationes, & ſanguinis iteratas euacuationes, etiam ex ſaphena lateris dolentis, & aperientia efficaciora, & decocta etiam exiccantia, ac ſudorifica præſcripſerunt. At illa debito tempore maſculum peperit validum, ac fortem, & ſtaturæ, quam alij pueli nuper nati, procerioris, corporiſque habitioris, qui adhuc in viuis degit natiua fortitudine inſignis. Hoc ergo ſignificare per eam concluſionem volui, quod vbi ſigna maximè conſpicua non ſint, & prægnantia non vltra quartum menſem ſit progreſſa, certo, & infallibiliter, de ea pronuntiari non poteſt, quinimò in aliquibus ad partum vſque infallibilis prægnantiæ cognitio haberi non poteſt. Vir tamen clariſſimus Daniel Sennertus ſecundum plurimum loquitur, cui libentiſſime ſubſcribo. Id nobis ſatis ſupérque ſit, Medicum non potuiſſe in D Anna conceptionem infallibiliter comprehendere, & nimis audacter ipſum pro certo enunciaſſe, illam in vtero habere.

Cæterum etiamſi D. Anna in vtero habuiſſet, tamen locus lucro pecuniarum factus eſſet, per eius mortem, non exceptioni, quod erat ſecunda pars noſtræ propoſitionis; quippè cum non ex cauſa prægnantiæ, ſeu partus obierit, ſed ex maligna febre: non ex cauſa, inquam, immediatè dependente à partu, ſeu prægnantia, vt requirebatur ad hoc, vt fieret locus exceptioni ex cauſa partus, & prægnantiæ: non enim ſufficit, vt prægnantia, aut partus ſint cauſa mediata, & impulſiua; vt millies dictum 13.
eſt per DD. à me adductos *lib.* 1. *Quaſt. Medico-Leg. tit.* 4. *q.* 2. *per totam*, & alibi; nam benè in hoc caſo, imò & in aliis omnibus prægnantia, & partus vim cauſæ habent ſuperuenientis morbi, & mortis, ſed quando ſunt cauſæ tantum mediatæ, & impulſiuæ, non faciunt exceptioni locum, verum tunc ſolum, quando ſunt cauſæ immediatæ. At in caſu noſtro prægnantia non fuit cauſa immediata morbi, non enim cauſabat per ſe malignam febrem, quæ à prauorum humorum apparatu, & mala corporis diſpoſitione dependebat, ob quam etiam extra prægnātiam, D. Anna nec bene ſe habebat, & poterat facilè eadem febre corripi, ſi aliqua procatartica, & externa cauſa irrepſiſſet, vt ſubitaneus, ac magnus timor, quod etiamſi prægnantia foueret prauam corporis diſpoſitionem, & ipſum ſuperuenientem morbum, erat tantùm cauſa per accidens, & impulſiua, quæ non attenditur.

Et quod à Conſtantio nunc opponitur, & à nonnullis Doctoribus contrarium ſentientibus 14.
oppoſitum eſt, nempè prægnantiam impedire, ne remedia validiora adhiberi poſſint, nihil demit de difficultate, cùm ne ſic quidem intret in cenſu cauſæ immediatæ, & per ſe agentis, & finalis (confundunt enim hæc Iuriſconſulti in hoc caſu) ſed tantùm habeat vim cauſæ fouentis, & facilitantis, vt ita dicam, effectum, nempè mortem, in cauſa enim eſt, vt faciliùs ſuccedat, quàm alias extra prægnantiam ſuccederet; quamquam in hoc caſu multa à Medico præſtari poterant, quæ ob ignorantiam, & Animi ignauiam ab ipſo prætermiſſa ſunt, non ſine ſummo damno ipſius Ægrotantis, immò cum eius morte. Quid enim obſtabat prægnantia, quominus ſanguis mitti debuiſſet? at inquies, periculum erat, ne aborriret, cùm valde debilis eſſet, & valetudinariam vitam degeret. At fortè, inquam, ſi abortiuiſſet, non obiiſſet, ex abortu enim multum putridi ſanguinis, ac malignorum humorum expurgaſſet, ex quo poterat à febre liberari, & licet hoc non poſſet Medicus directè operari, tamen cùm morbus ille magnus eſſet, & requireret ſanguinis miſſionem, debebat omninò Medicus illam imperare proſpiciens ipſi fœtui per roborantia medicamenta, tam interna, quàm externa; quòd ſi cum his Anna abortiuiſſet, Medicus extra omnem culpam fuiſſet, præter eius enim intentionem abortiuiſſet: at his prætermiſſis, neceſſe fuit Annam omninò ſuccumbere. Itaque in propoſita quæſtione pro veritate pronuntiandum eſt, D. Annam non fuiſſe grauidam, & in omnem caſum, quo grauida fuiſſet, illam immediatè ex febris culpa, non culpa prægnantiæ periiſſe, & per eius mortem factum eſſe locum lucro pecuniarum, non exceptioni.

CONSI

CONSILIVM XXVII.

ARGVMENTVM.

Sæuierat Peſtis de ann. 1631. & 1632. per Italiam, ac maximè Florentiæ, ſed iam nondum prædicto anno completo ceſſauerat. Sub finem Autumni anni ſequentis 1633. Antonius Culmannus iuuenis triginta agens annos Roma Florentiam ſe contulerat, inibique perierat, exiſtimatumque ex quibuſdam ſignis etiam in prægreſſa Peſte obſeruatis, illum ex Peſte periiſſe. Acceperat Arrigucius Simonellus ab Antonij Patruo ſcuta mille in ſocietatem iam à tribus annis citra ſuper periculo vitæ eiuſdem Antonij. Prætendebat igitur Antonius Antonij patruus prænominatus factum eſſe locum exceptioni. Pecuniaſque ab Arrigucio acceptas in ſocietatem per mortem Antonij eius nepotis non eſſe amiſſas, cùm obiiſſet ex Peſte. Contra verò Arrigucius contendebat pecunias eſſe lucratas, quia Antonius ex alio morbo, & non ex Peſte perierat.

SVMMARIVM.

1 *Peſtis per Hyemem ſolet remitti per Æſtatem autem, & Autumnum de nouo ſæuire.*

2 *Peſtis ſigna, & num. ſeq.*

4 *Peſtis ſigna in cadaueribus ex ea extinctis obſeruata.*

5 *Multum intereſt inter peſtem, & morbum peſtilentem, & num 18.*

6 *In inſtrumento ſocietatum officij excipitur mors ex peſte, non ex morbo peſtilenti.*

7 *Mors ex peſte cur excipiatur in inſtrumento ſocietatis officij.*

8 *Mors ex partu, & pregnantia cur in eodem inſtrumento excepta.*

9 *Quæ differentia ſit inter Peſtem, & morbum peſtilentem*

10 *Peſtilens febris datur ſine Peſte.*

11 *Morbus peſtilens cur non excipi debeat in inſtrumento ſocietatis, vt excipitur Peſtis.*

12 *Peſtis excipitur ob dependentiam à cauſa vniuerſali.*

13 *Aer in Peſte habet ſemper ſe vt cauſa primò agens.*

14 *Vt Peſtis ſuis priuilegiis gaudeat ad effectum faciendi mortis exceptionem in inſtrumento ſocietatis officij appoſitam, debet eſſe contagioſa.*

15 *Contagium in Peſte ſi adſit, multùm facit ad periculi certitudinem.*

16 *Peſtis particularis non differt ab vniuerſali circa quedam.*

17 *Humores ad extremam corruptionem deuenientes excitant eadem ſymptomata, quæ excitare ſolet peſtis.*

Dicebatur autem pro parte Antonij, non
poſſe dubitari, quòd Antonius nepos ex
Peſte obiiſſet, quia & Peſtis ſemina adhuc
vigebant, & in morbo plura ſigna Peſtis ap-
paruerant. Quòd verò Peſtis ſeminia adhuc
vigerent, patere dicebant ex hoc, quia an-
teacta Æſtate plures ex ſimili morbo perierãt,
neque veriſimile eſt, Peſtem per Autumnum
1. remiſiſſe; conſtat enim experientia, quòd
quamquam Peſtis per Hyemem remittit, ta-
men per Æſtatem, & Autumnum ſolet de
nouo, ac maximè ſæuire. Itaque cum palam
ſit, Antonium, alioſque cum ſymptomati-
bus Peſtis occubuiſſe, non poteſt affirmari
Peſtem ceſſaſſe, ſed potiùs eius ſemina adhuc
perſeuerare, & Antonium verè ex Peſte, &
non ex alio morbo fuiſſe vita functum: nam,
vt dicebatur, adnotatæ fuerunt in Antonio 2.
exanthemata, ſeu Periculæ per vniuerſum
corpus liuidæ, ac nigræ, apparuerunt animi
defectus, & lipothymiæ quotieſcunque loco
moueretur, quinetiam partium extremarum
perpetua frigiditas adfuit, earundémque li-
uiditas, ſudores tenues, ac frigidi circa fron-
tem, & alia id genus; quæ nonniſi peſtilen-
tis morbi ſigna ab omnibus exiſtimantur.

Accedebat fides Medicorum deponentium,
Antonium ex febre vere peſtilenti fuiſſe ſubla-
tum; quinetiam publica vox, & fama irre-
pſerat, imò etiam timor, ne Peſtis ipſa de
nouo propagaretur. Ac profectò maximè vi-
gebat Medicorum fides, quippè qui eum cura-
uerant, & cùm eſſent docti, & diligentes, &
obſeruaſſent prægreſſæ febris, ac Peſtis mo-
rem, non oſcitanter de ea re eos fidem fe-
ciſſe credendum, Antonium nempè ex febre
peſtilenti obiiſſe; præcipuè verò, cùm illa
ipſa ſymptomata per ipſos in Antonio fuerint
obſeruata, quæ anno præterito in iis obſerua-
bantur, qui ex Peſte peribant, vt erat lipo- 3.
thymia, ſeu animi defectus occaſione cuiuſ-
cunque motus etiam leuioris, ſudores te-
nues, ac frigidi circa frontem, præcipuè ſub
mortem, extremorum frigiditas, & interio-
rum incendium, liuores, & periculæ, & alia
huiuſmodi; Quamobrem nonniſi iniuria ne-
gari poterat, Antonium periiſſe ex Peſte; nam
omninò ſtandũ videbatur fidei per prædictos
doctiſſimos Medicos factæ, cui etiam plurimum
Dodeferendum apud Iuriſconſultos conſtat.

Denique in ipſo Antonij cadauere apparue-
runt etiam aliqua ſigna peſtilentis morbi, vt 4.
liuor faciei, ac tumor, cruoris rejectatio per
os, & nares, cita corporis putrefactio, &
alia nonnulla, quæ ſignanter in ipſis cadaue-
ribus eorum, qui Peſte ſunt ſublati, animad-
uerti

uetri ſolent; de quibus etiam conſtat per fi-
des Peritorum, & per alios Teſtes examina-
tos, ita vt ex his omnibus iure videretur con-
cludendum, Antonium ex vera Peſte obiiſſe,
& per eius mortem nequaquam eſſe factum
locum lucro pecuniarum ſuper periculo eius
vitæ ab Arrigucio in ſocietatem acceptarum,
ſed exceptioni, ſtante clauſula in ipſo inſtru-
mento ſocietatis appoſita, excipiente mortem
es Peſte, & Epidemia.

Pro Parte tamen Arrigucij Simonelli dice-
batur, Antonium ex morbo quidem, ac fe-
bre peſtilenti obiiſſe, non autem ex Peſte, &
ob id nequaquam eſſe factum locum excep-
5. tioni, ſed lucro. Multùm enim intereſt inter
peſtem, & morbum peſtilentem, vt deinceps
6. apparebit. In inſtrumento autem ſocietatis
officij excipi quidem mortem ex Peſte proue-
nientem, non verò ex morbo peſtilenti: ratio
enim exceptionis mortis ex peſte alias à me
aſſignata *lib.* 1. *Quæſt. Medico-Legal. tit.* 4. *q.* 1.
7. eſt certitudo periculi, eiuſque frequentia, cùm
contra periculum debeat eſſe dubium, nec
tam facilè, ac frequens, vt leui negotio in-
curratur; idcircò enim dictum ibi eſt, exce-
ptam fuiſſe mortem ex partu, & prægnantia,
8. & mortem ex peſte, illam quidem ob facili-
tatem incurrendi mortis periculum, hanc
vero ob frequentiam ſimul, & certitudinem
eiuſdem periculi. Itaque cùm Antonius non
obierit ex peſte, non poteſt per eius mortem
eſſe locus exceptioni, quia morbus, ex quo
obiit, nun ſolùm frequens non eſt, nec de fa-
cili homines prehendit, ſed de rarò videtur,
& difficillime homines adoritur, niſi ipſa
Peſtis vigeat, tunc enim contra & frequens
eſt, & de facili prehendit, & facillimè oc-
cidit.

Differentia autem, quæ eſt inter febrem,
9. ſeu morbum peſtilentem, & Peſtem, ea eſt,
quòd Peſtis vniuerſalis ac popularis morbus
eſt, & à cauſa vniuerſali dependentiam ha-
bet, quæ cauſa cùm ſit omnibus hominibus,
immò etiam aliquando omnibus animalibus
communis, facillimè maiorem eorum partem
adoritur, atque etiam è medio tollit, quin-
imò propagatur per contagium (ſi communi
opinioni adhærere volumus) de vno indiuiduo
in aliud. At verò morbus peſtilens, ſeu fe-
bris peſtilens habet ſemper extra peſtem cau-
ſam particularem ab ipſomet indiuiduo de-
pendentem, & à putredine inſigni in proprio
eius corpore ex humorum prauitate origina-
ta, & idcircò non de facili propagatur, nec
communicatur aliis indiuiduis, niſi frequen-
ter, & multùm eius eshalationes putridas ex-
cipiant; vnde ceſſat in hoc caſu frequentia, &
certitudo periculi ex cauſa illa vniuerſali; &
hoc eſt quod Galenus dicebat *comm.* 3. *in* 3.
10. *Epidem. partic.* 57. dari peſtilentem febrem
ſine peſte, hoc eſt dari febrem, quæ habeat
eandem omninò malitiam, quam habet ipſa
Peſtia, abſque eo quòd peſtis vigeat, aut cau-
ſa vniuerſalis aliqua illam excitauerit. Et ſi
opponatur in febre etiam peſtilenti abſque
peſte eſſe eandem periculi certitudinem, quæ
adeſt in peſte. Reſpondetur hoc nihil referre,
quia periculum non imminet ab extra, nempè
à cauſa illa vniuerſali, aut à contagio tanquam
cauſa etiam vniuerſali, & propagabili de fa-
cili ab vno indiuiduo ad plura; ſi communi
opinioni adhæremus: nam quoad periculum
imminens ab ipſa malitia febris peſtilentia,
quod quidem quaſi certum eſt, quia vt pluri-
mum occidit, dicendum illud non ſufficere,
quia non militaret tantùm in ipſa febre peſti-
lenti, ſed in pleriſque aliis morbis, qui ha-
bent maiorem periculi certitudinem, quàm
ipſa febris peſtilens; non eſt ergò excipiendus
morbus peſtilens ob id, quòd certitudinem 11.
periculi adiunctam habeat, quemadmodum
non excipiuntur alij morbi, habentes etiam
eandem, & maiorem periculi certitudinem, vt
exempli gratia, Ileos, ſeu, voluulua ab in-
flammatione, ſtomachi quoque inflammatio,
fortis Apoplexia, & alij; & in ſumma peſtem 12.
excipi ob dependentiam à cauſa vniuerſali, à
quà cuicunque indiuiduo indifferenter immi-
net ſemper periculum certum, firmaui aliàs
loco cit. pro cuius rei veritate roboranda, plura
adduxi.

Antonium igitur ex morbo particulari de-
ceſſiſſe facilè probatur ex eo, quòd iam peſtis
ceſſauerat, cùm iam plures menſes tranſiiſſent,
in quibus ne vnus quidem cum ſignis peſtis
deceſſerat, quod manifeſtiſſimè demonſtra-
bat, cauſæ vniuerſalis influxum iam omninò
euanuiſſe, aëremque, qui ſemper in vera peſte
habetur vt cauſa primò agens, remanſiſſe 13.
omninò à putredine vindicatũ, ita vt poſtea ab
hominibus abſque Infectionis timore reſpirari
poſſet. Vnde non ſolùm cauſæ vniuerſalis in-
fluxus deſierat, ſed ceſſauerat etiam omnia
ſuſpicio, & periculum contagij, cùm iam adi-
tus liber omnibus pateret, & Aduenæ etiam
abſque vllo impedimento in ciuitatem admit-
terentur, quod ſecundum communem opi-
nionem, quæ vult Peſtem omninò à contagio
originem ducere, & ab eo propagari, & in-
crementum ſuſcipere, erat ſignum certiſſi-
mum, & infallibile, omnem peſtis ſuſpicio-
nem ceſſaſſe: nam etiam de anno præterito
notabiliter remiſerat, & idcircò poſtmodum
ſuccedente anno, in quo omninò Peſtis exi-
ſtimabatur euanuiſſe, non fiebant ampliùs
conſuetæ cuſtodiæ, quæ fiunt tempore Pe-
ſtis, ob prædictam cõtagij ſuſpicionem; quam-
obrem inane omninò eſt, quod ab Aduerſariis
dicitur, Antonium nempè ex ſeminiis præ-
greſſi contagij in peſtem incidiſſe; ſi hoc enim
vllam veritatem habuiſſet, omni proculdubio
peſtis propagata in alios eſſet, &, ſi opinioni
communi fidem habere volumus, ij, qui An-
tonium in ea infirmitate tractauerant, aut ali-
qui ſaltem eorum, non effugiſſent periculum
contagij: At vero conſtat, nullum ex illis ipſa
contagio fuiſſe affectum, ſed ne leuiſſimo qui-
dem aliquo morbo tentatum. Verum con-
ceſſo, quod Antonium ex vera peſte obierit,
tamen mors ex ea eueniens non poterat ex-
cepta cenſeri ob idipſum, quod contagioſa
non eſſet; vt peſtis enim ſuis gaudeat priuile-
giis (quorum vnum hoc eſt, vt mors ex ea 14.
eueniens faciat locum exceptioni, nec idcircò
pecuniæ in ſocietatem datæ amittantur) debet
eſſe contagioſa, vt firmaui alias *cit. lib.* 3. *Quæſt.*

Medico

15. *Medico-Leg.tit.4.q.2.num.9.* nam Contagium
(præſertim ſi taotam habeat vim, atque ener-
giam, quaotam habete communis opinio ſibi
perſuadet) multum facit ad periculi certitudi-
nem, vnde vbi non adſit contagium, mors
ex peſte eueniens noo debet facere, qoautum
ego exiſtimo, locum exceptiooi; At peſtis,
qua præſumitur fuiſſe extinctus Antonius,
noo erat contagioſa, vt ab effectu compro-
batum eſt, quia oullus eorum, qoi eum tra-
ctarunt, ſicut dictum eſt, & qui abſque vlla
cautela cum eo commorati ſunt, peſte fuit
correptus.

Erex bis facillimè ſatisfit iis, quæ ex aduer-
ſo adducebantur; nam quod peſtis ſeminia non
vigerent, iam probatum eſt. Quod vero Anto-
nius perierit cum ſignis nõnullis, imò, inquam,
16. omnibus peſtis, oihil releuat, quia nihil habet
peculiare circa hoc particularis peſtis à peſte
vniuerſali, ac vera, & in vtraqoe eadem pror-
ſus ſigoa, atque ſymptomata conſpiciuntor,
vtraque enim habet cauſam deleteriam, &
veneficam; vniuerſalis quidem aërem putre-
factum, & veneni naturam adeptum, aut
per contagium, aut quomodocunque reſpi-
ratum; particularis vero humores putredioe
ioſigni corruptos, & ad veneni oaturam &
ipſi accedentes: quod ſi poſſunt humores
tam inſigoiter corrupi, tamque extraneam na-
turam induere, vt patiant effectus veneni cu-
iuſdam particularis, & exitialiſſimi etiam ad-
miraodos, & noonisi certis venenis proprios,
& qui ad ſubſtantificam formam tantum ſub-
ſequi poſſe videntur, vt plures teſtantur DD.
quemadmodum *lib. 2. Quæſt. Medico-Legal. tit.2.q.6.n.11.& alibi*, quaoto magis iidem hu-
mores poſſunt æmulari naturam ipſius aëris
corrupti, ac venenati? cum autem ad eam cor-
ruptionem peruenerint, ea omnia ſymptoma-
ta excitare ſunt apti, quæ excitare ſolet ipſiſſi-
ma peſtis. Itaque nec mirum, nec nouum eſt, 17.
Antonium cum accidentibus peſtis deceſſiſſe,
non tamen ex peſte; & ex morbo peſtilenti
quidem, ſed non ex vera peſte.

Qnoad fidem tandem, & atteſtationem
Medicorum, qui curæ interfueruot, nihil eſt,
quod nos dubios detinere debeat, eſt enim
conformis veritati; nam deponunt, Anto-
nium ex febre peſtilenti deceſſiſſe, quod, vt di-
ximus, non eſt idem, ac ſi dixiſſent, ipſum
periiſſe ex peſte; nam bene noruot Viri illi do- 18.
ctiſſimi, aliud eſſe peſtem, aliud febrem peſti-
leotem, & idcircò fides hæc nihil efficit, & po-
tius facit ad fauorem Artigucij, quam quic-
quam cõtra illum probet. Neque obſunt ſigna
in Antonij cadauere obſeruata ſimillima, vel
eadem quæ obſeruari ſolent in iis, qui ex peſte
ſuccumbunt. Quia, vt iam non ſemel diximus,
tam cum vera peſte, hoc eſt vniuerſali, &
babeote cauſam communem, quam cum
morbo peſtilenti, hoc eſt, peſte particulari
& habente cauſam particularem, eadem ſym-
ptomata, ac ſigna abſqoe vlla omnino diffe-
rentia apparere ſolent, vt experientia ipſa
manifeſtiſſimum eſt, & docent practicantes
omnes. Quamobrem ex his concludendum
per mortem Antonij Cuimani factum eſſe lo-
cum lucro pecuniarum, quæ ſuper eius vitæ
periculo in ſocietatem traditæ fuerunt, cum
non perierit ex peſte, ita vt caſus debeat ha-
beri inter exceptos, ſed ex morbo peſtileoti,
vt probatum eſt.

CONSILIVM XXVIII.

ARGVMENTVM.

Deſpooſauerant eorum filiam pulcherrimam quandam virgioem nobiliſſimi quidam Parentes cum nobiliſſimo ſimul, ac pulcherrimo Iuueni N. N. cum interim ſpooſos dolore capitis preheoſus eſt graui, ac de nocte maximè affligente, cum mutatiooe coloris faciei, oculorum turbatiooe, & corporis laſſitudioe inſigni; eiuſque morbi occaſiooe Medicis curandum adhuc Hyeme non prægreſſa (ioſtabaot enim Kalendæ Meoſis Martij) ſe tradidit, atque inter purgaodum eruperunt illi poſtulæ quædam rubræ io vniuerſo corpore, atque etiam in facie; quod cum Pareotes ſponſæ reſcireot, Medicum domeſticum de ea re cooſuluerunt, qui pro certo affirmauit, ſponſum morbo Gallico affici, atque illo quidem ioſigoi: qua re moti parentes ſpooſæ, negabant vlterius eorum filiam N.N. nuptui tradere ob immioens infectionis periculum, quod non ſine magoa & ſpooſæ & eorum triſtitia fiebat; idcircò requiſitis duobus excelleotiſſimis Medicis, qui Spooſum ab ineuote pueritia curaueraot pro oblata occaſione, retulerunt illi, ſponſum nullam vnquam ſuſpicionem Gallici morbi habuiſſe. Cum his tameo plura relata fuerant ipſis, ex quorum cognitione io multò maiorem timorem venerunt. Itaque omni ex parte dubij alios Medicos cooſulere in ea re volueruot. Cooſultus ergo ipſe exiſtimaui, ſponſum morbo Gallico nequaquam laborare.

SVMMARIVM.

1 *Dolor capitis grauatiuus abſque febre affligens magis de nocte, quàm de die, eſt inter præcipua ſigna morbi Gallici: Contrarium num. 10.*

2 *Mutatio*

2 *Mutatio coloris faciei, cum oculorum turbulentia, & defœdatione, ſunt ex potioribus ſignis Luis Gallicæ.*

3 *Puſtulæ latæ, ac rubræ, parúmque eminentes, in vniuerſo corpore apparentes morbum Gallicum ſignificant. Declarat vt num.12.*

4 *Laſſitudines quædam, & grauitas in corpore vniuerſo, abſque vlla aut imminentis, aut præſentis, aut prægreſſæ febris culpa, morbi Gallici ſigna ſunt. Falſum numero 18.*

5 *Concurſus plurium ſignorum morbi Gallici, ipſius morbi Gallici faciunt certam cognitionem. Contrarium num.16.*

6 *Timor infectionis ab vno ſponſo in alium eſt iuſta cauſa dirimendi ſponſalia, etiam iuramento firmata.*

7 *Si Medici curent ægrotum medicamentis Gallico morbo conuenientibus, cenſendum eſt, ægrum morbo Gallico affici.*

8 *Morbus Gallicus habet quandam peculiarem venenoſitatem, quæ communibus remediis vinci non poteſt, ſed requirit antidota propria.*

9 *Si quis commercium habeat cum muliere infecta, & deinceps ægrotet, ſuſpectus eſt de morbo Gallico.*

11 *Color faciei, & oculorum in quibuſcunque morbis, maximè ſi doloribus aſſocientur, immutatur.*

13 *Spontaneæ laſſitudines morbos prænunciant.*

14 *Symptomata omnia Gallici morbi apparent aliquando in perſonis, qui eo morbo non laborant.*

15 *Medicamenta contra morbum Gallicum vltra qualitatem occultam, habent ſuas manifeſtas qualitates, quibus aliis morbis contrariantur.*

17 *Gallicus morbus latet aliquando ad plures menſes.*

19 *Morbus Gallicus à principio neglectus, altas emittit radices.*

PRo parte affirmāte dicebatur primò, quòd nullum interueoire poterat dubium, quin ſponſus morbo Gallico laboraret, nam ipſammet infirmitatem, qua in præſentiarum detinetur, Gallicam eſſe, ſymptomata, quæ eam concomitantur, ſatis apertè demonſtraot: oam
1. dolor capitis grauatiuus abſque febre affligens magis de nocte, quàm de die, eſt inter præcipua ſigna huius morbi. Fernel. *lib.2. de Abd.rer.cauſ.c.*14. Fracaſt *lib.2.de morb.contag. cap.*1. Bened. Victor. Fauent. *de morb. Gal. cap.*3. Maſſa. *eod. tract. cap.7.tract.*1. Euſtach. Rud. *de morb.occult.lib.4.cap.*10. Daniel Senn. *lib.6. pract.part 4. cap.6. & alij omnes.* Quod tantò maiorem veritatem habet, quantò hic dolor non eſt aliis doloribus ſimilis in modo affligendi: alij namque dolores capitis à ſimplici humore abſque Gallica prauitate producti, dant aliquam humoris prædominantis ſignificationem, & ſecundum eius naturam magis vna hora, quàm alia ſunt moleſti: at dolores Gallici à quouis tandem humore dependeant, ſemper affligunt magis de nocte, quàm de die; dolor autem eſt cuiuſdam particularis naturæ, neque poteſt magis vni, quàm alteri humori tribui, quia noo ab humorum qualitate, ſed ab occulta malignitate Gallica originem trahit. Itaque neque in vlla dolorum communium ſpecie, reponi poteſt, cùm neque pungitiuus ſimpliciter ſit, neque ſimpliciter pulſans, neque ſimpliciter grauatiuus, neque extenſiuus, aut alterius ſpeciei, ſed inter has habet particularem quemdam affligendi modum cum inſigni moleſtia, & mala tolerantia; qualis videtur eſſe dolor, quo D.N.N. detinetur, ob cuius moleſtiam coactus eſt, non expectata temporis opportunitate, corpus purgare, & alia medicamenta aſſumere ad morbum facientia.

Non minorem ſuſpicionem præbent mu- 2.
tatio coloris faciei, & ocolorum turbulentia, ac defœdatio, in qua multùm inſiſtunt Auctores omnes, reputantes illam pro ſigno euidentiſſimo Gallici morbi, vnde Fallopius *de morb. Gal. cap.*23. *Tertiò*, inquit, *incipiente morbo, & aliquamiſper ingraueſcente, immutatur color faciei; videbitis angelicam, vinacem, ſplendidam faciem iuuenis mutatam in deterius ſpatio trium, aut quatuor dierum*; & quæ ſequuntur, de quo etiam ſigno poſt vetuſtiores omnes Sennert. *loco cit.* vnde Hieronym. Fracaſt. *lib.*1. *Syphilidis.*

Ille etiam ſuus ex oculis vigor, & ſuus ore
Deiectus color haud læta de fronte cadebat.

Et paulò pòſt de quodam iuuene eo morbo malè affecto verba faciens,

Paulatim ver id nitidum, flos ille iuuentæ
Diſperiit, vis illa animi.

Et licet Euſtach. Rud. ex malo corporis, aut alicuius partis colore, nolit poſſe deduci morbi Gallici præſentiam, tamen excipit Naſi, & vicinarum partium ruborem, & oculorum turbulentiam, ſiue turbidum eorum ſplendorem: hæc enim maximè vult Gallicæ infectionis vera eſſe ſigna; nec iniuria, cùm venenum Gallicum ſpiritus meliores obturbet, & extinguat, qui maximè in oculis fiunt conſpicui, & per quos elucet ille viuaciſſimus eorum fulgor, ac ſplendor, vt notum eſt.

Acceduot puſtulæ per vniuerſum corpus 3.
ſparſæ, latæ, & rubræ, patúmque eminentes, quas in ſimili morbo Gallico apparere præcitati quiſque, & omnes alij Auctores profeſſi ſunt, immò has ipſas puſtulas demonſtrare morbum iam confirmatum iidem omnes conſenſu vnanimi aſſeruerunt, Mathiol. *de morb. Gall in princip.* Fallop. *loco proximè alleg.* Proſper Borgaruccius *de morb. Gall. cap.4. & 7.* Euſtach. Rud. *vbi ſup.* Sennert. *ibid.* Immò Iulian. Palmar. *de lue vener. lib.1. cap.*4. ex quo etiam repetit Sennertus, huiuſmodi puſtulas tertium gradum morbi Gallici oſtendere, & morbum altas radices egiſſe firmat; nec abſque ratione: demonſtrant enim totam ſanguinis maſſam eſſe infectam, & idcircò natura à veneno abhorrens, quod ſanguinem inficit, eius partem ad cutim expellit, & huiuſmodi puſtulas, atque his ſimiles tuberculos excitat, quibus idcircò totum corpus ſcatet ex eo, quod totum corpus, & vnaquæque ipſius pars ſanguine indiget ad ſui nutritionem, vnde cùm quælibet pars attrahat ſanguinem, ſi infectus ſit,

ſit, illum reſpuit tanquam nutritioni inep-
tum, & ſibi noxium; & hæc differentia eſt
ioter Gallicas puſtulas & infectiones cuta-
neas, quæ Gallicæ ſunt, & eas puſtulas, &
infectiones, quæ Gallicæ oon ſunt: nam
Gallicæ plerumque indifferenter quamlibet
partem defœdant, etiam ipſum caput; non
Gallicæ alias partes determinatas, ac ferè
nunquam caput, & faciem; quia virium ſe-
minij Gallici inficit vniuerſam maſſam ſan-
guinis, & ipſum etiam vltimum membro-
rum alimentum, eaque de cauſa vndequa-
que ſe prodit; in cæteris infectionibus non
Gallicis ſemper remanet aliqua portio ſangui-
nis non infecta, & ſaltem vltimum alimen-
tum nulla infectione conſpurcatur.

Ac denique pro ſigno infallibili Gallici
morbi adnotatum eſt in D. N. N. adeſſe laſ-
ſitudines quaſdam, ac grauitatem in toto
corpore, abſque vlla aut imminentis, aut præ-
ſentis, aut prægreſſæ febris cauſa, quæ à ſom-
no maiorem etiam in modum augebantur, vt
in Gallico morbo fieri ſolet; has enim huius
generis laſſitudines pro ſigno certo eius mor-
bi afferunt præcitati omnes, & alij quique Au-
ctores, quod etiam non prætergreſſus eſt Fra-
caſtor. *loc. cit.* dicens.

Interea tamen inſolito ſopore grauati;
Spontéque languentes animis, & munera obibant
Ægrius, & toto ſegnes ſe corpore agebant.

Non ſolùm autem huiuſmodi laſſitudines
morbum Gallicum præſentem eſſe oſtendunt,
ſed etiam morbum ſæuiſſimum minantur, vt
Fallopius *loco ſuprà cit.* teſtatur, & cæteri ad-
notarunt, nec præter rationem, oſtendunt
enim corpus totum malè affectum, ac prauis
vbique humoribus ſcatens.

5. Et licet vnum quodque horum ſignorum
per ſe multum faciat ad teſtificandum, Ægrum
morbo Gallico laborare, tamen plurimùm vr-
gent, cum ſimul omnia apparent, quod omnes
DD. qui de hac materia ſcripſerunt concordi-
ter aſſeruũt, non obſtante quòd eorum aliqui
profiteantur, nullum poſſe dari certũ ſignum
Gallici morbi proprium, & inſeparabile, vt
præcipuè vult Euſtach. Rud. *loco ſuprà cit.* ta-
men plures, imò penè omnes huic ſignorum
ſyndromi, & concurſui plurimùm tribuunt,
volúntque, illum eſſe Gallici morbi certiſſi-
mum teſtem, & aſſignantes diuerſorum gra-
duum eius morbi ſigna, in vnoquoque plura
conſiderant, horúmque præcipuè concurſu
morbum hunc demonſtrari magnum, ac penè
confirmatum vnanimi conſenſu determinant,
& inter omnes vide Ioan. Bapt. Siluaticum *in
lib. de his qui morb. ſim deprehend. cap.* 20. Ergo
res eſt clara, quod D. N. N. morbo Gallico
vero, & non leui laboret.

Quibus ſtantibus cùm adſit rationabilis ti-
6. mor infectionis à ſponſo in ſponſam, videtur
iuſtam cauſam offerri diſſoluendi ſponſalia vt
ex Romano *in rubr. ff. ſolut matrim.* 2. *lect n.* 12.
& ex Alciato *ibid. n.* 16. dicit Sannaſat. *de ma-
trim. cap.* 3. *artic.* 16. *n.* 45. & alios retuli *libr.* 3.
Quæſt. Medico-Leg. tit. 3. *q.* 1. *num.* 14. quod
procedit etiamſi iuramento firmata ſint, vt ex
☞ Sanchez, & Ioan. Andrea *ibid.* dixi. Ex qui-

bus etiam Rota *in Venuſina Legati Iunij* 1623.
coram Coccino num 72. licet voluerit morbum
Gallicum eſſe minùs grauem, quàm Lepram;
quod quam veritatem habeat, notum feci *lib.* 9.
tit. 5. *quæſt* 4. *num.* 9.

Ad maiorem porrò veritatis roborationem
adducebatur ſuſpicio Medicorum Ægrum
curantium; qui illum tractarunt tanquam 7.
morbo Gallico affectum præbentes decocta
exiccantia, & alia Antidota ad eum morbum
facientia, vnde producebantur in medium
etiam Receptæ, vt dicunt, ab ipſis Medicis
præſcriptæ, quæ quidem coniectura potiſſi-
ma eſt, & facit morbi Gallici certitudinem
Ioann. Baptiſt. Siluaticus *loco citato cap. eod*
quia cum morbus Gallicus habeat quandam 8.
peculiarem malitiam, ac venenoſitatem, quæ
communibus remedijs edomari, ac vinci
non poteſt, propriam expoſtulat Antidotum,
quæ à tota ſubſtantia ſit ipſi veneno, ac ma-
litiæ morbi contraria, habeatque proprieta-
tem quandam occultam ad eam emmendam,
vt Lignum Guajacum, ſalſa parilla, China,
ſaſſafras, & ſi quæ alia his ſimilia ſunt, vt
enim millies in dies obſeruamus, non ſatis
eſt in hoc morbo curando humores, in quibus
morbus ſubiectatur diuerſimodè per medica-
menta communia è corpore educere, ſed opor-
tet omninò per propria antidota qualitatem
illam venenatam in toto prædominantem in-
fringere, ac edomare. Vbi ergo pateat talia
Antidota à Medicis in Ægroto curando in
vſum trahi, ex eo quod de neceſſitate ad
talem morbum curandum requirantur, pro
certo exiſtimandum eſt, eum morbum ab
ea venenoſitate dependere, & conſequenter
Gallicum eſſe.

Ac denique pro prædictorum omnium con- 9.
ſummata roboratione, notum erat D. N. N.
per nonnullos annos habuiſſe commercium
cum quadam Laura Moſella, quæ huiuſ-
modi morbo tam male infecta erat, vt etiam
in Hipocauſto ſe curare, atque inibi per
quadraginta dies ex decocto ligni ſancti ſu-
dare coacta fuerit: quin etiam conſtabat,
prædictam Lauram tam malè à morbo fuiſſe
acceptam, vt ob indeſinentes artuum; &
capitis dolores, & tumores quoque gum-
moſos tibijs exortos, alioſque morbos eius
generis ſudorificis Guajaci, & ſalſæ parillæ
decoctis minimè cedentes, neceſſe habuerit
ad Hydrargiri, ſeu Argenti viui; hoc eſt
Mercurij inunctiones tranſire, quarum ope
tandem ſanata videbatur. Ex commercio
ergo cum fœmina eo morbo inſigniter af-
fecta habito per longum tempus, non potuit
D. N. N. ab eo morbo liber euadere: nulla
enim maior coniectura, immò nulla magis
certa præſumptio, immò verò cognitio haberi
poteſt infectionis, quàm hæc, de ea namque
Medici omnes verba facientes, eam plurimi
faciunt, & videndus præ cæteris iam *cit.* Ioan.
Bapt. Siluat. *loco eod.*

Verumenimvero omnibus ritè perpenſis,
& amotis iis, quæ perperam, ac falsò di-
cuntur, clarè patebit D. N. N. nec morbo Gal-
lico laborare, nec vnquã eius morbi ſuſpectum
fuiſſe, nõ obſtãtibus tot ſymptomatibus etiam

ſimul concurrentibus, cùm omnia ſuas cauſas manifeſtas, ac procatharticas habuerint; ad quas referri debent. Quæ vt manifeſtiora fiant in memoriam reuocandum primò, D. N. N. ab ineunte ætate, & à teneris vnguiculis capitis doloribus fuiſſe obnoxium, ita vt antequam pubeſceret, vel in ipſa pubeſcentia, anno nimirum 14. coactus fuerit fonticulum in brachio excitare, & illum adapertum ad multum tempus geſtare, ſcilicet ad decem annos, & vltra, ex quibus materiam craſſam, ac flauam, & interdum cruorem expurgabat nigrum, ac denſum; quem fonticulum, cùm vxorem ducere in animo haberet, immò iamiam ducturus eſſet, occludi permiſerat anteacto Autumno, & quod peius fuerat, nulla præcedente corporis purgatione. Sciendum vlteriùs, eundem D.N.N. ſanguinis eruptiones ex naribus pati conſueuiſſe, ex quarum cauſa capitis dolores illi remittere ſolebant, quæ niſi apparuiſſent, neceſſe habebat ſanguinem iterum, atque iterum ex venis, & per cucurbitulas, & aliquando etiam per hæmorrhoides ex hæmorrhoidalibus venis detrahere, vt ipſi Medici, qui illum ab incunabulis tractauerant ipſos ſponſæ Parentes certiores fecerant, quæ & aliunde eadem nota habebant. Imò aliàs cùm aliquando illi ex naribus ſanguis erumperet, & propinquæ Mulieres timentes copioſiſſimam ſanguinis effuſionem, illum reprimere voluerint, non ſolùm capitis dolor iterum recruduit, ſed iiſdem puſtulis, quibus in hoc poſtremo morbo ſcatebat, totum eius corpus illicò refertum eſt, vnde denuò ſanguinem ex venis detrahere fuit coactus, quouſque à capitis dolore liber omninò euaderet.

Quæ omnia cùm veritatem haberent, & ipſiſmet ſponſæ Parentibus perſuaſa, ac comprobata etiam per non fucatam Medicorum atteſtationem, cum iuramento aſſerentium D. N. N. nunquam vlla ſuſpicione Gallicæ Luis fuiſſe affectum, ſed infirmitates omnes, quibus ſpatio 24. annorum in vniuerſo vitæ curriculo, interpolatim tamen moleſtatus fuerat, dependentiam habuiſſe à capitis intemperie cum copia ſanguinis pituitoſi, & quæcunque ſymptomata paſſus fuerat, habuiſſe omnia ſuas manifeſtas, ac patentes cauſas, ad quas referri debuerint, abſque eo quod de vlla occulta, aut venenata qualitate ex morbo Gallico contracta, ſuſpicionem facerent. Quæ Medicorum dicta cùm ſint conformia iis, quæ in hoc Ægrotante de præſenti contingunt, & veritati conſona, non ſunt vllo modo reſpuenda, opponendo, quòd ij Medici ſint amici, & familiares ipſius infirmi; præſertim cùm ea, quæ ex aduerſo dicuntur, neque veritati conſona ſint, nec rationi conformia.

10. Et primò non eſt verum abſolutè, quòd quicunque dolor capitis abſque febre, cuiuſcunque tandem ſpeciei ſit, etiam affligens magis de nocte, quàm de die, coniecturam faciat, illum dependere à prauitate Gallica; cùm paſſim apud Auctores huiuſmodi dolores ex morbo Gallico minimè dependentes occurrant: quod enim talis dolor ſit grauatiuus, euenit à materia frigida, & pituitoſa, ac craſſa, qualis prædominatur in capite prædicti D. N. N. iuxta Medicorum atteſtationem illum curantium, & ex hac eadem cauſa euenit, vt magis affligat de nocte, quàm de die; nocte enim prædominatur ipſe humor pituitoſus, vt apud Medicos omnes eſt compertiſſimum; & idcircò ex ſui natura ſuos inſultus omnes noctu facit; quamobrem nihil certi ex hoc haberi poteſt, quòd dolor de nocte affligens magis, quàm de die, ſit Gallicæ luis germen. Non enim hoc eſt ita proprium ſignum dolorum Gallicorum, vt nullus alius dolor eodem tempore exacerbetur. Neque verum eſt, quòd dolor, quo affligebatur D. N. N. non potuerit reduci ad aliquam certam ſpeciem dolorum communium: quia ex atteſtatione Medicorum conſtat, ipſum fuiſſe merè grauatiuum cum aliquo pulſu, ſed leni, quoniam à materia ſanguinea, ſed pituitoſa, frigida, & craſſa prædominante dependentiam habebat.

11. Nec maiorem ſuſpicionem facit mutatio coloris faciei, & oculorum; cum in quibuſcunque morbis, & præcipuè in iis, qui doloribus aſſociantur, color faciei, & oculorum vigor remittatur, vt vel ipſis idiotis hominibus eſt notiſſimum: quod multò magis habet locum, vbi caput ipſum dolet, in quo fons eſt & origo ſpirituum animalium, qui de facili & à materiæ morbificæ copia obtuuntur, ab acerbitate doloris labefactantur, & à vigiliis, aliiſque moleſtis ſymptomatibus diſſipantur: quibus obtutis, labefactatis, ac reſolutis, ſuccedit pro viuido, ac optimo faciei colore, emortuus, ac teter color, luménque oculorum apparet velut extinctum. Quibus addenda alia ſymptomata, ad graues, & perennes dolores conſequentia, vt vigiliæ inſuperabiles, deploratæ inappetentiæ, laſſitudines moleſtiſſimæ, & id genus alia, ex quorum violentia tantò magis ſpiritus omnes diſſipantur: quæ omnia tam clara ſunt, vt pudeat me vlterioribus rationibus, & auctoritatibus ea confirmare.

12. Maiorem moltò ſuſpicionem facere potuiſſent puſtulæ rubræ, ac latæ, in D.N.N. vniuerſo corpore apparentes, niſi habuiſſent cauſam nimis patentem, ex qua pullularent, neque aliàs ex ſimili cauſa apparuiſſent. Séd conſtabat, vt iam annuimus, D.N.N. anteacto Autumno fonticulum, quem geſtabat in humero, occluſiſſe, nulla purgatione corporis peracta; mox autem ineunte Vere, hoc eſt in fine Menſis Februarij, in hunc dolorem, atque in ea ſymptomata incidiſſe, cuius occaſione prædictæ puſtulæ emerſerant; ex eo enim quod materia morbifica conſuauerit per fonticulum illum expurgari, factum eſt, vt via occluſa, dolorem capitis & puſtulas illas generauerit, vt aliàs eidem euenerat ex ſuppreſſione fluentis ſanguinis ex naribus; cum namque Vere ineunte humores agitentur, & in motu ſint, non mirum ſi magis eo, quàm alio tempore, ſui motus ſignificationem præbuerint. Neque difficultatem auget, quòd hæ puſtulæ non ſolùm vniuerſum corpus, ſed

ipſum

ipſum etiam caput in D. N. N. occupauerint,
(nam in hoc multum ſe fundabat Medicus
contrarium ſuſtinens, dicendo, hoc tantùm
in morbo Gallico euenire;) quia cùm in ca-
pite abundaret materia morbifica, ſecundùm
rationem factum eſt, vt hæ puſtulæ etiam in
capite appatuerint.

14. Laſſitudines itèm adnotatas in aduentu
morbi, & per totum etiam morbum in D.
N. N. quis dixerit non poſſe ab alio mor-
bo, quàm à Gallico prouenire? an non
laſſitudines in morbis quibuſlibet euenire
conſueuerunt? certè notiſſima eſt Hippocrat.
15. ſententia *libro ſecundo*, *Aphor. quinto*, *Spon-
taneæ laſſitudines morbos prænuntiant.* quid mi-
rum ergo in hoc Ægrotante adfuiſſe has laſ-
ſitudines, imminente tam moleſto morbo,
qualis erat capitis dolor inſignis, & qui de
facili non erat ceſſurus, cùm haberet ma-
gnam cauſam, ac perennem, nempè ipſius
capitis naturalem intemperantiam, & ple-
nitudinem? Præterquam quod notum eſt
omnibus his; qui vel de limine Medicinam
ſalutarunt, humorem pituitoſum in corpo-
re ſuperabundantem facere præcipuè huiuſ-
modi corporis laſſitudines, & tunc maximè
cùm in capite ſtabulatur: inde enim ad to-
tum corpus, & ad neruoſas partes, & capita
muſculorum tranſmiſſus, eas relaxat, & has
laſſitudines cauſat.

16. Concurſus porrò omnium prædictorum
ſymptomatum non poteſt inſeruire pro ſigno
certo, imò nec probabili, Gallicæ Luis:
quia hoc fortè procederet quando prædicta
ſymptomata ſimul, & vnumquodque per
ſe, non poſſent referri ad ſuas cauſas pa-
tentes, vnde liceat de latente ſuſpicari. Sed
in hoc caſu hic concurſus ſecundùm ratio-
nem videtur factus, quia ad capitis diſcra-
ſiam, & repletionem eſt conſecutus ob
clauſum fonticulum importuno tempore,
& impurgato corpore, præcedente eiuſ-
dem capitis debilitate, & conſuetudine in-
currendi in ſimilia ſymptomata, imò plura,
& peiora.

Sed circumſcripto etiam hoc Ægrotan-
tis ſtatu, & dato, quòd nihil eorum, quæ
diximus, verè anteceſſerit, ſed quod D. N.N.
de repente in hæc ſymptomata inciderit: ad-
huc non facerent coniecturam per ſe præ-
dominantis malignitatis venereæ: nam, ſi
Medicis expertiſſimis fidem habeamus, hæc
ipſa ſymptomata, & his multò magis ſuſ-
pecta, obſeruantur interdum in perſonis,
quæ ab omni ſuſpicione Gallici contagij ſunt
liberæ: vnde factum eſt; vt quidam Medi-
ci opinati ſint, non eſſe neceſſarium conta-
gium ad contrahendum hunc morbum, ſed
aliquando ex cœli ſtatu, & ex conditione
humorum in corpore putreſcentium, ali-
quos in illum incurrere. Vnde Bened. Vi-
ctor. Fauent. *de morb. Gall. cap. 3.* *Sanè*, in-
quit, *occurrerunt mihi quandoque honeſtæ, ac
ſanctæ Moniales, fortiſſimis clauſuris obſeratæ,
ſub ardua quippe, & inuiolabili cuſtodia, quæ
ex præſentis cœli ſtatu, atque ex ſtatu humorum
in eis putreſcentium, cum ſtatu imbecillium mem-
brorum, malo fato in Gallicum cecidere mor-
bum*; quod quidem Medicus hic expertiſſi-
mus ideò dicit, quia hæ Moniales conflicta-
bantur plurimis ſymptomatibus, quæ in
Morbo Gallico vero, & ex contagio con-
tracto adnotantur, abſque eo quod ex con-
tagio talem morbum contraxiſſent. Quam-
obrem etiamſi concurſus, ac ſyndromes eo-
rum ſymptomatum non eſſet proportiona-
tus, ac reſpondens patenti cauſæ, non poſ-
ſet facere ſuſpicionem, quòd ſubſit aliqua
alia cauſa latens ipſa ſymptomata produ-
cens.

Cæterùm ſuſpicio Medicorum, quòd D.
N. N. pateretur morbum Gallicum, eſt om-
ninò falſa, & diluitur ex ipſorum atteſta-
tionibus fideliſſimis, qui cum ipſum ab in-
cunabulis curauerint, fatentur, illum nun-
quam habuiſſe morbum, qui Gallicus iudi-
cari poſſet. Nec obſtat, quod in eo curan-
do vſi ſint illis ipſis medicamentis, quibus
talis morbus curari experit: Nam iis vſi ſunt
ad exiccandam exuperantem humiditatem,
non ad debellandam Gallicam prauitatem: 17.
habent enim hæc medicamenta ſuas mani-
feſtas qualitates, vt cætera omnia, vltra oc-
cultam illam, & Alexiteriam, qua contra-
riantur lui venereæ, & quæ à tota ſubſtan-
tia dependentiam habet; manifeſtis autem
qualitatibus calefaciunt, & exiccant, qua-
rum reſpectu etiam in aliis morbis vſur-
pantur, vt norunt omnes. Atque hinc pa-
tet, nequaquam fuiſſe hæc remedia, vt Ale-
xiteria contra Morbum Gallicum, à Mor-
bo, quo D. N. N. afficiebatur, requiſita, ſed
tantùm vt manifeſtis qualitatibus calefacien-
di, & exiccandi operantia, ad quam etiam
intentionem quotidiè in Virginibus, in Pue-
ris, in Religioſis ab omni ſuſpicione Galli-
cæ infectionis liberis in vſum trahi ſolent.
De commercio habito à D. Sponſo per plu-
res annos cum Laura Moſella iudicare opor-
tet ſecundum veritatem, & diſtinguenda
ſunt tempora commercij ipſius ſponſi, &
infectionis ipſius Lauræ. Nam ſponſus ha-
buit quidem commercium per plures annos
cum Laura, ſed tunc temporis Laura erat
ab omni ſuſpicione Gallici morbi libera, &
alij etiam Iuuenes nobiles cum ea habebant
commercium, quorum nullus fuit infectus:
nam hi nobiles iuuenes ſimul cum ſponſo re-
liquerant eius conſuetudinem, omnes ſimul
indignati, quòd illa lanionem quendam ada-
maret, & cum eo ſæpe ſæpius delectaretur;
tranſactis ergo pluribus menſibus à quo hi
iuuenes illam reliquerant, illa morbo Galli-
co eſt infecta, nam D. N. N. eius conſuetudi-
nem habuit ab anno 1620. ad annum 1623.
Laura vero ab anno 1624. cœpit eo morbo
affligi, eoque moleſtata eſt per plures annos
ſequentes. Non potuit ergo Laura, ante-
quam inficeretur, morbum D. N. N. com-
municare. Neque valet dicere, quòd etiamſi
contagium, quo Laura affiiciebatur, non eſ-
ſet palam factum de anno 1623. in quo adhuc
D N.N. cum ea rem habebat; potuerit tamen 18.
deliteſcere, vt fieri dicunt plures Auctores, qui
teſtantur aliquando hunc morbum ad menſes
occultari, & dehinc palam fieri. Leon. Botal.

de Lue ven. cap.2. & alij omnes; quia etiamſi
hoc ita eueniat, non eſt tamen quòd per ali-
qoa ſaltem obſcuriora ſigna nō appareat eius
inſtantia, vt per triſtitiā non conſuetam Ægro-
tantium, per deperditionem coloris viuidi,
per diminutionem alacritatis, & virtutis,
& alia id genus. At verò Laura per totum
annum 1623. & maiorem partem Anni ſe-
quentis ſuam nō facilè ſuperabilem pulchritu-
dinem, viuidum faciei, & oculorum colorem,
ſuetam alacritatem, & robur, & motus con-
cinnitatem ſemper retinuit, vt ex iis, quæ
eius cognitionem habuerunt, non dubitan-
ter cognoſcere potuerunt ipſius ſponſæ Parē-
tes. Poſtmodum autem ineunte Hyeme Anni
1624. cœpit leniter à morbo affligi, nam de-
color tantummodò facta eſt, gonorrhæa con-
tracta, dehinc Vere ſequenti vlcera in puden-
dis fuit paſſa, & curata conualuit vſque ad
Hyemem ſequentem, in qua doloroſis tumo-
ribus in capite, & artubus fuit moleſtata, quia
non fuerat cum neceſſaria diligentia curata;
ea eſt enim huius morbi natura, vt à princi-
pio neglectus, aut leuiter tractatus, vires ac- 19.
quirat. Itaque cum Laura morbo eſſet infecta,
poſtquam D. N. N. eius conſuetudinem non
habebat, non potuit illum inficere. Et ex his
concludendum, D. ſponſum abſque vllo ſpon-
ſæ periculo poſſe matrimonium conſummare,
nullámque iuſtam cauſam habere ſponſæ Pa-
rentes recedendi ab obligatione per ipſos ſo-
lemniter facta.

CONSILIVM XXIX.

ARGVMENTVM.

Deceſſerat Illuſtriſſimus ac Excellentiſſimus D. N. N. ex affectu quodam ſoporoſo Subet ſcilicet, vel Lethargo, vel Pſeudo-lethargo, aut ſimili, ac paulò ante obitum, nonnullas penſiones iuxta facultatem, quam habebat, tranſtulerat; dubitabatur ergo de validitate huius tranſlationis, eo quod præſumeretur à parte, illum non fuiſſe in actu tranſlationis ſui iuris.

SVMMARIVM.

1 *Soporoſi affectus omnes conueniunt in ſenſuum internorum læſione.*

2 *Soporoſi affectus omnes hominem Rationis, & Memoriæ vſu expoliant.*

3 *Somno naturali oppreſſus non habet Rationis vſum, & comparatur dementi, aut mortuo.*

4 *Affectus ſoporoſi Apoplexiæ finitimi ſunt, & tunc interficiunt, cum in Apoplexiam terminantur.*

5 *Apoplexia eſt ſenſuum omnium tam exteriorum, quam interiorum ruina.*

6 *Ratio multò magis læditur in ſoporoſis affectibus, quàm in Phrenitide.*

7 *Ad actum tranſlationis penſionum requiritur mens ita ſana, vt abſque vllo errore diſcurrere poſſit.*

8 *Dementes, & alij Mentis defectu laborantes, licet aliqua ſecundùm rationem agant, aut dicant, non cognoſcunt tamen dictorum, vel factorum qualitatem.*

9 *Nutibus ſi poſſit transferri penſio, mens debet eſſe ſana ipſius transferentis.*

CONſtat in facto ex depoſitione trium
Peritorum, ita vt extra omnem contro-
uerſiam ſit, Illuſtriſſimum, & Excellentiſ-
ſimum D. N. N. periiſſe ex morbo quodam
ſoporoſo, qui vtrum Lethargus, vel Co-
ma, vel Subet, vel Cataphora, vel Cato-
che, vel Caros, aut Sopor appelletur, pa-
rùm, aut nihil ad rem noſtram facit, hi
enim omnes, ac ſinguli affectus finitimi
ſunt: Galen. *libro tertio de loc. aff. cap.* 18.
& comm. 2. de articul. text. 18. ex quo Al-
timar. *ſua practica capit. ſecund.* Foreſt. *libro
decimo Obſeruat. numero trigeſimotertio in ſchol.*
& maximè conueniunt in eo, quod præcipuè
negotium noſtrum reſpicit, hoc eſt, in ſen- 1.
ſuum internorum læſione, quæ in ſingulis ap-
paret, ita vt circa hoc vix differant ſecundùm
magis, & minus.

Hoc ſuppoſito ſequitur abſque dubio,
quòd prædictus Excellentiſſimus Dominus
in eo morbo, ex quo deceſſit, non fuerit
ſanæ mentis, neque habuerit Rationis
vſum, vnde inhabilis omninò extiterit ad
quemuis actum, qui ſanam mentem requi-
rat, celebrandum, quod facilè probatum re-
manet ex ſeqq.

Primò, quia huiuſmodi omnes ac ſinguli
morbi eius naturæ ſunt, vt hominem Ra- 2.
tionis, & Memoriæ vſu exſpolient, vt om-
nibus Medicis in confeſſo eſt, & notant
Practici omnes in propriis Capp. & viden-
di peculiariter Alexand. Bened. *Practic. lib. 1.
cap. vigeſimoſecundo* Maſſaria *libro primo Pra-
ctic. cap. decimoquarto*, Altimar. *de Meden.
hum. corp. morb. cap.* 2. Mercat. *lib.* 1. *Practic.
cap.* 12. Mercurial. *libr.* 2. *cap.* 7. Cæſalpin.
lib. 1. *cap.* 33. Daniel Sennertus *lib.* 1. *partic.* 2.
cap. 18. & cæteri omnes.

Sed notanda præcipuè ſunt Galen. verba
lib. 3. *de loc. aff. cap.* 5. dicentis, *In lethargo at-
que omnibus ſoporoſis affectionibus, vtraque, hoc
eſt Ratio, & Memoria pereunt, atque diſpoſitio-
nem ipſarum eiuſdem eſſe generis neceſſe eſt.* Idem
quoque affirmant ex vetuſtioribus, Paul. *lib.* 9.
cap. 9. Trallian. *lib.* 1. *cap.* 14. Cæl. Aurelian.
Acut. lib. 2. *cap.* 1. & alij. Ergo cùm contro-
uerti non poſſit Excellentiſſimum Dominum
N. N. ſoporoſo affectu laboraſſe, & ex eo pe-
riiſſe, controuerti nequaquam poteſt, illum

Rationis,

Rationis, & Memoriæ omnem vſum cum eo
morbo amiſiſſe, & idcircò nullum actum po-
tuiſſe validè facere, vt cæteri ſanæ mentis ho-
mines facere poſſunt.

Secundò, homo ſomno naturali oppreſſus
non habet Rationis vſum, vt in confeſſo eſt.
3. Menoch. *de Arbitr. Iud. Caſ.* 327. *num.* 5. & id-
circò comparatur dementi, imò mortuo, ex
Platon. *lib.* 7. *de Leg.* idem Menoch. *ibid.* & ex
Med. Cæſalp. *Art. Med lib.* 5. *cap.* 12. ſed cauſa
excitans ſomnum præter naturam, ac ſopo-
rem multò maior eſt, quàm cauſa excitans
ſomnum naturalem, quia ſomnus naturalis
fit à vapore placido, ac benigno, ſomnus au-
tem præter naturam fit à vapore, aut humore
craſſo, ac turbido, Auic. 1. *pract.* 4 *cap.* 1. Ergo
multò aptior eſt ſomnus nonnaturalis ad tur-
bandam Rationem, eiuſque vſum impedien-
dum, quàm ſomnus naturalis; vnde ſi ſom-
nus naturalis turbat Rationis vſum, non
naturalis omni ex parte lædit, ac deua-
ſtat; modò ſi ob eam cauſam, turbatæ nimi-
rum Rationis, actus à dormiente facti in-
ualidi ſunt, Menochius *vbi ſuprà*, quomodò
validi eſſe poſſunt actus ab homine facti ſo-
pore, ac lethargo detento, qualis erat Ex-
cellentiſſimus Dominus in eo morbo, ex quo
deceſſit.

Tertiò, hi affectus ſoporoſi non ſolùm Apo-
plexiæ finitimi ſunt, ita vt ab Hippocra-
4. te omnes vno nomine comprehendantur, vt
notat Dan. Sennert. *lib.* 1. *Pract. p.* 2. *cap.* 33. ſed
tunc interficiunt, cum in Apoplexiam termi-
nantur. Capiuacc. *lib.* 1. *pract. cap.* 10. & cæteri
Practici *in propriis capp.* quod etiam quotidia-
na experientia conſtat; & ratio eſt, quia hu-
mor obſidens cerebrum, & excitans ſopo-
rem, communicatur ipſius Cerebri ventri-
culis, vnde facta in ipſis obſtructione, & im-
pedita primò ob Animalium ſpirituum inter-
ceptionem Reſpiratione, ac morbo augeſcen-
te in totum abolita, hominem perire neceſſe
eſt, quia reſpirare non poteſt. Modò certum
eſt in Apoplexia perire omnem Rationis vſum,
vt Medici omnes vnanimiter fatentur, cùm ſit
ſenſuum omnium, tam exteriorum quàm in-
5. teriorum ruina. Alexand. Trall. *libro primo ſuæ
Medicinæ cap.* 16. Paul. *libr.* 3. *cap.* 18. Rota
Roman. *in Perusin. Penſion.* 28. *Maij* 1644.
coram Peutingerio. Itaque facilè ex his dedu-
citur, actus propè mortem maximè celebra-
tos ab homine, qui ex ſoporoſo affectu de-
ficiebat, non ſecùs ac ab Apoplectico cele-
bratos eſſe habendos, & irritos, atque inua-
lidos omninò eſſe.

Prætereà certum eſt, Phreniticos non eſſe
mentis compotes, neque idcircò poſſe quic-
quam validè agere ob Rationis læſionem, vt
videnda à Iuriſperitis, quæ ad hoc adduxit Me-
noch. *lib.* 1. *conſil.* 82. *a num.* 198. *ad plures ſeqq.*
6. At verò Ratio multò magis læditur in ſopo-
roſis affectionibus, quàm in Phrenitide, Cæl.
Aurel. *Acut. lib.* 2. *cap.* 1. Piſo *lib.* 1. *Pract. c.* 20,
ita vt idem Cæl. Aurel. eam differentiam ag-
noſcat inter Phrenitidem, & ſoporem reſpectu
læſionis Rationis, quæ eſt inter depravatam,
& abolitam actionem, in his verbis. *Et eſt
comparatione (ſopor) grauior Phrenitide, non
aliter quàm negatus in toto viſus ab ex parte im-
pedito, vel ſilentium ab impedita locutione, aut
ſurditas ab auditus falſitate, vel hebetudo ſen-
ſuum à difficultate.* Non aliud quid innuere
his verbis volens, quàm in Phrenitide Ra-
tionem aberrare, in ſopore omninò depe-
rire; vnde bene Galen. *loco ſuprà citat.* di-
cebat, Rationem in ſoporoſis affectionibus
vnà cum Memoria perire; non tantùm ab-
errare, aut diminui, vt ex eiùs ſupra relatis
verbis clarè conſtat. Sequitur ergo ex his,
quòd ſi Phreniticus non poteſt quicquam
validè agere, multò minùs poſſit is, qui ſopo-
roſo affectu detinetur, qualis erat excellentiſ-
ſimus Dominus N. N. in acto celebrato tranſ-
lationis Penſionum.

Ex abundanti autem conſideranda eſt Actus
celebrati qualitas, qui fuit Penſionum tranſ- 7.
latio, ad quem actum requiritur, vt Mens ita
ſana ſit, vt perfecte, & abſque vllo errore
diſcurrere poſſit; quia transferens Penſionem
cognoſcere debet huius actus grauitatem; per-
ſonæ, in quam transfertur, conditionem; eiuſ-
dem perſonæ meritum, cauſam inſuper, ob
quam mouetur ad transferendum, & alia plu-
ra, in quæ mentem reflectendo, ac veras propo-
ſitiones formando, eaſque adinuicem compo-
nendo, ex præmiſſis veris poſſit elicere veram
concluſionem, ac perfecte, & ſine vllo errore
ſyllogizando ratiocinari. At in ſoporoſis affe-
ctibus tantum abeſt, vt homo ad hæc ſufficiat;
deficiente, ac emortuo iam rationis vſu, vt ne
ad formandas quidem ſimplices anunciatio-
nes ſit habilis, quæ ſola ſimplicium apprehen-
ſione fieri poteſt.

Nec quicquam contra hæc facit, quòd Ex-
cellentiſſimus Dominus ad interrogata inter-
dum annuendo, vel renuendo reſponderet,
prout res expoſtulabat, quia ex hoc non po-
teſt argui, Rationem in ipſo integram ſeruari, 8.
cùm tales actus, & reſponſiones obſeruemus
quotidiè fieri ab aliis dementibus, quos etiam
plura ſecundùm rationem agere, ac dicere vi-
demus, ſed ipſi non cognoſcunt ob mentis alie-
nationem ſuorum factorum, ac dictorum con-
ditionem, quia operantur, & loquuntur plu-
ra ex conſuetudine operandi, & loquendi, vt
monet ex noſtris Valleſ. *in* 3. *Epidem. ſect.* 2.
Ægrot. 11. & notauit inter Iuriſconſultos
Menochius *citat. conſil.* 82. *num.* 234. & Rota
in nouiſſ. deciſione 107. *numero* 13. *& deciſ.* 129.
parte 2. nam, vt dicebat Cæſalpinus *libro* 5.
Pract. cap. 12. commiſcentur ſomni, & vigi-
liæ variis modis, vt aliquando contingat in
ſomniis moueri, & ſentire.

Multò minùs obſtat id, quod obiici poſſet,
nempè quòd liceat infirmo per nutus Penſio-
nem transferre (licet non vndequaque vera ſit
hæc concluſio,) ſi enim ipſis poteſt nutibus,
multò meliùs poterit voce, & verbis, Reſpon- 9.
detur enim, bene procedere, quòd nutibus
quis transferre poſſit penſionem, ſi ſanus men-
te ſit; nam idcircò non ſimplices nutus ad
hoc ſufficiunt, ſed tales; vt certi, & indu-
bitati ſint, ex his enim ſana mens transfe-
rentis arguitur. Rota *in prædict. Peruſ. Penſion:
coram Peutingerio.* At verò non benè pro-
cedit, quòd tantò magis transferri poſſit

Penſio voce, & verbis, vbi transferens ſanam mentem non habeat; at in noſtro caſu, vbi Excellentiſſimum D. N. N. Rationis nullum vſum habuiſſe conſtat, nec voce, nec verbis, & multò minùs nutibus fieri potuit Penſionis tranſlatio.

Denique non obſtat oppoſitio, quæ ex aduerſo fieri poſſet, dicendo, quòd omnium morborum dentur quidam gradus leuitatis, & grauitatis, ita vt etiam reſpectu accidentium vnus grauiora habeat, quàm alius; vt in noſtro caſu ſoporoſi affectus, verum eſt vnum eſſe adeò grauem, vt tollat omnem Rationis vſum, ſed tamen dari alterum minùs grauem, & ita leuem, vt parùm; aut nihil rationem lædat, vt hic, in quo Excellentiſſimus D.N N. reſpondendo ad rem ad ea, de quibus interrogabatur, oſtendit, morbum non ademiſſe illi Rationis vſum, neque in totum, neque magna ex parte. Reſpondetur enim, quòd gratis dato, poſſe dari ſoporoſum affectum adeò leuem, vt non tollat rationis vſum, tamen hoc non applicari caſui noſtro, in quo euentu apertiſſimè patet, affectum illum fuiſſe grauem, immò grauiſſimum, cùm hominem è medio ſuſtulerit, & tanto magis viget hoc, quandò tranſlatio Penſionis facta fuit propè mortem, non Maiori ſpatio, quàm paucarum horarum, vt in facto conſtat.

CONSILIVM XXX.

ARGVMENTVM.

Puerulus quindecim menſium poſt menſtruam febrem grauiſſima Syncope oppreſſus B. Fælici commendatus, illicò reuiuiſcit, ac perfectè ſanatur.

SVMMARIVM.

1 *Symptomata alia, præter Syncopem, hominem omni ſenſu & motu priuare ſolent.*
2 *Apoplexia eſt morbus ſenilis, & deſinit in Paralyſim.*
3 *Epilepſia quid.*
4 *Syncope eſt præceps virium lapſus.*
5 *Cordis morbi ſtatim atque inceperint, hominem perimunt.*
6 *Neceſſariò pereunt qui poſt alium morbum magno morbo prehenduntur.*
7 *Morbi longi ſanantur per concoctiones.*
8 *Naturaliter ſi quis ſubitò à morbo liberatur aliquam inſignem euacuationem habet.*
9 *Qui ſyncope ſæpè prehenduntur, de repente moriuntur.*

1. VT miraculoſi huius effectus euidentia nobis innoteſcat, decernendum Primò, quonam ſymptomate opprimeretur hic puer; nam alia ſunt ſymptomata præter ſyncopem, quæ hominem omni ſenſu & motu priuare ſolent, & ſunt præcipuè Apoplexia, & Epilepſia. Ad Apoplexiam autem reuocantur omnia ſuffocationum genera, vt ex laqueo, ex aqua, ex fumo carbonum, ex vtero, & id genus alia. Ergo ſymptoma, quo prehenſus hic puerulus eſt, vel erat Apoplecticum, vel Epilepticum, vel Syncopticum. Sed non fuiſſe illud Apoplecticum, patet ex natura morbi, & ex natura infirmi, cùm Apoplexia mor-
2. bus ſit ſenilis, Hippocrat. *lib. 6. Aphor. 57. & ibi.* Galen. *in com.* & alij omnes, neque Pueros vllo modo infeſtare ſoleat. Patet vlteriùs, quia Apoplexia deſinit in Paralyſim. Gal. *lib. 4. de loc. aff. cap. 2.* Dan. Sennert. *lib. 1. Pract. Part. 2. cap. 33. in prognoſt. num. 8.* at verò hic morbus abſque Paralyſi eſt ſanatus, non enim quicquam de Miraculo detraxiſſet, etiamſi Paralyſis eſſet ſecuta. Denique patet, quia in Apoplexia membra relaxantur, & molliores fiunt, in Syncope Ægri dentes, atque os arctiſſimè claudunt. Idem Sennert. *vbi proximè*, vt factum eſt in hoc puero, de quo duodecimus teſtis, qui Pater ipſius Puéruli erat, ad Vigeſimum interrogatorium ita deponit, *ſubito mi reſtò in braccio, ſenza moto, ne reſpiro, negro, freddo, cum gli occhi, & denti ſerrati.* Ex quibus ſatis patet ſymptoma hoc non fuiſſe Apoplecticum. Sed neque Epilepticum fuiſſe clariùs etiam fit; quia in Epilepſia adeſt mem- 3.
brorum conuulſio, cùm ipſa Epilepſia nihil aliud ſit, quàm vniuerſalis conuulſio, Gal. *lib. 1. de ſympt. cauſ. cap 8.* & alia ſunt ſigna diſtinguentia inter vnum accidens, & aliud, quæ hic omninò abſunt, de quibus certè à Teſtibus fuiſſet facta mentio, cùm ſint ſigna nimis notabilia, & manifeſtiſſima. Reliquum ergo eſt, vt hoc ſymptoma fuerit Syncopis, quemadmodum concludentiſſimè elicitur à ſignis apparentibus, & à Teſtibus commemoratis, quæ concordant cum iis, quæ adducunt Practici in propriis capitibus de Syncope, & videri poſſunt, ſi libet, Recentiores, Maſſaria *lib. 2. cap. 9.* Mercurial. *lib 1. cap. 10.* Capinacc. *lib. 9. cap 9.* Mercat. *lib. 2. cap. 10.* Euſtach. Rudius *lib. 1. Art. Med. cap. 56.* Sennert. *lib. 2. part. 4. cap. 6.* Foreſt. *Obſeru. lib. 17. obſeru. 7. in ſchol.*

His ſic conſtitutis, conſideranda venit ſymptomatis magnitudo & pernicies; ſuperuenientia ipſius alteri morbo diuturno, ac graui; celeritas, ac perfectio ſanationis; & modus, quo ſanatus puer eſt. Et quoad primum, 4.
notum eſt, Syncopem eſſe præcipitem virium lapſum, & ruinam, Gal. *lib. 12. Method. med. c. 5.* tamque ſæuum, atque horribile ſymptoma hoc eſt, vt rectè dictum ſit, ſyncopem eſſe incipientem mortem, mortem verò eſſe conſummatam ſyncopem, nam ſyncopis tranſitus eſt ad mortem, idcircò à Græcis *oxymora* dicitur, hoc eſt citò jugulans, vt ex Aretæo *lib. 2. Acut. cap. 3.* dixi alias *lib. 4. Quæſt. Medico leg. tit. 1. quæſt. vlt.* vnde non datur in hoc affectu locus remediis, Paul. *lib. 3. ſuæ Med. cap. 34.* & hoc quia nimis celeriter jugulat, cùm ſit morbus ipſius Cordis; & morbi ipſius Cor- 5.
dis,

dis, ſtatim atque inceperint, hominem perimunt; Galen. *lib. 5. de loc. aff. 2. & comm. 2. Aphor. 41.*

Accedit bis, ſuperuenientia tam fetalis morbi morbo iam diuturno, & graui; laborauerat enim iam per menſem febre continua, vt vnanimiter deponunt Teſtes omnes ad vigeſimum interrog. itaque æger & ob ætatem, quia erat puerulus quindecim menſium, & ob morbum ex ſua natura grauem, & quo iam per menſem erat exagitatus, in ſumma debilitate poſitus, à ſæuiſſimo & maximo morbo correptus, ex Naturæ neceſſitate animam exhalare cogebatur; cùm quotidiana experientia conſtet, neceſſariò eos perire, qui magno
6. morbo poſt alium morbum corripiuntur; effætis enim iam viribus, ac ſpiritibus melioribus abſumptis, ampliùs cum morbo luctari natura non poteſt, atque ea de cauſſa morbi recidiuantes magis, quàm ab initio vrgent, Hippocrat. *lib. de intern. aff.* Auic. 2. 4. *tract. 1. cap. 95.* Vlteriùs celeritas ſanationis manifeſtiſſimè concurrit ad hunc ſupernaturalem effectum, cùm puerolus illicò à commendatione ipſius B. ſeruo Dei Fælici facta io vitam redierit, & ſanatus ſit; quæ ſanatio naturaliter procedere tam modico tempore non poterat, quia puer detinebatur morbo chronico; ac loogo, qui non niſi concoctione, & longo tempore ſanari
7. naturaliter poterat. Morbi enim huiuſmodi ſanantur per concuctiones, & abſceſſus, quæ ſanatio diuturno tempore ſuccedit; Galen. *num. 6. Aphor. 36.* & vt magis magiſque hæc ſanatio appareat miraculoſa, fit vndequaque abſoluta, ac perfecta, non relicto vllo prægreſſi morbi, licet tam ferocis, ac pernecabilis, veſtigio, vt ex facto, & ex Teſtium depoſitione colligitur.

Denique modos, quo ſanatur hic puer, recedit omninò à cooſueto naturæ more, exceditque omninò eius vires: Natura enim ſi quis ſubitò à morbo liberatur, omninò boic aliqoa euacuatio effatu digoa cootingit, vel per vo- 8.
mitum, vel per ventris exonerationem, vel ſudores, vel vrinas, vel ſaoguinis è naribus profluuium, aut ex ſede per hæmorroidas, &c. quæ verba ſunt Gal *lib. 3. de Criſib. cap. 7.* cùm ergò hic puer à morbo magno, & à ſymptomate maximo ſit ſubitò, & io inſtanti liberatus, & à morte ad vitam reuocatus, abſque vlla ſimili euacuatione, & abſque vllo Naturæ motu, certè firmari debet, illum non naturaliter, ſed ſupernaturaliter ſanitatem recuperaſſe.

Quod vt magis magiſque ionoteſcat, notandum, quòd in ſyncope, vt iam dictum eſt, fit præceps virium lapſus ob præcipitem, ac repentinam ſpiritoum vitalium reſolutionem, & prohibitum eorum influxum à Corde ad cæteras corporis partes; hinc fit, vt ſi qui à ſyncope ſeſe recolligant, per longum tempus ſummam corporis debilitatem experiantur, neque tam facilè ad priſtinum vigorem reſtituantur, neque enim tam citò, ac tam celeriter fieri poteſt ſpirituum deperditorum regeneratio, vnde qui ſæpe ea prehenduntur, non modò viribus ſunt ſemper deiectis, ſed aſpectu ſunt illaudabili, & vultu pallido, ac emaciato, 9.
vndè etiam de repente moriuntur, vt Hippocr. docet *lib. 2. Aphor. 41* Hic tamen huiuſmodi prægreſſi morbi reliquiæ nullæ apparent, ſed puer ad priſtinum vigorem interceſſione B. Fælicis illicò rediit. Quare, &c.

CONSILIVM XXXI.

ARGVMENTVM.

Cardinalis Benedictus Vbaldus morti proximus ex Apoplexia, penſiones aliquas tranſtuliſſe prætendebatur, parte contraria aſſerente tranſlationem non fuiſſe validam, cùm Cardinalis ſui Iuris non eſſet.

SVMMARIVM.

1 *Apoplexia quid.*
2 *In Apoplexia omnis diſcurſus, & ratiocinatio perit.*
3 *Si quæ pars ante morbum laborauerit, ibi firmatur morbus.*
4 *Apoplexia fortitudo vnde cognoſcatur.*
5 *Apoplectici cur moriantur.*
6 *Ex Apoplexia ſeſe recolligentes ad priſtinum mentis vigorem non facilè redeunt.*
7 *In transferendo penſiones non ſufficit, transferentem habere modicam cognitionem, ſed requiritur diſcurſus omninò ſanus.*
8 *In conficiendo teſtamento modica cognitio ſufficiens eſt.*
9 *Difficiliùs conceditur tranſlatio penſionis, quàm impoſitio noua.*

SVpponendum eſt, Eminentiſſimum Cardinalem Benedictum Vbaldum bo. me. deceſſiſſe ex Apoplexia, quod non ſolùm probatur ex depoſitione plurium Teſtium, quam diligentiſſimè perlegi, & ex publica voce, & fama, ſed neque controuerti inter partes exiſtimo. Eſt autem Apoplexia priuatio ſenſus, & 1.
motus, cum abolitione omnium Animalium facultatum, præcipuè autem Rationis, & Memoriæ, ita aſſeuerantibus Medicis omoibus, ne vno quidem excepto, vt videri poteſt apud Auctores infrà citandos, & ootauit Rota *in Peruſina Penſionis Maij 1649. coram Peutinger. num. 12.* idcircò enim dicitur Morbus Attonitus, quòd homines attonitos reddat, & extrà ſe poſitos. Gal. *lib. de differ. morb. cap. 5.* Celſ. *lib 3 ſuæ Med. cap. 26.*

Supponendum vlteriùs, quòd Apoplexia, ex qua prædictus D. Cardin. extinctus eſt, ad alium morbum ſucceſſit; nempè ad Melan-

cholíam, hoc eſt, delirium melancholicum, vel
inſaniam, hac enim illum per plures annos de-
tentum fuiſſe, non modò ex plurium Teſtium
depoſitionibus liquet, ſed ex publica voce, &
fama, quæ etiam ad extraneos peruenit, ita vt
credendum ſit, neque de hoc vllam inter par-
tes poſſe oriri controuerſiam. His ſic ſtanti-
bus, dicendum eſt, actus quoſcunque, iuridicos
à præd. D. Cardin. factos, poſt vltimum Apo-
plexiæ inſultum, eſſe vndequaque irritos, tan-
quam ab homine iam mortuo eſſent patrati,
qui neque aſſenſum, neque diſſenſum habere
poteſt, & ſi qui tales actus in medium à quo-
quam producerentur, riſu potiùs eſſent exci-
piendi, quàm vlla probatione repudiandi. Ra-
tio autem eius rei eſt in promptu, & euiden-
tiſſima, quia in Apoplexia omnis diſcurſus, &
2. ratiocinatio omni ex parte, & in totum perit,
non enim, vt in alijs affectibus diminuitur, aut
deprauatur, ſed in totum aboletur, quod tam
in confeſſo eſt apud quoſcunque Medicos, vt
ſuperfluum videatur ad eam concluſionem
probandam Auctores congerere; ſi cui tamen
liber, videat Gal. 3. *loc. aff. cap.* 5. *& tu. & alibi*,
Celſ. *loco cit.* Aretæum *de acut. curat. lib.* 1. *cap.* 4.
Paul. *lib.* 3 *ſua Med. cap* 18. Aët. *ſerm.* 6. *cap* 27.
& ex recentioribus Capiuacc. *lib.* 1. *pract. c.* 17.
in princ. Maſſar. *lib.* 1. *cap.* 13. Mercurial. *lib.* 1.
Pract cap. 19. & poſt omnes alios Daniel. Sen-
nert. *lib.* 1 *Pract par.* 2. *cap.* 3 2. neque abſque fir-
miſſima ratione id vnanimiter Medici ad-
ſtruunt, quia norunt in hoc morbo obſtrui
ſpirituum Animalium fontem, & ſic impedito
eorum influxu ad partes, nulla actio ex ani-
malibus celebrari poteſt, vnde cum his & Me-
moria, & Ratio penitùs occumbunt, vt omnes
Medici *cap. de Apoplexia* percurrere conſue-
uerunt.

Sed tantò magis haber locum in caſu no-
ſtro prædicta concluſio, qua diximus actus à
D. Cardin. factos eſſe omninò irritos; quandò
iam ex prægreſſo morbo principes Cerebri fa-
cultates erant vitiatæ, cùm mente iam non
conſtaret, quod patet ex ſecundo ſuppoſito.
3. Receptiſſimum autem apud Medicos eſt ex
Hippocr. auctoritate, quòd ſi quæ pars ante
morbum laborauerit, in ea firmatur morbus;
Modò in D. Cardin. laborabat cerebrum ſe-
cundùm principes facultates maximè Ratio-
cinatricem, ergò morbus ſuperueniens firma-
tus eſt in eadem parte, ac magis magiſque eius
facultates oblæſit, vndè ſi anteà diminuta, ac
deprauata erat ratiocinatio, per noui morbi
aduentum eſt in totum ablata, & ſic non po-
tuit ſufficere ad vllum actum, qui ſanam men-
tem requireret, faciendum; cùm non diſtin-
gueret agendorum bonitatem, aut malitiam, &
eſſet omninò à mente alienatus.

Obijcere tamen facilè pars aduerſa poſſet,
quòd Apoplexia non eſſet fortis, cùm obſerua-
retur D. Cardin aliquandò oculos attollere, &
quoſdam geſtus facere, & ad interrogata per
nutus reſpondere, quæ omnia euidens ſignum
dabant in ipſo adhuc ſeruari aliquo modo ra-
tionem, ita vt ſufficeret ad celebrandum actum
illum translationis penſionis, quem fecit nu-
tibus aſſentiens Notario, & alijs illum interro-
gantibus.

Sed hæc inania ſunt, & ex ſucceſſu falſita-
tis omninò inſimulantur, quòd enim hæc
Apoplexia fuerit fortis, imò fortiſſima, proba-
tur, quia fortitudo huius morbi ſumitur ex dif-
ficultate reſpirationis; quantò enim hæc ma- 4.
ior eſt, tantò Apoplexia eſt fortior, Gal. *de loc.*
aff loc. cit. ſed hæc non ſolùm fuit magna, ſed
maxima, & extrema, quia ad extremum deue-
niens tandem omninò ceſſauit, & abolita eſt,
hominemque è medio ſuſtulit, non enim alia
ex cauſſa, eodem Galeno teſte moriuntur Apo-
plectici, niſi quia in illis ceſſat reſpiratio, ſine 5.
qua animal viuere nequaquam poteſt. Quo-
modò autem non erit dicenda fortis Apople-
xia, quæ hominem ſpatio duorum, vel trium
dierum occidit? benè igitur Rota *in ſuprà cita-*
ta Peruſina Penſionis num. 11. dicebat, Apople-
xiam grauantem infirmum ante obitum, for-
tem eſſe reputandam.

Nec quicquam facit, quod D. Cardin. mo-
ueret oculos, & caput, & nutus aliquos faceret,
quia huiuſmodi geſtus etiam in his, qui de
proximo morituri ſunt ex hoc morbo aliquan-
dò obſeruantur, & tamen rationis nullo modo
compotes ſunt, neque intelligunt quid agunt,
aut quid illis dicatur, ſuccumbente omni-
nò ante alias facultates ipſa Ratiocinatrice,
vt omnium Medicorum auctoritate ſatis
conſtat.

Sed vlteriùs, ſi ægri, qui aliquandò in Apo- 6.
plexiam inciderunt, & ab ea reſurgunt, nun-
quam priſtinum mentis vigorem recuperant,
ſed tanquam ſtupidi plerumque manent, Aë-
tius *loc. cit.* Sennert. *ibid.* & alij permulti, quid
decernendum cenſemus de homine, qui per
anteactum tempus mente non conſtabat, &
aliàs ab Apoplexia fuerat vexatus? Sed dato
etiam, quod D. Cardin. aliquam licet valdè
modicam adhuc ſeruaret mentis ſanitatem,
quæ ſufficeret ad reſpondendum per nutus in-
terroganti, dico adhuc id nihil aduerſarijs ſuf-
fragari: & ratio eſt, quia non ſufficit quæcun- 7.
que cognitio, & modica mentis ſanitas, vbi
agitur de translatione penſionis facienda, non
enim ſufficit ad hunc actum celebrandum, in
quo requiritur mens omninò ſana; & ratioci-
natio integra, ac libera, non vt in teſtamento
conficiendo, in quo actu ſatis eſt, vt æger non
ſit à mente alienatus, etiamſi non ſit omninò
ſanæ mentis, vt dicunt Iuriſconſulti. Ioſeph.
Ludouic. *deciſ. Peruſ. par.* 1. *deciſ.* 1. *num.* 14. ex
Corneo *conſ.* 261. *lib.* 3. Rota *in Meliten. Teſtam.*
1612 *coram Manzanedo num* 6. quia in confi-
ciendo teſtamento modica cognitio ſufficiens 8.
eſt, natura ipſa adminiculante, & dictante, ſua
bona potiùs relinquenda filiis, quàm amicis, &
potiùs amicis, quàm extraneis, vndè ipſa natu-
ra ſupplet aliquo modo rationis defectum; At
in translatione Penſionis facienda non con-
currit hoc naturæ dictamen, ſed eius actus de-
liberatio dependet merè ex diſcurſu libero ſa-
næ mentis, quo is, qui Penſionem transfert, aſ-
ſequi debet, an hic actus ſit laudabilis, necne,
cùm fiat in præiudicium Tertij, propter oneris
continuationem, quæ eſt euitanda, Gigas *de* 9.
Penſ. quæſt. 12. *num.* 2. nam idcircò difficiliùs
conceditur translatio penſionis, quàm impoſi-
tio nouæ, Gigas *ibid.* Gratian. *diſcept. For. c.* 397.
num. 8.

Digitized by Google

num. 8. vltrà quod cognoſcere debet qualitatem perſonæ, in cuius fauorem penſionis tranſlatio facienda eſt, & cauſſam propter quam penſionem in illum transfert, quæ debet eſſe grauis, & legitima. At verò ad hunc diſcurſum cum tot concurrentibus formandum, non modò non erat ſufficiens D. Cardin. poſt inſultum Apoplexiæ præſertim, ſed neque ad vllum aſſenſum dandum; cùm Ratio in illo in totum periiſſet, nec minima quidem ex parte aſſequi poſſet, quæ erant aſſequenda, vt actus ille Tranſlationis validus futurus eſſet.

Vndè mirandum profectò eſt, quonam pacto quis tueri poſſit, hominem, qui iam à multis annis erat à mente alienatus, ab Apoplexia aliàs vexatum, & nunc de præſenti ab ea detentum, in ipſo morbi vigore, morti iam proximum potuiſſe actum illum tranſlationis pēſionis, qui ſanam omninò, & nulla ex parte læſam mentē requirit, validè facere. Ex quib. &c.

CONSILIVM XXXII.

ARGVMENTVM.

Puer quinquennis ex variolis ſtrangulatus, ac ſemimortuus per horam iacens, B. Fælici commendatus, & oleo eius lampadis inunctus, illicò vocem magnam emittens reuiuiſcit, & ſanatur.

SVMMARIVM.

1 *Variolæ quandò ſalutares, & quandò exitiales.*
2 *Morbi ſtatus quandò dicatur.*
3. *Variolis detenti quandò moriantur.*
4 *Variolæ non ſolùm externas, ſed internas etiam partes obſident.*
5 *Oleum morbillis, & Variolis eſt aduerſum.*
6 *Miraculum clarius eluceſcit ex conſequentibus ipſam ſanationem.*

PLura concurrunt ad demonſtrandum ſanationem huius pueri fuiſſe vndequaque ſupernaturalem, cùm manifeſtiſſimè exceſſerit omninò ipſius naturæ vires: quod vt concludenter demonſtretur, repræſentandus ante omnia videtur totius morbi decurſus, & ſtatus, qui ſic habebat. Laborabat puer hic variolis, atque illis quidem prauæ, ac malignæ naturæ, quia puerum tam malè acceperant, vt ex earum ſæuitie de proximo moriturus videretur, vt vnanimiter deponunt Teſtis 16. 17. & 18. ad vigeſimum, ibi, *Venne à termin di morte à ſegno tale era*, nam variolæ huiuſmodi, prætérquam quod eſſent malignæ naturæ, obſederāt partes internas, ac præcipuè ſpirituales partes, vndè puer, vt iidem teſtes deponunt, *Più non reſpirava.* In hoc rerum ſtatu ſuperuenit puero ſuffocatio, & ſtrangulatio, & pro mortuo habetur, cùm abſque motu, abſque pulſu, & abſque reſpiratione iaceret, vt concorditer deponunt iidem Teſtes ſuper eodem.

His generaliter conſideratis, modò peculiariter de ſingulis partibus huiuſmodi narrationis veræ, & per idoneos Teſtes probatæ, conſiderandum; ac primò perpendenda venit ipſius morbi natura, quo puer detinebatur, qui morbus erat variolarum, qui certè puerilis morbus 1.
eſt, & plerumque ſalutaris, ſed quandò habet ſecum coniunctam malitiam, & prauitatem, plerumque ne ſemper dicam, interimit. Auic. *p.4. tract.4 cap.6.* Mercurial. *lib.1. de morbis puer. cap.* 2. nam tunc variolæ peſtis naturam induunt, & tanquam Peſtilentes infeſtæ ſunt, vt idem Auic. *ibid.* & Mercurial. *loco cit.* aſſerunt: & de ſimilibus peſtilentibus videatur Foreſt. *lib.6. Obſer. n.41. & ſeq.* Has autem variolas tales fuiſſe patet, quia tam magnis ſymptomatibus concomitabantur, vt ex earum vehementia puer ad mortem vſque ægrotaret, vt ex hiſtoriæ narratione patet.

Iam verò puer in ſtatu morbi degebat, cùm accidentia eſſent in ſummo vigore, & ſumma vehementia, ſummumque augmentum eſſent
ſortita, hic enim dicitur morbi ſtatus, Gal. *lib.1.* 2.
de Criſib.c.3 & alibi, vnde iam ex ordine Naturæ morbus vel puerum interimere debebat, vel declinare; verùm enimverò non declinabat, quia non modò accidentia perſiſtebant, ſed ſuperuenerunt noua, ac funeſtiſſima, nempè totalis præfocatio, & ſtrangulatio, ergo naturaliter mori incipiebat, vel fortè mortuus
erat, cū pateat tunc mori eos, qui variolis op- 3.
primuntur, cum ſuperuenit prædicta ſtrangulatio, ſic enim Auic. *loc. cit. Et plurimi eorum, qui moriuntur per variolas, moriuntur præfocati ex ſquinantia.* Igitur in via Naturæ hic puer non modò de neceſſitate perire debebat, ſed iam fortè perierat, cùm omnia proceſſiſſent ex Naturæ ordine, immò ex violentia morbi, & ſuperueniſſent vltima, ac lethaliſſima ſymptomata, quæ morienti homini ſuperuenire ex præſcripto naturæ, & ex vi morbi ſolent; nam puer ſtrangulatus, & ſuffocatus relictus eſt, vt ex depoſitionibus Teſtium clarè patet.

Cæterùm rebus ſic ſe habentibus, videndum, vtrū puer in eo ſtatu Artis præſidiis, vel Naturæ ope, aut ex miraculo potiùs ſit ad vitam reſtitutus; Ac profectò certum eſt, illum nullis Artis præſidiis fuiſſe adiutum, nam omninò de iis mentio habita fuiſſet ab ipſis Teſtibus: ſed demus etiam Artem aliquid machinaſſe pro pueri huius ſalute, iam nihil aliud Ars in hoc operari poterat, quàm pectus, & ſpirituales partes ab inflammatione contracta liberare, & ſanioſas materias ab ipſis variolis emanantes aliquo modo emundare, quod maximè per ſcreatum ſuccedere potuiſſet, vel
fortè per ſeceſſum: nam variolæ, vt annuimus, 4.
non

non ſolùm carnoſas & extetnaa partes occupant, ſed eriam internas omnes, & maximè Pulmones. Auic. *vbi ſuprà*, Fernel. *de Abdit. Rer. cauſſ. lib.* 5. *cap.* 12. Patæus *lib.* 19. *cap.* 1. Dan. Sennert. *de morb. infan par* 5 *cap.* 2. Oportebat ergò, vt dixi, har partes à ſanie liberari, vt puer ad ſanitatem reſtitueretur, quod & multis remedijs, & multo tempore indigebat; at neque vlla remedia ſunt adhibita, neque tempus multum in ſanatione conſumptum eſt, quia ſanatur eſt & liberatur à pernecanti ſuffocatione, immò inquam ab ipſa morte, ſubitò, & in inſtanti vt ex proceſſu, & es depoſitione Teſtium clarè patet; ergò excluditur omninò Ara ab hac ſanatione, cùm nihil operata ſit, & omninò inſufficiens eſſet ad aliquod rectè pro ſalute pueri machinandum. Sed & ipſa natora etiam excluditur, quia vbi ex eius præſcripto puer ſanandus fuiſſet, neceſſe erat, vt eodem modo, quo de Arte diximus, pectus, & pulmones ab inflammatione, & incendio contracto liberarentur, & à variolatum ſanie emundarentur, vel per ſputum, vel per aliquam aliam excretionem, licet nulla alia conueniens extitiſſet, quàm per ſputum; quæ ſi ſuccedere debuiſſent, non poterant ſuccedere niſi in tempore, vt patet, at cùm puer ſanetur abſque huiuſmodi inflammationis amotione, & abſque ſaniei expurgatione, & in inſtanti reuiuiſcat, excluditur omninò etiam ipſa Natura ab hoc opere, quod omni ex parte ſupra Naturam & miraculoſum remanet.

Ex ſuperabundanti autẽ in conſiderationem quoq; veniat, morbũ hunc nõ ſolũ fuiſſe ſanatum abſq; vllo naturaliũ remediorũ vſu, ſed ſanatum fuiſſe remedio in Naturæ via, aut inani, aut contrario; nam ſanatur applicatione, & inunctione olei lampadis ipſius B. Fælicis, quod quid conferre poſſet homini moribundo & ex vi morbi ſuffocato, vnuſquiſque conſideret; ſed adhuc remedium hoc erat omninò contrarium; 5. quia oleum morbillis, & variolis eſt aduerſum, vnde cauetur à Medicis, nè corpora huiuſmodi oleo tangantur, adauget enim oleum inflammationem, & putredinem, & tamen hic applicitum puerum à morte reuocat, vndè certè dicendum, ad maiorem miraculi euidentiam, nullam hic habitam fuiſſe Naturæ rationem, tùm applicetur res aduerſa, & noxia, vt factum aliàr tam in Veteri, quàm in Nouo Teſtamento, dicit Valleſius *de ſacr philoſoph. cap.* 34.

Præterea multò clariùs elucеſcit miraculum ex conſequentibus ad ipſam ſanationem: habemus enim puerum ita malè habentem ex læſione ſpiritualium inſtrumentorum, vt neque ampliùs reſpiraret, neque in vita iam permanere poſſet, quia vel ſuffocabatur, vel ſuffocatus iam erat, applicatione olei ſanatur illicò, & reſpirat, ac clamat fortiter, quod nulla via, ac omninò nullo modo naturaliter ſuccedere potuit, quomodò enim ex tam morbifico ſtatu, & ex tanta læſione, ad ſtatum naturalem illicò partes redire potuerunt, vt ad efformandam vocem ſufficientes eſſent? conſtat enim partes fuiſſe in ſummo debilitatis, & non ſolùm fuiſſe inſufficientea ad vocem formandam, ſed ad ipſam reſpirationem. Hæc ergo omninò ex miraculo procedunt, non ex Naturæ ope. Quare, &c.

CONSILIVM XXXIII.

ARGVMENTVM.

Pecuniis in ſocietatem datis ſub periculo vitæ alicuius mulieris prægnantis, & illa decedente, quando amittantur, quandò vero non.

SVMMARIVM.

1 *Acceleratio mortis ob cauſſam prægnantiæ, & partus non ſufficit ad excipiendum lucrum pecuniarum.*

2 *Nullus caſus mortis datur in prægnantia, & partu, in quo ipſe partus, & prægnantia culpari non poſſint.*

3 *Cauſſa accelerans mortem in prægnantia, & partu, non eſt ſufficiens cauſſa exceptionis.*

4 *Cauſſa, ex qua emanat effectus, eſt multò magis efficax, quam cauſſa accelerans.*

5 *Prægnantia, & partus non ſunt cauſſa mortis per ſe.*

6 *Non ſatis eſt pro exceptione, prægnantiam, & partum eſſe cauſſas mortis impulſiuas.*

7 *Cauſſa impulſiua, & coadiuuans non attenditur.*

8 *Vt contractus ſocietatis ſuſtineatur, neceſſe eſt dari in prægnantia, & partu aliquos caſus pro lucro.*

Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime Domine: 1. Rotæ illa concluſio, quòd acceleratio mortis ex culpa prægnantiæ, aut partus facta, ſufficiat ad hoc, vt lucro pecuniarum, quæ datæ ſunt in ſocietatem ſuper periculo vitæ alicuius mulieris, non fiat locus, ſed caſus inter exceptos ſit recenſendus, ſubſiſtere nullo modo poteſt: neceſſe enim eſt, vt cauſſa mortis primaria dependeat ab ipſa prægnantia aut partu independenter ab alia, vnde febris adueniens in prægnante ſana ex cauſſa fortè extrinſeca, erit primaria cauſſa, & independens ab alia ſuccedentis mortis; at ſi febris ſuccedat prægnanti iam malè diſpoſitæ, & multa ab ipſa prægnantia perpeſſæ, febris erit cauſſa ſecondaria dependens à priori indiſpoſitione: facit Rota *in Rom. pratenſa ſociet. Iun.* 1569. *coram Oradino num.* 3. non ſubſiſtit igitur illa concluſio.

Primò, quia deſtruit omninò iuſtitiam ipſius

Digitized by Google

ipſius contractus, & reddit illum vſurarium,
quia cùm nullus vnquam caſus dari poſſit eue-
nientis mortis in prægnante, aut parturiente,
2. in quo ipſa prægnantia, & partus culpam non
habeant huiuſmodi accelerationis mortis, vt
iri confeſſo eſt apud omnes Medicos, & latè
probatum eſt *lib. 1. Quæſt. Medico-Leg. tit. 4.
Quæſt. maxime* 8. caſus omnis ſemper erit pro
exceptione, nulluſque vnquam erit pro lucro,
& ſic toto grauidationis & puerperij tempore,
percipientur fructus ſaluo capitali, quod eſt
vſurarium, & controuerti non debet.

3. Secundò, quia repugnat omninò æquitati,
nam ſi acceleratio mortis eſt ſufficiens cauſſa
pro exceptione, dummodò dependeat à præ-
gnantia, vel partu, idem erit de aliis cauſſis ex-
trinſecis in aliis caſibus: & ponamus aliquem
pati pleuritidem, vel ſquinantiam acutiſſi-
mam, quæ ſufficientiſſima cauſſa mortis eſt, &
hic æger bibat vinum meracum, certe hoc vi-
num accelerabit illi mortem, & ſi pecuniæ
currerent periculum eius vitæ, ſaluæ erunt;
quia mors accelerata eſt à cauſſa extrinſeca,
quæ violenta eſt, & excipitur in inſtrumento
ſocietatis officij.

4. Tertiò, quia culpa mortis attribueretur
ſemper in his caſibus cauſſæ minus efficaci,
nam non eſt dubium, cauſſam primariam, ex
qua emanat effectus, eſſe multò magis effica-
cem, quàm cauſſam accelerantem, & facien-
tem effectum citiùs emanare; modò, febris
maligna eſt cauſſa primaria mortis, ex ea enim
ſequitur primariò mors, prægnantia autem, &
partus accelerant tantùm, vt dicitur, mortem;
ſunt ergo minùs efficaces cauſſæ, neque effe-
ctus vllo modo ad illas referri poteſt.

5. Quartò, quia effectus mortis tribueretur
non cauſſæ, quia neque prægnantia, neque
partus ex ſe occidunt, aut ſunt cauſſa mortis,
quemadmodum enim non poteſt dici ferrum
occidiſſe aliquem, quia erat à ferrugine libe-
rum, ſed quia erat per ſe habile ad occiden-
dum, ſic non dicendum malignam febrem oc-
cidiſſe mulierem, quia erat grauida, ſed quia
ipſa maligna febris eſt habilis ad occidendum
abſque prægnantia, & ſemper quando occidit,
eſt vera, & adæquata mortis cauſſa, & denuo
aduenientia accidentia, ſiue ad ipſam præ-
gnantiam, aut partum pertineant, ſiue non;
ſunt ſoboles, & effectus ipſiuſmet febris mali-
gnæ, vt in caſu noſtro, in quo & abortus, &
diarrhæa, & cætera ſubſecuta, fuerunt effectus
malignæ febris præcedentis, vt patet.

Denique non deſunt Doctores inter Iuriſ-
conſultos, qui re optime perpenſa docuerunt,
non ſatis eſſe in caſibus exceptionis prægnan-
tiæ, & partus, ipſam prægnantiam & partum
eſſe cauſſas impulſiuas mortis, ſed debere eſſe 6.
cauſſas efficientes, primarias, ac proximas:
Caſtrac. *de ſociet. c. 18. num. 19. & ſeqq.* Boccar.
de ſociet num 35. Zacchias *præd. tract. num.* 425.
Modò non eſt dubium, cauſſam accelerantem
mortem, non eſſe primariam, ac proximam, ſed
ſecundariam, remotam, ac impulſiuam, & co-
adiuuantem tantùm, quæ non debet attendi, 7.
nec in conſideratione haberi, Maluaſ. *conſ.* 126.
num. 81 *vol.* 1 Gratian. *diſcept. for. cap* 558 *n* 23.
Pro coronide autem illud addam, quod ſi con-
tractus ſocietatis in ſuo robore manutenen-
dus eſt tanquam iuſtus, neceſſe eſt dari caſus
aliquos mortis in prægnantia, & parturiente,
qui pro lucro faciant, & ſi vllus vnquam ca-
ſus ſimilis dari debet, vt dari neceſſario debet,
certe nullus dari poteſt, qui minus dubiũ faciat
an pecuniæ ſint lucratæ, necne, quam præſens
caſus, in quo ſola maligna febris fuit primaria
& adæquata cauſſa mortis, prægnantia vero, &
abortus tantum accelerantes, & impulſiuæ.

CONSILIVM XXXIV.

ARGVMENTVM.

Stephanus Nocettus accuſatus eſt, quòd virginem violauerit; in carcerem coniectus, & examinatus, oſtendit ſe membrum obtruncatum, ac exile habere, virgo autem, quæ violata præſumebatur, loca habebat ampla, ac perpetuo fluxu albo humecta. Dicebam ergò.

SVMMARIVM.

1 *Membri breuitas impedit, quò minùs vir poſſit penetrare ad violationem virginitatis.*

2 *Signa violationis virginitatis æquiuoca ſunt, & communia tam violationi factæ per membrum virile, quàm factæ alio quocunque modo.*

3 *Virgines ſtuprantur abſque vlla ampliatione locorum, cum loca habent humecta, vt immediatè poſt menſtruam purgationem.*

4 *Rubor obſeruatus in virgine ſtuprata ceſſat per quindecim ad ſummum dies, & cur.*

5 *Virgo corrumpi poteſt abſque Hymenis dilaceratione, ſi virga virilis exilis eſt, & vulua muliebris ampla, & humida.*

6 *Rugarum obliteratiò in virgine conſtuprata quandò, & quomodò fiat.*

NVllum fundamentum protsùs habet
Piſcus, & adhærentes, in quo fundare
ſuam intentionem poſſint circa probationem
prætenſæ violationis Mariæ Franciſcæ Giſ-
mundæ per Stephanum Nocettũ patratæ; nam
neque in ipſa muliere vlla prædictæ violatio-
nis ſigna apparent, aut apparere poſſunt, ne-
que ipſe D. Nocettus ob ſui membri conſti- 1.
tutionem habilis eſſe poteſt ad virginem vio-
landam.

Et

Et primò, quoad hanc ſecundam partem, quæ ipſum Nocetum reſpicit, apparet manifeſtiſſimè eius membrum eſſe exile, breue, flaccidum ac mutilatum; vnde ob exilitatem ſtante etiam præciſæ mulieris ſtupratæ amplitudine vaſorum, & eorum perenni humectatione à muliebri fluxu, potuit introduci abſque vlla violatione, quod tamen nequaquam fieri potuit ob eius breuitatem, ex qua nullo modo potuit peruenire ad diſrumpendam connexionem caruncularum illarum, quæ conſtituunt ſignum virginitatis, vt ex inſpectione ipſi apparet; ſed neque potuit Nocetus Mariam Franciſcam violare ob membri flacciditatem, cùm non habeat vigorem naturalem ad hoc requiſitum, cumque ipſæ obſtetrices pro Fiſco examinatæ, quæ omnia futilia, ac falſa deponunt, dicant vere ſe cognoſcere violationem fuiſſe factam à membro flaccido, & minimi vigoris; quæ depoſitio continet inſanabilem contrarietatem, quia quomodò eſſe poteſt, vt membrum paruum, ac flaccidum tantam violentiam faciat in virgine ſtupranda, quæ vaſa ampla, & humidiſſima habebat, vt poſt quatuor menſes à violatione ſigna manifeſta, aut apparentia per vmbram in pudendis relinquantur, hoc quidem omninò falſum, & inueriſimile eſt.

Denique D. Nocetus non potuit Mariam Franciſcam violare ob ipſius membri mutilationem, & contractionem, quia à multis annis ex morbo ſuperueniente neceſſe habuit illud præſcidere & cauterizare, vt ex relictis veſtigiis apparet, vnde callum contraxit, neque in erectione multùm extendi ampliùs poteſt, quæ omnia probatione vlteriore non egent.

Quod prætenſam mulierem ſtupratam, non poſſunt, vt dixi, vlla ſigna expiſcari prætenſæ violationis; quia nulla prorſus, & omninò in genitalibus ſic conſtitutis ſigna violationis apparere poſſunt, quod concludentiſſime probatur ex ſequentibus.

2. Nam relinquam primò, quòd ſigna violationis communia ſunt, & æquiuoca, tam violationis factæ à membro virili, quàm factæ ab ipſa muliere propriis digitis, vel inſtrumento aliquo, vt virgines laſciuientes aliquandò facere ſolent. hoc vniuerſæ ſcholæ Medicorum eſt receptiſſimum, & audaciſſimi mendacij inſimulat obſtetricum pro parte Fiſci examinatarum depoſitionem, dum volunt cognoſci per quædam ſigna, prædictam Mariam Franciſcam fuiſſe deuirginatam à membro virili, & non alias, quod falſiſſimum eſt, & contra præcipuorum Medicorum auctoritatem, inter quos videantur præcipuè Ioubert. *l. 5. error. popul c.4* Ambroſ Paræus *lib. de renunciat.* Augen. *l. 1. Epiſt. tom* 2. Fortunat. Fidel. *de relat. Med. lib 3 cap.* 1. Codronch. *cap.* 15. *in Method. teſtif.* Valleſ *de ſacr. Philoſoph. cap.* 25. & inter Iuriſconſultus Cuiac. *lib.* 17. *Obſeruat. c.* 20. Sanchez *de Matrimon lib.* 7. *diſput.* 114. *num.* 10. quos omnes adduxi cum aliis aliàs *lib. 4. quæſtion Medico-Leg tit* 2 *q.* 1. *num* 14. Sed neque hoc diffitentur ipſæ obſtetrices examinatæ pro parte Fiſci, vt Felix Campanella iuxta 5. interrogatorium.

Secundò, ſigna violationis quæ ab oſtetricibus adducuntur, non potuerunt vllo modo verè obſeruari in dicta Maria Franciſca. Primò, quia iam pertranſierant quatuor, ſeu quinque menſes, à quo violata præſumebatur: & quoad id quod deponunt de apertura, prout in violatis obſeruatur, ad rem non facit in caſu noſtro; quia aliàs notum habent Medici, quòd 3.
vbi mulier loca ampla, & humecta habeat, vt habet prædicta Maria Franciſca, loca apparent per ſeipſa ampla, & diſiuncta, ita vt aliquæ virgines deuirginentur abſque vlla ampliatione vuluæ, & hoc contingit maximè vbi deuirginantur poſt menſtruam purgationem immediatè, hoc eſt, vno aut altero die; quæ omnia optimè obſeruantur à Capiuace *loc. cit.* & à Seuerino Pinæo *l. 1. de not. virgin. cap. 6.*

Quod deponunt de quodam rubore obſeruato in ipſa vulua Mariæ Franciſcæ, falſiſſimum eſt, quia huiuſmodi rubor, ſeu color mutatus, obſeruatur primis diebus, & non vltra 4.
ſeptem, aut quindecim, vt omnes Medici fatentur, & ratio ipſa dictat, nam impreſſio facta à ſtupratore, & concurſus ſanguinis ad loca ob violentiam paſſam, omninò obliterantur prædicto dierum ſpatio ad ſummum: ita vt nimis à vero abſit, quòd obſtetrices talem ruborem potuerint in Maria Franciſca obſeruare, quòd ſi aliquis fortè rubor apparuerit, is ex alia multùm diuerſa cauſa apparere potuit, quàm ex ſtupro. Et tantò minùs obſeruari potuit hic rubor in Maria Franciſca, quantò magis illa loca ampla, & humidiſſima habet, & prætenſus ſtuprator membro dotatur, vt dixi, breui, exili, flaccido, & mutilato.

Sed profectò iam non poteſt harum obſtetricum petulantia abſque excandeſcantia tolerari, cum dicunt, orificium vuluæ eſſe dilatatum, ita vt illa violata appareat, ſed inſimul fuiſſe violatam à membro minime craſſo & flaccido; dum nimis enim affectant Fiſci prætenſionibus ſatisfacere, non vident, ſe omnia deponere inueriſimilia, ac falſa; ſi enim membrum, à quo ſtuprata eſt Maria Franciſca, erat tenue, & flaccidum, non potuit, vt dixi, vuluæ tam amplæ, & humidæ illam violentiam facere, aut illam dilatare, vllamue in illam impreſſionem relinquere; ſi enim, cum virga virilia tenuis eſt, & orificium Hymenis ampliuſcu- 5.
lum, abſque Hymenis dilaceratione virgo corrumpi poteſt, vt teſtatur luculenter Capiuace. *loc. cit.* & alij: quid dicendum in caſu noſtro, vbi mulier vaſa tam ampla, & humida habet, & prætenſus ſtuprator virgam habet breuem, exilem, ac flaccidam, & erigi, ac diſtendi non potentem? Hæc quidem ſunt adeò abſona, abſurda, & inueriſimilia, vt mirum ſit, Fiſcum permittere ea in iudicium deduci.

Quod denique deponunt de obliteratione rugarum, quam obſeruaſſe ſe dicunt in prædicta Maria Franciſca, non minùs vanum eſt, quàm cætera ab ipſis atteſtata: ſi quid enim poteſt obliterare prædictas rugas, id poterit faciliùs perennis fluxus muliebris, quo Maria Franciſca detinetur, quàm violatio per virile membrum facta, ſed quænam obliteratio rugarum fieri potuit à membro tam tenui, breui, flaccido, & mutilato per vnicum antecedentem iteratum coitum? hæc quidam rugarum

oblite

obliteratio fieri non poteſt, niſi à membro forti & craſſo, & qood cum multa violentia conterat ipſas tugas, & per vim iteratam pluries aditum ſibi ad interiora paret: ſed iam ex ipſarum obſtetricum confeſſione, membrum, à quo illa eſt violata, eſt eaile, & flaccidum: non potuir ergò prædictas rugas ita contetere, vt omninò obliterarentur, ita vt ne veſtigium quidem earum ſit obſeruatum. Abeant ergò obſtetrices hæ ignariſſimæ, & audaciſſimæ, quæ enim deponunt, omnia meræ nugæ, & deliramenta ipſarum ſunt, nec quicquam contra prætenſum ſtupratorem probare poſſunt, Quare, &c.

CONSILIVM XXXV.

ARGVMENTVM.

Clericus, cui in rixa ſuperior Auriculæ pars abſciſſa fuerat, ac vulnere in capite accepto inſignis in ea parte cicatrix remanſerat, cùm minoribus Ordinibus iam eſſet initiatus, poſtulabat ad ſacros promoueri; opponebatur tamen ob prædicta, irregularitas; vnde quæſitum eſt, an ex Auriculæ abſciſſione, & ex cicatrice vlla inſignis noxa, vel turpitudo emanaret, ex qua ad ſcandalum euitandum deberet repelli ab admiſſione ad ſacros Ordines.

SVMMARIVM.

1 *Membrorum mutilatio inducit irregularitatem.*
2 *Auris membrum eſt ad nobiliſſimam operationem, & ad decorem fabricatum, & n. 5. Falſum n. 12. & 13.*
3 *Membra officiorum gratia conſtant.*
4 *Auris ad auditionem facta.*
6 *Auris mutilatio facit hominem irregularem.*
7 *Membro ad certam operationem deſtinato deficiente, neceſſe eſt eam operationem vnà deficere.*
8 *Cuiuſcunque partis mutilatio decori officit.*
9 *Auriculæ totalis abſciſſio auditionem reddit deteriorem.*
10 *Mutilatio totalis membri facit irregularem, non autem mutilatio particulæ ipſius mẽbri.*
12 *Auditio eſt operatio Auris interna, non externa.*
14 *Auriculæ abſciſſio non inducit irregularitatem.*

PRo parte affirmatiua dicebatur, membrorum mutilationem & decori, & operationibus, quibus illa ſunt deſtinata, maximè obeſſe, præcipuè verò eorum, quæ magis conſpi-
1. cua ſunt, vt quæ ipſam faciem conſtituunt, inter quæ Auris eſt, talem autem mutilatio-
2. nem facere hominem irregularem, Maiol. *de Irregul. libro* 1. *cap.* 2. *in prin.* Autem verò eſſe membrum, & non ſolùm ad nobiliſſimam operationem fabricatam, ſed etiam ad decorem; quòd enim ſit membrum patet, quia habet diſtinctam operationem, ac ſibi propriam,
3. Gal. *lib.* 1. *Method. cap.* 6. nam membra officiorum gratia conſtant, Ariſt. *de part. Anim. lib.* 1.
4. *cap. vlt.* Auris autem ad auditionis operationem fabricatæ: idcircò Auris eidem Ariſtot. *lib.* 1. *de hiſt. Animal. cap.* 11. dicitur pars illa capitis eſſe, qua audimus, & Auic. 4. 3. *tractat. vnico cap.* 1. *Auris eſt membrum creatum auditui*, vnde illud in ſacris, *Pſalm.* 113. *verſ.* 6. *Aures habent, & non audient.* & aliàs ex Gal. *in lib. de Inſtrum. odorat.* Aurem eſſe propriè membrum dici, quamobrem ex meliori, aut peiori 5.
eiuſdem Auris conformatione, perfectiùs, aut imperfectiùs audimus, hinc dicebat Ariſtot. *lib.* 5. *de Gener. Anim cap.* 2. Auriculas longas, & imbricatas melius audire; quinimmò idem Ariſtot. *de hiſt. Anim lib.* 1. *cap.* 11. *iam cit* dicebat, Aurium alias leues eſſe, alias piloſas, alias medium tenere, & has ad audiendum eſſe aptiſſimas. Ex quibus Doctorum auctoritatibus clarè patet, ipſam externam auriculam fabricatam eſſe ad audiendum, & ſic cùm habeat propriam, & diſtinctam operationem, eſſe membrum. Quòd verò Aures ad decorem ſint fabricatæ vltra vtilitatem, quam ex illis reportamus, ſatis apertè declarat earum mutilatio, quippe quæ hominem inſigniter deturpet, vt luculentius demonſtrat Gaſp. Talliacot. *de Curt. Chirurg. lib.* 1. *cap.* 11. neque enim aliam ob cauſſam Auriculæ proditoribus amputantur, niſi vt enorme peccatum enormi turpitudine manifeſtum fiat, atque ea exteri homines admoniti ab eorum fallaciis cauere poſſint. Ex quibus inferre licet, quòd cùm Auris 6.
mutilatio tantam turpitudinem afferat, abſque dubio inducere debeat irregularitatem, & hominem à Sacris ordinibus arcere.

Præterea fieri nullo pacto poteſt, quin ex Auris præciſione non reſultet inſignis læſio in auditione, quia vbi membrum aliquod ad 7.
certam operationem deſtinatur, eo deficiente, deficit operatio, non tantùm vniuerſim, ſed etiam in parte, ſi in parte tantùm deficiat; itaque cùm Auris ad auditionem ſit deſtinata, & in hoc Clerico ex parte deficiat, neceſſe eſt etiam auditum deficere, & non modicam noxam ab ea deficientia illum reportare.

His addebatur deformitas, quæ emanabat ex magna cicatrice prope ipſam Aurem in capitis cute relictam, quæ quidem, cùm glabra remanſiſſet, non tam facilè abſcondi poteſt, quin ſuam illicò deformitatem non prodat; vnde cùm ſuper vnam deformitatem alia aduenerit, tantò magis videtur ex illis irregulari-

ratem induci, maximè cùm in celebrando vtra-
que deformitas conſpicua de neceſſitate ſit,
oporteat.

Quibus tamen non obſtantibus ; viſum eſt
dicendum in caſu præſenti ex huiuſmodi Au-
ris abſciſſione neque inſignem turpitudinem,
neque vllam inſignem noxam oriri poſſe, qua-
rum altera, vel vtræque etiam ſimul iunctæ
ſcandalum aliquod excitare debeant, cuius in-
tuitu clericus hic à promotione ad Sacra ſit
repellendus.

Quod enim dicitur membrorum abſciſſio-
nem, ſeu mutilationem decori, & operationi-
bus quibus deſtinata ſunt obeſſe, declarandum
videtur, ac determinandum de quibus mem-
bris, & de qua mutilatione ſermo ſit: nam quo-
ad decorem, non dubium quidem eſt, omnem
8. mutilationem non membrorum ſolùm, ſed
quarumcunque etiam particularum, maximè
viſui conſpicuarum, deformitatem inducere,
non eſſe tamen omnem deformitatem talem,
vt eius cauſſa irregularitas incurri debeat pa-
lam eſt, ſed debere eſſe inſignem, ac notatu di-
gnam: Modò, inſignis deformitas oritur ex
inſignis mẽbri mutilatione, & maximè mem-
bri totius, & tantò maior, quantò membrum
maius, & magis conſpicuum, & maioris vſus
eſt; At contrà parua mutilatio, neque omni-
moda, ſed tantùm particulæ alicuius membri
inſignem deformitatem afferre non poteſt,
ſed paruam, & tantò minorem, quantò mem-
brum minus eſt, & minùs conſpicuum, & mi-
noris vſus, vt in caſu noſtro; in quo mutilatio
eſt modica, & tantùm partis ipſius Auricu-
læ, quæ quidem particula eſt puſilla, & minùs
conſpicua, cùm ad latera ipſius capitis, non in
facie ſit poſita; quinetiam ſi qua inde emanat
turpitudo, facile contegi capillis poteſt, ac
præterea nullius vſus ſit, vt deinceps proba-
bimus. Itaque reſpectu turpitudinis nullum
impedimentum notatu dignum in hoc Cle-
rico apparet.

Quòd autem neque vlla inde noxa in-
9. ſurgat, patet, quia auditus nullo modo de-
terior eſt factus, licet negari non poſſit
totalem Auriculæ abſciſſionem auditum fa-
cere aliquo modo deteriorem, vt notaui aliàs
ex Hieronym. Fabric. *libro quinto*, *baud.* 11.
ipſe *Tit.* 3. *quæſtione* 4. *numero quarto*, ſed hoc
in caſu noſtro non habet locum, in quo, vt
dictum eſt, & obſeruari propriis oculis poteſt;
modica eſt, & partialis Auriculæ amputatio,
& maximè eius partis quæ minùs ad melio-
rem ſoni perceptionem facit, nempe partis
ſuperioris, quam Dinnam Medici vocant.
Ruff. Ephæſ. *de corp. Hum. part. appell. libro pri-
mo*, *capite ſexta*, vel Helicem, vt placet Ioan.
Veſlingio, *in ſyntagm. Anatom. cap. decimo-
ſexto*.

Neque obſtant in contrarium adducte, 10.
quia licet verum ſit, membri abſciſſionem in-
ducere irregularitatem, hoc habet locum in
totali abſciſſione, quia partis mutilatio non
facit irregularem, Barboſa *de off. & poteſt.
Epiſc. alleg.* 42. *num.* 1x. *par.* 2. præterquam
quod falſum eſt, quòd Auris ſit membrum, 11.
cum non habeat diſtinctam operationem, non
enim Auris, hoc eſt Auricula, vel auris exter-
na eſt inſtrumentum auditus, neque ad ipſam
refertur auditio, quod patet, quia ſine ipſa,
eàque penitùs abſciſſa auditus tamen fit, &
notum eſt, nonnulla animalia, quæ optimè
audiunt, auriculis omninò carere; nam au-
ditus eſt operatio internæ Auris, & pertinet
maximè ad neruum Acuſticum, ſiue audito- 12.
rium. Ariſtoteles autem, Galenus, Auicenna,
aliique DD. dicentes, Aurem eſſe auditus in-
ſtrumentum, de Aure interne intellexerunt,
non de externa, ſeu de Auricula; quòd ſi ali-
quando ob Auriculæ rectam conformatio-
nem dicatur Animal meliùs audire, non id-
circò dicendum, Auriculam eſſe auditus in-
ſtrumentum, ſed potiùs eius bonam confor-
mationem denotare Auris quoque internæ
optimam conformationem, licet & ipſa Au-
ricula faciat, vt ſonus ad Aurem internam
magis vnitus accedat, vnde melior, ac faci-
lior auditio inſurgit, ſed ipſa auditio in Aure
interne fit, & quomodò fiat? ante omnes ex-
plicauit Hippocrat. *libro de Carnibus numero
decimoſexto*, ex quibus clarè infertur, Auri- 13.
culam membrum non eſſe, neque à quoquam
inter membra connumerari, vnde iure opti-
mo à Canoniſtis ſancitum eſt, Auriculæ abſ-
ciſſionem non inducere irregularitatem. Co-
uarr. *Relect. par.* 3. *tit. de Homicid numero octa-
va*, quòd ſi totius Auriculæ abſciſſio non fa- 14.
cit hominem irregularem, certè multò mi-
nùs irregularem faciet abſciſſio partis ipſius,
maximè ſi contegi poteſt capillis. Neque ob-
ſtat inſignis cicatrix, ac glabra, quæ propè
ipſam Auriculam detegitur, quia adhuc pro-
pe alia latera Auriculæ capilli ſuperſunt, qui-
bus contegi poteſt, & Auriculæ, & ipſius
cicatricis deformitas; quamobrem cùm nul-
lum vſum corporis feciſſe deteriorem pateat
Auriculæ abſciſſionem in hoc Clerico, ne-
que eandem abſciſſionem, aut magnam il-
lam cicatricem decori ita obeſſe conſtet, vt
commodè celari deformitas non poſſit, non
videtur, quòd reſpectu earum cauſſarum hic
Clericus à promotione vlteriori ad ſacros Or-
dines ſit repellendus.

Quare, &c.

CONSI

CONSILIVM XXXVI.

ARGVMENTVM.

Negabat nobiliſſima mulier marito, longa, ac fœdiſſima ſcabie detento, matrimoniale debitum reddere: cùm autem timeret conſcientiam ſuam in hoc grauare, poſtulabat à Confeſſario, an tuta conſcientia negare debitum poſſet ob infectionis timorem. Quæſitum ergo à me eſt à Reuerendo Confeſſario viro Doctiſſimo, ac Prudentiſſimo; An mulieris illius maritus (quem ſub alio quodam prætextu mihi inſpiciendum produxerat) eius grauitatis ſcabie laboraret, vt inter lepras eſſet connumeranda, & quodnam infectionis periculum mulieri impenderet ex carnali coniunctione cum eius viro; ac reſpondi.

SVMMARIVM.

1 *Marito Lepra detento tenetur vxor reddere coniugale debitum.*

2 *Non ſufficit ſolus timor contagij ad denegandum debitum, maximè ſi morbus ſit abſque periculo.*

3 *Non poteſt cogi ſanus coniunx ad reddendum debitum, ſi adſit periculum magni morbi, ex quo vita periclitetur, & num. ſeq.*

5 *Contagium in nullo actu promptius communicatur, quam in actu coitus.*

1\. VIderi quidem prima fronte, teneri omninò mulierem hanc ad debiti redditionem ex præcepto Eccleſiæ; nam etiam ſi tam fæda eſſet ſcabies, qua maritus detinetur, vt ipſius Lepræ nomine inſignienda eſſet, & in veritate Lepra eſſet, tamen non poſſet vxor illi denegare debiti redditionem, vt per *cap. quoniam, de coniug. Lepreſor.* cùm autem hæc ſabies non ſit verè Lepra, tantò magis tenebitur reddere. Quòd enim non ſit Lepra, clarè patet ex ipſius qualitate, & ex omnimoda abſentia ſignorum Lepram concomitantium, quia hæc ſcabies eſt quædam ſcabies vlceroſa æqualiter vniuerſum corpus defædans, facie, & capite exceptis, cum pruritu quidem non tamen magno, & cum abundantia puſtularum, quæ facilè ſaniem generant, emittuntque craſſam quandam, ac fætidam materiam ex virore palleſcentem; partes autem, quæ à ſcabie immunes ſeruantur ſuum penè naturalem colorem ſeruant; nulla adeſt notabilis rotundarum corpuſculorum deciſio veluti ſquammæ piſcium; nullus adeſt color malus, nec ſudor aliquis malè olens ex corpore emanat, nec vlla adeſt cutis ariditas, ſeu aſperitas, quæ omnia in vera Lepra obſeruantur, vt apud quoſcunque Medicinæ Doctores palam eſt.

2\. Nec quidquam obſtat, quòd hæc ipſa ſcabies ſit maximè contagioſa; quia non ſufficit ad denegandum debitum ſolus timor contagij, ſi morbus ex contagio contrahendus ſit ſalutaris, & periculo omni vacet, qualis morbus eſt ſcabies, ita vt eam Hippocrat. *libro de Affect. numero* 35. vocauerit potiùs turpitudinem, quàm morbum, quia cùm ſit purgatio quædam prauorum humorum à Natura per cutem facta, ac per eam illaudabilis ſanguis expurgetur, potiùs ad ſalutem tendit, quàm ad vllum vitæ periculum: quin etiam à multis morbis præſeruat præſertim in ætate iuuenili, vt omnes Medici vnanimiter firmant; quamobrem etiamſi vxor timeat inſici ex coitu cum marito huiuſmodi ſcabie infecto, non ſine ratione, non tamen idcircò poteſt denegare debitum, etiamſi eſſet certa, quòd non poſſit euitare infectionem, ſed de hoc non poteſt eſſe certa, quia non neceſſariò vnuſquiſque à morbo contagioſo inficitur, requiritur enim quædam corporis inficiendi diſpoſitio ad contrahendum contagium, aliàs abſente huiuſmodi diſpoſitione non inficitur, vt in dies obſeruamus in aliquibus, qui cum ſcabioſis non modo commorantur, ſed vnà cibum capiunt, atque vno in lecto dormiunt abſque eo quod inficiantur, imò & idipſum in morbo Gallico obſeruamus, cùm eueniat non ſemel, quòd plures cùm muliere infecta rem habeant, & tamen vnus aut alter inficiatur, vt in caſu de quo Gabr. Fallopp. *in tract. de morbo Gallico cap.* 37. de coniugibus morbo Gallico infectis, qui cum ſuis coniugibus iuncti non ſunt infecti, ita vt ille ad miraculum hoc referat, quod tamen naturale eſt, quia ſæpiſſimè id fit, vt commiſtus cum infecta morbo Gallico non inficiatur, quod etiam iterum haberi refert Sperell. *de rit. & poteſt. Eccleſ.* 14. *numero* 31. *& ſeq.* qui etiam Falloppium, & alios Medicos ad id adducit.

Addendum his, quod præter corporis inficiendi diſpoſitionem ad contrahendum contagium, requiritur etiam mora aliqua notabilis cum perſona infecta, & pluries iterata, aliàs non tam facilè inficitur ſanus; vnde cùm coitus breui tempore abſoluatur, neque in hoc caſu debeat multum frequentari, quia maritus contentum ſe dicit, ſi ſingulis hebdomadis debitum exigat, inanis omninò, ac irrationabilis videtur vxoris timor, nè per coitum inficiatur, compellenda ergò, ac cogenda ſub pœna peccati, vt debitum reddat, nè iuſtitiæ vis fiat.

Verum enimuerò pro contraria opinione nonnulla ſunt, quæ valdè quidem ponderanda videntur, ac primo loco, quòd mariti ſcabies dependentiam habeat ex prægreſſo morbo

morbo Gallico, & quidem maligno, & contumaci, ea cuius reliquiis hæc ſcabies pullulauit, quæ non alia ea cauſſa tam pertinaciter hæret, vt nè per integros duos annns iam tranſactos quicquam adhuc remiſerit, licet cætera Gallici morbi accidentia quieuerint, ſtante quòd natura omnem morbificam materiam per cutim eapurgare inceperit: quibus ſic ſe habentibus non de ſolo ſcabiei contagio ti-
3. mendum vxori eſt, ſed etiam de morbo Gallico ſæuo, & atroci, qualem maritus ipſe paſſus eſt, puſtulis & vlceribus malignis inſignè, quæ etiam internas gutturis partes lacerare, ac deuaſtare cæperant, cùm ergò ex huiuſmodi morbo Gallico adſit rationabilis timor magnorum malorum, atque etiam periculi ipſius vitæ, certè nullo modo cogenda nobilis mulier, vt marito debitum coniugale reddat: ad quam ſententiam firmandam faciunt adducta nouiſſimè, ab Epiſc. Spetello, *de vis. & poteſt. Eccleſ. cap.* 140. *n.* 29 *par.* 2. Secundò, maximè augere poterat vaoris timorem, illumque magis rationabilem reddebat, quòd marito vnà ſecum in eodem lecto cubante, poſtquam vtcunque a prægreſſu morbo reconualuerat, cæpit illa primò intenſo capitis dolore moleſtari, ac mox infenſiſſimo totius corporis pruritu prehenſa eſt; quin etiam nonnullæ illi puſtulæ in diuerſis corporis partibus emanarunt, ita vt, niſi ſibi cauiſſet lecto maritali ſibi interdicens, promptiſſimè in eandem ſcabiem, & in multò peiora ſymptomata incidiſſet; imò cùm non ſatis fuiſſet torum ſeparare, neceſſe habuit ſubitanea corporis expiatione, & Antidotorum, qualia morbus requirebat, aſſumptione ipſam munire, quibus auxiliis irruentis morbi impetus ſedatus eſt: ſi ergò ea ſola paucarum noctium commoratione in eodem lecto cum marito, vaor tam malè accepta eſt, certè ſi illi debitum reddere cogatur, in ſanitatis ineuitabile diſcrimen, & in vitæ etiam periculum illam coniiciemus.

Itaque non valet dicere, quòd cum hæc ſcabies non ſit inter Lepras connumeranda, vaor teneatur reddere mariro debitum, ita determinantibus Canoniſtis: Quia quandocunque ex contagio imminet graue ſanitatis periculum non tenetur ſanus coniuna debitum reddere,
4. iiſdem Canoniſtis ita ſentientibus, quorum plures vide relatos per Barboſ. *in Collect. Doct. in lib.* 4. *Decret. cap. propriam.* 2. *n.* 2. quem cum aliis retuli aliàs *lib.* 7. *mearum quaſt. Tit.* 3. *q.* 3. *n.* 1. Licet autem hæc ſcabies per ſe non poſſet forte afferre graue periculum, vbi mulier ea inficeretur, tamen ea eo quod retinet ſeminarium morbi Gallici, & quidem grauis, non eſt ab eo periculo immunis: quod ſatis ſuperque declarauit infectio ex ſimplici mora cum marito in eodem lecto per paucos dies facta, ea qua non tantùm pruritu inſigni moleſtata eſt, ſed intenſo etiam capitis dolore, qui infallibile ſignum erat communicatę infectionis ex Gallica lue prouenientis. Vnde ceſſant ea, quæ in contrarium adducuntur, quòd nimirum ſcabies ſit morbus ſalutaris, & maximè in iuuenibus, & quòd præſeruet à quamplurimis morbis: nam hæc locum habent in ſimplici ſcabie, & quæ pullulat ex Naturæ vi tentantis ſe vindicare ab interna infectione, & demandantis noxios, corruptoſque humores ad externas partes, non verò in ſcabie Gallica, aut Gallico morbo aſſociata; hæc enim ſi contagio communicetur non modò ipſa ſcabies pullulabit, ſed etiam quæcunque accidentia praua, & maligna ſolent à morbo Gallico communicari, vt capitis, & artuum dolores acerbiſſimi, puſtulæ, & gummata, & vlcera malignæ, & Cacoëthica, membrorum omnium abſceſſus, & cranij ipſius caries, & alia etiam his peiora; quæ via maximè rationabili timorem excitare in vaore poſſunt, nè ſi cum marito rem habeat, manifeſtiſſimo periculo ſe ſubiiciat.

Et ad id, quod additur, neceſſariam eſſe corporis inficiendi diſpoſitionem ad contrahendum contagium, reſpondetur, hanc diſpoſitionem de facili introduci per commoxtionem cum perſona infecta, maximè ſi xnt longa, aut continuata, aut iterata eſſe debeat, immò non ſolùm per commorationem, ſed etiam per cohabitationem in vna eademque domo, ita vt ſanus exſpirationem infecti excipiat, eamque euitare non poſſit, cogentur enim ambo eundem aërem inſpirare, cumque ex corpore infecto fumidæ, ac putridæ eahalationes elicitæ ipſum aërem inſpirandum inficiant, poſſibile nequaquam eſt, ſanam coniugem illum inſpirando non infici.

Quod verò inſtando dicitur, ad ſuſcipiendum contagium requiri etiam notabilem moram ſanæ coniugis cum infecto, quæ tamen in redditione debiti coniugalis eſt modica, neque poteſt dici notabilis, dicendum, quòd etiam ſi concedamus requiri huiuſmodi moram, tamen ea, quæ in reddendo debito abſumitur eſt quidem parua, ſi ad temporis quantitatem reſpiciamus, ſed tamẽ eſt maximè notabilis ratione laboris, qui in ipſo actu coitus impenditur, in quo tota ſanguinis maſſa caleſit, & tam mulier quàm vir crebriori reſpiratione indigent, vnde idcircò,

Ciet omni pectore fluctus.

Notum enim cuicunque eſt, ob eam cauſſam in nulla alia occaſione promptiùs communi- 5.
cari poſſe contagium ab infecta perſona in ſanam, quam in ipſo actu coitus, vt dixi alias *loc. cit. num.* 3. *in f.*

Quibus omnibus addi poterat qualitas ipſius ſcabiei, quæ cum humida ſit, & pluribus vlceribus ſcatens, putridoque tabo manantibus, facillimè per contactum communicatur hærentibus ipſis putridis humoribus in ſano corpore; quin etiam eliciantur ab huiuſmodi ſcabie (quæ Lepræ finitima eſt) putridæ eahalxtiones naturam ipſorum humorum morbum excitantium æmulantes, quæ non ſolùm corpori obuio maximè per contactum, ſed & veſtibus, & ipſius domus parietibus adhærere ſolent, vnde in veteri teſtamento vbi habitationes, in quibus huiuſmodi infirmi commorati fuerant, eapiabantur, etiam ipſi parietes emundabantur, vt notum eſt. Quare, &c.

CONSI

CONSILIVM XXXVII.

ARGVMENTVM.

Lucretia præmortuo marito ab inteſtato filium pepererat, qui per octo dies ſupervixerat, mater prætendebat ſe eſſe filij ſui hæredem, contrà opponentibus mariti propinquis, ad quos hæreditas, non extantibus filiis, pertinebat, filium natum eſſe Seximeſtrem, & abortiuum, neque Patri in bonis ſuccedere potuiſſe, nec conſequenter ad matrem ea tranſmittere. Quæſitum ergo à iudice eſt, an hic Poſthumus eſſet verè Seximeſtris, & abortiuus.

SVMMARIVM.

1 *Natus ſexto menſe abortiuus dici debet.*
2 *Abortiuus quandò dicatur lato modo*
3 *Abortiuus ſtricto modo quandò dicatur.*
4 *Quantò pluribus conditionibus deſtituitur partus, requiſitis ad partum naturalem, tanto magis meretur nomen Abortus.*
5 *Septimeſtris pro ratione natus eſt.*
6 *Quiſnam Septimeſtris ab Hippocrate dicatur pro ratione natus.*
7 *Acuti morbi per Luna motum, Chronici per motum Solis iudicantur.*
8 *Mulieres vt plurimum deſinentibus menſtruis concipiunt.*
9 *Pragnantia in nullo tempore certo cognoſci poteſt vniuerſaliter loquendo.*
10 *Septimeſtres vt plurimum intereunt, ex multiſque pauci ſeruantur.*
11 *Septimeſtres omnes inabſoluti naſcuntur, & nullam firmitudinem habent.*

VIdebatur in hoc dubio nullam poſſe interuenire hæſitantiam, quin in prima facie partus hic dici debeat abortiuus, quocunque enim modo accipiatur nomen Abortus, non ſolùm, inquam, latè, ſed etiam ſtrictè, cer-
1. tum eſt, quòd natus ſexto menſe abortiuus
2. dici debet, nam lato modo quicunque fœtus, qui ante nonum, vel decimum, imò & in ipſo nono, & decimo ab aliqua cauſa præternaturali ab vtero eiiciatur, abortiuus dici poteſt, quia non ea vi naturæ, ſed ea violentia illius cauſſæ præternaturalis ab vtero exit ante tempus ab ipſa natura illi deſtinatum, etiam ſi id fieret per diem tantùm, immò etiam per
3. horam ante, vt latè probaui *lib.* 1. *Tit.* 2. *quæſtione* 10 *num.* 10. *& ſeqq.* ſtrictè autem fœtus ille dicitur abortus, qui a cauſſa præternaturali eiectus ita naſcitur, vt nullo modo viuere poſſit, ac tantundem eſt ac ſi non natus eſſet, & rectè dicitur Abortus, hoc eſt non natus, quia naſcitur ità, vt vita frui non poſſit. Itaque quòd hic partus, vt dicitur, in ſexto menſe natus dici debeat non ſolùm lato modo abortiuus, quia à cauſſa præternaturali eſt eiectus, & idcireò natus ſit per tres menſes ante terminum naſcendi omnibus communem, & naturalem, ſed etiam ſtricto modo, quia ante ſeptimum nullus fœtus viuere poteſt, vt ex Hippocrate, aliiſque Medicis, & Philoſophis, & Iureconſult. dixi *loc. cit. quæſt.* 2. *numero* 12. vbi etiam *num ſeq.* idem firmaui; eſſe nempe talem partũ, ac debere propriè dici Abortum, ea maximè ratione, quòd ſemper immaturus naſcatur, non immaturus, inquam, tantùm quoad membrorum conformationem, & vigorem, ſed immaturus etiam quoad vitæ operationes, quia tales fœtus nati ante ſeptimum non ſunt ſufficientes ad lac ſugendum, vt nutriri poſſint. Gal. *lib.* 15 *de vſu part. cap.* 7. & licet hæc euidentiſſima cauſſa ſit, vt viuere non poſſint, tamen etiam ſi lac ſugerent, vt fuiſſe aliquos Seximeſtres obſeruatur, tamen non poſſunt viuere ea defectu vigoris, quo defraudati ſunt eiecti ab vtero materno ex vi præternaturalis cauſſæ.

Præterea quantò pluribus conditionibus 4.
deſtituitur natus requiſitis ad partum naturalem, tantò magis meretur nomen Abortus, imò quantò maioris ponderis ſunt requiſitæ conditiones tantò magis, natus ab illis deficiens debet Abortus nominari; ſed præcipua conditio eſt, quæ reſpicit tempus in quantitate, quo fœtus in vtero commorari debet; dehinc quæ reſpicit tempus in qualitate, prout nempè ſeptimanas, menſes, quadragenaria complere debet; ab hac quæ reſpicit abſentiam cuiuſcunque cauſſæ præternaturalis; deinceps quæ reſpicit corporis firmitudinem, & abſolutionem, & ſi quæ aliæ conditiones ſunt his adiiciendæ: at hic partus primò deficit inſigniter à prima conditione, vt patet, & à ſecunda quia deficit etiam à temporis qualitate, cum non attingat ſeptimum, & à tertia quia Mater à morbo prehenſa, & ea animi angore ob mariti mortem conflictata abortiuit, & à quarta, quia inabſolutus erat, & nullam firmitudinem habebat, hiantibus ſuturis capitis, & articulis ab oſſe veluti diſtractis, & qui neque aperire, neque vllo modo diducere os valeret, & qui in naſcendo nè ploratum, aut vocem quidem vllam ediderit, ſed via eiulare perciperetur, neque lac ſugere poſſet, ſed neceſſe fuerit illud in os ipſius inſtillare, neque fæces reddiderit, ac ne vrinam quidem, quæ omnia tam apertè oſtendunt illum fuiſſe abortiuum, vt ſuperfluum videatur de ea re vlteriùs hæſitare.

Neque opponi poteſt quorundam grauiſſimorum Doctorum auctoritas volentium, fœtum etiam in ſexto menſe viuere poſſe, quos adduxi *loco ſuprà cit. q.* 2. *n.* 5. ea ipſius quoque Rotæ Romanæ *deciſ. in Auximana Alimentorum* 1. *Iuny* 1620. *coram Pirouano.* pro quorum opinione adduci poterat ſatis euidens ratio, quæ

5. ſubſequens eſt; Septimeſtris, vt receptiſſima, ac communiſſima omnium Sapientum opinio vult ex Hippocratis,& legum auctoritate, pro ratione natus eſt,& viuit, at Septimeſtris poteſt ita naſci,vt ſex menſes non compleat;nam Septimeſtris poteſt naſci minori ſpatio, quam 182 dierum:quod probatur,quia cum in computatione menſium partus ſatis ſit ex Hippocratis ſententia primum menſem eſſe intercisum, & deficientem, ſufficiatque, quòd ex quindecim diebus conſtet, aut forte paucioribus, & vltimum eodem modò eſſe deficientem, ac conſtantem ex totidem diebus nempe quindecim,& fortè paucioribus,palam eſt diebus 178. & fortè 175. poſſe naſci Septimeſtrem,in quo termino erit quidem fœtus Seximeſtris, ac viuere poterit;ſed hoc non obſtat, quia licet Septimeſtris dicatur ab Hippocrate pro ratione natus, tamen hoc non ſimpliciter protulit, ac vniuerſaliter;ita vt de omni Septimeſtri veritatem habeat, quia reſtrinxit ſe ad
6. Anni dimidium, & eos demum pro ratione natos pronuntiauit, qui non minori ſpatio, quàm centum octoginta duobus diebus dimidio addito naſcuntur,quæ tota hæc ſumma, vt ille addit,eſt anni dimidium, quod tempus,inquit, principium perfectionis fœtibus affert, neq; minori ſpatio eos perfici poſſe dicit; quia certum eſt deberi de neceſſitate in hoc aſſignari quoddam tempus determinatum, à quo ſi fœtus deficiat non poſſit eſſe vitalis, quia aliàs quandocunque naſceretur, poſſet eſſe vitalis,quod non eſt dicendum, neque eſt veriſimile. Itaque hunc terminum naſcendi inter legitimos computatum omnium minimum ducebat eſſe ibidem idem Hippocrates dierum 182.& idcircò,nempe quia minimus eſt,plurimos eorum interire narrabat, ex multiſque paucos eſſe ſuperſtites, quia ſunt omnium Septimeſtrium,ob termini, in quo naſcuntur, breuitatem imperfectiſſimi, & qui principium tantum perfectionis in vtero ſunt aſſecuti,non maiorem, aut totalem perfectionem, vnde, vt dixi aliàs *loco cit.quæſt.2.num.36.* nulli penè obſeruantur nati diebus 182. ac vix ipſe Galen. vnum obſeruauit natum diebus 184.vt narrat *in lib de ſeptim par.*

7. Addamus his proportionalem motum partus ex motu Solis; quia quemadmodum acuti morbi per Lunæ motum,ſic Chronici,& longi per Solis motum iudicantur, atque hoc pacto quemadmodum criſes in decimaquarta die fiunt in morbis acutis,qui terminus eſt medietas motus circularis Lunæ, ſic partus,qui mouetur vt morbus chronicus,qui motus, vt Galen.3.*de dieb.decret.cap.*6.dicebat, æquiparatur motui Solis,tunc ſaluus erit,cum dimidio anni naſcetur; at Anni dimidium non minori ſpatio,quam 182.dierum dimidio addito completur. Ex quibus manifeſtè deducitur, fœtum hunc natum diebus 177. pro ratione non eſſe natum, neque vitalem potuiſſe eſſe, cùm ſit abortiuus.

Ad quod etiam magis concludenter comprobandum,notanda venit tam exquiſita temporis,ac termini huiuſce, nempè medietatis anni ſupputatio ab Hippocrate facta volente aſſignare breuiſſimum inter omnes naſcendi terminum in homine, qui pro ratione natus eſſe dici poſſit,non modò enim dies,& dierum notabiles partes, ſed etiam minimas particulas hoc termino comprehendi voluit dicens: *Septimeſtres autem naſcuntur centum octoginta diebus, & dimidio, inſuper accedente diei particula,* vnde etiam deficiente non ſolùm dimidio, ſed hac ipſa diei particula partus Septimeſtris dici non debeat,nec ſit pro ratione natus, nec vitalis,quamobrem cùm partus, de quo agitur ab aſſignato termino deficiat per quinque dies cum dimidio, certè ex ſententia Hippocratis, quam D D. omnes vnanimiter amplectuntur, nec pro ratione natus eſt,neque eſt vitalis,ſed abortiuus.

Ex parte tamen Matris dicebatur, neque partum hunc eſſe Seximeſtrem, nec conſequenter dici poſſe abortiuum, & potuiſſe eſſe vitalem. Quòd non eſſet Seximeſtris,nec conſequenter abortiuus,patet,quia licet à contraria parte ſupponatur natum eſſe diebus 177. ex eo quod totidem dies interceſſerint à die præcedente morbum mariti,& ipſum partum, tamen hoc nullatenus probatur,quia non maior ratio eſt,cur mulier conceperit in ipſa nocte præcedenti morbum Mariti, quàm per plures dies, & fortaſsè per decem dies antè; immò veriſimilius hoc eſt, quia per totidem
dies ante mulieri Menſtrua deſierant, & maxi- 8.
mè eueniat, quod ſtatim deſinentibus menſtruis mulieres concipiant, Galen.*lib.1.de ſem. cap. 2. & alibi.* Nec contra hoc valet dicere, quòd maritus ab illo tempore iam non benè ſe haberet, & non erat habilis ad coitum, & quod ex congreſſu cum vxore per diem ante morbum ægrotauerit, vt ipſemet maritus in infirmitate Medicis faſſus eſt, quia ſi iam ante per decem dies erat ad coitum inhabilis, multò magis fuiſſet poſt decem dies, & in ſumma nullo modo ex hoc deduci poteſt, quòd cum vxore rem habere non potuerit, & quod illa non multò facilius tunc, deſinentibus menſtruis,quàm poſt prædictos decem dies potuerit concipere.

Quibus addendum,quod cùm maritus ante prædictos decem dies bene ſe haberet, & poſt habitam rem cum vxore ſe debiliorem factum dixerit,ac per totum illud ſpatium decem ſubſequentiam dierum non omninò bene ſe habuerit, licet non febricitauerit, certè maior præſumptio, immò fortior eſſe debet, quòd mulier ex eo conceperit ante decem prædictos dies, quàm poſt, quia ex alia mala diſpoſitione, & in illo ſtatu præternaturali (dato etiam quòd non propriè in ſtatu præternaturali, ſed in ſtatu neutro fuiſſe tunc illum dicamus) conſequens fuit ſemen genitale in illo minùs calore, & ſpiritibus abundaſſe, & conſequenter minùs fœcundum fuiſſe; quòd enim iam eſſet in ſtatu præternaturali, vel ſaltem neutro, ſatis demonſtrat decidentia in ſtatum manifeſtè præter naturam, & in morbum maximè lethalem.

Neque obſtat prætetea, quòd mulier multo tempore tacuerit, nec de conceptione quicquam effata fuerit, quia palam eſt neque ipſas mulieres tam citò poſſe cognoſcere, & pro certo affirmare, ſe in vtero habere, præſertim

ſi

ſi multùm conceptionibus non ſint aſſuetæ, vt in caſu noſtro euenit, nam Lucretia vix ſemel, aut iterum conceperat, vnde non mirum, ſi nihil de prægnantia muſſitauerit, neque alia mulier ex domeſticis tam citò nempè in primis quindecim diebus illam grauidam iudicauerit, cùm maximè potiora ſigna, ex quibus mulier in vtero habere cognoſcitur, neque in principio appareant, neque ſi quæ appareant, tantum habeant firmitatis, tantumque illis mulieres fidant, vt ex illis audeant pro certo affirmare ſe grauidas eſſe; imò hæſitabundæ ſemper, ac verecundæ in primo menſe, ſemper permanere ſolent; atque id non immeritò, cùm pateat, & apud Medicos ſit communiter acceptum, in nullo
9. grauidationis tempore de certo cognoſci poſſe prægnantiam vniuerſaliter loquendo, quamquam plura euidentiſſima ſigna & tertio, & quarto menſe apparere ſolent, vt abundè probaui aliàs *lib.* 1. *harum quaeſt. tit.* 3. *q.* 1. quomodò ergo intra terminum decem, vel quindecim dierum potuit Lucretia, & ex ipſa familiares cognoſcere illam remanſiſſe ex marito mortuo grauidam?

Neque iterum valet, quòd ipſa mater ante tres, vel quatuor dies quàm pareret, fateretur ſe eſſe in ſexto grauidationis menſe, & quòd etiam domeſtici omnes, ac propinqui tam mares, quàm fœminæ ipſam in ſexto menſe grauidationis eſſe faterentur, quia & ipſamet Lucretia, & cæteri omnes in computatione mẽſium dupliciter decepti ſunt. Primò relinquendo fortè decem priores illos dies, à quo tempore illa conceperat, cùm præciſum cõceptionis tẽpus non ſolùm extraneos quoſcunque lateat, ſed etiam ipſas mulieres prægnantes; quamobrem computantes partum à die præcedente morbum mariti abſque dubio illam in ſexto menſe grauidationis degere putabant, licet deciperentur, quia non obſtante quòd illa pepererit die 177. à conceptione, tamen ſi primum menſem interciſum accepiſſent ex quindecim diebus conſtantem, poterant firmare illam in ſeptimo menſe eſſe, cùm centum quinquaginta dies conſtituant quinque integros menſes, & primus menſis conſtituatur ex quindecim diebus, vnde remanebant dies duodecim ſeptimi menſis, licet hic fœtus fuiſſet ex ſeptimeſtribus imperfectiſſimus, & non vitalis ex Hippocratis ſententia, qui vt dictum eſt, non minori ſpatio naſci ſeptimeſtres, qui futuri ſint vitales, voluit, quàm anni dimidio, nempè centum octoginta duobus diebus cum dimidio, tametſi hos ipſos omnium ſeptimeſtrium imperfectiſſimos eſſe firmauerit. Secundò decipiebantur etiam computantes decem priores illos dies accipiendo integros menſes, nam eo modo deficiebat hic partus à termino ſeptimeſtri finito quaſi per menſem, cùm deſiderarentur ad complementum ſeptem menſium dies viginti tres, cùm tamen ſi accepiſſent primum menſem interciſum, & conſtantem ex quindecim diebus, qui additi centum quinquaginta diebus, conſtituentibus menſes quinque conſtituebant ſex menſes, clarè vidiſſent remanere duos ſupra viginti dies conſtituentes ſeptimum menſem.

Ex quibus cùm pateat, hunc fœtum non fuiſſe ſeximeſtrem, ſequitur etiam, illum non fuiſſe abortiuum, ſed fuiſſe ſeptimeſtrem, & vitalem; & non habuiſſe vllam cum vita repugnantiam, quod ſatis oſtendit, illum vixiſſe per octo dies: licet enim, vt opponitur, non ſugeret, neque perciperetur vllo modo eiulare, neque fæces, neque vrinas redderet, hæc quidem primis tribus diebus euenerunt, nam poſtmodum & fæces, & vrinas reddidit, & eiulare auditus eſt, & leniter nutricis mammas ſugere obſeruatus, vt ex Teſtium depoſitionibus patet, vnde conſtat, illum fuiſſe ſufficientem ad vitæ operationes, & licet deceſſerit octauo die nun ex hoc dicendum, quòd non potuerit eſſe ſuperſtes, cùm etiam ex ſeptimeſtribus plurimi vel citiùs, vel 10.
ſeriùs intereant, ex multiſque pauci ſeruentur, vt ſuprà ex Hippocrate dictum eſt, & tamen licet plurimi ex ſeptimeſtribus moriantur, vniuerſaliter ſeptimeſtres pro vitalibus habentur ex ipſarum Legum Hippocratis aſſertioni inhærentium auctoritate.

Neque obſtant quæ obiiciuntur ad probandum, hunc fœtum fuiſſe abortiuum ex defectu conditionum, quæ requiruntur ad verum, & naturalem partum; Nam quoad primam reſpicientem moram fœtus in vtero, iam patet, illum ab ea non defeciſſe, cùm, vt probatum eſt, natus ſit ſpatio centum octoginta octo dierum, & ſic poſſit connumerari inter perfectiſſimos ſeptimeſtres, ex quo euaneſcit etiam defectus ex alia conditione nempè ex temporis qualitate, habuit enim hic omnem perfectionem ex numero dierum progredientem, quam habere poſſunt ſeptimeſtres, & quam illos habere voluit Hippocrates. Quoad tertiam autem conditionem dicimus, hanc non eſſe de eſſentia partus, quî vitalis, & legitimus exiſtat, nam aliquando & Decimeſtres, & aliqui Nonimeſtres, & ſecundùm noſtram ſententiam pleniſſimè probatam *lib* 1. *tit.* 2 *quaeſt.* 1. *& ſeqq.* & octimeſtres omnes, & ſinguli ſeptimeſtres à cauſa præternaturali manumittuntur; nam tam illi aliquando, quàm ij ſemper, ante tempus ſibi debitum, vel ante tempus à natura illis deſtinatum naſcuntur, neque tamen idcircò omnes non naturales, non vitales, non legitimi iudicandi, ac ſatis ſuperque eſt, ſi hic partus ab ea conditione non deficiat, cùm ſeptimeſtris ſit, quia natus eſt tempore opportuno, & pro ratione, aut ſi manumiſſus à cauſa præter naturam ſit, in hoc cum aliis ſeptimeſtribus conuenire illum dicamus.

Quoad quartam conditionem reſpondetur, illum neutiquam ab ea deficere, ſi de perfectione loquamur, quæ in ſeptimeſtribus haberi poteſt; patet enim omnes inabſolutos naſci, & nullam firmitudinem habere, vt 11.
probaui aliàs *loco ſuprà cit. quaeſt.* 1. *num.* 85. & alibi, hoc enim omnibus ſeptimeſtribus idcircò eo modo euenit, quia non ſufficientem moram in vtero traxerunt, vnde non potuerunt beneficio temporis corporis perfectionem ſibi debitam acquirere; ex ſeptimo enim menſe initium perfectionis, non complemen-

tum habent, vt ex Hippocr. verbis in principio libri *de ſeptim. partu* citatis clarè patet.

Cætera denique quæ opponuntur ad probandum, partum hunc defeciſſe à conditionibus partus naturalis, & ſic fuiſſe abortiuum, communia illi ſunt cum omnibus ſeptimeſtribus, vt videre licet ex iis, quæ adduxi loco ſæpè cit. præterquam quod plura eorũ, quæ ſupponuntur perpetuò extitiſſe in hoc partu, hoc eſt toto eo tempore, quo vixit, nequaquam ſemper durarunt, vt iam ſupra dictum eſt.

Ex quibus videbatur concludẽdum, partum hunc abortiuum non eſſe, ſtrictè ſumpto nomine Abortus, pro eo nimirum, quod eſt, partum ita naſci, vt nullo modo naturaliter viuere poſſit, quod natus ſit ante ſeptimum, neque dignari debeat nomine ſeptimeſtris, ſed eſſe verè ſeptimeſtrem, & habuiſſe eandem aptitudinem, & habilitatem ad viuendum, quam habere ſolent omnes perfecti ſeptimeſtres, qui licet vt plurimum intereant, non habeant tamen cum vita talem, ac tantam repugnantiam, vt viuere nullo modo poſſint, qualem habent nati in ſexto menſe.

CONSILIVM XXXVIII.

ARGVMENTVM.

Seruus quidam notabilis furti reus, quod Illuſtriſſimo Domino Angelo Andoſillæ factum fuerat, in carcerem detruſus eſt, & vrgentibus indiciis ad torturam, iamiam erat tormento ſubiiciendus, cum ille oppoſuit, ſe eſſe tormento funis inhabilem ob fiſtulam, quam in pectore habebat, cuius reſpectu torqueri abſque euidenti vitæ periculo non poterat, conuocatus ad Reum inſpiciendum, & ad determinandum vtrum fiſtula illa in pectore illum à chordæ tormento eximere deberet?

SVMMARIVM.

1 *Morbo recedente habendus Æger ac ſi nunquam ægrotaſſet.*
2 *In tenerioribus ætatibus non ſolùm vulnera, & vlcera facilè ſanantur, ſed ipſa oſſa, quæ in aliis ætatibus verè non conſolidantur, in iis verè conſolidantur, & num. 7.*
3 *Pectoris partes, & muſculi maximè in chorda tormento aguntur, & diſtenduntur.*
4 *Cauteria in brachiis debent ſeruare Reos à chorda tormento immunes.*
5 *Qui thorace ſunt anguſto à chorda tormento ſeruandi immunes.*
6 *Partes callum contrahentes potiùs diſrumpuntur, quàm diſtenduntur.*
8 *Fiſtula quid ſit, non datur ſine callo.*

Viſum eſt primò, fiſtulam, quam Reus in pectore habebat, eſſe vetuſtiſſimam, & iam à multo tempore obſeratam, ita vt non videretur alicui impedimento eſſe poſſe, quin minùs illi tormento exponeretur, præſertim cùm fiſtula eſſet parui momenti, & ſuper coſtas ipſas non in ſpatiis intercoſtalibus. Quibus addebatur; quòd fiſtula illa nullam moleſtiam iam à multis annis afferebat; neque vllum dolorem, neque difficilem reſpirationem, aut aliud notabile incommodum, & in ſumma erat talis conditionis, ac ſi nunquam extitiſſet; & ad omne peius poterat de ea re experimentum ſumi, alligando Reum chordæ, illúmque extollendo, obſeruatores an pectus, & vicinæ partes liuorem aliquem contraherent, vt in ſimilibus caſibus faciendum monebat Fortun. Fidel. *de Relat. Med. lib.2. cap.3.* nam ſi nullus liuor, aut coloris mutatio in parte appareat, ſignum eſt eos ad chordæ tormentum eſſe aptos, neque ab eo nullum damnum reportare: contra verò, vbi partis color in liuidum immutetur, ſignum eſt futuri periculi, atque illicò Rei ſoluẽdi à chorda ſunt, neque vlteriùs eo tormẽto torquendi.

Præterea licet fiſtula de foris ſanata eſſet, poterat tamen opponi, quòd eius veſtigia intus in pectoris cauitate remanſiſſent, ſed in hoc caſu non videbatur hæc oppoſitio habere locum, quia quandocunque res eo modo ſe habet, nimirum, vt humores per fiſtulam expurgari conſueti ob ipſius fiſtulæ obſerationem quoad externum orificium intùs remaneant, facilè de ſe ſignificationem aliquam, neque dubiam præbeat, vt internos dolores, puncturas, impotentiam ad motum, exitum ſaniei, vel ichorum per alias quaſcunque vias, & alia impedimenta, & præcipuè in caſu noſtro difficultatem reſpirationis, tuſſim, purulentæ materiæ expurgationem per os, febriculam lentam ex hecticarum genere, & alia ad hunc modum: At cum nihil horum in hoc Reo animaduertantur, dicendum eſt, fiſtulam perfectiſſimè fuiſſe ſanatam, ita vt nullo impedimento eſſe poſſit in chordæ tormento infligendo, cùm nullum ex eo expectari poſſit periculum, ſed Reus ab illo ſeruari poſſit immunis, & per illud cogi ad veritatem propalandam, & idcircò cùm poſt ſanatum mor- 1.
bum homo habendus ſic tanquam ſi nunquam ægrotaſſet, *L. Quod ſanatum. ff. de Ædil edict.* Reus hic non aliter quàm quiuis ſanus homo poteſt chordæ tormento exponi.

Omnium maximè vrgebat, quòd Reus hanc fiſtulam in pectore paſſus fuerat in teneriori ætate, & antequam in ætate prouectus eſſet, hoc eſt pubes factus, ab ea ſeſe liberauerat, vnde coniectari licebat, ob viuidum, laudabilemque illius calorem, & humorum

motum

motum æquabilitatem non modò fiſtulam fuiſſe ſanatam, ſed partes ab ea moleſtatas ad ſuum priſtinum vigorem, & robur rediiſſe, cùm huiuſmodi ætates teneriores non modò id genus morbos, nempè qui ex vulnerum, vlcerumque malitia procedunt, ſuperare op-
2. timè ſoleant, ac perfectiſſimè ſanare, ſed ipſas quoque oſſium fracturas, quæ aliàs in adultis nunquam verè ſanantur, nec conſolidantur, Galen. *lib.6. method. Med. cap.5. & comm.1. in lib. de fract. text.41.* Auicen. *lib.4. fen.5. tract.2. cap.1.* quia tantùm per porum, aut callum vniuntur, Id. Galen. *loc. citat.* in tenerioribus ætatibus redeunt ad loca ſua, & ad veram, & perfectam ſanationem deducuntur, Auic. *vbi proximè.* Ita vt non aliter quàm ipſa ſolutio continui in carne facta, etiam facta in oſſe reuniatur; quamobrem non aliter talia membra dudùm fracta, & conſolidata tractari poſſunt, quàm ſi nunquam fracta fuiſſent, non ſecùs quàm ipſa membra ſana nunquam tale quid paſſa. Quòd ſi ita ſe res habet in fracturis oſſium in teneriori ætate contingentibus, quantò magis hoc eueniet in ſolutione continui in carne facta, aut in aliis partibus oſſibus mollioribus quæ à fiſtulis occupantur? Itaque ex his videbatur deducendum, Reum hunc abſque vllo periculo poſſe chordæ tormento ſubiici ad eruendam ab illo veritatem.

Quibus tamen non obſtantibus, viſum eſt determinare, non vacare notabili periculo de
3. hac re experimentum ſumere, quia fiſtula erat in pectore, cuius muſculi, ac omnes reliquæ partes maximè in chordæ tormento anguntur, & diſtenduntur, neque ſolùm in eo tormento multùm præ labore, & dolore patiuntur, ſed etiam ob id, quod cùm reſpirationi inſeruiant, multò magis agitari, & lancinari, atque angi eas conſequens eſt: vnde etiam multò magis, quàm quæcunque aliæ partes continui ſolutionem paſſæ ab eo tormento periculum minantur; ſi enim, vt tam ex Medicis, quàm ex Iuriſconſultis dixi aliàs *lib.6. har. quæſt. tit.2. quæſt.4.*
4. *num.13.* etiam paruula vlcuſcula ex cauteriis excitata in muſculoſa brachiorum parte debent ſeruare Reos ab hoc tormento immunes, quantò magis vlcus in pectore, parte nimirum, quæ tantoperè in eo tormento defatigatur, & maximè ſi penetrans ſit, vt fiſtula? nam vlcus fiſtuloſum non ſolùm oſtendit externas partes malè affectas, ſed etiam internas, vnde tantò maius periculum imminet ex diſtentione membrorum, in quibus fiſtula reperitur, per vim facta, quàm ex diſtentione membrorum, quæ ſimplici vlcere detineantur, quantò magis periculoſum eſt diſtendi, ac per vim auelli internas partes, quàm externas.

Quæ tantò magis locum habent in caſu
5. noſtro, quantò Reus erat pectoris valde anguſti, huiuſmodi autem homines à chordæ tormento omninò immunes ſeruandos docet, ac monet Fortun. Fidel. *loco ſuprà cit.* Ob rationes, de quibus ibi per eum, inter quas potiſſima illa eſt, quia cùm multo aëre ad cor refrigerandum in tormenti illius labore indigeant, qui thorace ſunt anguſto, ac debili, & idcircò thoracis morbis afficiuntur, vt huic Reo eueniebat, non poſſunt tantum Aëris refrigerantis attrahere, quantum cordis calori temperando ſufficiat, vnde diutiùs in tormento detenti, calor eorum extinguitur, Reuſque petit. Nec quicquam releuare viſa ſunt quæ opponebantur, etiamſi enim fiſtula eſſet vetuſtiſſima, & iam à multo tempore, vt dicebatur obſerata, dubium tamen non eſt, illam callum contraxiſſe, qui prohibeat omninò eas partes diſtendi, imminente ex violenta diſtentione euidenti periculo dilacerationis earum, quæ dilaceratio, quia non tantùm fieri poterat in parte externa, ſed etiam in interna, erat euidenter periculoſa; calloſæ 6.
namque partes duræ euadunt, & diſtentioni in quamcunque dimenſionem omninò ineptæ, cùm potiùs diſrumpantur, quàm diſtendantur. Nec de periculo quicquam demebat, quòd fiſtula eſſet ſuper coſtas ipſas, & non in muſculis intercoſtalibus, quia non idcircò excludebatur, quòd vlcus intrò progrediendo penetraret etiam ad muſculos intercoſtales, vnde eædem quoque partes callum contraxiſſent.

Neque vlteriùs ex eo, quod nullo dolore, nullàque reſpirationis difficultate, & nullo alio notabili ſymptomate hæc fiſtula eſſet moleſta, idcircò firmari poterat, nullum imminere periculum ex tormento funis, quia periculum non imminebat ſolummodò ex dolore, ex difficultate reſpirationis, aut ex alio ſymptomate concomitante ipſam fiſtulam, ſed ex calloſa duritie ab ipſo vlcere contracta, vt ſuperiùs dictum eſt. Ex quo etiam capite dicebam, nihil releuare, quòd fiſtula ita in totum ſanata eſſet, vt neque exteriùs neque interiùs vllum veſtigium ſolutionis continui reliquiſſet: quia dato, quòd hoc ita in veritate eſſet, ſemper tamen remanebat calloſa illa durities, ex qua potiſſimum imminebat periculum in expoſitione Rei ad tormentum, vnde cùm non poſſet tutò ſeruari à tormento immunis, non erat tormento exponendus.

Neq; inſtantia quæ fieri poterat de abſentia illius calloſæ duritiei quicquam vrgere videtur; nam quemadmodum ipſa quoque oſſa fracta 7.
in pueris, ac tenerioribus ætatibus abſque callo vniuntur, non ſecùs ac ipſæ continui ſolutiones in partibus carnoſis, ſic, inquiunt, in noſtro caſu hæc fiſtula abſque callo ſanari potuit, cùm patiens eſſet in puerili ætate. Ad hanc enim inſtantiam facilis eſt reſponſio, ſi dicatur, verum eſſe continui ſolutiones in tenerioribus ætatibus etiam in oſſibus factas ſanari abſque callo, ſed hoc verificari quando non in longum protrahuntur, vt in ipſis oſſibus, quæ ſpatio quadraginta ad ſummum dierum conſolidantur, at vbi in longum protrahuntur, & maximè ad annos, vt in fiſtulis euenit, hoc non habere locum, prætetquam quod ipſa fiſtula nihil aliud eſt quàm calloſum vlcus. Galen. *in lib. finit. Med.* & alibi; Celſus *lib.5. ſuæ Med. cap.28. rubr. de fiſtulis;* Paræus. *lib.12 cap.21.* Tagault. *inſtitut. Chirurg. lib.3. cap.18.* Pigræus, *Chirurg. libro 5. capite 3.* Aquapend. *libro 3. capite 11.* & alij omnes. Neque datur fiſtula, in qua non adſit callus. Etiamſi ergo gratis concedatur, fiſtulam

lam in hoe Reo fuiſſe ſanatam, non poreſt negari ab eius ſanatione non temanſiſſe callum; ſed fiſtulam hane eſſe ſanatam, falſum apparebat ex eo, quòd adhuc ſtatis temporibus ex illa quidã iehores prodibãt, oſteodẽtes illam non eſſe perfectè ſanatam, qood apertè patuit premendo ipſam pattem, in qua vlcus erat, nam cotam omoibus adſtantibus ſimilis ichor emanauit: & ſic ex his concluſum eſt, Reum tormento chordæ eſſe ineptum.

CONSILIVM XXXIX.

ARGVMENTVM.

Reliquerat Marianus Albentius in ſuo vltimo teſtamento vxorem ſuam, quam vnicè amauerat, etiamſi ex ea filios non ſuſcepiſſet, vniuerſalem hæredem omnium, ae ſingulorum bonorum ſuorum, dummodò ad ſecundas nuptias non tranſiret, ſed vidua permaneret, ac caſtam, & ab omni inhoneſtatis ſuſpicione liberam vitam degeret: quòd ſi vel ad ſecundas nuptias tranſiret, vel inhoneſtè viueret, & non etiam ab eius rei ſuſpicione libera, iuſſit eam omnibus hæreditariis bonis exſpoliari, quæ ad Religioſos quoſdam deuolui voluit. Tranſactis Iam duobus annis à morte mariti, Religioſi illi Violantem vt inhoneſtè viuentem in iudicium vocarunt, inſtantes mariti hæreditatem ad ipſos eſſe deuolutam. Inter quamplura ergo, quæ deducebant ad probandam Violantis inhoneſtatem, erat ipſius prægnantia, quam celare illa non poterat tumente mirum in modum ventre, dejerante tamen illa, ſe grauidam eſſe non poſſe, cùm nunquam alium virum admiſiſſet. Interim Religioſi tempus partus inſtare credentes illam in cuſtodia habendam inſtabant, quod denegari illis non potuit. Tranſierant antem iam omnes menſes, qui ad geſtationem requirebantur, cum ecce præcedentibus nonnullis doloribus mulier multam aquæ copiam cum ſanguine coagulato eiecit, venter detumefactus eſt, ac ſubſedit, & illa benè habuit. Non tamen his acquieuerunt Religioſi illi, cùm firmarent, illam molam peperiſſe, quæ cùm non poſſit abſque viri vſu generari, iam inde manifeſtum erat, Violantem inhoneſtè vixiſſe, inſtabantque in hæreditatem immitti. Violantes cùm omnibus, ac quibuſcunque, quæ contra ſuam honeſtatem opponebantur apud Iudices ſatisfeciſſet, ita vt ij nihil eorum, quæ opponebantur, contra illam facere determinaſſent, mandauit Iudex vt de hac ipſa re per Medicos doctos veritas patefieret. Quæſitum ergo à nobis eſt, vtrum Violantes molam eieciſſet, & dato quòd eieciſſet, vtrum potuerit abſque viri vſu illam generare.

SVMMARIVM.

1 *Mola quid.*
2 *Caro nihil aliud eſt, quam ſanguis concretus.*
3 *Mola eſt falſa quadam conceptio.*
4 *Mola quomodo generetur.*
5 *Mola abſque ſemine virili generari non poteſt. Contrarium numer. 10. Declara, vt num. 17.*
6 *Formationis omne principium à Maris ſemine: dic vt num. 11. & ſeqq.*
7 *Membrana cum ſint partes ſpermatica, non aliunde, quam ex ſpermate generari poſſunt, & n. 14.*
8 *Mola, conceptus eſt prater naturam, & idcirco non habet ſtatutum tempus geſtationis.*
9 *Mola nutriuntur, & augeſcunt per vmbilicum.*
13 *Fæmina habet in ſe vtrumque ſemen, nempè Maſculenm, & fæmineum.*
15 *Sanguis coagulatur ob fibras.*
16 *Membrana in fætu ex ſemine muliebri generantur.*

ET quoad primum punctum pro parte Religioſorum dicebatur, Violantem molam
eieciſſe, eiecerat enim fruſta quædam ſanguinis coagulati, quæ carnea videbantur, quia
maiorem duritiem præſeferebant, qoam ſimplex ſanguis coagulatus habere ſoleat; quin
& membranæ quædam vnà cum prædictis carneis fruſtis expulſæ conſpiciebantur, quæ
nonniſi molæ, ſeu molarum inuolucra eſſe 1.
poterant. Mola autem nihil aliud eſt, quam
caro informis in vtero generata ad modum fœtus, vt dicitur ex Hippocr. *in lib. de ſteril.*
& ex Gal. *lib. 14. Method. med. cap. 13.* At vero 2.
caro nihil aliud eſt, quam ſanguis concretus, vel ſanguis conſtantem habens ſubſtantiam,
& non fluidam, Galen. *lib. de Nat. facult c. 10.* Itaque cum ſanguis hic eſſet coostantis ſubſtantiæ, & non fluidæ, oihil aliud erat, quam caro, & com eſſet caro informis, oihil aliud erat, quam Mola.

Atque

Atque magis patere poteſt ex accidentibus
concomitantibus, quæ apparuerunt in huius
3. molæ geſtatione, quia cum mola ſit falſa quæ-
dam conceptio, in pleriſque veram conce-
ptionem æmulatur, vt in retentione men-
ſtruorum, in ventris tumefactione, in ſym-
ptomatum, quæ grauidis familiaria ſunt, ex-
citatione, in lactis generatione, ac vt pluri-
mum in temporis geſtatione, & in aliis, quæ
omnia, ac ſingula erant in hoc caſu conſpi-
cua, quippe cum Violanti menſtrua in to-
tum deſtitiſſent, venter tumefactus eſſet, &
omnibus ſymptomatibus fuerit vexata, quibus
vere grauidæ vexari ſolent, tandémque de-
bito tempore vtero geſtata mola, illam eie-
ciſſet. Vnde dubitari non poterat, hanc fuiſſe
veram molam, & ſic cum non potuerit abſ-
que virili ſemine generari, eandem certitudi-
nem facit, quod Violantes viro ſe miſcuerit,
quam faceret verus, ac naturalis partus.

Præterea hæc non poterat eſſe ſimplex
quædam menſtrui ſanguinis coacervatio, quia
cum in dies conſpiciamus quamplurimas
mulieres menſtruorum omnimoda retentione
non tam per menſes, quam per annos labo-
rare, non tamen videmus eas ſecundum ven-
trem ſaltem in primo anno intumeſcere, ne-
que alia ſymptomata, & maximè tam ſimilia
prægnantiæ pati, qualia paſſa eſt Violantes;
hæc enim à ſimplici ſanguinis coadunatione
procedere poſſe non eſt veriſimile, ſed bene
verum eſt procedere ad falſam conceptionem,
4. hoc eſt molam, quæ nonniſi ex ſemine virili
morboſo fermentante ipſum ſemen vel ſan-
guinem muliebrem, vt inde aliquid genere-
tur, fieri ſolet; cum enim virile ſemen ob
morboſam conſtitutionem agens in ſemen
muliebre, verũ conceptum generare nõ poſſit,
falſum conceptum, ac præter naturam gene-
rat, quæ mola eſt: nam abſente hac fermen-
tatione, quæ nonniſi à ſemine virili, à quo
eſt omne principium motus, haberi poteſt,
nullus fit motus in ſemine, vel ſanguine mu-
liebri, & ſic nulla ſequitur generatio, vt in-
deſinenter obſeruatur in quamplurimis fœ-
minis, in quibus licet ſanguis menſtruus in
ætate habili per plures menſes, & annos re-
tineatur, nulla tamen ſequitur mola, defi-
ciente ſemine virili à quo fermentatio excita-
tur, quæ principium generationis eſt: nul-
lum enim habet ſanguis menſtruus eo modo
retentus principium, vnde aliquid generet, &
idcircò ex ſimplici eius retentione, licet in
dies ſæpe ſæpius contingat, nunquam gene-
ratur mola, ergo vbi aliqua viget conceptio,
licet mendoſe, vt mola eſt, firmandum non
aliunde generatam, quam à virili ſemine, ex
quo pullulauit fermentatio, ad quam tan-
dem generatio, quæcunque tandem illa ſit, ſe-
cuta fuit, nam abſque eo vt dictum eſt, ne-
que vlla fermentatio, neque vllus motus, ne-
que vlla mutatio, neque vlla generatio pro-
cedere poteſt.

Quoad ſecundum punctum pro parte Reli-
gioſorum dicebatur, dubium non eſſe, quod
5. cum Violantes molam eiecerit, & ex ſemine
virili fuerit generata, cum abſque eo nullate-
nus generetur, vt eſt communis Medico-
rum opinio, Hippocratis, Ariſtotelis, Galeni,
cæterorúmque magnorum virorum auctori-
tate firmata, quorum plures regiſtratos habes
lib.1. harum quæſt. tit.3. parte 3. quæſt.6 num.2.
quæ opinio videtur vrgentiſſimis, firmiſſi-
miſque rationibus comprobata, ac maximè
illa, de qua ſuperius; nempe quod omne prin- 6.
cipium formationis à Maris ſemine exiſtat.
Galen.14. *de vſu part. cap.*1. atque ea de cau-
ſa nunquam viſa eſt mulier, quæ abſque vſu
viri Molam geſtauerit, eodem Galen. teſte *ibid.*
*cap.*10. cum ex ſolo fœmineo ſemine ea ge-
nerari non poſſit, quia non habet vllum prin-
cipium motus: quibus addebantur aliæ ratio-
nes deſumptæ omnes ex *quæſt. hiſce noſtris,*
vbi *ſup. q.6. in princip. ad plures n.7. ſeqq.* quæ
etiam experientiis nonnullis confirmabantur.

Vrgebat inſuper pro hac parte membrana-
rum generatio, quæ in hac mola obſeruaban-
tur, patet enim huiuſmodi membranas par- 7.
tes eſſe ſpermaticas, neque vllo modo aliun-
de, quàm ex ſemine generari poſſe, quod ſa-
tis declarat earum ſubſtantia, & color; neque
dicendum ad earum generationem ſufficere ſe-
men muliebre, quia Galen. teſte *eod. lib.2. de*
*Nat. fac. cap.*10. nulla ſpermatica pars poteſt
abſque vtroque ſemine generari, in qua re
nulla videtur controuerſia. Itaque etiamſi
concedi poſſet molam abſque vtroque ſemi-
ne, aut ex fœmineo tantùm generari, mem-
branas certè, quæ ſpermaticæ partes ſunt,
nullus vnquam dixerit, poſſe abſque vtroque
ſemine generari. Vnde ex hoc concludenter
probatum remanet, Violantem cum viro ſe
miſcuiſſe, & concludentiſſimè probata inde
remanere videtur eius inhoneſtas, concurren-
tibus maximè alia ex parte tam multis indi-
ciis, & præſumptionibus eius impudicitiam
atteſtantibus.

Sed pro parte Violantis multò potiores ra-
tiones viſæ ſunt militare, quæ facile perſua-
dere poterant, ipſam neque veram molam
geſtaſſe, nec dato, quòd veram molam ge-
ſtaſſet, poſſe de eius honeſtate hæſitari ex eo,
quod ex alieno viro molam conceperit; nam
dato etiam, quòd mola nonniſi ex virili ſe-
mine conflari poſſit, adhuc nihil ex hoc de
Violantis honeſtate ambigi poſſet; Quoad
hoc enim extremum punctum patet apud
Medicos omnes, quod cum mola ſit conce-
ptus quidam præter naturam, non habet vt
conceptus naturalis ſtatutum tempus ſuæ ge-
ſtationis, quia interdum geſtatur à quibuſdam 8.
mulieribus per plures annos teſte Hippocrat.
lib.1. de morb. mul. ſect.3. num.97. & Ariſtot.
*lib.4. de Gener. Anim cap.*7. Auicen. *lib. tertio,*
*fen.21. tract.2. cap.*18. Daniel. Sennert. *libro 4.*
Pract. part 2. ſect.4 cap.9. Roderic. à Caſtro
lib.3. de morb. mul. cap 7. Mercat. *lib.3. de ſteril.*
*& Pragn. affect. cap.*8. immò & per totam vi-
tam, eodem Ariſtot. & Auicen. aliiſque te-
ſtibus. Cùm igitur Violantes molam pepe-
rerit tranſactis duobus annis à mariti morte,
potuit mola adhuc viuente marito ex eius
commixtione procreari, & poſt prædictum
terminum duorum annorum, ab vtero eiici,
quod tantò magis veriſimile erit, quantò no-
tius eſt, eius maritum ſemper ſterilem exti-
tiſſe,

tiſſe, nec cum Violante, nec cum alia vxore, quam ante Violantem habuerat, vnquam filios procreaſſe; ex qua conie*c*tura deducere poſſumus, illum habuiſſe fortè ſemen morboſum, & ob id nunquam generarit, at ex huiuſmodi ſemine morboſo mulas generari docebat Hippocrat. *lib.1. de morb. mul. ſect.3. num.97.* & ſic etiamſi dicamus, Molam non fieri abſque virili ſemine, omnis inhoneſtatis ſuſpicio in Violante ceſſat, cùm ex marito proprio molam conceperit, non ex alieno viro.

Neque contra id opponi poteſt, quòd viuente marito nulla grauiditatis vel veræ, vel mendoſæ ſuſpicio in Violante adfuerit, niſi inordinata quædam menſtruorum, & conſueto minor expurgatio, quæ in conſideratione habenda non videbatur; ſi enim ab eo tempore molam in vtero habuiſſet, comparuiſſent aliqua ſigna eius præſentiam atteſtantia, qualia comparere ſolent in aliis, quæ feciſſent in ea ſuſpicionem prægnantiæ; cùm ſigna prægnantiæ tam veræ, quàm mendoſæ, nempè tam naturalis fœtus, quàm molæ, coincidant, vt Hippocrat. *loco cit. & lib. de ſterilib.* & Ariſtot. & Auicen. & Paul. & Aët. & alij omnes docent.

Sed huic obiectioni facilis, ac præſto erat reſponſio, nimirum quòd quemadmodum verus conceptus aliquando nullam de ſe ſignificationem præbet, & interdum tertio, & quarto menſe tranſacto, immò & quinto, & ſexto adhuc nulla omninò de ſe certa ſigna oſtendit, ſic etiam immò multò frequentiùs, & faciliùs in mola euenire, quòd nulla ſigna huiuſmodi conceptionis compareant, aut ſi quæ apparere obſeruentur, ea aut in verum conceptum, aut in diminutam, vel in totum cohibitam menſtruorum retentionem referantur, vt in caſu noſtro euenit, Violantes enim cùm nunquam concepiſſet etiamſi pluribus annis cum Mariano cohabitaſſet, nullam de prægnantia, & multò minus de mola ſuſpicionem habere poterat; & ſi quæ ſymptomata patiebatur ex molæ conceptione, ea in diminutam, ac depravatam menſtruorum euacuationem reiiciebat, non in prægnantiam, neque in molam, quia tam prægnantiæ, quàm molæ, & retentionis menſtruorum ſigna ſimilia ſunt, vt luculenter probatum eſt *lib.1. tit.3. quæſt.1.* & alibi, & ſuperiùs ex Hippocrate dixi: Quæ quidem ſatis ſuperque conuincere videbantur, ſed ex abundanti addebatur, Violantem nequaquam molam peperiſſe, ſed multam concreti ſanguinis copiam eieciſſe, qui per multos menſes ſtabulauerat in ipſis vteri venis ex eo quod iam à multo tempore per menſtruam euacuationem inſufficienter expurgaretur, & mox etiam per plures menſes omninò eſſet ſuppreſſus, & licet hic ſanguis eſſet coagulatus, non tamen erat verè caro, quia non habebat ſubſtantiam conſtantem prout caro habere conſueuit, quod etiam ex Medici, & obſtetricum depoſitione clariùs probatum remanebat, cùm vnanimiter omnes depoſuerint, Violantem eieciſſe in partu fruſta quædam ſanguinis coagulati, quæ carnea videbantur, at ſanguis coagulatus caro videri quidem poteſt, ſed non eſt, niſi ſimul ſubſtantiam conſtantem acquiſierit, qualem caro habere debet: immò non ſatis fuiſſet ad hoc, vt hic ſanguis coagulatus mola diceretur, illum habuiſſe conſiſtentiam carni familiarem, ſed oportuit illum habuiſſe conſiſtentiam, qualem habere ſolet caro molæ; hæc enim ſecundum id, quod omnes Auctores dicunt, tam dura eſt, vt neque ferro ſcindi poſſit, ita Ariſtot. *ſupra citato lib.4. de part. Animal. cap.7.* & quotquot Medici de ea re experientiam fecerunt, ita vt in molæ definitione hoc epithetum prædurae carnis addatur.

Non ergo ſatis eſt ad determinandum hanc fuiſſe molam id, quod tam Medicus, quàm obſtetrices addebant, nimirum quòd fruſta illa ſanguinis à Violante eiecta viderentur maiorem duritiem ſortita, quàm ſanguis ſic concretus habere ſoleat: præterquam quod ſi hæc fuiſſet vera mola, iam neceſſarium erat per eam venas, & arterias diſſeminari, fortè etiam & vmbilico dotari, vel parte quadam 9.
vmbilico æquiualente, per quam nutriretur, & augmentum capeſſeret, vt in aliis fieri ſolet, quemadmodum obſeruatum eſt, & in dies a Medicis obſeruatur, aliàs neque nutriri, neque augeſcere potuiſſet; at in hac ſanguinis maſſa, nullæ aderant venæ, neque Arteriæ, neque nerui, neque vmbilicus, neque pars vmbilico proportionalis, ſine qua fieri non potuit, vt in tantam molem creſceret, & in dies augmentaretur, vt fœtus ipſe naturalis, ad cuius ſimilitudinem mola procreatur, & augmentum capit.

Præterea dato etiam quòd hæc eſſet vera mola, adhuc nulla certitudo formari poteſt de Violantis inhoneſtate, quia opinio aſſerens, molam non generari abſque ſemine virili eſt controuerſa, neque verum eſt, eam opinionem eſſe Medicorum communem, quia ſunt pro contraria ſententia Auctores grauiſſimi, 10.
& numero non pauciores, qui experientiæ à Galeno obſeruatæ volente nullam vidiſſe mulierem abſque viri vſu molam geſtaſſe, proprias experientias opponunt, mulierum, de quarum pudicitia non poterat dubitari, quæ abſque viri commercio molas geſtauerát, quarum nonnullas hiſtorias recollegit Schenck. *lib.4. ſuar. obſeru. tit. de Mola.* Quin etiam rationes validiores pro parte affirmante molam procreari etiam abſque viri vſu addoxi aliàs *loco citato à num.7. ad ſequentes.*

Et ad rationem illam, quam validiſſimam credunt contrariæ ſententiæ fautores, nimirum quod omne generationis principium à maris ſemine ſit, & idcircò abſque eo nulla ſuccedere poſſit generatio: dupliciter reſponderi poteſt. Primò dicendo, quòd concluſio 11.
procedit, & veritatem habet in naturali, ac perfecta generatione: at in præternaturali, imperfecta, ac mendoſa nequaquam: nam idcirco non ſuccedit generatio, vt deberet, quia deficit naturale, ac primum principium generationis, hoc eſt, ſemen virile; vnde ſemen fœmineum eo deſtitutum non potens perfectum conceptum generare, molitur quod poteſt, & generat quod illi poſſe generare conceditur.

Secundò reſpondetur, quòd concluſio illa,

quòd

quòd omne generationis principium à maris
12. ſemine ſit, non de matis ſemine, ſed de maſcu-
leo ſemioe ſit intelligenda: modò, fœmina ha-
bet in ſe tam maſculeum, quàm fœmineum ſe-
men, ſi Hippocrati credimus *in lib. de Genit.*
num.7. vnde & ipſa non ſolùm vt patiens, ſed
etiam vt agens in generatione concurrit: quod
iam duplici demonſtratione firmaui *lib.7.tit.3.*
13. *q.1.n.25. & ſeqq.* ergo & à ſemine fœminæ
poſſe eſſe principium genetationis, nempè ab
ea ſeminis fœminæ ipſius parte, quæ calidior,
ac fortior eſt, & idcircò maſculei nomen aſſu-
mit, quemadmodum ea pars ſeminis in vito,
quæ debilior, & frigidior eſt, fœminei ſeminis
nomen habet, vt benè ſeipſum explicat Hip-
pocrat. *loco cit.* qui ab vtroque ſemine maſcu-
leo à mate, & à fœmina progrediente, marea
generari docet, & ab vtroque ſemine fœmi-
neo à mare, & à fœmina progrediente genera-
ri fœminas. Quid mirum ergo, quòd ſemen
maſculeum fœminæ tantam actiuitatem ha-
bere ex ſe poſſit, vt valeat generare rudem
quandam, & imperfectam molem, ſi po-
teſt non ſolùm naturalem fœtum, ſed ma-
tem generare? an non probatum iam à po-
ſteriori eſt, loco ſæpius citato, fœminam ſuo ſe-
mine concurrere tam actiue ad generationem,
vt ſuperet actiuitatem ſeminis ipſius maris?
obſeruauimus enim fœtus naſcentes ex anima-
libus diuerſæ ſpeciei characterem ſpecificum
formæ à fœmina communicari, cum ex ſoli-
dungula matre, & patre ruminante fœtus ſoli-
dungulus naſcatur, & fœtus inſuper naſcentes,
ex animalibus diuerſæ ſpeciei, & inter ſe poſt-
modum coëuntes filios generent in matris
ſpeciem tandem redeuntes ex ipſo Ariſtotele,
tandemque muli ſemper matris naturam ſe-
quantur, vnde ex equa naſcentes fortes, ac
boni: naſcentes, ex Aſina puſilli, & vitioſi.

Ex quibus etiam facilè deducitur inane eſſe
id, quod addebatur, nempe quòd ſanguis ille
à Violante eiectus eſſet membranis conuolu-
14 tis, cumque membranæ partes ſint ſpermati-
cæ, nonniſi ex vtroque ſemine conflati poſſunt
ex Galeni dogmate ab ipſis adducto: ad hoc
enim dicebatur, nequaquam conſtare, quòd hæ
membranæ includerent ſanguinem illum, quia
non hoc deponebant Periti, ſed aſſeuerabant
vnà cum ſanguine exiiſſe quaſdam pelliculas,
vt Medicus præcipuè, (cui maximè in his eſt
credendum) ſeu membranacea corpora, vel fi-
lamenta, quæ multum diſtant à membranis,
at ſi hæ membranæ ſanguinem, vel molam,
quam dicunt, in ſe incluſiſſent, neceſſe fuiſ-
ſet, per eas ſibi locum feciſſe vmbilicum, vt
dictum eſt, per eaſque diſſeminari venas, &
arterias, vnde nutriri, & augeſcere poſſet;
quæ omnia hic deſiderabantur: erant ergo
hæc quæ Periti vocarunt Membranas, ſeu
membranacea corpuſcula, potiùs filamenta, &
fibræ ipſius ſanguinis, & idcircò non circun-
dabant ipſum ſanguinem, ſed cum ipſo miſ-
cebantur; hæ namque fibræ, ac filamenta in
quolibet ſanguine laudabili in dies obſeruari
ſolent, eæque in cauſa ſunt, vt docet Hip-
poct. *in lib. de Carn. num.9.* vt ſanguis coagu- 15
letur.

Sed neque verum eſt, membranas huiuſ-
modi ex ſemine virili, aut ex vtroque gene-
rari, quia ipſe Galen. *libro primo de Nat. fac.*
cap.7. Fernel. *lib.7. Phyſiol. libro ſeptimo, cap.*
vlt. Andr. Laurent. *Anatom. lib.8. quæſtion.16.* 16.
& alij exiſtimant, eas nonniſi ex muliebri ſe-
mine conflari, vnde conceſſo, quòd eſſent
veræ membranæ, nequaquam inde deduci
poſſet quicquam, quod probet ſeminis viri-
lis admixtionem hic adfuiſſe, & ſic nihil de-
ducitur, quod contra Violantis pudicitiam
faciat: nam etiamſi ſanguis ille coagula-
tus, eſſet verè carnea quædam moles, & fi-
bræ illæ, ſeu filamenta eſſent veræ membra-
næ; immò etiamſi hæ membranæ inuoluiſ-
ſent carneam illam molem, aut molam
ipſam, & vlteriùs conſpicuus fuiſſet vm-
bilicus, tandémque molam veram Violan-
tes eieciſſet, nihil contra Violantem conclu-
di poteſt, cùm mola ipſa cum omnibus ſuis
inuolucris, & cohærentiis potuerit abſque
coniunctione viri generari, vt cum effectu
fuit generata.

Denique neque ipſi aduerſarij negare au-
dent, hanc non fuiſſe veram molam, ſed
bene corpus quoddam molæ ſimilem, quæ
neque ipſa potuerit abſque virili ſemine gene-
rari: dato igitur quòd eo modo ſe res habue-
rit; tunc dico, quòd, quandocunque à quibuſ-
dam Medicis firmatur, molam non poſſe abſ- 17.
que viri vſu, & abſque eius ſemine generari,
intelligatur de vera mola, nempè carnea qua-
dam mole dura, & informi, venis, arteriis, ner-
uis etiam forte, ſuiſque inuolucris munita ab
vmbilico, vel à parte vmbilico proportionali
nutrimentum habens, & augeſcens, non ta-
men poſſe habere locum in falſa hac mola
ſanguinea, forma carnis, duritie, venis, ar-
teriiſque, aliiſque partibus carente, ac qua-
cunque parte deſtituta, quæ potuerit dici ex
ſemine procreata. Et ex his concludendum
nullum ex ea re indicium deſumi poſſe contra
Violantis honeſtatem,

CONSILIVM XL.

ARGVMENTVM.

Ægrotabat iuuenis quidam boni habitus, ac febriebat non tamen intensè, & dolebat in latere dextro, neque tamen multum, tuſſiculam habebat non magnam, ac modicam ſpirandi difficultam. Accerſitus imperitus Medicus, qui paruipendens dolorem, firmauit iuuenem laborare febri catarrhali, & vix quicquam effatu dignum illi præſcripſit; ſecunda die febris, & dolor, ac cætera ſymptomata ſenſim ſunt adaucta, neque tamen Medicus magnifecit morbum, ſed incuratum penè Ægrum ſinebat. Tertia vocatus alter Medicus, febre, & dolore adhuc magis augeſcente, dicit illum pati pleuritidem, atque eſſe eadem die ſanguinem mittendum, ſuperueniens primus Medicus, qui ſenior erat, iuniorem contemnens, Ægro medicamentum ex Manna propinat, adaugetur febris, ſputum non comparet, dolor magis moleſtus, neque tamen ſanguinem mittere iam tranſacta quarta in animum inducit ſuum. Quinta, omnia exacerbata; ſuperuenientibus aliis duobus Medicis ſanguis detrahitur. Sexta, in peius lapſus, pus, nec conſideratione dignum, cruentum tamen expuebatur; dolor acutus vrgebat. Octaua vitam cum morte commutauit. Quærebatur à viro Doctiſſimo, qui curæ in extremis diebus interfuerat, an in huius Medici ignorantiam, & malitiam à Legibus animaduerti debeat.

SVMMARIVM.

1 *Hiſtoria ex Galen. mulieris, quæ ob omiſſam ſanguinis miſſionem extincta eſt.*

2 *Medicorum quidam errores à diuina, & humana Lege ſunt punibiles, ſed euentus mortalitatis Medico non imputandus.*

3 *Medicus tenetur in medendo ſequi ſententias certas, ac ſecuras.*

4 *Recedere à communiſſima Peritorum opinione abſque firmiſſimis rationibus, eſt error grauiſſimus, & omnino punibilis.*

5 *Ex omiſſione, vel etiam retardatione detractionis ſanguinis, ægri aliquando ſublati.*

6 *Qui à ſanguine detrahendo abhorrent à Medicina facienda ſunt perhibendi. Amplia vt num ſeq.*

8 *Interna inflammationes non ſunt ſoluentibus Medicamentis tractanda, niſi aliquid vrgeat.*

9 *Ignorantia affectata habet ſecum latam culpam, vnde puniri poteſt.*

10 *Medicus ex dolo in medendo delinquens, ægro moriente, videtur Reus homicidij.*

11 *Magna negligentia culpa eſt, & magna culpa dolus eſt, ergo & magna negligentia dolus eſt.*

NOuum non eſt, aliquos Medicos ſanguinis humani adeò auidos eſſe, vt ſola repetita, ac indeſinenter reiterata ſanguinis miſſione quoſcunque morbos etiam ab extrema frigiditate prouenientes, & in quibus euincendis calore, ac ſpiritu eget Natura, curare poſſe, ſe credant, & non aliter; contra verò alios eſſe, qui à ſanguinis miſſione ita abhorrent, vt piaculum cõmittere ſe putent ſanguinem mittendo, etiam vrgentibus quibuſcunque indicationibus; ſed de prioribus aliàs, ad propoſitum caſum deueniendo. Galenus *lib. de Vena ſect. contra*
Eraſiſtr. aduersùs huius farinæ Medicos à ſan-
guine mittendo tam religiosè ſe abſtinentes
acerrimè inuectus eſt, vbi loci *cap.* 1. hiſtoriam 1.
narrat cuiuſdam Mulieris annum agentis pri-
mum ſupra vigeſimum, menſtrua purgatione
deſtitutæ, quã illi curabant, Hi enim renuentes
huic mulieri ſanguinem detrahere, illã in ſpi-
randi difficultatem lapſam, ac ſubindè ſuffoca-
tam magno cum eorum dedecore viderunt.
Horum Medicorũ errores huiuſmodi, & à di-
uina, & ab humana lege videntur expiãdi; licet 2.
enim euentus mortalitatis Medico non ſit im-
putandus, *Leg. Illicitas, §. ſicuti Medico, ff. de
off. Præſid.* imputandum tamen illi eſt, quod per
imperitiam delinquit, neque impunè debet eſſe
huiuſmodi delictum ſub prætexto fragilitatis
humanæ, vt ibidẽ habetur. Itaque in caſu pro-
poſito videtur Medicus ex craſſa, ac ſupina ig-
norantia deliquiſſe, deferendo plus inſulſæ ſuæ
opinioni, quàm communiſſimę omnium Medi-
corum, imò omnium hominum, vnde ob id Æ-
grum interfeciſſe dici poteſt: quia Medicus te- 3.
netur in medendo ſequi ſententias certas, ac
ſecuras, & maiori, ac potiori Doctorum
parti acceptas, & canonizatas, neque mede-
deri poteſt ſecundùm proprias, aut etiam alie-
nas particularium Medicorum hæreſes po-
tiùs, quàm opiniones, à communi, & à ra-
tione tantoperè diſtantes, vt ex Sum. Ang. *in
verb. Medicus n.* 1. ex aliiſque Canoniſtis dixi
aliàs, *lib. 6. tit.* 1. *quæſt.* 7. *n.* 2. conſequens enim
eſt, communem, vel ſaltem communiſſimum
Peritorum conſenſum veritati eſſe magis con-
ſonum, quàm quorundam particularium per-
ſuaſiones, quas in medendo quotidie ipſis
Ægris pernicioſiſſimas experimur; dum enim
eas non dictis ſolùm, ſed opere, & noua ten-
tata experientia tueri ſatagunt, quamplurimis
eorum certo exitio ſunt, vt in enarratis caſi-
bus obſeruare licet.

Igitur

Igitur in medendo recedere à cõmuniſſima
4. Peritorum, & omnibus comprobata opinione,
contraria faciẽdo iis, quæ illa dictat, ac docet,
error grauiſſimus eſt, & digna cum ſeueritate
punibilis, cùm tantoperè in hominum perni-
ciem redundare ſoleat. Quod tantò magis pro-
cedit, quãtò maior, ac magis antiquatus eſt ho-
minum conſenſus, vt in hoc caſu; in quo exa-
minando palam fit quantoperè hic Medicus
ad Ægri mortem cooperatus fuerit receden-
do à communiſſima omnium ſententia, cùm
pateat à Medicinæ incunabulis à quibuſcun-
que grauiſſimis, & expertiſſimis Medicis ſan-
guinis miſſionem tanquam ſummoperè neceſ-
ſariam in quamplurimis morbis, ac ſignãter in
inflammationibus internis, vt Pleuritis eſt, pro
remedio tuto, vtili, ac maximè proficuo fuiſſe
acceptam, & in vſum indeſinenter protractam,
5. ita vt ex eius omiſſione, vel retardatione mul-
tos Ægrotos è medio ſublatos fuiſſe in dies
fuerit obſeruatum, vt in caſu propoſito eueniſ-
ſe certum eſt; nam ſi à principio morbi Ægro
sãguis fuiſſet detractus, facili negotio ſanari po-
terat, quia cùm inflãmatio non eſſet magna, fa-
cillimè ſanguinis detractione extinguebatur.

Mirandũ autem eſt, quòd quicũque ab huiuſ-
modi tã facili, tam proficuo, neceſſario, ac tuto
remedio in curandis morbis abhorrent, nullam
vnquã ſolidam, ac veram, aut ſaltẽ veriſimilẽ,
6. & apparentẽ rationem adducere norũt, ex qua
moueantur, ſed irrationabili mentis errore, aut
phreneſi detinentur, à qua nec perſuaſionibus,
nec rationibus dimoueri poſsũt, idcircò vide-
tur firmandũ, eos à medendo prohibẽdos eſſe,
quòd ſi medeantur, ægríque ob huiuſmodi er-
rores pereant, ſeueriſſimè puniẽdos eſſe. Atque
hæc non ſolùm procedere diaerim vbi ſanguis
nullo modo in morbo, qui eũ requirat, detra-
7. hatur, ſed etiã vbi nimis parce, ac diminutè de-
trahatur, aut eius detractio procraſtinetur, vt in
hoc caſu. Quis autẽ non dixerit vnũ idémque
eſſe ſanguinẽ non detrahere, & detrahere nimis
parce? vt bardus quidam Medicus, de quo loco
citato mentionem habui, qui in morbis ex ſan-
guine, & ſanguinis miſſionem de neceſſitate
indicantibus in robuſtiſſimis iuuenibus, nullis
neque per ſomnium quidem contra indicanti-
bus præſentibus, vnam, aut alteram vnciã ſan-
guinis extrahi iubebat, eo quia putabat, hoc
modo effugere aliorum detractiones, & ſuæ
ipſius opinioni ſatisfacere tam modicum ſan-
guinem extrahendo, ex quo nullum damnum
ſuos ægros reportaturos autumabat, vt repor-
taturos putabat ex copioſiſſima miſſione, quã
alij Medici ſuadebant. Eodem quoque pacto
idem eſſe cenſendum eſt, ſanguinem nõ mitte-
re, aut illum in tempore non mittere, ſed tem-
poris opportunitate trãſacta; nam quid prodeſt
in inflammationibus internis ſanguinem mit-
tere tranſacto morbi principio, & iam inflam-
matione multùm aucta, omiſſa eius extractio-
ne in principio; certè in caſu noſtro nihil pro-
fuit ſanguinis miſſio in quinta iam morbo
gliſcente, cùm ea ſola eiuſmodi retardatione
Æger perierit, vt manifeſtum eſt.

Verumenimverò in hoc caſu non militat ſo-
lùm contra Medicum craſſa ignorantia, ob cu-
ius culpam non cognouit morbum, ſed detegi-
tur etiam dolus, quia maioris fecit propriam
exiſtimationem, quàm Ægri ſalutem, cùm ne
videretur iunioris Medici opinionẽ ſequi, qui
cognouerat morbum, quem ipſe non cogno-
uerat, data opera, & ex malitia ſanguinẽ detra-
here noluit, vnde peſſimo conſilio medica-
mentum Ægro exhibuit ex Manna, quod non
ſolùm non erat in principio morbi requiſitum,
ſed fortè prohibitum, ſtante multò euidentio-
re neceſſitate mittendi ſanguinem; quia inter-
næ inflammationes, non ſunt medicamentis 8.
ventrẽ ſoluentibus tractandæ; cùm huiuſmodi
inflammationes ſemper habeant febrem acu-
tam adiunctam, in qua ſecundum Hippocr. au-
ctoritatem *lib. 1. Aphor. 29.* rarò purgandum, &
cum magna præmeditatione; quod maiorem
in modum procedit in Pleuritide, in qua me-
dicamenta ſoluentia ſputum intercipiunt, cu-
ius expurgatio in eo morbo ſummoperè affe-
ctatur, ex eius enim expurgatione tota ſpes ſa-
lutis emanat, cùm ex eius retentione ægri ſuc-
cumbant. Sed dato etiam quòd leniens hic con-
ueniret, ex communiſſima tamen Medicorum
ſententia Galeni, Pauli, Raſis, aliorumque Me-
dicinæ Procerum auctoritate firmata, ſemper
debet ſanguinis miſſio præcedere.

Et ex his deduci facilè poteſt, quòd hic Me-
dicus vel ex ignorãtia non cognouit morbum,
vel ex dolo non adhibuit remedium tantoperè
ad eum euincendum requiſitum. Si ergo ex ig-
norantia deliquit non cognoſcens morbum,
puniendus eſt, quia affectata ignorantia hæc 9.
eſt, quæ ſecum habet latam culpam, quæ puni-
bilis eſt ex iam *cit. L. Illicitas, §. ſicuti. ff de off.*
Præſid. ignorabat enim hic Medicus ea, quæ
communiter ſciunt, ac ſcire tenentur omnes
Medici non excellentiſſimi, aut etiam excel-
lentes, ſeu populares, & inferioris notæ, &
ſine quorum cognitione non poſſunt Medici 10.
officium exercere, quæ affectata ignorantia
dicitur, vt palam eſt.

Sed multò ſeueriùs puniri debet hic Medi-
cus ex dolo patrato, renuendo ex malitia ſan-
guinem mittere, ne videretur à iuniore Medi-
co morbum cognoſcere didiciſſe, nam Medi-
cus dolo delinquens in medendo, Ægro mo-
riente, Reus eſt homicidij. Nec quicquam illi
prodeſſe poteſt, ſi dicatur illum potiùs ex ne-
gligentia, quàm ex dolo deliquiſſe, quia cùm
hæc fuerit magna negligentia, & tantò maior
quantò euidẽtior erat neceſſitas mittendi ſan-
guinem, & quantò magis à iuniore Medico id
fuerat inculcatum, abſque dubio nullam excu- 11.
ſationem meretur, nam magna negligẽtia cul-
pa eſt, *Leg. Magna ff. de Ver. & Verb. ſignificat.*
magna verò culpa dolus eſt. *L. ead. ibid.* ergo à
primo ad vltimum magna negligentia dolus
eſt, quia coincidit in hoc caſu negligentia cum
dolo, venit igitur Medicus hic tanquam ex do-
lo delinquens puniendus; vnde licet Medicus
ex ignorantia etiam affectata in ægrotum de-
linquens pœna corporali nunquam ſit punien-
dus, vt ex Iuriſconſultorum auctoritate dixi
cit. lib. 6. tit. 1. quæſt. 2. n. 1. tamen hoc non habet
locum vbi ex dolo delinquat, maximè ſi Æger
ex hoc perierit; an autem hic debeat dici ve-
rus dolus, vel præſumptus, ad Iuriſconſultos
relegabo.

CONSILIVM XLI.

ARGVMENTVM.

Erminius accuſatus eſt conſtupraſſe Virginiam, & in carcerem coniectus eſt; voluit fiſcus vt Virginia obſtetricibus ſe inſpiciendam offerret. Vocatæ tres Obſtetrices, quarum duæ retulerunt, Virginiam eſſe violatam, altera inuiolatam eſſe aſſeuerante. Priores ſuum dictum fundabant in diſgregatione pelliculaarum vteri, in viis patentioribus, quàm in virgine reperiri conſueſcant, in colore mutato ipſius vteri, aliiſque quibuſdam leuioribus indiciis. Poſterior neque ex his, neque ex aliis quicquam deprehendi inculcabat, quod Virginiam fuiſſe violatam oſtenderet, ſed contrarium potiùs ex tenuitate Nympharum, ex ipſius vteri ſiccitate, ex corporis exſpirante odore, & voce nullo modo mutata, ex aliiſque, quæ ſolent integras Virgines concomitari. Ex hac Obſtetricum diſcordia factum eſt, vt Iudex Medicorum ſententiam expoſceret; adhibitus igitur cum alio Collega meo viro in Anatomia verſatiſſimo, Obſtetricum relationibus examinatis, reſpondendum duximus, vt ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Nulla pellicula naturaliter in Virginibus reperitur, quæ virginitatem atteſtetur.*

2 *In muliere pluries compreſſa poſſunt aliquando ea virginitatis nota adnotari, quæ ex Hymenis integritate habentur.*

3 *Ex viarum latitudine non poteſt inferri, Virginem eſſe violatam, neque ex earum anguſtia eſſe inuiolatam.*

4 *Vteri, & partium eius color non immutatur ex vnico congreſſu, ſed ex iterato per plures vices.*

5 *Quando Virgo comprimitur immediatè poſt menſtruas purgationes, nulla ſigna violationis apparere poſſunt. Declara vt ibi.*

6 *Vox craſſior in Virginibus defloratis non fit ex vnico, ac leni coitu, ſed ex violento, & ſæpius iterato.*

7 *Liuor papillarum non apparet in violata iuuencula ex vnico, ſed ex pluries iterato congreſſu cum violatore.*

8 *Colli venæ in deflorata Virgine craſſiores fiunt aliquando, & quando id ſuccedat.*

9 *Virginitas eſt qualitas quædam à Natura permanens, & idcircò præſumitur adeſſe.*

MAgis credendum in hoc caſu eſt vnicæ obſtetrici affirmanti, Virginiam non eſſe defloratam, quàm duabus aliis volentibus, eam eſſe defloratam; Et ratio eſt, quia vnica illa obſtetrix magis veriſimilia; & doctorum omnium opinioni magis conſentientia depoſuit; nam quæ ad contrarium probandum allata ſunt à duabus aliis, nihil nos mouere debent, eo quod partim falſa, partim inania, ac futilia, partim minùs certa ſint; nihilque tandem afferant, quod concludenter probet.

Quoad diſgregationem enim pellicularum vteri, vt illæ aiebant, certum eſt, illas potiùs vt ſecundùm communem muliercularum modum quid dicerent, quàm vt quicquam in Virginia in rei veritate circa eas agnoſcerent, ſic fuiſſe locutas; cùm pateat, pelliculam illam Hymenem dictam, de qua multa obſtetriculæ deblaterant, in virginibus naturaliter conſtitutis nullo modo reperiri, vt ex communi Medicorum, ac præcipuè Anatomicorum recentiorum opinione probauimus aliàs *lib. 4. harum quæſt. tit. 2. quæſt. 2.* Quòd ſi per Hymenem, ſiue pelliculam illam prædictæ Obſtetrices verum Hymenem intellexerint, nempè qui ex cohærentia, ac coalitu quatuor caruncularum poſt Nymphas in vtero exiſtentium fit, adhuc dicimus, illas non potuiſſe ex earum laceratione cognoſcere Virginiam eſſe defloratam; certum enim eſt, Erminium (quod neque ipſe fiſcus controuertit) dato quod Virginiam verè deflorauerit, vix ſemel cum ea congredi potuiſſe; nam cum tertia hora noctis in Amici domo commoratus eſſet, quarta iam domum propriam repetiiſſet, vt ex teſtium depoſitionibus habetur, ſtuprum autem præſumitur cõmiſſum poſt tertiam noctis horam, vnde veriſimile non eſt, ſi omnia rectè ponderentur, vt plus quàm vnica tantùm vice Erminius Virginiam cognouerit; licet ergo illam nullo modo cognouerit, dato quòd ſemel tantùm cognouerit, non poteſt ex vnico congreſſu vlla earum carũcularũ violatio apparere, vnde neque affirmare ex ea poſſunt Obſtetrices, Virginiam fuiſſe defloratam; quia ſi concubitus nõ fuerit reiteratus, diſiunctæ illæ carũculæ per primum congreſſum adeò mediante ſanguine, quem effundunt, reuniuntur, vt nullam violationis de ſe ſignificationem præbeãt, ita vt optimè Senerio. Pinæus, Anatomicus expertiſſimus *lib. 1. de not. virginit. cap. 6.* dixerit de hoc, poſſe etiam in muliere, quæ vtero gerat, conſpicuas apparere Virginitatis notas, eas ſcilicet, quæ ex earum caruncularum integritate deſumuntur; vnde dicendũ eſt, Obſtetrices has nequaquam cognoſcere verum Hymenẽ, qui ex harum caruncularum connexu conſtituitur, ſed ſomniare pelliculam illam, quam cõmunis, ſed falſa hominum opinio pro Hymene acceptat, quæ nunquam in vllis Virginibus, quæ vterum naturaliter conſtitutum habent, reperitur,

citur, vt probatum eſt. Sed dato etiam, quòd hæ Obſtetrices tam doctæ, ac expertæ fuerint (quod non crediderim) quòd cognoſcant verum Hymenem, hoc eſt connexionem prædictarum caruncularum; adhuc non poterant in Virginia earum lacerationem obſeruare, quia cùm Virginia, vt ſupponitur, fuerit ab Erminio ſemel tantùm cognita, & Erminius paruula mentula doteture, recognitio autem facta ſit vigeſima die tranſacta à præſumpta defloratione, procaciſſimæ mulierculæ eſt, præſumere ſe violationem in Virginia cognoſcere.

Inane porrò omninò alterum indicium iudicauimus deſumptum ex laxitate viarū ipſius
3 vteri in Virginia animaduerſa, cùm neque ex earum anguſtia argui poſſit Virginis integritas, neque ex laxitate defloratio, quia patet in vteri conſtitutione anguſtiam, & amplitudinem, & quoad paruitatem, & magnitudinem non minùs differre fœminas inter ſe, quàm differāt Mares quoad exilitatem, & craſſitiem, & breuitatem, & longitudinem Penis; vnde reperies ex ipſis virginibus, in quibus nulla ſuſpicio deflorationis imaginari poteſt, nonnullas tam patentes, ac laxas vias habere, imò etiam tam humectas, vt ne ſcortum quidem ſubagitatiſſimum tam patentes, aut laxas, & humectas habeat, ita vt ſi maiores factæ viro iungātur exili mentula dotato, cōcipere vix poſſint, non ſolùm propter enarratam viarū laxitudinem, ob quam ad continendum, & amplectendum virile ſemen ſunt ineptæ, ſed quia etiam voluptas ipſius coitus in vtroque inſigniter diminuitur, vnde minùs promptè conceptio ſequi poteſt. Contra verò nonnullæ ex fœminis vtero tam anguſto, & exucco dotantur, vt, etiamſi millies in dies exagitentur, tamen ne veſtigium quidem compreſſionis ſeruare ſolēt, quin & earum aliæ ſi à coitu per multum tempus abſtineant, facilè ad eū ſtatum penè reuertuntur, quem cùm virgines eſſent, obtinebant, & non ſecus ac ſi tum primùm deuirginarentur, ſanguinem in coitu effundunt, ſi de nouo à viro comprimantur, vt in viduis caſtam vitam degentibus, & quæ multis annis abſque viro permanſerunt, animaduerti poteſt, non obſtante etiam quòd plures filios fuerint enixæ. Sed ab his obſtetricibus tam futilia indicia corruptæ Virginitatis in noſtro caſu afferuntur, quia potiora obſeruare non poterant, & quia ſunt ignariſſimæ meliora non habebant.

Quamobrem non minùs inane indicium deflorationis deducunt ex colore mutato ipſius vteri, & facilè oſtenduntur, neſcire ſe & ex hoc, & ex ſuperioribus de ea ſe, vt oportet, iudicare, de qua vt pronuncient tanquam peritæ ſunt
4. vocatæ. Palam autem eſt, colorem Vteri, & partium ipſius non tam de facili immutari, ex vnico tantùm, & non iterato coitu, & maximè vbi mulier ampliores vias obtineat, vt in Virginia obſeruatur, & vir exiliori mentula dotatus ſit, vt Erminius. At vbi hæc cōtrario modo eueniant, tunc ob iteratam attritionem, & aliqualem ſaltem in primis congreſſibus paſſam violentiam, facilè & labra, & Nymphæ, & cæteræ partes ipſius vteri colorem ſuum ex rubicundo in dilutiorem immutant. Sed dato etiam, quòd non obſtante viarum laxitate, & virilis membri exilitate ex vnico tantùm congreſſu vteri partes ſuum naturalem colorem mutent, certum eſt, hanc coloris mutationem permanentem non eſſe, ſed vix tranſactis primis diebus obliterari, niſi coitus reiteretur; at recognitio violationis in Virginia facta fuit die vigeſima ab eo die, in quo deflorata præſumitur, nec poſtmodum fuit ampliùs ab Erminio cognita: non poterant ergo huiuſmodi Obſtetrices vllam coloris mutationem in partibus vteri ipſius Virginiæ obſeruare, neque inde vllum ne leuiſſimum quidem indicium deflorationis deſumere.

Addamus his, quòd quandocunque defloratio Virginiæ ſecuta eſſet inmediatè poſt 5.
menſtruam purgationem, vt in caſu noſtro eueniſſe patet, non modò nulla immutatio coloris obſeruari poteſt, in partibus obſcœnis ipſius mulieris, ſed neque ipſa membranarum dilaceratio, neque aliud quicquam, quod ſignum vllum deflorationis commonſtrare poſſit, niſi vir eſſet Pene nimis magno reſpectiuè ad vterum ipſius mulieris, quod contra euenit in hoc caſu, aut niſi coitus in dies ſequentes fuiſſet iteratus.

Sed prædictis multò leuiora ſūt alia indicia, quæ ab his ignariſſimis Obſtetricibus in medium afferuntur, vt quæ ex voce craſſiore, ex liuore papillarum, & ex colli venis craſſioribus deducuntur. Nam quoad vocem craſſiorem certum eſt, id euenire, quod de colore mutato partium vteri euenire dicebamus, nempè eam non ex ſimplici, ac vnico, nec violento coitu, 6.
ſed ex iterato, multiplici, ac violento craſſiorem euadere; præterquam quod Virgo hæc craſſiuſcula voce à natura fuit dotata, vt deponunt teſtes pro Erminio examinati, & ipſa etiam Virginiæ mater; quod maximè vero conſentaneum erat, cùm partes colli, ipſiuſque venas Virginia ſortita eſſet craſſiores, vnde cùm hæ Obſtetrices nunquam aliàs audierint Virginiam loquentem, non mirum eſt, ſi audiendo nunc illius vocem aliquantò craſſiorem, quàm in aliis Virginibus obſeruari ſoleat, ex ea indicium deflorationis conatæ ſint deſumere; quod nequaquam feciſſent, ſi qualitatem naturalem vocis ipſius Virginiæ cognitam habuiſſent. Quibus addo, quòd vocis craſſities non tam dependet ex coitu, quàm ex generatione, & emiſſione ſeminis; vnde deducimus, quòd etiamſi in Virginia obſeruatum eſſet, vocem fuiſſe immutatam, & ex ſubtiliori, & exiliori craſſiuſculam euaſiſſe, id non ex defloratione proueniſſe, ſed ex prouentu ſeminis, aut ex eius emiſſione fortè in ſomnis facta.

Quoad papillarum liuorem, quem etiam in hac Virgine ſomniant hæ Obſtetrices, dicendum eas omninò cæcutire; cùm etiam illa, quæ hic non adſunt, neque adeſſe poſſunt, adeſſe tamen ſeriò affirment. Nam liuor etiam cum aliis ſuperiùs adnotatis ſignis, in papillis non apparet ex vnico, ac leni congreſſu cum viro, aut ex ſimplici defloratione, ſed maximè 7.
ex multoties reiterato congreſſu, & ſignanter cum impetu, & violentia celebrato, fit enim hæc coloris immutatio ex concurſu ſanguinis ab vteri venis ad mammas, nam cùm vterus ha-

beat maximum cum mammis conſenſum, ex iterata commotione, & excalfactione per coitum facta, facilè vel ipſe ſanguis, vel vapores calidiores ab ipſo vtero eleuati ad mammas ſe conferunt, atque eo pacto capitula mammarũ colore magis fuſco, quàm ex natura ſortiũtur, inficiunt. Quòd ſi tantùm ex vnico cõgreſſu id fiat, non multò poſt, niſi coitus reiteretur, omninò obliteratur, ac mammarum capitula ad ſuum naturalem colorem reuertuntur, euaneſcente vapore, aut tenuiore ſanguine, qui ad ipſas confluxerat; quomodocunque tamen ſeſe res habeat certum eſt, indicium hoc deflorationis adeò leue eſſe, vt nihil ſuprà.

8. Colli venas vlteriùs in defloratis craſſiores fieri non ab re dicitur, id tamen ſuccedit tantùm cùm congreſſus pluries fuerit iteratus, aut defloratio ſucceſſit cum multa violentia, & anxietudine, quæ in noſtro caſu, vt ex ſuperioribus patet, non habent locum. At verò quomodò potuẽt Obſtetrices hæc affirmare; quòd Virginia venas colli craſſiores habeat, quam per antecactum tempus habuerit, ſi nunquam eam de facie cognouerint? hæc enim venarum craſſities debet referri ad cõſtitutionem, quam obtinebat ante præſumptam deflorationem; nam quemadmodum nonnulli hominum habent membra, & partes craſſiores, quàm alij, ita & colli venæ in aliquibus Virginibus tenuiores ſunt, in aliis craſſiores, vt in Virginia, quæ non alia ex cauſa habuit etiam vocem pinguiorem, quàm cõmuniter Virgines habere ſoleant. Et ex his apparet affectata harum Obſtetricum depoſitio, cùm ex inanibus ſignis, & ex his, quæ verè non ſunt, elicere conentur, Virginiam fuiſſe defloratam.

His igitur Obſtetricum depoſitionibus, falſitatis, & futilitatis conuictis, remanet vnicè, alterius Obſtetricis depoſitio vera, ac veris fũdamentis fulta, cùm peritiorem ſe, ac magis expertam aliis duabus commonſtrauerit, vnde eius aſſertio pro veriori accipienda eſt, nempè quòd Virginia nõ ſit deflorata; cùm nulla animaduertantur, aut animaduerti poſſint in ea carunculatum, ſeu membranarum lacerationes, nulla viarum per vim facta dilatatio, ſed tantùm quæ à Natura tributa illi eſt, nullaque adſit coloris ipſarum partiũ vteri immutatio, ſed appareat, omnia ſuum naturalem colorem ſeruare, cumque nulla vocis pinguitudo nouiter facta, nullus liuor in mammarum capitulis, nulla noua venarum colli craſſities adnotari potuerit; ſed contra ex Nympharum tenuitate, ex ipſius vteri ſiccitate, ex corporiſque exſpirante odore, & ex aliis permultis à peritiore Obſtetrice deductis, Virginiam non fuiſſe defloratam concludi poteſt, vnde cùm virginitas ſit quædam qualitas à Natura permanens, & 9.
idcircò præſumatur adeſſe, Maſcard. *de Probat. concl.* 410 *n* 1 *tom.* 3. Rota *in Rom. ſtupri ſeu Dotationis* 19; *Marty* 1610. *coram Sacrato n.* 1. Patet, quòd cùm nihil firmi in contrariũ adducatur, Virginia debeat præſumi Virgo, neque ab Erminio, neque ab alio quoquam manumiſſa, aut deflorata, iuxta depoſitionem vnicæ Obſtetricis aliis duabus multò peritioris.

CONSILIVM XLII.

ARGVMENTVM.

Leander Reus deflorationis in Lucretiam patratæ, in carcerem coniectus eſt; & de defloratione quidem non ambigebatur, cùm Lucretia iam vtero gereret; Leander tamen tormento expoſitus confeſſus eſt, ſe prope vterum Lucretiæ, vtriſque ſtantibus, ſemen eieciſſe abſque vlla omninò Penis in vterum intromiſſione, negando ſemper aliter ſe cognouiſſe carnaliter Lucretiam. Huic Leandri confeſſioni concordabat ipſiuſmet Lucretiæ depoſitio: vnde quæſitum eſt, vtrum Lucretia potuerit ex Leandro eo modo ſeminante abſque vlla penis intromiſſione in vterum concipere? & ego quidem in eam ſententiam veni, quòd nullo modo potuerit Lucretia ex Leandro ea ratione ſeminandi concipere, ſed vel Leander verè illam deflorauerit Penis intromiſſione, vel illa ex alio conceperit.

SVMMARIVM.

1 *Ex ſemine prope vterum emiſſo abſque Penis intromiſſione mulieres conceperunt, quod in equabus experimento non rarò conſtat.*

2 *Vterus habet ex Natura quandam virtutem ſeminis attractiuam, qualem habet Magnes ferri.*

3 *Velata mulieres abſque violatione panniculi vterum claudentis concipiunt.*

4 *Non minori attractione vterus ſuo collo vtitur ad deglutiendum ſemen Maris, quàm ventriculus gulà ad deglutiendos cibos.*

5 *Vterus, quandocunque fœmina libidine exardeſcit, os etiam externum ad deglutiendum propè ſe effuſum ſemen inſurgit.*

6 *Seminis tenuiſſimi ſpiritus ne per momentum quidem poſſunt in aëre externo conſeruari.*

7 *Coniunctio Maris, & fœmina per membrorum approximationem, & membris virilis in fœmineum intromiſſionem cur à Natura inventa.*

8 *Seminis à Mare effuſio, & attractio ab vtero non ſufficiunt ad hoc, vt conceptio ſequatur.*

9 *In coitu membrum quampenitiſſimè debet intrudi, aliàs difficilius ſequitur conceptio.*

10 *Penis breuitas, & longitudo cur conceptionem impediant.*

11 *Si*

11 *Si effuſio ſeminis propè vas fœmineum eſſet ſufficiens ad conceptionem, ſuperuacanea eſſet Maris & fœminæ coniunctio per Penis intromiſſionem in vterum.*
12 *Velatæ mulieres quomodò concipiant.*
13 *Ex parte tantùm ſeminis fieri poteſt conceptio.*
14 *Gemelli ex vnico coitu procreantur.*
15 *Seminis attractio fit ab ipſo vtero appetitu ſenſitiuo moto ad ipſum attrahendum.*

DE hac materia vberiùs egimus *lib. 3. Queſtionum Tit. 1 quaſt. 8. per totam.* Vbi concluſionem illam firmauimus validiſſimis rationibus ſtabilitam, non poſſe mulierem ex ſimplici pollutione viri propè ipſius vterum concipere; vbi rationes contrarium perſuadentes attuli, iiſque ſufficienter quantùm mihi perſuadeo ſatisfeci; quarum potiores erant quæ ſequuntur, quas breuioribus percurram.

1. Primò, igitur doctiſſimorum hominum auctoritate, & experientiis adductis probabilis videbatur contraria concluſio, nempè quòd poſſit mulier ex ſemine virili propè vas effuſo concipere; narrantur enim quædam eius facti exempla à viris fide digniſſimis, quæ mirum in modum tanquam vera confirmabant id, quod de equabus narrant aliqui, quas cum nolunt cuſtodes à maribus iniri, quoddam inſtrumentum vuluæ admouent introitum Peni furentis equi interdicens, & tamen equas eo modo compreſſas concipere experiuntur, Annulatas eas vocant.

2. Sed hoc mirum videri non debet, cùm notum ſit, quanta auiditate vterus teneatur maſculei ſeminis, ob quam non minori attractione dotatur ad illud attrahendum, quàm dotati conſpiciamos Magnetem in attrahendo ferrum. Itaque poſſibile eſt, imò fortè non difficile, vt ex ſuperioribus exemplis elici poteſt, quòd ſimplici pollutione Leandri extrà quidem, ſed propè Virginiæ vterum, potuerit vterus Virginiæ emiſſum ſemen attrahere, atque ad ſe allicere, & ex eo concipere, non obſtante quòd membrum in vterum non fuerit intromiſſum à Leandro; & ſic potuit Virginia vtero concipere.

3. Sed & alia ad hoc confirmandum non deſiderantur; nam experimur in iis fœminis, quas Velatas nuncupamus, abſque eo quod virile membrum in vterum penetrare poſſit, conceptionem ſuccedere. Siquidem in iis fœminis panniculus quidam craſſiuſculus ante vteri internum oſculum obtenditur, qui introitũ virili membro prohibet, ita vt deuirginari nulla vi poſſint; Has autem ex ſimplici viri pollutione concipere notum eſt, & adnotaui aliàs ex Hippocratis, Auicennæ, & aliorum auctoritate; quas eam ob cauſſam idem Hippocrates in partu perire aſſeuerabat ex eo, quod panniculus ille, qui introitum virili peni prohibebat, non poteſt ob ſui craſſitiem, ac duritiem diſrumpi, vt exitum naſcenti fœtui concedat; vnde conſequens eſt tandem & puerum, & matrem perire.

4. Quod magis vrgebat illud erat, quod firmatur Ariſtot. *lib. 2. de Gener. Anim. cap. 4.* & Gal. *lib. 1. de ſem. c. 4.* & D. Thom. referente Sanchez *de Matrim. lib. 7. diſput. 113. num...* nimirum tanta attrahendi facultate vterum eſſe dotatum, vt collo proprio tanquam manibus vtatur ad attrahendum ſemen maſculeum, non aliter quàm gula, ſeu ſtomacho, vel œſophago (hoc eſt via, vel ductu illo, qui ab ore ad ventriculum tendit, & per quem cibi, & potus ad ipſum ventriculum permeant, qui ſtomachus ab aliquibus, & œſophagus nominatur, Hippocrat. *lib. de Cord num. 1. & lib. de Cor rec. num 2.*) tanquam manibus vtatur ventriculus ad ingerendos cibos, & potus: neque enim neceſſe eſt, vt Animal cibum vſque ad ventriculũ transmittat, aut illum ſuperiori ventriculi ori, quod ſtomachus appellatur à Græcis, apponat, ſed ſatis eſt, vt ori admoueat, quia deinceps, atque illicò ventriculus ab ore illum attrahit per œſophagum, qui ad hunc finem fibris dotatur circularibus, & tranſuerſis. Simili ergo modo in ipſa conceptione celebranda ſatis eſt, vt ſemen maſculeum prope vterum effundatur, nam illicò per collum vterus illud ad ſe mira auiditate attrahit, vnde ſequitur poſtmodum conceptio.

Neque dicatur quòd hoc impoſſibile ex eo ſit, quia os vteri externum, niſi Maris vereiro dilatetur, per ſe contineat, neque ex ſe aperiatur, ita vt ſemen excipere poſſit, vndè etiam ſi ſemen prope ipſum effundatur, & vterus vim faciat, vt illud ad ſe attrahere poſſit, hoc incaſſum ob prædictum impedimentum illud tentare, quia quandocunque fœmina ardet deſiderio coitus, & vterus degluriendi ſemen, tamque in feruore eſt, ac mulia, & inexplebili tentigine tenetur, ipſo etiam externo ore hyãte, & dilatato, non aliter quàm auiculæ faciant, cum cibum illis à matre exporrigitur ad illud ingerendum, currit; videtur enim vterus 5.
ſenſu quodam cognitiuo, ob quem ab aliquibus Animal eſt dictus; notam habere ſuam indigentiam maſculei ſeminis, ad illamque expellendam idcircò ſe opportunè mouere, occurrendo irruenti ſemini Maris, hiante etiam ore externo illud admittendo.

Quibus tamen omnib. non obſtantibus, concluſionẽ iã à me in diſcurſus principio firmatã, veritatẽ potiùs habere demonſtrabitur, non ſolùm ex ſequentib. rationibus, ſed etiã ex plena ſatisfactione ad rationes in contrarium: Nam primò impoſſibile eſt, ſemen maſculeum in aëre externo integrum conſeruari poſſe, cùm 6.
neceſſe ſit tenuiſſimos illos ſpiritus, à quibus omne principium generationis procedit, ſtatim euaneſcere, vt ex Ariſtotelis auctoritate dixi *lib. 3. quaſt. 8. num.* 16. quibus euaneſcentibus, ſemen infœcundum euadit, remanente tantùm eius materia craſſiori, quæ ad conceptionẽ tam inepta eſt, quàm eſſet merus humor pituitoſus, ſi in vterum reciperetur. Atque non alia potiori ex cauſſa voluit Natura marem, & fœminam tam arctè con- 7.
iungi; quia nè ſemen maſculeum quicquam ab Aëre externo pateretur, voluit illud à Mare per tubum vſque ad internum vteri os immitti, imò eorum aliqua arctiſſimè per eadem membra hærere in coitu voluit, neque contenta fuit, vt mas propè vas fœmineum ſemen effunderet,

effunderet, quod ſi ſuffeciſſet ad conceptionem, fruſtrà tam arctam coniunctionem Maris cum fœmina eſſet machinata; cùm tamen natura nihil fruſtrà faciat imò ſemper ad melius reſpiciat. Ariſt *de Animal. inceſſ. cap.* 10. & alibi ſæpè, neceſſaria ergò omninò eſt ad conceptionem coniunctio Maris, & fœminæ per intromiſſionem penis in matricem, aliter nulla ſequi poteſt generatio.

8. Secundò, conceſſa iam valida vteri attractione, & facta effuſione ſeminis maſculei propè os vteri externum; adhuc multa deſiderantur ad perficiendam conceptionem; præ cæteris autem omnibus deſideratur impulſus, & eiaculatio ex parte Maris, quæ omninò ceſſat, vbi effuſio fiat extrà vterum, cùm vis illa eiaculationis terminetur ad extrà in ipſo externo vteri orificio, in quod impingit; vnde vbi dicamus, hanc eiaculationem nequaquam eſſe neceſſariam, cogemur affirmare neque ipſum membrum, per quod eiaculatio fit, eſſe neceſſarium; imò neque ipſa vaſa eiaculantia, & ſic natura inani omninò labore maſculeum membrum, & præd. vaſa fabricaſſet, immò & ipſum vteri collùm, ſeu vaginam, in quam membrum intromittitur, cum poſſet abſque tanta defatigatione, & multò faciliori via per ſimplicem approximationem Maris, & fœminæ ſecundùm genitales partes fœtus generare, & animalium ſpecies propagare; expediebat ergò nos abſque virili membro fuiſſe formatos, quemadmodum etiam cætera quæcunque animalia, quæ per ſimilem coniunctionem voluit natura ſuas ſpecies propagare.

Tertiò, cùm dentur quidam viri, qui non poſſunt membrum arrigere, & tamen ſemen prope vterum externum effundunt, vel ſi arrigant, non poſſunt tamen illud in vterum intromittere, ſed coguntur veſtibulum ante ipſum, primoque in limine ſemen proiicere, quos inter frigidos connumerandos eſſe probaui *lib* 3. *Tit*. 1. *quæſt*. 5. *num*. 12. veriſimile eſt hos viros generare poſſe, quia eadem eſt ratio virtutis attractricis ipſius vteri, per quam ſemen ad ſe alliciet, & concipiet: cùm ergò hi poſſint principali fini in matrimonio intento ſatisfacere, qui eſt filiorum procreatio, ſumma iniuria à matrimonio contrahendo repellerentur, cùm tamen non ſolùm à contrahendo repellantur, ſed etiam contractum diſſoluere per canones cogantur: facit c. *Laudabilem, de frig. & malef.* cum iis, quæ adducit Sanchez *de Matrimon lib*. 7. *diſput* 92 *num* 7. ſed hæc ex abundanti.

9. Quartò, ſi in coitu celebrando non ſufficit, vt conceptio ſequatur, vt mas intromittat membrum in matricem, ſed neceſſe eſt, vt illud quampenitiſſimè intrudat, vt ſemen propè, & quam proxime ad internum vteri oſculum effundatur, alias non ſecutura conceptione, ex Hippocratis præcipuè, aliorumque Medicorum auctoritate, quantò magis non ſequetur conceptio ſi ſemen propè externum vterum eiiciatur? & ſi prætereà conſtat, eos qui breuiores

10. pene donantur, ea tantùm ex cauſa non generare, quia non poſſunt ſcilicet eorum inſtrumento vſque ad internum vteri oſculum peruenire, & ſic ſemen aliquantò longè ab ipſo oſculo effuſum non fœcundum euadit, eò quia alteratur illicò antequam ab vtero attrahatur, quantò magis impedietur conceptio ſemine ab extrà effuſo? Et ſi vlteriùs membri longitudo nimia reddit ſemen infœcundum eo quod in via refrigeretur, vt Ariſtot. *lib*. 1. *de generat. Anim. cap* 6. dicebat, quantò magis refrigerabitur ſemen aëri externo omninò expoſitum, antequam ab vtero intrò attrahatur? Liceat ergò, pro veritate loquentem contra figmenta quorundam, ac credulitatem prorumpere, & meras ineptias ne ipſis pueris perſuadendas.

Qui nondum ære lauantur.

Denique cùm attractio ſeminis maſculei ab vtero fiat per collum ipſius mediantibus villis, & fibris, quibus dotatur, aut dotari ad hunc finem deberet, iam patet os externum vteri neque ea attractione vigere, neque villis, vel fibris vllis componi, non poterit ergò ſemen maſculeum propè ſe effuſum attrahere, dicendumque ipſum vterum per collum, ſemen etiam ad diſtans eiectum, non obſtantibus vteri externis partibus eius introitum impedientibus ad ſe attrahere, quod an ineptum ſit, necne, videant qui hæc ſibi perſuadent, & ab aliis ſibi imponi huiuſmodi abſurditates permittunt.

Sed non relinquam ſubſequentem etiam rationem ſuperaddere, etiam ſi ad Medicum negotium non faciat. Dico ergo, quòd ſi ad hunc matrimonij finem aſſequendum, qui præcipuus eſt, & eſt filiorum procreatio, ſufficeret approximatio tantùm membrorum generationis vtriuſque coniugis, & effuſio ſeminis virilis propè, & extrà vas fœmineum, incaſſum ad matrimonij validitatem requireretur talis coniunctio, vt vir poſſit penetrare ad 11.
interna vteri, & ibi ſeminare, quod tamen requiri ad matrimonij validitatem firmant vnanimiter Canoniſtæ omnes: & confirmatur ex eo quod ſeminatio extra vaſa, peccatum mortale inducit, vt ex omnium Canoniſtarum auctoritate indubitatum efficitur, Pontius *de Matrim. lib*. 10. *cap*. 11. *n*. 6.

Ad rationes in contrarium facillima eſt reſponſio, & quoad experientias, & hiſtorias à quibuſdam enarratas, dicendum, eas non eſſe probatæ veritatis; duo enim perſonarum genera hæc pro veris admittunt: Vnum quarundam, quæ ſua malitia aliis imponere volunt, vt Hebræi ſua fabula de ſemine in balneo eiecto, Auerroës, & Amatus Luſitanus ſuſpectæ fidei, immò conclamatæ mendacitatis viri: Aliud piorum, imò ſanctorum quorundam virorum Theologorum nempè, & Canoniſtarum, qui vt vt minùs experti in venereis, & Medicarum, Anatomicarumque rerum non vndequaque gnari, hiſce fabulis aures præbuerunt, & pro veris acceptarunt, quas tamen à vero tantoperè diſtare certum eſt, quantoperè diſtat cœlum à terra.

Sed eſto admittamus has experientias, quas non excedere ternarium numerum à primo mundi decurſu patet, & pro veris acceperimus, tamen nihil faciunt ad rei negotium; quanam enim fiducia ex vna, aut altera experientia adhuc incerta, & infirma concluſionem eam firmabimus,

mabimus, & pro vera canonizabimus, poſſibile eſſe, vt mulier concipiat ea ſemine virili propè vas effuſo, abſque Penis intromiſſione in vterum? certè ſi hæc concluſio vera eſt, iam & hæc erit veriſſima, quam etiam
11. ſuperiùs attuli, nimirum, non eſſe neceſſariam ad conceptionem coniunctionem Maris, & fœminæ per membra generationis, & omninò inanem, ac ſuperfluam eſſe, & à Natura incaſſum ordinatam, cùm abſque ea potuerit animalium ſpecies propagare: Sed Natura, & Deus nihil fruſtra faciunt, vt notum eſt Ariſt. 1. *part. t.* 12.

Ad id, quod de annulatis equabus additur, dicendum ea ipſius facti narratione falſitatis conuinci, quia ſi equarum cuſtodes eas commemorato inſtrumento muniunt, ne à maribus iniri poſſint, & concipere, iam patet omninò inanem eſſe hanc eorum induſtriam, cùm etiamſi adſit inſtrumentum impediens, nè fœminæ à maribus comprimantur, & concipiant, eo non obſtante concipiunt; hinc ergò ſequitur vel non eſſe veram, aut in vſum trahi hanc cuſtodum induſtriam, ne equæ concipiant, vel verum non eſſe, quòd vbi annulatæ fuerint concipiant, niſi aliud quid interueniat.

Quod de velatis mulieribus dicitur non habet parem rationem; Primò enim Penis magna ea parte in vterum recipitur, quia panniculus ille non adeſt propè os externum, ſed intrò progrediendo propè os internum ipſius vteri obtenditur, vndè fit, vt Penis partim in vteri vaginam intromiſſus ſemen eiaculetur propè ipſum os internum, vnde promptiùs ab vtero attrahitur, & minùs ab Aëre alteratum: adde quòd in his, quæ con-
12. cipiunt, panniculus ille vel aliquo foramine donatur, per quod ſemen eiaculatum vi ſua, & Penis impulſu ad vterum penetrare poteſt, vel eſt totus poroſus, & foraminulis peruius, vnde per ea ſemen impetu facto coadiuuante vteri attractrice ad ipſum penetrat, & concipitur, & quanquam eo modo non vniuerſum ſemen ad illum perueniat, tamen non idcircò non fit conceptio, neque enim neceſſe eſt, vt totum ſemen ab vtero excipiatur, vt conceptio ſequatur, nam aliquandò
13. ea parte tantum ſeminis fit, quod ſatis ſuperque declarat Geminorum, & Trigeminorum, & cuiuſcunque multiplicis conceptionis euentus, excepta tantùm ſuperfætatione, quæ quidem ex diuerſis coniunctionibus Maris cum fœmina euenit; at Gemellorum, & aliæ numeroſæ conceptiones ex vnico congreſſu fiunt, ita ſuadente experientia, & atteſtante Hippocrat. *in lib. de Nat. Puer numero* 44. *&* *in lib. de ſuperfœtat. numero ſeptimo*, *& lib. de Diæt. numero vigeſimoquinto*, ex quo colligitur, fœtum aliquandò non ex tota ſeminis maſſa, ſed ex parte tantùm procreari. Adde his quod ad conceptionem ſatis eſt, vt tenuior ſeminis pars, ac magis ſpirituoſa ad vterum perueniat, vt fœmineum ſemen fermentare poſſit, neque neceſſe eſt partem craſſiorem, & magis materialem ſimul peruenire; tanta ergo facilitate poteſt pars ſeminis magis ſpirituoſa intra vterum per panniculum illum penetrare, quanta facilitate eadem pars ſpirituoſa extrà vterum ſolet in auras euaneſcere.

Quod de attractione vteri dicitur per collum facta, non aliter quàm ciborum attractio à ventriculo per œſophagum, aut gulam, nihil ad rem facit, quemadmodum enim gula, aut ventriculus per ipſam non attrahit cibos ori externo oblatos, niſi ipſi gulæ rationabiliter approximentur, & ridiculum eſſet, ſi quis ori externo tantùm cibos offerret, expectans vt ventriculus per œſophagum illos attraheret, eſſetque id experiendum per menſem illi, qui id ſibi perſuaderet, ſic immò multo magis ridiculum eſt perſuadere ſibi quod vterus poſſit per collum attrahere ſemen maſculeum ſuo externo ori oblatum, quia attractio eſt actio ipſius vteri, licet fiat per eius collum, vndè non ſatis eſt ſemen propè os externum effundi, vt ab vtero attrahatur, quia cùm vterus attrahat ſemen ſenſu quodam appetitiuo, ex quo mouetur ad illud attrahendum, non poteſt hæc ſenſatio fieri extra vterum, hoc enim credere eſſet maximum abſurdùm fieri ſenſationem à ſenſibili diſtante, tanquam ſi vterus diuinaret ſemen effuſum fuiſſe ab extra, & ex hac diuinatione moueretur ad illud attrahendum. Ex his ergò pro veritate concludendum mihi videtur, vt in argumento dixi, vel Leandrum verè defloraſſe Lucretiam penetratione membri ad vteri intimiora, vel Lucretiam ex alio viro, qui eam deflorauit, concepiſſe.

CONSI

CONSILIVM XLIII.

ARGVMENTVM.

Cum Religioſus quidam annos natus quinquaginta ex Apoplectico Paroxyſmo euaderet, ac nonnullos poſt dies vtcunque ſeſe recollegiſſet, conquerebatur tamen adhuc de inſigni capitis, ac membrorum omnium debilitate, peculiariter autem memoriam habebat labilem, ac fluidam, nec videbatur quicquam tempore proficere. Æſtate tranſacta (nam Vere præterito ægrotauerat) cùm corporis purgationem inſtitueret, & pro ſua ſalute Medicos conſuleret (ab Hyeme enim proximè futura malum ſibi timebat) inter quamplurima ad victus rationem pertinentia, quærebat, an à diuinorum officiorum recitatione eſſet eximendus, cumque in affirmatiuam ſententiam cæteri Collegæ iuiſſent, contrariam ipſe amplexus ſum.

SVMMARIVM.

1 *Lectio continua, & iterata, plurimos abſumere poteſt ſpiritus, & hominem debiliorem reddere. Contrarium, n 5.*

2 *Earundem rerum, quarum in victus ratione eſt vtilitas cum rectè adhibentur, damnum eſt cum non recte adhibentur.*

3 *Attentio in legendo ſpiritus diſſipat.*

4 *Lectio exercet caput, & pectus, earumque partium calorem excitat.*

6 *Debilitatis duo genera.*

7 *Quandò conueniat in debilitate euacuare, & quandò non.*

8 *Clara lectio, & exercitium per lectionem factum morbis frigidis conuenit.*

9 *Lectionis exercitium, vt vtile ſit, fieri debet cum aliqua attentione.*

10 *Attractio fit à calore excedente.*

MOuebantur Collegæ ex eo, quod recitatio diuinorum officiorum debeat fieri voce intelligibili, ita vt homo ſe ipſum recitantem, ac verba proferentem intelligat. Suarez *de virt. & ſtat. Religioſ. lib.5 cap.7.* nec ſatis
1. eſt mentaliter tantùm recitare, Roderic. *quæſt. Canonic & Regul. 43. art.4. num.1.* hoc fit quidem legendo; at Lectio aſſidua, & iterata plurimos abſumit ſpiritus, & corpus exſiccat, vt fatetur Hippocr. *lib.2. de Diata num.17.* ac cum hoc etiam hominem debilem reddit, ac præcipuè ſecundùm caput, cùm vocis exercitatio, immò ipſe ſimplex ſermo facultatem habeat replendi caput, & grauitatem afferendi. Oribaſ. *lib.6. Collect. cap.7.* imò peculiariter ſenſus hebetare apta nata eſt vocis exercitatio, vt Id. *ibidem cap.8.* addit, vnde idcircò affectibus capitis non eſſe idoneam docet: quæ cùm ita ſe habeant, & obſeruetur in hoc Religioſo caput iam grauatum, ac peſſimè affectum, dicendum videtur, non eſſe compellendum ad diuinorum recitationem, cùm ob corporis ægritudinem quicunque obligati ad recitationem legitimè excuſentur. Suar. *de Virt. & ſtat. Religioſ. lib.4. cap 2. num 19.*

Licet autem vocis exercitatio inter res ad ſanitatem conferentes adnumeretur, certum
2. tamen eſt, earundem rerum quarum eſt vtilitas, cum rectè adhibentur, eſſe etiam noxam, cùm non rectè adhibentur, quamobrem licet Lectio adhibita morbis, in quibus conuenit vtilis ſit, in morbis, in quibus non conuenit, inutilis, & damnoſa eſt, itaque cùm pateat iam ex ſuperioribus, ſermonem, & lectionem non eſſe in capitis affectibus idoneam, & Religioſus hic Apoplexiam paſſus ſit, & ab ea Apoplexia adhuc ſentiat caput debile, & grauatum, dicendum, Lectionem, quæ fieri debet in recitatione diuinorum, illi maximè perniciosam futuram, cùm caput aggrauando, & debilius reddendo, poſſit de nouo Apoplexiam excitare, & hominem è medio tollere.

Vlterius Lectio longa, aſſidua, & iterata, qualis in diuinorum recitatione fieri ſolet, non modò ob laborem, quem in ea homo patitur, corpus debile reddit, & caput aggrauat, ac ſenſus obtundit, ſed etiam maiorem in modum & debilitat, & caput aggrauat ob attentionem, quæ neceſſariò requiritur in ſatisfactione huius obligationis, Nauar. *de orat. cap.12. num 39.* vt cæteri etiam omnes Canoniſtæ docent, quæ attentio multò magis poteſt caput aggrauare, illudque calefaciendo magis exſiccare & conſequenter magis ſpiritus abſumere, 3.
& corpus, atque ipſum præcipuè caput conſequenter magis debile reddere, quæ omnia quanto cum periculo ſuccedere poſſint, ſatis ſuperque nouimus Medici, qui idcircò tenemur in ſimilibus caſibus homines à recitatione huiuſmodi diſſuadere.

Ex abundanti autem addendum, quòd in Lectione, ſenſus viſus maximè defatigatur, qui ſtante prægreſſa Apoplexia, ac ſtante adhuc primi ſenſorij debilitate, non poterit euitare, quin in aſſidua, & iterata Lectione, quæ in diuinorum recitatione fit, inſignem læſionem contrahat; nam & deprauari, & diminui, & aboleri etiam poteſt; quia cùm Apoplexia morbus ſit neruis ipſis infeſtiſſimus, abſque dubio quòd, ſi qui nerui præ cæteris debiliores erunt, ij maximè læſionem perſentient, cumque ex quotidiana Lectione facta in recitatione diuinorum viſus eiuſque partes præcipuè debilitentur, ac præ cæteris Nerui Optici, conſequens erit hos præ debilitate reſolui, & hominem viſu orbari, vt non infrequenter

euenire

euenire in Apoplexiæ inſultibus adnotamus, à quibus Ægri ſeſe recolligentes ſemper in paralyſim incidunt, aliquandò externorum membrorum, aliquandò verò neruorum internorum, vnde aut cæcitatem, aut ſurditatem perpetuam incurrere, vel ex reſolutione neruorum opticorum, vel acuſticorum eos obſeruamus.

4. Verum enimuerò his non obſtantibus in negatiuam ſententiam inclinaui, quia cùm Lectio exerceat præcipuè pectus, & caput, earumque partium calorem excitet, ac viuificet, vt ex Celſo, Cælio Aureliano, & aliis aliàs dixi, patiens autem hic eas partes & multis frigidis ſuperfluitatibus refertas habeat, & natiuo calore depauperatas, certè Lectio lenis, voce ſubmiſſa facta, & multò magis clara Lectio etiam longa, & quotidie reiterata eas excrementitias ſuperfluitates abſumet, calorem partium excitabit, & partes ipſas debiles, ac torpentes mirum in modum confirmabit, ac robuſtiores reddet; vnde ſequitur quòd non ſolùm non ſit excuſandus ab ea diuinorum recitatione, ad quam eſt obligatus, ſed etiam ſi nulla obligatione ad hanc recitationem teneretur, ad eam eſſet cogendus, vel ad ſimile vocis exercitium ob ſanitatem recuperandam, cùm ab ea multam vtilitatem, nullum autem damnum reportaturus eſſet; de qua re videnda ea ſunt, quæ attuli *lib. ſeptim. harum quæſtionum, Titulo 2. quæſtione 2. num. 9. & ſeqq.*

5. Neque obſtant quæ in contrarium deducuntur, & primò veritatem nullam habet, quòd Lectio aſſidua corpus debile reddat, vbi modus adhibeatur, & leniter fiat, neque tanta ſit, vt ſua longitudine id efficere poſſit; quod in diuinorum recitatione non habet locum; quia etiamſi ſimul, & coniunctim accepta, ita vt Lectio, ſeu recitatio, quæ fit per vices, vnum tempus continuum conſtituat, recitatio diuinorum longa dici poſſit, & fortè laborioſa, tamen cùm diſcontinua ſit, & inter vnam, & aliã recitationem interſit tanta quies, vel intereſſe poſſit, ſi ita libet, vt per eam recitantes vires à prægreſſo labore diminutas (ſi modò hic vllum laborem notabilem commemorari velimus) reaſſumere poſſint, nec longa, nec vllo nomine laborioſa dici poteſt, ita vt ſua longitudine, & labore poſſit laudabiliores, ac tenuiores ſpiritus abſumere, vnde poſtmodum corpus debile reddatur; ſed ita tandem longa, & laborioſa dici poteſt, in quantùm ſua longitudine & labore corpus ita poteſt defatigare, vt excrementitias quaſdam pectoris, & capitis ſuperfluitates abſumat, & ipſas ſpirituales, & capitis partes moderatè calefaciat, natiuumque calorem excitet; nam hoc modo clara Lectio, & ipſa etiam ſubmiſſa, ipſaque diuinorum recitatio inter ea reponi poſſunt, ac debent, quæ noſtrum corpus aliquo modo exercendo, ad ſanitatem conferunt præſentem conſeruandam, & amiſſam recuperandam: facit Celſ. *lib. 1. ſuæ Med. cap. 2.* Plutarc. *de curanda bon. valet. inter med.* Orib. *lib. 6. Collect. cap. 7.* Cel. Aurel. *Chron. cap. 1.* Mercur. *de Art. Gymnaſt. lib. 6. cap. 6.*

Sed dato etiam quod recitatio diuinorum ſit
omni ex parte laborioſa, corpuſque ita defatiget, vt debilibus corporibus non videatur con-
uenire, tamen dico, noſtro infirmo omninò
conuenire: non obſtante, quæ opponitur, debi-
litate: ſiquidem certum eſt ſecundùm Medicos 6.
duo genera debilitatis dari (relictis pro nunc
iis, quæ de variis imbecillitatis cauſſis tradit ex
Hippocr. Gal. *comm. 2. de Vict. rat. in Acut. par-*
tic. 47. & Valleſ.) vnum, quod ex multa reſolu-
tione ſpirituum, & ex inanitione fit, aliud, quod
ex multa ſanguinis, vel aliorum humorum re-
pletione naſcitur ipſam naturam grauantium,
& opprimentium; quemadmodum autem quo- 7.
modocunque euacuare, medicamentis ſcilicet,
vel ſanguinis detractione; vel detractione ci-
borum, & potuum, vel laborum quocunque
genere periculoſum eſt in debilitate primi ge-
neris, ita in poſteriori eſt maximè proficuum,
& ſalutare, & è contra maximè damnoſum, &
exitiale eſt, non euacuare ob eam debilitatem;
vnde eorum Medicorum inſcitia notanda ve-
nit, qui neſcientes inter vnam, & aliam imbe-
cillitatem diſtinguere, in quacunque indiffe-
renter ab euacuationibus, & laboribus non ſo-
lùm abſtinent, ſed ipſos ægros copia, & multi-
tudine humorum grauatos nouis cibis, & obla-
tionibus non ſine eorum pernicie refocillare
ſatagunt, ita vt graui vtrorumque ſarcina op-
preſſos eos de medio non ſine culpa tollere
conſueuerint. Ad exonerandam ergo naturam
humoribus grauatam, maximè cum frigidi exi-
ſtant, nihil magis opportunum quàm illam
aliquo laboris genere defatigare, quæ ſimul,
& ſemel humores illos concoquat, & dige-
rat, & abſumat, partes roboret, ac firmet,
& natiuum calorem augeat. Cum igitur in
caſu noſtro caput maximè humorum frigi-
dorum copia grauatum reperiatur, totum-
que corpus illis obſeſſum, profectò non ſo-
lùm lenis, ac ſubmiſſa Lectio, qualis in reci-
tandis officiis diuinis fieri ſolet, ſed etiam clara
illi mirum in modum opitulari poteſt; nam
multa cum ratione huiuſmodi exercitium in
legendo iis ad ſalutem recuperandam propo-
nitur, qui capitis morbis frigidis conflictan- 8.
tur, vt in ſomnolentia non naturali, in memo-
riæ defectu, & in quibuſdam ſpeciebus dolo-
rum ipſius capitis à frigida cauſſa dependen-
tiam habentium, & in aliis ſimilibus affecti-
bus, vt videre eſt apud Oribaſ. *loco ſupra cit.* &
apud Cæl. Aurel. *ibid.* vnde patet ex his, quod
tantùm abeſt, vt ex recitatione diuinorum of-
ficiorum propoſitus Æger poſſit imbecillita-
tem vllam capitis, aut corporis incurrere, vt
potiùs è contra maiorem firmitudinem, ac ro-
bur inde expectare poſſit, atque eo modo
omne periculum euitare, quod à nouis Apo-
plexiæ inſultibus ille timere poſſet.

Eandẽ meretur reſponſionem quod obiicitur
de Attentione neceſſaria in diuinorum officio-
rum recitatione, nã & hæc poteſt iiſdẽ de cauſ-
ſis eſſe proficua, & quandò à Medicis imponi-
tur Ægrotantibus Lectio ſimplex, aut ſubmiſſa,
vel clara ad eoſdem fines, nempè ad capitis,
& pectoris emundationem, & ſuperfluita- 9.
tum abſumptionem, & ad calorem earun-
dem partium excitandum, certè non impo-
nitur, quòd fiat abſque attentione; aliàs

enim

enim imponi poterat aut ſimplex ſermo, aut ſimplea vociferatio; imponitur ergo Lectio cum attentione aliqua eo fine, vt vtroque medio nempe voce, & attentiooe, hoe eſt voce eaterna pectus, & interna caput eaerceant, & eius ealotem eacitent, ea quo ſuperfluitates abſumantur, & homo priſtinæ ſanitati reſtituatur.

10. Quod additur dicendo, poſſe hanc attentlonem capot calefaciendo multa excrementa ab infetioribus attrahere, & eo modo caput maiorem in modum grauare, facilè diluitur reſpondendo, non tantam ex hac attentione ſequi poiſe capitia eacalfactionem, vt per eam poſſit humores ab inferioribus attrahere, cùm ea non acuat, aut præter modum augear calotem natiuum, ſed tantùm illum excitet, ac viuidiorem reddat, attractio verò fit à calore eacedenti, ac quaſi præternaturali, & parti minimè proportionato, & ſic attentio nullo modo in tecitandia officiis diuinis poteſt eſſe noaia.

Denique quod de timore deperdirionis viſus dicitur, vanum eſt, & vix reſponſione dignum, dicendum tamen, quòd cùm primi ſenſorij imbecillitas, à qua poteſt dependere imbecillitas ſenſus viſus ab eadem cauſſa dependentiam habeat, à qua dependentiam haboir Apoplexia, iiſdem auxiliis ſuperari poterit, quibus ſuperari poſſe monſtrauimus iam affectiones ab ipſa Apoplexia relictas: Vnde concludendom, Religioſo huic permittendam eſſe diuinorum officiorum recitatiooem (quam & ipſe maximè affectat) non ſolùm, vt debito ſatisfaciat, ſed vt etiam amiſſam ſanitatem recuperet.

CONSILIVM XLIV.

ARGVMENTVM.

Ioſeph Tocchus in carcerem detruſus cùm optimè ſe haberet, & in prandio fabas ſemicoctas comediſſet, & rigore intenſo pro temporis ratione premeretur (vigebat enim Hyems rigidiſſima) foculumque ex carbonibus in terra excitaſſet, in occaſu Solis mortuus ex improuiſo repertus fuit: iacebar aurem pronus in faciem & ex comeſtis fabis partem euomuerat. Cadauer à Peritis recognitum, nullaque in parte læſum, aut vllum violentæ mortis ſignum præbere compertum eſt. In gula tantùm, vel in ipſo iugulo ſanguinis quædam exrrauenati quantitas adeſſe dicebatur, neque tamen id ſectione conſtitit. Prætendebar fiſcus prædictum Ioſephum per vim externam fuiſſe ſuffocatum, & quia Nucerinus Gubernaror illum in carcerem coniecerat ob contumelioſa verba contra ipſum Gubernatorem ab ipſo Ioſepho prolara, fiſcus in ipſum culpam mortis reiiciebat. Periti in primo examine depoſuerant, Ioſephum neque ex veneno interno, aut externo, neque vlla ex cauſſa violenra extinctum fuiſſe: mox. quaſi ſententiam mutaſſent multo pòſt tempore, denuò examinari, retulerunr dictum Ioſephum poruiſſe per violentiam extrinſecam eſſe ſuffocatum, quorum dictis fiſcus maximè innixus, prædictum Gubernatorem eius delicti Reum eſſe volebat, nonnullis aliis inſuper coniecturis ad id perſuaſus. Requiſitus ergo de eius rei veritate, reſpondi, vt ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *In ſuſpicione veneni præſumptio deſumpta ex ſtatu Ægrotantis ante ſuſpectam venenationem multùm vrget.*

2 *Venenū mixtū eſt Naturæ ſummè contrarium.*

3 *Cuiuſlibet veneni dantur præter communia, propria, ac peculiaria ſigna.*

4 *Venenorum maximè exitialium ſigna nimis patentia ſunt.*

5 *Sanguis extrauenatus in iugulo repertus non ſolùm ex ſtrangulatione per vim externam facta, ſed etiam ex ea, quæ per vim internam fit, adnotari ſolet.*

6 *Signa animaduerſa in cadauere hominis per vim externam ſtrangulati.*

7 *Strangulatio per vim externam procurata præcludit vias ſpiritui vitali, unde animal ſuffocatur.*

IOſephum Tocchū neque ex veneno, neque ea aliqua violenta cauſſa ab extrinſeco periiſſe, tam concludenter probari poteſt, vt fiſco, eiuſque adhærentibus omnis ſcrupulus, qui contrarium perſuadere poſſet, è mente eradatur, quo præſtito, ex Arte commonſtrari poteſt quanam ratione tam paucarum horarum ſpatio obierit, vt euidenter pateat immeritò eius mortem in Gubernatorem, aut aliam quamcunque perſonam reiici.

Quòd ergò ex veneno Ioſephus non perierit, ſiue ab externo dicatur, ſiue ab interno, credo iam inter partes non controuerti; & id ſomma com ratione. Nam de ingenito nè per ſomnium quidem dubitatur, quia ea depoſitione Peritorum patet, in cadauere ipſius defuncti nè minimum quidem indicium huiuſmodi veneni fuiſſe obſeruatum, præterquam quod vrget in hoc caſu præſumptio à Gal. *lib. 6. de loc.* 1.

1. *loc.aff.cap.5.* tanti æſtimata, quæ deſumitur ex
ſtatu ipſius ægrotantis ante mortem, quippè
cùm Ioſephus optimè valeret, & integra ſani-
tate frueretur, neque ea de cauſſa vllo modo
dubitari potuerit, quòd momento temporis in
eius corpore potuerit tam exitiale venenum
reperiri, quod paucarum horarum ſpatio illum
interimere potuerit, abſque eo quod nihil om-
ninò commonſtrauerit, vnde futura ægritudo,
aut mors coniiceretur; hoc enim eſt impoſſibi-
le: Fortun. Fidel. *lib.4. de relat.* 15. *method. cap.* 3.

Sed & eadem certitudo habetur de vene-
no adminiſtrato, cùm nulla prorsùs ſigna in
diſſectione cadaueris apparuerint, quæ ex hoc,
aut illo externo veneno ſublatum fuiſſe com-
monſtrarent, cùm tamen huiuſmodi ſigna
in adminiſtrato veneno ſemper de neceſſitate
2. apparere ſoleant; quia cùm venenum ſit mix-
tum quoddam naturæ ſummè contrarium, &
ipſam violenter corrumpat, vt ex Gal. & Auic.
Cardanus *lib.* 1. *de Venen. cap.* 1. Valeriol. *loc.
comm. lib.* 3. *cap.* 15. impoſſibile eſt ſuæ violen-
tiæ in pugna contra naturam nullam ſignifi-
cationem dare, aut nullos eius violentiæ effe-
ctus in venenato corpore apparere. Vnde vi-
3. demus cuiuſlibet veneni dati propria, ac pecu-
liaria ſigna, vltra, & præter commonia, de qua
re videndi Auctores de huiuſmod materia
ſcribentes, ac præcipuè Ardoinus, Cardanus,
& alij. Ergò cùm in cadauere Ioſephi nulla
obſeruata ſint adminiſtrati veneni ſigna, di-
cendum abſque vlla hæſitantia eſt, illum ex
tali veneno non periiſſe.

Vrget præterea ſummoperè facti ſeries, cùm
Ioſephus hora decimaoctaua optimè ſe habe-
ret, & ante occaſum Solis ſpatio nimirum
quinque, aut ſex horarum obierit; hoc enim
procedere non potuiſſet à quolibet veneno,
ſed de neceſſitate debuit eſſe venenum præ-
ſentaneum, & omnium venenorum exitialiſſi-
4. mum, Guainer. *de Venen. cap.* 1. Ardoin. *lib.* 1. *de
Venen. cap.* 3. huiuſmodi autem venenorum ſi-
gna nimis patentia ſunt, & cuilibet aduertenti
pateſiunt, cùm celari nequaquam poſſint,
quia confeſtim, & cum impetu adueniunt.
Card. *lib.* 2. *de Venen. cap.* 2. non apparentibus
ergò vllis ſignis ante mortem, quia ex violen-
tia, & impetu ſymptomatum Ioſephus clamaſ-
ſet, & opem imploraſſet, neque poſtmo-
dum in cadauere remanentibus vllis ſignis
prædicti veneni, luce meridiana clarius eſt, il-
lum ex tali veneno non periiſſe. Sed hæc ex
abundanti dicta ſunt, cùm non hoc in dubium
vertatur.

Sed illud maximè negotium faceſſit, quod
fiſcus prætendit, nimirum Ioſephum per vim
externam non quidem percuſſionibus, aut
vulneribus, ſed laqueo fuiſſe ſtrangulatum;
duobus autem indiciis præſumit fiſcus id con-
cludenter probare; primò per ſanguinem in
gula, ac propè iugulum extrauenatum reper-
tum, ſecundò per ſericam vittam repertam in
ipſo carcere in tres partes laceratam, ac diui-
ſam; nam ſanguis circa iugulum extrauenatus
non aliundè adeſſe potuit, quàm ex ſtrangula-
tione per vim procurata, vt quotidiè obſerua-
mus in iis, qui ſuſpenduntur; nam ex violentia
à ſtrictura in collo per chordam, aut aliud quid
facta, ſanguis ad ipſum iugulum concurrit, in-
ibique ſui ſignificationem præbet à venis ibi
contentis eiectus. Iam verò ipſa ſerica vitta
commonſtrabat ſe fuiſſe ſtrangulationis in-
ſtrumentum, quo Ioſephus ſuffocatus eſt.

Hæc tamen ab iis, qui ſecundùm rectam 5.
rationem iudicare ſatagunt, facilè diluuntur,
quia ſanguis extrauenatus in iugulo repertus,
non vna tantùm ex cauſſa, ex ſola nempe vio-
lentia per ſtrangulationem procurata apparere
ſolet, & ſic eſt ſignum æquiuocum, & commu-
ne tam mortis per vim externam laqueo, vel
alio quouis inſtrumento procuratæ, quàm
mortis, quæ procedit à violentia interna, vt à
vomitu cum maximo conatu, vel ab Apople-
xia, & id genus aliis. Modò, vbi ſanguis per vim
externam inibi fuerit collectus, nequaquã vlla
ratione fieri poteſt, quin alia euidentiſſima ſi-
gna appareant denotantia mortem procura-
tam per violentiam externam, quæ omninò
deſiderantur, vbi mors ex violentia interna
euenerit. Licet ergò hic ſanguis in Ioſephi ca-
dauere fuerit vtcunque adnotatus, non poteſt
deduci ex hoc ſolùm ſigno, illum à violentia
extrinſeca ſuffocatum fuiſſe; imò hoc idem ſi-
gnum, deficientibus aliis euidentioribus mor-
tis ab extrinſeco procuratæ, apertiſſimè de-
monſtrat, Ioſephum à violentia intrinſeca, non
ab extrinſeca ſuffocatum fuiſſe.

Et vt omnia, ac ſingula magis pateant, non
ab re fuerit ea ſigna, quæ ab Authoribus re-
cenſentur examinare, & accuratiſſimè ponde-
rare, vt faciliùs cognoſcamus, an eorum vllum
in Ioſephi cadauere per imaginationem fuerit
animaduerſum: Sunt ergò funis, vel laquei, quo 6.
quis fuerit ſtrangulatus, veſtigium in collo, &
iugulo, quod rubore, aut nigredine, vel liuore
ſe manifeſtum facit; adnotatur inſuper liuor
crurum, & brachiorum, ſpuma ex ore, muc-
cuſque ex naribus prodiens, pulmones
ipſi purulenta ſpuma turgent, adeſt oculo-
rum prominentia, & aliquando alterutrius, vel
amborum à ſuo loco dimotio, interdumque
linguæ exitus extrà oris ſepta, quæ & ipſa ni-
gricans apparet, totum corpus liuidis maculis
reſperſum, & alia nonnulla, quorum aliàs cum
Ambroſ. Paræo *de Renunciat* & Fortun. Fidel.
lib.4 de relat. Med. c.4. recenſui *lib.5 quaſt Me-
dico Leg. tit.2 quaſt. vlt. num.5. & 6* Quæ omnia
cùm ſint ſigna maximè notabilia, & tamen in
Ioſephi cadauere ne vnum quidem eorum
fuerit obſeruatum, clarè patet, nihil nos re-
morari debere, quin liberè fateamur, Ioſe-
phum non fuiſſe à violentia aliqua externa
ſuffocatum.

Præterea conuincit omnem aduerſariorum
inſtantiam vrgentiſſima quædam coniectura,
quæ deſumitur ex ſucceſſo vomitu ante mor-
tem, nam ſi ſtrangulatio per laqueum, aut per 7.
aliam quamcunque vim externam procurata
præcludit viam ſpiritui vitali, vnde de repente
animal ſuffocatur, quomodò non intercepiſſet
viam etiam materiæ craſſæ & indigeſtæ, ita vt
ea per vomitũ reiici vix potuerit? Nam vitalis
ſpiritus aëre tenuiſſimo tenuior eſt, & tamen
à vi externa impeditur in ſtrangulatione quò
minùs per conſuetas vias tranſitum habeat,
quantò magis ergò impediri debuit, quin
per

per gulam traoſitum habere poſſent fabæ illæ ſemicoctæ per vomitum à Ioſepho reiectæ.

Denique indicium quod à vitta ſerica deſumi contendit fiſcus iam toanc eſt, vt ooo ſolùm ex dictis euaneſcat, ſed diluitur prorsùs ex facti impoſſibilitate, & inueriſimilitudine; quomodò enim tam infirmum inſtrumentum ſufficiens eſſe poteſt ad ſtrangulandom non dicam homioem, ſed ne pullum quidem gallinaceum? ſed dato quòd ſufficiens fuerit ad ſtrangulandum hominem, iam neceſſe eſſet ea ſigna in cadauere fuiſſe obſeruata, quæ obſeruata eſſeot, ſi à validiſſimo funiculo fuiſſet ſtraogulatus, quia eadem violeotia in vtroque caſo ioterueoire debuit, ſi iam vitta ſerica, quàm validus funiculus potuit homioem ſtrangulando ſuffocare.

Vt ergo pateſaciamus quomodò in rei veritate Ioſephus de repente obierit, dicendum, illum ex Apoplexia obiiſſe à fumo carbonum excitata, atque in ipſo morbi ioſulto, vomitu volente ſe oatura exonerare, illum multò citiùs ſuffocauit vias ſpiritus eadem vomitus materia maiorem in modom intercludeos, ex qua violentia ſanguis ad iugulum, & partes vicinas ſe conferens, inibi ſui ſignificationem reliquit.

CONSILIVM XLV.

ARGVMENTVM.

Bernardina Panimolla duplici vulnuſculo forcipibus in dextro oculo accepto ad Corneam penetrante, indeque albugineo humore in totum effluxo, viſum penitùs amittit, quem paucorum dierum ſpatio ad inuocationem B. Fælicis à Cantalicio, & adhibito eius lampadis oleo, integrè, ac perfectiorem quàm antea recuperat.

SVMMARIVM.

1 *Cicatrices oculorum viſioni maximoperè officiunt.*

2 *Viſio fieri non poteſt ſine ope humoris Aquei, vel Albuginei dicti.*

3 *Viſus omninò deperit ex cicatrice, & corrugatione Cornea membrana.*

4 *In ſenibus viſus hebetatur ob Cornea corrugationem.*

5 *Affectus oculorũ diuturni ſemper ſunt, & cur.*

6 *Humoris Aquei deperditio, licet aliquandò reparari poſſit, tamen naturaliter nonniſi longiſſimo temporis ſpatio id ſuccedere poteſt.*

7 *Particula, Vix, difficultatem, ac raritatem rei demonſtrat.*

8 *Quod vix fit, fallibile tamen eſt, licet cum difficultate.*

9 *Facilius eſt repleta euacuare, quàm euacuata replere.*

10 *Medicina eſt appoſitio eorum, quæ deficiunt, & ablatio eorum, quæ ſuperfluunt.*

11 *Pars cicatrizata in via natura nunquam poteſt ad priſtinum ſtatum redire.*

DVplici ex capite, Emineotiſſimi Domini, ſanatio hæc miraculoſa cenſenda eſt; primò ex capite inhabilitatis ipſius partis infirmæ ad recipiendum ſanitatem, ſecondò ex parte celeritatis ſanationis. Et quoad primum plura concurrunt, concludenter probantia prædictaio inhabilitatem.

Primò, debilitas quaſi connaturalis ipſius partis, quam patiebatur infirma, vt ipſamet fatetur, quæ primus Teſtis eſt ſuper 13. contraxerat enim hanc debilitatem ab ætate quinque anoorom ex variolis, quæ io ipſo oculo (vt in aliis quoque vſuuenit, & experientia docet, & notat Mercurial. *lib. 1. de morb. Puer. capite 2.*) cicatricem reliqueraot, cuius veſtigia adhuc obſeruari eadem mulier ſuper eodem fatetur; cicatrices aotem membranarom Ipſorum oculorum, ac præcipuè Corneæ ob 1.
contractam denſitatem viſum intercipere norunt Medici, & teſtatur Galen. *lib. 1. de ſymptom. cauſſ. cap. 2.* & Paræus *ſua Chirurg. lib. 12. cap. 13.* Euaſerat ergò hæc oculi debilitas ob tantum anoorum ſpatium coonaturalis, & habitualis, & idcircò naturaliter remoueti oon poterat.

Secundò, concurrebat effluxos, & deperdi- 2.
tio humoris Aquei, ſiue Albugioei dicti, ſine cuius ope viſio fieri non poteſt, quia cùm ſit pars eſſeutialis ipſius ioſtrumeoti viſorij, vt demonſtrat Andr. Laurent. *ſua Anatom. lib. 11. quæſtione 10. in f.* neceſſe eſt, vt illo deperdito, in totum etiam deperdatur viſio, quemadmodum idem Laurentius ibidem teſtatur, & ante, & poſt illum Anatomici omnes oullo excepto.

Tertiò, cooeurrebaot vlcera, & corrugatio membranæ Corneæ dictæ ob effuſionem prædicti humoris Aquei, qui iotra dictam membraoam includitur, de qua corrugatione etiam ipſa infirma deponit ſuper 5. in his verbis, *Et dicto humore egreſſo ad nudam pellem oculum fuiſſe redactum ab aliis audiui, & etiam in ſpeculo me ipſam vidi:* at ex cicatrice, & corru-
gatione Corneæ viſum omnioò deperire oe- 3.
ceſſe eſt; quia Coroea fabricata eſt à Natura diaphana, & pellucida, vt ſic maiorem in modum inſeruiret ad viſiooem, Gal. *lib. 8. de vſu part. cap. 6.* Hieron. Fabric. *de viſ. org. part. 3. c. 2.* Ioan. Vviſling. *in ſyntagm. Anat. cap. 15.* at tam ex cicatricibus, quàm ex corrugatione, denſa, & opaca redditur, offuſcatur, & diaphaneitatem amittit, vt in ſenibus contin- 4.
git, io quibus ob eius membranæ corrugationem etiam ſimplicem viſus in dies magis magiſque hebetatur, Galen. *lib. 10. de vſu part. cap. 5.* Dan. Sen. *lib. 1. pract. par. 3. ſect. 2 c. 16.*

Cæterum ex ſecundo capite, ex celeritate nempe

Digitized by Google

nempe ſanationis, non minùs miraculoſa ap-
paret hæc viſionis reſtitutio, quia præterquam
quod affectus oculorum diuturni ſemper ſunt
5. ob indeſinentem effluxum ad ipſos ex capitis
vacuitate, & ob ſpirituum viſilium tenuita-
tem, ac puritatem, ob quam facilè ad ipſos
fit ſanguinis concurſus, immò etiam incura-
biles, Mercur. *de aff.ocu.cap.* 1. vitium hoc pe-
culiariter, hoc eſt Aquei humoris effluxus, ac
deperditio, licet aliquandò, rarò tamen, fit
emendabile, vt Mercurial. teſtatur *de Affect.
Ocul. cap.* 5. & ex plurium D.D. Auctoritate
Daniel. Sennert. *vbi ſupr. cap.* 34. veritas tamen
6. eſt, quòd non niſi longiſſimo temporis in-
teruallo illud emendari contingit per eiuſ-
dem deperditi humoris regenerationem, ita
vt ipſe Galen. *lib.* 1. *de ſympt. cauſ. cap.* 12. *propè
finem*, tanquam incredibile quiddam caſum
enarret reſtitutionis viſus poſt prædicti hu-
moris Aquei deperditionem in his verbis:
*Cæterum incredibile quiddam, nec fieri vulgo ſo-
litum in puero vidimus, qui ſtilo in Pupilla loco
fuerat compunctus; nam cum ſtatim effluxiſſet
aquoſus humor, tum pupilla ipſa minor eſſet red-
dita, tum tota Cornea apparuiſſet nigrior. Cæterum
ſanatus poſtea rectè vidit, collecto ſcilicet paula-
tim eo, qui effluxerat, humore.* Ex quibus verbis
clarè patet, quòd licet Aqueus humor deperdi-
tus regenerari interdum poſſit, ſed admodum
infrequenter, tamen hoc non niſi longo tem-
poris tractu ſuccedere poteſt, & paulatim,
vt Galenus dicebat: quod etiam apud cæte-
ros Anatomicos perſuaſiſſimum eſt, aſſeren-
tes, hunc humorem deperditum viſum om-
ninò extinguere, ac vix regenerari poſſe, Andr.
7. Laurent. *Anatom. lib.* 11. *quæſtione* 8. illa enim
particula, *vix*, difficultatem, ac raritatem
rei factibilis demonſtrat, licet enim quod vix
fit, factibile tamen ſit, ſemper fit cum ma-
gna difficultate, Alberic. *in diction. in voce, (vix)*
8. Abb. *in cap. contracto, de Cognat. ſpirit. numero* 13.
Morbi ergo, qui vix ſanantur, ſanantur qui-
dem aliquandò, cum magna tamen difficul-
tate, & non niſi longo temporis tractu, idque
maximè habet locum in caſu noſtro, in quo
præter naturam ipſius morbi viſum occu-
pantis, reddebatur vlteriùs multò magis
curatu difficilis, quia dependebat ab inani-
tione, viſus enim deperditus fuerat ob effu-
ſionem humoris Aquei, vt ergò recuperare-
tur, oportebàt hanc cauſſam inanitionis tolli
per nouam regenerationem eiuſdem humoris,
quod erat difficillimum, nam vt ex Gal. Mer-
cur. *de Ocul. affect. cap.* 5. facilius eſt conſumere
humiditatem ſupereffluentem, quàm deficien-
9. tem reſtaurare, ac reficere, tritumque illud
eſt, faciliùs eſt repleta euacuare, quam eua-
cuata replere. Requirebatur ergò ad hanc ſa-
nationem, vbi naturaliter fieri debuiſſet, ob
prædictas cauſſas longiſſimi temporis tractus,
neque erat in via Naturæ poſſibile, quòd ille
humor trium tantummodò dierum ſpatio re-
generaretur, & viſus ad ſuam naturalem perfe-
ctionem rediret; quia ſi in euacuandis humori-
bus peccantibus trium dierum ſpatium fuiſſet
nimis breue, quantò magis breue eſt idem ſpa-
tium trium dierum ad regenerandum humo-
rem tam neceſſarium ad viſum deficientem, ſi
hoc multò magis difficile abſque dubio eſt,
quàm illud? Cùm ergo hic humor tam breui
fuerit regeneratus, opus hoc Naturæ tribui non
poteſt, ſed tantùm ſupernaturali cauſſæ, ac po-
tentiæ diuinæ.

Quod tantò magis probatum remanet,
quantò viſio reſtituta eſt abſque vllo reme-
diorum naturalium præſidio; nam quæ à Chi-
rurgo applicata ſunt, non ſolùm non confere-
bant ad viſus reparationem, ſed illi omninò
contraria erant. Chirurgus enim ad euitandam
inflammationem applicuit oculo medicamen-
tum defenſiuum, vt fatetur ipſa infirma ſuper
7. huiuſmodi autem medicamenta repellentia
ſunt, ac frigida, & ſtiptica, & adſtringentia,
Gal. *lib.* 6 *de comp. Med. ſec. loc. cap.* 1. at frigida,
ſtiptica, & adſtringentia incraſſant, vnde
magis apta erant ad multò magis corrugan-
dam ipſam corneam membranam, & magis
opacam reddendam, ex quo viſus magis obſ-
curabatur, deperdita in totum, ſi quæ reman-
ſerat, exigua Corneæ diaphaneitate.

Neque contrà hæc quicquam facit, quod
ab Illuſtriſſimo Domino Fidei Promotore
opponitur, quòd ſcilicet, cùm præceſſerint
multa alia præſidia, ac præcipuè corporis
purgatio, facilè fuerit in via Naturæ oculum
viſum recuperare, cùm pateat aliquandò ex
ſimplici purgatione, aut ex ſola remotione
inſignis alicuius doloris ægrum affligentis,
conciliato ſomno, nonnullorum qui viſum
omninò amiſerant, illum recuperaſſe, & in
terminis noſtris non deſunt aliqui caſus huic
ſimillimi, in quibus ægris ex vulnere vni-
uerſo Aqueo humore effluxo, & viſu ob id
in totum deperdito, ad priſtinum ſtatum
mediantibus purgationibus regeneratione il-
lius humoris rediiſſe, & præter caſum à Ga-
leno allatum videndi caſus à Beniuenio, Lan-
gio, Columbo, Paræo Coiterio, & aliis
enarrati, quin etiam nos ipſi, vt veritati opi-
tulemur, duos homines vidimus, qui incen-
dio in ſegetibus, & in ſiluis debacchante, il-
lud extinguere tentarunt, & ex magno ca-
lore viſum omninò amiſerunt, quem ta-
men multis poſt diebus integrè recupera-
runt, regenerato interim humore aqueo,
qui à nimio calore fuerat quaſi penitus ab-
ſumptus.

Sed hæc minùs afficiunt, quia primò cer-
tum eſt, quòd in noſtra Ægrotante, ſi quæ
medicamenta in vſum fuerunt protracta, reſ-
pexerunt omnia corporis emundationem, non
autem viſus deperditionem, & ſic non potue-
runt in aliqua re cæcitati conferre. Secundò
corporis expurgatio ſiue ſpontanea ſit, ſiue ab
Arte procurata, túc conferre poteſt in cæcitate,
cum cæcitas irrepſerit ex aliquo humorũ con-
curſu ad ipſos oculos, & ex nimia corporis, &
capitis præſertim repletione; at in caſo noſtro
vbi cauſſa cæcitatis erat inanitio facta ex ef-
fuſione humoris Aquei, tantum abeſt, vt pur-
gatiò quæcunque poſſet vtilitatem afferre, vt
è contra mirum in modum læderet, ſpiritibus
per illam magis, magiſque reſolutis, nam
curatio non dependebat à remotione humoris
fluxi, ſed à reſtauratione humoris deper-
diti, vnde cum Medicina nihil aliud ſit quàm

10. adiectio, & detractio; Hippocr *lib.de flat.n.3.* Galan.*in Introd cap.*6. adiectio ſcilicet eorum, quæ deficiunt, & detractio eorum, quæ ſuperfluunt: in noſtro caſu certè ad remouendam cæcitatem adiectione, & regeneratione deficientis humoris opus erat, non detractione ſuperfluentis.

Multò minùs contra nos facit, quòd naturaliter aliquandu accidenit, viſum depetditum ex vehementi capitis dolore, aut ex longis, & inſuperabilibus vigiliis, ſola doloris remotione, aut ſomuu conciliato, breuiſſimo temporis tractu fuiſſe recuperatum: quia non eſt par ratio, quia cæcitas in caſu noſtro neque ex peteuni vigilia, neque ex vehementi dolore ortum habuerat, ſed ex effuſione humoris aquei, & ex vulnere, vlcere, & corrugatione Corneæ Membranæ; ad rem ergo non faciebat ſatagere ſomnum conciliare, aut anodinis Medicamentis dolorem leuare, ſed oportebat aqueum humorem reſtituere, vulnera conſolidare, vlcera ſanare, & Corneæ corrugationem complanare, illamque vt antè puram, ac pellucidam reddere, & in naturalem ſtatum reducere. At quis audebit firmare Artem, aut Naturam hæc omnia breui trium dierum ſpatio poſſe perficere, quæ neque longiſſimo annorum decurſu adimpleri poſſunt? Quare videtur concludendum, ſanationem hanc fuiſſe abſque vllo dubio miraculoſam, reponendamque eſſe inter miracula, quæ reſpiciunt Naturæ ubedientiam ad diuini Nominis inuocationem: quippe cùm (dato etiam quòd regeneratio humoris Aquei naturaliter ſuccedere poſſit) nullo modo poſſet oculus eo modo obcæcatus ad priſtinum ſtatum redire, niſi longo, vt dixi multorum dierum, ac menſium ſpatio. Sed non ſufficiebat hic Aquei humoris regeneratio, vt viſus ad priſtinum ſtatum remearet, ſed oportabat, Corneam Membranam corrugatam complanare; ſed hæc etiam libenter concedamus, nempe Aqueum humorem trium dierum ſpatio, vel etiam minori potuiſſe naturaliter regenerari, & ex eius generatione Corneam denuò complanari, rugis amiſſis ex tumefactione, quæ faceret Aqueus humor regeneratus, ſed impedimentũ à cicatricibus proueniẽs quomodò in via Naturæ, vel Artis præſidio remoueri poterat, etiam longo non annorum, ſed ſæculorum ambitu? pars enim cicatrizata nunquam ad naturalem, ac priſtinum ſtatum redire poteſt, ex cicatrice enim exſiccatur magis, & incraſſatur, ac callum contrahit, vnde Ars, quæ ſemper Naturam imitatur, ad inducẽdas cicatrices Medicamantis vtitur exſicantibus, & adſtringentibus. Gal. *lib. 1. Comp. Med per gen.* 11.
*cap.*12. *& lib.*2 *eiuſd.cap.*21. hæc verò indurant, & incraſſant; quæ operatio eſt de directo contraria viſioni, quæ inſtrumantum requirit purum, tenue, ac pellucidum. Hæc igitur impedimenta omnia, quæ neque ab Arte, neque à Natura amoueri poterant, Diuina potentia breui remouentur, & vt pateret hoc ab ipſa Diuina potentia, & non aliundè emanaſſe, voluit illa opus hoc apparere perfectiſſimum, quale Miraculum debere eſſe dixi aliàs *lib.*4. *quæſt. Medico-Leg.tit.*1.*quæſt....num.*9. vnde non ſolùm Deus O. M. meritis huius Beati remoueri voluit impedimenta, quæ de nouo ex accidente emerſerant, ſed etiam ea, quæ iam à multo tempora viſum diminuerant, vt ipſum viſum redderet ab omni labe liberum, & magis perſpicacem, quàm antè vulnuſculum inflictum conſiſteret.

CONSILIVM XLVI.

ARGVMENTVM.

Contracta fuerat ſocietas ſcutorum trecentorum ſuper periculo vitæ D. Angelicæ Petroniæ de Accorambonis cum Illuſtriſſimo D. Abbate Maffæo, cùm prædicta Domina Angelica ex laboribus perpeſſis in proprio marito curando, & ex mœrore ob eius mortem contracto, in febrem acutam incidit, ex cuius vigore abortiuit, & vitam cum morte commutauit. Prætendebat D. Abbas, pecunias eſſe lucratas, contrà inſtantibus DD. de Accorambonis caſum eſſe inter excepros, cum D. Angelica mortua fuerit ex partu, & replicante D. Abbate non fuiſſe mortuam ex partu, ſed ex febre.

SVMMARIVM.

1 *In inſtrumento ſocietatis non poſſunt comprehendi omnes caſus mortis in partu, aut prægnantia euenientes.*

2 *Duo mortis genera in prægnantia, & partu euenientia.*

3 *Abortus quando faciat exceptioni locum, quando vero non.*

4 *Semper debet attendi cauſſa primaria, & immediata mortis in caſibus exceptis.*

5 *Abortus per ſe nòn aptus natus eſt cauſſare febrem.*

6 *Cauſſa fouens, mediata, & impulſiua mortis, in nullo cenſu habenda.*

Tametſi in inſtrumento ſocietatis officij 1.
quando pecuniæ dantur in ſocietatẽ ſupar periculo vitæ alicuius mulieris, excipiatur mors ex prægnantia, & partu, & cauſſa partus, non poſſunt tamen ſub hac exceptione cõprehendi omnes, ac ſinguli caſus mortis in prægnantia, & partu euenientes, ſed tantummodo ij, in quibus prægnantia, & partus ſunt cauſſæ primariæ, immediatæ, & per ſe ſuccedẽtis mortis; vbi verò habeat ſe prægnantia, aut partus tanquam cauſſa ſecundaria, mediata, impulſiua, & per accidens mortis ſubſequentis, caſus pro lucro eſt, neque in exceptiona cõprehenditur: quæ omnia ſatis ſuperque declararunt Iuriſconſulti de hac materia ſcribentes, nempè

Virgio.

Virgin. de Boccatiis, Franc. Caſtracan.& Syl-
ueſter Zacchias Frater meos. His ità poſitis
duplex morborum genus conſiderari debet in
a. muliere prægnante, vel parturiente, vnum pro-
prium ipſius prægnantiæ, & partus, & eſt eo-
rum morborum, qui à prægnantia, & partù im-
mediatè dependent, aliod eorum à prægnan-
tia, & partu independentium, ſed qui cum præ-
goantia, & partu aſſociantur. Vbi ergò ex
morbo primi generis morx ſuccedat, peconiæ
nequaquam amittũntur, cùm talis caſus intel-
ligatur exceptus in ipſo inſtrumento in illis
verbis, excepta morte partus, cauſſa partus, &
prægnantiæ: at verò vbi mors ex morbo ſe-
cũdi generis eueniat, pecuniæ amittuntur, neq;
ex eo quod morbus, & mors in partu, aut præ-
gnátia aduenerit, cenſetur exceptus, cũ à partu,
& prægnátia ſit independens. In caſu ergo pro-
poſito morbus, ex quo Domina Angelica Pe-
tronia Accorábona deceſſit, oon recenſetur in
primo genere à prægnantia, vel partu depen-
dente, ſed in ſecundo à prægnantia, & partu
indepẽdente: quia licet Domina Angelica vte-
ro gereret, non contraxit morbum ex prægnã-
tia, ſed ex alia cauſſa euidenti, ac Procatharcti-
ca, ex laboribus ſcilicet in aſſiſtendo Mariti cu-
ræ perpeſſo, & animi mœrore ob eius mor-
tem, his enim ex cauſſis in ardentem febrem
lapſa, ac poſtmodum abortiens vita functa eſt.

Nec quicquã valet, quòd ex aduerſo dicitur,
prægnantiam fuiſſe io cauſſa, vt in morbũ illũ
laberetur; Quia hoc verũ nullo modo eſt, ne-
que enim prægnantia ex ſui natura cauſſat fe-
brem, ſed bene cauſſant febrem immodicus
labor, vigiliæ, intempeſtiuus cibus, mœrores,
& huiuſmodi; & concedi quidem poteſt, præ-
gnantiam eſſe cauſſam, vt faciliùs mulier in
febrem labatur, ſed habet ſe tunc ſemper vt
cauſſa fouens, & impulſiua, non autem vt cauſ-
ſa primaria, & per ſe, veluti labor & mœror,
quæ cauſſæ habent per ſe habilitatem ad cauſ-
ſandam febrem non io prægnante ſolùm, ſed
in quacunque alia perſona, vbi modum exceſ-
ſerint, vt in caſu noſtro.

Verum enimuerò replicatur à contraria
parte, mortem in hoc caſu ex abortu eueniſ-
ſe, & ſic à Prægnantia omninò dependere, &
exceptionem lucro facere: ſed reſpondetur,
quòd licet Abortus per ſemetipſum ſuffi cien-
tiſſima cauſſa eſſe aliquando poſſit & mor-
3. bi, & mortis ab illo dependentis, tamen in illis
tantùm caſibus locum exceptioni facit, in qui-
bus mors ab ipſo abortu immediatam depen-
dentiam habet, ita vt abortus non debeat ad
aliam priorem cauſſam referri, ad quam re-
ferri debeat etiam ipſa Ægrotantis mors. At
verò vbi præceſſit alia euidens cauſſa, nempè
alius morbus, non ſolùm habilis per ſe ad pro-
uocandum abortum, ſed etiam ad mortem ac-
cerſendam, tunc nullus locus poteſt eſſe excep-
tioni, quia prior illa cauſſa, vnde prouocatus eſt
abortus, cauſſauit etiam mortem: nam quic-
quid eſt cauſſa cauſſæ, eſt caoſſa cauſſati: ſi
ergo in hoc caſu febris ardens prouocauit ab-
ortum, prouocauit etiam mortem maximè
cum, vt ſupra dictum quoque eſt, multò habi-
lior cauſſa ad aſciſcendam mortem ſit fe-
bris ardens, quàm abortus; eſt eoim febris
ardens præ cæteris omnibus morbis lethalis;
Hippocr. *lib.* 3. *Epidem. sex.* 3. Cùm igitur mor-
bus, ex quo D. Angelica primò decubuit, tan-
demque deceſſit, fuerit à prægnantia, & à
partu, & ab abortu, & à quacunque harum re-
rum omninò independens, non ad prægnan-
tiam, aut partum, aut ad abortum, vel ad ali-
quam eorum cauſſam referenda eſt mors, ſed
ad ipſum morbum, à quo cætera, vt à prima-
ria & originaria, cauſſa per ſe dependentiam
habent, noo ipſe ab vlla eorum: ſemper enim 4.
attendi debet cauſſa primaria, & originaria, &
immediata, noo autem ſecundaria, impulſiua,
& mediata.

Quemadmodum ergo ſi ad abortum ſecuta
eſſet febris, attendendus eſſet abortus vt cauſſa
primaria, ex qua poterat originatam fuiſſe
febrem, ſic modò quod abortus conſecutus
eſt ad febrem, febris tanquam primaria cauſ-
ſa eſt attendenda. Quod autem ſic ſe res ha-
buerit, patet ex depoſitione Teſtium, & præci-
puè ipſius Medici, qui curæ interfuit, hic enim
iuxta decimum deponit, prædictam Dominam
Angelicam ex labore nimio in curando ma-
rito perpeſſo, & ex animi mœrore ob eiuſdem
mariti mortem incidiſſe in febrem acutam
cum intenſiſſimo capitis dolore, aliiſque ac-
cidentibus, quæ ſolent acutam febrem con-
comitari, quæ febre inualeſcente inualuerunt
& ipſa, ita vt infirma die tertia Renum mole-
ſtiſſimo dolore prehenſa abortiuerit, qui mor-
bi progreſſus ſatis ſuperque declarat nullum
in hoc caſu adfuiſſe culpam prægnantiæ, cùm
nulla accidentia comparuerint vſque ad ter-
tiam ad ipſam prægnantiam pertinentia; cùm
igitur accidentia à principio apparentia maxi-
mè habilia eſſent ad occidendam infirmam,
& ad prægnantiam non pertinerent, quonam
pacto firmabimus, prægnantiam, & abortum
fuiſſe cauſſam mortis? nam etiam ſi prædicta
accidentia cauſſauerint abortum, non cauſſa-
runt mortem propter abortum, ſed propter
eorum vehementiam, & malignitatem, quæ ad
ipſum abortum non pertinebant; immo con-
ſequens erat abortum in hoc caſu potius po-
tuiſſe morbum, & accidentia morbi alleua-
re, per purgationem puerperij ab ipſo fa-
ctam, quàm vllum notabile damnum afferre;
vt alias experimur, vnde etiam aliquandò Ab-
ortus dicitur ſalubris, vt apud Hippocr. *lib.* 2.
Epidem. ſect. 2. *num.* 14. ibi: *Abortus maſculus
ſexaginta dierum in partus ſuppreſſionibus ſalu-
bris*, vt enim Valleſius *in comm.* dicit, ſine Ma-
tris periculo fit, & videmus etiam non rarò
prægnantes aliquo morbo etiam acuto, & le-
thali correptas per abortum liberari.

Neque valet dicere, quod hæc febris potuit
dependere ex Inſtantia Abortus: nam præter-
quam quod neceſſe fuiſſet præcedere quædam
ſigna, quæ hanc inſtantiam Abortus porten-
derent, quæ tamen vſque ad tertiam nequa-
quam fuerunt obſeruata (nam tertia dolore
Renum prehenſa abortiuit) illud compertiſ-
ſimum eſt, Abortum non eſſe aptum natum
cauſſare febrem, hoc eſt Abortum ex ſui natu-
ra non cauſſare febrem, cum ex mille fœmi- 5.
nis abortientibus, vix vna, aut altera, & hæ
quidem per accidens, non ex natura abortionis,

febre corripiantur. Ergo cum præceſſerit febris acuta, quæ per ſe cauſſare poterat abortum, & mortem, & ſucceſſerit Abortus, & mors, dicendum eſt, Dominam Angelicam ex febre, non ex abortu periiſſe, & ſic cum febris illa acuta eſſet morbus independens à prægnantia, & partu, & nihil cum alterutro, vel cum eorum vtroque commune haberet ſubſecutæ mortis, tota culpa in febrem reiicienda, vnde caſus pro lucro debet eſſe, non pro exceptione.

Non obſtat quòd Abortus fuerit cauſſa maioris morbi, & ipſam etiam mortem accelerauerit: quia his non obſtantibus non poteſt recenſeri inter cauſſas primarias, ſed inter ſecundarias, & habuit hoc tantùm vim cauſſæ fouentis, & impulſiuæ, & mediatæ, quæ in nullo cenſu eſt habenda, vt latè alias diximus *lib. 1. quæſt. Medico-Leg. Tit. 4. quæſt. 6 per totam.*

CONSILIVM XLVII.

ARGVMENTVM.

Mulier ætatem agens trigintaquinque annorum, cum vtero gereret, percuſſa eſt à Clerico N. N. ſuper dorſum quodam baculo ſatis grauiter. Inde Renum dolore per iteratas vicès prehenſa, poſt tres menſes decurſos à tempore, quo vapulauerat, narium hæmorragia tam copioſa, & impetuoſa apprehenſa eſt, vt cohiberi non potuerit, ex quo illa abortiuit, & ſeptima interiit: fiſcus Clericum in carcerem coniecit tanquam homicidij reum: quæſitum ergo eſt, an percuſſio illa ſuper Renes fuerit verè cauſſa Abortus, hæmorragiæ, & mortis.

SVMMARIVM.

1 *Abortus ex percuſſione ſuper Renes in grauida muliere facilè euenit, & cur.*
2 *Vena, & Arteria magna ſunt ſanguinis promptuarium.*
3 *Subitaneæ animæ paſſiones, ac præſertim Ira, & Timor, multorum periculorum cauſſa exiſtunt.*
4. *Animi paſſiones vehementes in grauidis etiam multo poſt tempore ob earum repetitam memoriam periculum afferunt. Declara vt num. 10.*
5 *Cauſſa euidens in agendo (niſi ſit immanens) ſemper in principio eſt fortior, quam procedente tempore.*
6 *Effectus debet eſſe proportionatus, ac reſpondens ſuæ cauſſæ.*
7 *Cauſſa proxima, & euidente alicuius effectus præſente, fruſtrà remotam, ac minus euidentem quærimus.*
8 *Fatui hominis eſt, quod clarum eſt, ac euidens pro vero non recipere.*
9 *Renum dolor grauidis eſt familiariſſima.*

1. QVod ex graui percuſſione ſuper Renes recepta mulier in vtero habens abortiuerit, nouum non eſt, ſed ipſis etiam mulieribus compertiſſimum: cùm enim venæ, & arteriæ per lumbos tranſeuntes ob menſtruorum retentionem occaſione prægnantiæ factam repleantur, & ligamenta quoque, quibus vterus alligatur à fœtu diſtendantur, fit vt ex motu, & multò magis ex percuſſione graui lumborum, venæ ipſæ, & ligaměta lædantur, ac debilitentur, relaxenturque, vnde facili negotio Abortus ſequitur: quod ſatis ſuperque in propoſito caſu eueniſſe demonſtratur, quia ex percuſſione cum baculo ſuper Renes mulier hæc dolere in ea regione cœpit, ac deinceps toto grauidationis tempore indeſinenter eodem dolore oppreſſa, tandem poſt tres menſes abortiuit, quod non niſi ex Renum debilitate à percuſſione contracta eueniſſe ambigi non poteſt.

Verum enimuerò in caſu præſenti non ſolùm ex læſione, & relaxatione ligamentorum vteri ſuccedere potuit abortus, ſed etiam ex hæmorrhagia, hoc eſt copioſo ſanguinis fluxu ex naribus, quam ex eadẽ percuſſione originem habuiſſe exiſtimandum eſt, quia ex superexcalfactione, & inflammatione ob percuſſionem concepta ab ipſo ſanguine in vena, & Arteria magna, quæ per medium ipſorum Renum pertranſeunt, & ſunt veluti promptua- 2.
rium totius maſſæ ſanguineæ, ſanguis attenuatus, & acutiem acquirens, ac ſurſum tendens ob clauſuram inferiorum venarum ex prægnantia factam, hæmorrhagiam excitauit, quæ ob eiuſdem ſanguinis tenuitatem, & acutiem cohiberi nunquam potuit, vnde ad extremam debilitatem muliere deueniente, Abortus concitatus eſt, ex quo tandem mors fuit ſubſecuta.

Addendum his, quòd hic non modo militat cauſſa habilis ad abortiendum ex ipſa percuſſione ſuper Renes, & ex ſanguinis ſuperexcalfactione, & attenuatione, ſed etiam militat cauſſa ex vehementi Animi paſſione, ex ira ſcilicet ob iniuriam à percutiente ſibi illatam, & ex timore maioris læſionis ſibi imminentis, ſcimus enim quas turbas, & quot, ac quanta accidentia in grauidis excitent huiuſmodi ſubitaneæ paſſiones, maximè ſi vehementes ſint, vt in præſenti euentu fuerunt; nam ple- 3.
raſque in dies ex earum violentia abortum facere quotidiana experientia comprobat, & adnotatur etiam ab omnibus Gyneciorum Auctoribus, inter quos ſi libet vide Recentiores præcipuè Mercat. *de ſterilit. & Prægn. aff. lib. 3. cap. 21.* Roderic. à Caſtro *de Morb. mul. lib. 3. cap. 22.* Hucher. *de ſterilit. lib. 3. cap. de conſeruat. Concept.* Varandæum *lib. 2. de aff. Mulier. c. 3.* Dan. Senn. *Pract. lib. 4. par. 2 sect. 5. c. 2.* Bald. Ronſ. *de hum. vit. primord. cap. 14.*

Neque valet dicere, quòd huiuſmodi paſ-
ſiones

ſiones Animi tunc aptæ ſint magnam commotionem in ſanguine excitare, cum ſubitæ, ac vehementes ſunt, tunc enim per illam commotionem abortum cauſare facilè poſſunt, at vbi ſuum impetum, ſuamque violentiam remiſerint, vt in caſu noſtro, ſanguine refrigeſcente, ac ab excitata commotione quieſcente, non amplius talem effectum producere ſunt aptæ; Quia hoc procedit quando huiuſmodi vehementes paſſiones omninò recedunt, abſque eo quod denuò per recurſum phantaſmatum excitentur; ſed quando relinquunt poſt ſe memoriam fixam eorum, quæ ab illis paſſionibus perpeſſæ ſunt, vt factum eſt in caſu noſtro, in quo ex ira ab accepta iniuria excitata, aſſiduè fieri debebat recurſus phantaſmatum ad memoriam, tunc ex hoc ipſo recurſu nouus motus, & noua ſanguinis agitatio fit, quæ non ſolùm præſenti Iræ cau-
4. ſa, ſed multo pòſt tempore perdurans eoſdem effectus ac à principio excitare poteſt: quod maximè euenit in mulieribus, vt ſunt ex ſua natura iracundæ & vindictæ auidæ; vnde permanente, ac durante cauſa commotionis ſanguinis, mirum non eſt, ſi concitatus ad ſuperiora habuerit recurſum, & ſanguinis fluxu excitato mulierem abortire coëgerit, illamque tandem è medio ſuſtulerit.

Cæterum cum hæc omnia magna ex parte à veritate aliena ſint, videtur dicendum, neque hæmorrhagiam, neque Abortum, nec denique ipſam mortem à percuſſione Renum per Clericum facta vllam originem, aut de-
5. pendentiam habuiſſe. Primò quia cùm cauſa euidens, extrinſeca præſertim in agendo, niſi immanens ſit, in ſuo principio ſit multò fortior, quam progrediente tempore, quia in dies ſuum vigorem, & actiuitatem amittit, impoſſibile eſt eius effectum, niſi ſubitò ſe prodat, interiecto tempore, & maximè ſi multum ſit, ſucceſſiuè apparere: cùm ergo percuſſio ſuper Renes a muliere perpeſſa fuerit cauſa maximè euidens, & actiua, ſi debuit cauſare hæmorrhagiam, vel abortum, debuiſſet illicò à principio id præſtare, cùm multò maiorem actiuitatem tunc haberet, quàm procedente tempore; ſi ergo tales effectus non ſunt ad illam tunc, cum violentior erat, conſecuti, multo minùs conſecuti ſunt ab ea, cum omnem iam violentiam, & actiuitatem amiſerat, & ſic neque hæmorrhagia, neque Abortus, neque mors ad percuſſionem ſunt referenda, ſed ad alias cauſas.

6. Præterea effectus debet eſſe proportionatus, ac reſpondens ſuæ cauſæ, cum non quilibet effectus ex qualibet cauſa indifferenter produci poſſit, quod exemplificabo in Medica Arte ſic: Ad violentum exercitium ſequetur exempli gratia febris, ad commorationem ſub Aëre frigido, ac nocturno, membrorum paralyſis, quia febris eſt effectus proportionatus, ac reſpondens exercitio violento, & paralyſis commorationi ſub Aëre frigido nocturno: nunquam autem ordine naturæ ad violentum exercitium ſequetur paralyſis, & ad commorationem ſub Aëre frigido febris, niſi per accidens: & in ſumma, ad cauſas calfacientes neceſſe eſt ex ſui natura ſequi effectus caloris, & ad refrigerantes frigiditatis, non è contra: at hæmorrhagia, ſeu ſanguinis eruptio ex naribus non eſt effectus proportionatus, ac reſpondens percuſſioni ſuper Renes factæ, ſed potius fluxus ſanguinis ab vtero, quod tantò magis veritatem habet quantò effectus eſt remotior à ſua cauſa; ſi ergo hæc ſanguinis eruptio non fuit cauſata à percuſſione, neque ſubſequens Abortus, neque mors ad percuſſionem referri poteſt: quia quemadmodum hæmorrhagia non eſt effectus proportionatus, ac reſpondens percuſſioni per tres menſes antea factæ ſuper renes, ſic Abortus, & mors ſunt effectus proportionati, ac reſpondentes ipſi hæmorrhagiæ, cum ex ipſa, debilitato calore naturali, & facultate retentrice labefactata, facili negotio ſit ſubſecutus Abortus, & ad Abortum mors.

Igitur vbi cauſam alicuius effectus habeamus proximam, & euidentem, fruſtrà magis remotam, & minus euidentem quærimus, 7.
Rota *in nouiſſ.* 15.*deciſ.* 101.*part.* 1. quia æquum non eſt in cauſarum inueſtigatione diſcedere ab iis, quæ euidenter apparent: Galen. *lib.* 2. *de mot. muſc. cap.* 5. cùm ergo hæmorrhagia ſit cauſa proxima, & euidens, immò euidentiſſima abortus ſubſecuti, eodémque modo hæmorrhagia, & Abortus ſint cauſæ proximæ, & euidentiſſimæ ſubſecutæ mortis, ab omni ratione alienum profectò eſt, culpam mortis reiicere in percuſſionem ſuper Renes per tres menſes antea prægreſſam, quæ ſi vllo modo potuiſſet eſſe cauſa aut hæmorrhagiæ, aut Abortus, certè nonniſi remotiſſima cauſa, & ſolùm per accidens eſſe potuit, licet nullo modo rationem cauſæ in his effectibus habuerit: Ne ergo illud Galeni loco allegato nobis obiiciatur, quòd ſcilicet ex eorum numero ſimus, qui dubitationibus oblectantur, vbi ea, quæ clara ſunt ſuſpecta habeamus, fateri cogimur, Abortum tanquam a ſua proportionata, euidenti, ac proxima cauſa ab hæmorrhagia, mortémque ab hæmorrhagia, & abortu ſimul cauſatam fuiſſe.

Ac denique cùm illud dubium ſit, & controuerſione multa ambiguum, verum nempè percuſſio ſuper renes prægnantis cum baculo facta potuerit poſt tres menſes ſanguinis fluxum excitare (quod tamen non modò ambiguum eſt, ſed ambiguitatem inanem excitat) clarum autem ſit, & nulla controuerſione ambiguum, ſanguinis fluxum potuiſſe cauſare Abortum, & conſequenter mortem, certè fatui omninò exiſtimandi erimus, vt Galenus ibidem dicebat, niſi id, quod euidens, ac 8.
clarum eſt, pro vero recipiamus: peruicacis enim ingenij, impudentiſque hominis eſt, atque ab omni modeſtia alienum, veritati non libenter aſſentiri. Inconcuſſa ergo remanere debet noſtra opinio, quòd percuſſio ab illa muliere prægnante ſuper Renes perpeſſa, nihil commune habuerit cum hæmorrhagia poſt tres menſes ſubſecuta, ac conſequenter neque Abortum, neque mortem ab ea percuſſione vllam dependentiam habere potuerit, & idcircò clericus eius criminis reus venit omninò abſoluendus.

V 4 Ad

Ad ea verò, quæ opponnntur, non eſt difficile pleniſſimè reſpondere dicendo, quòd verum quidem ſit, percuſſionem ſuper Renes à muliere grauida acceptam poſſe eſſe euidentem, ac præſentaneam Abortus cauſam, quando maximè ita grauis eſt, vt per eam illicò ligamenta relaxentur, venæque adaperiantur: ſed vbi, hæc non illicò, & immediatè à percuſſione ſuccedant, ſignum eſt percuſſiooem non fuiſſe ſufficientem ad cauſandum Abortum. Et ſi non potuit cauſare Abortum illicò, & immediatè, quomodò potuit cauſare Abortum poſt tres menſes? ſed veritas eſt percuſſionem in hac muliere oon ſolùm non fuiſſe grauem, cùm neque ligamenta diſrumpere, neque venas adaperire ſua violentia potuerit, ſed neque fuiſſe norabilem, cùm nullam penè læſionem poſt ſe reliquerit; nam ipſa mulier nullo incommodo fœtum per tres menſes ſubſequentes geſtauit.

Neqne obſtat quod poſt acceptam percuſſionem mulier ſemper doluerit in regione renum, quo vſque tandem Abortiuerit: quia etiam ſi concedamus, dolorem hunc renum à percuſſione remanſiſſe, tamen certum eſt, Abortum non ad dolorem Renum, ſed ad hæmorrhagiam fuiſſe ſubſecutum, quomodò enim firmabimus, dolorem illum, cum quo à muliere per tres menſes innoxiè fœtus geſtatus eſt, fuiſſe magis proximam, & adæquatam Abortus cauſam, quàm tam copioſam ſanguinis ex naribus eruptionem? quod tantò magis videtur afficere, quantò hic Renum dolor grauidis ſolet eſſe magis familiaris, vt omnes Auctores Gyneciorum teſtantur, & vulgo
9. notum eſt, Varand. *libro ſecundo, de Morb. mul. cap. tertio*, ita vt nonnullæ per totum geſtationis tempus eo moleſtiſſimè afficiantur, neque ea ex cauſa videmus eas facilè Abortire; etiam ſi ergo obſtinato animo velimus hunc Renum dolorem à percuſſione fuiſſe relictum, tamen cùm multò Rabilior cauſa abortiendi fuerit tam copioſa ſanguinis per nares expurgatio, ac multò etiam euidentior, Abortum ab hæmorrhagia, non autem à dolore Renum fuiſſe cauſatum determinandum.

Inanis porrò ſpeculatio illa videtur, quòd ex percuſſione potuerit ſanguis excalfieri, & attenuari, & ad motum excitari, & ſic cùm per inferiores vias ob prægnantiam exitum non haberet, impetum fecerit ad caput, vnde hæmorrhagia fuerit excitata, ex qua Abortus, & mors; nam hæc benè vtcunque procederent, quando immediatè à percuſſione ſubſecuta eſſent, ſed cum inter percuſſionem, & hæmorrhagiam interuenerit ſpatium tam diuturnum, trium ſcilicet menſium, quanam ratione adſtruere audebimus ea motu à percuſſione in ſanguine excitato cauſatam fuiſſe hæmorrhagiam, cùm hoc neque verum, neque veriſimile vllo pacto eſſe poſſe ſanæ mentis homini videatur?

Nec minus inane eſt, quòd velimus ex iniuria accepta remanere ſemper impreſſam memoriam, ita vt ex recurſu ad ipſam iniuriam per memoriam facto denuò ira accendatur, & ſanguis ad motum excitetur. 10.
Non enim hic motus in ſanguine fit quandocunque ab animi paſſionibus, ſed cùm ſubitæ, ac vehementes ſunt, tunc enim ſurſum que déque omnia confundunt, totámque ſanguinis maſſam vehementer agitant, ita vt facillimè ſuccedat, grauidas in ea concitatione abortire; at verò vbi ille motus, & calor iracundiæ refrixerit; etiamſi prægreſſa phantaſmata acceptæ iniuriæ menti repræſententur, & circa ea mens obuerſetur, nullus inſignis motus excitatur, licet ſic etiam aliquo modo nocere poſſint, ſed nonniſi ſenſim, & progrediente tempore.

CONSI

CONSILIVM XLVIII.

ARGVMENTVM.

Illuſtriſſimus ac Reuerendiſſimus D. N. N. Ab ineunte pueritia, vix pubertate egreſſus ſtomachum ſortitus eſt imbecilliorem, ac tantoperè morbis obnoxium, vt valetudinariam vitam ſine intermiſſione degens, coactus fuerit perpetuò indifferenter ſingulis diebus, ac temporibus tam Quadrageſimæ, quàm cuiuſcunque ieiunij, carnibus veſci, atque illis quidem tenerioribus, ac coctu facilibus: qua de cauſa, progrediente ætate, Breue à F. R. Vrbano Octauo obtinuit, vt poſſet adhibito vtriuſque Medici conſilio perpetuò carnibus veſci. Intereà longum iter facere ob vrgentiſſima negotia coactus, extra patriam per tres penè annos commoratus tantoperè in corporis valetudine profecit, vt in alium hominem degeneraſſe viſus ſit. In patriam tandem reuerſus, cùm pancraticè ſe habere obſeruaret, ac ſtomacho optimè valere, Religionis zelo motus ad Quadrageſimæ, aliorúmque ieiuniorum obſeruantiam ſe obſtringi exiſtimans, ad Medicorum conſilium recurſum habuit, poſtulans, an ſine recuperatæ ſanitatis diſpendio poſſet ad ieiuniorum obſeruantiam redire; nam cùm per duos, aut tres dies eius rei experimentum ſumpſiſſet, obſeruauerat, ſe non bene prorsùs habuiſſe. Conuocatis igitur quinque primoribus Medicis petiit, vt maturè re diſcuſſa, determinarent quid illi ſalua conſcientia eſſet agendum; ac volentibus cæteris, non poſſe illum abſque notabili ſanitatis periculo ieiunij leges obſeruare, ne ad priſtinum ſtatum valetudinarium remearet, in contrariam ſententiam abij rationibus, de quibus infrà.

SVMMARIVM.

1 *Quæ vitia à natura ſunt remoueri non poſſunt.*
2 *Aëris mutatione corpora ſenſibiliter, & euidenter mutationes recipiunt.*
3 *Ætatis mutatio quantùm poſſit in ſuperandis morbis longis, & contumacibus.*
4 *Ex labore, & exercitio creſcit virilitas.*
5 *ignauia corpus hebetat, labor firmat.*
6 *Faciliùs remouentur vitia ex accidenti euenientia, quàm quæ à natura ſunt.*
7 *Morbi incurabiles aliquando ſola Aëris mutatione curantur.*
8 *Caro teſtudinis coctu difficilis, & Melancholica eſt.*
9 *Curæ hominem exiccant, ac debilem faciunt.*
10 *Aër Patrius, magis naturæ noſtræ amicus, quàm alienus.*
11 *Aëris mutatio quibus corporibus proficua, & quibus damnoſa ſit.*

NOn abſque firmis rationibus determinandum cenſebant Collegæ, Illuſtriſſimum Dominum non debere obſtringi ad ieiuniorum obſeruantiam, etiamſi de præſenti optimè valere comperiretur; & primò quia licet ab itinere, & ab Aëris mutatione videatur laudabiliori temperamento dotari, & ſtomacho perbellè valere, tamen cùm eiuſdem ſtomachi imbecillitas ſit illi connaturalis, habeatque inſuper contrarietatem quamdam, & naturalem antipathiam cum piſcibus, aliiſque cibis, quibus in ieiuniis veſci conſueuimus, certum eſt hæc amoueri ita non poſſe, quin ex minima occaſione recurrant, vt experientia iam demonſtrauerat: nam vitia quæ à natura ſunt, remoueri non poſſunt, & ideircò rationabilis inſurgit timor, ne ex ieiuniorum obſeruantia denuò ad priſtinam, ac naturalem redeat imbecillitatem, ac iterum valetudinariam vitam degere perpetuò cogatur. 1

Prætereà cùm Illuſtriſſimus Dominus ex ſeruata ad hoc vſque tempus victus ratione ſanus viuat, & viribus ſatis conſtet, contra Medicum præceptum omninò erit, illum ad aliam victus rationem cogere, cùm protritum illud ſit, Modum, qui ſanitatem facit, non mutato: neque enim dicendum eſt, illum ex Aëris tantùm mutatione, & ex itinere patrato maiores vires acquiſiuiſſe, & ſtomacho meliùs habuiſſe, quàm anteà haberet, ſed multò magis id illi ſucceſſiſſe ex ſeruata hactenus victus ratione, fugiendo ea in cibis aſſumere, quæ ſtomacho erant inimica, & ex quibus ob eam cauſam parum vel nihil corpus enutriri poterat, vnde quotieſcunque illis vtebatur, licet ſemper minus noxia ſeligeret, in imbecillitatem notabilem relabebatur, ita vt licet ſumma diligentia vteretur, vt illis aſſueſcere poſſet, nunquam tamen id ex voto ſucceſſit, ac nunquam ſuperare potuit naturalem illam antipathiam, quam cum ſimilibus cibis ſortiebatur; & quam etiam de præſenti retinere illum ſatis ſuperque demonſtrare poteſt noua de ea re deſumpta experientia,

de

de qua in relatione. Timendum inſuper dicebant Collegæ, ne cùm cogatur in futurum Illuſtriſſimus Dominus in patria commorari, in qua ſemper non bene ſe habere eſt expertus, etiamſi diæta vteretur ſaluberrima, ac prout ſua natura, & valetudo expoſcebat, ſi ad ieiuniorum obſeruantiam reuertatur, tantò faciliùs in priſtinam imbecillitatem caſurus ſit; quia tantundem poterit Aër natiuus aliàs, ac ſemper ſibi infeſtus, vires, & ſtomachum ipſius lædere coniunctus cum victu minus laudabili, quantùm potuit Aër externus ac ſibi magis proficuus cum recta victus ratione ſuis viribus, ac ſtomacho opitulari: & quemadmodum ex mutatione Aëris Patrij in externum mutauit corporis temperamentum in multò melius, ac validius, ſic ex mutatione Aëris externi in Patrium timendum eſt, ne ad antiquam corporis valetudinem redeat, vnde iure optimo cauendum eſt, ne in victus ratione delinquat, quod facillimè eueniret, ſi in ieiuniis cibis vti cogeretur ſibi à natura contrariis, ex quo ille ad opera meliora, quibus perperuò vacare ſolet, in poſterum inhabilis omninò redderetur.

2. Illud certum eſſe, addebant, quòd mutatione Aëris, maximè eius, in quo quis diu commoratus eſt, in Aërem quemcunque ab eo longè diſtantem, corpora ſenſibiliter, & euidenter mutationes & in malum, & in bonum recipere, & adnotatur ab Hippocrat. *in lib. de octim Par. num.* 3. & alibi, & à Cornel. Celſ. *lib.* 1. *ſuæ Med. cap.* 3. & à Lucret. *libro* 3. *de Rer. nat.* ibi:

Nonne vides etiam cæli nouitate, & aquarum
Tentari procul a patria quicunque, domòque
Adueniunt?

Quod non ſolùm verificatur in mutatione Aëris melioris in deteriorem, ſed etiam in mutatione deterioris in meliorem, vt ex ipſius Celſi verbis patet. Quemadmodum ergo Aëris mutatio in bonum maximum ſanitati Illuſtriſſ. viri emolumentum attulit, ita certiores fieri debemus quòd mutatio in malum nocumentum notabile allatura ſit, nam ſi etiam mutatio in bonum nocua eſt, quantò magis mutatio in malum nocua erit? Quòd ſi huic eidem mutationi Aëris boni in peiorem addatur mutatio victus laudabilioris in minùs laudabilem, tunc in ſanitatis, ne vitæ dicam, ineuitabile periculum certo certius illum conſiciemus. Sufficienter igitur videtur excuſari Illuſtriſſimus Dominus a ieiuniorum obſeruantia, cùm periculum ex ea emanans ex ſupradictis ſit certum, & maximè notabile.

3. Verumenimverò prædictis omnibus pro contraria opinione allatis non acquieſcens, exiſtimaui, Illuſtriſſimum Dominum poſſe tutò, & ſine vllo notabili periculo, vt Religionis zelo obſecundare valeat, ieiuniorum obligationi ſatisfacere abſtinendo à carnibus aliiſq; cibis in ieiuniis ab Eccleſia interdictis, aſſumendo cibos alios quoſcunque, dummodò modus adhibeatur: quia Primò Illuſtriſſimus Dominus non tantum profecit, vt ſupponitur, ab itinere, ab Aëris mutatione, & à ſeruata victus ratione, abſtinendo à piſcibus, & aliis cibis ieiuniorum, qui aliàs videbantur illi ſummoperè contrarij, quantùm profecit mutatione ætatis, quæ quantùm poſſit in ſuperandis, & profligandis morbis longis, & contumacibus, norunt etiam ij, qui vix de limine Medicinam ſalutarunt: & pateſit exemplo epilepſiæ, aliorumque quorundam morborum difficillimorum, qui mutatione ætatis maximè abiguntur, iuxta Hippocrat. ſententiam *Aphor. ſect.* 3. *num.* 28. *& ſect.* 5. *Aphor.* 7. vbi Galen. *in comm.* cùm ergo hactenus in ætatibus calidioribus verſaretur, iuuentute nempè, ac ætate conſiſtenti, & virilitate, nunc autem ad ſenium properet, factum eſt, vt temperamenti mutatione, ſanitatem, quam prægreſſa temperamenta ſuo excedente calore exagitabant, affatim recuperauerit: In prægreſſa namque ætate tanto Hepatis calore flagrabat, vt ſtomacho frigidiuſculo dotaretur, abſorbente Hepate, & alliciente ad ſe vniuerſum calorem, ita vt ne cibos quidem facillimæ concoctionis conficere poſſet; præter quam quod ſuperexcedens ille Hepatis calor, & in præter naturam degenerans, meliores ſpiritus ventriculi, aliarumque partium diſſipabat, vnde coctiones peſſimè ſuccedebant, & Aëger in dies in peiorem ſtatum decidebat, vnde etiam extenuari, ac ſecundùm ſolidiora membra abſumi videbatur, ex eo quod corpus ſuo debito nutrimento defraudabatur.

His addendus labor in itinere perpeſſus 4.
maximè admodum longo, vt illud fuit, ex labore enim, & exercitio creſcit virilitas, hoc eſt corporis vigor, Hippocrat. *de Aer. Aq. & loc. num.* 54. & hoc iure optimo, quia
vt idem Hippocrat. *libro ſecundo, de Diæt.* 5.
num. 24. labor ſiccat, & corpus robuſtum facit, cui adſtipulatur Celſ. *libro primo, ſuæ Medic. cap.* 1. dicens: Ignauia corpus hebetat, labor firmat: illa maturam ſenectutem, hic longam adoleſcentiam reddit. Non mirum ergo eſt, ſi Illuſtriſſimus Dominus à multis, & non conſuetis laboribus in itinere, & in negotiis gerendis perpeſſis, maiorem corporis firmitudinem acquiſiuerit, viréſque recuperauerit, cùm antea ex otio, & ignauia ad corporeas functiones hebes, & ineptus eſſet, ita vt ne deambulare quidem ſatis tutò poſſet, & idcircò nullo exercitij genere vteretur. Neque dicatur id ſuccedere non potuiſſe, quia erat habitus tenuis, & ita exiccati, vt ad tabidam maciem videretur accedere, quia hæc corporis exiccatio, & extenuatio non tantùm eueniebat ab excedenti calore, quantùm ab eo quod corpus nequaquam, vt opus erat, nutriretur. Ab exercitio autem duas maximas vtilitates reportauit, primam quòd abſumptis excrementitiis humoribus calor naturalis minùs impeditus ad ſuas operationes obeundas habilior euadit, vnde etiam præternaturalem calorem debellare potuit, & coctiones quaſcunque meliùs, ac faciliùs celebrare: ſecundum quod membra ipſa, quæ prius debito alimento defraudabantur, natiuo eorum calore robuſtiora facta, ad ſe debitum alimentum allicere in poſterum potuerunt, & corpus impinguare, ac in multò

meliorem

Digitized by Google

meliorem ſtatum perdocere; magis viuidum colorem, animíque alacritatem conciliando. Quæ omnia tam euidenter apparent, vt affirmare pro veritate cogamur, ſtomachi debilitatem, & totius corporis extenuationem, aliaque accidentia, quæ in prægreſſis ætatibus patiebatur, non ex naturæ imbecillitate, ſed potiùs ex accidenti illum fuiſſe perpeſſum, cùm à natura aliàs ſua principia vegeta, ac robuſta fuerit ſortitus.

Nec quicquam afficiunt quæ in contrarium deducuntur, & primò quod ſupponitur, hunc Illuſtriſſimum Dominum a natura ſortitum eſſe temperamentum non laudabile, cum corporis totius, ſed præſertim ſtomachi imbecillitate, non eſt omninò verum, quia licet poſt pubertatem id ſucceſſerit, vt dictum eſt, tamen in pueritia vſque ad decimum quartum annum temperamento erat optimo, & eucrato, & ſtomacho valido, ita vt etiam plurimo alimento vſus optimè concoqueret, nec vnquam ſtomachi dolores, aut alia accidentia à ſtomacho prouenientia pateretur, vt ipſemet teſtatur, non obſtantibus iis, quæ in contrarium Collega eius familiaris Medicus proferebat, vt & illum, & Medicos alios Collegas in ſuam ſententiam alliceret. Ex accidenti autem, aucto per ætatem calore, & primigenia humiditate ſenſim decreſcente, ex erroribus in victus ratione patratis, ac maximè in ſtudiis, quibus indeſinenter, ac ſedulò, & extra temporis opportunitatem incumbebat, ſtomacho malè habere cœpit, ac malè concoquere, & ructus plurimos ab ore interdum acidos emittere, aliàs etiam nidoroſos, neceſſe habuit in victus ratione cautiùs ſe gerere: & quia à piſcibus, oleo, ſalſamentis, aliiſque cibis in ieiuniis adhibitis ſenſibiliter, ac magnoperè ſe lædi experiebatur, itémque ab ouis quocunque modo comeſtis etiam tremulis, aut ſorbilibus, coactus fuit ad carnium vſum perpetuò tranſire, vt dictum eſt, licet & inter has teneriores, & coctu faciliores eligere cogeretur, & in parua quantitate aſſumere. Ex quibus apertiſſimè patet, illum non à natiuitatis primordiis, & à Natura, ſed ab accidenti ea omnia paſſum fuiſſe, quæ illum ad carnium perpetuum vſum coëgerant: ex mutata denique victus ratione, iure ea impedimenta ceſſarunt; ſuperaddita mutatione Aëris, & deſidia in laborem conuerſa, ſtudiiſque parciùs incumbens, tantumque debitis, ac opportunis horis, immò ab illis interdum omninò vacans, atque eo pacto naturalem, ac priſtinum, illúque à naturæ primordiis conceſſum vigorem recuperauit; quamobrem inaniter timemus, ne ex ieiuniorum obſeruantia iidem affectus repullulent, quinimmò cùm faciliùs ſit remouere affectus, qui ex accidenti fiunt, quàm qui ex natura inſunt, dicendum eſt, Illuſtriſſimum Dominum, ſuperatis iam magna ex parte iis, quibus afficiebatur, ſymptomatibus, facillimè cautione adhibita, quæ remanent ſuperaturum, ſi quæ modo remanſiſſe conſpiciemus, tantum abeſt, vt timeamus, ne ad priſtinam valetudinem reuertatur.

Ad illud, quod additur Illuſtriſſimum Dominum ex obſeruata victus ratione abſtinendo à piſcibus, aliiſque cibis ſibi contrariis tantoperè in ſanitate profeciſſe, Reſpondetur, id falſum facilè apparere ex eo, quod ea victus ratione vſus fuerat in patria per plures annos, & tamen ſemper iiſdem affectibus eſt conflictatus, ergo cùm ex ea per longum pluriuin annorum decurſum nihil profecerit, dicendum eſt, non ex illa, ſed ex alia noua, & euidenti cauſa ſanitatem recuperaſſe; cumque hic adfuerint cauſæ nouæ tam euidentes, vt longum iter, labores, Aëris mutatio, & id genus aliæ, quarum vnaquæque per ſe magnoperè efficax cenſetur ad longos morbos, & contumaces ſuperandos, confitendum eſt, ab iis tantùm in ſanitate profeciſſe, non ab illa ſeruata victus ratione, quæ aliàs in tam longo tempore nihil omnino contulerat; con- 7
tulit ergo plurimum Aëris mutatio, qua ſola incurabiles morbi aliquando ſanantur, nec minimum operatus eſt etiam labor, nam vt Hippocrat. *lib. de Nat. hum. num.* 17. & *lib. de flat. num.* 1. dicebat, *morbi longi ſuperantur, ſi quis deſidia deditus laborare cogatur, aut contra labore plurimo defatigatus quieſcere permittatur.* Quod ſi his omnibus addatur mutatio temperamenti ex mutatione ætatis proueniens, ex qua excedens ille calor remiſſus eſt, apertiſſimè videbimus minimam, ac forte nullam habuiſſe partem in recuperatione ſanitatis Illuſtriſſimi Viri abſtinentiam à cibis Quadrageſimalibus tam longo tempore obſeruatam.

Nec maiorem veritatem habet, quòd Illuſtriſſimus Vir habuerit naturalem contrarietatem, & antipathiam cum piſcibus, aliiſque cibis Quadrageſimalibus, immò hoc gratis dictum fatetur ipſemet aſſeuerans, quòd ante pubertatem illis libenter, & ſine noxa veſcebatur, neque de præſenti illos abhorreret, niſi timeret de propria ſalute, quin etiam libentiùs illos admiſſurum ſe promittit, quàm carnes; ergo permittendum ſine timore videtur, vt illis, quando opus fuerit, vtatur. Minus afficit, quòd per experientiam factam ex comeſtione Piſcium per duas, aut tres vices, certificati ſimus, illum adhuc retinere cum illis eandem contrarietatem, quam à natura ſupponitur habuiſſe: quia, ſi rectè omnia ponderentur, videbimus apertiſſimè, non fuiſſe piſces in cauſa, vt ſtomacho malè haberet, ſed potiùs nimia ciborum copia, ac præcipuè quorundam, qui ex ſua natura cuiuis ſtomacho laborem faciunt, vt fungi ſunt, Oſtreæ, Teſtudines, quas tanquam cibum laudabilem copioſè aſſumpſerat, cùm ex ſua natura nutrimentum præbeant melancholicum, ac 8.
prauum, & coctioni ſint multùm rebelles: præterquam quod illis ipſis diebus multis curis, & grauiſſimis negotiis implicitus fuerat, quæ hominem exiccare ac debilem facere teſtatur Hippocrat. *libro ſecundo, de Diat. numero vigeſimoſexto*, quorum occaſione coactus fuerat immediatè à cibo domo exire, 9.

aut

aut lectioni, & applicationi rerum arduarum vacare, quæ quantopere nocumentum afferant ſtomacho, & ciborum concoctioni, non eſt, quòd multis verbis explicemus, cùm ſatis ſupérque id notum ſit, & quotidiana experientia comprobatum.

Inanis inſuper timor ille eſt, quem conceperunt Collegæ, ne ex reditu in Aërem patrium, quem ſemper ſibi infeſtum expertus fuit, addita victus ratione minùs laudabili, maximè cùm iam per tres annos tam optimo Aëri aſſueuerit, denuò in veteres affectiones, & anteactam valetudinem, aut etiam multò peiorem delabatur: Quia licet negari non poſſit, Aërem, in quo per prædictum trium annorum ſpatium commoratus eſt, laudabiliorem, ſalubrioremque eſſe, quàm natiuum, tamen duplici ex capite dicendum eſt, ac certò ſperandum, illum in Aëre patrio magis ſanum eſſe victurum; Primò quia poteſt iam viribus recuperatis, illiſque pollens, Aëris patrij iniurias, ſi quæ inde emanant, ſuſtinere, ac ita ſuperare, vt ne minimum quidem inde incommodum percipiat; prætérquam quod neque id, quod ſupponitur omnimodam veritatem habet, quia in eodem Aëre patrio ad pubertatem vſque ſanus ſemper vixit, neque ab ipſius malitia ægrotare cœpit, ſed ab aliis cauſis, vt ſuperius dictum eſt, quibus addi poteſt Aëris patrij

10. ſympathia, cùm habeat ſemper latentem quandam energiam, ob quam ſemper magis amicus noſtræ naturæ eſſe ſolet, quàm alterius cuiuſuis, etiamſi ex ſua natura non multùm laudabilis ſit, quod non ex temperamenti ratione euenit, vt probat Fortun. Fidel. *libro primo, de Relat. Med. cap.2.* ſed vt dixi ex conuenientia quadam, & ſympathia, quam cum noſtra habet natura. Secundò quia poſthac diuerſa viuendi ratione vtetur, & ex vita otioſa, & deſide, ac nulli labori, & exercitio aſſueta, in magis laborioſam, & exercitio defatigatam tranſitum faciens, à prægreſſa debilitate vindicabitur, & omnem morbum ſuperabit iuxta ſupra citatam Hippocratis ſententiam; vnde ſi quam læſionem ab obſeruatis ieiuniis timeremus, à meliori valetudine iam confirmata, & à robuſtioribus viribus ſuperatum iri in dubio non eſt ponendum. At verò mutationem Aëris melioris in deteriorem periculoſam eſſe, & ideircò non debere hanc cauſam adaugeri 15.

mutatione victus melioris in deteriorem, non habere locum in caſu noſtro dicendum, quia huiuſmodi Aëris mutationes tunc parere ſolent morbos, cum corpora debilia exiſtunt, & præ debilitate noui Aëris contrarietatem ſuſtinere non poſſunt, at cum corpora viribus ſunt integris, nequaquam poteſt illa mutatio obeſſe; quod tantò magis habet locum in mutatione facta ab Aere alieno in patrium, quem licet ex ſua natura malum, aliquando eſſe diuturnorum morborum remedium dicebat Cornel. Celſ. *ſua Med. lib.2. cap.1.*

Admodum Illuſtri, admodúmque Excellenti Domino D. IACOBO ALBANO GIBBESIO, *Medico, ac Viro Doctiſſimo.*

PAVLVS ZACCHIAS F.

Quæ abſtruſiora in Arte Medica aliquando occurrunt, ſicco, vt aiunt, pede à pleriſque tranſiguntur. Id inter cætera de morbis Dæmoniacis eueniſſe palam eſt, cùm de iis, quod inter abſtruſa ſint abſtruſiſſima, pauci quidem ex noſtris Medicis ex profeſſo verba fecerint. Ego aliàs de illis nonnulla ſcriptis conſignaui in hiſce Quæſtionibus meis, ac denuò nunc ex oblata mihi, quam in argumento habes, occaſione, alia quædam exaraui, eáque ad Te, cui præ cæteris omnibus Naturæ arcana, ac magis recondita opera videntur cordi eſſe, tranſmittere volui, vt ſi quid addendum iudices, addas, ſimúlque cognoſcas in quanta apud me ingenium, ac iudicium tuum æſtimatione ſit:

Vale, & me ama.

CONSI

CONSILIVM XLIX.

ARGVMENTVM.

Vagabantur in ciuitate N. morbi quidam, tam raris, horrendis, ac mirabilibus ſymptomatibus concnmitati, vt cùm in eodem loco morarentur perſnnæ quædam maleficij ſuſpectæ, facilè occaſionem dederint dubitandi, an illi ipſi morbi ex natura, an potius diabolico maleficio fuiſſent excitati: Inter complures autem, qui huiuſmodi morbis affecti aut perierant, aut peſſimè excepti fuerant, *Sempronia* cùm alias optimè valeret, & in ſummo cuiuſdam ſcalæ moraretur, viſa ſibi eſt ab externa quadam vi cum magno impetu impelli, ac præcipitari, ac deinceps ſæuiſſimis ſymptomatibus conflictata tandem perierat. Prætereà *Titius* ætate iuuenis, integriſque viribus, repentina genitalium ignauia adortus ad venerem omninò inhabilis euaſerat. Non defuerant autem ibidem multi qui (cum menſtruo ſanguine potinnati crederentur) fœdiſſima ſcabie, atque horrida lepra inquinati, nihil conferente ope humana, vitam cum morte miſerrimè commutauerant: quin & alij (inter quos ſpecialis querela de Sticho habetur) Tabe, Maraſmo, & Atrophia conſumpti; Pleræque inſuper mulieres fuerunt, ſignanter autem Donata, quæ miris, horrendis, ac nunquam in aliis animaduerſis ſymptomatibus conflictatæ perierant. Alij denique cum morti proximi eſſent, ab vno cubiculo in aliud tranſlati (mirum dictu) illicò reuiuiſcebant, in illúdque denuò reportati confeſtim ad idem periculum proximæ mortis remeaſſent, niſi cubiculi mutatione ſibi cauiſſent. His moti quibus Iuſtitiam miniſtrare conuenit, Veneficas mulieres ſuſpectas in carcerem conjecerunt, interímque à peritis Medicis, qui prædictorum Ægrotorum curam geſſerant, petierunt, vtrum eos ex naturali cauſa, an potius ex ſupernaturali, ac Diabolico opere ægrotaſſe putarent, qui non abſque firmis rationibus reſponderunt, eos ex Diabolica malitia in morbum cecidiſſe; quorum opinionem conſultus non ſolùm probaui, ſed ſubſequentibus rationibus confirmaui.

SVMMARIVM.

1 *Dantur morbi, & alia ſanitatis incommoda veneficiis Diabolicis excitata.*

2 *Morbi quidam magni habent aliquando fortes, ac repentinos inſultus à Natura.*

3 *Apoplexia vnde dicta.*

4 *Vteri morbi aliarum principum partium morbis aſſociati, tam admirabilibus ſymptomatibus concomitantur, vt ſupernaturales exiſtimentur.*

5 *Plures mulierum vteri morbis conflictatæ à Dæmone obſeſſæ exiſtimantur.*

6 *Spontaneæ laſſitudines morbos prænuntiant, & qua ex cauſa, num. ſeq.*

8 *Ipſa corporis valetudine animalia excitantur ad coitum.*

9 *Atrophia, & corporis conſumptiones extrema naturalem cauſam vtplurimum habent.*

10 *Mulieres Dæmoniacæ exiſtimatæ naturalibus remediis aliquando perfectè ſanatæ.*

11 *Tam naturalis, quàm Dæmoniacus morbus ab iiſdem cauſis naturalibus dependet.*

12 *Morbi Dæmoniaci licet difficulter cognoſcantur, à multis tamen ſimul iunctis ſignis cognoſci poſſunt.*

13 *Signa morborum Dæmoniacorum communia ſunt morbis quoque naturalibus.*

14 *In morbis naturalibus adſunt ſigna dependentia à cauſis, quæ inter ſe ſunt compatibiles, in Dæmoniacis contra.*

15 *Intemperies non poteſt introduci in inſtanti.*

16 *Nihil nos magis perducit ad cognitionem morbi Dæmoniaci, quàm ipſius morbi mos.*

17 *In via naturæ non fit tranſitus ſubitaneus de vno extremo ad aliud.*

18 *Repentinæ, & inſperatæ mutationes, & criſes nunquam in via Naturæ abſque ſignis concoctionis fiunt.*

TAmetſi circa magicas, ac veneficas operationes, plura enarrẽtur, quæ vana, ac futilia, & falſa magna ex parte ſunt, tamen dari morbos, & alia ſanitatis incõmoda per veneficia à Magia inducta, ac excitata, acceptiſſima 11
eſt omnium Doctorũ opinio, innumerabilibus euentibus, & experientia confirmata; eius rei veritatem adſtruens, de qua præter alios, Sprenger. *in malleo malef. lib. 2. q. 11. & ſeq.* Martin. Delrios *lib. 3. Diſquiſit. Magic. ſect. 1. quæſt. 4.* apud quem vide legum, & SS. Patrum auctoritates. Torrebl. *Dæmonolog. lib. 2. cap. 40. & ſeqq.* qui plures quoque Patrum, ac Conciliorum auctoritates in medium profert, vbi etiam Poëtarum nonnullorũ carmina habẽtur

id atteſtantia, & inter Medicos, Ioan. Baptiſt. Codronch. *lib. 1. de morb. venef. per totum.* Ioan. Hucber. *de ſterilit. lib. 4.* qui eſt *de Malef.* Cæſalpin. *in Dæmon. inueſt. Peripat.* Daniel Sennertus *Pract. lib. 6. part. 9. cap. 5.* & ex aliis Profeſſoribus Ioan. Iacob. Boiſſard. *de Magia, cap.* 8. Non obſtante ergo antiquorum Philoſophorum, & Medicorum, præcipuè verò Hippocratis, Ariſtotelis, Auicennæ, aliorumque ſententia, ac falſa nonnullorum Recentiorum, & Hæretica opinione, adſtruendum dari Dæmoniacos morbos.

Sed dubio non vacat, vtrum enarrati morbi vagantes in ciuitate. N. fuerint verè à cauſa naturali, an potiùs à cauſa Dæmoniaca, & ex maleficio, ac primù videbatur dicendum ſymptomata, ſeu accidentia quibus ſeſe manifeſtabant morbi, de quibus dubitatur, nihil in ſe habuiſſe, quod ad ſupernaturalem, ſeu Dæmoniacam virtutem referri debere putent, ſed omnia, ac ſingula à naturali cauſa dependentiam habuiſſe, & naturalibus cauſis reſpōdiſſe, cùm naturalem ordinem vndequaque ſeruauerint: nam ſi examinemus ſingulas conditiones eorum morborum, quas examinati Medici retulerunt, facilè comperiemus, id omnimodam veritatem habere; & incipientes ab inſultu morbi, quo apprehēſa eſt Sempronia (quem quidem ita admirandum putant prædicti Medici, vt nonniſi ad vim Dæmoniacam referri debent) non videtur adeò elongari à quibuſdam morborum inſultibus, quin familiaris ſit natu-
2. raliter illis qui de repente, & cum impetu hominem adoriuntur, vt in Apoplexia euenit, in Epilepſia, in ſyncope, vteri præfocatione, & ſimilibus, vapor enim quidam teter, ac malignus, vel malignus, ac teter aliquis humor cerebri ventriculos, aut ipſum cor de repente feriens, Imaginationi ipſi repræſentat aliquod externum phantaſma hominis, vel vetulæ, vel ipſius Dæmonis, vel nigri cuiuſdam animalis ſibi vim inferentis, ac impellentis, ita vt homo concidat, & experrectus narret, ſibi viſum fuiſſe, ſe ab externa vi in terram impulſum, vel ab alio præcipitatum, cùm tamen ab interna, & naturali cauſa id totum acciderit: ſimile quid in moribundis adnotamus, quibus ater aliquis canis, vel Dæmonium ipſum pone lectum verſari videtur, cum id ex fumis tenebroſis, ac malignis in cerebrum verſantibus illis appareat. Sed in prædictis morbis, & maximè in Apoplexia id frequentiùs euenire palam eſt, nam Apoplectici propriè ſibi videntur ab externa vi in ruinam agi, ac peteuti, & præcipitari, ea enim ex cauſa à fulmine ictos eſſe ſibi perſuadent, quamobrem dicitur hic morbus Apoplexia, ea enim prehenſi non aliter quàm à fulmine percuſſi concidunt:
3. vnde Lucret. *lib. 3. de Rer. nat.*

Quin etiam ſubita vi morbi ſæpè coactus
Ante oculos aliquis noſtros, vt fulminis ictu
Concidit.

Vel tanquam victimæ ante altare vno ictu corruunt, vt dicebat Foreſt. *lib. 10. Obſeru. 69. in ſchol.*

Quòd verò ad hoc ſymptoma tam magnum, ac violentum in muliere illa ſecutus ſit morbus magnus, ac cognitu difficilis, aliiſque miris ſymptomatibus notabilis, nec mirum, nec inſuetum quid eſt; ſiue enim illud primum ſymptoma fuerit Apoplecticum, vel Epilepticum, vel ſyncopticum, vel præfocatiuum ab vtero, aptum erat magnum morbum portendere, & accerſere; quandocunque enim vteri
morbi aſſociantur magnis morbis capitis, vel 4.
cordis, vel alicuius nobiliorum partium, vt in muliere hac facillimum euentu fuit, tam rara, ac diuerſa accidentia ſecum afferunt, tamque inſueto more ægrotantes exagitant, vt eorum cauſam non ad naturalem vim, ſed ad ſupernaturalem, ac plerumque ad ipſum Dæmonem referamus, vt in hac ipſa muliere euentu facile fuit, ex quo fit, vt plures earum à ſpi-
ritu potius maligno, quàm ab aliqua naturali 5.
cauſa exagitatas credamus, vt præter quamplurimos Doctores, teſtantur ex Medicis plures Auctores *Gynetiorum*, ſeu *de morbis mulierum.*

Sed difficiliùs ad ſuas naturales cauſas referri poteſt inſultus morbi, ex quo ægrotauit Titius, de quo narratur, quòd per nonnullos dies antequam ægrotare inciperet, adeò ad Veneris exercitia de repente impotens factus eſt, vt ne minimo quidem igniculo ad eam ſtimularetur, ac volens de ea re experimentum ſumere, ignauum ſe, ac omninò frigidum factum cognouit, cùm tamen nulla occaſio præceſſiſſet, & ipſe eſſet in ætate iuuenili, atque alias ſtrenuè in Venereis congreſſibus dimicaſſet, ita vt ſumma cum ratione ſuſpicari potuerit, ex improuiſa ac repentina hac genitalium ignauia ſe ligaminis maleficio eſſe obſtrictum. Sed hoc inaniter videtur & ipſe, & quicunque alius fuerit ſuſpicatus, cùm præter Naturæ conſuetudinem non eueniat, vt ante magnorum morborum inſultus, per nonnullos dies præcedat quædam totius corporis ignauia, ac membrorum laſſitudo, iuxta ſententiam Hippocr. *lib. 2. Aphor. 5.* vbi ſpontaneas laſſitu-
dines morbos prænunciare docet, ex eo quod, 6.
quæcunque laſſitudo ſit, & ex quacunque laſſitudinis ſpecie, ex tribus ſpeciebus à Gal. *in
comm. eius Aphor.* aſſignatis, ſemper præſuppo- 7.
nitur aut copia vitioſorum humorum, aut plenitudo, aut vtrūque: non mirum ergo eſt, ſi imminentibus morbis, ac præcipuè magnis, præcedant huiuſmodi laſſitudines, ac totius corporis torpores, & grauitates, membrorumque hebetudo, & ignauia, ac quoddā vitæ tædium, ac triſtitia, perſentiente natura ſuperabundantiam humorum ſe grauantium, indeque ſibi malum pertimeſcente, ex quibus facile eſt, vt ſimul quoque genitalium ignauia, & alienatio à venereis, & impotentia ad ea ſequatur, ex corporis enim alacritate venerei ſtimuli exo-
riuntur, & ipſa corporis valetudine animalia 8.
excitantur ad coitum, Ariſtot. *lib. 8. de Hiſtor. Anim. cap.* 18. aliàs ab eius vſu alieniſſima.

Cæterum in caſu infirmitatis, ex qua dicitur ſublatus fuiſſe Stiebus, nihil eſt, quod perſuadere poſſit adfuiſſe veneficium, ac ſupernaturalem, ſeu Dæmoniacam cauſam, quippè cùm, vt ipſemet Stiebus fatetur Teſtis examinatus, Atrophiæ, & corporis conſumptionea huiuſmodi, facilè ad naturales cauſas referan-
tur, cùm in dies plures ægrotos offendamus 9.

huiuſmodi

huiuſmodi Atrophiis, & maraſmis abſumptos, in quibus, ne per imaginationem quidem ſupernaturalem, vel Dæmoniacam aliquam cauſam quicquam operatam eſſe ſuſpicari licet. Nō debemus ergo plus tribuere publicæ voci, & famæ, quòd huiuſmodi morbi eſſent ex veneficio, quàm tribuamus naturæ ipſi, ex cuius vi tales morbi facile excitantur; non exiſtentibus ergo aliis indiciis, publica vox, & fama, quæ aliquando ab ignariſſimo ac maximè credulo vulgo originem habet, nihil operari debet, & fruſtra videmur alias cauſas inquirere, vbi naturalium cauſarum efficientia eſt manifeſta. Neque vlterius vllam admirationem afferre debēt quædam aliæ infirmitates per eandem ciuitatem vagantes ob id, quod tam multis, tamque variis, tamque inter ſe contrariis accidentibus ac maximè inſuetis fuerint conſpicuæ; nam ſi ad quotidianas obſeruationes noſmetipſos conuertamus, & mulieres hyſtericis paſſionibus exagitatas contemplabimur, nihil eorum, quæ Donatæ, aliiſque fœminis euenerunt, tam mirabile accidiſſe dicemus, quàm multò mirabiliora in aliis quotidie naturaliter accidere non obſeruemus. An non ob eam cauſam, plurimas earum, vt alias dixi, à Dæmonibus obſeſſas exiſtimamus, & tandem tamen naturalibus remediis eas curatas conſpicimus, quòd in illis naturalis tantùm cauſa ſuam vim exerceret? Geminas ego ſorores noui pro Dæmoniacis habitas, & à Religioſis pluries exorciſmis incaſſum expiatas, à Cynthio Clemente Pauli V. P.M. olim
10. Medico exquiſita, ac repenta corporum expurgatione, ac veſicantibus infernis partibus adhibitis perfectè ſanatas. Non ita ergo nos moueat, ſymptomatum inſuetorum frequentia, vt ſupernaturalibus cauſis tribuamus, quod à naturalibus originem habet.

Idemque quod de ſuperioribus infirmis dictum eſt, de aliis nonnullis, vt de Publio, firmari poteſt; quia febris, ex qua ille ægrotauit, aſſociata erat cum aliqua mala, & inſigni Hipochōdriorum affectione, cum inæquali partium intemperie, & contrariis, ac inter ſe pugnantibus diſtemperantiis, vt in ſimilibus affectibus vſu venit, ex quibus non modò enarrata ſymptomata, quæ Publium, alioſque moleſtarunt, ſed multò plura, & multò admirabiliora pullulare ſolent, vt ſignanter Recentiores omnes, qui de ſimili argumento ſcripſerunt teſtificantur, inter quos videndus Daniel Senn. *Pract.* 1. *p.* 5. *ſect.* 1. *cap.* 4. & ſi libet percurre quæ nos ipſi attulimus *lib.* 1. *de morb. Hipochondr. cap* 6. *per totum.* Quorum ſymptomatum admiratio tantopetè excreuit, vt nonnulli Medici ea ad ſopernaturales, ac Dæmoniacas cauſas referant, neſcientes ſibi perſuadere tam mirabiles effectus ab alia cauſa quàm à Dæmoniaca malitia, & virtute produci poſſe, vt fortè in caſu noſtro euenit; & tamen omnes, ac ſinguli huiuſmodi effectus, quantumuis rari, & admirandi, ad ſuas naturales cauſas referuntur, & illis reſpondere comperiuntur. Denique ad omne peius nunquam de certo affirmari poteſt, morbum aliquem eſſe potiùs Dæmonia-
11. cum, quàm naturalem, quia tam naturalis, quàm Dæmoniacus morbus ab iiſdem cauſis, & ab iiſdem prorsùs humoribus excitantur, ac conſequenter eoſdem omninò effectus ambo producent, & iiſdem prorsùs ſignis conſpicui erunt. Quòd autem tam Dæmoniacus, quàm naturalis morbus ab iiſdem cauſis dependeāt, patet, quia tam Dæmoniacus, quàm naturalis morbus melancholicus in melancholico humore fundatur, vt DD. Omnes vnanimiter fatentur, Valleſ. *de Sacr. Philoſoph. cap.* 15. *&* 18. Codronch. *de morb. venef lib.* 2. *cap.* 8. Martin. Delrius, *lib.* 2. *Diſquiſit. Magicar. q.* 29. *ſect.* 3. & alij, qui omnes in hoc conueniunt, quòd Dæmon melancholicos, prauos, ac toſtos humores agitando (iis enim ille gaudet, & delectatur) morbos Dæmoniacos excitat, quod ſimiliter à natura fit, vnde ex iiſdem humoribus ſiue à Dæmone, ſiue à natura exagitatis iidem omninò effectus prodibunt, vnde & eadem prorsùs ſigna vterque morbus habebit, nec vnquam certò firmari poterit, morbum eſſe potius Dæmoniacum, quàm naturalem.

Verumenimverò licet ſupradicta omnia non omninò præter rationem adducantur, pro veritate tamen determinandum videtur, omnes, ac ſingulos ægrotantes, de quibus dubitare contigit, an ex naturali, vel ſupernaturali cauſa ægrotauerint, ex maleficio, & Diabolica læ-
ſione ægrotaſſe, ac periiſſe. Nam primò 12.
quoad difficultatem cognoſcendi, ac diſtinguēdi Dæmoniacos morbos à naturalibus, nō tantam eſſe cenſendum, quin ex multis ſimul iunctis cognoſci, ac diſtingui inter ſe non poſſint. Et licet verum ſit, quòd ſigna morborum
Dæmoniacorum communia ſint etiam cum ſi- 13.
gnis morborum naturalium, vt DD. fatentur, Andr. Cæſalpin. *in Dæmon. inueſt. Peripat. c.* 22. Codronch. *de morb. Venef. lib.* 3. *cap.* 13. tamen id veritatē habet ſi ea ſigna diuiſim, & vnumquodque per ſe, non autem ſi copulatiuè, ac ſimul omnia accipiantur; ac prætereà in morbis naturalibus ſigna adſunt à cauſis depen-
dentia, quæ licet contrariæ inter ſe, ſunt com- 14.
patibiles: at in morbis Dæmoniacis ſigna hæc cauſas oſtendunt inter ſe non compatibiles; exempli gratia, ſigna in morbo naturali oſtendentia caloris, & frigiditatis pariter effectus, dependent ab humoribus partim calidis, partim frigidis, qui licet contrarij, ſe tamen in humano corpore compatiuntur: ſed ſigna in morbo Dæmoniaco oſtendentia caſum, & debilitatem pariter, & vigorem, ac virtutem ipſius naturæ, dependent à cauſis incompatibilibus, cùm nequaquam ſeſe compatiantur extrema debilitas, & extremus vigor, ac robur, quod euenit in morbis Dæmoniacis, in quibus aliquando de momento ad momentum ægri in extremo debilitatis ſunt, & morti proximi, ac dicto citiùs vigorem ſummum oſtendunt, reuiuiſcentes, ac ſi nunquam quid mali perſenſiſſent.

Prætereà mala tolerantia remediorum, ita vt Ægri neque calida, neque frigida, neque rationabiliter, aut aliàs adminiſtrata admittere poſſint, cōmune ſignum eſt tum naturali, tum Dæmoniaco morbo: ſed vbi huic malæ tolerantiæ, aſſocietur ignorantia cauſarum, & ipſi experti ſummi Medici ſuo rationabili diſcurſu

eas reperire non valcat, tunc quidem hæc
duo ſigna copulatiuè accepta, non dubia ſe-
mita nos ad Dæmoniacotum morborum co-
gnitionem perducēt. Exemplificare licet hæc,
relictis aliis ægrotantibus hic propoſitis, in
Titio, qui nulla infirmitate, ac nulla proca-
tharctica cauſa prægreſſa, genitaliū repentina
ignauia, ac ineſcitabili torpore correptus eſt,
ad quem ſecuta eſt febris, ex qua periit. Nam
& ignauia genitalium ex ſe, & febris ex ſe po-
tuerunt referri ad ſuas naturales cauſas, ſed
hæc ſimul iuncta, morbus ſcilicet ex ſumma
frigiditate vna ex parte, aliáque ex parte mor-
bus ex ſumma caliditate ad priorem cōſequēs,
non poſſunt ad naturales cauſas referri: quo-
modò enim naturaliter ad frigidiſſimum mor-
bum poteſt ſuccedere morbus calidiſſimus,
aut ſi ex accidenti id fiat, quomodò morbus
calidiſſimus non erit remedium morbi frigi-
diſſimi? An non hoc ſemper in rerum natura
euenit, vt febris ſit remedium præcedentis
morbi, ſiquidē ille frigidus fuerit; iam hoc ab
Hippocrate canonizatum *in lib. 2. Aphor. 26.*
& ab omnibus Commētatoribus *ibi*: Exemplo
febris conuulſioni ſuperuenietis. Nam vt Hol-
lerius *ibi in Schol.* dicebat, calor quicunque
etiam præter naturam curat morbos frigidos.
Ergo omninò extra naturæ opera fuit inſultus
frigidiſſimi morbi, nempè ignauiæ repentinæ
genitalium in Titio, & ſuperuenientia febris
remanente priore morbo in ſuo vigore, nec
quiſquam vel Doctiſſimus Philoſophus noue-
rit hæc ad naturæ actionem referre, vnde co-
actus ad Dæmoniacam, & ſupernaturalem
cauſam ea attribuet. Quod, vt multò magis
confirmetur; conſiderandum, ignauiam illam
genitalium aut ab intemperie originem du-
xiſſe, aut ab obſtructione; ſi ab intemperie
hæc vel erat ſimplex, vel cum materia, at neu-
15. tra induci poteſt in inſtanti naturaliter, imò
requiritur conueniens aliquod temporis ſpa-
tium ad hoc, vt introducatur, quod Dæmon ita
breue reddere poteſt; vt appareat operari in
inſtanti, veluti factum eſt in caſu noſtro. Si au-
tem hæc ignauia orta eſt ab obſtructione, ne-
ceſſe erat ſimul & ſemel contiguarum partium
ſymptomata apparere, immò cùm aliquæ ea-
rum partium deſeruiant ſimul ad eiaculan-
dum ſemen, & ad meiendum, oportebat
vtriuſque actionis læſionem apparere, & in
ſumma naturaliter non potuit de repente ea
ignauia emergere ex obſtructione, ergo ex
aliqua cauſa ſupernaturali, nempè ax Dæmo-
niaca malitia.
16. Præterea nihil eſt, quod ad cognitionem
morbi ſupernaturalis, & Dæmoniaci certò
certiùs perducere poſſit, quàm ipſius morbi
mos, aut modus affligendi, in quo tam con-
ſpicuum ille ſe reddit, vt bene Dæmonis ma-
litiam pro ſua origine cognoſcat, & ab oculatis,
& prudentibus Medicis cognoſci ſe patia-
tur. Nam incipientem, ac vix incipientem
morbum in ſummo vigore perſiſtere aliquan-
do obſeruamus; abſque vllis ne minimis qui-
dem concoctionis ſignis, ſubitaneas, ac per-
fectiſſimas criſes, ſubitaneas quoqua & com-
pletas morbi remiſſiones abſque vlla inſigni
euacuatione, terribilium accidentium omni-
modam, & irrationabilem ceſſationem ſola
cubiculi, ſola lecti, ſola indumentorum mu-
tatione; repentinam corporis maciem, & ex-
tenuationem, & præproperam genitalium
flacceſcentiam abſque ratione, ſummas virium
iacturas, earundemque de momento ad mo-
mentum completam recuperationem, vitæ, &
mortis vno eodémque tempore ac viciſſitudi-
ne quadam ſpem ac deſperationem, & alia
huiuſmodi, quæ quidem in via naturæ eo mo- 17.
do contingere non poſſunt, in qua nunquam
fit tranſitus ſubitaneus de vno extremo ad
aliud, vt à ſumma debilitate ad virium validi-
tatem, & ſic de cæteris: verum etiamſi in mor-
bis conſimilia obſeruemus, vt ſummum æſtum
ac ſummum rigorem, ſimul & ſemel inuaden-
tes, ſummam virium deiectionem, ac quaſi ſu-
bitaneam earundem refectionem, vigilias ali-
quando inſuperabiles, ac non multò poſt ſom-
nos inexcitabiles, & alia ad hunc modum,
ſemper tamen hæc habent ſuas cauſas paten-
tes, ad quas referantur, nempè materias hete-
rogeneas, vapores. & flatus diuerſæ, ac contra-
riæ naturæ, humores item ſibi contrarios, &
affectatum partium diuerſitatem, cùm enim
illæ materiæ, vel flatus heterogenei à diuer-
ſis partibus eleuati diuerſas partes moleſta-
bunt, effectus producent, ob contrarietatem
eorum admirandos, & qui naturæ conſuetum
operandi modum excedere videantur. Quan-
toperè diſtent effectus à bile, calidiſque & 18.
exuſtis humoribus cauſati ab effectibus pro-
ductis ab Atrabile, vel Pituita, norunt om-
nes: & tamen licet tam contrarij ſint hi ab
illis, apparent aliquando ſimul, cùm ſimul
moti fuerint humores vnde dependentiam ha-
beut, at verò hi ipſi humores vbi à natura
vinci, ac expelli debent, id nunquam niſi in
tempore, & præcedente concoctione fit, vt
in criſibus, quod fallit in Dæmoniacis mor-
bis, in quibus Dæmon eos humores ad libi-
tum agitat, impellit, vincit, regit, exuperat,
& à corpore expellit.

Cùm ergo in enarratione hiſtoriæ prædi-
ctorum Ægrotantium, hæc, & his plura ob-
ſeruata ſint ab Auctoribus in Dæmoniacis mor-
bis adnotata, iure firmandum eſt, eos ex
Dæmoniaca malitia ægrotaſſe, ac periiſſe.
Et ad ea, quæ in contrarium adducuntur,
reſpondetur primò, quòd verum eſt, quoſ-
dam morborum inſultus, ac progreſſus ſuc-
cedere poſſe, vt ſucceſſerunt in Sempronia,
in Titio, in Sticho, & aliis, non tamen con-
comitari iiſdem conditionibus, quibus do-
tati fuerunt morbi, ex quibus infirmi, de qui-
bus agitur, ægrotarunt, & perierunt, vt iam
ex ſuperioribus patet. Et ad id, quod addi-
tur, non poſſa diſtingui per certa ſigna mor-
bum Dæmoniacum à naturali ex eo, quod
vterque dependeat ab iiſdem humoribus agi-
tatis à Dæmone, licet tam hi, quàm illi ſint
vnius, eiuſdemque naturæ, vt patet ex iis,
quæ in ſuperioribus adduximus, dicendum
ſatis diſtingui ex motu, & agitatione non na-
turali ab ipſo Dæmone facta, vt in præcita-
tis caſibus patet.

Reuertem

Reuerendiſſimo Patri Abbati, D. FERDINANDO VGHELLIO MONACHO CISTERCIANSI, *Trium-fontium Abbati Digniſſimo.*

PAVLVS ZACCHIAS MEDICVS F.

Licet labores, quos in Italia Sacra inſumpſiſti, totum Orbem admirabundum reddiderint, ac tuorum meritorum teſtem non mendacem fecerint, optabam tamen ipſe pro ea, quà te proſequor beneuolentia, ac reuerentia, aliquod eius rei teſtimonium ex me prodire, vt vniuerſa doctorum hominum Reſpublica quanti Te, ac tua merita faciam, agnoſceret. Nihil mihi moliri hactenùs licuit; vna tantùm ſeſe mihi obtulit ex hiſce quæſtionibus meis occaſiuncula, quæ eas tuo Nomine exornare mihi perſuaſit, vt facio. Tu æqui bonique id conſulas, ac me ama. Vale.

CONSILIVM L.

ARGVMENTVM.

Puella ruſtica muta ac ſurda à natiuitate, à proprio parente compreſſa eſt, eoque in Iuſtitiæ manus veniente, ad vltimum ſupplicium damnatus eſt. Quærebatur an eidem ſupplicio eſſet filia quoque damnanda, an potiùs ob naturalem intellectus imbecillitatem eſſet excuſanda. Eam Hiſtoriam communicauit mihi D. Angelus Colius Senenſis Medicus Doctiſſimus, qui ad Iuſtitiæ mandatum pro veritate nonnulla ſcriptis conſignauit, vnde nos etiam ad eius viri contemplationem hæc, quæ ſequuntur, exarauimus.

SVMMARIVM.

1 *Muti & ſurdi à natiuitate apti vt plurimum ſunt ad apprehendenda plura, quæ cæteri hominum apprehendunt, licet imperfectius, ac tardius.*

2 *Muti & ſurdi à natiuitate magis proficiunt in quauis diſciplina nutibus per diem vnū, quam bruta ex auditu per totam vitam.*

3 *Muti & ſurdi à natiuitate aſſequuntur multa, quæ Bruta aſſequi non poſſunt.*

4 *Muti & ſurdi à natiuitate an puniri in delictis debeant, necne.*

5 *Muti & ſurdi à natiuitate à matrimonio non arcentur.*

6 *Muti & ſurdi poſſunt tanquam impuberes apprehendere vim, & finem Sacramenti ipſius matrimonij.*

7 *Muti & ſurdi non magis excuſari debent in delictis, quam excuſari deberent aduenæ, vbi in extera regione commorantes, neque ſermonem intelligentes, delinquerent. Vide num. 15.*

8 *Muti & ſurdi omnes cum pueris, & amentibus pari paſſu apud leg. incedunt.*

9 *Muti & ſurdi non maiorē intelligentiā habere videntur, quàm habeant ipſa Bruta.*

10 *Per loquelam, & ſcientiam Homo à Brutis diſtinguitur.*

11 *In peiori conditione ſunt muti & ſurdi à natiuitate, quàm cæci à natiuitate.*

12 *Bruta ex electione, & ex virtute non operantur, & in eis virtus, & vitium non habet locum, ſic etiam in Mutis & Surdis.*

13 *Bruta nonnulla parentibus non miſcentur, & coniugalem fidem aſſequuntur. Vide num. ſeq.*

16 *Muti & ſurdi differunt inter ſe maiori, aut minori intellectus perfectione. Vide n. 17. 18. 19. & 20.*

21 *Quinam muti & ſurdi puniri poſſint in delictis, & in quibuſnam delictis, dummodò omninò leuia non ſint.*

NOn exiſtimandum videtur, quòd, etiamſi Muti & Surdi à natiuitate non habeant integrum, ac perfectum intellectus vſum, ſint Brutis comparandi, vt aliqui voluerunt; quia ex natura intellectus humani, quo & ipſi dotantur, ad aliqua ſunt ſufficientes, ad quæ homines tantùm ſunt ſufficientes, non vero Bruta; immò cùm tales Muti & Surdi inter ſe diſtinguantur pro maiori, aut minori intellectus perfectione, fit interdum, vt aliqui eorum tantoperè in omnibus proficiant, vt non ſecùs ac cæteri homines; qui nullo vitio laborant, omnia aſſequantur, ac perfectiſſimè diſciplinentur, apprehendendo quæcunque à cæteris apprehendi poſſunt. Quinam autem eorum minùs, qui magis in ea re notandi veniant, in diſcurſus calce patefaciam. Vniuerſaliter autem pro nunc loquendo videtur, quòd omnes huiuſmodi Muti & Surdi apprehendāt exempli gratia turpitudinem actus venerei, & Patris reuerentiam, vnde his duobus terminis coniunctis facile erit formare diſcurſum, quòd res turpiſſima ſit, & debito ſupplicio expianda, cum proprio Patre rem veneream habere. Nec quicquam obſtat ad hoc auditus priuatio, quia præterquam quod vtrumque à natura nobis inſinuatur, videmus etiam ipſa Bruta hæc apprehendere, vt inferius patebit. Adde quòd per nutus, & conſuetudinem ob eandem intellectus humani capacitatem adimpletur facilè auditus carentia, quòd facilè patet, quia magis eruditur Mutus & Surdus à natiuitate nutibus in quauis diſciplina per diem, quàm Brutum per annum, non obſtante quòd Brutum Domini vocem audiat; non ergo ex auditu, ſed ex ſufficientia intellectus humani, quo vt dixi, prædicti Muti & Surdi non carent, erudiuntur, &

1 (margin number beside "ex natura intellectus humani")

2 (margin number beside "quòd facilè patet")

apprehendunt qoæcunque penè alij ſani ho-
mines auditu, & ſermone dotati apprehende-
re apti ſunt. Quod etiam vt magis pateſiat, ad
Mutos illos, & Surdos te conuerte, qui ex In-
duſtria cuiuſdam Monachi illos erudientis, lo-
quelam humanam didicerant, vt aliàs ex Val-
leſio retuli; ex quo illud facilè deducitur, non
impedire auditus priuationem intellectus diſ-
curſum: vnde Muti, & Surdi à natiuitate ha-
bebunt integrum rationis vſum, vt cæteri ho-
mines, & apprehendent facillimè quæ vi-
tanda, & quæ ſequenda ſint: quæ item pœna,
& vituperatione, quæ præmio, & laude digna
exiſtant, quamobrem, & pœnæ, & meriti
erunt abſque dubio capaces.

His adde, quod etiamſi concedamus, mu-
tos, & ſurdos à natiuitate, non habere, vt cæ-
teros homines, integrũ Rationis vſum, tamen
negari nullo modo poteſt, ipſos multò perfe-
ctiorem habere, quàm Bruta, non tantùm u-
quam circa ea, quæ externis ſenſibus ubiciun-
tur, & circa quæ poſtmodum exiſtimatiua ſuo
modo ſpeculatur, ſed circa ea quoque, quæ
ex ſpeciebus inſenſibilibus eliciuntur, & ex
quibus in homine formatur diſcurſus, quæ
3. Bruta aſſequi non poſſunt. Cum ergo Bruta aſ-
ſequantur Parentum reuerentiam in pleriſque,
& in hoc peculiariter, nempe in actu venereo,
vt probabimus, & vlteriùs in hoc ipſo actu aſ-
ſequantur nonnulla fidem coniugalem, quan-
tò magis hæc omnia aſſequentur muti, & ſur-
di à natiuitate, qui intellectu humano dotan-
tur, & poſſunt ex ſpeciebus ſenſibilibus in-
ſenſibiles elicere, & inde conceptus in mente
efformare, & ex conceptibus diſcurſus? At
ex his ſequitur, optimè illos cognoſcere vi-
tium eſſe fugiendum, virtutem eſſe ſequen-
dam, cùm optimè poſſint diſtinguere inter
actus virtutis, & eos qui ſunt contra virtutem,
vnde facilè ſciunt exempli gratia diſtinguere
inter hoc, quod eſt parentes venerari, & eos
iniuria afficere, vnde primum tanquam actum
virtutis ſequuntur, à ſecundo tanquam ab
actu contra virtutem abhorrent, & ſic vi-
dentur præmij & pœnæ capaces eſſe. Neque
abſque ratione determinatum videmus à Iu-
4. riſconſultis, ſurdos & mutos à natiuitate vbi
delinquant (ſi intellectus ſani exiſtant, qua-
tenùs eorum conditio patitur) puniri debere,
maximè ſi adſint teſtes de viſu, & ipſi nuti-
bus delicta confiteantur ex Bald. & aliis plu-
ribus Farinac. *in Pract. crimin. quæſt.* 98. *n.* 160.
& ſeqq.

Prætereà ſi muti, & ſurdi ad plura exiſtiman-
tur habiles à Legibus ad quæ intellectus per-
fectio requiritur, vt ad teſtamentum conden-
dum, *l. Diſcretis, C. qui Teſtam. fac. poſſ.* & ad
contrahendum, *l. Item quia, ff. de Pactis*, vbi
Gloſſ. & quod fortè magis eſt, ad matrimonij
5. Sacramentum, ſecundùm communionem opi-
nionem, de qua præcipuè Brunell. *de ſponſ. &
matr. concl.* 14. *n.* 5. & ad quam adducitur, *l. mu-
tus, ff. de Iur. dot. & cap. cum apud, de ſponſ.* per
Farinac. *vbi ſup. n. eod.* cui etiam opinioni ad-
hæret Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 12. non
dicendum, illos à perfectione intellectus hu-
mani omninò deficere, aliàs hæc à legibus illis
non permitterentur; præcipuè autem non vi-
derentur admittendi ad contrahendum matri-
monium, quia in hoc actu neceſſe eſt, illos
aſſequi vim, & finem eius Sacramenti, aliter
incaſſum contraherent, Sanchez *vbi proximè,
num. eod.* ſed ad hanc vim, & ad hunc finem
aſſequendum requiritur aliqua intellectus per-
fectio, ergo non deſtituuntur hac intellectus
qualicunque perfectione: ſed multò minori
perfectione opus eſt ad aſſequendã grauitatẽ,
& turpitudinem huius delicti, nempè coniun-
ctionis carnalis cum proprio patre, quæ qui-
dem vel ipſa natura dictante eſt deteſtabilia,
ergo puella, de qua agitur, ſufficiens erat ad
cognoſcendum huius delicti enormitatem:
cumque ab eo hoc non obſtante, non abſti-
nuerit, non ſecùs ac ipſe Pater, eiuſdem de-
licti omninò rea cenſenda, & merita pœna
mulctanda.

Adde his, quòd, cùm idcircò ad matri-
monium admittantur muti & ſurdi à natiuita-
te, quia non multo, aut difficili diſcurſu opus
eſt ad apprehendendam vim, & finem huius 6.
Sacramenti: quod patet, quia etiam impuberes,
quorum intellectui comparatur intellectus
eorum, dummodò ſint doli capaces, ad matri-
monium admittuntur, cúmque maior, ac ma-
gis perfectus diſcurſus requiratur in matrimo-
nij fine apprehendendo, quàm in apprehen-
dendo enormitatem coitus cum proprio pa-
rente, quam, vt toties inculcauimus, etiam
Bruta apprehendunt, veluti apertiùs demon-
ſtrabimus, certum eſt, puellam hanc mutam
& ſurdam à natiuitate ſufficientem fuiſſe ad
cognoſcendam eius delicti prauitatem, qua
non obſtante, volens in delictum lapſa vide-
tur, & digna pœna idcircò videtur punienda.
Illud certè controuerti non poteſt, ſimiles
puellas mutas & ſurdas à natiuitate, vere-
cundas eſſe, & à virorum licentioſo congreſſu,
& allocutione per nutus tanquam à re turpi
abſtinere, quod certè non eo modo ſuccede-
ret, niſi cognoſcerent honeſtatis pretium, quod
minuitur ex debito commercio cum viris,
quantò magis ergo cognoſcere illas dicendum
turpitudinem coniunctionis carnalis, & præ-
cipuè cum proprio parente?

Denique ſi ob auditus defectum excuſanda
ſunt delicta muti & ſurdi à natiuitate, eo-
dem modo viderentur excuſandi Aduenæ ad
aliquam regionem ſe conferentes, eiuſque re- 7.
gionis loquelam non intelligentes, at hi nullo
modo excuſarentur, ac maximè in atrocioti-
bus, ergo neque muti & ſurdi ex eo quod
loquelam humanam non poſſint apprehen-
dere, vbi delinquunt, & præcipuè in grauio-
ribus, vt in caſu noſtro, vllo modo excuſan-
di; nam non ſecus ac ipſi Aduenæ, vbi Re-
gionis ſermonem non intelligunt, nutibus
edoceri poſſunt quæ facere, quæ omittere de-
beant, & ſic omiſſionis, & commiſſionis pœ-
nas reportare iure debent.

Neque obſtat, quòd muti & ſurdi à na-
tiuitate apud Leges (vt dixi aliàs *libro* 2. *tit.* 1. 8.
quæſt. 8. *num.* 10. ex pluribus *ibi* citatis,) pari
paſſu incedant cum pueris, amentibus, &
furioſis, & idcircò non poſſint apprehendere
delictorum grauitatem, vnde non videntur
doli capaces, nec conſequenter pœnæ: Quia
leges,

leges, cum tales æquiparant pueris,& furioſis, intelligunt quoad fauorabilia in ciuilibus,non autem quoad delicta,ob quæ non debeant puniri;præſertim ij, qui magis diſcurſu vigent, & cuiuſcunque doli capaces videntur; vbi enim interuenit dolus, ibi etiam aſſociatur culpa, quæ ſociam pœnam habet, quia propter culpam iniungitur pœna, D. Thom.2.2.*qu.* 108. *art.*4.

Obiici tamen poteſt vlteriùs, quòd non ſolùm pueris,& Amentibus æquiparandi viden-
9. tur Muti,& Surdi à natiuitate,ſed firmandum,
non habere eos maiorem intelligendi aptitudinem, quàm habeant ipſa Bruta irrationalia;
patet enim duo maximè eſſe,per quæ præcipuè
10. homo à Brutis diſtinguitur,nempè ſcientiam,
& locutionem, quorum vtroque Muti,& Surdi omninò ſunt orbati, quippè qui ob priuationem ſenſus Auditus,neque locutionem,neque ſcientiam addiſcere poſſunt, nullus enim ob ſurditatem eos præceptis neceſſariis imbuere poteſt.

Nec ratione docere vlla, ſuadereque ſurdis,
Quid ſit opus facto,

vt Lucret. diceb. *lib.* 5. *de Rer. Nat.* & ſic eorum intellectus naturali ruditate remanet impeditus, vnde ineptus fit ad ea apprehendenda, quæ proprie intellectus humanus apprehendere ſolet, & ad quæ apprehendenda inſufficientia ſunt omninò ipſa Bruta irrationalia; vndè ſi vt bruta ad hæc ſunt inſufficientia, vt Bruta videntur exiſtimandi, ſed Bruta in delictis non ſunt alicuius pœnæ capaces,ergò nec hi ſunt in delictis puniendi.

Quòd verò huiuſmodi Muti, & Surdi ſint
inſufficientes ad apprehendendam quamcunque ſcientiam,ac diſciplinam, patet ipſa experientia, per quam videmus, eos in multò peiori conditione eſſe, quàm cæcos à natiuitate, quia cæci à natiuitate, ſi diſciplinentur, artes nonnullas, ac ſcientias quaſuis apprehendunt; nam plerique nouerunt, & nos ipſi nouimus inſignes Concionatores, Poëtas, & alios viros in omni ſcientiarum genere inſtructos à natiuitate cæcos: Quin etiam Plaſtem quendam cæcum hic commoratum ſuperiori anno
11. viderunt nonnulli effigiem quorumcunque
æmulari ſolo tactu magnitudinem, & figuram inueſtigans. De eo mentionem habet vir nulli alteri Doctrina ſecundus D.Ioannes Nardius
12. Florentinus *in ſuo Lucretij perpolitiſſimo commentario.lib.4 non admodum longè à prin.* ſed hoc
in Mutis, & non Surdis à natiuitate non eſſet mirandum, ſed quoad ſcientias nihil tale de Mutis & Surdis à natiuitate commemorant.

Præterea non videntur Muti, & Surdi ex electione poſſe agere, dum Brutis æquiparantur, quæ ex virtute, & ex electione ab intellectu determinata, & ex libera voluntate in iis, quæ vitia, & virtutes reſpiciunt, non operantur, & idcircò neque pœnæ, neque præmij capacia ſunt,eodem modo Muti,& Surdi à natiuitate in iis,quæ vitia,& virtutes reſpiciunt,ex virtute, & electione operari non exiſtimandi, & ſic neqoe mereri, neque demereri capaces eſſe,nec præmij,nec pœnæ,quamobrem puella hæc videretur eſſe abſoluenda.

Multò verò magis vrget,quòd etiam ſi condonemus, Surdos, & Mutos à natiuitate poſſe apprehendere, & aſſequi ea omnia, quarum materiæ exiſtunt, & cæteris ſaltem ſenſibus, Auditu excepto, comprehenduntur, tamen certum eſt, Abſtractorum nullam poſſe formare in ſe ipſis ſpeciem, per quam ea intelligant, quia cùm ad intelligentiam requirantur propriæ rerum ſpecies,vel ſaltem ſpecies quædam alienarum rerum, ex quibus fiat intellectio,abſtractorum autem nulla ſit ſpecies,quæ poſſit ab illis, vt à cæteris hominibus concipi, qui per ſimilitudines quaſdam aliarum ſpecierum etiam abſtracta apprehendunt, certum eſt, Surdos, & Mutos à natiuitate non poſſe vllo modo abſtracta concipere, cùm non poſſint vt cæteri homines inſtrui per diſciplinam ad concipiendum ſpecies illas ſimilitudinarias,per quas abſtracta intelliguntur; at comprehendere Patris reuerentiam, & turpitudinem actus venerei poterit forte Mutus & Surdus à natiuitate, non poterit tamen hæc duo ſimul coniuncta apprehendere, nempe turpitudinem Actus venerei cum Patre proprio eſſe damnandam, ac maximè fugiendam, quia ad hoc intelligendum requiritur apprehenſiu abſtractorum,quorum illi nullam concipere poſſunt ſpeciem, ex qua formare poſſint conceptus,atq; inde diſcurrere, & veras concluſiones elicere:cùm ergò hi Muti & Surdi non poſſint per ſpecies prædictas ratiocinio vti, dicendum, eos ob eam intellectus imperfectionem non eſſe in delictis pœnæ alicuius capaces, cùm in illis non adſit dolus quo abſente,culpa omnis etiam abeſt,vt alias dictum eſt.

His tamen non obſtantibus pro contraria 13.
ſententia maximoperè vrgebat, quod toties de Brutis inculcauimus, nempe eorum aliqua, quæ magis exiſtimatiua pollent, & ad humani ingenij capacitatem per eam nonnihil accedunt, cognoſcere Patrum Reuerentiam, & actus venerei turpitudinem,& idcircò parentibus non miſcentur;quin vlteriùs eorum aliqua caſtitatem ſeruant, & coniugalem fidem agnoſcunt, ab eaque nullo tempore recedunt. Et quamuis concedi poſſit, hæc, & ſimilia ab illis fieri ex inſtinctu Naturæ, tamen in ipſis Mutis & Surdis idem debere ſuccedere ad omne peius ex inſtinctu naturæ eſſet dicendum, ſed per naturæ inſtinctum poſſunt cognoſcere delicti eius turpitudinem, vt faciunt Bruta, ob quam ab eo abſtinent;ergò videntur omninò in his delictis puniendi.

Quòd verò Bruta, vt toties dictum eſt, hæc, quæ diximus, aſſequantur, patet expreſsè ex naturalibus hiſtoricis;nam equum enim parentibus non miſceri apud ipſos compertum eſt, vnde vt narratur ab Ælian. *lib.* 4. *de hiſt. anim. cap.*7. cùm aliquandò admiſſarius equum cum matre per fraudem coniungi coëgiſſet, re cognita, vterque ſeſe præcipites agentes, ſibi mortem conſciuerunt. Quin & Camelus eadem versùs Parentes reuerentia vtitur, neque enim in matrem ſuperuenit;quamobrē apud eundem Ælianum *lib.* 3. *eiuſd cap* 47. Camelus eodem modo fraudulenter ad matrem ineundam impulſus, vbi idem cognouit, Camelarium interfecit. De caſtitate,& coniugali fide Turturum, & Columbarum, quam ſuis coniugibus ſer-

nant patet ex Ariſtot. *lib. nono de Hiſt. Anim.*
*cap.*1.& eod. Ælian. *lib.*3 *eiuſd. cap.*44. & de ea-
dem caſtitate in Alcione obſeruata, mentio
habetur à Plutarc. *in lib. de induſt. Animal.* & de
Elephantorum caſtitate, Ælian. *lib.* 8. *Anim.*
*cap.*17.& poſt alios Matthiol. *in lib.* 2. *de Dioſ-*
corid. de Mat. Med. cap. 50. Quin etiam non-
nulla Brutorum cognoſcere apertiſſimè actus
venerei turpitudinem teſtatur ipſorum vere-
cundia, cùm palam nunquam coëant, ſed in
loca ſecretiora ſecedat, vt cuiuſcunque anima-
lis conſpectum fugiant; ita de Elephanto, Ari-
ſtot. *lib.* 5 *de Hiſtor. Anim cap* 2. & Ælian. *vbi*
proxime, & de Camelis idem Ariſt. *ibidem* qui
non patiuntur quemquam ipſis coëuntibus
præſentem adſtare, niſi Paſtorem, quem tamen
etiam ſecedere, cum coituri ſunt, dicit Ælian.
*lib.*6 *de Animal cap.*60. Quæ quidem, ſi vera
ſunt, quemadmodum & plura alia huius, gene-
ris, quæ apud ſuprà citatos, & alios Auctores
requirere quiuis poteſt, iam non ambigẽdum,
ſurdos & mutos à natiuitate, facilè poſſe actus
virtutis, ac præcipuè eos qui ad res venereas,
& alias naturales actiones pertinent tanquam
bonum, & honeſtum quid apprehendere, &
ſequi, actus verò contrarios tanquam quid
malum, & inhoneſtum, ac pœna dignum fu-
gere; vnde in caſu noſtro concludendum vide-
tur, puellam hanc, cùm potuerit aſſequi per
ſufficientem diſcurſum, quòd rem veneream
cum proprio Patre exercere, res eſſet enormiſ-
ſima, ac ſummoperè mala, ac multa pœna di-
gna, & tamen non abſtinuerit, eſſe ſeueriſ-
ſimè, non ſecùs ac fuerit ipſe Pater, mul-
ctandam.

Sed neque hæc videbantur ita afficere, vt
ad pœnam eſſet ob hæc tranſeundum, quia vi-
dentur omnia obiecta conuenientem reſpon-
ſionem admittere, & quoad ea, quæ vltimo lo-
co de Brutis dicebantur nempe quòd nonnul-
la eorum ſufficiant ad cognoſcendam turpitu-
dinem commixtionis carnalis cum propriis
Parentibus, & quòd aliæ nouerint fidem con-
iugalem ſeruare, eamque nullo in tempore
14. violare, Reſpondetur, hæc non ſatis comperta
eſſe, & quotidiana experientia falſitatis redar-
gui; neque etiam ſi omnem veritatem habe-
rent, quicquam afficere. Quòd enim non ſatis
comperta ſint, patet, quia ipſi iidemmet natu-
ralium rerum ſcriptores hæc infirmarunt: vnde
licet Ælianus narret equos cum parentibus
non miſceri, tamen ex Ariſt. *lib.*6. *de Hiſt. Ani-*
mal cap 22. cui ſuffragatur experientia, patet
illos matres, & filias comprimere; idemque
etiam de Camelis, aliiſque Brutis, ſi quæ ſunt,
de quibus ſimilia iactentur, videtur aſſeueran-
dum. Similiter etiam de Turturum, Columba-
rum & Halcyonum caſtitate, & coniugali fi-
de reſpondendum, atque eſſe quidem hæc di-
xerim ſpecioſum quoddam Scriptorum natu-
ralium commentum, neque vnicum, nam plu-
ra ſimilia effingunt. Quantoperè, obſecro, ce-
lebrata eſt Apum munditiès, & caſtitatis vir-
tus, de qua aliàs *lib* 4. *tit.* 2. *quæſt.* 3. abundè lo-
cutus fuimus, vt ibi dixi, Plutarchus non ſe-
mel, & alij de ea peculiarem mentionem ha-
buerunt: quin etiam Virgil. *lib.*4. *Georg.* eam
celebrauit: antè quos etiam Ariſtot. *lib.*3. *de Ge-*
*ner. Anim. cap.*10. de ea verba fecit, eâque de re
Pallad *lib.*3. *de re Ruſt. cap.*14. Apum cuſtodem
caſtum, & purum requirit. Hoc tamen in du-
bium reuocat Columell. *de re Ruſt. lib* 9 *cap* 2.
immò Scalig. *in Cardan. exerc.* 195. & poſt
ipſum, & ex ipſo Licet. *de Spont. viu ort. lib.* 4.
cap. 57. omninò hanc caſtitatem ab Apibus
ablegant, tandemque Recentiores minùs cre-
duli, hæc miracula, vt plurimum, non ad-
mittunt.

Sed concedamus, & pro vero admittamus
quæcunque de ſupradictis Auctores afferunt,
certum eſt, ea animalia non operari ex aliqua
præexiſtenti cognitione, ac propter virtutem,
ſed ſolo inſtinctu naturæ; at maximoperè dif-
fert operari ex virtute, & ex inſtinctu naturæ,
quia operari ex virtute non poteſt vllum ani-
mal niſi cognoſcat finem, ad quem ſuam ope-
rationem dirigit, propter quem operatur: con-
trà verò ex inſtinctu naturæ operari, fit abſque
vlla finis cognitione, neque adeſt in hac ope-
ratione operantis libertas, vt in opere virtutis,
& idcircò neque meritum, neque pœnam ex
tali operatione pro naturæ inſtinctu facta ani-
mal reportare debet, neque ex ea, quæ contra
naturæ inſtinctum fit, nam ſi nulla cognitiò
finis reperitur in operatione facta ſecundùm
naturæ inſtinctum, nulla quoque reperiri po-
teſt in operatione, quæ fit contra naturæ in-
ſtinctum. Ad id tandem, quod de aduenis di- 15.
cebatur, Regionis ſermonem non intelligenti-
bus, dicendum eſt, non eſſe parem rationem,
immò maximè diſparem, cùm aduenæ intelle-
ctus perfectionem ſortiantur, & poſſint vel
ipſis nutibus, & conſuetudine ſtatim ita in-
ſtrui, vt facilè apprehendant quæ facere, quæ
omittere in ea Regione cõueniat, & præcipuè
quæ inter cætera ſunt magis animaduertenda,
vt delicta magis enormia; non ſic autem euenit
de Mutis & Surdis, in quibus non ſolùm adeſt
impedimentum Auditus, ex quo loquelam in-
telligere, aut addiſcere poſſint, ſed adeſt inſu-
per intellectus imperfectio, ob quam à recto
diſcurſu deficiunt, & ſic non poſſunt ex vir-
tute, neque contra virtutem operari, cùm 16.
non ſatis cognoſcant finem ſuarum opera-
tionum.

Verum enimverò pro veritate videtur di-
cendum, debuiſſe in caſu noſtro conſtare de
ſufficientia intellectus ipſius Puellæ, cùm pa-
teat, Mutos & Surdos à natiuitate multùm
differre inter ſe quoad intellectus perfectio-
nem, eorumque plures ſpecies conſtitui, pro
maiori, aut minori intellectus perfectione, &
quia omnis culpa imperfectionis ipſorum eſt
penes ipſa inſtrumenta; & quadrupliciter poſ-
ſunt hæc inſtrumenta oblæſa exiſtere, quatuor 17.
ſpecies iure huiuſmodi hominũ cõſtitui debẽt.

In prima ergò ſpecie reponemus illos, in
quibus intellectus inſtrumentum, cerebrum
nimirum, inſigniter, & ſecundùm princi-
pales partes, mancum, & oblæſum eſt, fortè
etiam ſecundùm neruos acuſticos, ſiuè audito-
rios (nam & abſque horum læſione poſſe ho-
minem ob ſimplicem cerebri ſecundùm ſuam
ſubſtantiam deprauationem Mutum perma-
nere ex imbecillitate intellectus, & ineptitudi-
ne addiſcendi, ego quidem abſurdum eſſe af-

firmare

firmare non exiſtimauerim) atque hos quidem Brutis ipſis comparandos quoad Rationis vſum iure dixerim, eoſque abſolutè nullius meriti, aut demeriti capaces eſſe aſſeuerandum.

18. Secunda, ſpecies eorum eſt, qui habent quidem ipſum cerebrum ſecundùm principales partes benè à natura conſtitutum, debitaque proportione, ac perfectione dotatum, ſed læſionem aliquam ſortiti ſunt iuxta principium neruorum Acuſticorum, & in ipſiſmet neruis auditoriis, qui ad ipſum cerebrum deferunt ſenſibiles ſpecies; in his conſtat apparere quandam intellectus humani ruditatem, vnde nonnulla quidem apprehendunt, ſed imperfectiùs quàm faciant pueri Septennes, & ob Auditus impedimentum loqui non addiſcunt, nec maiorem vnquam capacitatem habent, quàm iidem pueri Septennes cognoſcentes, ſi quæ cognoſcunt, cognitione quadam confuſa, ac turbida, & maximè ea, quæ reſpiciunt actus ex virtute, vel contra virtutem, & vitium, nempe præmium, ac pœnam, honorem, & vituperium, vndè neque in hoc, veluti neque in pueros Septennes poteſt cadere dolus, & conſequenter neque culpæ, neque pœnæ ſunt capaces, niſi fortè aliquo modo in atrociſſimis.

19. Tertia Mutorum & Surdorum à natiuitate ſpecies ſequitur, eoſque comprehẽdit, qui non ex vllo vitio inſtrumenti ipſius intellectus cerebri nimirum loqui non addiſcunt, ſed quia ex vitio, & læſione ductuum, & neruorum Acuſticorum, auditu priuantur, & hi quidem ſupradictis in apprehendendis rebus, quæ illis commonſtrantur ſunt aptiores, quin etiam cognitione euidentiori intellectus dotantur, & poſſunt, licet imbecillius quàm qui in quarta ſpecie reponuntur, ſed meliùs quàm qui prænominati in ſecunda ſpecie comprehenſi, aſſequi quamplura, quæ neque Bruta, neque alij Muti & Surdi prædicti aſſequi valent; quod tantò magis in illis habet locum, quantò longiùs oblæſio nerui ſenſorij à cerebri principio recedit; nam quantò propiùs ad illud vitium accedit, tantò magis læſum eſſe cerebrum vero conſentaneum eſt. Sunt ergò hi abſque dubio doli capaces, vnde poſſunt ex virtute, & ex malitia operari, præmiumque ac pœnam ex operationibus ſuis aliquatenùs reportare, licet ratio habenda ſit etiam in his imperfectionis ſui intellectus, quia ob auditus impedimentum plene erudiri non poſſunt.

20. Quarta denique ſpecies eos Mutos & Surdos comprehendit, qui nullum in cerebro, neque in neruis auditoriis vitium habent, ſed non audiunt ob interpoſitionem cuiuſdam tunicæ craſſioris ante membranam, quam tympanum vocant, & ex eo impedimento loquelam non addiſcunt. De hac Surdorum ſpecie alias memini ex Hieron. Fabric. *de org. Audit. part. 1. c. 4. lib. 2. quæſt. Med. Leg. tit. 1. q. 18 n. 6.*

His comparandi ſunt, qui in ipſa infantia ex accidenti obſurdeſcunt, vt ex caſu, ex fragore, & rumore ingenti & ex improuiſo percepto, vt ex ictu bombardæ, & ex morbo etiam graui, quales caſus recitat Guillelm. Fabric. Hildan. *obſ. Chirurg. cent. 3. obſ. 5. 6. & 7.* nam & hi ob contractam ſurditatem ab infantia loqui non diſcunt, licet à natura nullum vitium in cerebro, vt in aliis inſtrumentis habeant; quod euenisse cuidam Puero, qui octennis grauiter ægrotauit, & incuratus cõualuit, recenſet idem Fabric. *cent. 5. obſ. 26.* Tametſi enim Puer ille loqui tantiſper iam didiciſſet, tamen ob morbi vehementiam, obſurdeſcens, obmutuit etiam in perpetuum, quia loqui diſcere vlteriùs non potuit; hi autem cùm habeant, vt dixi, inſtrumentum intellectus ab omni vitio expeditum, nihilo imperfectiùs quàm cæteri omnes homines ratiocinari poſſent, ſi per auditum poſſent erudiri; nam hos ego putauerim potuiſſe Monachum illum ſermonem docere de quo ex Valleſ. *lib. de Sacr. Philoſoph. cap. 3.* mentionem habui *loco cit.* Cùm ergò hi præ omnibus ad perfectionem intellectus humani accedant, erunt conſequenter cuiuſuis doli capaces, quẽadmodum meriti, & pœnæ, quia ex virtute, & 21.
ex malitia operari poſſunt, hi ergo præ omnibus in delictis puniendi, non ſecùs ac perfecti homines in atrocioribus præſertim, nam in aliis aliqua fortè ratio habenda eſt eorum imperfectionis, quæcunque tandem illa ſit. Itaque conſtito de ſufficientia ratiocinatricis huius puellæ, & de eius malitia, & dolo, facilè Iudex arbitrari poteſt, vtrum vltimo ſupplicio ob delicti atrocitatem ſit damnanda, an contrà, eius miſeratio ſit habenda.

Admodum Illuſtri atque Excellentiſſimo Viro Domino HERCVLI RONCONIO,

In Romana Curia Aduocato celeberrimo,

Ac V. Cl.

PAVLVS ZACCHIAS Medicus F.

Quæ tuo impulſu circa ſequentem caſum in proximo Conſilio exaraui, videntur iure merito tibi deberi, atque vtinam alia quamplura pro tua humanitate mihi communicaſſes, non diffiterer enim opellas haſce meas multò ornatiores in lucem prodituras; ex tuo enim ingenio non parũ ſplendoris potuiſſe illis accedere, certo certius noui. Quod hactenus non præſtitiſti, ſi in futurum præſtiteris, maiorem me in modum tibi deuinxeris, licet iam arctiſſimè obligationum vinculis me tibi deuinctiſſimum nouerim. Vale.

CONSILIVM LI.

ARGVMENTVM.

Proponitur caſus non diſſimilis ab eo, qui habetur *in l. Qui duos, §. cum in bello, ff. de reb. dub.* qui eſt huiuſmodi. Inter quamplures, qui ſimul ſub cuiuſdam veteris Ædificij ruinis fuerant oppreſſi, perierant Titius Pater ſexagenario maior, habitus obeſioris, ac frigidioris temperamenti, ac Sempronius eius filius ætatis triginta annorum, habitus gracilioris, & temperamenti calidioris. Dubitabatur quiſnam priùs fatis ceſſiſſet, nam Stichus Titij Frater eius hæreditatem poſtulabat ex eo, quod Titius Sempronio ſuperuixiſſet. Contrà verò Seia mater Sempronij filium Patri ſuperuixiſſe inculcabat. Inuentum autem fuerat vtrumque cadauer poſt decem horas ab Ædificij ruina, verùm Titij cadauer nullatenus labefactatum cernebatur, vnde conſtabat, illum ſola cæmentorum, trabium, ac ſaxorum pondere fuiſſe ſuffocatum. At verò Sempronij cadauer non ſolùm idem paſſum fuiſſe videbatur, ſed vulnus etiam in occipite acceperat lethale quidem non tamen ex primo capite. Quæſitum ergò eſt pro eo, quod ad Medicam ſpeculationem ſpectare poteſt, quibus indiciis cognoſci poſſet, Patrem filio ſuperuixiſſe, vel filium Patri, cui quæſito ſequenti reſponſo ſatisfeci.

SVMMARIVM.

1 *Materia de pariter defunctis tantundem difficilis, quantùm nobilis.*

2 *Lex præſumit ſemper filium puberem Patri ſuperuixiſſe, ob præſumptionem maioris roboris.*

3 *Præſumptio deſumpta à viribus, omnibus aliis præſumptionibus anteponenda.*

4 *Ob virium robur aliquando homines in morbis diutiùs viuunt, quàm deberent, & è contra.*

5 *Leges ſemper in his rationem habent roboris, vel imbecillitatis morientium.*

6 *Duæ cauſſæ ad agendum potiores, & efficaciores ſunt quam vna tantùm.*

7 *Duæ coniecturæ multò magis ſtringunt, quàm vna.*

8 *In paritate cauſſarum præſumi ſemper debet, occubuiſſe priùs imbecilliorem.*

9 *Nullum Animal moritur abſque ſyncope.*

10 *Ratione ætatis in ſubito inſultu cauſſæ interimentis vnus poteſt diutiùs viuere, quàm alius, etiamſi ambo ab eadem cauſſa æqualiter patiantur.*

11 *Ratione maioris, vel minoris vigoris vnus eidem cauſſæ magis, aut minùs reſiſtere poteſt, quàm alius.*

12 *Robur ſenectuti adiungi non poteſt.*

13 *Ex Naturæ ordine fit, vt iuuenis maioribus viribus dotetur, quàm ſenex.*

14 *Senis ſanitas non eſt abſolutè ſanitas.*

15 *Iuuenes ſanos ne vehemens quidem cauſſa afficit, ſenes autem vel minima cauſſa malè accipit.*

16 *Ratione habitus corporis quomodò in paritate cauſſarum interimentium vnus præſumatur prius decedere, quàm alius.*

17 *Obeſi faciliùs intereunt, quam graciles.*

18 *Ratione temperamenti quomodò vnus præſumatur ſuperuiuere alteri.*

19 *Efficacia violentioris cauſſæ non permittit debiliorem cauſſam quicquam efficere.*

20 *Ceſſante vulneris grauitate, ceſſant de neceſſitate omnia accidentia ad vulnus graue conſequentia.*

Difficilis quidem, ſed tantundem nobilis proponitur materia diſcurienda in hoc caſu, vt in ſimilibus teſtatur Peregrin. *conſ 99. lib 6. num. 11.* quæ ſi apud Iuriſconſultos iudicatur difficilis, multò difficilior à me iudicāda Illi enim habent Anteſignanos quoſdam, ipſas, inquam, Leges, quarum veſtigia in ea re ſequantur, cùm ego ſimili auxilio omninò ſim orbatus. Vtcunque tamen ſit, partim ex rationabili diſcurſo, partim ex ipſarum legibus, & DD. auctoritate rem non omni ex parte indeterminatam relinquere confido. 1.

Niſi ergo aliud quid obſtaret, & nonnullæ peculiares conditiones in propoſito caſu concurrerent, ſatis ſuperque videretur ea res per ipſas leges deciſa *in l. Qui duos, §. Cum in bello, & l. ſi Lucius Titius ff. de reb. dub.* quibus in locis lex præſumit, filium puberem Patri ſuperuixiſſe, non aliam, vt deinceps oſtendam, ob cauſſam, niſi ob maiorem filij vigorem ætati ſuæ conuenientem; at Patrem contra ob maiorem imbecillitatem præſumit filium morte præueniſſe. Vnde cùm Titius in noſtro caſu eſſet ſexagenario maior, Sempronius verò eſſet iuuenis, & in ſummo vigore virium, credendum eſt, ac iure præſumendum, Sempronium Titio Patri ſuperuixiſſe: nam hæc præſumptio deſumpta à maiori, vel minori virium robore, eſt adeò conſiderabilis, vt aliis, ac quibuſuis præſumptionibus validior ſit habenda: non modò enim operatur in paritate cauſſarum, vt in caſu noſtro, vbi ambo Titius, & Sempronius ex ruina murorum ſunt extincti, ſed etiam in earundem cauſſarum imparitate; nam exempli gratia proponantur nobis duo infirmi, quorum 2. 3.

primus

primus viribus ſit valentibus, firmoque cor-
pore, atque hic febre maligna, ac in primo ca-
pite pernecabili detineatur, ſecundus verò vi-
ribus conſtet imbecillibus, ac corpore debili,
atque hic febre continua non maligna, ſed le-
thali, non tamen in primo capite laboret, reſi-
ſtet quidem primus ille multò longiori tem-
pore contra morbum multò maiorem, ob ma-
ius virium robur, & fortaſsè ab eo euadet,
quàm ſecundus contra multò minorem, ex cu-
ius etiam vi ſuccumbet ob earundem virium
imbecillitatem; & ad hoc optimè facit Galeni
auctoritas *in lib. 3. Epidem. Ægrot. 2. part.* 11.
quam adduxi etiam aliàs ad hanc ipſam ſen-
tentiam comprobandam *lib. 5. Quaſtion. Me-
dico-Leg. Tit. 2. quaſt.* 12. *num.* 18. vbi Galenus
4. in morbis lethalibus nonnullos aſſerit diutiùs
viuere, quàm deberent ob virium robur, vnde
è contra nonnullos ob virium imbecillitatem
citiùs interire, quàm deberent, eſt dicendum: ac
in ſumma ſẽper leges in his caſibus rationem
5. maximè habuiſſe vigoris, aut imbecillitatis
morientium teſtatur etiam Bartol. *in l. quod
de pariter, ff. de Reb. dub.* Neque alia ex cauſſa
prudentiſſime deciſum à Mariano Socino ſe-
niori teſtatur Socinus Iun. apud Menoch. *de
Praſumpt. lib. 5. Praſumpt.* 50. *num.* 27. in quo-
dam caſu, in quo Pater cum filia tredecim an-
norum perierat, Patrem ſuperuixiſſe filiæ, quia,
nonobſtante quòd Pater eſſet ſenex, & filia
eſſet pubes, pater erat robuſtus, filia autem na-
tura imbecillis, & valetudinaria, vndè licet vbi
Pater cum filio pubere ſimul ex eadem cauſſa
decedat, præſumatur à Lege Puberem Patri ſu-
peruixiſſe, vt ex *l. Qui duos, §. cum in bello, ff. de
reb. dub.* ſupra dixi: tamen cõtraria militat præ-
ſumptio, vbi Pater fuerit robuſtus, filius au-
tem licet pubes imbecillis, vt in caſu à Socino
adducto, quantùm enim potuit virium robur
in Patre mortem procraſtinare, tantundem
potuit in filia virium imbecillitas mortem ac-
celerare. Quæ omnia cùm maximè habeãt lo-
cum in caſu noſtro, dicendum videtur, illum
priùs deceſſiſſe, qui imbecillior erat, ac ſenem
iuuene eſſe imbecilliorem quis in dubium re-
uocabit? præſumendum ergo eſt, Titium Pa-
trem celeriùs deceſſiſſe, & Sempronium fi-
lium illius remanſiſſe hæredem, cùm Patri ſu-
peruixerit.

Verum enimverò non deficiebat pro con-
traria ſententia vrgentiſſima quidem conie-
ctura ex maiori, ac euidentiore læſione ex Æ-
dificij ruina, quam præſeferebat cadauer Sem-
pronij, cuius non erat particeps Titius: Sem-
pronius enim nõ modò fuerat à murorũ ruina
oppreſſus, ſed remanſerat etiam in capite le-
thaliter vulneratus. Conſequens autem eſt, il-
lum, qui maiorem, ac grauiorem læſionem ex
ruina perpeſſus fuerit, citiùs exſpiraſſe; cùm
6. duæ cauſſæ ad agendum æqualiter efficaces,
quarũ vnaquæq; per ſe eadẽ efficacia dotetur,
multò faciliùs, ac promptiùs effectum producere
poſſint, quàm vna ſola: Modò, in caſu noſtro in
Sẽpronio cõcurrunt duæ cauſæ, & vnaquæque
per ſe efficax ad illum occidendum, cùm &
ruina per ſe, & capitis lethale vulnus per ſe
Sempronium poſſet occidere; at in Titio vna
cauſſa tantùm cõcurrit, nempè ruina; ergò ſu-
peraddirio nouæ cauſſæ in Sempronio certò
commonſtrare poteſt, celeriùs illum occubuiſ-
ſe, quàm Titium, duæ enim coniecturæ quæ lo- 7.
cum habent in caſu Sempronij, multò magis
ſtringunt, quàm vna, Peregrin. *lib. 6. conſ.* 99.
num. 169. præterquam quod duo de neceſſita-
te conſequi debuerunt ex vulnere in Sempro-
nio, primò quòd accepto vulnere in ſynco-
pem, vel Apoplexiam, vel ad minus in cerebri
commotionem inciderit, ſecundò quòd ob co-
pioſam ſanguinis effuſionem ad extremam il-
licò deuenerit debilitatem, & ſic ex eodem
fundamento nimirum, quòd ob virium imbe- 8.
cillitatem in paritate cauſſarum debeat præ-
ſumi priùs deceſſiſſe vna perſona, quàm alia,
quæ virium robore non deſtituitur, deducen-
dum iure videtur, Sempronium prius deceſ-
ſiſſe, quàm Titium.

Prætereà cùm pateat, quamplures, qui à ſi-
milibus infortuniis ſunt ſublati, præcipuè verò
à ruina, eò maximè interire, quod reſpirare
prohibeantur, vt probaui *lib. 5. quaſt. Medico-
Leg. Tit. 2. quaſt vlt à num. 2. ad plures ſeq.* quia
reſpiratione prohibita, neceſſe eſt, vitæ fomitem
illicò extingui, certum eſt, in hoc caſu multò
plures, & euidentiores cauſſas concurrere in
Sempronio reſpirationem abſcindentes, quàm
in Titio: nam licet vterque ab ædificij ruina
fuerit oppreſſus, & ab eiuſdem violentia reſ-
pirare prohibitus, tamen Sempronius ex per-
cuſſione accepta in capite, & ipſius capitis
concuſſione, & ea qua fortè Apoplexiam, &
ex vulnere ob copioſam ſanguinis effuſionem
ſyncopem eſt paſſus; ex quarum vtraque cauſſa
reſpiratio non ſolùm mirum in modum impe-
ditur, ſed etiam in totum abſcinditur, ab Apo-
plexia verò imminere ſummam reſpirationis
difficultatem aliàs ex Hippocratis, & Galeni
aliorumque D.D. auctoritate probaui; ſed mul-
tò maior, ac celerior ſuffocatio imminet à
ſyncope, quæ idcircò terminus eſt, & finis
ipſius ſuffocationis, quemadmodum & cuiuſ-
libet cauſſæ interimentis, cùm nullum Animal
vnquam moriatur abſque ſyncope, vnde idcir-
cò ſyncope conuertitur cum ipſa morte, eſt 9.
enim mors ſyncope confirmata, vt aliàs dixi.
Itaque cùm Sempronius non à ruina ſolùm, &
à murorum oppreſſione reſpirare impediretur,
ſed etiam ab accidentibus ex ipſo vulnere pro-
uenientibus, quæ per ſe etiam abſque alia
cauſſa, aut ruina apta erant hominem quam-
primum iugulare, videtur certè dicẽdum, Sem-
pronium in morte Patrem præueniſſe, cùm
pater ob minorem violentiam perpeſſam
diutiùs potuerit viuere, vt patet.

Sed his non obſtantibus videbatur potiùs,
contrarium eſſe determinandum, & Primò ra-
tione Ætatis, cuius reſpectu diutiùs potuiſſe 10.
reſiſtere cauſſæ ſuffocanti Sempronius præſu-
mendus eſt, quàm Titius; quamuis enim vio-
lenta cauſſa hominem adoriatur, qui iuuenis
adhuc ſit, & decenti robore dotetur, ſemper
poterit diutiùs pugnare cum inimica cauſſa,
quàm conſtitutus in ætate prouectiori, ac ma-
ximè in ſecundo ſenio, vt erat Titius: neque
hoc aſſeritur ſine euidenti ratione, quia in
iuuene corpus laudabilibus humoribus refer-
tum, neque ab vlla præternaturali cauſſa op-
preſſum

preſſum reperitur, vnde calor, & ſpiritus prō-
tior, atque expeditior ad reſiſtendum cuicun-
que obuianti cauſſæ inimicæ: contra verò ſeni-
le corpus multis excrementis, humoribuſque
ſuperuacaneis refertum, atque aggrauatum, vt
experientia conſtat, & docent Medici, vt Gal.
pluries, & maximè *lib. 3. Aphoriſm. 76.* mirum in
modum ad pugnandum contra irruentem ho-
ſtilem cauſſam reperitur præpeditum, maximè
vbi illa vehemens ſit, & ex improuiſo homi-
nem adoriatur, vt in caſu noſtro.

11. Secundò, præſumendum eſt, Sempronium
Titio ſuperuixiſſe ratione maioris vigoris, ac
fortitudinis: quæ conditio, tantopere præualet
ex Sempronij, quantopere ſuccumbit ex parte
Titij: nam ab ipſa ætate iuuenili robur, à ſenili
imbecillitas arguitur, cùm robur ſenectuti ad-
12. iungi non poſſit: Galen. *lib. de cur. rat. per ſang.
miſſ. cap 9.* & idcircò ſenex dici non poteſt, qui
virium robur habet, id. Galen. *Meth. med. lib.* 11.
cap. 9. Nam ætates virtutis robore metiendæ,
non annorum numero; vnde homo triginta
annorum, ſi vires habeat imbecilles, quales
ſeni conueniunt, ſenex dicitur: contra, homo
ſexagenarius, aut etiam maior, viribus robuſtis
& valentibus, quales iuueni conueniunt, adhuc
iuuenis eſt dicendus; nam ſecundùm naturæ
ordinem fit, vt iuuenis maioribus viribus dote-
13. tur, quàm ſenex; vnde ſtantibus Sempronij vi-
ribus integris ætati iuuenili proportionatis,
præſumendum eſt, illum ſuperuixiſſe Titio Pa-
tri iam ſeni, & viribus non vndequaque con-
ſtantibus, etiam qualibus dotari debet ſenex,
abſque eo quod aliqua alia conditio accedat,
quæ vltra ætatem magis deiicere virtutem
poſſit, vt in caſu noſtro, in quo præſupponitur
Titius fuiſſe habitus pinguioris, de qua re in-
14. fra. Interim verò Titius reſpectu Sempronij
non poterat dici ſanus, quia ſi ſanitas ſenis per
ſe non eſt abſolutè ſanitas, vt pluries teſtatum
reliquit Galen. præcipuè autem *lib. 5. de loc. aff.
cap. 4. & lib. 6 de ſanit. tuen. cap.* 2. quantò minus
debet dici ſanus, iuuenis comparatiuè: contra
verò iuuenum ſanitas perfecta ſanitas eſt,
15. quam idcirco idem Gal. vocari dicit [illegible]: eo-
rum autem, qui hac ſanitate, perfecta nempe
fruuntur, ne vehemens quidem cauſſa corpus
alterat: contra verò ſeni, cuius ſanitas non eſt
perfecta, ex ætatis ratione, vel minima cauſſa
maxime mutationis occaſio eſt: its ad verbum
Galen. *lib. 5. de ſan. tuen. cap.* 4. tùm ergò, ſanita-
tem metiri rectè omnes dicant ex virium ro-
bore, & ex actionum ipſarum validitate, ſenes
autem licet omnes actiones exerceant, nullam
tamen validam habeant. Gal. *cit. lib. 6. de ſan.
tuen. cap.* 2 certum eſt, eos minus multò reſiſte-
re poſſe violentæ cauſſæ, quàm iuuenes, & ſic
concludendum, eam ob cauſſam potiſſimè
præter alias Titium ante Sempronium filium
animam exhalaſſe.

16. Tertiò, ratione habitus ipſius Titij præſumi
debet, illum celerius occubuiſſe, quàm Sempro-
nium, non modò enim ex naturali conſtitu-
tione euenit, vt obæſi faciliùs intereant quàm
17. graciles, iuxta Hippocrat. ſententiam *lib.* 2.
Aphor. 44. ſed etiam ex cauſſa præternaturali,
cùm pluribus ex cauſſis obæſa corpora minùs
reſiſtant violentiæ præternaturalis cauſſæ,
quàm gracilia, vel mediocriter habituata; inter
quas prima eſt, quia in obæſis calor naturalis à
pinguedine obruitur, vnde imbecillior fit, &
minorem actiuitatem ſortitur; ſecunda, quia
vaſa, ac viæ ob eandem pinguedinem luxuriā-
tem redduntur multò anguſtiora, atque inde
fit, vt non poſſit calor liberè permeare. Tertia,
quia difficiliùs reſpirant, & calor minùs omni-
nò euentatur, vnde ſuperueniente noua cauſſa,
quæ reſpirationem quoquo pacto impedire, ac
remorari poſſit, vt in pleriſque mortis euenti-
bus, & præcipuè ex ruinis euenit, abſque dubio
citiùs ſtrangulantur obæſi, quàm graciles, aut
mediocriter habituati, ob contrarias omninò
cauſſas violentiæ reſiſtentes.

Quartò denique, ratione temperamenti præ- 18.
ſumi debet, Sempronium filium Titio Parenti
ſuperuixiſſe, ex eodem enim vtriuſque habitu
manifeſtiſſimè conijcitur, Sempronium fuiſſe
temperamento calido, & ſicco, Titium vero
temperamento frigido, & humido; quemad-
modum autem Sempronij temperamentum
feraciſſimum eſt caloris, & ſpirituum, ſic è
contra Titij temperamentum caloris, ſpiri-
tuumque parùm abundantis reperitur: at vbi
maior calor, & maior ſpirituum copia, maius
etiam virium robur adeſſe neceſſe eſt; contra
vbi calor remiſſus, & parua ſpirituum copia,
minus etiam virium robur adeſſe arguitur:
vnde cùm Titius tum ratione ætatis, tum ra-
tione habitus, tum etiam denique ratione
temperamenti multò minori virium robore
dotaretur, quàm Sempronius, præſumi etiam
debet multò citiùs violentæ cauſſæ ceſſiſſe, &
multò ante Sempronium occubuiſſe.

Neque obſtant, quæ in contrarium oppo-
nuntur, & primò quò ad maiorem læſionem in
Sempronio ex vulnere obſeruatam, reſpon-
dendum nihil efficere, quia licet vulnus Sem-
pronij non præſeferret omni ex parte ſalutare,
tamen non erat ex primo capite lethale, vt
ſupponitur; itaque cùm agatur de morte ſubi-
tanea, & repentina à multò violentiori cauſſa
illata, in nulla conſideratione eius reſpectu vi-
detur habenda cauſſa procedens ex vulnere,
ex cuius læſione non ſolùm poterat Sempro-
nius ad multum tempus vitam protrahere, ſed
etiam ab eo ſeſe recolligere, & in totum etiam
ſanari. Neque valet inſtantia, quòd vulnus ſe
habuerit ſaltem, vt cauſſa coadiuuans, & fa-
ciens effectum citiùs, ac promptiùs ſuccedere,
nempe ſuffocationem ab ipſa ruina imminan-
tem, quia ipſius temporis anguſtia non per-
mittebat illud quicquam operari; præterquam
quod efficacia multò violentioris cauſſæ non 19.
permittebat debiliorem cauſſam quicquam
efficere; diſtrahebatur enim natura ab illa, ne
huic vllo modo opitularetur, antequam autem
debilior cauſſa quicquam agere poſſet, vio-
lentior ſuum effectum produxerat, hominem
ſuffocando.

Secundò, ad omne peius tunc liceret aſſere-
re, quòd vulnus Sempronij fuiſſet cauſſa coad-
iuuans, & accelerans ipſius mortem, cùm fuiſ-
ſet ſimpliciter, & ex primo capite lethale, quia
hæc vulnera ob terribilia accidentia, quæ ſe-
cum afferunt, illicò naturam proſternunt, &
alios effectus produnt iis familiares, qui do

proximo

proximo morituri ſunt, vnde eum hoc vulnus ex hoium numeto non fuerit, nequaquam neceſſe fuit ad illud ſequi vel ſyneopem, vel Apoplexiam, vel aliud quid ſimile, quod potuerit priorem illam, ac violentiotem cauſſam eoadiuuare.

Tertiò, quia qualitas huius vulneris, quo Sempronios fuit ſauciatus, non potuit tantam ſanguinis effuſionem cauſſate, vt ex ea in ſyncopem laberetut, ob eollabentes vires, in extremo debilitatis gradu exiſtentes; quod ex obſeruatione eadauetis patuit; cùm enim vulnus eſſet in oceipite, neque maiores venas violaſſet, licet magnum eſſet quoad quantitatem, non veriſimile eſt ſanguinis magnam copiam effluxiſſe, & ſic neque veriſimile eſt, ea aecidentia fuiſſe ſubſecuta, quæ aliàs ad nimias ſanguinis effuſiones conſequuntut; eeſſante ergò vulneris magna grauitate, ac prauitate, eeſſare etiam neceſſe fuit, aut potius nullo modo appatete praua illa, ac horribilia ſymptomata, quæ ex prauis vulnetibus procedunt, & ex quotom ſuperuenientia præſumi potuiſſet io Semptonio mottem fuiſſe acceletatam, ita vt celeriùs à tuina fuerit ſuffocatus. ex eo quod ob eorum aeeidentium violentiam vires proſternentium non potuerit diutiùs reſiſtere; vndeeum Sempronius vires baberet integras, & eſſet iuuenis, habitus boni, & tempetaturæ laudabilis, Titius autem viribus eſſet effœtis, in ætate ſenili, habitus obæſioris, ac non boni, & temperamenti minus probi, præſumendum eſt, non obſtante læſione ex vulnere, Sempronium Patri ſuperuixiſſe.

CONSILIVM LII.

ARGVMENTVM.

Soror Cypriana Nanni ſuſceperat in Monaſterio Sanctæ Claræ Arimini habitum Religionis, elapſóque anno probationis, recuſabant Moniales illam admittere ad Profeſſionem ex eo, quod non haberet, vt dicebant, integrum rationis vſum, & eſſet veluti Amens: recuſabant, inquam, Moniales illam admittere ad Profeſſionem, niſi illi Dos, vltra conſuetum, & concordatum augeretur. Dubitabatur ergò, an prædicta ſoror Cypriana tam fatua eſſet, vt meritò repelli deberet à profeſſione emittenda, an potius haberet tale iudicium, vt immeritò ab ea repelleretur.

SVMMARIVM.

1 *Ad profeſſionem emittendam non requiritur perfectus rationis vſus, & n 9.*

2 *Ad impediendam profeſſionem, intellectus imperfectio debet eſſe talis, vt auferat integrum rationis vſum, ſicut & in contractu matrimonij.*

3 *In Profeſſione emittenda, non magnus, nec omninò perfectus neceſſarius eſt diſcurſus.*

4 *Voti eſſentia per quanam compleatur.*

5 *Demens dici non poteſt qui circa difficiliora male ratiocinatur, ſi circa faciliora benè ratiocinetur.*

6 *Dementia, ſeu ſtultitia, eſt intelligentiæ amiſſio.*

7 *Amentes, & furioſi aliquando prudenter loquuntur, & ad interrogata optimè reſpondent.*

8 *Dementes licet aliquandò prudenter loquantur, ex factis tamen conuincuntur.*

Videtur dicendum, ſorotem Cyprianam Nanniam eſſe habilem ad profeſſionem emittendam; & iniuſtè à Monialibus prohiberi, ne emittat, ſub prætexto, quòd non habeat integrum rationis vſum, ita vt non ſit ſufficiens, vt aliæ Moniales, ad onera Monaſterij exetcenda: qui tamen prætextus, etiam ſi verus eſſet, oon eſſet tamen ſofficiens ad impediendã ſororem Cyprianam, quò minùs ad profeſſionem emittendam admitteretut, cùm pateat ad hoc non requiri iotegrum, ac perfectum rationis vſum, vt infra dicetur, prætetquam quod
1. in Pubertate conſtituti, etiam ſi hanc rationis perfectionem adhuc noo ſint ſortiti, non tantùm vnuſquiſque ratione ſui ipſius, quantùm reſpectu ætatis, quam agunt, voto tamen ſolemni validè ſe obſtringunt, D. Thom. 1. 2. *q.* 88. *art.* 9 *in c. & quæſt.* 189. *art.* 5. *in c.* & ipſæ mulieres, quæ maximè à virilis intellectus perfectione deficiunt, in ipſa Pubertate ad Profeſſionem admittuntur, quando vix rudimenta aſſecutæ ſunt perfecti diſcurſus, quem etiam in prouectiore ætate debiliorem ſortiuntur, quod tam Medicis, quàm Iuriſconſultis eſt perſuaſiſſimum.

Quin etiam non modò ſufficit ad votum ſolemne profeſſionis emittendum rudis hic, ac imperfectus Rationis vſus, ſecundùm communem puberum, tam marium, quàm fœminarum capacitatem, ſed adhue magis rudis, & imperfectus, & idcircò quærentes D D. qualiſnam debeat eſſe hæc intelligentiæ imperfectio, quæ poſſit impedire Profeſſionis emiſſionem, cùm imperfectionis ſit maxima latitudo, determinatunt, eam ſolùm ad hoc eſſe ſufficientem, quæ auferat rationis vſum, vt firmat Rota *in nouiſſimis deciſ.* 134. *num.* 1. *par.* 2. quod eſt etiam
de mente D. Thom, *in vtroque loco ſupracitato,* 2.
nam & in ſimilibus, vt in Matrimonialibus, dementia impediens contractum Matrimonij debet eſſe talis, vt auferat rationis vſum, eadem Rota *deciſ.* 107 *numero* 29. *part.* 2. Et ratio eſt, quia diſpoſitum in mente capto, & furioſo, non procedit in fatuo ſimpliei, & ſubſtupido, & hebetis ingenij, vt dicebat eadem Rota, *ibid. n.* 28. Ac profectò non abſque euidenti ratione videtur hoc habere veritatem, quia ad hoc

vt quis poſſit Profeſſionem emittere non requiritur magna ratiocinatio, & perfectus diſ- 3. curſus, ſed ſatis eſt, ſi ille finem ſuæ actionis cognoſcat, ad quod ſufficit communes quaſdã rerum differentias aſſequi, vt bonitatem, & malitiam, coniungendo enim hanc bonitatis, aut malitiæ qualitatem cum aliqua actione, qualis eſt profiteri Religionem, & ad eam voto ſolemni ſe obſtringere, ſatis eſt, vt vel exemplo, vel enthimemate deducat, quòd profiteri Religionem ſit actus ex ſe bonus, & ſic de cæteris, ad quod genus diſcurſus iam modicus ſufficit mentis vigor, vt etiam Bruta ad hoc ſufficere voluerint nonnulli, Fracaſtor. *lib.* 1. *intellect. in prin.* cognita namque actus bonitate, aut malitia, iam facile eſt deliberare, & actionem bonam ſequi, à mala verò abſtinere per volitionem, poſt volitionem autem actionem complere, vnde cognita bonitate profeſſionis, quæ facilis eſt, iam facilis eſt pariter deliberatio, & volitio, & poſt volitionem promiſſio, quæ tria complent ipſam voti eſſentiam: D Thom. *loc. cit.* 4. & quorum omnium, etiam qui non ha- 4. bent integrum rationis vſum, ſunt omninò capaces.

Sed tantùm abeſt, quòd ſoror Cypriana ſit adeò tardi intellectus, vt hæc aſſequi non poſſit, vt ad difficiliora etiam aſſequenda è contra ſit apta, patet enim ex fide Confeſſarij, de qua *in ſumm. num.* 12. illam eſſe valde ſagacem, ac vaſram in ratiocinando de rebus mundanis; ex qua atteſtatione elicitur primò, eius intellectum non eſſe à natura inhabilem ad perfectum ratiocinium, nam ſi natura ipſa nec perfecte, ac ex propoſito ratiocinatur circa faciliora, educatione, diſciplina, & ætate perfectè poterit ratiocinari circa difficiliora, vt in cunctis hominibus euenit, qui paulatim, & non il- 5. licò, & rudius exiſtente intellectu in ratiocinio proficiunt. Elicitur ſecundò, quòd quemadmodum habilis eſt in diſcurſu circà res mundanas, quia maiore applicatione in illis vtitur, poſſit etiam applicatione facta ad res ſpirituales maxime habilis fieri in diſcurſu, qui in iis requiritur, & in ſumma ſatis eſt, ſi illa perfectè diſcurrat circa ea, in quibus maiore attentione vtitur, nam ſi id verum eſt, falſum omninò erit propoſitio contraria, quòd non habeat perfectum rationis vſum.

Sed dato etiam, quòd ſoror Cypriana ſit ingenij tardi, & lenti, ex hoc non conuincitur, illam eſſe dementem, & nullum habere rationis vſum; neque demens dici poteſt, qui circa difficiliora malè ratiocinatur, ſi circa faciliora bene ratiocinari poteſt, Fracaſt. *loc. cit. lib.* 2. eſt enim Dementia, quæ & ſtultitia appellatur, intellectionis amiſſio, Gal *lib.* 3. *de loc. aff. c.* 5. qui autem intellectum amiſit, in nullo genere rerum benè ratiocinari poteſt; dummodò ergò ſoror Cypriana circa faciliora ſit apta ratiocinari, non poterit dici demens, & ſic neque à profeſſione emittenda tanquam demens prohiberi debet.

Ac profectò cùm hactenus nihil deducatur in contrarium, quod vel ex factis, vel ex verbis demonſtrare poſſit, ſororem Cyprianam non habere rationis vſum, tantò promptiùs, & clariùs ex factis, & verbis, quæ deducuntur, contrarium omninò remanet probatum: Conſtat enim, illam multa peragere, ac prægreſſa ætate peregiſſe, quæ non niſi ſanæ mentis homines peragere norunt: Quantùm enim ex ſe fuit dum in Monaſterio, per quinquennium vixit, omnia ea ſeruauit, quæ cæteræ Moniales ſeruare tenentur; fœminea quoque exercitia nonnulla, licet non exquiſitè, tamen aliquomodo eſt executa, & exequitur, orationes etiam permultas didicit, & memoria tenet, & ſuo tempore recitat; quæ omnia in illa vſum rationis ſeruari ſatis confirmant.

Quin etiam ſi aliqua eius dicta, & reſponſiones ponderare velimus, id multò magis verum eſſe exiſtimabimus; interrogata enim per Viſitatores ad hoc tranſmiſſos, *vt in ſumm. n.* 5. ſemper ad rem reſpondit, & interrogata per Vicarium Generalẽ, quid ſibi vellet hoc, quod votum Religionis appellamus? reſpondit Caſtitatem, Paupertatem, Obedientiam, ac perpetuam clauſuram promittere. Alias etiam per Confeſſarium interrogata, *vt in ſumm. n.* 13. an benè, vel malè, faceret, ſi quis diceret, *Demonio aiutami*. Reſpondit, *Farebbe male*, & vlteriùs interrogata, an benè, vel malè faceret, ſi quis diceret, *Dio aiutami* reſpondit, *Farebbe bene raccommandandoſi a Dio*, in quibus reſponſionibus non ſolùm manifeſtè apparuit, illam noſſe bonum à malo diſtinguere, cùm bonitatem, & malitiam propoſitarum propoſitionum diſtingueret, ſed etiam illam vti optimo diſcurſu, cum cauſſam ſuæ reſponſionis adderet, dicens; *Farebbe bene vno à dir Dio aiutami, raccommandandoſi à Dio*. Hæc enim eſt perfectiſſima ratiocinatio, & continet ſyllogiſmum hoc modo. *Il raccommandarſi à Dio, è bene: il dir, Dio aiutami, è raccommandarſi à Dio; adunque il dir, Dio aiutami, e bene.*

Neque obiici poteſt contrà prædicta, quòd nequaquam his reſponſis ita ſit fidendum, vt per ea decernamus, ſororem Cyprianam habere perfectum diſcurſum, cùm prudenter prolata ſint, quia patet, etiam Amentes, & furioſos aliquandò prudenter loqui, & ad interrogata appoſitè reſpondere, vt ex Iureconſultis dicunt Menoch. *conſ.* 82. *n.* 234. *vol.* 1. Rota *in nouiſſim. deciſ.* 107. *n.* 22. *& deciſ.* 129. *n.* 23. & ex Medicis Valleſ. *in lib.* 3. *Epidem. ſect.* 2. *Ægr.* 11. quia reſpondemus primò, Dementes vt plurimum, ac ferè ſemper dementire, ac de raro admodum, & per accidens, non autem ex intellectus maiori incolumitate ad rem reſpondere, nam ſi centies, imò millies interrogentur, vix ſemel, aut iterum prudenter reſpondent, & ſi cauſſam ſuæ reſponſionis afferre laborent, ad dementiam redeunt, neque in prudentia, quam in reſponſione oſtenderant, perſeuerare ſciunt; at ſoror Cypriana quotieſcunque interrogata fuit, ad rem reſpondit, & cauſſam ſuæ reſpon- 8. ſionis reddidit. Secundò dementes, licet interdum prudenter loquantur, & ad interrogata appoſitè reſpondeant, ex factis tamen conuincuntur, vt præcitati DD. ibidem teſtantur, at hic nulla omninò facta videmus deducta, ex quibus conuinci poſſit, Cyprianam eſſe dementem: ergò cùm ex factis non conuincatur contrarium, dicendum eſt, eius dicta, & reſponſa ex integra intellectus ſanitate emanaſſe.

Neque

Neque obſtare videntur quæ ex aduerſo opponuntur, & primò quod ſoror Cypriana nunquam receperit à Confeſſariis Sacramentalem abſolutionem, nec vnquam permiſſum illi fuerit, aſſumere ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum: quia hoc ex ſiniſtra opinione à Monialibus de ipſa concepta, quòd eſſet ſtulta, factum eſt; neſcientibus illis diſtinguere inter ſtultitiam veram, & ingenij tarditatem, vndè & Confeſſarij hanc ſiniſtram Munialium conceptionem ſecuti, eam eo modo tractarunt.

Secundò, non obſtat fides Patris Seraphini in qua teſtatur de inhabilitate ſororis Cyprianæ ad emittendum ſolemneReligionis votum, ea eo, quia non habeat perfectum rationis vſum, vt neceſſariò requiritur: quia reſpondetur, quòd conceſſo etiam, quòd ſoror Cypriana
9. non habeat perfectum rationis vſum, ſatis eſt vt habeat aliquem rationis vſum licet non perfectum, quia hic ſufficit ad votum emittendum, vt iam in ſuperioribus probatum eſt.

Præterea contra atteſtationem prædicti Patris Seraphini ad inſtantiam ſortè Monialium emanatam, adſunt plures atteſtationes contrariæ, nempè ipſius D. Vicarij, duorum Viſitatorum, qui ad hoc præciſe fuerunt tranſmiſſi, & duorum Patrum Ieſuitarum, vt *in ſumm. n 5. & 6.* qui omnes vno ore teſtantur, ſororem Cyprianam aut abſolutè, aut aliquo modo eſſe capacem emittendi ſolemne Religionis votũ, quorum dictis maior fides habenda, quàm vnicæ aſſertioni prędicti Patris Seraphini, vt patet.

Denique ex ipſarum Monialium atteſtatione probatum concludentiſſimè remanet, ſororem Cyprianam habere habilitatem ad emittendũ ſolemne Profeſſionis votum: nam ſi hoc non haberet veritatem, incaſſum Moniales maiorem dotem expeterent, nam ea maiori dote non redderetur illa magis habilis, quàm ſit; ergò ſi cum maiori dote Moniales illam admittere volunt ad Profeſſionem, ſignum eſt, illam non eſſe inhabilem ad eam emittendam, & ſic cogendæ ſunt, vt illam ad eam admittant.

CONSILIVM LIII.

ARGVMENTVM.

Cæcilia Blancaria filium legitimo tempore, ac fœliciter pepererat, & puerperia benè, vt moris eſt, proceſſerant. Interim tamen ex mœrore ob Mariti proprij infirmitatem, puerperia tantiſper ſunt diminuta, & illa inferioris ventris doloribus, leuiter tamen, eſt conflictata. Cum his verò domo exibat, & omnia quæ aliàs ſanæ mulieres obire ſolent, obibat. Stato etiam tempore illi menſtrua fluxerunt. Nonageſima à partu die febre acutiſſima correpta obiit. Quæſitum eſt, an per eius mortem pecuniæ ſuper eius vitæ periculo in ſocietatem datæ fuiſſent lucratæ; an potiùs caſus eſſet pro exceptione.

SVMMARIVM.

1 *Prægreſſæ, ac iam ceſſanti in totum cauſſæ nullus effectus tribui poteſt.*

2 *Partus ſanus ex quibuſnam cognoſcatur.*

3 *Ex naturali partu nullus morbus ſuccedere poteſt.*

4 *Ex nulla re naturaliter ſe habente dependere poteſt morbus, qui res eſt præter naturam.*

5 *Menſtrua, ac puerperia ſi fluant, ex mœrore, & triſtitia vel diminuuntur, vel in totum retinentur.*

6 *Magni morbi ex magnis cauſſis fiunt.*

7 *Mulieres lactantes vt plurimum non menſtruantur.*

8 *Perſona ſana quando dicatur.*

9 *Ceſſante cauſſa ceſſat effectus.*

10 *Morbi acuti fiunt ab humoribus calidis, chrònici ab humoribus frigidis.*

11 *Cauſſa morbi, & mortis in prægnante, aut parturiente, debet eſſe primaria, & immediata, ſi locus exceptioni eſſe debeat.*

12 *Infra quem dierum terminum dici poſſit mulier ex partu, aut cauſſa partus obiiſſe.*

PEr mortem D. Cæciliæ Blancariæ vxoris Franciſci Blancarij puto factum eſſe locum lucro pecuniarum, quæ à marito ſuper eius vitæ periculo fuerant in ſocietatem datæ Domino Chriſtophano Corro, ita vt mirari ſubeat, quomodò in ea re vllus ſcrupulus excitari ab aduerſariis poſſit, cùm illa neque ex partu, neq; ex cauſſa partus, aut prægnantiæ ægrotauerit, ex quo ambigi poſſit, an aliquo modo firmandum ſit, factum fuiſſe locum exceptioni in inſtrumento ſocietatis appoſitæ: nam etiam ſi ex partu, aut ex cauſſa partus ægrotaſſet, adhuc incaſſum de hoc dubitaretur, quia à partu ad mortem vſque nonaginta tres dies pertranſierunt, & ſic ſi quæ cauſſa à partu militabat, ex qua in morbum incidere potuiſſet, eam iam omninò per tam diuturnum temporis tractum omnem vim, ac energiam amiſiſſe firmandum 1.
ſit; cùm prægreſſæ iam, ac ceſſanti cauſſæ, nullus ſubſequens effectus tribui poſſit, quia cauſſa in actu ſimul eſt cum ſuo effectu, Ariſt. *lib.* 2. *Phyſ. tex.* 37. & *ibi* Auer. *in comm.*

Sed quod Cæcilia Blancaria neque ex partu obierit, neque ex eius culpa ægrotauerit, patet quia partus fuit vndequaque, & omni ex parte ſanus, ac naturalis, vt vnanimiter deponunt teſtes examinati; & ſignanter Secundus iuxta nonum ibi. *Partori feliciſſimamente vn figlio maſchio*, & idem Teſtis ſuper primò, *Sò, che la ſignora Cecilia haueua partorito feliciſſimamente*, quo aduerbio, *feliciſſimamente* denotate voluit, omnia, ac ſingula ad partum pertinentia, benè, ac naturaliter, & ex voto proceſſiſſe, ac ſic oſtendit, tempus patiendi, & laborem breuem fuiſſe, dolores tolerabiles, & 2.
conſueto non maiores, fœtum ipſum naturali

ſitu, nempe in caput veniſſe in lucem, ſecundas facilè eductas, & puerperium facilè fluxiſſe, & omnia ad puerperium pertinentia: ergo partus quantùm eſt ex parte ſui, nullo modo potuit aliquem morbum cauſſare, ita enim in quibuſuis caſibus euenit naturaliter, nunquam
3. enim huiuſmodi partus morbum excitant, Mercurial. *in Prælect. in lib.* 1. *Epidem. ſect.* 3. *Ægr.* 4. Augen. *lib.* 2. *Epiſt. Medicin. Tom.* 2. Roderic. a Caſtr. *lib.* 4. *de morb. mul. cap.* 12. *in*
4. *ſchol.* quemadmodum ex nulla alia re, quæ naturaliter procedat vllus morbus dependere poteſt, Hippocr. *in lib. de dieb. decret. in prin.* Plato *in Tymæo verſus fin.* cùm morbus ſit quid præter naturam, & contrarius rebus naturalibus. Ergò Cæcilia ex culpa partus non ægrotauit, & ſic cùm obierit, non poteſt dici ex culpa partus obiiſſe, vnde neque eius mors locum exceptioni facere debet.

Sed neque ex cauſſa partus dici poteſt obiiſſe; licet enim pars aduerſa ex eo quod Cæcilia diminutione puerperij, & quibuſdam vterinis doloribus poſt partum vexata fuerit, velit eam ex cauſſa partus ægrotaſſe, tamen ex facto apertiſſimè patet, hæc ea cauſſa partus non eueniſſe, neque etiam ſi ex ea cauſſa eueniſſent, fuiſſe ſufficientes cauſſas ſubſecutæ febris acutæ: nam quoad primum palam eſt per ea, quæ iam deducta ſunt, partum fuiſſe maximè naturalem, vnde culpa ſubſequentis morbi non poteſt reiici in partum, ſed in externam cauſſam eidem morbo adæquatam, nempe mœrorem magnum, quo parturiens affecta fuit ob grauem proprij mariti ſuccedentem infirmitatem, vt Teſtes ipſi vnanimiter deponunt, vt Primus iuxta nonum, & ſecundus iuxta eundem, & ſuper primu; Tertius, Quartus,
5. & Quintus. iuxta nonum: ex qua cauſſa, nempe inquam ex mœrore nō modo puerperium, ſed etiam menſtruas purgationes fluores diminui, ac in totum aliquando retineri, vel Aniculæ ipſæ ſatis norunt; vnde retento in parte puerperio ob prædictam cauſſam, mirum non fuit, ſi vterini dolores conſecuti ſint, qui tamen etiam abſque puerperij vlla retentione, vel diminutione ſunt puerperis adeò familiares, vt nihil ſuprà: cùm ergò habeamus cauſſam euidentem, & extrinſecam, ac procatharticam diminutionis Puerperij & conſequentium dolorum, fruſtra in partum omni ex parte innoxium culpam reiiciemus.

Sed præter hæc, puerperij hæc ipſa diminutio, & ipſi dolores hyſterici non eius grauitatis erant, vt poſſent cauſſam dare morbo acutiſſimo, & lethali, qualis eſt ſubſecutus, quia conſequens erat, eam diminutionem, eoſque dolores, ſi alicuius grauitatis fuiſſent, aliquod etiam notabile incommodum, ac grauem aliquam noxam, illi afferre debere, cùm tamen adeò leues fuerint, vt neque coëgerint illam in lecto decumbere, aut ſaltem ſe domi deti-
6. nere, & Medicum conuocare, aut aliquo competenti remedio illis ſuccurrere; ſed quia tam diminutio puerperij, quàm hyſterici, ſeu ventris dolores nullius erant momenti, nihil horum factum eſt, quemadmodum neque ſanguis eſt extractus, vt extrahendus erat, vrgente neceſſitate diminutionis puerperij: ſtante ergo leuitate, & exiguitate harum cauſſarum, non erant ex conſequenti ſufficientes, ad excitandam febrem acutam, & lethalem, qualis conſecuta eſt, quia magni morbi non niſi ex magnis cauſſis excitantur, vt eſt commune Medicorum axioma, Mercat. *lib.* 3. *de morb. mul. part.* 2. *claſſ.* 1. *quæſt.* 182. *art.* 1. *num.* 12.

Sed demus Aduerſariis, huiuſmodi Puerperij diminutionem, & prænominatos dolores potuiſſe eſſe, & eum effectu fuiſſe cauſſas alicuius magni morbi, tamen apertiſſimè patet in caſu noſtro earum efficientiam omninò ceſſaſſe per reditum ipſius puerperæ ad ſtatum naturalem: non modò enim Cæcilia in ſingulis naturalibus actionibus per multum ſucceſſiuum tempus à partu ſe tanquam ſanam geſſit, domeſtica negotia obeundo, & domo quandocumque libuit, exeundo, per ea, quæ deponunt Teſtes, Primus iuxta decimum, & ſecundus iuxta eundem, ſed etiam ſanam ſe vndequaque oſtendit quoad actiones naturales, & præcipuè quoad eas, quæ ad ipſum vterum pertinebant, cùm poſt conueniens temporis ſpatium menſtruas purgationes abſque vllo impedimento, & difficultate perpeſſa fuerit, vt deponunt iidem Teſtes, Primus ſuper primum, & ſecundus iuxta nonum. Quod tantò magis vrget, quantò conſtat, Mulieres lac ſuis paruu-
lis præbentes, vt dicta Cæcilia faciebat, non 7.
conſueuiſſe menſtruis purgationibus ſaltem primis menſibus affici, ſed quia iam ad ſuum ſtatum naturalem, & priſtinum vigorem perfectè redierat, vegeta natura proſpicere ſtudens fortè diminutioni puerperij iam prægreſſæ, menſtruas purgationes, non obſtante quòd lactaret, prouocauit: quæ quidem euidentiſſimè docent, omnem efficientiam cuiuſcunque morbificæ cauſſæ prægreſſæ (ſi quam prægreſſam forte fuiſſe velimus) omni ex parte ceſſaſſe, & Cæciliam vndequaque ſanam eſſe factam, cùm naturales actiones optimè obi-
ret, tunc enim ſanas perſonas vocamus, Galen. 8.
de ſympt. cauſſ. cap. 1. Ergò quantumuis accuſate ſtatuamus puerperij diminutionem tanquam cauſſam morbificam, per ſuperuenientiam tamen menſtruæ purgationis ſuo tempore, ac modo conuenienti factam, patet cauſſam iam omninò ceſſaſſe, & ſic euanuiſſe, ac ceſſaſſe quemcunque effectum, qui ex ea dependere potuiſſet, ceſſante enim cauſſa ceſſat
effectus: Tiraq. *eo tract. limit.* 2. *n.* 1. vt ceſſante 9.
cauſſa febris, ceſſat febris, Galen. *lib. oct. Met. med. cap.* 2. *in f.* cùm igitur in Cæcilia ceſſauerit omnis efficientia cauſſæ prægreſſæ, hoc eſt diminutionis puerperij, neceſſe fuit ceſſare omnem effectum ab illa dependentem. & ſic ſubſecuta febris eius diminutionis effectus eſſe nullo modo potuit.

Cæterùm ſubſequentem morbum Cæciliæ non potuiſſe originem habere à diminutione puerperij, demonſtrare apertiſſimè poteſt ipſa morbi natura, fuit enim morbus acutiſſimus,
ac peſtilens; huiuſmodi autem morbi ab hu- 10.
moribus acutiſſimis, & calidiſſimis excitantur. Hippocrat. *de Vict. rat. in acut. num.* 1. at verò diminutio puerperij oſtendebat affluentiam humorum frigidorum, craſſorum, ac tenacium, qui quemadmodum ſunt tardi motus,

tus,& chronicos morbos ob eorum craſſitiem, & rebellem viſciditatem excitant,ſic humores calidi,& acuti ſunt motus velociſſimi, & morbos excitant celeres, & acutos; quam ob rem cùm ſubſecutus morbus fuerit celerrimus, & acutiſſimus, non potuit dependere ab humoribus craſſis, lentis, & frigidis, quales in puerperio abundare ſolent.

Vlteriùs etiamſi concedamus,gratiſque Aduerſariis condonemus, quòd diminutiu puerperij præbere potuerit fomentum aliquod ſubſequenti morbo, tamen ex hoc deduci non poteſt, Cæciliam ex cauſſa partus obiiſſe,quia diminutio puerperij tunc, & eo caſu habuiſſet ſe, vt cauſſa remota, ſeu potiùs vt cauſſa fouens, non autem vt cauſſa primaria, &
11. efficiens, at vbi mors ex cauſſa partus dici debeat ad hoc, vt ſit locus exceptioni, cauſſa debet eſſe proxima, primaria, & immediata, Caſtracan. *de ſociet cap.* 18. *num.* 15. Zacchias *de Societ. off. num* 425. at verò diminutio puerperij in hoc caſu vix, ac ne vix quidem meretur nomen cauſſæ, quod ſatis ſuperque conuincere poſſumus ex diuturnitate intercedente inter huiuſmodi Puerperij diminutionem, & ipſius morbi aduentum,quæ tanta fuit,vt omnem,ſi quam habuiſſet efficientiam,de neceſſitate amiſerit.

Nam & alias quicunque medicus eam ſententiam tueri conati ſunt, quòd omnes morbi in partu euenientes, dici debeant ex cauſſa partus eueniſſe, vt Marſil. Cagn[...]t. *in libell. de mort. cauſſ. part* & Hieron. Perlu[...] *eod tract* terminum tamen certum præfigi voluerunt quadraginta duorum dierum in partu fœmineo, 12.
& triginta in maſculeo, intrà quem terminum mulier decedens ex cauſſa partus obiiſſe dicenda ſit, quo termino tranſacto non amplius ex partu, aut eius cauſſa deceſſiſſe dici poſſe voluerunt, non aliam certè ob cauſſam, niſi quia & Partum ipſum, & omnia ad partum pertinentia omnem vim, ac efficientiam cauſſæ amiſiſſe firmari poteſt: vnde cùm in caſu noſtro nonaginta tres dies à partu ſint tranſacti, extra omnem rationem videtur dubitari, an ſubſecuta mors ex cauſſa partus fuerit,necne. Itaque remanet vndequaque probatum,pecunias in ſocietatem datas ſuper periculo vitæ Cæciliæ Blácartæ eſſe ſuperlucratas, nec per eius mortẽ factum eſſe locũ exceptioni.

CONSILIVM LIV.

ARGVMENTVM.

D. Diana Grotta abortum fecerat,& non benè ab eodem abortu repurgata iterum conceperat; vnde à prima vſque conceptionis die multas moleſtias in prægnantia perpeſſa, tandem affectante menſe octauo febre correpta iterum abortiuit, & ex eo morbo obiit,cúmque ſuper eius vitæ periculo multæ pecuniæ à diuerſis perſonis in ſocietatem eſſent datæ, quæſitum eſt, an per eius mortem factus fuiſſet exceptioni locus.

SVMMARIVM.

1 *Signa grauiditatis ſunt indifferentia. & communia tam grauiditati, quam ſimplici menſtruorum retentioni.*

2 *Vbi morbus interimens ſit primò, & per ſe culpa grauiditatis, alia cauſſa non eſt quærẽda.*

3 *Mulieres fluxu albo detentæ ſi concipiant, in partu pereunt.*

4 *Morbus extra grauiditatem ſi non ſit aptus occidere, & cum grauiditate occidat, grauiditas ſola eſt culpanda.*

5 *Mulier ex vtero laborans & concipiens, ſi ex abortu, vel in partu decedat, caſus exceptioni ſit.*

6 *Diminutio purgationis in puerperio morbum excitans, ex quo puerpera decedat, caſum pro exceptione facit.*

CAſus hic comprehenditur inter exceptos in inſtrumento ſocietatis officij, & videtur fruſtra dubium aliquod circa hoc excitari: patet enim Dominam Dianam Grottam, ſuper cuius vitæ periculo ſocietas erat fundata, grauidam extitiſſe per Teſtium Peritorum teſtimonia ad hoc examinatorum, contra quæ nullatenus valent quæ ex aduerſo deducuntur ad probandum,illam non fuiſſe gra-
1. uidam: Licet enim ſigna grauiditatis ſint indifferentia, & communia tam grauiditati, quàm ſimplici menſtruorum retentioni, vt latiſſimè probaui *lib. 1 quæſt tit 3. q. 1. per tot.* Et faciliimè non ſolùm Medicos, ipſaſq; experitiſſimas Obſtetrices,ſed etiam ipſas mulieres vtero gerentes deludant: hoc tamẽ fallit, vbi ſimus in muliere, quæ aſſueta ſit concipere: ipſæ enim mulieres, Hippocrate teſte in libris ad mulieres ſpectantib. cum ſemel,atque iterum conceperunt,facile agnoſcunt ſe vtero gerere; ita vt ſigna grauiditatis tunc ſolummodò dubia, & incerta ſe produnt,cum mulier ob inexperientiam non poteſt cognoſcere, & patefacere accidẽtia,quæ ex grauiditate patitur: quod dubiũ multò magis augetur,cũ mulier non ſolùm nõ eſt experta,ſed eſt annoſa,vel infirma,& in primis menſibus, iuncta viro ſeniori, vel infirmo, & quæ non benè per menſtruas purgationes repurgari ſolet; hæc enim omnia & alia quædam falſam grauiditatem excitando, ſigna parturiunt, quæ etiam veræ grauiditati aſſociantur; contra verò in muliere aſſueta vtero gerere, in ætate florida, ſana, & viro iuncta ſano, ac fœcundo, cum quo ſingulis annis concipere ſolet, tranſacto iam ſeptimo menſe quis ſcrupulus falſæ grauiditatis excitari poteſt? Itaque dubitare de grauiditate in caſu noſtro, in quo omnia

vlt. loco cummemorata concurrunt, videtur omnınò ınutus,& ınanis labor.

Igitur cùm dubitari non poſſit de D.Dianæ
2. prægnantia, iam patet eius culpa mortem ſucceſſiſſe, & ſic caſum inter exceptos recenſendum, quia quandocunque morbus interimens, primò, ac per ſe colpa grauiditatis prouenit, fruſtra quærimus culpam in alium morbum reiicere, ſi ille ſufficiens ſit ad interimendum; at in hoc caſu omnem morbi culpam originatam fuiſſe ex grauiditate patet ex progreſſu ipſiuſmet grauiditatis, quæ à principio vſque ad finem fuit mulieri moleſtiſſima, vt alııs etiam fœminis maximè eſſe ſolet, quæ extra
3 prægnantiam prauis humoribus ſcatent, ac [illegible] vteri morbis exercentur exemplo [illegible] apud Hippocr. *lib. 2. de morb. mul.* [illegible] albo vterino detentæ concipiunt, [illegible] poſtmodum in partu pereunt; quod etiam [illegible] plerıſque euenire in dies ſatis ſuperque [illegible] Medicis eſt, & ratio eſt, quia occaſione grau[illegible]tatis maiorem in modum praui humores augeſcunt, neque quomodò expurgentur habentes, facilè ipſam naturam obruunt, vnde putreſcunt, & febres accendunt, aut fœtum corrumpunt, aut abortum denique faciunt, aut alias ſuam noxam vtero gerentibus communicant.

Neque valet id, quod contra obiicitur, nempè in huiuſmodi caſibus non eſſe primò culpandam grauiditatem, ſed potiùs prauorum humorum abundantiam, & ſic tales caſus non eſſe inter exceptos, quia culpa reſidet primò, & per ſe in ipſis prauis humoribus ſuperfluentibus, præcipue autem huiuſmodi non eſſe propoſitum caſum ex eo, quia omnis culpa ſubſequentis morbi, & conſequenter etiam ipſius mortis reiicienda eſt in diminutam purgationem ex abortu, non autem in grauiditatem, cùm pateat euidentiſſimè, nullam ex grauiditate moleſtiam D.Dianam fuiſſe percepturam, vbi ex abortu, vt debebat, benè fuiſſet repurgata; cùm igitur reliquiæ purgationis in abortu iam per multos dies ante grauiditatem retentæ, & tranſactu iam termino periculi, quod ex abortu imminere potuit, fuerint cauſſa malæ grauidationis, certè culpa omnis reiicienda videtur in diminutam purgationem poſt abortum, non autem in prægnantiam; & ſic cùm terminus periculi ex abortu iam eſſet tranſactus, & grauiditas non poſſit culpari, certè ca-
4. ſus pro lucro erit, non pro exceptione.

Nun valet, inquam, hæc argumentatio, quia quandoconque morbus extra prægnantiam non eſt aptus per ſe ad interimendum, etiam ſi poſtmodum grauiditati adiunctus fiat ad interimendum aptus, tunc culpa mortis non reſidet penes morbum huiuſmodi, ſed penes grauiditatem: At D.Diana cum tali morbo extra prægnantiam poterat viuare, quod cum prægnantia non potuit, & hoc qoia diminutio purgationis in abortu non erat apta ad interimendum, cùm in dies videamus plures molieres & in abortu, & in partu dimioutè expurgari, & tamen adeò ſanas, atque illæſas inde permanere, vt nollam noxam ab ea diminutione reportaſſe videantur; ergò morbus præcedens grauiditatem non erat hic in cenſu habendus, & ſic omnis culpa ſuccedentis mortis reſidet penes ipſam grauiditatem, quæ cùm fuerit moleſtiſſima, ſola influit in mortem.

Sed quid pluribus contendimus, cùm iam 5.
apud omnes canonizata exiſtat regula illa, quod mulier ex vtero laborans, & concipiens, partu, vel abortu ſecuto, ſi decedat, locum exceptioni faciat; ità Cagnat. *in libell. de mort. cauſ. part. in f.* & Perlin. *eod. tract.* ac ſatis ſuperque hunc caſum nos etiam diſcoſſimus *lib.* 1. *quaſt. Medico-Leg. Tit. 4. quaſt. 4. num.* 71. *&* 9.7. *num* 1. *& ſeqq.* & pro illo firmauimus regulam eorum caſuum, qui excipiuntur cauſſa grauiditatis, quæ eſt regola nona *num. eod.* & ad omne peius etiam ſi concedamus diminutionem purgationis ex abortu fuiſſe veram, ac primariam cauſſam mortis D.Dianæ, cùm ex ea omnia incommoda, & moleſta ſymptomata in eius grauiditate prouenerint, tamen adhuc caſus eſſet inter exceptos per regulam à nobis poſitam, & ſuis fundamentis ſtabilitam *citat. lib.* 1. *quaſt. ead num.* 47. quæ ampliatur *num.* 63. & accepta eſt iam Cagnato, quàm Perlino locis iam ſupra citatis: nam verum non eſt, vt ex aduerſo ſupponitur, quòd ab abortu D.Dianæ ad nouam conceptionem pertranſierit terminus periculi, quod ex abortu imminebat, nempè quadiaginta dierum, ſi Cagnato adhæremus, cùm ex depoſitione Teſtium conſtet de contrario; deponunt enim, quòd D.Diana antequam benè eſſet expurgata ex abortu, quem fecerat, vtero conceperat. Ita Quartus Teſtis iuxta ſextum, & Quintus iuxta ſecundum, & patet, etiam pluries ex dictis aliorum Teſtium. Itaque vel tota culpa morbi, & mortis reſidet penes diminutionem puerperij ex abortu, vel reſidet penes prægnaotiam, & in vtroque caſu locus eſt exceptioni.

Ac profectò in materia tam clara incaſſum videntur plura adduci in contrarium ab aduerſariis, & idcircò cùm nihil qood releuet poſſit in medium afferri, mirum non eſt, ſi ad cauillationes confugiunt, dubium excitantes in re certiſſima, nempè, an D. Diana grauida verè fuerit, necne, cùm pateat illam non ſolum grauidam fuiſſe, ſed octimeſtrem fœtum geſtaſſe; quæ cùm ſatis ſuperque per idoneos Teſtes, artiſque peritos, qui ægrotantem tractauerint, remaneant probata, puto Aduerſarios non eſſe vlteriùs audiendos, & non permittendos contra tam patentem veritatem ampliùs obloqui.

CONSI

CONSILIVM LV.

ARGVMENTVM.

Inita eſt ſocietas officij ſcutorum trium millium ſuper periculo vitæ D. Catharinæ Maluetiæ, quæ prima Februarij anni 163 t. cùm vtero gereret, maſculum ſuo tempore fœliciter eſt enixa, ſed tertia à partu die, Puerperia ſuppreſſa ſunt, & doloribus imi ventris acerbiſſimis illis quidem eſt conflictata, diarrhæa quadam ſecuta die ſequenti, quæ erat quarta à partu, febre acuta correpta eſt cum intenſo capitis dolore, cui delitium ſucceſſit, poſt quod ſoporoſa facta, ſeptima Apoplectica interiit. Dubitabatur, an caſus pro lucro eſſet, vel pro exceptione.

SVMMARIVM.

1 *Partu exiſtente naturali, ſuccedens morbus, aut mors, ex partu dici non poteſt.*

2 *Partus naturalis quando dicatur.*

3 *Partus naturalis quinque conditiones.*

4 *Verba,* Ex partu, *in inſtrumento ſocietatis appoſita quid importent.*

5 *Verba*, Ex cauſa partus, *in inſtrumento ſocietatis appoſita quid importent.*

6 *Tempus Puerpery ſecundùm Hippocratem ad quem diem extendatur.*

7 *Partus, etiam retentis puerperiis, quando debeat dici naturalis.*

8 *Partus in caſibus exceptis, debet eſſe primaria, immediata, & finalis cauſa mortis.*

9 *Contractus ſocietatis offici j unde reddatur licitus.*

10 *Vulnus aliàs ſalubre in corpore morboſo poteſt fieri lethale.*

11 *Pragnantes omnes ſanguinem habent deteriorem, & non purum.*

12 *Partus reddit ipſas mulieres magis ſanas.*

13 *Quicquid eſt cauſa cauſa eſt cauſa cauſati.*

14 *Effectus Cauſa ſecunda reducitur in primam.*

VIdetur diceodom in caſu noſtro lucro factum eſſe locum per mortem D. Catharinæ Maluetiæ, cuius vitæ periculum currebant pecuniæ in ſocietarem datæ, lucro enim abſque dubio locus eſt quandocunque morbus ſuperueoiens in partu, ex culpa ipſius
1. partus non ſuccedit, at cum partus eſt naturalis, morbus, ac mors in partu eueniens ex partu dici non poteſt, vt longioribos explicant Conciliator *diff.* 106. *verſ. Propter tertium,* Valleſ. *in* 1. *Epidem. ſect.* 3. *Ægr.* 4. Mercurial. *in Prælect.* 1. *lib. Epidem ſect.* 3. *Ægrot.* 4. Augenius *lib.* 2. *Epiſt. Medic. tom.* 2. Rudet à Caſt. *lib* 4. *de Morb. mul. cap.* 12. *in ſchol. parte* 2. & alij vbi eam quæſtionem agitant, *An dies Critici à partu, vel à principio morbi ſint computandi?* & dixi ego aliàs *lib.* 1. *qq. Medico-Leg. tit.* 4. *q* 4. *&* 5. & alibi ſæpe.

Partum autem in caſu propoſtro oaturalem fuiſſe, luce meridiana clarius eſt, tum ex depoſitione Medici, qui curæ præfuit per ea verba, *& il parto fu felice*, quibus non ſolùm fuiſſe naturalem inſimul, ſed etiam ab omni
moleſtia, & anxietudine etiam contueta liberum; 2.
tum ex conditionibus ad naturalem partum requiſitis, quas ex Hippocratis, Galeni, & aliorum Præceptorum Doctrina enumerant Auctores Gyneciorum, ſeu *de morb. mul.* inter quos præcipuè videri poſſunt Mercat. *de Puerp. & Nutric. aff. cap.* 3. Rodetic. à Caſtr. *de morb. mul. lib.* 4. *cap* 1. Mercurial. *eod. tract. lib.* 2. *cap.* 1. Mercurius *in libro della Commare lib.* 1. *cap.* 2. & alij.

Quæ conditiones quinque potiſſimum cùm ſint, omnes in hoc partu adfuiſſe conſtat. Pri-
ma enim eſt, vt partus debito, ac iuſto tem- 3.
pore fiat. Secunda, vt fœtus in exitu in lucem, ſuum naturalem ſitũ ſeruet. Tertia, vt dolores non ſint nimis acuti, & acerbi. Quarta, vt breui tempore abſoluatur, ita vt non pertranſeat ſpatium viginti quatuor horarum. Vltima, vt ſecundæ & Puerperia in ipſo actu pariendi rectè procedant. Medicus ergo curæ inſeruiens volens ſignificare partum D. Catharinæ à nulla ex his conditionibus defeciſſe, vſus eſt illis verbis, *& il Parto fu felice*, quibus vſus oon eſſet, ſi partus immaturus extitiſſet, ſi fœtus in pedes, vel alio ſitu in lucem exiiſſet, ſi doloribus acutiſſimis moleſtata eſſet, ſi longo tempore in pariendo laboraſſet, vt per duos, aut tres dies, & ſi denique ſecundæ difficulter eſſent eductæ, vel Puerperia in partu non expurgata eſſent; vnaquæque eoim harum conditionum per ſe partum non naturalem reddidiſſet, nec Medicus ob id affirmaſſet, illum fuiſſe fœlicem.

Cùm igitur partus fuerit naturalis, & ob id mors ſubſequens ex partu dici non poſſit, ſequitur, quòd caſus hic non pro exceptione ſit, ſed pro lucro. Ac profectò palam eſſe videtur, quòd cùm in contractu ſocietatis exci-
piatur mors ex partu, & cauſa partus, in caſu 4.
noſtro mors ſubſecuta, nec ex partu fuerit, neque ex cauſa partus: Non ex partu, quia per hæc verba intelligitur actio ipſius partus, immediatè prouenieus; vt quando dolores ſunt acerbiſſimi, & ex eorum acerbitate ſuccedit inflammatio, & mors, vel quaodo ipſa pariendi actio ſumma cum difficultate ſuccecedens fœtum, aut matrem, aut vtrumque interimit, vel quando fœtus, & Mater ſimul debiles exiſtunt, & licet non multùm illam

dolotes agitent, partus tamen non ſuccedit, & ſic de cæteris.

At neque ex cauſa partus dici poteſt mors ex hoc caſu euenifſe, quia per hæc verba, *ex cauſa partus*, ij caſus comprehenduntur, qui
5. dependentiam habent ab iis, quæ partum concomitantur, vt à ſecundis, & Puerperio, vt quando ſecundæ difficulter extrahuntur, & inflammatione excitata mulierem occidunt, vel idem præſtant cum in totum, vel in parte retinentur, & ſic de cæteris. At cum in caſu noſtro nihil eorum appatuerit, dicendum eſt, partum omninò fuiſſe naturalem, & D. Cathatinam Maluetiam neque ex partu, neque ex cauſa partus obiiſſe, & ſic factum eſſe locum lucro, non autem exceptioni.

Neque obſtat, quòd hic partus dici non poſſit naturalis ex defectu vltimæ conditionis nempè ex inſufficienti Puerperij purgatione, vt ex facto apparet; quia conſtat experientia, & ex Medicorum grauiorum auctoritate, quo-
6. rum omnium inſtar ſit Hippocrat. *in lib. de Nat. Puer. num* 13. & *lib. de morb. mul.* quòd hoc tempus extenditur ad triginta dies in maſculo, & ad duos ſuprà quadraginta in fœmellis; cùm ergo Puerperium D. Catharinæ nonniſi ad biduum durauerit, defecit ab vltima partus naturalis conditione, quæ inter alias eſt neceſſariiſſima, & ſic huiuſmodi partus non poteſt dici naturalis, ſed è contra morboſus, & præter naturam. Reſpondetur enim, quòd quamquam Puerperij retentio in hoc partu ſucceſſerit abſque dubio, non ſucceſſit tamen ex culpa partus, & idcircò ad partum referri non poteſt, vnde neque partus dici poteſt vitioſus, & præter naturam. Tunc enim id habet locum, quando retentio
7. Puerperij ex immediata culpa partus dependet, vt quando ex eius difficultate vterus inflammatur, ac ex eius inflammatione Puerperij purgatio retinetur, vt fieri aliquando ſolet eodem Hippocrat. docente *lib.* 1. *cit de morb. mul. num* 60. *& ſeqq.* at retentio Puerperij in caſu noſtro non fuit facta ex culpa immediata partus, ſed alia quadam ex cauſa, quam deinceps patefaciemus. Reſtat ergo, vt partus fuerit omninò naturalis, & conſequenter, vt mors ex partu, aut ex cauſa partus non fuerit, & ſic caſus pro lucro erit, non pro exceptione.

8. Nam partus in caſibus exceptis debet eſſe primaria immediata, & finalis cauſa, vt Iuriſtæ dicunt, ipſius mortis, nec ſufficit, quòd fuerit cauſa tantùm ſecundaria, mediata, & impulſiua; Caſtracan. *de ſocietat. cap.* 18. *n.* 16. Zacchias *eodem tract. num.* 415. quia cùm in omni caſu ſuccedentis mortis in partu, vel prægnantia, ſemper partus, & prægnantia culpam participent, quia ſemper habent ſe ſaltem ex parte cauſæ ſecundariæ, mediatæ & impulſiuæ, quam coadiutricem vocant Medici, Galen. *in introd. cap.* 8. Sequeretur ſi hoc eſſet ſufficiens pro exceptione, quod nullus caſus vllo in tempore pro lucro eſſet, & ita cùm omnes eſſent pro exceptione, contractus ſocietatis manifeſtè illicitus, & vſurarius euaderet, quia cùm in tantùm ille contractus ſit
9. licitus, in quantùm pecuniæ in ſocietatem datæ currunt periculum amiſſionis ex periculo vitæ illius, ſuper cuius vita datæ fuerunt, Seraphin. in quodam voto apud Zacchiam *vbi ſup. deciſ.* 73. *num.* 1. ſiam hoc periculum omninò ceſſaret, ex neceſſitate igitur contractus, ſi licitus eſſe debeat, ſequitur, quòd non omnes caſus mortis in prægnántia, & partu euenientes debeant excipi, ſed aliqui eſſe debeant pro lucro. Caſtracan. *vbi ſup n.* 19. vnde nullo modo eſt acceptanda Cagnati *in libell. de mort. cauſ par.* & Perlini *eod. tract.* eorum ſecuti, opinio, volentium omnes, ac ſingulos caſus pro exceptione eſſe, nullúmque omninò pro lucro, cùm tamen concedere cogantur, non vnam, eandemque vim, ac efficaciam cauſæ perimentis habere ſemper partum, & prægnantiam, ſed aliquando habere vim cauſæ primariæ, & immediatæ; aliquando verò ſecundariæ, mediatæ & impulſiuæ, vt in caſu noſtro, in quo propterea locus lucro eſſe debet, non autem exceptioni.

Nam quemadmodum ſalutare vulnus in 10.
corpore morboſo, humores prauos excitando poteſt præbere cauſam morti tanquam cauſa ſolùm impulſiua, & irritans, cùm tamen per ſe ſit ſalutare, & idcircò ab Hippocrat. *libr.* 5. *Epidem. text.* 16. *in fin.* huiuſmodi vulnus in ſimili caſu dictum ſit, nullius mali cauſam eſſe, eodem etiam pacto prægnantia, & partus non ſemper tanquam cauſa primaria, & efficiens cum ex ſe ſalutaris eſt, ſed vt ſecundaria, & impulſiua morbum, & mortem excitare poteſt, ac profecto tunc temporis mors non ex culpa partus, aut prægnantiæ dici debet, quemadmodum neque mors in corpore morboſo in vulnere ſalutari adueniens, ex culpa vulneris primaria eueniſſe eſt dicenda.

Ex depoſitione enim Medici, qui D. Catharinæ curæ præfuit, patet apertiſſimè, quòd partus in hoc caſu in tantùm culpari potuit, in quantùm dedit motum prauis humoribus in parturientis corpore ſtabulantibus, vnde partus non debuit eſſe, neque fuit ex ſe cauſa immediata retentionis puerperij, quin potiùs debebat eius expurgationem ſollicitare, & augere ſua naturali violentia, cui tamen morboſus corporis apparatus, & humorum prauorum multitudo, & qualitas, motum à partu excitatum impediuit, & ſic puerperia ſunt retenta.

Vnde apparet malè inferri, quòd mortis culpa idcircò ad partum ſit referenda, quia partus motum humoribus præſtiterit; nam non idcircò partus fuit præter naturam, quia ex ſui natura partus debet motum puerperiis, & quibuſcunque ſuperfluentibus humoribus conciliare, vt facilè è corpore Puerperæ detrudantur; quòd bene plerumque ſuccedit, ſi Puerpera ſana ſit, & humores nullam habeant ſecum prauam qualitatem, quæ huiuſmodi motum remoretur, quod ſi eueniat, tunc nulla culpa euenientis mortis referenda eſt ad partum, quia quantùm in ſe eſt, ſuo munere, ad quod à natura inſtituitur, functus eſt, ſed ſi quæ culpa in illum reiicienda eſt, certè nonniſi vt impellens, irritans, ac coadiuuans cauſa culpandus. Quia ſi partus dando motum prauis humoribus naturalem tamen conditionem

ditionem non excedentibus, eſſet primaria, ac
efficiens cauſa morbi,& mortis,in omnibus,ac
ſingulis parturientibus idem ſuccedere debe-
11. ret, qood in D. Catharina ſucceſſit, cùm in
omnibus prægnantibus reperiantur multi hu-
mores praui, & ſanguinem omnes habeant
deteriorem, & non purum, vt experientia do-
cet, & non ſiluit Hippocr. *lib.1. de morb.mul.*
*num.*51. & alibi *ibi*, & *lib.de nat. puer.* & Gal.
in 2. *Epidem. Ægr.*2. *& libr.*1. *de San. tuen.*
cap 9. & alij omoes, eamque ob rem præ-
gnantes omnes quoſdam peculiares morbos
pati conſueuerũt enumeratos ad eodem Hip-
poc *lib.*3 *de morb.mul.& alibi*,& ab Ariſt.*lib.*3.
*de hiſt. anim. c.*4. ſi ergo motus à partu in hu-
moribus excitatus eſſet cauſa primaria,& effi-
ciens morbi,& mortis, ſemper,aut plerumque
parturientes grauiter ægrotare, ac periclitari
deberent, cùm abſque prædicto motu parere
non poſſint;at hoc tantùm à vero abeſt,vt po-
tiùs contrario modo eueoiat, plerumque enim
mulieres per eum motum à partu in humori-
bus concitatum, à prauis humoribus in Puer-
12. perio expurgaorur,& magis ſanæ deinceps vi-
ount, vt multoties firmatum eſt à noſtro Hip-
pocrat. *in lib. ad mulier.pertin.* & ab omnibus
aliis Auctoribus Gyneciorom, Cagnat. *in cit.*
lib. de mort. cauſ. part. propè principium.

Prætereà conſtat ex commuoi cooſenſu, &
noſtro.inquam, & Medici,qui curæ præfuit in
D.Catharina fuiſſe retenta Puerperia,vt ſupe-
riùs diximus, ex morboſo corporis apparatu;
non ex aliqua cauſa ad partom ſpectaote; ex
retẽtiooe autem puerperij generatam fuiſſe fe-
brem, qoia ſanguis ille exitum non habeoa
per inferiores partes,ac oaturæ cooueniences;
& conſuetas, primùm excalfactus febrem ac-
cendit,deinceps ad ſuperiora recurrens capitis
dolores, delirium, ſoporem, taodemque Apo-
plexiam, & mortem cauſauit. Ergo ſi morbo-
ſus corporis apparatus fuit cauſa retentionis
puerperij, vt veriſſimum eſt, idem morboſus
apparatus fuit cauſa morbi, & mortis; nam 13.
quicquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati.
D Thom.*par.*1.*ſumm.quæſt.*49. *art.*2.*ad* 2. nam
effectus cauſæ ſecundæ reducitur in primam,
idem D.Thom.*ibid.* mors ergo D. Catharinæ 14.
ad apparatum morboſum, non ad partum re-
ferenda Atque aliàs quidem ita me pro veri-
tate ſenſiſſe patet *lib.*1.*quæſt. Medico.Leg.tit.*4.
quæſt. 5. *in princ.* vbi enarrans caſus pro lucro
facientes, inter cæteros connumeraui caſum
quemdam in terminis noſtris ab Hippocrate
deſumptum, quem animaduerti ſupplicamus;
vt apparear in ſimilibus ſemper locum fieri lu-
cro, noo exceptioni.

CONSILIVM LVI.

ARGVMENTVM.

Datis in ſocietatem nonnullis pecuniis ſuper periculo vitæ D. Agnetis Buccapaduliæ, illa conceperat, & ſexto grauidationis menſe Hydrope correpta fuerat,atque eo morbo vſque ad iuſtum tempus partus adaucto, in partu cum ipſius Hydropis ſymptomatibus obierat. Medicorum, qui curæ præfuerunt, alter craſſæ Mineruæ homo depoſuerat examinatus illam ex Hydrope quidem obiiſſe, ex cauſa tamen partus: alter verò, qui fuerat curæ ſuperuocatus, depoſuit illam non ex partu, ſed ex Hydrope interiiſſe. In hac Medicorum controuerſia,noſtra ſententia requiſita eſt.

SVMMARIVM.

1 *Quinam mortis caſus in partu excipiantur in inſtrumento ſocietatis.*

2 *Hydrops nullam habet cum prægnantia aut partu cognationem.*

3 *Mulieres ob menſtruorum, & Puerperij retentionem, vt plurimum in calidos morbos labuntur.*

4 *Quandonam menſtrua retenta Hydropem excitare conſueſcant.*

5 *Morbo lethali in prægnantia, vel partu ſuccedente, dummodo ex prægnantia, vel partu immediatè non dependeat, non ſit locus exceptioni.*

6 *Caſus mortis ex morbo euenientes, ad prægnantiam, & partum non pertinente, locum exceptioni non faciunt.*

7 *Cauſa prima, & immediata ſemper attendi debet, ſi ſufficiens ſit ad effectum producendum.*

8 *Mors illi morbo tribuenda, cui accidentia ſuperuenientia ſunt magis cognata.*

ACceptata prioris Medici depoſitione in
caſu, de quo agitur, per mortem D.Ag-
netis Buccapaduliæ, factus eſt locus lucro pe-
cuniarum, quæ ſuper eius vitæ periculo fue-
rant in ſocietatem datæ. Palam enim eſt in 1.
inſtrumento ſocietatis eos tantùm caſus eſſe
exceptos, qui ea immediata culpa prægnan-
tiæ, aut partus eueniunt, in quorom oumero
comprehendi non poteſt caſus hic, qui ex
alia cauſa, quàm ex prægoantia, & partu ſuc-
ceſſit, licet velimus ipſam prægnantiam, &
partum culpa non vacare: Caſtracan.*de ſociet.*
*off. cap.*18 *num.*19.

Deponit namque Medicus prior ad curam
vocatus, D. Agnetem ea Hydrope interiiſſe,
quo ſexto grauidationis menſe detineri cœ-
perat, at Hydrops nullam habet eum prægnã- 2.
tia, aut partu cognationem, neque ea morbis
eſt ad prægnantiam, aut partum pertinenti-
bus

bus, eſt enim morbus Hepatis ab eius refri-
geratione, & læſa ſanguificatione originem
habens. Galen. *lib.2. de nat. fac. cap.2.* & cum
eo omnes Practici *in proprio cap. de Hydrope:*
vnde vanum, & ridiculum omninò eſt quod
ex aduerſo dicitur; Hydropem nempe idcircò
fuiſſe factam, quia occaſione prægnantiæ
menſtrua ſunt retenta, quia nunquam id ac-
cidiſſet, niſi hepar iam malè affectum, & ad
Hydropem excitandam non fuiſſet diſpoſi-
tum, quemadmodum in aliis mulieribus eue-
nit, quæ etiamſi menſtruis occaſione prægnan-
tiæ deſtituantur, non tamen in Hydropem
labuntur, aſt de neceſſitate laberentur, ſi ſola
retentio menſtrui eſſet cauſa excitandi Hy-
dropem abſque præuia illa, ac praua Hepatis
dyſcraſia, & caloris naturalis imbecillitate;
at verò tantùm abeſt, vt mulieres ex reten-
tione ſimplici menſtruorum facta occaſione
prægnantiæ in Hydropem labantur, qui fri-
3. gidus affectus eſt, vt potiùs in contrarios mor-
bos decidant, ita vt ad eos curandos aliquan-
do opus habeant non tantùm medicamentis
refrigerantibus, quàm ſanguinis iterum, at-
que iterum repetita euacuatione. Quòd etiam
ſi aliquando œdematoſis corporis, & præci-
puè pedum tumoribus detineantur, in partu
tamen ab iis liberantur, Valleſ. *in 7. Epidem.
Ægr.7.* Rodericus à Caſtr *de morb.mul.Part.2.
lib.3.cap.17.* quia huiuſmodi tumores non ex
Hepatis debilitate, & præternaturali refrige-
ratione in grauidis excitantur, ſed ob exube-
rantiam crudorum humorum, quæ vel ipſis
ſit connaturalis, vel quæ ex erroribus, quos
in victus ratione patrare conſueuerunt, accu-
mulerur.

Nec quicquam releuat, immò non minùs
ridiculum eſt, quod ex aduerſo dicitur, nem-
pe in caſu noſtro idem eueniſſe, quod Harpa-
lidis ſorori apud Hippocrat. *in Epidem. libr.7.
ægrot.7.* quæ vt ille narrat, ex retentis men-
ſtruis in Hydropem lapſa eſt; immò nec Ga-
leni, & Valleſij auctoritas, quæ adduci po-
terat *loco citat.* illis quicquam fauere poteſt,
vbi inter cauſas Hydropem excitantes recen-
4. ſent menſtruorum retentionem: quia hoc in-
telligendum quando menſtrua ex præſcripto
naturæ non retinentur, vt fit extra prægnātiā,
quando verò retinentur ex præſcripto naturæ,
tunc etiamſi in huiuſmodi œdematoſos tu-
mores, immò & in ipſum Hydropem laban-
tur, ſi ſaluus ſit Hepatis calor naturalis, non
ſolùm in partu non pereunt, ſed ab ipſo partu
liberantur, vt prædictæ ſorori Harpalidis apud
Hippocratem eueniſſe conſtat, à partu enim
omnia ſymptoma in illa ceſſarunt, & fæmel-
lam peperit. Morbus ergo, ex quo deceſſit
D. Agnes Buccapadulia non erat ex prægnan-
tia, aut partu, quia non ex ſimplici menſtruo-
rum retentione genitus eſt, ſed ex debili He-
patis calore, ac frigida eius intemperie. Regula
autem eſt, de qua *in quæſt. Medico-Leg. lib.1.
5. tit.4. quæſt.2. & ſeqq.* quòd quandocunque
morbus in prægnantia, & partu eueniens eſt
per ſe lethalis, nullamque ex prægnantia, aut
partu immediatam dependentiam habens,
mors ex eo morbo ſuccedens, non faciat lo-
cum exceptioni, etiamſi aliquo modo præ-
gnantia, & partus concurrere poſſint ad fo-
uendum morbum, & accelerandam mortem;
tunc enim habent ſe tanquam cauſæ fouentes,
coadiutrices, impulſiuæ, & mediatæ, quæ in
conſiderationem in huiuſmodi caſibus non
veniunt; quia ſi res ſe aliter haberet, nullus
caſus daretur pro lucro; ſed omnes eſſent pro
exceptione: ex quo fieret, quòd pecuniæ in
ſocietatem datæ nullum currerent amiſſionis
periculum, & ſic conditio ſociorum euaderet
inæqualis, quia altera ex parte Dominus offi-
cij currit periculum amiſſionis ipſius offi-
cij, atque inde contractus euaderet vſurarius,
& illicitus, quæ vt euitentur abſurda, dicen-
dum eſt, non omnes caſus mortis in præ-
gnantia, & partu euenientes debere excipi: 6.
ſed eos tantùm, qui ex immediata tantùm
culpa partus, & prægnantiæ fiunt, non verò
qui ex morbo gignuntur ad prægnantiam, &
partum primò, & per ſe non pertinente, licet
in ipſa prægnantia, & partu fiant, & à præ-
gnantia, & partu aliquod fomentum, & im-
pulſum ſortiantur.

Certum enim eſt debere ſemper attendi
cauſam primam, & originariam, nempe mor-
bum, qui primò ſeſe prodit, ſi ſit ſufficiens
ad interimendum, Rota *in Roma. ſociet.* apud
Zacchiam *de ſociet. deciſ.89. num.3.* Boccat.
eod. tract. num.35. hic enim ſemper influit in
mortem; non obſtante, quòd ſubſequentia ad
prædictum morbum ad aliam pertineant cau-
ſam, & ſic ſi morbus ille, qui primò apparet,
lethalis erat, & ad prægnantiam, & partum
non pertinebat, dehinc autem ſubſequantur
alij morbi, & ſymptomata ex prægnantia, &
partu, non debent ij morbi, & ſymptomata
attendi, quia ſunt germina prioris morbi pri-
mò mouentis, vt longioribus explicaui *cit.
titul.4. à num.85. ad ſeqq.* Quemadmodum è
contra, ſi morbus ex prægnantia, & partu
fiat, vt exempli gratia, ſi ex difficili partu
accendatur febris, non attenditur febris, ſed
partus ipſa difficultas primò mouens; & in
ſumma ſemper prior morbus, ſi ſit ſufficiens,
influit in effectum, vt in caſu noſtro, in quo
cùm Hydrops ſexto grauidationis menſe ſit
excitatus, omnia quæcunque ſuperuenire
huic morbo poterant, etiamſi ad prægnan-
tiam, & partum pertineant, ad primam il-
lam cauſam nempè ad Hydropem tanquam
eius effectum ſunt referenda: ex Hydrope
enim enaſci potuit fœtus, & prægnantis de-
bilitas, partus difficultas, ſecundinæ difficilia
eductio, puerperiorum retentio, & alia quæ-
cunque imaginari licet, & ſic tota culpa mor-
tis primò, & per ſe ad Hydropem refertur.
Secundariò verò ad ſubſeqnentes morbos ex
ipſa prægnantia, & partu originem habentes.
Quamobrem certò certius firmari poteſt, nul-
lum vnquam caſum in prægnante, aut partu-
riente euenientem dari poſſe, qui pro lucro
ſit, ſi hic talis non ſit iudicandus, tam extra
omnem controuerſiam huius rei veritas eſſe
videtur.

**Quæ confirmari multò faciliùs poſſunt, ſi
examinare libeat regulas pro exceptione tra-
ditas *in cit.tit.4.lib.1.Quæſtionum Medico-Leg.
quæſt.4 per totam,* quæ cum duodecim numero
ſint,**

ſint, apertè patet in nulla earum poſſe caſum hunc connumerari: at contra ſi examinabimus caſus pro lucro facientes, patebit hunc caſum pertinere ad hiſtoriam *Ægr.* 13. narratam ab Hippoc. *lib.* 1. *Epid.* & pro exemplo inibi à me adductam inter caſus pro lucro facientes: licet enim mulier illa apud Hippocratem ex enarrato morbo conualuerit, tamen poſito, quòd ex eo morbo obiiſſet, qui febris ardens fuit, locum lucro feciſſet, eiuſque exemplo etiam præſens caſus eſſet decidendus.

Denique quòd mors in caſu noſtro nullam dependentiam habuerit ex prægnantia, vel partus, manifeſtiſſimè declarant accidentia, quæ in morte ſuperuenerunt, quæ ſicuti Hydropi fuerunt familiaria & cognata, ita prægnantiæ, & partui neque familiaria, neque cognata erant, vnde conſequens abſque dubio eſt, mortem illi morbo tribuendam eſſe, cui superuenientia ſymptomata ſunt magis cognata. Cùm ergo D. Agnes mortua ſit cum accidentibus Hydropis, licet perierit in partu, tamen ex Hydrope periiſſe dicenda eſt, quia Hydropis accidentia ex partu potiùs debebant leniri, & remitti, vt fieri aliàs ſolet, ex eiuſdem Hippocrat. teſtimonio *in Prænotion. num.* 8. *verſ.* 180. *& in Coac. ſect.* 3. *verſ.* 8. *& in lib. de Intern. aff. num.* a. 8.

CONSILIVM LVII.

ARGVMENTVM.

D. Angelica de Accorambonis, ſuper cuius vitæ periculo datæ fuerunt quædam pecuniæ in ſocietatem, cùm circa maritum ægrotantem, ac ex eo morbo pereuntem plurimùm laboraſſet, & in extremum Animi mœrorem incidiſſet, cùm grauida eſſet, ſexto menſe grauidationis in ardentem febrem lapſa abortiuit, & ex ea febre obiit, quæſitum eſt, an dici debeat ex abortu, vel potiùs ex febre periiſſe, ita vt, per eius mortem locum lucro, vel exceptioni factum eſſe ſit determinandum.

SVMMARIVM.

1 *Duo morbi genera in prægnante, vel parturiente conſideranda.*
2 *Abortus quando faciat locum exceptioni.*
3 *Cauſa primaria ſemper attendi debet.*
4 *Abortus per ſe non cauſat febrem.*
5 *Cauſa mediata, fouens, ſeu impulſiua, non eſt in cenſu habenda.*

1. IN mulieribus prægnantibus, & parturientibus duo potiſſimum morborum genera obſeruari poſſunt, alterum prægnantiæ & partus, & eorum, quæ ad prægnantiam, & partum ſpectant, propriam, & immediatam ab illis dependentiam habens; alterum verò neque ad prægnantiam, neque ad partum, neque ad ea, quæ ad prægnantiam, & partum ſpectant, immediatam, ac primariò, ſed ab aliis cauſis immediatè, & primariò dependens; quod vt magis perſpicuum fiat, exemplo commonſtrandum: Si igitur homo aliquo morbo detentus, vt puta febre, aut Hydrope, qui vulnus accipiat in capite lethale, in hoc certè duo genera affectuum licebit adnotare, alterum eorum, qui ad febrem, aut Hydropem conſequuntur, alterum verò eorum qui ad vulnus ſpectant: Modò, vbi febris acutiſſima, & maximè lethalis eſſet, aut Hydrops iam confirmatus, ſi is decedat poſt acceptum vulnus, quod non fuerit ex primo capite lethale, certè non ex vulnere, ſed vel ex Hydrope, vel ex febre deceſſiſſe erit dicendus; contra verò ſi febris fuerit mitis, vel Hydrops adhuc in ſuo principio, vulnus verò maximè lethale, quis tam craſſæ mineruæ homo fuerit, qui illum ex febre, aut ex Hydrope potiùs, quàm ex vulnere deceſſiſſe affirmare voluerit? Itáque conſideranda in prægnantia, & partu, ipſa prægnantiæ, & partus eſſentia, aliáque ex parte morbus in prægnantia, & partu ſuperueniens. Vbi prægnantia, & partus fuerint maximè præter naturã, quia ipſam naturam ſummoperè defatigauerint, & ad ipſam prægnantiam, & partum ſequatur febris, & mors, certè non febris eſt culpanda, ſed prægnantia, & partus, naturæ ſtatum non ſeruantia; Contra verò, ſi prægnantia, & partus naturaliter ſe habeant, & in illis conſequatur febris, aut aliàs grauis morbus lethalis, qui mulierem è medio tollat, extra Mercurium omninò eſſet affirmare, huiuſmodi mulierem ex prægnantia, aut partu, non ex ſubſecuto morbo deceſſiſſe, non ſecus ac de vulnere in primo capite lethali accepto à leuiter febricitante diceremus, illud non fuiſſe cauſam ſubſecutæ mortis, ſed febrem. In caſu ergo propoſito manifeſtiſſimè patet, Dominam Angelicam de Accorambonis ex prægnantia, aut partu primò non ægrotaſſe, ſed ex febre ardente, ac maligna, quæ non ab ipſa prægnantia, vel partu ortum habuit, ſed ex laboribus in curando proprio marito perpeſſis, & ex animi mœrore, quæ quidem ſunt veræ, & proportionatæ, ac adæquatæ cauſæ prædictæ febris, ex qua abortiuit, & vita functa eſt: mors ergo ad febrem, & abortus quoque ad ipſam febrem, febris autem ad cauſam externam, non ad prægnantiam, aut partum eſt referenda, & ſic cùm mors neque ex prægnantia, neque ex partu, neque ex eorum cauſa ſucceſſerit, caſus nequaquam inter exceptos connumerandus videtur, ſed pro lucro omninò eſſe.

Nec

2. Nec quicquam obſtat, quòd poſt abor-
tum mors ſubſecuta ſit: quia tunc caſus
eſſet pro exceptione, quando mors ex ab-
ortu eſſet, ſed in hoc caſu mors ſubſecu-
ta eſt ex febre ardente, & maligna, quæ
ſua malitia inter alia quamplurima ſympto-
mata etiam abortum concitauit, neque
mors ſucceſſit ex abortu, quia non eſt ab-
ortus tam habilis ad adſciſcendam mortem,
vt habilis eſt maligna febris, hæc enim
ſemper peſſima eſt, & vt plurimum homi-
nem interficit: abortus autem neque ſem-
per malus eſt, neque ſecundum plurimum
interficit, immò aliquando eſt ſalubris,
Hippocrat. *libro ſecundo Epidem. ſectione 2.
text. decimoquarto.* quemadmodum etiam par-
tus, quo mulieres aliquando à prægreſſis
morbis liberantur, exemplo Harpalidis apud
Hippocrat. *libro ſeptimo Epidem. Ægr. 7.*
immò etiam ipſe abortus aliquando à præ-
cedentibus morbis mulieres iudicare ſolet,
vt notum ipſis Medicis eſt.

Cùm igitur febris ardens, qua primò
prehenſa eſt D. Angelica ab abortu nullam
originem habuerit, ſed bene ipſe abortus
ab ipſa febre fuerit excitatus, dicendum eſt,
caſum hunc pro lucro eſſe, quia debet ſem-
3. per attendi cauſa primaria, & immediata,
non autem ſecundaria, quæ ſemper à pri-
maria dependet. Quòd autem febris fuerit
cauſa abortus, non verò è contra, præter
rationem ſuperiùs adductam, patet ex de-
poſitione Teſtium, & præcipuè ipſius Me-
dici, qui eam curauit; hic enim iuxta de-
cimum deponit, prædictam Dominam An-
gelicam ex labore in curando marito per-
peſſo, & ex animi angore in febrem ar-
dentem cum capitis intenſiſſimo dolore in-
cidiſſe, & ſic ad tertiam vſque nulla alia
ſymptomata apparuiſſe, niſi quæ ad febrem
acutam conſequi parerat, contra quàm ſuc-
cedere debuiſſet, vbi Abortus fuiſſet pri-
ma, & originaria cauſa morbi, & ipſius
febris, debuiſſent enim apparere ſigna in-
ſtantis abortus, vt dolor Renum, grauitas,
ac pondus in imo ventre, aliqua ſanguinis
per vterum expurgatio, vel aquarum edu-
ctio, & alia ad hunc modum, tunc enim
bene affirmare licuiſſet, ex agitatione, &
inſtantia abortus febrem fuiſſe excitatam,
ſed hæc ſigna nullo modo apparuerunt,
ſed ea tantùm, quæ ad febrem ardentem
pertinebant, poſtmodum autem tempe in
tertia, ex violentia ipſius febris, dolore re-
num prehenſa abortiuit, & ſic rationabili-
ter morbus proceſſit, quia bene valet, quòd
febris acuta facili negotio cauſet abortum,
ſed non è contra, quòd abortus cauſet fe-
brem acutam, niſi ſit ſummoperè laborio-
ſus, aliàs enim non conſueuit ſimplex abor-
tus cauſare febrem, & maximè acutam:
nam ex mille mulieribus abortientibus vix
vna, aut altera febricitare ſolet, & hæc 4.
quidem non ex abortus ipſius culpa, ſed ex
alia quadam accidentali cauſa. Cùm ergo fe-
bris fuerit morbus independens ab abortu;
& ex eius vi D. Angelica obierit, non au-
tem ex prægnantia, aut partu, vel ex eorum
cauſa, locus lucro eſſe debet per eius mor-
tem, non autem exceptioni.

Neque obſtat, quòd abortus non modò
fuerit cauſa maioris morbi, ſed etiam mor-
tem accelerauerit: quia ſymptomata ad
morbum ſequuntur, & ad ipſum morbum
referenda eſt mors, non ad acciden-
tia, nam conuulſio in febre ſuccedens,
ſymptoma eſt lethale, mors tamen non ad
conuulſionem, ſed ad febrem refertur, eo-
démque modo, dato, quòd abortus ſit ſym-
ptoma magnum, & lethale, tamen cum
ex vi febris procedit, non ad abortum,
ſed ad acutam febrem refertur ſubſequens 5.
mors, quia ſemper cauſa primaria atten-
ditur, ſecundaria verò, meditata, fouens,
& impulſiua in nullo cenſu habetur: cauſa au-
tem primaria in hoc caſu fuit febris, ſecunda-
ria, & immediata, abortus: vnde caſus pro lu-
cro eſſe debet, non pro exceptione.

CONSI

CONSILIVM LVIII.

ARGVMENTVM.

Eminentiſſimus, ac Reuerendiſſimus D. Berlingerius Cardinalis Gypſius annum agens quartum ſupra ſexageſimum, licet valetudinariam vitam degeret, ita vt abſque vlla hæſitantia, & abſque vllo ſcrupulo poſſet iuſtiſſima ex cauſa carnibus ſingulis diebus etiam Veneris, & Sabbathi, & Vigiliis, aliiſque Ieiuniis indifferenter vti, etiam ex ipſius Eccleſiæ ſanctæ indulgentia, vera tamen pietate Chriſtiana ductus his non acquieſcens, ſciens contraria aliquando eſſe diuina cognitioni Medicinæ præcepta, *cap. Contraria, de Conſecr. diſt.* 5. 3. *part. Decret.* petit, ac iubet; vt diligenti examine perquiramus, an in hoc ſanitatis ſtatu, ac in ea ætate conſtitutus, ita ab obſeruantia 8:
ieiuniorum ob piſcium comeſtionem, & abſtinentiam à carnibus lædi poſſit, vt iure merito ab ea obſeruantia ſolutus eſſe omninò, ac vndequaque cenſeatur, renuens in hoc vel tantiſper ſibi indulgere.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia in impoſitione ieiuniorum non intendit corporea ſaluti praiudicare.*
2 *Ieiunij obſeruantia ſi communem hominum tolerantiam excedit, illaudabilis exiſtimatur.*
3 *Ieiunans ſi ex ieiunio notabile corporis detrimentum incurrit, tenetur à ieiunio abſtinere.*
4 *Experientia eſt rerum magiſtra.*
5 *Piſces ratione ætatus ſenilis ſũt maximè noxij.*
6 *Ætas declinans eſt humorum frigidorum, & humidorum fæcundiſſima.*
7 *Piſcium vſus ratione morbi articularis eſt noxius, & ideirco fugiendus.*
8 *Olera omnia praui ſunt nutrimenti.*
9 *Legumina flatuoſa ſunt, melancholica, & articulis noxia.*
10 *Piſces malè concoquuntur, & facilè putreſcũt.*
11 *Nonnulli faciliùs carnem bubulam, quàm optimos piſces, & oua concoquere ſolent.*
12 *Senibus parùm offerri debet, ſed optimi ſucci, ob caloris imbecillitatem.*

SVperfluum ex mea ſententia eſt dubitare; an Eminentiſſimus Cardinalis Gypſius in ſecundo ſenio conſtitutus; & pluribus affectibus tam ab ætate, quàm ab imbecilliori naturâ prouenientibus moleſtatus debeat à ieiuniorum obſeruantia arceri, & ad carnium comeſtionem cogi, etiam diebus interdictis ob rationem, de qua ſuo loco; nam apertiſſimè patet plures prædominari in Eminentiſſimo Domino cauſas, illum ab omni ieiunij obſeruatione eximentes, vt euidenter ex ſequentibus conſtabit.

1. Ante omnia tamen illud pro fundamento noſtræ aſſertionis ponamus, Eccleſiam ſcilicet in impoſitione ieiunij, & cuiuſcunque abſtinentiæ, nunquam intendere humanis corporibus detrimentum afferre, aut eum notabili læſione naturæ nos ad eius obſeruantiam obligare: facit *C. Quadrageſima*, ibi, *niſi quem infirmitas impedierit*, & *C. Quia die Sabbathi, de cõſecr. diſt.* 5. 3. *p. Decret.* Leſſius *de Iuſtit. & iur. lib.* 4. *cap.* 6. *dub.* 6. *verſ. ob impotentiam.* Vincent. Filiuc. *Moral. quæſt. p.* 2. *tract* 27. *cap.* 16. *num.* 115. & alij Canoniſtæ, cum de Ieiunio agunt; & ex noſtris Medicis id ipſum adnotat Io. Alphonſ. à Fonſech. *in ſpec. Med. Chriſt. lumin.* 2. *pag.* 51. *ver ſequitur tertiò.* Quamobrem vbi ieiunij toleratoria communem hominum facultatem excedat, ea ab Eccleſia ſancta tanquam Deo minùs accepta illaudabilis reputatur, & de facto reprobatur, vt per text. *in c. Non mediocriter, de conſecr. vbi ſupr.* in illis verbis: *De rapina verò.* D. Thom. *in* 4. *ſentent. diſt.* 51. 2:

Ex hoc igitur fundamento elicitur hæc firmiſſima, ac irrefragabilis cõcluſio, quòd quandocunque ex quauis abſtinentia, vel in ieiunio, vel in reliquis diebus, quibus tenemur à carnibus abſtinere, aut propter qualitatem ciborum, aut propter eorum inſufficientem quantitatem, ieiunans, vel abſtinens incurrit notabile corporis detrimentum, non modò legitimè à ieiunij & abſtinentiæ obligatione ſolutus cenſetur, ſed tenetur omninò à ieiunio, & abſtinentia quacunque ſeſe retrahere. 3:

Quibus ſic ſtantibus, cùm pateat in caſu noſtro Eminentiſſimum Dominum pluribus moleſtari infirmitatibus, & ætatem ſenilem degere; earumque rerum occaſione inſignem noxam percipere poſſe, ſi aliis cibariis vti cogatur, quàm carnibus; non modò licitè diſpenſari poteſt ad carnium comeſtionem etiam in diebus, in quibus ex præcepto Eccleſiæ ab illis eſt abſtinendum, ſed ne hæc abſtinentia illaudabilis, & reprehenſibilis euadat, cogendus omninò eſt, vt Medicorum vtrorumque conſilio acquieſcat, & à piſcibus aliiſque cibariis ſibi noxiis perpetuò abſtineat.

Apertiſſimè enim patet ab eſu piſcium, & ipſorum etiam ouorum Eminentiſſimum Dominum inſigniter lædi, primò experientia, quæ eſt rerum magiſtra, *c. Quamſit, in* 6. *decret. lib.* 1. 4:
tit. 6. nã certiſſima eſt omnium rerũ iudicatrix, Gal. *lib.* 1 *de ſimpl. Med. fac. c.* 38. per hanc enim certiores eſſe poſſumus, quòd quotieſcunque Eminentiſſimus Dominus Chriſtiana pietate ductus conatus eſt ob Ieiunij alicuius obſeruantiam à carnibus abſtinere, & ſolis piſcibus, aut etiam ouis contentus eſſe; ſemper ſubſequentibus diebus magnam corporis imbecillitatem, ſtomachi ſubuerſionem, & conſuetorum ſymptomatum recrudeſcentiam expertus eſt;

ita vt ex hac vna cauſa lecto ſe continere per plures dies coactus fuerit; quæ tamen omnia incommoda alias euitauit, cùm impulſu, & perſuaſione noſtra carnibus, melioribuſque cibis vſus eſt.

Licet ergo hæc ſola experientia ex ſe ſufficientiſſima ſit ad perſuadẽdum Viro Eminentiſſimo, ſe eſſe legitimè ab omni obſeruantia Ieiuniorum excuſatum, tamen vt maiorem in modum ſuæ conſcientiæ ſtimulo ſatisfiat, Phyſicis inſuper rationibus, & Medico diſcurſu probabimus, Eminentiam ſuam ex quolibet vſu piſcium, aliorumque ciborum, quibus vtimur in ieiuniis, & abſtinentiis quibuſcumque etiam ouorum reportaturam notabile ſanitatis detrimentum, vt facilè dehinc à ſpirituali Medico perſuaderi poſſit, vt relictis prædictis cibariis, ad carnium vſum quolibet tempore indifferenter ſe conferat, tanquam ſuæ ſanitati adæquatum, & multò magis conducentem.

5. Primò ergo Piſces & alij ſimiles cibi, ratione ætatis, quam degit Eminentiſſimus Dominus ſunt maximè illi noxij: Ætas enim ſenilis, & maximè declinãs, eſt humorum frigidorum
6. & humidorum fœcundiſſima, vt docent Medici omnes cum Gal. *in lib de Salubr. Diæt partic. 2. & alibi*, quamobrem quemadmodum à piſcibus, & frigidioribus cibis maximoperè læduntur, ita contrariis, vt ſani quantum fieri poteſt degant, ſunt nutriẽdi, vt Hippoc. & Gal. *lib cit.* docẽt. Idcircò enim præcipitur ab omnibus practicantibus, vt abſtineant ab iis, quæ phlegma, & melancholiam generare poſſunt, Gal. *lib 5. de ſanit. tuend. c.* 6. Auic. 1. *doct. 3. c.* 5. at hæc duo maximè vitia Piſces habent, nam frigidi, & humidi ſunt: Paul. *lib. 1. ſuæ Med. cap 9.* & alij omnes. Deinde ob id quod multum excrementi habeant, obſtruentes ſunt, à quibus cibis maximoperè cauere debent Senes, admonente Galeno *loco ſupr. citat. de San. tuend.* Et licet ipſe Galenus, & alij, piſces ſenibus conceſſerint; hoc fecerunt in ſenibus ſanis, & robuſtis, non verò in valetudinariis, qui facilè à quauis minima cauſa, & errato in victu lædi conſueuerunt, idem Galen. *vbi ſupra cap.* 4. at Eminentiſſimum Dominum valetudinariam vitam degere patet apertiſſimè, nec vlteriori egemus teſtimonio ad hoc probandum, ergo neque piſcibus, neque ſimilibus cibariis tutò vti debet, quia tam ſenes, quàm valetudinarij à minima cauſa læduntur, cùm contra iuuenes, & ſani à magna etiam cauſa non lædantur. Galen. *lib. 5. de San. tuend. cap* 6. ergo Eminentiſſimus Dominus etiam ex vnica comeſtione Piſcium, cum ſenex, & valetudinarius ſit, lædi inſigniter poterit.

Secundò vſus Piſcium, & prædictorum ciborum, eſt maximè noxius Viro Eminentiſſimo quandocunque, ratione morborum, qui-
7. bus perpetuò detinetur; & primò ratione morbi articularis, cuius reſpectu piſces eſſe noxios, & idcircò omnino euitandos cenſent Medici omnes, & præcipuè conſulentes, Montagn *conſil.* 241. & alij. Secundò ratione flatulentiæ Hypochondriacæ maiorem in modum noxia eſt, & eorum vſus in hac ægritudine ab omnibus Medicis euitatur. Montan. *conſil.* 4. & alij. Tertiò ratione debilitatis Stomachi piſces ſunt euitandi, debilitas enim ex caloris paupertate emergit, vnde cibi frigidiores eundem calorem magis obtundunt.

Neque etiã alij cibi, quibus in ieiuniis vti cõſueuimus, tutò Eminẽtiſſimo Viro adminiſtrari poſsũt, quia primò olera omnia ſunt modici, ac praui nutrimenti. Gal. *in lib. de ſucc. bon & vit.* 8.
Card. *de mal Med. vſu. c.* 5. Legumina præterea flatuoſa ſũt, & articulis obſunt, experimẽto de- 9.
ſumpto ab iis, qui in aeno iis veſcebantur apud Hippocr. *lib. 6. de morb. vulg. ſect.* 4. prætérquam quod etiam quocunque modo comeſta noxia ſunt, idem Hippocrat. *de vict. rat. num.* 59. Salſamenta vaporoſa ſunt, & melancholicum ſanguinem gignunt: Oribaſ. *libr. 2. Collect. cap.* 58. ac denique omnia cibaria, quibus vtimur in ieiuniis, melancholica ſunt, modici, ac praui nutrimenti, coctioni rebellia, flatuoſa, & mille aliis vitiis ſcatentia, quæ maximè Viro eminentiſſimo noxia eſſe poſſunt.

Tertiò Piſces, & oua in caſu noſtro noxia 10.
ſũt ratione quoque cuiuſdam indiuidualis naturæ ipſius ſtomachi, nam piſces malè concoquit, & facillimè ea de cauſa in eo putreſcunt, (quod vitium ſemper piſcibus ineſſe probant, Mercurial. *var lect. lib. 1. cap.* 25. & Alex. Petron. *de vict. Roman. lib. 3. cap.* 10.) oua autem peſſimè tranſmutat, quia in eo aduruntur, & nidorem contrahunt, neque hoc nouum eſt, quia teſte Galeno *de ſucceſſ. Bonit. & vit. cap.* 1. hoc vſuuenire ſolet nonnullorum ſtomachis, ita vt faciliùs carnem bubulam (quæ coctioni maximè rebellis eſt) quàm optimos piſces, & ſucci laudabilis, & ipſa oua concoquant.

Denique ratione imbecillitatis virium, & caloris naturalis alia cibaria præter optimas carnes in caſu noſtro noxia omni ex parte ſũt, quia cùm ſenibus ob eiuſdem caloris imbecillitatem parùm offerri debeat, idque optimi ſucci, & facillimæ coctionis, vt Gal. docet *cit. lib. de ſan. tuend.* 5. in caſu autem noſtro imbecillitas non modò adſit reſpectu ætatis, ſed etiam reſpectu particularis naturæ, & reſpectu morborum, quibus ille eſt obnoxius, patet, quòd à piſcibus, aliiſque huiuſmodi cibis nunquam tantum nutrimenti elicere poterit Vir Eminentiſſimus, quanto natura eius indiget, vnde ex eorum vſu etiam per diem vires iam debiles ſuccumbent, morbi repullulabunt, ſymptomata moleſtiora euadẽt, atque eo pacto in lecto decumbere cogetur, & à melioribus operibus vacare, præter vitæ periculum inde manifeſtè imminens. Ex quibus concludentiſſimè probatum remanet, debere Virum Eminentiſſimum carnibus perpetuò vti, nec ſine conſcientiæ ſcrupulo poſſe illum ieiuniorum obſeruantiæ ſeſe obſtringere, & cauſam præbere alicui morbo, qui illum periculo notabili exponat.

Et ita pro veritate ſentio, ſaluo ſemper, &c. ego Paulus Zacchias Medicus Rom.

Ita quoque ego Ioannes Iacobus Vbaldus de Apro Picenus Phyſicus Romanus, temperamenti, & affectuum præter naturam, quibus Eminentiſſimus Dominus ſollicitatur, & de quibus non oſcitanter excellentiſſimus Zacchias ratiocinatus eſt, optimè

mè informatus, ſtatuo, ac ſentio in hac re determinandum, quomodò Vir Doctiſſimus ſtatuerit; & ſenſerit. Datum Romæ 21. die Octobris 1629.

CONSILIVM LIX.

ARGVMENTVM.

Inſtante Dom. Ioanne Baptiſta de Symeonibus promoueri ad ſacra, oppoſitum eſt, illum habere irregularitatis impedimentum ex capite Epilepſiæ, qua detineri præſumebatur. Palam autem erat, illum aliquando Epileptica ſymptomata paſſum fuiſſe, quod neque ipſe controuertebat; aſſerebat tamen, ſe iam integrè conualuiſſe, neque ab illis vlteriùs impediri poſſe, quin ad ſacra promoueretur. Duo ergo determinanda veniebant. Primò an perfectè ab Epilepſia eſſet ſanatus. Secundò an prægreſſa Epilepſia eſſet illi impedimento, ne promoueretur.

SVMMARIVM.

1 *Epilepticus non poteſt promoueri.*
2 *Epilepſia eſt morbus turpis, & excitat peſſima ſymptomata.*
3 *Epilepticus etiam ſanatus non debet incautè promoueri, & cur.*
4 *Epilepſia duplex genus.*
5 *Epilepticus, ſi ſit perfectè ſanatus, poteſt promoueri.*
6 *Leuis Epilepſia quando dicatur.*
7 *Frequens Epilepſia quando dici debeat.*
8 *Sanatus quis dicatur.*
9 *Sanus quandonam quis dici debeat.*
10 *Quomodò experiri liceat, an Epilepticus ſanatus ſit, necne.*

1. VIdetur prima facie, Dom. Ioannem Baptiſtam de Symeonibus repellendum eſſe à promotione ad ſacros Ordines, cum aliàs Epilepſia laborauerit; id enim expreſſe cauetur *in cap. in tuis literis, quæſt. 2. cauſ. 7. & e ſeq.* Rota *in Salamãtina dimidiæ portionis 23. Ianuar.* 1609. *coram Marquemontio, num.* 6. nam, vt ibi habetur, & indecens & periculoſum eſt, vt quis
2. ſacra adminiſtrans huic morbo ſit obnoxius, ita vt in Euchariſtiæ conſecratione huiuſmodi morbo victus in terram cadat; eſt enim morbus hic turpis, & excitans turpia & peſſima ſymptomata, quorum aliqua in prædicto textu connumerantur, vt repentinus lapſus, clamor confuſus, ſpuma in ore, corporis, membrorumque diſtorſiones; ſeminis, & fæcum, & vrinæ inuoluntaria eiectio, & alia huiuſmodi, quæ recenſentur à Medicis in proprio tractatu *de Epilepſia* inter quos præcipuè videndi, qui de ea ex profeſſo egerunt, vt ante omnes Hippoc. *in lib. de morb. ſacr.* Arnald. de Villanoua, Hieronymus Gabucinus, Ioannes Fernelius, Iaſon Praten & vltimo loco ſcribens Bouche *in lib. de morb ſceleſt.* præter alios tam vetuſtiores, quàm recentiores in ſuis practicis.

3. Neque ſolùm prohibetur Epilepticus promoueri dù adhuc prædicto morbo affligitur, ſed etiam ſi ſanatus videatur, quia hic morbus de illorum numero eſt, qui non modò acceſſiones, & exacerbationes inſultúſque incertos, aut etiam certos habent, ſed in eorum cenſu, qui facilè reuerſionem faciunt, vnde fit, vt etiam multos poſt dies, immò multos poſt menſes, & annos aliquando ex improuiſo hominem adoriatur, quando omne periculum recrudeſcentiæ euanuiſſe exiſtimamus; vnde prudentiſſimè à Canonibus præcipitur, vt antequam eum, qui aliquando Epilepſia tentatus eſt, ad ſacra promoueamus, plura experimenta, ac longa de eius recuperata in totum ſanitate ſumamus, cùm euenerit interdum ex quadam non magna cauſa illum in morbum reincidere, vt ex comeſtione prauorum ciborum, ex animi vehementi paſſione, ex aëris non boni perceptione, & id genus aliis extrinſecis cauſis.

Quibus tamen non obſtantibus in caſu noſtro decidendo pro eo, quod ad Medicum ſpectat, dicendum videtur, immeritò repelli D. Ioannem Baptiſtam de Symeonibus à promotione ad ſacros Ordines, quia cum ad mẽtem *præcitati tex. cap. in tuus litteris*, Epilepſia ſit 4.
duplicis generis, & vnum quidem ſit frequens, & graue, alterum verò de raro prehendens, ac leue, certum eſt, impedimentum ad promotionem ad ſacra, & ad celebrationem in iam promoto, eſſe tantùm in primo genere Epilepſiæ, non in ſecundo, vt ibi deciditur; & ratio, quæ à Medicis eſt expetenda, illa cenſetur, quòd grauis, ac frequens Epilepſia ſit ex defectu organi, & per eſſentiam, & per cauſam iam habituatam in ipſo cerebro, quæ licet intermittere videatur, tamen facilè reuertitur, & incurabilis eſt; at verò leuis Epilepſia ſit vt plurimum per conſenſum, & ex cauſa ſæpè extrinſeca, vnde amouibilis eſt; præterquam quod ſymptomata illa turpia, quibus ſcatet Epilepſia grauis, non aſſociantur Epilepſiæ leui, vnde ceſſat indecentia, quæ maximè ob ea ſymptomata habet locum. Cùmque Dom. Ioan. Baptiſta paſſus fuerit leuem Epilepſiam, & ex cauſa ſemper extrinſeca, & per conſenſum, vt ex dictis Teſtium palam eſt, non debet prohiberi à promotione ad ſacra.

Sed & idem Textus ſupra citatus alia vtitur diſtinctione ex ſtatu Ægrotantis deſumpta, & eſt, quòd vel Epilepticus ſit perfectè ſanatus, vel

vel non; & in primo caſu non vult prohiberi
5. à promotione ad ſacra, ſed tantùm in ſecun-
do; quæ quidem diſtinctio neceſſaria omninò
eſt, & vndequaque acceptabilis, vt abſurdum
maximum euitetur: Nam ſi quicunque qui ali-
quando Epilepſiam paſſus eſt, ſit irregularis, &
promoueri ob id non poſſit, perpauci, ne nulli
dicam ab ea irregularitate erunt immunes,
cùm perpauci ſint, ne nulli dicam, qui Epile-
pſia ſaltem in pueritia non fuerint tentati, vt
non modò nobis Medicis, ſed & lippis, & Ton-
ſoribus notum eſt. Et licet nõnulli velint Pue-
rorum morbum illum, quem infantilem voca-
mus, non eſſe propriè Epilepſiam, certum ta-
men eſt, & eſſe morbum non abſimilem, &
pueros Epilepſia propriè dicta facilè tentari,
Hippocr. *in lib de morb. ſacr. n 9 & 10.* eiuſque
rei cauſa redditur à Gal. *in lib. 6. Epid. comm. 1.
text. 5.* & ab Auic. *lib. 3.* ex quibus Mercurial.
lib. 1 de morb puerorum, cap. 3. ergo iuxta hanc
ſecundam Textus diuiſionem, D. Ioan Baptiſta
non debet à promotione ad ſacra arceri, cùm
ab Epilepſia iam perfectè conualuerit.

Vtrumque autem aſſumptum, hoc eſt, quòd
Epilepſia, quam paſſus eſt prædictus D. Ioan.
Baptiſta, fuerit leuis, & quòd ab ea perfectè ſit
ſanatus, facilè probatur, quia quoad leuitatem
Teſtes deponunt, illam non fuiſſe aſſociatam
vllo ſymptomate conſideratione digno, ac no-
6. tabili: Nam erat omninò quædam quaſi verti-
go, neque repentè, & ex improuiſo in terram
cadebat, ſed cuicunque obuiæ rei innixus pau-
latim concidebat, nulla membrorum diſtenſio-
ne tortus, nullam ex ore ſpumam emittens,
nullum clamorem edens, nulla commaculatio-
ne ſe deturpans, & vix per quartam quadran-
tis horæ partem in paroxyſmo permanens, à
quo liberatus neque paralyſim vllam, neque
mentis obtuſionem, neque fatuitatem, aut
amentiam, neque membrorum torporem, ne-
que vllam memoriæ iacturam ex morbi inſul-
tu patiebatur, ſed tantùm ſymptomatis præ-
greſſi verecundiam.

Nec ſolùm leuis erat hæc Epilepſia reſpe-
ctu ſymptomatum, ſed etiam reſpectu rarita-
tis acceſſionum, patet enim ex teſtium depoſi-
tionibus, prędictum D. Io. Baptiſtam admodum
de rarò conſuetum eſſe eo morbo moleſtari; at
frequens Epilepſia dicitur, quæ ob cerebri, &
7 capitis multam imbecillitatem ex quauis etiam
leniori cauſa inſultum facit, maximè verò quę
ex coniunctionibus, & oppoſitionibus lumi-
narium, & magnis temporum mutationibus, &
ex quocunque errore in victus ratione interce-
dente, ex vehementi animi paſſione, ac deni-
que ex graui quodam odore, & ſimilibus occa-
ſionibus moleſtat; contrà verò ſi ſemel aut
bis in anno prehendat; quia quemadmodum
acceſſionum frequentia virtutem oſtendit de-
bilem, ac vitium iam factum eſſe connaturale,
& in habitu, & idcircò morbum non ſolùm
facilè reuerſionem facere poſſe, ſed nullo mo-
do eſſe curabilem, ſic raritas acceſſionum mor-
bum ipſum oſtendit debilem, & facilè à natura
ſuperabilem.

Ex quibus apertiſſimè patet, quòd hic mor-
bus non proueniebat à mala & inſigni capitis,
& cerebri dyſcraſia, aut ab inſtrumento-
rum vitio, ex quibus non niſi graues, & incura-
biles Epilepſiæ fiunt, atque hoc ipſum multò
magis confirmatur ex eo, quia ſemper in hoc
ægrotante inſultus morbi apparebat ob ali-
quam extrinſecam cauſam, cùm tunc maximè
ab eo moleſtaretur, cùm venatum procederet,
aut aëri inclementi, ac ſoli, ventiſque ſeſe mi-
nus exponeret, quibus occaſionibus remotis
nunquam huiuſmodi ſymptomate moleſtatus
eſt, vt patet ex eorundem teſtium depoſitioni-
bus; quamobrem tantò magis ad ſacra pro-
moueri poterit D. Io. Baptiſta, quantò ipſa pro-
motio ad ſacra erit cauſa, ob quam à venatio-
ne abſtinens, in morbum nequaquam in poſte-
rum labetur.

Denique quòd D. Io. Baptiſta iam ſit à mor- 8.
bo perfectè ſanatus palam eſt; nam ſanatus
dicitur qui in priſtinum, ac naturalem ſtatum
redit, *L. Quod ita ſanatum, ff de Ædil. Ed.* ex
Medicis Galen. *lib. 9. Method. cap. 15.* quòd ve-
rò in naturalem ſtatum redierit, oſtendit ipſa
naturæ incolumitas, cùm neque aliqua parte
corporis ampliùs laboret, neque ad vitæ mu-
nera obeunda ſit impeditus, tunc enim homo
ſanus dicitur, idem Galen. *lib 6. de ſan. tuend.* 9.
cap. 5. & lib. de differ. morb. cap. 2. præterquam
quod vnuſquiſque dici debeat ſanus, etiam ſi
aliàs ægrotauerit, cùm nulla prægreſſi mor-
bi veſtigia in ſe conſeruat, aliàs enim, cùm
nullus homo ſit, qui aliquando non ægrota-
uerit, nullus deberet dici ſanus, itaque *quod ita
ſanatum eſt* (vt Textus verbis vtar) *vt in priſti-
num ſtatum redierit, perinde habendum eſt, quaſi
nunquam morboſum fuiſſet.* Non ergo præiudi-
care debet D. Io. Baptiſtæ, quòd aliquando Epi-
lepſia laborauerit, ſi ad præſens in priſtinum
ſtatum illum reuerſum eſſe conſtat.

Quod vlteriùs firmatur, quia cùm Epilepſia,
remanente adhuc praua diſpoſitione, & morbi
ſeminio, facillimè ex erroribus in victus ratio-
ne excitetur, palam iam eſt, quòd, ſi huiuſmodi
errores prægreſſi multoties fuerint, & tamen 10.
Epilepſia nullam de ſe ſignificationem dede-
rit, dici poſſit, eam in totum euanuiſſe: Nam
non aliam ob cauſam in *c. Nuper, cauſ. 7 quæſt. 2.*
imponitur à Gelaſio, quod ei, de quo ſuſpicio
inſurrexerat, an Epilepſia laboraret, offerrentur
carnes omnes indifferenter, volens ex oblatio-
ne ciborum non ſalubrium, & Epilepſiæ con-
trariorum experimentum capere, an ab eo
morbo conualuiſſet, quia facile erat ex come-
ſtione huiuſmodi ciborum, eum in Epilepſiam
relabi, vbi perfectè non eſſet ſanatus. Quin non
per vnum tantùm aut alterum diem de ea re
capi volebat experimentum, ſed per triginta,
tunc enim ſi à prægreſſis erroribus in cibis
commiſſis non læderetur, dubium non erat, il-
lum fuiſſe ab Epilepſia vndequaque libera-
tum. Cùm ergo in caſu noſtro iam ſpatio duo-
rum annorum morbus quieuerit, & non ob-
ſtantib. multis erroribus in victus ratione pa-
tratis, nunquam ab eo fuerit moleſtatus, dicen-
dum eſt, D. Ioannem Baptiſtam ab illo iam eſſe
perfectiſſimè ſanatum, nec iure poſſe à promo-
tione ad ſacra repelli, ſed ad ea debere admitti
tanquam ſi nunquam ægrotaſſet.

CONSI

CONSILIVM LX.

ARGVMENTVM.

Cùm ageretur coram Illuſtriſſimo Merlino Rotæ Romanæ Auditore meritiſſimo, de probatione filiationis D. Margaritæ ex Flauia à D. Ioan. Baptiſta Victorio ſuſceptæ, inter alia, quæ à DD. ſcribentibus pro ipſa D. Margarita in medium afferebantur, eratſimilitudo ipſius D. Margaritæ ad prædictum D. Ioan. Baptiſtam, ex qua cùm prætenderent haberi debere vrgentiſſimam probationem, inanem illam, ac nullius momenti aduerſarij aſſeuerabant: Conſultus ergo reſpondi.

SVMMARIVM.

1 *Natorum ſimilitudo ſecundùm communem opinionem dependet ab imaginatione matris.*
2 *Similitudo nati ad præſumptum parentem nihil releuat, & cur.*
3 *Experientia plures comprobantes ſimilitudinem natorum eſſe ab imaginatione: remiſſiuè.*
4 *Similitudo duplex naturalis, & accidentalis.*
5 *Nunquam determinari poteſt, an ſimilitudo, de qua agere contingit, ſit naturalis, vel accidentalis.*
6 *Similitudo eſt effectus patens ad ſuas naturales cauſas referendus.*
7 *Cauſæ naturales ſemper eodem modo procedunt, & ſunt certa, & determinata: contra, accidentales.*
8 *Effectus omnis ad naturales cauſas referēdus.*
9 *Cauſa in actu ſimul eſt cum effectu.*
10 *Imaginatio, dato quòd ſit cauſa ſimilitudinis natorum, eſt ſolùm accidentalis cauſa.*
11 *Aſſimilatio eſt opus facultatis formatricis.*
12 *Similitudo non conſideratur ſolùm inter parentes, & filios, ſed etiam inter fratres, & inter alias perſonas.*
13 *Cauſatorum conſimilium cauſæ debent eſſe conſimiles.*
14 *Cauſæ per accidens ſunt poſteriores cauſis per ſe.*
15 *Similitudo ſemper probare debet filiationem.*
16 *Similitudo ad nullam aliam cauſam referri poteſt, quàm ad facultatem formatricem reſidentem in ſemine progenitorum.*

1. PErſuaſiſſimom eſt oon apod Philoſophoa ſolùm, ſed vel apud ipſum imperitiſſimum vulgus, natorum ſimilitudinem prouenire ab imaginatione genitricis, ex qua cum fieri poſſit, ſi ad aliam perſonam, quàm ad verum genitorem conuertatur, vt filius naſcatur ſimilis imaginatæ perſonæ, non autem vero genitori, ſeqoitur inde, qoòd nullam præſumptionem filiationis deſumere liceat ex ſimilitudine cuiuſdam nati ad aliquem præſumptum geoitorem; ad quod multò magis comprobandum faciunt quamplurimæ DD. hominum auctoritates, inter quas illa maximè ad rem facit, quam adduxi aliàs, & eſt Theocriti *Idyll.* 17. hoc eſt.

Tom. II.

Impiæ enim mulieris animus ſemper apud virum alienum,
Et faciles quidem partus ſunt, ſed liberi nequaquam ſimiles ſunt Patri.

Dum ergo in caſu noſtro nititur probare filiationem D. Margaritæ ex ſimilitudine, quam habet cum Ioanne Baptiſta Victorio præſumpto patre, nihil hæc probatiò releuare videtur.
Nam Flauia, ex qua Margarita nata eſt, potuit
cum aliis viris ſe commiſcens, & in actu maxi-
mè venereo Ioan. Baptiſtæ Victorij ſui Amaſij 2
imaginem præ mente habens, concipere Margaritam, quæ non patris, ſed imaginati ſimilitudinem referret, vt alias non ſemel euenisse notiſſimum eſt, & ſic falſa omninò, & inanis erit quæcūque præſumptio dici poſſit ex ſimilitudine Margaritæ ad Ioan. Baptiſtam Victorium, cùm ſtante etiam ſimilitudine, ex alio congreſſore concipi potuerit: ex ſuperioribus.

Neque auctoritatibus tantùm nititur hæc communiſſima hominum opinio, ſed, quod multò magis vrget, ad eam canonizandam mille in medium producuntur certiſſimæ experientiæ, quarum plures recēſitas habes apud Auctores per me adductos *lib.* 1. *qq. Med. leg. tit.* 5. *q.* 2. non ſolùm Medicos, & Legumperitos, ſed & alios quoque Profeſſores. Licet au-
tem Andr. Laurent. *ſua Anatomia libr.* 8. *q.* 20.
diſtinguens ſimilitodinem accidentalem à oa- 4
turali determinauerit, naturalem ſemper à formatrice facultate dependere, accidentalem verò ab imaginatione tantùm: hoc tamen non tollit, quin dubium ſemper irrepere debeat, an ſimilitudo, de qua ambigitur, accidentalis ſit, aut naturalis, hoc enim in idem recidit, cùm de hoc non conſtito, non prohibeatur, quin ea ſimilitudo referri poſſit ad perſonam, quæ nihil in generatione contulit, neque verè genitor fuit, & ſic nunquam ex ſimilitudine nati ad aliquam perſonam poterit deſumi coniectura filiationis, quia nunquam patere poterit, an ea ſimilitudo accidentalis ſit, & ab Imaginatione dependentiam habens, an verò naturalis, & à formatrice facultate, quod cum habeat omnimodam veritatem, neque ex aliis quibuſdam, neque ex ſimilitudine filiatio remanet probata, omninò militare debet illud Homeri *Odiſſ. lib* 1.

Nondum aliquis ſuum genitorem ipſe nouit;
Hoc eſt, nullus eſt, qui certò poſſit affirmare, ſe eſſe filium eius, cuius iactator eſſe.

Sed contra prædicta militat ipſa Ratio;nam
cùm ſimilitudo ſit quidam effectus patens , ac
6. euidens,& habens ſuas naturales cauſas,quæ-
cunque tandem illæ ſint, inaniter omninò, &
extra omnẽ Mercurium ad accidentales cauſas
refertur , cumque cauſæ accidentales non ſint
finitæ,ſed infinitæ,contra quàm ſint naturales,
quæ finitæ ſunt , Ariſtot. *lib.2. Phil.text.*50. ſe-
quitur quòd huius effectus, nempe ſimilitu-
dinis , poſſint cum Imaginatione dari infini-
tæ aliæ cauſæ , quod eſt maximum abſurdum;
& cùm prætere a cauſæ naturales in operan-
7. do ſemper eodem modo procedant , quia ſint
certæ , determinatæ & definitæ , contra quàm
ſint accidentales , quæ ſunt incertæ , indeter-
minatæ , & indefinitæ, idem Ariſtot.*ibid.*& *ibi*
Auer. *in comm.* ſequeretur contrarium,nempè,
quòd cauſa accidentalis , ipſa nempe Imagina-
tio in operando , & producendo hunc ſimili-
tudinis effectum , ordinatè , & vniformiter
procederet , naturalis autem cauſa , nempe
ipſa formatrix facultas mediante tempera-
mento , inordinatè , & non vniformiter ope-
raretur , cùm aliquando extraneæ perſonæ,
non autem ſemper genitoribus, aut illis , cum
quibus temperamenta conueniunt , natos , &
8. indiuidua quæque aſſimilaret , quod eſt non
minus abſurdum.

Vlterius cùm naturales effectus ad ſuas na-
turales cauſas ſint referendi,& ſimilitudo fra-
trum inter ſe,& extranearum perſonarũ, alio-
rumque indiuiduorum inter ſe ſit effectus na-
turalis,& non poſſit ad imaginationem referri,
ſequitur inde, quòd neque ſimilitudinea nato-
rum ad parentes ad imaginationem referri
poſſint , tanquam ad ſuam cauſam naturalem;
cùm igitur aliam habeamus cauſam , nempè
formatricem facultatem pro conuenientia
temperamentorum , quæ communis eſſe po-
teſt omnibus ſimilitudinum ſpeciebus , dicen-
dum omninò eſt , imaginationem pro cauſa
alicuius ſimilitudinis non eſſe admittendam,
vbi viget naturalis , & magis adæquata cauſa
omnibus ſimilitudinum ſpeciebus accommo-
data , nempe calor ipſe ingenitus , vel for-
matrix facultas efformans indiuidua diuerſa
ſibi ſimilia pro conuenientia gradus cuiuſ-
dam particularis calidi , & frigidi , humidi,
& ſicci , quæ cauſa , vt dictum , in omni-
bus ſimilitudinum ſpeciebus eſt communis:
quod de Imaginatione nequaquam firmari
poteſt.

9. His addendum , quòd poſita cauſa naturali
proximè diſpoſita ad agendum , neceſſariò
debet ſequi effectus , quia cauſa in actu ſi-
mul eſt cum effecto. Ariſtotel. *citat. libro ſe-
cundo Phyſic. text.*37. & *ibi* Auer. *in comm.*
ſi ergo ponatur imaginatio pro cauſa natu-
rali ſimilitudinis natorum , ſemper filij na-
ſcentur ſimiles perſonæ imaginatæ , quia im-
poſſibile eſt cauſas naturales in acto operari,
& effectum ipſis reſpondentem non ſequi;
at contra eſt , quia admodum de raro filij
naſcuntur ſimiles perſonæ imaginatæ , imò
pro monſtro eſt , ſi quis diſſimilis à paren-
tibus naſcatur , ergo imaginatio naturalis
cauſa ſimilitudinis eſſe non poteſt , ſed tan-
tùm accidentalis , ſi modò vnquam hic effe-
ctus ſimilitudinis ab ea dependere poteſt.

Euidentius porrò probatur imaginatio- 10.
nem non poſſe eſſe niſi cauſam accidenta-
lem ſimilitudinis natorum , ex ipſa eorum
ſententia , qui pro ſimilitudinis cauſa eam
adducunt , quia Imaginationi ex ſua natura
non conuenit aſſimilare , eſt enim aſſimila-
tio opus formatricis facultatis quæ inter 11.
naturales computatur , ergo non poteſt per-
tinere ad Imaginationem , quæ ad animales
facultates pertinet : vnde ſi contendamus,
imaginationem eſſe cauſam aſſimilationis ,
formatrix facultas etiam ad animales facul-
tates pertinebit ; at hoc eſt confundere ipſas
facultates , & operá vnius alteri tribuere,
& tantundem eſſet dicere , quòd etiam nu-
tritio , ac cæteræ naturales facultates ad
ipſam quoque imaginationem pertineant.
Deinde facultates operantur proptiis inſtru-
mentis , ſibique à natura dicatis ; quo-
nam igitur inſtrumento Imaginatio effor-
mat vnum indiuiduum in effigie alteri ſi-
mile ? proprium certè non habet , alieno eam
vti an firmari poſſit , videant qui eam opi-
nionem tuentur.

Iam verò dictum eſt , quòd cum neceſ-
ſariò debeat aſſignari aliqua vniuerſalis cau-
ſa ſimilitudinis vnius indiuidui ad aliud , ad
quam hic effectus referri debeat , hanc cau-
ſam imaginationem eſſe non poſſe , quia
cùm ſimilitudo non conſideretur ſolum in- 12.
ter filios , & parentes : ſed & inter fratres,
& inter extraneas perſonas , & inter indi-
uidua eiuſdem regionis , & inter gentem ,
& gentem ; non poteſt in alijs ſimilitudi-
nibus imaginatio aſſignari pro earum cau-
ſis , vt aſſignari vtcunque poteſt pro cauſa
ſimilitudinis conſideratæ inter filios , & pa-
rentes : at verò cum cauſatorum conſimi- 13.
lium cauſæ debeant eſſe conſimiles , vt ex
Ariſtotel. habemus *libro ſecundo Cæli* , *tex.*86.
conſequens eſt tam ſimilitudinis natorum
ad parentes , quàm fratris ad fratrem , &
indiuidui ad indiuiduum , & gentis ad gen-
tem , conſimilem cauſam eſſe aſſignandam ,
quæ quidem erit formatrix facultas , ſeu ca-
lor naturalis , prout in temperamentorum
gradibus conuenit magis cum vno , quàm
cum alio ; quæ cauſa multò magis adæqua-
ta videtur , & magis omnibus ſpeciebus ſi-
militudinum communis , quàm ſit Imagi-
natio.

Cùm igitur (conceſſo etiam quòd imagina-
tio poſſit vtcunque aliquando eſſe ſimilitudi-
nis natorum ad Parentes cauſa) non poſſit re-
cipi niſi in cenſo cauſæ per accidens , certum
inde fit , quod vbi cauſa naturalis ad eundem
effectum producẽdum,& per ſe,concurrat cum
proxima diſpoſitione ad agendum, non poſſit
præueniri à cauſa accidentali , quia cauſæ per 14.
accidens ſunt poſteriores cauſis per ſe , idem
Ariſtotel. *libro ſecundo Phyſic. text.*66. & *ibi*
Auerr.*in comm.*& 8. *Metaphyſ. c.*7.ſi ergo for-
matrix facultas , quæ reſidet in ſeminibus ge-
nitorum, diſpoſita eſt ad efformandum conce-
ptum ſimili effigie ad parentes tanquam cauſa
primaria,

primaria, & per ſe, nun poterit præueniri ab imaginatione, quæ neque cauſa primaria, neque proxima, ueque per ſe eſt, ſed tantùm per accidens: Similitudo ergò filiorum ſemper proueniet à cauſſa naturali, nempe à facultate formatrice reſidente in ſeminibus genitorum, quæ pro temperamenti ratione, & maiure cunuenientia in gradibus primarum qualitatum cum parentibus, efformat, ipſos natos effigie ad parentes ſimiles, & ſic ſimilitudo erit præſumptiu filiationis magni momenti, & proba-
15. bit natum debere diei filium illius; cuius effigiei ſimilis eſt, quia hic ſimilitudinis effectus non niti ad formatricem facultatem ſeminis illius referri poteſt. cui natus magis aſſimilari videtur; Non obſtante vniuerſali concluſione, quod ſimilitudo non faciat coniecturam filiationis, vt millies firmauit Rota, *& vltimis deciſ. in Rom. filiationis. prima Iuly* 1639. *coram Carillo n.* 14 *& in Farfen. Bonorum* 23. *Ian.* 1647. *coram Emin. Conrado num* 9.

Ex quibus facilè deducitur in caſu noſtro, quod ex ſimilitudine, quam babet D. Margarita cum Ioan. Baptiſta Victorio, maxima, & vrgentiſſima præſumptio deſumi debeat, filiationis, concurrentibus maximè tot aliis adminiculis, & coniecturis, fruſtraque Aduerſarius, vt hanc probationem irritent, recurrere ad imaginationem; contrà enim, ſimilitudu Margaritæ ad Ioannem Baptiſtam Victorium nun ad aliam cauſſam referri poteſt, quam ad formatricem facultatem ſeminis ipſius Iuannis Bap-
tiſtæ Geuitoris, quæ ſula naturalis, & adæqua- 16.
ta eſt ſimilitudinis cauſſa, ac pruximè diſpoſita ad aſſimilandum cunceptum ipſi ſeminanti, ad quud & imaginatiu, & quæcunque alia cauſſa hactenus aſſignata minimè diſpoſita, & umninò inepta eſt iudicanda.

Et ad ea quæ in contrarium afferuntur patet ex dictis reſpunſio, ex quibus omninò excluditur imaginatiu à cauſſa aſſimilatiuuis, quia aſſimilatio upus eſt formatricis facultatis, & ad naturales facultates tantum ſpectat, non ad animales, qualis eſt imaginatio, quæ neque inſtrumenta habet, quibus formare aliquid poſſit, nec quicquam eum facultate formatrice commune habet: & ad experientias, quæ adducuntur, ſi ſingulæ per ſe examinentur, facilè apparebit, eas nihil omninò probare, & ſi pro veris acceptentur, eſſe munſtrificos quoſdam effectus in natura, ex quibus nulla regula firmari poteſt

CONSILIVM LXI.

ARGVMENTVM.

Andreas Caſalius nobilis Bononienſis, ætate florente ad bellum profectus, in eo inter pugnandum occubuiſſe ferebatur, vnde eius propinqui, ad quos hæreditas pertinebat, eam adeuntes, longo annorum decurſu in poſſeſſione permanſerunt; poſt quorum lapſum appulit in Italiam, ac mox Romam ſe contulit vir quidam, qui ſe Andream Caſalium eſſe affirmabat, & hæreditatem ab iis, qui eam occupauerant, repoſcebat. Non obſtante autem, quòd plura euidentiſſima ſigna, ac non contemnendas coniecturas pro ſe afferret, in carcerem tanquam falſarius coniectus eſt; dúmque eius cauſſa diſcuteretur, inter quamplurima, quæ contra illum facere videbantur, maximè ponderabatur nimis excedens diſſimilitudo à vero Andrea Caſalio. Itaque ab Illuſtriſſ. Domino quæſitum eſt, atque ab ipſa Congregatione in ea cauſſa deſtinata, an poſſibile fuerit in tantùm Hominis effigiem immutari, & tantoperè à naturali differre, vt per eam pro eodem homine recognoſci non poſſit? cui dubio ſequenti reſponſo ſatisfeci..

SVMMARIVM.

1 *Hominis effigies quas potiſſimum ob cauſſas inſigniter immutetur.*
2 *Ab Ætate quantopere effigies immutetur.*
3 *Pulchritudo non conſideratur niſi in magno corpore.*
4 *Barba non ſemper decus, & ornamentum affert.*
5 *A natura eſt cum Ætate effigiem mutare.*
6 *Aeris inſignes mutationes effigiem immutant.*
7 *Victus ratio multùm à conſuetâ diuerſa, effigiem mirum in modum immutat.*
8 *Animi paſſiones quantam vim habeant in immutanda naturali effigie.*
9 *Morbi qui, quantùm, ac quomodò naturalem effigiem immutare conſueſcant.*
10 *Mores etiam ab Ætate immutantur.*
11 *Mores pro mutatione temperatura ipſius corporis immutari ſolent.*
12 *Ob Aeris euidentes, ac inſignes mutationes mores etiam immutantur.*
13 *Vita genus maximè à naturali & conſueto alienum, mores mutat.*
14 *Mores quomodò ab animi paſſionibus immutentur.*

CVm tot, ac tantæ, tamque euidentes cauſæ in promptu ſint, ob quas homines in dies faciei effigiem, & totius perſonæ diſpoſitionem immutant, ita vt mirum in modum à priori effigie, & corporis diſpoſitione differant in tantùm, vt pro iiſdem hominibus non exiſti-

mentur, qui anteà exiſtimabantur; inaniter in hoc caſu dubium excitari videtur, in quo euidentiores, & maioris momenti cauſſæ eius mutationis, ac tot numero concurrunt. Vt tamen Illuſtriſſ. Domino pro viribus ſatisfaciam, eam rem ſicco pede non tranſigam, ſed ex Medica ſpeculatione commonſtrabo, potuiſſe Andream Caſalium à ſua prima effigie per tam longum annorum decurſum, ac tot, ac tantis in vnum confluentibus cauſſis ita degenerare, vt ex ea in nulla parte pro Andrea Caſalio recognoſcatur.

1. Cauſſæ igitur tantæ mutationis reſtringi poſſunt ad Ætatem, ad inſignes Aëris mutationes, ad vitæ genus maximè à conſueto diuerſum, ad Animi vehementes, improuiſas, ac repentinas, vel etiam longo tempore detinentes paſſiones, ad morbos aut maximè acutos, & malignos, aut maximè diuturnos, & in ſumma ad omnes cauſſas, quæ corporis temperamentum inſigniter immutare aptæ ſunt.

2. Et quoad Ætatem, quis eſt qui neſciat, quantoperè à ſe ipſo diſſimilis fiat, qui ex Pueritia in Adoleſcentiam, vel ex Adoleſcentia in Iuuentutem, & ex quauis ætate in aliam grandiorem migrat? imò quantò magis diſtat vna Ætas ab alia, tantò magis à ſe ipſo diſſimilis homo euadit, ita vt non facilè pro eodem homine agnoſcamus, quem puerum vidimus, ſi ſeneſcentem conſpiciamus. Iuuenalis audiendus *Sat.* 10. *verſ.* 190. *& ſeqq.*

Sed quàm continuis, & quantis longa ſeneſtus.
Plena malis! deformem, & tetrum ante omnia vultum.
Diſſimilemque ſui, deformem pro cute pellem
Pendenteſque genas, & tales aſpice rugas.
Quales vmbriferos vbi pandit Tabraca ſaltus.
In vetula ſcalpit iam mater ſimia bucca.

Sed id præ omnibus maximè in mulieribus obſeruatur, quæ in recentioribus ætatibus habitiores ſunt, & ſucci plenæ, corporiſque formâ ſpecioſiſſimæ, mox vetulæ; nō ſolùm prioris decoris, ac pulchritudinis omne veſtigium amittunt, ſed deformiſſimæ euadunt, corpore ex humidiori habitu in ſicciorem verſo, & vbi carnes habebant molles, lenes, ac benè coloratas, rugoſæ fiunt, ac ſiccæ, & duræ, atque aſperæ, colore viuido in pallorem mutato, atque ex luteo nigricante: atque inde fit, quod vxores in iuuentute ob pulchritudinem adamatæ, ac prætermodum dilectæ, ſeneſcentes odio habeantur. Ad rem Iuuenal. *Sat.* 6. *verſ.* 141.

Cur deſiderio Bibula Sertorius ardet?
Si verum excutias facies, non vxor amatur:
Tres rugæ ſubeant & ſe cutis arida laxet;
Fiant obſcuri dentes, oculique minores;
Collige ſarcinulas, dicet Libertus, & exi,
Iam grauis es nobis, & ſæpè emungeris, exi
Ocyus, & propera; ſicco venit altera Naſo.

Quod etiam multò faciliùs euenit de Amaſiis, vnde Terent. *in Heautontim. Act.* 2o. *ſcen.* 3.

Quippe forma impulſi noſtra nos Amatores colunt,
Hæc vbi immutata eſt, illi ſuum animum aliò conferunt.

Vniuerſaliter autē à natura eſt, vt plerique à pueris facie, & corpore perpulchri, ac venuſti exiſtentes, in iuuentutem progrediendo, deformes, ac iuuenuſti euadant, contra verò quidam in puerili ætate formæ ſunt illaudabilis, & indecoræ, in ætate verò procedentes pulchritudine euadunt inſignes; quamobrem naturaliter abſque dubio factum eſt, quòd Ariſtonis vxor Ageto priori marito per fraudem adempta apud Herodot. *in erat. ſeu lib.* 6. ex turpiſſima ſpecioſiſſima euaſerit, quod ille ad miraculum refert ex eo, quod eius nutrix ſingulis diebus puellam ad Helenæ templum baiularet, vnde ipſa Helena caput eius demulcens, natiua deformitate ablata, inſignem pulchritudinem conciliauit.

Sed præter frequentiſſima, ac quotidiana exempla, illud extat Liuiæ vxoris Druſi apud Tacitum *libr.* 4. *Annal. in prin.* de qua ille ſic: *Quæ ſoror Germanici forma initio ætatis indecora, mox pulchritudine præcellebat.* Id quomodo eueniat non eſt difficile determinare: nam qui ætate puerili faciem habent partibus benè quidem conſtructis, ac diſpoſitis, exiguis tamen, pulchritudinem, ac venuſtatem in ea ætate non mediocrem præſeferunt, dum corpus totum adhuc puſillum eſt, cui facies eo modo concinnata proportione reſpondet: at verò corpore augeſcente, & mole grandiori facto, iam facies ab illa proportione deuiat, atque apparet tunc huiuſmodi corpus capite non ſuo dotati, præterquam quod ipſæ faciei partes inter ſe non concordare videntur; Adde quòd capite exiſtente paruo, corpus non magnoperè incrementum ad ætatis conuenientiam ſuſcipit, & ſic deperdita totius proportione deperditur ipſa pulchritudo, quæ teſte Galeno *lib.* 5. *de Plac. Hipp. & Plat. cap.* 3. ex omnium Medicorum, Philoſophorumque ſententia in membrorum apta connexione ſita eſt.

Contrarium euenit deiis, qui pueri facie, ac capite grandiore dotantur, quibus corpus ætate procedente in decentem molem attollitur, vnde etiam caput, & facies corporis proportioni accommodatur, & partes ſingulæ ad totum magis proportione reſpondent, & ſic ex deformibus pulcherrimi fiunt. Quando enim in Homine partes ſunt perplures diſtinctæ, figuris difformes, naturis diſſimiles inter ſe, & ad totum proportionis rationem habentes, eius corpus pulchrum natura eſt, atque formoſum, vt dicebat Ang. Niphus *lib. de Pulchr. cap.* 37. Naturale, ac inſigne exemplum habemus de Chinenſibus, qui referente Patre Aluar. de Mend. *par.* 1. *Relat. Chin. cap.* 34. oculis ſunt à Natura paruis, & exiguo naſo, vnde fit, vt ille addit, quòd dum in ætate puerili degunt, pulchriores appareant; procedente autem ætate omnem membrorum ſymmetriam amittunt, remanentibus oculis, & naſo in ſua paruitate, cæteris membris in maiorem molem accreſcentibus. Hinc eſt, quòd tales etiam dum pueri ſunt non dignātur nomine *Pulchri*, ſed potiùs *Belli*, ac *Venuſti*, cùm pulchritudo non conſideretur in paruis corporibus; ſed in magnis, vt omnes ſentiunt: ad quod non præter rem Cæl. Rhodigin. *lect. Antiq. lib.* 9. *cap.* 24. 3.

illud

illud Martialis *in Cottam*, in medium affert.

Bellus homo, & magnus, vis idem, Cotta, videri;
Sed qui bellus homo eſt, Cotta, puſillus homo eſt.

Non tamen hæc ſola cauſſa eſt, ob quam Homo à ſe ipſo diſſimilis in ſuccedente ætate euadit, ſed interdum ex minima quadam re ea diſſimilitudo reſultare poteſt. Videmus quotidiè adoleſcentes forma minimè laudabili, dum barba carent, barbam autem emittentes omnem illam deformitatem exuere: Contrà, alij dum imberbes permanent, non ſolùm deformes non ſunt, ſed pulchritudine excellunt, emiſſa autem barba nullum prioris pulchritudinis veſtigium ſeruant. Vnde non verificatur ſententia illa Cicer. *lib.* 3. *de finib Bon. & Mal.* & Galeni *lib.* 11. *de vſu part cap.* 14. quibus aſſentitur etiam D. Auguſtin. *lib.* 22 *de Ciuit. Dei, c.* 24. à Marc. Ant. Vlmo cum ſupradictis relatus *in*
4. *lib. de Barb. hum. ſect.* 2. *cap.* 3. qui Barbam decus, & ornamentum afferre voluerunt: quod non ſemper ita ſe habere prædicti euentus demonſtrant.

5. Sed his prætermiſſis, omnibus profectò commune eſt, vt ætatem mutantes effigiem quoque immutent, vt dixi, non ſolùm prædictis ex cauſſis, ſed quia cum ætate etiam temperamentum, & cum temperamento etiam corporis habitus immutatur: nam aliqui ex calido temperamento in frigidum labuntur, vt qui ex virilitate in ſenectutem abeunt; alij ex humidiori in ſicciorem, vt qui ex adoleſcentia, ſeu pubertate iuuentutem attingunt; vnde & ex habitu tenuiori alij pinguiorem induunt, alij tenuiorem ex pinguiori, & ſic de ſingulis: nam calidum, exempli gratia, temperamentum corpus & membra dilatat, foras impellit, in longum potiùs, quàm in latum corpus abire facit, habitum tenuiorem conciliat, ſi cum ſicco adiungatur: contra, frigidum, corpus & membra coarctat, partes intrò retrahit, in latum magis, quàm in longum corpus producit, & ſi cum humido ſit adiunctum, habitum pinguiorem efficit; ex quibus effigies non ſolùm alteratur, ſed notabiliter in contrariam ſpeciem immutatur.

6. Iam verò Aëris inſignes mutationes huic rei euidentem occaſionem præbent; ſcimus, quoſdam tenuiſſimi habitus, & ad Maraſmum, vel Hecticam, vel Phtiſim pronos, aëris mutatione impinguari, ac tam benè habitos euadere, vt effigiem in aliam immutent, in tantùm vt per eam pro iis non agnoſcantur, per quam antea erant noti. Aliis porrò contrario modo euenit, & hoc quidem rationabiliter, quia pro aëris qualitate corpora pinguiora, aut tenuiora; molliora, aut rigidiora, ſtatura procera, aut puſilla, & ſic quoad reliquas conditiones euadere certum eſt; & hoc non modò ex natiui aëris qualitate, ſed etiam ex aëre per accidens extra patria loca, ac maximè diſtantia, & à natiui aëris qualitate diuerſa inſpirato (longo tamen annorum decurſu) euenire certum eſt, quod experientia quotidiana veritatem habere confirmat. Inde fit, vt qui corpore puſillo, tenui, deformi, illaudabili, carnibus duris, & colore fuſco, vel ex pallido nigricante in aërem melioris conditionis ſe transferens, ſi per conueniens tempus in eo commoratur, ſtatura euadat proceriori, pinguiori, habitiori, ſpecioſa facie, carne molliori, & laudabilioris coloris, ita vt priorem effigiem in contrariam, ac maximè diſſimilem ab ea immutet euidenter. Ad hæc enim omnia, plura collimant, quæ in ipſa aëris mutatione concurrunt: nam præter Aërem, Aquarum, & potuum immutatio multum momenti in ea re habet; Accedunt ventorum diuerſi perflatus, qui & ipſi corpora inſigniter immutant. Ciborum item differentes qualitates, & alia permulta, quæ recenſere ſuperuacaneum omninò eſt.

Cum aëris quoque mutatione, pari inceſſu 7.
procedit victus ratio, quam ſi quis aut coactus, aut volens inſigniter immutauerit, non minùs, quàm cæteras iam commemoratas cauſſas, corporis effigiem immutare poſſe certum eſt; eam autem in vſu ſex rerum non naturalium conſiſtere nouimus Medici. Iam verò de aëre locuti ſumus, & de cibis aliquid diximus; his ſi quis aliis qualitatibus inſignibus vtatur per longum annorum ſpatium, quàm fuerint ij, quibus per anteactum tempus vſus eſt, non mediocrem, imò vltra mediocrem vim habere comperiet immutandi hominis temperamentum, habitum, effigiem; & ſi qui lautè, & affluenter viuere ſuetus, parcè, ac duriter viuere in poſterum cogatur, vel ſi quis parcè, ac duriter viuens, poſtmodum lautè, & affluentiùs viuat, & temperamentum ſimiliter, & habitum, & effigiem dubio procul inſigniter immutabit, ipſa quotidiana experientia id comprobante: ſed & vni ciborum generi aſſuetus, exempli gratia carnibus, ouis, piſcatu electili, & id genus aliis, dehinc pane tantùm, herbis, fructibus, aliiſve ſimilibus cibis vitam pertranſeat, vel è contra, eidem rei euidentem occaſionem dabit, & ſic de ſingulis; ne tædio enim Illuſtriſſimo Viro ſim, cætera percurrere non neceſſe habeo.

Animi paſſiones præterea quantùm mo- 8.
menti habeant, in huiuſmodi effigiei mutatione, vel Pueri ipſi norunt: ſubitos imminentis mortis, ac repentinos timores momento hominem de vna in aliam figuram tranſmutare frequens experientia commonſtrat. Extant infinita eorum exempla, qui morti adiudicati antecedenti nocte cani toto capite euaſêre; & faciei aſpectum adeò immutatum præ ſe tulerunt, vt non pro iis ipſis perſonis, quæ antecedenti die erant, ſed potiùs pro ſuppoſititiis reputati ſint; quod commune eſſe omnibus, qui morti de proximo damnati ſunt, ij teſtificantur, qui eos pietatis cauſſa ad patibulum concomitantur. Extant plures huiuſmodi caſuum enarrationes, quarum nonnullas recollegit Io. Schenchius *lib.* 1. *ſuar. Obſ. in prin.* Inſignis valdè illa eſt, quam referre non pigebit, ex Leuino Lemnio *lib* 2 *cap.* 2. *de complex.* ab ipſo relata, quæ ſic habet: *Iuuenis quidam nobilis ac generoſus, cùm in aula Cæſaris verſaretur, virginis cuiuſdam, quam deperibat, pudicitiam expugnauit; itaque in carcerem coniectus eſt poſtridie capite plectendus.* &c. *Cùm autem ea nocte tædio, ac mœrore conficeretur, ex angore mentis, conceptáque mortis formidine, ita immutatus eſt, vt ſequenti die,*

die, cùm pro tribunali conſiſteret, à nemine eorum, quibuſcum familiariter vixerat ne à Cæſare quidem agnoſci potuerit, adeò illi mortis horror, vitæque deſperatio paucarum horarum ſpatio colorem vigoremque corporis ademerat, vt omnis ſpecies, formaque decor, ac venuſtas defluxiſſe appareret, ſic vt ſuprà quàm credi poſſet, ſqualida ſit effecta facies, color ex florido liuidus ac cadauerofus, aſpectus horridus, indecora canities barba ſitu, & pudore, fœdaque illuuie deformata: Cæſar cum in illum defigit oculos, ſuppoſititium eſſe ſuſpicatus, ac fucum ſibi factum, explorari iuſſit an is ipſus eſſet, & an ementita, aut adulterina canities, barbáque medicamento aliquo liquamine oblita fortè, ne delibutæ; cum autem nihil tale ſubeſſe animaduerteret, aſpectu viri attonitus, atque obſtupefactus, ex vindicta in commiſerationem animum deflexit; itaque ſatis pœnarum dediſſe ratus, culpam illi remiſit, ac violatæ, ereptæque crimen pudicitiæ condonauit.

Refert etiam idem Schenchius *ibidem* caſum Ludouici Bauari Imperatoris, qui poſt damnatam morti propriam vxorem, horrendam viſionem nocturnam habens, ea ipſa nocte totus canus eſt factus, ex Cuſpiniano, *in Cæſaribus*, & ex Crantz *lib. 9. Metropol. c. 47.* Vuiperti ſucceſſum magnæ virtutis iuuenis, in Epiſcopum Raceburgenſem à ſuis fratribus electi, qui cùm Romam, vt ætatis diſpenſationem à Pontifice obtineret, ſe contuliſſet, ab eodem Pontifice ob immaturam ætatem reiectus, proxima nocte totus incanuit, ita vt à Pontifice non ampliùs pro eo, qui pridem confirmationem petierat, cognoſceretur; itaque iuſſit illum in Epiſcopum conſecrari, quem euidenti ſigno Deus probaſſet.

His addam ego caſum ex manuſcriptis cuiuſdam Antiquarij excerptum, & eſt huiuſmodi, Ballus quidam ex oppido Columnæ Architectus, cum laquear quoddam deſtrui curaret ob nouum reficiendum, in periculum lethalis caſus ex improuiſo lapſus, illicò canus euaſit, ea maximè parte, in quam caſus imminebat. Non ſine riſu autem, & admiratione ſimul audiui D. Ioannem Baptiſtam Mongilardum Mediolanenſem optimum ſenem, ac optimum Medicum narrantem, quòd villicus quidam, qui duos mulos habebat ad vitam ſuam tuendam, cùm comperiſſet, illos ſibi furto fuiſſe ablatos, totus ex mœrore incanuit, mox verò, duobus annis tranſactis, mulos reperit, ac denuò canos pilos in nigros commutauit. Non deſunt autem alia quamplura exempla eorum maximè, qui ex inopinato timore imminentis mortis non modò cani ſubitò facti ſunt, ſed effigiem ita immutarunt, vt pro iiſdem perſonis agnoſci nequirent. Sed & ex aliis animi paſſionibus idem nonnullis eueniſſe, non minùs frequenti experientia innoteſcit. Sit mihi fas Ludouici Areoſti quædam carmina huc transferre; in quibus Iucundum iuuenem formoſiſſimum, ex mœrore & zelotypia, paucorum dierum ſpatio, ſpecioſitate omni amiſſa, turpiſſimum euaſiſſe narrat: habent ergo ita ita, *Cant. 28. ſtr. 25. & ſeqq.*

Nè paſſa di, nè notte, il ſonno lunge
Fugge col guſto, e mai non ſi raccoglie,
E la faccia, che dianzi era ſi bella,
Si cangia ſi che piu non ſembra quella.
Par, che gli occhi ſi aſcondan nella Teſta,
Creſciuto il Naſo par nel viſo ſcarno,
De la Beltà ſi poca glie ne reſta.
Che ne potrà far parangone in darno.
Col duol venne vna febbre sì moleſta,
Che lo fe ſoggiornare all' Arbia, all' Arno,
E ſe di bello hauea laſciato coſa,
Toſto reſtò com' al Sol colta Roſa.
Vltre ch'a fauſto increſca del fratello.
Che vede à ſimil termine condutto,
Viè più gl' increſce, che bugiardo à quello
Principe, à chi lodollo, parrá in tutto.
Moſtrar di tutti gli huomini il più bello
Gli hauea promeſſo, e moſtrerà il più brutto.

Sed quemadmodum ex mœrore, ac dolore homines inſigniter faciei effigiem immutant, ita vt ex formoſis deformes euadant: ſic ex contrariis paſſionibus, nempe ex gaudio, & animi alacritate ex deformibus in ſpecioſos, & formoſos euadunt, vt patet in eodem Iucundo, qui mœrore abiecto, cùm animo lætior factus eſſet, ad naturalem pulchritudinem remeauit, vt Poëta addit *ibid. ſtr. 38.*

A ſi ſtrano ſpettacolo Giocondo
Raſſerena la fronte, è gli occhi, e'l viſo,
E quale in nome diuentò giocondo.
D'effetto ancora, e tornò il pianto in riſo.
Allegro tornà, e graſſo, e rubicondo,
Che ſembra vn Cherubin di Paradiſo;
Ch'il Re, il fratello, e tutta la famiglia
Di tal mutation ſi merauiglia.

Ac profectò id ipſum ſibi voluerunt Poëtæ, cum nonnullas perſonas ex humana figura in belluinam; vel humanum corpus in plantas, in fontes, in ſaxa abiiſſe fabulantur, vt Lycas in ſcopulum ex timore, Niobem ex animi angore in ſaxum, Hecubam ex rabie in Canem, de qua Iuuen. *Sat. 6.*

——— Sed torua canino
Latrauit rictu, quæ poſt hunc vixerat vxor.

Et alios permultos, vt apud ipſos percurrere vnuſquiſque facilè poteſt.

Denique quam, & quàm certam habeant vim immutandi effigiem inſigniter morbi, maximè longi, vel acutiſſimi, vnuſquiſque ex ſe frequenter obſeruare poterit: nam ſi qui ex huiuſmodi morbis ſuperſunt, non facilè ex effigie pro iis innoteſcunt, qui ante morbi inſultum apparebant: ſed & alij quidam morbi tantoperè in ea re operantur, vt homines ex humana effigie in monſtrificam, ac brutinam abire cogant. Notum eſt quid ab Elephanthiaſi, nempe à confirmata Lepra, homines patiantur, quæ non alia ex cauſſa Elephanthiaſis nomine eſt inſignita, niſi ob transfigurationem faciei humanæ in Elephanticam, vel potiùs in Satyricam; *Reſimatur enim naſus* (inquit Galen. *in lib. de Cauſ. morb. cap. 7.*) *& labra craſſefiunt, atque aures extenuata videntur his, qui Elephanthiaſim patiuntur, atque hi omninò Satyrorum effigiem præ ſe ferunt.* Et *lib. 2. Meth. med. cap. 2.* dicebat, hanc Lepram ſic vocari ad ſimilitudinem Elephantis. *Vocatur* etiam idem morbus, *Satyriaſis, ſimilitudine quadam* (inquit Aëtius *ſermon. 13. cap. 120.*) *ad picturas Satyrorum*. Hac eadem ex cauſſa dicta eſt hæc eadem Lepra Leonina, ex Aëtio, vbi proximè, *Leonthinſis* 9.

thiaſis ad ſimilitudinem pelles flexiles ſupercilio-rum Leonis. Vnde Auic. 3. 4. *tract.* 3. *cap.* 1. *Et dicitur*, inquit, *Leonina, quoniam terribilem facit aſpectum, & faciem patientis eam & ponit eam in forma Leonam.* Et Bauer. de Bauer. *conſ.* 22. *forma*, inquit, *fit fœda, & facies fit horribilis propter organa, & inſtrumenta faciei, quæ permutantur aut ad aſpectum Leonis, aut ad modum Satyri.* Quinetiam Bertrucius *in Collect. lib.* 2. *tract* 4. *cap.* 4. deſcribit ipſam formam hominis Leproſi ex Lepra confirmata his verbis: *Secundum ſignum eſt diſpoſitio oculorum & palpebrarum, & ſuperciliorum, quoniam oportet, vt ſint rotundi cum groſſitie, & duritie Palpebrarum, & nuditate ſuperciliorum vehementi, & perturbatione in albuginibus ipſorum ex liuedine, aut fuſcedine commixta cum venis rubris plurimis in angulis ipſorum, velut in cane rabido, vel Leone.* Nec diſſimilia afferunt quicunque de Lepra confirmata ex profeſſo ſcripſerunt: ex quorum dictis facilè apparet, quam vim habeant quidam præcipuè morbi in immutanda hominis effigie.

At non hæc ſola Lepræ ſpecies in ea re ſummam vim habet, ſed & alij etiam morbi, de quibus omnibus verba facere præ tædio non vacaret. Nouos certè quoſdam morbos ad id plurimum valere tam notum eſt, quàm quid notiſſimum, & facilè obſeruare licet in iis, qui morbo Gallico ſæuo, ac contumaci detinentur. Placet ad hoc Hieronymi Fracaſtorij carmina *ex lib.* 1. *ſuæ ſyphilid.* referre, in quibus cum narraſſet, nobiliſſimum quendam, ac pulcherrimum ſimul Iuuenem eo morbo fuiſſe correptum, ſubdit:

Paulatim ver id nitidum, flos ille iuuentæ,
Diſperiit vis illa animi, tum ſqualida tabes
Artus, horrendum, miſeros obduxit, & altè
Grandia turgebant fœdis abſceſſibus oſſa.
Vlcera (proh Diuûm pietatem!) informia pulchros
Paſcebant oculos, & diræ lucis amorem,
Paſcebámque acri corroſas vulnere nares.

Subſcribunt Auctores omnes de morbo Gallico agentes, concordes aſſerendo morbum hunc maximam vim habere in immutanda effigie: Fallopp. *de morb. Gall. cap.* 25. *Videbitis*, inquit, *Angelicam, viuacem, ſplendidam faciem iuuenis mutatam in deterius ſpatio trium, aut quatuor dierum, ita vt toto cœlo diſtet facies poſterior à priori*: & quæ ſequuntur. Vndè non iniuria alij comparauerint hunc morbum Elephantiaſi, Bernard. Tomitan. *lib.* 2. *de morb. Gall. cap.* 15. *Conſonat item*, inquit, *lues hæc cum Elephantiaſi, quoniam cum vtroque hoc morbo puſtulæ fiunt horridæ, quæ cutim inæqualem, & aſperam reddunt, pili, & capilli defluunt, efficiturque homo vtriuſque aduentu deformis aſpectúque horribilis.* Nec minùs efficaces ad id ipſum alij nonnulli morbi noui, vt Scorbutus, Brunnus Gallicus, Plica Polonica, Lues Morauiæ, quam cum aliis prænominatis (Plica Polonica excepta) Stomachacem, & Sceletirbem, alioſque Antiquorum morbos repræſentare volunt nonnulli: nam de Lue Morauiæ Thom. Iord. *in eo tract. Nonnullis*, inquit, *vniuerſum corpus puſtulis conſperſum, facies informis, triſte ſupercilium, horridus vultus.*

Verùm, his omiſſis, notiſſimum eſt, acutiſſimos quandoque morbos homines ita transformare, vt eorum forma contraria omninò euadat ei, qua ſani dotabantur; ex quo peſſimum euentum auguratur Hippocr. *in Prænot. num.* 2. ibi, *ſi maximè contraria facies ſimili fuerit, horrendiſſima eſt.* Sed quid plura, Peſtis ita effigiem hominis immutare ſolet in ipſo primo inſultu, vt horrorem incutiat, nec facilè homo pro eo ex effigie cognoſci poſſit, qui ante horas aliquot videbatur. Sed non modò effigiem huiuſmodi morbi immutant, ſed ipſa corporis ſtatura ab iis elongatur, & abbreuiatur: obſeruamus enim in dies iuuenes in longis, vel acutis morbis, mirum in modum in longum protendi; contra ſenes ita contrahi, vt ex proceris puſilli fiant.

Verum enimuerò prædicta reſpiciunt effigiem, & exteriora; ſed quid, quod eædem ipſæ res, quæ corporis formam inſigniter immutant, animum etiam, & Mores immutare, internoſque ſenſus aut alacriores, aut ſegniores in certis maximè quibuſdam rebus reddere poſſunt? Ipſa ætas quam vim in hoc habeat, norunt omnes; vnde appoſitè admodum Horat. *in Art. Poet.* 10.

Reddere qui voces iam ſcit puer, & pede certo
Signat humum, geſtit paribus colludere, & iram
Colligit, ac ponit temerè, & mutatur in horas.
Imberbis iuuenis tandem cuſtode remoto,
Gaudet equis, canibuſque, & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus prouiſor prodigus æris,
Sublimis, cupidúſque, & amata relinquere pernix.
Conuerſis ſtudiis ætas, animuſque virilis,
Quærit opes, & amicitias, inſeruit honori,
Commiſiſſe cauet quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circumueniunt incommoda, vel quod
Quærit, & inuentis miſer abſtinet, ac timet vti,
Vel quòd res omnes timidè gelidéque miniſtrat.
Dilator, ſpe longus, iners, auidúſque futuri.
Difficili, querulus, laudator temporis acti.
Se puero cenſor, caſtigatorque minorum.

Superfluum autem duco ad hoc alia teſtimonia adducere, cum res ſit lippis, & tonſoribus notiſſima: nam mores pro corporis temperatura immutantur, vt luculentèr docet Galen. *in lib. Quod Anim. mor.* temperatura autem mutatur ætatis mutatione, vnde naturaliter fit, vt mutatione ætatis etiam mores immutentur: hinc fit, vt Adoleſcentes lætabundi ſint, Amoribus facilè dediti, deliciis irretiti; Iuuenes iracundi, magnanimi, & audaces; Viri cauti, ac prudentes; Senes triſtes, ac ſegnes, animique demiſſi, & auari: & quoad internos ſenſus, Adoleſcentes ſunt benè apprehenſiui, Iuuenes perſpicaces, Viri optimi diſcurſus, Senes memoria defecti, & ingenij acumine deſtituti. 11.

Aëris porrò inſignes mutationes quemadmodum

12. modum temperamentum naturale aptæ ſunt immutare, ita etiam & mores, cùm hi, vt dictum eſt, corporis temperaturam ſequantur; certum enim eſt in Aëre laudabiliori, & cui perſonæ maximè conueniat, ſanguinem generari optimum, vnde & mores placidi, animus pacatus, ad benefaciendum pronus, amicitiæ auidus. In Aëre calidiori ſanguinem gigni ſimiliter calidiorem, ac plurima bile permixtum, vnde audacia, iracundia prompta, actionum promptitudo, & huiuſmodi. In Aëre frigido, & humido, plurimam oportet aggregari pituitam, ex qua ſegnities, torpor, animi demiſſio, & cætera ad hunc modum. In Aëre tandem frigido, & ſicco Melancholiam abundare neceſſe eſt, atque inde fit triſtitia, ac mœror indeſinens, animus à pietate alienus, mores difficiles.

13. Sed & vitæ genus à prægreſſo notabiliter diſſimile, diſſimiles quoque à prægreſſis mores fortè præ omnibus aliis prænominatis cauſſis parere ſolet. Ad hoc autem caput non pertinent ſolùm ea, quæ victum ipſum puta cibum, & potum reſpiciunt, & quæ ad qualitatem, & quantitatem, ſed etiam quæ cæteras res non naturales, quæ inter viuendum homini occurrunt, & præter cibum, & potum, & otium, & laborem, & animi permanentes paſſiones, & id genus alia, quæ moribus quoque contrariis hominem in poſterum imbuere ſolent; vnde ſi ingenuus, ac liber homo in Barbarorum ſeruitutem redigatur, pro animi ingenuitate, ſeruilem, abiectum, ac demiſſum animum induet, & quantum ex libertate alacritatis, confidentiæ & imperij in alios habebat, id omne prorsùs amittet, & ſi longo tempore in eadem ſeruitute commoratus fuerit, à natiua nobilitate omninò degenerabit, neque vllum illius veſtigium ſeruare poterit, quin ab ipſa ſeruitute timiditatem, puſillanimitatem, calumniarum tolerantiam, vilem patientiam, & iniuriarum omnium abjectiſſimum contemptum, & alia id genus acquiret.

14. Nec minùs à prægreſſis diſſimiles mores conciliant animi vehementes, ac diuturnæ paſſiones, vt triſtitia eſt, animi angor, metus, & huiuſmodi; ſed & morbos acutos, vel diuturnos mores immutare quis negabit? Ipſos Ægros in infirmitate poſitos contemplemur, atque ſine vlla mora patefiet nobis morum prægreſſorum à præſentibus diſſimilitudo: nec mirum, nam morbi ipſi quantoperè temperamentum immutent, vnuſquiſque nouit.

Cùm ergo tot, ac tantæ cauſæ concutere poſſint, ac ex naturæ neceſſitate concurrant ad immutationem effigiei, habitus, & morum, atque omnes, ac ſingulæ neceſſariò ſe vniuerint in Andrea Caſalio, quid mirum ſi iam ſenex à ſe ipſo adoleſcente tantoperè diſſimilis exiſtat? Certum enim eſt, illum triginta, ac pluribus fortè annis à patria abfuiſſe, ex libertate in duram ſeruitutem redactum, tanto tempore ærumnoſam vitam traxiſſe, Aëris quaſcunque iniurias graues, ac ſibi maximè contrarias paſſum fuiſſe, toties, vt veriſimile eſt, mare illi mutandum fuiſſe

—— Latèque ſonantem
Ionium Fluctum conſtanti pectore

toleraſſe; omnis generis cibis illaudabilibus, ac propriæ naturæ aduerſiſſimis vti coactum; iniuriis, verberibus, plagis, ac mille aliis non corpus ſolùm, ſed animum quoque malè, ac grauiter afficientibus ærumnis, in dies à Barbaris, quibus ſeruiebat, malè acceptum, mortis inſtantis, ac pluries imminentis periculis obnoxium, eiuſque mortis timore toties perculſum, morbis denique plurimis exagitatum, neque, vt neceſſitas requirebat, curatum; cum his omnibus, inquam, mirum eſt, illum potuiſſe vitam ad hoc vſque tempus protrahere; nec minùs mirum eſt, quonam pacto inter tam graues, & numeroſas cauſas potuerit humanam effigiem retinere. Itaque nihil omninò contra præſumptum Andream Caſalium deſumi poteſt, quòd vel minimam conjecturam faciat falſitatis ex diſſimilitudine ipſius in præſentiatum ſenis, ac ærumnoſa vita conflictati ab Andrea Caſalio tunc iuuene ſpecioſo, vitæque liberæ aſſueto.

CONSILIVM LXII.

Ad Titulum II. Libri V. Quæſt. Medicoleg.

ARGVMENTVM.

Percuſſerat nobilis iuuenis N. N. Salſinum quemdam ſibi procaciter inſultantem in capite, in ſiniſtra ſincipitis parte, ac vulnus inflixerat cum oſſis fractura, ex quo in terram cecidit, retuleratque Chirurgus vulnus eſſe ex primo capite lethale; & tamen, nulla de oſſis fractura cura habita, cùm Æger benè ſe haberet, neque febriret, neque vllum dolorem, aut malam aliquam ſenſationem perſentiret, vulnus conſolidari permiſit. Decimaquarta conuulſiones ſuperuenêre, valida febre accedente; vnde vulnere adaperto, Chirurgo tunc oſſis fracturæ mederi tentante, nihil profectum eſt, nam ante vigeſimam, vitam obiit: Inſtabat Fiſcus, vt percuſſor tanquam homicida damnaretur, nullatenùs admiſſa exceptione oppoſita de Chirurgi negligentia: Conſultus ergo, vt ſequitur, reſpondi:

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *In vulneribus capitis ſæpè Ægri ex Chirurgi ignorantia periclitantur.*
2 *Vulnus aliquando eſt periculoſum, etiamſi non ſit lethale, & num. 4.*
3 *Vulnera capitis cur præ cæteris facilem errandi occaſionem Chirurgis præbeant.*
5 *Cœli ſalubritas quantùm conferat in curatione vulnerum capitis.*
6 *Ex ſymptomatum ſanitate arguitur vulnerum lethalitas.*
7 *In vulnere capitis lethali accidentia ſæua primis diebus ſe manifeſtant.*
8 *Vulnera ex primo capite lethalia quæ ſint.*
9 *Capitis vulnera etiam cum oſſis fractura non ſunt ex primo capite lethalia.*
10 *Vulnerato ob Chirurgi ignorantiam decedente, vulnerans de deceſſo non tenetur.*

LIcet vulnus, quod in capite Salſinus accepit, non potuerit dici, omni periculo caruiſſe; tamen ea his, quæ in medium afferemus, patebit, illud non modò fuiſſe indifferens ad mortem, & ſalutem, ſed magis ad ſalutem, quàm ad mortem declinaſſe; vnde deducendũ certo certius eſt, mortem non ad vulneris qualitatem, ſed omninò ad Chirurgi ignorantiam, ac negligentiam eſſe referendam: quemadmo-
1. dum euenire docet Hippocr. *lib. de cap. vulner. num.* 5. dicens; *Quare ſi non ſingula hæc* (quæ animaduertenda docuerat) *diligenter Medicus curauerit, ſæpè mortis cauſſa exiſtit.* A contrario ergo ſenſu deducatur, quod ſi Medicus diligenter omnia curauerit, à morte Ægrum vindicabit; hoc enim illud eſt, quod
2. adnonent, & ſibi volunt Auctores omnes, cum vulnera huiuſmodi periculoſa quidem eſſe, non tamen lethalia pronuntiant. Fallopp. *in libros Hipp. de capit. vuln. capite* 24. quam propoſitionem ipſemet Falloppius declarans, ſubdit; *Si nihil ex his accidat, nunquam denuncietis pro mortali vulnere, ſed periculoſo; id eſt tali, quòd ſi rectè non tractetur, pronuntiate mortem.* Habent enim id ſpeciale præ aliis vulneribus, alias corporis partes
3. obſidentibus, ea, quæ caput obſident, vt facilem errandi occaſionem ipſis Chirurgis etiam in Arte peritiſſimis, & exercitatiſſimis præbeant, atque id quidem pluribus ex cauſſis, quas enumerat Fortunat. Fidelis; *libro quarto de Relat. Med. capite vigeſimo, rubr. de cap. vuln.* in quam ſententiam inclinant etiam Chirurgi omnes, Tagault. *libro ſecundo Inſtitut. Chirurg. capite tertio*, Amat. Luſit. *Curat. Medic. lib. ſeu Cent* 6. *cur. vlt.* quod tam familiare eſt in horum vulnerum curatione, ac tam euentu facile, vt non puduerit Hippocratem, *libro* 5. *de morb. vulg. numero* 14. *in Hiſtoria Autonomi in Omilo*, proprium errorem ingenuè confiteri, his verbis: *Autonomus in Omilo ex capitis vulnere mortuus eſt die decimaſexta in media Æſtate lapide ex manu ictus in ſuturas in medio ſincipite; quare non animaduerti ipſum ſecari opus habere, deceperunt enim me ſutura habentes in ſe ipſis iaculi læſionem poſtea enim conſpicuum id fiebat.*

Duo ergo concurrunt in hoc caſu, quæ cogunt nos pro veritate affirmare, Salſinum non ex qualitate vulneris obiiſſe, vnum quidem ex parte ipſius vulneris, alterum ex parte facilitatis errandi à Chirurgo curante.

Nam quoad primum, iam probatum pluribus auctoritatibus eſt, huiuſmodi vulnera non eſſe ſimpliciter lethalia, ſed periculoſa; lethalia tamen euadere ex accidenti, quandò nimirum 4.
diligens, ac debita cura a Chirurgo non adhibeatur, vel quod hoc ex mera Chirurgi ignorantia, vel quod ex difficultate vitandorum errorum proceſſerit; aliàs enim per ſe vulnera huiuſmodi ſi rectè, & ex Arte tractentur, curationem indubiè recipere poſſunt: Tagault. *vbi ſuprà.* Quin etiam Fortunat. Fidelis, *loco citato*, tam ſecura facit hæc vulnera, maximè ſi cœli ſalubritas eorum pericu- 5.
lum minuat, vt addiderit; *Tunc quodcunque capitis vulnus, modò membrana affecta non ſint, etiam oſſe perfracto, ac perforato, nequaquam inter multùm periculoſa reponas* Imò vbi Aëris ſalubritas huic negotio fauorabilis exiſtat, tantam ſecuritatem in hiſce capitis vulneribus promittit, vt etiam lethaliſſima à ſalute recuperanda non elongentur. Vnde Amat. Luſit. *loc. cit.* de Raguſia Ciuitate verba faciens; *In hoc vero*, inquit, *ſaxo Raguſæo contrarium euenit; vix enim ex fracto, & comminuto capite Ægrotus decedit, imò plerumque conualeſcit.*

Id ipſum autem Romæ euenire quotidiana experientia docet, quod nonniſi ob Aëris qualitatem euenit qui tam fauorabilis capitis vulneribus eſt, quàm contrarius eſt contraria temperatura donatus; nam ob ſui craſſitiem ille ad intima non penetrat, hic ob tenuitatem penetrando officit; vt de Bononia, & Florentia idem Amatus teſtatur, de quibus ille *ibidem* ſic: *Florentiæ, & Bononiæ, ita capitis vulnera periculoſa ſunt, vt rarò capite vulneratus ſanetur.* Idémque & de eadem Florentia, & de Peruſia teſtatur Ioannes Andreas à Cruce *libro primo ſuæ Chirurgiæ cap. 6. rubr. de Aëre*; qui etiam Venetiis, & Ferrariæ, & in ſimilibus Ciuitatibus, & locis inſignia capitis vulnera mirum in modum ſanitati reddi teſtatur: De Florentia quoque idem refert, Vid. Vid. *lib. 6. de curat. membr. cap.* 4 Contrarium autem de Piſis, & Lugduno affirmat ob cœli craſſitiem, qualis etiam Romæ viget, Paræus etiam ex Guidone *lib.* 10. *ſuorum oper. cap.* 8. firmat, capitis vulnera eſſe longè contumaciora Lutetiæ, quàm apud Auenionenſes, apud quos contra tibiarum vulnera difficilius ad ſanitatem perueniunt, quàm Lutetiæ, vtrumque autem etiam Romæ contingere, quotidiana experientia, & communis perſuaſio confirmat.

Concurrebat ergo hic ad ſecuritatem vulneris, Aëris quoque ſalubritas, ſtante maximè ipſius vulneris qualitate, quod licet eſſet cum oſſis fractura, tamen omnem ſecuritatem promittebat, cum neque eſſet magnum, neque membranas vllo modo læſiſſet, neque aliud quid mali intuliſſet notatu dignum, quod ſatis ſuperque attestabatur abſentia cuiuſcunque grauis ſymptomatis, cùm in vulneris acceptione Salſinus neque in terram ob id cecidiſſet, neque vomuiſſet, neque illi febris ſuperueniſſet, nec magna inflammatio, nec inſignis

dolor, nec conuulſio per totam decimamquartam; quorum ſymptomatum abſentiam ſummam ſecuritatem promittere vno omnes ore, ipſum Hippocratem, ac diuturnam experientiam ſecuti, docent.

Addendum his, quòd neque vlla alia cauſſa, quæ vulnus ex dubio periculo in certius labi cogeret, hic conſiderari potuit, vt exempli gratia, Armorum qualitas, quibus vulnus eſt inflictum, fuit enim nudus gladius nulla mala qualitate imbutus, conditio ipſius Ægrotantis, erat enim iuuenis ſanus, ac robuſtus, optimique temperamenti, ac eius ad amuſſim naturæ, qualem deſiderat Hippocrates, cum ſecuritatem ex vulnere nos promittere poſſe determinat; quam ſecuritatem maiorem faciebat ipſa ætas. Inſuper in victu nulla errata ſunt commiſſa, in quæ lethalitatis culpa coniici potuerit; nam cùm Salſinus in Hoſpitali Sancti Spiritus decubuerit, non potuit vllum in victu erratum per ipſum perpetrari, cùm non proprio arbitrio, ſed miniſtrantium cura infirmi regantur; hi autem non niſi ſecundùm Chirurgorum præcepta omnia exequuntur. Cùm ergò nulla omninò irrepſerit cauſſa, ob cuius culpam vulnus Salſini, quod ex ſui natura curabile non magno negotio erat, factum fuerit lethale, vt fieri aliquando notant omnes Practici, eas cauſſas enumerantes, quas apud ipſos videre licet; remanet vt tantùm ex Chirurgi incuria, & ignorantia, id euenerit.

Quod quidem mirum non eſt; cùm pateat, vt iam ſuperiùs annuimus, etiam Doctiores, imò Doctiſſimos, expertiſſimoſque Chirurgos in curandis capitis vulneribus interdum falli, ob facilitatem deceptionis concernentem cognitionem fracturæ ipſius Cranij, nam, vt Hippocrati euenit, aliquando à Chirurgo iudicatur quòd fiſſura Cranij ſit aliqua commiſſura, & ſic nullam de ea curam ſuſcipiens, non dilatat vulnus, neque os ipſum, vt deceret, tractat, & ſic vulneratus eius culpa moritur, vt in caſu quoque præſenti factum eſt, vnde tota mortis culpa in Chirurgum reiicienda, & in ipſius negligentiam, & imperitiam: nam cùm perquirere debuiſſet, an os aliquo modo læſum eſſet, nullam in ea diligentiam adhibuit, ſed ſimplicis vulneris curam ſuſcipiens, ipſum antè tempus conſolidauit, vndè poſtmodum ſymptomata ſæuiſſima ſuperuenerunt, ac denique ipſa mors.

Prætereo multa, quæ euidentiſſimè commonſtrare poſſent, vulnus hoc fuiſſe ex maximè ſalutaribus, quantùm promittere poteſt capitale vulnus cum aliquali oſſis fractura, cum abſentia cuiuſlibet ſymptomatis, quod poſſet demonſtrare vulneris dubietatem, & minuere, aut in ancipiti ponere eius ſecuritatem, ſatis ſuperque id atteſtatur; nam vſque ad decimamquartam Salſinus tam benè habuit, vt vix vllum incommodum à vulnere reportare videretur, vnde ipſe Chirurgus illum tanquam ſanum iam tractabat, diætam relaxando, & alia ad rationem victus pertinentia tanquam ſano præſcribendo.

Ex quibus irritatur omninò coniectura,
quam deſumi poſſe Fiſcus contendit, quòd
hoc vulnus fuerit ex ſe lethale, immò ma-
ximè lethale, quam coniecturam vult elici
debere ex ſæuitie ſymptomatum, quæ vul- 6.
neri ſuperuenerunt; nam adeò ſæua fue-
rant, vt illum quatuor dierum ſpatio è me-
dio ſuſtulerint; fuerunt enim febris acuta,
conuulſiones, dolores, & alia id genus,
quæ tamen non ex ſui natura huic vulneri
ſuperuenerunt, ſed ex mala curatione; nam
cùm Chirurgus, vt dictum eſt, debuiſſet
oſſi fracto opem ferre, viam ſternendo ſan-
guini, & puri iam maturo, conſolidando
vulnus, vtramque materiam inhibuit, ita
vt ad Cerebri ſubſtantiam ſe conferens, &
inflammatione excitata, febrem, conuul-
ſiones, & dolores pepererit, quod non ante
terminum quatuordecim dierum factum eſt;
quia vulnus, quantum erat ex ſua natura,
erat benignum & minimè lethale: contra-
rium enim eueniſſet vbi ex ſua natura ma-
lignum, & lethale fuiſſet; nam eadem ac-
cidentia, & alia quamplura in principio, 7.
aut ad ſummum tertia excitaſſet, & homi-
nem multò citiùs ſuſtuliſſet. Itaque nulla
coniectura elici poteſt lethalitatis, & mali-
gnitatis ipſius vulneris ex ſuperuenientibus
ſymptomatibus, cùm non à vulneris natu-
ra, ſed à ſanguine, & pure retento ob
Chirurgi negligentiam in ſecando, & ni-
mis citam eius conſolidationem, dependen-
tiam habuerint.

Non obſtat præterea vis, quam facit Fiſcus in eiuſdem Chirurgi relatione deponentis, vulnus fuiſſe ex primo capite lethale; nam ipſemet Chirurgus in ipſo vulnere curando ſatis ſupérque commonſtrauit, vulnus realiter non ſolùm non fuiſſe ex primo capite lethale, ſed vix fuiſſe periculoſum; ita autem periculoſum, vt lethale euadere poſſet, niſi rectè curaretur, aliàs ab omni periculo tutum: nam ille nec remedia adhibuit neceſſaria, neque operationes vllas fecit, neque vlla in re ita ſe geſſit, vt ſe de vulneris lethalitate timere oſtenderet; ex qua curandi ratione ſatis apparet, illum in ſua relatione falſom pronunciaſſe, cùm è contra in curando demonſtrauerit ſe iudicare vulnus eſſe ſalutare, non lethale. Sed id factum ab ipſo eſt, more aliorum Chirurgorum imperitorum, qui etiam vulnera nullo periculo inſignia, referunt eſſe periculoſa, & lethalia; hoc enim ex re illorum eſt, & ſibi eo modo cauent; nam ſi ex non recta curatione vulneris vulneratus decedat, ipſorum ignorantiæ mors non tribuatur, ſed potiùs naturæ ipſius vulneris, vt ad amuſſim euenit huic homini, cuius ignorantia, & negligentia tam palam eſt, vt ne ipſe quidem ſeſe excuſare ſciuerit, ſed coactus ſuam ſententiam opere ipſo retractauit, dum vulnus poſt decimamquartam de nouo aperuit, ſed fruſtrà, non ſolum enim nihil opis ſecando attulit; ſed Ægrum certiſſimè interfecit.

Ex quibus patet, tantam fuiſſe eius inſ-
citiam, vt apertiſſimè commonſtrauerit,
neſcire ſe, quid ſit vulnus ex primo ca- 8.
pite

pite lethale; huiuſmodi enim vulnus dicitur illud, quod paucarum horarum, aut dictum ſpatio neceſſariò Ægro mortem infert, nec vlla Arte ſanari poteſt, Daniel. Sennertus *libro quinto Pract. par. 4. capite tertio.* In his autem neceſſe eſt ſubitò in ipſa vulneris acceptione, aut non multò poſt apparere ſymptomata magna, & horribilia proximam, & ineuitabilem mortem atteſtantia, vnde eliciendum, quantùm diſtaret vulnus à Salſino acceptum ab ea natura, ex qua pro lethali in primo capite erat iudicandum, cùm non ſolùm in ipſa vulneris acceptione nullum eorum ſymptomatum apparuerit, ſed nè per totam quidem decimamquartam, quia vix periculoſum erat, & nullo modo lethale. Vnde neque vnquam Hippocrat. *in Aphor. libro ſexto Aphor.* 18. *& in Coac. partic.* 509. *neque alicubi*, nec Celſus *ſua med. libro quinto capite vigeſimoſexto*; nec alius quiſquam in-
9. ter vulnera ex primo capite lethalia repoſuerunt capitis vulnera etiam cum oſſis fractura; immò vt ex ſuperioribus patet, potiùs ad ſalutem ea terminari voluerunt, quàm ad mortem, niſi error aliquis notabilis inter curandum interueniat.

Nec quicquam denique ad probandum vulnus fuiſſe lethale, facit caſus ipſius Salſini in terram in ipſa vulneris acceptione, in quo maximum Fiſcus fundamentum facit; nam caſus non ſucceſſit ex violentia & grauitate vulneris, ſed ex accidenti, eo quod Salſinus volens euitare percuſſionem, ſe retrahendo in terram cecidit; nam ſi ex vulneris grauitate caſus ſucceſſiſſet, de neceſſitate conſecuta eſſent alia plura ſymptomata; non caſus ſolus, qui ad ſymptomata ſuccedit, neque ea præcedit, vnde ſecuta eſſet ad vertiginem, ad vomitum, ad vocis abſciſſionem, ad oculorum tenebricoſitatem, & ad alia id genus accidentia, quæ tamen nullatenùs apparuerunt nec in ipſa vulneris acceptione, nec poſt ipſam vſque ad decimamquartam, vt dictum eſt.

Itaque cùm pateat, Salſinum ob Me-
diei negligentiam, & ignorantiam periiſ- 10.
ſe, certè percutiens de occiſo non tenetur; vt per *l. ſi ex plagis, Digeſtis ad l. Aquiliam* quam ex noſtris adducit Fortunat. Fidel. *libro quarto de Relat. Medic. cap.* 2. Gloſſ. *in l. ſi ab hoſtibus*, §. 2. *Digeſtis, ſol. matrim.*

CONSILIVM LXIII.

ARGVMENTVM.

Deſiderabat Illuſtriſſimus ac Reuerendiſſimus D. Epiſcopus N. N. impetrare à Sanctiſſimo Coadiutorem, ſed antequam ſupplicationem ſuper ea porrigeret, me cum Collega meo Viro Doctiſſimo, ac ætate venerabili conſulere voluit, vt determinaremus, an cauſſæ, ex quibus mouebatur ad poſtulandum Coadiutorem eſſent legitimæ, & ſufficientes. Erant autem huiuſmodi cauſſæ, Ætas grauis, cùm iam ſexageſimum primum annum attingeret, corporis perpetua valetudo ob inſultus podagricos, Stomachi imbecillitas, ob quam matutino ſomno indulgere cogebatur, aliàs eiuſdem Stomachi anxietatem per nonnullas horas paſſurus; & vrinæ ardor ob arenulas, quas frequenter emittebat; & contendente Collega meo, has cauſſas non ſolùm ſimul iunctas eſſe legitimas, & ſufficientes, ſed vnamquamque per ſe poſſe eſſe & legitimam, & ſufficientem; Ego contrariam ſententiam amplexus ſum ex ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ, ob quas Coadiutor dari debet.*
2 *Senium cur ſit legitima cauſſa obtinendi Coadiutorem.*
3 *Decrepitus quis poteſt dici aliquando ſeriùs, aliquando verò citiùs.*
4 *Quibus Decrepitis concedatur Coadiutor.*
5 *Ex conſtitutionibus Pontificiis ad obtinendum Coadiutorem requiritur impedimentum perpetuum.*
6 *Stomachici qui ?remiſſiuè apud Galenum.*
7 *Veſica calculo laborans meritò poteſt petere Coadiutorem.*
8 *Cum cauſſa morborum ſunt amouibiles, non poteſt iure peti Coadiutor.*
9 *Podagra quando non ſit legitima cauſſa poſtulandi Coadiutorem.*
10 *Coadiutor non datur niſi morbo præſente.*

Optime, ac diligenter ponderatis verbis conſtitutionis Pontificiæ *in c. vnico, de Cler. agrot. in Sexto*, patet ſequentes conditiones, aut cauſſas tantùm legitimas eſſe ad obti-
nendum Coadiutorem, nempe Senium, ſeù 1.
Decrepitatem, perpetuam valetudinem, grauem, ac perpetuum morbum, & futuræ proſperitatis omnimodam deſperationem.
Et primò, quoad Senium ideò reputatur 2.
iuſta cauſſa obtinendi Coadiutorem, quia abſque dubio corpus aggrauat, ac debilitat, impeditque, ne in ea ætate degentes poſſint officia conſueta exercere, nulláque ſpes illis ſupereſt futuræ proſperitatis, cùm vires in dies notabiliter deficiant; ſed Senium in hoc caſu annorum

tum numero definiri non debet, ſed corporis
viribus: vt enim aliàs diximus, poteſt quis dici
3. in ſenio, vel decrepitate conſtitutus, & multò
aliquandò ſeriùs, & aliàs multò maturius, quã
communiter determinetur; itaque licet Decre-
pitatẽ anno ſexageſimo, aut ſexageſimo quin-
to incipere vniuerſaliter ſtatuatur, euenire ta-
men poteſt, vt quis in quinquageſimo tam fra-
ctis, ac diminutis corporis viribus doretur, vt
iure pro Decrepito ſit habendus. Contra au-
tem iam validus, ac robuſtus eſſe poteſt quis
in ſeptuageſimo, vt neque eo anno pro Decre-
pito ſit exiſtimandus. Quando ergo quis verè
Senex, aut Decrepitus dici debet, virium robo-
re deſtitutus eſſe debet, quia ſenes nulli robur
habent, Galen *lib de cur. rat. per ſang miſſ cap. 9.*

In caſu igitur noſtro cùm Illuſtriſſimus Vir
viribus ſit adhuc integris, non obſtantibus iis,
quibus ex accidenti affligitur affectibus, non
meretur nomen Decrepiti, imò etiamſi con-
cendamus illum ob annorum numerum eſſe
Decrepitum, tamen non habet legitimam
cauſſam poſtulandi Coadiutorem, quia conſti-
tutio Pontificia non promiſcuè omnibus De-
4. crepitis concedendum eſſe Coadiutorem de-
terminat, ſed iis tantùm, qui ſenio ſunt grauati,
& adeo impediti, vt officium ſuum nequeant
exercere: at huc non habet locum in Illuſtriſ-
ſimo Viro, qui etiam ſi annum degat ſexageſi-
mum primum, non tamen ætate eſt grauatus,
nec ita debilitatus, vt non poſſit aliquando
ſuum officium exercere; nam licet aliquandò
non poſſit, alias tamen poteſt; in conſtitutio-
5. ne autem requiritur impedimentum perpe-
tuum.

Quoad ſecundam autem cauſſam, quæ eſt
valetudo perpetua, non poſſum videre, quo-
modo locũ habere debeat in caſu noſtro; nam
nullus ex narratis affectibus, quibus Illuſtriſſi-
mus Dominus detinetur, talem illum reddit, vt
perpetua valetudine illum moleſtari iure fir-
mare debeamus: ſi enim de Podagra loqua-
mur, certum eſt, illam non impedire indeſinen-
ter, ac perpetuò prædictum Illuſtriſſimum
Epiſcopum, ſed habere tantùm annuos inſul-
tus in temporum mutationibus, ac Vere tan-
tùm inſigniter ab illa moleſtari, aliis verò tem-
peſtatibus leuiter, ac de rarò, niſi mala, & inor-
dinata victus ratione vtatur, vt ipſemet inge-
nuè confitetur.

Quod ſi de Stomachi imbecillitate ſermo-
nem habeamus, neque ipſam talem eſſe patet,
vt reddat illum valetudinarium; quia, vt ex
ipſius Illoſtriſſimi Domini confeſſione habe-
tur (nam vt Vir eſt Religioſiſſimus, in nulla re
conſcientiam ſuam grauare vellet) de Stoma-
cho conqueri non cogitur, niſi quandocunque
vel cibo plurimo, & maximè minùs laudabili
vtitur, vel quandò ſeriùs multo, quàm neceſſi-
tas requirat, cibum capit, vel quando cibis
quibuſdam vtitur ſuæ naturæ contrariis, vt le-
gumina ſunt, præcipuè verò lentes, carnes ani-
malium ſylueſtrium, ac præcipuè Aprinæ,
Melopepones, & radices quælibet etiam iure
excoctæ, lacticinia, & huiuſmodi: aliàs au-
tem nec Stomacho malè valet, nec malè con-
coquit, nec viridum faciei colorem in palli-
diorem mutat, nec ructus acidos, aut malè
olentes emittit, nec vomitibus moleſtatur,
ſed benè, & valenter ſe habet, vnde patet,
illum non eſſe connumerandum inter Sto-
machicos, vt Doctiſſimus Collega exiſtimat,
neque comprehendi inter illos, quos Stoma-
chicos appellari docet Galen. *libro octauo de* 6.
compend. Pharm. ſec. loco capite ſecundo. Cùm
nullum eorum ſymptomatum patiatur, quæ
ille narrat pati eos, qui *Stomachici* appellan-
tur, niſi ſit leuis quædam anxietudo ex cauſſa
externa, vt iam dictum eſt, non ex cauſſa inter-
na, vt præcipuè eſt ipſius Stomachi imbe-
cillitas, quali dotantur Stomachici.

Quoad vrinæ porrò ardorem, manifeſtum
eſt, neque ex ſe grauem eſſe affectum, cùm
ab arenulis tantùm originem habeat, neque
vllo impedimento eſſe, quin homo ſuum
officium exercere liberè poſſit; præterquam
quod neque perpetuum vitium eſt, ſed per
vices moleſtans; & licèt frequenter moleſtum
ſit, tamen moleſtia magna non eſt, &
ceſſat illicò excretis arenulis, vnde aberrare
omninò putauerim Collegam meum, qui
dubitat, hoc ex veſicæ calculo prouenire;
quod tam à vero abeſt, quàm quod maximè;
cùm nullum eorum ſignorum in Illuſtriſſ.
Viro animaduertatur, quæ veſicam calculo
laborare atteſtantur, poſita ab Hippocrat.
libro de Aer. Aq. & loco, numero 22. & ſequent.
& libro quarto de Morb. numero 29. à Galen.
libro primo de loc. affect. capite primo, à Paulo
Ægin. *libro ſexto capite* 60. & ab aliis quibuſ-
que Practicis: nam ardor ille vrinæ, quem
perſentit in mingendo, non eſt magnus, ne-
que perpetuus, quia non ſemper cum vrina
arenulas reddit, vnde vt plurimum abſque
illo ardore, ac dolore mingit; quod nunquam
eueniret, vbi calculus veſicam obſideret: &
multùm differt hic vrinæ ardor ab eo, qui
cauſſatur ex calculo veſicæ; nam hic vehe-
mens eſt, ex Hippocrat. *loco citato de Aer.*
& loc. at Vir Illuſtriſſ. confitetur, ſe nullum
dolorem in vrina reddenda percipere, ſed
tantùm moleſtiam quandam, & aliqualem
ardorem quando cum vrina arenulas emit-
tit, vel quandò ſe vltra conſuetum exercet,
vel quando cibos calidiores, vel multis aro-
matibus conditos aſſumit, & in ſumma tam
leue hoc vitium eſt, vt ipſemet Patiens il-
lud in nullo cenſu habendum eſſe dicat; nam
niſi alij affectus pro legitima cauſſa poſtu-
landi Coadiutorem admittantur, ingenuè
fatetur, noſſe ſe, hunc non eſſe ſufficientem.
Incaſſum ergò peritiſſimus Collega tanto-
perè ſe fundat in hoc vrinæ ardore putans
à calculo originem habere, ac valdè me-
tuens, ne in dies maior fiat, nam tunc, & eo 7.
caſu pro legitima cauſſa admitti poſſet, non
modò reſpectu præſentis moleſtiæ, ſed etiam
reſpectu valetudinis futuræ, cùm omninò
timendum eſſet id ipſum quod Collega time-
bat, nempe Virum Illuſtriſſimum in dies ma-
gis, magiſque moleſtatum iri abſque vlla ſpe
futuræ proſperitatis.

Neque valet inſtantia ab eodem Collega
meo in medium producta, nimirum, quòd
etiam ſi prænominatæ cauſſæ ſingulæ per ſe
non eſſent ſufficientes, neque legitimè moue-
rent

Digitized by Google

tent Illuſtriſſimum Epiſcopum ad capeten-
dùm Coadiutorem, tamen omnes ſimul iun-
ctæ ſunt pluſquam ſufficientes ad id præſtan-
dum: quia coniunctæ multò magis hominem
moleſtant, & in perpetuam valetudinem con-
iiciunt, maximè cùm ſenile iam, imò decrepi-
tum corpus obſideant, vndè ante tempus fortè
in decrepitate illum conſtituunt: Non valet,
inquam, hæc inſtantia; quia omnes, ac ſingulæ
8. commemoratæ cauſſæ, ſi Podagram excipia-
mus, ſunt facilè amouibiles, vel non ſunt ali-
cuius momenti, & ſic non ſunt legitimæ: nam
iam ætatem non eſſe ita grauem diximus, vt
ad poſtulandum Coadiutorem ſit in aliqua
conſideratione habenda; Stomachi autem im-
becillitas facilè amouibilis eſt, quia non eſt ex
ſui natura imbecillis, ſed cum plurimo cibo
grauatur, vel cibis difficilis coctionis repletur,
obtuto vel quantitate, vel qualitate, natiuo
eius calore, imbecillis euadit; itaque remotis
his erroribus in victu, vt paratus, ac promptus
remouere eſt Illuſtriſſimus Patiens, remouebi-
tur inſimul Stomachi imbecillitas. Eodem
quoque pacto ſi in victu cautiùs ſe gerere poſt-
hac velit idem Illuſtriſſimus Epiſcopus, &
exercitio moderato vti, rebúſque ſanguinem
excalfacientibus, & exurentibus abſtinere, vri-
næ quoque ardor vel in totum, vel magna ex
parte ceſſabit, & in ſumma nullo modo il-
lum impediet, quin officium ſuum exercere
9. valeat.

Iam verò de Podagra diximus nequaquam
eſſe eius grauitatis, vt poſſit ad effectum, de
quo agitur, pro legitima cauſſa reputari, nam
præterquam quod ſemel, aut iterum ad ſum-
mum in anno toto hominem ita adoriatur, vt
cogat illum in lecto decumbere, non alios ad-
huc articulos, quàm pedum moleſtat; neque
firmari poteſt, illum non Podagra tantùm, ſed
arthritica paſſione detineri, quod licat velit
Collega firmari poſſe, tum ob naturam, & fa-
cilitatem huius morbi, qui primò pedum ar-
ticulos, ac procedente tempore articulos ma-
nuũ, & quarumcunque partium obſidere ſo-
let, imò & quaſcunque oſſium compoſitiones,
tum quia alias de dolore articulorum manus,
eſt conqueſtus; veritas tamen eſt, Illuſtriſſi-
mum Patientem de præſenti ſimplici Podagra
laborare: & quod opponitur de facilitate, &
conſuetudine huius morbi communicantis ſe
tempore procedente quibuſcunque corporis
articulis, in caſu noſtro non habebit locum,
quia cùm Patiens à Quadrageſimo anno Po-
dagra moleſtari inceperit, in tam longo anno-
rum decurſu nunquam de aliorum articulo-
rum doloribus conqueſtus eſt: ex quo mani-
feſtiſſimum ſignum habemus validitatis cæ-
terorum articulorum, quos ſperandum eſt
non moleſtatum iri huiuſmodi doloribus
præ eorum fortitudine, maximè ſi in ta-
tione victus non peccabitur.

Quod autem dicitur de dolore perpeſſo in
articulis ſiniſtræ manus, non pertinet ad Po-
dagram, aut ad Arthritidem, quia hic dolor à
cauſſa Procatharctica ortum habuit, nam cùm
vellet quoddam magnum volumen neſcio cu-
ius Doctoris dextra arripere, ex loco alto ce-
cidit ſuper manum ſiniſtram, in qua dolorem,
tumorem, & inflammationẽ excitauit, abſque
eo quod articulis quicquam officeret: quod
mirum fuit in homine iam per plures annos
Podagra detento; vnde inaniter ex ea re elicere
ſatagit eruditiſſimus Collega promptitudi-
nem, & facilitatem in nobiliſſ. Præſule incur-
rendi dolores Arthriticos; cùm contra, ex hoc
maiorem ſpem concipere liceat non incurren-
di in huiuſmodi dolores, quia ſi à Natura ha-
buiſſet talem aptitudinem, iam ex ea cauſſa
omninò illos non effugiſſet.

Et ad omne peius, Coadiutor, vt ex conſti- 10.
tutione Pontificia clare patet, non datur, niſi
de præſenti morbus affligat, & aliæ requiſitæ
conditiones ſimul concurrant; Atque hinc eſt,
quòd ceſſante cauſſa, ob quam Coadiutoria
fuit conceſſa, ceſſat Coadiutoria: Rota *in
Elnen. Canonicatus* 1631. *coram Ghiſlerio, nu-
mero* 6. Vnde timor futuri mali non eſt legi-
tima cauſſa flagitandi Coadiutorem, etiamſi
rationabilis vndequaque eſſet, imò fortè, quan-
sùm ego exiſtimauerim, etiamſi timor hic
iuſtus eſſet, & ab ipſa officij exercitatione de-
penderet, non afficeret: quamobtem cùm Illu-
ſtriſſimus Epiſcopus de præſenti Arthriticis
doloribus nequaquam moleſtetur, non poteſt
legitimè Coadiutorem petere ob rationabi-
lem timorem incurrendi in prædictos dolo-
res, cùm vt plurimùm euenire ſoleat, vt qui
Podagra laborare cœperint, procedente tem-
pore etiam Arthriticis doloribus conflicten-
tur; ſatis enim ſuperque eſt, ſi de præſenti ta-
les dolores non vigeant, neque antehac vllam
de ſe ſignificationem dederint; quod etiam ſi
de proximo prehenderent, aut etiam de præ-
ſenti moleſtarent, adhuc non eſſet neceſſe il-
lum perpetuò ab illis moleſtandum eſſe, cùm
ij ipſi dolores ſuas habeant remiſſiones, qui-
bus non impediuntur Ægri ad munia quæ-
cunque exercenda, non ſecùs ac cum ſani
ſunt, facere conſueſcant. Et ſic dici non po-
teſt, hoc impedimentum, eſſe legitimam cauſ-
ſam poſtulandi Coadiutorem, cum non ſit
perpetuum, vt ex conſtitutione Pontificia re-
quiritur.

Atque hæc pro veritate ad petitionem Il-
luſtriſſimi Præſulis exaraui, cui magis cordi
veritas eſt, quàm aſſentatio: iuſſit enim hæc di-
ligenter examinari, vt conſcientiam ſuam ex-
oneraret, & nè id ſuccederet, ſi gratiam à Pon-
tifice obtineret, viſus eſſet iniuſta, & contra
æquitatem petere.

CONSILIVM LXIV.

Ad Titulum Tertium Libri Octaui.

De Clauſura Monialium.

ARGVMENTVM.

Soror Anna Gertruda Lætitia in Monaſterio Sanctæ Claræ de Vrbe Profeſſa in Religione Sancti Franciſci, Tertij Ordinis, petebat à Clauſura dimitti dupli-ci ex capite; Primò, quòd ipſius profeſſio eſſet nulla, ſtante quòd facta fuiſſet, vt concludenter probare ſe offerebat, ob paternum timorem, & reuerentiam. Secundò. quòd morbis perennibus, ac grauiſſimis, ita conflictaretur, vt ad recuperandam ſanitatem neceſſe haberet extra clauſuram ſe curare, cùm aliter ſanari non poſſet, vt ex Medicorum fide conſtare dicebat. De primo ergò capite nihil ad nos; de ſecundo conſultus ſententiam meam protuli, vt in ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Pontificum indulgentia in dimiſſione Monialium à clauſura, non reſpicit ſalutem particularem.*
Contrarium num ſeq.
3 *Aëris mutatio efficaciſſimum remedium in diuturnis morbis.*
4 *Quæ conditiones requirantur in morbo, cuius cauſſa Monialis dimitti debeat à clauſura, & num. 9.*
5 *Vnicuique licet vitam ſuam de iure naturali tueri.*
6 *Vnuſquiſque tenetur euitare ea, quæ vitam propriam in periculo ponunt.*
7 *Qui ægris in morbis longis aſſiſtunt, non euitant ob incommoda, quæ patiuntur, aduerſæ valetudinis inſultus.*
8 *Morbus ſi non ſit contagioſus, non eſt iuſta cauſſa dimittendi Monialem à Clauſura.*
10 *Epilepſia interdum à vapore excitatur.*
11 *Morbus, ob cuius cauſſam Monialis dimittitur à clauſura, debet probabiliter eſſe curabilis.*
12 *Vitia naturalia emendari non poſſunt.*

1. ALias in quæſtionibus hiſce meis Medico-Legalibus, *tit. de Clauſura Monialium*, iterum atque iterum inculcaui, Pontificum indulgentiam quoad dimiſſionem Monialium à clauſura, non extendi ad ſalutem alicuius particularis ea Monialibus, ſed reſpicere omninò ſalutem tantùm vniuerſalem totiûs cætus; ita vt ſi quando contingat, vt aliqua Monialis ex grauiſſima quadam infirmitatis cauſſa dimittenda ſit à clauſura, egeat ſpeciali Pontificis Breui, cùm vniuerſali illa determinatione ſe tueri non poſſit, ac per eam, clauſuram relinquere: & ideireò iure in conſuetudinem abiit, vt ab ipſo Pontifice requiratur licentia huiuſmodi, vt ex Campanil. *diuerſ iur. canon. rubr. 12. c. 16. num. 24.* refert Ventriglia *in Annot. Pract. Annot. 5. §. 2. num. 19.* hoc itaque punctum, quantùm in me eſt, iam deciſum reliqui, ac neceſſarium puto ob rationes *loco citato* adductas ipſam ſororem Annam Gertrudam, à Pontifice licentiam impetrare, vt extra clauſuram ſe curare poſſit, & ad ſanitatem deuenire.

Sed videndum, vtrum Monialis hæc habeat iuſtam, ac legitimam cauſſam petendi, & obtinendi à ſummo Pontifice huiuſmodi licentiam? quod vt rectè determinetur, ante omnia ipſius Monialis ſtatus valetudinis eſt aperiendus. Conſtat ergo, illam à natiuitate aduerſæ valetudini fuiſſe obnoxiam, ac maximè fuiſſe perennibus diſtillationibus à capite moleſtatam; ex quibus, cùm ad lumbos, & coxam ſiniſtram decumberent, claudicationem contraxit, eiuſdémque partis contractionem.

Ad Pubertatem accedens, menſtruorum defectu ſemper ſuccedente tempore laborauit, ex qua occaſione in mille affectus præternaturales, & grauiſſima ſymptomata lapſa eſt: nam & inſultibus Epilepticis, & ſanguinis reiectionibus per os, & cordis tremore (ex quo etiam ſiniſtræ coſtæ ſubleuatæ fuerunt) & febribus perennibus, & Stomachi anxietudine, & doloribus, aliiſque ſymptomatibus fuit indeſinenter vexata: quæ omnia aut de nouo acceſſerunt, aut magna ex parte exacerbata ſunt, poſtquam habitum Monachalem ſuſcepit, & profeſſionem emiſit; tunc enim animi vehementibus paſſionibus exagitata, & alienatione à vita religioſa plurimum vexata, multoties mortis periculo fuit obnoxia: ita tamen ab ea ſymptomatum ſæuitie ſeſe momento temporis recolligebat, vt nihil mali illam perpeſſam fuiſſe dixiſſes; vnde non defuerunt ex Monialibus, quæ illam vel plurima ſimulare dicerent, vel à malo ſpiritu exagitari, cum tamen nos omnia ad ſuas naturales cauſas referenda eſſe iudicaremus.

Perſeuerantibus igitur tot, tantiſque affectibus,

ctibus, poſtulabat à clauſura dimitti, vel
quòd hoc illi liceret ex vniuerſali indulgen-
tia à Pontificibus, Monialibus elargita, quan-
docunque intra clauſuram curari non poſſunt,
vel quòd poſſet à viuente Pontifice licentiam
ſuper ea impetrare, vbi vniuerſali illa indul-
gentia munire ſe non poſſet: non defuerunt
enim ex Canoniſtis aliqui, quos adduxi *lib.*8.
*bar. Quaſt, tit.*3. *quaſt.*2. qui voluerint per-
2. miſſionem Pontificum Monialibus factam, vt
poſſint relinquere clauſuram, non reſpicere
tantùm ſalutem vniuerſalem, ſed extendi
etiam ad particularem ſalutem alicuius ex
Monialibus, quandocunque tali morbo labo-
ret (etiam ſi non ſit contagioſus) vt iudicio
Medicorum non poſſit niſi extra clauſuram
curari: at talis quidem videtur eſſe morbus,
ac mala valetudo, qua ſoror Anna Gertruda
detinetur.

Quòd enim non poſſit intra clauſuram cu-
rari, patet ex progreſſu morbi, & decurſu tot
annorum, & ex inani, ac fruſtrata applica-
tione plurium, ac maximè efficacium au-
xiliorum, cum quibus nihil quicquam pro-
fectum eſt.

Quòd autem curari poſſit beneficio muta-
tionis Aëris, & dimiſſione à clauſura patet;
quia nullam efficaciorem cauſam habemus in
Arte Medica, nec magis accommodam ad cu-
randos morbos longos, difficiles, & contu-
3. maces, quàm ipſam Aëris mutationem, vt
aliàs *loco citato* dixi; & eſt communis Me-
dicorum omnium ſententia, qui omnes vno
ore in huiuſmodi morbis, tanquam vnicum,
ac ſingulare, certúmque præſidium Aëris
mutationem ſuadent, & idcircò non præter
rationem eius rei fidem fecerunt duo doctiſſi-
mi Medici, quam hæc Religioſa promptè ex-
hibere, ac in iudicio producere ſe offert.

Videtur ergo ſoror Anna Gertruda habere
iuſtam cauſam exeundi à clauſura, ob mor-
borum, quibus moleſtatur, ferociam, &
contumaciam, vt experientia patet; & vi-
deantur intra clauſuram non admittere cura-
tionem, vnde certo vitæ periculo patientem
exponunt; hæc enim conditio præ aliis deſi-
4. deratur à Doctoribus, vt cauſa exeundi à
clauſura legitima ſit exiſtimanda: Nauarr.
*comm.*4. *de Reg. num.*49. Sebaſtian. de Soto *in
tract. de infirm. ob quas Monial. propoſitione* 3.
eiuſque rei euidentes rationes apud ipſos vi-
dendæ.

5. Potiſſima autem ea eſt, quòd vnicuique
licet vitam ſuam de iure naturali pro viribus
tueri, aliàs, vbi id negligeret, peccaret con-
tra propriam charitatem, ob quam quemad-
modum non licet ſeipſum lædere notabiliter,
6. & multò minùs ſeipſum interimere, ſic obli-
gatur vnuſquiſque pro viribus euitare ea, quæ
vitam propriam in manifeſto periculo po-
nunt, qualis eſt huiuſmodi morbus, ex quo
Monialis ſic certò interitura, niſi ſibi caueat
procurando ſuam ſalutem extra clauſuram,
intra quam non poteſt eam recuperare, quan-
tumuis multis, & efficaciſſimis præſidiis eam
recuperare procurauerit: meliora ergo, ac
ſecuriora inquirenda, inter quæ potiſſimum
eſt Aëris mutatio, vt iam probatum eſt.

His addi poteſt, quòd licet morbi, quibus
indeſinenter affligitur ſoror Anna Gertruda,
non ſint contagioſi, ita vt ob contagij timo-
rem ſit ſeparanda ab aliis Monialibus, quæ
ſanæ ſunt, & dimittenda à clauſura, tamen
non ſine omni periculo infectionis, & maxi-
mi incommodi aliarum Monialium poterit in
clauſura detineri, quia licèt Moniales, quæ
circa eius curam aſſiduè verſantur, non de-
beant timere quicquam ob contagium, poſ-
ſunt tamen propriæ ſanitati timere ob aſſi-
duam, & maximè diuturnam operam in ea
curanda impenſam: nam nouum non eſt, ſed 7.
experientia quotidiana confirmatum, quòd ij
qui Ægrotum curam habent, vbi morbus
magnus ſit, & diuturnus, etiam ſi non ſit con-
tagioſus, facilè in aliquem non contemnen-
dum morbum labantur ob aſſiduum laborem,
& plurima incommoda, quæ in eo opere per-
petiuntur.

Itaque ſatis apparet, quòd dimiſſio huius
Monialis à clauſura, non ſolùm concedi de-
beat reſpectu ſui, ſed reſpectu etiam totius
cœtus ipſarum Monialium, cùm non reſpi-
ciat tantùm ipſius ſalutem, ſed cæterarum
omnium, vnde meritò poterit inniti Summo-
rum Pontificum Indulgentiæ factæ reſpectu
vniuerſalis ſalutis, & ſic duplici ex capite, &
vtroque quidem iuſto, ac legitimo, debet ſo-
ror Anna Gertruda à Clauſura dimitti, primò
vt ſuam vitam tueri poſſit, altero vt à timore
contrahendæ alicuius inſignis infirmitatis alias
Moniales vindicare liceat.

Verumenimverò ſi omnia ritè, ac rectè
conſiderentur, non habet Soror Anna Ger-
truda iuſtam cauſam ex hoc capite deſerendi
Clauſuram: nam primò patet, morbos, qui-
bus affligitur, non eſſe vllo modo contagio- 8.
ſos, nec poſſe ob timorem aliarum Monia-
lium contrahendi huiuſmodi morbos, iſſvo
quoquo modo inſici, illam à clauſura dimitti:
ceſſat enim reſpectu vniuerſalis ſalutis totius
Monaſterij, & idcircò non poteſt hæc cauſa
inter eas comprehendi, ob quas Pontifices di-
mittendam voluerunt Monialem à Clauſura,
ne aliæ inficiantur, cùm non ſolùm morbus
huius Monialis non connumerari poſſit inter
eos, ob quos ſimilis dimiſſio conceditur, cùm
neque Peſtis ſit, neque Lepra, neque alius
quiſquam contagioſus morbus, ſed à conta-
gio ſit adeò alienus, vt nulla earum Monia-
lium, quæ per tot annos illi inſeruierunt, of-
ferendo, ac miniſtrando cibos, & medica-
menta, & indeſinenter circa corporis illius
curam verſantium, vnquam ſit ſimili, aut
congeneri morbo tentata; vnde reliquum eſt,
ſuperfluum eſſe quicquid circa hoc caput ad-
datur. Dato igitur, quòd infirmitas huius Mo-
nialis eſſet talis, vt Aër Monaſterij ita eſſet
illi infenſus, vt mutatione Aëris poſſet recu-
perare ſanitatem; tamen non eſſet ſufficiens
cauſa ducendi clauſuram: Ventriglia *in Pract.
Annotat. num.*5. §.2. *num.*37. & allegati ibi
per eum.

Secundò ſi reſpiciamus, quòd reliquum
eſt, ſalutem ipſius tantùm, & concedamus
poſſe illam legitimè petere, vt à clauſura
exire permittatur, ad effectum, vt propriæ

ſanitati, ac vitæ proſpiciat; adhuc morbi, quibus tentatur, non ſunt eius conditionis, vt ſuam petitionem iuſtificare poſſint, quia deficiunt ab aliqua conditione neceſſariò in his morbis requiſita, vt præbeant legitimam cauſam exeundi à clauſura: debent enim mor-
9. bi *primò* eſſe cum manifeſto vitæ periculo, tunc enim vrget obligatio ſuæ vitæ proſpiciendi, & excuſatio ab obligatione, & voto perpetuæ clauſuræ. *Secundò* debent eſſe tales, vt extra clauſuram probabiliter curari poſſint, nam aliàs incaſſum concederetur licentia exeundi à clauſura, ceſſante fine, ob quem ea licentia conceditur. *Tertiò*, eius naturæ ſint oportet, vt iudicio Medicorum nonniſi extra clauſuram curari poſſint: aliàs ſi ſupperant ad curationem alia præſidia intra ipſam clauſuram adhibenda, non eſſet concedenda ea licentia relinquendi clauſuram.

Quoad primam ergo conditionem ſatis patet, quòd non obſtante ſymptomatum ſæuitie, quibus Monialis hæc conflictari ſolet, ſatis apparet à periculo maximè præſentaneo omninò abeſſe; & hoc duplici ex cauſa, *prima*, quia affectus huiuſmodi non ſunt proprij, & Idiopathici partium principum, ſed ab vtero omnem originem habent, à quo ſcimus ex quotidiana experientia Mulieres aliquando tam malè accipi, vt pro mortuis appareant, & interdum pro mortuis efferantur; vt non ſemel eoeniſſe conſtat; & ſi libet, videri poſſunt plures huiuſmodi caſus à pleriſque Auctoribus enarrati, quorum plures recollegit Schenchius *lib. ſuar. Obſeruat.* 4. *rubr. de vter. ſuffocat.* & extat apud Ioan. Boccat. *in Decamer. Diat.* 10. *Nou.* 4. non diſſimilis hiſtoria à veritate non aliena. *Secunda* cauſa eſt, quia vtplurimum à vapore, aut ſpirituoſa aliqua materia ea ſymptomata excitata, faciliùs, ac promptiùs diſcutiuntur, quàm ſi ab aliqua materia humorali originem ducerent. Neque mirandum eſt, quòd à vapore, flatu, aut ſpirituoſa quadam exhalatione tanta, ac tam grauia ſymptomata excitari poſſint; cum perſuaſum habeamus auctoritate Hippocratis *lib. de flatib. num.* 21. *& ſeq.* Ariſtotel. *lib. de ſomn. & vig. cap.* 4. quibus adhæret Cardinal. *in Aphor. lib.* 2. *Aphor.* 45. aliorumque Doctiſſimorum Medicorum, Epilepſiam, morbum, ac ſymptoma omnium grauiſſimum à vapore,
10. à flatu, ab aura quadam, aut alia ſpirituoſa materia ſæpè excitari. Quod etiam confirmat ipſa experientia; nam à ſimplici quarundam rerum odore Epileptici in morbum recidunt; vnde fit, vt quandocunque experimentum de aliquo viro ſumere volumus, an Epilepticus ſit, néc ne, aut an à perpeſſa aliàs Epilepſia ſit ſanatus, ſimilium rerum odore id facimus; vt paſſim apud Practicos habemus, inter quos vide ex Recentioribus Sennertum *lib.* 1. *Pract. part.* 2. *cap.* 31. *quæſt.* 3. Itaque cùm cauſa, quæ morbos excitat, quibus Soror Anna Gertruda moleſtatur, ſit materia vaporoſa, & facilè diſſipabilis, non poteſt eſſe legitima ad obtinendam licentiam deſerendi clauſuram; nam etiamſi pluries reuerſionem morborum patiar, facilè tamen terminantur, vt ſumpta de eadem Moniali experientia ſatis ſuperque teſtatur, cùm de momento ad momentum ita à prægreſſis ſymptomatibus releuari, ac in totum vindicari comperiatur, vt ne per ſomnium quidem vllo morbo illam de proximo affectam affirmares, vt ex relatione ipſa habetur.

Secunda conditio erat, vt morbus extra clauſuram probabiliter ſit curabilis, nam vbi de hoc non conſtet, immeritò Monialis à clauſura dimitteretur, ceſſante cauſa, ob quam dimitti deberet, priuilegij namque cauſa ceſſante, ceſſat priuilegium. Tiraquell. *in tract. ceſſ. cauſ. part* 1. *num.* 203. ergo ſi infirmitas curabilis non eſſet, ceſſaret cauſa, quæ mouit Canones ad concedendum hoc priuile- 11.
gium exeundi à clauſura, quæ erat, vt curari poſſet, & ſanari: Neceſſarium ergo eſt, vt ſaltem probabiliter morbus, ex quo Monialis curari poſtulat extra clauſuram, ſit curabilis. In caſu autem noſtro, cùm de contrario conſtet; cauſa euadit inualida, & illegitima; nam morbi, & ſymptomata, quibus hæc Monialis affligitur, neque extra clauſuram curationem recipere poſſunt; non ſolùm quia hi morbi ſunt habituati, & iam connaturales facti, ſed quia verè à Natura ſunt, cùm illa ab ortu iiſdem penè ſymptomatibus, & morbis fuerit obnoxia, ac tantummodò omnia exacerbata ſint ex diminuta menſtruorum purgatione, & aliquando ex eorundem totali ſuppreſſione; vitia autem naturalia inemen- 12.
dabilia eſſe vel ipſi Pueri norunt.

Nec contra hoc quicquam facit Medicorum fides atteſtantium, illam pati tales morbos, qui intra clauſuram nunquam curari poterunt, ſed bene extra clauſuram, ob rationes ab illis adductas: quia Medici illi nullam veram, ac certam notitiam habuerunt hiſtoriæ morborum, quibus illa conflictatur, quæ reticendo, quòd ab ortu iiſdem ferè morbis ſemper fuerit vexata, expoſuit tantùm illis, ſe ob clauſuræ incommoda in eos morbos incidiſſe, vnde adduci ſe paſſi ſunt illi Medici ab Ægrotantis precibus, vt fidem prædictam facerent, cui ipſe ſubſcribere recuſaui, cùm rei veritatem multò meliùs notam haberem, quàm prædicti Medici haberent.

Ex his quoque patet, morbos à Sorore Anna Gertruda perpeſſos deficere à tertia conditione, quæ erat, vt tales morbi non per alia præſidia, quàm per dimiſſionem infirmæ à clauſura curabiles exiſtant, nam eo ipſo quod à Natura ſunt, neque per alia præſidia, neque per exitum infirmæ à clauſura ſanari poſſunt; præterquam quod dato etiam, quòd non haberent hæc ſanationis repugnantiam ab ipſa Natura, adhuc neque certò, neque probabiliter conſtare poteſt, quòd per exitum infirmæ à clauſura ſanabiles exiſtant. Et ratio eſt, quia omnes huiuſmodi affectus dependentiam habent ab ipſo vtero, qui munere ſuo nequaquam rectè, & vt natura requirit, fungi ſolet in expurgando ſeipſum, & vniuerſum corpus à ſanguinis colluuie, quæ indeſinenter in ipſo corpore accumulatur, & hoc non tantùm ex vitio ſanguinis, ſed ex vitio, & mala diſpoſitione ipſius vteri, ac præſertim ex coxæ ſiniſtræ oſſe ad intrò retracto,

tracto, & partea internas ſimul com vterò premens, ac coarctans, quæ vitia non poſſunt Aëris mutatione, & exitu à clauſura vllo modo emendari; egent enim reductione ipſius vteri ad ſitum naturalem, & amotione impedimenti, quod habent ex coxa ad intrò retracta, cui reductioni, & amotioni nihil opitulari poteſt quæcunqoe Aëris motatio.

Et ex prædictis facilè quoque occurritur difficultatibus; quæ ad fauorem Sororis Annæ Gertrudæ in medium afferuntur; ad legitimandam cauſam, ob quam dimitti debeat à Clauſora: nam de cauſa oullitatis profeſſionis, quaro cum prædicta adducit, Caooniſtæ determinabunt quid ſentiendum.

CONSILIVM LXV.

Ad Titulum, De Impotentia coëundi, & generandi.

ARGVMENTVM.

Cùm Franciſcus Maria Buccaferreus inſtituiſſet hæredem fideicommiſſarium primum filium legitimum & naturalem Hyacinthi Buccaferrei eius fratris germani, & decedente Hyacintho abſque filiis legitimis & naturalibus, ſubſtituiſſet primum filium naturalem tantùm eiuſdem Hyacinthi; mortuo teſtatore, inſtitit Hyacinthus declarari bona fideicommiſſaria ſpectare ad Philippum eius filium naturalem, cùm ipſe inhabilis eſſet ad alios filios procreandos ob caruneulas, quas in genitali membro patiebatur; de quo impedimento quæſitum eſt, an eſſet certum & ſufficiens & abſque remedio, & ad petitionem Iureconſulti Doctiſſimi, ſequens reſponſum ad ſatisfaciendum huic quæſito, exaraui.

SVMMARIVM.

1 *Ad generationem requiritur, vt Viri ſemen habeat liberum tranſitum per virgæ meatum.*
2 *Carunculæ quomodò impediant, ne Viri ſemen liberè ad mulieris vterum permeare poſſit.*
3 *Caruncula ſubſequuntur ad Gonorrhæam, & maxime Gallicam.*
4 *Gonorrhæa reddit hominem infœcundum multis ex cauſis.*
5 *Caruncula ſterilitatem inſanabilem excitant.*
6 *Contrarium num. ſeq.*
7 *Caruncula quando impediant generationem.*
8 *Caruncula licèt vtplurimùm difficulter curentur, aliquando tamen fœliciter ſunt curatæ.*
9 *Generandi ſibi ſimile à natura ineſt, & eſt proprietas inſeparabilis.*

NOn omnino abs re vertitur in dubium, an carunculæ in meatu vrinario, quibus detinetur Hyacinthus Buccaferreus, ita reddant illum ſterilem, & infœcundum, vt omnem ſpem abiicere cogatur ex ſeipſo in poſterum filios generare: nam & ratione, & experimento, & auctoritate, affirmatiua ſententia remanet probata.

Et primò ratio eſt euidentiſſima; quæ hanc
1. veritatem nobis perſuadere facilè poteſt, nam ad generationem requiritur, vt ſemen viri (præter alias conditiones ad eius ſubſtantiam, & qualitatem pertinentes) habeat per proprium meatum, liberum & expeditiſſimum tranſitum; nam vbi vel momento reſtitare, ac remorari cogatur; illicò ſpiritus illi tenuiſſimi, quibus dotatur, euaneſcunt, & ipſum infœcundum remanet; refrigeratur enim, & ad generationem vndequaque ineptum redditur; ac multò faciliùs id euenit ob hoc carunculatum impedimentum remorantium liberam ſeminis eiaculationem, quàm vbi idem ex longitudine nimia ipſius Penis fiat, ex qua, ſi naturalem proportionem excedat, accidit, vt ex Ariſtotele aliàs dixi, vt ſemen ob itineris longitudinem refrigeretur; ſed multò promptiùs, vt dixi, refrigerari illud contingit, vbi ob carunculatum impedimentum remorari cogitur, vt euenire teſtatur Ambroſ. Paræus *lib. 18. ſuor. oper. cap. 22.*

Præterea ob eaſdem carunculas meatum 2.
vrinarium obſtruentes fit, vt ſemen non poſſit neceſſario impulſu ad interna vteri ſubiacentis mulieris tranſmitti, per eundem enim meatum (vt hoc obiter dicam) tam ſemen, quàm vrina prodeunt, vt omnes Anatomici docent: Andr. Laurent. *Anat. libro 2. cap. 7.* Ioan. Vueſling. *in ſyntag. Anat. cap. 6.* Hinc euenit, vt ipſa experientia quemlibet docere poteſt, vt ſemen nullo impetu, ſed guttatim effluat, & propè externum vteri oſtium moretur, incaſſum ab vtero attrahendum, quantumcunque valida attractrice facultate dotetur, quia omni ſpiritu illicò depauperatur; cuius rei manifeſtiſſimum ſignum eſt, quòd ſemen non vt fieri ſolet naturaliter in ipſa eiaculatione, & exitu à meatu vrinario delectationem patiat; ſed poſt delectationem, non ſimul cum ea emittatur; quin & aliàs fit, vt tam ſemen quàm vrina bifurcatim reddantur, & tranſuerſim, non rectà eiaculentur: *Immò etiam pars ipſius ſeminis, & vrinæ poſt coitum & mictum, ad caruncularum ſalebras reſiitat, ita vt*

ægri

Google

ager Penem comprimere cogatur ad einſmodi ex-
primendas reliquias. Verba ſunt Paræi *vbi ſupr.*
Quid quòd etiam vrina ob earundem carun-
cularum impedimentum in totum ſupprimi-
tur?idem Paræus *ibid.*& Petr.Foreſt.*obſ.lib.25,*
*obſeru.*10. ergo ſi carunculæ poſſunt in totum
ſupprimere vrinam, quæ tenuiori materia
conſtat, quantò faciliùs poterunt in totum
ſupprimere ſemen craſſioris conſiſtentiæ, &
ſic in totum abſcindere generandi facultatem,
& habilitatem?
3. His addendum, quòd carunculæ ſubſe-
quuntur ad Gonorrhæam Gallicam, cùm
enim hæc ab humore fiat maligno, & ero-
denti, ab eo excitatur vlcus in vrethra, cui
poſtmodum accreſcit caro excitans prædicta
4. ſymptomata; at Gonorrhæa ipſa per ſe red-
dit hominem ſterilem, & infœcundum mul-
tis ex cauſis, quas ad ternum vſque nume-
merum reducit Ludouic. Mercat. *de ſteril. aff.*
libro tertio, cap. quinto, ergo ſi Gonorrhæa
per ſe reddit hominem infœcundum, multò
magis infœcundum reddent carunculæ geni-
tale obſtruentes, quæ ab ipſa Gonorrhæa &
generantur, & fouentur: itaque firmandum
videtur, ob has ipſas cauſas, Hyacinthum
Buccaferreum eſſe extra omnem ſpem, vt ha-
bilis ſit in futurum ad generandum.
Sed experientia non minùs, ſed multò ma-
gis quàm ratio idipſum confirmare poteſt,
cùm in dies videamus homines aut Gonor-
rhæa tantùm, aut Gonorrhæa cum carancu-
lis detentos, infœcundos eſſe, de qua re exem-
plo cuiuſdam ruſtici aliàs fœcundi, & poſt
Gonorrhæam ſterilis facti teſtatur Iul. Cæſ.
Claudin. *Reſponſ. Medic.num.*41. & mille alia
occurrunt exempla apud Auctores, quæ re-
ferre ſuperfluum videtur; ſed qui plures ex-
perientias ad hoc deſiderat, Conſultores adeat,
apud quos plures offendet caſus eorum, qui
propter Gonorrhæam, & carunculas in meatu
vrinario exiſtentes generare non poterant; res
autem eſt adeò clara, vt nihil ſuprà.
5. Denique ex Medicorum auctoritate ſatis
patet, & Gonorrhæam, & carunculas ſteri-
litatem inducere, quæ ſanabilis nullo modo
eſt, cùm pateat, ipſam ſterilitatis cauſam,
quæ ipſæmet carunculæ ſunt, non ſolùm
difficillimè, ſed nonniſi cum periculo, & abſ-
que exitu fœlici curari poſſunt: Gabr.Fallop.
*de Tumor. tract.*1. *cap.*33. Paræus *vbi ſupr.* Al-
phonſ. Ferr. *in libell. de Carunc. cap.*4. Ioann.
Hucber. *lib.*1. *de ſterilit. rubr. de tuber. carn.*
Ludouic. Mercat. *de Morb. Gall. lib.*2 *cap vlt.*
Gulielm. Fabric. *Obſ.Chirurg. cent.*4. *obſer* 54.
& alij quos recenſere ſuperuacaneum puto.
Ex quibus deducendum iam nobis certo
certius videtur, prædictum Hyacinthum Buc-
caferreum eſſe omninò inhabilem ad prolem
generandam, cùm carunculæ, quibus mole-
ſtatur, omnem illi ſpem generandi adimant,
vnde quantum eſt ex hoc, videtur eius peti-
tio iuſta, nempè quòd bona fideicommiſſaria
relicta à Franciſco Maria Buccaferreo eius
ſtante in defectum filiorum legitimorum &
naturalium, adiudicari debeant Philippo filio
naturali tantùm ipſius Hyacinthi, vt in teſta-
mento prædicti Franciſci Mariæ diſponitur,
quotieſcunque Hyacinthus abſque filiis legi-
timis & naturalibus decedat, vt illum dece-
dere neceſſe eſt, ſtante prædicto impedimen-
to illum reddente omninò inhabilem ad ge-
nerandum.
Conſideratis tamen conſiderandis, renera
Hyacinthus non adeò extra ſpem habendæ
prolis exiſtimandus, cùm adhuc ſit in ætate
habili; nec quicquam opponat, quod illum de
certo reddat abſque omni ſpe habendæ pro-
lis. Nam quod in medium profertur de im-
pedimento carunculatum in meatu vrinario,
facilè dilui poteſt, ſi rem penitùs examinemus.
Quòd enim prædictæ carunculæ impediant
generationem ex parte viri, non eſt ſemper 6.
verum, quia quotidiana experientia conſtat,
plures eo morbo detentos generare, ac nos
ipſi nouimus, virum non mediocriter eo di-
uexatum fœcondiſſimum extitiſſe, licèt ſem-
per fæmellas generaret: itaque non poteſt
certò firmari quaſcunque carunculas impedi-
re generationem. Vnde cauſa adducta ab ipſo
Hyacintho ſuæ inhabilitatis ad habendum
nouam prolem, non eſt ſufficiens ad hoc, vt
huius inhabilitatis reſpectu obtinere debeat
ſuam petitionem: requirebatur enim ad hoc,
vt ſuam petitionem iuſtificaret, quòd proba-
ret, carunculas, quas patitur eius conditionis 7.
eſſe, vt omninò generationem prohibeant,
veluti ſi ſint plures, ſi ſint inueteratæ, ſi ſint
duræ, & calloſæ, ſi vrinæ difficultatem, ac
ſtillicidium faciant, & multò magis ſi illius,
ac ſeminis exitum in totum remorentur;
tunc namque iuſtiorem cauſam haberet ſuæ
petitionis; nam cùm eò peruenerit hic mor-
bus, abſque vlla hæſitantia firmari poteſt,
nullam ſpem reliquam eſſe ampliùs ex ſe ge-
nerandi, teſtitante ſemine in media ſemita,
ac refrigerato, ſpiritibúſque omnibus denu-
dato, ac inepto omninò ad conceptionem,
non minùs quam eſſet quæcunque alia mate-
ria, quæ ſeminis naturam non haberet.
Sed neque etiam probata grauitate morbi,
nempè carunculatum multitudine, & anti-
quitate, & calloſitate, vrinæ exitum, & ſe-
minis impedientium; adhuc Hyacinthus ſuam
petitionem iuſtificaſſet: quia neque hæc om-
nia ſimul iuncta poſſunt ob curationis diffi-
cultatem; ipſum extra omnem ſpem haben-
dæ prolis conſtituere; cùm licèt, vt iam
dictum eſt, ex Medicorum, & Chirurgorum
celebrium auctoritate, difficillima ſit harum 8.
carunculatum ſanatio, ita vt Falloppius *loco*
cit. fateatur à nullo Medico vidiſſe ſe curatas
carunculas; tamen excipit Petrum Gallum
Chirurgum expertiſſimum, quem medica-
mentum quoddam compoſuiſſe narrat, quo
carunculam quantumuis duram, calloſam, &
contumacem citiſſimè abſumebat, & breuiſſi-
mo temporis interuallo vlcus ſanabat, cica-
tricémque inducebat. Quinetiam Amat. Lu-
ſitan. *Curat. Medic. cent.*4. *cur.*19. cuiuſdam
medicamenti mentionem habet à ſe inuenti
(licet quidam Philippus illud ſibi adſcriberet)
ad has carunculas tutò, ac citò curandas,
quod medicamentum à Lacuna Medico in-
ſigni & probatum, & laudatum ſummo-
perè dicit, & nonnullas hiſtorias Ægrotan-
tium,

tium, qui eo medicamento ab ipſo curati ſunt, in medium affert.

His accedit Petrus Foreſt. qui *lib. 25. Obſ. ſuar. Obſeruat. 10. & lib. 26. obſeruat. 2.* hiſtorias alias enarrat quorundam virorum longis, antiquis, calloſis, ac contumaciſſimis carnuculis affectorum, qui ab ipſo non ſolùm curati ſunt, ſed cùm ſteriles, ob eius morbi impedimentum eſſent, fœcundi facti, filios poſt curationem procrearunt: & in ſumma, curari huiuſmodi caruncalas, etiamſi maximè ob prædictas conditiones curationi reſiſtant, tradunt omnes prænominati Auctores, & cum his etiam alij, vt Petrus Pigræus *ſua Chirurg. libro octauo, cap. octauo,* & præ omnibus iam citatus Alphonſ. Ferrus *in proprio libello*, & Lacuna apud Amatum *loco citat.* Ludouic. Mercat. *de morb. Gall. libro 1. cap. vlt.* Vict. Trincauell. *lib. 3. conſ. 66.* & alij.

Oportuit ergo ante omnia Hyacinthum Buccaferreum oſtendiſſe caruncalas illas, quas pati ſe dicit, non eſſe vllo modo amouibiles: quod oſtendere non poteſt, niſi experimento facto, ſupponendo ſe Chirurgorum curationi, quam ne vlla quidem ratione illum tenaſſe conſtat.

Cùm autem ſperati poſſit per curationem amoueri omne ſterilitatis impedimentum, fruſtrà petit declarari, bona fideicommiſſaria Franciſci Mariæ Teſtatoris pertinere ad Philippum eius filium naturalem, ex eo quod ſit extra omnem ſpem obtinendi alios filios legitimos, & naturales: nam ablato impedimento, quod ſatis ſupérque demonſtratum eſt auferri poſſe, præſumendum illum habilem futurum ad prolem aliam generandam, vt alij quicunque homines ad id habiles præſumuntur: vt ex Alciato dixi aliàs *libro tertio harum quæſtion. quæſt. nona,*
numero decimo, quia proprietas hæc generan- 9
di ſibi ſimile, à Natura ineſt, & idcircò ſemper præſumitur adeſſe: vnde non poteſt Hyacinthus firmare, ſe hac proprietate orbatum, niſi euidens impedimentum afferat nulla arte amouibile, ob quod hac naturali dote priuetur, & impediatur, ne illa vti poſſit: quod enim adducit, non eſt adæquatum, nec perpetuum, cùm per Artem ſit amouibile, vt ſatis probatum eſt.

CONSILIVM LXVI.

Ad Titulum, De Prægnantia, Superfœtatione & Mola.

ARGVMENTVM.

Ioannes Nicolaus Sobreius in rixa occùmbens reliquerat Lauretam Polymniam eius vxorem mulierem optimi habitus, ac ſtaturæ prægrandis in vtero habentem, quæ ſtato tempore, nempè octauo à Mariti exceſſu filium peperit, & non detumeſcente ventre, & obſtetrice alium fœtum adeſſe firmante, non potuit quantocunque nixu illum ab vtero tunc expellere: ſed tranſacto integro ferè menſe imò vno, aut altero die adiecto, denuo partus doloribus conflictata, illum edidit, qui & bene validus, ac optimè formatus prodiit, cùm prior in ipſo ortu deceſſiſſet, & nullum vitæ ſignum præbuiſſet, ita vt ne baptizatus quidem fuerit, ac prætereà eſſet malè conformatus, & non omninò abſolutus. Oppoſitum eſt à Ioannis Nicolai propinquis, qui eius hæreditati inhiabant, quòd ſecundus hic conceptus, eſſet ſuperfœtatus, & ex alio viro, quàm ex Ioanne Nicolao conceptus, & idcircò non deberet ad Patris putatiui nempè prædicti Ioan. Nicolai hæreditatem admitti, vnde Lauretæ pudicitia mirum in modum deturpata remanebat. Duo ergo puncta diſcutienda offerebantur, Primum, an hic ſecundus fœtus ſuperfœtatus eſſet: Secundum, an Lauretæ honeſtas ex hoc eſſet ſuſpecta, & inſtantibus iiſdem Ioannis Nicolai propinquis reſpondi, vt ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Superfœtati partus naſcuntur per aliquot dies, vel etiam hebdomadas poſt primum conceptum.*
2 *Partus vndecimeſtres ſunt de rarò contingentibus, quæ non adaptantur in Iure.*
3 *Decimeſtres integris decem menſibus naſcentes rariſſimi.*
4 *Vndecimeſtres reiecti per text.* in §. Vnum ſiquidem, Authent. de Reſtit.
5 *Vndecimeſtres ab Aſtrologis reiecti.*
6 *Vndecimeſtres quales admiſerit Hippocrates.*
7 *Tum Decimeſtres, quàm Vndecimeſtres Hippocrati eodem dierum numero naſci, quomodò fiat.*
8 *Simul concepti ſimul naſcuntur, & num. 12.*
9 *Vndecimeſtres qui non vitales.*
10 *Eandem diſtantiam ſeruant in naſcendo fœtus, quæ interuenit inter primam conceptionem, & ſuperfœtationem.*
11 *Superfœtati non adoleſcunt ex Ariſtotele.*

13 *Fœtui*

13 *Fœtus quando dicantur ſimul concepti.*
14 *Simul concepti vna, eadémque ſecundina includuntur, niſi ſexu ſint diſtincti, concepti autem diuerſo tempore, vnuſquiſque propria includitur.*
15 *Simul concepti non ſemper eodem die naſcuntur.*
16 *Octimeſtris fœtus non eſt vitalis.*

SI quis eſt, apud quem huiuſmodi caſus
ob ſui admirationem fidem non inueniat,
illum ad Gaſparum Bauhinum Medicum, ac
Chirurgum experriſſimum remittam: hic
enim *in Append. ad lib. Rouſſeti, de Part. Cæſar. tit. de ſuperfœt.* plures habet hiſtorias, &
ſignanter tertiam, huic etiam caſui fidem
conciliantes; ac profectò dicta hiſtoria tertia
Bahuini eſt huic noſtræ in omnibus perſimilis.

Ad rem ergo accedens, dico, quoad primum
punctum, nullam interuenire difficul-
1. tem, quin dicamus, ſecundum fœtum fuiſſe
ſuperfœtatum, cùm per tot dies poſt priorem
natus fuerit, vt ſuperfœtati naſci conſueuerunt:
nam ſi ſimul cum priori conceptus fuiſſet,
iam in vtero manſiſſet vltra plures dies
poſt decimum: ſi enim nouem menſibus completis,
vel potius ducentis ſeptuaginta diebus,
& fortè pluribus addantur alij triginta
dies, hic fœtus fuiſſet vndecimeſtris, non
qualem Hippocrat. *in libell. de Octimeſtr. par. num. vlt.* admittit, ſed qualem omnes reiiciunt,
vt deinceps videbimus.
2. Sed huiuſmodi partus tam ſerotini ſunt de
rarò contingentibus, quæ non adaptantur in
3. iure, nam & Decimeſtres, maximè qui vltra
decem menſes perfectos per vnum, aut alterum
diem naſcuntur, rarò admodum viſun-
4. tur. Et apertiſſimè Vndecimeſtres reſpuit
text *in Authent. de Reſtit. & ea qua par. § Vnum ſiquidem*, & *ibi* Gloſſ. vnde etiam ex Hippocratis,
& Ariſtotelis ſententia, Ludou. Mercat.
de morb. mul. lib. 4. num. 10. dicebat, eos,
qui nonniſi duos dies ſupra decimum menſem
attingunt, eſſe quamrariſſimos: quam
etiam opinionem, licet Vndecimeſtres admittat,
ſequitur Vict. Trincauell. *Epiſt. Med. num.* 5. & idcircò veteres Romanos has quaſi
monſtroſas raritates non recepiſſe, teſtatur
Gel. *Noct. Attic. lib. 3. cap.* 16. ab ipſo quoque
Mercato adductus: reſpiciebant enim ea
quæ frequentiùs, & vtplurimum contingunt,
cùm hæc tantùm à Natura ſint: Ariſtot. *lib. 4. de Gener. Anim. cap.* 4. ſed in rei veritate videtur
hic fœtus iuſto tempore natus, & poſt
mariti mortem conceptus, quod ſatis ſupérque
teſtatur tam longa mora in vtero Matris
poſt primum partum, quam moram ideò dicendum,
illum traxiſſe, quia non compleuerat
eam perfectionem, qua dotari debebat, vt
vitalis eſſet, cum eſſet maximè robuſtus, vt
poſt ortum oſtendit: perfici ergo illum oportuit
in vtero, & ad nonum menſem peruenire
antequam naſceretur, aliàs interiturus.

Sed quoad Vndecimeſtres à Philoſophis,
5. & Medicis reiectos, etiam Aſtrologi illos reiecerunt,
vt firmat Nicol. Nancel. *in Analog. Microc. ad Macroc. lib. 7. part. 3. problem.* &
rectè, quia, vt idem addit, hic partus non eſt
omninò naturalis; imò non ſolùm naturalis
non eſt, ſed omninò præter naturam, &
monſtruſus: Bonauentura *de Octim. part. lib. 3. cap.* 34.

Neque opponatur hîc Hippocratis *lib. de Octim. part. in fin.* auctoritas mox adducta, 6.
dum vult, quoſdam partus eſſe Vndecimeſtres:
nam hos ipſos, quos ille Vndecimeſtres
vocat, non pluribus diebus in vtero commorati
firmat, quàm Decimeſtres, cùm vtroſque
ſeptem quadragenariis naſci doceat,
nempè diebus ducentis octoginta, vnde rectè
Proſper Martianus *in eius loci comm. verſ.* 49.
dicebat, non ideò dici Vndecimeſtres fœtus
natos ſeptem quadragenariis, quemadmodum
Septimeſtres natos dimidia parte
Anni, quia verè Vndecimeſtres notabilem
vndecimi menſis partem attingunt, vt Septimeſtres
notabilem primi, & vltimi menſis
partem, hoc eſt maiorem, quàm dimidiam,
ſed id conſiſtere in ſola denominatione, cùm
realis computatio in vno aliter ſe habeat,
quàm in alio; & idcircò tam Decimeſtres, 7.
quàm Vndecimeſtres eodem dierum numero
naſcuntur, vt explicat etiam Bonauentura *de Octim. part. lib. 7. cap.* 130. & quando fœtus
conceptus eſt, exempli gratia, initio menſis,
hoc eſt in Nouilunio, & naſcitur ſeptem quadragenariis,
dicitur Decimeſtris; ſi verò concipiatur
poſt initium menſis per aliquot paucos
dies, hoc eſt poſt Nouilunium, & naſcitur
etiam ſeptem quadragenariis, dicitur Vndecimeſtris,
quia dies primi menſis deficientis
conſtituunt initium vndecimi menſis, &
ſic non excedit Vndecimeſtris numerum dierum
ducentorum, & octoginta, niſi fortè
per vnum, aut alterum diem; nam longiſſimum
naſcendi terminum Hippocrates poſuit
ducentos octoginta duos dies. Itaque licèt
Vndecimeſtres non conſtantes pluribus, quàm
diebus ducentis octoginta, aut ad ſummum
diebus ducentis octoginta duobus (qui dies
nequaquam conſtituere poſſunt decem perfectos,
& abſolutos menſes) admittendi
ſint, tamen verè Vndecimeſtres qui decem
menſibus integris, & inſuper aliquot diebus
menſis vndecimi naſcantur (qui dies perueniunt
ad minùs ad numerum dierum trecentorum)
non ſunt admittendi ob rationes,
de quibus Medici, ac Philoſophi, apud ipſos
requirendas. At fœtus natus diebus tercentum
& vltra, veluti natus eſt hic poſt primum
partũ per triginta & plures dies, quomodo ſit
admittendus, non video; oportuit ergo ſecundum
hunc partum ſuperfœtatum abſque
dubio fuiſſe, natúmque poſt priorem iuſto
tempore, nempè nono, aut decimo menſe.

Prætereà ſi hic ſecundus fœtus vnà cum
priori conceptus fuiſſet, neceſſario vnà cum
illo debuiſſet naſci, vt aliàs euenit, vbi Ge- 8.
melli in vtero ex vno, eodémque congreſſu
concipiuntur, nam cùm in vtero tantundem
temporis permanſerit, vt primus, debuiſſet
etiam vt primus ſuam totalem perfectionem
adeptum eſſe nono, aut decimo menſe; imò
omninò nono, & cum priori debuiſſet in lucem
exire; nam ſi perfectionem à Natura requiſitam

quiſitam iant adeptus fuerat, fruſtra in vtero per triginta, & plures dies moram traxiſſet, immò non ſine ſui, & Matris quuque per-
9. nicie: vnde videmos, Vndecimeſtres ipſos, ſi aliquando Vndecimeſtres ſint, non eſſe vitales, quia cæteris impeifectiores exiſtunt. Bonauentura *de Octimeſtr. Par. libro tertio, cap.* 61. & inte æquiparar illum Octimeſtri. Quòd ſi firmare velimus, hunc ſecundum fœtum eſſe verè Vndecimeſtrem, qui ſimul cum priori conceptus fuerit, & propter debilitatem non potuerit vnà cum priori in lucem prodire: hoc facilè diluitur ex eo, quòd hic ſecundus fœtus non ſolùm vixerit, ſed vegetus, ac robuſtus extiterit, contra quàm debuiſſet euenire, ſi ob debilitatē tamdiu in vtero commoratus eſſet, vt firmat ipſe Hippocr. *cit lib. de Octim part n.* 1. per hæc verba, *Nam perfectiſſimus eſt fœtus in primis quadraginta diebus: vbi vero plures acceſſerint, perit:* & in ſequentibus, cauſam addit huius euentus.

Quoad ſecundum punctum, nempè an ex hac ſuperfœtatione argui poſſit Lauretam impudicè vixiſſe; & ex alio viro, etiam marito viuente aut poſt eius mortem concepiſſe, res
10. clara videtur; enim cùm conſtet eandem diſtantiam ſeruare in naſcendo fœtum ſuperfœtatum à fœtu primo loco concepto, quam habuit cum conciperetur, Fernel. *lib. 7. Phyſiol. cap.* 12. Mercat. *de ſteril. & Pragn. aff. lib. 3. cap* 6. Ioan. Hucher. *de Sterilit. libro tertio, tittul. de ſuperfœt.* & à partu prioris fœtus ad partum ſecundi pertranſierint triginta, & plures dies, neceſſariò hic ſecundus fœtus conceptus fuit triginta, ac pluribus diebus poſt priorem, & ſic non potuit eſſe conceptus, niſi poſt mariti mortem: nam Laureta peperit, vt ex relatione habetur priorem filium octauo menſe poſt Mariti obitum, ex quo habetur, quòd illa in ipſa Mariti morte menſtruum fœtum gereret; ſic enim iuſto tempore peperit, nono ſcilicet menſe, vt plerumque euenire ſolet; atque hoc pacto ſecundus fœtus ex ſuperfœtatione conceptus eſt poſt Mariti mortem, cùm natus fuerit nono menſe exacto poſtquam Maritus deceſſit; immò ſi rectè tempora computentur, non ſolùm nono, ſed decimo poſt prædictam Mariti mortem natus eſt, quia Laureta primum partum enixa eſt octo menſibus exactis, atque illis quidem ſolaribus poſt Mariti obitum, vnde fieri potuit, vt dies primi menſis non pertranſierint numerum quindecim, aut viginti; nam hoc pacto prior partus erat nonimeſtris, & perfectiſſimus cùm conſtaret diebus ducentis quinquaginta quinque, aut etiam ſexaginta. At verò ſecundus fœtus nono menſe exacto à morte Mariti natus eſt, immò ſi conceptus fuiſſet poſt Nouilunium, natus eſſet menſe decimo: ſi enim primum menſem ex quindecim diebus conſtantem accipiamus, & addantur his quindecim diebus dies ducenti quadraginta, fient dies ducenti quinquaginta quinque, quibus complebitur Nonus menſis, relinquuntur ergo quindecim alij dies, qui erunt menſis decimi: erit igitur hic partus omninò Decimeſtris, & nonniſi poſt obitum Mariti conceptus: nam vbi ante conceptus fuiſſet, iis ſymptomatibus aſſociari illum oportuit (abſque quod adoleſcere potuiſſet) quæ docet obſeruari in omnibus Hippocrat. *lib. de ſuperfœt. num.* 1. & Ariſtot. *lib. 7. de gen. Anim. cap.* 4. nam & idem Ariſtot.
lib. 4. eiuſdem cap. 5. ſuperfœtatos adoleſcere 11.
non poſſe ſcribit, ſed abigi vtroſque conceptus.

Adde quòd ſi ſecundus hic fœtus ante conceptus fuiſſet, neceſſe fuerit, illum in vtero permanere ſuprà decem menſes exactos per plures dies, & verè extitiſſe Vndecimeſtrem, hoc eſt, natum poſt decem menſes exactos (etiamſi primum conſtituamus ex quindecim diebus) & quindecim dies vndecimi menſis, nam conſtaret diebus tercentum; quod præterquam quòd tam rarò euenire ſolet, vt nihil ſuprà, adhuc tam validis, integríſque viribus naſci non potuiſſet, cùm tales, vt dictum eſt, vitales non ſint.

Verumenimverò, vel quòd ſecundus hic fœtus fuerit ſuperfœtatus, vel non, (nam ſit pro nunc vtrumque poſſibile) nihil ſuſpicandum firmauerim de Lauretæ honeſtate, cùm potuerit ſimul cum priori fœtu concipi, nec non potuerit viuente marito ſuperfœtari.

Quòd enim potuerit ſimul cum priori fœtu concipi, patet, quia cùm natus ſit poſt nouem menſes à mariti morte, & Laureta potuerit concipere per quindecim, aut pauciores etiam dies ante mariti obitum, non fuiſſet natus niſi ducenteſimo octuageſimoquinto ad ſummum, & fortè ducenteſimo octuageſimo tantùm, & ſic conſequens fuit, illum & vitalem, & maximè vegetum extitiſſe, vt huiuſmodi fœtus eſſe teſtatur Hippocrat. *loco cit.* ſed ſi ſuperfœtatum eum dicamus, adhuc potuit ſuperfœtari ante mariti mortem, quia ſi Laureta iam per menſem vtero gerebat, cum eius maritus occiſus eſt, potuit in primis conceptionis diebus hic fœtus ſuperfœtari, ita vt etiam ſi per quindecim dies poſt priorem conceptum fuiſſet ſuperfœtatus, non excederet terminum Decimeſtris partus, licet, cùm maritus non perierit ex morbo aliquo, cuius cauſa coactus fuerit à coitu abſtinere, ſed in rixa occubuerit, vt conſtat in facto, potuit nocte ipſa illius mortem præcedente cum Laureta rem habere, quæ ex eo congreſſu potuit ſuperfœtare, & ſic fœtus hic ſuperfœtatus eſſet Nonimeſtris, ac perfectiſſimus, & hoc videtur magis tenendum, cùm ſit magis veriſimile; quia natus eſt integro menſe poſt priorem, nam etiam per menſem poſt priorem fuerat conceptus; vnde nulla ſuſpicio interuenire poteſt de Lauretæ pudicitia, cùm ex mariti congreſſu ſuperfœtauerit.

Quod verò opponi poterat contra id, quod dictum eſt, potuiſſe nimirùm hunc ſecundum fœtum cum priore concipi, illud eſt, quod ex communi opinione Hippocratis auctoritate firmata, fœtus ſimul concepti ſimul
naſcuntur, vt iam ſuperiùs dictum eſt: non po- 12.
tuit ergo hic ſecundus fœtus natus tanto tempore poſt priorem, ſimul cum priori eſſe cōceptus. Cui difficultati ſatisfieri poteſt dicendo;

dupliciter poſſe dici, duos fœtus eſſe ſimul
conceptos; nempe aut vno, eodémque coitu,
aut vna, eadémque nocte, ſed teplicato coitu,
& ſic firmandum ſecundum hunc fœtum,
non ita dici ſimul eum ptiote conceptum, vt
ex codem congreſſu conceptus fuerit, ex co-
13. démque ſemine in illo coogreſſu eiecto, ſed
eodem rempote, nempe eodem die ex repli-
cato, & ſucceſſiuo congreſſu, & ex nouo ſe-
mine, vt fieri aliquando ſolet: cuius rei ſi-
gnum euidens eſt, quòd ambo, tam prior, in-
quam, quàm poſterior fœtus ſuis ſecundinis
ſeparatis inuoluuntur; quod nequaquam fit,
cùm ex eodem coogreſſu eodémque projecto
14. ſemine ſunt concepti; quia runc vna eadémque
que ſecundina includuntur, niſi ſexu diſtin-
guantur; vt ex authoritate Medicorum um-
nium, eorum præſertim, qui iam adducti ſunt
15. ſuperiùs, manifeſtum eſt. Præterquam quòd
etiamſi fœtus ſint ſimul concepti, non ſem-
per eodem die naſcuntur; vt teſtatur Lauten,
Ioubetr. *lib 3. error. Popular. cap.* 1. qui naſci tra-
dit aliquando plures fœtus, etiamſi ſimul con-
cepti fuerint, per quinque, aut ſex, ant octo
etiam dies, vnum poſt alium.

Huic tamen aſſertioni opponi facilè poteſt,
quòd id poſſibile quidem ſit per aliquot dies,
vt ad ſummum octo; ſed per triginta, & plures
dies poſteriorem tardare exitum ab vtero, nec
veriſimile, nec poſſibile eſſe; cùm hoc non
niſi ex ſumma ipſius fœtus debilitate euenire
poſſit; & tam longa mora in matris ventre
non poſſit non eſſe, & fœtui, & matri
exitialis.

Sed profectò ex falſa ſuppoſitione, quod
prior fœtus fuerit antè cōceptus, & ſecundus
poſt, & quòd ſecundus fuerit ſuperfœtatus,
error omnis in hoc caſu emanat: nam vbi fa-
cti ſeriem diligenter examinemus, facilè con-
trarium apparere poterit veritati magis conſo-
num, nempe neque priorem partum fuiſſe
ante conceptum, neque poſteriorem fuiſſe
ſuperfœtatum, ſed priorem fuiſſe ſuperfœta-
tum, ac poſteriorem natum fuiſſe ante conce-
ptum, licèt contrarium plerumque euenire
conſueſcat, nempe vt poſt primò conceptum
ſuperfœtatus edatur: Hippocr. teſte *lib. cit. de
ſuperfœtation. n.* 1. ibi, *Poſterius ipſum inſuper pa-
rit non vitalem.* & patet in hiſtoriis relatis per
Marcell. Donat. *lib. 4. hiſtor. Med. mirab. cap.* 10.
& per Ioan. Sebeneb. *lib. 4. obſer. tit. de ſuperfœt.*
Huc tamen perpetuum non eſſe patet ex hiſto-
ria, de qua Andr. Laurent. *lib.* 2. *Anatom.
quæſt.* 32. & in aliis quibuſdam hiſtoriis enar-
ratis per Gaſpar. Babuin. *in Append. ad Rouſ-
ſet. de part. Cæſar.*

Non abſque ratione autem firmauerim,
eum, qui priùs natus eſt in hoc caſu fuiſſe ſu-
perfœtatum, quia nec benè habitus, nec be-
nè formatus, nec perfectus erat, vt in facto
habetur, vnde rationabiliter concludere licet,
illum in vtero ſufficienter non permanſiſſe,
ſed ſuperfœtatum fuiſſe, ac conceptum fortè
die mortem mariti præcedente, & ſic non niſi
octimeſtris fuerit, qui vt omnes norunt, vita-
lis non eſt; ſecundus autem fœtus ob ſui for- 16.
titudinem in vtero remanſit vſque ad com-
plementum, quod requirebat, & natus eſt
decimeſtris, vt ex enumeratione dierum pa-
tere poteſt. Eodem enim pacto *in hiſtoria ſu-
pra cit.* ex Babuino prior fœtus mortuus na-
tus eſt, & caluaria carens, manifeſtiſſimum
ſignum, quòd, quia ſuperfœtatus erat, non
potuerit perfectè formari; poſterior autem
natus poſt priorem per decem hebdomadas,
perfectus fuit, ac vixit, cùm ob ſui fortitudi-
nem, non obſtante prioris abortu, ſe in vtero
continuerit vſque ad debitum naſcendi tem-
pus, vt bonam ac completam formationem
adipiſceretur, quemadmodum fœliciter ſuc-
ceſſit.

Itaque extra omnem æquitatem, & verita-
tem eſt de Lauretæ honeſtate dubitare: cùm
hic ſecundus fœtus, vt dictum eſt, verè ex
ipſius marito conceptus fuerit ante priorem
quidem, & iuſto tempore natus ſit, vt ex ve-
ro computo dierum geſtationis colligitur,
dato quòd etiam per quindecim dies ante ma-
riti mortem conceptus fuerit.

CONSILIVM LXVII.

Ad Titulum Quintum Libri Primi,

De Partu legitimo & naturali.

ARGVMENTVM.

Anna Maria Matthæi Bracci vxor, cùm grauida eſſet, ſeptimo menſe ex lethali ægritudine deceſſit, ac poſt horæ quadrantem, ventre illius per Chirurgum excecto, inde fœtus extractus eſt, de quo dubitatum fuit, an viuus eſſet, nécne, cùm per nonnullos teſtes conſtaret, illum quoſdam motus edidiſſe, oculos eleuaſſe, & alia quædam vitæ ſigna, ſed nullius momenti commonſtraſſe, vt in ſummario patet: huic dubio ſequenti reſponſo ſatisfeci.

SVMMARIVM.

1 *Septimeſtris fœtus ex Communi eſt vitalis.*
2 *Fœtus imperfecti non ſunt vitales.*
3 *Septimus menſis initium perfectionis fœtibus affert.*
4 *Motus principium eſt ipſa anima.*
5 *Tantundem damni infert morbus acutus breui tempore*

tempore. ſi occidat, quantum morbus Chronicus, ſed lethalis tempore diuturno.

6 *Vt valet mater, ita & puer in vtero manens.*

7 *Fœtus viuit vita matris.*

8 *Signa vitalis fœtus abſentia non vitalem denotant.*

9 *Grauida lethali morbo laborans, fœtus, quos geſtat, mortuos parit, aut non vitales.*

10 *Proprietas naſcendi in ſeptimo eſt aliquorum fœtuum, non omnium.*

11 *Septimeſtres fiunt à fortitudine virtutis.*

12 *Dies conceptionis ipſaſmet matres latere ſolet.*

13 *Ad vitam traducendam neceſſarium eſt virium robur.*

14 *In cadaueribus obſeruantur aliqui motus.*

15 *Fœtus ad reſpirationem matris reſpirat per vaſa vmbilicalia, & num. 18.*

16 *Priuatio reſpirationis eſt ipſa mors.*

17 *Reſpirationis & pulſus, eſt vna eadémque neceſſitas.*

EX triplici fundamento nititur deducere Matthæus Braccius, quòd fœtus, de quo agitur, viuus extractus ſit à matris vtero, & quòd vitalis eſſe potuerit, vt eius hæreditatem conſequatur. *Primò*, ex eo quòd eſſet Septimeſtris. *Secundò*, quòd eſſet perfectus, & omnibus membris abſolutus; ac *Tertiò* deníque ex eo, quòd aliquos motus ediderit, & aliæ manifeſta vitæ ſigna commonſtrauerit; vnde etiam tanquam viuus baptizatus à Parocho fuerit.

Nam quoad primum patet ex communiſſi-
1. mo omnium hominum conſenſu, fœtum ſe-
primeſtrem eſſe vitalem, vnde ipſæ leges ex Hippocratis auctoritate *in lib. de ſeptim. part. & alibi*, qui illum pro ratione natum pronunciauit, vitalem illum, ac legitimum declararunt; vt habetur in *citata* quotidie *lege ſeptimo menſe, Digeſtis de ſtat. homin.* Vnde non videtur de ea re vllum dubium excitari poſſe.

Quoad ſecundum autem clarè patet per
2. membrorum illam vndequaque perfectam ab-
ſolutionem, concludenter probari viuendi aptitudinem; nam contra, qui membris inabſoluti, & imperfecti naſcuntur, non poſſent in vita perdurare: ea enim membrorum imperfectio ſatis ſupérque commonſtrat, non tamdiu in vtero materno fœtum perman-
3. ſiſſe, quamdiu permanere illum oportuit,
vt vitalis naſceretur. Vnde idcircò Septimeſtres viuunt, non verò Sexímeſtres; quia ſeptimus menſis initium perfectionis fœtibus ipſis conciliat; vt idem Hippocrat. *in lib de Octimeſtr. Part. numero ſeptimo*; teſtatur: at deficiente hac membrorum perfectione, apparet manifeſtè ſic naſcentes fœtus deficere non à totali ſolùm, ſed ab iniriata illa perfectione, quam in Septimeſtribus tam exquiſitè adeſſe volt Hippocrat. *loco cit.*

Ac tandem quoad tertium negari non poteſt, fœtum hunc viuum fuiſſe ab vtero Matris exectum, cùm plures motus ediderit; brachia, & crura extendendo, os aperiendo, atque oculos attollendo, qui omnes ac ſinguli motus viuentem fœtum apertiſſimè oſtẽdunt, eũm nonniſi à viuido ipſius calore fieri potue-
4. rint, eorúmque principium ſit ipſa anima: Ga-
len. *in Plat. Tymæũ in pr.* ita vt vbi tales motus apparẽt, præſentem animam eſſe ſit aſſerendũ. Cùm ergo fœtus hic per eos motus viuum ſe commonſtrauerit, poterat abſque dubio vitalis eſſe, cùm natus eſſet ſeptimo menſe, de quo nullus, niſi qui imperitus iudicari vult, ex ſententia Hippocrat. *in lib de Carn. num. vlt.* dubitare debet, an naſci poſſit vitalis, maximè cùm idipſum quotidiana experientia confirmetur.

Sed his, aliíſque obiectionibus in contrarium facientibus, non obſtantibus, cùm facilè dilui poſſint, multò ſolidioribus, ac firmioribus fundamentis pars noſtra innititur ad demonſtrandum, fœtum hunc neque viuum ab vtero Matris fuiſſe exectum, neque potuiſſe vllo modo vitalem eſſe. Et *primò*, ex prægreſſo Matris morbo: *Secundò*, ex deficientia ſignorum, quæ viuum, ac vitalem fœtum commonſtrare ſolent; ac *Tertiò* deníque ex intempeſtiua, ac violenta eius extractione à Matris vtero.

Et quoad primum, ex depoſitione omnium, ac ſingulorum teſtium patet, & in confeſſo etiam eſt apud partes, Annam Mariam ea lethali morbo deceſſiſſe Chronico, vel acuto, vtrum vis, nam de hoc nihil moror, tantundem enim damni infert Chroni- 5.
cus morbus ſpatio plurium hebdomadarum, aut menſium, quàm acutus breui aliquorum dierum ſpatio, cum vterque vel lente, vel celeriter Ægrum ad interitum deducat. Cùm igitur Anna Maria lethali morbo ægrotauerit, fœtum etiam cùm illa ægrotaſſe neceſſe
eſt, vt enim valet mater, ita & puer: vel 6.
ipſo Hippocrate teſte *lib. de Nat. Puer. n. 21. & ſeq. & num. trigeſimoquinto*, nec id ſine euidentiſſima ratione; nam mulierem vtero gerentem morbo acuto conflictatam, neceſſe eſt ſanguine deterrimo abundare, & hoc ipſo ſanguine puerum in vtero enutriri; vnde de neceſſitate Naturæ puerum vnà cum Matre ægrotare opus eſt. Præterquam quòd non modò ſanguine prauo nutritur ob Matris morbum,
ſed viuit ea ipſa vita ipſius Matris, vt habetur 7.
loco eodem, num. 21. Vnde neceſſe eſt, eoſdem affectus puerum pati, quos patitur ipſa mater, & ſi Mater malè reſpiret, & malè concoquat, neceſſe etiam eſt, ipſum puerum malè reſpirare, & malè concoquere. Ergo Matre morbo lethali afflicta, neceſſe fuit etiam ipſum puerum morbo lethali affligi; & ſi Mater, quæ viribus firmioribus dotabatur, quàm puer, ex eo morbo periit, quis non firmabit etiam ipſum puerum ea eodem morbo, ſuperueniente etiam moleſtia ſectionis ab vtero, perire debuiſſe? aut dato, quòd non illicò cum Matre perierit, ex eiuſdem morbi violentia, certè oportuit illum ad extremam debilitatem deduci, ita vt ab vtero extractus per Matris ſectionem, nullo modo ne per momentum quidem viuere potuerit. Quonam ergo modo firmabimus, puerũ in ſeptimo mẽſe lethali morbo conflictatũ, & à Matris vtero per eius ſectionem violenter extractum poſſe eſſe vitalem? at neque de Nonimeſtre, aut Decimeſtre, iure id firmari liceret: certũ autem eſt præſumptionem militare immaturi, intempeſtiuique partus, cum ma-

ter in puerperio deceſſit, vt ex Pariſio, & Alciato dicit Menochius *de præſumptionib. lib.6. præſumpt.*52. *num.*8. licèt ipſe Menochius hanc præſumptionem inualidam contendat ex eo quod aliquando mulieres in partu pereuntes filios vitales, imò etiam & robuſtos ediderunt: Sed non conſiderauit Menochius, id euenire in iis quæ ex ſimplici partus violentia, ac difficultate pereunt; at in iis quæ longa, aut maligna infirmitate detentæ in partu pereunt, ex naturæ ipſius more fit, vt etiam filij quos edunt, non vitales exiſtant, vnde præſumptio prædicta exiſtimanda eſt validiſſima, & auctoritate frequenti Hippocratis confirmata, qui vbique teſtatus eſt, vtero gerentem morboſam, ac malè coloratam fœtus geſtare debiles, & minimè vitales, vt infrà.

Ex hoc igitur capite, fœtus, de quo agitur, non poterat vllo modo eſſe vitalis, etiamſi vtcumque viuus ab vtero fuiſſet extractus.

Secundò ſatis oſtendit, illum non potuiſſe eſſe vitalem, deficientia eorum ſignorum, quæ vitales fœtus oſtendunt: nam & ex parte ſui ipſius, & ex parte ipſius matris, & ex parte eorum, quæ partum concomitantur, omnia quæcunque ſigna adduci poſſunt, ac præci-
8. puè potiora defeciſſe conſtat. Nam fœtus ipſe
neque vocem vllam emiſit, aut eiulatum, nec
reſpirare obſeruatus eſt, nec ſternutare, neque fæces, aut vrinam reddere, neque ſe mouere ſaltem ita vt clarè obſeruari poſſet, neque aliam vllam notabilem vitæ ſignificationem præſeferre: quibus ſignis abſentibus, fœtus vitalis eſſe non poteſt Auic. 21.2. *tract.* 1. *cap. vlt.*

Et ex his eludendæ veniunt affectatæ Chirurgi, & Obſtetricis depoſitiones ad partis aduerſæ requiſitionem emanatæ, cùm data opera, prædicta omnia ſigna vitalis fœtus ſub ſilentio pertranſierint, & leuiora, ac minùs ad rem facientia tantùm adduxerint.

Sed & ſigna ex parte matris omnia commonſtrarunt, fœtum hunc non potuiſſe eſſe
vitalem, quia illa, vt dictum eſt, lethali mor-
9. bo deceſſit, & ex prægreſſo matris morbo il-
lud pronuntiat Hippocrat. *in lib. de ſuperfœt. num.*8. eam fœtus, quos geſtat, mortuos parere, aut viuos malè habentes, neque vitales. Cùm igitur ſigna ex parte matris apparentia omnia atteſtata ſint manifeſtum fœtus interitum, non poteſt pro vitali acceptari.

Sed & ſigna, quæ in partu apparere ſolent, & fœtum vitalem eſſe oſtendunt, omnia hîc defecerunt: nam neque mater tanta virtute dotata fuit, vt parere potuerit, neque puer tantùm vigoris ſortitus eſt, vt poſſet propria virtute ſibi viam ad exitum parare, & in lucem prodire, quare neque matrem peperiſſe conſtat, neque fœtum natum eſſe, ſed per vim à matris vtero extractum; nam & mater, & puer omni virtute deſtituebantur, ita vt neque illa parere, neque hic naſci poſſet.

Denique ex intempeſtiua huius fœtus extractione ex materno ventre, manifeſtè deducitur, illum non potuiſſe eſſe vitalem; nam etiamſi gratis condonemus, illum fuiſſe ſeptimeſtrem, tamen non ob id firmare poſſumus illum ex hac vna conditione potuiſſe eſſe vitalem, quia non qui ſeptimo menſe per violentiam à materno vtero extrahitur eſt fœtus vitalis, ſed qui ſponte ſeptimo menſe naſcitur,
eſt enim proprietas hæc naſcendi in ſeptimo 10.
menſe aliquorum fœtuum tantùm, non omnium; & eſt maximè eorum, qui validiores ſunt: at hunc non fuiſſe hac proprietate dotatum patet, quia neque exiſtens in vtero matris vllum motum edidit, per quem tentaret in lucem exire, neque vllo modo natus eſt, ſed manu chirurgica extractus; itaque non erat hic fœtus ex ſua natura ſeptimeſtris, hoc eſt non debebat naturaliter naſci ſeptimo menſe, neque idcircò inter verè Septimeſtres fuerat commemorandus, etiamſi natus eſſet in ſeptimo, quia non fuiſſet vitalis, ſtante quòd non ex fortitudine virtutis, & ex natura ſua in ſeptimo natus fuiſſet, ſed potiùs à violenta aliqua cauſa manumiſſus: licèt ſciam omnes, qui in ſeptimo naſcuntur pro vitalibus, & legitimis acceptari, ne vni per alium iniuria fiat; & tamen hoc non deberet ita procedere, ſtante quòd hæc proprietas maturius naſcendi ſit aliquorum fœtuum, vt aliquorum fructuum, qui præcoces ſunt, & ante alios ſuæ ipſorum ſpeciei maturantur, vt exempli gratia, aliqui ficus ſunt, qui menſe Iunio propè æſtiuum ſolſtitium maturantur, vnde tunc collecti, eſui apti ſunt; qui verò ex ſui natura præcoces non ſunt, ſed ſerotini, ſi eodem tempore cum præcocibus colligantur, nequaquam eſui apti eſſe poſſunt: Idem ergo de fœtibus firmandum, ſi modò communis opinio veritatem habet, nempe quod à natura ſit, quoſdam in ſeptimo naſci; quod ego non facilè admitto, & naturaliter exiſtimo, puerus naſci tantùm nono, & decimo: ſed præualeat nunc communis opinio; qui ergo ex ſui natura ſeptimeſtres naſcuntur, quia cæteris fortiores ſunt, vt Hippocrat. *lib. de ſeptim. part. num.* 1. dicebat, vitales eſſe poſſunt: at verò qui à ſua natura hoc non habent, vt ſeptimo naſci debeant, ſi ſeptimo naſcantur, nullo modo poſſunt eſſe vitales, ſed tanquam abortiui, & per vim ab vtero ejecti ante tempus ſibi à Natura deſtinatum naſcentes pereunt.

Sed ſint per nos Septimeſtres omnes vitales,
illud certum eſt, vt mox diximus, Septimeſtres 11.
ſecundùm Hippocratem, & Medicos vniuerſos, fieri à fortitudine virtutis, ob quam validè ſe in ſeptimo mouentes, & exagitantes ligamenta diſrumpunt, atque eo pacto naſcuntur, vnde ob eam violentiam plurimi eorum intereunt, licèt ex multis aliqui ſeruentur. At quam virtutis fortitudinem effiugere poſſumus in hoc fœtu, à ſæuiſſimo ac lethali morbo antequam ab vtero extraheretur conflictato.

Sed ne hoc quidem nobis ſuffragari quicquam volo, ſed concedere paratus ſum, omnes, ac ſingulos fœtus, qui in ſeptimo naſcuntur, poſſe eſſe vitales, ſed tunc hoc admittendum concedo, cùm ex ſe naſcuntur, non cùm per vim ab vtero matris extrahuntur; quanquam enim etiam qui è matris ventre exectus eſt, naſci dicatur, vt per textum *in leg. quod dicitur, Digeſtis de liberis & poſthumis*; tamen ita huc procedit, ſi viuus naſcatur,

naſcatur, vt idem textus habet; nam ſi con-
feſtim moriatur, naſci dici non poteſt, Abb. *in
c. Nam & ego, de verbor. ſignif.* hic autem fœtus
cū mortuus exectus ſit, vt conſtat, vel ad omne
peius ſemimortuus, ita vt confeſtim exſpirauc-
rit, non poteſt dici, quòd natus fuerit, cùm non
naſci, & natum mori paria ſint: §. *Dubitatum,
Auth. de inceſt. Nupt.* & ſic non poteſt com-
prehendi inter eos Septimeſtres, qui verè na-
ſcuntur, nec quod de illis Septimeſtribus di-
citur, huic fœtui applicari poteſt: vnde non
ſuffragatur aduerſariis, quòd hic fœtus fuerit
Septimeſtris, quia verè Septimeſtris non fuit,
ſed cum non potuerit ob debilitatem, & im-
perfectionem ex ſe naſci, per vim ab vtero
præmortuæ Matris, mortuus, aut nullo modo
vitalis eſt exemptus.

Licèt autem ex his, quæ iam dicta ſunt, fa-
cillimè corruant fundamenta omnia partis
aduerſæ; tamen, vt veritas maiorem in mo-
dum eluceſcat, iis quæ ad eius fauorem addu-
cuntur, plenè ſatisfaciendum.

Ad id ergo, quod dicitur, fœtum hunc po-
tuiſſe eſſe vitalem, ex eo quod eſſet Septime-
ſtris, Reſpondeo primò, hoc non probari, niſi
per teſtes de auditu ab ipſa Matre; at hoc ne-
que ex dicto ipſius Matris certò firmari po-
teſt, cùm etiam ipſæ Matres maximoperè
12. in hoc decipiantur, quia dies conceptionis
ipſas quoque latêre poteſt, immò latêre
ſolet: Ariſtotel. *libro ſeptimo, de hiſt. Animal.
cap.* 4. & docent etiam ipſi Iureconſulti: Gloſſ.
in cap. 1. §. *in Lege, verb. Quadrag. diſtinct.* 5.
Cagnol. *in leg.* 1. *ff. ſi certum petatur, n.* 199.
Maſcard. *de Probation. concluſion.* 805. *num.* 6.
volum. 2. *& concluſion.* 1146. *num.* 31. *volum.* 3.
Altograd. *conſil.* 52. *num.* 39. *& ſequentibus*, &
hoc ſumma cum ratione: quia vbi frequenter,
vt ſolet, maritus cum vxore congrediatur,
exempli gratia, ſingulis, vel alternis diebus,
mulier neſcit ex quo congreſſu conceperit,
cùm in omnibus, vel in pluribus eadem dele-
ctatio, eadémque ſigna conſpicua fiunt, ex
quibus mulier ſuſpicari poſſit, ſe concepiſſe;
vnde de hoc certa nunquam eſſe poteſt, ſi de
die ipſa conceptionis loquamur. Anna Maria
igitur potuit cum aliis decipi, neſciendo præ-
ciſè diem conceptionis, & ſic aſſeuerare, ſe eſſe
grauidam ſeptem menſium, cùm eſſet tantùm
in ſexto, vel fortè pertranſiſſet ſeptimum, &
eſſet in octauo, quod veriſimilius eſt, & de-
ponitur à quadam obſtetrice pro parte noſtra
examinata, quæ aſſerit, ſe audiuiſſe à Lu-
cretia prædictæ Annæ Mariæ ſorore, & ab
alia fœmina, Annam Mariam grauidam eſſe
octo menſium: quod euidentiùs probatur ex
depoſitionibus teſtium à parte aduerſa indu-
ctorum, qui omnes vnanimiter deponunt,
fœtum hunc fuiſſe perfectum, omnibúſque
membris abſolutiſſimum; at Septimeſtres
nunquam habent eam membrorum, & cor-
pulentiæ abſolutionem, immò ſemper ali-
qua corpuſculi imperfectione, & alicuius
membri non abſoluta conſtructione pro Se-
ptimeſtribus ſe produnt, vt pluribus ex Me-
dicorum omnium auctoritate probaui *libro* 1.
Quæſt. Medico Leg. tit. 2. *quæſt.* 3. *per totam.*
Ergo cùm hic fœtus haberet ſufficientem cor-

pulentiam, & membrorum omnium abſolu-
tionem, non Septimeſtris, ſed Octimeſtris
potiùs erit iudicandus, nam Octimeſtris Septi-
meſtri proculdubio eſt magis abſolutus.

Nec multò ſtabilius eſt ſecundum funda-
mentum, cui pars aduerſa innititur dicendo,
quòd ex membrorum perfectione coniicieba-
tur, fœtum hunc fuiſſe vitalem: Nam ſi hoc
eſſet ſimpliciter verum, multò magis vitalis
eſſet Octimeſtris, cùm maiorem membrorum
perfectionem in vtero acquiſierit, quàm Se-
ptimeſtris, qui nunquam habet decentem cor-
pulentiam, vt dictum eſt, & confirmat quoque
Horat. Augen. *lib. de Part. hum. cap.* 4. qui ta-
men acerrimus eſt Septimeſtrium defenſor: at
ad vitam protrahēdam non ſatis eſt membro-
rum abſolutio, ſed neceſſarium eſt robur, quo 13.
abſente, vt in caſu noſtro, nihil omninò ope-
ratur abſoluta membrorum perfectio, quæ ne
in Nouimeſtri quidem, aut Decimeſtri quic-
quam operatur ſine ſufficienti virium robore,
& tamen hi perfectiſſimi ſunt, nihilque à re-
quiſita ex ſui natura perfectione deficiunt, vt
deficere ſemper conſueuerunt Septimeſtres, &
vt defuit fœtus, de quo agitur.

Et cum prædictis corruit etiam teſtium fun-
damentum deſumptum ex motibus in hoc
fœtu, vt dicitur, obſeruatis: nam vel adeò debi-
les fuerunt, ſi qui obſeruati potuerunt, vt in
conſiderationem vllam venire non mereañ-
tur, quales fuiſſe obſeruatos in caſu, de quo
Baldus, cuius mentionem habet Rota *in Rom.
ſucceſſionis de Sabellis, ſeu Romana reſtitutionis
Dotis.* 27. *Maij* 1596. *coram Peña num.* 16. vel
nullo modo, vt veriſimilius eſt, obſeruari
potuerunt. Nam qui motus, quæ vitæ ſigna,
Deus bone! in medium producuntur pro
motibus & ſignis viuentis fœtus? Hi mo-
tus, hæc ſigna morientis fœtus ſunt, non
viuentis, immò non morientis, ſed iam
mortui, cùm in ipſis mortuorum cadaueri- 14.
bus ſimiles motus, & his euidentiores ob-
ſeruentur, vt notaui aliàs ex nonnullorum Do-
ctorum obſeruatione, *libro quarto, Quæſt.
Medico-Legal. titulo primo, quæſt.* 10. *num.* 36.
& firmat etiam Fortun. Fidel. *libro quarto, de
Relat. Medic. cap.* 2. *in fin.* Fiunt enim hu-
iuſmodi motus ex conuulſione à putredine
excitata, vel à flatu, vel ab Aëre externo;
vt inibi dixi; & hoc multò faciliùs ſuc-
cedere potuit in huius fœtus corpuſculo à
flatibus erumpentibus ex aquis in Matris vte-
ro contentis, & ab Aëre ipſo externo, ex
cuius rigiditate reſpectu loci, ex quo puel-
lus prodibat, potuerunt facillimè excitari
motus, ſeu potiùs membrorum contractio-
nes. Iam verò os aperire, animam exhalan-
tibus, eſtne quid nouum? oculos attollere in
ipſo mortis momento eſtne quid inuſitatum?
Profectò eius rei cauſam quærit Ariſtotel.
Probl. libro quarto, probl. 1. Itaque omnes ij
motus, ſi qui in hoc fœtu obſeruati ſunt, vel
mortui motus erant, non à calore, & virtute
naturali, ſed à violenta cauſa excitati, vel erant
motus morientis, & animam exhalantis, licet
veriſimilius ſit, fuiſſe motus cadaueris, &
fœtus iam extincti, quàm ſecùs, vt apertiùs
deinceps monſtrabimus. Et ſi comparare ve-

limus caſum hunc, eum caſu Baldi de quo Rota *vbi ſup.* euidentiores vitæ demonſtrationes in illo apparuerunt, quàm in hoc, cùm ille tranſpiraret, & reſpiraret, quod in hoc non fuit indubiè obſeruatum: & tamen eadem Rota *ibid. n.* 17. voluit, quòd in his, qui ſecto Matris ventre extrahuntur ad effectum, vt rumpant teſtamentum, vel aliquam diſpoſitionem inducant, ex eo quod aſſeruntur viui extracti, maiores & vrgentiores probationes (vnde addam ego) etiam euidẽtiora vitæ ſigna requirantur: vnde eadem Rota *ibid. n.*6. ex euidentioribus motibus, & ſignis in Puella, de qua *ibi*, obſeruatis, iudicauit illam verè vixiſſe.

Non mirum ergo eſt, ſi à Religioſo illo, qui fœtum hunc baptizauit, ægrè, & nonniſi ſub conditione fuerit baptizatus, vt in facto conſtat, & ipſe idem deponit: cognoſcebat enim apertiſſimè non poſſe ex vllo certo, & euidenti ſigno ſimpliciter tanquam ſi viueret baptizari, ex quo multò magis ſe prodit inualiditas, & inanitas eorum ſignorum, & debilitas, immò nullitas eorum motuum, quos obſeruatos fuiſſe à teſtibus pro parte aduerſa examinatis deponitur, cùm impoſſibile fuerit, non potuiſſe prædictum Sacerdotem comprehendere, an viueret, néc ne, ſtante veritate depoſitionis eorundem teſtium, quòd nimirum vixerit poſt ſectionem per horæ quadrantem; in quo temporis ſpatio non eſt veriſimile tam exiles, & infrequentes motus Puellum edidiſſe, ac tam dubia vitæ ſigna præſtitiſſe, vt certo certiùs à quocunque adſtante comprehendi non potuerit, illum pro certo viuere.

Cæterùm quæcunque hactenùs allata ſunt, licet omninò conuincant, fœtum hunc viuum non fuiſſe exectum, & non potuiſſe eſſe vitalẽ; tamen omnia ex abundanti dicta ſunto, quæ enim reſtant dicenda, falcem ad radicem ponunt, & omnem contradicendi anſam aduerſariis adimunt, quippè cùm ex teſtium depoſitionibus concludentiſſimè probetur (qui teſtes pro eorum parte ſunt inducti) fœtum prædictum in vtero ipſius Matris ſuffocatum fuiſſe, & mortuum inde à Chirurgo extractum: nam teſtes omnes prænominati in hoc ſunt conteſtes, quòd cùm Anna Maria animam exhalaſſet, antequam à Chirurgo eius venter ſectus fuerit ad fœtum inde extrahendum, pertranſierit ſpatiũ vnius quadrantis horæ. Mudò, per totũ hoc ſpatiũ, nec reſpirare, nec tranſpirare potuit, quia cùm fœtus ad Matris reſpira-
15. tionem, non ex ſe reſpiret, ſeu potiùs tranſpiret (non enim per nares, aut os, dum in vtero eſt aërem attrahere poteſt) quod ſuccedit illi per vaſa vmbilicalia, vt notiſſimum Medicis, & Philoſophis eſt, & deponit etiam ipſe Chirurgus in interrogatoriis, Mater autem iam per horæ quadrantem ampliùs non reſpiraret, quia erat iam mortua, nec fœtus reſpirare ampliùs poterat, ergo erat mortuus; quia priuatio re- 16.
ſpirationis eſt ipſa mors: Auerr. *libr.* 2. *Collig. cap.* 39. nec vita ſine reſpiratione conſiſtere poteſt, Galen. *lib.* 6. *de Loc. aff. cap.* 5. *& lib.* 1. *de diffic. Reſpir. cap.* 12. Gordon. *in Lil. p.* 7 *c.* 10. Valleſc. *in Philon. lib.* 3. *cap.* 14. & impoſſibile eſt, viuentem non reſpirare: Mercat. *lib.* 1. *de intern. morb. cur. cap.* 12. Hieron. Fabric. *de Reſpir. lib.* 1. *cap.* 1. & quòd verè fœtus hic non reſpiraret, ipſe Chirurgus confitetur ad interrogatoria reſpondens, ibi: *Non hà hauuto niſſiuna reſpiratione, nè eiulato.* Neque dicatur, quòd hoc ſpatium quadrãtis horæ fuerit ita breue, vt poſſibile fuerit abſque reſpiratione illum potuiſſe viuere: quia ne per minimam quidem diei partem, ac ne per momentum animal à reſpiratione ceſſare poteſt, vt in confeſſo eſt apud Medicos, Hippocr. *in lib. de Flatib. num.* 6. Gal. *vbi ſup. & lib. de vtilit. reſpiration. cap.* 1. *in princ.* Hieron. Fabric. *loco cit.* Marcell. Donat. *lib.* 7. *Hiſt. Med. mirab. cap.* 10.

Et cum his deluditur etiam affectata depoſitio ipſius Chirurgi volentis in hoc fœtu etiam abſciſſa reſpiratione, ſenſatum fuiſſe pulſum, quod eſt falſum, & omninò impoſſibile, quia reſpirationis, & pulſus, eſt vna eadém- 17.
que neceſſitas & ratio: Galen. *de vſu Pulſ. c.* 3. neutrumque perire in totum poſſibile eſt, donec ſuperfuerit Animal: idem Galen. *lib.* 1. *de Diffic. reſpir. cap.* 8. vnde pereunte reſpiratione, neceſſe eſt etiam ſimul & pulſum perire, vt *ibi*, atque *alibi* proſequitur idem Galenus.

Neque valet contra hoc dicere, quòd etiamſi in puello hoc non ſeruaretur reſpiratio, tamen ſeruari potuit tranſpiratio, & per illam in vita perdurare: nam, vt iam dictum ſuperiùs eſt, fœtus in vtero non reſpirat, quia aë- 18.
rem per nares, aut per os attrahere non poteſt, ſed tranſpirat ad Matris reſpirationem per vaſa vmbilicalia, vnde pereunte in Matre reſpiratione, neceſſe eſt etiam in fœtu perire tranſpirationem, & illum vita deſtitui.

Ex quibus ſufficienter, vt videtur, & concludentiſſimè probàtum remanet, fœtum, de quo agitur, non ſolùm non potuiſſe eſſe vitalem, ſed in ipſo Matris vtero ante ſectionem fuiſſe ſuffocatum, cùm reſpirare, mortua matre, nullo modo potuerit, & ſic non potuiſſe eſſe hæreditatis capacem ſuccedendo Matri, neque hæreditatem Patri tranſmittere.

CONSI

CONSILIVM LXVIII.

Ad Titulum, de Impotentia coëundi, & generandi, Libri Tertij.

ARGVMENTVM.

Sexagenarius quidam duxerat Virginem vxorem, quam per menſem, & vltra incaſſum exagitans, nunquam mulierem facere potuit. Re patefacta, inſtitit Sponſæ pater pro matrimonij diſſolutione, nullo termino expectato, cùm Sponſus & ob ætatem, & ob valetudinem, & ob fiſtulam in Perinæo eſſet notoriè impotens ad conſummandum matrimonium. Contra autem opponente Sponſo Virginis arctationem, & animi à ſe auerſionem, ob quorum cauſſam inſtabat, vt quoad arctationem Virgo à peritis Matronis inſpiceretur, & quoad animi auerſionem, vt triennium expectaretur; nam poterat Sponſa quoad arctationem habere aliquod impedimentum amouibile, & quoad animi auerſionem tempore in melius immutari.

SVMMARIVM.

1 *Pro diſſolutione Matrimonij ſtante euidentia impedimenti, non eſt neceſſaria Triennij expectatio.*
2 *Sexagenarij & ætate maiores coire, & generare poſſunt.*
Declara, vt n. 7.
3 *Natura imbecillis non poteſt dici valetudinarius.*
4 *Debilitas poteſt ſtare cum ſtatu naturali.*
5 *Senes ſani dicuntur, licet debiles ſint.*
6 *Longitudo membri non poteſt impedire erectionem, licet impedire poſſit generationem.*
8 *Ætates non annorum numero, ſed viribus determinantur.*
9 *Decrepitus non præſumitur potens ad coëundum.*
10 *Stomachici qui dicantur.*
11 *Genitalium non recta conformatio connumeranda inter cauſas impotentiæ coeundi.*
12 *Fiſtula in Perinæo impotentiam coëundi adauget.*

NEutram Sponſi petitionem iuſtam eſſe
exiſtimauerim, cùm neque neceſſaria
videatur Virginis inſpectio, atque inanis
1, triennij expectatio, ſtante euidentia impedi-
menti ex parte ipſius, maximè cùm facilè ea
omnia diluantur, & inania omniò appareant,
quæ in ſui tutelam in medium profert, reſtrin-
genda ad ſequentia capita.

Nam primò quoad ætatem, non eſſe dicit
ita grauem, vt ex eius grauitate iudicari de-
beat impotens ad copulam carnalem: non
2. modò enim ſenes ſexagenarij coitum facilè
exercent, ſed etiam ætate multò maiores, vt
notum eſt; nec ſolùm coire, ſed etiam gene-
rare ſenes vltra ſexageſimum annum conſtat
per ea, quæ adduxi *lib. 1. Quæſt. Medico-Leg.
Tit. 1. Quæſt. 9. num. 50. & ſeqq.* quin etiam
lib. 7. Quæſt. 7. num. 13. & ſeqq. coëundi po-
tentiam extendi ad ſeptuageſimum probaui, &
præter omnem rationem præſumi ante hunc
terminum aliquem eſſe impotentem: ergo
nihil, quod officere poſſit integritati Matri-
monij opponi poteſt reſpectu ætatis ipſius
Sponſi, licet ſexagenarius ſit.

Secundò, neque reſpectu valetudinis quic-
quam affertur, quod ad Matrimonij diſſolu-
tionem faciat; licet enim Sponſus non ſit ro-
buſtus, nec validæ complexionis, non eſt ta-
men adeò imbecillis, vt ex hoc argui poſſit,
illum eſſe ad coitum impotentem; & dato
etiam, quòd eſſet naturæ imbecillis, non poſ- 3
ſet tamen iure dici valetudinarius, quia quo-
modocunque accipiatur *Valetudinarij* nomen,
non poteſt homo debilis dici valetudinarius,
cùm in valetudinario ſemper conſideretur ſta-
tus quidam præternaturalis, in debili verò ne-
quaquam, quia debilitas poteſt cũ ſtatu natu- 4.
rali coniungi, quod firmari non poteſt de ſta-
tu valetudinario, quia homines in hoc ſtatu
degentes integra ſanitate frui non poſſunt di-
ci, vnde ſunt aliqua ex parte in ſtatu præter
naturam; at debiles ſanitate quidem fruun-
tur, licet debilitet actiones ſuas exerceant,
idemque vſuuenit de ſenibus, qui tametſi de- 5.
biles ſint, ita vt nullus ſenex virium robur
habeat, vt pluries aliàs dixi; dicuntur tamen
ſani eſſe, nam fruuntur ea ſanitate, qua illos
frui ætas ſenilis permittit: Galen. *lib. 6. de ſa-
nit. tuend. cap. 2.*

Tertiò præterea cùm partes genitales ſint
benè conformatæ ex parte ſui, excludimr
omne impedimentum reſpectu earum par-
tium; nam membrum habet iuſtæ magnitu-
dinis, cùm neque tam exigua mole ſit, neque
tam magna, vt ex alterutro eius vitio iudicari
debeat minùs potens ad erigendum, & ma-
trimonium conſummandum: quoad longitu-
dinem etiam non videtur quicquam peccare,
præterquam quod longitudo non poteſt im- 6.
pedire erectionem, licet gratis detur, quòd
poſſit impedire generationem, vt volebat
Ariſt. *lib. 1. de Gener. Anim. cap. 6.* Quod tamen
ſi aliquam veritatem habet, non in omnibus
verificatur, ſed tantùm fortè in iis, qui ex-
pultricem maximè debilem habent; nam con-
tra in iis, qui expultricem habent validam,
inaniter hoc pro generationis impedimento
 affertur,

afferatur, idque ſatis firmant Bruta quædam longiſſimo Pene dotata, cum quo tamen ſunt fœcundiſſima: ſed ad membri conſtitutionem redeundo, Sponſus dotatur membro colore naturali, & laudabili exiſtente, neque flaccidum apparet, & nullum impedimentum præſefert, quod oculis pateat. Teſtes inſuper propendentes ſortiuntur magnitudinis non aſpernendæ, & licet fortè conſueto exiliores appareant, hoc non tollit quin & coëundi, & generandi potentiam Viro concilient, & in ſumma nihil adnotatur in genitalium partium conformatione, quod pro euidenti, ac patenti impedimento coeundi afferri poſſit. Neque fiſtula, quam in Perinæo patitur, videtur tale impedimentum afferre poſſe, cùm non ſit notabilis qualitatis, & parum materiæ effundat, nec in tanta quantitate, vt inde argui poſſit, ipſas genitales partes refrigerari, & ſic inhabiles reddi ad coitum exercendum, præterquam quod ea ipſa materia non eſt prauæ qualitatis, cum non ſit fœtida, neque mali odoris, nullumque dolorem, aut impedimentum afferat in meiendo, neque dum exit, virum malè afficiat, aut torpidum reddat.

Neque obſtat experientia per menſem ſumpta, in quo termino non potuit ſponſam virginem mulierem facere: quia obſtuit repugnantia ipſius Sponſæ non permittentis virum liberè ſuo fungi munere; nam vix ab ipſo tangi ſe permiſit, & auerſa ſemper ab ipſo iacuit; immò vix à viro glandem in vterum immitti permittens, illicò reſilit, hominémque auerſatur, atque odio habet, vt ipſamet negare non audet, id enim propriæ parenti interrogata, ac iuſſa rei veritatem propalare, confeſſa eſt; quemadmodum vterque, tam Pater, inquam, quàm Mater diffiteri non poſſunt.

Vndè ex his omnibus videtur omninò expectandum eſſe triennium, antequam matrimonium diſſoluatur, interimque Virgo per expertas matronas inſpicienda eſt, vt ſi quod impedimentum habet, per quod virum admittere non poſſit, ſi amouibile ſit, amoueatur; adeſſe autem certum eſt, cùm nullum ex parte viri adſit, vt ex ſuperioribus ſatis ſuperque videtur patefactum.

Nihil tamen eorum, quæ ipſe Sponſus pro ſe adducit, afficere quicquam poteſt, ita vt alterutram, vel vtramque ſuam ipſius petitionem iuſtam eſſe determinandum ſit: cum impedimentum, immò impedimenta omnia non conſummandi matrimonium ex parte ipſius Sponſi ſint, adeóque patentia exiſtant, vt nulla probatione indigentia, nullo quoque temporis ſpatio indigeant, neque vllo modo remorari debeant matrimonij diſſolutionem.

Et primò quoad ætatem, licet diffiteri non debeamus, quòd non modò Sexagenarij ſenes, ſed Septuagenarij, atque etiam maiores non ſolùm Veneri ſint apti, ſed etiam generationi: tamen hoc de ſenibus robuſtis intel- 7. ligendum, qui neque eo annorum numero ſenes dici poſſunt, cùm vires habeant integras, nullóque modo ab annorum multitudine labefactatas. Sed quemadmodum non obſtante annorum multitudine huiuſmodi ſenes robuſti, ſenes dici non poſſunt, ita è contra non obſtante multò minori annorum numero ij, qui natura debiles ſunt, etiam in quinquageſimo ac maturiùs & ſenes dici debent, & ad munia iuuenilia, aut virilia, aut etiam ſenilia, quæ robuſtis ſenibus propria ſunt, iudicandi impotentes, cum ætates non annorum numero, 8. ſed viribus determinentur: Galen. *lib. 6. de ſanit. tuen. cap. 2.* Vbi ergo vires conſtant, ac validæ ſunt, ſenectus ad Septuageſimum, & vltra protrahitur; vbi verò imbecilles, quinquageſimum potiùs, quàm vlteriorem, imò interdum maturiorem terminum habet, vnde & in ætate ipſa iuuenili, nempè in qua homines vt plurimum iuuenum viribus dotati reperiuntur; immò etiam in ea, in qua Puberes dicuntur, poteſt quis eſſe ſenex, imò decrepitus; vt ea Hippocratis, Ariſtotelis, & Galeni auctoritate dixi aliàs *lib. 1. har. Quæſt. Tit. 1. quæſt. 7. num. 34. & ſeqq.* Cùm hic igitur vir, naturæ ſemper fuerit admodum imbecillis, vt neque ipſe, neque ij, qui ei fauere ſatagunt, abnuere audent, etiam ſexageſimo anno maior ſit, non modò Senex dici debet, ſed Decrepitus, & tanquam Decrepitus impotens ad Venerem eſt præſumendus; vndè, 9. quantum eſt ex parte ætatis, impedimentum coëundi in hoc viro eſt patens, & eſt abſque remedio, quia frigida intemperies, ex qua redditur ad coïtum inhabilis, non ſolùm non eſt emendabilis, ſed eam in dies magis, magiſque augeri neceſſe eſt.

Quoad valetudinem porrò, etiamſi gratis concedatur, virum hunc non eſſe valetudinarium, ſed tantùm naturæ imbecillis, tamen hæc ipſa imbecillitas naturalis Senectuti, imò Decrepitati aſſociata, eſt potiſſima cauſſa, atque euidentiſſima impotentiæ coëundi, & dato quòd per anteactam ætatem coire potuerit (quod neque ſatis, neque concludenter probatum eſt) accedente annorum multitudine, & ipſa ſenectute, omninò remanet ad coitum impotens, & maximè cum Virgine.

Verum enimuerò, nullo modo ſaluare ſe poteſt hic vir, quin inter valetudinarios ſit connumerandus, cùm per totum vitæ curriculum morbis longis fuerit conflictatus, & colore ſemper fuerit illaudabili, vt qui Stomachi imbecillitate, & anxietudine perpetua laborauerit, vnde rectè inter Stomachicos valuit recenſendus, cùm appetitum ſemper habuerit deiectum, ægrè ſemper concoxerit, ructus multos inter concoquendos cibos cum moleſtia quadam, & anxietudine emiſerit, & animæ fœtorem aſſiduum patiatur, aliiſque ſymptomatibus perpetuò exagitetur, ea quorum cauſſa homines Stomachicos vocari do- 10. cet Galen. *libro octauo de Comp. med ſecund loc. capite ſecundo*. At quis dicerit, Stomachicos non eſſe valetudinarios? immò non modò valetudinarij ſunt dicendi, ſed omninò morboſi, cùm vndequaque ſani non ſint. At pro potiſſima cauſſa impotentiæ coëundi adducitur à Practicantibus omnibus, Stomachi naturalis imbecillitas, & frigiditas, vt apud

ipſos

ipſos videri poteſt. Vnde cùm adeò euidens impotentiæ cauſſa adſit in hoc Viro, inanis omninò eſt alterius impedimenti ad conſummandum matrimonium perquiſitio.

Quamobrem inanis quoque erit quæuis expectatio, aut procraſtinatio ad declarandum matrimonium nullum, cùm non modò cauſſa impediens matrimonij conſummationem ſit euidens, ſed amouibilis non ſit, quia quo magis in ætate progredietur, quæ iam ſummè frigida eſt, eò mágis Stomachi intemperiem frigidam, & imbecillitatem intendi, & aogeri neceſſe eſt.

11. Præterea quod pertinet ad partium conformationem, nempè genitalium, patet, eas ob non rectam, ac bonam conformatiunem concurrere ad cauſſandam coitus impotentiam: nam virga longa, & ſubtilis præter conſuetum eſt, ita vt ſtante ſpirituum paupertate, quæ in huiuſmodi ſubiecto patens eſt, erigi ſufficienter non poſſit; præterquam quod flaccidæ ſubſtantiæ illam eſſe refert Chirurgus in ſua relatione, qui & ob prædictam longitudinem, & prædominatam flacciditatem credit non poſſe erigi, & tantam duritiem acquirere, dum vtcunque intumeſcit, vt poſſit Sponſam Virginem deflorare, & mulierem facere; quæ ea omnia manifeſtæ falſitatis arguunt, quæ Sponſus ipſe, eique fauentes, ac pro eo ſcribentes in illius tutelam afferunt; immò cùm quæ ille in ſui fauorem affert, non ſolùm dubia ſint, ſed omnino à vero abſint; quæ verò contra illum producuntur, vera, & euidentia ſint; manifeſtè demonſtrant, impedimentum coëundi omne eſſe ex parte ipſius, ac tale eſſe, vt non ſit neceſſe vllam temporis moram expectare ad declarandum, an tale impedimentum ſit ſufficiens, necne pro diſſolutione matrimonij: vltra quod patet, illud non eſſe amouibile, immò etiamſi contendat quis à Natura non eſſe, tamen in huiuſmodi ſubiecto, in quo Totius frigiditas in dies, nè in momenta dicam, ſuccreſcit, ſuperabile nullo modo eſt, deficiente calore natiuo, cuius beneficio tantùm huiuſmodi impedimentum naturalibus auxiliis amouendum eſſet.

12. Conſiderabilis maximoperè inde eſt fiſtula in Perinæo, quam hic vir patitur, quippe quæ quantumuis exigua eſſet, tamen maiorem in modum genitales partes refrigerando, impedimentum coëundi mirum in modum adauget; licet non ſolùm exigua non ſit, ſed ſit vltrà mediocritatem; & iam per quamplurimos annos hominem vexet, cùm relicta fuerit ex iterata apertione cuiuſdam. Apoſtematis in ipſo Perinæo excitati, & quod magis nos afficere poteſt, illud eſt, quòd ichor inde perpetuò in notabili quantitate effluit praui odoris, & coloris non laudabilis; quæ omnia veritatem habere Chirurgi relatio ad hæc referenda deputati teſtatur, contra ea, quæ ipſe de hac quoque fiſtula falsò aſſerebat, & cum eo qui in eius fauorem cauſſam tuentur.

Cùm ergò hæc ſola cauſſa, euidens ſit, & nullo modo amouibilis, impotentiæ huius viri, incaſſum alias cauſſas ex parte Sponſæ perſcrutari deſiderat, cùm etiam ſi aliqua eiuſmodi cauſſa ex parte Sponſæ vrgeret, tamen hæc ex parte Sponſi tam patens eſt, vt per ſe ſufficientiſſima ſit exiſtimanda pro diſſolutione Matrimonij non expectato triennio, neque alia cauſſa ex parte Sponſæ quæſita, etiamſi aliquam adeſſe ſuſpicaremur, licet ſuſpicio hæc inanis omninò ſit, & affectata, nullumque reale fundamentum habeat.

Quæ deníque pro ipſo Sponſo afferuntur circa repugnantiam ipſius Sponſæ non patientis ſe ab ipſo iniri, immò non permittentis Sponſum ſibi appropinquare, falſa omnia exiſtimanda ſunt, & ex eo falſiſſima declarantur, de quo Sponſa apud Matrem non ſine rubore conqueſta eſt, nimirum, quòd cùm videret ille, non poſſe ſe Sponſam deuirginare ob membri proprij flacciditatem, quæritabat manu, & digitis clauſtra virginalia diſrumpere, vnde factum eſt, quòd licet in primis matrimonij diebus, & per plures etiam ſubſequentes, Sponſa exagitari ſe à viro inaniter permiſiſſet, poſtquam aduertit, illum tam malitiosè procedere, vt tentaret digitis virginale ſignum deuaſtare, recuſauit, & iure, in poſterum ſe ab illo vllo modo tangi.

Itaque ſatis ſuperque de ſua impotentia virum hunc experientiam ſumpſiſſe exiſtimandum, illamque ſufficientem eſſe ad Matrimonij inualiditatem ob impotentiam conſummandi declarandam, nullo tempore, & multò minùs triennio expectato, & omninò præter neceſſitatem, & inane eſſe in Sponſa vllum impedimentum quærere, dum tot patentiſſima impedimenta ſe manifeſtè produnt ex parte viri.

CONSI

Digitized by Google

CONSILIVM LXIX.

Ad Titulum Secundum Libri Tertij, *De Morborum ſimulatione.*

ARGVMENTVM.

Matthia del Bello, cuius maritus neſcio quod ob facinus extra ditionem Eccleſiaſticam ab anno citrà exulabat, à peſſima muliercula ex vicinia, quæ illam inteſtino odio proſequebatur, accuſata eſt, quòd ex adulterio concipiens, poſt multa ad abortum prouocandum tentata, ad propriam impudicitiam celandam, ob Propinquorum metum, & multò magis ipſius mariti, fœtum, quem pepererat, viuum in latrinam abiecerit, cuius vagitus illa ſe perſenſiſſe deponebat. Iam verò Matthia obſeruata fuerat ab aliis vicinis mulieribus ventre præter conſuetum tumenti, apud quas illa de ſuppreſſione menſtruorum iam per plures menſes pluries conqueſta fuerat. Poſtridiè à præſumpto partu Fiſcus latrinam perluſtrandam primò curauit, ad inueniendum puelli corpuſculum, quod nuſquam apparuit, ſed tantummodo propè latrinam ſolum ſanguine defœdatum reperit, domi autem plures pannos plurimo eruore madidos adhuc offendit, eiuſdémque eruoris grumos aliquos continentes. Mox mulierem tribus Obſtetricibus vnà cum Chirurgo inſpiciendam expoſuit, quarum Obſtetricum duæ depoſuerunt, Matthiam de recenti peperiſſe, cùm vteri labra adhuc tumerent, venter autem detumefactus eſſet, & puerperia adhuc fluerent in magna copia. Alia Obſtetrix cum Chirurgo retulit, ex nullo ſigno deprehendi Matthiam peperiſſe, ſed potiùs menſtruorum profluuium paſſam ob diu retentos menſes. Itaque re dubia exiſtente, conſultus ita reſpondi.

SVMMARIVM.

1 *Tumor labiorum vteri qualis eſſe debeat in recenter enixa.*

2 *Purgationes menſtrua quomodo diſtinguantur à purgationibus puerperij.*

3 *Pectus, & mammæ in Puerperis qualiter ſe habeant.*

4 *Ventris detumeſcentia in Puerperis qualiter eueniat.*

5 *Vterus in pregnantia, quantò magis tumeſit, tantò craſſior euadit.*

6 *Ex ſimplici retentione menſtrua mulieres aliquandò ſe grauidas exiſtimant, cùm non ſint.*

7 *Coniectura deſumpta ex corporis ſtatu in Muliere, quando ſignificet illam de recenti peperiſſe.*

8 *Fluxus ſanguinis in Puerpera qualis, ac qualis in menſtruata.*

9 *Lactis abſentia excludit omnem ſuſpicionem recentis partus.*

Dvabus illis Obſtetricibus deponentibus de Matthiæ partu, nulla fides eſt adhibenda, licet in propria arte peritæ habeantur, cùm de re tanta leuioribus, & æquiuocis ſignis, ac coniecturis fiſæ pronuntiauerint, potioribus, quæ contrarium euidenter atteſtari poterant, aut non animaduerſis, aut neglectis.

Nam quæ de tumore labiorum vteri, & de Puerperij purgamentis, ac detumeſcentia ventris afferebant, omnia, ac ſingula facilè deluduntur. Et quoad tumorem ipſorum labiorum vteri ſatis apparet, eas hoc ſignum ſatis ſuperficialiter obſeruaſſe: non enim ſolus prædictarum partium, ac ſimplex tumor commonſtrat mulierem de recenti peperiſſe, ſed 1. tumor quidam œdematoſus, qui vniuerſa pudenda occupet, vt ex Seuerino Pinæo *libro* 1. *de not. virg. cap.* 7. dixi *libro tertio Quæſt. Medico Leg. Tit.* 2. *quæſt.* 9. *num.* 18. Quin etiam in partu adeò ea loca tument, vt caruncula quædam ab Anatomicis *Myrtoides* appellatæ, hinc inde in vteri parietibus exiſtentes omninò obliterentur, vt ex eodem Pinæo *loc. cit.* & ex Riol. *Anthropograph. lib.* 2. *cap.* 32. *ibid.* dixi, quod à Chirurgo obſeruatum, ignatiſſimas Obſtetrices præterijt, cùm tamen ſignum hoc ex potioribus habeatur, & quibuſcunque aliis fortè certius ſit: nam Chirurgus reddens cauſſam ſuæ depoſitionis, inter alia fatetur, Matthiæ vterum & partes omnes pudendas naturaliter, vt decet in iis, quæ neque grauidæ ſunt, nec de recenti pepererunt, ſe habere, niſi quod tumentiores eſſent ob fluxum menſtruum, ſed non ita tumerent, vt in partu fieri ſolet, in quo carunculæ prædictæ deliteſcunt ob eandem partium tumeſcentiam, quæ tamen carunculæ in Matthiæ vtero nullo modo erant obliteratæ, nec diminutæ, ſed palam intuentibus ſe dabant; vnde patet, Obſtetrices prædictas tanquam proprij exercitij

citij parùm peritas ad pauca reſpicientes facilè
prorumpiſſe, ad ea, quæ maioris momenti
erant, animum non aduertentes, fortè quia
hæc potiora ſigna illis erant omninò incom-
perta, cùm tamen tertia Obſtetrix, quæ cum
Chirurgo conuenit, non oſcitanter Matthiæ
vterum obſeruans depoſuerit ex nullo ſigno
deprehendi poſſe Matthiam peperiſſe, innuens
& hoc, de quo loquimur, & cætera, quæ po-
tiora in ea re detegenda habentur.

Multò verò magis oſtendit prædictarum
Obſtetricum ignorantiam ſignum, quod de-
ſumunt ex puerperij purgamentis: nam neſ-
ciebant diſtinguere inter purgationes men-
2. ſtruas, & purgationes in Puerperio proceden-
tes, inter quas tamen magnam eſſe differen-
tiam norunt etiam mulieres, quæ maiorem
practicam in Obſtetricia exercenda habent:
nam & quoad ſanguinis, qui purgari ſolet, ſub-
ſtantiam, & quoad ea, quæ cum ſanguine pur-
gari ſolent maximè differunt: in ſimplici enim
menſtrua purgatione, ſanguis ipſe purus, niſi
mala valetudo mulieris obſtet, expurgatur, co-
lore laudabili, & quantitate moderata; quòd ſi
mulier non admodùm ſana ſit, ſanguis qui ſin-
gulis mẽſibus expurgatur, aliis humoribus cõ-
mixtus apparet, ac ſenſim vel inordinatè pro-
cedit, quantitate vel modica, & diminuta, vel
ſuperflua, & excedẽti. At verò in Puerperio ſan-
guis affatim expurgatur, & qualis ex victima
prodit, vt Hippocr. *lib. de Nat. Puer. num.* 11. &
lib. 1. *de Morb. Mul. ſect.* 3. docet, & cum ſan-
guine ipſo ante, vel etiam deinceps aqua ef-
fluit; & quod magis attendi debet in hoc ne-
gotio, etiam Lac cum Puerperio, aut cum vri-
na commixtum apparet, vt Medici fatentur.
Holler. *comm* 7. *Aphor.* 3. *in ſcholiis*, & Laur.
Ioubert. *lib.* 4. *error. Popul. cap.* 11. & Seuerin.
Pinæus *loco citato*, quos omnes aliàs ad hoc
adduxi.

Sed vlteriùs ponderandum, quàm negli-
genter ſe geſſerint Obſtetrices illæ in obſer-
uandis potioribus ſignis, ex quibus clarè in
veritatis cognitionem venire poterant, vtrum
Matthia verè peperiſſet, necne; nam neque pe-
3. ctus, aut mammas obſeruarunt, quæ licet non
niſi tertio die, vt plurimum, lacte turgeant, ta-
men illicò à partu magnoperè tument, ac ſo-
lidiores fiunt; quas ſi obſeruaſſent, comperiſ-
ſent illas valdè flaccidas, & perpendentes,
nihilque eum Matthiæ pulchritudine cohæ-
rentes, nam nihil fortè eius formoſitatem, ac
vultus venuſtatem magis deturpare poterat,
quàm mammarum illa conſtitutio, quaodo-
cunque eam obſeruare aſpicientibus licuiſſet.
Quid certitudinis ergo haberi potuit ab Ob-
ſtetricibus, hæc ſigna etiam à mulierculis Ob-
ſtetriciam artem non exercentibus maximope-
rè obſeruata, ſicco pede tranſeuntibus? quæ-
nam ergò fides illis adhibenda eſt?

Denique afferebant Obſtetrices prædictæ
pro euidenti ſigno recentis partus, ſubitam
ventris detumeſcentiam ipſius Matthiæ, &
maximè ſe fundabant in ea ratione, quod in
4 menſtruis purgationibus, ſi quæ corporis tu-
meſcentia præceſſerit, ea ſenſim, ac paulatim
diminuitur, in partu verò illicò venter ſubſide-
re ſolet, vt in noſtro caſu euenerat: nam cùm
Matthia ventrem ſatis tumentem haberet, mo-
mento ſecuta expurgatione ſubſedit, vnde non
à retentis menſtruis dicendum, tumorem illum
fuiſſe excitatum, ſed à fœtu in ventre commo-
rante, quo eiecto, venter illicò detumefactus
eſt, vt in parturientibus omnibus euenire
ſolet.

Sed neque in hoc ſatis ſe expertas oſten-
dunt hæ Obſtetrices, vel malitioſè ſupponunt
id, quod non eſt; nam in partu tantum abeſt, vt
illicò venter ſubſideat, vt ipſe vterus, qui vnà
cum fœtu ventris tumorem procreat, tanta 5.
craſſitie etiam à partu donetur, non obſtante
eius aſſidua dilatatione per incrementum fœ-
tus incluſi facta, vt duorum digitorum craſſi-
tiem vndique, ac citerò citerò æquare ſoleat, vt
teſtantur Anatomici, Andr. Laur. *lib.* 5. *Anatom.*
cap. 21. Io. Vveſling. *in ſyntagm. Anatom. cap.* 7.
quæ craſſities non illicò à partu diſparet, ſed
ſenſim in dies decreſcit, prout mulier à puer-
perio expurgatur. Hoc non norunt huiuſmodi
Obſtetrices, quod mirum non eſt, cùm etiam
ex Medicis ſint, qui id ipſum ita euenire igno-
rent, exiſtimantes vteri membranas, vel, vt
meliùs dicam, vteri corpus eò magis attenua-
ri, quò magis à fœtu in dies grandiori facto
diſtenditur, atque hoc pacto hi ipſi facilè cre-
dent, vterum à partu illicò detumefieri, vt
oſtendunt ſe ita credere hæ Obſtetrices. Sed
contrarium omninò euenit eorum determina-
tioni, dum exiſtimant in menſtrua purgatio-
ne ventrem, ſi quo modo ex retentis menſtruis
turgeat, ſenſim detumeſcere, in partu verò illi-
cò decreſcere; nam contra, ob rationem præ-
dictam fieri ſolet, cùm in menſtrua purgatione
venæ illicò vacuæ à ſanguine remaneant, ven-
terque illicò ſubſidet, & detumeſcit, nam
corpus ipſius vteri in tantum tumebat, in
quantum venæ turgidæ ſanguine reperieban-
tur, cùm in prægnantia corpus vteri ſecun-
dum ſuam ſubſtantiam tumebat.

Cùm igitur vana omninò, & futilia ſint ea
omnia, quæ pro ſignis partus, quem Matthia
eieciſſe præſumebatur, Obſtetrices duæ addu-
cunt, deducendum inde eſt, earum depoſitioni
nullo modo eſſe fidendum, ſed potiùs depoſi-
tioni magis expertæ Obſtetricis, & non in-
docti Chirurgi ſtandum eſſe, ac concluden-
dum, non poſſe ex vllis ſignis comprehendi,
quod Matthia pepererit, cùm grauida nun-
quam fuerit, vt manifeſtè ex abſentia ſigno-
rum prægnantiæ deduci poteſt, ſed tantùm
quòd longa menſtruorum retentione labora-
uerit, ex qua mirum non eſt, illam ventrem
tranſactis nonnullis menſibus tumidum ha-
buiſſe, vt in grauidis euenire ſolet: hoc enim
nouum non eſt; imò in dies obſeruamus, mu-
lieres nonnullas ſola menſtruorum retentione
laborantes grauidas ſe exiſtimare, nec ſolùm 6.
ex ventris tumeſcentia poſt aliquot menſes
facta ſibi perſuadere, ſed ex omnibus ſympto-
matibus, quibus eæ, quæ verè in vtero habent,
moleſtantur, nam & ipſæ iiſdem detinentur:
cùm tamen Nono, vel Decimo menſe, vel
etiam ſeriùs, aut maturiùs, Natura impetum
faciente, menſtruum ſanguinem per totum il-
lud temporis ſpatium retentum eiiciant, & ſic
à tumore ventris, & ab omnibus perpeſſis
ſympto

ſymptomatibus liberæ euadant, vt Matthiæ euènit: in quo caſu non minimam coniectuıam innocentiæ ipſius Matthiæ faciunt panni domi aſſeruati, & à fiſco reperti, ſanguioem grumoſum continentes, eodemque ſanguine madentes. quos, vbi illa in culpa fuiſſet, potiùs celari oportuit, ac illicò abluendos molietculis tradere. Ad quod etiam facit ipſios Matthiæ procedendi modos; nam vbi grauida fuiſſet, debuiſſet celare omninò quæ patiebatur, cùm poſſent ignominiam patefacere, nempe ventris tumeſcentiam, & menſtruorum retentionem, quæ tamen illa liberè vicinis mulierculis, ac propinquis etiam patefaciebat, quia certa erat, ſe ab omni noxa liberam eſſe, neque egere, vt ventris tumorem, & menſtruorum ſuppreſſioneoı alias fœminaa celaret, eum apertiſſimè ſciret, hæc non à prægnantia potuiſſe ſibi euenire.

Et ex his ſatis manifeſtum fit; Fiſcum nullum poſſe fundamentum facere in ſolo ſanguine defœdato prope latrinam inuento, quia non mirum eſt, ſi Matthia fluentibus impetuoſè menſtruis, ad latrinam vt ventrem fæcibus exonetaret, ſe conferente, ſanguinis aliqua portio in terram deciderit, & ſolum deturpauerit; non enim ex hoc deducere Fiſcus poreſt, quod ad latrinam ſe conferret, vt partum in eam abiiceret; præterquam quod ipſamet mulier, vbi tale facinus patraſſet, vt erat integris viribus, & nullatenùs debilitata, talem ſanguinem in ſolum defluentem poterat facillimè ſubita ablutione remouere, ne ex huiuſmodi cruore facinus deprehenderetor: quod tamen non præſtitit, cùm nihil ſibi timeret, ſtante quòd eſſet tuta conſcientia, nec vllam de ſe ſuſpicionem quemquam coocipere poſſe certò ſciret.

Sed vt magis magiſque prædictarum Obſtetricum oſcitantia, ſeu potiùs craſſa ignorantia in apertum veniat, notandum, illas de potioribus ſignis atteſtantibus mulierem de recenti peperiſſe, nè verbum quidem muſſitaſſe, ſed ea ſilentio obuoluiſſe, cum fortè ſcirent ex eorum abſentia ſatis contra earum opinionem
Matthiæ innocentiam probari; nam cooiectu-
7. ra, quæ deſomi poteſt de muliere ex ſui corpo-
ria ſtatu, magni momenti eſt; qoippe cùm mu-
lier in primis partus diebus ob labores, & dolores in parturieodo perpeſſos, quantomois validæ oaturæ exiſtat, inſigniter debilitetur, ita vt decumbere per multos dies cogatur, quin vt plurimum pallidior fit, ac omninò languet, non ſolùm ob prædictos labores, & dolores, ſed etiam ob multam ſanguinis copiam, quæ io partu effunditur: at verò io Matthia nihil horum obſeruare potuerunt dictæ Obſtetrices, cùm illa colore eſſet laudabili, & integris viribus, ac conſuetam alacritatem præ ſe ferret; cùm tamen nou niſi per diem à præſumpto partu diſtaret, itaque vt Fiſco aſſentireotur potiùs quàm vt veritatem detegerent, ad leuiora ſigna conuerſæ, falsò, & contra omnem veritatem proountiarunt, Matthiam verè de recenti peperiſſe.

Præterea Obſtetrices oon obſeruarunt, vt
decebat curioſius ipſius vteri ſtatum; nam 8.
vbi ſanguis fluat occaſiooe partus, & puer-
perij, venæ omnes ipſius vteri, atque illæ
quidem maiores, & magis conſpicuæ hiant,
& adaperiuntur; at io fluxu menſtruali, oon
ita, ſed minores tantùm, licèt negari non poſ-
ſit, quòd vbi reteotio menſtruorum longa,
ac diuturna exſtiterit, etiam ampliorea, ma-
ioréſque venæ adaperiantur; io partu tamen
ſimul cum ea venarum apertione fit maxima
partium diſtẽſio, quæ noo obſeruatur in fluxu
meoſtruali, etiamſi menſtrua per multos men-
ſes fuerint retenta, abſente cauſa, qoæ illas
partea apta erat diſteodere, oempè ipſa præ-
gnantia, & fœtu in vtero exiſtente.

Ac tandem omne dubium excludit abſen- 9.
tia lactis in mammīa, quod in iis, quæ fœtum
de recenti ſunt enixæ, tertia à partu die ma-
ximè luxuriat; & licet mulieres noonullis re-
mediis illud compeſcant, atque exiccent,
eiuſque generatiooem omolnò medicamentis
prohibeaot, tamen oullo ingenio effugere
poſſunt, quin mammæ turgeaot, & lactis ipſius
impetum in partu non excipiant: cùm ergo
Obſtetrices poſſeot ex hoc ſequenti die cer-
tiores fieri, & tamen noo ooueriot, aut ne-
glexerint, quia talis coniectura oe per ſom-
nium qoidem adfuit, eáque ſuam depoſitio-
nem roborare illis noo licebat, eam cum
aliis potioribus ſignis, & coniecturia præter-
miſeruot, leuioribus fiſæ, quibus nihil certi po-
terant contra Matthiæ innocentiam probare.

CONSILIVM LXX.

Ad Titulum, De Debito Coniugali, Libro Septimo.

ARGVMENTVM.

Vir Illuſtriſſimus N. N. temperaturæ ſanguineæ integríſque viribus, licet doloribus articularibus, ſed leuioribus aliquando eſſet obnoxius, viduam vxorem duxerat ditem quidem, ac pulchritudine inſignem, trigeſimo anno non maiorem: ſtatim autem à celebratis nuptiis, conſuetis doloribus moleſtari cœpit, ſed tantò atrocioribus, ac vehementioribus, vt, acutiſſima febre ſuperueniente, de vita notabiliter periclitatus fuerit: ſanus tamen poſt quadrageſimam factus, priſtinas vires recuperauit, tanto tamen prægreſſi morbi timore perculſus, vt à Veneris vſu, in quem omnem culpam prægreſſæ infirmitatis reiiciebat, omninò in poſterum ſibi abſtinendum in animo obfirmauerit ſuo. Hoc tamen non ſine præiudicio redditionis debiti matrimonialis fieri poſſe cùm apertè videret, Illuſtriſſimum ac Reuerendiſſ. D. Epiſcopum, & celeberrimum Canoniſtam ſibi ſanguine, & arcta amicitia deuinctum conſulere voluit, qui pro eo, quod ad vitæ diſcrimen pertinet, Medicorum ſententiam audire voluit: itaque duobus aliis Collegis adhibitis, & altero eorum dubio in ea re permanente, altero verò acriter firmante, non poſſe Illuſtriſſimum Dominum ſine manifeſto vitæ diſcrimine debito matrimoniali in poſterum ſatisfacere (nam & ipſe omnem culpam prægreſſi morbi in coitum reiiciebat) ego in contrariam ſententiam abij, ob rationes, de quibus infrà.

SVMMARIVM.

1 *Venus articularibus doloribus inimica.*
2 *Venus Arthritim, & Podagram excitat.*
3 *Venus ſummoperè calorem naturalem debilitat.*
Dic vt num. 13.
4 *In veneris vſu robuſtiſſimum quid excernitur ex Hippocrate.*
5 *Ipſa coitus voluptas per ſe vitales vires diſſoluit.*
6 *Poſt Veneris vſum triſtitia, ac mæror vnde.*
7 *Cruditates ſunt cauſſa materiales morborum omnium Articularium.*
8 *In Arthriticis quando timenda Apoplexia, & cur: & num. 15.*
9 *Coitus quando, & ex quibus dicatur moderatus.*
10 *Leges de Ætatibus locuta non diſtinxerunt Iuuentutem à Virilitate.*
11 *Ipſa coeundi potentia Virilitas dicitur.*
12 *Quale temperamentum Veneri magis idoneum.*
14 *Coitus moderatus calorem natiuum excitat.*

SVpponendum Illuſtriſſimum Dominum N. N. fortium fuiſſe temperaturam ſanguineam, & ob errores in victus ratione patratos incidiſſe primò in leuem podagram, ac procedente tempore, dolores cæteris articulis fuiſſe communicatos, qui tamen illum ſemper leuiter afflixerunt, Vere tantùm reuerſionem facientes, & poſt copioſam ſanguinis miſſionem, leni medicamento antè aſſumpto, recedentes, ita vt nunquam integris quatuordecim diebus illum in lecto detinuerint: doloribus autem intra dictum terminum ſedatis, neque articuli debiles remanebant, neque ad motum vllo modo impediti, neque illum à conſuetis exercitiis, & laboribus abſtinere coegerunt; quin & ad familiarem victus rationem, quæ non Artis Medicæ præceptis, ſed ex propria libidine inſtituebatur, abſque vlla noxa, quæ vel ad articulos, vel ad aliam quamlibet partem attineret, redire potuit, ita vt dolores illos ſuos articulares mitiſſimos hoſtes appellare ſoleret.

Supponendum præterea, eundem Illuſtriſſimum Dominum vxore ducta, comeſſationibus & conuiuiis indeſinentem operam dediſſe, ac Veneri præter modum indulſiſſe, ſponſæ pulchritudine, & comitate, ac venuſtate, actionumque omnium lenitate allectus; ex quibus omnibus non modò cruditates, ac excrementitios humores cumulauit, ſed articulos etiam maiorem in modum debiles reddidit, vnde factum eſt, vt acerbiores, ac diuturniores dolores paſſus ſit: immò etiam febri acuta, neque vndequaque benigna conflictatus fuerit, & in vitæ diſcrimen lapſus ſit.

His ſic ſe habentibus, videndum modò, quibus rationibus motus doctiſſimus Collega firmiter pronuntiauerit, non poſſe Illuſtriſſimum Virum abſque manifeſto vitæ periculo in futurum Venere vti, etiam moderata, vt debito matrimoniali aliqua ex parte ſatisfaciat.

Mouebatur ergo primò ex prægreſſis diſpoſitionibus, ex quibus, vt conſtabat, articularibus doloribus maximè erat obnoxius,

noxiua, vnde arguebat ille ſummam, & qua-
ſi connaturalem articulorum imbecillitatem,
1. cui, quantùm inimica ſit ipſa Venus, notiſſi-
ma res eſt, ac tonſoribus ipſis perſuaſiſſima;
& ſi ad eam rem teſtimonia requirimus, vi-
dendi Practici omnes Medici in proprio tra-
ctatu *de articularibus doloribus*: & ſi Iurecon-
ſultos aliquis ſingillatim prolixam eorum Au-
ctorum recenſionem deſiderat, adeat Tira-
quellum *de legib. connub. l. 15. Gloſſ. 1. p. 15.
num. 44. & ſeq.* atque hoc tantùm per ſe ſatis
eſt ad probandum, quòd Venus (vt ibidem
addebat Tiraquellus) omnia membra diſſol-
uit, inter quæ præcipuè articuli languent,
quòd cæteris partibus ſint frigidiores: ac de-
nique ex ipſa ſui natura Venerem, Arthriti-
2. dem, & omne genus articularis morbi exci-
tare ex Hippocratis doctrina pluribus probat
Ioan Benedict. Sinibal *infrà citandus, lib. 9. Ge-
neanthrop. tract. 2 cap. 13.*

3. Secundò addebat idem Collega, Veneris
vſum ſummoperè calorem naturalem dimi-
nuere, quod controuerti nullo modo poteſt;
quippe cùm ipſa materia ſeminalis maximè
ſpirituoſa ſit, vnde ea ex corpore expul-
ſa, meliores ſpiritus, ſubtiliores, & qui
præ cæteris naturalis caloris materia exi-
ſtunt, diſſipantur, & euaneſcunt; vnde ſum-
4. ma cum ratione ab Hippocrate *in libell. de ge-
nit. in prin.* dicebatur, in Veneris vſu robuſtiſ-
ſimum quid excerni, quòd adeò paucula re
emiſſa, animalia imbecillia reddantur; præ-
terquam quod ipſa labor in Venere exercen-
da impenſus, ſpiritus ipſos vlteriùs exhaurit,
vnde laſſitudo, ac membrorum languor ſuc-
5. cedit: ſed quid quòd ipſamet voluptas in ſe-
minis emiſſione gliſcens, per ſe idonea eſt ad
vitales vires diſſoluendas; vt ex Gal. *lib. 1. de
ſem. cap. 16.* dixi aliàs *lib. 7. harum quæſt. tit. 3.
quæſt. 1. num 22.* nam vt *ibi* addidi ex Athenæo
lib. 12. Dipnoſophiſt. cap. 1. idcircò res eo mo-
do fit, quia voluptates, quæ ad rem vene-
ream ſpectant, omnium maximæ habentur,
vnde quò maior voluptas eſt, eò magis vires
diſſolui neceſſe eſt, & meliores ſpiritus exi-
6. naniri: hinc poſt Veneris vſum triſtitiam, ac
mœrorem ſequi, notum eſt, & cuilibet ho-
mini perſuaſum, quod pluribus teſtimoniis
proſecutus eſt Ioann. Benedict. Sinibald. *in
præcit. opere, lib. 10. tract. 1. cap. 12.* apud
quem plura videnda de ea re ab ipſo, vt ſui
moris eſt, multa doctrina, & plurima erudi-
tione exagitata. Ergo deducendum ex his,
Veneris vſum non modò articulares morbos
excitare, ſed vitæ etiam inſidiari; vnde etiam
ſi quis contenderet, non eſſe iuſtam cauſam
non reddendi matrimoniale debitum, ipſam
arthritidem, certè negari non poteſt, iuſtiſſi-
mam cauſam eſſe, vitæ ipſius diſcrimen, &
abbreuiationem ex coitu ſecuturam.

7. Tertiò afferebat idem Collega in medium
cruditates occaſione vſus ipſius Veneris mi-
rum in modum accumulatas, quæ omnium
morborum, ac ſignanter articularium ma-
terialis cauſa exiſtunt: licèt enim dolores Ar-
thritici ab omni cuiuſcunque generis mate-
ria concomitari ſoleant, tamen præcipua cau-
ſa, & ſine qua nulla materia ad articulos
penetrare poteſt, eſt humor quidam tenuis,
ac ſeroſus, qui veluti dux quidam alios ſem-
per humores præcedens, & ob ſui fluxibi-
litatem, & tenuitatem ad articulos pene-
trans, alios, quicunque ſunt, humores ſe-
cum ducit, illiſque viam parat, vt optimè
docet Daniel Sennertus *in tract. de Arthrit.
cap. 2.* hic autem humor ſeroſus germen, ac
ſoboles cruditatum eſt, vt omnes norunt,
vnde cruditatibus accumulatis, accumulan-
tur ſimul multæ ſeroſitates, & humores
aquei & crudi, qui vt dictum eſt, ſua te-
nuitate ad articulus ſe conferentes, alios quoſ-
cunque humores ſecum trahunt, & in cauſa
ſunt, vt dolores in iis excitentur non vnius
ſemper rationis pro diuerſitate humo-
rum, quos ſecum ſeroſa illa humiditas du-
xerit.

Adiiciebat his Vir doctiſſimus, non tan-
tùm ab vſu Veneris imminere Viro Illuſtriſſi-
mo articulares dolores crebriores, & mole-
ſtiores, ſed, quod magis nos deterrere debet,
imminet etiam repentinus humorum impetus
ad Cerebri ventriculos, vnde Apoplexia, & 8.
mors; fit enim aliquando, vt Natura non
ſemper eius roboris ſit, vt valeat noxios
humores ad partes infimas, & ignobilio-
res à ſupernis, & nobilioribus deturbare;
vnde dum conatur ad conſueta loca eos de-
trudere, in cauſa eſt, vt ipſas ſuperiores ac
nobiliores partes adoriatur, & hinc Apople-
xia, & alij pernicioſiſſimi affectus excitan-
tur: ſatis autem ſupérque Naturam à Veneris
vſu debilitari notum eſt, & ſic facilè quod
narrauimus ſuccedere contingit, nempe non
omnes humores ob naturæ debilitatem ad
articulos demandari, & ſic agitatos, no-
biliores partes ſummo cum periculo oc-
cupare.

Quamobrem tum ratione dolorum, qui ex
Veneris vſu frequentiores, & atrociores, &
multò magis non contemnendis ſymptoma-
tibus aſſociati excitari poſſunt; tum ratione
imminentis periculi ex Apoplexia, vel alio
quocunque ſubitaneo, & exitiali morbo Il-
luſtriſſimus Vir iuſtam cauſam habet abſti-
nendi in totum à Veneris vſu, & excuſan-
dus omninò iure meritò eſt, ſi debito matri-
moniali non ſatisfaciat, ad quod, licèt tenea-
tur ex iuſtitia, non obligatur tamen ad illud
cum notabili, & euidenti damno, ac propriæ
ſalutis detrimento, vt ex Canoniſtarum de-
cretis probaui aliàs *lib. 7. Quæſtion. Medico-leg.
tit. 3. quæſt. 2. num. 3.*

His tamen non obſtantibus in eam opinio-
nem veni, quòd Illuſtriſſimus Dominus poſ-
ſit abſque timore maioris mali, & multò ma-
gis abſque timore imminentis Apoplexiæ, &
mortis, debito matrimoniali ſatisfacere, &
ad hoc ex iuſtitia teneri, ſi modus adhibeatur:
nam quæcunque de Veneris vſu in medium à
doctiſſimo Collega allata ſunt, in immodico,
immoderato, & vires hominis excedente, non
de moderato, & hominis viribus proportiona-
to verificantur: moderatio autem, & exceſſus 9.
reſpiciunt ætatem, temperamentum, & præ cæ-
teris

teris omnibus vires, & conditionem perſonæ Veoere vtentis; eùm immoderatus diei poſſit coitus etiam de rarò factus reſpectu ſenis, imbecillis, temperamenti frigidi, & valetudinarij, cùm alia ex parte moderatus futurus ſit etiam frequentatus in iuuene robuſto, temperamenti ſanguinei, & maximè ſaoo: nam, exempli gratia, immoderatos erit coitus vſus in prædicto ſene ſi ſemel in hebdomada eum exercear, qui tamen moderatus erit in prædicto iuuene, ſi alternis diebus exerceatur.

Itaque conſiderata ætate, temperameoto, viribus, & valetudine Illuſtriſſimi Viri, dico, quòd abſque vllo ſanitaris, & vitæ diſpendio, poterit aliquando, vt exempli eauſa ſingulis hebdomadis ſemel debito matrimoniali ſatisfacere: nam primò ætas eſt vegeta, cùm in virilitate degat, non enim pertranſiit annum quadrageſimum, in qua ætate homines non minùs, quàm in iuuentute poſſe ſtrenuè Veneri operam dare, omnes Medici concedunt; ideircò enim leges, vt notaui aliàs *libro* 1. *harum quæſtionum*, *titulo* 1.
10. *quæſt*.8. *num*. 1. non diſtinguunt Iuuentutem, & Virilitatem, & rectè, quia, vt Epiphan. Ferdin. *libra* 1. *Theorem*. 12. teſtatur, in hac ætate adhuc permanet viuacitas caloris, & perfectio operationum; & licèt prædictus Epiphanius nolit, hanc ætatem extendi vlterius, quàm ad trigeſimum quintum annum, tamen Galeno adhærere magis ſecundùm rationem eſt, qui eam à trigeſimoquinto anno ad duos ſequentes ſeptena-
11. rios extendit, vt docet *libra* 3. *Aphoriſm. comm*. 30. Et in tantùm verum eſt, hanc ætatem præ cæteris Veneri eſſe idoneam, vt ipſa coëundi potentia ab ea Virilitas denominetur ex Plinio *libro* 6. *Natur. Hiſtor. cap* 4. qui de Areſeuſa io Areſcontem verſa locutus, *Mox barbam*, inquit, *& Virilitatem perueniſſe*., *vxorémque duxiſſe*, & ex Val. Martial. *lib*.9. *Epigram* 7.

Non puer auari ſectus arte Manganis,
Virilitatis damna mœret erepta.

Vnde *Euirati* dicuntur coire oon potentes, idem Martial. *lib*. 5. *Epigr* 42.

Spadone cùm ſis euirator fluxo.

Quin etiam ex hoc, ipſa corporis firmitudo, ac robur Virilitas appellatur, Hippocrat. *in libra de Aër. Aq. & Loc. num*. 54. *Ab exercitio verò, & laboribus creſcit Virilitas*. & ibid. num. ſeq. *Virilitas autem, & tolerantia labarum non æquè ipſis à Natura ineſt*.

Vires deinceps in Illuſtriſſimo Viro ſunt firmæ & conſtantes; & quanquam à perpeſſo morbo poſt magna errata in victus ratione labefactatæ fuerint, non multo pòſt tempore priſtinum vigorem adeò recuperauit, vt ne per ſomnium quidem ægrotaſſe videretur: vnde factum eſt, vt irrideret peoe Collegæ mei doctiſſimi timorem, cùm ſe ob recuperatam virium firmitudinem, ad Venerem non ſecùs ac ante quam ægrotaret conſueuerat, tam vegetum experiretur, vt à Veneris ſtimulis indeſinenter exagitatus, vix ſe cootinere poſſet, licèt Collega hoc non à virium robore, & à turgentia ſeminis; ſed ab aſpectu, & indeſinenti præſentia peramatæ vxoris id euenire contenderet.

Itaque cùm vires etiam in maioribus ætatibus eius momenti ſint, vt in ipſa poſtremá ſenectute homines ad coitum ſtimulent, ac potentem reddant, & omoem noxam, quæ ab eius vſu emanare poſſet, ipſæ per ſe remorentur, & auertant, concludendum; Virum nobiliſſimum poſſe non ſolùm abſque periculo, ſed cum Naturæ ipſius ſubleuamine moderato coitu vti, & matrimoniali debito aliqualiter, ac quantum eius incolumitas permittit, ſatisfacere.

Adiiciendum his optimum hominis temperamentum, quod inter cætera eſt lauda- 12.
bile, & præ omnibus ad Venerem ſufficiens, uam plurimo ſanguine, & conſequenter plurima materia ſeminali abundat, huiuſmodi autem temperamentum, nempe calidum & humidum, maximè cùm tantiſper calor humiditatem exuperat, & temperamentum in calore parumper excedit, in humiditate autem ad moderationem vergit; tunc enim cùm affluentiæ materiæ ſeminalis calor vegetus, ac fortia aſſocietur, abſque vlla virium iactura, immò cum notabili ſanitatis incremento, tales Naturæ Venere pro libito vti poſſunt. Vnde cùm in caſu noſtro res clara ſit, nec ſolùm apud Medicos, ſed apud imperitiſſimum vulgus perſuaſiſſima, vlteriori probatione, & auctoritate non indiget.

Nec ſilentio prætereunda ipſius perſonæ conditio, ac viuendi ratio: ſiquidem cum nobilitate emineat, & diuitiis affluat, pro ſuæ nobilitatis ratione, & diuitiarum affluentia, vitam in deliciis agens, victu plurimo & electili perpetuò vtitur, vnde multam ſanguinis copiam in dies accumulari neceſſe eſt, maximè cùm optimè concoquat, & valetudine proſperrima vtatur; ſi inſultus tantùm podagricos excipiamus; vnde tot, ac tantis conditionibus, quæ illum ad Venerem maximè habilem, ac potentem faciunt, concurrentibus, nequicquam contendimus, illum ab eius vſu in totum retrahere; imò tantundem erit id præſtare, ac illum in morbos ex plethoria, & quidem periculi plenos coniicere, vt palam eſt.

Quibus ſic ſe habentibus, facilè ſatisfieri poteſt oppoſitionibus quibuſcunque, ab eruditiſſimo Collega in medium allatis, ex quibus tantopetè timet Veneris vſum in Illuſtriſſimo hoc Viro etiam moderatum; imò inquam, etiam pluſquam moderatum.

Et ad primam oppoſitionem de naturali debilitate Articulorum, reſpondendum, nequaquam verum eſſe, articulares dolores eſſe illi connaturales, ſed excitari ex erratis in ratione victus, cùm maximè non poſſit hic morbus eſſe illi hæreditarius; nullus enim in eius progenie tali morbo laborauit;

laborauit; imò qòd à natura ſortitus non ſit articulos debiles, ipſe morbi exitus commonſtrat, cùm hominem deſerat abſque eo quod vllam in illis debilitatem, aut impotentiam ad motum, aut malam aliquam ſenſationem experiatur, ita vt materiæ ad articolos tranſmiſſio in hoc ſubiecto fiat ob fortitudinem virtutis expellentis ſuperflua ad partes ignobiliores, qood ſtato tempore facit, nempe quolibet Vere, quando maximè ſanguis luxuriat.

Neque argui poteſt ab experientia articulorum debilitas ex eo, quia ob Veneris vſum, ducta vxore, maiorem in modum ex articulis ægrotauerit, quia maior ſanguinis accumolatio, & excrementorum ſuperabundantia ob comeſſationes, & alia errata in victu, in cauſa fuit, vt non modò dolores atrociores fuerint, ſed etiam vt febris valida, & acuta fuerit excitata, quod ſatis ſuperque denotare poteſt illud, quòd à morbo non remanſerint articuli vllo modo debiles, aut ad motum impotentes, immò, morbo remittente, illicò etiam articuli priſtinum vigorem recuperarunt: quod nequaquam eo modo ſuccedere potuiſſet, vbi Articuli naturali debilitate dotarentur; vt in iis, qui ſimilibus morbis conflictantur, euenire obſeruamus; in quibus poſt dolorum receſſum, Articuli remanent per multum tempus ad motum impotentes, & inepti, ac debiles, ac veluti ſenſu orbati, & torpore obſeſſi.

13. Nec quicquam præterea contra noſtram opinionem facit ſecunda obiectio, quòd nimirum Veneris vſus natiuum calorem diminuat; nam hoc tantùm à vero abeſt, vt potiùs contrarium ſit verius, cùm natiuum calorem excitet: Hippocr. *lib.2.de Diæt.verſ.22.* ſi de moderato verba fiant; nam ſi de immoderato loquamur, non ſolùm natiuum calorem diminuere fatemur, ſed illum omninò extinguere dicimus; quia quemadmodum in coitu moderato excernitur quod naturæ ſuperfluit, & quod illam potiùs grauat, quàm ſecùs; ita in immoderato excernitur id, cuius maximè natura indiget, qood eſt ipſiſſimum vltimum membrorum alimentum: ſed quemadmodum ex coito immoderato natura ſuccumbit, quia naturalis calor euaneſcit, ac diſſipatur, ita ex coitu moderato natura exhilaratur, & alacrior euadit, & ipſe natiuus calor magis excitatur, quia deoneratur natura ab eo, quod illam grauat, & quod ad ſui alimoniam ſuperfluit.

Quod autem Veneris vſus ſit in cauſa, vt plurimæ cruditates accumulentur, quæ dolores articulares excitant, non controuertitur, ſi (vt ſuprà dicebamus) de immodico vſu loquamur; at ſi de moderato vſu verba faciamus, tantùm abeſt, vt cruditates generet, vt potiùs concoctiones iuuare poſſit; cùm, vt dictum eſt, calorem excitet, & augeat, & idcircò corpus exhilaret: Celſ. *libro primo ſuæ Medicinæ, capite primo,* moderatus autem, & immoderatus dici poteſt coitus reſpectu virium coëuntis, vt iam dictum eſt: vnde cùm Vir illuſtriſſimus vires adeò conſtantes habeat, vt ad moderatum coitum maximè ſufficere poſſit, non eſt ab eius vſu eliminandus in præiudicium debiti matrimonialis, ad quod reddendum ex iuſtitia tenetur: quia neque eius vſus cruditates generare poterit, & inde doloribus articularibus materiam præbere; neque eius vitæ quicquam obeſſe, niſi excedat tolerantiam propriæ virtutis. 14.

Ex quibus facilè elici poteſt, quàm præter rationem timeat doctiſſimus Collega, ne Vir Illuſtriſſimus ex vſu coitus in Apoplexiam, alióſque perniciosiſſimos morbos labatur; hic enim timor tunc erit rationabilis, cùm coitus fuerit excedens, & immoderatus, ex hoc enim Naturæ viribus labefactatis, non ſufficiet ad expellendos noxios humores à partibus nobilioribus, & præcipuè à Cerebro ad partes conſuetas, & ignobiliores, nempe ad articulos, & ſic facilè poterit excitare Apoplexiam; ſed irrationabilis omninò euadit hic timor, vbi de moderato coitu, & non excedente vires ipſius coëuntis loquamur: immò cùm ſatis ſit ad ſatisfaciendum debito matrimoniali, vt Vir Illuſtriſſimus infra medioctitatem coitu vtatur, tantùm abeſt, vt inde aliquid mali ipſi euenire poſſit, vt potiùs non paruam vtilitatem inde ſit conſecuturus, nam ex totali coitus dimiſſione timere poteſt aliquid mali, cùm ei ſit aſſuetus, & temperamento, ac habitu dotetur Veneris vſui maximè apto. 15.

CONSI

CONSILIVM LXXI.

Ad Titulum de Peſte, & Contagio, & Tit. de Error. Medicorum.

ARGVMENTVM.

Vigente peſte hic in Vrbe anno præterito 1656. & copia infirmorum mirum in modum adaucta, neceſſe fuit quædam loca illis aſſignare, vt ab aliis non infectis perſonis ſequeſtrarentur, ac ſeorſim, ne alios inficerent, manerent: cúmque ageretur de conſtituendo Medico, qui illis inſeruiret, viſum eſt ſacræ Congregationi ſanitatis, idoneum aliquem eligere, pretio vltrò oblato, qui id muneris exequeretur: res ſorti demandata eſt: vnde coactus eſt, qui ſorte electus eſſet, infirmis contagio detentis inſeruire, etiam cohabitando in eodem loco. Had occaſione quæſitum eſt, an, & quando Medicns cogi poſſit ad medendum, & quid in tempore peſtilenti? pro veritate igitur, ſequenti diſcurſu, illuſtriſſimi Viri petitioni ſatisfeci.

SVMMARIVM.

1 *Medendi officium eſt munus publicum; quod quilibet etiam inuitus exercere tenetur.*
Dic vt num. 35.
2 *Medicus tenetur mederi ægroto in periculo exiſtenti, aliàs, ſi moriatur, tenetur de homicidio*
3 *Medicus tenetur lege præcepti etiam inuitus mederi.*
Dic vt num. 36.
4 *Peſte infectus dicitur poſitus in articulo mortis.*
5 *Poſitus in articulo mortis quando quis dicatur.*
6 *Interficere videtur Medicus, qui, cum poteſt ægrum ſanare, renuit illi mederi.*
7 *Medicus tenetur mederi etiam nolentibus, & inuitis.*
Amplia, etiam ingratis, num. ſeq.
Dic vt num 39.
9 *Medicus gaudet multis priuilegiis, vt publicæ ſalutis curam gerat.*
10 *Artis liberæ libera opera eſſe debent.*
11 *Medicus recipit mercedem pro honorario.*
12 *Medicus non poteſt compelli ad ea, ad quæ per propriam Artem non obligatur.*
13 *Peſtis eſt morbus incurabilis, & diuinitùs immiſſus.*
Dic vt num. 44.
14 *Medicus contra ſuæ Artis dogmata Medicinam exercens, grauiter errat.*
15 *Medicus non tenetur deſperatis mederi.*
16 *Iureconſultus non poteſt cogi ad ſumendum patrocinium cauſæ deſperatæ; idémque dicendum de Medico quoad morbum deſperatum.*
17 *Medicus ſuſcipiens curam morbi deſperati, nemini facit iniuriam, & num. 44.*
18 *Nullus tenetur cum periculo propria, alienæ ſaluti proſpicere.*
Dic vt num 42. & 45:
19 *Primum Charitatis opus eſt propriæ ſalutis curam gerere.*
20 *Accedens ad locum peſte infectum dicitur tentare Deum.*
21 *Medicus à publico non conductus non poteſt quandocunque cogi ad medendum.*
Dic vt num. 46. & 47.
22 *Medicus à publico conductus non tenetur ad caſus inſolitos.*
23 *Non tenetur Medicus, exiſtentibus in loco aliis Medicis, infirmis mederi.*
24 *Medicus non tenetur mederi pauperi, ſi alij adſint Medici, qui idem facere poſſint.*
25 *Medicus cogi poteſt quandocunque ad medendum, vbi non ſit alius Medicus, qui opem ferat.*
26 *Peſtis tempore Medicus etiam non conductus, non exiſtentibus aliis, poteſt cogi ad medendum*
Contrarium etiam in conducto.
Dic vt num ſeq.
28 *Tempore peſtilenti, vbi plures Medici in loco exiſtunt, quorum nullus mederi velit, vnus, aut plures cogi poſſunt ad medendum, prout ſors tulerit.*
29 *Pluribus vulnerantibus hominem, illóque decedente, nullus eorum condemnatur in pœnam homicidij, ſed in extraordinariam.*
Declara vt num. ſeq.
31 *In Peſte ſine contagio poteſt quilibet Medicus cogi ad medendum, non exiſtentibus aliis.*
32 *Medicus licèt aliquando cogi poſſit ad medendum peſte infectis, non poteſt vnquam cogi ad cohabitandum in loco infecto.*
33 *Medicus tempore Peſtis poteſt ſeruire per ſubſtitutum.*
34 *Medicus non poteſt cogi ad medendum abſque ſalario, quod in peſte debet eſſe maius conſueto.*
35 *Munera publica ſunt in duplici differentia.*
37 *Salus publica priuatæ ſaluti anteponenda.*
38 *Medicus quando ſit reus mortis ægrotantis, ſi illi ſuccurrere neglexerit.*
39 *Medicus non tenetur mederi nolentibus, & inuitis niſi eſſent dementes.*
40 *Medicus quando, & quatenus teneatur mederi ob priuilegia, quibus gaudet.*
41 *Nihil demit de libertate Artis coactio Artificis ad Artem exercendam, neceſſitate publicæ ſalutis vrgente.*

42 *Publicæ ſalutis intereſſe præponderat cuicunque exceptioni in contrarium.*
43 *Medicus quando poſſit licitè curationem ſuſcipere morborum incurabilium.*
48 *Quæ habent locum in Medico Phyſico, habent etiam locum in aliis, qui veniunt nomine Medici, & in quibuſcunque eius miniſtris.*
49 *Medici non per violentiam, & per minas cogi debent ad medendum, ſed blandè alliciendi, mercede ſufficiente oblata.*
50 *Ad Medicos exhortatio.*

QVamplurima ſunt, quæ adduci poſſunt ad demonſtrandum, Medicum teneri, ac cogi poſſe ad medendum; ſed & quamplurima ſunt, quæ contrarium perſuadere poſſunt; videndum ergo ſeparatim quæ pro negatiua, quæ pro affirmatiua ſententia facere videntur, vt dehinc ſingulis obiectis ad trutinam reuocatis, rei veritatem aſſequamur.

Pro parte igitur affirmatiua dicitur primò,
1. Medicum teneri, ac cogi poſſe ad medendum,
quia medendi officium eſt munus publicum,
quod quilibet etiam inuitus ſubire tenetur, vt
in hoc ipſo propoſito dicit Ripa *in tract. de
Peſte, part. 2. partic. vltim. num* 90. Cartocius *de
loc. & cond. part. 3. quæſt. 8. num. 16. & ſeq ad interpr. l. Ne cui, C. loc.* Poteſt igitur Medicus
compelli per Iudicem ad operas ſuas præſtandas. Ad quid enim, inquam, munera publica
certis perſonis demandantur, niſi vt ea publico intereſſe vigente exerceant? Incaſſum ergo
deſtinarentur certæ perſonæ ad hoc peculiare
habiles, & ad publica munera, niſi quandocunque ſaltem neceſſitas requirit, ea exercere etiam inuiti tenerentur: nam niſi cogi poſſint, non videretur ſufficienter prouiſum publico intereſſe.

2. Secundò, Medicus tenetur mederi cuicunque perſonæ in periculo ex morbo aliquo exiſtenti, in tantùm, quòd ſi negligat, ac nolit
curare, & ille decedat, teneatur ac ſi ipſum
occidiſſet: idem Ripa *ibidem num* 78. nam, vt
Seneca dicebat, ex quo Ioan. Bapt. Codronch.
de Chriſt. med rat. lib. 1. cap. 33. qui ſuccurrere
perituro poteſt, eum non ſuccurrit, occidit.
Immò non ſolùm tenetur Medicus mederi in-
3. firmo in periculo exiſtenti, ſed indifferenter,
ac ſimpliciter lege præcepti tenetur etiam inimicis mederi, aliàs mortaliter peccat; ita Ripa *loco citato num.* 88. Quod maximè procedit,
vbi alius Medicus non ſit, cuius opera infirmis ſubueniri poſſit: tunc enim nulla Lex,
nulla ingratitudo, aut quæuis alia cauſa à peccato mortali excuſat, ſi ægrotantes deſeruerit,
vt teſtatur ex Medicis Ioann. Bapt. Siluatic. *in
ſuo Med. cap. penult.* vnde ſtante hac rei veritate, poterit etiam Medicus per Epiſcopum
compelli ad medendum, vt à peccando deſiſtat, vt addit Ripa *vbi proximè.* Ergo ſi Medicus ita tenetur mederi, vt cogi quandocunque poſſit ad medendum, multò magis cogi
poterit, quando infirmi in manifeſto vitæ
periculo ſunt poſiti; at quandonam in maiori vitæ periculo infirmi verſantur, quam cum
peſte detinentur? certum namque eſt hoc pe-
4. riculum huiuſmodi eſſe, vt ſumma cum ratione peſte infectus dicatur poſitus in articulo mortis: Ripa *vbi infrà, num.* 46. Pariſ. *de Reſign. Benef. lib. 12. quæſt. 6. num.* 13. & iure op- 5.
timo, quia in articulo mortis poſitus dicitur
quis, quando in proximo ac manifeſto mortis periculo poſitus eſt. Ripa *in tract. de Peſt.
par 2 partic. 3. num* 47. Nauarr. *in 2 par. Decretal cap 26. num.* 31. Barboſ. *de offic. & poteſtat.
Epiſcop. alleg. 25. num. 52. part.* 2. qui autem
peſte detinetur, in tam manifeſto mortis periculo poſitus eſt, vt vix ſperare poſſit ab eo
euadere, quippe cùm ex peſtis violentia vix
vnus inter decem, imò inter multò plures
ſaluari ſoleat, quia peſtis nulli parcit, vt aliàs
dixi, *lib. 3. Quæſt. Medico-Legal. tit. 3. quæſt. 2.
num. 15. & ſeqq.* Rodericus à Caſtro *lib. 3.
Med. Polit. cap.* 18. quod etiam ita eſſe teſtantur quotquot Iureconſulti, ac Medici
aliique Profeſſores de Peſte verba facientes,
nam hic characteriſmus eſt ipſius Peſtis, per
quem à ſimplici Epidemia diſtinguitur, vt
quamplurimos periniat: Galen. *lib. 3. in tertium Epid. cap.* 10.

Tertiò videtur data opera interficere, qui 6.
cùm poteſt ſanare non vult, vt dicit ex authoritate 1. *Regum*, Roderic. à Caſtro, *loco
citato, cap.* 15. Codronch. *de Chriſt. med. rat.
lib. 1. cap.* 34. Immò cùm ex lege Charitatis
omnis particularis perſona teneatur alium defendere, ſi in periculo eſt, ne ab aliquo occidatur, aliter mortaliter peccat, ita Alphonſ.
Viuald. *in Candel. Aur. part. 3. tract. de Irregul. §. 6. de Homicid. num.* 5. multò magis tenebitur Medicus mederi infirmo maximè in
manifeſto vitæ periculo exiſtenti, vt quando
peſte detinetur. A fortiori etiam id probatur,
quia etiam hoſtibus mederi, & auxilium
porrigere Medici tenentur, opem implorantibus, necnon & Barbaris, & quibuſcunque
hominibus etiam ab humanitate, & Religione omni alieniſſimis, vt idem Rodericus à
Caſtro *loco citato* addit; quanto magis tenebimur mederi conciuibus, ac fratribus noſtris
in extremo periculo mortis poſitis; ne ex peſte mortem subeant? Quòd ſi id recuſamus,
iure contra nos impietatis nota nos laceſſentes, quilibet inſurgere poterunt, ac non ſine
ratione firmare, nos illos data opera interfeciſſe, vnde homicidij rei efficiemur, vt ſuperiùs dicebatur.

Sed vide quorſum euadat lex charitatis, vt
extendatur etiam ad ſubueniendum ipſis
Brutis: nam *Deuteronomy cap. 22. verſ.* 4.
præcipitur filiis Iſraël ſubuenire Aſino, aut
Boui, qui ceciderit, ibi, *Si videris Aſinum
fratris tui, aut Bouem cecidiſſe in via, non deſpicies, ſed ſubleuabis cum eo:* quantò magis
ergo Charitatis eadem lex nos obſtringet ad
ſubueniendum proximo, qui non caſu, aut
aliter periclitatur, ſed certa mortis ineuitabilis ruina, niſi citò ſuccurratur, premitur?

Quartò Medicus tam arcto obligationis 7.
vinculo obſtringitur ad medendum, vt non
ſolùm volentibus, & auxilium expoſcentibus,
ſed etiam inuitis, ac recuſantibus, opem ferre
ac mederi teneatur. Abb. *in cap. ad aures, de
ætat. & qualit. num.* 7. Ripa *de Peſte, part. vlt.
partic. 2. num.* 103. Nauarr. *in Manual. cap. 25.
num.* 64.

*num.*64. & alij ex Canoniſtis apud Codronch. *ex Medicus locacit.*

8. Nec ſolùm tenetur mederi iis, qui mercedem ſoluunt, ſed etiam ingratis, & ſoluere renuentibus, quod etiam ipſa Ars illis iniungit. Hippocrat. *libr. de Precept. num* 4. *Nam multò melius*, inquit, *eſt a morbo conualeſcenti exprobrare, quàm calamitosè affectos deſerere.* Maiore ergo obligatione adſtrictus cenſendus eſt ad medendum ægris contra inſtantem mortem ab ipſo opem implorantibus.

Ex quibus profectò nullo modo effugere poſſe videtur Medicus, quin ex ſumma iuſtitia cogi debeat languentibus mederi, & maximè in eundem periculo poſitis, vt peſte laborantibus, qui multò maiore neceſſitate premuntur, ac tamen, quòd, niſi ſubitò illis ſuccurratur, de illis acta res ſit.

Ac denique Medici Doctoratus lauream
9. conſequendo, non aliam ob cauſam multis priuilegiis decorantur, niſi vt publicæ ſalutis curam gerant, *l.* 1. § 1. *de var. & extr. cognit.* Immò teſte Galen. *lib.* 1. *de Decret. Hippoc. & Plat. cap.* 5 *in princip.* hoc illud eſt, propter quod multi ad exercendam medicinam inuitantur, nempè ob ſibi conceſſam à Legibus immunitatem ac Reipublicæ vacationem. Ad quod etiam habetur lex à Iuliano Imperatore lata, quæ extat inter eius opera poſt *Epiſt.* 25. *edit. Pariſ.* cuius verba hæc ſunt: *Artem Medicam Hominibus ſalutarem eſſe, vſus ipſe demonſtrat; quare eam à cælo delapſam non immerito Philoſophi prædicant; etenim Naturæ noſtræ infirmitates, & valetudinis offenſiones, quæ quotidie accidunt, per hanc corriguntur: quamobrem, ut æquitatis ratio poſtulat, nos ſuperiorum Regum authoritatem, & vocem ſecuti, pro noſtra humanitate iubemus, vos Senatoribus muneribus liberos in poſterum viuere.* Ergo etiam ob hanc ipſam cauſam teneri videntur Medici vel nolentes ægrotis mederi. Vnde cùm ex cauſa propriæ voluntatis ſeſe ad id obligauerint, nullo modo, ac nulla excuſatione ab ea obligatione ſeſe eximere poſſunt; ſed omninò cogendi, maximè in ſumma rerum neceſſitate, vt ſæuiente peſte, ægrotis medendo opem ferant; prætereaquam quod medentes tempore peſtis, aliis priuilegiis, & immunitatibus ditantur, & mercedes quoque illis augentur, & iure, quia propriam vitam manifeſto periculo exponunt, multò plus ergo meretur opera Medici medentis tempore peſtis iis, qui peſte infecti ſunt, quàm ſi medeatur aliis infirmis: Corneus *conſil* 347. *num.*6. *in fin. vol.*1. Videntur autem Medici vno, eodemque paſſu cum militibus procedere; nam & hi multis priuilegiis gaudent, ſed tenentur ſemper etiam inuiti militare, niſi dimiſſionem impetrauerint: Similiter ergo dicendum de Medicis poſtquam Doctoratus lauream ſunt aſſecuti, & priuilegiis ſibi conceſſis frui volunt.

Alia tamen ex parte non deſunt totidem rationes, nec minoris ponderis contrarium perſuadentes, nempè Medicum non poſſe
10. cogi ad medendum. Et primò, Ars Medica, eſt Ars libera; & Artis liberæ opera, etiam libera eſſe debent: Hippocrat. *in Epiſt ad Abderit.* & quanquam Medicus recipiendo mercedem, Artem ſeruire cogit; vt Hippocrat. *ibid.* addebat; tamen id tunc tantummodò habet locum, cùm Medicus ratione mercedis id, quod ipſi offertur, recipit, illúdque tanquam quid ſibi debitum, morosè, ac per vim
exigere ſtudet; non verò quando aliquid reci- 11.
pit honorarij loco, & in grati animi ſignum; nam tunc ſi quid datur, recipit, & niſi detur non poſtulat, ita enim ex Artis præceptis facere tenetur. Itaque cùm Medicus nullo modo ſe obligauerit alicui medendo inſeruire, non poteſt ad hoc vlla ex cauſa cogi, quòd ſi ſimpliciter loquendo non tenetur mederi, multò minùs tenebitur tempore peſtis.

Secundò, deueniendo ad particulare pun-
ctum circa peſtem, Medicus non poteſt com- 12.
pelli ad ea, ad quæ ex ſua Arte non tenetur; ſed ex ſua Arte non tenetur Medicus, nec debet curam morborum incurabilium ſuſcipere, vt ex Hippocratis præcepto, omniumque Medicorum conſenſu refert Roderic. à Caſtr. *in*
Medic. Polit. lib. 3. *cap.* 18. Modò, peſtis eſt 13.
morbus incurabilis, vt probat idem Roderic. *ibid.* quia Peſtis morbus eſt diuinitus immiſſus, vt omnes de Peſte verba facientes fatentur, & ideò dicitur, Bellum Dei cum Hominibus, cui nequeunt humanæ vires reſiſtere; Ripa *de Peſt. part.*1. *num.*.... neque enim tales morbi humana Arte, vel naturalibus remediis curari poſſunt, ergo neque poteſt, neque debet Medicus compelli ad medendum peſte infectis; immò ipſe ex ſe abſtinere debet ab eorum curatione, ſi ſecundùm ſuæ Artis dictamen operari velit, aliàs contra Artis præcepta faceret, quæ prohibet eorum,
qui à morbo victi ſunt, curam ſuſcipere. Me- 14.
dicus autem contra ſuæ Artis dogmata Medicinam faciens, grauiter errat, vt probaui alias *libro ſexto, har. quæſt. tit.*1. *quæſt* 7. *n.*2.

Sed neque deſperatis tenetur Medicus au- 15.
xilium ferre, ex præcepto Hippocrat. *in lib. de Arte, num.*4. & Celſ. *lib.* 5. *ſuæ Medic. cap.*26. & ex ipſorum auctoritate Zacutus Luſitan. *in introit. ad praxim, Precept.* 16. & ipſi Iure-
conſulti in hoc conueniunt dicentes, quòd 16.
quemadmodum Iuriſta non poteſt compelli ad ſumendum patrocinium cauſæ deſperatæ, ſic neque Medicus poteſt compelli ad medendum deſperatis ita Rip. *de Peſte, p* 2. *partic. vlt.*
*num.*92. & licet contrarium dicat verius *ibid.* 17.
& ratione ductus, quòd Medicus ſuſcipiens curationem morbi deſperati, nemini facit iniuriam, vt facit Aduocatus ſuſcipiens patrocinium cauſæ deſperatæ; tamen certum eſt, inaniter Medicum eis, qui à morbo deſperati ſunt, opem ferre, cùm non ſint remediorum capaces; ac ſatis ſuperque iniuriam publico intereſſe facit Medicus medendo iis, qui iam deſperati ſunt, dum in cauſa eſt, vt Ars in poſterum ludibrio habeatur, & remedia infamentur in præiudicium aliorum ægrotantium, qui deſperati non ſunt, nam ij poſſent ab iiſdem remediis, incaſſum illis adhibitis, iuuari, quæ tamen adnotantes fruſtratoria fuiſſe, abhorreant. Ergo cùm ij, qui Peſte laborant, à morbi ferocitate, & ſumma malitia deſperati ſint, Medicus non debet cogi ad opem illis ferendam, ex prædictis.

 Tertiò

18. Tertiò nullus tenetur cum proprio, & præſentaneo, ac certo vitæ periculo alterius ſaluti proſpicere; quia vnuſquiſque ex charitata proprij corporis magis eſt ſibi obligatus ad tuendam propriam ſalutem, quàm alie-
19 nam; & licèt etiam alienæ ſaluti proſpicera ſit opus charitatis, maius tamen opus videtur proſpicere ſaluti propriæ; at Medicus curando peſte infectos propriam ſalutem manifeſto, ac præſentaneo vitæ diſcrimini exponit; experientia enim quotidiana videmus, pleroſque Medicorum, qui lucro inhiantes peſtifero morbo affectos curandos ſuſcipiunt, facili negotio perire, ac ſatis ſupérqua id experti ſumus in peſtilentia anni præteriti, in quo plures Medici infirmorum curæ deſtinati, vi-
20. tam cum morte commutarunt. Itaque ſi accedens tantùm ad locum peſtilentem quis dicitur tentare Deum, vt ex Ripa, Maſcardo, & aliis dixi *lib.3. tit.3. quæſt.1. num.*8. ex eo quòd faciliimè, imò certò, & abſque dubio ad talem locum accedens mortis periculo ſe exponit; quantò magis tentare Deum dicemus, & certo mortis periculo ſe exponera Medicum, qui ad ægrotos peſte infectos curandos, tangendos, obſeruandos, eorúmque expirationi recipiendæ ſe committit? non tenetur igitur Medicus ob propriæ ſalutis zelum peſte infectis mederi, vnde neque poteſt ad hoc ab aliqua perſona cogi.

21. Denique ſi Medicus à publico non conductus nunquam poteſt cogi ad medendum, Carrar. *de Med. part.2. num.*91. multò minùs cogi poterit tempore Peſtis, cùm id fieri non poſſit abſque manifeſto, & euidenti propriæ ſalutis periculo, vt dictum eſt; immò ſi Me-
22. dicus etiam à publico conductus, non tenetur ad caſus inſolitos, nec obligatur ad medendum tempore peſtilenti, vt ex Corneo dicit idem Carrar. *loco cit. part.* 3. *num.* 60. quantò minùs obſtringi debet Medicus non conductus eodem tempore Peſtis ad medendum?

Iam verò id habere veritatem facto ipſo, ac duplici exemplo, & vtroque quidem inſigni demonſtrari poteſt: Primum eſt Galeni, viri de Medicina optimè meriti, qui graſſante in Vrbe ſæuiſſima peſte, in patriam ſe recepit, ne peſte infectis mederetur, vt ipſe narrat *in lib. de libr. propr. cap.* 2. Alterum, quod magis ad rem noſtram facit, eſt Hieronymi Fracaſtorij Medici nulli Medicorum poſtponendi, qui, referente Petro Sfortia Pallauicin. *lib.* 9. *Hiſtor. Concil. cap.*13. *part.*1. ob ſui nominis celebritatem à Concilij Patribus in Medicum electus, ac Tridenti vbi Concilium coadunatum erat, peſte graſſari incipiente, diſcedendi veniam impetrauit, aſſerens, ſe non teneri, licet eſſet conductus ad medendum, vigente Peſte.

Cæterùm pro rei veritate eruenda, cuius amore non minùs, quàm fauore Medicorum motus hanc prouinciam ſuſcepi, eo fine, vt eam pro viribus tueri coner, nonnulla ſunt mihi præmittenda. Et primò præmittendum,
23. Medicum nunquam, & in nullo caſu, ſimpliciter loquendo, cogi poſſe ad medendum; Ratio eſt, quia aſſumendo Doctoratus inſignia, in iureiurando, quod præſtat, nulla obligatione ſe obſtringit ad medendum; nam obligatio emanans ad medendum pauperibus gratis, & ad hortandum ægrotos ad Pœnitentiæ Sacramentum ſuſcipiendum, non obſtringit illum ad medendum; ſed ad gratis medendum pauperibus, quandocunque iis medebitur; ſicut & ad hortandum ægrotos ad Sacramentalem Confeſſionem ſe obligat, quandocunque ægrotis medebitur; itaque ſimpliciter loquendo, nulla obligatione ſe obſtringit ad medendum.

Secundò idem ſuadere poteſt ratio deſum- 24.
pta à ſimili, Medicus non tenetur ſimpliciter mederi pauperi, ſed tunc ſolùm, cùm alius Medicus non ſit, qui mederi poſſit, Nauarr. *in Manual. cap.* 25. *num.* 64. ex Medicis Codronch. *de Chriſt. med. rat. lib.*5. *cap.*33. ſi ergo, exiſtentibus aliis Medicis, non tenetur Medicus ad medendum pauperi, qui in maiori neceſſitate poſitus eſt, quàm cæteri eiuſdem loci habitatores, multò minùs tenebitur mederi, vbi alij exiſtant Medici; vnde neque per Iudicem, & multò minùs per Epiſcopum cogi poterit ad medendum; & ſic in practica obſeruari cenſeodum; neque enim ſcio, nec vnquam audiui, Medicum coactum fuiſſe etiam inuitum ab alterutro eorum ad medendum.

Tertiò præmittendum, Medicum, vbi non 25.
ſuppetat copia aliorum Medicorum, teneri, ac cogi poſſe ad medendum. Quod non ſolùm verum eſſe iudico, ſi de ægrotis graui morbo laborantibus verba fiant, ſed etiamſi de ægrotis loquamur non grauiter laborantibus: Et in primo caſu res plana eſt, per ea, quæ adducta ſunt ſuperiùs *num.* 3. *& ſeqq.* In ſecundo verò caſu diſtinguendum; nam vel ægritudo, licèt de præſenti leuis ſit, poteſt ita augeri, vt hominem vitæ periculo exponat, idque rationabiliter timeri poteſt ex eo, quia tales morbi ex ſui natura ſolent ita procedere; & tunc dico, Medicũ teneri, & cogendum eſſe ad medendum; cùm tantundem ſit non ſuccurrere ei, qui in proximo mortis periculo poſitus eſt, & non ſuccurrere ei, qui licèt non in proximo periculo ſit, tamen de proximo eidem periculo rationabiliter ſubjacere poteſt; immò cùm faciliùs ſit, ægrum à periculo præſeruare, dum extra periculum eſt, quàm cum à periculo eximere, cùm in illo verſatur, Medicus magis fortè errabit negligendo primum, quàm ſecundum; & multò prudentiùs facit qui periculum præcauet, antequam in illud incidat, quàm ſi ſe à periculo vindicat, cùm illud præcauere poſſet; nam qui amat periculum, peribit in illo. Ergo ſi, exempli gratia, leui ſquinantia detentum, facili, ac prompta ſanguinis miſſione curare potes, illum curare renuas, faucium apoſtema ita adaugeri poterit, vt nullo poſtmodum præſidio adiuuari poſſit, & ægrum ſuffocet; & ſi ſimplici Terriana maximè Autumnali laborantem curare neglexeris, poterit ex intermittenti duplex fieri, & ex duplici continua & maligna; & vbi in principio non difficulter illum ſanare poteras, mortis periculo expoſitum videbis, tandémque etiam morte areptum. At vbi ægritudo tuta, ac leuis eſt, Medicus non tenebitur,

nebitur cùm abſit omne ſalutis ipſius Ægrotantis periculum.

26. Præmittendum quartò in caſibus inſuetis, vt in Peſte, Medicum, non exiſtentibus aliis Medicis, qui infirmis opitulentur, etiamſi non ſit à publico conductus, poſſe cogi ad medendum, quia cùm ponatur in periculo publica ſalus, tenuente Medico, qui ſubuenire poteſt, ægrotantes curare, fiet reus mortis eorum omnium, qui incurati pereunt, per ea quæ ſuperiùs adducta ſunt *numero tertio, & ſeqq.*

Nec quicquam valet ex mea ſententia, id
27. quod Carrat. *de Medic. part. 5. num. 60.* dicebat, non teneri nimirum Medicum conductum, neque obſtringi poſſe ad medendum peſte laborantibus, quia non tenetur ad caſus inſolitos: quod aliis quoque perſuaſum video, quoniam Medicus cum conducitur, non excipit (vt facere teneretur) caſus inſolitos, nec tacitè excipere illum cenſendum; nec in litteris patentibus, quæ conſueuerunt Medicis à publico coonductis expediri, idipſum vnquam exceptum reperitur; & tamen, vbi hæc exceptio ſuum effectum ſortiri debeat, debuiſſet aliqua eius mentio alicubi fieri: quod cùm nullo modo fiat, talis exceptio nihil Medico conducto ſuffragari debet; niſi huic difficultati conſuetudinem opponamus.

Difficultatem tamen augere poteſt, quod vbi locum habere deberet hæc exceptio de caſibus inſolitis, neceſſe eſſet exprimere quinam ſint, & qui intelligi debeant caſus inſoliti; non enim ſola Peſtis eſt caſus inſolitus, ſed dantur etiam alij morbi, qui non minùs, quàm ipſa Peſtis, inſoliti ſunt; vt exempli gratia eſſet Lepra, & maximè Elephanthiaſis, Scorbutus, Cancri, Aneuriſmata, & alij morbi, ſimpliciter Epidemici, quorum nonnulli tam inſoliti ſunt, quàm ipſa Peſtis. Sed quia huiuſmodi morbi populares non ſunt, nec multos, ſed perpaucos infeſtant, ceſſat in hoc omnis difficultas. Putauerim igitur Medicum conductum, niſi cum conducitur, excipiat caſus inſolitos, ac ſignanter Peſtem, teneri ad omnes caſus.

Illud tamen veritatem habere crediderim, & maximè æquitatem reſpicere, quòd non teneatur pro conſueto ſalario, vt ex Iureconſultorum opinione dictum eſt, quod non ſolùm in Medico etiam conducto, ſed in quibuſcunque aliis Miniſtris locum habere debet.

28. Præmittendum quintò, quòd vbi plures Medici in loco exiſtant, vigente Peſte, nec eorum vllus velit, quantauis mercede oblata, peſte infectos curare, debeat res ſorti demandari, & ille, in quem ſors ceciderit, compelli poſſit ad medendum; nam aliàs ægris abſque præſidio ſuccumbentibus, omnes Medici fierent rei mortis pereuntium. Contra quod
29 tamen opponi hic poſſe videtur, dicendo, quòd quemadmodum vbi plures hominem vulnerauerint atque occiderint, nullus eorum damnatur in pœnam ordinariam, ſed in extraordinariam, quia nullus eorum eſt Reus homicidij, vt in caſibus, de quibus Iulius Clarus §. *Homicid. num 3. lib. 5. ſentent.* ita dicendum quoque ſit de Medicis recuſantibus concorditer mederi peſte infectis, quòd nullus eorum teneatur de morte ægrotantium; tamen dicendum eſt, diſparem eſſe rationem, quia non ſemper, & in omni caſu verificatur illa concluſio de pluribus vulnerantibus, &
occidentibus aliquem, ſed in caſu tantùm, vbi 30.
non conſtet, quis vulnerantium illum occiderit, vnde quia non omnes ſunt in pari culpa, ne minùs nocentes damnentur, omnes in pœnam extraordinariam damnantur; ſed in noſtro caſu omnes ſunt in pari culpa, & omnes pariter nocentes, vnde omnes eadẽ pœna mulctandi, ac tanquam homicidæ puniendi, qui cùm poſſent, renuerunt homines in extremo periculo vitæ poſitos ope medica redimere.

Neque ſuffragari illis debet, quòd etiamſi curati per ipſos fuiſſent ægrotantes, tamen ob morbi ſummam violentiam, & malitiam periiſſent: quia non neceſſe eſt, neque ſemper accidit, vt omnes peſte affecti pereant, quantumuis ſæua, & maligna illa ſit, ſatiſque eſt ad Medicos renuentes mederi culpâ irretiendum, ſi minima pars ægrotorum, vbi curati fuiſſent, ſaluari potuiſſet.

Sextò præmittendum, quòd ſi caſus de- 31.
tur, vt Peſtis vigeat ſine contagio (vt fieri poſſe iam probaui *libro tertio harum quaeſt. tit 13. quaeſt 2. num 21. & ſeqq.*) quemcunque Medicum poſſe cogi ad medendum, etiamſi non ſit à publico conductus, dummodò alij Medici in loco non ſint, qui medeantur, vt teneri dixi in aliis quibuſcunque morbis, nulla differentia obſeruata inter vnum, & alium caſum: ſi enim alicuius rei reſpectu poſſet excuſari Medicus renuens mederi contagioſa peſte detentis, ea eſſet præſentaneum periculum contrahendi per contagium eandem peſtem, & de vitâ periclitandi, at hic reſpectus ceſſat in Peſte non contagioſa; itaque in iiſdem caſibus, in quibus poteſt Medicus cogi ad medendum in aliis morbis, poterit etiam cogi ad medendum in caſu peſtilentiæ non contagioſæ.

Præmittendum ſeptimò, quòd licèt poſſit Medicus cogi ad medendum in prædictis caſibus, etiam peſte infectis, nunquam cogi
debet ad cohabitandum in loco, vbi tales 32.
ægrotantes detinentur: nam ſatis ſupérque grauari Medici videntur, ac pleniſſimè ſuo debito ſatisfacere; ſi ipſos ægrotantes bis, aut ſaltem ſemel in die viſitauerint, neque vlla lex, vel vlla ratio obligat illos ad excedendum in hoc caſu ſuum conſuetum viſitandi morem; vnde perperam factum iudicandum, nec ſolùm cum ipſorum Medicorum exitio, ſed etiam cum damno manifeſto ipſius publicæ vtilitatis, cogere Medicos ad cohabitandum in ipſo eodem loco, in quo Peſte infecti detinentur; promptiſſimè enim & ipſi inficiuntur, ac pereunt, ita vt alii Medici omninò renuerent inſeruire; & qui præſunt, in dies cogerentur nouos Medicos ſubſtituere, qui inſeruirent: vnde durante Peſte per longum tempus, facile futurum ſit, vt omnes ſuccumberent. Magis ergo ſecundùm æquitatem, & humanitatem, immò & ſecundùm iuſtitiam eſt, permittere Medicis, vt poſt quotidianam

ægrotan

ægrotantium viſitationem, ſibi proſpiciant, in domum, & locum minimè infectum ſe conferentes, ſeorſim tamen habitando à ſanis, & non ſuſpectis perſonis ſeiuncti, interimque omni ingenio ſe contra contagij violentiam muniant, vt tantò meliùs, ac libentiùs, abſque timore infectis inſeruire valeant; aliàs, vt recens experientia commonſtrauit, cohabitando in loco infecto, facillimè inficiuntur, ac deficientes maiorem prouinciá exhibent iis, qui de Medicis prouidere debent, interimque ipſi Medici cohabitare ibidem coacti, innocentes morti deſtinantur.

33. Octauò præmittendum, Medicum tempore Peſtis poſſe ſeruire per ſubſtitutum, quandocunque cogatur ſeruire, abſque eo quod eſſet conductus; nam vbi eſſet conductus ad hoc ſpecialiter, nempè ad medendum Peſte infectis, teneretur ipſe per ſe ſeruire, quia conducta cenſetur ipſiuſmet perſonæ induſtria, cui nunquam cenſetur æquiparari induſtria ſubſtituti. Sed quando Medicus non eſt ad hoc ſpecialiter conductus, non obſtringitur ſeruire per ſe, ſed admitti poteſt, vt ſeruiat per ſubſtitutum; quia ſi Medicus non tenetur mederi etiam in caſu neceſſitatis, vbi alij Medici exiſtant, qui idem facere poſſint, multò magis videtur ſolutus ab obligatione ſeruiendi ex propria perſona, dummodò ſeruiat per ſubſtitutum, cui ipſe de mercede ſatisfaciat, & ſic obſeruatum videmus de præſenti hîc in Vrbe, & alibi in huiuſmodi caſibus Peſtilentiæ.

34. Præmittendum nonò, Medicum nunquam poſſe cogi ad medendum ſine debito ſalario, & decenti mercede, niſi in caſu paupertatis, & vbi non ſit, qui pro paupere mercedem ſoluat, vt ex Nauarra ſuperiùs dictum eſt. Quæ concluſio amplianda, vt nullus Medicus, etiam conductus, cogi poſſit ad medendum tempore peſtis pro cónſueto, & conuento ſalario, nam debet decenter augeri, vt ſuprà ex Corneo dicebam.

35. Atque ex his patere poteſt, quid reſpondendum ſit oppoſitionibus vtrinque factis: & primò ad id, quod pro parte affirmatiue dicebatur, Medicum teneri, ac cogi poſſe ad medendum, quia medendi officium eſt munus publicum, quod quilibet etiam inuitus ſubire tenetur, reſpondendum; Munera publica eſſe in duplici differentia, nam aliqua habent annexam obligationem exercendi munera perſonæ commiſſa, vt exemplificare licet in Epiſcopo, in Parocho, in Milite, & aliis; nec non in Medico à publico conducto; alia verò non habent eam obligationem annexam, ad ea acta exercenda, ſed conferunt tantùm dignitatem, & habilitatem ea exercendi, cuicunque perſunæ libuerit, aut quandocunque occaſio, aut neceſſitas ei ſe obtulerit. In priori ergo caſu, vt in Epiſcopo, in Parocho, in Milite, in Medico à publico conducto, dicendum poſſe cogi hominem ad munus exercendum, etiam inuitum; in poſteriori non poſſe cogi, niſi neceſſitate vrgente: quæ neceſſitas emergit ex parte perſonarum, quæ indigeant opera alicuius muneris publici, & ex inopia alterius, qui idem munus in hominum vtilitatem exercere poſſit, vt in eodem Parocho exemplificare iterum licet, qui non tenetur extra ſuam Parochiam Sacramenta miniſtrare, & tamen in caſu neceſſitatis, & in defectu, ſeu abſentia proprij Parochi, poſſet cogi extra ſuam parochiam Parochi officio fungi; nam in caſu neceſſitatis non ſolum Parochus alienæ Parochiæ poſſet cogi ad id agendum, ſed etiam Clericus poteſt Sacramenta miniſtrare, vt vigente Peſte, quo tempore ſi poteſt quilibet Sacerdos audire confeſſionem, & abſoluere excommunicatum, quantò magis æquum, ac ſecundum decentiam erit cogere poſſe Parochum ad eam functionem licèt ſit extra ſuam Parochiam? quod in fortiori caſo docet Ripa *in tract. de Peſte, part. 2 partic. 3. num. 46.* Sed quis dixerit, Doctorem Iureconſultum poſſe cogi quandocunque ad ſumendum patrocinium alicuius cauſæ, vbi nulla neceſſitas, nec defectus alterius Doctoris eſſet, qui huiuſmodi patrocinium ſumeret? pari pacto ergo dicendum de Medico, qui licet accipiens Lauream Doctoratus, habeat munus publicum; non habet tamen annexam obligationem illud exercendi, niſi vrgente neceſſitate publici intereſſe, vt de Iureconſulto quoque licet affirmare.

Eodemque modo dicendum, non teneri 36. Medicum mederi cuicunque ægroto in periculo exiſtenti, vbi adſit copia aliorum Medicorum, ſed teneri tantùm, non exiſtente alio Medico, qui curam aſſumat; nam tunc veritatem habebit, teneri illum mederi lege præcepti, aliter mortaliter peccare, & tunc poterit per Epiſcopum compelli ad medendum, vt à peccando deſiſtat, quemadmodum dicebat Ripa, & cogi etiam poterit per Iudicem, vt ille addebat; & in ſumma Medicus, qui ſolus in aliquo loco commoratur, obligatur ex lege Charitatis, & ex præcepto ad medendum cuicunque perſonæ in vitæ periculo exiſtenti, etiamſi peſte eſſet infecta.

Nec obſtat, quod maior ſit obligatio emergens ex charitate proprij corporis, ob quam tenetur primò ſaluti ſuæ proſpicere, quàm obligatio emergens ex charitate ſalutis ſui proximi, quia intereſſe publicæ ſalutis eſt 37. omninò præferendum intereſſe ſalutis particularis, & ſic tempore Peſtis etiam cum præſentaneo periculo propriæ ſalutis videtur Medicus obligatus ad medendum infirmis peſte detentis, vbi alius non adſit, qui illis in ea neceſſitate ſubuenire poſſit.

Neque alia reſponſione ſatisfaciendum tertiæ inſtantiæ pro parte affirmatiua in medium allatæ; ſiquidem abſque dubio elici poteſt, quòd Medicus hominem occidat, qui 38. non poteſt ab alio Medico curari, nec aliunde ſaluari, quàm ab ipſo, & eius ope; ſed quando Medicus idcircò negligit, aut etiam renuit infirmo de vita periclitanti mederi, quia poteſt is ab alio Medico curari, & à mortis periculo vindicari, nullo modo adſtringi poteſt ad opem ferendam tali ægroto, vt exemplificaui in paupere, & firmaui ex Nauarræ, & aliorum auctoritate.

Ad quartum porrò argumentum pro parte affirmati

affirmatiua reſpondetur, non eſſe vndequa-
39. que acceptam, ac veram concluſionem illam, quòd Medicus teneatur mederi etiam inuitis, allatámque fuiſſe à Canoniſtis, & à Medicis ex abundanti, cùm beneficium non conferatur in inuitum: *l. Inuito, Digeſtis, de reg. iur.* & per ſacram Scripturam monemur petere, vt accipiamus; vnde bene ex mea ſententia monet Rodericus à Caſtr. *lib. 3. Med. Polit. cap.* 14. non eſſe accedendum Medico ad ægrotos, niſi rogarint.

At quomodò curabit Medicus ægrotum inuitum? An non pro recta cura requiritur ſumma ipſius ægrotantis obedientia? An non hoc in primis monet ſummus Præceptor Hippoc. *lib.* 1. *Aphor.* 1. qui autem inuitus curatur, quanam ratione præſtabit ſe Medico obedientem? immò omnia præpoſterè, & contra ipſius Medici mandata faciet, & quicquid Medicus pro ipſius ſalute molietur, ille inobedientiâ deſtruet, ac irritum faciet. Ac profectò miratus ſum, quomodò Canoniſtæ tam vltrò in in hoc proceſſerint, vt facilè commonſtrauerint, ſe non ſufficienter in Artis difficultate inſtructos, & in iis, quæ in curandis ægrotis ſumme neceſſaria exiſtunt. Mirandum tamen multò magis de nonnullis Medicis, qui tam rigoroſæ opinioni adhærent; quod niſi eo fine, & ſtudio præſtiterint, vt piè, & ex Chriſtiana charitate in hoc negotio procedendum determinent, certè nimis affectati rigoris eſſent inſimulandi; niſi infirmi dementes eſſent, & ob id Medici opem recuſarent.

40. Ad vltimum, pro affirmatiua ſententia, dicendum, Medicum ob priuilegia ſibi conceſſa, & immunitates, quibus gaudet, teneri quidem mederi concurrentibus conditionibus de quibus ſumus locuti, ac ſatis ſupérque eſt, ſi neceſſitate vrgente, publicæ ſaluti inſiſtat, eiuſque curam ſuſcipiat; quæ neceſſitas tunc temporis, & non aliàs videtur vrgere, cum non adſunt alij Medici, qui huic neceſſitati opitulentur, ſed in manu tantùm ipſius eſt opem ferre. Dummodò igitur Medicus paratum ſe præbeat, vigente prædicta neceſſitate, ad ſubueniendum iis, qui in ea neceſſitate ſunt poſiti, ſufficienter ſuo muneri ſatisfacit, & poteſt iure priuilegiis, & immunitatibus ſibi prouenientibus ex gradu Doctoratus liberè gaudere.

Cæterùm ad argumenta pro parte negatiua reſponderi poteſt fortè vna, eadémque diſtinctione, qua vſi ſumus in ſatisfaciendo argumentis pro parte affirmatiua propoſitis.

Ad primum ergo dicendum, conueniens quidem eſſe, vt Artis liberæ libera etiam ſint opera; ſed neceſſitatem non habere Legem,
41. *cap. ſicut non alij, de conſecrat. diſtinct.* 1. & idcircò nihil demere de Artis libertate, quæ ex neceſſitate fiunt, qua vrgente cogi poſſunt etiam liberi Artifices ad operas ſuas præſtandas, abſque eo quod quicquam præiudicetur eorum libertati, quia ſi neceſſitas non habet Legem, ad vſum conſuetum non reſtringitur: *l.* 1. *ff. de off. Conſul.* cùm ſalutis publicæ
42. intereſſe præponderet cuicunque exceptioni in contrarium adducendæ; immò non ſolùm publicæ ſalutis intereſſe, ſed etiam intereſſe ſalutis alicuius particularis eadem neceſſitate vrgente; quia licèt concedatur, Medicum nulla obligatione eſſe adſtrictum ad medendum, ſimpliciter loquendo; tamen vbi ſalus proximi periclitatur, obligatur ſaltem ex lege Charitatis ſubuenire, quæ multò magis obligat, quàm quæuis alia obligatio; & exceptio ab illa procedens, omnem contrarietatem dirimit.

Ad ſecundum dicendum, eam propoſitio- 43.
nem, quòd nimirum Medicus non teneatur ſuſcipere curam morborum incurabilium, non eſſe ſimpliciter veram, quia nonnunquam ſunt deſerendi infirmi etiam in vltima deſperatione poſiti, dummodò Medicus prædicat talem
morbum non eſſe curabilem, hoc enim pacto 44.
ſuſcipiendo curám huiuſmodi morbi, nulli facit iniuriam, ſatiſque ipſa prædictione Artis præceptis ſatisfacit.

Neque obeſt, quod dici poteſt contra prædicta, nempè fruſtratoriam omninò eſſe Medici operam curando morbos incurabiles, & idcircò meliùs eſſe eos non curandos ſuſcipere: quia non eſt omninò fruſtratoria Medici opera in curandis huiuſmodi morbis, ſtante quod poſſit conueniente Diæta, & præſcriptione aliquorum remediorum lenium, curáque palliatiua, vt aiunt, & aſſidua ægrotantis ſolatione morbum lenire, & quandoque etiam ipſam mortem in longum protrahere. Ac præter hæc, verum non eſt, Peſtem eſſe morbum incurabilem, ſed tantùm eſſe difficillimum, perniciosum, & exitialem, cùm ex eo multò plures infirmorum ſuccumbant, quàm ſaluentur, cùm tamen alia ex parte nonnulli ſaluentur.

Neque item verum eſt, Peſtem ſemper eſſe morbum diuinitùs immiſſum, nam licet conſtet, aliquando Peſtem à Deo fuiſſe immiſſam, vt non ſolùm ſacræ, ſed etiam profanæ hiſtoriæ teſtantur, idque ob inexpiabilia hominum ſcelera interdum euenire; tamen vt plurimum procedit curſu naturali, & à naturali cauſa originem habet; & licèt, vt dictum eſt, ſecundùm plurimùm homines ob ſui ſummam malitiam perimat, naturalibus tamen remediis aliquando ſuperatur. Idémque dicendum eſt ad inſtantiam, quòd Medicus non debeat ſuſcipere curam eorum, qui à morbo victi iam deſperati ſunt, vltrà quod verum non eſt, Peſte detentos eſſe deſperatos, cùm experiamur, eorum nonnullos remediis conuenientibus ſaluari, & ab inſtante morte vindicari.

Ad tertium dicendum, quòd licet Medicus medendo Peſte infectis propriam ſalutem in periculo ponat, id non excuſat illum à medendo, quia hoc facere tenetur intuitu pu-
blicæ ſalutis, cui ſalus particularis eſt poſtpo- 45.
nenda, præterquam quod multis ingeniis Medicus ſibi proſpicere poteſt inter medendum, ita vt nullam ſanitatis noxam incurrat; quæ ingenia ſatis norunt Practici omnes Medici, & ſi ea in vſum protrahat debitis cautelis adhibitis, ſe ſua diligentia tueri poterit, & ipſa experientia conſtat, Medicos illos, qui prudenter ſe gerunt, temperantiam in victo ſeruátes, opportuníſque antidotis, cautè tamen ſe;

ac

ac moderatè munientes, non modò ſeipſos, ſed & ægrotorum ſuorum aliquos ab imminenti Peſtis & mortis exitio liberaſſe. Contra verò, illos periclitati, qui intemperanter vixerint, aut nullis, aut pluribus, quàm par eſſet, & importunis antidotis vſi fuerint abſque modo, & menſura illas ingurgitantes, incautè nimium ad ægrotos viſitandos accedentes, hos enim ſua culpa periiſſe patet.

Itaque etiamſi negari non poſſit, quòd mederi peſte infectis, ſit ſeipſum manifeſto vitæ diſcrimini exponere, tamen cùm non ſit vnde tale diſcrimen declinare poſſit, idque ob intereſſe publicæ ſalutis fieri contingit, Medicus cogi poteſt ad medendum, non exiſtente alio Medico, qui in ea re operam ſuam præſtare poſſit.

Ad vltimum reſpondendum, quòd licet
46. verum ſit, Medicum liberum non poſſe cogi ad medendum; tamen neceſſitas imponit etiam non obligato, medendi obligationem; quæ neceſſitas emergit, vt dictum eſt, ex imminenti vitæ periculo ipſorum ægrotantium, & ex abſentia, & inopia alterius Medici, qui opem ferre poſſit, quæ maximè vigent tempore peſtis.

Et ad exempla adducta de Galeno, & Fracaſtorio deſerentibus ciuitatem peſte infectam, dicendum iure vtrumque potuiſſe ſibi fuga proſpicere, quia tam Romæ, quàm Tridenti non deerat copia aliorum Medicorum, qui peſte infectis mederentur; Fracaſtorium autem, licet eſſet à Concilio conductus, potuit tamen recedere, cùm non teneretur ad caſus peſtilentes ex communi Iureconſultorum ſententia; licèt contrarium ipſe ſenſerim *ſuprà, num.* 28.

Vnde ex his, vt multa in vnum recolligam, dicendum, Medicum liberum, ac non
47. conductum, non poſſe cogi ad medendum, niſi quando in eodem loco, aut Ciuitate, in qua commoratur, nullus alius reperiatur, qui Ægrotis in periculo mortis poſitis, & maximè peſte laborantibus mederi poſſit; nam tunc, & eo caſo adeò veritatem hoc habet, vt etiam Medicus, qui nunquam Medicinam èxercuerit, ſed tantùm Doctoratus lauream conſecutus fuerit, imò etiam Medicinæ ſtudiis incombens, vt ſuo tempore illam exerceat, poſſit ad idem cogi, ob inopiam aliorum Medicorum, & ob intereſſe publicæ neceſſitatis.

Illud tamen controuerti non debet, quòd non poſſit cogi, niſi debito, ac conuenienti honorario, ac mercede conſuetâ maiori conſtitutâ: quod procedit non ſolùm in Medico libero, ſed etiam in conducto.

Pro corollario autem addendum, quòd hæc 48.
eadem locum multò magis habent in perſonis, quæ ſub nomine Medici etiam largo modo comprehenduntur, vt Chirurgi ſunt; Barbitõſores, Aromatarij, Seplaſiarij, Obſtetrices, & id genus alij: hi namque omnes, ac ſinguli non ſecùs ac veri Medici cogi poſſunt ad ſua opera præſtanda, neceſſitate vrgente. Sed quid, inquam, de Medicis tantùm hæc determinantur? certum eſt quamquamque perſonam vrgente neceſſitate publici intereſſe, teneri pro ſuo munere ad opera ſua præſtanda in publicam vtilitatem.

Illud tamen non prætereundom, non de- 49.
beri Medicos per vim, ac omninò inuitos cogi ad medendum, quia non minimum damni ex hoc ægrotis emanare poteſt; vt notauit Ambroſ. Paræus *lib.* 21. *ſua Chirurg. cap.* 11. potiùs ergo blandè alliciendi, non contemnenda mercede oblata, & in Domino hortandi, vt tam piæ operæ libenter, ac Chriſtianæ charitatis amore inuigilare ſe accingant, non à terreno Principe ſolùm, ſed ab ipſo Deo omnium bonorum datore, dignam mercedem reportaturi; nam certè perperam factum exiſtimandum, vt Medici ad medendum peſte infectis deſtinati, tanquam Rei ſupplicio damnati, ſumma violentia per ſatellites ad loca, vbi peſte infecti detinentur, coniecti, ioibi commorati, ac mederi inuiti, animóque ob mortis timorem, & ob illatam vim, & iniuriam perturbato, cogantur. Quòd ſi lenioribus exhortationibus, ac blanditiis tentati, nolleot obedire, tunc eorum culpa ſic requirente, quomodocunque ad medendom impellantur.

Ipſi autem Medici admonendi, quòd etiamſi 50.
propriæ vitæ periculum ſubeant medendo peſte laborantibus, tamen non tantopere horreſcere debent in eo Charitatis opere ſe exercere, ſed ſe promptè in manus Dei remittere, in eóque ſperare; Ipſe enim, in cuius manibus vita, & mors eſt, & qui ſolus languores curat, illos ab imminenti periculo præſeruabit, vt nonnullis ſucceſſiſſe nouimus, qui ipſius Dei miſericordia fiſi, non abſtinuerunt à curando ægrotos peſte detentos, non tantùm ipſis medendo, quantùm ipſos contrectando, & quæcunque ad curam pertinebant oculatis, ac propriis ſenſibus obſeruando, vt de ſeipſo narrat Ludouic. Septal. *libro de Peſte*, Vir, vt Medici norunt, omni laude dignus, & de re Medica optimè meritos; hic enim Mediolani iam tertiùm ipſo viuente Peſte obſeſſi, curam ægrotantium ex peſte ſemper ſuſcepit, & ab ea ſe immunem ſemper, Deo adiuuante, ſeruauit.

CONSI

CONSILIVM LXXII.

Ad Titulum, De impotentia coëundi, & generandi.

ARGVMENTVM.

Pariſiis in Ponte Nummulariorum Aurifaber quidam honeſtam Puellam in vxorem duxerat, cum qua, licet non ſemel congreſſus eſſet, tamen liberum congreſſum habere non poterat, cùm illa non poſſet ſine multa anguſtia, & dolore illum admittere, itaque Maritus impeditus, quò minùs debitum matrimoniale exigere poſſet, Matrimonij diſſolutionem intentauit, non obſtante, quòd ſponſa ſe vtero gerere affirmaret. Accerſiti ergo doctiſſimi quidam Chirurgi, qui loca ſcrutarentur, & de qualitate impedimenti referrent, membranam duram, atque calloſam offenderunt Matricis collum occludentem, paruis tamen foraminibus peruiam, inciſa igitur prædicta membrana, ac diligenti cura adhibita, Maritus in poſterum liberiorem aditum ad congreſſum habens, de diſſolutione matrimonij vltrò verbum non mouit: illa poſt ſex menſes à membranæ inciſione Puellum ſanum, ac maturum edidit. Hiſtoria hæc habetur apud Guillelm. Fabrit. Chirurgum expertiſſimum *Obſeruat. Chirurg. Cent. 3. Obſeruat. 60. exempl. 2.* de qua etiam mentionem feci *in ſupplem. ad libr. 3. titul. 1. quæſt. 1.* eiúſque occaſione nonnulla dubia notatu digna, quæ fieri poſſent, in medium afferam, & pro viribus diſſoluere tentabo.

SVMMARIVM.

1. *Matrimonij diſſolutiò intentari non poteſt, niſi conſtito, quod impedimentum illud conſummandi non ſit amouibile.*
   Declara vt num. ſeq. & n. 7.
3. *Etiamſi, cognito impedimento, maritus copulam pluries continuet, tamen, non remoto impedimento, poteſt matrimonij diſſolutionem petere.*
4. *Naturaliter vnuſquiſque preſumitur ſanus, niſi contrarium probetur, vnde etiam ad coitum habilis.*
5. *Stante impedimento ex quo vir non poſſit loca penetrare, etiam ſemine eiaculato, matrimonium non dicitur conſummatum.*
   Dic vt num. ſeq.
8. *Ad valorem matrimonij, vt conſummatum dici poſſit, requiritur potentia penetrandi vas fœmineum.*
9. *Quandocunque coniuges aſſequi poſſunt Matrimonij finem, Matrimonium dicitur validum, & conſummatum.*
10. *Finis Matrimonij eſt filiorum procreatio.*
11. *Penetratio vaſis muliebris quatenùs ſit neceſſaria, vt matrimoniū dicatur conſummatū.*
12. *Matrimonium non dicitur conſummatum per ſolam vaſis penetrationem, ſed per ſeminis effuſionem intra vterum.*
13. *Valor Matrimonij non poteſt pendere à caſu raro.*
14. *Abſque intromiſſione, & ſine vlla penetratione vaſis muliebris, ſed ſola ſeminis effuſione prope vteri oſtium aliquando ſequitur conceptio.*
   Falſum, num ſeq.
16. *An permanente impedimento, penetrandi vas fœmineum, ſecuta tamen conceptione per ſeminationem, maritus poſſit petere matrimonij diſſolutionem.*
17. *An impedimento non amoto, & ſecuta conceptione, vxore parere non potente, & ſe ſectioni Cæſareæ tradente, atque inde euaſa, maritus poſſit petere matrimonij diſſolutionem.*

PLures dubitationes occurrere poſſunt ex prænarrata hiſtoria, nec minimi quidem momenti, quarum ego eas tantùm proponam, quarum ſolutionem tradere mihi vt Medico non diſconueniat: cæteras, ſi quæ inſuper inde conſurgere poſſent, ad Canoniſtas pertinentes non attingam.

Dubitari igitur primò poteſt, an præfatus Aurifaber in congreſſu cum ſponſa, animaduertens adeſſe in illius vtero impedimentum prohibens illi penetrationem vaſis fœminei, ab vlteriori coitu, antequam ſeminaſſet, ſe retrahens, iure intentare poſſet iudicium de matrimonij inualiditate.

Secundò, an poſt cognitum impedimentum, non abſtinens ab vlteriori coitu, ſed ſemen emittens, abſque eo quòd in vterum muliebrem receptum fuerit, iuſta fuiſſet eius inſtantia de matrimonij diſſolutione.

Tertiò, an ſi ex huiuſmodi congreſſo ſecuta eſſet conceptio, vt in caſu noſtro, poſſet tamen maritus idem iudicium inteotare?

Quartò deniq; pro corollario, dubitari poſſet, an ſecuta cōceptione, nec tamen amoto impedimento, ſi mulier inſtante partu, nec parere potens ſectioni Cæſareæ ſe ſubieciſſet, atque inde liberata eſſet, fœtu extracto, maritus matrimonij irritationem tentare poſſet.

Quoad primam igitur dubitationem, clara
1. res eſt; nam non ſatis eſt ad matrimonij diſſo-
lutionem adducere impedimentum prohibens
eius conſummationem, ſed neceſſe eſt probare
impedimentum eſſe tale, vt nullo modo ſit
amouibile: nullum enim impedimentum quan-
tumcunque ſit, poteſt dare iuſtam cauſam di-
rimendi matrimonium, vbi aut ſit amouibile,
aut non ſit perpetuum, ſed temporale; vt
canonizatum apud Canoniſtas eſt: Sanchez
de Matrim. lib.7. diſp.92. num.2. Rota *in Pam-
pilon. Matrim. 1622. coram Coccino.*

2. Circa quod tamen notandum, quòd impe-
dimentum huiuſmodi vel poteſt eſſe de facili
amouibile, vel nonniſi cum magna difficulta-
te, & ab omni periculo abeſſe, vel contra; licèt
ſit amouibile, non eſt tamen ſine magna, &
euidenti difficultate, nec ſine magno periculo:
nam in primo caſu concluſio de non dirimen-
do matrimonio habet locum: in ſecundo verò,
nequaquam, vt aliàs ex Ioan Andrea *de ſponſ.
& matrim. num.16.* dixi: Rota *in Pampilonenſ.
Matrim. 13. Maij 1622. num.18. coram Cocci-
no, ſupra cit.*

3. Quoad ſecundam dubitationem, videre-
tur prima fronte, non eſſe præter iuſtum, &
æquum, quod maritus inſtaret pro dirimendo
matrimonio, etiamſi impedimento cognito,
à coitu ſe non retraxiſſet, ſed copulam non
ſemel, atque iterum, ſed per multas vices con-
tinuaſſet, etiam cum ſeminis effuſione; quia
licèt cognoſceret impedimentum, bona fide
ducebatur, vt illud poſſet continuatione co-
pulæ ſuperare: neque vana erat eius credulitas,
4. cùm quemadmodum naturaliter vnuſquiſque
præſumitur ſanus, niſi contrarium probetur,
Rota apud Farinac. *deciſ.715. num.2. part.1.
tom.2.* ita vnuſquiſque præſumitur habilis ad
coëundum: Alciat. *de Præſumpt. reg.1. præ-
ſumpt.41. num.1.* Rota *in Bononienſ. fideicomm.
de Buccaferreis 24. Maij 1655. coram R. P. D.
Zarate.* Quod multò magis præſumendum de
mulieribus, quàm de viris, quia rariùs, & ex
paucioribus cauſis mulieres fiunt ad coitum
impotentes, quàm viri: nam in Mulieribus
id accidit tantùm ex membrana quadam præ-
ternaturali, vel ex Hymene ipſo duriori oc-
cludente loca muliebria, vt omnibus in con-
feſſo eſt (licet alia impedimenta ego adnota-
uerim ſuo loco.) Accidit ergo vt ob duritiem
prædictæ membranæ, vel Hymenis, nec in
primo, neque in ſecundo, & vlteriori con-
greſſu illud impedimentum tolli poſſit, quod
tamen continuatione coitus penitùs aliquan-
do adimitur: vnde idcircò non ſufficit ad ex-
cluſionem validitatis matrimonij quòd vir non
potuerit vnica vice cum ſponſa coire: Rota
*in Piſaurenſ. Iocalium 22. Iunij 1648. coram
5. Arguelles, verſ. Nec ſe excuſare poteſt.* Sed ex-
pectandum conueniens tempus, vt ibi. Quod
verificatur tam ſi impedimentum ſit ex parte
viri, quàm ſi ſit ex parte mulieris. Si ergo vt
placet Thomæ Sanchez *lib.7. de Matrim. diſ-
put.99. ſub num.37.* etiam ſemine per eiuſmo-
di coitum emiſſo, & à Matrice attracto, ma-
trimonium tamen non dicitur conſummatum,
ſed irritum euadit, vt latiùs infrà; multò prom-
ptiùs affirmandum, quòd irritum ſit, & non
conſummatum, ſemine tantùm emiſſo, ſed à
matrice nullo modo attracto. Si ergo hoc
modo matrimonium non eſt conſummatum,
& adhuc viget impedimentum prohibens
conſummationem, iure poterit Maritus inſtare
pro eius irritatione.

Verùm non vndequaque acceptum eſt, an 6.
viro abſque penetratione vaſis muliebris ſe-
minante ob commemoratum impedimentum,
matrimonium ita inualidum ſit, vt dirimi de-
beat, & in noſtro caſu nihil certi determina-
ri poteſt, quia huiuſmodi determinatio de-
pendet à poſſibilitate, vel impoſſibilitate amo-
tionis præfati impedimenti; vnde nequaquam 7.
potuit Aurifaber inſtare pro diſſolutione ma-
trimonij, antequam pateret, an impedimen-
tum prohibens penetrationem, eſſet amouibi-
le, nécne.

Maior multò difficultas eſt circa ſolutio-
nem tertiæ dubitationis, & pro parte Aurifa-
bri opponi poteſt, quòd non obſtante copula
celebrata non ſolùm cum ſeminis emiſſione,
ſed cum receptione eiuſdem ſeminis ab vtero
muliebri facta, & ſecuta conceptione, tamen
matrimonium non poſſit dici conſummatum, 8.
quia ad eius valorem, & vt conſummatum dici
poſſit; non ſufficit potentia ſeminandi, ſed re-
quiritur ſimul potentia penetrandi vas fœmi-
neum: Sanchez *de Matrim. lib.7. diſp.92. n.9.*
ergo vbi deficiat hæc potentia penetrandi vas
fœmineum, matrimonium non poteſt eſſe va-
lidum, quia non eſt conſummatum. Cùm igi-
tur Aurifaber impediatur penetrare vas fœmi-
neum, iure potuit inſtare pro inualiditate ma-
trimonij non obſtante mulieris conceptione.

Sed contra, quandocunque Coniuges aſſe-
qui poſſunt præcipuum Matrimonij finem, vi- 9.
detur matrimonium eſſe validum, & conſum-
matum, ſed Aurifaber conſecutus eſt præci-
puum matrimonij finem, qui eſt procreatio fi-
liorum, vt notum eſt, Rota *in iam citata Pi-* 10.
*ſaur. Iocalium coram Arguelles, verſ. & fortè, &
verſ. præterquam quod,* ergo eius matrimonium
eſt validum, & contra omnem iuſtitiam eſt
inſtare pro eius irritatione.

Oppoſitio autem, quòd non ſit validum,
quia vir vas fœmineum non penetrauit, facilè
diluitur ex eo, quòd penetratio vaſis fœminei 11.
in tantùm eſt neceſſaria, in quantùm deſtina-
tur ad potiorem finem, & tendit ad aptam ſe-
minis emiſſionem in vterum, ad hoc vt ipſe
vterus facile illud attrahat, & recipiat, vt inde
ſequatur conceptio, quæ eſt verus, ac primò
intentus Matrimonij finis: ergo ſi haberi po-
teſt hic finis etiam abſque ea penetratione va-
ſis fœminei, quæ ratio eſt, quin debeat Ma-
trimonium validum, & conſummatum dici?
Certum autem eſt, coniuges fieri vnam car-
nem, quod eſt de eſſentia Matrimonij, non
per penetrationem vaſorum, ſed per commix-
tionem ſeminum ex parte vtriuſque effuſo-
rum: Sanchez *lib.2. de Matrim. diſp.21. n.5. &
lib.7. diſp.92. num.7.* quandocunque igitur repe-
ritur, ſponſam habere impedimentum prohi-
bens penetrationem membro virili, nempè
membranam interſepientem vias ipſius vteri,
quæ tamẽ ſit aliquo, vel pluribus foraminibus
peruia, per quæ vterus ſemen virile attrahere
poſſit,

poſſit, vt cum proprio commiſceatur, vnde ſuc-
cedat conceptio (quod non ſemel factum ſci-
12. mus) videtur quod matrimonium ſit conſum-
matum, quia non per penetrationem vaſis fœ-
minei, ſed per receptionem ſeminis virilis
ab vtero factam matrimonium conſumma-
tur, & validatur.

Nec contra hoc facit id, quod dicebat San-
13. chez *eod. lib. 7. diſp. 99. ſub n. 37.* nimirum, quòd
valor matrimonij non poteſt pendere à caſu
raro, & fortuito, & ſic non poteſt matrimo-
nium validum dici, etiamſi ſemen per vterum
ſit attractum; non amoto impedimento pro-
hibente viro penetrationem vaſis fœminei:
quia licèt, fœminas habere tale impedimen-
tum, ſit quid rarum; non eſt rarum, ſed na-
turaliter euenit, vt exiſtente membrana impe-
dimentum faciente, foraminibus peruia, per
ea ſemen virile attrahatur: vnde non tam li-
berè videtur pronunciandum in hoc caſu, quòd
etiam ſecuto ex coitu conceptu per receptio-
nem ſeminis virilis intra vterum, matrimo-
nium debeat pronuntiari irritum, & inuali-
dum, dum per eam ſeminis receptionem Con-
iuges facti ſint vna caro, & præcipuum matri-
monij finem ex tali copula conſecuti ſint.

Sed neque obſtare quicquam poteſt oppo-
ſitio, quæ ſequitur, nempè, quòd ſi matri-
monium debeat dici conſummatum per ſolam
ſeminis virilis receptionem intra vterum, ſe-
queretur, quòd ex ſola effuſione ſeminis viri-
lis propè ipſum vteri oſtium, dato qood ab
14. vtero attraheretur, vt fieri poſſe aliqui tra-
dunt, & vt factum aliquando affirmant, abſ-
que vlla intromiſſione, & penetratione mem-
bri virilis, non ſolùm virgo deflorata dicere-
tur, ſed matrimonium eſſe conſummatum:
quod tamen non videtur dicendum: Reſpon-
15. detur enim, attractionem ſeminis virilis ab
vtero fieri non poſſe, niſi virile membrum
adeò penetrauerit, vt in emiſſione prope ſe,
illud habeat etiam aliquo medio interpoſito,
vt in caſu noſtro, & non poſſit vllo modo ab
aëre externo alterari, ob quod tenuiſſimi ipſius
ſeminis ſpiritus momento, ac dicto citiùs eua-
neſcant, ac diſſipentur, vnde eſt falſum, ac
anicularum deliramentum eſt ſuppoſitum,
quòd ex ſimplici effuſione ſeminis propè os
externum vteri, vnquam cóceptio fuerit ſecu-
ta; vt latè probaui *lib. 3. tit. 1 q. 8 n. 10. & ſeqq.*

Sed in omnem caſum illud certum eſſe de-
16. bet, vt aliàs ſupra dictum eſt, non potuiſſe Au-
rifabrum iure petere matrimonij irritationem,
niſi conſtito per debitum tempus ad hoc re-
quiſitum, quòd impedimentum eſſet perpe-
tuum, & nullo modo amouibile. Quod dupli-
citer conſtare poterat, nempè vel per inſpe-
ctionem à Chirurgis faciendam, vt in caſu
præſenti factum eſt, qui, cognita qualitate
impedimenti, denuntiarent, illud non eſſe
amouibile; vel, ſi amouibile eſſet, illud amo-
uerent; vt præſtiterunt in hac muliere; vel id
ipſum conſtare poterat expectato tempore
parturiendi; nam ipſius partus occaſione, vl
impedimentum ceſſaſſet diſrupta membrana
vteri aditum occludente, vel ipſa mulier in
partu periiſſet, vt aliàs euenire diximus, Hip-
pocratis auctoritate, licèt ætate noſtra per ſe-
ctionem cæſaream plures mulieres à morte
ſeruatæ ſint, fœtum per dictam ſectionem
excludentes, quem parere ob impedimentum
prænarratum non poterant, vt conſtat ex plu-
ribus hiſtoriis apud Franciſc. Rouſſetum *in
lib. de Part. Cæſar.* & apud alios.

Denique circa vltimam dubitationem ad- 17.
huc non videretur poſſe Maritum prohiberi
ab inſtantia diſſolutionis matrimonij; quia
etiam poſtquam mulier ſectioni Cæſareæ ſe
ſubiecit, & reconualuit, non habet maritus
liberum aditum ad coitum, quia per illam
ſectionem non remouetur obſtaculum mem-
branæ impedientis aditum membro virili, ac
in vſu matrimonij neceſſe eſt, vt vir habeat
liberum aditum ad congreſſum, ita vt liberè
penetrare poſſit vas fœmineum, alias videtur
defraudari altero Matrimonij fine, qui eſt
remedium concupiſcentiæ: Sanchez *de Ma-
trimon. lib. 2. diſput. 29. num. 14.* cùm non poſ-
ſit liberè matrimonio vti; videtur ergo iure
poſſe maritum eius diſſolutionem petere.

Sed neque in hoc caſu mariti inſtantia vi-
detur iuſta, quia etiamſi non habeat liberum
aditum omninò ad congrediendum, habet
tamen ex parte, dum non ſolùm ſeminat, ſed
etiam per eius ſeminationem generat, quod
videtur ſufficere ad hoc, vt poſſit conſum-
mare matrimonium, & in poſterum matrimo-
nio vti, & fieri vnam carnem, filióſque pro-
creare. Et quod additur, huiuſmodi coitum,
quo non liberè vir penetrare poteſt vas fœ-
mineum, non poſſe eſſe remedium concupi-
ſcentiæ; falſitatis conuincitur, quia remedium
concupiſcentiæ habetur ex ſeminis emiſſione
per licitam coniunctionem carnalem; dum
igitur vir non impeditur emittere ſemen quan-
docunque cum vxore congreditur, habet abſ-
que dubio ſufficiens remedium concupiſ-
centiæ.

Cætetùm pro ſatisfactione prædictorum
dubiorum ego ea tantùm adduxi, quæ ad me
tanquam Medicum ſpectare videbantur; op-
timè alia ex parte cognoſcens, nihil me vlte-
rius ſtatuere, aut determinare poſſe; ſed ſi
quid dubij adhuc reſtat, ad Canoniſtas re-
currendum eſſe, quibus non ingratam rem
me feciſſe autumo, dum caſus huiuſmodi non
adeò euentu raros, quin apud ipſos rariores
non reperiantur, examinandos propono.

CONSILIVM LXXIII.

Ad Titulum Quintum Libri Primi, Quaſt. Vlt.

ARGVMENTVM.

Cum Neapolis clam, ac furtim vagari Peſtis inciperet, Tonnus, ſiue Antonius pulcherrimam virginem in vxorem duxerat, nomine Iommam, ſiue Hieronymam, ac poſtridiè à cõſummato matrimonio peſte perculſus obierat. Aniellus eius propiuquus, & in eadem domo cohabitans, qui mutuo amore Hieronymam diu proſecutus fuerat, cum ea (quæ Antonio ob id inuita nupſerat) nulla mora interiecta ab Antonij exceſſu, ſe commiſcuerat, tandémque à Romano Pontifice diſpenſatione impetrata, illam in matrimonium duxerat: ducentis ergo, ac tribus ſupra ſeptuaginta diebus tranſactis à primo concubitu cum Antonio, ac ducentis ſexaginta octo à ſecundo concubitu cum Aniello, Hieronyma filium enixa eſt, de quo dubitatum eſt, cuiuſnam filius verè eſſet Antonij, an Anielli, & ad petitionem amiciſſimi Iureconſulti, huic dubio ſequentibus ſatisfacere conatus ſum.

SVMMARIVM.

1 *Coitum, & generationem maximè impedit improſpera valetudo.*

2 *Natus ſuſceptus præſumendus ex viro magis ſano, potiùs quam ex valetudinario.*

3 *Ætates non annorum numero, ſed viribus menſurantur.*

4 *Filius iunioris potiùs, quàm ſenioris viri, exiſtimandus.*

5 *Frigida & humida natura ad generationem minùs habiles; contrà, calida & humida.*

6 *Amor inter coniuges facit ad faciliorem conceptionẽ, cõtra, odium generationẽ impedit.*

7 *Mares ex calidiori ſemine, fœmina verò ex frigidiori procreantur.*

8 *Amor inter coniuges debet eſſe mutuus, & reciprocus, vt faciliùs ſequatur conceptio.*

9 *Conceptionis ſignum ex ſanguinis apparentia poſt aliquot dies à concubitu, quanti faciendum.*

10 *Fœmina feriùs naſcuntur, quàm mares.*

11 *Fœtus fortiores ortum accelerare ſolent.*

12 *Septimeſtres ob eorum fortitudinem ortum in ſeptimo accelerant.*

13 *Mulieres eodem tempore, quo menſtruari ſolent, ſolent etiam parere.*

VT ſecundùm veritatem hic punctos decidatur, nonnulla ex facto adnotanda sũt tam reſpectu vtriuſque ſponſi, quàm reſpectu ſponſæ, & prolis ex ea natæ: Nam ante omnia ſciendum, Antonium, priorem ſcilicet ſponſum, fuiſſe quadragenario maiorem, Aniellum verò, poſteriorem nempè, non attigiſſe annum trigeſimum. Vlteriùs, Antonium valetudinariam vitam traxiſſe; Aniellum verò proſperrima ſanitate frui, & pancraticè habere. Præterea Antonium fuiſſe habitu præpingui, colore non laudabili, ac carnis mollioris; Aniellum contra, habitu eſſe mediocri, colore rubicundo, ac viuido, & carnis ſolidioris.

Item ſciendum vtrumque amore Iommæ fuiſſe detentum, & Antonium duxiſſe in vxorem Hieronymam, ob amorem, quo illam proſequebatur, modica dote contentum; cùm multò melius dotatam aliam virginem ducere poſſet. Cõſtat inſuper Hieronymam inuitam Antonio nupſiſſe, & ab eo ſemper auerſo animo fuiſſe, cùm ne poſt deſponſationem quidem ab amore, quo Aniellum proſequebatur, vnquam recedere potuerit, vt ex ipſius præpropera cum Aniello commixtione argui poteſt.

Denique ſciendum, Puellum, quem illa enixa eſt, viuidum, ac robuſtum, quantùm ætatis patitur teneritudo, extitiſſe, ac optimè formatum, & licet ad neutrius ſponſi ſimilitudinem acceſſerit, ſed genitrici magis aſſimiletur; tamen quoad habitudinem, & viuacitatem magis aſſimilari Aniello, quàm Antonio.

Præterea conſtat, Hieronymam ab Antonio cognitam fuiſſe prima vice, dũ ipſamet nocte conſummationis matrimonij putauit mẽſtrua conſueta quatuor, aut quinque dies ante conſuetum tempus ſibi fluxiſſe, vnde exiſtimatum eſt ſanguinem illum non fuiſſe mẽſtruum, ſed ob violentiam in deuirginatione paſſam, apparuiſſe: nam non cõtinuauit, vt ſui moris erat, per tres ſequentes dies, ſed tamen ob ipſius mœſtitiam, & animi angorem, mẽſtruum ſuppreſſum fuiſſe, ipſamet ſibi perſuadebat, vt interrogata aſſeruit. Poſtquam autem ſe Aniello abutendã præſtitit, denuò illi ſanguis in modica quantitate fluxit: interfuerunt autem inter primũ concubitum cum Antonio, & ſecũdum cum Aniello quinque, aut ſex dies. Affectante tandem tempore nouæ mẽſtruationis nẽpè vigeſimaſeptima die à copola habita cũ Aniello, ſanguinis quædam maculæ Hieronymæ apparuerunt, ex quibus in vtero ſe habere cognouit.

His omnibus, ac ſingulis, quæ ex facto habentur, conſideratis, videtur prima fronte dicendum, ſuſceptam prolem fuiſſe Antonij, non Anielli: Primò, quia Antonius ob excedentem amorẽ ipſius Hieronymæ eam in vxorẽ duxerat; notum autem eſt, quantoperè coniugum amor faciat ad procreationem filiorum, vt infra ſubiungemus. Secũdò quia ab Antonij copula cũ Hieronymã, menſtrua illicò ſunt ſuppreſſa,

preſſa, cùm tamen iam inſtaret tempus eorum fluxus, imò cùm iam fluere incœpiſſent; quo ſigno nullum fortè aliud euidentius haberi licet; per hoc vnum enim ipſæ mulieres vtero gerere ſe cognoſcunt, neque facilè credunt, vbi menſtrua aliquo modo appareant, ſe concepiſſe, imò illis etiam non in magna quantitate apparentibus, ſemper dubiæ de grauiditate perſiſtunt.

Sed quantoperè adnotata in Antonio operantur contra ipſum, hoc eſt, quòd filius ex eo non ſit ſusceptus, tantoperè adnotata in Aniello, in Hieronyma, & in Puero ex ea nato, pro Aniello faciunt: nimirum quod ſuſcepta proles ex Aniello ſit, non ex Antonio.

1. Certum namque primò eſt multùm impedire non modò generationem, ſed etiam coitum, improſperam viri valetudinem, quod perſuaſiſſimum Medicis eſt, ad quod facuitur quæ aliàs attuli *lib. 1. Quaſt. Medico-leg. tit. 5. q. vlt. n. 2. & ſeqq. & lib. 3. tit. 1. quaſt. 4 n. 6.* vbi pro Iureconſultis nonnullas auctoritates adduxi, quas illi facilè apud ſuos Auctores reperire poſſunt; inter quos propoſui Surd. *decif. 83. numero tertio, & ſequentib.* Cùm ergo Antonius non frueretur integra ſanitate, ſed potiùs valetudinarius eſſet, itavt pluties illum amici dehortati fuiſſent à ſumenda vxore;

2. contra verò, Aniellus optima frueretur, natus præſumendus potiùs Anielli magis ſani, quàm Antonij valetudinarij.

Sed etiam quoad ætatem eodem modo videtur determinandum, licèt enim Antonius quadrageſimum annum adhuc non compleuiſſet, ita vt non potuerit dubitari, quòd ille ob grauiorem ætatem minùs habilis eſſet ad coitum, & ad generationem, non minùs fortè quàm ipſe Aniellus; ſi ad annorum numerum reſpiciamus; tamen cùm ætates

3. non annorum numero, ſed viribus menſurentur, & homines prò virium robore, non pro annorum numero iuuenes, aut ſenes dici debeant, & conſequenter magis, aut minùs habiles ad generandum, & Antonius valetudinarius eſſet, & viribus imbecillibus; contra verò Aniellus ſanus, ac viribus firmis, & validis, tantò magis vrget præſumpſio pro parte Anielli ſupra Antonium, quantò magis vrget præſumptio pro parte Iuuenis ſupra ſenem.

Neque obſtat, quòd etiam ſenes, & valetudinarij coitum exerceant, & ſemen eiaculentur, & aliquando etiam generent: quia his non obſtantibus, in concurrentia ſenis,

4. & iuuenis, ſemper filius potiùs iunioris, quam ſenioris eſt præſumendus, vt notum cuilibet eſt: Surdus *deciſione 83. numero decimooctauo.* Et ratio ex ipſa rei natura depromitur, quia ſenes, vt etiam de valetudinariis fieri ſolet, ſemen aquoſum, crudum, ſubtile, ac fluxibile generare, quod non facilè vtero adhærere poteſt, & ſic ad generationem filiorum eſt inualidum: quod contrario modo euenit de ſemine iuuenili, quod & multo ſpiritu turget, ac craſſum, ac concoctum eſt, & facile vtero adhæret, vnde facilis ſequitur conceptio; quòd ſi aliqui ſenes interdum generant, id certè nonniſi robuſtioribus ſuccedit, qui inter iuuenes potiùs ob vitium tobur connumerandi, quod de Antonio nequaquam firmari poteſt.

Præterea conſiderato habitu ipſius Antonij, ex quo etiam corporis temperamentum internoſcere licet, patet, illum fuiſſe temperamenti frigidiuſculi, & humidioris, quæ quidem naturæ ad generationem minùs habiles ſunt, quia ſemen generant intemperatum in frigiditate; vnde tales naturæ infœcundæ ſunt: Galenus *in libro quinto Aphoriſm. 63.* & maximè vbi, vt fit, teſtes eandem temperaturam ſortiantur: idem Galen. *Art. Medic. capit. quadrageſimooctauo*, Auic. 20. *Fen. libro tertio, capit. ſeptimo, tractat. 1.* Sed tantundem eminet temperamentum Anielli; quòd calidum ſit, & in humiditate temperatum, in fœcunditate; quantùm ab ea recedit temperamentum Antonij. 5

Si proinde conſideremus quæ ex parte Hieronymæ conſideranda eſſe diximus, facile pronunciabimus, eam difficulter admodum ex Antonio potuiſſe concipere, cùm illi nupſerit inuita, illúmque odio haberet, licet coacta matrimonium cum illo conſummauerit; ſatis autem perſuaſum eſt, odium inter coniuges impedire generationem: & notaui aliàs *libro primo Quaſtion. Medico-legal. titulo quinto, quæſtione vltim. numero decimo*, ac tantundem conſpirat ad faciendam conceptionem amor inter coniuges, quantopere illam prohibere ſolet odium: Ergo ſi Hieronyma ab Antonio alieno erat animo, illumque odio habebat, quòd illi impedimento fuiſſet, ne cum Aniello, quem plurimum amabat, matrimonium contraheret (quia Parentes illam potiùs Antonio tanquam ditiori tradere voluerunt) certum eſt non facile ex Antonio potuiſſe concipere, ex Aniello autem facillimè. 6

Denique ſi conſideremus conditionem, & qualitatem prolis; quam Hieronyma enixa eſt, non facilè aſſeuerare licebit, illam ex Antonio fuiſſe ſuſceptam, ſtante eius imbecilliori natura, & frigidiori temperamento, quibus ex cauſis vniuerſale non videtur, illum potuiſſe generare prolem bene habitam, ac robuſtam, immò neque ſexus virilis, ad hoc enim requiritur ſemen optimum, calidum, ac ſpiritu multo turgens, quale in Antonio non poſſumus coniectari potuiſſe vlla via procreari: conſtat enim Mares ex calidiori, ac robuſtiori, ac magis ſpirituoſo ſemine gigni, fœminas verò ex frigidiori, debiliori, ac minùs ſpirituoſo, hoc autem illud eſt, quod Hippocrat. *libr. de Genit. numero ſeptimo*, dicebat; nempe tam virum, quam mulierem ſemen producere, vtrumque maſculeum nimirum, & fœmineum; & ex parte illa ſeminis tam virilis, quàm muliebris, quæ maſculeum eſt, mares generari, ex ea quæ fœmineum eſt, fœminas: pro maſculeo accipiens calidius, ac robuſtius; pro fœmineo frigidius, ac imbecillius. Conſentaneum ergo eſt, Antonium habuiſſe ſemen minùs robuſtum; ac frigidius, minúſque ſpirituoſum; & ob hæc magis habile ad gignendam fœmineam, quàm maſculeam prolem; contra verò, Aniel- 7

Aniellum robuſtiſſimo ſemine, ac maſculeo, & calidiori turgere, ex quo nonniſi mares procreari certum eſt. Quòd ſi his addamus amoris feruorem, quo Aniellus Hieronyma potitus eſt, quid vlteriùs pro certificando cuius fuerit ſuſcepta proles quærere ſatagimus?

Nec contra prædicta faciunt quæ videntur opponi poſſe: & primò, quòd Antonius nonniſi feruentiſſimi amoris ſtimulis inductus Hieronymam in vxorem duxerit, vnde non minùs, immò multò magis ſuſpicari licet ſuſceptam prolem fuiſſe eius ſobolem, non Anielli, cùm Antonius primò cum ea matrimonium conſummauerit, maximè tempore inſtantis menſtrui: & ſi quid ad conceptionem amor iuuare potuit, non minùs potuit iuuare conceptionem ex Antonio, quàm ex Aniello, quia ob amorem multi ſpiritus ad genitales partes concurrunt, vnde ſemen faciliùs fœcundatur, præterquam quod etiam in eius eiaculatione maior vis, & impulſus in vterum muliebrem interuenit, quæ omnia non modò ad facilem conceptionem faciunt, ſed etiam, ſi quæ impedimenta ex parte Antonij vigebant, ea omninò remouere poterant.

Reſpondetur enim, quòd amor, ob cuius
8. feruorem dicitur faciliùs ſuccedere conceptionem, debet eſſe mutuus, & reciprocus inter coniuges; nec ſatis eſt, vt alter tantùm amore exæſtuet: immò vbi vnus tantùm amet, alter autem non modò non amet, ſed comparem ſuum coniugem odio habeat, nihil amor ad conceptionem operatur, tantundem enim, immò multò magis impedimento eſt conceptioni odium alterius, quantùm facit ad conceptionem amor alterius, quia habilior ſemper eſt cauſa ad deſtruendum, quàm ad ædificandum. Modò, in caſu noſtro licet Antonius Hieronymæ amore arderet, ipſa Hieronyma è contra illum odio habebat, & coitus inuiti maximè ex parte mulieris, ſteriles ſunt. Aet. *libr. vltim. ſuæ Med. cap* 16. Roderic. a Caſtr. *de Nat. mul. libro* 3, *cap*. 4.

Neque Antonij cauſam quicquam promouere poteſt, quod dicitur, illum cum Hieronyma concubuiſſe inſtantibus menſtruis, quo tempore faciliùs ſuccedit conceptio, nam vel incipientibus, vel deſinentibus menſtruis, vtplurimùm mulieres concipiunt: Gal. *in libell. de diſſect. vului*. Quia non indifferenter quandocunque, & in quibuſcunque hoc eo modo euenit, ſed in aliquibus; immò inquam, in pluribus deſinentibus menſtruis fit conceptio, ſic docente experientia, & ipſo Hippocrat. *in lib. de Nat. Puer. num*. 7. & Ariſtot. *libr*. 7. *de Hiſtor. Anim cap*. 2. *&* *libro* 4. *de Gener. Anim. cap*. 4. Mercat *libro primo, de comm. mul. affect. cap*. 5. *&* *lib*. 3. *de Steril. & Pregn. aff. cap* 6. Ioan. Huchet. *de Steril rubr*. 1. in aliis autem, nempè in iis quæ ſicciores vteros habent, ſuccedit interdum conceptio aut incipientibus, aut adhuc non deſinentibus menſtruis, quia ab eorum humiditate temperatur naturalis auiditas, quod etiam ſuccedere poteſt vbi vir ſemen nimis feruidum habeat, & ſiccitate pollens, eodem enim modo ab vterorum humiditate ſtatuat, & feruor virilis ſeminis emendatur. At verò in caſu noſtro nulla ratio ſuadere poteſt, quòd Antonius ſemine nimis feruido, ac ſicco turgeret, cum eſſet temperamenti potiùs frigidiuſculi, & valetudinariam vitam degeret, vt ſupponitur, quibus ex cauſis nonniſi humidius, ac frigidius ſemen ferre potuit: quod tantùm abeſt, vt ab humiditate vteri Hieronymæ ita temperaretur, vt eſſet ad conceptionem habilius, vt contra illud omninò redderet ad conceptionem ineptius. Sed & quod dicebatur de amore, quòd poſſet faciliorem reddere conceptionem, verum quidem eſt, ſi loquamur de homine ſano, & robuſto, ſed quid operari potuit amor in viro valetudinario, & naturæ imbecillimæ?

Minùs etiam contra iam determinata facere poteſt; quòd Hieronyma poſtquam primò ab Antonio cognita fuiſſet, menſtruari cœperat, ac poſt copulam, vel non multò poſt, menſtrua deſierant, quod manifeſtum conceptionis ſignum exiſtimatur; atque hoc ipſum ſignum multò euidentiùs confirmat, quòd inſtantibus poſtmodum mēſtruis ſequentis menſis, non fluxerunt, ſed tantùm nonnullæ ſanguinis guttæ apparuerunt, quæ prægreſſæ conceptionis ſigna eſſe ſolent, vt notum eſt: Ioan. Huchet. *de Sterilit. libr*. 3. *rubr. de concept. legit.* 9.
ſignis, neque iniuria, quia Natura aſſueta ſingulis menſibus purgationi menſtruæ, non oblita eius euacuationis, eam aliquo modo tentare ſolet, vt conſueto muneri ſatisfaciat, maximè cùm in primo menſe, (aliquando etiam ſecundo, & tertio) ſanguis in conceptus alimentum cedens illi ſuperfluat.

His tamen in contrarium obiectis non difficulter ſatisfieri poteſt, ſi dicamus, menſtruorum defectum (ſi verè menſtrua erant) poſt primo conſummatum matrimonium cum Antonio, nequaquam interueniſſe ob factam conceptionem, ſed aut ob ipſius Hieronymæ mœſtitiam, & animi angorem, vt ipſamet faſſa eſt, quod fieri in pleriſque mulieribus ſolet, dum menſtrua fluunt, ſi vehementi aliqua animi paſſione perturbentur, vt quotidie ipſæmet experiuntur, ac nos Medici ab ipſis elicimus, dum cauſas defectus menſtruorum ab eis inquirimus. Non ergo ſuppreſſa ſunt à viri conſuetudine, nam viri conſuetudo euntibus menſtruis celebrata, potiùs menſtrua ipſa ciere ſolet, quàm ſecùs: Galen. *lib*. 1. *de ſan. tuend. cap* 9. aperiuntur enim frictione facile oſcula venarum, vnde menſtrua fluunt.

Aut menſtrua potuerunt quidem ſupprimi ex ipſo concubitu cum Antonio, ſed non ob factam conceptionem, ſed ob aliquem motum in vtero Hieronymæ excitatum, qui fortè ſe in receptione ſeminis retraxit, non tamen concipere potuit, cùm illa nullam ex eo congreſſu delectationem perceperit; & idcircò veriſimile eſt, illam ſemen non emiſiſſe, vnde nequaquam ſuccedere potuit conceptio, ad quam (vt millies iam dixi, & paſſim docent omnes Medici harum rerum multò magis quàm Peripatetici, aut quiuis alij Philoſophi, experti) requiritur vtriuſque coniugis ſemen ſimul, & eodem tempore effuſum; quod potiùs remoratam fuiſſe Hieronymam credendum,

dom, quàm illius concuſſum acceleraſſe ob
auerſionem animi ab ipſo Antonio.

Sed neque quod in medium affertur de ap-
parentia menſtruorum poſt menſem à concu-
bitu cum Antonio magis facit pro Antonio,
quàm prò Aniello, cùm tale ſignum conce-
ptionis non habeat determinatum tempus
ſuæ apparentiæ; nam etiam poſtridie à facta
conceptione ſolet apparere, vel quandocun-
que in primo, aut ſecundo menſe: ſed noua
ſanguinis effuſio poſt coitum cum Aniello vi-
detur quodcunque in contrarium oppo-
nitur diluere; quia apertiſſimè commonſtrauit,
Hieronymam à prægreſſis menſtruis
non fuiſſe repurgatam, fortè quia extra tem-
pus prodierant. Vnde occaſione nouæ copulæ
cum Aniello naturam tentaſſe illam integrè
repurgare, quod nullo modo contigiſſet, vbi
Hieronyma ex Antonio iam grauida eſſet,
præterquam quod non apparuiſſent denuò
menſtrua guttatim, vt fecerunt, ſed cùm poſt
nonnullos dies à copula cum Antonio occa-
ſione nouæ copulæ cum Aniellò ſe ſe prode-
rent, non tam citò denuò apparuiſſent, ſed
potiùs exitum ad diuturniorem terminum re-
morata eſſent.

Cæterùm præ cunctis, quæ in hoc caſu
obſeruari poſſunt, illud videtur obſeruandum,
quod pertinet ad numerum dierum geſtationis
ipſius fœtus, qui vbi velimos computare à
prima conjunctione Antonij, cum Hierony-
ma, erit ducentorum ſeptuaginta, ac trium
dierum, nempe menſes nouem Solares, ac tres
inſuper dies, & ſi Lunares accipiamus, erút ferè
decem menſes completi: vbi verò compute-
mus à primo concubitu cum Aniello, nume-
rus erit ducentorum ſexaginta duorum die-
rum, menſes nimitum Solares nouem non
completi, deficiunt enim per octo dies;
quod ſi menſes Lunares accipiamus, erunt
menſes nouem completi, vno, vel altero die
addito. Itaque veriſimiliùs videretur, Hiero-
nymam vterum geſtaſſe nouem menſes com-
pletos, non diminutos.

Et licèt opponi poſſet, quòd non ſit veri-
ſimile, hunc fœtum tam vegetum, ac viuidum,
10. exitum retardaſſe vltrà nouem menſes per tres
dies, hæc enim retardatio arguit potiùs imbe-
cillitatem Naturæ; nam idcircò fœminæ ſe-
riùs naſcuntur, quàm mares, vt dixi aliàs *li-
bro 1. quæſt. tit. 2. quæſt. 5. num.* 8. ex Ariſtotelis
auctoritate, tamen hoc non eſt perpetuum,
quia etiam fortiſſimi fœtus aliquando ortum
retardant, & decimo naſcuntur, vt de Her-
cule hominum robuſtiſſimo, & de Cæſare
Auguſto, & de Salomone tradunt, veluti ad-
notaui aliàs *loco cit. quæſt. ead. num.* 18. *& ſeqq.*
non repugnat ergo, quòd hic fœtus ob re-
tardationem ortus potuiſſet ex Antonio
concipi.

Sed contrarium, nempe quòd partus hic
fuerit ex Aniello ſuſceptus, veriſimilius vide- 11.
tur, primò quia fœtus, qui fortiores ſunt, or-
tum accelerare ſolent; vt ex aduerſo diceba-
tur, quod ſecundùm plurimum, & ſecundùm
naturæ ordinem ſuccedit; Et hoc in tantùm
verum eſt, vt Septimeſtres non niſi ob eorum
fortitudinem ſeptimo naſcantur, & ortum 12.
per duos menſes accelerent, ob eam enim
fortitudinem, quam in ſeptimo primùm ex-
periuntur, validè ſe ſe agitantes; ligamentis,
quibus vtero adhærent, diſruptis, ante alios
in lucem prodeunt: ita Hippocrat. *in lib. de
ſept part. num.* 1. Alex. *lib. 2. problem.* 48. Auic.
21. 3. *tract. 2. cap.* 1. Quod videtur etiam ſecun-
dùm rationem factum, quia fortiores citiùs
alimentum à matre ſubminiſtratum abſumunt;
& ob vegetiorem calorem liberiori aëre mul-
tò maturiùs indigent: ob ſui ergo fortitudi-
nem hunc fœtum natum fuiſſe ante nonum
menſem completum, quàm per aliquot dies
poſt; & ſic ex Aniello, quàm ex Antonio
fuiſſe conceptum, præſumendum eſt.

Secundò id ipſum veriſimilius fit ex eo,
quòd tempus ortus ipſius pueri, ſi ex Aniello
eum fuiſſe conceptum, dicamus, rectè coin-
cidit cum tempore, quo Hieronyma men-
ſtruari conſueuerat: ſecundùm naturam enim
fit, vt mulieres eo tempore ſecundùm pluri-
mum pariant, quo menſtruari ſolebant, quod 13.
in iuuenculis ſolet eſſe in nouilunio, vel pau-
lò poſt, in prouectioribus autem Luna decreſ-
cente. Modò, Hieronyma peperit in nouilu-
nio, quo tempore purgari ſolebat, fuit igitur
hoc nouilunium principium menſis decimi,
acceptis lunaribus menſibus, & computando
conceptum, ſeu grauidationem factam ab Aniel-
li copula cum Hieronyma, nam copula cum
Antonio præceſſerat per quinque, aut ſex dies,
qui erant vltimi dies præcedentis menſis, Lu-
na decreſcente; quod tempus nullo modo
coincidebat cum tempore, quo Hieronyma
menſtruari ſolebat; nam iuniores creſcente
Luna, prouectiores decreſcente menſtruantur,
vnde illud:

*Luna vetus veteres, iuuenes noua Luna
repurgat.*

Et ſic non videtur puerum potuiſſe concipi ex
coitu cum Antonio, ſed benè ex ſecunda copula
cum Aniello.

CONSILIVM LXXIV.

Ad Libri quinti Titulum ſecundum, De Vulneribus.

ARGVMENTVM.

Vrgente Peſte in Vrbe, Siluius Amorinns adorſus ex improniſo Anſouinum quendam vrbinatem, à quo neſcio quam iniuriam acceperat, illum in capite percuſſerat vulnere quidem quoad quantitatem notabili, tamen neque oſſis roprura, neque alia vlla conditione, ſi eiuſdem oſſis diſcoopertoram excipias, graue iudicatum. Tertia ab accepto vulnere die, Anſouinus magna febre correptus cum capitis acutiſſimo dolore, & bilioſarum materiarum vomitu, vertigine, & inſigni partis vulneratæ inflammatione, qua die ſequenti in gangrenam abeunte, totus peticulis, liuidiſque maculis reſperſus, ac de dolore inguinis conqueſtus; Sextâ è viuis diſceſſit, totúſque nigricans maximè ſecundùm caput, & ſpatulas apparuit. Fiſcus in vulnus omnem interitns cauſam rejiciens, Siluium tanquam homicidij reum vltimo ſupplicio damnandum contendebat; contra cuius iniuſtam, & importunam inſtantiam ad Amici petitionem ſequentia exaraui.

SVMMARIVM.

1 *Capitis vulnera quàm magni momenti ſint.*
2 *Magis totò negliguntur vulnera magna aliarum partium, quàm leuiſſima ipſius capitis.*
3 *Cauſſa primaria eſt attendenda, quia per ſe mouet.*
4 *Cauſa prima magis influit in cauſatum quàm ſecunda.*
5 *Cauſa primaria, ac proxima eadem cum immediata.*
6 *Cauſa immediata qua?*
7 *Cauſa immediata ſola attendenda.*
8 *Vulnere lethali exiſtente ſemper viget præſumptio, quòd vulneratus ex vulnere obierit.*
9 *Vulnerans infirmum non lethaliter, tenetur de homicidio vulnerato decedente.*
Contrarium, num 20.
10 *Tantundem eſt de facto ægrotare, & habere proximam diſpoſitionem ad ægrotandum.*
Vide num. 21.
11 *Cauſa cauſa, & cauſa cauſati.*
12 *Effectus cauſa ſecunda reducitur in primam.*
13 *Euentus tribuitur cauſæ proximæ.*
14 *Morbus eſt proxima cauſa mortis, non accidentia morbi, niſi in quantum à morbo dependent.*
15 *Capitis vulnera ſimplicia non ſunt ex primo capite lethalia.*
16 *Peſtis eſt magis ſufficiens cauſa mortis, quàm quædam capitis vulnera etiam lethalia.*
17 *Cauſa primaria, vel ſecundaria non dicitur reſpectu temporis anterioris, vel poſterioris, ſed reſpectu tantùm efficientia.*
18 *Vbi cauſa eſt magis euidens ad agendum, non eſt conueniens ab ea diſcedere, quærendo alias cauſas.*
19 *Vlcera in corpore excitata præſeruant à Peſte.*
22 *Accidentia ſi non ſint connaturalia morbo, non ſunt ad morbum referenda.*
23 *Celeritas mortis, facta comparatione inter peſtem & vulnus ſimpliciter lethale, commonſtrat mortem ex peſte, non ex vulnere ſucceſſiſſe.*

ANſouinum non ex vulneris malitia, ſed ex peſte obiiſſe certum eſt, & idcircò contra omnem iuſtitiam eſt, mortis culpam omnem in vulnerantem reiicere, ipſúmque tanquam homicidij reum ad vltimum ſupplicium condemnare; inania enim ſunt, & nulla ratione fulta, quæ Fiſcus, eiſque adhærentes in medium afferunt, dum probare nituntur contrarium: nam facilè apparet, eorum rationes nullius momenti eſſe, vt clarè parebit, ſi ad trutinam reuocentur, quæ ſequentes ſunt.

Primò dicitur, quòd Anſouini vulnus fuerit ex ſua natura lethale, non modò quia erat
magnum, ſed ob partis vulneratæ præſtan-
tiam, quæ tanta eſt, vt quodlibet vulnuſco- 1.
lum, quantumuis minimum caput lædens, ex
Practicantium doctrina ſit magnifaciendum;
vnde ea de cauſa magis totò negligi dicunt 2.
vulnera etiam magna aliarum partium, quàm
leuiſſima ipſius capitis, vt ex Hippocratis au-
ctoritate monent Doctores aliàs à me adducti,
lib. 5. Quæſt. Medico-leg. tit. 2. quæſt. 9. num. 1.
Cùm ergo hoc vulnus fuerit ex ſui natura le-
thale, non eſt attendenda ſuperueniens cauſa
tanquam inducens mortem, quia cauſa prima- 3.
ria ſemper eſt attendenda, cùm per ſe moueat;
non verò ſecundaria, quæ mouet per accidens:
Galen. *de ſympt. cauſſ. cap. 1 arans med.* at cauſa
primaria mortis in hoc caſu vulnus fuit, ſe-
cundaria verò ſuperueniens febris; nam vul-
nus ſatis aptum erat ad adſciſcendam mortem, 4.
quia vt cauſa prima magis influebat in cauſa-
tum, quàm ſecunda, Tiraq. *in tract. ceſſant. cauſſ.*
limitat. 10. num. 6. fruſtrà ergo aliam cauſam
quærimus, quia cauſa primaria, ac proxima 5.
eadem eſt cum immediata: *l. ſocium qui in eo. ff.*
pro

6. *pro ſocio*, Immediata autem cauſſa eſt. qua poſitx ponitur effectus,& qua ceſſaote ceſſat effectus : Titaq. *loco cit. limitat. ead. num.* 1. &
7. idcircò ex ſola eſt attendenda : *l. ſed ſi plures*, §. *in arregat. ff de vulg. & pupill.* ergò cùm mors ſubſecuta ſit ad vulnus, quod erat ſufficiens mortis cauſſa, illud fuiſſe immediatam mottis cauſam concludendum, quia ſicuti mora non fuiſſet ſecuta non inflicto vulnere, ſic vulnere inflicto, eſt ſubſecuta.

Secundò, accidentia quæ conſecuta ſunt ad ipſum vulnus, fuerunt ipſi vulneri proportionata, & cognata ; nempe quix ſecundùm Naturæ ordinem euenit, vt ad vulnera præſertim magna, & io parte nobili, ſuperueniat ioflammxtio, & ad inflammationem Gangræna, necroſis, & partium mortificatio, & alia ſymptomata, quæ io Anſouino ſunt adnotatx; vnde conſequens eſt, quòd amoto vulnere, neque inflammatio, neque aliud quicquam mali ſuperueniſſet ; immò dato, quòd ſuperueoienamorbus fuerit Peſtis (quod non fxcilè admittendum) ipſum vulous Peſtis cauſſam fuiſſe aſſeuerandum ; ex eo enim humores omnes moti, & corruptionem deinceps ex vulneris corruptione contrahentes ſymptomata produxerunt, *iis*, quæ Peſti familiaria, ſunt, quàmſimillimx. Ergò cùm vulous ex ſua natura lethale, in malignum, & magis lethale degenerauerit, ob ſuperuenientiam ſymptomatum, quæ ab ipſius vulneris natu-
8. ta noo erant alieox, ſemper vigere debet præſumptio, quòd volneratus ex vuloere deceſſerit, & non ex xlia cauſſa : *l Ait Lex.§.quòd ſi mortiferè, ff. ad leg. Aquiliam.* quia ab ipſx prima vulneris lethalis acceptiooe vulneratus dicitur ſtatim interfectus : Alciat. *de præſumpt. part.* 1. *num.* 8.
9. Tertiò vulneraos infirmum oon lethaliter, ſi tamen infirmus decedat, tenetur de homicidio, per ea, quæ rafert Thom. Aëtius *de infirm par.* 2. *verſ. vulnus, num.* 1. *& ſeqq.* Modò, certum eſt tempore peſtilenti vnumquemque exiſtimandum eſſe pro infirmo, quia vnuſquiſque hxbet proximam diſpoſitionem ab
10. Aëre quem iuſpitamus, ad concipiendam Peſtem, ac tantundem eſt de facto morbo aliquo tentari, & babere proximam diſpoſitiooem ad cócipiendum talem morbum. Vndè iurè Horat. *lib.* 1. *epiſt. num.* 7. Mæcenatem ſic precatur,

> *Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti, Mæcenas, veniam.*

cùm in vtroque caſu reperiatur corporia impuritas, & coïnquinatio ; vndè morbus pullulare ſolet: quapropter mirũ non eſt ſi vulnera tempore peſtilenti facilè Gaogrænam concipiant, & cacoëthica, ac maligna euadant, vt factum eſt in caſu noſtro, in quo Aoſouinus, etiamſi vulnus acceptum oon fuiſſet lethale, tamen illius occaſione periit, ob diſpoſitionem proximam ad contrahendam Peſtem : ſi ergò
11. caoſſa cauſſæ eſt cauſſa cauſſati, D. Thom. *part.* 1. *ſumm. quæſt* 49. *art.* 2. *ad* 2. quia, vt
12. idem D. Thom. addit, effectus cauſſæ ſecundæ reducitur ad primam, benè hinc ſequitur, quòd cùm ex vulnere ſuſcitata ſit inflammatio, & ea ea febris maligna, & peſtilentialis, vulnus fuerit vera & immediata cauſſa effectus ſecuti, nempè mortis, non autem febris peſtilentialis.

Quartò euentus tribuitur cauſſæ proximæ, 13.
non remotæ : Bald. ex quo Titaq. *in tract. Ceſſ. cauſ. limitat.* 20. *num.* 20. xt morbus eſt cauſſa proxima ſuccedentis mortis, accidentia verò morbi ſunt cauſſa remota ; ſed in hoc morbo, hoc eſt in hoc vulnere, Peſtis (ſi Peſtis oomen febris illx meretur) fuit accidens, & ſymptomx conſequens ad ipſum vulnus ; non enim ſymptomata accidunt ſine morbo, immò ſequuntur morbum, vt vmbra ſequitur corpus, omniúmque ſymptomatum morbi ſunt cauſſa : Gal. *lib. de ſympt. differ. cap.* 4. & idcirco ſymptomati non debetor curatio, ſed affectui ipſum creanti : Gal. *in lib.* 6. *de morb. vulg. comm.* 2. *tex.* 9. ergò ad euitandam mortem io Anſouino oportebat tollere ſymptomatum ſuperuenientium cauſſam, quæ fuit vulnus, xd quod tanquam ad morbum ſecuta ſuot prædicta ſymptomata ; vndè vulous 14.
fuit proxima, xc vera cauſſa mortis ; non accidentix vulneris, niſi inquaotum à vulnere dependebant.

Cæterùm ſi veritatia indagandæ æquum deſiderium nos premere debet, xpertiſſimè patebit, ſumma iniuria, ac contra iuſtitiam Fiſcum inſtare pro condemnatione Siluij tanquam homicidij rei, cùm Anſouinus verè ex peſte, non ex vulnere obierit ; nam licèt gratia concedxmus, Anſouini vulnus fuiſſe vtcunque lethale, negari nullo modo poteſt, non fuiſſe ex primo capite lethale, vt patet apertiſſimè ex ſufficienti enumeratione ſimilium vulnerum per noſtros Auctores recenſita *in tractatu proprio de vulneribus*, & quorum enumerationem xttuli ipſe etiam *lib* 5. *Quæſt. Medico Leg. Tit* 2. *quæſt* 2. vbi nulla habetur 15.
mentio de ſimplicibus capitis vulneribus, & non habentibus vllam conditionem grauantem, vt oſſis fracturam, aut fiſſuram, aut contuſionem, & id genus alias ; licet ergò hoc vulnus eſſet lethale, vt vult Fiſcus, ad omne peius erat indifferens xd ſalutem, vel mortem ; & ſic, hac veritate ſtante, non erat, nec eſſe poterat ſufficiens, certa ac indubitata cauſſa mortis : quamobrem mors ad magis ſufficientem, magis certam, xc magis indubitatam cauſſam, eſt referenda, nempè
xd ipſam Peſtem, quam quis non affirmabit 16.
eſſe magis ſufficientem cauſſam ad conſciſcendam mortem, quàm vulnus etiam lethale non ex primo capite ?

Neque obeſſe quicquam poteſt id, quod Fiſcus in medium affert, quòd tale vulnus eſſet maximè conſiderabile, & lethale ob partis præſtxntiam, nempè Capitis. Quia Caput eſt membrum principale contineos multas partes diuerſæ naturæ, quarum nonnullæ etiam inſigniter vulneratæ ob læſionis leuitatem, non magni fiunt, vt pericranium, licet aliarum partium vulnera ſummoperè ſint æſtimandx, quòd plena periculi ſint : & quandò additur, quòd etiam minima capitis volnuſcula præ aliarum partium vulneribua ſine conſideratione, & animaduerſione digna, id adſtruitur ex eo, quòd facilè Chirurgi in vulneribus

neribus capitis decipiuntur, ob id, quòd aliquando ex leuiſſimo vulnere os rumpatur, ſur findatur, idque Chirurgi non animaduertant, quos in curandis capitis vulneribus facilè errare eam ob cauſam monet *in lib. de vuln. capit. num.* 1. ipſe Hippocrates. Periculum ergo non eſt æquale in omnibus vulneribus capitis, nec omnia capitis vulnera ob partis præſtantiam ſunt lethalia, quia quædam capitis partes nullam habent præ cæteris præſtantiam. Fallit ergo omninò Fiſci ipſius diſcurſus, dum ex grauitate ſuppoſita huiuſmodi vulneris deducere conatur, illud fuiſſe cauſam primariam mortis, ſecundariam autem fuiſſe febrem; quia primaria, nempe vulnus mouit per ſe, ſecundaria autem nempe febris mouit per accidens:

17. Sed non animaduertit ad denominandam cauſam aliquam, quòd primaria ſit, vel ſecundaria, non attendi temporis prioritatem, aut poſterioritatem, ſed tantùm ipſarum cauſarum efficientiam; nam quæ eſt efficacior, ac magis ſufficiens ad agendum, ea primaria dicitur, ac per ſe, vt in caſu noſtro, in quo licèt vulnus fuerit prius tempore, quàm Peſtis, tamen quia non habebat ſufficientem efficaciam ad cauſandam mortem, non meretur nomen cauſæ primariæ ipſius mortis, ſuperueniente peſte, quæ multò magis ſufficiens cauſa erat

18. ad interimendum; *vbi ergo cauſa eſt magis euidens ad agendum, non eſt conueniens diſcedere ab ea, quærendo aliam cauſam*: vt dicebat Galen. *lib.* 2. *de mot. muſcul. cap.* 5.

Ex quibus ſequitur, mortis cauſam in caſu noſtro non ad vulnus, quia non erat euidens, ac ſufficiens cauſa, ſed ad peſtem, cauſam nempe ſufficientiſſimam, eſſe referendam.

Immò ſi liberè, & ſecundùm rei veritatem diſſerendum eſt, vulnus in hoc caſu nullam illius cauſæ rationem habuit, cùm effectus ſubſecutus eſſet omni ex parte ab eo diſparatus: violentia autem cauſæ ſuperuenientis nempè peſtis, omnem vulneris efficientiam ademit, nec quicquam operari permiſit, cùm maximè vulnus eſſet benignæ naturæ, vnde facilè omnem efficientiam violentiſſimæ cauſæ ſuperuenienti ceſſit.

Atque ex his infimul deduci poteſt, quàm falsò Fiſcus, & pro eo ſcribentes ſupponant, vulnus fuiſſe cauſam peſtis, quomodo enim vulnus non lethale, & omni malignitate orbatum ea terribilia accidentia producere potuit, quæ ex ſola peſtis violentia emanare ſolent? quinimmò tantùm abeſt, vt vulnus potuerit cauſare peſtem, vt potiùs potuerit eſſe remedium peſtis, quia per illud denotari poterat natura, ac praui humores ea occaſione expurgari; ſcimus enim ad prædictum effectum, nempe ad præſeruandos homines, & curandos etiam à Peſtilentia, Medicos vlcera in diuerſis corporis partibus excitare;

19. quin etiam conſtat, in ipſo tempore peſtilentiali eos ab ea facilè præſeruari, qui vlcera quædam patiuntur, ex quibus corpus ab immunditie humorum expurgatur: Ambroſ. Paræus *lib.* 21. qui eſt *de Peſt. cap* 3.

Sed quàtoperè, Deus bone, affectare videtur Fiſcus, & pro eo ſcribentes, vt Anſouini vulnus pro lethali, & pro vera cauſa mortis ipſius determinetur, vt poſtmodùm Siluius tanquā homicidij reus vltimo ſupplicio damnetur? falſam enim primò, & à multis reprobatam concluſionem proponit, nimirum, quòd vulnerans infirmum non lethaliter, teneatur de homicidio, infirmo decedente; & vt magis appareat eius affectatio alteram propoſitionem producit, ex qua probare nititur, Anſouinum reputandum eſſe infirmum ex eo, quòd moraretur in loco peſte infecto, vnde de proximo eſſet diſpoſitus ad infirmandum, & concipiendam peſtem.

Sed neque priorem, neque poſteriorem ſuppoſitionem veritatem habere patet; & de 20.
priori quidem conſtat apud citatum Aëtium *loco citato*, vbi contrariæ ſententiæ fautores, & ſecundùm meliorem rationem ſentientes adducit. De ſecundæ verò falſitate facilè habebimus non modò Doctores omnes, ſed omnes homines fauentes. Sed dato etiam, quòd idem ſit cum effectu ægrotare, & habere pro- 21.
ximam diſpoſitionem ad ægrotandum; tamen id haberet locum, quādo cauſa proximè ægrotandi eſſet homini intrinſeca: at diſpoſitio proximè ægrotandi in iis, qui tempore peſtilenti commorantur in loco eo morbo infecto, eſt ab extrinſeco, cùm dependeat ab Aëris infectione, vel à contagio, vt communiter volunt; vel ab vtroque, vt ego ſentio. Non poteſt ergo firmari Anſouinum fuiſſe exiſtimandum pro infirmo, quia habebat proximam diſpoſitionem ægrotandi concipiendo peſtem, quia hæc proxima diſpoſitio non erat illi intrinſeca, ſed extrinſeca; neque idem eſt habere diſpoſitionem illam intrinſecè, & habere extrinſecè; veluti non habet eandem diſpoſitionem lignum ardendi ſi propè ignem ſit, quam habet in igne poſitum.

Sed & alterum falſum ſuppoſitum in medium profert Fiſcus, nempè febrem (non enim vult eam fuiſſe veram peſtem) fuiſſe accidens ipſius vulneris, & ex hoc probare, mortis cauſſam ad morbum, hoc eſt ad vulnus, non ad eius accidentia eſſe referendam. 22.
Sed hæc ſuppoſitio benè procederet, quando accidentia fuiſſent proportionata, & cognata morbo, ſeu vulneri, vt ſuperiùs annuimus, vt quando de natura ſua ad talem morbum conſequi ſolent, & quando cum ipſo morbo incipiunt, tunc enim dicuntur propria eius morbi: Galen. *lib.* 1. *de Criſ. cap.* 6. ſed accidentia, quæ apparuerunt in hoc vulnere, non inceperunt cum ipſo vulnere, ergo non erant accidentia propria ipſius vulneris, ſed alterius morbi, cui erant magis proportionata: nam quam proportionem effingere nobis poſſunt pro Fiſco ſcribentes inter vulnus benignum, aut ad omne peius non malignum, & accidentia, quæ ſunt ſubſecuta? quiſnam vnquam vidit, aut quiſnam tam perfrictæ frontis homo eſt, qui contendat ad vulnus ſalutare conſequi de neceſſitate ſymptomata terribilia, & interimentia? ſummo profectò rigore videtur procedere Fiſcus in hoc diſcurſu, & præter omnem æquitatem, & rationem ex falſis ſuppoſitionibus velle deducere, Siluium tanquam homicidam eſſe puniendum, non obſtantibus tot, ac tantis rationibus, ſiniſtram de ea re opinionem deſtruentibus.

Cæte

Cæterùm vt Fiſco, & adhærentibus omnem tergiuerſandi anſam adimamus; ad hiſtoriæ veritatem intùs, & in cute examinandam recurrendum cenſeo. Anſouinus ergo à Siluio in capite vulneratus, auxiliantibus duobus amicis, qui caſu adfuerunt, domum ſe contulit, ac die ſequenti ab Andreotio altero ex prædictis amicis viſitatus eſt, qui cùm iterum tertia die de mane illum viſitaſſet, poſtquam à Fiſco ſuper caſu Anſouini fuiſſet examinatus, domum reuerſus peſte correptus eſt, & quarta interiit: ergo ex ea facti ſerie clariſſimè patet, Anſouinum ab Andreotio peſtis contagium contraxiſſe, & ex eius violentia, non ex vulnere periiſſe.

Neque valent contra hanc veritatem quæ Fiſcus opponit, volens Andreotium ab Anſouino peſte fuiſſe infectum, non verò Anſouinum ab Andreotio, ſupponens, quòd Anſouinus ea die, quæ fuit tertia ab accepto vulnere, peſte, vel febre peſtilenti, vt dicit, laborare cœperit, quia conſtat, Andreotium viſitaſſe Anſouinum tertia die de mane ab examine expeditus, vbi iam capite dolere cœperat, & iam fatebatur ſe malè habere, in tantùm, vt totus facie immutatus eſſet, vt deponont teſtes pro parte Siluij examinati, qui liberè ad Anſouinum inuiſendum accedebant tanquam vulneratum, ac nullo modo de peſte ſuſpectum. Anſouinus deinceps veſpere, magna febre affligi cœpit cum ingenti capitis dolore, ſubſequentibus aliis ſymptomatibus, quæ in eo morbo ad finem vſque illum exagitarunt, & ex quorum violentia tandem ſexta animam exhalauit. Cùm igitur pateat, Andreotiũ multò ante Anſouinum peſtem contraxiſſe, neque verum eſt, neque veriſimile, illum ab Anſouino fuiſſe infectum, ſed potiùs è contrà luce meridiana clariùs apparet Anſouinum ab Andreotio labem contraxiſſe, cuius violentia tantùm, & non ex culpa vulneris vitam cum morte commutauerit.

Quomodocunque autem ſe ſe res habeat, vel quòd Anſouinus poſt vulnus die tertia peſte ex ſe fuerit correptus, vel quòd ab Andreotio illam contraxerit, exiſtente, aut non exiſtente vulnere lethali, nullam habet vulnus mortis culpam, ſtante ſuperuenientia cauſæ multò efficacioris, & habilioris ad conſciſcendam mortem, ad quem effectum inhabile omninò erat vulnus etiam lethale, maximè in tam breui dierum ſpatio: vnde ipſa celeritas ſuc- 231
cumbendi, cùm aliena omni ex parte fuerit à vulneris ipſius natura, & qualitate; & è contrà, maximè conſueta & familiaris peſtilentiæ, ſatis clarè oſtendit, & ſine vlla hæſitantia determinandum cogit, mortem Anſouini ex peſtilentia tanquam cauſa habili, & efficaci, non ex vulnere cauſa inhabili, & minùs efficaci ſucceſſiſſe, cùm effectus abſque dubio cauſæ habiliori ad agendum ſit tribuendus, vt iam oſtenſum eſt.

CONSILIVM LXXV.

Ad Titulum primum Libri tertij, De impotentia coëundi & generandi.

ARGVMENTVM.

Angela Beuetentia Veneta, cùm Romæ ſui corporis quæſtum faceret, occaſione vicinitatis biennio, aut alio vetiori, & diuturniori tempore familiaritatem ac commercium habuerat cum D. Ioanne Baptiſta Verallo, tunc temporis biennio ſeptuaginta annos exuperante; ſed vno eodémque tempore Veneris conſuetudinem habuerat cum Ioanne Iacobo Ferrario iuuene ætatis vigintiquatuor annorum benè habito, ac formoſo, & capillitij rubri, quem vnicè, & impensè deperibat, vt in proceſſu apertiſſimè conſtat; bis autem in hoc biennij ſpatio illa conceperat, duóſque pepeterat filios, Matthæum nempe effigie, & capillitio rubro, Ioannem Iacobum prænominatum referentem, & Eugeniam eodem capillitio dotatam. Defuncto Domino Ioanne Baptiſta anno ætatis quatuor ſupra ſeptuageſimum, illa in patriam ſe contulit, ac poſt quindecim annos Romam reuerſa, agitauit contra Dominam Mariam Verallam Marchioniſſam Spatam vti filiam, & hæredem Domini Ioannis Baptiſtæ, pro conſequendis alimentis, & dote dictorum filiorum tanquam ex eodem Ioanne Baptiſta ſuſceptorum; ſed cùm nullam haberet ſufficientem rationem ad hoc fundamentum probandum, à Sacra Rota, coram cuius Tribunali lis pendebat, rejecta, eam tamen denuò adire conata eſt: ſed exiſtente inhabilitate D. Ioannis Baptiſtæ ad generandum nimis patente, viſum eſt pro eo, quod ad Medicam ſpeculationem pertinet, ſequenti diſcurſu demonſtrare, rem ad impoſſibile deducendo, prædictum D. Ioannem Baptiſtam non potuiſſe in via naturæ generare.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Senes generare poſſunt quandocunque poſſunt coire.*

2 *Non eſt quid rarum & inſuetum, ſed naturale quod ſenes etiam in ætate decrepita generare poſſint.*

3 *Homo vt in naſcendo nullum habet determinatum tempus, ſic & in coëundo, & generando.*

4 *Vir generare poteſt, vt Prouerbio fertur, quouſque furfuris quartarium poteſt eleuare.*

5 *Generandi habilitas à natura eſt.*

6 *Animalia ex ſeminis copia ſtimulantur ad coitum.*

7 *Coitum natura inſtituit ad generationem ob ſpecierum propagationem.*

8 *Ex potentia ad coitum elicitur potentia etiam ad generationem.*

9 *Senes multiplici ex cauſa ſunt inepti ad generationem.*

10 *Ex ipſa rei natura fit, vt ſenes tranſacto anno quinto ſupra ſexageſimum, non ſint amplius apti ad generandum.*

11 *Ex qualitate carnium ſenilium habetur qualitas ſeminis ſenilis.*

12 *Semen eſt ſanguis exquiſitè coctus.*

13 *Cauteria geſtantur ad curandos morbos, & ad præſeruandos homines ab ipſis morbis.*

14 *In Valetudinario neque generandi, neque coëundi potentia præſumitur.*

15 *Ex valetudine ipſa homines fiunt infœcundi.*

16 *In decrepito valetudinario præſumi debet conclamata genitalium ignauia.*

17. *Cauteria diu geſtata reddunt homines infœcundos.*

18 *Cauteria in Senibus improbantur, & cur?*

19 *Præſumptio potentiæ generandi in Sene, vel Decrepito, habet locum in Sene robuſto, non valetudinario.*

20 *Ætates non annorum numero, ſed viribus menſurantur.*

21 *Vires in Senibus non præſumuntur.*

22 *Habilitas generandi adeſt vigentibus viribus, ceſſantibus autem ceſſat.*

TAmetſi generandi impotentia in Do. Io. Baptiſta Verallo adcò conſpicua eſſet, vt nullo modo niſi cauillis, ac falſis ſuppoſitionibus, effictiſque miraculis oppugnari potuerit, tamen non relinquebat Angela Beuetentia inſtare pro faootabili ſententia, plura in medium adducens ad ius ſuum ſuſtinendum.

Nos permultis, quæ ad rem noſtam pertinent, ſilentio tranſactis, pluribúſque aliis, quæ iam ſatis ſupérque diſcuſſa, & eluſa ſunt, rem ad impoſſibile deducere facilè poſſumus, ante omnia nonnulla adducentes, quæ præter ea, quæ in eius fauorem Scribentes adduxerunt, de nouo adduci poſſent, vt his quoque integrè ſatisfiat.

Ac primò dici poterat, quoſlibet homines, non inquam ætatem ante ſenectutem degen-
1. tes, ſed ipſiſſimos ſenes immò verò etiam decrepitos, quandocunque ad Venerem apti ſunt, eſſe aptos etiam ad generationem, vt mille exemplis, ac quotidianis experientiis probatur; ex qoibus habemus ſenes non modò ſeptuagenarios, ſed iam decrepitos & octogenarios, ac nonagenarios, & ætate maiores, filios genuiſſe; atque id non eſſe quid rarum, & in via naturæ inſuetum; ſed immò eſſe quid naturale, & pluribus hominum commune, 2.
non deſunt ex optimis Medicis qui adſtruant, acritérque tueantur; & præter quamplurimos Auenz. *lib.2.Theiſ.tract.3.cap.*1. Laurent. Joubert.*lib.2.Error.Popul cap.*11.Felix Plater.*Centur.poſth. Quæſt. Medic. Paradox. & Endox.in Patholog.num.*21. & id ipſum admiſit Rota *in Rom.prætenſæ filiationis coram Veroſpio num.*12. & alij, quos recenſere pro nunc superſedeo.

Nec videtur à conditione hominis id alienum, qui & in naſcendo nullum habet deter- 3.
minatum tempus, vt communis fert opinio; ſic & in coëundo: vt Hippocr.*in epiſt.ad Damagetum* dicebat, vnde & in generando non habere illum determinatum tempus ex ſui natura veriſimile videtur. Nihil ergo obſtare poteſt ætas ſenilis Dom. Ioannis Baptiſtæ Veralli, quin filios procreare poſſet, cùm haberet coëundi potentiam, & cum ipſa Angela ad libitum congrederetur, nam ſi potuit coire, potuit etiam generare, vt inferiùs clarè oſtendendum.

Secundò, ſi quæ prouerbio iactantur pro probatis verbis habentur, iam prouerbium quoddam, de quo Laurent. Ioubert. *loco cit.* meminit, eius rei veritatem apprimè comprobabit; eſt autem illud prouerbium quod ſequitur, Hominem quemcunque filios pro- 4.
creare poſſe, quo vſque furfuris quartarium poteſt eleuare: at hoc nullo labore indiget, ita vt nunquam tam effœtæ vires in aliquo ſene reperiantur, quin ad eleuandum furfuris quartarium ſufficiant. Ex qua parœmia deduci abſque vlla hæſitantia debet, quòd naturaliter homo etiam in ſenectute grandi aptus eſt ad generandum: quod ſi id omnibus Senibus eſt commune, abſque omni ratione ea aptitudo Dom. Ioan. Baptiſtæ adimitur.

Tertiò, id ipſum roboratur ex Iureconſultorum aſſertione, qui volunt generandi habi- 5.
litatem à natura eſſe, & ideircò ſemper præſumi: Alciat.*de Præſumpt.num.*1.*præſumpt.*41.*reg.*1. Menoch.*eod.tractat.lib.*6.*præſumpt.*9.*n.*1. quæ autem à natura ſunt, non remouentur à ſubiecto, cuius ſunt; vnde non poteſt firmari eam habilitatem in Sene ceſſare, non deficientibus præſertim iis annexis, quæ ad eam operationem requiruntur, vt maximè corporis vigore, & ſufficientia ad coitum; nam certum eſt, quòd ſtante coëundi potentia, natura ſit valida, & ſeminis procreatrix, cùm Ani- 6.
malia ad coitum ſtimulentur, & ad illum ſufficiant ob ipſius ſeminis copiam in corpore manentem: quam cùm expellere nititur Natura, ne eius expulſio ſit fruſtratoria, genitales partes ſpiritu à corde tranſmiſſo erigit, vt aptè ipſum ſemen in fœmineum vterum eiaculentur. Itaque quotieſcunque videmus Naturam ad hoc ſufficere per genitalium erectionem, & ſeminis eiaculationem, de neceſſitate ſequitur talem coitum non eſſe fruſtratorium, ſed eſſe ex ſui natura genitiuum. Cùm igitur prædictus D. Io. Baptiſta per ſpatium plurium

anootum

annorum eum Angela carnale cōmercium habuerit, negari nullo pacto debet ex tali conjunctione potuiſſe Angelam concipere, vt verè cōcepit, & filios parere, vt cum effectu ſucceſſit.

Quartò, multò fortiùs habet locum in Do. Ioan. Baptiſta præſumptio illa naturalis habilitatis ad generandum, quia ex ſui natura fœcundus erat; nam licèt ex prima, ac tertia vxore filios non habuiſſet, fortè ob earum culpam, ex ſecunda plures filios ſuſceperat, inter quos ipſam Dominam Marchioniſſam
7. Mariam; cúmque coitus ad procreationem filiorum Natura inſtituerit, & ex ipſo tantùm ſit generandi ſpes, pro certo exiſtimandum, ipſum Dom. Io. Baptiſtam aliàs potentem ad coëundum, & generandum, adhuc in ætate procedentem ad eandem potentiam fuiſſe habilem, maximè cùm habilis eſſet ad coitum, qui, vt dictum eſt, terminatur ad generationem.

Hæc & alia leuioris momenti in fauorem Angelæ afferri poterant, ex quibus ſequebatur, Dom. Io. Baptiſtam habuiſſe habilitatem generandi; ſtante maximè habilitate ad coëun-
8. dum; & cùm conſtet, ipſum coitum exercuiſſe cum ipſa Angela, de neceſſitate ſequitur poſſibilitas procreationis filiorum ex ipſius coitu.

Si tamen penitiùs expendamus, ac ſtatum, & conditionē Do. Io. Baptiſtæ rectè examinemus, apertiſſimè patebit, ipſum non potuiſſe vnquam eo temporé, quo Angela dictos filios concepit, habilem eſſe ad coitum, & multò minùs ad generationem, ſed habuiſſe ad vtrumque tantam inhabilitatem, vt impoſſibile fuerit, eum in via naturæ potuiſſe generare.

Quod vt omnimodè pateat, ſciendum, vt ex proceſſu conſtat, Dum. Io. Baptiſtam ſeptuagenarium, immò ſeptuaginta duobus annis maiorem cœpiſſe cum prædicta Angela familiaritatem habere: erat autem temperamenti biliosi, cum ſubdominio pituitæ, pectore non admodum lato, diſtillationibus perennibus obnoxius, vocis exilis, ac penè muliebris; ſymptomatibus quāplurimis ita moleſtatus, vt valetudinariam vitam non adhuc declinante per annos ætate degeret; quamobrem quatuor cauteriis, vno ſc. in ſingulis brachiis, & ſingulis cruribus, infeſtantibus morbis occurrere procurauerat. Vxores tres duxerat, neque ex priore, neque ex poſtrema filios ſuſceperat, ſed tantùm ex ſecunda, cum qua tamen poſt annū ſuæ ætatis tertiū ſuprà quinquageſimū generare deſiit. Has ergo huius ſubiecti conditiones ſi pōderemus, luce meridiana clarius apparebit, non ſolùm omnes ſimul acceptas, ad earū ſingulas per ſe de neceſſitate reddidiſſe illum nō modò ad generationem, ſed ad coitum etiā omninò impotētem. Quibus ſi addas ætatem iam decrepitam, ac præcipitatam, facilè id quod dictum ſuperiùs eſt, deduces, generationem ex parte ipſius fuiſſe in via Naturæ impoſſibilem.

Et vt de ætate ante omnia aliquid dicamus, notiſſimum eſt, Senes licèt viribus conſtantibus, prout ſenilis fert ætas, eſſe ex ætate ipſa ad
9. generationem impotentes ſecundùm plurimum, vt eſſe ſolent, quæcunque ſecundùm Naturæ ordinem procedunt, licèt in particolaribus aliquando, ſed de tardò is ordo non ſeruatur. Hæc autem generandi impotentia in Senibus non ex vnica ſed ex multiplici cauſa dependet. Naturaliter ergo vltra ſexageſimum 10.
quintum annum vt plurimum non generant, calore naturali deficiente, ex cuius defectu illi excremētis pluribus, ac frigidioribus ipſummet calorē obruentibus ſcatent, ſanguinem habent ſpiritibus orbatū, ex cuius materia ſemē aut nō generatur, aut ineptū ad opus generationis procreatur, vnde & quantitate paucū, & ſubſtantia liquidum, fluidum, & aquoſum, conſueto odore priuatum, ac nulla cohærentia ſubſiſtens.

Hæc ita ſe habere Medici fatebuntur; ſed neque ij qui Medici non ſunt, negabunt, ſi ad ea, quæ ſubiungam animum aduertant. Conſideremus obſecro omnes, ac quaſcunque ipſorum Senum actiones quantoperè à prægreſſa illa alacritate deficiant; & firmabimus quantopere deficere ſimul debeat coëundi actio, & multò magis generandi.

Sed omittamus hæc, & alia permulta: conſideremus tantùm ſenilis corporis partes, quàm ineptæ ad officia ſua obeunda exiſtant, ac pro certo determinabimus, quàm inepta eſſe debeant genitalia ad ea officia, ad quæ ſummus naturæ vigor requiritur.

Sed ne de hoc quidem verba fiant, carnes
ipſas ſeniles contemplari non pigeat, ac ex earum conditione facilè elicies qualem ſanguinē, 11.
ac quale ſemen Senes intra ſe generent. Quod ſi facias, carnes eorum conſpicies flaccidas, ac emortuas, colore palleſcentes, vel albicantes, tactu marmoreas, ac omni calore emunctas: at verò talis caro generatur, qualis ſanguis eſt, ex quo generatur, ac tale etiam ſemē ex ſanguine producitur, qualis eſt ſanguis, ex quo producitur, cùm ſemen ipſum ſanguis ſit: Galen *lib. 16. de vſu Part. cap.* . o *& lib. 2. de ſem. c. 2. & alibi.* 12.

Hanc veritatem ſenſus ipſe exterior nobis perſuadere poteſt, ac verè determinare, Senum ſemen non ſolùm infœcundum, ac nullius valoris eſſe, ſed ſeminis naturam non ampliùs ſeruare. Quæ omnia ſecundùm plurimum in omnibus Senibus verificantur: quòd ſi in quibuſdam pertranſeuntibus annos, qui in aliis conſtituunt ſenectutem, non habent locum, hos non adhuc Senes eſſe aſſeuerandum; ſed tandem tamen hos ipſos ad idem, ad quod cōmuniter alij deueniunt, licèt ſeriùs deuenire, quis eſt qui negare audeat? naturaliter calor natiuus eundo decreſcit, licèt id decem, aut viginti annis ſeriùs, aut citiùs eueniat, ad ſenectutem tandem peruenitur, quæ nihil aliud eſt, quàm ipſius caloris manifeſtum decrementum, ad quod ea omnia incommoda ſequuntur, quæ ſenectutis propria eſſe dicebamus.

Cæterùm ſi hæc naturaliter verificantur in quibuſvis ſenibus quid dicendū de Sene decrepito valetudinario, vt erat Do. Io. Baptiſta quādo cum cōmmemorata Angela commerciū haberet? Quòd enim eſſet valetudinarius, immò, inquā, omninò infirmus, egemuſne adhuc teſtibus? cùm quatuor cauteria geſtaret, quæ nō niſi
ad curandos morbos grauiſſimos, eóſque curādos excitari ſolēt, & ſi vnū aut alterū cauteriū 13.
indiciū certū facit aduerſæ valetudinis eius, qui illud geſtat, quodnā indicium malæ valetudinis facient quatuor cauteria vno, eodémq; tempore geſtata? Satis ergo ſupérque cōſtat ex his D.

Ioan. Baptiſtam fuiſſe valetudinatinm. Quo-
nam pacto igitur poſſumus præſumere, illum
fuiſſe habilem ad generandum, ſi in valetudi-
nario non præſumitur potentia ad coëundum?
Maſcard. *de probation.concl.*312. *num.* 10. *vol.* 1.
ſed dato, quód præſumi poſſet in illo habilitas
ad coëundum, extra omnem veritatem eſt,
præſumi conſequenter poſſe habilitatem ge-
nerandi, quia ex valetudine ipſa homines eua-
dunt ſteriles: Lud. Mercat. *lib.* 3. *de ſter. &
pregn.aff cap.* 5. *num.* 373. & idcircò Senex va-
letudinarius inhabilis reputatur ad generan-
dum: Rota *in Romana prætenſæ filiationis*, 22.
Iuny 1657. *coram Veroſpio num.*6.

Hinc igitur facilè deducitur facti impoſſi-
bilitas, nempè, quòd Angela, de qua agitur,
ex ipſo Dom. Ioann. Baptiſta filios ſuſcepetit,
quia non modo is redditus erat per ætatem, &
per valetudinem impotens ad coëundum, ſed
tantoperè in illo naturalem vigorem ſuccu-
buiſſe dicendum, vt ne vllum quidem apperi-
tum, neque vllum carnis ſtimulum in eo ſta-
tu illum expertum fuiſſe ſit firmandum; ſed
non ſecùs ac aliis Decrepitis, illi eueniſſe di-
cendum, de quibus Iuuenal. *ſat.* 10 *verſ* 104.

—— Coitus iam longa obliuia, vel ſi
Coneris, iacet exiguus cum ramice neruus,
Et quamuis tota palpetur nocte, iacebit.

Iure ergo in Dom. Ioan. Baptiſta iam decrepi-
to, & valetudinario debet præſumi conclama-
16. ta genitalium ignauia, cùm in illo & per æta-
tem, & per valetudinem, omnem natiui ca-
loris vel minimam ſcintillam extinctam eſſe
fateri cogamur: Vnde ad impoſſibilitatem re-
ducitur, quod potuerit generare.

Sed ad vlteriora properandum; nam præter
grauem ætatem, & vitam tam aduerſæ vale-
tudini obnoxiam, Dom. Io. Baptiſta, vt dixi-
mus, quatuor cauteria à multo tempore aper-
ta geſtabat; quæ ſola per ſe euidentiſſima cau-
ſa infœcunditatis, ac conſummatæ impoten-
tiæ generandi eſſe poterant; nam cum per ea
fiant perennes, ac quotidianæ humorum eua-
cuationes, neceſſe eſt, corpus, & ſanguinem
inde omninò refrigerari, omnémque vigorem
amittere: nam notiſſimum apud Medicos eſt,
euacuationes omnes ſi copioſæ fuerint, aut
continuatæ, & perennes, etiamſi non ſint co-
pioſæ, ſpiritus abſumere, & calorem natura-
17. lem extinguere, ſed ſignanter de ea, quæ per
cauteria fieri ſolet. id verificatur eo maximè
nomine, quia corpus inſigniter debilitat; vn-
18. de ea de cauſa in Senibus cauteria improban-
tur: Cardan. *de ſan.tuen. lib* 4. *cap* 5. ſed inſu-
per ea homines infœcundos reddere, vel Hip-
pocrat. *in lib.de Aer.Aq & loc. text*, 42. aucto-
ritate conſtat: nam adducens exemplum Scy-
tarum, hæc habet: *Scythæ omnium hominum
minimè ſunt ad coitum valentes, & quod humo-
ris detractiones ex peruſtione cauteriorum ſemper
habent, &c.* Sed & Lud. Mercat. *lib.* 3. *de ſteril.
& pregn. affect. cap.* 5. *num.* 375. *verſ. cuius rei
exemplum*, apertiſſimis verbis id ipſum teſta-
tur, ponens inter euidentes cauſas infœcundi-
tatis in viris fontanellam, ſeu cauterium in
occipitio, vel in brachiis diu apertum, & plu-
rimum fundens. Quod confirmat etiam Fort.
Fidel. *lib.* 2. *de Relat. Med. cap.* 1. *n.* 61. *valdè oba-
ſos, &c.* Itaque ſi cæteri hominum in ætate
vegeta, & viribus valentibus, atque ex ſui na-
tura fœcundi ex vno, aut altero cauterio in bra-
chiis geſtato ſteriles efficiuntur, quid pronun-
tiandum in Sene decrepito, ac maximè vale-
tudinario, quatuor cauteria adaperta, vno, eo-
démque tempore geſtante? facilius ex mea
ſententia (medius fidius) eſt ex marmorea ſta-
tua Angelam ſuſcipere potuiſſe prolem, quàm
ex ipſo Dom. Io. Baptiſta.

Sed ne obiecta in contrarium abſque re-
ſponſione relinquantur, dicendum ad primum,
quòd admiſſo, hominem poſſe in quacunque
ætate etiam in decrepita generare, idque non
eſſe quid rarum, ſed naturale, & conſuetum, de
Senibus, ac decrepitis hoc aſſeuerandum fir-
mis, ac benè valentibus; non de debilibus & 19.
valetudinariis: Rota *in ſup.cit Rom.prætenſæ fi-
liationis, num.* 6. nam quemadmodum illi qui
ſani, ac robuſti ſunt, etiam octogeſimum an-
num attingentes, Senes, aut Decrepiti verè non
ſunt, ita qui valetudinariam vitam degunt, &
viribus ſunt imbecillibus, ante ſexageſimum
Senes, & Decrepiti iure appellandi; nam vt paſ-
ſim apud Medicos iactatur, Ætates non anno-
rum numero, ſed viribus menſurantur, quæ ex 20.
actionum virtute, & energia ſe manifeſtè
produnt; vnde Octogenarius, vel Nonagena-
rius, qui coire, & generare eſt aptus, quæ actio-
nes viris robuſtis, ac iuuenibus ſunt connatu-
rales, non eſt verè Decrepitus; cùm contra,
Quinquagenarius ad eas operationes ob cor-
poris imbecillitatem inſufficiens, verè decre-
pitus eſt, & ſic nunquam cum veritate dici
poteſt, Decrepitum hominem poſſe generare,
quia Decrepitus non vocandus, neque verè eſt,
qui annos habet alios homines Decrepitos de-
clarantes, ſi præ aliis hominibus viribus con-
ſtent, ſed qui in prædicto annorum termino
vires iam amiſit, neque enim Senex poteſt eſſe,
qui vires habet integras, vt ex Galeno *lib.* 1.
Method.med.cap. 9. aliàs dixi, quia illicò atque
quis ſit Senex, omni robore priuatur: idem
Galen. *lib.de cur. rat. per ſang.miſſ. cap.* 9. & in
ſumma naturaliter cum ſenectute virium ro-
bur ſtare non poteſt, ita vt quouſque virium
robur durat, etiamſi id fieret vltra centeſimum
annum, Senex homo neque eſt, neque dici de-
bet. Abſente ergo ergo vigore naturali, & calo-
re natiuo deficiente, dicendum verè Senem eſſe;
nempe qui ob ætatem corporis robur amiſit,
naturaliter generare non poſſe. Quinimmò ve-
rum non eſt ſuppoſitum in contrarium fa-
ctum, nempe quòd homo generare poſſit;
quandocunque poſſit coire, quia coitus Senum
inanes ſunt, neque enim ad generandum ſuffi-
cit coëundi potentia, ſed requiritur ſemen fœ-
cundum, ſubſtantia laudabili, ac ſpiritu multo
turgens, quale in ſenibus non reperitur, qui li-
cèt aliquando ſtimulentur ad coitum, id fit à
copia flatuum, non à turgentia ſeminis, vnde
coitus ipſis eſt maximè noxius.

Non diſſimili reſponſione ſatisfit ſecundæ
inſtātiæ, quandocunque enim dicamus, Senem,
ſi ad coitum potens ſit, eſſe etiam potentem ad
generationem, id non de verè Sene, nempe
qui cum ætate vires corporis amiſit, ſed de
Sene habente quidē annos ſenectutis, ſed vires
iuueniles,

Digitized by Google

iuueniles, & corpus firmum, ac robuſtum, ac integras vires, quæ io verè Senibus, vt diximus, non adiunt; quòd ſi adſint, verè Senea non ſuot.

11. Ad tertiam obiectionem dicendum, verum quidem eſſe generandi habilitatem à Natura
12. eſſe, quæ à ſufficienti corporis robore, & viribus dependet; at iis ceſſantibus, eam inſimul ceſſare, vt alia permulta faciunt; ari non ciborum coococtio à Natura eſt? ea vbi calor viget, optimè ſuccedir, at calore per ætatem diminuto, etiam concoctio diminuitur, & ſic de cæteris; vnde non ſequitur ex hoc, quòd Dom. Ioann. Baptiſta aliàs fuerit habilis ad generaodum, & haoc habilitatem à Natura haboerit, vt alij homines, idcircò ſemper ſit præſumendus habilis ad idem.

Quæ reſponſio ſatisfacere etiam poteſt vltimæ inſtantiæ; quia licèt ille fuerit fœcundus in ætatibus antecedentibus ſenectutem, vel ex ipſius ſenectotis, vel ex aduerſæ valetudinis vitio, vel ex aliis euidentibus cauſis infœcondus factus eſt; qoæ ad hoc ita concurrunt, vt illum adeò ſterilem reddiderint, adeóque ad generandum inhabilem, vt in via Naturæ ampliùs generare noo potuerit.

Ex quibus ſatis ſupérque facti impoſſibilitas, nempe conceptionis Angelæ ex Domino Ioanne Baptiſta factæ, probata remanere videtur.

CONSILIVM LXXVI.

Ad Titulum primum Libri tertij, De impotentia coëundi, & generandi.

ARGVMENTVM.

Cùm deſtinaſſet Excellentiſſimus Dominus Princeps N. N. ducere in vxorem Excellentiſſimam Virginem boni profectò habitus, ac viribus integris: excitatus eſt à quodam neſcio quo Medico ſcrupulus circa eius fœcunditatem, aſſerendo, quòd Gemellorum imparis ſexus, fœmina, qualis erat deſtinata ſponſa, inhabilis ſit ad generandum. Hinc factum eſt, vt Princeps de ea ducenda anceps exiſtens, nullam in ea re eam ob cauſam reſolutionem caperet. Conſultus ergo ſequentibus ſatisfeci.

SVMMARIVM.

1 *Gemelli in humana ſpecie contra Naturæ legem naſcuntur.*
2 *Gemellos naſci diſparis ſexus magis contrà naturam eſt, quàm eiuſdem ſexus.*
3 *Mas multò citiùs ortum accelerat, quàm fœmina.*
4 *Sicut res ſe habet ad eſſe, ita ad operandum; & num. 6.*
5 *Gemellorum partus ſexu diſparium magis contra naturam, quàm partus octimeſtris.*
7 *Ad generandum vnuſquiſque à Natura præſumitur habilis.*
8 *Partus geminatio in homine periculi plena.*
9 *Experientia vnica rerum magiſtra.*
10 *Non eſt perpetuum, quòd quotieſcunque ſunt gemini mas, & fœmina, moriatur fœmina.*
11 *Multùm intereſt ex libriſne, an experientià loquamur.*
12 *Septimeſtres licet vt plurimùm non viuant; non omnes reiiciuntur tanquam non vitales.*
13 *Vbi naturæ vigor emineat, ſocietas gemelli diuerſi ſexus, non reddit illos ad vlla Naturæ opera inhabiles.*

NOn ſine omni fundamento prima fronte viſum eſt, dubitari de fœcunditate Excellentiſſimæ Virginis, ex eo quod nata ſit cum gemello diſparis ſexus, quippe cùm acceptiſſimum omnibus ſit primùm. Gemellos in humana ſpecie contra Naturæ legem naſci: Ariſtot. *libro 4. de Generatione Animal. cap. 6. & libro 7. de Hiſtor. Animal. cap 4.* Plin. *lib. 7. Natur. Hiſtor. cap. 4.* Auic. 21. *tertij tractat. 1. cap. 17.* vnde idcircò debiliores, quàm vt ad vitam traducendam ſufficiant naſcuntur; ac ſemper euenit; vt alter geminorum multò magis altero debilis exiſtat, ob rationem aſſignatam ab Hippocrate *libro de Natura Puer. num. fin.* in hæc verba: *Et non ſemel, & ſimul genitura precedit, ſed & bis, & ter ebullit, & eiaculatur, & non eſt poſſibile omnem eſſe fortem, tum quæ prius exiuit, tum quæ poſteriùs, &c.* Cùm autem fœmina ex minùs forti ſeminis portione compaginetur, euenit ſemper, vt vel citò ſuccumbat, vel ſi ſuperſit; vitam breuem ac valetudinariam; & ad opera Naturæ inſufficientem traducat. Addendum his quòd noo modò mas ex ſeminis fortiore portione formatur; ſed tanquam robuſtior, ac calidior, dum ſimul cum fœmina in vtero materno permanet, omnem alimenti, ac laudabiliorem, & vberiorem portionem ad ſe allicit, vnde fœmina ex reliquiis ſanguinis materni malè; & inſufficienter nutritur, & ſic naſcendo vel illicò decedit; vel ſi aliquantiſper viuat, vi-

eam valetudinariam, ac morbis obnoxiam
traduci.

Sed non modò Gemellos eiuſdem ſexus
naſci, contra Naturam eſt, ſed multò magis
contra Naturam eſſe Gemellos naſci diſparis
2. ſexus, ab iiſdem Sapientibus non ſine ratione
firmatum eſt; idem Ariſtot *lib. 10. Problem. 29.*
& *ibi* Conciliat. *in comm.* & Ludouic. Septal.
cui omnes Doctores aſſentiuntur, indeſinen-
ti experientiæ innixi; ac profectò multò plu-
ra inconuenientia interueniunt, exiſtentibus
gemellis diuerſi ſexus, quàm cùm ſunt eiuſ-
dem ſexus; nam circumſcripta inſufficientia
matris ad ſubminiſtrandum duobus alimen-
tum, quòd vni tantùm ſufficere debuit, vbi
ſexus diuerſi ſint, interuenit varietas in
tempore conformationis, cùm mas citiùs,
fœmina ſeriùs conformetur, & idcircò non
poſſunt eodem tempore maniteſcere: Ariſtot.
loco citato, de generatione Animalium, ad quod
etiam facit id, quod ſuprà dicebamus, nem-
pe vis maior, ac magis vegetus calor ipſius
maris, (vel fortè etiam fœminæ quæ ex pri-
ma ſeminis eiaculatione orta eſt) ex quo fit
vt attrahens calidiorem, ac puriorem ſangui-
nem pro ſe, fœmina (vel fortè mas, qui ex
debiliori portione ſeminis compaginatus eſt)
parciori, ac deteriori nutrita, non facilè ad
debitam perfectionem perueniat, & ſi modò
naſcatur, omninò debilis, & ad naturæ opera
inepta perpetuo exiſtat.

Hinc etiam fit, vt in naſcendo quoque non
minimum interueniat inconueniens, quippe
3. cùm mas multò citiùs ortum acceleret, quàm
fœmina; ergo vel fœmina cum mare ipſo
naſcitur, & deficiens à ſibi debita perfectio-
ne vitam obit; vel ſi in vtero remaneat, ob
puerperiorum purgamenta occaſione ortus
ipſius maris prodeuntia, omni alimento de-
fraudatur, ac marceſcit, & in ſumma quo-
cunque modo fœmina cum mare gemello
concipiatur, ſemper ac de Naturæ quaſi ne-
ceſſitate extremæ debilitatis eſt, & ad opera
ipſius Naturæ, ſi viuat, inſufficiens; quia vt
4. dicitur, ſicut res ſe habet ad eſſe, ita ad ope-
randum; cùm autem inter opera Naturæ ma-
maxima, ac præcipua ſit, & quæ maius ro-
bur in fœmina requirit, ſimilis generatio ad
ſpeciei conſeruationem, certum eſt quòd
quemadmodum in eſſe fœmina nata cum
mare gemello, malè omninò, ac debiliter
ſe habet, ita etiam, immò multò magis ad hoc
generationis opus malè omninò, ac debiliter
ſe habebit; & ſic aut nullo modo generabit,
aut cum ſumma difficultate, aut tandem fœ-
tus emittet malè habitos, & minimè vitales,
vel defectuoſos, vel etiam monſtroſos, vt ex-
perientia ipſa compertum eſt.

His igitur ſic ſe habentibus, non videtur
præter rationem Federic. Bonauentura *lib. 3.
de Octimeſtr. Part. cap 69.* firmaſſe, Gemello-
5. rum partum, qui ſexu diſpares ſint, magis
contra Naturam eſſe, quàm Partum Octi-
meſtrem; licet ſcire debuerit, quòd Octi-
meſtris ſemper naſcitur præter Naturæ in-
tentionem, & à cauſa violenta manumittitur;
in partu verò Gemellorum, etiam ſexu diſ-
parium, concurrere aliquando ipſam Natu-
ram, ob Genitorum robur, ob quod & ipſi
Gemelli etiam ſexu differentes non modò vi-
tales naſcuntur, ſed non ſecùs ac alij quicun-
que homines robuſti ſunt, ac longam vitam,
& ſanam degunt, vt clariùs ex afferendis expe-
rientiis patebit.

Res ergo non ita ſuperficialiter tranſigen-
da, ſed ſecundùm ſubiecti, circa quod du-
bium verſatur, conditionem decidenda.
Quòd enim ita in rei veritate eueniat, vt
naſcentibus Gemellis diſparis ſexus, vt plu-
rimum minimè vitales, aut ſaltem ſummæ
debilitatis, ac maximè fœmina exiſtat; non
negandum: vnde neque inficiari licet, quòd
vbi res eo modo eueniat, nimirum, vt ſum-
mam debilitatem, & ineptitudinem ad vi-
uendum præſeferant, fœmina & valetudina-
ria, & infœcunda futura ſit: ſed vbi conue-
nienti robore dotentur, & nullam debilita-
tem, aut repugnantiam ad viuendum præ-
ſeferant, inferre quòd fœmina ex hoc quòd
cum mare nata ſit, ad generationem ſit in-
habilis, neque rationi conſentaneum eſt, ne-
que auctoritate vlla munitum, neque vlla
experientia confirmatum; quinimò & rationi
contrarium eſt, & auctoritati aduerſatur, &
experientiæ non reſpondet.

Et quoad rationem, aſſumpto Aduerſario-
rum dicterio illo, de quo ſuprà, quòd ſicut 6.
res ſe habet ad eſſe, ita etiam ad operandum,
certum eſt, quòd quandocunque fœmina na-
ta cum mare Gemello bene ſe habet ad eſſe,
bene ſe habebit ad operandum; cùm igitur
excellentiſſima Virgo non bene tantùm, ſed
optimè ſe habeat ad eſſe, quia & optimè con-
formata eſt, & optimum obtinet tempera-
mentum, & vires ſortitur integras, optimè
quoque ſe habebit ad quamcunque Natu-
ræ operationem, ac præcipuè ad generan-
dum, ad quod vnuſquiſque ex ſui natura 7.
præſumitur habilis: Andr. Alciat. *de præſumpt.
Reg. 1. præſumpt. 41. num. 1.* Rota *in Bononien.
de Buccaferreu 27. May 1657. coram Zarate*,
& iure, quia quæ à Natura ſunt, ſemper præ-
ſumuntur adeſſe, vt eſt notiſſimum.

Præterea nulla aſſignatur, vel aſſignari po-
teſt ratio, cur fœmina, quæ cum mare ge-
mello naſcatur, inhabilis exiſtimari, immò
damnari debeat ad generandum, vbi neque
debilis à natiuitate, neque vllo vitio ſe labe-
factatam præſeferat; ſed è contra in ea vi-
geat firmum Naturæ robur, & emineat apti-
tudo ad omnes alias Naturæ operationes. In-
caſſum ergo, & inaniter omninò dubium de
eius infœcunditate excitatur, huic tantùm
fundamento innixum, quòd cum mare gemel-
lo nata ſit.

Adde his, quòd non maior ratio eſt, cur
vbi mas, & fœmina in vtero materno conci-
piantur, fœmina tantùm ex maris ſocie-
tate hanc generandi inhabilitatem contrahe-
re debeat, non autem mas ex ſocietate fœmi-
næ; & tamen conſtat aliquando marem, aliàs
etiam fœminam, aliáſque vtrumque fœcun-
diſſimos fuiſſe, vt illuſtribus experientiis con-
firmatum inferiùs oſtendemus.

Sed

Sed neque vlli auctoritati hæc opinio, vt diximus, innititur; nam etiamſi ſurſque deque quotquot volumina Claſſicorum Auctorum lucem viderunt reuoluantur, nuſquam in ea re dubium aliquod excitatum comperiemus. non obſtante, quòd omnes optimè nouerint, par-
8. tus geminatioocm in homine periculi plenam eſſe, ac falſi ſint, id ipſum multò magis habere locum, vbi nati ſexus diſparis exiſtant, ac frequenti experientia firmatum eſſe aſſeuerauerint, in hoc partu & matrem ſimul, & pueros vt plurimum periclitari; & ſi fortè fortuna nati ſuperſint, vitam valetudinariam, maximéque morbis obnoxiam traducere; quin & corpore aliquando mutilos, ac malè ſurmatos, & monſtroſos eſſe, cùm tamen de hac repugnantia, & inhabilitate ad generandum, nullus, quod ſciam (at ſcire me certò profiteor) vnquam, aut vſquam ne verbum quidem.

9. Sed ad experientiam accedamus vnicam rerum magiſtram, ac certiſſimam omnium rerum iudicatricem, Galen. *lib. 1. de ſimpl. Medicam. facul. cap.* 38. quæ apertiſſimè nobis oſtendet, Gemellos diſparis ſexus aliquando non tantùm adoleuiſſe, ſed incolumi ſanitati vitam ad ſenium vſque produxiſſe, quin & ex illis marem & fœminam fuiſſe fœcunditate inſignes.

Ac primò exſtat teſtimonium D. Auguſtini *lib. 5. de Ciuit. Dei, cap. 5.* in quo plures ſimiles fœtus & vixiſſe, & robuſtos extitiſſe teſtatur; aliique ex Medicis id ipſum firmant, ac proprias obſeruationes in medium afferunt, vt inter recentiores Federic Bonauent. *loco ſupr. cit.* & Iul. Guaſtauin. *in comm lib. 10. Problem. Ariſtot. num. 29. Ego,* inquit, *noui geminos natos marem, & fœminam incolumi matre adoleuiſſe, & iuuentuti proximos etiamnum viuere.* Præterea Ioan. Gallego della Serna Philippi Tertij & Quarti Regum Hiſpaniarum Archiater *lib. 3. de Princip. generat. tract. 1. cap.* 34. ſuum teſti-
10. monium adducit his verbis: *Et ideò non eſt perpetuum, quod quotieſcunque ſunt gemini mas, & fœmina, moriatur fœmina; cognouimus enim geminos marem & fœminam viuentes adhuc ſatis robuſtos, agúntque iam quinquageſimum annum.*

Sed vt ad immediata accedamus, nec ſolùm ad longum tempus viuere incolumes gemellos diſparis ſexus conſtat, ſed alterutrum aliquando, interdum etiam vtroſque eſſe fœcundos. Audiamus primò D. Auguſtinum *loco cit. cap 6. Nouimus,* inquit, *geminos diuerſi ſexus, ambo adhuc viuunt, ambo ætate vigent adhuc, quorum cùm ſint inter ſe ſimilès corporum ſpecies quantum in diuerſo ſexu poteſt, inſtituto tamen & propoſito vita ita ſunt diſpares, vt præter actus, quos neceſſe eſt a virilibus diſtare fœmineos, &c. ille coniugatus, illa virgo ſacra eſt; ille numeroſam prolem genuit, illa nec nupſit.* Denique, ne longa Auctorum recenſione tædio Lectori ſim, ſatis ſit Roderic. à Caſtr. *lib. 3. de nat. Mul. cap.* 13. exemplum retuliſſe. Cùm ergo Auctor hic omni fide dignus communis opinionis circa hoc dubium mentionem habuiſſet, hæc verba ſubdit: *Attamen amantiſſimus frater meus Franciſcus à Coſta gemellus eſt cum chariſſima ſorore Leonora Paex, quorum vterque ſummo Dei beneficio quadrageſimum ferè agit annum, atque ille non ſolùm viribus corporis, verum etiam (quod citra inuidiam dictum velim) Animi ornamentis, virtute, prudentia, & morum integritate conſpicuus; ſoror verò, quæ illum vno die tantùm præuenit, numeroſam habet prolem, &c. quibus alios ſimiles geminos D. Augu-*
ſtinus vidiſſe refert, vt etiam contra Ariſtotelem 11.
colligas, multùm intereſſe ex libris, an experientia loqui.

Non ergo ex eo, quod nonnulli quis naſcuntur Gemelli, & ſunt diſparis ſexus, non facilè viuant, & imbecilles ſint, & ad opera naturæ parum habiles, deducendum neceſſe eſſe, vt omnes, qui ſic naſcuntur, iiſdem vitiis laborent, nam quemadmodum Septimeſtrium, licèt plurimi non viuant & imbecilles ſint, vt ex ipſiuſmet Hippocrat. *in libb. de Septim. & Octim Part. & de Carnib.* & ex aliorum omnium auctoritate, & conſenſu probaui *lib 1. Quæſt. Medico-leg. tit. 2. quæſt 3. & alibi.*
aliqui tamen viribus firmioribus & viuunt, & 12.
adoleſcunt, & non ſecùs ac cæteri quicunque homines ad opera Naturę ſunt ſufficientiſſimi, ita etiam ex iis qui Gemelli ſunt, aut etiam diſparis ſexus, licèt plurimi intereant, & ſi viuant imbecilles ſint, & valetudinariam vitam traducant, aliqui tamen ob Genitorum robur ipſis quoque communicatum & viuunt, & adoleſcunt, & ad opera Naturæ ſunt, vt cæteri quicunque homines, ſufficientes, etiam ad generandum, cùm ſocietas Gemelli diuerſi ſexus non id poſſit, vbi vigor Naturæ emineat, vt illos ad opera Naturæ, & præcipuè ad generandum inhabiles faciat.

CONSILIVM LXXVII.

Ad Titulum ſecundum Libri ſecundi, & ad Titulum tertium Libri tertij.

ARGVMENTVM.

Olympia vxor Tiberij Pantoſchi, vigente Peſte, cùm febre correpta eſſet eum vomitu, capitis dolore, ſiti, ac ingenti inquietudine, & ſpatio quatridui deceſſiſſet, ac pridie quàm decederet in inguinibus parumper doluiſſet, non apparente tamen inſigni tumore, nec rubore, à Peſte ipſam fuiſſe ſublatam, dicebatur: cùm alia ex parte, defunctæ propinqui, eam non ex peſte, ſed ex veneno à marito porrecto deceſſiſſe firmarent. Itaque cadauer domi per aliquot horas detentum putreſcere incipiens (dum Fiſcus illud recognoſcere vellet per Medicos ad hoc deſtinatos) elatum eſt in locum, in quo cætera cadauera peſte ſublata reconduntur. Maritus, hoc non obſtante, in carcerem coniectus, cùm mirum in modum propinati veneni ſuſpicionem augeret ſimilis delicti aliàs intentatio, quo eandem vxorem è medio tollere ſatagebat. Hæc à Tiberio ſatis confidenter reſpuebantur. Vnde relictis, quæ ad rem Medicam non faciunt, ſequenti diſcurſu, rei veritatem indagare rogatus, eam detegere breuiter, ſed dilucidè procuraui.

SVMMARIVM.

1 *Non datur ſecundum aliquos certitudo, hominem ex propinato veneno obiiſſe.*

2 *Certa cognitio haberi poteſt, hominem non fuiſſe veneno externo ſublatum, ſed interno*

3 *Eadem omninò ſymptomata poſſunt apparere ex veneno aſſumpto, quæ ex veneno intùs genito.*

4 *Venena intùs genita poſſunt referre naturam venenorum externorum.*

5 *Venena externa non poſſunt omnia accidentia veneni interni excitare.*

6 *Tumores in Inguinibus non niſi ab interno veneno excitantur, & cur.*

7 *Bubones ſunt ſigna Peſtis demonſtratiua.*

8 *Inguinum tumores leuiter apparentes Naturam inualidam ad pugnam cum morbo denotant.*

9 *Victus ſanorum modo inſtitutus, & accidentia magna illicò ab aſſumpto cibo apparentia, propinati veneni ſuſpicionem faciunt.*

10 *Peſtis venenum, vt venena externa ſanos homines adoritur.*

11 *Peſtis venenum magis iuuenes, & robuſtos inficit, quam ſenes, ac debiles, & valetudinarios.*

12 *Peſtis venenum externum eſt quoad modum nocendi.*

13 *Vomitus materiarum corruptarum Peſti familiaris.*

14 *Differentia inter vomitum in Peſte excitatum, & vomitum excitatum a propinato veneno.*

15 *In veneno intùs genito febris illicò ab initio apparet, non ſic autem in externo.*

16 *Veneno externo ſublata cadauera non facilè putreſcunt, & cur.*

17 *Venena omnia maiori ex parte calida, & ſicca.*

18 *Peſtis venenum quanam ratione tam inter externa, quàm inter interna connumerari poſſit.*

19 *Peſtis venenum cur tam citò putrefactionem auertat.*

20 *Venena putrefacientia, cur non facilè adminiſtrari poſſint.*

Licèt nonnulli Medici in ea opinione per- 1.
ſtiterint, quòd determinari non poſſit ex
certis ſignis, an homo vita functus, interno,
vel externo veneno obierit, quam opinionem
aliqui etiam Iureconſulti ſunt ſecuti, ego eam
rem *lib. 2. Quæſt. Medico-leg. tit. 2. quæſt. 6. per
totam*, examinans in eam ſententiam veni,
quòd licèt vniuerſaliter loquendo hoc maximè
operoſum ſit, tamen *num. vlt.* eam con-
cluſionem firmaui, nimirum, haberi poſſe cer- 2.
tam cognitionem, atque infallibilem, Homi-
nem ex veneno propinato non obiiſſe, quia
tametſi omnia penè accidentia, quæ pullulant 3.
ex veneni externi aſſumptione, apparere poſ-
ſint ex veneni interni violentia, quia venena 4.
in noſtro corpore generata poſſunt ad amuſ-
ſim referre naturam, & malitiam venenorum
externorum, tamen non è conuerſo fit, quòd 5.
venena externa omnia accidentia excitare va-
leant, quæ excitare ſolent quædã venena inter-
na; vt Peſtis venenum; hoc in caſu noſtro ma-
nifeſtiſſimum fit: quia etiamſi vomitus mate-
riarum corruptarum, ingens ille capitis dolor,
ſitis ardens, anxietudo, morbi acuties, ac
mortis celeritas, & apparentes denique in ca-
daueribus periculæ, & exanthemata peſſimi
coloris, & liuores potuerint ex veneno pro-
pinato pullulare, Bubones tamen in inguini-
bus non niſi à veneno interno originem ha- 6.
bere

Digitized by Google

bere potuerunt, neque vnquam in potiona-
tis tale quid obſeruatum memini me legiſſe;
& ratio euidens eſt, quia apparentia huiuſ-
modi tumorum fit ob id, quod Natura ipſa
per conſuetas vias, nempè emunctoria exo-
nerare ſe procurat, vbi corruptos, ac no-
xios humores in corpore ſtabulantes perſen-
tit; at verò vbi veneno externo eſt irritata,
per proximiores ductus illud expellere cona-
tur, hoc eſt per ventriculum vomitum exci-
tando, aut per inteſtina (licet minùs tutò)
excitando ventris fluxum. Quibus adde, quòd
venenum externum extra venas permanēs non
poteſt per ipſos ductus venales expelli, vt vene-
num internum, quod natura ad emunctoria per
eoſdem ductus vbicunque exiſtant, ſæpiſſimè,
ne ſemper dicam, demandare ſatagit. Ergo ap-
parentia huiuſmodi tumorum vel ponè Au-
res, vel ſub axillis, vel in inguinibus, ſemper
faciet certitudinem, quòd venenum, ex quo
Æger infelatus eſt, internum fuerit, non ex-
7. ternum; vnde idcircò dicitur, Bubones eſſe
ſignum Peſtis demonſtratiuum. Lud. Septal.
lib.3. de Peſt. cap.5 nempè ſignum, quod ſoli
Peſti, non vlli morborum conuenit: quod in
caſu noſtro manifeſtiſſimum fuit, cùm Olym-
pia, vt in proceſſu habetur, tertia ab inua-
ſione morbi in inguinibus dolorem paſſa ſit,
in illiſque leuis tumor apparuerit.

Neque contra hoc quicquam facit quod
aduerſarij opponunt, nempè dolorem illum,
ac tumorem qualeſcunque fuerint, non ap-
paruiſſe ex violentia Peſtis, ſed tantùm ex hu-
morum agitatione à veneno propinato facta,
& ex nimia febris non peſtiferæ, ſed tamen
malignæ incaleſcentia, vt alias euenire, nec
de raro obſeruamus, at in Peſte & tumores,
& dolores vbicunque fuerint, multò euiden-
tiores ſunt, cum Natura ob maiorem morbi
malitiam conetur noxios humores vi, ac va-
lidè ad eas partes expellere.

Reſpondetur enim, quòd tantùm abeſt, vt
huiuſmodi tumores, cùm ſolùm leniter ap-
pareant, ex alio morbo, quàm ex Peſte eue-
niant, vt tunc maximè ex Peſte fieri certius
commonſtrent, quia arguunt; Naturam ſti-
8. mulatam quidem à peſtilentiam humorum
malignitate ac pernicie ad ſe exonerandum,
ſed præ debilitate ſuccubuiſſe, nec ad opus
perficiendum ſuffeciſſe; & ſic quantoperè po-
teſt, nos vtcunque fidentiores reddere, ac ſpem
aliquam ſalutis promittere, cùm tumores fo-
ras proſiliunt, ac de ſe manifeſtam cognitio-
nem præbent, ex eo quod validam Naturæ
virtutem expultricem, ac eius ſupra mate-
riam morbificam, ac peſtilentem dominium
oſtendunt; tantoperè cum leniſculam, aut
nullam de ſe ſignificationem præbent, ipſam
Naturam iam proſtratam, & à morbi mali-
gnitate euictam portendunt: nam tales peſti-
feræ febres adeò exitiales ſunt, vt illicò cor-
di vitæ fonti inſidientur, & ſpiritus omnes,
ac natiuum calorem obruant, & penitùs ex-
tinguant, ita vt ipſam Naturam ne inſurgere
quidem momento permittant contra irruen-
tem humorum perniciem, quæ ægrum in ci-
tiſſimam, ac quaſi repentinam mortem præ-
cipitat.

Multo minùs contra faciunt, quæ de nouo
ab Aduerſariis obiiciuntur, atque illud præ-
cipuè, quod à Galen. *lib.6. de loc. aff. cap.5.*
& ab aliis tam Medicis, quàm Iureconſultis,
quos adduxi *lib.2. Quæſt. tit.2. quæſt.1. num.6.*
firmatum eſt, nimirum quod ſi aliquis eum 9.
ſanus, ac robuſtus degeret, victus ratione ſa-
norum modo inſtituta, ab aſſumpto cibo in
praua ſymptomata incidat; certitudinem pro-
pinati veneni faciat. Cum ergo Olympia
ſana omninò degeret, & repente ab aſſumpto
cibo in cœna in tam pernecabilem morbum,
tam horrendis ſymptomatibus aſſociatum in-
ciderit, eam certè non ex internorum humo-
rum corruptione, ſed ex adminiſtrato vene-
no ægrotaſſe, ac ſuccubuiſſe firmandum.

Sed hoc nihil omninò afficit, quia Ga-
leni, aliorúmque Medicorum aſſertio, licèt
aliàs in cæteris caſibus locum habeat, nequa-
quam habet locum in Peſte: quia vt notaui
aliàs *lib.2. Quæſt. tit.2. quæſt.7. num.5.* Peſtis 10.
venenum non aliter quàm quæcunque poten-
tiora venena externa homines ſanos, ac ro-
buſtos, ſuiſque negotiis gnauiter incumben-
tes adoritur, immò multò faciliùs ſanos & 11.
robuſtos, quàm debiles & valetudinarios, &
idcircò ſemper magis infeſtum eſt iuuenibus,
quàm ſenibus, vt ex Plin. *lib.7. Nat. hiſt. c.50.*
Rati *lib. de Peſte, cap.1.* Fernel. *lib.2. de abd.
rer. cauſ. cap.12.* & aliis notaui *libr.3. Quæſt.
tit. 3. quæſt.1. num.53.* etiam Iuriſperitorum
auctoritate firmaui. Quamobrem humorum
naturalis conſtitutio, hominiſque bona vale-
tudo, ac vigor, certum indicium præbent
propinati veneni, ſi ab aſſumpto cibo ille ter-
ribilibus ſymptomatibus prehendatur; ſed
hæc in Peſte non habent locum ob rationem
iam enarratam; cui adde quod ipſiſſimum
Peſtis venenum externum eſt, quoad modum
nocendi, quia ab extra hominem adoritur, 12.
& ab aëre putrido ægris communicatur, vel
ab ipſiſmet ægris ſani inficiuntur per con-
tagium, vnde non ſecùs ac alia venena exter-
na homines ſanos & robuſtos adoritur, & ad
citam mortem perducit.

Neque item pro aduerſariis quicquam fa-
cit, quòd Olympia illicò atque cœnata eſſet,
& dormitum ſe conferret, de ſtomachi dolore,
& anxietudine conqueſta ſit, & plura per vo-
mitum reiecerit ſapore abominabili cum ci-
bis aſſumptis comixta, quæ quidem nihil
aliud fuiſſe firmari poteſt, quàm ipſius propi-
nati veneni portiones.

Verùm hoc ſymptoma maximè familiare 13.
eſſe ſolet in primo Peſtis inſultu, vt Aucto-
res omnes *in tractatu de Peſte*, vnanimiter te-
ſtantur; & ſi quid poteſt differentiam facere
inter vomitum, qui ex propinato veneno
excitatur, & illum, qui fit ob violentiam
veneni interni, illud eſt, quòd vbi fiat à vene- 14.
no aſſumpto, hominem potiùs ſubleuat, quàm
ſecùs; ita vtplurimum illud à morte vindicet,
vnde eſt, quòd niſi repetantur venena, non
occidant, quod peculiare eſſe erodentium, &
putrefacientium venenorum docet Galen.
*libro tertio, de ſimpl. Med. facult. capit. vigeſi-
moquinto*, at vomitus, qui ex corruptione
humorum fiat, nec facilè, nec citò ſedatur,

nec proficuns eſt , ſed interdum per totum
morbi decurſum durat , ita vt ægros vix vllo
cibo , aut poto refici permittar , quemadmo-
dum in Olympia factum eſt , quam conſtat
ita pertinaci vomendi voluntate fuiſſe de-
tentam , vt non potuerit vnquam ſine mo-
leſtiſſima nauſea cibum vllum , vel potum
capere ; vnde ex circunſtantibus nonnulli,
ac præſertim mulieres firmabant , illam præ
debilitate ſoccubuiſſe.

Sed præter hæc non leue indicium facit,
quòd Olympia ex veneno interno , non ex
propinato obierit , febris ab initio morbi in-
15. uadens , quæ ſicuti cùm veneno externorum
facilè , & maximè tam ſubitò aſſociatur , ita
nonniſi ab interno veneno originem in pri-
mo inſultu morbi habet , & cum aliis formi-
dabilibus ſymptomatibus ſe prodit ; in vene-
no autem externo licet ſymptomata eiuſ-
dem grauitatis appareant , cum febre ta-
men non illicò aſſociantur , Daniel Sennert.
libr. 6. Tract. part. 5. cap. 3. Ergo cùm Olym-
pia illicò à febre , & magnis ſymptomatibus
ſimul conflictata fuerit , non ab externo ve-
neno , ſed ab interno morti adiudicata fuit.
Sed ex his facilè vnuſquiſque coniectari po-
terit , Peſtem nonniſi ex ſumma humorum
putredine excitari , venenum autem propinari
abſque vlla putredinis præſentia.

Præterea , vt maiorem in modum ad-
uerſatiorum ſiniſtra opinio conuincatur , ad-
notandum , quòd Olympiæ cadauer , fiſco
ſic iubente , vt de delicto præſumpto certior
fieret , & domi per nonnullas horas ſerua-
tum , antequam efferretur , ſummæ putre-
dinis indicia commonſtrauit , cùm tam bre-
ui tempore fœtorem magnum emitteret , &
manifeſtiſſimè corrumpi obſeruaretur , quod
16. de directo contrariatur effectibus veneni ex-
terni , cuius proprium eſt cadauera , vtplu-
rimum , à putrefactione ſeruare , ita vt dif-
ficillimè putreſcant , nec verminationem pa-
tiantur , teſte Seneca *libro ſecundo Natur.
quæſtion. capit. trigeſimoprimo* , cuius rei cau-
ſam , quantum ego conicio , veram , ac pro-
priam eam attuli *eodem libr. 5. quæſtionum
loco citato , numero vigeſimo* , quòd venena
omnia ſiccitatem corporibus conciliant , quæ
contraria putrefactioni eſt. Hinc etiam for-
tè euenit , quòd non tam promptè febris
ad propinatum venenum conſequi ſolet , nam
febris eſſet indicium putredinis , & ab ea
originem duceret , & tamen cum venena
17. penè omnia calida , & ſicca ſint , perpaucis,
quæ frigida ſunt , exceptis , certum eſt fri-
gida contrariari febri ; cùm ergo calida ve-
nena , quæ maiorem multò actiuitatem ha-
bent , plerumque non ſoleant febrem accen-
dere , manifeſtum inde ſignum deducitur ,
ea à putredine corpora venenata potiùs præ-
ſeruare , quàm illa ad eam diſponere. Non
contemnendum ergo indicium habendum
ex cita putrefactione cadaueris ipſius Olym-
piæ , eam non ex propinato veneno , ſed ex
interno , nempè ex Peſtis veneno occubuiſſe,
quod inquantum ab aëre ipſo putrido , vel à 18.
contracto contagio dependentiam habet , ex-
ternum certè eſt , ac externum dici meretur,
licet in quantum inſignem illicò in corpo-
ribus excitat putredinem , abſque eo , quod
per os ſit adminiſtratum , inter ingenita con-
numerandum.

Cur ergo , inquies , Peſtis venenum , ſi ex- 19.
ternum eſt , non eodem modo , vt alia venena
externa corpora à putrefactione non præſer-
uat , immò non modò non præſeruat , ſed
illa quam citiſſimè corrumpit ? an non & hoc
ipſum venenum calidiſſimum eſt , vt omnia
venena externa eſſe iam ſuperiùs firmatum?
Reſpondeo , quòd Peſtis venenum nihil aliud
eſt , quàm ipſe aër corruptus , vnde & corru-
ptiuum ex ſua natura eſt , & in genere eorum
venenorum recenſendum , quæ putrefacien-
tia dicuntur. Ergo , de nouo inſtabis , hoc ve-
neni genere Olympia potuit potionari , &
inde procedere tam cita corporis putrefactio.
Ad hoc tamen dico , quòd talia venena neque 20.
adminiſtrari facilè poſſunt , neque adminiſtra-
ta celari , cùm facilè ſe manifeſtiſſimis ſignis
prodant ob eorum horrorem , & abomina-
tionem : præterquam quod ſi euomantur , vt
plerumque fieri ſuperiùs dictum eſt , non oc-
cidunt , itaque cùm Olympia illicò à cœna
euomuerit , ſi vomitus ex adminiſtrato vene-
no excitatum eſſet , debuiſſet ei proficere , eám-
que à morte vindicare , quod cum non ſuc-
ceſſerit , dicendum venenum , ex quo deceſſit,
non fuiſſe externum.

Adde his , quòd Peſtis venenum immedia-
tè ad cor , ad cerebrum , & ad maiores venas
per reſpirationem ſe inſinuat , venenum au-
tem propinatum à ſtomacho recipitur , ibi-
que interdum remoratur abſque eo , quòd
febrem tam promptè excitare poſſit : quin &
ſubſtantia ipſius veneni peſtilentis , quia te-
nuis eſt , in cauſa eſſe poteſt , vt promptiùs ,
quam quoduis aliud externum venenum (quæ
omnia denſa , & craſſioris omninò abſque
dubio ſubſtantiæ ſunt) ad cor , & propinquas
venas , & ad cerebrum ſe conferat. Ex quibus
luce clarius patere exiſtimandum , Olympiam
ex Peſte obiiſſe , non ex propinato veneno , ac
Tiberium eius maritum tanquam innocentem
eſſe abſoluendum.

CONSI

CONSILIVM LXXVIII.

Ad Titulum Quartum Libri Quinti.

De Aëre, Aquis, & locis.

ARGVMENTVM.

Mutius Rabilius duxerat Terracinæ (quæ Anxur antiquitus dicebatur) virginem vxorem, vnicámque filiam, atque hæredem ſatis diuitem nomine Clementiam, ac ſe obligauerat in perpetuum cum ea inibi commorari, neque in alium locum illam vnquam traducere. Tranſacto anno cùm Mutius venationibus, ac comeſſationibus abſque modo vacaret, neque aliis grauioribus erratis in victu abſtineret, in imi ventris rebelles obſtructiones, ac deinceps in lentas, ac longas febres lapſus, in cachexiam lapſurus videbatur; vnde ex Medicorum conſilio, Tibur locum aëris laudabilioris, ac patrium ſe contulit, ibíque in victu cautiùs ſe gerens, eius beneficio ita profecit, vt ad priſtinam ſanitatem reuerſus ſit. Omnem igitur prægreſſæ infirmitatis culpam in prauitatem aëris Terracinenſis reiiciens, animum à reditu ad vxorem omninò abalienauit, vnde illam, ex qua iam puerum ſuſceperat, & quæ iterum vtero gerebat, ad ſe accerſit: illa Marito obediens Tibur ſe contulit, ibíque vix per menſem commorata in tuſſim, & ſanguinis ſputum lapſa, timore perculſa Terracinam reuerſa eſt, renuens cum marito diutiùs inibi commorari: quam rem ægrè ferens Maritus, inſtabat pro eius reditu, contrà inſtante vxore, vt ille ad ſe rediret iuxta obligationem in Matrimonij contractu factam. In ea re ſententiam meam pro eo, quod ad Medicum ſpectat, dicere ab Excell. Canoniſta rogatus, ſequentibus ſatisfeci.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de commorando perpetuò apud vxorem non tenet, ex aliquorum DD. opinione.*

2 *Vbi adeſt iuſta cauſa prohibens cohabitationem cum vxore, etiamſi pactum de ſua natura teneret, irritum euadit.*

3 *Sanguinis ſputum ſemper malum.*

4 *Ex Matrimonij vinculo vxor tenetur ſequi virum, & cum illo cohabitare.*

5 *Pactum quòd Maritus teneatur cohabitare perpetuo in loco ab vxore deſtinato, eſt contra ius diuinum.*

Contrarium num. 12.

6 *Pactum prædictum eſt omninò licitum ex communi DD. opinione: & num. 15.*

7 *Aer frigidus, ac tenuis, iis, qui ad Phthiſim ſunt propenſi, eſt contrariiſſimus.*

8 *Vxor non tenetur ſequi maritum, vbi illa ſe exponat vitæ periculo.*

9 *Ex ſanguinis ſputo homines in Phthiſim labuntur.*

10 *Ex Phthiſi Pulmonis vlcera inſanabilia conſequuntur.*

11 *Obſtructiones partium naturalium, etiamſi rebelles & contumaces ſint, minus vitæ periculum habent, quàm habeat Phthiſis.*

13 *Obligatio Mariti ad dotandam vxorem, quam indotatam duxit, valida eſt, licet ſit contra rei naturam.*

14 *Pactum inter coniuges non petendi, nec reddendi debitum, eſt validum.*

DVo præcipuè puncta diſcutienda in hoc caſu ex Canoniſtarum Decretis videntur: & primò, an Maritus cogatur ſtare obligationi per ipſum factæ de commorando Terracinæ, inibíque cum Clementia vxore cohabitando, non obſtante prauitate aëris eius loci ſibi maximè infeſti. Secundò an alia ex parte, Clementia, non obſtante ægritudine ſecuta ob mutationem aëris patrij in aërem Tiburtinum, teneatur ſequi maritum, & cum eo Tibure cohabitare.

Et quoad primum, nulla hæſitatio videretur interuenire, ſi nonnullis Doctoribus adhærere libet volentibus, Maritum non teneri, 1 neque hoc pacto obſtringi ad commorandum perpetuò cum vxore; hoc enim pactum eſt inualidum: ita dicunt Doctores nonnulli, quos citat Rota *in Tridentina Matrimonij* 27. *Iunij* 1646. *coram Celſo, verſ. Nam licet, & in eadem coram Albergato* 1650. *num.* 6. quia de iure naturali, diuino, & poſitiuo vxor tenetur cohabitare cum marito, Rota *in Piſaurenſ. localium* 1648. *coram Arguelles, numer.* 51. Quinimò etiamſi tale pactum de ſui natura eſſet validum, in caſu noſtro non teneret, præſente cauſâ iuſta, & legitima, ob quam Mu- 2 tius in loco conuento inhabitare non poteſt, ob vitioſi aëris malitiam, ob quam in tam longam,

longam, ac periculoſam ægritudinem lapſus
eſt; irritarur ergo ex hac cauſa huiuſmodi pa-
ctum, ira vt ei ſtare vlteriùs Maritus non te-
neatur: Ead. Rota *ibid. verſ. certum eſt tamen,*
& in ead. coram Albergato 1610. *num.* 7. *& in*
ead. coram Roias 14. *Marty* 1652. *verſ. Et quam-*
uis. Licet enim Mutius ab ea ægritudine ſeſe
optimè recollegerit; & ad priſtinam ſanita-
tem redierit, tamen iuſta cauſa illum mouet,
ad non redeundum Terracinam, ob timorem
ſcilicet reincidentiæ in eundem morbum, qui
tandem terminare poſſit in mortem, cùm Aër
illius loci de ſua natura ſit maximè inſanus,
ac vitioſus, illíque ſummoperè inimicus.

Quoad ſecundum punctum dicendum vi-
debatur, Clementiam teneri maritum ſequi,
non obſtante ſecuta infirmitate Hæmoptoica,
3. hoc eſt ſanguinis ſputo, quia licèt ſanguinis
ſputum ſemper malum portendat, cùm homi-
nem oſtendat Phthiſi obnoxium, & licèt ſan-
guis quocunque modo ſurſum feratur, malum,
ex Hippocrat *lib* 4. *Aphor.* 25. peſſimum autem
ſit, vbi ſputo reiciatur, tamen quia Clemen-
tia ob vteri geſtationē eo ſymptomate mole-
ſtatur, non adeò ex eo periclitari poteſt, vt
alias poſſet, quia ob menſtrua retenta occa-
ſione prægnantiæ, Natura aliquam ſanguinis
eiuſdem partem ad ſuperiora demandando,
eam per ſputum eiicit exonerando ſe pèr eam
viam, cùm per conſuetas, & infernas non poſ-
ſit: neque adeò infrequens hoc ſymptoma in
mulieribus vtero gerentibus, vt de raró obſer-
uandum ſe præbeat; & tamen experimur hu-
iuſmodi mulieres abſque vlla ipſius pectoris
noxa, & abſque eo quod in Phthiſim laban-
tur à partu fœliciter euadere, incoluméſque
omninò viuere, à ſputo etiam ſanguinis libera-
tas. Cùm ergo Clementia ex vitio Aëria Ti-
burtini, in quo cum Marito commorari de-
bet nun ægrotauerit, ſed ex culpa tantùm gra-
uiditatis, non poteſt ſe eximere ab obligatio-
ne, qua tenetur ſequi Maritum quocunque
eam vocauerit; maximè cùm ſatis ſupérque
pateat, ipſam non incidiſſe in ſputum ſangui-
nis, vt ſibi perſuadet ob rigiditatem Aëris Ti-
burtini, quia etiam in patrio Aëre Terraci-
nenſi eadem grauiditatis occaſione in idem
ſymptoma lapſa eſt, & innoxia euaſit, cùm
fœliciter pepererit, & à partu ſputum ſangui-
nis omninò ceſſauerit. Debet ergo omninò
ſequi maritum ſuum, & cum eo, vbi iuſſerit,
4. cohabitare, vt ex matrimonij vinculo eam te-
neri palam eſt. Rota *in Senen. Matrim.* 1596.
coram Ratta num. 1.

Neque abſque ſummo iure dicebant Do-
ctores, qui pactum huiuſmodi, quo Maritus
ſe obligat cohabitare cum vxore, non eſſe va-
lidum voluerunt, quod hoc eſſet contra ius
5. diuinum. Saunaz. *de ſponſal. & matrim. lib.* 1.
Interpr. cap. 4. *num* 38. quia hoc pacto Maritus
eſſet ſub poteſtate vxoris, contra quàm iu-
beat prædictum ius diuinum præcipiens, vxo-
rem eſſe ſub poteſtate Viri: Sanchez *de Ma-*
trim. lib. 1. *diſput.* 41. *num.* 1. Igitur cùm Mutius
non teneatur ſtare pacto de cohabitando Ter-
racinæ cum Clementia, & è contrà Clemen-
tia teneatur ſequi Maritum, cogenda eſt, vt
non obſtante inani eius timore, Maritum
ſequatur, & cum eo perpetuò cohabitet.

Sed contra prædicta omnia ad Clementiæ
fauorem dicebatur primò, pactum de cohabi-
tando Terracinæ cum vxore inter coniuges 6.
emanatum, eſſe validum, ipsúmque Mutium
teneri ad eius obſeruantiam, vt ex communi
DD. opinione teſtatur Rota *citata deciſ. coram*
Royas, verſ. Iniuſtitia enim: præſertim cùm
nulla iuſta cauſa offeratur, quæ illum ab ob-
ſeruantia huiuſmodi obligationis eximere poſ-
ſit: nam licèt ille in Aëre Terracinenſi ægro-
tauerit, nec ſine vitæ periculo, tamen non
poteſt, nec debet ſuæ ægritudinis cauſam in
malitiam Aëris illiuſmodi rejicere, ſed potiùs
in malam, immò peſſimam victus rationem,
qua vſus eſt mihi commorando, cum qua vi-
ctus ratione licèt deberet poſt modicum tem-
pus peius multò ægrotare, quàm ægrotauerit,
tamen per multos menſes in eodem Aëre ſa-
nus, ac pancraticè vitam traduxit; ſed quid
mirum, illum tot comeſſationibus deditum,
tam frequenti, ac intempeſtiuo exercitio de-
fatigatum, tótque multiplicatis erroribus in
victus ratione deuiantē, poſtmodum tantope-
rè ægrotaſſe? immò multò magis mirum vi-
deri debet, quomodo potuerit mortem effu-
gere. Itaque ſtante pacto de cohabitando cum
vxore in ſuo robore, rediro tenetur ad illud
adimplendum, cùm excuſatio, qua ſe tueri
contendit, quòd Terracinenſis Aer ſit maxi-
mè noxius, ac ſibi ſummoperè contrarius,
nullius valoris exiſtat, *ex prædictis.*

Quod multò fortiùs procedit, ſtante Impe-
dimento ipſius Vxoris propter ſuperueniens
ſanguinis ſputum, quod illam prohibet cum
Marito in Aëre ſibi infeſtiſſimo cohabitare,
nam experientia ipſa ſatis ſuperque oſtendit,
Aërem Tiburtinum eſſe ipſi maximè inimi-
cum, nec ſine euidenti ratione, cùm frigidior,
ac tenuior ſit, quàm hoc ſymptoma requirat,
& naturalis ipſius vxoris propenſio ad Phthi-
ſim, quia vt patet, habitus eſt tenuia, ac gra-
cilis, colli oblongi, ſpatularúmque eleuata-
rum, anguſtique pectoris; qui habitus eſt eo-
rum, qui ad Phthiſim à Nstura propenſi ſunt,
ſunt, vt Medici omnes *in propriis Practicis* te-
ſtantur. Huiuſmodi autem corporis conſtitu-
tioni Aër frigidus, ac tenuis eſt omni ex parte 7.
contrarius, vt iidem omnes Practici vnanimi-
ter docent, cùm de electione Aëris ad huius
morbi curationem facientis verba faciunt:
nam Aër iſtiuſmodi pectus, & ſpirituales par-
tes anguſtare ſolet, ſputum reſtringere, & in
eius vicem ſanguinis ſputum excitare, & in
ſumma Phthiſim acceſſere, præterquam quod
Cerebrum exprimendo diſtillationes irritat,
quæ ad pectus præcipitatæ morbum acce-
lerant.

Vnde corruit Mariti aſſertio, ac inſtantia
pro eo ſcribentium, quòd Clementia in ſpu-
tum ſanguinis inciderit ob culpam tantùm
grauiditatis, maximè quia eiuſdem grauidita-
tis culpa aliàs in patrio Aëre Terracinenſi eo-
dem ſanguinis ſputo fuerit moleſtata: nam
contra probatur ex natura & propenſione po-
tiùs, quàm ex culpa grauiditatis id illi eueniſſe,
quia aliàs, cùm nondum Marito innecta eſſet,
eadem Hæmoptoica paſſione, ſeu ſanguinis
ſputo

ſputo tentata fuit ex minima occaſione data, exponendo ſe aëri Boreali, ex quo errore primò in pectoris dolorem, ac poſt ſiccam tuſſiculam in ſanguinis ſputum lapſa eſt, vnde opus habuit ſanguinem ſibi detrahere, & aliis remediis ſe munire, ad ſanguinis ſpuitionem compeſcendam, ne in peius laberetur, quod tunc facilè ſucceſſit: quæ omnia ſatis probata remanent per Teſtes ad hoc adductos.

Quamobrem ex his clariſſimè conſtat, Clementiam non ex culpa grauiditatis, ſed ex naturali diſpoſitione ſanguinis ſputo eſſe ſubiectam; licèt autem negari non poſſit quòd quando hoc ſymptoma ex culpa tantùm grauiditatis eueniat, minùs periculi affecat, & fortè ab omni periculo abſit, tamen id locum habet in mulieribus ſanis, & nulla pectoris labe infectis; contra verò in Muliere Phthiſi obnoxia, vt Clementia eſt, etiamſi ad grauiditatem culpam ſanguinei ſputi referendam eſſe contendamus, non ſolùm non eſt abſque periculo, ſed ipſa grauiditas accelerat morbum, qui alias ex ſola naturali diſpoſitione pullularet.

Ex quibus concludenter educitur, quòd cùm Clementia non poſſit ſequi Maritum proprium, niſi cum imminente, ac proximo vitæ periculo, nullo modo teneatur illum ſequi: Ita Summa Syluestr. *verb. vxor*, *num.8.* Summa Angel. *verb. eod. num.9.* Sanchez *de Matrimon. libro 1. diſput.41. num.4.* Nam palam eſt, quòd homines ex ſputo ſanguinis in Phthiſim incidant, & mortem denique obeant, vt clarè docet Hippocrat. *lib.7. Aphor.5.*
9. ibi, *A ſanguinis ſputo, Puris ſputum, a Puris ſputo Tabes, & mors.* Quod multò magis facit Clementiæ timorem rationabilem, quia Phthiſis morbus eſt incurabilis in iis maximè
10. qui à natura ad eam diſponuntur, *ex ea enim Pulmonis vlcera inſanabilia conſequuntur.* Gal. *lib.7. Aphoriſm.16.* Celſ. *ſua Medic. libro 3. cap.22.* iure igitur optimo excuſatur Clementia recuſando cohabitare Tibure, ne eius aëris rigiditate in Phthiſim labatur.

Neque in contrarium facit oppoſitio, quæ fit circa Mariti infirmitatem: opponitur enim, quòd quemadmodum Clementia ex contrarietate aëris Tiburtini poteſt incurrere in infirmitatem mortalem, ſic Mutius ex malitia aëris Terracinenſis in idem periculum labi poſſit, vt de facto aliàs lapſus eſt, & ſic eodem modo excuſatur Mutius à cohabitando Terracinæ cum propria vxore, vt excuſatur Clementia à cohabitando Tibure cum proprio Marito; vnde non poterit adſtringi Mutius ad cohabitandum Terracinæ, quemadmodum non vult Clementia adſtringi ad cohabitandum Tibure.

Sed videtur omninò diſparem eſſe rationem, & quoad morbi alterutrius qualitatem, & quoad obligationem; quoad morbum enim, ſi comparentur obſtructiones viſcerum naturalium, & inde enatæ febriculæ, etiam natu-
11. ra tendente ad malum habitum, cum Phthiſi, multò minùs periculi habere illis competienius, cùm non tam promptè vitæ inſidientur, neque adeò nobilem partem obſideant, vt Phthiſis, immò neque tam difficulter ſanantur, vt ſputum ſanguinis, & inde orta Phthiſis, quæ ſemper in mortem terminatur, & ſi aliquando Æger meliùs habere videatur, cùm nunquam integrè conualeſcat, promptiſſimè recidiuam facit, contra quàm eueniat de prædictis obſtructionibus, & morbis eas conſequentibus, quia aliquando, & vtplurimùm omnino ſuperantur, neque, ſi cautione ægri vtantur, de facili reuertantur.

Magis ergo dicemus excuſari Clementiam à cohabitando Tibure cum Mutio eius marito, quàm Mutium à cohabitando Terracinæ cum Clementia eius vxore reſpectu periculi, quod vterque ex cohabitatione huiuſmodi ſubire poteſt.

Quoad obligationem autem, videtur Mutius non habere iuſtam cauſam ſe eximendi ab obligatione cohabitandi cum vxore, quam multò magis iuſtam cauſam habere conſtat eximendi ſe ab obligatione cohabitandi cum marito, quæ cauſa id inſuper operari videtur, quòd Mutius magis teneatur ad reddendum vxori debitum cohabitando cum illa, quàm teneatur Clementia ad reddendum debitum cohabitando cum marito, cum maiori periculo illa ſe ſubiiciat, cohabitando cum Marito, quàm Maritus cohabitando cum vxore, vt iam probatum eſt.

Non deſiſtendum autem, quin difficultati reſpondeamus aduerſus Mariti obligationem de cohabitando cum vxore factæ, quæ irritari vult talem obligationem ex eo, quod ſit contra ius diuinum, ex quo habetur, Mulierem eſſe debere ſub poteſtate Viri, cùm per eam obligationem Vir potiùs fiat ſub poteſtate
mulieris. Reſpondetur enim primò, hoc in 12.
tantùm habere poſſe veritatem, in quantùm Vir contra propriam voluntatem cogeretur cohabitare vbicunque vxori liberet, ſed non procedere, cum Vir ex propria voluntate remittit de iure ſuo, ac contentum ſe dicit in hoc vxori obſecundare; fauori enim ſuo vnuſquiſque poteſt renuntiare, Rota *in Bonon. fideicom. de Ramundinis* 15. *Febr.* 1636. *coram Dunozetto n.13.* cum maximè id nunquam facere ſoleat abſque proprio intereſſe, & vtilitate, qua allectus ad matrimonium eſt, cum licitè poſſit quis ad matrimonium allici ſpe lucri. Rota *in Venuſina Legati Iun.* 1623 *coram Coccino n.2.31. & 41.* in cæteris autem omnibus mulierem ſibi ſubiectam habere velit. An non alia permulta ex pacto inter coniuges fiunt, quæ aliàs contra rei naturam ſunt? vt cùm Vir, exempli
gratia, vxorem indotatam ducit, & ipſe ſe 13.
adſtringit ad eam dotandam, cùm ſecundùm ius, & æquitatem, vxor marito dotem tribuere debeat ad onera matrimonij ſuſtinenda. Ducere ergo vxorem indotatam adeò contra naturam eſt, vt reputetur ſumma dementia & miſeria: Fontan. *de pact. nupt. clauſ.5. Gloſſ.1. part.1. num.8. ad ſeqq.* quem ſequitur Hector Capyc. *conſil.72. num.31.* vnde ex generali conſuetudine matrimonium non præſumitur contractum ſine dote: Ludouiſ. *in Roman. Dotis, ſeu pecuniaria*, quæ eſt *deciſ.60. inter tiua impreſſas num 4.* quia etiam dicitur apud eundem Fontanell. *ibid. n.15.* ex Luca de Penna peccare, qui ſine dote matrimonium contrahit,
quod

quod Canoniſtæ viderint; Satis nobis ſit, quòd prædictis noo obſtantibus, ducere vxorem indotatam, & pactum de eam dotando, non eſt illicitum; vnde neque eſt peccatum.

Quinetiam alia permulta pacta fieri inter coniuges, illicitum non eſt, neque contra ius diuinum, aut humanum, quæ tamen aliàs ipſum Matrimonium deſtruere viderentur, vt eſſet, gratia exempli, obligatio non petendi,
14. neque reddendi debitum matrimoniale; & tamen huiuſmodi pactum validum eſſe adſtruunt Canoniſtæ: Sanchez *de Matrimon. libro nono, diſputatione trigeſimaſeptima, numero decimooctauo.* Et in ſumma, nihil violenti in pacto de cohabitando cum vxore interuenit, cùm obligatio illa à libera voluntate ipſius Mariti dependeat, à qua propter propriam vtilitatem recedere, neque ab vlla Lege, neque ab vllo Canone prohibetur: quod nequaquam ita procederet, ſi tale pactum contra ius diuinum eſſet, quia per illud deſtrueretur omninò Matrimonij contractus, qui ipſo facto euaderet illicitus.

Videtur ergo vero magis conſentaneum, eſſe pactum de cohabitando cum vxore, nem- 15.
pè in loco, in quo vxor ipſa Maritum adſtringit, eſſe licitum, ac validum, & maritum teneri ad eius obſeruantiam, vbi nullam iuſtam, ac legitimam cauſam habeât recedendi à facta conuentione.

CONSILIVM LXXIX.

Ad Titulum Primum Libri Quarti, *De Miraculis.*

ARGVMENTVM.

Inter nonnulla opera, à deuoto quodam Dei ſeruo patrata, quæ miraculoſa exiſtimabantur, erat præſumpta Iuuenis cuiuſdam aqua ſubmerſi, ac ſuffocati in vitam reuocatio, quam multiplici teſtimonio tam euidenter probatam inculcabat Religioſus quidam, qui eam rem promouebat, vt nullum de ea dubium fieri poſſe firmaret. Ego plurium Teſtium depoſitiones circa hoc factum reuoluens, in eam ſententiam veni, huiuſmodi reſurrectionem non eſſe vllo modo probatam, ex iis, quæ ſequuntur.

SVMMARIVM.

1 *Qui vult probare mortuum reſurrexiſſe, tenetur ante probare illius mortem.*
2 *Mortis probatio eſt difficilis, immò impoſſibilis probationis, antequam ſigna putrefactionis cadaueris ſe prodant.*
3 *Finitæ vitæ certæ notæ non ſunt.*
4 *Ex violentia aliquorum morborum homines mortui apparent, etiam ſi adhuc viuant.*
5 *Viui pro mortuis aliquando elati.*
6 *Non distinguitur verè mortuus ab homine aliquo morbo ſuffocante detento, & n.10.*
7 *Qui morbo aliquo ſuffocante pereunt non ante tertiam diem efferendi, & cur.*
8 *Signa mortis æquiuoca ſunt, ita vt etiam in viuentibus appareant.*
9 *Non probata morte, non poteſt probari reſurrectio.*
10 *Reſurrectio mortuis tantùm hominibus competit.*
11 *Bruta mortua non ſunt capacia reſurrectionis.*
12 *Criſis quid.*
13 *Criſis in ſanatione morborum ſemper excludit miraculi efficientiam, quantùm eſt ex hac.*
14 *Homo ne per momentum quidem poteſt ſine reſpiratione viuere.*
15 *Viuentem non ſpirare eſt impoſſibile. Dic vt num.16.*
17 *Poteſt quis ſine apparente reſpiratione viuere, nunquam autem ſine tranſpiratione, quæ non apparet.*
18 *Reſpiratio quarum partium officio fiat.*
19 *Quomodo fiat, vt ſine apparente reſpiratione homo per aliquod tempus viuat.*
21 *Mortuum eſſe hominem nonniſi ex cadaueris putredine pro certo deprehendi poteſt.*

PRobationem Reſurrectionis prætenſæ Iuuenis, de quo agitur, non eſſe ſufficientem, & ex ipſa teſtium depoſitione inualidari
ex hac vna conditione manifeſtè elicitur, quòd 1.
qui vult pro veritate teſtificari, mortuum aliquem reſurrexiſſe, tenetur ante certò ſcire,
ac indubiè deponere, illum verè fuiſſe mor- 2.
tuum, quod non modò eſt difficile pro certo deponere, antequam cadauer putreſcere incipiat, ſed eſt omninò impoſſibile; quia vt dicebam *libr.4. quæſt. tit.1. quæſt. vlt. num.54.*
ex Celſi auctoritate *libr.2. ſuæ Medic. cap.6.* 3.
Ne finitæ quidem vitæ ſatis certæ notæ ſunt; vnde non modò perſonæ vulgares, & idiotæ, quales ſunt omnes adducti Teſtes, in hoc poſſunt decipi, putando, aliquem mortuum eſſe, qui adhuc viuat, ſed etiam ipſi Philoſophi, quin & ipſiſſimi Medici expertiſſimi, qui cum aliunde non poſſint eius rei certitudinem habere, vt certiores de veritate fiant in tam abſtruſa dubietate ad nonnulla experimenta confugiunt à me *loco citato* recenſita,

quæ

quæ tamen leniora ſunt, & ſallacia eſſe plu-
tes Medicorum teſtantur.
4. Neque hoc mirum eſſe debet, quia ex vio-
létia aliquorum morborum homines ita extra
omnem vitæ ſenſum rapiuntur, vt ne mini-
mum quidem vitæ ſuperſtitis ſignum præſefe-
rant, ex quo pro viuis exiſtimari poſſint. quo-
rum morborum recenſionem habes *præd. lib.* 4.
loca eod. & alibi. Atque hinc factum aliquando
5. eſt, vt viui pro mortuis elati ſint, vt patet
ex hiſtoriis relatis per Schenckium *libro primo,
Obſeruat. titul. de Apoplexia, & alibi*, & ex
aliis relatis per Domin. Tetill. *de cauſ. rep.
mort. ſection* 6. *cap. ſecundo*, quibus ego aliam
annectam nulli alteri minùs admirandam, quæ
ſequens eſt:
Iuuenis quidam in Archihoſpitali S. Spiritus
ægrotis inſeruiens anno præterito 1656. Peſte
correptus eſt, ex cuius violentia in ſynco-
pem lapſus pro mortuo elatus eſt, eiúſque
corpus inter cadauera peſte ſublata eiectum,
cum quibus dum veſpillones parant illud
nauicula per Tiberim ad deſtinatum locum
aſportare, ille vitæ aliquem ſenſum præ-
buit, vnde ad Hoſpitale relatus, & vteun-
que ab eo ſymptomate ſeſe recolligens poſt
duos dies in nouam ſyncopem lapſus, vnde
iterum eius corpus inter cadauera peſte ſu-
blata coniectum eſt, cum illis Terræ deman-
dandum; ſed denuò reuiuiſcens, aptíſque
medicamentis recreatus tandem à morbo in
totum liberatus adhuc in viuis degit. Sed in
hac eadem peſte hic Romæ alios non adhuc
vita deſtitutos pro mortuis ſepulchro deman-
datos eſſe ſcimus.
Quæ hiſtoriæ ſatis ſupérque oſtendunt
6. nullo modo poſſe hominem non adhuc vi-
ta functum à verè mortuo cognoſci, vbi
aliquo morbo attonito, puta Apoplexia,
ſyncope, aut aliqua ſuffocationis ſpecie de-
tineatur. Quamobrem optimo conſilio ſua-
dent Medici, ne huiuſmodi morbis op-
preſſi, ac mortui exiſtimati, ante tres dies
7. efferantur: Auicenna 1. *Tertij, tract. quinto,
capit duodecimo*, & ex vetuſtioribus alij ple-
rique Domin. Tetill. *loca citata*, Franciſcus
Ranchinus *de morb. ſubitan. cap. primo*, quia
per totum hoc ſpatium, tridui nempè, eos,
vbi mortui verè non ſint, reuiuiſcere poſſe
dicunt. Et ratio aſſignationis termini præ-
dicti ex Medicorum auctoritate aliàs à me
aſſignata eſt *loco cit. num.* 50.
Ex quibus facilè deduci poteſt, Teſtes exa-
minatos non potuiſſe de certa ſcientia de-
ponere, quòd iuuenis ille ex ſuffocatione
in flumine fuiſſet verè mortuus; ſed tan-
tùm, quòd apparebat mortuus, & talis ab
ipſis exiſtimabatur, quia vt omnes vnani-
miter deponunt, nullo modo mouebatur,
nec vllo modo reſpirabat, frigidus erat, ocu-
lis obſcuris, facie ſubtumida, ac lethali pal-
lore inſigni.
8. Sed hæc ſigna omnia æquiuoca ſont, &
communia ſunt cum non verè mortuis, ſed
ab aliquo ex commemoratis morbis detentis,
nempè forti Apoplexia, ſyncope, vel aliqua
ſuffocationis ſpecie, vnde non probant, ho-
minem eſſe verè mortuum, & ſic, non proba-
ta morte per eorum præſentiam, non poteſt 9.
probari reſurrectio, quæ tantùm mortuis ho- 10.
minibus competit, quia cætera animalia mor- 11.
tem obeuntia, non ſunt reſurrectionis capa-
cia, eorum forma in morte corrupta, nec ca-
paci de non eſſe redire ad eſſe, vt explicaui
aliàs *loco cit.*
Non modò autem Teſtium depoſitiones ni-
hil omninò faciunt ad probandam Iuuenis il-
lius reſurrectionem, ſed ipſa facti ſeries plu-
rimùm facit ad probandum contrarium, nem-
pè illum, cùm nequaquam mortuus eſſet, ſed
adhuc in vita vteunque ſuperſtes, eſſet à mor-
bo, hoc eſt à ſuffocatione oppreſſus, morbo à
Natura ſuperato, reuixiſſe.
Narratur enim, Iuuenem illum in flumine
ſubmerſum, poſt horam ab Aquis exemptum,
poſt quatuor ſubſequentes horas ab ore mu-
coſitates multas emiſiſſe vnà cum aliqua Aquæ
copia, & dehinc ad preces deuoti illius Dei
ſerui reuixiſſe, licèt teſtes non concordent de
tempore, quo materias illas ab ore eiecit; nam
alij deponunt antequam motum vllum ederet,
id factum; alij poſtquam de vita manifeſtum
ſignum præbuiſſet. Quomodocunque tamen
ſit, certum eſſe debet, non modò hoc miraculo-
ſum non eſſe, ſed neque inter ea euenta con-
numerandum, quæ multam admirationem au-
dientibus excitare conſueuerunt: quippè cùm
pateat, alios permultos non poſt aliquot horas
tantùm, vt iſte Iuuenis, ſed etiam poſt diem
integrum, imò etiam poſt triduũ, cùm in aquis,
vel alia ratione ſuffocati eſſent, reuixiſſe; & hoc
ideò, quia intercepta in Aquis reſpiratio, ſpiri-
tibúſque oppreſſis, & Apoplectico affectu ex-
citato, pro mortuis reputabantur, cùm tamen
adhuc viuerent, ſeruata vita per tranſpiratio-
nem, quæ ſenſim ſuccreſcens in liberam reſpi-
rationem terminata, illos adhuc in viuis eſſe
manifeſtum fecit; quod in hoc Iuuene eodem
modo ſucceſſiſſe apertiſſimè commonſtrauit
egreſſio mucoſitatum, & aquæ ab ore, poſt
quarum exitum Natura ſubleuata, ac liberè
reſpirare permiſſa ægrum ad vitam reuocauit.
Quod profectò factum multò euidentiùs pa-
tefacit opus hoc ipſi Naturæ tribuendum eſſe,
quia non ſine criſi ſucceſſit, quæ nihil aliud
eſt, quàm motus ab ipſa Natura excitatus ad 12.
depellendas extra corpus morbificas mate-
rias, & morbos ſuperandos, quando bona
eſt, & ſubitò fit: Galen. *lib.* 3. *de Criſib. cap.* 1.
Iam autem aliàs *loco citato, quæſtione quarta,
numero* 13. *& ſequentibus.* probaui, motum hu-
iuſmodi, cùm à Natura ſit pugnam inſtituen- 13.
te cum morbo, Galen. *ibid.* ſemper excludere
Miraculi efficientiam, quantum eſt ex hoc;
vnde conſtat tam in miraculis, quæ in vtra-
que hiſtoria ſacra recenſentur, nempè noua,
& veteri, & in aliis ab Eccleſia ſancta cano-
nizatis, nunquam interueniſſe ſimilas Naturæ
motus ad manifeſtè docendum, effectus illos
à ſola diuina virtute abſque vlla dependentia
à Natura emanaſſe.
Neque contra hoc facit illud, quod ad pro-
bandum Iuuenem illum fuiſſe verè mortuum,
opponunt contrarium ſentientes, dicendo, 14.
non poſſe hominem ne per momentum qui-
dem abſque reſpiratione viuere, quia vt Ga-

15. lenus *lib.6. de loc. affectis*, *cap.5.* dicebat, vi-
uentem non ſpirare eſt impoſſibile; vnde cùm
Iuuenis, de quo ſermo eſt, per tot horas non
reſpirauerit, vt omnes Teſtes vnanimiter de-
ponunt, firmandum omninò eſt, ipſum iam
vita exceſſiſſe, quia vita à reſpiratione eſt in-
ſeparabilis: Galen. *ibidem*.

Cui tamen difficultati reſpondetur, veram
quidem eſſe propoſitionem illam, quod non
16. poſſit quis ſine reſpiratione viuere, ſi de qua-
cunque reſpiratione intelligatur, eſt enim
reſpiratio duplex, vna quæ nota nobis eſt,
per motum apparentem pectoris, aliarum-
que partium, quæ propriè *Reſpiratio* dici-
tur, alia quæ imperceptibilis a nobis eſt, quæ
Arteriarum Cordiſque officio conſeruatur, &
17. hæc *Tranſpiratio* dicitur. Modò, ſine illa nobis
nota reſpiratione, quæ Pectoris, & Pulmo-
num euidens motus eſt, poteſt quis non ad ho-
18. ras tantùm, ſed ad dies etiam viuere, nunquam
autem ſine tranſpiratione: ita Galen. *loco ſup.*
cit. Auic. 1. *Tertij tract.*, 5, *cap.* 12. Idque eam ob
19. cauſam ita contingit, quia calor natiuus ad
extremam debilitatem deueniens ob alicuius
morbi violentiam, non indiget tanta refrige-
ratione, vt neceſſe habeat Pectoris, & Pul-
monis officio refrigerari: Auicen. *ibid.* ergo
quia tranſpiratio nullo externo ſigno nobis
innoteſcit, cùm tamen ea durante adhuc ho-
mo in viuis degat, non poſſumus, neque po-
tuerunt adducti Teſtes firmare. Iuuenem illum
eſſe mortuum, ex eo, quod obſeruaſſent illum
20. non reſpirare, quia huius reſpirationis priua-
tione non poteſt diſtingui mortuus homo ab
homine viuente.

Pro certo ergo concludendum, hominem 21.
verè mortuum nonniſi ex incipiente putredi-
ne cadaueris certò cognoſci poſſe; hac enim
præſente in Lazaro, cuius cadauer fœtebat,
cùm quatriduanus eſſet, non potuit vllo modo
dubitari, an mortuus eſſet, nécne; quod ad
manifeſtandam tanti miraculi euidentiam, vt
aliàs dixi, factum eſt.

Hæc autem concluſio tam certa eſſe debet, vt neque vllis experientiis ad cognoſcendum, an homo viuat, nécne, ſtandum ſit, cùm omnes fallaces ſint, & fidem non mereantur: plures id genus ab Auctoribus in medium producuntur, quibus fidem aliquam habent, cùm habere non debeant: nam & lana carpta tenuiſſimè ori admota, & aquæ poculum pectori impoſitum, & ſpeculum ad excipiẽdum ab ore ſpiritũ ex reſpiratione emiſſum, & inuſtiones, & ſternutatoria, & ſi quæ alia ſunt, omnia ſuo fine fruſtrãtur: nam poſt ea in vſum protracta, & determinato, hominem eſſe mortuum, compertum eſt, illum adhuc viuere. Fortun. Fidel. *lib.4. de Relat. Medic. cap.* 1. ſternutatoriis plurimum tribuit, cùm tamen quotidie obſeruemus, ſternutatoria incaſſum adhiberi etiam homini ſuperſtiti, & manifeſtè viuo.

Itaque cùm hoc putredinis ſignum, quod tantummodo mortis certitudinem facit, in hoc Iuuene non adfuerit, aliáque ex parte neque ex diuturnitate temporis, quo tanquam mortuus iacuit, neque ex vllo alio certo, & euidenti ſigno pro mortuo ſecundum veritatem iudicari potuerit, non poteſt conſequenter firmari, illum reſurrexiſſe.

CONSILIVM LXXX.

Ad Titulum Primum Libri Quarti,

De Miraculis.

ARGVMENTVM.

Michael N. N. à puerili ætate vſque ad decimumquintum annum Epilepticis ſymptomatibus frequenter vexabatur, ac procedente à pueritia ætate morbus tantùm incrementi ſuſceperat, vt ſingulis nouiluniis, vel paulò maturiùs, aut ſeriùs illis prehenderetur. Medicus, cuius curæ commiſſus fuerat, multa per plures annos machinatus, nihil profecerat, vnde prognoſtico facto, quòd non eſſet ampliùs curabilis humana Arte, Parentes illum deuoto cuidam Dei ſeruo, de quo in reſponſo præcedenti, tunc in viuis degenti commendarunt, qui cùm eum inuiſiſſet, pomum benedictum à ſeipſo illi obtulit poſt recitationem Salutationis Angelicæ ieiuno comedendum, quod ille executioni demandauit. Interim cum domeſtica famula ſe commiſcuit, & in grauem luem Gallicam lapſus eſt, cuius occaſione bubones in vtroque inguine ſe prodidêre, qui adaperti ad longum tempus copioſiſſimas materias, putridáſque emiſerunt, nec poſtmodùm iam à pluribus annis decurſis Epileptico ſymptomate moleſtatus eſt. Hoc factum Religioſus, qui illius ſerui Dei Beatificationem promouebat, Miraculo adſcribendum eſſe pertinaciter contendebat, producta Medici, qui ægrum curauerat, fide: Ego contra, illud merè naturaliter proceſſiſſe, ex ſequentibus demonſtraui.

SVMMARIVM.

1 *Morbus in habitu idem eſt ac connaturalis.*
2 *Morbi in habitu non ſunt amouibiles, quia veluti naturales affectus ſunt.*
3 *Naturales diſpoſitiones ad aliquem morbum contrahendum, ſuperari non poſſunt.*
4 *Epilepſia vbi diu durauerit, non eſt amplius curabilis.*
5 *Epilepſia in pubertate ſecundùm plurimum ſolet ſanari.*
6 *Quæ locum habent in Epilepſia per eſſentiam, non habent locum in Epilepſia per conſenſum.*
7 *Vnus morbus alterius eſt remedium, vt Quartana, ex qua Epilepſia quandoque ſanatur.*
8 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus, quemadmodum manente cauſa tolli non poteſt effectus.*
9 *Frequentia acceſſionum quando reddat morbum habitualem.*
10 *Morbus non poteſt dici habitualis durante conſenſu, niſi iam in parte fixatus ſit.*
11 *Epilepſia mutatione ætatis remouetur, niſi magnoperè in victus ratione delinquatur.*
12 *Morbus in habitu ſolidas partes occupat.*
13 *Habitus, & Natura, vna eadémque res eſſe videntur.*
14 *Epilepſia dependens à cauſa extrinſeca nunquam dici poteſt eſſe in habitu.*
15 *Vbi Natura ex ſe operatur, non poſſumus miraculum imaginari.*

ANtequam ad facti veritatem detegendam
accedam, rationes adducere præſtat, ex
quibus Religioſus ille, & Medicus, qui fidem
fecit, mouentur ad firmiter credendum, & de-
terminandum opus hoc, ſeu prænarratæ Epi-
lepſiæ ſanationem miraculoſam fuiſſe, non
naturalem. Medicus ergo in fide, quæ pro-
ducitur, teſtatur morbum illum ob acceſſio-
num frequentiam, & temporis diuturnita-
5. tem factum fuiſſe habitualem, ac ſi dixiſſet,
morbum eſſe iam factum connaturalem, &
idcircò nullo modo naturaliter fuiſſe ſana-
bilem.

Nec omninò hæc gratis firmauit, quia pro-
tritum eſt, & experientia multa canonizatum,
huiuſmodi morbos, qui habent inſultus, &
acceſſiones moleſtantes principes partes, &
præcipuè Cor, & Caput, ex ipſa acceſſionum
frequentia fixari in ipſis partibus, earúmque
dominium capeſſere, Natura omninò excluſa,
in poſterum nullo modo naturali via amoui-
2. biles; vnde rectè hi morbi in habitu facti di-
cuntur.

De frequentia autem acceſſionum moleſtantium ipſum Adoleſcentem, conſtat, cùm per tam longum tempus à morbo fuerit affectus, ac maxime cùm eſſet pubertati proximus, hoc eſt anno duodecimo, & ſequenti, in quibus ſingulis Nouiluniis paroxyſmum patiebatur, vt in facto conſtat, qui licet non eſſet ita grauis, vt morbus *magni* nomen mereretur, tamen non erat omninò leuis, & frequentia recurſus magis feruciebat, vnde & ſtomachi anxietatem poſt ſe relinquebat, & triſtitiam, & impotentiam quandam ad motum, & capitis dolorem, & viſus offuſcationem, quin & in ipſo paroxyſmo brachiorum, & crurum, cæterarumque partium conuulſionibus tentabatur, & in fine acceſſionis materiam plurimam crudam, ac pituitoſam vomebat, quæ non minori tempore, quàm per horæ quadrantem durare vtplurimùm ſolebat.

Non dubium ergo eſt, quòd morbus hic à
pueritia originem habens, ac procedente æta-
te violentia, & multitudine ſymptomatum
auctus, manifeſtiſſimè commonſtraret natura-
lem quoque diſpoſitionem ad eum morbum,
quam remouere Arti non licet; imò ex minima
occaſione reddit illum prómptum ad morbum
incurrendum, vt ipſe rei exitus commonſtra- 3.
uit: vnde Hippocr. *in lib. de morb. ſacr. num.* 13.
dicebat, hunc morbum, vbi diu durauerit, 4.
non eſſe ampliùs ſanabilem, & Aretæus *lib.* 1.
Chron. cap. 4. iure firmauit, hunc eundem mor-
bum, vbi altiùs radices egerit, neque Medi-
cum remediis, neque Naturam ætatis muta-
tione ſubmouere poſſe, ſed cum ægrotante
viuere, ac commori.

His addendum, quòd Adoleſcens hic, ante
ſeptennium morbo affligi cœpit, nec in ipſo
ſeptennio, neque poſt ipſum, vllá mutationem
in meliùs fecerat, vt facere debebat mutatione
ætatis, ſi curabilis à natura fuiſſet: imò non ſo-
lùm morbus perſeuerauit, ſed vt dictum eſt,
maiorem in modum eſt adauctus; ex com-
muni ergo Medicorum conſenſu, Hippocra-
tis auctoritate *lib* 5. *Aphor.* 7. confirmato, hic
morbus inſanabilis erat, cùm ætatis mutatio-
ne, quæ ſingulis ſeptenniis accidit, mutatio-
nem non receperit, nec ſanatus fuerit; quod
maximè in caſu noſtro videbatur ponderan-
dum, in quo non ſolùm in ſeptennio, aut poſt
ſeptennium morbus non ceſſauit, ſed nec in
ipſa pubertate, vt ſecundùm plurimum ſucce- 5.
dere ſolet; Auicenna *libro* 3. *Fen.* 1. *tractat.* 5.
cap. 8. nempè decimoquarto anno, in quo
ob ſeminis prouentum, & euacuationem,
& ob inſignem corporis, & temperamenti
mutationem, morbi, qui ſanabiles ſunt, ſa-
nari ſolent, qui verò ſunt inſanabiles, in po-
ſterum nequaquam hominem relinquunt.
Cùm igitur hic Adoleſcens tranſacta puber-
tate, & per aliquot menſes decimumquin-
tum annum tranſgreſſus Epilepticis ſympto-
matibus adhuc vexaretur, vt in relatione
habetur, manifeſtiſſimum inde fit, Epile-
pſiam iam tranſiiſſe in morbum habitualem,
& non eſſe ampliùs vel remediis, vel æta-
tis mutatione, ſed tantùm diuina virtute ſa-
nabilem.

Cæterùm nimis debili fundamento innititur Religioſi huius opinio, dum illam ex fide Medici tueri conatur, quæ tamen duplici vitio, atque vtroque quidem graui laborat.

Et primò quod Epilepſiam per conſenſum
à ſtomacho factam, pro facta per eſſentiam in
capite accipiat, nulláque inter vnam, & aliam
differentiam poſuerit: nam quæ locum habent 6.
in Epilepſia per proprium capitis affectum ex-
citata, nequaquam locum habent in Epilepſia
per conſenſum facta. Epilepſia verò huius
ægrotantis fiebat per conſenſum à ſtomacho;

non per proprium capitis affectum; imò quod multò magis vrget, Epilepſiæ huius inſultus originariam cauſam trahebant ſemper, & vt plurimū à cauſa externa, vt ex Teſtium aliquorum dicto conſtat, deponentium, adoleſcentem hunc fuiſſe maximè edacē, & in victus ratione mirum in modum, ac grauiter delinquentem, vnde cùm cibi multum indeſinenter ingurgitaret, ſtomachus ſuperfluis, ac prauis humoribus replebatur, & ſic per tres, vel quatuor dies ante Epilepticum inſultum de dolore ſtomachi conquerebatur, & nauſeam, ac inanem vomendi voluntatem patiebatur, quouſque ſymptomate ingruente, tandem vomeret copioſiſſimè, eóque modo à ſymptomate leuaretur. Vnde verum non eſt, illum in quolibet Nouilunio, morbo prehendi, quia conſtat & multò antè aliquando, interdum etiam multò pòſt, eo fuiſſe vexatum pro maioribus aut minoribus erratis in victus ratione patratis, & pro maiori, vel minori ſtomachi repletione.

Secundò nihili facienda Medici fides, ad probandum hunc adoleſcentē miraculosè fuiſſe ſanatum ob alterum vitium, quo laborat, nempe negligentiam in conſiderando noui morbi aduentum, cuius occaſione potuit corpus per tam copioſas putridorum humorum euacuationes, etiam à malignis humoribus Epilepſiam excitantibus emundari: conſtat autem quotidiana experientia, vnum mor-
7. bum alterius eſſe remedium: Auic. *Fen. 2. lib.* 1. *doctr.* 1. *cap.* 8. vt de ipſa Epilepſia firmat Gal. *in lib* 1. *Epidem. ſect.* 3. *comm.* 4. & idem Auic. *ibid.* quæ interdum ex Quartana ſuperuenienſe ſanatur, non aliam ob cauſam, niſi quia humor excitans Epilepſiam, qui Atrabiliarius eſt, per quartanarios inſultus caput deſerit, & per vomitum, aliaſque euacuationes expurgatur, quemadmodum in caſu noſtro factum eſt, in quo ex bubonibus in inguinibus obortis tanta puris copia per quadraginta dies, & vltrà emanauit, vt ipſe Chirurgus vir expertiſſimus deſiſtere non poſſet, quin eam ſumma admiratione proſequeretur.

Ex hoc ergo Naturæ opere nullatenùs mirum eſt Adoleſcentem hunc ab Epilepſia liberum euaſiſſe, quam ab ipſo ſtomacho originem duxiſſe, & non fuiſſe propriā, & Idiopathicam Capitis oſtendit ſanatio, ceſſatio nempè omnimoda anguſtiæ, & doloris ventriculi, quo ante Epilepſiæ acceſſionem moleſtabatur,
8. ceſſante enim cauſa ceſſat effectus, vt protritum eſt; quemadmodum enim manente cauſa non poteſt morbus ſanari: Galen. *lib.* 7. *Method. med. cap.* 12. ſic, cauſa ablata, ceſſat morbus: vnde ſanatio naturaliter procedit, vt in caſu præſenti. Ergo ſi Epilepſia, ceſſante ſtomachi plenitudine, ceſſauit, Epilepſia erat effectus plenitudinis ſtomachi.

Quod tantò magis veritati conſonum exiſtimandum, quantò Adoleſcens hic, licet tantiſper, à ſe replendo contineret, non omninò tamen ab ingurgitandis cibis quibuſcunque clam, & cum à nemine obſeruari ſe crederet, abſtinebat, vt ex familiarium relatione habetur, & tamen neque ſtomachi anxietudine, neque vomitu, neque Epilepſia in poſterum moleſtatus eſt, quia natura per adapertos tumores omnes ſuperfluitates expurgabat, vnde & ſtomachus, & caput ab earum moleſtia euaſerunt.

Ex quibus pro veritate concludendum eſt, ſanationem huius Adoleſcentis omninò ad Naturam referendam eſſe, nullámque in ea miraculi apparentiam imaginari non poſſe.

Et ad ea, quæ in contrarium dicuntur, non eſt difficile reſpondere, cum conſiderata, & optimè perpenſa facti ſerie ex ſe ipſa euaneſcant.

Et primò ad id, quod in Medici fide habetur, quòd hic morbus eſſet factus habitualis, & ideircò non magis ſanabilis, quam ſi ab ipſa Natura ortum habuiſſet; Dicendum, falſum omninò eſſe, quia licèt frequentia acceſſionum
reddere poſſit morbum habitualem, id verifi- 9.
catur quando morbus eſt proprius ipſius Capitis, ſed quamdiu eſt ſympathicus, & per conſenſum aliarum partium, nequaquam hoc locum habere poteſt. Et ratio euidens eſt, quia partes ex propria affectione patientes ab ipſo morbo, & à violentia acceſſionum, & à præſentia materiæ morbificæ abſque vlla intermiſſione, & indeſinenter oppreſſæ, nunquam ſubleuare ſe poſſint, ſed ex naturæ neceſſitate à morbo ipſo ſubiguntur, Natura ipſa omninò ſuccumbente; at verò quæ ex aliena affectione malè habent, nec tam violenter patiuntur, nec à morbo, vt in primo caſu, indeſinenter infeſtantur, ſed per vices quaſdam, ita vt Natura vires reſumens, dum quietem habet, contra cauſam morbificam inſurgens illam ſubigat, nec permittat ſe à morbo vinci; itaque nunquam quouſque morbus per conſenſum
tantùm fit, nec in parte per conſenſum patien-
te fixatur, poteſt dici, morbum factum fuiſſe 10.
habitualem. Et ſic cùm hæc Epilepſia, vt euidenter commonſtratum eſt, per conſenſum ſemper prouocaretur à ſtomacho, non erat habitualis, ſed naturalibus remediis, & naturali via ſanabilis.

Quòd autem hic morbus, ob id, quod à pueritia affligere incipiens, ſemper augeſcendo commōſtraret eius pertinaciam, hæc repugnātia ſuæ remotionis non eueniebat niſi à cauſa extrinſeca, qua remota morbus ceſſaſſet; quod facilè ſuccedere poterat, ſi ille præceptis Medicis paruiſſet: ſed quia, vt dictum eſt, hic ægrotus multùm, & aſſiduè ſe replebat, & omne ciborum genus indifferenter ingurgitabat, neceſſe erat, vt cauſa manente perſeueraret effectus, nempè ipſe morbus, vt ex Galeno ſuperiùs annuebam. Quòd ſi imperata Diæta vſus eſſet, repletionem ſtomachi facillimè euitando, euitaſſet etiam Epilepſiæ inſultus, qui ab ea repletione excitabatur, vt probatum eſt: remouentur enim huiuſmodi morbi, ætatis certè moratione, ſed competenti Diæta ſeruata: illud
enim docere nos voluit Gal *in 6. de morb. vulg.*
comm. 1. *partic.* 26. & Auic. *p.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. dum con- 11.
cedit vterque eos morbos ſanari, niſi magnopetè in victus ratione delinquatur.

Contra ergo vbi magnoperè in victus ratione delinquatur, vt in caſu noſtro indeſinenter fiebat, amouibilis nullo modo eſt, neque vllis remediis cedit, neque æta-

tis

tis mutatione vllam in melius mutationem recipit, ſed & Naturam, & Medicum deludit, & in peius quotidiè ruit. Quod huic adoleſcenti eo modo ſoceeſſiſſet, niſi Natura à ſuperuenientia noui morbi ſtimulata, illum à maiori illo, & vetuſtiori morbo liberaſſet, demandando ad partes inferiores, & totius œconomiæ naturalis emunctoria ſuperfluitates, & excrementitios humores, vnde vapores à ſtomacho ad caput, eleuabantur, & Epileptica ſymptomata excitabant. Cùm ergo morbus non ex intrinſeca aliqua cauſa, & mala Cerebri, & Capitis naturali diſpoſitione dependeret, erat omninò amouibilis, contra quam eueniſſet, ſi idem intrinſecas, & naturales cauſas habuiſſet, tunc enim Medici depoſitio veritatem habuiſſet, quòd morbus non eſſet humana Arte, aut Naturæ opera amouibilis, cùm
12. iam eſſet in habitu, quia tunc ſolidas partes occupaſſet, vt morbus quilibet in habitu facere ſolet: Galenus *in 1. Hippocrat. de morb. vulg. comm. 5. partic. 46.* Quod idem eſt ac ſi dicas, talem morbum ſolidarum partium ſubſtantiam, & formam ipſam deuaſtaſſe: quia quemadmodum Natura, cùm animal bene valet, pro ſua voluntate corpus, eiúſque partes gubernat, ita & morbus in habitu; habitus
autem, & Natura idem in corporibus operantur, & vna eademque res eſſe videntur: 13.
Galen. *finit. Medic.* At verò cùm Epilepſia in hoc ipſo adoleſcente, vt dictum ſæpiùs eſt,
dependeret à cauſa extrinſeca, nunquam po- 14.
tuit dici eſſe in habitu, cum morbus in habitu non ſolùm habeat de neceſſitate cauſam intrinſecam, ſed habeat fixam, & in ſolidis partibus radicatam, vt ex præmiſſa Galeni auctoritate patet; & idcircò morbus hic poterat præſidiis Medicis, ac naturalibus, aut ab ipſa Natura ſuperari, nec exigebat ad ſui remotionem diuinam potentiam, quæ ad hoc ſpecialiter concurreret; & ſic omnis miraculi ſuſpicio euaneſcit; vbi enim Natura ex ſe
operatur, effectus nunquam pro miraculoſo 15.
determinandus, vt patet: quia miraculum eſt effectus vel ſimpliciter vel ſecundum quid à naturali cauſa independens.

CONSILIVM LXXXI.

Ad Titulum Quartum Libri Quinti.

De Aëre, Aquis, & locis.

ARGVMENTVM.

Illuſtriſſimus ac Reuerendiſſimus Dominus Epiſcopus Cluſinus viſus debilitatem patiebatur, eiuſque affectionis culpam in craſſitiem Aëris illius ciuitatis (quæ *Camers* olim dicta eſt, vt teſtatur Abbas D. Ferdinand. Vghel. *in ſua Italia ſacra, tom. 3. tit. Cluſini Epiſcopi*) coniiciebat. Videbatur autem procedente tempore eam viſus debilitatem non modò augmentum capeſſere, ſed viſum in dies offuſcari, vnde timens, ne in eius ſenſus totalem deperditionem, ac conſummatam cæcitatem laberetur, Epiſcopatui renunciare determinauit: an autem id ex iuſta cauſa faceret, in dubium vertebatur: quod tamen pleniſſimè dilui poſſe, ex ſequentibus commonſtraui.

SVMMARIVM.

1 *Si ex cauſa morbi renunciare licet Epiſcopatui, videndum primò an morbus ſit ſanabilis, néene.*
2 *Auſtri viſum, omnéſque ſenſus hebetant.*
3 *Renunciatio eſt res grauis, nec de facili admittenda.*
4 *Non ex omni infirmitate Epiſcopus poteſt Epiſcopatui renunciare, ſed ex illa, ex qua redditur inhabilis ad exercenda munera Epiſcopatus.*
5 *Aeris intemperies eſt iuſta cauſa renunciandi Epiſcopatui: & num. 14.*
6 *Periculum incidendi in morbum idem operatur ac ipſe morbus.*
7 *Si cæcitas eſt cauſa renunciandi Epiſcopatui, periculum cæcitatis erit eodem modo cauſa iuſta.*
8 *Parte aliqua corporis debili exiſtente ab omnibus ſanis partibus ſuperfluitates recipit.*
9 *Viſus ſenſus multo, ac puro, lucidóque ſpiritu indiget.*
10 *Ex ſenectutis culpa viſus præ omnibus ſenſibus detrimentum recipit.*
11 *Auſtri viſum reddunt caliginoſum.*
12 *Viſus obtuſus ſenibus familiaris.*
13 *Ex ſola ſtomachi culpa aliquando viſus hebetudinem contrahit.*

Licet Illuſtriſſimus ac Reuerendiſſimus Dominus Epiſcopus admodum rationabili timore moueatur, ne ex commoratione in propria Cluſij Eccleſia, viſionis ſenſum ita oblædi contingat, vt illum omninò amittat; non videbatur tamen extra rem dubitare, quòd poſſet eius timor non ſine remedio eſſe, ita vt renunciare in poſterum eam ob cauſam non cogatur: nam hæc viſus debilitas, qua de præſenti afficitur, aduentitia eſt, & vt ipſe fatetur, à craſſitie, & nimia humiditate Aëris Cluſini dependet; vnde ante-

quam Epiſcopatui tenuntiet, videtur teneri date operam, ſi fieri poſſit, vt Aëris illius craſſities,& humiditas ſuperfluens aliquo modo emendetur, quemadmodum ſi ex cauſa morbi liceat Epiſcopatui tenunciare, ante io-
1. quirendum, ac determinandum, an morbus ſaoabilis ſit, oécoe; nam vbi ſanabilis exiſtat, non eſt iuſta cauſa renunciaodi, vt in confeſſo eſt. Ergo ſi Cluſinæ Ciuitatis Aët emendari quoquo pacto poteſt, & eius malitia euitati, vel viſum per aliqua remedia ab eius læſione tueri, & io ſuo naturali eſſe conſeruare, oulla iuſta ex cauſa moueretur Illuſtriſſimus Dominus ad reuunciandum.

Quòd autem Aëris iſtiuſmodi inſalubritas emeudati aliqua tatione poſſit, palam eſt,quia vel quòd ex ſua natura humidior ſit, vel quòd à prauorum ventorum incurſibus illaudabilis efficiatut, impediendo eorum ventotum impetus, aditúmque ventis meelioribus aperiendo, poteſt & humiditas ex parte ſaltem exuperati,& veotorum prauorum malitia euitari; vt ſi exempli gratia, Auſtri, vt volunt, Cluſinum Aëtem inficiant, poſſunt impediri ne Epiſcopi habitationem perflent claudendo feneſtras, aditúſque alios Auſtrum reſpicientes, & apetiendo ventis Septentrionalibus, qui omnino Auſtrorum malitiam obtundere poſſunt: vode quemadmodum hi
2. ſenſus hebetant, & viſum præcipuè caliginoſum teddunt, Hippoctat. *lib.3. Aphor.5.* ob id quod Aëtem craſſiorem faciaot; ſic illi Aëtem puriorem reddeotes,viſui maximè opitulari poſſunt, & hoc pacto non ſolùm viſus debilitas in Illuſtriſſimo Epiſcopo augmentum non recipiet, ſed ſi quæ de præterito adeſſet ea cautela ceſſabit,ac ſimul ceſſabit cauſa tenunciandi Epiſcopatui, vt patet.

Sed dato etiam, quòd huiuſmodi Aëtis emendatio ſit impoſſibilis, non deſunt oaturalia temedia ad viſus debilitatem conferentia, cúmque ſenſum clariorem, ac poriorem teddentia, ad quem effectum multa, & quidem proficua à Practicis proponuntur, cùm de ea re verba faciunt; his enim conſueuimus oculorum vigorem non modò conſeruare, ſed etiam acuere, vt in ſenibus quotidie experimur; quibus nonnulla ocularia medicamenta, vt ſtillatitias aquas, & liquores, collyria, & id genus alia non ſine effectu præſcribimus, ac præter quamplurimos Medicos,qui de morbis ſenum ſcribuot, multa ad viſus debilitatem,quæ proprium ſeuum ſymptoma eſt, proponit Franc. Ranchin. *de morb. partic. ſenum, claſſ.1. cap.5.* quæ licèt omnia à nonnullis inania, ſed malè exiſtimentur; tamen videbatur, teneri Illuſtriſſimum Epiſcopum antequam tenuociatiunem meditaretut, omoia experiri,
3. cùm renunciatio Epiſcopatus, ſit tes grauis, nec facilè admittenda. Patiſ. *de Renunc. Benef. queſt.3. num 5. lib.5.* Cùm ergo hactenùs nihil ad temouendam, ac ſuperandam eam viſus debilitatem Illuſtriſſimus Dominus machinatus ſit, non poſſumus certi eſſe, an amouibilis ſit, uécne; & ſic non habet iuſtificatam cauſam renunciandi; nam ſi fortè temediis ea debilitas remoueri poteſt, ceſſat illicò
4. legitima cauſa teounciationis, quia non ex quacunque infitmitate poteſt Epiſcopus reounciare, ſed ex illa tantùm, ex qua redditor in poſterum inhabilis ad ſui Paſtoralis officij executionem: Patiſ. *vbi ſup. num.* 18. quæ talis item ſit oportet, vt omni ſalutis, & ſanationis ſpe deſtituatur. Modò, Epiſcopus non redditur iohabilis, niſi fortè ad tempus, ex infirmitate, quæ ſanabilis ſit, & ſic ceſſat iuſtitia ipſius cauſæ, quæ debet renunciationem legitimare.

Neque obſtat, quòd ſimplex Aëris intemperies ſit iuſta cauſa renunciandi; vt per eundem Patiſ. *loco citat. num.144.* qui hanc eſſe opinionem Doctorum communem inibi teſtatur. Quia hoc vetificatur, quando prædicta Aëris intempeties vitæ inſidiatur, & eſt naturæ ipſius Epiſcopi contraria, vt *ibi* Pariſius, at oon videtur habere locum, vbi alios quoſdam motbos excitare poſſet non lethales, neque hominem impedientes, quin ſuo muneri poſſit ſatisfacere; vt exempli gratia, ſi capipitis faceret grauitatem, aut dolorem, non quidem perpetuum, aut moleſtam diſtillationem, non tamen periculoſam excitaret, aut quemadmodum in caſu noſtro viſum obtuſiorem, ac debiliorem redderet, aut etiam Auditum inctallaret; nullus enim horum morborum, aut ſymptomatum hominem vitæ periculo exponit, aut impedimentum ad exercenda Epiſcopatus munera præbere poteſt, & ſic oequaquam iuſtificatur cauſa renunciationis ab Epiſcopo facienda per ſolam, ac ſimplicem Aëtis intemperiem. 5.

Sed vt rei veritas detegatur, conſideraodæ ſunt nonnullæ concurrentes conditiones tam ex parte ipſius Illuſtriſſimi Epiſcopi, quàm ex parte ipſius ciuitatis Cluſinæ. Nam *primò*, Illuſtriſſimus Dominus à natiuitate parum acutè videt, ex quo arguendum, hunc ſenſum ſortitum à natiuitate eſſe ſatis debilem. *Secundò*, eſt iam in ætate declioaote, cùm ſit Sexagenarius. *Tertiò*, oon eſt omninò ſanus, quia ſtomachi cruditates aliquando abſque extrinſeca vlla cauſa patitur. *Quartò*, caput maximè diſtemperatum, ac nimis humidum habet, ex quo diſtillationum materiæ perenniter ad interoas partes ſubminiſtrantur. His additur intemperies notabilis ipſius Cluſinæ Ciuitatis, quæ non ſolùm Auſtrinis flàtibus eſt maximè obnoxia, ſed à Clani fluuio alluitur, vnde redditur tantopetè in humiditate diſtemperata, vt nihil ſuprà.

His ſic ſe habentibus, firmandum omninò pro veritate eſt, Illuſtriſſimum Dominum habete iuſtiſſimam cauſam renunciandi Epiſcopatui ob imminens cæcitatis periculum; quod vrgentiſſimam cauſam habet à ſingulis prædictarum conditiooum per ſe; vnde tantò vrgentiorem habebit ab omnibus ſimul iunctis. Satis ergo tuetur Illuſtriſſimum Dominum Epiſcopum hoc rationabile, ac inſtans periculum, vt licitè poſſit renuntiare: idem enim 6. operatur periculum incidendi io motbum, ac ipſe caſus io morbum, & tam periculum illud, quàm præſens morbus hominem iure excuſare debent à reſidentia: nam ſi cæcus impeditur ad exeqoenda munera Epiſcopatus, & ob 7. id debet Epiſcopatui renuociare, quia per cæcitatem

Digitized by Google

citatem euadit, vt patet, irregularis: Rota *in Valentina Coadiutoria Ianuar.*1637. *coram Coccino*, *num.* 14. idem poterit rationabile periculum incidendi in cæcitatem: & ſic, ſtante eius periculi euidentia, licitè illuſtriſſimus Dominus Epiſcopus renunciare poteſt Epiſcopatui.

Porrò periculi euidentia ſatis ſupérque probatur primò ob naturalem debilitatem ſenſus Viſus, ob quam, ſi quæ cauſa eſt ab extrà, quæ illum lædere poſſit, promptiſſimè læ-
8. ſionem experitur; naturaliter enim fit, vt ſi quæ pars debilis à Natura exiſtat, facilè præ cæteris corporis partibus ſuperfluitates recipiat, quæ ſemper ad ipſam potiùs quàm ad aliam quamcunque confluere ſolent: Galen. *lib.*13. *Method med.cap.*5.*& alibi ſæpè.* Modò, nulla cauſa euidentior dari poteſt, quæ viſui officiat, quàm Aër craſſior, & humidior, cùm
9. enim hic ſenſus multo, ac puro, lucidóque ſpiritu indigeat, vt benè fiat; idem Galen. *lib.*16.*de vſu part.cap.*3.*& lib.*7. *de Plac.Hipp. & Plat.cap.*5. Aër eius naturæ illum offuſcat, incraſſat, & inturbidat, & ad viſionem reddit omninò oculos inhabiles, etiamſi aliàs ſani ſint; quid ergo ſi à Natura ſint debiles? certè cùm eo caſu ſpiritibus paucis, & impuris, ac craſſioribus oculi ſint referti, facilè ab euidenti quacunque cauſa, & indeſinenter agenti, qualis Aër eſt, ſpiritus illi non ſolùm incraſſantur, magíſque inturbidantur, ſed prorsùs extinguuntur, vnde homo in conſummatam cæcitatem de neceſſitate labitur.

10. Accedit huic cauſæ Ætas iam grauis, cùm Illuſtriſſimus Epiſcopus ſit ſexagenarius, cuius culpa viſus præ omnibus ſenſibus detrimentum patitur, ea potiſſimum ratione, quia ſpiritus craſſiores, & minus lucidi in dies euadunt, cùm tamen ſenſus viſus, vt dictum eſt, ſpiritus requirat maximè tenues, puros, ac pellucidos; ſed & nimia excrementitia humiditas, qua caput ſenile abundat, reddit ipſum oculum viſionis inſtrumentum, & præcipuè corneam humidiorem, ex cuius exuperante humiditate viſus non modò hebetior euadit, ſed quaſi per caliginem, aut nebulam, aut fumum fieri ſolet, at tandem omninò euaneſcit: Galen. *lib.*1. *de ſympt. cauſ. cap.*2. Vbi ergo Aëris malitia cócurrat ad ſpiritus inturbádos, & incraſſandos, certo certius viſionis totalis deperditio, ac conſummata cæcitas expectanda eſt.

Præterea Aër Auſtrinus, qualis eſt Aër Cluſinæ ciuitatis, mirum in modum aduerſatur caput humidum habentibus, vt habent Senes, vt multò humidius habet Illuſtriſſimus Dominus Epiſcopus, Galen. *in Art.Med.cap.*19. Vnde ob id, ipſi Auſtri reddunt viſum caligi-
11. noſum: Hippoc. *lib.*3. *Aphor* 5. & ibi Gal. *in primum de Morb.vulg.com.*1.*text.*18. Cùm igi-
12. tur viſus obtuſus ſit Senibus familiaris ob iam commemoratas cauſas, idem Galen. *comm.*3. *Aphoriſm.* 31. & Aër caliginoſus, turbidus, craſſus & Auſtrinus viſum hebetet, vt ex ſuperioribus patet, & omnes Practici teſtantur; Mercurial.*de morb.ocul cap.*1. certum eſt, quòd commoratio in huiuſmodi Aëre, poteſt non longo menſium decurſu Illuſtriſſimo Domino ita obeſſe, vt viſum in totum amittat, & ſic iure optimo ad euitandum hoc periculum iam inſtans, ſibi cauere ſatagit Vir Illuſtriſſimus Epiſcopatui renunciando.

Nec minorem occaſionem huic periculo præbere poteſt ipſius Illuſtriſſimi Domini Epiſcopi valetudo, cùm maximè ſtomachi querimoniis ſubjaceat, ob cruditates ab immnito calore procreatas: inde enim facilè, & vapores craſſos, & excrementitias materias Capiti indeſinenter ſubminiſtrari neceſſe eſt;
cùm conſtet ſola ipſius ſtomachi culpa aliquando viſus obſcuritatem, & hebetudinem 13.
excitari, Ioan. Bapt. Montan. *conſ.*45. ex quo Petr.Foreſt. *lib.* 11. *obſeruat.* 32. Quod mirum non eſt, cùm in dies à ſtomacho multò maiora mala Capiti communicentur: quare tantopetè igitur Aër ciuitatis Cluſinæ viſui officit, tantoperè valetudo ipſius Illuſtriſſimi Domini Epiſcopi, & ſtomachi præcipuè imbecillitas ipſam Aëris cauſam fouet, ac vires perpetuò illi ſubminiſtrat, ita vt hinc periculum amittendi omninò viſionem iam imminere pateat, niſi ab eo recedendo ſibi caueat.

Denique capitis frigida, & humida intemperies quam à Natura Illuſtriſſimus Dominus ſortitus eſt, & quam ipſa ſenectutis ætas mirum in modum adauxit, tam indeſinenter materias ſuperfluas, ac craſſos turbidóſque humores ad oculos demittere apta nata eſt, vt mirum ſit, quonam pacto, cum hoc vitio, ex prægreſſa commoratione in tam contrario Aëre euitare Vir Illuſtriſſimus potuerit conſummatam cæcitatem. Ecquis ſanè non firmabit, Virum huiuſmodi temperamento dotatum, oculóſque à primordiis natiuitatis maximè debiles ſortitum, ætate iam declinante, ac ſtomacho multis cruditatibus perpetuò referto, non niſi ex miraculo ſeruari potuiſſe, quin iam à multo tempore Cluſij commorando in omnimodam cæcitatem lapſus fuerit? Quòd ſi hactenus, qualiſcunque cauſa illum ab hoc infortunio ſeruauerit; certè perſeuerante commoratione in eo Aëre, qui tantoperè Capiti, & oculis inimicus eſt, illud euitare nullo pacto poterit.

Cùm igitur ex ſola Aëris intemperie liceat 14.
Epiſcopo renunciare Epiſcopatui, vt ſuperiùs ex adductis per Pariſium dictum eſt, quantò iuſtiorem cauſam habet Illuſtriſſimus Dominus renunciandi Epiſcopatui, vbi tot concurrunt conditiones periculum amittendi viſionem tantoperè vrgentes, vt nullo modo illud euitare poſſit, ſi perſeueret commorari in Aëre Cluſino? immò crediderim teneri ipſum ex propria conſcientia ſibi proſpicere, tamque efficaces, ac imminentes infortunij cauſas euitare, ne viſu amiſſo, à multis bonis operibus ceſſare cogatur.

CONSILIVM LXXXII.

Ad Titulum primum Libri tertij.

De impotentia coëundi & generandi.

ARGVMENTVM.

Cogebatur Vir Illuſtriſſimus N.N. à ſuis, ne eius Nobiliſſima Familia extingueretur, vt vxorem duceret, ipſo magnoperè tergiuerſante, ac timente, ne ob nonnullas non aſpernandas quidem cauſas, impotens futurus eſſet ad conſummandum matrimonium, aut inhabilis ad Liberorum procreationem: Inter eas cauſas præcipuam exiſtimabat genitalis membri breuitatem. Cùm tamen Suis ſatisfacere, magnoperè deſideraret, iubet de ea re conſilium ineam cum altero Medico Collega meo doctiſſimo, ac cum alio Medico, & Chirurgo expertiſſimo. Ante omnia ergo genitale membrum obſeruauimus, ipſúmque ob perpeſſa vlcera Gallica, tota ferè glande detruncatum vidimus, cæterà verò optimè conſtitutum. Inter illum autem inuiſendum, narrauit, ſe ad coëundum ſegniorem factum, licèt tandem incœptum coitum optimè abſolueret. Collegis ergo meis ancipitis ſententiæ exiſtentibus, ac inclinantibus potiùs ad diſſuadendum, quàm ad ſuadendum, vt vxorem duceret; Ego illum bono animo eſſet imperaui, & vxorem duceret, ac ſui, ſuorúmque deſiderij compotem futurum prædixi. Ille meis monitis obtemperans, matrimonium cum lectiſſima ac Nobiliſſima pariter Virgine contraxit, & plures liberos ſuſcepit.

SVMMARIVM.

1 *Membri breuitas impedit generationem. Vide num.8.*
2 *Ignauia Venereorum quando ſit ſine remedio.*
3 *Morbi ſeniles vires tempore acquirunt.*
4 *Ætates non annorum numero, ſed viribus menſurantur.*
5 *Senectus retardatur, aut acceleratur pro maiori, aut minori virium robore.*
6 *Sterilitas à morbo Gallico facilè inducitur. Vide num.10.*
7 *Glandis, & Præputij priuatio coitus delectationem ex parte Mulieris diminuit.*
9 *Ignauia in Venerem, aut ſegnities quædam non poteſt dici frigiditas.*

NOn abſque euidentiſſimis rationibus, dubij in hoc negotio permanebant tam Medicus, quàm Chirurgus ad conſulendum conuocati: Et *Primò*, ob virgæ breuitatem; *Secundò*, ob enarratam ignauiam, & ſegnitiem ad Venerem exercendam; *Tertiò*, ob ætatem; *Quartò* denique, ob Gallicum morbum.

Et quoad Membri breuitatem certum eſt, il-
1. lam impedire generationem: Auic. 20. *tertij tract*. 2. *cap*. 44. Ludou Mercat. *de ſteril. & pragn. aff lib*. 3 *cap*. 5. Ioan. Hucher. *de ſteril. lib*. 1. *cap. de col. paruit.* Fortun. Fidel. *lib*. 2. *de Relat. Medic. cap*. 2. Nam vt dicebat idem Hucherius, neque idonea titillatione Venerem in Muliere accendere ſatis poteſt, vt ſimul cum Viro ſemen ſuum effundat, neque (addam ego) peruenire poteſt ad vteri intimiora: vnde neque virtutem ad ſponſam deuirginandam habere poteſt, atque inde conſequens eſt ob vteri occluſionem naturalem ab Hymene, vel quomodocunque factam Mulierem, Viri ſemen in ſuum vterum non recipere, maximè cùm longè ab ore interno effundatur, in quo caſu conſequi inſimul videtur, quòd virile ſemen refrigeretur priuſquam ad deſtinatum locum peruenire poſſit; etiamſi admittatur vteri ipſius vehemens attractio, ob quam etiam à longè virile ſemen deglutire, & auidè ingurgitare ſolet; ſed hæc attractio non tam facilè ſuccedit, vt perſuaſum habemus; nam Medici tanti faciunt penis longitudinem, ad hoc, vt conceptio ſequatur, vt eam æqualem eſſe voluerit Oribaſ. *collect. lib*. 24. *cap. vlt.* ipſi cunno, aliàs non ſufficere penem vult ad ſemen in os vuluæ eiaculandum.

Sed etiãſi tam facilè ſuccedere ſupponatur hæc attractio, hoc haberet locum vbi conſueto impetu ſemen in vterum eiaculatetur, quod in hoc caſu ſperati non poteſt, ob membri breuitatem, & detruncationem, quam pro cauſa ſterilitatis agnoſcit etiam Fortun. Fidel. *lib*. 2. *de Relat. Medic. cap*. 2.

Sed neque ſperari id poteſt ob partium genitalium ignauiam, de qua Vir Illuſtriſſimus conqueritur, & quæ erat ſecunda cauſa, dubios, & ancipites detinens Collegas meos in capienda huius negotij reſolutione: atque erat profectò hæc cauſa maximè conſiderabilis, & de qua ipſe patiens magnoperè timebat, ob eam enim præcipuè magis, quàm ob prædictam membri breuitatem, ægrè ſe perſuaderi permittebat, vt vxorem duceret.

Augebatur hic timor tam in Patiente, quàm in

in Collegis ex e , quòd illam ignauiam iudi-
carent à morbo Gallico relictam ; præterquam
quod iam in ætate procederet, cùm quintum
ſupra quadrageſimum annum agere ſe diceret,
quanquam triennio minor eſſet.
Ex his Venereorum ignauia illa reſpectu
2. vtriuſque conditionis iudicari poterat abſque
remedio eſſe ; nam quoad morbum Gallicum
certum erat, eam ab illo morbo tanquam eius
characterem relictam, & ideò mirum non erat,
ſi morbo iam in totum ſanato, & patiente ad
priſtinas vires remeante, cum faciei aſpectu
laudabili, & viuido carnium colore, tamen
illa ignauia non ceſſauerit, ſignum manife-
ſtiſſimum, morbi prægreſſi malitiam geni-
tales maximè partes labefactaſſe.
Quoad ætatem autem, quæ erat tertia cau-
ſa, ob quam Collegæ magis in negatiuam,
quàm in affirmatiuam partem inclinabant, vi-
debatur eam poſſe magnoperè obſtare remo-
tioni eius ſymptomatis, quia cùm illud à re-
frigeratione dependentiam habeat, & calor
natiuus ætate procedente in dies diminuatur,
quo præcipuè & in primis opus eſt in congreſ-
ſibus Venereis ; certum eſt, ignauiam illam in
dies maiorem fieri, ac vires eundo acquirere,
3. vt omnes morbi ſeniles facere conſueuerunt.
Licet autem ætas quadraginta quinque anno-
rum non videatur ex naturæ ordine diminuere
notabiliter potentiam coëundi, calore adhuc
vegeto exiſtente ; id locum habet in ſanis ho-
minibus, ac integras adhuc vires conſeruan-
tibus, non in debilibus, & valetudinariis, & id-
4. circò alias probatum eſt, Ætates non annorum
numero, ſed viribus menſurari, eáque de cau-
ſa Senex quis dici poteſt in ætate etiam conſi-
ſtente, aut etiam iuuenili, non excedente an-
num trigeſimum: quemadmodum è contrà, iu-
uenis adhuc dici quis poterit etiamſi ſuperaret
5. annum ſexageſimum ; & hoc quia ſenectus re-
tardatur, & acceleratur pro caloris natiui ma-
iori, aut minori robore, & virtute : quamob-
rem vbi vel à Natura, vel ab accidente, veluti
à prægreſſo aliquo morbo vehementi calor
diminutus eſt, ſenectus maximoperè accelera-
tur, ita vt vbi aliàs quinquageſimoquinto,
aut ſexageſimo aliquis ſeneſceret, per plures
annos ſenectutem præueniat, vt in caſu noſtro,
in quo Nobiliſſimus Vir poteſt dici iam ſenex,
licet quadrageſimumquintum annum non
excederet, cùm ex prægreſſis morbis pluri-
mum natiuus calor ſit diminutus, quod eui-
denter commonſtrat illum non ſufficere am-
pliùs ad opera Naturæ celebranda, quæ qua-
dragenario Viro conuenire videntur.
Ac tandem ipſe Gallicus morbus, cùm no-
tabilis ac vehemens eſt, qualem paſſum fuiſſe
conſtat Illuſtriſſimum Virum, ignauiam illam
genitalium, vt dictum eſt, accerſere potuit,
ac dato quòd non fuerit cauſa ad hoc ſuffi-
ciens, licèt contrarium de facto appareat, ſal-
tem hominem ſterilem facere potuit, quia re-
frigerato natiuo calore, refrigeratur conſe-
quenter genitale ſemen, & infæcundum eua-
dit : quod ſatis ſupèrque ita euenire oſtendit
ignauia ad coëundum ; nam vbi calore ſuffi-
cienti, ac ſpiritu viget, vt naturaliter fieri ſo-
let, hominem Veneris ſtimulis facilè irritare
conſueuit, & fœcundum eſt : quamobrem
etiamſi coëundi ignauia in Illuſtriſſimo Viro
remedium admitteret, vigebit tamen, & ſine
remedio erit inhabilitas generandi, quare cùm
non ad alium finem Vir Nobiliſſimus ad du-
cendam vxorem ſibi perſuaderi permittat, niſi
ad procreandos liberos, ne tam conſpicuæ
nobilitatis Familia extinguatur, incaſſum du-
cet vxorem, ſtante impotentia generandi,
quam à morbo Gallico maximè graui, quo 6.
ipſe affectus eſt, facilè induci teſtantur Lu-
dou. Mercat. *loco citato, cap. 5. verſic. Contingit
procul dubio*. Fortun. Fidel. *lib. 2. de Relat. Me-
dic. cap. 2.*
His oppoſitionibus nihil motus, in ea opi-
nione fui, vt Vir Illuſtriſſimus poſſet, ac de-
beret vxorem ducere, cùm quantum eſt ex
parte ſui, quod certam ſpem procreandi fi-
lios fruſtratoriam futuram minetur, obſerua-
ta genitalis membri conſtitutione, nihil viſum
eſt, quod vel coitum, vel generationem re-
morari poſſit ; licèt enim detruncatum eſſet,
ac tota ferè glande orbatum, quod reliquum
ipſius erat, tanta longitudine dotabatur, ac
tam benè affabrefactum erat, vt ſufficeret
abſque dubio ad delectandas ſatis Mulieres ſe-
cum congredientes ; omnes enim dimenſiones
optimè adimplebat, neque flacciditate, neque
frigiditate, neque coloris prauitate etiam ex-
tra erectionem culpari poterat ; vnde in ere-
ctione, vt ipſemet Patiens ſerið referebat, ſuf-
ficienter perdurabat, licèt ſeriùs, quàm ante-
acto tempore erigeretur.
Præterea ad corporis conſtitutionem me
conuertens, Virum obſeruabam temperatu-
ræ ſanguineæ cùm Bilis ſubdominio, habitus
inter pinguem & gracilem mediocris, carni-
bus naturalis coloris, ac decenti rubore per-
fuſis, non flaccidis, neque rugoſis, ſed requiſita
ſoliditate laudabilibus ; principes omnes partes
naturali vigore pollentes, ac nulla, in ſumma,
præternaturali affectione labefactatas : ſtatu-
ræ vltra mediocrem non excedentis, actionis
viuacis, ac debitam alacritatem præſeferen-
tis ; ætatis, vt dictum eſt, conſiſtentis, ac po-
tius iuuenilem aſpectum oſtendentis, & re-
quiſito Totius robore dotatum. Teſtes inſu-
per obſeruabam decenti magnitudine conſpi-
cuos, tactu calidos, pilos in partibus omni-
bus, ac ſingulis, locíſque conſuetis copioſos ;
ſemen, vt interrogatus retulit, optimæ con-
ditionis, craſſum, album, ac conſueti odoris,
ac copiæ mediocris, quale optimum à Medi-
cis iudicatur, & vt vno verbo omnia reſtrin-
gam, corpore erat eucrato, ac benè compa-
cto, quale ad liberos gignendos deſiderari
debet.
Cum his omnibus prægreſſæ luis Venereæ
qualitatem requirens, conſtabat, illam ne-
que curationis difficultate, neque ſympto-
matum multitudine, aut ſæuitie fuiſſe nota-
bilem, ſed tantùm vlcuſculis in glande ipſius
membri moleſtam, quæ facili negotio curata
fuiſſent, niſi ille præ rubore nonnullis diebus
ea occultaſſet, & incurata relinquens, occa-
ſionem non dediſſet, vt malignitate contra-
cta, pars corrumpi inciperet ; vnde poſtmo-
dum coactus Chirurgum ſerò in auxilium
conuocauit,

Digitized by Google

conuocauit, qui corruptam partem, nempe totam ferè glandem, ne malum vlterius ſerperet, reſecauit. Hinc verò ob contagij ſuſpicionem, exquiſitæ corporis expiationi ſe ſubiecit, ac debitis antidotis, & decoctis ſudorificis in vſum protractis, omnem Luis Gallicæ radicem extirpauit, eóque pacto ad naturalem, ac priſtinum ſtatum remeauit, tanquam ſi nunquam ex ea lue ægrotaſſet.

Neque veritatem vllam habet, ſegnitiem illam in Venerem ab ea lue fuiſſe relictam: quia poſt prædictam curationem, per plures menſes ſolitam in Venere alacritatem retinuit, cuius deperditionis culpam ille in triplicem cauſam, atque illam quidem euidentem reiiciebat, nempè in immodicum Veneris vſum per nonnullos dies factum, cum pulcherrima iuuencula quam amare cœperat, in gelidiſſimi potus abuſum, & in balneationem in Tyberina aqua, quam frigidam nimis experiebatur; ita vt ſuperueniens Venereorum ignauia, nouus morbus videri poſſet ab inſignibus illis erroribus in victu patratis ſuam originem habens, aptis medicamentis remouendus, ſi eius remotioni animum addixiſſet.

His vterque Collega permotus, in meam ſententiam manibus, pedibúſque venerunt, maximè cum oppoſitionibus ex aduerſo propoſiti pleniſſimè ſatisfeciſſem: nam quoad membri breuitatem, eam non eſſe talem ipſa autopſia conuincebatur, vt coitus vſum, vel generationem remorari poſſet.

Neque obſtabat inſtantia, quæ fieri poterat
ob glandis priuationem, firmando, quòd eius
7. priuatio coitus delectationem ex parte Mulie-
ris inſigniter minueret, & hoc pacto impedi-
ret generationem, cùm conſtet ex ſola præpu-
tij abſciſſione eam delectationem notabiliter
minui, vt Hebræarum mulierum exemplo pa-
tet, & teſtatur Reald. Columb. *ſua Anatom.*
lib. 11. *cap.* 16. & Ioan. Riolan. Fil. *in Enchirid.*
Anatom. lib. 2. *cap.* 31. Atque hinc euenire di-
cunt, vt illæ mulieres libentiùs congrediantur
cum Chriſtianis, quàm cum propriis Hebræis,
vt idem Riolan. *ibid.* addit, & cum eo alij
Anatomici. Quia reſpondetur neque ex præ-
putij, neque ex glandis abſciſſione tantoperè
in mulieribus minui Veneream delectationem,
vt illas minùs generationi aptas efficiat, vt
ipſæmet Mulieres Hebrææ facto ipſo conuin-
cunt; quæ non ſolùm ex ea cauſa ſteriles non
euadunt, ſed fœcunditate alias Mulieres quan-
doque exuperant, quod maiorem in modum
firmare poteſt Hebræarum in Ægypto degen-
tium exemplum, de quibus ſacra *Exodi* pagina
cap. 1. mentionem habens, fœcunditate inſi-
8. gnes fuiſſe memorat. In caſu ergo noſtro di-
cendum, membri breuitatem, de qua Medici
teſtàtur, quòd diminuat coitus delectationem,
& generationem, debere eſſe talem, vt ob eam
breuitatem non poſſit peruenire ad intimiora
loca muliebria, vbi ex frictione congredientis
Viri maior viget delectatio, at in Viro Illuſtriſ-
ſimo etiamſi membrum ſit aliqualiter decur-
tatum, decentem tamen, ac ſufficientem adhuc
longitudinem ſeruat, ita vt non minùs, quàm
ſi integrum eſſet, poſſit compreſſam Mulierem
ſatis ſupérque delectare. Immò etiam ſi bre-
uius eſſet quàm ſit, non idcircò abſolutè illum
ſterilem eſſe affirmare poſſemus, cùm pateat
experientia, aliquos etiam ſic conſtitutos ge-
neraſſe, & hoc factu poſſibile teſtatur Fortun.
Fidel *lib.* 2. *de Relat. Medic. cap.* 2.

Quod vlteriùs circa ignauiam opponebatur, facto ipſo facilè diluitur, nam licèt Nobiliſſimus Vir poſt inſignes errores in victu iam commemoratos ſeriùs in Venerem accendatur, tandem tamen operam egregiè nauare ſolet, ita vt omninò exiſtimandum ſit, vbi hæc coëundi ignauia Veneri, ac liberorum procreationi poſſet quicquam officere, eam eſſe de facili ſuperabilem, non enim ex naturali, aut fortè habituali frigiditate partium genitalium originẽ habet, ſed ex adſcititia frigiditate eorum errorum cauſa contracta; vnde non abſcindit in totum, ſed remoratur tantùm ſtimulos in Venerem; cuius rei euidens ſignum eſt, quòd vbi blanditiis, ac mutuis amplexibus, atque oſculis à mulieribus excipitur, tandem alacriter cum ipſis congreditur, vt ingenuè fatetur.

De ætate quod opponitur adeò friuolum
eſt, vt ex ſe omninò euaneſcat; nam Nobiliſ-
ſimus Vir ætatem degit, vt dictum eſt, conſi-
ſtentem, robore ſufficienti, ac quale dictæ
ætati conuenit, dotatur, aſpectum habet iuue-
nili propinquiorem, quàm ſenili, vitam tradu-
cit ab omni morbo liberam, nec valetudini vlli
obnoxiam, ita vt inaniter, & abſque vllo fun-
damento dicatur, illum in ea ætate debere di-
ci ſenem ob ſolam illam Venereorum ſegni- 9.
tiem, aut ignauiam, ſi modò ignauia vocari
meretur tarditas quædam, & non conſueta in
aliis hominibus mora ad coëundum, quæ non
ex frigiditate partium, ſed ex calore remiſſo
earum procedit, & neque ignauiæ, neque fri-
giditatis nomen habere debet.

De Gallico tandem morbo iam diximus,
non potuiſſe morbum ab Illuſtriſſimo Viro
perpeſſum inter graues morbos Gallicos con-
numerari, & ſterilitatem inducentes; immò 10.
verum non eſt, morbum Gallicum ſimpliciter,
& ex ſui natura facere hominem ſterilem, ſed
tantùm cum aliquibus ſymptomatibus aſſo-
ciatur, craſim principum membrorum de-
ſtruentibus, & natiuum genitalium partium
calorem extinguentibus, quod ſymptoma non
conuenit morbo Gallico, vt Gallicus morbus
eſt, ſed illi per accidens interdum adiungitur;
quam veritatem ipſa experientia quotidiana
confirmat, ex qua aſſiduè videmus homines
vtriuſque ſexus Gallica lue etiam graui vexa-
tos fœcunditate eſſe inſignes; at talis non
erat lues, quam paſſus eſt Vir Illuſtriſſimus,
immò erat leuis, & facilè ſanabilis, cùm illicò
ſe per penis vlcuſcula prodidiſſet, quæ facilè
ob id ſanari teſtantur Auctores, Leonard. Bo-
tallus, *de Lue Venerea, cap.* 2.

CONSI

CONSILIVM LXXXIII.

Ad Titulum Primum Libri tertij.

ARGVMENTVM.

Deſiderabat Illuſtriſſimus Dominus N. N. ducere in vxorem Illuſtriſſimam pariter, ac pulchritudine inſignem Mulierem Dominam S. S. viduam ætatis annorum viginti biennio addito, multùm id diſſuadente Eminentiſſimo Domino eius viri patruo, eo tantùm nomine, quòd præfata Domina eſſet inhabilis ad generationem, ita enim perſuadebat illi Medicus domeſticus non magni pretij vir, qui eam in quodam Monaſterio degentem ad educationem curauerat, antequam marito priori nuberet. Inſtante ergo prænominato Eminentiſſimo Domino, Vir Illuſtriſſimus me cum tribus aliis ſelectiſſimis Medicis, ætate, doctrina, & experientia inſignibus, conuocauit, vt cum Medico eiuſdem Eminentiſſimi Domini couſilium iniremus, ac determinaremus, an dubium aliquod interuenire poſſet, quòd præclariſſima Mulier ob cauſas à Medico illo allataa, futura non eſſet generationi apta, ac illo à nobis audito, acriter ſuam ſententiam defendente, concordes omnes fuimus nullam ex narratis ab ipſo cauſis, neque aliud quicquam, dubium in ea re excitare poſſe, quin generationi maximé habilis futura eſſet. Ego igitur, ita iuſſus, ſcriptis meam ſententiam probaui, vt ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Viſcerum contumaces obſtructiones in fœminis conceptionem impediunt.*
2 *Mulieres admodum pingues non concipiunt.*
3 *Medicamentorum frequens vſus conceptionem impedire ſolet.*
4 *Cauteria diu geſtata tam Viros, quàm Mulieres ſteriles faciunt.*
5 *Mulieres frigidos viros habentes non concipiunt.*
6 *Experientia eſt rerum magiſtra, vnde magis illi fidendum, quam rationi.*
7 *Mulieres nimis craſſa, vel nimis tenues, non concipiunt.*
8 *Obſtructiones in Virginibus Marito iungendis non ſemper impediunt conceptionem, immò aliquando per concubitum ſuperantur.*
9 *Virgines Viro matura, ac peſſimè habentes, quamprimum nubere debent, ex Hippocrate.*
10 *Mira Chalybis vis in adiuuanda conceptione.*
11 *Antimonium ſteriles facit Mulieres. Falſum, ibid.*
12 *Cauteria diu geſtata quando ſterilitatem inducant.*
13 *Experientia, vt ſit bona, quas conditiones habere debeat.*
14 *Virgines ſponſa cur non illicò, ſed aliquando, immò vt plurimum poſt aliquot menſes concipiant.*
15 *Sponſi interdum ex nimis frequentato coitu non generant.*
16 *Coitus nimis frequens conceptioni obeſt.*
17 *Sponſi aliquando non generant ob diſconuenientiam naturæ, & ſeminis.*

OPeræpretium eſt, antequam ad patefaciendam Collegarum, ac meammet opinionem accedam, cauſas enarrare, ob quas Medicus ille inculcabat, Illuſtriſſimam Mulierem non eſſe habilem ad generationem: quarum potiſſimæ fuerunt ſubſequentes.

Pro prima ergo cauſa afferebat contumaces,
ac rebelles obſtructiones, quibus lectiſſima
Mulier per plures annos fuit detenta, & de
præſenti etiam detinebatur, quas generationē
certo certiùs impedire omnes Medici vno ore 1
fatentur, & videndi, ſi libet, Auctores Gynæciorum, ad quas remouendas, vt addebat, iam tertiùm chalybem aſſumpſerat, & præter ipſam plura alia medicamenta à ſe cum aliis doctiſſimis duobus Medicis præſentibus exhibita; quin etiam cùm iam nupſiſſet, Tectucianam aquam ad plures dies, vt ſubjungebat, ebiberat, quibus tamen & ante, & poſt nuptias repertis, nihil omninò profecerat; licèt negare non poſſet, illam, poſtquam priori Marito tradita in vxorem fuit, faciei colorem in multò laodabiliorem immutaſſe, & pinguiorem habitum acquiſiuiſſe, quod tamen, dicebat ille, ad ſanitatem quidem prodeſſe, ad generationem autem potiùs obeſſe; cùm, non obſtante quod habitior multò, quàm cum virgo permaneret, euaſerit, eadem menſtruorum diminutione laboraret, non aliam profectò ob cauſam, niſi quia Natura deſueta iam à tranſmiſſione ſuperfluentis ſanguinis ad vias vterinas, vt menſtruo tempore expurgaretur, totum in corporis alimentum conuertebat, ex quo futurum eſſet, vt Domina Illuſtriſſima maiorem in modum in dies pinguefacta, ſterilis omninò redderetur, cùm pateat Auctori-
tate Hippocrat. *lib. 5. Aphor. 46.* Mulieres ad- 2
modùm pingues non concipere.

Secundam

Digitized by Google

Secundam cauſam inhabilitatis generandi
in nobiliſſima hac Muliere contendebar eſſe
contentioſiis hic Medicus, frequentiam aſ-
ſumptorum medicamentorum, ex quorum
tam ſæpè iterato vſu, maximè cum validiſſi-
ma ſunt, qualia ipſam aſſumpſiſſe conſtabat,
ſterilitatem ioduci vel ipſæ Mulieres oornot;
certum namque erat, illam, cùm nullo modo
ferre poſſet pallidum illum propriæ faciei co-
lorem inſignem eius pulchritudinem defœda-
te, conſilio cuiuſdam Chimici ſemel, atque
iterum Stibium, hoc eſt Antimonium aſſum-
pſiſſe, ex cuius aſſumptione faciei priſtinum
nitorem tantiſper recuperauit, licèt priori ma-
rito nupta adhuc pallorem illum integrè non
depoſuiſſet. At verò Pharmaca, & medica-
menta huiuſmodi violenta, inter quæ præci-
3. puum locum obtioet Antimonium, vteri
ipſius craſim, ac virtutem dejiciunt, & ad quaſ-
cunque naturales actiones obeundas, & ma-
ximè ad conceptionem illum ineptum red-
dunt, vt Medici omnes reſtantur, poteràtque
ſignanter adducere teſtimonium Ludou. Mer-
cati *lib 3 de ſteril. & pregn. aff. cap. 5.*

Pro tertia cauſa in mediū afferebat idē Me-
dicus fonticulū ab ipſa nobiliſſima Muliere in
coxa per biennium geſtatum, quem tantoperè
exaggerabat potuiſſe vterū refrigerare, illum-
4. que debilitare, vt omninò conceptionem pro-
hiberet, cùm in ipſis quoque viris hæc emiſſa-
ria diu geſtata pro aliquorum morborum cu-
ratione, vel præſeruatione, ſterilitatem indu-
cant, eodem Mercato teſte *loco cit. cap. 5.* Quòd
ſi in Viris, qui multò calidiores ſunt, quam
mulieres ob iuductam frigiditatem cauſare
poſſunt ſterilitatem, quantò magis id ipſum
cauſare poterunt in mulieribus? immò multò
facilius in mulieribus morboſis, quàm in ſa-
nis, quia ab ipſa morborum diuturnitate re-
frigeratis, & quaſi in Cachexiam lapſis, na-
tiui caloris ſummam debilitatem præſeferunt,
vt in caſu noſtro, in quo pallidus ille, im-
mò potiùs albicans faciei; & totius corporis
color ſatis ſuperque in ea læſam fuiſſe ſangui-
ficationem ob hepatis euidenter diminutum
calorem teſtatur; vnde ſi principale viſcus ad
ſanguificationem deſtinatum tantoperè refri-
geratum fuit, quantò magis refrigeratum fuiſ-
ſe dicemus ipſum vterum? non mirum ergo ſi
ad ſua munia obeunda neque de præſenti ſuf-
ficiat, & maximè ad concipiendum, cùm ex
5. auctoritate Hippocratis *lib. 5. Aphor. 62.* om-
niúmque Medicorum conſenſu pateat, mu-
lieres frigidos vteros habentes non con-
cipere.

Denique certiſſimum ſignum inhabilitatis
ad concipiendum huius Illuſtriſſimæ Dominæ
deſumi poſſe, dicebat, ab experientia: cùm
enim per triennium cum priori Marito Viro
fœcundiſſimo (nam ex priori vxore plores
liberos ſuſceperat) concubuiſſet, nunquam
tamen concepit; immò cùm plura medica-
menta ad conceptionem iuuandam in vſum
protraxerit, nihil omninò profecit, etiamſi
prudentiſſimorum Medicorum conſilio om-
nia imperata executioni demandauerit; quod
tantò magis conſiderabile eſt, quantò magis
profeciſſe in ſanitate videbatur, poſtquam nu-
pſiſſet. Ergo quid, addebat ille, vlteriùs in-
dagare reſtat, an hæc Domina apta, ineptá-
ve generationi futura ſit, ſi experientia facta,
quæ eſt rerum magiſtra, rerúmque euidenter 6.
apparentium iudex, non ratio, quam ſibi
vnuſquiſque veriſimiliter commentus fuerit,
Galenus *in libro 6. de morb. vulg. comm. 3. par-
tic. 19.* vnde magis illi credendum, quàm
Rationi, eius inhabilitatis certum nobis ſub-
miniſtrauit teſtimonium? incaſſum ergo la-
borabimus, ſi rationibus probare velimus
contrarium.

Hæc & alia incautus ille Medicus procaci-
ter deblaterabat, quæ ſenior ex Collegis Vir
prudentia, doctrina, & experientia inſignis
vlteriùs ferre recenſans, propria auctoritate, &
ætate fiſus, cùm & ipſe præclariſſimam Mu-
lierem, de qua agebatur, cum præfato Medi-
co, & aliis Collegis pluries curaſſet, & ante-
quam Viro nuberet, & poſtquam nupſiſſet,
acriter in illum iouectus eſt, & iræ calore im-
pulſus multa illum mentitum eſſe aſſeuerauit,
ac ſermonem protrahendo (licet vt ſenior vl-
timo loco verba facere debuiſſet) euidenter
demonſtrauit nihil eorum, quæ ille oppone-
bat, obſtare Illuſtriſſimæ Dominæ, quin faci-
le poſſet, ſi Marito iungeretur, liberos gene-
rare, ſuper quo propriam fidem obſtringebat,
& de fœlici ſucceſſu certiſſimam ſpem pro-
mittebat.

Congreſſu diſſoluto poſtquam vnuſquiſque
noſtrûm Collegæ ſeniori aſſenſus eſſet, ad
propalandam propriam vnuſquiſque opinio-
nem, vt imperatum erat, ſe accinxit, vnde
& ego meam ipſius, his, quæ ſequuntur
patefeci.

Vt autem non ſine fundamento huiuſmodi
opinioni adhæſiſſe viderer, nonnulla ad eam
ſtabiliendam in præfata Domina, quam benè
noueram, obſeruanda cenſui. Et primò & ex
prægreſſo mulieris ſtatu, & ex relatione ſenio-
ris Collegæ obſeruabam, obſtructiones, quas
illa cùm adhuc virgo eſſet, paſſa fuerat, non
tam vltrò proceſſiſſe, vt illam in cachexiam
lapſam eſſe ex veritate firmari poſſet, quia
tantummodò colorem faciei in pallidiorem
mutauerat ob diminutam menſtruorum pur-
gationem. Cæterum neque vllum viſcerum
naturalium tumorem, neque inſignem vllam
tenſionem, neque vllum earundem partium
dolorem, ſed tantummodò Meſenterij, ac ſi-
niſtri Hipochondrij obſtructionem paſſa fuit,
vt ipſe ſenior Collega affirmabat, qui cùm ti-
meret, ne adauctis obſtructionibus in Chlo-
roſim, hoc eſt, febrem albam, morbum quo-
que virgineum dictum, laberetur, illi chaly-
bem (non ampliùs in vino, vt bis ad modi-
cum tamen tempus aſſumpſerat) potabilem
in iuſculo aperitiuo ad triginta dies exhibuit;
vnde natiuum faciei colorem penè recupera-
uit. Tantùm ergo abfuit, vt illa in cachexiam
lapſa fuerit, vt nullum eius affectionis ſignum
apparuerit, nam neque malo corporis habitu,
nec tumida facie, nec œdematoſo pedum, cru-
rúmque tumore, nec motus difficultate in aſ-
cendendo præcipuè, nec alio huiuſmodi acci-
denti

Digitized by Google

eidenti moleſtata fuit, vt cæteris mulieribus, quæ ea contumacibus obſtructionibus & menſtruorum ceſſatione in morbum prædictum decidunt, euenire conſueuit.

Obſeruabam ſecundò, Nobiliſſimam Mulierem viribus ſemper conſtantem, etiam ipſo morbo, eiúſque ſymptomatibus vigentibus, ſemper actionum naturalem alacritatem, & promptitudinem conſeruate, quin & ad oblata, ſeu illa alimenta fuerint, ſeu medicamenta, optimè ſe habuiſſe, ita vt, vix illis, quantùm morbus requirebat, aſſumptis, incontinenter meliùs ſe haberet, nec poſtmodum, niſi ob aliqua errata in victu, & præcipuè in Aquæ frigidæ potu, in eaſdem obſtructiones reinciderer; vnde iterum, iterúmque opus habuit ad chalybis vſum tedire, quamquam per duas priores vices, cùm illum in vino aſſumeret, per octo dies continuos illum euomuit, ita vt ab vlterioti aſſumptione deſiſtere coacta fuerit, & tamen in ſanitate aliquid profecerit: ſed cùm de nouo illum potabilem Medici illi propinaſſent per triginta dies, in eius vſu perſeuerans ita profecit, vt nuptui iam apta exiſtimata priori Marito in vxorem tradita fuerit; cum quo triennio abſque vlla valetudinis querela commorata eſt, ſtomachi tantùm dolorem ex conſuetis erratis in potu aquæ frigidæ, coacta fuit aquam Tectuciamam per triduum ebibere, quod fœliciter ſucceſſit, ceſſante illicò dolore, neque ampliùs affligente, licèt nunquam concepiſſe potuerit.

In mentem porrò redigebam quæ de Marito ſenior Collega retulerat, nempe illum fuiſſe virum quadragenarium, eúmque vix à conſummato matrimonio tranſacto menſe ob grauiſſima errata in Veneris vſu in ſtomachi languorem, ac frigiditatem incidiſſe, ita vt nec cibum niſi in modica quantitate aſſumere, nec ſufficienter retinere, nec benè concoquere poſſet; cui affectioni vt ſuccurreret plurimis medicamentis vſum fuiſſe, ac poſt biennium tandem, vomitu repreſſo, in grauiſſimum capitis dolorem, & maiorem corporis extenuationem, quam iam ex frequentato vomitu contraxerat, lapſum fuiſſe, vnde Apoplexiâ poſt annum ferè à repreſſo vomitu correptum deceſſiſſe.

In hac temporis intercapedine cum vxore, quam, morbo tam diuturno, ac graui non obſtante, ardenti affectu proſequebatur, vix ſingulis menſibus ſemel congreſſus, à coitu mirum in modum, vt par erat, angebatur; ſemen autem, vt Medicis referebat, abſque vllo vel cum modico ſenſu emittebat, quod ſubſtantia erat liquidum, ac fluidum, nullámque conſiſtentiam habens, quin & cum his ſtomachum frigidum perſentiebat, licèt plura quam opus haberet appeteret, & aſſumeret, ſed non niſi longo tempore concoqueret, & in ſumma in frigidam totius diſcraſiam lapſus, eius rei culpam omnem in immoderatum Veneris vſum reiiciebat; nam pulchritudine, ac morum ſuauitate nouæ ſponſæ allectus continere ſe nullo modo potuit, quin multò frequentiùs, quàm eius vires, & ætas ferrent, illius concubitum exquireret. His acceſſerat frigidiſſimi potus abuſus, à quo ne vrgente quidem morbo, neque ipſa Hyeme ſæuiente in totum abſtinere voluit.

Cum his omnibus, conſiderato præclariſſimæ Mulieris habitu corporis, non facilè aptiorem inueniri ad liberos procreandos coniiciebam; eſt enim qualis in fœminis fœcunditate inſignibus deſiderari ſolet à Medicis, & qualem docemur ab Hippocrate *libro 2. Prædictorum*, & alibi, mediocritatem quippe in quibuſvis conditionibus præſeferebat, cùm extrema improbentur: nimis enim craſſæ, vt 7.
iam dicebatur, ac nimis tenues, conceptioni non ſunt aptæ, idem Hippocrates *libro quinto Aphoriſm.* 46. ſic in frigiditate, in caliditate, in humiditate, in ſiccitate exuperantes ſteriles ſunt: idem Hippocrates *ibidem Aphoriſm. 62.* & ſic de cæteris. Venas inſuper Medici requirunt apparentes, lumbos latos, non adſtrictos, ſtaturam mediocrem, licèt paruam magis habilem affirment; quæ omnia in Muliere Illuſtriſſima conſpicua intuentibus erant, & à ſeniori Collega iam diligenter obſeruata, ita vt vbi de eius fœcunditate hæſitaretur, ne Momum quidem Iudicem recuſaret.

Ex his ergo, omni dubio remoto, pronunciandum pro veritate iudicaui, Mulierem Nobiliſſimam connubio maximè habilem eſſe, nullúmque præſeferre notabile impedimentum ad concipiendum; non obſtantibus iis, quæ contrà à maleaffecto Medico procaciter nimis obiiciebatur, quæque de nouo obiici poſſent.

Nam primò (vt etiam ea, quæ falsò opponuntur, tanquam ſi vera eſſent diluantur) di- 8.
camus obſtructiones etiam rebelles, & contumaces non ſemper impedire in Virginibus Marito jungendis conceptionem, perpaucæ enim Virgines nubentes conciperent, cùm perpaucæ quoque ſint, quæ huiuſmodi obſtructionibus non ſint obnoxiæ; & tamen quotidiana experientia conſtat, illas vt plurimum concipere, nempe quia ipſe Veneris vſus eas ab illis obſtructionibus liberat.

Sed quid plura? ipſe omnium Medicorum Præceptor optimus Hippocrates *in libello de Morbis Virginum in fine.* Virgines ipſas ab 9.
iiſdem obſtructionibus peſſimè habentes, & terribilibus ſymptomatibus inde conflictatas, non alio conſilio ſuadere, ac iuuare ſe profitetur, niſi vt quamprimùm nubant; ſubdens, *Si enim concipiant ſanæ fiunt*; quod multò faciliùs ſuccedit in Virginibus, quæ non ob id, quod multis, ac prauis humoribus ſcateant, ſanguinémque vitioſum habeant, diminutè purgantur, ſed quia Natura ipſa ſeriùs aſſueſcit ſanguinem per menſtrua expurgare, vel fortè ob viarum anguſtiam, quæ vbi viro iunguntur dilatatæ, menſtrua liberiùs procedunt, & ſic concipientes ſanæ fiunt: vt euentutum certò certiùs promittere licet in caſu noſtro, in quo iam maxima ex parte obſtructiones

ſtructiones ablatæ ſunt, & ipſa mulier ſanguine optimo abundat, vt ex qualitate eius, qui per menſtrua expurgatur, licèt quantitate modici, ſenior Collega obſeruauit.

Non obſtat ergo menſtruorum diminutio in caſu noſtro conceptioni, licèt, ſi veritati ſtudemus, nullæ iam illam obſtructiones exerceant; nam non idcircò diminutè purgatur, quia viæ ſint vt anteà, maximè obſtructæ, ſed quia Natura iam prægreſſis affectionibus exuperatis, omne ſtudium in corporis reſtaurationem impendeos, ſanguinem in eo opere abſumit, nec multùm illius ſuperfluit, quod debeat menſtruis expurgari, & ita in veritate ſe rem habere oſtendit purgatio ritè, & ſuo tempore procedens, nullum dolorem in exitu ciens, & ſanguinis conditio laudabilis.

Sed neque frequens medicamentorum vſus anteactus, quem impedire poſſe conceptionem Medicus ille exaggerat, quicquam huic rei obeſſe poteſt, & ſignanter nihil omninò obfuit triplicata Chalybis exhibitio, immò neque ipſius Antimonij: nam quoad Chalybem, quem ille tam frequentatum vituperabat, non moderatè exhibitum, experientia ipſa quotidiana docet, illum ad conceptionem iuuandam dati non ſemel, atque iterum, ſed multò frequentiùs, neque ideò vnquam ſuo fine defraudari; ſed eſto, vt inaniter iactat, quòd chalybis nimius vſus obſit generationi, falſum eſt in facto hanc nimietatem in caſu noſtro adfuiſſe, nam, vt ſuprà dictum eſt, & ex atteſtatione ſenioris Collegæ habemus, per duas vices per octo, aut decem dies tantùm fuit exhibitus, & tunc vomitu reiectus; reſtat igitur, vt per triginta ſolùm dies illum aſſumpſerit, vnde eius vſum non fuiſſe nimium, ne ipſe quidem Medicus negare poteſt, cùm quotidie ad quadraginta, & ſexaginta dies Practici ad conceptionem iuuandam exhibeant, & vbi vnica vice quod intendunt non ſuccedat, iterum, atque iterum cum optato ſucceſſu propinent.

Et vt mirum quid de huius medicamenti efficacia in promouenda conceptione enarrem, ſequens experimentum proferam: Virgo erat obſtructionibus valdè conflictatà, quæ ditiſſimo Viro nubens, per annum non concepit. Hinc optimè purgata, & chalybe ad quadraginta dies aſſumpto concipiens, debito tempore marem peperit, qui anniculus ex variolis deceſſit, at muliere vlteriùs non concipiente, in prægreſſas obſtructiones culpa omnis coniiciebatur; itaque iterum purgata, iterumque per totidem dies Chalybe aſſumpto, denuò concepit, & femellam peperit, per duos ſequentes annos non ampliùs concipiens, vnde ad Chalybis potum rediens tertiò concepit, atque eo pacto etiam quarta, & quinta conceptione fœcunda fuit non niſi ante ſingulas chalybe adiuta.

Sed quoad Antimonium in cuius exhibitione maximè ſe fundat Medicus ille, ſeriò affirmans ſterilitatem inducere, inaniter omninò loqui videtur, atque ab illo libenter ſciſcitarer, quos Auctores eius rei habeat? nam ego incontrarium multas experientias adducere poſſum: proprias ante alias in medium afferam.

Curabat Petrus Caſtellus Medicus inſignis, & in chymicis exercitatiſſimus vxorem cuiuſdam Dominici Vantagij peſſimè habentem, multis ſymptomatibus, ac terribilibus, nécnon acerbiſſimis interdum doloribus, & Epilepticis inſultibus diuexatam; quæ nihil ſuſpicans de vteri geſtatione, Medicum de ea re admonere non potuit, vnde ille multa, ac diuerſa, & valida remedia exhibuit, ac denique Antimonium propinauit, cúmque in quinto grauidationis menſe degeret, fœtum ad nonum vſque optimè geſtauit, ac femellam fœliciter enixa eſt; à cuius partu, vix anno tranſacto, marem peperit.

Medicos amicos doctrina, & experientia inſignes in teſtes conuocare poſſum, inter quos emicet Franciſcus Santucius communi omnium calculo ſumma cum laudo hic Romæ Medicinam exercens, qui omnes affirmant, ſe aliquando ad tollendas contumaciſſimas obſtructiones, quarum cauſa mulieres aliquæ non concipiebant, illis Antimonium exhibuiſſe, vnde per illud ad admirationem vſque purgatæ, poſtmodum conceperunt.

Quin etiam idem præſtitiſſe alius Medicus amicus affirmabat in Muliere, quæ iam quinto, ac trigeſimo anno maior nunquam conceperat, & ad extirpandos ſtomachi dolores, quibus frequentiſſimè moleſtabatur, Antimonio aſſumpto præter intentionem grauida effecta marem iuſto tempore edidit.

Notum inſuper habemus, Mateo Cornachino id narrante *in præfatione ſui libelli, & ibidem capite ſeptimo*. Mulieres nonnullas grauidas tutò ſuo puluere, quem *Cerberum* nominauit, purgaſſe, qui ex Antimonij tribus partibus, ex duabus Scammonij & vna Tartari conflatur; quòd ſi Grauidis Antimonium ritè præparatum tutò exhibetur, cur non etiam abſque vlla noxa, & abſque eo quod ſteriles eas faciat, Mulieribus extra prægnantiam exhiberi non poterit? ſine noxa igitur, & ſine impedimento Conceptionis dicendum, potuiſſe Illuſtriſſimam Dominam Antimonium aſſumere, maximè ritè præparatum, vt in prædicto puluere ab illa aſſumpto fieri ſolet.

De cauterio in coxa per biennium geſtato cùm referret Medicus, riſum mouit omnium Collegarum, qui per ſeniorem certiores fuerant facti, nunquam Mulierem Illuſtriſſimam illud geſtaſſe, nec Medico illi in hoc vnquam obtemperaſſe, ſed vt illius tædium effugeret, quotidie inculcantis, non poſſe eam ſine huiuſmodi remedio ſanari, immò niſi aſſentiretur, in multò peiorem ſanitatis ſtatum ruituram, ſimulaſſe ſe illi obtemperaſſe.

Sed

Digitized by Google

Sed demus illam cauterium in coxa, vt il-
le ſupponit, per biennium geſtaſſe; certum
tamen eſt neque temporis diuturnitate, ne-
que nimis excedenti euacuatione potuiſſe il-
12. lud conceptioni obeſſe, præterquàm quòd
verum non vndequaque eſt, quòd cauteria
ex ſe ſterilitatem inducant, niſi multò
longiori tempore geſtentur, & multam
materiam expurgent, & in corporibus va-
letudinariis, ac ſenilibus indantur. At quan-
do ad ſupplendam naturalem aliquam eua-
cuationem, aut aliàs conſuetam, cauteria
excitantur, vt in menſtruorum diminutione,
maximè in ſubiecto iuuenili, atque aliàs non
morboſo, non modò corpus non refrige-
rant, aut minùs habile ob hoc ad conceptio-
nem reddunt, ſed potiùs illud à ſuperfluen-
tibus humoribus repurgando, natura in hoc
deficiente, magis habile ad conceptionem
efficiunt. Sed de hoc ſatis, nam ipſa ſagaciſ-
ſima Domina Medici importunitatem ſatis
ſuperque deluſit.

Experientiam denique, quam pro ſua ful-
cienda, ac ſtabilienda opinione, idem Me-
dicus afferebat, inanem eſſe vnuſquiſque,
ipſo excepto, cognoſcere poteſt: nam ſi ſci-
ret, quid ſit experientia, nequaquam ex ſola
13. Mulieris nobiliſſimæ coniunctione cum vno
Viro experientiam colligeret; nam experien-
tia, eſt eius, quod ſæpiùs & eodem modo
viſum eſt, obſeruatio atque memoria, vt do-
cet Galenus *in libro de optima ſecta cap.* 11.
ſi ergo experientiam habere velis per viri
coniunctionem, an mulier ſterilis ſit, nec-
ne, non ſatis eſt, quod cum vno tantùm
ſe conjunxerit, quia poteſt ex diſſidentia ſe-
minis virilis cum muliebri impediri conce-
ptio, vnde deducere ex hoc non potes, mulie-
rem eſſe ſterilem.

14. Præterea non eſt neceſſarium, neque vt-
plurimum conſuetum, vt ſponſæ primis die-
bus nuptiarum, aut etiam primis menſibus
concipiant, vnde peſſimè infert Antagoniſta
ille, *Sponſa primo menſe non concepit, ergo
experientia conſtat, illam non eſſe habilem ad
concipiendum.* Sed non abſque euidenti cauſa
euenire ſolet, vt ſponſæ maximè virgines,
Marito iunctæ, primis menſibus non conci-
piant; quia primi illi congreſſus non abſ-
que omni dolore, & diſplicentia fiunt ipſa-
rum nuptarum, ob violationem locorum in
deuirginatione factam. Et poſtmodum ex
coitus frequentatione, viæ magis dilatantur,
ac ſemen liberiùs, & affluentiùs, ac cum
maiori delectatione prodit; nam in princi-
pio, multæ vix eam delectationem perci-
piunt, quæ deinceps in eius emiſſione fit,
nam ex tenuiori craſſiuſculum euadit, & ma-
iorem delectationem affert.

Accedit his, quòd ſponſi, & peculiari- 15.
ter iuniores, & qui mutuo amore incaleſ-
cunt, magis quàm oporteat Veneri indul-
gent, & ex nimis frequentato coitu non 16.
generant, hoc enim impedimento eſſe ge-
nerationi, Medici quotquot de ſimili argu-
mento verba faciunt, admonere non deſi-
ſtunt. Mercurial. *libro primo de Morbis mulie-
rum, capite ſecundo.* Mercat. *de ſteril. & Pragn.
aff. capite ſecundo, libro tertio.* Maſſaria *libro
quarto, Pract.* 6. Plutarch. *libro quinto, de Plac.
Philoſophor. cap.* 9.

Sed concedamus huic Medico Maritum
præclariſſimæ fœminæ fuiſſe ex ſe fœcun-
dum, non idcircò, vt ſuperiùs annuebam,
inferre licet, *Ergo vxor, cùm ex eo non
conceperit, non eſt fœcunda:* Quia, hoc
non obſtante, mulier ex ſe poteſt eſſe fœ-
cunda, ſed non concipere ex huiuſmodi
viro ob Naturæ diſconuenientiam: quod
ſatis ſuperque propter Medicorum & Phi- 17.
loſophorum auctoritatem facilè teſtatur ex-
perientia, cùm pateat, eandem mulierem
cum ſecundo marito concipere, quæ cum
priori concipere non potuit: eodémque
pacto eundem virum cum priore vxore
non generaſſe, cum poſteriore verò ma-
ximè.

Sed vt veritatem rei conſequamur circa
hoc factum, determinandum, Mulierem
Illuſtriſſimam ob mariti inhabilitatem non
concepiſſe, eámque ex ſui natura ad gene-
rationem eſſe aptiſſimam, vt ex iis, quæ
in illa quoad corporis conſtitutionem ob-
ſeruata diligentiſſimè ſunt, manifeſtiſſimè
elicitur.

Digitized by Google

CONSILIVM LXXXIV.

ARGVMENTVM.

Reuerendiſſimus Dominus N. N. Archidiaconus Eccleſiæ N. expoſuerat Sanctiſſimo ſe non eſſe habilem ad ſuæ dignitatis munia exercenda, eámque ob cauſam inſtabat, vt ſibi Coadiutor concederetur cum futura ſucceſſione, gratiámque ab eodem Sanctiſſimo obtinuerat, concedente illi pro Coadiutore Dom. A. eiuſdem Domini Archidiaconi ex fratre nepotem, tunc vix per ætatem habilem ad eam Dignitatem obtinendam: quod ægerrimè ferentes eiuſdem Eccleſiæ Canonici, obtentam ab eo gratiam tanquam ſubreptitiam impugnabant, opponendo, quòd cauſæ ab ipſo enarratæ ad gratiam obtinendam, non eſſent ſufficientes, nec talis grauitatis, qualis fuerant enarratæ Pro ſufficientia igitur earum cauſarum firmanda, ad inſtantiam Procuratoris prædicti Reuerendiſſimi D. Archidiaconi, quæ ſequuntur ſcriptis mandaui.

SVMMARIVM

1 *Homo quando ſeneſcat ante terminum naturalem.*

2 *Ætates retardantur, & accelerantur, pro virium robore.*

3 *Ad impetrandam Coadiutoriam omnes enarratas in ſupplicatione cauſas iuſtificare oportet.*

4 *Singula cauſa per ſe debent eſſe ſufficientes ad Coadiutoriam obtinendam.*

5 *Qualibet expreſſio falſa vitiat gratiam.*

6 *In expreſſione cauſarum, ob quas petitur gratia, requiritur, vt eius qualitatis ſint, qualis fuerit narratum in ſupplicatione.*

7 *Gratia ſubreptitia euadit, ſi, narratis pluribus impedimentis pro obtinendo Coadiutore, omnia non probentur.*

8 *Impedimenta pro obtinenda gratia debent eſſe perpetua.*

9 *Valetudo pro obtinenda Coadiutoria debet eſſe talis, vt ſit abſque vlla ſpe futuræ proſperitatis.*

10 *Ceſſante cauſa, ob quam Coadiutoria fuit conceſſa, ceſſat Coadiutoria.*

11 *Obſtructiones & longa febricula ab ipſis dependentes quando indicanda pro cauſa ſufficienti obtinendi Coadiutorem.* 5.

12 *Expertis, & peritis in Arte magis credendum, quàm rationibus in contrarium.*

13 *Experientia eſt Iudex rerum euidenter apparentium, non Ratio.*

14 *Nullus tenetur ob corporis ſalutem recuperandam, remedium admittere aſperum, & ſummi cruciatus.*

15 *Ipſa ſanationis incertitudo excuſat ægrum ab admiſſione remediorum.*

16 *Calculo veſicæ extracto per inciſionem, non ceſſat cauſa iuſtitia ad obtinendum Coadiutorem.*

TRiplici ex cauſa ſupplicauerat Sanctiſſimo, Dominus Archidiaconus, vt ſibi Coadiutor concederetur. *Prima* erat Ætas grauis, cùm vix per paucos menſes ab anno ſexageſimo diſtaret. *Secunda*, erant obſtructiones viſcerum naturalium, ex quibus frequenter lentas quaſdam febriculas patiebatur, quæ illum in lecto ad plures dies decumbere cogebant. *Tertia cauſa* erat veſicæ calculus, cuius occaſione crebertimis, & atrociſſimis doloribus vexabatur. Vnaquæque igitur prædictarum cauſarum ſufficiens viſa eſt ad obtinendum Coadiutorem.

Nam quoad ætatem ſatis grauis iudicari poteſt in hoc ſubiecto, etiam ſi ſexageſimum annum non excedat, quia Dominus Archidiaconus à duplici morbo iam à multo tempore conflictatus, viribus conſuetis eſt deſtitutus, ita vt non pro ſene tantùm, ſed pro Decrepito, & annis confecto reputari debeat, omnibus quibuſcunque ſanitatis incommodis obnoxius, quæ Decrepitas, & extremum ſenium in cæteris afferre ſolet, vt aliàs euenit 1.
vbi vitam morbis exagitatam quis degit ſeneſceus ante terminum naturalem, & in pluribus conſuetum.

Licèt ergo Decrepitas multò ſeriùs aduenire determinetur, nempe ſexageſimoqoioto, aut etiam ſeptuageſimo anno, tamen, vt paſſim apud tam Legumperitos, quàm Philoſophos, & Medicos habetur, & vt frequenter à meipſo occaſione oblata dictum eſt,
Ætates retardantur & accelerantur pro vi- 2.
rium robore, ita vt qui ſeneſceret, exempli gratia, ſexageſimo, virium robore ſiue ex morbis, ſiue quacunque ex cauſa deficiente, ſeneſcat quinquageſimo, aut etiam maturiùs, & vix ſexageſimum attingens ſenio conficiatur, vt in caſu noſtro, in quo Dominus Archidiaconus longa corporis valetudine, & moleſtiſſimo vrinæ ardore ob veſicæ calculum excruciatus, hoc ipſo ætatis anno ſexageſimo iure ſenio confectus dici debet, & illi ex iuſtitia Coadiutor dandus eſt.

Sed ætati graui additur ſecunda cauſa originem habens à diuturnis, & contumacibus obſtructionibus, & à frequentibus febriculis

inde dependentibus, quibus Dominus Archidiaconus ſæpè moleſtatur, quippe cùm huiuſmodi affectiones tam malè, & iam frequenter hominem exerceant, vt illum in malum corporis habitum, cachexiam Græci vocant, ac tandem in Hydropem præcipitare valeant: qui affectus in quauis perſona, ſed maximè in ſene ſummoperè eſt timendus; cùm enim à diminuto calore originem trahat, & in ſene calor ob ætatis ipſius conditionem quotidie diminuatur, euitari nullo modo poteſt, quin idem calor quamprimùm ad extinctionem properet, & hominem de medio tollat.

Tertia denique cauſa videtur præ aliis iuſta ad petendum, & obtinendum Coadiutorem; non modò enim illum impedit, ne ſuis muniis fungi poſſit, ſed eius vitam miſerabilem reddit: nam cùm euacuatio per vrinam frequenter fieri debeat, & ob calculi præſentiam, quem Natura foras detrudere indeſinenter conatur, ſtimulus vrinæ reddendæ maiorem in modum adaugeatur, inſupérque ſummum ardorem, & anguſtiam in ea reddenda experiatur, vitam ducit perpetuis cruciatibus conflictatam, abſque vlla ſpe futuræ proſperitatis, immò ne diminutionis quidem tam carnificini ſymptomatis; vnde hæc ſola cauſa ſufficientiſſima reputanda ad iuſtificandam gratiam per Dominum Archidiaconum à Pontifice obtentam, etiamſi aliæ non eſſent ſufficientes.

Sed contra prædicta, Domini Canonici inſurgentes, contendunt, gratiam eſſe ſubreptitiam, & idcircò reuocandam; nam, inquiunt,
3. oportet ſupplicantem plures cauſas ſuæ petitionis exponentem, omnes, ac ſingulas iuſtificare, ita vt vnaquæque per ſe ſit ſufficiens
4. ad gratiam obtinendam, nam vbi inſufficiens aliqua earum eſſet, ſupplicatio contineret fal-
5. ſitatem, & quælibet expreſſio falſa vitiat gratiam: per ea, quæ adducit Garzias *de Benef. par.6. cap.2. num.*197. quia in gratioſis omnia narrata ſunt verificanda, Idem *ibid. num.* 189.
6. immò in expreſſione cauſarum, propter quas gratia expetitur, requiritur, vt eius qualitatis ſint, qualis narrata eſt in ſupplicatione, vt, exempli gratia, ſi narratum ſit, ſupplicantem pati ſtomachi imbecillitatem cum dolore perpetuo, & vomitu, & dolor non ſit perpetuus, aut vomitus non adſit, gratia dicitur ſubreptitia. Rota *in Giennen. Theſaurariæ 24. Nouembris* 1634. *coram Veroſpio num.*1. *& in Meleuitana Antianitatis* 1. *Iuly* 1643. *coram eodem num.* 9. tantò magis ergo gratiam faciet ſub-
7. reptitiam, ſi narratis pluribus impedimentis, ob quæ petitur gratia, non omnia probentur: Garzias *de Benef. vbi ſuprà, num.*195. Cùm ergo Dominus Archidiaconus præter calculum in veſica, narrauerit ſe eſſe Decrepitum, cùm vix ſexaginta annos natus ſit, & pati obſtructiones, & febriculas, vt exponit, neque ætas ſexaginta annorum ſit Decrepita, neque obſtructiones, & febriculæ narratæ, ſint ita graues, vt earum reſpectu concedi illi debeat Coadiutor, gratia euadit omninò ſubreptitia, ac abſque dubio reuocanda.

Quod enim ætas ſexaginta annorum non poſſit dici Decrepita, probatione non eget; & licèt, vt ex aduerſo dicitur, euenire poſſit, vt præ caloris natiui imbecillitate, ac defectu naturali, vel aduentitio, aliqui per nonnullos annos antequam alij ſeneſcant, & decrepiti euadant, tamen id non in caſu noſtro habet locum, quia Dominus Archidiaconus non obſtante lapidis veſicæ morbo, quo tantoperè affligi ſe dictitat, vires adhuc habet integras, vt ex aſpectu ipſo, & ex motus promptitudine, & omnium actionum alacritate conijci poteſt.

Sed & obſtructiones, & febriculæ, quibus detinetur, non ſunt tales, quales enarrauit, cùm vix ſemel, aut iterum ex earum cauſa decumbere ſit coactus ad decem, vel quindecim ad ſummum dies, eáſque facilè corporis purgatione, tam per medicamenta, quam per ſanguinis detractionem non magno negotio ſuperauit.

Sed quoad veſicæ calculum clara eſt falſitas enarrationis, cùm licèt Dominus Archidiaconus vrinæ ardorem patiatur, adhuc tamen certam cognitionem non habet, an ille vrinæ ardor a calculo procedat, néene, cùm poſſit procedere ex aliis cauſis, vt ex ſolis arenulis, aut ex pituita ſalſa vrinam reddente acriorem. Et non habere in rei veritate illum in veſica calculum, ſatis teſtari poteſt moleſtia, quam in reddenda vrina experitur, quæ neque iam magna eſt, neque tam frequens, vt narrauit, vtque magna ac frequens eſſe ſolet in iis, qui calculo veſicæ laborant: quin nec multùm angitur, ſi curru vehatur, nec pondus vllum imbi perſentit per gradus deſcendendo, quæ manifeſtè in hoc morbo ſe produnt.

Atque ex his clarè patet, gratiam à Domino Archidiacono obtentam, eſſe ſubreptitiam, cùm in ſupplicatione falſa enarrauerit, neque talia, qualia in veritate ſunt.

Detur tamen Domino Archidiacono, vt vndequaque vera enarrauerit, adhuc gratia non debet habere locum, quoniam impedi-
menta, quæ narrantur à ſupplicante ad obti- 8.
nendam gratiam, debent eſſe perpetua, ita vt amoueri nullo modo poſſint; & quoad corporis valetudinem ſpecialiter patet debere 9.
eſſe talem, vt ſit extra omnem ſpem futuræ proſperitatis. At cauſæ enarratæ à Domino Archidiacono pro obtinendo Coadiutore, ſi ætatem excipiamus (quam non eſſe ita grauem, vt mereatur inter cauſas ſufficientes connumerari, iam probatum eſt) ſunt om- 10.
ninò amouibiles, & ſic ceſſare debet Coadiutoria, ceſſante cauſa, ob quam fuit conceſſa; Rota *in Elnen. Canonicatus, 6. Iuny* 1631. *coram Ghiſilerio num.* 6. Nam quoad obſtructiones, & febriculas enarratas, iam experientia ipſa docuit, eſſe ſanabiles, cùm in ſeipſo expertus ſit aliàs leni corporis purgatione amotas eſſe; ſed & ipſum etiam veſicæ calculum, ſi modò adſit, eximi poſſe notum eſt; vnde ipſe ad integram ſanitatem redire valet, vt quotidie in aliis fieri videmus per ipſius veſicæ inciſionem.

Sed profectò nimis tranſportati ſe Domini Canonici permittunt, à mala, quam contra Dominum Archidiaconum exercent, voluntate, vnde non modò cauſſarum, ex quibus motus eſt ad petendum Coadiutorem, grauitatem verbis ſummoperè extenuant, ac diminuunt; ſed quod deteſtabile aſt, plura falsò ſupponunt; & quæ factibilia nullo modo ſunt, facilia eſſe pronuntiant.

De ætate nos, quid verè ſentiendum, vltimo loco manifeſtabimus; de morbis agamus Dominum Archidiaconum exercentibus: & primò non negamus, obſtructiones, & febriculas, quas ille patitur, ex ſe, & cùm ſolæ hominem detinent, non difficulter ſuperari, cùm non admodum inueteratæ ſunt, & ſubiectum, quod occupant, iuuenile eſt, aut falteni non deiectis viribus: 11. ſed ſi alteri morbo graui aſſocientur, ſi morbo huic contraria remedia ad illas tollendas ſunt neceſſaria, ſi diuturnæ, & contumaces fuerint, ſi in ſubiecto ſenili, & viribus deiectis, tantùm abeſt vt curari poſſint, vt incuratæ de neceſſitate ſint relinquendæ, ne curatione maior ille morbus irritetur, quia incuratæ non tam citò præcipitare poterunt hominem ad interitum.

Pro exemplo ſint eædem obſtructiones & febriculæ in homine Hæmoptoiſim, hoc eſt ſanguinis ſputum ex venæ ruptura in pectore patiente; certum enim erit, hunc pro curando ſanguinis ſputo egere medicamentis obſtruentibus, incraſſatis, & aſtringentibus, pro curandis autem obſtructionibus, & febriculis ab iis dependentibus, egere deobſtruentibus, attenuantibus, & relaxantibus, ſi ergo obſtructiones curare labores, ægrum quamprimùm iugulabis, pectoris venis magis adapertis, & vitam cum ſanguine fundentibus: at ſi incuratas illas reliqueris, in longius vita protrahetur, licèt tractu temporis ab ipſis aut habituales febres, aut cachexiam, aut hydropem expectare certus fueris.

Simili modo ad amuſſim in caſu noſtro euenire neceſſe eſt, in quo obſtructiones, & febriculæ, vt in ſuperiori exemplo dictum eſt, aperientibus, & attenuantibus tolli deberent, ardor autem vrinæ dolorem lenientibus, atque incraſſantibus diminui aliqua ex parte poterit; quòd ſi in incidentibus, aperientibus, & attenuantibus obſtructiones curare velimus, vrinæ ardorem maiorem in modum augebimus, calorem febrilem ea ipſa occaſione nocentiorem faciemus, veſicæ inflammationem præ dolore maiori excitabimus, ægrúmque tandem deficere videbimus.

Cùm ergo obſtructiones, & febriculæ, de quibus verba facimus curari nec poſſint, nec debeant, & non ſolùm de præſenti ſint moleſtæ, ſed quotidie magis moleſtæ non curatæ futuræ ſint, gratiam à Pontifice conceſſam habendi Coadiutorem, quantum eſt ex hoc capite, iuſtificatam eſſe, determinandum.

Quod tantò verius eſt, quantò magis falſum quod Domini Canonici ſupponunt, nempè Dominum Archidiaconum rarò ab his morbis moleſtari; nam per idoneos teſtes conſtat, illum per anteactum quinquennium bis quolibet anno ex prædictis febriculis coactum fuiſſe in lecto decumbere: de præſenti autem tam malè à lapide veſicæ exerceri, vt neque obſtructiones, neque febriculas vllo in cenſu habeat, præterquam quod ob eiuſdem lapidis morbum coactus eſt à medicamentis deobſtruentibus, & aperientibus in totum abſtinere, quibus tamen longo tempore vſum fuiſſe ad obſtructiones illas tollendas præter examinatos teſtes, fidem faciunt Medicorum Receptæ apud Aromatarium, vt fieri ſolet, aſſeruatæ.

Sed quod Canonici de eſſentia lapidis veſicæ controuertunt, clarè oſtendit illos, ne facti quidem veritati velle acquieſcere, ſed ipſam quocunque peiori modo ſe paratos eſſe impugnare. Conſtat enim Dominum Archidiaconum ante ſupplicationem Sanctiſſimo porrectam pro obtinendo Coadiutore, expertiſſimo Chirurgo aduocato, curaſſe, vt omni maiori diligentia ſcrutaretur, an in veſica lapis adeſſet, necne; qui experimento facto, ac ſingulis, quæ obſeruari oportuit, obſeruatis, denunciauit, illum lapidem in veſica habere conſiderabilis magnitudinis, quod etiam propria fide poſtmodum comprobauit.

Neque obſtant oppoſitiones in contrarium à Dominis Canonicis factæ quoad grauitatem doloris, & ardoris in mingendo, quem multò maiorem eſſe contendunt, vbi ex lapide excitetur, alia obiiciendo, ratiunculis quibuſdam in medium allatis: Quia 12. expertis, & peritis in Arte magis credendum, quam rationibus in contrarium: Rota *in Elnen. Canonicatus ſuprà citata, numero 22. & in Romana officy mandatariatus*, 1. *Iuly* 1637. *coram Panzirolo*, *numero* 15. quia 13. experientia eſt iudex rerum euidenter apparentium, non Ratio: Galenus *in 6. de Morb. vulg. comm. 3. partic.* 19. Quamobrem ſi Peritus in Arte facta experientia deponit, Dominum Archidiaconum habere calculum in veſica, Dominorum Canonicorum rationes omnes in contrarium euaneſcunt.

Qui, vt euidentiùs oſtendant, quàm malè affecti ſint contra Dominum Archidiaconum; contendunt, quòd etiam exiſtente lapide in veſica, non habeatur cauſa ſufficiens ad obtinendum Coadiutorem; *Primò*, quia non adeò moleſtum cauſat dolorem, nec tantam anguſtiam, vt ab ipſo narratum eſt. *Secundò*, quia eſt per extractionem amouibilis.

At quod primo loco Canonici obiiciunt, falſum eſſe ipſo facto conuincitur, quia licèt dolores, & ardores in mingendo non ſint perpetui, nec frequentiſſimi, afferunt tamen cruciatum intolerabilem: & licèt minùs frequenter illum moleſtent, quàm ſoleant; quia nonnulli centies in die vrinam cum magno cruciatu reddere coguntur,

tur, ſunt tamen frequentes reſpectu naturalis conſuetudinis; cum enim quater aut vna, vel altera vice plus vrinam reddere conſueſceret, nunc aliquando vigeſies cum carnificino illo dolore mingere cogitur.

Quod autem ſecundo loco firmant, calculum eſſe amouibilem per veſicæ inciſionem, negari non poteſt; ſed nullo modo obligatur Dom. Archidiaconus tale reme-
14. dium experiri, nemo enim tenetur etiam ob recuperandam corporis ſanitatem remedium admittere, quod ſit maximè aſperum, & ſummos cruciatus inferens: Sotus *libro quinto, quæſtione ſecunda, articulo primo.* Leſſius *de Iuſtitia & Iure, libro ſecundo, capit. nono, dubitatione decimaquarta, numero nonageſimoſexto.* Pater Theophil. Raynaud. *de Ortu infant. contra Naturam, cap. ſexto, numero ſecundo*, cum aliis *ibi* cumulatis. Quod
15. tantò magis habet locum, quantò minùs tutum remedium eſt; nam ipſa incertitudo ſanationis excuſat infirmum ab eius remedij admiſſione: idem Pater Raynaudus *ibidem numero quarto & ſequenti*, & dixi etiam *libro octauo, quæſtion. titulo ſecundo, quæſtione prima, numero decimoſexto*, ac profectò experientia patet, in ipſa huiuſmodi remediorum executione (licèt aliquando per ea ſaluentur) Ægros expirare; vt fit, exempli gratia, in putridorum membrorum exciſione, in Thoracis inuſtione ad pus extrahendum, in paracenteſi ad educendam aquam Hydropicorum, & id genus aliis, & in ipſiſſima lapidis veſicæ extractione.

Verumenimuerò, dato etiam quod huiuſmodi lapidis extractio certam ſalutem promittat, & ab omni mortis periculo abſit, tamen non idcircò ceſſaret ſufficien- 16.
tia huiuſmodi cauſæ ad poſtulandum, & obtinendum Coadiutorem, quia prætorquam quod poſt inciſionem veſicæ ad lapidem extrahendum, homines ob vulneris grauitatem maximam virium iacturam faciunt, & ob fiſtulas interdum irremediabiliter aliquando relictas, vitam in poſterum valetudinariam degunt, nec poſſunt certò ſibi promittere, quin de nouo alij lapides generentur, ob lapidificam illam facultatem à Natura inditam, quæ nullo humano ingenio inhiberi, aut impediri poteſt; iam verò non vno, aut altero euentu comprobatum eſt, nonnullos poſt lapidis extractionem tractu temporis alios lapides procreaſſe, vnde de nouo exciſioni ſe committere coacti ſunt.

Ex quibus patet apertiſſimè, cauſas omnes, & ſingulas à Domino Archidiacono in ſupplicatione ad Sanctiſſimum enarratas ad obtinendum Coadiutorem fuiſſe omninò ſufficientes; neque in earum enarratione vllam contineri falſitatem, quæ obtentam gratiam ſubreptitiam reddat.

Et quod denique de ætate non decrepita obiiciebatur, facillimè diluitur per exiſtentiam aliarum cauſarum, quæ ætati aſſociantur.

G g 4 CONSI

CONSILIVM LXXXV.

ARGVMENTVM.

Occaſione Vindemiarum cùm vir, & vxor ruri commorarentur, in cœna fungis, aliiſque prauis eduliis ſeſe ingurgitauerant, famula, ac famulo, nécnon villico eodem cibo ſe replentibus. Dormitum euntes, à ſomno non multò pòſt expergefacti, ſtomachi dolorem & anxietatem, cordis preſſuram, anhelitúſque difficultatem, aliáque praua ſymptomata paſſi, villicum, ac famulum in proximiora rura petitum auxilium expediunt: quorum vterque inter eundum iiſdem accidentibus, ac vertigine prehenſi in terram cecidêre animam exhalaturi, niſi ex proximis ruribus homines accurrentes opem tuliſſent vomitum prouocando, & antidota quædam miniſtrando. Interim ex ſymptomatum ſæuitie vir & vxore, cum famula, omni ope deſtituti vitam obierunt. Inierant coniuges à biennio citrà, pactum quoddam inter ſe, nimirum quòd altero eorum decedente, ſuperſtes coniux ſcutorum duo millia vltra Quartum dotale lucraretur. Dubitatum ergo eſt, quiſnam eorum vltimo loco vita functus eſſet, & inſtante doctiſſimo, ac perſpicaciſſimo Amico Iureconſulto, vt meam ſententiam in ea re propalare non grauaret, eius deſiderio ſatisfeci, vt ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Venena ſeriùs lædunt mulieres, quàm viros*
Reprobatur, ſub num. 13.
2 *Calor natiuus quò imbecillior, eo citiùs à veneno ſuperatur.*
3 *Senectus ætati conſiſtentia comparata, viribus illi omninò cedit.*
4 *Conſiſtentes iam declinare incipiunt.*
5 *Senes nulli robur habent.*
6 *Venena omnia vel mediatè, vel immediatè Cor petunt.*
7 *Pro maiori, aut minori Cordis fortitudine, magis, aut minùs veneno reſiſtitur.*
8 *Frigidum venenum citius extinguit debilem calorem, quàm fortem.*
9 *Homo natura frigidus aſſumens venenum frigidum, citius moritur, quàm qui natura calidus eſt.*
10 *Fungorum venenum eſt ſtrangulatorium, & reſpirationem abſcindens: & num. 21.*
11 *In reſpiratione magis læduntur viri, quàm mulieres.*
12 *Mulieres inſultus Aſthmaticos faciliùs ſuperant, quàm Viri.*
13 *Virum fortiorem eſſe Muliere controuerti non poteſt.*
14 *Potiſſima cauſa, ex qua homines citiùs ſeneſcunt quàm deberent, ſunt morbi magni, & diuturni.*
15 *Corpora ſtrictos, & anguſtos meatus habentia, ſeriùs à veneno læduntur.*
16 *Præſtat, homines magis graciles eſſe, quàm craſſos.*
17 *Obeſi citiùs intereunt, quàm graciles.*
18 *Malus eſt ad craſſitudinem exceſſus.*
19 *Cordis fortitudo maior in gracilibus, quàm in obeſis.*
20 *Alimenta, medicamenta, & venena nonniſi à calore actuantur.*
22 *Vbi pars aliqua in corpore debilis eſt, cauſæ violentæ accedentes, eam præ aliis infeſtant.*
23 *Si quæ pars ante morbum laborauerit ibi firmatur morbus.*
24 *Venenum quò in maiori quantitate aſſumitur, eo citiùs occidit.*
25 *Vbi vis maior eſt, celeritatem etiam operationis eſſe oportet.*
26 *Vbi plures, & euidentiores cauſæ concurrunt, effectum citiùs ſequi neceſſe eſt.*

NOn contemnendæ prima facie videbantur præſumptiones, ex quibus haberi poſſet, Maritum ante vxorem obiiſſe, quæ deſumi poterant ab vtriuſque ſexu, ab ætate, à viribus, à fortitudine, & imbecillitate cordis, à qualitate veneni, & ab eius effectu.

Nam quoad ſexum, fuit nonnullorum
Doctorum opinio, de qua ſignanter Car- 1.
dinal. Ponzett. *libro primo, de Venen. capit. decimotertio*, quòd venena tardiùs lædant mulieres, quàm viros; neque videtur huiuſmodi opinio ſine fundamento, quia venena vbi à perſona frigidiori temperatura dotata aſſumpta fuerint, vel à contraria qualitate obtunduntur, ſi calida ſint; vel non tam citò actuantur, ſi ſint frigida; maximè cùm à temperamento frigidiori vaſa anguſtiora, & exiliora procedant, & idcircò venenum non tam promptè admittunt, vt fit exiſtentibus vaſis apertis, & amplioribus. Cùm igitur Mulieres frigidioris temperamenti ſint, quàm viri, pro ratione factum videtur, vt ſeriùs vxor à veneno læſa fuerit quàm Vir, & hoc

pacto

pacto Vir ante vxorem fato ceſſerit.

Ab ætate etiam deſumi poteſt non in-
ualida præſumptio ; nam cùm vir proue-
ctiorem multò ætatem degeret, quàm mu-
lier, quia ille ſexageſimo anno proximus
erat, vxore quadrageſimum non exceden-
te, calor naturalis, cuius fortitudine ve-
2. neno reſiſti oportet, quò imbecillior eſt,
eo citiùs à veneni violentia ſuperabitur,
& extinguetur ; eſſe autem calorem præ-
dictum imbecilliorem in ſenectute, quàm
in anteacta ætate conſiſtentiæ, per quam
Mulier à ſenectute ſui Viri per viginti an-
nos diſtabat, tam clarum eſt, vt nulla
probatione indigeat. Itaque deducendum
hinc eſt, Maritum obitu præueniſſe vxo-
rem.

Sed & vires vtriuſque coniugis inuicem
comparatæ, non poſtponendam præſum-
ptionem eiuſdem ſucceſſus nobis ſubmini-
3. ſtrant ; palam enim eſt, ſenectutem æta-
ti conſiſtenti comparatam, quoad virium
robur tantùm illi cedere, vt inanis vnde-
4. quaque ea comparatio euadat ; licèt nam-
que conſiſtentes iam declinare incipiant,
vt colligitur ex Galeno *in libro tertio,
Aphoriſm. trigeſimo*, tamen ad labores non
ita vt antè ſed quoquo modo ſufficiunt,
viribus adhuc ex parte ſaltem in ſuo eſſe
5. conſeruatis : At ſenes nulli robur habent,
idem Galenus *libro de Curat. ration. per ſan-
guinis miſſionem, capit. nono*, minùs ergo re-
ſiſtere eos neceſſe eſt cauſæ violentæ, ac
veneno præſertim, quod violentiſſima cau-
ſa eſt, quàm qui in conſiſtenti ætate ver-
ſetur ; vnde ex veneni fungorum vi citiùs
ſuccubuiſſe virum, quàm vxorem determi-
nandum.

Eandem præſumptionem, eiuſdémque
ponderis elicare poſſumus ex maiori, aut
6. minori Cordis imbecillitate : cùm enim
venena omnia aut mediatè, aut imme-
diatè Cor adoriantur, vt eſt communis
Medicorum ſententia, de qua teſtatur Con-
ciliat. *differen.* 178. *& libro de Venen. capit.
primo*, certum eſt pro fortitudine, & im-
7. becillitate ipſius Cordis, maiorem, aut
minorem reſiſtentiam contra venenum fie-
ri poſſe : vnde pro eadem fortitudine, &
imbecillitate aſſumens venenum citiùs, aut
ſeriùs ſuccumbet. Maiorem ergo Cordis
imbecillitatem reperiri in ſene, quàm in
eo, qui ætatem conſiſtentem degit, non
eſt dubium ; citiùs ergo vita functum di-
cendum virum tanquam ſeniorem, & cor-
de imbecilliori dotatum, quàm vxorem
ætatem vegetiorem ducentem, & cor ro-
buſtius obtinentem, quia tantò minor eſſe
debuit reſiſtentia ex parte viri, quantò ma-
ior ex parte mulieris.

Neque validitate cedit præcedentibus,
præſumptio, quæ ſequitur, deſumpta à ve-
neni qualitate : veritati enim maximè con-
8. ſonum videtur, frigidum venenum, qua-
le eſt venenum fungorum, citiùs ac fa-
ciliùs extinguere debilem, quàm for-
tiorem calorem. Modò, ſenes calorem de-
bilem habeant, & frigidiori temperamen-
to ob hoc dotantur : *Cùm haſitatur ergo*,
dicebat Cardinalis Ponzett. *libro primo, de
Venen. capit. ſexto, an homo calida tempe-
ratura ſumens venenum frigidum citiùs mo-
riatur, quàm homo natura frigida ? vide-
tur, quod, cæteris paribus, citiùs moria-
tur iſte, quia in eo eſt minor reſiſtentia.* Et
in ſumma, iuuenes minùs læduntur à fri- 9.
gidis, eodem Ponzetto dicente, ob ma-
iorem caloris fortitudinem ; & ſic quò ma-
gis diſtat homo à Iuuentute, magis læde-
tur à frigidis venenis ; conſequens ergo eſt,
Maritum qui multum à iuuentute diſta-
bat, citiùs ac promptiùs à frigiditate ve-
neni ipſorum fungorum ſuperatum eſſe,
quàm vxorem, quæ tantò fortiorem ca-
lorem viro obtinebat, quantò minùs quàm
ille à iuuentute diſtabat.

Denique ab effectu ipſius veneni deſu-
mi quoque poteſt non leuis præſumptio,
ſuadens virum ante vxorem obiiſſe : nam 10.
venenum fungorum eſt ſtrangulatorium,
& prohibens reſpirationem : Auicenna *li-
bro quarto, Fen. 6. tractatu ſecundo, ca-
pit. decimo*, Cardinalis Ponzett. *libro ſecun-
do, de Venen. capit. trigeſimotertio*, & eſt
communis Medicorum opinio, qui ergo
minùs in reſpirationis actione pati eſt con-
ſuetus, ſeriùs à veneno huiuſmodi ſtran-
gulabitur, citiùs qui magis lædi ſolet ; at 11.
in reſpirationis actione multò minùs lædi-
tur mulier, quàm Vir ; cuius rei manife-
ſtiſſimum ſignum præbet, quòd mulieres 12.
ab Aſthmate multò minus exercentur, &
multò faciliùs ab ea liberantur, quàm
viri : Meſues *de Medic. partic. ſumma ſe-
cunda capit. primo*. Sauonar. *in Practic.
magn. tractatu ſexto, capit. decimo, rubric.
tertia in Prognoſtic. & in dubitat. numero pri-
mo*, Piſo *libro ſecundo, Practic. capit. quinto*.
Et ratio eſt, quia Natura efformauit mu-
lieres pectore lato, & amplo, ad mam-
mas continendas, in quibus lac generari,
ac conſeruari, quo puerulos lactare de-
berent ; neque aliam ob cauſam euenire
exiſtimandum, quòd mulieres chordæ tor-
mento expoſitæ, faciliùs illud ſuſtineant,
quàm Viri, non enim à reſpirationis læ-
ſione adeò moleſtantur, vt aliàs dixi ex
Fortunato Fidel. *libro ſecundo, de Relat.
Medic. capit. tertio, rubric. Qui thorace ſunt,
&c.* Itaque aſſumpto huiuſmodi veneno
ſtrangulatorio, Vir citiùs, ac grauiùs in
reſpirando læſionem patitur, ac citiùs, cre-
ſcente ſymptomate deficiet, reſpiratione
vi ipſius veneni penitùs abolita.

Verumenimverò multò vrgentiores præ-
ſumptiones militare pro contraria ſenten-
tia patebit, ſi particularia quædam in
hoc facto expendamus. Nam nonnulla
ab ipſo villico, & famulo, iam meliuſ-
culè habentibus, & ritè interrogatis pro-
palata ſunt, quorum cognitio omninò
neceſſaria eſt ei, qui iudicium in hac re
dare voluerit.

Primò ergo ſciendum, virum, de quo
agitur,

agitur, fuiſſe ſexagenarium, ſed viribus
adhuc conſtantibus, nullâque prægreſſa
ægritudine labefactatis: corporis habitu
fuiſſe mediocri ad tenuiorem potiùs, quàm
ad pinguiorem tendente, in victu libera-
liter quidem ſe perperuò geſſiſſe, exceſ-
ſus tamen magnos ſemper euitans, omni
eduliorum genere vſus, idcircò neque à
mortiferis illis fungis ſe abſtinuit, ſed par-
ciùs quàm vxor in eorum comeſtione ſe
geſſit, vxorem increpans, quæ abſque
modo, vt erat eius cibi auidiſſima, eos
ingurgitabat. Erat autem vxor quadrage-
naria, habitu præpingui, in victu nota-
biliter, & indeſinenter delinquens, vt
fœminarum mos eſt; valetudine impros-
pera ſemper conflictata, ac inſultibus
aſthmaticis ſæpè vexata, qui vterina ſuf-
focatione interdum excepti illam omni
pulſu depauperatam relinquebant. In po-
ſtrema cœna fungos indiſcretè in nimia
copia comedit, deinde vino recenti, to-
ſtiſque caſtaneis, aliiſque peſſimæ con-
ditionis edulijs ſe repleuit: quæ omnia
famulæ etiam Dominæ exemplum ſecu-
tæ exitio fuiſſe, tam villicus, quàm famu-
lus retulerunt.

Ex his facilè patet, vrgentiores præ-
ſumptiones depromi pro contraria opi-
nione determinante, Maritum vxori ſu-
peruixiſſe. Ac primò poteſt vrgentiſſima
præſumptio deſumi à ſexu: quis enim
controuertere audebit, an Vir ſit fortior
13. Muliere? maiorem ergo reſiſtentiam ve-
neno facere poteſt Vir, quàm mulier;
nam opinio illa, quòd mulieres tardiùs
à veneno interficiantur, quàm Viri, ne-
que vlla inſigni auctoritate, neque com-
muni calculo accepta, neque experientia
eſt confirmata; immò in caſu noſtro, in
quo venenum fuit ſua natura frigidum,
ſexus augere valde poteſt eam præſum-
ptionem; natiua enim ſexus virilis calidi-
tas maiorem reſiſtentiam facere potuit ve-
neno frigido, quàm natiua ſexus fœminei
frigiditas.

Neque contra hoc valet oppoſitio, quæ
fieri poſſet, dicendo, quod maior calidi-
tas in cauſa eſſe potuerit, vt venenum
citiùs in venas penetrauerit, citiúſque vi-
rum iugulauerit; hoc enim haberet lo-
cum in veneno calido, & vbi contrarium
aſſumentis temperamentum non manifeſtè
impediret veneni frigidi actionem, vt in
caſu noſtro.

Idem commonſtrare poteſt præſumptio
deſumpta à viribus, licèt enim contro-
uerti non poſſit, maius robur habere
degentem in ætate conſiſtenti, quàm ſe-
nem ſexagenarium; tamen id locum habet
cæteris paribus, & ſi ad ipſum tantùm
annorum numerum reſpiciamus; ſed ſi ad
ea, quæ ætati accidunt animum conuerta-
mus, certum eſt, neque euentu rarum
apparet, poſſe robuſtiorem eſſe ſenem ſe-
xagenarium quàm virum quadragenarium,
ſi ſenex vitam traduxerit ſanam, ac nulla
ægritudine labefactatam, Quadragenarius
verò vitam traduxerit valetudinariam, ac
morbis grauibus, & ſummæ malitiæ ob-
noxiam; potiſſima enim cauſſa, ob quam 14.
citiùs multò, quàm deberent homines ſe-
neſcant, morbus eſt. Cum ergo virum
habeamus in caſu noſtro, qui ſanus vi-
xerit, & in ſexageſimo anno adhuc vi-
ribus conſtaret, aliáque ex parte mulier of-
feratur quadragenaria, aſthmate, & vteri-
nis ſuffocationibus moleſtata, ab eorúm-
que morborum ſæuitia eneruata, nónne
magis ſecundùm rectam ratiocinationem
eſt, ſenem viribus ſuperaſſe mulierem,
quibus maiorem reſiſtentiam contra ve-
neni malitiam facere potuerit, quàm mu-
lier.

Accedit his alia præſumptio, tertia in
ordine, deſumpta à corporis vtriuſque
coniugis conſtitutione: nam corpora, quæ 15.
ſtrictos, & anguſtos meatus habent, mul-
tò ſeriùs à veneno læduntur, quàm eoſ-
dem meatus latos, ac patentes habentia:
hanc enim rationem reddebat Galenus *li-
bro tertio, de ſimplic. medic. fac. capit. de-
cimooctauo*, ex quo Auicenna *libro quarto,
Fen 6. tractatu primo, capite ſecundo*,
cur Sturni à Cicuta non lædantur, ho-
mines verò maximè? Ergò cùm ſenes ob
introductam ab ætate ſiccitatem ſimul cum
frigiditate meatus strictos, & anguſtos
habeant, his autem comparati ætate Con-
ſiſtentes multò amplioribus donentur, con-
ſequens eſt, ſenem noſtrum magis reſi-
ſtere potuiſſe violentiæ aſſumpti veneni,
quàm vxorem, vnde ſeriùs multò, quàm
vxorem obiiſſe illum oportuit.

Vrgentiſſima porrò eſt præſumptio de-
ſumenda ab vtriuſque corporis habitu: ſi-
quidem notum eſt ex Galeno *Comm. ſe-* 16.
cundo, Aphoriſm. quadrageſimoquarto, præ-
ſtare, homines magis graciles eſſe, quàm
pingues, non modò eam ob cauſſam,
quam affert *in dict. Aphoriſm.* Hippocrates, 17.
quòd citiùs intereant, hoc eſt, vitam
breuiorem traducant admodum pingues,
quàm graciles; ſed etiam quia cauſis vio-
lentis ab extrà occurrentibus minùs reſi-
ſtere poſſunt, vt addebant etiam Ioannes
Heurnius *in commen.* & Hollerius *in ſcho-
liis ad prædict. Aphoriſm.* malus enim eſt
ad craſſitudinem exceſſus, vt *ibi* Galenus: 18.
eiúſque rei potior ratio cenſenda, quia
*anguſta ſunt in his Arteriæ, & venæ, at-
que ob id paucum omninò ſanguinem ſpiri-
túmue habent.* Minùs ergo reſiſtere violen-
tæ cauſæ potuit mulier pinguedine tur-
gens, quàm Vir mediocri, aut potiùs gra-
ciliori habitu dotatus; vnde oportuit illam
multò ante Maritum exſpiraſſe.

Licèt autem dixerimus, virum habuiſſe
meatus anguſtos ob ætatis ſiccitatem &
frigiditatem, nunc autem mulierem eo-
dem vitio ob pinguedinem laboraſſe, non
idcircò contradictionem dictum hoc in-
uoluere dicendum; quia quantum angu-
ſtia meatuum ab ætate ſicciori, & frigi-
diori

diori introducta confert ad reſiſtendum
venenò, tantundem eadem anguſtia ex
pinguedine proueniens obeſt reſiſtentiæ con-
tra venenum faciendæ, vbi Natura illud
ſuperare laboret.

Superiorem præſumptionem excipit quin-
ta non minoris momenti, & ab eadem
cauſſa dependentiam habens; & deſumi-
19. tur à fortitudine Cordis, quam maiorem
eſſe in gracilibus, quàm in pinguibus pa-
tet ex *eodem comment.* Galeni, & aliorum
Doctorum neque enim aliam ob cauſſam
citiùs intereunt obæſi, niſi quia Cor im-
becillum habent, & minimo calore mu-
nitum, idcircò & Arterias, & venas an-
guſtas habent, & ſpiritu modico calen-
tes; quæ omnia cum in vxore ob eius
præpinguem habitum locum habeant, abſ-
que vlla hæſitatione pronuntiandum, illam
ne momento quidem potuiſſe veneni vio-
lentiæ reſiſtere; contra quàm de Marito
euenerit, qui ob contrarias cauſſas, non
tam citò à veneni malitia ſubiici potuit:
ſuperuixerit ergo per multas horas præde-
functæ vxori, vt dictum eſt.

Sed & ab ipſa veneni qualitate deſum-
pta ſexta, quæ ſequitur, præſumptio,
clarè oſtendit virum vltimo loco mortem
obiiſſe: vt enim mox dictum eſt, opor-
tuit mulierem maximè debili calore do-
tari, qui ab ingruente frigido veneno,
vel ictu oculi extingui potuit; quantumuis
enim imaginemur ipſum quoque virum for-
titum fuiſſe debilem calorem ratione ſe-
nectutis, nunquam comparatione facta
inter Viri calorem, & mulieris, potuit
eſſe minor calor Viri, qui non reperieba-
tur à ruina, & pinguedine, ac prauis hu-
moribus obrutus, vt calor mulieris, quam
eam ob cauſſam neceſſariò ante Maritum
ſuccubuiſſe aſſeuerandum.

Neque valet oppoſitio, quæ ex ad-
uerſo fieri poſſet dicendo, quòd imbe-
cillitas caloris in muliere non poterat tam
citò actuare ipſum venenum; cùm cer-
tum ſit, alimenta, medicamenta, & ipſa
20. venena, niſi à calore actuentur, otioſa
permanſura, neque vllam vtilitatem, aut
noxam corpori allatura: cùm ergo in mu-
liere non ſufficeret calor adeò imbecillis,
ad dandum veneno motum maximè cele-
rem, ac ſubitaneum, videtur potiùs di-
cendum, illam ſeriùs à veneno ſubla-
tam, quàm virum; in quo calor ſuffi-
ciens reperiebatur ad actuandum ſubitò
venenum. Non valet, inquam, hæc op-
poſitio; quia vbi calor verus, ac fortis
eſt, inſurgit contra venenum, vt illud ſu-
perare poſſit, vel extra corpus protrude-
re, at vbi imbecillis eſt, illicò ſuccum-
bit., & à veneni violentia extinguitur, vt
in caſu noſtro factum eſt.

Sed præ omnibus narratis præſumptio-
nibus, illa plurimi facienda, quæ ab ef-
fectu ipſius veneni emanat; vt enim iam
21. ſuperiùs dictum eſt, fungorum venenum
ſtrangulatorium eſt; & reſpirationem abſ-
cindens; vnde cùm mulier, de qua agi-
tur, Aſthmati, & reſpirationis difficul-
tati eſſet maximè obnoxia, conſentaneum
eſt, illam ab ingeſtis fungis, non alio
magis prauo ſymptomate moleſtatam fuiſ-
ſe, quàm ſumma, & extrema reſpira-
tionis difficultate, quæ illam celerrimè
ſtrangulauerit: quia quandocunque in cor-
pore inueniatur aliqua pars ex ſua natu-
ra, vel ex accidenti debilis, vnaquæque 22.
cauſſa violenta ſuperueniens illi parti præ
aliis omnibus moleſta eſt, vnde fit, vt
ab Hippocrate *libro quarto, Aphoriſm. tri-*
geſimotertio, dictum eſt, *quod ſi qua pars*
ante morbum laborauerit, ibi firmetur mor- 23.
bus. Itaque cùm in hac muliere ſpiritua-
les partes tam malè ex prægreſſis morbis
haberent, conſentaneum eſt ingruens ve-
nenum ad illas, & ad Cor ipſum quam-
primùm deſtruendum ſe contuliſſe, ac mo-
dico temporis ſpatio reſpiratione inter-
cepta, ægram mori coëgiſſe; vnde Ma-
ritum per aliquot ſaltem horas illi ſuper-
uixiſſe concludendum eſt, in quo nulla
labes ſpirituales partes vexauerat.

Non omittenda denique alia præſum-
ptio deſumpta ab ingeſti veneni quan-
titate, quæ quidem vrgentiſſima & ipſa
eſt: nam venenum quo in maiori quan- 24.
titate aſſumitur, eo citiùs occidere, non
eſt controuertendum: *Perſuaſum enim om-*
nibus eſt, inquit Mercurialis *loco ſupra ci-*
tato, in maiori quantitate maiorem vim po
ſitam eſſe; at vbi vis maior eſt, neceſſario 25.
quoque celeritatem adeſſe ipſius operationis, &
propterea qui plus veneni ſumunt, neceſſariò
quoque citius interimuntur. In caſu igitur
hoc, vltra præſumptionem deſumptam ex
veneni qualitate, militat mirum in mo-
dum præſumptio deſumpta ex veneni quan-
titate, quòd mulier multò citiùs perierit
quàm maritus, nam illa tantam fungo-
rum copiam ingurgitauit, vt etiamſi ve-
nenoſi non fuiſſent, à ſula quantitate po-
tuerit ſuffocari; vnde mirum eſt, quomo-
dò potuerit illa per illud modicum tem-
pus viuere tanta copia venenoſorum fun-
gorum obruta, accedente vlteriùs noua
repletione prauorum eduliorum, & potu
vini noui: quamobrem ex his credere de-
bemus, illam non multò poſt villici, &
famuli diſceſſum ab ipſa villa momento
animam exhalaſſe, locúmque Marito ſu-
peruiuendi per aliquot horas reliquiſſe.

His omnibus ratio annectanda, quæ
prædictas omnes præſumptiones vrgentio-
res faciet. Dico igitur, quòd vbi plures,
& euidentiores cauſſæ concurrunt ad ali-
quem effectum producendum, effectum ci- 26.
tiùs ſequi neceſſe ſit; ſed in muliere hac,
& plures, & euidentiores cauſſæ mortis
à veneno inductæ concurrerunt, quàm in
Viro, citiùs ergo illam deceſſiſſe, quàm
Virum decernendum; quòd enim ita ſeſe
res habeat, clarè patet examinando tam
cauſas

cauſas naturales, & ab ipſius mulieris ſtatu procedentes, quàm accidentales, & ante mortem ſuperuenientes, quas ſi æquiparabimus cum cauſis concurrentibus in Viri interitu, & numero, & euidentiâ ſuperiores illas eſſe palam fiet.

Et ad ea, quæ pro contraria opinione afferri poterant, facilis eſt reſponſio, & facilè omnia retorquentur ad fauorem vltimæ ſententiæ. Vnde & quæ ab ætate, & quæ à ſexu, & quæ ab habitu, & quæ à fortitudine Cordis, & quæ à veneni qualitate, & ab eius effectu præſumptiones deductæ ſunt; oſtendentes Virum ante vxorem obiiſſe, nullius valoris eſſe determinandum; ſed pro contraria parte potiùs facere, maximè euidentioribus præſumptionibus commonſtrantibus rei veritatem, nimirum Maritum vxori ſuperuixiſſe.

Finis Conſiliorum.

DECISIONES

Digitized by Google

DECISIONVM
SACRÆ ROTÆ
ROMANÆ,
CENTVRIA;
AD MATERIAS
PRÆCEDENTIVM
QVÆSTIONVM
MEDICO-LEGALIVM,
PERTINENTIVM.

Digitized by Google

DECISIONES SACRÆ ROTÆ ROMANÆ,

IN QVIBVS PLVRIMA AB AVTHORE in his Quaſtionibus Medico-legalibus pertractata confirmantur.

Romana Prætenſæ Societatis 27. Iunij 1569.

Coram R.P.D. Oradino.

SVMMARIVM.

1 *Lucro Societatis officij non eſt locus in caſu excepto in inſtrumento.*

2 *Societas officij non eſt lucro, ſi mulier, cuius vita periculum fuit electum moriatur ex partu, ſtante pacto.*

3 *Mulier quando dicatur decedere ex partu.*

4 *Mulier in dubio præſumitur deceſſiſſe ex partu ad euitandum lucrum ſocietatis Officij.*

DECISIO I.

FVIT dubiatum an Societas
per obitum Virginiæ cenſere-
tur extincta taliter, quod pe-
1. cuniæ ſint deperditæ? Et fuit
tentum non eſſe extinctam,
quia euenit caſus exceptus in inſtrumento
2. Societatis, qui erat, quod ſi Virginia mo-
reretur ex cauſa partus, non perderentur;
3. & mortua eſt ex cauſa partus, quia ante
aduentum febris, erat malè diſpoſita, &
propter ventrem paſſa fuit multa incom-
moda, vt dicunt Obſtetrices: Tum quia
Medici aſſerebant, quòd duo acciderunt ad
4. cauſandam mortem, febris, & partus; vnde
cùm partus fuerit abortiuos, & ſecutus fue-
rit poſt febrem, & non poteſt dignoſci an
ex febri deceſſerit, eſt attribuendus obi-
tus abortui: per *leg. huic ſcripta* 2. *Di-*

geſtis, ad leg. Aquil. Quia occurrente dupli-ci cauſa, illa præualet, quæ, ex cuius parte eſt ille, qui vult euitare damnum; & præfertur illi, qui tractat de lucro potius, quam de damno, cui in dubio fauendum eſt.

Non obſtant adnotata *in cap. ſi quis preſbyterum, de Homicid.* Quia procedunt vbi accidens prouenit à prima cauſa, vt eramus in vulnere; ſed hîc abortus proceſſit non à febri, ſed à ventre, &c.

Vlixbonenſis Profeſſionis Lunæ 22. Iunij 1579.

Coram R.P.D. Cantuccio.

SVMMARIVM.

1 *Furioſus, & mente captus in quibus differant, & quis vterque ſit, num. 59.*

2 *Mente captus quis dicatur ad differentiam furioſi.*

3 *Teſti deponenti de dementia, ſeu mentis captione, non creditur, niſi reddat rationem dicti ſui, etiamſi non fuerit interrogatus, cum num. ſeq.*

4 *Furor eſt difficilis probationis.*

5 *Furor, & dementia probantur ex factis: ex Communi.*

6 *Iudex adhibere debet Medicos, qui furorem, & dementiam cognoſcant.*

7 *Furor & mentis captio ſunt paſſiones cerebri, quas Phyſicus cognoſcit.*

8 *Religioſi magnam præſtant auctoritatem ad probandam dementiam.*

9 *Demens præſumitur qui proprium nomen ignorat.*

10 *Tempus probationis poteſt arbitrio iudicis re-ſtringi, & ampliari ex rationabili cauſa, cum num. 11.*

11 *Teſtes ſingulares admittuntur ad probandum quid in genere.*

13 *Profeſſio Religionis facta à demente nulla eſt.*

14 *Furioſus non poteſt contrahere matrimonium carnale; imò nec ſpirituale.*

Ampliatum etiam in mente capto, ibid.

15 *Argumentum à matrimonio carnali ad ſpirituale, validum eſt.*

17 *Furioſus & mente captus æquiparantur.*

18 *Mēte captus non poteſt Religionem profiteri.*

19 *Argumentum de reputatione ad non reputationem, vel contrariam reputationem, validum eſt.*

20 *Confeſſiones actus, & communicationis excludunt dementiam.*

21 *Actus loquendi ad propoſitum non excludit dementiam quando demens eſt in conſpectu vmbrata quietus conſtitutus.*

22 *Dementes quandoque ex factis conuincuntur; licet ex verbis prudentes appareant.*

23 *Furioſi & mente capti faciunt multoties ſigna, & loquuntur vt prudentes.*

24 *Profeſſio Religionis vt nulla dicatur ex capite dementiæ, debet probari eam tempore emiſſionis profeſſionis adfuiſſe.*

25 *Dementia medio tempore præſumitur probatis extremis.*

26 *Demens & furioſus poſt, præſumitur etiam fuiſſe furioſus & demens retrò.*

27 *Coniectura aliqua vel præſumptio ſi concurrat vltra ſtatum præſentem inferens retro præſumitur ex præſenti in præteritum.*

28 *Diſpoſitum in mente capto, vel furioſo non procedit in fatuo ſimplici ſeu ſtupido, & hebetis ingenij.*

29 *Dementia impediens contractum matrimonij, debet eſſe talis vt auferat vſum rationis.*

30 *Teſtis volens probare priuationem intellectus in aliquo, debet reddere rationem dicti ſui.*

31 *Animi qualitas ſi debeat probari teſtes debent teſtificari per actus exteriores, quos viderint.*

32 *Exteriora indicant ſecreta animi.*

33 *Teſtes quando dicantur indicare non autem teſtificari*

34 *Teſtis deponens de furore ob proiectionem lapidum, quomodo deponere debeat.*

Decisio II.

DVbitatū in vna Vlixbonenſi profeſſionis, an ex probationibus factis pro parte D. Ludou. Aluares ſit probata eius intentio circa nullitatem profeſſionis & dementiam D Margaritæ in caſu, & ad effectum de quo agitur. Quod dubium Domini reſoluerunt ad fauorem D. Ludouic. nempe eius intentionem ſatis probatam eſſe, tam circa nullitatem profeſſionis quam circa dementiam D. Margaritæ.

Et pro maiori huius reſolutionis dilucidatione, quia informantes hinc inde copioſè ſcripſerunt, & multa inculcarunt, poteſt diſtingui materia in quatuor difficultates, vt *Prima* ſit, qualis ſit dementia D. Margaritæ, furórne, vel mentis captio. *Secunda*, an ſufficienter probetur. *Tertia*, an ſit talis, vt profeſſionem per eam in Monaſterio *de Odiuellas* emiſſam annullauerit. *Quarta*, verſabitur circa reſponſionem, & remotionem eorum, quæ pro parte D. Antonij Telles deducuntur.

Quoad primam difficultatem, Domini dixerunt D. Margaritam fuiſſe & eſſe mente captam, non autem furioſam, quia ſigna, verba, & actus particulares, de quibus deponunt teſtes, quorum ſummarium pro parte D. Ludou. datur, non probat rabiem & impetum furoris, ſed carentiam mentis intellectus & animi iudicij abſque alia extrinſeca furoris demonſtratione, vel non probat furorē patentem, ſed latentē. In hoc enim differunt furioſus, & mente 1. captus; quod furioſus eſt, qui rabie vel impetu furoris concitatur, vel qui furorem habet patentem. Mente captus vero is eſt, cui mens 2. & animi iudicium deeſt, & extrinſecus nullum furorem oſtendit, vel qui furorem habet latentem: ita Baldus *in leg. cum furioſus, n. 2. ante num. 1. Cod. de curat. fur.* & *in l. humanitatis, num. 15. Cod. de impuber. & aliis ſubſtitut.* ſequitur Alexand. *conſ. 54. num. 2. lib. 2.* Iaſon *in leg. furioſum, num. 2.* & ibi Dec. *n. 1. & 2.* Rimin. *num. 1. Codic. qui teſtament. facer. poſſ.* Gramm. *conſil. crimin. 16. numero* 14. Gulielm. de Benedict. *in cap. Raynutius, in verbo, adiecta impuberi, numero 76. de teſtam.* idem Dec. *in leg. humanitatis, ſub num. 1, verſ. 2. accipitur,* vbi etiam ſubdit differentiam iſtam potius procedere ex communi vſu loquendi, quam de iure: & *ibi* ſequitur Coraſ. *ſub num. 1. Cod. de impub. & aliis ſubſtitut.*

Circa ſecundam difficultatem concluſum fuit dementiam ſiue mētis captionem D. Margaritæ ex dictis teſtium, de quibus *in Summario D. Ludouic.* ſufficienter probari. Nam licet furor ſiue dementia ſit quid inuiſibile, quod non ſenſu corporis, ſed iudicio intellectus percipitur, etiamſi in facto conſiſtat, & propterea in eius probatione perſpicax inquiſitio requiritur, quia teſtes facilè poſſunt errare, & ideò eis non creditur, niſi ſuum dictum 3. manifeſtum faciant, vt inquit Baldus *in leg. ſolum, column. 1. verſ. & idem dicitur, Codic. de teſtib.* idem Bald. *in d. l. furioſum, circa medium, verſ. eſt autem difficile, Cod. qui teſtament. fac. poſſ.* dicens furorem eſſe difficilis probationis, 4. nec teſtibus ſuper eo deponentibus credendum eſſe, niſi aſſignent rationem dictis ſui, etiamſi non fuerint interrogati: Et Baldum ſequuntur Doctores *in dict. leg. furioſum.* Fulgoſ. *ad fin. verſ. Quinimmò:* Caſtr. *numero* 3. *verſ. ideo teſtis.* Iaſon *numero* 6. Decius *numero* 28. *verſ. quod quidem non videtur:* Socin. *conſ. 42. numero quarto, libro quarto, cum conſil. 22. numero 5. libro 2. conſil. 216. numero decimoſexto, libro tertio, & conſilio vigeſimoſecundo, num 23. & 10. conſequentib. libro quarto,* benè Alexand. *conſil. 147. num. 76. libro ſeptimo,* Decian. *conſ. 448. n. 31. & 32.* Curt. iun. *conſ. 151. n. 1. 2. & 8.* Bertrand. *conſ. 48. n. 29. verſ. tum quia, & num 30. & 31. lib. 2. part. 1.* latè Pariſ. *conſil. 88. numero 54. 55. 56. & 57.* vbi de Communi, *libro* 3. & inſuper Doctores communiter dicunt furorem & dementiam probari ex factis, *leg. quidam in ſuo, Digeſtis, de conditionibus*

numero 54. 55. 56. *&* 57. vbi de Commu- *in principio*, *Digeſtis*, *de adilit. edict. cap. legimus*, 93. *diſtinction.* & exemplificant ſigna, & actus patriculares, quibus furor oſtenditur, in eo, qui fatua, vel deridenda loquitur, qui lapides proiicit, qui habet memoriam inordinatam, vt quia vnum dicit, mox contrarium, qui habet loquelam inordinatam neſciens exprimere quid velit, vel non velit, qui vel à Patre, vel ab aliis Coniunctis, val communiter ab omnibus reputatur pro furioſo, vel demente, qui iubet corpus ſuum in mare proiici, qui nomen ſuum ignorat, qui in compedibus, ſiue cuſtodia retinetur, qui in infirmitate non vult curari. De quibus ſignis, & actibus per Alexand. *dict. conſil.*54. *numero* 2. *conſil.*141. *numero* 2. *circa medium libro primo*, *&* *conſil.*86. *numero decimo*, *libr.*2. bene Barbat. *in cap. fin. numero* 8. *de ſucceſſ. ab inteſtat.* latiùs idem Alexand. *in l. ſi cum dotem*, §. *ſi Maritus*, *numero* 7. *ff. ſolut. Matrimon.* Corn. *conſil.*22. *numero* 6 *&* 7. *lib.*4. Socin. *conſil.*42. *numero* 2. *&* 6. *libr.*1. Bertrand. *conſil.*48. *numero* 20, 21, 22. *&* 23. *lib.*2. *part.*1. Gulielm. de Benedict. *cap. Raynutius*, *in verbo*, *adiecta impuberi*, *numero* 27. *vſque ad* 81. Decius *conſil.* 86. *numero* 7. & latiùs *conſil.*448. *numero* 1. 2. 3. *&* 4. Iaſon *in dict. leg. furioſum*, *numero* 4. & *ibi*, Decius *num.*28. *&* 29. & Rimin. *propè finem:* Marant. *in repetit. leg. is poteſt*, *numer.*128. *Digeſtis*, *de acquir. hæredit.* Bauer. latè *in* §. *item furioſi*, *columna penult. verſ. extra gloſſ. Inſtitut. quibus non eſt permiſſ. facere teſtament.* plene Paris. alios citans *conſil.*87. *n.*4. 5. 6 *&* 7. *&* *conſil.*88 *n.*1. 2. 3. 4. *&* 5. & benè Ferret. *conſil.*207. *n.* 12. *lib* 1.

Nihilominus teſtes in caſu noſtro non dicunt ſimpliciter D. Margaritam fuiſſe ſtultam, dementem, vel mente captam, nec aliis vtuntur verbis ex quibus poſſet dici eos iudicare, ſed aſſignant bonas rationes, & referunt quàmplurima ſigna, & actus particulares, concludentes ad dementiã, & mentis captionem Margaritæ.

Quod autem res ita ſe habeat, multifariam oſtenditur. In primis ex verbis fatuis, & deridendis; quia D. Margarita dicebat ſe eſſe infirmam in vno capillo: tertius *ſuper* 9. *interrogatorio*, dicebat, ſibi apparere quamdam faciem in vno foramine, quæ ſibi videbatur Maurus incantator. Idem tertius *ſuper* 13. dicebat ſe neſcire an iret ad communicandum, vel ad abluendam faciem, aut ad recitandam Primam. Duodecimus *ſuper* 5. dicebat etiam alia inſulſa & ridicula, de quibus infra.

Secundò probatur ex pluribus factis, & geſtis clarè dementiam, & inſaniam oſtendentibus, quia ibat ad Chorum in camiſia. Septimus, Nonus, Duodecimus *ſuper* 7. implebat faciem luto, dicendo ſe ideò ita facere, quia nates ſibi multùm fulgebant. Septimus 8. 9. 10. 11. 12. & 13. *ſuper ſeptimo*, verrebat domum manica tunicæ. Quintus *ſuper* 1. ponebat excrementa narium in vno baculo; & poſtea illa comedebat. Idem Quintus *ſuper primo*, vrinabat in vna patina, & illam publicè omnibus oſtendebat, & illis dicebat, quod illis veniebant Medullæ. Tertius *ſuper* 7. & Quartus *ſuper* 9. proiiciebat cucullam & habitum, Vigeſimuſoctauus *ſuper* 8. vtebatur pro ſpeculo vno pitali immundo. Secundus *ſuper* 9 ridebat ſæpè ſæpiùs ſine propoſito. Tertius *ſuper* 7. Sextus *ſuper primo*, Trigeſimuſquartus *ſuper* 10. ponebat carnem crudam in ſinu & cibum in manica; Secundus *ſuper* 9. vociferabatur tempore ſilentij. Nonus *ſuper* 7. *in fine*, tranſmittebat oua per filum, vel per lignum, Secundus *ſuper nono*, non comedebat per duos vel tres dies. Idem Secundus *ſuper nono* ſpuebat in vna patina parua, dicendo quod ibi recipiebat medullam. Idem Secũdus *ſuper* 9 poſt acceptum ſyrupum volébat ire ad ſumendum Sacramentum Euchariſtiæ. Tertius *ſuper* 7. id quod dabat, illicò & eodem inſtanti repetebat. Idem Tertius *ſuper* 7. accipiebat lapides & baculos, & cum illis percutiebat, quos inueniebat. Quintus *ſuper* 1. exiſtebat in porta vnius Cameræ in camiſia ſine velo, & cum mitra in capite: Idem Quintus *ſuper primo*.

Tertio probatur prædicta dementia, & inſania D. Margaritæ ex eo quia in domo ab omnibus tenebatur, & reputabatur pro inſana & demente. Sextus *ſuper* 1 Decimuſſeptimus *ſuper* 1. & in Monaſterio *de Speranza* erat tenta generaliter ab omnibus pro muliere ſtulta; Decimus, Vndecimus, & Decimuſtertius *ſuper* 2. *in fin* & in Monaſterio *de Odinellas* publice tenebatur & reputabatur inſana. Decimuſoctauus *ſuper* 10. Decimuſnonus *ſuper* 8. *&* *ſuper* 14. Vigeſimus *ſuper* 8. *in fine*, & Vigeſimuſſecundus *ſuper* 18 *in fin.* Non eſt dubium de iure, furorem, ſiue dementiam probari etiam ex communi reputatione, vt ſupra dictum fuit.

Quartò iſta dementia D. Margaritæ probatur iudicio duorum Phyſicorũ, qui ſunt teſtes 29 & 30. *ſuper decimo*, qui facta congregatione, & communicato inuicem colloquio, vnà cum aliis Phyſicis decreuerunt, & iudicauerunt D. Margaritam inſanam: quorum Phyſicorum iudicio ſtandum eſt: quia, vt inquit Bald. poſt Iacob. de Arer. *in l. obſeruare, ff. de cur. furioſ.* Iudex
debet adhibere Medicos, qui furorem, & de- 6.
mentiam cognoſcant: per *l. ſemel, C. de re milit. lib.*12. ſequitur Alex. *conſ.*86. *n.*5. *in fin. lib.*2. Marant. *in l. furioſi, n.*6. *ff. de reg. iur.* Pet à Plaz. alios
citãs *in Epitom. delict. lib.*1. *c.*29 *n.*2. furor enim 7.
& mentis captio ſunt paſſiones cerebri, quas Phyſicus cognoſcit, vt inquit Barbat. *in cap. fin. numero* 8. *in fin. de ſucceſſ. ab inteſtato.*

Et eodem modo ſtandum eſt iudicio duorũ Patrũ Societatis Ieſv, qui ſunt teſtes 33 & 35. *ſuper* 10 qui ſeorſim particulariter, & per ſpatium temporis, Margaritam allocuti, iudicarũt eam incapacẽ Confeſſionis, & aliorum Sacramentorum, vſum rationis requirentium. Quod idem iudicauit Fr. Anton. Ordinis S. Bernardi, qui eſt teſtis 36. *ſuper* 6. dicẽs audiuiſſe D. Margaritam in Confeſſione, & inueniſſe illam non genuflexam, ſed ſtantem, & ſpuentem, & ridentem verſus Moniales, & propterea iudicauit illam incapacem ſuſceptionis Sacramenti
Euchariſtiæ, qui tres Religioſi cùm ſint mul- 8.
tùm timoratæ conſcientiæ magnam præſtant auctoritatem ad credendam dementiam Margaritæ: vt in his terminis rectè conſiderat Rodericus Suarez *allegat* 1. *ſub num.*13.

9. Quinìò comprobetur etiam demenlia prædictæ Dominæ Margaritæ, ex eo quod nomen proprium ignorabat: iuxte *l.fin.C.de hered.inſtituend.* provt atteſtantur duo Notarij, in interrogatoriis illis factis de mandato D. Vicarij Vlisbonenſ.

Sextò præmiſſa confirmantur ex eo, quod Monlales Monaſterij *de Speranza*, poſt annum Nouitiatus in eirca D. Margaritæ, noluerunt eam ad profeſſionem admittere, reiicientes illam tanquam inhabilem, & incapacem profeſſionis propter eius inſaniam & dementiam, non obſtante quod eam in Monaſterio recepiſſent ad inſtantiam, & interceſſionem Sereniſſimi Regis Portugalliæ, tunc temporis Cardinalis Infantis, enius voluntati obtemperare valde veriſimile eſt eas ſummopesè deſideraſſe, quia erat Monaſterij Superior, id quod non feciſſe eas ob mesam impoſſibilitatem, & demenriam Margaritæ prouenienrem dicendum eſt.

Septimò accedit nimia breoitas temporis trium dierum ed profitendum ipſi Margaritæ
10. indulti. Licet enim tempus probationis quod regulatur ad annum, *capit. ad Apoſtolicam, & cap. ſtatuimus, de Regular.* poſſit reſtringi vt *in cap. ex publico, de conuerſion. coniug.* & hæc reſtrictio poſſit arbitrio Iudicis fieri meior, vel minor bimeſtri; vt per Gloſſ. *ibi, in verbo, intra duorum*, & *ibi*, Innocent. *verſ. licet credamus:* Hoſt. *colum.2. verſ. Hoc ergo fatemur.* Ioannes Andr. *column. 2. verſ. Innocent. verò dixit:* Henrich. Boich. *num.5, verſ. fatemur ergo.* Butrius *num.12.* & Abb.
11. *num. 11.* Nihilominus hæc reſtrictio ſecundum Doctores prædictos non fit ſine retionabili cauſa, provt *in dict. cap. ex publico:* vbi ſponſæ volenti Religionem ingredi tempus bimeſtre ad profitendum conceditur, ne ſponſus, qui fortè carnis ſtimulis reſiſtere non poterat, & propterea cupiebat matrimonium contrahere, cogeretur expectare lapſum anni: Et hinc eſt, quod prædicti Doctores dicunt; quod ſi ſponſus conſentiat ſponſæ, circa ingreſſum Religionis, dabitur regularis terminus anni, quia ceſſat cauſa illum reſtringendi: vt bene Abb. *in dict. cap. ex publico, num.11. prop. fin.* Sed in caſu noſtro nulla ſuberat cauſa reſtringendi annuum tempus profeſſionis, immò maxima vigebat ratio illud integrum indulgendi, vt ſcilicet Monaſterium poſſet mores Margaritæ experiri, iuxta text. *in dict. cap. Apoſtolicam*, & tanto magis quod Prioriſſa illius temporis exclamauit, ne Margarita in Monaſterio reciperetur, quia erat inſana, & tanquam talis fuerat reiecta à Monaſterio *de Speranza*, & inſania Margaritæ ab initio ante profeſſionem cœpit manifeſtari in Moneſterio *de Odinellas*. Decimuſnonus *ſuper* 17. Duodecimus *ſuper* 8. Vnde reſtrictio iſta præſertim tam magna, & extraordinaria non aliam ob cauſam fieri potuit, niſi ne magis detegeretur inſania & dementia Margaritæ, & ſic ne excluderetur à profeſſione, provt accidit in Monaſterio *de Speranza*.

Nec obſtant teſtes, de quibus *ſupra*, in dictis eſſe ſingulares; Quia ad probandum furorem, ſiue dementiam, tanquam ad pro- 12.
bandum quid in genere teſtes ſingulares admittuntur: vt in terminis tradit Alexand. *conſil.141. num.2. lib.1. conſil.91. num.20 lib.5. & conſil.147. num.10. lib.7.* Decius *in d.l furioſum, num.30.* Bertand. *conſil.48 num.22 lib.2. part.1.* Boërius *deciſ.e3. num.44.* Pariſ. *conſil.87. num.8 lib.3.* Ruinus *conſil.67. num.9. lib.1.* Maſant. *in l. is poteſt. num.130 ff. de acquir. hered.* bene Pet. à Plaz. *in cap. delict. libr.1. cap.29. num.9.* Gabr. *lib.3. de teſt. concl.2. num.44.* Et hæc quoad ſecundam difficultetem.

Quantum autem ed tertiam, reſolutum fuit, profeſſionem per D. Margaritem in Mo- 13.
neſterio *de Odinellas* emiſſam, nullam fuiſſe, tum per text. *in cap. ſicut tenor, de Regular.* qui licet loquatus in eo qui poſitus erat extra mentem, & extra ſeipſum propter grauiſſimam infirmitatem, vt innuunt verba illa, *de præſenti vita deſperet*, & in his terminis intelligit Abb. *ibi*: Tamen ratio text. fundatur in priuatione mentis: quæ ratio cùm ſit generalis, ampliat deciſionem textus etiam in eo, qui non ex morbo, ſed aliunde, mente caret: ad *l. cum Pater, §. dulciſſimis, ff. de leg. 3.*
Tum etiam quia quemadmodum furioſus non 14.
poteſt contrahere matrimonium carnale, *cap. dilectus, de Sponſ. cap neque furioſus, 32. quæſt. 7. l. Patre furioſo, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris: leg. furor, ff. de ſponſ. l. oratione, §. fin. ff. de ritu nuptiarum.* Ita nec ſpirituale, cum
valeat argumentum à Matrimonio carnali ad 15.
ſpirituale: *cap. quoniam frequenter, §. Porrò, vt lit. non conteſt.* Doctores, *in auth. niſi rogati, Cod. ad Trebell.* latè Euerard. *in loco, à Matr. Carnali ad Spirituale.* Et in ſpecie quod furio- 16.
ſus nequeat Matrimonium ſpirituale contrahere, ſicut nec carnale, tradit Præpoſit. *in dict. cap. dilectus, num.3.* Alexand. *conſil.54. in principio, libro 1.* Eueserd. *vbi ſupra in 6. exemplo.*

Et quod dicitur de furioſo, procedit etiam in
mente capto, cùm inter ſe æquiparentur: 17.
§. hoc dicimus, in auth vt hi qui oblig. ſe hab. l.2. vbi Bald. *C. de curat. furioſ. l. ſi furioſi*, & *ibi* Doct. *C. de nupt.* Scriben. *in l. ex facto, ff. de vulg. & pupillar.* Alexand. *conſ.54. in princip. lib.2 & l. ſi cum dotem, § ſi maritus, ad fin. num.8. ff ſol. matrim.* Corn. *conſ.22. num.7. lib.4.* latè & egregiè Fulgoſ. *conſ.79. num.1.2. & 3.* & benè Præpoſit. *in c. dilectus, num.4. de ſponſ.* fusè Socin. *conſ.47. num.8. lib.3.* & plenè Iaſ. *in l patre furioſo, num.3. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris.* Dec. *conſ.112. poſt princ. & in d.l furioſum, num.7.* vbi alios citat Pariſ. *conſ.87. num.21. & conſ.88. num.6. & 7. lib.3.* Curt. Iun. *conſ.151, num. 9, poſt med. verſ. ita quia: & num. 10.* Gramm. *conſ. crim. 16. num.13.* Et in terminis quod text. *d. cap. dilectus*, loquens in furioſo procedat etiam in mente capto, firmat Præpoſit. *ibi num. 3. verſ. numquid ſequitur*, Socin. *conſ.47. num.8 lib.3.* Alexand. *conſ.54. in princip.* Dec. *conſ. 112. in princip.* Curt. Iun. *dict. conſ.151. num.9. verſ. Hinc dicimus.* Couar. *in 4. Decretal. p.1. cap.2. num.9.* Et in ſpecie, quod
mente captus non poſſit Religionem profite- 18.
ri, ponit Iaſ. *in d. l. patre furioſo, ante num. 3.* Dec. *conſ. 86. num. 7. verſ. Et iſta omnia:* per

test.

text. *in d.cap ſicut tenor, cap fin. de ſucceſſ. ab inteſt. cap. Gonſald.* 17. *quaſt.* 2. & latiùs And. Sicul. *conſ.* 59. *lib.* 2. *num.* 5 *in fin. verſ. & ſi quiſpiam, & num.* 6. vbi allegat prædicta tria iura, & paulò poſt, *in verſ. licet ergo:* inquit; mente captum exiſtentem in Munaſterio, licèt fecerit actus congruentes perſonæ ſanæ mentis, non propterea cenſeri feciſſe profeſſionem, quia mente captus reputatur mortuus: *d.l. furioſum, & l. Dinus. ff. de off. Præſid.* Ergo non poteſt in eum cadere profeſſio; quia Deus ad aliquem ſibi obligandum, animum & cor reſpicit: *c. ſi quid inueniſti,* 14. *q.* 5. & mente captus nec animum, nec cor habet: & poſtea *num.* 7. poſt D. Thom. & Ioan. Andr. ſubdit, ad òbligandum aliquem ex voto tria requiri, videlicet deliberationem, propoſitum, & promiſſionem; eáque non cadere in furioſum, vel mente captum: & per conſequens, nec etiam votum intrandi Religionem; & ſic ſublatis principiis, tolli principiata: prout latiùs per eum.

Circa quartam & vltimam difficultatem, quod non obſtent, quæ pro parte D. Antonij allegantur, deducitur in primis quoad illud quod D. Ludouicus procurauit vt Domina Margarita eius ſoror Monaſterium *de Speranza* ingrederetur, ibíque profeſſionem faceret; deinde vt Matrimonium contraheret, vt deponunt teſtes D. Ludouici; quod quidem facere non potuiſſet, ſi habuiſſet illam pro demente: vnde oportuit ipſum credere illam non eſſe ſtultam: & quemadmodum reputatio Conſanguineorum, vt ſupra diximus, operatur probationem dementiæ, ita etiam contraria reputatio debet contrarium opera-
19. ri: & ita videtur argumentari Dec. *conſ.* 448. *num.* 33. & 34. dicens: quod ſi Pater in caſu ſuo filium mente captum reputaſſet, veriſimiliter aliam prouiſionem ei feciſſet: ergo in contrarium, vt ipſe ſubdit, non facta alia prouiſione, magna inſurgit præſumptio quod non fuerit mente captus. Sed pro reſponſione dicitur negando, Dom. Ludouicum credidiſſe Dom Margaritam non eſſe ſtultam, cùm ante eius ingreſſum in Monaſterio *de Speranza*, in Domo Dom. Beatricis ſororis conſobrinæ ipſius Domini Ludouici tenebatur & reputabatur ab omnibus pro inſana & demente. Nec obſtat quod ſcribit Dec. *vbi ſuprà.* Quia, vt videri poteſt, loquitur in terminis longè diuerſis à noſtris.

Secundò non obſtat, quod Margarita quando exiſtebat in Monaſterio *de Speranza*, faciebat multos actus conuenientes perſonæ ſanæ mentis, videlicet confitebatur, communicabat, canebat in Choro, legebat, ſcribebat, ſuebat, acu pingebat, & ad propoſitum lo-
20. quebatur; vt in terminis actus Confeſſionis ad excludendam dementiam, ponderat Dec. *d. conſ.* 448. *num.* 20. *in fin.* Non reſpondetur, quantum ad actum confitendi, & communicandi, Margaritam fuiſſe incapacem, prout plures Viri Religioſi iudicarunt, & fuerunt etiam illi denegata Sacramenta. Vigeſimus ſecundus *ſuper* 18. & 23. *iuxta interrogatoria.* Quò verò ad actum cantandi, & legendi, ſcribendi, ſuendi, acu pingendi, Reſpondetur iſtos actus non conſiſtere in intellectu, ſed in ſenſu, vt benè deducunt Informantes Domini
Ludouici. Demum circa actum loquendi ad 21.
propoſitum, reſpondetur non mirum ſi Margarita interdum ad propoſitum loquebatur, quia erat conſtituta in conſpectu vmbratæ quietis, vt inquit text. *in l. quod in eo: §. ſi furioſo, ff. de acquir. poſſeſſ.* Gloſſ. *in d. cap. dilectus, in verb. furore, verſ. ſæpè enim,* & *ibi* Card. *ante*
num. 2. & dementes quandoque ex factis con- 22.
uincuntur, licèt ex verbis prudentes appareant: vt inquit Card. *conſ.* 69. *num.* 12. *verſ.*
maximè quia, lib. 1. vbi dicit furioſos, & mente 23.
captos facere multoties ſigna, & loqui vt prudentes, & tamen non propterea deſinere eſſe furioſos, & mente captos: quia etiam inſantes ſæpè ac ſæpiùs verba prudentia loquuntur, & faciunt actus conuenientes prudentibus, & tamen non ſunt: Et idem Corn. *conſ.* 73. *num.* 3. *poſt med. verſ. tamen attentio, lib.* 1. inquit, furioſos & mente captos ſæpenumerò reſpondere ad propoſitum, & immiſcere verba & facta conuenientia homini ſanæ mentis, prout pupilli faciunt: & hoc expreſsè firmat Bertrand. *conſ.* 48. *n.* 31. *verſ. nec moueri debet, lib.* 2 *part.* 1. Gramm. *conſ. criminal.* 16. *num* 9. Pariſ. *conſ.* 82. *num.* 44. *lib.* 3. Immò, vt inquit Roder. Suarez, *alleg.* 1. *num.* 17. *circa med.* nullus eſt ita ſtultus, qui aliqua verba non proferat, quæ iudicentur hominis ſanæ mentis.

Tertiò non obſtat, quod dementia Marga- 24.
ritæ non probatur de tempore emiſſionis profeſſionis per eam factæ in Monaſterio *de Odinellas*, prout de iure requiritur, *d. cap. ſicut tenor*, ibi, *ſi tamen eo tempore*, *de Regul.* Siquidem omiſſa illa difficultate, an & quando præteritus furor, vel dementia præſumatur? Reſpondetur in caſu noſtro conſtare de dementia Margaritæ, tam antè, quàm poſt dictam profeſſionem: nam teſtes deponunt de eius inſania in pluribus, & diuerſis temporibus: videlicet de tempore ante ingreſſum Monaſterij *de Speranza.* Item de tempore, quo ibi per annum in circa permanſit Item de tempore multorum annorum poſt dictam profeſ-
ſionem. Vnde ex probatione vtriuſque de- 25.
mentiæ tam præcedentis, quàm conſequentis dictam profeſſionem, præſumitur dementia medio tempore ipſius profeſſionis: quia probatis extremis, præſumuntur media probata: vt in terminis furoris argumentatur Auchar. *conſ.* 5. *num.* 5. ſequitur Ruyn. *inter conſil. Curt. Iun. conſ.* 292 *num.* 26. *lib.* 3.

Accedit etiam quod furioſus, & demens 26.
poſt, præſumitur etiam fuiſſe furioſus & demens retro, & ſic etiam tempore actus: vt in terminis firmat Alexand. *conſ.* 92. *num.* 23. & 24. *lib.* 5. Mutus ea ratione, quod ex præſenti præſumitur in præteritum, quando præſens ſtatus poteſt concurrere cum naturali veritate ipſius originarij ſtatus: quia potuit naſci demens. Meritò, &c.

Et licèt de hac opinione Alexand. poſſit dubitari, ex eis quæ ſcribunt Caſtr. & Aretin. vterque *in princip. in l. qui teſtamento. § furioſus, ff. de teſtament.* prout animaduertit Ruin. qui illam non firmat, *d. conſ.* 292. *num.* 22. *verſ. ſed plus: cum ſeqq iuncto num.* 25. Nihilominus in caſu noſtro opinio Alexand. optimè procedit;

qoia qoamois in illa materia, ao & quando
ex præſenti præſumitur in præteritum, variæ
à Doctoribus Regulæ tradaotur, vt per Al-
ciat. *reg. 2. præſumpt.* 26. quando tamen vltra
27. ſtatom præſentem concurrit aliqua coniectu-
ra, vel præſumptio inferens retro, tune abſ-
que dubio ex præſenti præſumitur in præteri-
tum: ita Salyc. *in l. ex perſona, prope fin. C. de
probat.* Alex. *conſ.* 16. *num.* 3. *lib.* 5. Socin. *conſ.* 79.
num. 19. *lib.* 1. Alciat. *vbi ſuprà, num.* 5. idque
tempore meo fuit tentum in Rota *in pluribus
cauſis.* At in caſu noſtro vltra præſentem sta-
tum in caſu dementiæ, recurrit recuſatio Mo-
nialium Monaſterij *de Speranza*, quæ recuſa-
runt admittere Margaritam ad profeſſionem.
Item concurrit nimia & extraordinaria breui-
tas temporis trium dierum ad profitendum in
Monaſterio *de Odinellas.* Itemque concurrit
plena probatio dementiæ ante ipſam profeſſio-
nem: Meritò, &c.

Quartò non obſtat, quòd Margarita erat
puella ſimplex, parum prudens, & oon erat
inſana, nec ſtulta in totum, vt deponuot Pri-
mus *ſuper ſeptimo*, Noous *ſuper ſecundo*, De-
28. cimus *ſuper tertio*, & Duodecimus *ſuper primo*,
Vnde iuxta communis concluſio, vt illud
quod dicitur de mente capto, vel furioſo, non
procedat in fatuo ſimplici, ſubſtupido, &
hebetis ingenij, qui intellectu non caret, li-
cet integrum animi vigorem non habeat, vt
per Caſtr. *in l. ſi frater, in princip. C. qui teſtam.
fac. poſſ.* Faber in §. *præterea*, & ibi Aretin. *n.* 3.
Inſtitut. quibus non eſt permiſſ. facere teſtament.
Vigl. *in § item furioſi, num.* 2. *Inſtit. eod. tit.* Dec.
conſ. 112. *num.* 2. *conſ.* 448. *num.* 21. *&* 22. Iaſ. *in
d. l. furioſum, num.* 2. *& in* 5. *limit.* & ibi Dec.
num. 8. latè Pariſ. *d. conſ.* 88. *n.* 37. 38. 39. *&* 40.
29. Et quod dementia, quæ impedit contractum
matrimonij, debeat eſſe talis, vt auferat vſum
rationis, tradit Socin. *conſ.* 47 *num.* 9. *lib.* 3. per
ea quæ ſcribit Henric. Boich. *d. cap. dilect. n.* 4.
Galliaul. *lib.* 1. *in princip. num.* 69 *ff. de verb. obli-
gat.* Pariſ. *d. conſ.* 88 *ſub num.* 40. Ergo talis quo-
que debet eſſe dementia impeditiua profeſſio-
nis Religionis, arguendo à Matrimonio carna-
li ad ſpirituale, vt ſupra dictum eſt. Nam pro
reſponſione dicitur, prædictis teſtibus creden-
dum non eſſe, cùm non aſſignent rationem
aliquam dicti ſui, cur Margarita erat mulier
ſimplex, nec in totum ſtulta; teſtes enim vo-
30. leotes probare, debent reddere rationem dicti
ſui, alias eis non creditur, vt inquit Bald. *in d.
l. furioſum, circa med. verſ. eſt difficile*, quem *ibi*
communiter Doctores ſequuntur.
31. Accedit, quod quando agitur de probanda
aliqua qoalitate animi, prout in caſu noſtro,
tunc teſtes debent teſtificari per actus exterio-
32. res quos viderint; nam exteriora indicant ſe-
creta animi; Gloſ. *in l. is qui*, § *Diuus, in verb.
ſermonibus*, & *ibi* benè Bart. *in fine*, Bald. & Co-
man. *ff. de tut. & curat. dat. ab his:* Socin. *conſ.* 41.
ſub num. 2. *lib.* 1. Alexand. *d. conſ.* 157. *num.* 16.
33. *circa med. lib.* 7. Vnde prædicti teſtes cùm nul-
lam aſſignent rationem, nec etiam referant
aliqua ſigna vel actus extrinſecos ex quibus
appareat Margaritam fuiſſe ſimplicem, & non
ſtultam in totum; dicuntur iudicare, non au-
tem teſtificari: vt in terroinis poſt Bart. tradit
Socin. *conſ.* 41. *ſub num.* 5. *lib.* 1. Dec. *conſ.* 448.
ante num. 32. Pariſ. *d. conſ.* 88. *num.* 59. Imò præ-
dicti teſtes teſtificantur per quoſdam actus ex-
teriores concludentes ad totalem inſaniam &
ſtultitiam: nam Nonus *ſuper ſeptimo*, dicit
Margaritam quadam die ingreſſam fuiſſe in
Chorum in Camiſia, & ſemel vidiſſe illam
vociferantem tempore ſilentij. Decimus *ſuper
ſeptimo*, ioquit, ſæpè vidiſſe Margaritam exi-
ſtentem cum facie immunda, & naribus ple-
nis luto. Duodecimus, *ſuper ſecundo*, deponit
Margaritam dixiſſe quod neſciebat ſi iret ad
communicandum, aut abluendam faciem, aut
ad recitandam Primam: & *ſuper ſeptimo*, quod
Margarita haberet faciem immundam luto;
quodqoe ideò ita faciebat, qnia ſibi lucebant
nares; & quod ibat ad Chorum in camiſia.

Quintò & vltimò non obſtat quod Marga-
rita non ſit iudicanda demens, niſi clarè con-
ſtet ipſam feciſſe actus, de quibus ſuprà, tan-
quam dementem: Nam dicunt DD. quod non 34.
ſufficit teſtem deponentem aliquem eſſe fu-
rioſum, dicere *eò quia lapides proiiciebat*, niſi
diceret lapides projeciſſe *more inſanorum:* quia
etiam prudentes aliquando proiiciunt lapidea
pro tuitione corporis ſui, vel alia rationabili
ex cauſa: ita poſt Bald. *in d. § item furioſi*, tradit
Alexand. *in l. ſi cum dotem*, §. *ſi maritus, n.* 7. Iaſ.
in d. l. furioſum, num. 5. & *ibi* Dec. *num.* 29. *circa
med.* Pariſ. *d. conſ.* 88 *n.* 68. idem Dec. *d. conſ.* 448.
num. 33. Gabriel. *de teſtibus, part.* 7. *num.* 97. &
eſt text. *in l. ob quæ vitia*, ibi, *more inſanorum, ff.
de ædil. edict.* Si quidem reſpondetur obiectum
procedere in actibus æquiuocis, qui poſſunt
conuenire tam perſonæ ſanæ meotis, quàm
furioſo & dementi; prout eſt deiectio lapi-
dum, quæ ſi fiat com cauſa, putà pro tuitione
corporis, tunc deponat prudentiam & ſanam
meotem; ſi verò fiat ſine cauſa, tunc arguit
inſaniam & dementiam. Sed in caſu noſtro
actus probantes dementiam Margaritæ, ſunt
tales, vt non niſi dementibus conuenire va-
leant. Et propterea oportuit Margaritam illos
feciſſe tanquam dementem.

Et ita, &c.

Romana cauſæ Obitus, Lunæ 6. Iunij 1580.

Coram R. P. D. Aldobrandino.

SVMMARIVM.

1 *Mulier ex partu deceſſiſſe dicitur ſi ante par-
tum benè ſe haberet, & poſt partum inci-
derit in infirmitatem.*
2 *Infirmitas, quòd ſit mortalis, benè probatur
ab euentu.*
3 *Exitus acta probat.*
4 *Obitum proueniſſe à cauſa diuerſa ab ea, quæ
apparet, probandi onus incumbit allegãti.*
5 *Infirmus quando dicatur conualuiſſe, itavt ſi
decedat, non ex primo morbo, ſed ob nouam
infirmitatem deceſſiſſe dicendũ ſit. & n.* 11.

6 *Recidiua*

6 *Recidiua breui tempore ſuperueniens præſumitur ex prima cauſa.*

7 *Laborare in extremis ille dicitur, qui obiit ex illa infirmitate, nullis ſanis interuallis.*

8 *Symptomata primi morbi ſi concomitentur febrim ſuperuenientem, ipſa febris dicitur prouenire à primo morbo.*

9 *Infirmitatis prima cauſa ſi præponderet culpæ infirmi, mors ſuperueniens tribuitur primæ cauſæ.*

10 *Allegans errorem infirmi præualere primæ cauſæ infirmitatis, tenetur probare.*

11 *Morbi primâ, vel ſecundâ causâ, an quis obierit? arbitrarium eſt Iudici decernere.*

12 *Infirmitatis cauſæ quando non poſſunt probari niſi per teſtes domeſticos, & familiares, contra illos non ſunt admittendæ leues exceptiones.*

14 *Mulieres nobiles, & honeſtæ, etiam infirmæ non admittunt niſi domeſticos, & conſanguineos.*

15 *Periti non ſunt eligendi quando ex probatis clarè reſultat veritas facti.*

16 *Probatio probationem non excludit.*

DECISIO III.

1. DOmini tenuerunt, Paulum probaſſe incumbentia, nempe Victoriam ex cauſa
partus obiiſſe: cùm enim ante partum benè
ſe haberet, & poſt partum malè ſe habuerit,
vt habetur in *prima, & tertia concluſione*; cùmque manifeſte liqueat de cauſa infirmitatis,
quia ſcilicet in aliis puerperiis ſolita erat multò plus purgari, quàm in iſto purgata fuerit,
vt habetur *in ſexta*; quo factum fuit, vt ſemper varios dolores totius corporis paſſa fuerit,
quódque genua, manus, & crura tumefacta
ei fuiſſent, vt in *dicta tertia concluſione*, quæ
in aliis puerperiis in quibus plus, vt dictum
eſt, ſolita erat purgari, pati ſolita non erat;
vt habetur *in quarta*. Et hinc exortæ fuerunt
illæ pinguedines, de quibus *in nona*; coagulatio lactis, & alia de quibus *in decima, & vndecima concluſione*; conſequenter manifeſtè
apparet ex dicta infirmitate eam obiiſſe. Quia,
2. quòd fuerit mortalis, euentus docuit: exitus
3. enim acta probant. ita dicit Socin. *conſ.* 178.
4. *num.* 1. *lib.* 2. Qui igitur vult dicere deceſſiſſe
ex alia infirmitate, id probare debet: quod
ſentit Bal. *in cap.* 1. *n.* 9. *quib. mod. feud. amitt.*
Socin. *in cap. presbyterum, de homicid. num.* 9. &
clarè ac benè Sarnen, *de Infirm. quæſt.* 11. *n.* 405.
vbi ait etiam id reſolutum fuiſſe in infirmitate regulariter non mortali, vt in morbo
Gallico.

5. Non obſtat, quòd conualuerit: Quia id
non probatur; licèt enim aliquando ita melius ſe habuerit, vt Medici viſitationem intermiſerint, vt habetur in *ſeptima concluſione*; tamen apparet, quòd quando è domo exiit, ſana non erat, cùm non poſſet ambulare; nec
cùm genuflexiſſet, ſurgere. Et tertia vice quando exiit domo, fuerit febri correpta, ex qua
obiit, quo caſu adhuc præſumitur obiiſſe
ex prima cauſa; vt per Sarnen. *dicta quæſtion.* 11. qui diſtinguit: Aut infirmus ita conualuit, vt ageret ea, quæ ſani agunt; &
tunc præſumitur ex alia cauſa: Aut integraliter non erat redditus ſanus, ſed ambulauit
cum baculo, & viſus eſt extra periculum, tunc
præſumitur ex eadem cauſa: & dicenti ex alia
cauſa obiiſſe, incumbit onus probandi: & ita
vult etiam Io. Villamar. *in l. Diuus, num.* 122. *ad leg. Cornel. de ſicar.* vbi exemplificat quando febris receſſit, & ille in operationibus naturalibus non impediebatur.

Quod comprobatur ex illa communi con- 6.
cluſione, quòd recidiua breui tempore ſuperueniens, vt in hoc caſu, præſumitur ex prima
cauſa: Bart. Bal. Soc. & Fulgoſ. *in l. maritus ff. locati*: Soc. *in cap. presbyterum, num.* 13. *&* 14.
de Homicid. & *ibi* Io. de Anania *ſimiliter n.* 13.
& 14. *in fine*, Fel. *num.* 40.

Quod etiam confirmatur ex traditis à Bald.
in cap. 1. *num.* 11. *de pact.* quem ſequitur Iaſ. *in l.* 1. *§.* 1. *num.* 10. *ff. ſi quis ius dicen. non obtemper.*
Cremen. *ſing.* 12. Quòd ille dicitur in extremis 7.
laborare, qui obiit ex illa infirmitate, nullis
ſanis interuallis. Idque tanto magis, quia
quando ſuperuenit febris, ſuperuenerunt mul- 8.
ta ex priſtinis ſymptomatibus, quæ oſtendunt
identitatem cauſæ.

Et huc tendunt tradita ab Excellentiſſimo
Mercuriali, qui in primis admittit, quòd illæ
efflorefcentiæ, & alia prouenerunt à menſtruis retentis; ſed ipſe præſupponit, quòd ex
quo domo exiit de licentia Medicorum, ſana
reddita eſſet, & quòd denuo fuerit febri correpta: ſed cùm ex teſtibus appareat, eam
nunquam conualuiſſe; ceſſant quæ ipſe dicit,
& ſubintrant præfatæ concluſiones.

Nec facit, quòd niſi domo exiiſſet, reli- 9.
quiæ morbi potuiſſent fortè curari; Quia forte etiam non potuiſſent. Non enim apparet,
quòd culpæ hæ, cauſæ primæ præponderauerint: alioqui ſi prima cauſa prædominatur
culpæ, dicitur mortua ex prima cauſa: Bal.
in cap. 1 *num.* 9 *quib mod. feud amittat.* Cùm igi- 10.
tur onus probandi incumbat Lentulo, vt dixi, tenetur ipſe probare, quod hæc culpa præponderaret primæ cauſæ: quod etiam veriſimile non eſt: modica namque fuit agitatio,
cùm curru ſemper lentè gradiente vecta fuerit,
vt in *octaua, & vltima concluſione*.

Non obſtat Gloſ. *in l.* 1. *de emend ſeru* Quia 11.
indiſtinctè non tenetur; & quamuis Marſil. *in l. in rixa, ff. ad leg. Cornel. num.* 16. *& in pract.*
§. & quia, num. 56. limitet illam, quando infirmus procedit de malo in peius: per doctrinam
Abb. *in cap.* 2. *de cleric. percuſſ.* Hoc non obſtat:
quia *Abb.* illud dicit exempli cauſa: ſed vera
diſtinctio eſt ea, quam tenet *Sarnen.* & ſequuta
eſt *Rota*, quòd aut infirmus conualuit, aut
non.

Cùm itaque hæc materia ſit arbitraria ex
circumſtantiis, Abb. *in cap.* 2. *num.* 1. *de Cleric.* 12.
percuſſ. Socin. *in d. cap presbyterum, num.* 8 *de homicid.* Marſi. *conſ.* 70. *num.* 27. Florian. *in l. ait lex, num.* 4. *ad leg. Aquil.* Clar. *in praxi, in §. homicidium, verſ. ſciat autem, in fine.*

Inſpectis ſupradictis circumſtantiis, viſa
fuit Dominis ſufficiens huiuſmodi probatio:
ſicut etiam viſæ fuerunt contrarietates, & ex- 13.
ceptiones contra teſtes, debiles; attenta materia, de qua agitur; quæ non admittit pro-
bationem

bationem niſi per valde domeſticos , & familiates.

14. Nee faeit, quòd infirmitas mulietis poſſit probari per alios: Quia nobiles, & honeſtæ mulieres, etiam infirmæ, non admittunt niſi domeſticos, & conſanguineos.

15. Quibus ſic fitmatis, Domini dixerunt, non
eſſe deueniendum ad electionem Petitorum; quia ex probatione formiter facta, reſultat probatio obitus ex cauſa partus, per ſupradicta: & quia cum ſupradictis neceſſariò ſtandum non ſit, vt dicit Clar. *in d.§.Homicidium, verſ. ſcias autem*, & habemus hinc inde dicta plurimorum Medicorum, & eorum etiam, qui infirmitati illius interuenerunt, qui notam habuerunt infirmitatem, & complexionem ægrotæ, eorum opinio conueniens cum probatione formiter facta per teſtes videtur Dominis taliter adminiculata, vt alteri ſit præferenda. Et propterea dixerunt ſuperfluam videri Petitorum electionem. Dixerunt tamen,
16. quòd cùm probatio probationem non excludat, ſi Lentulus, & litis conſortes volunt probare formiter aliquid in contrarium, datis articolis ad examinandum teſtes, Medicos, vel alios; id facere poterunt.

Et ita, &c.

Romana Hæreditatis de Picchis Mercurij 15. Iunij 1580.

Coram R.P.D.Vicecomite.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes vt probent aliquem actum, ſiue diſpoſitionem, debent ad illum ſpecialiter vocari, & rogari.*

2 *Scriptura teſtamenti facta per teſtatorem debet à Notario legi & publicari coram teſtibus.*

3 *Medico atteſtante de non ſana mente infirmi ſtandum eſt tanquam Perito in arte.*

4 *Teſtamentum corruit ob defectum non ſanæ mentis teſtatoris.*

5 *Teſtamentum imperfectum non dicitur propriè teſtamentum, ſed præparatio ad illius confectionem.*

Decisio IV.

IN dubium reuocabatur, An ex depoſitionibus teſtium, & aliis in actis productis induceretur aliqua legitima diſpoſitio quondam Achillis, quæ haberet vim legitimi teſtamenti? Et fuit reſponſum per Dominos non induci; Nam licèt teſtes deponant de his quæ ſunt diſpoſita per teſtatorem, tamen cùm de tali
1. voluntate nullibi per inſtrumentum teſtamenti appareat, debuerant ad illum actum ſpecialiter vocari, & rogari, vt docet Bart. *in l. Diuus. in fine, C de milit. teſtam. & in l. hac conſultiſſima*, vbi Iaſ. *col. 1. C. eodem.* Alexand. *conſ. 57. num. 4. vol. 2.* Iul. Clar. *lib. 3. ſent. quæſt. 58. verſ. ſcias tamen quod nullibi conſtat.* Imò de non rogitu omnes teſtes fatentur, cùm deponant, non audiuiſſe, quòd Achilles teſtator rogauerit Notarium, aut teſtes, vt intereſſent teſtamento.

Præterea cùm teſtator elegerit ſolemnita-
tem ſcripturæ faciendo eius voluntatem in 2.
ſcriptis per Notarium, debuit talis ſcriptura coram teſtibus legi, & publicari; vt tradit Caſtren. *in l. ſi is qui, num. 3. ff. de teſtamen.* Ruin. *conſ. 1. num. 7. cum pluribus ſeq vol. 3.* quæ ſolemnitas minimè ſeruata fuit. Imò teſtes deponunt, ſe neſcire quid in ea ſcriptura contineretur.

Imperfecta quoque talis diſpoſitio animaduertitur, cùm non potuerit perfici, & abſolui ob non ſanam mentem, quæ in ipſo actu teſtandi ſuperuenerat, vt aſſerit Aromatarius, &
Franciſcus del Pino teſtes, & atteſtatur Medi- 3.
cus, cui tanquam Perito ſtandum eſt, iuxta doctrinam Bart *in l. 2. n. 3. ff de teſtamen.* Et Notarius prudens, & ſibi conſulens, talem non ſanam mentem animaduertens, teſtamentum
rogare non eſt auſus: ideò ex defectu imper- 4.
fectæ voluntatis corruit, vt in fortioribus terminis tradit Boer. *decis. 240. n. 5.* Iul. Clar. *lib. 3.*
ſenten quæſt. 7. verſ. aliquando. Et cùm non fuerit 5.
perfectum, & abſolutum, quidquid actum eſt, tanquam teſtamentum conſiderari non poteſt, ſed tanquam præparatio ad futurum teſtamentum: Oldrad *conſ. 119 per tot* Dec. *conſ. 159. col. 2.* Couarru. *in c. relatum, n. 9 de teſtamen.*

Et ex iſta conſideratione Dominorum, tollitur omne fundamentum ex aduerſo adductum; quod ſcilicet ad interrogationem Notarij, quos vellet inſtituere, reſponderit *Meneto, & Leuo.* Et præter ſupradicta reſponderut quoque, quod talis interrogatio Notarij fuit facta non ad effectum tunc conficiendi teſtamentum, ſed vt exploraret Notarius, an ſcriptura dictata per Hieronymum de Picchis eſſet iuxta mentem ſuam, vel ne; ideò nihil operatur talis reſponſio: Caſtren. *conſ. 137. in fine, vol. 2.* & Dec. *conſ. 477. n. 14.*

Et ita, &c.

Vlixbonenſis Profeſſionis, Merc. 16. Nouemb. 1580.

Coram R.P.D.Cantuccio.

SVMMARIVM.

1 *Dementia impediens profeſſionem Religionis debet eſſe talis, vt vſum rationis auferat.*

2 *Teſtes deponentes de ſana mente, debent concludenter deponere de actibus, & ſignis multiplicatis, & ſucceſſiuis excludentibus dementiam.*

3 *Teſtis deponens de inſania, vel dementia alicuius, debet de proprio auditu, & viſu deponere.*

4 *Negatiua furoris, quomodo ſit probanda per teſtes: & num ſeq.*

5 *Furor non probatus per aliquod tempus continuum,*

tinuum, arguit dilucida fuiſſe interualla.

6 *Dementia præſumitur probatis extremis.*

Deciſio V.

Licet in cauſa Vlixbonenſis profeſſionis; in
1. qua die Mercurij 16. Nouembris 1580. dubitaui an probentur dilucida interualla Margaritæ? Aliqui ex Dominis tenuerint pro validitate profeſſionis eiuſdem Margaritæ, non quia probentur dilucida interualla, ſed quia exiſtimabant, illam non fuiſſe taliter inſanam, vt eſſet incapax profeſſionis; Nam eius dementia non erat talis, vt auferret ei vſum rationis, prout de iure requiritur ad impediendam profeſſionem, iuxta tradita per Socin. *conſilio* 47. *numero* 9. *lib.* 3. Galhaul. *in l.* 1. *in principio*, *numero* 69. *Digeſtis*, *de verb. obligation.* Pariſ. *conſilio* 88. *ſub num.* 40. *libro* 3.

Et iſtis Dominis placebant deducta per informantes in facto pro parte Dom. Antonij, & præcipuè actus Confeſſionis, Communionis, legendi Breuiarium, & emittendi profeſſionem: qui actus durant per multas horas, quia cantatur, charta votorum legitur, & multæ interueniunt ceremoniæ, quam cantationem, & ceremonias omnes Margarita cordate fecit, prout reliquæ quæ eandem profeſſionem ſimul emiſerunt.

2. Nihilominus maior pars Dominorum perſiſtebat in reſolutionibus iam factis, ex fundamentis & conſiderationibus in illis deductis; & fuit allegatus Aretæus *de cauſ. & not. diuerſ. affect. libro primo, capite ſexto*, & ſtrictè ad dubium reſolutum fuit, dilucida interualla Margaritæ minimè probari: quia teſtes Domini Antonij, non deponunt de actibus & ſignis ſanæ mentis Margaritæ multiplicatis, ſucceſſiuis & continuatis per aliquod tempus conſiderabile, ita vt non poſſint
3. conuenire dementibus: iuxta text. *in leg. cum aliis, Codic. de Curat. furioſ.* prout latiùs deducitur *in deciſ. facta* 9. *Maij verſ. nec teſtes Dom. Antonij.*

Nec obſtant multi teſtes ponderati pro parte Domin. Antonij, ad probandam negatiuam furoris: Quia nullus teſtis dicit Margaritam non potuiſſe dicere, nec facere aliquid inſaniæ, quin audiuiſſet, vel vidiſſet: vt in terminis deducit Alexand. *conſil.* 141. *numero decimo, libro primo, & conſil.* 140. *numero decimoquinto, in principio, & numero* 16. *propè finem, lib.* 7.

Nec obſtat replicatio, quæ exemplò fit,
4. quod teſtes deponentes ſuper Negatiua, ſi deponunt taliter vt id quod dicunt, ſit eis veriſimiliter cognitum, prout videntur deponere teſtes prædicti, tunc non eſt opus quod dicant non potuiſſe aliter fieri quin vidiſſent: vt per Aretinum *in capit.* 1. *loco numero* 9. quem ſequitur *ibi* Fel. *numero quinto*, Decius *numero* 9. *verſ. ſed Aretin. ad hoc reſpondet, extra. de probat.* Pariſ. *conſil.* 162. *numero* 14. *lib* 4.

Quia hæc replicatio poteſt dupliciter tolli: in primis, quod *Aretin.* requirit quod teſtes deponentes ſuper Negatiua, dicant implicitè, vel explicitè ſe fuiſſe præſentes, vel vidiſſe fieri, per text. *in* §. *hinc notis, prope finem*, ibi, *teſtium dicentium ſe adfuiſſe his, quæ geſta ſunt, & vidiſſe quæ tunc agebantur: in authent. de hered. & falcid.* prout idem Aretin. ſe declarat *in cap. cum numero* 19. *de teſtibus*: Et tamen in caſu noſtro ex tot teſtibus, qui conantur probare negatiuam furoris, nullus dicit ſe fuiſſe præſentem omnibus dictis, & & geſtis Margaritæ per tempus conſiderabile neceſſarium ad inducenda dilucida interualla. Vnde poſſibile fuit, quod Margarita ea hora, qua teſtis fuit præſens non dixerit vel fecerit aliquid inſaniæ, ſed bene alia hora, qua teſtis non fuit præſens.

Præterea hæc replicatio poteſt, & alio modo euitari, conſiderando, quod non ſumus in Negatiua valde coarctata, purà ad diem, vel ad horam, ſed ſumus in Negatiua coarctata ad longum tempus per diem vel horam, nempe ad tempus conſiderabile neceſſarium ad inducenda dilucida interualla, quo caſu aut teſtis debet deponere per medium Affirmatiuæ incompatibilis cum Negatiua, vt poſt Baldum *in cap.* 1. § *ſi quis per* 30. *numero* 2. *circa med. verſ. ta dicis: ſi de feud. fuer. controuerſ. inter dom. & agnat.* & bene declarat Aretinus *in dict. cap. cum cauſam, numero* 20. *verſ. aut negatiua non eſt ita coarctata, de teſtibus.* Vnde in propoſito, aut oportebat teſtes prædictos dicere, Margaritam non potuiſſe dicere, vel facere aliquid inſaniæ, quin audiuiſſent, vel vidiſſent, aut debebant dicere quod Margarita per totum illud tempus, quod intendunt probare Negatiuam, vel per aliud tempus conſiderabile ad conſtituenda dilucida interualla, ſemper locuta fuit ad propoſitum, & fecit actus ſanæ mentis, ſpecificando illos, ne aliàs generaliter deponendo cenſerentur iudicare: nam iſta Affirmatiua dictorum, & geſtorum Margaritæ per totum illud tempus, fuiſſet incompatibilis cum Negatiua furoris: ſed nullus ex teſtibus prædictis, ſi eorum dicta inſpiciantur, deponunt per medium Affirmatiuæ incompatibilis cum Negatiua.

Non obſtat quod in caſu noſtro dilucida 5.
interualla probantur ex eo, quod teſtes qui conantur deponere de furorem ante profeſſionem, non probant furore per aliquod tempus continuum: Bartol. *in l.* 2. *in fine, Digeſtis, de bon. poſſeſ. infant. fur. compet.* Doct. *in leg. furioſum, Codic qui teſtament. facer. poſſ.* Pariſ. alios citans *conſil.* 87. *numero* 12. & 13. *libro tertio, & conſil.* 15. *ſub numero* 11. *lib.* 4. Alciatus *de præſumption. reg.* 2. *præſumption.* 18. *numero* 1. Couarruuias *in Epitom. parte* 2. *cap.* 3. *num* 6. *verſ. procedit tamen.*

Quia iſta concluſio non applicatur caſui
noſtro, in quo eſt probata dementia Marga- 6.
ritæ ante & poſt profeſſionem, quo caſu media dementia præſumitur: Anchatanus *conſil.* 5. *numero* 5. Ruynus *conſil.* 67. *numero* 11. *prope fin. libro* 1. idem Ruin. *inter conſil. Curt. Iun. conſil.* 191. *numero* 25. *libro* 3. Alex. *conſil.* 54. *numero* 2. *libro* 1. Purpur. *conſil.* 254. *numero* 12. Tunc autem intraret obiectum,

ſi

ſi dementia Margaritæ fuiſſet probata ſolùm ante profeſſionem: nam eo caſu vt præſumeretur dotaſſe vſque ad profeſſionem, opus fuiſſet probare dementiam per aliquod tempus continuum; at ſecus, quando dementia eſt probata ante, & poſt actum, nam tunc præſumitur duraſſe tempore intermedio; quia probatis extremis præſumuntur media.

Atque ita, &c.

Calaguritana Diuortij, Mercurij 13. Iunij 1584.

Coram R. P. D. Bubalo.

SVMMARIVM.

1 *Virginem eſſe mulierem probatur ex relatione ſeptem matronarum expertarum, & ex publica voce, & fama, & n. 4 & 7.*

2 *Virginitas mulieris probatur ex confeſſione mariti aſſerentis ſe eam cognoſcere non potuiſſe: & num 5.*

3 *Teſtis ſingularis licèt non probet, inſeruit tamen pro adminiculo.*

6 *Impotentia coeundi probatur ex eo quod quis pro tali impotentia medicamenta quærit.*

8 *Relatione Peritorum emanata, quando aliæ relationes ſint perquirendæ.*

9 *Virginitas quomodo à peritis matronis ſit exploranda.*

10 *Teſtes ſingulares, & infames non probant.*

11 *Cohabitatio triennalis coniugum ad ſumendam experientiam habilitatis coitus non ſufficit, niſi etiam concurrat concubitus.*

12 *Cohabitatio triennalis coniugum ad effectum probandi potentiam, vel impotentiam coëundi, quando currere incipiat?*

13 *Solemnitas præſcripta per Canones coniugibus circa triennalem cohabitationem, eſt ſeruanda.*

DECISIO VI.

IN hac cauſa pronunciauerat Reuer. D. Archiepiſcopus Caleritanus in prima inſtantia ad fauorem Dom. Eleonoræ Sitnenſis, declarando diuortium eſſe faciendum inter ipſam Dom. Eleonoram, & Dominum Ephesum Sarrochum eius Virum ob illius impotentiam, & dictam mulierē eſſe liberam: à qua ſententia cùm fuiſſet appellatum, & cauſa mihi commiſſa, dedi dubium generale, præſumpto ſummario iutium, & teſtium vtriuſque partis, an ſententia Domini Archiepiſcopi ſit confirmanda, vel reuocanda, vel iterum vxor viro reſtituenda ad effectum cohabitandi per triennium, vt conſtare poſſit de potentia, vel impotentia viri.

Pro cuius reſolutione Domini diſtinxerunt hanc materiam in plures difficultates. *Prima* erat, an probetur quod Eleonora non fuerit cognita ab Ephesо ſuo viro toto illo nouennio; quo durauit matrimonium ante motam litem. *Secunda*, an probetur impotentia generalis coëundi cum mulieribus. *Tertia*, an ex parte Eleonoræ probetur cohabitatio, & condormitio per triennium, & an hoc ſufficiat ad effectum vt in caſu de quo agitur, matrimonium ſit dirimendum.

Quoad primam difficultatem, Domini con-
cluſerunt ſufficienter probari Eleonoram non 1.
fuiſſe cognitam ab Epheſo, & conſequenter probatum eſſe ipſam adhuc Virginem. Et *Primò*, mouebantur ex relatione ſeptem Matronarum expertarum in opere nuptiali, quæ omnes concorditer retulerunt Eleonoram eſſe Virginem: hic eſt omnis modus probandi Virginitatem, *cap. fin. de frig. & malef.* vbi Butr. *num.* 3. & Card. *num.* 1. & *ibi* paſſim omnes Doctores.

Secundò ex confeſſione ipſiuſmet Epheſi, 2.
de qua deponunt Coſmus Tola, & Hieronymus Torella, qui ſunt conteſtes, qui confeſſus fuerat, quod non poterat cognoſcere Dom. Eleonoram, & ex alia confeſſione de qua deponunt Petrus, Honorius, & Iſabella vxor Dom. Petri; quæ confeſſio comprobatur ex dicto Iacobi Vitalis, & ex aliis confeſſionibus, de quibus per Franciſcum Tappatum, Bernar-
dum Pico, & Petrum Portalem, qui licèt ſint 3.
ſingulares, tamen deſeruiunt pro adminiculo.

Adminiculatur etiam probatio prædicta ex 4.
fama virginitatis, & non deflorationis Eleonoræ, de qua benè deponunt Antonius Melrea *ſuper quarto*, & Bernardus Pico, *ibidem*, & probatio famæ coadiuuatur ex dicto Gaſparis Bencaſi *ibidem*, qui dicit quod pueri Neniant canebant de iſta impotentia Epheſi: & ex dicto Franciſci Tappata *ſuper tertio*, dum deponunt de fama præſenti.

Coadiuuatur etiam hæc probatio ex eo 5.
quod ipſe Epheſus non articulauit cognouiſſe Eleonoram, ſed quod ſemper ipſa recuſauit; quod an ſit veriſimile, aliorum ſit indicium.

Item ex eo quia ipſe quærebat medicamen- 6.
ta, vt deponunt Coſmus Tola, *ſuper ſexto.* Petr. Honophrius *ibid.* & Bernard. *ibidem*, & comprobatur ex dicto Ioan. Andr. de quibus *in ſummario Epheſi num* 8. vbi dicit quod quærebat remedium, vt poſſet rem habere cum vxore, quia ſibi contingebat quædam defectio, & exinanitio.

Et hæc etiam adminiculantur ex his quæ habentur *in ſumm. Epheſi, num.* 6. 17. & 18. ex quibus apparet quod dicta Eleonora oſtendebatur fuiſſe crudelis & inquieta.

Non obſtat prima relatio, quia vltra quod prætenditur nulla, & tres tantùm mulieres
retulerunt. In hac ſecunda fuerunt ſeptem 7.
matronæ peritæ, vt apparet ex *ſupradictis*: & hæc ſecunda relatio eſt magis adminiculata.

Nec obſtat quod ſtante prima relatione non 8.
eſſet deueniendum ad ſecundam deputationem Matronarum, quæ inſpicerent an Eleonora eſſet virgo, quia in hac materia plurimum exuberat officium Iudicis; immò Iudices de N. admonentur, vt adhibeant peritiores, vt per Gloſ. fin. & *ibi* Cardin. *num.* 3. benè Hoſtienſ. *in cap. fraternitatis, §. licet autem, eodem tit.* vbi conſuluit, quod Iudices quærant quantùm potuerint peritiores & diuerſas, & de

de vicinia, & de ciuitate expertas. & non ſint
nimis iuuenes propter experientiam, & nimis
9, antiquæ propter defectum viſus, nam & cum
manu, & cum oculo ſunt talia probanda à di-
uerſis & à pluribus. Et licèt Hoſtienſ. *ibi* velit
quod debeat priùs lauari cum aqua calida, &
ibi diu retineri ad diſſoluendum medicamenta,
quæ eſſent appoſita, vt *ibi* dicit Abb *n* 4 *in fin.*
tamen videtur loqui in muliere arcta: & quid-
quid ſit, præſumendum eſt, iſtas mulieres vti
expertas benè exercuiſſe officium ſuum.

Quoad ſecundam difficultatem Domini in-
clinabant non eſſe probatam generalem im-
potentiam coëundi ipſius Epheſi: quamuis
enim Iſabella, & Simona videantur deponere,
quod dormierunt cum Epheſo, & quod non
potuit eas cognoſcere, & aliæ etiam deponant
10. de auditu; tamen ſunt ſingulares & infames,
& in contrarium habent plures alios, de qui-
bus *in ſummario Epheſi* contrarium deponen-
tes; quorum dicta comprobantur ex eo quod
Epheſus fuit curatus à morbo Gallico, vt *in
eius ſumm. n* 13 *&* 24. & ex relatione Medico-
rum, qui referunt ipſum habere membra apta
ad coëundum.

Super tertia difficultate non potuit capi
aliqua reſolutio, & videndum eſſet particula-
11. riter: nam quamuis vltra triennium cohabita-
uerint; tamen quia non ſolùm requiritur co-
habitatio in domo per triennium, ſed etiam in
lecto; vt inquit Hoſtienſ. *in d. cap. finali poſt
princip. de frigid. & malefic.* & dicit *ibi* Ioann.
Andreas quod requiritur condormitio; hic
non videtur probari condormitio per trien-
nium, quia Anna *ſuper quarto*, & Hieronymus
Sancius, & Antonius Loangocei non videntur
rectè concludere de integro triennio; & quam-
uis Antonius Xinta de quo *in ſumm. Epheſi,
num.* 22. dicat quòd à quatuor annis citrà, ſi-
mul non dormiebant; tamen non concludit à
contrario ſenſu quod antea inſimul condor-
mirent.

12. An autem in caſu de quo agitur ſufficiat hæc
condormitio per triennium, vel potius incipiat
currere poſt peractam pœnitentiam, & poſt-
quam Iudex illum terminum ſtatuit? Domini
in hoc habebant difficultatem; & eſſet parti-
culariter diſcutiendum. Nam Innoc. *in d. cap.
fin. ibi*, Card. *in fine*, & Abb. *num.* 12 tenent ſuffi-
cere triennium ſiue ante, ſiue poſt motam li-
tem. Hoſtienſ. verò *in d cap. fin.* quem ſequitur
ibi Ioan. Andreas, Butr. *num.* 10. Anchar. *num.* 9.
Henric Boich. *in principio*, tenent quod trien-
nium incipiat à tempore peractæ pœnitentiæ,
& iniunctionis factæ per Iudicem; quæ vlti-
ma opinio videbatur aliquibus ex Dominis
ſatis æqua, & verior; nam Eccleſia conſiderat
aliquando propter peccata ſuperuenire ſimilia
impedimenta; imponit ergo pœnitentiam, vt
videatur an ea bonitate & miſericordia Dei
omnipotentis placati, poſt peractam pœniten-
tiam ipſi coniuges reddantur habiles ad con-
ſummandum matrimonium: & nondum per-
acta ergo pœnitentia, non poteſt dici, quod
triennium præcedens ſuffragetur cùm non
probetur remotio obicis peccati: & ſaltem
placebat iſtis Dominis temperamentum Abb.
in d. cap. fin. n. 12. quem ſequitur *ibi* Præp. *n.* 4.
quod poſt pœnitentiam peractam iniungatur
cohabitatio per aliquod tempus arbitrio Iudi-
cis præfigendum.

Ex quibus Do. Archiepiſcopi Calaritani ſen-
tentia ſuſtineri non poteſt; tum quia non fuit
indicta pœnitentia, iuxta formam *d cap fin.* à
qua non licet recedere, vt admonet *ibi* Hoſtien.
tum etiam quia non fuit adhibita ſeptima ma-
nus propinquorum. Et quamuis Gloſ. fin. *in d.
cap.* dicat quod ſententia nihiluminus teneat;
tamen Hoſtienſ. *ibi in fin.* Anchar. *n.* 10. tenent
illam ſolemnitatem eſſe ſeruandam. 13.

Fauentina Matrimonij Vene-ris 1. Februarij 1585.

Coram R.P.D. Seraphino.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſi prætenditur nullum ob impotentiam viri, ante illius diſſolutionem præcedere debet cohabitatio triennalis coniugum, iniuncta priùs per Eccleſiam ſalutari pœnitentia.*

2 *Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam potentiam coeundi non eſt neceſſaria, quando conſtat per alias probationes de frigiditate viri.*

Declara vt num 6.

3 *Frigiditas & impotentia viri probari poteſt per teſtes.*

4 *Frigiditas & impotentia viri quando non eſt viſibilis, & per alterum ex coniugibus negetur, tunc cohabitatio triennalis eſt omninò neceſſaria ad probandam impotentiam.*

5 *Impedimentum coeundi viſibile non adeſſe in viro, probatur ex relatione Medicorum.*

7 *Impedimentum, ſeu impotentia coeundi non benè probatur ex aſſertione coniugum.*

DECISIO VII.

FVit dubitatum an ſententia in partibus la-
ta, ſit confirmanda? & difficultatem facie-
bat contra ſententiam, quod non fuit ſeruata
forma *c laudabilem, & cap fin. de frigid. & male-
fic.* in quibus diſponitur, vt coniuges cohabi- 1.
tent per triennium, iniuncta priùs per Eccle-
ſiam ſalutari pœnitentia.

Ex aduerſo tamen prætendebatur hoc non 2.
fuiſſe introductum de forma, quando per aliud
genus probationis conſtat de frigiditate; vt
videtur probari *in d. c. laudabilem*, & *ibi* Gloſ. &
Innocent. *in princip.* Anchar. *n* 2. Abb. *n.* 2. Col-
lect. *in cap.* 1. *in princ. eod. tit.* & *ibi* Card. & Ab-
bas: Specul. *eod. tit.* §. 1. *n.* 3. & *ibi* Ioann. Andr.
in addit. Angel. de Clauaſ. *in verb. Matrimo-
nium, impedim.* 16. *num.* 20. Sed per teſtes 3.
huiuſmodi frigiditas probari dicebatur, non
ſolùm de tempore matrimonij, ſed etiam
ante matrimonium: quæ probatio in hac ma-
teria admittitur, vt per Card. & alios *in
d. cap.* 1. & ex eo tempus triennij neceſſarium

non eſt , quod ſolùm datur ad cognoſcendum
an frigiditas ſit perpetua, cùm ſatis ex eorum-
dem teſtium depoſitione colligi poſſit : & hæc
probatio coadiuuatur ea Obſtetricũ inſpectio-
ne deponentium Do. Victoriam non fuiſſe de-
floratam ; cùm tamen vir affirmet ſe eam co-
gnouiſſe, & in hoc reperiatur mendax : ad An-
char. *in d. c. 1. n. 4. ad fin.* & ideò benè fuiſſe ſen-
tentiatum ſuper ſeparatione per Ordinarium
Fauentinum.

His tamen non obſtsntibus, Domini vnani-
miter cenſuerunt, ſenteotiam eſſe reuocandam.
Et præcipuum fundamentum huius opinionis
4. fuit, quod quando vitium frigiditatis & impo-
tentiæ non eſt viſibile , ita vt ſenſu oculorum
percipi poſſit, & negatur per alterum ex coniu-
gibus impotentia, tunc diſpoſitio *c. laudabilem,*
& c. final. eſt de ſolemnitate probatoria, eám-
que obſeruare eſt neceſſe, cùm fieri poſſit vt ta-
le impedimentum non ſit naturale, ſed tempo-
rale proueniens ex aliquo maleficio ; & ſpera-
ri poſſit, quod acta pœnitentia Deus miſertus
coniugum tale impedimentum ſit ſublaturus.

5. Quod autem impedimentum non ſit viſi-
bile , conſtat ex relatione Medicorum : Vnde
hoc caſu ſtatuendus erat terminus ab Eccleſia
prædefinitus, vt tradit D. Thom. *in ſum. part.* 3.
q. 58. *art.* 1. Syueſt. *in verb. Matrimonium* 8. *n.* 16.
Ang *in verb. Matrimonium* 3. *n.* 10. Piſanell. *in*
verbo, Matrimonium 15 Roſell. *in verbo, Matri-*
monium 15. *n.* 3. Summa Confeſſor. *lib.* 4. *tit.* 16.
q. 16. Tabien. *in verbo, Impedimentum, n.* 11. Got-
tifred. *tit de frigid. & malefic. n.* 10. Io. Andr. *tit.*
de conſanguin & affin. n. 83. Turrecremata 33.
quaſt. 1. *c.* 1 *n.* 7. *&* 9. Anchar. *d. c. laudabilem, n.* 7.
& *ibi* Abb *num.* 5. & ferè omnes alij.

Non obſtant deducta in contrarium : & pri-
mò ad auctoritates allegatas, quod poſſit pro-
bari frigiditas per aliud genus probationis ; id
6. verum eſt quoties vitium eſt tale, quod per vi-
ſionem detegi poſſit , & quoties coniuges fa-
tentur impotentiam accedente ſeptima manu
propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, *d.*
cap laudabilem , habent enim Canones has
probationes pro concludentibus : ſed vbi vi-
tium non eſt viſibile , & maritus negat impe-
dimentum , tunc ſeruanda eſt forma *ſuprad. c.*
laudabilem, & cap. fin. & ideò non ſunt atten-
dendi teſtes, cùm ex eorum dictis non probe-
tur naturalis & perpetua frigiditas ſeu impo-
tentia : maximè cùm ex aduerſo adſint aliæ
probationes per teſtes quorum tamen in præ-
ſentia, nulla fuit habita ratio.

Non obſtſr quod Obſtetrices dicant eam
non fuiſſe cognitam, quia & huiuſmodi proba-
tio adhuc eſt in incerto, neque acceſſit ſeptima
manus ; ſed dato etiam quod probaretur con-
cludenter, non ideò ob mendacium , dirimen-
dum eſt Matrimonium , licèt de fide coniugis
multùm detraharur ex hac cauſa : nam in hac
7. materia aſſeueratio coniugum , non eſt vera
probatio : vt tradit Abb. *in d. c. laudabilem, n.* 5.

Quare ex his concluſum, quod cùm agatur
de periculo animæ, & Sacramenti diremptio-
ne, neque vitium directa probatione & conclu-
denti probari poſſit, ſeruandam fuiſſe temporis
ab Eccleſia ſtatuti prædefinitionem. Et hac ra-
tione ſententiam Ordinarij eſſe reuocandam.

Anconitana Incendij 30. Maij 1588.

Coram R. P. D. Comitulo.

SVMMARIVM.

1 *Incendij nocturni origo probatur per coniectu-*
ras, & præſumptiones.
2 *Probatio plena reſultat in ambiguis , ex con-*
iecturis.
3 *Fumus eſt ſubiectum ignis.*
4 *Opinio, & rumor communis facit præſumptio-*
nem, ſi cum ea concurrat veriſimilitudo.
5 *Peritis ſtandum eſt.*
6 *Peritis ſtandum eſt licèt rationes non afferant.*
7 *Nocturno tẽpore geſta expreſſè ſciri nõ valẽt.*
8 *Probationes claræ vbi haberi non poſſunt, ſuf-*
ficit , quod Iudex ex vehementi opinione
habeat informationem.
9 *Incendium plerumque præſumitur culpa inha-*
bitantium.
Declara vt num. 10.
11 *Veriſimile, & non poſſibile, venit attendendum.*
12 *Teſtis de auditu non probat.*
13 *Ignis quò ſemel accenſus peruaſit , fert caſus*
vt iterum accenſus non peruadat.
14 *Teſtis primà depoſitio attenditur.*

D E C I S I O VIII.

IVxta communem parietem diſtinguentem
Paueſij domum combuſtam , à domo Maſ-
cellæ ; habebat Paueſius in cella vinaria ſupra
dolia tabulatum, & in eo ſarmentorum faſci-
culos, & alia ligna : Ex alia parte, Maſcella fa-
bricauerat fornaculã cum caldario ad lixiuium,
& muſtum coquendum, excauatam in eodem
pariete & gula camini. Cùm autem conſtaret
pridie illius noctis , qua primum ſub auroram
erupit ignis à cella vinaria Paueſij, accenſo per
famulas Maſcellæ igne in fornacula, vnum, &
alterum caldarium lixiuij ebulliuiſſe vſque ad
occaſum Solis. Propoſui dubium ſtante ſum-
mario iurium, ac teſtium vtrinque dato, an in-
cendium domus Paueſij proceſſerit à domo
Maſcellæ, negligentia, culpa , vel dolo ipſius,
vel ſuorum familiarium, ita vt ipſe teneatur ad
emendationem damni ? Et Domini ad primam
partem dubij reſpondentes (circumſcripto ef-
fectu) tenuerunt incendium è domo Maſcellæ
proueniſſe.

Nec enim dubitarunt principium cauſám- 1.
que nocturni incendij, per coniecturas, indicia,
& veriſimilia in iure probari : Bal. *conſ.* 174.
n. 2. *&* 3. *lib.* 2. Alex. *conſ.* 50. *n.* 6. *lib.* 1. Afflict. *de-*
ciſ. 57. *n.* 6. Bero. *conſ.* 215. *n.* 1. *in* 3. Menoch. *de*
Arbitrar. iud. caſ. 390. *n.* 16. ex quibus in ambi- 2.
guis caſibus conflantur plenæ probationes, vt
P. Aret. *in l. indicia, C. de rei vendicat.* Aleaand.
conſ. 53. *lib.* 2. Iaſ. *in l. ſi quis ex argentariis, §. præ-*
tor, n. 20. *ff. de edend.*

Inducebãtur autem Domini in hanc ſenten-
tiam per ea, quæ incendium antecesſerunt , &
ipſo incendij tempore obſeruata ſunt, ac poſt-
ea

ea conſecuta fuernut: materia namque apta
accendi in cella vinaria Paueſij præexiſtens,
ignis propinquus, intermediu pariete à qua-
tuorpedibus ſuprà, debili, ac peritorum iudi-
3. cio, vt poſtea apparuit, paruni iuio; fumus qui
ſecundùm Ariſtot. *de part. anim lib. 1. cap 2.* eſt
ſubiectum ignis, è fornacula in domum Pane-
ſij lixiuio ebulliente penettans; Querela de eo
cum vxore, & famulabus Maſcellę, probabilem
ingerebant ſuſpicionem ex hoc igue ortum
fuiſſe incendium; *ad l. ſi ſeruus ſeruum. § ſi fu-
mum, ad leg. Aquil. l. quidam Hiberus, de ſeruit.
vrban. præd.* Cæpoll *eod. tit cap. 64.*

Augebatur ſuſpicio ex eo, qood tempore io-
cendij opinio erat illud ortum ſumpſiſſe ex for-
nacula: nec vana coniectura, quæ ipſum quo-
que Maſcellam commouit ad inſpiciendum,
4. nū in fornacula adeſſet ignis; vnde talis opinio
& rumor etiamſi è domo Paueſij originem ha-
buiſſet, faceret præſumptionem propter veriſi-
militudinē, cui innititur: Bal. *conſ. 78. n. 2. lib. 3.*

Quæ verò poſt inceodium ſubſecuta ſunt,
probationem compleuerunt, Periti namque à
Partibua nomioati, Iudicia auctoritate ad lo-
eum acceſſerunt, factiſque diligentiis iutati re-
tulerunt incendium à præfata fornacula pro-
uenire potuiſſe, probabilibus valdè moti ratio-
oibus; maxime quia animaduerterunt parie-
tem communem, & ſupra fornaculam contu-
ſum, & perforatum, calcémque ſuperinductam
detrahentes obſeruatunt in eo lapides fumo-
ſos, quorum atteſtationi ſtandum videtur, per
5. ea quæ habentur & traduntur *in c. ſignificaſti,*
6. *de homicid & in c. propoſuiſti, de probat.* etiamſi
rationes non afferrent, Dec. *in d. c. propoſuiſti,
n. 53.* poſt Aret. & Butr. *in c. cum cauſa, de teſtib.*
cùm ſint potius Iudices & arbitratores, quam
teſtes, præſertim vbi à partibus fuerunt electi:
Nair. *conſ. 40 n. 4. lib. 1.*

Comprobatur horum relatio ex quodam
quaſi præjudicio ipſiuſmet Maſcellæ, qui poſt
iucendium antequam denentum eſſet ad loci
inſpectionem, adoocauit fabrum murarium,
qui de nocte parietem illum communem in
quo apparuerunt foramina, & rimulæ, aptaret,
& calcè obtegeret, accenſo mox ibidem igne
ex paleis, quò recens cruſta fumo denigrare-
tur, ne experimentum fieret, num adhuc fumus
inde exiret; vnde quædam ſaltem præſumpta
confeſſio reſultat, facilè apparere potuiſſe,
quod inde incendium exortum eſſet.

Concurrunt aliqui teſtes de auditu, & fa-
ma; aliqui de proprio iudicio, aliqui de veri-
ſimili, & poſſibili; ex quibus veriſimilior red-
ditur origo incendij: Alex. *conſ. 67. n 4. lib. 1.*
7 Dec. *conſ. 82. n. 1.* Cùm aliàs expreſsè ſciri non
poſſint quæ cōtingunt de nocte: Bald. *conſ. 174.
n. 3. lib. 2.* Alex. *conſ. 24. n. 6. & ſeq. lib. 2.* vbi poſt
8. Bart. *in l. 1. de verb oblig.* dicit, quod quando non
poſſunt haberi liquidæ probariooes ſufficit,
quod Iudex ex vehementi opinione habeat in-
formationem; Iaſ. *in d. § præter. n. 21.*

9. Non obſtat, quod incendium plerumque
præſumitur culpa inhabitantium eueniſſe, *l. 3.
de offic. Præf. Vigil.* Alex. *conſ. 50. n. 1. lib. 1.* Quia
10. id verum, niſi ex coniecturis probetur aliun-
de initium habuiſſe, Bald. *conſ. 174. lib. 2. &
conſ. 442. lib. 3.* Afflict. *dec. 57. n. 3.*

Nec mouet, quod poſſibile ſit, ignem caſū
fortuito, vel aliter per inhabitantes accenſum
fuiſſe. Quia attenditur id quod veriſimile eſt, 11.
non quod poſſibile: Bald. *in l. ſcriptura. n. 6. C.
de fide inſtr.* Soc. *conſ. 28. n. 9. lib. 3.* Dec. *conſ. 176.
in princip.*

Non obſtat quòd dicitur, fumum in cella
vinaria Paueſij viſum fuiſſe per tres, aut qua-
tuor dies ante incendium, qui tamen fumus ex
fornacula prouenire non potuit, in qua tunc
temporis ignis non fuerat accenſus: vnde ar-
guitur incendium aliunde cauſari potuiſſe, &
inſuper negligentia Paueſij in exquirenda cau-
ſa fumi: Quia de tali fumo vnicus teſtis depo-
nit, & quidem de auditu ideò non probat, *l.* 12.
*iuriſiurandi, & l teſtium, C de teſtib. cap. licet, &
cap. veniens, eodem tit.*

Non obſtat experientia, quam Iudex pro
informatione animi ſui fieri iuſſit, accenſo igne
in eadem fornacula, ex qua apparuit vix calo-
rem, nedum ignem, qui ſuccenderet ſtupam,
penetraſſe foramen ſtudioſè relictum in pario-
te, vnde incendium dicitur ortum habuiſſe.
Quia præterquam quod tentata fuit citra præ-
iudicium partiū, probatur vana ex rationibus
in conſpectu eiuſdem Iudicis allegatis, ſtante
præſertim recenti cruſta calcis, & inoouatione
facta in pariete, & tuba camini; fert etiam ca- 13.
ſu, vt quo ignis peruaſit ſemel, ſæpius iterata
experientia non peruadat.

Non obſtat quod aliqui ex teſtibus reperiti 14.
aliter deponant quàm primò. Quia attenditur
eorum prima depoſitio, Rot. *de probat. in no-
uis deciſ. 19.*

Alia, quæ adducuntur, licuiſſe Maſcellæ for-
nacnlam eo in loco fabricare, ignémque ac-
cendere, deque diligentia per eum adhibita, &
eius bona fama, reſpiciunt effectum dubij,
quem Domini in hac reſolutione circumſcri-
pſerunt, &c.

Romana donationis annuli, Mercurij 10. Maij 1589.

Coram R.P.D. Mantica.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta à demente non valet.*
2 *Teſtibus peritis magis quàm aliis credendū eſt.*
3 *Phreneticus, qui eſt mente alienus, non poteſt de ſuis bonis diſponere.*
4 *Demens vt poſſit diſponere, habere debet dilucida interualla perfectiſſima.*
5 *Sanus mente quilibet præſumitur.*
Declara vt num ſeq.
6 *Demens qui ſemel fuit, talis præſumitur fuiſſe de tempore diſpoſitionis, niſi contrarium probetur.*
7 *Stulti quandoque ad propoſitum loquuntur.*
8 *Phreneticus præſumitur perſeuerare in alienatione mentis, licèt quandoque ad propoſitum loqui videatur.*
9 *Teſtis ſingularis non probat.*

10 *Inſtitutie hæredis facta ad ſuggeſtienẽ alterius, ab eo qui eſt in articule mortis, non valet.*

11 *Sana mentis non præſumitur is, qui eſt in articule mortis conſtitutus.*

12 *Morbi acerbitate vexatus interregatus ſolet ſemper ſi ſi reſpondere.*

Decisio IX.

COnclusum fuit bon. mem. Cardinalem
Vaſtauillanum, tempore quo fecit dona-
tionem, non fuiſſe ſanæ mentis, & conſequen-
1. ter eam non poſſe ſubſiſtere.

Nam primus teſtis, qui eſt Medicus, *iuxta*
13 14 *&* 15 *articul.* & Tertius qui eſt Chirur-
gus *iuxta* 4. *&* 5. & Secundus qui erat aſſiſtens,
& pro Dom. Ænea aſſerto donatario inductus
eſt, *iuxta* 28. *&* 26. apertè depoount de aliena-
tione mentis à nocte Sabbathi, quæ fuit 8.
menſis Auguſti, & enteceſſit diem Domini-
cum, quo fuit facta donatio; & ſimiliter de
continuo furore vſque ad extremum vitæ exi-
tum depoount. Idémque teſtificatur Aroma-
2. tarius *iuxta* 26. Atque his teſtibus tanquam
peritis magis quàm aliis credendum eſt, Cyn.
in l ſenium, C. qui teſtam. fac poſſ. Bart. *in l.* 2. *n.* 3.
ff. de teſtam.

3. Conſtat autem phreneticum, qui mente
alienus eſt, de bonis ſuis non poſſe diſponere:
c. cum dilectus, § quia verò, de ſucceſſ. ab inteſt. &
l. ob quæ vitia, in princip. ibi, *qui propter febrem*
loquitur aliena: ff. de ædil. edict Et vt dementis
4 diſpoſitio valeat debet habere dilucida inter-
ualla. & quidem perfectiſſima: *l. furioſum, C.*
qui teſtam facere poſſ. coniuncta leg. cum aliis, C. de
curat. furioſi.

5 Et quamuis quilibet in dubio præſumatur
eſſe ſanæ mentis, *l. vlt & ibi* Bald. not. *C. de hæ-*
red. inſtituend. l. nec codicillos, C. eodem, tamen
6. quando conſtat aliquem in furorem incidiſſe,
ei qui dicit ipſum fuiſſe ſanæ mentis tempore,
quo diſpoſuit, onus probandi incumbit: Gloſ.
in d cap. cum dilectus, in verb. compotem, de ſuc-
ceſſ ab inteſtat & in cap. indicas, in verb oſtende-
ris, 3. *qu.* 9. Anch & Card. *in Clem.* 1. *de homi-*
cid. Alexand. *in conſ.* 141. *n.* 2. *&* 6. *lib.* 1. *& in*
conſ. 45. *num.* 6. *&* 14. *& conſ.* 86 *num.* 5 *lib.* 2.

Non obſtant teſtes, qui dicunt Cardinalem
die Dominico in propoſito loquutum fuiſſe.
Quia ex hoc non ſequitur tunc ſanæ mentis
7. fuiſſe, nam ſtulti quandoque ad propoſitum
8. loquuntur, & qui ex morbo phreneſis aliena-
tionem mentis patitur, in eo ſtatu præſu-
mitur perſeuerare, licèt aliqua verba ſanæ
mentis loqui videatur; neque enim phreneſis
dicitur ceſſare, ſed aliquo modo latère, vt ex
Medicorum ſententia ſcribit Suarez *allegat.* 1.
num. 19 *cum ſeqq.*

Neque etiam obſtat, quod huiuſmodi do-
natio tanquam à ſapiente facta debet intelligi,
propter ſeruitia Cardinali longo tempore à
Dom. Ænea præſtita; & quia Cardinalis ha-
bebat animum remunerandi; quemadmodum
deponit ſecundus teſtis *iuxta* 6. quia eſt ſingu-
9. laris, & ideo non probat: *l. iuriſiurandi, C. de te-*
ſtibus Et ſi Cardinalis talem animum habuiſ-
ſet, ei in teſtamento aliquid in ſpecie legaſſet,
ſicuti quibuſdam aliis legauit, & tamen nihil
ei ſpecialiter reliquit. Quamobrem donatio
tanquam facta ab eo, qui mente erat alienus,
non poteſt valere.

Quod multo magis Dominis placuit; quia
hæc donatio non fuit facta motu proprio Car-
dinalis, ſed ad interrogationem & ſuggeſtio-
nem aſſerti donatarij; Nam ſimiliter inſtitutio 10.
hæredis facta ab eo, qui eſt in articulo mortis
ad interrogationem alterius, non valet; quia 11.
intelligitur ſanæ mentis non fuiſſe, & quia ad 12.
interrogationem alterius, quilibet morbi acer-
bitate vexatus, ſolitus eſt reſpondere *ſi ſi,*
Ruin. *conſ.* 8. *num.* 9. *&* 14. *ad fin. lib.* 3. qui dicit
hanc eſſe receptiorem, æquiorem, & magis
rationabilem opinionem; idémque conſuluit
Lanfr. de Orian. *int. conſ. diuerſ. ad vlt. volum.*
conſ. 128. *lib.* 1. & hanc ſententiam magis com-
munem teſtatur, & ſequitur etiam Socin. iun.
conſ. 183 *num* 32. *&* 33. *lib.* 2.

Et ita, &c.

Hipporegien. prætenſi matrimonij Veneris 1. Decembris 1589.

Coram R.P.D. Comitulo.

SVMMARIVM.

1 *Minor decem annis non poteſt contrahere matrimonium tam ex defectu naturalis vigoris ad coeundum, & generandum, quam ex defectu conſenſus.*

2 *Malitia ſupplet ætatem.*

3 *Malitia non eſt admittenda niſi in iis, qui ſunt proximi pubertati.*

4 *Pubertati proximi illi dicuntur, qui ab ea ſolum diſtant per ſex menſes.*

5 *Diſcretio præſumitur adeſſe in maiore ſeptennio quæ ſufficit ad validanda ſponſalia de futuro.*

6 *Diſcretio quæ præſumitur in maiore ſeptennio ad validanda ſponſalia de futuro non eſt talis quæ ſufficiat ad validitatem matrimonij.*

7 *Diſcretionis anni ad validitatem matrimonij pro annis pubertatis interpretantur.*

8 *Teſtes veriſimiliora deponentes præferuntur aliis in concurſu.*

9 *Teſtes veriſimiliora deponentes tunc maximè ſunt aliis præferendi quando ſunt numero plures.*

10 *Teſtes exceptionem non habentes, aliis præferendi veniunt, qui exceptiones patiuntur.*

11 *Teſtibus affectantibus affectuationem actus, domeſticis, & dependentibus, fides minuitur.*

12 *Copula ſubſecuta præſumi facit habilitatem ad matrimonium.*

Intellige vt numeris ſeqq.

13 *Copula ſubſecuta tunc facit præſumi habilitatem ad matrimonium, quando interuenit cum iis qui à natura habiles ſunt ad generandum, vel concipiendum.*

14 *Mari*

14 *Matrimonium vt dicatur validum, non ſolùm requiritur vſus rationis, ſed etiam, quod corpus ſit aptum generationi.*

15 *Aptitudo corporis ad generationem non dicitur adeſſe in imbecillo, & gracili.*

16 *Dolor, quem mulier ſentit in actu copula, inducit præſumptionem quod non ſit apta ad generandum; concurrentè ætate tenera, & immatura.*

17 *Mulieri confeſſioni ſtatur magis, quàm viri, quoad aptitudinem ad generationem.*

18 *Confeſſio emiſſa à puella minori duodecim annis, non attenditur ad validitatem matrimonij.*

19 *Matrimonium vt valeat requiritur copulatiuè potentia ad carnalem copulam, & prudentia rationis diſcernentis vim contractus matrimonij.*

20 *Matrimonium eſſe validum in dubio pronunciandum eſt.*

Declara vt num. ſeq.

21 *Matrimonium non debet celebrari tempore Quadrageſima.*

DECISIO X.

DOmina Veronica Malgrata, cùm eſſet pupilla maior nouem, & minor annis decem, fuit ex agro, vbi propter peſtem cuſtodiæ agebantur, in oppidum Scarmagni ad domum D. Geneuræ amitæ traducta, ibíque ſponſalia per verba de præſenti coram Parocho, & teſtibus cum D. Emmanuele Venuſto annorum circiter quindecim contraxit, poſtque ſtatim inter eos ſubſecuta fuit cohabitatio per duodecim dies continuos, & in eodem lecto concubitus, donec Domini de Aladio vti Tutores aduerſus huiuſmodi factum reclamantes, pupillam ſequeſtrari obtinuerunt.

Exinde cauſa ſuper diſſolutione ſponſaliorum introducta coram Reuerendiſſimo Dom. Nuncio, per ſententiam declaratum fuit, aſſertam deſponſationem, & concubitum inter prædictos Emmanuelem, & Veronicam, matrimonium minimè feciſſe.

A qua ſententia pro parte Dom. Emmanuelis extitit appellatum; & cauſa appellationis mihi commiſſa, dubitatum fuit, concordatis nonnullis præſuppoſitis, an conſtaret de copula: cúmque in diſputatione excitatæ eſſent difficultates, propter quas non videbatur capienda reſolutio, circumſcripto effectu tendente ad firmandum matrimonium, & voluntas ipſius puellæ in dubium vocaretur, quippe quæ ſeducta prætendebatur detineri in loco ſuſpecto; prouiſum fuit, vt puella, quæ pubertatis annos iam exceſſerat, adduceretur Mediolanum, vt ibi per Reuerendiſſimum Dominum Epiſcopum in Monaſterio neutri partium ſuſpecto collocata, iuxta Rotæ ordinationem interrogaretur.

Quo facto, & per Reuerendiſſimum Dom. Epiſcopum prouida, & ſufficienti relatione ad Rotam tranſmiſſa; Rurſus dubitaui præſuppoſitis depoſitionibus teſtium hinc inde examinatorum, & depoſitione D. Veronicæ, an conſtaret de copula ad effectum validitatis matrimonij.

Et quamuis copula qualiſqualis præſupponeretur, etiam ex confeſſione iurata Veronicæ
deponentis credere ſe, quod Emmanuel aliquoties intus immiſerit, ipſa dolorem citra
voluptatem ſentiente, nec intelligente quam
rem ille ageret: Domini tamen concluſerunt
ex ea non inferri validitatem matrimonij. Cùm 1.
enim ex proceſſu ſatis conſtet, quod Veronica tempore ſponſaliorum, & aſſertæ copulæ
non peruenerat ad annos decem, imò non excedebat annos nouem, & menſes duos completos, ſtat regula pro nullitate matrimonij,
tam ex defectu præſumpto naturalis vigoris
ad coëundum, & generandum, quàm ex defectu coniugalis conſenſus: *c. vna de ſponſat. c. à
nobis, c. de illis, il. c. c. finali, de deſponſ. impub. & c.
vnic. §. idem quoque, eodem tit. lib. 6.*

Exceptio autem, quod malitia ſuppleat ætatem, *d. c. à nobis, & c. finali, cum ſimilibus*; præ- 2.
terquam quod vix admittenda videtur, niſi in 3.
iis, qui proximi ſunt pubertati, quales intelli- 4.
guntur, qui ab ea ſolùm diſtant per ſex menſes: Gloſ. communiter recepta *in c. continebatur, verb. proxima*, vbi Innoc. & Abb. *in c. atteſtationes. verſic. circa finem de deſponſat. impuber.*
Card. *conſ. 4.* Staphil. *de var. mod. vacat. tit. beneficiatus contrahens, verſ. ſed tenendo*: Put. *deciſ. 65. lib. 2.* nequaquam concludenter probatur: Nam eſto, vt poſt ſeptennium iuris præ- 5.
ſumptione adſit illa diſcretio, quæ ſufficit ad
validanda ſponſalia de futuro. *l. ſi ſponſalibus 2.
de ſponſal. c. litteras, de deſponſat. impub.* Io. Andr.
& Abb. *in c. iuuenis, de ſponſal.* Alia tamen & 6.
quidem maior, quæ exigitur ad validandum
matrimonium, in quo perpetua indiſſolubilitate corpus traditur, vt poſt D. Thomam concludit Turrecremat. *in c. non eſt 30. quæſt. 1. ad 2.*
Abb. *in c. de illis, num. 4. de deſponſ. impub.* non
præſumitur ante annos pubertatis aduenire:
c. de illis, c. à nobis, & c. finali, cum ſimilibus: Et 7.
hoc reſpectu anni diſcretionis interpretantur
pro annis pubertatis: Io. Andr. *in c. duo pueri,
eodem tit.* poſt Goffred. *in ſumm. eod. num. 3.*

Probationes autem, quæ pro ſagacitate, &
prudentia Veronicæ, ex parte Emanuelis factæ
fuere, eliduntur ex concordi diſpoſitione triginta, & amplius teſtium, qui de ſimplicitate eiuſdem, & infirmitate intellectus, ac iudicij ad cognoſcendum vim matrimonialis vin- 8.
culi plenè teſtantur; & cùm veriſimiliora dicant, præferuntur in concurſu: Innoc. & Abb.
in c. auditis, de reſcript. Socin. iun. *conſ. 183. col. 2.
lib. 2.* Arm. *conſ. 6. num. 66.* Rolan. *conſ. 24. n. 55.
lib. 1.* præſertim cum numero ſint plures. *ad l. 9.
ob carmen, §. ſi teſtes, de teſtib.* Gabr. *de teſtib. con- 10.
cluſ. 4. num. 50.* Nec patiantur exceptiones, quibus ſubiacent teſtes ex aduerſo examinati, qui
ferè, vel affectant matrimonij effectuationem, 11.
vel ſunt eorum domeſtici, & dependentes, vt
per informantes in facto pro Veronica, quorum depoſitionibus fides minuitur: Pelin. *in c.
ſuper eo. ad finem, de teſtib.* Pariſ. *conſ. 15. num. 30.
lib. 2.* Arm. *187. num. 4.*

Nec obſtat dicta copula ſubſecuta, ex qua 12.
præſumi ſolet habilitas ad matrimonium, *d. c.
à nobis, & c. de illis, cum ſimilib. de deſponſ. impub.*
Quoniam dicta iura non verificantur in omni 13.
defloratione, ſed in ea quæ interuenit cum

ſis, qni à natura habiles ſuot ad generandum,
vel coocipiendum: *c.puberes, ad finem, eod tit.*
Turrectemat. *vbi ſuprà art.2.ad 2.* qui ait tem-
14. pore matrimonij tequiti non ſolùm vſum ta-
tionis, ſed etiam ex parte corporis requiri, vt
illud ſit aptum' genetationi. Idem ſeotiont
Abb. *in c.continebatur, num.7.* Præpoſit. *num.3.*
15. Ancharan. *num.* 8. & alij. Quæ aptitudo non
probatur conclndenter pro patte Do Emanue-
lis; quin potius ex habitu corpotis imbecilli,
& gracili ipſins Do. Vetonicæ, inhabilitatem ad
talem eopulam conelndunt omnes teſtes pro
16. Veronica examinati: & pater ex dolore quem
Do. Veronica ſentiebat, nedum in primo actu
copulæ, ſed etiam in aliis ſubſecutis, quem non
ſenſiſſer ſi natutalem iam adepta fuiſſet vigo-
rem, & aptitudioem ad genetandum, cùm di-
ctus dolor oon aliunde appareat ſuceeſſiſſe
17. quàm à teneta, & immatura ætate; & quoad
hunc actum à poella ſolùm dignoſcibilem, eius
confeſſioni magis credendum eſt, quàm Do.
Emanueli: ad Gloſ *in c.vidua, verſ.licet, de Re-
gul.* Ioan. Lnpez *in c.per veſtras, § 43. de donat.*
maximè cùm habeat præſumptionem pro ſe,
Præpoſit. *in c.sua nos, n.2. de ſponſal.*

Nec fiat vis in alia confeſſione Vetonicæ
prius io lecto poſt ſequoram copnlam, mali-
tioſa, quatenus refertur hilariter mandaſſe, vt
ſibi ſolueretut eingulum brachio alligatnm,
quaſi iam expleuiſſet opus matrimonij. Quia
non colligitur ex vltima depoſitione Veroni-
cæ talia verbs prolata fuiſſe io eam ſignifica-
18. tiooem, & nibilominos coofeſſio emiſſa à
puella minore duodecim annis parum atten-
ditur ad probandum mattimonium: ex Put.
dec.65.lib.2.

19. Sed & quatenns alterum prædictorum duo-
rum, videlicet potentia ad carnalem copulam,
vel prudentia tationis ſufficientet diſcetnentis
vim contractus matrimonij, continentis per-
petuam & iodiſſolubilem cum viro ſocieta-
tem; ptobaretur; adhuc non ſufficeret ad va-
liditatem mattimonij, cùm vtromque copula-
tiuè requiratur, vt malitia ſuppleat ætatem:
ex Couart. *lib.4. Decret.par.2.cap.5.n.3.* Io ſpe-
cie autem propoſita, quia neotrum coocluden-
ter probatur, nec adſunt indicia, ex quibus coo-
tra communem definitiooem locus ſit arbi-
trandi, quod eſſet Verooica ptoxima pubetta-
ti, ex Couarrn. *vbi ſuprà, col final.* quin potius
coniecturæ, & probationes vrgent in contta-
rium, Domini indicarunt prædictam copulam,
vel magis defloratiouem, ad text. *in l.ſi quis ali-
quid, §. ſi nondum viripotentem, de pœnis*, inſuffi-
cientem ad induceodum matrimonium.

20. Nec eos mouit, quod in dubio pro vali-
ditate mattimonij pronunciandum eſt, iuxta
21. *c.vlt. de re iudic.* Nam ſtantibus prædictis, ſu-
mus extra probabilem dubitationem: oec pro-
cliues eſſe debemus in fauorem huiuſmodi
contractus alienò impulſu potius, quàm pro-
22. pria inductione tempore Quadtageſimali
contra Canonum prohibitionem celebtati:
*c.Capellanus, de feriis, c.vlt. ſeſſ.24.de reformat.
matrimon* Concil. Trident. *& c.2.de deſponſat.
impub.* vt ex Purpurat. *conſ.579.n.16.lib.2.* fuit
dictum etiam *in cauſa Toletana matrimonij, 27.
Octobris hoc anno coram R P.D.Seraphino.*

Romana Hæreditatis, Ven.13. Nouembris 1592.

Coram R.P.D. Peñia.

SVMMARIVM.

1 *Heredi datur immiſſio bonorum hereditatis,* ex l.fin. Cod.de edict. Diui Adriaoi, *& num.9.*
2 *Teſtes deponentes, quem non eſſe ſanum mente ad faciendum teſtamentum, etiam non rogati reddere debent rationem, vt probent.*
3 *Teſtes deponentes de inſania teſtatoris per ſigna, & actus, non probant, niſi rationem explicent.*
4 *Teſtamentum facere non poteſt mente captus, vel furioſus, qui ſunt omninò mente priuati, nam ſi omninò mente non ſunt priuati, poſſunt illud facere.*
5 *Furioſi, fatui, & mente capti, qui omninò non ſunt mente priuati, poſſunt facere teſtamentum.*
6 *Matrem heredem inſtituere filiam, non eſt à ratione alienum.*
7 *Exceptio quod quis non poteſt teſtari, non impedit immiſſionem in poſſeſſionem bonorum hereditatis.*
8 *Actus celebratus ſecundùm leges, voluntarius, & licitus potiùſquam illegitimus debet præſumi.*

DECISIO XI.

LVcretia Milonia aonos duodecim & menſes nooem nata, Lucidam matrem hæredem inſtituit, cui petenti immiſſionem in bona hæreditaria ex remedio *leg.fin.Cod.de Edict. Diu.Adrian.* multa opponebantur, in quibus hæc erant præcipua: Primum, quod oon eſſet talis mentis & iudicij vigore prædita, vt teſtamentum condere potuerit. Alterum, quod metu, & ſuaſionibus maternis inducta teſtamentum fecerit. Propoſito ergo dubio an Lucidæ matri eſſet danda immiſſio? Domini cenſuerunt eſſe dandam.

Nam cùm Lucida oſtenderet teſtamentum, 1.
ſeruatis debitis requiſitis cooditom, & omoi
vitio viſibili carens, ex remedio *dict. leg. fin.*
erat immittenda, noo obſtante quod teſtes
contra eam examinati pro Europa Milonia,
Lucretiæ ſorore, hæreditatem prætendente,
teſtificarentur, Lucretiam non potuiſſe con-
dere teſtamentum, ex quo iudicio illorum vi-
debarnt ſimplex, & ioepta, & io qnamuis
partem facilè mutabilis: cùm io hac materia 2.
non ſufficiat dicere quempiam eſſe inſanæ mentis, vel furioſum, vel non idoneum ad condendum teſtamentum; niſi teſtes, etiam non rogati, ſufficientem rationem reddant; aliàs enim pro ſana mente præſumendum erit: Bald. *in l.furioſum, n.3.* & Paul. de Caſtr. *num.3.C.qui*

teſtamenta

teſtamenta facere poſſunt, more item furioſo-
tum tales actus geſtos fuiſſe dicere oportet,
Bartol. *tractatu de Teſtimon. numero 94. verſ.
oppoſita prudentia*, Alexand. *conſil. 54. num. 2.
libro primo*, Herculanus *tractatu de Probanda
Negatiua, numer. 157. verſ. ſecundus modus eſt.*
3. Licet eoim teſtes referant ſigna, vel actus
exteriores, ex quibus poſſit colligi furor,
vel inſaoia, oiſi rationem explicent, cum
potius tunc dicantur iudicare quàm depo-
nere, nihil probant: Socin. *conſil. 42. nu-
mero quinto, libro 1.* Pariſ. *conſil. 88. num. 59.
libro 3.* Decius *conſil. 448. numero 31.* & fuit
firmatum *in vna Klixbonenſ. profeſſionis 22.
Iunij anno 1579. coram bon. mem. D. Cantuccio,
ſap. relata.*

Vnde teſtes deponentes qood Lucretia
*era di poco giuditio, ſciocxarella, & che cre-
deua ogni coſa, & ſenza malitia, & ſempli-
ce:* non probanc eam inhibilem ad conden-
4. dum teſtamentum: qoamuis enim mente
captus, vel foriosus teſtamentum condere
non poſſit; *§. Preterea, Inſtitution. quibus non
5. eſt permiſſ facere teſtamentum.* Simplices ta-
men & fatui, & qui hebetiuri ſont intel-
lectu, dummodo omninò mente priuati noo
ſint, teſtamentum facere poſſuot. Paol. de
Caſtr. *in leg. ſi frater, numero ſecundo, Codic.
qui teſtament. facere poſſunt*, Fabet *in d. §. pra-
terea, numero ſecundo, Inſtitut. quibus non eſt
permiſſum facere teſtament.* Dec. *reſponſ. 127.
incipien. Circa primum, numero 49. & ſequen-
tibus.* In caſu propoſito; tametſi Lucretia
ſimplex eſſet, non probatur fuiſſe inſanæ
mentis; immò quidam ex teſtibus *iuxta 20.
interrogatorium*, dicebat quod Lucretia non
erat *matta, & era di giudicio*, id qood actus
6. etiam teſtandi ſatis iodicat, com non ſit à
ratione alienum, matrem hæredem facere,
Gulielm. Benedict. *in capit. Raynutius, in pri-
ma parte, in verbo, adiecta impuberi, num 67.
de teſtament.* Baldus *in lege furioſum, num 2.*
Socin. *dict. conſilio 42. numero vndecimo li-
bro 1.*

7. His accedit, quod iſta exceptio, quod
quis teſtari non poſſit, nun impedit immiſ-
ſionem: Angel. *conſil. 135. n. 2.* Decius *conſ. 84.
numero primo, verſ. ad iſta:* Boërius *queſt. 23.
in fine. num. 103.*

Alterum, quod Lucretia metu & ſua-
ſioibus maternis inducta teſtamentum con-
diderit, ex his, quæ propononter, non pro-
batur pro parte Europæ, cui id iure incum-
8. bebat. Vnde cum actos eſſet celebratus iux-
ta legum præſcripta, voluntarios & licitus
potius quàm illegitimus præſumendus eſt:
leg. merito, Digeſtis, pro ſocio: Pariſ. *conſil. 5.
numero 168. libro 4.* Licet enim coniecturis
& præſumptionibus iſta probari ſoleant, &
Dominis viderentur ſuſpectæ artes & diligeo-
tiæ quædam Lucidæ Matris, quibos & Lu-
cretiam filiam à domo tutoris abduxerat,
eamque ei reſtituere aliquandiu diſtulerat, &
aliæ ſimiles: Ex his tamen qoæ proponuntur,
non apparent fuiſſe tales, ex qoibus poſſit
colligi, metum aut minas in teſtando in-
9. terueniſſe. Vnde com nullum vitium viſi-
bile teſtamenti patenter probaretur vitium
inuiſibile (ſi quod erat) non poterat impe-
dire hæredem mitti in poſſeſſionem: *l. 2. Cod.
de e dict. Diui Adrian.*

Qua propter vt decerneretur in qoorum
bonorum hæreditariorum poſſeſſiooem eſſet
immittenda, fuit obiter dictum, vt Lucidæ
ratiooes adminiſtratioois redderentur, &c.

Mediolanenſis Bonorum de Vicecomitibus, Ven. 31. Maij 1591.

Coram R. P. D. Comitulo.

SVMMARIVM.

1 *Cecus codicillos faciens tenetur ſeruare ſo-
lemnitates* l. hac conſultiſſima, Codi
qui teſtam. fac. poſſ. *& num. 7.*
2 *Cecitas in eo qui habet oculos apertos, ſed
demortuos, probatur per teſtes, & ex
actibus, & ſignis, vnde liqueat ali-
quem ea facere, quæ videns non fa-
ceret.*
3 *Cecitas probatur per teſtes deponentes de
actibus, qui nonniſi cecis conueniunt.*
4 *Cecitas probatur ex patientis querimonia.*
5 *Cecus licèt quis non ſit à natiuitate, ſed per
accidens, adhuc continetur ſub diſpo-
ſitione* leg. hac conſultiſſima, Cod. qui
teſtam. fac. poſſ.
6 *Cecus per accidens, propriè cecus dicitur,
licet non fuerit talis à natiuitate.*

DECISIO XII.

DOminus Ioaones Paulus Vicecomes cum
anno 1575. menſe Maij, condito te-
ſtamento Dominum Ioannem Franciſcum fi-
lium arrogatum pro tertia parte, & pro aliis
duabus Tertiis Domini Hieronymum Fra-
trem germanum hæredes inſtituiſſet: Anno
ſequenti & menſe Octobri, Codicillos fe-
cit, quibos Domino Ioanni Franciſco multa
prælegauit, euodémque pro dimidia declara-
uit hæredem.

De nullitate horum Codicillorum op-
poſitom fuit per Reuerendum Domio. Octa-
uiom Domino Hierooymo hæreditatem re-
pudianti ſubſtitutum, eo qood dicerentur
conditi tempore qoo Domious Ioannes Pao- 1
lus luminibus & mente captus erat, & non
ſeruata ſolemnitate *leg. hac conſultiſſima, Cod.
qui teſtament. facere poſſunt, & §. cæcus, Inſti-
tution. eodem & concordat text. in leg. furioſum,
Cod. eodem.*

Quare dubitaui ao cooſtaret de amentia,
& cæcitate Domini Ioannis Paoli tempore
dictorum Codicillorum, ita vt ſint nulli,
nec derogent præcedenti diſpoſitioni teſta-
mentariæ.

Et Domini, qoia caput amentiæ viſum
fuit difficilioris eſſe probationis, & ea, quæ

teſtes ſupet illa deponunt,non omnibus æquè concIudebant; eo omiſſo conuenerunt ſufficienter ex teſtibus, quorum ſummarium datumfuit, conſtate, quod Dom. Ioannes Paulus Codicillorum tempore lumen oculotùm protſus amiſiſſet.

2. Etenim cæcitas in eo, qui habet oculos apertos & claros, ſed demortuos, quales aſſeritur habuiſſe Dominum Ioannem Paulum; probatut per teſtes ex actibus, & ſignis, vnde liqueat aliquem ea facere, quæ vìdens non faceret: Battol. *in l.a. numero 3, Digeſtis, de bon. poſſ. fur. vel infan.* Iaſon *in dict. leg. hac conſultiſſima numero* 8. & *ibidem* Decius *numero* 45. Angel. *in § cacus, numero* 1. *Iuſtitutien. eodem titul. qui teſtament. fac. poſſ.* Imol. *in l* 1. *§ vltimo, de verb. obligation.* Natt. *conſil.* 210. *in princip.* Anguiſſol. *conſil.* 569.

3 Ex teſtibus autem datis, Primus, & Secundus *ſuper tertia poſitione* Tertius *ſuper quarta, ſeptima & nona*, Quattus *ſuper tertia, quarta, quinta & ſeptima*, Quintus *ſuper tertia, quarta & ſeptima.* Item Sextus *ſuper tertia*, concorditer affirmant Dominum Ioannem Paulum in Feſto S. Ioannis Baptiſtæ anno 1576. vſque ad eius obitum intra quod ſpatium includitur tempus Codicillorum, protſus luce oculorum orbatum manſiſſe: cúmque vtplurimùm ſint domeſtici, qui eius ſic infitmi, & obcæcati curam geſſerunt, probabiles & legitimas ſuæ aſſertionis rationes exponunt: præſertim *ſuper* 4. 5. *&* 6. *poſitionibus*, nempè quod manu duceretur etiam per domum, quod non agnoſceret familiares præſentes, niſi interdum ex voce; quod res ab ipſo peritas & in conſpectu poſitas, vt acciperet admonitus, manibus attentans quæreret; & ea, quæ ante obuerſabantur in Solis, aut candelæ clara luce non àduerteret, ſed ſibi adferri expoſceret; quod cibos neceſſe erat illi in os inſerere & potum ori admouere ſimúlque ſignificare quidnam illud eſſet quod ei offerebatur.

4. Accedit quod iidem teſtes ſpecialitèr Primus, Tertius, & Quintus *ſuper ſeptima*, deponunt quod Dominus Ioannes Paulus dolenter querebatur ſe penitus oculorum lucem perdidiſſe.

5. Quare concluſum fuit obſeruationem *l. hac conſultiſſima*, quæ locum habet non ſolum in eo, qui cæcus natus eſt, ſed & in eo, qui ex morbo, aut accidenti vtriuſque oculi viſu

6. careat; cùm is propriè cæcus dicatur: Ariſtotel. *Metaph. cap.* 22. *de priuation. & l.* 1. *Cod. qui morb. ſe excuſ. libro* 10. adhibendam de iure communi fuiſſe in Codicillis Domini Ioannis Pauli, ad text. *in dict. l. hac conſultiſſima, verſ. quæ in eundem modum.* Speculat. *in tit. de inſtr. edit.* §. 12. *n.* 48.

Vnde concluſum fuit, pet dictos Codicillos, vtpotè nullos, diſpoſitioni teſtamentariæ præcedenti nequaquam derogatum, niſi iure aliquo ſpeciali, vel ex vi clauſulæ ſalutaris adiectæ ſuſtineantur, &c.

Mediolanenſis Hæreditatis Lunæ 18. Maij 1598.

Coram R. P. D. Seraphino.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio probatur per actus proportionatos patri erga filios, quando præſumptio iuris non repugnat.*

2 *Legitimatio dicitur actus proportionatus patri erga filios.*

3 *Filiatio probatur ex nominatione parentum, & num. 5.*

4 *Sororitas, vel fraternitas probatur ex eo, quod pater nominet talem, & talem, ſuos filios.*

6 *Filiatio probatur ex confeſſione partis, & num. 10.*

7 *Articulans non fatetur.*

8 *Articulans licèt non fateatur, poteſt inſeruire pro adminiculo ad informandum animum Iudicis.*

Amplia vt num 9.

11 *Actu, quem quis impugnat, quando poſſit ſe iuuare?*

12 *Filiatio ad effectum ſucceſſionis probatur leuioribus probationibus.*

13 *Inſucceſſibilis quis non dicitur, quia natus ex damnato coitu, quando non agitur de ſuccedendo patri, ſed fratri.*

14 *Proximior quis probatur quando non comparet qui proximiorem ſe eſſe probet.*

15 *Natus ex coitu reprobato, ſed non punibili, pœna temporali; non excluditur à ſucceſſione tranſuerſalium de Iure Communi.*

16 *Cognationis incertitudo dari non poteſt in fratribus vterinis.*

17 *Partus editus quinto menſe non eſt vitalis.*

18 *Fratres vterini ſuccedunt inter ſe, licèt à diuerſis patribus ortum duxerint.*

DECISIO XIII.

FVit dubitatum, an conſtet Suſannam, quæ poſt ingreſſum Monaſterij fuit nominata Sotor Dania de Bellano, fuiſſe ſororem quondam Ioannis Iacobi de Bellano, ad effectum vt ipſa, & Moniales ſuccedere poſſint in bonis Domini Iacobi? Et fuit per Dominos, nemine diſcrepante, concluſum conſtare ex pluribus.

Nam cùm non ſimus in materia, quæ habeat contra ſe Iuris præſumptionem, de qua *in leg. miles*, §. *defuncto, ad leg. Iul. de adulter.* & per Paleott. *de Noth. & ſpur. cap.* 25. *numero* 3. *& cap.* 24. *per tot.* filiatio probatur per actus proportionatos Patris erga filios, qualis eſt legitimatio, quæ hic adeſt Ioannis Antonij Patris Iacobi, & Suſannæ vocantis eos filios ſuos, ex Maria eius Ancilla, Gozzad. *conſil.* 13. *num.* 44. Pariſ. *conſil.* 10. *num.* 67. *lib.* 7. 1. 2. 3.

lib.7. Rolandus *conſilio 96. numero 87. libro 3.*
4. Ex qua nominatione probatur etiam, Suſan-
nam eſſe Sororem Ioannis Iacobi: Aymon.
conſilio 249. numero 2. & hoc genus proba-
tionis fuit pluries admiſſum per Rotam, vt
in Romana à Bordeſia, & in Romana de Stoch.
in qua plures allegantur.
5. Probatur ſecundò, ex teſtimonio eiuſ-
dem Ioannis Antonij Patris, in quo adeſt ea-
dem nominatio, Anton. de Butr. *in cap. tranſ-
miſſæ, column. 1. qui fil. ſint legitim.* Pariſ. *con-
ſil. 53. num. 29. lib. 2.*
6. Tertiò, ex confeſſione Dominorum de
Tabernis, facta in articulis in actis pro-
ductis.
7. Nec obſtat quod articolans non fatea-
8. tur: quia inſeruire poteſt prò adminiculo
ad informandum animum Iudicis, etiam
9. quod reuocaretur, in caſu quò reuocari po-
teſt, puta quando articuli dati ſunt per pro-
curatorem: Rota *deciſion. 2. de confeſſ. in
10. non.* Sed magis concludenter ex eorumdem
confeſſione facta in tranſactione, hoc idem
11. probatur, quæ quamuis impugnetur per Mo-
niales, tamen non impugnatur in hac par-
te, neque ratione falſitatis contentorum in
ea, ſed ratione defectus ſolemnitatis: ideò
locum habent deducta ex Bartol. & aliis *in
leg. ſi ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, de verb.
obligat.* Riminaldus *conſilio 94. numero decimò-
quinto, libro primo,* Puteus *deciſion. 6. de con-
feſſ.* Ruinus *conſil. 68. numero octauo, libro ſe-
cundo*, & maximè cùm hæc confeſſio ea præ-
dictis ſit geminata.

Accedunt teſtes Dominorum de Tabernis
citati in facto, innctis depoſitionibus, De-
cius *conſil. 534. numero quartò*, & teſtes ea-
rundem Monialium, licet opponatur de
nullitate examinis, cùm non inſeruiant niſi
12. pro adminiculo: non eſt dubitandum, hunc
probationem ſufficere ad effectum ſucceſſio-
nis, in qua leuiores probationes admittun-
tur: ad *conſil.* Gemin. 27. ſæpiùs in Rota ap-
probatum.
13. Neque ideo Soror Daria poteſt dici in-
ſucceſſibilis, quia nata ex damnato coitu,
cùm non agatur de ſuccedendo Patri, ſed
fratri: vt per Graſſ. *de Succeſſ. quæſtione 34.
14. in fin.* & probatur proximior, ex quo non
appatet alium adeſſe qui proximiorem ſe af-
firmet; Titaquell. *de retract. lignag.* §. 11. *gl. 1.
num 1.*

Adeſt etiam legitimatio, quæ hanc exce-
15. ptionem inhabilitatis excludit; maximè cùm
de iure communi, illi, qui ex coitu licèt re-
probato, ſed non ponibili pœna temporali,
naſcuntur, non excludantur à ſucceſſione
tranſuerſalium: Socin. *conſil. 148. numero 2.
libro 1.* Paleottus *de Noth. & Spur. cap. 42.
numero 11.* Royas *in Epitom. ſucceſſ. capit. 10.
16. numero 16.* Quod maximè procedit reſpectu
vterinorum, in quibus non poteſt dari in-
certitudo cognationis: *leg. ſi ſpurius, ff. vnde
cognat.*

Nec obſtat, quod Maria fuerit nuptui
tradita ante natiuitatem Ioannis Iacobi, quia
cùm iam concepiſſet eum, qui poſtea quin-
to menſe editus eſt, non poteſt eſſe locus
præſumptioni *dict. §. defuncto*, nemo enim 17.
vitalis naſcitur menſe quinto: vt notatur *in
leg. ſeptimo menſe, de ſtat. homin.* Plin. *libro 7.
capit. quinto*, quamuis in vterinis non releuet 18.
quod ex diuerſis Patribus ſint nati: ideò non
obſtat quod Ioannes Iacobus fuerit inſti-
tutus à Patre, ſiue eſſet filius, ſiue non; hoc
enim fuit factum ad cautelam pro validita-
te inſtitutionis: *leg. teſtamentum, Cod. de te-
ſtament.*

Et ita concluſum probari Sororem Da-
riam fuiſſe Sororem Ioannis Iacobi, & ei ſuc-
cedere potuiſſe in bonis de quibus agitur, &c.

Taurinenſis Diſſolutionis Matrimonij Ven. 16. Martij 1590.

Coram R. P. D. Platto.

SVMMARIVM.

1 *Habitatio triennalis requiritur ad probandam in coniugibus impotentiam coëundi.*

2 *Impotentia coëundi in coniugibus: ſi eſt manifeſta, ſtatim diſſoluitur matrimonium: ſecus ſi non eſt manifeſta.*

3 *Viro aſſerenti vxorem cognouiſſe magis creditur, quàm vxori neganti.*

4 *Impotentia ſignis dubiis exiſtentibus, non ſtatim deuenitur ad diſſolutionem matrimonij.*

5 *Impotentia coëundi apparere poteſt ex ſignis externis apparentibus in membris virilibus.*

6 *Impotentia coëundi in viro non probatur ex eo, quod per horas iacuerit cum muliere, & illam cognoſcere non valuerit.*

7 *Impotentia coëundi in coniugibus, vt dirimatur matrimonium, debet eſſe naturalis, perpetua, & inſanabilis.*

8 *Frigidus, & impotens naturaliter non putatur qui ad copulam anhelans, eam non perficit, ſed virgam ſaltem arrigit, & emittit ſemen.*

9 *Sententia non eſt præcipitanter ferenda in his quæ concernunt periculum animæ.*

10 *Obſtetricum relatio quod mulier ſit virgo, fallax eſt.*

11 *Cohabitatio triennalis præfigitur coniugibus ad experiendam potentiam coëundi, licet per aliquot iam annos antea cohabitauerint.*

12 *Cohabitationis terminus præfigitur coniugibus ad experiendam potentiam coëundi Iudicis arbitrio.*

13 *Cohabitationis ratio, & modus ſtatuenda ſunt à Iudice, quando eſt facienda experientia potentiæ coëundi, ne alter ex coniugibus damnum aliquod patiatur.*

Decisio

Decisio XIV.

PEtente muliere diſſolutionem Matrimo-
nij ob Viri impotentiam, niſi huiuſmo-
di impotentia per iuſtum iudicium fuerit
1. priùs probata, certum eſt deueniendum eſſe
ad cohabitationem triennalem, & proba-
tiones impotentiæ, de quibus agitur *in cap.*
laudabilem, de frig. & maleſic. vbi de hoc eſt
textus clarus, & Gloſſ. & apertè notat Inno-
cent. *in cap.7. dict. tit.* & *ibi* Anton. à Butr.
verſ. quod ſi velit probare ſe Virginem: & in
dicto cap. laudabilem, num.9. & 17. & *ibidem*
Abb. *circa fin. verſ. & ideò intellige quæ ſe-*
quuntur, & alij communiter, concludentes,
2. quod aut de impotentia viri conſtat per ſigna
euidentia, putà, quia caret genitalibus, aut
habet membrum virile ſiccum aut aridum,
aut quid ſimile, & tunc poteſt ſtatim deue-
niri ad ſeparationem: aut non conſtat niſi
per ſigna æquiuoca, & tunc non eſt ſtatim
deueniendum ad ſeparationem, maximè ſi
3. vir, cui in hoc magis creditur, *cap.1. eodem*
tit. copulam aſſerat interueniſſe, ſed debet
præfigi terminus, in quo coniuges operam
copulæ coniugali dantes, curent eam perfi-
cere.

4. Quapropter cum in caſu propoſito non
adſint aliqua euidentia ſigna impotentiæ in
Domino Horatio, cùm Medici ad illum in-
ſpiciendum per Iudices in partibus de con-
ſenſu partium electi, dicant ſe in eo repe-
riiſſe partes genitales naturaliter bene diſ-
poſitas, cum etiam ipſa vxor confiteatur
Dominum Horatium aliquantulum erigere
virgam, & ſemen emittere: ex his ſatis ap-
paret nulla in eo eſſe euidentia ſigna frigi-
ditatis, ſed potiùs dubia; & propterea non
poſſe deueniri ad diſſolutionem, niſi cla-
rior, & manifeſtior probatio impotentiæ
afferatur.

Quod manifeſtè colligitur ex relationi-
bus eorundem Medicorum ad id electorum,
dum affirmant, difficilè, immò impoſſibile
eſſe ex ſola partium Veneri dicatarum in-
ſpectione facere iudicium de Domini Hora-
5. tij potentia vel impotentia. Si enim in vi-
rilibus membris Horatij eſſent ſigna appa-
rentia impotentiæ, vel ob nimiam breuita-
tem, vel ob aliam quamuis cauſam, vtique
non eſſet impoſſibile nec difficile ex eorum
inſpectione de impotentia iudicare.

Nec obſtat quod Domini Periti aſſerant
pudendum Domini Horatij viſum fuiſſe pau-
lo breuius & gracilius quàm conſueuerit eſſe
hominibus iuſtæ magnitudinis, & propterea
neceſſarium eſſe dixerunt facto ipſo de po-
tentia Domini Horatij periculum facere, &
ea de cauſa ſolus cum ſola nudus cum nuda in
communi lecto iaceat.

6. Nec tamen mouit Dominos, quod dua-
rum circiter horarum ſpatio cum vxore in
lecto iacuit, & illam carnaliter cogno-
ſcere non potuit: Quia animaduertebant
multas potuiſſe interuenire cauſas, etiam na-
turales & accidentales, quæ citra naturalis
potentiæ defectum illum impedire potue-
runt, ne tam breui tempore venereum opus
perficeret, quas latè proſequuti ſunt illi
Domini Medici, qui pro Domino Horatio
ſcripſerunt: & propterea experientia huiuſ-
modi non fuit ſufficiens: vt apertè dicit In-
nocent. *in dict. cap. 1. de frigid. ſub numero 1.*
verſ. Item non deficit: vbi ait non ſufficere,
quod per totum diem manſit mulier cùm
viro; ſed neceſſe eſſe vt ad minus per men-
ſem manſerit in experientia copulæ coniu-
galis.

Addo quod experientia huiuſmodi facta
de Domino Horatio, vbi poſſet aliquo mo-
do aliquid inferre ad eius frigiditatem, ſeu
impotentiam; ſolùm poteſt facere aliquam
probationem reſpectu illius temporis, quo
factum eſt experimentum, non tamen ex
eo concluditur quod talis impotentia ſit
naturalis, perpetua, & inſanabilis; & ta-
men ad hoc vt dirimatur matrimonium, de- 7.
bet conſtare, quod perpetua ſit, & inſana-
bilis humano remedio: *cap. fraternitatis, d.*
titulo de frigid. & maleſic. vbi omnes Do-
ctores, & Abb. *in dict. cap. laudabilem ſub*
numero quinto, vbi dicit, quod cum dubita-
tur an frigiditas ſit naturalis & perpetua, an
verò accidentalis, deueniendum eſt ad trien-
nalem cohabitationem, vt ex curſu tempo-
ris, cum aliter probari non poſſit, appa-
reat qualis erit; temporalis, an perpetua:
quod tamen in caſu iſto nullam videtur ha-
bere difficultatem, ex quo etiam ex confeſ-
ſione vxoris conſtat, Dominum Horatium 8.
aliquantulum erigere pudendum, & ſemen
emittere; quo caſu dici non poteſt conſtare
de euidenti & naturali frigiditate, quin po-
tius eum, qui ſimili modo ad copulam mo-
ueatur, ſeménque emittat, ſed non perfi-
ciat copulam, dicit Hoſtienſ. *in ſumm. dict.*
titul. ſub numero 10. non eſſe naturaliter fri-
gidum: & *numero decimotertio*, dicit hoc caſu,
ſi vterque fateatur, & poſt triennium
vxor appareat virgo, poſſe forte matrimo-
nium dirimi.

Ex his dicebant Domini ſuperfluum etiam
fore ad nouam Horatij inſpectionem, pro
qua inſtabant informantes pro vxore, de-
uenire. Quia tam ex relatione Peritorum,
quàm ex confeſſione puellæ, conſtat inſpe-
ctionem nihil conferre ad iudicandam viri
impotentiam, ſed omnino ad experientiam
rerum Magiſtram eſſe deueniendum: illam
autem ſufficientem aptámque experientiam
fore aiebant, quam Romanus Pontifex in
ſimilibus caſibus ſtatuiſſet, ac Sacrorum Ca-
nonum Interpretes docuiſſent; qui omnes
vno ore exclamant in re tanta, in qua ani- 9.
mæ periculum agitur, præcipitanter non eſſe
agendum; vt dicit Hoſtienſ. *in ſumm. dict.*
titul. numero 13. verſ. ſed ſi Iudex: Innocent.
in dict. cap. 1. num. 2. Abb. *num. 5.*

Neque huiuſmodi reſtitutionem ad coha-
bitandum ad dictum effectum experiendæ
coniugalis copulæ poteſt impedire, quòd
puella inſpecta ab Obſtetricibus fuerit re-
perta Virgo: Tum quia iudicium huiuſ- 10.
modi eſt fallax, oculúſque ſæpè fallitur, vt
in propoſito dicit Innocent. *dict. cap. 1. num. 5.*

Tum

Tum quia non valet conſequentia, *Vxor reperitur intacta, ergo Vir eſt impotens impotentia naturali, & perpetua, quæ ſufficiat ad dirimendum matrimonium.* Nam ad hunc effectum ſolet dari triennium, vt videatur an interim poſſint effici vna Caro, & matrimonium conſummare, ac perficere quod antea non potuerunt: *dict. cap. laudabilem*, vbi Abb. *numero* 5. Quod ſi poſt triennalem cohabitationem non potuerint matrimonium conſummare, tunc benè intrat præſumptio, quod impedimentum ſit perpetuum: idem Abb. *in cap fraternitatis, numero decimoquinto, dict. tit.*

11. Vnde etiam non obſtat quod Dominus Horatius vndecim menſibus cum vxore cohabitauit, & non potuit illam cognoſcere: quia vt habetur *in capit.* 15. *dict. titul.* etiam poſt octo annos, quibus ſimul coniuges habitauerant, præfixi fuerunt noui, & plures termini ad faciendam experientiam copulæ coniugalis. Quapropter erit etiam in caſu noſtro præfigendus eſt terminus Domino Horatio & vxori, quo dantes operam carnali copulæ, experiantur ſi Deo fauente ſimul poſſint conueniri, & vna caro, & vnum corpus effici.

Reſeruarunt Domini videre qualis debeat, ac quantus eſſe huiuſmodi terminus, cùm
12. pluribus in caſibus Doctores illum Iudicis arbitrio relinquant; & propterea diſcutiendum erit, an in aliquo ex illis caſibus verſemur, quo minor triennio ſit ſtatuenda co-
13. habitatio: Præterea decernendus etiam erit modus, & locus huiuſmodi cohabitationis, ac ratio ineundæ copulæ, per quam ſit puellæ cautum, ne à Viri ſæuitia detrimentum aliquod patiatur.

Senogallienſis fructuum Lunæ 29. Maij 1595.

Coram R. P. D. Seraphino.

SVMMARIVM.

1 *Fructus non reſidenti non debentur.*

2 *Diſtributiones quotidianæ non debentur non reſidenti.*

3 *Diſtributiones quotidianæ non dantur niſi interuenientibus diuinis officiis.*

4 *Infirmitas, ſeu corporis neceſſitas, vel euidens Eccleſiæ vtilitas excuſant à reſidentia.*

5 *Neceſſitas corporis vt excuſet à reſidentia debet eſſe rationabilis, & talis quod per alias perſonas non poſſit tractari.*

6 *Abſens à reſidentia ob negotium quod geri poteſt per procuratorem non excuſatur, nec ei diſtributiones, vel fructus debentur.*

7 *Infirmitas non excuſat appellantem non redeuntem pro apoſtolis, quia poteſt appellans illos petere per procuratorem.*

8 *Cauſa non reſidendi non ſufficit pro excuſando non reſidentem, niſi concurrat licentia Superioris.*

9 *Lis quando ſit legitima cauſa abſentiæ, & lucrandi fructus ea durante.*

DECISIO XV.

FVit reſolutum, fructus non deberi Decano, cùm ei obſtet exceptio non reſi- 1
dentiæ; vt per Abbat. & Anan. *in capit. conquerente, numero* 4. *de Cleric. non reſident.* cum aliis allegat. *in cauſa Caurienſi coram R. P. D. Orano*, quibus accedit Concilium Trident. *ſeſſ* 24. *cap.* 12. §. *præterea.*

Quod maximè procedit in diſtributionibus 2
quotidianis, quæ non dantur niſi intereſſen- 3
tibus diuinis Officiis; *cap* 1. *de Cleric. non reſidentibus, libro* 6. Abbat. *in capit. licet, notab.* 4. *de præbend.* Gemin. *conſ.* 85. *num.* 18.

Neque obſtat excuſatio, cum non allege- 4
tur infirmitas, neque corporis neceſſitas, vel eiuſdem Eccleſiæ vtilitas, iuxta text. *in cap. vnico, de Cleric. non reſident.* Vltra enim 5
quod corporis neceſſitas debet eſſe rationabilis, & talis vt dici poſſit iuſtum impedimentum, vt per Archidiacon. *in dict. capit.* 1. & Prob. *ibid. numero* 25. quod ceſſare videtur, 6
vbi negotium eſt tale vt poſſit tractari per alias perſonas, putà per Procuratores: vt per Bartol. *in leg. ſed ſi*, §. 1. *quibus ex cauſ. maior.* Baldus *in leg. eos*, §. *Apoſtolos, in principio, Codic. de appellation.* Boëtius *deciſ.* 43. *numero nono*, Aymon. *conſilio* 179. *numero* 9. *in fine*, & fuit aliàs dictum *in vna Foroliuien. fideicommiſſi* 21. *Aprilis* 1581. in qua noluerunt Domini ob infirmitatis impedimen- 7
tum excuſare appellantem, qui non redierat pro Apoſtolis, cum hoc poſſet exequi per procuratorem: Requiritur etiam, vt 8
concurrat licentia Superioris, vt fuit deciſum *coram Illuſtriſſimo Platto in vna Burgenſi reſidentia*, 4. *Ial.* 1586.

Non obſtat quod *in Salamantina cenſurarum coram me*: Lis habita fuerit pro legiti- 9
ma cauſa abſentiæ, & lucrandi fructus, ea durante: Quia hoc procedit ex eo quòd litigabatur contra idemmet Capitulum, qui denegabat dare fructus Canonico ſeu Portionario; & ideò non debebat ex propria contumacia ſentire commodum.

Quod verò dicitur de cauſa criminali: poſſet forſan haberi pro iuſta cauſa; ſed hæc non probatur, cum teſtes, qui deducuntur, fuerint examinati nulliter in partibus lite in Curia pendente; & non probant etiam talem criminalitatem, propter quam prohiberetur reſidere: Et ideò concluſum, fructus de quibus agitur, non deberi.

Senenſis Matrimonij Ven.17. Maij 1596.

Coram R.P.D. Mantica.

SVMMARIVM:

1 *Vxor tenetur cohabitare cum viro, eique matrimonialia obſequia præſtare.*
2 *Matrimonium contrahens dicitur alienare propriam perſonam, quia non habet amplius ſui corporis poteſtatem.*
3 *Impotentia coeundi non reſultat ex impedimento aperitionis mulieris.*
4 *Impotentia, vel frigiditas non inducitur ex impedimento aperitionis mulieris.*
5 *Impotentia coëundi non diſſoluit illicò matrimonium, ſed debent coniuges cohabitare per triennium, & experiri an impedimentum ſit perpetuum.*
6 *Marito aſſerenti carnaliter cognouiſſe vxorem credendum eſt, quamuis vxor contradicat.*

DECISIO XVI.

DOmini, altera parte tantum informante, cenſuerunt ſententiam Vicarij Archiepiſcopi Senenſis eſſe confirmandam: nam cum ſit cõtractum matrimonium inter Adrianum de Iulianis, & Flauiam de Guidarellis,
1. iure optimo declarauit eam eſſe cogendam ad cohabitandum cum Viro, & obſequia matrimonialia ei præſtanda: *capit. cum litteras*, & *ibi* Abb. *numero* 7. *de reſtitut. ſpoliat. capit* 1. *de ſponſalibus*. Innocent. *in cap. ex parte, numero* 4. Hoſtienſ. *numero* 11. Anton. de Butr. *numero* 31. *de reſtitution. ſpol.* Raph. Cum. *in conſil.* 1. *numero* 1. *& ſequent.* Couarruuias *in Epitom. libro* 4. *Decret.* 2. *part.*
2. *capit.* 7. *in principio*, quicunque enim Matrimonium contrahit, dicitur quodammodo propriam perſonam alienare: quia non habet amplius ſui corporis poteſtatem: *cap. non debet, de conſanguinitate & affinitate*, Abbas, *in capit.* 2. *numero* 21. *verſ. & puto, de reſtitut. in integrum.*
3. Non obſtat impedimentum aperitionis, quod à Flauia Vxore ei obiicitur: quia etiamſi
4. id verum ſit, non tamen inducit frigiditatem, vel impotentiam. Præterea quamuis
5. Maritus non poſſit cognoſcere mulierem, non propterea ſtatim diſſoluitur matrimonium, ſed debent coniuges cohabitare per triennium, & interim dare operam, & experiri an impedimentum ſit perpetuum: iuxta *cap. laudabilem, de frigidis, & malefic.* & ſæpius fuit reſolutum in Rota; & maximè *coram R.P.D. meo Blanchetto in Bononienſ. ſeparationis.*
6. Hoc amplius in caſu propoſito, ipſe Adrianus aſſerit ſe Dom. Flauiam vxorem ſuam carnaliter cognouiſſe, cuius aſſertioni eredeodum eſt; qoamuis ipſa contradicat: *capit. continebatur, de deſponſ. impuber. capit. ſi quis acceperit*, 33. *quæſtion.* 1. Innocent. *in dict. cap. ex parte, numero* 4. *in fine*, Ioannes Andr. *numero* 9. Anton. de Butr. *numero* 35. *verſ. quandocunque probantur, de reſtitut. ſpol.* Abb. *in cap.* 1. *numero* 3. *de cland. deſponſ.*

Ex his ergo cooeluſum fuit dictam ſententiam eſſe confirmandam.

Salamantina Coadiutoriæ, Lunæ 20. Iunij 1594.

Coram R.P.D. Peña.

SVMARIVM.

1 *Coadiutus, ægrotante vel impedito Coadiutore, lucratur diſtributiones quotidianas.*
2 *Coadiutor datus cum plena poteſtate lucratur Coadiuto quidquid ipſe lucraretur.*
3 *Coadiutor repræſentat in omnibus Coadiutum.*
4 *Coadiutor, vel Coadiutus lucratur diſtributiones tempore infirmitatis eius, qui actu ante infirmitatem reſidebat.*
5 *Diſtributiones lucratur infirmus, quia per fictionem reſidere dicitur.*
6 *Fictio non habet locum, vbi non eſt æquitas.*
7 *Coadiuto excommunicato non lucratur Coadiutor pro eo.*
8 *Excommunicatus, qui non poteſt lucrari & exercere per ſe, nec per alium facere poteſt.*
9 *Coadiutor inſeruit nomine proprio, quando eſt impeditus Coadiutus.*
Declara vt num. ſeq.

DECISIO XVII.

DIe Veneris 25. Iunij anoi 1593. quando iſta caoſa de conſenſu partium extra Rotam fuerunt deciſa duo dubia, vt apparet ex deciſione tunc facta; deinde cauſa fuit commiſſa in Rota; & in hac poſitione obtuli Dominis declarandas doas alias difficultates.

Prior eſt an Coadiutore ægrotante, carcerato, vel aliquo alio legitimo impedimento detento, haberi debeat pro præſente, & perinde ſit computandus; & lucretur Eccleſiæ emolumenta, ſicut computaretur, & lucraretur Antonius Canonicus proprietarius & verus.

Altera eſt, vtrum exiſtente Antonio Canonico proprietario & vero, excommunicato, poſſet tunc inſeruire & lucrari Ioannes Coadiutor.

Ad Primam Domioi affirmatiuè reſpoodentes pronuociarunt; Coadiutore ægrotante, vel aliàs legitimè impedito, lucrari Coadiutum diſtributiones quotidianas, alioſque 1.

que

que ſui beneficij fructus. Cùm enim forma Coadiutoriæ ſit conſideranda, Innocent. & Ioannes Andr. *in cap. fin. n.9. de Cleric. agrotan.* vbi etiam Ancharanus *num.* 13. & Imol. *numero* 12. & Ioannes Baptiſta Polancus eſſet
2. datus Coadiutor Antonio tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus cum plena, & libera, & omnimoda poteſtate, conſequens erat, vt poſſet coadiutor quæ poterat coadiutus: *cap. is cui, de elect. libro ſexto*, Oldradus *conſilio* 44. *numero* 2.

Sed coadiutus infirmus, vel corporaliter impeditus, poteſt lucrari diſtributiones quotidianas, quas ſanus lucraretur ſi præſens eſſet, *cap. vnico, de Cleric. non reſiden. lib* 6. vbi Geminian. *in* §. *qui vero, notab.* 1. & Probus ad Ioannem Monachum *num.* 13. & Abb. *in cap.* 1 *num.* 7. *de Cleric. agrotan.* & Couarruuias *libro* 3. *var. reſol. cap.* 13. *num.* 8.

Igitur idem ſtatuendum erat reſpectu Coadiutoris, qui ex forma Coadiutoriæ in omnibus, & per omnia coadiutum repræſentabat,
3. cùm in eius locum eſſet ſubrogatus, *l. ſi cum*, §. *qui iniuriarum, ff. ſi quis cantion.*

Hoc tamen dicebant Domini intelligen-
4. dum quando ſanus diuinis intereſſe ſolebat, itavt infirmitas fuiſſet immediata cauſa non intereſſendi: Ioannes Andr. Zabarella & Abb. *in cap ad audientiam, de Cleric. non reſident.* Abb. *in dict. cap.* 1. *numero* 6. *de Cleric. agrot.* Couarr. *præcit. loco verſ.* 6. *hoc ipſum.*

Idemque conſtituendum eſſe in impeditis quolibet corporali impedimento, cenſuerunt *in dict. cap. vnico, de Cleric. non reſident. libro* 6. Archidiac. & Ioann. Andr. & Ancharanus *notab.* 6. & Gem. *in d.* § *qui vero, n.* 5. & Franch. *num.* 4. & Prob. ad Monach. *num.* 10. & nominatim de iniuſtè carcerato, tenuit Probus ad Monach. *in dict. cap. numer.* 22. & Couarr. *præcit. loco*, & Pariſ. *conſil.* 502. *num.* 4 *lib.* 4.

Neque ſupradictis refragatur, quod dum Antonius coadiutus eſſet ſanus corpore, & mente: tunc Coadiutore ægrotante, aut legitimo impedimento detento, Eccleſiæ foret deſeruiendum per Antonium; quoniam formula Coadiutoriæ tollebat difficultatem: nam Papa dederat Coadiutorem Antonio ſiue non valenti, ſiue inſeruire nolenti.

Quod dicebatur de fictione, quod ideò infirmus lucratur diſtributiones, quia fingitur
5. reſidere: & propterea fictionem non habere locum vbi non eſt æquitas: Bartol. *in l ſi quis pro emptore, num.* 6. *ff. de vſucapion.* Verall. *deciſ.* 198. *numer.* 9. *p.* 2. Ab hac verò facti ſpecie
6. æquitatem abeſſe, quæ ſuadere non poterat vt Coadiutor infirmus vel carceratus reputaretur præſens, ad effectum vt coadiutus ſanus, ſi non inſeruiret Eccleſiæ, lucraretur. Reſpondebatur iſtam non eſſe iuris fictionem, ſed infirmitatis, aut alterius legitimi impedimenti Excuſationem: *cap.* 1. *de Cleric. non reſiden. lib.* 6. ibi *exceptis illis, quos infirmitas, ſeu corporalis neceſſitas excuſaret: & capit. primo de Cleric. agrotant.* ibi, *ægritudo ſua non debeat impedire.*

Textus autem *in capit. de cætero, de Clericis non reſiden.* qui ex aduerſo ponderabatur, non loquitur de infirmo, ſed de ſano, & in ſeruitiu Epiſcopi exiſtente, qui propterea Eccleſiæ inſeruire cenſetur: quod à themate propoſito longè diſtabat.

Ad aliam difficultatem negatiuè fuit reſponſum, Antonio ſcilicet coadiuto ex- 7.
communicato, non lucrari coadiutorem pro eo: cùm enim in literis coadiutoriæ diceretur quod inſeruire deberet Coadiutor pro Coadiuto, & pro ipſo Coadiuto lucrari, iure conſequebatur, vt hoc priuilegium intelligeretur competere Coadiuto, dummodo eſſet habilis & capax: excommunicatum autem non lucrari fructus aut emolumenta beneficiorum, explorati iuris eſt, *capit. paſtoralis*, §. *verum, de appellation.* Rota *deciſion. octaua, numero decimo, de ſentent. excommunicat. in antiquis*, Puteus *deciſion.* 280. *libro primo*, & qui non poteſt propter excommu- 8.
nicationem per ſe aliquid agere, neque poterit per alium ad ſuam vtilitatem: vt notant omnes *in capit finali*, vbi Ioannes de Imola *numero decimonono, de Procuratoribus*, & ſatis eſſet indecorum, vt alieni propter demerita à communione fidelium & ſuffragiis Eccleſiæ, per hanc viam de patrimonio Eccleſiæ, cui nollent obedire, alerentur: *capit. commiſſa, de elect. libro ſexto*, Baldus *in capit. ſecundo, in ſecunda lectura, numero* 12. *de Iudic.*

Quibus non obſtabat quod Coadiutor
non ageret nec ſeruiret nomine excommu- 9.
nicati, ſed nomine proprio, aut nomine Eccleſiæ, ex traditis per Innocentium *in cap. fin. in fine, de Procurator.* Oldradus *conſilio quadrageſimoquarto*, & Compoſtellan. *in cap fin. numero decimoſeptimo, de Cleric. agrotant.* Quoniam Innocentius hoc tantum af- 10.
firmat, excommunicationem adiuti non nocere Coadiutori, quominus vel ſuo, vel Eccleſiæ nomine agere poſſit, & non cenſet eum quidquam poſſe lucrari ad commodum & vtilitatem coadiuti excommunicati, quem ſua demerita ab iſtius commodi participatione meritò excluſerunt.

Romana ſucceſſionis de Sabellis, ſeu Romana Reſtitutionis Dotis Lunæ 27. Maij 1596.

Coram R. P. D. Peña.

SVMMARIVM.

1. *Intentionis ſuæ fundamentum quilibet probare tenetur.*
2. *Natiuitas filij probatur per fidem Parochi teſtantis ſe illum baptizaſſe.*
3. *Mors alicuius bene probatur per teſtes de illa deponentes.*
4. *Superuiuentia probatur per teſtes deponentes*

de

de obitu alicuius certo tempore, & de vita alterius.

5 *Filius vt parentibus ſuccedat ſatis eſt, quod naſcatur viuus, & perfectus, licet ſtatim poſt parentes moriatur.*

6 *Vitæ ſigna quanam ſint.*

7 *Viuere is dicitur, qui & motus, pulſus, & vitæ capacis ſpiritus eſt compos.*

8 *Teſtes non dicuntur ſingulares ſi depoſitiones eorum tendant ad eundem finem, licet diuerſimodè deponant.*

9 *Vita alicuius benè arguitur ex ſignis vitalibus editis poſt horas vigintiquatuor à natiuitate.*

10 *Vitæ euidens ſignum filij naſcentis eſt ſuperuiuentia ipſius poſt matris obitum.*

11 *Caſſan.* conſil.29. *declaratur.*

12 *Clericus dicitur teſtis integer & qualificatus.*

13 *Subiectus ſolum ratione iuriſdictionis, eſt teſtis idoneus pro Domino.*

14 *Vaſſallus non habens particulare intereſſe in cauſa, poteſt pro Domino, & contra ipſum teſtimonium ferre.*

15 *Teſtes etiam minus idonei admittuntur ad probationem facti, quod non poteſt per alios probari.*

16 *Partui mulieris homines intereſſe non ſolent. Declara vt num.19.*

17 *Teſtibus inueriſimilia deponentibus non eſt credendum.*

18 *Inueriſimile habet falſitatis imaginem.*

20 *Teſtis deponens de vita alicuius, rationem rationis ſui dicti reddere tenetur, vt eius depoſitio probet.*

21 *Vita infantis vt probetur non eſt neceſſaria vocis emiſſio, aut ploratus, cum ſine iſtis ex aliis actibus & motibus vita deprehendatur.*

22 *Bald.* conſil.69. lib.5. *declaratur.*

23 *Natus, exſecto matris ventre, vt probetur quod fuerit extractus viuus, quomodo teſtes deponere debeant.*

24 *Natus exſecto matris ventre vt probetur viuus ad effectum rumpendi teſtamentum, vrgentes & concludentes probationes requiruntur.*

25 *Filius ſuperuiuens matri etiam per breue tempus liberat patrem à reſtitutione dotis.*

26 *Partus editus in ſexto, vel octauo menſe non eſt vitalis.*

27 *Alleganti partum non eſſe vitalem incumbit onus probandi.*

Decisio XVIII.

DOminus Lucius Sabellus anno 1595. vxorem duxerat Dominam Antoniam Cinciam, Domini Franciſci Cincij filiam, cui Franciſcus pater dotem ſcutorum 10. m. numerauit, quam Lucius reſtituere promiſerat ſi Antonia ſine filiis moreretur: cùm verò Antonina die Sabbathi 19. menſis Septembris eiuſdem anni in Oppido Arignani filiam peperiſſet, & mox die ſequenti Antonina mater, & Franciſca filia mortem obiiſſent, & Franciſcus pater prætenderet ſibi dotem reſtituendam, vel quia filia eſſet matri præmortua, vel quia non eſſet ætatis legitimæ; ita vt quamuis matri fuiſſet ſuperſtes, nihilominus tamen pro non nata habenda foret: Contrà autem Lucius Antoniæ maritus probare conaretur, nempè filiam matri ſuperuixiſſe; hoc enim erat ſuæ intentionis fundamentum, cuius proptereà ad ipſum pertinebat probatio, Paulus de Caſtro *conſil.* 101. *num.* 1. *lib.*2. 1.

Dubio propoſito an conſtaret de ſuperuiuentia Franciſcæ filiæ, ita vt eſſet, vel non eſſet factus locus dotis reſtitutioni, vtraque parte informante, ex his quæ nunc proponebantur, Rota cenſuit de ſuperuiuentia filiæ ad prædictum effectum dotis non reſtituendæ conſtitiſſe.

Primum enim, puellam fuiſſe natam viuam & Sacro Baptiſmatis fonte ablutam docebat fides Baptiſmi, de quo primus etiam teſtis aſſerebat dicens ſe vidiſſe baptizari puellam, & ſecundus teſtis qui erat Parochus fatebatur quoque ſe illam baptizaſſe, & *Franciſcæ* nomen impoſuiſſe: ad text. *in cap. nam & ego, de verbor. ſignificat.* 2.

Antoninam Matrem mox die Dominico ſequenti 20. Decembris obiiſſe teſtificabantur primus, & tertius teſtis, aſſerentes illam vita functam fuiſſe die Dominico eadem hora, qua, die antecedenti, filiam pepererat; & poſt obitum populo de more vocato cadauer fuiſſe delatum ad Eccleſiam Arignani, & traditum Sepulturæ, probabant conformiter omnes teſtes. 3.

Quod autem Franciſca filia ſuperuixiſſet matri, qui erat potiſſimus cauſæ articulus, hac ratione informantes pro Lucio probare nitebantur. Nam primus teſtis *iuxta ſeptimum* dicebat ſe poſt obitum Antoninæ, ab aula, in qua depoſitum fuerat illius cadauer, poſt duas, vel tres horas receſſiſſe, & ſe contuliſſe ad locum vocatum, *la Cucina piccola*, vbi Franciſca à mulieribus cuſtodiebatur, ibidémque illam viuam, & ſe mouentem vidiſſe, & tetigiſſe. 4.

Idem deponebat Parochus ſecundus teſtis, qui dicebat ſe commendaſſe Deo animam Antoninæ donec expirauit, & paulo pòſt cùm iturus eſſet ad Eccleſiam, tranſiuiſſe per eumdem locum, vbi erat puella, quam viderat mouentem labia, caput, & viuentem. Tertius quoque teſtis conſentiebat dicens ſe in prædicto loco vidiſſe puellam viuentem, & caput mouentem, & inſinuantem velle plangere, quia edidit motum quemdam inſtar plangere volentis.

Atque ex his pronunciauit Rota, puellam per aliquot horas ſuperuixiſſe matri, cùm tamen ad effectum ſucceſſionis ſatis ſit viuam & perfectam naſci, quamuis ſtatim poſt matrem moriatur: *l. vxoris, l quod certatim, Codic. de poſthum. hæred. inſtituen.* Dec. *conſil.*623.*n.*1. Franciſcus Marcus. *deciſ.*169. *p.*2. Bartholom. Cæpola *conſilio ciuili* 50. *incipien. In cauſa quæ vertitur: n.*8. Baldus *in l.* 1. §. *in nouiſſimo, C. de cadus. tollend.* & dicit communem Vrſillus apud Afflict. *deciſ.*236. 5.

Vitam autem illius puellæ colligebant Domini

mini ex actibus & ſignis quæ nonniſi per vi-
6. nentes exerceri ſolent: qualia ſunt motus capitis, & labiorum, & inſinuatio voluntaris flendi, de quibus deponebant teſtes :. Ex his enim motibus intelligebatur, puellam natura-
7. liter habuiſſe veras vitæ functiones; cùm eum viuentem intelligere oporteat, qui & motus, & pulſus, & vitæ capacis ſpiritus eſt compos, atque etiam ſenſus, vt optimè explicat Ioannes Bræcheus *in leg qui mortui num.2. & ſequent. ff. de verbor. ſignificat.*

Quibus noo videbantor obſtare deducta per informantes pro Franciſco Cincio, & pri-
8. mùm, quod teſtes eſſent ſingulares, ex quo oon omnes ſimul, ſed vnus poſt alium viderat iſta vitæ ſigna, vt de illis teſtificabatur. Nam ex quo omnia iſta ſigna tendebant ad vnum, & eundem vitæ finem probandum, non dicebantur ſingulares: Cæpol. *dict. conſilio 30. numero quarto, verſ. eam ex quo iſta omnia.* Bartol. *tractat. de teſtibus, numero 36.* Crauet. *conſil.73. num.33.* Gabriel. *tit. de teſtibus, concluſ.2. num.46.*

9. Et eo potiſſimùm nomine iſta ſigna vitam puellæ arguere videbantur, quia nedum dicebantur edita per aliquot horas poſt partum, ſed etiam poſt 24. horas & amplius, cùm ma-
10. ter probaretur defuncta vno die præcedente poſtquam pepererat, & puella per duas vel tres horas poſt mortem matris à teſtibus eſſet conſpecta edere ſupradictos vitæ actus & mo-
11. tus: atque ita etiam putabatur potuiſſe reſponderi ad Caſſaneum *conſil.19. incip. Nobilis Dominus: dub.5. num.16. & ſeq.* vbi licet requirere videatur euidentiora vitæ ſigna; non obſtat, quia videtur loqui in eo, qui non multo tempore poſt partum mortuus fuit.

Rurſus non obſtabat, quod iſti teſtes eſſent vaſſalli, & ideo non probarent pro Domino Lucio: quia præterquam quod duo ex illis
12. non ſubiacebant illius dominio, & ex ipſis alter eſſet Clericus nempè Parochus, & ſic inte-
13. ger, & qualificatus, tertius ſolum ratione iuriſdictionis erat ei ſubiectus, & ſic teſtis idoneus pro Domino: Afflict. *deciſ.304.* Gabriel.
1 *de teſtib. concl.10. num.21.* idonei etiam putabantur, ex quo non habebant in cauſa aliquod intereſſe, nec particulare, nec vniuerſale; quo caſu teſtis Vaſallus idoneus eſſe cenſetur ad ferendum teſtimonium pro Domino, vel contra Dominum: Chiſanenſ. *deciſion.189. incip. Teſtes ſi ſunt ſubditi*: & fuit reſolutum coram me in *cauſa Farfen Villæ Caprolæ, die 12. Februarij 1593 & in vna Spoletana bonorum, die 18. May 1590.*

15. Quibus accedebat quia verſabamur in facto, quod non facilè poterat probari niſi per famulos, vel vaſſallos; quo caſu admittuntur teſtes aliàs minus idonei: *cap. veniens, el 2.* vbi Felin. *num 21. de teſtibus*: Marſil *ſingulari 73. incip. Plures ſunt.* Gabriel. *de teſtibus, concluſion 7. & 10. numero 33.*

Ad illud, quod teſtes loquerentur inueriſimilia, dum dicebant ſe vidiſſe Antoninam par-
16. turientem, & illius etiam curā, quibus inter-
17. eſſe homines non ſolent, & ideo iſtis teſtibus
18. non fuiſſe fidem dandam, cùm inueriſimile imaginem habeat falſitatis: Socin. iun. *con-*
ſilio 86 numerò quadrageſimo ſecundo, libro 5.

Reſpondebatur conſiderata qualitate facti, 19.
& oppidi, iſta non videri inueriſimilia in tanta præſertim rerum perturbatione, vbi Domina erat in grauiſſimo vitæ periculo. quod primus teſtis ſatis explicuit dicens: *Che ſi haueua poca cura al reſto perche il Señor attendeua à ſaluar la vita della Signora.* Itaque non erat multùm mirandum, ſi & magna populi multitodo confluerer, & indiſtinctè in cubiculum, vbi Antonina laborabat, ingrederetur.

Præterea non obſtabat dicere, quod nullus ex teſtibus aſſerebat vidiſſe puellam vocem emittentem, nec reddebat rationem rationis, 20.
prout videtur requirere Baldus *conſil 69. incip. Factum tale eſt, lib.5.*

Quia dicebatur primò ad probandam vi- 21.
tam infantium, noo eſſe neceſſariam vocis emiſſionem, aut ploratum; cum ſine iſtis ex alijs actibus & motibus vera vita deprehendatur: vt explicat Ioannes Breehæos *in d. leg. mortui, num.2. & ſeq. ff. de verbor. ſignificat.* & tenet Bartol. *in leg. quod dicitur, num.2. ff. de lib. & poſthumis.*

Secundo conſiderabatur, caſum, ſuper quo 22.
conſuluit *Bald.* longè differre, ab hac facti ſpecie: Nam Baldus loquitur in eo qui fuerat extractus de ſecto matris ventre, & quatuor teſtes dicebant fuiſſe extractum mortuum, & deponebant de viſu reddentes rationem, quia
puer nullum actum viuentis fecerat; duo verò 23.
teſtes dicebant puerum fuiſſe extractum viuum, & reddebant rationem per viſum; ſed non reddebant rationem rationis, verbi gratia quod audiuerint vocem pueri, ſed ſolùm dicebant quod viderant puerum mouentem labia & brachia, & aſpirantem & reſpirantem: ideo *Bald.* prudenter conſuluit illos duos teſtes deponentes de vita illius pueri, noo probaſſe niſi reddidiſſent etiam rationem rationis, cum quatuor teſtes conformiter deponerent de non vita pueri.

Rurſus animaduertebatur, quod in his qui 24.
ſecto matris ventre extrahuntur, ad effectum vt rumpant teſtamentum, vel aliquam diſpoſitionem inducant, ex eo quod aſſeruntur viui extracti, maiores, & vrgentiores probationes videntur requirere Doctores; vt Alciatus, Brechæus, & alij indicant *in prædicta leg. qui mortui, ff. de verbor. ſignificat.*

Sed io caſu propoſito iſtæ duæ qualitates, quæ interuenerant in caſu Baldi, aberant, nam neque puella fuerat extracta de cæſo matris vtero, neque teſtes aliqui deponebant illam editam fuiſſe mortuam.

Atque ex ſupradictis fuit concluſum ex his 25.
quæ proponebantur, extitiſſe probatum, puellam ſuperuixiſſe matri, & ei poſtmodum decedenti Lucium Patrem ſuccedere debuiſſe; itavt non foret locus reſtitutiooi dotis: iuxta opinionem Martini *in leg. dos à Patre, Cod. ſolut. matrimon.* Theſaur. *deciſ.290.*

Nam illa controuerſia quam excitauerant
Informatores pro Franciſco Cincio, quod licèt 26.
puella nata eſſet viua, cum tamen non eſſet vitalis, nó poterat impedire dotis reſtitutionem; ad quod probandum allegabatur Epiſtola Domini Lucij: quæ non erat huius ſpeculatio-

nis, cùm in hoc articulo ſolùm quæreretur de puellæ ſuperuiuentia; vnde cùm eſſet nata viua, præſumitur, illam natam tempore idoneo, & habili; & propterea Franciſco, qui allegabat defectum temporis, & aſſerebat natam in ſexto, vel octauo menſe, & ſic viuere non potuiſſe; iuxta *deciſionem* Afflict. 236. & tradita per Tiraquell. *in l ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos; num.* 205. *Cod de reuocand. donat.*
27. incumbere onus probandi: Decius *d conſ.* 625. Boërius *deciſ.* 220. *in fine*, Burſat. *conſilio* 63. *num.* 21. Alciat. *conſil.* 13. *num* 5. *tom.* 5. *libro* 9. cum aliis allegatis per Menochium *dict. præſumpt. libro* 6. *præſumpt* 52. Et de hoc articulo particulariter fuiſſe agendum.

Romana Societatis Mercur. 10. Decembris 1597.

Coram R. P. D. Lancellotto.

SVMMARIVM.

1 *Nominandi facultatem habens infra certum tempus, poteſt eo durante quandocunque nominare.*
2 *Iniuriam nemini facit qui iure ſuo vtitur.*
3 *Dolus conſiderari non poteſt in eo qui vtitur iure ſuo.*
4 *Nominatio periculi vitæ facta à grauiter ægroto, qui facultatem nominandi habebat, non dicitur doloſa & in fraudem.*
5 *Infirmitas an ſit periculoſa vel ne, Medici iudicio ſtandum eſt.*
6 *Infirmitas veriſimiliter non creditur periculoſa quando ægrotans non eſt confeſſus ſua peccata.*
7 *Tranſlatio periculi vitæ ſi fiat ab eo, qui de morte non dubitat, fraudulenta dici non poteſt.*
8 *Tranſlatio periculi vitæ facta ab eo qui mortis timorem non habebat, non dicitur fraudulenta, licet realiter lethali morbo laboraret.*
9 *Infirmitas periculoſa per ſe non eſt ſufficiens ad inducendam ſuſpicionem fraudis in tranſlatione periculi vitæ, niſi aliæ concurrant coniecturæ.*
10 *Mors imminens arguit potius deſiderium ſalutis, quàm cogitationem fraudis.*
11 *Fraus nec dolus probatur ex eo quod fiat tranſlatio periculi vitæ ne pecuniæ amittantur.*

DECISIO XVIII.

Die 14. Februarij præſentis anni 1598. ... ata fuit ſocietas ſcutorum 2500. ad fa... em bon. mem. Reuerendi Patr. Domini Riccij ſuper periculo vitæ perſonæ, ſeu perſonarum in ratificatione dictæ Societatis infra 15. dies nominan. & interim periculo vitæ eiuſdem R. P. D. Riccij in forma.

Eadem die Officialis mandauit dictas pecunias ſolui Domino Equiti de Creſcentiis, qui eas deinde recepit.

Die 21. eiuſdem menſis, D. Riccius ratificando Societatem nominauit periculum vitæ Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Domini Cardinalis Aldobraodini, & demum die 26. ex hac vita migrauit.

Verum quia dubitatur an dictus Eques talem Societatem lucratus fuiſſet, ex quo D. Riccius tempore nominationis grauiter ægrotabat, & poſt quatuor dies deceſſit, ita vt nominatio non ſuſtineretur tanquam facta in fraudem Domin. Equitis: Ideo dubio huiuſmodi per me in Rota propoſito, Doctores cenſuerunt non eſſe locum lucro pecunia-
rum. Quia cùm Dominus Riccius ex pacto 1.
haberet facultatem nominandi infra 15. dies poterat durante illo tempore quandocunque nominare: *leg quod ius, Digeſtis, de act. & obligat. leg. ſtipulatio iſta, §. inter certam, ff. de*
verb. obligat. & qui iure ſuo vtitur nemini 2.
iniuriam facit: *leg. iniuriam, ff. de iniuriis,*
cap. cum Eccleſia, de elect. Neque in eo do- 3.
lus conſiderari poteſt, *leg. nullus, ff. de iniur. cap. cum Eccleſ. de elect.*

Nec obſtat quod cum nominatio ab ipſo 4.
grauiter ægrotante facta fuerit, dicatur facta dolo, & in fraudem Domin. Equitis, per ea quæ tradunt Canoniſtæ *in capit* 2. *de renunciat. in* 6. & Legiſtæ *in leg. filia ff. de ſolut. matrimon.* Quoniam fuit reſponſum quod nullus ex teſtibus deponit, quod D. Riccius dubitaſſet de ſua ſalute, vel ſciret infirmitatem eſſe pericu-
loſam; imò Medicus, ad cuius iudicium re- 5.
curren. eſſe dicit Anton. *conſil.* 388. *num.* 2. Secundus præterea contrarium deponit: & Tertius deponit ſe non credere quod vnquam de tali periculo fuerit certioratus; quod etiam
eſt valde veriſimile; cùm ante nominationem 6.
peccata ſua non fuerit confeſſus, & tamen ad hunc effectum deberet probari eius ſcientia:
nam cùm nominatio ab ipſo facta fuerit, 7.
non poteſt conſiderari fraus, ſi ipſe de morte non dubitabat; & in hoc attenditur potius eius opinio quam veritas: *l. is qui parat, ff. de acquir. hæreditat. leg. quo loco, §.* 1. vbi Imol. *ff. de hæredib. inſtituend.* Aymon. *conſil.* 88. *n.* 15. & hoc videtur fuiſſe de mente DD. *in cauſa Romana Societatis* 20. *Ianny* 1583. *coram Illuſtriſſimo Cardinali Blanchetto*, in contrarium allegatorum: vbi *in fine* fuit
dictum quod licet de illa infirmitate dicta 8.
Clarix deceſſerit, tamen conſtitit, quod tempore factæ nominationis ipſa non habebat infirmitatem pro tali, vt ita de facili potuiſſet mori.

Secundò fuit dictum, quod ſola infirmitas 9.
non eſt ſufficiens ad inducendam ſuſpicionem fraudis, niſi cum illa concurrant aliæ coniecturæ: Ægid. *deciſ.* 344. Rota *in antiquis, deciſ.* 2. *de præſumpt.* & ita loquuntur Doctores *in dict. cap.* 2. *de renunciat. in* 6. vt declarat *ibi*, Gemin. *ſub numero* 5. Ioannes Andr. *in fine*, Ancharanus *dict. conſilio* 388. *numero tertio*, Sarnenſ. *in reg. de infirm. quæſtion.* 19. *numero* 2. Decius *in cap. preſent. numero* 209. *de probat.* & hanc eſſe communem opinionem teſtatur Pariſ. *conſilio* 13. *num.* 68. & *conſil.* 14. *num.* 35. & *ſeq.*

*ſeq. volum.*1. Gabriel. *de legitimat. concluſ.*2. *numero* 59. Burſattus *conſilio* 40. *numero* 63.
10. *&* 70. nam imminentia mortis arguit potius deſiderium ſalutis quam illius fraudis cogitationem: not. Doctores *in leg. ſed & quaſitum, ff. de liber. & poſthum.*

11. Neque fraus probatur ex eo; quòd nominatio fuerit facta, ne pecuniæ amitterentur; neque ex hoc poteſt allegari dolus, cùm facultas ſemper reſeruatur ad effectum ponendi pecunias in capite alterius, de cuius longa vita magis confidendum ſit, aliàs ſequeretur, quod neque ab infirmo leui infirmitate poſſit fieri nominatio, cùm & in illo caſu fiat ad hunc effectum, & tamen hoc ab omnibus admittitur.

Non obſtant deciſiones coram Illuſtriſſimo Domino Blanchetto de annis 1582. & 1583. in cauſa Romana Societatis: Quia de illo tempore nominatio poterat fieri quandocunque, hodie verò cùm ſit reſtricta ad 15. dies, eſt diuerſa ratio, nam tunc poterat differri nominatio vſque ad periculum mortis, & ſic ceſſaret periculum mortis, quod facit contractum licitum: quod hodie ceſſat, ſtante breuiſſimo tempore 15. dierum; quo elapſo, non poteſt amplius fieri nominatio, &c.

Romana Redhibitionis Librorum, Mercurij 2. Iunij 1599.

Coram R. P. D. Mellino.

SVMMARIVM.

1 *Redhibitoria vtilis datur etiam in libris quando propter vitium latens expedit eos non habere, vel multùm impeditur eorum vſus.*

2 *Quando vitium latet, generalis proteſtatio,* Talis qualis eſt, *non releuat: ſed neceſſaria eſt expreſſio in ſpecie.*

Declara vt num. 3.

4 *Ignorantia vitij rei venditæ non præſumitur in venditore, ſed potius ſcientia.*

5 *Verba dubia contractus venditionis declarantur ex quantitate pretij.*

6 *Redhibitoria datur in totum, quando libri ſunt venditi vnico pretio, & vnus ſine alio manet imperfectus.*

7 *Redhibitoria non datur emptori ſcienti vitium.*

8 *Redhibitoria ceſſat quando vitium ſuperuenit.*

9 *Tempus ſex menſium præfinitum redhibitoriæ currit à die ſcientiæ.*

10 *Redhibitoria non habet locum quando vitium eſt modicum.*

DECISIO XX.

PLacuit Dominis Votum Reuerendi Patris Domini mei Decani aliàs datum in hac cauſa tunc pendente coram Reuerendo Patre Domino Ala: & ideò concorditer reſoluerunt quod ſit locus Redhibitoriæ vtili, 1.
quæ habet locum etiam in libris; in quibus licet non concurrat qualitas morboſi, vel vitioſi, propter quam datur emptori Redhibitoria directa; tamen ſi propter vitium latens expediat eos non habere; vel multum impediatur eorum vſus, competit Redhibitoria vtilis: Gloſſ. *in l.* 1. *Digeſtis, de adilit. edict.* Azo *in Summâ, Codic. de adilit. edict. numero* 6. Odofred. Alber. & Baldus *numero* 5. *in leg. vltimâ, Codic. eodem tit.* Aret. *in §. vltim. numero* 2. *Inſtitut. de ſuſp. tut.* Et iſta opinio eſt communis, vt per Anton. Gomez *var. reſolut. libro* 2. *cap.* 2. *tit. de empt. & vend. num.* 48.

Et ideo cum iſte liber fuerit emptus pro pretio ſatis notabili ſcut. 2105. ad effectum vt typis excuderetur, pro vſu Eccleſiarum; & ex depoſitione peritorum & teſtium, & ex decreto Sacræ Congregationis Rituum conſtet eſſe ita refertum erroribus & varietatibus, vt imprimi non poſſit, & ſic non poſſit ſeruire ad vſum deſtinatum; bene intrat ſupradicta communis opinio, quod ſit locum vtili Redhibitoriæ.

Non obſtat quod liber fuit venditus *talis, qualis eſt.* Quia vitium non erat tale, vt 2.
ab emptoribus poſſet facilè cognoſci, cùm pro eo detegendo, neceſſarium fuerit adhibere Peritos, qui præcedente diligenti diſcuſſione retulerunt librum continere errores & varietates. Et quando vitium non apparet, generalis proteſtatio non releuat, ſed neceſſaria eſt expreſſio in ſpecie: Baldus *numero* 4. & Salicet. *numero* 2. *in leg.* 1. *Codic. de adilit. act.*
Et licèt hoc procedat ſolùm in vẽditore ſciente vitium, & non in ignorante, in quo caſu 3.
ſufficit generalis proteſtatio, vt per Bald. *in d. l.* 1. *n.* 4. & Veronenſ. *in l.* 1. *§. cauſa, ff. eod.* Tamen
ignorantia non probatur, & ſcientia qualitatis 4.
rei præſumitur in venditore; vt benè deducunt informantes; Præſertim cùm etiam concurrant coniecturæ ſcientiæ.

Præterea dicebant Domini, quod illa generalis proteſtatio debet intelligi vltra expreſſa, & ſic quando venditur liber talis, qualis eſt compoſitus vel correctus & reformatus à Ioan. Petro Aloyſio de ordine S.M.Greg.XIII. quod eſt falſum quoad ad *Sanctuarium*, quod non fuit ab eo compoſitum, nec correctum, vt Periti teſtantur; & ideo generalis proteſtatio venditori non ſuffragatur. Et licèt fuerit appoſitum verbum, *vt dicitur*; tamen fuit appoſitum ad effectum, vt venditor ſe non reſtringeret ſolùm ad compoſitionem factam à Ioanne Petro Aloyſio, vt etiamſi ab eo non eſſet liber ille compoſitus, ſufficeret quod eſſet correctus & reformatus, & non ad effectum reſtringendi, vt liber talis, qualis eſt, intelligatur venditus; & quod non ſit cõpoſitus, neque correctus, & reformatus; quia hoc repugnat intentioni contrahentium quæ

fuit vt liber imptimeretur. Quod eriam colli-
5. gitur ex quantirate pretij, ex qua declarantur
verba dubia contractus venditionis.

Non obſtat, quod *Graduale de tempore*, eſt
correctum: quia venditio eſt facta vnieo
pretio, & emptores non emiſſent *Graduale*
ſine *Sanctuario*, cùm vnum ſine alio ſit opus
imperfectum, & non afferens tantam vtilita-
tem emptoribus quantam attuliſſet ſimul
6. cum alio. Ideo datur Redhibitoria in to-
tum: *leg. cum eiuſdem, & leg. adiles 2. §. vl-
timo, ff. de adil. edict.* Baldus & alij *in l. ſi pra-
dium, Cod. de adilit. act.*

7. Non obſtat quod Redhibitoria non datur
emptori ſcienti vitium: *leg. 1. § ſi intelligatur,
ff. de adilit. edict.* Quia iſta ſcientia non pro-
8. batur, & eſt multum inuerisſimilis, cùm fue-
rit emptus Liber, vti compoſitus, vel cor-
rectus: pro tanta ſumma, ad effectum vt im-
primeretur.

Non obſtat alia limitatio, quod Redhibi-
toria ceſſat, quando vitium ſupernenit: quia
eſt vera in iure, ſed non applicatur, cùm Liber
tempore venditionis eſſet in eodem ſtatu.

9. Non obſtat quod tempus ſex menſium præ-
ſtitutum Redhibitoriæ expirauit: quia currit
à die ſcientiæ, *leg. cum ſex, ff. de adilit. edict.*
Gloſſ. *in l. cùm proponat, in verſ. ſex menſium,
Cod. de adil. act.* &c, vt dictum eſt, iſta ſcientia
non probatur, neque præſumitur.

10. Non obſtat demùm, quòd Redhibitoria
non habet locum quando vitium eſt modi-
cum: Quia vitium eſt magnum, cùm Liber
non ſit talis, vt imprimi poſſit, &c.

Bononienſis Bonorum de Muletis, Mercurij 17. Iunij 1602.

Coram R. P. D. Pamphilio.

SVMMARIVM.

1 *Proximior venit eligendus, ſi inter illos de parentela, ex quorum numero ſit facienda electio, plures concurrant habentes qualitates requiſitas à Teſtatore.*

2 *Proximitas grauati, vel grauantis an ſit attendenda, eſt quaſtio valde controuerſa inter Doctores, itavt vix dignoſci poſſit quanam opinio ſit magis communis.*

3 *Proximitas grauati eſt attendenda ſecundum opinionem magis communem.*

4 *Coniectura admittuntur ad dignoſcendum an ſit attendenda proximitas grauati, vel grauantis.*

5 *Teſtator vocans ſimpliciter proximiores de parentela cenſetur intellexiſſe de proximiore grauati.*

6 *Teſtator qui ſuam diſpoſitionem dirigit ad tempus remotiſſimum, non eſt veriſimile, quod in ea voluerit comprehendere illos qui veriſimiliter non poterant adeſſe de tempore purificati fideicommiſſi.*

7 *Proximitas Teſtatoris attenditur in primo inſtituto tanquam proximiori; eo verò admiſſo, grauati proximitas attendenda venit.*

8 *Teſtator inſtituens extraneos in defectum propria linea vocaſſe cenſetur omnes de lineas natos etiam, & conceptos dies poſt mortem ſuam.*

9 *Et etiam illos, qui nullo modo poterant Teſtatori ab inteſtato ſuccedere.*

10 *Praferendus venit in electione is qui eſt de dilectu Teſtatoris.*

11 *Dilectio Teſtatoris elicita à teſtamento plurimum operatur ad effectum vt dilectus in electione praferatur.*

12 *Affectio maior cadit in illis de parentela, quam in extraneis.*

13 *Voluntas Teſtatoris praſumitur talis qualis fuit per haredem declarata.*

14 *Hares poteſt dubiam teſtatoris voluntatem declarare.*

15 *Proximior grauati qui ſit eius hares praferatur in ſucceſſione feudi.*

16 *Proximior vltimo defuncto prafertur in renouatione emphyteuſis, qua ſit ex aquitate,* l. 1. ff. de aqu. quotid. & æſt.

27 *Reus & poſſeſſor in dubio venit ab impetitis abſoluendus.*

18 *Vincula duo magis quàm vnum ligant.*

Declara vt num. 19.

20 *Teſtator mandans eligi vnum Doctorem de familia ad ſucceſſionem, poteſt eligi Doctor etiam minùs proximior, relicto proximiori.*

Declara, vt num. 21.

21 *Doctor iunior ſeniori regulariter eſt minus excellens.*

23 *Iuuenis in Ciuitate Bononia accipitur pro viro ſecundum communem vſum loquendi.*

24 *Senex dici non poteſt is qui quinquageſimum annum non excedit.*

25 *Senex an quis dicendus ſit Iudicis arbitrio relinquitur.*

26 *Qualitas in vna parte diſpoſitionis adiecta non cenſetur repetita in alia.*

27 *Qualitas vni nominato adiecta non cenſetur repetita in aliis poſtea nominatis.*

28 *Qualitatis receptio ceſſat ratione euitandi abſurdum.*

29 *Electionis indignus ad ſuccedendum reputatur is qui conſenſit alienationi bonorum Teſtatoris.*

Declara vt n. 30. & ſeq.

31 *Caducitatem non incurrit is qui conſenſit alienationi in caſu permiſſo à Teſtatore.*

31 *Conſentiens non ſibi praiudicat in iuribus futuris.*

Amplia vt num. 33.

34 *Hares grauati an & quando poſſit auocare bona fideicommiſſaria alienata ab ipſo grauato.*

Decisio XXI.

IN cauſa Bonon. electionis de Muletis, in qua
quatuor adſunt competitores omnes de pa-
rentela & legum Doctores, videlicet Annibal
Hercules ſenior, & Hercules iunior de Ma-
reſcottis, & Ioannes Venentus, poſt reſolu-
tiones factas, quod teſtator ſenſerit de vtra-
que parentela, tam ſua, quàm hæredis gra-
uati; & quod electio facta de perſona Anni-
balis, non ſuſtineatur: Dubitaui quis eorum
ſit præferendus? Et Domini ſupradicta die re-
ſoluerunt Ioannem eſſe præferendum.

1. Subſtituit enim Ambroſius teſtator, defi-
ciente linea maſculina de Muletis vltimo de-
cedenti vnum probum, modeſtum ac morige-
ratum iuuenem & legum Doctorem Bonon.
à Rectoribus & Prioribus deputatis eligen-
dum. Et deinde ſubiunxit: *& ſi aderit aliquis
legum Doctor, qui ſit de parentela, is præferatur,
& eligi debeat.* Cùm autem in hoc caſu adſint
plures legum Doctores de parentela, vtique
debet eligi proximior, & conſequenter præ-
ferendus eſt Ioannes, qui cæteris eſt proxi-
mior: *leg. cùm ita, §. in fideicommiſſo, ff. de
leg. 2. leg. fin. Cod. de verb. ſignific.* Abb. *conſ.* 51.
num. 5.

2. Neque obſtat quod iſta maior proximitas
non ſit reſpectu teſtatoris, vel grauati, ita vt
vix dignoſci poſſit, quænam ſit magis com-
munis opinio, vt patet ex allegatis per Illu-
ſtriſſimum Mantic. *de coniect. vltim. volunt lib.* 8.
cap. 12. *num.* 30. & Peregrin. *de fideicom art.* 20.
3. qui tamen *num.* 3. dicit magis communem
eſſe, quod attendatur proximitas grauati:
quod etiam dixit Rota *coram Robuſterio, in illa
Bonon. de Berois, ſub die* 5. *May* 1574. vbi
ſub num. 3. fuit dictum, hanc opinionem eſſe
etiam veriorem.

In caſu de quo agitur, viſum fuit Domi-
nis eandem opinionem omninò eſſe attenden-
4. dam ex pluribus coniecturis, quæ hic concur-
runt, & ſolent attendi in hac materia: Soc.
conſ. 249. *num.* 24. *lib.* 1. Hier. Gabr. *conſ.* 86.
num. 17. *& conſ.* 107. *num.* 8. *lib.* 1. & tenuit Ro-
ta *in d. cauſa Bonon. num.* 4.

5. In primis enim; quod teſtator in hoc per-
petuo fideicommiſſo ſimpliciter vocauit Do-
ctorem de parentela, abſque expreſſione, de
qua ſenſerit; & ſic conformando ſe cum diſ-
poſitione Iuris communis cenſetur intellexiſ-
ſe de proximiore ipſius grauati, iuxta ordi-
nem, quo ab inteſtato de iure communi ſuc-
ceditur, ſecundum terminos *dicti §. cùm in fi-
deicommiſſo, & d. l. fin. Cod. de verb. ſignificat.* Soc.
iun. *conſ.* 126. *num.* 22. *lib.* 1.

6. Præſertim quod, vt patet ex lectura teſta-
menti, teſtator non cogitauit tam cito defe-
cturam ſuam deſcendentiam; & cùm cogita-
tionem direxerit ad longum tempus, non eſt
veriſimile quod voluerit præferre illos, quos
incertum erat, de illo tempore extituros, &
propterea Molin *lib.* 3. *de primogen. Hiſpan.*
7. *cap.* 9 *num.* 18. dicit, proximitatem teſtatoris
attendi in primo, qui tanquam proximior ſit
vocatus: Eo admiſſo, attendendam eſſe pro-
ximitatem grauati: quod etiam aſſerit Tiber.
Dec. *conſ.* 64 *num.* 6. *lib.* 2. qui alios allegat.

Suadetur hoc etiam ex eo, quod teſtator 8.
deficiente linea de Muletis, inſtituit eligendos
per Priores deputatos, prohibendo eis ſic ele-
ctis omnem alienationem cauſâ conſeruandi
bona ſua in perpetuum inter electos, & eo-
rum deſcendentes, & ſic dicitur vocaſſe eos
etiam, qui diu poſt mortem ſuam concepti,
& nati eſſent: *d. §. in fideicommiſſo*, vbi Gloſ. & 9.
Doctores: Et etiam illos, qui nullo modo po-
terant teſtatori ab inteſtato ſuccedere: *l. lege
12. Tabul. Cod. de leg. hæred.* quo fit vt non poſ-
ſit cenſeri conſiderata prioritas in ſuccedendo
ab inteſtato ipſi teſtatori, ſed potiùs ſucceſſio
grauati, & non fuerit habita ratio perſona-
rum, ſed ſucceſſionis ſanguinis Muleti, ita vt
fideicommiſſum tranſeat de vno in alium, ſe-
cundùm ordinem ſucceſſionis ab inteſtato:
Socin *d. conſ.* 249. *ſub num.* 21. *verſ.* 14. *lib.* 2. *&
conſ.* 86. *num.* 11. *in fine, cum ſeq. lib.* 3. & hoc
fuit ponderatum à Rota *in dict. cauſa Bonon.
num.* 5.

Concurrit etiam particularis affectio, quam 10.
habuit teſtator erga familiam de Venentibus,
ex quo de illa deputauit ſuos executores, &
illos nominauit in teſtamento, Abbas *in cap.
Quoniam, il primo, num.* 8. *verſ. ad idem, de offic.
deleg.* Marzar. *conſ.* 28. *num.* 44 *&* 45. vbi quod 11.
hæc dilectio teſtatoris præſertim elicita ex te-
ſtamento plurimum operatur ad effectum præ-
lationis: *leg. cùm auus, ff. de condit. & demon-
ſtrat.* Socin. *in leg. quæ conditio, §.* 1. *ff. eodem tit.*
Aymon. *conſ.* 62. *num.* 8. Et licèt Venentes de
tempore teſtamenti non eſſent de parentela
ſuorum filiorum, tamen ex prædictis maxima
oritur præſumptio: nam ſi teſtator particulari 12.
affectione proſequebatur hanc familiam
quando non erat de parentela, multo maiori
ſine dubio eam fuiſſet proſequututus, ſi fuiſ-
ſet de parentela; & ita veriſimiliter teſtator
interrogatus reſpondiſſet: *leg tale pactum, in
fin.* vbi Gloſ. *ff. de pact.* Socin. *in leg ambiguo-
rum, num.* 7. *in* 6. *concluſ ff. de reb dub.* præſertim
concurrentibus meritis Iulij patris Ioannis
erga teſtatorem, & eius filios.

Accedit etiam quod Ioannes fuit hæres in-
ſtitutus ab vltimo grauato, quod eſt valdè
ponderandum, cùm talis præſumatur mens 13.
& voluntas teſtatoris, qualem declarauit eius 14.
hæres; qui in dubio illam poteſt declarare:
Imol. *in leg. inter ſtipulantem, §* 1. *num.* 4. *in fin.
ff. de verbor. obligat.* Mantic. *lib.* 3. *de coniectur.
vlt. volunt. tit.* 1. *num.* 27. Et in ſimili videmus
quod in feudo præfertur proximior grauati, 15.
qui ſit eius hæres: Natt. *conſ.* 679. *num.* 12. *&
conſ.* 682. *num.* 10. & in renouatione emphy- 16.
teuſis, quæ fit ex æquitate, *leg.* 1 *§. præmittitur,
ff. de de aqua quotid. & æſtiu.* præfertur magis
proximus vltimo defuncto; maximè ſi ſit eius
hæres: Gozad. *conſ.* 86. *num.* 3. & fuit reſolu-
tum *in vna Lucana emphyteuſis* 6. *Iunij* 1567.
coram bon mem. Oradino.

Conſiderabant autem Domini, quod aliàs
etiam ponderatum fuit *in dict. cauſa Bonon.*
quod Ioannes eſt reus, & poſſeſſor, & pro 17.
eo in dubio pronunciandum eſt; maximè
quod hoc modo præcluditur via litibus, quæ
aliàs orirentur, & quidem grauiſſimæ, oc-
caſione reſtitutionis bonorum fideicommiſſo

 ſubie

ſubiectorum : quod præcipuè præ oculis ha-
bendum eſt.

Non obſtant in contrarium deducta : nam
quod Mareſcotti ſint de vtraque parentela,
18. & videantur præferendi, ex regula quod duo
19. vincula magis ligant : *auth. Itaque. Cod. com-
mun. de ſucceſſ.* procedit data paritate gradus &
affectionis : Socin. *dict. conſ. 249. ſub num.* 21. Et
ideò non applicatur, cùm Ioãnes ſit proximior
& in potiori gradu, qui magis attenditur,
quàm duo, vel plures remotiores, vt notiſſi-
mum eſt : & faciunt, quæ in ſimili circa hanc
regulam tradit Dec. *in leg. cum quid, in prima
lect. num. 17. & in ſecunda lectura, num. 29. ff. ſi
cert. pet.* Maximè quòd Parentela grauati pro-
cedit in Dominis Mareſcottis, ex eo quod ſunt
de parentela grauantis, & eorum proximitas
eſt valdè remota vltra ſeptimum, vel etiam
octauum gradum : & argui etiam poteſt pa-
rum beneuola erga teſtatorem, & eius filios,
ex, latè deductia per informan. pro Ioanne.

20. Non obſtat quod teſtator ſimpliciter voca-
uerit Doctorem de parentela, abſque expreſ-
ſione proximiorum; & ideò poſſit eligi etiam
is, qui ſit in remotiori gradu : *leg. vnum ex fa-
milia, § 1.* cum *ibi* not. *ff. de legat.* 2. quia hodie
21. agitur de electione facienda, & eligendus eſt
ille, qui eſt magis idoneus, & plures habet
qualitates : quidquid dicendum eſſet ad ſuſti-
nendam electionem factam de idoneo, omiſſo
magis qualificato : *cap licet ergo. 3. quæſt. 1. cap.
quoniam de Iur. Patron.* Dec. *in cap. conſtitutus,
num 6 de appellat.* & latè fuit deductum *coram
bon. mem. Ioanne Card. Aldobrandino ſub die* 18.
Martij 1504. *in cauſa Toletana Canonicatus*, vbi
fuit dictum, quod eligens dignum, omiſſo di-
gniore, multoties peccat, & nonnunquam te-
netur etiam ad reſtitutionem.

Non obſtat quod qualitas Doctoratus exu-
beret in Annibale, qui videtur præ cæteris
excellere, & ideò ſit præferendus : quia ſub-
iecta materia non requirit excellentiam in
Doctoratu, cùm non verſemur in electione
Cathedræ, vel Cntæ, vt loquuntur allegata
pro Annibale; ſed ſufficit, quod eligendus ſit
Doctor : quod etiam veriſimiliter videtur vo-
22. luiſſe teſtator, dum vocauit Doctorem iuue-
nem, in quo, ratione minoris experientiæ, re-
gulariter non cadit talis excellentia. Vltra
quod exiſtente Doctore in parentela, videtur
magis contèmplata qualitas ipſius parentelæ,
quàm Doctoratus, cùm Doctorem de paren-
tela præferat extraneis.

Non obſtat, quod in Ioanne non concur-
rat qualitas iuuentutis : quia præter id, quod
23. teſtator ſecundùm communem vſum loquen-
di Ciuitatis Bononienſis, non tam videatur
reſpexiſſe ætatem, quàm ſexum, cùm pro-
24. miſcuè dicantur *Iuuenes* pro *Viris*; fuit dictum
Ioannem non poſſe dici ſenem, cùm quin-
quageſimum annum non excedat, ſecundùm
Gloſ. *in proœm. 6. in verſ. perfectum* : latè Me-
25. noch *de arbitr. iudic. caſu* 59. vbi quòd hoc re-
26. linquitur arbitrio Iudicis, vltra quod iſta qua-
litas iuuentutis expreſſa in præcedenti diſpoſi-
tione, non fuit repetita in vocatione Docto-
ris de parentela : Bald. *in conſ. 232. col. 2. verſ.
inſpecta verò forma, lib* 5. Anan. *conſ. 8. num. 5.*
Pariſ. *conſ. 38. num. 22. & 27. lib. 2.* Maximè quòd 27.
ſumus inter diuerſas perſonas; & qualitas pri-
mo nominato adiecta, non cenſetur repetita
in aliis poſtea nominatis : Bart. *in l. mulieri &
Titio, in prima oppoſitione, ff. de condit. & demon-
ſtrat.* Pariſ. *conſ. 38. num. 26. in fine, & num. 28.
lib. 2.* Mantic. *lib. 10. de coniectur. vltimar. volun-
tat tit. 6. num.* 1. aliàs ſequeretur abſurdum,
quod Doctor de parentela, qui non eſſet iuue-
nis excluderetur ab extraneo iuuene; quod eſt
contra mentem teſtatoris, qui in omni caſu
voluit præferri Doctorem de parentela : &
vulgare eſt, ratione abſurdi ceſſare repeti- 28.
tionem qualitatis : Abb. *in cap. ſecundò requiris,
num. 11.* vbi Decius *n. 3. de appellat.* Felin. *in cap.
cauſam, quæ, num. 4. in quinta limitatione, de re-
ſcript.* Ruin. *conſ. 87. num. 10. lib. 3.*

Non obſtat quod Ioannes fideiubendo 29.
conſenſerit pluribus alienationibus per graua-
tum factis de bonis fideicommiſſi : & ſic vi-
deatur indignus electione : *ad leg. cum pater,
§. libertis, ff. de legat. 2. cum alleg.* quia teſtator
nullam prohibuit alienationem ſuis filiis, &
deſcendentibus, quos tantùm ad inuicem ſub-
ſtituit, & conſequenter Ioannes pro eis fide-
iubens non dicitur contrauenïſſe voluntati te-
ſtatoris : & allegata in contrarium procedunt 30.
de alienatione facta de re per teſtatorem pro-
hibita alienari, vt notat Gloſ. *in dict. § libertis,
in verb. ne id alienarent*, Bart. *num. 2.* & Caſtr.
n. 4. latè Bero. *conſ. 64. num. 22. lib. 1.* Præſertim
quòd aliquæ ex dictis alienationibus, fuerunt
factæ pro ſoluendo ære alieno ipſius teſtato-
ris : Bart. *in l. peto, §. Prædium, ff. de legat. 2.* Do-
ctores communiter *in leg. filius familias, §. diui
ff. de legat.* 1. aliquæ cum pacto francandi, &
ſic ex ſui natura redimibiles : & aliæ cedunt in
portionem legitimæ, ſeu aliam quam graua-
tus detrahere poteſt, iuxta not. *in leg. Marcel-
lus, §. res quæ, ff. ad Trebell.*

Neque obſtat quod ſit prohibita alienatio 31.
hæredibus eligendis poſt lineam finitam :
Quia ex hoc non ſequitur, quod Ioannes ce-
ciderit à commodo electionis ex conſenſu
præſtito alienationibus factis ante electio-
nem per grauatum, qui non erat prohibitus
alienare; quia de eo tempore in bonis aliena-
tis nullum ius competebat Ioanni, qui non
erat expreſsè vocatus, & cuius ius pendebat à
futura electione, vt in ſimili caſu fuit reſolu-
tum *in cauſa Romana de Theodolis ſub die* 10.
Ianuarij 1597. *coram Domino meo Litta.*

Præterquàm quod Ioannes dicitur habuiſſe 32.
ſcientiam fideicommiſſi, ſciebat etiam iura ſibi
ſaluum fore in caſu electionis auocandi alie-
nata ab emptoribus, quatenus alienationes
fieri non potuiſſent, cùm per huiuſmodi con-
ſenſum in hoc non dicatur ſibi præiudicaſſe :
Bart. *in leg ſi fundum per fideicommiſſum, num. 1.
verſ. 2. caſ.* & *ibi* Iaſ. *num.* 31. *ff. de leg.* 1. idem
Bart. *in leg. quæ dotis, num. 14. ff. ſolut. matrimon.*
Alexand. *conſ. 40. num. 10. lib 4.* Bero *d. conſ. 64.
num. 17. lib. 1.* & tenuit Rota *in dict. cauſa Ro-
mana, de Theodolis*, vbi quod per conſenſum 33.
non cenſetur renuntiatum iuri de futuro etiam
competenti ex cauſa de præterito, ſed quod
requiritur expreſſa renunciatio : *leg. 1. §. quod
ante*, vbi Bart. *ff. quorum leg.* præſertim ad effe-

ctum,

ctum, vt ipſe, qui non alienauit, nec in aliquo voluntati teſtatoris contrauenit, efficiatur indignus electione.

34. Non obſtat quod tanquam hæres grauati etiam facto inuentario non poſſit reuocare alienata per defunctum; quatenus patiantur vires hæreditariæ; Bald. *in leg qui ſe patris, num.9. Cod vnde libe.* Quia electus ad hoc non cogitur; ſubſtitutio enim hæredibus eligendis poſt finitam lineam facta eſt in iis tantùm bonis quæ ſuperexiſtent tempore electionis; & ad ipſos deuenerint ex ſua hæreditate; vt patet in teſtamento, ibi, *ad quem ſic electum, & poſtquam ſic electus fuerit, voluit ipſe teſtator omnia eius bona tunc ſuperexiſtantia peruenire*: & paulo poſt in prohibitione alienationis, ibi, *quamcunque alienationem, & diſtractionem bonorum ad eos tunc peruentorum, &c.* & inferius in prohibitione detractionis, ibi, *quoniam intentio & propoſitum teſtatoris eſt, quòd bona, quæ peruenerint ad dictos eligendos, &c. ad leg Mænio, § fin ff de leg.2.* & ſic videtur quodammodò eligendum ſubſtituiſſe in bonis, quæ ſupereſſent tempore electionis, iuxta textum *in authent. contra cum rogatus, Cod. ad Trebell.*

Vltra quod in omnem euentum, ratione intereſſe, quod Ioannes poteſt habere ne excludatur à dicta hæreditate, & electione, poſſet alienata ab emptoribus auocare, etiam quòd eſſet hæres alienantis: ad notata per Alber. *in leg fin §. in computatione, ſub num.20. verſ. ſi autem emptori. Cod. de iur. delib.* Hieron. Gabr. *conſ.125 num.12. lib.1.*

Cætera in contrarium deducta tolluntur ab informantibus, cum quibus Domini tranſierunt, &c.

Romana Inualiditatis Matrimonij, Veneris 28. Februarij 1603.

Coram R.P.D. Peña.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia ex maleficio ſi patiatur vir, recurrendum eſt ad remedia diuina, & ſupernaturalia.*

2 *Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam potentiam coëundi à quo tempore debeat incipere, eſt anceps quæſtio, ob varias Doctorum ſententias, de quibus numero 3. & 4.*

5 *Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam potentiam coeundi, quod debeat incipere à die iudicialis præcepti, eſt ſententia magis tuta.*

6 *Diligentia ſumma eſt adhibenda in cauſa diſſolutionis matrimonij, vt omnis fraus & error excludatur.*

7 *Confeſſio ſacramentalis eſt facienda per coniuges, quando agitur de impotentia, antequam cauſa incipiatur.*

8 *Cohabitatio triennalis computanda eſt à die iudicialis præcepti, ſecundum opinionem veterum, & recentiorum Canoniſtarum.*

9 *Triennalis cohabitatio coniugum ad experiendam eorum potentiam, an poſſit per Iudicem abbreuiari necne, Rota noluit definire.*

10 *Marito atteſtanti ſe cognouiſſe vxorem potius ſtandum eſt, quàm vxori neganti, & agenti pro inualiditate matrimonij.*

11 *Vxor quæ per plures annos cohabitauit cum viro, ſi alleget illius impotentiam, præſumitur propter aliam cauſam agere pro diſſolutione matrimonij.*

12 *Triennalis cohabitatio coniugum non expectatur quando impotentia prouenit ex frigiditate.*

13 *Triennalis cohabitatio coniugum expectatur ſemper quando impotentia prouenit ex maleficio.*

14 *Pœnitentia ſalutaris non imponitur in diſſolutione matrimonij ob impotentiam quando hæc prouenit à naturali impedimento, ſed quando prouenit ex maleficio.*

15 Cap. laudabilem, & cap. fin. de frigid. & maleficiat. *declarantur.*

DECISIO XXII.

CVm Camilla Galla poſt ſex annos quibus cum Iacobo Brioſo marito ſuo cohabitauerat, ſuper ſeparatione tori, & inualiditate Matrimonij ex cauſa impotentiæ coëundi mariti, contra ipſum, coram Vicario Sanctiſſimi litem intentaſſet: Iudex, conſultis Obſtetricibus, quæ ipſam Virginem eſſe retulerunt, & Peritis, qui maritum genitalia habuiſſe ad generationem benè proportionata affirmauerunt; decreuit, vt Camilla ad cohabitandum cum marito per ſpatium triennij reuerteretur, mandans; vt ambo coniuges peccata ſua confiterentur, & Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumerent; & deinde ſimul cohabitantes, obſequia matrimonialia ſibi inuicem præſtarent.

Poſt appellationem interpoſitam ab hoc decreto, dubitaui an eſſet confirmandum, vel infirmandum? & Rota, vtraque parte informante, iuſtum eſſe cenſuit: quatenus enim continebat, quod coniuges ad diuina Sacramenta recurrerent ad explorandum impedimentum impotentiæ, iuſtiſſimum erat: nam 1
quando dubitatur de amborum coniugum, vel alterius impotentia, an proueniat ab impedimento naturali, vel ab accidentali, videlicet à maleficio, opera dæmonum, vel magorum perpetrato, vbi non apparet de vitio, aut morbo, vel defectu membrorum genitalium viſibili, ſicut non apparebat in hoc caſu; ad remedia ſupernaturalia diuina & Eccleſiaſtica potiſſimum recurrendum eſt: *cap. ſi per ſortiariam, 33. quæſt. 1.* vbi communiter Canoniſtæ, & præſertim Turrecremata, *quæſt. 1.* & & conueniunt Doctores Theologi, Sanctus Thomas, Sanctus Bonauentura, Petrus Paulus de Palude, Scotus, Durandus, & cæteri communiter, *lib.4. ſentent. diſtinct.34.* Ioannes Nider *in formicario, lib. 5. cap.6.* & Martinus del Rio *tom 3. diſquiſitionum Magicarum, lib.6. cap.1. ſect.3.*

Præterea

Præterea quatenus idem decretum præcipiebat vt Coniuges cohabitarent per triennium; non obſtante, quod à tempore contracti matrimonij per ſex annos, & vltra, cohabitauerant; iuſtum etiam fuit viſum in hac
2. facti ſpecie: quia licèt dubius ſit articulus, an triennium debeat computari à tempore confeſſionis factæ, & præcepti Iudicis, vel potiùs ſufficiat computare triennium, qualitercunque ſimul coniuges per illud cohabitaſſe probentur; & tres circa hoc reperiantur Do-
3. ctorum ſententiæ, quarum vna dicit id eſſe arbitrarium: vt refert Hoſtienſ *in cap. finali, num.* 10. *verſ. finaliter tamen, de frigidis & malefic.* Ancharan. *in cap.* 1. *num.* 10. *verſ. dicit Hoſtienſ. eodem tit.* vbi Præpoſitus, *num.* 7. *verſ. & ad id, quod.*

4. Altera affirmat, quod quando cohabitatio præceſſit per aliquos annos ante motum iudicium, & mulier probat ſe Virginem, tunc ſufficiat præcedenti trienoio cohabitationis addere modicum tempus: & pro hac ſententia allegantur Innocent. *in cap finali, de frigid. & malefic. ſuper verbo, Triennium,* vbi Abb. antiquus, *num.* 2. Præpoſit. *num.* 4. *verſ placet per iſtum textum* Zabarella *quæſt.* 3. *num* 4. Alexand. de Næuo, *num.* 17. *verſ. & iſta opinio,* Abb. *numero* 12. *verſ. & hoc mihi plus placet:* Ioannes de Tiburgo, *in gloſſa ad ſumm Sancti Raymundi, lib.* 4. *tit. de impotentia coeundi,* §. 6. *in gloſſ ſuper verbo, cohabitantes,* Gregorius Lopez *in legibus ſeptipartitis Hiſpaniæ, partit.* 4. *tit.* 8. *l.* 5. *in gloſſa ſuper verbo, dar plazo.* Ioannes Baptiſta Laderchius *conſ.* 81. *incipien. Quando mulier, numero* 2. Menoch. *de arbitr. cent.* 6. *nuper edita, caſu* 519. *num.* 74. & pro eadem ſententia in Capella Toloſana *deciſ.* 380. *aliàs deciſ.* 381. *numero* 6. allegatur quidam Dominus Vaboen. pro qua videntur facere textus *in cap. laudabilem.* §. *nec verò,* ibi *à tempore celebrati coniugij cohabitent per triennium,* & *in cap finali, de frigid. & maleficiat.* ibi, *& conſtiterit nobis virum & mulierem infra prædictos octo annos per continuum triennium ſimul cohabitaſſe.* Et in hanc opinionem videbantur inclinare Domini de ſignatura Iuſtitiæ ſuper hac cauſa, antequam committeretur in Rota; & negari non poſſit quin magna ratione & auctoritate nitatur: & ſi arbitraria ſingulorum Iudicum non eſſent periculoſa, facilè eſſet hæc opinio tenenda.

5. Nihilominus tertia ſententia firmans hoc triennium non computandum à die contracti matrimonij, ſed à die, quo Iudex coniugibus indixit triennalem cohabitationem, tutior ſæpè viſa eſt, & grauibus rationibus munita.

6. *Prima*, quia cùm agatur de ſeparando Matrimonio, quod eſt magnum Sacramentum, omnis diligentia, & cautela adhibenda eſt, vt quantum poſſibile eſt, omnis fraus, & error excludantur: Hoſtienſ. *in d. cap. fin. num.* 10. *verſ. circa finem, & verſ ſed benè caueat iudex, de frigid. & maleficiat,* & ibi Antonius de Butrio *num.* 6. *verſ de cautela,* ideò enim Eccleſia induxit tam exquiſitas ſolemnitates, antequam ſimilia matrimonia dirimantur.

Secunda, quia à tempore præcepti iudicialis, incipit adhiberi exacta diligentia, præmiſſis Confeſſione Sacramentali peccatorum, & 7. Sacroſanctæ Euchariſtiæ ſumptione, & aliis Eccleſiaſticis remediis *d. cap. ſi per ſortiarias,* 33. *quæſt* 1.

Tertia, quia hæc ſententia eſt tutior & ſe- 8. curior, & propter has rationes eam tenuerunt Veteres, & Recentiores Canoniſtæ, Hoſtien. *in d. cap. finali, de frigid. & maleficiat. num.* 10. Et licèt ibi ambiguus videatur, ex quo recur- 9. rit ad arbitrium Iudicis, nihilominus tamen *in Summa, eodem titulo,* §. *qualiter & quando, num.* 12. *verſ. verum dici poteſt,* conſtanter affirmat ſemper tutius eſſe, quod à tempore præcepti Iudicis debeat trienoium computari. Eandem ſequitur ſententiam *in dict. cap fin. de frigid. & maleficiat.* Ioannes Andreas, *num.* 8. *ſuper verb. terminos, & num.* 11. *ſuper verbo, triennium:* vbi addit non licere Iudici abbreuiare: & Ancharan. *num.* 9. *verſ ex quo collige:* Antonius de Butrio *num.* 20 *verſ. veritas eſt:* vbi dicit hanc eſſe veritatem: Henricus Boieb. *in cap.* 1. *num.* 1. & 2. *de frigid. & maleficiat.* Ioannes Brunel. *tract. de ſponſal. concluſ.* 28. *num.* 10. *&* 14. *verſ. ſed pro opinione:* Cappella Toloſana *deciſ.* 380. *aliàs* 381. *num.* 6. *in fine,* vbi recitatis opinionibus concludit quod opinio Hoſtienſis videtur valde ſecura: eandem ſententiam videtur tenuiſſe Sanctus Raymundus *in tractatu de Matrimonio, in Summa lib.* 4. *tit. de impotentia coeundi,* §. 6. & eam tanquam tutiorem ſecuta eſt Rota in pluribus cauſis, & ſignanter *in cauſa Taurinen. diſſolutionis Matrimonij, die* 10. *Octobris* 1596. *coram bonæ memoria Orano, & in cauſa Neapolitana diſſolutionis Matrimonij, die* 5. *Martij* 1599. *coram Domino meo Seraphino Oliuario tunc Rotæ Decano, nunc Patriarcha Alexandrino.*

Illud tamen verum eſt, quod cùm die 26. Nouembris eiuſdem anni *in eadem cauſa Calaguritana,* fuiſſet dubitatum an tempus triennij poſſet arbitrio Rotæ abbreuiari, & reſolutum in eo caſu non potuiſſe, noluerunt Domini generaliter definire hoc habere locum in omnibus cauſis: quia magnam perſenſerunt difficultatem.

In hac facti ſpecie hanc tertiam opinionem tanquam tutiorem amplexa fuit Rota: *Primò*, quia impotentia naturalis mariti, quam opponebat vxor, nedum non erat explorata, ſed potiùs ex relationibus Peritorum aderat præſumptio in contrarium.

Secundò, quia aſſertioni mariti pro Matri- 10. monio aſſerentis, & ſe pluries, ac pluries Camillam cognouiſſe, potius ſtandum erat, quàm aſſertioni Camillæ tendenti ad Matrimonij inualiditatem: *cap. ſi quis accepit,* 33. *quæſt.* 1. *cap. continebatur, & cap. duo pueri, de deſponſat. impuberum.*

Tertiò, quia cùm non eſſet veriſimile quod 11. Camilla tanto tempore tacuiſſet, nec conqueſta fuiſſet de impotentia mariti, *cap. ſi quis accepit.,* 33. *quæſt.* 1. Hoſtienſ. *in dict. cap. finali, n.* 20 *de frigid. & malefic.* præſumptio erat contra ipſam, quod non propter impotentiam, ſed propter aliam cauſam iudicium ſeparationis Matrimonij moueret contra maritum, & ideò non erat pro diſſolutione pronunciandum.

Quartò,

Quartò, quia dato quod adeſſet impotentia coëundi, cùm nondum eſſet exploratum, an prouenerit ex cauſa naturali frigiditatis, vel ex accidentali, videlicet ex maleficio, licèt in
12. frigido non ſæpè expectetur triennium: in
13. maleficiato tamen ſemper expectatur: Hoſtienſ. *in dict. cap. laudabilem, de frigid. & malefic. num.* 1. vbi Ioannes Andreas *num.* 8. Abb. *num.* 2. Alexander de Næuo, *num.* 3. Præpoſ. *num.* 4. *verſ. ſecus in maleficiato.*

14. Et Iudex in hac cauſa, quando indixit pœnitentiam iſtis coniugibus, potius videbatur inſpexiſſe impedimentum proueniens à maleficio, quàm à Natura: quia vt dixit Hoſtienſis *in dict. cap. fin. num.* 5. *de frigid. & malefic.* non inuenitur expreſſum, quod ad ſoluendum Impedimentum naturale, pœnitentia iudicatur.

15. Nec obſtant textus allegati pro ſecunda ſententia: nam ad textum *in cap. laudabilem*, illa poterat eſſe congrua interpretatio, vt coniuges cohabitare debeant per triennium, videlicet à præcepto Iudicis, vel à die indictæ Confeſſionis computandum.

Ad *cap final de frigid. & malefic.* quod magis videtur vrgere, reſpondit Capella Toloſana *in allegata deciſ.* 380. *aliàs* 381 *num.* 6. *verſ. Nec obſtat*, quod licèt videatur ibi petitio mulieris facta per octo annos, tamen poteſt intelligi quod antea cauſa fuit ventilata diutius, & ad mandatum Iudicis coniuges pœnitentiam egerent, & ſimul cohabitauerint, ſicut expreſsè innuitur in textu, cùm dicit, *quod poſt plures terminos ſibi à Iudicibus aſſignatos reuerſi ad eorum præſentiam conſona voce dixerunt, quod non poterant commiſceri*: hæc ibi. Et eodem modo reſpondet ad illum textum Ioannes Bruneſ. *tract. de ſponſalib. concluſ.* 28. *num.* 14. *verſ. nec obſtat dictum cap. finale.*

Quibus omnibus conſideratis, placuit Dominis in hac facti ſpecie hæc tertia ſententia: & quod Maritus adbibitis aliis Peritis, denuò inſpiceretur, vt videretur an adeſſet aliquod impotentiæ ſignum, & ex qua cauſa proueniret, vt ſine vllo errore ſententia proferretur.

Et ita, &c.

Pampilonenſis Abbatiæ de Azagra, Veneris 20. Iunij 1603.

Coram R.P.D. Ludouiſio.

SVMMARIVM.

1 *Subrogatio eſt danda collitiganti ne detur nouus collitigans.*
2 *Subrogatio non debetur calumnioſo litiganti.*
3 *Calumnia litigantis non reſultat ex deciſionibus contra ipſum emanatis, quæ non concernant merita cauſæ, & quando lis eſt in principio, nec aliquæ fuerunt factæ probationes.*
4 *Calumnioſus litigator dici non poteſt quandiu valet ius ſuum iuſtificare.*
5 *Calumnia vt excludatur, ſufficit qualibet probatio, & colorata cauſa litigandi.*
6 *Subrogatio vt obtineatur non eſt neceſſe probare bonum ius.*
7 *Sententia tribuit aliqualem præſumptionem boni iuris, etiamſi ab ea fuerit appellatum.*
8 *Morbum caducum allegans in perſona alicuius tenetur illum probare.*
9 *Vertigine laborantes magnam habent propenſionem ad morbum caducum.*
10 *Medici iudicio in arte ſua ſtandum eſt.*
11 *Confeſſio erronea confitenti non præiudicat.*
12 *Morbus caducus ſi realiter non ſit, non euadit talis ex eo quod patiens aſſerat eſſe talem.*
13 *Diſpenſatio obtenta pro cautela conſcientiæ, non probat inhabilitatem.*
14 *Inhabilitas oriens ex cauſa morbi ceſſat morbo recedente.*
15 *A morbo caduco liberatio probatur per teſtes de tali liberatione deponentes.*
16 *Morbi præſumpta continuatio tollitur ex contraria probatione.*
17 *Litem introductam fuiſſe ſuper titulo beneficij probatur per commiſſionem continentem clauſulam*, Quam & quas.
18 *Subrogatio non eſt neceſſe quod impetretur à collitigante infra menſem, cùm menſis ſit adiectus ſolum ad inualidandam ſubrogationem à Tertio obtentam infra dictum tempus.*

DECISIO XXIII.

DOmini, vtraque parte informante, concorditer reſoluerunt dandam eſſe ſubro- 1.
gationem Ioanni Lopez; quia conſtat de lite, & obitu collitigantis: iuxta *Reg.* 28. ne detur nouus collitigans, *cap.* 2. *vt lit. pendent. in* 6. fuit dictum *coram Reuerendiſſimo Alexandrino, in Collen. Parochialis* 11. *Decembris* 1595. *& coram me in Gerunden. Canonicatus* 14. *Maij* 1601.

Nec obſtat quod ex deciſione contra ipſum 2.
facta videatur detegi calumnioſus litigator, qui non ſubrogatur: Biſig. *deciſ.* 2. *de rer. per-*
mut. Caſſad. *deciſ.* 7. *de dol. & contum.* quia vltra 3.
quòd deciſio facta fuit ipſo non informante, facta etiam fuit non ſuper meritis, ſed ſuper retardatione Breuis, ex clauſula, *Arbitrio*; & in principio cauſæ nulliſque factis probationibus: quo caſu non poteſt de calumnia conuinci: Achill. *deciſ.* 7. *ſub num.* 6. *vt lit. pend.*
nec dici improbus litigator, quamdiu poteſt 4.
ius ſuum iuſtificare, vt fuit dictum *in illa Gerunden.* & ad effectum Regulæ pro euitanda 5.
ſuſpicione calumniæ ſufficit quælibet probabilis & colorata cauſa litigandi: Rebuffus *ſuper dict. reg. gloſ.* 7 *num.* 3. fuit dictum *in Conchen. Archipresbyteratus* 19. *Ianuary* 1598. *coram R.P.D meo Litta. & in allegata Gerunden.*

Licèt autem pro impetranda ſubrogatione 6.
non ſit neceſſarium docere de bono iure ſuperſtitis eam petentis, tamen ex ſententia, 7.
quam obtinuit Lopez ad ſui fauorem oritur aliqualis

aliqualis præſumptio, quod foueat bonum ius; etiam quòd ab ea fuerit appellatum, vt per Alciat. *de præſumptionibus, regul. 3. præſumpt. 9. num. 11.*

8. Non obſtat prætenſa inhabilitas ex morbo
caduco: quia non probatur concludenter. Imò
contrarium apparet ex fide Domini Galliani
Medici, qui ipſum curauit, & teſtatur ipſum
9. non incidiſſe in morbum epilepticum, licèt ad
illum magnam propenſionem haberet propter
10. vertiginem, cui erat obnoxius; & Medici iu-
dicio in arte ſua ſtandum: vt *l. ſeptimo menſe,*
vbi Bald. *in vlt. addit. ff. de ſtat. homin.* Socin.
iun. *conſ.* 183. *num.* 11. *lib.* 2. Boët. *deciſ.* 223.
num. 21. fuit dictum *in Romana Hæreditatis de*
11. *Picchis* 15. *Iuny* 1580. *coram Vicecomite:* &
ob id confeſſio Lopez in ſua diſpenſatione
tanquam erronea illi non præiudicat: *leg. non
fatetur, ff. de confeſſis,* Decius *conſ.* 408. *num.* 5.
13. Nec poteſt facere morbum caducum, illum
qui verè non eſt talis: ad tradita per Aymon.
conſ. 262. *num.* 4. *&* 5. & eo minus habet obſta-
re, quia fuit pro cautela ſuæ conſcientiæ pe-
tita: Rota *deciſ.* 11. *de ſent. excomm. in antiq.*

14. Vbi etiam aliquando laboraſſet tali mor-
bo, qui eum inhabilem reddidiſſet, conſtat
de liberatione ea eademmet fide Domini Gal-
liani, quæ coadiuuatur ex depoſitione plu-
rium teſtium pro Ioanne Lopez examinato-
rum, qui dicunt à pluribus annis illum non
fuiſſe aliquid tale paſſum, & benè conclu-
dunt cùm ſubiúgant ſe continuò cum ipſo ha-
15. bitaſſe, & quod non potuiſſet id accidere ipſis
ignorantibus: Ang. *in §. Hinc nobis, circa fin.
auth. de hæred. & falcid.* Alexander *conſ.* 167.
num. 10. *lib.* 2. Decius *conſ.* 101. *num.* 2. *an-
te med. verſ. nec etiam in iſto teſte:* Pariſ.
conſ. 13. *ſub numer.* 17. *verſ. tamen aduerten-
dum, lib.* 3.

16. Hinc ceſſat quod dicitur de præſumpta morbi continuatione: quia huiuſmodi præſumptio tollitur ea probatione contraria: *leg. cùm de indebito, ff. de probat.* Pariſ. *conſ.* 29. *num.* 76. *lib.* 2.

17. Non etiam obſtat quod dicitur, litem non fuiſſe introductam ſuper titulo beneficij: quia contrarium apparet in commiſſione Reuerendiſſimo Domino Pacen. directa, quæ continet totum negotium principale cum clauſula, *Quam, & quas.*

18. Minus etiam releuat, quod obiicitur, fuiſſe petitam poſt menſem ſubrogationem: quia vltra quod dicitur fuiſſe intra menſis ſpatium porrectam ſupplicationem, Regula non arctat ad petendam ſubrogationem infra dictum tempus, & mentio menſis fit ad inualidandam non ſubrogationem poſt illum petitam, ſed gratiam intra illum obtentam in præiudicium ſubrogandi: & propterea quando poſt menſem non fuit alteri conceſſa gratia, non prohibetur collitigans ſubrogationem quandocunque petere, vt fuit dictum *in illa Collen.*

Leodienſis Fructuum, Lunæ 31. Maij 1604.

Coram R.P.D. Litta.

SVMMARIVM.

1 *Vertigo capitis, & ſtomachi debilitas quando excuſent à reſidentia.*
2 *Medici atteſtatio infirmitatem probat.*
3 *Medici atteſtatio tunc maximè probat infirmitatem, quando alij teſtes de illa deponunt.*
4 *Octogenarius dicitur ſenio confectus.*
5 *Senectus ipſa eſt morbus.*
6 *Infirmis non reſidentibus debentur de iure diſtributiones.*
7 *Senio confecti ſi non reſideant, non amittunt diſtributiones.*
8 *Teſtes deponentes de qualitate morbi, non probant niſi ſint periti.*
9 *Atteſtatio Medici in materia qualitatis morbi præfertur aliis teſtibus.*
10 *Infirmitas redditur veriſimilis concurrente maxima ſenectute, & obitu ſubſecuto.*
11 *Deambulare, exire domo, & actus ſimiles, non concludunt perfectam ſanitatem; cum fieri poſſint etiam ab infirmo pro recuperanda ſalute.*
12 *Morbus vertiginis non eſt perpetuus.*
13 *Infirmi, vt lucrentur diſtributiones, non tenentur intimare Capitulo eorum infirmitatem.*
14 *Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi ſtatuere non poteſt ſuper modo lucrandi diſtributiones.*
15 *Diſtributiones conſumptas quando teneatur Capitulum reſtituere.*

DECISIO XXIV.

FVit reſolutum probari tale impedimen-
tum propter quod debuit quondã D. Ioan-
nes excuſari à reſidentia: nam licèt in confeſ-
ſo ſit apud partes, quod Ioannes non reſederit
ab anno 1596. citrà, conſtat tamen ex dedu-
ctis per informantes pro legatariis de infirmi-
tate illius, circa quam multi teſtes dantur; &
in ſpecie Medicus, qui eſt Profeſſor ordinarius
Vniuerſitatis Louanienſis, & benè percutit
tempus anni 1596. & in ſpecie dicit, quod
Ioannes laborabat ſumma debilitate ſtomachi,
& tali vertigine capitis, quod Eccleſiam ſine 1.
vitæ periculo frequentare non poterat: vnde
ſi ſola Medici atteſtatio infirmitatem probet, 2.
ſecundum Auchar. *conſ.* 388. *num.* 3. à fortiori 3.
hoc in caſu eam probabit; cum ſimul cum ea
concurrat depoſitio aliorum teſtium; *authent.
multo magis, Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* qui teſtes
addunt pro corroboratione ſuæ depoſitionis,
quod aliquando viderunt Ioannem cecidiſſe in
terram, & particulariter quando vna vice ad
Eccleſiam acceſſit.

Accedit quod Ioannes erat Octogenarius, 4.

&

& ſic ſenio cõfectos, vt probant teſtes; de
5. quibus *in ſummarie Legatariorum*, quæ ſene-
6. ctus es ſe mnrbus eſt, Vnde cùm de iure in-
firmis non reſidentibus, aliàs tamen ſolitis
reſidere, debeantur diſtributiones, vt tenent
Ioannes Andreas, Card. & Abbas *in cap. ad
audientiam, de Cleric. non reſidend.* Felin. *in cap.
Apoſtolica, numero duodecimo, de except.*
7. Couarr. *var reſolut. lib. 3. cap. 13. verſ. 6.* Item
& ſenio confectis, vt conſtat ex reſolutione
Congregationis Illuſtriſſimorum Interpre-
tum ſacri Concilij Tridentini, cuius copia
datur: ideò, &c.

Quibus non obſtant teſtes pro Capitulo
examinati: Quia vltra quod ſunt partes for-
8. males, nihil probant; nam dum dicunt infir-
mitatem Ioannis Chriſtiani non fuiſſe talem,
propter quam non potuarit reſidere, depo-
nunt de eorum iudicio, & credulitate, & circa
9 hoc præualet atteſtatio Medici; maximè
iuncta depoſitione teſtium de infirmitate de-
10. punentium, quæ eo magis verìſimilis reddi-
tur, ſtante maxima ſenectute eiuſdem Ioann.
Chriſtiani, & obitu inde ſubſecuto.

11. Et dum dicunt, quod Chriſtianus exibat
domo, deambulabat, & ibat ad viridarium:
Fuit reſponſum, hæc, & ſimilia ab eo fieri po-
tuiſſe, ac debuiſſe pro recuperanda ſanitate.

12. Et ad illud, quod morbus vertiginis non ſit
perpetuus: fuit reſponſum, quod vltra verti-
ginem laborabat ſenio, & aliis infirmitatibus,
nec debebat ſe ſubmittere tam imminenti
periculo vitæ ſuæ, ſed quantum in ſe erat ſtu-
dere recuperationi ſanitatis.

Et dum pro Capitulo dicebatur huiuſmo-
di infirmitatem non fuiſſe ſibi intimatam:
fuit reſponſum, quod iure cautum non re-
peritur, quod talis intimatio debeat fieri per
13. infirmos & ſenio confectos, aliàs ſolitos reſi-
dere, ad effectum conſequendi diſtributiones.

Et quoad prætenſum ſtatutum, fuit dictum
de eo legitimè non conſtare: illud in omnem
caſum, eſſe nullum, & inualidum, vti factum
per Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi, ſine
14. quo Capitulum ſuper modo lucrandi diſtri-
butiones ſtatuere non poteſt: vt fuit tentum
*in Lucana Iuriſdictionis 9. Aprilis 1601. coram
R.P.D. Pamphilio.*

Deducta etiam pro Capitulo circa con-
ſumptionem dictarum diſtributionum bona
15. fide factam; non placuerunt Dominis: cùm
minimè probabiliter ignorare potuerit Ca-
pitulum infirmitatem, & maximam ſenectu-
tem dicti Ioannis Chriſtiani; quódque infir-
mo de Iure debentur diſtributiones.

Neque hic applicantur deducta ex Puteo
deciſ. 417. lib. 1. & alia citata per informantes
16. pro Capitulo: quia procedunt in terminis
indulti conceſſi alicui de lucrandis diſtribu-
tionibus, quas alij non fuiſſent lucraturi de
iure communi; cuius indulti conceſſio cùm
potuerit probabiliter ignorari à Capitulo,
non mirum ſi illius intimatio neceſſaria eſt ad
effectum conſtituendi Capitulum in mala
fide.

Ex quibus, & aliis hic latius deductis per
informantes, fuit concluſum vt ſupra.

Virdunenſis fructuum, Lunæ 5. Iulij 1604.

Coram R.P.D. Peña.

SVMMARIVM.

1 *Impeditus ſenio, vel morbo, lucratur diſtributiones quotidianas.*
2 *Preces ad impetrandam gratiam probant contra exponentes.*
3 *Infirmitas probatur per atteſtationes Medicorum.*
4 *Infirmo etiam non intereſſenti debentur fructus & diſtributiones quotidiana.*
5 *Reſidere, & intereſſe, differunt inter ſe.*
6 *Decretum directum ad reſidentiam non eſt trahendum ad intereſſentiam.*
7 *Decretum Capituli habet interpretationem paſſiuam à Iure communi.*
8 *Decretum Capituli contra ius, eſt inualidum.*
9 *Capitula Eccleſiarum poſſunt facere ſtatuta concernentia ſua particularia negotia, ſine conſenſu Superioris.*
10 *Capitula Eccleſiarum non poſſunt condere ſtatuta ſuper Reſidentia, vel ſtatu Eccleſia.*

DECISIO XXV.

HÆc cauſa fuit ſæpè propoſita & diſcuſſa, videlicet die trigeſimo primo Maij, & nono Iunij. Sed quia inter Dominos non conueniebat, non fuit capta reſolutio; quam denique vtraque parte informante fecerunt in hac propoſitione ſub die quinta Iulij, cenſentes Domino Nicolao Mario Decano Eccleſiæ Virduneñſis ab anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſexto, deberi fructus ac diſtributiones præbendarum, quæ dari ſolent intereſſentibus Matutinis, & aliis Horis, & diuinis Officiis, & Anniuerſariis; quas ex tabulis Capitularibus conſtabat non habuiſſe.

Ratio deciſionis fuit; quia ex deductis per informantes pro Decano, & præſertim ex teſtibus in Curia examinatis conſtabat
de ſenio & morbo Decani, vnde oriebatur 1.
legitimum impedimentum excuſans illum, quominus potuiſſet prædictis Horis & diuinis Officiis intereſſe, *cap. 1. verſ. quos infirmitas*, vbi Gloſ. *verbo, infirmitas, de Clericis non reſidentibus, libro 6.* vbi Archidiaconus *numero 2.* Ioannes Andreas *num. 1. & 4. in verbo, Infirmitas*, Ancharanus *numero 1. verſ. hac regula:* Gemin. *in dicto cap. 1. §. qui verò, numero 1.* Prob. ad Monach. *numero 13. & 16.* Felin. *in cap. Apoſtolica, numero 12. verſ. ſicut de infirmo, de except.* Corſet, *ſingul. 152. incip. Infirmus:* Couarruuias *lib. 3. var. reſolut. cap. 13. num. 8.* Natta *conſ. 41. num. 2. lib. 1.*

Teſtium

2. Teſtium probationem reddebat veriſimilem narratiuæ Coadiotorij impetratæ à Sanctiſſimo D. N. Clemente Papa VIII. ad ſupplicationem communiter Capituli & Decani, anni 1598. quam ideò conceſſerat, quia expoſitum fuerat, Decanum in 72. ætatis ſuæ anno conſtitutum, & aſſiduis morbis & ægritudinibus affectum in ædibus detineri, ita vt de cætero non poſſet Eccleſiæ deſeruire, & onera ſibi incumbentia per ſeipſum perferre commodè: hæc enim narratiua, aliis præſertim concurrentibus contra Capitulum, probabat: *leg. cum precum, Codice de liberali cauſa*: Gabriel. *titulo de confeſſ. clauſ. 4. numero 1.*

3. Concurrebant enim fides proborum virorum teſtantium de Infirmitate Decani ante aliquot annos; item atteſtationes Medicorum affirmantium Decanum triplici herniæ ſpecie laborare.

4. Ex iſtis igitur ſenij, & morbi impedimentis ſic probatis, Decano etiam non interesſenti debebantur fructus & diſtributiones, vt patebat ex *præcitatis*, & præſertim ex Probo ad Monach. *in dict. cap. 1. num. 22. de Cleric. non reſiden. & ex deciſ. in cauſa Leodienſi fructuum, die 31. May, anno 1601. coram Domino Litta.*

Non obſtabat, quod in reſolutione ſeu decreto Capituli, *anni* 1425. ſuper vnione præbendæ Decanatui, diceretur Decanum non poſſe potiri fructibus niſi continuam in dicta Eccleſia faceret reſidentiam. Quia fuit reſponſum primò, decretum emanaſſe ex eo quod ante vnionem præbendæ Canonicalis, Decanus propter fructuum exiguitatem non
5. ita aſſiduè reſidebat. Cæterùm cùm aliud ſit reſidere, aliud verò intereſſe, decretum conceptum de reſidentia, non erat trahendum ad intereſſentiam: Oldrad. *conſ. 150. incip. In Eccleſia: numero 2. in fine, & numero 3. in fine,*
6. & ſic caſum de intereſſentia (de quo non loquebatur decretum) remanſiſſe ſub diſpoſitione iuris communis: *leg. commodiſſimè, ff. de liber. & poſthum.* Socin. ſen. *conſ. 9. num. 6. lib. 3.*

7. Secundò fuit reſponſum tale decretum recipere interpretationem paſſiuam à Iure communi, vt infirmus excuſetur: Gabriel. *conſ. 1. num. 3. lib. 1.*

Minùs obſtabat alia Capituli prouiſio, conſtituentis, aliquem etiam moribundum non excuſari à Matutinis, & in præbenda vnita nullam admittendam excuſationem.

8. Quia fuit reſponſum has Capitulares prouiſiones, præſertim contra ius conceptas, ſuper fructibus & diſtributionibus, eſſe inualidas: Oldrad. *conſ. 150. numero 1. in fine, verſ. præterea videtur*: Abbas *in cap. cum omnes, numero* 4. vbi Felinus *numero 9. verſ. cæterum, de conſtitut.* Et ita cenſuit Rota in terminis ſimilis ſtatuti, *in cauſa Illerden. ſtatuti die 3. Decembris anni* 1593. *coram Domino Andrea de Corduba, nunc Epiſcopo Pacenſi, & in cauſa Leodienſi fructuum die 31. Maij anni* 1601. *coram Domino meo Litta.* Licet enim
9. Capitula & Canonici poſſint facere ſtatuta ſine auctoritate Superioris concernentia ſua ſingularia negotia, Gloſ. *in cap. conſtitutionem, in verb. ſtatutum, de verborum ſignificatione, lib. 6.* non tamen poſſunt ſtatuere ſuper ſtatu Eccleſiæ ſine conſenſu Epiſcopi, An- 10.
char. *in repetit. cap. 1. quæſt. 6. numero 99. de Conſtitut.* Antonius de Butrio, *in cap. conſtitutus, numero 25. de reſcript.* & fuit deciſum *in dicta cauſa Illerdenſi ſtatuti, coram Domino de Corduba, & in cauſa Lucana Iuriſdict. die 23. Februarij, & 9. Aprilis anni 1601. coram Domino Cardinali Pamphilio tunc Rotæ Auditore.*

Quæ opponebantur contra teſtes, leuia viſa fuerunt: quibus ideò etiam Rota credendum cenſuit; quia eorum dicta corroborabantur ex prædictis adminiculis.

De Remiſſoria, quam Capitulum prætendebat, Rota maturius deliberandum cenſuit.

Romana Inualiditatis Matrimonij, Veneris 14. Ianuarij 1605.

Coram R.P.D. Peña.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium diſſoluitur ob impotentiam viri.*

2 *Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam potentiam coeundi incipit à die iudicialis præcepti de cohabitando.*

3 *Inſpectio mulieris non inducit ſufficientem probationem impotentiæ viri, ita vt ſtatim ſit diſſoluendum matrimonium.*

DECISIO XXVI.

VTraque parte informante, propoſui memorialia loco cauſæ, ſuper eo, an eſſet deueniendum ad legitimam inſpectionem Camillæ Gallæ, pro exploranda eius virginitate, aut violatione, ad effectum vt ſi reperiretur effecta mulier, compelleretur tanquam legitima vxor perpetuò cum Iacobo marito conuiuere; aut contrà, ſi reperi- 1.
retur virgo, pronunciaretur à nexo matrimonij liberata, propter mariti impotentiam, qui clauſtra pudoris aperire, vel penetrare non potuerit.

Et Dominis viſa fuit res exemplaris, & quodammodo in praxi difficilis, propter rationes *in deciſione in hac cauſa facta die* 28. *Februarij anni* 1803. contentas: quibus aſſe- 2.
ritur, ſententiam de triennali cohabitatione à die Iudicialis præcepti inchoandam: quamuis enim Iacobus, & Camilla conſentirent vt fieret legitima inſpectio, quia tamen Ca- 3.
milla non aliter patiebatur ſe explorari, niſi cum hoc, quòd ſi fuiſſet reperta virgo, ſtatim deueniretur ad diſſolutionem Matrimonij: quod tamen non pendebat ab eius voluntate,

luntate, ſed à præſcripto Sacrorum Canonum: quod ſi hue ſibi non concedebatur, ſatis videbatur aſperum, vt ſi in hàc inſpectione reperiretur virgo, deberet eius pudor explorari: ideò Rota vt tutius procederetur in diſſolutione tanti Sacramenti (quatenus ei locus foret) cenſuit vt coniuges vlteriùs cohabitarent.

Quanto autem tempore hæc cohabitatio adhue duratura foret? particulariter erat videndum.

Romana Inualiditatis Matrimonij, Veneris 28. Aprilis 1606.

Coram R.P.D. Peña.

SVMMARIVM.

1 *Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam potentiam coeundi, incipere debet à die præcepti Iudicis de cohabitando.*

2 *Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam eorum potentiam, abbreuiari poteſt per Iudicem, conſideratis circumſtantiis, ſi ante decretum præceſſit cohabitatio per triennium.*

3 *Inhabilitas viri ad coeundum argui poteſt ex ipſius ætate, aſpectu, & corporis qualitate.*

4 *Teſtes plures deponentes per eadem verba redduntur ſuſpecti.*

5 *Probatio impotentiæ viri quæ fit per inſpectionem mulieris, eſt fallax, & inefficax pro diſſolutione matrimonij.*

6 *Impotentia coeundi probanda venit per inſpectionem, quando vnus ex coniugibus affirmat, alter verò negat impotentiam.*

DECISIO XXVII.

POſt deciſiones in hac cauſa factas, dubitaui an eſſet locus vlteriori cohabitationi, vel potius eſſet deueniendum ad inſpectionem Camillæ, ad effectum vt ſi reperiretur virgo, diſſolueretur matrimonium; vel è conuerſo ſi reperiretur corrupta, compelleretur redire ad maritum, & cum eo perpetuò cohabitare: & cauſa, vtraque parte informante, repropoſita, Rota conformiter cenſuit ad inſpectionem Camillæ fuiſſe deueniendum.

1. Quia licèt triennium cohabitationis debeat incipere à Iudicis decreto, iuxta deducta *in deciſione in hac cauſa facta ſub die* 18. *February* 1603. nihilominus tamen non de-
2. fuerunt Doctores affirmantes, quod quando ante decretum præceſſit triennalis cohabitatio, poſſit Iudex triennium futurum abbreuiare, & arbitrio ſuo inſpectis circumſtantiis ad breuius tempus reducere, Anton. de Butrio, *in cap. laudabilem, num.* 14. *in fin. de frigid. & maleſic.* vbi Præpoſitus *num.* 8. *verſ. aut de impotentia apparet*, Anchar. *in cap.* 1. *num.* 10. *eodem tit.*

Difficultas in hoc caſu reducebatur ad cauſas regulandi arbitrium, vt iuſtum videretur deuenire ad inſpectionem: quamuis poſt decretum Rotæ, vt Camilla, & Iacobus coniuges cohabitarent, & darent operam rei vxoriæ, nondum effluxiſſet triennium, & Rota legitimas cauſas interfuiſſe cenſuit.

Primò, quia exiguum tempus deſiderabatur ad triennium complendum, quod inceperat die 20. Iunij anni 1603. quo tamen tempore ſæpè fuit interrupta cohabitatio culpa Iacobi nolentis accedere vt debebat ad Camillam; quæ ſemper parata, mandatis Rotalibus obediendo, maritum expectabat.

Secundò idem ſuadebat ætas Iacobi, qui 3.
ad 60. annos accedere videbatur, & cum ætate concurrebat aſpectus eiuſdem Iacobi, & qualitas corporis tenuis & debilis: vnde facilè inhabilitas ad maritale opus perficiendum arguebatur.

Tertiò concurrebat relatio Medicorum, qui die 21 Maij anni 1603. poſtquam exploraſſent, retulerunt quod licèt in eo non apparerent ſigna impotentiæ naturalis, ſed potiùs contraria, nec videretur maleficiatus; apparebat tamen debilis complexionis.

Quartò accedebat relatio Obſtetricum, quæ de mandato Vicarij Camillam inſpexerunt, & virginem reperiſſe retulerunt: & licèt ea tunc inſpectio non fuiſſet legitimè facta, nihilominus tamen aliquod adminiculum inſpectioni iterum legitimè faciendæ præbebat.

Denique quæ de modeſtia, honeſtate, & pietate Camillæ extraiudicialiter intellecta fuerant, multùm mouerunt aliquem ex Dominis, vt pro inſpectione facienda faciliùs ſentirent.

Quibus non obſtabat prætenſa quædam Camillæ confeſſio dicentis ſe fuiſſe cognitam à Iacobo: quoniam non placuit Domi- 4.
nis probatio facta per teſtes, qui videbantur inſtructi: cùm per eadem verba teſtificarentur.

Denique non obſtabat, quod cùm pro- 5.
batio per inſpectionem ſit fallax, & lubrica, non poterat ex ea ſumi certum argumentum ad diſſoluendum Matrimonium.

Quia fuit reſponſum, quod cùm in hac 6.
materia non poſſit dari alia probatio, quando vnus de coniugibus ſtat pro matrimonio, alius verò contra matrimonium, ideò controuerſia per hoc genus probationis dirimenda eſt: *cap. fin. de frigid. & maleſic.* vbi Gl. *ſuper verb. ſeptima manu*, vbi communiter Canoniſtæ, & *cap. propoſuiſti, de probat.* iuxta quem textum inſpectio peragenda eſt, & legitimè facta quantum fieri poterit, omnem fraudem remouebit.

Et ita, &c.

Bononienſis de Gargantibus, Mercurij 27. Iunij 1607.

Coram R. P. Dom. Marquemontio.

SVMMARIVM.

1 *Filius præſumitur mariti.*
2 *Filius præſumitur mariti, licèt probetur, mulierem tempore conceptionis concubuiſſe cum adultero.*
3 *Præſumptio, quòd filius ſit mariti, eſt Iuris tantùm.*
4 *Præſumptio Iuris, quod filius ſit mariti, ceſſat probata abſentia ipſius mariti de tempore conceptionis.*
5 *Filius non præſumitur adulteri, ſed mariti, quotieſcunque ipſi marito patet acceſſus ad vxorem.*
6 *Mulieris aſſertio quod prolem ex adultero, non autem ex marito ſuſceperit, non attenditur: & num. 10.*
7 *Natus præſumitur conceptus nono, vel ſeptimo, menſe ante partum.*
8 *Dictio,* In circa *denotat tempus incertum, ſaltem per ſex menſes.*
9 *Similitudo non eſt ſufficiens coniectura ad probandam filiationem.*
11 *Filiatio non probatur ex nominatione & tractatu alicuius vti filij in præiudicium Tertij.*
12 *Filiationis famam vt probent teſtes, quomodo debeant deponere.*
13 *Filiatio vbi agitur in iudicio petitorio, concludentiùs probanda venit, quàm vbi agitur in iudicio poſſeſſorio, & pro conſecutione alimentorum.*
14 *Spurij de iure Ciuili nihil ex bonis paternis prætendere poſſunt: de iure autem Canonico ſola alimenta.*
15 *Spuriis non ſuffragatur pro ſucceſſione legitimatio obtenta abſque mandato patris poſt ipſius obitum.*

DECISIO XXVIII.

CVm hæreditatem Herculis, qui de anno 1595. condito teſtamento diem clauſit, adiuiſſent germani ipſius fratres, eſſéntque bonorum poſſeſſionem adepti, fuit illis excitata controuerſia per Lucretiam, eo colore quod ex amplexibus Herculis ipſa de anno 1594. effecta fuiſſet mater cuiuſdam filiæ, cui *Gentilis* nomen fuit; quæ cùm legitimata fuerit à Comitibus Palatinis, extitiſſet dicto Herculi ſuo Patri hæres, & paulò pòſt defuncta, tranſmiſiſſet dictam hæreditatem ad Lucretiam eandem ſuam matrem: cauſa in Rota commiſſa, & dato dubio an conſtet q. dictam Gentilem fuiſſe filiam q. Herculis, & Lucretiæ in caſu, & ad effectum de quo agitur, fuit vtraque parte informante negatiuè reſponſum.

Certum eſt, quòd Lucretia annis 1593.
& 1594. habebat maritum Ioannem Baptiſtam, atque idcireò locus eſt præſumptioni,
quod Gentilis fuit filia dicti Ioannis Baptiſtæ: 1.
leg. nam ciuium, & leg filium, ff qui ſunt ſui, vel alieni iuris, leg. quia ſemper, ff. de in
ius vocan. leg. ſi vicinis, Codic. de nupt. etiamſi 2.
eo tempore probetur copula, & adulterinm Lucretiæ cum Hercole: *leg. miles, §. functo, ff. ad legem Iuliam de adulter. leg. Titia, ff. de Carb. edict.* Cyn. *in dict. leg ſi vicinus*, ibique Alberic. *num.* 3. Abb. *in cap. per tuas, in tertio notab. de prob.* Alexand. *conſ. octogeſimo octauo, num.* 8. *libro* 7. & innumeros refert Gabriel. *conſ.* 14. *de præſumpt.* Menochius *de arbitr. caſ.* 89. *num.* 10. *& præſumpt.* 53. *numero* 2. *lib.* 6.

Et licèt iſta præſumptio ſit Iuris, tamen 3.
eſſe veriorem opinionem dixit Rota coram Achill. *deciſ.* 1. *qui fil. ſint legit. & deinde in cauſa Firmana Iuris patronatus*, 28. *Ianuarij* 1602. *coram Illuſtriſſimo Cardinali Pamphilio*, quamuis plurimi Doctores fuerint in alia ſententia; vt patet ex congeſtis per Petrum *de probib. feud. alienat. per Federic. quaſt.* 11.
num. 354. & 382. Et hoc caſu ceſſat omnis 4.
difficultas, ex quo de tempore, quo Gentilis fuit concepta, non allegatur abſentia mariti, quæ procul dubio admittitur aduerſus iſtam Iuris præſumptionem: *leg. filium, ff. de iis qui ſunt ſui vel alieni iuris*, Curt. *in lege prima, §. idem Iulianus, ff. de agnoſcend. liber. lege tertia, § ſi mater, ff. de Carb. edict.* Abb. *in dict. cap tuas, num.* 3. & *ibi* Felin. & Dec. & Achil. *dict. deciſ. prima*, Mohed. *in deciſ. prima & ſecunda eodem titulo*, Alexand. *conſ.* 78. *num.* 7. *libro* 7. Pariſ. *conſ.* 29. *libro* 2. Couar. *de ſponſ. p.* 2. *cap.* 8. *§. tertio, num.* 4. Gozzadin. *conſ.* 13. *numero* 45. Decian. *dict. reſponſ.* 1. *numero* 98. & 99. & 127. & Rota *in dicta Firmana Iurispatronatus* 13. *Ianuarij coram Reuerend. Patre Dom. Coccino.*

Tamen cùm Lucretia non fuerit retenta in 5.
domo Herculis adulteri, ſed vt plurimum in ædibus in quibus etiam Ipſe Ioannes Baptiſta morabatur, ibique illam cohibebat Hercules, & per conſequens nec illa in ſchemate concubinatus teneret, nec eſſet impeditus marito acceſſus ad illam, legis præſumptio eſt hoc caſu firmiſſima, prolem eſſe mariti, non verò amaſij adulteri; vt ex plurimorum ſententia refert Menoch. *dict. præſumpt.* 53. *numero* 4. *lib.* 6. & faciunt tradita per Surd.
conſ. 1. *n.* 54. *& ſeq. lib primo*, nec attendi debet 6.
Lucretiæ prætenſio, cùm ipſa facilè potuerit confingere ſe Gentilem de Hercule ſuſcepiſſe, contra præſumptionem iuris; Bald. *conſ.* 129. *num.* 30. *libro* 1. *& conſ.* 157. *numero ſecundo, libro* 3. Alexand. *conſ.* 152. *numero* 7. *libro* 5. & propterea tanto magis abſentia mariti de tempore, quo Gentilis potuit concipi, plenè & concludenter eſt probanda: præſertim quod Lucretia ſit actrix, cuius intentionis fundamentum, eſt ipſa mariti abſentia: Crauet. *conſ.* 158. *numero* 3. Alexander *conſ.* 157. *numero* 2. *libro* 5.

Paleott.

Paleott. *de noth. & ſpur. cap.* 24. *num.* 2. Couar. *dict. num.* 8. *in princip.* Petrus *vbi ſuprà, n.* 357. Bero. *conſ.* 161. *num.* 10. *vol.* 2. Patiſ. qui teſtatur de communi, *conſilio* 64. *numero* 6. *lib.* 3. Ruin. *conſ.* 53. *num* 5. & allegat *deciſ. in cauſa bonorum de Brucchis coram ſanct. mem. Clemente VIII.* 23. *Iuny* 1578.

7. Hic autem non adeſt talis probatio: quia teſtes non concordant præciſè circa abſentiam Ioannis Baptiſtæ de tempore, quo Gentilis potuit concipi; quæ ex regula Iuris debuit eſſe à tempore Februarij vſque ad menſem Maij, cùm ipſa Lucretia in principio Nouembris partum edidit, *leg. ſeptimo menſe, ff. de ſtat. homin. leg.* 3. *§. vltimo, ff. de ſuis & legit. leg. Gallus in princip. de liber. & poſthum.*

Primus enim, & Secundus loquuntur expreſsè de tempore natiuitatis: Nonus & Vndecimus nihil omninò firmant, & deponunt
8. cum dictione *In circa*, quæ denotat tempus incertum, ſaltem per ſex menſes: Alexand. *conſ.* 29. *num.* 12. *& conſ.* 82. *in fin. vol* 7. Guido Pap. *deciſ.* 290. *& ſingul.* 436. Rebuffus *in praxi, tit. de diſpenſ. ætatis in verbo, ſeu circa, & in tract. de Nomin. quæſt.* 11. *in fin.* Vltimus non probat, quia eius depoſitio non eſt de actis: Quintus qui ſolus vrgere videtur, deponit etiam ipſe per verbum *in circa*: nec omninò ſatisfacit circa cognomen Ioannis Baptiſtæ.

Nec verò à ſupradicta præſumptione hoc
9 caſu recedendum eſt, ex coniecturis deductis à ſimilitudine, nominatione, tractatu, & Baptiſmo; vt per Doctores citatos per Surd. *deciſ.* 83. *num.* 21. & tenuit Rota *in allegatis deciſionibus coram Achille, & Domino Coccino.*

Nam quòd Gentilis effigiem Herculis exprimeret, vltra quod vnus tantùm teſtis de illa deponit; hanc in ſpecie conjecturam reiiciunt, in his terminis, Curt. Iun. *conſ.* 31. *num.* 3. Alciat. *regul.* 3. *præſumpt.* 38. *num.* 7. Surdin. *dict. conſ.* 14. *num.* 7. Petrus *vbi ſupra, numero* 459. ibique teſtantur de communi. Sicut & aliam de aſſertione matris, reiiciunt
10. Barbat. *conſ.* 58. *ſub numero* 2. Curt. *dict. conſ.* 31. *ſub numero* 3. Capr. *conſ.* 2. *ſub numero* 1. Paleott. *dict. cap.* 74. *num.* 6. Menochius *dicto caſu* 89. *numero* 27. & eſt text. *in lege penultima, aliàs fin. §. mulier grauida, de probat.*

11. Idem dicitur de nominatione, & aliis, maximè in Tertij præiudicium; vt hoc caſu Petrus *vbi ſupra, num.* 391. Gabriel. *conſ.* 140. *numero* 44. & *dict. conſ.* 158. *numero* 7. *lib.* 2. Iaſ. *conſ.* 106. *numero* 3. *volumine primo*, Pet. Duenn. *reg.* 341. *in* 1. *ampliat.* Natt. *conſ.* 473. *numero* 24. & eſt text. *in leg. neque, Codice de teſtam. & leg. non epiſtolis, Codice de probat.* Et accedit hoc caſu, quod tractatus per modicum tempus durauit, cùm Hercules deceſſerit ſeptimo menſe poſt natam Gentilem: Dec. *conſ.* 64. *num.* 21. & 22.

Præterea iſtæ coniecturæ probantur per teſtes ſingulares, vel de auditu: & deſcriptio in libro Baptiſmali redditur multùm turbida, ex depoſitione Parochi, qui in eius dicto parum conſtans fuiſſe videtur; & hæc omnia facilè potuerunt procedere ex credulitate ipſius Herculis, vt dicitur *in præfata deciſione Achill.*

Non obſtat fama & communis reputatio 12.
filiationis: quia hæc ipſa aderat in aliis deciſionibus, & aliæ vrgentiſſimæ coniecturæ, quæ hic deſiderantur; ſed nec talis fama probata eſt, & in dictis teſtibus non adſunt requiſita ad illam probandam, de quibus in terminis, Ruin. *conſ.* 52. *numero* 7. *libro* 5. Gozzad. *conſ.* 13. *numero* 29. latè Peregrin. *vbi ſupra, numero* 476.

Atque eo magis, quia agitur de graui 13.
præjudicio, nempe de auocanda hæreditate à conſanguineis poſſeſſoribus: quo caſu certum eſt, requiri concludentiores probationes, quàm ſi de alimentis & filiatione in poſſeſſorio ageretur; Bald. *conſ.* 180. *numero* 30. *lib.* 9. Caſtr. *conſ.* 434. *in princip. lib.* 1. Alciat. *dict. præſumpt.* 83. *numero* 6. & 8. Couar. *dict. §.* 30. *numero* 60. & facit *dict. deciſ.* 1. Achill. *numero* 6.

Denique in omnem euentum non poteſt conſtare de filiatione ad effectum ſucceſſio-
nis, cùm Gentilia fuerit ſpuria quæ in bonis 14.
paternis nihil ex regulis Iuris Ciuilis prætendere poteſt: *auth. ex complexu, Cod. de natural. liberis*: & de æquitate Canonica ſola alimenta; *cap. cùm haberet, de eo qui duxit in matrimon. quam polluit per adulterium.*

Nec iuuat legitimatio, vtporè obtenta 15.
abſque Herculis mandato; & poſt illius mortem: Ancharanus *conſ.* 241. *num.* 2. Decius *conſ.* 538. *numero* 9.

Salamantina dimidiæ portionis, Veneris 23. Ianuarij 1609.

Coram R. P. Dom. Marcomontio.

SVMMARIVM.

1 *Morbus caducus, Comitialis à Iuriſconſultis appellatur: & quare numero* 17.
2 *Morbus caducus ſemper eſt pernicioſus, & curatu difficilis.*
3 *Morbus caducus in ætate prouectis vix vlla arte eſt medicabilis.*
4 *Morbo caduco laborans, inhabilis eſt ad beneficia obtinenda.*
5 *Collatio beneficij facta laboranti morbo caduco, eſt nulla ipſo iure.*
6 *Morbo caduco laborans eſt irregularis: prohibetur enim promoueri ad Ordines, & promotus ſuſpenditur.*
7 *Irregularitas inhabilitat ad obtinenda beneficia.*
8 *Morbus caducus non inhabilitat de Iure ad obtinendum beneficium, in quo non requiritur aliquis Ordo ſacer.*

9 *Morbo caduco laborans non eſt ſuo facto irregularis, ſed ex accidenti.*

10 *Ordo debet eſſe annexus Canonicatibus ex diſpoſitione ſacri Concilij Tridentini.*

11 *Confeſſio nocet impetranti, etiam in his, quæ à voluntate ipſius non pendent.*

12 *Morbi caduci effectus.*

13 *Morbi caduci exiſtentia probata, ſi quis illius deficientiam alleget, probare tenetur.*

14 *Epilepſia, & aliarum infirmitatum non eſt par ratio.*

15 *Epilepſia eſt internallata mentis, & ſenſuum cum læſione conuulſio.*

16 *Ordinum ſacrorum adminiſtratio interdicta eſt cuilibet patienti mentis alienationem.*

18 *Morbo caduco affectis Sacramentorum adminiſtratio non eſt committenda.*

19 *Dimidiæ portiones in Eccleſia Salamantina aſſequuntur per aſcenſum, & nouum titulum.*

20 *Beneficium vbi debet conferri Sacerdotibus, id debet intelligi de Sacerdote, qui tempore prouiſionis poſſit actu Miſſam celebrare.*

21 *Beneficio, quod requirit reſidentiam, non poteſt per Vicarium inſeruiri.*

Decisio XXIX.

Domini eocſuerunt non potuiſſe prouideri quòdam Bartholomæo de Eſcobar de dimidia portione in Eccleſia Salamantina. Ratio deciſionis fuit, quia ex teſtibus datis *in ſummario Franciſci Fryle*, & ex ipſa confeſſione Dominici, qui in ius & poſſeſſionem Bartholomæi ſubrogari obtinuit, conſtat quod dictus Bartholomæus de tempore ſibi factæ prouiſionis, & pluribus annis antea,
1. patiebatur morbum caducum; ſeu vt Iuriſconſulti appellant Comitialem: *l. qui Ter-*
2. *tiana de ædil. edict. leg. 1. §. 1. ff. de auth & con-*
3. *ſen. tutor.* qui morbus ſemper pernicioſus, & curatu difficilis, potiſſimùm tamen in ætate prouectis vix vlla arte eſt medicabilis: Hippocrat. *lib. 5. aphoriſm. ſect. 2. aphoriſm. 7.* ibique etiam Galenus, atque ex mente vtriuſque Ioannes Manoell. *apud Hiſpan. ſect. 2. aphoriſm. 45.*

Quo ſuppoſito ſequitur, quod Bartholo-
4. mæus fuit inhabilis ad obtinenda beneficia,
5. quódque prouiſio illi facta, fuit ipſo iure nulla: Ægidius *in cap. cùm inter Canonic. num. 13. de elect.* Hoſtienſis, Ioannes Andreas & alij quos refert Verallus *deciſ. 236. in princ.*
6. *p. 2.* Vbi etiam dicitur, caducum eſſe irregularem, cùm impediatur promoueri ad Ordines, & promotus ſuſpendatur iuxta textum cum Gloſſa *in cap. communiter, 33. di-*
7. *ſtinct.* late Maiol. *de irregular.* Irregularitas autem inhabilitat ad beneficia acquirenda, *cap. 15. §. 1. de ſentent. excommunic. in 6* Abb. *in cap. cum no?tris, num 22. de conceſſ. prabend.* Reboff. *de pacific. poſſ. ſ. num. 156.* Siluan. *de benefic. part. 3. quæſt. 1. num. 11.* facit *lex 1. §. caſum, ff. de popul.*
8. Nec obſtat quod iſtud vitium, ſeu iſte morbus non inhabilitet de Iure ad obtinendum Canonicatum, aut beneficium; in quo aliquis Ordo ſacer non requiritur, ea ratione quod patiens talem morbum, non eſt ſuo 9.
facto criminoſus, aut irregularis, ſed ex accidenti; Verall. *dict. deciſ. 236.* Chiſan. *deciſ. 94.* faciunt tradita per Nauarr. *conſ. 14. num 4. de reſcript.* ex Innocent. *in cap. fin. de exceſſib. Prælat.* Vnde infertur, quod in hoc caſu Bartholomæus non erat inhabilis, quia dimidia portio non requirit ſuſceptionem & annexionem Ordinis ſacri: fuit enim reſponſum, quidquid ſit in aliis Eccleſiis, attamen in Eccleſia Salamantina, in qua exiſtit dimidia portio, de qua agitur, Ordinem Sacerdotalem eſſe dimidiis portionibus annexum: vt dixit Rota *in cauſa Salamantina integra portionis 14. Aprilis 1582. coram fælicis memoriæ Clemente VIII. tunc Rota Auditore*, & conſtat ex ſtatuto illius Eccleſiæ dato *in ſummario Franciſci num. 3.* Vbi etiam dicitur id obtinere ex immemorabili conſuetudine, atque iſta conſuetudo tanquam magis laudabilis, eſt ſeruanda: vt ſentit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 12.* vbi iubet, quod 10.
annectantur Canonicatus & portiones Ordinibus ſacris, ita vt dimidia pars ſaltem ſint Preſbyteri. Vbi verò conſuetudo laudabilior habet, quod plures vel omnes ſint Preſbyteri, omninò obſeruetur.

Non obſtat quod dicitur, morbum quondam Bartholomæi non probari ex cõfeſſione Dominici, quæ minimè pendet à voluntate confitentis: maximè cùm Dominicus non reſtrinxerit, nec coarctauerit ſuam impetrationem ad illum modum vacandi: fuit enim 11.
reſponſum quod in valore, & in aliis, quæ non pendent à confeſſione impetrantis, ſua tamen confeſſio nocet impetranti: Et quamuis ex clauſulis generalibus poſſit Dominicus capere aliam vacationem, non ideò ſequitur quod poſſit tollere illud quod præcisè in ſua gratia narrauit.

Deinde cum Dominici cõfeſſione concurrunt teſtes, etiam Medici, qui deponunt vidiſſe ſæpiùs Bartholomæum corruentem, & 12.
ex ore vomentem ſpumas, ita vt dubitari non poſſit quin detineretur comitialis morbi affectionibus, quas tradit Cornelius Celſus *lib 3. cap. 24.*

Nec facit quod alij Medici dixerunt, morbum Bartholomæi non fuiſſe perpetuum, & incurabilem; Nam vltra quod atteſtati ſunt contra ſententiam prædictam Hippocratis 13.
& Galeni: adhuc ſufficit ad effectum, de quo agitur, quod conſtet de exiſtentia illius morbi: & dictum Bartholomæum fuiſſe illo liberatum debet probari ab allegante, vt dicit in terminis Abbas *in dict. cap. cum inter Canonicos, num. 7. in fine*, poſt Ioannem Andream Butr. & alios.

Non obſtat quod aliqui podagra vehementi, vel alio morbo perpetuo impediti, fuerint nihilominus à Capitulo prouiſi de ſimilibus dimidiis portionibus Eccleſiæ Salamantinæ, quando prius erant Sacerdotes, prout erat Bartholomæus eo tempore, quo illi facta fuit prouiſio de iſta dimidia portio-

ne:

ne : Nam quidquid ſit an illud aſſum-
14. ptum probetur, & an releuet; Reſpon-
detur non eſſe pſtem rationem Epilepſiæ,
& aliarum infirmitatum: quia Epilepſia, teſte
15. Gal. *lib. 3. de laborantibus locis*, eſt intecuallata
mentis, & ſenſuum cum læſione conuul-
16. ſio : quilibet autem, quamlibet mentis alie-
nationem patieos, interdicitur exequutio-
ne Ordinis ob periculum & ſcandalum cir-
ca Sacramenta : Iſid. *libro tertio, quæſtion. 82. artic. fin.* Archid. & alij *in dict. capit. commu-*
17. *niter.* Et quidem ſi olim ille morbus fuit
dictus Comitialis, quia talis videbatur illa
concidendi, ſeu corruendi deformitas, vt
vbi cuicunque è populo ſuperueniret, ſtatim
Comitia dirimerentur; magna eum ratione
Sacræ Eccleſiæ Antiſtites cenſuerunt, ne
huic vitio affectis Sacramentorum admi-
niſtratio committeretur.

Non obſtat quòd Bartholomæus eſſet iam
presbyter, cùm enim ſtante illa paſſione
eſſet ab Altari remotus, & ab Ordinario
expreſſè prohibitus, ne amplius celebra-
18. ret, non debuit illi prouideri de beneficio,
per cuius aſſecutionem denuò addiceretur,
19. & reſtitueretur Altari : Quod autem ad
iſtas dimidias portiones deueniatur per aſ-
cenſum & nouum titulum, fuit dictum *in
prædicta Salamantina coram Clemente Octauo*
facit *deciſio* Rotæ 6. *numero primo, quinto, &
ſexto, de conſuet. in nou.* Bellam. *deciſ. 63. numero quinto*, & conſtat manifeſtè, ex quo
per Capitulum fuit facta Bartholomæo no-
ua promiſſio.

20. Nec ſubſiſtit, quod per alium deſeruire
Bartholomæus potuiſſet : Nam vltra quod
dici poteſt, ſtatutum diſponens quod di-
midiæ portiones remaneant Sacerdotibus
de Miſſa, requirere Portionarium, qui de
tempore ſibi acquiſitæ portionis, poſſit
actu Miſſam celebrare, ad not. per Barboſ.
conſilio trigeſimotertio, numero octauo, lib. 2.
Abbas *in capit. cum in cunctis, §. inferiora,
numero decimo*, & Decius *numero duodeci-
mo de electior.* Paris. *conſilio quinquageſimo,*
21. *numero decimoſeptimo, libro quarto*, cùm iſta
dimidia portio requirat reſidentiam, &
etiam ex prædicto ſtatuto ſacerdotium, ma-
gis eſt quod Bartholomæus non inſeruiuiſ-
ſet ſufficienter per Vicarium : Lap. *alleg. 35. numero quarto, & allegat. 127. numero ſecundo,*
Decius *in cap. cum omnes, num. quinto & ſex-
to, de conſtitut.* Abb. *in capit. pen. de Cleric.
non reſid. num. 4.* Silu. *de benefic. part 4. quæ-
ſtion. 1. colum. 1. circa med.* facit Concil. Tri-
dentin. *ſeſſ. 22. capit. 3. de reformat. & ſeſſ. 24.
capit. 12. §. Præterea*, ibi, *omnes Diuina per
ſe, & non per ſubſtitutos compellantur obire
officia.*

Denique ipſemet Dominicus dixit in ſua
impetratione, quod Bartholomæus non po-
terat adimplere miniſterium, & ſeruitium
Altaris : ſicque improbauit ſeruitium, quod
per Vicarium fieret. Atque ex his, vtraque
parte informante, fuit pro Franciſco reſolu-
tum, &c.

Romana Bonorum Vener. 26. Iunij 1609.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Curator dandus eſt tam furioſo, quàm men-
te capto.*
2 *Diſpoſitio Iuris in furioſo, procedit in mente
capto.*
3 *Furioſus quis dicatur?*
4 *Mente captus quis dicatur?*
5 *Furor probari debet ab allegante.*
6 *Mentis ſanæ quilibet præſumitur.*
7 *Teſtibus deponentibus de ſana mente magis
credendum eſt, quam ijs qui de dementia
teſtantur.*
8 *Teſtes deponentes de ſana mente habent iu-
ris præſumptionem pro ſe.*
9 *Dubium facti decidi debet ſecundum natu-
ralem æquitatem.*

DECISIO XXX.

ETſi curator nedum ſit dandus furioſo, 1.
verum etiam mente capto : quod enim 2.
ius ſtatuit in furioſo, habet locum in de-
mente, ſeu mente capto, & è contra : vt
notat Fulgoſ. *in conſilio 19. ante num. primum,
verſ. ſuper eo, quod quæritur*: Furioſus enim eſt 3.
mente captus cum ſæua dementia & qua-
dam veluti rabie : Mente captus verò eſt 4.
cum quieta dementia, Baldus *in l. humani-
tatis, num. 15. verſ. venio, ad quartum nota-
bile : Cod. de impuber. & aliis ſubſtitution.* ſe-
quitur Fulgoſ. *dicto loco num. 1. verſ. nam
eleganter.*

Tamen in caſu iſto non eſt locus curato-
ri, quia de furore nullo pacto conſtat, qui 5.
debet probari ab allegante, cùm quilibet 6.
præſumatur ſanæ mentis : ex allegatis per
Illuſtriſſimum Mantic. *de coniectur. vlt. vo-
lunt. lib. 2. tit. 5. num. 2.*

Circa dementiam verò, licèt probationes
videantur contrariæ; tamen magis eſt ſtan- 7.
dum teſtibus deponentibus contra demen-
tiam, quia cum, vt dictum eſt ſuprà, qui-
libet præſumatur ſanæ mentis, in eo occur- 8.
ſu magis eſt ſtandum teſtibus, qui habent
præſumptionem iuris pro ſe; Baldus *in au-
thent. omnes Peregrini, num. 10. in principio,
Cod. commun. de ſucceſſion.* & latè proſequi-
tur Franciſc. Curtius *de Teſtibus, concluſion. 3.
num. 52.*

Et ſi dicatur, quod ex depoſitionibus te-
ſtium reſultat dubium facti, quod debet de- 9.
cidi ſecundum naturalem æquitatem, vt per
Bald. *loc. prox. alleg.* tamen, nec vlla æqui-
tas ſuadet, quod in conſenſu probationum
magis credatur teſtibus deponentibus ſuper
dementia, quam deponentibus ſuper ſana
mente.

Romana ſtupri, ſeu dotationis, Veneris 19. Martij 1610.

Coram R. P. D. Sacrato.

SVMMARIVM.

1 *Stuprata puella præſumitur Virgo tempore carnalis cognitionis, niſi contrarium probetur.*

2 *Et declaratur hoc procedere quando agitur ciuiliter ad effectum conſequendi dotem, ſecus ſi criminaliter ad effectum pœnæ.*

3 *Virgo præſumitur mulier, quæ pro Virgine tenebatur & reputabatur.*

4 *Virgo præſumitur puella, quæ recuſat ab aliis cognoſci.*

5 Credo, *verbum importat explicitam confeſſionem in principali.*

6 *Zelotypia, & ſuſpicio ſemper concomitantur impuros amores.*

7 *Virginitas præſumitur ex emiſſione ſanguinis in cognitione carnali.*

8 *Teſtes mulieres, viles, & inhoneſta admittuntur, & probant cum tormentis, & iunctis adminiculis in probatione ſtupri.*

9 *& 10. Stuprum non cauſatur ex attentatione facta à pueris.*

11 *Teſtis depoſitioni in iudicio factæ, magis ſtandum eſt, quàm extra iudicium.*

DECISIO XXXI.

IN cauſa ſtupri, quam Agatha ciuiliter, & ad effectum dotationis intentat contra Sixtum: Domini reſoluerunt conſtare de
1. bono iure Domin. Agathæ, hoc eſt de virginitate, quando primùm Sixtus illam carnaliter cognouit.

Primò quia iſta eſt qualitas, quæ ineſt à natiuitate, & quæ per ſolum temporis curſum non mutatur: vnde præſumitur durare, niſi contrarium probetur: Clarus qui de communi, *in ſua praxi*, § *Stuprum. verſ. ſed pone*: alios plures refert Menoch. *de præſumption. lib.6. præſumpt.89. per totam.*

Quibus non obſtant Marſil. *conſilio 7.* Cæ-
2. poll. *conſilio 57. per totum*: Quia loquuntur ad effectum pœnæ, & in ſtatuto exorbitanti; ſecus ad effectum ciuilem, & in agente, ex diſpoſitione iuris communis; & quidquid in iſtis terminis dicere poſſent; attendenda eſt vera & communis, de qua ſupra. Non etiam obſtat Burſat. cum aliis ab ipſo allegatis, *conſilio vigeſimo, numero decimo.* Quia non loquuntur in qualitate, quæ inſit à natura, & ideo non faciunt ad propoſitum caſum.

3. Secundò, prædicta eo magis videbantur habere locum in hac muliere, quæ in domo ciuilium & honeſtorum parentum, publicè & palam tam in habitu, quàm in cæteris ſe gerebat pro virgine: vnde talis præſumebatur; arguendo à contrario ſenſu, *in l. apud Labeonem. §. ſi quis virgines, Digeſtis, de iniurijs*: facit text. *in cap. ſi Iudex, §. idemque eſſe cenſemus, de ſent. excomm. in 6.*

Tertiò, fuit conſiderata confeſſio ipſiuſmet Sixti in iudicio criminali, in qua dicit 4.
ſe credidiſſe & habuiſſe iſtam mulierem pro virgine; & addit optimam rationem, nempe quod ipſe in domo contigua habitans, illam adamauit per tres annos, & ipſa eum: & cum eam pluries ſollicitaſſet, illa ſemper negauit ſe poſſe illi complacere propter multos oculos, qui ſuper illam inuigilabant in domo paterna. Vnde concludit, quod ſi hoc non potuit ſecum; eſſe credibile, quod neque potuerit cum aliis.

Non obſtat, quod Sixtus loquens de 5.
virginitate Agathæ vtatur verbo, *Credo*, quia in principali illud verbum importat explicitam confeſſionem, Gloſſ. *in cap. ex litteris, verbo, occulta veritate, de iureiurand.* Specul. *titul. depoſit. §. Sexto tractandum, numero vndecimo*, Baldus *in l.1. in fin. Cod. de falſ. cauſ. adiect. leg.* Abbas *in capit. quoties, numero octauo, de teſtibus*, Iaſon *in rubr. de iureiurand. numero decimo, verſ. ſecundo aduerte*, Decius *conſilio quadrageſimoſeptimo, numero ſexto.* Maximè attenta ratione per illum expreſſa, quæ ampliat dictum: ad tradita per Baldum *in l. Conuenticula, numero ſexto, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Abb. *in dict. cap. quoties, numero ſexto, de teſtibus*, Alexand. *conſilio vigeſimoquarto, numero 14. lib.2.* Iaſon *in l. fin. numero 6. Digeſtis, de offic. procur. Cæſ.*

Minùs faciunt alia, quæ in eodem examine ſubiungit Sixtus, ex quibus apparet ipſum dubitaſſe de honeſtate Agathæ: quia non tollunt confeſſionem expreſſam, maximè roboratam ratione, de qua ſupra:
ſed concludunt quandam ſuſpicionem, ſiue 6.
Zelotypiam, quæ paſſiones nunquam abſunt ab iſtis impudicis amoribus.

Quartò pro Agatha multum facere vi- 7.
debantur duæ fœminæ in cauſa criminali examinatæ, quæ explicitè dicunt *che Siſto ſuerginò Agata*: & quod ipſa viderunt ſigna virginitatis, & quod fuerunt etiam oſtenſa Sixto, qui non negabat ſtuprum, & hoc idem fatetur Sixtus in ſuo examine, nempè quando primùm cognouit Agatham, ſibi oſtenſa fuiſſe dicta ſigna, licèt dicat potuiſſe eſſe procurata aliquo artificio muliebri: qua reſponſione creditur poſſe etiam euitari depoſitio prædictarum mulierum.

Verùm Domini, non obſtante hac poſſibilitate, habuerunt prædicta ſigna pro releuantibus, ex quo Doctores paſſim illa admittunt, nempè Gloſſ. *in capit. ſatis. 33. quæſtion.5.* Afflict. *deciſion.236. numero tertio*, Abb. Aretin. & alij *in cap. propoſuiſti, de probat.* immò ipſamet ſacra Pagina *in Deuteronom. capit. vigeſimoſecundo*, ibi, *& ferent*

ſecum

ſecum ſigna virginitatis eius ad Seniores Vrbis.

Et licet dicatur, dictas fœminas eſſe vi-
8. les, & forſan inhoneſtas; attamen illorum dictum viſum fuit Dominis multum conſiderabile, cum ſit adminiculatum ex confeſſione Sixti, *ad deciſ.* Cæſar. de Graſſ. *numero quarto & octauo, de ſponſal. & matrimon.* & vna illarum ſuſtinuerit in tormentis; quod diluit maculam: Felyn. *conſilio trigeſimoſexto, numero nono,* Clarus *in prax.* §. *fin. quæſtion. vigeſimaquinta, in princip.* Et quia in iſtis materiis, non ſolent adhiberi perſonæ honeſtæ; vnde debent admitti teſtes, quales haberi poſſunt: Iaſon *in l.* 1. *in ſecunda lect. numero quadrageſimooctauo, & in fin. & numero* 50. *Cod. de Summ. Trinit. & fide Cathol.* Decius *conſilio* 342. *numero* 2. & 3. Grammat. *conſil.* 50. *num.* 14. *in ciuilibus.*

9. Ad illud, quòd Agatha conſtituta in Monaſterio pro exoneratione ſuæ conſcientiæ, confeſſa fuerit ſe antequam Sixtus illam cognoſceret fuiſſe aliàs cognitam per quemdam puerum, dum iret ad ſcholam; fuit reſponſum talem cognitionem non concludere per neceſſe amiſſionem virginitatis, cùm potuerit eſſe ſimplex attentatum puerile, quod non cauſat ſtuprum: Baldus *in l. ſi quis non dicam, numero* 17. *Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Bene Maiol. *de irregular. lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 34.

10. Et quod fuerit delictum puerile, fit veriſimile ex eo, quod regulariter non admittuntur ad Scholas viri puberes cum puellis viripotentibus, & ex fide Baptiſmi Agatha erat ætatis tenerioris, vnde virum admittere non poterat.

Secundò prædicta atteſtatio Agathæ viſa fuit multum ſuſpecta, tanquam extorta clam, & contra conſtitutiones Monaſterij, & ad inſtantiam Fratris Sixti, vt ſcilicet idem Sixtus liberaretur à pœnis criminalibus, quæ illi iam conſtituto in carceribus imminebant.

Tertiò fuit dictum; quod quatenus in confeſſione Agathæ, poſſet fieri fundamentum, magis eſſet attendenda alia confeſſio, quam fecit in iudicio, & in qua contrarium dicit: tum quia iudicialis: ad notata *in l. vnica, Cod. de confeſſ.* Gloſſ. *in l.* 1. *verb. apud Iudices, Digeſtis, de interrogat. act.* Abb. *in cap. ex parte, num.* 14. *de confeſſ.* Tindar. *tractat. de teſtament. capit.* 7. *num.* 31. tum quia prior: Grammat. *conſil.* 59. *num.* 7. *in criminal.* Cæſar de Graſſ. *deciſion.* 3. *num.* 3. *de ſponſ. & matrimon.* facit text. cum *ibi* notat. per Bartol. *in l. generaliter. num.* 16. *Cod. de non numerat. pecunia,* tum quia magis adminiculata: Abbas *in cap. litteras, n.* 2. *de præſumpt.* Roland. *conſil.* 40. *num.* 13. *lib.* 1. Gabr. *conſil.* 173. *num.* 4. *lib.* 1.

Ad aliud, quod Sixtus non cognouerit
11. Agatham in domo Patris, ſed in domo Lucretiæ mulieris vilis & parum honeſtæ, vnde retorqueretur præſumptio de qua ſupra in ſecundo fundamento; fuit reſponſum ex amore præcedenti, iteratis ſollicitationibus contra honeſtatem Agathæ, de quibus ſupra, ex depoſitione prædictæ Lucretiæ; quæ in tormentis ſuſtinuit ſe ad inſtantiam Sixti ſollicitaſſe Agatham ad diſcedendum domo paterna; ex modicitate temporis; Nam Sixtus fatetur, *che in capo aduno, à doi giorni, che non la vidde per caſa del Padre, la trouo à caſa di Lucretia,* & ibi rem habuit cum illa: ex eo quod vt idem fatetur, Agatham ex poſt aluit, & veſtiuit, ſatis colligitur vel quod Agatha ad inſtantiam Sixti diſceſſerit à domo paterna, vt ipſamet deponit in ſuo examine; vel ſaltem quatenus diſceſſerit ſponte, & ex cauſa indignationis cum ſuis parentibus, vt profitentur informantes pro Sixto, diluitur ſuſpicio, quod in illa domo fuerit ſtuprata antequam Sixtus ad illam accederet, &c.

Taurinenſis Matrimonij Veneris 2. Decembris 1611.

Coram R. P. D. Peña.

SVMMARIVM.

1 *Mulier annorum octo, & menſium decem, matrimonium validè non contrahit, niſi probetur prudens & diſcreta.*

2 *Ætas legitima à Legibus determinata requiritur in coniugibus pro validitate matrimonij.*

3 *Ætas annorum duodecim requiritur in fœmina pro contrahendo matrimonio.*

4 *Ætas annorum quatuordecim requiritur in maſculo, vt valeat matrimonium contrahere.*

5 *Matrimonium ad ſui validitatem requirit numerum annorum, pubeſcentiam corporis, & potentiam coeundi.*

6 *Matrimonium quandoque contrahi poteſt ante pubeſcentiam per verba de præſenti, ſed contrahentes debent eſſe pubertati proximi.*

7 *Pubertati proxima dicitur mulier quæ in vndecimo, vel circa duodecimum annum eſt conſtituta, ſecundùm aliquos.*

8 *Pubertati proximus dicitur qui ab illa diſtat per ſex menſes, vel minus ſecundùm aliquos: & hæc opinio venit amplectenda, num.* 11.

Et tenetur communiter à Doctoribus, n. 12.

Et approbatur à Rota, n. 13.

9 *Ætati alicui proximus dicitur qui ab illa diſtat per ſex menſes.*

10 *Pubertati proximus dicitur, qui eſt circa finem pupillaris ætatis, vel ipſam exceſſit per tres dies ſecundùm Hoſtienſ.*

14 *Pupillus dicitur qui eſt in ætate diſtante à pubertate per ſex menſes tantùm.*

15 *Impuberibus non eſt danda licentia contrahendi matrimonium, niſi ij ſint adeò proximi*

proximi pubertati, vt malitia ſuppleat ætatem.

16 *Pubertatis tempus anticipat potentia coeũdi.*

17 *Matrimonium contractum cum puella maiori ſeptennio, & viripotente ſuſtinetur, licet non poſſit dici pubertati proxima.*

Contrarium nn. ſeqq.

18 *Matrimonium contractum cum puella impubere ad hoc vt ſit validum, non ſufficit quod puella ſit viripotens ſed inſuper intelligat vim conſenſus coniugalis.*

19 *Malitia tunc dicitur ætatem ſupplere quando in impubere, qui matrimonium contrahit, concurrit potentia coeundi, & ſcientia eius, quod eſt matrimony vinculo ligari.*

20 *Diſcretio eſt neceſſaria ad contrahendum matrimonium.*

21 *Diſcretio ad contrahendum matrimonium neceſſaria non qualibet ſufficit, ſed magna requiritur.*

22 *Diſcretio ad matrimonium neceſſaria præſumitur adeſſe concurrente ætate pubertati proxima.*

23 *Matrimonium eſt inualidum ſi contrahatur cum puella ætatis longè diſtantis à pubertate.*

24 *Diſcretio puellæ non bene probatur ex aliquo eius dicto, cùm potuerit inſtrui ad ſic dicendum.*

25 *Puella quæ patitur ſe explorari, & tangi à viris, ad referendum eius virginitatem, non diſcreta, ſed innocens & imbecillis iudicij ex tali permiſſione apparet.*

26 *Inſpectio mulieris ad cognoſcendam eius virginitatem, indignum & indecorum eſt quod fiat à viris.*

27 *Matrimonium in dubio validum iudicari debet.*

Declara vt num 28.

Decisio XXXII.

DE menſe Iulio anno 1609. Præpoſitus Collegiatæ Eccleſiæ Oppidi Corgnati, ſeu ille qui curam animarum regebat, & de licentia Archiepiſcopi Taurinenſ. matrimonialiter per verba de præſenti copulauit Franciſcum Mullum ætate & corpore habilem, & Catharinam Pomam in ætate octo annorum & decem menſium conſtitutam, prædictúmque matrimonium per copulam carnalem ſubſequutam conſummarunt, ſicuti Periti Medici, & Chirurgi, qui puellam explorauerant, teſtabantur affirmantes ſe de conſenſu, & bona voluntate eiuſdem Catharinæ eam viſitaſſe, & vidiſſe apertas partes & obſtacula virginalia, quæ ibi in virginibus reperiri ſolent, & Chirurgos adhibito tactu exploraſſe virginis pudenda, quæ affirmauerat non ſenſiſſe dolorem; imò retuliſſe ſe non ſenſiſſe ampliùs dolorem in actu copulæ, ſicut ſenſerat à principio. Vnde prædicti Periti pariter retulerunt, ſe claré cognouiſſe Catharinam fuiſſe defloratam, & carnaliter cognitam, nec propterea repertũ ſignum aliquod lacerationis, aut violentæ violationis in pudẽdis illis partibus muliebribus. Inſuper addiderunt in puella apparere initia pubertatis, videlicet teneram lanuginem. Obſtetrices etiam adhibitæ affirmabant ſe viſitaſſe Catharinam, eámque reperiſſe carnaliter fuiſſe cognitam, & adhibito tactu reperiiſſe aperta clauſtra virginalia.

Cæterum quia Catharinæ tutores in Curia Archiepiſcopali querelam porrexerunt cõtra Franciſcum Mollum tanquam raptorem, & eiuſdem Catharinæ violatoré, Archiepiſcopus eandem Catharinam ſub ſequeſtro poni mandauit: à quo prætenſi coniuges, cum ad Nuncium Apoſtolicum appellaſſent, Nuntius ad eundem Archiepiſcopum cauſam remiſit, & cùm ab hoc decreto iterum coniuges appellaſſent, cauſa introducta in Rota, Dominus Cardinalis Lancellottus, tunc Auditor die 8. Martij 1610. dubitauit an conſtaret de validitate Matrimonij, & tunc cauſa fuit dilata, quoniam valde tunc fuerat dubitatum, an Catharina eſſet prudens, & diſcreta: nam 1.
in tam tenera ætate, niſi accedat diſcretio, non contrahit validum matrimonium: ideo vt veritas exploraretur, petita fuit Remiſſoria, & ſub die 26. Aprilis 1610. fuit in Rota conceſſa, qua reproducta; propoſito iterum dubio an conſtaret de valido matrimonio? eóque propoſito ſub die 22. Iunij, cauſa fuit remiſſa ad Kalendas, & die 2. Decembris iterum propoſita, Rota contra Franciſcum Mollium, & Catharinam Pomam prætenſos coniuges ſolum informantes non conſtare de valido matrimonio reſpondit.

Primò quia cùm ad matrimonium validè 2.
contrahendum legitima ætas Legibus, vel Canonibus determinata requiratur, *cap. 1. de deſponſ. impub.* nempè in fœmina annus duo- 3.
decimus, *cap continebatur, de deſponſat. impub.* in maſculo autem annus decimuſquartus, 4.
cap. atteſtationes, & cap ex litteris, eod. tit. quæ ætas ita à Sacris Canonibus conſtituitur, vt tunc coniuges habiles ad copulam, & ad conſenſum coniugalem mutuò præſtandum præſumantur, *cap. puberes, de deſponſat. impuber.* vbi id notant communiter Gloſſ. & Doctores; in hoc caſu puella longo tempore à pubertate diſtabat, videlicet ad minus duobus annis & duobus menſibus.

Secundò quia tria regulariter requiruntur 5.
ad effectum vt matrimonium validè contrahatur, videlicet annorum numerus, pubeſcentia corporis, & effectus potẽtiæ coëundi: ita communiter Canoniſtæ *in d. cap. puberes*, vbi Antonius de Butr. *n. 3.* Panormitanus *n. 3.* Alexander de Neuo, *n. 3.* Aocharanus *num. 3.* Præpoſitus *n. 2.* in hoc autem caſu ita omnia defeciſſe videbantur; nam annorum numerus à Sacris Canonibus & legibus ciuilibus deſideratus proculdubio deerat: pubeſcentia corporis erat imperfecta; nam ex aſſertione Peritorum lanugo in partibus pudendis ſolùm oriri incipiebat: & licet potentia coëundi ex eorundem aſſertione non defuiſſet, deerat tamẽ diſcretio, vt mox patebit.

Tertiò, quamuis ante completam puber- 6.
tatem validè quandoque poſſit contrahi matrimonium per verba de præſenti, contrahentes tamen pubertati proximi eſſe debent:

cap.

Digitized by Google

cap.continebatur, §. *ſi autem fuerint*, ibi, *ætati proxima*, *& cap. de illis*, ibi, *quod ſi ita fuerint ætati proximi*, *de deſponſat. impub.* vbi communiter Canoniſtæ.

7. Pubertati autem ptoximæ puellæ ad hunc effectum dicuntur, quæ vel in vndecimo, vel circa duodecimum annum ſont conſtitutæ; vt eſt expreſſus textus *in dict. cap. continebatur*, §. *ſi autem*, ibi, *ſi autem fuerit ætati proxima*, *vt in vndecimo, vel circa duodecimum annum*, vt notant *ibi* Canoniſtæ cum Gloſſ. *in verb. proxima:* affirman-
8. tes proximam pubertati dici, quæ diſtat à pubertate per ſex menſes, vel minus. Sic Innocentius *ibidem*, *num.2.* vbi eam puel-
9. lam dicit eſſe proximam pubertati, quæ habet vndecim annos completos cum dimidio: Et ratio eſt, inquit, quia legitima ætas ad contrahendum matrimonium, ſunt vndecim anni completi, & non incepti tantùm: & quia circa hoc aliæ Gloſſæ variant, addit *ibidem* Innocentius, hoc eſſe tenendum, quidquid dicant alæ Gloſſæ: non tamen negat quin poſſit contrahi matrimonium, ſi ante duodecimum, vel vndecimum annum impuberes eſſent coniuncti, & aliqua præſumptio appareret pubertatis, Gloſſa *in dict. capitulo*, *continebatur*, *in verb. proxima:* vbi expreſsè affirmat, proximam pubertati dici, quæ diſtat à pubertate per ſex menſes, vel minus, per textum in *leg. non tantum*, *ff. excuſat. tutor.* Ancharanus *ibidem*, *quæſt.2.* *num.4.* Franciſcus Cardinalis Zabar. *num.6. in fine*, *quæſtion.1.* Panormitanus *num.9. ſuper gloſſ. in verb. proxima:* vbi ex ſententia Gloſſæ ponit concluſionem, eum dici proximum alicui ætati, cùm ab illa diſtat per ſex menſes, vel minus, licèt circa finem mutare videatur, Alexander de Neuo, *num.22.* Antonius de Buttrio *num* 10. vbi ſequitur Innocentium: Marianus Socin. *in cap. puberes*. *& num.58. de deſponſatione impuber.* vbi pro hac parte allegat antiquos Canoniſtas, Tancredum, Vincentium, Innocentium, Ioannem Andream, & alios.

Et in materia matrimoniali tam circumſpectè locuti ſunt, & ſenſerunt antiqui Canoniſtæ, ne in tanto Sacramento contingeret error: vt Hoſtienſ. *in dict. cap.*
10. *continebatur*, *num.1.* dixerit pubertati proximum dici illum, qui eſt circa finem pupillaris ætatis, vel ipſum exceſſit per tres dies.

Et licèt hæc ſententia Hoſtienſis communiter non teneatur, vt notauit Panormitanus *in dict. cap. continebatur*, *num 9.* & iura per eum allegata, loquuntur in alio caſu, vt notauit *ibidem* Alexander de Neuo, *num.22.* nihilominus tamen inde ſumi-
11. tur argumentum, quod in iſta materia non ſunt facilè amplectendæ aliæ Gloſſæ, & doctrinæ Doctorum iuris Ciuilis, aliter definientes atticulum de proximo pubertati, & præſertim *in l. pupillus*, *ff. de regulis iur.* & in §. *in Summa*, *Inſtitut. de obligat. quæ ex delicto naſcuntur:* Sic dixit in terminis Rota apud Puteum *deciſ. 66. incip. Vigeſima-ſexta:* *num.3. libr.4. verſ. & quidquid ſit in alia materia.*

Communem verò ſententiam Innocentij, 12.
& prædictæ Gloſſæ *in dict. cap. continebatur*, amplexi ſunt in hac materia matrimoniali alij Viri graues etiam ſanctitate inſignes, vt ſanctus Raymundus de Penna forti *in Summâ*, *libro 4. titul.1. de Sponſalibus*, §. 5. *verſ. videtur autem*, & idem Cardinalis Zabarella *conſil. 4. incip. Dico quod Sponſalia*, *num.2. verſ. quod autem puella.*

Et quod tollere videbatur omnem difficultatem, erat auctoritas Rotæ apud Pu- 13.
teum *prædicta deciſ.66. lib.2.* vbi in cauſa contingenti de anno 1543. affirmauit, proximum pubertati dici in hac materia, qui per ſex menſes diſtat à pubertate: quæ ſententia firmiſſimè probatur per text. *in leg. non tantum*, *Digeſtis*, *de excuſat. tutor.* quem allegat Gloſſ. *in dict. cap continebatur*, *in verb.*
proxima: vbi Iuriſconſultus eos pupillos di- 14.
xit eſſe propè pubertatem; quorum ætas diſtat à pubertate tantummodo per Semeſtre tempus, id eſt per ſex menſes, vt *ibidem* Gloſſ. interpretatur.

Et ideo Practici ſolent dare ſalubre con- 15.
ſilium, quod Epiſcopi non debent leuiter concedere facultatem impuberibus contrahendi matrimonium; niſi ita fuerint ætati proximi, quod malitia ſuppleat ætatem: vt rectè notauit M. Antonius Genuenſis Epiſcopus Montis Marani, *in praxi Archiepiſcopali Curiæ Neapolitana*, *cap.104. in ſecunda impreſſione.*

Et quoniam informantes pro iſtis prætenſis coniugibus valde laborabant in perſuadendo matrimonio, quia inter eos copula carnalis fuit ſecuta, quam ad hunc effectum frequenter commemorant Canoniſtæ *in cap. puberes*, *& in cap. continebatur*, *& in cap. à nobis*, *& in cap. de illis*, *de deſponſat. impub. & in cap finali*, *de eo qui cognou. conſanguin. vxor. ſua.* Super quo articulo valde obſcurè, & intricatè loquuntur.

Et quidam tantum huic copulæ aliqui DD. tribuerunt, vt Panormitanus *in dict. cap. à*
nobis, *num.3.* dixerit potentiam coëundi an- 16.
ticipare tempus pubertatis, & conſequenter copulam habitam inter minores conſummare matrimonium: & Marian. Socin. *in dict. cap. puberes*, *num.23. concluſ.2.* dixerit,
quod ſi clarum eſt, & appareat puellam 17.
maiorem ſeptennio eſſe viripotentem, matrimonium cum ea contractum tenere debeat: nec hoc caſu tractandum eſſe vtrum ſit, vel non ſit proxima pubertati, cum ſatis ſit, quod appareat eſſe viripotens: *dict. cap. à nobis*, *de deſponſat. impuber.*

Ideo Rota vltra potentiam coëundi ad 18.
validum matrimonium contrahendum cum impuberibus, diſcretionem & intelligen-
tiam poſtulauit, vt mulier impubes ſic eſſet 19.
prudens & diſcreta; vt intelligeret vim conſenſus coniugalis, & quid eſſet matrimonij vinculis alligari: vtrumque enim cenſuit Rota contineri ſub nomine *malitiæ*, ſeu prudentiæ ſupplentis ætatem, de qua ſæpè Canones in hac materia loquuntur: & ſignanter

tet *in cap. de illis, il 2. & in cap. finali, de deſponſat. impuber.*

Nec dubium, quin diſcretin ad matrimo-
20. nium contrahendum ſit neceſſaria: S. Thom.
in 4. ſentent. diſtinct. 36. quaſtion. vnic. art. 5.
Panormitaous *in cap. de illis, il 2. numero 4. de deſponſ. impuber.* vbi Alexander de Neuo, *numero* 6. Baptiſta Trouamala *in Summa Roſella, in verb. Matrimonium* 2. *numero* 2. Angel. de Clauaſio *in Summa in verb. Matrimonium* 3. *impedim.* 16. *numero* 8. Sylneſter *in Summa in verb. Matrimonium* 3. *quaſt.* 2. Ioan. Tabienſi1 *in Summa in verb. Matrimonium* 2. *quaſt.* 6 *numero* 7. Brunellus *de ſponſalibus concluſion.* 4. *numero ſexto*, Sotus *libro* 4. *ſentent. diſt.* 35. *quaſtion. vnica, art.* 5. *verſ. quod ſi rurſus, & in ſolut. ad* 2. *argumentum*: Couarruuias *in Epitome libro quarto, Decretal. part.* 2. *capit.* 5. *numero* 3. Vigerius *in Inſtitut. capit.* 16. §. 7. *verſ. ad finem*: Antonius Cuceus *libro quinto, inſtitution. maiorum tit.* 12. *numer.* 156. Henricus Henriquez *libr.* 11. *de*
21. *Matrim. cap.* 13.

Mulri autem Doctorea non fuerunt cootenti affitmare, ad hunc effectom contrahendi validum matrimonium, requiri in impnbere quamlibet prudentiam, & diſcretionem, ſed multam poſtulauerunt. Nam Panormitanus *in dict. cap. continebatur, numero ſexto, de deſponſation. impuber. verſ. ſed mihi ſatis placet*: de hac materia diſſerens, hanc poſuit concluſionem; quod ſi puella eſt minor ſeptennio quantumcunque fuetit cognita, non dicatur cum illa matrimonium cooſiſtere; quia non videntr habere conſenſum aptum ad diſcernendum quid ſit Matrimonium, niſi ſit multùm doli capax.

Summa Roſellæ *pracitato loco*, ad præſtandum conſenſum aptum ad Matrimonium cootrahendum, cenſuit puellam debere eſſe multùm diſcretam, & doli capacem: Sylneſter *loco pracitato*, eandem multùm diſcretam puellam poſtulauit, vt poſſet diſcernere vires Matrimonij: Couarruuias *pracitato loco, numero tertio, verſ. quibus etiam ſubinfertur*, maximam poſtulat diſcretionem, quia ex potentia coëundi non eſt iudicandum Matrimonium.

Et quamuis prædicti Doctores de minore ſeptennio loqui videantur; illorum ratio maioribus etiam ſeptennio applicatur, cùm
22. diſcretio ad matrimooium neceſſaria præſumatar ſolùm ex ætate pubertati proxima.
23. Vnde cùm hæc puella longè diſtaret à pubertate, Rota cenſuit non potuiſſe cum illa validum matrimonium contrahi: quod aliàs definietat in *cauſa Hipporegien. Matrimon. die* 11. *Decembris* 1589. *coram R.P.D. Comitulo*, vbi io cauſa quæ tunc agitabatur inter Philibertum Venuſtum, & Veronicam Malgradam, puellam maioris ætatis, quàm eſſet hæc Poma, habebat enim annos nonem, & menſem vnum cum dimidio; pronunciauit copulam cum ea ſubſecutam, oon fuiſſe ſufficientem ad inducendam validitatem matrimonij.

Non obſtabant io contrarium allegata, & in primis teſtes vigote præſertim Remiſſoriæ examinati probantes maximam huius puellæ diſcretionem ad intelligendas Matrimonij vires, & ad cognoſcendum quid eſſet vinculis matrimonij obligari etiam de tempore, quo primò fuerat præienſum Matrimonium inter ipſam, & Franciſcum contractum: quia fuit reſponſum,

Primò, puellam ad ſuggeſtionem ſibi 24.
ſubminiſtratam quædam dicere potuiſſe, quæ aliqualem eius ſolertiam indicarent, quale erat illud, quod nolebat alium maritom, cùm nollet eſſe meretrix.

Secundò, fuit reſponſum, omnium teſtium dicta ad vnum potiſſimùm finem tendere, videlicet ad affectum Catharinæ erga Franciſcum indicandum; & quod non licebat eo marito retento alium aſſumere ne diceretur meretrix: quæ tamen Rota non iudicauit ſufficere ad arguendam diſcretionem requiſitam ad matrimonium contrahendum in tam puetili ætate. Iſta enim à Franciſco Doctore cupiente habere diuitem puellam in vxorem, ipſi facilè, necnoo teſtibus inculcari atque ſuggeri potuerunt. Diſcretio autem requiſita per diuerſas alias interrogationes circa alias materias per prudentem Indicem inueſtiganda fuerat.

Tertiò fuit reſponſum, contra dicta teſtium argui potius eiuſdem Catharinæ ineptiam, ex quo ipſa ſponte exhibuit ſe viden- 25.
dam, & palpandam, nedum Obſtetricibus, ſed etiam Medicis & Chirurgis, qui etiam adhibito tactu circa pudenda, & intra pudenda, eius virginitatem & violationem explorauernot: nam ſi diſcreta & prudens fuiſſet, non permiſiſſet ſe ita indignè tractari;
quemadmodum Rota indignum exceſſum 26.
iudicauit in adhibitione virorum ad exploranda pudenda muliebria; quod Principes Seculares tanquam indignum & indecorum tam in maribus quàm in fœminis, etiam antiqui indicarunt, & prohibuerunt: *§. 2. verſ. pubertatem, Inſtitution. quibus mod. tutel. finitur, leg. fin. Cod. quando tutor. vel Curat. eſſe deſin.*

Minus obſtabant decantatæ hiſtoriæ ex SS. Gregorio & Hieronymo, & aliis, quos refert Couarruuias *pracitato loco*. Quia præterquam quòd fortaſſis ſunt incertæ, vt cenſet Franciſcus Connanus *libro* 8. *comment. Iuris Ciuilis cap.* 4. & Couarruuias *pracitato loco*: quamuis eſſent certæ, non inferunt ad validitatem matrimonij.

Poſtremò noo obſtabat, quod cum age-
retur de matrimonio, in dubio pro matri- 27.
monio videbatur pronuociandum, & arbitrium iudicantis ſtar potius ad fauorē Matrimonij, præſertim cùm molti Canoniſtæ pronunciauerint hunc caſum, Iudicis arbitrio relinquendum, an ſcilicet conſtaret de diſcretione impuberum: Ioannes de Anania *in cap.* 1. *de delictis puerorum*, Antonius de Butrio *in cap. atteſtationes in fin. de deſponſat. impuber.* Panormitanus, & Præpoſitus *in capit.*
continebatur, eodem titulo: Quia fuit reſpon- 28.
ſum cum Couarruuia *pracitato loco* hoc arbitrium Iudicis ante illam ætatem, ex communi opinione

opinione definitam non eſſe paſſim exhibendum: quinimò Iudicem, qui ante illam ætatem arbitrari debet puerum eſſe proximum pubertati, maximis adducendum eſſe coniecturis, & tandem raro id agere debere.

Secundò dictum fuit periculoſum eſſe in hac materia vnius, vel alterius Iudicis arbitrium.

Tertiò fuit dictum, magnorum tribunalium arbitrium tutius eſſe, & magis ab omni periculo abeſſe.

Poſtremò fuit dictum, Rotam ex deductis tutò pronunciaſſe contra Matrimonium, quia reuera hæc puella inſpecta eius ætate, & aliis circunſtantiis ſupra deductis, non apparebat ita diſcreta, qualem requirunt Doctores, ad effectum vt poſſet vires Matrimonij intelligere.

Et ita, &c.

Bononienſis Profeſſionis Veneris 9. Decembris 1611.

Coram R. P. D. Vbaldo.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio valida dicitur ſi emanauit in ætate legitima poſt annum profeſſionis cum ſolemnitatibus requiſitis.*
2 *Profeſſio de Iure Communi non vitiatur per morbum quantumuis grauiſſimum.*
3 *Profeſſio vitiatur propter morbum caducum ſi ita diſponant conſtitutiones Religionis.*
4 *Proteſtatio tollit conſenſum ab actu*
5 *Conſenſus Religionis requiritur in profeſſione Religioſi.*
6 *Profeſſionis actus eſt vltrò citròque obligatorius tam ex parte Religionis, quam Religioſi.*
7 *Morbus caducus vt inualidet profeſſionem probari debet de tempore ſequuta profeſſionis.*
8 *Morbus caducus non probatur per teſtes deponentes vidiſſe quem in terram cadere.*
9 *Vertigo tenebricoſa habet eadem ferè accidentia, quæ habet morbus caducus.*
10 *Vertigo tenebricoſa facit patientem cadere in terram.*
11 *Morbus caducus non probatur ex eo, quod quis ſoleat cadere in terram, ſed benè morbus ſimilis, vel propenſio ad illum.*
12 *Teſtes habentes affectionem ad cauſam, repelluntur, vel ſaltem in concurſu aliorum ſunt minori fide digni.*
13 *Teſtes qui non ſint periti in re medica, non poſſunt deponere de qualitate infirmitatis.*
14 *Medici vt probent qualitatem morbi, deponere debent per ſenſum corporis; nempe quid viderint infirmum, itavt morbi qualitatem indicare potuerint.*
15 *Morbi qualitas ex accidentibus potiſſimum dignoſcitur.*
16 *Probatio plena requiritur ad effectum inualidandi profeſſionem.*
17 *Peritorum iudicio ſtandum eſt.*
18 *Confeſſio extraiudicialis probata per tres teſtes, ſatis probat.*
19 *Morbum caducum patientes, impoſſibile eſt, quod frequentiſſimè non cadant.*
20 *Morbum caducum patientes exacto 22. ætatis anno vehementius anguntur.*
21 *Morbus caducus vix eſt aliqua arte medicabilis.*
22 *Morbus caducus ab antiquis appellabatur Herculeus propter eius vim.*
23 *Proteſtatio non probatur per teſtes habentes intereſſe in cauſa.*

DECISIO XXXIII.

DOmini dixerūt profeſſionem à Ioſepho Maria emiſſam in Venerabili Religione Fratrum Minorum fuiſſe validam, cùm eſſet ab eo facta in ætate legitima, & poſt annum probationis, cum ſolemnitatibus requiſitis: *cap. 1. de Regul. libro 6. cap. ad Apoſtolicam eodem titulo, cap. cum Gonſaldus, 17. quæſt. 2.* Speculat. *in titul. de Regular. num. 1. & ſequentibus*, Rota *deciſion. 216. num. 3. parte 2. diuerſ.* & habetur per ſacrum Concilium Tridentinum *Seſſ. 25. de Regul. capit. 15. & ſequentibus.* 1

Neque de iure communi obſtare videbatur allegatus morbus caducus in Ioſepho, cùm quilibet morbus etiam grauiſſimus non vitiet profeſſionem: vt dicit Gloſ. *in cap. ſicut tenor, in verbo, extra mentem, de Regular.* & probatur *in cap. ſicut nobis*, vbi Butr. Abb. & alij communiter: *cap. porrectum, eodem titul.* 2

Vnde difficultas oriebatur ex conſtitutionibus dictæ Religionis, quatenus eſſent confirmatæ à Papa, per quas expreſsè cauetur vt Nouitij profeſſio laborantis tali morbo, ſit prorſus irrita, iuxta *conſil.* Nauarr. 25. *de Regular. numero 2. & libro 3. eiuſdem conſil.* 30. & ex eo quod proteſtatio dicebatur emiſſa à Fratribus in ipſo actu profeſſionis, iuxta formam dictarum Conſtitutionum; ex qua videbatur deficere conſenſus Fratrum, & Religionis, caſu quo iſte profeſſus laboraret morbo caduco; qui tamen conſenſus neceſſariò debet interuenire, cùm actus profeſſionis ſit vltrò citròque obligatorius: Abbas *in cap. porrectum, ſub numero* 10. *de Regular.* Nauarr. *conſil.* 26. *numero* 16. *eodem titul. & conſil.* 27. *numero 2. de voto*, Ruin. *conſil.* 128. *numero 3. lib.* 1. Menochius *de præſumption. libro 6. præſumpt.* 83. *numero vigeſimoprimo, & ſeq.* cum aliis per Honded. *conſil.* 38. *num. 5. lib.* 2. 3 4 5 6

Sed hæc non videbantur DD. obſtare: quia non fuit probatum, Ioſephum laboraſſe tali morbo tempore profeſſionis, prout erat neceſſarium: Gloſſ. *in dict. capit. ſicut tenor, in verbo, extra mentem*, & *ibi* Doctores *ſupra* allegati, Beto. *conſil.* 29. *numero* 12. *libro* 1. Rota deciſ. 107. *numero 24. parte 2. diuerſ.* Honded. *dict. conſil.* 78. *num.* 72. *lib.* 2. 7

Neque obſtant teſtes examinati pro parte Ioſephi ad probandum, quod ipſe etiam ante 8

profeſſionem & de tempore pueritiæ labora-
bat dicto morbo, & quod viderunt eum in
terram cadere, & alia ſigna recenſent eiuſ-
dem morbi: Quia fuit reſponſum, eos non
neceſſariò concludere de morbo Comitiali,
vel caduco; cùm adſint alij morbi ſimiles,
& cauſantes eadem ferè accidentia, vt eſt
9. Vertigo quàm appellant tenebricoſam, quæ
10. facit patientem in terram cadere. Vnde ex
11. hoc non infertur morbus caducus: vt fuit
reſolutum *in cauſa Leodienſ. fructuum* 31. *Maij*
1604 *coram bon. mem. Litta.* cuius copia data
fuit; ſed ſolùm ſimilitudo dicti morbi, vel ad
eum propenſio: vt fuit dictum *in Pampilo-
nenſ. Abbatia* 20. *Iunij* 1603. *coram R. P. D.
meo Ludouiſio.*

Accedit quod dicti teſtes partim ſunt fra-
tres eiuſdem Monaſterij, & ideò aliquo modo
intereſſati: Natt. *conſil.* 672 *n.* 58. *lib.* 4. Præ-
12. ſertim cum dicant ſe habere affectionem ad
cauſam *in Summario Anton. num.* 3. quo caſu
teſtes repelluntur, Pariſ. *conſil.* 15. *num.* 30.
lib. 2. Rota *deciſ.* 336. *numer.* 4. *part.* 1. *diuerſ.*
vel ſaltem in concurſu aliorum multum mi-
nuitur de eorum fide: Afflict. *deciſion.* 400.
13. *num.* 8. prætérquam quòd cum non ſint pe-
riti, non videntur poſſe deponere de tali in-
firmitate: Anchar. *conſil.* 330. *num.* 6. Aretin.
conſil. 142. *numero* 14. *verſ. ſed tamen his non
obſtantibus*: Rota *in eadem Leodienſ. fru-
ctuum*, 14. *Aprilis* 1606. *coram Litta*: partim
14. verò, licèt ſint Medici & periti, tamen non
deponunt niſi per modum reſponſi ſuper
facto eis propoſito; non autem per ſenſum
corporis, per quem, morbi qualitatem diiu-
dicare potuerint, quæ ex accidentibus potiſ-
15. ſimùm dignoſcitur: iuxta tradita *in cap. com-
muniter*, 23. *diſtinct.* & *ibi* Archidiacon. & alij
in d. Leodienſ. fructuum, 30. *May* 1604 nec ve-
rificatur quod accidentia expreſſa in illo caſu
16. concurrant in hoc fratre, & tamen ad effe-
ctum inualidandi profeſſionem, requiritur
plena probatio: Mohedan. *deciſ.* 3. *de Regular.*

Tolli autem videbatur omnino fides di-
ctorum teſtium ex aliis pro contraria parte
inductis, qui ſunt numero plures conteſtes,
& periti in Arte, nec conſtat eos habere ali-
quam affectionem ad cauſam Nam in primis
plures teſtes dicunt, hunc Fratrem ſolitum
præſentire morbum ſuum, eíque occurrere,
vel alicui rei inhærendo, vel comedendo, vel
ſedendo, vel aliud ſimile faciendo; & ſolitum
recordari accidentium, quæ ſibi occaſione
dicti morbi euenerant. Et tamen Medici de-
ponunt *in Summ. Antonij*, *num.* 8. quod pa-
tiens talem morbum non recordatur de eius
initio: ſicut etiam Medici, qui dictum Fra-
trem viſitarunt, deponunt illius accidentia
non fuiſſe morbi caduci, ſed vertiginis; vt ſu-
pra: quorum indicio, tanquam in arte perito-
17. rum ſtandum videtur: *l. ſeptimo menſe*, vbi,
Bart. *in l.* 1. *num.* 4. *ff. de ventr. inſpic* Rota *de-
ciſ.* 107. *num.* 6. *part.* 2. *diuerſ.* & fuit in noſtris
terminis dictum *in dict. Pampilonenſ. Abbatia
coram Domin. meo Ludouiſio.*

Accedit etiam confeſſio ipſius Ioſephi
Mariæ ante litem motam, quod ipſe tali mor-
bo non laborabat, ſed finxit ſe laborare, vt
de Religione exiret: vt *in Summ. Antonij*,
num. 2. quæ confeſſio probata per tres teſtes, 18.
ſatis videtur probare ſecundum magis com-
munem opinionem, de qua Hieronymus
Gabriel. *conſil.* 40. *num.* 57. *libr.* 2. præſertim
cum duo ex dictis teſtibus ſint Religioſi, &
ex iis vnus ex eadem Religione Minimorum,
quibus magis creditur: Caſtrenſ. *conſil.* 143.
Viſo proceſſu, col. vlt. verſ. dictum ergo, lib. 2.
Aymon. *conſil.* 169. *numero* 3. & iſta confeſ-
ſio etiam redditur veriſimilis ex eo, quia iſte
Frater aliàs aufugit ex ſeptis Religionis, &
fuit eo nomine condemnatus, vt *in dict. Sum-
mario, num.* 13.

Vltimò conſiderabãt Domini, teſtes, qui di-
cunt dictum Fratrem per triennium & vltra
ante profeſſionem aliquid non fuiſſe paſſum:
ex quo ſequitur, vel quòd ille non eſſet mor-
bus caducus, quem patientes impoſſibile eſt 19
non cadere frequentiſſimè; & exacto vigeſi- 20.
ſimo ſecundo ætatis anno anguntur vehe-
mentiùs; vt teſtes periti deponunt *in dicto
Summario, num.* 11. & talis morbos vix vlla 21.
arte eſt medicabilis, vt ex mente Hippocra-
tis, & Galeni fuit dictum *in cauſa Salaman-
tina dimidia portionis*, 23. *Ianuarij* 1609. *co-
ram Dom. meo Marcomontio*, & propter eius 22.
vim, & magnitudinem, *Morbus Herculeus* à
Veteribus appellabatur, Teſte Galeno *in
lib.* 6. Hippocrat. *de morb. vulg. comm.* 6. quem
refert, pluribus aliis ad propoſitum conge-
ſtis, Briſon. *libro* 3. *de verbor. ſignificat. in
verb. Comitialem morbum*: vel quod tali mor-
bo, quicunque ille eſſet, fuiſſet liberatus;
vt fuit dictum *in dicta Pampilonenſ. Abba-
tia* 20. *Iunij* 1603. *coram Domino meo Ludo-
uiſio.*

Nec obſtat prædicta proteſtatio: quia vi-
debatur non ſufficienter probari; cum de ea
deponant tantùm Fratres ipſi intereſſati, &
affectantes victoriam cauſæ, vt ſupra dictum
eſt; cùm tamen in illo actu profeſſionis ad-
fuerint plures laici, quorum nullus hoc de-
ponit: vt *in dicto Summario, numero* 12. Vl-
tra quod, non probato morbo caduco, vt
ſupra dictum eſt, proteſtatio illa nihil ope- 23.
ratur.

Ex quibus & aliis allegatis per informan-
tes DD. concluſerunt pro validitate profeſ-
ſionis, quæ etiam videbatur tutior opinio
pro exoneratione conſcientiæ dicti Fratris, &
animæ ſalute.

Melitenſis Teſtamenti Vene- ris 17. Februarij 1612.

Coram R. P. D. Manzanedo.

SVMMARIVM.

1 *Furioſus, & mente captus, actiuam teſta-
menti factionem non habent.*

2 *Furioſus, & demens nemo præſumitur, ſed
ſanæ mentis.*

3 *Dementia*

3 *Dementia concludenter probanda eſt.*
4 *Mentis ſanitatem in Teſtatore ſufficit adeſſe tempore teſtamenti.*
5 *Mentis ſanitas præſumitur in teſtatore cui in infirmitate adminiſtrata fuerunt Sacramenta.*
6 *Imbecillis, & mentis vigorem ætati correſpondentem non habens, non prohibetur contrahere, & teſtari.*
7 *Conſanguinei in cauſa ciuili admittuntur ad teſtificandum, maximè ſi habeant conteſtes.*
8 *Teſtes deponentes de dementia non probant, niſi eorum depoſitionis rationem afferant.*
9 *Dementia non probatur ex publica voce, & fama, vbi concurrat ſpecialis probatio ſanæ mentis.*
10 *Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur, quàm deponentibus de dementia.*
11 *Dementia probanda eſt de tempore teſtamenti: vbi agitur de innaliditate ipſius ex capite dementiæ.*
12 *Teſtamentum ritè & rectè factum ſi appareat ex illius inſpectione, tempore ſanæ mentis factum præſumitur.*
13 *Maritus poteſt ſermone maritali ſuadere vxori, vt ipſum hæredem inſtituat.*

Decisio XXXIV.

CVm contra teſtamẽtum Hieronymæ opponerẽtur de innaliditate ex capite, quod
teſtatrix eſſet mente capta & demens; Dubitaui
an dictum teſtamentum eſſet nullum? Et
Domini pro illius validitate reſponderunt.
1. Licèt enim certi iuris ſit, furioſum, &
mente captum, non habere teſtamenti
factionem actiuam, *leg.2. §. furioſus, Digeſtis, de iure codicill. leg. ne codicillos, Cod de
Codicill. leg. furioſum, Cod. qui teſtamen. facere poſſ. cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſtato*, &
vtrobique Doctores.
Nihilominus etiam eſt indubitati Iuris ne-
2. minem dementem, ſed potiùs ſanæ mentis
præſumi: text. *in d. l. ne codicillos*, & *ibi* Bald.
Pariſ. *conſil.87. in princip. lib.3.* Menoch. *de
præſumpt. lib.1. quæſt.18. num.6.* & qui contrarium
aſſerit, ad illius probationem tenetur:
iuxta text. *in dict. leg. ne codicillos, & in
dict. cap. fin.* Decius & alij *in dicta leg. ſi furioſum,
num.20.* & Pariſ. *vbi ſupra, numero 3.*
& Menochius *num.7.* Quin & concludenter
3. probanda eſt dementia, Bartol. *in l. poteſt,
num.15. ff. de hæred. inſtituend.*
Sed & in caſu noſtro, vltra dictam præſumptionem,
adſunt teſtes teſtamentarij
4 deponentes de tempore conditi teſtamenti
Hieronymam ſanæ mentis fuiſſe: quod ſufficit
pro illius validitate, quamuis antea demens
extitiſſet; cùm integritas mentis ſolùm
de tempore teſtamenti exigatur: text.
*in l.2. & in l. qui teſtamento, §. quacunque, verſ.
ne furioſus, ff. de teſtamentis, l.2. & dict. l. ſi furioſum,
Cod. qui teſtamenta facere poſſunt*, &
text. *in dict. cap. fin.*
Vltra quod de eadem ſana mente ante teſtamentum,
& in ipſa infirmitate, in qua
deceſſit, deponunt & alij teſtes: quibus accedit,
aſſuetam eſſe Hierooymam ſua peccata
confiteri & Sacram Euchariſtiam aſſumere,
quæ etiam Sacramenta in vltima in- 5
firmitate illi adminiſtrata fnetunt; quæ plurimùm
adiuuant ſanæ mentis præſumptionem:
ad not. per Corn. *conſil.219. numer.5.
in princip. libr.1.* Decianum *conſil.127. num.3.
libro tertio*, Menochium *præſumpt.45. num.21.
libro 6.*
Et quamuis Hieronyma ex teſtibus in con- 6.
trarium datis poſſet forſan dici imbecillis videri,
quaſi non habens illum vigorem mentis,
quem ætas poſtulat; indéque indiſcreta
appareret, vel debilis ingenij, non poteſt
dici ex eo non habere iudicium ad contrahendum:
vt *in leg. ſi frater*, & *ibi* Caſtr. *Cod.
qui teſtam. facere poſſ.* Socin. *conſil.47. num.9.
libro 3.* cum aliis adductis per Rotam *deciſione
577. parte 1. diuerſ.* Ex quibus colligitur,
quantum diſtet dementia ab indiſcretione,
ſeu imbecillitate.
Nec obſtat qnod aliqui ex teſtibus deponentibus
de ſana mẽte, ſint cõſanguinei, cum
iſti in ciuilibus admittantur ad teſtificandum 7.
abſque vlla fidei diminutione: maximè quando
habent conteſtes, vt in noſtro caſu: Bald.
conſil.20. num.4. lib 5. cum aliis adductis *in
vna Sempronienſ. Parochialis 7. May 1573.
coram Illuſtriſſimo Mantica.*
Minùs obſtant teſtes pro demẽtia inducti, 8.
cùm deficiant in ratione ſui dicti, & ex eo
non probetur. Ratio enim magis quã dictum
attenditur: Socin. *conſil.41. n 4. lib.1.* Pariſ.
conſil. 88. num.38. lib.3. præcipuè quando
agitur de probanda dementia, quæ debet
concludentiſſimè probari ex *ſupradictis.*
Nec publica vox, & fama de qua iſti teſtes 9.
deponunt quicquam facit; cum tollatur ex
probatione in ſpecie ſuper ſanitate mentis
ipſius Hieronymæ.
Et quamuis ex dictis teſtibus inſania Hieronymæ
videretur probata: in concurrentia 10.
tamen probationum magis ſtandum eſt teſtibus
de ſana mente deponentibus, cum illorum
depoſitiones conueniant naturæ, & iuri
communi: vt reſpondit Corn. *in d. conſ.219.
num.7. lib.1.* Decius *in d. l. furioſum, num 20.*
& Decian. *conſil.127. num.35. lib.3.* Gabriel.
de teſtibus, concl.4. num.19. Rota *d. deciſ.577.
num.10.* Menoch. *præſumpt.45. num.21. lib.6.*
poſt Boër. *quæſt.23. num.93.* dicentem quod
plus creditur duobus teſtibus de ſana mente,
quam mille de inſania deponentibus:
Iaſon *in dicto conſilio ſecundo, numero 10. &
ſeq. lib.2.*
Vlteriùs quia iſti teſtes ſuper dementia non 11.
deponunt de tempore conditi teſtamenti,
prout eſt neceſſe ad illius inualiditatem: iuxta
text. *in dict. l.2. & d. l. qui teſtamento, verſ. ne
furioſus*, cum aliis ſupra adductis.
Nec videtur admittendum, quod dementia
præſumatur continuata etiam in actu teſtãdi:
cùm hoc excludatur ex teſtibus de ſana mente
de tempore teſtamenti deponentibus: Tum 12.
etiam quia ex inſpectione teſtamenti ritè, &
ſolemniter facti, contrarium apparet: Illu-

ſtriſſimos Mantica *de Coniecturis vltim. volunt. libro 2. tit.5. num.7.* Honded. *conſil.78. num.61. lib.2.*

Minus facit iuramentum appoſitum de non reuocando teſtamento: cùm ex hoc potiùs videatur excludi fatuitas ipſius Hieronymæ, quàm ſanitas mentis.

Tādem non obſtat depoſitio teſtium, quod Hieronyma fuerit aſtutiâ inducta ad teſtandum; cùm ex ipſis non appareat de minis; nec
53. de metu per maritum incuſſo: & de iure maritis non ſit prohibitum iudicium poſtremum vxoris in ſeipſos maritali ſermone prouocare: vt ſunt verba text. *in l. fin. Cod ſi quis aliq. teſtari prohib.*

Ex quibus pro validitate teſtamenti fuit concluſum, &c.

Romana Societatis Vener. 16. Nouembris 1612.

Coram R. P. D. Caualerio.

SVMMARIVM.

1 *Mulier in abortu decedens, mortua dicitur ex abortu, licet præceſſerit febris.*
2 *Cauſa proximior, & vehementior attendenda eſt.*
3 *Voluntas enixa reſultat ex expreſſione geminata.*
4 *Febris poteſt cauſare abortum.*
5 *Cauſa cauſa; eſt cauſa cauſati.*
6 *Mors tribuitur vulneri etiam quod poſt vulnus ſuperueniat ſpaſmus, & num.9. vbi affertur ratio.*
7 *Febris non ſemper cauſat abortum.*
8 *Abortus tribuendus potius eſt doloribus renum præcedētibus, quàm febri ſubſequēti.*
10 *Mortem euenisse ex vna cauſa minus vrgenti, potiuſquam ex alia vrgentiori, probandum eſt per allegantem.*
11 *Sanguinis effluxio in muliere quæ abortiuit, & febri laborat, non febri, ſed abortui tribui debet.*
12 *Medico deponenti mulierem ex abortu obiiſſe credendum eſt.*
13 *Peritis in arte ſtandum eſt.*
14 *Medicis qui infirmum curarunt ſtandum eſt potius quàm aliis.*
15 *Interpretatio in dubio fieri debet. quæ faueat ei, qui agit de damno euitando.*

DECISIO XXXV.

FVit aliàs facta ſocietas officij ſcutor. 600. in fauorem D. Franciſci Contarelli ſuper officio militis Lælij Sfortiæ Locatelli, in qua recognouerunt bonam fidem Boccardinus, & Bonetallus ſuper periculo vitæ Dom. Ioannæ Contareliæ, excepta partus, & prægnantiæ cauſa: quæ Ioanna poſt aliquot annos nupſit, & facta eſt prægnans, & in quinto menſe prægnantiæ paſſa eſt renum dolores, deinde correpta fuit febri & morbillis, & in die decimaquarta infirmitatis fecit abortum cum magna ſanguinis fluxione, & poſt ſeptem horas mortua eſt.

Cum autem Domin. Contarellus diſſdicta ſocietate cœpiſſet agere pro reſtitutione ſortis, & ſolutione fructuum coram A.C. contra debitores Societatis, & inſtaret pro mandato executiuo; & ipſi excepiſſent de lucro, tanquam D Ioanna non ex cauſa abortus, ſed febris & morbillorum deceſſiſſet: D. A. C. voluit conſulere Rotam, & propoſito per me dubio, an ſit locus petito mandato, vel lucro pecuniarum in caſu, & ad effectum de quo agitur? Domini ſub die 20. Iunij præteriti non fuerunt concordes. Cauſa autem iterum per me propoſita die 16. Nouembris, pro maiori parte cenſuerunt eſſe locum mandato; non autem lucro pecuniarum.

Cùm enim tota difficultas reduceretur ad illud, an dict. mulier cenſeatur deceſſiſſe ex cauſa abortus, an verò ex febri & morbillis? Domini valdè mouebantur ex deciſione aliàs facta *in cauſa Romana Societatis 27. Iunij 1579. coram bon. mem. Oradino.* Cuius deciſionis caſus videbatur valde ſimilis caſui propoſito: Nam ibi illa mulier paſſa erat multa incommoda occaſione prægnantiæ, & poſtea febris ſuperuenerat, & demum abortus & mors: Et nihilominus Rota tunc reſoluit
mortem fuiſſe tribuendam abortui, & præ- 1.
gnantiæ, non autem febri: per textum *in leg. huic ſcripturæ, §. ſi ſeruus, Digeſtis, ad leg. Aquil.* qui textus videbatur valdè in terminis: Nam ibi conſtabat ſeruum lethaliter vulneratum, & tamen poſt vulnus ſuperuenerat naufragium ex quo obierat; & deciditur *ibi* non poſſe agi de occiſo contra vulnerantem: quia præſumitur mortuus ex ſecunda cauſa vrgentiori, videlicet ruinæ, & naufragij; nihilominus ibi conſtabat ſeruum fuiſſe lethaliter vulneratum: vnde applicando ad caſum noſtrum, licet præceſſiſſent febris & morbilli; Tamen ſuperuenit abortus cum maxima ſanguinis effuſione, qui ſine dubio lethalis fuit, vt docuit euen-
tus: & ideo hæc cauſa tanquam proximior, 2.
& vehementior attendenda eſt: vt *in d. §. ſi ſeruus.*

Præſertim cùm appareat, partes enixè vo- 3.
luiſſe excipere huiuſmodi cauſam partus, & prægnantiæ, quam geminatè expreſſerunt; vt apparet ex verbis inſtrumenti: argumento *leg. baliſta, ff. ad Trebellian.* cum ſimilibus.

Nec videbatur obſtare, quod febris potue- 4.
rit cauſare abortum: & ideo mortem poſt abortum ſecutā attribuendam eſſe febri tanquam primæ cauſæ: ex regula vulgari, quod
quidquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati: 5.
leg. manumiſſiones, ff. de iuſt. & iur. Bald. *in conſil.237. verſ. Nam quando, lib.2.* vt in ſi-
mili, ſi poſt vulnus ſuperueniat ſpaſmus & 6.
mors, tunc mors attribuitur vulneranti: Baldus *conſil.328. verſ. item an propter vulnus, eodem lib.2.*

Nam placebat reſponſio: cauſam febris 7.
& morbillorum in præſenti caſu eſſe æquiuocam, nempe potuiſſe gignere & potuiſſe non

gigoere

by Google

gignere hunc effectũ abortus, vt experientia
8. docet: & cum ex depoſitionibus teſtium vltimo loco examinatorum appareat Dominam Ioannam, antequam ſuperueniret ei febris, paſſam fuiſſe dolores renum cum periculo abortus, non poterat dici abortum fuiſſe ſecutum ex febri.

9. Neque faciebat obſtaculum ſimile allegatum de ſpaſmo: quia ibi certum erat ſpaſmum non potuiſſe contingere niſi ex vulnere illato, & ideò mors attributa fuit vulneri: ad tradita per Menochium *de arbitr. caſ. 275. numero 7.*

Accedebat præmiſſis in præſenti caſu adeſſe duos morbos, febrim videlicet cum morbillis, & abortum cum accidentibus ſupra
10. narratis: Vnde qui dicit mulierem hanc eſſe mortuam ex febri, id probare debet: vt in ſimilibus terminis fuit dictum *in Romana cauſa partus 6. Iun. 1580. coram fel. record. Cle-*
11. *mente VIII.* quæ eſt 701. *p. 2. diuerſ.* illa enim magna ſanguinis effluxio non poteſt attribui febri, ſed abortui, cuius eſt immediatus effectus: & ideo exitus acta probat, vt *in dict. deciſione.*

12. Præterea fiebat vis in iudicio Medicorum, qui mulierem hanc curarunt, & formiter examinati deponunt eam obiiſſe ex abortu,
13. quorum dictis tanquam in Arte peritis ſtandum eſt: *l. ſeptimo menſe, ff. de ſtatu homin. l. 1. ff. de ventre inſpicien.* Boer. *deciſ. 323. num. 29.* Baldus *dict. conſil. 237. & conſil. 238. lib. 5.*

Et pro altera parte licèt inducantur etiam
14. alij Medici: Tamen videtur potiùs eſſe ſtandum iudicio illorum, qui infirmitati, & curæ interfuerunt; vt fuit conſideratum *in d. deciſ. Romana partus, in fine*, & fuit dictum *in Bononienſ. profeſſionis 9. Decembris præteriti coram R. P. D. meo Vbaldo.*

Tandem Domini valde mouebantur ex eo, quia negari non poteſt quin res ſit dubia propter concurſum Medicorum, & teſtium variè deponentium, & propter difficultatem huius probationis ex quo morbo mulier de-
15. ceſſerit: quo caſu Rota benigniorem interpretationem ſolet amplecti, ad fauorem illius qui agit de damno euitando, contra illum qui agit de lucro captando: vt fuit in his terminis dictum *in dict. Romana Societatis coram Oradino.*

Et ita deciſum fuit pro maiori parte, &c.

Romana Societatis Officij Ven. 8. Martij 1613.

Coram R. P. D. Caualerio.

SVMMARIVM.

1 *Mors tribuitur cauſa vltimæ vrgentiori, per quam ſaltem offuſcatur prima, de qua erat dubium.*

2 *Mors mulieris potius tribuenda abortui ſubſecuto, quàm febri præcedenti.*

3 *Abortus eſt cauſa habilis ad inducendam mortem.*

4 *Mors tribuitur cauſa poſteriori magis vrgenti, per quam efficitur quod non poſſit cognoſci, an prima cauſa eſſet ſufficiens ad mortem.*

5 *Mors tribuenda cauſa prima, vel vltima, non autem media.*

DECISIO XXXVI.

QVia Boccardinus, & litis conſortes non acquieſcebant deciſioni factæ in hac cauſa die 15. Nouemb. proximè præteriti; Iterum propoſui dubium ſuper iiſdem, & Domini prout etiam aliàs pro maiori parte ſteterunt in deciſis.

Nec videbatur obſtare reſponſio data deciſioni in *cauſa Romana Societatis 27. Iunij 1369. coram bon. mem. Oradino*, cuius fundamenta alias Domini amplexi ſunt in præterita reſolutione: quod ſcilicet in caſu *d. deciſionis*, mulier illa paſſa erat multa incommoda ante febrim, & erat malè diſpoſita: in præſenti verò caſu initium morbi videtur eſſe à febri.

Quia totum contrarium probatur ex depoſitionibus teſtium nouiſſimè examinatorum, qui deponunt D. Ioannam valde fuiſſe perturbatam doloribus renum, & ſtomachi, antequàm ſuperuenirent febris & morbilli.

Præterea placebat Dominis fundamentum,
quia cum in hoc caſu adeſſent duo morbi, vi- 1
delicet febris & morbilli ex vna parte, & abortus cum maxima ſanguinis effuſione ex altera parte; mors videtur adſcribenda cauſæ, & morbo vehementiori, vel ſaltem confunditur, & obſcuratur prima cauſa, de qua erat dubium an poſſet inferre mortem, vel non; hæc eſt doctrina Butrij *in cap. ad audientiam, n. 3. de homicid.* quem refert & ſequitur Cæpol. *conſil. crimin. 40. num. 21.* qui videtur eſſe
caſus noſter. Nam cum præceſſerint febris & 2
morbilli, de quibus erat dubium, an poſſent inferre mortem, cum aliqui teſtes deponant, quod non erant malæ conditionis; Superuenit poſtea abortus & maxima ſanguinis effuſio, quæ vel mortem attulit, vel accelerauit ſecundum Phyſicos: vt per eundem
Cæpol. *n. 27.* Ideo hic abortus cum ſanguine 3
tanquam cauſa ſuperueniens habilis ex ſe ad mortem inducendam, confundit & obſcurat vires primæ cauſæ febris & morbillorum, de qua erat dubium an ad inferendam mortem potens exiſteret, vt ſunt verba Butrij.

Confirmabantur prædicta: quia *in l. huic ſcripturæ, §. ſi ſeruus, ff. ad leg. Aquil.* qui text. *in deciſ. Oradini*, & in *alia deciſione facta in hac cauſa*, allegatur; ea videtur eſſe ratio,
cur mors tribuatur naufragio, vel ruinæ ſu- 4
peruenienti, non autem vulneri præcedenti: quia cauſa ſuperueniens non permiſit diſcerni an vulnus, quamuis lethale, eſſet mortem illaturum. Vnde ſimili ratione hic abortus ſuperueniens non permiſit diſcerni an febris & morbilli eſſent allatura mortem, ideo mors eſt potiùs tribuenda abortui.

Et tanto magis, quia bie habemus prægnaotiam ab ioitio malam cum doloribus renum & ſtomachi, quæ continuauit vt teſtes depoount. Habemus io medio tempore febrim, & morbillos; & demum abortum.
5. Quare ſine velimus attendere ptimam cauſam, erit mala prægnantia cum doloribus; ſiue vltimam, & erit abortus; media autem febris, & morbillorum, non erit attendeuda: *leg. ſed & ſi. §. ſolemus, Digeſtis, de hered. inſtitnen.* faciunt tradita per Tiraquell. *in tract. ceſſ. cauſ. limitat.* 20. *num.* 19.

Placuit etiam ratio io *præfatis deciſionibus* coofiderata, quod ſcilicet in hac confuſione, & dubietate probatiooum, ea ſumeretur ioterpretatio, quæ faueret Domino Coutarello ageoti de damno euitando, contra Buccardinum & alios agentes de lucro eapiando.

Et ita pto maioti parte reſolutum fuit, &c.

Romana Cenſus ſcutorum 18000. Lunæ 11. Martij 1613.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Allegans nullitatem contractus geſti per minorem ob defectum interuentus proximiorum, probare tenetur nedum exiſtentiam proximiorum, ſed etiam habilitatem de eo tempore ad interueniendum contractui.*
Contrarium num. 4.
Sed reprobatur num. 5.
2 *Qualitas quando eſt fundamentum alicuius probari debet concludenter, & non præſumptiuè.*
3 *Inſtrumentum cum Iudicis decreto habet pro ſe veritatis præſumptionem.*
6 *Aſſertioni Nobilis creditur.*
7 *Habilitas ad certum actum neceſſe eſt quod probetur de tempore quo ipſe actus fuit celebratus.*
8 *Habilitas naturalis præſumitur.*
Intellige vt num. 12.
9 *Habilitas requiſita ad certum actum, debet probari etiam de hora confecti actus.*
10 *Habilitas de tempore ad tempus, an & in quibus perſonis præſumatur.*
11 *Infirmus eſſe poteſt de ſerò, qui de mane erat ſanus.*
12 *Habilitas ad actum, vt præſumatur, diſtinctio perſonarum facienda venit.*
13 *Podagra laborans licet non decumbat, & appareat ſanus, ita tamen domi detinetur, vt non poſſit moueri, ne deſluant humora.*

DECISIO XXXVII.

CVm Excellentiſſimus Domin. Princeps Vrſinus, tunc minor, cum decreto Iudicis, & interuentu proximiorum fideiuſſerit ad fauorem DD. de Mareriis, pro DD. Virgilio & Fabio de Vrſinis, Ageotes cœperuot prætendere fideiuſſionem dicti Excellentiſſ. Priocipis fuiſſe nullam, ob non ſeruatam formam ſtatuti Vrbis, *libro* 1. *cap.* 113. quia in ea facienda ooo ioteruenit bon. mem. Henricus Caietanus S. R. E. Cardinalis Camerarius, proximior Domin. Excellentiſſimi Principis, quem, in diſputatione huius dubij, præſupponebatur, tunc fuiſſe præſentem in Vrbe: vnde dubitaui an vltra dictam præſentiam Emineotiſſ. Cardinalis, Excellentiſſ. Priocops teneretur probare aliquam habilitatem; & quatenus ſic, an ſit probata.

Et quantum attinet ad primam partem dubij, Domini affirmatiuè reſoluerunt. Ad ſecundam verò, negatiuè. Ratio primi dicti
fuit, quia impugnans cootractum ex quo 1.
oon interuenerint proximiores, tenetur probare nedum præſentiam, ſed etiam habilitatem, prout tenueruot Caſtreo. *conſilio* 124. *numero* 2. *verſ. ſecundo videndum, libro primo,* Alexander ad Bartol. *in leg. ſi tertius, num.* 6. *Digeſtis, de aqua pluu. arcend.* Coro. *conſilio* 316. *numero* 8. *lib.* 1. *& conſil.* 141. *num* 7. *libro* 2. *& conſilio* 242. *numero* 2. *libro quarto,* quorum ſententiam pluries ſequuta eſt Rot. vt per Guidob. *deciſion.* 98. Achill. *deciſion.* 4. *de præſumption.* & nouiſſimè *in cauſa Firmana reſtitutionis dotis* 23. *Iuny* 1603. *coram bon. mem. Peñia,* & in aliis pluribus cauſis, vt in *deciſionibus,* quarum copia data fuit.

Et prædicta proceduot nedum in habilitate accidentali, Bartol. *in dict. leg ſi tertius, numero quinto, verſ. ita hic propter ætatem, vel morbum:* Felio. *in cap. ſuper his, num.* 17. *poſt med. verſ. ſic facit quod notat: & verſ. ſequenti, de accuſat.* vbi loquens de inhabilibus poſt alios exemplificat io mulieribus, pueris, infirmis, furioſis, & aliis.

Et prædicta procedunt optima ratiooe, quia ſimilia oppooens eſt actor, & funda-
tur io iſta qualitate habilitatis, & noo im- 2.
pedimenti: vnde illam concludenter, & noo præſumptiuè, tenetur probare: *leg. ab ea parte, Digeſtis, de probat.* Alexander *conſilio* 27. *numero ſeptimo, libro* 7. Caſtr. *vbi ſupra, numero* 2. *verſ.* 2. Videndus eſt Put. *deciſion.* 375. *num.* 2. *libro* 2. *in correct.* Achill. *deciſione prima, de probat.* & in puncto fuit dictum *in allegata cauſa Firmana reſtitutionis dotis coram bon. mem. Penia, & in alijs.* Tum etiam quia alia pars habet inteotionem fuudatam in inſtrumento celebrato cum de-
creto Iudicis; ex quibus oritur fortior præ- 3.
ſumptio aliis præſumptionibus: Alciat. *de præſumption. reg.* 3. *præſumpt.* 34. *ante num.* 1. & dixit Rota *in cauſa Terdonenſ. fructuum* 26. *Octobris* 1575. *coram bon. mem. Epiſcopo Lauretano, ſub num.* 25.

Quod procedit maximè in caſu iſto, in quo

Digitized by Google

quo Excellentiſſimus Princeps in vigeſimo
ætatis anno conſtitutus, cum iuramento aſ-
ſeruit ſe non habere alios proximiores, qui
commodè poſſent interuenire: & cùm ſem-
per fuerit magni ingenij, non eſt veriſimi-
le quod voluiſſet cum iuramento aſſerere
ſe non habere proximiores, qui commodè
poſſent interuenire, ſi verè tunc bon. mem.
Cardinalis potuiſſet interuenire: & ideò eius
Agentes qui hodie iſta opponunt, grauantur
ex perſona eiuſdem Excellentiſſimi Princi-
pis, dare concludentem, & non præſumpti-
uam probationem. Abb. *in cap. per tuas, nu-
mero 5. verſ. Vnde dicendum: de condit. appo-
ſit.* Gemin. *conſ.27. num.3.* Creſcent. *deciſ.4.
num.6. de except.*

4. Neque prædictis reſiſtit, quod ſufficiat
probare adeſſe conſanguineos, quia habili-
tas præſumitur: Felin. *in cap. in præſentia,
numero 11. & verſ propterea dubito, de probat.*
quem ſequitur Curt.Iun. *in leg. 1. num. 23.
Cod. vnde vir & vxor:* Lamberteng. *de con-
tract. eorum qui ſine certa ſolemnitate: gloſ.12.
in verſ. Agnatum non habuerit: quæſt. 4. nu-
mero 4. & 5.*

5. Nam non eſt recedendum ab opinione ſu-
periùs firmata, quam Rotæ pluries, immò
ſæpiſſimè approbauit: quæ fulcitur optimis
rationibus ſuperiùs adductis: & abſque alio
6. ſcrupulo debet procedere in caſu iſto, ſtante
nobilitate, & qualitate Excellentiſſimi Prin-
cipis: qui aſſeruit cum iuramento ſe non
habere proximiores valentes commodè in-
teruenire: quæ quidem Nobilitas multum
facit, ad hoc vt ſtetur eius dicto: prout con-
ſiderat Aymon. *in conſ.144.num.6. in princip.*
optimè Cret. *in conſ.358. num.10. vol.3.* licèt
eius Agentes hodie conentur probare con-
trarium.

7. Ratio autem ſecundi dicti, quod non ſit
probata habilitas bon.mem.Cardinalis, fuit,
quia decretum fuit interpoſitum die 18.Mar-
tij anni 1591. & Agentes nituntur infirmis
probationibus; Primò quòd Dominus Car-
dinalis diebus vigeſima, & vigeſima prima
eiuſdem menſis, acceſſit ad arcem Sancti
Angeli ad Conſiſtorium, & aliqua decreta
& ſubſcriptiones fecerit: quæ probatio non
releuat, cùm hæc omnia non percutiant
diem contractus, cuius tempore, habilitas
requiritur: Caſtr. *conſ. 453. ſub num. 1. verſ.
Nam verb. ſequentia, lib. 1.* Socin. *conſ. 283.
numero 4. verſ. ex quibus infertur lib. 2.* Bero.
conſ.209. num.2. lib.1.

Secundò nituntur alia probatione, ſcili-
cet quod eadem die 18. Cardinalis interpo-
ſuit, & ſubſcripſit decreta, ex quibus dici-
tur reſultare habilitas de eadem die: cùm ha-
8. bilitas naturalis præſumatur: Menoch. *de
præſumpt.lib.... præſumpt.46. ſub num.8. verſ.
aut etiam ætatem.* Sed nec iſta probatio rele-
9. uat: clarum eſt enim quod ad probandam
habilitatem de certo tempore, requiritur
etiam probatio habilitatis in hora, qua actus
fuit factus: vt videntur concludere Docto-
res præcitati: & expreſsè dicit Anchar. *in
conſ.338. numero 8. verſ. nec obſtat: & nume-
ro 12. verſ. conſtat autem*, vbi quod requiri-
tur probatio horæ: cuius dictum ſequuta
fuit Rota *in cauſa Romana hæreditatis 14. Iu-
nij 1610. coram Reuerendiſſimo Patre Domino
meo Pirouano*; & idem expreſsè dicit, non
habita mentione de Anchar. Verall. *deciſ.218.
part.1.* & benè etiam facit Anguiſſ. *conſ.194.
num.2. verſ. porrò licèt vera ſint:* vbi ait non
ſufficere quod teſtes probent actum fuiſſe
factum de nocte, niſi qualificent tempus,
iuxta formam ſtatuti: & Alexand. *in dict.
conſ.97. num.3. verſ Vnde qui ſe fundat. lib.7.*
vbi quod tempus debet limitatè probari.

Ad probandam autem habilitatem perſo- 10.
næ de certa hora, licèt in quibuſdam perſo-
nis poſſit admitti, quod ſi erat habilis de
mane, poterat eſſe habilis de ſerò: attamen
ſecus eſt in aliis perſonis, quæ vacant hono-
ribus & officiis, aut laborant infirmitatibus
repentinis; prout erat bonæ memoriæ Car-
dinalis, cùm eſſet Sanctæ Romanæ Eccleſiæ
Camerarius, cuius negotia ſunt magna, &
laborabat podagra, & potuit eſſe quod vo-
catus è Papa ad audientiam, aut impeditus
alio negotio ratione officij Camerariatus, nõ
potuerit interuenire: aut quod ei ſuperue-
nerit Podagra: ita eleganter in puncto An-
char. *in alleg. conſ. 388. numero 13. verſ. præ-
terea iſte Titius:* vbi quod ex quo Titius erat
ſcholaris, veriſimiliter potuit eſſe impeditus
occaſione ſtudij, & lectionum ſuarum, qui-
bus quilibet ſtudens inſiſtere debet: & *ſupra,
numero 2. dict. verſ. nec obſtat:* vbi quod eſſe 11.
poteſt, vt quis de mane ſit ſanus, & de ſero
infirmus: Et hæc diſtinctio eſt etiam de
mente Menoch. *loco ſuperiùs allegato*, dum
ad præſumendas habilitates naturales diſtin- 12.
guit inter ætatem & ætatem: ſic ad præſu-
mendas alias habilitates, diſtinguendum eſt
inter perſonam & perſonam: atque ita mani-
feſtiſſimè apparet, quod in decidendis ſimili-
bus articulis multum polleat Religio iudicã-
tis: ideóque ſtante qualitate D.Cardinalis, qui
propterea poterat eſſe impeditus, ex proba-
tione, quod fecerat decreta, & ſubſcripſe-
rat mandata, non reſultat probatio habilita-
tis de hora contractus; quia ſtantibus nego-
tiis & infirmitatibus Domini Cardinalis, po-
tuit non eſſe habilis de dicto tempore con-
tractus: maximè cùm geſta per Dominum
Cardinalem contineant actus breuis & faci-
lis expeditionis; & Notarij expectant quam-
cunque horam diei, vel noctis, & commodi-
tatem Domini: Secus autem eſt in inſiſten-
do prædicto contractui, cui plures perſonæ,
& grauiſſimæ debebant interuenire: & pro-
pterea non commodè qualibet horæ diei hoc
fieri poterat; & ſic reſultat, quod iſta habi-
litas probata non ſuffragetur; cùm reſpiciat
actum, in quo Dominus Cardinalis intereſſe
debebat: Ruin. *conſ. 81. num. 6. lib. 5.* Felin.
in cap. in præſentia, num.14. de probat. Verall.
d.deciſ.218.part.1.

Tertiò pro parte Excellentiſſimi Principis
fuerunt examinati plures teſtes, qui nec
etiam releuant: omiſſo enim quod con-
tra aliquos opponitur defectus citationis,
& iuramenti, necnon & conſanguinita-
tis; eorum dicta non tollunt quòd Domi- 15.

nus Cardinalis potuerit eſſe impeditus ratione officij, aut infirmitatis podagræ, qua laborabat: multoties enim, licèt homo non decumbat, & habeatur pro ſano, ita tamen domi detinetur, vt non poſſit moueri ne humores defluant; vt experientia docet, & colligitur ex *leg. Podagra*, vbi Lucas de Penna, & Pyrrhus Aglebermeus & cæteri, *Cod. qui morb ſe excuſ. lib.* 10. *& ex cap. legimus*, vbi Gloſ. 1. *de conſecrat. diſt.* 5. &c.

Cremonenſis Penſionum, Veneris 21. Februarij 1614.

Coram R.P.D. Pirouano.

SVMMARIVM.

1 *Penſionis ſolutio non poteſt retardari ſi adſint litteræ illius reſeruationis, & conſenſus Titularis.*

2 *Penſionis reſeruatio non indiget iuſtificatione concurrente conſenſu Titularis niſi gratia reſeruationis ſit conditionalis.*

3 *Penſionis reſeruatio dicitur conditionalis ſtante clauſula*, ſuper fructibus ad talem ſummam, vt aſſeris, aſcenden.

4 *Verba*, vt aſſeris, *æquipollent clauſulæ*, ſi ita eſt.

5 *Clauſula*, ſi ita eſt, *habet implicitam conditionem.*

6 *Conſenſus Titularis præſtitus reſeruationi penſionis, non liberat penſionariam in petitorio à iuſtificatione narratorum, ſi reſeruatio eſt conditionalis.*

Declara vt num. 7.

8 *Conditio tacita in gratia non impedit effectum puræ diſpoſitionis.*

9 *Taciti, & expreſſi non eſt par virtus, vbi agitur ad nullitatem actus, propter medium impediens illius productionem ad eſſe.*

10 *Bigamia non contrahitur ex ſolo matrimonio cum vidua, ſed requiritur copula, & conſummatio.*

11 *Copula carnalis directè probari non poteſt.*

12 *Copula carnalis præſumitur ex cohabitatione coniugum poſt contractum matrimonium.*

Declara vt numeris ſeqq.

13 *Præſumptio adducta ad effectum impacitatis, & priuationis, debet eſſe concludens, & neceſſaria.*

14 *Probationes imperfectæ non iunguntur ad faciendam plenam probationem niſi ſint in ſua ſpecie perfectæ.*

15 *Copula carnalis non præſumitur ex cohabitatione coniugum poſt contractum matrimonium, ſtante impedimento infirmitatis.*

16 *Infirmitas cum copula carnali non ſe compatitur.*

17 *Fides Parochi quando probet infirmitatem coniugum.*

18 *Matrimonium celebrari debet in Eccleſia ex diſpoſitione ſacri Concilij Tridentini.*

19 *Medicorum fides probat infirmitatem.*

20 *Copula carnalis excluditur ex impedimento infirmitatis reſpectu viri, non autem mulieris.*

21 *Hectica febris præbet iuſtam cauſam coniugibus abſtinendi à commixtione.*

22 *Febri laborans habet iuſtam cauſam abſtinendi à commixtione coniugis, propter graue periculum imminens.*

23 *Præſumptio fundata in eo, quod poteſt eſſe, & non eſſe, non releuat.*

DECISIO XXXVIII.

MAndatum Domini Auditoris Cameræ
viſum eſt Dominis eſſe confirmandum,
ſtantibus litteris Apoſtolicis reſeruationis 1
penſionum, & conſenſu per titularem præ-
ſtito cum obligatione Camerali; ex quibus
parata dicitur executio: Mohed. *deciſ.* 13. *vt*
lit. pend. Gig. *de penſ. quæſt.* 39. *num.* 9. Caſſad.
deciſ. 10. *num* 8. *de reſcript.*

Nec ad effectum obtinendi mandatum 2.
erat neceſſarium, quòd penſionarij iuſtifica-
rent narratiuam, ſcilicet fructus aſcendere
ad Ducatos mille, ſtante conſenſu Titularis
reſeruationi præſtito, per quem reſultat vir-
tualis confeſſio veritatis eorum narratiuæ,
æquipollens iuſtificationi gratiæ, quando
non eſt conditionalis: Felin. *in cap. olim,*
num. 10. *in quarta & quinta limitat. de reſcript.*
& benè diſtinguitur *in Salamantina Penſionis,*
28. *May coram Gypſio*, & firmatum fuit *in*
Lunen. Sarzanenſis Penſionis, 15. *February eo-*
dem anno coram bonæ memoriæ Cardinali Sera-
phino, & coram Litta in Meleuitana Penſio-
num 28. *Nouembris* 1598. *& in Giennen. Cano-*
nicatus 28. *Nouembris* 1605. *coram Penia.*

Non obſtat quod imò gratia prædicta vi- 3.
deatur conditionalis, ſtante clauſola *ſuper*
fructibus, & emolumentis ad mille Ducatos, vt
aſſeris, aſcenden. dum verba, *vt aſſeris*, vi- 4.
dentur æquipollere verbis, *ſi ita eſt*, quæ 5.
habent implicitam conditionem: Felin. *in*
cap. ad aures, num. 10. *in fin. verſ. & adde iſtis,*
de reſcript. & ideò quòd verſamur in 3. caſu
diſtinctionis *Salamantinæ penſionis, & alia-*
rum deciſionum, in quibus admittitur, quod 6.
conſenſus Titularis reſeruationi penſionum
præſtitus, non liberet penſionarios in peti-
torio à iuſtificatione narratorum.

Quia Domini intellexerunt, quando gra- 7.
tia continet expreſſam conditionem: vt ſi
dictum ſit, *dummodo medietatem fructuum non*
excedat, vel *dummodo remaneant* 100. *pro Re-*
ctore: ex quo tunc intentio penſionarij fun-
datur in diſpoſitione conditionali, & quali-
ficata, quæ non releuatur ex conſenſu Titu-
laris poſito ſub eadem conditione: ſecus au- 8.
tem in conditione tacita, & virtuali, quæ
ineſt in qualibet gratia, *ſi ita eſt*, vel *ſi preces*
veritate nitantur, cùm per eam effectus pu-
ræ diſpoſitionis non impediatur: *leg. ſi ita*
expreſſim,

expreſſim, com Gl. *ff.de condit.& demonſtrat.*
9. & vbi agitur ad nullitatem actus propter
medium impediens illios productionem
ad eſſe, non eſt par virtus taciti & expreſſi:
vt dicit Bald. *in leg. eleganter, § ſi quis, ff. de
condict.indebiti.* & ſequitur Dec. *in reg.expreſ-
ſa nocent. num.2.*

Defectum aotem incapacitatis oppoſitum
Vellano alteri ex Penſionariis, propter bi-
gamiam ob Matrimonium per eum cum Vi-
dua contractum, exiſtimarunt Domini non
10. obſtare: quia bigamia non contrahitur ex
ſolo Mattimonio cum Vidua, ſed requiritur
copula & conſummatio, quæ non probatur:
cap. debitum, de bigam. & veriorem dixerunt
opinionem aduerſus Magiſtrum ſententia-
rum, *lib.4. diſt.57.* quam probarunt Io.Andr.
ad Specul. *de diſpenſ. §.4. n.6. littera F*, Co-
uarruu. *in Clem. ſi furioſus, de homicid. part.1.
§.5. num.2.* Capell.Tholoſ. *decis.254. & 555.*
Maiol. *de irreg.lib.1.cap.33.lib.4.* & alij relati
per Sanchez *de Matrimonio, lib.7. diſput.83.
num. 4. & 5.* Et ratio ſatiaclara colligitur *ex
dicto cap.indebitum*, quia vbi corporum com-
mixtio deficit, ſolus conſenſos noo ſufficit
ad ſignificandum Matrimonium Chriſti cum
Eccleſia per Incarnationis Myſterium con-
tractum; nec vir ille dicitur carnem ſuam in
plures diuiſiſſe.

11. Nec obſtat quod etſi copula directè pro-
bari non poſſit, *cap. preterea, de teſtibus, cap.
litteris, & cap ſequenti, de præſcript.* ex cohabi-
12. tatione tamen ipſorum coniugum per duos
menſes poſt perfectum Matrimonium, ſuffi-
ciens probatio copulæ colligitur tanquam ex
coniectura & præſumptione violenta: *cap.ſi
quis accipiet, 33.quæſt.1.cap.laudabilem, cap fin.
de frigid.& malef.* Ferretus *concl.203. num....
lib.1.* Abb. *conſ. 195. num. 2.* Cepol. *conſ. 3.
& 4. inter Ciuilia:* Rota *coram Cantuccio, in-
ter impreſſ. decis.95. per totam, parte 2. diuerſ.*

13. Quia fuit reſponſum, quòd cùm hæc præ-
ſumptio cooiecturalis deducatur ad effectum
incapacitatis & priuatioois ex ſequuta biga-
mia, debet in ſuo genere ſaltem eſſe conclu-
dens & neceſſaria: *cap.in præſentia, de probat.*
Lap. *alleg.52.& 53.* Quod etiam fuit dictum
in Tullen. Monaſterij Sancti Manſueti 27. *Ia-
nuarij* 1597. *coram Peña*, in qua aliæ deciſio-
nes allegantur.

14. Et idem dicitur, quando imperfectæ pro-
bationes ſunt coniungendæ ad conſtituen-
dam plenam & perfectam probationem: Illæ
tamen de per ſe in ſua ſpecie debent eſſe per-
fectæ; aliàs non releuant: latiſſimè Gabr. *de
probat. concluſ....* Ideò cum iſta cohabitatio
non fuerit libera ad effectum maritalem pro-
ſequendum, ſed à die & hora perfecti matri-
monij impedita ex graui infirmitate ipſius
Mariæ vxoris continuata vſque ad horam
eius mortis, prout teſtantur Parochus euo-
catus ad celebrationem matrimonij; & Me-
dici, qui illam in infirmitate curarunt, &
vtraque fides adminiculatur ex teſtamento
& Codicillis eiuſdem Mariæ, in quibus ſem-
per fuit enunciata infirma; & concurrunt
Confeſſiones Mariti cum iuramento etiam
firmatæ: & coadiuuatur etiam ex Iuris præ-
ſumptione, vt non præſumatur cum prædi-
cta infirmitate ad illam acceſſiſſe; iuxta ea
quæ habentur latiſſimè *in decis. 701. per tot.
parte 1. diuerſ.* ſequitur dicendum præſum- 15.
ptionem cohabitationis non deſeruire ad
probandam commixtionem viri & vxoris,
ſtante impedimento infirmitatis vt ſe non 16.
compatientis cum coitu: vt dicit Abb. *in cap.
tenor, num.3. de ſent.& re iudic.* etiam Sarnen.
*ſuper reg. de infirmis, quæſt.9. in tertio priuileg.
num.7.* qui propterea confirmant limitatio-
nem *leg. filium eum definimus, ff. de iis qui ſunt
ſui, vel alieni iuris:* vt natus in domo viri, non
dicatur eius filius, ſi præcedat ſimile impe-
dimentum.

Non obſtat qood fides Parochi non faciat 17.
fidem de infirmitate, vti de non pertinenti-
bus ad eius officium, Bald. *in l.1.n.19. de con-
feſſis:* Angel. *in tract. de teſtam. gloſ.3. n.10. in
fine.* Quia expreſſio cauſæ infirmitatis, eſt de
pertinentibus ad eius officium, cùm aliàs te-
neretur celebrare matrimonium in Eccleſia; 18.
ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 1. de re-
form.* Præterea fides per Rectorem ſimplici-
ter producta fuit; ideò probatio non poteſt
diuidi, vt quoad matrimonium fidem faciat,
quoad infirmitatem non credatur. Tollitur
etiam quod ſimiliter dicebatur de fide Medi- 19.
corum: quia quidquid ſit, quando non eſt
adminiculata, iunctis tamen adminiculis te-
ſtamenti & codicillorum, ac confeſſionis iu-
ratæ mariti, benè probat: Vetall. *decis. 534.
part.1.* Rota *decis.vlt.p.1.diuerſ.*

Poſtremò non obſtat qood non probator 20.
talis infirmitas, quæ repugnet potentiæ ſu-
ſtinendi commixtionem; quæ licèt reſpectu
viri benè poſſet conſiderari, ſecus tamen
reſpectu mulieris: Tiraquell. *de leg. connub.
gloſ.1. part.15. num.75.* Sarnèn. *in reg. de infir-
mis, quæſt.9. num.66.*

Quia fuit primò reſponſum ex fide Medi- 21.
corum conſtare eam laboraſſe febri continua,
& etiam tempore matrimonij Hecticam con-
firmatam eſſe, quod genus morbi præſtat iu-
ſtam cauſam abſtinendi à commixtione: vt
de ſimili dicit Abbas, *in cap. ſecundo, num.5.
verſ. ſecundo, de coniug. leproſor.* & de ſola fe- 22.
bri laborante, propter imminens graue pe-
riculum, tradit Sanch. *de Matrimonio, lib.9.
diſput.24. num.5.*

Secundò fuit etiam dictum, quod cum du-
bitari non poſſit ex deductis eam fuiſſe infir-
mam, ſufficere ad impediendum effectum
priuationis, ad quem probationes contrariæ
in ſuo genere debent eſſe neceſſariæ, & con-
cludentes, vt dictum eſt: ideò ſi morbus
potuit eſſe, vel non eſſe talis, per quem co-
pula & conſummatio matrimonij impedita
remanſerit, non inde neceſſariò ſequitur, alio
non apparente quod talis non fuerit, & ſic
præſumptio remanet fundata in impoſſibili, 23.
quæ non releuat: *d.cap.in præſentia, de probat.
leg. non hoc, Cod. vnde legitimi.* Et ita fuit re-
ſolutum.

Romana Donationis de Gualterucciis, Veneris 13. Nouembris 1615.

Coram R.P.D.Caualerio.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum publicum facit probationem probatam*
2 *Donatio facta à furioſo, etiam loco pio, non valet.*
3 *Dementia debet concludenter probari, cùm non præſumatur, ſed potius contrarium.*
4 *Dementiam non probant teſtes niſi reddant rationem, etiam non interrogati.*
5 *Teſtis vnicus non probat contra inducentem ex opinione Rotæ.*
6 *Inſania non probatur, niſi teſtes dicant ſigna, & geſta, ex quibus deprehendatur.*
7 *Teſtes examinati in iudicio criminali, non probant in ciuili niſi repetantur, ſi præſertim non fuerunt data interrogatoria.*
8 *Inſania ad inualidandam donationem eſt probanda de tempore factæ donationis.*
9 *Furoris præſumptio eſt datio Curatoris.*
10 *Inſania excinditur ab eo cui non fuit datus Curator, & fecit actus, vt faciunt alij ſanæ mentis.*

DECISIO XXXIX.

ROta cenſuit donationem factam per
Lælium Collegio Clementino, eſſe validam:
eſt enim ſubſcripta ab ipſomet donante,
& à teſtibus, & die ſequenti fuit inſinuata,
& in ea concurrunt omnia requiſita
per ſtaturom Vrbis, *libro 1. cap. 149. & ſequentibus.*
De ea autem conſtat per publicum
1. inſtrumentum, quod facit probationem
probatam: Bart. *in leg. 2 in princip. ff. de noui
oper. nunc.* Bald. *in leg. 1. num. 6. Cod. quando
fiſc. vel priuat.*
2. Verùm quia pro parte Domini Caroli opponitur
de dementia Lælij, & quod propterea
donatio tanquam à furioſo facta non
ſubſiſtat, cùm furioſi nulla ſit voluntas, *leg.
furioſi*, vbi Dec. & Cagn. *ff. de regulis Iuris.*
Alexand. *conſ. 86. numero 11. verſ. hoc præſuppoſito: libro 2.*
Pariſ. *conſ. 88. numero 2.
libro 3.* Decian. *conſ. 448. numero 22.* Sebaſt.
Medic. *de fort. caſ. quæſt. 5. numero 18. part. 2.*
& in puncto de donatione facta loco pio,
Iaſ. *conſ. 141. num. 14. lib. 4.*
3. Domini non habuerunt allegatam dementiam
Lælij pro ſufficienter probata, prout
probari oportet. Regula enim eſt in dubio
quemlibet præſumi ſanæ mentis: iuxta text.
& Gloſ. *in leg. ne codicillos, Cod. de codicill.*
Doct. *in leg. furioſum*, vbi Dec. *numero 30. Cod.
qui teſtament facere poſſ.* Pariſ. *conſ. 83. num. 3.
lib. 3.* cum aliis adductis per Menochium *de
præſumpt. lib. 1. cap. 181. numero 7.* fuit dictum
*in Meliten. teſtamenti 17. February 1612. coram
Reuerend Patre Domino meo Manzanedo:*
& dementia eſt difficilis probationis, ita vt
teſtibus de ea deponentibus non ſit credendum, 4.
niſi aſſignent rationem ſui dicti, etiam
non interrogati: Honded. *vbi ſupra, numero 70.*
Bald. *in dict. leg. furioſum, numero 3.*
quem refert, & aliàs ſecuta eſt Rota *in vna
Vlixbonenſi profeſſionis 22. Iuny 1579.* quæ
eſt *107 num. 4. part. 2 diuerſ.*
In propoſito autem caſu ad probandum
furorem Lælij donantis, plura deducebantur:
Et primò quidam teſtis inductus ab
ipſomet Collegio donatario, qui fuit in Rota
examinatus: verùm cùm eſſet vnicus, non
viſum fuit poſſe in eo fieri fundamentum:
tum quia Rota non ſeruat opinionem illam,
quod vnicus teſtis ſufficienter probet contra 5.
inducentem: tum etiam quia non videtur
ſufficienter deponere de inſania, cùm nihil
dicat de ſignis & geſtis, prout requiritur: 6.
Rota *dict. decis. 107 num. 5. & decis. 129. num. 5.
ead. part. 2.*
Secundò adducebantur complures teſtes 7.
examinati in iudicio criminali, qui licèt realiter
depouant de pluribus ſignis, & geſtis à
Lælio tanquam furioſo: tamen Domini non
cenſebant poſſe in iis fieri vim, tanquam
non exiſtentibus in actis & examinatis ad inſtantiam
fiſci: Vnde niſi fuerint repetiti parte
citata, nihil probant, cùm ſint examinati
ſine interrogatoriis: *cap. 2. de teſtibus, leg. ſi
quando, Cod. eodem:* Salic. *in leg. vltim. in fin.
Cod. de quæſt.* Alexand. *conſ. 180. numero 7.
lib. 2.* Corneus *conſ. 134. numero 3. libro 4.* fuit
dictum *in Beneuentana Cenſus 16. Decembris
1594. coram bon. mem. Penia.*
Tertiò allegabantur depoſitiones duorum
teſtium examinatorum coram Illuſtriſſimo
Cardinali Protheſaurario, qui vltra quod
patiuntur eaſdem exceptiones; Domini conſiderabant
Primum tantùm ex ipſis percutere
tempus celebrati inſtrumenti donationis,
cùm dicat, quod de anno 1608. quo
fuit facta donatio, Lælius habebatur pro furioſo:
alter verò licèt deponat de aliquibus
ſignis furioſo conuenientibus, nihil dicit de
tempore: & tamen neceſſaria erat temporis 8.
expreſſio, & quod furor ineſſet de tempore
donationis ad illam inualidandam: Boër. *deciſ. 23. num. 78.*
Honded. *vbi ſupra, num. 71.
& ſequentibus.*
Et tanto faciliùs Domini iuerunt in hanc
ſententiam: quia aderant aliquæ præſumptiones
quod Lælius eſſet ſui compos, & ſanæ
mentis, vnde tanto magis probandum
erat tempus, vt *ibi* Honded. *num. 72.*
Præſumptiones autem erant, quia Pater 9.
Lælij nullum dedit ei curatorē in teſtamento,
licet eum dederit Carolo nepoti ex filio;
cùm aliàs datio Curatoris ſit non leuis præſumptio
furoris; vt per Honded. *n. 15.*
Altera erat præſumptio; quia donatio, de 10.
qua agitur, fuit ſatis cauta, & digna viro
prudenti,

prudenti, cùm donator ſibi cauerit circa expenſas, & participationem dimidiæ partis ſui crediti recuperandi, quæ conueniunt potiùs viro ſanæ menti, quàm mente capto: Alexand. *conſ.* 147. *numero* 5. *libro* 7. Bero. *conſ.* 56. *numero* 20. *libro* 2. faciunt tradita in ſimili de prodigo *in Bononien. de Eleonoris* 9. *Decembris* 1613. *coram me.*

Et ex his conclnſum fuit Donationem fuiſſe validam.

Ea antem quæ dicebantur de reuocatione hnius donationis noo viſa fuerunt cadere ſnb præſenti ioſpectione, &c.

Pampilonenſis Matrimonij, Veneris 11. Decembris 1615.

Coram R.P.D.Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Coëundi impotentia naturalis quandoque eſt euidens, neceſſaria, & concludens: Quandoque eſt veriſimilis, & aliquando dubia, & præſumptiua.*

2 *Impotentia coeundi quando eſt euidens, deuenitur ad diſſolutionem matrimonij abſque alia triennali cohabitatione, & abſque iuramento coniugum.*

3 *Impotentia coitus quando eſt veriſimilis, ſufficit pro diſſoluendo matrimonio iuramentum coniugum, & ſeptima propinquorum manus, non autem requiritur cohabitatio triennalis.*

4 *Impotentia coitus in coniugibus ſi ſit dubia requiritur cohabitatio triennalis.*

5 *Impotentia coeundi ex magnitudine, & arctitudine, dicitur concludens, & neceſſaria.*

Contrarium verius, num. 6.

7 *Oculus matronarum ſæpè fallitur.*

8 *Medicorum iudicium ſæpè fallitur.*

9 *Iudices in rebus grauibus, & vbi agitur de præiudicio animæ, nullam debent relinquere diligentiam, vt veritas elucescat.*

10 *Impotentia coëundi ob magnitudinem, & arctitudinem, an & quando ſufficiat ad diſſolutionem matrimonij abſque triennali coniugum cohabitatione.*

11 *Confeſſio ſacramentalis non eſt neceſſaria ante triennalem coniugum cohabitationem quando impedimentum coitus non procedit à maleficio.*

12 *Arctitudo mulieris quando ſit talis vt penetrari non poſſit, cohabitatio triennalis non eſt demandanda, quia adeſt periculum peccati.*

DECISIO XL.

IN hac cauſa die decimo Decembris 1612.
fuit reſolutum deueniendum eſſe ad inſpe-
ctionem Franciſci: & poſtmodum in rela-
tionibus cauſarum fuit reſolutum deueniea-
dum eſſe ad inſpectionem Mariæ: & cùm
Medici ioſpexerint Franciſcum, & retule-
rint ipſum non poſſe coïre cum virgine val-
dè arcta, Obſtetrices verò inſpexerint Ma-
riam, & retulerint qood eſſet virgo, & val-
dè arcta: ideò poſt dictas relationes, dohi-
taui an eſſet locus diſſolutioni Matrimonij?
& Domini pro intelligentia præmiſerunt,
qood cùm noo agatur de impedimento ex
maleficio & opera dæmonum; ſed de impe-
dimento natutali; huiuſmòdi impedimenta 1
naturalia poſſunt conſiderari in triplici dif-
ferentia, vt ſcilicet quædam neceſſariò &
euidenter concludant impotentiam; alia ve-
riſimiliter; alia dubiè & præſumptiuè: Butr.
in cap. laudabilem, num. 14. *de frigid & maleſic.*
Præpoſit. *num. vlt.* Alexand. de Næuo, *nu-
mero* 16. *&* 17. quos refert & ſequitur San-
chez *de Matrimonio, libro* 7. *diſputatione* 207.
numero 2.

Et prædicta ſigna operaotur diuerſos effe-
ctus; nam ſi neceſſario, & euidenter coo- 2
cludunt; poteſt deueniri ad ſeparatiooem
abſque alia cohabitatiooe triennali, & abſque
alio iutamento. Si verò veriſimiliter con- 3
cludnot, requiritur iuramentum coniugum
aſſerentium ſe non poſſe coïre, & ſeptima
manus propinquorum iurantium ſe credere
eos verum fateri: Non autem requiritur co-
habitatio triennalis: vt latiſſimè probat San-
chez *de Matrimonio, loco ſuprà allegato, nu-
mero* 3. *&* 4. Si verò ſigna dubiè & præſum- 4
ptiuè concludunt, requiritur cohabitatio
triennalis, & iuramentum prædictum, vt
per Sanchez *dicto libro* 7. *diſputatione* 108.
per totam.

Hoc ſtante, duæ oriuntur difficultates.
Prima eſt, an in abſtracto impedimeotum 5
magnitudinis & arctitudinis ſit primæ ſpe-
ciei. Secunda, in caſu de quo agitur dictum
impedimentum ſit iudicandum tertiæ ſpe-
ciei, ſcilicet quod neceſſariò, & euidenter
concludat impedimentum; ita vt non ſit ne-
ceſſarium iuramentum, nec cohabitatio
triennalis: vt voluerunt Innoc. *in cap. lau-
dabilem, in verbo, iuſtum iudicium, de frigid.
& maleſic.* Ioannes Andreas *numero* 9. Butr.
numero 13. *&* 14. Præpoſit. *numero* 6. *ſuper
verb. iuſtum iudicium: & numero vltimo*, cum
aliis per Sanchez, *de Matrimonio, dict. diſpu-
tat.* 107. *num.* 7.

Contrarium verò, ſcilicet quod iſtud im- 6
pedimentum ſit ſecundæ ſpeciei; ita vt exi-
gat iuramentum, licèt non cohabitatiooem
triennalem, voluerunt Butrius *in cap. finali,
numero* 8. *de frigid. & maleficiat.* Alexaod. de
Næuo, *in cap. laudabilem, numero* 16. *&* 17.
eodem titulo, & in hac ſententia reſidet Sao-
chez, *loco proximè allegato.* Et iſta poſterior
opinio fuodatur optima ratione, quia ocu- 7
lus matronarum ſæpè fallitur: *cap. ne ali-
qua,*

8. *qua, 25. quaſtione prima:* & iudiciom Medi-
corum ſimiliter ſæpè eſt fallax, vt experien-
tia demonſtrat, & ootatur *in cap. propoſui-*
ſti, de probat. Quare iſta poſterior opinio vi-
9. deretur magis tuta: Nam cùm tractetur de re
grauiſſima, & in qua de maximo aoimæ pe-
riculo agatur, nulla Iudicis in veritate inda-
ganda ac probatiooibus exquirendis ſuper-
fluitas poteſt teprehendi. Ioannes Andreas
in cap. fraternitatis, numero 3. Buttius *nume-*
ro 18. Ancharanus *numero 3. notab* 3. Præpo-
ſit. *numero 1. notab. 1. de frigid & malefic.*
Alexand de Næuo *in cap. fin. numero 15. eo-*
dem titulo.

Quantum attioet ad ſecundam difficulta-
10. tem, an in caſu de quo agitur, verſemur in
ſecunda, vel tertia ſpecie, ita vt vltra iura-
mentum ſit neceſſaria cohahitatio trieona-
lis? Rota cenſuit nos verſari in tertia ſpecie:
quia Medici inſpexerunt Franciſcum: Ob-
ſtetrices verò Mariam: vnde cùm iudicia
ſint ſeparata, ita vt non poſſint dici ſuper
certo; quia Medici, nec Obſtetrices inſpe-
xerunt vtrumque: & propterea licèt dixe-
rint Franciſcum non poſſe coire cum mulie-
re valdè arcta, & Obſtetrices quòd mulier ſit
valdè arcta, non inde ſequitur per neceſſe
quod Maria ſit valdè arcta quoad Franciſ-
cum; & ideò io caſu iſto probatio eſt iudi-
canda duhia & præſumptiua; vnde perne-
ceſſe requiritur cohabitatio triennalis, &
poſtmodùm iuramentum, de quo ſupra di-
ctum eſt: vt per Saochez latiſſimè *dicto li-*
11. *bro 17. diſputatione* 1c8. *per totam.* Non eſt
tamen neceſſarium in hoc caſu, quod præce-
dat Confeſſio Sacramentalis: quia non agi-
tur de maleficiato verè aut dubitatiuè: Ho-
ſtienſis *in cap finali, numero 5. verſ. vt agerent*
pœnitentiam: Cardinalis *numero ſecundo, de fri-*
gid & malefic. & fuit dictum *in hac cauſa* 10.
Decembris 1612.

Vnus tamen ex Dominis dicebat melius
eſſe deuenire ad nouam inſpectionem ab eiſ-
dem de vtroque: quia aut conſtabit de ar-
ctitudine reſpectiuè ad Franciſcum, aut non:
vtroque caſu faciliùs, & breuiùs cauſa pote-
12. rit expediri: Et vltra quod ſi arctitudo eſſet
talis, quæ penetrari non poſſet, cohabita-
tio triennalis fieri non poſſet abſque eui-
dentiſſimo periculo peccati: quæ ſententia
non diſplicuit aliis Dominis; ſed dixerunt,
quod ſi opus erit, de hoc poterit particulari-
ter videri, &c.

Peruſina Hæreditatis, 12. Iunij 1617.

Coram R.P.D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Mentis ſanitas naturaliter & de iure præ-ſumitur, & contrarium aſſerenti incumbit onus probãdi concludenter & n. 4.*

2 *Mentis ſanitas præſumitur etiam in Sene.*

3 *Notarij aſſertio teſtatorem eſſe ſanæ mentis, facit vehementem ſanitatis præſumptionem.*

5 *Dementia teſtatoris probanda eſt de tempore teſtamenti.*

6 *Teſtis depoſitio, quòd vidit à quatuor vel quinque annis citra, in vltimo tantum anno verificari poteſt.*

7 *Teſtis de tempore alternatiuè, & per dictionem* io circa, *deponens, illud non probat.*

8 *Teſtis dubitatiuè deponens nihil probat.*

9 *Teſtes de alicuius dementia deponentes nihil probant, niſi rationem etiam non interrogati aſſignent.*

10 *Dementia quæ ſuperuênit poſt teſtamentum conditum, non infringit illud.*

11 *Teſtamenti factionem non tollunt actus rationis vſum non excludentes, & intellectus, ſeu mentis exilium non inducentes.*

12 *Dementiam non arguit quilibet actus, licèt omninò viro ſanæ mentis non conueniens.*

13 *Imaginatio quod læſa ſit, non autem rationis vſus, ſiue diſcurſus, ſimul ſtare poteſt.*

14 *Teſtamentum, cuius ſeries cuilibet ſanæ mentis viro congruit, præſumitur factum de tempore habili, & in dilucido interuallo.*

15 *Mentis ſanitas probatur per communem reputationem, per famam, & per teſtes deponentes de rebus prudenter geſtis.*

16 *Mentis ſanitas arguitur ex frequentia Eccleſiarum, & Miſſæ auditione.*

17 *Mentem ſanam arguit frequentia Sacramentorum præſertim in vltima infirmitate.*

18 *Dementiam excludit eleemoſynarum largitio, viſitatio amicorum, & conuerſatio cum illis.*

19 *Teſtibus de ſana mente deponentibus magis creditur quàm deponentibus de dementia.*

20 *Religioſorum atteſtationi de ſana alicuius mente plurimum defertur.*

21 *Teſtamentum furioſi valet ſtante diſpoſitione prudenti viro conueniente.*

22 *Mentis ſanitatem arguit prudens diſpoſitio.*

23 *Dementia arguitur ex inſtitutione cognatorum excluſis agnatis.*

24 *Cognatorum inſtitutio, omiſſis agnatis, eſt leuis coniectura ad firmandam dementiam, & tollitur aliis vrgentioribus coniecturis.*

25 *Præſumptio vna cedit pluribus.*

26 *Coniecturis opus non eſt in claris.*

27 *Cognatorum inſtitutio excluſis cognatis dementiam non arguit.*

DECISIO XLI.

CONtra Ioannem Paulum hæredem ſcri-
ptum inter cætera opponebatur demen-
tia

tia Margaretæ teſtatricis eius Materteræ,quæ
probata impedit immiſſionem: eam tamen
pro Dominis de Amicis dictæ teſtatricis ex
fratre Nepotibus, ac prætenſis hæredibus
ab inteſtato, non fuiſſe probatam, ac pro-
pterea ſtandum eſſe in deciſa 28. Nouem-
bris præteriti, Domini cenſuerunt.

1. Indubitata enim eſt Naturæ, ac Iuris
præſumptio pro ſanitate mentis: & contra-
rium aſſerentibus probatio incumbit: *leg.
nec codicillos. 5. Cod de codicillis, lege finali,
Cod de hæredib.inſtituend.cap fin. de ſucceſſ. ab
inteſtato,* vbique Scribentes, Socin. *conſ.* 42.
numero 1. *volum.* 1. Decian. *conſ.* 127. *nume-
ro* 29. *libro* 3. *& conſ.* 51. *num.* 33. *& ſequentib.
libro* 4 Caldas *conſ.* 24 *numero* 2. *verſ ſuffra-
gatur, & numero* 24. cum cumulatis per Me-
nochium *conſ.* 683. *numero* 1. *libro* 7. & Fari-
nac. qui de communi, *de pœn. temper. quæ-
ſtione* 94. *numero* 48. *ac in fragmen. crimi-
nal. in verbo, furor, numero* 230. & firma-
uit Rota *in Romana bonorum* 26. *Iunij* 1609.
*coram Reuerendiſſimo Domino Decano in Me-
liten. teſtamenti* 16. *February* 1612. *coram
Reuerendiſſimo Patre Domino Deo Manza-
nedo in Romana donationis de Gualteruccijs*
13. *Nouembris* 1615. *coram Reuerendiſſimo
Patre Domino meo Caualerio: & in dicta de-
ciſione in hac cauſa, vigeſimooctauo Nouem-*
2. *bris præteriti.* Quæ præſumptio militat etiam
in quantumuis lene: vt notatur *in lege ſe-
nium, Cod.qui teſtament facere poſſunt,* Bald.
& Salicet. *numero primo*, & Caſtr. *numero ſe-
cundo, in fine:* idem Bald. *in lege ſenectus* 16.
numero 1. *Cod. de donat.* Caputaq. *deciſ.* 200.
libro 1. *in manuſcript.* & Cardin. Mantic. *de
coniecturis, libro* 2. *titulo* 5. *numero* 5.
3. Et pro ea hic concurrit etiam aſſertio No-
tarij de teſtamento rogati per hæc verba:
*Dei gratia, ſana ſenſu, viſu, mente, corpo-
re, & intellectu; & in bona & recta ſcien-
tia conſtituta:* quæ vehementem facit
præſumptionem, vt præter allatos *in dicta
deciſione* Alexandri de Næuo *conſ.* 37. *nume-
ro* 2. *&* 3. Honded. *conſ.* 78. *numero* 58.
libro 2. Decian. *dict. conſ.* 51. *numero* 41. *vo-
lumine* 4. Magon. *deciſione Florentina* 97. *nu-*
4. *mero* 12. *&* 13. Probatio autem dementiæ,
prout alia quælibet, debet eſſe plena, &
concludens: vt *in dicta deciſione Florent.* 97.
numero 13. & Rota *in dict. Meliten. teſtamen-*
5. *ti*, & de tempore teſtamenti, *leg.* 2. *& leg. qui
teſtamento, §. quacunque autem, ff. de te-
ſtament.* Salicet. *in leg. furioſus, numero* 2. *Cod.
qui teſtament. facere poſſunt.* Pariſ. *de reſigna-
tione Beneficiorum, libro* 3. *quæſtione* 8. *nume-
ro* 21. & dixit Rota *in Rauennaten. attentato-
rum* 13. *Martij* 1589. *coram bonæ memoriæ
Orano in Parmen. ſtatus* 24. *Ianuarij* 1607.
*coram Illuſtriſſimo Domino Cardinali Ludoui-
ſio, in dict. Romana Donationis de Gualteruc-
cijs, & in d. Meliten. teſtamenti.*

Non obſtant igitur teſtes DD. de Amicis,
quia præſertim Primus, Secundus, & Quar-
tus, non concludunt, prout requiritur ex
prædictis; actus & verba dictæ Margaritæ,
de quibus deponunt, fieri de tempore te-
ſtamenti, nec ante; imò nec poſt teſta-
mentum ante quemdam lapſum Margari-
tæ teſtatricis ex ſcalis de anno 1613. ex quo
dicunt illam fuiſſe læſam in capite, & non
ſine periculo vitæ, vt ex fide Medicorum
*in ſummario Laurentij prioris poſitionis, nu-
mero* 7. Tertius verò nullo modo includit
tempus teſtamenti, vel ante, quia eſt exami-
natus, prout alij de anno præſenti; & depo-
nit quod cœpit denuò conuerſari in domo
dictæ Margaritæ ab annis decem, vel vnde- 6.
cim citra, & quod eam cognouit ſanam
quatuor aut quinque annis circiter, & poſt
dictos quatuor vel quinque annos, cogno-
uit eam inſanam; ſed non dicit quod ſtatim
ab initio dictorum quatuor vel quinque an-
norum eam cognouerit talem, ſed poſt il-
lud tempus: quod etiam in vltimo tan-
tùm anno poteſt verificari: iuxta Bart. *in
lege Celſus, numero* 22. *&* 23. *Digeſtis de vſu-
cap. & in lege* 1. *§ quod autem, numero* 1. *Di-
geſtis, de aq. quotid. & æſtiu.* Felin. *in capite
licet cauſam, numero* 8. *verſ. tertia cauſa, de
probat.* & ſequitur Rota in pluribus deciſio-
nibus relatis per Gonzal. *ſuper regul.* 8.
gloſſ 9. *in annot. numero* 86. Et quia alterna-
tiuè loquitur, videlicet, *Dalli dieci, o vn-
deci anni in qua, ch'io hò cominciato a reprat-
ticare, & l'hò conoſciuta ſauia quattro o cin-
que anni in circa, o dopo li quattro ó cinque
anni l'hò conoſciuta ch'era matta, &c.* & ſic
nullum tempus firmare videtur: ideò nihil 7.
probat: Alexand. *in leg. & ſi poſt tres, nu-
mero* 6. *verſ ſicut dicit, Digeſtis, ſi quis cau-
tion.* Rolan *conſ.* 35. *numero* 13. *libro* 1. cum
aliis per Farinacium *de teſtibus, quæſtione* 68.
ampliat. 9. *numero* 18. *& conſ.* 116 *ſub nume-
ro* 3. *libro* 2. & fuit tentum *in Parmen ſta-
tus tertio Decembris* 1607. *coram Illuſtriſſimo
Domino Cardinali Ludouiſio, & in Romana
nullitatis contractus* 28. *February* 1611. *co-
ram Reuerendiſſimo Attrebaten.* Quintus
tandem, & vltimus, vltra quod eſt vnicus,
& ſingularis, nihil etiam probat, quia du- 8.
bitatiuè pluries loquitur; videlicet, *Potria
eſſe da cinque anni più in circa*, Butrius per
illum textum *in cap fin. de deſponſ. impub.*
cum pluribus per Farinacium *de teſtibus, dict.
quæſtione* 68. *numero* 20 *&* 21, & Rota *in dict.
Parmen. ſtatus* 24. *Ianuary coram Illuſtriſſimo
Domino Cardinali Ludouiſio, & in eadem* 11.
January 1616. *coram Illuſtriſſimo Domino meo
Damaſceno.*

Imò cùm ratio, potiùs quàm dicta te- 9.
ſtium, ſit conſideranda, præſertim in hac
materia, nam ſine illa non creditur teſtibus
de dementia deponentibus, etiamſi de ea
non fuerint interrogati; vt poſt Socin.
conſ 42. *numero* 4. *libro* 1. & alios dixit Rota
*in dict Romana donationis de Gualteruccijs, &
in dict. Meliten. teſtamenti*, & Caldas, *dict.
conſ.* 24. *num.* 25. *verſ. Item furor.*

Ipſi verò principaliter deducunt inſaniam
Margaritæ ex tribus actibus; videlicet,
*d' infilzar vn ſpillo con il fil bianco dalla
parte della teſta; d' infilzar vn garofalo
da ſpetiali nel panno; o di metter l'acqua
in vn caneſtro per abbeuerare li piccioni.
&c.* quos etiam actus, teſtes dictorum

de Amicis ſdmittunt fuiſſe poſt teſtamẽtum;
vt primus & ſecundus in ſummario Ioannis
Pauli num. 11. ad quod tempus referri pro-
10. pteres debent illotum depoſitiones : & ſic
quatenus etiam de hoc tempore ſuperueniſ-
ſet dementia, illa tamen non infringeret
teſtamentum: dict. leg. furioſum, & ibi omnes
Scribentes : Ideò Dominis viſum fuit nihil
concludere : prædicti enim ſctus tendunt
potiùs ad quandam leuitatem, ſeo imbecilli-
tstem ingenij, vel memotiæ, quàm sd de-
11. mentiam, cùm non excludant vſum ratio-
nis, nec intellectus, nec mentis exilium in-
ducant; & ſic non tollunt teſtamenti factio-
nem : Iaſ. in dict. leg. furioſum, numero 1. Dec.
in leg. humanitatis 9. num. 1. verſ. ſecus eſſet in
eo, Cod. de impnb. & aliis ſubſtis. Ferret.
conſ. 207. numero 3. Pariſ conſ 88. numero 40.
41. & 42. lib. 3. dict. deciſ. Florentina 97. nume-
ro 17. Menoch. dict. conſ. 683. num. 12. & 15.
cum plutibus per Farinac. in dict. verb. furor,
num. 237. & Rota deciſ. 107. num. 28. part. 2.
quæ etiam ita reſpondit teſtibus pro demen-
tia eaaminatis in dict. Meliten. teſtamenti.
12. Non enim quilibet actus, etiamſi non om-
ninò viro ſanæ mentis conueniat, demen-
tiam arguit : vt latè per Decian. dict. conſ 51.
numero 82. cum ſequentibus, libro 4. Et ſimul
13. ſtare poteſt quod ſit læſs imaginstio, non
tamen memotia, & vſus tationis ſeu diſcur-
ſus; vt ex Galeno conſiderauit Menoch. dict.
conſ. 683 numero 14. verſ. & ideò verè.

Quinimò nec tslem imbecillitatem, ſeu
leuitatem continuatsm, ac permanentem
probant, ſed interpolatam ac diſcontinoam;
deponentes de ſermonibus & actibus diluci-
da interualla denotantibus, vt in dict. ſum-
14. mario Ioannis Pauli numero 21. Et ideò te-
ſtamentum cuius ſeries cuicunque ſanæ
mentis congruit, præſumitur factum de
tempore habili & in dilucido interuallo,
vt notatur in dict. leg. furioſum : Angel. nu-
mero 1. verſ. ſed in dub. Caſtr. numero 3. Ale-
xand num. 2. verſ. de hoc articul & num. 3. verſ.
tamen putarem, & Dec. num. 27. Alexand. de
Neuo, d. conſ 37. num. 3. verſ. & debet, & num 4.
Fran Rub. conſ. 47. num. 65. Ploi, conſ 17.
num. 12. verſ. & hoc niſi : Cephal. conſ. 753.
num 46. Cardin Mantica de coniect lib. 2. tit. 5.
numero 6. in fine, verſ quarto & vlt. num. 7.
& 8. Ant à Gam deciſ Regni Luſitaniæ 302.
num. 2. Odd conſ 93. Menoch. præſumpt. 45.
numero 66. lib. 6 & dict. conſ. 683 numero 6.
dict. deciſ. Florent 97. numero 22. verſ Maxi-
mè : cum plutibus de communi, magis com-
muni, & rationabiliori, per Honded. con-
ſil. 78. num. 61. vol. 2. & ſeoſit Rota in dict.
Meliten. teſtamenti.

Quæ tanto magis ſunt admittends, cùm
contra perſonas & dicta iſtorum teſtium de-
ducantur plures exceptiones conſiderabiles :
& ſic etiam ceſſare viſa fuit prætenſa datio
curationis eidem Margaritæ ad inſtantiam
dictorum de Amicis, quis fuit de anno 1615.
& ſic longè poſt teſtamentum, & lapſum :
Vitra quod allegatur, ad eam nulliter de-
uentum fuiſſe, non ſeruatis ſeruandis, &
ſupponitur ab illa appellatum.

In contrarium verò de ſanitate mentis
deponunt quatuor teſtes Ioannis Pauli, non
ſolùm de communi reputatione, & formi- 15.
ter de publica voce & fama, per vetbs fuit,
& eſt, vt in eius ſummario, numero 13. iuxta
deciſ. Rotæ 577. numero 3. par. 1. diuerſ.
Sed de ſcientia optimas reddentes rationes;
videlicet quod prudenter ſus bona & ne-
gotia adminiſtrsbat, vt in dict. ſumm. nu-
mero 14. Menochius dict. conſ. 683 numero 4.
vendebat, & alios contractus inibat, nu-
mero 15. Quod conſiderant Zabarell. conſ 30.
numero 21. Beto. conſ. 56. numero 11. vo-
lum. 2. Farinac. in dict. verb. furor, numero 283.
ſua bona ac redditus clauibus cuſtodiebat :
numero 16. Alexand. de Næuo dict. conſ. 37.
numero 6. verſ. & etiam benè : ad Eccleſias 16.
quotidie accedebst, & Miſſas audiebat,
numero 17. Alexander de Næuo ibidem dict.
numero 6. circa med. Dec. dict. conſ 127. nu-
mero 34. verſ. inſuper : Menoch. dict. conſ. 683.
dicto numero 4. Sacramenta Sanctiſſimæ Eu-
chariſtiæ ac Pœnitentiæ frequentabat, il-
láque fuerunt ei exhibita vſque ad obitum,
numero 18. Alexander de Næuo & Decian.
vbi ſupra, Menochius dict. conſ. 683. dict. nu-
mero 4. Honded. dict. conſ. 78. numero 67. Fa-
rinac. loco citato, numero 282. Rota deciſ. 107.
numero 20 part. 2. diuerſ. & in terminis rece- 17.
ptionis Sacramentorum in vltima infirmita-
te admiſſum fuit in dict. Meliten. teſtamenti :
eleemoſynas largiebatur, numero 19. Ale-
xander de Næuo ibidem : & demum viſita- 18.
bat, & viſitabatur, numero 20. vt per eundem
ibidem numero 5. verſ. & habuit conuerſationem
& Decian. conſ. 126. vbi ſupra, Menochius
dict. conſ. 683. dict. numero 4. Et de his omni- 19.
bus deponunt à decem, & vltra annis citra,
vſque ad obitum; & ſunt præferendi teſti-
bus qui de dementia deponerent : Decius
in dict. leg. furioſum, numero 20. & conſ. 448.
numero 10. & 35. Coro. conſ 219. num. 7. lib. 2.
Iaſ. conſ. 2. numero 10. lib. 1. Pariſ. d. conſ. 88.
num. 22. & ſequentibus, Boër. deciſ. 23. num. 93.
Gabriel. de teſtib. concl. 4. num. 19. Menochius
præſumpt. 45. numero 21. libro 6. Decian. dict.
conſ. 127. numero 35. libro 3. & conſ. 51. nu-
mero 42. libro 4. Cephal. dict. conſ. 546. nume-
ro 82. libro 4. Cardin. Mantica de coniect. lib. 2.
titulo 5. numero 9. Honded. dict. conſ. 78. nu-
mero 73. volum. 2. cum aliis per Caldas, dict.
conſ. 24. ſub numero 24. Rota dict. deciſ. 577.
numero 10. in dict. Romana bonorum, coram
Reuerendiſſimo Decano, & in dict. Meliten. te-
ſtamenti. Accedentibus præſertim atteſtatio- 20.
nibus plurium Religioſorum, qui eidem
Margaritæ Sacramenta adminiſtrarunt, di-
centium illam ſemper reperiiſſe in bona
mente ac diſpoſitione : quibus plurimum
creditur in hac materia : Dec. dict. conſ. 448.
numero 20 in fine, Decian. dict. conſ. 127. nume-
ro 34. verſ. & in ſpecie, & Rota dict. deciſ. 107.
numero 20. part. 2. diuerſ. Quæ licèt inſtru-
mes, tamen verificantur ex ſupradictis te-
ſtibus formiter pro Ioanne Paulo exami-
natis.

Et tandem viſum fuit clariorem reddi
probationem ſanitatis ex ipſamet ſerie diſ-
poſitionis

poſitionis factæ in teſtamento, in qua oon
ſolùm nihil legitur ſapienti inconueniens;
& ideò etiamſi probaretur, Margaritam
antea fuiſſe demenrem, nihilominus ſecun-
21. dùm aliquos, vt dicebar etiam vnos ex Do-
minis, teſtamentum validum dici poſſet: vt
per Ioſeph Ludouic. *Peruſ. deciſ.*1. *num.* 11.
& 12. *in fin.* vbi de vetiori & magis commu-
ni, Craſſ. *in* §. *teſtamentum, quæſtione* 21. *nu-
mero* 4. qui dicit ab hac noo eſſe tecedcn-
dum: & latè comprobant Decian. *dict.
conſ.*51. *numero* 43. *& conſ.*74. *numero* 27. *vo-
lum.*5. Surd. *dict. conſ*402. *numero* 32. & alij
per Cald. *dict. conſ.* 24. *numero* 2. *verſ. facit
etiam.*

Imò omnia videntur benè ac prudenter
22. diſpoſita, & ordinata: nam vltra inſtitutio-
nem, prohibitionem alienationis, & ſimi-
lia; adſunt Commendatio animæ Omnipo-
tenti Deo, & omnibus Sanctis, legata pia,
& dictis de Amicis ſigillatim nominatis ex
fratre Nepotibus, ae omnibus famulis &
ancillis relicta; electio ſepulturæ, prouiſio
circa modum ſepeliendi cum habitu Mona-
chali Sancti Franciſci; locus ſepulturæ, &
impenſa funeris: ac demum inſtitutio Iaco-
bi Nepotis illegitimi ex filio prædefuncto,
eum diſpoſitione quod quatenus liberè oon
poſſet ſuccedere, peteretur per Ioaonem Pau-
lum habilitatio infra biennium. Quæ omnia
& ſimilia pro ſanitate meotis in teſtamento,
conſideraot Patiſ. *d.conſ.*74 *num.*30. & Curt.
iun. *conſ*304. *num.*83. *vol.*3. Dec. *d.conſ.*51.
*num.*46. *vſque ad* 54. *& d.conſ.*74. *num.*3.
23. Nec obſtare Dominis viſum fuit, quod
dici poſſit à demente confectum, quia fue-
runt inſtituti hæredes non venientes ab inte-
ſtato, nempe cognati, agnatis excluſis: Nam
24. vltra quod hæc eſt tantum quædam conie-
ctura, vt per Alexand. *conſ.*141 *num.*8. *verſ.* 2.
*eſt coniectura, lib.*1. & admittunt informantes
pro Amicis, & quidem leuis, cùm per eam
coniectari videatur libera ſuatum rerum diſ-
poſitio hominibus, quos aliquando mentis
alienatione teneri contingeret, & contigiſ-
ſet, etiam ſi tunc ſani eſſent; contra not. *in
leg. ſtipulatio hoc modo concepta, ff. de verb.
oblig.* & ideò provt etiam aliæ pro Amicis
25. ponderatæ, tollitur ex plutibus aliis vrgen-
tioribus ex ipſo teſtamento deductis, de
quibus ſuprà: *leg. ob carmen,* §. *ſi teſtes, ff. de
teſtibus, authent. itaque, Cod. commun. de ſucceſſ.*
Surd. *conſ.*1. *numero* 60. *& conſ.*313. *num.*51.
& ex probatiooe ſanitatis pro Ioanne Paulo
26. facta: in claris enim, coniecturis non eſt lo-
cus: *vulg. leg. continuus, ff. de verbor. obligat.*
Ceſſare viſa fuit difficultas; quia Margarita,
dictis de Amicis eius ex fratre Nepotibus
non prætulit extraneum, vt loquuntur Do-
ctores ex aduerſo allegati; provt *dictum con-
ſil.* Alexandri declarat, Cald *dict. conſil.* 24.
ſub numero 6. Sed inſtituit deſcendentem ab
ipſo, videlicer Nepotem ex filio prædefun-
cto, quem etiam voluit habilitari, vt dictum
eſt, quatenus non potuiſſet ſuccedere: ac
etiam inſtituit Ioannem Paulum eius ex So-
rore ſimiliter Nepotem, & ſic in pari gradu
coniunctum; & ita non penitus extraneum:

nec dictos de Amicis præterilt, ſed particula-
ribus hoootauit relictis, vt dictum eſt.
Vltra quod etiam eſſe poteſt, quod potius 27.
inſtituerit Ioannem Paulum ex iuſta cauſa,
ſcilicet vel ob eius benemerita erga ipſam,
vel ob maiorem affectionem, vel propter
maiorem indigentiam ipſius Ioannis Pauli:
quam ad excludendam dementiam conſide-
rant in his terminis, Dec. *dict. conſ.*51. *n.*57.
verſ. ſecundum: cum pluribus ſeqq. & Menoch.
*d.conſ*683. *num.*19 *& pluribus ſeqq.*
Cætera benè fueroot ſublata *in alia deci-
ſione* per informaotes pro Ioanne Paulo.
Et ideò ita deciſum, &c.

Lucana Molendini, Lunæ 18. Decembris 1617.

Coram R.P.D.Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Conductor exiſtens in culpa non manutenen-
do rem conductam, tenetur de ruina rei
conducta.*
2 *Corroſio terra qua fit per aquas fluentes non
dicitur caſus fortuitus.*
3 *Aqua ſolent corrodere terras, & ædificia ad-
jacentia.*
4 *Conductor obligatus ad manutentionem rei
conducta non tenetur illam de nouo face-
re, ſed tantum conſeruare.*
5 *Conſeruare, & manutenere, non autem de no-
uo facere dicitur is qui Molendinum re-
fundat, & aquam diuertit.*
6 *Caſus, ob quem res locata periit, ſi dubium
ſit an fuerit fortuitus, vel ne, conductor
venit abſoluendus.*
7 *Ruinam ex culpa proueniſſe aſſerens tenetur
probare.*
8 *Bald.* in conſ. 145. num. 3. lib. 3. *declaratur.*

DECISIO XLII.

FVit reſolutum, ſententiam Rotalem, in
qua pronunciatur, Brachios teneri ad
ruinam anni 1602. eſſe confirmandam.
Ratio Dominorum fuit, quia in conceſſio- 1.
ne Molendini fuit expreſsè conuentum, quod
ipſi teneretur ad conſeruationem, & ma-
nutentionem Molendini: Quare cùm præ-
dicta non præſtiterint, eorum culpa euenit
ruina Molendini, & propterea pro ipſa te-
neotur: *leg. ſi creditor*, vbi Doctores, *Cod. de
pignorat. act.* Pariſ. *conſ.* 156. *libro quarto*, &
fuit latè deductum *in deciſionibus in hac cauſa
factis.*
Quod autem prædicta ruina proceſſerit
culpa Brachiorum; ſatis patet: nam de an-
no 1595. pro parte ipſorum datæ fuerunt
poſitiones, in quarum octaua ponunt, *Che
Il palmento fabricato ſu il reſto del vecchio fun-
damento e voto ſotto e minaccia ruina:* & idem
probatur per teſtes.

Quod comprobatur, quia Domini de Rota Florentina acceſſerunt ad locum de anno 1599 & adhibuerunt Peritos, qui retulerunt flumeo corroſiſſe magnam partem terreni, & dicunt, *che ſi voltaua verſo detto molino con pericolo di laſciarlo in iſola.* Quare aut ruina anni 1602. eſt ſequuta ex iſta corroſione fluminis 1595. & 1599. prout eſt valdè veriſimile, cùm ceciderit, vt dicitur *ad acqua chiara*: aut verò eſt ſequuta ex quo corroſio proceſſit vlterius; & vtroque caſu ſententia remanet iuſta: cùm prædicta obuene-
2 rint culpa Brachiorum: nemo enim poteſt inficiari corroſionem non eſſe caſum fortuitum, & inſolitum, qui excipitur in locatione, cùm aquæ ſoleant corrodere ter-
3. ras, vel ædificia ſibi adjacentia: vt eſt text. cum Gloſ. *in leg. fluminum, §. idem Seruius. ff. de damn. infect.* quem allegat Baldus *in conſ.* 145. *col.* 1. *libro* 3. ibi, *Si controuerſia aquæ inſulam ſubuerterint, deinde ſtipulatoris ædificia ceciderint, nihil eum ex ſtipulatu conſecuturum.* videlicet de damno infecto: quia id nec operis, nec loci vitio factum eſt. Si autem aqua vitiet fundamenta, & ſic ædificium ruat, committi ſtipulationem ait: multum enim intereſt, quod erat alioquin firmum, vi fluminis lapſum ſit protinus: An verò ante ſit vitiatum, deinde vi ceciderit.

Quare cùm probetur longè ante ruinam, ædificium molendini fuiſſe vitiatum, debebat reparari, præſertim ſtante dicta viſitatione Peritorum, & proteſtatione Præpoſiti.

Neque Dominis Brachiis poteſt opitulari quod procurarunt apponi catenas, vt occurrerent ruinæ; vt fuerat ordinatum per Peritos: quia fuit reſponſum, quod iſta appoſitio catenarum non reſpicit corroſionem: & ceſſat omnis difficultas, quia fuit facta longè poſt ordinationem Peritorum, & longè poſtquam fuerant interpellati.
4. Prout nec eiſdem poteſt opitulari, quod non tenebantur de nouo facere, ſed ſolùm
5. manutenere, & conſeruare: quia refundando molendinum, & aquam diuertendo, non dicebantur de nouo facere, ſed conſeruare: *leg. Minutius. ff. de rei vindicat.*
6. Non obſtat, quod in dubio, An caſus ſit fortuitus, vel ex culpa, reus abſoluitur: ex Bal. *in conſ.* 115. *num.* 3. *lib.* 3. vbi latiſſimè de
7. hac materia, & ideò, qui dicit, ruinam proceſſiſſe ex culpa, tenetur hoc probare. Nam
8. fuit reſponſum ex prædictis ſatis conſtare de culpa Brachiorum: vltra quod Bald. loquitur in ruina, quæ repentè euenit, & ex improuiſo propter magnum, & inſolitum diluuium aquarum, vt legitur *in principio illius conſilij*, & clariùs *in ſecundo & ſexto fundamento*: & infra *ſub num.* 3. *verſ. ſed hic in iſta emptore, & per tot conſ.*

Ex quibus, & ex aliis deductis *in deciſionibus* factis tam coram clar. mem. Franciſco Peñia tunc Rotæ Decano, & R. P. D. meo Veroſpio, in quibus ſoluuntur omnes obiectiones; Domini poſt maturam diſcuſſionem cenſuerunt pro confirmatione ſententiæ Rotalis, &c.

Romana Societatis officij, Veneris 11. Ianuarij 1619.

Coram R.P.D. Sacrato.

SVMMARIVM.

1 *Obitus alicuius an euenerit ex vna, vel alia cauſa, remittitur Iudicis arbitrio.*
2 *Obitum ſecutum fuiſſe ex cauſa, quæ per multum tempus præceſſit, non præſumitur.*
3 *Mulieres retinentes purgationes partus, non poſſunt viuere vltra dies* 45.
4 *Mors in dubio attribuitur vltimæ cauſæ, etiamſi prima fuerit mortalis.*
5 *Obſeruantia contrahentium plurimùm deferendum venit.*
6 *Medicis atteſtantibus de re ad eorum peritiam ſpectante ſtandum eſt.*
7 *Peritis illis ſtandum eſt qui ſunt plures in numero.*
8 *Teſtium maior numerus in concurſu attenditur.*
9 *Puerperium vulgò* Capoparto *appellatur.*
10 *Mors attribuitur primæ cauſæ quando illa nunquam ceſſauit.*
11 *Mulieres infirmæ pregnantes reddi non ſolent.*
12 *Teſtibus veriſimiliora, & magis præciſè deponentibus, magis venit deferendum, quàm aliis.*
13 *Teſtibus quorum dictum remanet adminiculatum, magis deferendum eſt, quàm aliis.*
14 *Iuris diſpoſitio mutatur etiam ex modica facti diuerſitate.*

DECISIO XLIII.

SOcietas de qua agitur fuit contracta ſuper periculo vitæ Angelæ Catenæ, excepto tamen obitu ex cauſa partus, & prægnantiæ. Die 19. Maij 1616. dicta Angela peperit filium maſculum, & die 10. Decembris inſequentis ex hac vita migrauit. Fuit dubitatum, an debitores Societatis illam fuiſſent ſuperlucrati? Et reſolutio pendebat ex eo, an Angela obierit ex cauſa dicti partus, vel non. Rota cenſuit Angelam non obiiſſe ex cauſa dicti partus, & conſequenter ex obitu dictæ Angelæ debitores ſuperlucratos fuiſſe ſocietatem.

Moti fuerunt Domini, quia hæc materia,
an quis fuerit mortuus potius ex vna cauſa, 1.
quàm alia, eſt præcipuè arbitraria Iudici: vt eſt text. *in leg. quod ſi nolit, §. ſi mancipium, ff. de ædilit. edict.* Marſil. *conſ.* 7. *numero* 28. Gramm. *conſ.* 49. *numero* 3. Menochius *de arbitr. Iudic. libro* 2. *cent.* 3. *caſ.* 275. *numero* 1. & in iſtis terminis obitus ex cauſa partus, eſt *deciſ.* 701. *num.* 7. *part.* 1. *diuerſ.* Ex infrà ſcriptis autem facti circumſtantiis, Domini arbitrati fuerunt, quod Angela non obierit ex cauſa partus.

Primò,

2. Primò, quia à die partus ad diem obitus
intercesseruot ſeptem menſes, ideò ex cau-
ſa quæ per multum tempus præceſſit, quis
non præſumitur obiiſſe: *cap. preterea*, & *ibi*
notant Gloſſa & Scrib. *de Clerico percuſſ.* &
in terminis puerperij, hoc eſt retentionis
3. porgatioois partus, ex qua cauſa prætendi-
tur Angela obiiſſe, adeſt doctrina Hippocrat.
*lib. 1. de morb. mulierum, à numero 43. vſque
ad 60.* vbi concludit mulieres retioentes hu-
iuſmodi purgationes poſt partum, ad ſum-
mum non excedere 45. dies. Quod repetit
Ludou.But. *in coac.pranot.tract.3.text.4.*

Secundò, quia teſtes deponunt, Angelam
per multos dies ante obitum febri acuta la-
4. boraſſe: in dubio autem mors attribuitur
vltimæ cauſæ, etiamſi prima fuiſſet mor-
talis, *leg. huic ſcriptura, §. ſi ſeruus, ff. ad
leg. Aquiliam*, & in iſtis terminis argumenta-
ta fuit Rota *in alia Romana Societatis 15. No-
uembris 1612. coram Reuerendiſſimo Patre Do-
mino Caualerio*, licèt *ibi* contrariũ fuerit ten-
tum: quia inter alia febris præceſſerat par-
tum: ideóque ex cauſa dictæ febris acutæ,
quæ longè poſt partum ſuperuenit in noſtro
caſu, præſumendum eſt obiiſſe Angelam.

Tertiò, quia poſt partum, Angela per duo
trimeſtria recepit fructus ſocietatis, ſignum
euidens quod nec ipſa, nec maritus, aut alij
intereſſe habentes tenebant partum illum
periculoſum, quia aliàs non recepiſſent tri-
meſtria, ſed diſdixiſſent ſocietatem, prout
diſdixerũt in vltima infirmitate: licèt non io
tempore, cùm non diſdixerint ante quinde-
cim dies. Vnde pro hoc intellectu poteſt dici,
5. quod adſit obſeruantia ipſorummet contra-
hentiom, cui maximè deferendum eſt: *leg.
ſed Iulianas, §. perinde ff ad Macedon.* Crauett.
conſ. 101. *num.*4. Cephal. *conſ.* 271. *num.* 144.
Menochius *conſ.* 49. *num.* 20. & 21. Surd.
conſ. 224. *num.* 7.

Quartò, ſuper eo, quod Angela non de-
ceſſerit ex cauſa partus, adeſt iudicium duo-
6. decim Medicorum, quibus tanquam Peritis
in Arte videtur ſtandum: *leg. ſeptimo menſe ff.
de ſtat. homin. cum concord.*

Et licèt pro contraria ſententia adſint
7. etiam octo Medici; attamen viſum fuit Do-
minis, quod in hoc ſit ſtandum ſententiæ
8. plurium; ſicut dicimus de teſtibus, quorum
maior numerus in concurſu attenditur: *cap.
licèt cauſam. §. ex præmiſſis*, vbi Abb. *num.* 9 *ff.
de probat.* Gloſ. *in cap. in noſtra, in princip de te-
ſtibus*, Alexand. *conſ.* 64. *num.* 2. *vol.*... Gabr.
concluſ. 4. *num.* 50. *de teſtibus*, & dixit Rota *in
Viterbien. curſus aquarum* 17. *Aprilis* 1606. *co-
ram Illuſtriſſimo Cardinali Ludouiſio.*

Nec obſtant teſtes dati pro parte filiorum
& hæredum dictæ Angelæ, ex quibus præten-
ditur probari, quod Angela poſt partum non
9 abegit puerperium, vulgò *cacoparto*, appella-
tum, nec ſimiliter menſtruas purgationes: &
quod ſemper malè ſe habuit, cum tumori-
bus ventris, remaoentibus in corpore poſtu-
lis, & alia ſimilibus morbis; vnde præten-
ditur quod ex quo ſemper malè ſe habuit,
nec vnquam benè conualuit, quod mors ſit
10. attribuenda partui, vt *in dict. deciſ. 701. par. 1.
Tom. II. diuerſ.* & *in aliis Roman. Societatis coram Ora-
dino, & D. meo Caualerio ſuprà allegatis.*

Qoia in contrarium adſunt teſtes pro par-
te debitorum examinati, deponentes Ange-
lam habuiſſe bonas purgationes, & quod
ipſa gerebat ſolita negotia domus, & in ſin-
gulis diebus feſtis conferebat ſe ad Eccleſiam,
& ſpatiabatur per Vrbem, & quod nunquam
fuit viſitata à Medicis, etiamſi ipſi accede-
rent ad illius domum occaſione aliorum in-
firmorum; & ſignanter quod ipſa lactauit
puerum: & quod multum mouit Dominos,
duo ex dictis teſtibus deponunt, quod ipſa 11.
Angela aſſerebat ſe prægnantem: ſigoum
euidens, quod ipſa habebat ſe pro perfectè
ſana, cùm oon ſoleant mulieres infirmæ fieri
prægnantes; quibus teſtibus viſum fuit Do-
minis magis deferre: tum quia deponunt 12.
magis ſpecificè, & magis veriſimilia: iuxta
text. *in leg. ob carmen §. ſi teſtes ff. de teſtibus, &
in cap. in noſtra eod. tit.* & Rot *in recentioribus,
deciſ. 237. num. 5. tom. 1. par. 1. & deciſ. 748. n 6.
tom. 2. par. 2.* tum quia remanent adminicu- 13.
lati ex his, quæ dicta fuerunt *ſuprà in princip.*
Abb. *in cap. licèt iam, num. 9 verſ. 2. de probat.*
Gabr. *concl. 4. num. 89. de teſtibus*, & Rota *in
recent. deciſ. 223. num. 11 tom 1 part. 2. diu.* & in
aliis *coram Oradino, & D. [illegible] Caualerio*, in
quibus fuit concluſum ob[illegible] proceſſiſſe ex
cauſa partus, nempe qu[illegible] factum multùm
diuersè ſe habebat: cùm tamen ex modica 14.
facti mutatione, totum Ius mutetur: iuxta
not. *in leg. ſi ex plagis, §. videtur, ff. ad legem
Aquil. cum concord. &c.*

Eugubina Beneficij, Veneris 1. Martij 1619.

Coram R.P.D.Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Manutentio datur Abbati exiſtenti in qua-
ſi poſſeſſiooe deputandi Capellanos ad
nutum amouibiles in aliqua Eccleſia
Abbatia ſubiecta: probata generali qua-
ſi poſſeſſiooe reſpecta aliarum Eccleſia-
rum eidem ſubiectarum.*

2 *Manutentio datur vbi cauſa eſt vniuerſa-
lis, licèt non probetur exercitium par-
ticulare.*

3 *Pertinentia loci ad aliquam Eccleſiam, ex
quibus probetur.*

4 *Capellanus ad nutum amouibilis poteſt etiam
ſine cauſa amoueri; ceſſante tamen odio
& malitia in amouente.*

*Et an hoc arguatur ex amotione Capellanì
ab Eccleſia, in qua commoratus fuerat
per triginta annos, num. 7.*

5 *Inueriſimilitudo deducitur ex diuturnitate
temporis.*

6 *Inſalubritas aeris Monaſterij non poteſt al-
legari à Monacho ibi profeſſo; cùm ei
proprius obſtet conſenſus.*

Decisio XLIV.

DOmini perſtiterunt in deciſis 4. *Iunij*
1. *præteriti*, videlicet dandam eſſe Domi-
no Abbati Sanctæ Mariæ de Sitria manda-
tum de manutenendo in quaſi poſſeſſione
deputandi Capellanos ad nutum amouibiles
in Eccleſia, de qua agitur, ex generali quaſi
poſſeſſione reſpectu omnium Eccleſiarum ei-
dem Abbatiæ ſubiectarum, optimè in alia
poſitione probata per teſtes, ſcripturas, de-
clarationes ſacri Concilij, & deciſiones Ro-
tales: quæ ſufficit, quia (vt dictum eſt) vbi
2. cauſa eſt vniuerſalis, datur manutentio, li-
cèt non probetur exercitium particulare:
Rota *deciſ. 17. num. 2. & ſeq. p. 2. diuerſ.*

Hodie tamen etiam ad probationem particularis quaſi poſſeſſionis quoad iſtam Eccleſiam exhibita fuit pro Domino Abbate viſitatio de eius ordine, & mandato in illa facta anno 1592. tanquam in Eccleſia dependente à dicta Abbatia vti manuali membro; & cum aſſertione quòd Rector eſt Reuerendus Dominus Gerardus Philanga Monachus prædicti Monaſterij, prouiſus a bonæ memoriæ Cardinali Vaſtauillano tunc Abbate, ad prædicti Commendatarij, & ſucceſſorum ſuorum beneplacitum; provt per litteras patentes expeditas ſub anno 1584.

3. Ex qua viſitatione etiam corroboratur probatio pertinentiæ huius Eccleſiæ ad dictam Abbatiam, firmatæ *in deciſione* ea teſtibus tunc datis *in ſumm. numero* 3. qui adminiculantur per duos ex infraſcriptis teſtibus examinatis pro Gerardo, deponentibus de auditu ab ipſo, quod recognoſcebat dictum beneficium à dicto Cardinali tunc Abbate vt *in nouo ſumm. numero* 30. & contra hanc quaſi poſſeſſionem Abbatis, nihil releuans deductum fuit per fratrem Gerardum hodie informantem.

4. Sed quia *in deciſione* fuit dictum poſſe amoueri etiam ſine cauſa, ceſſante tamen odio, & malitia in amouentem, provt aliàs declarauit Rota *in illa Regien. ſpolij* 24. *Ianuary* 1611. *coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Manzanedo. inter impreſſ. nouiſſimas diuerſ. deciſiones* 325. *num. 2. part.* 1. Ideò ipſe adduxit teſtes deponentes de quadam contradictione, & reſiſtentia per ipſum facta miniſtris Abbatis ne delerent quædam inſignia bonæ memoriæ dicti Illuſtriſſimi Cardinalis Vaſtauillani in pariete Eccleſiæ depicta: & inde deducebatur cauſa odij: tum de aſperitate loci & inſalubritate aëris dictæ Abbatiæ, ad quam reuocari prætenditur, in vertice montium ſitæ, & expoſitæ prædonibus ibi continuò morantibus: adeò vt dictus frater Gerardus octogenarius ſubiiciatur certo mortis periculo, vt dicunt iidem teſtes *ſuper ſexto*, maximè cùm triginta ab hinc annis commoratus fuerit in Eccleſia Sanctæ Mariæ, ſita (vt deponunt teſtes *ſuper quarto*,) in plano, ac commodiori loco, ibique per totum dictum tempus laudabiliter animarum curam exercendo inſeruierit, quæ in ſimili conſiderata fuerunt *in dict. Regien. ſpolij*.

Verùm hæc Dominis viſa fuerunt leuiſſi-
ma: nam quoad prædictam contradictio-
nem, illa (vltra quod non ſufficienter proba-
tur per duos teſtes de auditu tantùm, & præ-
ſertim per ſecundum ab ipſomet Gerardo)
eſt nimis friuola, & remota; vt enim apparet
ex altero teſte, qui eſt tertius *ſuper vndecimo*,
dum deponit de auditu ab eius parte, dictum
impedimentum præſtitum fuerat longo tem-
pore elapſo; & inueriſimile eſt, Abbatem, ſi 5.
illud ægrè tuliſſet, tamdiù diſtuliſſe indigna-
ti animi motum patefacere.

Quoad alia verò non videbatur Gerar- 6.
dus poſſe allegare prauitatem loci, & aë-
ris Abbatiæ, vbi ipſe profeſſus eſt; & ſic
proprium ei conſenſum obſtare: & vlteriùs
coniecturam, ſi quæ hinc mala deſumi poſ-
ſet, purgari omninò per oblationem Ab-
batis, de illi prouidendo de alio conſi-
mili loco. Seruitium verò per eum præſti- 7.
tum in dicta Eccleſia ab annis triginta, ex
ſe ſolo non fuit receptum pro ſufficienti
coniectura malitiæ in amouente: provt nec
ſuper eo voluit ſe firmare Rota *in allega-
ta Regien. ſpolij*; ſed tranſiuit ad aliam
partem.

Et ideò ex præmiſſis Domini ſteterunt in deciſis, &c.

Auximana Alimentorum, Lunæ 1. Iunij 1620.

Coram R.P.D. Pirouano.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta & ſumptus litis debentur, probatis paupertate, & boni iuris præſumptione.*

2 *Paupertas eius, qui inſtat pro alimentis ſatis probata dicitur, ſi inſtans ſit à patre eiectus, & in infantili ætate conſtitutus.*

3 *Natus in domo mariti, ipſius mariti filius præſumitur.*

4 *Probatio contra præſumptionem* l. miles, §. defuncto, ff. ad leg. Iul. de Adulter. *non negatur.*

5 *Conceptus ante tempus matrimonij non præſumitur filius mariti.*

6 *Paternitas quando excluditur ceſſat obligatio præſtandi alimenta.*

7 *Pariendi certum tempus non eſt homini præſtitutum.*

8 *Partus quinque menſium, & quinque dierum ſolarium, non eſt naturalis, neque vitalis.*

9 *Partus ſi ante ſeptimum menſem prodeat non eſt vitalis.*
Contrarium num. 11.

10 *Partus quinque menſium eſt vitalis ſecundùm aliquos.*

12 *Hippocratis opinio, quòd partus editus ante ſeptimum menſem non ſit vitalis, per*

Impera

Imperatores recepta eſt, & à Legiſtis comprobata.

13 *Opinio illa eſt ſequenda, quæ à rationibus contrariæ opinionis non conuincitur.*

14 *Partus editus ſeptimo menſe dicitur perfectus.*

15 *Hippocratis ſententia approbatur in Legibus non propter eius authoritatem, ſed ſed propter rationes adductas ab ipſo, & artis peritiam.*

16 *Temporis vnius expreſſio aliud excludit.*

17 *Argumentum ab incluſione vnius temporis, ad excluſionem alterius, validum eſt.*

18 *Menſes ſeptem requiſiti ad ſuſtinendum partum vitalem, an eſſe debeant Lunares, vel Solares.*

19 *Dies Solares ſunt inæquales ſecundum diuerſas regiones.*

20 *Dies Lunares ſemper ſunt certi.*

21 *Partus poteſt naſci, & viuere, ſi poſt dies centum ſexaginta ſex dies naſcatur; dummodo ſit conceptus in plenilunio, vel in interlunio.*

22 *Conceptionis tempus certum mulieres ignorant.*

23 *Alimenta præſtandi ceſſat obligatio, quando non probatur paternitas.*

24 *Obligatio præſtandi alimenta fundatur in paternitatis præſumptione.*

Decisio XLV.

1. IN diſputatione præſentis dubij, An debeantur Petro alimenta, & ſumptus litis; duo ei neceſſaria eſſent probanda: paupertas nempè, & boni iuris præſumptio: Creſc. *deciſion.* 8. *de Iudic.* Surdus *de aliment. titul.* 1. *quæſtion.* 120 *numero nono*, Conarruuias *practic. quæſtion. capit.* 6. *num.* 5. *in fin.* Seraphin. *deciſ.* 1098. *num.* 1. & 2.

2. Primum non conttouertebatur, quia conſtat huiuſmodi filium eſſe infantem, & eiectum à Patre nolente illum recognoſcere in filium, & pietatis cauſa fuiſſe receptum in domo Turriani, à quo hucuſque fuit alimentatus.

Secundum verò prætendebatur probari,
3. quia natus erat in domo Patris, in figura Matrimonij, ſimul marito & vxore cohabitantibus, nullo inter eos exiſtente impedimento, & nomine etiam patris baptizatus; quo caſu intrat præſumptio, *leg. miles. §. defuncto, Digeſtis, ad leg. Iuliam de adult.* Sæpè per Rotam approbata ad ſuſtinendam qualitatem filiationis ſaltem pro obtinendis alimentis, dum de proprietate eiuſdem diſputatur.

4. Cæterum quia contra huius legis præſumptionem non eſt denegata probatio in contrarium: & pro Patre negabatur poſſibilitas huius filiationis; quia natus erat in quinto menſe poſt ſequutum Matrimonium, quod contigit die 23. Ianuarij 1611. partus verò editus die 28. Iunij, & per conſequens
5. puerum fuiſſe conceptum ante tempus Matrimonij, in quo lex non præſumit paterni-
6. tatem, & ea remota ceſſare obligationem præſtandi alimenta: Poſſibilitas verò probationis pro puero ſuſtinebatur ex eo, quod homini non eſt præſtitutum certum tempus 7.
patiendi.

Domini examinando veritatem huius opinionis, quæ apud Philoſophos, Medicos, & legum Profeſſores admodum controuerſa fuit, & à qua determinatio dubij propoſiti pendebat;

Cenſuerunt alimenta, & ſumptus litis non deberi Petro: cuius reſolutionis ſequela eſt, partum quinque menſium & 8.
quinque dierum Solarium, non eſſe naturalem, neque vitalem, paternitatémque omnem excludere.

Huius opinionis Anteſignanus fuit Hippocrates, qui *in opuſculo de ſeptimeſtre partu in principio.* Sic loquutus eſt: *Septimeſtres autem naſcuntur* 182. *diebus cum dimidio, & inſuper accedente diei particula: ſi enim primi menſis dies quindecim ſupputaueris, deinde quinque menſium dies* 147. *& dimidium, (in vndeſexaginta enim diebus quam proximè duo menſes perficiuntur) his igitur ſic ſe habentibus ad ſeptimum menſem ſuperſunt dies non plures quam viginti, & eſt tota ſumma dimidij anni, cum aliquantula diei parte.* Hanc Hippocratis ſententiam ſequuti ſunt ſummi Philoſophi, & Medicinæ Magiſtri: Ariſtotel. *libro* 7. *de hiſtor. animal. capit.* 4. Plinius *libro* 7. *nat. Hiſtor. capit.* 5. Galenus *in lib. de Septimeſtre part. in verb. Septimeſtres*, Alexand. *libro* 2. *problem.* omnes affirmantes, ſi ma- 9.
turiùs quàm ſeptimo menſe partus prodeat, illum nullo modo, nec vllibi vitalem eſſe: quibus accedunt Aul. Gell. *libro* 3. *Noct. Att. capit.* 10. Amatus Luſitanus *cent. prima, curat.* 27. Feder. Bonauentura *de part. Octimeſt. libro ſecundo, capit.* 26. Marcell. Donat. *de Medic. Hiſtor. mirab.* 6. *cap.* 13.

Et quamuis non deſint, qui contrarium tueantur, ſcilicet, vt partus quinque men- 10.
ſium ſit vitalis, & exemplis conentur comprobare, eo fundamento præſuppoſito, quod homini non ſit præſtitutum certum tempus patiendi, prout aliis animalibus; quod non improbant ſupradicti Authores: & in ea opinione fuerunt Auicenna *libro tertio, ſuæ Medicin. tractatu ſecundo, quæſtion.* 21.
capit. 5. dum ait, ante ſeptimum menſem 11.
multoties natum mori, quoniam natus vehementer tolerat; ergo ſi maiori ex parte, non ſemper: ſed aliquando poteſt partus eſſe vitalis: Cardanus vir ſuæ ætatis doctrinæ eximiæ in re Medica, *contrad. Medic. lib.* 1. *tractatu* 3. *contrad.* afferens exempla de duobus filiis, quorum alter natus, diebus 168. alter verò 170. Ferdinandus Mena, Profeſſor publicus & Regis Catholici Medicus; *in commentario ad cap.* 4. *de Septimeſtr. part. Hippocratis*, afferens exemplum de Pincerna Regis Francorum: Franciſcus Valleſ. eiuſdem Catholici Regis Medicus *libro* 6. *Epidemiorum* 2 *ſection.* 3. Hieronymus Montuus Regis Galliæ Medicus *in libr. ſuo Anaſc. morb.* 40. & 41. Horatius Augenius *in libr. inſcript. quod certum non ſit naſcendi tempus:* vbi ponit exemplum de puero

Auenalis Comitatus Auximan. Diœceſis
ńato in quinto menſe: Ioannes Schenckius
obſeruat. med. tomo tertio, libro quarto, numero 152. & ex Noſtris multi relati per
Roger. *conſilio primo, numero decimoquarto, & ſeqq.*

Tamen placuit Dominis adhærere opi-
11. oiooi Hippocratis, quæ per Imperatores
recepta fuit, & à noſtris comprobata, ac
etiam poteſt cum aliis cooiliari: vel de-
13. mum, quia nec rationes contrariæ opinio-
ois conuincant, neque exempla cooueniant
caſui de quo agitur.

Primò enim ſententia hæc Hippocratis
recepta fuit *in leg. inteſtato, Digeſtu, de ſuis, & legitim. hered. in fin.* vbi habetur, iuſto
tempore eum videri natum ex Hippocratis
ſententia, cum mater ante ceoteſimum
octogeſimum ſecondum diem eſſet manu-
miſſa, & *in leg. ſeptimo menſe, Digeſtis, de*
14. *ſtatu hominum*, vbi dicitor, *ſeptimo menſe*
naſci perfectum partum, iam receptum eſt propter auctoritatem doctiſſimi Viri Hippocratis.
Et ex Noſtris comprobatuot Gloſſa *in* §. *Secundum vero illud, verb. perfecto, authent. de reſtitut. & ea que parit, &c. in verſ. Item pluſquam ſex menſibus*, Iacobin. à Sancto
Georgio, *in leg. quod certarum numero* 4.
Cod. de poſthum. hered. Socin. *in leg. cum Auus, numero* 111. *Digeſtis, de condition. & demonſtration.* Socin. Iun. *conſilio trigeſimoquinto, numero quinto & ſexto, libro ſecundo,*
Caſtr. *in leg. vxoris abortu, numero duodecimo,*
Codic. de Poſthum. hered. Pariſ. *conſilio* 56.
numero quinto, libro ſecundo, Fulgoſ. *conſ.* 69.
numero primo, Alciat. *conſilio* 23. *numero* 2.
libro nono, M. A. Eugen. *conſilio* 28. *numero* 6.
Caſſan. *conſilio* 19. *numero* 6. Vrſill. ad Afflict.
deciſion. 236. *ſub num.* 1. Burſatt. *conſilio* 63.
numero decimooctauo, lib. 1. Tiraquell. *in leg. ſi vnquam, in ver. ſuſceperit liberos, num.* 210.
Cod. de reuoc. donat. Menochius *de arbitr. caſ.* 89. *num.* 34. *&* 35. *& praſumpt.* 52. *lib.* 6.
num. 7. *& conſil.* 284. *num.* 33. *&* 34. Gulielmus de Beoedictis *in repetit. cap. Raynutius parte* 2. *in verb. & ſoboles quam geſtabat in vtero, num.* 24. *&* 25. Camill. Borell. *conſil.* 28. *numer.* 42. Seraphin. *deciſion.* 1282.
num. 11. & Cuiac. *in dict. leg. ſeptimo menſe, ſect.* 1. *lib.* 19. *ad reſponſa Pauli.*

Neque ex prædictis obſtare videtur, quod
determinatio dierum centum, & octoginta
duorum non contineat alterius mioorís
temporis excluſionem, & per cooſequens
poſſibilitas partus ſuperuiuentis non exclu-
datur: quod dicebatur ſufficere ad hunc ef-
fectum præſtandi alimenta.

15. Quia ſententia Hippocratis cenſetur re-
cepta *in dict. leg. inteſtato, & in leg. ſeptimo menſe*: non ex eo quod ſimpliciter hoc di-
xent Hippocrates; ſed quia cum ratione
loquutus fuerit: rationes autem eius ſen-
tentiæ *in opuſculo ſupra allegato, de ſeptimeſtri partu*, expreſsè excludunt poſſibilita-
tem viuendi in partu quinquemeſtri, dum
expreſsè ſecundum eius ſupputationem debet
16. excedere mediam anni partem: ergo per
expreſſionem vnius temporis, alterum cen-
ſeri debet excluſum tanqoam rationi de-
ductæ contrarium: & ita valere argumen- 17.
tationem ab incluſione vnius temporis, in
his terminis declarant Fulgoſ. *dict. conſil.* 69.
num. 1. Caſtr. *in leg. vxoris abortu, numer.* 2.
Cod. de poſthum. hered. inſtitu. Pariſ. *conſ.* 56.
numer. 5. *libr.* 2. Caſſan. *conſilio decimonono, numero* 6. Feder. Bonauentura *de Octimeſtr. part. lib.* 7. *cap.* 26.

Secundò viſum fuit poſſe conciliari opi-
niones, quia Medici, & Philoſophi diſſen-
tiunt inter ſe, an ſeptem menſes ſecundum 18.
Hippocratis ſententiam ad ſuſtinendum par-
tum vitalem, debeaot eſſe Lunares, vel
Solares: & quod ſufficiant Lunares ſecun-
dom veriorem, quam tradit Galenus poſt
alios, *in libr. de dieb. decret. & libr. de ſeptimeſtr. part.* ea ratione, quia Solares ſint in- 19.
æquales ſecundum Regiones diuerſas: Lu-
nares verò ſemper ſint certi. Contrarium 20.
verò alij tenuerint ob id, quod ſex Lunares
noo conſtituant numerum 182. dierum re-
quiſitum ſecundom Hippocratis ſeotentiam;
vt Feder. Bonaoent. *de Octimeſtr. part. lib.* 2.
cap. 1. *verſ. ha ſunt, & eodem libr.* 2. *cap.* 16.
in fin. Marcell. Dooat. *de Medic. Hiſtor. mirabil. capit.* 13. *ante med.* Matth. Curt. *de menſibus Lunaribus.*

In hoc tamen non diſſentiunt, quod non
omnes menſes debeant eſſe cootinui, ſed
ſufficiant quinque intermedios eſſe conti-
nuos, primom verò, & ſeptimum conci-
ſos, & deficientes admittendos eſſe: vt Ga-
lenus declarauit de ſeptimeſtri partu, dum
expoſuit Hippocratis ſententiam de 182.
diebus: & idem tenuit Marcell. Dooat. *de Medic. Hiſtor. mirab. cap.* 13. *poſt medium*, &
Franciſcus Valleſius *controuerſ. Medic. lib.* 2.
capit. 11.

Modò, primi menſis dies ſaltem quinde-
cim numerentur, vltimi verò totidem, vel
plures: Cardanus verò *de contradict. Med. lib.* 1. *contradict.* 8. *tractatu* 3. & qui illum ſe-
quuntur, volunt partum poſſe naſci, & vi- 21.
uere poſt dies 163. modo in Pleniluoio, vel
interlunio conceptus ſit: quod tempus po-
teſt ſe habere de diebus quindecim primi
menſis, & de aliquibus ſeptimi menſis, &
reſidoorum deficientia tribui poteſt ad va-
lidiores pareotum vires: ſed nihilominus
ſecundum dinumerationem dictum præ-
ſentis caſus, qui ſunt 157. primi menſis dies
quindecim reſpectiuè ad plenilunium à die
conceptionis ingredi non poſſunt.

Tertiò & vltimò ratiooes non coouin-
cunt, nec exempla allata conueniunt. Nam
ſi in ſola ratiooe firmetur opinio, quod
homini non ſit ſtatutum certum tempus
pariendi, de indeterminato tempore à die
conceptionis intelligi oon poteſt: quia ab-
ſurda erat ratio. Si verò de tempore, in
quo partus poſſit eſſe vitalis, illud quidem
poterit eſſe incertum ratione editionis, ſed
non ratione habilitatis ad ſuperuiueodum:
pro quo magis ſtringunt ratiooes Hippocra-
tis; quam poſſibilitas allegata.

Similiter exempla non conueniunt, quia
illa fundantur in narratiua mulierum, quæ
vel

vel potuerunt illos decipere, vel ipſæ de-
22. cipi in tempore conceptionis, quod illis
eſſet incertum: vt tenuerunt ſupradicti Hippocrat. Ariſtotel. & Plinius: & ex Noſtris comprobat Tiraquellus *in dict. leg. ſi vnquam, in ver. ſuſceperis liberos, num. 210. & ſequentibus, Codic. de reuocand. donat.* In præſenti autem caſu talis ignorantia cadere non poteſt, quia certus eſt dies contracti matrimonij, nempe 23. Ianuarij 1612. puer verò natus eſt die 28 Iunij: Vnde à poſſibili non poteſt variari tempus conceptionis ad augendum numerum dierum, & tempus natiuitatis eundem numerum determinat.
23. Atque ita cùm neque verè, neque per poſſibile concludatur paternitas; viſa fuit ceſſare omnis obligatio præſtandi alimenta,
24. quæ tota fundatur in paternitatis præſumptione: Alciat. *reg. 3. præſumpt. 38. numero 9.* Couarruuias *de ſponſ. parte 2. cap. 8. num. 6. verſ. idem dicendum erit.* Surd. *de alim. tit. 1. quæſt 112. num 2. & 3.*

Et ita, &c.

Romana Bonorum 17. Maij 1621.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium probatur per duos teſtes, etiam mulieres.*

2 *Teſtimonium Religioſi præfertur teſtimonio laici.*

3 *Teſtis fides augetur per illius mortem.*

4 *Teſti vnico, accedente veriſimilitudine, eſt valde deferendum.*

5 *Matrimonium contractum præſumitur ex traductione ſponſæ ad domum ſponſi.*

6 *Fama probatur per teſtes dicentes quod publicè dicebatur.*

7 *Fama plurimum facit ad probandum Matrimonium, & illud ſemiplenè probat.*

8 *Matrimonium probatur ex copula ſubſequuta poſt ſponſalia.*

9 *Copula probatur ex ſola fama tanquam difficilis probationis.*

10 *Matrimonium præſumitur ex cohabitatione.*

Imò ad effectum legitimitatis, ſola cohabitatio ſufficit ad probandum Matrimonium, niſi conſtet de malo initio, nempè de concubinatu præcedente. n. 26. & 27. in addit. Ferentill.

11 *Teſtis vnicus deponens de confeſſione alicuius, quod Matrimonium contraxerit, facit adminiculum.*

12 *Matrimonium non clandeſtinum, ſed in facie Eccleſiæ coram Parocho & teſtibus contractum probatur per ordinarias probationes.*

13 *Matrimonium primum quando non agitur de dirimendo ſecundo, ſed ad effectum ſucceſſionis probatur per ordinarias probationes, & etiam per leuiores.* 18.

Etiamſi conſtet de concubinatu præcedenti, vt num. 28. in addit. Ferentill.

14 *Concilium Tridentinum, tempore quo publicatum non erat, non afficiebat illos de Parochia.*

15 *Denunciationes non ſunt de ſubſtantia matrimonij, ſed ad bene eſſe; & illarum omiſſio non vitiat.*

16 *Denunciationum omiſſio probari debet ab allegante matrimonij clandeſtinitatem ob illarum defectum.*

17 *Matrimonium legitimè celebratur coram Parocho alterius ex coniugibus.*

18 *Matrimonium non probatur ex inſtrumento dotali, niſi præſumptiuè, etiamſi de eo fiat mentio.*

Maximè in præiudicium alterius Matrimonij. num 19.

20 *Filiatio legitima ad effectum ſucceſſionis probatur per teſtes de fama, & communi reputatione.*

21 *Filiatio probatur ex nominatione vtriuſque parentis, tanquam filij legitimi & naturalis: maximè ſi nominationes ſint plures.*

22 *Filiatio probatur ex communi reputatione & tractatu tam parentum, quàm aliorum, cum pluribus demonſtrationibus amoris erga ipſum filium.*

23 *Filiatio reſpectu matris probatur ex effigie valde ſimili.*

24 *Effigies valde ſimilis eſt fortiſſimum naturæ argumentum.*

25 *Filiatio legitima plenè probatur ex pluribus coniecturis ſimul iunctis.*

DECISIO XLVI.

CApta fuit reſolutio pro Tiberio informante, conſtare de eius legitima filiatione ex q. Franciſco & Octauia, &c. Probatur enim Matrimonium inter Dom. Franciſcum & Octauiam contractum de anno 1565. in Eccleſia ſancti Iacobi de Mutattis per duas Moniales dicti Monaſterij, in quo dicta Octauia educabatur, deponentes de viſu, intereſſentia, & mutuo conſenſo ad interrogationem Parochi Domin. Franciſci, & de ſubarrhatione per immiſſionem annoli per eundem facta; & de interuentu etiam Cappellani Monaſterij in præſentia Abbatiſſæ, & aliarum Monialium: *vt in Summario num. 11. 18. & 20.* Certum eſt autem, 1.
Matrimonium probari per duos teſtes, licèt mulieres: *cap. ſuper eo, il 2.* vbi Ioannes Andreas *num. 4.* Butr. *numer. 7.* Abbas *in 3. Notab.* & Aretin. *num. 3. de teſtib.* Sucin. iun. *conſil. 31. num. 13.* vbi de communi, *libro 2.* Couarruuias *de ſponſ. part. 2. capit. 8. §. 12. num. 8. poſt med. verſ. receptum tamen eſt:* qui etiam de communi, Verall. *deciſ. 205 p. 2.* & de recepta in praxi, Triuiſan. *de ſponſ. priuileg. 9. num. 54.* cum pluribus de communi, & magis communi atteſtantibus relatis per Farinacium *de teſtibus, quæſt. 59. num. 33.* à qua dicit in iudicando & conſulendo non eſſe

eſſe receden. Rota *deciſion.*772. *ſub numer.*1.
parte 2. *in recent.* & 173. *parte* 4. & quod duæ
mulieres plenè probent Matrimonium, Dec.
*conſil.*342. *num.*1. Tiraquellus *de leg. connub.*
*leg.*9. *num.*74. Fatioacius *vbi ſupra num.*35.
& 36. & de teſtibus Monialibus, Angel. *con-*
*ſil.*233. *num.*1. Præſertim cum ſint Nobi-
2. les, & Religioſæ, quarum teſtimonium de-
poſitioni laicorum præfertur: Gloſſ. *in cap.*
Monachus, *verbo*, *quorum*, *diſtinct.*77. Ale-
xander *conſil.*43. *numero* 5. *lib.*7. Decius *dict.*
*conſil.*342. *num.*2. Roland. *conſil.*24. *num.*54.
libro 1. cum aliis per Menochium *conſil* 92.
3. *numero* 9. & fides valdè augetur per illarum
mortem, Neuizan. *conſil.*26 *num.*34. Rota
*deciſ.*594. *numero* 1. *parte* 1. *diuerſ.* Farinaci
*dict. tractat. quæſtion.*67. *numero* 190. Maxi-
mè cum earum depoſitionem morti proxi-
mæ confirmauerint, vt deponit Confeſſa-
4 rius *in Summario*, *numero* 30. cui tanquam
qualificato; accedente veriſimilitudine ex
aliis reſultante, eſt valde deferendum, Ve-
rall. *deciſion.*27. *parte* 3. Cæſar de Graſſis
deciſion 3. *num.*6. *de prob.* Rota *deciſion.*119.
*num.*4. *parte* 2. *in recent.*

5. Quæ Matrimonij probatio confirmatur.
Primò ex ſtatim ſequuta traductione Octa-
uiæ ad domum viri cum rheda, permiſſu
Abbatiſſæ, præſentibus & videntibus aliis
Monialibus, de qua teſtes *in Summario*, *nu-*
mero 12. Abbas *in cap. ex parte*, *num.*26. *de*
reſtitut. ſpol. Conarruuias *de ſponſ. p.*1. *cap* 4.
§.2. *num.*1. *verſ.*1. *poteſt*: latè Menochius
*præſumption.*1. *numero* 55. & 58. *lib.*1. Gutier.
de Matrimon. cap 40. *num* 48. quam tradu-
ctionem puellæ, fuiſſe per Abbatiſſam præ-
ſentibus Monialibus extraneo factam ſine
matrimonio, impium eſt cogitare.
6. Secundò ex publica voce, & fama de
hoc matrimonio contracto inter prædictos,
de qua bene deponunt teſtes *in Summario*,
numero 15. vbi 1. 2. & 3. *ſuper* 1. & 5. *Che*
il Matrimonio ſi publicò per tutta Roma, *e*
ſi teneua e reputaua Octauia per moglie di
Franceſco, & de publica voce & fama in
Vicinia & Monaſterio. Alij verò deponunt,
che ſi diceua publicamente: & ſic pariter
probant formam: Caſſador. *deciſ.*3. *num.*7.
7. *de probat.* Vetall. *deciſ.*7. *part.*2. quæ pluti-
mum facit ad probandum Matrimonium,
capit. illud, vbi Abbas *numer* 4. *de præſumpt.*
Decius *conſil* 163. *numer.*3. Grat. *conſilio* 58.
numero 8. *libro* 2. Simon de Præris *conſ.*134.
numero 5. Menochius *conſil.* 18. *numero* 12.
verſ. tertio confert: Rota *deciſion.*172. *num.*11.
parte 4 *diuerſ.* vbi conſideratur fama in
ſolo Monaſterio, & in terminis probatio-
nis primi Matrimonij poſt contractum ſe-
cundum: Nicol. Speran. *conſil* 65. *numer* 4.
Petr. Albingan. *conſil.*67. *num* 9. *tom.*1. *conſ.*
matrimon Et ex ſola fama ſemiplenè pro-
bari contractum Matrimonij, fuit dictum
in vna Romana Matrimonij 22. *Iunij* 1611.
coram Reuerendo Patre Domino Pironano, im-
preſſa *poſt ſecundum vol. conſ. Farinac.* 337.
*num.*4.
8. Tertiò facit copula ſubſecuta, de qua per
teſtes *in Summario* 16. *capit. is qui fidem*,
cap veniens 2. vbi Doctores *de ſponſal.* Dec.
*dict. conſil.*163. *num.*2. *in fin.* Conarruuias
vbi ſupra. §.1. *num.*1. Menochius *dict. con-*
ſil. 15. *numer.*12. Modern. *de probation. con-*
cluſ. 1029. *numero primo*, & *ſequentibus*, quæ
tanquam difficilis probationis ex ſola fama 9.
probatur: Socin. iuo. *conſil.*32. *num.*10. & 23.
libro 2. Cephal. *conſil.*82. *num.*30. Honded.
*conſil.*15. *num.*39. *lib.*1.

Quartò ex cohabitatione Octauiæ in 10.
domo Franciſci, de qua per teſtes *in Sum-*
*mario num.*13. & 17. Abbas *in cap. lator*,
*num.*6. *qui fil. ſint legitimi*, Alciatus *reg.*2.
*præſumpt.*5. *num.*1. & 2. Paleotius *de Noth.*
& *ſpur. cap.*19. *numero vndecimo*, cum plu-
ribus per Modern. *de probation. concluſ.*798.
num. 1.

Quintò accedit confeſſio Franciſci de 11.
matrimonio contracto in dicta Eccleſia, de
qua licet deponat vnicus teſtis *in Summa-*
rio, *numer.* 20. facit tamen adminiculum;
Martin. de Garat. *conſil.*61. *numero decimo-*
quarto Iacob. Leon. *conſ.*51. *num.*5. *inter dict.*
*conſ. Matrim. lib.*1.

Non obſtat quod videatur agi de præiu-
dicio alterius matrimonij per Domin. Fran-
ciſcum poſtea contracti, & ſic requirantur
concludentes & maiores probationes: Tum
quia cùm ſimus in primo Matrimonio non 12.
clādeſtino, ſed in facie Eccleſiæ contracto co-
ram teſtibus Monialibus, Parocho, & Cap-
pellano; ſufficiunt ordinariæ probationes:
Decius *dict. conſ.*163. *num.*10. & *ſeq.* Rota
*deciſ.*273. *num.*12. & *ſeq. parte* 4. *diuerſ.* & *in*
Toletana Matrimonij 26. *Iunij* 1619. *coram*
Illuſtriſſimo Cardinali Sacrato: Tum quia
non agitur de dirimendo ſecundo iam per
mortem diſſoluto, ſed ad effectum ſucceſ- 13.
ſionis, licèt in conſequentiam tendat in
præiudicium ſecundi: Socin. iun. *conſ.*31.
*num.*16. & 17. *lib.*2. & fuit reſolutum *in d.*
Toletana Matrimonij coram Illuſtriſſimo Sa-
crato, & ad dictum effectum ſufficiunt etiam
leuiores: iuxta *conſ.* Gemin. 27. *numero* 8.
quod perpetuò Rota ſequitur; Cæſar de
Graſſis *deciſ.*6. *qui fil. ſint legitim.* Seraphin.
*deciſ.*1282. *num.*6. & *deciſ.*1099. *num.*1. Rota
*deciſ.*337. *num.*1. & 10 *parte* 1. & *deciſion.*34.
*num.*19. *parte* 2. *diuerſ.* & *deciſ.*198. 310. *n.*1.
& 406. *num.*8. *p.*1. *in recent.* in quibus plures
aliæ ſunt relatæ.

Neque videbatur controuerti poſſe vali-
ditas matrimonij ob non ſeruatas ſolemni-
tates ſacri Concilij Tridentini: nam (omiſſo 14.
quod de tempore Matrimonii, Concilium
non eſſet in dicta Parochia publicatum, pro-
vt ex eius diſpoſitione requiritur: vt per
Rotam *deciſ.*429. *num.*3. *parte* 2. *diuerſ.* Se-
raphin. *deciſ.*189. *numer.*3. & *fuit dictum in*
Pragen. Matrimon. vltim. Februarij 1618. *co-*
ram R. P. D. Pironano,) reſpectu denuncia-
tionum, illæ non ſunt de ſubſtantia, ſed ad 15.
bene eſſe; & illarum omiſſio non vitiat: vt
ſæpè Sacra Concilij Congregatio declara-
uit; Sanchez *de Matrimon. lib.*3. *diſputat.*5.
*num.*3. Seraphin. *dict. deciſ.*1099. *numer.*4.
Rota *in Leodien. Matrimon.* 27. *Iunij* 1605.
coram bon. mem. Iuſto, & in aliis paſſim: nec
probatur,

16. probatur, illas fuiſſe omiſſas, vt opus eſſet
Rota *in Barchinonenſ. Matrimon.* 15. *Martij* 1604. *coram bon. mem Peña*, quæ eſt *deciſ.*71. *num* 11. *parte* 1. *recent.* & *in Valentina illegitimitatis* 16. *Marty* 1612. *coram R. P. D. Pamphilio*, quæ eſt 354. *num* 6. *poſt d.* 2. *volumen. conſ. Farinac.*
17. Reſpectu verò Patochi, ſufficit quod interueniat Patochos vnius ex coniugibus: vt ſæpè eadem Sacra Congregatio Concilij declarauit: Seraphin. *deciſ.*519. *num.*3. Rota *deciſ.*390. *num* 6. *parte* 2. *in recent.* In hoc autem caſu, quidquid ſit an Cappellanus Monaſterij, qui interuenit, diceretur Parochus puellæ in eo degentis, ad hunc effectum, de quo per informantes: Matrimonium fuit contractum io præſentia Parochi veri; vt per dictas Moniales, *d num.* 18. deponentes ipſum ſe publicaſſe pro tali, & pro tali fuiſſe ab omnibus tentum & reputatum, ac fuiſſe ſeruataa omnes ſolemnitates. Quod confirmant alij teſtes, licèt de auditu: *dict. num.*58. & vlteriùs, quod interuenit etiam licentia Vicarij; & in actu celebrationis Matrimonij fuiſſe publicè dictum, deponunt eædem Moniales, & hoc habuerunt pro certo, quia Abbatiſſa non permiſiſſet aliter Matrimonium in dicta Eccleſia celebrari: vt *in dict. Summario, num.*19.

Obiectioni autem, quæ ex aduerſo fieri poſſe dubitatur, quod cum ipſe Tiberius ſit natus anno 1565. & Matrimonium inter Octauiam, & Franciſcum contractum anno 1565. dicta Octauia non poterat tunc eſſe pubes & habilis ad contrahendum matrimonium, cùm ex alio inſtrumento dicatur conſtare, quod Matrimonium inter parentes dictæ Octauiæ fuit contractum anno 1554. de menſe Nouembris; plures dabantur reſponſiones, & præſertim dicti inſtrumenti verba, (cuius tamen ſummarium non fuit datum) debere eſſe præciſa & neceſſaria quod dictum Matrimonium de dicto anno 1554. & non ante fuerit contractum; quæ tamen ſupponuntur, & ponderantur fuiſſe præteriti temporis, nempè, *Promiſerunt in facie S. Matris Eccleſiæ Matrimonium contrahere, prout contraxerunt cum dote infraſcripta, videlicet, &c. qua bona habuiſſe confeſſus fuit, &c. necnon ſcut. &c. de de quibus habuiſſe confeſſus fuit* 700. *videlicet* 400. *in vna manu, iam eſt annus elapſus, alia verò de menſe Marty præteriti* 18. Et nihil etiamſi eſſent præſentis, & de deſponſatione eſſet habita mentio, potuiſſe fieri *iuxta formularium. Placen. capit.* 22. *verſ. item nota:* ſecundum quod in inſtrumento dotali renouabantur ſponſalia & Matrimonium in forma ad faciliorem illius proba-
18. tionem, & inſtrumentum dotale non probare matrimonium etiam ſi de eo fiat mentio, niſi præſumptinè, poſt Ioannem Andr. & alios *in cap. illud, de præſumpt.* vbi Felin. *num.*3. Roman. *ſingul.*451. & *ibi* Apoſtilla
19. ad eum. Sed neque quoad Tertium, prout eſt Tiberius; & ſic quod non in præiudicium alterius Matrimonij: Felinus *d. cap. illud, num.*4. *verſ. ſecundo intellige*, & *num.*5. Multo minus probare poſſe tempus matrimonij contracti, nec in omnem euentum excludi natiuitatem Octauiæ ante Matrimonium, nec quin ipſa, tempore matrimonij contracti cum Franciſco, potuerit eſſe viripotens licèt minor duodecimo: nec probari quòd non eſſet pubertati proxima: vt plenius per informantes: quæ reſponſiones Dominis placuerunt, &c.

Probato igitur ex prædictis Matrimonio, filiatio Tiberij ex dictis coniugibus facilius deducitur primò ex teſtibus de publica voce & forma ac communi reputatione deponentibus *in ſummario, numero* 16.
17. & 23. quæ probat legitimitatem ad ef- 20.
fectum ſucceſſionis, Alberic. *in leg. filium, num.*6. *verſ. item probatur, Digeſtis, de iis qui ſunt ſui, vel alieni iuris:* Alexander de Neuo *in cap. peruenit, numero* 9. *qui fil. ſint legitimi*, Ruin. *conſil* 51. *num.* 58. *lib.* 1. Pacian. *de probat. lib.*2. *cap.*16. *verſ. in contrarium:* late Menochius *de arbitr dict. caſ.*89. *num.*86. *libr.* 2. Paleot. *de Noth. & ſpur. cap.*23. *n.*3. & 4. vbi de communi: Cæſar de Graſſis *deciſ.*6. *num.*2. *qui fil. ſint legit.* Rota *deciſ.*357. *num* 2. *parte* 5. *diuerſ.*

Secundò ex nominatione vtriuſque parentis tanquam legitimi filij & naturalis, vt *in dict. Summario, num.*16. & 23. Doct. *in cap. per tuas, de prob.* Rolandus *conſil.*22. *num.*26. *lib* 3. latè Surdus *conſ.*1. *numer.*47. Seraphin. *deciſ.*1282. *numer.*2. eóque magis
cum nominationes ſint plures; Rolandus 21.
*dict. conſilio vigeſimoſecundo, numer.*27. Pariſ. *conſil.*10. *num.*56. *lib.*2. Menoch. *dict. caſ.*89. *num.*81.

Tertiò ex communi reputatione & tra- 22.
ctatu tam dicti Franciſci & Octauiæ, quam aliorum, cum pluribus demonſtrationibus amoris erga ipſum: quia fuit ab ipſo Franciſco ſoluta merces Nutrici: vt *in Summario Iurium, num.*10. & penes eandem fuit pluries viſitatus, & retinebatur domi, alebatur à Patre, & tractabatur ſicut alij filij, vt deponunt teſtes *in Summario, numero* 24. & 25. Alexander latè *conſ.*88. *num.*9. *libr.*7. Gozad. *conſ.*13. *num.*13. Pariſ. *conſ.*29. *num.*9. *lib.*2. Menochius *dict. caſ.*89. *numer.*69. cum relatis per Surd. *dict. conſ.*1. *numer.*46. & reſ-
pectu maris accedit etiam effigies Tiberij 23.
valde ſimilis, de qua teſtes, *in Summario, n.*26. ponderata per Alciat. *reg.*3. *præſumpt.*37. *in fin* Pariſ. *dict. conſ.*10. *num.*59. *lib.*2. Pacian.
*de probat. dict. lib.*2. *cap.*13. *n.*34. & eſſe for- 24.
tiſſimum naturæ argumentum, dicit Mohed. *deciſ.*2. *ſub num.*1. *qui fil. ſint legitim.*

Quæ & alia per informantes deducta ſi 25.
ex ſe paterentur difficultatem, ſimul iuncta ſatis viſa ſunt probare legitimam filiationem dicti Tiberij: Burſat. *conſ.*88. *n.*7. *in fine*, Menoch. *d. caſu* 89. *num.*66. Surd. *dict. conſil.*1. *num.*52. *verſ. & quamuis:* cum allegatis per Modern. *de prob. concl.*796. *num.*1. & 6.

Et ita deciſum ſolo Tiberio informante, parte aduerſa pluries monita, ac diu expectata.

Giennen

Giennenſis Theſaurariæ Lunæ 21. Iunij 1621.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Liber Chori, & Punctatoris probat deficientiam, & perſeuerantiam in ſeruitio.*

2 *Infirmitas narrata in Coadiutoria, probanda eſt talis, quæ per ſe corpus aggrauaret ſine probabili ſpe futuræ proſperitatis, & valetudinis, & quæ præſtaret impedimentum perpetuum, licet cum aliquo interuallo quietis.*

3 *Infirmitas in Coadiutoria expreſſa, debet plenè, & concludenter probari.*

4 *Coadiutoria cum futura ſucceſſione tanquam exorbitans à iure communi, concedi non debet abſque vrgenti neceſſitate, & cauſa non priùs diligenter cognita.*

DECISIO XLVII.

EX narratis in gratia Coadiutoriæ cum
futura ſucceſſione, de qua agitur, conceſſa
ad fauorem Vitalis, per fel. rec. Paulum
V. non fuit verificatum quòd Chriſtophorus
coadiutus ita aſſiduè continuis capitis
doloribus grauaretur, quod non poſſet
vlterius per ſeipſum deſeruire, & onera Theſaurariæ
incumbentia perferre. Teſtes enim
dati *in Summario* Vitalis *num.*8. & Promotoris
fiſcalis *num.* 9. vltra quod multi ex
eis attendendi non ſunt; cum aliqui deponant
de auditu ab eodem Chriſtophoro, vt
primus, quartus, octauus, nouus & decimus,
aliqui de auditu ab eius Patre, vt
quintus; & aliqui de auditu ab aliis, vt ſecundus:
omnes deponunt eundem Chriſtophorum
ſolum per aliquot vices, non autem
continuò, & frequenter dictis doloribus laboraſſe:
videlicet ſecundus per vnam, vel
duas vices; tertius & quartus per vnicam,
poſtquam fuit Theſaurarius: ſextus per aliquas
vices: ſeptimus qui eſt illius Medicus,
per tres vices in vno anno, ſubdens, quod
ab vna ad alteram tranſierunt duo, aut tres
menſes: octauus per duas vices ſimiliter in
vno anno: nonus per duas, vel tres: duodecimus
per plures. Primus autem expreſsè
dicit ſe illum vidiſſe laborantem leui infirmitate,
quæ durauit ſi bene meminit ſpatio
trium hebdomadarum: ſed quod iſti non
fuerunt dolores capitis continui, qui illum
impedirent venire ad Eccleſiam per plures
hebdomadas, quàm illas, per quas dimiſit
venire: & quod multis vicibus non audet
deſeruire ſuam hebdomadam, quamuis hoc
non ſit ordinariè: & quod de hoc aliquoties
ſe excuſat propter dictos dolores.
1. Et tolli viſa fuit difficultas ex libris Chori,
ſeu Punctatoris Eccleſiæ, in quibus adnotantur
deficientes in ſeruitio, & quibus in
hac materia ſtandum eſt: vt ex allegatis per
Rotam *deciſ.*629. *numero* 1. *parte* 2. *in recent.*
cùm in eis appareat, Chriſtophorum defeciſſe
de anno 1617. ſolum, pro vna die, &
del 1618. pro tribus tantum, & demum
del 1619. ſolum pro quatuor, vt in partita
dictorum librorum datis *in dicto Summario,*
Promotoris fiſcalis, *numero* 4. Sicque patet 2.
ſupradictam narratiuam non poſſe dici verificatam,
cùm iuxta illam, ac etiam ſecundum
naturam huiuſmodi gratiarum, eſſet
probanda talis infirmitas, quæ per ſe corpus
aggrauaret ſine probabili ſpe futuræ
proſperitatis, & valetudinis, ſecundum Felinum
in cap. quoniam frequenter, numero 6. *ad*
fin. verſ & quando Innocent. vt lit. non conteſt.
quem in iſtis præciſis terminis ſimilis Coadtoriæ
ſequuta eſt Rota apud Capot. *dec.* 240.
numero 1. *parte* 1. & Gonzal. *ad reg.* 8. *gl.* 5.
§. 9. *numero* 88. & quæ præſtaret impedimentum
perpetuum, licèt cum aliquo interuallo
quietis, vt in eiſdem terminis not. poſt
alios Imola *in cap. fin. ſub numero* 9 *de Cleric.*
agrot. & Caputaq. *dict. deciſ.* 240. *numero* 2.
& Gonzal. *loco citato*, *num.* 89.
Quæ etiam infirmitas eſſet iuxta omnes 3.
Iuris regulas plenè, & concludenter probanda,
præſertim cùm eſſe ſoleat potiſſima
cauſa, & fundamentum huiuſmodi Coadiu- 4.
toriarum cum futura ſucceſſione, quæ ſunt
exorbitantes à iure communi, & quæ ſine
vrgenti neceſſitate, & cauſa non priùs diligenter
cognita, prohibentur à Sacro ſancto
Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *capit.* 7. & à
Motu proprio fel. record. Pauli IV.
Et ideo ex hoc, aliis omiſſis, Domini
reſponderunt gratiam prædictam non eſſe iuſtificatam.

Pampilonenſis Matrimonij Ven. 13. Maij 1622.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij diſſolutio ſi prætendatur ob impotentiam coëundi, Iudex primo loco mandare debet quod vxor à mulieribus, & maritus à viris peritis inſpiciatur.*

2 *Coëundi impotentia ſigna quando ſunt dubia, ante declarationem nullitatis matrimonij requiritur triennalis coniugum cohabitatio.*

3 *Matrimonium vt poſſit diſſolui quando impotentia coëundi ſigna ſunt dubia, neceſſe eſt quod conſtet coniuges ſimul cohabitaſſe, & incubuiſſe operi maritali.*

4 *Coniuges operi maritali incubuiſſe probatur ſi conſtet in eodem lecto cubuiſſe.*

5 *Mulier inſpicienda an ſit potens ad coëundum, debebit per duas Obſtetri-*
ces

ces expertas, & non ſuſpectas inſpici.
6 *Obſtetrices tres deputandæ veniunt, ſi mulier quæ inſpici debet an ſit apta ad coitum, in magna Ciuitate degat.*
7 *Obſtetrices quot ſint neceſſariæ ad cognoſcendum an mulier ſit apta ad coitum, remittitur iudicantis religioni.*
8 *Obſtetrices deputandæ ad cognoſcendum an mulier ſit apta ad coitum, debent eſſe expertæ in opere nuptiali.*
9 *Matronæ deputandæ ad cognoſcendum an mulier ſit apta ad coitum, debent eſſe ex peritioribus, & non ſenes, nec iuuenes.*
Declara vt num.11.
10 *Experientiam in rebus ſi quis non habeat, faciliter eluditur.*
12 *Obſtetrices deputatæ ad inſpiciendam mulierem an ſit apta ad coitum, referentes medio iuramento, de veritate dicenda, ritè referre dicuntur.*
13 *Periti dum referunt, ſatis eſt quod iurent de eorum credulitate.*
14 *Mulier inſpicienda an ſit apta ad coitum poni debet per tres quadrantes vnius horæ in balneo immediatè ante inſpectionem.*
15 *Matrimonium non eſt diſſoluendum ob impedimentum coniugum medicabile.*
16 *Arctitudinis impedimentum ad coitum in muliere ſi eſt medicabile per ſciſſionem, matrimonium non diſſoluitur.*
17 *Arctitudo mulieris tunc eſt tollenda per ſciſſionem quando id poteſt fieri abſque periculo vitæ.*
18 *Mulierum peritia ſi non ſit habilis ad indicandum an mulieris impotentia ad coitum ſit medicabilis, tunc adhibendi ſunt Viri Periti.*
19 *Viri Periti pro indicanda impotentia mulieris ad coitum an poſſit medelis tolli, ſi non admittantur ad inſpectionem mulieris, debent ſaltem audire Obſtetrices & ſuper illarum relationibus ſuam proferre ſententiam.*
20 *Iudex in materia graui conſideratè procedere debet in iis maximè quæ eius arbitrio ſunt remiſſa.*

DECISIO XLVIII.

AGitur de diſſolutione matrimonij ob im-
1. potentiã coëundi, vnde fuit primo loco
ordinatum vt à mulieribus inſpiceretur vxor;
à viris autem maritus, iuxta not. *in cap. fin.*
de frigid. & maleficiat. & ita fuit ſeruatum
in cauſa Taurinenſ. Matrim. 2. Decembris 1591.
coram bon. mem. Cardin. Blanchetto: & meis
temporibus *in cauſa Romana inualiditatis matrimonij* 28. *Februarij* 1603. *coram bon. mem.*
Peña: Et cùm mulieres retuliſſent, vxorem eſſe valde arctam, & periti virum non
poſſe coire cum muliere valde arcta, ſub
die 11. *Decembris* 1605. coram me fuit dictum,
2 quod ſigna huius impotentiæ coëundi erant
dubia & præſumptiua; & ideo quod pro
declaratione nullitatis matrimonij requirebatur cohabitatio triennalis, & noua in-

ſpectio mulieris, & iuramentum coniugum
cum ſeptima manu propinquorum, firmantium iuramento ſe commiſceri carnaliter
nequire. Vnde cum hoc quæratur, an ſit locus diſſolutioni Matrimonij, videndum eſt
an prædicta fuerint adimpleta.

Et quantum attinet ad cohabitationem
triennalem, & iuramentum coniugum &
propinquorum, animaduertebatur, quod licèt *die* 9. *Octobris* 1617. mulier fuerit conſignata viro, quam accepit libentiſſimè; tamen
non conſtat quod inſimul habitauerint per 3.
triennium, & incubuerint operi nuptiali, &
quod non potuerint inſimul commiſceri,
quod coniuges tenentur iuramento firmare:
vt *in capit. fin. de frigid. & malefic.* Nec apparet ſeptimam manum propinquorum affirmare, quod interea coniuges incubuerint
operi nuptiali, prout requiritur, ex text.
in dict. capit. fin. & per Gloſſ. *ibidem, in fin.*
vbi dicit ſatis hoc probari, ſi conſtat coniu- 4.
ges habitaſſe in eodem lecto: Hoſtienſ. *in cap. fraternitatis, ante num. 1. de frigid. & malefic.*

Quantum attinet ad inſpectionem, Iudex
ſubdelegatus in partibus *die* 2. *Aprilis* 1621.
decreuit vxorem inſpiciendam per Angelam
Fydalgam, Philippam D.... & Mariam Braz
obſtetrices: Vnde circa iſtam inſpectionem
de pluribus eſt videndum.

Et primo an ſufficiens numerus mulierum
fuerit deputatus? & affirmatiuè Domini reſoluerunt; quia ſufficit deputatio duarum 5.
mulierum expertarum, & partibus non ſuſpectarum: hic autem fuerunt deputatæ
Obſtetrices; ſecundum ſententiam Baldi
in capit. propoſuiſti, num. 4 verſ. & licet: de probat. & ceſſat omnis difficultas cùm fue- 6.
rint deputatæ tres mulieres, quæ videntur
neceſſariæ in Ciuitate magna, cùm plures,
quæ habeant peritiam, in ea poſſint inueniri: vt videtur voluiſſe Barbat. *in d. cap.*
propoſuiſti, num. 7. qui poſtea etiam hoc vi- 7.
detur relinquere iudicantis religioni.

Secundò eſt videndum an dictæ Obſtetrices eſſet aptæ ad referendum? cùm text. *in*
dict. cap. fin. requirat quod mulieres depu- 8.
tandæ ſint expertæ in opere nuptiali; Et
fuit dictum quod ſic: cùm iſtæ eſſent Obſtetrices. Sed cùm Hoſtienſ. *in cap. fraternitatis, ante num. 1. de frigid. & malef.* requirat
vt deputentur Matronæ peritiores, quæ 9.
nec ſenio confectæ, nec iuuenes ſint, ne
vetulæ beneficio viſus fruſtratæ, iuniores 10.
verò carentes experientia faciliter eludantur: In hoc caſu vna iſtarum Obſtetricum
erat ætatis 50. annorum: aliæ verò duæ ætatis 70. annorum: quæ ætas licet videretur
magna, ita vt dictum *Hoſtienſis* videratur
facere aliquam difficultatem: nihilominus 11.
ex qualitate relationis, & ex diligentiis factis,
viſum fuit relationibus ipſarum eſſe adhibendam fidem.

Tertiò eſt videndum, an ritè fuerit
facta relatio? & affirmatiuè pariter fuit reſolutum: cùm dictæ mulieres retulerint 12.
medio iuramento de veritate dicenda, cùm
tamen ſufficeret iuramentum de creduli- 13.

tate , provt Periti iurant : Abbas *in capit. propoſuiſti , numero vndecimo, verſ. venio nunc ad ſecundam , de probation.* Et iſtæ mulieres fuerunt deputatæ *die* 2. *Aprilis* 1621. & eadem die fecerunt inſpectionem , & duæ etiam relationem : tertia autem fecit relationem *die* 3. *Aprilis* ; in quibus relationibus referunt ſe feciſſe inſpectionem eadem *die* 2. *Aprilis*.

Quartò eſt videndum , an dicta inſpe-
14. ctio fuerit rectè facta ? & viſum fuit quod
ſic : quia eadem die immediatè ante inſpectionem fuit mulier poſita in balneo, in quo permanſit per tres quadrantes horæ , iuxta cautelam Hoſtienſ. *in cap. cauſam Matrimonij , numero quarto , de probat. & in cap. fraternitatis, ante numerum primum, verſ. & propter medicinas mulierum , de frigid. & malefic.* quem ſequitur Abbas *in dict. capit. fraternitatis , numero quarto not. 3. verſ. & conſuluit :* & Gregor. Lopez *parte quarta , titulo octauo , libro ſecundo , ſuper verbo , mulieres* , & poſtmodum deuentum fuit ad inſpectionem , & tactum ; & relatum quòd mulier fuerit reperta Virgo. Vnde non poteſt negari , quin iſta inſpectio non fuerit bene facta : ſuper qua inſpectione cùm tantum informaretur , ſuper ea Domini reſponſum dederunt , omiſſis aliis ſupradictis circumſtantiis , de quibus poterit videri.

Aliqui tamen ex Dominis circa iſtam
15. inſpectionem conſiderabant , quod etſi omnia concurrerent , nihilominus non ſufficerent pro ſeparatione tori , cum ex dicta
16. inſpectione non conſtet an impedimen-
17. tum arctitudinis ſit medicabile , ſaltem per
ſciſſionem abſque periculo vitæ : quo caſu vtendum eſt iſto remedio , non autem deueniendum ad diſſolutionem matrimonij : vt poſt alios , quos allegat , dicit Sanchez *de Matrimonio , libro ſeptimo, diſput. 93.*
18. *num. 15.*

Et quando peritia mulierum non eſſet ſufficiens an reſoluendum , an impedimentum poſſit tolli , eſſet admittenda inſpectio virorum peritorum , vt voluit Franciſcus Aretinus *in conſilio* 142. *numero decimoſeptimo , verſ. ne igitur facultas* , qui
19. loquitur in terminis , & reſpondet omnibus contrariis : vel ſaltem periti deberent audire relationes mulierum , & ſu-
20. per illis ſuam proferre ſententiam.

Et cum iſta materia ſit grauis , omnis modus eſt quærendus eruendæ veritatis ; quia Iudex nimis eſt oneratus , cum talia eius arbitrio ſint commiſſa : vt dixit Hoſtienſ. *in dict. capit. fraternitatis , ante num. 1.*

Et ita, &c.

Romana altiùs non tollendi, Lunæ 30. Maij 1622.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum* , Ne quid in loco publico , *habet locum etiamſi quid fiat in priuato , quod noceat publico.*

2 *Faber malleaus prope ſcholas expelli poteſt.*

3 *Ædificium altius tolli non poteſt ſi venti excludantur in damnum publicæ vtilitatis.*

4 *Arbiter & moderator quilibet eſt rei ſuæ.*

5 *Ædificiis nobilibus & inſignibus Ciuitatem ornari publicè intereſt.*

6 *Ædificium altiùs tolli poteſt cùm non ſit ad æmulationem.*

7 *Ædificium iam cœptum habendum eſt in conſideratione , ac ſi eſſet perfectum.*

8 *Ædificare ne liceat prope domum alterius vt ventus non impediatur , probandum eſt ab Actore quod ventus prorſus , & vndique remaneat excluſus , ita vt locus penitus inutilis euadat.*

9 *Venti reuniti habent eandem vim eoſdemque effectus prout ante refractionem, & impedimentum.*

10 *Venti Aquilonares refracti ſalubriores ſunt quàm ſi impetuoſi libere ingrediantur.*

11 *Aeris inſalubritas neceſſariò non reſultat ab omnimoda ventorum Aquilonarium excluſione.*

12 *Experientia ſemper attendi debet tanquam rerum magiſtra.*

13 *Venti Orientales , & Occidentales ſalubres ſunt.*

14 *Etheſiæ ſunt venti Aquilonares.* *Contrarium num. ſeq.*

16 *Probatio dubia interpretanda venit contra ipſum producentem.*

17 *Conditio indefinita in teſte non æquipollet vniuerſali.*

18 *Peritis inſignibus in ſua profeſſione fides adhibenda venit.*

19 *Teſtibus deponentibus pro reo magis credendum eſt quàm deponentibus pro actore in concurſu parium probationum.*

20 *Teſtes contra ipſorum inductores plenè probant.*

21 *Reo ſufficit teſtium probationes inuicem conquaſſari.*

22 *Iuri alterius non derogatur quotieſcunque poteſt aliter prouideri publicæ vtilitati.*

23 *Elatio ædificij impediri non debet ceſſante alterius detrimento , & ſtante ædificantis vtilitate.*

24 *Feneſtras aperire , ex quibus inſpici poſſit intra Monaſterium Monialium, minimè licet.*

25 *Fene*

25 *Feneſtras aperire non li. et ſi per eas inſpici poſſit intra Collegium, vbi adoleſcentes Seminarij educantur.*

26 *Ædificare non impeditur vicinus cum feneſtris reſpicientibus in domum vicini.*

27 L. altius Cod. de ſeru. & aqua: *non procedit in præiudicium loci publici.*

Decisio XLIX.

PRopoſito ſub die 3. Decembris 1618. *coram R.P.D. meo Pirouano* præſenti dubio, an liceret Ferrino altiùs tollere eius palatium iuxta ædes Seminarij ædificatum ? fuit tunc firmatum, Seminarium gaudere priuilegio loci publici, & proſequendo diſputationem coram me, Seminarium prætendebat elationem dicti Palatij impedire ratione damni dictis ædibus imminentia.

Primò propter excluſionem Ventorum Aquilonarium, ob quam aſſerebat dictas ædes reddi inſalubres, & ſic obſtare inter-
1. dictum, *Ne quid in loco publico*, quod habet locum etiamſi quid fiat in priuato, quod noceat publico: *l.2. §. idem Labeo, & §. idem ait*, vbi Bartol. *& §. ſi quis domum, & §. ſi quis in ſuo*, vbi idem Bart. *ff. ne quid in loco public.* Et adducebantur exempla de expel-
2. lendo fabro malleante penes ſcholas, & de non officiendo illarum luminibus, & alia, de quibus per Doctores *in l.1. Digeſtis, ſol. matr.* & late per Informantes pro Seminario:
3. Et obſtare etiam diſpoſitionem *leg. fin. Cod. de ſeru. & aq.* inducentis ipſo iure ſeruitutem altiùs non tollendi, ne venti excludantur in damnum publicæ vtilitatis, iuxta intellectum Vgon. quem poſt Gloſſ. ſequitur *ibi* Cyn. *in fine*, Alberic. atteſtans ſecundum eos pluries obtinuiſſe de facto: Butrigar. Bartol. Bald. Salicet. qui de communi: Angel. & Caſtr. idem Angel. *in l. Imperatores, ff. de ſeruit. vrban. præd.* cum aliis allegatis.

Secundò deducebatur damnum ex proſpectu intus dictas ædes per feneſtras dicti palatij ex infra allegandis: Sed Domini (pro maiore tamen parte) in hac tertia propoſitione reſoluerunt eidem Ferrino licere dictum Palatium altiùs tollere, cum moderamine tamen quoad feneſtras, & lumina, de quo infra.

Moti ſunt autem, quia Ferrinus, qui eſt reus, vltra vulgatiſſimas regulas, Quod Actore non probante, &c. Et quod quiſque
4 in re propria eſt moderator & arbiter, de qua in ſpecie Gloſſ. *in l. per prouincias, in verb. ſui dominij, Codic. de ædific. priu.* habet pro ſe in hac materia regulam *l. altius, Cod. de ſeruitut. & aqu. & ibi* not. per Gloſſ. & Doct. Cæpol. *de ſeruit. vrban. præd. cap. 27. n. 4.* latè Hond. *conſ. 81 lib. 1.* & fuit dictum *in Tyburtina Calcareariorum 14. Martij 1614. coram me.*
5. Præſertim cùm dictum Palatium ſit valde nobile & inſigne, publicéque interſit Ciuitatem ſimilibus ædificiis ornari: *leg. prætor ait 20. §. hoc interdictum prohibitorium, ff. de nou. oper. nunc. l. 2. Cod. de ædific. priuat.* & *ibi* Gloſſ. *in verb. aſpectus.* Salic. *in ſum. & 1. not.* Surd. *deciſ. 168. n. 9.* Simon de Præt. *conſil. 73. n. 22.*

qua ratione per Summos Pontifices & præſertim per fel. rec. Gregor. XIII. multa fuerunt indulta priuilegia de quibus in Bulla *Congrui*, quotidiè practicata: Cúmque dicta 6.
elatio non fiat ad æmulationem, quod non prætenditur, nec præſumitur, Gloſſ. *in leg. fluminum, §. fin. verſ. non teneri, ff. de damn. infect.* quam *ibi* omnes ſequi, & eſſe communem opinionem, latè Padill. *in dict. l. altius, num. 22. verſ. ſed in dubio.*

Nec obſtare viſum fuit damnum ex dicta elatione prætenſum: Nam primò quoad impedimētum Ventorum Aquilonarium, & aëris inſalubritatem, quamuis admiſſæ fuerint concluſiones iuris ſuper hoc firmatæ, & per informantes pro Seminario latè comprobatæ, Domini cenſuerunt factum in præſenti non verificari.

In primis enim circa excluſionem dictorum Ventorum, quamuis conſiderato præſertim ſtatu, poſtquam erit perfecta fabrica Seminarij iuxta plantam ex ordine Rotæ inter partes firmatam, qui ſtatus attendi debet, quia cum Seminarium præuenerit in con-
ſtructione ſui ædificij habēdum eſt ac ſi ædi- 7.
ficium perfectum eſſet: *leg. 2. §. idem Labeo, verſ. deinde ait Prætor ff. ne quid in loc. public.* Bart. *in l. quo minus, n. 10. ff. de flumin.* & *ibi* Iaſ. *n. 54.* Bald. *in l. item lapilli, n. 10. de rerum diuiſ.*

Admiſſa etiam excluſione ventorum in ædes Seminarij per lineam rectam, quæ ſatis clarè apparere videbatur, vltra ocularem loci inſpectionem ex dicta planta, & relationibus Peritorum, & depoſitionibus Teſtium tam Seminarij videlicet ſecundi *iuxta 16 additionale, & ſuper 18. & 19.* & Quinti Teſtis *ſuper 15. & 17.* & Sexti *ſuper 17.* & Quarti *iuxta 19.* atque etiam ex aliis infra dicendis, qui dum deponunt de ingreſſu dictorum Ventorum per reunionem, videntur neceſſariò ſupponere eorundem præcedentem reſtractionem ad obſtaculum Palatij Ferrini. Ni- 8.
hilominus dicebatur id non ſufficere Seminario actori, ſed probandum eſſe, quod non adſint alij modi, nec aliæ viæ ingreſſus venti Aquilonaris, ad hoc, vt probatio per neceſſe concludat, iuxta vulgatam regulam, & iuxta terminos *dict. l. finalis*, quæ requirit, quod ventus prorſus, & vndique excludatur; ita vt locus penitus inutilis efficiatur: vt in textu, ibi, *ſi inutilem aream faciat*; & tradunt *ibidem* Abb. *in fin.* & Cin. Bart. Bald. Angel. Caſtr. & Padill. *in ſumm.* Imol. *in leg. ſi priuſquam n. 9. verſ. 2.* vbi Alex. *num. 34. ver. 2. ff. de non oper. nunc.* Veron. *de ſeruit. d. cap. 27. num. 4. verſ. 1.* Iaſ. *in l. ex hoc iure n. 14. ff. de iuſt. & iur.* Paſeth *conſ. 130. n. 23. ſub verſ. ad 4.* ibi, *tertia ſolutio*: Honded. *d. conſil. 81. n. 29. 30. & 31.*

Quod non ſolum pro eodem Seminario probatum non fuit, ſed pro parte Ferrini probatur ingreſſus Ventorum per alios tres modos; ſcilicet primò per Reunionem; *Secundò*, per deſcenſum; *Tertiò*, à lateribus, vt in *eius Summario, numero 1. & 2.*

De ingreſſu enim per reunionem deponunt ex teſtibus ipſius, primus *iuxta 1. & 22. & ſuper 9. & 10. & ſuper 19. & ſuper 3.* vbi quod ſufficit minor diſtantia, quam duplicata, &

Tertius *iuxta* 11.19.*&* 21.*ſuper* 1. *&* 10. qui
melius concludere viſi ſunt, quam teſtes Seminatij, quotum Quattus *iuxta* 18. ſe temittit ad Mathematicos, Quintus & Octauus, *iuxta idem* dicunt non poſſe dari certam regulam; nec quid certum determinari circa quantitatem diſtantiæ ad effectum huiuſmodi teunionis.

Per deſcenſum verò deponunt ex prædictis teſtibus Ferrini idem Primus *iuxta* 11. vbi dat exemplum de curtili Palatij Farneſiani, & Cancellariæ Apoſtolicæ: & teddit tationem, quia motus Ventorum eſt diametralis, non autem orizótalis, itavt ab eius principio propè mediam aëris regionem paulatim obliquè deſcendat: & quod hoc præcipuè procedit in ventis Septentrionalibus, qui ideo à Peripareticis *Apogai* vocantur; & Tertius *iuxta* 16. *& ſuper* 1. & Septimus *iuxta* 8. & Octauus *iuxta* 11. & concordant etiam duo teſtes nuper pto parte Seminarij examinati, nempè Primus *iuxta* 11. *in fine*, dicens, *& il corſo del vento tengo che ſia diametrale; e non Orizontale*, *& iuxta* 16. & Secundus *iuxta idem*, ibi, *Che il corſo del vento ſia diametrale, ouero Orizontale, la mia opinione e che ſia miſto.*

De ingreſſu autem Ventorum à lateribus, nempe per viculos venientes à Monte Citorio, & per vicum Orphanorum, deponunt ex eiſdem teſtibus Ferrini Secuodus *iuxta* 17. *& ſuper* 1. Tertius *ſuper* 1. Sextus *iuxta* 17. *& ſuper* 2. & Septimus *ſuper* 8. & Nonus *iuxta* 17.

Secundum verò caput probationis Seminarij actotis, nempe ioſalubitatis aëris, deficere pariter videbatur: tum ex premiſſis, quia remanente ingreſſu Ventis Aquilonaribus per ſupradictos tres modos, aër non redditur inſalubris per huius ædificij elationem, vt patet ex eiſdem teſtibus *iuxta* 21.
9. *& ſuper* 5 *d.* 1. *Summarij Ferrini num.* 5. vbi
dicunt, Ventos huiuſmodi reunitos habere eandem vim, eoſdémque effectus, provt ante refractionem, & impedimentum. Quin etiam Primus, ſecundus, tertius, ſextus &
10. octauus, *d. Summario*, n.4. addunt, Ventos
Aquilonares refractos ſalubtiores eſſe, quam ſi impetuoſi liberè ingrediantur. Quod, & idem ipſum conſtanter affirmant teſtes Seminarij, vt in depoſitionibus eorum datis *in Summar. eiuſdem Ferrini d. die* 3. *Decemb.* 1618.
11. *n.*4. Tum quia data etiam omnimoda Aqui-
lonarium excluſione, non tamen inde neceſſariò infertur inſalubritas aëris provt expreſsè fatetur ſecundus teſtis Seminarij *iuxta* 31. *d. Summarioli*, n 9. dicens, *Quando non ſpira la Tramontana, il Seminario Romano non ſarà neceſſariamente morboſo*, provt Id etiam *iuxta* 37. vnà cum tertio teſte *iuxta idem* affirmat poſſe contingere in aliquibus aliis locis Vrbis à Ventis Aquilonaribus rettuſis, & latiùs deponunt teſtes Ferrini *in eius Summar.* n.12. *&* 13. vbi Primus, Tertius, Septimus & Octauus, inducunt ſimile de carceribus Curiæ Sabellorum, Hoſpitali S. Spiritus, Monaſterio puellarum dicti Hoſpitalis, ac aliis Monaſteriis in Vrbe; intra quæ ventus Tramontanæ ingredi non poteſt, niſi perpendiculariter, & per deſcenſum, & tamen in illis ſalubriter viuitur; licèr cohabitatio ſit anguſtior, vt victus iocultior ſeruetur; & fœtor, calor, & humiditas maior ibi vigeat, vt docet experientia, quæ ſemper attendi
debet tanquam rerum magiſtra, *vulg. c quam* 12.
ſit, de elect. in 6.

Eóque magis quia per elationem dicti ædificij non impediuntur Seminario flatus ventorum collateralium Aquilonaris, ſcilicet Magiſtri, & Græci, vt deponunt ex teſtibus Ferrini Primus, Secundus, Quintus & Sextus, Teſtes Seminarij *d. Summariolo dato* 3. *Nouembris* n.5. Qui venti vti participàtes naturam ipſius Aquilonaris ſunt æquè ſalubres, vt dicunt iidem teſtes Ferrini, *dict. Summario*, n.7. & Seminarij *d. Summariolo n.*6. Provt etiá non excluderur liber ingreſſus Ventorum Orientalium, & Occidentalium, quemadmodum deponunt omnes teſtes eiuſ-
dem Ferrini, demptis Septimo, & Octauo, 13.
vt *in dict. eius Summario, num.*8. qui pariter venti ſunt valde ſalubres, vt plenè referunt Primus, Tertius, Septimus, Octauus & Nonus, ex teſtibus eiuſdem Ferrini *d. Summario num.*9. & præſertim illi, qui *Etheſia* nuncupantur flantes tempore Æſtatis, & ab Occidente æſtiuo, qui ideo nullum impedimentum recipere poſſunt ab obſtaculo ædificij Ferrini etiam ad ſuum faſtigium perducti, vt depoount ex dictis teſtibus Ferrini Primus & Sextus *ſuper* 13. Tertius *iuxta* 12. & Quartus *ſuper* 14. *dict. Summario, num.*5. De quorum ſimiliter Ventorum ſalubritate ac virtute humores exſiccandi & purgandi, plenè deponunt etiam duo teſtes eiuſdem Seminarij vltimò examinati, nimirum Primus *iuxta* 35 *&* 37. & Secuodus *iuxta* 29 *&* 35.

Nec obſtat, quod duo prædicti teſtes, &
præcipuè Secundus *iuxta* 32. affirment Ethe- 14.
ſias huiuſmodi eſſe ventos Aquilonares, & flare à Septentrione; ac proinde eorum ingreſſum per elationem ædificij Ferrini impeditum remanſurum eſſe, quemadmodum ſupra de ventis Aquilonaribus dictum eſt.

Nam vltra quod aditus illis patere poſſet per alios modos ſuprà poſitos, in hoc maior fides adhibita fuit ſupradictis Teſtibus Ferrini deponentibus dictos Ventos non
eſſe Septentrionales, ſed Collaterales, & 15.
flare à parte circa Occidentem æſtiuum: Tanto magis quia concordant cum Quarto, Quinto, & Octauo ex primis Teſtibus ipſius Seminarij *iuxta* 17. atteſtantibus, Ventos iſtos non eſſe propriè Aquilonares, ſed laterales: Imò ſecundus ex dictis duobus pro Seminario vltimo loco examinatis, *iuxta* 30. clarè deponit dictos Ventos flare à parte Occidentali; ſubdens, *il luogo poi preciſo credo che ſia il cantone del Seminario ver-*
ſo l'Occidente, e Rotonda: Vnde ex iſta 16.
Teſtium Seminarij contrarietate probatio illius redditur dubia, & conſequenter contra ipſum producentem interpretanda: Butr. *in capit. cum tu, numero quarto, verſ. dicti teſtes, de teſtibus*, & Nor. *in cap in præſentia, de probat.* Farinac. *de teſtib. quaſt.* 68 §.1.*n.*60.
Cum

Cum itaqoe Seminarij incolumitati proſ-
pectum ſit per ingreſſum tot aliorum Ven-
torum eiuſdem benignitatis, ac ſalubrita-
tis, ceſſat diſpoſitio *d. l. fin. Cod. de ſeruit. &
aqu.* ex ſuperius *allegatis*.

Nec obſtant prædicti teſtes qui pro parte
Seminarij dantur *in Summar. n.6.* ad proban-
dum, habitationem ipſius ex perfectione ædi-
ficij Ferrini reddi inſalubrem, & morbo-
ſam: quia loquuntur cum expreſſo ſuppo-
ſito, *Quando la Tramontana non ſpiri, &
non habbia adito nel Seminario*, Primus,
Tertius, & Quintus, *Quando non ſpiri
l'eſtate la Tramontana, e l'Etheſie*: quæ
conditio non verificatur, ex prædictis: &
illi non concludunt, quod ædificium per-
fectum tollat ventum, cum primus ſo-
lum dicat *che darrà impedimento*. Quæ in-
17. definita in teſte non æquipollet vniuer-
ſali: vt poſt alios, Surdus *conſilio 263. nu-
mero decimo, in fine, & 11.* Seraphinus *de-
ciſion. 893. numero vigeſimoſecundo*, cum al-
legatis *in Peruſina Bonorum 29 Octobris præ-
teriti coram me.* Alij verò de parte tantum:
& Dominis placuit magis ſtare teſtibus
Ferrini tanquam veriſimiliora deponenti-
bus, propter ſupra relata exempla data in
Vrbe Hoſpitalis Sancti Spiritus, Palatij
Farneſiani, Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæ
Sabellorum, & alia, Gabr. *de Teſtibus con-
cluſione 4. num.23.* cum relat. per Farinacium
*de Teſtibus, quæſtion 65. à numer. 127. cum plu-
ribus ſequentibus*, maximè quia ipſi ſunt in-
ſignes, ac primarij Vrbis Phyſici, & Ma-
thematici; prout etiam plenè referunt alij
teſtes ſuper eorum legalitate pro eodem
Ferrino examinati, vt in *eius Summario, nu-
18. mero 14.* quibus propterea fides adhibenda
venit: Ancharan. *in cap. propoſuiſti, num. 5.
in 2. not. de probat.* poſt Butrium *numero 5.*
Abbat. *numero 4* Aretinum *numero 6.* & Dec.
numero 34. Crot. *conſil. 153. numero 8. & nu-
mero 17. & 18.* Et præſertim tanquam pro
19. reo deponentibus; quibus data paritate
magis ſtandum eſt, quàm deponentibus
pro actore: Gloſſ. *in capit. in noſtra, verb.
aduerſa, & verb. præferenda, de Teſtibus*,
Gabr. *dict. concluſ. 4. num. 44.* latè Farinac. *d.
quæſt. 65. num. 110.*

Et tanto magis quia ex prædictis patet,
in multis etiam cum eis concordare teſtes
20. eiuſdem Seminarij, qui fortiùs contra ipſum
probant, Socin. iun. *conſil. 69. numero 11.
libro primo*, Gabr. *de Teſtib. concluſ. 1. num. 9.*
Cæſar de Graſſis *deciſ. 7. numero 2. de præben.*
Rota *deciſ. 109. numero 5. parte 2. recent.* cum
relatis per Farinac. *dict. quæſt. 72. numero 11.
21. cum pluribus ſequentibus*, Ferrino autem tan-
quam reo ſufficit probationes inuicem con-
quaſſati, Rota *deciſion. 238. numero quarto,
parte 1. diuerſ.*

Nec ſubſiſtit, quod quando ædificium
erit perfectum, omninò impedietur ingreſ-
ſus Tramontanæ: cum multæ viæ ingreſ-
ſus remaneant, vt ſupra comprobatum eſt;
& vnus ex Dominis addebat, quod Se-
minarium abundantiùs etiam prouidere po-
terit in parte conſtruenda, relinquendo va-
cua, & lodias, per quas commodiùs venti
huiuſmodi ingredi poſſunt: & quoties pu- 22.
blicæ vtilitati poteſt aliter prouideri, iuri
alterius non derogatur: Honded. *dict. con-
ſil. 81. num. 31.*

Quæ autem pro parte eiuſdem Semina-
rij dicebantur de alliſione Ventorum Au-
ſtralium ad dictum ædificium Ferrini, ac
eorum reflexione, & reſtagnatione in ædi-
bus Seminarij, vnde notabile aëris detri-
mentum timebatur, viſa fuerunt plenè tolli
per teſtes eiuſdem Ferrini *in dicto Summario,
numero decimo*, qui optimè per Mathema-
ticas, & naturales rationes oſtendunt ta-
lem reflexionem, & reſtagnationem in
ædibus Seminarij contingere non poſſe, &
maximè propter obliquitatem faciei dicti
ædificij. Ceſſante itaque damno Seminarij, & 23.
ſtante vtilitate Ferrini, fabricam inceptam
perficere volentis, firma pro ipſo rema-
net regula *d. l. altius*, cum aliis *ſuprà in prin-
cipio*, allegatis.

Quo verò ad proſpectum, non placuit
Dominis ex hac cauſa impedire elationem
dicti ædificij, ſed omnes conuenerunt quod
Ferrinus faciat, & aptet feneſtras verſus
Seminarium ad recipiendum tantùm lumen,
non autem ad proſpectum: quia ſicuti 24.
non licet eleuare ædificium, ſeu aperire fe-
neſtras reſpicientes in Monaſteria Monia-
lium, etiam citra æmulationem, latè Bero.
*conſilio 135. numero nono, decimo, & ſequentib.
volum. 3.* Padill. *in dict. l. altius, numero 9.*
qui dicit eſſe communem, cum relatis per
Mar. Mut. *deciſion. Sicil. 8. numero ſexto*,
vbi quod eſt veriſſimum, & ſatis clarum,
*& in conſuetud. Panormitan. capit. 29. num. 31.
& 32.* Ita nec etiam ſi reſpiciant in Colle- 25.
gium Seminarij, ex præſcripto ſacr. Con-
cil. Tridentin. erecti, & ordinati pro com-
muni bono Reipublicæ Chriſtianæ ad in-
ſtituendum & dirigendum vitam, & mores
Adoleſcentum, & præſertim in Eccleſiaſti-
cis diſciplinis; vt de ſimilibus Clericis diſpo-
ſuit IV. Concil. Toletan. relatum *in capit.
omnis ætas, 12. quæſtion. 1.* à quo deſumptum
eſt Concil. Trident. 26.

Nec applicatur, quod Vicinus poſſit ædi-
ficare, ſeu ædificium extollere cum fene-
ſtris reſpicientibus in domum, ſeu curiam
Vicini, iuxta *dict. leg. altius*, cum ſua ma-
teria; Tum ex prædictis; Tum etiam quia 27.
dicta lex altius, & ſimiles non procedunt
in præiudicium loci publici: quale eſt Se-
minarium, vt fuit iam firmatum *d. die 5.
Decembris* 1618. & facit *lex opus, de oper.
public.* & notatur *in capit. Piſanis, de reſt.
ſpoliat.*

Et ita fuit reſolutum vtraque parte in-
formante.

Romana Donationis de Gualteruciis Lunæ 12. Decembris 1622.

Coram R. P. D. Caualerio.

SVMMARIVM.

1 *Dementia non præſumitur.*
2 *Dementia excluditur, ſi actus eſt factus prout fieri ſolet ab homine ſana mentis.*
3 *Actus præſumitur factus à Viro ſanæ mentis, ſi eſt talis qui à prudenti viro fieri conſueuerit.*
4 *Dementia probanda de certo tempore, non ſufficit, ſi teſtes deponunt de tempore vicino.*
5 *Dementia ad annullandum actum, requiritur talis, quæ excludat rationem.*

DECISIO L.

DOmini cenſuerunt donationem factam à Lælio, Collegio Clementino, eſſe validam; & ſic ſtandum in deciſis *die* 13. *Nouembris* 1615. non obſtante quod contra eam allegaretur Dementia Lælij donatoris; cùm pro dicta donatione militent omnes regulæ; quod nimirùm ſit in publico inſtrumento, & quod dementia non præ-
1. ſumatur, præſertim quando concurrunt contrariæ præſumptiones pro ſanitate mentis, vt latè *in d. deciſ.* fuit probatum.

Inter alias verò præſumptiones ad excluſionem dementiæ, illa maximè vrgere videbatur, quia donatio facta fuit cum omnibus
2. cautelis & clauſulis, quas apponere ſolent homines ſanæ mentis, vt ponderat Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. libro ſecundo, titulo quinto, numero ſeptimo*, Honded. *conſil.* 78. *numero* 61. *libro* 2. Pariſ. *conſil.* 88. *numero* 45. *lib.* 2. & dictum fuit *in Meliten. teſtamenti* 17. *Februarij* 1612. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Patriarcha, & in Romana hæreditatis, de Gracchis* 5. *Decembris* 1618. *coram R. P. D. meo Remboldo.* Cum
3. etiam ex qualitate actus, qui geri potuit à Viro ſanæ mentis, ita geſtum eſſe præſumendum ſit: Decius *conſil.* 448. *numero* 14. *verſ.* 4. *hoc idem, & numer.* 15. & pluribus comprobatum fuit *in Romana donationis* 11. *Ianuarij* 1619. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Seleucien.*

Neque contrarium viſi ſunt probare teſtes examinati ſuper dementia Lælij: Nam re-
4. ſponſum fuit, illos non probare dementiam de tempore factæ donationis, neque concludere de tempore proximè præcedenti, aut ſubſequenti, aut quod donans non habeat dilucida interualla, & ſic ceſſare videbatur præſumptio dementiæ in actu, qui potuit fieri tempore medio, quo contrahens habebat dilucida interualla: Corn. *conſ.* 219. *ante numerum primum, libr.* 1. *& in dict. Romana hæred. de Gracchis, & in dict. Romana donationis.*

Vltra quod potiùs dicti teſtes deponebant 5.
de debilitate mentis, quàm de furore; & ſic non videbatur adeſſe talis defectus mentis, qui omninò remoueret rationem, qualis requiritur pro annullando contractum: Decius *conſilio* 127. *numero trigeſimotertio, & ſeqq.* cum adductis *in dict. Meliten. teſtamenti, & in d. Romana donationis.*

Ex quibus & aliis deductis *in prima deciſione* Domini cenſuerunt donationem eſſe validam, & ſtandum eſſe in deciſis.

Pampilonenſis Matrimonij Lunæ 16. Ianuarij 1623.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium vt poſſit diſſolui ob impotentiam coëundi quid coniuges iurare debeant?*
2 *Et quid ſuper hoc iurare debeant eorum propinqui.*
3 *Impedimentum coëundi inter coniuges quando eſt medicabile, matrimonium non diſſoluitur.*
4 *Iuramentum præſtandum à vicinis in diſſolutione matrimonij ob impotentiam coniugum, quomodo ſupplendum ſit in defectum propinquorum.*
5 *Impedimentum coitus quod vterque coniugum fatetur, probatur pro diſſolutione matrimonij ex eorumdem iuramento cum ſeptima manu.*
6 *Impedimentum coëundi inter coniuges quando non eſt medicabile, locus eſt diſſolutioni matrimonij.*

DECISIO LI.

IN reſolutione huius cauſæ facta 13. Maij ſuperioris anni, ſublatis aliis, difficultates tres tantum remanſerunt. Prima, quod coniuges non iurarunt, quod per triennium 1.
inſimul habitauerint, & incubuerint operi nuptiali, & quod non potuerint inſimul commiſceri; *cap. fin. de frigid. & malefic.*

Secunda, quod non conſtabat, quod ſe- 2.
ptima manus propinquorum iuraſſet, quod interea coniuges incubuerint operi nuptiali, & quod ipſi verum dixerint, vt habetur *in d. cap. finali, & cap. laudabilem, eod. tit.*

Tertia, quia licet inſpectio fuerit rectè facta, non tamen conſtabat an impedimentum eſſet medicabile: ſi enim eſt medica- 3.
bile, diſſolutioni minimè locus eſt: Sanchez *de matrimon. libro* 7. *diſputatione* 93. *numero decimoquinto*, Comitol. *Reſponſ. moral.* 118. *lib.* 7.

Ad

4. Ad tollendas iſtas difficultates fuit conceſſa ſubdelegatio in partibus: & reproducto proceſſu, ex eo conſtat, quod mulier recte iurauit cum ſeptima manu virorum, qui etiam legitimè iurarunt: Et quamuis dicti viri non ſint propinqui Mariæ, tamen cùm ipſa in loco habitationis propinquos non haberet, ſufficiunt, vt habetur *in dicto cap. laudabilem*: Sanch. *de matrimonio, libro 7. diſput.* 108. *num.* 11. & ſufficit iuramentum ſo-
5. lius Mariæ, & virorum pro eius parte, cùm ipſa neget ſe fuiſſe cognitam: Franciſcus verò etiam id affirmet; tunc enim iuramentum vtriuſque cum ſeptima manu vtriuſque partis probat, quando vterque impedimentum affirmat; vt habetur *in dicto cap. laudabilem*: latè Sanchez *de matrimonio, libro ſeptimo, diſputatione* 109. *numero* 23. & ſic prima, & ſecunda difficultas ſublatæ fuerunt.

Quantum attinet ad tertiam difficultatem, licèt conſideratione digna ſit, tamen animaduertebant Domini, quod cùm mulieres, quæ inſpectionem fecerant, deponant Mariam eſſe valdè arctam, & Medici deponant Franciſcum non eſſe aptum ad cognoſcendam mulierem valdè arctam, ſatis conſtare impedimentum non eſſe medicabile; quia impedimentum ex parte mulieris erat ob anguſtiam naturalem vaſis, non autem propter aliquod accidens, quod arte Medi-
6. ca aut Chirurgica tolli poſſit. Quare cùm ſatis conſtaret vtrumque impedimentum non eſſe medicabile, vtique ceſſabat etiam tertium obiectum.

Et ita concluſum.

Neapolitana Separationis Tori, Veneris 26. Maij 1623.

Coram R.P.D.Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Separatio tori eſt cauſa grauis & ardua, & ideò eius cauſæ concludenter probandæ ſunt.*

2 *Separationem tori prætendens ob morbum alterius coniugis debet illum concludenter probare per Medicos, & Peritos.*

3 *Lepra non ſufficit ad inducendam tori ſeparationem.*

DECISIO LII.

ALoyſia eſt actrix in hoc iudicio ſeparationis à viro, per eam intentato in Tribunali Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi, & proſecuto in Rota in gradu appellationis per eam interpoſitæ à diffinitiuo decreto
1. denegationis ſeparationis: & ideò tenetur cauſas dictæ ſeparationis per eam deductas, & præſertim ſæuitiæ concludenter probare; cùm cauſa ſit grauis & ardua: Pariſ. *conſ.* 54. *num.* 14. *&* 15. *lib.* 4. Natt. *conſ.* 616. *numero* 1. Rolan. *conſ.* 27. *numero* 2. *libro* 3. Bertazz. *conſ. crimin.* 228. *numero* 5. *libro* 1. Barboſ. *in rubr. ff ſolut. matrimon. part.* 2. *numero* 27. latè Farin. *in prax. quæſtione* 143. *numero* 164. Rota *deciſ.* 441. *numero* 2. *parte* 2. *recent. & deciſ.* 294. *numero* 12. coram Sanctiſſimo, *& deciſ.* 39. *numero* 3. *&* 371. *numero* 1. *poſt ſecundum volumen Farinac.* Nec ipſi mulieri creditur: Rota *deciſ.* 278. *numero* 9. *parte* 4. *diuerſ. & dict. deciſ.* 39. *numero* 3. Et tanto magis, quia ipſa ſponte & propria auctoritate diuertit à viro, & illius cohabitatione: contra textum *in cap porrò, de diuort.*

Et eadem ratione debet concludenter pro- 2.
bare prætenſum morbum viri per Medicos, & Peritos: *leg. ſemel, Cod. de re milit. lib.* 12. Bertrand. *conſ.* 164 *numero* 4. *libro* 3. Rebuff. *in praxi, tit. de infirm. benef. reſignan. gloſſ.* 2. *numero* 4. Sebaſt. Medices, *de caſ. fortuitis, quæſtione* 6. *numero* 6. & debet eſſe talis propter 3.
quem ſit locus ſeparationi, cùm aliàs nec lepra ſufficiat: *cap.* 2. *de coniug. lepros.* Barboſ. *vbi ſuprà, num.* 28.

Nihil autem penitùs præſtitit Aloyſia, nec in partibus, vbi cauſa per aliquot annos pependit; nec in Rota, licèt ſibi fuerint conceſſæ litteræ remiſſoriales ſuper eius articulis de menſe Decembris præteriti; quas tamen nunquam expediuit, & nihilominus Rota reſoluit illius perſonam non eſſe ſequeſtrandam, vt meliùs ſuis probationibus incumberet: vt *in deciſione ſub die* 10. *Fbruarij præteriti.*

Et ideò Domini vnanimi voto reſponderunt pro Domino Conſiliario informante, ipſam teneri redire ad matrimonialem cohabitationem, & virum à petitis eſſe abſoluendum: procuratore dictæ Aloyſiæ pluries monito, & citato.

Venuſina Legati, Mercurij 28. Iunij 1623.

Coram R.P.D.Coccino,

SVMMARIVM.

1 *Ad Matrimonium contrahendum quis induci non debet metu pœnæ, & numero* 32.

2 *Ad matrimonium quis allici poteſt ſpe lucri, num.* 6. *&* 33.

3 *Teſtator poteſt auferre legatum, vel hæreditatem ei, qui non contraxerit matrimonium cum certo genere perſonarum, vel contraxerit contra præceptum ipſius teſtatoris.*

4 *Pœna verè irrogatur quando aliquid, quod proprium eſt, abſit, vel abfuturum ſit; & num.* 13. *&* 15.

5 *Lex certa, & conditio poteſt dari in ea re, in qua eſt permiſſum id facere.*

7 *Pater non poteſt donare filio in poteſtate exiſtenti.*

8 *Pater donare poteſt filio in poteſtate exiſtenti contemplatione matrimony.*

9 *Donatio inter viuos facta contemplatione matrimony per patrem filio, ſi exiſtat in contractu matrimony, eſt pars ipſius contractus, & cum eo confunditur; & numero 10.*

Amplia vt num. 11.

12 *Iuramentum tollit inſinuationis defectum.*

14 *Bona ſub conditione relicta remanent libera penes hæredem.*

16 *Hæreditas quando non eſt ſoluendo, an legatarius quantitatis concurrat cum legatario ſpeciei ad effectum diminutionis.*

17 *Hypotheca legalis conſtituta cenſetur vſque ab initio pro legato conditionali.*

18 *Actio in conditionalibus non oritur niſi poſt purificatam conditionem.*

19 *Conditio legato appoſita non retrotrahitur ad diem mortis teſtatoris, ſed attenditur tempus purificationis conditionis.*

20 *Legatario puro ſtatim acquiritur ius,*

21 *Conditio legati purificata non retrotrahitur ad effectum, vt legata pura minuantur.*

Amplia vt num. 22.

Declara, vt num. 23.

24 *Legatarius præfertur creditori chirographario quando hæreditas eſt ſoluendo, ſecùs ſi non ſit ſoluendo.*

25 *Creditores habentes hypothecam præferuntur legatarius.*

26 *Hæres non conficiens inuentarium non tenetur ſoluere legatum pium de proprio.*

27 *Hæres non conficiens inuentarium non tenetur in foro conſcientia vltra vires hæreditarias.*

28 *Eccleſia, & loca pia, debent viuere ſecundum conſcientiam.*

29 *Eccleſia, & loca pia, non debent exigere legata vltra vires hæreditarias.*

30 *Pœna equiparatur amiſſio magni lucri; & num 35.*

31 *Metum iuſtum infert amiſſio magni lucri: & num. 34.*

36 *Arrarum datio ſuſtinetur, ita vt ſi matrimonium non ſequatur, arrhæ lucrentur.*

Declara, vt num. 37.

38 *Iaſ.* in leg. Titia, num. 10. ff. de verb. obligat. *declaratur.*

39 *Libertas, & cauſa pia, in Iure æquiparantur.*

40 *Pia cauſa præfertur libertati.*

Declara, vt num. 41.

42 *Matrimonia liberè contrahi debent.*

43 *Conditio quæ honeſtè adimpleri non poteſt habetur pro impoſſibili, & de iure non obligat.*

44 *Textus* in l. cùm ita, §. videamus, ff. de condit. & demonſtrat. *declaratur.*

45 *Matrimonium quando dicatur contrahi cum indigno.*

46 *Matrimonium contrahere non valet is qui Ordinibus ſacris eſt inſignitus.*

47 *Ordines ſacros habens ſi contrahat matrimonium eſt excommunicatus ipſo iure.*

48 *Ordines habens, ſi contrahat matrimonium, etiam dimiſſa vxore, adminiſtrare non valet Ordines ſuſceptos.*

49 *Ordines ſacros habens, ſi contrahat matrimonium, maiores Ordines ſuſcipere prohibetur.*

50 *Conditio nubendi cum certa perſona, cum qua ob gradum affinitatis matrimonium contrahere prohibetur, reiicitur.*

51 *Ius æſtimari debet ſecundum tempus præſens.*

52 *Papa non ſolet diſpenſare matrimonium cum eo, qui reperitur ſacris Ordinibus inſignitus.*

53 *Matrimonium contrahere cum Clerico non videtur honeſtum, nec conueniens Nobili puellæ: & num. 55.*

54 *Ordo non ſacer ſuperueniens ſponſalibus, ea non diſſoluit.*

56 *Clericus an ſuccedat in feudo.*

57 *Tapia* in Auth. ingreſſi, verbo, ſua, Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. *declaratur.*

58 *Scientia quando abſque interpellatione ſufficiat ad effectum de quo hic.*

59 *Matrimonium non benè contrahitur inter illos, qui ſunt ætate valdè diſpares.*

60 *Mulier quando nubit debet eſſe ætatis annorum 18. ſecundum Ariſtotelem.*

61 *Vir quando matrimonium contrahit debet eſſe annorum 36. iuxta eundem Philoſophum.*

62 *Adoleſcentia eſt ætas aptior ad nubendum.*

63 *Matrimonium honeſtè non contrahitur ſtante inæqualitate ætatis contrahentium.*

64 *Matrimonium honeſtè non contrahitur cum gibboſo, & ſtrumis infecto.*

65 *Fructus de facili corrupti naſcuntur ex arbore corrupta.*

66 *Fructus bonus exire non poteſt ex radice infecta.*

67 *Sponſalia etiam iuramento firmata diſſoluuntur propter fœditatem notabilem, vel oculorum, aut naſi amiſſionem, aliámve grauem turpitudinem ſuperuenientem.*

68 *Sponſalia diſſoluuntur propter paralyſim, vel lepram ſuperuenientem.*

69 *Regula non coarctatur ſi afferantur aliqui caſus exempli gratia.*

70 *Morbus gallicus minus grauis eſt, quàm lepra.*

71 *Sponſalia diſſoluuntur propter epilepſiam.*

72 *Sponſalia diſſoluuntur ſi os malè oleat, nec arte Medica curari poſſit.*

73 *Minor cenſetur ignorare teſtamentum patris.*

74 *Lucri amiſſionem, vt quis incurrat propter contrauentionem, debet ei notificari prohibitio.*

75 *Teſtatoris diſpoſitio non currit contra ignorantem.*

76 *Teſtatoris diſpoſitio non currit contra debitorem qui eum liberauit à toto debito, ſi centum intra menſem ſoluerit, vbi debitori non fuit intimatum teſtamentum.*

77 Debitor

77 *Debitor poteſt purgare moram qui omiſit adimplere quod debebat infra certum tempus.*

78 *Minori, qui omittit adimplere ordinata à teſtatore; competit reſtitutio in integrum.*

79 *Minor non reſtituitur in integrum ſi transgrediatur voluntatem teſtatoris in committendo.*

Contrarium numero 80.

Declara vt num 81.

82 *Textus* in leg Iulianus §.fin. ff ex quibus cauſ.maior.*quando procedat.*

83 *Minori, qui omiſit implere præceptum Teſtatoris, ſuccurritur abſque reſtitutione.*

84 *Reſtituitur quis ex cauſa, vt conditio habeatur pro impleta.*

85 *Textus* in leg Iulianus, §.fin. ff.ex quibus cauſ.maior.*declaratur.*

86 *Reſtitutio in integrum quæ conceditur minoribus, eſt fauorabilior illa, quæ conceditur abſentibus.*

87 *Minor in his, quæ gerit occaſione matrimonij, habetur pro maiore.*

88 *Minor quando non dicatur doloſè agere.*

89 *Principis voluntas, ſiue auctoritas quando adeſt, excludit omnem doli præſumptionem.*

90 *Princeps vbi eſt, ibi non poteſt committi dolus.*

91 *Infans non præſumitur aliquid feciſſe doloſè contra præceptum teſtatoris.*

92 *Mulier reſtituitur aduerſus ſolutionem, non autem aduerſus matrimonium.*

93 *Errans in iure valdè dubio, non præſumitur in dolo.*

94 *Minori cuilibet competit reſtitutio in integrum, etiamſi agatur de commiſſione, non autem de omiſſione.*

Decisio LIII.

CLaræ memoriæ Fabritius Geſualdus Princeps Venuſinus, in vltimo, quod condidit, teſtamento; inter alia diſpoſuit per hæc verba: *Dichiaro, e voglio che caſo che D. Carlo e moriſſe ſenza figli maſchi legitimi, e naturali; e ſimilmente i ſuoi figli moriſſero ſenza figli maſchi legitimi, e naturali, laſciando ſolamente femine legitime, e naturales; in tal caſo le femine, e femina ſi debbano caſare con la famiglia di Geſualdo de più proſſimi à me, & alli ſopradilti miei Deſcendenti, ſaluo ſempre però, il beneplacito della Sede Apoſtolica: e caſo che ſi mariteſſero con altri, ſiano obligati alli Padri della Compagnia di Giesù ducati ducento milla in beneficio di queſto Regno di Napoli, ſi come nel caſo predetto da mò per all'hora li laſcio, & li dono, &c.* Euenit caſus, quod dictus Dominus Carolus obiit, relicto Domino Emanuele filio maſculo, qui obiit relictis tantùm fœminis, inter quas Excellentiſſima Domina Iſabella primogenita quæ de conſenſu Catholicæ Maieſtatis & Tutorum nuptui fuit tradita Excellentiſſimo Domino Principi Nicolao Ludouiſio Sanctiſſimi Domini noſtri Gregorij XV. Nepoti: Vndè cùm nupſerit extra familiam Geſualdam; quæſitum fuit, an huiuſmodi legatum deberetur.

Et pro declaratione huius materiæ præmittendum venit, quod licèt quis non poſ- 1.
ſit inuitari ad matrimonium metu pœnæ,
cap.Gemma, de ſponſal leg Titia, ff. de verbor. obligat. leg. Titio centum, §. 1. ff de condit. & demonſtrat. tamen ſpe lucri allici poteſt: vt 2.
in dict. leg. Titio centum, §.1. & leg. cùm ita legatum, §. videant, ff. de condit. & demonſtrat. leg. 2. ff. de inſtit. & ſubſtit. cap. de illis, de ſponſal. & can. quidquid, 1. quæſt. 1. latè Mantica *de coniect. vltim. volunt. lib. 11. titulo 18. num. 1.* Sanchez *de matrimon lib. 1. diſput 33. n. 6.* qui alios referunt.

Vnde infertur, quod teſtator poteſt aufer- 3.
re legatum & hæreditatem, ſi quis cum certo genere perſonarum non contraxerit, vel contraxerit matrimonium; quia licèt ademptio videatur facta nomine pœnæ, *leg. vnica, Cod. de his quæ pœn. nom. & leg. 2. ff. eod.*
tamen verè non irrogatur pœna, per quam 4.
aliqoid, quod ſit proprium, abſit, vel abfuturum ſit; & ideò propriè pœna dici non poteſt: *leg. dammum. ff. de damn infect.* Sed eſt
certa lex, & conditio rei, quæ datur, in 5.
qua eſt permiſſum: *leg. ob res, §. 1 ff de pact. dot. leg. 1. ff. de ſolut.* Quare in hoc etiam caſu
dicitur quis inuitari ad honeſtas nuptias ſpe 6.
lucri, quod fieri poteſt: vt in puncto conſoluit Oldrad. *conſ. 16 num. 1.* & ſequitur Anchar. *in reg. nemo poteſt, col 2. verſ Tertiò ad idem, de reg. iur in 6.* & Aretin. *in leg. ſi ita ſtipulatus fuero, §. ſi tibi nupſero, col. 1. num. 3. & ſequen. verſ quorum dictu adde: ff de verb. obligat.* late Cardin Mantica, & Sanchez *locis citatis*, & Couarr. *de matrim. par. 2 cap. 3. §. 3. num 6 & 7.* Caſtill. *de coniect. vltim. volunt. cap. 25. num. 19. & ſequen.* qui de communi teſtatur.

Hoc præmiſſo, ex pluribus fundamentis, vna tantùm parte informante, cauſà tamen per omnes Dominos viſa, & maturè diſcuſſa, vnanimiter fuit reſolutum, legatum non deberi.

Primò, quia in hac facti ſpecie agitur de pœna, cùm agatur de auferendo proprium à D. Iſabella: hoc enim clarè patet, ſi attendamos bona feudalia, quia dictus bonæ memoriæ Fabritius ante dictum teſtamentum vltimum, de anno 1586. in capitulis Matrimonialibus inter Dominam Mariam de Auaſlos, & Dominum Carolum Cæſarem eius filium contemplatione futuri inter ipſos matrimonij omnia eius Caſtra, Ciuitates, Terras, & iura feudalia, vnà cum integro ſtatu ſuppoſuit pacto de ſuccedendo ad fauorem Domini Caroli & filiorum primogenitorum, & promiſit non imminuere dictum ſtatum, ſed conſeruare: Vnde dubitari non poteſt, quin dicta donatio fuerit valida: Quia licèt
regulariter loquendo, pater non poſſit do- 7.
nare filio in poteſtate exiſtenti, *leg. 2. Cod. de inoff. donat. cum alijs*, hæc tamen regula, inter
alia, fallit, quando pater donat contempla- 8.
tione matrimonij: quia licèt non ſit ſponſalitia largita, nec donatio propter nuptias,

quæ

quæ de iure ſubſiſtunt, vt per Gloſſ.communiter approbatam, *in leg 2. in verb. poteſtate, Cod.de inoff.donat.*& latè deducit Georg.Acacius *de priuil.parent. & liber. priuil.5.num.*18.
9. tamen eſt donatio inter viuos facta contemplatione matrimonij per patrem in filium collata, & quæ facta extitit in contractu matrimonij, fuitque,& eſt pars ipſius contractus, & confunditur cum toto ipſius contractu dotali, & fingitur eſſe vnus contractus; iuxta notata per Bald. *in leg.petens, numero* 31. *Cod.de pact.*
10. Vnde cùm contractus ipſe dotalis valeat, acquiſitionis difficultate de patre in filiumfamilias ſublata, ob matrimonij fauorem, idem cenſeri debet de donatione facta per Patrem filio in cohærentiis contractus matrimonialis, fauore conſimili in vtroque caſu locum habente, cuius etiam contractus retinet naturam: vt elegantiſſimè probat Guid.Papæ *deciſ.45.col.2. num.5. verſ.ſed his non obſtantibus,* Dec. *conſ.*414. *num.*14. Natt. *conſ* 609 *num.3. & ſequen.* Vincent.de Franchis *deciſ.* 105. *num.1. vſque ad finem, & deciſ.*436 *num.4.& ſequen.* Ioan.Franc de Pont. *conſ.* 25. *num* 1. *& ſeq.* latè Becc.qui alios refert, *conſ.* 20. *num.* 3. vbi firmat: *& num.* 4.
11. eò magis procedere ait concluſionem, ſi adſit iuramentum prout adeſt in caſu iſto, licèt donatio hæc etiam ſine iuramento valeat,
12. quod quidem iuramentum tollit etiam defectum inſinuationis; vt ex communi ſententia in caſu noſtro reſpondet Dec. *d.conſ.*414. *num.* 14 *in fin.* vbi de communi teſtatur, & *num.* 15. defendit, quod nec in hoc caſu eſt neceſſaria inſinuatio.

Quare cùm iſta donatio fuerit valida, Excellentiſſima Domina Iſabella non ſucceſſit Auo, ſed Patri: & ſic quatenus legatum
13. comprehenderet iſta bona, vtique eſſet pœnale; quia agitur de bonis propriis dictæ Dominæ Iſabellæ auferendis, vt *ſuprà* dictum eſt: Gloſſ *in cap de puellis, verb.nullatenus,* 36.*quæſt* 2. *& in cap fin. in verb. ex vi,* & *ibi* Abb. *num.7. in fin. de Iurepatron.* Roman. *conſ.* 236. *in princ.* Pariſ. *conſ.* 5. *numero* 193. *volum.*4 Surd.*deciſ.7.num* 15. *&* 232. *num.9. ad finem.*

Neque in hac facti ſpecie eſt agendum, an non conficiendo Inuentarium Dominus Carolus ſibi præiudicauerit, & ſic Excellentiſſima Domina Iſabella non poſſit impugnare factum patris: Quia vtcunque ſit, ſatis eſt, quod ſemper agitur de proprio auferendo: & ceſſat omnis difficultas, quia Dominus Carolus non potuit adeundo approbare hanc diſpoſitionem teſtatoris, quia ſibi in hoc caſu non cenſetur injuncta, cùm filia non nupſerit poſt obitum patris; ſed in hoc caſu cenſeretur injuncta Dominæ Iſabellæ cùm nupſerit poſt obitum patris; quæ non tenet, cùm iſta ſit pœna.

Et idem, quod ſupradictum eſt de bonis feudalibus, dicendum eſt de domo magna in Ciuitate Neapolitana, de vaſis aureis, argenteis, & cryſtallinis, gemmis, & aliis jocalibus: quia pariter agitur de pœna: cùm Dominus Fabricius de eis in dicto ſuo teſtamento diſpoſuerit ad fauorem primogenitorum tantùm: vnde cùm defuncto Domino 14.
Carolo defecerint primogeniti, iſta bona remanſerunt libera penes dictum Dominum Carolum: Cephal. *conſ.*432.*num.*20.Dec.*conſ.*182.*In cauſa occurrenti. in prin.* Iaſ.*conſ.*3.*numero 9.lib.1. & conſ.*164. *num.* 11. *lib.*4. Caſtren. *conſ* 454. *De eo quod primo loco, verſ. quantum ad ſecundum, lib.*1. Cui Domino Carolo ſucceſſit Excellentiſſima Domina Iſabella, & etiam reſpectu iſtorum bonorum,
vt dictum eſt, agitur de pœna; quia agitur 15.
de bonis propriis auferendis.

Neque dici poteſt, quod ſi hæreditas non eſt ſoluendo, debeant concurrere legatarij, ita vt vtrumque legatum minuatur pro rata: nam hic concurrunt legatarius ſpeciei, & le-
gatarius quantitatis: & omiſſo quòd eſt ma- 16.
gna quæſtio, quando hæreditas non eſt ſoluendo, an legatarius quantitatis concurrat cum legatario ſpeciei ad effectum diminutionis; vt per Franch. *deciſ* 236. *per totam:* In hoc caſu legatarius quantitatis, eſt condi-
ditionalis: & propterea licèt pro legato con- 17.
ditionali cenſeatur conſtituta hypotheca legalis vſque ab initio, Neguſ. *de pignor.* 2.
membr.5. part. num. 19. actio tamen non ori- 18.
tur ante purificatam conditionem: quæ qui-
dem conditio non retrotrahitur ad diem 19.
mortis quo inducta fuit, ſed attenditur tempus exiſtentiæ dictæ conditionis: & hoc eſt ſpeciale in legatis; licèt ſecùs ſit in aliis contractibus, quando conditio eſt caſualis; vel mixta; quæ non pendet à voluntate debitoris: vt per Neguſ. *loco cit. num.* 20. vbi allegat textum *in leg.mater.§ eandem ff.de except. rei iudic.& in leg.1. § ſerui appellatione. ff. ad Syllan.* & Gloſſ.& Bart. *in leg ſi filius,in princ. ff.de verb.oblig.* & Florian.de S.Petr. *in leg. ſi is cui, § hæres, num.*1 *ff. quemad ſeruit. amitt.* dicit regulare eſſe, quod in legatis conditio
non trahatur retrò quoad effectum de præte- 20.
ritò: & allegat text. *in d. leg.*1.

Ex quibus ſequitur, quod cùm ante purificatam conditionem huius legati fuerit ac-
quiſitum ius legatario puro, non poteſt con- 21.
ditio alterius legati retrotrahi ad effectum vt legatum purum debeat diminui; vt patet ex ſupradictis.

Quæ concluſio procedit etiam, quod te- 22.
ſtator vſus fuerit verbis: *Damò per allhora laſcio, & dono, &c.* Quæ verba important, *ex nunc, prout ex tunc,* quia nihilominus conditio non retrotrahitur in præiudicium puri legatarij, cui medio tempore fuit ius quæſitum: Put.*deciſ.*186 *lib* 2.*in nou.* Tiraq. *de retract lignag. §.1.gloſ.*10. *num.*68. *in fin.* Burſ. *conſ.*45 *num.*17. *vol.*1. Silu.*conſ.*97 *num.*18.*in fin.& ſequen. vol* 2. & in terminis legati Ca-
ualc. *deciſ.5. n.*110. *part.*4. vbi ita concludit, 23.
ſi medio tempore non eſſet alteri ius quæſitum: & iſta procedunt etiam quòd non conſtet fuiſſe factum Inuentarium, vt ſtatim dicetur.

Et quamuis adeſſent bona Burgenſatica, in quibus poteſt ſuſtineri legatum; tamen reſpectu iſtorum bonorum duo fuerunt conſiderata: Alterum, quod ex iſtis bonis eſt
ſoluendum

ſoluendum æs alienum, & dotes Dominæ
Hieronymæ Borromeæ ſcutorum triginta
millia, de qua & meminit Paul. Straiban. in
conſ. 57. Dominæ Mariæ de Aualos ſcutorum
octoginta millia, & etiam eiuſdem Antifa-
24. tum ſcutorum triginta millia: licèt enim le-
garatius præferatur in re legata creditori
Chirographario, quando hæreditas eſt ſol-
uendo, ſecus tamen quando non eſt ſoluen-
do: Gloſ. in l. is cui, §. poſtquam, in verb.
non habiliter, ff. vt in poſſeſſ. legat. Bart. in leg.
creditoribus, numero 3. ff. de ſeparat. & in om-
25. ni caſu, creditores habentes hypothecam
præferuntur legatariis: leg. creditoris, ff. de
diſtract. pign. iuncta leg. qui generaliter, ff. qui
pot. in pignor. hab. Surd. deciſ. 44. numero 6.
Bald. in leg. 2. numero 4. Cod. ſi aduerſ. vend. pi-
gnor. & fuit reſolutum coram me, in cauſa
Aſculana domus 3. Iunij 1605.
26. Et quamuis in hoc caſu non fuerit confe-
ctum inuentarium; nihilominus neque hæ-
res, neque habens cauſam ab eo tenetur de
proprio, ex quo agitur de legato pio. Et ra-
27. tio eſt, quia hæres non conficiens inuenta-
rium in foro conſcientiæ non tenetur vltra
vires hæreditarias, Bart. in rubr. ff. de acquir.
hæred. num. 3. & eſt communis opinio vt per
Couarr. in cap. 1. num. 16. de teſtam. Vnde cùm
28. Eccleſia & pia loca debeant viuere ſecun-
29. dum conſcientiam, non debent exigere le-
gatum vltra vires hæreditarias: Bart. in repet.
leg. 1. num. 44. verſ. Tertiò quæro: & num 45.
Cod. de ſacroſ. Eccleſ. Rom. in rub. ff. de acquir.
hæred. numero 9. verſic. vltimò addas, Coro.
conſ. 39. num. 8. lib 4. Roland. de Inuent. § an
hæres qui non confecit inuentarium. Vincent. de
Franchis deciſ. 536. num. 29. & 30. qui latè.
30. Alterum, quod nihilominus agitur etiam
reſpectu iſtorum bonorum de pœna, cùm
agatur de amiſſione magni lucri, videlicet
ducatorum ducentorum millium, quæ in
hoc caſu æquiparatur pœnæ: vt in puncto
dicit Iaſon. in leg. Titia, in princ. numero 10.
verſ. ſecundò notabiliter limita: ff. de verb. oblig.
vbi ſic limitat concluſionem, quod quis ſpe
lucri poteſt inuitari ad matrimonium: &
mouetur ex ſententia Cyni in leg. interpoſita,
num. 1. ibi quandoque per Iudicis officium, Cod.
de tranſact. quem ſequitur Anch. in cap. Abb.
num. 2. verſ. & idem ſi timeretur de his quæ vi,
31. met. cauſ. fiunt: & in cap. fin. eod. tit. in 6. qui-
bus in locis dicunt, quod amiſſio magni lu-
cri infert iuſtum metum: quod etiam te-
nent alij, quos refert, & ſequitur Sanchez
de matrim. lib. 4. diſput. 5. num. 27. & hanc
concluſionem admiſit Rota apud S. D. N.
32. deciſion. 326. numero primo. Vnde Iaſon infert
ad propoſitum, quod quis non poteſt cogi
33. ad contrahendum metu pœnæ, licèt poſſit
34. inuitari ſpe lucri: niſi tamen agatur de ma-
gno lucro amittendo cùm hoc inferat iuſtum
35. metum; & ideò pœnæ æquiparatur: quod
dictum Iaſonis ſequitur Menoch. conſ. 425. nu-
mero 19. lib 11. quibus addo Gam. deciſ. 314.
num. 2. verſ. reſpondebam etiam, & Couar. var.
reſolut. lib. 3. cap. 7. num. 196. qui ſolum repro-
bat diſtinctionem, quando lucrum eſſet nul-
lius conſiderationis.

Quæ quidem ſententia eò magis videtur 36.
comprobari ex eo, quia licèt datio arrharum
ſuſtineatur, itavt ſi matrimonium non ſe-
quatur, arrhæ lucrentur; ſecus tamen eſt, ſi 37.
attenta qualitate perſonarum agatur de ma-
gnis arrhis, quia tunc arrhæ non lucrantur:
Ioannes Andreas in cap. Gemma. num. 9 verſ.
ſed quia iam vidi: de ſponſal. quem ſequitur
Abb. ibidem, num. 8. Socin. conſ. 3. num. 3. verſ.
& maximè: lib. 1.
Hinc è conuerſo, ſi pœna quæ apponitur
eſt modica, non habetur in conſideratione,
Petr. de Bellapert. in leg. Titia, num. 4. col. 3.
verſ. ſi verò contrahat, ff. de verb. oblig. Ioan.
Andreas, & Abb. loco citat. & cæteri antiquio-
res quos allegat Bart. in leg. Titia, num. 4. ff.
de verborum obligationib. licèt ipſe contrarium
ſentiat.
Neque huic opinioni Iaſonis videtur reſi- 38.
ſtere, quod legatum ſit factum piæ Cauſæ,
quo caſu debetur, etiam quòd conditio aliàs
de Iure propter libertatem matrimonij reii-
ceretur, ea ratione, quia in Iure libertas, & 39.
pia cauſa æquiparantur: quæ quidem pia 40.
Cauſa præfertur libertati: vt dicit in noſtris
terminis Bart. in leg. Titia, §. vſusfructus, ff. de
condit. & demonſtrat. poſt Guilielm de Cuneo,
quem allegat Aretin. conſ. 65. num. 1. in fin.
verſ. & ſtat. doctrin. Tirao de priuileg. piæ Cau-
ſæ, priuil. 28 Gabriel. conſ. 131. num. 12. vo-
lum. 1. vbi de communi, Mantica de coniect.
vltim. volunt. loco citato, numero 9 Paulus Du-
ran. de condit. & mod. impoſſib. parte 2. cap. 3.
num. 30. Sanchez de matrim. loco ſupra citato,
num 25. verſ. Tertiò, fauore Cauſæ piæ.
Nam fuit reſponſum, quod prædicti Do- 41.
ctores loquuntur, quando in Iure conditio
reiicitur, quia aduerſatur libertati matrimo-
nij, vt ſi teſtator dixerit, ſi arbitratu Titij nu-
pſerit. ſi non nupſerit: vel nupſerit tali: & ſi-
milibus, in quibus impeditur libertas; vt
aduertit etiam Cioſius conſ. 30. num. 8. & ſeq.
vol. 2. & iſto caſu debetur lucrum, quo quis
inuitatur ad contrahendum cum prædictis
conditionibus piæ cauſæ ſubſtitutæ; quia
præfertur fauor piæ cauſæ libertati: ſed
idem non eſt dicendum, quando agitur de
lucro, in quo duo conſiderantur, conditio
& lucrum. Quare etſi conditio reprobetur,
non operatur quod piæ Cauſæ non debeatur
lucrum, cùm pia Cauſa præferatur libertati:
& ideò lucrum dictæ piæ Cauſæ debetur,
quia lucrum non eſt in Iure reprobatum: ſed
ſecus eſt in pœna, quæ eſt à Iure improbata:
fauore publico, vt matrimonia liberè con- 42.
trahantur, & propterea nullo pacto pœna
debetur, etiam quòd præualeat pia Cauſa
libertati matrimonij, cùm ſemper militet
ratio prohibitiua Iuris: vt benè per Iaſ. in
leg. Titia, numero 17. ff. de verb. oblig. Did. de
Medran. de conſen. connub. cap. 25. num. 3.
Secundò principaliter fuit dictum, quod
admiſſo etiam ſine veri præiudicio, quòd hic
agatur de lucro, & non de pœna; & quod
propterea regulariter loquendo, Excellentiſ-
ſima Domina Iſabella teneretur nubere in
familia; aliàs eſſet obligata ad legatum ſol-
uendum: nihilominus hæc regula intelligi
&

43. & moderati debet,modo conditionem honeſtè adimplere valeret,aliàs debet reputari impoſſibilis de ſe, & non obligat ; & per conſequens legatum non debetur:*leg.cùm ita legatum,§ videamus,63.ff.de condit. & & demonſtr.* Molin.*de primogen. Hiſpan. lib.2. cap.13.n.5.* Mantic.*de coniect.vltim.volum.lib.2.tit.*18 *numero* 5. & Melchior Pelaez à Mieres *de maiorit.part.1.quæſt.50.num.*10. Tellus Fernandez *in leg.30.Tauri, num.9.* Molin. *de iuſtit.& iur. tom.1.diſput.*207. Sanchez *de matrim.diſp.*33. *num.*11.

44. Et quamuis text. *in dict. leg. legatum*, loquatur de indigno ; tameo exemplificat, non autem reſtringit materiam : & proptetea ſufficit, quòd Domina Iſabella honeſtè, & ſecundùm qualitatem perſonæ, cum illis de familia Geſualda contrahere minimè potuerit ; vt conſiderant communiter Doctores *in dict. leg. cum ita legatum*, & præſertim Bart. *num.*2.qui regulam ad id tradit,dicens, illum
45. dici indignum, cui non poteſt quis ſine dedecore nubere ſecuodum motes Ciuitatis, conſiderata qualitate natalium : ad qood allegat text.*in leg.3. § ſi emancipatus filius. ff.de contra tabul.* Oldrad. *conſ.16. incipiente, Thema tale eſt : num.*2.Bertrand.*conſ.*148.*num.*11. *lib.* 1. qui dicunt, quod ſi nuptiæ dedecori ſunt ipſi mulieri, & eius conditioni, ſiue ſtatui non conueniant, dicendum eſt præceptum illud inhoneſtum, & per hoc impoſſibile ; & ideò reiiciendum : & nouiſſimè ponderat Caſtill.*de coniect.vltim.volunt.cap.*251. *num.*48. *& ſequen.* vbi latiſſimè, & Fontanell. *de pact nupt.tom.1.clauſ.6.gloſ.3. numero* 25. *& ſequen.*

In propoſito autem, non eſt agendum de D. Aſcanio Patriarcha Conſtaotinopolitano Archiepiſcopo Baten. qui incapax eſt ma-
46. trimonij ratione Ordinum : *c.ſi quis, & cap.*
47. *erubeſcant*, 32. *diſtinct.* & contrahens eſt ipſo iure excommunicatus, *Clem.vnic.de conſang.*
48. *& affinit.* & etiam dimiſſa vxore non poteſt
49. adminiſtrare in ſuſceptis : neque ſi eſt Ordinis ſacri, poteſt admitti ad alios maiores ſuſcipiendos : *cap.*1 & *ibi* Abb. *num.3.& cap.2. qui Cleric.vel vouent.* Gloſ. *in cap. ſuper eo, in verb. bigamus, de Bigamis.* Couarr. *in epit. de ſponſal. part. 2. cap.6. §.3. num.* 1. Nauarr. *in Manual cap.27.num.*195. latè Sayrus *in Theſaur. caſ.conſc.lib.6.cap.4.num.*22.

Nec eſt agendum de diſpenſatione : quia cùm Teſtator dixerit ; *ſi debbano caſare con la famiglia de Gieſualdi delli piu proſſimi, &c. ſaluo ſempre il beneplacito della Sede Apoſtolica*; intellexit de diſpenſatione obtinenda reſpectu gradus, non autem reſpectu alterius legitimi impedimenti: quia aliàs ſi non protuliſſet illa verba ; *Saluo ſempre il beneplacito,*
50. *&c.* conditio propter impedimentum gradus reiiceretur : ex allegatis per Sanchez *de matrim.lib.5. diſput.5. n.19. & 20. iuncto n.26.* & propterea cum citca hoc impedimentum teſtator nihil expreſſerit circa diſpenſationem, in hoc caſu conditio deficit, cùm ſecundùm
51. præſentis temporis ius debeat æſtimari, ſecundùm quod Dominus Aſcanius eſt incapax : *leg.continuus* 137. *§.cum quis, ff.de verb. oblig.leg.ſi ſtipuler* 35.*in fin.principij.ff.de verb. oblig.* & benè ad propoſitum Sanchez, *vbi ſuprà, num.*26.

Et ceſſat omnis difficultas, quia hoc eſt 52.
impedimentum,in quo Papa in iſtis terminis non eſt ſolitus diſpenſare : & propterea etiam, quod in hoc caſu fuiſſet expreſſum de diſpenſatione obtinenda, deficeret conditio: Acoſt.*lib.1 ſelect.cap.8.num.*14. Molin. *lib.*1. *de primogen cap.13.num.8.cum pluribus ſequentibus*, Pelaez à Mieres *de maioritate, parte* 1. *quæſt.50.num.*2. Guttier.*conſ.*18. *num* 9. Sanchez *loco allegato, num.* 19. Obſtat quoque defectus ætatis, vt ſtatim dicetur.

Adſunt inſuper Dominus Cæſar, & Dominus Franciſcus,necnon & Dominus Aloyſius, Dominus Hieronymus, & Dominus Antonius. Quantum attinet ad Dominum Cæſarem, & Dominum Franciſcum, cùm ipſi ſint vxorati, de eis non eſt agendum.

Quantum attinet ad Dominum Aloyſium, ipſe eſt Clericus Beneficiatus incedens in habitu & tonſura : Vnde videtur dicendum, 53.
quod Excellentiſſima Domina Iſabella honeſtè, & ſecundùm decentiam perſonæ, non ex deficientia nobilitatis & morum,cum ipſo minimè potuiſſe contrahere : quia aut ipſe volebat continuare in habitu Clericali, vt eſſet Clericus coniugatus, & ſaltem ſecundùm leges, quod ſufficit, non videbatur quod honeſtè cum ipſo Domina Iſabella poſſet matrimonium contrahere : Paludan. *ſup.4. diſtin.27. quæſt.1. art.3.caſ.*5. vbi inquit 54.
quod Ordo non ſacer ſuperueniens ſponſalibus, non diſſoluit ea, nec ipſo iure, cùm non habeat oppoſitionem, *&c.* nec ſponſa hoc petente, vt ſi diceret, *Elegi nobilem, vt eſſet miles ſtrennus, nolo habere Clericatum nec tonſuratum :* Subdit tamen idem Palud. quamuis ſecundùm leges videretur ſufficiens. Vnde in hoc caſu cùm non agatur de ſponſalibus iam factis, ſed ſolùm de eo, an honeſtè potuerit contrahere cum Clerico, qui habitum, & tonſuram dimittere minimè vellet, vtique dicendum eſt, quod ſaltem de 55.
honeſtate Ciuili huiuſmodi coniugia inter Primatios, & generoſæ Nobilitatis Viros fieri minimè conſueuerunt, & hoc ſufficie, vt ſuprà dictum eſt ex Bart.& aliis.

Aut verò intendebat habitum dimittere, & militiam ſuſcipere : & in hoc attienlo dicendum eſt, quod cum hoc non declarauerit, nihil facit ; vt benè ad propoſitum Ioan. Felix Scalaleo, quem refert Camill. Salernitan. *in addit. ad Neapodan. in proœm. conſuetud. Neapol. num.* 33. Vbi in ea quæſtione, *quatenus ſit verum, quod Clericus non ſuccedat* 56.
in feudo ? ponit tres diuerſos caſus ; ſcilicet quod aut tempore mortis feudatarij ſupereſt filius laïcus, & habilis ad ſuccedendum, qui poſt eius mortem Clericatum aſſumpſit, vel Religionem eſt ingreſſus, & tunc feudum amittit. Aut verò quis erat Clericus in vita Patris, & antequam ſit delatum feudum per mortem ipſius patris laïcarut,& tunc in feudo ſuccedit. Aut mortuo feudatario ſucceſſor proximus reperitur Clericus, & vult ſuccedere ; & iſto caſu iterum diſtinguit, aut

ante

ante ſibi mota ... em de feudo dimittit ha-
bitum, re in.. g a, & tunc poteſt in feudo
ſuccedere: aut ve.. poſt mot in quæſtionem
de feudo, ab eo qui erat ſucceſſurus, & ſic ra
non integra, & tunc excluditur à ſucceſſio-
ne feudi: & iſte tertius caſus applicatur ad
noſtrum; quia de tempore quo fuit nupta
Excellentiſſima Domina Iſabella, Dominus
Aloyſius erat in habitu, & tonſura, & be-
neficiatus, prout atiam eſt hodie; & pro-
pterea non eſt agendum quod ſuſcipiendo
Militiam, poterat honeſtè contrahere: quia
ex prædictis ſufficit quod militiam non ſuſ-
ceperit, ſed Clericus parmanſerit.

57. Et quamuis Tapia *in repet. auth. ingreſſi,*
ſu verbo, ſua, cap. 24. *numero* 28. quem ſe-
quitur Carolus de Graſſis *de effect. Cleric.* 4.
effecta numero 87. dicat quod in caſu prædi-
cto tempus non incipit currere Clerico, qui
aliàs ſuccedere deberet, niſi laicus, qui in
eius locum ſuccedere vult, obtineat illi
præfigi termioum, ſau interpellet ad decla-
randam eius intentionem, licèt teneat con-
trarium D Scalaleo; attamen, quicquid ſit
de hac opinione, non applicatur ad caſum
noſtrum; quia cùm Dominus Aloyſius eſſet
in habitu & tonſura & beneficiatus, ſufficit
quod ſciret Dominam Iſabellam velle con-
trahere extra familiam, nec erat opus alia In-
terpellatione, cùm ipſa non teneretur con-
trahere com eo, qui actu eſſet Clericus, &
incederet in habitu & tonſura; vt paret ex
58. ſopra deductis: Et ideò ſatis erat ſola ſcien-
tia abſqua interpellatione ipſius Domini
Aloyſij: vt benè par Bart. *in leg. denunciaſ-*
ſe 17. *numero* 2. *verſ. quandoque denunciatio ff.*
ad leg. Iuliam de adult. latè Tiraq. *de retract.*
lignag. §.36. *numero* 24. *cum pluribus ſequenti-*
bus; & è conuerſo, non ſufficiebat, ſi proba-
retur quod Domina Iſabella ſciret Domi-
num Alnyſium velle cum illa contrahere,
ſed dictus Dominus Aloyſius tenebatur illi
intimara, quod cum alio non contraheret,
& quod ipſe volebat deſerere vitam Cletica-
lem: vt in ſimili eſt Text *in d. leg. denunciaſſe,*
§. *quid ergo*, vbi Bart. *num.* 2. *verſ. quandoque*
requiritur ad hoc, vbi maritus debet denun-
clare vxori ne nubat, & quod abſtinaat à
nubendo; quia intendit eam accuſare: ſic
in propoſito Dominus Aloyſius tenebatur
denunciara quod volebat deſerere Cletica-
tum, & contrahere; quia ex ſola ſcientia
quod vellet contrahere, non reſultabat quod
vellet deſerere Claricatum; vt benè Bart.
loco citato, vbi quod ex ſcientia mulieris
quod vir volebat eam accuſare, non induci-
tur denunciatio ne nubat, ſic in caſu noſtro,
ex ſcientia quod vellet contrahere, non in-
ducebatur denunciatio quod vellet deſerero
Clericatum; quia alsàs com ipſo, cæteris
ceſſantibus, non tenebatur nubere, vt ſuprà
probatum eſt.

59. Vlterius fuit conſideratum quod cùm de
tempore contracti matrimonij Dominus
Aloyſius eſſet ætatis circiter annorum qua-
draginta, & Domina Iſabella ætaris vnde-
cim annorum, ætas erat nimis diſpar, cùm
vir excederet eam annis viginti nouem, vt ex

multis conſiderat Tiraquell. *de leg. connubial.*
libro 6 *numero* 41. *cum pluribus ſequentibus*, &
Torq. Taſſ. *in dialog* quem *Paterfamil.* inſcri-
bit: Ariſtot. *lib.* 7. *Polit. cap.* 16. *fol.* 28 *in parua*
impreſſ. vbi dicit mulierem deberè eſſe anno- 60.
rum octodecim, virum autem annorum tri- 61.
ginta ſex, & *ibi* S. Thom. *fol.* 12. §. *propter, litte-*
ra O, verſ. concludit, eleganriſſimè reddit ra-
tionem: & idem dicit Ægid. *de regim. Prin-*
cip. lib. 2. *part.* 2. *cap.* 12. vbi concludit tempos
poſſe anticipari; & quod adoleſcentia ſit 62.
ætas glorioſior ad nubendum: Sylu. noptial.
in verb. qualitas coniug. lib. 2. *num.* 108. & pro-
pterea ſtante iſta inæqualitate ætatis, non po- 63.
terat Excellentiſſima Domina Iſabella hone-
ſtè contrahere cum Domino Aloyſio; quia
etiam reſpectu inæqualis ætatis minus hone-
ſtè contrahi poterat: Pariſ. *conſ.* 29. *num.* 23.
lib. 3. & in puncto conſiderat ex mente Do-
ctorum Menoch. *conſ.* 426. *num.* 9. *verſ. conſide-*
rat etiam, lib. 5. & *conſ.* 1084. *num.* 19. *verſ. Ter-*
tius, aduertit in fortintibus, quod mulier erat
ætatis 23. annorum, vir verò ætatis 47.

Quantum verò attinet ad Dominum An-
tonium, & Dominum Cæſarem, licèt neque
in iſtis adſit aliquis defectus Nobilitatis egre-
giæ, & morum, tamen Dominus Hieronymua 64.
eſt Gibboſus, & Dominus Antonius ſtrumis
infectus: vnde honeſtè cum iſtis ipſa Domi-
na Iſabella contrahere minimè poterat: Pa-
riſ. *conſ.* 29 *n.* 23. *lib* 3. & ex mente Doctorum
conſiderat in puncto Menoch. *conſ.* 426. *n.* 9.
verſ. conſiderant, & meritò quidem, quia ex 65.
arbore corrupta de facili fructus corrupti
naſcontur, & ex radice infecta bonus fructus 66.
axire non poteſt: *cap. fertur*, 1 *quæſt.* 1. & benè
In his terminis conſiderat Hoſtien. *in ſumm,*
de pœnis & remiſſ. in §. *de quib.* Sylu. Nuptial.
lib. 2 *n.* 98 *verſ. reſpondendo igitur.*

Hinc etiam in ſimilibus videmos, quod 67.
ſponſalia atiam iuramento firmata diſſoluun-
tur, fœditate notabili, vel oculorum, aut naſi
amiſſiona, vel turpiori alia ſuperueniente,
vel paralyſi; vel lepra; vt habetur *in cap.* 68.
quemadmodum, de iureiur. in princip. quæ de- 69.
formitates *in dicto. Textu* proponuntur
exempli gratia, & ideò regulam non arctant:
vt conſiderat Sanchez *de matrimon. lib.* 1. *di-*
ſput 57. *num* 5.

Hinc Doctores extendunt illum textum
ad morbum gallicum, qui certè minos grauis 70.
eſt, quàm lepra, vt aduertit Sanch. *loco alleg.*
ſic Nauar. *in ſum. cap.* 22. *n.* 25. & 27 *caſ.* 8. M.
Ant. Cucchus *inſtit moral. tit.* 10. *n.* 63. Hen-
riq. *in ſumm lib.* 11. *de matrim. cap.* 14. *lib.* 6.
Petr. à Ledeſma *de matrim. quæſt.* 43. *num.* 3.
cap. 5. Philiarc. *de offic. ſacerd. tom.* 1. *part.* 2.
lib. 2. *cap.* 1.

Idem dicitur de graui Infirmitate ſuperue- 71.
niente incurabili, vt de Epilepſia; S. Thom.
ſuper 4 *diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. *artic.* 3 *ad* 3. Palu-
dan. *ibidem*, *quæſt.* 1. *art.* 7. *caſ.* 7. M. Anton.
Cucchus *d. num.* 63. vbi dicit etiam idem eſſe,
ſi os malè oleat, nec arte Medica curari 72.
poſſit, ſubdens multos Iuriſperitos conſul-
tos in eandem ſententiam deſcendiſſe, San-
chez *loco citato, num* 2.

Tertiò principaliter fuit conſideratum,

Pp quod

quod quatenus omnia contenta in iſto fun-
damento ceſſatent ; nihilominos legatum
non deberetur , ea ratione , quia cùm Excel-
73. lentiſſima Domina Iſabella eſſet minor, præ-
ſumitur ignorare nedum teſtamentum Aui,
de quo modò agitur , ſed etiam teſtamen-
tum Patris : Bald. *conſ* 440. *columna* 3. *ſub nu-
mero* 2. *verſ. ſed ex cauſa* , *lib.* 3. Aym. *con-
ſil.* 193. *numero* 6. qui de communi ; Crot.
*conſ.*99. & in his terminis dicunt Ioann. Ba-
priſt. Plot. *conſ.* 55. *numero* 4. Menoch. *con-
ſil.*426. *numero* 14. *& ſequen.* Morot. *conſ* 97.
in fin. Odd. *conſ.*79. *numero* 26. Fontanell. *de
pact. nuptial. tom.* 2. *gloſ.* 3. *numero* 41. Vnde
74. ad effectum quod Domina Iſabella incideret
in amiſſionem lucri , debuiſſet illi notificari
75. diſpoſitio Aui ; quod cùm non fuerit fa-
ctum , non tenetur ad ſolutionem legati ;
diſpoſitio enim Teſtatoris non venit contra
ignorantem : *leg. ſtatuliberos* , *§ ſi quis heredi*,
Digeſtis , *de ſtatuliber. & leg. ſi hereditas* , *in
princ. Cod. de ſtatuliber & leg ſi in diem*, *Dige-
ſtis*, *de condit. & demonſtrat.* & *vtrobique* notat
Bart. Bald. *in leg. vnic. numero* 19. *Cod. de his
qua pæn. nom.* Bart. *in l. fin. in princ.* poſt Gloſſ.
ibidem , *in verb. delatam*, *C. de iur. deliberan.*
Fontanell. latè *de pact. nupt. tom.* 1. *clauſ.* 4.
gloſ. 17. *num.* 9. & in puncto ita per iſtas ra-
tiones reſpondent Menoch. *dict conſ.*425. *nu-
mero* 14. *& ſequentibus*, Morot. *conſ.*97. *in fine.*
Ioann. Baptiſt. Plot. pariter *in pracit. conſ.*15.
numero 4. *& ſequen.* vbi elegantiſſimè ornat
concluſionem, Odd. *conſ.* 79. *numero* 26. vbi
etiam quod non ſufficit interpellatio , niſi
oſtendatur ſcriptura : Fontanell. *de pact. nupt.
tom.* 2. *gloſ.* 3. *numero* 41. vbi quod Senatus
ita iudicauit.

Neque dicatur, quod prædicta poſſent ha-
bere locum ſi ageretur de pœna : ſecus ta-
men ſi agitur de lucro amittendo : quia vt
ſuprà probatum eſt, agitur de pœna, & etiam
Doctores prædicti indiſtinctè loquuntur : &
in puncto Plot. Menoch. Morot. Fontanell. &
Odd. Sed concluſio de plano procedit etiam
in lucri amiſſione : vt in ſimili, quod contra
76. debitorem non currat diſpoſitio teſtatoris,
qua eum liberauit ab omnibus ſi certum in-
tra menſem ſoluerit , vbi debitori non fuit
intimatum teſtamentum : Anchar. *in cap. nos
quidem. de teſtam.* Baroat. *conſ.*50. *Ex propoſitis*,
*col.*1 *n.*1. *verſ ſi quiſpiam dixerit*, *vol.* 2. Tiraq.
de retract. lignag. §. 35. *in gloſ* 4. *verſ. ignorantes*,
*n.*2. latè Plot. *d conſ.*15. *n.*4. *verſ. & ideò*. Neque
poteſt conſtitui differentia inter hunc caſum
debitoris, & caſum noſtrum, ex eo quod de-
77. bitor moram poteſt purgare, cùm peccauerit
in omittendo : hic autem agitur de peccato
in committendo, vt in ſequenti fundamento
dicetur.

Quartò fuit conſideratum , quod in om-
nem euentum Excellentiſſimæ Dominæ Iſa-
bellæ competit reſtitutio aduerſus ſolutio-
nem aſtius legati. Et pro faciliori intelligẽtia
huius propoſitionis fuit conſideratum, quod
aut trãſgreſſio minoris conſiſtit in omitten-
78. do, aut in committendo : ſi in omittendo, ſe-
cundùm communem veram ſententiam , in
iſto caſu minori competit reſtitutio in inte-
grum, ex multis quos allegat Odd. *de reſtit. in
integr par.* 2. *queſt.* 82 *art.* 6. *n.* 62. *verſ ſed breui-
ter.* Aut verò trãſgreſſio minoris conſiſtit in 79.
committendo, prout eſt caſus noſter, & vna
opinio eſt, quod minori non competat reſti-
tutio in integrum, Matth. Felieran. de Peruſ. *in
conſ. incipiente* , *Omnis difficultas : inter conſ.*
Caſtr. *conſ.*259. *n.* 8. *lib.* 1. Fulgoſ. *conſ.*61. *n.*6. *in
fin verſ. quod autem, & n.*7. Aym. *conſ.*193. *n.* 5.
& vlt. Cephal. *conſ.*356. *n.*13. *& ſeqq.* Sim. de
Præt. *de interpret. vlt. volunt. lib.* 4. *fol.*443. *n.* 3.
Odd. *de reſtit. in integr. queſt.* 82. *art.* 6. *num.* 57.
Molin. *de rit. nupt. lib.* 3. *queſt.* 29. *n.* 80. *& ſeq.*
Altera opinio eſt, quod competat reſtitutio, 80.
quam veriorem , & æquiorem dicit Odd. *de
reſt. in integr. loc alleg. n.*59. pro qua in noſtris
terminis allegat Aret. *conſ.*67. *n.*8. *& 9. verſ.
ſed tamen his non obſtantibus* , Dec. *conſ.* 349.
col. 1. *&* 2. Ruin. *conſ.*599. *n.*4. *lib.* 1. quibus ad-
di poteſt idem Ruin. *conſ* 33. *n.*8. *lib.* 3. Corn.
*conſ.*184. *col vlt num.*8. *verſ quinimò*, *lib.* 3. Me-
noch. *conſ.*426. *num.* 18. Ludou. Morot. *con-
ſil.*97. *num.*23.

Sed vt benè & doctè conſiderat idem Mo- 81.
rot. *loco proximè allegato* , vtraque opinio eſt
vera : communis namque opinio procedit,
quando minor eſt in dolo : contraria verò,
ceſſante dolo ; vt optimè diſtinguit Aret. *in
d. conſ.*67. *n.*8 *&* 9. vbi *in verſ. quinto & vltimo*,
ibi , *vnde fateor* ; poſtquam firmauit conclu-
ſionem quod minor reſtituitur, dicit quod ſi
adeſſet dolus , non competeret reſtitutio ;
aliàs ſecus : & idem verbis expreſſis dicunt
omnes Doct. qui in contrarium allegantur;
nam Fulgoſ. *in d. conſ.*61. *n.* 6. *in fin. & n.*7. præ-
ſupponit culpam, & dolum minoris, vt benè
aduertit Morot. *loco cit num.* 23. reſpondendo
contrariis admittit opinionem Aretini, ſcili-
cet vt procedat ceſſante dolo : nec etiam figit
pedes, vt patet *d. n.*7. *verſ. quoniam tamen* : ſed
dicit quod propter varias Maiorum ſenten-
tias , & rationum conflictus res ſcrupuloſi-
tate non caret : Aym. verò, *in conſ.*193. *num.* 5.
verſ. ſed in terminis : loquitur quando adeſt
dolus, & in ſpecie allegat Aret. *d. verſ.* 5. *&
vlt.* & ita etiam loquitur Sim. de Præt. verbis
claris, & allegat Aym. *loco cit.* Cephal. deni-
que *in conſ.* 356. facit in contrarium : nam
*num.*48. *& infra*, *& n.*51. *verſ. neque vltimum*,
licèt ſuſtineat opinionem Fulgoſij in caſu
ſuo : tamen ceſſante dolo , tenet opinionem
Aret. vt patet in reſponſione ad contraria :
qui etſi loquatur de negligentia abſque do-
lo, & malitia, in qua procedit Text. *in l.* 3. *§. etſi* 82.
hares. ff. de minor. & ſic de dolo in omittendo;
Tamen iſta concluſio non procedit de plano,
quia vt ſuprà dictum eſt , quando agitur de
omiſſione , minor ex communi ſententia re-
ſtituitur ; vt benè Aym. *conſ.*193. *n.* 5. *in fine*,
imò Caſtr. *conſ.*47. *lib.* 2. voluit abſque reſtitu- 83.
tione ſuccurri minori, qui omiſit implere præ-
ceptum teſtatoris, Morot. *d. conſ.*97. *n.*4. Mo-
lin. verò poſtremò *de rit. nupt.* loquitur de
commiſſione doloſa.

Neq; poteſt dici quod hæc cõcordãtia opi-
nionum procederet, quãdo mora poſſet pur-
gari, etiam quòd eſſet in cõmittendo, aliàs ſe-
cus: quod enim factũ eſt, retractari nõ poteſt:
quia

quia idem eſt ſiue actus poſſit retracta-
84. ri, ſiue non: *leg. Iulianus. §. fin. ff. ex quibus*
cauſis maior. vbi reſtituitur quis ex iuſta cau-
ſa, vt conditiò habeatur pro impleta: vt no-
tat *ibi* Gloſ *in verb. militi*, & Bart. *num.* 1;
verſ. nam ſi debebat. & in noſtris terminis ex-
ornat Aretio. *conſ. 67. num. 9. verſ. ſed ego ha-*
beo, & benè etiam Rum. *in dict. conſ.* 33.
num. 8. *verſ. Et quamuis, & verſic. quia ego:*
85. *lib.* 3. qui *in verſ. Et quamuis*, dicit quod etſi
ille Text. loquatur in abſente, multò magis
86. habet locum in minore, quia reſtitutio, quæ
illi conceditur eſt fauorabilior, Menochius
dict. conſ. 426. *num.* 18. *verſ. & adducit:* Vnde
cùm Excellentiſſima Domina Iſabella non
fuerit in dolo, etiam quod agatur de com-
miſſione, venit reſtituenda, vt patet ex præ-
87. dictis: & etiam quod agatur de his, quæ
geſſit occaſione matrimonij, in quo pro
Maiore habita fuit; Gloſ. *in l. vnica, in verb. re-*
formatione, Cod. ſi de momen. poſſeſſ. & ex rece-
pta ſententia, vt per Iaſ. *in leg. ſciendum,*
num. 33 *ff. de verb. oblig.* vbi Alexand. *num.* 30.
Abb. *in cap. fin. num.* 108. *de confeſſ.* Iſtè Cal-
derin. *in leg. ſi curatorem, Cod. de in integr. re-*
ſtit. in verb. implorare in integrum reſtitutionem:
num. 38.
88. Quod autem Excellentiſſima Domina
Iſabella non fuerit in dolo, ſatis patet; quia
contraxit de conſenſu Catholicæ Majeſtatis,
nec non de conſenſu matris, & alterius Tu-
toris: vnde videtur dolus excluſus, cùm
matri, & alteri tutori credere potuerit: *leg.*
tutorem, cum *ibi* not. *Digeſtis, de his quibus*
vt indign. & benè facit Textus *in leg. qui cum*
maior, §. *fin. Digeſtis, de bon. libert.* & quod
not. Gloſ. *in princip. in leg. Titio fundus, in*
verb. Titio, Digeſtis, de condit. & demonſtrat.
& in puncto ita reſpondet Aretin. *in dicto*
conſ. 67. *numero* 9. *verſ. primo quia:* Motor.
89. *conſ.* 97. *numero* 35 & authoritas, & volun-
tas Catholicæ Majeſtatis excludit omnem
doli præſumptionem, quia vt ait Bald. *in*
leg. reſcripta, columna ſecunda, numero 7.
verſ. noto ergo; Cod. de prec. Imper. offer. vbi
90. eſt Princeps, ibi non poteſt committi do-
lus: Iaſ. *conſ.* 227. *numero* 58. *libro* 2. Quare
coniungendo authoritatem & voluntatem
Maieſtatis Catholicæ, Matris, & Tutoris,
concludendum eſt cum Baldo *in conſ.* 358.
columna prima, lib. 1. Excellentiſſimam Do-
91. minam Iſabellam Infantem vndecim anno-
rum, magis propter cultum reuerentiæ præ-
dictorum nuptiis conſenſiſſe, quàm mari-
tum elegiſſe; & ideò non nupſiſſe contra
præceptum Teſtatoris doloſè, ſicuti *ibidem*
Bald. concludit: & benè in puncto conſi-
derat Morot. *dict. conſ.* 97. *numero* 27. Rimin.
ſen. *conſ.* 427. *numero* 40. *& ſequen.* vbi mu-
92. lier reſtituitur aduerſus ſolutionem, non
aduersùs matrimonium; quod eſt impoſſi-
bile. Vlterius excluditur dolus, quia vt pa-
ret ex deductis in principio; vel agitur de
pœna, & hic ceſſat omnis difficultas: vel eſt
iuris valdè dubij, an in hoc caſu agatur de
amiſſione lucri, vel de pœna. Vnde cùm
93. Excellentiſſima Domina Iſabella errauit in
iure valdè dubio, non præſumitur dolus:
leg. ſed ſi lege, § ſciro autem, Digeſtis, de petit.
hereditatis, leg. ſi quis grani, §. ſi quis ignorans,
Digeſtis, ad Syllan. cum aliis qui poſſent
allegari.

Sed ceſſat omnis difficultas in hac facti
ſpecie: quia cùm, vt dictum eſt in tertio
fundamento, Excellentiſſima Domina Iſa-
bella ignoraret diſpoſitionem Aui; commu-
nis eſt ſententia, quod etiam quod 94.
agatur de commiſſione, non autem de omiſ-
ſione, minori cuilibet competit reſtitutio in
integrum ex capite iuſtæ ignorantiæ, vt lati-
ſſimè per Oddum *de reſtit. in integrum, part.* 1.
quæſt. 8. *artic.* 9. *per totum*, vbi multos conge-
ſtit de communi teſtantes, & in noſtris ter-
minis Roman. *conſ.* 459. *in princip.* Caſtr.
conſ. 47. *Vltra ea; col.* 1. *ſub numero* 1. *verſ. non*
obſtat, libro 1. Idem Odd. *de reſtitut. in inte-*
grum, parte 2. *quæſtione* 82. *articulo* 6. *nume-*
ro 60. & magis in terminis, imò in indiuiduo
dicunt Menochius *dict. conſ.* 426. *in fine*, Mo-
tor. *conſ.* 97. *&* 98. & ſentit Molin. *de ritu*
nuptiarum, libro tertio, quæſtione vigeſimanona,
numero 84.

Et ita concluſum.

Camerinenſis Matrimonij, Veneris 9. Februarij 1624.

Coram R.P.D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Mulier immundis ſpiritibus obſeſſa ma-trimonium contrahere non poteſt.*

2 *Furioſa, vel mente capta, ſeu aliàs ſenſu carens, matrimonium contrahere non poteſt.*

3 *Obſeſſio ſpirituum ſuperueniens poſt contractum matrimonium, illud non dirimit.*

4 *Mentis ſana quilibet præſumitur.*

5 *Obſeſſio ab immundis ſpiritibus probari debet per actus per aliquod tempus continuatos.*

6 *Obſeſſio à dæmonibus probata de tempore præſenti non inducit præſumptionem de præterito.*

7 *Probationes concludentiſſimæ requiruntur vbi agitur de dirimendo matrimonio.*

8 *Præſumptiones & coniecturæ attendi non debent, vbi requiritur plena probatio.*

9 *Maleficium nunquam dirimit matrimonium ſubſequens, niſi maleficium ſit perpetuum, & tale quod non niſi Dei miraculo tolli poſſit.*

10 *Maleficium non præſumitur perpetuum, niſi poſt triennalem coniugum cohabitationem, & num.* 12.

11 *Dæmonis aſſertioni loquentis ex ore alicuius obſeſſi nullo modo eſt credendum.*

13 *Diſpoſitio* cap. laudabilem, de frigid. &
maleficiat. *inducta eſt vt peragatur pœ-
nitentia, & ea mediante impetretur à
Dei miſericordia; liberatio à maleficio.*

Decisio LIV.

SEntentia Ordinarij in partibus lata (præ-
termiſſis pro nunc prætenſis illius nulli-
tatibus) viſa fuit Dominis iniuſta; & ideò
reuocanda.

Iniuſtitia autem eſt patens; Primò, quia
per eam diſſoluitur matrimonium, inter par-
tes legitimè contractum, prætextu quod mu-
1. lier de tempore dicti matrimonij eſſet im-
mondis ſpiritibus obſeſſa, nec poſſet matri-
2. monium contrahere, ſicuti ſi fuiſſet furioſa,
vel mente capta, aut aliàs ſenſu carens: *cap.
dilectus*, & *ibi* Gloſſ. & Doctores *de ſponſali-
bus, & can. neque*, 21. *quaſt* 7. Sanchez *de ma-
trim. lib.* 1. *diſput.* 8. *num.* 15 *& ſeq.*

3. Quæ obſeſſio non iuſtificatur ex actis:
quidquid ſit poſt matrimonium, de tempore,
de quo fuit contractum, vel ante; prout ne-
ceſſe eſt ad illud dirimendum: iuxta diſpoſi-
tionem *d. cap. neque, & cap. dilectus*, & *vtrobi-
que* poſt Gloſſ. & Doctores. Imò in contra-
4. rium vrget præſumptio à natura deſcendens,
quæ homines ſanæ mentis producit: vt ad
propoſitum dicit Couar. *ſuper Decreto* 2. *par.
num.* 5. Sanchez *vbi ſuprà, num.* 7. *verſ. dubita-
bis*: & latè de hac præſumptione fuit dictum
coram me *in Peruſina hereditatis*, licèt ad
aliud propoſitum ſuſtinendi teſtamentum,
ſub die 12. *Iuny* 1617. & in alia *coram Reue-
rendiſſimo Seleucien. ſub die Veneris* 11. *Ianua-
ry* 1619.

Talis autem probatio non affertur ante
matrimonium, nec aliquorum actuum per
ſimiles obſeſſos fieri ſolitorum, qui debe-
5. rent eſſe per aliquod tempus ſucceſſiuum &
continuum, Sanchez *vbi ſuprà*: Imò ex
probationibus eiuſdem mulieris conſtat de
contrario; videlicet tam ex atteſtationibus
Sacerdotum, & Confeſſariorum dictæ mu-
lieris, quod ante Matrimonium ipſa quietè
fuit conſueta peccata confiteri, & Sanctiſ-
ſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipere,
& ſine aliqua moleſtia: ſecus verò poſt Ma-
trimonium contractum: quia in exhibitio-
ne Sacramentorum facit magnos ſtrepitus,
& actus per Confeſſarium relatos. Ac etiam
probatur per Matronas, ſuper recognitio-
ne illius virginitatis iudicialiter electas, &
cum iuramento dicentes de dictæ mulieris
moribus, & vita ſpirituali, deuota, & de
Sacramentorum frequentia, & maximo erga
Deum ſpiritus feruore: *vt in ſummar. Ioſephi
num.* 5. Et quod dicti motus fuerint detecti
poſt ingreſſum Monaſterij, & longè poſt
tempus contracti Matrimonij: & ante di-
ctum ingreſſum, quod ipſa cõqueſta eſt ſe in-
uitam contraxiſſe Matrimonium, & profite-
batur, ſe vouiſſe virginitatem Deo, volebát-
que Monachari, abſque eo quod vllum vn-
quam verbum factum reperiatur de dictis
maleficiis ante primam ſententiam, & ingreſ-
ſum in Monaſterio, vt *in d. ſummar. n.* 5.

Ex actibus autem poſt matrimonium ge- 6.
ſtis, ex quibus Sacerdotes Exorciſtæ, & alij
iudicant ipſam ab eiſdem ſpiritibus immun-
dis vexatam, non infertur quod eſſet talis
de tempore contracti matrimonij, vel an-
tea; cùm ex præſenti non præſumatur in
præteritum: Bald. *in leg. ex perſona, colum.* 1.
verſ. aut non poteſt concurrere, Cod. de procur.
Euerard *in loco, à tempore ad tempus: num.* 2.
verſ. ſtatus præſens, Menochius *de præſumpt.
lib.* 1. *quaſt.* 24. *num.* 50. Tanto minus cùm 7.
agatur de dirimendo matrimonio, vt ideò
probationes debent eſſe concludentiſſimæ:
Caputaq. *deciſ.* 149. *num.* 9. *lib.* 2. Rota coram
Gregorio XV. *deciſ.* 351. *num.* 2. *& ſeq.* nec 8.
Rota attendit præſumptiones & coniectu-
ras, quando requiritur plena probatio,
Achill. *deciſ.* 1. *de probat.* Rota *deciſ.* 102.
num. 6. *par.* 1. *diuerſ.* Seraphin. *deciſ.* 1371.
numero 2. *& deciſ.* 1249. *numero* 3. & fuit
dictum *in Comen. Decimarum* 8. *Iunij* 1612.
coram Cardinali Sacrato, & coram Grego-
rio XV. *deciſ.* 278. *numero* 6. Vnde ſi male- 9.
ficium, vel aliud impedimentum poſt matri-
monium ſuperuenit, illud dirimi non poteſt:
dict. cap. dilectus, & dict. cap. neque: & *vtrobi-
que* Gloſ. & Doctores, & latè Sanchez, *vbi
ſuprà*.

Secundò, quia ob maleficium nunquam 10.
dirimitur matrimonium ſubſequens, niſi
maleficium ſit perpetuum, & tale quod ex
ſolo Omnipotentis Dei miraculo tolli poſſit:
vt ex *cap.* 1. 30. *quaſt.* 1. *& cap. fin. de frigid. &
maleficiat.* notant *cumulati* per Marin. del
Rio *Diſquiſit. Magicar. lib.* 3. *ſect.* 8. *fol.* 425.
littera B, verſ. Dixi ſecundo, & Sanchez *de ma-
trim. lib.* 7. *diſput.* 94. *num.* 7. *&* 8. & non præ-
ſumitur perpetuum niſi poſt triennalem co-
habitationem, de qua *infrà*.

In propoſito autem non conſtat de huiuſ-
modi perpetuitate, & impoſſibilitate tollen-
di maleficiũ, nec hoc deducitur niſi ex depo-
ſitione vnius Exorciſtæ, qui mulierem apud
S. Domum Lauretanam exorcizauit; & alius
deputatus ab Ordinario nihil concludit: &
dicunt, Dæmonem ex ore obſeſſæ aſſeruiſſe
maleficium eſſe perpetuum: cui nullo modo
eſt deferendum, cùm ſit aſſertio Patris men- 11.
dacij, qui ineptiſſimè etiam dixit ſe à Deo
fuiſſe deputatum cuſtodem virginitatis dictæ
mulieris; ac ſi Diuina Maieſtas indigeret ope
Dæmonis pro cuſtodia virginitatis, & Dæ-
mon eſſet egregius virginitatis cuſtos, dum
ita ſæpè miſeram illam puellam opprimere
nititur. Quinimò quando Dominus vult Ele-
ctarum ſuarum virginitatem cuſtodire, ſolet
deputare Angelos ſuos, vti fecit Diuæ Cæci-
liæ Virgini & Martyri, & aliis.

Tertiò, quia non præceſſit cohabitatio 12.
triennalis iuſta diſpoſitionem *cap. laudabi-
lem, de frigid. & maleſic.* de quo latè per San-
chez *diſput.* 99. *lib.* 8. *num.* 7. *&* 8. & Rota
ſemper ſeruauit, & ſeruat dictam cohabita-
tionem triennalem, quando agitur de male-
ficio: & eſt *deciſio* 192. impreſſa *poſt* 2. *vol.
Farinac.* In propoſito autem fuit tantummo-
do aſſignatus terminus quatuor menſium
ſub die 6. *Decembris* 1621.

Nec

Nec putarunt Domini iſtud requiſitum aſ-
ſignationis triennij ſuppleri ex præcedenti
cohabitatione; cùm ex teſtibus ipſiuſmet
viri deprehendatur, ipſum nec ferè per an-
num in totum cohabitaſſe cum muliere, quæ
ſemper habitauit in domo fratris: inducta
13. enim eſt diſpoſitio *d cap.laudabilem*, vt per-
agatur pœnitentia, & mediantibus oratio-
nibus, frequentia Sacramentorum, ieiuniis,
& lacrymis, ac peregrinationibus, impetre-
tur à Dei Miſericordia liberatio: Seraph.*de-
ciſ.*687.*num.*4. Rota *deciſ.*111.*&* 192.*num.*3.
poſt dict. ſecundum volum. conſ. Farinac. & in
iſtis terminis maleficij intelligitur text.*in cap.
finali, de frigid. & maleficiat.* vt oſtendit San-
chez *dicto lib.*7.*diſput.*94.*num.*8.

Et ita vtraque parte informante fuit re-ſolutum.

Giennenſis Theſaurariæ, Veneris 22. Martij 1624.

Coram R.P.D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes de auditu proprio probant quando agitur de probatione alicuius rei, quæ non niſi per dictum alterius probari poteſt.*

2 *Medici iudicio in Arte ſua ſtandum eſt.*

3 *Dolores aſſidui, & continui cenſentur, qui aliquem vexari ſolent.*

4 *Infirmus dicitur qui ſæpè ſolet infirmari.*

5 *Teſti in facto proprio deponenti ſtandum eſt.*

6 *Infirmitas perpetua eſſe debet, vt quis propter eam ab onere deſeruiendi in Choro eximatur.*

7 *Infirmitas perpetua cenſetur, quamuis per aliquod temporis interuallum non ſit continua.*

8 *Narratiua facti vt verificetur, ſufficit, quod de facto iuſtificetur.*

9 *Gratia vt ſuſtineatur, Rota de ſtyle ſolet æquitatem amplecti.*

DECISIO LV.

Receſſum fuit à deciſis ſub die vigeſimo primo Iunij, & totum narratiuam Coadiutoriæ cum futura ſucceſſione eſſe iuſtificatam ſtrictè quoad infirmitatem Chriſtophori Coadiuti. Narratiua autem in ſpecie continet; *Primò*, dolores capitis, quibus grauatur Chriſtophorus: *Secundò*, illos eſſe continuos, eúmque aſſiduè grauare: *Tertiò*, quod ad Eccleſiam in hebdomada ſibi contingente accedere, & inſeruire, & Theſaurariæ incumbentia perferre non valeat.

Quoad primum, de dictis capitis doloribus deponunt omnes teſtes per Vitalem coadiutorem examinari, qui ſunt numero vn-

decim *in ſummario num.* 3. dicentes *ſuper ter-
tio* ſe vidiſſe Theſaurarium conquerentem de
capitis doloribus, & de auditu eius queri-
moniatum ab ipſomet Chriſtophoro: & in
ſpecie deponit octauus, Medicus dicti Chri-
ſtophori, de facto proprio; quia illum cu-
rauit ab hac infirmitate; qui teſtes, excepto
Medico, licèt de auditu, tamen cùm depo-
nant de tempore non ſuſpecto, & aliter 1.
quam ex dicto patientis, dicta infirmitas dif-
ficilè probari poſſit, ſatis concludere videban-
tur, ex not. *in leg.teſtium, Cod.de teſtibus*, vbi
Cyn. *num.*7. *verſ. aut volo probare*: Bart. *nu-
mero* 6.*verſ.quod intellige*: Alberic.*num.*4 *verſ.
aut aliquod*, & Salicet. *num.*3. *&* 9. cum aliis
relatis per Farinacium *de teſtibus, quæſt.* 69.
num. 156.

Quòd autem tales infirmitates, prout do-
lores pectoris, ſtomachi, & ſimiles, proba-
bari non poſſint aliter quàm ex dicto patien-
tis, conſtare videbatur ex diſcurſu Peritiſſi-
mi Medici dato, cui eſt ſtandum: *leg. ſepti-* 2.
mo menſe, ff. de ſtatu hominum: Bart. *in leg.*2.
numero 3. *ff.de teſtament.* Socin.iun. *conſ.*183.
*num.*11.*lib.*2. Boër.*deciſ.*23. *num.*74. Mandoſ.
*ad reg.*19.*de infirm.&c.num.*4. Rota *deciſ.*620.
num 3.*parte* 1. *diuerſ.& deciſ.*92.*num.*3.*part.*2.
recent. quamuis in hoc caſu plura etiam ſi-
gna extrinſeca concurrant, vt infra; ex qui-
bus videbatur ceſſare difficultas.

Secunda verò pars, quòd dolores ſint continui & aſſidui, probatur ex eiſdem teſtibus. Primus enim qui de viſu deponit, quod propter dictos dolores fuit impeditus deſeruire Eccleſiæ per plures hebdomadas, quas dimiſit: & reddit rationem ſcientiæ, quia habet magnum tractatum cum dicto Chriſtophoro. Tertius, quod ex hac cauſa Chriſtophorus non incumbit Eccleſiæ, prout tenetur, nec vidit illum inſeruire Choro, & Capitulo ſuis hebdomadis, prout de viſu deponunt nonus, decimus, & vndecimus: & adminiculantur à quarto, & ſexto, de auditu à Chriſtophoro; & quod propterea vtitur ſeruitio alterius; vt per primum, ſecundum, ſextum, ſeptimum, & vndecimum, qui etiam in celebratione Miſſæ ſibi contingente idem firmat.

Et probantur etiam ſigna extrinſeca; Nam ſecundus dicit, illum pluries exiuiſſe de Choro ante finem Horarum; & ſextus, quod dum celebraret Miſſam, incidit in dolorem capitis taliter, quod niſi fuiſſet adiutus ab aſtantibus, cecidiſſet in terram, & quod pariter vidit illum ex dicta cauſa aliquibus vicibus exire de Choro, & ſe conferre Domum cum querimonia doloris capitis.

Et comprobantur ex teſtibus, qui illum in domo huiuſmodi doloribus grauatum, vt aſſerebar, viſitarunt, videlicet ſecundus, & nonus, qui dicunt eum jacuiſſe in lecto.

Vnde apparet quod dicti dolores ſunt 3.
continui, & aſſidui, cùm tam frequenter ab
eis vexetur: Gemin. & Franch. *in cap.* 1. *in
princ.de reſtit.ſpoliat.* Gloſ.Pragm.Sanct. *tit de
cauſ.* §.1. *in princip. verbo, iugiter, tom.*2. latè
Mandoſ.*ſuper gloſſ.facult.*§.*volentes, verbo, aſſi-
duè.* Surd. *conſ.*315. *num.* 24. cum relatis per
Cened,

4. Cened. *ſingul.* 12. *num.*2. Et propterea infir-
mus dicitur, qui ſæpè ſolet infirmari, Archi-
diac. *in cap. Paſtoralis, circa med. verb. Valetu-
dine*: Ioan. Andr. *num.* 1. *verſ. dicit Hugo*: An-
char. *num* 3. *verſ. quinto nota*: & *ibi* Gemin.
in §. verum, num 6. *verſ. quis dicatur*: *de Cleric.
ægrot. in* 6. Bonifac. Vitalin. *in proœm. Cle-
ment. §. hac ſanè, num.* 15. & Meooch. *de ar-
bitr. libro* 2. *cap.* 60. *num.* 5. *verſ. hic ergo
Iudex.*

Impoſſibilitas autem deſeruiendi proba-
tur per dictum ſeptimum teſtem Medicum
deponentem quod dum afficitur dicto dolo-
re capitis, impoſſibile eſt, quod poſſit deſer-
uire Eccleſiæ, & Theſaurariæ, & facere (vt
dicunt) ſuas Hebdomadas; coi vti Petito. &
in facto proprio deponenti deferendum eſt,
ex *ſuprà* allegatis, & in terminis vt quis li-
beretur ab onere Horatum, Axor. *inſtit. mo-
ral. lib.* 10. *cap.* 13. *littera A, verſic. quares igitur.
vol.* 1.

Nec obſtare viſum fuit, quod ex libro
5. Punctatoris appareat dictum Chriſtopho-
rum parum defeciſſe in Seruitio: quia ſuas
Hebdomadas alteri Canonico demandabat;
vt ex ſupradictis teſtibus, *in ſummario, nu-
mero* 3. & potuit etiam aliquando per ſe-
ipſum deſeruire, & ſimul dolore capitis ve-
xari, quamuis ſuo maximo detrimento, &
periculo, vt factum, ex depoſitione dicto-
rum ſecundi, & ſexti teſtium, compro-
batur.

6. Prout non videbatur obſtare quod proba-
re deberet infirmitatem eſſe perpetuam, iux-
ta *deciſ.* Veralli 240. *part.* 1. Quia vltra quod
illa loquitur in Coadiutoria conceſſa propter
debilitatem valdè diuerſam ab iſta, ex alle-
gatis per Informantes, cùm infirmus perpe-
tuus dicatur, qui ſæpè ſolet infirmari, vt ſu-
prà; ſatis dicitur iuſtificata prædicta narra-
tiua, etiam ſecundùm *alleg. deciſ.* Veralli,
7. quæ admittit infirmitatem eſſe perpetuam,
quamuis cum aliquo temporis interuallo: &
præſertim cùm non fuerit ſimpliciter nar-
ratum, Chriſtophorum dolore capitis ve-
8. xari, ſed continuò & aſſiduè; & ideò ſuffi-
cere videbatur, prædicta iuſtificari eo modo,
quo narrata fuerunt: Ægid. *deciſ.* 116. *in fi-
ne, deciſ.* 9. *num.* 20. *parte* 2. *diuerſ.* & *deciſ.* 410.
num. 4. *in fine, part.* 1. *recent.* Maximè iuxta
9. æquitatem, quam Rota de ſtylo ſolet am-
plecti pro ſuſtinenda gratia: vt *in dict. de-
ciſ.* 9. *num.* 9. *part.* 2. *diuerſ.* ex Sarneo. *ad Reg.
de valore, quaſt.* 11. *in fine*, Quæ tanto ma-
gis in hoc caſu amplectenda videbatur, cùm
non adſit alius prouiſus, nec agatur de præ-
iudicio Tertij.

Et ita deciſum vtraque parte infor-
mante.

Neapolitana ſeparationis Tori, Veneris 28. Iunij 1624.

Coram R.P.D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Vxori ſæuitiam viri alleganti onus probandi incumbit.*

2 *Sæuitia viri ad effectum ſeparationis Tori, quæ eſt grauis & ardua, & plenè, & concludenter probari debet.*

3 *Sæuitia viri ad inducendam ſeparationem, magna eſſe debet.*

4 *Maritus poteſt vxorem leuiter, & moderatè verberare, præſertim cum cauſa.*

5 *Vxor verberata à marito ſolis pugnis, & alapis, non autem cum baculo, vel alio inſtrumento ad offendendum apto, non dicitur immoderatè verberata.*

6 *Verbera illata vxori à marito an fuerint ad correptionem, vel animo doloſo, & odio, dignoſcitur ex inſtrumento, cum quo illata ſunt, niſi aliter conſtet.*

7 *Vxorem à marito doloſè percuſſam fuiſſe non præſumitur, licèt cum baculo & ſanguinis effuſione, niſi probetur.*

8 *Percuſſio facta cum pugno in naſo, unde multum ſanguinis exiuit, non eſt conſiderabilis.*

9 *Sæuitia viri in vxorem non inducitur ex vnico actu, ſed inſpicitur an adſit conſuetudo & frequentia.*

10 *Impetus primi animi non ſunt in poteſtate noſtra.*

11 *Vxor ſemper debet eſſe ſub timore, & reuerentia viri.*

12 *Reconciliatio impedit Tori ſeparationem.*

13 *Chirurgus & Obſtetrix deponentes de iis, quæ ad eorum officium ſpectant, plenè probant.*

14 *Teſtem inducens nihil poteſt contra eum obycere.*

15 *Morbus contagioſus non ſufficit ad Tori ſeparationem, ſed ſolùm ad debiti negationem; & quando.*

16 *Clauſula*, quam, & quas, *operatur, vt procedi poſſit prout in prima inſtantia.*

DECISIO LVI.

INtroducta de anno 1618. in foro Archiepiſcopali Neapolitano cauſa ſeparationis tori ad inſtantiam Nobilis mulieris contra virum; & nulla per eam probata cauſa, lataque ſententia viro fauorabili; & cauſa in grado appellationis, in Rota commiſſa, fuit de menſe Nouembris 1622. & eidem actrici conceſſa remiſſoria tam ad ciuitatem Neapolis

polis , quèm ad oppidum Madrid per eam
petita , & lapſis ſolitis terminis etiam pro-
rogatis , ac reportato proceſſu Neapolim,
cum teſtibus examinatis , fuit repropoſi-
tum dubium reſolutum 26. Maij anni 1623.
& dictum , dictam Matronam teneri ad re-
uertendum & habitandum cum Viro , prout
prima vice concluſum fuerat.

Fundamentum fuit defectus probatio-
num vtriuſque cauſæ ſeparationis propoſi-
tæ , videlicet prætenſæ ſæuitiæ , necnon
1. morbi contagioſi. Indubitata enim eſt con-
cluſio vxori alleganti ſæuitiam viri , onus
probandi incumbere : Pariſ. *conſil.* 54. *num.* 14.
2. *libro primo* , Natt. *conſil.* 616. *in principio* : &
probationem requiri plenam & concluden-
tem , cùm cauſa ſit grauis , & ardua : Pa-
riſ. & Natt. *proximè* relati , & cumulati per
Farinac. *de delict. carn. quaſtion.* 143. §. *pro-
batio ſæuitiæ* : Rota *deciſ.* 441. *num.* 2. *parte* 1.
recent. & coram fel. record. Gregor. XV.
deciſion : 94. *numero duodecimo* , *& in Romana
ſeparationis Tori* , *coram bon. mem. Cardinal.
Sacrato* 28. *Ianuarij* 1613. *in principio*, impreſſ.
poſt conſil. dict. Farinac. 157. *in ſecundo volu-
mine*, & fuit etiam dictum in hac cauſa *dict.
die* 16. *Maij.*

3. Prout etiam indubitatum eſt , ſæuitiam
viri debere , ad inducendam ſeparationem,
eſſe magnam : Abbas *in cap. ex tranſmiſſa*,
per illum textum , *in principio* , *& numero* 4.
4. *de reſt. ſpol.* Leuis enim verberatio eſt
permiſſa , & præſertim cum cauſa ; vt poſt
Gloſſ. fin. *in capit. quemadmodum* , *de iure-
iurando* , notant *ibi* omnes ; Alexand. *con-
ſil.* 115. *numero ſecundo* , *& tertio* , *volumin.* 4.
idem notant Doctores *in capit. cum contin-
gat* , *de for. compet.* vbi poſt alios Felin. *nu-
mero ſeptimo* , cum cumulatis per Farinacium
dict. quæſtion. 142. *num.* 19. *& ſequentibus* , &
præſertim *num.* 198. *& dict. conſil.* 157. *num.* 4.
& libro ſecundo , & Rota poſt *dict. vol. con-
ſil. deciſ.* 371. *num.* 4. Triuiſ. *deciſion. ciuil.* 45.
num. 14 *&* 15.

In propoſito autem non viſa fuit Dominis
facta probatio alicuius verberationis, vel of-
fenſionis conſiderabilis , & ſine cauſa : Nam
teſtes examinati nihil deponunt de aliqua in-
iuria vel offenſiona illata , exceptis 2. & 12.
qui de viſu de pugnis in faciem illatis cum
effuſione ſanguinis ex naſo; de quibus etiam
deponunt 9. & 13. de confeſſione tamen
extraiudiciali eiuſdem viri ; & quidquid ſit
de perſonis dictorum teſtium , præſuppoſito
etiam citra veri præiudicium , quod probent
in dicto ; tamen non exindè reſultat verbera-
tio , vel offenſa immoderata , ſufficiens ad
tori ſeparationem.

5. Primò, quia non fuit cum baculo, flagellis,
vel alio inſtrumento ad offendendum apto,
ſed ſolis pugnis , & alapis ; & ſic non po-
teſt dici immoderatè verberata : vt in ſpe-
cie conſuluit Bertazol. *conſil.* 228. *numer.* 13.
& 16. *libro primo* , *Crimin.* Farinac. *d. q.* 142.
6. *numero* 204. & ex inſtrumento dignoſcitur
an fuerit ad correctionem , vel animo do-
loſo , & odio : Signorol. *conſil.* 63. *numero* 8.
Rimin. iun. *conſil.* 174. *num.* 40. *in fin.* Fari-
nac. *dict. conſil.* 157. *num.* 9. niſi conſtet quod 7.
doloſè percuſſa fuerit : quod non præſumi-
tur , etiamſi cum baculo , & ſanguinis effu-
ſione : Guidop. *de præſ. num.* 91. Surdus *de
alim. lib.* 7. *quæſt.* 16. *num* 9. Roland. *conſ.* 27.
num. 17. *& ſequentibus* , *lib.* 3. Ludouic. Mo-
rot. *conſil.* 41. *num.* 9. *&* 10. Et quod non ſit 8.
conſiderabilis percuſſio cum pugno , ex qua
exiuit ſanguis è naſo , quia ex illo de facili
exit multum ſanguinis ; Gloſſ. Marginalis
in cap. cum illorum , 52. *litera E*, *de ſentent. ex-
commun.* vbi Hoſtienſ. *num.* 10. *in fin.* Abbas
num. 10. & alij ; Victor, *in Summ. Sacrament.
tit. de Euchariſt. q.* 99.

Secundò , quia non probatur aliqua alia
iniuria durante matrimonio illata : & ex
vnico actu non inducitur ſæuitia , ſed in- 9.
ſpicitur an adſit conſuetudo & frequentia:
Cardinal. *conſil* 9. *in princ. & numer.* 9. *&* 12.
& 18. Baldus *conſil.* 136. *col.* 2. *libro* 1. Aldo-
brand. *dict conſil* 71. *numero octauo, nono* , *de-
cimo* , *& ſeqq.* Roland. *conſil* 27. *numero* 12.
libro tertio , Sanchez *de Matrimon. libro* 10.
diſputat. 19. *numero* 16. *verſ ſecundo exiſtimo* &
Farinac. *dict. quæſt.* 142. *numero* 203. *&* 304.
Rota *dict. deciſion* 371. *numero* 5. *verſ. & tan-
to minus* : *poſt ſecundum vol. conſil. Farinac.*

Tanto minùs , quia rixa inter dictos con-
iuges orta fuit inter prandium in familia-
ribus ſermonibus , & ex leuibus cauſis ; quia
vxor prætendebat virum deficere in obſer-
uantia pactorum , & præſertim de retinen-
do eius nepotem in domo : & è conuerſo
maritus conquerebatur de nimia expenſa in
victu facta ; & deinde venerunt ad iurgia , vt
deponunt 1. 11. & 12. & 14. teſtes , & ita
res habuit originem ex leuibus cauſis , &
ſine fundamento : & potuit maritus ex pri-
mo impetu , qui non eſt in poteſtate no- 10.
ſtra , moueri : vt conſiderat Baldus *d. con-
ſil.* 136. *lib.* 1. & Bertazol. *d. conſil.* 228. *n.* 24.
referens verba Baldi , ex Ariſtotel. quod
vxor ſemper debeat eſſe cum timore , & 11.
reuerentia Viri.

Immò etiam probatur ex confeſſione
mulieris in quodam eius memoriali , quod
maritus exiſtimauit ſibi per eam datam
fuiſſe mentitam ; & quod vxor prædicta
non reuocauerit ad animum , ſed rediiſſet
ad cohabitandum cum viro ſi ipſe recepiſ-
ſet nepotem in domo , vt prætendebat eum
teneri iuxta conuentionem ; deponunt 13.
& 14. teſtes : & inde etiam arguitur re-
conciliatio , ſi quæ iniuria vel offenſio il- 12.
lata fuiſſet : quæ reconciliatio impedit tori
ſeparationem, Bertazol. *d. conſil.* 228. *num* 12.
verſ. reſpectu verò , Rimin. iun. *d. conſil.* 174.
numero 28.

Minus etiam fuit probatus prætenſus
morbus contagioſus , nec quoad ipſum vi-
rum , nec quoad mulierem : & omiſſis te-
ſtibus , qui nihil penitus deponunt , qui
ſunt 3. 11. 14. 15. & 16. vel de auditu à
prima vxore dicti Viri , qui ſunt 5. 11. 14. 15.
& 16. vel de auditu , vel ex relatione &
aſſertione ipſius ſecundæ mulieris , & alio-
rum, qui ſunt 8. 9. & 10. & aliis , qui ignorant
qualitatem morbi , qui ſunt 12. & 6.

Ceſſat difficultas, quia ex depoſitionibus aliorum teſtium, inter quos ſunt Chirurgus, & Obſtetrix, conſtat etiam per ocularem inſpectionem corporis, eum fuiſſe ſanum, & ab omni morbo mundatum; vt deponunt iidem teſtes *in Summario Viri*,
13. *numero* 13. qui plenè probant, eiſque ſtandum eſt tanquam de viſo, & Peritis in Arte: *Lege* 1. *Digeſtis*, *de ventr. inſpiciendo*, *l. ſeptimo menſe*, vbi Baldus, *in vlt. addit. Di-*
14. *geſtis*, *de ſtat. homin.* maximè cum pars nihil poſſit contra illos, tanquam à ſe inductos obiicere, *leg. ſi quis teſtibus*, vbi Doctores, *Cod. de teſtibus*, Mantic. *deciſ.* 174. *ſub n.*1. & fuit ſæpiſſimè dictum.

Quo verò ad mulierem nihil penitus probatur, quod ex carnali commixtione, & commercio cum viro, inciderit ipſa in morbum contagioſum; & teſtes aliqui nihil deponunt, videlicet dicti Tertius, Vndecimus, Decimusquartus, Decimusquintus, & Decimosſextus; necnon, Primus, Quintus, & Decimus: aliqui verò ex mulieris aſſertione, videlicet Secundus, Sextus, & Septimus, Octauus, Nonus, Duodecimus, Decimustertius & Decimusſeptimus, &c. de auditu ab aliis videlicet dicti Septimus, Nonus, Duodecimus, & Decimustertius. Nec de huiuſmodi prætenſo morbo conqueſta fuit, dum amicabiliter tractabatur de reuerſione ad matrimonialem cohabitationem.

Inſuper dicebant Domini, huiuſmodi
15. morbum non ſufficere ad ſeparationem, ſed ſolum ad debiti denegationem, quatenus tamen periculum mortis ſuæ perſonæ immineret, quod hic non probatur, Nauarr. *in man. cap.*22. *ſub num.*13. *verſ. Quartò coniugem*, Ioannes Boſch. *de initſt. nupt. libro* 2. *numero* 14. Barboſ. *ad rubr. Digeſtis*, *ſol. matrimon. parte* 2. *numero* 28. *verſ. quod etiam recipiendum*: Claud. *ad conſil. Bertazol. conſilio* 118. *ſub litera D*, *circa medium*, *verſ. hic vtrinque*.

Neque viſa fuit Dominis releuans oppoſitio ex aduerſo facta, pendentiæ termini Remiſſorialium: cùm conſtet de lapſu terminorum: & vltima prorogatio fuit facta cum clauſula *ſine retardatione*: vt in *Summario mulieris*, *num.*...

Non obſtat nullitas ſententiæ de parti-
16. bus ex defectu citationis: quia in omnem caſum, dum in commiſſione adeſt clauſula *Quam & quas*, pronunciari poterit prout in prima inſtantia, Achill. *deciſione* 17. *de reſcript.* Seraphin. *deciſ.* 1141. *numer.*2. cum aliis *in Bonon. de Capacellis*, 17. *Nouembris* 1615. *coram bon. mem. Andrea*, *& in Imolen. bonorum* 21. *Iunij* 1619. *coram me.*

Et ita reſolutum, &c.

Romana Hæreditatis de Arigoniis, Mercurij 13. Nouembris 1624.

Coram R.P.D. Manzanedo.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ validitas colligitur ex reuolutione actorum.*

2 *Sententia præcipitanter lata, eſt nulla, & inualida.*

3 *Probationes tempore præfixo non faciens, non poteſt de Iudice conqueri.*

4 *Inſtitutio hæredis eſt caput, & fundamentum teſtamenti.*

5 *Teſtamentum, in quo teſtator non ſcripſerit, nec ore proprio nominauerit hæredis nomen, eſt nullum, & inualidum.*

6 *Teſtamentum nuncupatiuum non requirit ſolemnitates* leg. hac conſultiſſima, & l. iubemus, Cod. de Teſtament.

7 *Teſtamentum nuncupatiuum implicitum facere dicitur is qui teſtatur per ſchedulã.*

8 *Teſtamentum per relationem ad ſchedulam, valet ac ſi Teſtator ore proprio hæredem nominaſſet, licet teſtes ignorent diſpoſita in ſchedula.*

9 *Teſtator diſponens per relationem ad ſchedulam aliena manu ſcriptam præſumitur bene vidiſſe omnia contenta in ipſa ſchedula.*

10 *Teſtamentum nuncupatiuum non redditur nullum, ex eo, quod vnus ex teſtibus pro alio, qui ſcribere ignoret, ſubſcribat.*

11 *Demens nemo præſumitur.*

12 *Dementia plenè & concludenter probanda venit.*

13 *Actus impatientiæ ex morbi ſæuitia cauſati non excludunt vſum rationis & iudicij.*

14 *Teſtandi facultas non dicitur adempta per actus qui vſum rationis & iudicij non excludunt.*

15 *Dementia probari debet de tempore teſtamenti, vt teſtamentum nullum dici poſſit ratione dementiæ.*

16 *Teſtator habens dilucida interualla præſumitur condidiſſe teſtamentum tempore dilucidi interualli.*

17 *Teſtibus deponentibus de ſanitate mentis magis credendum, quàm aliis deponentibus de dementia.*

18 *Teſtium domeſticorum, & familiarium fides minuitur.*

29 *Teſtem inducens non poteſt contra eum excipere.*

20 *Teſtatoris dementia ſi probetur, & teſtamentum ſit factum ſicut feciſſet prudens, validum reputari debet.*

Dscisio

Decisio LVII.

Illuſtriſſimus quond. Cardinalis Arigonius
de anno 1615. ſub die 15. Iunij condito
teſtamento, in quo inſtituit hæredes vni-
uerſales Reuerendos Patres Domin. Cyria-
cum, & Antonium, Fratres de Rocciis nec-
non Reuerendos Patres Dominum Diome-
dem & Ioannem Pettum, Fratres de Vare-
ſiis ſuos ex Sororibus Nepotes, poſt diutur-
nam infirmitatem ſub die 4. Aprilis ſequen-
tis anni ex hac vita migrauit; ob cuius mor-
tem prætendentes tunc Domina Lucretia
Macchiauella altera ſoror, & alij filij, ac
Nepotes reſpectiuè Dominæ Caſſandræ iam
defunctæ pariter ſororis dicti Domini Car-
dinalis, de quibus in teſtamento nulla fue-
rat facta mentio, ſuccedere in hæreditate
illius ab inteſtato; cœperunt agere coram
A. C. via monitorij pro relaxatione bono-
rum contra dictos hæredes: pro quorum
parte exhibito in actis teſtamento, & cauſa
diſcuſſa, fuit per A. C. pro illius validitate
ad fauorem hæredum pronunciatum.

A qua ſententia cùm Pars Dominæ Lucre-
tiæ, & conſortium appellaſſet, & cauſa
fuiſſet in Rota mihi commiſſa, dedi tunc
dubium; An ſententia prædicta eſſet confir-
manda, vel infirmanda? & illo hodie pro-
poſito, & vtraque parte acriter informan-
te, ac cauſa per omnes Dominos meos de
Ordine Sanctiſſimi examinata, fuit ab ipſis
nemine diſcrepante vnanimiter reſolutum,
dictam ſententiam eſſe confirmandam; cùm
1. quoad validitatem non fuerit de ea dubita-
tum, ex quo conſtat ex reuolutione proceſ-
ſus fuiſſe ſeruata omnia requiſita; iuxta *de-
ciſ.* Ceputaq. 260. *part. 2. & deciſ.* 178. *&* 602.
num. 1. *part.* 2. *recent.*

2. Neque dicatur, illam fuiſſe nullam &
inualidam ex eo, quod fuerit præcipitanter
lata, non factis priùs probationibus, nec
examinatis omnibus teſtibus iuratis. Quia
cum ex eodem proceſſu appareat fuiſſe con-
ceſſum tempus ſufficiens ad hæc peragenda,
3. ſibi debet imputare Pars, ſi non curauit
examen teſtium perficere; maximè quia po-
tuit etiam in hac ſecunda inſtantia, hanc &
alias probationes facere, iuxta regul. text. *in
leg. per hanc, Cod. de temp. appell.*

Quò verò ad iuſtitiam, licèt acriter il-
lam impugnarent Informantes pro Domina
Lucretia; tamen Domini dixerunt ſenten-
tiam prædictam fuiſſe quoque iuſtam; dum
in ea fuit declaratum validum, & non ſub-
iacere alicui vitio nullitatis teſtamentum
dicti Domini Cardinalis, quod in ſe con-
4. tinebat tam hæredis inſtitutionem, quæ eſt
caput, & fundamentum teſtamenti, *§. ante
hæredis, Inſtitut. de legat. l. 1. ff. de hæred. in-
ſtituend. l. fin. Digeſtis, de iure Codicill.* quàm
etiam omnia alia requiſita ad illius validita-
tem neceſſaria, de quibus *in leg. hac conſul-
tiſſima, Cod. de teſtament.* Craſſ. *in §. teſta-
mentum, quæſt.* 10.

Neque viſum fuit obſtare quod primo
5. loco dicebatur, teſtamentum fuiſſe nullum
& inualidum, ex eo quod teſtator non ſcri-
pſerit nomen hæredis, nec ore proprio il-
lum nominauerit, iuxta text. *in leg. hac con-
ſultiſſima, & l. iubemus, Cod. de teſtament.*
Quia reſpondebatur, ſolemnitates prædictas 6.
requiri in teſtamento in ſcriptis, non au-
tem in teſtamento nuncupatiuo prout erat
iſtud, quod fuit ſcriptum à Notario, & de-
inde ſubſcriptum à Cardinali, bis præciſis
verbis: *Ego Pōpeius Cardin. Arigonius diſpono
vt ſuprà manu propria:* quod genus teſtandi ad 7.
relationem ſchedulæ ſcriptæ per Notariū ha-
bet vim teſtamenti nuncupatiui impliciti,
& valet perinde ac ſi ipſemet teſtator ore 8.
proprio hæredem nominaſſet, abſque eo
quod teſtes legerint, viderint, aut certiores
facti fuerint de diſpoſitis in dicta ſchedula,
Bartol. *in leg. ſi ita ſcripſero, Digeſtis, de con-
dit. & demonſtrat.* Iaſon *in leg. vbi, §. illud,
numero ſecundo, Digeſtis, de verbor. obligat.*
Clar. *in §. teſtamentum, quæſtione* 36. *num.*...
Cardinalis Mantica *de Coniecturis, libro* 1.
titul. 7. *numero* 7. Gutierrez *pract. quæſt. lib.* 2.
*quæſtione quadrageſimaprima, numero quarto,
& ſequent.* Magdalen. *de num. teſtium, part.* 1.
capit. 27. *numero* 9. & fuit reſolutum *in illa
Romana teſtamenti,* 9. *Decembris* 1620. *co-
ram Reuerendiſſimo Domino meo Decano,* vbi
inter cætera ponderatur quod teſtator hoc 9.
caſu præſumitur bene vidiſſe priùs inſtitu-
tionem hæredis, ac omnia alia contenta in
dicto teſtamento manu aliena ſcripto: Iaſ.
in leg. ſi ita ſtipulatus, §. Chryſogonus, num. 14.
ff. de verb. obligat. Alexand. *conſil.* 147. *nu-
mero* 3. *libro* 2. Pariſ. *conſil.* 77. *numero* 26.
& conſil. 88. *numero* 34. *libro* 3. quod ſine
dubio cenſetur feciſſe Cardinalis iuriſperitus
conſummatiſſimus, & qui non erat de tem-
pore teſtamenti adeò infirmitate grauatus, vt
contenta in eo videre non valeret; præci-
puè cùm teſtamentum eſſet nimis breue, &
ictu oculi potuiſſet ſubſtantiam illius inſpi-
cere, prout fuit conſideratum *in dict. Romana
teſtamenti, nuper allegata.*

Nec refert quod in ſubſcriptione teſtium 10.
in dicto teſtamento, vnus teſtis ſe ſubſcri-
pſerit pro alio neſciente ſcribere, quia hoc
non operatur, quo minus teſtamentum non
ſuſtineatur, maximè cùm ſit nuncupatiuum,
prout ex ſupradictis fuit oſtenſum.

Minus obſtant, quæ ſecundo loco con-
tra dictum teſtamentum opponebantur de
inualiditate, ratione alienationis mentis, qua
dicitur Cardinalem de tempore teſtamenti
laboraſſe: fuit enim per Dominos reſpon-
ſum, iſtum defectum pro parte Dominæ Lu-
cretiæ deductum nullo modo probari. Re- 11.
gula enim eſt, neminem dementem, ſed po-
tiùs ſanæ mentis præſumi; iuxta text. *in leg.
nec Codicilli,* & *ibi* Bald. *Cod. de Codicill. leg.
final. Cod. de hæred. inſtitu. cap. fin. de ſucceſſ.
ab inteſtat.* Pariſ. *conſil.* 87. *in princip. libro* 1.
Menoch. *de præſumpt. libro primo, quæſt.* 18. 12.
numero ſexto, & ſequent. Vnde debuit de-
fectus ex aduerſo plenè & concludenter pro-
bari: Bartol. *in leg. ſi poteſt, numero* 15. *Di-
geſtis, de acquir. hæred.* Salicet. *in leg. final.
numero ſecundo, Cod. de hæred. inſtitu.* Ferret.
conſil. 107.

*conſil.*207. *numero* 15. Rota *in vna Meliten.*
teſtamenti coram me, quæ eſt 384 *num.*3 *par.*1.
recent. quæ præſumptio vehementiùs intrat
pro Domin. Cardinali, qui ob illius ſingu-
latem doctrinam & prudentiam à fel. rec.
Gregor. XIV. fuit electus in Auditorem
Sacræ Rotæ, & exinde ad apicem Cardina-
latus à fel. rec. Clement. VIII. aſſumptus,
& qui totius populi ore, maxima prudentia
in rebus agendis pollebat, vt omnibus eſt
notum.

Teſtes autem inducti pro parte Dominæ
Lucretiæ nullatenus prædictam dementiam
13. probant, ſed tantum aliquot actus impa-
tientiæ ex morbi ſæuitia, & dolorem acer-
bitate potius cauſatos, qui cum non ex-
14. cludant vſum rationis ac iudicij, non tollunt
facultatem diſponendi: iuxta notata per
Iaſon. *in leg. furioſum*, *numero* 4. *Codic. qui te-*
ſtament. facere poſſunt, Dec. *in leg. humanita-*
tis, *Cod. de impuber.* Corn. *conſil.*261. *num.*21.
lib 4. Decian. *conſil.*51. *num.*82 *lib.*4. Menoch.
*conſ*683. *num.*14. Magdalen. *de numero teſtium*,
parte 2. *cap.*4. *num.*97. cum aliis *in Romana*
donationis 11. *Ianuarij* 1619. *coram Reueren-*
diſſ. D. meo Seleucien.

15. Secundò, quia nec de dementia, nec de
prædictis actibus à grauitate infirmitatis
procedentibus deponunt de tempore teſta-
menti, prout eſt neceſſarium ad illius inua-
liditatem: *l.*1. *& l. qui teſtamento*, *§. quacun-*
que, *verſ. nec furioſus*, *ff. de teſtament.* Corn.
dict. conſilio vigeſimoſexto, *numero vigeſimo-*
ſecundo, *lib.*4.

Tertiò, quia dicti teſtes non concludunt
quod Cardinalis habere non potuerit dilu-
cida interualla, quatenus ex dictis actibus
reſultaret dementia: quod multum facit ad
excludendam innaliditatem teſtamenti, quod
16. præſumitur factum de tempore dilucidi in-
terualli; prout fuerunt hæc omnia benè, ac
latè ponderata *in Peruſina hereditatis* 12. *Iu-*
nij 1617. *coram Domino meo Buratto*, *Roma-*
na donationis 15. *May* 1619. *coram Reueren-*
diſſ. meo Domino meo Seleucien. Romana here-
ditatis de Gracch. 1. *Decembris* 1618. *coram*
Domino meo Remboldo, *& in d. Meliten. te-*
ſtamenti, *coram me.*

Vltra quod pro parte eiuſdem D. Lucretiæ
fuerunt examinati alij plures teſtes, qui di-
cunt, quod de tempore teſtamenti, D. Car-
dinalis erat compos mentis, & prudenter, ac
17. congruenter loquebatur: quibus teſtibus de
ſanitate mentis deponentibus debet magis
credi, quam prædictis deponentibus de de-
mentia: Decius *in leg. furioſum*, *numero* 20.
Cod. qui teſtament. facere poſſunt, Corn. *con-*
ſil 219. *numero* 7. *libro* 1. Decian. *conſil.*127.
*numer.*35. *libr.*3. Gabr. *de teſtibus*, *concl.*4.
*numer.*19. Menoch. *de præſumpt. libr.*6. *præ-*
*ſumpt.*45. *num* 51. Rota *deciſ.*577. *numer.*10.
parte 1. *diuerſ.* etiam quod eſſent numero
pauciores, Buët. *deciſ.*23. *num.*93.

18. Nec refert quod iſtis teſtibus, cùm ſint do-
meſtici & familiares eiuſdem Domini Cardi-
nalis, nempè Præfectus domus, Præpoſitus
Cubiculo, Medicus, Secretarius, & alij, vi-
19. deatur de fide diminui: nam cùm fuerint in-
ducti pro parte Dominæ Lucretiæ, non vi-
dentur ab ea contra illos poſſe dari exce-
ptiones: ad text. *in leg. ſi quis teſtibus*, *Cod. de*
teſtibus, Menoch. *conſil.*60. *numer.*17. *&* 18.
Grat. *deciſion.*34. *numer.*12. *& ſequent.* Man-
tica *deciſion.*174. *ſub numero primo*, & fuit
dictum *in Pacen. paritatis*, 6. *Aprilis* 1616.
coram me.

Quibus accedit, & hoc mouit etiam ma-
xime Dominos ad reſpondendum pro va- 20.
liditate dicti teſtamenti; quod Domini Car-
dinalis rectè, ac prudenter diſpoſuit in dicto
teſtamento, reliquit enim hæredes, inter
alios, duos Nepotes Prælatos in Curia co-
gnitos, quos ipſe maximè diligebat, &
ad Prælaturam promoueri fecerat; omit-
tendo alios forſan illi parum obſequentes:
multa legata pia pro ſalute animæ ſuæ fe-
cit; & familiæ diſtinctim ſecundum gradus,
& pro vniuſcuiuſque ſeruitio, ac dignitate
aliquid reliquit: ex quibus reſultat, quod
quatenus etiam poſſit dici probata demen-
tia, nihilominus dictum teſtamentum ita
factum ſicut quilibet alius prudens ac ſanæ
mentis feciſſet, validum reputari debet,
iuxta ſententiam Ioann. Andreæ *in cap. fin. de*
ſucceſſ. ab inteſt. Bald. *in cap.*1. *ante numer.*3.
titul. per quos fiat inueſt. Alexand. *in leg. fu-*
rioſum, *numer.*3. *Cod. qui teſtament. facer. poſſ.*
Mantic. *de coniect. vlt. volunt. libr.*2. *tit.*5. *ſub*
*numer.*7. *&* 8. Magdalen. *de num. teſtium p.*2.
*capit.*4. *numer.*89. *& ſeq.* Hunded. *conſil.*78.
*num.*61. *lib.*2. Rota *diuerſ. deciſ.*129. *num.*15.
parte 2. & fuit dictum *in prææallegata Romana*
teſtamenti, *coram Domino meo Decano*, *& in*
Meliten. teſtament. coram me.

Ex quibus ita fuit reſolutum.

Venetiarum Matrimonij. Lunæ 29. Nouembris 1604.

Coram R.P.D. Peña.

SVMMARIVM.

1 *Auditor Cameræ non cognoſcit de cauſis matrimonialibus.*

2 *Metus conditionalis, & non abſolutus non impedit, neque dirimit matrimonium.*

3 *Metus iuſtus & cadens in conſtantem virum, impedit & dirimit matrimonium.*

4 *Metus iuſtus & cadens in conſtantem virum dicitur qui continet periculum mortis, vel cruciatum corporis.*

5 *Metus vt dirimat matrimonium quinque conditiones copulatiuè requirit, de quibus num. ſeqq.*

6 *Metus iuſtus non dicitur, ſi malum, quod timetur non ſit graue.*

7 *Metus iuſtus non dicitur, niſi timor mali euentus ſit probabilis & rationabilis.*

8 *Metus*

8 *Metus iuſtus non dicitur ſi incutiens metum minas exequi non valeat.*

9 *Metus iaſtus non dicitur quando incutiens metum minas exequi non ſoleat.*

10 *Parentes iram contra filios conceptam facilè deponere ſolent.*

11 *Metùs iuſtus non dicitur quando is, cui minatur, facilè poteſt malis occurrere.*

12 *Sponſi per verba de futuro poſſunt recedere à contractu, quando deuenit ad notitiam alterum eorum laborare aliquo graui morbo, quale diceretur Lepra, morbus gallicus, morbus caducus, granis oris fœtor, deformitas, & ſimilia.*

13 *Morbi matrimonium iam contractum non dirimunt, ſiue ſuperueniant, ſiue ante contractum matrimonium adeſſent.*

14 *Matrimonij vinculum iure diuino, & naturali eſt indiſſolubile.*

15 *Matrimonium nonniſi propter impedimenta ſanctionibus Eccleſiæ expreſſa dirimi debet.*

16 *Impedimenta quæ impediunt, & dirimunt matrimonium, ſunt duodecim.*

17 *Morbus caducus non impedit, neque dirimit matrimonium.*

18 *Maritus non poteſt propria auctoritate ſe ab vxore ſeparare.*

19 *Matrimonia dirimi poſſe iuſta de cauſa pro libitu voluntatis, erronea eſt Græcorum opinio.*

20 *Morbo caduco laborantes iuxta ritum Græcorum ſunt inhabiles ad contrahendum matrimonium.*

21 *Morbum caducum dirimere matrimonium iam contractum, eſt erronea ſententia.*

22 *Eccleſia Romana, ritus, & conſuetudines Græcorum inter Latinos habitantium non reſpuit.*

23 *Eccleſia Romana non tolerat indiſtinctè Græcorum ritus in celebrandis diuinis, ſed eos tantum, quos Sedes Apoſtolica approbauit.*

24 *Leges, vel mores contra ius diuinum non valent.*

Deciſio LVIII.

PRæſupponebatur in facto, Michaëlem Syrum Græcum cum Diana Brandamina Græca, ritu Græco, Venetiis anno 1588. contraxiſſe matrimonium, ex eóque carnali copula conſummato ſuſceptam fuiſſe filiam, quæ paulò pòſt mortua fuit. Eundem vero Syrum anno 1602. ſiue alterius mulieris amore captum, ſiue alia cauſa ductum ab eo matrimonio recedere voluiſſe, & ſuper illius nullitate coram Archiepiſcopo Philadelphiæ Græcorum Venetiis habitantium Prælato ſuper illius nullitate iudicium introduxiſſe, coram quo duas potiſſimùm ad dirimendum matrimonium cauſas propoſuit; Primam deductam ex metu reuerentiali paterno; quia pater comminatus fuerat. Alteram, quia fuerat deceptus, ex quo Diana laborabat morbo caduco, quem ipſe tempore contracti matrimonij ignorabat.

In Iudicio Venetiis agitato, cùm Prælatus ille Græcus ad fauorem Dianæ contra Syrum pronunciaſſet, & Syrus ad Auditorem Cameræ appellaſſet, idem Auditor primam ſententiam confirmauit: Cauſa introducta in Rota coram Reuerendiſſimo Patre Domino Alexandro Iuſto, Rota ſententiam illius Prælati Græci ſuſpectam habuit; quia ſibi plenè non conſtabat, an haberet auctoritatem à Romano Pontifice, vel à Patriarcha Græcorum Conſtantinopolis habitante; qui nunc cùm non recognoſcat Romanum Pontificem, habetur Schiſmaticus. Sententiam verò Auditoris Cameræ, nullam & inualidam pronunciauit ex defectu Iuriſdictionis: quia A. C. non cogno- 1
ſcit de cauſis matrimonialibus.

Cum vero idem Syrus coram Reuerendiſſimo Patre Domino Lancelloto peteret remiſſoriam ad probandum metum à Patre ſibi illatum: & morbum caducum, quo laborabat Diana, & ritum Græcorum, iuxta quem Syrus prætendebat probare quod morbus caducus impedit Matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: Rota Syro remiſſoriam negauit; quia articuli nedum viſi fuerant irreleuantes; verùm ſuſpecti etiam, & ſapientes Græcorum Schiſmaticorum errorem: nam primus, ſecundus, & tertius, continentes metum paternum reuerentialem, ex multis cenſebantur irreleuantes.

Primò, quia non continebant coactio-
nem abſolutam, ſed conditionalem, quæ 2.
non impedit Matrimonij contractum, ſicut nec Characteris impreſſionem: *capit. maiores, §. item quæritur, de Baptiſm.* Rota in *vna Valentina nullitatis ſuſceptionis Ordinis*, coram Cæſar. de Graſſis *deciſion.* 19. *titul. de his quæ vi metúſve cauſa fiunt: numero* 1. *& ſequent.*

Secundò, quia in Matrimonio regula eſt,
vt non alius metus quàm iuſtus, & qui in 3.
virum conſtantem cadat, matrimonium contrahendum impediat, & contractum dirimat: *capit.* 2. vbi communiter Canoniſtæ, *de his, quæ vi, metúſve cauſa fiunt, cap. cum locum, de deſponſal. leg. metum, Digeſtis, de eo quod metus cauſa:* communiter Doctores Scholaſtici *libr.* 4. *ſententiarum diſt.* 29. vbi Sanctus Thomas, *quæſtion. vnica, art.* 3. *quæſtiuncula prima.* Bonauentura *quæſtion.* 1. *num.* 5. Scotus *quæſtion. vnica, §. hic dicitur:* Durand. *quæſtion.* 1. *numer.* 7. Petrus de Palude *quæſtion. vnica, artic.* 3. *concluſion.* 1. *n.* 17. Dominicus Sotus *quæſtion.* 1. *art.* 3. *verſ. refutatur tamen:* Sanctus Antonin. *parte* 3. *tom.* 1. *cap.* 7. Henriquez *in Summa, libr.* 11. *de Matrimonio, capit.* 9. *numer.* 1. Petrus de Aragon. apud Sanctum Thomam 2. 2. *q.* 88. *artic.* 3. *§. hoc conſtitute, ſit prima concluſio:* Syluester *in Summa, in verb. Matrimonium,* 8. *quæſt.* 11. Thomas Sanchez *de Matrimonio, libr.* 4. *diſputat* 12. *numer.* 18. vbi plures refert, Andreas Gail. *libr.* 2. *practicarum obſeruationum*

... *conſil.* 93. *n.*7. Martinus Nauattus *in manual confeſſion capit.*22. *nnmer.*51. vbi ... malum ſiue cadentem in virum conſtantem eſſe dixit illum, quo minus malum maioris euitandi cauſa eligunt. Alij magis in ſpecie dicunt metum iuſtum, ſiue cadentem in virum conſtantem eum eſſe, qui continet periculum mortis, vel cruciatum corporis, alias nihil operaretur: *leg. metum, ff. de eo quod metus cauſa: leg. interpoſitas, Cod. de tranſact.* vbi Gloſſ. *in verb. cruciatum, cap. cum dilectus, de his, quæ vi metúſve cauſa fiunt*, vbi Gloſſ. *in verbo, metum*, & *ibidem* Abbas *numer* 2. & Canoniſtæ, *in cap. veniens, il* 2. *de ſponſal.* Alexand. *conſil.*156. *incip viſo proceſſu, num.*6. *&* 20. *lib.*5. Idem *conſil.*69. *incip. In caſu prædicto, num.*2. *lib* 3. Andreas Gail, *lib.*2. *practicarum, obſeruatione* 93. *num.*7.

5. Quibus accedebat, quia ad hunc effectum ſcilicet ad probandum matrimonium nullum, ob metum incuſſum, quinque conditiones copulatiuè requiruntur efficientes metum iuſtum, id eſt cadentem in virum conſtantem.

6. Prima vt malum, quod timetur graue ſit, *l* 1. *Digeſtis, de eo, quod metus cauſa.*

7. Secunda, vt æſtimatio mali quod timetur ſit fortis, id eſt, vt timens non vanè aut leuiter credat malum illud ſibi imminere, ſed probabiliter & rationabiliter: *l. metum, la* 2. *ff. de eo quod metus cauſ.* Burſat. *conſil.*72. *incip. Omiſſa facti ſerioſa, num.*30. *lib.*1.

8. Tertia, vt metum incutiens, potens ſit minas executioni mandare: non eſt enim viri conſtantis, ac fortis, quibuſcunque minis terreri: Gloſſ. *in leg. Metum, in verb. iactationibus, Cod. de his quæ vi:* vbi Salicetus *numero ſecundo*, Roland. *conſilio* 83. *num.*28. *libro* 2.

9. Quarta conditio eſt, vt metum incutiens ſolitus ſit minas exequi; ſecus ſi ſit homo minas iactans, faciléque iram deponens,
10. quales ſolent eſſe parentes erga filios: *leg. fameſi, Digeſtis, ad legem Iuliam Maieſtatis, leg. metum, Cod. de his quæ vi:* vbi Bartol. *numer.*1. Paul. de Caſtr. *numer.*1. Aleſander *num.*2. Bald. *num.*1. Salicet. *num.*2. Decian. *conſil.*18. *nnmer.* 127. *libr.*1. Burſat. *conſil.*72. *n.* 42. *lib.*1.

11. Quinta conditio eſt, vt timens non poſſit facilè occurrere malis, quæ ſibi timet imminere: ſi enim poſſet alia ratione malis mederi, non eſſet iuſtus metus: Angel. de Clauaſio *in Summa, verb. metus, num.*5. Syluester *eodem verb. quæſt.*1. & proſequitur latè Thomas Sanchez *tractat. de matrimon. lib. de conſenſu coacto, diſputat.* 1. *numer.* 19. *& multis ſequentibus.* Cum ergo in caſu propoſito non eſſet articulatus talis metus, meritò articuli tanquam irrelevantes fuerunt reiecti.

Articulus quartus, quintus, & ſextus, continentes morbum caducum, quo dicebatur laborare Diana, antequam cum Syro contraheret matrimonium, pariter fuerunt
12. reiecti tanquam irrelevantes: quia licèt quis poſt ſponſalia de futuro poſſit à contractu ſponſaliorum recedere; ſi intelligat ſponſam, aut viceverſa ſi ſponſa intelligat ſponſum grauem morbum pati, quales ſunt lepra, morbus gallicus, morbus caducus, grauis oris fœtor, aut deformitas, & ſimiles; iſti tamen ſiue antecedant, ſiue ſub- 13.
ſequantur matrimonium perfectum & conſummatum, non dirimunt illud quoad vinculum; *capit. quoniam, & capit. literas, de coniugio leproſorum*, Sanctus Thomas *lib.*4. *ſententiarum, diſtinct.* 32. *quæſt. vnica, art.*1. *&* 2. & *ibidem* Sotus *quæſtion.*1. *artic.*1. *verſ. id autem quod de leproſis:* idem Sanctus Thomas *in ſupplemento ad tertiam partem q.* 64. *art.*1. *ad quartum argumentum:* idem rurſus Sotus *libr.* 4. *ſententiarum diſtinct.*34. *quæſt.*1. *art* 2. *poſt medium, verſ. hic addere opera pretium eſt*: vbi expreſſè concludit quod ſi quis duxerit vxorem vel leproſam, vel fœtorem ore ſpirantem, cuius cauſa moleſtiſſimum ſit cum ea conuiuere, & concubare, licet morbis illis ante matrimonium laboraſſet, quos vir ignorauit, & ſi præſciuiſſet, nunquam eam duxiſſet, nihilominus matrimonium eſt legitimum, neque vllo modo eius vinculum dirimi poteſt. Idem tenet Caietanus *in Summ. in verb. Matrimonij vſus:* & Henricus Henriquez *in Summa morali, libr.*11. *cap.*14. *num.*6. *circa finem, & verſ. multo inſtius.*

Hoc etiam tenet reliquus cœtus Theologorum, cum vinculum Matrimonij iure di- 14.
uino, & naturæ, ſit indiſſolubile; non eſt 15.
fas illud niſi propter ſola impedimenta Sanctionibus Eccleſiæ expreſſa dirimere: ſic verè aſſeruit Dominicus Sotus *libr.* 4. *ſententiarum, diſtinct.* 34 *quæſt.*1 *art.*2. *paulò antè fin. verſ. hic addere opera pretium eſt.*

Inter duodecim verò impedimenta, quæ 16.
impediunt Matrimonium contrahendum, & dirimunt etiam contractum, non ponitur morbus caducus, ſiue comitialis: & conſequenter irrelevantes protſus erant articuli continentes, Dianam morbo caduco laboraſſe, vel ante, vel poſt contractum matrimonium.

Quod verò iſte morbus, & ſimiles non 17.
ſint de impedimentis impedientibus & dirimentibus matrimonium, patet ex verſibus relatis communiter à Doctoribus Canoniſtis & Theologis: & ſignanter à Sancto Thoma *in ſupplemento ad tertiam partem, quæſt.*50. *art. vnico*, & à Sancto Raymundo *in Summa, libr.*4. *de Matrimon.* §. 16. qui ſic habent:

> *Error, conditio, votum, cognatio, crimen,*
> *Cultus diſparitas, ius, Ordo, ligamen, honeſtas,*
> *Si ſis affinis, ſi fortè coire nequibis,*
> *Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant.*

Septimus, & Octauus articuli continentes, quod Syrus habita notitia morbi caduci, à Diana ſe ſeparauit: meritò etiam fuerunt reiecti tanquam irrelevantes, & ſuſpecti: quia ſi Syrus, vt profitebatur, more Latino
viuebat, nec potuit, nec debuit propria au- 18.
ctoritate ſe ab vxore ſeparare: *capit. porrò,*

de

de diuortiis, cap. 1. *&* 2. *de coniugio leproſorum.*
Vbi communiter Canoniſtæ: & propter hoc
delictum, & turpitudinem ſuam non debuit
conſequi remiſſoriam ad probandum id vnde
ſperabat reportare commodum. Quod ſi id
fecit more Græco viuendo, ſuſpecti reddebã-
19. tur articuli de errore Græcorum: cum Græci
inter cæteros errores, teneant diuortia matri-
moniorum fieri poſſe iuſta de cauſa pro libi-
to voluntatis: Guido Carmelita *in Summa
aduerſus hæreſes, tit. de hæreſibus Græc. cap.* 10. *in
decimo errore Græcorum,* & Gabriel Prateolus
lib. 7. *de Vitiis, & Sectis hæreticorum, cap.* 15.
in verb. Græci, hæreſi 12.
20. Nonum articulũ continentem, quod iuxta
ritum Græcum, patientes morbum caducum
inhabiles ſunt ad matrimonium contrahen-
21. dum: quódque talis morbus matrimoniũ ſi-
militer dirimit iam cõtractum; merita cẽſura,
tãquam de Græcorum errore manantẽ, & cõ-
tra ſubſtantiam Matrimonij pugnãtem, Rota
reiecit. Eccleſia enim Græca à Latina diuiſa,
non potuit tale inducere impedimentum, &
maximè non admiſit Rota hanc prætenſio-
nem, quia Syrus profitebatur ſe viuere Ec-
cleſiæ Latinæ ritu, quæ vt ex prædictis patet,
non conſtituit hunc morbum caducum, aut
alios ſimiles inter impedimenta matrimo-
nium contractum dirimentia.
22. Et quamuis Eccleſia Romana ritus & con-
ſuetudines Græcorum inter Latinos habitã-
23. tium non reſpuat; non tamen tolerat indi-
ſtinctè in Diuinis celebrandis, aliiſve ritibus
exercẽdis, niſi quos Sedes Apoſtolica appro-
bauit: *c. licet Græcos, de Baptiſmo, & eius effectu,*
vbi Gl. & Hoſt. *n.* 2. & Abb. *n.* 2. Idem Hoſt. *in
c. quoniam in pleriſque, de officio Ordinarij,* &
extat Conſtitutio Pij edita Romæ, *anno* 1564.
incip. *Romanus Pontifex.*

Valde quoque diſplicuit Dominis aſſertio
Informantium pro Syro, affirmantium quod
per Concilia Græca fuerat eadem cõſuetudo
approbata; videlicet quod morbus caducus
inhabilitat ad contrahendum matrimonium,
& eſt ſufficiens ad dirimendum contractum:
Quia licet talia Concilia Græca adeſſent, de
quibus tamen non fuit doctum, ea non erant
tenenda antequam eſſent per Sedem Apoſto-
licam approbata: & maximè in hoc caſu, in
quo cùm lex diuina clamet, *Quos Deus con-*
24. *iunxit, homo non ſeparet;* non poſſunt introduci
aliqui mores, vel cõſuetudines, nec ſanciri le-
ges in contrarium: Hoſt. *in c.* 1. *de ſponſal. ſuper
verb. ſuperinduxit, & in verb. Euangelica.*

Denique decimus, & vndecimus articuli
continentes, Syrum ante, & poſt matrimo-
nium ritu Latino vixiſſe; irreleuantes erant,
quia probare faciebant contra ipſum, & mo-
re Latino viuẽdo tenebatur ſeruare Canones
Eccleſiæ Romanæ, quibus cauetur ne pro-
pter huiuſmodi morbos matrimonium con-
tractum dirimatur.

Denique cùm præſupponeretur, Syrum ritu
Græco verè cõtraxiſſe matrimoniũ per verba
de præſenti, & illud cõſummaſſet cũ Diana
per copulam carnalem, indiſſolubile remane-
bat; nec ſibi fuerat concedenda Remiſſoria,
quia articuli erant irreleuantes, &c.

Romana Donationis de Incaſatis, Veneris 26. Iunij 1626.

Coram R. P. D. Merlino.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ob cauſam, quæ non fuit ſecuta, irritatur, & bona donata reſtitui debent.*
Declara vt num. ſeq.
2 *Donatio ob cauſam, quæ non fuit ſecuta, irritatur ſi cauſa fuit finalis; ſecus ſi impulſiua donationis.*
3 *Cauſa impulſiua donationi adiecta non efficit quod donatio non dicatur ſimplex, & pura.*
4 *Donatio ſubſiſtit etiamſi cauſa impulſiua non verificetur.*
5 *Donatio facta occaſione matrimonij, in dubio matrimonium non cenſetur cauſa finalis, ſed impulſiua.*
6 *Donatio facta occaſione matrimonij, non cenſetur matrimonium cauſa finalis, ſed impulſiua, ſi verbis conditionalibus concepta non reperitur.*
7 *Donans conſanguineo occaſione matrimonij, dicitur motus ad donandum potius à conſanguinitate, quam à matrimonio.*
8 *Donatio ſi nuncupetur libera & pura, non poteſt dici quod ſit conditionalis.*
9 *Cauſa in donatione expreſſa, quæ commodum donatarij & non donantis reſpiciunt, non dicuntur finales, ſed impulſiuæ.*
10 *Cauſa impulſiua donationis ſi deficiant, adhuc donatum debetur.*
11 *Donatio ſi ſit facta ob matrimonium indeterminatum, non dicitur ipſum matrimonium fuiſſe cauſam finalem donationis.*
12 *Cauſa finalis donationis dicitur illa quæ fuit expreſſa in proœmio.*
13 *Donatio dicitur pura, licet in ea fuerit habita ratio conſeruandæ agnationis.*
14 *Cauſæ plures vbi concurrunt, vna ceſſante non corruit diſpoſitio.*
15 *Rolan.* conſ. 44. lib. 4. *declaratur.*
16 *Pater dotans filiam, propria obligationi ſatisfacit, nec præſumitur in eo liberalitas.*
17 *Natt.* conſ. 609. *declaratur.*
18 *Deciſ.* in Bonon. de Luparis coram Remboldo, *declaratur.*
19 *Sexagenarius matrimonium contrahere non impeditur.*
20 *Sexagenarius ſuſcipiendæ prolis ſpe deſtitutus non dicitur.*
21 *Sexagenarij à contrahendo matrimonio arcebantur ex rigore Legis Papiæ Popeæ.*
22 *Lex Papia Popea prohibens matrimonium Sexagenariis, fuit ſublata per Claudium mediante Senatuſconſulto.*
23 *Lex Papia Popea* Vaniſſima *fuit à Seuero*

nuncupata, & tanquam talem aboleuit.
24 *Lex Papia Popea tanquam crudeliſſima fuit à Iuſtiniano damnata, & abrogata.*
25 *Senes etiam decrepiti de Iure Canonico poſſunt matrimonium contrahere, niſi alio impedimento laborent.*
26 *Sexagenarius non caret facultate generandi.*
27 *Donationis reſolutio peti non poteſt, quando poteſt donatarius cauſæ donationis ſatisfacere.*

Decisio LIX.

COſmus vſque de anno 1581. donauit inter viuos Marco Antonio fratri germano omnia ſua bona reſeruatis ſibi ſcutis 500. ad teſtandum, & facta obligatione per eundem Marcum Antonium de ſoluendo ſcuta 22. ſingulis menſibus ipſi donanti. Verùm quia in proœmio Inſtrumenti dictæ donationis huiuſmodi verba habebantur: *Qui* (nempe Marcus Antonius) *cum pro conſeruatione Domus & Familiæ eorundem ſit animi, & intentionis ducendi vxorem, & dict. Dominus Coſmus ad finem & effectum, vt prædictus Dominus Marcus Antonius poſſit optimam conditionem inuenire, & honorificè nubere, ſuámque vxorem, & familiam condecentiùs & commodius ſuſtentare, ac ex iis, & aliis, &c. donauit, &c.* Et quoniam hucuſque dictus Domin. Marcus Antonius, qui iam Sexageſimum agit annum, matrimonium non contraxit, Coſmus prætendebat donationem ob dictum matrimonium non contractum fuiſſe reſolutam. Super quo, dubium propoſui; & Domini reſponderunt donationem non fuiſſe reſolutam.

Et moti ſunt, quia licet vera ſit conclu-
1. ſio, quod ſi quid donatum eſt intuitu certæ cauſæ, & cauſa illa non ſequatur, donatio irritetur, & reſtituendum ſit donatum: iuxta not. *in l.1. & in leg. cum ancillam, Cod. de condict. ob cauſ. & in l.1. Cod. de do-*
2. *nat. quæ ſub mod.* attamen id iure obtinet, quoties cauſa ea eſt, quæ principaliter & primariò mouet donantem; & ſic ſi fuerit cauſa finalis, ſecùs autem ſi fuiſſet impulſiua, vt quia tantum occaſionem præſtitiſſet ad donandum, nec intrinſeca ratio motiua donantis illa extitiſſet; vt quia alioquin etiam fuiſſet donaturus: eſt text. *in l.2. § fin ff. de donat.* & ibi Gloſſ. Bart. & alij, & Gloſſ. *in dict. leg. cum ancillam, in verbo, non ſequuta,* Alber. *in leg. ſi vnquam, colum.2. verſ. in contrarium, Cod. de reuocand. donat.* Tiraquell. *in tractat ceſſ. cauſ. limit.1. num.1.* Cephal. *conſil* 81 *num.*8. Rota *deciſ.*587. *num.*6. *part.*1.
3. *recent.* huiuſmodi enim cauſa impulſiua donationi adiecta non efficit, quin adhuc donatio ipſa dicatur pura & ſimplex, Oldrad. *conſil.*5. *numero primo*, Socin. ſenior, *conſil.*53. *num.*1. *ad finem, libro primo*, Bec. *conſil.*20. *num.*9. *lib.*1. Bero. *conſil.*65. *numer.*15. *libr.*1. Monter. *deciſion. Aragon.*10. *num.*15. & 27. & *ſeq libr.*1. Fontanell. *de pact. nupt.*
4. *clauſ* 4. *gloſ.*1. *n.*50 53. & *ſeqq* & quod donatum debeatur etiam ſi talis cauſa impulſiua non verificetur: vt per DD. allegatos.

Quod autem dictum matrimonium con- 5.
trahendum non fuerit cauſa finalis, ſed tantùm impulſiua, deprehendebant DD. quia talis in dubio cenſetur: præſertim cùm verbis conditionalibus non fuerit concepta, nec colligi poſſit quod aliter non fuiſſet Coſmus donaturus: Bartol. *in dict. l.2. §. fin. ff. de donat.* Cephal. *dict. conſil.*81. *num.*9. Et in
terminis quod matrimonium contemplatum 6.
in donatione, referendum ſit potiùs ad cauſam impulſiuam, quàm ad finalem, dixit originaliter Oldrad. *dict. conſil.*5. *num.*1. Dec. *conſil.* 239. *numer.*2. Socin. ſenior, *conſil.*53. *num.*2. *verſ. Nec obſtat, libr.*1. Crauet. *conſil* 86. *num.*2. & 114. *num.*17. Monter. *d. deciſ* 10. *num.*6. Neguſ. iun. *quæſt.*501. *num.*14. qui dicit veriorem & communiorem: Surd. *deciſ.*322. *n.*84. Card. Mantic. *de tacit. lib.*13. *tit.*4 *num.*11. & in eiſdem terminis, Rota *in Romana donationis de Cupis*, 5. *Iunij* 1602. *coram bon. mem. Card. Pamphilio*, quæ eſt poſt Pic. *ad ſtatut. Vrbis, deciſ.*22. *numer.*8. & *in Interamnen. donationis* 21. *Maij*, 1625. *coram R. P. D. meo Buratto.*

Et quoniam hîc concurrebat coniunctio 7.
ſanguinis, nempe fraternitas inter donantem & donatarium; qua ſanguinis neceſſitudine, tanquam naturali motiuo, cenſetur primariò motus ad donandum, non autem ex motiuo matrimonij, quia hoc eſt accidentale: Dec. *conſil.*120. *numer.*4. Cephal. *d. conſil.*81. *num.*12. Montet. *dict. deciſ.*10. *num.*7. & 14. & 22. Surd. *conſil.*361. *num.*15. & 16. Neguſ. iun. *quæſt.*501. *num.*2. & *ſeqq.*

Et in Inſtrumento dicitur fieri dictam donationem ſponte, & ob amorem & beneuolentiam, quæ inter eos intercedebat, &
ob puram, & meram liberalitatem: quæ ver- 8.
ba excludunt donationem fuiſſe aliquo onere & cõditione vinculatam, præter eam obligationem iniunctam Marco Antonio donatario, vt ſcilicet quolibet menſe præſtationes ſuppeteret Coſmo: & etiam excludunt, ipſum donantem alia ratione motum ad donandum, quam ob ſuam liberalitatem: vt per Surd. *d. conſil.*361. *num.*17. loquitur de illo verbo, *ſponte*, & de verbis *ob amorem, & beneuolentiam*: Neguſ. *d. quæſt.*501. *num.*13.

Quæ eò certiora videbantur, tum quia in 9.
proœmio multæ rationes donationis recenſentur, quæ beneficium dumtaxat donatarij, non autem donantis reſpiciunt, nempè vt cõmodiùs ſe Marcus Antonius ſuſtentare, & condecentiorem dotem recipere valeat: & proinde huiuſmodi cauſæ omnino pro impulſiuis, & non finalibus ſunt habendæ: Crauet. *dict. conſ.*85. *num.*2. Corn. *conſ.*101. *numero* 2. *verſ. tamen finalis, libr.*1. Dec. *conſil.*238. *num.*6. Surd. *conſil.*361. *num.*19. Cephal. *toties relat. conſil.*81. *num.*9. Gabr. *conſil.*57. *num.*15. *lib.*2. Ioann. Franciſc. à Ponte *conſil.*25. *num.*11. Mont. *dict. deciſ.*10. *num.*7. Mantica *de tacit. libro tertio, titul.*12. *num.*39.
Quæ propterea etiamſi deficiant, adhuc 10.
tamen donatum ſeu relictum debetur: Corn. *conſil.*101. *col. vlt. libr.*1. & *conſil.*45. *colum.*3. *lib.*3.

libro 3. Angel. *conſilio* 124. Decius *dict. con-
ſil.*238. *num.*6. Caſtill. *de vſufruct. capit.*30.
*num.*15. & Surd. *dict. conſil.*361. *num.*19. & in
his terminis Gabr. *d conſ.*57. *num.*8. *lib.*2. &
ſequitur Barz *deciſ. Bononienſ.*25. *num.*82.

11. Tum etiam quia non fuit contemplatum
particulare, & determinatum matrimonium
cum certa aliqua muliere, ſed in genere
Matrimonium per ipſum Marcum Antonium
contrahendum, quod propterea impulſiuæ
cauſæ, non autem finali adſcribendum mo-
nent in hoc articulo, Montet. *dict. deciſ.*10.
*n.*11. *& ſeqq.* Fontanell. *de pact. nupt. clauſ.*4.
*gloſſ.*1. *num.*16. 17. 18. Molin. *de rit. nupt.
lib.*3. *cap.*11. *num.*22. *& ſeqq.*

12. Nec obſtare viſum fuit, donationem pro-
ceſſiſſe ex fauore, & deſiderio agnationis
conſeruandæ mediante dicto Matrimonio
in prœmio inſtrumenti, & ſic dici ob il-
lam cauſam; iuxta tradita per Modern. Ro-
man. *diſcept forenſ. cap.*924. *num.*31. qui alios
allegat. Quoniam huiuſmodi cauſa non
viſa fuit æquipollens, & proportionata, vt
Coſmus Frater donaret omnia bona, & ita
magis agnationi quam ſibi proſpexerit: ſed
vrgentios, & congruentius videbatur mo-
tiuum, quod ex fraterno amore & corre-
ſpectiua præſtatione facienda ſingulis men-
ſibus eidem Coſmo donanti deſumitur: men-
tióque illa conſeruandæ familiæ, appo-
ſita fuit potius ad colorandam donatio-
nem, & ne videretur Coſmus ſuper matri-
monio mercaturam cum fratre exercere,
quàm quòd reuera plus conſulere voluerit
nepotibus ex fratre, quàm ſibi: & ita in
13. puncto reſpondent & affirmant, non ob-
ſtante hac ratione conſeruandæ agnationis
expreſſa, adhuc donationem eſſe puram, &
non ob cauſam; Montet. *præallegat deciſ.*10.
*num.*10. & melius Rota *in dict. Romana dona-
tionis de Cupis coram bon. mem. Cardin. Pam-
philio.*

Quod eò magis videtur dicendum in præ-
ſenti facti ſpecie, vbi apparet non ſolùm
conſeruationem agnationis, ſed & alias cau-
ſas, & motiua fuiſſe conſiderata à donatore:
14. vnde licèt ceſſaret huiuſmodi cauſa conſer-
uationis agnationis, mediante matrimonio;
non propterea reſolueretur donatio, cùm aliæ
cauſæ verificentur: iuxta tradita in propoſi-
to, per Surd. *conſ.*361. *n.*20. & Barz. *d. deciſ.*25.
*num.*86 & dixit Rota *in dict. Interamnen. do-
nationis coram R. P. D. meo Buratto.*

Nec obſtant auctoritates in contrarium
15. allegatæ: Quia Roland. *conſ.*44 *lib.*4. conſu-
luit in donatione, in qua erant verba, *ex
cauſa Matrimonij futuri: & ob cauſam dicti
Matrimonij*, vt ibi *num.*9. & conſtabat in illo
caſu, quod ſemoto Matrimonio donator non
donaſſet: quod ſecus eſt in præſenti; quia
dicitur ob merum amorem, & ob liberalita-
tem; & quia reciproca adeſt obligatio.

Molin. *de rit. nupt. lib.*1. *cap.*12. loquitur in
16. patre, qui cùm teneatur dotare, non poteſt
præſumi liberalitas: quod ſecus eſt in fratre:
vt poſt Iaſon. *conſil.*161. *num.*12. diſtingue-
bat Rota *in dict. Romana de Cupis coram
Cardinal. Pamphilio*, & idem Molina ad-
mittit diſtinctionem de qua ſupra, inter Ma-
trimonium in genere, & matrimonium
particulare.

Natt. *conſ.*609. conſuluit in caſu, in quo 17.
Pater donauerat, vt filius cum quadam Bar-
tholomæa matrimonium contraheret, & ſic
certum, & particulare Matrimonium conſi-
deratum fuerat: & in iiſdem terminis, &
cauſa loquitur Becc. *conſil.*20.

Nec deciſ. Bononienſis *de Luparis* 10. *Iu-* 18.
nij 1612. *coram R. P. D. meo Remboldo*, ap-
plicatur. Quia *ibi* nimis efficacia erant ver-
ba, quod donatio fiebat ob cauſam omninò
matrimonij, & non ob aliam cauſam; &
ſunt verba præciſa illius inſtrumenti: &
pactum erat expreſſum etiam, quod ſi ma-
trimonium non ſequeretur, donatio eſſet
reſoluta.

Veruntamen dato etiam ſine veri præiu-
dicio, quod dictum Matrimonium fuerit
cauſa finalis, & ſic quod donatio eo non
ſequuto reſoluatur, attamen nimis prope-
rè, & intempeſtiuè viſum fuit agi hodie
ad illius reſolutionem: quia licèt M. Anto- 19.
nius ſexageſimum agat annum, non inde
propterea impeditur Matrimonium contra-
here, nec ſpe ſuſcipiendæ ex eo prolis om- 20.
nino deſtitutus eſt. Quamuis enim ex ri-
gore antiquæ legis Papiæ Popeæ ſub Tibe- 21.
rio ampliatæ, ſexagenarij à connubiis con-
trahendis arcerentur, de qua meminit poſt
Senec. Lactant. Firm. *de falſ. Relig. libro* 1.
*capit.*16. Huiuſmodi tamen legem ſuſtulit 22.
primò Claudius, non quidem Edicto, vt re-
fert Suetonius Tranquill. *in eius Vit. cap* 23.
ſed Senatuſconſulto, prout verbis diſertis
teſtatur Vlpian. *in fragm titul.* 16. *de ſolid.
capacit inter vir. & vxor.* & animaduertunt
Lipſ. *ad librum ſecundum, Annal. Corn. Tacit.* &
Cauſab. *ad Sueton. dict capit.*23. & deinde
Seuerus, teſte Tertulliano *in Apologetico,
capite quarto, verſ Nonne & nos*: qui *Va-* 23.
niſſimam appellauit: & illam demum Iu-
ſtinianus, crudeliſſimæ Sanctionis notâ 24.
reprehendit, & abrogauit, *in leg. Sancimus,
la* 2. *& in leg. ſi libertas, Codic. de nupt.* vt
obſeruant Alciat. *diſpunct. libr.*3. *capit.*3. Petr.
Gregor. *ſyntagmat. Iur. libr.*9. *capit.*6. Me-
nochius *de Arbitr. Iudicum, caſ.*89. *num.*57.
Et iure Canonico ſancitum eſt, ſenes etiam 25.
decrepitos capaces eſſe matrimonij, ſi nullo
alio impedimento præter ſenectutem labo-
rent, vt plenè poſt Theologos, & Cano-
niſtas, explicat Sanchez *de Matrim. libr.*7.
diſputation 92. *numer.*19. *&* 20. & Sexage- 26.
narium non carere facultate generandi te-
ſtatur Ariſtot. *libr.*5. *de animal. hiſtor. cap.*14.
*& libr.*7. *polit. cap.*16. & alij relati per Tira-
quell. *de Legib. connub. in lib.*6. *numer.*47. &
Menoch. *loco præallegato.*

Quod maximè dicendum videtur in M.
Antonio, qui viuidæ adhuc eſt valetudinis,
& virium conſtantiæ; & propterea, cum adhuc 27.
ſpes vigeat, & ipſe poſſit ſatisfacere cauſæ, ob
quam prætenditur donatum fuiſſe, non rectè
agitur ad donationis reſolutionem, vt in ſi-
mili dixit Rot. *in Romana legati* 4 *Maij* 1607.
coram Iuſto.

Et ita, vtraque parte informante, reſolutum.

Colonienſis Canonicatus S.Vrſulæ, Mercurij 27. Ianuarij 1627.

Coram R. P. D. Vbaldo.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium ſi appareat eſſe reſeruatum, datur immiſſio vigore ſubrogationis gratioſæ, & ad hoc, quæ requirantur.*

2 *Beneficium reſignatum in Curia, dicitur vacare in Curia, & cadit ſub reſeruatione clauſa in corpore Iuris.*

3 *Clericatus probatur per literas patentes Ordinary.*

4 *Probatio melior dari non poteſt, quàm propria confeſſio.*

5 *Poſſeſſio probatur per publicum inſtrumentum adeptæ poſſeſſionis, & probat ad omnes iuris effectus, alio non exiſtente in poſſeſſione.*

6 *Ebrietas non probatur per teſtes dicentes quod aliquis bibebat.*

7 *Sanæ mentis quilibet præſumitur.*
Pro inſtrumento & illius validitate ſtat præſumptio, ibid.

8 *Poſſeſſio beneficij dicitur tradita capitulariter, ſi totum Capitulum fuit intimatum ad interueniendum, licet non omnes vocati interuenerint; Nam totum Ius Capituli remanet in illis, qui interueniunt.*

9 *Ordinariè & non executiuè per viam immiſſionis eſt procedendum inter habentes parem titulum.*

10 *Contradictor legitimus ad impediendam immiſſionem beneficij quis dicatur.*

11 *Beneficij immiſſio vigore ſubrogationis gratioſæ, non poteſt impediri per exceptiones, quæ reſpiciunt petitorium.*

DECISIO LX.

Dominus Gulielmus Steunuech. vſque de anno 1617. reſignauit in manibus Papæ Canonicatum Sanctæ Vrſulæ de quo agitur, ad fauorem Domini Gaſparis Pauli, qui, eiuſdem Canonicatus capta poſſeſſione, illum poſtea reſignauit, & ceſſit ad fauorem Domini Georgij Pauli Srtauij; ſed cùm poſtmodum obierit prædictus Gulielmus, fuit de eodem Canonicatu tanquam per obitum vacante prouiſus à Capitulo vigore precum Imperialium Alexander Simonis, qui cùm prætendat ſe eſſe in poſſeſſione, & cauſa fuerit in Rota introducta, dubitatum fuit, an Dom. Georgio eſſet danda immiſſio vigore ſubrogationis gratioſæ, quam ad partes expediuit, & per quam ſubrogatur in ius & poſſeſſionem tam Gulielmi primi reſignantis, quàm Gaſparis ſecundi? Et Domini vtraque parte informante affirmatiuè reſponderunt.

Quia quotieſcunque apparet beneficium 1.
eſſe reſeruatum, datur immiſſio vigore ſubrogationis gratioſæ, iuſtificato ſolummodò Clericatu, & poſſeſſione eius, in cuius locum fuit facta ſubrogatio: Seraphin. *deciſ.* 1426. *num.* 1. Rota *deciſ.* 154. *p.* 1. *& deciſ.* 197. *parte* 2. *in recent.* tenuit Rota *in Cæſaraugustana Parochialis de Coſſuenda* 13. *Nouembris* 1620. *coram R. P. D. meo Pirouano*, & in aliis.

In caſu autem noſtro, omnia ſupradicta requiſita fuerunt ſufficienter iuſtificata; Nam de reſeruatione conſtat ex reſignatione facta in Curia in manibus Papæ, tam per Gulielmum quam per Gaſparem; quo caſu beneficium dicitur vacare in Curia; & 2.
ideò cadit ſub reſeruatione clauſa in corpore iuris, vigore *capit.* 2. *de præbend. in* 6. Rota *deciſion.* 1. *numero quarto, de rerum permutat. in nou.* Puteus *deciſion.* 58. *in fin. numero ſecundo, libro ſecundo, in nou.* Pariſ. *de reſignat. lib.* 9. *quæſtion.* 14. *numer.* 1. & dixit Rota *in dict. Cæſaraugustana Parochialis*, & antea *in Montis Faliſci Cappellania* 30. *Ianuary* 1606. *coram bon. mem. Cardinal. Lancelloto.*

De Clericatu verò non dubitatur, & de eo 3.
conſtat per literas patentes Ordinarij: Gloſſ. *in capit. inter quatuor, de Cler. Peregrin.* Rota *deciſion. vigeſimaſexta, de probat. in antiq.* Rebuffus *in prax.* 1. *parte, in form. liter. cenſur. num.* 22.

De poſſeſſione pariter dubitari non poteſt, tam reſpectu primi, quàm ſecundi reſignantis: Nam poſſeſſio dicti Gulielmi probatur ex confeſſione alterius partis in commiſſione Rotali, vbi explicitè fatetur pacificam poſſeſſionem Gulielmi de tempore reſignationis, vt *in Summario, numero ſexto*,
qua confeſſione nulla melior poteſt dari 4.
probatio: *capit. per tuas, de probationib.* Aymon. *conſil.* 61. *num.* 3. Rota *deciſ.* 98. *num.* 2. *part* 2. *diuerſ.*

Poſſeſſio verò Domini Gaſparis probatur 5.
per publicum inſtrumentum adeptæ poſſeſſionis, quod datur *in dict. Summario, num.* 7. & probat poſſeſſionem ad omnes iuris effectus, alio in poſſeſſione non exiſtente: *leg. Prædia*, vbi Bartol. *ff. de acquir. poſſeſſ. leg. non idcirco*, vbi Baldus *Codic. de fid. inſtrum.* Rota *diuerſ. deciſion.* 202. *numero tertio, parte prima, & deciſ.* 62. *num. primo, parte* 2. Caſſad. *deciſion.* 20. *in fin. de præbend.* Puteus *deciſ.* 350. *num.* 4. *lib.* 1. *ſecundum nou. impreſſionem*, & fuit dictum *in Auguſtana Hoſpitalis* 21. *Februar.* 1611. *coram bon. mem. D. meo Vbaldo; & ſæpè in aliis.*

Neque viſa fuerunt obſtare ea, quæ fuerunt oppoſita contra ſupradictam reſeruationem: & in primis, quod reſignatio Gulielmi eſſet inualida ex defectu conſenſus eiuſdem Gulielmi, ſub prætextu quod fecerit ſupradictam reſignationem dum exiſtebat in ebrietate. Quia Domini reſponderunt,

hanc

6. hanc ebrietatem non eſſe aliquo modo probatam, cùm teſtes deponant quidem, quòd Gulielmus reſignans & Gaſpar reſignatarius biberent; non autem aliquid dicunt circa ebrietatem, & teſtes inſtrumentarij qui pro hac parte dantur *in Summ. additionali, n.1.* deponunt de contrario, quod dictus Gulielmus tempore reſignationis non erat ebrius; & quod fuit facta iſta reſignatio liberè ſine dolo, & fraude, & quod ipſe erat ſanæ men- 7. tis; prout in dubio præſumitur, Mantic. *de coniect. vlt. volunt. libr.2. tit 5. num.2.* prout pariter præſumptio ſtat pro inſtrumento, & illius validitate: Bald. *in leg. quoties, in fin. Codic. de iudic.* Rota *deciſ.* 127. *num.2. poſt 2. vol. conſ. Farinac.*

Nonobſtat quod poſſeſſio Gaſparis vltimi reſignantis non fuerit capitulariter capta: Tum quia prædictus Georgius fuit, vt dixi, ſubrogatus tam ad poſſeſſionem Gulielmi, quàm Gaſparis; & ſic ſufficeret conſtare de poſſeſſione dicti Gulielmi primi reſignantis: Tum quia licèt in tradenda poſſeſſio- 8. ne dicto Gaſpari non interfuerint niſi Abbatiſſa, & vnus Canonicus; tamen cum fuerint factæ monitiones de ordine Abbatiſſæ ad congregandum capitulum, & fuerint vocati omnes Canonici tunc exiſtentes; hoc videtur ſufficere: Nam ſi vocati noluerunt venire, totum ius Capituli remanſit in Abbatiſſa, & Canonico, qui interuenit, & ſic poſſeſſio per eos data Gaſpari, fuit capitulariter capta: Abbas *in capit. cum omnes, col fin. numero decimotertio, verſ. Tamen vnam diuerſitatem, de conſt.* Put. *deciſ.* 283. *libro 3. in nou.*

Non obſtat quod Alexander habeat parem titulum vigore precum Imperialium, & 9. ſit in poſſeſſione: vnde intret Regula, quod inter habentes parem titulum, procedendum ſit ordinariè, & non executiuè per 10. viam immiſſionis: Quia cum dictus Alexander non veniat ex eadem vacatione per reſignationem, ſed diuerſa per obitum; nec ex eodem fonte, ſcilicet à Sede Apoſtolica, nec habeat ſimilem ſubrogationem, non habetur pro legitimo contradictore ad impediendam immiſſionem, vt fuit ſæpiſſimè tentum in Rota: Caputaquenſ. *deciſion.* 319. *parte* 1. & fuit reſolutum *in Pampilonenſ. Parochialis de Arcoz.* 4. *Maij* 1613. *coram bon. mem. Domin. meo Vbaldo in Barbaſtren. Prioratus* 11. *Ianuarij* 1616. *coram Reuerendiſſimo Patre Domino Veroſpio, & in Ratisbonenſ. Canonicatus* 17. *Nouembris* 1617. *coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Pirouano*, & in aliis.

Non obſtat defectus publicationis reſignationis iuxta formam Conſtitutionis Gregorij XIII. quia iſtud obiectum hodie ceſſat ex facto, cum *in Summario Georgij num.* 5. detur inſtrumentum publicationis; vbi Notarius coram teſtibus aſſerit fuiſſe adimpleta omnia ſeruanda iuxta formam dictæ Conſtitutionis, vltra quod Gratia Georgij capit etiam vacationem ob non publicationem.

Non obſtat exceptio de aſſequutione alterius Canonicatus incompatibilis: Quià incompatibilitas non probatur: & in omnem caſum cùm tam iſta exceptio quàm 11. alia proximè adducta reſpiciant petitorium, tanquam requirentes altiorem indaginem, non poſſunt impedire immiſſionem vigore ſupradictæ ſubrogationis gratioſæ: vt dixit Rota *in Iacen. Parochialis* 23. *Iunij* 1603. *coram bon. mem. Cardinal. Pamphilio, & in Veronenſ. Canonicatus* 8. *Decembris* 1604. *Coram Illuſtriſſimo Cardinal. Millino*, relatis per Modern. Bonon. *de acquir. poſſeſſ. quaſt* 18. *art.1. ſub num.*19.

Et ita deciſum, &c.

Cordubenſis dimidiæ portionis, Veneris 11. Februarij 1628.

Coram R.P.D. Duran.

SVMMARIVM.

1 *Purus ſanguine quis præſumitur, dum non probatur contrarium: & num.*7.

2 *Remiſſoria non conceditur ſine fumo, quando materia eſt obiectiua.*

3 *Teſtes ſi fuerunt aliàs examinati, præſumitur facta iam probatio, quæ melius fieri potuit, ita vt noua facultas probandi præſumatur calumnioſè petita.*

4 *Numerus teſtium ſupra 40. de Iure non admittitur.*

5 *Teſtibus aliàs examinatis ſi fuerit metus incuſſus ab aduerſario præſumitur in eo potentia in futurum.*

Item ſi penes ſe ſcripturas originales retineat.

6 *Remiſſoria non datur ſi illa tendat ad detegendam falſitatem, cuius fumus non datur.*

8 *Examen nouum non admittitur ſuper articulis, ſuper quibus fuerunt iam teſtes examinati.*

9 *Remiſſoria non conceditur ſi inſurgat præſumptio, quod articuli ſint potius imaginarij quam veri, & quando dicta præſumptio oriatur.*

10 *Et præſertim denegatur poſt teſtium publicationem, & diſcita teſtificata.*

11 *Teſtibus examinatis ad perpetuam rei memoriam licet parte non citata multum Rota defert ſi fuerunt recepti in tempore non ſuſpecto.*

12 *Mulierem quinquagenariam gignere mirabile eſt, & de rarò contingit.*

13 *Remiſſoria non datur ad probandam rem inueriſimilem, & quaſi impoſſibilem.*

14 *Probationibus per ſcripturas magis ſtandum eſt, quam futuris teſtium depoſitionibus.*

15 *Puritatis, vel impuritatis ſanguinis probatio deſumi non poteſt ex cohabitatione in vno, vel in alio loco eiuſdem Ciuitatis.*

16 *Impuritas ſanguinis probatur ex ſola fama & æſtimatione.*

17 *Articulus eſt irrelenans ſi tendas ad probandam famam impuritatis, & fuerit iam probata fama in contrarium.*

18 *Fama an præſumatur orta ex materia articulorum, & an hoc caſu ſit ſuſpecta vti originata ex cauſis non probabilibus.*

Decisio LXI.

CVm contra Dominum Ioannem Ru-
beum de Herrera prouiſum Apoſtoli-
cum de dimidia portione in Eccleſia Cordu-
ben. fuiſſet in partibus declaratum ei obſta-
re ſtatutum dictæ Eccleſiæ ſuper puritate
ſanguinis; Rota in gradu appellationis re-
uocando ſententiam de partibus, pronun-
ciauit dictum ſtatutum ei non obſtare; non
ſolùm, quia habet pro ſe regulam, quod
1. quiſque purus præſumatur dum non proba-
tur contrarium, *ad leg. ab ea parte ff. de probat.*
& in his terminis Mantica *deciſ.* 274. *num.* 1.
& Rota *deciſ.* 182. *num.* 4. *part.* 1. *recent.* ſed
etiam quia ex probationibus per Iudices de-
putatos à Capitulo Corduben. in prima in-
ſtantia & aliis deinde in gradu appellationis
in Curia factis, benè prout de iure requiritur
conſtitit eum eſſe ſanguine purum, nulláque
labe Iudæorum, aut Maurorum infectum; vt
fuit latè firmatum *in deciſionibus 27. Iunij, &*
15. Decembris 1625. coram bona memoria Hie-
roſolymitana: Sed cùm hodie commiſſa mihi
appellationis cauſa à dicta ſententia Rutali,
Capitulum Corduben. inſtaret pro Remiſſo-
ria ad faciendas deſuper nouas probationes,
dubitaui an illi ſit concedenda? & fuit nega-
tiuè reſolutum.

Et moti fuerunt Domini ex pluribus quæ
Rota paſſim ad denegandam Remiſſoriam
2. attendere conſueuit: & *Primò*, quia materia
eſt obiectiua, in qua ſine fumo Remiſſoria
concedi non ſolet: Verall. *deciſ.* 60. 62. *&* 63.
par. 3. Put. *deciſ.* 18. *de dilat.* Rota *deciſ.* 211.
num. 5. *&* 6. *par.* 1. *recent.* quæ loquitur in
terminis.

3. Secundò, quia in partibus per Iudices fue-
runt examinati nonaginta teſtes, & vltra;
vnde præſumitur facta ea probatio, quæ me-
lius fieri poterat, & conſequenter hæc noua
facultas probandi præſumitur calumnioſè
petita: Crauet. *conſ.* 134. *num.* 3. Ægid. *de-*
ciſ. 38. *poſt princip.* Veral. *deciſ.* 63. *part.* 3. Gre-
gor XV. *deciſ.* 414 *num.* 1.

4. Tertiò, quia numerus teſtium examina-
torum fuit effrænatus, cùm de iure non ad-
mittatur examen teſtium ſuprà 40. *cap. cùm*
cauſam, & *ibi* Gloſ. *verb. effrenatam, de teſti-*
bus: & cap. latores, de Cleric. excomm miniſtr.

5. Quartò, quia datur fumus quod in aliis
examinibus in Ciuitate Corduben. fuit in-
cuſſus metus nonnullis teſtibus, qui pro pu-
ritate deponebant, & quod ſcripturæ origi-
nales non apud Notarium, ſed penes Capi-
tulum cuſtodiebantur, vnde detegitur po-
tentia Capituli in futurum: Caputaq. *dec.* 30.
num. 6. *part.* 3.

Quintò & vltimò, quia cùm Remiſſoria 6.
neceſſariò tendat ad detegendam falſitatem
& periurium teſtium, qui ſuper puritate de-
poſuerunt, etiam ex hoc capite Remiſſoria
denegatur: tum quia non datur fumus falſi-
tatis, tum etiam quia ſtat præſumptio pro 7.
puritate, de qua teſtes deponunt: prout in
ſimili fuit reſolutum *in Ianuen. pecuniaria,*
5. Iunij 1613. coram bon. mem. Vbaldo.

Sed illud magis ad denegandam Remiſſo-
riam apud Dominos vrgebat, quod articuli
in actis dati, ſuper quibus Remiſſoria petitur,
aut ſunt irrelevantes, aut improbabiles, aut
demum euidenter calumnioſi, vt ex eorum
ſingulari diſcuſſione apparet.

In primo enim articulo ponitur, Ioan-
nem eſſe filium Sebaſtiani, & Beatricis: in
ſecundo, quod dictus Sebaſtianus fuit filius
Didaci & Thereſiæ: & in tertio, quod dicta
Beatrix fuit filia Alphonſi, & Iſabellæ: qui
articuli in hoc negantur, & fuerunt iam in 8.
partibus dati; & ſuper illis examinati per
prædictos Iudices Capituli teſtes, circiter
octoginta, & conſequenter fruſtra ſuper eiſ-
dem petitur nouum examen: Caputaq. *de-*
ciſ. 66. *parte* 3.

In eo verò quòd dicti articuli vlteriùs
continent, dictam Thereſiam Auiam Ioannis
paternam fuiſſe cognominatam de Palma, &
Iſabellam Auiam eiuſdem maternam fuiſſe
cognominatam de Corduba, non carent
ſuſpiciona calumniæ: cùm enim in articulis
de partibus fuerit poſitum & probatum,
Thereſiam fuiſſe cognominatam de Soria,
& Nauarrette, Iſabellam verò de Morales,
& ſic aliter circa idem quàm in nouis articu- 9.
lis, inde inſurgit præſumptio, articulos no-
uos eſſe potius imaginarios, quàm veros;
ita vt propterea Remiſſoria non ſit danda:
prout in ſimili Gregor. XV. *deciſ.* 281. *nume-*
ro 4. *&* 5. vbi Additio. Et tantò magis poſt 10.
teſtium publicationem, & diſcita teſtificata:
cap fraternitatis, & cap. intimauit, de teſtibus.
Auth. & qui ſemel, Cod de probat. Farinac. *de*
teſtibus, quaſt. 73. *num.* 68. Gregor. XV. *de-*
ciſ. 497. *&* 583. *num.* 1.

Quartus articulus, qui continet, dictam
Iſabellam fuiſſe filiam Ioannis Gonzalez,
vltra quod detegitur ſuſpectus ex depoſitio-
ne teſtium examinatorum de anno 1604. qui
deponunt eam fuiſſe Michaëlis de Morales:
quibus teſtibus quamuis examinatis ad per- 11.
petuam rei memoriam, & parte non citata,
multùm detulit Rota, *in deciſionibus coram*
bone memoria Patriarcha: ex quo fuerunt re-
cepti in tempore non ſuſpecto; adhuc dictis
teſtibus circumſcriptis, hic articulus non ſo-
lùm inueriſimilis eſt, ſed etiam improbabilis
videtur: quandoquidem prædictus Ioannes
Gonzalez erat iam defunctus, quando de
anno 1486. fuit de hæreſi condemnatus, vt
legitur in inſcriptione *habitelli* à Capitulo
compulſati. Vnde ſi dicta Iſabella fuiſſet eius
filia, haberet hodie ſi viueret circiter 150.
annos, & Beatrix filia Iſabellæ, & mater
Ioannis quæ adhuc viuit, & non excedit an-
nos octoginta, vt dicunt teſtes, qui illam in
infantili ætate cognouerunt, haberet ad
minus

minus centum annos, & eſſet genita in quinquageſimo anno ætatis prædictæ Iſabellæ eius matris; & tamen, mulierem quinquage-
12. nariam gignere, pro re mirabili, & de rarò contingentibus tradit textus *in leg. ſi maior*; *Cod. de legitim. hæred.* Titaquell. *de leg. connub.*
13. *lib. 2. num. 22.* Ad probandum autem rem inueriſimilem, & quaſi impoſſibilem, Remiſſoria non datur: Imol. *in cap. quia veriſimile*, *ſub num. 1. verſ. quandoque eſt tanta*, *&c.* vbi etiam Abb. *num. 2. verſ. quandoque eſt veriſimilitudo maxima*, *&c. Extr. de præſumpt.* Gregorius XV. *deciſ.* 414. *numero 3. cum ſequentibus.*

Quintus articulus, in quo habetur, quod Didacus Fernandez auus Ioannis paternus, fuit filius Gundiſalui de Rubeo; ſimiliter viſus fuit Dominis ſuſpectus & inueriſimilia: quia ex teſtibus & fide Inquiſitorum Corduben. necnon ex quodam inſtrumento publico antiquo, de quibus *in ſummario Ioannis, numero* 10. clarè apparet dictum Didacum fuiſſe filium Matthæi Rubei; prout etiam fuit firmatum *in vtraque deciſione bonæ*
14. *memoriæ Manzanedi*. Quibus probationibus, vti per ſcripturas, ſine dubio magis ſtandum eſt, quàm futuris teſtium Capituli depoſitionibus: Gloſ. *in cap. 1. verb. in ſcriptis*, *de cenſ. in 6.* Rota *deciſ.* 582. *num. 6. part. 1. recent.* & fuit millies deciſum.

Et hinc etiam emanat irreleuantia ſexti articuli continentis, quod prædictus Gundiſaluus erat Iudæus: quia eſto quòd fuerit talis, non releuaret: cùm Ioannes ab eo non deſcendat. Prout etiam, ex eadem ratione, eſt irreleuans ſeptimus articulus, in quo ponitur quod Ioannes Gonzalez fuit hæreticus; quia, vt ſuprà dictum eſt, Iſabella auia Ioannis materna, non fuit eius filia, ſed Michaëlis.

Octauus articulus, qui continet hæreſes Alphonſi de Herrera, Ferdinandi Lopez, Thereſiæ Diaz, & Catharinæ Sanchez, & quod eorum habitelli, vulgò *Benedictini*, qui hodie pro Roſtris habentur in Clauſtris Eccleſiæ Corduben. ſimiliter non releuant: quia dato, quod prædicti fuerint tales, & vt prætenditur ideo condemnati, dum non ponitur ex quo capite, & in quo gradu Ioannem attingant, eum non afficiunt.

Neque obſtat prætenſio quod dictus Alphonſus fuerit Auus maternus Ioannis, quia quamuis eius Auus maternus nuncuparetur etiam Alphonſus de Herrera, tamen conſtat quod non eſt idem, ſed alius ab eo de quo cantat articulus. Ille enim fuit condemnatus & combuſtus de anno 1486. & ſic ab annis 142. & præterea erat penitus oculis orbatus; vt legitur in inſcriptione habitelli à Capitulo compulſati: Alphonſus verò auus Maternus Ioannis viuebat 40. ab hinc annis, quem cognouerunt teſtes, qui vlteriùs deponunt, eum fuiſſe ſani viſus.

Nonus articulus cantat habitationem familiæ Ioannis fuiſſe in via aurificum Ciuitatis Corduben. qui ideò detegitur ſuſpectus, ex quo teſtes Capituli deponunt parentes Ioannis habitaſſe in via *del Bataneró*: & in omnem caſum non releuat, quia ex habita- 15.
tione in vno, vel alio loco eiuſdem Ciuitatis, deſumi non poteſt nec minima probatio puritatis, vel impuritatis ſanguinis: vt ſæpiùs fuit reſolutum. Mantica *deciſione* 274. *numero* 9.

Decimus & vltimus articulus, qui tendit
ad probandam famam impuritatis, quæ (vt 16.
contenditur) probatur ex ſola fama & æſtimatione; iuxta Gloſ. *in leg. 1. ff. de probat.* Marſ. *in leg. de minore*, *§. plurimum, num.* 88. *ff de quæſt.* Auendañ. *in ſuo Dictionario, verbo Iudices*, & Ioannes Guttier. *pract. quæſt. ciuil.*
lib. 3. quæſt. 14. num. 17. redditur irreleuans, ex 17.
quo fuit probata fama in contrarium; vt in his terminis dixit Rota *deciſ.* 494. *num.* 12. *& ſequentibus, parte 1. recent.* & alibi ſæpiùs.

Et tanto magis, quia fama, de qua in di- 18.
cto articulo, quando probaretur, præſumeretur orta ex materia prædictorum articulorum, quæ ideò eſſet etiam ſuſpecta, vti originata ex cauſis non probabilibus: Bald. *in leg. diffamari, num. 2. & 3. Cod. de ingen. manumiſſ.* Alexand. *conſ.* 72. *num.* 13. *in fin. lib.* 1. & in puncto famæ ſuper impuritate, Mantic. *d. deciſ.* 274. *num.* 9.

Neque obſtat quod dicebatur, teſtes de partibus non fuiſſe examinatos ad inſtantiam Capituli, ſed Ioannis: quia imò fuerunt examinati ex officio à Iudicibus deputatis à Capitulo, qui vt videre eſt in depoſitionibus, fuerunt diligentiſſimi inquiſitores. Ex quibus Domini vnanimi conſenſu denegarunt Remiſſoriam.

Et ita vtraque parte informante, &c.

Romana Succeſſionis, Veneris 19. Ianuarij 1629.

Coram R.P.D. Durano.

S V M M A R I V M.

1 *Iudicis recuſatio fieri non poteſt à procuratore non habente ad id ſpeciale mandatum.*

2 *Iudicis recuſatio fieri non poteſt poſt litem conteſtatam, niſi probetur noua cauſa recuſationis.*

3 *Teſtamentum primum tollitur ipſo iure per ſecundum.*

4 *Immiſſio debetur hæredi ſcripto vigore*, leg. fin. Cod. de edict. Diu. Adr. tollen. *exhibenti teſtamentum in forma probanti non vitiatum.*

5 *Immiſſio vt concedatur vigore* leg. fin. Cod. de edict. Diu. Adr. tollen. *ſufficit quod hæres exhibeat teſtamenti exemplum in forma publica à Notario traditum.*

6 *Recognitio manus Teſtatoris non eſt neceſſaria quando agitur de teſtamento nuncupatiuo conſignato & clauſo per Teſtatorem coram Notario & Teſtibus qui ſe ſubſcripſerunt.*

Qq 4 7 *Teſta*

7 *Teſtamentum primum, à quo Teſtater nollo recedere dixit, niſi in ſecundo certa verba appoſueris, non dicitur ſublatum per ſecundum in quo talia verba non legantur.*
Declara vt num.8.
9 *Sana mentis eſſe naturale eſt.*
10 *Inſanum eſſe, eſt accidentale.*
11 *Demens nemo præſumitur.*
12 *Dementia Teſtatoris eſt prebanda de tempore teſtamenti, vt illud reddatur nullum, & num.20.*
13 *Sana mentis Teſtatorem fuiſſe oſtendit ipſum teſtamentum ritè & rectè conditum.*
14 *Sana mens arguitur ex ordinata ſcripturæ compoſitione; prout è contra ex inordinata, præſumitur dementia.*
15 *Sana mens Teſtatoris arguitur ex inſtitutione heredum ab inteſtato venientium.*
16 *Mens ſana arguitur ex Sacramentorum ſuſceptione.*
17 *Sacramentorum ſuſceptio non niſi hominibus ſana mentis conuenit, & permittitur.*
18 *Sana mentis præſumptio in Teſtatore deducitur ex eo, quod ipſe teſtamentum ſubſcripſerit, & teſtes interuenerint.*
19 *Teſtibus habentibus intereſſe in primo teſtamento fides minuitur, ſi deponant de ſuperuenienti dementia Teſtatoris, ad effectum annullandi ſecundum teſtamentum reuocatorium primi.*
21 *Teſtes deponentes de dementia, etiam non interrogati debent adducere rationem eorum depoſitionis.*
22 *Memoriæ imbecillitas non infert defectum intellectus.*
Præſertim in infirmo, num.23.
24 *Dementia Teſtatoris non probatur ex rumoribus de illo factis, ſi poſt illos ritè, & rectè fuit teſtatus, & antea erat ſanæ mentis.*
25 *Viri ſanæ mentis, licèt aliqua faciant de tempore teſtamenti ſanæ menti non conuenientia, non tamen inſani reputantur, dum ſuſpicio furoris ex aliis cauſſata amoueatur; & plura exempla referuntur numeris ſequentibus.*
26 *Pater exhæredans filios ſuos ſine cauſa, rem quaſi furioſi facere dicitur.*
27 *Teſtamentum in quo filius ſine cauſa exhæredatur, mero iure tenet, cùm opus ſit illud reſcindi per querelam inofficioſi.*
28 *Teſtamentum furioſi eſt nullum ipſo iure.*
29 *Teſtamenta plura referuntur, quæ valida fuerunt reputata, licèt in eis diſpoſita viris ſanæ mentis non conuenirent.*
30 *Demens omninò, & in furore confirmatus, licèt ordinatè teſtetur, adhuc eius teſtamentum eſt nullum.*
31 *Demens licèt faciat aliquos actus ſapienti conuenientes, non deſinit eſſe demens.*
32 *Infirmus non reputatur ſanus ex eo quod faciat aliquos actus ſanis conuenientes.*
33 *Dementia arguitur ex datione curatoris.*
Declara vt num.34.
35 *Contradictor legitimus dicitur qui venit ex primo teſtamento, ad impediendam immiſſionem hæredis in ſecundo inſtituti, agentis ex remedio,* leg. fin. C. de edict. diu. Adr. tollen.
Declara vt num.36.

Decisio LXII.

IOannes Maria Vertema duo condidit teſtamenta: in primo, Venerabilem Archiconfraternitatem Sanctiſſimi Crucifixi de Vrbe: in ſecundo, Franciſcum, Catharinam, & Cæciliam de Vertemia hæredes inſtituit. Cùm autem Archiconfraternitas mortuo teſtatore vigore primi teſtamenti bonorum hæreditariorum poſſeſſionem occupaſſet; orta lite inter eam & dictas fœminas, (Franciſcus enim nunquam fuit in cauſa) Iudex cauſarum dictæ Archiconfraternitatis pronuntiauit dictas Catharinam & Cæciliam eſſe immittendas pro duabus ex tribus partibus ex ſecundo teſtamento.

Sed cùm habitus fuerit recurſus ad Illuſtriſſimum Cardinalem Protectorem, qui me in Iudicem deputauit; Dubitaui hodie in Rota de viribus dictæ ſententiæ? Et Domini eſſe confirmandam reſoluerunt.

Quia de validitate non eſt dubitandum: Nam vltra quod Illuſtriſſimus Cardinalis in ſuis facultatibus poteſt procedere, nullis etiam ſeruatis terminis ſubſtantialibus, fuerunt nihilominus ſeruata omnia requiſita, de quibus per Caputaq. *deciſ.160. part.2.* & recuſatio Iudicis fuit facta per procuratorem non habentem ad id ſpeciale mandatum, ad recuſandum, de iure requiſitum: ad *leg. non ſolum, §. fin. ff. de procurat.* Rebuff. *de recuſat. art.1. gloſ.1. num 2.* Pariſ. *conſ.31. num. 102. lib. 1.* Caputaquen. *deciſ. 168. part. 1.* Rota apud Gregorium XV. *deciſ.368. num. 1.* & non fuit propoſita in tempore, ſed poſt litem conteſtatam, quæ propterea non afficit, cùm non probetur nouam cauſam ſuperueniſſe: *leg. apertiſſimè, in principio, Cod. de iudic. cap. inter Monaſterium, de ſent. & re iudic.* Conarr. *pract. quæſt. cap.26. num.1. in fin.* & Rota *deciſ.2. num.2 part.2 diuerſ.* 1. 2.

De iuſtitia ſimiliter viſum fuit conſtare: quia cùm per dictum ſecundum teſtamentum, primum ipſo iure ſublatum fuerit, *§. poſteriorem, Inſtit. quibus mod. teſtam. infirm. cum vulgatis.* Et illud productum fuerit in forma probanti, non vitiatum, & citatis hæredibus in eo inſtitutis, debetur immiſſio ex *leg. fin. Cod. de edict. Diu. Adrian. tollen.* Menoch. *de adipiſcen. remed.4. num.368.* latè Peregrin. *de fideic. art.48. per tot.* & Rota apud Gregorium XV. *dec.206. n.1.* & alibi ſæpius. 3. 4.

Nec releuat, quod in actis non fuerit productum originale ſeu matrix dicti ſecundi teſtamenti, iuxta requiſita *d. leg. finalis*: quia ſufficit, quod productum fuerit exemplum, in publicam formam redactum, & traditum à Notario rogato; Iaſ. *in dict. leg. finali: ſub num. 4.* vbi Zuccard. *num. 92. verſ. ſed nihilominus*, Menoch. *dict. remedio 4. numero 654.* & ita obſeruat Rota, vt teſtatur Vetall. *deciſ.35. num.1. part. 2. & in Peruſina hæreditatis* 5.

hæreditatis 28. *Nouembris* 1616. *coram bonæ memoria Buratto*, & nouiſſimè *in Romana hæreditatis de Arigoniis* 23, *Ianuary* 1627. *coram Domino meo Virili*.

6. Minus releuat quod non fuerit recognita ſubſcriptio teſtatoris; quia verſamur in teſtamento nuncupatiuo, quod redditur certum eo ipſo quod fuit per teſtatorem conſignatum & à Notatio clauſum, & Notarius à tergo illius, rogitum conſignationis coram ſeptem teſtibus adnotauit, & ibidem teſtatus, ac teſtes prædicti etiam ſe ſubſcripſerunt. Vnde non eſt opus alia recognitione: Bart. *in leg.* 2. *num.* 5. *verſ. tunc ſi Tabellio*, *ff. quemadmod. teſt. aper.* Paul. de Caſtr. *conſ.* 93. *num.* 3. *lib.* 1. Rota *deciſ.* 752. *num.* 6. & 7. *part.* 1. *diuerſ. & in d. Romana hæreditatis coram Domino meo Virili*, & *in eadem* 28. *Iuny* 1627. *coram eodem.*

7. Non obſtat etiam, quòd in primo teſtamento, in quo Archiconfraternitas fuit hæres instituta, adſit clauſula derogatoria poſterioris voluntatis, niſi in ea deſcriberentur hæc formalia verba: *Aue Maria gratia plena*, &c quæ in dicto ſecundo teſtamento non inueniuntur deſcripta, quo caſu non cenſetur primum per poſterius reuocatum: ad *leg ſi quis in principio teſtamenti*, & *ibi* communiter Doctores *ff. de legat.* 3. Iaſ. *in leg. ſi mihi & tibi*, §. *in legatis*, *num.* 11. *ff de legat.* 1. Corn. *conſ.* 86. *num* 7. *vol* 3. Alex. *conſ* 134. *num.* 1. *lib.* 1. Cæſar de Graſſis *deciſ* 1. *num.* 1. & 2. *de teſtament.*

8. Quia fuit benè reſponſum, quod in dicto ſecundo teſtamento adeſt ſufficiens derogatio, ex quo teſtator in eo dixit, quod valere debeat non obſtante quouis alio teſtamento habente clauſulam derogatoriam, ſubdens, *Sotto qualſiuoglia parole derogatorie dequali non miricordo, ma ſe miricordaſſi adeſſo de verbo ad verbum lodire*: vt tradunt Bart. *in dict. leg. ſi quis in principio teſtamenti*, *numero* 8. Clar. *in* §. *teſtamentum*, *quaſt.* 99. *verſ. ſed quæro*: Natt. *conſ.* 639. *num.* 9 *lib.* 3. Modern. Roman *diſcept.* 48. *num.* 22. & *ſequentib.* Hieronym. à Laurentiis *deciſ. Auenionen.* 81. *num.* 3. Et in puncto quod per verba illa, *Sotto qualſiuoglia parole derogatorie*, ſit ſufficienter derogatum cuicunque clauſulæ derogatoriæ, etiam continenti dicta verba, *Aue Maria*: dixit Rota *deciſ.* 721. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* & *in Romana legati* 9. *Iuny* 1578. *coram Bubalo.*

Non etiam obſtate viſa fuit prætenſa teſtatoris dementia de tempore ſecundi teſtamenti, in qua fiebat principale fundamentum pro parte Archiconfraternitatis. Quia
9. cùm naturale ſit quemlibet eſſe mentis com-
10. potem; furioſum verò, & inſanum, accidentale; vt dixit Bald. *in leg. nec Codicillos*, *C. de Codicill.* vbi etiam Gloſſ. Bart. & alij; præ-
11. ſumptio ſtat contra dementiam, *cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſtat.* Propterea ad probandam dementiam, præſertim in Ioanne Maria teſtatore, qui non ſolùm pro ſe habet ſanæ mentis præſumptionem, ſed in præcedenti tempore vitæ ſuæ talis probatur, efficaciori-
12. bus, & vrgentioribus probationibus de tempore conditi teſtamenti opus eſt, ita vt non ſufficiat quod aliqua alia die probetur furioſus: vt latè Bart. *in leg.* 2. *num.* 4. *verſ. ſed quid ff. de bon. poſſeſſ. fur.* Alexand. *conſ.* 85. *numero* 7. *verſ. & illud rectè*, *lib.* 2. Roder. Suar. *alleg.* 1. *per totam.* Magon. *deciſ. Florentin.* 97. *numero* 13.

Et tanto magis, quia cum his concurrit 13.
quod omnia in dicto ſecundo teſtamento deſcripta, ritè, & ordinatè compoſita reperiuntur: debiti autem ordinis obſeruantia, 14.
& recta ſcripturæ compoſitio, mentis integritatem adiuuant; ſicut inordinatio defectum: *cap.* 1. § *ſi verò, de Cler. ægrot. in* 6. *cap. filij, de hæretic. eod. libr cap. legitimus*, 93. *diſtinct.* Ioannes Andr. *in cap. cùm dilectus*, *de ſucceſſ. ab inteſt.* Alexand *in dict. leg furioſum*, *Cod. qui teſtam. facere poſſ* Honded. *conſ.* 78. *num.* 60. *lib.* 2. Tiraquell. *de leg. connub. gloſ.* 1. *part.* 11. *num.* 7. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. libro* 2. *titulo* 5. *numero* 13 & Anton. Gram. *deciſ.* 262. *numero* 2.

Et præterea, nulla maior eſt ſanæ mentis 15.
coniectura, quàm illa, quæ deſumitur ex qualitate teſtamentariæ diſpoſitionis Ioannis Mariæ, qui inſtituit hæredes dictas fœminas ſibi ſanguine proximiores, & quibus circumſcripto teſtamento à lege deferebatur eius hæreditas; & legata pia fecit, qualia ipſius teſtatoris qualitati, & cuilibet prudenti viro conueniebant: Suarez *dict alleg.* 1. *num.* 2. & 10. Honded. *dict. conſ.* 78. *numero* 61. *lib.* 2. Mantic. *vbi ſupra*, *num.* 7. Afflict. *deciſ.* 143. *num.* 5. Ioſeph. Ludou. *deciſ Peruſ.* 5. *num* 9. Gram. *deciſ.* 73. *circa fin.* & Rota *deciſ.* 119. *num.* 15 *par.* 2. *diuerſorum.*

His accedunt fides Parochorum, quibus 16.
in hoc multùm deferri debet, atteſtantium quod Ioannes Maria in vltima infirmitate, in qua fecit teſtamentum, & ex qua dementiam ortam fuiſſe prætenditur, bis peccata ſua cum ſana memoria, ſenſu perfecto, & animi dolore confeſſus fuit, & ſacram Eucharistiã ſuſcepit Horum enim Sacramento- 17.
rum ſuſceptio non niſi hominibus ſanæ mentis conuenit, & permittitur: vt latè Sard. *conſ.* 89. *per tot.* Quæ ideò plurimùm confert ad mentis integritatem præſumendam: Menoch. *præſumpt.* 45. *num.* 21. *lib.* 6. Rota *deciſ* 384. *num.* 4. *parte* 1. *recent.* & *in Romana hæreditatis de Gracchis* 5. *Decembris* 1618. *coram bona memoria Remboldo.* Adminiculantur etiam atteſtationes Reuerendiſſimi Epiſcopi Vices gerentis Illuſtriſſimi Cardinalis Vicarij, & aliorum quatuor Sacerdotum, qui circa tempus conditi ſecundi teſtamenti Ioannem Mariam perſonaliter viſitarunt, & eum ſani iudicij, vt dicunt, reperierunt. Et tan- 18.
dem ſubſcriptiones ipſiuſmet teſtatoris, & ſeptem teſtium, non parum faciunt, quia teſtator mentis expers non facilè ſubſcripſiſſet, & teſtes ſubſcribere recuſaſſent.

Vnde non obſtant teſtes de dementia de- 19.
ponentes. Quia vltra quod quidam ſunt aliqualiter intereſſati, quia aut ſunt legatarij ex primo teſtamento, aut aliàs eorum intereſt, vt illud ſuſtineatur, quorum fides propterea ſaltem diminuitur, *ad leg. omnibus*, *Cod de teſt.*

In

20. In primis non concludunt de dementia de
tempore conditi ſecundi teſtamenti, de quo
tempore, maximè ſupradictis attentis, illam
determinatè concludere debent: iuxta text.
*in leg. 2. & leg. qui teſtamento, §. quacunque,
verſ. nec furioſus ff. de teſtam.* & tradunt Do-
ctores, *in dict. leg. furioſum.* Corn. *conſ.* 261.
num. 22. *lib.* 4. Anton. Gramm. *dict. deciſ.* 262.
num. 2. & Rota *dict. deciſ.* 384. *num.* 10. *part.* 1.
recent.

21. Præterea non reddunt conuenientem ra-
tionem ſui dicti, quam tamen in hoc caſu,
etiam non interrogati exprimere debent.
Cùm enim dementia cognoſcatur per inqui-
ſitionem quandam, quæ ſe animo non of-
fert niſi per multa & diuerſa media, circa
quæ teſtes de facili poſſunt errare; ideò eis
non creditur niſi cauſam ſui dicti etiam non
interrogati faciant manifeſtam: Bald. *in leg.
ſolùm, Cod. de teſtibus*, Innocent. *in cap. cum
cauſam, de teſtibus*, Fulgoſ. & Caſtr. *in dict. leg.
furioſum*, vbi Iaſ. *num* 6. Socin. *conſ.* 42. *num.* 4.
lib. 1. Surd. *dict. conſ.* 89 *num.* 4. Boër. *deciſ.* 23.
num 41. Magon. *d. deciſ.* 97. *num* 5. Rota *in d.
deciſ.* 384. *num.* 7.

22. Non obſtat quod aliqui teſtes reddant ra-
tionem dementiæ: quia viderunt Ioannem
Mariam memoria deſtitutum, & facientem
ſtrepitus, & alia more dementium. Quia me-
moriæ imbecillitas non infert intellectus de-
fectum: Menoch. *dict. præſumpt.* 45. *num.* 31.
& Rota *dict. deciſ.* 384. *num.* 5. præſertim in
23. Ioanne Maria corporis infirmitate oppreſſo,
iuxta textum optimum *in leg. hac conſultiſſi-
ma, §. at cùm humana fragilitas, Cod. qui teſta-
ment. facere poſſ.*

24. Quod verò fecerit ſtrepitus, & alia huiuſ-
modi, ſimiliter non concludit dementiam
continuatam, & confirmatam, & ſic eum
non fuiſſe in poteſtate mentis de tempore
conditi teſtamenti, ſtante vt dictum eſt, quod
antea communi exiſtimatione ſani conſilij
reputabatur, & teſtamentum condidit rectè,
& ordinatè compoſitum, & eius diſpoſitio-
nis qualitas conuenit homini perfectæ men-
tis, & quod poſt prædicta ſtrepitus, ex te-
ſtium depoſitione, ſanus mente repertus fuit
à Parochis, quibus fuit peccata confeſſus,
necnon à Reuerendiſſimo Domino Vices-
gerente, & aliis Sacerdotibus ſupradictis:
25. Quandoque enim ſani intellectus Viri ali-
qua ex accidenti faciunt à ſana mente aliena,
etiam tempore conditi teſtamenti; & ſic in
fortioribus terminis: & tamen non ideò
ſemper de Iure furorem ſuperueniſſe præſu-
mitur, nec inſani reputantur, quoad teſta-
menti actiuam factionem, modo ea aliis ſu-
ſpicio furoris inde cauſata amoueatur.

26. Prout Pater qui filios ſuos ſine cauſa ex-
hæredat, meritò rem quaſi furioſi facere di-
citur: *leg.* 1. *& 2. ff. de inoff. teſtam.* & tamen
27. eius teſtamentum mero iure tenet, cùm opus
ſit illud reſcindi per querelam inofficioſi: *leg.*
28. *ſi non mortis, § ſi quis, & toto tit. ff. eodem.* Cùm
tamen teſtamentum furioſi ſit ipſo iure nul-
lum: *dict. leg.* 2. *& leg. filiusfamilias, ff. de teſta-
ment. & dict. leg. furioſum, Cod. qui teſtament.
fac. poſſ.*

Ille etiam teſtator, qui apud Iuriſconſul- 29.
tum in *leg. quidam in ſuo, ff. de condit. inſtit.* iuſ-
ſit oſſa ſua proiici in Tyberim, rem fu-
rioſi iuſſit, vt ibi textus dicit; & tamen eius
teſtamentum valuit.

Sicut valuit teſtamentum illius mulieris,
quæ in *leg. fin. ff. de aur. & argent. legat.* iuſſit ſe
ſepeliri cum quibuſdam ornamentis, quæ
ipſa ad ſe ſepeliendam fecerat ex Smaragdis
& Margaritis.

Et facit bonus textus in *leg. ſeruo alieno, §.
fin. ff. de legat. primò.* Et quod refert Pariſ. *con-
ſil.* 88. *num.* 65. *vol.* 3. de teſtamento illius qui
peccata ſua non confitebatur: Et Corn. *con-
ſil.* 219 *in fin. vol.* 1. de teſtamento alterius, qui
Miſſam non audiebat, & cùm diues eſſet le-
gata pro anima ſua non reliquit. Et ſic intel-
ligit Roder. Suar. *vbi ſuprà.*

Et quod refert Valerius Maximus de te-
ſtamento dementis benè ordinato, quod Se-
natus Romanus validum declarauit, quod
ſcilicet furioſus ille non erat in continuo &
confirmato furore, ſed habens dilucida in-
terualla, ita vt ex benè ordinata diſpoſitione
iudicatus fuerit in ſanitatis interuallo eſſe de
tempore facti teſtamenti.

Prout etiam ſic intelligenda eſt deciſio *in
dict. Romana hæreditatis de Gracch. verſ. tum
etiam*; Quandoquidem qui prorſus demens 30.
eſt, & in furore confirmatus; ſi de facto te-
ſtetur, quamuis ordinatè, ſemper eius teſta-
mentum nullum eſt: Roder. Suar. & Mantic.
vbi ſuprà, Menoch. *d. præſumpt.* 45. *num.* 88. Si-
quidem tunc optima compoſitio non à per-
ſona, ſed caſu magis facta creditur: argu-
mento optimi textus *in leg. fin. ff. de admi-
niſtrat. tutor.* Non enim propterea deſinit 31.
eſſe furioſus, quamuis faciat aliquos actus
Sapientis, vt dicit Roman. poſt Gloſ. *in
leg. filium emancipatum, num.* 5. *ff. de acquirend.
hæred.* Zabatell. *conſ.* 37. *vol.* 2. Corn. *conſ.* 69.
vol. 1. & Menoch. *conſ.* 82. *n.* 284.

Vt in ſimili infirmus, etſi aliquos faciat 32.
actus, qui ſanitatem arguunt, tamen non eſt
ſanus: Præpoſit. *in cap. Dilectus, extra. de ſponſ.*
Gorſet. *ſingul.* 368. *verb. teſtamentum*: vbi me-
minit illius egregiæ ſententiæ, quam dixiſſe
quemdam fatuum Pariſienſem, multi alij
etiam referunt.

Non etiam obſtare dixerunt Domini,
quod Ioanni Mariæ vti inſano fuerit datus 33.
Curator ante dictum teſtamentum, de quo
agitur, quæ Curatoris datio dementiam ar-
guit: Alexand. *dict. conſ.* 85 *num* 9. *lib.* 2. Ber-
trand. *conſ.* 48. *num.* 22. *vol.* 1. *part.* 2. Surd. *dict.
conſ.* 86. *num.* 19. & Mantic. *vbi ſuprà, num.* 15.
Quia quidquid ſit an dicti Curatoris datio
fuerit facta cauſâ cognitâ, & an fuerit ad hoc
procurata, vt videtur ab habentibus pin-
guius intereſſe ex primo teſtamento, illa ſi- 34.
militer non concludit dementiam ad effe-
ctum de quo agitur, vt in puncto Ioan. Faber
in §. præterea, & ibi Aretin. *Inſtit. quib. non eſt
permiſſ. facere teſtam.* Iaſ. *in dict. leg. furioſum,
ſub num* 2. *verſ. tertio ſingulariter limita*: Boër.
dict. deciſ. 23. *num.* 79. & Rota *in dict. Romana
hæreditatis de Gracchis*; & in omnem caſum
in conflictu probationum, Dominis ea ſupra-
dictis

dictis viſum fuit probationem ſanæ mentis de tempore conditi ſecundi teſtamenti præponderare.

35. Tandem non obſtat, quod Archiconfraternitas, quæ venit ea alio teſtamento, & ſic ex pari titulo, & poſſidet, ſit legitima contradictria ad impediendam immiſſionem *ex dict.leg.fin.* Bart. *ibi ſub num.* 11. *verſ.aut compareat*, & Zuccard. *num.* 374. Menoch. *de adipiſc.dict.remed.*40.*num.*565. Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 48. *num.* 40. Mohed. *deciſ.*13. *vt lit.penden.* & Caputaquen. *deciſ.* 392. *part.*1. & Rota *in Reatina hæreditatis* 4. *Iuny* 1599.*coram Iuſto*.

Quia eſt verum, ad effectum, vt non ſit procedendum ea dicto remedio executiuè, & ſummariè, vt loquuntur Doctores, & deciſiones *ſuprà* allegatæ. Domini autem quamuis dixerint ſententiam eſſe confirmandam, dixerunt tamen procedendum eſſe via ordinaria.

Et ita deciſum vtraque &c.

Florentina Oratorij, Lunæ 18. Martij 1630.

Coram R.P.D. Queipo.

SVMMARIVM.

1 *Vltimus de familia poteſt bona, & iura fideicommiſſo perpetuo ſubiecta, extraneo hæredi relinquere.*
2 *Filiationis probatio quando ſit inſufficiens.*
3 *Filius natus ex vxore etiam adultera cenſetur mariti.*
4 *Et iſta eſt præſumptio iuris tantùm.*
5 *Infirmitas, vel ſenectus, vel abſentia, aut alia ſimilis impoſſibilitas acceſſus ad vxorem, faciunt ceſſare præſumptionem, quod filius ſit mariti.*
6 *Hæres licèt poſſit impugnare factum defuncti, tamen rectius agit ſi illius voluntati obtemperet.*
7 *Cauſæ plures quando aſſignantur, ſufficit vnam eſſe veram, vt ex illa diſpoſitio ſuſtineatur.*
8 *Defuncti factum non poteſt hæres impugnare.*
9 *Hæres hæredis dicitur etiam hæres primi teſtatoris.*
10 *Defuncti factum poteſt impugnari ex actu, cui ipſe dumtaxat conſenſit, non autem ad eius obſeruationem ſe obligauit.*
11 *Defuncti factum poteſt impugnari reſpectu iuris ſuperuenientis poſt dictum factum.*
12 *Hæres ſuccedens iure proprio, & non hæreditario, poteſt factum defuncti impugnare: & num.* 13.

DECISIO LXIII.

ANtonius ſenior de Puccis anno 1464. in Eccleſia Sanctiſſimæ Annunciatæ Ciuitatis Florentiæ ea fundatione & dotatione Ius Patronatus ſibi, & ſuis deſcendentibus maſculis per lineam maſculinam acquiſiuit in Cappella, ſeu Oratorio Sancti Sebaſtiani inibi exiſtenti, ea quo Antonius vltimus deſcendens, & dicti Iuris Patronatus poſſeſſor extitit: Robertus iunior maritus Dominæ Octauiæ Capponiæ quam etiam in hoc Iure Patronatus legatariam reliquit, eo quod ex dicto Antonio fundatore nullus maſculus per lineam maſculinam deſcendens ſupereſſet. Atque ita eſſet locus Regulæ textus *in*
leg in ſolidum 88. §. *Prædium, leg.cum Pater*, §.
libertis, ff.de legatis 2. vbi Glos. Bart. & Do-
ctores tradunt, vltimum de familia poſſe 1.
bona & iura fideicommiſſo perpetuo ſubiecta, extraneo hæredi relinquere, vt tradit etiam Molin. *de primogenit. lib.* 1. *cap.* 4. *numero* 23. Peregrin. *de fideicommiſ. art.*52. *numero* 2. Rota *deciſ.*203. *num.*1. *part.*2. *recent.* & in terminis Iuris patronatus poſt Anchar. *conſ.* 81. *num.* 2. pluties tenuit Rota, vt per Caſſad *deciſ.*1.*num.*3.*de Iurepatronat.* Seraph. *deciſ.*364.*num.*2. *in fin cum ſequentibus, & numero* 13. *& deciſ.* 378. *num* 1. *& ſequentibus*, Rot. *deciſ.*375.*num* 4. *& num.*14. *part.*1. *diuerſ.* & apud Viuian. *de Iur.Patronat.deciſ.*12. *ſub num.* 1. *& dec.*13.*ſub n.*4. *& deciſ.*41. *ſub numero* 18.

Sed cùm Laurentius de Puccis à prædicto Antonio deſcenderet, nec de hoc ſit inter partes controuerſia; & is reliquerit Horatium, quem vti filium ex muliere coniugata ſuſceptum multis modis agnouit, nempe inſtituendo eum in ſumma ſcutorum 400. annuorum, & legitimando vti filium, & inſuper educauit, tractauit, & nominauit vti talem, & diſpenſationem ſuper Clericatu obtinuit, ac alios actus ſimiles fecit, de quibus *in ſummario Dominorum de Puccis*.

Et cùm dictus Horatius poſt mortem Roberti iunioris, relictis hæredibus Dominis de Puccis deceſſiſſet, qui vti hæredes dicti Horatij Iuris patronatus in dicto Oratorio Sācti Sebaſtiani ad ſe pertinere contendere cœperunt, & mota lite, cauſáque mihi commiſſa, propoſui dubium ſuper pertinentia dicti Iuris Patronatus; & Domini reſponderunt ad Dominam Octauiam Capponiam pertinere.

Nam difficultas præcipua circa filiationem prædicti Horatij vertebatur, & cùm in
confeſſo apud partes ſit ex muliere vxorata 2.
natum fuiſſe, probatio filiationis ex Laurentio inſufficiens apparuit, propter Iuris præſumptionem deductam ex textu in *leg.miles*, §. *defuncto, ff.ad leg.Iuliam de adult.* ex qua
communiter deducitur, ex vxore etiam adul- 3.
tera natum filium, mariti cenſeri; quamuis vterque id negauerit, vt docent Bald & Abb. *in cap.per tuas, de probat.* Boët.*deciſ.*299. Hippolyt. *in leg.*1. §.*od quæſt. num.*34. *ff. de quæſt.* Alciat. *de præſumpt.regul.*3. *præſumpt.*37. Caſtrenſ.*conſ.*434.*num.*1. Couarr.*de ſponſ* 2.*part.* *cap.*8.

*cap.*8.§.3 *num.*8. Maſcard *de probat.concl.*788. *ex num.*1.*lib.*1. Menoch. *de arbitr. quæſt.*89. *ex numero* 20.

Quamuis enim prædicta præſumptio iu-
4. ris tantum ſit, vt tenent Emanuel. Corr. *in* §. *& quid ſi tantum*, 4. *part. num.* 45. Pariſ. *conſ.* 19. *ex num.* 98. Couarr. *vbi ſuprà*, Menoch. *in dict. quæſt.* 89. *num.* 104. Achill. *deciſ.* 1. *num.* 4. *ſub tit. qui filij ſint legitimi*, tamen eas duntaxat probationes in contrarium admittit, ex quibus probetur ex marito
5. ſuſceptū non fuiſſe, vel propter infirmitatem, vel ſenectutem, vel abſentiam, aut aliam ſimilem impoſſibilitatem acceſſus ad vxorem, vt refertur *in leg. cùm diffinimus, ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris*, & poſt Doctores ſuprà relatos firmauit Rota apud Achill. *dict. deciſ.* 1. *num.* 3. *qui filij ſint legitimi*, & apud Reuerendiſſimum Dominum meum Decanum *dict. deciſ.* 7. *num.* 2. *& in Romana de Bonellis* 29. *Nouembris* 1613. *&* 28. *Nouembris* 1614. *coram bonæ memoriæ Vbaldo*. Ideò communis reputatio ac recognitiones Laurentij ſupradictæ, cùm ipſæ impotentiam coëundi mariti, aut eius acceſſus ad vxorem non tangant, ad huiuſmodi filiationis probationem non ſufficere Dominis viſum fuit.

Et quamuis Laurentius Horatio in ſingulos annos ſcuta 400. vti filio naturali legitimato legauerit, & Robertus Laurentij hæres voluntatem eius agnoſcens perſoluerit, non exinde ſequitur agnouiſſe Horatium
6. eſſe filium Laurentij: tum quia licèt potuiſſet legatum ex defectu filiationis impugnare, rectiùs feciſſe voluntati defuncti obtemperando dicendum eſt, ſecundùm textum *in leg. mulier.* 22 *in princip. ff. ad Trebellian. leg. Patrem* 19. *ibi, plenam fidem, ac debitam pietatem ſequutus, ff. quæ in fraud. creditor. leg.* 1. *Cod. de fideicomm.* tum quia etiam ſublata cauſa filiationis, potuit legatum ex aliis ſuſtineri, quæ fuerunt à teſtatore expreſſæ, nempe vt libentius poſſet Horatius diuino obſequio inſeruire, & pro anima teſtatoris preces ef-
7. fundere: & quando plures cauſæ aſſignantur, ſufficit vnam eſſe veram; vt ex illa diſpoſitio ſuſtineatur: iuxta textum *in* §. *affinitatis, Inſtit. de nupt. leg. ſi non lex Ælia Sentia, ff. de hæred. inſtituen.* Iaſ. *in authent. non licèt, num* 11. *Cod. liber. præter.* Valaſch. *conſult.* 60. *num.* 6. Tiraquell. *in reg. ceſſante cauſa, limit.* 22. Ludou. Gomez. *deciſ.* 91.

8. Neque obſtat non licere defuncti factum impugnare: *leg. Seia* 73. *ff. de euict.* & quod hæc regula æquè militet in hærede hæredis,
9. cùm etiam primi teſtatoris hæres eſſe dica-
10. tur, ex *leg. fin. Cod de hæred. inſtit.* Nam reſpondetur primò, prædictam regulam non procedere in eo actu, cui defunctus dumtaxat conſenſit, non autem ad eius obſeruationem ſe obligauit: vt docet Fulgoſ. *conſ.* 61. *& in leg. quoties ab omnibus, Cod. de fideicomm.* vbi Iaſon. *num.* 2. notat eſſe dictum quotidianum & digito ligandum, Tiraquell. *de retract. conſang.* § 1. *gloſ.* 9. *num* 94. *in fin.* quos ſequitur Surd. *conſ.* 15 *num.* 30. & hæc doctrina æquè verificatur in Laurentio teſtatore, & Roberto eius hærede.

Secundò reſpondetur prædictæ Regulæ
locum non eſſe reſpectu iuris ſuperuenientis 11.
poſt factum defuncti: ſecundum textum *in leg.* 3. *& in leg. Lucius, ff. de euict. leg.* 1. *Cod. de peric. & commod. rei vend.* vbi notant Bart. Bald. Caſtr. & Salic. Surd. *dict. conſ.* 15. *num.* 27. Anton. Gomez. 2. *tom. var. c.* 2. *num.* 40. *in fin.* Felician. de Sol. *de cenſibus*, 2. *part. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 15. Roderic. *de ann. reditu lib.* 2. *quæſt.* 9. *num.* 19. Ius autem diſponendi de hoc Iure Patronatus ad fauorem extraneorum non cœpit competere niſi à tempore mortis Roberti; quia tunc duntaxat cœpit eſſe certum, non ſupereſſe maſculum deſcendentem per lineam maſculinam ab Antonio de Puccis fundatore, & prædicta cauſa eo tempore dumtaxat extitit, quapropter Domina Octauia Capponia eo iure vtens, factum defuncti antecedens impugnare non prohibetur.

Tertiò reſpondetur, quod cùm Robertus 12.
in hoc Iure Patronatus, & non hæreditario à Laurentio, ſucceſſerit, iuxta reg. text. *in leg. vnum ex familia, ff de leg.* 2. Molin. *de primogen. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 10. *&* 21. *& lib.* 2. *cap.* 4.
num. 12. reſpectu huius Iuris Patronatus fa- 13.
ctum defuncti potuit impugnare, ſecundùm textum *in leg. Lucius Titius* 38. *ff. ſolut. matrim.* & *ibi* Bart. *in fin. num.* 7. Barboſ. *num.* 24. Phanuc. *de inuent.* 7. *part. ex num.* 196. Alciat. *in leg. filiusfamilias*, §. *Diui*, *in fin. de legat.* 1. Cror. *in leg. ſi is qui, num.* 11. *ff. de vſucap.* Natt. *conſ.* 470. *num.* 13. *lib.* 2. Tiraquell. *lib.* 1. *de retract.* §. 1. *gloſ.* 9. *num.* 53. & conducit textus pro eorum ſententia, *in leg. Seia* 73 *ff. de euict. leg. vlt. Cod. eodem tit.* Grammat. *deciſ* 913. *ex num* 8. *cum ſeqq.*

Et ita reſolutum vtraque parte informante, &c.

Florentina Canonicatus, Lunæ 3. Iunij 1630.

Coram R. P. D. Veroſpio.

SVMMARIVM.

1 *Inſtituendi neceſſitas ceſſat in tranſuerſalibus.*

2 *Patronus filius eſſe non poteſt vnà cum patre in Iurepatronatus hæreditario.*

3 *Iuſpatronatus gentilitium probatur ex eo quod filius fuerit admiſſus ad præſentandum vnà cum patre.*

4 *Teſtator quando præſumatur prius feciſſe aliud teſtamentum.*

5 *Actuum pluralitas præſumitur vbicunque ſub diuerſa forma appareant celebrati.*

6 *Diuiſio bonorum facta in præiudicium vocatorum, an ſuſtineatur?*

7 *Alienatio ex cauſa diuiſionis permiſſa eſt inter cohæredes fideicommiſſo grauatos.*

8 *Alienatio facta in extraneos ab hæredibus grauatis*

granatis ſuſtinetur, eis viuentibus; cùm eorum vita durante nullum poſſit conſiderari præiudicium vocatorum.

9 *Apoplexia morbus impedit, quòd patiens poſſit ad ſacros Ordines promoueri.*

10 *Reſignatio beneficiorum intra tres menſes publicari debet.*

11 *Præſentatio probat obſeruantiam licèt non fuerit effectum ſortita.*

Decisio LXIV.

DVabus deciſionibus firmarunt Domini corã me, qualitatẽ huius patronatus eſſe hæreditariam, cùm cauſa inter patronos agitaretur, reuocata deciſione R.P.D. bon. mem. Buratti, in qua cùm ſuper eodem patronatu dubitaretur inter præſentatos; probationes tunc datæ viſæ fuerant concludere potiùs contrariam qualitatem gentilitiam.

Fundamentum poſteriorum reſolutionum illud fuit, quòd obſeruantia, quæ pro qualitate gentilitia deducebatur, verè concludere non poterat, cùm præter contrariam Iuris præſumptionem, iidem qui tanquam ex familia de Puccis dicebantur præſentaſſe, eſſent etiam hærèdes Cardinalis Laurentij de Puccis, apud quem primum in eadem familia probatur fuiſſe hunc patronatum: Imò non niſi tanquam ipſius Cardinalis hæredes præſentaſſent.

Hoc vltimum deciſionis fundamentum cœperunt controuertere Domini de Venturis, qui contrariam qualitatem gentilitiam defendebãt, & cùm tertiò audiri obtinuiſſent ſuper qualitate huius patronatus; propoſui dubium, An eſſet recedendum a deciſis? quod Domini negatiuè reſoluerunt.

Nouæ huic diſputationi occaſionem dedit teſtamentum, quod nouiſſimè, & poſt reſolutiones factas exhibitum fuit à Venturis, in quo cùm Cardinalis vocaſſet eos, qui alias ſibi ab inteſtato ſucceſſiſſent, putabant tolli reſponſiones datas in vtraque deciſione, quod filij, & nepòtes, licèt in gradu poſteriores vocari ſimul cenſerentur
1. ex teſtamento Cardinalis, in quo tanquam tranſuerſali non cadebat neceſſitas inſtituendi, cùm ſecundùm formam ſucceſſionis inteſtatæ, patruis, & patre ſuperſtitibus, ius aliquod habere filij, aut nepotes non potuiſſent, §. 1. *Auth. de hæred. ab inteſtat. venien. Authent. de ſucceſſion. Cod. de ſuis & legitim.* Atque ita præſentationes, in quibus ſimul concurrerunt, ſuſtineri non poſſent niſi tanquam factæ in capita, atque vti de patronatu gen-
2. tilitio; cùm in patronatu hæreditario viuente patre Patronus ſimul filius eſſe non poterat, Calderin. *conſ. 9. de Iurepatron.* Federic. de Sen. *conſ. 116. numero 9. verſ præterea ſi filius*, Verall. *deciſ. 284. numero 2. part. 1. & 131.*
3. *numero 3. parte 2.* Sicut hoc argumento ad probationem qualitatis gentilitiæ vſa fuit Rota *in Florentina de Ricaſolis 10. May 1603. coram Cardinali Lancelloto*, eámque ſecuta fuit Deciſio facta *in hac cauſa coram bonæ memoria Buratto vigeſimoquinto May 1616.*

Verum hoc argumentum ex teſtamento Cardinalis id ſolùm concludebat; vt in ſucceſſione ex forma eiuſdem teſtamenti ipſius Cardinalis hæreditas proximioribus, & anterioribus in gradu deferretur, eius verò diuiſionis, quæ apud eiuſdem Cardinalis hæredes ſemper ſeruata fuit, non ſolùm mentió aliqua non fiebat in eodem teſtamento, ſed ex forma ſuccedendi in eo data, eadem diuiſio ſubſiſtere non poterat, cùm ex ſtipite Alexandri cum Antonio Cardinali Piſtorienſi, & Raphaële admitteretur Ioannes Paulus nepos, & vnà cum Roberto patre Iannottus & Pandulphus ex ſtipite eiuſdem Roberti, vnde bonum alterum ex his neceſſariò, & omninò ſequebatur; Vel quod aliud teſtamentum ſupponendum eſſet, & quidem diuerſum à primo, dum præter tempo- 4.
ris diuturnitatem, quæ inter hoc teſtamentum, & mortem Cardinalis interceſſerat alio modo, & forma, quàm in eodem teſtamento diſponeretur; probabatur poſſeſſam fuiſſe Cardinalis hæreditatem, Gloſ. *in leg. omnium, Cod. de teſtament.* Decian. *conſ. 55. numero 35.* Menoch. *præſumpt. 16. libro 6. numero 21.* Maſcard. *de probat. concluſione 1174. numero 38.* Rota *in Regien. Iurispatronatus 11. May 1623. coram Domino meo Pirouano*, ſicuti genera- 5
tim, & vniuerſè hæc actuum pluralitas præſumitur vbicunque ſub diuerſa forma appareant celebrati, Bald. *in cap. cùm Ioannes Eremita 10. numero 4.* Felin. *numero 8. de fide inſtrument.* Menochius *dicta præſumpt. 15. libro 6. numero 15.* Rota *in Nepeſina Tutela 11. May 1619. coram Cardinali Veroſpio.* Vel cùm iidem, qui fuerunt Cardinalis hæredes, eiuſdem Cardinalis hæreditatem inter ſe partiti fuerint, & ſecum participes eſſe voluerint, quos aliàs excluſiſſent ſecundùm formam ſucceſſionis inteſtatæ, neque opus ſit eodem teſtamento ad probationem, An ſimul cum ſuis maioribus filij, & nepotes ſuccedere debuiſſent, ſi eo non obſtante fuerunt iidem nepotes admiſſi ad eam hæreditatem ab iis, qui ex forma eiuſdem teſtamenti erant hæredes Cardinalis, ita vt ex vtroque capite declaretur præſentatio tanquam de patronatu hæreditario.

Neque hæc facta ideò dici poterant, vt ſolùm eorumdem filiorum, & nepotum conſenſus adhiberetur in diuiſione, quæ facta fuit inter eoſdem Cardinalis hæredes, vt ceſſaret inde dubitatio, an ex eadem di- 6
uiſione ipſis præiudicari potuerit tanquam vocatis ex rationibus, quas ponit Peregrin. *de fideicommiſſis, articulo 52. numero 87. & articulo 53. num. 61.* Hæc enim prodeſſe poſſent ſi ſolùm eorũ conſenſum appareret fuiſſe requiſitum, non autem tanquam in effectu participes, & cohæredes admiſſi fuiſſent: præterquam neque verum eſt, vt non 7
potuerit fieri eadem diuiſio inter ipſos cohæredes ſine conſenſu nepotum, aut filiorum, qui ſuccedere, ſiue in patruorum, ſiue in patris ſui portione debuiſſent, *leg. cùm pater 79. §. hæreditatem*, & *ibi* Caſtren. *num. 2. Digeſtis, de legat. 2.* Peregrin. *de fideicommiſſ. articulo 40. numero 36.* Dec. *conſ. 511:*

numero 61

numero 6. Cùm immò ſuſtineatur alienatio, 8. etiam quæ facta ſit in extraneum, adeò vt viuentibus iis, qui alienarunt conſiderari non poſſit præjudicium aliquod vocatorum; cum & prædecedere poſſint, & quandocunque conſentire, *leg. ſeruum filij* 46. *§. ſi quis rei, leg. ſeruo legato* 15. *§ ſi teſtator, Digeſtis, de legat.* 1. Petegrin. *eod. articulo* 40. *numero* 6. *&* 7. *& articulo* 52. *numero* 6. Caſtren. *in leg. filiusfamilias, §.* 11. *numero* 7. Ripa *numero* 47. *Digeſtis, de legat.* 1. Zanch. *in leg. hæredes mei §. cùm ita, numero* 405. *Digeſtis ad Trebell.* Gabriel. *conſ.* 118. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 73. *n.* 71 *& conſ.* 238. *num* 9.

Quod verò eadem diuiſio, non autem teſtamentum effectum habuerit, cum probaretur ferè ex omnibus actis, qui fieri inter eoſdem hæredes contigerunt, in quibus vel retenta, & ſeruata ſemper fuit eadem forma, atque in laudo apparebat fuiſſe inter ipſos hæredes diuiſam Cardinalis hæreditatem, vel facta fuit mentio eorundem ſtipitum, & portionum hæreditariorum, vel admiſſi fuerunt qui aliàs non ſucceſſiſſent ſecundum formam datam in teſtamento. Dixerunt tamen Domini, tolli protiùs omnes difficultates ex vltima præſentatione, quæ ſucceſſit anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto, in qua præcisè & ad vnguem ſeruata fuit eadem diuiſio ſtipitum, & vocum, ſicut in laudo diuiſa fuerat Cardinalis hæreditas, eùm ſicut fuit in aliis omnibus deciſionibus conſideratum, poſſet hæc præſentatio inter cæteras oſtendere hanc qualitatem hæreditariam, tam ratione vltimi ſtatus, quàm quia in ea ex ſtipite Alexandri interueneiat Robertus Ioannis Pauli, à quo immediatè cauſam habent Lucretia, & Sibilla auctrices Dominorum de Venturis. Neque eadem præſentatio dici poterat ſucceſſu caruiſſe, cùm Petrus de 9. Naſiis, qui ex es Canonicatum obtinoerat propter morbum apoplexiæ, ex quo ad ſacros Ordines promoueri non potuit, reſignare coactus fuerit hunc Canonicatum, & obtinuerit hac etiam de cauſa abſolui à fru-10. ctibus, quos indebitè perceperat, imò idem Canonicatus fuerit alteri collatus tanquam vacans à principio propter non publicatam reſignationem (ex cuius reſignationis cauſa idem Petrus prouiſionem ſuam obtinuerat) intra tres menſes iuxta conſtitutionem Gregorij Decimitertij, *de publicandis reſignationibus.* Ea enim noua prouiſione, vel ſublatum fuit ſolum impedimentum inhabilitatis ipſius prouiſi, & præſentationem Patronorum Papa potiùs confirmauit per prouiſionem, quæ non erat præſen-11. tationi contraria, vel ſaltem non opus eſt videre, an ea præſentatio fuerit effectum ſortita, cum illis non deducatur ad effectum quaſi poſſeſſionis quo caſu, vt ius ex ea præſentatione quæſitum dici poſſet, opus eſſet probare, vt eadem præſentatio executionem habuerit, ſed tantùm vt ex ea appareat quid in hoc patronatu fuerit per Patronos obſeruatum, vt benè, & in propoſito diſtinxit, Rota *in Florentina Iuriſpatronatus de Ricaſolis* 10. *Martij* 1603. *&* 11. *Februarij* 1604. *coram Cardinali Lancelloto.*

Et ita vtraque, &c.

Elnen. Canonicatus, Veneris 6. Iunij 1631.

Coram R.P.D. Ghiſlerio.

SVMMARIVM.

1 *Subrogatio gratiosè danda eſt immiſſio, probato Clericatu, obitu defuncti in poſſeſſione beneficij, & eiuſdem beneficij affectione.*

2 *Clericatus probatur ex litteris Ordinarij.*

3 *Obitus beneficiati in poſſeſſione beneficij, probatur ex confeſſione aduerſarij.*

4 *Poſſeſſio ſemel probata præſumitur vſque ad obitum continuata, & ſuffragatur ſucceſſori ad effectum obtinendæ immiſſionem vigore gratioſæ ſubrogationis.*

5 *Beneficij affectio in coadiutoria pendet à validitate, & iuſtificatione cauſæ, per quam fuit motus Papa ad concedendam coadiutoriam.*

6 *Coadiutoria ceſſat ceſſante cauſa ob quam fuit conceſſa.*

7 *Papa quando ex cauſa narratarum manus apponit ſuper aliquo beneficio, ſi narrata non ſunt vera, Papa non intendit præiudicare collatoribus.*

8 *Ætas decrepita propriè eſt ſupra annos ſeptuaginta.*

9 *Ætas eſt difficilis probationis.*

10 *Ætas probari poteſt per coniecturas, & indicia.*

11 *Ætas probari poteſt per teſtes ſingulares.*

12 *Ætas probatur per teſtes deponentes de proprio iudicio, vel per aſpectum.*

13 *Confeſſio annorum eius, de cuius ætate quæritur multùm concludit.*

14 *Fides Baptiſmi non probat ætatem niſi fuerit extracta à Parocho.*

Amplia vt num. 15.

16 *Fides Baptiſmi à Parocho non extracta, probat, ſi fuerit extracta vigore compulſoria parte citata*

17 *Libri baptiſmi cuſtodia præſcripta fuit à Sacro Concilio Tridentino.*

18 *Presbyteratus Ordine non poteſt quis decorari ante annum* 25. *ex diſpoſitione Sacri Concilij Tridentini.*

19 *Teſtes dubitatiuè deponentes non probant.*

20 *Teſtes melius informati debent aliis præferri.*

21 *Ebrietas vt tollat fidem teſtibus probari debet tempore examinis.*

22 *Infirmitas alicuius benè probatur per teſtes.*

23 *Teſtibus peritis magis creditur quam aliis, in iis, qua eorum peritiam concernunt.*

24 *Infirmitas alicuius bene probatur ex facto, ſcilicet ſi ille ex ipſa infirmitate deceſſerit.*

25 *Beneficium ex appoſitione manus Papæ ita remanet*

remanet affectum, vt nullus inferior poſſit amplius ſe circa illud intromittere.

Decisio LXV.

CVm dubitaretur, An Coſmo Romeu à
Sanctiſſimo deputato Coadiutori cum
futura ſucceſſione Franciſco patruo in Ca-
nonicatus Eccleſiæ Elnen. vigore ſubroga-
1. tionis gratioſæ eſſet danda immiſſio, fuit af-
firmatiuè reſolutum; cum Clericatus Coſmi,
obitus Franciſci in poſſeſſione Canonicatus,
& affectio Canonicatus benè probētur vt re-
quiſita neceſſaria in hoc iudicio immiſſionis,
Seraph. *deciſ.* 1426. *num.* 1. Rota *deciſ.* 154.
num. 1. *part.* 2. *recent.* & *in Cuſent. Abbatia* 20.
Decembris 1627. *coram Eminentiſſimo Cardi-*
2. *nali Virili.* De Clericatu conſtat ex pluribus
teſtibus, & ex litteris Ordinarij, quæ ſolæ
ſufficerent, Grammat. *deciſ.* 81. Seraph. *de-*
ciſ. 313. *num.* 1. felicis memoriæ Gregor. XV.
3. *deciſ.* 49. *num.* 6. & 78. *num.* 5. obitus autem
Franciſci in poſſeſſione Canonicatus pro-
batur ex confeſſione partis, quæ ſuperat alias
probationes, *leg. cum te*, vbi not. *C de tranſact.*
Siquidem de tali confeſſione patet in titulo
obtento à Capitulo, Rota *deciſ.* 4. *part.* 2. *di-*
4. *uerſ.* & datur inſtrumentum adeptionis poſ-
ſeſſionis, quæ præſumitur continuata vſque
ad obitum, & ſuffragatur ſucceſſori ad effe-
ctum conſequendi immiſſionem gratioſæ
ſubrogationis ex notatis *in allegat. Cuſentina*
Abbatia coram Eminentiſſimo Cardinali Virili,
bonæ memoriæ Cardin. Caualer. *deciſ.* 559.
num. 3. & *deciſ.* 608. *num.* 3. felicis record. Gre-
gor. XV. *deciſ.* 166. *num.* 9. & 394. *num* 4.
5. Affectio Canonicatus de quo agitur pen-
det à validitate gratiæ Coadiutoriæ, & a iu-
ſtificatione cauſæ, qua motus fuit Papa ad
Coadiutorem admittendum, Rota *deciſ.* 14.
num. 2. *vt lit. pend. in nou. deciſ.* 419. *num.* 2. *par-*
te 2. *diuerſ. in Barchinonen. præcedentiæ* 27. *Ia-*
nuary 1602. *coram bonæ memoriæ Cardinali*
Sacrato in Cœneten. Parochialis 4. *Decembris*
1606. *coram bonæ memoriæ Cardinali Mar-*
quemontio, & *in Oxomen. Archidiaconatus* 19.
Nouembris 1614. *coram bonæ memoriæ Burat-*
to, quam ſequuta eſt Rota *in Leodien. Cano-*
nicatus Sancti Dionyſij 25. *May* 1626. *coram*
Reuerendiſſimo Patre Domino meo Pirouano
6. *confirmata* 9. *Iuny* 1628. quia ceſſante cauſa
7. ceſſat etiam gratia, & ideò cùm per Coad-
iutoriam Papa limitatam manum appo-
ſuerit ex cauſa narratorum, ſi narrata non
ſunt vera, Papa non intendit præiudicare Col-
latoribus ordinariis, & per conſequens ceſ-
ſante gratia ceſſat & affectio ex ſuprà dedu-
ctis: ſed hanc validam, & iuſtificatam cenſue-
runt Domini ex quo bene probantur narrata
in gratia, ætas vltra 70. annos, & infirmitas.
Quoad ætatem, illa probatur ex teſtibus
octogenariis & nonagenariis deponentibus
ſe cognouiſſe, coadiutum vſque de ann. 1552.
quorum dicta adminiculantur ex aliis teſti-
bus concludentibus ætatem narratam ex aſ-
pectu & de iudicio, atque etiam alio depo-
8. nente Franciſcum obiiſſe in ætate decrepita,
quæ propriè eſt ſuprà 70. annos, vt firmat
Odd. *de reſtitut. in integr. p.* 1. *q.* 11. Modern.
Rom. *de Iudicibus, lib.* 2. *cap* 8. *num.* 154. & cùm 9.
ætas ſit ex ſui natura res difficilis probatio-
nis, Bald. *in l. ſi minorem*, *C. de integr. reſtit.* per
coniecturas & indicia probari poteſt, *leg. cum* 10.
ætate, vbi Gloſſ. *ff. de probation. l. cum te, eodem*,
Alciat. *in tract. de præſumpt. reg.* 2 *præſumpt.* 14.
num. 8. & *ſeqq.* Socin. *conſ.* 3. *num.* 2. *vol.* 2. præ-
cipuè quando agitur de ætate longæua, Maſ-
card. *de probat. concluſ.* 675. *num.* 2. Rota *de-*
ciſ. 260. *n.* 1. *part.* 2. *diuerſ.* & coram Mantic. *dec.*
124. *n.* 2. & poteſt probari per teſtes ſingu- 11.
lares, vt tradit Farin *fragm. crim. lit. A. n.* 187.
& optimè cõprobatur ex depoſitionibus te- 12.
ſtium deponentium de iudicio ſuo, vel per
aſpectum, iuxta theoricam Bar. *in leg. de ætate*,
num. 7. & 10. *ff. de minor.* quam paſſim ſequun-
tur Doctores, & tenuit Rota *deciſ.* 131. *num* 2.
& 3. *part.* 1. *coram Capuaq.* Teſtes autem ad-
ducti pro Coſmo fere omnes reddunt opti-
mam rationem, vel de cognitione à pueri-
tia, vel à iuuenili ætate, vel ex confeſſione
ipſius Canonici Coadiuti, quæ multum 13.
concludit, *l. Publia, in fin. ff. depoſ.* Abb. *in rubr.*
extra, de probat. Pariſ. *conſ.* 115. *num.* 12. *vol.* 1.
Maſcard. *de probat. concl.* 673. *num.* 1.
Probationes in contrarium adductæ per
Antonium non releuant. Nam fides Baptiſmi, 14.
in qua refertur, Franciſcum coadiutum fuiſſe
natum anno 1562. à quo vſque ad eius obi-
tum elapſi ſunt tantummodo 65. anni, non
eſt extracta à Parocho, vt requiritur ad hoc,
vt ex illa probatio ætatis concludatur, cùm
agatur de iis quæ ſpectant ad eius officium:
Bart *in l.* 2. *C de ponder. lib* 10. Gabr. *de teſtib.*
concl. 1. *num.* 19. Ruin *conſ.* 56. *num.* 5. *lib.* 1. Imò
neque extracta fuit à Notario, neque ab ali-
quo, cui ex officio demandata eſſet cuſtodia
libri huiuſmodi, ſed fuit extracta à tertio, cui
non probatur fuiſſe conceſſam hanc faculta-
tem extrahendi, & licet dicatur, eum, qui ex- 15.
traxit, fuiſſe Presbyterum, & Vicarium loci,
attamen nihil facit, quia non conſtat quod
Presbyter & Vicarius cuſtodirent librum, nec
ex eius perſona poteſt accipere robur hoc
prætenſum inſtrumentum, Rota *deciſ.* 603.
n. 3. *p.* 2. *recent.* & ſaltem debebat extrahi cum 16.
compulſoria parte citata, *Auth. ſi quis in ali-*
quo, vbi Dec. *n.* 9. & 10. *C de eden.* Rota *deciſ.* 1.
de fid. Inſtr. in nou. Mohed. *deciſ.* 8. *eod. tit.* ſanct.
mem. Greg. XV. *deciſ.* 469. *n.* 4. Quinimò hæc
fides Dominis admodum inuerisimilis viſa
fuit; quoniam ex fide Parochorum patet
quod eo tempore non extabat hic liber; cùm
agatur de tempore ante Concilium Triden-
tinum, à quo tradita fuit, & præſcripta cuſto- 17.
dia librorũ, in quibus Baptizatorum nomi-
na deſcribuntur, & cùm de tempore quo in
partibus fuit producta dicta fides, fuerit pro-
teſtatum, quod formiter extraheretur, & non
fuerit extracta, ſpecialis compulſoria petita
fuit denegata 17. Februar. 1631. *coram D. meo*
Vbaldo Ponente. Plurimi tamen fecerunt Do-
mini atteſtationem authenticam ſuſceptionis
Ordinis Presbyteratus à Franciſco Coadiuto
de menſe Decemb. 1583. ad quem promoueri 18.
nũ potuiſſet ante 25. ætatis annum ex diſpo-
ſitione Sacri Conc. Trid *ſeſſ.* 23. *c.* 12 *de reform.*

à quo tempore ad annum 1617. quo fuit con-
ceſſa gratia Coadiutoriæ, etiamquod Fran-
ciſcus fuiſſet ſolùm annorum 24 concluditur,
vt ipſe haberet pluſquam annos 67. quæ be-
nè coadiuuare poteſt dicta teſtium Coſmi
deponentium eundem Franciſcum de tem-
pore conceſſæ gratiæ exceſſiſſe annum ſe-
ptuageſimum.
19. Teſtes in contrarium adducti non obſtant,
quia deponunt dubitatiuè, nec concludunt
20. ætatem inferiorem, ſed teſtes Coſmi melius
informati debent aliis præferri, Alexand. *con-
ſil*. 141. *num*. 11. *lib*. 1. Felin. *in cap. in veſtra,
num*. 11. *de teſtibus*, Aymon. *conſ*. 400. *num*. 35.
Mantica *deciſ*. 61. *num*. 8. & eorum depoſitio
redditur maximè veriſimilis per ſupradictam
fidē ſuſceptionis Ordinis Preſbyteratus. Ne-
21. que releuat exceptio prætenſæ ebrietatis ali-
quorum teſtium, quia non probatur de tem-
pore examinis, vt neceſſariò requiritur ad ef-
fectum, vt ebrietas adimat fidem teſtibus,
Grauet. *conſ*. 169. *num*. 5. Maſcard. *de probat.
concl*. 579. *n*. 6. Rota *in Hiſpalen. Primitiarum*
31. *May* 1617. *coram Eminentiſſimo Cardinali
Pamphilio*.
22. Quo verò ad infirmam valetudinem Fran-
ciſci Coadiuti, illa eſt concludenter probata
ex teſtibus, quorum duo erant Medici, vnus
Phyſicus, alter Chirurgus, qui illum curarunt
ante conceſſionem gratiæ, & ſucceſſiuè vſ-
que ad eius obitum deponentibus de lapſu in
terram, poſt quem Franciſcus non amplius
23. exiit è lecto, quibus vti peritis magis quàm
aliis defertur, *leg. ſeptimo menſe*, vbi Bald. *in
princip ff. de ſtat hominum*, Socin. iuo. *conſ*. 183.
num. 11. *lib*. 2. Rota *deciſ*. 620. *num*. 3. *part*. 2.
diuerſ in Giennen. Theſauraria ſeu Coadiutoria,
21. *May* 1624. *coram bona memoria Buratto*.
24. Et hæc aduerſa valetudo comprobatur ex
aliis ſex teſtibus de ea deponentibus & ex fa-
cto ipſo, cum paulo poſt ſignatam ſupplica-
tionem ex prædicto morbo deceſſerit.

Quare cùm copulatiuè ætas, & infirma
valetudo narrata in gratia Coadiutoriæ fue-
runt iuſtificata, eſt danda immiſſio Coſmo in
25. vim ſubrogationis gratioſæ, ſtante affectione
ex appoſitione manus Papæ, ex qua Canoni-
catus ita remanſit affectus, vt nullus inferior
ſe circa illum potuerit amplius intromittere:
ad text. *in cap*. 1. *extr. de confirm. vtil. vel inutil.
& in cap. vt noſtrum, de appellat*. iuxt. not. per
Doctores *in cap. inter dilectos, de exceſſibus
Prælat*. Æneas de Falcon. *de reſeruat. benefic.
prælud* 3. *num*. 4. Pariſ. *conſil* 47. *num*. 30. *& ſe-
quentibus, lib* 4. Rebuff. *in prax benef. part*. 1. *de
reſeru. num*. 34. Gunzal. *ſup. regul*. 8. *gloſ*. 52.
num. 4. Rota *deciſ*. 570. *num*. 2. *part*. 1. *&* 190
num. 6 *part*. 2. *recent*.

Et hæc vtraque parte informante fuerunt
reſoluta coram Reuerendiſſimo Patre Domi-
no meo Vbaldo, in cuius locum propter eius
abſentiam fui ſubrogatus.

Romana Quarti Dotalis, Die Sabbat. 26. Nouemb. 1633. In Rota Martiniana.

Coram R.P.D. Dunozetto.

SVMMARIVM.

1 *Vxor mortuo marito poteſt prætendere lu-
crum dotale ex diſpoſitione Statuti Vrbis*
lib. 1. cap. 131.
2 *Statutum Vrbis* lib. 1. cap. 131. *vt habeat
locum requiritur matrimonij conſum-
matio.*
3 *Mulier prætendens lucrum dotale vigore
Statuti Vrbis*, lib. 1. cap. 131. *tenetur con-
cludenter probare matrimonium fuiſſe
conſummatum.*
4 *Confeſſio partis bene probat contra ſeipſam.*
5 *Matrimonium habetur pro conſummato ad
effectum conſequendi lucrum dotale, ſi
per coniugem ſuperſtitem non ſteterit,
quominus matrimonium conſummaretur.*
6 *Matrimonium eſt à principio nullum pro-
pter impotentiam perpetuam.*
7 *Matrimonium vbi non adeſt, ibi nec dos,
nec lucrum, ſeu donatio propter nuptias
eſſe poteſt.*
8 *Matrimonium quando eſt nullum propter
impotentiam viri, non debetur lucrum
dotale.*

DECISIO LXVI.

DOminus Alexander Caietanus contra-
xit matrimonium ſolemniter cum Do-
mina Diana Grotta, cum qua cohabitauit per
duos menſes circiter: deinde obiit. Poſt eius
obitum Domina Diana vltra reſtitutionem 1.
dotis, cœpit prætendere lucrum dotale à Do-
mino Camillo Caietano patre, & fideiuſſo-
re ex diſpoſitione ſtatuti Vrbis *cap*. 131. *lib*. 1.
Vnde propoſito à me dubio an ei deberetur;
Domini negatiuè reſponderunt.

Nam fuit conſideratum dictum ſtatutum 2.
in quo Domina Diana ſe fundat, requirere
matrimonij conſummationem, & ad effe-
ctum lucrandi Quartum dotale, vt ex eius le-
ctura euidenter apparet. Vnde Domina Dia- 3.
na, quæ eſt actrix, & petit dictum Quartum
vigore dicti Statuti, deberet concludenter
probare iſtam qualitatem à Statuto requiſi-
tam, & ſic matrimonium verè conſummatum
fuiſſe: vt in terminis Statuti de lucro dotis,
Pariſ. *conſ*. 34. *num*. 10. *& ſeqq. lib*. 3. *& conſ*. 62.
n. 41. *lib*. 4. Rolan. à Valle, *conſ*. 46. *n*. 8. *lib*. 4. Be-
ro. *conſ*. 40. *n*. 15. *poſt med. lib*. 1. Sanch. *de ma-
trim. lib*. 6. *diſput*. 19. *n*. 3. *&* 4. Rota *deciſ*. 101.
n. 1. *par*. 2. *diuerſ*.

Ex his autem, quæ pro parte dictæ Dia-
næ deducuntur, tantùm abeſt, vt probetur
dicta qualitas, quinimò de contrario con-
ſtat tam ex propria eius confeſſione, de qua
in *ſummario, numero nono*, aſſerentis ſe nun-
quam

quam ab Alexandro carnaliter fuiſſe cogni-
4 tam : quæ confeſſio in his terminis contra
ipſam benè probat : Rota *diuerſ. dicta deci-
ſione* 101. *numero* 11. *parte* 2. Greg. *deciſio-
ne* 357. *numero* 3. quàm ex relationibus Ma-
tronarum, quæ facta corporis inſpectione
poſt contractum matrimoniom, eam Virgi-
nem & incorruptam eſſe retulerunt.
5 Non obſtat quod per Dianam non ſtete-
rit quominus Matrimonium conſummare-
tur, ſed per Alexandrum ; ideóque in hoc
caſu illud haberi debeat pro conſummato:
quod ſufficit ad effectum conſequendi
lucrum dotale : Bald. *in leg. Deo nobis*, ſub
numero 7. *verſ ſed iuxta hoc*, *Cod. de Epiſcop.
& Cleric.* Napodan. *in conſuetud Neap. in tit.
de iur. Quart. folio* 256. *ſub numero* 32. *& fo-
lio* 258. *numero* 43. Surd. *de alimentis, titulo* 1.
quæſtione 32. *numero* 18. Sanchez *de Matri-
monio, libro* 6. *diſputatione* 18. Molfeſ. *ad con-
ſuetud. Neap. parte* 7. *tit. de iur. Quart. quæ-
ſtione* 7. *per totum*, *& in addit. à numero* 15.
vſque ad numerum 21. Gramm. *deciſione* 103.
ſub numero 87, *verſ. & licèt*, *cum ſequentibus*,
Gayll. *obſeruat.* 80. *numero* 15. *verſ.* 2. *limita-
tur libro* 2. & in terminis Statuti Vrbis, Ro-
ta *deciſione* 92. *&* 101. *parte* 2. *diuerſ.* Quia
de contrario apparet ex depoſitionibus te-
ſtium pro parte Alexandri examinatorum,
aſſerentium dictam Dianam vt plurimom
repuliſſe virum ad eam accedere volentem,
& perſæpè ex lecto maritali ad matrem con-
fugiſſe, ac demum maximis eum diſſentioni-
bus illum domo eieciſſe. Ex quibus potiùs
conſtat de renitentia Dianæ, quàm de eius
patientia.
Non obſtant deducta ad probandam im-
potentiam perpetuam Domini Alexandri :
nam omiſſo an ex illis probetur, prout illam
probari Domini non credebant ; attamen
dato, quod illa eſſet probata, adbuc tamen
6 non deberetur dictum lucrum, cùm propter
dictam impotentiam Matrimonium fuerit à
principio nullum : *cap.* 2. & *ibi* Doctores *de
frigid. & maleficiat.* Sanchez *de Matrimonio,
libro* 7. *diſputatione* 92. *numero* 2. cum aliis
adductis per Bonacinam *de matrimonio, quæ-
ſtione* 3. *puncto* 13. *numero* 9. quo caſu ceſſat
7 ſtatutum de lucro dotali ; quia vbi matrimo-
nium non adeſt, nec dos, nec lucrum, ſeu
donatio propter nuptias eſſe poteſt : vt in
8 terminis, quod lucrum non debeatur, quia
matrimonium eſt nullum propter impoten-
tiam viri : Bald. *in cap. iurauit*, *numero* 1.
de probat. Phanuc. *de lucro dotali*, *gloſ.* 3. *nu-
mero* 6. Gomez *ad leg.* 50. *Tauri*, *numero* 7.
Barboſ. *in leg.* 2. *Digeſtis*, *ſoluto matrimonio*,
parte 1. *numero* 158. Molpheſ. *ad conſuetud.
Neapolit. tomo* 1. *parte* 7. *numero* 7. *& ſeqq.*
Et ita vtraque, &c.

Romana Quarti Dotalis, Die Lunæ 20. Nouembris 1634.

Coram R.P.D. Dunozetto.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Vrbis* lib. 1. cap. 131. *defert lucrum dotis poſt conſummatum matrimonium, & num.* 3.

2 *Dotis lucrum, quando debetur ex ſtatuto, vel pacto, an debeatur non conſummato matrimonio ; Quæſtio iſta inter Doctores eſt valdè controuerſa ; Et pro vtroque caſu adſunt Doctores, qui de communi teſtantur.*

4 *Dictio*, iuxta, *ſtat ſimilitudinariè, vt dictiones*, ſicut, tanquam, ad inſtar, *& ſimiles.*

5 *Dictio*, iuxta, *potiùs cenſetur ſtare demonſtratiuè quàm reſtrictiuè.*

6 *Dictio*, iuxta, *tunc multo magis dicitur ſtare demonſtratiuè quando eſt adiecta diſpoſitioni, & prolata in materia, cuius natura ſit diſponere.*

7 *Dictio*, ioxta, *tunc ſtat cauſatiuè, non autem relatiuè, & rěſtrictiuè, quando non conſtat de relato.*

8 *Dictio*, iuxta, *quando conſtat de relato, tunc ſtat ſimilitudinariè, & reſtrictiuè ad relatum.*

9 *Lucrum dotale debetur vxori vigore ſtatuti Vrbis* lib. 1. cap. 131. *ſi per ipſam non ſteterit quominus matrimonium conſummaretur.*

10 *Statuti vigore ſi aliquis prætendat aliquid ad ſe ſpectare, debet probare quod interueniant omnes qualitates à ſtatuto requiſita.*

11 *Teſtibus deponentibus ſuper Affirmatiua magis credendum eſt.*

12 *Teſtes ſi fuerint examinati in alio iudicio, & eorum depoſitiones non producantur, non merentur attendi.*

13 *Vxor debet præſtare patientiam ſucceſſiuam, ad hoc vt dicatur quod per ipſam non ſteterit, quo minus matrimonium conſummaretur.*

DECISIO LXVII.

PRætendente Diana Grotta per obitum 1
Alexandri eius viri ſine liberis vltra reſti-
tutionem dotis ſibi deberi Quartum dotale,
iuxta diſpoſitionem Statuti Vrbis, *cap.* 131.
lib. 1. Illud ei non deberi Domini ſub die 26.
Nouembris 1633. reſponderunt : ea moti
ratione, quia Statutum defert lucrum do-
tis poſt conſummatum matrimonium, quæ
conſummatio non probabatur ; prout nec
etiam hodie viſa fuit Dominis probari : &
propterea perſtiterunt in deciſis.

2. Nam licèt quæſtio ſit multùm controuer-
ſa apud Dominos, etiam quando lucrum do-
tis debetur ex ſtatuto, vel pacto, an debea-
tur non conſummato matrimonio? vt latè
per Ceuall. *quæſt* 110 Bernard. Greu. ad Gayll.
concluſ. 80. *per tot. lib.* 2. & pro vtraque opi-
nione adſunt Domini atteſtantes de commu-
ni opinione; attamen in præſenti caſu viſum
fuit Dominis nos verſari extra iſtam difficul-
tatem, quia lucrum dotis fuit promiſſum
3. iuxta diſpoſitionem ſtatuti Vrbis, quod vt
ſuprà dixi, defert lucrum dotis poſt conſum-
matum matrimonium.

Et quod in iſto contractu partes ſe con-
formauerint cum ſtatuto Vrbis, ſatis di-
gnoſcitur ex ipſo inſtrumento dotali, in quo
fuit dictum, (*iuxta formam ſtatuti*) illa ſi-
4. quidem dictio, *iuxta*, ſtat ſimilitudinariè; vt
dictiones *ſicut*, *tanquam*, *ad inſtar*, & ſimiles,
l ſi quis, C. *de ſepulchro violato*, *l.* 1. *C. de his,
qui parent. vel liber occid. leg. leges vt genera-
les*, *Cod. de legibus*, Beto. *conſ.* 38. *numero* 3.
volumine 1.

5. Neque obſtat quod iſta dictio, *iuxta*, po-
tius cenſeatur ſtare demonſtratiuè, quam
reſtrictiuè Bart. *in leg. Centurio. num.* 39. & *ibi*
Iaſ. *num.* 51. Rip. *numero* 173. *ff de vulg & pu-
pill.* Rota *deciſ.* 27. *numero* 7. *part.* 2. *diuerſ.*
6. Maximè cùm illa ſit adiecta diſpoſitioni, &
prolata in materia, cuius natura ſit diſpo-
nere, & ſic tanto magis ſtat cauſatiuè: Ro-
ta *deciſ.* 40. *num.* 3 *par.* 2. *diuerſ.*

Quia hoc eſt verum, & benè procedit,
7. quando non conſtat de relato: quia tunc
dictio, *iuxta*, ſtat cauſatiuè; non autem re-
8. latiuè, & reſtrictiuè: ſecus verò quando
conſtat de relato, prout hic; quia conſtat
de ſtatuto, quo caſu prædicta dictio ſtat ſi-
militudinariè & reſtrictiuè ad dictum ſtatu-
tum: Bart. *in extrauag. Ad reprimendum,
verſ. prout*, *ſub numero* 2. Alexand. *conſ.* 106.
numero 51. *libro* 3. Decius *conſil.* 63. *numero* 6.
& in leg edita, *numero* 84 *in fine*, *& numero
ſequenti*, *Cod de eden.* Curt. iun. *conſ* 92. *nu-
mero* 10. Ruin. *conſil.* 25. *num.* 11. *lib.* 1. So-
cinius *conſ.* 122. *num* 33. *lib.* 3. Grat. *conſ.* 105.
num 1. *vol.* 2. Rota *dict. deciſ.* 40. *num.* 4. *&* 5.
part. 2. *diuerſ.*

9. Non obſtat, quod non ſteterit per Dia-
nam quominus Matrimonium conſumma-
retur, & propterea ei lucrum dotale dene-
gari non poſſit: ex allegatis *in deciſione:*
quæ reuidetur; & in his terminis Statuti
Vrbis adſunt *deciſiones* 92. *&* 101. *parte* 2.
10. *diuerſ.* Quia vt ſuprà dictum eſt, cùm
iſtud lucrum fuerit promiſſum iuxta litte-
ram ſtatuti, Diana debet probare, quod
interuenerint requiſita à ſtatuto: & ſi ipſa
prætendit per ſe non ſtetiſſe, quominus
matrimonium conſummaretur, hoc debet
concludenter probare: vt vltra allegata *in
deciſione* tenent Surdus *conſil.* 130. *numero* 1.
poſt med. Gratian. *diſcept.* 745. *numero* 57. &
fuit dictum *in Romana Cenſus coram Reueren-
diſſimo Domino Decano* impreſſ. apud Pic. *ad
ſtat. Vrbis deciſ.* 30. *num.* 4.

Non obſtant teſtes examinati pro parte
Dianæ deponentes, quod vnanimi conſenſu
per quadraginta dies iſti coniuges inſimul
decubuerint, & quod de meridie in thala-
mo claudebantur, quibus teſtibus vti depo- 11.
nentibus ſuper affirmatiua, plurimùm eſt
deferendum ad probandam patientiam ipſius
mulieris: Farinacius *de teſtibus*, *quæſtione* 65.
numero 200. *& ſequentibus*, Rota *deciſ.* 355.
num. 2. *parte* 1. *& deciſ.* 619. *numero* 9. *parte* 3.
diuerſ.

Quia vltra quod dicti teſtes fuerunt exa- 12.
minati in alio iudicio, nec eorum depoſitio-
nes fuerunt adhuc in Rota reproductæ, &
ſic non merentur attendi, non deponunt de
patientia ſucceſſiua præſtita ab ipſa Diana:
quinimmò conſtat de contrario per alios te-
ſtes pro parte Camilli examinatos, qui de-
ponunt, quod ipſa egrediebatur è lecto, &
ibat dormitum cum Matre, & interrogata
de hoc reſpondebat; *che coſi li piaceua di fa-
re:* prout deponunt tertius, & quartus te-
ſtis; & idem deponunt ſecundus, & tertius,
dum dicunt, quod vir fuit eiectus domo:
vnde clarè patet quod Diana non probat in-
tentionem ſuam: & quod dicti teſtes repu-
gnant probationibus ipſius: & ex illis ap-
paret ipſam non præſtitiſſe, vt dixi ſuprà, 13.
patientiam ſucceſſiuam, quam præſtare te-
nebatur, ad effectum vt potuerit dici per
eam non ſtetiſſe, quin Matrimonium con-
ſummaretur: & traditur per Calder. *con-
ſil.* 5. *verſ. reſpondebat:* Berett. *conſ.* 45. *ſub
numero* 19. Socin. *conſ.* 156. *num.* 10. *libro* 2.
verſ. Primò enim.

Non obſtat quod Diana faſſa fuerit ſe eſſe
virginem, & quod Camillus in ſuis poſitio-
nibus dixerit Alexandrum, eius filium iuiſſe
ad vxorem, & per quadraginta dies cum ipſa
cohabitaſſe: quia non exinde propterea pro-
batur continua cohabitatio Dianæ cum Ale-
xandro, toto tempore, quo durauit matri-
monium; nec quod per ipſum ſteterit
quominus fuerit conſummatum matrimo-
nium.

Et ita ex iis cum aliis deductis *in alia de-
ciſione*, vtraque parte informante, fuit reſolu-
tum, lucrum dotis non deberi.

Giennenſis Theſaurariæ, Lunæ 24. Nouembris 1634.

Coram R.P.D. Veroſpio.

SVMMARIVM.

1 *Probatio vnius ex duabus qualitatibus copulatiuè narratis, non ſufficit ad validitatem gratiæ, quamuis qualitas probata potuiſſet ſatis eſſe ad obtinendam gratiam.*

2 *Coadiutoria gratia obtenta ſub prætextu dolorum, valere non poteſt, niſi quatenus dolores ſint continui.*

3 *Capitis dolores, ex communi Medicorum ſchola connumerantur inter magnos, imò*

imò peſtiferos, & acutos morbos.

4 *Dolores qui non ſint continui dicuntur chronici.*

5 *Teſtis deponens ſuper magnitudine morbi, debet illius ſigna referre.*

6 *Morbi grauis ſigna perſpicua eſſe debent.*

7 *Morbi magni, quales ſunt acuti magna ſolent producere ſymptomata.*

8 *Capitis dolores ſecum trahunt in conſenſum totum corpus.*

9 *Peritia in teſte perito inſeruit pro ratione, & num. 12.*

Intellige vt num. 13.

10 *Teſtis de auditu maiorem fidem non meretur, quàm ille, à quo audiuit.*

11 *Teſtis deponens de iis quæ non cadunt ſub ſenſum, ſed ſignis externis deprehenduntur, debet referre ſigna ex quibus iuſtificetur eius depoſitio.*

14 *Teſtis licet poſſit vti ſua peritia in cognoſcēdo rem, ſuper qua deponit, eius tamen peritia non ſuffragatur, ſi deponat vt teſtis, non autem vti peritus electus à Iudice.*

15 *Dolores licèt propriè non ſint morbus, ſed morbi ſymptomata, poſſunt tamen illius vim, & qualitatem oſtendere.*

16 *Deriuans ab aliquo tanquam à cauſa, id quoque illius ſignum eſt.*

17 *Dolores, ſeu ſymptomata morbi, quæ nuncupantur læſæ actionis, vix poſſunt ab ipſo morbo diſtingui.*

18 *Coadiutoriæ gratia valere non poteſt, niſi coadiutus exprimat nominatim talem morbum qui ſit aptus impedire humanas actiones, cùm non ſufficiat quæcunque inhabilitas, aut praua habitudo aſſerentis indigere auxilio Coadiutoris.*

19 *Morbus niſi ſit grauis, ac ſonticus, non impedit humanas actiones, & n 27.*

20 *Partitæ extracta ex libris Capituli impugnari non poſſunt ab iis, qui ſunt de gremio ipſius Capituli.*

21 *Infirmitas excuſat Canonicum non ſolum ab onere reſidendi, ſed etiam ei conſeruat omnia priuilegia præſentium pro lucrandis diſtributionibus quotidianis.*

22 *Conſuetudo, ſecundùm quam abſentia Canonici non poſſit per alium ſuppleri reſpectu præſentiæ perſonalis in Choro, attendenda eſt.*

23 *Debilitas adducta pro cauſa obtinendi Coadiutoriam debet eſſe talis, vt aggrauet corpus ſine ſpe futuræ proſperitatis.*

24 *Infirmitas adducta pro obtinenda Coadiutoria non eſt neceſſe quod ſit continua, ſed poteſt eſſe cum aliquo interuallo quietis.*

Declara vt n. 26.

25 *Debilitas corporis quomodo diſtinguatur à morbo.*

28 *Morbus non ſolùm eſt habitus contra naturam, ſed habitus qui corporis vſum deteriorem reddit.*

Deciſio LXVIII.

CVm ageretur de iuſtificatione gratiæ in qua Chriſtophorus Gomez obtinuit ſibi dari in Coadiutorem Vitalem in adminiſtratione, & cura Theſaurariæ, quam idem obtinebat in Eccleſia Giennenſi; viſum fuit Dominis reſtringere difficultatem ad iuſtificationem Narratiuæ eiuſdem gratiæ in ea parte, in qua expoſitum fuit, quod cùm ille à ſeptem annis eidem Eccleſiæ inſeruiiſſet, non poterat ampliùs inſeruire perſonaliter, vt decebat, ob varias corporis infirmitates, quas antea paſſus fuerat, & tunc patiebatur; & præcipuè propter continuos capitis dolores, quibus ita aſſiduè grauabatur, vt non poſſet ad Eccleſiam accedere in Hebdomana ſibi contingente, & obire alia onera eiuſdem Theſaurariæ.

Cum verò propoſita cauſa *ſub die* 21. *Iun. anu.* 1621. non viſa fuiſſent probari, quæ in ea Narratiua continebantur: Et iterum propoſita cauſa *ſub die* 22. *Martij anni* 1624. contrarium firmatum fuiſſet, quod nimirum gratia Chriſtophori erat in ea parte iuſtificata: Placuit Dominis iterum partes audire; & propoſito hodie coram me dubio, confirmarunt deciſionem primo loco factam: quia probationes, quæ datæ fuerunt tam pro parte Chriſtophori, cui fuit conceſſus Coadiutor, quàm pro parte Vitalis, qui in ea gratia deputabatur in Coadiutorem, non viſæ fuerunt concludere vel ipſam malam valetudinem, & ægritudinem Chriſtophori ex capitis doloribus, vel qualitatem eorundem dolorum, vt nimirum eſſent magni, & ita continui, vt non paterentur quod poſſet intereſſe ſeruitio Eccleſiæ, & exercere alia munera & onera dictæ Theſaurariæ.

Et quidem viſa fuit neceſſaria probatio eius qualitatis; quæ fuit primo loco narrata reſpectu magnitudinis dolorum; non ſolum, quia fuit illa narrata copulatiuè ac ſimul cum altera qualitate, vt iidem dolores eſſent continui: quo caſu ſuccedit Regula, vt non ſatis ſit probatio alterius qualitatis; quamuis illa per ſe ſatis eſſe potuiſſet ad ipſam gratiam obtinendam: iuxta notata per Ægidium *in deciſ.* 116. & per Doct. *in cap. exhibita, de iudic. & in capit.* 2. *de reſcript.* & in terminis huius gratiæ pluries deciſum fuit coram Vetall. *vt in illius deciſ.* 128. 129. & 130. *part.* 1. & coram Put. *deciſ.* 63. *libr.* 2. Sed quia neque potuiſſet ſine 2. ea qualitate deſerere ſeruitium Eccleſiæ, ſiue valere hæc gratia Coadiutoriæ, quam idem obtinuit, vt fuit dictum coram Verallo *in adducta deciſ.* 130. *par.* 1. & *deciſ* 240. *numer.* 2. *eadem par.* & notant Doct. *in cap.* 2. *de Cleric. ægrotant.* & *in capit.* 1. *eodem tit. lib* 6.

Hæc autem grauitas & magnitudo morbi 3. non viſa fuit probari ex depoſitione Teſtium, qui examinati fuerunt ad inſtantiam Chriſtophori, & aſſerebant tales eſſe dolo-

rès quos ille patiebatur: licèt enim dolo-
res capitis in magnis morbis connumerari
poſſint, vt docet Galen. *de Sanit. tuenda,*
libr.6. cap.11. in claſ.2. & cum eo omnis
ſchola Medicorum, ex quibus Celſus hunc
4. morbum connumerat inter peſtiferos &
acutos, propter vehementes exacerbatio-
nes, quæ eum comitari ſolent; cùm alio-
quin potius Chronicus dicendus ſit; ex
ſententia eiuſdem Galeni, vt explicat Hie-
rem. Triuerus dictum Celſi *libr.4. cap.2 eiuſ-*
5. *dem. in tractat. de re medic.* Non tamen pote-
rat ex eiſdem teſtibus deprehendi ea magni-
tudo morbi, cùm nulla referrent ſigna huius
6. ægritudinis, ſiue vehementiæ ipſorum do-
lorum; quæ tamen ſigna debuiſſent eſſe
7. perſpicua, tum ſuppoſita magnitudine mor-
bi, ex quo magna ſymptomata prodire de-
buiſſent, vt docet idem Galen. *lib.2. de Sym-*
ptomat. cauſ. cap.2. claſſ.3. & lib 1. de dieb.
decretoriis capit.6. claſſ 4. Exemplo morbo-
rum acutorum, qui cum magni ſint, magna
etiam indicia præſeferunt; tum habita ra-
8. tione partis affectæ, quæ tanquam pars
principalis, trahere debebat ſecum conſen-
ſum totius corporis: Vnde impoſſibile erat
vt aliæ partes eo dolore non afficerentur,
& non darent aliqua ſigna.

Neque hæc ſigna referebantur ab eiſdem
teſtibus, quatenus vel enumerabant paro-
xyſmos in acceſſu ipſius morbi, vt diceba-
tur facere Sextus Teſtis *ſuper tertio articulo:*
vel quatenus in genere deponebant de ve-
hementia eorundem dolorum, dum Septi-
mus teſtis, qui id aſſerebat *ſuper eodem ar-*
ticulo, erat Medicus, qui ipſum Chriſto-
9. phorum curauerat, cui propterea ſatis eſſe
videbatur pro ratione ſua peritia: ex no-
tatis *in leg. ſeptimo menſe, Digeſtis, de ſtat.*
homin. & per Bartol. *in l.2. num 3. Digeſtis,*
de teſtam. & fuit animaduerſum *in 2. deciſ.*
huius cauſa, ſub die 22. Martij anni 1624.
Nam duo dicebat Sextus teſtis.

Et primò quod illum viderat aliquando
exire à choro, antequam diuina officia ex-
plerentur; ſed quod cauſa eius diſceſſus fue-
rint dolores, qui tunc temporis moleſti eſ-
10. ſent, hoc teſtis referebat ex auditu ab eo-
dem Chriſtophoro, cui propterea non po-
terat dici debita maior fides, quàm illi
danda eſſet: vt reperitur cautum *in cap. li-*
cet ex quadam, de teſtibus, & notant poſt
Gloſſ. *ibi*, Doct. *& in authent. ſi quis in ali-*
quo, Cod. de edend. Aymon. *conſil.6. num.67.*
Verall. *deciſ.264. num.8. part.3.*

Secundò dicebat idem teſtis, quod ex ve-
hementia eorum dolorum coactus fuerit
ipſe Chriſtophorus interrumpere ſacrifi-
cium Miſſæ: quod præterquam quod ipſe
non viderat, ſed ab aliis audiuerat; præ-
terea non viſum fuit ſatis eſſe ad oſtenden-
dam grauitatem eorundem dolorum, cum
ſemel tantum probaretur hoc illi acci-
diſſe.

Quod verò attinet ad poſteriorem teſtem:
primò eius depoſitio reddebatur ſatis in-
certa, ex ea ſola atteſtatione, quam facie-
bat, vt impoſſibile eſſet, quod Chriſto-
phorus ad Eccleſiam accederet, dum vexa-
batur iis doloribus; quia cum non poſſent 11.
cadere ſub illius ſenſum, ſed tantum ſignis
externis deprehendi; tenebatur referre ea-
dem ſigna, ex quibus tanquam ex rebus
ſibi cognitis iuſtificaretur illius depoſitio:
ex notatis per Doct. *in cap. cum cauſam, de*
teſtibus, Innocent. *num.3.* Bald. *numer.* 19.
& in leg. Solam, Cod. eodem titul. vbi Bald.
num.1. Salicet. *num.3.* Bartol. *in tractat. de*
teſtib. num.5.

Neque poterat eidem teſti ſuffragari pe-
ritia, qua dicebatur potuiſſe illum cogno- 12.
ſcere vim, & magnitudinem huius morbi,
vt propterea illa videretur eſſe inſtar ra-
tionis. Quia opus fuiſſet vt idem teſtis fuiſ- 13.
ſet ad hoc electus à Iudice, & ſuper iis de-
poneret tanquam Peritus: neque ſatis erat 14.
vt deponeret tanquam teſtis; quamuis vti
potuiſſet ſua peritia in cognoſcenda magni-
tudine eiuſdem morbi: prout concluſio-
nem ſuperiùs firmatam notabiliter limitat
Felin. *in capit. propoſuiſti, num.6. de probat.*
& in cap. ſignificaſti, num.3. de homicid. vbi
etiam Ioannes de Anan. *numer.*11. Bartol. *in*
*leg. Semel, Cod. de re milit. lib.*12, Ruin. *con-*
ſil.58. num.11. lib.5.

Secundò viſus fuit hic teſtis ſibi ipſi ad-
uerſari, quatenus in ſua depoſitione aſſe-
rebat quod ter vno anno curauerat Chri-
ſtophorum, & quod tempore eius depo-
ſitionis erant elapſi tres menſes, quibus
ille nullos dolores paſſus fuerat; licèt enim
tam hæc, quam ea, quæ ſupradicta ſunt
de moleſtia, quam Chriſtophorus paſſus
fuit ex iis doloribus in Sacrificio Miſſæ,
viderentur pertinere ad alteram qualita-
tem, quæ fuit narrata, vt hi dolores eſ-
ſent continui; tamen non poterat conſide-
rari qualitas morbi cum intermiſſione, &
vacuitate dictorum dolorum: quia licet illi 15.
propriè non eſſent morbus, ſed ſymptoma-
ta morbi, poterant tamen oſtendere illius
vim & qualitatem; ea ratione, quia quid- 16.
quid ab aliquo tanquam à cauſa deriuat, id
etiam eius ſignum eſt: vt docet Galen. 5.
de locis affect.7. & 6. Aphoriſmorum 16. Imò
tanquam ex eo genere ſymptomatum, quæ 17.
dicuntur læſæ actionis, vix poterant ab eo-
dem morbo diſtingui: vt ex eodem Galen.
& Auerroë declarat Fernel. *lib. 2. de Sym-*
ptomat. cauſ. cap.6. & de ſignis, & illorum dif-
ferentiis, cap.6. & 8.

Et hinc illud obſeruatum eſt, non ſatis 18.
eſſe quamcunque inhabilitatem, aut pra-
uam habitudinem illius, qui aſſerat ſe in-
digere opera, & auxilio Coadiutoris, vt
ſimiles gratiæ valere poſſint; ſed nomina-
tim requiri morbum, qui ſit aptus impe-
dire humanas actiones: vt ſtatutum eſt *in*
capit. primo, §. ſi vero Epiſcopus, de Cler.
ægrotant. libr. 6. & fuit deciſum coram Ve-
rall. *in deciſionib. ſuperiùs adductis* 130. 131.
& 140. *part.1.*

Et generaliter receptum eſt in quocun-
que alio impedimento, quod dicatur pro-
uenire occaſione alicuius morbi, vt non 19.
cenſeatur tale impedimentum præſtare, niſi
is

is morbus, qui ſit grauis, ac ſontieus, hoc eſt qui vim nocendi habeat; vt traditur *in leg. quæſitum, Digeſtis, de re iudicat. & in leg. vltim. Digeſtis, de Ædil. edict.* & notant Cuiac. *libr.* 12. *obſeruation. capit.* 18. Alciat. *regul.* 1. *præſumption. vltim. & in leg. morbus* 113. *de verb ſignific.* Menoch. *de arbitr. Iudic. libro ſecundo, centur.* 1. *caſ.* 60. Sarnen. *ad regul. de infirm. reſignan. quæſt.* 70.

Ex his excludebatur probatio alterius qualitatis, quæ etiam fuit narrata in gratia, quam obtinuit Chriſtophorus, vt eſſent continui dolores capitis, quibus ille afficiebatur: ad cuius qualitatis exclusionem datæ fuerunt pro parte Eccleſiæ, plures aliæ probationes; ſed præ cæ-
20. teris plurimùm mouerunt Dominos duæ atteſtationes deſumptæ ex libris Capituli, quarum prima erat fides, quam faciebat vnus ex eodem Capitulo, cuius munus erat notare abſentes à ſeruitio Eccleſiæ; & in hac apparebat quod ſpatio duorum annorum ante obtentam gratiam, quatuor ſolis diebus defecerat Chriſtophorus à ſeruitio Eccleſiæ, hoc eſt ſemel anno 1618. & tribus diebus anno ſequenti. Ab anno verò 1619. quo fuit concesſa eadem gratia, apparebat ex alia atteſtatione Secretarij Capituli, quod idem deſideratus fuerat ſolis diebus viginti ſeptem, nempè quatuor diebus eodem anno 1619. & tribus ac viginti diebus ſpatio quindecim annorum, qui elapſi fuerunt ab anno 1634. quo fuit ſubſcripta poſterior hæc fides.

Eæ autem atteſtationes viſæ ſunt plenè probare bonam valetudinem Chriſtophori, & quod ij dolores illum non potuerint impedire, quo minus ad Eccleſiam accederet, cùm non poſſet Chriſtophorus impugnare fidem librorum, ex quibus eæ atteſtationes deſumptæ fuerunt, dum ipſe erat è gremio ipſius Capituli: ex notatis per Doctores *in leg. admonendi, Digeſtis, de iureiurand.* & Bartol. *ibi, numer.* 34. Felin. *in capit. ad audientiam, numero* 16. *de præſcript.* Aymon. *de antiq. temp. parte prima, §. quid in libro Officialis, numer.* 6. Verall. *deciſ.* 556. *parte* 2. *numer.* 1. & in terminis probationis huius abſentiæ, tenuit Rota *deciſ.* 629. *num.* 1. *p.* 2. *recent.*

Neque dicatur quod vtraque ea atteſtatio reddi videbatur æquiuoca, dum potuit illius nomen omitti in libris Capituli propter hanc ipſam valetudinem, quâ laborabat; vel quia haberi debuiſſet pro præſente quamuis verè abeſſet, dum eadem
21. valetudo non ſolùm poterat illum excuſare ab onere reſidendi, verum etiam ei concedebat omnia priuilegia præſentium pro lucrandis diſtributionibus, quarum cauſa notabantur abſentes in eiſdem libris Capituli: vt ſtatutum eſt *in capit.* 1. *de Cler. non reſiden. libro ſexto*, & conſideratum fuit *in deciſ. ſub die* 25. *Martij ann.* 1624. vel etiam quia potuiſſet ſuas vices aliis committere.

Prior enim dubitatio remouebatur ex declaratione facta in priori fide ſuper conſuetudine Eccleſiæ notandi abſentes ex cauſa infirmitatis, addito nomini eiuſdem abſentis verbo, *patitur*; quo verbo dicitur in *eadem fide*, ſolitum fuiſſe deſignari cauſam abſentiæ ex infirmitate.

Quod verò ſecundo loco dicebatur, vt omiſſum fuiſſet nomen Chriſtophori, eo quia alter potuiſſet eius loco inſeruire Eccleſiæ; tollebatur ex eiuſdem Eccleſiæ conſuetudine, quæ colligebatur ex eiſdem at- 22.
teſtationibus: quia ex eis conſtabat, quod non poterat præſtari ab aliis hoc ſeruitium reſpectu præſentiæ perſonalis in Choro, ſed ſolum reſpectu celebrationis Miſſarum; & hanc conſuetudinem potiſſimùm attendi in hac materia notant Doctor. *in dict. cap.* 1. *de Cler. non reſiden. libr.* 6. & tenuit Rota coram Cardin. *deciſ. vnic. eod. tit.* Couarr. *var. reſolut. lib.* 3. *cap.* 13.

Demum non viſa fuit obſtare differentia, quam faciebant vltimo loco informantes pro Chriſtophoro inter infirmitatem, &
debilitatem; vt ſi prima adducatur pro cau- 23.
ſa obtinendi Coadiutoriam, neceſſe ſit quod illa aggrauet corpus ſine ſpe futuræ
proſperitatis. Infirmitas verò poſſit eſſe 24.
cum aliquo interuallo quietis, vt dicebatur tenuiſſe Rotam coram Verallo *deciſ.* 240 *p.* 1. cuius auctoritatem ſequutus fuit Gonzal. *ſuper regul.* 8. *gloſſ.* 5. §. 9. *num* 85. Quia licet
debilitas in hoc diſtinguatur à morbo, quod 25.
illa perpetua ſit, morbus verò cum acceſſu,
deceſſúque; tamen debet eſſe perpetuum 26.
impedimentum quod ex eo morbo procedit; ita vt aptum ſit impedire cæteras fun- 27.
ctiones corporis, etiam pro tempore, quo ipſe morbus non eſt infeſtus: quod ſolum contingere poteſt in ægrotatione graui, qualem conſtat non fuiſſe eam, qua laborabat Chriſtophorus; vt colligitur ex *eadem deciſione*, & patet ex definitione morbi relata per Iuriſconſultum *in l. prima, §. ſed ſciendum, Digeſtis, de Ædilit. edict.* cùm in
ea dicatur, morbum non ſolum eſſe habi- 28.
tum corporis contra naturam, ſed qui vſum illius faciat deteriorem: quod etiam alibi dixit Iuriſconſultus *in leg. qui tertiana*, 53. *& in leg. vltima, Digeſtis, eodem tit.* & explicando verba eius edicti declarauit Aul. Gell. *lib.* 4. *noct. Attic. cap* 2. quem ſequuti fuerunt Alciat. *in leg inter ſtuprum, §. verum, ff. de verb ſignific.* Menoch. *de arbitr. Iudic. lib.* 2. *cent.* 1. *caſ.* 69. *num.* 17.

Et ita vtraque, &c.

Digitized by Google

Romana Dotis, ſeu Filiationis, Lunæ 11. Decembris 1634.

Coram R. P. D. Merlino.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio ad effectum conſequendi alimenta ſatis probatur ex tractatu, aſſertione parentis, & communi reputatione.*

2 *Filiatio naturalis lenioribus probationibus iuſtificatur.*

3 *Filiationis vehemens præſumptio oritur ex communi reputatione.*

4 *Filiationis vehemens præſumptio oritur ex aſſertione prætenſi Patris facta in vltimo vitæ ſpiritu.*

5 *Teſti vnico omni exceptione maiori Iudex arbitrio ſuo plurimùm deferre poteſt.*

6 *Filiationis præſumptio eſt nomen Maiorum impoſitum nato.*

7 *Alimenta præſtita nutrici pro educatione infantis, filiationis argumentum præſtant.*

8 *Filiationis probatio reſultat ex eo quod quis nato neceſſaria ad victum ſubminiſtrauerit.*

9 *Fama dicitur teſtimonium populi.*

10 *Fama publica ad probandam filiationem plurimi fit à Doctoribus.*

11 *Similitudo nati indicat filiationem eius, cuius faciem repræſentat.*

12 *Garamantes, & ſuperiores Lybiæ populi ex ſimilitudine formæ proprios liberos agnoſcunt.*

13 *Similitudo natorum non eſt leuis, ſed vrgentiſſima coniectura ad probandam filiationem.*

14 *Similitudo natorum non à ſimplici imaginatione, ſed magis ab inſiti temperamenti conuenientia regulariter proficiſcitur.*

15 *Natus ex concubina ad quam alteri non patebat acceſſus, præſumitur filius concubinarij.*

16 *Teſtes ſingulares admittuntur quando agitur de probando illos actus ex quibus generalitas reſultat.*

17 *Filiatio probari debet per vrgentiores probationes quando agitur de conſequutione dotis, vel alimentorum ex bonis fideicommiſſi.*

18 *Fideicommiſſi bona alienari poſſunt pro conſtituenda dote deſcendenti etiam illegitimæ, quæ velit nubere, vel Monachari.*

19 *Dotem filiæ ſpuriæ aſſignare tenetur hæres Aui in ſubſidium.*

20 *Filiatio quando non dicatur ſufficienter probata per coniecturas reſultantes ex tractatu, nominatione patris, & ſimilitudine.*

21 *Exceptio quod teſtis deponens de filiatione alicuius, ſit creditor eiuſdem, non minuit fidem ipſius teſtis.*

DECISIO LXIX.

MArgarita ex Flauia matre orta pulſauit Dominum Marcum Antonium Victorium Fratrem, & poſſeſſorem bonorum bonæ memoriæ Ioannis Baptiſtæ Victorij, quem progenitorem ſuum ipſa aſſerebat, vt alimenta præſtaret, & ſubinde etiam dotem. Decreto Auditoris Cameræ fuit Dominus Marcus Antonius ad huiuſmodi alimentorum præſtationem condemnatus. A quo cùm poſt interpoſitam appellationem, & cauſam mihi commiſſam, negaretur, Margaritam eſſe filiam Ioannis Baptiſtæ; dedi dubium, an conſtet de illius filiatione? quod per Dominos fuit hodiè affirmatiuè reſolutum.

Probatio enim filiationis deſumpta fuit 1.
ex conſtanti denominatione, & ex frequentibus aſſertionibus eiuſdem Ioannis Baptiſtæ, quibus, dum viueret, imò & in ipſo mortis articulo teſtatus eſt, puellam hanc eſſe ſuam filiam; ex tractatu quo ſe geſſit erga eandem ad inſtar Patris; & ex communi omnium reputatione, quod Ioannes Baptiſta ex Flauia hanc filiam ſuſceperit: ex quibus ſaltem ſimul iunctis probari filiationem non ambigebatur, cum ad hunc effectum admittantur, atque ſufficiant coniecturæ & præſumptiones: Gloſſ. *in leg. Lucius, Digeſtis, de condit. & demonſtrat. & in cap. Michael. verſ. conſtituerit, de filijs Presbyter.* Ancharan. *conſ.* 225. *numero* 6. Surd. *conſil.* 1. *numer.* 38. *&* 40. & dixit Rota *in Ciuitatis Caſtelli bonorum* 8. *Februarij* 1602. *coram bonæ memoriæ Cardinali Lancelloto*, impreſſa apud Modernos Foroliuien. *de legibus deciſ.* 51. *numer.* 4. cum aliis relatis *in Romana de Catalanis* 27. *Nouem-*
bris 1630. *coram me*; præſertim vbi agitur 2.
de probanda filiatione ſimpliciter naturali, vt aduertit Natt. *conſ.* 473. *numero vigeſimonono*, Rota *in dict. deciſ.* 51. *numer.* 4. *verſ. coniectura verò.*

Quod Ioannes Baptiſta ſæpenumerò coram diuerſis perſonis profeſſus fuerit Margaritam eſſe ſuam filiam, atque illam vti filiam paſſim nuncupauerit palam, deponunt quinque teſtes *in Summario eiuſdem Marga-*
ritæ, num. 2. quam publicam denominatio- 3.
nem, magnum eſſe veræ ſobolis ſeu filiationis argumentum, tradunt Gloſſ. *in l. etiam Matris, verſ. profeſſio, Cod. de probat.* Bart. *in leg. neque profeſſio, numer.* 2. Bald. *numer.* 1. Caſtrenſ. *numer.* 3. *Cod. de teſtament.* Surdus *conſ.* 1. *n. quadrageſimoſeptimo*, Paleott. *de Noth. & ſpur. cap.* 23. *numer.* 2. Giouagn. *conſil.* 21. *num.* 4. *lib.* 1.

Et eo magis quia idem Ioannes Baptiſta 4.
ferè in extremo vitæ ſpiritu dum memor ſalutis æternæ, ſupremúmque Dei iudicium timens; veritatem omnino aſſeruiſſe præ-
ſumi

ſumi debet, Viro Religioſo, cuius probata fide & conſilio in grauioribus vtebatur negotiis, teſtatus eſt hanc eſſe ſuam filiam; & exorauit, vt illam commendaret eius fratribus, & protectioni bonæ memoriæ Domini Cardinalis Burgheſij, quæ proteſtatio eo tempore emanata pro filiationis iuſtificatione magni facienda videtur, *argum. capit. literas, de præſumpt.* Ferret. *conſ.* 150. *num.* 15. Curt. ſen. *conſ.* 69. *num.* 2. Crauet. *conſil.* 6. *num.* 61. Menochius *præſumption.* 3. *num.* 1. *lib.* 5. & ponderauit Rota *in Romana de Bonellis* 13. *Februarij* 1617. *coram bonæ memoria Vbaldo; atque in dict. Romana de Catalanis coram me* Et huius viri depoſi-
5. tioni ob eius integritatem, & quia videtur omni exceptione maior, quamuis teſtis vnici plurimùm deferendum eſt, arbitrio Iudicis; iuxta tradita per Decianum *conſ.* 91. *numer.* 34. & 92. Farinac. *de teſtibus, quæſtione* 63. *num.* 33. Cardin. Seraphin. *dec.* 676. *num.* 1. & 2.

Tractatus, quo Ioannes Baptiſta proſequutus eſt Margaritam tanquam filiam, & ſe vti parentem geſſit erga illam, com-
6. probatur ex eo quod dum hæc puella Sacro Baptiſmatis lauacro fuit abluta, nomen *Margarita*, quo nuncupabatur ipſius Ioannis Baptiſtæ mater, imponi voluit; nutrici alendam tradidit, atque eidem pro alumna præſtitit alimenta, & ſalarium, veſtes, medicinas, atque omnia congrua pro decenti puellæ ſuſtentatione ſuppeditauit: vt de his deponunt teſtes dati *in Summ. num* 2.

Quæ omnia paternæ erga liberos pietati, & officio conueniunt; & quem parentem eſſe oſtendunt; prout de nomine Auito & gentilitio indito puellæ, quod filiationem indicet, tradunt Surdus *conſ.* 1. *num.* 45. Giouagn. *conſ.* 21. *num.* 2. *lib.* 1. Rota *deciſion.* 332. *num* 4. *parte* 5. *diuerſ & in Romana de Iauellis* 13. *Nouembris* 1613. *coram bon. mem. Vbaldo.*

7. De alimentis præſtitis nutrici, atque educatione infantis, quod arguant eum, qui præſtat eſſe progenitorem; aduertit Baldus *in capit. per tuas, numer.* 1. *de probat.* Pariſ. *conſ.* 10. *num.* 6. & 62. *libro* 2. Surdus *dict. conſil.* 1. *numer.* 46. Giouagn. *dict. conſ.* 21. *num.* 3. Rota *dict. deciſ* 332. *numero* 5. & 11. & *in præallegata Romana de Ianellis.*

8. Et demum ex veſtibus, medicinis, aliíſque pro vitæ ſuſtentatione neceſſariis exhibitis inferri tractatum & probationem filiationis eius, cui prædicta præſtantur; ſcripſit Bald. *in dict. capit. per tuas, num* 5. Felin. *num.* 15. & 17. *de probat.* Pariſ. *conſil.* 10. *numero* 60. & 70. *libr.* 2. Riminald. iun. *conſ.* 621. *numer.* 30. & 35. Rota *deciſ.* 238. *num.* 9. *parte* 1. *diuerſ.* & *deciſ.* 126. *num.* 13. & *deciſ* 347. *num.* 2. *parte* 1. *recent.* & *in Romana de Catalanis* 25. *Nouembr.* 1630. *coram me.*

Prædictis adſtipulatur etiam publica vox & fama, atque communis omnium reputatio, quod Margarita ſit filia Ioannis Baptiſtæ, de qua deponunt teſtes *in Summario, numer.* 2. quæ fama atque opinio 9.
cùm ſit quoddam totius populi teſtimonium, quemadmodum in omnibus proba- 10.
tionibus admittitur, ita pro iuſtificanda filiatione à Dominis plurimi fit: *arg. capit. per tuas, de probation.* Gloſſ. *in capit. Michaël. verſ conſtiterit, de filijs Presbyter.* Caſtr. *conſil.* 151. *num.* 1. *libr.* 1. Surd. *conſil.* 1. *num.* 56. Giouagn. *conſ.* 21. *numer.* 5. Rota *deciſ* 347. *num.* 2. *parte* 1. *recent.* & poſt Modern. Foroliuien. *de legit. deciſ.* 51. *num.* 4. iuncto etiam præcipuo, & planè paterno affectu, quo Ioannes Baptiſta puellam proſequebatur, de quo in genere deponunt iidem teſtes: nec non effigie, & 11.
expreſſa ferè vultus Ioannis Baptiſtæ imagine, quam præfert hæc filia; ex cuius ſimilitudinis typo poſſe dignoſci filium eſſe illius, cuius faciem formámve refert, voluit Baldus *conſil.* 390. *lib.* 2. Decian. *conſ.* 1. *num.* 117. *libr.* 3. Tiraquellus *ad leg.* 7. *Connubial. num.* 52. & *ſequentibus*, & ante illos docuerunt Ariſtoteles *lib.* 2. *politic. capit.* 2. & Stobæus *Sermon.* 42 qui referunt Garamantas, & ſuperioris Libiæ populos, qui 12.
priuatim matrimonia neſciunt, & ob reiectam ex inceſti laſciuientis luxuria caſtitaris diſciplinam proprios liberos ignorant, ex ſimilitudine & forma dumtaxat illos agnoſcere: Gratian. *diſcept. forenſ. cap* 567. *num.* 29. Mohed. *deciſ.* 1. & 2. *qui filij ſint leg.* & erudité & luculenter docet Dominus Paulus Zacchias *Quæſtion. Medico-legal. lib.* 1 *tit.* 5. *quæſt.* 4. *per totam:* vbi monet, ſimilitudinem natorum non eſſe leuem, vt 13.
aliqui ex Iuriſconſultis autumant; ſed imò vrgentiſſimam coniecturam: quia huiuſmodi ſimilitudo non à ſimplici imagina- 14.
tione, ſed magis ab inſiti temperamenti conuenientia regulariter proficiſcitur: quod philoſophicis rationibus oſtendit.

Et eò vrgentior viſa eſt hæc coniectura, quando non conſtat Flauiam cum aliis 15.
conſuetudinem habuiſſe; ſed continuò ſolùm cum illa conuerſatum fuiſſe Ioannem Baptiſtam de tempore ſuſceptæ ſobolis, & ante, vt deponunt teſtes: ex cuius conuerſationis aſſiduitate inſurgit etiam præſumptio, quòd Margarita ſit verè filia Ioannis Baptiſtæ: Pariſ *conſil.* 10. *numero* 33. *libro* 2. Surd. *conſil* 1. *numero* 43. Menoch. *de arbitr. iud. caſ.* 89. *num.* 26. & fuit dictum *in Romana filiationis* 23. *Ianuarij* 1613. *coram bon. mem. Cardinal. Marquemont.* Atque coadiuuatur præcedens coniectura ex ſimilitudine formæ; quia ſtante hac continua conuerſatione Ioannis Baptiſtæ, Flauia veriſimiliter aliam imaginationem non concipiebat, cui ſuſcepta proles poſſit aſſimilari: quæ omnia quatenus ſingula parerentur aliquam difficultatem, ſimul iuncta perfectam, atque concludentem conſtituunt probationem, vt monuerunt Ancharanus *conſil.* 225. *num.* 6 Riminald. iun. *conſil.* 611. *num.* 41. Surd *conſ* 1. *num.* 53.

Non obſtat quod aliqui ex deductis te- 16.
ſtibus ſint ſingulares: quoniam quando non

agitur

agitur de probando certo actu ſpeciali, ſed in genere probandum eſt id, quod reſultat ex actibus ſpecialibus, prout eſt filiatio, & filiationis tractatus; ad concludendam hanc generalitatem admittuntur etiam teſtes ſingulares depoonentes de illis actibus, ex quibus generalitas reſultat, & ſimul junguntur ad plenam probationem conſtituendam: Doctores *in cap. qualiter, & quando, de accuſat.* Crauet. *conſ.73. num. 5.* plenè Riminald. iun. *conſ.7. num.27. & ſequentibus*, & fuit dictum *in Romana filiationis* 22. *Ianuary* 1613. *coram bona memoria Cardinali Marquemontio.*

Minùs obſtat quòd coniecturæ & præ-
17. ſumptiones ſolùm admittantur, vbi agitur de probanda filiatione contra patrem; ſecus verò vbi agitur de conſequendo dotem & alimenta ex bonis fideicommiſſo ſubiectis, contra tertium poſſeſſorem, prout eſt Dominus Marcus Antonius; tunc enim requiruntur vrgentiores probationes, obſtante etiam fideicommiſſo: Rota *in recent. deciſ.* 289. *numero* 1. & 8. *parte* 1. & *in Romana de Bonellis* 29. *Nouembris* 1613. & 28. *Nouembris* 1614. *coram bona memoria Vbaldo.*

Quoniam quoad qualitatem probationum, reſponſum fuit ex coniecturis in propoſita facti ſpecie propoſitis inſimul coacervatis in materia filiationis, quæ directò probari non poteſt, reſultare plenam atque concludentem probationem contra quoſcunque, & ex iuribus, authoritatibus, & deciſionibus *ſuprà* deductis. Deciſiones autem emanatas *in cauſa de Bonellis coram bon. memor. Vbaldo*, & alias, loqui ad effectum ſuccedendi in vniuerſo fideicommiſſo, & excludendi vocatos, aut venientes ab inteſtato, qui non eſt caſus præſens; nec ibi tot inſimul concurrebant coniecturæ, & ita efficaces prout hic adſunt.

18. Quo verò ad fideicommiſſum, placuit reſponſio quod cùm bona fideicommiſſo ſubiecta per Auum, prout erat fideicommittens in caſu propoſito, in ſubſidium alienari poſſint pro conſtituenda dote nepti, etiam illegitimæ, qualis aſſeritur Margarita: Angel. *in auth. res qua, numero* 3. Iaſon *num.7. Cod.comm.de legat* Peregrin. *conſ.115. num.3. lib 3.* Molin. *de primogen Hiſpan. lib.4. cap.8. num.* 19. Fuſar. *de ſubſtit. quaſt* 351. *num.* 33. Rota apud Cardinalem Seraphinum *deciſione* 58. *numero* 5. tam ſi velit nubere in ſæculo, quàm ſi cogitet profiteri in Monaſterio: Bart. *in dict. authent. res qua, num.*7. Peregrin. *de fideicommiſſ artic.* 42. *num* 57. Fuſar. *dicta quaſt.* 531. *num.* 28. conſequenter eadem bona fideicommiſſo ſubiecta, penes collateralem, vel extraneum exiſtentia, ſunt eidem oneri obnoxia, & pro dote alienari poſſint, non obſtante fideicommiſſo, vt plene diſcuſſo articulo reſoluit Rota *in Spoletana fideicommiſſi. ſub die* 4. *preſentis menſis coram*
19. *me*, & hæredem Aui, in ſubſidium teneri dotem aſſignare nepti ſpuriæ, conſuluit Abb. *conſil.* 115. *in princip. libro* 2. Mareſcot. *var. reſolution. capite* 83. *numero* 38. *libro* 2. Rota apud Cardinalem Seraphinum *deciſione* 58. *numero* 6.

Demum non aduerſatur, quod tractatum Patris, & nominationem filiæ, ſimilitudinem cum Patre, atque alias ex allegatis coniecturis non admiſerit Rota *in Bononien. de Gargantibus, impreſſa inter Recent. deciſ.* 164. *num.* 7. & 8. *parte* 3. & *in dicta deciſione de Bonellis.* 20.
Quoniam verum eſt, ſingulas ex dictis coniecturis non ſufficere, neque plenum facere gradum probationis, & ſingulæ aliquando per Rotam fuerunt rejectæ, & ſimul junctæ ſuffragantur: & doctrinæ, ac deciſiones quæ in contrarium allegari poſſunt, vel procedunt vbi agitur ad effectum excludendi venientes ab inteſtato à tota ſucceſſione; vel ad excludendam præſumptionem *leg. miles. § defuncto, ff. de adulter.* de qua *in illa Romana de Catalanis coram me*; & vbi non apparet, quod nemo alius acceſſum haberet ad mulierem, quàm prætenſus genitor, & vbi mulier erat ſoluta.

Exceptiones contra teſtes, quòd ſint cre- 21.
ditores Domini Marci Antonij, & ſimiles, in hac materia non minuunt fidem eorum depoſitionis, vt reſpondit Rota *in Romana filiationis* 22. *Ianuarij* 1613. *coram Card. Marquemontio, & in Romana filiationis* 10. *Iunij* 1611. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Pirouano.* Et quod dum deponunt de conuerſatione Ioannis Baptiſtæ cum Flauia, non percutiant tempus conceptionis; non ſubſiſtit in facto: quia imò deponunt de anno 1620. & 1621. quo anno orta eſt Margarita.

Et ita vtraque parte informante reſolutum fuit.

Leodienſis Caſtri de Mombech, Veneris 15. Decembris 1634.

Coram R.P.D. Pirouano.

SVMMARIVM.

1 *Contractus mulierum celebrati cum ſolemnitatibus requiſitis per ſtatuta locorum, & iuſta concurrente cauſa, ſunt validi.*

2 *Contractus dementium, & fatuorum, ſunt nulli & inualidi.*

3 *Dementia plenè & concludenter probanda venit, ſi agatur de annullatione contractus.*

4 *Dementia de tempore contractus probari debet, ad hoc vt annulletur contractus.*

5 *Simplicitas, Innocentia, fatuitas, & ſtupiditas differunt à furore.*

6 *Simplices, Innocentes, & fatui, in prima ſpecie non carent intellectu, licèt integrum animi vigorem non habeant; in ſecũda verò ſpecie vſum rationis non habẽt.*

7 Simplicitas

7 *Simplicitas, innocentia, & fatuitas, non ſunt ſufficientes pro inducenda nullitate cuiuſcunque contractus.*

8 *Teſtamentum conditum ab eo in quo concurrunt diuerſa ſigna dementiæ, ſed non defectus totalis vſus rationis & intellectus, validum reputatur.*

9 *Animi qualitas non poteſt aliter probari, quàm per actus exteriores.*

10 *Demens matrimonium contrahere nequit.*

11 *Sana mentis præſumptio viget ad ſuſtinendum actum geſtum.*

12 *Dementiæ præſumptio ceſſat in eo qui facit actus viro prudenti conuenientes.*

13 *Dementia an probetur ex eo quod quis ſe percuſſerit, & capillos euulſerit.*

14 *Dementia non probatur ex actibus qui prouenire poſſunt ex atra bile, & melancholia.*

15 *Dementia probatur ex eo, quod alicui fuerit datus curator.*

Declara vt num. 16.

DECISIO LXX.

1 VIſum fuit Dominis eſſe recedendum à deciſis in hac cauſa 21. *Aprilis* 1632. quia renunciatio facta per Adrianam de vſufructu Caſtri cootrouerſi de anno 1570. ad fauorem Vualteri & Cæciliæ eius coniugis, 1. & prolis ſuſcipiendæ, valida eſt, tanquam facta com cauſa, ſcilicet matrimonij contemplatione; & Mamburno loco Curatoris aſſiſtente, & interueniente Iudicis decreto; quibus concurrentibus ſimiles contractus ſemper ſuſtineotur: Tiraquell. *de leg. connub. gloſſ.* 8. *num.* 91. Lamberteng. *de contract. mulier. gloſſ.* 3. *numer.* 23. *&* 87. Quod etiam fuit firmatum nouiſſimè *in Romana pecuniaria* 11. *Decembris coram me*, & *in prima deciſione* admittitur.

Neque obſtat principale fundamentum eiuſdem deciſionis, Adrianam de tempore tranſlationis, vſusfructus, ſeu renunciationis, fuiſſe dementem & fatuam; atque 2. ita ob carentiam ſenſus & rationis contractum nullum, & inualidum remanſiſſe: §. *mutum, verſ. furioſus, Inſtitut. de inutil. ſtipul.* Mantica *de contract. libro* 1. *titul.* 12. *num* 5. *& libr.* 3. *tit.* 10. *numer.* 6. Surdus *conſilio* 89. *num.* 26. *&* 30.

Quia etſi ad eandem dementiam probandam detur inſtrumentum diuiſionis celebratæ inter Gulielmum & Vualterum, & Agnetem filios alterius Gulielmi de anno 1565. in quo Adriana ceſſit vſumfructum Caſtri controuerſi ſibi quæſitum per obitum Gulielmi ſui mariti, ad fauorem filiorum ſuorum, & in eo prætendatur contineri particulam daram ſcilicet (*quò verò ad noſtram Matrem Adrianam impotem mentis, obligamus nos illam manutenere, communibus expenſis:*) ac etiam formiter ſint examinati plures teſtes ſuper eadem dementia deponentes, ac demum paulò pòſt inſtrumentum renunciatioois de anno 1570. Non tameo viſum fuit prædicta in ſua ſpecie taliter eſſe probata, vt ſufficiant ad aooullaodum actum renunciationis fauore prolis Cæciliæ & Vualteri ſuſpiciendæ ſequutum.

Non enim in ipſa confeſſione Gulielmi & Vualteri Fratrum diuidentiom poteſt conſtitui fundamentum: quia datur Inſtrumentum diuiſionis per extenſum, in quo talis obligatio fratrum de alimentanda Matre impote meotis non legitur; & quatenus adeſſet, de tali defectu eſſet intelligeodum qui non impediret Adrianam ad ſe obligandum, ex quo in tali diuiſione non fuerunt adhibitæ ſolemnitates pro ſtultis requiſitæ.

Neque teſtes dati in eorum ratione concludunt talem meotis alienationem in Adria- 3. na, quæ ſufficiat pro annullatione actus renuneiationis; quæ tamen probatio ad eundem effectum deberet eſſe plena, & concludens: Honded. *conſil.* 78. *num.* 70. *libr.* 2. Menoch. *præſumpt.* 18. *num.* 7. *lib.* 1. Rota *deciſ.* 577. *num.* 7. *parte* 1. *diuerſorum*, *&* 384. *num.* 2. *part* 1. *recent.* Nec ſufficit probatio de 4. aliquo tempore, ſed de continuo, & de tempore contractus debent teſtes concludere, *l.* 2. *& l. qui teſtamento*, §. *quacunque*, *Digeſtis*, *de teſtament.* Boër. *deciſ.* 23. *numer.* 78. Honded. *conſ.* 78. *num.* 72. *volum.* 2. *& deciſ.* 364. *num.* 3. *part.* 1. *recent.*

Deponuot enim teſtes, qui ſunt ſex, non de dementia & ſtultitia Adrianæ; ſed quod erat ſimplex, innocens, & debilis ſuorum 5. ſenſuum, & vocabatur fatua domicella, abſque expreſſione ſignorum ſtultitiæ, & dementiæ; & quod nunquam habuit dilucida interualla, quæ ſimplicitas, innocentia, fatuitas, & ſtupiditas cùm differant à furore & demeotia; quandoquidem in prima ſpe- 6. cie, qui tales patiuntur defectus non careant intellectu, licet integrum animi vigorem non habeant; in ſecunda verò ſpecie vſum rationis non habeaot. Caſtr. *in l. ſi frater, in princ. Cod. qui teſtam. fac. poſſ.* Dec. *conſ.* 112. *num.* 2. Pariſ. *conſ.* 88. *num.* 37. *& ſeq.* Menoch *præſ.* 45. *num.* 66. *&* 68. *lib.* 6. Rota *deciſ.* 107. *num.* 29. *&* 129. *num.* 15. *p.* 2. *diuerſ.* ideo ſufficieos 7. non eſt ad anoullandum renuneiationem, prout nec aliom quemcunque actum, etiam Matrimonij, aut Profeſſionis, aut Donationis, aut Teſtamenti: Rota *d. deciſ* 107. *numero* 26. ſequendo Socin. ſen. *conſilio* 47. *num.* 9. *lib.* 3. & Galianlam *in l.* 1. *numero* 62. *Digeſtis*, *de verb. obligat. & deciſion.* 366. *num.* 4. *coram bona memoria Cardin Canalerio*, & in fortiori caſu de teſtamento Rutilij 8. Gracchi, non obſtante quod in eo concurrerent diuerſa ſigna dementiæ, ſed non careret totali vſu rationis, & iotellectus; pro valido fuit reſponſum, 15. *Decembris* 1618. *coram bon. mem. Remboldo.*

Præterea iidem teſtes eorum dicti rationem non aſſerunt, quare Adriana ſit demens, & ſtulta, aut ita ſtupida, vt careat in totum vſu rationis, prout neceſſarium eſt quando agitur, vt in præſenti, de probanda quali- 9. litate animi, quæ aliter, quàm per actus exteriores, probari non poteſt, ex quibus interiora indicantur: ſecundum Gl. *in l. his qui*, §. *diui: in verb. ſermonib.* quam *ibid.* ſequuntur Bart. & Bald. *de tutor. & curator. datis ab his*,

Socin. ſen. *conſil.42. num 6.lib.1.* Alexander *conſil.147 num 16.lib.7.* Sed tantummodo dicant fatuam, ſimplicem, ſeu ſtupidam fuiſſe; quæ qualitas vt dicebatur non aufert totalem vſum iotellectus, & ratiopis;ideo probatio remanet iioperfecta, æquiuoca, & irreleuans pro annullatione renunciatioois; maximè quia ad concludendam veram dementiam, furorem, & inſaniam, ac carentiam intellectus, ſolent ponderari multa ſigna, & præſumptiones per Doctores, quæ cumulantur per Menoch. *præſumpt.45. n.22. & ſiq. lib.6.* & de illis per teſtes nulla mentio habetur.

Quinimmò pro eadem Adriana multe concurrunt, ad probandum, quod ooo caretet iotellectu: nam teſtes deponunt de fatuitate & ſimplicitate Adrianæ, etiam dum 10. eſſer puella; & tamen matrimonium contraxit, & cum viro ſuo habitauit abſque alia dementiæ quetela; quod aliàs contrahere oon potuiſſet: *capit. dilectus, de ſponſ.* Dec. *conſil.112. in princip.*

Præterea filiis ſuis diuideutibus bona paterna poſt obitum Patris, ioteruenit cum ſuo Mambutno ſeu Tutore de anno 1565. renonciando proprio iuri vſusfructus, & à Magiſtraru fuit admiſſa: & idem cootigit in renuncietione, quam fecit de aono 1570. in qua fuit à Magiſtratu pariter admiſſa; quo 11. caſu præſumitur fuiſſe ſanæ mentis ad eundem actuio ſuſtinendum: Decius *conſil.448. numero decimoquarto*, Pariſ. *conſil.88 num.34. libr.3.* Boetius *quæſt.23. num.80.* Menochius *eadem præſumption 45. numero vigeſimoprimo,* 12. *verſ, ita etiam quando à Magiſtratu:* & faciliùs id admitrens quando actus ille perſonæ prudenti conuenit, ſequendo Dec. *dict. conſil.448. num.15.* & Rotam *deciſ.377. numero 4. parte 1. diuerſ.* & idem admittitur *in allegat. deciſ.366. num.8 coram bon.mem. Cardin. Caualerio*, & de huiuſmodi actu reuonciationis facto per Adrianam contemplatione Matrimonij Vualteri eius filij cum Cecilia, ac prolis ab eis ſuſcipiendæ, dubitari non poteſt, quin conueniar perſonæ ſanæ mentis, cum tendar ad propagationem ſuæ deſcendentiæ, & conſeruationem, ac etiam fuerit factum in executionem præcedentis diuiſionis de anno 1565. ratificata, in quibus omnia prudenter, & cautè geſta per Adrianam leguntur.

Non obſtar quod Sextus teſtis deponat 13. Adrianam Capillos aliquando ſuos dilaceraſſe, & alapis, & pugnis ſeipſam percuſſiſſe; quia vltà quod ſingularis eſt, oon videtur probabile dementiæ ſignum; cum 14. potuerit ab atra bili, & malancholia proueniſſe, quæ non infert ad ſignom dementiæ indubitatum, vt latè diſſerit, & probat idem Menoch. *d. præſumpt.45. numer.58. libro 6.*

Demum non releuat quod eidem Adrianæ poſt duus menſes à die renonciationis factæ, deputati fuerint ei Curatores vti 15. dementi; quod inter ſigna ad probandam dementiam, & carentiam intellectus, ſolet ponderari per Angel. & Salicet. *in leg. cum te, Codic. de probat.* & alios per eundem Menoch. allegatos, *in d. præſumpt. 45. num.44.*

Quia ex lectura eiuſdem deputationis tollitur obiectum, in qua oon declaratur Adriana inſana & ſtulta; ſed ad aſſertionem parentum exponitur, propter impotentiam mentis non eſſe idoneam ad ſe, ſuáſque res gerendas; quæ mentis impotentia poteſt intelligi de tali etiam, quæ non inferat ad carentiam totalis intellectua; vt ſupra fuit diſtinctum. 16.

Et ita fuit reſolutum vtraque parte informante, &c.

Romana Quarti Dotalis, Ven.15, Iunij 1635.

Coram R.P.D. Dunozetto.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum dotale iuxta Statut. Vrb.* libr.1. cap.132. *vt debeatur, matrimonium debet eſſe conſummatum.*

2 *Matrimonium non ſubſiſtit, ſi in altero ex coniugibus adſit impotentia perpetua coëundi.*

3 *Lucro dotis locus eſſe non poteſt, vbi non adeſt matrimonium.*

4 *Impotentia viri quando eſt temporalis, vel dubia, vxor tenetur præſtare ſucceſſiuam patientiam per triennium; vt poſſit fieri experientia copula coniugalis.*

5 *Mulier ſi infra bimeſtre reclamauerit de impotentia viri, non tenetur vlteriorem patientiam præſtare.*

Declara vt n ſeq.

6 Cap.1. de frigid. & malefic. *declaratur.*

7 *Confeſſio propria præualet teſtibus aliiſque probationibus.*

8 *Probatio contra propriam confeſſionem non admittitur.*

9 *Remiſſoria, ad probandum contrarium eius, quod quis fuit confeſſus, non conceditur.*

DECISIO LXXI.

POſtquam bis in hac cauſa fuit reſolutum coram me *ſub diebus 26. Nouembris* 1633. *&* 10. *Decembris* 1634. Dianam Grottam poſt 1. obitum Alexandri viri non lucratam fuiſſe Quartum dotale, ex eo quod cum eius viro matrimonium non conſummauit, provt requiritur ex Statuto Vrbis; iuxta cuius diſpoſitionem coniuges matrimonium contraxerunt: eadem Diana cœpit prætendere dictum lucrum nihilominus ſibi deberi, ex quo per eam non ſteterit, quin matrimooium fuerit conſummatum, cum per 40. dies cum eius Viro cubuerit, ac debitam patientiam præſtiterit. Vnde aſſumpto onere hoc probandi, dedit articulos; ſuper quorum releuantia dato

Digitized by Google

dato particulari dubio, eóque hodiè à me
propoſito; DD. eoa non releuare reſponde-
runt.

Non enim viſa fuit releuare articulata mala
valetudo, ſeu impotentia Alexandri: quia ſi
illa probaretur perpetua, & nulla arte ſana-
bilis, etiam non releuaret, quia Matrimo-
2. nium própter impotentiam perpetuam ſub-
3. ſiſtere non poſſet, & conſequenter nec po-
teſt eſſe locus lucro dotali; vt in terminis te-
nent DD. *in cap.2. de frigid. & malefic.* cum
aliis cumulatis *in prima deciſione.*

4. Si verò probaretur, impedimentum, vel
impotentiam fuiſſe temporalem, vel dubiam:
pariter quoque non releuaret; quia Diana te-
nebatur præſtare ſucceſſiuam patientiam per
triennium, vt poſſet fieri experientia co-
pulæ coniugalis: iuxta text. *in cap. laudabi-
lem*, & *ibi* DD. communiter, *de frigid. &
malefic.* Maſcard. *de prob. concluſ.*311. *num.*3.
Sanch. *de Matrimon.lib.*2. *diſput.*112.*num.*12.

5. Nec releuat, quod Diana infra bimeſtre
reclamauerit; qua ſtante reclamatione, non
tenebatur vlteriorem patientiam præſtare:
6. *capit.*1. *de frigid. & malefic.* Quia licèt text.
*in d. cap.*1. diſponat quod mulier quæ vult
agere ad nullitatem Matrimonij, tenetur in-
fra bimeſtre reclamare: non tamen dicit, nec
inde inferri poteſt, quod non teneatur præ-
ſtare patientiam, vt poſſit fieri experientia
copulæ: iuxta diſpoſitionem *in d.cap. Lauda-
bilem*; quæ quidem diſpoſitio ad nihilum
deſeruiret, ſi ſola mulieris reclamatio ſuffi-
ceret.

Prout nec ſubſiſtit quod Alexander ſponte
receſſerit domo Dianæ: quia contrarium
conſtat tum ex teſtibus *in alia deciſione* pon-
deratis, explicitè deponentibus, Alexan-
drum fuiſſe eiectum domo; tum etiam ex
Monitorio ſuper nullitate Matrimonij, ad
inſtantiam Dianæ contra eundem Alexan-
drum exequutum; in quo Diana expreſsè de-
clarauit ſe nolle ampliùs cum eo cohabitare:
vnde ſatis conſtat ipſam non præſtitiſſe ſuc-
ceſſiuam patientiam, quam præſtare teneba-
tur, vt potuerit dici per ipſam non ſtetiſſe,
quin matrimonium fuerit conſummatum,
vel experimentum adhibitum iuxta Cano-
nicas ſanctiones: ex prædicto enim Monito-
7. rio clara reſultat confeſſio eiuſdem Dianæ,
quæ præualet diſpoſitionibus teſtium, & om-
nibus aliis probationibus in contrarium per
ipſam faciendis: ad tradita per Surd. *conſ.*6.
*num.*1. Greg.XV. *deciſ.*357. *n.*3. & *ibi* Addit.
*num.*7. & *deciſ.*434. *num.*14. adeò quòd con-
8. tra propriam confeſſionem, præſertim quan-
do (prout hic) eſt adminiculata teſtibus; non
admittitur probatio: & denegari ſolet Re-
miſſoria tanquam calumnioſè petita; prout
9. aliàs fuit firmatum *in Toletana Penſionis* 29.
May 1598. *coram Litta*, Gregor. X V. *de-
ciſ.*124. *num* 4.

Et ita vtraque, &c.

Bononienſis fideicommiſſi de Ramundinis Veneris 15. Februarij 1636.

Coram R.P.D. Dunozetto.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum purificatum dicitur ad fauorem eius, qui docet ſe eſſe in caſu vocationis.*

2 *Filiatio probatur per teſtes deponentes de nominatione, tractatu, & publica voce, & fama.*

3 *Filiatio legitima probatur ex partitis librorum Baptiſmatum, & Matrimoniorum, concurrentibus adminiculis.*

4 *Filiatio probatur ex eo quod quis vti filius fuerit ab aliquo inſtitutus.*

5 *Sororem Teſtatoris aliquam eſſe probatur ex eo, quod teſtator illam pro tali in teſtamento nominauerit.*

6 *Proximior dicitur qui probat ſe eſſe in certo gradu, dum alius non comparet qui ſe proximiorem eſſe doceat.*

7 *Iuuenis ſi ſit eligendus ad effectum ſuſceptionis prolis, ille dicitur talis qui eſt in ætate habili ad generandum.*

8 *Vbi qualitas ad certum effectum requiritur, non eſt curandum de modo illam adimplendi, dummodo habeatur.*

9 *Iuuenis, vel ſenex an quis dicendus ſit, remittitur arbitrio Iudicis ſecundum ſubiectam materiam.*

10 *Iuuenes vocantur in Ciuitate Bononiæ potius reſpectu ſexus, ad differentiam fœminarum, quàm reſpectu ætatis.*

11 *Electio digni, omiſſo digniore in concurſu Parochialium, non ſuſtinetur de iure ſpeciali.*

12 *Electio digni omiſſo digniore, valet, quoties non agitur de concurſu Parochialium.*

13 *Fauori ſuo quilibet poteſt renunciare.*

14 *Renunciari non poteſt iuri habenti aliquam mixturam cum honore, & voluntate Teſtatoris.*

15 *Citari debent in electione illi de quorum intereſſe agitur.*

16 *Executor ad aliquem eligendum ſi poteſt ſe extraiudicialiter informare, poteſt etiam eligere, nemine citato.*

17 *Exceptio de Iure Tertij non ſuffragatur ad impediendam immiſſionem.*

DECISIO LXXII.

QVondam Ioann. Baptiſta Ramundinus teſtamentum condidit, in quo inſtituta hærede vſufructuaria omnium ſuorum bonorum Ludouica eius vxore, grauauit eam reſtituere dicta bona filiis maſculis legitimis &

naturalibus Melchioris, eioſdem Teſtatoris ex Franciſco Fratre nepotibus; quibus decedentibus abſque ſimili prole legitima & naturali, voluit, quod exequutores teſtamentarij, quatenus de tempore purificatæ conditionis ſuperuiuerent, ſin minus Priores Quatuor Ordinum Mendicantium Ciuitatis Bononiæ, pro conſeruatione agnationis, & familiæ de Ramundinis, eligerent iuuenem ex legitimo Matrimonio conceptum, & natum de proximioribus cognatis ipſius teſtatoris, qui teneretur aſſumere nomen, & inſignia familiæ de Ramundinis; quem ſic eligendum ex tunc inſtituit, & ſubſtituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum; vt latiùs in dicto teſtamento dato *in Summario*, *num.* 1.

Deceſſit Ludouica hæres ac ſucceſſioè Aloyſius Franciſcus filius dicti Melchioris vltimus hæres grauatus, abſque filiis: Vnde dicti Priores, prædefunctis aliis Exequutoribus in teſtamento deputatis, elegerunt Antonium Mariam Belioſſum dicti teſtatoris ex Cornelia Sorore pronepotem, qui nomen & inſignia eiuſdem teſtatoris aſſumpſit, & cœpit agere coram Auditore Generali Bononiæ pro recuperatione quorundam bonorum dicto fideicommiſſo ſubiectorum, contra Lucatellos illorum poſſeſſores, à quo ſententiam contrariam reportauit: Cauſa ad Rotam delata, & mihi commiſſa, dubitaui an conſtet de fideicommiſſo ad fauorem dicti Antonij Mariæ Belioſſi, ſeu Ioannis Baptiſtæ de Ramundinis? & Domini reſponderunt affirmatiuè.

Exiſtentia ſiquidem dicti fideicommiſſi non controuertebatur, & de illo ſatis apparet ex tenore eiuſdem teſtamenti.

1. Quod autem illud ſit purificatum ad fauorem ipſius Antonij Mariæ, ſeu Ioannis Baptiſtæ, clarè deſumitur ex præfata ſerie facti, in qua partes non diſcrepabant. Cum enim per obitum Aloyſij Franciſci vltimi hæredis grauati ex linea Melchioris, nulla relicta prole, factus fuerit locus electioni Iuuenis proximioris de cognatione teſtatoris, dictique Priores ob defectum Exequutorum in teſtamento nominatorum, elegerint ipſum Antonium Mariam habentem omnes qualitates ab eodem teſtatore fideicommittente requiſitas, vtique dictum fideicommiſſum fuit purificatum ad fauorem ipſius Antonij Mariæ electi, qui docet ſe eſſe in caſu vocationis: Gloſſ. *in leg. qui duos, verbo, ſuperſtes fuit, Digeſtis, de rebus dub.* Crau. *conſilio* 208. *numero tertio*, *verſ. rurſus allegantis*, Peregr. *de fideicommiſſ. artic.* 43. *numero* 17. Rota *deciſione* 267. *numero primo*, *parte* 2. *recent.*

Quod verò dictus Antonius Maria habeat qualitates à fideicommittente requiſitas, dubitari non poteſt. Nam quod ipſe ſit ex legitimo Matrimonio conceptus, & natus, probatur ex teſtibus formiter examinatis, qui apertè deponunt dictum An-
tonium Mariam eſſe filium ex Carolo Be-
lioſſo, & Valeria Scarpia coniugibus, con-
ſtante matrimonio ſuſceptum; qui teſtes
cum deponant de nominatione, tractatu, 2.
ac publica reputatione, & fama, dictam
legitimam filiationem ſufficienter probant:
iuxta doctrinam Bartol. *in leg. filium, numero primo, Digeſtis, de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris*: Surdus *conſilio* 1. *numer.* 46. *& ſeqq.* Rota *deciſion.* 766. *numero* 1. *parte* 2. *recent.*

3. Concurrentibus præſertim partitis formiter extractis à Parocho ex libris Matrimoniorum & Baptiſmatum; ex quibus apparet Matrimonium inter prædictos Carolum & Valeriam contractum, præceſſiſſe per vndecim menſes natiuitatem dicti Antonij Mariæ eorum filij, quæ partitæ iunctis depoſitionibus dictorum teſtium, legitimam filiationem Antonij Mariæ bene probant: Rota *in recent. deciſione* 132. *numero ſecundo*, *parte* 2. & inter impreſſ. per Farinac. *poſth. libr.* 2. *conſil. deciſ.* 285. *num.* 2. *in fin.*

Quod autem idem Antonius Maria ſit
pronepos Corneliæ ſororis Ioannis Bapti-
ſtæ fideicommittentis; & ſic quòd ſit pro-
ximior de cognatione eiuſdem fideicom-
mittentis, probatur ex eo, quod Carolus
pater dicti Antonij Mariæ, fuit filius dictæ 4.
Corneliæ, vt elicitur ex teſtamento eiuſdem
Corneliæ, quæ dictum Carolum vti eius
filium hæredem vniuerſalem inſtituit: Pa-
riſ. *conſil.* 29. *numero decimo*, *libro* 2. Cephal.
conſilio quadrageſimooctauo, *numero* 18. *libr.* 1.
Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 43. *numero* 77.
Reuerendiſſimus Dominus meus Decanus
deciſ. 105. *numero* 3. Sanct. mem. Greg. XV.
deciſ. 349. *numer.* 5. Rota *in recent. deciſ.* 472.
num. 8. *part.* 1.

Quod verò Domina Cornelia eſſet ſoror 5.
Ioan. Baptiſtæ fideicommittentis, deſumitur ex eo, quod idem Ioannes Baptiſta illam in dicto teſtamento ſororem nominauit, & vti tali legatum reliquit: Rota coram Greg. XV. *deciſ.* 422. *n.* 1.

Non obſtat quod Antonius Maria non pro-
bauerit ſe proximiorem de cognatione dicti
teſtatoris: quia cùm ipſe ſit in gradu certo 6.
& ſucceſſibili, neque alius concurrat, qui
prætendat ſe eſſe proximiorem, habet in-
tentionem fundatam, quod ſit proximior:
Surd. *conſil.* 241. *numer.* 25. *circa fin. & ſeqq.*
Rota *deciſ.* 575. *num.* 7. & fuit dictum *in Ferrarienſ. bonorum de Taſſonis*, 6. *Aprilis* 1615.
coram Eminentiſſ. D. Card. Pamphilio.

Non obſtat quod teſtator voluerit eligi
aliquem Iuuenem, qualis non videtur Do-
minus Antonius Maria excedens ætatem an-
norum 50. Nam Domini, omiſſa quæſtione
quiſnam in Iure dicatur Iuuenis, vel Senex?
conſiderabant quod qualitas iuuentutis in 7.
caſu de quo agitur, fuit contemplata à te-
ſtatore ad certum effectum, nempè pro con-
ſeruatione agnationis & familiæ de Ramun-
dinis, & ſic habilitatis ad ſuſcipiendam pro-
lem: Vnde cùm Dom. Antonius Maria de
tempore electionis eſſet vxoratus, ac plu-
res haberet filios, & in dies alios etiam
ſuſcipiat;

ſuſcipiat, viſum fuit ſatis conſtare de illius iuuentute, ad hoc vt dicatur conſultum voluntati teſtatoris: nam vbi requiritur qualitas ad certum effectum, non eſt curandum de modo illam adimplendi, dummodo

8. habeatur effectus: Couarruuias *pract. quaſt. cap.39 numer.7.* Mantic. *de coniect. libr.11. tit.16. num.4.* Peregr. *conſil.52. num.17. libr.5.* Fuſar. *conſilio 50. num.11.* Pureus *deciſ.488. numero ſeptimo, libr.2. in correct.* Seraphin. *deciſion.589. numero 9 & 11.* Rota *in Romana domus 5. Nouembris* 1582. *coram Rebuſterio.*

9. Præſertim cùm ad hoc, vt quis dicatur Iuuenis, vel ſenex, relinquatur arbitrio Iudicis, ſecundum ſubiectam materiam; iuxta veriorem opinionem, de qua Menoch. *de arbitrar. caſ.59. num.3. & ſeqq.* Gail. *obſeruat.92. num.7. lib.1.* Scacc. *de iudic lib.2. cap 8. numer.149. & ſeqq.* Ioſeph Ludonic. *deciſ. Lucen.13. num.55.* Peguet. *deciſione 57. num.21.* Rota *in Benonienſ. bonorum de Muletis 26. Iunij* 1602. *coram bon. mem. Cardin. Pamphilio.*

10. Quibus accedit communis vſus loquendi Ciuitatis Bononiæ, in qua Iuuenes vocantur potius reſpectu ſexus, ad differentiam fœminarum, quàm reſpectu ætatis; vt fuit ponderatum *in eadem deciſione Benonienſ. de Muletis.*

Non obſtat quod Dom. Antonius Maria de tempore electionis haberet duos fratres iuniores, & ſic habiliores ad ſuſcipiendam prolem: vnde infertur, electionem factam de Domin. Antonio Maria iuuene, omiſſis aliis fratribus iunioribus, fuiſſe inualidam; prout in ſimili dicitur de pluribus admiſſis, & approbatis in concurſu Parochialium;

11. quod electio digni, omiſſo digniore, non ſuſtineatur: Garz. *de benef. part.7. cap.16. numero ſecundo, & ſequentibus,* Rota *deciſion.613. num.6. parte 1. recent.* Greg. XV. *deciſ.11 num.8.*

12. Nam fuit reſponſum, id procedere in concurſu Parochialium, ex diſpoſitione Concilij Tridentini, *in ſeſſ.24. cap.18.* & particulari conſtitutione ſanct. mem. Pij V. ſuper prouiſione Parochialium, non autem in aliis electionibus, in quibus ſufficit Electores elegiſſe dignum, etiam omiſſo digniore; vt declarat Addit. ad Gregor. *dict. deciſ.11. num.8.* idem Garz. *de benef. part.7. cap.16. numer.16.* Pariſ. *de reſignat. libr.4. quaſt.16. num.4.* & in terminis facultatis eligendi datæ in teſtamento, Bart. *in leg. cum quidam, n.6. ff. de legat.* 2. Molin. *de primogen. libro 1. cap.5. numer.46. verſ. valebit tamen:* Molin. iun. *de iuſtitia & iure, tom.3. parte 1. tit. de maior. diſputat.595. ſub num 2.* Sanch. *conſil. moral. lib.4. cap.1. dub.60. num.11.* vbi alios cumulat.

Et viſa fuit ceſſare difficultas, quia dicti fratres dictum fideicommiſſum non agnouerunt, nec voluerunt concurrere in dicta electione; quinimò illi expreſsè renunciarunt, atque electionem factam ad fauorem D. Antonij Mariæ eorum fratris approbarunt; vnde perinde haberi debent in hac conſideratione, ac ſi non extarent; cùm quilibet poſſit ſuo

13. fauori renunciare: *leg. ſi quis in conſcribendo, Cod. de pact. cap. ſi de terra, in fin. de priuileg.* Surd. *conſil.318. num.3.*

Non obſtat, quod quando ius renunciantis habet aliquam mixturam cum honore & voluntate Teſtatoris, tunc dicto iuri renunciari non poteſt: iuxta *conſ.* Caſtren. 259. *ſub num.5. circa med. verſ. dedit enim ipſe teſtator lib....* Caldet. *conſil.1. prope fin. verſ. ſi verò eſſet introductum.* 14.

Nam prædicti Doct. loquuntur in hærede, vel fideicommiſſario, qui teſtatoris hæreditatem acceptarunt, ac per conſequens eius factum ſeu voluntatem impugnare non poſſunt; ideóque non applicantur præſenti caſui, in quo cùm fratres Dom. Antonij Mariæ non ſint teſtatoris hæredes, dicto iuri renunciare potuerunt, *ex allegatis.*

Demum non obſtat quod dicti fratres debuerint ſaltem vocari, ſeu citari in dicta electione, ex quo de illorum intereſſe agebatur, iuxta *conſ.* Zabarell. 139. *n.8.* Cuman. *conſil.7.* 15.

n.8. Quia cùm dicta electio non eſſet actus iudicialis, DD. Priores deputati ad eligendum in teſtamento potuerunt ſe extraiudicialiter informare, ac Dom. Antonium Mariam conſanguineum teſtatoris eligere, etiam non citatis dictis fratribus; vt in terminis tenuerunt Gutierrez, *Canon. qq. lib.2. quaſt.67. num.13.* Sanchez *conſil. moral. libr.4. capit.1. dub.62 num.1. in fin.* 16.

Et in omnem euentum dicta exceptio tanquam de iure Tertij non ſuffragatur Lucatellis, ad impediendam immiſſionem D. Antonij Mariæ, Socin. ſen. *conſil.78. lib.1.* Ruin. *conſil 35. num.31.* Rota coram Martin. Andr. *deciſ.87. num 14.* cum aliis *ibi* relatis. 17.

Et ita vtraque, &c.

Romana ſeu Tudertina Educationis, die Lunæ 14. Aprilis 1636.

Coram R.P.D. Pirouano.

SVMMARIVM.

1 *Pupilli melius, & ſecurius penes Matrem educantur.*

2 *Vtilitas magna ex omnibus partibus mouere debet animum iudicantis in arbitrando loco, vbi pupillus ſit educandus.*

3 *Romana Ciuitas omnibus præcellit, litteris, & bonis moribus; in qua Gymnaſia & Academia, Seminaria, & Ludimagiſtri florent; qui pueris ſumma cum diligentia, & amore aſſiſtunt, & inuigilant, vt virtutibus illos imbuant & exornent.*

Ludi-Magiſtri dum ſunt mercenarij, in eis minor ſollicitudo de puerorum cura ſolet eſſe.

4 *Pupillis æqualiter prouidere ſemper fuit præcipuum Legiſlatoribus, nedum vt alantur ſed vt liberalibus artibus inſtruantur.*

5 *Adoleſcentes ſunt transferendi ad Ciuitates, vbi meliùs & moribus & literis ornari poſſunt.*

6 *Romanum Cœlum, cui dubium eſt quod aliis præferendum ſit, circa aëris temperiem: & ſitus præſtantiam, & rerum affluentiam pro ſalute corporis tuenda.*

7 *Iuuenum viuida ingenia in Vrbe, qua ratione proueniant.*

8 *Pupillus educandus eſt ibi, vbi eius iura validiùs defendi poſſunt, abſque impenſa, ac etiam patrimonij diminutione.*

9 *Teſtatoris præceptum ſi contineat aliquam ſeruitutis ſpeciem, a legato, & inſtitutione reyci ſolet.*

10 *Referens nihil aliud operari poteſt, quàm relatum.*

11 *Domicilium non dicitur quis mutare, dum ſe transfert aliò ſtudiorum cauſa, aut mercatura, aut dignitatis, aut litis, aut melioris educationis.*

12 *Domicilio originis nunquam cenſetur renunciatum niſi per expreſſam animi declarationem, aut longi temporis curſum, quì debet annos decem excedere.*

13 *Iudex arbitrando poteſt modificare, ſeu declarare indiſcretam teſtatoris voluntatem.*

DECISIO LXXIII.

CEnſuerunt Domini licere Dominæ Catharinæ educare pupillos filios in Vrbe: quoniam ſi, iuſta cauſa ſuadente, Iu-
1. dicis arbitrio permiſſum eſt in hac cauſa determinare perſonam Matris, penes quam pupilli meliùs & ſecuriùs ſint educandi, per *leg. 1. & penultim. ff., vbi pupill. educ. deb. l. 1. Cod. eod. titul.* Baldus *conſil. 472. aliàs 487. incip. Pupilla morari debet: vol. 5.* cum aliis allegatis per Franch. *deciſ. 350.* Maſtrill. *deciſ. 130. ac in deciſ. huius cauſa 13. Ian. 1634.* eò liberiùs Iudex potuit arbitrari, & aſſignare locum in Vrbe, vbi pupilli ſint educandi, in quo cadere non poteſt maligna ſuſpicio, nec tanta circumſpectio periculi pu-
2. pillorum, ſed vtilitas magna ex omnibus partibus ponderata, quæ mouere debet animum iudicantis in arbitrando loco educationis, *leg. vtilitatem, Digeſtis, de confirm. tut. l. 1. in princip. Digeſtis, de contr. tutel. l. 1. & vltima, Digeſtis, vbi pupill. educ. deb.* Crauet. *conſil. 18. num. 5.* Surd. *de alim. titul. 4. quæſt. 13. num 4.* Valenz. alios referens *conſil. 36. num. 22. & ſeqq.*

Et quod pertinet ad animorum dotes, vt
3. litteris, & bonis moribus pueri imbuantur, abſque hæſitatione fatendum erit, Vrbem præcellere, in qua Gymnaſia, & Academiæ, Seminaria, & Ludimagiſtri florent, qui pueris ſumma cum diligentia & amore aſſiſtunt & inuigilant, vt virtutibus repleantur: quod de Ciuitate Tuderti dubitari poteſt, in qua Ludi-Magiſtri non affluunt, prout in Vrbe, ſed deſiderantur, & mercede vel de publico conducuntur, vel ipſi mercenarij ſunt, in quibus minor ſollicitudo de puerorum cura ſolet eſſe: & hoc eſt quod Legiſlatoribus ſemper præcipuum fuit æqua- 4.
liter prouidere pupillis, nedum vt alantur, ſed vt liberalibus artibus inſtruantur: *leg. qui filium, ff. vbi pupill. educ. deb. leg. cum plures, §. cum tutor, ff. de admin. & per. tut. leg. de bonis, §. non ſolum, ff. de Carbon. edict.* & propterea non mirum ſi adoleſcentes ſunt 5.
transferendi ad Ciuitates, vbi meliùs & faciliùs & moribus, & litteris ornari poſſint, maximè quando, vt in præſenti, æquali impenſa proprij domicilij & loci, ad quem transmigraturi ſunt, ſuſtentari valeant: atque ita pro translatione pupilli ad Ciuitatem Senarum, deciſum fuiſſe refert Chriſtophorus Medices *deciſ. 62. numer. 5.* & de Puero Vrbeuetano, qui ex diſpoſitione Aui materni expreſſa iuſſus erat educari penes Auiam maternam, idem reſponſum fuit *in Vrbeuetana educationis 20. Martij 1618. coram Dom. Card. Vbaldo*, vt in Seminario Romano etiam inuitus detineretur.

Si verò attendantur quæ ad corporis ſalutem pupillorum reſpicere poſſunt, nempè aëris temperies, & ſitus præſtantia, & rerum affluentia pro ſalute corporis tuenda; cui dubium, quòd Cœlum Romanum præ- 6.
ferendum ſit? quandoquidem ex Vrbis latitudine, & amplitudine, ac magni fluminis, ac rerum concurſu, æquè cuique corporis temperaturæ conuenire poſſit; ita vt ex hac vniuerſali conuenientia, dixerit Mandoſ. *ad Reg. Cancell. 16. quæſtion. 39. numer. 7.* inde prouenire viuida Iuuenum ingenia, ea 7.
ratione, quia ad inuicem coincidunt aëris optima temperies, & ingenij incolarum præſtantia; ita vt de vna ad alteram poſſit argumentari, ex Ariſt. ſententia *in probl. ſect. 14. quæſt. 1. & 15.*

Demum inſpecta etiam vtilitate rerum, & patrimonij ipſorum pupillorum, educatio in Vrbe eſt admittenda, dum ſub Auunculorum patrocinio, bona, & iura pupillorum validius defendi poterunt abſque impenſa, ac etiam patrimonij diminutione, attenta oblatione per Dominam Catharinam matrem de filiis alendis in Vrbe, pro ſumma iam in Ciuitate Tuderti decreta: & hæc ipſa patrimonij pupillorum ſperata defenſio adeò 8.
præualuit, vt Conſilium Neapolitanum omiſſo tutore mandauerit pupillam penes Matrem educari, quæ ad ſecundas tranſierat nuptias contemplatione Vitrici magni nominis Aduocati, referente tunc, & deciſum atteſtante Carolo Tapia *deciſ. 51. n. 18.* quæ etiam comprobantur ex rationibus *deciſ. ſupradicta 62. n. 5. & ſeqq.* Chriſtophori Medic.

Non obſtat præceptum Alexandri Patris pupillorum, de quo in eius teſtamento: *Che l'infraſcritto ſuo herede non poſſi per neſſun tempo mai leuarſi dall'habitatione, & domicilio di Todi, & andar ad habitare in altri luoghi.*

Quoniam omiſſo quod tale præceptum 9.
tanquam

tanquam continens quandam ſeruitutis ſpe-
ciem, à legato & inſtitutione ſolet reiici:
*leg. Titio centum, §. Titio centum, il 2 ff. de con-
dit. & demonſtr.* attamen cùm ſe referat ad ſi-
milem Martij Patris diſpoſitionem; ibi, *e
conforme all'ordine particolare fatto dalla b. m.
del ſignor Martio ſuo Padre, confirmando, in
queſto in tutto, & per tutto il detto teſtamento,
con la medeſima pena:* nihil plus referens
operari poteſt, quàm relata diſpoſitio con-
10. tinet: *leg. aſſe toto, ff. de hered. inſtitu.* Dec.
conſil. 47. numer. 1. Ruin. *conſil. 127. numer. 4.
libro 2.* Crauet. *conſil. 45. num. 4.* Menoch.
præſumpt. 62. num 14. lib 4. Berett. *conſil. 130.
numer. 5.* loquens de diſpoſitione relata ad
teſtamentum parentum illiúſque approba-
tione, ſed Martij Patris diſpoſitio duo de-
terminat, Primum, quod nemo ex filiis ſuis
deſcendentibus poſſit *innouare, ò laſciar in al-
cun modo il domicilio di detta Città di Todi
e ſuo Territorio:* Secundum, *che non ſi in-
tenda prohibirli l'andare à qualche loro ho-
neſto ſpaſſo per qualche meſe, & anno, in al-
tri luoghi, come in Roma, & altroue*, ſub-
dens & *anco per molte altre occaſioni, pur-
chè non mutino il domicilio come ſopra:* ergo
cùm neque à primo, neque à ſecundo re-
cedatur per filiorum in Vrbe educationem,
nihil opponi poteſt de contraria Patris diſpo-
ſitione.

Nam ſiue Alexandri verba attendantur,
ſiue Martij diſpoſitio ſequatur, nulla poteſt
eorumdem voluntati contrauentio colligi,
cùm de domicilij deſertione loquantur; vt
aliò ad habitandum ſe transferant: quod
11. quidem domicilium, ſi per accidens deſera-
tur, dum quis aliò ſe transfert ſtudiorum
cauſa, aut mercaturæ, aut dignitatis, aut
litis, aut melioris educationis, non dicitur
mutari: text. eſt *in leg. aſſumptio, Digeſtis,
ad municip. leg. origine, Codic. de municip.
& orig. libro decimo, leg pen. in fine, Digeſtis,
de Senat. leg. prouinciales, Digeſtis, de ver-
bor ſignif* Menoch. *conſil. 129. numer 37.* Ce-
phal. *conſil. 451. num. 125.* Surdus alios refe-
rens, *conſil. 346. num. 12. & conſil. 313. nu-
12. mero 71.* affirmans nunquam domicilio ori-
ginis cenſeri renunciatum, niſi per expreſ-
ſam animi declarationem, aut longi tempo-
ris curſum, qui debet annos decem excede-
re: & iſta concluſio per Martium fuit ad-
miſſa, dum filiorum abſentiam per men-
ſes, & annos permiſit ex aliquo accidenti: &
quoad locum, nominando Vrbem; ita vt
educatio horum filiorum in Vrbe non con-
tra, ſed ſecundum voluntatem parentum
dici poſſit: Quibus omnibus accedit Iudicis
13. arbitrium, modificans ſeu declarans indiſcre-
tam, quatenus opus ſit, parentum volun-
tatem: per *l. Quintus Mutius, ff. de ann. le-
gat.* & alios pro hac parte ad ſupradicta ad-
ductos.

Et ita, &c.

Gerundenſis altius non tollendi, Lunæ 24. Nouembris 1636.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Ædificare vſque ad cælum quiſque poteſt in ſolo proprio.*

2 *Ædificium ſuum quis amplius extollere non poteſt ſi ſit conſtituta ſeruitus altiùs non tollendi.*

3 *Ædificium ſuum quis ampliùs extollere non poteſt, ſi id vellet facere ad æmulationem.*

4 *Seruitutem altiùs non tollendi, qui habet, dicitur habere ius prohibendi ne altiùs tollatur ædificium, in quo adeſt talis ſeruitus.*

5 *Intelligo tamen hoc, ſi dicta ſeruitus ſit probata.*

6 *Verba intelligenda ſunt ſecundum qualitatem ei adiectam. & n. 7.*

8 *Significatio etiam propria vnius verbi reſtringitur ex adiectione aliorum verborum.*

9 *Qualitas adiecta vni verbo, illud qualificat, & actum in diuerſa ſpecie reponit.*

10 *Verba intelligenda ſunt ſecundum ſubiectam materiam.*

11 *Verba non poſſunt trahi vltra limites ſubiecta materia.*

12 *Libris Mercatorum ſi ex ſtatuto credatur, intelligi debet quoad res, quæ ad Mercaturam ſpectant, non quoad alias.*

13 *Statutum permittens quod filiifamiliâs poſſint ſe obligare, intelligitur quando ſe obligant ratione Artis.*

14 *Ædificium altiùs tollere ad æmulationem non licet.*

15 *Æmulatio non præſumitur, cùm in dubio quilibet præſumatur ædificare ad ſui principaliter vtilitatem, non vt alteri noceat.*

16 *Ædificium fieri ad æmulationem ſi quis aſſerat, incumbit onus probandi.*

17 *Æmulatio in ædificando non præſumitur, etiamſi magnum damnum vicino inferatur, & parua vtilitas proueniat ædificanti; niſi aliunde probetur, & n. 31.*

18 *Æmulationis præſumptio vt excludatur non ſufficit modica vtilitas ædificare volentis & n. 19.*

20 *Ædificium vnum quando alteri non impediat Solem.*

21 *Muta* deciſ. 18. *loquitur de Monaſterio Monialium.*

22 *Ædificare ad æmulationem quis non cenſetur licèt aliquod damnum inferat vicino.*

23 *In agro ſuo fodiens, ſi vicini fontem auertat, non tenetur de dolo, ſi non animo nocendi vicino, ſed agrum ſuum meliorem faciendi cauſa, id faciat.*

24 *Aquæ venas, qui in fundo ſuo incidit, itavt aqua deſinat peruenire in alium fundum, vbi erumpebat, non dicitur vim facere, dummodo in hoc nulla ſeruitus conſtituta ſit.*

25 *In ædificando tunc æmulatio intrat, quando conſtructio fit cum iniuria alterius, & animo nocendi, non neceſſitatis, aut vtilitatis propria cauſa.*

26 *Et quando conſtructio non prodeſt ædificanti, & alteri nocet.*

27 *In ædificando quando concurrit vtilitas ædificantis, licèt vicino damnificetur, excluditur æmulatio, & præſumptio oritur quòd ratione propria vtilitatis quis ædificare velit.*

28 *Vtilitas modica ſufficit, ad hoc vt dicatur ædificans non ædificare ad æmulationem.*

29 *Parum, & nihil æquiparantur.*

30 *Alciat. in* reg. 3. præſumpt. 3. *qualiter procedat.*

31 *Ædificantis modica vtilitas ſi adſit, & magnum damnum inferatur vicino, tunc non excluditur cumulatio.*

32 *Sed hoc intellige, dum cum modica vtilitate concurrit etiam inimicitia.*

33 *Patres Ieſuitæ obſequentiſſimi ſunt erga omnes alios Regulares, & hoc expreſſè profitentur.*

34 *Veriſimile quod non eſt non venit attendendum.*

35 *Patres Ieſuitæ ſunt Viri Religioſiſſimi.*

36 *Ædificium priuatum altiùs tolli prohibetur, quando ex eo diſcooperirentur Religioſi, vel Religioſæ intra proprium Monaſterium.*

37 *Sed hoc intellige, quotieſcunque ex nouo ædificio grauiſſimum immineret Monaſterio præiudicium, etiam ſi non fiat ad æmulationem.*

38 *Ædificium quando nocet Eccleſiæ, vel Monaſterio, compelli poteſt Dominus ædificij vendere ſeruitutem altiùs non tollendi.*

DECISIO LXXIV.

FVit reſolutum, ſententiam Rotalem, in qua extitit pronunciatum, Patribus Dominicanis non competere ius prohibendi Patribus Ieſuitis ne altiùs tollant eorum ædificium, eſſe confirmandam; cùm de eius
1. iuſtitia conſtet: ex quo quiſque in ſolo proprio poteſt ædificare vſque ad cœlum: *leg. cum eo, leg. Imperatoru, ff. de ſeruitut. vrban. prædior. leg altiùs, leg. in ædibus, Cod. de ſeruit. leg. Proculus, ff. de damn. infect.* Berous *conſil.* 134. *num.* 1. *lib.* 3. Vincent. de Franchis *deciſ.* 223. Anton. Gomez. *in leg.* 46. *Tauri num.* 6. Menoch. *de arbitr. caſu* 156. *num.* 5. *& conſil.* 198. *num.* 24. Gayl. *obſeruat.* 69. *num.* 1. *lib.* 2. & *ibidem* Greuæus pariter *num.* 1. qui alios referunt.

Neque obſtat quod Patres Dominicani
prætendant habere ſeruitutem, & ſic ius 2.
prohibendi: quo caſu non intrat Regula
prædicta, ſcilicet, quod quiſque in ſuo ſolo
ædificare ad libitum poſſit: prout dicta Re- 3.
gula non intrat ex alio capite, nempe quando fabrica fit ad æmulationem. Nam reſpondetur quoad primum, quod licèt verum ſit,
eum qui habet ſeruitutem, habere ius pro- 4.
hibendi: *dict. leg. cum eo, ff. de ſeruit. vrban. prædiorum, leg. ſi in meo fundo, ff. de aqua pluniaarcenda, leg ſi quid, Cod. de ſeruitut. & aqua: dict. leg. altius, & dict. leg. ſi in ædibus, Cod.*
de ſeruit. Attamen Patres Dominicani non 5.
probant hanc ſeruitutem reſpectu ſui Monaſterij: nam, etſi de anno 1260. quidã Macellarius conuenerit cum Patribus Dominicanis prædictis per infraſcripta verba: *Promittens, quod nullo vnquam tempore nec ipſe, nec ſui plantabunt in ſuo tenedone, hoc eſt tenuta, arbores; nec facient aliquid aliud, vnde poſſit haberi proſpectus per aliquem modum ad locum veſtrum*; (ſcilicet Dominicanorum) *vel vnde poſſit haberi acceſſus ſiue aditus, vel poſſit vobis aliquo modo, vel loco veſtro vnquam damnum ſiue præiudicium aliquod generari:* Nihilominus fuit reſponſum, quod iſta verba intelliguntur reſpectu dicti Tenedonis Patrum Prædicatorum vicini, & prope Tenedonem Macellarij, non autem reſpectu Monaſterij; quia etſi verba ſint ſatis generalia, videlicet *loco veſtro*, & apta comprehendere etiam Monaſterium; attamen illa verba declarantur ex qualitate adiecta ibi, vel *vnde poſſit*
haberi acceſſus ſiue aditus, quæ verba non 6.
poſſunt verificari in Monaſterio, cùm adſit via intermedia: & propterea huiuſmodi verba, & qualitates adiunctæ expreſsè oſtendunt, quod non fuit intellectum de Monaſterio, ſed de alio Tenedone vicino, ad quem poterat dari aceeſſus, & aditus; cùm pro-
pter dictam viam intermediam, non poſſit 7.
dari aditus neque acceſſus ad Monaſterium: Bart. *in l. liberorum, n.* 13. *ff. de verb. ſignif.* Bald. *in leg. precibus. num.* 43. *Cod. de impuber.* Gabr. *conſ.* 132. *num.* 38. *vol.* 1. qui alios congerit, &
probat ſignificationem etiam propriam 8.
vnius verbi, reſtringi ex adiectione aliorum
verborum. Et ratio eſt, quia qualitas adie- 9.
cta reſtringit, & actum in diuerſa ſpecie reponit: Bart. *in leg ſi quis poſthumo, §. ſi filius,* vbi Iaſ. *num.* 51. *ff. de liber. & poſthum.* Surd. *conſ.* 179. *num.* 40. *lib.* 1. *& conſ.* 315. *num.* 26. *& conſ.* 441. *num.* 24. *&* 25. *lib.* 3.

Nec officiunt illa verba ſequentia, videlicet, *vel poſſit aliquo modo loco veſtro vnquam damnum ſiue præiudicium aliquod generari:* Quia hæc verba ſunt intelligenda reſpectu ipſius tenedonis Patrum Prædicatorum, de quo in dicto inſtrumento ſolùm agebatur; non autem quod ſimpliciter non fieret præiudicium Patribus Prædicatoribus: & proprius ſenſus illorum verborum, attenta tota ſerie eſt, quòd in tenedone ſuo Macellarius non plantabit arbores, vel faciet aliquid aliud vnde poſſit haberi proſpectus aliquo modo *ad locum veſtrum*, ſcilicet tenedonem Fratrum Prædicatorum, vel vnde poſſit
haberi

habeti acceſſus ſiue aditus ad illum; neque
faciet aliquid, quod *vobis, vel loco veſtro*, ſci-
licer dicto tenedoni veſtro damnum ſiue præ-
judicium generare poſſit; & propterea illa
verba, *vel poſſit vobis aliquo modo praeiudicium
generare*, ſunt intelligenda in ordine ad ipſum
ſolùm tenedonem Fratrum, non autem ſim-
pliciter; cùm de ipſo ſolo tenedone agere-
10. tur; & verba ſunt intelligenda ſecundùm
ſubiectam materiam: *leg. Proculus. ff. de vſu-
fruct. leg. Inſulam, ff. de praſcriptis verbis*: Ne-
nizan. *conſ. 92. num. 15. & 17.* ita vt non poſ-
11. ſint trahi vltra limites ſubiectæ materiæ:
Gloſ. t. *in cap. cum ordine, de reſcript.* ibi *ſuper
alia re*: Iaſ. *in leg. ſæpè, num. 4. Cod. de tranſa-
12. ction.* Vbi ſi ex ſtatuto credatur libris Merca-
torum, intelligi debet quoad res, quæ ad
Mercaturam ſpectant, non quoad alias:
Bald. *in leg. fin. Cod. ad Macedonian.* vbi quod
13. ſtatutum permittens quod filiifamilias poſ-
ſint ſe obligare, intelligitur quando ſe obli-
gant ratione artis: & plura deducit Felin.
in cap. cum ordine, num. 4. de reſcript. Bec. *con-
ſil. 5. num. 14.* Surd. *conſ. 453 num. 53. vſque ad
finem, lib. 3.*

Quantum verò attinet ad æmulationem
14. reſpondetur, quod etſi verum etiam ſit, non
licere ad æmulationem altiùs tollere fabri-
cam, *leg. opus nouum, ff. de operibus public. cap.
Piſanus, de reſtit. ſpol.* Roman. *conſ. 52. num. 4.*
Gail. *vbi ſuprà, num. 17.* Theſaur. *deciſ. 16. nu-
mero 10.* Sichard. *conſ. feud. 9. num. 15.* Me-
noch. *de arbitr. Iudic. caſ. 156. num. 3. & præ-
ſumpt. 29 num. 28. lib. 6.* Viuius *deciſ. 306. verſ.
contrarium verò: & deciſ. 403.* vbi *n 6* quod ita
iudicatum fuit; prout etiam dicit Clarus *in
§. feudum, quaſt. 30. verſ. & ſuperioribus annis
cum quidam*: Honded. *conſ. 80. num. 7. & 35.
lib. 1.* vbi etiam de communi: tamen æmula-
15. tio non præſumitur: quia quilibet in dubio
præſumitur ædificare ad ſui vtilitatem prin-
cipaliter, & non ad æmulationem alterius:
Gloſ. *in leg. fluminum, § fin.* vbi Bart. & alii, *ff.
de damn. infect.* Iaſ. *in repetit. leg. quominus, nu-
mero 23. ff. de fluminibus, & in leg. ex hoc iure,
num. 11. ff. de iuſtitia & iure*: Bald. *in leg. item
lapilli, num. 4. circa med. ff. de rerum diuiſione*,
Gail. *allegata obſeruatione 69. num. 30.* & *ibi*
Greuæus *num. 6.* Honded. *dict. conſ. 80. nume-
ro 34. volum. 1.* Mynſing. *decad. 11. conſ. 2.
num. 7.* Viuius *dict. deciſ. 306 num. 5.* Vnde
16. Patribus Dominicanis incumbit onus pro-
bandi, quod Patres Ieſuitæ altiùs tollant ad
æmulationem: Gail. *vbi ſuprà, num. 31.* cùm
ædificans in ſuo habeat regulam pro ſe: *leg.
generaliter, § ſi petitur, in fine, ff. de fideicomm.
libertat. leg. ſine poſſidetis, Cod. de probat.* Dec.
conſ. 400. num. 8. & conſ. 173. num. 5. Cæpol.
conſ. 138. num. 16. cum ſequentibus, vol. 1. Ma-
ximè quod in hoc caſu excluditur etiam
æmulatio, ex teſtibus datis *in ſummario Pa-
trum Ieſuitarum, num. 15.*

17. Neque facit quod æmulatio ſatis probe-
tur, ex quo magnum damnum prouenit Pa-
tribus Dominicanis, parua autem vtilitas
18. Patribus Ieſuitis; Cephal. *conſ. 130. num. 15.*
qui etiam ſubdit, nec modicam vtilitatem
ædificare volentis ſufficere ad excludendam
hanc præſumptionem æmulationis, quod
voluit etiam Antonius Padilla *in dict. leg. al-
tius, num. 21. verſ. quod quidem*: vbi poſt Cra-
uet. teſtatur de communi: *leg. 3. ff. de operi-
bus publicis.* vbi Alberic. Gomeſ. *ad leg. Tau-
ri 46. num. 8.* Doctores *in dict. leg. altius*: Mar-
ſil. *ſingul. 154.* Dec. *in leg. nullus, & in leg. Do-
mum, ff. de regulis iuris*, Iaſ. *conſ. 32. lib. 1. &
in leg. quominus, quaſt. 1. ff. de fluminibus*, Ro-
man. *conſ. 52. dub. 2.* Muta *in Capitulis Re-
gni dec. 116. num. 110. & deciſ. 8. num. 5.*

Quia huic fundamento fuit reſponſum, 19.
non probari quod parua vtilitas reſultet Pa-
tribus Ieſuitis, magnum autem damnum
Patribus Dominicanis, immò eis nullum af-
ferrur damnum circa aëris benignitatem; 20.
ædificium enim iſtud non impedit Solem,
quia Monaſterium Patrum Dominicanorum
eſt in parte Orientali, & priùs habet Solem,
quàm Collegium Patrum Ieſuitarum, nec
etiam impedit ventum Occidentalem,
quia Patres Ieſuitæ ſunt in depreſſiori loco,
in eminentiori verò Dominicani, ita vt ipſis
non impediatur Fauonius, neque ventus
Auſtralis, qui eſt pernicioſus, impeditur à
dicto ædificio, quia Murus tendit ab ipſo
Meridie ad Septentrionem, minus impeditur
ventus Aquilonaris, qui liberè perflat Cœ-
nobium Patrum Prædicatorum, vt benè di-
gnoſcitur ex planta: & ſic ceſſat quod dicit 21.
Muta *in dict. deciſ. 8. num 8.* qui etiam loqui-
tur de Monaſterio Monialium.

Vltra quod, ſi aliquod damnum inferre-
tur Patribus Dominicanis, quod verè non
infertur ex prædictis, adhuc non intraret
æmulatio: *d. l. Proculus, leg. fluminum, § fin ff.* 22.
*de damno infect. leg. ſi in ædibus, & leg. cum eo,
ff. de ſeruitut. vrb. prædiorum*, quia qui vtitur
iure ſuo, nemini facit iniuriam, *leg. nullus
videtur*, vbi Dec. *num. 1.* Cagnol *num. 4. ff. de
reg. iur. dict. leg. fluminum, § fin. ff. de aqu. pluu.
arcend.* vbi qui in agro ſuo fodiens, vicino 23.
fontem auertit, de dolo non tenetur, ſi non
animo nocendi vicino, ſed agrum ſuum me-
liorem faciendi id facit: *leg. ſi in meo fundo, ff.
eod. tit.* vbi dicitur quod is vim non facit, qui 24.
venas aquæ in ſuo fundo incidit, ita vt ob id
aqua deſinat peruenire in alium fundum,
vbi erumpebat, dummodo ſeruitus eo no-
mine ei, in cuius fundo aqua erumpebat,
nulla conſtituta ſit: Gail. *dict. obſeruatione 69.
num. 11. & num. 28.* dicit quod æmulatio in- 25.
trat, quando conſtructio fit iniuria alterius,
& animo nocendi; non neceſſitatis, aut vti-
litatis propriæ causâ; & quando conſtru- 26.
ctio non prodeſt ædificanti, & alteri nocet:
& ita loquuntur Doctores, qui in contra-
rium poſſent allegari; vt conſiderat Hon-
ded. *in dict. conſ. 80. num. 35. vol. 1.* At quando 27.
concurrit etiam vtilitas ædificantis, licèt vi-
cinus damnificetur, excluditur æmulatio, &
præſumptio exoritur quod ratione propriæ
vtilitatis quis ædificare velit: Caſtr. *in dict.
leg. cum eo, ff. de ſeruitut. vrban. prædior.* Marſil.
dict. ſingul. 154. in fin. Alciat. *in reg. 3. præſum-
ptione 23.* aſſerens, etiam modicam vtilitatem 28.
volentis ædificare, ſufficere.

Nec officit quod Padilla *in dict. leg. altius,
num. 22.*

num. 22. aſſerat modicam vtilitatem non ex-
29. cludere præſumptionem æmulationis; & pa-
rum & nihil æquiparari: Quia hic non ſumus
in iſtis terminis; nam vtilitas eſt conſidera-
bilis, non parua, reſpectu volentium ædifica-
re, licèt ſit modica inſpecto damno vicini;
30. & in hoc caſu bene procedit opinio Alciati,
vt dicit Honded. *dict. conſ.* 8. *num.* 35. *vol.* 1. Et
eadem ratione reſpondetur *conſilio* Cepha-
li 130. cum ipſe poſt Cæpolam, quem alle-
31. gat, aſſerat modicam vtilitatem ædificantis,
ſi adſit magnum damnum vicini, non exclu-
dere æmulationem: quia vt dictum eſt, iſta
modica vtilitas non concurrit in caſu noſtro:
& in omnem caſum, Cephalus loquitur
32. quando cum modica vtilitate concurrit ini-
33. micitia, in qua principaliter ſe fundat: hic
autem nulla adeſt inimicitia; imò Patres Ie-
ſuitæ obſeruantiſſimi ſunt erga omnes alios
Regulares, & hoc expreſsè profitentur: Et
nugæ ſunt dicere; quòd quidam Nobilis in-
ſtituit hoc ædificium in odium Patrum Præ-
34. dicatorum, cum quibus habuit litem occa-
ſione cuiuſdam Patris: quia nec hoc eſt ve-
riſimile, nec Patres Ieſuitæ Viri Religioſiſſi-
mi hoc paterentur.
35. Non obſtat quod priuatum ædificium al-
tiùs tolli prohibeatur, quando ex eo diſ-
cooperirentur Religioſi, vel Religioſæ intra
proprium Monaſterium: Cynus *in d. l. altius*,
36. Couarr. *lib.* 3. *var. cap.* 4. *num.* 8. Marſil. *d. ſin-
gul.* 154. vbi admittit opinionem Cyni quo-
tieſcunque ex nouo ædificio grauiſſimum im-
mineret Monaſterio præiudiciū, etiamſi non
fiat ad æmulationem, & hoc propter publi-
cam vtilitatem, quæ à Religioſis Domibus
37. prouenit: Anton. Gomez. *ad leg.* 46. *Tauri*,
num. 6. vbi *num.* 9. ait, quod vbi ædificium
nocet Eccleſiæ aut Monaſterio, compelli
poteſt Dominus ædificij vendere ſeruitu-
tem altiùs non tollendi: Cahebuſ. *deciſ.* 152.
num. 1 *&* 2. quod etiam poſt alios dicit Mota
dict. deciſ. 8. *num* 6 *&* 7.
Nam huic fundamento fuit reſponſum
38. per Dominos, quod Couartuuias & alij præ-
dicti loquuntur, quando priuatus vult al-
tiùs tollere in præjudicium Eccleſiæ, & Re-
ligioſorum; vel etiam in caſu quo Religioſi
vellent altiùs tollere ædificium in præjudi-
cium Eccleſiæ Monialium: ſed quando agi-
tur prout in caſu noſtro inter duo Monaſte-
ria Virorum, quia tunc illi qui volunt al-
tiùs tollere, habent priuilegium à iure id
faciendi, dummodo non faciant ad æmu-
lationem, vel alia Pars non debeat ſeruitu-
tem; ideò non poſſunt impediri quomi-
nus iure proprio vtantur, ex Couartuuia *in
cap.* ... *de reg. Iur. in* 6. *num.* 4. *per totum, verſ.
quod verò diximus.*

Et ita concluſum vtraque parte infor-
mante.

Valentina Coadiutoriæ, Die Lunæ 12. Ianuarij 1637.

Coram R.P.D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Coadiutoria datur in fauorem Eccleſiæ, vt cultus diuinus debitis non fraudetur ſeruitijs.*
2 *Coadiutoria datur vt ea ſeruitia, quæ à Coadiuto præſtari non poſſunt, à Coadiutore præſtentur.*
3 *Coadiutoris expirat officium, ſi efficiatur inhabilis.*
4 *Coadiutoris officium expirat per mortem Coadiuti, vel tranſlationem, niſi Coadiutor habeat futuram ſucceſſionem.*
5 *Coadiutor ſi efficiatur impotens, non eſt qui coadiuuet: ſicuti ſi Coadiutus moriatur, vel transferatur, non eſt qui coadiuuetur.*
6 *A tutela, vel cura, licitum eſt arguere ad Coadiutoriam.*
7 *Tutela, vel cura, expirat ſi Tutor, vel Curator efficiatur inhabilis; puta mutus, ſurdus, vel cæcus.*
8 *Coadiutor ſi non deſeruiat Eccleſiæ, & ei debita ſeruitia non præſtet, Coadiutus poteſt petere nouum Coadiutorem.*
9 *Papa de iure poteſt Coadiutorem dare cum futura ſucceſſione.*
10 *Sanctus Auguſtinus ſucceſſit in Eccleſia Hipponenſi de conſenſu poſſeſſoris.*
11 *Coadiutoria ſolùm tribuit Coadiutori exercitium, & non ius, cùm illud remaneat penes Coadiutum.*
12 *Res quando deuenit ad ſtatum, à quo incipere non poteſt, non attenditur.*
13 *Dictio*, enim, *iuncta verbo futuri temporis, importat conditionem.*
14 *Irregularitas incurritur propter cæcitatem.*
15 *Cæcus efficitur inhabilis ad beneficia obtinenda*
16 *Cæcus nec beneficia optare poteſt.*
17 *Legatarius ſolùm poſt obitum teſtantis plenum ius acquirit in legato.*
18 *A legatis ad beneficium licitum eſt arguere.*
19 *In promiſſo ſub conditione habilitas requiritur de tempore purificatæ conditionis.*
20 *Coadiutor ſi de tempore vacationis ſit effectus cæcus, cùm ſit irregularis, & ſic inhabilis, non poteſt prætendere ſucceſſionem.*
21 *Defectus ſuperueniens poſt purificatam conditionem, non vitiat actum.*
22 *Clauſula*, ex nunc, prout ex tunc, *denotat inchoationem temporis.*
23 *In actu conditionali primum locum obtinet voluntas diſponentis.*

Clauſula,

24 *Clauſula*, ex nunc, provt ex tunc, *adiecta actui conditionali, ſumit robur à die euentus conditionis.*

25 *Retrotractio non habet locum quando res deuenit ad ſtatum à quo incipere non poteſt.*

26 *Retrotractio in actu conditionali retrotrahi non poteſt in praiudicium eius, cui medio tempore fuit ius quaſitum.*

27 *Actus conditionalis, vt eueniente conditione à principio incipere poſſit, debet eſſe in tali ſtatu de tempore purificationis conditionis, vt tunc poſſit inchoari.*

28 *Abb.* in conſ. 47. num. 2. & ſequentib. vol. 1. *declaratur.*

29 *Actus legitimi non recipiunt neque diem, neque conditionem.*

30 *Cecus poteſt ſuccedere Patri Baroni, vel habenti iuriſdictionem, licèt de nouo talis dignitas caco conferri non poſſit.*

31 *Quoſi ſatis ſit quod fuerit habilis tempore, quo ſpem habuit ſuccedendi, & ſuperueniens cacitas non priuat illum tali ſucceſſione.*

32 *Bart.* in leg. cæcus, ff. de iudic. *declaratur.*

33 *Lex*, cæcus, ff. de iudic. *procedit in cacitate ſuperueniente illi qui eſt Iudex.*

34 *Lex*, cùm Prætor, ff. de iudic. *procedit in cacitate, qua venit antequam quis ſit factus Iudex.*

35 *Doctores loquentes in rebus prophanis, non ſunt trahendi nec applicandi in rebus ſacris.*

36 *Beneficij acquiſitio impeditur propter cacitatem.*

37 *Papa ſi diſponat quod moriente, vel cedente Coadiuto, Canonicatus non poſſit impetrari, quia vult vt pertineat ad Coadiutorem, qualiter iſta diſpoſitio intelligatur.*

38 *Gratia conditionalis non obſtante decreto irritanti non purificata conditione decretum non operatur.*

39 *Coadiuto mortuo, Coadiutori habenti ſucceſſionem non requiritur alia collatio.*

40 *Clauſula*, ex nunc, provt ex tunc, *quando non operetur.*

Deciſio LXXV.

Hieronymus de Torres Canonicus Valentinus obtinuit ſibi dari Coadiutorem cum futura ſucceſſione Franciſcum Vincentium; & eo, provt ſupponitur, ad cæcitatem redacto, dubitaui de ordine Datariæ, An ſit concedenda gratia nouæ Coadiutoriæ? & Domini reſponderunt eſſe concedendam etiam cum futura ſucceſſione.

Quantum enim attinet ad Coadiuto-
1. riam, res viſa fuit clara: quia Coadiutoria datur in fauorem Eccleſiæ, vt cultus diuinus
2. debitis non fraudetur ſeruitiis, & vt ea ſeruitia quæ à Coadiuto ob ſenectutem, & infirmitatem præſtari non poſſunt, à Coadiutore præſtentur: *cap. ex parte, de Cleric agrot. cap. 1. eodem tit in 6.* Put. *deciſ.* 225. *num.* 17. *lib.* 3. *in correct.* & diſponitur à Sacroſancto Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 7. *de reformatione.*

Neque obſtat, quod iam ſemel fuit datus 3.
Coadiutor: quia cùm ſit effectus inhabilis ad ſeruiendum, expirauit illius officium;
provt ceſſat per mortem Coadiuti, vel tranſ- 4.
lationem illius, niſi Coadiutor idoneus habeat futuram ſucceſſionem. Et ratio vtriuſ-
que caſus eadem eſt, quia ſi Coadiutor effi- 5.
citur impotens, non eſt qui coadiuuet, ſimiliter ſi Coadiutus moritur, vel transfertur, non eſt qui coadiuuetur: vnde ceſſat Coadiutoria: ex Add. per Ioannem Andream *in cap. fin. num.* 10. *verſ. probat hoc deriuatio nominis*, & *ibi* Card. *num.* 19. *verſ. Per hoc facit deriuatio nominis, de Cleric. agrot.* & tam Ioannes Andreas, quàm etiam Cardin.
concludunt, licitum eſſe arguere à tutela, & 6.
cura, ad Coadiutoriam; ſed tutela & cura 7.
expirant, Tutore, vel Curatore inhabili effecto, putà ſi efficiatur mutus, ſurdus, vel cæcus; Bart. *in leg* 1. *§ mutus, num.* 3. *ff de tut.* & in noſtris terminis Rota reſoluit *in cauſa Tiraſonen. Coadiutoria* 14. *Ianuarij* 1611. *coram bona memoria Dionyſio Cardinali Marto-*
monio, ita pariter ſi Coadiutor non deſer- 8.
uiat Eccleſiæ, nec ei debita ſeruitia præſtare poſſit, Coadiutus poteſt petere vt detur ſibi nouus Coadiutor.

Quantum verò attinet ad futuram ſucceſſionem, videlicet quod poſſit dari, ſi Sanctiſſimo Domino noſtro placuerit, res etiam
viſa fuit clara: quia ſummus Pontifex de Iu- 9.
te poteſt Coadiutorem cum futura ſucceſſione deputare: *cap. ſicut vir, §. ecce his auctoritatibus, 7. quaſt. 1. & in cap. non autem, ca-*
dem quaſt. 1. vbi Sanctus Auguſtinus ſucceſſit 10.
in Eccleſia Hipponenſi de conſenſu poſſeſſoris: Put. *dict. deciſ.* 225. *num.* 20. *libro* 3. *in correct.*

Nec in hoc caſu obſtat ius Franciſci ex Coadiutoria prius illi conceſſa cum futura ſucceſſione: non quidem Ius quod oritur ex Coadiutoria, cum illa tribuat Coadiutori ſo-
lum exercitium, ius autem remaneat penes 11.
Coadiutum: Hoſtienſ. *in cap. de Rectorib. in verb. animarum, de Cleric. agrot.* vbi etiam Ioannes Andreas *num.* 1. *in verſ. cauſam habeant:* Card. *num.* 1. Anania *num.* 2. Anchar. *num.* 5. Abb. *in fin.* Boleh. *in cap. conſultationibus, num.* 8. *eodem tit.* Anchar. *in cap. grandi, num.* 5. *verſ. Nam ius, de ſupplen. negl. Prælat. in* 6. Gloſ. *in dict. cap. grandi:* Garzias *de benef. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 75. & fuit dictum *in cauſa Hiſpalenſi Praeminentiarum* 20. *Februarij* 1617. *coram bona memoria Martino Andrea.*

Non etiam obſtat ius ex futura ſucceſſio-
ne: quia cùm propter cæcitatem res venerit 12.
ad caſum, à quo incipere non potuit, vitiatur: *leg. ſi à me, & leg. ſi alteri*, aliàs incipit, *Iulianus, Digeſtis, de iudic,* Oldrad. *conſ.* 55. *numero* 3.

Et pro maiori etiam dilucidatione huius articuli præmittendum eſt, *Primò*, quod gratia futuræ ſucceſſionis in caſu iſto non eſt puta ex verbis illis, *Supplicatur Sanctitati*

vestra;

veſtra, &c. Cùm primum per ceſſum, vel de-
ceſſum vacare contigerit, ex nunc prout ex tunc,
& è contra, etiamſi tempore vacationis officium
Coadiutoris exercere non inceperit, aut per illum
ſteterit quominus exercuerit; conferre, &c. Di-
13. ctio enim *cùm*, iuncta verbo futuri tempo-
ris, videlicet *cùm primum per ceſſum vel de-*
ceſſum vacare contigerit, importat conditio-
nem: *leg. huiuſmodi, & leg. quodcunque, §. fin.*
ff. de verbor. obligat. Cuman. *conſ.* 61. *Petrus*
heres: num. 3 *verſ. ad ſecundum*: Bartol. *in leg.* 1.
verſ. ſecundo quæro, ff. de condit. & demonſtrat.
Bald. *in leg. ex his, Cod. quando dies legat. cedat.*
num. 1. & talis conditio dicitur expreſſa, ſe-
cundum Bald. *in rubr. de inſtit. & ſubſtit. nu-*
mero 4. *verſ. quidam autem dicunt*: Dec. *con-*
ſil. 401. *num.* 1. *tom.* 2. Grat. *conſ.* 1. *num.* 94.
& conſ. 158. *num.* 11. *lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 17. *nume-*
ro 25. *lib.* 1.

14. Secundo præmittendum eſt, quod cùm
propter dictam cæcitatem ſit incurſa irregu-
15. laritas, Franciſcus Coadiutor effectus fuit
inhabilis ad beneficia obtinenda, vt probant
Doctores per textum *in cap. hinc etenim, 49. di-*
ſtinct. Adden. ad Simonet. *de reſeruat. quæſt.* 45.
littera A, vbi, quod nec optare poteſt:
16. Gooz. *gloſ.* 34 *num* 60. *&* 73. Pariſ. *de reſignat.*
lib. 5. *quæſt.* 6. *num.* 36. Barboſ. *de offic & pote-*
ſtate Epiſcopi, allegat. 42. *num.* 27. *lib.* 2. *& in*
tract. Iur. Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. *cap.* 13. *num.* 140.
& latè poſt alios, Menoch. *de arbitr. caſ.* 226.
& fuit dictum *in cauſa Salamantina portionis,*
24. *Aprilis* 1582. *coram ſancta memoria Cle-*
mente VIII.

Tertiò præmittendum eſt, quod tunc
Franciſcus dicebatur conſequi Canonica-
tum, quando Canonicatus vacaſſet per obi-
tum, vel ceſſionem Coadiuti; cùm ſub di-
cta conditione fuerit conceſſa futura ſucceſ-
17. ſio, ad inſtar legatarij, qui in ſuo legato
poſt obitum ſolum teſtantis plenum ius ac-
quirit: *leg. in tempus, ff. de hæred. inſtit.* Goſ-
fred. *in leg. pater filium, § fundum, num.* 1. &
ibi Alciat. *num.* 1. *ff. de legat.* 3. Bart. *conſ.* 76.
incipiente, Pater filio: col 2. *verſ. me tamen non*
mouet: lib. 1. Alexand. *conſ.* 14. *num.* 4. *lib.* 1.
Brunett. *de ſtatut. ait. quod ſtandum maſcul. ar-*
tic. 6. *num.* 125. *verſ. quod autem*, Feruc. *de mo-*
ment. temp. cap. 5. *num.* 26. Peregrin. *de fidei-*
comm. art 40. *num.* 62. Fuſar. *de ſubſtitut. quæ-*
ſtione 549. *numero* 10. Theſaur. *deciſ.* 209 *nu-*
mero ſecundo, Rauden. *de analog. capite* 27.
numero 30.

Neque dicatur præfatos Dominos loqui
in legatis, & non in beneficiis; quia eadem
18. eſt ratio in beneficiis, cum liceat arguere à
legatis ad beneficium: quia in vtroque dici-
tur eſſe donatio: *leg legatum, ff. de legat.* 2.
cap. quia diuerſitatem, de conceſſ. præbenda, cap.
illum, ne ſede vacant. Oldrad. *conſilio* 58.
numero 2.

Ex quibus cùm prouiſio Franciſci eſſet
conditionalis, ſicut quando Canonicatus
vacauerit per obitum, vel ceſſum Hierony-
mi, & de illo tempore gratia eſſet purifican-
19 da, ſequitur quod habilitas Franciſci requi-
rebatur, & erat neceſſaria de tempore vaca-
tionis, & ſic de tempore purificatæ condi-
tionis: *cap. ei cui, de præben. in* 6. *leg. interuenit,*
ff. de legat. præſtan. Oldrad. *dict. conſ.* 58 *num.* 2.
verſ. contrarium videtur, & num. 5. Anchar. *in*
Clement. vnica, col. 8. *verſ. quid dicendum, de*
conceſſ. præbend. Caſſad. *deciſ.* 3. *ſub num.* 6. *verſ.*
non obſtat, & num. 15. *verſ. taliter quod termi-*
nus conditionis, de præben. Creſcent. *deciſ.* 10.
num. 9. *de priuil.* Nauarr. *in cap. ſi quando, ex-*
cept. 10 *num.* 7. *& ſequentibus, de reſcript.* Vn-
de cum dicto tempore vacationis, Franciſ- 20.
cus ſit effectus cæcus, & ſic irregularis, &
incapax beneficiorum, res eſt redacta ad
eum caſum à quo incipere non poteſt, & fu-
tura ſucceſſio corruit; licèt ſecus eſſet ſi cæ-
citas ſuperueniſſet poſt purificatam conditio- 21.
nem, & ſic poſt actum conſummatum; vt
diſtinguendo dicit Oldrad. *in dict. conſ.* 58.
numero 4.

Non obſtat clauſula *ex nunc prout ex tunc,*
& è contra; quæ denotat inchoationem tem- 22.
poris; quaſi videatur fieri, ſeu factam fuiſſe
gratiam tempore datæ, & ex ea arguatur
mens Papæ, quæ etiam in actu conditionali 23.
primum locum obtinere debet, vt aliàs di-
cebant inſignes Aduocati Curiæ: vt refert
Caſſad. *dict. deciſ.* 3. *numero* 15. *in princip. de*
præbend.

Huic enim fundamento fuit per Dominos
reſponſum, quod hæc clauſula, *ex nunc,* 24.
prout ex tunc: adiecta actui conditionali, ſu-
mit robur à die Datæ, ad quam non retro-
trahitur, quando alteri medio tempore fuit
ius quæſitum: Caſſad. *dict. deciſ.* 3. *num.* 15. *de*
præben. Mohed. *deciſ.* 21. *num.* 4. *eodem tit.*
Puteus *deciſ.* 186. *lib.* 2. *in correct.* Achill. *de-*
ciſ. 14. *num.* 7. *de appell.* Cott. *deciſ.* 19. Gloſ. *in*
Clement. vnica, verſ. ex tunc, vbi Cardin. *nu-*
mero 9. Ancharan. *num.* 6. Imol. *num.* 10. Vi-
talin. *num.* 17. *& ſequentibus, de conceſſ. præben.*
Additio ad Rotam *deciſ.* 2. *de conceſſ. præben. in*
nou. Pariſ. *conſ.* 82. *num.* 17. *lib.* 4. Gabriel.
conſ. 185. *num.* 6. *& conſ.* 186. *num.* 19. *lib.* 1. &
alios congerit Tiraquell. *de retract. conuent.*
§ 2. *gloſ.* 1. *num.* 87. & fuit dictum *in cauſa*
Mediolanen. præceptoria 16. *Martij* 1590. *co-*
ram Bubalo: in cauſa Valliſoletana Decanatus
31. *Decembris* 1600. *coram bona memoria Car-*
dinali Milline Neque etiam poteſt retrotrahi, 25.
quando ante purificatam conditionem res
deuenit ad caſum à quo incipere non poteſt:
paria enim ſunt, quòd retrotractio in actu 26.
conditionali non poſſit fieri in præiudicium
iuris medio tempore Tertio acquiſiti, &
quod ante purificatam conditionem ſuperue- 27.
niat incapacitas, & inhabilitas prouiſi; quia
hoc caſu, etiam extremum, à quo, non eſt ha-
bile de tempore purificatæ conditionis, vt
latè per Coſt. *de retract. cap.* 27. *num.* 1. qui di-
cit quod res debet eſſe in tali ſtatu de tem-
pore purificatæ conditionis, vt tunc poſ-
ſet inchoari; & allegat Bartol. Caſſ. &
alios.

Neque prædictis obſtat Abb. *in conſ.* 47. 28.
num. 2. *& ſeqq. volum.* 1. Quia loquitur de cæ-
citate, quæ ſuperuenit poſt electionem; &
ſic poſt actum conſummatum: & propterea
dicta electio non vitiabatur, quia actus legi- 29.
timi non recipiunt neque diem neque con-
ditionem,

ditionem, *cap. actus legitimi. de reg. iur. leg. in ambiguis, §. 1. ff. eod. tit.* Ordrad. *dict. conſ.* 58. *numero* 4.

Et quamuis Abbas alleget inter alia, Bart. *in leg. cæcus ff. de iud.* qui *num.* 1. tenet cæcum
30. poſſe ſuccedere Patri Baroni, vel habenti iuriſdictionem, licèt de nouo talis dignitas
31. cæco conferri non poſſit, quaſi ſatis ſit quod fuerit habilis tempore, quo habuit ſpem ſuccedendi, & ſuperueniens cæcitas non priuet illum tali ſpe.

Huic tamen fundamento Reſpondetur,
32. quod Bart. potiùs fauet caſui noſtro: nam explicando *dict. leg. cæcus*: opponit de text. in *leg. cùm Prætor, verſ. non autem, ff. eod. titul. de iudiciis*: & poſtea ſoluit obiectum, ſcilicet
33. vt *dict. leg. cæcus*, procedat in cæcitate ſuper-
34. ueniente, poſtquam eſt Iudex; textus autem in *dict. leg. Prætor*, procedat in cæcitate, quæ venit antequam eſſet factus Iudex.
35. Et vltra quod Bart. loquitur in profanis, & non ſumus in caſu in quo agitur de Canonicatu habente annexum Ordinem ſacrum, ad quem cæcus, tanquam irregularis eſt inhabilis; loquitur in filio Baronis, qui habebat fundatam ſpem ſuper iure certo de præſenti: ſed in caſu noſtro cæcitas ſuperuenit ante purificatam gratiam Coadiutoriæ, & ſic antequam fuerit acquiſitum ple-
36. num ius. Quare non agitur de retentione Canonicatus, ſed de illius acquiſitione, quæ impeditur propter cæcitatem ex *ſuprà deductis*.
37. Non obſtat quod Papa diſponat, quod moriente, vel cedente Coadiuto, Canonicatus non poſſit impetrari: Quia hoc eſt intelligendum ſi conditio purificetur, & non ſuperueniat impedimentum canonicum, prout interuenit in caſu iſto impedimentum cæcitatis: Mohed. *dict. deciſ.* 21. *num.* 4. *de*
38. *prebend.* vbi quod non obſtante decreto irritanti; ſi gratia eſt conditionalis, prout in caſu iſto ex ſuperiùs deductis, non purificata conditione decretum nón operatur.

Et pari modo reſpondetur ad id quod deducebatur, videlicet quod mortuo coadiu-
39. to non requiritur alia collatio, vt in *Cauſa Tiraſonen. Coadiutoriæ* 8. *Aprilis* 1599 *coram bonæ memoriæ Penia*, quæ habetur apud Marcheſ. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 466. & apud Garz. *de benefic. parte* 4. *cap.* 5. *num.* 138. Gonz. *ad reg.* 8. *gloſ.* 5. §. 9. *num.* 79. Lotter. *de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 25. *num.* 45. Quia hoc prouenit
40. ex clauſula, *ex nunc, prout ex tunc, & è contrà*: quæ non operatur in caſu iſto; ex quo tempore purificatæ conditionis Coadiutor, cui fuerat conceſſa futura ſucceſſio; erat inhabilis ad Canonicatum propter cæcitatem, vt ſuprà deductum fuit.

Et ita concluſum vtraque parte informante, &c.

Gerunden. Canonicatus & Sacriſtiæ, Lunæ 18. Maij 1637.

Coram R.P.D. Veroſpio.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium remanet affectum per appoſitionem manus Papæ.*
2 *Beneficium affectum per appoſitionem manus Papæ Ordinarius conferre non poteſt.*
3 *Qualitas narrata Papæ in impetratione gratiæ, eſt plenè iuſtificanda.*
4 *Liber Baptiſmatis ex communi conſuetudine probat ætatem.*
5 *Teſtis probat ætatem ſi deponat de iudicio ſuo, & per aſpectum.*
6 *Ætas probatur per teſtem qui deponat aliquem habere certam ætatem, quia ita ab ipſo audiuit.*
7 *Ætas bene probatur ſi frater de alterius fratris ætate deponat.*
8 *Infirmitas probatur per teſtes de ea informatos ratione diuturnæ conſuetudinis.*
9 *Infirmitas probatur per teſtes peritos.*
10 *Infirmitas benè probatur ex ſucceſſiuo obitu breui tempore poſt narratam infirmitatem ſuperuento.*
11 *Poſſeſſio beneficij ſemel probata præſumitur vſque ad obitum continuata.*
12 *Seruitium præſtitum fuiſſe Eccleſiæ per eum qui poſſedit beneficium habens ſeruitium annexum præſumitur.*
13 *Coadiutoriæ gratia concedi ſolet etiam in beneficiis non habentibus curã animarum.*
14 *Qualitas narrata Papæ non eſt iuſtificanda, ſi ſoleat Papa abſque dicta qualitate gratiam concedere.*
15 *Inſtrumentis antiquiſſimis adhibenda eſt fides.*
16 *Libris continentibus ea quæ ad officium ſcribentis ſpectant, credendum eſt.*
17 *Teſtium defectus tolluntur ex eorum numero.*
18 *Teſtiũ dicta magnũ robur accipiũt ex approbatione aduerſarij qui illa non impugnat.*
19 *Poſſeſſori ſufficit excludere Aduerſarium, ex illius non iure.*
20 *Papa concedendo Coadiutoriam prouidet præſenti neceſſitati Eccleſiæ, & futuræ beneficij vacationi.*
21 *Coadiutor vt poſſit ſuccedere in beneficio tenetur omnia narrata iuſtificare.*
22 *Papa concedendo Coadiutoriam cenſetur motus à neceſſitate, & vtilitate Eccleſiæ.*
23 *Coadiutoriæ gratia non eſt nulla reſpectu Eccleſiæ, licèt nulla ſit reſpectu Coadiutoris propter aliquem eius defectum.*
24 *Coadiutoriæ literæ non expeditæ tempore obitus Coadiuti, nõ poſſunt amplius expediri.*
25 *Coadiuti conſenſus requiritur ad validitatem Coadiutoriæ.*
26 *Coadiutoria duas continet gratias, quarum vna deficiente non ceſſat altera.*

27 *Coadiutoria gratia reſpectu futuræ ſucceſſionis, quando non dicatur dependere à gratia, per quam prouidetur neceſſitati Eccleſiæ, & Coadiuti.*

28 *Regula Cancellariæ de non iudicando, iuxta formam ſupplicationis, quando ceſſet.*

Et qualiter ſit intelligenda, num. 30.

29 *Supplicationis ſola ſignatura ſufficit quando non agitur ſuper canonizatione gratiæ ſed ſuper abſolutoria, quam quis petit tanquam poſſeſſor.*

Decisio LXXVI.

CVm in dubio propoſito ageretur de con-
firmatione deciſionis factæ in hac cauſa
ſub die 16. Iunij præteriti, in qua declarata
fuerat validitas collationis factæ ab Ordina-
rio ad fauorem Ioſephi; non impugnaban-
tur à Ioanne Auguſtino ea, quæ fuerunt fun-
damentum eiuſdem deciſionis. nempe perti-
nentia eius collationis ad Ordinarium, &
habilitas Ioſephi; ſed cùm præbendam, &
officium huius ſecundæ Sacriſtiæ illi anne-
xum quam Ioſephus obtinuerat, ſibi confer-
ri per mortem Petri vltimi illius poſſeſſoris
obtinuiſſet Ioannes Auguſtinus ex conceſſio-
ne Sedis Apoſtolicæ, viuente eodem Petro,
cui deputatus fuit Coadiutor cum ſpe futu-
ræ ſucceſſionis; dicebat ſuam gratiam obſta-
1. re prouiſioni Ioſephi, cùm propter appoſi-
tionem manus Papæ, inducta fuiſſet affe-
2. ctio, & ex ea impedita Ordinario facultas
conferendi, iuxta notata *in cap. 1. & cap. 2.
de confirmat. vtil. vel inutil. & in cap. vt no-
ſtrum, de appellat.* vbi notat Innocent. & Abb.
num. 1. Mandoſ. *in proœm. Regul. Cancellar.*
§ 5. *num.* 1. Vnde in noua diſputatione huius
dubij, ſolum actum fuit de iuſtificatione
gratiæ Coadiutoriæ conceſſæ Ioanni Augu-
ſtino, & an probata eſſent ea, quæ ab illo
narrata fuerunt in impetratione eiuſdem
gratiæ, cùm non aliter potuiſſet induci ea af-
3. fectio, dum ex iis cenſebatur Papa motus vt
dictam gratiam illi concederet, vt fuit reſo-
lutum *in Oxomen. Canonicatus* 19. *Nouembris*
1614. *coram bonæ memoriæ Buratto, & in Leo-
dien. Canonicatus Sancti Dionyſij* 25. *Maij*
1636. *coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo
Pirouano, & in Elnen. Canonicatus* 16. *Iunij*
1631. *coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo
Ghiſilerio.*

Et reſponderunt Domini iuſtificatam eſſe
gratiam Ioannis Auguſtini, & proinde illam
obſtare prouiſioni Ioſephi.

Et primò viſa fuit probari ætas annorum
54. quæ fuit in illa narrata de perſona Petri,
ea enim probabatur ex libro Baptiſmatis, &
ex partita extracta ex eodem libro, in quo
notatur, illum natum fuiſſe die octaua Mar-
4. tij 1577. qui liber ex communi conſuetudine,
ſolet ætatem probare; vt tradit Mandoſ. *ſu-
per Regul.* 8. *quæſtione* 10. *numero* 3. *in fine*, &
tenuit Rota coram Verallo. *deciſione* 314.
parte 1. & coram Cardinali Seraphino *de-
ciſ.* 1138. *num.* 7.

Præterea ſuper eadem ætate Petri depu-
nebant plures teſtes, ex qoibus Tertius *ſu-
per duodecimo*, illam concludebat ex iudicio 5.
ſuo, & per aſpectum iuxta theoricam Bart.
in leg. de ætate, Digeſtis. de minor. quam Rota
ſequuta fuit coram eodem Verallo *deciſ.* 131.
num. 2. *part.* 1. *& in Maceraten. legitima,* 14.
Martij 1627. *coram Eminentiſſimo Cardinali
Vbaldo.* Quintus verò viderat partitam eiuſ-
dem libri Baptiſmatis, & idem aodiuerat ab 6.
ipſo Petro; quam atteſtationem admiſit Ro-
ta *in dicta Elnen. Canonicatus coram Reue-
rendiſſimo Patre Domino meo Ghiſilerio,* & erat
hic teſtis frater Petri, quod plurimùm etiam 7.
conferre poterat ad effectum vt illius dicto
eſſet in hoc plena adhibenda fides, vt tradit
Bart. *in dicta leg. de ætate, ſub num.* 7. *ff. de
minor.*

Secundò viſa fuit probari infirmitas Pe-
tri; cùm fuerit narratum in gratia, quod ille
pluribus infirmitatibus vexaretur, & præci-
puè diſtillatio quæ à cerebro in ſtomachum
defluebat: hanc illius infirmitatem proba-
bant quatuor teſtes è pluribus, qui fuerunt
examinati, è quibus vnus erat Medicus; al-
ter Chirurgus, quorum opera Petrus vſus
fuerat in ſua valetudine: Tertius Aromata-
rius qui medicamenta compoſuerat occaſio-
ne eiuſdem valetudinis: Quartus demum 8.
intimus illius amicus: vnde omnes pote-
rant de ea fidem facere tanquam plenè in-
formati, vel ratione diuturnæ conſuetu-
dinis: ex notatis *in cap. venienti, de teſtibus,
& in leg. conſenſu, Cod. de repud.* & tradit
Bartol *in leg. ſi quando, numero* 4. *Cod vnde
vi*: Felin. *in cap. in literis, numero* 16. *de te-
ſtibus*, vel ratione eorum peritiæ, ad notata 9.
in *leg. ſeptimo menſe, Digeſtis, de ſtat. homin.
& in leg.* 1. *Digeſtis, de ventr. inſpic.* & in ter-
minis ſimilis gratiæ Coadiutoriæ tenuit Ro-
ta *in dicta Elnen Canonicatus ſexta Iunij* 1631,
*coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Ghi-
ſilerio, & in Giennen. Theſauraria vigeſima-
ſecunda Maij* 1614. *coram bonæ memoriæ Bu-
ratto.* Et hanc illius valetudinem comproba- 10.
uit præterea euentus, cùm Petrus obiiſſet
elapſis duobus menſibus à die conceſſionis
gratiæ; quod etiam Rota conſiderauit *in di-
cta deciſione Elnen.*

Narratum fuit tertio loco, ſeruitium,
quod Petrus Eccleſiæ præſtiterat ſpatio de-
cem & nouem annorum, & illud viſum
fuit probari ex inſtrumento poſſeſſionis,
quo oſtendebatur, eum cœpiſſe officium
huius Sacriſtiæ, quia cùm præſumi de- 11.
beret ea poſſeſſio continuata vſque ad
obitum, iuxta præſumptionem Gloſſ. *in le-
ge, ſine poſſidet, Cod. de probat.* ex illa pro- 12.
batum erat etiam ſeruitium Eccleſiæ pro
toto tempore; cùm præſumi deberet,
Petrum non ſolùm retinuiſſe poſſeſſio-
nem huius præbendæ, & officij Sacri-
ſtiæ; quin etiam Eccleſiæ debitum obſe-
quium impenderit: argumento text. *in ca-
pite* 1. *de ſcrut. in ord. faciend.* vbi Gloſſa
id notat *in verbo, æſtimare, & in cap. cùm
in iuuentute, §. quis præterea, de præſumpt.
& in leg. cùm pater, §. rogo, Digeſtis, de
legat.* 2.

Quartò

Google

Quartò demom nareatum fuit, quod huic Sacriſtiæ annexa eſſet cura animarum: Verum licèt hæc qualitas non indigeret iuſtificatio-
13. ne, cùm etiam in aliis beneficiis, quæ non habent hanc curam, ſoleant concedi ſimiles gratiæ Coadiutoriæ, vt propterea dici non
14. poſſet, quod ea qualitas retraxiſſet Papam à conceſſione eiuſdem gratiæ; iuxta notata per Ægidium *deciſione 4. de Reſcript.* Felin. *in cap. ſuper litteris, num. 5. eodem titulo*, Caſſador. *deciſ. 12 numero 15. de praben.* Tamen illa remanebat etiam in hac parte iuſtificata, quia oſtenſum fuit in duobus inſtrumentis, quod Epiſcopus Gerundæ primùm erexerat officium Vicarij perpetui, cui commiſit curam animarum, quæ antea annexa erat ſecundæ Sacriſtiæ: Secundò, quod idem officium Vicarij perpetui extinctum fuerat, & reſtituta eidem Sacriſtiæ cura animarum: è quibus inſtrumentis, primum apparebat factum anno 1329. alterum anno 1330. &
15. vtrumque eorum plurimam fidem merebatur, propter antiquitatem: iuxta notata per Gloſſam *in cap. cùm cauſam, de probat*, & *ibi* Abbas *numero 3.* Butr. *numero 2.* Specular. *eodem titulo, §. videndum, numero 12.* Aymon *de Antiquitate tempor. libro 1. §. 8. numero 8.*

Præterea probata fuit qualitas huius curæ ex libris viſitationum, quæ factæ fuerunt in hac Eccleſia ab Ordinariis anno 1404. &
16. 1417. in quibus libris plurimum etiam momenti viſum fuit ineſſe, cùm præter eorum antiquitatem continerent ea quæ pertinebant ad officium Viſitatoris, ex notatis per Gloſſam *in Clementina 1. de offic. Ordinarij*, & per Bartolum *in leg. quadam, §. nummularios, num. 3. ff. de edendo*: quem alij *ibi* ſequuntur: & in his terminis tenuit Rota coram Verallo *deciſ. 158 part. 2. & in vna Lucana Iuriſpatronatus 11. Ianuary 1616. coram bona memoria Cardinali Vbaldo*, & coram Card. Seraphino *deciſ. 78. num. 2.*

Ex iis verò libris apparebat plura ſolita fuiſſe exerceri per Sacriſtam, quæ ſpectare ſolent ad habentem curam animarum, nempe excipere confeſſiones, populo Sacramenta adminiſtrare, eique publicas ferias, & ieiunia indicere, defunctorum cadauera tumulare; iuxta notata *in Clement. dudum, de ſepultur.* & tradit Barboſa *de officio & poteſtate Parochi, lib. 1. cap. 16. & lib. 2. cap. 12. numero 10.*

Et demum ſuper hac qualitate deponebant quinque teſtes examinati pro parte Ioannis Auguſtini; ac tres alij examinati ad inſtantiam Ioſephi: ex quibus illa etiam probari viſa fuit, non obſtantibus exceptionibus quæ contra eoſdem teſtes opponebantur,
17. cùm illæ tollerentur vel ex numero ipſorum teſtium, iuxta notata per Gloſſam *in l. 3. in verbo, vbi numerus, ff. de teſtib.* & per Doct. *in leg. ſi quis ex argentariis, §. cogentur, ff. de edend.* & *ibi* Alexand. *num. 2.* Iaſ. *num. 6.* Dec. *in cap. licet cauſam, num. 80. de probat.* Vel ex eo-
18 rum qualitate propter auctoritatem quam recipiebant ex approbatione ipſiuſmet Ioſephi qui hodie illos impugnat: iuxta notata *in leg. ſi quis teſtibus, Cod. de teſtib.* & per Abbatem *in cap. præteritum, numero 6. eodem titulo*, & *ibi* etiam Felin. *num. 7.* Iaſ. *in rubr. ff. de iureiurand.*

Et hæc Domini dixerunt eſſe neceſſaria pro iuſtificatione huius gratiæ, quæ fuit conceſſa Ioanni Auguſtino: quia reliqua, quæ fuerunt narrata in litteris, nempe valor præbendæ, & Sacriſtiæ Secundæ illi annexæ, & valor beneficiorum, quæ ille obtinebat, licèt aliàs neceſſaria, tamen non viſa fuerunt pertinere poſſe ad deciſionem huius dubij, cùm in ea non ageretur de probando aliquo iure ipſius Ioannis Auguſtini: ex quo ille 19.
iam obtinuiſſet immiſſionem, & hodie reperiretur in poſſeſſione eiuſdem præbendæ, & Sacriſtiæ, ſatis illi erat nullitas collationis factæ ab Ordinario in perſona Ioſephi, quem ſatis erat eidem Ioanni Auguſtino excludere ex illius non iure: ex notatis per Doctores *in leg. qui accuſare, Cod. de eden.* & *ibi* Dec. *num. 14.* Felin. *in cap. olim, num. 10. de reſcript.* Caſſador. *deciſ. 3. eodem titulo, & deciſ. 2. de except.*

Ea verò duo cenſetur facere Papa in con- 20.
ceſſione ſimilium gratiarum: *Primò*, proſpicere Eccleſiæ, occurrendo tum præſenti illius neceſſitati propter infirmitatem Coadiuti, tum futuræ eiuſdem vacationi. *Secundo* videtur voluiſſe prouidere Coadiutori de beneficio, præueniendo tempus vacationis, quæ eſt ſuccesſura per obitum eiuſdem Coadiuti.

Inter vtramque verò prouiſionem, ea videtur eſſe differentia; quia vt poſterior locum habere poſſit, tenetur Coadiutor iuſti- 21.
ficare omnia narrata, dum ex iis omnibus Papa cenſetur motus ad eam gratiam illi concedendam: vt notant Doctores *in cap. vltimo, de præſumpt. & in cap. 1. de lit. conteſt, lib. 6.* & *ibi* Ioannes Andreas *num. 2.* Gemin. *num. 5.* Felin. *in cap. conſtitutus, num. 1. de Reſcriptis*, Innocent. *in cap. ſuper litteris, num. 19. eodem tit.* Sed non poterat idem dici de prima prouiſione, quia vt cenſeatur inducta affectio, ob quam adempta ſit Ordinario poteſtas conferendi, ſatis eſt, vt vera ſint ea, quæ fuerunt cauſa appoſitionis manus Papæ, nempe neceſſitas, aut vtilitas Eccle-
ſiæ, ex quibus ſolùm Papa cenſetur motus, 22.
vt ipſi Eccleſiæ prouideret de Coadiutore, vt reſolutum fuit in *Oxomen. Archidiaconatus 19. Nouembris 1614. coram bona memoria Buratto*, in qua declarata fuit deciſio facta *in eadem cauſa ſub die decima Martij eiuſdem anni, & in Elnen. Canonicatus 6. Iunij 1631 coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Ghiſilerio*, in qua Rota ſecuta fuit vltimam deciſio-
nem in *dicta cauſa Oxomen.* Et ita gratia 23.
etiamſi nulla propter exceptionem quæ contingebat in perſona Coadiutoris, tamen ipſa debet ſortiri effectum ſuum reſpectu Eccleſiæ, cùm non poſſit propter eam exceptionem dici, quod Papa eidem Eccleſiæ non prouidiſſet, vt conſideratum fuit in *dicta Oxomen. Archidiaconatus, & in Toletana Capellania prima Decembris anno milleſimo ſexcenteſimo ſexto, coram Card. Sacrato*

inter recen. deciſion. 587. *parte* 2. & notauit
Gonzal. *ad Regul.* 8. *gloſſ.* 52. *numero quadra-
geſimooctauo.*

Ex hac ratione tollebatur etiam altera ex-
ceptio, quæ opponebatur contra gratiam
24. conceſſam Ioan. Auguſtino, quod cum tem-
pore vacationis non fuiſſent expeditæ litteræ
ſuper Coadiutoria, non potuiſſent illæ ex-
pediri poſt mortem Coadiuti, quaſi defe-
25. ciſſe videretur illius conſenſus, qui erat ne-
ceſſarius ad validitatem eiuſdem gratiæ: iux-
ta not. *in cap.* 1. *de Cleric. ægrotant. libro ſexto*,
& per Rot. *in Tullenſ. ſeu nullius Mona-
ſtery* 29. *Martij* 1610. *coram Cardin. Sacra-
to, & in Argentina Coadiutoria* 21. *Februa-
rij & 2. Maij* 1631. *coram R. P. D. meo
Ghiſlerio.*

26. Nam contrarium verius eſſe probatur
ex diſtinctione earum duarum gratiarum,
quæ continentur in gratia Coadiutoriæ,
ex quibus fiebat, vt licet vna videretur
defeciſſe, non tamen dici poterat expi-
raſſe altera; vt tenuit Rota coram Puteo
deciſ. 98. *lib.* 2. quem refert Gunzal. *ad reg.* 8.
gloſſ. 5. §. 9. *num.* 53.

27. Et hoc præcipuè ſuaderi videbatur ex
pluribus clauſulis, quæ erant in gratia
Ioannis Auguſtini, cum in iis diceretur, vt
eſſe deberet locus futuræ ſucceſſioni ad
illius fauorem, etiamſi beneficium vacaſſet
de tempore datæ, aut ſi ipſe de tempore
vacationis, Coadiutoris officium exercere
non cœpiſſet cum clauſula *ex nunc prout
ex tunc*, & è contra; quæ omnia oſten-
dere poterant, quod gratia futuræ ſuc-
ceſſionis non dependebat à gratia, in qua
prouidebatur neceſſitati Eccleſiæ, aut Co-
adiuti: vt ea conſiderauit Gonzal. *ſuper
eadem gloſſ.* §. 9. *num.* 55.

28. Neque viſa fuit obſtare Regula de non
iudicando iuxta formam ſupplicationis:
29. Quia cùm non ageretur, vt adiudicaretur
beneficium Ioanni Auguſtino, ſine ſuper
canonizatione gratiæ, ſed ſuper ſola abſo-
lutoria, quam idem petebat tanquam poſ-
ſeſſor, ſatis erat ſola Signatura ſupplica-
tionis, vt tenuit Rot. coram Mohedan. *de-
ciſ.* 34. *alias* 2. *de priuileg.* & coram Caſſa-
dor. *deciſione octaua, de reſtitut. ſpoliat. &
deciſione ſecunda, de ſentent. & re indic.* &
tradit Sarnenſ. *ad reg. de non iudic. iux. form.
30. ſupplicat. capit. primo, numero ſeptimo*, vbi
ita declarat intelligendam eſſe eam regu-
lam: Gabr. *conſilio* 190. *numero decimotertio,
libro* 1.

Et ita vtraque, &c.

Tiburtina Hæreditatis, Lunæ 22. Iunij 1637.

Coram R. P. D. Carillo.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ſi intra triginta dies non redeat pro apoſtolis, vel cauſam committi faciat, ſententia tranſit in iudicatum.*

2 *Sententia tranſit in iudicatum ſi appellans infra annum, vel ex cauſa infra biennium, non fuerit appellationem proſecutus.*

3 *Fatalia omnia quin ſint lapſa, & cauſa deſerta, quando non poſſit dubitari?*

4 *Reſtitutio in integrum peti, & terminari debet infra quadriennium à tempore, quo lapſus fuit annus, vel biennium.*

5 *Res iudicata reſultans ex non proſecutione appellationis, exequenda venit non ſecus ac ſi appellatio non fuiſſet interpoſita.*

6 *Validitas ſententiæ colligitur ex reuolutione actorum.*

7 *Procurator mandatum acceptare dicitur per comparitionem quam facit in actu nomine mandantis.*

8 *Procuratoris reuocatio non attenditur niſi ipſi procuratori, & parti colligitanti fuerit intimata.*

9 *Citatio contra procuratorem reuocatum ſuſtinetur, quando reuocatio non fuit parti intimata.*

10 *Citatio ad primam diem cadit pro prima die iuridica.*

11 *Citatio* ad hodie, per totam, *valet ſi fuerit perſonaliter executa.*

12 *Sententia lata eadem die quâ fuit inhibitio præſentata, præſumitur lata ante executionem inhibitionis.*

13 *Termini non debent confundi, ſed ſingula ſingulis referri.*

14 *Citatio non requiritur in deputatione Iudicis, cuius perſona fuit in commiſſione expreſſè nominata ei, cui commiſſio erat directa.*

15 *Clauſula*, Quam & quas, *operatur quod ſententia Iudicis appellationis ſuſtineri poſſit prout in prima inſtantia.*

16 *Merita cauſæ non ſunt ampliùs diſcutienda ſtante re iudicata.*

17 *Mentis ſanæ quilibet præſumitur de Iure.*

18 *Mentis ſanæ quem eſſe, naturale eſt.*

19 *Teſtator præſumitur ſanæ mentis niſi contrarium probetur.*

20 *Furorem Teſtatoris allegans de tempore conditi teſtamenti tenetur concludentiſſimè probare.*

21 *Probatio exactiſſima requiritur contra præſumptionem Iuris naturalis.*

22 *Teſtes examinati in iudicio criminali non probant in ciuili.*

23 *Teſtes examinati in iudicio criminali, vt probent in ciuili, debent repeti cum interrogatoriis.*

24 *Demens*

24 *Demens poteſt non eſſe is, qui actus faciat non omninò conuenientes homini ſanæ mentis propter ingenium imbecille, vel imaginationem læſam*

25 *Rationis vſum non excludunt imaginatio læſa, ſeu ingenij imbecillitas, vel operationes inconuenientes homini ſanæ mentis.*

26 *Dementes reputari non debent propter actus leues, ij, qui alioquin ſunt ſanæ mentis.*

27 *Teſtes deponentes de furore teſtatoris interrogari debent de ſignis, motibus, & actibus ipſius, vt ex illis percipi poſſit an verè Teſtator eſſet in ſtatu furoris.*

28 *Teſtator an fuerit furioſus percipi non poteſt ex momento temporis, ſed ex quodam diſcurſu, & multitudine actuum.*

29 *Teſtibus deponentibus de alicuius dementia abſque eo quod rationem aſſignent non eſt danda fides.*

30 *Teſtator, qui prudenter & benè diſpoſuit, præſumitur fuiſſe ſanæ mentis.*

31 *Sanæ mentis nulla maior datur coniectura, quàm illa quæ deſumitur ex teſtamentariæ diſpoſitionis qualitate.*

32 *Notario aſſerenti Teſtatorem ſanæ mentis fuiſſe ſtandum eſt.*

Deciſio LXXVII.

POſtquam Ioannes Baptiſta Lacconius
ſub die quinta Aprilis 1610. ſuum vltimum condidiſſet teſtamentum, in quo hæredem vniuerſalem inſtituerat Petrum Paulum de Angelis: Franciſcus Crucius, & alij venientes ab inteſtato præuia porrectione querelæ coram A. C. obtinuerunt condemnari Notarium tanquam culpabilem, & de Iure punibilem, teſtamentúmque ab eo ſtipulatum, eſſe falſum, ac vti tale nullam fidem in Iudicio, nec extra eſſe adhibendam. Sed interpoſita appellatione ab iſta ſententia per dictum Dominum Paulum hæredem inſtitutum, fuit cauſa commiſſa Domino Cardinali Vicario, & Vicesgerens ab eo deputatus Notarium abſoluit à crimine falſi, ac teſtamentum validum declarauit, vt in ſententia ab eo prolata: *ſumm. num.* 4. A qua licèt fuerit pro parte Crucij & aliorum appellatum, & per Iudicem fuerit terminus Iuris aſſignatus; tamen nihil fuit poſtea in cauſa actum, niſi de anno 1634. de quo tempore fuit cauſa commiſſa in Rota, ſuper intereſſe Ciuili dumtaxat: Quare cùm pro parte Petri Pauli fuerit obtenta alia commiſſio mihi directa ſuper præfixione termini ad docendum de appellatione, eiúſque legitima proſequutione, propoſui dubium, an conſtaret de re iudicata quæ veniret exequenda? & Domini affirmatiuè reſponderunt.

Ratio reſolutionis fuit, tum quia fuit appellatum à ſententia lata ſuper validitate te-
1. ſtamenti, & appellantes intra terminum aſſignatum ſcilicet triginta dierum, non redierunt pro Apoſtolis, nec cauſam appellationis committi curarunt: *cap. ab eo; in princip.* vbi Gloſ. *de appellat. in 6. Clem. quamuis, §. ſimiliter, eodem tit.* Rota *deciſ. 57. num. 4. de appellat. in nou. verſ. moueor.* Mantic *deciſ. 92 num. 1.* Creſcent. *deciſ. 2. num. 1. de appellat.*

Tum etiam quia cauſam appellationis 2.
non fuerunt proſequuti intra legitima tempora, hoc eſt intra annum, & ex cauſa intra biennium: Nam 10 [illegible] 1611. appellarunt, & de anno 1634. commiſerunt cauſam in Rota quoad intereſſe Ciuile, ita vt per viginti circiter annos ſiluerint. Vnde non poteſt dubitari quin ſint lapſa omnia fata- 3.
lia, & cauſa deſerta remanſerit: *auth. ei qui, Cod. de temporib. & reparationib. appellat. cap. perſonas, cap. cùm ſit Romana, de appellat. Clem. ſicut, eod. tit.* Alexand. *conſ. 164. num. 2. lib. 2.* Surd. *conſ. 139.* Veſtr. *de ſtyl. Cur. lib. 7. cap. fin. num. 8.* Mantic. *deciſ. 276. num. 2.* Imò nec dubitari poteſt quin fuerit lapſum omne tempus reſtitutionis in integrum aduerſus lapſum terminum ad proſequendam appella-
tionem; quia reſtitutio peti, & terminari 4.
debet intra quadriennium, à tempore quo lapſus fuit annus, vel biennium: *leg. fin. Cod. de temp. in integr. reſtitut. Clement. 1. de reſtitut. in integrum,* Gloſ. *in cap. 1. in verbo, quadriennij, eodem tit. in 6.* Morl. *de integr. reſtitut. in prælud. numero 15. 16. cum ſequentibus,* Oſaſch. *conſilio 30. numero 62.* Rota *deciſione 13. numero ſecundo, parte ſecunda, recent.*

Ex quibus res iudicata venit omnino exe- 5.
quenda, non ſecus ac ſi ab initio prouocatum non fuiſſet: *ex dict. cap. cùm ſit Romana, leg. 1. leg. poſt rem iudicatam, ff. de re iudic. leg. 5. Cod. de execut. rei iudic.* Parlador. *lib. 2. rer. quotidian. cap. fin. p. 1 §. 1. num. 6.* Mauſon *de execut. lib. 1. ampliat. 35. per tot.* Boër. *deciſ. 295. num. 8. in fin.* maximè cùm proueniat ex ſententia valida, & iuſta.

Validitas detegitur ex reuolutione acto- 6.
rum, in quibus apparet concurrere omnia, quæ ad hunc effectum requirit Rota apud Caputaquenſ. *vulg. deciſ. 260. p. 2 & deciſ. 204. part. 1. recent.* non obſtantibus nullitatibus ex aduerſo oppoſitis.

Non obſtat prima nullitas deducta ex eo, quod fuerit citatus Barattanus; qui prætendebatur nunquam acceptaſſe mandatum procuræ, immò quod fuiſſet reuocatum:
Quia acceptatio mandati procuræ claré ap- 7.
paret in compatitione facta in actis cauſæ per ipſum Barattanum procuratorem conſtitutum, vt ex fide publica Notarij data in reſponſionibus pro Petro Paulo: cui non
officit reuocatio, cùm non fuerit ſibi, nec 8.
Procuratori conſtituto intimata, prout requirebatur: *cap. inſinuatione 3. Cod. mandat. 13. de procur.* Gonzal. *in reg. 8. gloſ. 63. numero 51.* Grat. *diſcept. forenſ. cap. 18. num. 37.* Ximen. Toletan. *in concordan. vtriuſque iur. par. parte 1. & 2. & in tit. de procur.* Vant. *de nullit. tit. ex defect. mandat.* & citatio in præiu- 9.
dicium conſtituentium ſuſtinetur: Felin. *in cap. ex parte Decani, num. 24. de reſcript.*

Nec obſtat Secunda principalis nullitas deſumpta ex citatione ad ſententiam, exequuta ad hodie per totam ſub prima Iulij: quia ex lectura ipſius citationis data in *ſummario Crucij, num. 3.* tollitur obiectum. Etenim

Curſor in pede eiuſdem citationis retulit illam fuiſſe executam contra Fiſcum ſub die
10. 28. Iunij ad P. D. & ſic ad oculum patet, quod illa cadebat ſub die prima Iulij, quæ fuit prima dies Iuridica ob feſta Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & Commemorationis Sancti Pauli præcedentia. Vnde contra eum, vti in cauſa principalem, non poteſt dubitari quin ſententia fuerit ritè & & rectè prolata: reſpectu verò Fiſco adhærentium, Curſor retulit citationem fuiſſe ex-
11. ecutam ſub eadem die prima Iulij per totam, ſicut fieri potuit ſtante exequutione perſonali: Seraph. *deciſ.* 1115. in qua deciſione licèt dubitaretur de validitate ſententiæ ex
12. alio capite, ſcilicet quia fuerat lata eadem die qua Iudici erat præſentata inhibitio, & Rota reſoluit pro ſuſtinendo actu, & præſumendum eſſe inhibitionem fuiſſe poſt ſententiam, ſubſecutam; tamen neque negari poteſt, quin in caſu *dictæ deciſionis*, ſententia fuiſſet lata vigore citationis exequutæ ad hodie per totam, & Rota pro eius validitate reſpondit, vt *ibi*, *ſub num.* 2. *verſ. maximè cùm*
13. *citatio*: ideò prædicti termini citationum non debent confundi, ſed ſingulis ſingula referri: Gloſ. *in leg. ſi negotium*, *verb. geſtorum*, *Cod. de negot. geſtis*, Surd. *conſil.* 376. *numero* 10. Rota *deciſ.* 750. *num.* 1. *parte* 1. *diuerſ.*

Minus releuat tertia nullitas ex defectu citationis pro deputatione Vicemgerentis; ex quo inferri prætenditur non adfuiſſe Iuriſdictionem: Quia cùm Commiſſio fuiſſet
14. directa Domino Cardinali Vicario cum præciſo reſcripto vt Vicemgerentem deputaret, nulla alia requirebatur citatio: Vicarius enim fuit in hoc merus executor: Rota *deciſ.* 191. *num.* 7. *parte* 2. *recent.* & in omnem euentum prædicti defectus tollerentur per obſeruationem terminorum ſubſtantialium poſtea factam, citatis aliis procuratoribus à Cruciis & litis conſortibus conſtitutis, de quorum acceptatione non dubitatur; ex traditis per Rotam *in Toletana penſionis* 10. *Nouembris* 1628. *coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Dunozetto*, maximè cùm non fuerint adducta Iura de nouo: Rota coram Reuerendiſſimo Domino meo Decano *dec.* 319. *num.* 8. *& in Bracharen. de Garfeis* 27. *Nouembris* 1600. *coram Sacrato.*

Provt etiam potuit Vicemgerens pronunciare ſuper validitate teſtamenti, eiúſque executione: tum quia cauſa in eo conſiſtebat, tum etiam quia in Commiſſione aderat
15. clauſula, *quam*, *& quas*, quo caſu optimè ſuſtinetur pronunciatio, provt in prima inſtantia: Rota *deciſ.* 23. *de reſcript. in nouis*, Mart. *de clauſ. part.* 1. *clauſ.* 120. *num.* 2. Marcheſ. *de Commiſſ. part.* 2. *& part.* 1. *pag.* 200. *num.* 59. *pag.* 62. vbi deciſiones Rotales refert, Seraphin. *deciſ.* 1241. *num.* 2. *&* 3. Achill. *deciſ.* 14. *num.* 1. *& ſequentibus*, *de reſcript.* Et ex his dixerunt Domini nullitates prædictas non obſtare.

16. Iuſtitia verò conſtat ex teſtamento nuncupatiuo facto à publico Notario, rogato coram Vicario & ſeptem teſtibus, & aliis ſolemnitatibus iuris adhibitis, cuius validitas non poteſt amplius controuerti ſtante dicta ſententia, & re iudicata, non obſtante prætenſa dementia teſtatoris; quia de ea non conſtat, & regula ſtat in contrarium, vt quilibet præſumatur ſanæ mentis ex præſum- 17.
ptione Iuris, ſi quidem naturale eſt vnum- 18.
quemque cenſeri mentis compotem: *leg. nec codicillos*, *C. de Codicillis*, Dec. *in leg. furioſum*, *num.* 30. *Cod. qui teſtament. facere poſſ.* Honded. *conſ.* 78. *num.* 53. *lib.* 2. Menoch. *præſumpt.* 181. *num.* 7. *lib.* 1. Caual. *deciſ.* 366. *num.* 3. & fuit dictum *in Meliten. teſtamenti*, 17. *February* 1612. *coram bonæ memoriæ Manzanedo*: vbi Rota firmat pro indubitato, teſtatorem ſanæ 19.
mentis præſumi, niſi contrarium probetur & alleganti furorem de tempore teſtamen- 20.
ti, vel alterius actus, incumbit onus probandi, & quidem concludentiſſimè: Nam 21.
contra præſumptionem Iuris naturalis requiritur exactiſſima probatio: *leg. fin. Cod. de teſtam. dict. leg. nec Codicillos*, *Cod. de Codicill.* Gloſ. *in cap. cùm dilectus*, *de ſucceſſ. ab inteſtat.* Bald. *in leg. furioſum*, *Cod. qui teſtamenta facere poſſ.* Spino, *de teſtament. gloſ.* 10. *in Rubrica*, *num.* 9. 10. 11. Anton. Gomez. *in leg.* 3. *Tauri*, *num.* 7. *&* 8. Rota *deciſ.* 525. *num.* 1. *part.* 4. *recent.* & coram Reuerendiſſimo Domino meo Decano *deciſione* 178. *numero* 8. *in fine*, *& numero* 9.

Nec releuant teſtes in Iudicio criminali examinati: Quia vltra quod tanquam exa- 22.
minati in iudicio criminali, non probant in Ciuili, Bald. *in l* 2 *num.* 23. Alexand. *num.* 16. *Cod. de edend.* Felin. *in cap. cauſam quæ*, *il* 1. *num.* 4. *de teſtibus*: non ſubſiſtit in facto quod fuerint ritè, & rectè examinati; ſed potius ſaluis exceptionibus contra eorum dicta, & perſonas adducendis, animo eos repetendi 23.
cum Interrogatoriis, provt de Iure debebat: Caual. *in puncto dict. deciſ.* 366. *num.* 5. Euacuatur eorum fides, ex quo benè poſſunt ſtare 24.
ſimul, vt quis habeat ingenium imbecille, vel imaginationem læſam, aut actus faciat non omninò conuenientes homini ſanæ mentis, & nihilominus, quod non ſit in ſtatu dementiæ; vt ex authoritate Galeni *libro tertio*, *de locis affect.* firmat Menochius *conſilio* 683. *numero decimoquarto ad finem.*

Et tertio eſt, quia prædicta omnia non 25.
excludunt vſum rationis, ſeu intellectum; nec mentis alienationem inducunt; quandoque enim viri ſanæ mentis, etiamſi ex accidenti faciant aliqua leuia, non reputantur dementes; Rota *dict. deciſ.* 525. *numero* 5. *parte* 4. *recent.* *& deciſione* 178. *numero* 18. 19. *&* 21. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Decano.*

Et vlteriùs probatio dementiæ non rele- 26.
uat, niſi probetur concludenter de tempore teſtamenti, vt ſuperiùs dixi: nec ſuffragatur aliqua probatio percutiens tempus antea, vel poſt teſtamentum: quoniam teſtis 27.
deponens ſuper furore, debet interrogari quid viderit, quæ ſigna, quos motus, vel actus fecerit teſtator, vt ex illis percipi poſſit furor, & dementia teſtantis; nam hæc accidentia 28.
non

non poſſunt percipi ex momento temporis, ſed ex quodam diſcurſu & multitudine actuum: Baldus *in cap. cauſam quæ, de teſtibus*, Aretin. *in l.1. ſi cert. pet. col.3.* Immò
29. teſtibus de dementia deponentibus non creditur, niſi aſſignent rationem eorum dicti, licèt non fuerint interrogati: Rota *dec.107. num.4. parte 2. diuerſ.* vbi plures DD. refert, *& dict. deciſion. 523. numero tertio, parte 4. recent. & coram Reuerendiſſimo Domino meo Decano, dict. deciſ.178. num.10.*

Vnde cum ex qualitate teſtamenti reſultent ſigna, & actus ſanæ mentis, ex quo teſtator reliquit plura legata locis, & cauſis piis, omnes nepotes venientes ab inteſtato inſtitutionibus particularibus, & legatis honorauerit; dictúmque Dominum Petrum Paulum hæredem inſtitutum de ſua familia de Zacconibus vocati mandauerit, abſ-
30. que dubio præſumendum eſt, teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, c[illegible]m fecerit teſtamentum prudenter, & [illegible] ordinatum, vt patet ex eius lectura [illegible]mmario Petri Pau-*li numero* [illegible] [illegible]icit ad eius [illegible]liditatem [illegible] factum ab [illegible], qui aliquand[illegible] [illegible] [illegible] interu[illegible]a,
31. quia nulla maior ſan[illegible] [illegible] co[illegible]ura datur quàm illa, quæ de[illegible] [illegible]tut [illegible] qualitate teſtamentatiæ diſpoſit[illegible] [illegible] *Patronus, §. finali, Digeſtis, de le[illegible]* [illegible] Bartol. *in l.a. de bonorum poſſeſſ.* [illegible] *& infant. delat.* Baldus *in leg. fieri* [illegible] *qui teſtament. facere poſſunt*, [illegible] mez. *in dict. l.3. Tauri, nume*[illegible] [illegible] argument. text. *in leg. Titia, i*[illegible] *Digeſtis, de legat.* 3. Rota coram C[illegible] [illegible] *deciſione 366. numero ſeptimo*, [illegible] *deciſ.515. numero ſeptimo, parte 4.* [illegible] & in terminis *in Romana hæreditatis* [illegible] *Gracchis 5. Decembris 1618. coram b*[illegible] *memoria Rembaldo.*

32. Maximè quia Tabelli[illegible] aſſerenti teſtatorem fuiſſe ſanæ men[illegible], provt hîc, ſtandum eſt; cùm prædi[illegible] ſigna & actus ſani iudicij præceſſerint: [illegible]n. *de teſtam. in dict. gloſſ.10 in rubr. num.11.*

Ex quibus, vtraque parte informante, reſponderunt DD. pro te iudicata quoad partem ſententiæ, quæ fuit in Rota commiſſa ſuper negotio Ciuili; quia teſtamentum eſt validum, cum omnibus ſolemnitatibus iuris conditum, & conſequenter hæredem in eo inſtitutum, fuiſſe ritè, & rectè inſtitutum.

Aliæ deciſiones in eadem cauſa habentur in ſequenti parte, id eſt ſub diebus 15. Martij 1639. & 16. Maij eiuſdem anni coram eodem R. P. D. Catillo.

Gerundenſis Coadiutoriæ
Ven. 26. Iunij 1637.

Coram R.P.D. Motmanno.

SVMMARIVM.

1 *In ſubrogatione gratioſa habente vim collationis, tertium requiſitum probandum ad effectum obtinendi immiſſionem, eſt affectio ex appoſitione manus Papæ.*
2 *Affectio ſuper beneficio ex appoſitione manus Papæ pendet à validitate gratiæ, & à iuſtificatione cauſæ, quæ Papa motus fuit ad concedendum, quatenus conſtet de veritate narratorum.*
3 *Papa non eſt præſumendus, quòd voluerit præiudicare Collatoribus ordinariis, nec illos præuenire circa collationem beneficiorum, nec afficere prouiſionem ex futura [illegible]tione.*
[illegible] *[illegible]cium non afficit decretum latum ex [illegible]alſa cauſa.*
[illegible] *[illegible]ia cauſa ceſſante, ceſſat etiam ipſa gratia.*
[illegible] *Coadiutoriam ſi quis impetrauerit ſub narratiua, quòd aliquis Canonicus non poteſt ampliùs in Choro propter aduerſam valetudinem inſeruire, id concludenter debet probare.*
7 *Teſtes reddentes optimam cauſam ſui dicti, bene probant eorum teſtificationes.*
8 *Infirmitas ad effectum Coadiutoriæ cum futura ſucceſſione, debet præſtare perpetuum impedimentum.*
9 *Narrata in gratia ad effectum, vt gratia non ſuſtineatur ſufficit quod per aduerſarium probetur, quod res ita non ſeſe habet.*
10 *Teſtes conciliantur, ſi alij deponant quod aliquid eſt factum, alij vero dicunt quod id debuit fieri.*

DECISIO LXXVIII.

VAcantibus de menſe Iunij anni 1623. Canonicatu, & Præbenda, ac Beneficio Sanctæ Anaſtaſiæ eum Præpoſitura Eleemoſynæ panis Eccleſiæ Gerundenſis per obitum quond. Franciſci Ballæ, Epiſcopus & Capitulum ac Sacriſta Maior dictæ Eccleſiæ, eorundem Canonicatus & Præbendæ, ac beneficij & Præpoſituræ ordinarij Collatores reſpectiuè, Ioanni Canonicatum & Præbendam, Hieronymo verò Beneficium cum dicta Præpoſitura ſimiliter contulerunt.

Verùm quia Ioſephus Balla de menſe Martij præcedentis obtinuerat ſe in dicti Franciſci Coadiutorem cum futura ſucceſſione quoad Canonicatum & præbendam, ac Præpoſituram auctoritate Apoſtolica deputari, ac ad ius & poſſeſſionem Coadiuti gratioſè

ſubrogati ; coius ſubtogarionis vigore pe-
tebat ſe in illorum poſſeſſionem immitti :
Dubitaui , an dicto Ioſepho eſſet daoda im-
miſſio ? & Domini eam denegandam eſſe
cenſuerunt.

Nam licet de Clericatu ſubrogati , ae de
obitu Coadiuti in poſſeſſione nulla ſit inter
partes conttouerſia ; non tamen probata eſt
affectio ex appoſitione manus Papæ , dum
1. Coadiutoriam conceſſit; quod in ſubroga-
tione habente vim collationis , vt hic , eſt
tertium tequiſitum , immò fundamentum
gratiæ , ad effectum obtinendi immiſſio-
nem ; & idcircò concludenter probari de-
bet : vt dicit Rota *in Burgen de Pancorue* 28.
Nouembris 1588. *coram Gypſie.*

Cum enim à validitate gratiæ , & à iuſti-
ficatione cauſæ , qua Pontifex motus fuit
2. ad concedendum , pendeat affectio , eate-
nus cenſetur Papa appoſuiſſe manum , qua-
tenus conſtat de veritate narratorum , ſine
3. qua ipſe non prætendit Collatoribus ordi-
nariis præiudicare, nec illos præuenire: Gon-
zalez *ad regul.*8.*gloſſ.*12.*numer.*45. *cum ſeqq.*
neque afficere prouiſionem ex alia futura
4. vacatione , vt de decreto lato ex falſa cauſa;
quod non afficiat beneficium, reſpondit Ro-
man. *conſil.*335. *num.*11. nor. Prob. ad Mo-
nach. *in cap* .... *num.*10 *de reſcript.* & dixit
Rota *deciſ.*12. *de conceſſ. preb. in antiquis* , & *in Elnen. Canonicatus* 6. *Iuny* 1631. *coram
R. P. D. meo Ghiſlerio* , vbi exornatur con-
5. cluſio , quod ceſſante cauſâ gratiæ , ceſſat &
gratia : vt per Tiraquell. *in tract. ceſſante cau-
ſa ; num.*116.

6. In hoc autem caſu narratum fuit , quod
Franciſc. aduerſa valetudine teneretur, quód-
que ſubinde , & præſertim poſt quamcun-
que corporis exercitationem , ſanguinem
exſpueret , ac inſuper Choro officiiſque di-
urnis , & nocturnis intereſſe , atque eleemo-
ſynas , quæ ex officio Præpoſitu incumbunt,
adminiſtrare non poſſet.

Et nihilominus ex teſtibus conſtat , præ-
dictum Franciſcum , de menſibus Ianuarij,
Februarij, Martij, & Aprilis ; ac etiam ante,
& poſt , vſque ad Feſtum Sancti Barnabæ
dicti anni , & ſic de tempore datæ gratiæ
comparuiſſe in Choro , & horis Canonicis,
diurnis pariter ac nocturnis interfuiſſe , Miſ-
ſáſque in eadem Eccleſia celebraſſe ; qui
7. teſtes optimam ſcientiæ cauſam reddunt :
quia ipſimet viderunt , & de dicto tempore
ſuam ibidem reſidentiam fecerunt : immò is
qui fuit deputatus Officialis ad notandum
nomina celebrantium , refert ipſum Franciſ-
cum de dicto menſe Ianuarij , ter & vigeſies
celebraſſe : de menſe verò Februarij quoti-
die ; de menſe Martij ſemel & vigeſies ; ac
de menſe Aprilis vigeſies octies , adeò vt
controuerti nequeat , quin excludant veri-
tatem cauſæ vt ſuprà narratæ , quod ſcilicet
Franciſcus adeò infirmæ eſſet valetudinis, vt
Choro , & diuinis Officiis intereſſe non poſ-
8. ſet ; talis enim infirmitas ad effectum Coad-
iutoriæ cum futura ſucceſſione perpetuum
debet præſtare impedimentum : Capurаq.
*deciſ.*140. *numer.*2. *parte* 1. Gonzal. *ad reg.* 8.
gloſſ. 5. §. 9. *numero* 89. Rota *in Giennen. The-
ſauraria* 24. *Nouembris* 1634. *coram R. P. D.
meo Veroſpio.*

Et quamuis replicetur ; Franciſcum ſu- 9.
pradicta ſaltem feciſſe non ſine detrimento
valetudinis ; attamen ſufficit ad excluſio-
nem cauſæ , quod ſimpliciter fuerit expreſ-
ſum non poſſe officiis diurnis intereſſe , &
non fuerit additum ſine periculo ſanitatis,
de quo periculo deponunt Medici vti teſtes
examinati pro parte dicti Coadiutoris ; ſed
non concludunt , quod propterea Franciſcus
omitteret reſidere , & alia non poſſet facere,
vt Papæ fuit narratum.

Veruntamen teſtes prædicti optimè con- 10.
ciliantur , dum alij deponunt de eo quod eſt
factum ; alij verò de eo quod Franciſcus
iuxta Medicorum conſilium facere non de-
buiſſet.

Et ita vtraque , &c.

Romana Officij , Manda-tariatus , Mercurij 1. Iunij 1637.

Coram R. P. D. Panzirolo.

SVMMARIVM.

1 *Notarij fides non facit fidem , maximè ſi careat teſtibus.*

2 *Officium vacat per obitum illius ſuper cuius vita periculo manebat.*

3 *Officij reſignatio coram Notario & teſtibus valet , quando in eius erectione id fuit cautum.*

4 *Superioris licentia requiritur pro validitate reſignationis officiorum , quæ abſque illa non ſunt in commercio.*

5 *Officia quando ſunt de Regalibus Principis nunquam eorum poſſeſſio alicui acquiritur in præiudicium Superioris.*

6 *Officia quando ſunt de Regalibus Principis , requiritur in tranſlatione poſſeſſionis illorum in reſignatarium iuramentum, & literarum patentium expeditio.*

7 *Notarius ſi recipiat reſignationem officij nomine Superioris , tunc officium deſinit eſſe ſuper periculo vitæ reſignantis.*

*Declara vt num.*8.

9 *Actus dicitur imperfectus ſi dependeat à futuris probationibus.*

10 *Aëris mutatio æſtiuis temporibus ponit in dubio vitam illius qui aërem mutat.*

11 *Officij reſignationem poteſt Superior non admittere , quando poteſt dubitari quod illa fiat in fraudem imminentis vacationis.*

12 *Obitus attribuendus eſt cauſæ indubitabili, non autem incertæ.*

13 *Acceſſus ad Vrbem à Ciuitate Neapolis de menſe Auguſti , & Septembris , eſt adeò*

pericu

periculoſius, vt ferè nullus venientium mortem euadat.

14 *Accedens ad Vrbem à Ciuitate Neapolis, ſi per viginti dies ſanus permanſerit, & deinde infirmetur, adhuc infirmitas ab aëris mutatione cauſam habet.*

15 *Peritis in Arte plena fides præſtari debet.*

16 *Poſſeſſio anterior eſt manutenibilis.*

17 *Poſſeſſio proueniens à cauſa infecta non eſt conſiderabilis.*

18 *Manutentionis in iudicio inſpicitur ſola facti detentatio.*

19 *Petitorium quando reſpicit ipſam poſſeſſionem, poteſt de eo agi in iudicio manutentionis.*

Decisio LXXIX.

CVm fuerit reſolotum ſub die 23. Martij
Præteriti, Benedicto Ruggerio dandum
eſſe mandatum de manutenendo in quaſi
poſſeſſione officij Mandatariatus Eminentiſ-
ſimi Cardinalis Vicarij: iterum hodie arti-
culo diſcuſſo, Domini perſtiterunt in de-
ciſis.

Quia prætenſa reſignatio Cicognolæ, in
qua ex aduerſo fit potiſſimum fundamen-
tum, non probatur niſi per quandam Nota-
1. rij fidem, quæ fidem non facere teſtatur
Cæſar de Graſſis *deciſ.* 2. *numer.* 13. *de ſponſal.*
Gregor. *deciſ.* 214. *num.* 2. maximè cùm ca-
reat teſtibus: Rota *deciſ.* 624. *num.* 10. *part.* 1.
recent. Ac proinde, quod dum pro parte
D. Equitis Ioſephi concluderetur non proba-
tur, quod à bonæ memoriæ Cardin. Mellino
2. fuerat admiſſa reſignatio dicti Officij, quod
erat ſub periculo vitæ ipſius Cicognolæ, re-
manet indubitatum, quod ſecuta interim
ipſius morte Officium vacauerit: per ea quæ
tradit Seraphin. *deciſion.* 1294. *num.* 5. Gra-
3. tian. *diſceptat* 276. *num.* 63. cùm non verſe-
mur in Officio, in cuius erectione fuerit
cautum valere ipſius reſignationem coram
ſolo Notario & teſtibus, de quo loquitur
idem Seraphin. *deciſion.* 389. *numero* 3. ſed
4. in iis, quæ reſpectu tituli non ſunt in com-
mercio ſine Superioris auctoritate, & ſic
neceſſariò requirebatur ipſius Cardinalis
conſenſus in reſignatione, ne officium dicere-
tur vacare per mortem: Roland. *conſilio* 11.
in princip. numer. 3. *libr.* 2. Sarnen. *de infirm.*
reſignant. quæſt. 22. Rota *deciſ.* 495. *num.* 2. & 3.
5. *parte* 2. *recent.* Cùm enim iſta officia dican-
tur de Regalibus Principis, nunquam alicui
dicitur acquiri ipſorum poſſeſſio in præiudi-
cium Superioris: Luc. de Penn. *num.* 2. *Cod.*
de fundo limitroph. libr. 11. Molin. *de Magi-*
6. *ſtrat. libr.* 1. *cap.* 11. Quinimò etiam pro tranſ-
latione poſſeſſionis Officij in reſignatarium
pro forma requiritur expeditio literarum pa-
tentium: *leg. in his officiis, & leg. ad proba-*
torias, Cod. de diuerſ. offic. libro 12. Boërius
deciſ. 150. *num* 9. *in fine*, ac iuramenti præ-
ſtatio, Boërius *deciſ.* 249. *num.* 9. Quæ om-
nia benè concurrunt in Benedicto Ruggerio
promoto à Cardinali.

7. Non obſtat, quod Notarius receperit reſi-
gnationem nomine Superioris, & quod pro-
pterea tunc Officium deſineret eſſe ſub peri-
culo vitæ Cicognolæ; per ea, quæ tradunt
Boërius *deciſ.* 348. Pariſ. *de reſignat. quæſt.* 9.
numero 129. Quia hoc procedit in ſimplici 8.
reſignatione, ac in abdicatione à ſe pro-
prij iuris; ſecus autem quando fit reſigna-
tio ad fauorem Tertij, vt illi officium acqui-
ratur: tali enim caſu fiunt plures diligentiæ,
ne admiſſio ſequatur in fraudem Domini di-
recti: vt benè per Seraphin. *dicta deciſ.* 1294.
num. 5. Boërius *deciſ.* 149.

Non releuat dicere quod Dominus Cardi-
nalis dederit ordinem Odoardo Tibaldeſco
Secretario, vt conſtito de ſuperuiuentia Ci-
cognolæ per fidem authenticam, reſigna-
tionem admitteret: Quia duplex tempus ve-
nit conſiderandum: Primum dum Cicogno-
la degebat Neapoli, & poteſt dici, quod
tunc adeſſet conſenſus quidam imperfectus, 9.
tanquam dependens à probationibus facien-
dis circa vitam Cicognolæ; quæ probatio-
nes poſtea imperfectæ fuerunt declaratæ:
Alterum verò tempus, poſtquam Cicogno-
la venit ad Vrbem; nam tunc ob intempe- 10.
ſtiuam aëris commutationem æſtiuis tempo-
ribus, Cardinalis iuſtè, & probabiliter de
ipſius morte dubitans, prout caſus euenit,
tanquam in fraudem imminentis vacationis 11.
potuit admiſſionem reſignationis denegare:
Caſtrac. *de Societ. cap.* 40. *numer.* 43. & *ſeq.*
Seraphin. *dict. deciſ.* 1249. *numero primo*, &
fuit reſolutum *in Conchen Notariatus* 26. *No-*
uembris coram bon. mem. Litta.

Nec releuat ſi dicatur, Cicognolam obiiſ-
ſe ex noua cauſa venationis: quia non pro-
batur; & ſic obitus eſt attribuendus indubi- 12.
tabili cauſæ aëris: Farinac. *de homicid. quæ-*
ſtione 127. *numero* 72. Et per hoc optimè fa-
cit deciſ 436. *per tot. parte* 2. *recent.* Acce-
dente præſertim iudicio duorum principa-
lium Medicorum Vrbis, atteſtantium ac-
ceſſum è Ciuitate Neapolis ad Vrbem de 13.
menſe Auguſti, & Septembris, eſſe adeò
periculoſum, vt ferè nullus venientium
mortem euadat; in tantum vt quamuis iſte, 14.
qui ad Vrbem acceſſit, ſteterit ſanus per 20.
dies, & vltra, ſi poſtea infirmetur infirmi-
tas tribuenda omnino ſit mutationi aëris,
& non alteri cauſæ: Peritis autem in Arte 15.
præſtanda eſt plena fides: Pariſ. *de reſignat.*
libr. 12. *quæſt.* 6. *num.* 18. Farinac. *ſupra citat.*
à numero 101. Rota *diuerſ. deciſ.* 610. *num* 3.
parte 1.

Nec dicatur, conſtare quidem quod Dom.
Eques Ioſephus exegerit fructus Officij tam
à Cicognola, quàm à Margano; non tamen
conſtare quod ab ipſo Margano Domini
Cardinalis exegerit; vel ſaltem controuerti
non poſſe, quin poſſeſſio Domini Equitis 16.
ſit anterior, & ſic in concurſu manutenibi-
lis. Quia fuit reſponſum, quod data vaca-
tione Officij per mortem Cicognolæ, ſub
cuius periculo vitæ reſidebat Officium ſta-
tim expirauit locatio facta ab Equite ipſi
Margano, vt ſupra oſtenſum eſt; & pro-
pterea ceſſante in Domino Equite dominio
Officij, dato etiam quod poſt vacationem
exegerit

17. exegerit à Margano, iſta exactio tanquam
prouenicos à radice patenter infecta, oon
viſa fuit conſiderabilis.

Idque taoto magis dum Dominus Eques poſt obitom Cicognolæ ſciens Officium fuiſſe à Domino Cardinali locatum eidem Margano, & poſtea venditum Benedicto Ruggierio, agnoſcens bonam fidem tacuit per quadriennium: *l.3. §. in admittenda, leg. ſi id quod, §. finali, Digeſtis, de acquir. poſſeſſ.* Bartol. *in leg. 1. §. huius autem interdicti, numer. 3. verſ. ſecundo modo, Digeſtis, vti poſſidetis:* Menochius *de retinend. remed. 3. numero trigeſimoquarto, verſ. ſed declaratur:* Mantic. *deciſ. 95. num. 5.* Caualer. *deciſ. 625. num. 12.*

Demum non obſtat, quod fundamenta
ſuperiùs deducta reſpiciant petitorium; &
18. ideò cum verſemur in Súmariſſimo manu-
tentionis, in quo ſola detentatio facti in-
ſpicitur, non eſt locus diſcuſſioni, an reſi-
gnatio Officij fuerit benè, vel malè facta;
& per conſequens an per mortem Cicogno-
læ vacauerit, cùm iſta ſuis loco & tempore
veniant diſcutienda: Fuit enim reſponſum,
19 quod quando petitorium perimit ipſam
poſſeſſionem, poteſt de eo agi etiam in iu-
dicio manutentionis, vt eſt celebre conſi-
lium Baldi 141. *numero tertio, libro 1,* quem
ſecuta eſt Rota *diuerſ. deciſ. 34. numero 21.
in fine, & numero 22. parte 2.* & coram Re-
uerendiſſimo Domino meo Coccino Decano
inter eius impreſſas *deciſ. 488. num. 11. in fine,
& num. 12.*

Et ſic vtraque parte informante fuit reſolutum eſſe ſtandum in deciſis.

Toletana nullitatis Matrimonij, Veneris 18. Februarij 1639.

Coram R.P.D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Ætas probatur ex partita libri Baptiſmatis.*

2 *Pubertas in muliere requirit ætatem duodecim annorum.*

3 *Matrimonium contractum cum muliere non pubere validum eſt ſi malitia ſuppleat ætatem.*

4 *Impotentiam coëundi an maritus naturaliter patiatur cognoſci debet per Peritos Medicos mediante inſpectione.*

5 *Cohabitatio triennalis coniugum ad effectum probandi potentiam coëundi, incipit currere à die prima cohabitationis quando adeſt impedimentum naturale.*

6 *Confeſſio peccatorum non eſt neceſſe quod præcedat cohabitationem ad effectum probandi potentiam coëundi, concurrente naturali impedimento.*

7 *Impedimentum coëundi ſi non ſit naturale proueniens ex morbo, vel defectu viſibili membrorum, in perſonis coniugum; ad remedia naturalia, diuina, & Eccleſiaſtica recurrendum eſt.*

8 *Impotentia coëundi in coniugibus ſi dubitetur an proueniat ex maleficio, opera Dæmonum, vel Magorum perpetrato, deueniendum eſt ad exorciſmos.*

9 *Exorciſmos faciendi praxis relatiuè.*

10 *Experimenta vt cognoſcatur an impotentia coëundi in coniugibus ſit naturalis, accidentalis, vel artificialis, facienda ſunt de mandato Iudicis.*

11 *Cohabitatio triennalis coniugum incipere debet a die decreti Iudicis, ſi dubitetur an impotentia coëundi proueniat ex impedimento naturali perpetuo, vel accidentali.*

12 *Iudici arbitrarium eſt decernere cohabitationem coniugum ad cognoſcendum an impotentia coëundi ſit perpetua, vel temporalis.*

Declara vt num. 16.

13 *Cohabitatio triennalis requiritur ſemper in maleficiato.*

14 *Cohabitatio triennalis non ſemper expectatur in frigido.*

15 *Impotentia mariti coëundi cum vxore, dicenda eſt accidentalis, dum ipſe cum aliis mulieribus coire valet.*

Deciſio LXXX.

Domina Antonia cùm eſſet annorũ de-
cem, menſium quatuor, & dierum vi-
ginti octo, vt conſtat ex partita libri Ba- 1.
ptiſmi, qui probat ætatem; Rota *deciſ. 643.
numero 4. parte 1. in poſthum. Farinac.* vltima
die Octobris 1629. non adhuc pubes, quia
pubertas in muliere requirit ætatem anno- 2.
rum duodecim, *cap. continebatur, de deſponſat. impuber.* Sanchez *de Matrimon. lib. 7.
diſputat. 104. numero 1.* contraxit Matrimo-
nium cum Domino Didaco præuia diſpen-
ſatione, vt deponunt teſtes, quia malitia 3.
ſupplebat ætatem, hoc eſt aderat potentia
generandi, & ſufficiens diſcretio ad ſe obli-
gandum, quo caſu validum eſt Matrimo-
nium: *capit. de illis, il 2. cap. impuberes, &
cap. fin. de deſponſ. impuber.* Sanchez *loco ci-
tato, numero 5.* Et die 30. Septembris 1632.
quæ eſt dies feſtiuitatis S. Hieronymi, quo
tempore dicta Domina Antonia erat ætatis
ann. 13. menſium quatuor, & dierum 25.
vir, & vxor cœperunt ſimul cohabitare dor-
mientes in ſeparato lecto, ſed cum facili,
& libero tranſitu de vno ad alterum, quia
Cameræ erant contiguæ, & illarum fores
apertæ, vt probatur ex confeſſione dictæ
Antoniæ facta coram Vicario, & etiam ex
teſtibus examinatis.

His ita ſe habentibus, Domina Antonia 4. Maij 1633. introduxit Iudicium coram Domino Vicario Matriti ſuper diſſolutione Matrimonij ob impotentiam perpetuam Domini Didaci in coëundo, & Vicarius adhibitis quatuor Medicis, ac duobus Chirurgis

gis inſpici fecit Dominum Didacum, & Me-
dici prædicti præuio iuramento retulerone
die 19. Auguſti 1633. quod ille non patieba-
tur defectum potentiæ naturalis, quæ poſſet
4. videri aut cognoſci ex dicta inſpectione, quæ
fieri debet de iure, argumento text. *in cap. fin.*
verſ. poſtmodum, de frigid. & malefic. & ita fuit
ſeruatum *in cauſa Taurinen. Nullitatis Matri-*
monij coram bona memoria Franciſco Penia, tunc
Rota Decano, quæ eſt *deciſ. 226. poſt 2. vol.*
conſil. Farinac. Vnde Vicarius præfatus 6. No-
uembris 1634. decretum fecit, quod præfa-
ti coniuges continuarent ſuam cohabitatio-
nem cœptam dicta die Sancti Hieronymi
anni 1632. vſque ad diem Sancti Hieronymi
1635. & commiſit eorum conſcientiæ, quod
procurarent quantum in ipſis eſſet, conſum-
mare Matrimonium, & interim frequenta-
5. rent Sacramenta, & offerrent ſacrificia,
elargirentur eleemoſynas, & operarentur
opera pia loco pœnitentiæ.

Hoc decretum in aliqua parte viſum fuit
Dominis iuridicum & iuſtum; ſed non in ea
parte in qua decernit cohabitationem trien-
nalem incepiſſe, & eſſe computandam à die
primæ cohabitationis ante decretum; quia
licèt in hac materia quando fuit habita rela-
tio Medicorum, & apparet impedimentum
6. eſſe naturale, non ſit neceſſe quod coniuges
confiteantur peccata ſua antequam deuenia-
tur ad cohabitationem triennalem, Hoſtien.
7. *in cap. fin. num. 5. de frigid. & malefic.* Attamen
ſi dubitetur an impedimentum ſit naturale,
vel accidentale, vel à maleficio opera Dæ-
monum, vel Magorum perpetrato, vbi non
apparet de vitio aut morbo, vel defectu
membrorum genitalium viſibili, ad reme-
dia naturalia, diuina, & Eccleſiaſtica recur-
rendum eſt: *cap. ſi per ſortiarias, 33. quæſt. 1.*
vbi Doctores & concordant Theologi *ſu-*
per 4. ſentent. Sanctus Thomas, & Sanctus
Bonauentura, Petrus de Palude, Scotus,
Durandus, & alij: Ioannes Hider. *in forni-*
cario, libro 5. capite 6. verſ. pro ſolut. Martinus
del Rio *tomo 3. diſquiſitionum Magicarum,*
8. *lib.... cap. 12. ſect. 3.* & debet etiam deueniri ad
9. Exorciſmos, qui quomodo ſint faciendi,
praxim ponit frater Hieronymus Menguaſ.
in ſuo fuſte Dæmonum, ſiue flagello Dæmonum,
exorciſmo 6. ſed doctius, & melius Theori-
cam ponit Syluester *de ſtrigibus, lib. 2. cap. 12.*
10. & omnia fieri debent iuſſu Iudicis: & ſic in
11. iſto caſu cùm dubitaretur an impedimentum
eſſet perpetuum naturale, vel accidentale,
benè fecit Vicarius decernendo ad cohabita-
tionem triennalem, cum requiſitis *dict. cap.*
laudabilem, & *ibi* Præpoſit. *numero 4. in op-*
poſit. de frigid. & malefic. Cardin. *in cap. 1.*
eodem tit. & *ibi* etiam Præpoſitus *numero 7.*
Brunel. *de ſponſal. concluſ. 28. limit. 1.* & fuit
reſolutum *in dicta cauſa Taurinen. Matrimo-*
nij 27. Aprilis 1592. coram bona memoria Blan-
chetto, ſed dictam cohabitationem trienna-
lem incipere, & computari debere à die de-
creti Iudicis, non obſtante quod multi Do-
ctores teneant contrarium, ex allegatis per
Sanchez *de Matrimon. lib. 7. diſput. 110. nu-*
mero 4. & 5. tutius eſſe dicunt Hoſtien. *in d.*
cap. fin. de frigid. & malefic. num. 10. & in
ſumma, eodem tit. § qualiter, & quando, num. 12.
verſ. verum dici poteſt: Ioannes Andreas *in d.*
cap. final. num. 8. & 11. Anchatan. *numero 9.*
Butrius *numero 10.* vbi dicit hanc opinionem
eſſe veriorem Henrich. Boich. *num. 1. & 2.*
Brunel. *de ſponſal. dict. concluſ. 28. num. 10.*
& 14. Capell. Tholoſ. *deciſ. 381. num. 6. in fi-*
ne. Et hanc ſententiam perpetuò Rota ſerua-
uit; vt in *deciſ. 192. num. 4. & 5. & deciſ. 226.*
num. 1. poſt 2. vol. conſil. Farinac. & deciſ. 277.
num. 13. parte 4. coram bona memoria Buratti
deciſ. 763. num. 12. & 14. & propterea cùm à
die Decreti non adſit cohabitatio triennalis,
Domini reſponderunt non conſtare de trien-
nali cohabitatione, quæ ſuffragaretur.

Non obſtat quod videatur arbitrarium 12.
eſſe Iudici, poſſe vti habitatione præcedenti
decretum; vt in *dict. deciſ. 226. num. 1. verſ. ni-*
hilominus, poſt 2. vol. conſ. Farinac. Quia eſt
aduertendum quod in maleficiato ſemper ex- 13.
pectatur lapſus triennij; in frigido non ſem- 14.
per: Hoſtien. *in dict. cap. laudabilem, de frigid.*
& malefic. num. 1. Ioannes Andreas *num. 8.*
Abb. *num. 2.* Alexander de Neuo, *numero 3.*
Præpoſ. *num. 2. verſ. ſecus eſt in malefic.* Bu-
trius *num. 15. verſ. quod autem in maleficio;*
Rota *deciſ. 192. num. 2. verſ. propterea: poſt 2.*
volum. conſ. Farinac. Et in caſu noſtro cùm 15.
Didacus potens ſit cum aliis mulieribus coi-
re, vt ex multis conſtat; eius impotentia
cum vxore potiùs eſt iudicanda accidentalis,
quàm naturalis ex frigiditate: Capell. Tho-
loſ. *deciſ. 381. verſ. ad primum:* & fuit reſolu-
tum *in cauſa Bononien. reſciſſionis Matrimonij*
12. Ianuarij 1596. coram bona memoria Cardi-
nalis Blanchetto, Et propterea ceſſat dictum 16.
arbitrium abbreuiandi triennium, ſed illius
lapſus expectandus eſt, vt patet ex prædictis,
& ex Petro Ledeſma *de matrimonio, quæſt. 18.*
art. 2. & dicitur *in dict. Bononien.* Remone-
túrque omnis difficultas ex eo, quod in caſu
deciſionis *bonæ memoriæ Peniæ*, conſtabat ex
relationibus, maritum eſſe frigidum & de-
bilem, non maleficiatum, vt patet ex lectu-
ra deciſionis.

Et ita concluſum vtraque parte informante, &c.

Romana Filiationis, Veneris 1. Iulij 1639.

Coram R. P. D. Carillo.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio probanda ad effectum conſecutionis alimentorum, lite pendente, admittit leues probationes.*

2 *Filiatio concludenter probanda venit quando de ea agitur principaliter ad effectum decidendi litem.*

3 *Filiatio probatur præſumptionibus & coniecturis.*

4 *Filiationis*

4 *Filiationis probatio certa non datur.*

5 *Filiationem non probant teſtes deponentes de fama inter vicinos, niſi ſpecificent quo tempore, & a quibus talis fama ortum traxerit.*

6 *Filiatio non probatur per teſtes deponentes de commercio carnali inter prætenſos parentes, niſi percutiant tempus conceptionis.*

7 *Teſtes nulliter examinati non probant.*

8 *Teſtis deponent de facto proprio, & contra inducentem plenè probat.*

9 *Filiatio non probatur ex eo quod quis fuerit ab aliquo filius nuncupatus.*

10 *Filij ſæpe appellantur illi, qui diliguntur, licèt non ſint tales.*

11 *Filiationis coniectura non reſultat ex nominatione probata enunciatiuè, & in actu, qui poteſt conuenire etiam extraneo.*

12 *Teſtis vnicus nihil probat.*

13 *Confeſſio extraiudicialis vt præiudicet, probari debet per teſtes conteſtes de loco, & tempore.*

14 *Similitudo de per ſe non prabet coniecturam releuantem filiationis.*

15 *Singula quæ non poſſunt, ſimul vnita iuuant.*

Declara, vt num. ſeq.

16 *Coniecturæ quæ ſunt imperfectæ, non coniunguntur.*

17 *Filiationis probatio æquiuoca remanet quando quis ortum traxit à muliere, ad quam pluribus patebat acceſſus.*

18 *Falſitatis ſuſpicio oritur ex tarditate iudicij, quando obierunt ij, qui poterant eſſe informati de veritate facti.*

19 *Pietas paterna abſcondi non poteſt*

20 *Pater dicitur maior amicus qui haberi poſſit in mundo.*

21 *Signa quæ conſueuerunt per parentes erga filios exerceri, quænam ſint?*

22 *Filiationis præſumptio excluditur quando aſſertus pater prætenſum filium penitus negligit.*

23 *Fama filiationis deſtruitur ex eo quod aſſertus pater prohibuerit natum deſcribi pro ſuo filio in libro Baptizatorum, itavt ex illa reſultare non poſſit quaſi poſſeſſio filiationis.*

24 *Pater tenetur filios naturales altre pro exoneratione ſuæ conſcientiæ.*

DECISIO LXXXI.

IN hac cauſa ſub die 11. Ianuarij 1631. fuit dictum conſtare, quod Martia eſſet filia bonæ memoriæ Octauij de Clementinis, ad effectum conſequendi alimenta: vt in *deciſion. emanata coram Reuerendiſſimo Domino meo Pampilonenſ.* in cuius locum poſtea ſuffectus, Dubium præfatum repropoſui ad effectum ei aſſignandi dotem, & terminandi litem in petitorio: Et Domini in hac ſeptima poſitione illud negatiuè reſoluerunt.

1. Ea moti ratione, quia quando agitur de probanda filiatione incidenter ad effectum conſequendi alimenta, per modum prouiſionis, lite pendente ſuper negotio principali, ſufficit quælibet leuis probatio, ex congeſtis per Surdum *in conſil. 1. num. 9. & in tractatu de aliment. titul. 1. quæſtione 112. numero 11.* & dixit Rota *in deciſ. 289. num. 1. part. 1. recent.*

Quando verò agitur de ea principaliter 2.
in petitorio ad effectum decidendi litem, prout in propoſito; tunc eſt illa magis exactè probanda, vti fundamentum intentionis agentis: *leg. non ignoret*, vbi Bartol. *Cod. qui accuſar. non poſſunt*: & notat Angel. *in leg liberorum, in principio, Digeſtis, de his, qui notantur infamia*: Abbas *in capit. peruenit*, vbi Decius *numer. 4. qui fil. ſint legitim.* Alciatus *reg 3. præſumpt. 38. numer. 6. & 7.* Couarruuias *de ſponſal. parte 2. col. 8. §. 3. numero 6.* & ſic diſtinguendo tenuit Rota *in dict. deciſ. 289. num. 1. part. 1. & in deciſ. 164. num 4. part. 3. recent.*

Et quamuis in hac materia ſit ſtandum 3.
præſumptionibus, & coniecturis, cum in ea 4.
alia certa probatio dari nequeat; Gloſſ. *in leg Lucius, Digeſtis, de condit. & demonſtrationibus*, Gloſſ. *in leg. prima, Digeſtis, de probat.* Ancharan. *conſil. 215. numer. 6.* Menochius *de arbitr. caſ. 89. num 2.* Surdus *dict. conſil. 1. numer. 39. & 40.* Attamen exiſtimarunt Domini ex teſtibus validè examinatis, qui dantur *in Summario illorum de Clementinis*, non reſultare tales præſumptiones, & coniecturas, ita vt ex illis dicta filiatio probata dici poſſit.

Nam prima deſumpta ex fama inter vi- 5.
cinos, non releuat, cùm teſtes de ea deponentes non dicant à quo tempore, & à quibus hæc fama originem habuerit: poſſibile enim eſt, quod orta fuerit poſt motam litem, & quod ipſamet Iulia mater Martiæ eam procurauerit: quando autem tempus eſt de ſubſtantia, debent teſtes ſuper fama deponere ſpecificè, & cum omnibus requiſitis, aliàs non ſuffragantur, Ruin. *conſ. 52. num. 6. & 7. lib 5.* Gozadin. *conſil. 13. num. 29.* Perr. *fideicommiſſ. quæſt. 11. numer. 376.* Rota *dict. deciſion. 164. numero octano, parte 3. recent.*

Secunda deprompta ex conſuetudine dicti 6.
Octauij cum dicta Iulia matre Martiæ, nullius eſt momenti: quia teſtes de ea deponentes, non percutiunt tempus conceptionis, prout requiritur: Salicetus *in l. vltima, in fin. Digeſtis, de probat.* Caſtr. *conſil. 115. numero primo, & tertio, libr. 5.* Perra *de fideicommiſſ. dict. quæſt. 11. num. 40.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 53. num. 19. in 6. declarat.*

Tertia elicita ex educatione dictæ Martiæ ſumptibus eiuſdem Octauij, non ſubſiſtit:
quia reſultat ex dictis teſtium nulliter exa- 7.
minatorum, & ſic nihil nocet: *l. ſi quando, Cod. de teſtibus*: Patiſ. *conſil. 531. numero 23. libr. 4.* Caputaq. *deciſ. 209. numero 7. parte 2.* Rota coram Buratt. *deciſ. 45. numero 2.* Vltra quod contrarium conuincitur ex depoſitione Nutricis eiuſdem Martiæ formiter examinatæ, quæ aſſerit alimenta, & ſalarium ſemper recepiſſe à dicta Iulia, cui propterea vti 8.
inductæ

8. inductæ à dicta Martià, & deponente de facto proprio, plena eſt fides adhibenda: Surdus *in conſ. 550. num 3. lib. 4.*

9. Quarta deducta ex eo quod dictus Octauius dum loquebatur cum dicta Martia in infantili ætate, appellaret illam *filiam*; nec etiam concludit: Quia illa nominatio videtur facta incidenter cauſa blandiendi, vt fieri ſolet; & non ad effectum approbandi veritatem: *leg. nemo, §. 1. Digeſtis, de hæred. inſtituend.* Dec. *in cap. per tuas. numer. 3. de probat.* Pariſ. *conſ. 10. num. 15. 49. & 86. lib. 2.*
10. Solemus enim ſæpè *filij* vocabulo vocare eos, quos diligimus; vt ait Surdus *de aliment. tit. 7. dict. quæſt. 112. num. 9.* vbi refert Crauet. *in conſ. 229. n. 10.* & alios concordan-
11. tes; Quando autem nominatio facta fuit per verba enunciatiuè prolata, & in actu, qui æque conuenire poteſt etiam extraneo, non præbet legitimam coniecturam ad effectum probandi filiationem: Gloſſ. *in dict. cap. per tuas, de probat.* Dec. *conſ. 462. num. 10.* Petra, *de fideicommiſſ. dict. quæſt. 11. num. 261.* Menoch. *de præſumpt. præſumpt. 53. numero 38. & 39. libro 3.* Surd. *vbi ſupra, dict. numero 9.* Gratian. *diſcept. for. cap. 561. numer. 5. 6. & 7.* & cenſuit Rota apud Buratt. *in deciſion. 725. num. 6.*

Quinta, fundata in confeſſione dicti Octauij ſuper defloratione dictæ Martiæ, minùs afficit: Quia de ea deponit tantum vnicus
12. teſtis, qui de iure nihil probat: *capit. licet, il primo, capit. veniens, il primo, de teſtam.* Gabr. *eodem titul. concluſ. 1. num. 1.* Et ad hoc
13. vt confeſſio extraiudicialis præiudicet; debet probari per teſtes conteſtes de loco, & tempore, vt notat Dominic. *in cap. licet ex quadam, extra. de teſtibus:* Pariſ. *conſilio 60. numero quadrageſimoquinto,* Caſtr. *conſil. 296. num. 3. volum. 1.* Afflict. *deciſ. 364. num. 4. verſ. iſta tamen confeſſio:* Rota *deciſ. 700. num. 33. part. 2. recent.*

14. Sexta denique coniectura reſultans ex ſimilitudine dictæ Martiæ cum dicto Octauio, & Hieronymo eius filio legitimo & naturali, ſuper qua deponit teſtis vltimo loco examinatus, non etiam aduerſatur: Quoniam argumentum prouenienſ ex hac ſimilitudine, eſt multum fallax: & propterea vti de per ſe nullius reputatur momenti; Gulielm. Benedict. *in capit. Raynutius, in 3. parte, verb. qua filium ex eo ſuſcipiens, numero ſexto, de teſtibus,* Curt. iun. *conſ. 31. column. 7.* Gabr. *conſilio decimoquarto num. 7. de probat.* Menochius *de arbitr. libro ſecundo, caſ. 80. numero 97. & de præſumpt. libro ſexto, dict. præſumpt. 53. num. 47.* Mohed. *deciſ. 1. num. 2. tit. qui fil. ſint legitimi.*

Neque viſum fuit Dominis iſtas coniecturas poſſe coniungi, adeò vt intrare debeat
15. Regula, quod quæ non poſſunt ſingula, ſimul iuncta iuuent; *cap. cum cauſam,* vbi Gloſſ. & DD *de probat.* Surd. *d. conſ. 1. ante num. 53. verſ. & quamuis.*

16. Quia cùm quælibet ex coniecturis ſupra relatis ſit in ſe imperfecta, earum coniunctio nequit fieri: Bald. *in leg. ſi qui ex argentariis, §. 1. num. 2. & ſeqq. ff. de eden.* Alex. *conſilio 11. numero 3. & 5. libro 4.* Gabriel. *de probat. concluſ. 1. numero 33.* Mantica *de coniect.* *deciſ. 307. numero 11.* Rota *deciſ. 519. numer. 7. parte 2. recent.* Maximè cùm plures in contrarium vrgeant potentiores pro excluſione filiationis; quæ præfatas deſtruunt: *leg. Diuus, de in integr. reſtitutione minor.* Abbas *in capit. tranſmiſſa, qui fil. ſint legit. in fine:* & in terminis filiationis, Gabr. *conſil. 25. num. 6. lib. 2.*

Et quidem prima prouenit ex eo, quod 17.
vltra acceſſum cuiuſdam Medici, Martinus famulus dicti Octauij continuò verſabatur in domo dictæ Iuliæ, de die & de nocte, tam in publico, quàm in ſecreto, vt deponunt teſtes *in dict. Summar. num. 4.* vnde fit quod probatio Patris æquiuoca remaneat: per textum *in leg. vulgo concepti,* vbi Gloſſ. Bald. & alij, *ff. de ſtat. homin. §. ſi aduerſus, Inſtitut. de nupt.* Rota *dict. deciſ. 189. num. 2. p. 1. recent.*

Secunda reſultat ex taciturnitate dictæ 18.
Iuliæ & Martiæ, viginti annorum ſpatio, quo auſæ non fuerunt huiuſmodi litem excitare; ſed expectarunt obitum dictorum Octauij, & Martini famuli, qui de hoc erant bene informati: quando autem ad agendum expectatur mors informatorum, ex hac tarditate oritur vehemens ſuſpicio falſitatis: argum. *cap. tertio loco, de probat. leg. conſenſu. §. ſuper plagis, Cod. de diuort.* Aymon. *conſil. 18. num. 5. & 7.* Rota *deciſ. 366. num. 7. & poſt 2. vol. conſ. Farinac.*

Tertia deducitur ex quo dictus Octauius poſt matrimonium dictæ Iuliæ penitus deſeruit ipſam, & Martiam, abſque eo quod tanto temporis ſpatio aliquod filiationis ſignum erga dictam Martiam oſtenderit; quod
eſſet contra pietatem paternam, quæ abſ- 19.
condi non poteſt: iuxta notata per Bald. *in cap. per tuas, numero 4. verſ. dicit Gloſſ. de probat.* Maior enim amicus mundi, eſt 20.
Pater: *leg. quidam cum filium, Digeſtis, de hæred. inſtit.* & ſigna per quæ quis dicitur 21.
tractari vti filius, ſunt illa quæ conſueuerunt circa filium exerceri; vtpotè ipſum in domo alere, eum ad ſcholas mittere, in teſtamento illum inſtituere, facere ſibi veſtimenta neceſſaria, eúmque ſcribere in natalibus filiorum, & ſimilia, prout cenſet Abb. *in d. cap. per tuas, num. 5. de probat.* quorum nullum in propoſito concurrit.

Quarta colligitur ex eo, quod dictus Octa- 22.
uius alios filios naturales agnouit, & illos vti tales tractauit, & educauit, eóſque filiis legitimis etiam commendauit; vt dicunt teſtes *in dict. Summ. n. 15.* quod cùm non fecerit ſimiliter cum dicta Martia, præſumendum eſt illam, filiam ſuam non eſſe Gloſſ. *in d. capit. tranſmiſſa, verb. nota, qui fil. ſint legit.* Felin. *in dict. cap. per tuas, num. 17. de probat.* Alex. *conſ. 88. num. 9. lib. 10.* Rota *d. deciſ. 189. n. 6. parte 1. recent.*

Quinta depromitur ex præcepto dicti 23.
Octauij, ne dicta Martia deſcriberetur in libro Baptizatorum vti ipſius filia, *dict. ſumm. num....* ex qua prohibitione deſtruitur fama, ita vt ex illa reſultare non poſſit quaſi poſ-

Vu ſeſſio

feſſio filiationis: Petra, *de fideicomm. in dict. quæſt.* 11. *numer.* 453. Maſcard. *de probat. concluſ.* 791. *numer.* 13. com aliis relatis per Menochium *dict. præſumpt.* 59. *numero quadrageſimoquarto*, *lib.* 6.

Sexta & vltima coniectura oritur ex eo, quod dictus Octauius nõ ſolum toto tempore eius vitæ non præſtitit dictæ Mattiæ alimenta, ſed illam etiam præteriuit in teſtamento, & tamen certum eſt, quod Pater
24. filios naturales tenetur ſaltem alere, pro exoneratione ſuæ conſcientiæ: *cap. cum haberet, in fin* cum *ibi* not. per DD. *de eo, qui duxit in matrimonium*, & ſequuntur infiniti relati per Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 9. *per tot.* & ſignanter *ſub num.* 6.

Ex quibus cùm cõſtet nõ adeſſe ſufficientẽ probationem pro dicta Mattia reſultantem ex depoſitionibus teſtium ritè, ac rectè examinatorum, reſponderunt DD. non conſtare de filiatione, & alij teſtes dati *in Summ. dicta Mattia*, præter præfatos datos *in Summ. illorum de Clementinis* tanquam nulliter examinati, non fuerunt habiti in conſideratione.

Et ita vtraque, &c.

Romana Fideicommiſſi de Arroniis, Lunæ 23. Iunij 1642.

Coram R. P. D. Bichio.

SVMMARIVM.

1 *Filiationis cauſa differt à cauſa legitimitatis.*

2 *Legitimitatis probatio non reſultat ex probatione filiationis.*

3 *Filius natus ex legitima vxore in domo mariti, præſumitur filius ipſius mariti.*

4 *Filius natus in domo mariti, non præſumitur ipſius mariti, ſi de tempore conceptionis matrimonium non fuerat contractum.*

5 *Partus quadrimeſtris non eſt vitalis.*

6 *Filius natus ex concubina domi retenta præſumitur ipſius concubinarij.*

7 *Natus ex concubina tunc maximè præſumitur concubinarij filius, quando concurrit nominatio parentum, & communis reputatio.*

8 *Filiatio non probatur ex tractatu, & nominatione in præiudicium eorum, qui nullum ius habent à nominantibus, & tractantibus*

9 *Filiatio tunc concludentiùs venit probanda quando agitur de ea ad effectum ſuccendendi in bonis fideicommiſſi, & alios ſubſtitutos excludendi, quàm ſi agatur de ea ad effectum conſequendi alimenta.*

10 *Filiationem tanquam neceſſarium antecedens probare debet, qui ſe legitimum, aut legitimatum affirmat.*

11 *Natus conſtante matrimonio eſt legitimus, etiamſi fuerit antea conceptus.*

12 *Legitimitas requiſita à Teſtatore de tempore conceptionis, non verificatur in eo qui fuit conceptus ante ſecutum matrimonium, itavt ad ſucceſſionem admitti non debeat.*

13 *Tempus illud attenditur, ad quod verba referuntur.*

14 *Qualitas requiſita à teſtatore certo tempore, debet in eo verificari.*

15 *Subſtitutus non excluditur per eum, qui non habet qualitatem eo modo, quo Teſtator requiſiuit.*

16 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium admittitur ad ſucceſſionem, ad quam fuerunt vocati concepti ex legitimo matrimonio.*

Contrarium n. 17.

18 *Generationis principium conſiſtit in conceptione.*

19 *Verbum*, Generandos, *ſi ſit directum ad patrem, non poteſt referri ad tempus poſt conceptionem.*

20 *Verbum*, Generandos, *denotat conceptionem futuram, & in fieri.*

21 *Larrea* deciſ. Granatenſ. 43. num. 25. *declaratur.*

22 *Legitimitatis qualitas expreſſa per Teſtatorem in certo gradu ſubſtitutionis ordinata in caſu exiſtentia filiorum, non cenſetur repetita in alio, nec trahenda eſt ad caſum non exiſtentia filiorum.*

Declara vt n. 23. *&* 24.

25 *Dictio*, vt ſupra, *repetit qualitates ſuprà requiſitas.*

DECISIO LXXXII.

FAbius ſenior in vltimis tabulis inſtituit ſibi hæredem Fabium iuniorem pronepotem ſuum, eique ſubſtituit per hæc verba: *Cui Fabio hæredi quandocunque decedenti ſubſtituit, &c. filios & liberos eiuſdem Fabij maſculos legitimos & naturales ex vero, & legitimo matrimonio verè, & non fictè procreandos; & non per ſubſequens Matrimonium, vel ex indulto, aut alio modo legitimos effectos; ſed verè à principio ex corpore dicti Fabij generandos, &c. Dicto enim Fabio hærede quandocunque decedente ſine liberis maſculis, vel eis relictis, ſed iis quoque, & eorum linea naturali extincta, ſubſtituit & ſuccedere voluit vulgariter, & per fideicommiſſum, & omni meliori modo in dicta vniuerſa hæreditate Lucillum, &c. Quo Lucillo quandocunque decedente, ſubſtituit eiuſdem Lucilli filios maſculos legitimos & naturales ex legitimo matrimonio natos, vt ſupra dictum eſt, procreandos, &c.*

Obiit Fabius iunior relicto Marco, quem Lælia Rampinella pepererat quarto menſe poſtquam cum eodem Fabio Matrimonium contraxerat: & cùm ipſe Marcus tanquam filius legitimus & naturalis Fabij iunioris prætenderet ſe vocatum ad fideicommiſſum Fabij ſenioris, illúdque propterea non

fuiſſe

fuiſſe putiſicatum ad fauorem Lucilli, contra eundem Lucillum bonorum fideicommiſſi poſſeſſorem introduxit iudicium coram A. C. de voto Rotæ terminandum: & propoſito dubio in Rota ſub die 16. Ianuarij 1637 coram bon. mem. Coccin. An Marco eſſet danda Immiſſio? Domini dixerunt quod coadiuuarentur probationes circa prætenſam filiationem, in cuius reſcripti executionem tribus teſtibus ad instantiam Marci examinatis; Ego in locum bon. mem. Coccini ſubrogatus, repropoſui idem dubium, quod hodie fuit negatiuè reſolutum, nempè Marco non eſſe dandam immiſſionem.

Cum enim ex verbis teſtamenti ſupracitatis vocentur ad fideicommiſſum filij Fabij iunioris verè ex legitimo matrimonio procreandi, & à principio generandi ex corpore Fabij; duo Marcus vt obtineret probare debuiſſet, videlicet ſe eſſe filium Fabij iunioris, & præterea legitimitatem à teſtatore requiſitam:
1. quia cauſa filiationis differt à cauſa legitimi-
2. taris; & probata filiatione non ſequitur quod ſit probata legitimitas; maximè quando in legitimitate conſiſtit fundamentum: Butr. *in capit. peruenit, column* 2. *in fine, verſ aut filius agit qui fil. ſint legit.* Præpoſ. *ibidem ſub numero tertio. eodem verſ.* Abb. *ſub numero* 4. *verſ. & vt habes Gloſſam*: Cæſ. Manent. *conſilio* 138. *num* 4. *& ſeqq.* Rouit. *conſ.* 3. *numero* 21. *libr.* 1. Roman. *conſil.* 22. *num.* 24. *& ſeqq.* Patian *de probat. libro* 2. *cap.* 12. *n.* 57. *& ſeqq.* Seſſe *deciſ. Aragon.* 390. *num.* 3.

Neutrum tamen probauit: nam Matrimo-
3. nium, ex quo regulariter reſultat præſumptio iuris quod filius natus ex legitima vxore in domo mariti, cum qua ipſe cohabitabat, ſit filius ipſius, *l. filium cum definimus,*
9. *ff. his qui ſunt ſui, vel alieni iuris, leg ſi vicinus, Cod. de nupt.* Marſil. *ſingul.* 530. *num* 2. Gomez. *in l.* 9. *Tauri, numer.* 1. Valaſcus *conſult.* 134. *num.* 3. Gamma *deciſ.* 152. *ſub num.* 1. *& ſequentibus*, aliique relati ab Aria de Meſa *var. reſolut. libro tertio, cap.* 39. *numer.* 1. non erat contractum tempore conceptionis Marci, vt ad hunc effectum requiritur: Salicet. *in leg vlt. §. mulier, num* 2. *Digeſtis, de probat.* Caſtr. *conſ.* 115. *numer.* 3. *libro primo*, Ioſeph. Ramon. *conſ.* 22. *num.* 27. Petra, *de fideicomm. quæſt.* 12. *num.* 400. Menoch. *de præſ. lib* 6. *præſ.* 53. *num.* 19. *in* 6. declarat Rota *in Romana filiationis*, 1. *Iulij* 1639.
4. *coram R. P. D. meo Carillo*, contractum ſiquidem fuit per quatuor ſolùm menſes ante quàm Marcus naſceretur, nec Marcus hodie viueret, ſi conſtante matrimonio conceptus
5. fuiſſet, quia partus quadrimeſtris non eſt vitalis; iuxta receptam ſententiam Hippocratis, quam ſequitur Iuriſconſult. *in leg. ſeptimo menſe, ff. de ſtat. hominum, leg. inteſtato, in fine, ff. ſuis & legit. hæred.* Pariſ. *conſ.* 56. *numero* 5. *libro* 2. Mart. *vot.* 153. *numero* 2. Seraphin. *deciſ.* 1282. *num.* 11. Et in puncto ad excludendam probationem filiationis, amplexa eſt Rota *in Auximana Alimentorum* 1. *Iulij* 1620. *coram bon. mem. Pirouano.*

6. Et licet eandem præſumptionem in filio nato ex concubina, domi concubinarij detenta, admittat Gloſſ. *in cap. Michael verb. conſliterit, de filiis Presbyter.* Abb. *in cap. tranſmiſſa, ſub numero* 9 *in fin. qui fil. ſint legit.* Paleottus *de noth. & ſpur. capit.* 26. *numero* 31. Couarr *de ſponſal.* 2. *parte, cap* 8. *§.* 5. *num.* 8. Menoch. *de arbitr. caſ.* 89. *numero* 26. *& dict. præſumption.* 53. *numer.* 4. Petra *de fideicomm. quæſtion.* 11. *numero* 373. Gamma *dict. deciſ.* 152. *numero* 2. Eaque fortiùs procedat, 7.
quando vlteriùs concurrit tractatus ficti ſolitus filiis, nominatio parentum, & communis exiſtimatio; vt probat text. *in cap. per tuas, de probat.* & latè expendit Arias de Meſa *variar. reſolut. libro* 5. *capit.* 39. *numer.* 4. *ſequentibus.*

Caſui noſtro non applicatur, quia teſtes pro Marco examinati, non videntur concludenter deponere de concubinatu Læliæ cum Fabio, immò aliqui ex teſtibus non excludunt, quod alij homines potuerint rem habere cum Lælia; cum fateantur in domo Fabij conuenire conſueuiſſe milites, ipſùmque Fabium pro munere officij militaris, quod gerebat, ſæpiùs extra domum permanſiſſe. Secluſo autem concubinatu, ſeu admiſſa facilitate acceſſus aliorum hominum ad mu-
lierem, ſolus tractatus & nominatio non 8.
probat filiationem in præiudicium Lucilli, qui cauſam non habet à nominantibus, & ſuccedit ex fideicommiſſo Maiorum: Iaſon *conſilio* 81. *num.* 2. *& ſequentib. & conſ.* 106. *num.* 2. *& ſeqq. libr.* 1. Cæſ. Manent. *conſ.* 136. *numer.* 6. Surdus *conſ.* 552. *numer.* 21. *& ſeqq.* Capic Latro *deciſ.* 16. *n.* 15. Rota *deciſ.* 45. *ſub numer.* 4 *verſ.* 1 *quod: parte* 4. *recent. deciſ* 409. *ſub numer.* 30. *verſ quidquid ſit, & num.* 33. *p.* 5.

Præſertim quia non agitur ad effectum 9.
conſequendi alimenta, ſed ſuccedendi in vniuerſo fideicommiſſo, & excludendi ſubſtitutos, quo caſu requiruntur fortiores probationes; vt diſtinguendo dixit Rota *in Romana de Bonellis* 29. *Nouembris* 1613. *&* 28. *Nouembris* 1614. *coram bon. mem. Vbaldo ſeniori, & in Romana dotis ſeu filiationis* 11. *Decembris* 1639. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Merlino Decano*, quæ eſt *deciſ.* 314. *num.* 19. *&* 20 *part.* 6. *recent.*

Et ex his ſuperflua videtur indagatio le-
gitimitatis: quia ſupponit filiationem quam 10.
ideo probare debet tanquam neceſſarium antecedens, qui ſe legitimum, aut legitimatum affirmat: vt poſt alios reſpondit Rom. *conſ.* 89. *numer.* 39. *libro primo*, Alciatus *reſponſ.* 5. *numer.* 54. *&* 57. *tom.* 1. *libr.* 4. qui inſpecie ait non ſufficere ſolam patris nominationem, vel tractatum: Menoch. *conſ.* 712. *num* 25. *& conſ.* 1109. *num.* 15.

Sed eſto quod probata eſſet filiatio, adhuc deficeret legitimitas à teſtatore requiſita, non quia Marcus non ſit legitimus, cùm ad hunc
effectum ſufficiat natum fuiſſe conſtante ma- 11.
trimonio, quamuis ante matrimonium conceptus fuiſſet, ſi tunc temporis poterat conſiſtere legitimum matrimonium, *l. nuper, Cod. de natural. liber. §. ſi quis igitur dotalia, auth. quibus modis nat. effic. ſui*: Baldus *in leg.*

Paulus, *numer.* 1. *in prima lect. Digeſtis*, *de*
ſtat. homin. Socin. iun. *conſil.*12. *numero* 17.
verſ. & *opinio iſta : libro quarto*, Alexander
*conſil.*5. *numero* 3. *in fin. lib.*7. Ruin. *conſ.*92.
*num.*3. *verſ.* & *quamuis*, *libr.*3. Peregrin. *de*
*fideicommiſſ. art.*24. *num.*39. Mantic. *de con-*
*iect. lib.*11. *tit.*12. *num.*26. Fuſar. *de ſubſtitut.*
quaſt 408. *num.*49.

11. Sed quia fideicommittens voluit ſucceſſo-
res in fideicommiſſo fuiſſe legitimos de tem-
pore conceptionis, quo caſu oportet Matri-
monium de eo tempore conſtitiſſe; nec pro-
deſt, ſi ſubſequatur ante natiuitatem: Mat-
zat. *in epit. de fideicommiſſ quaſtione trigeſima*,
Menochius *conſilio* 225. *numero* 2. Fuſar.
de ſubſtitut quaſtion. 408 *numero* 50. vbi alle-
gat concordantes: Seraphin. *deciſ.*1300. *cir-*
13. *ca fin.* nam illud tempus attenditur ad quod
verba referuntur: Gabriel. *conſ.*53. *num.*14.
14. *libro* 2. & qualitas requiſita à teſtatore de
certo tempore, debet in eo verificari: Giu-
oagn. *conſ.*77. *numero* 19. *libro primo*, Mart.
*conſ.*55. *num.*35. ex text. *in leg. inter ſocerum*,
Digeſtis, *de pact. dotal.* Poſeth *conſ.*151. *n* 5.
& 6 Bellon. iun. *conſ.*34. *num.*14. nec ex-
15. cludere poſſunt ſubſtitutum, niſi filij ha-
beant qualitatem eo modo, quo fideicom-
mittens requiſiuit: *leg. ex facto*, § *ſi quis ro-*
gatus, *ff. ad Trebellian.* Mantica *de coniectur.*
lib 11. *tit.*12. *ſub num.*24.

Non obſtat contraria opinio Menoch. *d.*
*conſ.*225. *num.* 24. & *præſumpt.*81. *num.*21.
circa finem, *libr.*4. Intrigliol. *de ſubſtitut.*
16. *cent.*3. *quaſtion.*66. *num.*62. aſſerentium ſuf-
ficere, quod ſubſequatur Matrimonium;
quamuis teſtator vocauerit conceptos ex
legitimo matrimonio: qui ea ratione mo-
uentur, quòd cùm lex præſumat affectum
maritalem, ſicque matrimonium tempore
primi concubitus, ſatis filij dicuntur conce-
pti ex legitimo matrimonio.

17. Nam quidquid ſit de hac opinione, re-
ceptum eſt apud omnes, quod matrimonium
contractum poſt tempus à teſtatore deſigna-
tum, non ſuffragatur, quando (vt in caſu
noſtro) teſtator abhorruit nominatim ſub-
ſequens matrimonium: Iſern. *in cap. primo*,
§ *naturales*, *numero nono*, & *ibidem* Baldus
verſ. quaro : ſi de feud. fuerit controuerſ. Ce-
phal. *conſ.*82 *numer.*74. Menochius *conſ.*227.
ſub numero 18. Odd. *de ſubſtitut. part.*6. *art.*6.
verbo, *an legitimati*, *numero ſeptimo*, Giurb.
ad conſuet. Meſſan. capit. 1. *gloſſ.*4. *parte* 1.
ſub numero 121. Mateſcot. *var. reſol. lib.*3.
cap. 18. *num.*51. Roſental. *de feud. capit.*7.
*concluſ.*19. *num.*32. aliique, quos refert Diaz
de Ribadeneira *allegat. iur. tom.* 1. *allegat.*23.
*num.*51.

Voluiſſe autem teſtatorem, quod filij eſ-
ſent legitimi nedum de tempore natiuitatis,
ſed etiam conceptionis, patet ex verbis teſta-
menti, ibi, *ex vero & legitimo matrimo-*
nio verè, & *non fictè procreandos :* & infra,
ibi, *ſed verè à principio ex corpore dicti Fabij*
18. *generandos :* principium enim generationis
eſt in conceptione, Hippocr. *lib. de genitur.*
numero 7. Andr. Laur. *Anatom. libro octauo*,
quaſtion. 12. *in fin.* & *cap* 4 *in med.* Sennert.
in praxi Medicinali, *libro* 4. *parte* 2. *sect* 4.
*cap.*4. Acharauſ. *de part. cap* 1. *ſub numer.*4.
& *ſect.* 2. *capit.* 1. *numero* 43. *in fine*, &
verbum, *generandos*, directum ad patrem, 19.
referri non poteſt ad tempus poſt conce-
ptionem: animaduertendo præſertim, quod
teſtator vſus fuit verbo, *generandos*, quod 20.
denotat conceptionem futuram, & in fieri:
quidquid dicendum eſſet ſi vocaſſet per
verba denotantia conceptionem in eſſe pro-
ductam: in quibus terminis loquitur Lar- 21.
rea *deciſion. Granat.*43. *numero vigeſimoquinto*,
vbi ponderat, quod in eo caſu verba non
denotabant conceptionem in fieri, ſed in
eſſe productam, quæ prædicari poteſt de
toto tempore intermedio vſque ad natiui-
tatem.

Non obſtat quod dicta verba requiren-
tia legitimitatem de tempore conceptionis,
appoſita ſint in primo gradu ſubſtitutionis
ad fauorem filiorum Fabij: ſed in ſecundo
gradu, de quo hodie agitur, nulla fiat men-
tio legitimæ conceptionis: ibi, *Sine liberis*
maſculis legitimis, & *naturalibus*, &c. nec
regulariter qualitas legitimitatis expreſſa 22.
in vno gradu ſubſtitutionis conceptæ in
caſum exiſtentiæ filiorum, cenſeatur re-
petita in alio, ſeu trahenda ſit ad caſum
non exiſtentiæ: vt in terminis Socin. ſen.
conſilio 63. *numero* 19. & 20. *libro tertio*,
quem ſequitur Socin. iun. *conſilio* 67. *ſub*
numero 22. *verſ ſed non eundo : libr.*3. Bece.
*conſ.*189. *num* 39. & 41. Peregrin. *de fidei-*
*commiſſ. art.*16. *ſub num.*90.

Quia in puncto reſpondet Cæſ. Manent.
conſilio 135. *numero vigeſimoſeptimo*, quòd
doctrina Socini recipit duas limitationes:
Alteram, quando ſunt poſiti in conditione 23.
illimet filij, qui ſupra cum qualitate legi-
timitatis fuerant diſpoſitiuè vocati: Et ra-
tio eſt, quia circa eaſdem perſonas ſicuti
præſumitur eadem affectio teſtatoris, ita &
repetitio qualitatis ſuprà expreſſæ: quidquid
ſit inter diuerſas perſonas: Ruin. *conſ* 134.
numero 19. *conſilio* 140 *numero ſexto*, *libr.*2.
Vegg. *conſilio* 65. *numero* 93. Rub. *conſ.*71.
numero ſexto, vbi hoc modo concordat con-
trarias opiniones: Ioann. de Anon. & Abb.
Surd. *conſ.*464. *ſub numer.*7. & 8. & *deciſ.*106.
*num.*7. *part* 3. *recent.*

Alteram, quando teſtator in aliis etiam 24.
ſubſtitutionibus eandem qualitatem appo-
ſuiſſet; inde enim colligitur voluntas te-
ſtatoris reſtricta ad filios ita qualificatos
dumtaxat; & vna pars teſtamenti aliam
declarat: vt in terminis, Menochius *con-*
ſilio 117. *ſub numero* 71. *verſ.* 10. & *vltim.*
Ruinus *conſilio* 92. *numero decimoquarto*, *lib.*3.
Rauden. *de Analog. capit. trigeſimoſexto. ſub*
numero 55. Molin. *de primogen. lib.*3. *cap.*5.
ſub numero 34. Fuſar. *de ſubſtitut. quaſt.*408.
*num.*43.

Vtraque applicatur caſui noſtro: *Prima*,
quia filij poſiti in conditione ſequentis ſub-
ſtitutionis ad fauorem Lucilli, ſunt illi-
met ſuprà diſpoſitiuè vocati, dictáque ſub-
ſtitutio facta eſt ſub duplici conditione;
ſiue dicti filij non extent, ſiue extent
&

Digitized by Google

& deinde deficiant; atque ideo concurrit nedum identitas perſonarum, ſed etiam identitas caſus exiſtentiæ filiorum, quæ ſanè intelligenda eſt de filiis ſuprà vocatis, quos teſtator voluit præferri Lucillo.

Secunda, quia in poſteriori ſubſtitutione facta ipſi Lucillo decedenti, vocati fuerunt eius filij legitimi & naturales ex legitimo matrimonio, vt ſupra dictum eſt, à principio generandi; & ſic legitimi de
13. tempore conceptionis: quod denotat dictio illa, *vt ſupra dictum eſt*: in puncto Cæſ. Manent. *deciſ.* 155 *ſub num.* 27. *verſ. ſed quando*: Ruin. *conſ.* 183. *ſub num.* 1. *lib.* 2. Cephal. *conſ.* 752. *num.* 6. Borgnin. *deciſ.* 33. *num.* 12. *part.* 4. Surd. *deciſ.* 319. *num.* 8.

Et ita deciſum vtraque parte informante.

Meleuitana Antianitatis, Mercurij 1. Iulij 1643.

Coram R. P. D. Veroſpio.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio Apoſtolica tollit inhabilitatem à particulari conſtitutione inductam.*

2 *Iuri poſitiuo poteſt per Papam derogari, etiam in præiudicium Tertij, cui fuerit ius quæſitum.*

3 *Impeditus aliquid adimplere excuſatur ab implemento, ſi facta diligentia non valuit impedimentum remouere.*

4 *Actus faciendus habetur pro facto in præiudicium illius à quo proceſſit impedimentum.*

5 *Equites Hieroſolymitani per particularem conſtitutionem excluduntur ab exercitio Carauanæ poſt annum quinquageſimum.*

6 *Impedimentum affectatum & procuratum non excuſat.*

7 *Impedito legitimè tempus non currit.*

8 *Impedimentum tunc maximè excuſat quando prouenit ab Aduerſario.*

9 *Infirmitas narrata in impetratione Gratiæ, ſi non fuit vera, vel non talis qualis fuit narrata, gratia dicitur ſubreptitia.*

10 *Infirmitatis qualitas probatur per teſtes deponentes de viſu, & publico auditu.*

11 *Infirmitas probatur per teſtes de ſenſu viſus deponentes.*

12 *Medicis de infirmitate atteſtantibus tanquam peritis in Arte plena fides adhiberi debet.*

13 *Infirmitas probatur iuramento patientis.*

14 *Infirmitas probatur ex aſpectu corporis.*

15 *Gratia Pontificis remanet ſubreptitia, & nulla, ſi fuerit impetrata non facta mentione alicuius particularis conſtitutionis, quæ poterat reddere difficiliorem Papam ad concedendam gratiam.*

Declara vt num. ſeq.

16 *Obreptio ceſſat, ob non factam mentionem eorum, quibus Pontifex in conceſſione gratiæ derogauit.*

17 *Derogatio generalis conſtitutionum certæ Religionis operatur, vt dicatur derogatum in ſpecie ſingulis conſtitutionibus, quamuis non fuerit facta mentio ſpecialis.*

DECISIO LXXXIII.

EX duplici fundamento reſponderũt Domini, non obſtare Equiti Ioanni de Antinorani defectum quartæ Carauanæ, ne reputari debeat inhabilis ad aſſecutionẽ Commendæ, à qua, ex diſpoſitione particularis ſtatuti Sacræ Religionis Hieroſolymitanæ, propter huiuſmodi defectum excludebatur.

Quia ſcilicet ea inhabilitas à Conſtitutio- 1
ne inducta ceſſabat ex vi diſpenſationis Apoſtolicæ, quam ſuper ea obtinuerat: vt not. Ioan. Andr. *in cap. generali* 82. *num.* 3. *in* 47. *caſu, de reg. iur.* Dec. *in cap. at ſi Clerici*, §. *de adulteriis, num.* 168. *de iudic.* Oldrad. *conſ.* 215. *num.* 5. Milis *in repert. in verb. diſpenſatus non*
eſt idem, dum maximè ea conſtitutio proue- 2
niebat ex iure poſitiuo: cui poſſe à Summo Pontifice derogari non ambigitur; etiam ſi ex ea fuiſſet alteri ius quæſitum: *cap. propoſuit, de conceſſ. præbend.* vbi poſt Gloſſ. *in verb. diſpenſare*, tradit Hoſtienſ. *num.* 16. *in fin.* Butr. & Imol. *num.* 7. Alex. *conſ.* 2. *numer.* 10. *lib.* 1. Bald. *conſ.* 477. *num.* 1. *vol.* 1. Rota *deciſ.* 56. *n.* 64. *p.* 5. *recent.*

Et quia ne eam Carauanam adimpleret, 3
prohibitus fuerat à Venerabili Lingua Franciæ, dum licèt Paralyſis morbo affectus, non obſtante Medicorum conſilio, ſe ad illam accinxerat; quæ prohibitio dum fuit cauſa immediata ne Carauanam explere potuerit, propter litem illi motam ſuper Nobilitate; quamuis vt eam prohibitionem remoueret omnem diligentiam Eques Ioannes adhibuerit, poteſt eidem legitimam excuſationem præbere ſuper eiuſdem Carauanæ defectu: vt probat text. *in leg. ſed & ſi*, §. *ſi feria*, *ff. ex quib. cauſ. maior.* Innocent. *in cap. ex tranſmiſſa*, *num.* 1. *de preſcript.* Aymon. *conſ.* 270. *num.* 3. Surd. *conſ.* 12. *numer.* 22. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 2. *caſ.* 118. *n.* 7. Afflict. *deciſ.* 29. *num.* 1. & 2. & *ibi* etiam Viſill. ad eum *num.* 4. Rota coram Verall. *deciſ.* 72. *numer.* 5. *p.* 2. & coram Put. *deciſ.* 436. *num.* 4. *lib.* 2. &
coram Seraph. *deciſ.* 1026. *numer.* 3. adeò vt 4
eadem Carauana haberi debeat pro perfecta, in præiudicium Venerabilis Linguæ, à qua proceſſerat impedimentum; vt in terminis Antianitatis, quæ currere debeat Equiti ab eo tempore, quo fuit impeditus ſuæ Nobilitatis documenta exhibere, in præiudicium illius, qui impedimento cauſam præbuit: firmauit Rota *in Ciuitaten. habitus* 19. *Decembris* 1608. *coram Manzanedo*, & coram Greg. *dec.* 341. *n.* 1.

Et licèt impedimento cauſam præbuiſſe 5
videatur Ioannes, dum ad eam Carauanam acceſſit Quinquagenarius, poſt quod tempus à Conſtitutione particulari Sacræ Reli-

gionis

gionis Hieroſolymitanæ edita de anno 1631.
excluduntot Equites ab illarum eaercitio;
6. quod propterea impedimentum tanquam af-
fectatum ab eoque procuratum ſuffragari
non poſſit, vt habetut in *l. non exigimus*, *§. ſi*
mihi, *ff. ſi quis caution. in iud.* vbi Gloſſ. notat
in verb. affectauit, *l. ſi quis in graui*, *§. ſi cum*
omnu, *ff. ad Syllan.* cum aliis per Titaquell.
de retract lign. §. 35. *gloſſ.* 4. *n.* 29.

Hæc tamen obiectio ceſſat ea lite decen-
nali, quam eadem Lingua ſuper Nobilitate
Ioannis iotentauit in hoc Tribunali, in qua
etiam illa ſuccubuit: quæ ſicut exclndit cau-
ſam affectati impedimeoti in perſona Equi-
7. tis, ita operatut vt eidem tanquam legiti-
mè impedito ex lite iniuſta, curſus ille de-
cennalis obeſſe non poſſit: vt probat text.
in leg ſi vehenda, *§. idem iuris*, *ff. ad leg. Rho-*
diam, de iact. & leg. vt perfectius, *Codic. de*
annal except. not. Gloſſ *in cap ſi Capitulo, in*
verb. factam de conceſſ. preb. lib. 6. Decius
conſ 356. *num.* 4. *vol.* 2. Menochius *conſ.* 39.
num. 35. *volum.* 1. Titaquell. *de retract. lignag.*
8. §. 3. *gloſſ.* 4. *num* 5. Præſertim cum impedi-
mentum præſtitum fuerit à Venerabili Lin-
gua, quæ Aduerſarij partes ſuſtinebat: *leg ſi*
cum ipſe, vbi Battol. *ff. de excuſat. Tutor.*
leg. intra vtile, vbi Battol. *ff. de minor.* Pur-
purat. *conſ.* 90. *num* 6. Surd. *conſ.* 374. *num* 4.

Non obſtat quod gratia diſpenſationis à
Ioanne impetrata, dici debeat ſubreptitia,
dum in ea nartauit ſe tedactum inhabilem
ad confectionem Carauanæ propter debili-
tatem in dimidia ſui corpotis parte contra-
ctam ante trigeſimom citciter annum, dom
erat addictus ſeruitio Hoſpitalis Sancti Ioan-
nis in Inſula Meliten. Et tamen conſtar
hoc medio corpore tres alias Carauanas ab
eo fuiſſe peractas, videlicet de anoo 1614.
9. 1616 & 1618. Vnde vel ea infirmitas nar-
rata in Gratia, vera non fuit, vel ſaltem
talis qualitatis vt reddidiſſet inhabilem ad
quartam adimplendam, & ita gratiam red-
didit ſubreptitiam, ex defectu intentio-
nis Summi Pontificis illam concedentis:
cap ſuper literis, & notat *ibi* Felin. *numer.* 8.
de reſcript. Cardin. Zabar. *conſ* 69. *numero* 2.
Surdus *conſ.* 337. *num* 41. Rota *deciſ.* 418. *n.* 1.
part. 1. *recent.*

10. Eadem enim qualitas infirmitatis proba-
tur ea depoſitione plurium teſtium de viſu,
& publico auditu, Equitem vſque ab anno
1606. paralyſis morbo laboraſſe, quæ tractu
temporis talis euaſit contumaciæ, vt de eo
tempore quo Gratiam obtinuit, quartam
Carauanam adimplere non potuerit; cùm
factus eſſet inhabilis ad inceſſum, & ad
Arma Terra Marique pertractanda: quo-
11. rum teſtimonio de ſenſu viſus atteſtantium
probatur infirmitas Equitis: vt notat Bart.
in l. prima, *Cod. de Mendicant. valid. num.* 5.
lib. 11. *& in leg. quaſitum*, *num.* 6. *ff. de re in-*
dic. Cardin. Alexand. *in cap. placuit*, 18. *di-*
ſtinct. num. 4. Gabt. *de teſtib. concl.* 10. *num.* 36.
Rota *deciſ.* 45. *num.* 28 *part.* 6. *recent.*

12. Maximè dum illud coadiuuatur ex fide
iurata plurium Medicorum, qui eidem
Equiti conſilium præbuerunt, vt propter
morbi contumaciam à Nautica profeſſione
abſtineret, quibus etiam tanquam in Arte
peritis debet plena fides adhiberi: vt no-
tat Battol. *in leg.* 2. *numero* 3. *ff de teſtament.*
Baldus *in leg. ſeptimo menſe*, *in addit. Di-*
geſtis, *de ſtat. homin.* Afflict. *ad Conſtitut.*
Regni Neapolitan. libr. 1. *Rubr.* 96. *num.* 27.
Socin. iun. *conſ.* 18. *numero vndecimo*, *lib.* 2.
Rota *deciſ.* 92. *numero tertio*, *parte* 2. *& de-*
ciſ. 45. *numero trigeſimonono*, *parte* 6. *recent.*
& proptio eiuſdem Equitis iuramento,
quo illa etiam probari ſolet: ex not. *in leg.* 13.
ſcire poteſt, *Digeſtis*, *de excuſat. tutor. in*
§. conſequens autem, *verſ. ſi quis dictam agri-*
tudinem, Specul. *in § nunc breuiter tranſ-*
curren. numero ſexto, *de appellat.* Roman. *in*
l. 2. *§. quod diximus*, *numero quinto*, *verſ. ſe-*
cundus modus: *ff. ſi quis caution.* Hippol. de
Marſil. *in rubr. Cod. de probat. numero* 244.
Accedente præſertim aſpectu corporis, quo 14.
etiam illa iuſtificatur; vt notat Bartol. *in*
dict l. 1. *Cod de Mendicant. num.* 4. *libro* 11.
& in dict. leg quaſitum, *numer.* 6. *Digeſtis*, *de*
re iudic. quem ſequitur Abb. *in capit. tenor*,
num. 2. *eod. tit.*

Neque etiam hæc redargui poteſt tan- 15.
quam obreptitia, propter taciturnitatem
Ordinationis octauæ *de infirmis*, in qua
ſancitum eſt, Equitem redactum inhabi-
lem ad Carauanam, poſſe à magno Ma-
giſtro diſpenſationem obtinere, facta in
ſui locum alterius ſubſtitutione; cuius ſta-
tuti notitia ſicut reddere poterat diffici-
liorem Pontificem ad gratiæ conceſſionem,
ita eiuſdem taciturnitas efficit gratiam ſu-
breptitiam ac nullam: ex notat. per DD.
communiter, *in cap. ſuper literis*, *de reſcript.*
Rota coram Greg. *deciſ.* 150. *num.* 1. & coram
Buratto *deciſ.* 510. *n.* 7.

Quia dum fuit in Breui derogatum om- 16.
nibus Conſtitutionibus Sacræ Religionis,
quamuis Apoſtolica auctoritate roboratis,
necnon eius conſuetudinibus, ſtabilimen-
tis, vſibus, & ordinationibus capitularibus,
quomodolibet huic gratiæ obſtantibus, ceſ-
ſat obreptio propter taciturnitatem præ-
dictæ Ordinationis; cui ſufficienter cen- 17.
ſetur à Summo Pontifice derogatum, in ea
ſtabilimentorum generali derogatione, quã-
uis illius facta non fuerit mentio ſpecialis:
vt notant Doct. *in leg. vlt. Cod. ſi contr. ius*,
vel vtilit. public. vbi Cyn. *numer.* 1. Bartol.
numero quarto, *in fin.* Baldus *in auth. omnes*
Peregrini, *Cod. commun. de ſucceſſ. numero* 6.
Alexand. qui plures refert *conſ.* 122. *numer.* 8.
libro quarto, Gatz. *de benefic. parte* 4. *cap.* 5.
num. 37.

Et ita vtraque, &c.

Meleui

Meleuitana Antianitatis, Lunæ 14. Decembris 1643.

Coram R.P.D.Veroſpio.

SVMMARIVM.

1 *Infirmitas narrata cum certa qualitate reddit gratiam ſubreptitiam, ſi non probetur talis qualis fuit narrata.*
2 *Teſtes plures numero præferũtur paucioribus.*
3 *Infirmitatis qualitas quæ non fuit narrata, non eſt iuſtificanda, ſed pro validitate gratiæ ſufficit iuſtificare infirmitatem narratam.*
4 *Infirmitas bene probatur per teſtes de certa ſcientia deponentes.*
5 *Gratia Apoſtolica interpretationem recipit à diſpoſitione Iuris communis.*
6 *Debilitas corporis excuſat à munere quod corpore impleri debet.*
7 *Debilitas corporis cauſata à morbo paralyſis, ſufficit quod probetur pro iuſtificanda impotentia longi itineris narrata in impetratione gratiæ.*
8 *Paralyſis, morbus increſcens appellatur, quia cum patientis ætate augeſcit.*
9 *Paralyſis morbus quò magis ætas patientis augetur, altiùs imprimitur, & vires imbecilliores reddit & num. 12.*
10 *Medicis atteſtantibus de qualitate morbi plena fides adhiberi debet.*
11 *Gratia Pontificis ſubreptitia dicitur, ſi in eius impetratione non fuerit aliquid narratum, quod potuiſſet reddere difficiliorem Pontificem ad conceſſionem Gratiæ.*
13 *Subreptio excluditur ex eo quòd Princeps potuerit ſaltem in genere habere notitiam de eo quod tacitum fuit.*
14 *Diſpenſatio non tollit illud impedimentum, quod non fuit expreſſum.*
15 *Ordinatio Religionis Hieroſolymitanæ* 9. de offic. fratr. *prohibens admitti quinquagenarios ad Carauanas peragendas, non eſt in vſu.*
16 *Derogatio cum clauſula,* Quorum tenores, &c. *tollit omnia obſtacula quæ poſſent aduerſari ei qui gratiam impetrauit.*

DECISIO LXXXIV.

REpropoſito per me dubio ſuper capacitate Equitis Ioannis de Aniorrant, pro conſecutione Commendæ, cuius in præterita fuit declaratus habilis ex vi diſpenſationis Apoſtolicæ, quam à Sanctiſſimo Domino noſtro obtinuerat, cùm illa de ſubreptione argueretur; eam non obſtare Domini cenſuerunt, & ſic confirmandam eſſe deciſionem factam coram me ſub die prima Iulij præteriti.

1. Deducitur enim ea ſubreptio ex eo, quod non iuſtificatur infirmitas Equitis narrata in Breui, & quidem continua, ac talis qualitatis, quæ præſtaret impedimentum perpetuum: iuxta doct. Felin. *in cap. quoniam, numero 6. ad fin. vt lit. non conteſt.* Rota coram Verall. *deciſ. 240. num. 2. part. 1.* & coram Buratto *deciſ. 218. num. 2.* Quinimò contrarium probatur ex teſtibus deponentibus de pedeſtri inceſſu ipſius Equitis, & Equitatu in Galliam, qui tanquam numero plures, præferri debent aliis adductis pro probanda infirmitate Equitis: iuxta textum *in leg. ob carmen, §. vlt. ff. de teſtibus, & in cap. in noſtra, eodem tit.* 2.

Sed ea ſubreptio tolli viſa fuit ex narratiua ipſius Breuis: ibi, *Tu ob debilitatem dimidiæ partis tui corporis ab humeris deorſum ex paralyſi, quam triginta circiter ab hinc annis, in Conuentu Hoſpitalis Sancti Ioannis Hieroſolymitani correptus fuiſti contractam, ad dictum Conuentum pro facienda Quarta Carauana, quæ tibi defecit, & petenda ac obtinenda antianitate accedere non poſſis.* Quæ narratiua non indiget aliqua iuſtificatione infirmitatis continuæ, ſiue conſiderato contextu verborum, in quibus ea non legitur narrata, ac propterea iuſtificari non debet; ſed eo tantummodo verificari, quo enunciata fuit, *à triginta nempe annis à prædicta infirmitate fuiſſe correptum:* vt tradit Garz. *de benef. part. 6. cap. 2. num. 205. & 206* & pluries cenſuit Rota, vt coram Ægid. *deciſ. 116. in fin. deciſ. 9. num. 10. part. 2. diuerſ. & 410. num. 4. in fin. part. 1. recent.* & coram Buratto *deciſ. 778. num. 8.* prout plenè probant teſtes de certa ſcientia deponentes, ponderati in *præterita deciſ.* ſiue inſpecta diſpoſitione Iuris, à qua Gratia Apoſtolica recipere debet interpretationem: iuxta text. *in cap. Eccleſia noſtra 57. de elect.* & aduertit Roman. *in conſ. 228. num. 10. verſ. nec etiam præſumendum eſt,* & ponderauit Rota *in Lauden. Penſionis 30. Aprilis 1635 coram Reuerendiſſimo Domino meo Decano.* quod ſcilicet infirmitas prædicta debilitauit corpus Equitis; quæ debilitas excuſat à munere Carauanæ, dum corpore impleri debet: iuxta textum *in leg. 1. § corporis debilitas, ff. de vacat. & excuſat. muner.* Felin. *in cap. quoniam, num. 6. verſ. dum dicitur, vt lit. non conteſt.* vbi etiam Ionoc. *num. 2.* Butr. *num. 7.* 3. 4. 5. 6.

Ex his etiam reſultat iuſtificatio alterius partis Narratiuæ, quòd ſcilicet ad Conuentum pro facienda quarta Carauana accedere non poſſit: cùm ſatis ſit probare corporis debilitatem ratione morbi, qui inter increſcentes, hoc eſt inter eos qui cum ætate augeſcunt, appellatur ab Hippocrate *in Epidemicis:* & partes corporis quanto magis ob auctam ætatem imbecilliores euadunt, & altiùs imprimitur morbos: vt aduertit Ludouic. Mercat. *de intern. morb. curat. lib. 1. cap. 14. tit. de paral. § Periculoſiſſimus:* Petr. Foreſt. *obſeru. Medicin. lib. 10. obſeruat. 82. num. 11.* Io. Heurnius *de morb. capit. cap. 24 col. 3. verſ. certè omnes neruorum affectus:* & atteſtantur Medici Pariſienſes per viginti dies ante obtentam diſpenſationem de qualitate eius morbi, qui de die in diem propter ingraueſcentem Equitis ætatem, tale cepit incrementum, vt 7. 8. 9.

illum reddat inhabilem ad maritimam expe-
ditionem pro conficien. quarta Carauana:
10. cui atteſtationi plena fides in hac materia ad-
hiberi debet: iuxta textum *in leg. ſeptimo men-
ſe, ff. de ſtat. hominum, & in leg ſemel, Cod. de
re milit. lib.* 12. notat Bart. *in leg 2. num. 3. ff. de
teſtament.* Ruta *deciſ.* 610. *num.* 3. *part.* 1. *diuerſ.
& deciſ.* 45. *num.* 19. *part.* 6. *recent.* & coram
Buratto *deciſ.* 778 *num.* 2. Quæ nec aduerſatur
alteri atteſtationi Medicorum Meſſanen-
ſium: quia iſti deponont de morbi periculo,
illi verò de morbo iam aucto, & incurſo; &
ſic de tempore diuerſo, & ambæ atteſtatio-
nes concludunt corporis debilitatem in per-
ſona ipſius Equitis.

Neque ea corporis debilitas tollitur ex fa-
ctis tribus præcedentibus Carauanis ab eo-
11. dem Equite, quarum etiam notitia, ſicuti
potuiſſet reddere difficiliorem Pontificem
ad conceſſionem gratiæ, ita earum omiſſio
reddit gratiam ſubreptitiam ac nullam; vt
voluit Felin. *in cap ſuper litteris, num.* 8 *de re-
ſcrips.* Caſſad. *deciſ.* 12. *num.* 4. & 14. *de præ-
ben.* cum aliis per Menoch. *de arbitr. caſ.* 201.
numero 24.

12. Quia ceſſat obiectio, conſiderata natura
ipſius morbi, qui ingraueſcente ætate cor-
pus debilius reddit, ac viribus deſtituit, vt
atteſtantur Galen. 3. *de locis affectis, cap. vlt.
circa medium*, Rondeletius *in methodo curan-
dorum morbor. lib.* 1. *cap.* 32. *in fin.* Capiuacc.
lib. 1. *cap.* 14. *circa med. § licèt Paralyſis*, Gor-
don. *de morb. curat. cap.* 17. 2. *colum. § ſi in pre-
te.* Quæ debilitas pro cauſa conceſſionis hu-
ius Gratiæ, ponderata fuit à Sanctiſſimo,
prout conſtat ex præcitato tenore ipſius Bre-
uis, qui dum conceſſit diſpenſationem ſuper
quarta Carauana, quæ deficiebat Equiti, no-
titiam habuit ſaltem in genere de tribus aliis
13. iam peractis: ex qua notitia generica exclu-
ditur ſubreptio: vt probat textus *in leg qui
iure militari, ff de teſtament. milit.* Felin. *in cap.
nonnulli, num.* 18. *de reſcript. poſt med. verſ. quia
ſufficit* Rota coram Caſſad. *deciſ.* 12. *num.* 6.
de prabend. & deciſ. 58. *num.* 3. *& deciſ.* 210.
num 5. *part.* 1 *recent.*

14. Non etiam argui poteſt obreptio ex taci-
turnitate ætatis quinquagenariæ, quam com-
pleuerat Eques, cuius cauſa admitti non po-
terat ad confectionem quartæ Carauanæ, vi-
gore Ordinationis 9. *de offic. Fratr.* quaſi ea
Ordinatio dici non poſſit ab ipſa diſpenſa-
tione ſublata, dum in Gratia expreſſa non
fuit: vt in his terminis firmauit Rota coram
Gregorio *deciſ.* 109. *num.* 8. & 739. *num.* 5.
part. 1. *recent.*

15. Quia tollitur ex pluribus ſententiis exhi-
bitis pro parte Equitis, ex quibus apparet
de non vſu eius Ordinationis: ſicut etiam ex
admiſſione facta à Venerabili Lingua de per-
ſona Equitis, licèt quinquagenarij, ad quar-
tam Carauanam: & remouetur ex ampliſſi-
16. ma derogatione Statutorum, Conſuetudi-
num, Stabilimentorum, Vſuum, ac Ordi-
nationum capitularium quomodolibet huic
gratiæ obſtantium, appoſita in eodem Breui
cum clauſula, *quorum tenores, &c.* ex qua
ſublata fuerunt omnia obſtacula, quæ noce-
re poſſent Equiti: iuxta *conſ.* Burt. 49. ſæpius
approbatum in hoc Tribunali, vt teſtatur
Caſſad. *deciſ.* 10. *num.* 2. *& deciſ* 38. *num.* 3. *ſu-
per Reg.* Rota coram Put. *deciſ.* 415. *num.* 5.
& 6. lib. 1. *&* 191. *num.* 6. *part.* 1. *recent.* & in
ſimilibus terminis *in Meleuitana Indultorum
26. Iuny* 1628. *coram bona memoria Cardinali
Virili.*

Et ita, vtraque, &c.

Senogallienſis Bonorum, Lunæ 30. Maij 1644.

Coram R.P.D. Cerro.

SVMMARIVM.

1 *Appellans à ſententia contra alium lata, facit omnia acta ſua, perinde ac ſi ipſo citato facta fuiſſent.*

2 *Tertius veniens ad cauſam non collitigantium, ſed proprio iuri adhærens, non facit acta ſua, ſi veniat prout in prima, committendo cauſam; nec ſententia lata eum afficit: ſecus ſi veniat per viam appellationis.*

3 *Clauſula,* Quam & quas, *in commiſſione appoſita, operatur, quod Iudex appellationis procedere poſſit prout in prima.*

4 *Appellans à ſententia contra alios lata, ſi in appellatione dicat à dicta ſententia ſe valdè læſum, proculdubio facit omnia acta ſua.*

5 *Clauſula,* Quam & quas, *operatur, vt non conſtito de appellatione, ſeu etiam deſerta, pronunciari poſſit prout in prima, non tamen poteſt tollere appellationem, & actus præcedentes.*

6 *Hæreditas ab inteſtato defertur proximiori.*

7. *Hæredi ab inteſtato competit immiſſio ex interdicto* Quorum bonorum.

8 *Ægrotus interrogatus, an velit relinquere certum legatum, ſi interroganti reſpondeat,* Fate voi: *legatum non ſuſtinetur.*

9 *Verba*, Fate voi, *non important diſpoſitionem perfectam.*

10 *Verba*, ſi, fate voi: *prolata à teſtatore interrogato an velle certam diſpoſitionem facere, requirunt ſubſequentem diſpoſitionem, aliàs non dicitur diſpoſitum, & num.* 12.

Secus ſi Teſtator interrogatus reſpondiſſet ſimpliciter, ſi: *vt num.* 11.

13 *Diſpoſitio imperfecta ratione defectus voluntatis non ſuſtinetur.*

14 *Ægroti in articulo mortis conſtituti abſque animi deliberatione ſolent interrogantibus reſpondere affirmatiuè.*

15 *Ægroti in articulo mortis conſtituti liberum diſcurſum, ac diſtinctam cognitionem habere non ſolent.*

16 Legatum

16 *Legatum factum ad interrogationem alterius ſuſtinetur fauore piæ Cauſa.*
Declara, vt num. 19.

17 *Legatum ſolo nutu factum ſuſtinetur fauore piæ Cauſa.*
Declara, vt num. 19.

18 *Legatum collatum in alterius voluntatem ſuſtinetur fauore piæ Cauſa.*
Declara, vt num. 19.

Decisio LXXXV.

DEfuncto anno 1642. Petro de Albis de Corinaldo, Deputati & Syndicus Communitatis prætendentes iure legari fuiſſe ſibi relictum vnum prædium ſitum in Territorio dicti loci, *in contrata, dicta, il Roueto, ſeu Monte della Penna*; pro erigenda Collegiata in dicto loco; inſtiterunt pro immiſſione in poſſeſſionem dicti prædij: & nemine citato obtinuerunt.

Interim verò Lauinia Cina ſoror vterina defuncti alibi degens, habita notitia de prædicto obitu fratris, ſtatim ſe contulit ad locum Corinaldi, & adito Iudice ſeruatis ſeruandis obtinuit ſibi tanquam proximiori ab inteſtato hæredi tradi claues domus, conſignati pecunias in domo defuncti repertas, & ſucceſſiuè vti talis adepta fuit poſſeſſionem bonorum hæreditariorum, ad quam pacificè conſeruandam obtinuit priùs ab A.C. Monitorium cum inhibitione vti Vidua, in vim *leg. vnica, Cod quand. Imper. inter pupill. & vid. &c.* quod præſentari fecit non ſolùm Deputatis, & Syndico Communitatis, ſed etiam Hieronymo Mannello Rectori Eccleſiæ Parochialis Sancti Petri dicti loci, cum quo nunc cauſa agitur.

Poſtmodum verò per aliud Monitorium ſpeciale contra ſolos Deputatos & Syndicum, non vocato Hieronymo, monit iudicium coram eodem A.C. à quo petiit & obtinuit immiſſionem dicti prædij.

Appellarunt ab hoc decreto Deputati & Syndicus; & commiſſa cauſa an eſſet locus Ægidianæ? fuit per Iudicem appellationis affirmatiuè reſponſum; & proinde exequendam eſſe ſententiam, & mandatum de immittendo relaxatum.

Inſurrexit in his terminis Hieronymus; & prætextu quod non fuiſſet in cauſa citatus, obtinuit denuò committi cauſam appellationis in Rota cum clauſula, *ſine præiudicio legitimæ executionis*: Vnde dubitaui an eſſet locus executioni dictæ ſententiæ, & mandati, etiam in præiudicium dicti Hieronymi? & Domini affirmatiuè reſponderunt.

Defectus enim citationis Hieronymi, qui pro nullitate ſententiæ allegabatur, tollitur,
1. quia cùm ipſe appellauerit à ſententia lata contra Deputatos, & cauſam appellationis, & nullitatis committi fecerit, fecit omnia acta ſua, quæ perinde illum afficiunt, ac ſi eo citato facta fuiſsét: vt monuit Innoc. *in cap. cùm ſuper, num 6. verſ ſi attamen hac tertia perſona, de re iudicat.* Rota penes Put. *deciſ* 71. *lib.* 3. Achill. *deciſ.* 13. *de appellat.* ac *deciſ* 98 *ſub num. 5. part. 5. recent.* & in aliis relatis per Add. ad ſan. mem Gregor. XV. *deciſ.* 259. *num* 8.

Licèt enim Tertius veniens ad cauſam, 2.
non adhærendo iuri collitigantium, ſed ex proprio, & ſeparato iure, poſſit venire prout in prima, committendo nouam cauſam, & hoc caſu non faciat acta ſua, nec ſententia lata eum afficiat: vbi tamen prout hîc, venit per viam appellationis, licèt alleget nullitatem ſententiæ, ſemper facit omnia acta ſua, quia aliter, ius appellãdi & dicendi de nullitate ſibi non competeret: vt diſtinguendo, dicit Rota *in recent. deciſ.* 98. *num.* 5. *in fin. &* 6. *part.* 1. Add. ad Greg. *dict. deciſ.* 259. *num.* 3. & fuit dictum *in Montis-Regalis Iuriſdictionis* 20. *Iuny* 1602. *coram Cardinali Millino*, impreſſ. per Marcheſ. *parte* 2. *fol.* 265. *num.* 4. *cum ſequentibus.*

Et in hoc caſu non attenditur clauſula, 3.
quam & quas, appoſita in Commiſſione, cuius vigore procedi poteſt prout in prima; etiam ſi de hac non fuerit habita expreſſa declaratio: vt aduertit Rota coram Cardinali Seraphino *deciſ.* 1241. *num.* 2. Quia præter quod dicta deciſio loquitur in caſu, in quo reuera nulla fuerat interpoſita appellatio; in caſu tamen noſtro Rector in Commiſ-
ſione expoſuit ſe valdè læſum à dicta ſen- 4.
tentia, ibi ſentiens à dicta ſententia, & aliis grauaminibus totóque proceſſu ſe valdè læſum; quòd cùm eſſe non poſſit niſi cum ſuppoſito, quod ſententia eum afficiat, vtique appellans cum hac expreſſione, procul dubio fecit acta ſua: vt notauit Rota *dict. deciſ.* 98. *num* 6. *in fin.* & admittit *d. deciſio* Seraph. 1241. *ſub num.* 3. *verſ. non obſtat: & in dict. Montis-Regalis Iuriſdictionis*, penes Marcheſan *num.* 6. Vbi quod dicta clauſula, *quam* 5.
& quas, operatur ſolùm, vt non conſtito de appellatione, ſeu etiam ea deſerta, poſſit pronunciare prout in prima; ſed ex hoc non ſequitur, quod non fuerit appellatum, & commiſſa cauſa appellationis; ex quibus actibus oritur approbatio ſententiarum.

Iuſtitia verò eſt patens: quia dum Petrus teſtator deceſſit nullo condito teſtamento, & Lauinia ſoror vterina eſt proximior, ad eam
ſpectat hæreditas ab inteſtato, & competit 6.
immiſſio ex interdicto, *Quorum bonorum*: 7.
leg. 1 *ff. & Cod. quorum bonorum*: Menoch. *de adipiſc. remed.* 2. *num* 49 *& ſequentibus*, Rota *deciſ.* 215. *num.* 1. *part.* 1. *& deciſ.* 415. *num.* 2. *part.* 5 *recent.* etiam ſi agatur de re particulari, vt habetur *in leg.* 2 *Cod quorum bonorum*: bonæ mem. Buratt. *deciſ.* 386 *num.* 2.

Nec obſtat prætenſio quod prædium, de quo agitur, fuerit legatum pro Collegiata erigenda: quia præter quod teſtes inducti pro Rectore ad probandum huiuſmodi legatum, pati videntur plures exceptiones, vt latè deducitur ab Informantibus pro Lauinia; Dominis viſum fuit de eo non conſtare: quia ex atteſtatione Patris Ioſephi de Paronis Confeſſarij habetur, ad ſuggeſtionem quorundam amicorum, & conſanguineorum ibidem adſtantium, ſe interrogaſſe ægrotum morti proximum an vellet relinquere legatum ſcutorum 1000. pro erigenda Collegiata

legiata in dicto loco? Ægrotúmque reſpon-
diſſe per hæc verba; *Padre ſi*: quo reſponſo
habito, agnoſcentes iidem ſcuta mille non
8. ſufficere pro perficiendo opere, curaſſe, vt
ipſe iterum interrogaret ægrotum, an vellet
pro erectione Collegiatæ relinquere præ-
dium ſitum in Territorio dicti loci? eúmque
reſpondiſſe, *Padre ſi, fate voi*: hæc attamen
9. verba nullatenus important legatum, quia
non continent diſpoſitionem perfectam, vt
opus eſſet; ſed ſimplicem declarationem
10. quod erat contentus relinquere, quæ cùm
expectet poſt ſe complementum diſpoſitio-
nis, & actus, remanet ſemper præparatio
ſimplex ſine effectu perfectæ diſpoſitionis:
vt poſt Oldrad. *conſ.* 119. dixit Rota coram
Cardinali Seraphino *deciſ.*623 *num.*3. *& de-*
*ciſ.*1357. *num.*71. *& in Romana, ſeu Tuderti-*
na educationis 1. *Martij* 1638. *coram Reueren-*
11. *diſſimo Patre Domino meo Carillo*: erat enim
neceſſarium, teſtatorem actualiter & delibe-
ratè voluiſſe, & diſpoſuiſſe, abſque eo quod
legatum diſtuliſſet in futuram voluntatem
interrogantis, ibi; *fate voi*: Bald *conſ.*12. *nu-*
mero 3. *lib.* 2. Mantic. *de coniect. vltim. volunt.*
*lib.*12. *tit.* 16. *num.* 11. Rota apud Seraphin.
*vbi ſupra, num.*8. *& in dicta Romana, ſeu Tu-*
12. *dertina.* Aliàs nihil prodeſt teſtatorem ita vo-
luiſſe, niſi doceatur voluntatem tranſiuiſſe
in diſpoſitionem: Bald. *in leg quidam cum fi-*
lium, in § *Notab ff de hæred. inſt.* Dec. *conſ.*287.
*num.*7 *& conſ* 513. *num.*11. Gabriel *conſ.*111.
numero 16. *libro* 1. Rota coram Seraphino
*deciſ.*1486. *num.*15.

Eóque magis; quia agnoſcens idem Con-
feſſarius imperfectionem huiuſmodi volun-
tatis, ſubdidit: *Signor Pietro, non tocca à me il*
diſponere della voſtra robba: quibus verbis
nullum aliud reſponſum dedit, quàm *Sape-*
re e Zappare: quibus ſæpiùs repetitis illico
ad modicum reddidit animam Deo.

Hinc attamen dupliciter excluditur per-
fectio voluntatis; *Primò*, quia non ſolùm
teſtator non habuit legatum pro facto, ſed
interrogatus, nec minus illud perficere vo-
luit, dum reſponſum dedit omninò alie-
num & extraneum: *Secundò*, quia morti
proximus morbo valdè grauatus, & fortè
etiam mente non ſanus, non ex aliqua præ-
ordinata eius voluntate, aut determinatio-
ne relinquendi huiuſmodi prædium pro ere-
ctione Collegiatæ, ſed ſolùm ad ſuggeſtio-
nem Patris Confeſſarij ſic impulſi à circum-
ſtantibus, reſpondit *Padre ſi*: abſque alia
verborum expreſſione, ſeu clariori ſuæ vo-
13. luntatis declaratione. Vnde diſpoſitio tan-
quam imperfecta ratione voluntatis, non
ſuſtinetur; quippe quæ non cenſetur facta
14. ex animi deliberatione, ſed ex quodam mo-
rientium vſu, qui omnibus interrogantibus
facillimè applaudentes affirmatiuè reſpon-
dent, ad euitandas importunas interrogan-
15. tium vexationes eo tempore, quo mortis
cogitatione turbati, ac ſummis morbi cru-
ciatibus affecti, liberum prorſus diſcurſum,
ac diſtinctam cognitionem non habent: vt
ad propoſitum ratiocinatur Clar. *in* §. *teſta-*
mentum, quæſt. 37. *ſub num.* 7. *verſ.* 3. *ſcias*:
dicens, quoniam concurrunt hæc duo, quod
ſcilicet teſtator ſit valdè grauatus infirmita-
te, & quod non conſtet ipſum habuiſſe
priùs animum ita teſtandi; hanc opinionem
eſſe magis communem, magis æquam, &
magis tutam, & ſecundùm eam fuiſſe iudi-
catum: & latè comprobat Dec. *conſ.* 86. *nu-*
mero 22. *& ſequentibus*, & plures alij relati
per Modern. Mantuan. *controu.* 549. *num.*65.
cum ſequentibus, 72. 73. *&* 80. Surd. *conſ.* 373.
*num.*11. quod præſumitur ſic reſpondiſſe, vt
ſe liberaret à moleſtiis & ſuggeſtionibus.

Nec releuat fauore piæ Cauſæ ſuſtineri le- 16.
gatum, nedum ab interrogatione alterius,
& ſolo nutu factum, ſed etiam in alterius 17.
voluntatem collatum; vt notant com- 18.
muniter Doctores, *in cap. cùm tibi*, vbi
Gloſ. *in fin. extra. de teſtament.* & *ibi* Couarru-
uias *in relect.* dicens magis communem *ſub*
num. 11. *& ſequentibus*, *verſ. Tertius huius Ca-*
pituli intellectus: & dixit Rota *diuerſ. deciſ.*74.
num. 19. *& ſeq part.* 2. Id enim recipitur quan- 19.
do ceſſat omnis ſuſpicio inſanæ mentis, ac
importunæ ſuggeſtionis; & conſtat teſtato-
rem ita voluiſſe determinatè diſponere, vt
explicat Couar. *vbi ſuprà, num.* 4. *verſ. & ta-*
men intelligenda: & Clar. *dict. quæſt.* 37. *ſub*
*num.*6. *verſ. ſcias ergo ſecus*: vbi prout hic de
præordinata, vel determinata voluntate non
conſtat; & dubitari poteſt, Teſtatorem non
fuiſſe ſanæ mentis; & interrogans nedum
non redegit in ſcriptis, ſed intellexit interro-
gatum nolle diſponere, ſubdens illi pro-
pterea verba ſuperiùs relata, quod ad eum
non ſpectabat diſponere de illius bonis: hoc
enim caſu ex defectu perfectæ voluntatis di-
ſpoſitio non ſuſtinetur; nec minus fauore
piæ cauſæ: vt notat pro indubitato Couar.
in cap. relatum, *il* 1. *ſub num* 9. *& ſequentibus*,
de teſtam. Clar. §. *teſtamentum quæſt.*7 *ſub n.* 3.
& 4. Grat *diſcept. forenſ. cap.* 895. *ſub num* 21.
& 25. Surd. *deciſ.* 292 *ſub num.* 15. & firmauit
Rota *in recent. deciſione* 576. *ſub numero* 3.
parte 3.

Et ita conſtito de validitate & iuſtitia ſen-
tentiæ, dixerunt Domini mandatum A. C.
eſſe exequendum, vtraque, &c.

Senogallienſis Bonorum, 15. Maij 1645.

Coram R.P.D. Cerro.

SVMMARIVM.

1 *Appellans à ſententia contra alium lata,*
facit omnia acta ſua perinde ac ſi ipſo
citato facta fuiſſent.

2 *Tertius veniens ad cauſam, nõ colligantiũ,*
ſed proprio iuri adhærens, non facit acta
ſua ſi veniat prout in prima, committen-
do cauſam; nec ſententia lata eum afficit:
ſecus autem ſi veniat per viam appel-
lationis.

3 Tertius

3 *Tertius veniens ad cauſam ex proprio iure independente ab illo collitigantiam, poteſt venire prout in prima inſtantia, etiam poſt latam ſententiam in cauſa; ſec.. ſi venit ad defenſionem vnius ex collitigantibus.*

4 *Citare poſſeſſorem ſufficit in iudicio immiſſionis, abſque eo quod citentur intereſſe habentes.*

5 *Intereſſe habens in re, in qua quis immiſſionem petit, non poteſt illam impedire contra poſſeſſorem.*

6 *Scriptura priuata vti de antidata ſuſpecta in concurſu publici inſtrumenti non venit attendenda.*

7 *Atteſtationes extraiudiciales nullam merentur fidem.*

8 *Poſſeſſio abſque ſcientia & patientia eius qui poſſidet, alteri acquiri non valet.*

9 *Ægrotus reſpondens interroganti an velit certam diſpoſitionem facere,* ſi, fare voi, *non dicitur perfectè diſponere.*

10 *Declaratio animi quod quis ſit contentus legatum facere, non importat legatum.*

51 *Legatum vt ſit validum opus eſt quod Teſtator illud deliberatè faciat, nec ſufficit quod illud relinquat in ſuſpenſo ſub futura interrogantis voluntate.*

12 *Ægroti in articulo mortis conſtituti ad euitandas moleſtas adſtantium interrogationes, ſolent affirmatiuè interrogatis reſpondere.*

13 *Alienatio ſanæ mentis arguitur in ægroto, qui interrogatus de re graui ad propoſitum non reſpondet.*

54 *Diſpoſitio facta ab eo qui non erat ſanæ mentis, non valet, licèt ſit facta ad pias cauſas.*

55 *Illatio fieri non poteſt de vna diſpoſitione ad aliam diuerſam.*

16 *Diſpoſitio facta ad aliorum ſuggeſtionem quando conſtat de præordinata Teſtatoris voluntate, valida eſt.*

Declara, vt num. 17.

18 *Retentio non competit, quando creditum non eſt omninò certum, clarum, & liquidum.*

DECISIO LXXXVI.

AD impugnandam ſententiam ſuper immiſſione latam ad fauorem Lauiniæ Cinæ, iterum opponebatur defectus citationis; ex eo quod lata fuerit non citato Hieronymo Mannello Rectore Eccleſiæ Parochialis Sancti Petri de Corinaldo.

Sed hic defectus fuit abundè ſublatus in *alia deciſione*, ex illa ſolida reſponſione, quæ
5. etiam hodie placuit Dominis, quod Hieronymus appellauit à ſententia lata contra Deputatos, cauſámque appellationis, & nullitatis committi curauit; eo ipſo fecit omnia acta ſua, adeò vt citationis defectum ampliùs opponere non poſſit: iuxta magiſtralem Theoricam Innocentij paſſim ab omnibus receptam *in cap. cùm ſuper, n. 6. verſ. ſi attamen, de re iudic.* cum aliis *in deciſione* cumulatis.

Vbi vlteriùs fuit reſponſum non reſragati, quod fuerit de nullitate oppoſitum, dum 2.
Hieronymus non venit prout in prima, ſed per viam appellationis, adhærendo iuri collitigantium; hoc enim caſu, quamuis appellando nullitatem deducat, adhuc facit omnia acta ſua.

Contraria verò procedunt, quando nullitatem allegans venit vt in prima, non adhærendo iuri collitigantium, ſed ex proprio & ſeparato iure: vt optimè diſtinguendo docuit Add. ad ſanctæ mem. Gregor. *deciſ. 259. num. 4. & deciſ. 303. num. 3.* Vbi quod 3.
electionem veniendi prout in prima non habet, niſi ille Tertius, qui venit ex proprio iure independente à iure collitigantium: ſi enim veniat ad defendendum alterum ex litigantibus, vel illi adhæreat, non poteſt venire niſi in ſtatu, & terminis: quod idem firmauit Rota coram Put. *deciſ. 71. num. 1. & 2. lib. 3. in correct.* & coram bonæ memoriæ Buratto *deciſione* 883. *numero 2. in fine, & 3.*

Sed vlteriùs pro euerſione huius obiecti aduertebant Domini Rectorem de tempore petitæ, & obtentæ immiſſionis per Lauiniam, non fuiſſe in poſſeſſione prædij controuerſi; ideóque non poſſe opponi ampliùs
huiuſmodi citationis defectum: cùm in iu- 4.
dicio immiſſionis ſatis ſit citari poſſeſſorem, abſque eo quod citentur alij intereſſe habentes: vt probat Gloſ. *in leg. de vnoquoque verbo. quos cauſa, ff. de re iudic.* Molin. *de primog. Hiſpan lib. 4. cap. 8. num. 3.* Cancer. *var. reſolut. lib. 2. cap. 16. num. 100. cum ſequentibus.* Rota *in Æſina Saluiani* 18. *Iany* 1627. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Decano, & in Bonon. fideicommiſſi de Eleonoris, 3. Decembris* 1632.
coram Domino Quippo. Dum enim alter præ- 5.
tendens intereſſe non poſſidet, & poſſeſſio eſt plena, ius illius non læditur per immiſſionem, ſed venire poteſt ex iure proprio, ſi quid habet; ideóque immiſſionem non impedit contra poſſidentem: Cæſar de Graſſis *deciſ. vlt. num. 4. de verb. ſignif.* Rota *deciſ. 538. in fin. par. 4 recent.*

Poſſeſſio verò Rectoris non probatur ex deputatione Oeconomi ab eo facta, minúſque ex eius, & Laboratorum atteſtatione; Quia deputatio probatur tantummodo per
ſcripturam priuatam, quæ tanquam ſuſpecta 6.
de antidata, non poteſt concurrere cum inſtrumento publico immiſſionis, & poſſeſſionis adeptæ per deputatos Communitatis: *leg. ſcripturas*, ibique communiter Scribentes,
Cod. qui potior. in pignor. habeant. Atteſtationes 7.
autem tanquam extraiudiciales nullam merentur fidem: Rota *in recen. deciſ. 471. num. 5. & deciſ. 462. in fin. part. 2.*

Tanto magis quia iidem Laboratores atteſtantur ſe recognouiſſe in Dominos, Deputatos Communitatis, qui poſſeſſionem non acceperunt ſciente, & conſentiente Rectore, vt declarauit per publicum inſtrumentum Confeſſarius *in ſumm. Lauiniæ, num. 2.*
Vnde ſine eorundem Deputatorum poſſi- 8.
dentium ſcientia, & conſenſu, nulla potuit Rectori acquiri poſſeſſio: *leg. 3. §. in amittenda,*

renda, *& §. ſi quis nuntiet. ff. de acquir. poſſeſſ.* Pontan. *de ſpolio, lib. 1. cap. 14. num. 124*

Licet etiam dici non poſſet, in facto non iuſtificari huius citationis defectum, cùm ad omnes actus cauſæ fuerit citatus Iacobus Amatus vt Procurator aſſertæ Collegiatæ erigendæ in Terra Corinaldi, & Communitatis dictæ Terræ; *d. ſummario Lauiniæ, num. 3.* qui tamen Iacobus fuerat conſtitutus Procurator non ſolùm à Deputatis & Communitate, ſed etiam à dicto Rectore in ſpecie ad Cauſam, quæ agitabatur, & agitanda erat contra dictam Lauiniam: *eod. ſumm. num. 4.* Vnde cùm Rector non haberet ſpeciale, & ſeparatum intereſſe à Iure Deputatorum, ſeu Collegiatæ erigendæ, ſed vnum & idem, vt ipſemet expreſſit in omnibus actibus, quibus interuenit, qui dantur in *eod. ſumm. num. 5. & 6.* Conſequens eſt vt non eſſet ſeparatim, & nominatum citandus, ſed ſufficiat citatio facta contra Iacobum vti Procuratorem Collegiatæ erigendæ; cui etiam ipſe mandatum dederat.

Iuſtitia verò eſt euidens: quia legatum prædij de quo agitur, non probatur: vt enim dicebatur in *alia deciſione*; ex teſtibus & atteſtatione Patris Ioſephi Confeſſarij probatur tantummodo ægrum morti proximum Confeſſario interroganti an vellet relinquere legatum ſcutorum 1000. pro erigenda Collegiata? reſpondiſſe, *Padre ſi*; &
9. Confeſſario replicante, an vellet pro dicta erectione relinquere prædium ſitum in Territorio dicti loci? iterum reſpondiſſe, *Padre ſi, fate voi*: quæ verba procul dubio non important diſpoſitionem perfectam; ſed ſim-
10. plicem declarationem quòd erat contentus relinquere, quæ non importat relictum, cùm præſertim verba ſonent, quod negotium committebatur ipſi Confeſſario interroganti, ibi, *fate voi*; Vnde ægrotus non fecit legatum, ſed declarauit ſe contentum quod Confeſſarius ipſe ad ſui libitum diſponeret,
11. quod valdè diſtat à legato: poſt cuius perfectionem opus eſt, quod ipſe teſtator actualiter, & deliberatè diſponat; nec ſufficit quod illud relinquat in ſuſpenſo ſub futura interrogantis voluntate: vt probant Bald. Mantica & alij *in deciſione* adducti, *verſ. nec obſtat*.

Vbi vlteriùs, ad detegendam imperfectionem huius voluntatis ponderatur, quod Confeſſarius illam agnoſcens ſubdidit; *Signor Pietro, non tocca à me il diſponere della Robba voſtra*: Ægrotus autem reſponſum dedit, *Sapere e Zappare*, quibus articulatis, illico ad modicum expirauit: Si enim ægrotus non ſolùm ipſe legatum perficere noluit, ſed nec minùs Confeſſario interroganti voluit aptè reſpondere, alterum ex duobus eli-
12. citur, Vel quod ipſe non habebat perfectam voluntatem diſponendi, ſed ſic reſpondebat ad euitandas moleſtas interrogationes adſtantium, vt probant omnes *in deciſione* adducti; quibus addi poſſunt idem tenentes, Bœr. *conſ.* 86. *num.* 21. 22. *&* 23. Siluan. *conſil* 87. *num* 29 Rota *deciſ.* 37. *num.* 6. *poſt ſecundum vol. conſ. Farinac.* Vbi quod Ægroti morti proximi, vel grauitate morbi detenti, ſolent vtplurimùm reſpondere interrogantibus, *ſi ſi*: abſque tamen vlla deliberatione;
Vel quod ipſe non erat ampliùs ſanæ mentis, 13.
dum interroganti ſuper vna re grauiſſima, reſpondit de alia, ad propoſitum non faciente, & nihil prorſus ſignificante, quod
ſufficit ad hoc vt prætenſa diſpoſitio non va- 14.
leat, quantumuis facta ſit ad pias Cauſas: vt probat Couar. *cap. relatum, il primo, ſub num. 9. & ſeq. de teſtam.* Rota *deciſ.* 576. *ſub numero 3. parte 3. recent.* cum aliis *in prima deciſione* allegatis.

Nec quidquam facit, quod ex tribus teſtibus datis *in ſumm. Rectoris, num.* 12. habeatur, Petrum defunctum ante infirmitatem confeciſſe propria manu minutam teſtamenti, in quo relinquebat hæredes vniuerſales Fratres Minoris Obſeruantiæ Sancti Franciſci, ex quo inferebat altera pars, quod dum antecedenter apparet de voluntate relinquendi ad pias Cauſas, nedum per viam ſimplicis legati, ſed per viam vniuerſalis inſtitutionis, legatum prædij dici debeat emanaſſe ex deliberata animi voluntate, non autem ad euitandas importunas adſtantium ſuggeſtiones.

Obiectum enim procederet, ſi ante morbum & ſuggeſtiones amicorum, defunctus declaraſſet animum relinquendi pro erectione Collegiatæ, de qua agitur; ac dum volebat relinquere Fratribus Minoris Obſeruantiæ, & poſtea voluntas non fuit ad actum producta, eo quia, vt iidem teſtes deponunt, Fratres noluerunt eam acceptare propter ex-
ceſſiua onera legatorum, non poteſt ex ea 15.
inferri ad relictum pro erigenda Collegiata, totaliter diuerſum & ſeparatum: *leg. Papinianus exuli, Digeſtis, de minor.* ex vnica enim diſpoſitione non poteſt inferri ad aliam diuerſam: & Doctores tenentes ſuſtineri di-
poſitionem factam ad ſuggeſtionem alio- 16.
rum, quando conſtat de præordinata volun-
tate Teſtatoris, loquuntur de præordinatio- 17.
ne illiuſmet diſpoſitionis, quæ ad ſuggeſtionem facta fuit, non de alia: vt in ſpecie declarat Clarus *in deciſione* relatus *queſtione 37 numero 7.*

Quod autem ſaltem competat retentio pro legato pecuniario ſcutorum mille, quod perfectum videtur per primam reſponſionem factam Confeſſario, cum verbis deliberatis: *Padre ſi*: nullam habet ſubſiſtentiam; id enim probatur tantummodo per teſtes intereſſatos, qui dederunt cauſam interrogationi; & Confeſſarius dicit ſe non recordari, cùm tamen veriſimiliter de hoc etiam recordaretur, ſicut de aliis recordatus fuit.

Et vlteriùs non conſtat etiam de illius perfectione; licèt enim prima vice reſponderit, *Padre ſi*, diſpoſitio adhuc manſit in ſuſpenſo, dum Confeſſarius ad commutandum legatum ſubdidit, an vellet relinquere prædium, ex quo ſcuta mille non ſufficiebant pro erectione Collegiatæ. Dum itaque huic ſecundæ interrogationi non fuit data congrua reſponſio, quæ deliberatam volun-

tatem

tatem continere valeat, ex ſuperiùs adductis, cõſequens eſt vt non ſolùm remaneat imperfecta ſecũda diſpoſitio prædij, ſed etiã prima ſcutorũ mille, quæ nunquam ab hac ſecunda fuit ſeparata, ſed vſque ad finem tractata, &
18 non concluſa: Retentio autem non competit, quando creditum non eſt omninò certum, clarum, & liquidum: Gabr. *comm. concl. lib. 5. de reſtis ſpoliat. concluſ. 1. num. 117.* Grat. *diſcept. forenſ. cap. 734. num. 13.* Sned. *deciſ. 46. in fin. verſ. Senatus tenebat*: & aliis adductis, Rota *in Romana retentionis domorum 23. May 1642. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Ghiſilerio*; & priùs *in Romana Saluiani de Caſalibus vigeſimo primo Iunij 1641. coram me.*

Romana Nullitatis Matrimonij, 19. Ianuarij 1646.

Coram R.P.D. Arguelles.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes examinati in iudicio criminali non probant in ciuili.*
2 *Teſtes examinati abſque partis citatione, non probant niſi repetantur.*
3 *Teſtes examinati abſque partis citatione non probant niſi repetantur, licèt reus illos habeat pro repetitis.*
4 *M. [illegible] rerum ſuorum nemo eſt dominus.*
5 *Minori dandus eſt curator.*
6 *Confeſſio minori non præiudicat.*
7 *Teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam non probant.*
8 *Teſtes in cauſa matrimoniali debent eſſe omni exceptione maiores.*
9 *Teſtes ſingulares non probant.*
10 *Mulieris teſtimonium in iudicio criminali reijcitur.*
11 *Teſtis qui propriam detegit turpitudinem, non eſt audiendus.*
12 *Teſtis minùs idoneus fidem non acquirit per obitum ſuperuenientem, ſed inſeruit pro leui coniectura.*
13 *Affinitas contrahitur ſolùm per copulam conſummatam.*
14 *Affinitas probatur per teſtes deponentes de copula licèt non conſummata.*
15 *Affinitas, vt dicatur contracta, quomodo teſtes deponere debeant de copula.*
16 *Religioſis maior fides adhibenda venit, quàm laicis.*
17 *Teſtes de auditu non magis probant, quàm ij à quibus audiuiſſe aſſerunt.*
18 *Teſtes intereſſe habentes in cauſa, non probant.*
19 *Teſtes de auditu nunquam probant, niſi id quod dicunt audiuerint à pluribus.*
20 *Mater quando agitur de dirimendo matrimonio non admittitur in teſtem quia reputatur ſuſpecta.*
21 *Teſtes deponentes aliquem tractaſſe alium vti filium, non probant niſi ſpecificent tractatus.*
22 *Copula eſt difficilis probationis.*
23 *Meretrices in actu copulæ latebras quærunt.*
24 *Lucem odit qui malè agit.*
25 *Copula probatur per teſtes etiam minùs habiles.*
26 *Teſtes ſingulares admittuntur quando probandum eſt aliquid in genere.*
27 *Teſtes ſingulares probant concurrentibus coniecturis.*
28 *Numerus teſtium poteſt eorum defectus ſupplere.*
29 *Teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam, inſeruiunt pro adminiculo probationis imperfectæ.*
30 *Teſtes examinati in iudicio criminali pro informatione Curiæ, faciunt adminiculum in iudicio ciuili.*
31 *Examen nullum teſtis, qui è viuis deceſſit, ex quadam æquitate ſuſtinetur.*
32 *Examen teſtis mortui valet, licèt non fuerit receptum cum citatione partis, non ſecus ac ſi citatio interueniſſet.*
33 *Falſum deponere in præiudicium propriæ vitæ nemo præſumitur.*
34 *Confeſſiones extraiudiciales emanatæ tempore non ſuſpecto, & pluries iteratæ, probant.*
35 *Copulæ præſumptio oritur ex eo, quòd mulier ſecretum cubiculum cum viro ingrediatur, ibique per aliquod temporis ſpatium permaneat.*
36 *Copulæ præſumptio oritur ex confeſſione viri, præſente, & tacente muliere.*
37 *Copulæ præſumptio oritur ex frequenti acceſſu viri ad domum mulieris impudicæ.*
38 *Copulæ præſumptio oritur ex iuuentute viri, & mulieris, qui ſæpè inſimul conueniunt.*
39 *Iuuentus vicina eſt lapſibus.*
40 *Copulæ præſumptiones deducuntur ex pluribus facti circumſtantiis quæ referuntur.*
41 *Turpitudinem propriam detegens auditur, quando agitur de ſalute animæ.*
42 *Teſtis propriam detegens turpitudinem probat, quando agitur de iis quæ concernunt animæ periculum.*
43 *Copula benè probatur per coniecturas, & præſumptiones violentas propter difficultatem probationis.*
44 *Singula, quæ parum proſunt, vnita iuuant.*
45 *Copulæ ſufficiens probatio an ſit, remittitur Iudicis arbitrio.*
46 *Probatio perfecta illa dicitur per quam Iudex inclinat ad aliquid credendum.*
47 *Matrimonia duo ſi fuerint contracta, & adſit dubium circa primum, ſtandum eſt pro ſecundo.*
48 *Conſanguinitas quomodo probetur.*
49 *Matrimonium contractum cum affine, nullum, & inualidum eſt, ex diſpoſitione ſacri Concilij Tridentini.*

Decisio LXXXVII.

LVcretia Mationa accuſauit Franciſcum apud Iudicem criminalem Vrbis de inceſtu cum ipſa, & etiam Felice eius ſorore commiſſo,& iniuſto matrimonio ſecum contracto; & dictus Iudex pœna Capitis prædictum Franciſcum damnauit, & inſuper matrimonium nullum declarauit: ſucceſſiuè Franciſcus venia criminis impetrata, matrimonium contraxit cum Galla, quæ inſtitit, citata dicta Lucretia, primum matrimonium nullum, & ſecundum validum declarari; & à Sanctiſſimo commiſſa cauſa Eminentiſſimo Vicario, cum Voto Rotæ fuit datum dubium, An matrimonium inter Franciſcum & Lucretiam ſit nullum?

Et multa quidem videbantur facere pro validitate dicti matrimonij, & probationes in contrarium adductæ, partim nullæ ſunt, partim leuiſſimæ: nam producuntur depo-
1. ſitiones teſtium examinatorum in iudicio Criminali, qui nullam fidem faciunt in Ciuili, cùm cauſa, & perſonæ ſint diuerſæ: nam ibi ad pœnam actum eſt, accuſante Lucretia Franciſcum: hic agitur de nullitate matrimonij ad petitionem Annæ, citata Lucretia pro ſuo intereſſe: Alexand. *in l. 2. ff. ind. ſol.* Maſcard. *de prob. concl.* 348. *n.* 19. *verſ. ſed iſtis non diſſimulanter.* Barthol. Socin. *conſ.* 4. *num.* 6. *volum.* & facit text. *in leg. vlt. § ſancimus, Cod. de teſtibus*, Rota *deciſ.* 128. *num.* 5. *poſt conſ. Farinac.* cum alijs cumulatis *in Bononien, pecuniaria* 26. *May* 1645. §. *Aſſertum vero, circa finem*, confirmata 19. *Iuny menſis coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Bichio.*

Vnde in Curia Archiepiſcopali Neapolitana admittitur Fiſcalis, quãdo agitur de matrimonio quoad vinculum, ſi velit defendere: Genuenſ. *in praxi Archiepiſcop. cap.* 21. *numero* 15. & quod non ſint eædem perſonæ, ſatis apparet, quia in his cauſis nihil petitur à parte, ſed à Iudice, vt ait Genuen. *in pra-*
2. *xi Archiepiſcopali, cap.* 21. *num. fin.* Abb. *in cap ex parte, de reſtitut. ſpol num* 5. Præcipuè cùm teſtes fuerint ex aduerſo, ſine partis citatione examinati, & non repetiti; *cap.* 2. *de teſtament.* Capuaquenſ. *deciſ* 4. *parte* 3. Clar. *§ finalè, quæſt.* 45. *verſ. cæterum ſi in examine, num* 10. *& quæſt.* 401. *verſ. item quæro:* Buratt. *deciſ.* 776. *num.* 1. *& deciſ.* 114. *num.* 14. vbi latè Addentes, *num.* 15. *& deciſ.* 634. *numero* 2. Coecin. *deciſ.* 119. *n.* 1. *& deciſ.* 131. *num.* 2. Rota, *deciſ.* 159. *n.* 6. *p.* 4 *recent. & deciſ.* 58 *num.* 6 *parte* 4. *& diuerſ.* Farinac. *de teſtibus, quæſt.* 72. *& num.* 32. *&* 89. & *poſt eius conſ. deciſ.* 250 *num.* 1. Valenz. *conſ.* 90. *numero* 115. & eſt textus *in leg. penultima, de his, qui ſunt ſui, à Diuo Pio* 15. *§ ſi verum* 4. *verſ. ſed eſt ſciendum: Digeſtis, de re iudic.* Pariſ. *in praxi, tomo* 1. *parte* 1. *cap.* 359. *numero* 1. *cum alijs ibid.*

3. Nec aliquid facit quod Franciſcus habuerit teſtes pro repetitis: quia Farinac. *dicta quæſt.* 72. *numero* 150 teſtatur, quòd licèt in multis Italiæ locis hoc ita obſeruetur, in Tribunalibus Vrbis nunquam fuiſſe admiſſum, pro quo eſt ſingularis Gloſſa, *in leg. pactum inter hæredem* 46. *verb. cùm liceat, verſus fin. verſ. item pactum, Digeſtis, de pact.* Quia ne- 4.
mo membrorum ſuorum Dominus eſt: *leg. liber homo, la prima,* 17. *in ordine, Digeſtis, ad leg. Aquil. l. lege Cornelia,* 4. *§. finali, verſ. nemo enim: Digeſtis, ad leg. Corneliam, de ſicar.* & facit textus *in leg. amplius* 3. §. *cùm verò, in fin.* ibi, *& inuito ei ſuccurratur: Digeſtis, de liber. cauſ.* melior textus *in leg. non tantum* 6. *verſ. fin.* ibi, *quid ergo ſi reſiſtat, qui damnatus eſt, aduerſus prouocationem, nec velit admitti eius prouocationem, nec velit admitti eius appellationem, perire feſtinans? adhuc putem differendum ſupplicium: Digeſtis, de appellat.* tradit in proprijs terminis Auend. *reſp.* 11. *numero* 5. Radin. *de Ma eſt. Princip. in par. ſed per legitimos, num.* 14. Gomeſ *tom* 3. *var. cap.*... *num.* 33. Royas *ſingul,* 193. *in med* Rebuff. *in proœmio ordin. Gall. gloſ.* 5. *n.* 100. Pariſ. *vbi ſuprà, num.* 3. 4 *&* 5.

Deinde quia Franciſcus erat minor, & 5.
propterea debuit ei curator dari: *leg. clarum* 4. *Cod. de author. præſt.* vbi Barboſa ſuo more multos congerit, *leg. propter violatam, Cod. ad leg. Iuliam de Adult.* facit textus *in leg. fin in princip verſ. neceſſitate, Cod de bonis quæ liber.* Bart. *in l finali, §. pupillus, num.* 2. *in fin ff. de verb oblig.* Pariſ. *d part.* 5. *cap.* 3. § 4. *num.* 5. *in fine.*

Ex quo capite naſcitur etiam, quod con- 6.
feſſio Franciſci nil ei potuit obeſſe, & multo minus cauſæ, de qua hodie: ad text. *in leg. cum & minores* 4. *Cod. ſi aduerſus rem iudicat.* Bald. *in d. l. clarum, num.* 1. §. *nunc videndum, num.* 31. Gomeſ *lib.* 3. *var. cap* 7. *num.* 64. Clar. cum multis, *lib.* 5. § *finali, quæſt* 50. *num.* 2. *& quæſt.* 5. *num.* 52. Pichard. *ad praxim part.* 3. §.... *num.* 1. *&* 14. & apud Hiſpan. eſt text. 11. *tit.* 2. *partit.* 3. vbi Gregor.

Alij adducebantur teſtes examinati ad per- 7.
petuam rei memoriam pro copula cum Felice probanda, qui non magis probant: *cap. quoniam frequenter, vt lit. non conteſt.* & ibi Barboſ. *num.* 2. Menoch. *de præſumpt. præſ.* 62. *lib.* 2. Farinac. *de teſtibus, quæſt.* 76. *num.* 129. Mantic. *deciſ.* 142. *num.*... Gabr. *tit. Depoſitio: concluſ.* 2. *n.* 121. Rota *deciſ.* 439. *in fin. parte* 4. *recent.*

Producebantur alij examinati in hoc Iu-
dicio; ſed nec hi videntur attendi: quia in 8.
cauſa matrimoniali requiritur, vt teſtes ſint omni exceptione maiores: *cap.* 1. §. *inquiſita, de conſanguinitate & affinitate, cap. licet ex quadam* 47. *de teſtibus:* Couarr. *tom.* 2. *cap.* 4. §. 12. *num.* 7 *&* 8. Rota *deciſ.* 147. *num.* 2. *par.* 1. *recent.* Gregor. XV. *deciſ.* 351. *num.* 2. Guttierez *de matrim. cap.* 44. *num.* 9. Sanchez *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 45. *num.* 30. Noguerol. *allegat.* 24. *num.* 127. *& allegat.* 23. *num.* 31. Ricc. *deciſ.* 9. *num.* 6. *par.* 2. *in Cur. Archiepiſcop. Genuen. in praxi, cap.* 21. *num.* 4. *&* 5. *& ſequenti,* Maſcard. *de probat. concluſ.* 1360. *numero* 1. Farinacius *de teſtibus, dicta quæſtione* 62. *numero* 106.

Et hæc qualitas articulanda, & probanda eſt: Barboſa cum multis, *cap.* 1. *de conſanguinitate,*

guinitate , *& affinitate* , *num.* 11. *&* 12. No-
guer.*vbi proximè*, *num* 22. Altograd.*conſ.*55.
*num.*55.*verſ vnde ſi contingeret* : Et in puncto
quando agitur de probando vno matrimo-
nio contra aliud : Genuen. *in praxi Eccleſ.*
*cap.*21.*num.*14. Rota *deciſ.*209. *part.*2. *diuerſ.*
ibi , *quia ad dirimendum* : faciunt tradita per
Molin.*lib.*2.*de primogen. Hiſpan. cap.*6.*num.*5.
cum multis ſeqq. & reſpondent Alciat.& Bart.
vbi Addentes Caſteual.*de Indiciis*,*tom.*1.*lib.*1.
*tit.*2. *diſputat.* 8. *num* 37. Noguerol. *alleg.* 32.
numero 56. Paz.*ad leg.* 64. *ſtyl. numero* 43.
pag. 360.

9. Inſuper quia teſtes omnes ſunt ſingulares,
contra text.*in cap.*23.§ *contra leg de elect.cap.*
in omni negotio 4.*de teſtibus*, *cap cauſam* 14.*de*
probat cap.cum dilectus 20 *de accuſ* Farinac.*de*
teſtibus , *quæſt.* 64. *num.*33. Noguerol. *d.alle-*
gat. 23. *num.* 88. Nam de quolibet actu duo
ſaltem debent eſſe conteſtes ; Ioannes de
Amicis , *conſ.*127.*num.*6.*&* *num* 25.Maſcard.
*concluſ.*65 *num.*2. Farinac. *de delict.carn. quæ-*
ſtione 136 *num.*30.Gotriert.*de matrim.cap* 44.
*num.*56. Sanchez *lib.*11. *diſputat.* 12. *num* 11.
Giurb.*conſ.*37 *num.*25.

10. Præterea teſtimonium Felicis , quæ dicit
de copula in iudicio criminali , eſt reproba-
tum , ex textu *in l.*3. § *ideóque Diuus Hadria-*
nus , *verſ fin.* ibi *quæve palam quæſtum faciat,*
feceritve : *ff de teſtibus* : *num.* 56. *per tot.* Ant.
Gumez *var lib.*5. *reſolut.*10. *num.*15. Clarus
in §.*fin. quæſt.*24 *num.*14. quæ ex eo etiam re-
11. pellenda venit , quia propriam turpitudinem
confitetur : ad tradita *in cap. primo* , *de eo qui*
duxit in matrimonium , *cap. inter dilectos*, *extr.*
de donationib. & *ibi* Gloſſa *in verbo*, *turpitudi-*
nem , *l. ſi creditoribus* , *Cod. de ſerv. pign. dat.*
manumiſſ. leg tranſactione finita, *C.de tranſact.*
& in terminis confitentis copulam dixit
Gloſſa *in cap extraordinaria* 11. 35. *quæſt.* 3.
verb.dub.in fin & in cap.cum M. Ferrarienſis,
de Conſtitut.

Alius teſtis in eodem Iudicio examinatus,
fatetur ſe eſſe ſeruum Felicis : ex quo ſatis
apparet de eius infamia, nec etiam fuit repe-
12. titus ; & quamuis deceſſerit , non propterea
reputatur idoneus , ſed leuem præſumptio-
nem facere dixit Farinac. *de teſtibus*,*quæſt.*75.
*n.*133 Rota *dec.*194.*num.*1.*part.*3.*diuerſ.*

Et licèt admittamus opinionem dicentium
non eſſe neceſſarium probare copulam con-
ſummatam , per quam ſolam vir & fœmina
13. vna caro efficiuntur , & qua ſola contrahitur
affinitas ; *d.cap.extraordinaria*, 11.35.*quæſt.*3.
vbi Gloſſa prima,& *ibi* Barboſa ; Nogueroll.
*d.allegat.*23 *num.*90.Sanchez *de matrim. lib.*2.
*diſput.*21. *num.*5. *& lib.*7.*diſp.*15. *num* 11. *diſ-*
*put.*64. *num.*8. Pont. *de matrim. lib.*7. *cap* 33.
numero 2. *& libro* 9. *capite* 10 *in princip.* de
quo iam dubitari non poteſt , propter
Sacræ Congregationis declarationem ad
Concilium Tridentinum *ſeſſ.*24. *cap.*4.*de re-*
format. matrim. relatam *ibi* ab Eminentiſſimo
Cardinali Bellarmino, ibi, *intellige autem for-*
nicationem non impedire matrimonium . cùm in-
teruenerit copula perfecta ; Nauar. poſt alios *in*
ſumm cap. 22. *numero* 43. non obſtante *cap.*
iuuenis, 3 *de ſponſal.* Quia *ibi* non dicitur im-

pedimentum publicæ honeſtatis oriri ex at-
tentata copula, ſed ex ſponſalibus contractis
cum proxima ſeptennio , malitia ætatem
ſupplente ; & *ibi* Gloſſa,*verb.ergo dubia*,*circa*
fin & in d.cap.extraordinaria, *verbo*,*maritalem*,
Abb. *d. cap.*3. *num.*5. vbi etiam Barboſa cum
multis citatis,*num* 9.*extr.de ſponſal.& in tract.*
de offic. & poteſt. Epiſcopi, 3. *parte*, *allegat.*11.
*num.*179. Anchar. *num.* 1. Socin.*num* 9.Ioan.
Andreas *num.* 1. Hoſtienſ. *in principio* , Licèt 14.
(inquam) non ſit neceſſarium hanc conſum-
mationem probare, quæ eſt impoſſibilis pro- 15.
batu , debent tamen dicere teſtes ſaltem ſe
audiuiſſe illos carnaliter ſe cognoſcentes :
Farinac.*de teſtibus*, *quæſt.* 69. *cap.*7. *num.*197.
Maſcard.*de prob.concluſ.*62. *num.*1.*&* 2. Bar-
boſa *in cap. præterea* 27. *num.*4. *de teſtib.* Abb.
notab. primo , Ric. ad Maſcard. *concluſ.* 452.
*num.*1. Rota *deciſ.*91 *num.*6. *par.*2. *diuerſ.*No-
gueroll.*d.alleg.*23 *num.*91. Seraph *deciſ.*893
*num.*17. & hoc ſolum dicit vnus teſtis in in-
formatione ad perpetuam rei memoriam.

Nec aliquid iuuare videtur, quod quidam
R. Magiſter Religioſus grauiſſimus, & alter
etiam Religioſus deponant ; ille, ſe audiuiſſe
à Franciſco ; iſte , à Matre Lucretiæ conſu-
lentibus eos , quid poſſent in eo caſu facere
propter copulam conſummatam : nam licet 16.
eis maior ſit adhibenda fides quàm laicis,*c.*3.
4.*quæſt* 2. Gloſ. *in cap. Monachus* , 9. *verſ.*
compendia , 77. *diſtinct.* & *ibi* Barboſa , Maſ-
card. *concluſ.* 306. *num.* 1. Farinac. *de teſtibus*,
quæſt. 61. *num* 40. *& quæſt.* 65. *num.* 177. ta-
men cùm ſint de auditu alieno , non poſ- 17.
ſunt maiorem fidem facere quàm illi , à qui-
bus audiuerunt, qui nullam faciunt profectò, 18.
cùm ſint ſuſpecti,& intereſſati : latè Farinac.
de teſtibus, *quæſt.*69.*num.*35 *cum multis* , & te-
ſtes de auditu nunquam probant, niſi id quod 19.
dicunt , à pluribus audiuerint : text. vulg. *d.*
cap.licet ex quadam 47.*de teſtib.*ibi,*non vtique*
ab vno,*cùm non ſufficeret ille ſi viueret*, *ſed duo-*
bus ad minus : Farinac. *d.quæſt.*69.*num.*79.*cum*
multis, Cyriac. *controu.*150. *num.*62. Valenz.
*conſ.*90.*num.*77. Dec.*conſ.*321.*num* 8.*verſ præ-*
terea : Crauet. *de antiq. tempor. parte prima*,
§. *cito de familia* , *num.* 6. Alexand. Rodienſ.
conſ. 25. *num.* 85. *lib.* 2. Et hic , vnuſquiſque
audiuit ab vno ſolo , & hoc ſuſpecto, vt eſt
Mater , quando agitur de Matrimonio diri- 20.
mendo : *cap. ſuper eo* 22.*de teſtibus* , Molin.*de*
*ritu nuptiar.lib.*1. *cap.*8.cum aliis *ibid.* Et ma-
gis ſuſpectus Franciſcus , vtpotè ſuam pro-
ferens turpitudinem , de quo ſatis *ſuprà* :
Præcipuè cùm deſideret Matrimonij inuali-
ditatem, Molin.*de ritu nupt.lib.*1. *cap.*15.*n.*54
Maſcard.*concluſ.*1033.*num.*5.*&* 29. Abb *in d.*
cap. ſuper eo 5. *num.*5. *de eo qui cognouit* , *&*
Menoch.*de arbitr.caſ.*103.*num.*6. Et quia nul-
lus ex teſtibus vltra dictas exceptiones red-
dit ſui dicti rationem : Farinac. *de teſtibus*
quæſt. 70. *num.*1. *&* 3. Rota *deciſ.*17. *num.*14,
*par.*5 *recent.* & Butatt.*deciſ.*534.*num.*56.

Nec conſanguinitas rectè probatur ex 21.
duobus teſtibus dicentibus vidiſſe Camil-
lum & Virginiam, Mariottam, Felicem, & Lu-
cretiam vti filias tractaſſe, quia debent depo-
nere ſpecificè de huiuſmodi tractatibus, Ruin.

conſ.52.num.5.lib.5. Abb. in cap.illud, de præ-
ſumpt.

His tamen minimè reſtagantibus, pri-
mum matrimonium fuiſſe inualidum dixe-
22. runt Domini; moti, quia cùm copula ſit dif-
ficilis probationis, vt plurimis relatis, Fari-
nac. de delict.carn.quæſt.136.num.4.& poſt eius
conſ.deciſ.32.n.2.deciſ.69.ſub num.2.vbi Add.
littera E, Maſcard. concl.57. vbi de veriori &
communi, Menoch.de præſumpt.lib.5.pag.41.
& de arbitr.2. caſ.116. num.11. Fontanell. de
pact.nupt.clauſ.5 gloſ 5.part.2. num.8. cum al-
legatis ibid Rip. de noct temp. cap. 36. num.2.
23. cum vel ipſæ Meretrices ad hæc patranda de-
licta, latebras & obſcuritatem affectent: Ar-
chidiac. in dict. cap. extraordinaria, 11.35.
quæſt.2. ſub n.3. verſ. ſed cum: Rota deciſ 95.
num.15 part.1.diuerſ.& dixit Satyricus Poëta,

—— Claude feneſtras.

Et alius:

Vela tegant rimas iunge oſtia, tollito lumen:

Et alibi:

At Meretrix abigit teſtes, veloque, feráque;
Rara eſt quæ ſummè in fornice rima patet.

24. Et eſt vulgaris regula, Qui malè agit odit
lumen: capit.conſuluit 24.verſ.nec verò; ff. de
offic.& poteſt.iud.delegat.vbi Gloſſ in verbo, qui
male agit.

25. Ex quo naſcitur, ad illam probandam te-
ſtes inhabiles admitti poſſe: Gram. conſ. cri-
min 17.n.6.Ripa de noct temp cap.56.n 6.Maſ-
card de probat.concl. 1109 n.12.Farin.de teſtib.
quæſt 61.n 33.vbi de communi, Roland.à Vall.
conſ 3.num.5. vol.3. adeò vt ſi non adfuerint
alij, naque ex natura loci, vel actu, adeſſe po-
tuerint, inhabiles plenè probare dixerit idem
Ripa vbi ſuprà, num.15. Put. ad leg.ſi quando,
n.150. in fin. verſ.quod non concedo, Cod. vnde
vi: Pax ad leg ſtyl.61.n.42 fol mihi 335. text.
in l.conſenſu 8 § Seruius etiam, 6 C.de repud. &
ibi Barboſ.in fin. l.cum probatio 7.ff. de proba-
tion.cap.veniens il 2.in ordine 38. vbi Gloſ.fin.
in puncto, de teſtib. cap.final. de teſtib. cogen.
vbi Felin num fin.l.ſi quando 9. vbi Gloſſ.ver-
bo, manifeſte C vnde vi: cap. cum dilectus 32.
verſic.etſi, & ibi Gloſſ.de elect.cap.tertio loco 5.
de probat. & ibi Gl.verbo, iurati, verſ.& meritò,
& cap.teſtes 3.§ ferm: 4 quæſt.3. Gabr. 6.part.
de teſtib concl.7.n.1. Farinac.de teſtib. quæſt.62.
n 78.& 29. cum ſeqq. Guttiertez de matrim.d.
cap.44.n.20.verſ.quando Zaſ. conſ.1.n 60. vol.
primo: Molin.de ritu nupt.lib.1. cap.8.n.36. Et
quando concurrunt cum aliquo habili; ſecu-
rè docet Guttiertez vbi ſuprà, n.24 Bald.in l.ſi
quis ex argentariis, §.2 ff de eden. Imò ex vnius
teſtimonio, propter inopiam probationis, ali-
quando ſtare dixit: cap paruulos, 110.cap.cum
itaque 11.de conſecrat. diſtinct.4. leg Theopom-
pus 14 ff.de dote præleg.d.l.ſi quando.C.vnde vi:
Paz d.l.61.ſtyli, num 14.fol.mihi 334. & cum
fama, & aliis adminiculis in delictis, quæ oc-
cultè fiunt, admitti tenent Abb. in d.cap.præ-
terea, in fin. de teſtibus: Ripa de noct. tempor.
cap.59.n.3. Farinac.de delict carn d.quæſt.136.
n.8.Præcipuè quando adiuuatur depoſitioni-
bus aliorum; Rota deciſ.454. num.5. parte 4.
recent.

26. Et per teſtes ſingulares probari poſſe quan-
do aliquid in genere probandum eſt: Gut-
tierez d.cap. 44. num. 53. & 55. & de magis
communi, Crauett. conſ.73. n.34. & conſ.267.
num. 4. vbi veriorem & magis communem,
num 5. Dec.conſ.650.num.11. Iaſon.in l.admo-
nendi, num.212. ibi, videtur ergo: ff. de iureiur.
Ferret.conſ.389.num.24. Surd.conſ.94.num.14.
Gregor.XV. deciſ.374. num.21. Pont. de ma-
trim. lib. 9. cap 23. num.6. Et quod regula de 27.
teſtibus ſingularibus non procedat, quando
cum eis concurrunt coniecturæ: Crauet. de
antiquo tempore, part.4 num.57. Caſtr.conſ.281.
num.10 in fine. verſ.item obſtat, quod teſtes ſin-
gulares: libro 1. Rolan. conſ. 42. numero 47.
volumine 2.

Sed in præſenti non ſolùm coniecturæ, &
vehementiſſimæ præſumptiones concurrunt,
ſed multi teſtes eas probant, quorum nume- 28.
rus poteſt ſupplere defectus: Rota deciſ.503.
num.3. 612. num.1.631. num.2. & 259. in fin.
part. 4.recent. Anton. Gomez variar.reſolut.
cap.10. num 19.

Non obſtat fuiſſe examinatos nònullos in 29.
Iudicio criminali ad perpetuam rei memo-
riam, quia faciunt ſufficiens adminiculum
ad complendam probationem factam coram
Eminentiſſimo Vicario, etiamſi alioquin im-
perfecta fuiſſet; Rota deciſ.512. n.5. & 151.
num.4. part 4.recent. Caputaquenſ.deciſ.206.
num.1 part.2.

Et quod teſtes examinati in Criminali pro 30.
informatione Curiæ, faciant adminiculum in
Ciuili: Rota deciſ.360. n.1.poſt med. par.pri-
ma recent. prout de examinatis ad perpetuam
rei memoriam, Rota deciſ 494 n 3. par.1. re-
cent. vbi aliæ referuntur: faciunt tradita per
Bart. in l.admonendi, num. 41. ff. de iureiuran.
Ruin.conſ.48.n.10.lib.4.Cranet.conſ.592.n.31.
Dec.conſ.64.num.2.verſ poſtremo.

Nec obſtat quod vnus fuerit mortuus: 31.
quia eius examen etiamſi diceretur nulli-
ter factum; ex quadam æquitate ſuſtineri
dixit Rota coram ſanctæ memoriæ Gre-
gor.XV. deciſ.439.num.18. & eſt text.in l.fin.
verſ ſin autem: Cod de teſtibus, & imò valere 32.
ac ſi parte citata depoſuiſſent, tenent Anton.
Coſta conſ.40.num 11. verſ.quoniam non fuit:
Lambert.de contract gloſ.11.num.20.vbi in fin.
dicit, in Senatu Mediolani reſolutum.

Accedit Francisci confeſſio coram Iudice
criminali, quæ licèt forſan nulliter facta vi-
deri poſſet, ex ſuperiùs deductis; Tamen mul- 33.
tùm mouebat Dominos, quod non videbatur
veriſimile voluiſſe falſum in perniciem pro-
priæ vitæ confiteri: ex text. in l.finali.in prin-
cip verſ.ſin autem, C.arbitr.tut. ibi; neque enim
ſic homo ſimplex (imò magis ſtultus) inuenitur,
vt in publico Inuentario ſcribi contra ſe aliquid
patiatur: Sanchez lib.2.de Matrimon. diſp.45.
num.34 in fin. facit text.in cap. continebatur 6.
§.conſultiſſimi. de deſponſ.impub. cap.ſi quis ac-
ceperit, 3. quæſt. 1. maximè accedente etiam
confeſſione Felicis, dict. cap. tertio loco 13. de
præſumpt. cap.ſi duo 4.35. quæſt.6. licèt textus
iſte loquatur de confeſſione facta ab eo qui
ſtabat pro matrimonio, vt diſtinguit Sanchez
lib.2.diſp.41. num.34. Menoch.de arbitr.lib.2.
cent.2.caſ.103. num.10.

Tandem

Tandem has confeſſiones non ſolùm in
Iudicio criminali, ſed etiam multo ante con-
tractum matrimonium eum Lucretia, &
quando nulla poterat adeſſe ſuſpicio collu-
34. ſionis, factæ fuerunt à Franciſco: quæ licèt
extrajudiciales, cùm fuerint toties geminatæ,
multum probant: Farinac. de reo confeſſo,
quæſt. 32. num. 13. Bart. in l. cùm ſcimus num. 7.
C. de agricol. & cenſit lib. 11. Roman. in l. nuda
ratio 16. num. 3. verſ. ſecundò, ff. de donat. l. uni-
ca, Cod. de pluſpetit. l. mulier 22. ff. ad Trebell.
Franciſc. Marc. deciſ. 866 num. 10.

Adminiculantibus præſertim fama & te-
ſtium depoſitionibus, qui licèt non dicant de
viſu & auditu proprio copulæ, præter vnum;
35. dicunt tamen poſt inhoneſtas allocutiones
in cubiculum ſe recepiſſe, in eòque ſufficien-
ter demoratos: quod adminiculum ex dictis
confeſſionibus, & aliis teſtibus, præſumptio-
nibus, & coniecturis multum facit: ex text.
in d. cap. tertio loco, & ibi Abbas, in princip.
Veſtr. in praxi, deciſ. 39. num. 1. & 2. Seraph. de-
ciſ. 8. num. 7. vnde adſtruitur illud Poëtæ:

Speluncam Dido Dux & Troianus ean-
dem
Deueniunt.

Vbi cùm vellet Didonis & Æneæ congreſ-
ſum ſignificare, nihil aliud dixit, quàm ſo-
los ſe in ſpeluncam recepiſſe, vt in ſimili
Comicus:

Quid tunc fatue?

36. Accedit, Franciſcum exeuntem præſente &
tacente muliere dixiſſe ſtrenuè operam na-
uaſſe: d. cap. continebatur 6. § conſultiſſimi, d.
cap. tertio loco, de præſumpt. Dec. conſ. 577. n. 4.
Rota deciſ. 93. num. 3 part. 2. diuerſorum.

37. Iungitur frequens ad domum mulieris im-
pudicæ acceſſus: ex quo maxima etiam ori-
tur præſumptio: Farinac. de delict. Carn. dict.
quæſt. 136 num. 118. & 190. Rota deciſ. 95. n 7.
part. 7. diuerſ.

38. Quæ maximè confirmatur ex iuuentute
39. vtriuſque viciosa lapſibus, vt ait Diuus Ambr.
de Vid. Gloſ. in cap ſi quis acceperit, 33. quæſt.
prima, verbo, tempore, verſ. Item quia: vbi ad-
ducit illum Ouidij verſum:

A iuuene & cupido credatur reddita Virgo?
Leg. ſi verò non remunerandi 12. § ſi adoleſcens,
ff. mandat. Gloſ. in verbo, ſi adoleſcens, vbi addu-
cit eumdem Ouidij verſum: Farinac. de delict.
carn d. quæſt. 136. num. 10. cum multis ibid.

40. Faciunt etiam aliquid illæ matris lamenta-
tiones factæ antequam de querela, nec Ma-
trimonij diſſolutione cogitaretur, conſultatio
& confeſſio Franciſci coram Magiſtro gra-
uiſſimo pro obtinenda abſolutione, vel di-
41. ſpenſatione; quia quoties de animæ periculo
tractatur, auditur proferens ſuam propriam
turpitudinem: Gloſ. in cap. inter dilectos, verb.
turpitudinem, extr. de donat. Abb. in d. cap. ter-
tio loco 13. de præſumpt. In princip. verb. Nota:
42. vbi quòd in iis, quæ concernunt periculum
animæ probat teſtis, etiamſi in dicto detegat
ſuam turpitudinem propriam: Sanch. de ma-
trim. d. lib. 2 diſput. 45. num. 34. in fine.

43. Et in hac materia propter difficultatem
probationis, vt dixi, admittuntur probationes
per coniecturas, & præſumptiones, ſi tamen

violentæ ſint; ex d. cap tertio loco: cap. ex his
11. de præſumpt. d. cap præterea 27 de teſtibus,
cap. nec aliqua 4. 27. quæſt. 1. cap. dixit. 2. 32.
quæſt. 1. l. non omnes, § à barbaris, ff. de re milita-
ri: Gloſ. in d. cap. 1. verb. ſuſpicio, in med. Ferrer.
conſ. 390. num. 2. Guttierrez, de Matrimonio,
cap. 44. num. 39. Farinac. d. quæſt. 136. num. 28.
& 58. de delict. carn. Paz ad d. l 62. ſtyli, num. 19.
Menoch. conſ. 31. num. 18. & 25. Rota poſt 2.
volum. conſ. Farinac. deciſ. 32. num. 2. & de-
ciſione 35. numero 7. Seraphin. deciſione 493.
numero 7.

Ex quibus omnibus ſimul iunctis, Domi-
ni arbitrati ſunt ſatis conſtare de copula:
nam in hac materia admittitur Regula volg. 44.
Singula, quæ parum proſunt, &c. vt ait
Gloſſ. in d. cap. 13. de præſumpt. verb. dicta ſunt:
Rota deciſ. 169. num. 14. part. 6. recent. & in
Florentina ſeu Bononienſ. de Barbadoris, 28. Iu-
nij 1640 coram bonæ memoriæ Coccino.

Et cùm hæc omnia Iudicis arbitrio relin- 45.
quantur, dict. cap. præterea 27. de teſtibus, in
fin. ibi, *Etenim circumſpectus Iudex, atque
diſcretus, motum animi ſui ex argumentis &
teſtimoniis, quæ rei aptiora eſſe compererit,
confirmabit*: & ibi Barboſ. cap ſi teſtes, in prin-
cip. 4. quæſt. 3. leg. ob carmen 21. § teſtes, leg. 3.
§ tunc magis, de teſt. Anton. Gabriel. dict. con-
cluſ.... num. 60. & 62. cum multis ibid. Gut-
tierrez dict. cap. 44. & 60. Bald. in cap. cùm
Ioannes. de fid inſtrum. num. 13. verſ. concordat:
Felin. ibid num. 4. verſ. & in hoc: Farinac. de
delict. carn. dict. quæſt. 136. num. 6. & 113. cùm
illa dicatur perfecta probatio, per quam Iu- 46.
dex inclinat ad aliquid firmiter creden-
dum: Imol. in dict. cap. 27. num. 2. verſ. ex
prædictis.

Et vnus ex Dominis dicebat, quod quan-
do adſunt duo Matrimonia, ſi adſit dubium 47.
circa primum, ſtandum eſt pro ſecundo:
Sanch. lib. 1. de Matrim. diſput. 18. num. 68. fin.
Guttierrez cap. 3. n 18.

De conſanguinitate non videbatur dubi- 48.
tandum, tum ex conſtanti aſſertione Camil-
li & Virginiæ, & dictatum ſororum, & te-
ſtium, licèt ſuper hoc non fuerint rectè in-
terrogati: dum quia adſunt duo teſtes exa-
minati formiter, qui deponunt vidiſſe eas
educari, & tractari tanquam filias à Camil-
lo & Virginia: Surd. conſil. 1. n. 46. Paſch. de
patr. poteſt. par 2. cap. 2. n. 14. & 15. Intrigliol.
deciſ. 35. num. 44. & 45. Scipio Nand. in prompt.
iur. tom. 1. tit. 93. num. 1. Caſtill. quotid controu.
cap. 104. num 8. lib. 5. Rota deciſ. 76. num. 2. &
deciſ. 199. par. 3 recent & deciſ. 176 n. 13. & 14.
Garz. de Nobilit. gloſ. 20. n. 6. gloſ. in cap. Mi-
chaël, 13. verbo, conſtiterit, de fil. Presbyt. qui
omnes licèt loquantur de probatione filia-
tionis, id quoque procedit in probatione fra-
ternitatis: Bart. in l. nonnullus 14. in fin ff. de
prob. concl. 411. n. 9. & 790. n. 16. Rota poſt conſ.
crimin. Farinac. deciſ. 72. num. 1. in fine. Sicut è
conuerſo ex ratione fratrum probatur filia-
tio: Noguerol alleg. 25 n. 79. Maſcard. d. con-
ſil. 290. n. 16. Rota deciſ. 76. tom. 1. par. 3. recent.
Gratian. diſcept. cap. 653. n. 70. verſ. quibus ac-
cedit, & n. 71. Hodiern. de verb. enunciat. lib. 2.
quæſt. 33. num. 19. 20. & 21.

49. Quo ſtante non poteſt dubitari Matrimonium primum fuiſſe nullum, ex Saeto Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. de reformat. Matrimonij, cap.4* vbi plurimos refert Barboſa, *& de offic. & poteſt. Epiſcopi part.3. allegat.55. numero 165.*

Et ita,&c. Anna tantùm informante,& Lucretia ſæpiùs citata, & informare recuſante.

Tridentina Matrimonij, Mercurij 27. Iunij 1646.

Coram R. P. D. Celſo.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de non recedendo à certo loco initum inter Coniuges an ſuſtineatur, eſt quaſtio valdè controuerſa.*

2 *Pactum prædictum ſuſtinetur ſecundùm aliquos.*

3 *Pactum præfatum non ſuſtineri defendunt multi Doctores.*

4 *Vxor tenetur ſequi Virum, non obſtante pacto de non diſcedendo à certo loco ſi iuſta ſuperueniat cauſa diſceſſus.*

Amplia vt num. 5.

6 *Infirmitas eſt iuſta cauſa, ob quam Maritus poſſit diſcedere à loco, à quo non ſe diſceſſurum conuênit cum vxore, & numero 8.*

7 *Medicis deponentibus de infirmitate ſtandum eſt, tanquam peritis in Arte.*

9 *Aeris intemperies propter quam imminet periculum contrahendi infirmitatem, eſt iuſta cauſa, vt maritus non teneatur obſeruare promiſſionem factam vxori de non diſcedendo à certo loco.*

10 *Inimicitia eſt iuſta cauſa, ob quam Maritus non tenetur ſeruare promiſſionem de non diſcedendo à certo loco.*

11 *Bonorum defectus excuſat à pacto initò per maritum de non diſcedendo à certo loco.*

12 *Cauſa legitima quanam dicatur, vt maritus poſſit recedere à certo loco, non obſtante promiſſione facta vxori de non diſcedendo; remittitur arbitrio Iudicis.*

13 *Arbitrium regulatur à Iure.*

14 *Incontinentia occaſio non eſt danda.*

DECISIO LXXXVIII.

IN Capitulis Matrimonialibus inter Iacobum Ferrum, & Euam Schaireriam initis conuentum fuit, quod idem Ferrus teneretur habitare in Germania, & præcipuè Auguſtæ, ſiue Bolſani. Verum quia ob aëris intemperiem ſibi penitus aduerſi,& inimicitias capitales contractas, non poterat ibi morari niſi cum maximo vitæ diſcrimine; ideò ad Ciuitatem Bononiæ eius Patriam vnà cum dicta vxore ſe conferre decreuit: ſed recuſante ipſa è Germania diſcedere, & lite in partibus introducta, plures emanarunt hinc inde ſententiæ. Prima nempe ad fauorem Iacobi; Secunda verò, & Tertia illius moderatoriæ; à quarum vltima cùm appellatio fuerit mihi commiſſa, propoſui dubium: An Ferrus teneretur ſeruare pactum de non traducendo vxorem extra loca conuenta? & Domini ipſo tantùm informante fuerunt negatiuam amplexi.

Nam licèt ſatis controuerſa ſit quæſtio, an pacta huiuſmodi inter Coniuges de non recedendo à certo loco, veniant de Iure ſeruanda? cuius affirmatiuam tenet Villalob. *comm.opin.verb Vxor, num.74.* Emanuel Suarez *receptar.ſentent.eodem verb num.110.* Pont. *de Matrim lib.12.cap.20.num.8.* 1. 2.

Negatiuam verò latè tuetur Couarr.*tit.de Matrim.part.2.cap.7.num.5.* Gomeſ.*var.reſolut.lib.2. cap.10. de indiuid.num.24.* Sanazar. *de ſponſal.& matrim.cap.4.n.37.& ſeqq.* 3.

Certum eſt tamen quod quando iuſta & legitima ſuperuenit cauſa, ob quam Maritus in loco conuento inhabitare non valet, tunc Vxor Maritum tenetur ſequi, etiam non obſtante pacto; Abb.*in cap.1.num.5. verſ& hoc verum, qui matrim.accuſar.poſſ.* ibique Præpoſit. *eodem num. verſ.niſi nouus caſus,* Hoſtienſ. & Ioan. Andreas *in princ.* Butr. *num. 9. verſ. quaro,* & Anchar.*num.5.* Tiraquell.*de legibus connub.lib.1.gloſſ.1. num.37. in fin. verſ. atque etiam:* Palae.Ruuios *in rubr.de donat.inter virum & vxorem, §. 2.num. 3. verſic. quod non intelligunt,* Rebuff. *de priuil. Schol. priuil.76. num.6. verſ.eodem tenore,* Simon de Præris *de interpretat. vltim volunt.lib.4. dubit.8.num.55. verſ intellige, & declara:* Giurb. *ad conſuetud. Meſſan.part.1.cap.1. gloſſa 1.num.49. verſ.& ſi Matrimonij tempore:* Axeued.*lib 6. recopil. tit.3.leg.29. circa finem.* Cancer. *variar. lib.3. cap. 7. num. 9. verſ. niſi aliqua:* Burſat. *conſil.207. num.13. verſ.Maritus tamen: lib.2.*Bimius *conſ.253.num.47. lib.3.* Cappel. Tholoſ. *deciſ. 87. num. 1. verſ. niſi aliud:* Capyc. *deciſione 135. num. 2.* Vrſill.ad Afflict. *deciſ. 307. num. 7. verſ & melius:* Franciſc. Marc. *deciſ. Parlam. Delphin. 740. num. 2. verſ. & hoc verum, part. 2.* & fuit deciſum *in Fauentina Dotis 11. Martij 1624. coram bonæ memoria Coccino.* 4.

Quæ opinio procedit, etiamſi huiuſmodi pactum fuerit iuramento firmatum; vt probat Abbas *in dict. cap.1. num.5. verſ. Nam ſic daretur:* ibique Alexand.de Næno *num.6.qui Matrimon. accuſare poſſ.* optimè Sanchez *de Matrimon.lib.1. diſput.40. num.3.& 4.* quem refert & ſequitur Pont. *eodem tractatu, capite 20.numero 8. in fine, verſ. limitanda tamen: libro 12.* 5.

In propoſito autem caſu ſatis docet Ferrus de ſuperuenientia iuſtæ cauſæ, dum probat neceſſitatem recedendi à locis conuentis, & reuertendi ad patriam, ad effectum ſe liberandi ab infirmitatibus iam incurſis; vt conſtat ex depoſitionibus teſtium, & præcipuè Medicorum, quibus tanquam in Arte peritis ſtandum eſt: *leg ſeptimo menſe, ff. de ſtatu hominum, leg ſemel, Cod.de re milit.lib.12* 6. 7.

Bart.

Batt. *in l.2. num.3. verſ. quaro: de teſtament.* Bald. *conſ.237. numer.1. verſ. de quo ſtandum eſt, lib.1.* Rota *diuerſ. deciſ.620. num.3. p.1.* & coram ſanct. mem. Gregor. *deciſ.125.n.9.* Cauler. *deciſ.220. num.6 & deciſ.778. num.1.* coram Butatto.

8. Quæ quidem cauſa infirmitatis ad effectum, de quo agitur, iuſta, & ſufficiens reputatur; vt per Syluestr. *in Summa, verb. vxor, quaſt.8. verſ. quia ſic:* Angel. de Clauaſ. pariter *in Summa, eodem verbo, num.9.*
9. *verſ. niſi poſt pactum.* Et in ſpecie de infirmitate contracta, vel periculo illam contrahendi ob cæli intemperiem, & aëris inſalubritatem, firmat Hoſtienſ. *in ſumma, tit. de coniug. ſeruorum, numer.5. in fin.* Henric. Bohic *in capit. de illis, n.2. verſ. & dico: de ſponſ.* Capiblanc. *de iur. Baron. pragmat 9. ſub n.51. verſ. limita:* Palaez *de maiorat. part.1. quaſtion.57. num 53. & ſeqq.* Sanchez *de Matrimon. diſput.40. num.3.* Farinac. *de delict. carn. quaſt.143. numer.181.* Cappell. Tholoſ. *dict. deciſion.87. num.1. verſ. niſi aliud.*

10. Concurrit etiam cauſa inimicitiæ contractæ in dictis locis, de qua deponunt iidem teſtes *in Summ. Iacobi num.4.* quam pariter eſſe legitimam, & ſufficientem, vltra Doctores proximè allegatos probat Nauarr. *in Manual. cap.14. ſub numer.20. verſ. niſi verò:* Bernard. Diaz *reg.800. verſ. qui ponit exemplum:* Ricc. *in collect. deciſ. collect.1789. verſ.*
11. *vbi timeat.* Et quod Iacobus omnia ſua bona habet Bononiæ, & nihil penitus poſſidet In locis prædictis, neque in tota Germania; ita vt malè, & cum maxima iactura ſuæ ſubſtantiæ ibi domicilium perpetuum retinere poſſit.

12. Et hanc ſententiam eò libentiùs Domini fuerunt amplexi; quia cauſa recedendi ab huiuſmodi pacto, remittitur vt plurimùm arbitrio Iudicis, qui perpenſis omnibus circumſtantiis, poteſt ex facti contingentia omnia eius arbitrio moderari: ad tradita per Maſtrill, ad Capyc. *deciſ.135. numer.8.* Menoch. *de arbitr. caſ.469. per tot.* & facit text. *in leg. Mania, §. vxore, ff. de annu. legat.* Et
13. in dubio cùm arbitrium reguletur à iure, eam Iudex debet capere reſolutionem, quòd vxor virum ſequi teneatur: vt eſt text *in cap. vnaquaeque, 13. quaſt.2.* Gloſſ. *in cap. ſi quis neceſſitate, in verb. cum ſequi, in fin. verſ. vel dicit: 34. quaſt.2.* Bartol, *in d.l. Mania, §. vxore, numero 4 ff. de annu. legat.* cum aliis adductis per Tiraquell. *de legib. connub. l.1. numero 8. & 12.* & tradit Menochius *de arbitr.*
14. *cap.364. num.8. & ſeq.* Præſertim quia alias daretur occaſio Incontinentiæ, vt ponderat Abb. *in dicto cap.1. num.5. in fin.* Henric. Bohic. *in cap. de illis, num.2. verſ. tunc enim, de ſponſal.*

Et ita, &c.

Calaguritana Beneficij della caſa della Reina, Mercurij 4. Iulij 1646.

Coram R. P. D. Veroſpio.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia diœceſis Calaguritana vt quis poſſit obtinere, plura debent concurrere requiſita, iuxta Conſtitutionem Clementis VIII.*
2 *Beneficia diœceſis Calaguritana in concurſu adiudicari debent ei, qui maiores habet qualitates, & n.8.*
3 *Beneficia diœceſis Calaguritana In concurſu adiudicari debent ei, qui alios doctrinâ præeminet.*
4 *Sacerdos præferri debet in concurſu beneficij.*
5 *In concurſu beneficij, præferendus venit is qui aliàs curam animarum exercuit.*
6 *Ætas ſenior probatur ex aſpectu.*
7 *Ætas ſenior attendenda venit in adiudicatione beneficij qua fit per concurſum.*

DECISIO LXXXIX.

VAcantem beneficij medietatem in Parochiali Eccleſia oppidi della Caſa della Reina, per aſcenſum Petri Ruich ad aliud Integrum eiuſdem Eccleſiæ beneficium, Didaco Diaz de Medina adiudicandam eſſe, Domini reſponderunt.

Quia dum ex proceſſu coram Ordinario 1
in partibus fabricato ſe probat filium naturalem, & patrimonialem ipſius Eccleſiæ, & de tempore vacationis ſe oppoſuiſſe iuxta motum proprium Clementis VIII. & approbatum in examine ad curam animarum coram Examinatoribus Synodalibus peracto, ac demum maioribus ſe præditum 2
qualitatibus, quàm in Franciſco Aduerſario concurrant; meritò illi debet beneficium adiudicari: Gonzal. *ad regul 8. gloſ 9. num.81. cum ſeqq.* Lotther. *de re benef. libro 1. quaſt.31. num.133.* Lara *de Cappell. libro 1. cap.3. num.1. cum ſeqq.* & pluries cenſuit Rota vt coram Gregor. *deciſ.11. num.4. & in Calaguritana Beneficij de Cornago 6. Iunij 1641. coram Reuerendiſſimo Præſide Valliſoletano in §. quia ex proceſſu: & in Calaguritana beneficij de la Braca, coram R. P. D. meo Peutingerio, in principio.*

Has verò maiores qualitates probat Didacus ex pluribus Magiſtratibus ac ſcholaſticis actibus in Complutenſi Vniuerſitate peractis; vbi docet etiam, Philoſophiæ, & Sacræ Theologiæ curſu expleto, in eadem Philoſophia fuiſſe Licentiatum, & in Theologia Baccalaureatus Lauream obti-

nuiſſe ; ob quam ſcientiæ præeminentiam
3. debet in huiuſmodi beneficij aſſecutione
præferri , iuxta diſpoſitionem text. *in cap. de multa , de prabend. in fine , & in capit. cum in cunctis , de elect.* Rota coram Gregor. *dict. deciſion.11. numer.4. & in Calaguritana Beneficij de Cornago* 10. *Maij* 1639. *in* §. *quia cùm : coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Ghiſlerio.*

Oſtendit præterea ex patentibua litte-
4. tis Ordinarij ſe inſignitum Charactere
Sacerdotali , qui in prælatione beneficij alteri concedenda in concurſu , ſolet admodum à Dominis ponderari , teſte Guttierrez *conſilio ſecundo , numero* 22. Lata *de Cappellan. dict. capit. tertio , numero decimoſeptimo* , Rota *in Calaguritana Beneficij de Cornago* , 20. *Maij* 1639. *coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Ghiſlerio , &* 6. *Iunij* 1642. *coram Reuerendiſſimo Preſide Valliſoletano , & in Calaguritana Beneficij de Longron.* 27. *Aprilis preteriti coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Royas in* §. *nec obſtat :* & quòd
5. aliàs Animarum curam exercuit , & ab Ordinario ad audiendas fidelium Confeſſiones fuit approbatus : quas qualitates ad hunc effectum ponderat Loither. *de re benef. dict. libro ſecundo , quaſtione* 31. *numer.*138. Rota *in Ripana Parochialis* 23. *Iunij* 1608. *coram Sanctiſſ. D. N.*

6. Et denique ex ipſo aſpectu ſe in longè maiori conſtitutum ætate conſtat ; quam
7. potiſſimè attendendam eſſe in adiudicatione beneficij , argum. text. *in leg. vltim. Digeſtis , de fid. inſtr.* notant Bald. *in conſ.*167. *in fine , libr.*4. Gutt. *conſ.*2. *num.*28. Lambertin. *de iurepatr. parte* 2. *lib.*2. *quaſt.*5. *artic.*13. *num.*1. Roch. *eod. tract. verbo , honorificum , numero quadrageſimoſecundo* , Rota *in Calaguritana Beneficij de Brinas* 1. *Martij* 1629. *coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Decano.*

Et ex his eliditur approbatio Franciſci ad Curam Animarum per Examinatores à Nuntio deputatos ; cùm , data etiam ſcientiæ paritate , & idoneitate doctrinæ , Didaco debeat beneficium adiudicari , qui maioribus ſe præditum qualitatibus oſtendit, ex auctoritatibus ſuprà deductis.

Neque vrget defectus præſentationis Capituli , quæ præcedere debuiſſet antequam Ordinarius inſtituiſſet Didacum : quia præter quam hæc eadem exceptio obſtat Franciſco , dum agitur de adiudicando alterutri beneficio , ſatis eſt pro victoria oſtendere quòd maiores in altero qualitates concurrant ex ſuperiùs deductis.

Et ita vtraque , &c.

Farſen. Bonorum , Merc. 23. Ianuarij 1647.

Coram R. P. D. Corrado.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio reſpectu patris directè , atque præcisè probari non valet.*
2 *Filiatio iuſtificatur præſumptionibus , & coniecturis.*
3 *Filiatio iuſtificatur coniecturis , ſiue quaſtio ſit cum parentibus , ſiue cum aliis.*
4 *Coniectura ad iuſtificandam filiationem efficaciores requiruntur in deciſoriis iudicij , quàm in preparatoriis , & prouiſionalibus.*
5 *Natus ex muliere domi retenta , vt dicatur eius qui illam retinet , requiritur quod ad ipſam mulierem nulli alteri pateret acceſſus.*
6 *Partus certitudo excluditur ſi mulier cum pluribus viris habuit commercium.*
7 *Similitudo ex imaginatione mulieris concipientis cauſari ſolet , iuxta Iuriſtarum ſententiam.*
8 *Imaginatio mulieris prægnantis , pluribus interdum obiectis intenta , diuerſas ſolet concepto fœtui ingignere qualitates.*
9 *Filiationis argumentum deſumptum ex ſimilitudine nati , fallax reputatur à Iuriſtis.*
10 *Fama filiationis deſtruitur ex contrariis probationibus.*
Filiationis coniectura deducta ex tractatu prætenſi patris concludunt contra ipſum tractantem , non autem contra Tertium.
11 *Bona Abbatia Farfenſ. emphyteutica , ſunt tranſitoria ad quoſcunque etiam extraneos.*
*Declara vt num.*13.
12 *Heres grauatus non poteſt diſponere de bonis fideicommiſſi , in præiudicium vocatorum.*

DECISIO XC.

IN alia propoſitione huius cauſæ fuit reſolutum , Catharinam eſſe immittendam in poſſeſſionem bonorum de quibus agitur : Quia non ſatis conſtabat Octauianum Camillum eſſe filium Tiberij de Soldatis, itavt per ſubſequens matrimonium inter eum , & Annam contractum , legitimatus cenſeri poſſet ; ac proinde capax ſuccedendi in eiſdem bonis , quæ ſunt directi dominij Abbatiæ Farfen. vt habetur *in deciſ. ſub die* 9. *Decembris* 1644.

Verùm quia poſtea ad coadiuuandam filiationis probationem plures teſtes inducti fuerunt , ideo re denuò diſcuſſa , adhuc Domini ſteterunt in deciſis.

Quia

1. Quia licet verum ſit, quod filiatio, quæ regulariter reſpectu patris directè, atque
2. præcisè probari non poteſt ex coniectutis, ac præſumptionibus iuſtificatur: *ad leg. Lucius Titius*, ibique Gloſſ. fin. *Digeſtis, de condition. & demonſtr.* Gloſſ. fin. *in leg. quia ſemper, verſ. Item quod dicis: Digeſtis, de in ius vocan. & in l.1. in verb. quoties, verſ. ſed non eſt impoſſibile, Digeſtis, de probat. & in cap. Michael, in verb. conſtiterit, extra. de fil. Presbyt. & in capit. tranſmiſſa, in verb. indiciis, qui fil. ſint legitim.* Baldus *in cap. per tuas, ſub num.4. verſ. oppono, quia difficilis eſt probatio*, ibique Decius *num 12. verſ. Tertiò nota, & ſequentibus, de probat.* Butr. *in dict. cap. tranſmiſſa, ſub numero 10. verſ. concurrit, & verſ. quandoque eſt*, ibique Abbas *ſub num.10. verſ. quia cum hec res*, & Præpoſit. *ſub numer.2. in Tertiò notab extr. qui fil. ſint legit.* Angel. *in dict. leg. prima, ſub numero 4. verſ. Tertio nota*: ibique Salyc. *numero 2. verſ. ſed filiationis probatio: Digeſtis, de probat.* Anchar. *conſilio 225. Videtur prima facie dicendum, numero ſexto, verſ. Cum enim:* Pariſ. *conſilio decimo, numero 39. verſ. & iſtud, ac ſequent. libro 2.* Butſat. *conſil.384. ſub numero 18. verſ tertio & vltimo:* Surd. *conſ.1. ſub num.37. verſ. remouetur quoque: ac ſeq.* Paleott. *de Noth. & ſpur. cap.22.* & alij adducti per Lup. *de Illegit. comm.2. §.3. num.1. & verſ. præſumitur autem:* Rota *decis.238. ſub numer.2. verſ. nam cum certa, parte 1. diuerſ. & in recent. decis.409. num.1. & decis 430. numer.12. verſ. quia cum hac res, & ſeq. part.5. & decis.314. numero 1. verſ. ad hunc effectum, parte 6. & in Romana hæreditatis, de Gratian. 7. February 1642. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Royas, in*
3. *§. ſed quia*, & ſæpè in aliis: ſiue quæſtio ſit cum parentibus, ſiue cum aliis, vt probatur *in dicto capit. per tuas, extr. de probationibus, leg. ſi vicinus, Cod. de nupt.* Præpoſ. *in dict. cap. tranſmiſſa, ante fin. verſ hoc eſt dubium*, ibi; *ſed poteſt reſponderi: extr. qui fil. ſint legitim.* Alexander *conſil. 88. omiſſis tribus primis, ſub numero 9. verſ. tamen iſtis non obſtantibus: lib.7.* Natt. *conſ.215 ſub n.1. verſ. Et hæc aſſertio: ac ſeq.* Rota *decis 472. num.8. verſ. ex prædicto Iacobo, parte 1. & d. decis.430. n.14. verſ. quia cum vt dictum eſt: & n.66 verſ & ſi regulariter: parte 5 & dict. deciſion. 314. numer.18. verſ. minus obſtat, ac ſeq. parte 6 recent.*

4. Hæ tamen in deciſoriis iudiciis, in quibus agitur de magno, & perpetuo præiudicio, veluti de ſucceſſione, hæreditate, vel fideicommiſſo, requiruntur efficaciores, quàm in præparatoriis & prouiſionalibus; vt probat text. *in leg. ſi quis à liberis, §. ſi vel parens, & leg. ſi neget, Digeſtis, de liber. agnoſcen.* Baldus *in leg. eam quam, ſub numero 8. verſ. Dic pro ſolutione: Cod. de fideicommiſſ. & conſ.180. mortuo filio: ſub numero 3. verſ. præterea: lib.3.* Aretin. *in dict. capit. per tuas, ſub numero 27. verſ. ex his etiam deciditur, extr. de probat.* Rolandus *conſilio 22. numero 30. verſ. Tertiò reſpondetur, libro 3.* Butſat. *dict. conſ 384. ſub numero 18. verſ. ſecundò dicitur:* Gabr. *conſ 21. ſub numer.44 verſ. tamen: & num.45. verſ. credo igitur: libr.1.* Alciat. *in Rubrica, ff. de liber. & poſthum. ſub num.46. verſic. idque in proprietatis iudicio: & de præſ. reg. præſ. 38. ſub numer 8. verſ ſecundum eſt:* & diſtinguendo firmauit Rota *in recent. decis. 289. ſub numer.1. verſ. & licet ad effectum, parte 1. & decis.164. ſub numer.9. verſ. Atque hæc eò magis procedunt: parte 3. & dict. decis.314. ſub numer.19. verſ. tunc enim parte 6. & in Romana de Bonellis 29. Nouembris 1613. & 28. Nouembris 1614. coram bonæ memoriæ Vbaldo, ac in Romana filiationis, 1. Iuly 1639. §.1. coram Reuerendiſſimo Domino Carillo, & in Romana fideicommiſſ. de Arron. 23. Iunij 1642. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Bichio, in §. Caſus noſtro, verſ. præſertim quia non agitur:* quales viſæ non fuerunt hactenus deductæ pro eodem Octauiano Camillo.

Nam teſtes pro eius parte examinati de- 5
ponunt quidem, quod illa mulier concepit, ſeu prægnans apparuit eo tempore, quo degebat, & famulabatur, in domo præfati Tiberij; ſed non benè concludunt quòd nullus alius tunc aditum ad eam haberet, vel eius ſolius contemplatione retineretur, vt neceſſarium eſſet ad inferendam hanc legitimam præſumptionem, quod ex ipſo conceperit: *Authent. quibus mod. natur. effic. ſui: cap.12. ad fin. verſ ſi quis autem defunctus fuerit*, ibi, *talibus enim ſolummodo hoc ſancimus, vbi omnino indubitatus eſt, & concubinæ in domo affectus, & filiorum ibidem proles &c.* Baldus *in leg. filium, ſub numero 17. verſ ſed pone, quidam puer natus eſt: ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris: & conſ 129. numer.2. verſ circa ſecundum, lib 2.* Alexander *conſ 157. circa primum dubium: ſub num 2. verſ. niſi illa fuiſſet, libr.5.* Ruin. *conſ.109. ſub num.12. verſ. Item ad hoc: lib.3.* Roland. *conſ.67. n.12. verſ. præmitto vnum: &c. libr.3.* Alciatus *in dicta rubrica, de liber. & poſthum. ſub dict numero 46. verſ. ſed etiam quod ſit filius:* Paleott. *de Noth. & ſpur. capit.26. ſub num 6. verſ. ſicut nec is: & verſ. ſi tamen:* & fuit dictum *in dict. Romana hæreditatis de Gratianis 7. Februarij 1642. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Royas, in §. quinta elicita fuit: ac in dict. Romana fideicommiſſi de Arron, coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Bichio in §. caſui noſtro non applicatur.*

Eóque magis cum aduerſentur alij teſtes
Catharinæ, affirmantes eandem mulierem 6
de anno 1638. & 1639. quo viſa fuit grauida, cum aliis quoque nonnullis viris quos ipſi nominant conuerſari ſolitam fuiſſe; vnde patris certitudo magis excluditur: ad text. *in leg. vulgo concepti*, cum *ibi* not. per Gloſſ. *in verb. vulgo:* & DD. *ff. de ſtatu homin.* Socin. iun. *conſ.86. ſub num.36. verſ. nec ratio, libr.2.* Natt. *conſ.205. ſub num.2. verſ. & maximè: ac ſeq.* Paleottus *de noth. & ſpur. dict. cap.16. ſub numer.5. verſ.5. quod ſi nihil: & ſeq.* & in his terminis reſpondit Rota *in d. decis.289. ſub numer.2. verſ. conſtat enim: p.1. recent.*

recent. & in dict. Romana filiationis, coram Re-
uerendiſſimo Domino Carillo, in §. & quidem
prima prouenit ex eo: &c. & alios refert Mo-
dern. Roman. diſceptat. 562. ſub numero 13.
verſ. nec facit alia coniectura, & ſeq. verſ. qui-
bus additur.

7. Nec mouit Dominos formæ huius pueri,
ac Tiberij ſimilitudo, de qua teſtes deponũt:
Quoniam ea (vt Noſtri plerique ſentiunt)
ex ipſius mulieris imaginatione maximè
8. cauſari ſolet, quæ pluribus interdum ob-
iectis intenta, diuerſas ſolet concepto fœ-
9. tui ingignere qualitates: Ideóque argu-
mentum inde deſumptum quaſi ipſius na-
turæ teſtimonio munitum, fallax nimium
eſt; niſi alia certiora concurrant, vt con-
currebant in illis caſibus, in quibus à Rota
id fuit aliàs approbatum: iuxta Gloſſ. fin.
in leg. quæret aliquis, verſ. ſed accidit fortè,
Digeſtis, de verb. ſignificat. & ex Noſtris
probant Bartol. in leg. Gallus, in princip. nu-
mer. 14 verſ. ſed hoc quod dicis de aſſimilatio-
ne; ibique latè proſequitur Fortun. Garz.
num. 118. verſ. Alia fuit opinio: & ſequenti,
Caſtr. conſ. 115. ſuper primo, ſub numero 3.
verſ. nec in hoc, libro 1. Pariſ. dict. conſ. 10.
num. 59. verſ. ſimilitudo etiam, ac ſeq. libr. 2.
Decian. conſ. 1. num. 117. verſ. decimoquinto,
lib. 2. Menochius præſumpt. 53. à numero 45.
verſ. quinta eſt Coniectura, & ſeq. lib. 6. & de
arbitr. iudic. caſ. 89. numero 97. verſ. quinta
Coniectura, & ſeq Lup. de illegit. com. 2. §. 3.
num. 47. verſ. traditur inſuper: Tiraquellus
ad leg. Connubial. leg. 7. ſub num. 52. verſ. illud
autem: Gulielm. Benedict. in repetit. capit.
Raynutius, parte 3. in gloſſa, qua filium ex eo
ſuſcipiens, ſub numero 16. verſ. addunt non-
nulli, & ſeq. de teſtament. Rota in dict. Ro-
mana filiationis, coram Reuerendiſſimo Domi-
no Carillo in § ſexta denique coniectura, & de-
ciſ. 164 numer. 7. verſ. nec verò, parte 3. recent.
& alij cumulati per Modern. Roman. diſ-
cept. 567. à num. 32. verſ. quibus addendum, &
ſeqq. Alphonſus Carranſ. Hiſpan de part. na-
tural. & legitim. cap. 20. à num 42. verſ quinto
quæritur: & ſeqq.

10. Fama verò ac reputatio communis legiti-
mè non probatur per teſtes Octauiani Ca-
milli, vt neceſſarium eſſet; immò contrariis
euertitur: iuxta theoric. Bartol. in leg. de
minore, §. plurimum, ſub num 4. verſ. venia-
mus ergo, & ſeqq. ff. de quæſt. Ruin. conſ. 57.
num. 7. verſ. poteſt etiam dici, libr 5. Rota in
dicta Romana fideicommiſſi de Bonellis, 28.
Nouembris 1614. coram bon. mem. Vbaldo, in
§. nec quidquam faciunt teſtes: & dict. dec. 164.
num. 9. verſ. non obſtat fama, parte 3. recent.
& in dict. Romana Filiationis, 2. Iuly 1639.
in §. nam prima deſumpta ex fama, coram præ-
fato D. meo Carillo.

Cæteræ autem coniecturæ, quæ dedu-
cuntur ex magna prædicti Tiberij ſollicitu-
dine de muliere, ac partu, quem in domo
propriæ ſororis emitti ac ſuſcipi curauit:
Ex pueri tanquam proprij filij educatione,
tractatu, reputatione, confeſſione, ac de-
mum inſtitutione hæredis vniuerſalis; ſua-
dent quidem ab illo agnitum fuiſſe ſuum,
ſed non probant, aliis non concurrentibus,
eum eſſe talem, in præiudicium Tertij agen-
tis ex fideicommiſſo, inueſtitura, vel alio
titulo independenti ab ipſo Tiberio: Nam
aliàs facile vnicuique eſſet eiuſmodi arti-
bus filios ſibi progignere, ad excluſionem
legitimorum ſucceſſorum: vt aduertit Ia-
ſon, conſ. 81. In hoc puncto, num. 2. verſ. Dico
quod iſta aſſertio & enunciatio: & conſil. 106.
Spectabilis & Clariſſime Domine: numero 2.
verſ ſecundo, & ſeqq. libr. 1. Alciat. in dict.
rubr. de lib. & poſthum. ſub dict. num 46. verſ.
cùm enim non ſubſit ratio: Gratian. conſ. 140.
n. 44. verſ. nec obſtat, & ſequentibus, lib. 1. Natt.
conſ. 473. ſub num. 24. verſ ad contraria: Surd.
conſ. 552. num. 21. verſ. tamen hoc procedit:
Rota in recent. dict. deciſ. 164. num. 8. verſ.
Item aliam, part 3. & deciſ. 645. ſub numer. 4.
verſ. primo quod, parte 4. & dict. deciſ. 409.
num. 33. verſ. Deciſiones verò: ac deciſ. 597.
ſub num. 11. verſ. quoniam aſſertio: & ſequen-
tibus, vbi num. 6. verſ quò verò ad coniecturas,
& ſeqq. bene declarantur dicta in antecedenti
deciſ. 409. procedere reſpectu ſucceſſionis il-
lius, à quo actus prædicti emanarunt, non
autem reſpectu Tertij: p. 5. & in dict. Roman.
fideic. de Arron. coram R. P. D. meo Bichio in
§. caſui noſtro, & alij relati per Modern. Ro-
man. dict. diſcept. 562. num. 77. verſ. Præterea:
& ſeqq.

Nec viſum fuit releuare, quod hæc bona 11.
ex Statuto & conſuetudine Abbatiæ eſſent
ad quoſcunque etiam extraneus tranſitoria;
vt fuit dictum in Farfen bonorum 19. Decem-
bris 1614. coram bon. mem. Buratto, deciſ. 87.
in recent. deciſ. 642. p. 1. Ideo iuſtè potuerit
Tiberius inſtituere in illis hæredem dictum
Octauianum Camillum.

Nam quoad eam partem, quæ ſubiacet fi- 12.
deicommiſſo per Octauianum eius Patrem
ad fauorem eiuſdem Catharinæ ordinato, in
caſu, in quo ille deceſſiſſet ſine filiis legiti-
mis & naturalibus, vt conſtat ex teſtamen-
to condito die !... menſis Maij, ann. 1627.
non poterat ſanè de illa in extraneos diſpo-
nere in præiudicium ſubſtituti, l. qui filium, in
fin. princip. ff. ad S. C. Trebellian. l fin. §. ſed
quia noſtra, & ſeq. Cod. comm. de legat. Gloſſ.
in l. conficiuntur, §. 1. in verbo, teſtatur, in fin.
ff. de iur. Codicill. Socin. iun. conſ. 72. num. 46.
verſ. nec aliter: lib. 1.

De reſiduo autem, ratione detractionum,
vel alia parte ad ipſum proprio iure ſpectan-
te, minus potuit in fauorem illius diſpone-
re: nam eſto quod hæc bona eiuſmodi ſint
naturæ, vt extraneis relinqui valeant; id
tamen intelligi debet de his, qui aliàs capa- 13.
ces exiſtunt, non verò de incapacibus, qualis
eſt Octauianus Camillus, ceſſante prætenſa
legitimatione, vt fuit in anteced. deciſ. pro-
batum: leg. vt gradatim, §. & ſi lego, ff. de
muner. & honor. Bald. conſ. 207. Quæſtio eſt;
ſpurius: num. 3. verſ. quid ergo eſt: lib. 2. Ruin.
conſ. 105. num. 11. verſ Prædicta etiam: libr. 3.
Gabr. conſ. 83. à num. 3. verſ. Verum puto: &
ſeqq per tot. & conſil. 84. n. 36. verſ. primo quia:
& ſeqq. vſque ad finem, libr. 2. Bim. conſ. 2
ſub num. 60. verſ. nam licet, & ſequent. libr. 1

Franc.

Franc. Cald. *de iur. Emphyt. lib 1. quaeſt. 7. ſub num. 39. verſ. quod tamen iuri repugnat:* & latiùs *quaeſt. 19. à num. 28. verſ. ex eo igitur,* & alij relati per Modern. Roman. *diſcept. 218. num 35. verſ. quinta concluſio, & ſequenti, & diſcept. 758. à num. 22. verſ. quo vero ad nominationem, & ſeq.*

Et ita fuit deciſum vtraque parte informante.

Piſaurenſis Iocalium, 22. Iunij 1648.

Coram R. P. D. Arguelles.

SVMMARIVM.

1 *Iocalia tranſmiſſa per ſponſum ſponſa animo donandi, repeti non poſſunt, etiamſi ſint pretioſa.*

2 *Donatio irreuocabilis tenet etiam in pretioſis.*

3 *Iocalia quae ſponſa maritus miſit non animo donandi, reſtituenda ſunt marito, vel eius haeredi, ſi matrimonium diſſoluatur.*

4 *Iocalia pretioſa in dubio non cenſentur vxori donata, ſed conceſſa ad vſum.*

5 *Iocalia pretioſa quae donata non praeſumuntur, reſtituenda ſunt, diſſoluto matrimonio.*

6 *Donatio nunquam praeſumitur.*

7 *Veſtes & ornamenta pretioſa nonniſi ad vſum vxori conceſſa cenſentur.*

8 *Iocalia pretioſa nunquam cenſentur vxori donata, ſiue ante, ſiue poſt conſummatum matrimonium fuerint ei tradita.*

9 *Iocalia tranſmiſſa ſponſae, vt ornatior compareat, non dicuntur donata.*

10 *Animus alicuius probatur per teſtes deponentes ex certa ſcientia, ac de publica voce, & fama.*

11 *Animus & voluntas Teſtatoris probatur per duos teſtes.*

12 *Teſtes ſingulares admittuntur ad declarandum animum alicuius.*

13 *Animus alicuius probatur per duos teſtes conteſtes licèt minus idoneos.*

14 *Teſtis vnicus & ſingularis non probat.*

15 *Iocalia non praeſumuntur donata per maritum vxori, per verba blanda, & iocoſa.*

16 *Iocalia non praeſumuntur donata, licèt maritus dicat donare, illáque eſſe vxoris; quia intelligitur de donatione ad vſum.*

17 *Iocalia pretioſa donata non praeſumuntur, neque inter Magnates.*

18 *Iocalia pretioſa à ſponſo non diuite, eius qualitate attenta, non praeſumuntur donata.*

19 *Iocalia pretioſa non praeſumuntur donata, neque inter Nobiliſſimos, ſi attento eorum gradu ſponſus diues dici non poteſt.*

20 *Nobilitas & diuitiae non ſufficiunt pro praeſumptione donationis, niſi actus à Nobili geſtus conueniat donationi, & agatur de rebus non magni valoris.*

21 *Donationis iocalium praeſumptio non intrat ex eo quod ſponſus ſit ſenex, & ſponſa iuuenis, quando iuuentus ex alijs compenſata remanet.*

22 *Solutio plures in partes diuiſa, incommodiſſima eſt creditori.*

23 *Dotis exiguitas detrahit iuuentutis merito.*

24 *Compenſatio nulla conſiderari poteſt vbi non adeſt commodum burſale.*

25 *Dos quando eſt parua, ceſſat omnis praeſumptio quod maritus voluerit vxori donare.*

26 *Coniecturae ceſſant vbi conſtat de voluntate certa.*

27 *Iocalia non pretioſa, & ad quotidianum vſum deſtinata, ſpectant ad vxorem irreuocabiliter, ideòque non veniunt reſtituenda.*

Intellige vt num. ſeqq.

28 *Iocalia non pretioſa reſtituenda veniunt, quando apparet ſponſum non habuiſſe animum donandi.*

29 *Iocalia etiam non pretioſa in dubio non praeſumuntur donata à ſponſo, ſed ad vſum conceſſa ſponſae.*

30 *Iocalia donata per ſponſum ſponſae, reſtituenda veniunt, ſi matrimonium non fuerit conſummatum.*

31 *Sponſalitia largitas facta dicitur ob cauſam matrimonij.*

32 *Matrimonij conditio, quae adiecta intelligitur in ſponſalitia largitate, non dicitur perfectè adimpleta, niſi ſequatur matrimonij conſummatio.*

33 *Conſummatio matrimonij praeſumitur ex eo, quod ſponſi ſimul cubauerint.*

34 *Mulieris teſtimonium non attenditur praeſertim ſi ſit vnica, & ancilla illius pro qua deponit.*

35 *Copula probari debet per praeſumptiones violentas.*

36 *Sponſalitiam largitatem, vt lucretur vxor, non ſufficit praeſumptio conſummationis matrimonij, deducta ex eo quod ſponſus domum ſponſam adduxerit ſuam.*

37 *Vbi ius aliquod inducitur ex praeſumptione certa, ſiue ex aliquo facto; non eſt ſatisfactum niſi illud factum ſit perfectum.*

38 *Intentionis ſuae fundamentum quilibet probare tenetur.*

39 *Reus in ſuis exceptionibus fungi debet partibus actoris.*

40 *Publica vox, & fama multum facit ad probandam copulam.*

41 *Publica vox & fama multum facit ad probandum quod inter ſponſos copula carnalis non fuerit ſequuta.*

42 *Copulam carnalem ſequutam non fuiſſe praeſumptio oritur ex inſtantia ſponſi, vt ſponſa cum ipſo cohabitaret, vel ingrederetur Monaſterium.*

43 *Monaſterium ingredi non poteſt vxor poſt conſummatum matrimonium.*

44 *Matri*

44 *Matrimonij non conſummati præſumptio oritur ex eo, quod pater ſponſæ exegerit creditum, quod fuerat pro dote ſponſo aſſignatum, ipſo ſponſo viuente.*

45 *Exactio crediti delegati bona fide fieri non poteſt niſi delegationis cauſa ſublata.*

46 *Matrimonij non conſummati præſumptio oritur ex præpropera ſponſæ migratione è cubiculo.*

47 *Matrimonij non conſummati præſumptio oritur ex eo quod ſponſa alleget ſponſi ſenectutem.*

48 *Senis amplexum puella fugit.*

49 *Impotentia viri ad coitum vt poſſit allegari per ſponſam non ſufficit, quòd vna nocte ſui copiam fecerit, ſed tempus conueniens expectandum venit.*

50 *Matrimonij conſummationem tunc ſponſa tenetur probationibus vrgentioribus iuſtificare, quando militant præſumptiones in contrarium.*

51 *Sponſa tenetur ad domum viri accedere, & cum eo habitare de Iure Naturali, Diuino, & poſitiuo.*

52 *Vxor tenetur marito debitum reddere ad filiorum procreationem.*

53 *Procreatio liberorum eſt finis matrimonij.*

54 *Vxor tenetur ſequi maritum ad ſuum domicilium.*

55 *Vxor recuſans adire domicilium mariti, peccat mortaliter.*

56 *Matrimonium contrahens habet pro fine non ſolum liberorum procreationem, ſed omnia quæ veniunt ex natura matrimonij.*

57 *Vitæ coniugum conſuetudo venit ex natura matrimonij.*

58 *Donationis ſponſæ facta causâ non ſecutâ, ob culpam ipſius ſponſæ, non poteſt quidquam ex donatione proueniens per ſponſam retineri.*

59 *Cauſa impleta non videtur niſi plenè ſequatur illius effectus.*

60 *Veſtes quotidianæ ideo cenſentur donatæ per ſponſum ſponſæ, quia computantur in alimentis.*

61 *Vir non tenetur alere vxorem quæ ſine iuſta cauſa ab eo recedit.*

62 *Mulier debet eſſe in obſequio viri.*

63 *Vir alit vxorem principaliter propter obſequia quæ ipſi ab vxore præſtantur.*

64 *Virum cogere ad præſtandum alimenta vxori, quando ipſa vxore, & dote fuit ſpoliatus, durum eſt.*

65 *Vir vxorem indotatam alere non tenetur.*

66 *Partis implementum non ſufficit, ſed totum venit adimplendum.*

67 *Obligatio ita venit adimplenda, vt implementum non noceatur ab eo cui fuit adimpletum.*

68 *Poſſeſſionem adeptus non videtur is, qui ita nactus eſt, vt eam retinere non poſſit.*

69 *Præmium quis referre non debet ex actu pœna digno.*

70 *Donata parentibus ſponſæ ob cauſam matrimonij repeti poſſunt ab ipſis parentibus, ſi non ſequatur conſummatio matrimonij, vel ab ipſa ſponſa, vt num. 72.*

71 *Donatio ob cauſam intercidit etiam quòd cauſa non fuerit ſequuta ob caſum fortuitum.*

73 *Intereſſe præſtare tenetur in donatione ob cauſam, ille qui non adimplet.*

74 *Sumptus in donatione ob cauſam factos reficere tenetur is qui non adimplet.*

75 *Pecuniæ non computantur inter res ad vſum quotidianum ſponſæ comparatas.*

76 *Quantitas pecuniarum probatur iuramento partis quando conſtat in genere de traditione pecuniarum.*

77 *Dictum vnius, reputatur nullius.*

78 *Donata ſponſæ à conſanguineis viri diſſoluto matrimonio, reſtituenda veniunt per ſponſam, ſiue pretioſa ſint, ſiue non: vt n. 80.*

79 *Donata ſponſæ à conſanguineis viri, cenſentur donata contemplatione ipſius viri.*

81 *Donata ſponſæ à conſanguineis viri, contemplatione ipſius viri donata præſumuntur, etiamſi ſint muliebria.*

82 *Veſtes laceratas reſtituendo non ſatisfacit mulier, cuius culpa matrimonium non fuit ſecutum, quia tali caſu non valuit illis bona fide vti.*

DECISIO XCI.

DIſſoluto matrimonio anno 1644. inter Dominam Comitiſſam Mariam Lauram Santiocllam & bonæ memoriæ Dominum Camillum Pamphilium; iſtius hæres coram Auditoribus Eminentiſſimis Legati Vrbinatenſ. petiit iocalia aliáſque res per ſponſum ſponſæ traditas, ac transmiſſas; & per ſententiam obtinuit condemnari ad reſtituenda iocalia & veſtes pretioſas ac feſtiuas duntaxat.

Cauſa appellationis mihi commiſſa, dubitaui, an, & quæ res veniant per Comitiſſam reſtituendæ? Et Domini pro enucleatione dubij, animaduertebant res, de quibus agitur, eſſe triplicis ſpeciei: *Primò* ſiquidem, Iocalia auro compoſita & margaritis gemmiſque ornata conſiderabant. *Secundo*, veſtes feſtiuas, & pretioſas. *Tertiò*, veſtes quotidianas, aliáſque res parui momenti, & cromenam nummorum.

Poſita autem hac diſtinctione facti, intrat modò diſtinctio Iuris per Rotam & Doctores communiter amplexata, quoad illas res in primo & ſecundo loco deſcriptas,
nempè quod aut ſponſus tales res ſponſæ 1.
animo donandi tradidit per ſe, vel per Nuncium habentem Commiſſionem ad donandum; & tunc intelliguntur donatæ irreuocabiliter, & repeti non poſſunt; per text. *in leg. Mater, Cod. de donat. ante nupt. leg. cum hic ſtatus, §. 1. ff. de donat. inter vir. & vxor.* iuxta intellectum Bartol. *in leg. penult. §. ſeruus, ff. ſol. matrimon.* Bald. *in authent. ex teſtamento, num. 3. Cod. de collat.* & tunc
nihil refert quod ſint pretioſæ; cùm etiam a.
in pretioſis teneat donatio irreuocabiliter: *leg. quod adipiſcendo, & leg. nuper, ff. de donat. inter vir. & vxor.* Roman. *conſil. 146.* incipit,

incipit, *Iſta quæſtia: per tot* Palacios *in Rubrica de donat inter vir. & vxor.* §.5. Fontanell. *de pact nupt. clauſ.7. gloſſ 3. parte 6. num.76.* Rota *deciſ* 113. *num.* , *part.1. recent.* Surd. *deciſ.166. num 12. & ſeq* ſanct. mem. Greg. XV. *deciſ.474. num* 1.

3. Aut verò conſtat quòd ſponſus noluit donare, ſed dumtaxat ad vſum concedere; & tunc ſoluto matrimonio reſtituēdæ ſunt marito, vel eius hæredi: *l. mortis ſua cauſa, in fine, Digeſtis, de donat. inter vir. & vxor. in leg. commodato, §. ſicut, Digeſtis, commodati:* Fontanell. *vbi ſupra, d. n.74. circa med. verſ. aut verò conſtat ſponſum, &c.* Rota *deciſ* 113. *num.2. p.1. recent.*

4. Aut ſumus in dubio, quia non conſtat de animo ſponſi donandi; & iſto caſu Doct. in varias opiniones deuenerunt; vt ex traditis à Bartolo *in leg penult. §. ſeruus, num.2. Digeſtis, ſolut matrimon.* ab Angel. *ibi, n.3.* Imol. *numero* 10. & Caſtr. *num* 4. Fontanell. *vbi ſuprà, numero* 67. Rota *deciſ.113. num.2. parte 1. recent.*

Sed communiter in hoc conueniunt, quod quando Iocalia ſunt pretioſa, & veſtes etiam feſtiuæ, pretioſæ, & magni valoris, non cenſentur donata, ſed tranſmiſſa ad vſum ſponſæ, & vt gratia ipſius ſponſi, & eius honoris, honeſtiùs, ac honorificentiùs incedere valeat; & ideo hæredibus viri veniunt reſtituenda: per text. *in leg. vt certa, § interdum, verſ.1. ff commodati: l ſed ſi vir bona* 31, *Digeſtis, de donat. inter vir. & vxor. l. id veſtimentum* 25. *ff. de pecul & leg Quintus Mutius* 27. *§. cui legatum* 4. *verſ. ſi factum*, ibi *ſine alterius viſionis cauſa, &c. ff. de auro & argent. leg. l. hoc legatum* 45. *l. ſi quid earum* 47. *Digeſtis, de legat.3.* cum aliis per Palac. Rubios *dict. §.3. & d. §.4.* Bartol. *in dict. leg. penult. §.1. num.3. verſ. tertia opinio, ff ſol. matrimon.* Corn. *conſ.81. num.10. & ſeq. libro* 1. Roland. *conſ.10. num.15. libr. eodem*, Honded. *conſ.30. num.14. lib.2.* Surd. *d. deciſ.166. num.4. & ſeq.* Fontanell. *dict. clauſ 7. gloſſ 3. parte 6. numer.74 ſub med. verſ. aut ſumus in dubio:* ſanct. mem. Greg XV. *dict. deciſ 474. num.1.* Rota *d. deciſ.113. num 3. p.1. recent.* & multi alij ſtatim citandi.

Quibus ſic præmiſſis in facto, & in Iure, facilis viſa fuit reſolutio præſentis dubij, quoad res in primo & ſecundo loco deſcriptas, quod ſcilicet cùm non probetur per Comitiſſam, donatas fuiſſe à ſponſo, nec à Nuncio donandi facultatem habente, tan-

5. quam pretioſas, feſtiuas, magni valoris, & deferendas dumtaxat dum in publicum prodiret ſponſa, cenſentur accommodatæ ad vſum; & cauſâ ac gratiâ mariti, eiúſque honoris, vt ornatior ſponſa incederet: & ideo cùm non verſemur in primo caſu, hoc ſufficit ad effectum, vt diſſoluto matrimonio veniant reſtituendæ: *leg. ſicut certa, §. interdum, ff. commodati:* & communiter Doct. *in leg penult. § ſeruis vxoris, ff. ſoluta matrim.* Bald *in auth ex teſtamento, num.30. C. de collat.* Angel. *conſ.339. num.2. verſ. contrarium:* Anchar. *conſ.181 num 3.* Caſtr. *conſ.438. n 2, lib.2.* Bertius *in conſuetud. Bituricen. capit.8,*

callat.4. poſt med. qui dicit ita fuiſſe pluries iudicatum contra Viduas: Afflict. *deciſ 315. numero primo & ſecundo*, qui teſtatur ita iudicaſſe conſilium Neapolitanum tribus vicibus contra Nobiles fœminas: Surd. *dict deciſ.166. num.4. & ſeq.* Cardin. Mantica *de tacitis: lib 21. tit.6. num.5. & 6. qui de receptiſſima teſtatur ſententia:* Palat. Rub. *in Rubric. de donat. § 6. numero quinto & vndecimo, à numero* 1. Cancer. *var reſolut. libro primo, capit 9. num.192.* Ripol. *var. cap.10. num.72.* Gomez. *ad leg.50. Tauri, n.3.* & alij congeſti à Merend. *controuerſ. lib.6. cap.7. num.2.* latiſſimè Sanchez *de Matrim. libr.6. diſputat.25. num.10. & ſeq.* Cyriac. *controu.120. num.50. & 67.* & Rota pluries hanc opinionem ſequuta eſt, vt coram Biſignetto *deciſ. vnica, ſub num 4. verſ. quoad vaſa, & Iocalia; & num. ſeq. de donat. inter virum, & vxor. in Vrbeuetana Iocalium 22. Iunij* 1589. *coram Orano; in Ferrarien. lucri dotis 13. Martij* 1606. *coram Manzanedo*, quæ eſt *ſupra allegat. deciſ.113. part.1. recent.* & coram ſanct. mem. Greg. XV. *dict. deciſ.474. & in Romana Iocalium 11. Decembris 1641. coram bon mem. Merlino in §. poſito autem, &c.* vbi ſubdit rationem, poſſe credi maritum tradidiſſe hæc Iocalia ad pompam, & dignitatem ſuæ Familiæ, vt ſatisfaceret conſuetudini Patriæ; dedecus enim fuiſſet, ſi eius ſponſa inculta prodiiſſet: Ideo reiicienda eſt præſumptio donationis,

quæ nunquam admitti ſolet dum alia recipi 6.
poteſt: *leg cum de indebita, Digeſtis, de probat.* Sanchez, Cyriac. Fontanell. & alij ſuperius allegati, & perpendit Rota *in dict deciſ. vnica, num 6. coram Biſignetto, de donat. inter vir & vxor. & d. deciſ.113. num.4. par.1.*
rec. & quod veſtes, & ornamenta pretioſa 7.
cenſeantur dumtaxat data ad vſum, latè molris citatis. Antonell. iun. *cent.1. conſil.24. num.1 & ſeq.*

Nec vlla diſtinctio eſt facienda, an Iocalia 8.
tradita fuerint ante, vel poſt conſummatum matrimonium: Quia quocunque tempore inſpecto, nunquam cenſentur donata quando ſunt pretioſa; ſemper enim militat eadem ratio non præſumendæ donationis, dum alia capi poteſt præſumptio: vt optimè probat text. *in dict. l. ſicut certo, §. interdum*, ibi *ſponſa fortè ſua vel vxori, Digeſtis, commodat.* Imol. *in leg. penult. § Seruus, ſub num.12. verſ. item attende, Digeſtis, ſolut. matrim.* Roland. *conſ.10. num.13 volum.1.* Clar. *in § donatio, quæſt.10. num.3.* Rota *in dict. deciſ.474. num.2.* coram ſanct. mem. Greg. XV. *& dict. deciſ.113. p.1. rec. n.7. & 9.* vbi prudenter dubitauit de opinione Anton. Gomezij contrarium tenentis; quem poſtea, & inſuper Montalu. & Matienz. malè diſtinguentes apertè reprobauit Guttierrez *pract. quæſt. ciuil. lib.2. quæſtion.19. per totam*, & reprobat etiam Sanchez *de Matrimon. dict. libr.6. diſputat.25. n.28.* Rota *in d. Romana Iocalium coram Merlino, in § nec vera vlla facienda*, & alij per Merend. *vbi ſuprà, n.4.* & Leo *deciſ. Valentin 36. n.8. & d. deciſ.113. n.9. p.1. recent.*

Prædictáque certiora ſunt in caſu noſtro quia nedum pro parte Comitiſſæ non pro-

batum fuit nos verſari in primo caſu, provt
debuit ad effectum defendendi donationem,
quam prætendebat; & ſat eſſet nos verſari
in tertio caſu, nempè in dubio, quod ſcilicet
non conſtet de animo donandi, ad effectum
vt donatio excludatur: Sed inſuper ex de-
poſitionibus Teſtium datis *in Summario hæ-*
9. *redis num.* 10. probatur, ſponſum prædictas
res ſponſæ tranſmiſiſſe vt incederet ornatior,
e conforme alle ſue pari, (vt ſunt verba te-
ſtium;) ideo certum remanet, non verſari
in ſecundo caſu excludente penitus donatio-
nem: vt probant ſupra allegati, & ſignanter
Fontanell *de pact. nupt. dict. clauſ.* 6. *gloſſ.* 3.
*p.*6. *num.*74. *circa med.* & Rota *dict. dec.* 113.
num. 2. *p.* 1. *recent.*

10. Et prædictis teſtibus animum ſponſi non
donandi deponentibus omnino eſt inhæren-
dum; cùm vnus ſit Auunculus Comitiſſæ,
omnes ſint formiter examinati, & deponant
de certa ſcientia, & publica voce & fama,
ex notatis per Bartol. *in leg. admonendi, ſub
num* 48 *ff. de iureiur.* Alexand. *conſ.* 180. *ſub
num.*6. *verſ. licet enim, libr.*2. Gabr. *de pro-*
11. *bat. conclnſ.*1. *num.*8. & in fortioribus ter-
minis quod ad declarandum animum, & vo-
luntatem teſtatoris, ſufficiant duo teſtes, tra-
dunt Mantic. *de coniect. lib.* 3. *tit.* 1. *numer.* 2.
Afflict. *deciſ* 44. *n.* 27. *verſ. teſtatorem*, & *n.* 29.
verſ. ex quo probatur: Rota *deciſ.* 761. *num.* 13.
12. *p.* 1. *recent.* Imò quod ſufficiant teſtes ſingu-
lares, Caſtr. *conſil* 395. *n.* 1. *verſ. iſti quidem
teſtes, poſt med lib.*2. Aymon. *conſ.* 73. *num* 33.
& *conſ* 714 *n* 16. Socin. iun. *conſ* 178. *num.* 6 &
ſeq. lib. 2. Rota *deciſ.* 765 *n.* 7 *p* 2. *recent.* & *de-
ciſ.* 1302. *n.* 1. coram Seraphin.

13. Quodque ad hunc effectum ſufficiant duo
teſtes conteſtes & minus idonei, tradit Signo-
rol. *conſ.*188. *numero* 15. Mandell. *conſ* 529.
numer. 2. vbi de Communi: Surd. *conſ.* 129.
num. 28. *in fine*, & *conſil.* 356. *n* 12. Mantic. *de
coniect vlt. vol lib* 12. *tit.* 16 *ſub num.* 2. & *ſeq.* &
Rota *deciſ.* 381. *num.* 6. & *ſeq.* coram Caualer.
& *in Aueniouenſ fideicom* 9. *Decembris* 1637.
§ *nec Dominis, coram Eminentiſſ.* & *Reuerен-
diſſ D. meo Card Panzirolo.*

Abſque eo quod quidquam obſtet vnicus
teſtis à Comitiſſa datus, *numer.* 2. deponens
ſponſum de his iocalibus & veſtibus, dum
ſponſa exornabatur, dixiſſe; *Metteteglielo
acciò ſe le goda, perche ſon ſue*: Tum quia iſta
14. verba non probantur per teſtem vnicum &
ſingularem, *cap. licet*, & *cap. veniens, de te-
ſtibus.* Farinac. *de teſtibus*, *q* 63. *capit.* 1. &
ſeq. Rota *in Florentina ſeu Bonon. de Barba-
doris* 25. *Iul.* 1640. coram Coccino: Tum
15. etiam quia prolata non ſufficerent ad indu-
cendam donationem, tanquam blanda & io-
coſa, ad hoc à ſponſo prolata, vt puellæ
ſponſæ animum, & gemmis, & veſtibus,
& verbis recrearet; non autem vt inde de-
ſumi poſſet argumentum donationis: quem-
admodum dicitur de verbis captatoriis, &
blandis *in cap. cum veniſſent*, & *ibi* Canoniſt.
de inſtit. & *in leg ita ſtipulatus*, vbi Iaſon *n.* 5.
ff. de verb obligat. late multis congeſtis, Go-
mez. *in dict. leg. Tauri* 50 *num.* 3. & in his ter-
minis Sanch. *de Matrim. d. lib.* 6. *diſputat.* 25.
ſub num. 14. *verſ. at licet*, & *verſ.* 3. *quia*: &
num. 25. etſi vir fateatur res eſſe vxoris, con- 16.
tra Barboſ. & *in dict. Romana Iocalium* 11.
Decembris 1641. *coram Merlino*, *in* §. *deducta
autem*, &c. & *in dict. deciſion.* 113. *numer.* 20.
part. 1. *recent.* ſed iuxta ſubiectam materiam
intelligi deberent ad omne peius de donatio-
ne ad vſum: vt docet Bartol. *in leg.* 1. §. *nec
Caſtrenſe*, *num.* 10. *verſ.* & *ideo puto*: *ff de col-
lat. bon.* Palatios, *ad Rubr. de donat. inter vir.*
& *vxor.* §. 7. *num.* 1. & *ſeq.* & §. 11. *à num.* 1.
vbi latè multis adductis iuribus: optima &
ſingularis Gloſſ. *in l. cum quid, in verb. pro can-
to ff ſi cert pet.* multi apud Merend. *vbi ſupra,
ad n* 4. *verſ. quo in caſu*, &c. Tuſch. *concl.* 698.
n 27. *in verb. donatio*, cum aliis per Roland.
conſil. 10. *num.* 15 & 16. *lib.* 1. & Borguin. ... 27.
in verb. donatio, cum aliis per Rotam *de-
ciſ.* 64. *num.* 19. & *ſeq.* Fontanell. *vbi ſuprà*,
num. 76. Vrſill. ad Afflict. *deciſ.* 315. *numer.* 1.
Moder. Macerateo. *d. conſ.* 24. *numero* 3. ex
Alexand. Roland. & aliis.

Nec placuerunt Dominis coniecturæ per
informantes pro Comitiſſa ponderatæ: Nam
prima deducta ex Nobilitate vtriuſque con-
iugis, non vrget: Imò verior eſt Contraria,
quod nempe Iocalia pretioſa, neque inter
Magnates, cenſentur donata; quemadmodum 17.
de pretioſis ornamentis traditis à Roberto
Malateſta ſponſo filiæ Ducis Vrbini ſponſæ,
conſulunt Corn. *conſ.* 81 *volum.* 1. & compro-
bant Ladetch. *conſil.* 118. *num.* 3. & 4. Hon-
ded. *conſil.* 30. *vol.* 2. & de Magnatibus Regni
Viris primariis, & opulentiſſimis loquitur
Gutierrez *pract. quæſt. lib.* 2. *quæſt.* 19. *numer.* 4.
& 5. & de familia Iuſtiniana Clariſſima &
ſplendidiſſima loquitur dict. deciſ. Roma-
na *Iocalium coram Merlino*: & de familia
Bentiuolia Nobiliſſima loquitur dicta de-
ciſio 113. *parte prima recent.* quæ *numero* 14.
ſubdit quod contraria opinio, aliquam pro-
babilitatem haberet, ſi coniuges eſſent diſ-
paris conditionis, quæ diſparitas hic ceſſat:
Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 189. *num.* 19. & 20.
Surd. *d. deciſ.* 166. *num.* 22.

Quæ doctrina caret difficultate, quando 18.
Maritus attenta eius qualitate, non poteſt
dici dives: Cancer. *dict cap.* 9. *n.* 192. plurimi
apud Merend. *vbi ſupra*, *n.* 3. probantes iſtam 19.
diſtinctionem etiam inter coniuges Illuſtriſ-
ſimos: quia non ſolum qualitas, ſed etiam
facultates ſunt conſiderandæ: *leg. ſi filia* 43.
Digeſtis, *de legibus*, *leg. quæro*, 60. *leg. ſiue
generalis* 61. & *leg. cum poſt* 69. §. *gener à
Socero* 4. *ff. de iur. dot.* Menochius *de arbitr.
lib.* 2. *cent.* 1. *caſ.* 88. *num.* 49. & 50. & *cent.* 3.
caſ. 118. *num.* 15. vbi hoc tantum procedere
in opulentiſſimis, & Principibus: Barboſ.
in leg. qua dotis 34. *num.* 80. *verſ.* 2. *limita*: *ff.
ſol. matrim.* Fontanell. *de pactis nupt. d. clauſ.* 7.
gloſſ 3. *part.* 6. *num.* 77. Leo *dict deciſ. Valen-
tin.* 36. *numer.* 5. optimè Rot. *dict. deciſ.* 113.
num. 3. *part.* 1. *recent.* Imò & Nobilitatem & 20.
diuitias ſimul non ſufficere, niſi actus à No-
bili geſtus conueniret donationi, & in rebus
non magnis: ex Bart. & aliis contra Barboſ.
defendit Sanchez *de Matrim. d. diſp* 25. *n.* 19.
verſ. cæterum: vbi fusè.

Secunda

21. *Secunda verò coniectura deprompta ex*
ſenectute ſponſi, & iuuentute ſponſæ, eò mi-
nùs viſa fuit releuans: Nam præterquam
quod ſenectus iſta non probatur, non intrat
præſumptio donationis, quando ex aliis ma-
net recompenſata iuuentus: Honded. *d. con-
ſil.* 30. *num.* 26. *lib.* 1. Bald. Nouell. *in tract. de
dot. par.* 10. *num.* 10.

Et ſatis recompenſata videtur iuuentus
ſponſæ ex eo, quod nupta fuerit cum tam
modica dote; quæ licèt fuerit ſcutor. trium
millium, attamen duo millia erant accipien-
da in bonis ſtabilibus æſtimatis, & reliqua
mille in ſex terminis, & ſex annis, minu-
22. tatim ſoluenda; quæ ſolutio incommodiſ-
ſima eſt creditori: *l.* 3. *ff. de aliment. & ci-
bar. legat. leg. planè* 3. *ff. famil. erciſc.* cum
aliis per Gloſſ. *ibi, verb. non minimam:* & per
Anton. Fabr. *in Rational.* Gait. *de Credito,
cap* 4. *quæſt.* 8. *numer.* 1045. & 1046. vbi in
23. puncto de dote; nam exiguitas dotis detra-
hit iuuentutis merito: vt iſtis verbis, Surd.
deciſion. 164. *num.* 36. *in fin.* & concludit Pa-
lat. Rub. *vbi ſup.* §. 15. in his pretioſis, non
cenſeri donationem nec à Sene factam: quia
cum *in* §. 10 loquutus fuiſſet de Sene; poſt-
modum *in dict.* §. diſtinguit inter pretioſas,
& quotidianas: quo argumento vtitur Sanch.
dict. diſputat. 55. *num.* 19. *verſ. Cæterum:* Leo,
vbi ſupra, num. 17.

24. Et nullam poſſe conſiderari recompenſa-
tionem vbi non adeſt commodum burſale,
dixit Bald. Nouell. *d. tract. de dot. p.* 10. *n.* 8.
in puncto de donatione facta Iuueni a Sene:
quæ magis ſtringunt in propoſito, ex eo
quod Fratres Camilli ſponſi, habuerunt do-
tes ſex millium ſcutorum, licet fuiſſent mi-
25. nus diuites: Et quando dos eſt parua, non
præſumitur donatio, etiamſi aliàs præſume-
retur: Palac. Rub. *dict.* §. 5. *numer.* 14. *in fine,*
Fontanell. *vbi ſupra, num* 72.

26. Et tandem iſta coniectura nihil omnino
poteſt operari, quando conſtat de voluntate
(prout in caſu noſtro) Sponſi non donandi;
vt probant omnes ſupra allegati: quibus
addi poſſunt Honded. *dict. conſ.* 30. *num.* 25.
lib. 1. Gail. *obſeruat.* 144. *num.* 6. *lib.* 2. Card.
Seraph. *deciſ* 712. *n.* 4. Reuerendiſſ. Vrgellen.
deciſion 405. *num.* 10. Rota *deciſ* 478. *n.* 10 *p.* 4.
tom. 2. *recent.*

Et hæc concordes Domini dixerunt quo-
ad res in primo & ſecundo loco deſcriptas,
& in ſententia de partibus enumeratas, nem-
pè filum Margaritarum, iocale aureum ada-
mantibus ornatum, duos anulos aureos cum
rubino, & adamante in eis aptatis, inaures
aureos cum Margaritis ex eis pendentibus,
& veſtes ſericas, vt vulgò dicitur, *L'habito
di Broccato Roſino, e la veſte di Broccato
bianco.*

27. Quo verò ad alia in tertio loco deſcripta
Domini non fuerunt concordes: quia licèt
pro maiori parte cenſuerint quod ea tan-
quam non pretioſa, & ad quotidianum
vſum deſtinata, irreuocabiliter ſpectent ad
viduam ſuperſtitem; & ideo non veniant
reſtituenda; Afflict. *deciſ.* 315. *num.* 3. & *ibi*
Add. *verſ. veſtes miſſa vxori:* & Vrſill. *n.* 1.

Menoch. qui admittit, Iudicis partes eſſe
hoc arbitrari; *caſ* 215. *num.* 15. *de arbitr. Iu-
dic.* Guttierr. *pract. quæſt. libr.* 2. *quæſtion* 19.
numer. 9. Cyriac. *controu.* 150. *num.* 54. & 75.
Surd. *deciſ.* 166. *numero* 8. Sanchez *de Ma-
trimon. libr.* 6. *diſputat.* 55. *num.* 10. 11. 13. 22.
23. 24. 25. *& ſeq.* Fontanell. *de pact. nupt. d.
clauſ.* 7. *gloſſ.* 2. *p.* 6. *num.* 54. 55. 56. & 58. vbi
de veſtibus arbitrandis à Iudice: & *d. clauſ.* 7.
gloſſ 3. *p.* 7. *num.* 89. & Bartol. *in l. in his,* §. 1.
ff. ſol. matrim. Bald. *in leg. cum à te, col. fin.
Cod. de donat. ant. nupt.* Peregrin. *deciſ.* 140.
num. 3. Caſtill. *deciſ.* 93. *num* 9. Rota *in dict.
Romana iocalium coram Merlino,* §. *finali,* Gom.
vbi ſup. n. 4. *ad fin.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 88.
num. 51. & *caſ.* 218. *num.* 8. vbi plures Sanch.
de Matrim. d. diſput. 25. *numer.* 20. & alij per
Merend. *d. cap.* 27. *num.* 5.

Vnus tamen ex Dominis aiebat in præ- 28.
ſenti caſu non ſolùm veſtes pretioſas, ſed
etiam quotidianas, & omnia alia parui
etiam valoris eſſe reſtituenda: Quia quan-
do apparet de animo non donandi, nihil,
nec modicum quidem apud ſponſam re-
manere debet; vt probant omnes allegati
in principio deciſionis: Ex quibus multi etiam 29.
in dubio dixerunt, non præſumi donata,
ex allegatis à Fontanell. *ſupra, numero* 67.
Vrſill. ad Afflict. *deciſione* 315. *numero primo,*
Sanchez *dict. diſputat.* 55. *num.*.... At in præ-
ſenti, teſtes *in Summ. hæred. num.* 10. depo-
nunt Dominum Camillum voluiſſe dumta-
xat ad vſum commodare, non autem dona-
re: ſed ſi intelligeretur donatio, adhuc om- 30.
nia eſſent reſtituenda; quia omnes præcitati
Doctores loquuntur, non ſolum quando
Matrimonium eſt ratum, ſed etiam quando
eſt conſummatum; aliàs nihil ſponſam lucra-
ri: Gregor. Lopez *in libr.* 3. *titul.* 21. *parte* 4.
Gomez. *in l.* 50. *Tauri num.* 3. meliùs Palac. *d.
Rubr.* §. 4. *in princip.* & *in l.* 52. *Tauri, n.* 16.
Sanchez *d. libr.* 6. *de Matrim. diſp.* 19. *num.* 2.
& 3. optima omnea ratione, quia cum iſta 31.
ſponſalitia largitas facta ſit ob cauſam Ma-
trimonij, *l. cum veterum* 15. *C. de donat. ante
nupt.* vbi DD. non accedente conſummatio- 32.
ne, non eſt perfectè adimpleta conditio.

Nec dicatur, conſummationem præſumi 33.
ex eo, quod ſimul ſponſi cubuerint: Nam
vltra quod hoc non probatur, ſolum enim
producitur cuiuſdam Ancillæ teſtimonium,
quæ nihil aliud dicit, quam quod ſponſi
remanſerant ſoli in cubiculo; quæ cùm 34.
ſit mulier Ancilla, & vnica, eam nihil pro-
bare clarius eſt quam vt probatione indi-
geat: Farinac. *de teſtibus quæſtion.* 59. *num* 4.
& 37. & *quæſtion.* 55. *num.* 57. & *numero* 113.
& *quæſtion.* 64. *cap.* 1. *numer.* 1. Et etiam ad-
miſſa hac depoſitione, nihil releuat; quia
ad probandam copulam, præſumptiones 35.
debent eſſe violentæ: *cap. præterea* 27. *de
teſtib. cap. ex literis* 12. *cap.* 3. *loco* 13. *de præſ.*
Rota multis citatis *in Romana nullitatis Ma-
trimonij* 19. *Ianuarij* 1646. §. & *in hac mate-
ria, coram me:* Et quod ad lucrandam largi- 36.
tatem ſponſalitiam non ſufficiat præſum-
ptio conſummationis Matrimonij, reſultans
ex eo, quod Sponſus tradoxerit Spon-

ſam ad domum ſuam; docet Abb. *in cap. fin. in fin. de ſponſal.* & aliis citatis Sanchez *dict. lib.6. diſput.19. num.4.* reprobato Gregorio Lopez.

Nec intereſt, quod opponitur in facto: Quia vt benè notat Abb. *in dict. cap. fin. de*
37. *ſponſal. n.2.* vbi ius aliquod inducitur ex præ-
ſumptione certa, ſeu ex aliquo facto; non
eſt ſatisfactum, niſi illud factum ſit per-
fectum: quæ ſunt ipſius Abbatis verba, & op-
timus ille textus ad propoſitum.
38. Et cum hoc ſit ſuæ intentionis fundamen-
39. tum, id tenetur probare: quia in exceptio-
nibus reum partibus actoris fungi oportere,
ipſúmque exceptionem velut intentionem
implere, his verbis, Vlpian. ait, *in leg. in
exceptionibus 19. ff. de probat.* & ad idem eſt
textus *in leg. ab ea 5. l. ſi pactum 9. l. quoties 18.
eodem tit lib. 1. ff. de except.* cum aliis per
Gloſſ. & Gotofred. *vbique.*

Imò è contrario pro non conſummatione
Matrimonij, multa videntur vrgere. Primò
teſtes, qui deponunt ſe id audiuiſſe ſæpiùs à
40. Domino Camillo, & de publica voce & fa-
ma, quæ cùm multùm attendatur, etiam ad
probandam copulam, *cap. præterea 27. de te-
ſtib. cap.2. de conſanguin & affinit.* à fortiori
41. pro non copula facit.
42. Secundò, confeſſio Iudicialis eiuſdem
ſponſi, dum petiit vt ſponſa cohabitaret, vel
43. Religionem intraret: quod vltimum fieri non
poterat Matrimonio conſummato: *capit. ex
publico, de conſanguinit. & affinit.* Sanchez,
cum multis, *de Matrimon. lib.2. diſputat.22.
& 24. per tot.*
44. Tertiò, non leue argumentum eſt Ma-
trimonij non conſummati, quod Pater
ſponſæ dotem promiſſam Camillo, à debi-
tore eidem delegato exegit, viuente eodem
45. Camillo; quod contra bonam fidem factum
fuiſſet, ſi Matrimonium non habuiſſet pro
deſperato.
46. Nec leuis præſumptio eſt, ipſa propera, &
antelucana ſponſæ è cubiculo, ſiue è cubi-
li migratio, vt colligitur ex cuiuſdam Poëtæ
verſu.

*Nec mora proſiluit tunicâ velata re-
cinctâ, &c.*

Et vnus ex teſtibus Auunculus ſponſæ pro
argumento non conſummationis adducit
noluiſſe ſequi Maritum.
47. Accedit, quod ipſa allegat ſenectutem ſpō-
ſi, & licet non ſatis probetur, ſufficit tamen
ad præſumēdum, quod eum tanquam Senem
48. aſpexerit, imò deſpexerit; vt ex alio Poëta.

Et Senis amplexum culta puella fugit.

49. Nec ſe excuſare poteſt à culpa, vt præten-
ditur ab informantibus pro ea: quia non ſuffi-
cit copiam ſui nocte vna Marito feciſſe: nam
debuit tempus conueniens expectare: ad tra-
dita per Sanchez *de Matrim. libr.7. diſp.108.
num.21.* Narbon. *de ætat. ann.50. q.6. num.1.*
quia vt ait Satyricus,

Quod non eſt hodie, cras erit:

Et magis in puncto Plaut. *Summa tamen excu-
ſationis mea hæc eſt: Placebo tibi, ſi me culpam
emendare permiſeris.*
50. Ex quibus præſumptionibus oritur ſaltem
quod ſponſa maioris probationis onere præ-
grauetur: Gloſſ. & DD. *in leg. tranſactione,
Cod. de tranſact.*

Sed & fortè ſufficeret, etiam conſummato 51.
matrimonio, noluiſſe ſpōſam ad Viri domum
accedere, & cohabitare, ad quod de iure na-
turali, diuino, & poſitiuo teneri, docet San-
chez *ſuprà, lib.9 diſp.4. n.2.* ſicut & debitum 52.
reddere ad liberorum procreationem, quæ
finis eſt Matrimonij: idem Sanchez *libr.2.* 53.
diſp 19. n.8. & 14. & ſequi Maritum ad ſuum 54.
domicilium, *cap. vnaquæque, 13. q.2.* & *ibi*
Gloſſ. & Barthol. Tiraquell. *leg.1. connub gl.1.
p.1. n.59.* Sanchez *ſuprà, lib.1. diſput.40. n.6.
& diſput.41. à n.1.* ſub pœna peccati morta- 55.
lis, *num.1.* Nauar. *in ſumm. cap.14. num.20.*
cum aliis per eos adductis.

Præterquam quod contrahens Matrimo- 56.
nium, non ſolum liberorum procreationem
intendit, ſed omnia quæ veniunt ex natura
Matrimonij, vt eſt illa indiuidua vitæ con- 57.
ſuetudo; de qua in eius definitione: *cap. il-
lud, in fine, de præſ. leg.1. ff. de nuptiis*, cum
aliis per Sanch. *dict. libr.2. diſp.1. num.1.* &
Ariſtot. *lib.8. Ethic. cap.12. Homines*, ait, *con-
iugium ſubeunt, non ſolum procreationis, ſed eo-
rum etiam gratia, quæ ad ipſam conferunt vitam:*
& ex Diuo Thom. & aliis Sanchez *d. lib 9.
diſput.4. num.4.*

Et ſic cùm cauſa, propter quam fuit facta 58.
donatio, non fuerit ſequuta, & hoc ſponſæ
culpâ, quæ Iuris præceptis & Iudicis decreto
inſuper habitis, *Summ. n.4.* noluit cohabita-
re, nullo Iure poterit nec modicum ex
dicta donatione retinere: *l.1. § finali. ff. de
donat. leg.1. §. dictum 8. Cod. de condict. ob
cauſ. l. ſi ego 9. ff. de iur. dot.* quia cauſa non 59.
videtur impleta niſi plenè ſequatur effectus:
text. *in l fin ff. de condict. cauſ. dat.*

Accedit, veſtes quotidianas ideo cenſeri 60.
donatas, quia computantur in alimentis: vt
latè probat Sanchez *de Matrim. dict. diſp.25.
num.10.26. &* 28. Sed Virum non teneri ale- 61.
re vxorem, quæ ſine iuſta cauſa ab eo recedit,
multis probat Surdus *de aliment. tit.7. q.16.
num.1. & tit.6. q.10. num.5.* quia mulier de- 62.
bet eſſe in obſequio Viri, & eam principali- 63.
ter Maritus alit propter obſequia quæ præ-
ſtantur ab ipſa: Surd. *d. q 16. n.12.* & benè
tit.3. q.32 n.8 & durum quidem fuiſſet ad ali- 64.
menta Virum cogere, vxore ipſa & dote ſpo-
liatum; cùm alias nec indotatam alere tenea- 65.
tur, ex *vulgatis.*

Nec ſufficit partem implere, niſi totū per- 66.
fectè impletum ſit: *leg. ſi quis aliam 46. ff. de
ſolut.* & ita impleatur vt non auocetur ab ac- 67.
cipiente: *l. ſi rem meam 20 ff de ſolut.* cum aliis
per Gloſſ. *ibi, verb. rem meam.* Non enim vi- 68.
detur poſſeſſionē adeptus, qui ita nactus eſt,
vt eam retinere non poſſit, per hæc verba ait
Iauolenus *in l. non videtur 20. ff. de acquir. poſ-
ſeſſ.* Non ergo ſufficere poteſt vna nocte cum
viro cohabitaſſe, ſi amplius non licuit Mari-
to illam indiuiduam vitæ conſuetudinem re-
tinere ex ſponſæ culpa. Vnde ex actu pœna 69.
digno non debet vllum legale præmium re-
portare: *l ſiue hæreditaria 22. in fin. ff. de negot.
geſt.* Sanch. *d. lib.6. diſput.18. n.6.*

Iiſdem

70. Iiſdem rationibus tentari poſſe videba-
tur, etiam donata Matri, ſorori, & fratri-
bus ſponſæ, eſſe reſtituenda, vel ab ipſis acci-
pientibus; cùm fuerint ob eandem cauſam
donata: quia redit ad non cauſam effe-
71. ctu matrimonij plenè non ſequuto, *leg. nihil*
refert 4. in ff. de condict. ſine cauſ. Nec intereſt
72. quod per eos non ſteterit: quia etiam caſu
73. fortuito non ſequuta cauſa, donatio interci-
dit: *dict. l. 2. § fin. ff. de donat.* Vel ab ipſa
74. ſponſa, quia in datione ob cauſam, qui non
adimplet tenetur ad intereſſe: *l. naturalis 5.*
§. 1. & 2. ff. de præſcript. verb. & ad ſumptus
propter illam cauſam factos: *l. qui pecu-*
niam 5. §. 1. ff. de condict. cauſ. dat. & *ibi* Faber
75. *lit. A, volum. 6. fol. mihi 266. & col. 2. ſtatim*
poſt princip.

Crumenam vero cum pecuniis omnino
reddendam, ſecutiùs affirmabant: cùm non
76. ſit computanda inter res ad vſum quotidia-
num comparatas, nec dubitetur de traditione:
nec intereſſe quod non conſtet de quantita-
te, quia id partis tradentis iuramento defe-
rendum eſt, cum conſtat de traditione, dixit
Dec. *conſ. 146. ſub n. 14. poſt princip. verſ. ex*
hoc: Hippolyt. de Marſil. *ſingul. 689.* qui di-
cit menti tenendum: Gait. *de credit. capit. 2.*
77. *tit. 3. num. 754.* Nec obeſſe teſtimonium de
reſtitutione: quia vt eſt in Brocardicis, di-
78. ctum vnius, dictum nullius: prolixè Farin.
de teſtibus, d. cap. 63. num. 1.

Deinde quia fuit miſſa ab Illuſtriſſ. Domi-
no Chriſtophoro Camilli Fratre, & ſic in
79. quocunque euentu, ſiue ſequuto, ſiue non
80. ſequuto matrimonio, eo diſſoluto debet re-
ſtitui: quia donata à conſanguineis Viri, eos
contemplatione cenſentur donata, nulla ha-
bita diſtinctione inter pretioſa, & quotidiana:
vt ex Bartol. Iaſ. & aliis Roland *conſ. 10. n. 11.*
lib. 1. Borgnin. *deciſ. 64. n. 22.* Caſtil. *deciſ. 93.*
n. 15. lib. 1. Clar. *recept. ſent. lib. 4. § Donatio,*
quæſt. 10. n. 2. Theſ. *lib. 3. q. 5. n. 4.* Grat. *diſcept.*
139. n. 3 Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 7. gl. 3.*
p. 6. n. 92. Sanch. *d. lib. 6. diſp. 26. n. 12.* cum mul-
tis aliis & Sacr. Theologiæ, & Iuris Doctori-
bus, in id expenden. *l. & ſi plures 11 §. in arro-*
gato, ff de vulgar. & per alia iura: Cancer. *var.*
81. *lib. 1. cap. 9 num. 194.* Ripold. *d. cap. 10. n. 309.*
Rota *in d. Rom. Iocalium. § idemque dicendum,*
coram Merlino, etiamſi conueniant tantùm
vxori. vt contra Angel. Imol. *in l. ſed ſi plures,*
§. in arrogato. n. 11. verſ. ſed certè: Alexand.
n. 13. ff. de vulg. Theſaurus *ſuprà, n. 5.* Vnde
82. miſſa à Sororibus Camilli, coronæ, flores, &
alia videbantur reſtituenda.

Addebant, quod non ſatisfacit ſponſa red-
dendo veſtes tritas, & conſumptas: quia cùm
eius culpa cauſa non fuerit ſequuta, non po-
tuit eis bona fide vti, & quia tenetur ad in-
tereſſe, vt ſupra dictum eſt.

Fuit tamen ſecundum communem DD.
ſententiam & diſtinctionem, capta reſolutio,
eſſe reſtituendas res dumtaxat deſcriptas ſu-
pra in § *& hac concordes Domini, &c.*

Vtraque parte informante, &c.

Peruſina Penſionis, Vener. 28. Maij 1649.

Coram R.P.D. Peutingerio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia iniuſta executionem non meretur.*

2 *Penſionem nutu transferre non poteſt is, qui loqui non valet.*

3 *Penſio quatenus poſſet nutu transferri, ità certi, & indubitati nutus requirerentur, vt ex illis clara intentio transferentis deſumeretur.*

4 *Actus equiuoci non poſſunt ſuffragari ad effectum vt penſio dicatur valide per nutus tranſlata.*

5 *Penſio transferri per nutus non poteſt ab eo, qui habet indultum transferendi cum clauſula,* Per te etiam in articulo mortis nominan.

6 *Clauſula,* Per te etiam in articulo mortis nominan. *præciſam formam importat, adeo vt per aliam nullatenus poſſit adimpleri.*

7 *Decretum irritans taliter inducit formam, vt ea non ſeruata actus corruat.*

8 *Nominare videtur is, qui ad interrogationem alterius annuendo conſenſum præſtat.*

Declara vt n 9. & 10.

11 *Apoplexia, quæ grauabat infirmum paulò ante obitum, non lenis, ſed fortis reputanda venit.*

12 *Apoplexia fortis ſenſuum omnium ruinam affert.*

13 *Teſtes ſingulares non probant.*

14 *Verba,* forſe mi reſolnerò, *nihil determinant.*

15 *Sarnen. Mandoſ. & Pariſ. in locis hic allegatis, declarantur.*

16 *Voluntas transferentis penſionem, debet eſſe certa, & indubitata.*

Decisio XCII.

IVdex ab A. C. deputatus contra Ludoui-
cum Benedictonium Prioré Eccleſiæ Mar-
ciani in iudicio Immiſſionis in quaſi poſſeſ-
ſione exigendi annuam penſionem ſcut. 250.
à bon. mem. Cardin. Vbaldo, ad fauorem eius
Nepotis Rodulphi Monaldi ſuper dicto Prio-
ratu translatam, per ſententiam pronuncia-
uerat: à qua appellationis cauſa mihi com-
miſſa; Dubium propoſui, an ſententia A.C. ſit
exequenda? Et reſponſum fuit non eſſe exe-
quendam: quia nimirum detecta fuit iniuſta: 1
ſententia enim iniuſta executionem non me-
retur: Rota *deciſ. 44. p. 4. diuerſ.* Card. Caualer.
deciſ. 165. num 4. & ſeq. Addit. ad Buratt. *de-*
ciſ. 231. n. 8. & ſeq. in recent. & dec. 333. n. 6. p. 5.
Ipſius autem iniuſtitia deducitur ex eo,
quod bonæ memoriæ Cardinalis dum apo- 2
Yy 3 plexiæ

plexiæ morbo grauatus taliter oppreſſus
fuiſſet, vt nullomodo loqui poſſet, nu-
to penſionem transtuleratur; contra text. *in
leg. nutu 21.* ibi, *dummodo is nutu relinquat,
qui & loqui poteſt: Digeſtis, de leg. 3. leg.
diſcretis* 10. *Codic. teſtament. facere poſſunt,
& leg. iubemus 29. Digeſtis, de teſtament.*
bonæ memoriæ Cocein. *deciſ.* 455. *numer.* 3.
& ſeqq. & latè comprobatur à Franciſc. Cal-
das, *de iur. Emphyteut. lib. 2. quæſt. 1. num. 21.
cum ſequent.* Quidquid enim ſit de quæſtio-
ne, an poſſit nutu transferri penſio? ſine
3. veri præiudicio, etſi nutu transferri pen-
ſio poſſet, nutus ita certi, & indubitati
eſſe deberent, vt ex illis clara transferen-
tis intentio colligi, & neceſſariò inferri
poſſet: ad textum, *in leg. quoties, 9. §. ſi
quis nomen, Digeſtis, de hered. inſtituend.
leg nominatim 14. ff. de manum. teſtam.* Al-
beric. & Florian. de Sancto Petro *in dicta
leg. nutu. Digeſtis, de leg.* 3. Theſaur. *Quæſt.
Forenſ. libro ſecundo, quæſt. 99. numer. 27. verſ.
& talis ſi nutus*; Craſſ. *de Succeſſ. §. In-
ſtitutio, queſtione 17. ſub num. 4. §. cæterum,
in fin.* ibi, *dummodo ille nutus eſſet ſatis cer-
tus & dilucidus*: quales non fuerunt nutus
Cardinalis Vbaldi, ex quibus eius volun-
tas infertur: Nam oculorum motus, qui
adducitur, affirmatiuam reſponſionem, vel
negatiuam non inducit.

Neque motus capitis eiuſdem Cardina-
lis conſenſum inducere poteſt: Nam duo
teſtes Cardinalem nil aliud feciſſe depo-
nunt, niſi, *Vn atto con la bocca e con la
teſta, cioè alzando gli occhi al cielo con mo-
uer anco la barba, & aprir la boca, e poi
tornò ſubito al ſuo luogo di prima*: qui
4. actus tanquam æquiuoci ſuffragari ne-
queunt: Rimin. iun. *in rubr. Inſtit. de te-
ſtam. numero* 449. Aretinus *conſilio* 71. *nu-
mero ſecundo.*

5. Deinde hic modus transferendi penſio-
nem, eſt directò contrarius verbis indulti à
ſanct. mem. Vrbano VIII. eidem Cardi-
nali ad penſiones transferendum conceſſi,
ibi, *Per te etiam in articulo mortis nominan-
do*: quæ verba præciſam adeò formam
6. præſeferunt, vt per aliam adimpleri nullo
modo poſſint: vt probat text. *in leg. iube-
mus, per hanc* 16. ibi, *ſolatium publicum
erogator manu ſua ſine vllo dolo & fraude
ſingulis militibus enumeret: Codic. de erog. mi-
lit. annon lib.* 12. vbi Bartol. *numero* 1. *verſ. in
text.* & Alexand. *in addit.*

Quod fortiùs in hoc caſu procedit; quia
huiuſmodi indultum erat decreto irritanti
7. munitum: quod taliter formam inducit,
vt ea non ſeruata, actus corruat: Barboſ.
clauſ. 40. *numero trigeſimoſecundo*, Rota *de-
ciſion.* 215. *numero* 7. & 8. *parte* 1. *diuerſor.* &
poſt Modern. Roman. *de Societ. offic. deciſ.* 61.
num. 2. & 3.

8. Itaque non obſtat quod Cardinalis alteri
interroganti annuendo conſenſum præſtans,
cenſeatur ipſe nominaſſe, quia eſt actus
valde periculoſus, & fallacus ſuppoſitus,
ac procedere poſſet quando ipſe tunc tem-
poris loqui potuiſſet: iuxta Gloſſ. *in dict.
leg. iubemus, in verbo, quemadmodum, verſ.
ſed quid ſi alius exprimat.* Alexander *nu-
mero nono*, & Iaſon *numero duodecimo, cir-
ca fin. verſ. limita iſtam concluſionem, & ſeq.
Cod. de teſtament.* Caldas *ſupra allegat. nu-
mero ſecundo, & ſequent.* Vel ſaltem hic 9.
modus defendi poſſet, ſi de voluntate de-
liberata Cardinalis, & de eius manifeſto
conſenſu data fuiſſet pro parte Rodulphi
aliqua probatio, quæ in dubium reuoca-
ri non poſſet; non vero in præſenti caſu, 10.
dum de oppreſſione mentis Cardinalis, &
adſtantium ſuggeſtione meritò dubitari po-
teſt: iuxta *leg. quoniam indignum* 15. *& dict.
leg. iubemus, Codic. de teſtament.* & pluribus
aliis relatis probat Iaſon *ibidem, num.* 12.
verſ. ſecundò limita: Clar. *in §. teſtamentum,
quæſtione* 37. *numero* 6. & 7. & fuit dictum
in Senogallienſ. bonorum 30. *Maij* 1644. *in
fin. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo
Cerro*; Quia ipſe Cardinalis non leui, ſed 11.
forti apoplexia laborabat, prout indicat
vitæ diſcrimen, in quo ipſe exiſtebat; vt
conuincitur ex Epiſtola biduò ante tranſ-
lationem ab eius fratre exarata, *in Summa-
rio Ludouici numero* 51. & demonſtrauit
effectus mortis ipſius intra duos dies poſt
eandem tranſlationem ſubſecutæ, Modern.
Roman. *in quæſt. Medico-legal. libro ſecundo,
quæſtione* 14. *num.* 9. & in ſimilibus terminis
ponderauit Menochius *conſil.* 351. *numero* 34.
verſ & præſertim, ac dixit Rota *deciſ.* 45.
numer. 3. *parte* 6. Apoplexia enim fortis ſen- 12.
ſuum omnium ruinam ſecum affert: ad tra-
dita per dictum Modern. Roman. *d. quæſt.* 14.
num. 1. 6 *& ſeqq.* & actus, qui pro tranſla-
tario afferuntur, ac de quibus teſtes pro
ipſo examinati deponunt, ſunt nimis æqui-
uoci, & dubij, potiùs de proprio eorum iu-
dicio, quam veritatem deponentes.

Neque tranſlatarius ad conſequendam
penſionem iuuari poteſt ex antecedenti de-
claratione voluntatis Cardinalis, eandem
penſionem in ipſum ſuum nepotem trans-
ferre volentis; de qua aliqui Teſtes ſu-
per hoc examinati deponunt: quia ſunt 13.
ſingulares, & alterius ex eis verba re-
lata ſunt indeterminata, dum dicit Car-
dinalem ſemel dixiſſe, *forſe mi riſoluerò*, 14.
&c. quod nihil certè determinat, vt fuit
dictum *in Romana pecuniaria 3. Martij* 1595.
coram Penia, inter eius impreſſas *deciſ.* 331.
num. 5.

Cui dicto tanto minus creditur, quia
per biennium ante tranſlationem penſio-
nis à Cardinale emanauit, quo tempore
vtique ſi verè penſionem in Rodulphum
transferre voluiſſet, id longè commodiùs,
dum tunc meliori ſanitate fruebatur, effi-
cere potuiſſet.

Minus eidem ſuffragantur allegata per 15.
Scribentes pro eo, ex Sarnen. *ad Reg. de
infirm. quæſtione decimaſexta, col.* 1. *verſ præ-
dictis tamen non obſtantibus*: quem ſequitur,
Mandoſ. *ibidem, quæſt.* 11. Pariſ. *de reſigna-
tione, libr.* 6. *quæſt.* 4. *num.* 35. quia loquun-
tur in terminis Regulæ Cancellariæ *de in-
firmis*, diſponentis de reſignationibus factis
per

pet infirmos intra viginti dies antecedentes eorum obitum, quem dicti Authores aſſerunt non comprehendere tranſlationes penſionum, etiam factas in articulo mortis: & In caſu Pariſij, eum non aderat loquela: neque ibi tractatur de defectu conſenſus transferentis, vel formæ in facienda tranſlatione præſcriptæ, prout hic ex ſupradictis de forma in Indulto Cardinalis præſcripta, quam non fuiſſe ſeruatam conſtat; de conſenſus autem & de voluntatis transferentis
16. defectu valdè dubitatur; quæ cùm debeat eſſe certa, & indubitata ex ſuprà allegatis, *& ad l.quoties 9. §. ſi quis nomen, ff. de hæred. inſtit.* & talis hic non oſtendatur, ex his, & aliis ab informantibus deductis; meritò Domini reſoluerunt ſententiam A. C. non eſſe exequendam.

Et ita vtraque, &c.

Bononien. Pecuniaria, Lunæ 10. Ianuarij 1650.

Coram R.P.D. Otthobono.

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtratio probatur ex inſtrumentis locationum factarum per Adminiſtratorem.*

2 *Locare bona, & cum conductore paciſci, ſunt caſus indubitata adminiſtrationis.*

3 *Teſtes plures numero ſi deponant de certa ſcientia, concludentiſſime probant.*

4 *Teſtium defectus ſupplentur ex numero, & ex adminiculis.*

5 *Statutum Bononiæ vetat debitum vltra ſummam centum librarum probari per teſtes.*

6 *Debitum ratione adminiſtrationis probari poteſt per teſtes, etiamſi excedat ſummam centum librarum; non obſtante Statuto Bononiæ ſub* rubr. de Probation.

7 *Statutum Bononiæ vetans debitum libras centum excedens probari per teſtes, non procedit in caſu probationis mixtæ reſultantis partim ex teſtibus, & partim ex inſtrumentis.*

8 *Adminiſtratio probatur ex inſtrumento, in quo quis promittit reddere rationem, & reliquum ſoluere.*

9 *Adminiſtratione probata, præſumitur illius continuatio, concurrente aliqua coniectura*

10 *Ætas probatur ex aſſertione contenta in aliquo inſtrumento certi temporis, ducendo calculos in poſterum.*

11 *Adminiſtrationis mandatum quando expiret per ſuperuenientiam maioris ætatis adminiſtrati?*

12 *Cauſa occaſionali, & inductiua ceſſante, non ceſſat effectus.*

13 *Adminiſtratio continuata præſumitur dum non docetur de finali redditione rationis.*

14 *Debita quo tempore fuerint contracta, probatur per teſtes.*

15 *Infirmitatis, & Podagræ initium probatur ex teſtibus.*

16 *Mandati reuocatio non præſumitur ex cauſis exiſtentibus ante ipſum mandatum, ſed noua requiritur cauſa.*

17 *Podagra non impedit adminiſtrationem.*

18 *Podagra impedit quidem munera corporalia, non autem patrimonialia.*

19 *Teſtes examinati in criminalibus, non probant in ciuilibus.*

20 *Teſtes pauciores numero cedere debent numero maioribus.*

21 *Teſtes, quorum dicta per Scripturas adminiculantur, aliis præferendi veniunt.*

22 *Viri ſolent adminiſtrare bona vxoris extradotalia.*

23 *Inſtrumentis ſtandum eſt potius quàm teſtibus.*

24 *Euentus ſequens formatur à primordio tituli.*

25 *Maritus adminiſtrans bona extradotalia, tenetur omnes fructus perceptos reſtituere.*

26 *Hæres tenetur rationem reddere de fructibus bonorum, quos defunctus adminiſtrauit.*

27 *Statutum Bononiæ mandat hæredem teneri reddere rationem adminiſtrationis defuncti.*

28 *Fructuum quantitas probatur coniecturis quando debitum eſt certum in genere.*

29 *Fructuum quantitas vno anno percepta, ſequentibus etiam annis percepta præſumitur.*

30 *Fructuum quantitas probatur à conſuetis percipi annis præcedentibus.*

DECISIO XCIII.

SOlutis à Carolo Beccadello hærede Laurentij Bonſignorij libris 31400. in cauſam adminiſtrationis bonorum extradotalium Geſiæ Baldæ ab eo perceptis ab anno milleſimo ſexcenteſimo ſecundo, vſque ad annum milleſimum ſexcenteſimum vigeſimum primum, iuxta formam inſtrumenti à Laurentio tunc viuente confecti, vt patet ex ſententia confirmatoria mandati A. C. & decreto ſuper executione rei iudicatæ Reuerendiſſimorum Patrum Dominorum meorum Royas & Bichij, præuiis deciſionibus coram iiſdem emanatis, ſcilicet coram Domino Royas *ſub die vigeſimoſeptimo Aprilis anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi quarti*, & coram Domino meo Bichio, *ſub diebus vigeſimoſexto May anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi quinti, & decimonono Ianuarij anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi ſexti.* Subinde quia Laurentius continuauit adminiſtrare eadem bona extradotalia Geſiæ vxoris non ſolùm vſque ad annum milleſimum

ſexcenteſimum vigeſimum primum, vt appa-
rebat ex dicto inſtrumento ab ipſo confecto:
ſed etiam vſque ad annum milleſimum ſex-
centeſimum trigeſimum ſeptimum, quo ipſe
deceſſit; & ideò fuit hodie diſputatum, An &
quæ ſumma ſit reſtituenda per Beccadellum
Laurentij hæredem? & Domini dixerunt eſſe
reſtituendas libras triginta mille.

1. Siquidem adminiſtratio bonorum extra-
dotalium Geſiæ facta à Laurentio Bunſigno-
rio marito, & continuata vſque ad annum
milleſimum ſexcenteſimum trigeſimum ſe-
ptimum, ad diem vigeſimum tertium De-
cembris, quo ipſe obiit probatur ex duobus
inſtrumentis, quorum alterum celebratum
de anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo
ſecundo, continet locationem ad nouen-
nium bonorum extradotalium Geſiæ fa-
ctam à Bonſignorio Viro. Alterum verò
emanauit de anno milleſimo ſexcenteſimo
vigeſimo ſecundo, ſuper eadem locatione,
quo mediante fuit conductori permiſſum,
quod penſio, quæ vigore dicti inſtrumenti
ſolui debebat, vnica vice anticipatè ſoluere-
tur in futurum in duobus terminis: vt *in*
2. *ſummario Geſiæ, numero* 3. Verum locare bo-
na, & cum conductore paciſci, eſt actus in-
dubitatæ adminiſtrationis: *leg. codicillis* 91.
§. inſtituto filio, & *ibi* Doctores, *Digeſtis de
leg*.a. & probant plures relati à Modern. Tu-
dert. *de locat. & conduct. tit. quibus locar. lic.
vel non: quæſt*.6 *num*. 1. *folio* 68. Rota *in Ro-
mana domus. die decimoſeptimo Martij præte-
riti, coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo
Bichio*.

Eadem verò adminiſtratio probatur per
ſex teſtes pro Geſia examinatos, diſertiſſi-
mè deponentes de adminiſtratione Bonſi-
gnorij vſque ad obitum, qui etiam coar-
ctant negatiuam excluſiuam adminiſtratio-
nis Geſiæ, excepto tantum quodam Horto
nuncupato, *de Calamoſco*; & cùm prædicti
3. teſtes ſint numero plures, & deponant de
certa ſcientia, proinde ex eis reſultat eui-
dentiſſima probatio: Rota *deciſione* 243. *nu-
mero* 12. *parte* 6. *& deciſione* 270. *numero* 1.
& 2. *& deciſione* 283. *numero* 2. *parte* 7. *re-
cent*. præſertim quia teſtium dicta corrobo-
4. rantur, & ſi opus eſſet ſupplerentur etiam
defectus, qui tamen non adſunt ex eorum
numero, & ex adminiculis inſtrumentorum:
Alexand. *conſil*. 149 *numero* 6. *libro* 5. Rota
coram Cæſare de Graſſis *deciſione* 5 *numero* 8.
& 9. *de ſponſal. in recent. deciſione* 147. *nume-
ro* 83. *parte* 1. & coram ſanctæ memoriæ Gre-
gorio *deciſ*. 340. *num*. 6.

Nec eorumdem teſtium dicta debilitat
5. ſtatutum Bononiæ ſub *rubr. de probat.* dum
vetat debitum vltra ſummam centum libra-
rum probari per teſtes. Quia huiuſmodi Sta-
6. tutum *in corpore*, excipit debitum ratione ad-
miniſtrationis; vt ibi, *Poſſit etiam probari
per teſtes, vbi petatur reddi ratio adminiſtra-
tionis alicuius, ſuper quibuſcunque etiam admi-
niſtrationem tangentibus ab vtraque parte, vel
ab altera tantum.*

7. Et certe Statuti diſpoſitio non extenditur
ad caſum probationis mixtè reſultantis par-
tim ex teſtibus, & partim ex inſtrumentis,
vt in eodem Statuto diſponitur, *in verſ poſ-
ſint tamen teſtes vltra dictas ſummas*: vt tra-
dit Iaſon *in leg certi condictio* 9. *§ quoniam igi-
tur, numero* 9. *Digeſtis, ſi certum petatur*,
Surdus *deciſione* 174. *numero* 14. Rota co-
ram Reuerendiſſimo Vrgellen. *deciſione* 36.
numero 36.

Inſuper adminiſtratio Laurentij probatur 8.
ex ipſiuſmet confeſſione emiſſa in publico
inſtrumento de anno milleſimo ſexcenteſi-
mo vigeſimo primo, optimè vindicato à ſi-
mulatione à Beccadello obiecta, *in deciſione
Reuerendiſſimi Patris Domini mei Royas*; quo
fatetur ſtatim mortuo Socero, ſuſcepiſſe bo-
norum adminiſtrationem, cum pacto red-
dendi rationem, & fructus reſtituendi Ge-
ſiæ vxori: ab adminiſtratione enim geſta in 9.
præteritum, ducitur validum argumentum
continuationis in futurum; quando (prout
in præſenti caſu) eiuſdem continuationis ali-
qua coniectura concurrit: *ad leg. eum qui* 22.
Digeſtis, de probat. Honded. *conſil* 20. *nume-
ro* 12. *libro* 1. Rota *deciſione* 237. *numero* 2.
& deciſione 321. *numero quarto, parte prima,
recent.*

Neque dici poteſt mandatum ad admini-
ſtrationem in præfato Inſtrumento anni
milleſimi ſexcenteſimi vigeſimi primi à Bon-
ſignorio confeſſatum expiraſſe, vel quia ceſ-
ſauerat tenera ætas Geſiæ, ob quam ſuſpe-
ctum videbatur, vel ex eiuſdem tacita vo-
luntate elicita ex eo quod in dicto Inſtru-
mento narratur velle illam ſtatum ſuum re-
cognoſcere, & in poſterum de eo deliberare,
vel tandem quia ab anno milleſimo ſexcen-
teſimo vigeſimo primo Bonſignorius magno
ære alieno, ac podagra cæpit grauari.

Nam quoad ætatem, animaduertebant
Domini quod Geſia longè ante annum mil-
leſimum ſexcenteſimum vigeſimum pri-
mum, erat maturæ ætatis: ſiquidem in dicto 10.
inſtrumento aſſeritur, quòd tempore mortis
illius Patris ſequutæ de anno milleſimo ſex-
centeſimo tertio, illa agebat decimumquar-
tum annum, adeo quod de anno milleſimo
ſexcenteſimo vigeſimo, agebat annum tri- 11.
geſimum ſecundum, cum itaque etiam lapſa
tenera ætate vxoris, Bunſignorius bona
adminiſtrauerit; patet quod tenera ætas Ge-
ſiæ non fuit cauſa finalis, aut conſeruatiua
adminiſtrationis, ſed occaſionalis, & indu-
ctiua, & proinde ea ceſſante non expirauit 12.
mandatum: Bald. *in leg*. 1. §. 1. *in fine, Dige-
ſtis de offic. eius*: Ripa *in leg. ex facto* 43. *nu-
mero* 17. *Digeſtis, de vulgar. & pupillar.* De-
cius *conſil*. 24. *numero* 1. *& per tot*. Tiraquel-
lus *in tractatu, ceſſante cauſa, limitatione* 35.
Rota *deciſione* 733. *numero* 8. *parte ſecunda
recent.*

Nec tacita voluntas Geſiæ reuocandi
mandatum adminiſtrationis reſultat per ne-
ceſſe ex eo, quod in Inſtrumento enuncietur
ſe velle de ſtatu ſuo deliberare: imò verba
Inſtrumenti, ibi, *ſi non ad reddendam rationem
totalem, ſaltem ad declarandam ſummam*: po-
tius innuunt continuationem; quia ex non 13.
redditione rationum totali, & perfectæ ad-
miniſtrationis,

miniſtrationis, præſumitur ea continuata
po-iùs quàm ſinita: Corn *conſil.61.lib.1.* Pa-
riſ. *conſ.* 81. *num* 37 *ante finem, lib.*1. Socin.
ſen. *conſ.*87. *num.*13. *lib.*1.

14. Æs alienum Bonſignorius contraxerat
ante annum milleſimum ſexcenteſimum vi-
geſimum primum, vt deponunt teſtes Bec-
15. cadelli *in summ. numero* 3. prout etiam ante
dictum annum cœpiſſe illius infirmitatem,
& podagram, deponunt tres teſtes dati *in*
16. *eodem ſummario, numero* 4. ideò ſicuti neu-
tra ex his cauſis induxit reuocationem man-
dati adminiſtrationis vſque ad annum mil-
leſimum ſexcenteſimum vigeſimum pri-
mum, ita nec poſtea; cùm ad huiuſmodi ef-
fectum requiratur quod cauſa de nouo ſu-
perueniat: Gabriel.*conſ*51.*numero* 30. *verſ.*
tamen id non obſtat: libro 1. Mantic. *de tacit.*
*& ambig. lib.*7.*tit.*22.*num.*46 *& ſequentibus,*
Rota coram Put. *deciſ.*287.*num.*4.*lib.*3.*& de-*
*ciſ.*100. *num.*22.*& ſequentibus, parte* 1. *diuerſ.*
17. & quod Podagra non impediat adminiſtra-
tionem, probatur ex text. *in leg. Podagra* 3.
18. *Cod. qui morb. ſe excuſar lib.*10. hic enim mor-
bus impedit munia corporalia, non autem
patrimonialia; vt dicunt relati per Pariſ. *de*
*reſignat. lib.*5.*quaeſt.*3.*num.*42.

Neque obſtant teſtes pro Beccadello in-
19. ducti: Nam illos octo examinatos in iudicio
Criminali iam nihil releuare reſoluit Rota
coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Bichio
19. *Ianuarij* 1646. *ſub* §. *minus vrgent*: quæ
deciſio de ſtylo Tribunalis eſt ſupponenda.
20. Alij verò teſtes cedere debent probationi
Geſiæ, cùm ſint numero pauciores: *cap. in*
21. *noſtra* 32. *de teſtibus*: præſertim, quia non
ſolùm teſtes actricis ſunt adminiculati In-
ſtrumentis ſuprà ponderatis. Aymon. *conſ.*73.
*num.*41. Ruin. *conſ.*35.*num.*16.*lib* 4. Rota *de-*
*ciſ.*245.*num.*3. *& deciſ.*315.*num.*8 *parte* 5. *re-*
22. *cent.* ac à ſolito, quod Viri adminiſtrant bo-
na extradotalia; Crauet. *conſ.*91. *num.*7. Ro-
ta *deciſ.*343. *num.*3. *parte* 4. *recent.* & ponde-
rauit deciſio *Reuerendiſſimi Patris Domini*
mei Bichij 26. *Maij* 1645. *ſub* §. *ſed vxori.*
Sed etiam quia teſtibus Beccadelli repu-
gnat confeſſio Bonſignorij, de adminiſtra-
tione ab ipſo geſta vſque ad annum 1621.
cùm illi contrarium deponant, nempe quod
Geſia cœpit adminiſtrare ante annum 1620.
23. vt *in ſummario Beccadelli num.* 5. magiſque
ſtandum eſt inſtrumentis quàm teſtibus:
leg. cenſus 10. *Digeſtis, de probat.* Gloſ. *in cap.*
tertio loco, §. *vera. teſtium, eodem titulo,* Rota
*deciſ.*91.*num.*9.*deciſ.*582.*num.*6.*part.*1. *recent.*
& in Romana ſucceſſionis 9. *Maij* 1644. *in* §. *ſe-*
cundo teſtes, coram Reuerendiſſimo Patre Domi-
no meo Bichio; & in Placentina Beneficij 29.
Maij 1648. *in* §. *Maior enim, coram R. Patre*
Domino meo Celſo.

Prædicta autem nedum probant continua-
tam adminiſtrationem Bonſignorij viri vſ-
que ad eius obitum, ſed etiam pactum red-
dendi rationem vxori de omnibus fructibus
perceptis, quod vſque ab initio ſuſceptæ
adminiſtrationis ſtipulatum fuiſſe faſſus fuit
maritus in ſæpè memorato inſtrumento an-
no 1621. & cùm non appareat reſtrictum ad
certum tempus, complectitur omnem ad-
miniſtrationem, formando ſequentem euen- 24.
tum à primordio tituli, vt debet: *leg. vni-*
ca. & ibi Gloſ. *in verb Primord. Cod. de impo-*
*nend. lucratina deſcript lib.*10. Anchar. *conſ* 4.
numero 3. Socin. ſenior *conſil.* 87. *numero* 14.
libro 1. Rota *deciſione* 376. *numero* 3. *parte* 1.
recent.

Atque ideò probata adminiſtratione vſ- 25.
que ad obitum Bonſignorij; is tenetur om-
nes fructus perceptos reſtituere, cùm vxore
diſſentiente perceperit: *leg. de iis.* 17. *Cod. de*
donat. inter virum & vxorem, leg. fin. Cod. de
pact. conuent. Bart. *in leg. filio, & filia* 93. §.
maritus, num. 3. *Digeſtis, ad leg. falcidiam:*
Decius *conſil.*521 *numero* 4. Socin. ſenior *con-*
*ſil.*82. *numero* 9. *verſ. aliquando, libro* 4. Cra-
uet. *conſil.*593. *numero* 15. Surdus *conſil.*490.
numero 5. *& ſequentibus, & numero* 42. Hon-
ded. *conſil.* 91. *numero* 65. *libro* 1. Et ſicuti
maritus tenebatur de eis rationem reddere,
ita tenetur Beccadellus eius hæres: Bero. 26.
conſil. 44. *numero* 17. *libro* 1, & firmat *dicta*
prima deciſio Domini mei Bichij. Vbi etiam
oſtenditur, Statutum Buonotæ allegatum 27.
idem approbare.

Admiſſa verò ex prædictis adminiſtratio-
ne Bonſignorij, ac perceptione fructuum in
genere reſpectu quantitatis ſufficiunt conie-
cturæ: vt *in ſecunda deciſione Reuerendiſſimi*
Patris Domini mei Bichij, in paragrapho,
Tandem.

Quantitas igitur benè deſumitur ex præ- 28.
narrato Inſtrumento anni milleſimi ſexcen-
teſimi vigeſimi primi, quo inter cætera idem
Laurentius faſſus fuit fructus perceptos ſpa-
tio plurium annorum, quibus bona colue-
rat, aſcendere ad libras bis mille annuas;
vnde fructus poſtea percepti præſumuntur 29.
aſcendere ad ſolitam quantitatem duorum
millium librarum, Rota *coram Reuerendiſſi-*
mo Vrgellen. deciſione 307, *numero* 5. *in Bo-*
nonien. liquidationis fructuum 30. *Maij* 1642.
coram bonæ memoriæ Merlino, extenſa per *Re-*
uerendiſſimum Patrem Dominum meum Cer-
rum in Bononien. pecuniaria, ſeu dotis, die de-
cimooctauo Iunij præteriti, coram Reuerendiſſi-
mo Domino meo Decano, & in Romana Domo-
rum in Burgo, die duodecimo Nouembris præte-
riti, in §. *ex quibus coram me.* Quantitas enim 30.
fructuum probatur à conſueta percipi in
præcedentibus annis: Achill. *deciſione* 22. *de*
reſtit. ſpoliat. Seraph. *deciſ.* 1397. *numero* 3.
Buratt. *deciſione* 173. *numero* 6. *& deciſ.* 722.
numero 4.

Fuit itaque reſolutum eſſe reſtituenda tri-
ginta millia librarum: vtraque parte infor-
mante.

Tridentina Matrimonij, Veneris 11. Martij 1650.

Coram R.P.D. Albergato.

SVMMARIVM.

1 *Aggrauatoria non conceditur niſi præcedat declaratoria.*

2 *Aggrauatoria concedi non poteſt per Iudicem de partibus vigore litterarum executorialium ipſi directarum.*

3 *Executoriales de ſtylo intimantur reo per Iudicem de partibus, & ſic intimatæ remittuntur ad Vrbem, vbi relaxatur Declaratoria, etiam ſi in ipſis executorialibus legatur tributa facultas Iudici de partibus relaxandi Declaratoriam.*

4 *Declaratoria relaxatur ſeruatis quatuor terminis ad docendum de paritione, ſi de ea non doceatur.*

5 *Executio dicitur cœpta per relaxationem litterarum executorialium.*

6 *Vxor tenetur ſequi virum non obſtante pacto de non diſcedendo à certo loco, quando iuſta ſuperuenit cauſa diſceſſus.*

7 *Infirmitas eſt iuſta cauſa propter quam maritus non tenetur ſeruare pactum de non diſcedendo à certo loco.*

8 *Probationes concludentes requiruntur in cauſis ſeparationis tori, quæ dicuntur ardua & graues.*

9 *Teſtes deponentes in cauſis ſeparationis tori, debent eſſe omni exceptione maiores.*

10 *Sæuitia ad effectum ſeparationis tori, probari debet talis, vt ſit apta incutere metum grauem & cadentem in virum conſtantem.*

Adeò vt non poſſit mulieri trepidanti conſuli per cautionem, & num. 11.

12 *Sæuitia vnicus actus licèt atrox, non eſt ſufficiens pro ſeparatione tori.*

13 *Maritus poteſt vxorem percutere ad emendationem.*

14 *Separatio tori peti non poteſt ob cauſam deletam per reconciliationem ſequutam inter Coniuges poſt euentum dictæ cauſæ.*

DECISIO XCIV.

1 AGgrauatoriam contra Euam Schaiteriam à Iacobo Ferro eius viro petitam denegarunt Domini, ex eo quod Declaratoria hic in Curia lata præcedere debuiſſet: Rota *in Colonien. præcedentiæ 14. May 1646. in fin. coram R.P.D. meo Peutingerio*: conceſſa
2. enim à Vicario Tridentino in vim executorialium Rotalium, nullatenus ſuffragari valuit: Lancellott. *de attent. par. 1. cap. 1. num. 34.* Rota *in Vicen. Prioratus 19. Martij 1610. coram Sanctiſſimo Domino Noſtro tunc Rotæ Auditore*, quæ eſt *poſt ſecundum Volumen conſiliorum Farinacij, deciſione 283. numero 1. & 2. & in Auenionen. decimarum 2. Maij 1644. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Peutingerio.*
Nam licèt ei data eſſet facultas declarandi 3.
& denunciandi, nihilominus de ſtylo Executores in partibus, executoriales condemnato dumtaxat intimant, & illis reproductis coram Rota, hæc tantùm procedit ad vlteriorem executionem: Veſtr. *in praxi, libro 8. capite vltimo, numero 16. verſu, & quamuis.* Felin. *in cap. ad probandum, numero 6. de re iudicata.* Seraphin. *deciſione 1116. numero 2.* cum aliis *in dicta Vicen. prioratus, coram Sanctiſſimo Domino Noſtro, & in dict. Auenionen. decimarum, coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Peutingerio.*

Verùm cùm modò ſoliti quatuor termini 4.
fuerint ſeruati, iuxta praxim relatam per Veſtr. *in dict. cap. vltim. numero 19.* approbatam per Rotam *in Leodien. Scolaſtriæ 2. Iulij 1647. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Veroſpio, in Ampurien. ſeu Ciuitaten. electionis Vicarij 26. Iunij 1648. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Meltio, in Colonien. Vicariæ 4. May, & 3. Decembris 1649. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Otthobono, & alibi ſæpius*, cenſuerunt Domini eſſe procedendum ad vlteriora in Declaratoria ob proteruiam, & contumaciam dictæ Euæ, mandatis Rotalibus parere recuſantis: *cap. Venerabilibus, ſi porro, de ſentent. excommunicat. in 6.* Rota coram Seraphino *deciſione 551. numero 4. in recent. deciſione 407. numero 12. parte 4. tomo 2. in Burgen. attentatorum 14. Martij 1646. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Otthobono, & in Toletana Canonicatus 28. Iunij eo anno 1646. coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Otthobono.* Cùm enim per 5.
relaxationem executorialium iamdiu fuerit cœpta executio, Rota *in Burgen. decimarum de Scalante 28. Octobris 1580. coram Bubalo, in Cornetana pecuniaria 4. Iuly 1601. coram præclaræ memoriæ Cardinali Hieronymo Pamphilio*, quæ eſt *deciſ. 826. part. 4. diuerſ.* cum cæteris adductis per Add. ad ſanctæ memoriæ Gregorium *deciſione 458. num. 10. verſ. cœpta*, vtique debet ad vlteriora procedi, vt finis tandem litibus imponatur, & mandata huius ſacri Tribunalis debitæ executioni demandentur; iuxta *leg. quidam exiſtimauerunt, in fine, Digeſtis, ſi certum petatur*, Rota *in Montis Faliſci, ſupplementi legitimæ die decimooctauo Iunij, anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo ſecundo, in principio, coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Bichio, & in Anconitana dotis die vigeſimoquarto Aprilis, anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo tertio, coram Reuerendiſſimo Patre Domino meo Cerro.*

Nec ſubſiſtere viſa fuit prætenſa ſententiæ Rotalis iniuſtitia, quatenus deducitur ex eo, quod Eua condemnata fuerit ad cohabitandum cum viro etiam extra Germaniam, contra formam in Capitulis matrimonialibus præſcriptam.

Quia

6. Quia cùm iuſta, & legitima ſuperuene-
rit cauſa, ob quam Maritus in loco con-
uento inhabitare nou valuit; Eua eum ſe-
qui tenebatur, pacto non obſtaote: Can-
cer. *variarum reſolutionum libro 3. cap. 7. nu-
mero 9. verſ. niſi aliqua:* Capyc. *deciſione* 135.
numero 2. De ſuperuenientia autem iuſtæ
cauſæ, ſatis docuiſſe Ferrum, Dominis vi-
ſum eſt; tùm ex inimicitiis in illis partibus
7. contractis, tum ex infirmitatibus ibi eum
peſſimè habentibus, cui propterea ad vale-
tudinem recuperandam neceſſe fuit iu Pa-
triam remeare, alioquin maximo vitæ diſcri-
mini ſubiiciebatur ob nimiam aëris Germa-
nici inclementiam, vt deponunt teſtes *in
ſumm. numero* 12. & latè probatur iu *deciſio-
ne in hac cauſa emanata die vigeſimo ſeptimo
Iunij, anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo
ſexto, coram Reuerendiſſimo Patre Domino
meo Celſo.*

Quæ verò de ſæuitia viri ad infirmandam
dictam ſententiam adducebantur, habita
non fuerunt in conſideratione; ex quo te-
ſtes ſont ſingulares, & omnes ferè de audi-
tu, & alios patientes defectus, de quibus per
informantes: & tamen vbi de ſeparatione
8. tori agitur, quia eſt cauſa grauis & ardua,
requiruntur neceſſariæ & concludentes pro-
bationes: Pariſ. *conſil.* 54. *numero* 15. *libro* 4.
Roland. *conſil.* 27. *n.* 10. *libro* 3. Rota coram
ſanctæ memoriæ Gregorio Decimoquinto,
deciſione 294. *numero* 12. coram Buratio *de-
ciſione* 711. *numero* 1. *deciſione* 815. *numero* 1.
& 2. & coram Reuerendiſſimo Vrgellen. deciſio-
9. *ne* 72. *numero* 2. Quódque teſtes de ea depo-
nentes, ſint omni exceptione maiores: Gloſ.
in capite 1. & *ibi* Abb. *in 3. not. de conſanguini-
tate & affinitate*, Natt. *conſil* 616. *numero* 1.
Socin. iunior, *conſil.* 86. *numero* 6. *& ſequen-
tibus, libro* 2. Barboſa *in Rubrica ſoluto ma-
trimonio, parte* 2. *numero* 27. Roſa *deciſio-
ne* 441. *numero* 2. *parte* 1. *deciſione* 324. *nu-*
10. *mero 3. parte 6. recent.* & talis ſæuitia pro-
banda eſt, quæ apta ſit granem, & in con-
ſtantem virom cadentem metum incutere:
Sanchez *de Matrimonio, libro* 10. *diſputatio-
ne* 18. *numero* 16. Pont. *eod. tractatu lib.* 9. *ca-
pite* 23. *numero* 5. Rota *in Neapolitana ſepa-
rationis tori die decimoſexto Martij anni mille-
ſimi ſexcenteſimi quadrageſimi ſexti, coram Re-
uerendiſſimo Patre Domino meo Pentingerio,*
11. adeò vt mulieri trepidanti cautione median-
te ſufficienter conſuli nequeat; iuxta notata
*in capit. ex tranſmiſſa, in capit. literas, in fi-
ne, de reſtitut. ſpoliat. capite* 1. & *ibi* Gloſſa
in verbo, ſuſpectum, vt lite non conteſt. Aldo-
brandinos *conſil.* 71. *numero* 3 *libro* 1. Fari-
nacius *conſil.* 157. *numero* 4. *libro* 2. Guttier-
rez *Canonicarum quæſtionum, libro primo, quæ-
ſtione* 24. *numero* 2. cum aliis cumulatis *in
deciſione* 155. *numero* 1. *deciſione* 324. *num.* 15.
parte 6. recent.

In propoſito autem probatum fuit de tri-
bus, vel quatuor, & quidem leuibus cola-
phis vna vice tantùm impactis, qui licèt
grauiores fuiſſent, ad prætenſum effectum
12. non ſuffragarentur; cùm actus vnicus
quantumuis atrox ad ſeparationem tori non
ſufficiant: Baldus *conſil.* 176. *numero* 3. *li-
bro* 1. Bertazol. *conſil. crimin.* 228. *numero* 14.
libro 1. Sanchez *de Matrimonio, libro* 4. *di-
ſputatione* 1. *numero* 22. *& libro* 10. *dict. diſpu-
tatione* 18. *ſub numero* 16. Rota *deciſione* 371.
numero 5. *poſt ſecundum volumen conſil.* Fari-
nac *in recen. dicta deciſione* 155. *numero* 2.
parte 6. *in Romana Separationis tori, die quar-
ta Iulij anni milleſimi ſexcenteſimi vigeſimi no-
ni, §. quæ verbera: coram Eminentiſſimo Do-
mino Cardinali Veroſpio, & in Bononien. Sepa-
rationis tori die vigeſimaprima Februarij proxi-
me præteriti, coram Reuerendiſſimo Patre Do-
mino meo Bichio.:* maximè quando proceſſit, 13.
vt in hoc caſu, ad emendationem vxoris,
viro ex cauſa permiſſam: Abbas *in capite,
quemadmodum, §. illud autem, numero* 15. *de
Iureiurando*, Tiraquellus *de legibus connub.
leg.* 1. *gloſ.* 1. *numero* 22. Rolandus *conſil.* 27.
numero 15. *&* 16. *volumine* 3. Farinacius *di-
cto conſilio* 157. *numero* 15. *volumine* 2. & *ibi*
poſt eum, Rota *deciſione* 39. *deciſione* 371.
vtrobique *numero* 4 *in recent. deciſione* 155.
numero 4. *deciſione* 324. *numero* 8. *parte* 6. *in
Romana Separationis tori die prima Februarij
anni milleſimi ſexcenteſimi decimi ſexti, coram
Sanctiſſimo Domino Noſtro, & in præcitata co-
ram Eminentiſſimo Domino Cardinali Ve-
roſpio.*

Et ceſſat quælibet difficultas; quia poſt 14.
huiuſmodi altercationes, & iurgia in obſe-
quiis maritalibus perſtitit Eua, & etiam in
cohabitatione perſeuerauit ac thalamo; ex
quo etiam fœtum concepit, & puellam
enixa eſt: vt in *ſummario numero* 11. Qua-
re illius cauſæ prætextu non poteſt nunc pe-
tere tori ſeparationem, cùm omnem amari-
tudinem præcedentem ſubſecuta reconcilia-
tio deleuerit, & ſeparationis cauſam ſi quæ
extitiſſet, profuſus abluerit: Gloſſa *in capit.
plerumque, verbo, nec reconciliata, de donatio-
nib. inter virum & vxorem*, Bertazol. *dicto
conſilio* 228. *numero* 12. *libro* 1. Rimin. iu-
nior *conſilio* 174. *numero* 28. Rota coram Se-
raphino *deciſione* 1315. *numero* 3. *& in Hi-
ſpalen. Separationis tori, die vigeſimaſeptima
Februarij anni milleſimi ſexcenteſimo vigeſimi
ſeptimi, coram Eminentiſſimo Domino Cardi-
nali Macchiauello.*

Et ita Iacobo tantùm informante fuit re-
ſolutum.

Peruſina

Peruſina Penſionis, Veneris 9. Decembris 1650.

Coram R.P.D. Peutingero.

SVMMARIVM.

1 *Penſionis tranſlatio facienda eſt ſeruata forma præſcripta in indulto transferendi.*
2 *Penſionis tranſlatio nutibus fieri non poteſt, quando indultum transferendi vult quod transferens nominet tranſlatarium.*
3 *Penſionis tranſlatio per nutus facta, tunc minùs ſuſtinetur, quando nutus emanarunt ab infirmo in vltimo vitæ ſpiritu conſtituto, & maximè morbo grauato, & ab importunis adſtantium inſtantiis.*
4 *Penſio quatenus poſſet nutu transferri, requirerentur nutus ita certi & indubitati, vt claram transferentis intentionem conuincerent.*
5 *Tranſlatio penſionis per nutus tunc minus cenſetur valida, ſi deficiat inconcuſſa eorum certitudo, & perfecta ſanitas mentis, ac deliberata voluntas transferentis.*
6 *Nutus, vt ſuppleant expreſſionem vocis, neceſſe eſt quod proueniant ab eo, qui perfecta memoria, ac ratiocinationis ſanitate fruatur, ita vt ex illis arguere liberum conſenſum, & determinatam voluntatem Iudex poſſit.*
7 *Iudicis arbitrio deferri ſolet in cognitione ſanæ mentis eius, qui actum gerit.*
8 *Dementia infirmi arguitur ex eo quod Sacramenta Euchariſtiæ, ac Pœnitentiæ non fuerint miniſtrata.*
9 *Sacramenti Pœnitentiæ capax quilibet eſt per ſigna, & nutus, dummodo ſana mente fruatur.*
10 *Sarnen. & Pariſ. in locis hic relatis declarantur.*

Decisio XCV.

Obtenta per Abbatem Rodulphum Monaldum Tranſlatarium bonæ memoriæ Cardinalis Vbaldi, noua audientia aduerſus deciſionem ſub die vigeſimooctauo Maij, anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono coram me emanatam, in qua dictum fuerat, ſententiam Iudicis ab A. C. deputati concedentem ei immiſſionem in quaſi poſſeſſione exigendi annuam penſionem ſcutorum 250. ſuper Prioratu Eccleſiæ Marciani, Peruſinæ Diœceſis, tanquam iniuſtam non eſſe exequendam: Hodie cauſam repropoſui, qua denuò accuratè diſcuſſa, pro confirmatione eiuſdem deciſionis Domini reſponderunt, ex hoc potiſſimo & ineuitabili motiuo, ſemper ſubſiſtente, quia forma præſcripta in Breui à ſanctæ memoriæ Vrbano Octauo eidem Domino Cardinali ad penſiones transferendas conceſſo, nequaquam ab ipſo ſeruata fuit.

Non enim coram Executore nominauit perſonam, ad cuius fauorem penſionem reſeruari volebat, minúſve eam coram Notario, & teſtibus tranſtulit, vt in dicto Breui *in ſummario Rodulphi numero 2.* expreſſe legitur, ibi, *per te, etiam in mortis articulo nominandi*: & ibi, *ſeu ſi tibi magis placuerit penſiones huiuſmodi in vnam, vel plures perſonas per te quandocunque etiam coram ſolis Notario, & teſtibus transferre poſſis, concedimus & indulgemus.* Quæ 1. quidem forma omninò à Domino Cardinali ſeruanda erat, vt præter allegatos *in deciſione*, quæ reuideretur, *§. deinde. hic modus, & §. ſequenti, coram me*, tradit Cald. *de iur. Emphyteut. libro 2. quæſtione 6. ſub numero 10. verſ. & primo obſtat:* Rimin. iunior *conſil. 467. numero 13. & ſequenti, libro 4.* Surdus *deciſione 268. numero 9.* Rota *coram Reuerendiſſimo Vrgellen. deciſ. 225. numero 3. & 4.* Eò magis quia decreto irritanti munita fuit: ad tradita per Manticam *deciſione 286. numero ſecundo & ſequentibus.*

Non obſtat quod idem Dominus Cardinalis nutu & ſignis, oculíſque, & capite ad importunitatem cuiuſdam Fratris Ordinis Minorum ſuſcitatoris ab eo, an penſionem hanc in præfatum Rodulphum eius nepotem transferre vellet, annuerit, ac ſucceſſiuè eodem Religioſo inſtante, per Canonicum quendam ibi præſentem, vigore dicti Breuis, caſſatio & renouatio dictæ penſionis ad fauorem eiuſdem Rodolphi nepotis effectiuè facta fuerit: Quia cùm in veutre Breuis Pontificij certus datus eſſet modus transferendi, ac ſpecialis præſcripta forma nominationis perſonæ tranſlatarij ab ipſomet Cardinali transferente fiendæ, non potuit aliter nutu, vel ſimilibus ſignis adimpleri; præſertim in re graui, & maturam deliberationem requirente; ad textum *in leg. in quibuſcunque negotiis, 47. Digeſtis, de act. & obligat. leg. vbi non voce 167. Digeſtis, de reg. iur.* & optimè confirmauit Rota *deciſione 38. numero 24. 34. & 61. parte ſexta recent.* 2.

Quæ quidem concluſio in propoſito caſu 3. magis viſa fuit Dominis admittenda: quia conſtat quod nutus, & ſigna prædicta à Domino Cardinali emanaruot, eo tempore, quo ille lethalis apoplectici morbi grauitate maximè oppreſſus, & in extremis vitæ conſtitutus erat, non quidem ſuper approbatione Scripturæ ac diſpoſitionis, priùs eo deliberatè mandante, conſcriptæ, dum perfectæ mentis ac intellectus ſanitate fruebarut; ſed in ipſo inſtanti ſuggerente, ac ſollicitè & importunè nimium reiteratis vicibus magna voce clamaore, & concutiente quodam Fratre Regulari.

Nec

4. Nec fuerunt adeò certa illa ſigna, vt cla-
ram & deliberatam demonſtrauerint eius vo-
luntatem, ita quod nullum reliquerint hæ-
ſitationi locum; prout in omnem caſum ne-
ceſſarium fuiſſet; ſed an conſenſus, vel af-
flictionis & vexationis, ſeu alterius paſſio-
nis argumenta fuerint, non adeò dignoſci
potuit, vt concors fuerit circumſtantium
ſententia; pluribus nempè conſenſum ne-
gantibus, & admirantibus; quibus fama,
communiſque opinio adhæſit, vt teſtes de-
ponunt.

5. Ideóque meritò nullum ſuper eis conſti-
tui poteſt pro validitate dicti actus funda-
mentum; cùm deficiat inconcuſſa eorum
certitudo, & perfecta omninò ſanitas men-
tis, & intellectus, ac libera prorſus Cardi-
nalis deliberatio, & declaratio: Bart *in leg.
nutu, in fin. verſ prædicta intelligo: ff. de leg.* 3.
Clar. *in § teſtamentum, quæſt.* 37. *num.* 6. *&* 7.
Gabr. *comm. concluſ. lib.* 4. *de teſtibus, conclu-
ſione* 2. *num.* 10. *verſ. Tertio limita: cum ſeq.*
Menochius *conſil.* 45 *ſub numero* 44. *verſ. eſt
ratio:* Mantica *de coniect. vltim. volunt. lib.* 2.
titulo 6. *ſub numero* 9. *& deciſ.* 60. *numero* 6.
ac aliis relatis reſpondit Rota *in Senogallien.
bonorum* 30. *May* 1644. *in §. eò magis, &* 15.
May 1645. *in §. Iuſtitia verò, coram Reueren-
diſſimo Patre Domino Cerro.*

Nec obſtat Medicorum Vrbis diſcordia
circa qualitatem morbi; aliis Apoplexiæ,
aliis verò Aphoniæ indicantibus.

6. Nam quidquid de hoc ſit: id vnum planè
conſtat, quòd Cardinalis eiuſmodi repetitis
ſymptomatibus ſemel ac bis térque percuſ-
ſus, vt teſtes deponunt, haud perfectæ me-
moriæ, ac ratiocinationis ſanitate frueba-
tur: ita vt vehementibus illis vocibus ſu-
bitò excitatum, perfectum, ac liberum per
huiuſmodi nutus, ac ſigna præbuiſſe conſen-
ſum, oris proprij expreſſioni æquipollentem,
vt opus eſſet, Iudex decernere non valeat;
7. cuius prudenti arbitrio in hac cognitione
plurimum deferri ſolet: vt poſt Abb. probat
Pariſ. *conſil.* 63. *ſub numero* 8. *verſ. & Abb.
libro* 4.

8. Præſertim quia ex atteſtatione Parochi re-
lata *in ſummario præcedentis poſitionis dictæ Ec-
cleſiæ Marciani numero* 22. apparet Sanctiſſi-
mum Euchariſtiæ, imò nec Pœnitentiæ Sa-
cramentum illi miniſtrari potuiſſe: cuius ta-
9. men mediantibus nutibus, ac ſignis, capax
omninò erat; nec vllo pacto deſtitutus fuiſ-
ſet, ſi mente, ac intellectu verè ſanus exti-
tiſſet.

Nec quidquam faciunt tradita per Sarnen.
ad Reg. de infirm. quæſtione 16. *in verſ Prædi-
ctis tamen non obſtantibus:* quem refert Pariſ.
de reſignat. libro 6. *quæſtione* 4. *ſub numero* 35.
verſ. vbi pro hoc.

10. Quia non tractant quæſtionem propoſi-
tam, ſed ſolùm an ſub illa Regula de bene-
ficiorum reſignatione diſponente compra-
hendantur tranſlationes penſionum. Et qua-
tenus referunt tranſlationem factam nutu
magis quàm verbis per bonæ memoriæ Ioan-
nem de Vrias, quæ valida fuit iudicata;

loquuntur de certis & indubitatis ſignis ab
eo præſtitis, qui perfecta mentis ac intelle-
ctus ſanitate fruebatur, ita vt de voluntate
deliberata, & cōſenſu illius dubitari non poſ-
ſet; prout dubitari contingit in caſu noſtro.

Et ita vtraque parte diligentiſſimè infor-
mante, reſolutum fuit, &c.

Bononien. Hæreditatis, Veneris 14. Martij 1651.

Coram R.P.D. Bichio.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum primum reuocatur per po-
ſterius.*

2 *Teſtamentum primum non reuocatur per
poſterius minùs validum.*

3 *Teſtamentum factum ad interrogationem
alterius, ſuſtinetur, quando interrogans
eſt perſona non ſuſpecta, & teſtator ſa-
næ mentis.*

Amplia, vt num ſeq. & num. 8.

4 *Teſtamentum ad interrogationem alterius ſu-
ſtinetur, etiamſi agatur de reuocatio-
ne alterius præcedentis facti ad pias
Cauſas.*

5 *Laborans in extremis non præſumitur velle
reuocare teſtamentum factum dum benè
valebat.*

Declara, vt num ſeq.

6 *Præſumptio cedere debet veritati.*

7 *Teſtatoris mens ſeruanda eſt etiamſi
fuerit expreſſa ab emittente ſpiri-
tum, dummodo Teſtator ſit ſani iu-
dicij.*

8 *Teſtamentum ad interrogationem tunc ma-
ximè ſuſtinetur, quando teſtator interro-
gatis reſpondet non per ſolam dictionem,
ſic, ſed per verba diſpoſitiua.*

9 *Teſtamentum ad interrogationem conditum
ab oppreſſo graui morbo tunc non ſuſti-
netur, quando concurrit aliqua fraudis
ſuſpicio; ſecus ſi iſta abſit.*

10 *Mortis proximitas pro validitate teſtamen-
ti non eſt attendenda, ſed mentis ſanitas,
& voluntas teſtandi.*

11 *Voluntas teſtandi benè probatur per tres te-
ſtes de illa deponentes, quam ſolemnis
diſpoſitio fuit ſubſecuta.*

12 *Teſtamentum præſumitur ſcriptum de man-
dato Teſtatoris.*

13 *Teſtatorem ſanæ mentis fuiſſe lex præſumit,
niſi contrarium probetur, licèt eius obitus
paulò poſt teſtamentum fuerit ſequutus.*

14 *Diſpoſitio facta ad fauorem eius qui erat ab
inteſtato ſucceſſurus, indicat Teſtatoris
ſanam mentem.*

15 *Teſtes deponentes de dementia Teſtatoris
abſque expreſſione actuum, qui illam pro-
bent, non merentur fidem.*

16 *Teſtibus deponentibus de ſana mente Teſta-*

toris maior fides adhibetur, quàm aliis deponentibus de dementia.

17 *Teſtium rogitus in teſtamento adhibitorum probatur per depoſitiones duorum teſtium.*

18 *Sufficit quod teſtes fuerint rogati à quocunque præſente, & patiente teſtatore.*

19 *Statutum Bononiæ* lib. 4. de teſtam § ſi verò, & §. ſi aliqua, *inducens certam formam teſtandi, reſpicit certum effectum, ſcilicet obuiandi fraudibus.*

20 *Forma inducta à Statuto ad effectum obuiandi fraudibus, adimpleri poteſt per æquipollens, ſi effectus ſequatur.*

21 *Statutum Bononiæ* rubr. de probat. §. præterea, lib 2. *declaratur.*

22 *Caſus mixtus non comprehenditur ſub diſpoſitione Statuti.*

23 *Statutum excludens certas probationes, intelligitur niſi illæ adminiculata ſint alio probationum genere.*

24 *Solemnitas requiſita à Statuto relaxatur tempore neceſſitatis.*

25 *Teſtamentum ad pias Cauſas non cenſetur renocatum per ſequens abſque ſpeciali derogatione.*

Declara, vt num 26.

Decisio XCVI.

MOnaſteriis Sanctorum Dominici, &
Martini de Bononia petentibus immiſ-
ſionem ex primo teſtamento condito de an-
no 1637. à Paulo Burgugnono, annuendum
1. non eſſe Rota cenſuit. Quia illud per aliud
teſtamentum poſterius ad fauorem matris,
& vxoris Teſtatoris conditum de anno 1647.
reuocatum fuit: § *poſteriore, Inſtit. quib. mod. teſt. infirm.* Batt. *in l ſi iure, num. 3 ff. leg. 3.* Ma-
reſcot. *var. reſol. lib. 1. cap. 48. num. 1.*

2. Neque vrgent obiecta aduersùs poſterio-
ris teſtamenti validitatem ad hunc effectum
neceſſariam, *dict. leg. ſi Iure, Digeſtis, de leg. 3.*
Acerin, *in dict. § poſteriore, num. 2.* Mantica *de
coniect. libro 12. titulo primo, numero 39.* Quòd
enim hæredes in eo inſtituti fuerint præuia
interrogatione Fratris Franciſci Mariæ Iaco-
melli Viri Religioſi, Teſtatorem tunc mor-
ti proximum ad æternam ſalutem coadiu-
uantis, qui fertur interrogaſſe Teſtatorem,
an vellet mediam hæreditatem Matri, & me-
diam Vxori relinquere? non eſt momenti,
quando teſtator, mentis compos erat, & ar-
ticulatè ac diſtinctè loquebatur; quia tunc
eius voluntas eſt clara, & à teſtibus audita;
nec præſumitur ab interrogante ſeducta vel
extorta, cùm Teſtator ſciret, & poſſet nega-
3. tiuè reſpondere: & de cætero permiſſum ſit
etiam in extremis laboranti condere teſta-
mentum, ad alterius, maximè non ſuſpecti,
interrogationem; vt poſt Alexand. Socin.
Crauet. Corn. Siluanr. & plures alios tradit
Surd. *conſ. 414. num. 58.* vbi ait, his duobus
concurrentibus, neminem inueniri, qui
contrarium ſentiat: Salon. de Pace *conſil. 7.
ſub numero 15.* vbi quòd in his terminis opi-
nio Gloſ. ſingularis *in leg. iubemus, verbo,
quemadmodum, Cod. de teſtament.* Teſtamen-
tum validum eſſe affirmantis, communiter
approbata eſt in Iudiciis, & in Scholis: Fa-
tinac. *conſ. 97. num. 16. libro primo,* Menoch.
*conſil. 45. numero 35. & præſumpt. 8. numero 14.
libro 4.* Perez. *conſil 9. numero 5.* Matthieez
*recollect. libro 5. titulo 4. libro 1. gloſ 16. ſub
num. 12. verſ. ſed quoties:* Gratian. *diſcept. 659.
numero 11.* Fuſar. *de ſubſtitutionib. quæſt. 288.
numero 1. & 2.* Clar. *in § teſtamentum, quæſt. 37.
numero 3.* Cyriac. *controuerſ. 407. numero 99.
& 244.* Argentr. *in conſuetud. Britann. capi-
to 581. numero 2.* Gamm. *deciſione 46. nume-
ro 5.* Peregrin. *deciſ. Patauin. 80. numero 5.*
Rota *deciſione 638. numero 1. & 8. parte 1. di-
uerſ & deciſione 581 numero 31. & 32.* vbi ad-
uertit, quod ferè omnes Doctores loquun- 4.
tur etiam quando agitur de præcedentis te-
ſtamenti reuocatione; & etiamſi præcedens
eſſet factum ad fauorem piæ Cauſæ: *par. 4.
tom. 3. recen.* aliòſque in terminis reuocatio-
nis prioris teſtamenti allegat Modern. Car-
peo. *contron forenſ. cap. 3. numero 32. & ſequen-
tibus.* Nam præſumptio quod laborans in ex- 5.
tremis noluerit reuocare primum teſtamen-
tum in bona valetudine conditum, Cancer.
var. reſolut tom. 1. cap. 4. n. 150. Seſſ. *deciſ Ara-
gon. 56. ſub numero 30. verſ. tertia limitatio,*
Menoch. *præſumpt. 7. numero 40. verſ. 4. lib. 4.*
cedit veritati per ſecundum teſtamentum ri- 6.
tè compoſitum patefactæ: Caſtr. *in leg. ſan-
cimus, numero 5. Cod. de teſtament.* ſempérque 7.
mens teſtatoris etiam emittentis ſpiritum, ſi
alioquin ſani iudicij fuerit, ſeruanda eſt:
Caſtill. *de coniect. vltim. voluntat. cap. 27. num. 5.*
Cyriac. *controu. 407. num. 115.* Rota *inter con-
ſil. Farinac. conſ. 97 num. 30.*

Quod faciliùs procedit, vbi teſtator inter- 8.
roganti non reſpondet ſimpliciter per ver-
bum, *ſic*, quod plerumque in mortis agone
poſiti facere ſolent, ne importunis adſtan-
tium Interrogationibus turbentur; ſed ipſa
nomina hæredum protulit, & per verba diſ-
poſitiua eos ſe hæredes facere declarauit:
Surd. *dict. conſ. 414. ſub num. 5. verſ. vbi dicit:
& numero 62.* poſt Alciat. *conſ. 534. num. 12.*
aliàs *conſ. 78 tom. 3. lib. 9. num. 12. verſ. quæ limi-
tationes:* Socin. iunior *conſil. 144. numero 54.
libro 2.*

Eòque magis, ſi conſtat de præcedenti 9.
deliberata voluntate teſtandi: nam vtrum-
que ſeriam liberámque fuiſſe teſtatoris diſpo-
ſitionem demonſtrat, ac excludit omnem
fraudis ſuſpicionem, ob quam in aliis
caſibus, de quibus Doctores pro contrà-
ria parte allegati loquuntur, Teſtamen-
tum ab oppreſſo graui morbo conditum ad
Interrogationem alterius, executionem non
meretur: Surd, *d. conſ 414. num. 53. in fine,* Me-
noch. *d. conſ. 45. num. 36.* vbi quod in his ter-
minis nulla eſt conſtituenda differentia, quod
agatur de reuocatione Teſtamenti iam con-
diti, vel non: Ludouic Bell. *conſ. 54. num. 3.
verſ ſi non conſtet:* Gabriel. *de Teſtament. con-
cluſ. 2. numero 17. & 19.* Theſaur. iunior
*quæſtione 99. numero 6. verſ. tertia quod proce-
dat: & verſ. niſi clarè conſtaret, & verſ.
quamuis:*

quamuis : & num. 7. circa finem : vbi quod
10. mortis proximitas non eſt ita attendenda,
quin magis conſideretur mentis ſanitas, &
præambula voluntas teſtandi : & num. 15.
& 16. verſ. quando conſtaret : lib. 2. Mantica
de coniect. lib 2. lib. 2. tit. 6. ſub num. 9. & 10.
Seſſ. deciſ. Aragon. 56. ſub num. 30.
11. In caſu verò noſtro, deliberata voluntas
teſtandi probatur ex tribus teſtibus, nempe
primo, quinto, & octauo (quia ſufficiunt ad
probandam præambulam voluntatem Teſta-
toris, quam ſolemnia diſpoſitio ſubſecuta
fuit; iuxta notata per Doctores in leg. heredes
palam, §. ſi quis poſtea, Digeſtis, de teſta-
ment. Bart. in leg. 2. num. 39. Digeſtis, de vul-
gar. & pupillar. Surd. conſ. 129. num. 29. &
conſ. 414. num. 67. Ioannes Franciſcus à Pon-
te conſil. 63. num. 9. lib. 1. Cancer. variar. reſo-
lut. tom. 3. cap. 20. num. 410 Buratt. deciſ. 616.
num. 16. Rota inter recent. deciſ. 765. num 6.
& 2. ſequentibus, parte 2. & in puncto plures
concordantes refert Altograd. conſ. 73. nume-
ro 3.) deponentibus quod ante interrogatio-
nem Fratris Franciſci Mariæ, Teſtator decla-
rauerat ſe velle teſtari, faciendo ad hunc ef-
fectum perquiri Notarium : quod in puncto
ponderat Surdus d. conſ. 414. ſub num. 54. infra
med. ibi, at quia Notarium, &c. Neguſ. quæ-
ſtione 18. ſub num. 4. verſ. nec apparet. Menoch.
d. præſumpt. 8. num. 34. lib. 4. Papon. conſ. 36.
num. 50. Aymon. conſil. 127. num. 1. Theſaur.
dict. quæſt. 99. num. 6. in fine, vbi quod ſufficit
aliquo modo conſtare de præcedenti volun-
tate, lib. 2. & mandando eidem Franciſco
Mariæ vt teſtamentum ſcriberet, prout ſcri-
12. pſit, de mandato teſtatoris ſcripſiſſe præ-
ſumitur; Decian. conſ. 7. num. 4. lib. 4. Gabriel.
de teſtament. concluſ. 2. num. 15. Cyriac. contro-
uerſ. 407. num. 98. & in puncto teſtamenti
conditi ad interrogationem, Rimiuald. iun.
conſ. 261. num. 7.
13. Inſuper omnes teſtes deponunt, teſtato-
rem articulatè reſpondiſſe, Che laſciaua mez-
za la ſua robba à ſua Madre, e mezza à ſua
Moglie. & ſecundus teſtis, tertius, quartus,
ſextus, & nonus affirmant, quod erat ſanæ
mentis; licèt paulo poſtea deceſſerit : prout
etiam lex præſumit, niſi contrarium probe-
tur : cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſtat. cum aliis al-
legatis in deciſ. 34. num. 7. parte 5. deciſ. 298.
num. 17. parte 6. recen. in puncto Anton. Pe-
rez, conſ. 9. num. 6. Gomez. in leg. 3. Tauri, nu-
14. mero 103. & ipſa diſpoſitio facta ad fauo-
rem Matris aliàs ab inteſtato ſucceſſuræ de-
monſtrat : Honded. conſ. 78. num. 61. libro 2.
Mantica de coniect. lib. 2. tit. 5. num. 7. Cyriac.
controu. 407. num. 315. Rota deciſ. 570. num. 20.
& deciſ. 581. num. 45. parte 4. tom. 3. recen.
15. Vnde curandum non eſt de tribus teſtibus
contrarium aſſerentibus; nullam enim red-
dunt ſui dicti rationem, explicando acta
non ſanæ mentis, vt debuiſſent : Burat. de-
ciſ. 256. num. 9. Duran. deciſ. 168. num. 17. Rota
in recent. deciſ. 233. num. 26. & 28. parte 7. Et
16. præter quod iidem teſtes aliter priùs iudicia-
liter, ac extraiudicialiter depoſuerant, eli-
duntur à pluribus de ſana mente teſtantibus:

Cyriac. dict. controuerſ. 407. num. 261. Rota d.
deciſ. 570. numero 17. parte 4. tomo 3. recent.
Concurrente maximè præſumptione educta
ab inſtitutione Matris : vt in his terminis re-
ſpondit Menoch. conſ. 45. numero 41. & præ-
ſumptione 8. ſub numero 34. verſ. tertium eſt
ſignum, libro 3. Rota dicta deciſione 570. in
fine.
Defectum rogitus teſtium ex aduerſo al- 17.
legatum, tollunt quartus, ſextus & nonus
teſtes, qui aſſerunt teſtes in teſtamento adhi-
bitos fuiſſe à teſtatore rogatos : id quod
etiam duobus teſtibus probari tradit Manti-
ca de coniecturis, libro 12. titulo 16. numero 16.
Surdus d. conſ. 41. numero 24. & alij relati in
Romana teſtamenti ſeu hæreditatis 17. Iunij
1611. coram Sacrato, impreſ. apud Gratian. diſ-
cept. 550. n. 46. & ſatis eſſe, à quocunque teſtes 18.
rogati fuerint præſente teſtatore, & patien-
te; voluit Alexand. conſ. 47 num. 4. libro 2.
Mantica de coniect. lib. 2. titulo 11. numero 4.
Gratian. diſcept. 550 num. 7. diſcept. 843. n. 23.
Magon. deciſ. Lucen 32. num 6.
Nihilque refert, quod neque duo ex teſti- 19.
bus rogatis, neque vnus ex illis, & Sacerdos
qui teſtamentum ſcripſit, ſe cognoſcere Te-
ſtatorem dixerint, vt requirit Statutum Bo-
noniæ libro 4. titulo de teſtament. §. ſi verò in
Guardia, & §. & ſi aliqua : vbi diſponitur,
quod aliàs vltima voluntas pro non legiti-
ma habeatur : Cùm enim forma hæc ſtatu-
taria ſit ſubſtantialis, & reſpiciat certum ef-
fectum, obuiandi ſcilicet fraudibus, vt in
puncto aduertit Bero. conſil. primo, numero 43.
libro 2. qui effectus æquè bene ſequitur, ſi 20.
aliunde certum ſit teſtibus vel Sacerdoti
fuiſſe cognitum teſtatorem, prout in caſu
noſtro, quo Sacerdos erat Confeſſarius Te-
ſtatoris, & teſtes erant de eodem loco, &
Parochia, ſatis dicitur eadem forma adim-
pleta per æquipollens : quod admitti dixit in
his terminis, Rota deciſione 149. numero 13.
& ſequenti. parte 6. recen. vbi allegantur con-
cordantes : & benè ad propoſitum Anchar.
quæſtione 11. ſub numero 26. verſ. & etiam
libro 2.
Aliud pariter Statutum Bononiæ libro 2. 21.
de probat. ſolut. §. præterea, iuncto §. ſalue :
reiiciens probationem teſtamenti per teſtes,
niſi de eo facta fuerit publica ſcriptura, ad
cuius corroborationem teſtes producantur;
non applicatur caſui noſtro : Tum quia ſche-
dula teſtamenti ſcripta à Fratre Franciſco
Maria incontinenti, & ſtatim ac Notarius
haberi potuit redacta fuit à Notario Terræ
Plebis Centi in formam publici Inſtrumen-
ti, & proinde vel publicum Inſtrumentum
cenſeri debeat, vel caſus iſte vti mixtus hoc 22.
eſt participans de ſcriptura priuata, & pu-
blico Inſtrumento, ſub ſtatuto non compre-
hendatur : Iaſon in leg. certi condictio, §. pri-
mo, numero 9. Digeſtis, ſi certum petatur, Me-
nochius conſil. 11. numero 5. Surdus deciſio-
ne 147. ſub numero 14. Duran. deciſione 36.
numero 36. & in proximis terminis Cyriac.
controuerſ. 246. numero 3. & 5. Surdus deciſio-
ne 43. num. 7. & deciſione 277. numero 21. tum

23. quia Statutum exeludens probationes per te-
ſtes, vel etiam per priuatam ſcripturam, &
voo verbo eertas probatiooes, intelligitur
niſi illæ admioiculatæ ſint alio probationum
genere: Bald. *in l.certi condictio 9. §.quoniam,*
numero 2. vbi etiam Fulgoſ.Caſtr.& Alexan.
numero 3. *Digeſtis, ſi certum petatur*, idem
Bald.*conſ.* 279.*ſub numero* 1. *libro* 4. Cyriac.
controuerſ. 252. *numero* 13. Rota Bononieo.
diuerſ. *deciſione* 15. *numero* 8. qui eſt caſus
noſter: Nam Scriptura priuata Religioſi ad-
mioiculatur ſupradicto publico Inſtrumento
Notarij, ac eeſtibus, quorum dicta cùm te-
norem Ioſtrumenti referant, & fuerint in
ſcriptis iudicialiter redacta, eò magis eeſſat
diſpoſitio Statuti, quia habere videtur vim
publici Inſtrumenti: Bellon.*conſil.* 22. *nume-*
mero 8. Pariſ.*conſil.*77.*numero* 20. *libro* 3. So-
cin *conſil.*169 *colum.fin numero* 13. *verſ. Ex*
quibus etiam: libro 2. Monterius *deciſ. Ara-*
gon. 30. *numero* 7. *& ſequentibus.* Maximè,
quia ipſa Scriptura priuata Religioſi de per ſe
aliquam fidem facit: Statutum verò cenſe-
tur reiicere ſolùm ſcripturam, nullam de ſe
facientem probationem; vt notat Manie-
rent. *ad dict.ſtatutum*, §.*ex aduerſo, verb.poſſ.*
ſaltem quando vt hîc factæ fuerunt diligen-
tiæ pro habendo Notario, ſed neceſſitas im-
minentis mortis illum expectare non permi-
24. ſit: nam neceſſitatis tempore ſolemnitas re-
quiſita à Statuto relaxatur: vt in terminis
ſimilis Statuti, Rolan.*conſil.* 30. *numero* 13.
facit Surdus *deciſione* 277.*ſub numero* 18.*verſ.*
accedat, & ferè in puncto Seſſ. *deciſ. Ara-*
*gon.*430.*num.*11.*&* 13.

Quæ omnia ſimul iuncta ſuffragantur
hæredibus eacipieotibus de ſecundo teſta-
mento aduerſus agentes ex primo, per ea
quæ tradit Menochius *de adipiſcend.remed.*4.
numero 781. *in fine*, Cyriac. *controuerſia* 246.
numero 4. Surdus *dicta deciſione* 277. *nume-*
ro 12.*&* 13.

25. Tandem non obſtat, quod primom teſta-
mentum vti conditum ad pias Cauſas, ac
propterea habens implicitam clauſulam de-
rogatoriam ad ſequens teſtamentum, non
cenſetur reuocatum per poſterius ſine ſpecia-
li derogatiooe: Decius *in leg. fin. numero* 54.
Cod. de edict. Diu. Adr. toll Socin.iunior *con-*
ſil. 183. *numero* 35. *libro* 2. Mantic. *de coniect.*
libro 6. *titulo* 3. *ſub numero* 52. *verſ. ſecundo*
conſidero: Cancer.*var.reſolut.parte* 1. *capite* 4.
26. *ſub numero* 9. Nam ſtante lapſu decennij in-
ter vnum, & alterum teſtamentum; quia
tanto tempore præſumitur obliuio clauſulæ
derogatoriæ primo adiectæ, illud per ſecun-
dum reuocatur, etiam abſque aliqua ſpeciali
derogatione, vt originaliter voluit Bald. *in*
leg.ſancimus, *ſub numero* 10. *verſ.idem fortè,*
Cod. de teſtamen. quem ſequitur *ibidem* Ful-
goſ.*ſub numero* 2.*verſ.quarta exceptio*: Caſtr.
*ſub num.*5. *verſ.Item ſi poſt primum*: Corn.*nu-*
mero 3. *in fine*, Socin.*in leg.ſi mihi & tibi*, §.*in*
legatis, num. 15. *verſ. ex qua concluſione*: *Di-*
geſtis, de leg.primo. Alexand. *conſ.* 105. *num.*7.
libro 4. Capr. *conſil* 31. *numero* 18. *in fine*; &
reiecta contraria opiniooe Aretini, tanquam
commonem ſequitur Pariſ. *conſ.*10. *num.* 17.
lib. 3. Ludouic.Bellus, *conſ.*109.*num* 36. Clar.
in §.*teſtamentum. quaſt.*99. *colum.*7. *verſ. ſciat*
etiam: Cardio. Mantic. *de coniect.lib.*12.*tit.*8.
num. 16. Rota *in Peruſina bonorum de Hercu-*
lanis 11. *Moy* 1582. §.*circa ſecundam partem*
coram Buratto: vbi quod obliuio per lapſum
deeennij præſumpta, facit præſumere clauſu-
læ derogatoriæ mentionem fuiſſe omiſſam
potius ea ioſirmitate memoriæ, quàm defe-
ctu intentionis: quod libentiùs recipiendum
eſt, vbi fuerunt in ſecundo teſtamento inſti-
tuti venientes ab inteſtato.

Et ita deciſum, vtraque parte informante.

Romana Nullitatis Matrimonij, Mercurij 19. Iunij 1651.

Coram R.P.D.Otthobono.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas contrahitur in primo gradu cum ſorore mulieris, quam quis carnaliter cognoſcit.*

2 *Affinitas in primo gradu dirimit matrimonium.*

3 *Copula carnalis eſt difficilis probationis.*

4 *Copula carnalis probari poteſt ex coniecturis,& praſumptionibus violentis, etiam ad effectum dirimendi matrimonium.*

5 *Oſcula coniuncta cum aliis actibus vehementem copula praſumptionem inducunt.*

6 *Concubitus mulieris cum viro inducit vehementem copula praſumptionem.*

7 *Impuberes admittuntur ad teſtificandum de iis, qua occultè fiunt.*

8 *Affinitas contracta ex copula illicita probatur etiam per teſtes non omni exceptione maiores.*

9 *Teſtis vnici depoſitio adminiculatur ex teſtibus deponentibus de publica voce & fama.*

10 *Copula praſumptio oritur ex frequenti acceſſu viri ad domum mulieris, niſi alia cauſa acceſſus aſſignetur.*

11 *Iuuentus viri & mulieris, ac frequens acceſſus ad domum mulieris inhoneſta, copula praſumptionem inducunt.*

12 *Confeſſio extraiudicialis viri, copula praſumptionem inducit.*

13 *Copula praſumptio oritur ex ſententia condemnatoria ob delictum ex ipſa copula reſultans.*

14 *Copula carnalis probatur ex pluribus coniecturis,qua ad hunc effectum iungi debent.*

15 *Mulieres quod ſint ſorores germana probatur ex fide Baptiſmi, in qua filia eorundem parentum enunciantur.*

16 *Sorores eſſe probantur mulieres ex eo quod vti tales ſe ſe tractauerint.*

17 *Soro*

17 *Sorores eſſe probantur mulieres ex teſtibus deponentibus quod vti tales ab earum parentibus fuerunt tractatæ.*

18 *Sorores eſſe probantur mulieres ex communi reputatione & tractatu.*

Decisio XCVII.

FVit per Dominos reſolutum conſtare de nullitate matrimonij cōtracti inter Fla-
1. minium & Annam Mariam, quia cùm Flaminius ante hoc matrimonium ex illicita copula habita cum Iſabella eiuſdem Annæ Mariæ ſorore germana affinitatem in primo gra-
2. du contraxerit, hæc abſque dubio dirimit Matrimonium tam ex diſpoſitione textus *in cap. tua fraternitatis, de eo, qui cognou. conſanguin. vxor. ſua*, quàm ex diſpoſitione ſacri Concilij Tridentini *ſeſſ. 24 de reformat. matrimon. cap. 4.* vbi Barboſ. *in collect. num. 1.* allegat concord. Rota *in Pacen. Matrimonij 10. May 1610. coram S. D. N. & in Romana nullitatis Matrimonij 19. Ianuarij 1646. coram bonæ memoria Arguelles.*

3. Copula Flaminij cum Iſabella ſicuti eſt difficilis probationis, ita iuſtificari poteſt
4. etiam ad effectum dirimendi matrimonium ex præſumptionibus & coniecturis, quando ſunt efficaces & violentæ: *cap. litteris, de præſumpt.* G gas *conſ. 29. num 21.* Rota *deciſ. 95. num. 12. & ſequentibus parte 2. diuerſ.* cum aliis relatis *in d. Romana nullitatis Matrimonij, coram bona memoria Arguelles.*

Et viſa fuit hodie Dominis ſufficienter probata ex depoſitionibus plurium teſtium datis *in ſummario Annæ Mariæ à numero 3. vſque ad 9.* quatuor enim teſtes deponunt de ardenti amore Flaminij erga Iſabellam, ac
5. de oſculis, aliiſque actibus laſciuis: vt in *dicto ſummario numero 4. & 5.* qui actus plurimùm conferunt ad inducendam vehementem præſumptionem copulæ, dum vt in præſenti, alia adminicula concurrunt: Burſat. *conſ. 218. num. 3.* Maſcard. *de probat. concluſ. 64. num. 1.* cum aliis relatis per Sanchez *de matrim. lib. 10. diſput. 12. num 47.*

6. Accedit depoſitio octaui teſtis deponentis de viſu de concubitu Flaminij & Iſabellæ in eodem lecto, & de laſciuis amplexibus per multum temporis ſpatium, *dict. ſumm. ſub numero 4.* Inde verò oritur vehemens copulæ præſumptio; vt probat textus *in dict. cap. litteris, de præſumptionib.* Gigas *conſil. 29. numero 13.* Fatin. *de delict. carn quæſtione 136. numero 18.* Modern. Carpenſ. *controu. 174. numero 23.* Sanchez *dicta diſputatione 12. numero 43.*

7. Et licèt is ſit teſtis vnicus & impubes, adhuc tamen attendi debet, quia etiam impuberes admittuntur in his, quæ occultè fiunt:
8. Farinac. *conſ. 31. ſub numero 7.* & cùm agatur de probando impedimento affinitatis ea illicita copula contracto, non requiruntur teſtes omni exceptione maiores, vt conciliando textus *in cap. 1. de conſanguin. & affinit. & in cap. diſcretionem, de eo qui cognou. conſanguin. vxor. ſuæ*: benè diſtinguit Gigas *d. conſil 29. num. 20.*

Dictum verò teſtis, licèt vnici, adminiculatur, imò illius fides ſuppletur ex aliis teſtibus deponentibus de publica voce & fama; 9.
vt in *eodem ſummario num. 8.* dum alia hic adſunt adminicula; Socin. iunior *conſ. 32. n. 20. & ſequentibus, lib. 2.* Rota coram Caputaquen. *deciſ. 288. numero primo, & deciſ. 296. parte 3.* ſiquidem dantur alij teſtes deponen- 10.
tes, quod ſæpè Flaminius & Iſabella ſoli remanebant in cubiculo, prohibito acceſſu cuicunque alij, nec vlla cauſa aſſignatur frequentis acceſſus, niſi inhoneſti amoris; ex quo vehementem præſumptionem copulæ deduci tradunt poſt alios, quos referunt, Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 41. numero 11.* Modern. Carpenſ. *dict. controu. 174. num. 18.* Rota *deciſ. 95. num. 7. & 8. p. 2. diu.*

Inſuper concurrit vtriuſque iuuentus, & 11.
frequens acceſſus Flaminij ad Domum mulieris inhoneſtæ, ac confeſſio extrajudicia- 12.
lis eiuſdem Flaminij, probata per teſtes *in d. ſummar. num. 6.* quam in propoſito iunctis præſertim aliis, multùm expendunt Socin. iun. *d. conſ. 32. n. 17. lib. 2.* Cyriac. *controu. 171. num. 14.* Modern. Carpen. *d. controu. 174. n. 22.* Rota *d. deciſ. 95. num. 3. part. 2. diuerſ.* & prædicta omnia fuerunt ponderata *in d. Romana nullitatis Matrimonij, coram bona memoria Arguelles.*

Et vlteriùs adeſt ſententia Criminalis con- 13.
tra Flaminium lata, ac abſolutio à Sanctiſſimo petita, & obtenta nomine Flaminij, qui in Iudicio criminali ea vſus fuit; vt in *ſummario Annæ Mariæ, num. 2. & 11.*

Ex quibus omnibus ſimul iunctis, prout 14.
ad hunc effectum iungi debent, negari non poteſt quin copula ſufficienter iuſtificetur: Gloſſ. *in cap. tertio loco, verb. dicta ſunt, de præſumpt.* Valenx. *conſ. 28. num. 12. lib. 1.* Ramon. *conſ. 12 n 21.* Modern. Carpenſ. *d. controu 174. num. 9.* Rota *d. deciſ. 95. num. 17. part. 2. diuerſ. & in d. Romana nullitatis Matrimonij, in §. ex quibus: coram bona memoria Arguelles.*

Quòd verò Iſabella & Anna Maria ſint 15.
ſorores germanæ: Domini nullam habuerunt difficultatem: quia id non controuertitur, & probatur ex fide Baptiſmatis, in qua filiæ eiuſdem Patris, & Matris enunciantur;
ac etiam ex teſtibus deponentibus de tracta- 16.
tu ac nominatione eorumdem parentum; & 17.
quòd mulieres vti tales ſe tractarunt, ac ab 18.
aliis communiter pro ſororibus habitæ fuer, ac de præſenti habentur & reputantur: Caſtr. *conſ. 151. numero 1. libro 1.* Gratian. *diſcept. 491. num. 21. & ſequentibus,* Rota coram Penia, *d. deciſ. 223. num. 3. & in Brixinorien. fideicommiſſi 24. Martij 1642. coram R. P. D. Dimeo Bichio.*

Fuit itaque reſolutum conſtare de nullitate Matrimonij, informante tantùm Anna Maria, Flaminio verò pluries citato, & informare recuſante.

Bononien. fideicommiſſi de Buccaferris, Lunæ 24. Maij 1655.

Coram R. Patre Domino Zarate.

SVMMARIVM.

1 *Agens ex fideicommiſſo docere debet de purificatione omnium conditionum, ſub quibus fuit ipſius vocatio concepta.*

2 *Ad Generationem habilis vnuſquiſque præſumitur, niſi inhabilitas probetur.*

3 *Fideicommiſſum ordinatum ſub conditione,* ſi ſine filiis, *non poteſt dici purificatum quouſque durat ſpes, quòd ille, cui fuit facta ſubſtitutio, poſſit filios procreare.*

4 *Generandi inhabilitas non oritur ex morbo carunculæ.*

5 *Caruncula morbus artis medicæ præſidio facilè tolli poteſt.*

6 *Sterilitas, quæ poteſt remediis tolli, non impedit generationem.*

7 *Succeſſioni locus non eſt, donec omnis ſpes ſuſcipiendæ prolis non fuerit extincta, quando quis fuit vocatus ſub conditione negatiua* ſi ſine filiis.

8 *Ablatiuus abſolutus conditionem importat.*

9 *Fideicommiſſum ordinatum in caſu obitus ſine filiis, non purificatur ex eo, quod deficiat ſpes ſuſcipiendæ prolis, ſed expectandus venit obitus illius, cui fuit facta ſubſtitutio.*

10 *Fideicommiſſum ordinatum ſub conditione, ſi filios habuerit, purificatur ſtatim ac conſtat de impotentia generandi.*

11 *Ætas in ſubſtituto requiſita facit diſpoſitionem conditionalem.*

Declara vt num. ſequenti.

12 Lex, Seius Saturninus, ff. ad Trebellian. & lex, ex his, Cod. quando dies legat. ced. *declarantur.*

13 *Dictio*, poſtquam, *adiecta inſtitutioni conditionem importat.*

14 *Subſtituti in defectum filiorum citandi veniunt in iudicio, in quo agitur de probanda filiatione.*

DECISIO XCVIII.

FRanciſcus Matia Buccaſertus in eius ſupremo teſtamento hæredem vniuerſalem ſcripſit, Primum filium maſculum legitimum & naturalem, & ex legitimo matrimonio procreandum Domini Hyacinthi fratris germani, cum onere fideicommiſſi, & ordine primogenituræ. Deficiente verò prædicto Hyacintho abſque filiis legitimis & naturalibus, & ex legitimo matrimonio procreatis, ſubſtituit cum eodem onere fideicommiſſi, & ordine Primogenituræ primum natu maiorem prænominati Hyacinthi naturalem tantum, ex quocunque illegitimo, ſeu quouis prohibito coitu, ſub illa tamen adiectione, poſtquam ſcilicet dicti inſtituti aut ſubſtituti vigeſimum annum compleuiſſent, & medio tempore idem teſtator ſibi hæredem fiduciarium inſtituit Dominum Antonium de Argele.

Poſt obitum teſtatoris, Hyacinthus tanquam ſpe legitimæ prolis deſtitutus; petiit declarari bona fideicommiſſaria ad Philippum filium naturalem quinquennem ſpectare: cauſàque in gradu appellationis introducta coram me, propoſui dubium, an conſtaret de fideicommiſſo ad fauorem Philippi? Et Domini non conſtare pro nunc reſponderunt.

Ea moti ratione, quia vt fideicommiſſo 1.
locus ſit, deſideraretur vt is docuiſſet de exiſtentia omnium conditionum, ſub quibus filius illegitimus eſt vocatus; iuxta textum *in leg. ſi hæredi plures, Digeſtis, de condit. inſtitut. leg. cedere, Digeſtis, de verborum ſignificatione, leg. qui hæredi, Digeſtis, de condit. & demonſtrat. leg. cum quærebatur, Digeſtis, iudic. ſolu. leg. ſi quis ita, Digeſtis, de verborum obligation.* Honded. *conſil.* 78. *num.* 24. *lib.* 1. Caſanat. *conſil.* 1. *numero* 1. Capreol. *conſil.* 72. *numero* 12. Modern. Lucen. *conſ.* 83. *numero* 1. *libro* 2. Modern. Neap. *de fideicommiſ. quæſt* 1. *cap.* 6. *numero* 281. Hier. Leo *deciſ.* 44. *num.* 7.

Exiſtentia enim primæ conditionis, nempe obitus Hyacinthi abſque filiis, non fuit iuſtificata, cùm ipſe adhuc in humanis ſit,
& habilis præſumatur ad generandum, niſi 2.
inhabilitas probetur: Alciat. *præſumpt.* 41. *numero* 1. *reg.* 1. & noſtri æui alter Hippocrates Paulus Zacchias *Quæſtionum Medico-legalium libro* 3. *titulo* 1. *quæſtione* 9. *num.* 10.
Et ideò fideicommiſſum dici nequit ad eius 3.
fauorem purificatum ante dictæ conditionis euentum: *leg. vnica, §. ſin autem ſub conditione, Cod de caduc. tollend.* Surdus *conſil.* 403. *numero* 10. & 12. Peregrin. *de fideicommiſſ. articulo* 43. *numero* 9. Tiraquellus *de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 2 *numero* 25. Rota *deciſ.* 593. *numero* 1. *parte* 1. *recent.* & coram Buratto *deciſ.* 705. *num. etiam primo.*

Nec inhabilitas generandi, quæ ſola viuente Hyacintho eſt apta ad producendam purificationem conditionis, abſque filiis, deſumi poteſt ex carunculæ morbo, quo Hyacinthus afficitur, vt deponunt pro parte Philippi inducti. Quoniam huiuſmodi morbus ex prædictorum teſtium depoſitionibus non aperitur: & quando etiam probaretur,
nihil releuaret: quia non exinde dicitur 4.
perpetua impotentia generandi, cùm mor-
bus hic Artis Medicæ præſidio facilè tolli 5.
poſſit: vt plurimi Auctores tradunt, inter quos Paræus *in ſua Chirurgia, libro* 18. *capite* 22. *& ſequenti*, & Alphonſus Ferrus *in libello de Caruncula*, vbi non ſolùm docet huius morbi curationem, ſed *in fine* ponit,

quomodo

quomodo ſanati ſint conſeruandi. Quin
Amat. Luſitan. *curat. Medicin. cent.4. cu-*
rat. 19. caſum proponit cuiuſdam viri, tali
morbo ſpatio vnius menſis curati : ibique
alios ſe curaſſe teſtatur : & apud Petr.Foreſt.
libr. Obſeruat. 15. obſeruat.20. Eſt caſus Præ-
totis, qui cum ob caruncculas minùs habilis
fuiſſet effectus ad generationem,aliáque mu-
nia naturalia non adeò liberè exerceret, non
modò morbo, & impedimento curatus fuit,
verùm & ab vxore filios poſtea ſuſcepit,
vt ille aſſerit *in fine dict. obſeruationis.* Et
6. homini non eſt impedimento ſterilitas,
quæ poteſt remediis adhibitis auferri : vt
alias dixit Iuriſconſultus Paulus *in leg. ſi quis*
poſthumos 9. Digeſtis, de liberis & poſthumis,
ibi, *Natura magis in homine generandi, &*
conſuetudo ſpectanda eſt, quam temporale vi-
tium, aut valetudo, propter quam abducatur
homo à generandi facultate. cap. ex literis 3.
cap. fraternitatis 6. de frigid. & malefic. vbi
7. Doctores. Nunquam autem ad ſucceſſionem
admittitur is, qui vocatus eſt ſub negati-
ua conditione, *ſi abſque filijs : capit. genera-*
liter, de Procurat. in 6. cum aliis per Bar-
boſ. *dict. 2. numero ſecundo*, niſi omnis ſpes
ſuſcipiendæ prolis prorſus fuerit extincta:
leg. Lucius, Digeſtis, de heredibus inſtituen-
dis, leg. quidquid adſtringendæ, Digeſtis, de
verborum obligationib. Modern. Hiſpan. *diſ-*
quiſitionum legalium 24. numero trigeſimo-
quinto.

Quinimò vt animaduerterunt Domini,
teſtator non ſolum conſiderauit deficien-
tiam filiorum Hyacinthi, verumetiam eiuſ-
dem Hyacinthi obitum, & quidem per
8. ablatiuum abſolutum, ibi, *deficiente Do-*
mino Hyacintho abſque filijs, qui conditio-
nem importat : *leg. ſi quis arbitratu, Digeſtis,*
de verborum obligationib. leg. à teſtatore. vbi
Gloſſ. *in verbo, conditio, Digeſtis, de con-*
dition. & demonſtrationib. Rota *deciſione 161.*
numero octauo, parte quarta, tom. 2. recent.
9. Quapropter licet Hyacintho nulla ſupereſ-
ſet ſpes legitimæ prolis, non adhuc factus
eſſet locus vocationi Philippi, eodem Hya-
cintho patre viuente, vt in his præciſè ter-
minis, Peregrin. *conſilio 28. numero quinto,*
libro quarto, Fuſar. *de ſubſtitution. quæſt.415.*
numero ſecundo, diſtinguens inter conditio-
nem *ſi filios habuerit*, vel, *ſi ſine filiis deceſ-*
10. *ſerit*; Nam primo caſu, admittitur purifi-
catio ſtatim ac conſtat de impotentia gene-
randi, cùm tamen in ſecundo caſu requira-
tur implementum conditionis mortis, & de-
fectus filiorum.

Neque probata eſt exiſtentia alterius con-
ditionis, nimirum ætatis viginti annorum
in Philippo nondum quintum annum ex-
11. cedente : & quidem iſta vera conditio
eſt, cùm diem incertam contineat, iuxta
text. *in leg. ſi cui, §. ergo, iuncto §. hoc au-*
tem, Digeſtis, de leg. 1. leg. ſi Titio, Digeſtis,
quando dies leg. ced. leg. ſi ita ſcriptum fuerit,
Digeſtis, de manum. teſtament. leg. ſi ſeruus li-
ber, Digeſtis, de ſtatulib. Bartol. Bald. & cæ-
teri Antiquiores *in leg. ex his, Codic. quando*
dies leg. ced. Peregrin. *de fideicommiſſ. art. 31.*
numero vigeſimoſexto, Donell. *libro octauo,*
comment. capit. trigeſimoprimo, Larrea *ſelect.*
iur. capit. octauo, numero quarto, & allegati
per Noal. *de tranſmiſſ. caſ.3. numero octauo,*
Cuiac. *libro trigeſimoſexto Digeſtor. ad Iulian.*
in dict. leg. ſi ita, Digeſtis, de manum. teſta-
ment.

Et his non aduerſatur text. *in leg. Seius* 12.
Saturninus, Digeſtis, ad Trebell. & dict. leg.
ex his, Cod. quando dies leg. ced. Ex quibus
probatur in dicta adiectione ætatis conditio-
nem non adeſſe: Quia reſpondetur *in iſtis*
Iuribus prædictam adiectionem non fuiſſe
appoſitam ſubſtantiæ legati, aut fideicom-
miſſi; ſed tantum ſolutioni, & ideo condi-
tionem non inducere, ſecùs verò in Iuribus
contrariis, & in noſtro caſu, vt rectè ex-
plicant Caſtr. *in dict. leg. Seius Saturninus,*
Donellus *dict. capit trigeſimoprimo.* Noal.
dict. caſ.3. numero decimotertio, cum ſequenti-
bus, Larrea *vbi ſupra, num..... prope finem*, &
in ſpecie Rota *deciſion. 782. numero decimo-*
octauo, cum ſequentibus, parte prima diuerſ.
Et in præſenti conditionem ineſſe depre-
henditur ex illa dictione, *Poſtquam*, ibi, 13.
poſtquam ipſe filius annum vigeſimum ſuæ æta-
tis compleuerit, &c. quæ adiecta inſtitutioni
conditionem præſefert, vt per Bartol. *in leg.*
quibus diebus, §. Termilius, Digeſtis, de con-
dition. & demonſtrationib. leg. ſi ita, §. finali,
& ibi Gloſſ. *Digeſtis, de legat. 2.* Barboſ.
dict. 272. numero ſecundo, Gratian. *diſcept.*
168 numero primo; Rota *deciſ.46. numer.2.*
parte 2. recent.

An verò probata fuerit concludenter
Philippi filiatio ex Hyacintho, Domini
pro nunc noluerunt diſcutere, præſertim
quod citari non fuerant in hoc iudicio alij 14.
per teſtatorem vocati in caſum deceſſus
Hyacinthi ſine filiis, etiam naturalibus;
ad text. *in leg. de vnoquoque, Digeſtis, de re*
iudic. Modern. Ceſenaten. *de Citat. tom. 3.*
cap 14. num.128.

Et ita, &c.

Romana Primogenituræ, Lunæ 7. Maij 1657.

Coram R. Patre Domino Dunozetto.

SVMMARIVM.

1 *Primogenitus ad ſacros Ordines promotus, excluditur à ſucceſſione Primogenituræ habentis annexum onus ducendi vxorem, non ſecus ac ſi nunquam fuiſſet in rerum natura.*

2 *Primogenitura habens onus ducendi vxorem, ſpectat ad ſecundogenitum, quando primò natus fuit promotus ad Ordines ſacros.*

3 *Conditio inſtitutioni adiecta non cenſetur repetita in ſubſtitutione.*

Declara vt num ſeq.

4 *Conditio repetita cenſetur in ſubſtitutionibus, quando verſamur in primogenituris ordinatis pro conſeruatione agnationis.*

5 *Qualitas vni adiecta, in aliis cenſetur repetita, quando verſamur in primogeniturus.*

6 *Verba*, Con li medeſimi oblighi ſudetti, *in vltima ſubſtitutione per Teſtatorem appoſita, inducunt repetitionem præcedentium obligationum in omnibus ſubſtitutis.*

7 *Qualitas primo adiecta regulariter in omnibus repetita cenſetur.*

8 *Qualitas primo adiecta tunc maximè in omnibus repetita cenſetur, quando eadem concurrit ratio.*

9 *Dictio*, & ſie, *eſt repetitiua onerum præcedentium.*

10 *Conditiones duæ ſi fuerint per Teſtatorem in inſtitutione appoſita, & in ſubſtitutionibus dicat*, Con le dette conditioni, *non ſufficit vnius, ſed ambarum conditionum requiritur implementum.*

11 *Relatio fit ad proxima, non autem ad remota.*

12 *Qualitas in primogenituris attenditur de tempore delatæ ſucceſſionis.*

13 *Sufficit quòd conditio ſemel fuerit adimpleta, licet poſtea adimplementum non duret.*

14 *Inſtitutus cum obligatione aliquid implendi, non poteſt admitti ad ſucceſſionem niſi præſtita cautione adimplendi voluntatem Teſtatoris.*

15 *Inſtitutus ſub conditione quam adimplere recuſat, excluſus remanet ab omni iure ſucceſſionis.*

16 *Donatum ſub vna conditione, ſub contraria cenſetur ademptum.*

17 *Legatum factum mulieri ſi nubat Titio, non debetur, ſi mulier Titio nubere recuſet.*

18 *Promiſſio facta ſi matrimonium ſequatur, corruit non ſequutis nuptiis.*

19 *Subſtitutus in caſu alienationis bonorum, ſecuta alienatione admittendus venit, non expectata morte alienantis.*

20 *Natus ex vxore præſumitur filius mariti, maximè ſi vti talis fuerit baptizatus, & ab ipſo marito inſtitutus.*

21 *Generatio filiorum in ſene robuſto non eſt impoſſibilis.*

22 *Filius natus ex vxore dicitur mariti, licèt ſenis, quando nil probatur quod vxoris famam denigret.*

DECISIO XCIX.

ALexaoder Sarazanos io ſuo vltimo teſtamento, hæredem voiuerſalem ſcripſit Mattium Mileſium ex ſorore oepotem, ſub cooditione ducendi vxotem, & aſſumendi nomeo, & arma domus Sarazanæ, abſque alia mixtora, cui in omnibus booois ſuccedere voluit eiuſdem Martij primogeoitum & ſucceſſionem ipſi deferri mandauit; & filiis dicti Martij noo exiſteotibus, aut quandocuoque deficientibus, vocauit Primogenitum ſecundi fratris dicti Martij: & eo, aut eius deſceodentibus non exiſtentibus, primogeoitum, aut deſcendentes à tertio fratre: & caſu quo tota deſceudeotia maſculina dictorum trium fratrum defieeret, voluit ſuccedere maſculos ex fœminis; & vltimo loco eiuſdem Teſtatoris proximiorem eum perpetoa primogenitura, & cum eiſdem obligatiooibus, & repetito onere ſumendi nomen Teſtatoris; & inſuper prohibuit bonorum alienationem, & obligatiooem, etiam de licentia, aut cum derogatiooe Principis; ſub ea lege, quod io caſu cootrauentionis, bona deuoluta cenſeantor per duos menſes ante ad faoorem ſucceſſuri in caſu mortis.

Poſt obitum Teſtatoris, defuoctis Martio, & ſecundo fratre ſioe filiis, & vltimo loco Alexandro tertio fratre poſt ſe relicto Iacobo Antonio Primogenito Sacerdote, & Ioſepho Ignatio infante per Patrem hærede ioſtituto, fuit ſub die 22. Maij 1656. dubitatum, cui eſſet dandum maodatum de manutenendo ſuper boois ſuppoſitis primogenituræ? Sed quia talis dubij reſolutio peodere videbatur à diſcuſſiooe oegotij principalis; Domini maodaruot, quòd videretur de bono iore ad effectum manutentionis: quo hodie propoſito, fuit reſolutum, cooſtare de bono iure Ioſephi Igoatij. 1.

Ratio reſolutionis fuit, quia Iacobus Aotonius per Sacerdotij aſſecotionem ampliùs adimplere neqoeat onus duceodi vxorem expreſsè à teſtatore Primogeoitis iounctum; & propterea, licet ipſe ſit primò natus, à dicta Primogeoitura remanet excluſus, ac ſi oaturaliter obiiſſet, nec vnquam in rerum natura extitiſſet: Bartol. *in leg. Deo nobis*,

nobis, *numero primo*, *& ſequentibus*, *Cod. de*
Epiſc. & Cleric. & Authent. niſi rogati ſub
numero tertio, *Codic. ad Senat. Conſult. Tre-*
bellian Marzar. *de fideicommiſſ. quæſtione* 31.
Melch. Pelaez *de maior. part.* 2. *cap.* 3. *per tot.*
& præſertim, *numero decimotertio & trigeſimo-*
ſeptimo, *& ſequentibus*, Sanchez *ad praecept.*
Decalog. libro tertio, *capit decimoquinto*, *nu-*
mero decimonono, *& cap.* 16. *numero vigeſimo-*
ſecundo, Rota *in Mediolanenſ. Bonorum* 31.
Maij 1649. *coram Eminentiſſimo Domino Car-*
2. *dinali Corrado*: illáque fuit aperta ad fauo-
rem Ioſephi Ignatij licet ſecundò nati, vti
habilis ad complendam illam conditionem:
iuxta notata per Pelaez *de maior. parte* 2.
capit. tertio, *numero vigeſimotertio*, Duran.
de condit. appoſ. ſecunda parte, *cap.* 3. *num.* 34.
Fontanell. *de pact. nupt. tom.* 1. *folio* 76. *nu-*
mero 34.

3. Non obſtat quod dicta conditio nubendi
legatur tantum appoſita in prima inſtitu-
tione, ideóque repetita non cenſeatur in
ſubſtitutione: *leg. ſub conditione*, *Digeſtis*,
de hæred. inſtit. Anton. Gen. *var. tom.* 1. *ca-*
pite duodecimo, *numero trigeſimoſeptimo*,
& præſertim cùm illa ſit perſonalis, &
nominatim appoſita Martio primo inſtitu-
4. to. Quia regula quòd appoſita in inſtitu-
tione, non cenſeantur repetita in ſubſtitu-
tione, fallit in primogenituris, quæ pro-
ut hîc inſtituuntur pro decore familiæ, &
ad conſeruandam agnationem: Surd. *con-*
ſil. 241. *numer. decimoquarto*, Cyriac. *con-*
trouerſ. 312. *numer.* 3. Rot. coram Seraphin.
deciſ. 459. *numero* 2. *& diuerſ. deciſion.* 191.
3. *numero ſecundo*, *parte ſecunda*, In iſtis autem,
ex coniecturata mente Teſtatoris, qualitas
vni adiecta, in aliis cenſetur repetita: Mo-
lin. *de Hiſpan. Primogen. libro* 1. *capit.* 16.
numer. 24. Caſtill. *controuerſ. iur. tom.* 2 *cap.* 4.
numer. 139. *& ſequentibus*, *& tom.* 6. *cap.* 117.
per totum, & ſignanter *numero* 29. Decian.
conſ. 6. *numer.* 3. *volum.* 5. Peregrin. *conſ.* 23.
num. 14. *&* 13. *libr.* 3. Fuſar. *de Subſtitut quæ-*
ſtione 430. *numero* 9. Pelaez, *vbi ſuprà*, *p.* 2.
capit. 3. *per totum*, *& cap.* 4. *illat* 8. *numero*
decimo, *verſ. & non ſolum*, *& numer.* 15. *&*
cap. 26. *num.* 33. *&* 75.

6. Præter quod prædicta oneris repetitio in
præſenti caſu videtur indubitata, tam pon-
derando, quòd in vltima inſtitutione Te-
ſtator vſus fuit verbis, *Con ſi medeſimi obli-*
ghi ſudetti, *e con la detta perpetua ſucceſ-*
ſione di primogenito in primogenito: ex qui-
bus proculdubio idem infertur, ac ſi ante-
cedentes obligationes de verbo ad verbum
per Teſtatorem fuiſſent in ſequentibus ſub-
ſtitutionibus repetitæ: *leg. ſi Teſtamentum*,
§. *ſin autem*, *Codic. de Inſtitut.* Bartol. *in*
leg. talis ſcriptura, §. *finali*, *numero quarto*, *de*
legat. 1. *& in l.* 1. §. *hoc edicto*, *numero ſe-*
cundo, *Digeſtis*, *de poſtul.* Dec. *conſil.* 413.
numer. 5. Pariſ. *conſ.* 1. *numer.* 134. *libr.* 3. Rot.
deciſion. 715. *numero ſecundo*, *& ſequenti-*
bus, *parte prima*, *& dec.* 306. *num.* 4. *part* 4.
recent.

7. Eóque fortiùs, cùm regulariter qualitas
primo adiecta, in omnibus repetita cenſea-
tur: Peregrin. *de fideicommiſſ. artic. decimo-*
ſexto numero 58. *& articul.* 25. *numero* 34.
& 48. Fuſar. *de Subſtitut. quæſt* 450. *numero*
primo, Rota *deciſ.* 453. *numero* 8. *parte ſe-*
cunda, *& deciſ.* 222. *numer.* 4. *parte quarta*
recent. cum aliis congeſtis per Gratian.
diſceptat. 773. *numero vigeſimooctauo*, *& ſe-*
quentibus.

Et id abſque difficultate, quando con- 8.
currit eadem ratio, ex qua aliàs voluntas
Teſtatoris ſeruari non poſſet; Ruſtic. *in*
leg. cum auus, *libro tertio*, *capit. ſeptimo*, *nu-*
mero 146. Molin. *de Primogenit. libro primo*,
capit. ſexto, *numero vigeſimoquinto*, Fuſar.
conſ. 175. *numero* 9. *& ſequentibus*, *& tractat.*
de Subſtitut. quæſtion. 450. *numer.* 9. Tum at- 9.
tenta dictione, *& ſic*, immediatè à Teſtato-
re poſt onus iniunctum Martio, & delatam
ſucceſſionem eius filio appoſita, ibi, *e coſi*
debbia decadere detta ſua heredita di primoge-
nito in primogenito, quæ dictio, *Et ſic*, pa-
riter eſt præcedentium onerum repetitiua,
Couarruuias *var. quæſt. libr.* 2. *quæſtione* 21,
numero decimoſeptimo, Hondedeus *conſil.* 64.
numer. 7. *&* 40. *libr.* 2. Rota *deciſ.* 128. *n.* 4.
parte 2. *diuerſ. & in Placentina Bonorum* 16.
Martij 1654. *coram Reuerendiſſ. Patre Domino*
nco Zarato.

Tum denique animaduertendo, quòd 10.
duæ tantùm conditiones fuerunt per Ale-
xandrum Sarazanum expreſſæ; altera de
vxore ducenda; Altera de aſſumendo no-
men, & arma; & ſic cùm verba, *con li*
medeſimi oblighi ſudettè, ſint in numero plu-
rali concepta, non ſufficit adimplementum
vnius ex dictis conditionibus, ſed debent
ambæ adunguem adimpleri; vt in ſpecie tra-
dit Caſtrenſ. *conſil.* 189. *numero primo*, *in*
fine.

Nec quidquam facit, ſi dicatur dicta
verba poſſe referri ad legata; quia cùm
hæc eſſent momentanea non eſt veriſimi-
le quod de iſtis Teſtator fuerit locutus;
immò cum illa facta legantur in princi-
pio teſtamenti, deinde verò fuerit appo-
ſitum dictum onus nubendi, vtique relatio 11.
potiùs facta cenſetur ad proxima, quàm ad
remota: Gloſſ. *in l.* 1. *Digeſtis*, *de legat.* 2.
Crauet. *conſil.* 147. *num.* 8. Rot. *in recent. de-*
ciſion. 277. *numero ſeptimo*, *parte ſecunda*, *&*
deciſion. 62. *num.* 10. *& dict.* 132. *numero* 17.
parte 6.

Prout minus relenat, quod Iacobus An-
tonius de tempore delatæ ſucceſſionis eſſet
capax, & ſic per aſſumptionem ſacerdotij
hæreditatem iam quæſitam non amiſerit, 12.
cum in primogenitura attendatur qualitas
de tempore delatæ ſucceſſionis, ſufficiát-
que eo tempore eam conditionem adim- 13.
pleuiſſe, licèt poſtea non perſeuerauerit,
iuxta doctrinam Baldi *in leg. precibus tuis*,
num. 2. *Cod. de impuber. & alijs ſubſtitut.* Mo-
lin. *de Primogen. libr.* 1. *capit.* 10. *numero* 7.
Gamm. *deciſ.* 27. *num.* 4. Quia cùm ipſe non 14.
præſtiterit cautionem Mutianam de adim-
plenda voluntate Teſtatoris, vt tenebatur,
ad

ad hoc vt poſſet admitti ad dictam ſucceſ-
ſionem, vt expreſsè diſponitur in *leg. Mu-
tiana*, vbi Gloſſ. & Doct. *Digeſtis, de condit.*
15. *& demonſtrat.* Immò per aſſecutionem Sa-
cerdotij declarauerit de facto ſe nolle nu-
bere, & conditionem ampliùs adimplere
nequeat, fuit ab omni iure excluſus, ac
ſi nunquam fuiſſet admiſſus: *dicta leg. Mu-
tiana*, vbi Doctores, *Digeſtis, de condit. &
demonſtrat. Auth. cui relictum, Codic. de ind.
vid. tollend.* Molio. *de primogen. lib.2. cap.13.
num 16.* Rot. *deciſ.354. num.1. part.4. diu. &*
16. *dec.241. num.36 part.5. recent.* Datum enim
ſub vna conditione, ſub contraria cenſe-
tur ademptum: *leg. quid ponet: Digeſtis,
quando dies legat. ced. leg ſi legatur purè, Di-
geſtis, de adimend. leg.* Peregrin. *de fideicom-
miſſ. articul. 11. numero 127.* Ruinus *con-
ſil.170 num 11 & 12. lib.3*, Rot. coram Sera-
phin. *deciſ. 1354. n.1.* Sutd. *dec.66. num.15.*
17. Et ſimilia de muliere, cui ſit factum lega-
tum ſi Titio nupſerit, ſi illi nubere recuſet,
legato priuatur: Sutd. *conſ 137. num.19.* Et
18. de promiſſione facta ſi matrimonium ſequa-
tur, non ſecutis nuptiis, ipſo facto promiſ-
ſio corruit: *l. item quia, §. huius rei, ff. de
pact.* vbi Gloſſ. *in verſ. non ſeruatis*, explicat,
nec re, nec ſpe.
19. Prætetea eidem Iacobo Antonio obſtat
caducitas per ipſum incurſa ex cauſa aliena-
tionis nonnullorum bonorum, contra ex-
preſſum præceptum Teſtatoris; quia cum eo
caſu per duos menſes ante alienationem vo-
caret ſucceſſuros in caſu mortis, ſequitur,
quòd ex hoc etiam capite ſit factus locus
ſucceſſioni fauore Ioſephi Ignatij, abſque
eo quod iſte teneatur expectare obitum alie-
nantis: *leg. cuius pater, §. in liberis, Digeſtis.
de legat.* 2. Molin. *de Primogen. lib.1. cap.16.
num.32* cum aliis pluribus congeſtis *in Me-
diolanenſi Bonorum 31. Maij 1649. coram
Eminentiſſimo Domino Cardinali Corrado.*

Ea verò, quæ fuerunt deducta contra fi-
liationem Ioſephi Ignatij, Domini non ha-
20. buerunt in conſideratione; cùm huiuſmodi
filiatio plenè iuſtificata remaneat, dum vti
filius à patre inſtitutus, baptizatus, & eſt ex
eius vxore natus: *l. ſi vicinis ſcientibus, Cod.
de nupt. l. non epiſtolis, Cod. de probat.* Spe-
21. rell. *deciſ.174. num. 1. parte 3.* in nihilo re-
leuante, quod de tempore eius conceptio-
nis pater eſſet ſenex annorum 78. cùm gene-
ratio filiorum in ſene robuſto non ſit impoſ-
ſibilis: Narbon. *de etat. annor 63. quæſt. 1 n 9.*
Zacch. *quæſt. Medico-legal lib.1 tit.1. quæſt.9.
n.54. & ſeqq.* Sinibald. *in Genantrop. oper.
lib.2. tract.3. cap.3. col.3. & 4.* Rot. *deciſ.20.
num.25. & ſeqq. part 5. recent.* Giouagnon.
22. *conſ 6. n.38.* vbi dicit, ex ſola natiuitate fi-
lium probari mariti, licèt ſenis, quan-
do nihil probatur, quod vxoris famam de-
nigret.

Et ex his cenſuerunt Domini conſtare de
bono iure dicti Ioſephi Ignatij, etiam ad ef-
fectum manutentionis; vtraque, &c.

Romana prætenſæ filiationis, Veneris 22. Iunij 1657.

Coram R. Patre Domino Veroſpio.

SVMMARIVM.

1 *Filij nati ex publica meretrice dicuntur vulgo concepti.*
2 *Filij publicæ meretricis certum patrem oſtendere nequeunt.*
3 *Sexagenarium non eſſe habilem ad generationem, de Iure præſumitur.*
4 *Filius potiùs præſumitur ſuſceptus ex Iuuene, quàm ex ſene: & n.15.*
5 *Filiationis quaſi poſſeſſio inducitur per actus geſtos erga aliquem vti filium, contra ipſum agentem eiuſque heredes.*
Declara vt n ſeq. & n.8.
6 *Senex mala valetudine affectus inhabilis reputatur ad generandum.*
7 *Ad Filiationis probationem multum confert iurata aſſertio illius, ex quo filium ortum duxiſſe militat præſumptio.*
8 *Filiationis quaſi poſſeſſio non ſuffragatur in iudicio deciſorio præſtationis alimentorum; maximè ſi contraria vrgeant coniectura.*
Declara vt n 9.
10 *Filiationis leniores probationes ſufficiunt, ad effectum obtinendi alimenta, lite pendente ſuper negotio principali.*
11 *Filiationis coniectura non inducitur ex eo, quod quis fuerit in libro baptiſmatum deſcriptus vti filius alicuius, ex cuius ordine talem deſcriptionem factam fuiſſe non apparet.*
12 *Septuagenarij prolem aliquando ſuſceperunt.*
13 *Generandi poſſibilitas in eo, quem inhabilem ius reputat, non attenditur, niſi euidentibus probationibus concludatur.*
14 *In Iudicijs attenduntur ea, quæ accidunt ſecundùm naturæ curſum; non autem, quæ rarò eueniunt.*
16 *Filiatio conuinci debet per probationes vrgentes, quando potentia generandi in eo, qui prætenditur pater, excluſa remanet ex naturali ratione, & iuris præſumptione.*
17 *Alimenta non debentur deficiente probatione filiationis, & paupertatis.*

DECISIO C.

Licet in hoc Sacro Auditorio inſtituta, atque vertente cauſa inter Matthæum, & Eugeniam agentes pro alimentorum præſtatione

ſtatione in bonis quondam Ioannis Baptiſtæ
Veralli Marchionis Caſtri Viſcardi præ-
tenſi eorum Patris naturalis, aduerſus Do-
minam Marchioniſſam Mariam eiuſdem
Ioannis Baptiſtæ filiam legitimam & na-
turalem, necnon beneficiatam ab inteſtato
hæredem; poſt habitas plures hinc inde
probationes, Dubitaui an filiatio Matthæi
& Eugeniæ ſufficienti probationum gene-
re concludatur? Et in negatiuam, poſt cau-
ſam bis propoſitam, hodie Domini iuère
ſententiam.
2. Siquidem conſtat ex teſtibus pro parte
Marchioniſſæ productis, Angelam Mat-
thæi & Eugeniæ matrem, Ioanni Iacobo
Ferrario, florida tunc fauente ætate, ac
publico quæſtui expoſitam extitiſſe: Hinc
enim filij ex Angela progeniti *vulgò con-
cepti* cenſentur; neque ratione incertitudi-
nis, Marchionem Ioannem Baptiſtam po-
terunt proinde in Patrem aſſumere: iuxta
text. *in l. vulgo concepti Digeſtis, de ſtat. homin.
§. ſi aduerſus, Inſtit. de nupt. §. vulgò quaſi-
ſet, Inſtitut. de ſucceſſ. cognat* notant Do-
ctores *in leg. filium, Digeſtis, de his qui ſunt ſui
vel alieni iuris*, vbi Bald. *numero* 11. Alberic.
numero 15. Alexand. *conſ.* 157. *numero* 1. & 2.
lib. 1. Natta *conſ.* 105. *numero* 2. & 3. Rota co-
ram Manrica *deciſione* 149. *numero* 10. & 11.
& *deciſione* 289. *numero* 2. *cum ſequentibus,
parte* 1. *recent.* & *in Romana filiationis prima
Iuly* 1639 §. & *quædam prima; coram Reue-
rendiſſimo Salamantino, & in Farſen. bonorum*
23. *Ianuary* 1647. *in* § *eo magis, coram Emi-
nentiſſimo Domino Cardinali Conrado:* licèt
idem commercium carnale cum Angela
3. exercuiſſe probetur: Dum enim procreatio-
nis præſumptio in ſene ſexagenario ex diſpo-
ſitione Iuris excluditur, de qua *in leg. ſi pater
familias, §. vlt. Digeſtis, de adopt.* Menochius
de arbitrariis, caſ. 89. *numero* 58. *cum ſequen-
tibus*, Maſcard. *de probat. concluſ.* 78. *num.* 43.
4. & 45. habita prolis ſuſceptio non quidem
Marchioni ſeptuageſimum annum agenti,
ſed potius Ioanni Iacobo Ferrario valdè fa-
moſo, & in ætate iouenili tunc conſtituto,
necnon Angelam cum qua ſimul viuebat
prædilecto, adſcribitur: vt in terminis notat
Fulgoſ. *conſil.* 212. *numero* 4. Socin. ſenior
conſil. 65. *numero* 2. *libro* 3. Giouagn. *conſil* 6,
numero 42. *cum ſequentibus, libro* 1. Surdus
deciſ. 83. *num.* 17. *verſ. Donum.*
Hinc vrgere non poterit quod Marchio
Matthæum & Eugeniam in filios, vt præ-
tenditur, agnouerit; necnon eos in pluri-
bus epiſtolis *filiorum* nomine appellauerit;
ac ipſis alimenta præſtiterit. Præterquam
enim Epiſtolæ negantur ex aduerſo recogni-
tæ; hic actus licèt quaſi poſſeſſionem filia-
tionis aduerſus agnoſcentem in filios eiuſ-
5. que hæredes regulariter inducere conſueue-
rit, Menochius *de præſumpt. libr.* 6. *præſ.* 53.
numero 13. Grat. *diſcept. forenſ.* 653. *numero* 72.
& aliis relatis Iuribus; & Reſponſum fuit *in
Viterbien fideicomm.* 2. *May* 1653. *coram me:*
In propoſito tamen caſu, huiuſmodi epiſto-
læ inefficaces exinde cenſentur, quod Mar-
chio blanditiis ſagacis mulieris cum aliis pa-
riter ſe carnaliter commiſcentis deceptus
conuincitur; poſtquam in ſenili ætate con- 6.
ſtitutus, necnon mala valetudine correptus,
pro ſuſcipienda prole inhabilis extitiſſe præ-
ſumitur: Fulgoſ. *conſil.* 212. *num.* 1. Pariſ. *con-
ſil.* 29. *numero* 96. *cum ſequentibus, lib.* 2. Me-
noch. *conſil.* 80. *num.* 2. Giouagn. *conſil.* 6. *nu-
mero* 50. *lib.* 1. Surd. *deciſ.* 83. *numero* 21. Ac-
cedente præſertim iterata confeſſione Fer- 7.
rarij, quod iidem met filij fuerint ex ipſo pro-
geniti: vt ponderat Alexand. *in conſ.* 157. *n.* 1.
lib. 5. Surd. *in d. deciſ.* 83. *num.* 6. *verſ. Pro ad-
uerſa autem parte.*
Præterea filiationis quaſi poſſeſſio, ex 8.
tractatu ſeu denominatione elicita, in hoc
deciſorio filiationis Iudicio nullatenus poſ-
ſet ſuffragari; vt notat Couarruuias *de ſpon-
ſalibus, parte* 2. *cap.* 8. *in* §. 3. *numero* 6. Rota
coram Manrica *deciſ.* 149. *numero* 8. & *in de-
ciſione* 289. *numero* 2. *cum ſequentibus, parte* 1.
recent. & *in Romana filiationis, prima Iuly* 1639.
§. *ea moti ratione: verſ. quando verò, coram
Reuerendiſſimo Compoſtellano, & in Farſen. bo-
norum* 23. *Ianuary* 1547. *in* §. *hac tamen: co-
ram Eminentiſſimo Domino meo Cardinali Cor-
rado:* vrgentibus potiſſimè coniecturis in
contrarium in propoſito caſu; vt aduertit
Surdus *dicta deciſione* 83. *numero* 21. Quid- 9.
quid dicendum foret in alimentis, lite ſu-
per principali negotio pendente petitis;
tunc enim probationes leuiores admitti ſo-
lent: vt dixit Rota *in dicta deciſione* 289. *nu-* 10.
mero 1. *parte* 1. *recent.* & *in Romana filiatio-
nis, prima Iulij* 1639. *coram R. Salamantino.*
Hinc pariter altera filiationis præſumptio 11.
ex deſcriptione in libro Baptiſmi, ſub cog-
nomento Veralli, deſumpta penitus arcetur:
Quinimò nec ipſa deſcriptio, dum iuſſu præ-
tenſi patris non probatur expedita, pro con-
iectura filiationis poterit deſeruire; vt aduer-
tit Lancellot. Gallia *conſ.* 15. *num.* 105. *verſ.
præterea* Capyc. Latro, *deciſ.* 166. *numer.* 52.
Rota *in Romana de Bonellis* 29. *Nouembris*
1614. *coram Vbaldo.*
Non etiam videtur vrgere, quod Senes
ſeptuageſimum licèt annum explentes, pro- 12.
lem aliquando ſuſceperint, vt teſtatur Me-
nochius *de arbitrar. caſ.* 89. *num.* 57. *cum ſe-
quentibus*, Rota *deciſ.* 20. 25. & 26. *parte* 5.
recent. Poſtquam enim inter caſus rarò con- 13.
tingentes ſolet hic recenſeri poſſibilitas ge-
nerandi, per prædicta, diſpoſitione iuris
contrarium præſumente, inefficax prope-
modum reputatur, niſi claris ac euidentibus
probationibus eadem concludatur: in Iudi- 14.
ciis quippè accidentia ſecundum naturæ cur-
ſum inſpici ſolent, non autem, quæ rarò ex
poſſibilitate contingunt: vt dixit Menoch.
in contrarium ex aduerſo adductus *d. caſ.* 89.
num. 58. Socin. ſen. *conſil.* 65. *num.* 2. *libro* 3.
Pariſ. *conſil.* 29. *num* 50. *volum.* 2. Grat. *con-
ſil.* 6. *num.* 53. *libro primo* Surd. *deciſ.* 83. *n.* 21.
in fin. & *num.* 22.
Quinimò ex libero omnium ac præſertim
Ioannis Iacobi Ferrarij ad Angelam acceſſu
penitus remouetur obiectio: ex ipſo nam- 15.
que

que in ætate florenti tunc conſtituto filij concepti præſumuntur, vt in ſpecie ponderat Giouagn. *in dict. conſ.6.* cæterique *ſupra relati*: quidquid dicendum foret, ſi Angela ſub ſchemate concubinatus, excluſo cæterorum acceſſu, à Marchione retenta fuiſſet.

In hanc præterea ſententiam Domini faciliùs inclinarunt ex maximo inuerisimilitudinis concurſo, qood Marchio ſenio penè confectus tribus continuis annis prolem ſuſceperit; cùm tamen Angela ab ipſo Marchione ſub ſchemate concubinatus per diuerſa tempora in Caſtro retenta nunquam
16. *ibidem* concepiſſe probetur: cum itaque gignendi potentia tum ex naturali ratione, tum ex præſomptione Iuris in Sene vt plurimùm excludatur; vrgentibus proinde probationibus filiatio hæc debet omninò probari: vt notat Menoch. *de arb. caſ.89. num.64.* Surd. *deciſ.83. num.23.*

Et ita pro excluſione filiationis, necnon 17.
pro alimentorum denegatione fuit hodie reſponſum; cùm maximè paupertas ex aduerſo nequaquam probetur: vt notat Gratianus *diſceptat. forenſ. capit. 552. numero decimo*, & reſpondit Rota *coram Andrea deciſione* 84. *numero primo & ſexto*, & in aliis relatis *in Toletana Matrimonij* 1. *Februarij* 1649. *in primo* §. *coram Eminentiſſ. Cardinali Corrado.*

Oncedimus licentiam imprimendi præſentes Deciſiones contentas in hoc Volumine, aduertendo quod impreſsio concordet cum originalibus, & corrigantur errores: hac die 11. *Decembris* 1658.

ANGELVS CELSVS, S. Rotæ Auditor.

INDEX

INDEX COPIOSISSIMUS

RERUM OMNIUM NOTABILIUM, quæ in hoc ſecundo Volumine Quæſtionum Medico-legalium continentur.

Prior numerus ſedem materiæ, poſterior paginam indicant.

A

Abbas.

ABBAS *in conſil.47.n.2.& ſeqq. vol.*1.declaratur,n.28.p.49

Ablatiuus.

Ablatiuus abſolutus conditionem importat, num.8. pag.547

Abortus.

Abortus nomen meretur partus deficiens in conditionibus ad partum naturalem requiſitis, n.4. p.209

Abortiuus partus lato modo dictus, n.2.ibid.
Vide *Partus.*

Abortus quando faciat exceptioni locum, & quando non, in inſtrumento ſocietatis, n.3. p.233

Abortus ex ſe non eſt aptus natus cauſare febrem, n.5. ibid.

Abortus ex percuſſione ſuper renes in grauida muliere facilè euenit, & cur, num.1. p.234

Abortus quando faciat locum exceptioni, n.2. p.264

Abortus per ſe non cauſat febrem, n.4.ibid.

Abortus poteſt ex febri cauſari, n.4. p.412

Abortus non ſemper cauſatur per febrim, n.7. ibid.

Abortus tribuendus potiùs eſt doloribus renum præcedentibus, quam febri ſubſequenti, n.9. p.413

Abortus eſt cauſa habilis ad inducendam mortem, n.3. ibid.

Abſceſſus.

Abſceſſus per decubitum fiunt in parte omnium debiliſſima, n.4. p.136
Vide *Tumor.*

Accidens.

Accidentia Veneni ingeniti ita ſimilia ſunt accidentibus veneni propinati, vt diſtingui non poſſint, n.7. p.149
Vide *Venenum.*

Accidentia morbi debent eſſe proportionata ipſi parti affectæ, n.5. p.149
Vide *Morbus.*

Accidentia ſæua in vulnere lethali capitis primis diebus ſe manifeſtant, num.7. p.278
Vide *Vulnus.*

Accidentia ſi non ſint connaturalia morbo non ſunt ad morbum referenda, num.24. p.322.

Actio.

Actio in conditionalibus non oritur niſi poſt purificatam conditionem, num.18. p.442

Index

Actus.

Actus celebratus ſecundum leges, voluntarius & licitus, potius quàm illegitimus debet præſumi, n.8. p.379

Actu, quem quis impugnat, quando poſſit ſe iuuare, n.11. p.381

Actus ſi eſt factus prout fieri ſolet ab homine ſanæ mentis, dementia excluditur, n.2. p.438

Actus præſumitur factus à Viro ſanæ mentis, ſi eſt talis qui à prudenti Viro fieri conſueuerit, n.3. ibid.

Actuum pluralitas præſumitur vbicunque ſub diuerſa forma appareant celebrati, n.5. p.469

Actus dicitur imperfectus ſi dependeat à futuris probationibus, n.501

Actum non vitiat defectus ſuperueniens poſt purificatam conditionem, num.21. p.492

In Actu conditionali primum locum obtinet voluntas diſponentis, n.23. ibid.

Actus conditionalis, vt eueniente conditione à principio incipere poſſit, debet eſſe in tali ſtatu de tempore purificationis conditionis, vt tunc poſſit inchoari, num.27. p.492

Actus legitimi non recipiunt neque diem, neque conditionem, n.29. ibid.

Actus æquiuoci non poſſunt ſuffragari ad effectum vt penſio dicatur validè per nutus tranſlata, n.4. p.534

Adminiſtratio.

Adminiſtratio probatur ex inſtrumentis locationum factarum per adminiſtratorem, n.1. p.536

Locare bona, & cum conductore paciſci, ſunt caſus indubitatæ adminiſtrationis, n.2. ibid.

Adminiſtratio probatur ex inſtrumento, in quo quis promittit reddere rationem, & reliquum ſoluere, numero 8. ibid.

Adminiſtratione probata, præſumitur illius continuatio, concurrente aliqua coniectura, n.9. ibid.

Adminiſtrationis mandatum quando expiret per ſuperuenientiam maioris ætatis adminiſtrati, n.11. ibid.

Adminiſtratio continuata præſumitur dum non docetur de finali redditione rationis, n.13. ibid.

Adminiſtrationem non impedit Podagra, n.17. p.537

Adoleſcens.

Adoleſcentes ſunt transferendi ad Ciuitates, vbi melius & moribus & literis ornari poſſint, n.5. p.486

Adoleſcentia.

Adoleſcentia eſt ætas aptior ad nubendum, n.62. p.445

Ædificare, Ædificium.

Ædificare altiùs non licet ſi venti excludantur in damnum publicum, num.2. p.167

Quanto minor eſt diſtantia inter vnum ædificium & aliud, tanto maius incommodum emanat tam quoad Solis illuſtrationem, quàm quoad ventorum perflatum, n.5. p.168

Ædificia Aquæ adiacentia corrodi ſolent, n.3. p.424

Ædificium altiùs tolli non poteſt, ſi venti excludantur in damnum publicæ vtilitatis, n.3. p.435

Ædificiis nobilibus & inſignibus Ciuitatem ornari publicè intereſt, num.5. ibid.

Ædificium altiùs tolli poteſt cum non ſit ad æmulationem, n.6. ibid.

Ædificium iam cœptum habendum eſt in conſideratione, ac ſi eſſet perfectum, n.7. ibid.

Ædificare ne liceat propè domum alterius vt ventus non impediatur, probandum eſt ab actore quod ventus protſus, & vndique remaneat excluſus, ita vt locus penitùs inutilis euadat, n.8. ibid.

Ædificij elatio impediri non debet ceſſante alterius detrimento, & ſtante ædificantis vtilitate, n.23. p.437

Ædificare non impeditur vicinus cum feneſtris reſpicientibus in domum vicini, n.26. ibid.

Ædificare vſque ad cælum quiſque poteſt in proprio ſolo, n.1. p.488

Ædificium ſuum quis ampliùs extollere non poteſt, ſi ſit conſtituta ſeruitus altiùs non tollendi, n.2. ibid.

Ædificium ſuum quis ampliùs extollere non poteſt, ſi id vellet facere ad æmulationem, n.3. ibid.

Ædificium ne altiùs tollatur dicitur is habere ius prohibendi, qui habet ſeruitutem altiùs non tollendi, ſi in eo ædificio adeſt talis ſeruitus, numero 4. ibid.

Intellige tamen hoc, ſi dicta ſeruitus ſit probata, n.5. ibid.

Ædificium altiùs tollere ad æmulationem non licet, n.14. p.489

Ædificium fieri ad æmulationem ſi quis aſſerat, incumbit ei onus probandi, n.16. ibid.

Ædificium vnum quando alteri non impediat Solem, n.20. ibid.

Ædificare ad æmulationem quis non cenſetur licet aliquod damnum inferat vicino, n.22. ibid.

Vide *Æmulatio*.

Ædificium priuatum altiùs tolli prohibetur, quando ex eo diſcooperirentur Religioſi, vel Religioſæ intra proprium Monaſterium, n.36. p.490

Sed hoc intellige, quotieſcunque ex nouo ædificio grauiſſimum immineret Monaſterio præiudicium, etiamſi non fiat ad æmulationem, n.37. ibid.

Rerum notabilium.

Ædificium quando nocet Eccleſiæ, vel Monaſterio, compelli poteſt Dominus ædificij vendere ſeruitutem altius non tollendi, n.38. ibid.

Æger, Ægrotus.

Æger ſic habendus, morbo recedente, ac ſi nunquam ægrotaſſet, n. 1. p.212

Æger excuſatur ab admiſſione remediorum ob ipſam ſanationis incertitudinem, n. 15. p.355

Ægrotus in articulo mortis conſtitutus abſque animi deliberatione ſolent interrogantibus reſpondere affirmatiuè, num. 14. p.514. & n.12. p.516

Ægroti in articulo mortis conſtituti liberum diſcurſum ac diſtinctam cognitionem habere non ſolent, n.15. ibid.

Ægrotus reſpondens interroganti an velit certam diſpoſitionem facere, *ſi, fate voi*, non dicitur perfectè diſponere, num. 9. p.516

Æger interrogatus de re graui, ad propoſitum non reſpondens præſumitur à mente alienatus, n.13. p.515

Æmulatio.

Æmulatio non præſumitur, cum in dubio quilibet præſumatur ædificare ad ſui principaliter vtilitatem, non vt alteri noceat, n.15. p.489

Æmulatio in ædificando non præſumitur, etiamſi magnum damnum vicino inferatur, & parua vtilitas proueniat ædificanti, niſi aliunde probetur, numero 17. ibidem, & numero 31. p.490

Æmulationis præſumptio, vt excludatur, non ſufficit modica vtilitas ædificare volentis, n.18. & 19. p.489

Ædificare ad æmulationem quis non cenſetur, licet aliquod damnum inferat vicino, n.22. ibid.

Æmulatio tunc intrat in ædificando, quando conſtructio fit cum iniuria alterius, & animo nocendi, non neceſſitatis, aut vtilitatis propriæ cauſa, num.25. ibid.

Et quando conſtructio non prodeſt ædificanti, & alteri nocet, numero 26. ibid.

Æmulatio excluditur in ædificando quando concurrit vtilitas ædificantis, licet vicino damnificetur, & præſumptio oritur quod ratione propriæ vtilitatis quis ædificare velit, n.27. p.489

Vtilitas modica ſufficit, ad hoc vt dicatur ædificans non ædificare ad æmulationem, n. 28. ibid.

Æmulatio tunc non excluditur, ſi ædificantis vtilitas ſit modica, & magnum damnum inferatur vicino, num.35. p.490

Sed hoc intellige, dum cum modica vtilitate concurrit etiam inimicitia, n.32. ibid.

In agro ſuo fodiens, ſi vicini fontem auertat, non tenetur de dolo, ſi non animo nocendi vicino, ſed agrum ſuum meliorem faciendi cauſa, id faciat, n.23. pag.489

Æquitas.

Dubium facti decidi debet ſecundùm naturalem æquitatem, n.9. p.403

Aër.

Aër facile inficitur ab exhalationibus fœtidis aliunde eleuatis, n. 2. p.77

Aër tempore peſtilenti rectificatur Ignibus per loca & Vrbes accenſis, num.8. pag.78

Aëris exſiccatio in tempore peſtis eſt ſalubertima, & omni cura adhibenda eſt, n.7. ibid.

Vide *Peſtis*.

Aëris bonitas ab Orientis Solis illuſtratione maximè dependet, n. 1. p.167

Aër, cùm in quiete eſt, non minùs quàm aqua motu priuata, putreſcit, num.2. ibid.

Aër colatus quis dicatur, n.6. p.168

Aëris ſalubritas quantum conferat in curatione vulnerum capitis, n.5. p.277

Aëris mutatio efficaciſſimum remedium in diuturnis morbis, n.3 p.285

Aëris mutatione corpora ſenſibiliter & euidenter mutationes recipiunt, num.2. p.238

Aër patrius magis naturæ noſtræ amicus eſt, quàm alienus, numero 10. p.240

Aëris mutatio quibus corporibus proficua & quibus damnoſa ſit, n.11. p.240

Aëris mutatione ſola ſæpè curantur morbi aliàs incurabiles, n.7. p.239

Aër frigidus, ac tenuis, iis, qui ad Phthiſim ſunt propenſi, eſt contrariſſimus, n.7. p.334

Aëris intemperies eſt iuſta cauſa renunciandi Epiſcopatui, num.5. pag.342. & n.14 p.343

Aëris inſignes mutationes effigiem immutant, n.6. p.273

Aëris euidentes, ac inſignes mutationes Mores immutant, n.12. p.276

Vide *Mores*.

Aëris inſalubritas Monaſterij non poteſt allegari à Monacho ibi profeſſo; cum ei proprius obſtet conſenſus, numero 6. p.426

Aëris inſalubritas neceſſario non reſultat ab omnimoda Ventorum Aquilonarium excluſione, n.11. p.436

Aëris mutatio æſtiuis temporibus ponit in dubio vitam illius qui aërem mutat, n.10. p.501

Aëris intemperies propter quam imminet periculum contrahendi infirmitatem, eſt iuſta cauſa, vt Maritus non teneatur obſeruare promiſſionem factam vxori, de non diſcedendo à certo loco, n.9. p.523

Index

Ætas.

Ætatis tenerioris beneficio non ſolum vulnera & vlcera facilè,ſed ipſa oſſa conſolidantur verè; quod ſecus eſt in aliis ætatibus, n.2. p.213

Ætates non annorum numero, ſed viribus determinantur, num.8. pag.296. & num.3. pag.318. & num.20. pag.326.n.4. p.345

Ætatis mutatio quantum poſſit in ſuperandis morbis longis & contumacibus, n.3. p.238

Ætatis mutatione Epilepſia remouetur, niſi magnopere in victus ratione delinquatur, n.11.p.339
Vide *Epilepſia.*

Ætates retardantur, & accelerantur, pro virium robore,n.2.p.352

Ætatis ratione in ſubito inſultu cauſæ interimentis, vnus poteſt diutius viuere, quam alius; etiam ſi ambo ab eadem cauſa æqualiter patiantur, numero 10. pag.251

Ætas declinans eſt humorum frigidorum & humidorum fœcundiſſima, numero 6. pag 266.
Ab Ætate quantoperè effigies immutetur, n.2 p.272
Adoleſcentia eſt ætas aptior ad nubendum, n.62. p.445

Ætas decrepita propriè eſt ſupra annos ſeptuaginta, n.8. p.471

Ætas eſt difficilis probationis, n.6. ibid.

Ætas probari poteſt per coniecturas & indicia, n.10. ibid.

Ætas probari poteſt per Teſtes ſingulares, n.11. ibid.

Ætas probatur per Teſtes deponentes de proprio iudicio,vel per aſpectum,num.12. ibid.

Ætas à legibus determinata requiritur in coniugibus pro validitate matrimonij, n.2. p.406

Ætas annorum 12. requiritur in fœmina vt valeat matrimonium contrahere, num.3. ibid.

Ætas annorum 14. requiritur in maſculo pro matrimonio contrahendo, numer.4. p.406

Ætati alicui proximus dicitur qui ab illa diſtat ſolùm per ſex menſes, numer.9. p.407

Ætas probatur per teſtem qui deponat de iudicio ſuo, & per aſpectum, num. 5. p.494
Aut qui deponat aliquem habere certam ætatem, quia ita ab ipſo audiuit, n.6. ibid.

Ætas bene probatur ſi frater de alterius fratris ætate deponat, n.7.p.494

Ætas probatur ex partita libri Baptiſmi, n.1. p.502
Vide *Baptiſmus.*

Ætas ſenior probatur ex aſpectu, num.6. p.514

Ætas ſenior attendenda venit in adiudicatione Beneficij quæ fit per concurſum, n.7. ibid.

Ætas probatur ex aſſertione contenta in aliquo inſtrumento certi temporis,ducendo calculos impoſterum, n.10.p.536

Ætas in ſubſtituto requiſita facit diſpoſitionem conditionalem, n.11.p.547
Declaratur,n.ſeq. ibid.

Affinitas.

Affinitas contrahitur ſolum per copulam conſummatam, n.13.p.519

Affinitas probatur per teſtes deponentes de copula licet non conſummata, n.14. ibid.

Affinitas, vt dicatur contracta, quomodo Teſtes deponere debeant de copula, n.15. ibid.

Affinitas contrahitur in primo gradu cum ſorore mulieris, quam quis carnaliter cognoſcit, n.1. p.545

Affinitas in primo gradu dirimit matrimonium, n.2. ibid.

Affinitas contracta ex copula illicita probatur etiam per teſtes non omni exceptione maiores, n.8.p.545

Agens.

Agens extrinſecum non poteſt generare corpus ſimile genitori ipſius ſeminis,n.26. pag.5

Agentia etiam nobilia cedunt in cauſalitate nobiliori Agenti ſuperuenienti,n.149. pag.26

Agentes primarij in partu ſunt vires matris & fœtus, n.3. p.146
Vide *Partus.*

Aggrauatoria.

Aggrauatoria non conceditur niſi præcedat declaratoria, n.1. p.538

Aggrauatoria concedi non poteſt per iudicem de partibus vigore litterarum executorialium ipſi decretarum, n.2. ibid.

Alciatus.

Alciatus *in reg.3. præſumpt.3.* qualiter procedat, n. 30 p.490.

Alienatio.

Alienatio ex cauſa diuiſionis permiſſa eſt inter cohæredes fideicommiſſo grauatos, n.7. p.469

Alienatio facta in extraneos ab Hæredibus grauatis ſuſtinetur, eis viuentibus; cum eorum vita durante nullum poſſit conſiderari præiudicium vocatorum, n.8. p.470

Alienatione ſequuta, ſubſtitutus in caſu alienationis admittendus eſt, non expectata morte alienantis, n. 19. p. 550

Alienatio Mentis.

Alienatio Mentis quæ & quando impediat aſſumptionem Eucharistiæ, n.3. p.88
In Mentis alienatione aliquando adſunt dilucida interualla, aliquando non, num.4.

numero 4. pag. 89.

Alienatis meote quando poſſit exhiberi Euchariſtia ex S. Thoma, remiſſiuè, n. 5. ibid.

Vide *Euchariſtia.*

Alienatio ſanæ mentis arguitur in ægroto, qui interrogatus de re graui, ad propoſitum noo reſpondet, o. 13. p. 516

Alimentum.

Alimentum vincitur, & ſuperatur ab eo, quod nutritur, n. 26. p. 83

Alimenti defectus imponit fœtui neceſſitatem naſcendi, n. 14 p. 116

Alimento duplici eget puer in vtero, n. 18. pag. 117

Alimenta nonniſi à calore actuantur, n. 20. pag. 359

Alimenta & ſumptus litis debeotur, probatis paupertate, & boni iuris præſumptione, n. 1. p. 427

Paupertas eius, qui inſtat pro alimentis ſatis probata dicitur, ſi inſtans ſit à Patre eiectus, & in infantili ætate conſtitutus, n. 2. ibid.

Alimenta præſtandi ceſſat obligatio, quando non probatur Paternitas, n. 6. p 427. & n. 23. p. 428

Alimenta præſtandi obligatio fundatur in Pateroitatis præſumptione, numero 24. ibid.

Alimenta præſtita nutrici pro educatione infantis, filiationis argumentom præſtant, n. 7. p. 479

Alimenta non debentur deficiente probatiooe filiationis, & paupertatis, num. 17. pag. 352

Anima.

Anima Rationalis ex communi, poſt quadraginta dies infonditur, n. 1. p. 1

Anima Rationalis in primo conceptionis momento præſens eſt, n. 5. p. 2

Anima qoid eſt ex Ariſtotele, numero 9. pag. 3

Anima quid ex Fernelio, numero 12. ibidem.

Anima in ſemine omnia ex ſe molitor abſque vlla dependentia ab alio agente, n. 13. ibidem.

Anima Rationalis quid, n. 15. p. 4

Animæ inter ſe plurimùm differunt, n. 16. ibid.

Anima quæcunque diuinitatis quoquo modo particeps, n. 17. ibid.

Anima eſt indiuiſibilis, n. 18. p. 5

Anima Genitoris in cœteris viuentibus communicatur ſemini, vt communicatur flamma à candela accenſa caodelæ extinctæ, n. 23. ibid.

Anima, flammæ rectè æquiparata, num. 24. ibid.

Operationes iam perfectæ, & adultę Plantæ, ſunt à propria Anima Plantæ, num. 27. pag. 6

Animæ præſentia cognoſcitur ex propriis operationibus, num. 35. pag. 7. & num. 114. pag. 20

Anima Rationalis non eſt ex traduce; & contrarium affirmare hæreticum eſt, n. 36. pag. 8

Anima Rationalis ſi eſſet ex traduce non poſſet eſſe immortalis, n. 37. ibid. & n. 67. pag. 12

Anima Rationalis eſt immortalis, n. 39. p. 9. & o. 72. p. 13

Animæ Rationalis immortalitati quæ repugnent, n. 40. p. 9

Anima Rationalis non poteſt per materiam ſe vllo modo propagare, n. 42. p. 9

Aoimam Aoimæ miſceri, Hippocrati, n. 43. ibid.

Anima Rationalis eſt ens per ſe ſubſiſtens; n. 44. ibid. & n. 65. p. 12

Anima Rationalis eſt ens perfectum, & completum, n. 46. p. 9

Animæ operationes apparent io ſemine, n. 52. pag. 10.

Animæ Rationalis ſi ſit ex traduce, eſt forma partialis, & incompleta, numero 56. pag. 11.

Anima ipſa eſt principium motus, nom. 4. pag. 291

Vide *Principium.*

Anima Rationalir ſi eſſet ex traduce, irrito exiſtente ſemine, illa Anima corrumperetur, n. 57. p. 11

Anima immortalis non patitur diuidi ad materiæ diuiſiooem, vt mortalis, n. 63. pag. 12

Anima ex ſemine traducta non eſt ab eo ſeparabilis, neque abſque ſemine exiſtit, n. 66. p. 12

Animæ cæterorum viuentium cum ſemine à genitoribus traducuntur, & ſunt formæ partiales, n. 69. p. 13

Anima eſt tota in toto, & tota in qoalibet parte, n. 71. p. 13

Anima Rationalis ſi eſſet ex traduce, ſequeretur, Chriſtum Dominum non fuiſſe verum Hominem, numero 73. ibid.

Anima Rationalis de nouo creatur, num. 77. pag. 15

Anima Rationalir ex nihilo fit, & à Deo immediatè creatur, num. 79. ibid. & n. 48. pag. 10

Animæ Rationales non ſunt omnes ſimul creatæ, n. 81. p. 15

Anima Rationalis ex ſemine traduci, aut per ſemen propagari, aut vllo alio modo generari non patitur, ſed à ſolo Deo creatur & infunditur, nomero 98. pag. 16

Anima genitoris in cæteris viuentibus communicatur ſemioi, vt vis fermentatrix communicatur Maſſæ Panis à fermento, n. 22. p. 5

Anima ſenſitiua non producitur per Creationem, n. 109. p. 19

Anima ſenſitiua non eſt ens per ſe ſubſiſtens; & eſt inſeparabilis à materia, num. 111 pag. 19

Anima Rationalis eſt omnium Animarum perfectiſſima, n. 125. p. 22

Anima Ratiooalis cum ſit proprius corporis

poris actus, & forma, neceſſariò ſimul cum corpore producta eſt, numero 127. ibid.

Anima Rationalis ſtatim ac corpus eſt diſpoſitum infunditur ex D. Thoma, & quomodo hoc intelligendum, num.128. ibid.

Anima Rationalis corpus humanum format & organizat,n 129. ibid.

Anima operatur per facultates ſuas, n.130. pag.23

Anima ne per momentum quidem otiatur, n.133.ibid.

Anima inſpirata à Deo in faciem Adæ fuit Rationalis, non vegetatiua, & ſenſitiua ſolum, numero 134. ibid.

Animam, & corpus cætera viuentia ſoboli communicant cum ſemine, Homo verò cum ſemine ſolum corpus, n.138. pag.14

Anima Rationalis nihil ad Genitores pertinet,cum de foris adueniat, numero 139. ibid.

Anima Chriſti Domini omnium Animarum Rationalium nobiliſſima ac perfectiſſima fuit,n.153.p.26

Animal.

Animal ex ſemine non fit,ſed perficitur,n.8. pag 5

Animal neque ſimul,neque ſucceſſiuè poteſt dotari pluribus Animabus, n.103. p.18. & n.110.p.19

Animal quando dicatur generare ſibi ſimile, n.13.p.111

Animalia ex ſeminis copia ſtimulantur ad coitum,n 6.p.324

Animalia ipſa corporis valetudine excitantur ad coitum,n.8.p.142

Animal nullum moritur abſque ſyncope, n.9.p.251
Vide *Syncope*.

Animus

Animi paſſiones vehementes in grauidis etiam multo pòſt tempore ob earum repetitam memoriam periculum afferunt, n.4. p.235
Declatatur,n.10.p.536

Animi paſſiones ſubitaneæ,ac præſertim Ira, & Timor,multorum periculorum cauſſa exiſtunt,n.5.p.234

Animi qualitas ſi debeat probari, teſtes debent teſtificari per actus exteriores quos viderint,n.31.p.368
Exteriora indicant ſecreta animi, num.35. ibid.

Animi paſſiones quantam vim habeant in immutanda naturali effigie, numero 8. pag.273

Animi paſſiones mores quomodo immutent, n.14.p.276
Vide *Mores*.

Animi impetus primi non ſunt in poteſtate noſtra,n.10.p.451

Animus alicuius probatur per teſtes deponentes ex certa ſcientia,ac de publica voce & fama, numero 10. pag. 530

Animi alicuius probatur per duos teſtes conteſtes licet minus idoneos,numero 13. ibid.
Vide *Voluntas*.

Antimonium.

Antimonium venenoſitate caret, n.2. p.151. & n.1.p.154

Antimonium reſpectu manifeſtarum qualitatum,venenum non eſt,n.2.p.155

Antimonium non eſt venenum ab occulta qualitate, vel à tota ſubſtantia, n.3. ibid.

Antimonium vomitum validè prouocat, n.5. pag. 155

Antimonium non eſſe venenum ab effectu probatur,n.6.ibid.

Antimonium ſteriles facit mulieres. Falſum, ibid.n.11.p.350

Apoplexia, Apoplectici.

Apoplexiam concitant quidam vapores,n.3. pag.181

Apoplexiam concitant ſoporifera medicamenta valida,vt declaratur, num.2. & 14. ibid.

Apoplexia non ſemper terminatur in paralyſim,n.7.15.& 16.p.182. & 184

Apoplexia ex immodico vini vſu, num. 13. pag.184

Apoplexia aliquando terminatur in fatuitatem abſque paralyſi membrorum exteriorum,n.17.p.184

Apoplexiæ finitimi ſunt affectus ſoporoſi, n.4.p.197

Apoplexia eſt ſenſuum omnium tam exteriorum quàm interiorum ruina, num.5. ibid.

Apoplexia eſt morbus ſenilis, & deſinit in paralyſim,n.2.p.198

Apoplexia quid,n.1.p.199
In Apoplexia omnis diſcurſus & ratiocinatio perit,n.2.p.200

Apoplexiæ fortitudo vndè cognoſcatur,n.4. ibid.
De Apoplexia ſe ſe recolligentes ad priſtinum mentis vigorem non facilè redeunt,n.6.ibid.

Apoplexia quando timenda in Arthriticis & cur,n.8.p.302.& n.15.p.304
Vide *Arthritici*.

Apoplexia vnde dicta,n.3.p.245

Apoplexiæ morbus impedit, quod patiens poſſit ad ſacros Ordines promoueri, n.9. pag.470

Apoplexia, quæ grauabat infirmum paulò ante obitum, non leuis, ſed fortis reputanda venit,n.11.p.534

Apoplexia fortis ſenſuum omnium ruinam affert,n.12.ibid.

Apoplectici cur moriantur,n.5.p.200

Appellatio.

Appellans ſi intra 30.dies non tedeat pro petendis apoſtolis, vel cauſam committi faciat,

mitti faciat, ſententia tranſit in iudicatum.
Vide *ſententia*.
Appellans à ſententia contra aliom lata, facit omnia acta ſua, perinde ac ſi ipſo citato facta fuiſſent, num. 1. pag. 513. & n.1. p.515
Appellans à ſententia contra alios lata, ſi in apellatione dicat à dicta ſententia ſe valde læſum, proculdubin facit omoia acta ſua, n.4.ibid.
Appellatione omiſſa, vel deſerta, clauſula *quam & quas* operatur vt pronunciari poſſit provt in prima, non tamen poteſt tollere appellationem & actus præcedentes, num.5. p.513.

Aqua.

Aquæ potus cur prohibitus in ieiunio Eucharistico, n.9.p 82
Vide *Ieiunium*.
Corroſio Terræ quæ ſit per aquas fluentes, non dicitur caſus fortuitus, nom. 2. pag. 424
Aquæ ſolent corrodere Terras, & adificia adiacentia, n.3. ibid.
Aquæ venas qui in fundo ſuo incidit, ita vt aqua deſinat peruenire in alium fundum, vbi erumpebat, non dicitur vim facere, dummodo in hoc nulla ſeruitus conſtituta ſit, n. 24. p. 489

Aqua vitæ.

Aquæ vitæ aſſumptio impedit Euchariſtiæ aſſumptionem, n.19.p 87
Aqua vitæ ſtimulos carnis augere poteſt, nom.21. ibid.
Aqua vitæ etiamſi non nutriat membra ſolida, nutrit tamen, & auget ſpiritus, numero 22. ibid.
Præſtat ab Aquæ vitæ aſſumptione abſtinere ob ieiunij reuerentiam, num.23. ibid.
Vide *Ieiunium*.

Arbiter. Arbitrium.

Arbiter & moderator quilibet eſt rei ſuæ, num.4 p.435
Arbitrium regulatur à iure n.13.p.523

Arctitudo.

Arctitudo Mulieris quando ſit talis vt penetrari non poſſit, cohabitatio triennalis non eſt demandanda, quia adeſt periculum peccati, n.12.p.420
Arctitudinis impedimentum ad coitum in Muliere ſi eſt medicabile per ſciſſionem, Matrimonium non diſſoluitur, num. 16. pag. 434
Vide *Impedimentum*.
Vide *Matrimonium*.
Arctitudo Mulieris tunc eſt tollenda per ſciſſionem quando id poteſt fieri abſque periculo vitæ, n.17. ibid.
Impotentia coëundi ob magnitudinem, & arctitudinem, an & quando ſufficiat ad diſſolutionem Matrimonij abſque triennali coniugum cohabitatione, n. 10. p.410

Argumentum.

Argumentum à matrimonio carnali ad ſpirituale, validum eſt, numero 15. pagina 366
Argumentum de reputatione ad non reputationem, vel contrariam reputationem, validum eſt, n.19. ibid.
Argumentum ab incluſione vnius temporis, ad excluſionem alterius, validum eſt, n.17. p.428
Argumentum naturæ fortiſſimum eſt effigies valde ſimilis, n.24.p.431
Argumentum filiationis præſtant alimenta præſtita Nutrici pro educatione infantis, n.7. p.479

Ars.

Ars eſt naturæ miniſtra, n.53. p.544
Vide *Natura*.
Artis miniſter Medicus, n.5.p.139
Ars & natura excinduntur à ſanationibus miraculoſis, n.1. p.142
Vide *Sanatio miraculoſa*.
Artis liberæ libera opera eſſe debent, n. 10. pag. 307
Nihil demit de libertate artis coactio artificis ad artem exercendam, neceſſitate publicæ ſalutis vrgente, numero 41. pag. 311
Artes immundæ tempore peſtilenti prohiberi poſſunt, n.1.p.77
Amplia etiam extra tempus peſtilentiæ, n. 5. ibid.
Ars conficiendi ſericum non eſt inter immundas adnumeranda, n.8.p.78
Expertis, & peritis in arte magis credendum, quam rationibus in contrarium, n. 12. p. 354
Vide *Periti*.

Arthritis.

Arthritis confirmata, & quæ Tophos contraxerit, eſt incurabilis in via naturæ, n.51 & ſeqq. p. 129
Arthritis quando non ſit legitima cauſa poſtulandi Coadiutorem, n.9. p.581
Arthritis venere excitatur, numero 2. pagina 302
Vide *Venus*.
Arthriti laborans licet non decumbat, & appareat ſanus, ita tamen domi detinetur, vt non poſſit moueri, ne defluant humores, n.53.p.415
Arthritis non impedit adminiſtrationem, n.17. p.537
Arthritis impedit quidem munera corporalia, non autem Patrimonialia, num. 18. ibid.

Arthritici.

Arthritici ad Venerem ſunt proclives, n. 2. pag. 176
Arthritici plurimi fœcundiſſimi ſunt, n.5. pag. 177
In arthriticis quando timenda apoplexia, & cur, num.8. pag. 302. & num. 15. pag. 304

Articulus.

Articulus eſt irreleuans ſi rendat ad probandam famam impuritatis,& fuerit iam probata fama in contrarium, numero 17. pag. 463
Examen nouum non admittitur ſuper articulis, ſuper quibus fuerunt iam Teſtes examinati, n.8. p.462.

Aſſimilatio.

Aſſimilatio eſt opus facultatis formatricis, n.11.p.270

Athleta.

Athletarum habitus periculoſus tunc eſt, cùm ad ſummum bonitatis peruenerit, num.12. p. 183

Atrophia.

Atrophiæ,& corporis conſumptiones extremæ naturalem cauſam vtplurimum habent,n.9.p.242

Atteſtatio.

Atteſtationes extraiudiciales nullam merentur fidem, n.7. p.515

Attractio.

Attractio fit à calore excedente, numero 10. pag.128.
Attractio ſeminis ab vtero abſque penis intromiſſione an ſufficiat ad conceptionem, n.1. & ſeqq. p.123
Vide, *Semen.*
Vide, *Vterus.*

Auditor.

Auditor Cameræ non cognuſcit de cauſis matrimonialibus, n.1.p.455

Aures.

Auris membrum eſt ad nobiliſſimam operationem & ad decorem fabricatum, n. 2. & 5. p.205
Sed vide n.11.& 13.p.205
Auris ad auditionem facta, numero 4. pagina 206
Auris mutilatio facit hominem irregularem. num.6.ibid.
Vide *Irregularitas.*
Vide *Mutilatio.*
Auriculæ totalis abſciſſio auditionem reddit deteriorem, n.9.p.206
Auditio eſt operatio Auris internæ, non externæ, n.12. ibid.

B

Baptiſmus.

BAptiſmi fides non probat ætatem niſi fuerit extracta à Parocho,n. 14.& 15, pag.471
Baptiſmi fides à Parocho non extracta, probat, ſi fuerit extracta vigore compulſoriæ parte citata, n.16.ibid.
Baptiſmi libri cuſtodia præſcripta fuit à ſacro Concilio Tridentino, numero 17. ibid.
Baptiſmi liber ex communi conſuetudine probat ætatem, n.4.p.494.& n.1.p.502
Vide, *Liber.* V. *Ætas.*

Barba.

Barba non ſemper decus, & ornamentum affert, n.4.p.273

Beneficium.

Beneficia reſignari poſſunt ob multos Morbos declaratos,n.15.16.17.18. p.71
Vide *Reſignare.*
Beneficium ſi appareat eſſe reſeruatum, datur immiſſio vigore ſubrogationis gratioſæ, & ad hoc, quæ requirantur, n. 1. pag.460
Beneficium reſignatum in Curia, dicitur vacare in Curia, & cadit ſub reſeruatione clauſa in corpore Iuris,n.2.ibid.
Beneficij poſſeſſio dicitur tradita capitulariter ſi totum Capitulum fuit intimatum ad interueniendum, licet non omnes vocati interuenerint; nam totum ius Capituli remanet in illis, qui interueniant, n.8. p.461
Beneficij poſſeſſio vigore ſubrogationis gratioſæ non poteſt impediri per exceptiones, quæ reſpiciunt petitorium, n.11.ibid.
Litem introductam fuiſſe ſuper titulo Beneficij probatur per commiſſionem continentem clauſulam, *Quam & Quas*, n.17. pag.396
Beneficij collatio facta laboranti morbo caduco nulla eſt ipſo iure, n.5. p.402
Beneficium in quo non requiritur Ordo ſacer, conferri poteſt morbo caduco laboranti, n. 8. ibid.
Beneficium vbi debet conferri Sacerdotibus, id debet intelligi de Sacerdote qui tempore prouiſionis poſſit actu Miſſam celebrare,n.20.p.403
Beneficio, quod reſidentiam requirit, non poteſt per Vicarium inſeruiri, numero 21. pag. 403
Beneficij affectio in Coadiutoriis pendet à validitate,& iuſtificatione cauſæ, per quam fuit motus Papa ad concedendam coadiutoriam, n.5.p.471
Beneficium ex appoſitione manus Papę ita remanet affectum, vt nullus inferior poſſit amplius ſe circa illud intromittere, numero 25.p.472
In concurſu Beneficij, præferendus venit is, qui alias curam animarum exercuit, n.5.p.524
Beneficium remanet affectum per appoſitionem manus Papæ,n.1.p.494
Beneficium affectum per appoſitionem manus Papæ Ordinarius conferre non poteſt, n.2.ibid.
Beneficij poſſeſſio ſemel probata præſumitur vſque ad obitum continuata,n.11.p.494
Affectio ſuper beneficio ex appoſitione manus Papæ pendet à validitate Gratiæ, n.2.p.500.
Vide *Gratia.*

Papa

Papa non præſumitur voluiſſe præjudicare collatoribus ordinariis, nec illos præuenire circa collationem beneficiorum, nec afficere prouiſionem ex futura vacatione, n.3.p.500
Decretum latum ex falſa cauſa non afficit beneficium, n.4.ibid.
Beneficij acquiſitio impeditur propter cæcitatem, n.36.p.493
Beneficia Diœceſis Calaguritanæ vt quis poſſit obtinere, plura debent concurrere requiſita, iuxta Conſtitutionem Clementis VIII. n.1.p.523
Beneficia Diœceſis Calaguritanæ in concurſu adjudicari debent ei, qui majores habet qualitates, n.2.ibid.
Beneficia Diœceſis Calaguritanæ in concurſu adiudicari debent ei, qui aliis doctrina præeminet, n.3 p.524
Sacerdos præferri debet in concurſu Beneficij, n.5.ibid.

Bigamia.

Bigamia non contrahitur ex ſolo Matrimonio cum vidua, ſed requiritur Copula & Conſummatio, numero 10. p.417.
Vide *Matrimonium.*
Vide *Copula.*

Bonum.

Bona ſub conditione relicta remanent libera penes Hæredem, n.14.p.442
Bona donata ob cauſam, quæ non fuit ſequuta, reſtitui debent, numero 2. p.458
Bonorum diuiſio facta in præjudicium vocatorum, an ſuſtineatur? numero 6. p.469
Bona, & iura fideicommiſſo perpetuo ſubjecta, extraneo Hæredi relinquere poteſt vltimus de familia, numero 1. p.467
Bona fideicommiſſi alienari poſſunt pro conſtituenda dote deſcendenti etiam illegitimæ, quæ velit nubere, vel monachari, n.18.p.480
Bonorum defectus excuſat à pacto inito per maritum de non diſcedendo à certo loco, n.11.p.523
Bona Abbatiæ Farfenſ. emphyteutica, ſunt tranſitoria ad quoſcunque etiam extraneos, n.11.p.526
Bona locare, & cum conductore paciſci, ſunt caſus indubitatæ adminiſtrationis, n.2.p.536

Bruta.

Bruta mortua non ſunt capacia Reſurrectionis, n.11.p.337
Vide *Reſurrectio.*
Bruta non tam proficiunt per totam vitam ex auditu in quāuis diſciplina, quam muti & ſurdi à natiuitate nutibus faciunt per diem vnum, n.2.p.245
Bruta aſſequi non poſſunt ea, quæ muti & ſurdi à natiuitate aſſequuntur, numero 3. p.246
Bruta non minorem intelligentiam habent, quam habere videantur muti & ſurdi, n.9. p.147
Vide *Mutus & Surdus.*
Bruta ab Homine diſtinguuntur per loquelam & ſcientiam, n.10.ibid.
Bruta ex electione, & ex virtute non operantur, & in eis virtus & vitium non habet locum, n.11.ibid.
Bruta nonnulla parentibus non miſcentur, & conjugalem fidem aſſequuntur, numero 13. ibidem. Vide numero ſequenti, p.248

Bubones.

Bubones ſunt ſigna Peſtis demonſtratiua, n.7. p.331

C

Caliaca.

CÆliaca paſſio quid? numero 21. pagina 91

Callus.

Callus ſemper oritur ex fiſtula, numero 8. p.214
Partes Callum contrahentes potiùs diſrumpuntur quàm diſtenduntur, num. 6. p.213

Calor.

Calor natiuus quo imbecillior, eo citiùs à veneno ſuperatur, n.2.p.357
Calor debilia citiùs extinguitur veneno frigido quàm fortis, n.8.ibid.
Vide *Venenum.*
Calor natiuus excitatur coitu moderato, n.14.p.304
Vide *Lectio.*

Calumnia, Calumnioſus.

Calumnia litigantis non reſultat ex deciſionibus contra ipſum emanatis quæ non concernant merita cauſæ, & quando lis eſt in principio, nec aliquæ fuerunt factæ probationes, n.3.p.395
Calumnia vt excludatur ſufficit quælibet probatio & colorata cauſa litigandi, n.5. ibid.
Calumnioſus litigator dici non poteſt quandiu valet ius ſuum iuſtificare, n.4 ibid.
Calumnioſo litiganti non eſt danda ſubrogatio, n.2. ibid.
Vide *Subrogatio.*

Cancer.

Cancer eius naturæ morbus eſt vt nunquam ſanetur, n.3.p.140
Cancroſi tumoris ſigna, n.2.p.139

Capellanus.

Capellanus ad nutum amouibilis poteſt etiam ſine cauſa amoueri; ceſſante tamen odio & malitia in amouente, n.4.p 426
Et an hæc arguatur ex amotione Capellani ab Eccleſia, in qua commoratus fuerat

fuerat per triginta annos, n.7.ibid.

Capitulum.

Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi ſtatuere non poreſt ſuper mudo lucrandi diſtributiones, n. 14. p.397
Capituli decreium habet interpretatinnem paſſiuam à Iure communi, n.7.p.398
Capituli decretum contra ius, eſt inualidum; n.8.ibid.
Capirula Eccleſiarum poſſunt facere ſtatuta enncernentia ſua particularia negotia ſine conſenſn Superiotis, numero 9. ibid.
Capitula Eccleſiarum non poſſunt cnndere ſtatuta ſuper reſidentia, vel ſtatu Eccleſiæ, n.10.ibid.
Capitulum quandn teneatur reſtitnere diſtributiones conſumptas, n.15.p.397

Caro.

Carn nihil eſt aliud, quàm ſanguis concretns, n.2.p.214
Carn Teſtudinis coctu difficilis eſt, & melancholica, n.8. p.239

Caruncula.

Carunculæ in meatu vrinario quodnam impedimentum affetant in coitu & in generatione, n.14 p.64
Carunculæ qunmodn impediant, ne viri ſemen liberè ad mulieris vterum permeate poſſit, n.2.p.285
Carunculæ ſubſeqnuntur ad Gonorrhæam, & maximè Gallicam, n.3.p.286
Caruneulæ ſterilitatem inſanabilem excitant, n.5.ibid. Contr. n.ſeq.
Carunculæ quando impediant generationem, n.7.ibid.
Carunculæ licèt vtplurimùm difficulter curentur, aliquando tamen fœliciter ſunt curatæ, n.8.ibid.
Carunculæ morbus artis medicæ præſidio facilè tolli poteſt, n.5.p.546
Carunculæ morbus non impedit generationem, n.4.ibid.

Cauſa.

Cauſa prima eſt magis ſufficiens, quàm ſecunda, n.91.p.16
Cauſa ſuperueniens priori perfectior eſt, n.150.p.26
Cauſæ nb quas Ordinarij poſſunt admittere reſignationem Beneficij, de quibus Medicus poteſt cnnſiderare, numero 1. p.69
Cauſam vbi certam habemus & euidentem, fruſtra incertam quærimus, n.9.p.149
Cauſæ nonnullæ ad Matrimonij negotium ſpectantes, ad Medicum pertinent, num.1. p.92
Cauſæ diſſoluentes Matrimonium, de quibus Medicus conſiderat, reſpiciunt omnes impotentiam conſummandi Matrimonium, n.5.p 93
Cauſæ impedientes Matrimonij conſummationem quænam ſine remedin ſint, num.1. p.95
Cauſæ impedientes coitum ſuperuenientes Matrimnnio conſummato, habent ſecum conjunctam ſterilitatem, n.23.p.101
Cauſæ grauiores requiruntur in diuortio, quàm in tori ſeparatione, numero 2. p.102
Vide *Diuortium.*
Cauſæ eædem cùm graues ſunt, dant locum diuortio, quæ cùm minùs graues ſunt poſſunt Tori ſeparationem cauſare, n. 3. ibid.
Cauſæ, ob quas ſponſalia etiam iurata diſſolui poſſunt, quænam ſint, numero 4. p.103
Cauſæ accidentales aliquando interrumpunt Naturæ ordinem, n.1.p.117
Cauſa accelerans mortem in prægnantis, & partu, non eſt ſufficiens cauſa exceptionis, n.3.p.203
Cauſa, ex qua emanat effectus, eſt multò magis efficax, quàm cauſa accelerans, n.4. ibid.
Cauſa impulſiua, & coadjuuans non attenditur, n.7.ibid.
Cauſæ, ob quas Cuadjutor dari debet, n.1. p.279
Cauſæ materiales morbnrum omnium articularium ſunt cruditates, numero 7. p.302
Vide *Cruditas.*
Cauſa primaria & immediata mortis ſemper attendi debet in caſibus exceptis in inſtrumento ſocietatis, nnmern 4. p.233
Cauſa mouens, mediata, & impulſiua mortis in nullo cenſu habenda eſt, num.6. p.234
Cauſa euidens in agendo (niſi ſit immanens) ſemper in principio eſt fortior quàm procedente tempore, numero 5. p.235
Effectus debet eſſe proportionatus ſuæ cauſæ, n.6.ibid.
Cauſa proxima & euidente alicuius effectus præſente, fruſtra remotam ac minus euidentem quærimus, n.7.p.235
Cauſa primaria eſt attendenda, quia per ſe mouet, n.3.p.320
Cauſa prima magis influit in cauſatum quàm ſecunda, n.4.ibid.
Cauſa primaria, ac proxima eadem cum immediata, n.5.ibid.
Cauſa immediata quæ? n.6.p.321
Cauſa immediata ſola attendenda, num. 7. ibid.
Cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati, num. 12. ibid. & n.5.p.411
Cauſæ ſecundæ effectus reducitur ad primam, n.12.ibid.
Cauſæ primæ tribuitur euentus, num. 13. ibid.
Cauſa proxima mortis eſt morbus, non accidentia morbi, niſi in quantum à morbo dependent, n.14.ibid.
Vide *Morbus.*
Cauſa primaria, vel ſecundaria non dicitur reſpectu temporis anterioris, vel poſterioris, ſed reſpectu tantùm efficien

efficientiæ, n.17.p.382
Vbi Cauſa eſt magis euidens ad agendum, non eſt conueniens ab ea diſcedere, quærendo alias cauſas, n.18.ibid.
Cauſâ ceſſante ceſſat effectus, quemadmodum manente cauſa, tolli non poteſt effectus, numero 8. pag. 340. & numero 9. p.256
Cauſâ ceſſante, ob quam Coadjutoria fuit conceſſa, ceſſat Coadjutoria, n.10.p.353
Vide *Coadiutoria.*
Vbi plures & euidentiores Cauſæ concurrunt, effectum citiùs ſequi neceſſe eſt, n.26. p.359
Cauſæ primæ, an ſecundæ mors ſuperueniens tribuenda ſit, remittitur Iudicis arbitrio, n.12.p.369
Vide *Mors.*
Cauſa potiſſima cur Homines citiùs ſeneſcunt quam deberent, ſunt magni & diuturni morbi, n.14.p.358
Vide *Morbus.*
Cauſæ duæ ad agendum potiores, & efficaciores ſunt quàm vna tantùm, num. 6. p.251
In paritate Cauſarum præſumi debet ſemper occubuiſſe prius imbecilliorem, n. 8. ibid.
Cauſæ violentioris efficacia non permittit debiliorem cauſam quicquam efficere, n.19 p.858
Prægreſſæ, ac iam ceſſanti in totum Cauſæ nullus effectus tribui poteſt, num. 5. p.855
Cauſa morbi, & mortis in prægnante, aut parturiente, debet eſſe primaria, & immediata, ſi locus exceptioni eſſe debeat, num.15. p.257
Cauſæ ſecundæ effectus reducitur ad primam, n.14.p.261
Quidquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, n.13.ibid.
Cauſa prima, & immediata ſemper attendi debet, ſi ſufficiens ſit ad effectum producendum, n.7.p.862.& n.3.p.264
Cauſa mediata, fouens, ſeu impulſiua, non eſt in cenſu habenda, n.5.p.264
Cauſæ naturales ſemper eodem modo procedunt, & ſunt certæ, & determinatæ: contra accidentales, n.7.p.270
Omnis effectus ad cauſas naturales referendus, n.8.ibid.
Cauſa in actu ſimul eſt cum effectu, n.9.ibid.
Cauſæ cauſatorum conſimilium debent eſſe conſimiles, n.13.ibid.
Cauſa proximior, & vehementior attendenda eſt, n.2.p.412
Cauſæ plures vbi concurrunt, vna ceſſante non corruit diſpoſitio; n.14.p.459
Cauſæ plures quando aſſignantur, ſufficit vnam eſſe veram, vt ex illa diſpoſitio ſuſtineatur, n.7.p.468
Cauſa legitima quænam dicatur, vt maritus poſſit recedere à certo loco, non obſtante promiſſione facta vxori de non diſcedendo, remittitur Iudicis arbitrio, num.12. p.583
Cauſa impleta non videtur niſi plenè ſequatur illius effectus, n.59.p.538
Cauſa occaſionali, & inductiua ceſſante, non ceſſat effectus, n.12. p.536

Cauteria.

Cauteria in brachiis debent ſeruare Reos à chordæ tormento immunes, num. 4. p.213
Cauteria geſtantur ad curandos morbos, & ad præſeruandos homines ab ipſis morbis, n.13.p.325
Cauteria diu geſtata reddunt Homines infœcundos, n.17.p.326
Cauteria in Senibus improbantur, & cur? n.18.ibid.
Cauteria diu geſtata tàm viros quàm mulieres ſteriles faciunt, n.4.p.348
Cauteria diu geſtata quando ſterilitatem inducant, n.12.p.351

Chaccolata.

Chaccolata quid ſit, n.1.p.85
Chaccolata ad quem finem vtamur, num.2. ibid.
Chaccolata componitur ex materiis, quæ ſunt maximi nutrimenti, n 3.ibid.
Chaccolatæ qui vnam, vel duas vncias aſſumit in Regionibus in quibus eſt frequens in vſu pro potu, ſecundùm aliquos Canoniſtas non frangit jeiunium, numero 4. ibid.
Chaccolata ad pondus vnciæ vnius, vel dimidiæ, notabiliter reſpectu jeiunij nutrire poteſt, n.5.p.86
Chaccolata vbi aſſumeretur ratione potûs, in nulla quantitate ſumpta frangeret jeiunium, n.6.ibid.
Chaccolata nullam habet facultatem potus, n.8. ibid.
Chaccolata roborat corpus in quantum nutrit, n.15.p.87
Chaccolata nec vt medicamentum aſſumitur, nec ad euitandam potûs noxam, ſed tantùm ad voluptatem, numero 17, ibid.
Chaccolatæ operationes ſunt de directo contrariæ fini in jeiuniis habendo, num. 18, ibid.

Chalybs.

Chalybis mira vis in adjuuanda conceptione, n.10. p.350

Chirurgi.

Chirurgi, & alij, in caſibus difficilioribus debent Phyſicum conuocare, aliàs puniendi ſunt, n.3.p.178
Chirurgi deponentes de iis, quæ ad eorum officium ſpectant, plenè probant, num.13, p.451

Chloroſis.

Chloroſis, ſeu febris alba, quid? n.19.p.106
Febris alba pulchrioribus Virginibus magis familiaris, quàm aliis, n.20.ibid.
An febri alba ſponſæ ſuperueniente diſſolui poſſint ſponſalia jurata, num. 21, ibid.

Vide

Vide *Sponſalia.*
Febris albæ Virginum temedium eſt conjogium, n.22.p.107
Febris alba mirum in modum Virginum pulchtitudinem detutpat, n.30.ibid.
Vide *Pulchritudo mulicbris.*

Cholera.

Cholera quis morbos ſit, n.19.p.91
An in omni cholera prohibenda eſt Euchatiſtiæ ſomprio, n.2n.ibid.

Chriſtus.

Chriſtus Dominos fuit verus ac perfectiſſimus Homo, n.74.p.14
Chriſtus Dominos fuit omnum Hominum perfectiſſimur, n.75.ibid.
Chriſtos Dominos aſſumpta humana Natura, & vnita ſuæ Diuinitati Anima Rationali, hæc in Diuinitatis inſtrumentum ceſſit, n.152.p.26

Cibus.

Cibi rationem nunquam Tabaccus quomodocunque ſumatur, n.12.p.82
Vide *Tabaccus.*
Qood habet rationem cibi debet habere facultatem nutriendi, n.13. ibid.
Cibus non eſt illud, quod à natura non vincitur, n.14.ibid.
Cibus, vel potos eſt, aut Medicamentum, aut venenum, quidquid per os aſſumitur, n.15.ibid.
Cibus non eſt Tabaccus, neque cibus medicamentoſus, n.16.ibid.
Vide *Tabaccus.*
Ciborum vitia, quibus in ieiuniorum dicbus vtimur, n. 1.p.147
Cibus eſt illud, non Medicamentum, quod per os aſſumptum, corpus nutrit, licèt ſimul corpus illud alteret, n.16. p.87

Cicatrix.

Cicatrices faciei maximè Pulchritudini obſunt, n.32.p.107
Cicatricum deformitas vnde deſumenda, n.33. ibid.
Cicatricum quæ turpiſſimæ. n.34. ibid.
Cicatrices oculorom viſioni maximè officiunt, n.1.p.230
Pars cicatrizata in via naturæ nunquam poteſt ad'priſtinum ſtatum redire, num.11. pag.232
Viſus omnino deperit ex cicatrice & corrugatione corneæ membranæ, n.3. p.230

Citatio.

Citatio contra procuratorem reuocatum ſuſtinetur quando reuocatio non fuit parti intimata, n.9 p.497
Citatio ad primam diem, cadit pro prima die juridica, n.10.p.498
Citatio *ad hodie, per totam:* valet ſi fuerit perſonaliter executa, n.11.ibid.
Citatio non requiritor in deputatione Iudicis cuius perſona fuit in commiſſione expreſsè nominata ei, cui commiſſio erat directa, n.14.ibid.
Citatio poſſeſſuris ſufficit in Iudicio immiſſionis abſque eo quod citentur intereſſe habentes, n.4.p.515
Vide *Immiſſio.*

Clauſula.

Clauſula, *ſi ita eſt, vt aſſeris*, habet implicitam conditionem, n.4.& 5. p.416
Clauſola *quam & quas*, operatur, vt procedi poſſit provt in prima inſtantia, n.16.p.452. & n.3.p.513
Clauſula *quam & quas*, probat litem introductam fuiſſe ſuper titulo beneficij, n.17. p.496
Clauſula, *quam & quas*, operatur quod ſententia Iudicis appellationis ſuſtineri poſſit provt in prima inſtantia, numero 15. pag.498
Clauſula, ex *nunc, provt ex tunc*, denotat inchoationem temporis, n.21.p.492
Clauſula, *ex nunc, provt ex tunc*, adjecta actui condiционali, ſumit robur à die euentus conditionis, n.24.ibid.
Clauſula, *ex nunc, provt ex tunc*, qoando non operetur, n.40.p.493
Clauſula, *quam & quas*, operatur, vt non conſtito de appellatione, ſeu etiam ea deſerta, pronunciari poſſit provt in prima, non tamen poteſt tollere appellationem & actus præcedentes, n.5.p.513
Clauſula, *per te etiam in articulo mortis nominan.* præciſam formam importat, adeò vt per aliam nullatenus poſſit adimpleri, n.6. p.534

Clericatus.

Clericatus probatur per litteras patentes Ordinarij, n.3.p.460.n.2.p.471

Clericus.

Clericus an ſuccedat in feudo, nomero 56. p.444
Com Clerico matrimonium contrahere non videtot honeſtum, n.53.& 55.ibid.
Clericus eſt integer teſtis & qualificatus, n.12.p.387

Coadiutor.

Coadiutor qoibus perſonis dari debeat, n. 3. p.169
Coadiutor non datur propter leuem morbum, n.1.ibid.
Ad obtinendum Coadjutorem non ſufficit vnom impedimentum, ſi plura adeſſe expoſitum ſit in ſopplicatione, numero 13. p. 170
Coadiutor dari non debet niſi propter iſtas cauſas, n.1.p.279
Coadjutor dari poteſt propter ſenium, n. 2. ibid.
Vide *Senium.*
Coadjutor quibus Decrepitis concedatur, n.4.p.280
Ad Coadjutorem obtinendum requiritur impedimentum perpetuum ex Conſtitutionibus Pontificiis, n.5.ibid.
Vide *Impedimentum.*
Coadjutorem merito poteſt petere veſicæ

calculo

calculo laborans, n.7. ibid.
Coadiutor iure peti non poteſt, cum cauſæ morborum ſunt amouibiles, n.8.p.581
Coadiutorem poſtulandi quando Podagra non ſit legitima cauſa, n.9. ibid.
Vide *Arthritis*.
Coadjutor non datur niſi morbo præſente, n.10.ibid.
AdCoadiutorem obtinendum, calculo veſicæ extracto per inciſionem, non ceſſat cauſæ iuſtitia, n.16.p.355
Coadjutore ægrotante, vel impedito, coadjutus lucratur diſtributiones quotidianas, n.1.& 2.p 385
Coadjutor repræſentat in omnibus Coadjutum, n.3.p.385
Coadjutor non lucratur diſtributiones ſeu fructus pro Coadjuto excommunicato, n.7.ibid.
Coadjutor inſeruit nomine proprio, quando eſt impeditus Coadjutus, n.9.p.385
Declara n.10.ibid.
Coadjutor vt poſſit ſuccedere in beneficio, tenetur omnia narrata juſtificare, num.21, p 495
Coadjutoris officium expirat, ſi efficiatur inhabilis, n.3 p.491
Coadjutoris officium expirat per mortem Coadjuti, vel tranſlationem, niſi Coadjutor habeat futuram ſucceſſionem, num.4. ibid.
Coadjutor ſi efficiatur impotens, non eſt qui coadjuuet: ſicuti ſi Coadjutus moriatur, vel transferatur, non eſt qui coadjuuetur, n.5.ibid.
Coadjutor ſi non deſeruiat Eccleſiæ, & ei debita ſeruitia non præſtet, Coadjutus poteſt petere nouum Coadjutorem, num.8, ibid.
Coadjutor dari poteſt à Summo Pontifice de iure cum futura ſucceſſione, n.9.ibid.
Sanctus Auguſtinus ſucceſſit in Eccleſia Hipponenſi de conſenſu poſſeſſoris, n.10. ibid.
Coadjutori habenti ſucceſſionem non requiritur alia collatio, Coadjuto mortuo, n.39. p.493
Coadjutor ſi de tempore vacationis ſit effectus cæcus, cùm ſit irregularis, & ſic inhabilis, non poteſt prætendere ſucceſſionem, n.20.p.492

Coadjutoria.

Ad impetrandam Coadjutoriam, omnes enarratas in ſupplicatione cauſas iuſtificare oportet, n.3.p.353
Ad Coadjutoriam obtinendam ſingulæ cauſæ per ſe debent eſſe ſufficientes, n.4. ibid.
Ceſſante cauſa, ob quam Coadjutoria fuit conceſſa, ceſſat Coadjutoria, num.10. ibid.
Valetudo pro obtinenda Coadjutoria debet eſſe talis, vt ſit abſque vlla ſpe futuræ proſperitatis, n.9.p.353
Infirmitas in Coadjutoria expreſſa, debet plenè, & concludenter probari, num.3. p.432
Vide *Infirmitas*.
Coadjutoria cum futura ſucceſſione tanquam exorbitans à Iure communi, concedi non debet abſque vrgenti neceſſitate, & cauſa prius diligenter cognita, n.4.ibid.
Coadjutoria ceſſat ceſſante cauſa ob quam fuit conceſſa, n.6.p.471
Coadjutoriæ gratia obtenta ſub prætextu dolorum, valere non poteſt, niſi quatenus dolores ſint continui, n.2.p 475
Coadjutoriæ gratia valere non poteſt, niſi Coadjutus exprimat nominatim talem morbum qui ſit aptus impedire humanas actiones, cùm non ſufficiat quæcunque inhabilitas, aut praua habitudo aſſerentis indigere auxilio Coadjutoris, n.18.p.476
Coadiutoriæ gratia concedi ſolet etiam in Beneficiis non habentibus curam animarum, n.13. p.495
Papa concedendo Coadiutoriam prouidet præſenti neceſſitati Eccleſiæ & futuræ beneficij vacationi, n.20. & 22. ibid.
Coadiutoriæ gratia non eſt nulla reſpectu Eccleſiæ, licèt nulla ſit reſpectu Coadiutoris propter aliquem eius defectum, n.23, p.495
Coadiutoriæ literæ non expeditæ tempore obitus Coadiuti, non poſſunt ampliùs expediri, n.24. p.496
Ad validitatem Coadiutoriæ requiritur conſenſus Coadiuti, n.25. ibid.
Coadiutoria duas continet gratias, quarum vna deficiente, non ceſſat altera, num.26. p.496
Coadiutoriæ gratia reſpectu futuræ ſucceſſionis, quando non dicatur dependere à gratia, per quam prouidetur neceſſitati Eccleſiæ & Coadiuti, n.27. p.496
Coadiutoriam ſi quis impetrauerit ſub narratiua quod aliquis Canonicus non poteſt amplius in choro propter aduerſam valetudinem inſeruire, id concludenter debet probare, n.6. p.500
Infirmitas ad effectum Coadiutoriæ cum futura ſucceſſione, debet præſtare perpetuum impedimentum, n.8. ibid.
Coadiutoria datur in fauorem Eccleſiæ, vt cultus diuinus debitis non fraudetur ſeruitiis, n.1.p.491
Coadiutoria datur vt ea ſeruitia, quæ à Coadiuto præſtari non poſſunt, à Coadiutore præſtentur, n.2. ibid.
A Tutela vel Cura, licitum eſt arguere ad Coadiutoriam, n.6. ibid.
Coadiutoria ſolum tribuit Coadiutori exercitium, & non ius, cum illud remaneat penes Coadiutum, n.11. ibid.
Infirmitas adducta pro obtinenda Coadiutoria, non eſt neceſſe quoad ſit continua, ſed poteſt eſſe cum aliquo Interuallo Quietis, n.24. & 26. p.477

Cæcitas.

Cæcitas ſi eſt cauſa renunciandi Epiſcopatui, periculum Cæcitatis erit eodem modo cauſa iuſta, n.7. p.342
Cæcitas eſt iuſta cauſa reſignandi, n.20.p.72
Vide *Reſignare*.

Cæcitas in eo qui habet oculos apertos, ſed demortuos, probatur per teſtes, & ex actibus & ſignis, vnde liqueat aliquem ea facere quæ videos non faceret, n.2.p.380

Cæcitas probatur per teſtes deponentes de actibus qui nonniſi cæcis conueniunt, n.3. ibid.

Cæcitas probatur ex patientis querimonia, n.4.p.380

Cæcus.

Cæcus codicillos faciens tenetur ſeruare ſolemnitates *leg.hac conſultiſſima, Cod.qui teſtam.fac.poſſ.* n.1.& 7.p.379

Cæci à natiuitate ſunt melioris conditionis quàm muti & ſurdi à natiuitate, n.11. p.342

Cæcus licèt quis non ſit à natiuitate, ſed per accidens, adhuc continetur ſub diſpoſitione *leg.hac conſultiſſima, Cod.qui teſtam.fac. poſſ.* n.5.p.380

Cæcus per accidens, propriè cæcus dicitur, licèt non fuerit talis à natiuitate, num. 6. ibid.

Cæcus efficitur inhabilis ad beneficia obtinenda, n.15.p.492

Cæcus nec beneficia optare poteſt, num 16. ibid.

Cæcus poteſt ſuccedere Patri Baroni, vel habenti iuriſdictionem, licèt de nouo talis dignitas cæco conferri non poſſit, n.30. p.493

Quaſi ſatis ſit quod fuerit habilis tempore quo ſpem habuit ſuccedendi, & ſuperueniens cæcitas non priuat illum tali ſucceſſione, n.31.ibid.

Cohabitatio.

Cohabitatio triennalis conjugum ad ſumendam experientiam habilitatis coitus non ſufficit niſi etiam concurrat concubitus, n.11 p.373

Cohabitatio triennalis coniugum ad effectum probandi potentiam vel impotentiam coëundi, quando currere incipiat, n.12.ibid.

Solemnitas præſcripta per Canones coniugibus circa triennalem cohabitationem, eſt ſeruanda, n.13.ibid.

Cohabitatio triennalis coniugum injuncta per ſacros Canones præcedere debet antequam procedatur ad declarationem nollitatis matrimonij ob impotentiam, n. 1. p.373

Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam potentiam coëundi non eſt neceſſaria, quando conſtat per alias probationes de frigiditate viri, n.2.ibid.

Quod declaratur n.6.p.374

Cohabitatio triennalis non requiritur, ſed ſufficit pro diſſoluendo Matrimonio iuramentum conjugum, & ſeptima propinquorum manus, quando impotentia coitus eſt veriſimilis, n.3. p 419

Cohabitatio triennalis requiritur, ſi impotentia coitus in conjugibus ſit dubia, n.4.ibid.

Vide *Impedimentum.*

Vide *Impotentia.*

Cohabitatio triennalis non eſt demandanda, quia adeſt periculum peccati, quando arctitudo Mulieris eſt talis vt penetrari minimè poſſit, n.12.p.420

Ex cohabitatione Matrimonium præſumitur, n.10.p.430

Cohabitatio ſola ſufficit ad probandum matrimonium, etiam ad effectum legitimitatis, niſi conſter de malo initio, nempe de concubinatu præcedente, num. 26. & 27. p.431

Cohabitatio triennalis coniugum requiritur, ante declarationem nullitatis Matrimonij, quando ſigna impotentiæ coëundi ſunt dubia, n.2.p.433

Cohabitatio triennalis requiritur ad probandam in conjugibus impotentiam coëundi, n.1.p.382

Cohabitatio triennalis præfigitur conjugibus ad experiendam potentiam coëundi, licet per aliquot annos antea cohabitauerint, n.11.p.383

Cohabitationis terminus qui præfigitur coniugibus ad experiendam potentiam coëundi, remittitur Iudicis arbitrio, n.12.ibid.

Cohabitationis ratio & modus ſtatui debent à Iudice, quando facienda eſt experientia potentiæ coëundi, ne alter ex coniugibus damnum aliquod patiatur, n.13.ibid.

Cohabitatione coniugum triennali habita, tunc maleficium præſumitur perpetuum, n.10.& 12.p.448

Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam potentiam coëundi, à quo tempore debeat incipere? anceps quæſtio, n.2.3. & 4.p.394

Cohabitatio triennalis coniugum debet incipere à die judicialis præcepti, ſecundùm ſententiam magis tutam, n. 5.p.394. & n.1. p.399

Eámque debet præcedere Confeſſio ſacramentalis, n.7.ibid.

Et imponitur pœnitentia ſalutaris, n. 14. p.395

Cohabitatio triennalis computanda eſt à die judicialis præcepti, iuxta opinionem veterum & recentiorum Canoniſtarum, n. 8. p.394.& n.2.p 398. col.2

Cohabitatio triennalis conjugum ad experiendam eorum impotentiam, an poſſit per Iudicem abbreuiari, necne, Rota noluit definire, n.9.p.304

Cohabitatio triennalis non expectatur quando impotentia prouenit ex frigiditate, n.12.p.395

Cohabitatio triennalis expectatur ſemper quando impotentia prouenit ex maleficio, n.13.ibid.

Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam impotentiam, abbreuiari poteſt per Iudicem, conſideratis circumſtantiis, ſi ante decretum iam præceſſit alia cohabitatio triennalis, n.2. p.399

Cohabitatio triennalis coniugum incipit currere à die primæ cohabitationis quando impedimentum naturale eſt, n.5.p.503

Cohabitatio triennalis incipere debet à die decreti Iudicis, ſi dubitetur an impotentia

coëundi

coëundi proueniàt ex impedimento naturali perpetuo, vel accidentali, n. 10. & 11. pag 503
Iudici arbitrarium eſt decernere cohabitationem coniugum ad cognoſcendum an impotentia coëundi ſit perpetua, vel temporalia; n. 12. p. 503
Declaratur, n. 16. ibid.
Cohabitatio triennalis requiritur ſemper in maleficiato, n. 13 p. 503
Non ſemper expectatur in frigido, n. 14. ib.

Coitus. Coire.

Coitus cum virgine multum debilitat, n. 11. pag. 30
Qui in coitu non poſſunt emittere ſemen, ſed emittunt in ſomnia, vel aliter, in quo cenſu habendi, n. 10. p. 45
Coitus diminuitur Penis breuitate, n. 3. p. 50
Vide *Penis*.
Venarum nonnullarum in capite ſectio coitûs impotentiam facere poteſt, n. 4. p. 53
Sanguinis excedentes euacuationes coitûs impotentiam aliquando excitant, n. 5. ibid.
Ceruicis, ſpinæ, ac lumborum attritus Venereorum impotentiam faciunt, n. 6. p. 54.
Exceſſiuæ, ac diuturnæ euacuationes quæcunque coitûs impotẽtiam faciunt, n. 7. ib.
Veneno potionati, ſi euadant, aliquando refrigerantur ita, vt fiant impotẽtes, n. 14. ib.
Carunculæ in meatu vrinario quodnam impedimentum afferant in coitu, & in generatione, num. 14. p. 64
Vide *Caruncula*.
Coitus an, & quando impediatur nimia pinguedine, n. 15. p. 65
Vide *Pinguedo*.
Contagium in nullo actu promptius communicatur quàm in coitu, n. 5. p. 208
Coire poſſunt ſexagenarij & ætate maiores, n. 2. p. 295. & n. 7. p. 296
Vide *Sexagenarius*.
Coitûs ipſa voluptas per ſe vitales vires diſſoluit, num. 5. pag. 302
Coitus quando, & ex quibus dicatur moderatus, num. 9. ibid.
Coëundi ipſa potentia Virilitas dicitur, n. 11. pag. 303
Coitus moderatus calorem natiuum excitat, num. 14. pag. 304
Coitum impedit maximè improſpera valetudo, num. 1. pag. 317
Coitûs frequentatio non requiritur ad generationem ſeu conceptionem, ſed ſufficit vnicus congreſſus, num. 3. pag. 176
Vide *Generatio*.
Coitum Natura inſtituit ad Generationem ob ſpecierum propagationem, n. 7. p. 325
Vide *Natura*.
Ex potentia ad coitum elicitur etiam potentia ad Generationem, num. 8. ibid.
Coitus nimis frequens conceptioni obeſt, n. 16. p 351
Ad coitum ſtimulantur animalia ex ſeminis copia, n. 6. p. 324
Ad coitum excitantur animalia ipſa corporis valetudine, num. 8. pag. 242
Vide *Animal*.

Conceptio, Concipere.

Conceptio immaculatæ, ac beatiſſimæ Virginis fuit merè naturalis, nec in ea quicquam ſupernaturaliter interceſſiſſe conſtat, num. 135. pag. 23
Conceptio oſtendit concipientem habere ſemen, num. 18 pag. 111
Conceptionis dies, & hora neſcitur, ipſáſque Mulieres quoque latet, n. 11. p. 114. & n. 22. pag. 419
Quánam ratione eueniat ſecundum aliquos vt qui ex Gemellis poſterior fuit in conceptione, prior ſit in natiuitate, n. 1. pag. 114
Vide *Gemellus*.
Prior in conceptione ſemper eſt prior in natiuitate, num. 9. pag. 120
Conceptio vtplurimùm fit menſtruis deſinentibus, num. 8. p. 210
Conceptionis dies ipſaſmet Matres latere ſolet, n. 12. p. 393. & n. 22. pag. 429
Conceptio aliquando ſequitur abſque intromiſſione, & ſine vlla penetratione vaſi muliebris, ſed ſola ſeminis effuſione prope vteri oſtium, num. 14. p. 315
Falſum, n ſeq. ibid.
Conceptionis ſignum ex ſanguinis apparentia poſt aliquot dies à concubitu, quanti faciendum, num 9. p. 318
Amor inter coniuges facit ad faciliorem conceptionem; contra odium generationem; impedit, n. 6. p. 317
Amor inter coniuges debet eſſe mutuus & reciprocus, vt facilius ſequatur conceptio, n. 8 pag. 318
Si ex hoc quod fœmina generet in ætate teneriori, deduci poteſt illam concipere ſine ſemine, idem inferri poterit de Mare in teneriori ætate generante; numero 16. pag 111
Vide *Fœmina*.
Conceptio impeditur in fœminis ex viſceris contumacibus obſtructionibus, n. 1. p. 347
Vide *Obſtructio*.
Conceptio impediri ſolet Medicamentorum vſu frequenti, n. 3. p. 348

Conceptus.

Conceptus aliquando fit multiplex ex vno concubitu, n. 62. p. 12
Conceptus non fit ex vnico ſemine viri, ſed ex eo ſemini muliebri iuncto, num. 70. pag. 13
Ad conceptum ſufficit vnicus congreſſus, n. 3. p. 176
Conceptus prior ex Gemellis ſecundùm aliquos poſterior naſcitur, n. 6. p. 113
Conceptus, Homo eſt, & rationali Animâ dotatus, n. 13. p. 114
Conceptus poſterior (qui poſterior etiam naſcitur) aliquo ſigno debilitatis ſe prodit, num. 5. pag. 115
Conceptus poſterior minori corporis mole vtplurimum dotatur, num. 6. ibid.
Ex Gemellis qui prior conceptus eſt, prior naſcitur, n. 1. ibid.

Conceptus prior alijs fortior exiſtit, num.6. pag.116
Conceptus prior ex gemellis, à maiori calore regitur, n.11.p.116
Conceptus prior meliorem & vberiorem Materni ſanguinis portionem attrahit, n.20.p.117
Conceptus poſterior non ſupponitur ſimpliciter imbecillis, ſed reſpectu prioris, n.4. pag.118
Conceptus poſterior etiam ægrotante priore poteſt ſeruari incolumis, n.5.ibid.
Concepti ſimul, ſimul naſcuntur, n.8 p.288. & n.12 p.289
Concepti ſimul non ſemper eodem die naſcuntur, n.15.p 290
Concepti ſimul fœtus quando dicantur, n.13.ibid.
Concepti ſimul, vna, eademque ſecundina includuntur, niſi ſexû ſint diſtincti: concepti autem diuerſo tempore, vnuſquiſque propria includitur, num. 14. ibid.
Conceptus ante tempus matrimonij non præſumitur filius mariti, num.5.pag.427.

Conditio.

Conditio indefinita in Teſte non æquipollet vniuerſali, num.17. p.437
Conditio legato appoſita non retrotrahitur ad diem mortis Teſtatoris, ſed attenditur tempus purificationis conditionis, n.19. pag.442
Conditio quæ honeſtè adimpleri non poteſt, habetur pro impoſſibili, & de iure non obligat, num.43. pag.444
Conditio legati purificata non retrotrahitur ad effectum, vt legata pura minuantur, num.21.pag.442
Amplia vt num.22.
Declara vt num.23. ſeq.
Conditio nubendi cum certa perſona, cum qua ob gradum affinitatis Matrimonium contrahi prohibetur, rejicitur, num. 50. pag 444
Conditio tacita in gratia non impedit effectum puræ diſpoſitionis, n.8.p.416
Conditio vt habeatur pro impleta, reſtituitur quis ex cauſa, n 84. pag.447
Conditio inſtitutioni adiecta non cenſetur repetita in ſubſtitutione, n.3.p.549
Declaratur, n.ſeq.ibid.
Conditio repetita cenſetur in ſubſtitutionibus quando verſamur in primogenitoris ordinatis pro conſeruatione agnationis, n 4 ibid.
Conditionem ablatiuus abſolutus importat, n 8 pag.547
Inſtitutus ſub conditione quam adimplere recuſat excluditur ab omni iure ſucceſſionis, n.15.ibid.
Donatum ſub vna conditione, ſub contraria cenſetur ademptum, n.16. ibid.
Legatum ſub conditione, ſi Bertha nubat Titio, non debetur, ſi Titio nubere recuſat, n.17.p.550
Conditiones duæ ſi fuerint per Teſtatorem in inſtitutione appoſitæ, & in ſubſtitutionibus dicat, *con le dette conditioni*, non ſufficit vnius, ſed ambarum requiritur implementum, n.10. p.549
Conditionem ſemel fuiſſe impletam ſufficit, licet poſteà implementum non duret, n.13. pag.549
Promiſſio facta ſub conditione ſi matrimonium ſequatur corruit non ſequutis nuptiis, n.18.pag.550

Conductor.

Conductor exiſtens in culpa, non manutenendo rem conductam, tenetur de ruina rei conductæ, n.1.p.413
Conductor obligatus ad manutentionem rei conductæ, non tenetur illam de nouo facere, ſed tantum conſeruare, numero 4. pag 424
Conſeruare, & manutenere, non autem de nouo facere dicitur is qui Molendinum refundat, & aquam diuertit, num.5. ibid.
Conductor venit abſoluendus, ſi dubium ſit an fuerit fortuitus caſus ob quem res locata periit, n 6.ibid.

Confeſſio, Confiteri.

Confeſſio partis aduerſæ probat filiationem conteſtatam, n.6.& 10.p.381
Articulans in iudicio non fatetur, num.7. ibid.
Articulans licèt non fateatur, poteſt inſeruire pro adminiculo ad informandum animum iudicis, n.8.& 9.p.381
Confeſſio extraiudicialis probata per tres teſtes ſatis probat, n.18.p.410
Confeſſio erronea non nocet *confitenti*, n.11. pag.396
Confeſſio nocet impetranti etiam in his quæ à voluntate ipſius non pendent, n.11. pag.402
Confeſſio annorum eius, de cuius ætate quæritur multum concludit, n.13. p.472
Confeſſio partis bene probat contra ipſam, n.4.p.473
Confeſſionem explicitam importat in principali verbum, *Credo*, n.5.p.404
Confeſſio propria præualet teſtibus, aliiſque probationibus, n.7.p.483
Confeſſio extraiudicialis vt præiudicet, probari debet per teſtes conteſtes de loco & tempore, n.13.p.505
Confeſſio minori non præiudicat, num. 6. pag.518
Confeſſiones extraiudiciales emanatæ tempore non ſuſpecto, & pluries iteratæ, probant, n.34.pag.521
Confeſſio extraiudicialis viri de copula habita facit illius præſumptionem, num.12. pag.545

Confeſſio Sacramentalis.

Confeſſio Sacramentalis eſt facienda per coniuges, quando agitur de impotentia ad diſſoluendum matrimonium, antequam cauſſa incipiatur, numero 7. pag.394
Vide *Cohabitatio*, *Pœnitentia*.

Confeſſio

Confeſſio peccatorum Sacramentalis neceſſaria non eſt ad cohabitationem coniugum, quando impotentia eſt naturalis, n.6. pag.503

Sacramenti Pœnitentiæ capax quilibet eſt per ſigna, & nutus, dummodo ſana mente fruatur, n.9.p.541

Coniux.

Coniux ſanus non ſolùm ex admiſſa inſpiratione coniugis infirmi contagium contrahere poteſt, ſed etiam ex infectione domus ipſius infirmi, n.6.p.102

Coniux ſanus magis poteſt infici ex cohabitatione cum infirmo, quàm ex coitûs vſu, n.10.p.103

Contrarium, ibid.

Coniux ſanus non poteſt cogi ad reddendum debitum, ſi adſit periculum magni morbi ex quo vita pericliterur, n. 3. n.4. pag.208

Vide *Debitum Coniugale.*

Coniuges operi marirali incubuiſſe probatur, ſi conſtet in eodem lecto incubuiſſe, n.4.p.433

Conſanguinitas.

Conſanguinitas quomodo probetur, n. 48. pag 521

Conſeruatio.

Conſeruatio ſpecierum ex Naturæ præſcripto fit per indiuidua mediante ſemine, n.34.p.6

Conſuetudo.

Conſuetudo, ſecundum quam abſentia Canonici non poſſit per alium ſuppleri reſpectu præſentiæ perſonalis in choro, attendenda eſt, n. 22.p.477

Conſuetudo vitæ coniugum venit ex natura matrimonij, n.57.p.532

Contractus.

Contractus mulierum celebrati cum ſolemnitatibus requiſitis per ſtatuta locorum, & iuſta concurrente cauſa, ſunt validi, n.1. pag.481

Contractus dementium, & fatuorum, ſunt nulli, & inualidi, n.2. ibid.

Contractus vt annulletur, dementia de tempore ipſius contractus probari debet, n.4. ibid.

Contradictor.

Contradictor legitimus ad impediendam immiſſionem in poſſeſſionem beneficij quis dicatur, n.10.pag.461

Contradictor legitimus dicitur qui venit ex primo teſtamento, ad impediendam immiſſionem Hæredis in ſecundo instituti, agentis ex remedio, *leg. fin. Cod. de Edict. diu Hadr. tollen.* n.35.p.467

Declaratur, n.36.ibid.

Conuulſio.

Conuulſio inſanabilis atque mortifera eſt cuius exolutio cita non eſt, n.12.p.132

Conuulſio quibus modis naturaliter ſanetur, n.13.pag.133

Conuulſioni febris ſuperueniens remedio eſt, n.14 & 15.p.133

Conuulſio in febre contingens, perniciosa, n.16.ibid.

Copula.

Copula carnalis non ſufficit ad validitatem Matrimonij, ſed requiritur ſeminis emiſſio, n.14.p.44

Copulæ impedimentum quando teneantur coniuges remouere, & quando non, n.3. pag. 38

Vide *Impedimentum.*

Copula impediri poteſt ex Membri ſiue penis tortuoſitate, n.7.p.51

Vide *Membrum.*

Copulæ impedimentum in Muliere vnicum conſideratur, n.1. p.56

Copula ad generationem quas conditiones habere debeat, numero 9. pag.93

Copula ſubſequuta facit præſumi habilitatem ad matrimonium, n.12.p.p.377

Intellige vt num. ſeqq. ibid.

Copula ſubſequuta tunc facit præſumi habilitatem ad matrimonium, quando interuênit cum iis qui à natura habiles ſunt ad generandum, numero 13. pag.377

Dolor quem mulier ſentit in actu copulæ inducit præſumptionem quod non ſit apta ad generandum, n.16. p.378

Copula requiritur & cõſummatio Matrimonij cum vidua, vt ſit Bigamia, n.10.p.417

Copula carnalis directè probari non poteſt, n.11.ibid.

Copula carnalis præſumitur ex cohabitatione coniugum poſt contractum matrimonium, n.12.ibid.

Declara vt n. ſeqq ibid.

Copula carnalis non præſumitur ex cohabitatione coniugum poſt contractum Matrimonium, ſtante impedimento infirmitatis, n.15.ibid.

Infirmitas cum Copula non ſe compatitur, n.16.ibid.

Copula carnalis excluditur ex impedimento infirmitatis reſpectu viri, non autem mulieris, n.20.ibid.

Ex Copula ſubſequuta poſt ſponſalia probatur Matrimonium, n.8.p.430

Copula probatur ex ſola fama tanquam difficilis probationis, n. 9.ibid.

Copula eſt difficilis probationis, numero 22. pag 520

Copula probatur per teſtes etiam minus habiles, n.25.ibid.

Copulæ præſumptio oritur ex eo, quod Mulier ſecretum cubiculum cum viro ingrediatur, ibique per aliquod temporis ſpatium permaneat, n.35.p.521

Copulæ præſumptio oritur ex confeſſione viri, præſente, & tacente muliere, n.36. ibid.

Copulæ præſumptio oritur ex frequenti

acceſſu viri ad domum mulieris impudicæ, n.37.ibid.

Copulæ præſumptio oritur ex iuuentute viri, & mulieris, qui ſæpè inſimul conueniunt, n.38.ibid.

Copulæ præſumptiones deducuntur ex pluribus facti circunſtantiis quæ referuntur, n.40.ibid.

Copula bene probatur per coniecturas, & præſumptiones violentas propter difficultatem probationis, numero 43. ibid.

Copulæ ſufficiens probatio an ſit, remittitur iudicis arbitrio, numero 45. ibid.

Copula probari debet per præſumptiones violentas, n.35.p.531

Copulam carnalem ſequutam non fuiſſe præſumptio oritur ex inſtantia ſponſi, vt ſponſa cum ipſo cohabitaret, vel ingrederetur monaſterium, numero 42. pag 532

Copula carnalis eſt difficilis probationis, n.3. pag.545

Copula carnalis probari poteſt ex coniecturis & præſumptionibus violentis, etiam ad effectum dirimendi matrimonium, n 4.ibid.

Oſcula & tactus vehementem Copulæ præſumptionem inducunt, numero 5. pag.545

Concubitus mulieris cum viro vehementem facit copulæ præſumptionem, n.6.ibid.

Copulæ præſumptio oritur ex frequenti acceſſu viri ad domum mulieris, niſi alia cauſa aſſignetur, n.10 p.545

Iuuentus viri & mulieris; ac frequens ad domum mulieris inhoneſtæ, copulæ præſumptionem inducunt, numero 11. pag.545

Confeſſio extraiudicialis viri copulæ facit præſumptionem, numero 12. ibid.

Copulæ præſumptio oritur ex ſententia condemnatoria ob delictum ex ipſa copula reſultans, n.13. p.545

Copula carnalis probatur ex variis coniecturis quæ ad hunc effectum iungi debent, n.14.p.545

Cor.

Cor petunt mediatè, vel immediatè omnia venena, n.6. p.357
Vide *Venenum*.

Cor prout magis aut minus forte eſt eo fortiùs vel debiliùs veneno reſiſtit, num.7. ibid.

Cordis fortitudo maior in gracilibus, quam in obæſis, n.19.p.359

Corpus.

Corpus priùs viuit quam ſit organicum, n.10.p.3

Corpora viuentium pro nobilitate, & ignobilitate Animarum inter ſe differunt, n.122.p.22

Corpus humanum excedit nobilitate, & perfectione quorumcunque Animalium etiam perfectiorum corpora, numero 124. ibid.

Corpus humanum ab Anima Rationali formatur & organizatur, numero 129. ibid.

Corpus humanum aſſimilatur corpori cœleſti, n.141.p.25

Corpus, & Animam communicant ſoboli cum ſemine cætera viuentia, numero 138. pag.24

Corpori nullum præbet alimentum, medicamentum, n.17.p.82
Vide *Medicamentum*.

Corpus nutritur Tabacco ex aliquorum opinione, n.21.ibid.
Vide *Tabaccus*.

Corpus ieiuniis affligere non licet in ſanitatis notabile detrimentum, numero 4. pag.148.
Vide *Ieiunium*.

Corpus roboratur chaccolata in quantum nutrit, n.15.p.87
Vide *Chaccolata*.

Corporis optima formatio cum ipſa fortitudine pari paſſu incedit, numero 15. pag.119

Ex ſtatu corporis in muliere coniectura deſumpta, quando ſignificet illam de recenti peperiſſe, num.7. p.300

Corpora ſtrictos, & anguſtos meatus habentia, ſerius à veneno læduntur, num.15. pag.358

Corpus ignauia hebetat, labor firmat, n.4. & 5.p.238

Corruptio.

Corruptio compoſiti ſequitur, formâ ſeparatâ à materiâ, n.64.p.12

Corruptio eſt ſeparatio formæ à materiâ, n.106.p.18

Crapula.

Crapula poſt tres dies ad ſummum diſſolui ſolet, n.4.p.181

Creatio.

Creatio Hominis in ſacra Geneſi quantum differat à creatione cæterorum viuentium, n.38.p.8

Creatio eſt opus excedens omni ex parte Naturæ potentiam, numero 76. pag.14

Per ſolam creationem fieri neceſſe eſt, illud quod fit, & non generatur, num.87. pag.16

Res ſimplex & per ſe ſubſiſtens non poteſt fieri niſi per Creationem, numero 88. ibid.

Creatio ſoli Deo tribui poteſt, numero 89. ibid.

Creatio excedit Naturæ potentiam, num.92. ibid.

Creatio fit ex nihilo, n.95. ibid.

Creatio requirit potentiam Agentis infinitam, n.97.ibid.

Criſis.

Criſis eſt ſubitus motus in morbis, & mutatio ad ſalutem, vel ad mortem, n.2.p.133

Criſis ſi interuenerit in ſanatione etiam inſtantanea, efficit vt ipſa ſanatio à natura fieri cenſeatur, n.5.p.134

Criſis eſt naturæ motus, n.6. ibid.

Criſes fiunt vbi calor eſt vegetus, num. 11. pag.135

Criſis eſt naturæ certamen cum morbo, numero 12. ibid.

Infirmi pereunt in inſtanti ſine criſi, ſed non ſaluantur in inſtanti abſque criſi, n.4. pag.134

Criſis eſt naturæ opus, commonſtrátque ipſius naturæ virtutem ſupra morbum, num.14. p.144

In ſacra hiſtoria nullus morbus apparet ſanatus per aliquam criſim, numero 15. ibid.

Criſis quid, n.12.p.337

Criſis in ſanatione morborum ſemper excludit Miraculi efficientiam, quantum eſt ex hoc, num.13. ibid.

Criſes in via naturæ abſque ſignis concoctionis nunquam fiunt, n.18.p.244

Vide *Natura.*

Cruditas.

Cruditates ſunt cauſæ materiales morborum omnium Articularium, numero 7. pag. 302

Culpa.

Culpam latam habet ignorantia affectata, vnde puniri debet, n.9. p.219

Magna negligentia culpa eſt, & dolo æquiparatur, n.11.p.219

Curator.

Curatoris datio facit præſumptionem furoris, n 9. p.418

Curator dandus eſt tam furioſo quàm mente capto, n.1.p.403

Curator dandus eſt Minori, n.5.p.518

D

Dæmon.

DÆmon in maleficiis concurrit, vt frequentiorem peccandi occaſionem homines habeant, n.29.p.48

Dæmonis aſſertioni loquentis ex ore alicuius obſeſſi nullo modo eſt credendum, n. 11, pag.448

Debilitas.

Debilitas poteſt ſtare cum ſtatu naturali, n.4 p.295

Debilitatis duo genera, n.6.p.127

Quando conueniat in debilitate euacuare, & quando non, n.7. ibid.

Debilitas adducta pro cauſa obtinendi Coadiutoriam, debet eſſe talis, vt aggrauet corpus ſine ſpe futuræ proſperitatis, num.13. pag 477

Debilitas corporis quomodo diſtinguatur à morbo, numero 25. ibid.

Debilitas corporis excuſat à munere quod corpore impleri debet, n.6.p.311

Debilitas corporis cauſata à paralyſi probata iuſtificat impotentiam longi itineris narratam in impetratione Gratiæ, numero 7. ibid.

Debitor.

Debitor poteſt purgare moram qui omiſit adimplere quod debebat infrà certum tempus, n.77.p.446

Debitum Coniugale.

Debitum coniugale tenetur reddere vxor marito quantumuis leproſo, numero 1. pag. 207

Non ſufficit ſolus timor contagij ad denegandum debitum, maximè ſi morbus ſit abſque periculo, n.2. ibid.

Non poteſt cogi ſanus coniux ad debitum coniugale ſi adſit periculum magni morbi ex quo vita periclitetur, num. 3. & 4. pag. 208

Vide *Coitus.*

Debitum.

Debitum ratione adminiſtrationis probari poteſt per teſtes, etiamſi excedat ſummam centum librarum; non obſtante ſtatuto Bononiæ ſub *rubr. de probation.* num.6. p.536

Debita quo tempore fuerint contracta, probatur per teſtes, n.14. p.537.

Deciſio.

Deciſio *in Bonon. de Luparis coram Remboldo* declaratur, n.18.p.459

Declaratoria.

Declaratoria præcedente conceditur Aggrauatoria, n.1.p.538

Declaratoria relaxatur ſeruatis quatuor terminis ad docendum de paritione, ſi de ea non doceatur, n.4. ibid.

Decrepitas.

Decrepitas quæ ætas dicatur, numero 3. pag. 128

Decrepitis ſtupor membrorum familiaris, num.7. pag.128

Vitia quæ à ſenectute in decrepitatem perueniunt, non ſanantur, n.4.p.128

Decrepitas quando incipiat, n.3.p.69

Decrepitus.

Decrepitus potens ad coëundum, eſt potens ad generandum, n.3.p.66

Non omnes eodem numero annorum poſſunt dici Decrepiti, numero 4. pagina 69

Pro Decrepito ad effectum reſignandi Beneficium, quis declarari poſſit, num.6. pag. 70

Poſt ſeptuageſimum annum non intrat Iudicis arbitrium, an quis Decrepitus dicendus ſit, n.7. ibid.

Decrepitis ſtupor membrorum familiaris, n.7.p.128
Decrepitus quis poteſt dici aliquando ſerius, aliquando verò citiùs, numero 3. pag.180
Quibus Decrepitis concedatur Coadiutor, num 4.ibid.
Vide *Coadiutor*.
Decrepitus non præſumitur potens ad coëundum,n.9.p.296

Decretum.

Decretum irritans taliter inducit formam, vt ea non ſeruata actus corruat,numero 7. pag. 534

Deformitas.

Deformitas ſuperueniens, an ſit iuſta cauſa diſſoluendi ſponſalia iurata, numero 24. pag.107
Deformitas Cicatricum vnde deſumenda, n.33.ibid.

Defunctus.

Defuncti factum non poteſt Hæres impugnare, n.8.p.468
Defuncti factum poteſt impugnari ex actu cui ipſe dumtaxat conſenſit, non autem ad eius obſeruationem ſe obligauit, numero 10. ibid.
Defuncti factum poteſt impugnari reſpectu iuris ſuperuenientis poſt dictum factum, n.11. ibid.
Defuncti factum poteſt impugnare Hæres ſuccedens iure proprio, & non hæreditario,n.12.& 13. ibid.
Vide *Hæres*.

Deglutitio.

Deglutitio quomodo lædatur, numero 10. pag. 90
In ablata deglutitione nullo modo tentanda Sacramenti Euchariſtiæ exhibitio: & quid in deglutitione deprauata, num. 11. ibid.

Demens.

Dementes, & alij mentis defectu laborantes, licèt aliqua ſecundùm rationem agere, aut dicere videantur, non tamen cognoſcunt dictorum, factorumve qualitatem,n.8.p.197
Demens præſumitur qui proprium nomen ignorat, num.9.p.366
Demens non poteſt Religionem profiteri, num. 13. & 18. p.366
Dementes quandoque ex factis conuincuntur, licèt ex verbis prudentes appareant, num.22.p.367
Demens & furioſus poſt, præſumitur etiam fuiſſe retro,n.26.ibid.
Demens dici non poteſt qui circa difficiliora malè ratiocinatur, ſi circa faciliora bene ratiocinetur, n.5.p.254
Dementes licet aliquando prudentes loquantur, ex factis tamen conuincuntur, n. 8. ibid.
Demens donare non poteſt, n.1.p.376
Demens vt poſſit diſponere de bonis ſuis, debet habere dilucida interualla perfectiſſima, numero 4. ibid.
Demens qui ſemel fuit, talis præſumitur fuiſſe de tempore diſpoſitionis, niſi contrarium probetur, numero 6. pag. 376
Dementes quandoque ad propoſitum loquuntur, numero 7. ibid.
Dementi non poteſt exhiberi ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, numero 5. pag. 89
Demens nemo præſumitur, ſed ſanæ mentis: numero 2. pag.411. numero 11. pag.453. numero 11. pag.465
Demens eſſe eſt accidentale,numero 10.ibid.
Demens omnino, & in furore confirmatus, licet ordinatè teſtetur, adhuc eius teſtamentum eſt nullum, numero 30. pag. 466
Demens licet faciat aliquos actus ſapienti conuenientes, non deſinit eſſe Demens, numero 31. ibid.
Demens Matrimonium contrahere nequit, numero 10. pag. [illegible]2
Demens poteſt non eſſe is qui actus faciat non omnino conuenientes homini ſanæ mentis propter imaginationem læſam, numero 24. & 26.

Dementia.

Dementia probatur ex factis,num.5.pag.365
Religioſi magnam præſtant authoritatem ad probandam dementiam,num.8. p.365
Dementia eſt paſſio cerebri de qua Phyſicus cognoſcit, numero 7. pag. 365
Dementiam excludunt Confeſſionis & Communicationis Sacramentalis actus, numero 20. pag. 367
Dementia medio tempore præſumitur probatis extremis, numero 25. ibid. & n.6. pag. 371
Dementia impediens contractum matrimonij, debet eſſe talis vt auferat vſum rationis, numero 29. pag. 368
Actus loquendi ad propoſitum non excludit dementiam quando demens eſt in conſpectu vmbratæ quietis conſtitutus, numero 21. pag. 367
Dementia impediens profeſſionem Religionis debet eſſe talis vt vſum rationis auferat, numero 1. pag. 378
Dementia, ſeu ſtultitia, eſt intelligentiæ amiſſio, numero 6. pag. 254
Dementia concludenter probanda eſt, numero 3. pag. 411
Dementia non probatur ex publica voce, & fama, vbi concurrat ſpecialis probatio ſanæ mentis, numero 9. ibid.
Dementia probanda eſt de tempore teſtamenti vbi agitur de inualiditate ipſius ex capite Dementiæ, numero 11. ibid.
Dementia debet concludenter probari, cum non præſumatur, ſed potius contrarium, numero 3. pag. 418
Dementiam non probant Teſtes niſi reddant rationem, etiam non interrogati, numero 4. ibid.

Dementia

Dementia Teſtatoris probanda eſt de tempore teſtamenti, n.5.p.421

Dementia quæ ſuperuenit poſt teſtamentum conditum, non infringit illud, num. 10. pag. 422

Dementiam non arguit quilibet actus licet omnino viro ſanæ mentis non conueniens, num. 12. ibid.

Dementiam excludit Eleemoſynarum largitio, viſitatio amicorum, & conuerſatio cum illis, n. 18. ibid.

Dementia arguitur ex inſtitutione cognatorum excluſis agnatis, n.23.p.423

Dementiam non arguit cognatorum inſtitutio excluſis cognatis, n.27. ibid.

Cognatorum inſtitutio, omiſſis agnatis, eſt leuis coniectura ad firmandam dementiam, & tollitur aliis vrgentioribus coniecturis, num. 24. ibid.

Dementia non præſumitur, numero 1. pagina 438

Dementia excluditur, ſi actus eſt factus prout fieri ſolet ab homine ſanæ mentis, num. 2. ibid.

Dementia probanda de certo tempore, non ſufficit, ſi teſtes deponunt de tempore vicino, num. 4. ibid.

Dementia ad annullandum actum requiritur talis, quæ excludat rationem, numero 5. ibid.

Dementia plenè, & concludenter probanda venit, num. 12. p.453

Dementia probari debet de tempore Teſtamenti, vt Teſtamentum nullum dici poſſit ratione dementiæ, numero 15. pag. 454

Dementia Teſtatoris ſi probetur, & Teſtamentum ſit factum ſicut feciſſet prudens, validum reputari debet, numero 20. ibid.

Dementia Teſtatoris eſt probanda de tempore Teſtamenti, vt illud reddatur nullum, numero 12. pagina 465. & num. 20. pag. 466

Dementia Teſtatoris non probatur ex rumoribus de illo factis, ſi poſt illos ritè, & rectè fuit teſtatus, & anteà erat ſanæ mentis. num. 24. p.466

Dementia arguitur ex datione curatoris, numero 33. ibid.

Declara vt num. 34. ibid.

Dementia plenè & concludenter probanda venit ſi agatur de annullatione contractus, num. 3. p.481

Dementia de tempore contractus probari debet, ad hoc vt annulletur contractus, numero 4. ibid.

Dementiæ præſumptio ceſſat in eo qui facit actus viro prudenti conuenientes, num. 12. pag. 482

Dementia an probetur ex eo quod quis ſe percuſſerit, & capillos euulſerit, num. 13. ibid.

Dementia non probatur ex actibus qui prouenire poſſunt ex atra bili, & Melancholia, num. 14. ibid.

Dementia probatur ex eo, quod alicui fuerit datus curator, num. 15. ibid.

Declara, vt n. 16. ibid.

Dementia infirmi arguitur ex eo quod Sacramenta Euchariſtiæ, ac Pœnitentiæ non fuerint ei miniſtrata, n.8.p.541

Denunciatio.

Denunciationes non ſunt de ſubſtantia Matrimonij, ſed ad bene eſſe, & illarum omiſſio non vitiat, numero 15. pagina 430

Denunciationum omiſſio probari debet ab allegante Matrimonij Clandeſtinitatem ob illarum defectum, numero 16. ibid.

Derogare. Derogatio.

Derogari poteſt iuri poſitiuo per Papam etiam in præiudicium Tertij cui fuerit ius quæſitum, n.2.p.509

Derogatio ſanat obreptionem, numero 16. pag. 510

Derogatio generalis conſtitutionum certæ Religionis operatur, vt dicatur derogatum in ſpecie ſingulis conſtitutionibus, quamuis non fuerit de illis facta ſpecialis mentio, n. 17. ibid.

Derogatio cum clauſula, *Quorum tenores*, &c. tollit omnia obſtacula quæ poſſent aduerſari ei qui gratiam impetrauit, numero 16. p.512

Deus.

Deum nihil de nouo creare, hæreticum, & impium eſt dicere, n.80.p.15

Deus quoduis in genere ſuo fecit perfectum, num. 82. ibid.

Deus operatur propter finem ex ſua libera voluntate, Natura verò ex neceſſitate, numero 113.p.29

Deus tentari dicitur cum accedit quis ad locum peſte infectum, n.20.p.308

Vide *Peſtis.*

Dictio.

Dictio, *ex parte*, in inſtrumento Societatis appoſita, quid importet, n.4 p.25

Dictio, *ex cauſa partis*, in inſtrumento Societatis appoſita, quid importet, n.5.p.260

Dictio, *vt aſſeris*, æquipollet Clauſulæ, *ſi ita eſt*, n.4.p.416

Dictio, *in circa*, denotat tempus incertum ſaltem per ſex menſes, n.8.p.401

Dictio, *Credo*, importat explicitam confeſſionem in principali, n.5.p.404

Dictio, *iuxta*, ſtat ſimilitudinariè, vt dictiones *ſicut, tanquam, ad inſtar*, & ſimiles, n.4. pag.474

Dictio, *iuxta*, potius cenſetur ſtare demonſtratiuè quam reſtrictiuè, n.5. ibid.

Dictio, *iuxta*, tunc multò magis dicitur ſtare demonſtratiuè quando eſt adiecta diſpoſitioni, & prolata in materia, cuius natura ſit diſponere, n.6. ibid.

Dictio, *iuxta*, tunc ſtat cauſatiuè, non autem relatiuè, & reſtrictiuè, quando non conſtat de relato, n.7. ibid.

Dictio, *iuxta*, quando conſtat de relato, tunc ſtat ſimilitudinariè, & reſtrictiuè

ad

Index

ad relatum, numero 8. ibid.
Dictio, *enim*, iuncta verbo futuri temporis, importat conditionem, n. 13. p. 492
Dictio, *vt ſupra*, repetit qualitates antea requiſitas, n. 25. p. 509
Dictio, *generandos*, ſi ſit directa ad patrem, non poteſt referri ad tempus poſt conceptionem, n. 19. p. 508
Dictio, *Generandos*, denotat conceptionem futuram, & in fieri, n. 20. ibid.
Dictio *poſtquam*, adiecta inſtitutioni, conditionem importat, n. 13 p. 547
Dictio, *& ſic*, eſt repetitiua onerum præcedentium, n. 9. p. 549

Dies Solaris, & Lunaris.

Dies Solares ſunt inæquales ſecundum diuerſas Regiones, n. 19 p. 428
Dies Lunares ſemper ſunt certi, n. 20. ibid.

Diſcretio.

Diſcretio præſumitur adeſſe in maiore ſeptennio quæ ſufficit ad validanda ſponſalia de futuro, n 5. p 577
Diſcretio quæ præſumitur in maiore ſeptennio ad validanda ſponſalia de futuro non eſt talis quæ ſufficiat ad validitatem matrimonij, n. 6. ibid.
Diſcretionis anni ad validitatem matrimonij pro annis pubertatis accipiuntur, n. 7. ibid.
Diſcretio eſt neceſſaria ad contrahendum matrimonium. n. 20. p. 408
Diſcretio ad contrahendum matrimonium neceſſaria, non quælibet ſufficit, ſed magna requiritur, n. 21. ibid.
Diſcretio ad matrimonium neceſſaria præſumitur adeſſe conueniente ætate pubertati proxima, n. 22. ibid.
Diſcretio puellæ non bene probatur ex aliquo eius dictu, cùm potuerit inſtrui ad ſic dicendum, n. 24 p. 408

Diſpenſatio.

Diſpenſatio Apoſtolica obtenta ad cautelam conſcientiæ, non probat inhabilitatem, n. 13. p. 396
Diſpenſatio Apoſtolica tollit inhabilitatem à particulari conſtitutione inductam, n. 1. pag. 509
Diſpenſatio non tollit impedimentum quod non fuit expreſſum in ſupplicatione, n. 14. pag. 512

Diſpoſitio.

Diſpoſitio facta ab eo qui non erat ſanæ mentis, non valet, licèt facta ſit ad pias Cauſas, n. 14. p. 516
Ab vna diſpoſitione ad aliam diuerſam non fit illatio, n. 15. ibid.
Diſpoſitio facta ad aliorum ſuggeſtionem quando conſtat de præordinata Teſtatoris voluntate, valida eſt, n. 16. p. 516
Declara vt n. 17. ibid.
Diſpoſitio imperfecta ex defectu voluntatis, non ſuſtinetur, n. 13. p. 514
Diſpoſitio facta ad fauorem eius qui erat ab inteſtato ſucceſſurus, indicat ſanam mentem Teſtatoris, n. 14. p. 545

Diſtributiones quotidianæ.

Diſtributiones quotidianæ non debentur non reſidenti, n. 2. & 6. p. 383
Diſtributiones quotidianæ non dantur niſi interuenientibus diuinis officiis, num. 5. ibid.
Diſtributiones lucratur infirmus quia per fictionem reſidere dicitur, numero 5. pagina 385
Declara modò ante infirmitatem reſidere ſoleret, n. 4. & 6. ibid.
Diſtributiones debentur infirmis non reſidentibus, de iure, n. 6. p. 397
Et ſenio confectis, n. 7. ibid.
Infirmi non tenentur intimare Capitulo infirmitatem vt lucrentur Diſtributiones, n. 13. ibid.
Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi ſtatuere non poteſt ſuper modo lucrandi Diſtributiones, n. 14. p. 397
Diſtributiones conſumptas quando teneatur Capitulum reſtituere, n. 15. p. 397
Diſtributiones quotidianæ debentur infirmo etiam non intereſſenti, n. 4. p. 398

Diuortium.

Diuortium quid, n. 3. p. 92
Diuortium, & Tori ſeparatio, à pari procédunt, idem tamen non ſunt, n. 1. p. 105
In Diuortio grauiores cauſæ requiruntur quam in tori ſeparatione, n. 2. ibid.
Eædem cauſæ cum graues ſunt dant locum diuortio, quæ cum minùs graues ſunt, poſſunt tori ſeparationem cauſare, n. 3. ibid.
Diuortij iuſtiſſima cauſa eſt furor, ad quod tamen diuortium non ſufficit ſimplex dementia, n. 4. ibid.
Vide *Furor*.
Diuortij iuſta cauſa eſt Morbus aptus ad inficiendam domum Coniugum: non ſit autem vbi morbus ſimplici contagio ſanum inficere poteſt, n. 5. ibid.
Vide *Morbus*.
Diuortij iuſta cauſa quando ſit Morbus Gallicus, & ſeparationis Tori, n. 9. p. 105
Vide *Morbus Gallicus*.

Dolor.

Dolores capitis grauiores, magnis morbis adnumerantur, n. 4. p. 169
Dolorem abeſſe cenſendum eſt, vbi ex nullis ſignis apparet cauſa doloris, numero 9. pag. 170
Doloris cognitionem aſſequi poteſt Medicus per coniecturas, & ſigna, numero 11. pag. 170
Doloris ſimulati optima coniectura, n. 12. ibid.
Dolores capitis grauatiui & magis de nocte affligentes, an ſint ſignum efficax morbi Gallici, n. 1. & 10. p. 192
Vide *Morbus Gallicus*.
Doloribus articolaribus Venus eſt inimica, numero 1. p. 302
Vide *Venus*.
Dolor renum Grauidis eſt familiariſſima, num. 9. p. 536

Dolor quem muliet ſentit io copula denotat inepritudinem ad mattimonium concurrente tenetioti ætate, numeto 16. p.378

Dolores aſſidui, & continui cenſentur, qui aliquem vexari ſolent, oumeto 3. p.449

Dolores capitis, ex communi Medicorum ſchola connumerantur inter magnos, immò peſtiferos & acutos motbos, n.3. p.475

Dolores non ſunt continui dicuntur Chroniei, n.4. p.476

Dolores Capitis ſecum ttahunt in cooſeoſum totum corpus, n.8. ibid.

Dolores licèt ptopiiè non ſint morbus, ſed motbi ſymptomata, poſſunt tamen illius vim, & qualitatem oſtendete, numeto 15. ibid.

Dolotes, ſeo ſymptomata motbi, quæ nuncupantut læſæ actionis, vix poſſuut ab ipſo motbo diſtingui, n.17. ibid.

Dolus.

Dolus conſidetari non poteſt io eo qui iute ſuo vtitur, n.3. p.388

Dolus nec fraus ptobatur ex eo qood fiat tranſlatio peticuli vitæ, ne pecuniæ amittaotur, n.11. p.389

Dolus ibi committi non poteſt, vbi eſt Princeps, o.90. p.447

Domicilium.

Domicilium oon dieitur quis mutate, dum ſe ttansfert aliò ſtudiorum cauſa, aut Mercaturæ, aut dignitatis, aut litis, aut melioris educationis, n.11. p.487

Domicilio originis ounquam cenſetur renunciatum niſi per expreſſam animi deelarationem, aut longi temporis curſum, qui debet annos decem exeedete, n.12. ibid.

Donatio.

Donatio facta à demente, non valet, num.1. p.376

Donatio facta à furioſo, etiam loco pio, non valet, n.2. p.418

Donatio inter viuos facta contemplatione Mattimonij per Patrem filio, ſi extſtat in contractu Mattimonij, eſt pars ipſius conttactus, & cum eo confuoditur, n.9. & 10. p.442

Amplia vt n.11. ibid.

Donatio ob cauſam, quæ non fuit ſecuta, irritatur, & bona donata reſtitui debent, n.1. p.458

Declata, vt n.ſeq.

Donatio ob cauſam, quæ non fuit ſequuta, irritatur, ſi cauſa fuit finalis; ſecùs ſi impulſiua donationis, numer.2. ibid.

Cauſa impulſiua donationi adiecta oon efficit quod donatio noo dicatur ſimplex & puta, n.3. ibid.

Donatio ſubſiſtit etiamſi cauſa impulſiua ooo vetificetur, n.4. ibid.

Donatio facta occáſione Matrimooij, in dubio Matrimonium non cenſetur cauſa finalis, ſed impulſiua, n.5. ibid.

Donatio facta occaſione Mattimonij, non cenſetur Mattimonium cauſa finalis, ſed impulſiua, ſi vetbis conditionalibus concepta non reperitur, n.6. ibid.

Donans conſanguineo occaſione Mattimonij, dicitur motus ad donandum potiùs à conſanguinitate, quam à Mattimonio, n.7. ibid.

Donatio ſi nuncupetur libera & puta, non poteſt dici quod ſit conditionalis, n.8. ibid.

Cauſæ in Donatione expreſſæ, quæ commodum Donatarij & non donantis reſpiciuot, noo dicuntur finales, ſed impulſiuæ, n.9. ibid.

Donationis cauſæ impulſiuæ ſi deficiant, adbuc dooatum debetur, num.10. ibid.

Donatio ſi ſit facta ob Matrimonium indeterminatum, non dicitur ipſum Matrimonium fuiſſe cauſam finalem donationis, n.11. p.459

Donationis cauſa finalis dicitur illa quæ fuit expreſſa in procemio, numeto 12. ibid.

Donatio dicitur pura, licet in ea fuerit habita ratio conſeruandæ aguationis, n.13. ibid.

Donationis reſolutio peti oon poteſt, quando poteſt donatarius caoſæ Donationis ſatisfacere, n.27. ibid.

Donatio irreuocabilis tenet etiam in pretioſis, n.2. p.528

Donatio nunquam præſumitur, numero 6 p.529

Donationis jocalium præſumptio non intrat ex eo quod ſponſus ſit ſenex, & ſponſa iuuenis, quando iuuentùs ex aliis compenſata remanet, n.21. p.531

Donationis ſponſæ factæ causâ non ſecutâ, ob culpam ipſius ſponſæ, non poteſt quidquam ex donatione prouenieus per ſponſam retineri, n.58. p 532

Donatio ob cauſam interciditr etiam quod cauſa uoo fuerit ſequuta ob caſum fortuitum, n.71. p.533

Intereſſe præſtare tenetur in donatione ob cauſam, ille qui non adimplet, n.73. ibid.

Sumptus in Donatione ob cauſam factos reficere tenetur is qui non adimplet, n.74. ibid,

Donatum

Donata Parentibus ſponſæ ob cauſam Matrimonij repeti poſſunt ab ipſis Parentibus, ſi non ſequatur conſummatio Matrimooij vel ab ipſa ſponſa, n.70. & 72. p.533

Donata ſponſæ à Cooſanguineis Viri diſſoluto Mattimonio, reſtituenda veniunt per ſponſam, ſiue pretioſa ſunt, ſiue non, n.78. & 80. ibid.

Donata ſponſæ à Conſanguineis Viri, cenſentot donata contemplatiooe ipſius Viri, n.79. ibid.

Donata

Donata ſponſæ à Conſanguineis viri, contemplatione ipſius viri donata præſumuntur, etiamſi ſint mobiliaria, n.81.ibid.
Donatum ſub vna conditione, ſub contraria cenſetur ademptum,n.16.p.550

Dos.

Dotis exiguitas detrahit Iuuentutis merito, n.23.p.531
Dos quando eſt parua, ceſſat omnis præſumptio quod maritus voluerit vxori donare, n.25.ibid.

E.

Ebrietas.

Ebrietas non probatur per teſtes dicentes, quod aliquis bibebat, n.6.p.461
Ebrietas vt tollat fidem teſtibus, probari debet tempore examinis, n.22.p.472

Ebrioſi.

Ebrioſi incurrunt morbos frigidos, num. 5. p.181
Ebrioſi ſunt qui frequenter inebriantur, n.9. p.182

Eccleſia.

Eccleſia in impoſitione ieiuniorum non intendit corporeæ ſaluti præjudicare, n. 1. p.265
Eccleſia, & loca pia non debent exigere legata vltrà vires hæreditarias, num.29. p.443
Eccleſiæ, & loca pia, debent viuere ſecundum conſcientiam,n.28.ibid.
Eccleſia Romana, ritus, & conſuetudines Græcorum inter Latinos habitantium non reſpuit, n.22.p.457
Eccleſia Romana non tolerat indiſtinctè Græcorum ritus in celebrandis diuinis, ſed eos tantùm,quos Sedes Apoſtolica approbauit,n.23.ibid.

Electio, Eligere.

In Electione præfertur is qui eſt de dilectis Teſtatoris, n.10.& 11.p.391
Teſtator mandans eligi Doctorem de familia ad ſucceſſionem, poteſt eligi minus proximior, relicto proximiori, n.20. p.392
Quod declaratur n.21.ibid.
Vide *Proximior.*
Electionis indignus ad ſuccedendum reputatur is qui conſenſit alienationi bonorum Teſtatoris,n.29.p.392
Quod declaratur n.30.& ſeq.ibid.
Electio digni, omiſſo digniore in concurſu Parochialium, non ſuſtinetur de iure ſpeciali, n.11.p.485
Electio digni omiſſo digniore, valet quoties non agitur de concurſu Parochialium, n.12.ibid.
Citari debent in Electione illi de quorum intereſſe agitur, n.15.ibid.
Executor ad aliquem eligendum ſi poteſt ſe extrajudicialiter informare,poteſt etiam eligere, nemine citatu, n.16.ibid.

Embrio.

Embrio non eſt Homo, niſi habeat formam Hominis,n.137.p.24
Embrionis motus quomodo differat à motu ex alia cauſa,n.10.p.187

Empyema.

Empyema quid, & quando impedimentum affectat ſomendi Euchariſtiam,n.9. p.90

Ens.

Ens vnum habere duas formas totales ſubſtantiales eſt impoſſibile, n.45.p.9
Ens vnum per ſe ex duobus entibus per ſe non poteſt fieri, n.48.p.10
Entia naturalia non poſſunt tranſire de vno eſſe ad aliud, niſi mutatâ formâ ſubſtantiali, n.105.p.18

Epilepſia.

Epilepſia eſt morbus pueris familiaris, n.1. p.123.& n.14.p.126
Epilepſia quid ſit, n.2. ibid. & n.1. p.161. & n.3.p.198
Epilepſia à flatibus generator, numero 6 p.124
Epilepſia quàm grauis morbus, num. 12. p.125
Epilepſia in poeris ſanatur mutatione ætatis, n.16.p.126
Epilepſia leuis, vel grauis, quæ dicatur, n.3. p.161
Epilepſia magna quæ ſit, n.4.ibid.
Epilepſia an ſemper cenſenda eſt iuſta cauſa diſſoluendi ſponſalia iurata, numero 18. p.206
Epilepſia interdum à vapore excitatur, n.10. p.284
Epilepſia vbi diu durauerit, non eſt ampliùs curabilis, n.4.p.339
Epilepſia in pobertate ſecundom plurimùm ſanari ſolet,n.5.ibid.
Quæ locum habent in Epilepſia per eſſentiam, non habent locum in Epilepſia per conſenſum,n.6.ibid.
Epilepſia mutatione ætatis remouetor, niſi magnoperè in victûs ratione delinquatur, n.11.p.340
Epilepſia dependens à cauſa extrinſeca nonquam dici poteſt eſſe in habitu, num. 14. p.341
Epilepſia eſt morbus turpis, & excitat peſſima ſymptomata, n.2.p.167
Epilepſiæ duplex genus, n.4.ibid.
Epilepſia leuis quando dicatur, nom. 6. p.168
Epilepſia frequens quando dici debeat, n.7. ibid.
Epilepſiæ, & aliarum infirmitatum non eſt par ratio, n.14.p.303
Epilepſia eſt intetuallata mentis & ſenſuum cum læſione conuulſio, n.15. ibid.

Epilepticus.

Epilepticus quando poſſit reſignare, item & vertiginoſus,n.17.p.71
Epileptici omnes an interdicantur celebratione

tione quantumcunque actuum ciuilium, n.2. p.161
Epilepticus in acceſſione morbi, non eſt ſui iuris,n.5.p.161
Epileptici,in leuioribus epilepſiis,neque ante,neque poſt acceſſionem, ſunt à mente alienati.contrà,in grauioribus,n.6.ibid.
Epileptici graui morbo affecti,poſt acceſſionem per aliquot dies non ſunt ſanæ mentis, num.7. ibid.
Epileptici graui morbo tentati etiam ante acceſſionem per aliquod tempus extra mentem ſuot,n.8.p.162
Epilepticus non poteſt promoueri ad Ordines,n.1.p.267
Epilepticus etiam ſanatus non debet incautè promoueri,& cur,n.3 ibid.
Epilepticus, ſi ſit perfectè ſanatus,poteſt promoueri,n.5.p.268
Quomodo experiri liceat, an Epilepticus ſanatus ſit,necne, n.10.p.268

Epiſcopus.

Epiſcopus non ex omni infirmitate poteſt Epiſcopatui renunciare, ſed ex illa, ex qua redditur inhabilis ad exercenda munera Epiſcopatus, numero 4. p.342

Equites Hieroſolymitani.

Equites Hieroſolymitani per particularem conſtitutionem eximuntur ab exercitio Carauanæ poſt annum quinquageſimum, n.5.p.509
Conſtitutio Religionis Hieroſolymitanæ eximens Equites quinquagenarios ab exercitio Carauanæ, non eſt in vſu, n.15. p.512

Error in victu.

Errores in victu etiam minimi corpora debilia plurimùm lædunt,n.3.p.148
Error in victu non contingit ex plurium rerum adhibitione,ſi rectè adhibeantur,quæ aliàs nocere ſolent ſi non rectè adhibeantur,n.2.p.226
Si prima infirmitatis cauſa præponderet errori in victu, mors tribuitur primæ cauſæ,n.9.p.369
Errorem infirmi præualere primæ cauſæ infirmitatis,allegans,tenetur probare, n.10. p.369

Euacuare, Euacuatio.

Euacuatio eorum quæ ſuperfluunt, eſt opus Medicinæ,n.10.p.232
Facilius eſt repleta euacuare quàm, euacuata replere,n.9.p.231

Euchariſtia.

Euchariſtiæ aſſumptio impeditur aquæ vitæ aſſumptione,n.19.p.87
Euchariſtiæ aſſumptio impeditur aquæ potu, n.9.p.82
Vide *Potus*, V. *Aqua.*
Euchariſtiæ aſſumptio impeditur Tabacco quomodocunque ille aſſumatur, n.19. ib.
Vide *Tabaccus.*
Euchariſtia nonniſi ieiuno ſtomacho ſumenda, licet in quibuſdam infirmis ieiunium non requiratur, numero 1. p.88
Euchariſtiæ aſſumptionem prohibent plures morbi, n.2.ibid.
Nempe,Alienatio mentis,Apoplexia,Epilepſia,Suffocatio,ſeu ſtrangulatio; Tuſſis, Aſthma,ſanguinis & puris ſputum, Empyema,Degluritio,Nauſea,Vomitus, Singultus, Paſſio Iliaca, vel Ileos, Cholera, Lienteria,& affectio Cœliaca, &c.
Euchariſtia quando exhiberi poſſit mente alienatis, ex S. Thoma, remiſſiuè, n. 5. pag.89
Euchariſtiæ ſuſceptio nonniſi hominibus ſanæ mentis conuenit,& permittitur, n.17. p.465

Eunuchus.

Eunochus non generat ſemen, & generans ſemen non eſt Eunuchus, numero 15. pag.44

Exceptio.

Exceptio quod Teſtis deponens de filiatione alicuius ſit creditor eiuſdem, non minuit fidem ipſius Teſtis,n.21.p.480
Exceptio de iure Tertij non ſuffragatur ad impediendam immiſſionem,n.17.p.485
Reus in ſuis exceptionibus fungi debet partibus actoris,n.39.p.532

Excommunicatus.

Excommunicatus qui non poteſt lucrari & exercere per ſe, nec per alium facere poteſt,n.8.p.385
Excommunicato Coadiuto, non lucratur Coadiutor pro eo,n.7. p.385
Vide *Coadiutor.*
Excommunicatus eſt ille ipſo iure qui Ordinibus ſacris Inſignitus,Matrimonium contrahit,n 47.p.444
Vide *Matrimonium.*
Vide *Ordo Sacer.*

Executoriales.

Executoriales de ſtylo intimantur Reo per Iudicem de partibus,& ſic intimatæ remittuntur ad Vrbem, vbi relaxatur Declaratoria, etiamſi in ipſis executorialibus legatur tributa facultas Iudici de relaxando Partibus declaratoriam,n.3. p.538
Executio dicitur cœpta per relaxationem litterarum executorialium,n.5.ibid.

Experientia.

Experientia rerum Magiſtra eſt, numero 9. pag.329.& numero 6.pag.348.& num.4. p.265
Experientia,vt ſit bona,quas conditiones habere debeat,n.15.p.351
Experientia eſt iudex rerum euidenter apparentium, non Ratio: numero 15. pag.354
Experientiam in rebus ſi quis non habeat, facilitet eluditur,n.10.p.433

Experientia ſemper attendi debet tanquam rerum Magiſtra, n.12.p.436
Experientia potentiæ coëuodi inter coniuges. Vide *Cohabitatio*.

F

Faber.

FAbet malleans propè ſcholas expelli poteſt,n.2.p.435

Facies.

Facies eſt ſedes pulchritudinis,n.31.p.107
Faciei cicatrices maximè pulchritudini obſunt,n.32.ibid.

Facultas.

Facultates ſunt Animę,& non operantur per ſe,ſed Anima operatur per ipſas, n. 130. pag.23
Facultates non ſunt ab Anima ſeparabiles, n.131.ibid.
Facultates non migrant de ſubiecto in ſubiectum,n.132.ibid.& n.136. p.24
Facultates omnes ac ſingulæ in animali ſunt ad certam operationem deſtinatæ, & non ad aliam.n.4.p.173
Facultates omnes indigent propriis inſtrumentis,n.9.p.174
Facultas formatrix ex quo incipit formare, nunquam quieſcit,n.11.ibid.

Falſitas.

Falſitatis ſuſpicio oritur ex tarditate iudicij, quando obierunt ij qui poterant eſſe informati de veritate facti,n.18.p.505
Falſitatis imaginem habet quod inueriſimile eſt,n.18.p.386
Falſum deponere in præiudicium propriæ vitæ nemo præſumitur,n.33. p.520

Fama.

Fama probatur per Teſtes dicentes quod publicè dicebatur, n.6.p.430
Fama plurimum facit ad probandum matrimonium, & illud ſemiplene probat, n. 7. ibid.
Ex ſola fama probatur copula tanquam difficilis probationis , numero 9. ibid.
Impuritas ſanguinis probatur ex ſola fama & æſtimatione,n.16.p.463
Fama an præſumatur orta ex materia atriculorum , & an hoc caſu ſit ſuſpecta vel originata ex cauſis non probabilibus,n.18. ibid.
Fama dicitur teſtimonium populi , num. 9. pag.479
Fama publica ad probandam filiationem plurimi fit à Doctoribus, n.10.ibid.
Fama & publica vox multum facit ad probandam copulam,n.40.p.532
Fama,& publica vox multum facit ad probandum quod inter ſponſos Copula carnalis non fuerit ſequuta,n.41.ibid.

Fatalia.

Fatalia omnia quin ſint lapſa , & cauſſa deſerta,quando non poſſit dubitari , n.3. p.496
Vide *Sententia*, V.*Appellatio*.

Fatuitas , Fatuus.

Fatuitas ex morbo Regio, mala, numero 11. p.158
Fatui hominis eſt , quod clarum ac euidens eſt pro vero non recipere , numero 8. p.135.
Fatui, & mente capti, qui omninò non ſunt mente priuati , poſſunt facere teſtamentum,n.5.p.379
Vide *Teſtamentum.*
Fatuitas non eſt quod filia matrem inſtituat hæredem , imò rationi conſonat,num.6. ibid.
Fatuitas,ſimplicitas,innocentia,& ſtupiditas differunt à furore, n.5. p.481
Fatui,ſimplices, & innocentes in prima ſpecie non carent intellectu , licet integrum animi vigorem non habeant ; in ſecunda vero ſpecie vſum rationis non habent,n.6.ibid.
Fatuitas,ſimplicitas, & innocentia non ſunt ſufficientes pro inducenda nullitate cuiuſcunque contractus,n.7. ibid.

Febris , Febricula.

Febris illico ab initio apparet in veneno intus geoito,non ſic autem in externo, n.15. p.332
Febriculæ longæ , & obſtructiones quando iudicandæ ſunt pro cauſa ſufficienti obtinendi Coadiutorem , numero 11. p.354
Febris dicitur prouenire à primo morbo quando ſymptomata primi morbi concomitantur febrim ſuperuenientem, num.8. p.369
Febris abortu per ſe non cauſatur, n.4. p.164
Febris poteſt cauſare abortum , numero 4. p.412
Febris non ſemper cauſat abortum , num. 7. ibid.
Febris Hectica præbet iuſtam cauſam coniugibus abſtinendi à commixtione,num.21. p.417
Febri laborans habet iuſtam cauſam abſtinendi à commixtione coniugis , propter graue periculum imminens , numero 22. ibid.

Feneſtra.

Feneſtras aperire , ex quibus inſpici poſſet intra Monaſterium Monialium , minimè licet , numero 24. pagina 437
Feneſtras aperire non licet,ſi per eas inſpici poſſit intra Collegium , vbi Adoleſcentes Seminarij educantur, numero 25. ibid.
Ædificare non impeditur vicinus cum feneſtris reſpicientibus in domum vicini, n.26.ibid.

Fideicommiſſum.

Fidei commiſſum purificatum dicitur ad fauorem eius, qui docet ſe eſſe in caſu vocationis, n. 1. p. 484
Agens ex fideicommiſſo docere debet de purificatione omnium conditionum, ſub quibus fuit ipſius vocatio concepta, n. 1. pag. 546

Fideicommiſſum ordinatum ſub conditione, *ſi ſine filiis*, non poteſt dici purificatum quouſque durat ſpes procreandi filios ex parte grauati, n. 3. p. 546

Fideicommiſſum ordinatum in caſu obitus ſine filiis, non purificatur ex eo quod ſpes ſuſcipiendæ prolis deficiat; ſed expectandus eſt obitus illius cui fuit facta ſubſtitutio, n. 9. p. 547

Fideicommiſſum ordinatum ſub conditione, *ſi filios habuerit*, purificatur ſtatim ac conſtat de impotentia genarandi, num. 10. ibid.

Filiatio.

Filiatio legitima ad effectum ſucceſſionis probatur per Teſtes de fama, & communi reputatione, numero 20. pag. 431

Filiatio probatur ex communi reputatione & tractatu tam Parentum, quàm aliorum, cum pluribus demonſtrationibus amoris erga ipſum filium, num. 22. ibid.

Filiatio reſpectu matris probatur ex effigie valde ſimili, n. 53. ibid.

Filiatio legitima plenè probatur ex pluribus coniecturis ſimul iunctis, numero 25. ibid.

Filiatio probatur per actus proportionatos patri erga filios, quando præſumptio iuris non repugnat, n. 1. p. 380

Filiatio probatur ex nominatione parentum, n. 3. & 5. ibid.

Filiatio probatur ex confeſſione patris, n. 6. & 10. p. 381

Filiatio ad effectum ſucceſſionis probatur leuioribus probationibus, n. 12. ibid.

Filiationis probatio quando ſit inſufficiens, n. 2. p. 467

Filiatio non probatur ex nominatione & tractatu alicuius vti filij in præiudicium Tertij, n. 11. p. 401

Filiatio non probatur ſufficienter ex ſimilitudine, n. 9. ibid.

Filiationis famam vt probent teſtes, quomodo debeant deponere, n. 12. p. 401

Filiatio vbi agitur in iudicio petitorio, concludentiùs probanda venit, quam vbi agitur in iudicio poſſeſſorio, & ſolùm pro conſequutione alimentorum, n. 13. p. 401

Filiatio ad effectum conſequendi alimenta ſatis probatur ex tractatu, aſſertione Parentis, & communi reputatione, num. 1. pag. 478

Filiatio naturalis leuioribus probationibus iuſtificatur, n. 2. ibid.

Filiationis vehemens præſumptio oritur ex reputatione communi, n. 3. ibid.

Filiationis vehemens præſumptio oritur ex aſſertione prætenſi Patris facta in vltimo vitæ ſpiritu, n. 4 ibid.

Filiationis præſumptio eſt nomen Maiorum impoſitum nato, n. 6. p. 479

Filiatio probari debet per vrgentiores probationes quando agitur de conſequutione dotis, vel alimentorum ex bonis fideicommiſſi, n. 17 p. 480

Filiatio quando non dicatur ſufficienter probata per coniecturas reſultantes ex tractatu, nominatione Patris, & ſimilitudine, n. 20. ibid.

Filiationis argumentum præſtant alimenta præſtita Nutrici pro educatione infantis, n. 7. p. 479

Filiatio probatur per teſtes deponentes de nominatione, tractatu & publica voce, & fama, n. 2. p. 484

Filiatio legitima probatur ex partitis librorum Baptiſmatum, & Matrimoniorum, concurrentibus adminiculis, numero 3. ibid.

Filiatio probatur ex eo quod quis vel filius fuerit ab aliquo inſtitutus, numero 4. ibid.

Filiatio probanda ad effectum conſecutionis alimentorum lite pendente admittit leues probationes, n. 1. p. 504

Filiatio concludenter probanda eſt, quando ſuper ea lis decidenda eſt, n. 2. ibid.

Filiatio probatur præſumptionibus & coniecturis, n. 3. ibid.

Filiationis probatio certa non datur, num. 4. pag. 504

Filiationem non probant teſtes deponentes de fama inter vicinos, niſi ſpecificè deponant quo tempore & à quibus talis fama ortum traxerit, num. 5. ibid.

Filiatio non probatur per teſtes deponentes, de commercio carnali inter prætenſos parentes, niſi percutiant tempus conceptionis, n. 6. p. 504

Filiatio non probatur ex eo quod quis fuerit ab aliquo filius nuncupatus, num. 9. pag. 505

Filiationis coniectura non reſultat ex nominatione probata enunciatiuè & in actu qui poteſt conuenire etiam extraneo, n. 11. pag. 505

Filiationis probatio æquiuoca remanet, quando quis ortum traxit à muliere, ad quam pluribus patebat acceſſus, n. 17. p. 505

Filiationis præſumptio excluditur quando aſſertus pater prætenſum filium penitus negligit, n. 55. p. 505

Filiationis fama deſtruitur ex eo quod aſſertus pater prohibuerit natum deſcribi pro ſuo filio in libro Baptizatorum, ita vt ex illa reſultare non poſſit quaſi poſſeſſio filiationis, n. 23. p. 505

Filiationis cauſa differt à cauſa legitimitatis, n. 1 p. 507

Filiatio non probatur ex tractatu, & nominatione in præiudicium eorum qui nullum ius habent à nominantibus & tractantibus, n. 8. p. 507

Filiatio tunc concludentius venit probanda,

quando agitur de ea ad effectum ſuccedendi in bonis fideicommiſſi, & alios ſubſtitutos excludendi, quam ſi agatur de ea ad effectum conſequendi alimenta,n.9. pag.507
Filiationem tanquam neceſſarium antecedens probare debet qui ſe legitimum aut legitimatum affirmat, numero 10. ibid.
Filiatio reſpectu Patris directè,atque præcisè probari non valet, n.1. p. 515
Filiatio iuſtificatur præſumptionibus,& coniecturis,n.2.ibid.
Filiatio iuſtificatur coniecturis, ſiue quæſtio ſit cum parentibus,ſiuè cum aliis,n.3. ibid.
Coniecturæ ad iuſtificandam filiationem efficaciores requiruntur in deciſoriis,quàm in præparatoriis, & prouiſionalibus, n.4. ibid.
Filiationis argumentum deſumptum ex ſimilitudine nati,fallax reputatur à Iuriſtis, n.9.p.526
Filiationis fama deſtruitur ex contrariis probationibus,n.10.ibid.
Filiationis coniecturæ deductæ ex tractatu præteriti Patris concludunt contra ipſum tractantem, non autem contra Tertium, ibid.
Filiationis quaſi poſſeſſio inducitur per actus geſtos erga aliquem vti filium, contra ipſum agentem, eiuſque hæredes,num.5. p.551
Declaratur,n.7.& 8.ibid.
Ad filiationis probationem multum confert iurata aſſertio illius, ex quo filium natum duxiſſe militat præſumptio, n. 7. ibid.
Filiationis quaſi poſſeſſio non ſuffragatur in iudicio deciſorio præſtationis alimentorum, maximè ſi contrariæ vrgeant coniecturæ,n.8.p.551
Declaratur,n.9.ibid.
Filiationis leuiores probationes ſufficiunt ad effectum obtinendi alimenta lite pendente ſuper negotio principali, n.10.p.551
Filiationis coniectura non inducitur ex eo, quod quis fuerit in libro Baptiſmi deſcriptus vti filius alicuius,ex cuius ordine tamen deſcriptionem factam fuiſſe non apparet,n.11.ibid.
Filiatio conuinci debet per probationes vrgentes quando potentia generandi in eo qui prætenditur pater excluditur iuris præſumptione, & ratione naturali, n.26. p.552

Filius.

Filius natus ex vxore etiam adultera cenſetur Mariti, n.3.p.467
Filius patronus eſſe non poteſt vnà cum patre in iure patronatus hæreditario,num.2. p.469
Vide *Iuſpatronatus.*
Filius præſumitur eſſe mariti,n.1.p.400
Filius præſumitur mariti,licèt probetur, mulierem tempore conceptionis concubuiſſe cum adultero,n.2.ibid.
Filius non præſumitur adulteri, ſed mariti, quando ipſi marito patebat acceſſus ad vxorem,n.5.p.400.& n.3.p.507
Filius iunioris potiùs,quam ſenioris eſt exiſtimandus,n.4. p.318
Filius natus ex legitima vxore in domo mariti, non præſumitur ipſius mariti, ſi de tempore conceptionis matrimonium non fuerat contractum, numero 4. p.508
Filius natus ex concubina domi retenta, præſumitur ipſius concubinarij,numero 6. p.507
Maximè quando concurrit nominatio parentum, & communis reputatio, n. 7. ibid.
Filius natus conſtante matrimonio, eſt legitimus, etiam ſi fuerit antea conceptus, n.11. p.507
Filius natus ex vxore præſumitur Mariti,maximè ſi vti talis fuerit baptizatus, & ab ipſo marito inſtitutus, numero 20. p.550
Filius natus ex vxore dicitur mariti licet fœnis quando nihil probatur quòd vxoris famam denigret,n.22.ibid.
Filij nati ex publica Meretrice dicuntur vulgò concepti,n.1 p.551
Filij publicæ Meretricis certum patrem oſtendere nequeunt,n.2.ibid.
Filius potius præſumitur ex iuuene,quam ex ſene,n.4.& 15.p.551

Fiſtula.

Fiſtula quid ſit,n.8.p.214
Non datur ſine callo,ibid.

Fœmina.

Fœmina neque habet, neque debuit habere ſemen, ſecundùm Ariſtotelem, numero 1. p.109
Contrar.n.ſeq.
Fœmina non differt à Mare ſuæ ſpeciei in iis, quæ ad corporis nutritionem pertinent, n.2.ibid.
Excrementum vltimi alimenti aggregatur etiam in fœmina, n.4. ibid. Contrar, n.5.p.110.Vide,n.7.ibid.
Si quid in fœmina ſuperfluit vltimo alimento, neque ſemen eſt, neque ſeminis nomen meretur,numero 6.pag.110. Vide, n.8.ibid.
Fœmineum ſemen vt maſculeum efficientiam habet,n.9.ibid.
Fœminei ſeminis efficientia vnde habeatur, n.10 ibid. Vide *Semen.*
Fœmina à natura habet,vt generet, & generet ſibi ſimile,n.11. p.111
Fœmina abſque proprio ſemine generat,n.1. ibid. Falſum,ibid.
Si ex hoc, quod fœmina generet in ætate teneriori deduci poteſt illam concipere ſine ſemine, idem inferri poterit de mare in teneriori ætate generante, numero 16. ibid.
Tam menſtrua, quàm ſemen,eodem tempore in fœmina ſe produnt, numero 19. p.112

Fœmina

Fœminæ ſiniſtram vteri partem, Mares autem dextram occupant, numero 4. pag.515
Vide *Mas.*
Tam io Mare, quam in fœmina fortior ac debilior ineſt Genitura, o.3.p.116
Fœminæ partus tardior, quàm Matis, o.16. pag.117
Fœmina tardius abſoluitur in vtero, quam Mas, n.12.ibid.
Fœmina habet in ſe vtrumqoe ſemen, maſculeum & fœmineum, numero 13. pag.217
Fœminæ ex frigidiori ſemine procreantur, n.7.p.318
Fœminæ ſetiùs naſeuntur, quam Mares, n.10. pag.319
Fœmina non ſemper moritur, quotieſconque Gemini ſuot mas, & fœmioa, n. 10 pag.329

Fœtus.

Fœtus tunc animam recipit, cum perfectè organiaatus eſt, n.2.p.1
Fœtum humanum non illicò Rationalem Animam reeipere communis opinio eſt, licèt de tempore oon omnes coucordent, n.3.ibid.
Fœtus bumanus per oullum vnqoam tempus ab alia Anima regitur, quam à Rationali, n.99.p.17
Fœtus non à principio conceptionis animatur ſecundum Leges, n.114 p.20
Fœtus exſectus, quis dicatur, oumero 1. pag.28
Fœtus ab vtero Matris exſectus non oritur, aut naſcitur, n.6.ibid.
Fœtus adhuc io vtero exiſtens dicitur partus, n.7.p.19
Fœtus diei debet abortiuus, qui non poteſt diei naſci, n.11.ibid.
Fœtus ſeprimeſtris exſectus non eſt pro vitali habendus, vt alij ſeptimeſtres, num. 18. pag.31
In curandis Graoidis non licet eas oegligere vt fœtus ſaluetur, n.8.p.187
Fœtus maſculi ſigna, n.2.p.185
Fœtus dicitur genitus cum primum in vtero coocepius eſt, n.2.p.113
Fœtus quando, & quomodo oaſcatur, n.2. pag.114
Fœtus quò fortior eſt, eò magis in elatiori vteri Materni parte ſe ſuſtinet, num.3. ibid.
Fœtus ob fortitudinem virtutis ortum accelerant, n.7.p.116
Fœtos quò fortior, eò celeriùs augetur, o.10. ibid.
Ea celeriori motu ipſius fœtus maior calor arguitur, num.13.ibid.
Vide *Motus.*
Fœtui naſcendi neceſſitas imponitur defectu alimenti, num.14.ibid.
Vide *Alimentum.*
Fœtus quomodo ex defectu Alimeoti io vtero naſcatur, o.15. ibid.
Fœtoi imponit neceſſitatem naſcendi reſpirationis neceſſitas, n.17.p.117
Vide *Reſpiratio.*
Fœtus in vtero per arteriam vmbilicalem ad Matris reſpirationem tranſpirat, nam reſpirare non poteſt, n.19.ibid.
Fœtus in Matris vtero non minùs, quàm extra vterum, morbis eſt obnoxius, n.2. ibid.
Fœtus exſecti à Matris vtero, non mioùs, quàm qui naturaliter naſcuntur, pro natis habendi ſunt, o 6.p.120
Fœtus eandem diſtantiam ſeruaot io naſcendo, quæ interuenit inter primam conceptionem, & ſuperfœtationem, num.10. pag.289
Fœtus quando dicantur concepti ſimol, n.13. ibid.
Fœtus octimeſtris oon eſt vitalis, num.16. ibid.
Fœtus ſeptimeſtris ea vitalis eſt Communi, n.1.p.291
Fœtus imperfecti noo ſunt vitales, oum. 2. ibid.
Fœtibus affert initium perfectionis ſeptimus Menſis, n.3.p.291
Fœtus viuit vita Matris, n.7.ibid.
Fœtus vitalis ſigna abſentia non vitalem denotant, n.8.p.292
Fœtus ad reſpirationem Matris reſpirat per vaſa vmbilicalia, n.15.& 18.p.294
Fœtus fortiores ortum accelerare ſolent, n.11.p.319

Forma.

Forma materialis eſt ioſeparabilis à materia, n.19.p.4
Forma ſubſtantialis oon ſuſcipit magis, & minùs, n.55.p.15
Forma ſeparata à materia, ſequitur compoſiti corruptio, n.64.p.12
Nihil eſt ſimplieiter vnum, niſi per formam vnam, n.104.p.18
Formâ ſubſtantiali mutatâ, entia naturalia poſſunt tranſire de vno eſſe ad aliud, oumero 105.p.18
Formæ perfectioris debet eſſe perfectius ſuſceptibile, n.123.p.22
Forma inducta à ſtatuto ad effectum oboiandi fraudibus, adimpleri poteſt per æquipollens, ſi effectus ſequatur, o.20. p.543

Formoſitas.

Formoſitas nihil communicare poteſt fœtui, quod ortum acceleret, numero 6. pag.119
Ex maiori formoſitate arguere quis ex gemellis ſit prior natus, inane eſt, oum.5. ibid.

Frater, Fraternitas.

Fratres vterini ſuccedunt inter ſe, licet à diuerſis patribus ortum duaerint, num.18. pag.381
Cognationis incertitodo dari noo poteſt in fratribus vterinis, o.16.ibid.
Fraternitas & ſororitas probantur ex nominatione parentum qui nominant talem & talem ſuos filios, n.4. p.381
Vide *Soror.*

Frigiditas.

Frigiditas naturaliſoe ſit, an accidentalis, ex quibus cognoſci poſſit, n.8.p.42

Frigiditss aceidentalis quomodo eognoſcatur, ao cutabilis ſit necne, n.9.ibid.

In ſenibus omnes frigiditatis ſpecies obſeroantur, n.13.p.43

Frigiditas naturalis nullum remedium admitrit, n.5.p.95

Frigiditas ob ætatem grauiorem non habet remedium, n.6.ibid.

Frigiditas aceideotalis vode fiat, & quando ſit abſque remedio, o.7.ibid.

Frigiditas non cadit in mulierem, quoquo modo intelligatur, n.15.p.97

Ignaoia in venerem, aut ſegnities quædam oon poteſt dici frigiditas, num. 9. p.346

Frigiditas & impotentia viri probari poteſt per teſtes, n.3.p.373

Vide *Impotentia.*

Frigidus.

Frigidi qui dicantur, n.1.p.41

Frigidus vni, eſt frigidus alteri, n.3.ibid.

Semifrigidi qui, & quid de illis ſentieodum, n.21.p.46

Frigidus qui eſt ex ſna natura, maleficium non cadit in eum, o.52.p.98

Vide *Maleficium.*

Frigidus & impotens naturaliter non putatur qui ad copulam anhelaos eam non perficit, ſed virgam ſaltem atrigit & ſemen emittit, n.8.p.382

Fructus.

Fructus de faeili corrupti naſcuntur ex arbore eottupta, n.65.p.443

Fructus bonus exire ooo poteſt ex radice infecta, n.66.ibid.

Fructus non debentur non reſidenti. Vide *Reſidentia.*

Fructuum quantitas probatot conjecturis quando debitum eſt certum in genere, n.28.p.337

Froctuom quaotitas vno anno percepta, ſequentibus etiam annis percepta præſumitur, n.29.ibid.

Fructuum quantitas probatur à conſuetis percipi annis præeedentibus, num. 30. ibid.

Fumus.

Fumus nunqoam poteſt habere rationem potûs, & multò minùs rationem cibi, n.30. p.84

Fumoſa omnia amara, n.31.ibid.

Fumus eſt ſubiectum ignis, numero 3. p.375

Furioſus, Amens.

Furioſus, & mente captus, in quibns differant, & quis vterque ſit, numero 1. & 2. p.364

Furioſus non poteſt contrahere matrimonium carnale, imò nec ſpirituale, n. 14. p.366

Furioſus & mente captus æquiparantur, n.57. ibid.

Furioſi & mente capti faciunt multoties ſigna, & loquuntur vt prudentes, num. 55. p.367

Furioſus poſt, præſumitur etiam fuiſſe talis retrò, o.26.ibid

Diſpoſita io furioſo non procedunt in fatuo ſimplici ſeu ſtupido, n.27.p.368

Furioſi, & Amentes aliquando prudenter loquuntur, & ad interrogata optimè reſpondent, n.7.p.7.p.534

Furioſus, & mente captus, actiuam teſtameoti factionem non habent, oum. 1. p.411

Furioſus nemo præſumitur, ſed ſanæ mentis, o.5.ibid.

Furioſus quis dicatur, n.3.p.403

Diſpoſitio Iuris in furioſo procedit in mente capto, n.2.ibid.

Furor.

Furor eſt iuſtiſſima cauſa diuortij, ad quod tamen non ſufficit ſimplex demeotia, n.4. p.102

Furor eſt difficilis probatioois. numero 4. p.364

Furor & demeotia probantur ex factis, n. 5. p.365

Furor & dementia ſunt paſſiones cerebri, quas Medicus cognoſcit, numero 7. p.365

Negatiua furoris quomodo ſit probanda per teſtes, n.4.& 5.p.371

Furor non probatus per aliquod tempus continuum, arguit dilucida fuiſſe interualla, n.5.ibid.

Furoris præſumptio eſt datio Curatoris, n.9. p.418

G

Garamantes.

Garamantes, & ſuperioris Lybiæ populi ex ſimilitudine formæ proprios liberos agnoſcunt, n.12.p.479

Vide *Similitudo.*

Gemellus.

Gemelli ex vno eodémque coitu gignuntur, n.5.p.115

Ex Gemellis prior conceptus ſecundùm aliquos poſterior naſcitur, o.6.p.113

Vide *Conceptus.*

Quaoam ratione eueniat ſecundùm aliquos, vt qui ex Gemellis poſterior fuit in conceptione, prior ſit in natiuitate, n. 1. p.114

Ex Gemellis qui prior conceptus eſt, prior naſcitor, n.1.p.113

Qui ex Gemellis prior concipitur, ex priore genituræ ejaculatione concipitur, n.5. p.116

Ex Gemellis prior conceptus à maiori calore regitur, n.11.p.116

Non videtur poſſibile, quod ægrotante vno ex Gemellis, & maximè robuſtiori, alter incolumis ſeruetur, n.3 p.118

Gemelli vnios ægritudo non neceſſarin alteri communicatur, n.7. ibid.
Eo ipſo quod alter ex Gemellis prior naſcitur, primogeniturам acquirit, n.1. ibid.
Vide *Primogenitus*, *Primogenitura*.
Bene procedit ex maiori fortitudine arguere quis ex Gemellis ſit prior natus, n.4. p.119
Ex maiori formoſitate arguere quis ex Gemellis ſit prior natus, inanę eſt, n.5. ibid.
Vide *Formoſitas*.
Ex vera pulchtitudine præſumi poteſt vter ex Gemellis ſit prior natus, ex falſa contrarium, n.14. ibid.
Vide *Pulchritudo*.
Gemelli exſecti à Matris vtero, an pro natis habendi ſint, n.1. p.120
Poteſt aliqua præſumptio haberi de exſectis Gemellis, qui prior naſci debuiſſet, n.7. ibid.
Ex maiori fortitudine alterios ex Gemellis præſum poteſt, illum primò naſci debuiſſe, n.8. ibid.
Non eſt idem caſus de Gemellis exſectis, & Gemellis natis; de quibus dubitatur, quis eorum prior natos ſit, n.10. ibid.
Gemelli ambo in caſu dubio nati dicuntur, in Gemellis exſectis nullus natus dicitur, n.11. ibid.
Gemelli ex vnico coïtu procreantur, n.14. p.225
Gemelli in humana ſpecie contra Naturæ legem naſcuntur, n.1. p.327
Gemellos naſci diſparis ſexus magis contra naturam eſt, quam eiuſdem ſexus, num,2. p.328
Gemellorum partus ſexu diſparium magis eſt contra naturam, quam partus Octimeſtris, o.5. ibid.

Generare.

Quod Generatur ab aliquo, & idipſum quod generat, ſunt idem ſpecie, vel genere, n.14. p.4
Agens extrinſecum non poteſt generare Corpus ſimile Genitori ipſius ſeminis, n.26. p.5
Vide *Agens*.
Non poteſt à re corruptibili, res incorruptibilis generari, n.41. p.9
Generari ex materia non idem eſt ac traduci ex materia, o.49. p.10
Quod aliqua ratione generatur eſt corruptibile, n.50. ibid.
Quæ generabilia, & corruptibilia ſunt, Naturæ à Deo commiſſa ſunt, num.78. p.15
Generabile non eſt quod eſt immortale, n.86. p.16
Quod fit, & non generator, per ſolam creationem fieri neceſſe eſt, nom.87. ibid.
Quod non eſt, non generator, non enim eſt vnde generetur, n.94. ibid.
Quænam ſit differentia inter Generationem cæterorum viuentium & Hominis. n.101. p.17
Generandi impotentia in Mulieribus fit cum per ætatem menſtrua fluere deſinunt, n.5. p.66
Generandi impotentia aliquando in Mulieribus euenit ob Corporis inſignem refrigerationem, n.6. p.67
Vide *Impotentia*.
Generandi potentia non requiritur ad Matrimonij validitatem, n.28. p.101
Vide *Matrimonium*.
Omne Generans, generat ſibi ſimile, n.12, p.111
Quod Generatur non poteſt à materia habere vt per eam ſit id quod eſt, ſed tantum à forma, n.14. ibid.
A Natura habet fœmina, vt generet, & generet ſibi ſimile, n.11. ibid.
Vide *Fœmina*.
Generare dicuntur Mulieres cum concipiunt, non cum pariunt, n.3. p.113
Vide *Mulier*.
Generandi ſibi ſimile à Natura ineſt, & eſt proprietas inſeparabilis, numero 9. p.287
Generare poſſunt Sexagenarij Viri vegetæ virtutis, n.1. p.175
Vide *Sexagenarius*.
Generare poſſunt Sexagenarij & ætate maiores, n.2. p.295
Declaratur vt n.7. p.296
Generare poſſunt Senes quandocunque poſſunt coïre, n.1. p.324
Generare poſſunt etiam Senes in ætate decrepita, n.2. ibid.
Vide *Senex*.
Generare poteſt Vir, vt Prouerbio fertur, quouſque furfuris quartarium poteſt eleuare, n.4. p.324
Generandi habilitas à Natura eſt, num.5. ibid.
Ad Generandum non ſunt amplius apti Senes tranſacto anno quinto ſupra ſexageſimum, ex ipſa rei natura, num.10. p.325
Neque Generandi neque coëundi potentia præſumitur in Valetudinario, num.14. p.326
Præſumptio potentiæ generandi in Sene, vel Decrepito, habet locum in Sene robuſto, non valetudinario, num.19. ibid.
Generandi habilitas adeſt vigentibus viribus, ceſſantibus autem ceſſat, num.22, p.327
Ad Generandum vnuſquiſque à Natura præſumitur habilis, n.7. p.328
Dolor quem mulier ſentit in acto copulæ inducit præſumptionem quod non ſit apta ad generandum, concurrente ætate tenera, n.16. p.378
Generandos, verbum denotat conceptionem futuram & in fieri, n.20. p.508
Generandi poſſibilitas in eo quem Ius inhabilem reputat non attenditur, niſi euidentiſſimis probationibus concludatur, n, 13. p.551

Generatio.

Genetatio omnium viuentium ſublunarium Naturæ à Deo commiſſa eſt, etiam Hominis quoad corpus, n.134.p.26.
Generatio quando impeditur Penis tortuoſitate, n.3.p.62
Vide *Penis.*
Genetatio quando impediatur Penis breuitate,n.1.p.61
Generatio an, & quando impediatur Penis nimiâ longitudine, n.1. p.62
Ad Generationem non ſunt apti Pueri & Puellæ,etiamſi ſint apti ad coitum,num.1. p.65
Generatio an & quando impediatur nimia pinguedine,n.15.ibid.
Vide *Pinguedo.*
Ad Generationem requiritur, vt viri ſemen habeat liberum tranſitum per virgæ meatum, n.1.p.285
Generatio quomodo impediatur Carunculis, n.7.p.286
Vide *Caruncula.*
Generationem maximè impedit improſpera valetudo,n.1.p.317
Genetatio impeditur membri breuitate, n.1. p.344. Vide n.8.p.345
Vide *Membrum.*
Aptitudo corporis ad generationem non dicitur adeſſe in imbecillo & gracili,n.15. p.378
Mulieris confeſſioni ſtatur magis quàm viri quoad aptitudinem ad generationem, n.17.ibid.
Ad Generationem vnuſquiſque præſumitur habilis, niſi inhabilitas probetur, n.2. p.546
Generatio filiorum in Sene robuſto non eſt impoſſibilis, n.21. p.550
Generatio aliqua an ſequi poſſit ex commixtione ſeminis humani cum brutino, n.1. & 2. p.172. & 173
Generationis capaces ſunt ſexagenarij vegetæ virtutis, n.1.p.175
Ad Generationem ſeu conceptionem ſufficit vnicus congreſſus, nec requiritur frequentatio coitus, n.3.p.176
Generationis principium conſiſtit in conceptione, n.18. p.508

Genitalia.

Genitalium non recta conformatio connumeranda inter cauſas impotentiæ coëundi, n.11. p.297
Genitalium conclamata ignauia in Decrepito valetudinario præſumi debet, n.19. p.326
Vide *Valetudinarius.*

Genitura.

Genitura ineſt fortior, ac debilior tam in Mare, quam in fœmina, n.3. p.116
Genitura prius emiſſa fortior, quam quæ poſteriùs ejaculatur, n.4. ibid.

Glans.

Glans imperforata an, & quando generationi obſtet, n. 4. p.62
Glande imperforata ſi quis ſit, & foramen ſit in radice virgæ, an poſſit Matrimonium contrahere, n.5. ibid.
Glandis occluſio à morbo quæ incommoda habeat, n.6. p.63
Glandis, & Præpotij priuatio coitus delectationem ex parte Mulieris diminuit, n.7. p.346

Gonorrhæa.

Gonorrhæa reddit Hominem infœcundum multis ex cauſis, n.4. p.286

Gratia.

Gratiam vitiat quælibet expreſſio falſa, n.5. p.353
In expreſſione cauſarum, ob quas peritur gratia, requiritur, vt eius qualitatis ſint, qualis fuerit narratum in ſupplicatione, n.6. ibid.
Gratia ſubreptitia euadit, ſi narratis pluribus impedimentis pro obtinendo Coadiutore, omnia non probentur, num.7. ibid.
Conditio tacita in Gratia non impedit effectum puræ diſpoſitionis, numero 8. p.416
Gratia vt ſuſtineatur, Rota de ſtylo ſolet æquitatem amplecti, n.9. p.450
Preces ad impetrandam Gratiam probant contra exponentes, n.2. p.398
Vide *Signatura.*
Gratiæ cauſa ceſſante, ceſſat etiam ipſa Gratia, n.5. p.500
Narrata in Gratia, ad effectum vt Gratia non ſuſtineatur, ſufficit quod per aduerſarium probetur rem non ita ſe habere, n.9. ibid.
Affectio ſuper beneficio ex appoſitione manus Papæ pendet à validitate Gratiæ, & à iuſtificatione cauſæ, qua Papa motus fuit ad concedendum quatenus conſtet de veritate narratorum, num.2. p.500
Gratia conditionalis non obſtante Decreto irritanti, non purificata conditione decretum non operatur, num. 38. p.493
Gratia dicitur ſubreptitia ſi infirmitas in impetratione narrata, non ſit vera, vel non talis qualis fuit narrata, numero 9. p.510
Gratia Pontificis remanet ſubreptitia & nulla ſi fuerit impetrata non facta mentione alicuius particularis conſtitutionis, quæ poterat reddere difficiliorem Papam ad concedendum, n.15. ibid.
Vide *Derogatio.*
Gratia Apoſtolica interpretationem recipit à iuris communis diſpoſitione, num.5. p.511
Gratia Pontificis ſubreptitia dicitur, ſi in eius impetratione non fuerit aliquid narratum quod potuiſſet reddere Pontificem diffi

difficiliorem ad conceſſionem Gratiæ, n.11. p.512
Vide *Infirmitas.*

H

Habilitas.

Habilitas ad certum actum neceſſe eſt quod probetur de tempore quo ipſe actus fuit celebratus, numero 7. p.415
Habilitas naturalis præſumitur, numero 8. ibid.
Intellige vt n.12. ibid.
Habilitas requiſita ad certum actum, debet probari etiam de hora confecti actus, n.9. ibid.
Habilitas de tempore ad tempus, an & in quibus præſumatur,
Habilitas ad actum, vt præſumatur, diſtinctio perſonarum facienda venit, numero 12. ibid.
Habilitas requiritur in prouiſo ſub conditione de tempore purificatæ conditionis, n.19. p.492
Habilitas generandi à natura eſt, numero 5. p.324
Habilitas generandi adeſt vigentibus viribus, ceſſantibus autem ceſſet, num.22. p 327

Hæreditas.

Hæreditas quando non eſt ſoluendo, an legatarius quantitatis concurrat cum legatario ſpeciei ad effectum diminutionis, n.16. p.442
Hæreditas ab inteſtato defertur proximiori, n.6. p.513

Hæres.

Hæres non conficiens inuentarium non tenetur ſoluere legatum pium de proprio, n.26. p.443
Hæres non conficiens inuentarium non tenetur in foro conſcientiæ vltra vires hæreditarias, n.27. ibid.
Hæredi datur immiſſio in poſſeſſionem bonorum,
Vide *Immiſſio.*
Hæredis inſtitutio, eſt caput & fundamentum Teſtamenti, n.4. p.453
Hæres poteſt dubiam Teſtatoris voluntatem declarare, n.13. & 14. p.390
Hæres grauati an & quando poſſit auocare bona fideicommiſſaria alienata ab ipſo grauato, n.34. p.393
Hæres licèt poſſit impugnare factum defuncti, tamen rectiùs agit ſi illius voluntati obtemperet, n.6. p.468
Hæres non poteſt impugnare defuncti factum, n.8. ibid.
Hæres Hæredis dicitur etiam Hæres primi Teſtatoris, n.9. ibid.
Hæres ſuccedens iure proprio, & non hæreditario, poteſt factum defuncti impugnare, n.12. & 13. ibid.
Hæredis inſtitutio neceſſaria non eſt inter tranſuerſales, n.1. p.469
Hæres Aui tenetur filiæ ſpuriæ dotem in ſubſidium aſſignare, n.19. p.480
Hæres grauatus non poteſt diſponere de bonis fideicommiſſi, in præiudicium vocatorum, n.12. p.526
Hæredi ab inteſtato competit immiſſio ex interdicto *Quorum bonorum*, n.7. p.513
Hæres tenetur rationem reddere de fructibus bonorum, quos defunctus adminiſtrauit, n.26. p.537
Hæres inſtitutus ſub conditione, quam adimplere recuſat, excluſus remanet ab omni iure ſucceſſionis, n.15. p.550
Hæres inſtitutus cum obligatione aliquid implendi non poteſt admitti ad ſucceſſionem, niſi præſtita cautione adimplendi voluntatem Teſtatoris, n.14. p.549

Hernia.

Herniæ quomodo diminuant coitus potentiam, n.12. p.55
Herniæ quæ generationem impediant, n.12. pag.64

Homo.

Homo priùs viuit vita Plantæ, deinde vita Animalis, poſtremo Hominis, num.4. pag.2
Hominis creatio in Sacra Geneſi quantùm differat à creatione cæterorum viuentium, n.38. p.8
Vide *Creatio.*
Homo ſecundum Animam tantùm ad Dei imaginem factus eſt, n.68. p.13
Homo generans non communicat ſoboli Animam, ſed quidquid à forma materiali prouenire poteſt, n.83. p.15
Homo communicat ſuo ſemine materiam proximè diſpoſitam ad recipiendam Animam, n.84. ibid.
Homo per eandem formam eſt Ens actu, eſt Corpus, eſt Viuens, eſt Animal, eſt Homo, n.102. p.17
Embrio non eſt Homo, niſi habeat formam Hominis, n.137. p.24
Homo cum ſemine ſolum corpus communicat ſoboli, n. 138. ibid.
Homo non ſolum quoad Animam, ſed quoad corpus, & quoad minimas corporis partes, excellit cætera quæque Animantia, n.140. p.25
Homo ſubminiſtrando ſuæ ſoboli in generatione ſemen ſpiritu dotatum, etiamſi Animam non ſubminiſtret, multò magis ſoboli confert, quam quoduis aliud Animal, numero 148. ibidem. & numero 155. p.32
Homines ſtimulantur ad coitum antequam generare poſſint, n.4. p.38
Homo futris dici non poteſt, niſi membra ad vtilitatem actionum ſint efformata, n.16. p.119
Homo redditur infœcundus multis ex cauſis per Gonorrhæam, n.4. p.286
Homo vt in naſcendo nullum habet determinatum tempus, ſic & in coëundo & generando, n.5. p.324

Homo

Homo generare poteſt, vt Prouerbio fertur, quouſque furfuris quartarium puteſt eleuate, n.4. ibid.
Hominis fiunt infœcundi ex ipſa valetudine, n.15. p.326
Homines redduntur infœcundi Cauteriis diu geſtatis, n.17. ibid.
Vide *Cauteria.*
Homo ne per momentum quidem poteſt. ſine reſpiratione viuere, n.14 p.337
Homo quando ſeneſcat ante terminum naturalem, n.5. p.352
Homo naturâ frigidus aſſumens venenum frigidum, citiùs moritur, quàm, qui naturâ calidus eſt, n.9. p.317
Homines magis læduntur in Reſpiratione, quam Mulieres, n.11. ibid.
Vide *Reſpiratio.*
Hominem fortiorem eſſe Muliere controuerti non poteſt, n.13. p.358
Potiſſima cauſa, ex qua Homines citius ſeneſcunt, quam deberent, ſunt morbi magni & diuturni, n.14. ibid.
Homines præſtat magis graciles eſſe, quàm craſſos, n.16. ibid.
Homo per loquelam & ſcientiam à Brutis diſtinguitur, n.10 p.247
Homines aliquando ob virium robur in morbis diutiùs viuunt, quam deberent, & è contra, n.4. p.251
Hominis effigies quas potiſſimum ob cauſas inſigniter immutetur, numero 1. p.272
Homo quando Matrimonium contrahit debet eſſe annorum 36. iuxta Ariſtotelem, n.61. p.445

Humor.

Humores ad extremam corruptionem deuenientes excitant eadem ſymptomata quæ ſolet excitare peſtis, numero 17. p.195
Humoris aquei deperditio, licèt aliquando reparari poſſit, tamen naturaliter nonniſi longiſſimo temporis ſpatio id ſuccedere poteſt, n.6. p.231
Viſio fieri non poteſt ſine ope humoris aquei, n.2. p.230

Hydrocephalus.

Hydrocephalus quid ſit, n.3. p.124
Hydrocephali duo præcipua genera, num.4. ibid.
Hydrocephali aquoſi quatuor ſpecies, n.7. p.124
Hydrocephali interni non curantur, quod de tertia ſpecie verificatur, n.8. ibid.

Hydrops.

Hydrops fieri non poteſt niſi vitiato hepate, n.2. p.138
Hydrops nullam habet cum Prægnantia aut partu cognationem, n.2. p.261
Hydropem quandonam menſtrua retenta excitare ſolent, n.4. p.262
Vide *Menſtrua Purgatio.*

Hypotheca.

Hypotheca legalis conſtituta cenſetur vſque ab initio pro legato conditionali, n.17. p.442
Creditores Hypothecam habentes præferuntur Legatariis, n.25. p.443

I

Iaſon.

IAſon in *leg. Titia*, *num.* 10. *Digeſtis*, *de verb. obligat.* declaratur, numero 38. p.443

Ieiunium.

Ieiunium duplex ſecundùm Canoniſtas, n.3. pag.81
Ieiunium quid apud Medicos, numero 4. ibid.
Ieiunium factum vltrà terminum diei naturalis, hoc eſt horarum viginti quatuor ab Eccleſia non approbatur, num.5. ibid.
Ieiunium quale, & quando frangatur vſu Tabacci, n 6. ibid.
Ieiunium Euchariſticum an frangatur Tabacci vſu, n.7. p.82
In Ieiunio Euchariſtico Aquæ potus cur prohibitus eſt, n.9. ibid.
Ieiunium non frangitur vino, etiamſi maximè nutriat, n.10. ibid.
Ieiunium ad quem finem ab Eccleſia inſtitutum eſt, n.11. ibid.
Ieiunium Eccleſiaſticum, & pœnale non frangitur Tabacco quomodocunque aſſumatur. Sed frangit bene Euchariſticum, n.19. ibid.
Vide *Tabaccus.*
Ieiunium Euchariſticum cur Tabacco frangatur, n.20. ibid.
Ieiunium qualecunque ex aliquorum opinione frangitur Tabacco, quia Corpus nutrit, num.21. ibid.
Contrar. n.23. pag.83
Ieiunium non frangitur vſu Tabacci, in ieiunio Eccleſiaſtico, aut pœnali, n.34. pag.84
Ieiuniis corpus affligere non licet in ſanitatis notabile detrimentum, numero 4. p.148
Ciborum vitia, quibus in ieiuniorum diebus vtimur, n.1. p.147
Ieiunium non frangit ille, qui vnam vel duas vncias Chaccolatæ aſſumit, in Regionibus in quibus eſt frequens in vſu pro potu, vt ex aliquibus Canoniſtis conſtat, n.4. p.85
Ieiunium non frangit Chaccolata vbi aſſumitur ratione potûs in modica quantitate ſumpta, n.6. p.86. Contrar. ibid.
In Ieiunio Eccleſiaſtico, vel pœnali licet ſumere Medicinam conſeruatiuam, n.11. ibid. & n.23. p.87
In Ieiuniis prædictis licet aſſumere quidquid habet rationem Medicinæ, non verò Alimenti, n.32. p.86

In

In ieiuniis,in quibus ſitis eſt moleſta,licet aſſumere parum panis,ne potus noceat, n.13.ibid.
In ieiuniis quando liceat Medicinam conſeruatiuam aſſumere,n.14. ibid.
Operationes chaccolatæ ſunt de directo contrariæ fini in ieiuniis habendo, n.18. p.87
Vide *Chaccolata.*
Ieiunium Eccleſiaſticum, aut pœnale ad quem finem inſtitutum, numero 20. p.87
Ob ieiunij venerentiam præſtat ab Aquæ vitæ aſſumptione abſtinere, numero 23. ibid.
In ieiuniis non tam facilè concedendus eſt Medicamentorum confortantium vſus,ſed tantùm ex cauſa morbi,num.24. ibid.
Vide *Medicamentum.*
Ieiunium non requiritur in quibuſdam infirmis in Euchariſtiæ aſſumptione, num. 1. pag.88
Vide *Euchariſtia.*
Eccleſia in impoſitione ieiuniorum non intendit corporeæ ſaluti præiudicare, n.2. p.265
Iejunij obſeruantia ſi communem Hominum tolerantiam excedit, illaudabilis exiſtimatur, n.2.ibid.
Ieiunans ſi ex Ieiunio notabile corporis detrimentum incurrit, tenetur à jeiunio abſtinere, n.3.ibid.

Ignis.

Ignis quo ſemel accenſus perijſſet, fert cauſa vt iterum accenſus non peruadat,num 13. p.375
Fumus eſt ſubiectum ignis, numero 3. ibid.
Vide *Incendium.*

Iliaca.

Iliaca paſſio quid, n.18. p.91

Imaginatio.

Imaginatio lædi poteſt,ratione illæſa permanente, n.5.p.163
Imaginatio cùm ſit facultas animalis, non poteſt Formatricis (quæ naturalis eſt)operibus inſiſtere, n.5.p.174
Imaginatio in prægnante dirigit potentiam formatricem ad aliqua ſuo modo efformanda, vt communis fert opinio, n.6. p.174
Imaginationis effectus circa fœtus formationem videntur potius imaginarij,quàm reales & veri,n. 10. ibid.
Ab imaginatione Matris dependet natorum ſimilitudo ſecundùm communem opinionem,n.1.p.269
Vide *Similitudo.*
Imaginatio, dato quod ſit cauſa ſimilitudinis natorum, eſt ſolum accidentalis cauſa, n.10.p.270
Imaginatio quod læſa ſit,non autem rationis vſus,ſinè diſcurſus,ſimul ſtare poteſt,n.13. p.422
Imaginatio læſa, ſeu ingenij imbecillitas, vel operationes incongruæ non excludunt rationis vſum,n.25.p.498

Immiſſio.

Immiſſio in poſſeſſionem bonorum hæreditatis ſex remedio *leg. fin. Cod. de edict. diu. Hadr. toll.* datur hæredi, numero 1. p.378
Nec impeditur per exceptionem quod quis non poterat teſtari, numero 7. p.379
Immiſſio datur vigore ſubrogationis gratioſæ, & ad hoc, quæ requirantur, ſi Beneficium appareat eſſe reſeruatum, n.1. p.460
Immiſſio in poſſeſſionem Beneficij vigore ſubrogationis gratioſæ, non poteſt impediri per exceptiones quæ reſpiciunt petitorium,n.11.p.461
Ordinariè & non executiuè per viam immiſſionis eſt procedendum inter habentes parem titulum, n.9. ibid.
Contradictor legitimus ad impediendam immiſſionem in poſſeſſionem beneficij quis dicatur, n.10. ibid.
Vide *Beneficium.*
Immiſſio debetur Hæredi ſcripto, vigore *leg. fin. Cod. de edict. Diu. Adr. toll.* exhibenti Teſtamentum in forma probanti,non viciatum, n.4.p.464
Immiſſio vt concedatur vigore *leg. fin. Cod. de edict. Diu. Adr. tollen.* ſufficit quod hæres exhibeat Teſtamenti exemplum in forma publica à Notario traditum,n.5, ibid.
Immiſſio danda eſt gratioſè ſubrogato, probato Clericatu, obitu defuncti in poſſeſſiona Beneficij, & eiuſdem Beneficij affectione, n.1. p.471
Intereſſe habens in re, in qua quis immiſſionem petit, non poteſt illam impedire contra poſſeſſorem, n.5. p.515

Impedimentum, Impeditus.

Impedimentum affectatum & procuratum non excuſat, n.6. p.510
Impedimentum tunc maximè excuſat quando prouenit ab aduerſario, numero 8. ibid.
Impeditus aliquid adimplere excuſatur ab implemento, ſi factis diligentiis non valuit impedimentum remouere, num.3. p.509
Impedito legitimè tempus non currit, n.7. p.510
Actus faciendus habetur pro facto in præiudicium illius à quo proceſſit impedimentum, n.4. p.509

Impedimentum.

Impedimentum coitus inter ſponſos, ſi ſit parens, Iudex,non expectata vlla temporis dilatione, pronuntiare debet pro nullitate Matrimonij, n.1. p.57
Impedimentum amouibile non dirimit Matrimonium contractum, numero 2. ibid.

Impedimentum

Impedimentum Copulæ quandò teneantur Coniuges remouere, quando non, num. 3. pag. 38

Impedimentum generandi anno ſexageſimo quinto, aut ſeptuageſimo, in Viro ſecundum plurimum aduenit, coëundi autem ſeptuageſimo, vel paulò ſeriùs, n. 8. pag. 59

Impedimentum copulæ in Muliere vnicum conſideratum, n. 1. p. 56
Vide *Copula*.

Impedimentum coitus in Mulieribus ob vteri clauſuram, non ſemper fit ab Hymene, ſed ab alia Membrana interdum præternaturali, n. 3. p. 57

Impedimenta conſummandi Matrimonium, quas conditiones habere debeant, vt matrimonium illicò irritetur, n. 3 p. 95

Impedimenta naturalia ſunt maxima ex parte abſque remedio, n. 4. ibid.

Impedimentum conſummandi Matrimonium ex parte vtriuſque quale ſit, num 10. p. 98

Impedimenta omnia Matrimonium conſummati non permittentia, ſi conſummato ſuperueniant poſſunt dare diuortio cauſam, n. 1. p. 99

Impedimenta quædam ideircò irritant Matrimonium, quia obſtant eius conſummationi, n. 16. p. 100.

Impedimentum perpetuum requiritur ex Conſtitutionibus Pontificiis ad obtinendum Coadjutorem, n. 5. p. 280

Impedimento ſtante ex quo vir non poſſit loca penetrare, etiam ſemine ejaculato Matrimonium non dicitur conſummatum, n. 5. p. 314
Dic vt num. ſeq. ibid.

Impedimento non amoto, & ſecuta conceptione, vxore parere non potente, & ſe ſectioni Cæſareæ tradente, atque inde euaſa, an maritus poſſit petere matrimonij diſſolutionem, n. 17. p. 315

Impedimenta pro obtinenda gratia debent eſſe perpetua, n. 8. p. 353

Impedimentum coëundi viſibile non adeſſe in viro, probatur ex relatione Medicorum, n. 5. p. 374

Impedimentum naturale coëundi quandoque eſt euidens, neceſſarium, & concludens: quandoque eſt veriſimile, & aliquando dubium, & præſumptiuum, n. 1. p. 419

Impedimentum coëundi qoando eſt euidens deuenitur ad diſſolutionem matrimonij abſque alia triennali cohabitatione, & abſqua iuramento conjugum, numero 2. ibid.

Impedimentum coitus qoando eſt veriſimile, ſufficit pro diſſoluendo matrimonio iuramentum conjugum, & ſeptima propinquorum manus, non autem requiritur cohabitatio triennalis, numero 3. ibid.

Impedimentum coitus in conjugibus ſi ſit dubium requiritur cohabitatio triennalis, n. 4. ibid.

Impedimentum coëundi ex magnitudine, & arctitudine, dicitur concludens, & neceſſarium, n. 5. ibid.

Impedimentum coëundi ob magnitudinem, & arctitudinem, an & quando ſufficiant ad diſſolutionem Matrimonij abſque triennali conjugum cohabitatione, n. 10. p. 420
Vide *Impotentia*.

Impedimentum coitus quando non procedit à Maleficio, Confeſſio Sacramentalis non eſt neceſſaria ante triennalem coniugum cohabitationem, num. 12. ibid.

Impedimentum coëundi inter coniuges quando eſt medicabile, Matrimonium non diſſoluitur, n. 3. p. 438

Impedimentum coitus quod vterque coniugum fatetur, probatur pro diſſolutione Matrimonij, ex eorundem iuramento cum ſeptima manu, numero 5. p. 439

Impedimentum coëundi inter Coniuges quando non eſt medicabile, locus eſt diſſolutioni Matrimonij, n. 6. ibid.

Impedimenta quæ impediunt, & dirimunt Matrimonium, ſunt duodecim, num. 16. p. 457

Impotentia.

Impotentiam coitus facere poteſt venarum nonnullarum in capite ſectio, numero 4. pag. 53

Impotentiam aliquando excitant excedentes ſanguinis euacuationes, numero 5. ibid.

Impotentiam faciunt Ceruicis, ſpinæ, ac lumborum *attritus*, n. 6. p. 54

Impotentiam coitûs faciunt exceſſiuæ, ac diuturnæ euacuationes quæcunque ſint, n. 7. ibid.

Impotentia coëundi quotoplex, numero 2. pag 95

Impotentia quæ ex offenſa quarundam partium ſucceſſit non eſt remediabilis, n. 12. pag. 97

Impotentia ex propinatò veneno procedens, quando careat remedio, n. 13. ibid.

Impotentia generandi in Mulieribus fit cum per ætatem menſtrua fluere deſinunt, n. 5. pag. 66

Impotentia generandi aliqoando in Mulieribus euenit ob corporis inſignem refrigerationem, n. 6. p. 67

Impotentiam coëundi adauget fiſtula in Perinæo, n. 12. p. 297

Impotentia coëundi probatur ex eo quo quis pro tali impotentia medicamenta quærit, n. 6. p. 372

Impotentia viri probari poteſt per teſtes, n. 3. ibid.

Impotentia & frigiditas quando non eſt viſibilis, & per alterum coniugem negatur tunc cohabitatio triennalis eſt omnino neceſſaria ad probandam impotentiam n. 4. p. 374
Vide *Cohabitatio*.

Impotentia coëundi non bene probatur ex aſſertione coniugum, n. 7. p. 374

Impotentia coëundi viſibilis in viro, probatur ex relatione Medicorum, numero 5. ibid.

Impotentia naturalis coëundi quandoque eſt euidens, neceſſaria, & concludens: quandoque eſt veriſimilis, & aliquando dubia, & præſumptiua, n.1.p.419

Impotentia coëundi quando eſt euidens, deuenitur ad diſſolutionem Matrimonij abſque alia triennali cohabitatione, & abſque iuramento Coniugum, num. 2. ibid.

Impotentia coitûs quando eſt veriſimilis, ſufficit pro diſſoluendo Matrimonio iuramentum coniugum, & ſeptima propinquorum manus, non autem requiritur cohabitatio triennalis, n.3.ibid.

Impotentia coitus in coniugibus ſi ſit dubia requiritur cohabitatio triennalis, num.4. ibid.

Impotentia coëundi ex magnitudine & arctitudine, dicitur concludens, & neceſſaria, n.5.ibid.

Contrarium verius, n.6.ibid.

Impotentia coëundi ob magnitudinem & arctitudinem, an & quando ſufficiat ad diſſolutionem Matrimonij abſque triennali coniugum cohabitatione, n.10.p.420

Impotentiæ coëundi ſigna quando ſunt dubia, ante declarationem nullitatis Matrimonij requiritur triennalis Coniugum cohabitatio, numero 2. pagina 433

Impotentia coitus inter coniuges quando eſt medicabilis, Matrimonium non diſſoluit, n. 3.p.438

Impotentia coitus inter coniuges quando non eſt medicabilis, diſſoluit Matrimonium, n.6.p.439

Vide *Impedimentum.*

Impotentia coëundi in coniugibus, ſi eſt manifeſta, ſtatim diſſoluitur matrimonium; ſecus ſi non ſit manifeſta, n.2.p.382

Impotentiæ ſignis dubiis exiſtentibus, non ſtatim deuenitur ad diſſolutionem matrimonij, n.4.ibid.

Impotentia coëundi apparere poteſt ex ſignis externis apparentibus in membris virilibus, n.5.p.382

Impotentia coëundi in viro non probatur ex eo quod per horas iacuerit cum muliere, & illam cognoſcere non potuerit, num.6. ibid.

Impotentia coëundi in coniugibus, vt dirimat matrimonium, debet eſſe naturalis, perpetua, & inſanabilis, n.7. p.382

Impotentia coëundi non reſultat ex impedimento apertionis mulieris, n.3.& 4.p.384

Impotentia coëundi non diſſoluit illicò matrimonium, ſed debent coniuges cohabitare per triennium, & experiri an impedimentum ſit perpetuum, n.5.ibid.

Impotentiam ex maleficio ſi patiatur vir, recurrendum eſt ad remedia diuina & ſupernaturalia, num.1. p.393. & numero 7. p.503

Vide *Cohabitatio.* V. *Pœnitentia.*

Impotentia viri non ſufficienter probatur ex inſpectione mulieris, ad diſſoluendum matrimonium, num.3.p.398.col.2.& n.5.p.399

Impotentia viri ad coëundum argui poteſt ex ipſius ætate, aſpectu, & corporis qualitate, n.3.p.399

Impotentia coëundi probanda venit per Inſpectionem, quando vnus ex coniugibus affirmat, alter verò negat impotentiam, n.6.ibid.

Impotentia viri quando eſt temporalis, vel dubia, vxor tenetur præſtare ſucceſſiuam patientiam per triennium, vt poſſit fieri experientia Copulæ coniugalis, num. 4. p.483

Impotentiam coëundi an maritus naturaliter patiatur cognoſci debet per peritos Medicos mediante inſpectione, n.4. p.503

Impotentia coëundi ſi dubitetur an proueniat ex maleficio, deueniendum eſt ad Exorciſmos, n.8.p.503

Vide *Maleficium.*

Impotentia mariti coëundi cum vxore, dicenda eſt accidentalis, dum ipſe cum aliis mulieribus coire valet, n.15.p.503

Impotentia viri ad coitum vt poſſit allegari per ſponſam, non ſufficit, quod vna nocte ſui copiam fecerit, ſed tempus conueniens expectandum venit, num.49. p.532

Incendium.

Incendij nocturni origo probatur per coniecturas & præſumptiones, n.8.p.374

Incendium plerumque præſumitur culpâ inhabitantium contigiſſe, n.9.p.375

Declaratur, num. 10. ibid.

Infirmitas.

Infirmitas cum Copula carnali non ſe compatitur, n.16.p.417

Infirmitatem Coniugum quando probet Parochi fides, n.17.ibid.

Infirmitatem probat Medicorum fides, n.19. ibid.

Infirmitas narrata in Coadiutoria, probanda eſt talis, quæ per ſe Corpus aggrauaret ſine probabili ſpe futuræ proſperitatis, & valetudinis, & quæ præſtaret impedimentum perpetuum licet cum aliquo internallo quietis, numero 2. pagina 432

Infirmitas in Coadiutoria expreſſa, debet plenè, & concludenter probari, n. 3. ibid.

Infirmitas excuſat à reſidentia, n.4.p.383

Infirmitas non excuſat appellantem non redeuntem pro Apoſtolis, quia poteſt illos petere per procuratorem, n.7. ibid.

Infirmitas perpetua eſſe debet, vt quis propter eam ab onere deſeruiendi in Choro eximatur, n.6.p.450

Infirmitas perpetua cenſetur, quamuis per aliquod temporis interuallum non ſit continua, n.7. ibid.

Infirmitas an ſit periculoſa, necne, Medici iudicio ſtandum eſt, n.5.p.388

Index

Infirmitas periculoſa per ſe non eſt ſufficiens ad inducendam ſuſpicionem fraudis in tranſlatione periculi vitæ, niſi aliæ concurrant coniecturæ,n.9.p.388

Infirmitas, vel abſentia, aut alia ſimilis impoſſibilitas acceſſus ad vxorem, faciunt ceſſare præſumptionem, quod filius ſit Mariti, n.5.p.469

Infirmitas redditur veriſimilis concurrente maxima ſenectute, & obitu ſubſequuto, n.10.p.397

Infirmitatem probat atteſtatio Medici, n.2. & 3.p.396 & n.3.p.397

Infirmitas tam debet eſſe perpetua, quam valetudo ad effectum reſignandi,num.10. pag.70

Infirmitas alicuius bene probatur per Teſtes, n.22.p.471

Infirmitas alicuius bene probatur ex facto, ſcilicet ſi ille ex illa infirmitate deceſſerit, n.24 ibid.

Infirmitas excuſat Canonicum non ſolum ab onere reſidendi, ſed etiam ei conſeruat omnia priuilegia præſentium pro lucrandis Diſtributionibus quotidianis, n.21.p.477

Infirmitas adducta pro obtinenda Coadiutoria non eſt neceſſe quod ſit continua, ſed poteſt eſſe cum aliquo interuallo quietis, n.24.& 26.ibid.

Infirmitas probatur per teſtes de ea informatos ratione diuturnæ conſuetudinis, n.8.p.494

Infirmitas probatur per teſtes peritos,num.9. ibid.

Infirmitas bene probatur ex ſucceſſiuo obitu breui tempore poſt narratam infirmitatem ſuperuenio,n.10.p.494

Infirmitas eſt iuſta cauſa, ob quam maritus poſſit diſcedere à loco,à quo non ſe diſceſſurum conuenit cum vxore,n.6. p.522. & n 8.p.523

Infirmitas narrata in impetratione Gratiæ, ſi non fuit vera, facit gratiam ſubreptitiam, n.9.p.510

Vide *Gratia*.

Infirmitatis qualitas probatur per teſtes deponentes de viſu & publico auditu, n.10. ibid.

Infirmitas probatur per teſtes de ſenſu viſus deponentes.n.11.p.510

Infirmitas probatur iuramento patientis, n.13.ibid.

Infirmitas probatur ex aſpectu corporis,n.14. ibid.

Medicis atteſtantibus de qualitate morbi plena fides adhibenda eſt,n.10.p.512

Infirmitatis qualitas quæ non fuit narrata, non eſt iuſtificanda in impetratione Gratiæ,n.3.p.511

Infirmitas narrata cum certa qualitate reddit gratiam ſubreptitiam ſi non probetur talis qualis fuit narrata, n.1. ibid.

Infirmitas bene probatur per teſtes de certa ſcientia deponentes,n.4.p.511

Infirmitatis,& Podagræ initium probatur ex teſtibus.n.15.p.537

Vide *Arthritis*. V. *Morbus*.

Infirmus.

Infirmus & corpore impeditus differunt,n.21. pag.70

Infirmus quando dicatur conualuiſſe, ita vt ſi decedat,non ex prima,ſed ob nouam infirmitatem deceſſiſſe dicendum ſit,num.5. & 11.p.369

Infirmus eſſe poteſt de ſerò,qui de manè erat ſanus,n.11.p.415

Infirmus dicitur qui ſæpe ſolet infirmari, n.4. p.450

Infirmus non reputatur ſanus ex eo quod faciat aliquos actus ſanis conuenientes, n.32.p.466

Infirmis non reſidentibus debentur de iure diſtributiones,n.6.p.397

Vide *Diſtributiones*.

Vide *Reſidentia*.

Infirmi vt lucrentur diſtributiones non tenentur intimare Capitulo eorum infirmitatem,n.15. p.397

Inflammatio.

Inflammationes internæ non ſunt ſoluentibus medicamentis tractandæ, niſi aliquid vrgeat,n.9.p.219

Inhabilitas.

Inhabilitas oriens ex cauſa morbi,ceſſat morbo recedente,n.14.p.396

Inhabilitas non probatur ex diſpenſatione obtenta pro cautela conſcientiæ, n.15. ibid.

Inhabilitas à particulari conſtitutione inducta tollitur per diſpenſationem Apoſtolicam,*n.1.p.509*

Iniuria.

Iniuriam nemini facit,qui ſuo iure vtitur,n.2. p.388

Inſania.

Inſania non probatur, niſi Teſtes dicant ſigna,& geſta,ex quibus deprehendatur,n.6. p.418

Inſania ad inualidandam donationem eſt probanda de tempore factæ donationis, n.8.ibid.

Inſania excluditur ab eo cui non fuit datus Curator,& fecit actus, vt faciunt alij ſanæ mentis,n.10.ibid.

Vide *Dementia*.

Inſtrumentum.

Inſtrumentum cum Iudicis decreto habet pro ſe veritatis præſumptionem,n.3. p.414

Inſtrumentum publicum facit probationem probatam,n.1.p.418

Poſſeſſio probatur per publicum Inſtrumentum adeptæ poſſeſſionis, & probat ad omnes iuris effectus, alio non exiſtente in poſſeſſione, numero 5. p.460

Pro inſtrumento & illius validitate ſtat præſumptio,n.7.p.461

Inſtrumentis antiquiſſimis adhibenda eſt fides,n.15.p.495

Scripta

Scriptura priuata non attenditur aduerſus publicum inſtrumentum, n.6. p.515
Inſtrumentis ſtandum eſt potiùs quam Teſtibus, n.23. p.537

Intellectus.

Intellectus proprium eſt definire, num.12, p.164

Intemperies,

Intemperies omnes præſertim inſignes virtutem deiiciunt, n.3. p.138
Intemperies non poteſt introduci in inſtanti, num.15. pag.244

Interdictum.

Interdictum, *Ne quid in loco publico*, habet locum etiamſi quid fiat in priuato, quod noceat publico, n.1. p.435

Inuerisimile.

Inuerisimile habet falſitatis imaginem, n.18. p.386
Inuerisimilia deponentibus non eſt credendum, n.17. ibid.
Vide *Teſtis*.
Inuerisimilitudo deducitur ex diuturnitate temporis, n.5. p.426

Iocalia.

Iocalia tranſmiſſa per ſponſum ſponſæ animo donandi repeti non poſſunt, etiam ſi ſint pretioſa, n.1. p.528
Iocalia quæ ſponſæ Maritus miſit non animo donandi, reſtituenda ſunt Marito, vel eius Hæredi, ſi Matrimonium diſſoluatur, n.3. p.529
Iocalia pretioſa in dubio non cenſentur vxori donata, ſed conceſſa ad vſum, n.4. ibid.
Iocalia pretioſa, quæ donata non præſumuntur, reſtituenda ſunt, diſſoluto Matrimonio, n.5. ibid.
Iocalia pretioſa nunquam cenſentur vxori donata, ſiue ante, ſiue poſt conſummatum Matrimonium fuerint ei tradita, n.8. ibid.
Iocalia tranſmiſſa ſponſæ, vt ornatior compareat, non dicuntur donata, n.9 p.530
Iocalia non præſumuntur donata per Maritum vxori per verba blanda, & jocoſa, n.15. ibid.
Iocalia non præſumuntur donata, licet Maritus dicat donare, illaque eſſe vxoris, quia intelligitur de donatione ad vſum, n.16. ibid.
Iocalia pretioſa donata non præſumuntur, neque inter Magnates, n.17. ibid.
Iocalia pretioſa à ſponſo non diuite, eius qualitate attenta, non præſumuntur donata, n.18. ibid.
Iocalia pretioſa non præſumuntur donata, neque inter Nobiliſſimos, ſi attento eorum gradu ſponſus diues dici non poteſt, n.19. ibid.
Iocalia non pretioſa, & ad quotidianum vſum deſtinata, ſpectant ad vxorem irreuocabiliter, ideóque non veniunt reſtituenda, n.27. p.531
Intellige vt n. ſeqq. ibid.
Iocalia non pretioſa reſtituenda veniunt, quando apparet ſponſum non habuiſſe animum donandi, n.28. ibid.
Iocalia non pretioſa in dubio non præſumuntur donata à ſponſo, ſed ad vſum conceſſa ſponſæ, n.29. ibid.
Iocalia donata per ſponſam ſponſæ, reſtituenda veniunt, ſi Matrimonium non fuerit conſummatum, n.30. ibid.

Irregularis.

Claudi qui ſunt Irregulares, qui non, n.21. pag.72
Gibboſi omnes an ſint Irregulares, n.22. ibid.
Mutilatio membri totalis facit Irregularem, n.10. p.206
Auris mutilatio facit Irregularem, num.6. p.205
Morbo caduco laborans eſt Irregularis, n.6. p.402

Irregularitas.

Irregularitas inducitur ex membrorum mutilatione, n.1. p.205
Irregularitas non contrahitur propter auriculæ abſciſſionem, n.14 p.206
Irregularitas inhabilitat ad obtinenda beneficia, n.7. p.402
Irregularitas incurritur propter cæcitatem, n.14. p.492

Iudex.

Iudex non habet arbitrium iudicandi, an is qui ſeptuageſimum annum agat, ſenex ſit, nécne, n.9. p.40
Iudex in nullo caſu poteſt ad libitum arbitrari ſuper decrepitate, n.5. p.69
Iudex debet adhibere Medicos qui furorem & dementiam cognoſcant, n.6. p.365
Sufficit quod Iudex ex vehementi opinione habeat informationem, vbi probationes claræ haberi non poſſunt, num.8. p.375
Iudices in rebus grauibus, & vbi agitur de præiudicio Animæ, nullam debent relinquere diligentiam, vt veritas eluceſcat, n.9. p.420
Index primo loco mandare debet quod vxor à Mulieribus, & Maritus à Viris peritis inſpiciatur, ſi prætendatur Matrimonij diſſolutio ob impotentiam coëundi, n.1. p.433
Vide *Matrimonium*.
Iudex in materia graui conſideratè procedere debet in iis maximè quæ eius arbitrio ſunt remiſſa, n.20. p.434
Iudicis recuſatio fieri non poteſt à Procuratore non habente ad id ſpeciale mandatum, n.1. p.464
Iudicis recuſatio fieri non poteſt poſt litem conteſtatam, niſi probetur noua cauſa recuſationis, n.2. ibid.
Iudex ex arbitrio ſuo plurimum deferre poteſt Teſti vnico omni exceptione maiori, n.5. p.479
Iudex arbitrando poteſt modificare, ſeu declarare indiſcretam Teſtatoris voluntatem, n.13. p.487

Iudicis arbitrio deferri ſolet in cognitione ſanæ mentis eius, qui actum gerit, num. 7. p. 541

Iudicium.

In Iudiciis attenduntur ea quæ accidunt ſecundum Naturæ curſum, non autem ea quæ rarò eueniunt, n. 14. p. 551

Filiationis quaſi poſſeſſio non ſuffragatur in Iudicio deciſorio præſtationis alimentorum, maximè ſi contrariæ vrgeant coniecturæ, n. 8. p. 551

Declaratur n. 9. ibid.

Iuramentum.

Iuramentum intelligitur locum habiturum, rebus in eodem ſtatu permanentibus, n. 3. p. 104

Iuramentum locum habere rebus in eodem ſtatu permanentibus, quomodo intelligendum, n. 23. p. 107

Iuramentum Coniugum ſufficit pro diſſoluendo Matrimonio, quando impedimentum coitus ſeu impotentia ſunt veriſimilia, n. 3. p. 419

Iuramentum præſtandum à vicinis in diſſolutione Matrimonij ob impotentiam Coniugum, quomodo ſupplendum ſit in defectum propinquorum, numero 4. p. 439

Iuramentum tollit inſinuationis defectum, n. 12. p. 448

Iureconſultus.

Iureconſultus non poteſt cogi ad ſumendum patrocinium cauſæ deſperatæ: idémque dicendum de Medico quoad Morbum deſperatum, n. 16. p. 307

Vide de Medico, num. 17. ibid. & n. 44. p. 311

Ius.

Iuri alterius non derogatur quotieſcunque poteſt aliter prouideri publicæ vtilitati, n. 22. p. 437

Ius acquiritur ſtatim Legatario puro, n. 20. p. 445

In Iure æquiparantur Libertas, & Cauſa pia, n. 39. p. 443

Ius æſtimari debet ſecundum tempus præſens, n. 51. p. 444

Errans in iure valde dubio, non præſumitur in dolo, n. 93. p. 447

Iuris diſpoſitio mutatur etiam ex modica facti diuerſitate, n. 14. p. 425

Qui iure ſuo vtitur nemini facit iniuriam.

Vide *Iniuria.*

Ius vbi aliquod inducitur ex præſumptione certa, ſeu ex aliquo facto, non eſt ſatisfactum niſi illud factum ſit perfectum, n. 37. p. 532

Iuſpatronatus.

Iuſpatronatus Gentilitium probatur ex eo quod filius fuerit admiſſus ad præſentandum vnà cum Patre, n. 3. p. 469

Iuuenis.

Iuuenis maioribus viribus dotatur, quam Senex, n. 13. p. 252

Iuuenes ſanos ne vehemens quidem cauſa afficit, n. 15. ibid.

Iuuenis, dictio, in Ciuitate Bononiæ, accipitur pro Viro, ſecundum communem vſum loquendi, n. 25. p. 392

Iuuenis ſi ſit eligendus ad effectum ſuſceptionis prolis, ille dicitur talis qui eſt in ætate habili ad generandum, numero 7. p. 484

Iuuenis an quis dicendus ſit, relinquitur arbitrio Iudicis ſecundum ſubiectam materiam, n. 9. p. 485

Iuuenes vocantur in Ciuitate Bononiæ potiùs reſpectu ſexus, ad differentiam fœminarum, quam reſpectu ætatis, num. 10. ibid.

Iuuenum viuida ingenia in Vrbe, qua ratione proueniant, n. 7. p. 486

Iuuenes vicini ſunt lapſibus, n. 39. p. 521

Iuuentus.

Iuuentus vicinia eſt lapſibus, numero 39. p. 521

Vide *Iuuenis.*

L

Lac.

Lactis abſentia excludit omnem ſuſpicionem recentis partus, numero 9. p. 300

Larrea.

Larrea *deciſ. Granatenſ.* 43. *n.* 25. declaratur, n. 51. p. 508

Lectio.

Lectio continua & iterata plurimos abſumit ſpiritus, & hominem debiliorem reddit, n. 1. p. 226

Contrarium n. 5. p. 227

Attentio in legendo ſpiritus diſſipat, n. 3. p. 226

Lectio exercet caput & pectus, earumque partium calorem excitat, n. 4. p. 227

Lectio clara, ſiue exercitium per lectionem factum, morbis frigidis conuenit, n. 8. ibid.

Lectionis exercitium vt vtile ſit, fieri debet cum aliqua attentione, n. 9. ibid.

Legatarius.

Legatarius quantitatis concurritne cum Legatario ſpeciei ad effectum diminutionis, quando Hæreditas non eſt ſoluendo, n. 16. p. 442

Legatario puro ſtatim acquiritur ius, n. 20. ibid.

Legatarius præfertur creditori chirographario quando Hæreditas eſt ſoluendo, ſecus ſi non ſit ſoluendo, num. 24. p. 443

Legatariis præferuntur creditores Hypothecam

eam habentes, n.25. ibid.

Legatarius ſolùm poſt obitum Teſtantis plenum ius acquirit in legato, oum.17. p.492

Vide *Legatum.*

Legatum.

Legatum factum mulieri *ſi nubat Titio*, noo debetur, ſi mulier Titio oubere recuſet, n.17. p.550

Declaratio quodquis ſit contentus Legatum facere, non importat legatum, o.10. p.516

A legato ad Beneficium licitum eſt arguere, n.18. p.492

Legatum relictum ab Ægroto ad interrogationem alicuius, per verba, *fate voi*, non ſuſtinetur, o.8. p.514

Legatum factum ad interrogationem alterius ſuſtioetur fauore piæ Cauſæ, oum.16. p.514

Quod declaratur n.19. ibid.

Legatum ſolo nutu factum ſuſtinetur fauore piæ Cauſæ, n.17. p.514

Declaratur n.19. ibid.

Legatum collatum in alterius voluotatem ſuſtinetur fauore piæ Cauſæ, numero 18. p.514

Declarata vt n.19. ibid.

Legatum vt ſit validum opus eſt qood Teſtator illud deliberatè faciat, nec ſufficit quod illud relinquat in ſuſpenſo ſub futura interrogantis volontate, o.11. p.516

Legiſlator.

Legiſlatores io imponendis pœnis; vbi diuerſitate opinionum contendatur, ſequuntur mitiorem ſeoteotiam, numero 116. pag.20

Legiſlatoribus ſemper fuit præcipuom Pupillis æqualiter prouidere, nedum vt alaotur, ſed vt liberalibus Artibus ioſtituantur, n.4. p.486

Legitimatio, Legitimatus.

Legitimatio dicitor actus proportionatus patri erga filios, n.2. p.380

Legitimatus per ſubſequens matrimooium admittitur ad ſucceſſionem, ad quam vocati fuerunt concepti ex legitimo matrimooio, n.16. p.509

Legitimitas.

Legitimitatis cauſa differt à cauſa filiationis, o.1. p.507

Legitimitatis probatio oon reſultat ex probatione filiationis, n.2. ibid.

Legitimitas requiſita à Teſtatore de tempore conceptiouis, non verificatur in eo qui fuit conceptus ante ſequutum matrimonium, ita vt ad ſucceſſionem admitti oon debeat, n.12. p.508

Legitimitatis qualitas expreſſa per teſtatorem in certo gradu ſubſtitutionis ordinatæ io caſu exiſtentiæ filiorum, oon cenſetur repetita in alio, oec traheoda eſt ad caſum oon exiſteotiæ filiorum, num.22. p.508

Declaratur n.23. & 24. ibid.

Legumen.

Legumina flatuoſa ſunt, melancholica, & articulis noxia, n.9. p.266

Vide *Articulus.*

Lepra.

Lepra, & Pſora pro vna eadémque infirmitate ſumi poſſunt, n.12. p.71

Lepra mundiſſima io ſacro textu Leuitici quænam fuerit, n.13. ibid.

Lepræ ſignum peculiare eſt, vt Caput etiam, & faciem defœdet, n.14. ibid.

Lepra, & Phthiſis, quando ita graues ſoot, vt poſſint dare diuortio caoſam, quando verò oon, n.8. p.103

Marito lepra detento tenetur vxor reddere coniugale debitum, n.1. p.207

Vide *Coniux.*

Lepra non ſufficit ad inducendam Tori ſeparationem, o.3. p.439

Lex.

Leges differre voluerunt fœtum inanimatum, ab Animato, vnde conſequens eſt exiſtimaſſe eas, fœtum non à priocipio conceptionis animari, n.114. p.20

Leges in pluribus ſequuntur placita Sapientum in iis, quæ ad alias ſcientias pertinent, n.115. ibid.

Leges de Ætatibus locutæ non diſtinxeruot Iuueotutem à Virilitate, oum.10. p.303

Lex præſumit ſemper Filium Puberem Patri ſuperuixiſſe, ob præſumptionem maioris roboris, o.2. p.250

Leges ſemper in his rationem habent roboris, vel imbecillitatis morieotium, o.5. p.251

Lex *altius*, *Cod. de ſerv. & Aqua*: non procedit io præiudicium loci publici, oom.27. p.437

Lex certa, & conditio poteſt dari in ea re, io qua eſt permiſſum id facere, numero 5. p.441

Leges contra ius diuinum noo valent, n.24. p.457

Lex Papia prohibens Matrimonium Sexagenariis, fuit ſublata per Claudium mediante Seoatuſcooſulto, oumero 22. p.459

Lex Papia Popea, *vaniſſima*, fuit à Seuero nuncupata, & tanquam talem aboleuit, n.25. ibid.

Lex Papia Popea tanquam crudeliſſima fuit à Iuſtiniano damnata, & abrogata, o.24. ibid.

Lex *Cacus*, *ff. de iudic.* procedit in cæcitate ſuperueoiente illi qui eſt Iudex, oum.33. p.493

Lex *cum Prætor*, *ff. de iudic.* procedit in cæcitate, quæ venit aotequam quis ſit factus Iudex, n.34. ibid.

Lex *Seius Saturninus*, *ff. ad Trebell.* declaratur, n.12. p.547

Lex *Ex his*, *Cod. Quand. dies legat. ced.* explicatur, n.12. ibid.

Lex, *cum ita §. videamus*, *ff. de conditioni-*

bus & demonſtrationibus declaratur, n.44. p.444

Lex, *Iulianus §. finali, ff. ex quibus cauſis maiores*, &c. quando procedat, num.82. p.446

Eadem lex declaratur, n.85. p.447

Liber.

Liber Chori, & Punctatoris probat deficientiam, & perſeuerantiam in ſeruitio, n.1. p.432

Libri Baptiſmi cuſtodia præſcripta fuit à Sacro Concilio Tridentino, numero 17. p.471

Liber Baptiſmatis ex communi conſuetudine probat ætatem, n.4. p.494

Libris continentibus ea quæ ad officium ſcribentis ſpectant, credendum eſt, n.16. p.495

Libris Mercatorum ſi ex ſtatuto credatur, intelligi debet quoad res, quæ ad mercaturam ſpectant, non quoad alias, n.12. p.489

Partitæ extractæ ex libris Capituli impugnari non poſſunt ab iis, qui ſunt de gremio ipſius Capituli, n.20. p.477

Libertas.

Libertas, & Cauſa pia in Iure æquiparantur, n.39. p.443

Libertati præfertur Cauſa pia, n.40. ibid.

Declaratur n.41. ibid.

Lienteria.

Lienteria quid, n.21. p.91

In Lienteria quodnam periculum immineat, ſi Sacramentum Euchariſtiæ adminiſtretur, n.22. ibid.

Lucrum.

Lucri magni amiſſio pœnæ æquiparatur, n.30. & 35. p.443

Lucri magni amiſſio metum iuſtum infert, n.31. & 34. ibid.

Lucri ſpe ad Matrimonium qui allici poteſt, numero 2. & 6. pag.441. & numero 33. p.443

Lucri amiſſionem vt quis incurrat propter contrauentionem, debet ei notificari prohibitio, n.74. p.446

Lucrum dotis, quando debetur ex ſtatuto, vel pacto, an debeatur non conſummato Matrimonio; n.2. p.474

Lucrum dotale debetur vxori vigore ſtatuti Vrbis *lib.* 1. *cap.* 131. ſi per ipſam non ſteterit quin Matrimonium conſummaretur, n.9. ibid.

Lucrum dotale iuxta ſtatutum Vrbis *libr.*1. *cap.*132. vt debeatur, Matrimonium debet eſſe conſummatum, n.1. p.482

Vide *Statutum.*

Lucro dotis locus eſſe non poteſt, vbi non adeſt Matrimonium, n.2. p.483

Vide *Dos.*

Ludi-Magiſter.

Ludi-Magiſtri dum ſunt Mercenarij, in eis minor ſollicitudo de puerorum cura ſolet eſſe, n. 3. p.486

M

Maleficium.

Maleficium triplex, n.21. p.46

Maleficium cognoſcitur per abſentiam ſignorum, quæ frigiditatem atteſtantur, n.23. ibid.

Maleficij conjectura ob abſentiam ſignorum frigiditatis non eſt certa, numero 24. ibid.

Maleficij coniectura deſumpta ex fruſtratione remediorum naturalium non eſt tuta, n.25. p.47

Maleficij coniectura quænam aliis certior, n.27. ibid.

Maleficij alia certior coniectura, numero 28. ibid.

Dæmon in maleficiis concurrit, vt frequentiorem peccandi occaſionem Homines habeant, n.29. p.48

Maleficium duplex, naturale, & Dæmoniacum, n. 30. ibid.

Maleficium non cadit in eum, qui ſuâ naturâ frigidus eſt, n. 22. p.98

Maleficium nunquam dirimit Matrimonium ſubſequens, niſi Maleficium ſit perpetuum, & tale quod nonniſi Dei miraculo tolli poſſit, n.9. p.448

Maleficium non præſumitur perpetuum, niſi poſt triennalem coniugum cohabitationem, n.10. & 12. ibid,

Diſpoſitio *cap. laudabilem, de frigid. & maleficiat.* inducta eſt vt peragatur pœnitentia, & ea mediante impetretur à Dei *miſericordia, Liberatio* à *maleficio*, n.13. ibid.

Maleficiati coniuges debent recurrere ad remedia ſupernaturalia, diuina, & Eccleſiaſtica, n.7. p.503

Si dubitetur an impotentia coëundi in coniugibus proueniat ex Maleficio opera Dæmonum vel Magorum perpetrato, deueniendum eſt ad Exorciſmos, n.8. ibid.

Exorciſmos faciendi praxis remiſſiuè, n.9. ibid.

Maleficium ſi patiatur Vir, ratione cuius non poſſit cohabitare cum vxore, debet recurrere ad remedia diuina, num.1. p.393

Vide *Cohabitatio.*

Ad quod explicatur *cap. laudabilem, & cap. fin. de frigid. & maleficiat.*

Malitia.

Malitia ſupplet, n.1. p.377

Malitia ſupplens ætatem non eſt admittenda niſi in iis qui ſunt proximi pubertati, n.3. & 4. ibid.

Malitia tunc dicitur ætatem ſupplere quando in impubere, qui Matrimonium contrahit, concurrit potentia coëundi, & ſcientia eius quod eſt matrimonij vinculo ligari, n.19. p.407

Impuberibus non eſt danda licentia matrimonium contrahendi, niſi malitia ſuppleat ætatem, n.15. ibid.

Malitia ætatem ſupplente, matrimonium cum

cum impubere coottactum validum eſt, num.3.p.502

Mandatum.

Mandati reuocatio non præſomitur ex cauſis exiſtentibus ante ipſum mandatum ; ſed noua requiritur cauſa , numero 16. pagina 537

Mandoſus.

Mandoſus,*in loco hic allegato*, declarator, oomero 15. p.534

Manutentio.

Manutenrio datur Abbati exiſtenti in quaſi poſſeſſione deputandi Capellanos ad nutum amouibiles in aliqoa Eccleſia Abbariæ ſubiecta , probata ganerali qoaſi poſſeſſione reſpectu aliarum Eccleſiarum eidem ſubiectarum, n.1.p.426

Manutentio datur vbi cauſa eſt vniuerſalis , licet non proberur excreitium particulare, num. 2. ibid.

Manutentionis in iudicio inſpicitur ſola facti detenratio, n.18.p.502

Petitorium quando reſpicit ipſam poſſeſſionem poteſt de eo agi in iudicio manutentionis,n. 19. ibid.

Vide *Poſſeſſio.*

Maritus.

Mariti obligatio ad dorandam vxorem,quam indoratam duxit, valida eſt ,licet ſit contra rei naturam,n. 13.p.335

Maritus poteſt ſermone maritali ſuadere vxori , vt ipſum Hæredem inſtituat, num.13. pag.412

Marito aſſerenti carnaliter cognouiſſe vxorem credendum eſt , qoamuis vxor contradicat, num.6. p.384. & n. 3. p. 382. & num. 10.p.394

Maritus poteſt vxorem leuiter , & moderatè verberare, præſertim cum cauſa , num. 4. pag.455

Maritus non poteſt propria autboritate ſe ab vxore ſeparare,n.18.p.456

Maritus poteſt diſcedere à loco , à quo non diſceſſurum ſe, conuenit cum vxore, propter infirmitatem, n.6. p.522.& 523. n.7. pag. 539

Maritus non tenetur propter aëris intemperiem obſeruare promiſſionem factam vxori de non diſcedendo à certo loco, n.9.p.523

Maritus non tenetur propter inimicitias ſeruare promiſſionem de non diſcedendo à certo loco,n. 10.ibid.

Maritum excuſat Bouorum defectus à pacto de non diſcedendo à certo loco, n.11.ibid.

Maritus propter quas cauſas , poteſt recedere à certo loco, non obſtante promiſſione facta vxori de noo diſcedendo ; remittitur arbitrio iudicis, n.12 .ibid.

Maritus adminiſtrans bona extradotalis, tenetur omnes fructus perceptos reſtituere, n.25. p.537

Maritus poteſt vxorem percutere ad emendationem,o.13.p.539

Mas.

Mas in vtero citiùs abſoloitur , quàm fœmina,o.12.p.117

Mares dextram vteri matris partem occupant, fœminæ verò ſiniſtram , numero 4. p.115

Tam in Mare , quàm in fœmina fortior ac debilior genitura ineſt , numero 3. p.116

Vide *Genitura.*

Mas ex robuſtiori ſemine quàm fœmina generatur, n.9.ibid.

Vide *Semen.*

Maris partus celetior , quàm fœminæ, n.16. p.117

Vide *Partus.*

Maris & fœminæ coniunctio per membrorom approximationem, & membri virilis in vas fœmineum intromiſſionem , cur à natura iotecta , numero 7. & 12. p. 223. & ſeq.

Vide *Semen.*

Vide *Vterus.*

Mares ex calidiori ſemine procreantor , n,7. p.318

Mares citiùs naſcuntur quàm fœminæ, n.10. p.319

Mas multò citiùs ortum accelerat quàm fœmina, o.3.p.328

Mater.

Mater noxia , & vltimo ſupplicio damnata ſecari poteſt viua , vt fœtus viuus extrahatur, n.20.p.32

Mater quando obligetur ad ſubeundam ſectionem, n.31.p.35

Mater quando non adſtringatur ad ſubeundam ſectionem, n.32.ibid.

Matris vita ſemper præferenda , numero 36. ibid.

Pro ſaluanda Matre ao directò , vel indirectò quicquam fieri poſſit , ex quo fœtos ſit certò moriturus , numero 37. ibid.

Nunquam licet pro Matris ſalute directè prouocare abortum,n.38.p.36

Mater vt valet , ita & Puer in vtero manens, n.6.p.291

Matris vita viuit fœtus,n.7.ibid.

Vide *Fœtus.*

Mater grauida lethali morbo laborans , fœtus,quos geſtat,mortuos parit,aut non vitales,n.9.p.292

Matres ipſaſmet latere ſolet dies Conceptionis, n.12. p.193

Matris aſſertio qood prolem ex adultero,non autem ex marito ſuſceperit , non attenditur,u.6.& 10. p.400. & ſeq.

Mater quando agitur de dirimendo Matrimonio filiæ non admittitur io teſtem, quia reputatur ſoſpecta, n.20. p.519

Materia.

Materia non generat formam , ſed eſt propter formam, n.25.p.5

Materia non poteſt eſſe denudata à forma , n.32.p.6

Materia de pariter defunctis tantundem difficilis, quantùm nobilis, numero 1. p.250

Matrimonium.

Mattimonium conttactum antequam coniuges generate poſſint, an ſit validum, n.5. p.39
Apparente in prima Pubertate impotentiâ coëundi, expectanda eſt plena Pubertas, antequam Mattimonium diſſoluatur, n.6. ibid.
Ad Mattimonij validitatem non requiritur potentia generandi, ſed tantùm potentia coeundi, n.4 p.41
Mattimonium quando illico dirimatur, n.6. p.42
Matrimonium non dicitur conſummatum, niſi vir ſemen intra vas effundat, num. 16. p.44
Verum ſemen non effundentes an contrahere poſſint Mattimonium, & an contractum teneat, n.17. ibid.
Matrimonium conttactum non dirimitur impedimento amouibili, n.2. p.37
Vide *Impedimentum.*
Matrimonium an dicitur conſummatum viro ſeminante, ſed non potente ob virgæ breuitatem ſponſam deuirginare, num.4. p.50
Mattimonium illico ditimi poteſt, conſtito de Paralyſi Genitalium in ſene, num. 2. p.52
Anguſtia orificij ipſius vuluæ quando ſit iuſta cauſa diſſolutionis Matrimonij, n.7. p.58
Pudendi Muliebris amplitudo an poſſit præbere cauſam ditimendi Mattimonium, n.8. ibid.
Mentula Muliebris quando debeat præbere cauſam dirimendi Mattimonium, n.9. ibid.
Vide *Mentula.*
Exitus vteri quando ſit cauſſa diſſoluendi Matrimonium, n.10. p.59
Vide *Vterus.*
Apoſtemata vteri quæ, & quando cauſam præbeant ditimendi Mattimonium, n.11. ibid.
Vlcera vteri quæ, & quando diſſoluendi Matrimonium cauſa eſſe poſſunt, n. 12. ibid.
Fluxus vteri duplex, & quinam, ac quando poſſit Mattimonij diſſolutionis cauſam præbere, n.13. p.60
Nimia Mulieris pinguedo, an, & quando poſſit dare cauſam diſſoluendi Mattimonium, n.15. ibid.
Vide *Pinguedo.*
Ad Mattimonij validitatem vtrum requiratur potentia generandi, n.2. p.66
Matrimonij diſſolutio quid, n.2. p.92. & quomodo differat à tori ſeparatione, & diſſolutione ſponſalium, n.4. p.93
Matrimonium ſecundùm Canoniſtas conſummatur per quamcunque, & quocunque modo factam ſeminis virilis receptionem intrà vterum, n.6. ibid.
Examinatur hæc opinio, & quòd falſa ſit demonſtratur, n.7. ibid.
Mattimonium tunc dici debet conſummatum, cum inter Coniuges ſecuta eſt copula apta ad generationem, n.8. ibid.
Mentula muliebris quando conſummationem Matrimonij impedire poſſit, n.18. p.98
Matrimonium non conſummatum, & ex cauſa morbi contagioſi diſſolutum, non redintegratur etiam morbo recedente. Contrà in diuortio, n.2. p.99
Mattimonium ſecundum aliquos Doctores ob ſterilitatem poteſt diſſolui, num. 14. p.100.
Vide *Sterilitas.*
Mattimonium non ordinatur ſolum, & ſimpliciter ad copulam, ſed ad generationem n.15. p.101
Matrimoniale vinculum eſt indiſſolubile, n.17. ibid.
Ad Mattimonij validitatem non requiritur potentia generandi, numero 28. p.102
Mattimonium præter filiorum procreationem, quæ eſt præcipuus eius finis, habet alios fines laudabiles, n.21. ibid.
Mattimonium idcircò irritatur quibuſdam impedimentis, quia obſtant ſuæ conſummationi, n.16. p.100
Vide *Impedimentum.*
Pro diſſolutione Mattimonij ſtante euidentia impedimenti, non eſt neceſſaria Trieonij expectatio, n.1. p.295
Matrimonij diſſolutio intentari non poteſt, niſi conſtito, quod impedimentum illud conſummandi non ſit amouibile, num.1. p.314
Declaratur, n.ſeq. & 7. ibid.
Ad valorem Mattimonij, vt conſummatum dici poſſit, requiritur potentia penetrandi vas fœmineum, n.8. ibid.
Quandocunque Coniuges aſſequi poſſunt Matrimonij finem, Matrimonium dicitur validum & conſummatum, n.9. ibid.
Penetratio vaſis muliebris quatenùs ſit neceſſaria, vt Mattimonium dicatur conſummatum, n.11. ibid.
Mattimonium non dicitur conſummatum per ſolam vaſis penetrationem, ſed per ſeminis effuſionem intra vterum, num. 12. p.315
Mattimonij valor non poteſt pendere à caſu raro, n.13. ibid.
Matrimoninm an diſſolui poſſit permanente impedimento penetrandi vas fœmineum, ſecuta tamen conceptione per ſeminationem, n.16. ibid.
Mattimonij diſſolutio peti poteſt à Marito, non remoto impedimẽto, licet eo cognito, Copulam pluties continuauerit, n.3. p.314
Mattimonij finis eſt filiorum procreatio, n.10. ibid.
Ex Matrimonij vinculo vxor tenetur ſequi virum, & cum illo cohabitare, n.4. p.314
Vide *Vxor.*

A Matrimonio nooarceotur Muti & ſordi à natiuitate, o.5.p.246
Matrimonij ipſius vim & finem Muti & ſordi poſſunt tanquam iiopuberes appreheodere,n.6.ibid.
Vide *Mutus & Surdus.*
Matrimonium vt dicatur validum non ſolum requiritur vſus rationis,ſed etiā quod corpus ſit aptum generationi,numero 14. p.378
Matrimooium vt valeat reqniritur copulatiuè potentia ad carualem copulam,& prudentia rationis diſceroentis vim contractus matrimonij,n.19.p.378
Matrimonium eſſe validum in dubio pronunciandum eſt,n.20.ibid.
Declaratut,n.21.ibid.
Matrimonium non debet celebrari tempore Quadrageſimæ ſacræ,n.22.p.378
Minor decem annis Mattimonium contrahere noo poteſt,n.1.p.377
Vide *Malitia.*
Vide *Diſcretio.*
Bigamia non contrahitur ex ſolo Matrimonio cum Vidua,ſed requiritur Copula & conſummatio,n.20 p.417
Matrimonio contracto præſumitur Copula carnalis ex cohabitatione Coniugum,n.12. ibid.
Matrimonio coottacto, ſtante impedimento infirmitatis, noo præſumitut ea cohabitatione Coniugum Copula carnalis,n.15, ibid.
Vide *Copula.*
Matrimonium celebrari debet in Eccleſia ea diſpoſitione Sacri Concilij Tridentini, n.18.ibid.
Matrimonium probatur per duos Teſtes, etiam Mulieres,n.1.p.429
Matrimoninm contractum præſumitur ex traductione ſponſæ ad domnio ſpooſi, n.5.p.430
Matrimonium probatur ex Copnla ſubſequuta poſt ſponſalia,o.8.ibid.
Matrimonium præſomitor ex cohabitatiooe, n.10.ibid.
Matrimonium non clandeſtinum, ſed in facie Eccleſiæ coram Parocho & Teſtibus contractum probatur per ordioarias probatiooes,nom.12.ibid
Ad probandum Matrimonium,ſola cohabitatio ſufficit ad effectum legitimitatis, niſi conſtet de malo initio;oempè de Coocubinatu præcedente, numero 26. & vide in addit. Ferentill. num. 13. p.430
Matrimonium primnm quandò non agitur de dirimendo ſecundo, ſed ad effectum ſucceſſionis, probatur per ordinarias probatiooes,& etiam per leuiores,numero 13. ibid.
Matrimonium legitimè celebratur coram Parocho alterius ex coniugibus, num.17. p 431
Matrimonium non probatur ea inſtrumento dotali, niſi præſumptiuè, etiamſi de eo fiat mentio,n.18.ibid.
Maximè in præiudicium alterius Matrimonij,n.19.ibid.
Matrimonij diſſolutio ſi prætendatur ob impotentiam coëundi,iudex primo loco mandare debet quod vxor à Mulieribus,& Maritus à Viris peritis inſpiciatur, num. 1. p.433
Matrimonium vt poſſit diſſolui, quando impotentiæ coëundi ſigna ſuot dubia,neceſſe eſt quod conſtet coniuges ſimul cohabitaſſe,& incubuiſſe operi maritali,o.3.ibid.
Matrimoninm non eſt diſſoluendum ob impedimentum Coniugum medicabile,n.15. p 434 n.3.p.438
Matrimonium non diſſoluitur ſi arctitudinis impedimentum in Muliere eſt medicabile per ſciſſionem.
Vide *Arctitudo.*
Matrimonium vt poſſit diſſolui ob impotentiam coëuodi quid Coniuges iurare debeant? o.1.p.438
Et quid ſuper hoc iurare debeant eorum propinqui? n.2.ibid.
Matrimonium diſſoluitur, quando impedimentum coëundi inter Coniuges non eſt medicabile,n.6.p.439
Vide *Impedimentum.*
Ad Mattimonium contrahendum quis induci non debet metu pœnæ,n.1. p.441. & n.32.p.443
Ad Matrimonium quis allici poteſt ſpe lucri, n.2 p.441,& n.33. p.443
Vide *Lucrum.*
Matrimonium contrahens dicitur alienare propriam perſonam, quia non habet amplius ſui corporis poteſtatem, numero 2. p.384
Arrharum datio ſuſtinetur,ita vt ſi Matrimonium non ſequatur, Arrhæ lucrentur, n.36 p 443
Declaratur n.37.ibid.
Matrimonia liberè contrahi debent, n.42. ibid.
Matrimonium quando dicatur contrahi cum iodigno,n.45.p.444
Matrimonium contrahere non valet is, qui Ordioibus ſacris eſt inſignitus, num.46. ibid.
Matrimonium ſi contrahat Ordines ſacros habens eſt excommunicatus ipſo iure,n.47. ibid.
Matrimonium ſi contrahat,Ordioes habens, etiam dimiſſa vxore, adminiſtrare non valet Ordines ſuſceptos, pagina 48. ibid.
Matrimonium ſi contrahat, Ordioes Sacros habens,maiores Ordines ſuſcipere prohibetur,n.49.ibid.
Vide *Ordo Sacer.*
Ad Mattimooium non ſolet diſpenſare S. Pontifex eum eo qui reperitur Sacris Ordinibus inſignitus,o.52.ibid.
Matrimonium contrahere cum Clerico non videtur honeſtum, nec conueniens nobili Puellæ, numero 53. & 55. ibid.
Vide *Clericus.*
Matrimooium non bene contrahitur inter illos, qui ſunt ætate valde diſpares, o.59. p.445

Matrimonium vir quando contrahit debet aſſe annorum 36. iuxta Ariſtotelem, numero 61. ibid.
Matrimonium honeſte non contrahitur ſtaote inæqualitate ætaris contrahentium, n.63. ibid.
Matrimoninm honeſte non contrabitur cum Gibboſo, & ſtrumis infecto, n. 64. ibid.
Matrimonium contrahi non poteſt à Mulieте ſpiritibus immundis obſeſſa, n.1.p.448
Vide *Obſeſſio*.
Matrimonium contrahere non poteſt furioſa, vel mente capta, ſeu aliàs ſenſu carens, n.2. ibid.
Matrimonium contractum, obſeſſione ſpiritoom ſuperueoiente, noo dirimitur, n.3. ibid.
Matrimoniom ſubſequens nunquam dirimitur propter maleficium, niſi illud ſit perpetunm, & tale quod non niſi Dei miraculo tolli poſſit, n.9.p.448.
Matrimonium non impedit, nec dirimit netus conditionalis, & non abſolutus, n. 2. p 455
Matrimonium impeditur, & dirimitur, metu iuſto, & cadente in conſtantem virum, n.3. ibid.
Matrimonium vt metu dirimatur quinque conditiones copulatiuè requiruntur, n.5. p.416.& n. ſeqq.
Matrimonium iam contractum morbi non dirimunt, ſiuè ſuperueniant, ſiuè ante Matrimonium contractum adeſſent, n.13. ib.
Matrimonij vinculum iure diuino, & naturali eſt indiſſolubile, n.14..ibid.
Matrimonium oonniſi propter impedimenta ſanctionibus Eccleſiæ expreſſa dirimi debet, n.15. ibid.
Matrimonium dirimi poſſe iuſtâ de cauſa pro libitu voluntatis, erronea eſt Græcorum opinio, n.19.p.457
Matrimonium non impedit, nec dirimit morbus caducus, n.17.p.456
Matrimonium iam contractum dirimi propter morbum caducum, eſt erronea ſententia, n.21.p.457
Matrimonium dirimitur Impedimentis duodecim, n.16.p 456.
Matrimonium contrahere poteſt ſexagenarius, n.19.p 459
Matrimoniom etiam poſſunt contrahere de iure Canonico ſenes decrepiti, niſi alio impedimento laborent, numero 25. ibid.
In cauſa diſſolutionis Matrimonij ſumma diligentia adhibenda eſt, vt omnis fraus & error excludantor, n.6. p.394
Matrimonium diſſoluitur ob impotentiam viri, n.1.p.398
Matrimonium habetnt pro conſummato ad effectum conſequendi lucrum dotale, ſi per coniugem ſuperſtitem non ſteterit, quominus matrimonium conſummaretur, n.5.p.473
Matrimonium eſt à principio nollum propter impotentiam perpetuam, n.6. ibid.
Matrimonlum vbi non adeſt, ibi nec dos, nec lucrum ſeu donario propter nuptias eſſe poſſunt, n.7. ibid.
Matrimonium quando eſt nullum propter impotentiam viri, non deberut lucrum dotale, n.8. ibid.
Matrimonium ad ſui validitatem reqoirit oumerum annornm, pubeſcentiam corporis, & potentiam coëundi, n.5.p.406
Matrimonium quandoque contrahi poteſt ante pubeſcentiam per verba de præſenti, ſed coottahentes debent eſſe pubertati proximi, n.6. ibid.
Mulier annorum octo & menſium decem matrimonium validè non coorrahit oiſi probetur prudens & diſcreta, numero 1. p.406
Matrimonium contractum cum puella maiore ſeptennio & viripotente an ſuſtineatur, o.17.& ſeq.p.407
Matrimonium contractum cum puella impubere ad hoc vt ſit validum non ſufficit quod puella ſit viripotens, ſed inſuper intelligat vim conſenſus coniugalis, n. 18. ibid
Vide *Diſcretio*. *Malitia*
Matrimonium eſt inualidum ſi contrahatur cum puella ætatis longè diſtantis à pubertate, n.23.p.408
Matrimonium in dubio validom iudicari debet, n.27. p 408
Declara vi n.28. ibid.
Matrimoninm non ſubſiſtit, ſi in altero ex coniugibus adſit impotentia perpetna, n.2.p.483
Matrimonia duo ſi fuerint contracta, & adſit dubium circa *primum*, ſtandum eſt *pro* ſecuodo, n.47.p.*521*
Matrimonium contractum cum affine, nullum, & innalidum eſt, ex diſpoſitione ſacri Concilij Tridentini, n.49. p.522
Matrimonij cooſummatio præſumitur ex eo quod ſponſi ſimul cubuerint, num. 33. p.531
Matrimonij non conſummati præſumptio oritur ex eo, quod Pater ſponſæ exegerit creditom, quod fuerat pro dote ſponſo aſſignatum, ipſo ſponſo viuente, n.44.p.532
Matrimonij non conſummati præſumptio oritur ex præpropeta ſponſæ migratione è cubiculo, n.46. ibid.
Matrimonij non conſummati præſumptio oritur ex eo quod ſponſa alleget ſponſi ſenectutem, n 47. ibid.
Matrimonij conſummationem tunc ſponſa tenetur probationibus vrgentioribus iuſtificare quando militant præſumptiones in contrarinm, n.50. ibid.
Matrimonij finis eſt liberorum procreatio, n.53. ibid.
Matrimonium contrahens habet pro fine non ſolum liberorum procreationem, ſed omnia quæ veniunt ex natura Matrimonij, n.56. ibid.

Mederi.

Medenti ſatis eſt omnia cum ratione facere, n.6.p.179
In medendo ſuam capacitatem prætergredi, culpa non vacat, n.11.p. 178

MedendI

Medendi officium eſt munus publicum, quod quilibet etiam inuitus exercere tenetur, n. 1. p. 306.
Dic vt n. 15. p. 307
Mederi pauperi non tenetur Medicus, ſi alij adſint Medici qui idem facere poſſint, n. 24. p. 308
Vide *Medicus*.

Medicamentum.

Medicamentum, eſt id, quod aſſumptum nullum corpori præbet alimentum, num. 17. p. 82
Medicamenta ob morbos aſſumuntur, non tanquam nutritura cibaria, numero 25. p. 83
Pro Medicamentis vtimur iis, non pro cibis, quæ omninò dulcedine carent, n. 29. p. 84
Medicamentorum confortantium vſus, non tam facilè concedendus in jejuniis, ſed tantùm ex cauſa morbi, numero 24. p. 87
Medicamenta nonniſi à calore actuantur, n. 10 p. 159
Medicamenta ſalubria etiam Veneni nomine donantur, n. 1. p. 150
Medicamenta ſterilitatem inducentia licet aliquando propinare, n. 21. p. 153
Medicamenta interdum ſuo fine fruſtrantur, n. 1. p. 159
Medicamenta ſoporifera, cùm valida ſunt, hominem infatuant, aut in apoplexiam præcipitant, vt declaratur, n. 2. & 14. p. 185. & 184
Medicamenta contra morbum Gallicum vltra qualitatem occultam, habent ſuas manifeſtas qualitates quibus aliis morbis contrariantur, n. 15. p. 195
Medicamentorum frequens vſus conceptionem impedire ſolet, numero 3. pagina 348

Medicus.

Medicorum quidam errores, à diuina & humana lege ſunt punibiles, numero 2. p. 218
Euentus mortalitatis Medico non imputandus, ibid.
Medicus tenetur in medendo ſequi ſententias certas & ſecuras, numero 3. p. 218
Medicus recedens à communiſſima Peritorum opinione abſque firmiſſimis rationibus, errat turpiter, & punibilis eſt, num. 4. p. 219
Medicus ex dolo in medendo delinquens, ægro moriente, videtur homicidij reus, n. 10. ibid.
Medicus artis miniſter eſt, numero 5. p. 139
Medici qui à ſanguine detrahendo, vbi opus eſt, abhorrent, à Medicina facienda prohibendi ſunt, n. 6. & 7. p. 219
Medicus tenetur mederi ægroto in periculo exiſtenti, aliàs, ſi moriatur, tenetur de homicidio, n. 2. p. 306
Medicus tenetur lege præcepti etiam inuitus mederi, n. 3. ibid.
Dic vt n. 36. p. 310
Medicus interficere videtur, qui, cùm poteſt ægrum ſanare, renuit illi mederi, num. 6. ibid.
Medicus tenetur mederi etiam nolentibus, & inuitis, n. 7. ibid.
Amplia etiam ingratis, n. ſeq. p. 307
Dic vt n. 39 p. 311
Medicus gaudet multis priuilegiis, vt publicæ ſalutis curam gerat, numero 9. p. 307
Medicus recipit mercedem pro honorario, n. 11. ibid.
Medicus non poteſt compelli ad ea, ad quæ per propriam artem non obligatur, n. 12. ibid.
Medicus contra ſuæ Artis dogmata Medicinam exercens, grauiter errat, numero 14. ibid.
Medicus non tenetur deſperatis mederi, n. 15. ibid.
Medicus ſuſcipiens curam morbi deſperati nemini facit iniuriam, n. 17. ibid. & n. 44. n. 311
Medicum conuocare tenentur in caſibus difficilioribus obſtetrices, aliàs puniendæ ſunt, n. 3. p. 178
Medicus à publico non conductus non poteſt quandocunque cogi ad medendum, n. 21. p. 308
Dic vt n. 46. & 47 p. 312
Medicus à publico conductus non tenetur ad caſus inſolitos, n. 22. p. 308
Medicus non tenetur exiſtentibus in loco aliis Medicis, infirmis mederi, num. 23. ibid.
Medicus non tenetur mederi pauperi, ſi alij adſint Medici, qui idem facere poſſint, n. 24. ibid.
Medicus cogi poteſt quandocunque ad medendum, vbi non ſit alius Medicus, qui opem ferat, n. 25. ibid.
Medicus peſtis tempore etiam non conductus, non exiſtentibus aliis, poteſt cogi ad medendum, n. 26. p. 309
Contrarium etiam in conducto.
Dic vt n. ſeq. ibid.
Medicus quilibet in Peſte ſine contagio poteſt cogi ad medendum, non exiſtentibus aliis, n. 31. ibid.
Medicus licèt aliquando cogi poſſit ad medendum Peſte infectis, non poteſt vnquam cogi ad cohabitandum in loco infecto, n. 32. ibid.
Medicus tempore Peſtis poteſt ſeruire per ſubſtitutum, n. 33. p. 310
Medicus non poteſt cogi ad medendum abſque ſalario, quod in peſte debet eſſe majus conſueto, n. 34 ibid.
Medicus quando ſit reus mortis ægrotantis, ſi illi ſuccurrere neglexerit, numero 38. ibid.
Medicus non tenetur mederi nolentibus, & inuitis, niſi eſſent dementes, n. 39. p. 311
Medicus quando, & quatenus teneatur mederi ob priuilegia, quibus gaudet, num. 40. ibid.

Medicus quando poſſit licitè curationem ſuſcipere Morborum incurabilium, n.43. ibid.
Quæ habent locum in Medico Phyſico, habent etiam locum in aliis, qui veniunt nomine Medici, & in quibuſcunque eius miniſtris, numero 48. p.312
Medici non per violentiam & per minas cogi debent ad medendum, ſed blandè alliciendi mercede ſufficiente oblata, n.49. ibid.
Ad Medicos exhortatio, numero 50. ibid.
Medicos Index adhibere debet qui furorem ſeu dementiam cognoſcant, num.6. p.365
Medici vt probent qualitatem morbi, deponere debent per ſenſum Corporis, nempè quod viderint infirmum, ita vt morbi qualitatem iudicare potuerint, num.14. p.410
Medico deponenti Mulierem ex abortu obiiſſe credendum eſt, n.12. p.413
Medicis qui infirmum curarunt ſtandum eſt potius quam aliis, numero 14. ibid.
Medicorum fides probat infirmitatem, n.19. p.417. & n.3. p.398
Medicorum iudicium ſæpè fallitur, num.8. p.420
Medicis atteſtantibus de re ad eorum peritiam ſpectante ſtandum eſt, numero 6. p.425
Medicis in Arte ſua ſtandum eſt, n.2. p.449. & n.10 p.395
Medici atteſtatio infirmitatem probat, n.2. p.396
Maximè quando alij teſtes de illa deponunt, n.3. ibid.
Medici atteſtatio in materia qualitatis morbi præfertur aliis teſtibus, numero 9. p.397
Medicis deponentibus de infirmitate ſtandum eſt, tanquam peritis in Arte, num.7. p.522. & n.12. p.510
Medicis atteſtantibus de qualitate morbi, plena fides adhiberi debet, numero 10. p.512

Membrana.

Membranæ cùm ſint partes ſpermaticæ, non aliunde quàm ex ſpermate generari poſſunt, numero 7. & 14. pag.215. & ſeq.
Membranæ in fœtu ex ſemine muliebri generantur, n.16. p.216

Membrum.

Membrum nimis craſſum an ſit iuſta cauſa dirimendi Matrimonium, n.1 p.49
Et quid de Membro carnoſo vltra conſuetum, n.2. ibid.
Membro contracto exiſtente quid de eo determinandum, n.5. p.50
Membri tortuoſitas copulam impedire poteſt, & eſt duplex, n.7. p.51
Membri craſſities excedens quando ſine remedio ſit, n.8. p.96
Membra officiorum gratia conſtant, num.3. p.205
Membrorum mutilatio inducit irregularitatem, n.1. ibid.
Vide *Mutilatio.*
Vide *Irregularis.*
Membri breuitas impedit, quò minùs Vir poſſit penetrare ad violationem virginitatis, n.1. p.203
Signa violationis virginitatis æquiuoca ſunt, & communia tam violationi factæ per membrum virile, quam factæ alio quocunque modo, n.2. p.204
Membri longitudo non poteſt impedire erectionem, licet impedire poſſit generationem, n.6. p.295
Membrum auris eſt ad nobiliſſimam operationem & ad decorem fabricatum, n.2. & 5. p.205
Vide *Auris.*
Membrum in coitu quam penitiſſimè debet intrudi, aliàs difficiliùs ſequitur conceptio, n.9. p.224
Vide *Penis.*
Membri breuitas impedit generationem, n.1. p.344
Vide n.8. p.345
Membrorum ſuorum nemo eſt Dominus, n.4. p.518

Memoria.

Memoria lapſa, læditur etiam Ratio: quod declaratur ibid. n.1. p.163
Memoria quot modis læditur, numero 2. ibid.
Memoria *lædi poteſt, non læſa ratione, n. 3.* p.163
Memoria & Ratio habent diſtinctas ſedes, n.6. p.164
Memoria & Ratio requirunt inſtrumenta diuerſimodè temperata, n.7. ibid.
Abſque memoria poſſumus intelligere, n.11. p.164
Memoria amiſſa, etiam amittitur Ratio, ſi frigida intemperies intendatur, num.13. p.165
Actus abſurdi ab iis facti qui memoriam amiſerunt, non ſunt ex Rationis læſione, n.14. ibid.
Memoria etiam in totum deperdita, Ratio de neceſſitate non læditur, numero 8. p.164
Memoriæ imbecillitas non infert defectum intellectus, præſertim in infirmo, n.22. & 23. p.466

Mens.

Mentis alienatio quæ & quando impediat Euchariſtiæ aſſumptionem, num.3. pag.88
In Mentis alienatione aliquando adſunt lucida interualla, aliquando non, num.4. pag.89
Mente alienatis quando poſſit exhiberi Sacroſancta Euchariſtia, n.5. ibid.
Vide *Alienatio Mentis.*
Vide. *Demens.*

Mentis ſanæ non præſumitur is qui eſt in articulo mortis conſtitutus,numero 11. ibid.
Mentis ſanitatem in Teſtatore ſufficit adeſſe tempore teſtamenti, numero 5. pagina 411
Mentis ſanitas præſumitur in Teſtatore cui in infirmitate adminiſtrata fuerunt Sacramenta,n.5.ibid.
Mentis ſanitas naturaliter & de iure præſumitur, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi concludenter, num.1. & 4. p.421
Mentis ſanitas præſumitur etiam in ſene,n.2, ibid.
Notarij aſſertio, Teſtatorem eſſe ſanæ mentis, facit vehementem ſanitatis præſumptionem,n.3.ibid.
Mentis ſanitas probatur per communem reputationem,per famam,& per teſtes deponentes de rebus prudenter geſtis, n. 15. p.422
Mentis ſanitas arguitur ex frequentia Eccleſiarum,& Miſſæ auditione, n.16. ibid.
Mentem ſanam arguit frequentia Sacramentorum præſertim in vltima infirmitate, n.17.ibid.
Mentis ſanitatem arguit prudens diſpoſitio, n.22.p.423
Religioſorum atteſtationi de ſana alicuius mente plurimum defertur, numero 20. p.422
Mente ſanus quilibet præſumitur,n.5.p.376. numero 4. pagina 448. & numero 7. p.461
Mentis ſanæ eſſe, naturale eſt, numero 9. p.465
Mentis ſanæ Teſtatorem fuiſſe oſtendit ipſum Teſtamentum ritè & rectè conditum, n.23.ibid.
Mens ſana arguitur ex ordinata ſcripturæ compoſitione; prout è contrà ex inordinata,præſumitur Dementia, numero 24. ibid.
Mens ſana Teſtatoris arguitur ex inſtitutione hæredum ab inteſtato venientium,n.15. ibid.
Mens ſana arguitur ex Sacramentorum ſuſceptione.n.16.ibid.
Mentis ſanæ præſumptio in Teſtatore deducitur ex eo, quod ipſe Teſtamentum ſubſcripſerit,& Teſtes interuenerint,n.18. ibid.
Mentis ſanæ viri, licet aliqua faciant de tempore Teſtamenti,ſanæ menti non conuenientia, non tamen inſani reputantur, dum ſuſpicio furoris ex aliis cauſata amoueatur; & plura exempla referuntur, numeris ſeqq. poſt numerum 25. p.466
Mente captos quis dicatur, n.4.p.403
Mentis ſanæ quilibet eſſe præſumitur,num. 6 ibid.& n.27.p.498
Mentis ſanæ præſumptio viget ad ſuſtinendum actum geſtum,n.11.p.482
Mentis ſanæ quemlibet eſſe, naturale eſt, n.18.p.498
Mentis ſanæ nulla datur maior coniectura quàm quæ deſumitur ex teſtamentariæ diſpoſitionis qualitate,n.31.p.499
Mens transferentis debet eſſe ſana, ſi poſſit penſio nutu transferri, n.7.& 9.p.197

Menſtrua Purgatio.

Menſtruæ purgationes, quomodo diſtinguantur à purgationibus puerperij, n. 2. p.299
Menſtrua, ac puerperia ſi fluant, ex mœrore & triſtitia, vel diminuuntur, vel in totum retinentur, numero 5. pagina 256
Menſtruæ purgationis diminutio in puerperio morbum excitans, ex quo puerpera decedat,caſum pro exceptione facit, n.6, p.258
Menſtrua retenta quandonam Hydropem excitare conſueſcant,n.4.p.262

Mentula.

Mentula muliebris quando debeat præbere cauſam dirimendi Matrimonium, n. 9. p.58
Mentula muliebris quando conſummationem Matrimonij impedire poſſit, n. 18, p.98
Vide *Matrimonium.*

Meretrix.

Meretrices in actu Copulæ latebras quærunt n.23.p.520
Ex publica Meretrice nati, dicuntur vulgo concepti,n.1. p.551
Meretricis publicæ filij certum Patrem oſtendere nequeunt,n.2.ibid.

Metus.

Metus conditionalis, & non abſolutus non impedit,neque dirimit Matrimonium,n.2. p.455
Metus iuſtus & cadens in conſtantem virum dicitur qui continet periculum mortis, vel cruciatum corporis, n.4. p.456
Metus vt dirimat Matrimonium quinque conditiones copulatiuè requirit, num. 5. ibid.
De quibus Conditionibus, n. ſeqq.
Metus iuſtus & cadens in conſtantem virum, impedit & dirimit Matrimonium, n.2.p.455
Metus iuſtus non dicitur,ſi malum, quod timetur non ſit graue,n.6.p.456
Metus iuſtus non dicitur, niſi timor mali euentûs ſit probabilis & rationabilis,n.7. ibid.
Metus iuſtus non dicitur ſi incutiens metum minas exequi non valeat, numero 8. ibid.
Metus iuſtus non dicitur quando incutiens metum minas exequi non ſoleat, num.9. ibid.
Metus iuſtus non dicitur quando is, cui quis minatur, facilè poteſt malis occurrere, n.11.ibid.
Metus ſi fuerit incuſſus ab aduerſario teſtibus aliàs examinatis,præſumitur in eo potentia in futurum,n.5.p.462

Minor.

Minor cenſetur ignorare Teſtamentum Patris,n.73.p.446
Minori,qui omittit adimplere ordinata à Teſtatore, competit reſtitutio in integrum, n.78.ibid.
Minor reſtituitur in integrum ſi transgrediatur voluntatem Teſtatoris in committendo,n.79.ibid.
Contrarium;n.80.ibid.
Declaratur, n.81.ibid.
Minori, qui omiſit implere præceptum Teſtatoris, ſuccurritur abſque reſtitutione, n.83 ibid.
Minori cuilibet competit reſtitutio in integrum,etiamſi agatur de commiſſione,non autem de omiſſione,n.94. p.447
Vide *Reſtitutio in integrum.*
Minor in his, quæ gerit occaſione Matrimonij, habetur pro maiore,n.87.ibid.
Minor quando non dicatur doloſè agere, n.88.ibid.
Minori dandus eſt Curator,n 5.p.518
Allegans nullitatem contractus geſti per Minorem,ob defectum interuentus proximiorum, probare tenetur nedum exiſtentiam proximiorum,ſed etiam habilitatem de eo tempore ad interueniendum contractui,n.1 p.414
Contrarium n.4.p.415
Sed reprobatur,n.5.ibid.

Miraculum.

Miracula omnia non tranſcendunt ſimpliciter Naturæ potentiam,n.1.p.131
Miraculorum triplex gradus, num. 2. ibid.
Miracula omnia habent aliquid quod admirationem excitat,n.3.p.131
Miracula quomodo aliquando etiam ex Naturæ virtute contingere videantur, n. 4. ibid.
Miraculum eſt opus arduum,numero 7.pagina 132
Vide *Sanatio Miraculoſa.*
Deus ſeruos ſuos in peculiari aliquo Miraculorum genere magis quàm in alio interdum illuſtrat, n.1.p.135
Satis eſt ad miraculi euidentiam, vt ſanatio vrgentioris morbi ſit inſtantanea, licet remaneant alia morbi accidentia, num. 8. p.137
Miracula aut ſunt præter naturam,aut contra naturam,aut ſupra naturam,numero 6.pagina 141
Miraculum non dicitur id quod naturæ vires non excedit,n.2.p.142
Miracula quædam videntur aliquando ex naturæ vi contingere, & quomodo, n. 1. p.145
Miraculum clarius eluceſcit ex conſequentibus ipſam ſanationem, numero 6. pagina 202
Miraculum non poſſumus imaginari, vbi Natura ex ſe operatur,n.15.p.341
Vide *Natura.*

Mola.

Mola,quid,n.1.p.214
Mola eſt falſa quædam conceptio, num. 3. p.215
Mola quomodo generetur,n.4.ibid.
Mola an generari poſſit abſque ſemine virili n.5.10.& 17.p.215.& ſeqq.
Mola conceptus eſt præter naturam, & ideo non habet ſtatutum tempus geſtationis, n.8.p.215
Molæ nutriuntur & augeſcunt per vmbilicum,n.9.p.216

Moniales.

Indulgentia Pontificum in dimiſſione Monialium à clauſura, non reſpicit ſalutem particularem,n.1.p.282
Contrarium,n.ſeq.p.283
Quæ conditiones requirantur in morbo cuius cauſa Monialis dimitti debeat à Clauſura,n.4.p.283.& n.9 p.284
Monialis non debet dimitti à Clauſura, ſi morbus non ſit contagioſus, numero 8. p.283

Monſtrum.

Monſtro naſcente membra humana ac belluina habente, datur ſufficiens indicium inquirendi contra reum,n.3.p.173
Mulier non eſt ab omni ſuſpicione libera quæ tale monſtrum edit,vnde ad vlteriora procedendum vt veritas habeatur, n. 13. p.175

Morbus.

Morbi inſigniter Caput debilitantes,ac refrigerantes, faciunt maximam coniecturam impotentiæ,n.1.p.52
Morbi quidam magni quando faciant Hominem impotentem,n.9. pag.54. & n.10. p.55.& n.11.ibid.
Morbi nonnulli Mulieres infœcundas faciunt,n.8.p.67
Terminus acutorum Morborum eſt quadrageſimus dies, n.2.p.73
Vide *Terminus.*
Morbus acutus habet ſuum motum celerem, n.3.ibid.
Qui morbi prohibere debeant Euchariſtiæ aſſumptionem,n.5.p.88
Morbi cum quibus aſſociatur vomitus, prohibent Sacramẽti exhibitionem,n.15.p.90
Morbus quis ſit Cholera,n.19.p.91
Vide *Cholera.*
Morbi contagioſi relinquentes ſemina contagij recedentes, an dent cauſam diuortio, n.3.p.99
Morbus diuturnior maiorem timorem poteſt dare ſano coniugi infectionis, quam recentior,n.6.ibid.
Morbus grauis recedens plus timendus eſt, quàm mitis præſens,n.5.ibid.
In quibuſdam morbis relinquatur diſpoſitio inficiendi ſanum coniugem, num.7. ibid.
Morbi hæreditarij maiorem ſuſpicionem infectionis inducunt,n.8. p.100

Morbi

Motbi contagioſi omnes non dant Diuortio cauſam, n. 9. ibid.
Motbi prima, vel ſecunda cauſam an mottem attulerit, arbittabitur iudex, n. 12. p. 369
Morbi cauſæ quæ non poſſunt probari niſi per teſtes domeſticos & familiates, contta illos non ſunt admittendæ leues exceptiones, n. 13. num. 13. ibid.
Morbi cauſa ſi ptæponderet culpæ infirmi, mors ſuperueniens ttibuitur primæ cauſę, n. 9. ibid.
Motbus quòd ſit mortalis bene probatur ab euentu, n. 2. & 3. p. 369
Morbus nullus poteſt ſuecedere ex natutali pattu, n. 3. p. 256
Vide *Partus*.
Motbus ex nulla te natutalitet ſe babente dependere poteſt, qui res eſt prætet naturam, n. 4. ibid.
Morbi magui ex magnis cauſis fiunt, n. 6. ibid.
Morbi acuti fiũt ab humoribus ealidis, Chronici ab humotibus frigidis. n. 10. ibid.
Morbus interimens vbi fit ptimò, & pet ſe culpa grauiditatis, alia cauſa non eſt quærenda, n. 2. p. 288
Morbus extra grauiditatem ſi non ſit aptus oecidere, & cum grauiditare occidat, grauiditas ſola eſt culpanda, n. 4. ibid.
Motbus ſuccedeus partu exiſtente natutali, ex partu dici non poteſt, n. 1. p. 259
Morborum duo genera in ptægnante, vel patturiente conſideranda, u. 1. p. 263
Morbi qui, quantùm, ac quomodo uaturalem effigiem immutare conſueſeant, numero 9. p. 274
Morbi à flatu excitari citò diſſoluuutur, n. 5. p. 124
Morbi ſanati non poſſunt niſi eorum cauſæ tollantur, n. 15. p. 126
Morbi curari poſſunt vel coctione, vel reſolurione, vel diſcuſſione, n. 2. p. 127
Morbi à calidis humoribus ptocteati, bteues; à frigidis verò longi, n. 5. p. 128
Morbum magis incurabilem teddit natura pattis affectæ, ſi cum morbo conueuiat, & debilis ſit, n. 8. ibid.
Morbi increſcentes in ſenibus, qui? num. 10. p. 129
Morbum fieri pet decubitum quando dicatur, n. 3. p. 136
Morbi longi non poſſunt natutaliter niſi paulatim & longo tempotis intetuallo ſuperari, n. 6. p. 139
Vide *Sanatio*.
Morbos natura ſupetat concoquendo, n. 4. p. 140
Motbo exiſtente crudo nullæ indieationes bonæ naturaliter eſſe poſſunt, numeto 9. p. 143
Morbi augmentum quando dicatur, num. 11. ibid.
Morbus in augmento dicitut crudus, n. 12. ibid.
Motbus non dicitur ſanati qui alterum morbum facit, n. 5. p. 147
Motbi accidentia debent eſſe patti affectæ proportionata, n. 5. p. 149
Morbi ex aëris vitio excitati, ſunt omnium petnicioſiſſimi, n. 3. p. 167
Morbus leuis non eſt dignus nomine morbi; n. 2. p. 169
Motborum magnorum ſigna conſpicua apparent, n. 5. ibid.
Morbi magni ſupponunt magnas cauſas; n. 6. & 8. p. 170
Motbus magnus magnum receſſum à naturali ſtatu ſiguificat, n. 7. p. 170
Morbus magnus æſtimarur capitis dolor ſi fuerit gtauior, n. 4. p. 169
Morbos prænuntiant ſpontaneæ laſſitudines, n. 13. p. 194
Morbus aptus ad inficiendam dominm Coniugum, eſt iuſta cauſa diuortij: non ſic autem vbi morbus ſimpliri contagioſanum eoniugem inficere poteſt, n. 5. p. 102
Morbi quinam adeò prauis exhalationibus ſcateant, vt etiam domos inficiant, n. 7. ibid.
Morbi cordis ſtatim atque ineeperint, hominem perimunt, n. 3. p. 198
Morbo magno prehenſi poſt allum motbum neceſſariò pereunt, n. 6. p. 199
Morbi longi ſanantur per concoctiones, n. 7. ibid.
Si quis ſubitò naturaliter à motbo liberetur, aliquam inſignem euacuationem habeat neceſſe eſt, n. 9 p. 299
Motbo lethali in prægnantia, vel pattu ſuccedente dummodo ex Prægnantia, vel pattu immediatè non dependeat, non ſit locus exceptioni, n. 5. p. 262
Morbi viſionem tantùm diminuentes an diſſoluant ſponſalia, n 8. p. 104
Morbi increſcentes in ſenibus, qui? num. 10. p. 129
Morbis obnoxius eſt fœrus in Matris vtero, non minùs, quam extra vterum, num. 2. p. 117
Vide *Fœtus*.
Morbus ibi firmatur, ſi quæ pars ante morbum laboraueiit, n. 3. p. 200
Morbi ſtatus quando dicatur, n. 2. p. 201
Morbi acuti per Lunæ motum: Chronici per motum Solis iudicantut, numero 7. p 210
Quæ conditiones requirantur in motbo cuius cauſa Monialis dimitti debeat à clauſura, numeto 4. p. 283. & numero 9. p. 284
Qui ægris in motbis longis aſſiſtunt, non euitant, ob incommoda, quæ patiuntur, aduerſæ valetudinis inſultus, numero 7. p. 283
Motbus ſi non ſit contagioſus non eſt iuſta cauſa dimittendi Monialem à clauſura, n. 8. ibid.
Motbus ob cuius cauſam Monialis dimittitur à Clauſura, debet probabiliter eſſe curabilis, n 11. p. 184
Morbus acutus tantumdem damni infert breui tempore, ſi occidat, quantum morbus Chronicus, ſed lethalis, tempore diuturno, n. 5. p 291
Motbi incurabiles aliquando ſola aëris mutatione curantur. n. 7. p. 239

Mòrbus eſt proxima cauſa mortis, non accidentia morbi, niſi in quantum à morbo dependent, n.14.p.321

Qui morbo aliquo ſuffocante peteunt, non ante tertiam diem efferendi, & cur? n. 7. p 337

Morbus in habitu idem eſt ac connaturalis, n.1.p.339

Morbi in habitu non ſunt amouibiles, quia veluti naturales affectus ſunt, numero 2. ibid.

Naturales diſpoſitiones ad aliquem morbum contrahendum, ſuperari non poſſunt, n. 3. ibid.

Morbus vnus alterius eſt remedium, vt Quartana, ex qua Epilepſia quandoque ſanatur, n.7.p.340

Morbus quandonam redditur habitualis frequentia acceſſionum, n.9 ibid.

Morbus non poteſt dici habitualis durante conſenſu, niſi iam in parte fixatus ſit, n.10. ibid.

Morbus in habitu ſolidas partes occupat, n.12.p.341

Si ex cauſa morbi renunciare licet Epiſcopatui, videndum primò an morbus ſit ſanabilis, nécne, n.1.p.342

Periculum incidendi in morbum idem operatur ac ipſe morbus, n.6. ibid.

Morbi ſeniles vires tempore acquirunt, n.3. p.345

Morbi magni & diuturni cauſa ſunt cur Homines citius ſeneſcunt quam deberent, n. 14.p.358

Morbus ibi firmatur, vbi pars ante morbum laborauerit, n.23. p.359

Morbi dantur, & alia ſanitatis incommoda veneficiis Diabolicis excitata, n.1.p.241

Morbi quidam magni habent aliquando fortes, ac repentinos inſultus à Natura, n.2.p.242

Morbi vteri aliarum principum partium morbis aſſociati, tam admirabilibus ſymptomatibus concomitantur, vt ſupernaturales exiſtimentur, n.4 ibid.

Morbis vteri plures Mulierum conflictatæ à Dæmone obſeſſæ exiſtimantur, n. 5. ibid.

Morbos prænuntiant ſpontaneæ laſſitudines, & qua ea cauſa, numero 6. ibid. & num. ſeq.

Morbi qualitas ex accidentibus potiſſimùm dignoſcitur, n.15.p.410

Morbus contagioſus non ſufficit ad Tori ſeparationem, ſed ſolum ad debiti negationem. & quando, n.15. p.452

Morbi Matrimonium iam contractum non dirimunt, ſiuè ſuperueniant, ſiue ante contractum adeſſent, n.13.p.456

Morbi præſumpta continuatio tollitur ex contraria probatione, n.16.p.396

Morbi qualitas quomodo & à quibus probetur, n.8.& 9.p.396

Morbi grauis ſigna perſpicua eſſe debent, n.6.p.476

Morbi magni, quales ſunt acuti, magna ſolent producere ſymptomata, n.7.ibid.

Morbus niſi ſit grauis, ac ſonticus, non impedit humanas actiones, numero 19. pagina 476. & numero 27. pagina 477

Morbus non ſolum eſt habitus contra naturam, ſed habitus qui Corporis vſum deteriorem reddit, n.18.ibid.

Morbi qualitas doloribus maximè oſtenditur, n.15.p.476

Morbus Caducus.

Morbo caduco vitiatur Profeſſio ſi ità diſponant Conſtitutiones Religionis, n. 5. p.409

Morbus caducus vt inualidet Profeſſionem probari debet de tempore ſequutæ Profeſſionis, n.7.ibid.

Morbus caducus non probatur per teſtes deponentes vidiſſe aliquem in terram cadere, n.8.ibid.

Morbus caducus non probatur ex eo, quod quis ſoleat cadere in terram, ſed bene morbus ſimilis, vel propenſio ad illum, n.11. p.410

Morbum caducum patientes, impoſſibile eſt, quod frequentiſſimè non cadant, num.19. ibid.

Morbum caducum patiẽtes exacto 22. ætatis anno vehementiùs amittuntur, n.20. ibid.

Morbus caducus vix eſt aliqua arte medicabilis, n.21.ibid.

Morbus caducus ab antiquis appellabatur Herculeus propter eius vim, numero 22. ibid.

Morbus caducus non impedit, nec dirimit Matrimonium, n.17.p.456

Morbo caduco laborantes iuxtà ritum Græcorum ſunt inhabiles ad contrahendum Matrimonium, n.20.p.457

Morbum caducum *dirimere Matrimonium* iam contractum, eſt erronea ſententia, n.21.ibid.

Morbum caducum allegans in perſona alicuius tenetur illum probare, n.8.p.396

Morbus caducus ſi realiter non ſit, non euadit talis ex eo quod patiens aſſerat eſſe talem, n.12.ibid.

A morbo caduco liberatio probatur per teſtes de tali liberatione deponentes, n.15. p.396

Morbus caducus, Comitialis à Iuriſconſultis appellatur, & quare, n.1.& 17. p.402.403

Morbus caducus ſemper eſt perniciosſus, & curatu difficilis, n.2 p.402

Morbus caducus in ætate prouectis vix vlla arte eſt medicabilis, n.3.ibid.

Morbo caduco laborans, inhabilis eſt ad beneficia obtinenda, n.4.p.402

Vide *Beneficium.*

Morbo caduco laborans eſt irregularis, prohibetur enim promoueri ad Ordines, & promotus ſuſpenditur, n.6.p.402

Morbus caducus non inhabilitat de iure ad obtinendum beneficium, in quo non requiritur Ordo ſacer, n.8.ibid.

Morbo caduco laborans non eſt ſuo facto irregularis, ſed ex accidenti, n.9. p.402

Morbi caduci effectus, numero 12. ibid.

Morbi caduci exiſtentia probata, ſi quis illius deficientiam alleget, probare tenetur, n.13.ibid.

Morbo

Morbo caduco affectis Sacramentorum adminiſtratio non eſt committenda, n. 18. p.403

Morbus Dæmoniacus.

Morbus tam naturalis, quam Dæmoniacus ab iiſdem cauſis naturalibus dependet, n.11.p.243
Morbi Dæmoniaci licet difficulter cognoſcantur, à multis tamen ſimul iunctis ſignis cognoſci poſſunt, n.12.ibid.
Morborum Dæmoniacorum ſigna communia ſunt morbis quoque naturalibus, n.13.ibid.
In morbis naturalibus adſunt ſigna dependentia à cauſis, quæ inter ſe ſunt compatibiles: in Dæmoniacis contrà, num.14. ibid.
Nihil nos magis perducit ad cognitionem morbi Dæmoniaci, quam ipſius morbi mos, n.16.p.244

Morbus Gallicus.

Morbus Gallicus leuis an debeat dare cauſam diuortio, n.10.ibid.
Morbus gallicus non dependet à manifeſtis qualitatibus, ſed ab occultis, n.11.ibid.
Morbus gallicus quandonam grauis dicendus, n.12. ibid.
Morbus gallicus habet quoſdam gradus maioris, & minoris malignitatis, numero 13. ibid.
Morbi gallici ſignum petitum ex dolore capitis abſque febre, magis noctu quàm diu affligente, fallax eſt, num.1. & 10. p.192. & 194
Morbi gallici varia ſigna conſiderantur, n.2.3.& 4.p.193
Et rejiciuntur, n.11.& ſeq. p.194
Morbus gallicus habet quandam peculiarem venenoſitatem, quę communibus remediis vinci non poteſt, ſed requirit antidota propria, n.8.p.193
Morbi gallici ſymptomata omnia apparent aliquando in perſonis quæ eo morbo non laborant, n.14.p.195
Morbus gallicus latet aliquando ad plures menſes, n.17.ibid.
Morbus gallicus à principio neglectus altas mittit radices, n.19. p.196
Morbus gallicus quando ſit iuſta cauſa Diuortij, quando verò ſolius ſeparationis Tori, n.9 p.103
Morbo Gallico detenti quando reſignare poſſunt, n.18.p.72
Ob Morbum gallicum an ſemper diſſolui debeant ſponſalia, n.13.p.105
Vide *Sponſalia*.
Morbus gallicus leuis non videtur ſufficiens cauſa diſſoluendi ſponſalia iurata, num.14. p.106
Morbus gallicus facilè inducit ſterilitatem, n.6.p.345. Vide n.12.p.346
Vide *Sterilitas*.
Morbus gallicus minus grauis eſt, quam leprà, n.70.p.445

Mores.

Mores ab ætate immutantur, numero 10. p.275
Mores pro mutatione temperaturæ ipſius corporis immutari ſolent, numero 11. ibid.
Mores immutantur ob actis euidentes, ac inſignes mutationes, n.12.p.276
Mores mutat vitæ genus maximè à naturali & conſueto alienum, n.13.ibid.
Mores quomodo ab Animi paſſionibus immutentur, n.14.ibid.
Mores contra ius diuinum non valent, n.14. p.457

Mors.

Mortis acceleratio ob cauſam prægnantiæ, & partus, non ſufficit ad capiendum lucrum pecuniarum, n.1.p.202
Mortis nullus caſus datur in prægnantia, & partu, in quo ipſe partus, & prægnantia culpari non poſſint, n.2.p.203
Vide *Prægnantia*, *Partus*.
Mors eſt priuatio reſpirationis, numero 16. p.294
Vide *Reſpiratio*.
Poſitus in articulo mortis quando quis dicatur, n.5.p.306
Mortis duo genera in prægnantia & partu euenientia, n.2.p.233
Mortis cauſa primaria & immediata ſemper attendi debet in caſibus exceptis in inſtrumento ſocietatis, n.4.p.233
Non verò cauſa fouens & mediata mortis, n.6.p.234
Mortis celeritas, facta comparatione inter Peſtem, & vulnus ſimpliciter lethale, commonſtrat mortem ex peſte non ex vulnere ſucceſſiſſe, numero 23. p.322
Mors prius probari debet, quam mortui reſurrectio, n.1.p.336
Mortis probatio eſt difficilis, immò impoſſibilis probationis, antequam ſigna putrefactionis cadaueris ſe prodant, n.2. ibid.
Mortis ſigna æquiuoca ſunt, ita vt etiam in viuentibus appareant, n.8.p.337
Morte non probata, probari non poteſt Reſurrectio, n.9.ibid.
Mortem proueniſſe à cauſa diuerſa ab ea quæ apparet, probandi onus incumbit alleganti, n.4.p.369
Laborare in extremis dicitur ille qui deinde moritur ea illa infirmitate, nullis ſania interuallis, n.7.ibid.
Mors ſuperueniens tribuitur primæ cauſæ, ſi prima infirmitatis cauſa præponderet culpæ infirmi commiſſæ in victu, num.9. p.369
Mors ſuccedens, Partu exiſtente naturali, ex partu dici non poteſt, n.1.p.259
Quinam mortis caſus in partu excipiantur in inſtrumento ſocietatis, n.p.261
Mortis caſus ex morbo euenientes, ad prægnantiam & partum non pertinente, locum exceptioni non faciunt, n.6.p.262

Mors illi morbo tribuenda eſt,cui accidentia ſuperuenientia ſunt magis cognata, n.8. ibid.
Mors tribuitur vulneri etiam quod poſt vulnus ſuperueniat ſpaſmus, num.6. p.412. & n.9. vbi affertur ratio,p.413
Mortem eueniſſe ex vna cauſa minus vrgenti, potius quam ex alia vrgentiori, probandum eſt per allegantem, num. 10. ibid.
Mors tribuitur cauſæ vltimæ vrgentiori, per quam ſaltem offuſcatur prima, de qua erat dubium, numero 1. ibid.
Mors Mulieris potius tribuenda abortui ſubſecuto quam febri ſubſequenti, num. 2. ibid.
Mors tribuitur cauſæ poſteriori magis vrgenti, per quam efficitur quod non poſſit cognoſci an prima cauſa eſſet ſufficiens ad mortem,n.4. ibid.
Mors tribuenda eſt cauſæ primæ, vel vltimæ, non autem mediæ, numero 5. p.414
Mors in dubio attribuitur vltimæ cauſæ, etiamſi prima fuerit mortalis, numero 4. p.415
Mors attribuitur primæ cauſæ quando illa nunquam ceſſauit,n. 10.ibid.
Mors alicuius bene probatur per teſtes de illa deponentes,n.3.p.386
Mors imminens arguit potius deſiderium ſalutis quam cogitationem fraudis, n.10. p.389
Mors nihil aliud eſt quam ſyncope confirmata, n.5.p.179

Mortuus.

Mortui apparent Homines, licet adhuc viuant,ex violentia aliquorum morborum, n.4.p.337
Mortuus verè non diſtinguitur ab Homine aliquo morbo ſuffocante detento,n.6.ibid. & n.20.p.338
Mortuum eſſe hominem nonniſi ex cadaueris putredine pro certo deprehendi poteſt,n.21.p.338
Mortuus an quis ſit ex prima vel ſecunda morbi cauſa, arbitrarium eſt iudici decernere,n.12.p.369

Motus.

Motus ab interioribus ad exteriora; bonus: contra verò, malus: numero 9. pagina 125
Quod declaratur,n.11.ibid.
Motus embrionis quomodo differat à motu ab alia cauſa excitato, numero 10. pagina 187
Motus in vtero eſt magnum conceptionis ſignum,n 9.ibid.
Ex celeriori motu ipſius fœtus maior calor arguitur,n.13. p.116.
Motus principium eſt ipſa Anima, num. 4. p.291
Motus aliqui obſeruantur in Cadaueribus, n.14.p.293

Mulier.

Mulier non poteſt dici peperiſſe,cui mortuæ filius ab vtero eſt extractus, numero 4. p.28
Mulieres non ſecus ac viri poſſunt eſſe frigidæ ea ſua natura,n.8.p.36
Mulier,quantumuis,vt aliqui opinantur,proprio ſemine non concurreret ad generationem,deberet tamen concurrere ſanguine menſtruo, n.4.p.66
Mulieres in coitu deficientes ſterilitati obnoxiæ ſunt,n.7.p.67
Mulier habet verum ſemen generationi aptum,n.12.p.94
Mulier,quæ per ætatem aut teneriorem, aut vetuſtiorem non purgatur, concipere non poteſt,n.42.p.102
Mulieres ipſas latet Conceptionis dies & hora,n.11.p.114
Vide *Conceptio.*
Mulieri Geminos in vtero habenti, ſi altera Mamma gracilis fiat, abortit fœtum illi parti correſpondentem, numero 6.pagina 118
Mulier peperiſſe dici non poteſt, cui fœtus ab vtero extractus eſt, numero 3. pagina 120
Mulieres ex ſimplici retentione menſtrua aliquandò ſe grauidas exiſtimant, cum non ſint,n.6,p.199
Mulieres velatæ abſque violatione panniculi vterum claudentis concipiunt,num.3. p.223
Mulieres velatæ quomodo concipiunt, n.12. p.225
Vide *Vterus.*
Mulieres eodem tempore, quo menſtruari ſolent, ſolent etiam parere, numero 13. p.319
Mulieres admodum pingues non concipiunt,n.2.p.347
Mulieres frigidos viros habentes non concipiunt,n.5.p.348
Mulieres nimis craſſæ, vel nimis tenues,non concipiunt,n.7.p.349
Mulieres Antimonio ſteriles fiunt.
Falſum ibid.n.11.p.350
Vide *Antimonium.*
Mulieres inſultus Aſthmaticos faciliùs ſuperant quàm viri,n.12.p.357
Mulier quando dicatur decedere ex partu ad euitandum lucrum ſocietatis officij, n. 3. & 4.p.363
Mulieres morbis vteri conflictatæ, à Dæmone obſeſſę interdú exiſtimantur,n.5.p.242
Vide *Morbus*, *Vterus.*
Mulieres dæmoniacæ exiſtimatæ naturalibus remediis aliquando perfectè ſanatæ ſunt, n.10.p.243
Mulier ex partu deceſſiſſe dicitur,ſi ante partum bene ſe haberet,& poſt partum inciderit in infirmitatem, n.1.p.369
Vide *Partus.*
Mulieres nobiles & honeſtæ,etiam infirmæ, non admittunt niſi domeſticos & conſanguineos,n.14 p.370
Mulieres lactantes vtplurimùm non menſtruantur,

ſtruantur, n.7. p.256
Mulier ex partu, aut cauſa partûs obiiſſe infra quemnam dierum terminum dici poſſit, n.12. p.257
Vide *Terminus*.
Mulieres fluxu albo detentæ ſi concipiant, in partu pereunt, numero 3. p.258
Mulier ex vtero laborans & concipiens, ſi ex abortu, vel in partu decedat, caſus exceptioni fit, n.5. ibid.
Mulieres magis ſanas reddunt partus, n.12, p.261
Mulieres ob menſtruorum, & puerperij retentionem, vt plurimum in calidos morbos labuntur, n.3. p.262
Mulier in abortu decedens, mortua dicitur ex abortu, licet præceſſerit febris, num.1. p.412
Mulieris arctitudo quando ſit talis vt penetrari non poſſit, cohabitatio triennalis non eſt demandanda, quia adeſt periculum peccati, n.12. p.420
Vide *Cohabitatio*.
Mulieres infirmæ, prægnantes reddi non ſolent, n.11. p.425
Mulier inſpicienda an ſit potens ad coëundum, debebit per duas Obſtetrices expertas & non ſuſpectas inſpici, num.5. p.433
Mulier inſpicienda an ſit apta ad coitum poni debet per tres quadrantes vnius horæ in Balneo immediatè ante inſpectionem, n.14. p.434
Mulier quando nubir debet eſſe ætatis annorum 18. ſecundum Ariſtotelem, num.60. p.445
Mulier reſtituitur aduerſus ſolutionem, non autem aduerſus Matrimonium, n.92. p.447
Mulier immundis ſpiritibus obſeſſa Matrimonium contrahere non poteſt, num.1. p.448
Mulier furioſa vel mente capta, ſeu aliàs ſenſu carens, Matrimonium contrahere non poteſt, n.2. ibid.
Mulierem quinquagenariam gignere mirabile eſt, & de raro contingit, num.12. p.463
Mulier prætendens luctum dotale vigore ſtatuti Vrbis *lib.1. cap.131.* tenetur concludenter probare Matrimonium fuiſſe conſummatum, n.3. p.472
Mulier ſi infrà bimeſtre reclamauerit de impotentia Viri, non tenetur vlteriorem patientiam præſtare, n.5. p.483
Declara vt n. ſeq.
Mulieris teſtimonium in Iudicio criminali reiicitur, n.10. p.519
Mulier annorum octo & menſium decem Matrimonium valide non contrahit niſi probetur prudens & diſcreta, numero 1. p.406
Mulier debet eſſe in obſequio Viri, num.62. p.532

Muta.

Muta *deciſ.*18. loquitur de Monaſterio Monialium, num.21. pag.489

Mutilatio.

Mutilatio membrorum inducit irregularitatem, n.1. p.205
Mutilato membro ad certam operationem deſtinato, neceſſe eſt eam operationem quoque deficere, n.7. ibid.
Mutilatio totalis auriculæ auditionem reddit deteriorem, n.9. p.206
Mutilatio cuiuſcunque partis, decori officit, n.8. ibid.
Mutilatio totalis membri facit irregularem, non autem mutilatio particulæ ipſius, num.10. pag.206

Mutus & Surdus.

Muti & Surdi à natiuitate apti vt plurimum ſunt ad apprehendenda plura, quæ cæteri hominum apprehendunt, licet imperfectiùs, ac tardiùs, num. 1. p.245
Muti & Surdi à natiuitate magis proficiunt in quauis diſciplina nutibus per diem vnum, quàm Bruta èx auditu per totam vitam, n.2. ibid.
Muti & Surdi à natiuitate aſſequuntur multa, quæ Bruta aſſequi non poſſunt, n.3. p.246
Muti & Surdi à natiuitate an puniri in delictis debeant, nécne, n.4. ibid.
Muti & Surdi à natiuitate à matrimonio non arcentur, n.5. ibid.
Muti & Surdi poſſunt tanquam impuberes apprehendere vim, & finem Sacramenti ipſius Matrimonij, n.6. ibid.
Muti & Surdi non magis excuſari debent in delictis, quam excuſari deberent Aduenæ, vbi in extera Regione commorantes, neque ſermonem intelligentes, delinquerent, n.7. ibid.
Muti & Surdi omnes cum Pueris & amentibus pari paſſu apud Leg. incedunt, n.8, p.246
Muti & Surdi non maiorem intelligentiam habere videntur, quam habeant ipſa Bruta, n.9. p.247
Muti & Surdi à natiuitate ſunt in peiori conditione, quam cæci à natiuitate, n.11. ibid.
Muti & Surdi, ex electione, & ex virtute non operantur, & in eis virtus, & vitium non habent locum, n.12. ibid.
Muti & Surdi differunt inter ſe maiori, aut minori intellectus perfectione, n.16, & 17. pag.248. & numero 18, 19. & 20. p.249
Muti & Surdi quinam puniri poſſint in delictis, & in quibuſnam delictis, dummodo omnino leuia non ſint, num. 21, ibid.

N

Naſci.

NAſci ſeptimo menſe eſt proprietas aliquorum fœtuum ſecundum nonnullos Doctores, n.12. p.29
Naſci naturaliter fit ex propria virtute Matris, & fœtus, n.19. p.31
Prior qui naſcitur, prior etiam concipitur, n.2. p.118
Naſci contingit ex fœtûs & Matris virtute, n.2. p.120
Naſcuntur contra naturæ legem Gemelli in humana ſpecie, n.1. p.327
Naſci Gemellos diſparis ſexus magis contra naturam eſt, quam eiuſdem ſexus, n.2. p.328
Vide *Gemellus.*
Naſcuntur per aliquot dies, vel etiam hebdomadas poſt primum conceptum ſuperfœtati partus, n.1. p.288
Vide *Partus.*
Simul naſcuntur, ſimul concepti, n.8. ibid. & n.12. p.289
Vide *Conceptus.*
Non ſemper eodem die naſcuntur ſimul concepti, n.15. p.190
Naſcendi proprietas in ſeptimo eſt aliquorum fœtuum, non omnium, num.10. p.292
Naſci poteſt partus, ſi poſt dies centum & ſexaginta ſex naſcatur; dummodo ſit conceptus in plenilunio, vel in interlunio, n.21. p.419

Natiuitas.

Natiuitas filij probatur per fidem Parochi atteſtantis ſe illum baptizaſſe, num.2. p.383
Natiuitas attendenda eſt in decernendo de Primogenito, n.12. p.120

Natura.

Naturæ commiſſa à Deo, quæ generabilia & corruptibilia ſunt, numero 78. pag.15
Natura ex nihilo non poteſt facere aliqoid, n.93. p.16
Naturæ potentia eſt finita, nomero 96. ibid.
Natura operatur ex neceſſitate, nomero 113. pag.19
Naturâ non adiuuante, remedia ſunt inutilia, n.26. p.47
Quod Natura non vincit, cibus non eſt, n.14. p.81
Naturæ operibus adhærere nos oportet cum ſemper, aut ſecundum plurimum eodem modo procedant, numero 8. p.118
A Natura ineſt, & eſt proprietas inſeparabilis, facultas generandi ſibi ſimile, n.9. p.287
Vide *Generare.*
Naturâ imbecillis non poteſt dici Valetudinarius, n.3. p.295
Natura coitum inſtituit ad Generationem ob ſpecierum propagationem, n.7. p.325
Natura, & Habitus, vna eadémque res eſſe videntur, n.13. p.341
Vbi Natura ex ſe operatur, non poſſumus miraculum imaginari, nomero 15. ibid.
In via Naturæ non fit tranſitus ſubitaneus de vno extremo ad aliud, num.17. p.244
Repentinæ, & inſperatæ mutationes, & criſes nunquam in via Naturæ abſque ſignis concoctionis fiunt, num. 18. ibid.
Ex Naturæ ordine fit, vt Iuuenis maioribus viribus dotetur, quam ſenex, n.13. p.252
A Natura eſt effigiem cum ætate mutare, n.3. p.273
Natura repugnante, omnia irrita, num.4. p.139
Naturæ repugnat ſanatio inſtantanea in morbis longis, n.7. p.137
Vide *Sanatio.*
Ars Naturæ miniſtra, n.5. p.139
Natura morbos ſuperat concoquendo, n.4. p.140
Natura operatur per alterationem, & ſic in tempore, n.16. p.144
Naturæ vires ſuperare aliquem effectum ſecundum quid, quot modis dicatur, n.3. p.142
Natura vtitur calore & ſpiritu tanquam inſtrumentis *ad ſuas actiones exercendas*, n.4. ibid.
Naturæ frigidæ & humidæ ad generationem minus habiles; contra calidæ, & humidæ, num.5. pag.318

Natta.

Natta *conſil.* 609. declaratur, numero 17. pag 459

Natus.

Natus dicitur ille quem Mater peperit, n.4. p.120
Natus in domo Mariti, ipſius Mariti filius præſumitur, n.3. p.427
Natus ſuſceptus præſumendus ex Viro magis ſano, potius quam ex valetudinario, n.2. p.318
Natos, execto matris vtero, vt probetur quod fuerit extractus viuus, quomodo teſtes deponere debeant, num.23. p.387
Natus, execto matris ventre, vt probetur viuus ad effectum rumpendi teſtamentum, vrgentes & concludentes probationes requiruntur, n.24. ibid.
Natus præſumitur conceptus nono vel ſeptimo menſe ante partum, numero 7. p.401
Natos ex concubina ad quam alteri non patebat

tebat acceſſus, præſumitur filius concubinarij. n.15. p.479

Natus ex muliere domi retenta, vt dicatur eius qui illam tetinet, requiritur quod ad ipſam mulierem nulli alteri pateret acceſſus, n.5. p.525

Vide *Filius.*

Nauſea.

Nauſea an, & quando impediat Sacramenti ſumptionem, num.12. pag.90

Neapolis.

Acceſſus ad Vrbem è Ciuitate Neapolis de menſe Auguſti & Septembris, eſt adeò periculoſus, vt fere nullus venientium mortem euadat, numero 13. p.501

Accedens ad Vrbem è Ciuitate Neapolis, ſi per viginti dies ſanus permanſerit, & deinde infirmetur, adhuc infirmitas ab aëris mutatione cauſam habet, n.14. ibid.

Nobilitas.

Nobilitas & diuitiæ non ſufficiunt pro præſumptione Donationis; niſi actus à Nobili geſtus conueniat Donationi, & agatur de rebus non magni valoris, num.20. p.530

Vide *Donatio.* Vide *Iocalia.*

Nocturnum.

Nocturno tempore geſta expreſsè ſciri non valent, n.7. p.375

Nocturni incendij origo probatur per coniecturas & præſumptiones, numero 1. p.374

Nominare, Nominatio.

Nominandi facultatem babens infra certum tempus poteſt eo durante quandocunque nominare, n.1. p.388.

Nominatio periculi vitæ facta à grauiter ægroto, qui facultatem nominandi habebat, non dicitur doloſa & in fraudem, n.4. ibid.

Nominare videtur is, qui ad interrogationem alterius annuendo conſenſum præſtat, n.8. p.534

Declara vt n.9. & 10. ibid.

Nonimeſtris, & Decimeſtris.

Nonimeſtres, & Decimeſtres exſecti, ſecundùm aliquos, non ſunt ſucceſſionis capaces. Contrar. ibid. numero 23. pag.32

Nonimeſtris, aut Decimeſtris exſectus non aliter habendus, quàm quiuis fœtus naturaliter natus, numero 25. ibid.

Decimeſtres integris decem menſibus naſcentes rariſſimi, n.3. p.288

Notarius.

Notarij aſſertio, Teſtatorem eſſe ſanæ mentis, facit vehementem ſanitatis præſumptionem, num.3 pag.421

Notario aſſerenti Teſtatorem ſanæ mentis fuiſſe ſtandum eſt, n.32. p.499

Notarij fides non facit fidem, maximè ſi careat teſtibus. n.1. p.501

Notarius ſi recipiat reſignationem officij nomine Superioris, tunc officium deſinit eſſe ſuper periculo vitæ reſignantis, n.7. p.501

Declaratur n.8. ibid.

Nutrire.

Vinum etiamſi maximè nutriat, non frangit ieiunium, n.10. p.82

Quod habet rationem cibi, habere debet facultatem nutriendi, numero 13. ibid.

Vincitur Alimentum, & ſuperatur ab eo, quod nutritur, n.26. p.83

Vide *Natura.*

Qui Tabaccum aſſumentes quoquo pacto nutriuntur, non ob Tabacci facultatem nutritiuam nutriuntur, numero 27. ibid.

Vide *Tabaccus.*

Quidquid Nutrit ex genere dulcium eſt, n.28. p.84

Amara nihil prorſus nutriunt, num.32. ibid.

Nutrire poteſt Chaccolata ad pondus vnius vnciæ, vel dimidiæ etiam, notabiliter reſpectu ieiunij, n.5. p.86

Vide *Chaccolata.*

Vide *Ieiunium.*

Nutus.

Nutus requirerentur ita certi & indubitati, quatenus Penſio poſſet nutu transferri, vt transferentis intentionem ipſi conuincerent, n.4. p.541

Nutus, vt ſuppleant expreſſionem vocis, neceſſe eſt quod proueniant ab eo, qui perfectæ memoriæ, ac ratiocinationis ſanitate fruatur, ita vt ex illis arguere liberum conſenſum, & determinatam voluntatem Iudex poſſit, num. 6. ibid.

Vide *Penſio.*

O

Obitus.

Obitus alicuius an euenerit ex vna, vel alia cauſa, remittitur Iudicis arbitrio, n.1. p.424

Obitum ſecutum fuiſſe ex cauſa, quæ per multum tempus præceſſit, non præſumitur, n.2. p.425

Obitus Beneficiati in poſſeſſione Beneficij, probatur ex confeſſione aduerſarij, n.3. p.471

Obitus attribuendus eſt cauſæ indubitabili, non autem incertæ, n.12. p.501

Obligatio.

Obligatio præſtandi alimenta ceſſat, quando non probatur Paternitas, numero 6. pag.427.

pag.417.& n.13.p.428

Obligatio præſtandi alimenta fundatur in Paternitatis præſumptione, numerò 24. ibid.

Obligatio ita venit adimplenda, vt implementum non auocetur ab eo cui fuit adimpletum, n.67.p.532

Obſeſſio.

Obſeſſio ſpiritoum ſuperueniens poſt contractum matrimonium, illud non dirimit. n.3.p.448

Obſeſſio ab immundis ſpiritibus probari debet per actus per aliquod tempus continuatos, n.5.ibid.

Obſeſſio à Dæmonibus probata de tempore præſenti non inducit præſumptionem de præterito, n.6.ibid.

Obſtetrix.

Obſtetrices non poſſunt quicquam parturientibus aut prægnantibus per os præbere, n.2. p.178

Obſtetrices in caſibus difficilioribus Medicum conuocare tenentur, aliàs puniendæ, n.3.p.178

Obſtetrices tres deputandæ veniunt, ſi mulier quæ inſpici debet an ſit apta ad coitum, in magna ciuitate degat, num. 6. p.453

Obſtetrices quot ſint neceſſariæ ad cognoſcendum an mulier ſit apta ad coitum, remittitur iudicantis Religioni, numero 7. ibid.

Obſtetrices deputandæ ad cognoſcendum an mulier ſit apta ad coitum, debent eſſe expertæ in opere nuptiali, numero 8. ibid.

Obſtetrices deputandæ ad cognoſcendum an mulier ſit apta ad coitum, debent eſſe ex peritioribus, & non ſenes, nec iuuenes, n.9. ibid.

Declara vt n.11.ibid.

Obſtetrices deputatæ ad inſpiciendam mulierem an ſit apta ad coitum, referentes medio iuramento, de veritate dicenda, ritè referre dicuntur, n.12.ibid.

Obſtetrices ſi non ſint habiles ad iudicandum an mulieris impotentia ad coitum ſit medicabilis, tunc adhibendi ſunt viri periti, n.18.p.434

Obſtetrices quando inſpiciunt an impotentia mulieris ad coitum poſſit medelis tolli, ſi viri periti non admittantur ad inſpectionem mulieris, debent ſaltem audiri obſtetrices, & Iudex ſuper illarum relationibus ſuam proferre ſententiam, n. 19.ibid.

Obſtetricum relatio quod mulier ſit virgo, fallax eſt, n.10.p.382

Obſtetrix deponens de iis, quæ ad ſuum officium ſpectat, plenè probat, num. 13. p.452

Obſtetricum oculus ſæpè fallitur, numero 7. p.419

Obſtructio.

Obſtructiones contumaces viſcerum in fœminis conceptionem impediunt, n. 1.p.347

Obſtructiones in virginibus marito iungendis non ſemper impediunt conceptionem; immò aliquando per concubitum ſuperantur, n.8.p.349

Obſtructiones partium naturalium, etiamſi rebelles, & contumaces ſint, minùs vitæ periculum habent, quàm Phthiſis, n.11. p.335

Octimeſtris.

Octimeſtris ex ſua Natura non eſt vitalis, idque magis ſi à ventre matris fuerit exſectus, n.21.p.32

Octimeſtris exſectus, pro abortiuo, & non vitali partu habendus, n.22. ibid.

Octimeſtris fœtus non eſt vitalis, num. 16. p.289

Octimeſtris partus non eſt tam contra naturam, quàm partus Gemellorum ſexu diſparium, n.5 p.328

Vide *Fœtus.*

Vide *Partus.*

Oculus.

Oculorum cicatrices viſioni ſummoperè nocent, n.1.p.230

Oculorum affectus ſunt diuturni, & cur, n.5. p.231

Oculus Matronarum ſæpè fallitur, num. 7. p.419

Officium.

Officium vacat per obitum illius ſuper cuius vitæ periculo manebat, numero 2. p.501

Officij reſignatio coram Notario & teſtibus valet quando in eius erectione id fuit cautum, n.3. ibid.

Superioris licentia requiritur pro validitate reſignationis officiorum, quæ abſque illa non ſunt in commercio, num. 4. ibid.

Officia quando ſunt de Regalibus Principis, nunquam eorum poſſeſſio acquiritur in præiudicium Superioris, n.5.p.501

Officia quando ſunt de Regalibus Principis, requiritur in tranſlatione poſſeſſionis illorum in reſignatarium, iuramentum, & literarum patentium expeditio, num. 6. ibid.

Officij reſignationem poteſt Superior non admittere quando poteſt dubitari quod illa fiat in fraudem imminentis vacationis, n.11.p.501

Si Notarius recipiat reſignationem Officij nomine Superioris, tunc Officium deſinit eſſe ſuper periculo vitæ reſignantis, n. 7. ibid.

Vide *Vita. Societas.*

Quod declaratur, n.8.ibid.

Oleum.

Oleum morbillis & variolis eſt aduerſum, n.5.p.202

Olus.

Olera omnia praui ſunt nutrimenti, num. 8. p.266

Opinio.

Opinio & rumor communis facit præſumptionem, ſi cum ea concurrat veriſimilitudo, n.4.p.375

Vbi probationes claræ haberi non poſſunt, ſufficit quod Iudex ex vehementi opinione habeat informationem, num.8. ibid.

Opinio illa eſt ſequenda, quæ à Rationibus contrariæ opinionis non conuincitur, n.13, p.418

Ordo ſacer.

Ordinibus ſacris inſignitus Matrimonium contrahere non valet, num. 46. p.444

Ordines ſacros habens, ſi contrahat matrimonium, eſt excommunicatus ipſo iure, n.47.ibid.

Ordines ſacros habens, ſi contrahat matrimonium, etiam dimiſſa vxore, adminiſtrare non valet Ordines ſuſceptos, n. 48. ibid.

Ordines ſacros habens, ſi contrahat matrimonium, maiores Ordines ſuſcipere prohibetur, n.49.ibid.

Ordinibus ſacris initiatus non ſolet diſpenſari à Papa vt matrimonium contrahat, n.52.ibid.

Vide *Matrimonium.*

Ordo non ſacer ſuperueniens ſponſalibus, ea non diſſoluit, n.54.ibid.

Ordines ſacros ſuſcipere non poteſt is, qui apoplexia eſt detentus, numero 9. p.470

Ordo debet eſſe annexus Canonicatibus ex diſpoſitione ſacri Concilij Tridentini, n.10. p.402

Ordinum ſacrorum adminiſtratio interdicta eſt cuilibet patienti mentis alienationem, n.16.p 403

Morbo caduco laborans prohibetur promoueri ad Ordines, n.6.p.402

Ordine Preſbyteratus non poteſt quis decorari ante annum 25. ex diſpoſitione ſacri Concilij Tridentini, n.18.p.471

Ordine Preſbyteratus inſignitus præferri debet in concurſu beneficij, numero 5. p.471

Vide *Beneficium.*

Oua.

Oua in prauos humores ſe conuertunt ſi ſtomachum iam prauis humoribus refertum offendant, n.2.p.148

P

Pactum.

PActum de commorando perpetuò apud vxorem non tenet ex aliquorum DD. opinione, n.1.p 333

Vbi adeſt iuſta cauſa prohibens cohabitationem cum vxore, etiamſi Pactum de ſua natura teneret, irritum euadit, num.2. ibid.

Pactum quod maritus teneatur cohabitare perpetuò in loco ab vxore deſtinato, eſt contra ius diuinum, numero 5. pagina 334

Pactum prædictum eſt omninò licitum ex communi Doctorum opinione, n.6.p.334. & n.15.p.336

Pactum inter Conjuges non petendi, nec reddendi debitum, eſt validum, numero 14. ibid.

Pactum de non recedendo à certo loco initum inter Conjuges an ſuſtineatur, eſt quæſtio valdè controuerſa, n.1.p.522

Pactum prædictum ſuſtinetur ſecundùm aliquos, n.2.ibid.

Pactum præfatum non ſuſtineri defendunt multi Doctores, n.3.ibid.

Pacto non obſtante de non diſcedendo à certo loco, ſi iuſta cauſa ſuperueniat diſceſſus, vxor tenetur ſequi virum, n. 4. & 5. ibid.

Papa.

Papa non ſolet diſpenſare matrimonium cum eo, qui reperitur ſacris Ordinibus inſignitus, n.52.p.444

Papa quando ex cauſa narratorum manus apponit ſuper aliquo beneficio, ſi narrata non ſunt vera, Papa non intendit præjudicare collatoribus, numero 7. p.471

Papa de iure poteſt Coadjutorem dare cum futura ſucceſſione, n.9.p.491

Vide *Beneficium. Coadiutoria.*

Papa ſi diſponat quod moriente, vel cedente Coadiuto, Canonicatus non poſſit impetrari, quia vult vt pertineat ad Coadjutorem, qualiter iſta diſpoſitio intelligatur, n.37.p.493

Papa derogare poteſt Iuri poſitiuo etiam in præjudicium Tertij, cui fuerit ius quæſitum, n.2.p.509

Papa derogando in conceſſione gratiæ omnibus & ſingulis in contrarium facientibus, dicitur ſufficienter derogare ad excludendam obreptionem, numero 16. & 17. p.510

Vide *Gratia.*

Papa concedendo Coadjutoriam cenſetur motus à neceſſitate & vtilitate Eccleſiæ, n.22.p.495

Papa non præſumitur voluiſſe præjudicare collatoribus ordinariis, nec illos præuenire circa collationem beneficij, nec afficere prouiſionem ex futura vacatione, n. 3. p.500

Paralyſis.

Paralyſis an ſemper debeat eſſe iuſta cauſa diſſoluendi ſponſalia, numero 10. pagina 105

Paralyſis in ætate ſenili quotidie incurabilior fit, & ideirco inter morbos increſcentes connumeratur, n.11.ibid.

Paralyſis appellatur Morbus increſcens, quia cum patientis ætate augeſcit, numero 8, p.511

Paralyſis morbus, quò magis ætas patientis augetur,

Digitized by Google

augetur, altiùs imprimitur, & vires imbecilliores reddit, numero 9.& 12. p.511. & 512
Paralyſis morbus excuſat à longo itinere & & iuſtificat impotentiam illud faciendi narratam in gratia, n.7. p.511

Paralyticus.

Paralytici qui vnicam partem paralyticatam habent, an habeant iuſtam cauſam renuntiandi beneficium, n.16. p.71

Pariſius.

Pariſius, in loco hic relato, declaratur, n.15. p.534. & n.10. p.541

Partus Cæſareus.

Partus Cæſareus quis dicatur, numero 1. pag.28
Partus Cæſareus quis ſecundum Rodericum à Caſtro, n.2. ibid.
Partus Cæſareus quis ſecundum Varandæum, n.3. ibid.

Partus.

Ad Partus actionem requiritur tam matris quam fœtus vegetus calor, num.5. p.142
Partus figuræ aliæ naturales & faciles, aliæ non naturales & difficiles, num.10. p.143
Partus difficiles in quos morbos mulieres compellant. n.19. p.144
In Partu difficili ſternutare cur bonum, n.18 p.144
Partus impoſſibilis eſt quando fœtus brachium primò emittit foras, niſi intrò reduxerit illud, n.2. p.145
In Partus actione primarij agentes ſunt vires matris & fœtus, n.3. p.146
Partus & Prægnantia non ſunt cauſæ mortis per ſe, n.5. p.203
In Partu, & prægnantia, in quo ipſe partus & prægnantia culpari non poſſunt, nullus datur Mortis caſus, num.2. ibid.
Partus Sextimeſtris eſt abortiuus, num.1. p.209
Partus abortiuus lato modo quando dicatur, n.2. ibid.
Quanto pluribus conditionibus deſtituitur partus ad partum naturalem requiſitis, tanto magis meretur nomen Abortus, n.4. p.109
Partus abortiuus ſtricto modo, numero 3. ibid.
Partus dicitur à patiendo, & actionem parturientis importat, o.5. p.28
Partus fœminæ tardior eſt, quam Maris, n.16. p.117
Vide *Fœmina*, *Mas*.
Partus ſuperfœtati naſcuntur per aliquot dies vel etiam Hebdomadas poſt primum conceptum, n.1. p.288
Partus Vndecimeſtres ſunt de raro contingentibus, quæ non adaptantur in iure, n.2 ibid.
Partus ſuperfœtati non adoleſcunt ex Ariſtotele, num.11. pag.289
Partus Gemellorum ſexu diſparium magis contra Naturam eſt, quam partus Octimeſtris, n.15. p.328
Partus geminatio in homine periculi plena, n.8. p.329
Partus ſanus ex quibuſnam cognoſcatur, n.2. p.255
Ex naturali Partu nullus morbus ſuccedere poteſt, n.3. p.256
Partes exiſtente naturali, ſuccedens morbus, aut mors, ex partu dici non poteſt, n.2. p.259
Partus naturalis quando dicatur, numero 1. ibid.
Partus naturalis quinque conditiones, n.3. ibid.
Verba, *Ex Partu*, in inſtrumento Societatis appoſita quid importent, num.4. ibid.
Verba, *Ex cauſa Partus*, io inſtrumento Societatis appoſita quid importent, n.5. p.260
Partus etiam recentis Puerperiis, quando debeat dici naturalis, o.7. ibid.
Partus in caſibus exceptis, debet eſſe primaria, immediata, & finalis cauſa mortis, n.8. p.260
Partus reddit ipſas Mulieres magis ſanas, n.12. p.261
Pariendi certum tempus non eſt homini præſtitutum, n.7. p.427
Partus quinque menſium & quinque dierum Solarium, non eſt naturalis, neque vitalis, n.8. ibid.
Partus ſi ante ſeptimum menſem prodeat *non eſt vitalis, n.9. ibid.*
Contrarium, n.11. ibid.
Partus quinque menſium eſt vitalis ſecundum aliquos, o.10. ibid.
Hippocratis opinio, quod partus editus ante ſeptimum menſem non ſit vitalis, per Imperatores recepta eſt, & à Legiſtis comprobata, n.12. p.428
Partus editus ſeptimo menſe dicitur perfectus, n.14. ibid.
Menſes ſeptem requiſiti ad ſuſtinendum Partum vitalem, an eſſe debeant Lunares vel Solares, o.18. ibid.
Partus poteſt naſci, & viuere, ſi poſt dies centum & ſexaginta . ſex naſcatur; dummodò ſit conceptus in Plenilunio, vel in Interlunio, n.21. p.429
Partus editus quinto menſe non eſt vitalis, n.17. p.381
Partui mulieris homines intereſſe non ſolent, n.16. p.387
Declara vr n.19. ibid.
Partus editus in ſexto vel octauo menſe non eſt vitalis, n.26. p.387
Allegaoti partum non eſſe vitalem incumbit onus probandi, n.27. p.388
Partus quadrimeſtris non eſt vitalis, num.5. p.507

Pater.

Pater non poteſt donare filio in poteſtate exiſtenti, n.7. p.441

Pater

Pater donare poteſt filio in poteſtate exiſtenti contemplatione Matrimonij, numerp 8. ibid.

Parentes iram contra filios conceptam facilè deponere ſolent, numero 10, pagina 456

Pater dotans filiam propriæ obligationi ſatisfacit, nec præſumitur in eo liberalitas, n.16.p.459

Pater exhæredans filios ſuos ſine cauſa, rem quaſi furioſi facere dicitur, numero 26. p.446

Pater dicitur maior amicus qui haberi poſſit in mundo, n.20. p 505

Paterna pietas abſcondi non poteſt, n. 19. ibid.

Pater tenetur filios naturales alere pro exoneratione ſuæ conſcientiæ, num. 24. pagina 506

Signa quæ conſueuerunt Parentes erga filios exercere, quænam ſint, numero 21. p.505

Patris certitudo excluditur ſi mulier cum pluribus viris habuit commercium, n. 6. p.525

Pectus.

Pectoris partes & muſculi maximè in chordę tormento anguntur, & diſtenduntur, n.3. p.213

Vide *Quaeſtionis Tormentum.*

Pectus & Mammæ in puerperio quomodo ſe habeant, n.3.p.299

Pecunia

Pecuniæ non computantur inter res ad vſum quotidianum ſponſę comparatas, num.75. p.533

Pecuniatum quantitas probatur iuramento partis quando conſtat in genere de traditione pecuniatum, numero 76. ibid.

Penis.

Penis breuitas ſemper incommoda, quia diminuit coitum, n.3.p.50

Penis obliquitas quid operari poſſit circa inualiditatem Matrimonij, numero 8. p.51

Penis nodus quam cauſam dare poſſit diſſolutioni Matrimonij, numero 9. ibid.

Penis breuitas quando impediat generationem, n.1.p.61

Penis nimia longitudo an, & quando generationem impediat, n.2.p.62

Penis tortuoſitas quando impediat generationem, n.13.ibid.

Penis obliquitas, tortuoſitas, nodus, contractio, quando remedio careant, numero 10. p.96

Penis paralyſis nullo remedio tolli poteſt, n.11.ibid.

Penis breuitas & longitudo cur conceptionem impediant, n.10.p.224

Penſio.

Penſio ſi nutu transferri poſſit, mens transferentis debet eſſe ſana, num.7.& 9. p.197

In transferendo penſiones, non ſufficit, transferentem habere modicam cognitionem, ſed requiritur diſcurſus omnino ſanus, n.7.p.200

Penſionis tranſlatio difficilius conceditur, quam impoſitio nouæ, n.9.ibid.

Penſionis ſolutio non poteſt retardari ſi adſint litteræ illius reſeruationis, & conſenſus Titularis, n.1, p.416

Penſionis reſeruatio non indiget iuſtificatione concurrente conſenſu Titularis niſi gratia reſeruationis ſit conditionalis, n.2. ibid.

Penſionis reſeruatio dicitur conditionalis ſtante clauſula, *ſuper fructibus ad talem ſummam, vt aſſeris, aſcenden.* n.3. ibid.

Conſenſus Titularis præſtitus reſeruationi penſionis, non liberat penſionarium in peritorio à iuſtificatione narratorum, ſi reſeruatio eſt conditionalis, numero 6. ibid.

Declara vt n.7.ibid.

Penſionem nutu transferre non poteſt is, qui loqui non valet, n.2.p.533

Penſio quatenus poſſet nutu transferri, ita certi, & indubitati nutus requirerentur, vt ex illis clara intentio transferentis deſumeretur, n.3.p.534

Penſio transferri per nutus non poteſt ab eo, qui habet indultum transferendi cum clauſula, *per te etiam in articulo mortis nominan.* n.5.ibid.

Voluntas transferentis penſionem, debet eſſe certa, & indubitata, numero 16. pagina 535

Penſionis tranſlatio facienda eſt ſeruata forma præſcripta in indulto transferendi, n.2.p.540

Penſionis tranſlatio nutibus fieri non poteſt, quando indultum transferendi vult quod transferens nominet tranſlatarium, n.1.ibid.

Penſionis tranſlatio per nutus facta, tunc minùs ſuſtinetur, quando nutus emanarunt ab infirmo in vltimo vitæ ſpiritu conſtituto, & maximè morbo grauato, & ab importunis adſtantium inſtantiis, n.3. ibid.

Penſio quatenus poſſet nutu transferri, requirerentur nutus ita certi & indubitati, vt claram transferentis intentionem conuincerent, n.4.p.541

Penſionis tranſlatio per nutus tunc minùs cenſetur valida, ſi deficiat inconcuſſa eorum certitudo & perfecta ſanitas mentis, ac deliberata voluntas transferentis, n.5. ibid.

Periti.

Peritis in arte magis credendum, quàm rationibus in contrarium, numero 12. p.354

Periti non ſunt eligendi quando ex probatis clarè reſultat veritas facti, num. 15. p.370

Medico atteſtanti de non ſana mente teſtatoris infirmi ſtandum eſt tanquam perito in arte, n.3.p.370

Peritorum relatione emanata, quando aliæ relationes ſint perquirendæ, num. 6. pagina 372
Peritis ſtandum eſt,numero 5.pag.375.n.13. p.413
Peritis ſtandum eſt licèt rationes non afferant, n.6.ibid.
Peritorum iudicio ſtandum eſt, numero 17. p.410
Peritis illis ſtandum eſt qui ſunt plures in numero,n.7.p.425
Periti dum referunt, ſatis eſt quod iurent de eorum credulitate,n.13.p.433
Periti viri tunc adhibendi ſunt, cum Mulierum peritia non eſt habilis ad iudicandum an Mulieris impotentia ad coitum ſit medicabilis,n.18.p.434.
Periti viri pro iudicanda impotentia Mulieris ad coitum an poſſit medelis tolli, ſi non admittantur ad inſpectionem Mulieris,debent ſaltem audire obſtetrices,& ſuper illarum relationibus ſuam proferre ſententiam,n.19.ibid.
Vide *Obſtetrix*.
Peritis inſignibus in ſua profeſſione fides adhibenda venit,n.18. p.457
Peritis in arte plena fides præſtari debet, n.15.p.501

Peritia.

Peritia in Teſte petito inſeruit pro ratione, n.9 & 12 p.476
Intellige vt n.13.

Peſtis.

Peſtis ſuſpecti per quadraginta dies detinentur ſegregati,n.1.p.73
Peſtis venenum non ſemper eſt vnius naturæ,n.5.p.74
Peſtis venenum ſecundum aliquos poteſt latitare in humanis corporibus per duos Menſes,n.4.ibid.
Peſtis venena quoad primas qualitates omnia ſunt vnius eiuſdemque rationis,nempè calidiſſima,& maximæ actiuitatis,n.14. p.76
Non omnes de peſte ſuſpecti eodem dierum numero ſequeſtrandi, ſed alij citiùs, alij ſeriùs liberandi, n.15 ibid.
Peſtis aliquando ex corruptorum cadauerum humanorum fœtore, aliquando etiam Brutinorum excitatur, numero 4. p.77
Peſtis ſecundum aliquos expellitur proiectione cadauerum per vias occiſorum Animalium,n.5. ibid. Contrarium vide, n.6. p.78
In peſte omnis cura adhibenda eſt in Aëris exſiccatione,n.7.ibid.
Peſtis tempore ignes in viis accenſi aërem emendant,n.9.p.79
Peſtis per hyemem ſolet remitti,per æſtatem verò & autumnum magis ſæuire, n. 1. p.189
Peſtis ſigna,n.2.& 3.ibid.
Peſtis ſigna in cadaueribus ex ea extinctis obſeruata,n.4.p.189
Peſtis, & morbus peſtilens differunt, numero 5. &18. pag. 190. & 191
Et quæ ſit illa differentia, numero 9. p.190
Peſtis particularis non differt ab vniuerſali, circa quædam,n.16.p.191
Mors ex peſte cur excipiatur in inſtrumento ſocietatis officij, numero 7. pagina 190
Morbus peſtilens cur etiam non excipiatur, vt excipitur peſtis in eodem ſocietatis inſtrumento, numero 11. & 12. p.190
Peſtis debet eſſe contagioſa vt gaudeat ſuis priuilegiis quoad prædictam exceptionem,n.14.p.190
Contagium in peſte multum facit ad periculi certitudinem, numero 15. pagina 191
Peſtilens febris datur ſine peſte, num.10. p.190
Peſtis poſſet dare diuortio cauſam, non autem febris maligna, licet ſufficeret ad ſeparationem Tori, numero 11. pagina 103
Peſte infectus dicitur poſitus in articulo mortis,n.4.p.306
Peſtis eſt morbus incurabilis & diuinitùs immiſſus,n.15.p.307
Dec vt n.44.p.311
Accedens ad locum peſte infectum dicitur tentare Deum,n.20.p.308
Peſtis tempore Medicus non conductus,non exiſtentibus aliis, poteſt cogi ad medendum,n.26.p.309.
Peſtis tempore, vbi plures Medici in loco exiſtunt, quorum nullus mederi velit, vnus, aut plures cogi poſſunt ad medendum prout ſors tulerit, numero 28. ibid.
Peſtis tempore ſine contagio poteſt cogi Medicus quilibet ad medendum,non exiſtentibus aliis,n.35.ibid.
Peſtis tempore Medicus poteſt ſeruire per ſubſtitutum,n.33.p.310
Vide *Medicus*.
Peſtis eſt magis ſufficiens cauſa mortis,quàm quædam Capitis vulnera lethalia,num.16. p.321
Peſtis venenum, vt venena externa, ſanos Homines adoritur,n.10.p.331
Peſtis venenum magis iuuenes,& Robuſtos inficit,quam ſenes,ac debiles, & valetudinarios,n.11.ibid.
Peſtis venenum externum eſt quoad modum nocendi,n.12.ibid.
Peſtis venenum qua ratione tam inter externa, quam inter interna connumerari poſſit,n.18.p.332
Peſtis venenum cur tam citò putrefactionem auertat,n.19.ibid.

Phreneticus.

Phreneticus à mente alienatus non poteſt de bonis ſuis diſponere, numero 3. pagina 376
Phreneticus præſumitur perſeuerare in alienatione mentis, licèt quandoque ad propoſitum

poſitum loqui videatur, numero 8. ibid.

Phthiſis.

In Phthiſim labuntur Homines ex ſanguinis ſputo,n.9.p.335
Ex Phthiſi pulmonis vlcera inſanabilia conſequuntur, n.10,ibid.
Qui ad Phthiſim ſunt propenſi aër frigidus ac tenuis eſt contrarîiſſimus, num.7. p.334
Obſtructiones partium naturalium,etiamſi rebelles & contumacea ſint, minus vitæ periculum habent,quam habeat Phthiſis, n.11.p.335

Pinguedo, Pinguis.

Pinguedo exuberans impedit coitum, & eſt ſine remedio,n.13.p.55
Pinguedo nimia Mulieris an, & quando poſſit dare cauſam diſſoluendi Matrimonij,n.15.p.60
Pinguedo nimia an, & quando impediat coitum,& generationem, numero 15. pagina 65
Pinguedo excedens Mulieres ſteriles efficit, n.9.p.67
Pingues citius intereunt quam graciles,n.17. p.358.& n.17.p.251

Piſcis.

Piſces ratione ætatis ſenilis ſunt maximè noxij,n.5.p.266
Piſcium vſus ratione morbi articularia eſt noxius,& idcirco fugiendus,n.7.ibid.
Piſces malè concoquuntur, & facilè putreſcunt,n.10.ibid.

Podagra.

Podagram Venus excitat,n.2.p.302
Podagrâ laborans,licet non decumbat,& appareat ſanus, ità tamen domi detinetur,vt non poſſit moueri, ne defluant humores, n.13.p.415
Vide *Arthritis.*

Pœna.

Pœna verè irrogatur quando aliquid, quod proprium eſt, abſit, vel abfuturum ſit; numero 4. pag.441. & numero 13. & 15. p.442
Pœnæ æquiparatur amiſſio magni lucri; n.30.& 35.p.443
Pœnæ metu ad Matrimonium contrahendum nemo induci debet,n.1.p.441.& n.32. p.443
Præmium quia referre non debet ex actu pœna digno,n.69.p.532

Pænitentia.

Pœnitentia ſaluiatis non imponitur in diſſolutione Matrimonij ob impotentiam quæ prouenit à naturali impedimento; ſecus ſi ex maleficio,n.14.& 15.p.395

Poſſeſſio.

Poſſeſſio probatur per publicum inſtrumentum adeptæ poſſeſſionis & probat ad omnes iuris effectus, alio non exiſtente in poſſeſſione,n.5.p.460
Poſſeſſio Beneficij dicitur tradita capitulaciter,ſi totum Capitulum fuit intimatum ad interueniendum, licet non omnes vocati interuenerint nam totum ius Capituli remanet in illis,qui interueniunt, num.8. p.461
Poſſeſſio ſemel probata præſumitur vſque ad obitum continuata, & ſuffragatur ſucceſſori ad effectum obtinendi immiſſionem vigore gratinſæ ſubrogationis, n 4. p.471
Poſſeſſio beneficij ſemel probata præſumitur vſque ad obitum continuata, num.11. p.494
Poſſeſſio anterior eſt manutenibilis, n. 16. p.505
Poſſeſſio proueniens à cauſa infecta non eſt conſiderabilis, n.17.p.502
Vide *Manutentio.*
Poſſeſſio abſque ſcientia & patientia eius qui poſſidet,alteri acquiri non poteſt,n.8. p.515
Poſſeſſionem adeptus non videtur is, qui ità nactus eſt, vt eam retinere non poſſit, n.68.p.532

Poſſeſſor.

Poſſeſſori ſufficit excludere aduerſarium ex illius non iure,n.19,p 495

Potus.

Potus Aquæ cur prohibetur in ieiunio Euchariſtico,n.9.p.81
Vide *Ieiunium.*
Potus debet eſſe humidus, & cur, num. 18. ibid.
Potus finis ſedandi ſitim ſecundarius eſt,non primarius,n.10.p.86

Prægnantia, Prægnantes.

Prægnantiæ ſigna potiora, numero 1. pagina 185
Prægnantia certò cognoſci non poteſt, n.3. p.185
Prægnantiæ ſigna etiam ex ſimplici menſtruorum defectu apparere ſolent,num.5, p.186
Prægnantiæ ſignum maximum eſt motus in vtero,n.9.p.187
Prægnantia infallibiliter cognoſci non poteſt in omnibus,n.11.ibid.
Prægnantes quędam,etiam primis menſibus purgantur,n.6.p.186
Prægnantes interdum pro non prægnantibus, & è contra,exiſtimantur, num.12. p.187. & 188
Prægnantia quamuis ſit cauſa mediata mortis, vel impediat adhiberi remedia, non facit vt pecuniæ in ſocietatem datæ non amittantur, numero 13. & 14. pagina 188
Prægnantiam quæ ſigna excludant, num.4. p.186
Mors ex partu & prægnantia cur excipiatur in inſtrumento ſocietatis officij, n.8. p.190

Prægnantiæ certa cognitio antè quadraginta dies vix ac ne vix quidem haberi poteſt, n.119.p.21
Nullus caſus datur mortis, in prægnantia & partu, in quo ipſe partus & prægnantia culpari non poſſint, numero 2. pagina 203
Prægnantia & partus non ſunt cauſæ Mortis per ſe, n.5.ibid.
Neceſſe eſt dari in prægnantia, & partu aliquos caſus pro lucro, vt contractus ſocietatis ſuſtineatur, n.8.ibid.
Prægnantia nullo tempore certò cognoſci poteſt, vniuerſaliter loquendo, numero 9. p.211
In inſtrumento ſocietatis non poſſunt comprehendi omnes caſus mortis in partu aut prægnantia euenientes, numero 1. p.231
Prægnantes omnes ſanguinem habent deteriorem, & non purum, numero 11. pagina 261

Præſentatio.

Præſentatio probat obſeruantiam licet non fuerit effectum ſortita, n.11.p.470

Præſumptio.

Præſumptio quod filius ſit mariti eſt iuris tantum, numero 3. pag. 400.& numero 4. p.468
Præſumptio iuris, quod filius ſit mariti, ceſſat, probata abſentia ipſius mariti de tempore conceptionis, n.4.ibid.
Vide *infirmitas*, *Senectus*.
Natus præſumitur conceptus nono, vel ſeptimo menſe ante partum, numero 7. p.401
Præſumptio ſanæ mentis in Teſtatore deducitur ex eo quod ipſe Teſtamentum ſubſcripſerit, & teſtes interuenerint, n.18.p.465
Præſumptiones & coniecturæ attendi non debent vbi requiritur plena probatio, n.8, p.448
Contra præſumptionem iuris naturalis probatio exactiſſima requiritur, num.21. p.498
Vide *Filius*.
Vide *Natus*.
Præſumptio cedere debet veritati, n.6.p.542
Præſumptionibus & coniecturis Copula carnalis probari poteſt etiam ad effectum dirimendi matrimonium, numero 4. & ſeqq.p.545
Vide *Copula*.
Præſumptio adducta ad effectum incapacitatis, & priuationis, debet eſſe concludens, & neceſſaria, n.13.p.417
Præſumptio fundata in eo, quod poteſt eſſe, & non eſſe, non releuat, n.23.ibid.
Præſumptio vna cedit pluribus, n.25.p.423

Primogenitus, Primogenitura.

Primogeniti nomen non magis referri poteſt ad eum, qui primò naſcitur, quam ad eum, qui primò concipitur, numero 1. p.213
Primogenitus apud Iureconſultos accipitur pro eo tantum, qui primò natus eſt: n.4.ibid.& n.8.p.114
Ad hoc vt aliquis, Primogenitus dicatur, non ſatis eſt Gemellum brachium, aut crus foras emittere, niſi prior totus naſcatur, n.5 p.113
Prior natus iura Primogenituræ conſequitur, non prior conceptus, numero 7. ibid.
Tantundem eſt dicere, *Primogenitus*, quàm *Primò natus*, n.9.p.114
Inſtituentis Primogenituram mens eſt, vt primò natus ſit Primogenitus, non primò conceptus, n.10.ibid.& n.12.ibid.
Primogenitus ſecundum aliquos dici debet poſterior natus, num.14.ibid. Falſum, n.ſeq.
Primogeniti cæteris robuſtiores, & formoſiores ſunt, ſecundum Iureconſultos, n.21. p.117
Primogenitus idem eſt, qui prior eſt conceptus, n.22.ibid.
Primogenituram acquirit qui ex Gemellis prior naſcitur, n.5.p.118
In decernendo de Primogenito natiuitas eſt attendenda, n.12.p.120
Primogenitus ad Sacros Ordines promotus excluditur à ſucceſſione Primogenituræ habentis annexum onus ducendi vxorem non ſecus ac ſi nunquam fuiſſet in rerum natura, n.1.p.548
Primogenitura habens onus ducendi vxorem ſpectat ad ſecundo genitum, quando primo natus fuit promotus ad Ordines Sacros, n.2.p.549
Qualitas vni adiecta in aliis cenſetur repetita quando verſamur in Primogenituris, n.5.p.547
Qualitas in Primogenituris attenditur de tempore delatæ ſucceſſionis, num.12. p.549

Princeps.

Principis voluntas, ſinè Authoritas quando adeſt excludit omnem doli præſumptionem, n.89.p.447
Princeps vbi eſt, ibi non poteſt committi dolus, p.90.ibid.

Principium.

Principium mole eſt paucum, facultate verò maximum, n.7.p.2
Dator principij transmutationis, eſt dator finis ipſius formæ, n.28.p.6.
In principio exortus cuiuſlibet viuentis Animam propriam præſentem eſſe, neceſſe eſt, n.100. p.17
Principium motus eſt ipſa Anima, num. 4. p.291

Probatio, Probare.

Probationis tempus poteſt arbitrio iudicis reſtringi & ampliari ex rationabili cauſa, numero 10. & 11. pagina 366
Plura de probatione furoris & dementiæ ad annullandam profeſſionem, num.24.& ſeqq.p.367

Probatio probationem non excludit, n. 16. p.370
Probatio plena reſultat in ambiguis, ex coniecturis, n.2.p.374
Probationes claræ vbi haberi non poſſunt, ſufficit quod iudex vehementi opinione habeat informationem, numero 8. p.375
Probatio plena requiritur ad effectum inualidandi profeſſionem, numero 16. p.410
Proteſtatio non probatur per Teſtes habentes intereſſe in cauſa, numero 23. ibid.
Probationes imperfectæ non iunguntur ad faciendam plenam probationem niſi ſint in ſua ſpecie perfectæ, numero 14. pagina 417
Probationem probatam facit publicum inſtrumentum, n.1.p.418
Probatio contra præſumptionem *l. Miles, §. Defuncto ff. ad Leg. Iul. de Adulter.* non negatur. n.4 p.427
Probatio dubia interpretanda venit contra ipſum producentem, numero 16. pagina 436
Probationes Teſtium inpleem conquaſſari Reo ſufficit, numero 21. pagina 437
Probationes concludentiſſimæ requiruntur vbi agitur de dirimendo Matrimonio, n.7. p.448
Præſumptiones & coniecturæ attendi non debent, vbi requiritur plena probatio, n.8. ibid.
Probationes tempore præfixo non faciens, non poteſt de iudice conqueri, n.3.p.453
Probatio melior dari non poteſt, quam propria confeſſio, n.4.p.460
Probationibus per ſcripturas magis ſtandum eſt, quam futuris Teſtium depoſitionibus, n.14.p.463
Probatio puritatis, vel impuritatis ſanguinis deſumi non poteſt ex cohabitatione in vno, vel in alio loco eiuſdem Ciuitatis, n.15.ibid.
Probatio præſumitur iam facta, ſi Teſtes fuerunt alias examinati, quæ melius fieri potuit, ità vt noua facultas probandi præſumatur calumnioſè petita, numero 3. p.462
Probatio filiationis quando non ſit ſufficiens, n.2.p.467
Probatio impotentiæ viri quæ fit per inſpectionem mulieris, eſt fallax, nec ſufficit ad diſſoluendum matrimonium, n.3.p.398.& n.5.p.399
Probatio vnius ex duabus Qualitatibus copulatiuè narratis, non ſufficit ad validitatem Gratiæ, quamuis qualitas probata potuiſſet ſatis eſſe ad obtinendam gratiam, n.1.p.475
Probatio contra propriam Confeſſionem non admittitur, n.8.p.483
Ad probationem alicuius rei interdum ſingula quæ non poſſunt ſimul vnita iuuant, n.15.p.505
Declaratur, n.16.ibid.

Coniecturæ imperfectæ non coniunguntur, n.17.ibid.
Probatio perfecta illa dicitur per quam iudex inclinat ad aliquid credendum, n.46. p.521
Probare tenetur quilibet intentionis ſuæ fundamentum, n.38.p.532
Probationes concludentes requiruntur in cauſis ſeparationis tori, quæ dicuntur arduæ & graues, n.8.p.539

Procurator.

Procurator mandatum acceptare dicitur per comparitionem quam facit in actis nomine mandantis, numero 7. pagina 497
Procuratoris reuocatio non attenditur, niſi ipſi procuratori & parti colliganti fuerit intimata, n.8.ibid.
Citatio contra procuratorem reuocatum ſuſtinetur, quando reuocatio non fuit parti intimata, n.9.p.497
Vide *Citatio.*

Profeſſio Religioſa.

Ad Profeſſionem emittendam non requiritur perfectus rationis vſus, n.1. p.253. & n.9.p.254
Ad impediendum Profeſſionem intellectus imperfectio debet eſſe talis, vt auferat integrum rationis vſum, ſicut & in contractu Matrimonij, n.2.ibid.
In Profeſſione emittenda non magnus, nec omnino perfectus neceſſarius eſt diſcurſus, n.4.p.255
Profeſſio valida dicitur ſi emanauit in ætate legitima poſt annum profeſſionis cum ſolemnitatibus requiſitis, numero 1. pagina 409
Profeſſio de iure communi non vitiatur per morbum quantumuis grauiſſimum, n.2. ibid.
Profeſſio vitiatur propter morbum caducum ſi ita diſponant conſtitutiones Religionis, n.3.ibid.
Conſenſus Religionis requiritur in Profeſſione Religioſi, n.5.ibid.
Profeſſionis actus eſt vltrò citróque obligatorius tam ex parte Religionis, quam Religioſi, n.6.ibid.
Profeſſio vt inualidetur Morbo caduco, probari debet de tempore ſequutæ profeſſionis, n.7.p.409

Proximior.

Proximior quis probatur, quando non comparet qui proximiorem ſe eſſe probet, n.14.p.381
Proximior venit eligendus, ſi inter illos de parentela, ex quorum numero ſit facienda electio, plures concurrant habentes qualitates requiſitas à teſtatore, n.1. p.391
Teſtator vocans ſimpliciter proximiores de parentela cenſetur intellexiſſe de proximiore grauati, n.5.ibid.
Proximior grauati qui ſit eius hæres, præfertur in ſucceſſione feudi, n.15. p.391

Proximior vltimo defuncto præfertur io renouatione emphyteuſis,quæ fit ex æquitate,*l.1.ff.de aqu.quotid.& eſt.*

Teſtator mandans eligi voum Doctorem de familia ad ſucceſſionem, poteſt eligi Doctor etiam minus proximior, relicto proximiori,n.20.p 392

Declara vt n.21.ibid.

Proximior dicitur qui probat ſe eſſe in certo gradu, dum alius non comparet qui ſe proximiorem eſſe doceat,numero 6.pagina 484

Proximitas.

Proximitas grauati, vel grauantis, an ſit attendenda, eſt quæſtio valde controuerſa inter Doctores,nec facilè dignoſci poteſt,quænam opinio ſit magis communis, n.2 p.391

Proximitas grauati eſt attendenda ſecundum opinionem magis communem, n.3. ibid.

Coniecturæ admittuntur ad dignoſcendum an ſit attendenda proximitas grauati,vel grauantis,n.4.p 391

Proximitas Teſtatoris attenditur in primo inſtituto tanquam proximiore; eo verò admiſſo, grauati proximitas attendenda venit,n.7.ibid.

Pubes, Pubertas.

Pubertati proximi illi dicuntur qui ab ea ſolùm diſtant per ſex menſes, numero 4. p.377

Pubertati proxima dicitur mulier quæ in vndecimo,vel circa duodecimum annum, eſt conſtituta, ſecundùm aliquos, num.7 p.407

Pubertati proximus dicitur qui ab illa diſtat ſolùm per ſex menſes, vel minùs, ſecundùm aliquos:& hæc opinio venit amplectenda,n.8.& 11.ibid.

Et tenetur communiter à Doctoribus, n.12.

Et approbatur à Rota Rom.n.13.ibid.

Pubertati proximus dicitur qui eſt circa finem pupillaris ætatis,vel ipſam exceſſit per tres dies ſecundùm Hoſtienſ.n.10.p.407

Pubertatis tempus anticipare poteſt coëundi potentia,n.16.ibid.

Pubertas in muliere requirit ætatem duodecim annorum,n.2.p.502

Puer, Puella.

Pueri & Puellæ etiam ſi ſint apti ad coitum, non ſunt apti ad generationem,numero 1. p.69

Vide *Generatio.*

Pueri ob nimiam frigiditatem & humiditatem crebri Epilepſiæ obnoxij ſunt, o. 1. p.123

Vide *Epilepſia.*

Puer dum in vtero eſt,duplici eget alimento, n.18.p.117

Puer valet manens in vtero, vt Mater valet, n.6.p.291

Puer non præſumitor aliquid feciſſe dolosè contrà Præceptum Teſtatoris, numero 91. pagina 447

Puer natus ex vxore etiam adultera cenſetur mariti,n.3.p.467

Puella quæ patitur ſe explorari & tangi à viris ad referendum eius virginitatem, non diſcreta, ſed innocens & imbecillis iudicij ex tali permiſſione apparet, numero 25. p.408

Puella impobes non poteſt contrahere matrimonium,niſi ſit vitipotens,& diſcretio ſuppleat ætatem,n.1.17.& ſeqq. pag.406 & ſeqq.

Puella fugit ſenis amplexum, numero 48. p.532

Puerpera.

Puerperæ niſi in partu ritè expurgentur, multis malis conflictantur, n.1.p.148

Puerperium.

Puerperij tempus ſecundum Hippocratem ad quem diem extendatur, numero 6. p.260

Puerperium vulgò *Capoparto* appellatur n.9.p.425

Pulchritudo.

Pulchritudo totius ex quibus amittatur, n.29.p.107

Pulchritudinis ſedes eſt facies, numero 31. ibid.

Vide *Facies.*

Pulchritudini obſunt maximè faciei Cicatrices,n 32.ibid.

Vide *Cicatrix.*

Veſtigia in facie à morbillis relicta quantoperè Pulchritudini obſint, numero 35. p.108

Pulchritudo eſt propria Mulierum, num.7. p.119

Pulchritudo vera multum differt à pulchritudine muliebri,n.9.ibid.

Pulchritudo vera quid ſit, n.10. ibid.

Pulchritudo vera actionibus iudicatur, n.11. ibid.

Pulchritudo vera cum fortitudine iungitur, n.13.ibid.

Ex vera pulchritudine præſumi poteſt,vter ex Gemellis prior natus ſit,ex falſa autem contrarium,n.14.ibid.

Pulchritudo non conſideratur niſi in magno corpore.num.3.p.272

Pulchritudo virilis.

Pulchritudo virilis à muliebri multùm differt,n.25.p.107

Pulchritudo virilis,quæ vera Pulchritudo eſt,quid ſit,n.26.ibid.

Pulchritudo muliebris.

Pulchritudo muliebris non eſt vera Pulchritudo,n.12.p.119

Pulchritudo muliebris non poteſt cum fortitudine coniungi, n.8.ibid.

Pulchritudo muliebris quid,n.27. p.107

Pulchritudo ſponſæ amiſſa poſt iurata ſponſalia iuſtam cauſam præbet ſponſo ea diſſoluendi,n.28.ibid.

Pulchritudo

Pulchritudo Virginum mirum in modum deturpatur febre alba, numero 30. ibid.

Pupillus.

Pupilli meliùs, & ſecuriùs penes matrem educantur, n.1.p.486
Vtilitas magna ex omnibus partibus mouere debet animum judicantis in arbitrando loco, vbi pupillus ſit educandus, n.2. ibid.

Pupillis æqualiter prouidere ſemper fuit præcipuum Legiſlatoribus, nedum vt alantur, ſed vt liberalibus artibus inſtituantur, n.4.p.486

Pupillus educandus eſt ibi, vbi eius iura validiùs defendi poſſunt, abſque impenſa, ac etiam patrimonij diminutione, num.8. ibid.

Q

Quadrimeſtris.

Quadrimeſtris partus non eſt vitalis, n.5. p.507.

Quæſtionis tormentum.

Quæſtionis tormento exponi non debent qui thorace ſunt anguſto, numero 5. p.213
Pectoris paries & muſculi maximè in chordæ tormento anguntur & diſteoduntur, n.3.ibid.
A chordæ tormento immunes eſſe debent qui cauteria geſtant in brachiis, num. 4. ibid.

Qualitas.

Qualitas quando eſt fundamentum alicuius probari concludenter, & non præſumptiuè, n.2.p.414

Qualitas in vna parte diſpoſitionis adjecta, non cenſetur repetita in alia, numero 26. p.392

Qualitas vni nominato adjecta non cenſetur repetita in aliis poſtea nominatis,num.27. ibid.

Qualitatis repetitio ceſſat, ratione euitandi abſurdum,n.28.p.392

Qualitas morbi non probatur niſi à Peritis, n.8.& 9.p.397

Qualitas morbi ex accidentibus potiſſimùm dignoſcitur, n.15.p.410

Qualitas morbi doloribus maximè oſtenditur,n.15.p.476

Qualitas narrata Papæ in impetratione gratiæ eſt plenè iuſtificanda, n.3. p.494

Qualitas narrata Papæ non eſt iuſtificanda,ſi ſoleat Papa abſque dicta qualitate gratiam concedere, n.14.p.495

Qualitas animi non poteſt aliter probari, quàm per actus exteriores, numero 9. p.481

Qualitas vbi ad certum effectum requiritur, non eſt curandum de modo illam adimplendi, dummodo habeatur, num. 8. p.485

Qualitas adjecta vni verbo, illud qualificat, & actum in diuerſa ſpecie reponit, num.9. p.488

Qualitas requiſita à Teſtatore certo tempore debet in eo verificari, n.14 p.508

Qualitas legitimitatis expreſſa in certo gradu ſubſtitutionis, an cenſeatur repetita in aliis, n.22.23.& 24. p.508
Dictio, *vt ſuprà*, repetit qualitates antea requiſitas,n.25.p.509

Qualitatem non habens eo modo quo teſtator requiſiuit, non excludit ſubſtitutum, n.15.p.508
Infirmitatis qualitas probatur per teſtes deponentes de viſu & publico auditu, n. 10.p.510.
Vide *Infirmitas.*

Qualitas infirmitatis narrata in impetratione gratiæ eſt juſtificanda, n.1.3. & ſeqq. p.511

Qualitas vni adjecta in aliis cenſetur repetita quando verſamur in Primogenituris, n.5.p.547

Qualitas primo adjecta regulariter in omnibus repetita cenſetur,n.7.p.549

Qualitas primo adjecta tunc maximè in omnibus repetita cenſetur quando eadem concurrit ratio, n.8.ibid.

Qualitas in Primogenituris attenditur de tempore delatæ ſucceſſionis, numero 12. p.549

Quinquemeſtris.

Quinquemeſtris partus non eſt vitalis, n.17. p.381

Quinquemeſtris partus, ſecundùm aliquos eſt vitalis, n.10.p.427

Quinquemeſtris partus & quinque dierum ſolatium, non eſt naturalis nec vitalis,n.8, ibid.
Vide *Partus.*

R

Ratio.

Ratio & Memoria habent diſtinctas ſedes, n.6.p.164

Ratio & memoria requirunt inſtrumenta diuerſimodè temperata, n.7.ibid.

Ratio de neceſſitate non læditur, etiamſi memoria in totum deperdita ſit, num. 8. ibid.

Ratio cum memoria amittitur, ſi frigida intemperies nimium intendatur, num. 13. p.165

Ratione illæſa permanente, imaginatio lædi poteſt, n.5.p.163
Vide *Imaginatio.*

Ratio plus læditur in ſoporoſis affectibus, quàm in phrenitide, n.6.p.197

Rationis vſus perfectus non requiritur ad profeſſionem emittendam, n.1. p.253. & n.9.p.255
Vide *Profeſſio Religioſa.*

Rationis vſum actus non excludentes, & intellectûs, ſeu mentis exilium non inducentes teſtamenti factionem non tol-

ſunt, num. 11. pag. 411
Rationis vſus ac iudicij non excluditur actu impatientiæ ex morbi ſæuitia cauſati, n. 13. p. 454

Recidiua.

Recidiua breui tempore ſuperueniens, præſumitur ex prima cauſa, numero 6. p. 369

Redhibitoria actio.

Redhibitoria vtilis datur etiam in libris, quando propter vitium latens expedit eos non habere, vel multum impeditur eorum vſus, n. 1. p. 389
Vide *Vitium.*
Redhibitoria datur in totum quando libri ſunt venditi vnico pretio, & vnus ſine alio manet imperfectus, numero 6. p. 390
Redhibitoria non datur emptori ſcienti vitium, n. 7. ibid.
Redhibitoria ceſſat quando vitium ſuperuenit, n. 8. p. 390
Tempus ſex menſium Redhibitoriæ præfinitum, currit à die ſcientiæ, numero 9. ibid.
Redhibitoria non habet locum quando vitium eſt modicum, n. 10. p. 390

Regula.

Regula non coarctatur ſi afferantur aliqui caſus exempli gratia, numero 69. p. 445
Regula Cancellariæ de non iudicando iuxta formam ſupplicationis, quando ceſſet, n. 28. p. 496
Et qualiter ſit intelligenda, numero 30. ibid.

Relatio.

Relatio fit ad proxima, non autem ad remota, n. 11. p. 549

Reminiſci.

Reminiſci & Recordari quid ſint, num. 10. p. 164
Reminiſci & Recordari non eſt ſimpliciter idem, num. 9. ibid.

Remiſſoria.

Remiſſoria non conceditur ſine fumo, quando materia eſt obiectiua, numero 2. p. 462
Remiſſoria non datur ſi illa tendat ad detegendam falſitatem, cuius fumus non datur, n. 6. ibid.
Remiſſoria non conceditur, ſi inſurgat præſumptio, quod articuli ſint potius imaginarij quam veri, & quando dicta præſumptio oriatur, n. 9. ibid.
Remiſſoria non datur ad probandam rem inuериſimilem, & quaſi impoſſibilem, n. 13. p. 463
Remiſſoria, ad probandum contrarium eius, quod quis fuit confeſſus, non conceditur, n. 9. p. 483

Renunciare, Renunciatio.

Renunciatio eſt res grauis, nec de facili admittenda, n. 3. p. 341
Si ex cauſa morbi renunciare licet Epiſcopatui, videndum primò an morbus ſit ſanabilis, néne, numero 1. ibid.
Renunciare Epiſcopus non poteſt Epiſcopatui ex omni infirmitate, ſed ex illa, ex qua redditur inhabilis ad exercenda munera Epiſcopatus, n. 4. ibid.
Renunciari poteſt Epiſcopatui ob aëris intemperiem, numero 5. pag. 342. & 14. p. 343
Vide *Aër.*
Renunciatio Epiſcopatus ſi fieri poteſt ob Cæcitatem, poterit etiam fieri propter periculum eiuſdem cæcitatis, numero 7. p. 342
Vide *Cæcitas.*
Renunciare poteſt quilibet fauori ſuo, n. 13. p. 485
Renunciari non poteſt iuri habenti aliquam mixturam cum honore, & voluntate Teſtatoris, n. 14. ibid.
Renunciare poſſuntne Paralytici, qui vnicam partem tantum paralyticatam habent, num. 16. pag. 71

Res iudicata.

Res iudicata reſultans ex non proſequutione appellationis, exequenda venit non ſecus ac ſi appellatio non fuiſſet interpoſita, n. 5. p. 497
Stante re iudicata, merita cauſæ non ſunt amplius diſcutienda, numero 16. pag. 498

Reſidentia, Reſidere.

Neceſſitas corporis vt excuſet à Reſidentia debet eſſe rationabilis, & talis quòd per alias perſonas non poſſit tractari, n. 5. p. 383
Cauſa iuſta non excuſat à Reſidentia niſi etiam concurrat licentia Superioris, n. 8. ibid.
Fructus non Reſidenti non debentur, n. 1. ibid.
A Reſidentia non excuſatur abſens ob negotium quod per procuratorem gerere poterat, n. 6. p. 383
Lis quando ſit legitima cauſa abſentiæ, ſeu non reſidentiæ in beneficio, numero 9. ibid.
Vide *Diſtributiones quotidianæ.*
A Reſidentia excuſant infirmitas, ſeu corporis neceſſitas, vel euidens Eccleſiæ vtilitas, n. 4. p. 383
Vertigo, & ſtomachi debilitas quando excuſent à Reſidentia, n. 1. p. 396
Reſidere, & intereſſe, differunt, numero 5. p. 398
Decretum directum ad Reſidentiam, non eſt trahendum ad intereſſentiam, num. 6. ibid.

Capitula Ecclesiarum non poſſunt condere ſtatuta ſuper Reſidentia, numero 10. ibid.

Senio confecti, etſi non reſideant, non amittunt diſtributiones, numero 7. p.397

Reſignare, Reſignatio.

Tam infirmitas, quàm valetudo ad effectum reſignandi debet eſſe perpetua, num.10. pag.70

Reſignandi iuſta cauſa eſt cæcitas, & alij oculorum leuiores morbi, num.10. pag.72

Reſignatio Beneficiorum intra tres menſes publicari debet, n.10. p.470

Reſignari poſſunt Beneficia ex variis morborum cauſis, qui declarantur, n.15. 16. 17. 18. p.72

Reſignare quandonam poſſunt morbo Gallico detenti, n.18. ibid.

Reſignatio Officij coram Notario & Teſtibus valet quando in eius erectione id fuit cautum, n.3. p.501

Reſignatio Officiorum poteſt non admitti à Superiore, quando poteſt dubitari, quod illa fiat in fraudem imminentis vacationis, n.11. ibid.

Vide *Officium.*

Reſpiratio.

Reſpiratio à vitâ, & vita à reſpiratione ſeparari non poteſt, numero 15. pag.50

Reſpirationis neceſſitas imponit fœtui neceſſitatem naſcendi, n.17. p.117

Reſpirationis priuatio eſt ipſa mors, o.16. p.294

Reſpirationis & pulſus, eſt vna eadémque neceſſitas, n.17. p.294

Sine reſpiratione Homo viuere non poteſt ne per momentum quidem, n.14. p.337

Poteſt quis ſine apparente reſpiratione viuere, nunquam autem ſine tranſpiratione, quæ non apparet, nomero 17. p.338

Reſpiratio quarum partium officio fiat, n.18. ibid.

Quomodo fiat, vt ſine apparente reſpiratione homo per aliquod tempus viuat, n.19. ibid.

In Reſpiratione magis læduntur Viri, quam mulieres, num.11. p.357

Reſtituere in integrum.

Reſtituitur quis ex cauſa, vt Conditio habeatur pro impleta, n.84. p.447

Non reſtituitur Minor in integrum ſi tranſgrediatur voluntatem Teſtatoris in committendo, n.79. ibid.

Reſtituitur Mulier aduerſus ſolutionem, non autem aduerſos Matrimoniom, n.92. ibid.

Reſtitutio in integrum.

Reſtitutio in integrum competit minori, qui omittit adimplere ordinata à Teſtatore, n.78. p.446

Abſque Reſtitutione in integrum ſuccurritur minori, qui omiſit implere præceptum Teſtatoris, n.83. ibid.

Reſtitutio in integrum quæ conceditur Minoribus, eſt fauorabilior illa, quæ conceditur abſentibus, n.86. p.447

Reſtitutio in integrum Minori cuilibet competit, etiamſi agatur de commiſſione, non autem de omiſſione, num.94. ibid.

Reſtitutio in integrum peti & terminari debet infra quadriennium à tempore quo lapſus fuit annus, vel biennium, n.4. p.497

Reſurrectio, Reſurgere.

Reſurrexiſſe mortuum qui vult probare, tenetur ante probare illius mortem, num.1. p.336

Reſurrectio probari non poteſt, morte non probata, n.9. p.337

Reſurrectio mortuis tantùm hominibus competit, n.10. ibid.

Reſurrectionis non ſunt capacia Bruta mortua, n.11. ibid.

Retentio.

Retentio non competit quando creditum non eſt omnino certum, clarum, & liquidum, numero 18. pag.517

Retrotractio.

Retrotractio non habet locum quando res deuenit ad ſtatum à quo incipere non poteſt, n.25. p.492

Retrotractio in actu conditionali retrotrahi non poteſt in præiudicium eius, cui medio tempore fuit ius quæſitum, n.26. ibid.

Reus.

Reus in ſuis exceptionibus fungi debet partibos actoris, n.39. p.532

Reo ſufficit teſtium probationes inuicem conquaſſari, n.21. p.437

Reo ſufficit excludere aduerſarium per non ius ipſius, num.19. pag.495

Robur.

Robur Senectuti adiungi non poteſt, n.12. p.252

Ob virium robur aliquando Homines in morbis diutius viuunt, quam deberent, & è contra, n.4. p.251

Ratione maioris, vel minoris vigoris vnus eidem cauſæ magis, aut minus reſiſtere poteſt, quàm alius, num.11. pag.252

Robur nullum habent ſenes, numero 5. p.357

Vis

Vis vbi maior eſt, celeritatem etiam operationis eſſe oportet, numero 25. p.359

Robur virium neceſſarium eſt ad vitam traducendam, n.13. p.295

Vires in Senibus non præſumuntur, n.21. p.327

Rolandus.

Rolandus *conſil.* 44. *lib.* 4. declaratur, num. 15. pag. 459

Roma.

Romana Ciuitas omnibus præcellit, litteris, & bonis moribus; in qua Gymnaſia, & Academiæ, Seminatia, & Ludi-Magiſtri florent; qui Pueris ſumma cum diligentia, & amore aſſiſtunt, & inuigilant, vt Virtutibus illos imbuant, & exornent, n.3. p.486

Romanum cælum, cui dubium eſt quod aliis præferendum ſit, circa aëris temperiem, & ſitûs præſtantiam, & rerum affluentiam pro ſalute corporis tuenda, numero 6. ibid.

S

Sæuitia.

SÆuitiam Viri, vxori alleganti onus probandi incumbit, n.1. p.451

Sæuitia Viri ad effectum ſeparationis Tori, quæ cauſa eſt grauis & ardua plenè & concludenter probari debet, numero 2. ibid.

Sæuitia Viri ad inducendam ſeparationem Tori, magna eſſe debet, numero 3. ibid.

Sæuitia Viri in vxorem non indueitur ex vnico actu, ſed inſpicitur an adſit conſuetudo & frequentia, n.9. ibid.

Sæuitia ad effectum ſeparationis Tori, probari debet talis, vt ſit apta incutere metum grauem & cadentem in Virum conſtantem, n.10. p.539

Adeò vt non poſſit mulieri trepidanti conſuli per cautionem, & num. 11. ibid.

Sæuitiæ vnicus actus licèt atrox, non eſt ſufficiens pro ſeparatione Tori, num. 12. ibid.

Salus.

Saluti alienæ proſpicere, nullus tenetur eum periculo propriæ, numero 18. p.308

Dic vt n.42. & 45. p.311

Primum charitatis opus eſt propriæ ſalutis curam gerere, n.19. p.308

Salus publica priuatæ ſaluti anteponenda, n.37. p.310

Salutis publicæ intereſſe præpondetat cuicunque exceptioni in contrarium, n.42. p.311

Nullus tenetur ob Corporis ſalutem recuperandam, remedium admittere aſperum & ſummi cruciatûs, numero 14. p.355

Sanatio.

Sanationes inſtantaneæ in morbis longis non fiunt naturaliter; quamuis fiant in acutis, n.1. p.133

Sanatio inſtantanea in morbis diuturnis natotæ repugnat, n.7. p.137

Ad celeres ſanationes quæ conditiones requirantur ex parte naturæ, numero 6. pag. 137

Sanatio miraculoſa.

Sanationes quæ ob aliquam criſim præcedentem referri poſſunt ad opus Naturæ, non iudicantur miraculoſæ regulariter, n.10. p.125

Sanationes miraculoſæ debent fieri in ſtanti & eſſe perfectæ, numero 6. p.130

Sanatio miraculoſa fit in inſtanti, & abſque vlla naturæ operatione, numero 5. p.131

Sanationes miraculoſæ circa morbos difficiles contingunt, n.6. ibid.

Sanationes inſtantaneæ, vt miraculoſæ dicantur, quas conditiones requirant, n.3. p.134

Sanationes inſtantaneæ in morbis longis, ſunt miraculoſæ, n.1. p.133

In Sanationibus miraculoſis duo de neceſſitate concurrere debent, numero 2. p.139

Ars & Natura excludi debent in probandis Sanationibus miraculoſis, num.1. p.141

Sanatio miraculoſa debet eſſe vndequaque perfecta, n.17. p.144

Sanationes multæ miraculoſæ exiſtimantur de quibus iure dubitari poteſt, numero 6. p.143

Quæ conditiones obſeruandæ ſint in ſanationibus miraculoſis, n.7. ibid.

Sanguis.

Sanguinis excedentes euacuationes coitûs impotentiam aliquando excitant, num. 5. pag. 53

Sanguinis ſputum quando Euchariſtiæ aſſumptionem impediat, n.8. p.89

Cato nihil aliud eſt quàm ſanguis concretus, n.2. p.114

Sanguis coagulatur ob fibras, numero 15. p.117

Sanguinis miſſio ſic interdum neceſſaria eſt, vt ea omiſſa, aut retardata, ægri aliquando pereant, n.5. p.219.

Hiſtoria Galeni ad propoſitum, numero 1. p.218

Vide *Medicus.*

Sanguinis fluxus in Puerpera qualis, ac qualis in menſtruata, numero 8. pagina 300

Sanguis extrauenatus in iugulo repertus, non

non ſolum ex ſtrangulatione per vim externam facta, ſed etiam ex ea quæ per vim internam fit, adnotari ſolet, n.5.p.229
Sanguinis promptuarium ſunt vena & arteria magna, numero 2. pagina 234
Sanguinis ſputum ſemper malum, numero 5. p.334
Ex ſanguinis ſputo Homines in Phthiſim labuntur, n.10.p.335
Sanguinis effluxio in Muliere quæ abortiuit, & febri laborat, non febri, ſed abortui tribui debet, numero 11. pagina 413
Sanguine purus quis præſumitur, dum non probatur contrarium, numero 1. & 7. p.462
Sanguinis impuritas probatur ea ſola fama & æſtimatione, numero 16. pagina 463

Sanitas.

Sanitatem perfectam non probant, deambulare, exire domo, & actus ſimiles, cùm fieri poſſint etiam ab infirmis pro recuperanda valetudine, n. 21. p.397
Sanitas ſenis non eſt abſolutè Sanitas, numero 14. pag. 252

Sanus, Sanitas.

Sanatus quis dicatur, numero 8. pagina 268
Sanus quandonam quis dici debeat, numero 9. ibid.

Sarnenſis.

Sarnenſis, *in loco hic allegato*, declaratur, numero 15. pagina 534. & numero 10. pagina 541

Sciatica.

Sciatica inter articulares omnes dolores moleſtior & contumacior eſt, numero 7. pagina 134. & numero 2. pagina 136
Ex Sciatica ægrotantes ſæpiſſimè claudi fiunt, n.8.ibid.
Sciatica Vere exacerbatur, aut de nouo prehendit, num.10. pag.133
Vide *Podagra.*

Scriptura priuata.

Scriptura priuata vti de antidata ſuſpecta in concurſu publici inſtrumenti, non eſt attendenda, numero 6. pagina 515

Sectio cæſarea.

Sectio Matris præmortuæ ad extrahendum fœtum viuum, eſt peruetuſta, numero 26. pagina 33
Sectio Matris viuæ ad extrahendum fœtum aut viuum, aut mortuum, an poſſibilis, n.27.ibid.
Sectio Cæſarea ſalua Matre fieri poteſt, & idcircò licita, numero 28. pagina 34
Sectio viuæ Matris licita ad extrahendum fœtum, quando adeſt probabilitas fœlicis ſucceſſus, numero 30. pagina 35
Sectio Matris viuentis ad extrahendum fœtum, quando ſit licita, numero 33. ibid.
Sectio Matris viuentis an ſit licita in dubio fœlicis euentus, numero 34. ibid.
Sectio Matris viuentis ſi ſit cum certo, aut etiam dubio periculo alterutrius, cuius vita ſit præferenda, Matris ſcilicet, an fœtus, numero 35. ibid.

Sectio venarum.

Sectio venarum nonnullarum in capite coitûs impotentiam facere poteſt, num.4. p.53
Vide *Coitus.*
Sectio venarum poſt Aures an faciat infœcunditatem, numero 13. pagina 64

Semen.

Semen quid, n.6.p.2
Mole eſt paucum, facultate vero maximum, n.7.ibid.
Ex ſemine non fit Animal, ſed perficitur, n.8.ibid.
In ſemine non potuit dari aliud agens intrinſecum, quàm Anima, numero 12. pag.3
Semen quando fiat animatum, numero 20. pag.5
Semen ad quem finem à Natura procreatum, numero 21. ibid. & num. 29. pag.6
Ineſt in ſemine omnium, quod facit, vt fœcunda ſint ſemina, ex Ariſtotele, n.30. pag.6
Ex Naturæ præſcripto ſpecierum conſeruatio fit per indiuidua mediante ſemina, n.34.ibid.
Semen licet eſſet animatum ſecundùm Sennertum, cur non potuit dici Homo, n.51. p.10
In ſemine apparent operationes Animæ, n.52.ibid.
Seminis viuificatio eſt operatio Animæ prout Anima eſt, non prout eſt hæc Anima, n.53.ibid.
Semen ſi eſſet dotatum Animâ Rationali eſſet Homo, n.54.ibid.
Semen non poteſt eſſe fœcundum, niſi viuat, neque viuere, niſi habeat Animam, n.59.p.11
Ex ſemine Anima traducta, non eſt ab eo ſeparabilis, neque abſque ſemine

ne exiſtit, num. 66. p. 12
Ineſt in ſemine omnium viuentium ſpiritus viuificus proportione reſpondens elemento ſtellarum, numero 142. pag. 25
Semen ipſum ſpiritus excretio eſt, num. 146. ibid.
Semen humanum per ſpiritum diſponitur ad receptionem Animæ Rationalis, n. 147. ibid.
Semen verum non effundentes an contrahere poſſint Matrimonium, & an contractum teneat, n. 17. p. 44
Vide *Matrimonium.*
Qui in coitu non poſſunt emittere ſemen, ſed emittunt in ſomnis, vel aliter, in quo cenſu habendi, numero 20. p. 45
Vide *Coitus.*
Semen humanum cum brutino commixtum an aliquid generare poſſit, n. 1. & 2. p. 172. & ſeq.
Nihil in principio conceptionis formatur quod ex ſemine non ſit, numero 12. p. 174
Semen verum quid, numero 10. pagina 94
Semen, etiamſi verum Semen ſit, non ſemper eſt aptum ad generationem, n. 11. ibid.
Semen poteſt eſſe verum ſemen, etiamſi non ſit fœcundum, numero 19. pagina 101
Semen fœmineum vt maſculeum efficientiam habet, n. 9. p. 110
Seminis fœminei efficientia vndè habeatur, n. 10.
Semen maris eſt principium formationis fœtus, n. 6. p. 215
Declaratur n. 11. p. 216
Semen prope vterum emiſſum abſque penis intromiſſione, an ſufficiat ad conceptionem, n. 5. p. 223
Vide *Vterus.*
Seminis tenuiſſimi ſpiritus ne per momentum quidem poſſunt in aëre externo conſeruari, n. 6. p. 223
Seminis à mare effuſio, & attractio ab vtero, non ſufficiunt ad huc vt conceptio ſequatur, n. 8. p. 224
Si Seminis effuſio prope vterum ſufficeret ad conceptionem, ſuperuacanea eſſet maris & fœminæ coniunctio per penis intromiſſionem in vterum, n. 7. & 11. pag. 223. & 224
Ex parte tantùm ſeminis fieri poteſt conceptio, n. 13. p. 225
Seminis attractio fit ab ipſo vtero appetitu ſenſitiuo moto ad ipſum attrahendum, n. 15. ibid.
Ex qualitate carnium ſenilium habetur qualitas ſeminis ſenilis, numero 11. pagina 325
Semen eſt ſanguis exquiſitè coctus, num. 12. ibid.

Senex.

Senes ex confirmatis & diuturnis morbis ſecundum naturæ ordinem non conualeſcunt, n. 1. p. 127
Senes frigidis morbis corripiuntur, num. 6. p. 128
Senes conflictantur morbis neruoſarum partium, n. 9. p. 129
Morbi increſcentes in ſenibus, qui? n. 10. ibid.
Senes ex articulorum morbis non conualeſcunt, n. 3. p. 130
In ſenibus dolores coxendici fiunt maximè diuturni, n. 5. p. 137
Senex qui dici debeat ad effectum, vt reſignatio poſſit admitti, n. 2. p. 69
Senes ſani dicuntur, licet debiles ſint, n. 5. p. 295
Senes generare poſſunt quandocunque poſſunt coire, n. 1. p. 324
Non eſt quid rarum & inſuetum, ſed naturale quod ſenes etiam in ætate decrepita generare poſſint, numero 2. ibid.
Vide *Generare.*
Senes multiplici ex cauſa ſunt inepti ad Generationem, n. 9. p. 325
Ex ipſa rei natura fit, vt ſenes tranſacto anno quinto ſuprà ſexageſimum, non ſint amplius apti ad generandum, n. 10. ibid.
Vires in ſenibus non præſumuntur, n. 21. p. 327
Senibus eſt familiaris viſus obtuſus, n. 12. p. 343
Vide *Viſus.*
Senes nulli robur habent, numero 5. p. 357
Senis ſanitas non eſt *abſolute ſanitas*, n. 14. p. 252
Senes minima cauſa male accipit, num. 15. ibid.
Senibus parum cibi offerri debet, ſed optimi ſucci, ob caloris imbecillitatem, num. 12. p. 266
Senes etiam decrepiti de Iure Canonico poſſunt Matrimonium contrahere, niſi alio impedimento laborent, numero 25. p. 459
Senex dici non poteſt qui quinquageſimum annum non excedit, n. 24. p. 392
Senex an quis dicendus ſit, iudicis arbitrio relinquitur, num. 25. ibid. numero 9. p. 485
Senex mala valetudine affectus inhabilis reputatur ad generandum, numero 6. pagina 551

Senium, Senectus.

Senium & decrepitas, quæ ætas dicatur, n. 3. p. 128
In ſenio dolores coxendici ſunt diututni, n. 5. p. 137
Senium cur ſit legitima cauſa obtinendi coadiutorem. n. 2. p. 279
Senium in nimia tenera ætate veneris vſu acceleratur, n. 10. p. 30
Vide *Venus.*
Ex ſenectutis culpa viſus præ omnibus

bus ſenſibus detrimentum recipit, n. 10. p.343
Vide *Viſus*, *Viſio*.
Senectus retardatur, aut accelerarunt pro maiori, aut minori vitium robore, numero 5. p.345
Senectus ætati conſiſtentiæ comparata, viribus illi omninò cedit, numero 3. pagina 357
Senectuti robur adiungi non poteſt, n. 12. p.252
Senectus ipſa eſt morbus, numero 5. pagina 397
Senio confectus dicitur Octogenarius, n.4. p.396
Senio confecti, etſi non reſideant, non amittunt diſtributiones, n.7.p.397
Senio, vel morbo impeditus lucratur diſtributiones quotidianas, n.1.p.397
Vide *Diſtributiones*. *Reſidentia*.
Senectus, vel abſentia, aut alia ſimilis impoſſibilitas acceſſus ad vxorem, faciunt ceſſare præſumptionem, quod filius ſit mariti, num.5.p.468

Sententia.

Sententia non eſt præcipitanter ferenda in his quæ concernunt periculum animæ, n.9.p.382
Sententiæ validitas colligitur ex reuolutione actorum, n.1.p.453
Sententia præcipitanter lata, eſt nulla, & inualida, n.2.ibid.
Sententia tribuit aliqualem præſumptionem boni iuris, etiamſi ab ea fuerit appellatum, n.7.p.395
Sententia tranſit in iudicatum ſi appellans intra triginta dies non petat apoſtolis, vel cauſam committi non faciat, n.1. p.497
Vel ſi infra annum, & ex cauſa biennium, non fuerit appellationem proſequutus, n.2.ibid.
Sententiæ validitas colligitur ex reuolutione actorum, n.6.p 497
Sententia lata eadem die qua fuit inhibitio præſentata, præſumitur lata ante executionem inhibitionis, numero 12. p.498
Sententia iniuſta executionem non meretur, num.1. pag.533

Septimeſtris.

Septimeſtris pro vitali & legitimo habetur, n.8.p.29
Septimeſtres ob debilitatem vtplurimum moriuntur, n.9.ibid.
Septimeſtres exſecti à numero aliorum ſeptimeſtrium excludendi, numero 10. ibid.
Septimeſtres quot diebus naſcantur, ex Hippocrate, n.13.p.30
Septimeſtres non exciduntur ab vtero Matris, niſi Matre mortua, numero 14. ibid.
Septimeſtris exſectus non eſt pro vitali habendus, vt alij ſeptimeſtres, numero 18. pagina 31
Septimeſtres pro legitimis, & vitalibus habentur, & ad hæreditatem admittuntur, n.24.p.32
Septimeſtris cur, & quomodo naſcatur, n.8. p.116
Septimeſtris pro ratione naſcitur, num. 5. p.210
Quiſnam ſeptimeſtris ab Hippocrate dicatur pro ratione natus, numero 6. ibid.
Septimeſtres vtplurimùm intereunt, & ex multis pauci ſeruantur, numero 10. pagina 211.
Septimeſtres omnes inabſoluti naſcuntur, & nullam firmitudinem habent, num.11. ibid.
Septimeſtris fœtus, ex Communi, eſt vitalis, n.1.p.291
Septimeſtres fiunt à fortitudine virtutis, n.11.p.292
Septimeſtres ob entrum fortitudinem ortum in ſeptimo accelerant, numero 12. p.319
Septimeſtres licet vtplurimum non viuant, non omnes rejiciuntur tanquam non vitales, n.12.p.329

Septuagenarius.

Septuagenarij prolem aliquando ſuſceperunt, n.12. p.553

Seruitium.

Seruitium præſtitum fuiſſe Eccleſiæ à poſſeſſore beneficij habentis ſeruitium annexum præſumitur, n.12.p.494
Vide *Beneficium*.

Sexagenarius.

Sexagenarij viri vegetæ virtutis generare poſſunt, n.1.p.175
Sexagenarij & ætate maiores coire, & generare poſſunt, n.2.p.295
Declara vt n.7.p.296
Sexagenarius Matrimonium contrahere non impeditur, n.19.p.459
Sexagenarius ſuſcipiendæ prolis ſpe deſtiturus non dicitur, numero 20. ibid.
Sexagenarij à contrahendo Matrimonio arcebantur ex rigore Legis Papiæ Popeæ, n.21.ibid.
Sexagenarius non caret facultate generandi, n.16.p.459
Sexagenarium non eſſe habilem ad generandum de iure præſumitur, numero 3. pagina 551

Sextimeſtris.

Sextimeſtris dicitur abortiuus, numero 1.

ro r. pagina 209
Vide *Partus.*

Signatura.

Supplicationis ſola ſignatura ſufficit quando non agitur ſuper canonizatione gratiæ, ſed ſuper abſolutoria, quam quis petit tanquam poſſeſſor, numero 29. p.496
Vide *Gratia.*

Similitudo.

Similitudo natorum ſecundum communem opinionem dependet ab imaginatione matris, num.r.p.269
Similirado oati ad præſumptum parentem nihil releuat, & cur, numero 2. ibid.
Expetientiæ pluret compr obantes ſimilitudinem Natorum eſſe ab imaginatione: remiſſiuè, o.3.ibid.
Similitudo duplex eſt, naturalis, & accidentalis; n.4.ibid.
Nunquam determinari poteſt, an ſimilitudo de qua agere contingir, ſit naturalis, vel accidentalis, numero 5. ibid.
Similitudo eſt effectus parent, ad ſuas naturales cauſas referendus, numero 6. p.270
Imaginatio, dato quod ſit cauſa ſimilitudiois Natorum, eſt ſolum accidentalit cauſa, n.10.ibid.
Vide *Imaginatio.*
Similitudo non cooſideratur ſolum inter Parentes, & filioa, ſed etiam inter frartes, & inter aliaz perſonas, oumero 12. p.170
Cauſatorum conſimilium cauſæ debent eſſe conſimiles, n.13.ibid.
Vide *Cauſa.*
Similitudo ſemper probare debet filiationem, o.15.p.271
Similitudo ad oullam aliam cauſam referri poteſt, quam ad facultatem formatricem reſidentem in ſemine progenitorum, n.16. ibid.
Similitodo non eſt ſufficiens coniectura ad probandam filiationem, numero 9. p.401
Similitudo nati indicat filiationem eius, cuius faciem repræſentar, numero 11. pagina 479
Vide *Filiatio.*
Garamantes, & ſuperioris Lybię populi ex ſimilitudioe formæ proprios liberoa agnoſcunt, n. 11.ibid.
Similitudo natorum non eſt leuis, ſed vrgentiſſima coniectura ad probaodam filiationem, n.13 ibid.
Similitudo natorum non à ſimplici imaginatione, ſed magis ab inſiti temperamenti conuenientia regularitet proficiſcitur, n.14.ibid.
Similitudo per ſe non præbet coniecturam releuantem filiationis, numero 14. pagina 505
Similitudo ex imaginatiooe Mulieris concipientis cauſari ſolet, iuxtà Iuriſtarum ſententiam, n.7.p.526
Vide *Aſſimilatio.*

Singultus.

Singultus an impedire debeat Euchariſtiæ Sacramenti ſumptionem, numero 14. pagina 90

Societas.

In Societatis inſtrumento non poſſunt comprehendi omnes caſus mortis in partu aut prægnantia euenientes, num. 1. p.232
Vide *Pragnantia.*
Vide *Mors.*
Vide *Abortus.*
Societatis Officij lucro locus non eſt in caſu excepto in inſtrumeoto, numero 1. p.363
Contractus ſocietatis officij vnde reddatur licitus, n.9.p.260
Io inſtrumento ſocietatis quinam mortis caſus in partu excipiaotur, numero 1. pagina 261

Solutio.

Solutio plures in partes diuiſa, incommodiſſima eſt Creditori, n.22.p.531

Somnus.

Somoi inoaturales, ſunt coniuncti cum febre vtplurimùm, numero 8. pagina 182
Somno naturali oppreſſus non habet rationis vſum, & comparatur dementi, aut mortuo, n.3.p.197
Vide *Sopor.*

Sopor.

Soporoſi affectus omnes conueniunt in ſenſuum internorum læſiooe, numero 1. pagina 196
Soporoſi affectus ſpoliant homioem ratioois & memoriæ vſu, numero 2. ibid.
Soporoſi affectus apoplexiæ finitimi ſunt, & tunc interficiunt, cum in apoplexiam terminantur, n.4.p.197
In ſoporoſis affectibus Ratio magis læditur quàm io phrenitide, numero 6. pagina 197

Soror.

Sorores germaoas eſſe quaſdam mulieres probatur ex fide Baptiſmi, io qoa filiæ eorundem parentum enunciantur, num. 15. p.545

Sorores

Sorores eſſe probantur mulieres ex eo quod vti tales ſeſe tractarunt, n.16.ibid.

Sorores eſſe probantur mulieres ex teſtibus deponentibus quod vti tales ab earum parentibus fuerunt tractatæ, numero 17. p.545

Sorores eſſe probantur mulieres ea communi reputatione & tractatu, numero 18. ibid.

Sororem Teſtatoris aliquam eſſe probatur ea eo quod Teſtator illam pro tali in Teſtamento nominauerit, numero 5. pagina 484

Spiritus.

Spiritus viuificus omnium viuentium ineſt in ſemine, proportione reſpondens elemento ſtellarum, numero 141. pagina 25

Spiritus in ſemine humano reſidens nobilitate excellit Animas quorumcunque Animalium, n.143.ibid.

Spiritus reſidens in ſemine humano non eſt Anima, ſed Animæ inſtrumentum, n.144. ibid.

Spiritus in ſemine reſidens in actu effuſionis à toto & à quibuſque corporis partibus ſecedit, n.145.ibid.

Spiritus innatus ex Galeno eſt primum Animæ inſtrumentum, n.151. p.32

Lectionis exercitium plurimos abſumere poteſt ſpiritus, n.1.p.226

Vide *Lectio.*

Sponſalia.

Sponſalia diſſolui poſſunt etiam iuramento firmata ob timorem infectionis, numero 6. p.193

Sponſalium diſſolutio quid, numero 4 pagina 93

Sponſalia quid ſint, numero 1. pagina 104

Sponſalia iuramento firmata non niſi ex iuſta cauſa diſſolui poſſunt, numero 2. ibid.

Cauſæ, ob quas ſponſalia etiam iurata diſſolui poſſunt, quænam ſint, numero 4. ibid.

Sponſalia diſſolui poſſunt, oculorum amborum, vel alterius tantum amiſſione, n.5. ibid.

Sponſalia iurata an diſſolui poſſunt ob viſionis amiſſionem in vno tantum oculo, n.7. ibid.

Sponſalia an diſſoluantur ex morbis viſionem tantùm diminuentibus, numero 8. ibid.

Vide *Morbus.*

Sponſalia an in ſuo robore manere debeant naſo deperdito, ſed poſtmodum ex Chirurgia recuperato, n.9. p.105

Sponſalia an diſſolui ſemper debeant propter Paralyſim, n.10.ibid.

Ex ſuperuenientia cuiuſlibet morbi contagioſi diſſolui ſponſalia, quomodo intelligendum, n.12.ibid.

Sponſalia an diſſolui debeant ſemper ob morbum gallicum, n.13.ibid.

Vide *Morbus Gallicus.*

Sponſalium iuratorum diſſolutio fieri non debet propter morbum gallicum leuem, n.14 p.106

Sponſalium diſſolutionis iuſta cauſa eſt oris fœditas, n.15.ibid.

Sponſalia iurata an diſſolui poſſint propter Epilepſiam, n.18.p.106

Sponſalia iurata an diſſoluantur, febre alba ſponſæ ſuperueniente, n.21.ibid.

Sponſalia iurata an diſſolui poſſint ob deformitatem ſuperuenientem, n.24. p.107

Sponſalia iurata diſſolui poſſunt propter pulchritudinem ſponſæ amiſſam, num.29. ibid.

Vide *Pulchritudo muliebris.*

Sponſalia non diſſoluuntur Ordine non ſacro ſuperueniente, n.54.p.444

Sponſalia etiam iuramento firmata diſſoluuntur propter fœditatem notabilem, vel oculorum, aut naſi amiſſionem, aliamve grauem turpitudinem ſuperuenientem, n.67. p.445

Sponſalia diſſoluuntur propter Paralyſim, vel Lepram ſuperuenientem, numero 68. ibid.

Sponſalia diſſoluuntur propter Epilepſiam, n.71 ibid.

Sponſalia diſſoluuntur ſi os male oleat, nec arte Medica curari poſſit, numero 72. ibid.

Sponſalitia largitas.

Sponſalitia largitas facta dicitur ob cauſam Matrimonij, n.31.p.531

Sponſalitiam largitatem vt lucretur vxor, non ſufficit præſumptio Conſummationis Matrimonij, deducta ex eo quod ſponſus domum ſponſam adduxerit ſuam, n.36.ibid.

Matrimonij conditio, quæ adiecta intelligitur in ſponſalitia largitate, non dicitur perfectè adimpleta, niſi ſequatur Matrimonij conſummatio, n.32. ibid.

Sponſus, Sponſa.

Sponſi interdum ex nimis frequentato coitu non generant, n.15. p.351

Sponſi aliquando non generant ob diſconuenientiam naturæ, & ſeminis, n.17. ibid.

Sponſi per verba de futuro poſſunt recedere à Contractu, quando deuenit ad notitiam, alterum eorum laborare aliquo graui morbo, qualis diceretur v. g. Lepra, morbus Gallicus, morbus caducus, grauis oris fœtor, deformitas, & ſimilia, numero 12. pagina 456

Sponſa tenetur probationibus vrgentioribus Matrimonij conſummationem iuſtificare, quando militant præſumptiones in contrarium, n.50.p.532

Vide *Matrimonium.*

Spooſa renetor ad doıoum viti accedere, & cum eo habitare de iure naturali, diuioo, & poſitiuo,n.51.ibid.

Spurius, Spuria.

Sporij de iore Ciuili nihil ex bonis paternls prætendere poſſunt: de iure autem Caoonico ſola alimenta,n.14 p.401

Spuriis non ſuffragatur legitimatio obteota abſque mandato patris poſt ipſius obitum,pro ſucceſſione,n.15. ibid.

Vide *Succeſſio.*

Spuriæ dotem aſſignare tenetur hæres sui in ſubſidium,n.19.p.480

Sputum

Sputom ſanguinis quando Euchariſtiæ aſſumptionem prohibeat, oumero 8. pagina 89

Sputum puris quando idem prohibeat, ibid.

Sputum ſanguinis ſemper malum,onmero 3. p.334

Vide *Sanguis.*

Statutum.

Statutum Vrbis *lib.*1. *cap.*131.vt habeat locum reqoiritut Mattimonij cooſummatio, n.2.p.472

Statuti Vrbis vigore *lib.*1.*c.*131.Mulier prętendens luerum dotale, tenetur concludenter probata Mattimooium fuiſſe conſummatum,n.3.ibid.

Vxor mortuo marito poteſt prætendere lucrum dotale ex diſpoſitiooe Statuti Vrbis *lib.*1.*c.*131.n.1.ibid.

Statutum vrbis *lib.*1. *cap.*131. defert lucrum dotis poſt conſummatum Matrimonium, n.1.& 3. p.473. & 474

Statuti Vrbis vigore *lib.*1.*cap.*131.luctum dotale debetur vxori, ſi per ipſam non ſteterit quominus Mattimonium conſummaretur,o.9.p.474

Statuti vigore ſi aliquis prætendat aliquid ad ſe ſpectare, debet probare quod interueniant omoes qualitates à Statuto requiſitæ, n.10.ibid.

Statutum permittens quod filij familias poſſint ſe obligare, iotelligitur quando ſe obligant ratione Artis, numeto 13. pagina 489

Statutum Bononiæ vetat debitum vltrà ſummam eeurum libtarum probati per Teſtes, n.5.p.536

Statuto Bononiæ noo obſtante *ſub rubr. de Probation.* Debitum ratione adminiſtrationis probati poteſt per teſtes,etiamſi excedat ſummaio centum librarum, oum.6. ibid.

Statutum Bononiæ vetans debitum libras centum excedens probari per teſtes, oon procedit in caſu probationis mixtæ reſultantis partim ex teſtibus, & partim ex inſtrumentis, n.7. ibid.

Statutum Booonię maodat Hæredem teneri reddete rationem adminiſtrationis defuncti, oumero 17. pagina 537

Statutum Bononiæ *lib.*4. *de teſtam.*§. *ſi vero, & §. ſi aliqua.* indueens eertam formam teſtandi reſpicit eettum effectum, ſcilicet obuiandi fraudibus,n.19.p.543

Forma inducta à Statoto ad effectum obuiandi ftaudibus, adimpleri poteſt per æquipollens,ſi effectus ſequatur, oom.20. p.543

Statutum Bononiæ *rubr. de probat.* §. *præterea, libro* 2. declaratur, numero 21. ibid.

Caſus mixtus non comprehenditor ſub diſpoſitiooe Statuti, numero 22. pagina 543

Statutum exclodens certas probationes, intelligitur niſi illæ adminiculatæ ſint alio probationum genere, oumero 23. p.544

Solemnitas requiſita à Statoto relaxatur tempore neceſſitatis, oumero 24. ibid.

Sterilitas.

Sterilitatis cauſa ſecundum aliquos Doctores poteſt diſſoloi Mattimonium; & quid ſit ſterile, quid ſterilitas, oumero 14. pagina 200

Sterilitas ooo impedit vſom Mattimonij, n.18.p.201

Sterilitas datur tam ex culpa mulieris, quam ex culpa *viri,n.22.ibid.*

Sterilitas ioſanabilis per caruneulam excitatur,numero 5.pagina 186. Contrar.num. ſeq.

Vide *Caruncula.*

Sterilitatem Medicameota induceotia licet aliquando propinare, nomero 11. p.153

Vide *Medicamentum.*

Sterilitas à morbo Gallico facile inducitor, n.6.p.345

Vide,n.10.p.346

Sterilitas,quæ poteſt remediis tolli,non impedit generatiooem,n.6.p.547

Sternutatio.

Sterouratio ſoperueoiens in partu difficili cut bona,o.18.p.144

Stomachicus.

Stomachici quitremiſſiuè apud Galeoum, n.6.p.280

Stomachici qui dicantur,n.10,p.296

Strangulatio.

Strangulatio impedit Euchatiſtiæ aſſumptionem,n.6.p.89

Vide *Suffocatio.*

Ex

Ex ſtrangulatione etiam per vim internam facta ſanguis extrauenatus interdum deprehenditur, numero 5. pagina 229
Signa animaduerſa in cadauere hominis per vim externam ſtrangulati, numero 6. ibid.
Strangulatio per vim externam procurata præcludit vias ſpiritui vitali, vnde animal ſuffocatur, n.7.ibid.

Stuprum.

Stuprum non cauſatur ex attentatione facta à pueris, numeru 9. & 10. pagina 405
Ad probationem ſtupri admittuntur mulieres viles & inhoneſtæ, & probant cum tormentis, & iunctis adminiculis, num.8. ibid.
Vide *Virgo.*

Subreptio.

Subreptio excluditur ex eo quod Princeps potuerit ſaltem in genere habere notitiam de eo quod tacitum eſt, num. 13. pagina 512
Vide *Derogatio.*
Vide *Gratia.*

Subrogatio.

Subrogatio eſt danda collitiganti, ne detur nouus collitigans, n.4 p 395
Subrogatio non debet dari calumnioſo litiganti, n.2.ibid.
Subrogatio vt obtineatur non eſt neceſſe probare bonum ius, n.6.p.395
Non eſt neceſſe quod ſubrogatio impetretur à collitigante infra menſem, cum menſis ſit adiectus ſolum ad inualidandam ſubrogationem à Tertio obtentam infra dictum tempus.
Immiſſio in poſſeſſionem beneficij vigore ſubrogationis gratioſæ non poteſt impediri per exceptiones quæ reſpiciunt petitorium, n.11.p.461
In ſubrogatione gratioſa habente vim collationis, tertium requiſitum probandum ad effectum obtinendi immiſſionem, eſt affectio ex appoſitione manus Papæ, n.1.p.500

Subſtitutio, Subſtitutus.

Subſtituti in defectum filiorum, citandi ſunt in iudicio, in quo agitur de probanda filiatione, n.14 p.547
Ætas in ſubſtituto requiſita facit diſpoſitionem conditionalem, n.11.p.547
Subſtitutus ſub conditione negatiua *ſi ſine filiis*, non poteſt prætendere ſucceſſionem, donec fuerit extincta omnis ſpes prolis ſuſcipiendæ, n.7.p.547
Subſtitutio facta in caſo obitûs ſine filiis, non purificatur ex eo quod deficiat ſpes ſuſcipiendæ prolis; ſed expectandus eſt obitus illius, cui fuit facta ſubſtitutio, n.9. ibid.
Subſtitutus in caſu alienationis bonorum, ſequuta alienatione admittendus eſt, non expectata morte alienantis, n.19.p. 550
Conditio inſtitutioni adiecta an & quando cenſeatur repetita in ſubſtitutionibus, n.3.& 4.p.549
Verba, *con li medeſimi oblighi ſudetti*, in vltima ſubſtitutione per Teſtatorem appoſita, inducunt repetitionem præcedentium obligationum in omnibus ſubſtitutis, n.6. p.549
Vide *Fideicommiſſum.*

Succeſſio.

Succeſſio non denegatur natis ex damnato coitu, quando non agitur de ſuccedendo patri, ſed fratri, n.13.p.381
Vide *Spurius.*
Succeſſio tranſuerſalis conceditur natis ex damnato coitu ſed non ponibili pœna temporali, numero 15. ibid.
Filius vt parentibus ſuccedat, ſatis eſt quod naſcatur viuus & perfectus, licet ſtatim poſt parentes moriatur, num. 5. p.386
Succeſſio ab inteſtato defertur proximiori, n.6.p.513
Succeſſioni locus non eſt, donec omnis ſpes ſuſcipendæ prolis non fuerit extincta, quando quis fuit vocatus ſub conditione negatiua, *ſi ſine filiis*, n.7.p.547
Vide *Fideicommiſſum.*

Suffocatio.

Suffocatio non fit ſolum à cauſa extrinſeca, ſed etiam ab intrinſeca, numero 1. pagina 165
Suffocatio mortem affert ex reſpirationis prohibitione, & ſpirituum interceptione, n.2.p.166
Suffocationis tam ab extrinſeca, quàm ab intrinſeca cauſa, eadem penè ſigna apparent, numero 3. 4. & 5. ibid.
Tria ſigna magis certa mortis ex ſuffocatione per vim externam procuratæ, n. 7. p.166
Suffocatio impedit Euchariſtiæ ſumptionem, n.6.p.89

Suggeſtio.

Diſpoſitio facta ad ſuggeſtionem alterius, quando conſtat de præordinata Teſtatoris voluntate, valida eſt, numero 16. p.515
Declaratur, n.17.ibid.
Vide *Diſpoſitio.*
Vide *Teſtamentum.*

Superuiuentia.

Superuiuentia probatur per teſtes deponentes

res de obitu alicuius certo tempore, & de vita alterius, numero 4. pagina 385
Filius ſuperuiuens matri etiam per breue tempus, liberat patrem à reſtitutione dotis, n.25. p.387
Superuiuentia filij poſt matris obitum eſt euidens ſignum vitæ eiuſdem naſcentis, numero 10. pagina 387

Symptomata.

Symptomata nullam requirunt per ſe curationem, n.13. p.156
Symptomata quædam ſunt præter ſyncopem, quæ hominem omni ſenſu & motu priuare ſolent, numero 1. pagina 198
Symptoma formidabile eſt ſyncope, num.4. p.179
Ex ſymptomatum ſæuitie arguitur vulnerum lethalitas, n.6. p. 278
Vide *Vulnus*.
Symptomata eadem omninò apparere poſſunt ex veneno aſſumpto, quæ ex veneno intus genito, numero 3. pagina 330
Symptomata primi morbi ſi concomitentur febrim ſupetuenientem, ipſa febris dicitur prouenire à primo morbo, num.8. p.369

Syncope.

Syncope eſt formidabile ſymptoma, num.4. p.179
Mors nihil aliud eſt quàm Syncope confirmata, n.5. p.179
Syncope eſt præceps virium lapſus, num.4. p.198
Qui ſyncope ſæpiùs prehenduntur, de repentè moriuntur, numero 9. pagina 199
Animal nullum moritur abſque ſyncope, numero 9. pagina 251

T

Tabaccus.

Tabaccus, vel Tabacco quid ſit, num.5. pag.80
Tabacci vſus quis, n.2. p.81
Tabacci vſus quando, & quale ieiunium frangat, n.6. ibid.
Tabacci vſu an ieiunium Eucharisticum frangatur, n.7. p.82
Tabaccus quomodocunque aſſumatur, nunquam habet rationem cibi, numero 11. ibid.
Tabaccus non eſt cibus, neque cibus medicamentoſus, n.16. ibid.
Tabaccus quomodocunque aſſumatur, non frangit ieiunium Eccleſiaſticum, neque pœnale, ſed bene Eucharisticum, n.19. ibid.
Tabaccus cur frangat ieiunium Eucharisticum, numero 20. ibid.
Tabaccus ex aliquorum opinione frangit qualecunque ieiunium, quia corpus nutrit, num.21. ibid. Contrar. n.23. pag.83
Tabaccus ex eorumdem opinione verè eſt nutrimentum, & Medicina, numero 22. ibid.
Confutatur, n.24. ibid.
Tabaccum qui aſſumunt ſi quoquo pacto nutriantur, non ob Tabacci facultatem nutritiuam nutriuntur, numero 27. ibid.
Tabacci vſus quibus ex cauſis in Ieiunio Euchariſtico ſit prohibendus, numero 33. pag 84
Tabacci vſus non frangit ieionium, in ieiunio Eccleſiaſtico, aut pœnali, num.24. ibid.
Vide *Ieiunium*.

Tapia.

Tapia *in authent. ingreſſi, verbo, ſua, Codic. de Sacroſanct. Eccleſiis*, declaratur, numero 57. pagina 445

Temperamentum.

Temperamentum quale Veneri magis idoneum, n.12. p.305
Temperamenti ratione quando vnus præſumatur ſuperuiuere alteri, numero 18. p.252

Terminus.

Terminus acutorum Morborum eſt quadrageſimus dies, n.1. p.73
Terminos Quadragenarius ad ſumendam experientiam eorum, qui de peſte ſunt ſuſpecti diuturnior eſt, quam conueniat, n.6. p.74
Terminus quadragenarius reſpectu veſtium, & aliarum rerum de Peſte ſuſpectarum, aut non eſt ſufficiens, aut eſt nimis excedens, n.7. p.75
Terminus quadragenarius reſpectu corporis infecti, vel non eſt neceſſarius, vel eſt nimis diuturnus, n.8. ibid.
Terminus quindecim dierum ad ſumendam prædictam experientiam, eſt etiam nimis diuturnus, n.9. ibid.
Terminus ſumendi experientiam de Peſte ſuſpecti non poteſt rationabiliter definiri n.10. ibid.
Infrà quem dierum terminum dici poſſit Mulier ex partu, aut cauſa partus obiiſſe, n.12. p.257
Termini non debent confundi, ſed ſingula ſingulis referri, numero 13. pagina 498

Tertius.

Tertius veniens ad cauſam, non colligantium, ſed proprio iuri adhærens, non facit

facit acta ſua, ſi veniat prout in prima, committendo cauſam, nec ſententia lata eum afficit: ſecus ſi veniat per viam appellationis, num. 2. pagina 513. & num. 2. p. 515

Tertius veniens ad cauſam ex proprio iure independente à iure collitigantium, poteſt venire prout in prima, etiam poſt latam ſententiam in cauſa; ſecus ſi venit ad defenſionem vnius ex collitigantibus, n. 3. p. 515

Teſtamentum.

Teſtamentum ritè & rectè factum ſi appareat ex illius inſpectione, tempore ſanæ mentis factum præſumitur, numero 12. p. 411

In conficiendo Teſtamento modica cognitio ſufficiens eſt, numero 8. pagina 200

Teſtamentum corruit ob defectum ſanæ mentis teſtatoris, numero 4. pagina 370

Teſtamentum imperfectum non dicitur propriè Teſtamentum, ſed præparatio ad illius confectionem, numero 5. ibid.

Scriptura Teſtamenti facta per teſtatorem debet à Notario legi & publicari coram teſtibus, numero 2. ibid.

Teſtamentum factum ad ſuggeſtionem alterius, ab eo, qui eſt in articulo mortis conſtitutus, non valet, numero 10. & num. 12. p. 376

Teſtamentum facere non poſſunt furioſi & mente capti, numero 1. pagina 411

Conſanguinei in cauſa ciuili admittuntur ad teſtificandum, maximè ſi habeant conteſtes, numero 7. ibid.

Teſtamentum, cuius ſeries cuilibet ſanæ mentis viro congruit, præſumitur factum de tempore habili, & in dilucido interuallo, numero 14. pagina 412

Teſtamenti factionem non tollunt actus rationis vſum non excludentes, & intellectus ſeu mentis exilium non inducentes, n. 15. ibid.

Teſtamentum furioſi valet ſtante diſpoſitione prudenti viro conueniente, num. 21. p. 423

Teſtamento rectè condito, dementia quę ſuperuenit non infringit illud, num. 10. pagina 422

Teſtamentum facere non poſſunt furioſi, & ſimiles qui ſunt omninò mente priuati, n. 4. p. 379

Secus de fatuis qui omnino non ſunt mente priuati. n. 5. ibid.

Teſtamenti caput & fundamentum, eſt Hæredis inſtitutio, n. 4. p. 453

Vide *Hæres*.

Teſtamentum, in quo Teſtator non ſcripſerit, nec ore proprio nominauerit Hæredis nomen, eſt nullum, & inualidum, n. 5. ibid.

Teſtamentum nuncupatiuum non requirit ſolemnitates *leg. hac conſultiſſima, & l. iubemus, Cod. de teſtament.* numero 6. ibid.

Teſtamentum nuncupatiuum implicitum facere dicitur is qui teſtatur per ſchedulam, n. 7. ibid.

Teſtamentum per relationem ad ſchedulam, valet ac ſi Teſtator ore proprio hæredem nominaſſet, licet Teſtes ignorent diſpoſita in ſchedula, numero 8. ibid.

Teſtamentum nuncupatiuum non redditur nullum, ex eo, quod vnus ex Teſtibus pro alio, qui ſcribere ignoret, ſubſcribat, n. 10. ibid.

Teſtamentum, ſi factum ſit, ſicut Prudens feciſſet, à Teſtatore, cuius dementia probatur, validum illud reputari debet, num. 20. ibid.

Teſtamentum primum tollitur ipſo iure per ſecundum, n. 3. p. 464

Teſtamentum primum à quo Teſtator nolle recedere dixit, niſi in ſecundo certa verba appoſuerit, non dicitur ſublatum per ſecundum in quo talia verba non legantur, n. 7. p. 465

Declara vt n. 8. ibid.

Teſtamentum ritè & rectè confectum denotat Teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, n. 13. ibid.

Vide *Mens*.

Teſtamentum in quo filius ſine cauſa exhæredatur, mero iure tenet, cum opus ſit illud reſcindi per querelam inofficioſi, numero 27. pagina 466

Teſtamentum furioſi eſt nullum ipſo iure, n. 28. ibid.

Teſtamenta plura referuntur, quæ valida fuerunt reputata, licet in eis quædam diſpoſita viris ſanæ mentis non conuenirent, n. 29. ibid.

Teſtamentum conditum ab eo in quo concurrunt diuerſa ſigna dementiæ, ſed non defectus totalis vſus rationis, validum reputatur, n. 8. p. 481

Teſtamentum imperfectum ex defectu voluntatis non ſuſtinetur, n. 13. p. 514

Teſtamentum factum ad interrogationem. Vide *Æger*. & infrà.

Teſtamentum primum reuocatur per poſterius, n. 1. p. 542

Teſtamentum primum non reuocatur per poſterius minus validum, num. 2. ibid.

Teſtamentum factum ad interrogationem alterius, ſuſtinetur, quando interrogans eſt perſona non ſuſpecta, & Teſtator ſanæ mentis, n. 3. p. 542

Teſtamentum ad interrogationem alterius, ſuſtinetur, etiamſi agatur de reuocatione alterius præcedentis facti ad pias Cauſas, n. 4. p. 542

Laborans in extremis non præſumitur velle reuocare teſtamentum factum dum

bene valebat,o.5.ibid.
Declaratur n.6.ibid.

Teſtamentum ad interrogationem tunc maximè ſuſtinetur quando Teſtator interrogatis reſpondet non per ſolam dictiooem,*Sic*;ſed per verba diſpoſitiua, num.8. p.542

Teſtamentnm ad interrogationem conditum ab oppraſſo graui morbo tonc non ſuſtinetur quando concurrit aliqua fraudis ſuſpicio, ſecus ſi iſta abſit, num. 9. p.542
Pro validitate Teſtamenti non attenditur mortis proaimitas, ſed ſanitas mentis & voluntas teſtandi, numero 10. p.543

Teſtamentum præſumitur ſcriptum de mandato Teſtatoris,n.12. ibid.
Voluntas teſtandi bene probatur per tres teſtes de illa deponentes, quam ſolemnis teſtamenti factio ſecuta ſit, oum. 11. p.543

Teſtameotum ad pias Cauſas non cenſetur reuocatum per ſequens abſque ſpeciali derogatione,n.25.p.544
Declaratur,n.26.ibid.

Teſtari.

Teſtari & contrahere non prohibetur imbecillis, & mentis vigorem ætati correſpondentem oon habens, oumero 6. pagina 411

Teſtandi facultas non dicitur adempta per actus qoi vſuio Rationis & iudicij noo caeluduot, oumeto t4. pagina 454

Teſtator.

Teſtator poteſt auferre legatum, vel hæreditatem ei, qui noo contraxerit matrimonium cum certo geoere perſooarum, vel contraxerit contra præceptum ipſius Teſtatoris,n.3.p.441

Teſtatoris diſpoſitio non currit contra ignorantem,n.75.p.446

Teſtatoris diſpoſitio noo currit contra debitorem qui eum liberauit à toto debito, ſi centum intra menſem ſoluerit,vbi debitori oon fuit intimatum teſtamentum, n.76.ibid.

Teſtatot, quando Teſtamentum facit, ſi noo ſcripſerit,nec ore proprio nominauerit hæredis nomen, nullum eſt, & inualidum, n.5.p.453
Vide *Teſtamentum*.

Teſtator diſponens per relatiooem ad ſchedulam, aliena maou ſcriptam, præſumitur bene vidiſſe oronia conteuta in ipſa ſchedula,n.9.ibid.

Teſtator habens dilucida interualla præſumitur coodidiſſe Teſtamentum tempore dilucidi interualli, oumero 16. pagina 454

Teſtatoris dementia ſi probetor, & Teſtamentum ſit factum ſicut feciſſet prodens,validum reputari debet, numero 20. ibid.

Teſtator vocans ſimpliciter proximiores de parentela, cenſetur intelleaiſſe de proximiore grauati,n.5.p.391
Vide *Proximior*.

Teſtator qui ſuam diſpoſitionem dirigit ad tempus remotiſſimum, non eſt veriſimile quod in ea voluerit compreheodere illos qui veriſimiliter noo poterant adeſſe de tempore purificati fideicommiſſi,n.6.p.391

Teſtatoris voluntas præſomitur talis qualis fuit per hæredem declarata, nom. 13. p.391

Teſtator inſtituens cattaneos in defectum propriæ lineæ,vocaſſe cenſetur omnes de linea, natos etiam & conceptos poſt mortem ſuam,o.8.p.391
Etiam illos qui ipſi Teſtatori ab inteſtato ſuccedere non poterant, numero 9. ibid.

Teſtatoris dilectio plurimùm operatur ad effectum vt dilectus io electione præferatur, n.10.& 11.p.391

Teſtatoris manus recognitio non eſt neceſſaria quando agitur de teſtamento nuncupatiuo conſignato, & clauſo per Teſtatorem coram Notario & Teſtibus qoi ſe ſubſcripſerunt, numero 6. pagina 465

Teſtator quando præſumatur prius feciſſe aliud Teſtameorum, numero 4. pagina 469

Teſtator præſumitur ſanæ mentis niſi cootrarium probetur, oumero 19. pagina 498

Teſtatoris furorem allegans de tempore conditi teſtamenti tenetur concludentiſſimè probare, numero 20. ibid.

Teſtator an fuerit furioſus,percipi non poteſt ex momento temporis, ſed ex quodam diſcurſu & multitudine actuum, o. 28. p.498

Teſtator qoi prudenter diſpoſuit, præſumitur ſanæ meotis fuiſſe, numero 30. pagina 499

Teſtatoris præceptum ſi contineat aliquam ſeruitutis ſpeciem, à Legato, & inſtitutione rejici ſolet, numero 9. pagina 486

Teſtator ægrotus interrogatus an velit relinquere certum legatum, ſi reſpondeat, *fate voi*: legatum non ſuſtinetur, n.8 9. & 10.p.514
Secus ſi reſpondiſſet ſimpliciter,*Si*: n.11. ibid.
Vide *Æger*.

Teſtatoris mens ſeruanda eſt, etiamſi fuerit expreſſa ab emittente ſpiritum, dummodo Teſtator ſit ſani iudicij, oumero 7. p.542

Teſtatorem ſaoæ meotis fuiſſe lex præſumit niſi contrarium probetur, licèt paulò poſt obierit, oumero 13. pagina 543

Teſtimonium.

Teſtimonium

Teſtimnnium Religioſi præfertnt Teſtimonio laici, num.2. pag.430. nnm. 16. p.519
Teſtimonium Mulieris in iudicio Crlminali reiicitur, n.1n. p.519
Teſtimonium Mulieris non attenditur præſertim ſi ſit vnica, & ancilla illius pro quo deponit, n.34. pag.531

Teſtis.

Teſti deponenti de dementla nnn creditur, niſi reddat rationem dicti ſui, etiamſi non fuerit interrogatus, numero 3. pagina 364
Teſtes ſingulares admittuntur ad probandum quid in genere, numero 12. pagina 366
Teſtis volens ptobate priuationem intellectus in aliquo, debet teddere rationem dicti ſui, n.3n. p.368
Teſtes quando dicantur iudicare, non autem teſtificari, n.33. ibid.
Tsſtis deponens de furore ob projectionem lapidum, quomodo depouere debeat, n.34. p.368
Teſtes vt pmbent aliqnem actum, ſiue diſpoſitionem, debent ad illam ſpecialiter vorari & rngari, n.1. p.370
Teſtes depnnentes de ſana mente, debent concludentet deponere de actibus & ſignis multiplicatis & ſucceſſiuis excludentibus dementiam, numetn 2. pagina 371
Teſtis deponens de inſania, vel dementia alicuius, debet de proprio auditu & viſu deponere, n.3. ibid.
Teſtis ſingularis licet non probet, inſeruit tamen pro adminiculo, numero 3. p.372
Teſtes ſingulates, & Infames, non probant, n.10. p.373
Teſtis de auditu non probar, nnmeto 12. p.375
Teſtis prima depoſitio attendltur, num.14. ibid.
Teſtibus peritis magis quàm aliis credendum eſt, n.2. p.376
Teſtis ſingularis non ptobat, nnmeto 9. ibid.
Teſtes habentes affectionem ad cauſam, repelluntur, vel ſaltem in concorſu aliotum ſunt minoti fide digni, numero 12. p.41n
Teſtes qui non ſint pariti in re Medica, non poſſunt deponete de qualitate infitmitatis, n.13. ibid.
Teſtes veriſimiliora deponentes præferuntur aliis in concutſu, numeto 8. pagina 377
Teſtes veriſimiliora deponentes tunc maximè ſunt aliis præfetendi quando ſunt nnmeto plures, n.9. ibid.
Teſtes exceptionem non habentes aliis præferendi ſunt qui exceptiones patiuntut, n.1n. p.377
Teſtibus affectantibus effectuationem actus, domeſticis, & ſubditis, fides minuitur, n.11. ibid.
Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur, quam deponentibus de dementia, n.10. p.411
Teſtes dementiam non probant, niſi reddant tationem etiam non interrogati, n.4. p.418
Teſtis vnicus non probat contra inducentem ex opininne Rntæ, n.5. ibid.
Teſtes examinati in Iudicin criminali, non probant in Ciuili niſi tepetantur, ſi præſertim non fuerunt data interrngatoria, n.7. ibid.
Teſtis depoſitio, quod vidit à quatuor vel quinque annis citra, in vltimn tantum anno verificari poteſt, numeto 6. pagina 421
Teſtis de tempore alteinatinè, & per dictionem *in circa*, deponens, illud non prnbat, n.7. ibid.
Teſtis dubitatiuè deponens nihil probat, n.8. ibid.
Teſtes de alicuius dementia depnnentes nihil prnbaut, niſi rationem etiam interrogati aſſignent, n.9. ibid.
Teſtibus de ſana mente depnneutibus magis ereditur, quam deponentibus de demenria, num.19. pag.422. numero 17 p.454
Teſtium maior numerus ln concurſu attenditur, n.8. p.425
Teſtibus veriſimilinra, & magis præcisè deponentibus, magis venit dcferendum, quàm aliis, n.12. ibid.
Teſtibus, qunrum dictum remanet adminiculatum, magis deferendum eſt, quam aliis, n.13. ibid.
Taſtis fides augetut per illius mortem, n.3. p.430
Teſti vnico, accedente veriſimilitudine, eſt valde deferendnm, n.4. ibid.
Teſtis vnicus depnnens de cnnfeſſione alicuius quod matrimonium contraxerit, facit adminiculum, n.11. ibid.
Teſtes deponentes quem non eſſe ſanum mente ad faciendum teſtamentnm, etiam non rogati reddere debent rationem, vt ptobent, n.2. p.378
Teſtes deponentes de inſania Teſtatoris per ſigna & actus, non probant, niſi ratinnem explicent, n.3. p.379
Condirio indefinita in Teſte non æquipollet vniuerſali, n.17. p 437
Teſtibus deponentibns pro Reo magis credendum eſt, quam deponentibus pro Actote in cnncurſu plurium probarionum, n.19. ibid.
Teſtes contra ipſnrum inductores plenè probant, n.20. ibid.
Teſtes non dicuntur ſingulares ſi depnſitiones eorum tendant ad eundem finem, licèr diuerſimodè diſponant, numero 8. p.387
Subiectus ſnlum ratinne iuriſdictionis eſt Teſtis idoneus pro Domino, n.13. ibid.

Vaſſallus

Vaſſallus non habens particulare intereſſe in cauſa, poteſt pro Domino & contra ipſum eſſe teſtis, n.14. ibid.
Clericus dicitur Teſtis integer & qualificatus, n.12. p.387
Teſtes etiam minus idonei admittuntur ad probationem facti quod non poteſt per alios probari, n.15. p.387
Teſtibus inuetiſimilia deponentibus non eſt credendum, n.17. ibid.
Teſtis deponens de vita alicuius, rationem rationis dicti ſui reddere tenetur, vt probet, n.20. p.387
Teſtes de auditu proprio probant quando agitur de probatione alicuius rei, quæ nonniſi per dictum alterius probari poteſt, n.1. p.449
Teſti in facto proprio deponenti ſtandum eſt, n.5. p.450
Teſtem inducens nihil poteſt contra eum obiicere, n.14. p.451
Teſtium domeſticorum, & familiarium fides minuitur, n.18. p.454
Teſtem inducens non poteſt contra eum excipere, n.19. ibid.
Teſtes ſi fuerint aliàs examinati, præſumitur facta iam probatio, quæ melius fieri potuit, ita vt noua facultas probandi præſumatur calumnioſè petita, num.3. p.465
Teſtium numerus ſupra 40. de iure non admittitur, n.4. ibid.
Teſtibus aliàs examinatis ſi fuerit metus incuſſus ab aduerſario, præſumitur in eo potentia in futurum, num.5. ibid.
Item ſi penes ſe ſcripturas Originales retineat, ibid.
Teſtibus examinatis ad perpetuam rei memoriam, licet parte non citata, multum Rota defert ſi fuerunt recepti in tempore non ſuſpectu, n.11. ibid.
Teſtibus habentibus intereſſe in primo Teſtamento fides minuitur, ſi deponant de ſuperuenienti dementia Teſtatoris, ad effectum annullandi ſecundum Teſtamentum reuocatorium primi, numero 19. p.465
Teſtes deponentes de dementia, etiam non interrogati debent adducere rationem eorum depoſitionis, numero 21 p.466
Teſtes deponentes de qualitate morbi, non probant niſi ſint periti, numero 8. pagina 397
Teſtes plures deponentes per eadem verba redduntur ſuſpecti, n.4. p.399
Teſtibus deponentibus de ſana mente magis credendum eſt, quàm iis qui de dementia teſtantur, n.7. p.403
Teſtes deponentes de ſana mente habent iuris præſumptionem pro ſe, numero 8. ibid.
Teſtes viles admittuntur in probatione ſtupri, vt declaratur, n.8. p.405
Teſtis depoſitioni in iudicio factæ magis ſtandum eſt quàm extra iudicium, num.11. ibid.
Teſtes dubitatiuè deponentes non probant, numero 19. pag.471
Teſtes melius informati debent aliis præferri, n.50. ibid.
Teſtibus peritis magis creditur quam aliis, in iis, quæ eorum peritiam concernunt, n.13. ibid.
Teſtibus deponentibus ſuper affirmatiua magis credendum eſt, n.11. p.474
Teſtes ſi fuerint examinati in alio iudicio, & eorum depoſitiones non producantur, non merentur attendi, numero 12. ibid.
Teſtis deponens ſuper magnitudine morbi, debet illius ſigna referre, numero 5. pagina 476
Teſtis de auditu maiorem fidem non meretur, quam ille, à quo audiuit, numero 10. ibid.
Teſtis deponens de iis quæ non cadunt ſub ſenſum, ſed ſignis externis deprehenduntur, debet referre ſigna ex quibus iuſtificetur eius depoſitio, numero 11. ibid.
Teſtis licet poſſit vti ſua peritia in cognoſcendo rem, ſuper qua deponit, eius tamen peritia non ſuffragatur, ſi deponat vt Teſtis, non autem vt Peritus electus à Iudice, n.14. ibid.
Teſti vnico omni exceptione maiori Iudex arbitrio ſuo plurimum deferre poteſt, n.5. p.479
Teſtes ſingulares admittuntur quando agitur de probando illos actus ex quibus generalitas reſultat, n.16. ibid.
Teſtis probat ætatem ſi deponat de iudicio ſuo & per aſpectum, numero 5. pagina 494
Vide *Ætas*.
Teſtium defectus tolluntur ex eorum numeru, n.17. p.495
Teſtium dicta magnum robur accipiunt ex approbatione aduerſarij qui illa non impugnat, n.18. ibid.
Teſtes examinati in iudicio criminali, non probant in Ciuili, num.22. p.498
Teſtes examinati in iudicio criminali vt probent in ciuili debent repeti cum interrogatoriis, n.53. ibid.
Teſtes deponentes de furore Teſtatoris, interrogari debent de ſignis & actibus ipſius, vt ex illis percipi poſſit an verè Teſtator eſſet in ſtatu furoris, numero 27. p.498
Teſtibus deponentibus de alicuius dementia, ſi rationem non aſſignent, non eſt danda fides, n.59. p.499
Teſtes reddentes optimam rationem ſui dicti bene probant, n.7. p.500
Teſtes conciliantur, ſi alij deponant quod aliquid eſt factum, alij verò dicunt quod fieri debuit, n.10. ibid.
Teſtes nulliter examinati non probant, n.7. p.504
Teſtis deponens de facto proprio, & contra inducentem plenè probat, numero 8. ibid.
Teſtis vnicus nihil probat, numero 12. pagina 505

Teſtes

Teſtes examinati in Iudicio crimioali non probant in Ciuili, n.1. p.518

Teſtes examinati abſque partis citatione, non probant niſi repetantur, nomero 2. ibid.

Teſtes examinati abſque partis citatione non probant niſi repetantur, licet Reus illos habeat pro repetitis, o.3. ibid.

Teſtes examioati ad perpetuam rei memoriam non probaot, o.7. p.518

Teſtes in cauſa matrimoniali debent eſſe omni exceptiooe maiores, n.8. ibid.

Taſtes ſingulares ooo probant, n.9. p.519. n.14. p.530. n.13. p.534

Teſtis qui propriam detegit turpitudinem, non eſt audiendus, n.11. ibid.

Teſtis minos idoneos fidem noo acquirit per obitum ſuperueoientem, ſed inſeruit pro leoi cooiectura, n.12. ibid.

Teſtes de auditu oon magis probant, quam ij à quibus audiuiſſe aſſerunt, o.17. ibid.

Teſtes intereſſe habentes in cauſa, ooo probant, o.18. ibid.

Teſtes de auditu nonqoam probant, niſi id quod dicunt audiuerint à pluribus, n.19. ibid.

Teſtes deponentes aliquem tractaſſe alium vti filium, ooo probant niſi ſpecificeot tractatus, n.21. ibid.

Teſtes ſiogulares admittuotur quando probandum eſt aliquid in genere, num.26. p.520

Teſtes ſingulares probant cuocurrentibus coniecturis, n.27. ibid.

Teſtium oumerus poteſt eorum defectus ſupplere, o.28. ibid.

Teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam, inſeruiunt pro adminiculo probationis imperfectæ, n.29. ibid.

Teſtes examinati in Iudicio criminali, pro informatione Curiæ, faciunt adminiculum in iudicio Ciuili, n.30. ibid.

Teſtis examen nullum, qoi è viuis deceſſit, ex quadam æquitate ſuſtioetur, oum.31. ibid.

Teſtis mortui examen valet, licet ooo fuerit receptum cum citatione partis, noo ſecus ac ſi citatio ioteruenisset, num.32. ibid.

Teſtis propriam turpitudinem detegens auditur, quando agitur de ſalote Animæ, o.41. p.521

Teſtis propriam turpitûdioem detegens, quando agitur de iis, quæ concerount animæ periculum, n.41. ibid.

Teſtes plores numero præferuntur paucioribus, n.2. p.511

Teſtes ſingulares admittuntur ad declarandum animom alicuius, oumero 12. pagioa 530

Teſtes deponentes in cauſis ſeparationis Tori, debent eſſe omni exceptione maiores, n.9. p.539

Teſtes deponentes de demeotia Teſtatoris abſque expreſſione actuum qui illam probent, non merentur fidem, num.15. p.543

Teſtibus deponentibus de ſana mente Teſtatoris maior fides adhibetur, quam deponentibus de dementia, n.16. ibid.

Teſtium rogitus in teſtamento adhibitorum probatur per depoſitiones duorum teſtium, n.17. ibid.

Sufficit quod Teſtes fuerint rogati à quocuoque, præſeote & patiente teſtatore, n.18. p.543

Teſtes plures numero ſi deponant de certa ſcientia, concludentiſſimè probant, o.3. p.536

Teſtium defectus ſupplentur ex numero, & ex adminiculis, n.4. ibid.

Teſtes examinati in criminalibus, non probant in ciuilibus, n.19. p.537

Teſtes pauciores numero cedere debent numero maioribus, n.20. ibid.

Teſtes quorum dicta per ſcripturas adminiculantur, aliis præferendi veniuot, n.21. ibid.

Teſtes deponentes in cauſis ſeparationis tori, debent eſſe omni exceptione maiores, n.9. p.539

Teſtis vnici depoſitio adminiculatur ex teſtibus deponentibus de publica voce & fama, n.9. p.545

Teſtes impuberes admittuntur ad teſtificandom de iis quæ occultè fiunt, oum.7. ibid.

Teſtis, ſeu Teſticulus.

Teſtiom ſitus mutatus an coitum, aut generationem impedist, oumero 7. pagina 63

Teſtes nimis parui an, & quando frigiditatem naturalem atteſtari poſſint, num.8. ibid.

Teſtium magnitudo excedens an, & quando generationi impedimento eſſe poſſit, n.9. p.63

Teſtium careotia generatiooem omninò impedit, o.10. ibid.

Teſtiom carentia, ſitus mutatus, paruitas, & voitas, quam faciaot impoteotiam ſine remedio, n.14. p.97

Teſtudo.

Teſtudinis caro cocto difficilis eſt & melancholica, num.8. pag.239

Tetanus.

Tetanus eſt conuolſionis ſpecies, numero 8. p.132

Vide *Conuulſio.*

Tetanus morbus eſt graois & exitialis, n.9. ibid.

Tetanus, tertia die, aut quiota, aut ſeptima, aut decimaquarta occidit, num.11. p.132

Tatanus à cauſis frigidis generatur, num.10. ibid.

Torus.

Tori ſeparatio, & diuortium, à pari proceduot, idem tamen noo ſunt, n.1. p.102

Toti

Tori ſeparatio eſt cauſa grauis & ardua, & ideo eius cauſæ concludenter probandæ ſunt, n. 1. p.439

Tori ſeparationem prætendens ob morbum alterius coniugis debet illum concludenter probare per Medicos, & Peritos, n.2. ibid.

Vide *Diuortium.*

Tori ſeparationem impedit Reconciliatio, n.12. p.451

Tori ſeparatio peti non poteſt ob cauſam deletam per reconciliationem ſequutam inter coniuges poſt euentum dictæ cauſæ, n.14. p.539

Vide *Morbus Gallicus.*

Tranſpiratio.

Tranſpiratio quis motus ſit, numero 16. pag.31

Vide *Fœtus.*

Tumor.

Tumor Oedematoſus qui vocetur, num.1. p.137

Tumoris cancroſi ſigna, numero 2. pagina 139

Tumor labiorum vteri qualis eſſe debeat in recenter enixa, n.1. p.298

Tumores in inguinibus non niſi ab interno veneno excitantur, & cur, numero 6. p.330

Tumores Inguinum leniter apparentes Naturam inualidam ad pugnam cum morbo denotant, num.8. pag.331

Tuſſis.

Tuſſis quænam impediat Eucharistiæ ſumptionem, numero 7. pag.89

Tutela.

A Tutela, vel cura, licitum eſt arguere ad Coadiutoriam, n.6. p.491

Tutela, vel Cura, expirat ſi Tutor, vel Curator efficiatur inhabilis; puta Mutus, Surdus, vel Cæcus, num.7. ibid.

V

Valetudinarius.

Valetudinarij qui dicantur, numero 8. pag.70

Valetudinarius ad effectum reſignandi beneficium quis dicatur, n.9. ibid.

Valetudinarius dici non poteſt naturâ imbecillis, n.3. p.295

In Valetudinario neque generandi, neque coëundi potentia præſumitur, n.14. p.316

In Decrepito Valetudinario præſumi debet conclamata Genitalium ignauia, n.16. ibid.

Valetudo.

Valetudo pro obtinenda Coadiutoria debet eſſe talis, vt ſit abſque vlla ſpe futuræ proſperitatis, n.9. p.353

Vide *Coadiutoria.*

Variola.

Variolæ quando ſalutares, & quando exitiales, n.1. p.101

Variolis detenti quomodo moriantur, n.3. ibid.

Variolæ non ſolùm externas, ſed etiam internas partes obſident, n.4. ibid.

Variolis & morbillis oleum eſt aduerſum n.5. p.102

Vide *Oleum.*

Varices.

Varices an impediant generationem, n.12 pag.64

Vena.

Venæ Sectio, Vide *Sectio Venæ.*

Vide *Sanguis.*

Vena, & arteria magna ſunt ſanguinis promptuarium, n.2. pag.234

Venditio.

Venditionis contractus verba dubia declarantur ex qualitate pretij, num.5. pagina 389

Proteſtatio in venditione rei, *talis qualis eſt*, non releuat venditorem, quando vitium latet, n.5. ibid.

Vide *Vitium.*

Vide *Redhibitoria actio.*

Venenum.

Veneni propinati ſigna communia, num.2. p.149.

Veneni ſumptionem quæ accidentia frequentius ſequantur, n.3. ibid.

Venena omnia ſiue mediatè, ſiue immediatè cor lædunt, num.4. pag.149. & num. 6. p.159

Venenum in corpore generari poteſt ex eiuſdem impuritate, omnia ſymptomata veneni aſſumpti afferens, numero 6. ibid.

Veneni ingeniti accidentia diſtingui non poſſunt ab accidentibus veneni propinati, n.7. ibid.

Non ad Venenum aſſumptum, ſed potiùs ad corporis impuritatem accidentia venenoſa ſunt referenda, numero 8. p.149

Venenum denominatur non ſolum quod noxium eſt, ſed etiam ſalubre medicamentum, n.1. p.150

Venenum noxium & malum dicitur illud quod ſemper tale eſt, numero 8. pagina 152

Antimonium, Sabina, Oleandri *folia*, ſtercus columbarum, Borax, non ſunt ſimplici

ſimplicitet venena, numero 2. & ſeqq. p.151
Venena temporanea nullo manifeſto ſigno ſe produnt,n.12.p.153
Venena temporanea ex Tabefacientium genere omnia ſunt,n.13.ibid.
Veneni propinati ſigna antecedentia nulla certa dantur ad Medicos pertinenria,n.14. p.153
Veneni ingeniti plura dantur ſigna antecedentia,n.15.ibid.
Veneni ingeniti & propinati eadem ſigna ſunt,n.16.p.154
Venena propinata, maximè ſi reiterentur, mortem afferunt,n.17.p.154
Veneni aſſumpti ſignum familiariſſimum,in iis qui euadunt ſanati,eſt depilatio, n.18. ibid.
Venena ſi non occidant, relinquunt ſemper aliquam noxam inſignem & morbos diuturnos,n.19.p.154
Venena à tota ſubſtantia noxia ,non poſſunt vllo modo ad benignam naturam reduci, n.4.p.155
Veneni propinati præſumptio ex antecedenti ſtatu ægrotantis deſumpta, magni momenti eſt,n.1.p.156
Veneni propinati ſigna concomitantia, n.2. ibid.
In veneno propinato accidentia ſuperuenientia nullum ordinem ſeruant, num.3. ibid
In veneno propinato non ſolet adeſſe febris, vt in ingenito,n.4,p.156
Venenum aut eſt corrodens,aut putrefaciens, aut inflammans,aut congelans,aut etiam tabefaciens, n.5.p.157
Venena externa vel ſunt præſentanea, vel temporanea,n.6.p.157
Venenum temporaneum, lentum eſt, & ex genere tabefacientium, numero 7. pagina 157
Veneni aſſumpti ſigna in ipſa ſumptione apparentia, ſunt magni momenti, n.9. p.157
Accidentia ex propinato veneno prouenientia,cum impetu apparent;ſecùs ex veneno ingenito,n.10.ibid.
Venena etiam adminiſtrata,interdum ſuo fine fruſtrantur,n.1.p.159
Venena quæ ab excedenti qualitate occidunt,niſi illico in actum producantur,nullius effectus euadunt,n.2.p.159
Venena niſi repetantur, vix ex decem vnus perire ſolet, n.3,ibid.
Venena temporanea facilè nullios effectus ſunt,n.4.p.159
Cadauera eorum qui externo veneno intereunt, difficillimè putreſcunt, num.8. p.160
Veneni aſſumpti ſingulare ſignum eſt læſio in ventriculo & lenta febricula, num. 9. ibid.
Sitis carentia eſt argumentum excluſiuum veneni aſſumpti; quod declaratur ibid. n.7.p.160
Venenum aſſumptum Icteritiam interdum parit,n.5.p.159
Veneni propinati præſumptionem præbet bona valetudo antecedens abſque erratis in victu, numero 1.pagina 181.& num.1. p.218
Venena omnia ſunt ſapore & odore horribili & abominabili,n.11,p.183
Venenum peſtis.
Vide *Peſtis*.
Venenum mixtum eſt Naturæ ſummè contrarium,n.2.p.229
Cuiuſlibet veneni dantur ſigna propria, præter communia,n.3.p.229
Venenorum maximè exitialium ſigna nimis patentia ſunt,n.4.ibid.
Non datur ſecundum aliquos certitudo, Hominem ex propinato veneno obiiſſe, n.1.p.330
Certa cognitio haberi poteſt, Hominem non fuiſſe veneno externo ſublatum, ſed interno,n.2.ibid.
Venena intus genita poſſunt referre naturam venenorum externorum, numero 4. ibid.
Venena externa non poſſunt omnia accidentia veneni interni excitare, numero 5. ibid.
Venenum Peſtis, vt venena externa ſanos Homines adoritur,n.10.p.331
Venenum Peſtis magis Iuuenes & Robuſtos inficit,quam Senes,& Debiles,& Valetudinarios,n.11.ibid.
Venenum Peſtis externum eſt quoad modum nocendi,n.12.ibid.
In veneno intus genito Febris illico ab initio apparet, non ſic autem in externo, n.15.p.332
Veneno externo ſublata Cadauera non facilè putreſcunt, & cur? numero 16. ibid.
Venena omnia maiori ex parte calida, & ſicca ſunt,n.17.ibid.
Venenum Peſtis quanam ratione tam inter externa, quam inter interna connumerari poſſit,n.18.ibid.
Venenum Peſtis cur tam citò putrefactionem auertat,n.19.ibid.
Venena putrefacientia, cur non facilè adminiſtrari poſſint,n.20.ibid.
Venena feriùs lædunt Mulieres, quam Viros n.1.p.356
Reprobatur, ſub numero 13. pagina 358
Venena omnia vel mediatè, vel immediatè cor petunt, n.6.p.357
Venenum frigidum citius extinguit debilem calorem, quàm fortem, num 8. ibid.
Venenum fungorum eſt ſtrangulatorium, & reſpirationem abſcindens, num.10.ibid.& n.21.p.359
Venena nonniſi à calore actuantur, num.10. ibid.
Venenum quo in maiori quantitate aſſumitur, eo citiùs occidit, numero 24. ibid.

Venti.

Venti Orientales minus ſalubres ſunt, n. 4. p.168
Venti Auſtrini cæteris omnibus minus ſalubres, ibid.
Venti Auſtrini viſum, omneſque ſenſus hebetant, n. 2. p.342
Venti Auſtrini viſum reddunt caliginoſum, n. 11. p.343
Venti reuniti habent eadem vim eoſdémqoe effectus prout ante refractionem, & impedimentum, n. 9. p.436
Venti Aquilonares refracti ſalubriores ſunt quam ſi impetuoſi liberè ingrediantur, n. 10. ibid.
Venti Orientales, & Occidentales ſalubres ſont, n. 13. ibid.
Etheſiæ ſunt venti Aquilonares, num. 14. ibid.
Contrarium, n. ſeq. ibid.

Venus.

Veneris vſus in nimis tenera ætate ſenium accelerat, n. 10. p.30
Venus articularibus doloribus inimica, n. 1. p.302
Venus Arthritim & Podagram excitat, n. 2. ibid.
Venus ſummoperè calorem naturalem debilitat, num. 3. ibid.
Dic vt n. 13. p.304
In Veneris vſu robuſtiſſimum quid exeernitur, ex Hippocrate, n. 4. p.302
Poſt Veneris vſum, triſtitia ac mœror vnde? n. 6. ibid.
Quale temperamentum Veneri magis idoneum, n. 12. p.393

Verbum.

Verbi ſignificatio intelligenda eſt ſecundum qualitatem ei adiectam, numero 6. & 7. p.488
Vnius verbi propria ſignificatio reſtringitur ex adiectione aliorum verborum, n. 8. ibid.
Verborum ſignificatio intelligenda eſt ſecundum ſubiectam materiam, n. 10. & 11. p.489
Verba, *fate voi*, non important diſpoſitionem perfectam, n. 9. p.614
Verba, *ſi, fate voi*, prolata à teſtatore interrogato an velit certam diſpoſitionem facere, requirunt ſubſequentem diſpoſitionem, alias non dicitur diſpoſitum, n. 10. & 12. p.614
Verba, *forſe mi reſoluerò*, nihil determinant, n. 14. p.534
Verba, *con li medeſimi oblighi ſudetti*, in vltima ſubſtitutione per Teſtatorem appoſita, inducunt repetitionem præcedentium obligationum in omnibus ſubſtitutis, num. 6. p.549
Verba, *ex parte*, in inſtrumento Societatis appoſita, quid importent, numero 4 pag.259
Verba, *ex cauſa partûs*, in inſtrumento Societatis appoſita, quid importent, n. 5. pag.260

Vertigo.

Vertigo tenebricoſa habet eadem ferè accidentia, quæ habet morbus caducus, n. 9. p.410
Vertigo tenebricoſa facit patientem cadere in terram, n. 10. ibid.
Vertigine laborantes magnam habent propenſionem ad morbum caducum, num. 9. p.396
Vertigo capitis, & ſtomachi debilitas quando excuſent à reſidentia, n. 1. p.396
Vertiginis morbus non eſt perpetuus, n. 12. pag.397

Veſtis.

Veſtes & Ornamenta pretioſa nonniſi ad vſum vxori conceſſa cenſentur, num. 7. p.529
Veſtes laceratas reſtituendo non ſatisfacit Mulier, cuius culpa Matrimonium non fuit ſecutum, quia tali caſu non valuit illis bona fide vti, n. 82. p.533
Veſtes quotidianæ iden cenſentur donatæ per ſponſum ſponſæ, quia computantur in alimentis, n. 60. p.532
Vide *Iocalia.*

Victus Ratio.

Victûs ratio ſanorum modo inſtituta, & accidentia *magna illicò ab aſſumpto cibo ap*parentia, propinati veneni ſuſpicionem faciunt, n. 9 p.331
Vide *Venenum.*
Victus ratio multum à conſueta diuerſa, effigiem mirum in modum immutat, num. 7. p.273
Vide *Error in victu.*

Vinum.

Vinum etiamſi maximè nutriat, non frangit ieiunium, n. 10. p.82
Vide *Ieiunium.*
Vide *Nutrire.*
Vinum per ſe calefacit, n. 6. p.181
Vinum diuerſos producit effectus in Temulentis, n. 10. p.182
Ex immodico vini potu Apoplexia interdum excitatur, aut alius ſimilis neruorum affectus, n. 13. p.184
Vide *Apoplexia.*

Vir.

Vir non tenetur alere vxorem quæ ſine iuſta cauſa ab eo recedit, numero 61. p.532
Vir alit vxorem principaliter propter obſequia quæ ipſi ab vxore præſtantur, n. 63. ibid.

Vitum

Virum cogere ad præſtanda alimenta vxori, quando ipſa vxore, & dote fuit ſpoliatus, durum eſt, n.64.ibid.

Vir vxorem indotatam alere non tenetur, n.65.ibid.

Viri ſolent adminiſtrare bona vxoris extradotalia, num.22.p.537

Virgo. Virginitas.

Virgines ſtuprantur abſque vlla ampliatione locorum, cum loca habent humecta, vt immediatè poſt menſtruam purgationem, n.3.p.204

Rubor obſeruatus in virgine ſtuprata ceſſat per quindecim ad ſummum dies, & cur, n.4 ibid.

Virgo corrumpi poteſt abſque Hymenis dilaceratione, ſi virga virilis exilis eſt, & vulua muliebris ampla & humida, n. 5. ibid.

Rugarum obliteratio in virgine conſtuprata quando, & quomodo fiat, num.6. ibid.

Nulla pellicula naturaliter in Virginibus reperitur quæ virginitatem atteſtetur, n.1. p.220

In muliere pluries compreſſa poſſunt aliquando eæ virginitatis notæ adnotari quæ ex hymenis integritate habentur, n.2.p.220

Virginem eſſe violatam ex viarum latitudine, aut inuiolatam ex earum anguſtia, inferri non poteſt, n.3.p.221

Quando Virgo comprimitur immediatè poſt menſtruas purgationes, nulla ſigna violationis apparere poſſunt: quod declaratur, n.5 ibid.

Vox craſſior in virginibus defloratis non fit ex vnico ac leni coitu, ſed ex violento & ſæpiùs iterato, n.6. p.221

Sicut & liuor papillarum, n.7.ibid.

Colli venæ in deflorata virgine craſſiores fiunt aliquando, & quando id ſuccedat, n.8.p.222

Virginitas eſt qualitas quædam à Natura permanens, & ideo præſumitur adeſſe, n.9. p.222

Vide *Membrum.*

Vide *Mulier.*

Virgines viro maturæ, ac peſſimè habentes, quamprimum nubere debent, ex Hippocrate, n.9.p.349

Virgines ſponſæ cur non illicò; ſed aliquando immò vt plurimum poſt aliquot menſes concipiant, n.14.p.351

Virginem eſſe mulierem probatur ex relatione ſeptem Matronarum expertarum, & ex publica fama, n.1.4.& 7.p.372

Virginitas mulieris probatur ex confeſſione mariti aſſerentis ſe eam cognoſcere non potuiſſe, n.2.& 5.ibid.

Virginitas quomodo à peritis Matronis ſit exploranda, num.9.p.373

Virginitas præſumitur ex emiſſione ſanguinis in cognitione carnali, numero 7. p.404

Virgo præſumitur fuiſſe puella ante ſtuprum & tempore carnalis cognitionis, niſi contrarium probetur, n.1.p.404

Quod declaratur n.2.ibid.

Virgo præſumitur mulier quę pro virgine tenebatur & reputabatur, n.3.ibid.

Virgo præſumitur puella quæ recuſat ab aliis cognoſci, n.4.p.404

Inſpectio mulieris ad cognoſcendam ſeu explorandam eius virginitatem, indignum eſt & indecorum quod fiat à viris, num.26. pag.408

Viſio. Viſus.

Viſioni plurimùm nocent cicatrices oculorum, n.1.p.230

Viſio fieri non poteſt ſine ope humoris aquei ſeu albuginei dicti, n.2.ibid.

Viſus omnino deperit ex cicatrice & corrugatione Corneæ membranæ, numero 3. p.230

Viſus hebetatur in ſenibus ob Corneę corrugationem, n.4.ibid.

Viſus hebetatur Auſtro, n.2.p.342

Vide *Ventus.*

Viſus ſenſus multo, ac puro, lucidóque ſpiritu indiget, n.9.p.343

Viſus ex Senectutis culpa præ omnibus ſenſibus detrimentum recipit, numero 10. ibid.

Viſus ab Auſtro redditur caliginoſus, n.11. ibid.

Viſus obtuſus ſenibus familiaris, numero 12. ibid.

Vide *Senium.*

Viſus aliquando hebetudinem contrahit ex ſola ſtomachi culpa, n.13.ibid.

Vitium.

Vitium ab ætate proueniens, ea durante tolli non poteſt, n.9.p.134

Vitia à iuuentute in ſenectutem peruenientia non ſanantur, & multo minus quæ à ſenectute in decrepitatem, n.4.p.128

Vitia ciborum quibus in diebus ieiuniorum vtimur, n.1.p.147

Vitia naturalia emendari non poſſunt, n.12. p.284.& n.1.p.237

Vitia faciliùs remouentur ex accidenti euenientia, quàm quæ à natura ſunt, num.6. p.239

Quando vitium rei venditæ latet, generalis proteſtatio, *Talis qualis eſt*, non releuat; ſed neceſſaria eſt expreſſio in ſpecie, n.2. p.389

Declaratur n.3.ibid.

Vitij rei venditæ ignorantia non præſumitur in venditore, ſed potius ſcientia, n.4.ibid.

Vide *Redhibitoria actio.*

Vita.

Vita à reſpiratione ſeparari non poteſt, non ſecus ac reſpiratio à vita, numero 15. pag.30

Vita Matris ſemper præferenda eſt, num.36. pag.35

Vitam ſuam vnicuique licet tueri, num. 5. p.285
Vnuſquiſque teneтur eniti ea,quæ vitam propriam in periculo ponunt, numero 5. ibid.
Ad vitam traducendam neceſſarium eſt virium robor,n.13.p.293
Vitæ finitæ certæ notæ non ſunt, num.3. p.336
Vitæ genus maximè à naturali & conſueto alienum, mores mutat, numero 13. p.276
Vitæ ſigna quænam ſint,n.6.p.387
Vita alicuius bene arguitur ex ſignis vitalib. editis poſt horas vigintiquatuor à natiuitate,n.9.ibid.
Vitæ euidens ſignum filij naſcentis,eſt ſuperniuentia ipſius poſt matris obitum, n.10. p.387
Vita infantis vt probetur non eſt neceſſaria vocis emiſſio, aut ploratus, cum ſine ipſis ex aliis actibus & motibus vita deprehendatur,n.21.ibid.
Tranſlatio periculi vitæ facta ab eo qui mortis timorem non habebat, non dicitur fraudulenta,licèt realiter lethali morbo laboraret,n.7.& 8 p.368
Vide *Nominatio*.

Viuens viuus.

Viuentia non omnis vno modo ex benedictione diuinâ creſcunt, & multiplicantur, ſed quælibet ſuo modo proprio & ſpecifico,n.85.p.16
Viuens vegetatiuum, ſicuti nec ſenſitiuum, non eſt capax Reſurrectionis, num.108. p.18
Viuentium corpora pro nobilitate,& ignobilitate Animarum inter ſe differunt, n.125. pag.22
Viuentia cætera cum ſemine corpus,& Animam ſoboli communicant, Homo verò cum ſemine ſolum corpus,n.138.p.24
Viuentium omnium ſpiritus viuificus ineſt in ſemine proportione reſpondens elemento ſtellarum,n.142.p.25
Viuentium omnium ſublunarium generatio, Naturæ à Deo commiſſa eſt, etiam Hominis quoad corpus,n.134.p.26
Vide *Generatio*.
Viuentem non ſpirare eſt impoſſibile, n. 15. p.338
Dic vt n.16. ibid.
Viui pro mortuis aliquando elati, numero 5. p.337

Viuere.

Viuere is dicitur qui & motus,& pulſus,& vitæ capacis ſpiritus eſt compos, numero 7. p.386
Viuere poteſt partus, ſi poſt dies centum ſexaginta ſex naſcatur, dummodo ſit conceptus in plenilunio, vel in interlunio,n.21.p.429

Vix.

Particula *Vix*, difficultatem accaritatem rei demonſtrat,n.7.p.231
Quod Vix fit,factibile tamen eſt,licèt cum difficultate,n.8.ibid.

Vlcus.

Vlcera facilè conſolidantur ætatis tenerioris beneficio; quod ſecus eſt in aliis ætatibus, n.2.p.213
Vlcera in corpore excitata præſeruant à peſte,n.19.p.352
Vide *Peſtis*.

Vndecimeſtris.

Vndecimeſtres reiecti per text. *in §. vnum ſi quidem authent de reſtit*.n.4.p.288
Vndecimeſtres ab Aſtrologis reiecti, num.5. ibid.
Vndecimeſtres quales admiſerit Hippocrates, n.6.ibid.
Tam Decimeſtres, quam Vndecimeſtres Hippocrati eodem dierum numero naſci, quomodo fiat,n.7.ibid.
Vndecimeſtres qui non vitales,n.9.p.289
Vndecimeſtres partus ſunt de raro contingentibus quæ non adaptantur in iure, num.2.p.288
Vide *Partus*.

Voluntas.

Voluntas enixa reſultat ex expreſſione geminata,n.5.p.412
Voluntas *Principis, ſiue authoritas quando* adeſt, excludit omnem doli præſumptionem,n.89.p.447
Voluntas alicuius probatur per teſtes deponentes ex certa ſcientia,ac de publica voce, & fama,n.10.p.530
Voluntas & Animus Teſtatoris probatur per duos Teſtes,num.11.ibid.
Voluntas alicuius probatur per duos Teſtes conteſtes licet minus idoneos,numero 13. ibid.
Coniecturæ ceſſant vbi conſtat de voluntate certa,n.26.p.531
Voluntas transferentis penſionem,debet eſſe certa & indubitata, numero 16. pagina 535

Vomitus.

Vomitus prohibet Sacramenti Euchariſtiæ ſumptionem,n.13.p.90
Vomitus moleſtiſſimus in voluulo, ſeu Ileo, n.16.ibid.
Morbi cum quibus aſſociatur vomitus prohibent Sacramenti ſumptionem, n.15. ibid.
Vide *Morbus*.
Vomitus materiarum corruptarum peſti familiaris,n.13.p.331
Differentia inter vomitum in Peſte excitatum, & vomitum excitatum à propinato veneno,n.14.ibid.

Votum.

Voti eſſentia per quænam compleatur, n.4. p.254
Vide *Profeſſio Religioſa.*
Vide *Demens.*

Vterus.

Vteri clauſura non eſt ſemper vnius generis, n.4. p.57
Vteri coalitus labiorum, impedit coitum, & eſt quid diuerſum ab occluſione à Membrana facta, n.5. ibid.
Vteri occloſio quandoque à carne præter naturam inibi enata ſit, numero 6. pagina 58
Vteri exitus quando ſit cauſa diſſoluendi Matrimonium, n.10. p.59
Vteri apoſtemata quæ, & quando cauſam præbeant dirimendi Matrimonium, n.11. ibid.
Vteri vlcera quæ, & quando diſſoluendi Matrimonium cauſa eſſe poſſunt, n.12. ibid.
Vteri fluxus duplex, & quinam, ac quando poſſit Matrimonij diſſolutioni cauſam præbere, n.13. p.60
Vteri clauſura quænam remediis non cedat, n.16. p.97
Vteri anguſtiam quando euinci remediis ſit impoſſibile, n.17. ibid.
Vteri exitus quando conſummationem Matrimonij impediat, & remediis non poſſit reſtitui, n.19. p.98
Vteri apoſtemata quæ ſint irremediabilia, n.21. ibid.
Ventris detumeſcentia in Puerperis qualiter eueniat, n.4. p.299
Vterus in prægnantia, quantò magis tumeſit, tantò craſſior euadit, numero 5. ibid.
Vterus habet ex natura quandam virtutem ſeminis attractiuam, qualem habet magnes ferri, n.2. p.223
Ex ſemine prope vterum emiſſo abſque penis intromiſſione an mulieres concipere poſſint, n.1. ibid.
Vterus non minori attractione ſuo collo vtitur ad degluriendum ſemen maris, quàm ventriculus gula ad deglutiendos cibos, n.4. p.223
Vterus, quando fœmina libidine exardeſcit, os etiam exterum ad deglutiendum prope ſe effuſum ſemen aperit, num.5. ibid.
Vide *Semen.*
Vteri morbi aliarum principum partium morbis aſſociati, tam admirabilibus ſymptomatibus concomitantur vt ſupernaturales exiſtimentur, n.4. p.242
Vide *Morbus.*
Vteri morbis plures mulierum conflictatæ, à Dæmone obſeſſæ exiſtimantur, num.5. ibid.

Vulnus, Vulnerans.

Vulnera Capitis inſignia eiúſque vehementes percuſſiones faciunt coitus impotentiam, n.3. p.52
Vulnera partium nobiliorum coitum abſcindunt, n.8 p.54
In Vulneribus Capitis ſæpè Ægri ex Chirurgi ignorantia periclitantur, numero 1. p.277
Vulnus aliquando eſt periculoſum, etiamſi non ſit lethale, numero 2. & 4. ibid.
Vulnera capitis cur præ cæteris facilem errandi occaſionem Chirurgis præbeant, n.5. ibid.
Vulnerum lethalitas arguitur ex ſymptomarum ſæuitia, n.6. p.278
In Vulnere Capitis lethali accidentia ſæna primis diebus ſe manifeſtant, num.7, ibid.
Vulnera Capitis etiam cum oſſis fractura non ſunt ex primo capite lethalia, num.9. p.279
Vulnera ex primo capite lethalia quæ ſint, n.8. p.278
Vulnerato ob Chirurgi ignorantiam decedente, vulnerans de occiſo non tenetur, n.10. p.279
Vulnera non ſolùm facilè, ſed ipſa oſſa conſolidantur ætatis tenerioris beneficio; quod ſecus eſt in aliis ætatibus, num.2. p.213
Vide *Ætas.*
Vulnera facilè ſanantur in teneriori ætate, n.2. p.213
Vulnerantibus pluribus Hominem, illóquo decedente, nullus eorum condemnatur in [illegible] riam, n.29. p.309
Declara vt n. ſeq. ibid.
Vulnera capitis quam magni momenti ſint, n.1. p.320
Vulnera magna aliarum partium magis tuto negliguntur, quam leuiſſima ipſius capitis, n.2. ibid.
Vulnere lethali exiſtente ſemper viget præſumptio, quod vulnerans ex vulnere obierit, n.8. p.321
Vulnerans infirmum non lethaliter, tenetur de homicidio, vulnerato decedente, n.9. ibid.
Contrarium n.20. p.322
Vulnera Capitis ſimplicia non ſunt ex primo capite lethalia, n.15. p.321
Vulneris grauitate ceſſante, ceſſant de neceſſitate omnia accidentia ad vulnus graue conſequentia, n.20. p.253
Vulnus aliàs ſalubre, in corpore morboſo poteſt fieri lethale, n.10, p.260

Vxor.

Vxor tenetur ex Matrimonij vinculo ſequi Virum, & cum illo cohabitare, num.4. p.334
Vide *Matrimonium.*

Vide *Maritus*.

Vxor non tenetur ſeqoi Maritum, vbi illa ſe exponeret vitæ periculo, o.8. p.335

Vxor reddere teoetur debitum coniugale marito Lepra detento,o.1.p.207

Vide *Debitum coniugale*.

Vxor tenetur cohabitare com viro, eiqoe matrimonialia obſequia præſtare, num. 1. p.384

Vxori ſæuitiam viri alleganti oous probandi incumbit,n.1.p.451

Vxor verberata à Marito ſolis pugnis,& alapis,ooo autem cum baculo,vel alio inſtrumento ad offeodendum apto, ooo dicitur immoderatè verberata,n.5.ibid.

Vxori verbera illata à Marito an fuerint ad correptiooem, vel animo doloſo, & odio, dignoſcitur ex inſtrumento,cum quo illata ſunt;oiſi aliter cooſtet,n.6.ibid.

Vxorem à Marito doloſè percuſſam fuiſſe non præſumitur,licet cum baculo,& ſanguinis effuſione, niſi probetur, oum.7. ibid.

Vxor ſemper debet eſſe ſub timore, & reuerentia viri,n.11.ibid.

Vxor quæ per plures aonos cohabitauit cum marito,ſi alleget illius impotentiam,præſumitur propter aliam cauſam agere pro diſſolutione Matrimonij,n.11.p.394

Vxor mortuo Marito poteſt prætendere lucrum dotale ex diſpoſitione Statuti Vrbis *lib.1.cap.*151.n.1.p.472

Vxor debet præſtare patientiam ſucceſſiuam, ad hoc vt dicatur quod per ipſam noo ſteterit, quominos Matrimooium conſummaretur, n.13. p.474

Vxor teoetur ſequi virum, oon obſtante pacto de ooo diſcedeodo à certo loco, ſi iuſta ſuperueoiat cauſa diſceſſus,o.4.p.522.n.6. p.539

Amplia vt n.5.ibid.n.6.p.539

Vxor Monaſterium iogredi ooo poteſt poſt conſummatum Matrimonium, oum. 43. p.532

Vxor tenetur Marito debitum reddere ad filiorum procreationem,n.52. ibid.

Vxor tenetur ſequi Maritum ad ſuum domicilium,n.54.ibid.

Vxor recuſans adire domicilium Mariti,peccat mortaliter,n.55.ibid.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE